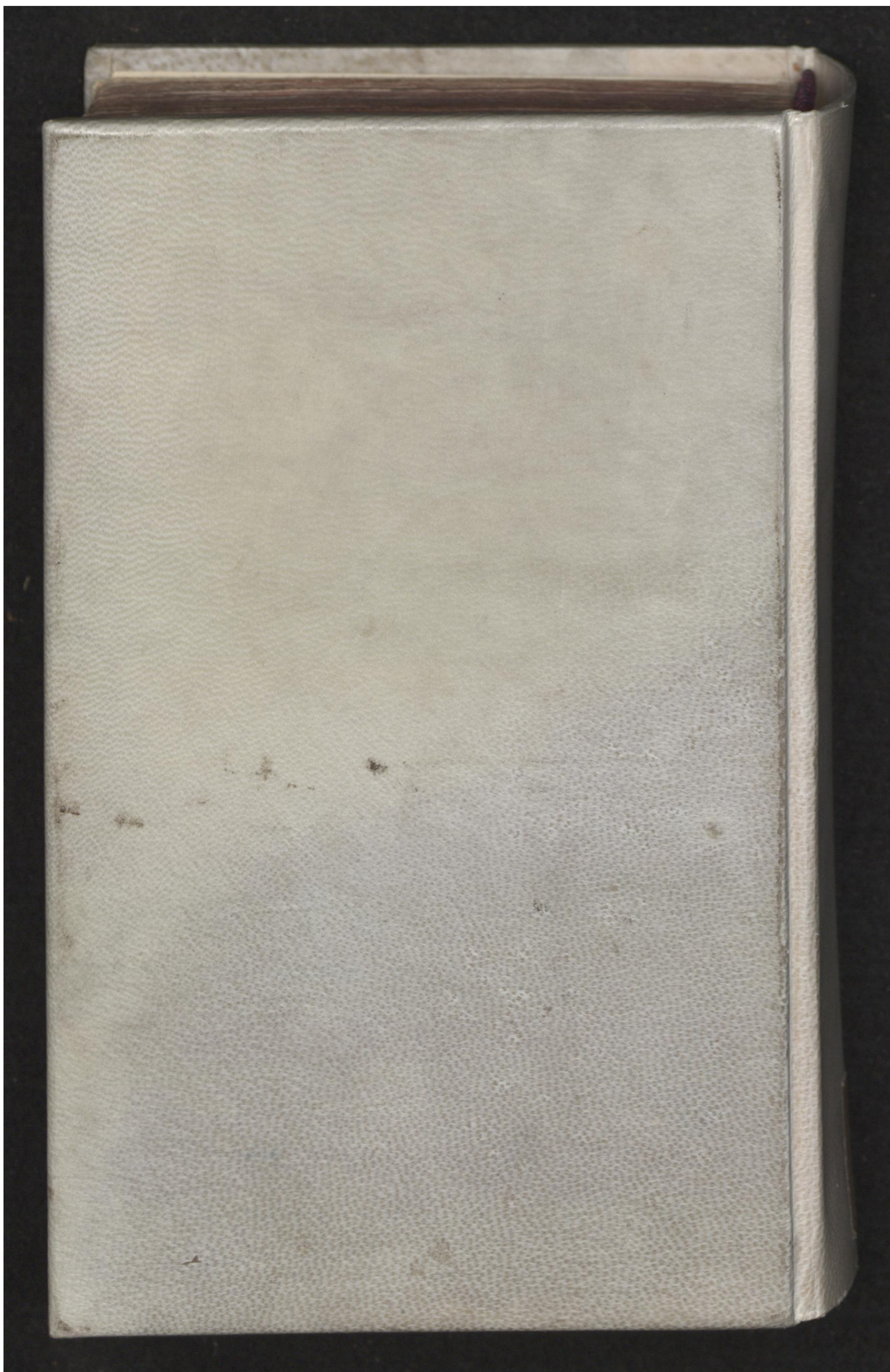
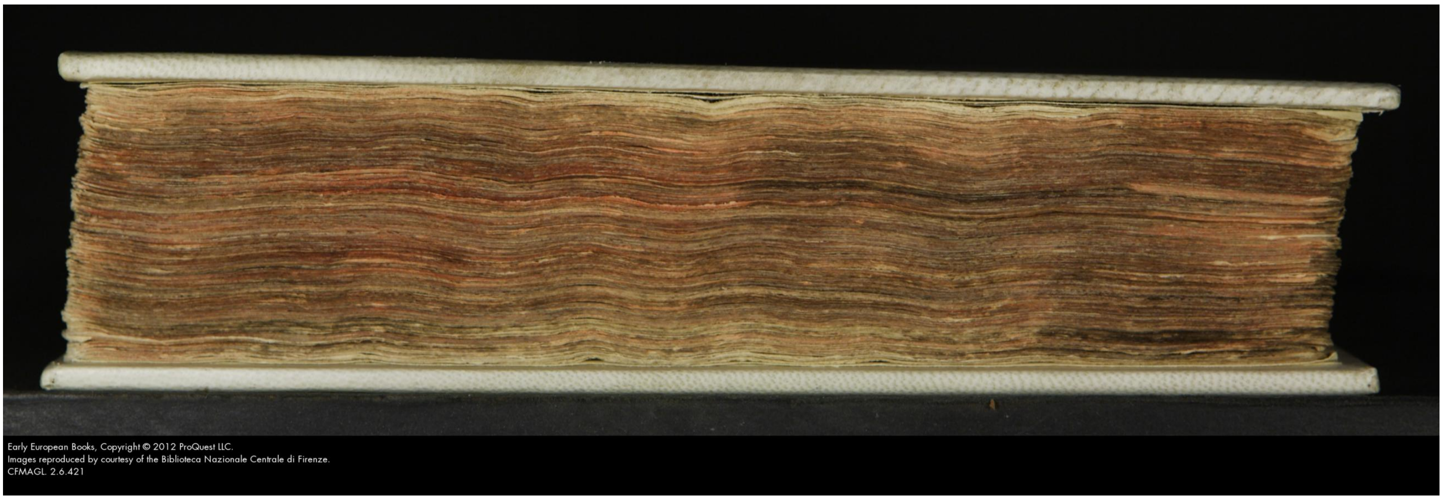
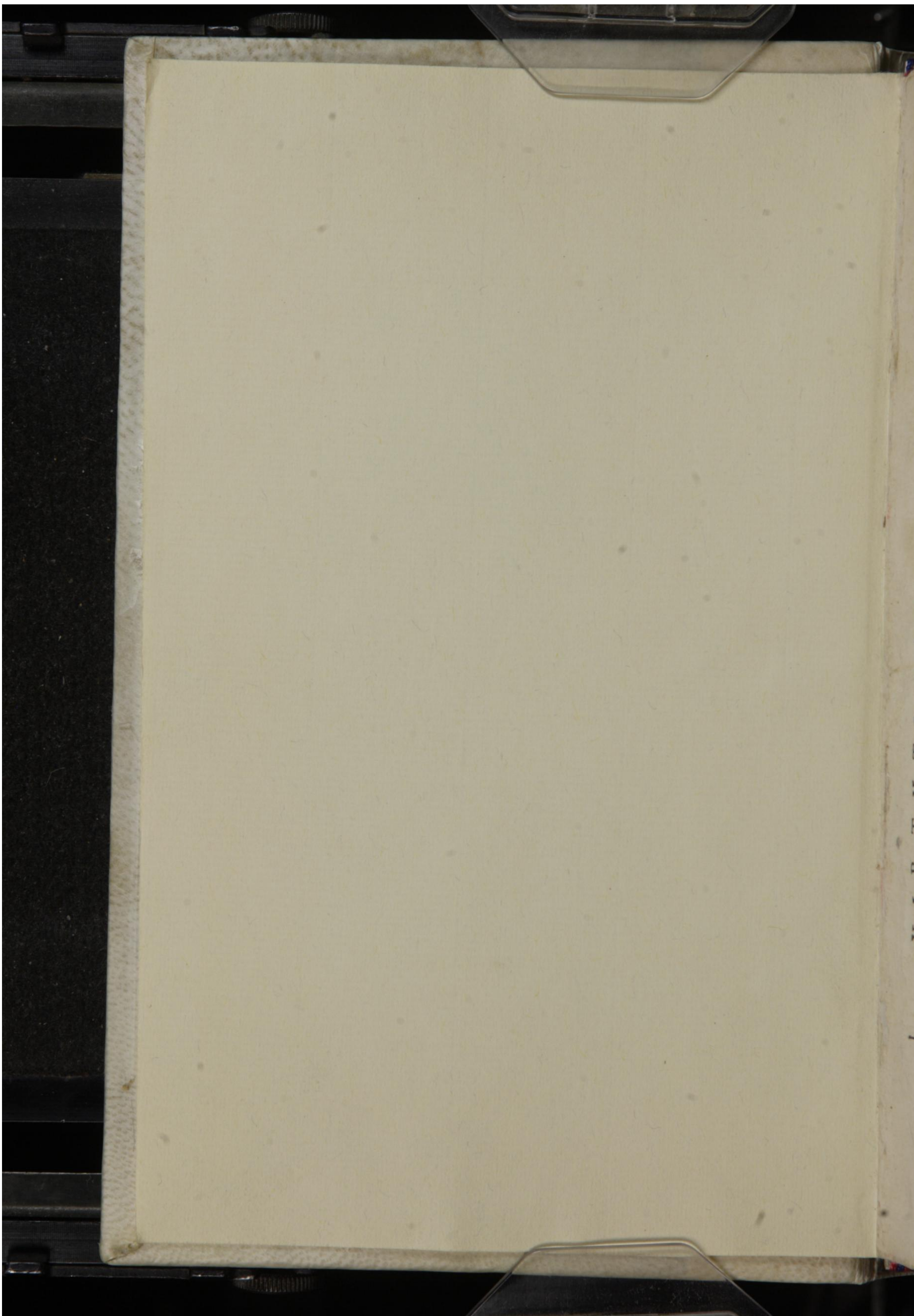

2
6
421

SVMMA

DE EXEMPLIS,

ET RERVM SIMILITVDINIBVS LOCVPLETISSIMA

VERBI DEI CONCIONATORIBVS CVNCTISQVE LITERARVM STVDIOSIS MAXIMO VSVI FVTVRA:

Fratre Joanne à S. Geminiano ordinis Prædicatorum Auctore.

Nunc demum post omnes alias editiones diligenti cura à Magistro Aegidio Grauatio Rocchensi Eremitano ab innumeris pene erroribus castigata & aucta.

Adiectus est primum Index certissimus optimam quamque ac desideratam materiam ordine Alphabetico ostentans.

VENETIIS, M D LXXVII.

Ex Officina Damiani Zenari.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D. D. HIERONYMO RVSTICVTIO SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ

Cardinali Amplissimo, & Ecclesiæ Senogaliensi perpetuo administratori & Comiti, Ægidius Grauatius Augustinianus. S. D. P.

Q**VVM** præteritis annis, Illustrissime, ac Reuerendissime Præsul, summa hæc de rerum exemplis iam multis abhinc lustris Venetiis excusam, & à me sæpè ac diu in quamplurimis Bibliothecis sedulò requisitam, tandem ad meas peruenisset manus; summo studio eam perlegere cœpi. Et quùm præcipuam eius vtilitatem animaduertissem, in eaq; quamplurima obscura & manca comperissem: Ad illam dilucidandam corrigendam, nec non augendam (publicæ vtilitatis gratia) plurimum consumpsi temporis & laboris. At ne diutius tantum opus à me sic elucubratum obsolesceret, neq; mihi vni immo omnibus virtute præditis opem ferret, ab integrò sub tua clarissima luce proprio nitori restituendum, tuoq; nomine inuulgãdum curaui. Id quidem iure optimo homines à me gestum esse iudicabunt. Quùm enim ipse omnium exemplar virtutum existas, meritò tibi integerrimo viro humanis, diuinisq; dotibus vndequaq; ornato, liber de exemplis & rerum similitudinibus est ascribendus: Vt qui librum

3

hunc legere nequeunt, ſeu nolunt, ſaltim in te ipſo, veluti in ſpeculo, intuentes, quid boni ſequendum, quidve mali fugiendum ſit animaduertant, tuaq; veſtigia nouiter imitentur. Et ſi quando animum tuum à grauioribus negociis diſiũxeris, referesq; ad ſacrarum literarum ſtudia (quæ te ſemper à prima vſque ætate delectarunt, quibus etiam haud immeritò ad ſublime hoc Cardinalatus faſtigium aſcendiſti) eo vti non indignaberis: Quem vbi per te ipſum cognoueris, profectò non indignum tuo patrocinio, tuoq; hoſpitio iudicabis. Quid autem in hac recenti editione præſtiterim, lectio faciet cunctis fidem, non mea vel ambitioſa, vel elaborata commendatio. Tantum dicam, me omnium tum librorum, tum capitulorum Epitomen adiunxiſſe. Indicemq; nunc primum excogitatum, & quidem refertiſſimum omnium eorum, quæ in toto opere ſcitu digna habentur (ad ſtudioſorum commodum) appoſuiſſe. Accipe igitur hilari animo, ac læto ſuſcipe vultu, quod omni humilitate Illuſtriſſime, & Ampliſſime Dominationi tuæ offero: ſitq; tibi ac reliquis argumentum, perpetuumq; mei erga te grati animi monimentum: Exiguum equidē ſi tuæ conferre vellem Amplitudini, per magnum verò ſi meum æſtimas animum, vel rerum quas hic liber cōtinet dignitatē. Nam ſi tibi (vt ſpero) per iucundũ eſſe ſenſero, ad maiora forſitan capeſſenda, tuoq; nomini dicanda, tuto me dirigam animo. Vale & me Auguſtinianamq; familiam benignè complectere.

Datum Venetiis Calen. Iulii. M D LXXVI.

TOTIVS OPERIS ALPHABETICVS Index, prior numerus paginam, posterior verò paginæ columnam designat.

Index

vitium

B

Bubo-

Cha-

Diui-

12

15

N

Perseue-

20

T

Tem-

V

TABVLAE FINIS.

26.

Errata nonnulla quæ in hac noua editione euenerunt, ſic ſunt a legentibus corrigenda.

Pagina 23. columna 4. Montibus, lege, motibus. Pag. 24. col. 1. Mulieris. Lege, multis ſtellis. pag. 36. col.4 . Lunæ. lege, ac lunæ. pag. 97. col. 2. Alleconiæ. lege, Allectoriæ. pag. 110. col. 1. excreptis. lege, excerptis. pag. 101. col. 2. quæ boni. lege, boni. pag. 106. 3. cto. lege tertio. pag. 122. col. 1. declarabit. lege declaratur. pag. 122. col. 4. Cardadomi, lege, cardamomi. pag. 148. col. 2. quouſq;, lege, quæq; pag. 168. col. 3. Auem, lege, Apum, pag. 769. col. 1. quam, lege, quando pag. 171. col. 3. peccatum, lege peccantium. pag. 185. col. 1. per ſanguiſugæ. lege, ſanguiſugæ, pag. 200. col. 3. ac eum lege, ad eſum. pag. 207. col. 2. proſit. lege, præſit. pag. 223. col. 2. muliere. lege, mulieribus. pag. 235. col. 3. veritas, lege, varietas. pag. 253. col. 4. deblarantur. lege, declaratur. pag. 278. col. 2. principa. lege, principum. pag. 313. col. 4. in lege. ſint. pag. 342. col. 1. argentem. lege, argenteis. pag. 347. col. 3. varijs. lege, vijs. pag. 355. col. 3. peccatum. lege, peccato. pag. 356. col. 3. ſanctimoniæ. lege, ſcammoneæ. pag. 358. col. 4. vanam. lege, vanam eſſe. pag. 370. col. 1. Dæmonibus. lege, de moribus. pag. 370. col. 3. oblatio. lege ablatio. pag. 375. col. 4. principia. lege, principalia. pag. 381. col. 4. corplis, lege, exemplis. pag. 382. col. 4 caſtrorum. lege, caſtro. pag. 383. col. 2. ipſius immunitas, lege, ipſorum immunitates, pag. 384. col. 4. adiutor, lege, adiuuetur.

SVMMA FRATRIS IOANNIS DE S. GEMINIANO ORDINIS PRAEDICATORVM sacrę Theologię doctoris clarissimi,

Quæ de exemplis ac similitudinibus rerum inscribitur.

PROLOGVS

OMNIA facito secundùm exemplar quod tibi monstratum est (inquit Apostolus.) In omnibus operibus artiũ videmus, quòd eorum opifices diriguntur & regulantur duplici exemplari, Nam qui sunt in arte periti, interius habent exemplar, scilicet formam artis, secundùm quam operantur: Qui verò artem addiscunt nõdum eruditi in ipsa, aspiciunt ad exẽplar exterius per aliquẽ artificem factũ, sicut pueri qui scribere discunt, tenẽt præ oculis exemplar magistri. Sed quẽadmodum in operibus artium, sic etiam in moribus & actibus virtutũ duplex habemus exemplum. Nam primo quidem per fidem habemus intus Christum, secũdùm illud Apostoli: Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Et hoc est exemplar præcipuum perfectæ vitæ. Vnde & ipse ait. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci ita & vos faciatis. Et de hoc exemplari principaliter intelligi debet verbum præallegatum. Omnia facito secundùm exemplar, scilicet Christi, quod tibi monstratum est, scilicet per fidem. Hoc est igitur exemplar intrinsecum existens in corde per fidem, scilicet Christi vita. Quod exemplar Apostolus sequens, & ei conformatus totaliter dicebat: Viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. Sed est aliud exemplar extrinsecum, scilicet natura creata rerum quæ sunt extra animam, quo dirigitur humana industria non tantùm in operibus artiũ, in quibus (vt dicit Aristo.) Ars imitatur naturam inquantum potest: sed ẽt in moribus & actibus virtutum; ita vt etiam de hoc exemplari possit dici verbum propositum, Omnia facito secundùm exemplar quod tibi monstratũ est, scilicet in rerum natura. Nam ex ipsis naturæ operibus, sumuntur similitudines & plurima exempla vtilia nostris competentia moribus. Et hinc est ꝙ venerabilis doctor Gregorius Nazianzenus, cuius (testãte Hieronymo) tãta auctoritas fuit, vt nullus vnquam eius dictis calumniam inferre præsumpserit: Immo insuper (vt testatur Rufinus) tanta fuit eius auctoritas apud ecclesias Christi, vt esse putaretur hæreticus qui illi fuisset ausus in aliquo contraire Hic itaque tam præcipuus doctor, hanc sibi consuetudinem fecerat,

Marginal notes: Heb. 8. — Exemplar duplex. — Eph. 3. — Ioã. 13. — Gal. 2. — Arist. 2. phis. — Grego. Naz. in Apolo. — Rufin.

cerat, vt quicquid eius occurreret oculis de rebus exterioribus, interioribus animæ moribus adaptaret. Sic enim refert ipse de se in suo apologetico, dicēs: Mos mihi est ad meipsum singula quæq; reuocare, præcipuè si quies mihi sit & silentium, sit vacet animi moribus adaptare quod videtur in oculis. Vnde & oculorū visio est mihi mentis eruditio. Huius igitur exemplum laudabile sequi oportet, si abundare volunt copia exemplorū. Quæ copia illis si affuerit, præcipuè de rebus extrinsecis quæ nobis sunt in aperto: & etiam de mirandis operibus quę continuè natura producit vel adinuenit humana industria: non eos tantum apud curiosos auditores faciet gratiosos quos mira naturæ opera vel humanæ inuētionis studia narrata & patefacta delectant: sed etiam apud vulgus & simplices fructuosos & acceptos constituet, dum per exempla ad sensum spiritualia & subtilia declarabunt. Prædicantium igitur commodo, curioso desiderio simplicium auditorū profectui desiderās inseruire, ego inter Fratres Ordinis Prædicatorū minimus nomine Heluuicus, natione Theutonicus de multarum rerum exemplis quæ diuersis hominum moribus & actibus adaptantur, præsens opusculum edidi, & librum De exemplis & similitudinib. rerum, ipsum intitulaui: exemplum sequi desiderans patris nostri beati Dominici de quo inter alia legitur, ꝙ vbicunq; cōuersabatur ędificatorijs affluebat sermonibus & abundabat exemplis, ꝗ quibus ad amorem Christi, seculive contemptū audientium animi flecterentur. Non autē visum est mihi de exemplis historialibus aliquid in hoc opere ponere: ex eo ꝙ tam de historia Bibliorum quàm etiam de vitis Sāctorum, & insuper de factis gentilium, diuersa per diuersos opera facta sunt satis sufficienter. Intendo autem in opere isto sequi præcipuè rerum ordinem de quibus adducentur exempla; nihilominus tamen materias quibus aptabūtur exempla, reducam vt melius potero in singulis rerum generibus in ordine alphabeti. Quod quidem qualiter fiat, subsequentibus verbis declarabitur.

Auctoris intētio.

Ordo dicendorum.

Quoniam vero curiosis lectoribus varietas tollit fastidium: in ponendis vel exponendis exemplis, non semper eundē ordinē seruabo vel modum. Nam qñque generaliter tantùm materiæ, de qua agetur, exēplum adaptabitur: quandoque vero distinctè proprietates plures adductæ similitudinis exponentur. Huius etiā eiusdemque rei exemplum aliquando vni tantùm materiæ, quandoque vero pluribus, prout eiusdem rei exigerit diuersarum proprietatum cōgruitas, adaptabo. Sicut Saturno tantum assimilatur homo voluptuosus. Lunæ vero assimilabitur non tantum beata Maria, sed etiam vita actiua. & simile modum inuenies in alijs exemplis. Adhuc etiam in adaptationibus ipsis plerunque ex sacra scriptura & nonnunquam ex dictis Sāctorum auctoritatum probationes apponam: quandoque etiam (causa prolixitatis vitandæ) adaptationes ipsas tantummodo, prætermissis auctoritatibus, scribam. Intendo etiam pleraque exempla per singulas suas partes exponere: & quædam solum ex parte materiæ applicare: quia multa ad declarationem exēpla quandoque sunt necessaria quæ tamen ad adaptationem nil referant. Et quia plura eidem materiæ exempla conueniunt, interdum quæ in diuersis rerum generibus continentur, oportebit vt de eisdem materijs (sed non sub eisdem exēplis, in diuersis tractetur locis. Sicut de gratia agetur in primo libro sub similitudine primi mobilis. In secundo vero sub similitudine saphiri. In tertio sub similitudine frumēti: & sic de alijs. Porro si qua in exemplis ponentur præcipuè de virtutibus lapidum vel herbarū siue etiam de interpretationibus aliquibus somniorum, vel alijs quibuscunque quæ forsitan ea legentibus minus credibilia videantur; sciant me ex meo ingenio ea non confinxisse, sed ex magnorū scriptis deprompta, non vt fidem de talibus facerem, sed vt veram instructionē & vtilem elicerem ex eisdem: quibus quidem modo doctores sacri & etiam magni philosophi in suis doctrinis moralibus incredibilibus vsi sunt exemplis fabularum: quæ licèt in se vera non essent, ad veram tamen disciplinam moralem vtiliter inflexerunt. Bene etiam diuina scriptura (de lignis expetentibus regem recitādo in libro Iudicum) fabulam introducit, quæ à nonnullis expositoribus moribus adaptatur. Nō ergo respuēda sunt exempla naturalia, quę si non semp, vel ex toto sunt vera, ex parte ta- Iud. 9.

men

men (vt in pluribus) vera reperiuntur. Nec debet respuere sapiens ea quæ scripta reperit, ex eo quòd ipsemet talia nō probauit: sed potius æstimare de talib⁹, ꝙ multa quæ ipse non vidit, alij sunt experti. Si quæ vero de cęlestium corporū effectibus inducentur, quę se ad humanos actus extendere videantur, ea prudens lector aduertat, potius referēdo esse, quàm asserendo dicta: nec ea sic intelligat tā quam ex cœlestium dominio corporum vlla humanis actibus, (prout ex libero ꝓcedunt arbitrio) necessitas imponatur. Non enim cœlestia corpora in liberum arbitrium hominis aut voluntatem vel intellectum, quæ vires incorporeæ sunt, directè possunt imprimere. Sed quoniam complexio corporis quam anima in pluribus sequitur, & organa corporea sensuum qui intellectuali cognitioni deseruiunt, cęteraque corporis membra per quæ interior anima actus exteriores exequitur, ipsorum dispositioni cęlestium corporum directè supponuntur. Hinc est ꝙ actus humani (præcipuè qui per corpus explentur) ex varijs impressionibus siderum variè disponuntur: ac etiam ex constellationum virtutibus (quæ hominum corporali conceptui vel ortui dominantur) ipsi homines ad diuersa officia & mores inclinātur. Et quia homines nō coactè sed sponte, huiusmodi frequētius inclinationes sequuntur, inde est ꝙ de voluntarijs actibus & moribus eorundem, nonnunquam à peritis astrologis & mira & veridica iudicia proferuntur: quanquam non sit laudabile, neque tutū talibus inniti iudicijs vel ea in suis temporibus omnibus obseruare. Bene in sacra scriptura dicitur: A signis cæli nolite metuere. (Hiere. 10.) Multa ergo de proprietatib. rerum (quas in hoc libro pro exemplo ponemus) ex libris sacri canonis sunt assumpta. Et nonnulla collecta sunt ex rerum experientia: sed & ex magnorum sapientum scriptis plurima sunt excerpta. Nō autem aliquis miretur de stili deformitate, quę licèt concedi soleat in opere tam prolixo, ex hoc tamen specialiter accidet: qa plura ex scriptis quorundam in hoc opere ponētur exempla, in quibus, nisi fortè truncando, vt breuiora sint, nec sensum nec verba mutuabo, ne ex mutatione verborum mihi ascribere videar, quæ iam bene sunt per alios conscripta vel inuenta. Non solum etiā in hoc opere, de principalibus mūdi corporibus introducentur exempla: sed etiam de his quæ ſm aliquem ordinem in ea reducuntur, puta de motu, tempore, & lumine, & alijs consimilibus quę reducuntur in cœlum. Similiter de impressionibus, aeris, grandine, pruina, niue, & alijs quibuscunque similibus, quæ specialiter pertinere vidētur ad aliquod elementū. Et consimilis modus seruabitur etiam in illis quæ pertinent ad aliqua corpora mixta: quia simul (vbi ponentur plantarum similitudines) de frōdibus, floribus & fructibus & seminibus introducentur exempla. Et sic etiam fiet de alijs corporibus quibuscunque.

Notitia autem rerum in homine triplici virtute perficitur (vt dicit philosophus.) s. sensu, imaginatione, & ratione. Nam ab ipsis exterioribus rebus primò, fit motus in sensu: propter quod philosophus dicit, quòd omnis nostra scientia oritur à sensu. (Arist. 1. post.) Ab ipso autem sensu in actu secundo fit motus in fantasia sine imaginatione. (Arist. 3. de ani.) Vnde idem philosophus dicit, quòd fantasia est motus factus à sensu secundùm actum. Et licèt Auicenna (Auicenna.) distinguat inter imaginationē & fantasiam, dicens eas diuersas potentias realiter distinctas, quia fantasia secundum eum habet vltra imaginationē quòd componit & diuidit formas imaginatas, vt patet cum ex forma imaginata auri & forma imaginata montis cōponimus formā mōtis aurei, quā nunqua vidimus: Tñ qa ista cōpositio non apparet in alijs ab hoie i quo ad hęc sufficit virtus imaginatiua, cui ēt hāc actionē attribuit Auerrois: Ideo (ut alii dicunt) eadē (Auerro. de sensu & sensi.) potentia realiter est imaginatio & fantasia. Ab ipsa autem fantasia siue fantasmatibus, per virtutem intellectus agentis perficitur intellectus possibilis ad actum intelligendi. Bene philosophus dicit, ꝙ nō est intelligere sine fantasmate. (Arist. 3. de ani) Ipse aūt intellectus ab vno in aliud discurrens (siue ex principijs conclusiones eliciens, siue cōclusiones in principia resolués) rō vocatur, ad quā sciētia ptinet, sicut philosophus dicit, quòd ois scia in ratione est. (Arist. 2. post.) Vt igitur (in exemplis ponendis) secundum præfatum humanæ cognitionis ordinem procedamus, primò ponenda sunt exempla de sensibilibus, Secundo de imaginabilibus, Tertio de rationabilibus, Sed de exemplis sensibi-

 lium

lium corporum, adhuc est distinguendũ: quia quędã sensibilia corpora sunt simplicia, q̃ non cõponũtur ex alijs corporibus, sicut elemẽta & corpora cœlestia, quãuis in se habeant alias cõpositiones, vt materiæ & formæ, accidentis & substantiæ, & huiusmodi: q̃dam verò sensibilium corporum sunt composita ex ipsis elementis. Et ista adhuc distinguuntur, quia quædã sunt inanimata, vt mineralia vt ferrũ, & æs, & alia huiusmodi, & lapides: quædã verò sunt animata: quæ adhuc distinguuntur, quia quędã sunt animata tm̃ anima vegetabili, vt plantę: quędam vlterius anima sensibili, vt animalia bruta q̃ distinguuntur in natalitia, quę sunt in aqua, & gressibilia siue reptilia quæ sunt in terra; & volatilia q̃ in aere volant. Quædã vlterius animata sunt anima rationali, vt homines. Circa imaginabilia quoq; est attendendũ: quia quarundã rerũ imagines seu fantasmata intuemur dormientes siue somniãtes: quædã verò mira percipimus vigilãtes, quẽadmodũ prophetæ etiã vigilando habuerũt imaginarias visiones. Rationabilia autẽ vocari possunt, siue illa q̃ ex rõne statuuntur, sicut sunt leges & iura; siue ea q̃ à ratione ꝑducunt, sicut sunt artificialia. Est.n. ars recta rõ factibiliũ (vt Philosophus dicit.) siue etiã illa q̃ à ratione regulantur, vt mores & humana opera. Quia igitur de oibus ꝑdictis exẽpla sunt inducenda, totũ hoc ꝑsens opus in decẽ distinguitur libellos. In quorũ primo ponent exẽpla de corporibus simplicib. .s. de elemẽtis & corporibus cælestibus, & etiã de aliquibus alijs q̃ aliquo speciali ordine in ea reducuntur. In secũdo ponentur exẽpla de corporibus mineralibus.s.de metallis, & ẽt de lapidibus. In tertio ponentur exẽpla de vegetabilib.i. de arboribus & plantis. In quarto ponẽtur exẽpla de natatilibus & volatilibus, .i.de piscibus & auibus. In quinto ponetur exẽpla de animalibus terrestribus.i. quæ gradiuntur vel reptant super terrã. In sexto libro ponentur exẽpla de hominibus. In septimo de imaginibus somniorũ & visionũ. In octauo verò libro ponentur exẽpla de legibus. In nono ponent exẽpla de artificialibus. In decimo siue vltimo libro ponentur exẽpla & introducent de humanis actibus & morib. In singulis aũt ꝑdictis decẽ libellis, non intẽdo particulariter sequi ordinẽ exẽplorũ: sed solũ illas materias quibus adaptant exẽpla locare seu ponere sub ordine alphabeti verbi gratia, In primo libro (vbi ponũt exẽpla de corporibus simplicibus) nõ sequar in eis ordinẽ ipsorũ simpliciũ corporũ: vt.s. primo ponãt exẽpla de cęlestib⁹, postea de elemẽtis; & inter elemẽta primò de vno, postea d̃ alio: sed mixtim ponent oĩa, nũc de vno, nũc de alio ſm ꝙ reb⁹ diuersis quas ponã sub alphabeti ordine, variè adaptãt. Et idẽ ẽt ordo seruabit in cæteris libellis. Si qua igit ĩ hoc opẽ ex mea iperitia indebitè essẽt posita vel ineptè, relinquo atq; sũmitto bñuolẽtię Frũm, ac studio corrigẽda. De his ãt q̃ bñdicta & adaptata ꝯgruè vidbũt, Regi imortali, ĩuisibili, soli Deo honor relinquet & gl'ia ĩ sc'la sæculorũ.

Marginal notes (left column): Arist. Ethic. Phil. 6. — Voluminis hui⁹ distictio.

In singulis elementorum, corporumq́ cælestium, ostentatur naturis, ac pluribus rationibus & auctoritatibus, quantum sit hominibus discreta ciborum abstinentia necessaria, enucleatur.

Cap. I.

Bstinentia discreta ciborum q̃tũ sit hoibus vtilis, in singulis simpliciũ corporũ ꝑt oñdi naturis. Siplicia nãq; corpa duarũ sũt naturarũ.s. naturæ cælestis, & elementaris. Primum exemplũ notabile de fructu ipsius abstinentiæ, quo ad naturã cęlestẽ ostenditur in corpore Lunæ. Est.n. natura cęlestis tanto magis lumini perula, quãto minus in sua substãtia habet de grossa & corpulẽta mã. hinc igit est, ꝙ apparet in Luna q̃dã nigredinis macula, q̃a Luna (ꝑut tradit Philo.) sicut ẽ in situ locali magis vicina terræ, ita ẽ (vt ita dicã) magis terrestris nãę, i. cuiusdã subẽ grossę & corpulẽtæ q̃ cęli pp quã lumẽ Solis nõ recipit ꝑfundè sicut alię stellę, sed tm̃ ĩ supficie. Et idcirco ĩ ipsa tãtũmõ resultat macula vmbrę. Est igr nã hois luminari corpi similis, cu⁹ s. mẽs iterior ad lumẽ sapiẽtię tãto est min⁹ disposita, quãto vẽter corpulẽtior fit ciborũ affluentia. Nã multa repletio vẽtris obtusitatẽ generat mẽtis. Vnde Psal. dicit. Repleti sunt qui obscurati sunt. Et hoc est obscuritas Lunæ. i. vitæ deliciosæ, q̃. s. nõ replet splendore sapiẽtiæ. Sap. Luna nõ splẽdebit in lumine suo. Oportet ergo ad hoc vt aĩa fiat lumini sapiẽtiæ peruia, ꝙ non vtat supfluè ciborum alimonia, pp q̃d Apostolus dicit

Marginal notes (right column): Arist. 2. — Psal. 73 — Sap. 13.

Rom.13 cit: Induamur arma lucis, sic vt in die honestè ambulemus non in comessationibus & ebrietatibus. Est.n. armatura lucis, sapiētia cęlestis, quę mētem de veritate illustrat & ab erroribus defendit: hęc honestè velut in die nos ambulare facit: qa lumen nobis porrigit veritatis sequēdę. Sed q. à se ɔmessationib⁹ vel ab ebrietate nō abstinet, hanc armaturā lucis induere potest. Vnde Hiero. dicit: Si quis æstimat se abundantia ciborum potionumq; perfrui, & posse vacare sapientiæ, hūc in delitiis versari, & delitiarum vitijs non teneri, seipsum seducit. Et in eodem loco dicit: Sapiētiæ operā dare nō possumus, si mensæ abundantiā q̄ labore nimio indiget & cura, cogitemus. Secundum exēplum abstinentiæ quo ad elemētarē nāmque, ondit elementum terræ. Terra .n. primo nobis ostēdit, ꝙ abstinentia & attenuatio carnis impetratiua est gratiæ cęlestis. Nam quia terra de sui natura totaliter est sicca & arida, prouidit Deus auctor naturę, ꝙ ad hoc vt fructus producere possit, infundatur cęlesti pluuia, & ita ad fructus vberes producē dos efficitur fœcunda. Sic nostri cordis terra si ab humore luxurię noxio ꝑ abstinētiam cibi & potus efficiatur arida, superfundet taliter cęlestis gratiæ pluuia, ꝙ ad ꝑducēdos fructus spiritualium operū erit fertile & fęcūda. Vnde dicit. Terra enim sępè venientem super se bibens imbrem & generās herbā opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionē a Deo. Caro enim nostra dicitur terra, quando fit ꝑ abstinentiam ab humore concupiscentiæ vacua. Scriptum est enim Gen. ꝙ vocauit Deus aridā, terram: hoc imbrem cęlestem bibit, quia cęlestis grē cōfortatiōe piguescit. Isa. Descēdit imber & nix de cęlo, & inebriauit terrā. S; tūc herbā oportunā ꝑducit, cū ī meritorio opere spūi subseruit: ex quo a Deo bñdictionē accipit, qa retributionē ęterni pmij sił cū ipso spū finaliter hēbit. Ergo nr̄i cordis terra tūc ē pfectè disposita, cū arescit ex abstinētia, humescit cęlesti gratia, fructescit ꝑ bona opa. Ex primo vocat arida eo. s. ꝙ ab aqua siccitate ꝓpria sit distīcta, qđ est qñ caro ipsa ab aquis delitiarū separatur & abstinentię tenuitate siccat. Sed ex secundo vocatur hum⁹ a mari hūido cui terra coniūgit, qđ est sine qñ corpus nostrū cęlestis grę, particeps efficitur, siue cū lachrymis

Hiero. contra Iouin.

Apost. Heb. 6.

Gen. 1.

Isa. 55.

irrigatur. Ex tertio vocatur tellus, quia tollimus fruct⁹ eius. Et hoc qñ corpus laborat in bonis opib. Itē patet exēplo terræ, ꝙ abstinētia a cibis tollit tētationes carnis, quia quando prę siccitate nimia terra efficitur sicut puluis, tunc temporis ventus non surgit, eo ꝙ vapor tunc non habeat cōtinuans humidū, & sine continuatione eleuari non potest. Sed quando ꝑ abstinētia valida terra siccat corporis (humore deficiente cōcupiscentię) carnalis, fit puluis, i. mortificatio humilitatis, & cessat ventus. i. impulsus libidinosę tētationis. Tertium exemplum abstinentię apparet in elemēto aquę. Nam legitꝰ ꝙ cocodrillus qui in aqua oculos hebetes habet, extra aquā acutè videt. Ex quo exemplo accipitur ꝙ aqua delitiarum, hebetāt oculos mentium. Sed extractum ab aquis. i. abstinentia a delitijs, ad contemplādū spiritualia acuit visum mētis. Vnde dr̄ Eccl. Cogitaui a vino abstrahere carnē meam, vt animā meam transferrem ad sapientiam. Item aqua tanto magis est limpida, quanto magis est subtilis & vacua. Si verò sit aqua grossa & ꝑtibus terrestribus plena, non est specula bilis vel limpida, sed est immunda vel turbida. Sic caro nostra q̄ fluxibilis est vt aqua, & semper ad mare tēdit. i. amaritudinē mortis, fm̄ illud Reg. Oēs morimur, & quasi aqua dilabimur &c. Hęc inquam, aqua nostra, idest caro, si a cibis per abstinentiam teneatur subtilis & vacua, vt non repleatur superfluè eorum abundantia, manebit per continentiam clarissima & munda. Sed si venter cibis terrestribus frequēter repleatur, efficitur sicut aqua turbida & immūda videlicet per incontinentię vitium, quod comitat gula. Iere. Quid tibi vis, in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Quartum exēplum abstinentię ostenditur in aere quī quānto magis est vaporibus & nubibus plenus, tanto magis est obscurus: quātoque est magis vacuus, tanto est magis serenus. Et ideo in monte Olympo est aer serenissimus, qui tantum in altum leuat, vt ipsos vapores nubium excedere dicat, secūdùm illud: Nubes excessit Olympus. Et qa ibi sēper est aer serenissimus, ascēdebant illuc philosophi, vt viderent stellarum cursus. Sed ibi viuere non potuissent, nisi spongias aqua plenas secū portassent, vt sic per aquæ attractionē, aerē grossiorem hausissent. Sicut autē obscu-

Eccl. 2.

2. Reg. 14.

Iere. 2.

Lucanus. 2.

ratur serenitas & claritas aëris ex reple
tione vaporis, sic obscurat̄ ēt sensus hois
Hier. 5. ex nimia repletiōe ciborū. Vñ Græcorū
fuit ꝓuerbiū (sicut Hiero. refert) ꝙ vēter
pinguis non gignit sensum tenuem. Et
iō abstinētia cibi, facit serenitatē animi.
Quintū exēplū abstinētię accipitur ab i-
gne. Nā abstinētia à cibis ī multis ē igni
silis. Quod declarari pōt ex septē ꝓprie
tatib⁹ ignis. Prima accipitur ex ignis of
ficio, Secunda ex ipsius auxilio, Tertia ex
mysterio, Quarta ex eius suffragio, Quin
ta ex dominio, Sexta ex prodigio, Septi
ma ex eius studio. Primo igitur manife
stat dictā similitudinē ignis & abstinen
tiæ, ipsius ignis officiū, quod est triplex.
Nā vtimur igne ad illuminandū abscon
dita siue tenebrosa, sicut patet in lucer-
nis accensis siue candelis: quorum igneo
& flammeo lumine utimur in nocte siue
per uiam ambulando. Isa. Ambulate in
lumine ignis vestri &c. siue etiam in do-
Isa. 50. mo stando. Isa. Ardebit quasi ignis com
Isa. 10. bustio, & erit lumen israel in igne. Hæc
autem illuminatio ignis virtuti absti-
nentiæ congruit, inquantum per eam as-
sequimur contra tenebras ignorantiæ lu
men diuinæ sapientiæ. Quod euidenter
apparet trium puerorum exemplo, de
quibus dicitur Dani. ꝙ Malasar tollebat
Dan. 1. cibaria & vinum potus eorum, dabatque
eis legumina. & sequitur, Deus dedit pue
ris his scientiam & disciplinam in om
ni libro & sapientia. Et ita merito absti
nentię acceperunt lumen scientiæ. meri-
to etiam abstinentię, infunditur lumen
reuelationis propheticæ: sic legitur Da
Dan. 10. ni. ubi dicitur ex persona Daniel. Ego da
niel lugebam trium hebdomadarum die
bus: panem desiderabilem non comedi,
caro & uinum nō introierunt in os meū,
sed nec unguento usus trium hebdoma-
darum diebus. Postea subditur, ꝙ appa
ruit ei angelus & dixit ei: Ex primo quæ
posuisti ut affligeres te in conspectu dei
tui, exaudita sunt uerba tua, & ego ueni
ꝑꝑ sermones tuos. Veni autem, ut docerē
te quæ uentura sunt populo tuo in nouis
simis diebus. Adhuc etiam per abstinen
tiam carnis, conseruatur refrigerium &
ps. 104. lumen castitatis. vnde in psal. Expandit
nubem in protectionem eorum, & ignem
ut luceret eis per noctem. Abstinētia ete
nim est nubes, protectionem & refrige
rium præstans contra æstū concupiscētiæ
carnalis: & ignis etiam est lumen in no-
bis accedens uirtutem castitatis. Et ideo
Aug. dicit, ꝙ abstinentia ieiunij, libidi-
nis ardorē extinguit, & castitatis lumen
accendit. Secundo vtimur igne ad coquē Aug. in
dum. Gene. Coquamus eos igni. absti- ser. de
nentia autem seruit non modicum inte- ie.
riori decoctioni ciborum etiam corpo Gen. 11.
rali: quia cibus temperatè assumptus, a
calore naturali qui est in stomacho,
faciliter coquitur & optime digeritur.
Econtra autem ex nimio cibo vel potu
calor ipse naturalis debilitat̄ vel extin-
guit, sicut virtus vini ex nimia apposi-
tione aquæ. Debilitato autem calore nō
fit decoctio vel digestio cibi sed putres
cit cibus, & generantur humores corru-
pti, & febres putridæ, vel podagræ & hu
iusmodi. Et ꝑꝑ hoc temperantia con-
seruat bonam valetudinem, & abstinen-
tia perducit ad ipsam. Vnde Eccle. Eccl. 17
dicitur, quòd qui abstinens est, adijciet
vitam. Tertio vtimur igne ad fabrican
dum. Isa. Ego creaui fabrum sufflantē in Isa. 54.
igne prunas & proferentem vas in opus
suum. Sic ēt per abstinentiam a volupta
tibus carnis, non solum gulæ, sed etiam
luxurię fabricatur & pręparat̄ vas dei:
quia per hanc hō efficitur vt uas sancti
ficatum, & diuinæ gratię receptiuū. vnde
Tessa. Abstineatis vos a fornicatione, vt 1. Thes
sciat vnusquisque vestrum vas suum pos sal. 4.
sidere in sanctificatione & honore. Secū
do dictam similitudinem declarat ignis
auxilium. Auxiliatur enim ignis homi
nibus interdum ad defensionem ab hosti
bus, sicut legitur de Alexandro, quòd dū
esset in desertis in die iuxta stagnum ubi
bestiæ conueniebant ad potum & time
rent ipse & sui nocte de insultu leonum
& aliarum bestiarum ferocium; fecit in
circuitu exercitus copiosos ignes accen
di, ut esset eis ignis quasi pro muro in cir
cuitu ipsorū. Vñ ēt Zacha. dr̄, Ego ero eis Zach. 2.
murus ignis i circuitu. Per ipsum ēt ignē
arma ęrea & ferrea fabricantur, quibus
communiter homines ad corporum de-
fensionem vel offensionem vtuntur. Vn-
de homines sedentes in equis, habentes
loricas igneas, Iohannes se vidisse testa
tur. Et sic tela ignea nominat Apo. Et Apoc. 9
Naū. dicitur, Clypeus fortiū ęreus ignit⁹. Naū. 2.
Et hæc oīa abstinētiæ cōpetūt, quę tanq̄
murus vel clypeus ab asperitatū hostiū
nos defendit insultibus: & hęc est arma-
tura sāctorū cōtra tētationes illorū, ꝑꝑ
qđ īter arma iustitiæ, Apostolus ieiunia
nomi-

noſat Et Xp̄s ad pugnā itur⁹, hāc armatu
2. Cor. 6: rā induit. ſ. abſtinētiā. Vnde Mat. Ductus
eſt Ieſus in deſertū a ſpū, vt tentaretur a
Matt. 4. diabolo. Et cū ieiunaſſet xl. diebus & xl.
noctib⁹: poſtea eſurijt, & accedēs tētator
&c. Eſt. n. ieiuniū quaſi igneū telū, quo p
cuſſus inimicus repellit. vñ Mat. Hoc ge
nus dęmoniorū, nō eiicit niſi ī orōne &
ieiunio. Tertio declarat hāc ſiſ'itudinem
ignis myſteriū qđ eſt ad purgationē. Nā
igne purgant metalla, imo ēt pctā, ſ. i pur
gatorij igne. vñ Nū. Qđ pōt trāſire p flā
Nū. 31. mas ignis, purgabit. Sed ſicut ignis pur-
Aug. in ſer. de ieiu. gat metalla, ſic abſtinētia pctā. vñ. Au. di
cit ꝙ ieiuniū purgat mētē, ſubleuat aīum,
carnē ſpūi ſubiicit, & cor ↄtritū & humi
liatū facit. Quę oīa manifeſta ſunt ſatis
exēplo Niniuitarū. Eſt ēt myſteriū ad vī
dictā malefactorū nō ſolū in mūdo iſto,
Iona. 3. ſed ēt in inferno Eccl. Humilia valde ſpi
Eccl. 7. ritū tuū: qm̄ vindicta carnis impij, ignis.
Qđ ēt abſtinentiæ cōpetit, per quā & ſpi
pſ. 34. ritus humiliatur ſecūdum illud Pſal. Hu
miliabam in ieiunio aīam meam. Et car
nalis delectatio impij vindicatur, quia
pęnitētia abſtinētiæ vindicat delectatio
ne gulæ & luxuriæ. Vñ & ieiuniū ponitur
pars ſatisfactionis, q̄a hō p abſtinentiā,
libidinē pcti pteriti, p ſubtractionē dele
ctationis recōpēſat: afflictionē ēt addēs
& futura peccata impedit, concupiſcētiā
debilitās. Et hoc ad rōnē ptinet ſatisfa
Aug. in ſolilo. ctionis, q̄a (ſicut dicit Aug.) Satisfactio
eſt pctōrū cās excidere, & eorū ſuggeſtio
nib⁹ cōsēſū nō pbere. Quarto manifeſtat
dictā ſimilitudinē, ignis ſuffragiū. Suffra
gabatur. n. ignis antiquitus & ante legē
& in lege Moſayca, ad impetrādū quod
petebat a Deo, ſiue ex eo ꝙ ſacrificia de
um deprecantia igne conſumebantur, ſe-
Leui. 6. cūdum illud Leui. Omne ſacrificiū ſacer
dorū igne conſumetur. ſiue ex eo ꝙ in ſi
gnū exauditionis diuinæ, ignis ſuper ſa-
crificia deū rogātiū, de cęlo mittebatur,
1. Para. 21. ſecundū illud Para. Edificauit altare do
mino, & obtulit holocauſta, & pacifica,
& inuocauit deū, & exaudiuit eū in igne
de cælo ſuper altare holocauſti. Et ſimi-
3. Reg. 18. le habetur Reg. Vbi Helias dixit ad pro
phetas Baal: Inuocate noīa deorū veſtro
rū: & ego iuocabo nomē Dei mei: & de
us qui exaudierit per ignē, ipſe ſit deus.
Similiter ergo abſtinētia carnis multum
To. 12. ſuffragatur orōnib. nr̄is, vt a deo exau-
1. Eſdr. 8. diātur: propter quod dixit Angelus To-
biæ, ꝙ bona eſt orō cū ieiunio. Et Eſdr.
dr̄, Ieiunauimus & rogauimus deū nr̄m,
& euenit nobis proſperè. Quintum quod
adhuc manifeſtat hanc eādē ſimilitudi-
nē, eſt ipſius ignis dñiū. Interdū. n. diui-
na uirtute ſic ignis pdominatur aquæ ꝙ
eā immediate attingat, nec tñ attingatur
ab ea: ſed potius illā extinguat: quod eſt
ↄ naturā & ſupra uirtutē ignis, cū dicat
Eccl ꝙ ignē ardētē extinguit, aqua: quod
tñ diuino miraculo legitur accidiſſe, ſe Eccl. 3.
cūdū illud Sap. Qđ, īquit, mirabile erat: ſap. 16.
aqua quæ oīa extinguit, plus ignis uale-
bat. & infra eodē capi. dr̄ Quodā tpe in
aqua ſupra virtutē ignis ardebat. Sic er-
go ignis diuina uirtute conſumebat hu
morē aquæ: ita & nūc abſtinētia (diuina
faciente gratia) cōſumit & reſtringit flu
xū cōcupiſcentiæ. Eccl. Vapor ignis urit eccl. 39.
carnes, i. carnales cōcupiſcētias annihi-
lat & cōſumit. Septimo manifeſtat ſimili
ter dictā ſimilitudinē, ipſius ignis prodi
giū. Sicut. n. eſſet prodigiū ꝙ frigida a-
qua exureret, ſic ēt miraculū eſt ꝙ ignis
ardens refrigeret: quod certe factū legi
mus in illis tribus pueris qui miſſi ſunt
in fornacē ignis a rege Babylonis. quia
dr̄ Dan. ꝙ angel⁹ dñi deſcēdit cū Azaria Dan. 3.
& ſociis eius in fornacē, & excuſſit flam
mā ignis de fornace, & fecit mediū for-
nacis quaſi uentum roris flantē, & non te
tigit eos omnino ignis, neq; cōtriſtauit,
neq; quicquam moleſtiæ intulit. Vbi no
ta, ꝙ peccatores ſi aliqñ ieiunare cogun
tur, uel ex inflāmatione colerę efficiūtur
īpatiētes, & ſic incēdunt ira vel ſpū acci
diæ; efficiunt triſtes, & ſic ↄſumunt melan
colia, uel ex prādij dilatiōe efficiunt eſu
riētes, & ſic famis affligunt moleſtia. Sed
ſancti uiri qui ex charitate ieiunant, in
ſua abſtinentia ad modū iſtorum puero
rum recipiunt rorē diuinum, i. refrigeriū
gratiæ, & nec igne impatientiæ tangun-
tur, nec accidiæ ſpū contriſtantur, nec e-
tiā famis eſurie moleſtantur. Septimum
in quo ultimò declaratur prædicta ſimi
litudo, eſt ignis ipſius ſtudium, i. quod
circa ignem per homines adhibetur. Nā
ignis ab hominibus oleo interdum ſuc
ceditur, lignis nutritur, & ſub cinere re
ſeruatur. Oleum itaque cum ſit inflam-
mabile, ignem ſuccendit & nutrit: unde
dicitur Exo. Quiſquis ueſtrū eſt ſapiens, Exo. 35.
veniat & faciat quod dominus impera
uit, Candelabrum ad luminaria ſuſten
tanda, uaſa illius & lucernas & oleum ad
nutrimenta ignium. Sic ut aūt ipſe ignis

Mat. 6. olei liquore fouet:ita quoq; & abstinētia oleo pietatis ipinguat, Mat. Tu cùm ieiunas, vnge caput tuū, s. oleo pietatis, eleemosinas faciēdo. Greg. Illud ieiuniū
Grego. Deus approbat, quod ante eius oculos manus eleemosynarū leuat. Item sunt ligna ignis proprium nutrimentum. vnde
Leui. 6. Leui. Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos. Subijciens: Ligna hæc, ligna sunt bona opera sine quibus eēt ieiuniū oīno īperfectū. Ioel. Sāctificate ieiuniū. Vbi Grego. Ieiuniū sanctificare, est adiūctis bonis opib[9] dignā Deo carnis abstinentiā exibere. Itē uidemus ꝙ
Ioel. 1.
Iob. 42. ignis ēt modic[9], sub cinere cōseruat. Iob. Agā pœnitentiā in fauilla & cinere. Et facit mentionem de fauilla, quia etiam fauilla ignis in cinere conseruatur, & sic conseruatur meritum ieiunii, in abscon
Mat. 6. sione & detētione humilitatis. vnde Mat. Ne uidearis hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscondito. Vnde & in principio quadragesimalis ieiunii, cinis super capita ponitur, ut s. cum abstinentia carnis, tenere studeamus intus humilitatem mentis.

Accidia Saturno, igni, aeri, pruinaque, secundum diuersos effectus, comparatur, quantumque detestabile uitium existat declaratur: ac de cursu omnium Planetarum sigillatim pertractatur.

Cap. II.

Ccidia assimilat Saturno. Nā Saturnus qui est inter septem planetas supremus, est īferiorū infrigidatiuus, tardè incessiuus, & fœtuum mortificatiuus. Est ergo primo Saturnus frigidissi-
Auer. 2. cœ. mus planeta, quod qnidē Auerrois per accidens dicit esse, s. quia tardè mouetur, & ideo calorē non excitat. Sed Auicēna & alii cōiter dicunt, ꝙ saturnus ex natura sua habet infrigidare, sicut & Mars calefacere. Similiter ergo maximè accidia īfrigidat corda. Nam reddit hoīem tardū ad motū boni operis, ꝑ quē excitatur & cōseruatur calor amoris: q̄a si operari desiuerit, iā amor nō est, sicut Grego. dicit. Hēt ēt hoc accidia, s. ꝙ īfrigidat cor ex ipsa natura sua, ex eo ꝙ ſm rōnē propriam, opponitur charitati q̄ est calor animæ, uitalis. Et hæc oppō manifesta est, ipsius charitatis effectu. Nā ꝓprius effectus charitatis ē gaudiū de Deo. Accidia aūt est tristitia de bono spūali, in quantū est bonū diuinū. Vnde patet ꝙ accidia (ex propria rōne) charitati cōtrariatur. Sicut ergo ipsa charitas aīam de Deo īflāmat, sic ecōtrario accidia aīam de deo infrigidat. Vnde accidia ab acedine dr̄, q̄a ea q̄ acida sunt, ēt frigida sunt. Item Saturnus est tardissimè incessiuus, ita ꝙ nullus planeta est ita tardi motus. s. ꝑꝑ magnitudinē circuli sui, cuius rotatus siue reuolutio ꝑꝑ magnitudinē tardius ꝑficitur: qđ patet specificando in singulis. Nā luna q̄ est infima, morat̄ in quolibet signo duobus diebus & sex horis & bisse, & cōplet cursum suum a puncto usque ad punctum. i. 27. diebus & octo horis: Alii tñ dicunt ꝙ ipsa luna cursum suū in toto Zodiaco quousq; solē attingat, ꝑficit in 28. diebus cū dimidio. In quolibet. n. signo moratur per duos dies, & dimidium, minus uiginti minutis. Mercurius vero moratur in quolibet signo ꝑ 28. dies, & 6 horas, & cōplet circulū Zodiaci ī 339. diebus. Venus autē moratur in signo per 29. dies. In Zodiaco vero per 348. dies. Sol moratur in signo 30 diebus, & 10. horis & semisse horæ, in Zodiaco vero 365. diebus & quadrante, idest sex horis. Mars moratur in signo, per 60. dies & 21. horis, in Zodiaco vero per duos annos, Iuppiter in signo per annum, in Zodiaco per 12. annos. Alfraganus aut differētia decima sexta, dicit, ꝙ luna in circulo signo- Alfrag.
rū perficit cursum in 39. diebus & 11. horis & dimidia, & quartali vnius horæ ferè. Mercurius vero & Venus & sol. 365. diebus & quartali vnius diei ferè. Mars autem in anno perfecto & decem mensibus & 16. diebus & dimidia ferè. Iupiter autem in vndecim annis, & quatuor mensibus & 14 diebus. Saturnus autem in viginti nouem annis, & quinque mensibus, & sex diebus. Et patet ex prædictis ꝙ mēsis lunaris duob. modis accipit: vno mō ꝑ spatio tp̄is quo luna circuit Zodiacū ab vno puncto exiens & rediens ad eundē: qđ (sicut dictum est) fit per 27. dies & octo horas. Alio modo cōiori accipitur mensis lunaris ꝑ spatio quo luna semel accensa fuerit & reddit ad eundem locū suæ accensionis: sed cum solem non inueniat quia sol iam processit per vnum signum, ipsa luna attingit solē spacio duorum dierum & quatuor horarum, & ſm hoc mensis lunaris continet 29. dies & duo-

duodecim horas exceptis fractionibus su pradictis. Ex dictis manifestè patet, ꝙ Saturnus inter oẽs planetas tardius circulũ vel cursum cõplet. Sic accidia inter omnia vitia mentem reddit pigram in opere diuino & ſpũali, siue non inchoando quod cognoſcit: ſicut à quibuſdam dicitur, ꝙ accidia eſt torpor mentis bona negligentis: proponit.n.diabolus ante
Eccl. 6. mentem accidioſi difficultatem operis, ut deſperans de labore, nullo modo audeat illud inchoare: ſicut patet præcipuè de operibus pęnitentię. Vnde contra hoc ſacra ſcriptura exhortatur dicens: Subijce humerum tuum & porta illam & non accidieris in uinculis illius. Siue etiã bona inchoata non perſequendo. Vnde quã-
2.cor.2 doq; diabolus facit hominẽ aliqua ſupra poſſe, aſſumere, ut poſtea ex nimietate ponderis accidioſus effectus, ea totaliter cogatur relinquere. unde Apoſtolus non uult ꝙ pęnitens maiori abſorbeatur triſtitia de peccato, ne ſic eum aggrauet nimietas triſtitiæ, ut eum retrahat a pœnitentiæ opere. Hinc eſt ẽt ꝙ diabolus illo præcipuè tempore abſtinentem de accidia tentat, quo eum fames ieiunij magis grauat, ſ circa meridiem quando iam incipiunt ſentire ieiunantes defectum cibi & urgere ab æſtibus ſolis. Vnde dicit Caſ-
Caſſ. de inſtit. monia li.10. ſianus: Maxime circa horam ſextam monachũ inquietat, ut q̃dam febris: inſtruẽs tempore præſtituto ardentiſſimos æſtus acceſſionum ſuarum ſolitis ac ſtatutis horis animæ inferens ægrotanti. Hoc igitur facit diabolus ut uel famis grauedine ieiunium dimittant, uel ut ex accidia & impacientia meritum ieiunii perdant. Item Saturnus eſt mortificatiuus fœtuũ qui ſub eius naſcuntur dominio. Hinc eſt enim (ut dicunt aſtrologi) quòd pueri nati octauo menſe, non uiuunt ſed citius moriuntur: propterea quòd octauo menſe dominatur eis Saturnus qui utraque qualitate ſua frigida & ſicca fętum mortificat & extinguit. In præcedentibus enim ſex menſibus quilibet planeta per ordinem dominatur fœtui ſuo menſe, ſcilicet primo menſe Saturnus ſecundo Iupiter, tertio Mars, quarto Sol, quinto Venus, ſexto Mercurius, ſeptimo luna, octauo autem menſe Saturni dominium redit a capite & nono dominium Iouis, & ſic deinceps.

Vnde naſcens nono menſe uiuit propter dominium Iouis, qui fœtum ſuum temperato, calore refouetur & cuſtodit. Similiter ſi naſcatur in principio decimi menſis poteſt eſſe natiuitas ſalubris & uitalis propter dominium Martis, cuius calore & ſiccitate membra roborantur naſcentis, unde fœtus caloris & ſiccitatis beneficio egreditur iam robuſtus. Sicut ergo Saturnus extinguit & mortificat fœtum, ſic accidia mortificat ſpiritum & tollit boni operis meritum. Vnde Apoſtolus dicit, quòd triſtitia ſæculi mortem operatur, quæ 2.cor.7
non eſt niſi accidia. Cuius motus ſi ad rationem pertingat: ita ut in fugam & horrorem & deteſtationem boni quòd eſt ſecundùm Deum conſentiat, carne contra ſpiritum præualente; omnino ipſum ſpiritum ſuffocat, & eſt peccatum mortale. Sed quando eſt motus accidiæ, propter repugnantiam carnis ad ſpiritum in ſola ſenſualitate, non habens rationis conſenſum, tunc non extinguit ſpiritum, ſed eſt ueniale peccatũ. Vnde etiam in uiris perfectis huius accidiæ tedium aliquando inuenitur.

Secundo accidia aſſimilatur igni. Nam uidemus, quòd adustio ignis rem dulcem in amaram conuertit, ſicut cibi dulces & ſapidi igne aduſti nimium efficiuntur amari. Vnde etiam in corpore animalis colera eſt amara, quia eſt quædam ſuperfluitas cibalis aduſta, & ideo deriuatur ad fel, & recipitur in eius ciſtula. Aqua etiam colata per cineres efficitur amara, ex eo quòd cineris immixtus alicuius rei ſcilicet ligni reliquia eſt aduſta. Patet igitur quòd uſtio ignis dulce in amarum conuertit. Hoc igitur accidiæ competit, quæ dum quadam triſtitiæ febre palatum animæ inficit ſpiritualium deliciarum dulcedinem in amaritudinem conuertit, vnde ſecundum Iſidorum. Ex ipſa triſti- Iſi. de
tia accidiæ naſcitur rancor & amaritu- ſum.bo.
do animæ. vnde Iſa. Væ qui dicitis bonũ Iſa. 5.
malum &c.

Tertiò accidia aſſimilatur aeri. Aer enim eſt tam mobilis quòd omni impellenti & ſubintranti, ſtatim aperitur, & cedit. Vnde aer a uaporibus terreis, ideſt a uentis impellitur, vaporibus aqueis, ideſt nubibus repletur, & flammeis ignitionibus nonnunquam in ſummo ſuccenditur. Quæ ſatis etiam accidiæ congruunt. Nam accidia (ſicut dicit Iſidorus) ocioſitatẽ & ſomnolẽtiã gene-

generat: dum autem anima somnolenta & ociosa pigrescit, omni prorsus tentationū impulsui facillimè aperitur & cedit. Nam omnium cogitationum malarum & tentationum inutilium sentina receptiua est ocium. Et hinc est, quòd accidiosus & piger velut quidam mobilis aer impellitur à vento superbiæ, repletur aquis luxuriȩ, succenditur igne auaritiȩ. Quarto accidia assimilat̃ pruinæ propter quatuor. Primo ratione cōgelabilitatis: quia pruina est vapor cōgelatus i medio interstitio aeris prę frigiditate loci & temporis, in quibus nō est aliqua pars caloris, vt Arist. dicit. Sic ēt per accidiæ vitium dum calor charitatis extinguitur, quodammodo ipsa anima frigescit & congelatur. Vnde (sup illud Ps. percussit muros eorum in pruina) dicit gl. ꝙ pruina est vitiū quo charitas proximi stultitiæ tenebris quasi nocturno tpe frigore cōgelascit. Secūdò rōne frigiditatis. Est.n.pruina dura & pp magnā frigiditatē ēt rigiditatē īducit. Nā frigus aggregat ptes vaporis & cōtrahit, & pruinȩ substantiā duram reddit. Ex nimia autem frigiditate canescit vel albescit, & rigiditatem in ea re quæ ab ea tāgitur, inducit. Sic accidiosus per frigus accidiæ efficitur durus & rigidus, vt non moueatur, neque flectatur ad bene operandum. Exo. Obriguerunt omnes habitatores Chanaam. & sequitur: Fiant immobiles quasi lapis. Ps. Factus sum sicut vter in pruina. quia (sicut dicit glosa) nulli liquori aptus est, & sic accidiosus nulli operi. Tertio rōne marciditatis: quia herbas & flores sup quos pruina cadit, marcidos reddit & adurit. Sic ēt accidia omnes virtutes animæ & membra corporis per ociū & pigritiam quodāmodo marcescere facit. Et quia etiam tristitiam spiritus accidia inducit, humorē de venis in anima exurit, sicut exiccatur & consumitur humor adustæ rei. Nā spiritus tristis exiccat ossa. Et sic patet ꝙ accidiosus & piger, dum paruum laborem vel incommodum refugit, maximū dānū incurrit ſm illud Iob: Qui timent pruinā, irruet sup eos nix. Quarto ratione roriditatis, qa pruina radij Solis tacta, subito euanescit & in rorē reddit: pruina.n.nihil aliud ē q̄ ros cōgelatus, vt dicit Beda. Nā pruina est ex vapore rorido, qui congelatur antequam ex ipso resoluatur aqua.

Marginalia (left column): Arist. 1. Mete. — ps. 115. — Exo. 15 — ps. 118 — Pro. 17. — Iob. 6. — Beda.

Sic interdum anima rorida, idest gratia spirituali perfusa, accidiæ gelu inuaditur, & torpescit: sed rursum calore Solis, idest feruore Spiritus sancti tacta, in rorem gratiæ reddit, & in humorem deuotionis liquescit. Nam dum anima se in accidiā cecidisse cōsiderat, semetipsam per humilitatem minuit, & vilificat, & quasi dolore tundens & percutiens sollicitat: ita vt sicut nunc fuit frigus pruinæ, idest accidiæ, ita crescat & abundet in ipsa feruor gratiæ. Vnde Exodi dicitur de rore, quòd mane ros iacuit per circuitum castrorum: & subditur, quòd apparuit minutum quasi pilo tutum in similitudinem pruinæ. Exo. 16.

Lunæ proprietates, variaq́ue nomina, collisq́ue ac montium Garizim et Ebal effectus recensentur, quæ actiuæ vitæ iure assimilantur. Cap. III.

ACtiua vita assimilatur Lunæ propter quatuor. Primo propter officium. Nam lunæ officium est inferiora disponere, scilicet terrestria. Et hoc competit ei ex tribus. Primo ex vicinitate, quia ea quæ non multum distant, efficacius mouēt: luna autem propinquior est istis inferioribus quàm aliquod aliud cæleste corpus, & ideo efficacius agit in ea. Secundo ex virtuositate: quia cum sit infima, congregatæ, sunt in ea omnes virtutes mouentium superiorum. Vnde ex sua virtute mouet omnia humida, & ex lumine a Sole mutuato quasi quidam secundus Sol breuiter agit & explicat in istis inferioribus operationes Solis. Et dico breuiter, quia quod Sol facit in anno (secundum variationem humoris & caloris) luna facit in mense. Tertia causa est ex materialitate: quia ut tactum est supra cap. 1 Luna (vt dicit Aristo.) est quasi terrestris naturæ, idest corpulentæ & materialis. Vnde propter conformitatem, terrestria magis variat quàm aliquod cęlestium corporum. Sic etiam vita actiuorum est circa terrena & temporalia ordinanda & disponenda. Et sicut ex dictis colligitur, luna respectu terrestrium habet vicinitatem, virtuositatē, celeritatem, & materialitatem, quæ omnia competunt actiuis, quia scilicet primò dicuntur esse indigentibus vicini

Marginalia (right column): Arist. 1. cęli. & 2. cęl. 32.

Luc.10. siue proximi per compassionem. Luc. Quis tibi videtur proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille ait: Qui fecit misericordiam in illum. Secundo debent esse superiorum virtutibus pleni per imitationem: quia sequi debent vestigia Sanctorum, pręcipuè in laborando, & patienter tolerando. Iac. 5. Iac. Exemplum accipite fratres exitus mali & longanimitatis, laboris & patientiæ per prophetas &c. Tertio debent esse festini per subleuationis celeritatem. Pro. 3. Pro. Ne dicas amico tuo, Vade & reuertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare. Eccl.4. Et Eccl. Ne protrahas datum angustiāti &c. Quarto, illi debent actiuæ vitæ præcipuis ministeriis deputari qui sunt magis materiales & grossi & ad contēplationem minus idonei. Eph. 6. Eph. Secularia iudicia si habueritis, cōtēptibiles q sunt in ecclesia illos cōstituite ad iudicādū.

Secundò actiua vita assimilatur lunę propter dominium. Nam luna specialiter macula habita humidis dominatur, & significat super ea, ut super pluuiam & aquarum inundationes. Dicit enim Beda Beda, quòd quando luna apparens, in summo corniculo suo maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis præten dit exordium. Item dicit Mesallat, ꝙ si Mesa. ecclipsis lunæ fuerit in signis aquaticis quæ sunt tria scilicet scorpio, cancer, & piscis, nimiam significat abundantiam pluuiarum. Item propter humiditatis dominium, significat specialiter luna super cerebrum sicut sol super cor. Ita actiuus bonus compassione plenus affluit abundantia humorum & pluuiarum. i. abundantia lachrymarum, implens illud Eccl. Ne desis plorantibus in conso Eccl.8 latione, & cum lugentibus ambula. Sic enim faciebat Iob qui dicebat: flebam Iob.30. quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Tertio actiua vita assimilatur lunæ ꝑpter aspectum, quia scilicet luna crescens vel decrescens in lumine, quandoque aspicientibus apparet arcualis, quandoque circularis. sic bonus actiuus ad vtrunq; statum debet se habere. Phil. Scio abun Phil. 4. dare. ecce luna crescens: & penuriam pati: ecce luna decrescens. Tobię. Si mul Tob. 4. tum tibi fuerit, abundanter tribue: ecce augmentum. si exiguum tibi fuerit, libē ter illud exiguum impertiri stude: ecce lunæ decrementum. Sed tunc actiuus est arcualis, quando se proximo per miseri cordiam flectit, siue parcendo, siue compatiēdo. Tunc autem est circularis, quādo postquam ad exteriora exiuit, se ad semetipsum interius sollicite reducit. Talis enim est circulatio ab eodem in idem. Eze. Animalia ibāt & reuertebantur. Eze-chiel. 1 Quarto assimilatur actiua vita lunæ propter multiplicitatem nominum: habet enim luna tria nomina, secundum poetas. Nam vocabatur Proserpina, eò ꝙ seminibus quæ iaciuntur in terrā, dicitur esse dea. Vnde dicitur quòd quan do luna primo incenditur, optimum est semina iacere: quia tunc virtutes planetarum colligit, quas inferioribus influit. In hoc autem exemplo colligitur, ꝙ actiuæ vitæ congruit eleemosynarum semina iacere, ex quibus si abundanter spargantur, copiosus fructus colligitur cęlestium præmiorum: & econtrario, si iaciantur auarè secundùm illud: Qui 2.cor.9 parcè seminat, parcè & metet. Vel hoc, quòd luna semina fouet, ostendit quòd illi qui actiuæ vitę deseruiunt, præcipuè debent assistere seminantibus verbum Dei. Nam a quibus recipiuntur spiritualia, debent repetendi temporalia. Vnde Apo. Si spiritualia vobis semina 1.Cor.9 uimus, non est magnum si carnalia vestra metamus. Item luna vocabatur Diana, idest dea syluarum & nemorum: quia feris de nocte pascua quęrentib. in nemoribus, luminis beneficiū administrat. Et ideo gentiles vocauerunt lunam deam venatorum: quia venatio fit in syluis, propter quod Dianā cum arcu depingebant, eo, quòd venatores arcubus vtebantur. Et ex hoc accipitur, quòd qui vitæ actiuæ deseruiunt, præcipue subuenire debent solitariam vitam ducentibus, vt non oporteat eos propter victū quęrendum vagari & a sua solitudine exire. In cuius rei exemplum Christus populum in solitudine pauit. Item luna Matt.9. vocabat Lucina, vñ per sincopā dr̃ luna, de qua Virg. Cast a lucina &c. Nam anti Vir. in polli. quitus colebatur a virginibus & seruantibus castitatem. Ex quo etiam colligitur, quòd præcipuè meritorum est per actiuam vitam seruire & subuenire sacris virginibus & monialibus castè viuentibus, ne propter victum cogantur exire & a suis claustris discurrere.

Item actiua vita assimilatur colli, pri mò ꝑpter ordinē prioriatis. Est. n. coll

pos

pes montis.Nam per collem aſcendimus
ad montem,quia ſ.per vitã actiuã ad cõ-
templatiuam venimus. Iacob.n.poſt Liæ
connubium (per quam actiua vita ſigna-
tur) ad Rachel peruenit amplexum, per
quam contemplatiuæ uitæ formoſitas fi-
guratur.Secundo propter fructuum ſuaui
tatem: abundant.n.in collibus ſani & ſa-
pidi fructus:propter hoc ꝙ colles plus q̃
ualles ſolaribus radiis patent: et cœleſti
imbre & rore abundantius madent. Sic a-
bundant actiui hoĩes fructibus merito-
rũ.Magna.n.(ſicut Grego.dicit)ſunt acti
uæ vitæ merita, quæ ſunt vt fructus ſani
propter intentionis ſinceritatẽ. Nõ ſunt
.n.fructus corrupti,vt opera hypocrita-
rum.Item ſunt fructus ſapidi per charita
tis ſuauitatem. Ipſi.n.ſunt qui radiis ſol.
.i.doctrinis & exẽplis Chriſti illuſtrãtur
& qui rore cœleſtis gratiæ, abundantius
perfunduntur.

Tertio pp graminum ſalubritatem,
Sunt.n.(ſicut Conſtantinus dicit)in colli
bus ſalubria gramina ſiue herbę,propter
aeris ſubtilitatem & puritatem. Hæc gra
mina uirentia, ſunt uirtutum multarum
exempla, q̃ in actiuis uiris conſpicimus
ualde ad imitandum ſalubria: habent.n.
puritatem aeris.i.mũditiam cordis, & ẽt
ſubtilitatem,ſ.diſcretionis.

Item actiuauita(quæ miſericordiæ in-
tendit operibus)aſſimilari põt monti Ga
rizim.Nã Garizim(ut dicit Hiero.) mõs
eſt iuxta Hierico,cui ex aduerſo eſt mõs
Ebal.In his duob⁹ mõtibus maledõnes &
bñdõnes pplo intrãti terrã ꝓmiſſionis
ꝓmulgatæ ſunt: ut per benedictiones ꝓ-
mouerentur ad bonum,& per maledictio
nes retraherẽtur a malo. Vnde ſex tribus
in Garizim promulgabant benedictio-
nes,& ſex aliæ in Ebal maledictiões. mõs
ergo Garizim ex quo benedictiones pro
mulgantur, meritum eſt operum miſeri-
cordiæ,quæ ad uitam actiuam pertinẽt.
Mat.25 Vnde in die iudicij benedicti pronũcia-
bũtur a Chriſto,ſm illud:Venite benedi-
cti &c.Et congruè ſex tribus erant, quæ
bñdictiones pronunciabant: quia miſe-
ricordiæ opera ſex ibidem a Xpo cõputã
tur,pp q̃ electi Dei paternã bñdictionem
Mat.25 merentur.Eſuriui, inquit,& dediſtis mihi
mãducare: ſitiui & dediſtis mihi bibere:
hoſpes erã & collegiſtis me:nudus & coo
peruiſtis me,infirmus & uiſitaſtis me: in
carcere erã & ueniſtis ad me.Et ↄ ãt mõs
Ebal,ex quo pronunciatæ ſunt maledi-
ctiones,ſignat auaritiã & crudelitatẽ im-
piorum qui opera miſericordiæ ſubtra-
xerunt,quibus.ſ.iudex dicit.Ite maledicti
in ignem æternum.

De multiplici Amore, eiusque proprietatibus ac differentijs:& cui uerus amor ſpiritualis uerique amatores aſſimilantur enodatur, atque de quamplurimis ſolis,radij, terræq; effectibus (ipſi applicitis amori) ſedulò inquiritur. Cap. IIII.

AMor eſt multiplex,ſ.ſpiritua-
lis, carnalis, temporalis, &
communis. Amor aũt ſpiri-
tualis,ſ.charitas,aſſimilatur
Veneri,quę eſt planeta cœle
ſtis.Vnde & a paganis Dea dicebatamo-
ris,ex eo ꝙ incitat ad amandum. Dicit
aũt Ptolomęus.ꝙ ſub Venere continetur
uia,amor,amicitia,& peregrinus:& ſigni
ficat lucrum & gaudium:quæ omnia con
ueniunt amori charitatis. Nam ipſa cha
ritas uia eſt,qua ad cœleſtia gradimur:
amor quo Deo cõnectimur:amicitia qua
ſimul coniungimur.Item ipſa eſt baculus
peregrinantium: lucrum negociantium
& gaudium Deo fruentium. Item amor
ſpiritualis aſſimilatur caliditati terræ.
Abundat enim ſic amor diuinus in ani-
ma,ſicut calor in terra,ſcilicet ex tribus
ſecundùm ꝙ ex tribus contingit, ꝙ una
terra ſit calidior altera. Primò quidem
ex radiorum ſolis multiplicatione. Sol
.n.plus omnibus corporibus cœleſtibus
emittit fortes radios propter ſuam ma-
gnitudinem corporis, & ſpiſſitudinem,
magis fortem materiam habentem, &
lumen magis calidum. Et quia ipſe natu
raliter mouet ſphæram ignis,ſicut ſphæ
ra ſtellarum mouet terram,& ſphæra lu-
næ mouet aquam: & ſphæra aliorũ quin
quæ planetarum mouet aerem.Et ideo ra
dii ſolis maximè calefaciunt ubi multi-
plicantur uel reflectuntur. Quaſi autem
radij ſolis ſunt exempla Saluatoris, quæ
ſcilicet nos illuminant per inſtructio-
nem: quia omnis Chriſti actio, noſtra
eſt inſtructio (ut dicit Apo.) ideſt in-
flammant per imitationem. Vnde Am- Eph. 5.
bulate in dilectione, ſicut & Chriſtus
dilexit nos. Sicut ergo abundat calor
in terra ex radiorũ ſolis (alibi dicebat)
multiplicatione, ita, & feruor amoris
in anima ex exemplorum Chriſti inſpe-
ctione & imitatione.

Secundo vna regio siue terra calidior
est altera ex venti inflatione. Nam quia
ventus australe calidus est, aquilonaris
vero frigidus: ideo locus australi uen-
to expositus, calidior est quàm aquilo-
nari aptus. Quasi autem auster calefaciēs
& perturbās aerem, est Spiritussanctus de
Abac. 3. quo dicitur. Deus ab austro ueniet: qui
animam fortiter commouens & calefa-
cit per dilectionem, & perturbat ad com
Iob. 38. punctionem. Iob. Nonne uestimenta tua
calida sunt, cū pflata fuerit terra austro?
Tertio quoque una terra uel locus cali-
dior est quàm alius, ex loci situatione.
Nam terra q̄ est uicinior mari meridio-
nali, est calidior quàm terra quæ est ui-
cina aquilonari. Similiter ille qui fami
liarior & propinquior est homini san-
cto, feruentior fit & melior quàm ille
qui cum peccatore conuersatur. Nam uita
sanctorum est ut mare meridianum. Ma
re quidem est, cum amaricantur mærore.
Ezec. 3. Ezec. Abii amarus in indignatione spi-
ritus mei. Sed meridianum est cum adu-
Eccl. 43 runtur amore. Ecclesi. In meridiano exu
runt terram. Peccator autem est ut ma-
re aquilonare. Mare quidem propter in
Isa. 57. quietudinem cordis. Isa. Impii quasi ma
re feruens quod quiescere non potest:
sed aquilonare est propter subiectionem
demonis. Est enim peccator subiectus
Isa. 14. diabolo, & obedit ei: qui dixit, Isa. Se-
debo in monte testamenti in lateribus a-
quilonis, ascendam super altitudinem nu
Ps. 106. bium, & ero similis Altissimo, psalm. Ab
aquilone & mari &c.

Sed est notandum, quòd astrologi po-
nunt tres alias causas quare quasdam re-
giones & terras dicunt calidissimas esse.
Vna est ex solis appropinquatione quæ
est ex breuitate diametri. Vnde propter
immensitatem caloris terra illa est inha
bilis ultra æquinoctialem: quod dicunt
propter ecentricitatem sphera solis. Et
hoc pertinet ad Christi incarnationem,
quando scilicet ipse sol iustitiæ nobis
maxime appropinquauerat diametro, no
stræ naturæ se induens. Vnde ibi erat bre
uiata maxima distantia quæ erat inter
nos & Deum, & ibi apparuit breuitas
diametri, quia fuit uerbum abbreuia-
tum in carne. Et hæc propinquitas so-
lis, idest Christi, multum debet nos
Ro. 13. ad eius amorem inflammare. Apo. Nunc
propior est nostra salus, quàm cum cre-
dimus.

Secunda causa est ex solis mansione,
ut in principio capricorni & in princi-
pio cācri, ubi propter recuruationem Zo
diaci sol uidetur stare in eodem loco.
Tunc enim Zodiacus gyrans minimam
partem uariat de circulo æquinoctiali,
quòd sol quasi uidetur stare, propter
quod calor confortatur in locis suppo-
sitis illis gradibus. Et hęc causa refer-
tur ad Christi passionem: tunc enim ue-
rus sol stetit immobile, cruci scilicet af
fixus. Et hæc Christi mansio fuit in duo-
bus solsticiis, quia scilicet eius affixio
dupliciter facta fuit, scilicet ex parte
superiori in manibus: & ex parte infe-
riori in pedibus. Vnde hæc affixio &
mansio Christi in cruce, super omnia de
bet in nobis calorem amoris accendere:
ita ut anima nostra liquescat in lachry
mis. Exo. Cum incaluisset sol, liquefiebat
manna, idest mens dulcedine deuotionis Exo. 16.
plena.

Tertia causa ex solis oppositione, scili
cet quando est oppositio solis ad Zenit
capitum: ut sub cancro, ubi sol non de-
clinat a capitibus. Et hoc refertur ad
Christi resurrectionem uel ascensionem,
ubi sol Christus superpositus, apparuit
omnibus capitibus per potestatem & au mat. 28
ctoritatem. Vnde dixit: Data est mihi
omnis potestas in cœlo & in terra. Item
fuit superpositus omnium capitibus etiā
loco in ascensionē, cum ascendit super
omnes choros cęlorum, ubi etiā nunquā
amplius declinare pōt p mortē: & ideo
amplius a capitibus .i. apostolis, qui fue-
rūt capita fideliū, i. principes non decli-
nabit ulterius, sicut ipse dixit Mar. Ec- Mar. 28
ce ego uobiscū sum omnibus diebus, us-
que ad consummationē seculi, q̄ oia dn̄r
nos in amore Xp̄i accendere. s. & incarna
tionis, propinquitas, & affixionis acerbi
tas, & exaltationis dignitas.

Ite amatores assimilanī terræ, q̄ quan
uis sit frigida s̄m naturā suā, tamen intra
se ignē tenet inclusum. Sic amatores Dei
q̄uis sint frigidi circa tpalia, i. negligen
tes & contēnentes ea, intus tn̄ circa Deū
& spūalia sunt ignei & feruētes. Ps. Ignē
comburentem in terra ipsorum. Hic est ps. 104.
ignis spiritualis comburens & consumēs
peccata: de quo Luc. Ignem ueni mittere Luc. 12.
in terram &c. Item amor spiritualis si-
milis est ignitioni uaporis, quæ sæpius
apparet in aere. Sunt .n. decem modi talis
ignitionis, representantes decem effectus
diuini

diuini & ſpiritualis amoris . Prima e
nim impresſionum talium vocatur, co-
lumna, ſiue ignis perpẽdicularis. Hæc.n.
eſt quidam ignis qui interdum apparet
in ſuperiori regione aeris ad modum
columnæ piramidalis, habens latitudi
nem inferius, & ſuperius tendens in acu
men. Et ratio eſt, quia generatur ex va-
pore multum ſicco & calido. Vnde tran
ſit per duas regiones aeris, ſcilicet infi-
mam & mediam, quia frigus earum nõ
poteſt conuertere ipſum, & ideo tranſit
ad regionem ſupremam & quia talis va
por eſt inæqualis habens inferius mul-
tas partes terreſtres dilatabiles; ideo in
ferius in baſi de necesſitate dilatatur.
Et quia terreſtre abundans repugnat ele
uationi & æqualitali aliarum partium;
& calidum iterum dirigens dilatat in
reficiendo plus calidum, continuè plus
& plus tendit in acutum. Vnde effici-
tur (ſicut dictum eſt) vt columna pirami
dalis, & propter longitudinem videtur
de ſuperiori demiſſum ſicut perpendicu
lum, quod inferius habet maſſam, & con
tinue vſque in ſublime conum. In hoc
igitur, ꝙ talis columna ſuperius eſt acu
ta, cum acuti ſit penetrare, patet quòd
repræſentat proprium effectum amoris,
qui eſt penetrare ad intima. Penetrat
enim amans vſque ad interiora amati,
Cor. 2 & ideo de Spiritu ſancto qui eſt diuin⁹
amor dicit Apo. quòd ſcrutatur profun
da Dei. Item in hoc, quòd talis vapor
primam & ſecundã regionem aeris tran
ſcendit, & in tertiã ſe figit, repreſentat
ſublimitatem amoris ſpiritualis. Sunt
enim quaſi tres regiones, mundus, infer
nus, & cœlum. Quidam igitur homines
ſunt qui videntur Deum diligere ſolum
propter temporalia bona, & iſti ſunt in
regione infima. Quidam vero diligunt
Deum, vt euadant æterna ſupplicia, &
& iſti ſunt in regione media. Quidam
diligũt Deũ ꝑꝑ cęleſtia pmia, ſiue ꝑꝑ
ſeipſum, qa ipſe erit merces noſtra: &
iſti ſunt in regione ſuprema. Vnde iſti
habẽt ignẽ ſublimen, ideſt amorẽ excel
lentẽ. Itẽ in eo, ꝙ talis pyramis ſupe-
rius ſe reſtringit, repręſentat amorẽ ꝑ
fectũ. Nã licèt amor ſanctorũ inferius
erga ꝓximos dilatetur, ſuperius tamẽ
in Deũ ſe totũ reſtringit & vnit: quia
quicquid hoc inferius amant, ſolũ ꝑꝑ
Deũ amant. Itẽ in eo ꝙ talis columna
non eſt breuis, ſed longitudinem habet
ſignat diuturnitatem amoris per conti
nuitatem. Nam omni tempore diligit
qui amicus eſt, vt dicitur. Eccl.
Secũda ĩpresſio ignea vocatur lãcea: Eccl. 17
q̃ eſt quidã ignis lõgus ſubtilis, in altũ
erectus. Eſt enim ex vapore multũ ſicco
& calido & inęqualiter calido & ſubti
li, ſed ſubter non habens multa terre-
ſtria quæ dilatari posſint. Vnde pro-
pter longum ſubtile quod prætendit fi-
guræ, vocatur lancea: & ſtat erecta, acu-
men habens ſupra ſe, ſicut ignis perpen
dicularis. Huic ergo competit alius affe
ctus amoris qui eſt vulnerare: lancea.
enim homines ad vulnerandum vtun-
tur, Dan Erant ambo vulnerati amo- Dan. 12
re eius ;. Hoc vulnus amoris, eſt for-
tis penetratio cordis. Hæc igitur fuit
lancea, quæ cor Chriſti vulnerauit: ſiqui
dem ipſe vulneratus eſt propter iniqui-
tates noſtras: quod totum fecit amor.
Vide ergo ꝙ Chriſtus ex charitate vulne Iſa. 53
ratur. Vide etiam quòd & nos a Deo ex
charitate vulneramur, & flagellis ple-
runq; percutimur: ipſe enim vulnerat &
medetur: quia ſcilicet eius vulnera non
ſunt ad occidendum, ſed potius ad ſa-
nãdum. Et ideo meliora ſunt vulnera di pro. 27
ligentis, ſcilicet Chriſti, quàm fraudu-
lenta oſcula, ideſt blandimenta odien-
tis, ſcilicet diaboli, vel mundi.
Tertia impresſio vocatur candela ar
dens. Hæc eſt enim flãma quædã, quæ qñ
apparet in aere, videtur quaſi rotunda
& ſphęrica. Fit enim ex vapore multũ
calido & ſicco qui eſt æqualiter ſubti-
lis & bene tenuis: ęqualiter aſcendit in
omnibus partibus, & eſt æqualiter diſ-
gregabilis calore in omnem partem
dimenſionis, & ſic efficit latum quaſi
rotundum natans in ſuperficie aeris. Vn
de licèt ſit latum in ſuperficie, tamen
videtur rotundum & ſphęricum pro-
pter longinquitatem noſtri viſus. Hic
eſt tertius effectus amoris, ſcilicet inflã
mare & ardere. Cant. Fortis eſt vt mors, Cant. 7
dilectio: dura vt ignis, æmulatio: lam-
pades eius, lampades ignis atque flam-
marum. Talem ardorem habebat Io-
annes Baptiſta, de quo Dominus dixit: Ioa. 5.
Ille erat lucerna ardens & lucens. Ta-
lis ardor amoris eleuat animam ad cul
men perfectionis. Vnde & figuram præ- Ari. 1. cœli.
tendit circularem & ſphęricam, quæ ſe
cundum philoſophum, eſt perfectisſima
figurarũ. Et ideo charitas ab Apſtõ di- Col. 3.
citur

citur vinculum perfectionis.

Quarta impſsio ſiue ignitio, vocat. A ſub aſcēdēs, fit.n.ex vapore aſcēſo ęqualiter ſubtile. ſed cum extēditur ad partē vnam cōtrahitur in aliā. Aliqñ autū eſt vapor æqualiter ſubtilis, ſed non bene continuus, nec adherens ſibi, ſed vna pars eius aliquātulum eſt diſtans ab alia: & tunc videtur aſub aſcendens poſt aſub, ſicut ſi eleuarentur ſcintillæ de fornace. Hic eſt quartus effect⁹ amoris, ſ. eleuare. Facit enim aſcendere animam per profectum virtutum, ſed iſte motus ſiue ꝓfectus in feruētioribus eſt continuus, in tepidioribus eſt diſcontinuus & quaſi ꝑ tempora frequenter interruptus. Pſalm. Ibunt de virtute in virtutem. pſ. 83.

Quinta ignitio vocat ignis diuiſus. Hęc.n gñatur ex vapore nō vehemēter calido & ſicco, & ideo non pōt tranſire mediam regionem aeris, quia frigidiſſima. & hic vapor eſt diſgregatus & propter calorem quem habet, quando occurrit in aere inferiori frigida nubes fugiendo, confricat partem ad partem, & ex confricatione inflammatur: & quia diſgregatæ ſunt partes, videt diuiſus ignis: & quia fugit nubem frigidam tangentē ſe, ideo videtur diſgregatim egredi, velut ſi ſtuppa exſuffletur ex cāna. Hic aūt eſt alius effectus amoris. ſ. ſeparare. Illi .n. qui ſunt in amore non multū feruentes nec multum eleuati in ſpiritu, debent ſe ſeparare a vitijs, fugiendo quantum poſsint occaſiones peccatorum: & tales ſunt multi ſeculares boni, quos amor dei facit fugere nubem frigidam, ideſt malitiam carnis vel peccati. In eis autē licèt ſit ignis, amoris eſt tñ quoddāmodo diuiſus ꝑꝑ multarum rerum curas & ſollicitudines quas illos hr̄e oportet.

Sexta impreſſio vocatur candela deſcendens. Hæc enim eſt ex vapore ſimiliter non multum calido & ſicco, nec penetrare ualente mediam regionem. Eſt tamen talis uapor bene continuus & expulſus ex frigida nube tangente, & eſt modicus, ſed bene compactus, nec multus, ſed continue cadit, ſed non diuiditur: & propter continuum caſum uidetur quaſi ſtella cadens. Hic eſt alius effectus amoris. ſ. humiliare. Nam licèt in ſanctis Dei ſit amor Dei cōtinuus, tamē qñ tangunt a tentatione carnis, uel mundi, uel diaboli, timentes ſe non eſſe compactos bene, i. firmos bene: & reputantes ſe modicos, i. non multæ uirtutis, humiliantur & deprimunt ſeipſos. Nihilominus tamen ſemper continuant quę bene incœperunt. Aliquando tamen propter continuos impulſus tribulationum vel tentationum, ipſis quaſi videntur timendo & dubitādo, ꝙ quaſi a Deo ceciderūt: quod totum pertinet ad eorū humilitatē, ad quā amor dei eos inclinat.

Septima ignitio uocatur lumen præcedens. Hæc eſt ex uapore continuo calido & ſicco & bene continuo: in quo eſt multa materia conglobata & fortis, cui nihil in aere obuiant: ſed accenditur ex confricatione ſui, & ſtat q̄nque in aere: & hoc eſt quod uocant hi qui diſcurrunt de nocte, lumen præcedens. Hic eſt alius charitatis effectus, ſ. deducendo illuminare quod eſt nobis neceſſarium in uia tenebroſa huius mundi. Vnde diuinus amor figuratus eſt in illa columna ignis quæ populum dei pręcedebat de nocte: & de quo etiā in Pſal. dicitur: Expādit nubem in protectionem eorum: ignem, vt luceret eis per noctē. Et in eodem, Eduxit eos in nube diei & tota nocte illuminatione ignis. pſ. 104.

Octaua ignitio vocatur vulgo ſtella cadēs: ſed à philoſophis aſub deſcēdēs. Hęc.n. aſub deſcēdēs ē ex vapore cōſimili ſicut lumē ꝓcedens, cui tñ occurrit aliquid deſuper expellens ipſum inferius: & ideo videtur cadens, ſiue deſcendens. Hic eſt alius effectus amoris ſcilicet inclinare per miniſterium vitę actiuę. Vnde neceſsitas proximorum occurrēs, expellit ſiue retrahit amicos dei ab arce contemplationis, inclinans illos ad miniſterium infimę, actionis ſcilicet ad obſequendum proximis.

Nona ipreſſio vocatur draco volās, & hæc eſt innubecalida ad latus vnū & frigida ad aliud. Vnde tūc ꝑꝑ cōueniētiā ad calidum attrahitur ad illud, & ibi incenditur: poſt primam autem partem fumat antequam incēditur, & dilatatur in medio, & incuruatur propter incenſionem partis vnius & extinctionē alterius verſus humidum & frigidū. Vnde efficitur velut draco volās: q̄a anterior pars incenſa videtur velut ſpiramen draconis. Media autē incuruata per hoc ꝙ attrahitur a prima parte, curuat ſe vt ſerpens, & volat ſemper ad illud latus vbi corruſcat ipſum latus calidum, eo ꝙ ſimile attrahit ſimile, & contrarium expellit

pellit contrarium. Hic est alius effectus amoris, qui facit quasi volando ad Deũ festinare. Nam sicut hoc draco aereus habet vnum latus, s. anterius calidum, posterius verò frigidum, sic amatores Dei habent quidem feruorem spiritus, sed cũ frigore, i. fragilitate carnis: propter quod Dominus dixit, quod spiritus promptus est, caro autẽ infirma. Feruor igitur spiritus inflammat vehemẽter & suspiria ad Deũ facit: sed frigus. i. infirmitas carnis incuruat & trahit ad infima. Sed tamen ex ista pugna volare cogitur anima, quia ex carnis angustia spiritus magis incenditur, & carnem post se violenter attrahens, in Deum velocius tendit.

Matth. 26.

Decima ignitio vocatur asub, quãdoque apparens, qñque non: & hoc est ex vapore sicco & inflãmabili medio modo pertingente ad regionem mediam & non penetrante ipsam, quia ex frigore loci expellitur, & quia sub ipso non sunt multæ nubes, ideo incendens nubem occultatur & penetrans nubem apparet iterum: & iste est asub tertius. Hic est alius effectus amoris. s. vtranque vitam alternando, aliquando vacando actiuæ, aliquando contemplatiuæ, quandoq; latere ad contemplandum, qñq; apparere ad obsequendum: hoc enim oportet fieri, & illa non omittere.

Item nota, quod amor spirituale crescit & minuitur, sicut cupiditas mundi crescit & decrescit. Cuius exemplũ est, quia decrescente vmbra, crescit calor, & crescente minuitur: & sic decrescente amore temporalium, crescit feruor charitatis, & econuerso eo crescente minuitur. Hiere. Væ vobis quia declinauit dies & prolixiores factæ sunt vmbræ vesperi, & hoc est, quia abundauit iniquitas, & refriguit charitas. Amor carnalis assimilatur Veneri. Nam Venus (vt dicit Ptolo.) ex parte corporis disponit ad pulchritudinẽ, & ad voluptates tactus, olfatus, gustus, & auditus inclinat & impellit, vestium muliebrium incisores efficit: Domus eius sunt libra & taurus: regnat in piscibus, sed in virgine regnũ eius deficit & abscedit. Sic etiam amor carnale ad pulchritudinẽ corporis aspicit, sensuum voluptates exquirit, siue tactuũ, siue odorum, siue ciborum, siue cantionum: ornamenta & mulieres appetit. Aliquando etiam iustos viros qui designantur in libra propter æqualitatem iustitię, quia

Hiere. 5

Matth. 24.

Ptolo.

in libra existens Sol facit æquinoctia & viros fortes, qui designantur in tauro aggreditur & inficit. Regnat autem maximè in piscibus, idest in hominibus sub aquis delitiarum viuentibus: sed in virginibus. i. in continentibus deficit vigor eius. Amor tẽporalis prosperitatis impedit dulcedinẽ contẽplationis & priuat fructu boni operis. Cuius exemplũ apparet in rore. Cadit. n. aliqñ ros fluens & viscosus ad modum mellis sup herbas & folia arborũ. Sole autẽ agente in ipsum, euaporat humidũ, & terrestre siccũ cõburitur & efficitur quasi farina sparsa: quę à sua siccitate siccat herbas & inducit sterilitatem. Quasi. n. dulcedo roris est delectatio contẽplationis: quã calor solis. i. amor tẽporalis prosperitatis humidum deuotionis educens, & terrestrẽ affectum accendens, & mentem ad vana spargens, tollit, & à fructu boni operis animam sterilem reddit.

Item amor communis prout. s. & spiritualem & sensibilem amorem includit, assimilatur radio. Primo quia radius habet penetrare. Vnde in perspectiua distinguitur triplex radius. s. rectus confractus & reflexus. Rectus siue perpendicularis est, quia corpore radioso emissus recto & lineari motu sine obliquitate aliqua petit centrum. Et huic assimilatur spirituale homo qui totus est rectus. Vnde Cant. Recti diligunt te. Et iste petit centrum. i. cor. Deut. diliges dominum Deũ tuum ex toto corde tuo, &c.

Cant. 1.
Deut. 6.

Confractus radius siue collaterale est, qui a corpore luminoso egrediens & aliquod diaphanum inueniens non perfectè obediens non rectè incedit: sed ad aliquã partem diuertit. Et tale obliquatio dicitur radij confractio, & huic radio confracto assimilatur amor sociale siue ciuile, qui non est amor totaliter rectus, quia frequenter non est propter Deum, siue secundùm Deum, sed vt plurimum habet respectum ad aliquod mundanum. Reflexus autem radius est qui dum à suo principio rectè vel obliquè progreditur, dum corpus densum incurrit repercutitur & repellitur, nec transitus ei datur. Vnde cum nõ potest se diffundere in anteriora, posterius necesse est vt redeat, & se ibi multiplicet. Et talis repercussio dicitur radij reflexio. Huic autem radio reflexo assimilatur amor vtilis, qui scilicet reflectitur ad seipsum. Vnde si pro-

ximum

ximùm vel aliquid diligit, non ex hoc proficit interius, scilicet in Deum tendendo, sed potius retrocedendo in seipsum redeundo. Est etiam talis amor carnalis, qui solũ ad corpus proximi procedit, & interius ad animam non transit, sed potius retrocedit dum alium corporaliter ad delectamentum sui vel proprium commodum diligit aut amat.

Sextò amor assimilatur radio: quia radius habet colorare. Nam radius solaris dum in nube rorida Soli opposita includitur, diuersos colores in ipsa nube & aere operatur, sicut patet in arcu cælesti. Ita similiter & amor qui dum in anima tenera & molli intenditur, diuersas ibidem passiones & affectiones operatur quibus videlicet passionibus ipsa anima velut quibusdam coloribus tingitur. Vnde sicut ipse arcus cœlestis habet colorem rubeum, iacinthinum, ceruleum & viridem. (Isti enim colores in eo principaliter nobis apparent.) Ita similiter etiam ex amore causantur in anima passiones plures, sed præcipuè quatuor scilicet zelus, excessus, odium, & morbus. Primo.n. amor habet causare zelum. Vnde beatus Diony. dicit, ꝙ Deus appellatur zelotes propter multum amorẽ, quẽ habet ad entia: zelus ergo quocunq; modo sumatur, ex intensione amoris causatur. Manifestum est.n ꝙ quanto aliqua virtus tendit in aliquod, tanto fortius repellit omne contrarium vel repugnãs. Cum ergo amor sit quidam motus in amatum (vt Augu. dicit) intensus, amor quærit excludere omne quod sibi repugnat. Vnde in amore concupiscentiæ qui intensè aliquid concupiscit, mouetur cõtra omne illud, quod repugnat consecutioni vel quietæ fruitioni eius qđ amat. Et hoc modo viri dicuntur zelare vxores, ne propter consortium aliorum impediatur singularitas quã in vxore quærunt. Similiter etiam qui quærunt excellentiam, mouentur cõtra omnes qui excellere videntur, quasi impedientes eorũ excellentiam. Et huiusmodi est zelus inuidiæ, de quo dicit in Psal. Noli æmulari in malignantibus, neq; zelaueris facientes iniquitatẽ. Amor autẽ amicitiæ quærit bonum amici, & ſm hoc aliquis dicitur zelare pro amico qñ ea quę dicuntur vel fiunt contra bonum amici homo repellere studet. Et per hunc ẽt modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea q̃ sunt contra honorẽ vel voluntatẽ Dei repellere pro posse conat, ſm illud Reg. Zelo zelatus sum pro Dño Deo exercituũ. Et super illud, Zelus domus tuæ comedit me, dicit glosa ꝙ bono zelo comeditur, qui quęlibet praua q̃ viderit, corrigere satagit: si nequit, tolerat & gemit.

Dionу. ca. 4 de diu. no.

Aug. 83 quæst.

Ps. 36.

3. Reg. 19.

Ioan. 2.

Secundò amor causat excessum. Vnde Dion. dicit, ꝙ amor diuinus extasim facit: & ꝙ ipse Deus propter amorem, est extasim passus. Dicitur autem extasim pati cum extra se ponitur. Quia.n. (vt dicit Augu.) aĩa verius est vbi amat, quàm vbi animat, quando aliquis intenso desiderio vel amore fert in aliquod extra se quodammodo rapitur: & si illud sit supra se, quodammodo supra se rapitur, ita ꝙ seipsam transcendit & excedit.

Dio. de diu. no. cap. 4.

Aug. de qualit. ani.

Tertiò amor causat odium. Nã amor consistit in quadã conuenientia amantis ad amatũ: Odiũ verò consistit in quadam repugnantia vel dissonantia. prius autẽ considerat quod conuenit rei q̃ qđ ei repugnat, quia per hoc aliquod est repugnãs, qđ impedit vel corrũpit, qđ ẽ cõueniẽs. Vnde necesse est, ꝙ amor sit prior odio, & causa eius. Nã nihil odio hr̃, nisi per hoc quod repugnat ei quod amatur.

Quartò amor causat morbum siue languorẽ. Cant. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Nã amor peccati languidam facit animam ex eo, ꝙ facit ipsam deterius se habere: quia coarctat ipsam ad rem sibi inconuenientẽ, vnde læditur & deteriorat, ſm illud Oseæ: Facti sunt abominabiles sicut ea, quæ dilexerat. Qñq; autẽ si sit vehemens, lædit etiã corpus propter excessum immutationis corporalis. Dicitur etiam amor causare languorẽ, quia causat tristitiam de abstinentia amati. Vnde Tullius tristitiam ægritudinem nominat.

Cant. 2.

Oseæ. 9.

Cic. li. 3 Tusc.

Tertiò amor assimilatur radio, quia radius habet inflãmare. Nã ex subito & cõtinuo motu radiorũ contingit aerem circunfusum igniri, maximè cum concurrunt radii in loco fractionis. Nam radii ibi multiplicati & coãgustati dũ mutuo conculcantur, calor ibi in tantũ aliqñ generatur, ꝙ aer circũfusus sæpius inflãmatur, vt patet in crystallo, ex cuius oppositione contra radios Solis stuppa inceditur vel ignitur. Ita similiter ex recordatione continua vel visione rei dilectæ, feruor inflammatur amoris. Et iste ardor ab amicis Dei deriuatur,

Pſ.17. etiam ad circunſtantes, quia ſibi appropinquantes, ad amorem diuinum ſæpius accendunt. Pſ. Ignis à facie eius exarſit, carbones ſuccẽſi ſunt ab eo. Præcipuè autem hęc inflammatio competit charitati, de qua dicitur. Fortis eſt, ut mors, dilectio: dura, ut ignis ęmulatio. Lampades eius, ignis lampades atque flammarum: aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem. Cant.8.

Angelorum varia natura, ac excellentia ex varys cryſtallini cœli atque ignis effectibus & proprietatibus deprompta deſcribitur, exactèq; dignoſcitur.

Cap. V.

Ngeli aſsimilantur cœlo aqueo ſiue cryſtallino. Vnde ipſi intelliguntur per aquas quæ ſuper cœlos ſunt. Aſsimilantur ergo illi cœlo propter tria.

Primò ratione inuiſibilitatis. Nam illud uocatur propriè cœlum, quia ſcilicet eſt nobis inuiſibile & occultatum. Eſt enim nona ſphæra, quã non uidemus. Et hoc competit angelis quorum natura incorporea & intellectualis licèt in ſe maximè ſit cognoſcibilis, tamen nobis quorum cognitio oritur à ſenſu, eſt inuiſibilis & occulta. Nam ita ſe habet intellectus noſter ad manifeſtisſima naturæ, cuiuſmodi ſunt naturę angelorum, ſicut oculus nicticoracis ad lumẽ ſolis. vt dicit philoſophus. & Sap. Quæ in cœlis ſunt, quis inueſtigabit? Ariſt.2. met. Sap.9.

Secũdò ratione perſpicuitatis ſiue luminoſitatis, propter quam quandoque uocatur cœlum cryſtallinũ, quia eſt vniformiter ad modum cryſtalli perſpicuũ & luminoſum. Angeli autem perſpicui ſunt per munditiam. Vnde beatus Dio. vocat angelum præclarisſimum ſine macula. Item ſunt luminoſi per ſapientiam, & eſt in eis lumen triplicis ſapientiæ. Sapientiæ innatæ, quia per ſpecies innatas ſiue concretas omnia cognoſcunt quæ ſunt à Deo producta (ut dicit Aug.) Itẽ ſapientiæ inſpiratæ. Suſcipiunt enim angeli diuinas inſpirationes & illuminationes, quas beatus Auguſt. uocat Theophanias. Item lumen ſapientiæ beatæ, quæ uocatur in eis cognitio matutina ab Auguſtino, ſecũdùm quòd cognoſcũt res in Verbo. cognitionem aũt rerum in Dio. de cęl. hierar. Aug. in Enchi.

prupria natura uocat ipſe Augu. cognitionem veſpertinam.

Tertio ratione mobilitatis: uocant.n. illud aqueum propter mobilitatem. Mobilitas autem etiam angelo attribuitur, quia ſicut dicit Damaſce. angelus eſt ſubſtantia intellectualis ſemper mobilis. Et dicitur angelus ſem per mobilis ratione naturæ intellectiuæ & uoluntatis. Nam quippe cum ſit creatura, habet eſſe mutabile, in quantum omne creatum eſt uertibile in nihil, niſi manu Omnipotẽtis teneretur. Reſpectu etiam intellectus dicitur ſemper mobilis, accipiendo motum æquiuocè prout intelligere motus dicitur, quoniam angelus ſemper eſt actu intelligens, non quandoque actu quandoque potentia, ſicut nos. Et licèt angeli quantum ad cognitionem qua cognoſcunt res in Verbo, omnia, ſimul intelligant, ſicut etiam de nobis dicit Augu. ꝙ in patria nõ erunt volubiles cogitationes noſtræ ab alijs in alia euntes atque redeuntes, ſed omnem ſcientiam noſtrã vno ſimul conſpectu videbimus: tamen ea cognitione qua cognoſcunt res in ꝓpria natura, non omnia ſimul intelligũt. Vnde ibi eſt viciſsitudo intelligentiæ. Et ideo Aug. dicit quòd omne ens creatum habens intellectum, intelligit vnum poſt aliud, & talis ſucceſſius eſt vt motus quidam. Beatus Diony. ponit triplicem motum, ſcilicet circularem, rectum, & obliquum. Circularis eſt ab eodem in idem centrum immobile. Et hunc motum habent, in quantum recipiunt illuminationes à Deo & per illas reuertũtur in Deũ. Motu autem recto tunc mouentur, quando ꝓcedunt ad prouidẽtiam ſubiectorũ rectè omnia tranſeuntes & non reuertuntur ab eodem in idem, ſed de vno in aliud. Motus autem obliquus eſt in angelis cum per cognitionem inferiorũ qui bus prouident, reflectuntur in Deũ principium & finem pulchri & boni. Item in voluntate mobilis eſt angelus, quia non omnia ſimul vult, ſed modò vnum, modò aliud. Dicitur autem angelus localiter moueri æquiuocè ſicut & eſſe in loco ſ. per contactum virtutis. Non quidem quia ipſe vel contactus iſte ſiue motus loco commenſuretur, ſicut accidit corpori: ſed dicitur moueri localiter i quãtum ſucceſsiuè virtus eius applicatur ad diuerſa loca. Vnde iſte motus poteſt eſſe continuus & diſcontinuus: ſecundùm.n.

Augu. lib. 15. de Tri.

Augu.

Dio. 3. cap. de diu. no.

quòd

quòd locum diuisibilem ad quem appli catur non potest simul totum dimittere, sed successiuè, sic dicitur motus disconti nuus. vel totum simul dimittere & alteri loco se applicare, sic dicitur continuus. Vnde ad hos cœlorum. i. angelorum mo tus potest referri illud Ioelis. Moti sunt cœli &c.

Ioel. 2.

Ps. 103.

Item angeli assimilantur igni. ps Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem. Et ista similitudo quadrupliciter potest accipi. Primo si consideremus ignis substantiam. Secundo si consideremus eius eminentiam, scilicet quo ad situm. Tertio si consideremus eius potentiam. Quarto si considere mus eius refulgentiam.

Primo enim ignis inter omnia elemẽ ta habet substantiam subtiliorem. Vnde substantia ignis propter suam subtilitatem repræsentat nobis tria de angelis. Primo eorum immaterialitatem, propterea quia ignis est maximè inter elementa formalis. Nam minimum habet de materia & plurimum de forma. Angelus autem (licèt secundùm Dio.) nihil de mã habeat, vt ipse dicit ꝙ intellectuales substantiæ .i. angeli vitam habent indeficientem, ab vniuersa corruptione, materia & generatione mundæ existentes: habent tamen aliquid loco materiæ, scilicet potentialitatem, cum non sint actus purus vt Deus. Vnde angelus dicitur esse compositus ex potentia & actu, siue ex quo est & quod est. Sicut igitur ignis inter cætera elementa minimum habet de materia, & plurimum de forma, ita angelus (inter omnes creaturas itellectuales) minus habet de potẽtia & plus de actualitate. Vnde angeli quidem dicuntur substantiæ siue formæ separatæ, scilicet à materia.

Dio. de diu. no.

Secundo ignis repræsentat angelorũ incorporeitatem, Nã propter suam subtilitatem ignis quasi non videtur habere corpulentiã. Vnde additus alteri corpori non videtur ipsum augere ut appareret in ferro vel lapide ignito, quod tamen non uidetur esse maius quam non ignitum, cum tamen omne quantum additum quanto, faciat ipsum maius, & omne corpus naturale sit quantum; Nec etiã videtur ignis qui est in ferro alium locum quam ipsum ferrum per se occupare, uel maiorem locum simul cum ipso corpore quam ferrum solum, quæ omnia cuidam incorporeitati immo (vt verius dicam) subtilitati ipsius ignis attestantur

Item propter suam subtilitatem ignis est inclusibilis, quia (sicut dicit Dio.) Ignis non potest teneri, quia propter suã subtilitatem & mobilitatem penetrat omne corpus. Hoc igitur competit angelis, ex eo ꝙ de sui natura non solum sunt incorporei. Propter quod dicit idẽ Dio. ꝙ angeli sicut immateriales sic incorporales intelliguntur, sed etiam non sunt corporibus alligati, vt scilicet in corporibus inclusi uelut animæ humanæ teneantur. Vnde angeli in scriptura, spiritus nominantur secundùm illud: Omnes sunt administratores spiritus &c. Spiritus autem carnem & ossa nõ habet, vt dicitur Luc. Et ideo substantia angeli nõ solum non est corpus, sed nec etiam alicui corpori vnita est vt forma, quod esset naturaliter in corpore detineri. Assumunt tamen ad tempus (vt ex sacra scriptura patet) interdũ angeli corpora hominibus apparentes, sicut Augu. testatur dicẽs ꝙ angeli in assumptis corporibus apparuerunt Abrabæ, quæ non sunt eis naturaliter vnita, in quacunque figura appareant, sed formant sibi illa cum volunt ex aere. Et assumunt sibi huiusmodi corpora cum nobis apparent angeli nõ propter se, sed propter nos, scilicet vt familiariter cum hominibus cõuersando demonstrent intelligibilem societatem quam homines expectant cum eis habendam in futura vita. Item hoc ipsum ꝙ angeli corpora assumpserũt in ueteri testamẽto, fuit quoddam figurale indiciũ ꝙ Verbum Dei assumpturum esset corpꝰ humanum. Omnes enim apparitiones veteris testamenti ad illam apparitionem ordinabantur, qua ipse filius Dei apparuit in carne. Est etiam notandum ꝙ sicut in sacra scriptura proprietates rerũ intelligibilium sub similitudine rerum sensibilium describuntur: ita corpora sensibilia quæ angeli assumunt diuina virtute sic formantur ab eis, vt congruunt ad repræsentandum angeli proprietates: & hoc est corpus assumere. Habemus ergo tres rationes quare angeli cũ incorporei sunt, in corporibus tñ nobis appa rent. s. tum ad ostendendum futurã nobis societatem, tum ad figurandum Christi incarnationem, tum ad tradendum nobis per sensibilia de seipsis cognitionẽ.

Dio. 15 ca. cęl. hier.

Dio. 4. ca. cœl. hierar.

Heb. 1.

Luc. 24

Aug. 16 de ciui. Dei.

Dio. 15. cap. hie. Tertiò ignis in sua sphæra propter sui subtilitatẽ, est nobis inuisibilis: vnde Dio. dicit, ꝙ ignis est incontẽplabilis oculis carnalibus, i. inuisibilis propter suã subtilitatem. Nam lucidum non vr à seipso nisi sit in materia spissa. Vnde dicit inuisibilis, prout est in materia tenui. Et in hoc ignis repræsentat angelorum inuisibilitatem, quia sicut de se sunt incorporales, ita etiã sunt inuisibiles: apparẽt nobis visibiles, vt dictũ est de igne, prout est in materia spissa. Quod quidem sic verũ est, quia tunc angeli sumunt corpora in quibus visibiliter conspectibus nostris apparent. Formant igitur talia corpora ex ipsa virtute diuina quantum necessariũ est ad corporis assumendi formationem. Nam licèt aer (in sua varietate manens) figurã non retineat vel colorem, tñ qñ condensatur figurari & colorari põt, sicut apparet in nubibus. Ad ostendendã igitur propterea inuisibilitatem, quam angelus ex se habet, dixit angelus Raphael Tobiæ: Videbar quidẽ vobiscũ manducare & bibere, sed ego cibo inuisibili & potu qui ab hominibus videri non potest vtor. Quia enim ex eisdẽ nutrimur ex quibus sumus (sicut in secundo de anima Philosophus dicit:) sicut angelus est ex natura inuisibili, ita etiam inuisibili vtitur nutrimento.

To. 12.

Arist. 2. de ani.

Item ignis inter omnia elementa hẽt eminentiam altiorem. s. quo ad situm: vnde Dion. dicit ꝙ ignis est altus s. quo ad locũ propriũ, qui est super omnia elemẽta. s. immediatè sub orbe lunæ. Et hæc altitudo situs cõpetit igni rõne leuitatis, quia locus leuiũ est sursum, sicut grauiũ deorsum. Ex hac ãt altitudine ignis, ostẽdit angelorũ sublimitas quo ad sex. Primo quo ad situm localẽ, q̃a sicut sphęra ignis est locata sup oẽs sphęras elemẽtorũ, ita angelica natura creata & locata est sup oẽs sphęras cœlorũ. s. in cęlo empyreo; quod statim factũ (vt dicit Strabus) angelis ẽ repletũ. Cęlũ ãt empyreũ, supremum cęlũ est, propterea super illud Deuteronomij, Domini Dei tui est cęlũ cęli dicit, Isido. ꝙ supremum cœlum est cœlũ angelorum. Nam quia ex creaturis corporalibus & spiritualibus vnum vniuersum est constitutum, sic creatæ sunt creaturæ spirituales, ꝙ ad creaturam corporalem aliquem ordinem habent & toti creaturæ corporali præsident: vnde cõueniens fuit, quòd angeli in supremo corpore crearentur tanquã toti naturæ corporeæ præsidentes. Attẽdendũ est autem ꝙ ignis licèt sit in summo locatus, tamẽ virtute Solis mouet & descendit ad mixtionem aliorum inferiorum. Quodlibet enim elementum habet in cœlo aliquod mouens ipsum, sicut terra mouetur ab orbe stellarum fixarum: & ideo diuersæ rerum species in ipsa generantur. vnde diuersæ figuræ terrestrium respondent diuersis imaginibus stellarum. Aqua verò, ab orbe Lunæ, sicut patet in fluxu & refluxu maris.

Dio. de cęl. hie rar.

Deut. 15 hier.

Ignis verò ab orbe Solis. Aer verò ꝑpter multitudinem motuum in ipso, ab alijs quinque planetis, qui sunt multorum motuum. Sicut ergo ignis quanquã sit altus, tamen virtute Solis descendit ad mixtionem inferiorum: sic etiã angelorũ plurimi quanquã fuerint in cœlo creati vel locati, iussu tñ & ordinatione Dei descendunt & veniunt in mundum ad rerum temporalium administrationem, & humanę salutis ꝓcurationẽ. vnde Apost. dicit, quòd omnes sunt in ministeriũ missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Ex hoc tamẽ qđ Apost. dicit, Omnes, non accipiendum est ꝙ omnes vniuersaliter angeli mittantur in ministeriũ, quia secundùm Diony. quatuor superiores ordines, Cherubin Seraphin, Troni & Dominationes, nunquàm ad exterius ministerium mittuntur, sed solum quinque inferiores, s. Virtutes, Potestates, Principatus Archãgeli, Angeli. Nihilominus tñ solum primi tres ordines dicuntur assistentes, reliqui verò sex ordines dicuntur ministrãtes. Vnde Dominationũ ordo inter ministrantes computat, non tanquam exequens ministeriũ, sed sicut disponens & mandans quid per alios fieri debeat: sicut Architectores in ædificijs, nihil manu operantur, sed solùm disponunt & ꝓcipiunt quid alij debent operari. Dicit ergo Apostolus, omnes mitti, non quia superiores, vt dictum est, ad executionem ministeriorum mittuntur: sed quia inferiores qui mittuntur ab eis mysterijs illuminatur. Vel intelligitur, quòd spiritus illi qui sunt ad ministeria deputati, omnes propter eandem causam sunt administratorij. i. in ministerium missi, scilicet propter eos qui hęreditatem capiunt salutis, quãuis vniuersaliter omnes angeli sint tales. Et licèt angeli venientes in mũdũ exeant à cęlo empyreo, in nullo tamẽ

Hebr. 1.

Diony. de cœl. hierar.

derogatur ex hoc eorum dignitati, quia licèt ſit eis cęlum empyreum ex quadam congruentia deputatum, nihil tamẽ propter hoc dignitatis recipiunt ab eo : & ideo quando actu non ſunt in cęlo empyreo nihil eorum dignitati ſubtrahitur, ſicut nec regi quando non actu ſedet in ſolio regali.

Item ex angelorum occupatione exteriori contemplationis internæ puritas nullatenus impeditur: quia duarum operationum, quarum vna eſt regula & ratio alterius, vna non impedit, ſed iuuat aliã. Vnde cum angelus per ſolam intellectualem actionem regulat ſuas actiones exteriores: ſequitur ꝙ interior actio ex ipſis exterioribus actibus impedimentum non habeat, ſed potius iuuamentum. Et ideo

Greg. 3. moral.

Greg. dicit, ꝙ angeli ſic foras non exeunt ꝙ internæ conſolationis gaudijs priuentur. Secundò ex altitudine ignis, oſtendit angelorum ſublimitas quo ad ſufficientiam ſubſtantialem. Nam ita ſufficiẽs eſt ſibi ignis ſubſtãtia, ꝙ abſq; alicuius nutrimenti vel materiæ extraneæ ſubſidio per

Dio. de cęl. hie.

ſe ſubſiſtere & cõſeruari poteſt: vnde Diony. dicit, ꝙ ignis eſt altero non indigens. Hoc autem non competit igni niſi prout eſt in loco proprio & altitudine ſphęræ ſuæ. Nam extra locum ſuum indiget aliena materia ad ſui multiplicatione & conſeruationem. Similiter igitur angeli ſunt formę per ſe exiſtentes & ſubſiſtẽtes, corporalis materiæ adiunctione non indigẽtes, ſicut indiget humana anima corpore quo ad tria : Primo quantum ad ſpeciei conſtitutionem, quia licèt anima poſſit ſubſiſtere per ſe ſine corpore, ſicut patet de animabus ſeparatis, non tamen habet completam rationem vel eſſẽtiã ſpeciei humanę, cum ipſa ſit pars humanæ ſpeciei: vnde homo dicitur quod compoſitum eſt ex anima, & corpore. Et ideo Au-

Aug. 19 de ciu. Dei.

gu. commẽdat Varronem qui hominem nec ſolam animam nec ſolum corpus, ſed animam & corpus arbitrabatur. Sed angelus habet etiã ſine aliquo corpore per ſe cõpletũ eſſe in ſpecie. Et ideo cõiter tenetur ꝙ intelligentia .i. angelus nulli corpori vnit̃, vt forma, ſed tantum ſicut motor, & hoc modo vnitur corpori cęleſti.

Item animę humanę indigẽt corporibus ad ſui multiplicationem ſiue indiui-

Auic.

duationẽ. Nam (ſicut dicit Aui) impoſſibile eſt eſſe multiplicationem indiuiduorũ ſub vna ſpecie niſi ex diuerſitate materiæ: quia ex diuerſitate principiorũ formaliũ, ſequitur diuerſitas ſpeciei. Cũ igit̃ animę non habeãt materiam ex qua ſunt, oportet, quòd in eis ſit multiplicatio ſecundum diuiſionem materiæ, in qua ſunt ſcilicet ſecundum diſtinctionem corporum. Angeli autem quia, nec materiam habent ex qua ſunt, nec etiam materiam cuius ſint, formę, non multiplicantur ſecundum diuiſione alicuius materię vnde eſt in eis multiplicatio ſolùm ſecundùm diuiſionem formalem, ad quam ſequitur ẽt diuerſitas ſpeciei. vnde perfectio naturę angelicę, requirit quidem multiplicationem ſpecierum, ſed non indiuiduorũ ſub eadem ſpecie, & ideo patet, ꝙ nõ indigẽt angeli corporibus ad ſui multiplicationem ſicut animæ humanę.

Tertiò indigent animę humanæ corporibus ad intellectualem perfectionẽ, propter hoc ꝙ anima humana imperfecta eſt de ſe & in potentia exiſtens, infima in genere intelligibilium ſubſtantiarum, non habẽs in natura ſua plenitudinem ſcientię, & ideo indiget vniri corpori, vt a rebus ſenſibilibus ꝑ ipſius corporis ſenſus ſcientiã acquirat. Sed angeli ſunt ꝑfecti ĩ natura intellectuali ita, ꝙ non indigẽt cognitionem accipere à rebus ſenſibilibus: vnde non intelligunt ꝑ ſpecies à rebus acceptas, ſed per ſpecies connaturales .ſ. ſibi a Deo in ſua creatione infuſas. vnde Dio.

Dio. de di. no. cap. 7.

dicit, ꝙ angeli non congregant diuinam cognitionẽ à rebus diuiſibilibus aut ſenſibilibus. Et ideo patet, ꝙ propter intellectualem perfectionem ſeu cognitionem, non indigent vniri corporibus.

Tertiò oſtenditur angelorum ſublimitas ex altitudine ignis quo ad impaſſibilitatem corporalem. Nam ignis, vt in altitudine loci ſui non eſt noxiarum, uel turpium paſſionum receptiuus, ſicut eſt terra, aqua, & aer, quę frequenter inficiuntur, & fœdantur ſordibus & immundicijs & fętoribus aliorum corporum : vnde

Dio. de cęl. hie.

Dion. dicit, quòd ignis non eſt recipiens pedeſtrẽ, ideſt ignominioſam ſubiectionem, quia cum ſit in ſupremo loco, non pedibus conculcatur, ſeu teritur, ſicut terra, quæ eſt in infimo : nec fiunt ſuper ipſum immunditiæ, ſicut ſuper terram, vel aquam. Et nota, quòd quanto corpus eſt in loco eminentiori tanto eſt nobilibus ſecundum naturã: quia habet plus de ſpecie, ſpẽs .n. eſt ĩ terminis, ut dicit philoſophꝰ, & ideo ignis ſm altitudinẽ loci ſui

nō recipit contumeliam minorationis. Similiter angeli cum ſint immateriales & incorporei, naturam habent impaſsibilem, vnde corporeis, ac ſenſibilib⁹ paſſionibus non ſubduntur neque minorantur. Et ideo Chriſtus propter naturam quam ſuſcepit paſsibilem, dicitur fuiſſe ab angelo paululū minoratus ſecundùm illud Pſalmi. Minuiſti eum paulo minus ab angelis.

De Angelis

Pſal. 8.

Quarto oſtendit ignis, ſublimitatem angelorum quo ad notitiam intellectualem. Nam ignis (vt Dio. dicit) eſt ſurſum latus. Hoc autem competit igni, in quantum eſt extra locum ſuum, quia naturaliter ad locum ſuum qui eſt ſurſum redire conatur. Sic angeli ſecundùm intellectū mouentur ſurſum in Deum, accipiendo motum non ſecundùm ꝙ eſt actus perfecti. i. exiſtentis in potentia: ſed ſecundum ꝙ eſt actus perfecti ideſt inexiſtentis in actu Dicit. n. ſic Dio. ꝙ mentes angelicæ intelligendo mouentur: & ſic angeli ſurſum feruntur, quia quæcunque intelligendo cognoſcunt, in Deum referunt. Diſtinguit. n. in eis Augu. duplicem cognitionem rerum, ſcilicet matutinam prout ſcilicet cognoſcunt primordiale eſſe rerum & hoc prout res ſunt in Verbo, & per talem cognitionem manifeſtum eſt quòd ſurſum feruntur. Item veſpertinam, prout ſcilicet cognoſcunt eſſe rerum creatarum ſecundum ꝙ in propria natura conſiſtunt. Nam eſſe rerum creatarum fluit a Verbo ſicut a quodam primordiali principio. Et hic effluxus terminatur ad eſſe rerum quod in propria natura habent, & in hac etiam cognitione angeli beati referūtur in Deum, quia cognoſcētes creaturam non in ea figuntur, ſed, hoc ipſum referunt ad laudem Dei, in quo ſicut in principio omnia cognoſcunt. Et hinc eſt ꝙ Geneſi in creatione rerum poſt veſperam non nominatur nox, ſed mane, quia mane fit finis præcedentis diei & initiū ſequentis, cum dicitur factum eſt veſpere & mane dies vnus: & ad ſignum ꝙ ipſi angeli cognitionem præcedentis operis ad laudem Dei referunt.

Dio. de cœl. hierarch.

Dio. de diu. no. cap. 4.

Aug. ſuper Ge. 4. & 11. de ciui. Dei.

Gen. 1.

Quinto oſtendit ignis, angelorū eminentiam quantum ad obedientiam miniſterialem, Nam ignis (vt dicit Dio.) eſt ſemper mobilis. alia autem trāſlatio dicit ſemper motus. Semper autem moueri non competit igni ſecundum proprium motum, ſed ſecundum quod eſt ſurſum in propria ſphæra & mouetur motu cœli, quia non ſolum eſt verum in orbibus ꝙ iferior mouetur motu ſuperioris. ſed etiam in omnibus corporibus attingit inferius motus ſuperioris quantum poteſt. Vnde quodlibet elemētorum mouetur ab aliquo orbiū. Ignis autem a Sole & Marte, vt dicit Rabbi Moyſes. Et motus talis non eſt rectus ſed circularis, & ſic pōt eſſe ſemper non a virtute intrinſeca ſemper mouēte, ſed a virtute extrinſeca. & iſte eſt motus inaturalis igni ſm ꝙ eſt in ſpecie ſua: ſed nālis ſm ꝙ eſt elementum, quia aliter non poſſet venire ad mixtionem niſi ex qualibet parte deferretur ꝑ radios ſolis. Sicut ergo ignis eſt ſemper mobilis ſiue motus ſecundùm Dio. ſic etiam angelus dicitur eſſe ſubſtantia ſemper mobilis ſecundùm Damaſce. quod quidem qualiter intelligendum eſt, expoſitum eſt ſupra in principio huius capituli.

Diony. cap. 5. de cœl. hierar.

Rabbi Moyſes

Damaſ.

Item ſicut ignis in ſphæra ſua mouetur motu cœli. Sic etiam angelus ad peragenda miniſteria, mouetur motu volūtatis Dei. vnde pſal. Benedicite domino omnes virtutes eius miniſtri eius qui facitis voluntatem eius. Et quantū ad hāc obediētiam miniſteriorum inueniuntur angeli, & ſi non ex natura ſua, tamen ex Dei prouidentia ſemper mouētes & ſemper moti. Mouent enim orbes angeli (ſecundùm philoſophos) motu ſempiterno & ſic ſunt ſemper mouētes: ſed quia hoc faciunt diuinæ voluntatis imperio qđ ſemper exequuntur, ideo ſunt quodammodo ſemper moti eo modo quo ille cuius imperio aliquid fit, dicitur eſſe mouens ad illud.

Pſ. 102.

Sexto oſtendit ignis, excellentiam angelorum quo ad diſparentiam uiſualem. Dicit enim Dionyſius, ꝙ ignis eſt reſiliēs quod poteſt intelligi tripliciter, Vno modo reſiliens a loco infimo. Videmus enim ꝙ flamma ignis in candela ſi aliquis inclinet eam deorſum, ſtatim reſilit & flectitur ſurſum ſcilicet verſus locum ſuum naturalē qui eſt ſurſum. Sic etiam angeli licèt quandoque miniſtrando deſcendunt & viſibiliter interdum appareant, completis autē miniſteriis diſparent, & ad ſumma reſilire ſiue redire dicuntur. Vnde angelus Raphael expleto miniſterio dixit Tobiæ & filio ſuo, Tēpus eſt, vt reuertar ad eum qui me miſit, Vos autem benedicite dominum &c. Et

Diony. de cœl. hierar. cap. 5.

Tob. 12

cum hoc dixisset, ablatus est a conspectu eorum. Alio modo potest intelligi ꝙ ignis resilit à corpore mixto. Elementa enim sunt in corpore mixto secundùm esse primum. i. s̄m suas formas substantiales, sed non secundùm esse secundum scilicet suarum qualitatum intensarum, quia reductæ sunt ad medium. Sed etiam necesse est quãdoque ipsum mixtum dissolui & resolui in elementa, & tunc vnũ quodque elementum redit in suam naturam & locum: & sic ignis dicitur resilire scilicet a corpore mixto vt quidam expositores volunt. Alii tamen non consentiunt ꝙ elementa sint in mixto actu, s. secundum formas substantiales, sed virtute tantum: & tunc est tertia expositio ꝙ ignis resilit scilicet a combustibili apprehenso. Nam materia quam apprehendit, vsque ad eius consumptionem non deserit, nec apprehenditur dum apprehẽdit, sed consumpto eo in quod agit, in se resilit, & ita dicitur resiliens. Sicut ergo ignis secundum primam expositionem resilit a corpore mixto completo suæ durationis periodo, ita etiam angelus resilit vel recedit a corpore assumpto, completo suo officio, & tunc ipsum corpus redit in suum principium, sic etiam ipsum mixtum redit in elementa. Non autem hanc similitudinem sic assigno, vt dicere velim sic intelligendo ꝙ angelus misceatur corpori assumpto sicut ignis cõmiscet elemẽtis aliis i mixtione, neq; ꝙ resolutio corporis assumpti fiat in angelum, sicut resolutio mixti in ignẽ & in alia elemẽta, sed ꝙ ipse angelus remanet per se dimisso corpore assumpto, sicut si ignis per se remaneret terminata resolutione mixti. Sed secundum aliam expositionem, ignis resilit a combustibili non quia comprehenditur, sed potius comprehendit ipsum: & sic etiam angelus dicitur resilire a loco in quo est vel vbi operatur, non quia continetur vel includitur a loco, sed potius ipse continet locum. Nam cõtineri & includi a loco competit corpori locato, prout est quantum quantitate dimensiua, quæ angelo non congruit cum sit incorporeus, sed est in eo quãtitas virtualis, cuius applicatione ad aliquem locum, dicitur esse in eo. Sed tamen substantia incorporea sua virtute contingens rem corpoream, continet ipsam & non continetur ab ea. Anima enim est in corpore ut cõtinens, non vt cõtenta. Et similiter angelus dicitur esse in loco corporeo non vt contentus, sed vt continẽs aliquo modo. Item ignis inter omnia elementa habet potẽtiam seu virtutem ampliorem: & hoc propter excessiuam caliditatem. Et ideo secundum suam virtutem est inuisibilis, impalpabilis, inalterabilis, & inuincibilis. Immẽsurabilis est ignis, dicit Diony. quia scilicet uirtus eius non determinatur ad unum terminum ut cõmensurata illi. Videmus enim ꝙ in comburendo non extendit se virtus eius tantum ad unum, immo quasi ad infinita si infinita combustibilia inueniret. Et similiter in eodem combustibili non habet certum terminum, vt. s. comburat tantam partem ipsius, & non plus. Vnde si esset aliquod combustibile infinitum, sine fine comburendo procederet. Habet etiam ignis multos alios effectus facere, Vnde licèt sit finitæ essentiæ, tamen virtus eius non coarctatur ad vnum effectũ, sed in omnia generata potest, propter quod virtus eius dicitur non esse commensurabilis alicui eorum. Hoc autem competit angelis, qui licèt essentiã habeant finitam & limitatam virtutem, tamen habent respectu inferiorum non limitatam vel coarctatam, sed quodammodo infinitam, inquãtum scilicet virtus angeli non est ex se limitata ad vnũ effectum tantùm, vel circa rem vnam tãtùm, ita ꝙ non possit circa aliam operari. Virtus etiam angeli non commensuratur inferiori rei, cui applicatur, qa quilibet angelus etiam minimus, habet altiorem & vniuersaliorem virtutem, quàm aliquod genus corporaliũ: & ideo virtus angeli non est commensurabilis alicui eorum. vnde ꝙ angeli diuersi, diuersis rebus præponantur, est non quia virtus angeli magis extendatur ad hoc corpus quàm ad illud, secundùm suam naturam: sed ex ordine diuinæ sapientiæ quæ scilicet diuersis rebus, diuersos rectores præposuit. Dicit enim Aug. quòd vnaqueq; res visibilis in hoc mundo habet angelicam potestatem sibi præpositam. Quia tamen virtus angeli simpliciter est finita & terminata, oportet, ꝙ quando applicatur ad vnum, tunc non applicetur ad aliud. Et hinc est, ꝙ quia angelus per applicationem virtutis dicitur esse in loco, ꝙ non potest esse angelus in pluribus locis simul, sed tantum in

Diony. de cœl. hierar. cap. 15.

Aug. li. 83. q̃st.

vno determinatè, maiori tamen vel minori secũdùm ꝙ volũtariè applicat virtutem suam ad corpus maius vel minus.

Item ignis (vt dicit Diony.) est incomprehensibiliter impalpabilis, idest non comprehenditur tactu, quia propter vehementiam & improportionem caloris soluit proportionẽ sensus. Angelus alia ratione non est palpabiles, scilicet propter naturam spiritualem, & incorporeã quæ non subijcitur sensibus aut qualitatibus sensibilibus, vt tangi, vel palpari possit. Item ignis est inalterabilis à sua caliditate: quia non potest ignis, manẽs ignis, infrigidari, sicut aqua manens aqua potest calefieri. Sic angeli beati nõ recipiunt transmutationem de bonitate in malitiã, quamuis hoc non habuerunt primitus ex natura sed ex gratia, cũ fuerint creati in libertate arbitrij: & econtrario dęmones de malitia in bonitatẽ nequeunt transmutari. Vel ẽt angeli de scia in obliuionem vel ignorantiã minimè transmutantur. Possunt tamen decipi dęmones & errare nõ quidẽ quantum ad ea quę naturaliter rei conueniũt vel remouentur ab ea, sed quantũ ad ea tm̃ quæ à supernaturali Dei ordinatione dependẽt: sicut si cõsiderãs Lazarũ mortuũ, iudicasset eũ nõ resurrecturũ. Item ignis est inuisibilis. vnde Dio. dicit, ꝙ est per se potẽs oium: Nam per suã virtutẽ actiuã videmus, ꝙ ignis põt super oĩa ista generabilia & corruptibilia, nec vincitur ab eis: vnde & oĩa trãsmutat, ẽt ferrũ & lapides & quæcunque fortia. Sic angeli hñt dñium & potestatẽ supra totam naturam corporalem, ꝑꝑ quod Aug. dicit, ꝙ omnia corpora reguntur per spiritũ vitæ rationabilem. Et Grego. dicit, ꝙ in hoc mundo visibili nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi põt, vnde natura corporalis ad nutum obedit angelis quantum ad motum localem, licèt non quantũ ad alias transmutationes formales, nisi mediante motu locali alicuius corporis moti, vt tradit Aug. ibidem. Itẽ ignis inter elementa habet resplendentiam clariorum, nam ignis est ex se lucidus nobis occultus, & aliorũ illuminatiuus: ꝑꝑ primum dicit Aug. ꝙ ignis est omnino splendens existens. Vbi dicit expositor ꝙ tam igneum elementũ q̃ igneũ cęli lucidum est in se, licèt non semper visibus nr̃is subiiciatur ꝑꝑ materiam in qua est, vt statim declarabitur. Similiter etiã angeli in se quidẽ habent naturã lucidã & maximè manifestã cũ sint formæ separatę & actu ĩtelligibiles: vñ Philosophus, vocat eos manifestissima naturæ.

Aug. 3. de Tri.
Greg. 3. Dial.

Secundo ignis est nobis occultus idest inuisibilis scilicet in propria sphęra vt dicit Alexander vñ Dio. dicit ꝙ non obstante ꝙ sit in se lucidus, tñ nobis est occultus non adhibita materia in qua suã operationẽ manifestat, q̃ est lucere. Nam ꝑꝑ sui subtilitatem & tenuitatẽ, nõ subiacet visibus nr̃is tũ esset in materia tenui sed solũ ẜm quòd est in materia cuius partes cõstant & adunantur. vñ dicit Auic. ꝙ ex cõgregatione diaphani fit lucidũ, vt patet ĩ cristallo: & ꝑꝑ hoc ignis vt dictũ est, in materia sua non lucet. Et si obijciatẽ ꝙ ẽt prout est in ꝓpria sphęra manifestatur lumen eius in galaxia. Dicendum est ꝙ galaxia nõ est ex splendore ignis, qm̃ sic sp̃ esset in eadẽ parte cęli. cõpertum est aũt, ꝙ mouetur in centũ annis gradu vno. Sed causa ẽt est multitudo stellarũ minutarũ in illa parte cęli, quarũ lumẽ vr̃ cõtinuũ. Similiter ẽt angeli nõ obstãte ꝙ ĩ se sint maximè intelligibiles, tñ quo ad nos sunt occulti & ignoti, nisi in quantũ manifestãt se nobis in suis effectib⁹ quos agũt in istis sensibilibus, & hoc est ꝑꝑ inproportionem intellectus nr̃i, q̃ dũ cõiunctus est sic sensibus vel fantasmatibus vt dictũ est, se habet ad eos sicut oculus nicticoracis ad lucẽ Solis. Intellectus .n. coiũctus sensib⁹ nõ põt intelligere nisi ad cõuersionẽ ad fantasmata & sine cõtinuo & tp̃e, Sed angelorũ nõ sũt fantasmata, nec tp̃i nec ꝯtinuitati subdunt: quare eos ꝓut sũt ĩ se & ẜm suas q̃dditates, ĩtelligere nõ valem⁹.

Arist. 2. met.
Auic.

Tertio ignis est aliorũ illuminatiuus dicit ãt Dio. ꝙ ignis est circumuelatis illuminationibus illuminatiuus: sic .n. hẽt antiqua trãslatio & intelligitur circũuelatis .i. circũpositis substãtiæ eius .i. a lumine cãtis, q̃a .s. ignis propriè ex se non habet illuminare, sed ab exteriori ẜm ꝙ cõicat cęlesti corp̃i, vt dicit Philosoph. Hęc ãt illuminatio ꝯpetit angelis & q̃tũ ad seipsos ẜm ꝙ superiores de his quæ a Deo percipiũt, illuminant inferiores: vñ Dio. dicit ꝙ vnaqueque cęlestis essentia intelligẽtiã sibi à sup̃iori datã inferiori cõicat. Et posset ẽt ꝓ tãto dici ꝙ sup̃ior illuminat inferiorẽ circũuelatis illuminationib⁹, q̃a ea de q̃bus illuminãt, non ita excellẽter & clarè recipiunt ab inferioribus

Dio. de cęl. hie. cap. 15.
Dio. capit. 15. cęl. hie.

riorib⁹ ficut funt in fuperiorib⁹, & ideo
fupior angelus veritatẽ quã accipit quo
dãmodo, vt ita dicã, ingroffat vt ab infe
Dio.capitu 50 cęl.hie. riori capi pofsit. Et ideo Dio. dicit in p̃
dicto capitulo q̃ vnaqueque fubftãtia i-
tellectualis datã fibi à fuperiori intelli-
gẽtiã ꝓuidã virtute diuidit & multipli
cat ad inferiores furfum ductrice analo-
gia. Homines ãt ab angelis circũuelatis
illuminationibus illuminant: quia intel
lectus humanus ipfam intelligibilẽ ueri
tatẽ nudã capere nõ põt, cũ naturale fit
ei intelligere per cõuerfionem ad phãtaf
mata: vñ angeli intelligibilẽ veritatẽ ꝓ
ponũt hominibus fub fimilitudinib⁹ fen
fibiliũ. Et iõ Dio. dicit q̃ impofsibile ẽ
nobis aliter lucere diuinũ radiũ nifi va
rietate, facrorum velaminũ circũuelatũ.

*De anima humana variabili natura, quæ tri-
plici aeris variationi fimilis effe perhibe-
tur. ac de multiformibus feptem planetarum
in nobis effectibus per Zodiaci fignorum
coniunctionem ex Aftronomorum fen-
tentia.* Cap. VI.

ANima variatur ad modum aeris. Nã
aer in fuis qualitatibus habet va
riationem tripliciter.
Primo ex diftantia cęli, quia quanto
aer eft à cęlo remotior & terræ vicinior
tãto frigidior & grofsior & terrenę qua
litati fimilior, licèt aer terræ vicinus ex
reflexione radijs aliquando incalefcit.
Sic quanto eft à Deo anima per peccatũ
longinquior, tanto eft per malitiã frigi
dior & ad fpũalia intelligenda grofsior
& ad tẽporalia per affectum terreftrior.
Caufatur ẽt immutatio aeris per folis
approximationem vel elongationẽ: q̃a
approximatio eft cã caloris, fed elõga-
tio eft cã frigoris. Appropinquat aũt aię
Sol iuftitiæ, Chriftus, ꝑ grãm, qñ f. ipfa
Iac.4. anima appropinquat fibi per pñiam Iac.
Appropinquate Deo, & appropinquabit
vobis. & tunc caufatur in anima calor &
feruor amoris. elongatio autem Solis. i.
Chrifti ab anima nunquam fit nifi ex cul
pf. 118. pa. pfalm. Longe a peccatoribus falus,
Et tunc fit in anima frigus, quia extin-
guitur affectus & feruor circa fpũalia.
Item fol fi cum Saturno frigido fide
re in frigido figno conuenerit in aere
frigus intenditur. Si verò cum Marte &
calido planeta concurrerit, fit in aere ex
ceffus caloris. Eft autem in anima quafi
fol naturalis fplendor & lumen proprie
rationis. qui fi cum Saturno, ideft corpo
re pigro & frigido conuenerit, ideft cõ-
cordauerit in figno frigido, ideft in fuo
carnali appetitu, vel defiderio; intendi-
tur & crefcit in anima frigus illud, ideft
peccati malitia: frigus enim eft quali-
tas mortificatiua: quia fi fecundum car-
nem vixeritis moriemini, dicit Apo. Sed Rom.8.
tunc fol rationis conuenit cum Marte,
quando concordat rationis deliberatio
fiue meditatio cum bona & feruenti vo-
luntate. Et tunc crefcit defiderii feruor
vel affectus amoris. pfal. Conculcauit pf.31.
cor meum intra me, & in meditatione
mea exardefcit ignis.
Secundò variatur aer ex qualitate ven
ti. Nem aer in montibus frigidior eft, in
vallibus calidior. Et ratio eft fecundum
Conftantinum, quia boreas ventus frigi Conft.
dus habet ortum ab eminenti zona, vn-
de libere expetit loca alta, & mouetur
ibi & fubtiliat aerẽ, & fic frigoris eft cã.
Omne .n. fubtile dũmodo exalationem
habeat, per motum infrigidatur. Econ-
tra ãt in vallibus aer eft quietus quẽ nõ
impellit de facili ventus frigidus, & fic
eft calidus. Macrobius autem aliam cau Macro.
fam huius afsignat dicens q̃ hoc eft ex
aggregatione radiorum qui multiplicã
tur in vallibus magis quam in monti-
bus, immo fi ad montes veniunt non ibi
fubfiftunt, fed ad valles defcendunt: vbi
cum vltra procedere nequeunt, ibi mul-
tiplicantur & conculcantur & fic calo-
rem maximum generant. Vnde niues in
vallibus liquefcunt citius quàm in mon
tibus. Et huic fententiæ concordat Phi- Arif.14.
lofophus. Aer ergo montium eft vita ma metha.
gnorum, quæ vento agitate fuperbiæ, a-
bundat in frigore malitiæ. Aer autẽ quie
tus vallium, eft vita tranquilla humiliũ,
ad quam ventus inquietudinis & fuper-
biæ non ingreditur. Ibi etiam radij id.
eft cęleftes illuminationes & confola-
tiones multiplicantur, ex quibus amoris
& deuotionis feruor plurimum aug-
mentatur.
Tertio aer immutatur ex fitu loci, q̃a
in terra vicina mari feptentrionali aer
frigidus eft ex vapore frigido a mari re
foluto, vnde ibi calor eft debilis: ꝓp q̃d
illud mare parum falfefcit, & ideo pon-
ticũ mare eft quafi dulce. In mari autem
auftrali eft contrarium ex contraria cã.
Mare aũt feptẽtrionale vitã peccatorum
fignat,

signat, quæ mare propter inquietudinem dicitur: Septentrionale autem à septem stellis frigidis arcturi quæ ibi præsunt, idest à septem vitijs capitalibus quæ in peccatoribus dominantur, ibi est aer, idest anima frigida frigore peccati & malitiæ: vbi etiam deficit aqua salsa siue amara præsentiæ, & abundat aqua dulcis carnalis concupiscentiæ. Econtra autem in australi, idest in conuersione pœnitentiæ, de qua in Psalmus dicitur, Conuertere domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro: consurgit vapor contritionis calidus per feruorem humilem per lachrymarum compunctionem, ex quo fit aer calidus, idest anima feruens etiam in amore. Item anima in vita ista tanto plus sentit de mũdi amaritudine, quanto plus habet de terrena affectione: & econtra, tanto plus percipit de cælesti dulcedine, quanto plus est purgata à terreno amore, & magis assidua in contemplatione. Cuius exemplũ est, ꝙ aqua marina, quæ mixta est grosso terreo combusto, amara est, siue salsa. Sed aqua dulcis est mixta aereo & purgata à puluere terreno. Quasi autem terreum grossum & combustum est amor terrenorum, qui animam reddit terrenam per assimilationem, quia anima (vt dicit Hugo de sancto Victore) in illius rei quam diligit, similitudinem transformatur. Item reddit animam grossam quo ad contemplationem spiritualem; & combustam, quo ad affectionem temporalium, vt temporalia nimis ardenter diligat. Hoc ergo amore dum anima respergitur afflictione multiplici frequenter amaricatur. Sed si fuerit anima aerea, idest spirituali amore coniuncta, & à terreni amoris puluere purgata, tunc cælesti & spirituali dulcedine, quàm pluries erit plena. Item anima habet aspectus & affectiones similes aspectibus signorum & domorum cœli. Distinguunt enim Astrologi quinq; planetarũ aspectus, scilicet coiunctum, oppositum, sextilem, tertium, & quartum. Coniunctus aspectus est, quando vnus planeta irradiat super alium in eodem signo citra quindecimum gradum, secundùm Azaelem. Et (vt idem tradit) fortissimus & pessimus dicitur, & præcipuè quãdo duo planetæ maliuoli (vt sunt Saturnus & Mars) coniunguntur in signo eiusdem complexionis puta in Ariete vel Tauro.

Psalm. 125.

Hugo.

Et hic aspectus signat amicitiam & concordiam malorum hominum ad inuicẽ conuenientium in aliquo facto: & hæc vnitas pessima est, quia sicut periculosum est, si vnitas desit bonis, ita periculosum est si adsit malis, prout Greg. dicit. Alij tamen Astrologi dicunt, quòd hoc aspectus non est semper malus, sicut si Iuppiter & Venus coniungantur in libra vel in Geminis: & sic iste aspectus do est inter beniuolos planetas, non est malus, quia bonorum concordia & conuenientia nõ est noxia, sed bona. Oppositus autem aspectus est quando duo planetæ sunt in oppositis signis: qui dicitur pessimus propter contrarietatem signorum, & præcipuè quando planetæ habent contrarias qualitates, puta si Venus sit in Ariete & Saturnus in Libra. Et hoc aspectus designat inimicitiam & discordiam superborum & tyrannorum ad inuicem quæ pessima est: quia causat fortissima & periculosissima bella. Sextilis autem aspectus dicitur, quando inter duos planetas sunt duo signa integra, vt quando aliquis planeta (in aliquo signo ascendente) aspicit tertium ante se, & tertium post se, & hoc est à tertio in vndecimum, verbi gratia. Si aliquis planeta fuerit in initio arietis, aspicit illum, qui est in capite geminorum ante se vel illum, qui est in initio Aquarij post se, quod est signum vndecimum. Et hoc aspectus vocatur sextilis, eo quòd teneat sextam partem cœli. s. quadraginta gradus. Et taliter aspectus est laudabilis bonus, & fortunatus. Est enim signum domus dilectionis secundùm Astrologos, scilicet propter concordiam signorum in vna qualitate. Talis ergo est aspectus dilectionis spiritualis proficientis, scilicet charitatis, in qua homo proficiens & ascendens aspicit tertium ante se, scilicet Spiritumsanctum qui est tertia in Trinitate pſona, a quo videlicet causatur ipse amor charitatis, secundùm illud Apo. Charitas Dei diffusa est ĩ cordibus nostris per Spiritumsanctum, qui datus est nobis, & tertium post se, scilicet proximum. Nam homo in se habet duo quæ primo debet ex charitate diligere, scilicet animam suam & corpus suum: postea debet diligere proximum suum, sicut se ipsum. Alius aspectus qui dicitur tertius est, quando duo planetæ sunt in signis similibus. Et fit à quinto

Grego.

Rom. 5.

signo

signo & nono. Verbi gratia, si planeta qui fuerit in initio Arietis, aspicit eum qui fuerit in Leone ante se, & eum, qui in Sagittario post se, quod est signum nonum. Et dicitur tertius, quia continet tertiam partem cęli. s. 120. gradus. Et hoc aspectus est optimus, quia est in signo per fidem amicitiæ, vt dicit Misael, quia ibi non est cõtrarietas in qualitatibus signorum præcipuè si fuerint planetæ in qualitatibus concordantes, vt Iuppiter & Venus. Hic repręsentat aspectum charitatis iam perfectæ, qui dicitur tertius: quia tria sunt quæ debet homo perfecta charitate diligere, scilicet Deum, seipsum, & proximum.

Misa.

Quartus aspectus est à quarto signo & decimo. Verbi gratia, si planeta qui fuerit in initio Arietis aspicit illum, qui est in capite Tauri ante se, & eum qui est in capite Capricorni post se, quod est decimum signũ. Vnde est aspectus quartus, quando sunt inter planetas tria signa integra. Et hic aspectus dicit quartus, quia continet quartam partem cæli scilicet 90. gradus. Et hoc aspectus dicitur esse malus: quia in illo signo sunt irę inimicitiæ, & inuidiæ, vt dicunt Astrologi, scilicet propter contrarietatem signorum: puta si Sol fuerit in Ariete, & Saturnus in Cancro. Possumus autem dicere, ꝙ hic aspectus malus repręsentat aspectum quatuor malarum affectionũ, quæ semper aspectum faciunt esse malum, scilicet inuidia, ira, odium, & luxuria. Malus enim est aspectus inuidorũ,
Eccl. 14 Eccl. Nequam est oculus liuidi, idest inuidi. Item iracundorum: vnde de Saule irato contra Dauid dicitur, quòd iam
1. Reg. 18. nõ rectis oculis respiciebat Saul Dauid. Item odientium siue inimicorũ, quorũ est aspectus insidiosus & fraudulentus.
Eccl. 12 Eccl. In oculis tuis lachrymabitur inimicus, & si inuenerit tps, non satiabitur sanguine. Item luxuriosorum, quorum est
2. Pet. 2 aspectus infectus & corruptus. Pet. Oculos habentes plenos adulterijs.

Hominum in vitijs seu virtutibus ac artibus naturalis procliuitas, ex anima, vi corporisq; complexione ob planatarum variabilem influxum & in corpore dominium, ortum habere declaratur. Cap. VII.

Aptitudines virtutum, vitiorum & artium insunt hominibus ex natura non tantùm ex parte animæ, sed etiã ex parte corporis & complexionis quã anima vt plurimum sequitur. Nam diuersi homines sunt apti & dispositi naturaliter ad diuersas artes. Et hoc est propter vires & dominium diuersorum planetarum. Verbi gratia quantum ad virtutes vel opera virtutum, Saturnus (vt dicit Ptolomæus) disponit homines ad doctrinam. Iuppiter ad honestatẽ: Mars ad magnanimitatem, Venus ad amicitiam. Mercurius ad eloquentiam & sapientiam. vnde (secundùm Ptolo.) Mercurius dat esse studiosos, & scientiæ numerorum amatores. Sol ad virtuosum spiritum & animam: Luna ad pudicitiã. Similiter quantum ad vitia Saturnus (vt dicit Ptolo.) disponit ad pigritiam, Iuppiter ad vanam gloriam & pompam diuitiarum & honorum & vestimentorũ. vnde dicit Ptolo. ꝙ sub Ioue sunt honor & diuitiæ & optimum indumentũ. Mars ad iram, vnde (secundùm Ptolo.) sub Marte continetur prælium, carcer & inimicitiæ. præest enim Mars coleræ & igni & colericæ complexioni. vnde disponit ad audacitatem & animositatem & appetitum vindictæ, & ideo Mars ab antiquis Deus vocabatur bellorum. Venus disponit ad luxuriam & voluptates: Sol ad auaritiam. vnde dicit Ptolo. ꝙ sub Sole continetur spes lucri, fortuna & hæres. Mercurius ad furtum & mercationum fraudes. vnde Ptolo. dicit, ꝙ sub Mercurio continetur fortunium, negociatio, & furtum. Luna autem (secundùm Ptolo. & Albumasar) existens in secundo signo post ascendens, efficit & ostẽdit mœrorem & tristitiam. In quarto verò & quinto & octauo efficit & designat rixam, anxietatem, fugam & mutabilitatem. Similiter quantum ad artes. Saturnus disponit homines, vt sint terrarum cultores, & grauium ponderum portitores, trapezetæ, idest campsores argenti tractatores, & scriptores. Mars verò disponit ad artes & opationes igneas vt furnarios & ferrarios. Venus verò vt sint cantores, musicorum amatores specierum confectores, artifices & & vestiũ muliebrium incisores. Mercurius verò disponit ad scientiam & vsum calculi & computationis, & ideo dicitur fuisse Deus mercatorum. Sol verò habilitat hominem ad omnia opera auri si fuerit in exaltatione sua. Si verò in cantus, ad omnia

Ptolo.

Album.

omnia opera eris habilitat & disponit. Luna vero disponit ad artes nauticas & aquaticas.

De vmbrae effectibus septem, qui Auaritiae vitio detestabili pluribus de causis optimis similitudinibus ascribuntur. Cap. VIII.

AVaritia assimilatur vmbrae propter septem. Primo quia vmbra est luminis impeditiua, sic & cupiditas auaritiae impedit animae lumen gratiae. Nam sicut vmbra terrae causat aeclipsim lunae, scilicet quando terra interponitur inter lunam & solem, ita terrenorum cupiditas causat aeclipsim animae, quando interponitur inter eam & Deum. ps. Repleti sunt qui obscurati sunt terrę domibus iniqui tatum. Grego. Tenebra animae est diuitiarum cupido. Secundo, quia vmbra est caloris repressiua, vel totaliter extinctiua: & sic cupiditas siue auaritia calorem charitatis minuit vel extinguit. Minuit quidem quia tãto minus diligitur Deus, quanto magis diligitur mundus. Si ergo amor cupiditatis sit inordinatus, non tamen in tantum ꝙ praeferat diuitiarũ affectum amori diuino, scilicet vt propter diuitias non velit aliquid contra Deum vel proximum; diminuit quidem charitatem, sed non extinguit, quia tunc est peccatum veniale. vnde Aug. dicit, ꝙ venenum charitatis est cupiditas rerum temporalium: augmentum eius, cupiditatis diminutio, vnde in perfectis nulla cupiditas. Si autem auaritia in tantum excrescit, ꝙ pręferatur charitati, scilicet vt propter diuitiarum affectum non vereatur facere contra amorem Dei & proximi, sic auaritia est peccatum mortale & totaliter charitatis amorẽ extinguit. Io. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Tertio, quia vmbra est sterilitatis inductiua, quia nihil quasi crescit vbi est continua vmbra. Sic semina diuinorum verborum non possunt crescere & fructus producere, vbi est auaritia & diuitiarum cura solicita. Math. Solicitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum. Quarto, quia vmbra est serpentium amica & colubrorum nutritiua: vnde dicitur coluber, quasi colens vmbram. Ita auaritia maximè est serpentibus infernalibus i. daemonibus accepta, quia maxime per eam animas illaqueant, vnde Apost. dicit quòd qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli. Quinto quia vmbra est maturitatis fructuum retardatiua. Ita tenacitas auaritiae, fructus poenitentiae & si non omnino aliquãdo impediat, tamen retardat: quia nullum poenitentiae opus homines sic difficulter vel negligenter faciunt, sicut malae ablatorum restitutiones. Suggerit enim diabolus illud verbum Psal. Beatus qui tenebit &c.

[Psa.73.] [Greg.] [Aug. li. 83.q.] [1.Io.2.] [Mat.13] [1.Thi.6] [Ps.136.]

Sexto, quia vmbra est timoris excussiua, & hoc quia tenebrosa est. Ita simili modo auarus semper timet ne perdat quod acquisiuit, vel ne deficiat sibi quod habebat. Et ideo non liberè nec propriè vtitur eo. Propter quod dicit Hieronymus, Auaro tam quod habet, quàm quod non habet deesse fatemur. [Hier. ad Pauli.]

Septimo, quia vmbra est somni prouocatiua, & hoc propter frigiditatem. Iob. Sub vmbra dormit in secreto thalami. Ita similiter auaritia inducit somnum, id est, profunditatem & immobilitatem peccati. Radix enim omnium malorum est cupiditas. [Iob.40.] [1.Ti.6.]

Aureolae quae Martyribus, virginibus, ac doctoribus, seu sacrae scripturae praedicatoribus debentur, luminarium coronis pluribus rationibus comparantur: quave de causa sic vocentur, quidque sint, & vbi fiant explanatur. Cap. IX.

AVreolae sanctorum assimilantur coronis luminarium. Apparet enim circa solem & lunam & stellas notabilis corona quaedam alba quae, Graecè dicitur halon. Et ita quidam sancti notabiles, scilicet martyres, virgines, & doctores praeter communem coronam gloriae quę aurea vocatur, adhuc dicuntur habere aureolas. Et designat aureola quoddam accidentale praemium siue gaudium de operibus a se factis, quod habent ratione victoriae excellentis, quod quidem est aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad Deum gaudent, quod gaudium dicitur aurea, vnde Exod. Facies super auream alteram coronam aureolam. Significantur ergo aureolae in huiusmodi coronis. Primo ratione ordinis, quia scilicet fit in eis circulus post circulum. Nam sicut lapis proiectus in aquam quietam, facit circulum post circulum qui paulatim euanescit. [Exo.25]

Ita

Ita cùm vapor quieto tempore eſt in aere rarus, nondum contractus in nubem, ſi radius ſolis, vel lunæ, vel ſtellæ cadat directè in centrum illius vaporis, diffunditur humidum circa radium, ex hoc fit circulus poſt circulum: impulſum enim ſequitur formam impellentis. Omne autem lumen naturaliter eſt rotundum, & ideo ille vapor rotundatur, & ita videtur iuxta luminare cum ſit propè terram. Ordo ergo circuli poſt circulum, id eſt coronæ in ſanctis illuminatis, repræſentat ordinem aureolæ poſt auream, vel vnius aureolæ poſt aliã in aliquibus beatis. Sicut quidam beati in cœlo habent tantùm auream quæ eſt omnibus communis, ſcilicet perfectum gaudium quod habent omnes beati de perfecta coniunctione ad Deum. Et vocatur aurea ſiue corona, tum quia cum quadam pugna acquiritur, quia re-
Mat. 11 gnum cœlorum vim patitur &c. tum quia per hoc ſancti efficiuntur participes regiæ dignitatis. Vnde hanc auream habet Beata Maria Magdalena. Sed vlterius quidam alij ſuper hoc habent aureolam, id eſt, quoddam accidentale gaudium de aliqua excellenti virtute puta de virginitate: ſic etiam Beata Martha quæ etiam fuit virgo. Et quidam ſuper aureolam virginitatis ad huc habent aliam, ſcilicet prædicationis & doctrinæ, ſicut beatus Dominicus qui fuit virgo & doctor. Et quidam poſt hunc circulum adhuc habent alium, ſcilicet martyrij, ſicut beatus Petrus Martyr de Ordine Fratrũ Prædicatorum, qui fuit virgo, doctor, & martyr, & ideo aſcendit aureola triplici dotatus.

Secundo ratione temporis quia fiunt huiuſmodi coronæ tempore temperati frigoris. Nam magnus calor vaporem diſſipat, & frigus intemperatum nimis condenſat. Eſt autem in mundo intemperatum frigus malitiæ, & ideo non dantur ibi aureolæ, nec in inferno vbi intemperatus calor gehennæ: ſed tantum in cœlo, vbi eſt refrigerij temperamentum.

Tertio ratione ſignificationis, quia hic circulus ſi circa periferiam ſpiſſatur & nigreſcit, vel virideſcit, ſignificat humidas impreſsiones caſuras. Si autem attenuatur & ſic deficit, aut hoc eſt æqualiter, & tunc ſignificat quietem & ſerenitatem aeris aut in vna parte, & tunc ex illis oritur ventus. Si vero rumpitur & laceratur in pluribus locis, ſignificatur tempeſtas, ſecundum Senec. Senec. Ergo prima ſignificatio ſcilicet humectatio per pluuiam doctrinæ, refertur ad prædicatores. Secunda, ſcilicet ſerenatio, refertur ad virgines, in quibus ſerenatur mẽs ad victoriam carnis. Sed tertia, ſcilicet ventus vel tempeſtas refertur ad amatores diuinæ paſsionis. Et in iſtis tribus tantum dantur aureolæ in cœlo.

Fonti fluuioq; Iordanis Baptiſmatis ſacramentum ob uarias eorum proprietates quæ hic exprimuntur, iure aſsimilatur. Cap. X.

Baptiſmus aſsimilatur fonti propter ſeptem.

Primo, quia fons eſt ſui communicatiuus. Nulli enim ſe fons occultat, ſed æquè pauperi & diuiti ſe communicat. Ita ſimiliter etiam baptiſmus communis eſt, & nulli negatur, nec puero, nec ſeni, nec pauperi, nec diuiti. Zac. Erit fons Zac. 24
patens domui Dauid, in ablutionem peccatorum.

Secundo, quia fons eſt ſordium ablutiuus, & baptiſmus omnes abluit ſordes peccatorum, ſcilicet originalis & actualis & venialis. Iudith. Exibat in vallem Iud. 15.
Bethuliæ & Baptizabat, id eſt, lauabat ſe in fonte.

Tertio, quia fons eſt locorum adiacẽtium ſibi fœcundatiuus. Et ita etiam ſimili modo baptiſmus ſe ſuſcipientes dicitur fœcundare, in quantum fructus gratiæ, id eſt, virtutes confert non habenti, & auget habentibus. Vnde ſuper illud Pſal. 22
Pſal. Super aquam refectionis &c. dicit gloſa, quòd anima peccatorum ariditate ſterilis fœcundatur per baptiſmum. Prou. 6.
Prou. veniet vt fons meſsis tua.

Quarto, quia fons eſt aquæ multiplicatiuus. Nam quamuis in ortu ſuo ſit paruus, tamen propter indeficientem fluxũ magnorum fluuiorum eſt cauſatiuus. Nullus enim eſt fluuius ita magnus quin occultè, vel manifeſtè à fonte aliquo naſcatur. Ita ſimiliter baptiſmus auget & multiplicat in adultis gratiam & virtutes. Heſter. Fons paruus creuit in fluuium, & in aquas plurimas redundauit. Heſt. 10

Quinto, quia fons limpidus eſt rerum omnium in eo exiſtentium oſtenſiuus.

Quia scilicet vsque ad fundum videntur, quæ sunt in eo. Ita baptismus dirigit in visionem spiritualem interiorem & exteriorem, interiorẽ quidem in quãtum baptismus dicitur fidei sacramentum quæ oculos mentis idoneos facit ad visionem diuinorum. Exteriorem vero, quia baptizatis conceditur inspicere sacramentum eucharistiæ, & non alijs
Diony. vt Dio. dicit, vnde baptismus (secundùm Damas. & Diony.) dicitur habere virtu-
Hiere 9 tem illuminatiuam Hiere. Quis dabit oculis meis fontem.

Sexto quia fons est caloris refrigeratiuus: quia baptismus est ardoris & cõcupiscentiæ, & fomitis mitigatiuus, inquantum in baptismo confertur gratia, per quam adhibetur remedium ne fomes vel cõcupiscentia dominetur.
Pro. 17 Prouer. Fons vitæ, vt declinet à ruina mortis. Ruina enim mortis est concupiscentia, quia si secundùm carnem vixeritis, moriemini, dicitur Rom.
Rom. 8.

Septimo quia fons est in altum ascensiuus, Nam quanto primo descẽdit aqua fontalis, tanto postea ascendit. Vnde q̃a baptismalis gratia de cęlo venit, in cuius rei signũ cęli aperti sunt super Christum baptizatum, ideo ipsa facit vsque
Luc. 3. in cœlum ascendere baptizatos: & ideo dicitur baptismus aperire ianuam cęli.
Ioan. 4. Ioan. Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

Item baptismus est figuratus in fluuio Iordanis.

Primò, quia Iordanis lepram Naaman Syri mundauit: & similiter aqua baptismi mundat lepram, idest infectionem peccati.

Secundò, quia Iordanis regionem Iudæorum fidelium à regione infidelium diuidit: & similiter sacramẽtum baptismi distinguit religionem fidelium, idest Christianorum, ab omnium infidelium
Iob. 28. populis. Iob. Diuidit torrens à populo peregrinanti.

Tertiò, quia Iordanis coram filijs Israel se aperuit, & ad terram promissionis siccum iter exhibuit: in quo significatur, ꝙ baptismus ianuam gratiæ nobis aperit, & ad terram promissionis, i. ad vitam æternam viam nobis facit. Io-
Ioan. 3. annes: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritusancto, non potest introire in regnum Dei.

Quartò quoque, quia Iordanis ex cõtactu mundissimæ carnis Christi, sanctificari meruit: vnde eo mediante Christus vim regeneratiuam contulit aquis. Et ipsum sacramentum humanæ salutis, idest baptismum, in aqua fieri instituit.
Ephe. Mundans lauacro aquæ. Ephe. 5.

Quintò, quia in Iordane Ioannes Baptista cęlos apertos vidit, vocem Dei patris audiuit, filium in carne lauit, Spiritumsanctum in columbæ specie super ipsum descendere vidit: in quibus significatur, quòd baptismus ianuam cœli aperit, & ad sanctę Trinitatis notitiam & visionem apertam, in qua consistit vita æterna, fœliciter introducit.

Octo beatitudines particulatim enucleantur quibus venti varij effectus pluribus rationibus conferuntur. Cap. XI.

Beatitudines quæ enumerantur in sermone Domini in mõte, possunt assimilari ventis. Nam primò ventus est Matt. 5.
nauigantium deductiuus & promotiuus: fortissimè enim in mari curritur si bono & forti vento nauicula impellatur. Hoc autẽ propriè competit primæ beatitudini quæ est paupertas spiritus. Nam pauperes spiritu sunt, qui per mare huius sæculi ad portum & quietem regni cœlestis expeditè & sine impedimento perueniunt. Vnde Dominus dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorũ est regnum cęlorum. Vbi nota, quòd in mari huius sæculi tria impedimenta occurrunt, quæ nauem animæ frequenter submergunt. Vnum impedimentum est ex vndis siue fluctibus tumescentibus: & illud designat elationes & tumores honorum mundanorum. Hoc autem impedimentum tollit paupertas spiritus. Nam (sicut dicit glosa) Pauperes spiritu sunt humiles Deum timentes, & tales profecto non ambiunt, sed fugiunt honores. vnde vnda tumescentis superbiæ minimè hos inuoluit.

Secundum impedimentum est ex scopulis occurrentibus, in quos quandoq; nauis impingit. Et isti scopuli sunt curæ seculi & cupiditates diuitiarum, à quibus etiam liberat paupertas spiritus. Vnde dicit alia glosa, ꝙ pauperes spiritu sunt, qui nihil habent & omnia possident: quorum scilicet gloria est nihil in terra possidere, & sine solicitudine viuere.

Tertium

Tertium impedimentum est ex syrtibus absorbentibus. Sunt enim in mari syrtes, idest loca sabulosa intercisè aquosa profunda nimis. Hæc autem profunditas aquarum est voluptas illecebrarũ carnis, à quo etiam impedimento paupertas spiritus liberat. vnde dicit glo. super Lucam, q̃ pauperes spiritu sunt, qui non quærunt illecebrosa. Talibus ergo pauperibus promittitur regnum cęlorũ, in quo scilicet assequuntur & excellentiam bonorum & voluptatem spiritualium delectationum: de qua in Psal. Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Psal. 35

Secundò ventus est ardoris & æstus refrigeratiuus, sicut patet de aura & de vẽto frigido Aquilonari. Et huic assimilatur secunda beatitudo quę est mititas, cuius est refrenare passiones irascibiles, & præcipuè ardorem iræ, & furorem. Et de hac dicit Dominus, Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. Mititas & mansuetudo idem sunt realiter, tamen posset dici, quòd differant, quia mansuetudo dicitur quantum ad effectum. vnde Cassiodorus dicit super Psalm. q̃ mansueti dicuntur quasi manu assueti, hoc est tolerantes iniurias. Sed mititas dicitur quantum ad affectum, vnde ille dicitur mitis quem non afficit rancor & ira. Tales sunt beati, quoniam possidebunt terram. Et in hoc quod dicit Possidebunt, notatur securitas. in hoc verò q̃ dicit Terram, notatur stabilitas. Vel secundùm Aug. possessio terræ significat affectum bonum animæ quiescentis ęternè, quæ per terram significatur.

Casſio.

Aug. ſu. p Mat.

Tertio ventus est imbrium & aquarum causatiuus, sicut patet de vento australi, qui cũ sit calidus & humidus aerem condensat, & turbulentiam generat. vnde dicitur auster ab hauriendo aquas. Huic assimilatur tertia beatitudo, scilicet luctus in quo imber lachrymarum effunditur. Et de hac Dominus dicit, Beati qui lugent, scilicet peccata sua, vel ẽt aliena. Chrysost. Beatus qui peccata sua luget, beatior qui luget aliena, q enim aliena luget certum est, q̃ sua non habet quæ lugeat.

Chryſ. In Mat.

Sequitur præmium, quoniam ipsi consolabuntur, & hoc quadrupliciter. Primo de peccatorũ remissione. Isa. Cõuersus est furor tuus, & consolatus est me. Secundo de pœnarum euasione, Apo. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam non erit neque luctus neque dolor. Tertio de gratiæ & gloriæ adeptione. Isa. Gaudete gaudio vniuersi, qui lugebatis super ea. Quartò de vltione malorum. Psalmus. Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam.

Iſa. 10. Apoc. 6 Iſa. 66. Pſ. 57.

Quarto ventus est ignis accensiuus, vnde fabri habent conflatoria per flatum siue ventum ignem accendẽtia. Hoc autem competit quartæ beatitudini, quę est esuries iustitiæ. hæc enim esuries nihil aliud est, quàm succensum & ardens desiderium iustitiæ. Nam esurire, est cum desiderio velle: vnde esurire debemus iustitiam, vt intelligamus nos semper indigere. Et ideo de hac dicit Dominus. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Et dicit qui esuriunt iustitiam, non pecuniam. Psal. Diuites eguerunt, & esurierunt. Item dicit iustitiam, non sapientiam: quia de sapientibus seculi & curiosis dicit Psal. Esurientes & sitientes anima eorum in ipsis defecit. Item dicit iustitiam, non potentiam. Prou. Leo rugiens & Vrsus impatiens princeps impius super populum pauperem. Item dicit iustitiam, non lasciuiam, Luc. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autẽ hic fame pereo. Sequitur præmium, quoniam ipsi saturabuntur, scilicet cum viderint vindictam. Isa. Egredientur & videbunt cadauera eorum qui præuaricati sunt in me. Postea sequitur, Et erunt ad sacietatem visionis omnis carnis. Item satiabuntur cum apparuerit gloria domini, Psalm. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Pſ. 33. Pſ. 106. Pro. 17. Luc. 15. Iſa. 65. Pſal. 16.

Quinto ventus est seminum productiuus, nutritiuus & augmentatiuus, sicut patet de vento australi qui calorem causat, pluuiam & rorem administrat, poros terræ aperit, gramina & semina producit, nutrit & auget. Et hoc competit quintæ beatitudini scilicet misericordiæ, quæ semina eleemosynarum. (De quibus Apostolus loquitur dicens, Qui parcè seminat parcè & metet) producit exhibendo, nutrit compatiendo auget continuando. De his seminibus fructus æternus colligitur dicente Apostolo, Qui seminat in benedictione de benedictione metet vitam æternam. Hic est igitur misericordiæ ventus, qui calorẽ amoris pluuiam & rorem gratiæ acquirit, poros terræ, i. viscera terreni homi-

2. Cor. 9

nis

nis aperit & semina eleemosynarum producit. De hac igitur misericordia dicit Dominus, Beati misericordes, quoniam
Aug. 9. de ciui. Dei. ipsi misericordiam consequentur, Augu. Misericordia est, quædam alienæ miseriæ
Hilar. compassio. Hylarius, Misericordes, sunt qui in quibuslibet subueniunt miseris, quorum beniuolo affectu ad omnes tantum delectatur Deus, vt eis misericordiã suam præstiturus sit. Et nota, quòd misericordia initiatur respectu curæ suæ pro
Eccl. 30 priæ. Eccle. Miserere animæ tuæ placens Deo: augmentatur respectu necessitatis
Iob 31. alienæ, Iob. Si comedi buccellam meam solus. consumatur respectu iniuriæ illatę quando homo orat pro persequentibus.

Sextò, vetus est aeris serenatiuus, sicut patet de vento boreali qui cum frigidus & siccus, est aeris depuratiuus, pluuiarum & imbrium fugatiuus, & serenitatis inductiuus. Hoc igitur competit sextæ beatitudini, quæ est mundicia cordis, in qua est conscientię tranquillitas & serenitas.
Mat. 5. De hac dicit Dominus, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Dicuntur autem mundo corde illi, qui sunt mũdi à vitiis quos non arguit conscientia peccatorum: qui dicuntur beati, quoniã ipsi & non alij Deum videbunt in præsenti per cõtemplationem, in futuro per
Aug. fruitionem, Augu. Deus quem non nisi mundi cernere possunt. Idem Deus quàm clari quàm felices quàm beati oculi qui
Ber. te cõtemplantur. Ber. Delectabilis est ad videndum, suauis ad habendum, dulcis ad perfruendum.

Septimo ventus est corporum conseruatiuus & augmentatiuus: sicut patet de vẽtis borealibus, qui corpora conseruãt ex eo quod aerem pestilentem sanant, & digestiuam adiuuant & recentiuam confortant. Item augmentant vim regenera
Arist. 3. mete. tiuam: vnde Aristo. dicit, quòd sub hoc vento generantur masculi, & ideo Iacob sub hoc vento dicitur posuisse virgas varias ante oculos ouium, vt generarent, s. sub Aquilone. Hoc autem competit septimæ beatitudini, scilicet paci, per quã pestilentiæ bellorum remouentur, virtutes confortantur: & bona tam spiritualia quàm temporalia augmentantur. Nã in pace interiori conscientiæ, conseruantur & aug ntur bona spiritualia. In pace verò temporali, conseruantur & augentur bona temporalia: quia (sicut dicit Salust.) Cõcordia paruæ res crescunt: maximè verò discordia dilabuntur. De hac ergo dicit Dominus, Beati pacifici quoniam filii dei vocabuntur. Et dicũtur pacifici, pacem habentes ad seipsos. Cor. Pa 2. Cor. 13.
cem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Item dicuntur pacifici pacem facientes inter proximos: vnde Ber.
Ber. Nõ dicit beati pacidici sed pacifici: quia non tantum pax est dicenda, sed facienda. Et sequitur prẽmium quoniam filij Dei vocabuntur: tum quia ipse est Deus pacis, tum quia eius proprium est reconciliare. Item quia ipse fecit nobis pacẽ.

Quomodo humana vita instar terra, & aqua perficitur ac viciatur. Cap. XII.

Bonitas & malitia humanæ vitæ, multum prouenit ex exercitio, & otio personæ. Est enim humana vita velut terra, quæ quanto plus foditur & uertitur, tanto insita ei virtus cum singulis partibus amplius ęmiscetur & semper aptior redditur, vt ex ea fructus multiplex generetur. Quando verò nimis stat otiosa, ad productionem fructuum redditur minus apta. Sic etiam vita hominis quanto bonis laboribus amplius exercetur, tã to fructus gloriosior finaliter ex ea colligitur. Sap. Bonorum laborum glorio- Sap. 3.
sus est fructus. vnde consulitur Pro. Dili Pro. 24
genter exerce agrum tuum &c. Sed econuerso, cum vita humana sine labore operis & pęnitentiæ cultura pigrescit: non fructus vtiles, sed noxias herbas gignit, cum secundùm illud Prouer. Per agrum Pro. 24
pigri hominis transiui, & vineam viri stulti: & ecce totum repleuerunt vrticæ, Ager hominis pigri est vita hominis otiosi, quam replent vrticæ, idest vitiorum incendia. Eccle. Multam malitiam Eccl. 33
docuit otiositas.

Item bonitas & malitia humanæ vitæ variatur ad modum aquæ: variatur enim aqua in bonitate & malitia secundum Auicẽnam. & sunt regulæ sumptæ à multis. Prima a motu, quia currentes aquæ sunt meliores stantibus. Item currentes ad Orientem sunt meliores currentibus ad Septentrionem. Currentes vero ad meridiem peiores currentibus ad Occidentem. Similiter inter homines currentes per velocitatem, & continuitatem bene operandi, vel per viam mandatorũ Dei remunerantur tanquam boni, Matth. Vo Mat. 20
ca operarios, & redde illis mercedem

suam.

ſuam. Ocioſi verò ſtantes obiurgantur
tanquàm mali. Ibidem. Quid hic ſtatis
tota die ocioſi? Vel currentes ſunt feruē
i.Cor.9 ter amantes. Apoſtolus: ſic currite, vt cō
prehendatis: ſed quaſi ſtantes ſunt, qui
motu amoris carēt. Et hoc ſtare, cadere
i.Cor.9 eſt, Apoſtolus. Qui ſe exiſtimat ſtare, vi-
deat ne cadat. Sed qui currunt ad orien
Zach.6. tem, id eſt ad Chriſtum, (de quo Zacha.
Ecce vir oriens nomen eius) iſti ſunt bo
ni: Qui verò ad ſeptentrionem, id eſt, ad
ſtatum peccati, vbi abundat frigus ma-
litiæ, Vnde ſignificatur ipſum per ſeptē
trionem, id eſt, per vrſum ſiue per arctu
rum, qui cōtinet ſeptem ſtellas gelidas,
id eſt, ſeptem capitalia vitia quibus in
anima extinguitur calor charitatis: iſti
inquam ſunt malæ aquæ. i. malè diſpoſi-
ti. Item iſti qui currunt ad meridiē vbi
eſt feruor ſolis, id eſt, ad fauorem mūda-
næ conſolationis. ſ. vt velit in hoc mun-
do ſuas conſolationes habere, peiores
ſunt currentibus ad occidentem, i. ad ca
ſum aduerſitatis, vnde Abrahā dixit di
Luc.16. uiti epuloni: Recordare quia recepiſti
bona in vita tua. Ecce iſte cucurrit ad
meridiem, & Lazarus ſimiliter mala, &
iſte ad occidentem. Sequitur, Nunc vero
hic conſolatur: tu vero cruciaris. Me-
lius eſt ergo hoc ire ad domum luctus,
Eccl. 7. quàm ad domum conuiuij.

Secūda regula ſumitur a quiete aquæ.
Nam ſtantium aquarum ſunt gradus. in
prīo enim, & maiori gradu malitiæ ſunt
aquæ ſtantes, quæ habent viſcoſam pel-
lem in ſuperficie: ſecundo paludales: ter
tio lacuales: quarto puteales, quinto fon
tales. Intelliguntur ergo per puteales, q̄
ſunt profundæ, peccata cordis: per fon-
tales, quæ extra prodeunt peccata oris:
per lacuales, quæ ſe latius, & patēter ex-
tendunt peccata operis: per paludales au
tem, quæ fumoſitates generāt, & ſunt cā
corruptionis pernicioſa exempla præci
puè prælatorum. Sed per aquas viſcoſam
pellem habentes, inhærentiam cōſuetudi
nis prauæ intellige, quæ eſt viſcus tena-
citer inhærens. Oēs ergo hæ aquæ, ſunt
malæ, licèt plus, & minus, vt patet per ſe.

Tertia regula ſumitur a fundo aquæ.
Nam quæ habent fundum lutoſum ſine
corruptione ſunt bonæ: quæ arenoſum
ſunt minus bonæ, quæ plumbeū ſunt ma
læ. Fundus aquæ eſt cor, quod eſt funda-
mentum vitæ: hoc ſi eſſet lutoſum, id eſt
immundum cum corruptione peccati:
tunc non faceret aquàm bonam. i. bonā
vitam: ſed ſi ſit lutoſum. i. humile, vt ſci-
licet homo conſideret, & cognoſcat ſe
eſſe, vt vas luteum, & fragile, ſicut dicit
Apoſtolus. Habemus theſaurum iſtū in 2.cor.4.
vaſis fictilibus: tunc quia tale lutū ſiue
fundum eſt ſine corruptione peccati, fa
cit bonam aquam. i. inducit ad bonam
vitam. Sed ſi ſit fundum arenoſum. i. cor
mundum: ſed tamen aliquantulum gra-
ue, i. tardum & tepidū ad ſpiritualia ope
ra, eſt aqua. i. vita minus laudabilis. Sed
ſi ſit plumbeum. i. iniquitate grauatum,
quia iniquitas grauat ad modum plum-
bi. Iſa. Grauabit eum iniquitas ſua: tunc Iſa. 24.
eſt aqua. i. vita mala.

Quarta regula ſumitur a vi minerali
per quam tranſeunt. Nam quæ per auru
trāſeunt, minus nocent, quàmq̄ per ferrū
licèt confortent interiora: ſed quæ per
cuprum ſunt peſsimæ, & minus validæ.
Per tranſitum auri accipitur cupiditas
auarorum, quæ eſt mala; per tranſitum
ferri truculentia tyrānorum, quæ eſt pe-
ior: per tranſitū aūt cupri, impuritas hæ
reticorū, quæ eſt peſsima; plus. n. nocue-
runt eccleſiæ hǣtici animas corrumpen-
tes, quàm tyranni corpora perdentes.

Quinta regula ſumitur à grauitate, &
leuitate: nam aquæ leuiores ſunt melio-
res; vnde aqua cocta leuior, & penetrabi
lior eſt, quàm cruda. Non. n. verū eſt di-
ctū quorūdā rudiū, ſ. q̄ cum aqua coquit
ſubtile euaporet, & groſſum remaneat;
& ideo ſit groſsior q̄ cruda; quia ſolum
corpus mixtū, & compoſitū inſpiſſatur
decoctione; ſimplex aūt ſit rarius: quia
per calidū, qđ hēt congregare homoge
nea, ſeparantur partes aquæ a terreſtrib.
quæ prius oēs mixtæ erant. Alia etiam
cā eſt; q̄a aqua cum coquitur ſubtiliaī,
& iō partes terreſtres magis penetrāt ꝑ
ipſam & deſcendendo reſidet in fundo.
Vn̄ oportet ꝙ aqua cocta maiorē faciat
reſidentiā, q̄ non cocta; ergo melior eſt
aqua leuis, q̄ grauis, & cocta q̄ cruda. Et
ſic ēt mēs tunc eſt bona, qñ eſt ab onere
peccati leuigata, & a terreſtri amore ſe-
parata. Sed tūc ecōtrario mala, qñ ē pec
cato grauata & terræſtritate in terreno
amore reſpſa. Sed tūc ē mēs pfecta; qñ ē
igne diuini amoris decocta, vel igne tri
bulationis purgata, & ꝓbata; q̄a patiētia
op⁹ pfctū hēt; ſed ſi ſit cruda igne amo
ris, ñ calefacta nec igne alicui⁹ aduerſita
tis purgata, tūc nec laudabiľ ē nec ſana.

Charitati, quæ omniũ virtutum forma ac perfectio existat, solis, ignis, caloris, argilleque proprietates attribuuntur. Cap. XIII.

CHaritas aſsimilatur Soli ꝓpter ſex.
Primo, quia ſol eſt uirtutis unitiuæ. Planetas enim vnit & conciliat in ef
fectibus ſuis. Conciliat etiam contraria
elementa inuicem. ſic etiam charitatis
Col. 3. effectus eſt vnire ſpiritualiter: vnde Apo
ſtolus vocat eam vinculũ perfectionis,
quia ſcilicet perfectè vnit & ligat ani-
mam Deo, & corda fidelium inuicem in
Deo. Propter quòd de primis fidelibus
eccleſię in quibus charitas abundabat,
Acto 4. dicitur, quòd multitudinis credentium
psl. 103. erat cor vnum & anima vna. pſal. Ortus
eſt ſol & congregati ſunt, ſcilicet fide-
les in vnum.

Secundò, quia ſol eſt virtutis viuifica
tiuæ, quia nihil viuit vbi ſol non attin-
git Vnde planetę per abſentiam ſolis ui
dentur in hyeme mortuę: approximante
ſole in vere, iterum fiunt viuæ. Ita cha-
Ioa. 3. ritatis dilectio de morte transfert ad vi
tam, ſecundum illud: Nos ſcimus, quòd
tranſlati ſumus de morte ad uitam: quo
Eccl. 9. niam diligimus. Eccl Perfruere vita cũ
vxore quam diligis cunctis diebus vitæ
inſtabilitatis tuę, qui dati ſunt tibi ſub
ſole. Quaſi enim vir eſt ſpiritus, & quaſi
vxor caro. Tunc enim ſpiritus cum vxo
re ſua vita perfruitur, quando ſimul cũ
ipſa carne charitatis operibus exercet,
& ipſorũ dulcedine quaſi fructibus qui-
buſdam reficitur: & hoc cunctis diebus
vitę pręſentis quæ eſt inſtabilis: quia nũ
Iob. quam homo in eodem ſtatu permanet,
& ſub ſole, ideſt ſub charitatis feruore.

Tertiò, quia ſol eſt virtutis eleuatiuæ
ſiue attractiuę, quia vi caloris vapores
à terra & mari deducit: & eductos ſur-
ſum attrahit & condẽſat in nubes, & ſic
condẽſatos inuicem in niues, grandines
vel aquas reſoluit. Ita charitas corda ca
lefaciens vapores affectionum, vel ora-
tionum, vel compunctionum ab eis edu
cit, & ſurſum ad Deum attrahit & can-
dem in lachrymas reſoluit.

Quartò, quia ſol eſt virtutis perfecti-
uę: quia calor elementaris incipit agere
generationem corporum: ſolaris autem
calor perficit & producit ad debitũ cõ
plementum, vt dicit Alexander. Ita vitã
ſpiritualem timor inchoat: ſed charita-
tis amor prouehit & conſumat: vnde ꝑ-
fecta charitas foras mittit timorem. Ioa. 4.

Quintò, quia ſol eſt virtutis formati
uæ, quia ſcilicet per eius elongationem
& approximationem facies hominum,
& corporalium diſponuntur: vt dicit Iſi Iſi.
do ſicut patet in Ethiopibus & alijs con
trarijs regionibus. Ita charitas forma
eſt omnium virtutum, ſicut dicit Am- Ambr.
bro. & hoc apparet quadrupliciter. Pri-
mo, quia mouet omnes virtutes ad ope-
ra per quæ percipiuntur virtutes & me-
rent augeri. Secũdo, q̃a oẽs uirtutes mo
uentur ad finem charitatis, ſcilicet ad
bonum. Charitas enim habet bonũ pro
fine tantùm. Tertio quia charitas aug-
mentat virtutum delectationem, & tol
lit faſtidium, & alleuiat onera propter
ipſius boni deſiderium Quarto, quia cõ
plet animam & perficit non quidem in
eſſe naturę, ſed gratuito.

Sextò, quia ſol eſt virtutis immutati
uæ. Immutat enim ipſos dies, quia ſe-
cundum diuerſam ſolis diſpoſitionem,
immutationem recipit dies. Nam primo
rubet in mane, lucet in tertia, feruet in
meridie, pallet in ueſpere. Vnde & qua-
tuor æquos fingitur in fabulis habuiſ-
ſe, primus eritheus, ideſt rubens ſecun-
dus athericeus, ideſt ſplendens: tertius
lampas, ideſt ardens, quartus philogeus
ideſt amans terram. Ita charitas quoſ-
dam facit rubentes in martyrij paſsio-
ne: quoſdam lucentes in doctrinę inſtru
ctione, quoſdam feruentes in Dei affe-
ctione: quoſdam pallentes in carnis ma
ceratione.

Item charitas aſsimilatur igni quo
ad quatuor. Primo quo ad formalitatẽ
quia (vt dictnm eſt ſupra capitulo 5.
ignis inter cętera elementa eſt maximè
formalis, Multũ enim habet de forma
parum de materia. Sic amor charitatis
quos replet, facit habere modicum de
affectu materialium ſiue temporalium
rerum, & plurimum de appetitu forma
lium, ideſt ſpiritualium bonorum, vt iã Ber. ſup
non carnalia carnaliter, ſed ſpiritualia Cant.
ſpiritualiter diligat. Diſtinguit enim
Bernardus quatuor modos diligendi,
ſcilicet diligere carnem carnaliter, ſpi-
ritum carnaliter, carnem ſpiritualiter:
& ſpiritum ſpiritualiter. Secundo quo
ad mobilitatem, quia ignis ſemper eſt
in motu. Sic & amor charitatis eos in
quibus eſt ſemper facit eſſe in motu bo
ni operis Vnde Gregorius dicit, quòd

num.

nunquam est amor Dei ociosus: operatur enim magna, si est: si autem operari desinit, iam amor non est. Tertio quo ad virtuositatem. Nam ignis habet vir-
Dio. de cęl.hie. tutem inclinandi alta, & eleuandi infima, congregandi sparsa. Sic amor (secundum Dionysium) habet vim inclinatiuā quia inclinat superiora inferioribus. Item habet virtutem eleuatiuam, quia eleuat inferiora superioribus: & coadunatiuam, quia coadunat æqualia ęqualibus.
Dio. in libr. de cęl.hie. ca.ulti. Quarto quo ad proprietatem: habet enim ignis multiplicem propietatem, vt ponit beatus Dyo. quarum aliquæ, cōpetunt charitati: videlicet quòd est sui cōicatiuus. Nam (sicut dicitur ibi) ignis omnib⁹ sibi quoquomodo approximātibus non secundùm locum tantùm: sed secundum congruentiam materiæ, vniuocè cōmunicatiuus est. Et propter hoc licet ignis in sphæra sua tangat orbem lunæ, non tamen imprimit in ipsum cū eorum non sic materia vna. Sic charitas facit bona esse cōmunia & maxime inter proximos, & domesticos: quia si
1. Thi. 5. quis suorum & maximè domesticorum curam non habens, fidem negauerit, est infideli deterior, vt dicit Apostolus. Tenetur etiam homo ex necessitate charitatis subuenire non omnibus indigentibus, quia hoc esset impossibile vnicuique, sed tenetur subuenire sibi approximantibus, idest de proximo occurrentibus. Et non solum charitas cogit hominem communicare bona sua per subuētionem, sed etiam se ipsum in obsequiū
3. Cor. 12. vel saltem per compassionem secūdum illud Corinth. Libenter impendā & superimpendar ego ipse. Item ignis est maxime actiuus, vnde inter elementa
Arist. 2. meth. appropriatur ei esse actiuum, scilicet ppter calidum cuius ignis est principiū vt dicit philosophus. Vnde calidū primo & per se competit igni. solum autē calidum est simpliciter actiuum inter qualitates elementares quia humidū, & siccum sunt qualitates passiuæ: frigidum autem non est simpliciter actiuum vel motiuum, sed mouet priuando motum: vnde etiam mouet ad centrum vbi fit congregatio & immobilitatio & nō diffusio. Vnde licèt alia elemēta aliquo modo sint actiua, ignis tamen est magis principaliter actiuus. Et sic est cha-
Gal. 5. ritas respectu virtutum: Vnde omnis virtutis actio perfecta, quodāmodo attribuitur charitati, & ipsa dicitur esse forma omniū virtutum. Et propterea Apostolus dicit, ꝙ fides per charitatem operatur. Nam quia per charitatē ordinatur actus fidei, & etiam cuiuslibet alterius virtutis ad vltimum finem, ideo ipsa dat formam actibus omnium virtutum. Vnde nulla virtus sine ea pfectoriè vel meritoriè operaē. Et ideo Greg. Grego. in Home.
dicit, ꝙ nihil hēt viriditatis ramus boni opis, nisi māserit ī radice charitatis.

Item ignis (vt dicit Dio.) adest inuisibiliter omnibus, s. mixtis, licet nō actu Dio de cęl.hie.
sed virtute & ideo inuisibiliter, Vnde videmus ꝙ ex omni fere corpore ignis per collisionem excutitur, & propterea Dio. dicit, ꝙ est præsens omnibus inuisibiliter. Et posset hoc generaliter intelligi non tantum de corporibus mixtis: sed etiam aliquo modo de singulis ac omnibus corporibus inuisibiliter. Posset. n. dici, ꝙ ignis sit primo, quidē ī corporibus superiorib⁹. s. cęlestibus p principium sui: quia cum omnis alteratio reducatur in cęlum, sicut in primum alterans non alteratum neque dispositū per qualitates alterabiles, oportet in cęlo esse principium omnium qualitatū actiuārum & passiuarū; sicut Mars principium est calidi & sicci intemperati & sol temperati; vel etiam vlterius in aliquam stellarum fixarum & similiter in aliis. Est etiam ignis in corporibus inferioribus per mixtionem: & est in mix-
tis non actu, sed virtute (vt dicit Philosophus) in se autem est actu. Aris.li. de Ge.
Sic etiam p charitatem homo omnibus adest, scilicet per affectionem. Nam cum teneatur omnes diligere: & anima verius sit vbi
amat q̄ vbi animat (vt dicit Aug.) Quia Aug.
per cognitionem cognitum est in cognoscente, sed per amorem econtrario est amans in amato; oportet, ꝙ p ipsam dilectionem omnibus quodammodo quos diligit præsens sit; vnde Apostolus dicebat, Et si corpore absens, spū
tamen suum præsens. Col. 2.

Itē ignis nūc est occultus, nūc manifestus: vn̄ & Dio. dicit. Cū neglectus est.
.i. sub cineribus occultatus, vr̄ quasi nō Dio. de cęl.hie.
esse: sed remotis cineribus subito elucet quasi prouocatus naturaliter ad quādā vindictā suæ despectionis. sic licèt charitas ex occupationibus exterioribus seu necessitatibus quādoq; videaē tepescere tn̄ subito & cito reaccēdiē & ex idigna-

tione corporis primi amplius inflāmat.
Psal.40 Psal. Nunquid qui dormit, non adijciet
3.Mac.1 vt resurgat? Mach. Refulsit sol, qui prius
erat in nubilo, & accensus est ignis magnus; vnde amor diuinus aliqñ facit latere ad contemplandum; aliquando apparere ad agendum.

Itē ignis sine sui diminutione est sui distributiuus, & diuisiuus; vnde ad ignē vnius candelę innumerabiles possunt accendi. Sic amor charitatis nō minuitur; sed augetur ex eo, ꝙ ad plures diuidat.

Item adhuc habet ignis plures alias conditiones, quæ charitati conueniunt, qa ex se est lucidus, calidus, leuis & subtilis, quia charitas facit nos lucidos in discretione agendorum, calidos in beneuolentia proximorum, leues & mobiles in obedientia mandatorum, subtiles siue tenues in contemptu terrenorū, vel in abstinentia ciborum.

Item charitas assimilatur calori. Primo quidem quia calor est generationis omniū principaliter effectiuus, sicut patet de calore cęlesti. Et sic charitas est qua virtutū omniū opera generantur, & ad perfectū finē perducuntur. Secundo quia calor est inferiorū ad superiora reductiuus, qa dissoluit terrestria in aquosa; & aquosa in aerea; & aerea in ignea; & sic inferiora per media reducit ad suprema. Sic charitas facit incipientē proficientem, & perficientem, & mediātē ēt proximo reducit nos in Deum.

Tertio, quia est durorū remollitiuus, sicut patet in metallis, quæ dissoluit, & liquefacit etiam niues, & grandines: glaciesque, & sic charitas dura corda dum apprehendit ad pietatem emollit.

Quarto, quia est liquidorum induratiuus sicut patet in ouis in igne positis, in quibus subtilioribus partibus resolutis remanentibus terrestribus res durescit; & simile facit calor solaris. Sic charitas Dei mollia, & nutantia corda consolidat, & corroborat.

Quinto, quia est grossorum & densorum subtiliatiuus. Nā rem in quam agit dissoluit, & suæ actioni idoneā facit, vñ cū rem ad simplicitatē ducere laborat, eā subtiliat; vt patet in glacie, quæ dum dissoluit subtiliatur. Sic charitas diuites grossiores metallis, subtiliat dum eos facit omnia dare in eleemosynas.

Sexto, quia est metallorum depuratiuus, & totius eorum rubiginis cōsumptiuus; & sic charitatis feruor oīs peccati rubiginem ab anima tollit.

Septimo, qa est grauium alleuiatiuus: quia dum humiditatem, q̃ grauitatis est cā in rebus consumit, pondus rei diminuit. Calidum.n. facit humidum euaporare, quia vapor depuratus, & in substantiam aereā, vel leuē mutatus, rem leuiorē reddit. Corpora aūt aīalium dñr esse leuiora post prandiū pp caloris confortationē, & spirituū generationē, quibus corpus leuiatur: & mortua corpora sunt grauiora viuis. Sic amor charitatis oīa
leuia reddit; vnde Augu. dicit, ꝙ omnia Aug. de
sæua, & immania, tollerabilia, & propè ver. do.
nulla efficit amor.

Octauo, quia similiū cōgregatiuus, & dissimiliū disgregatiuus. Vnde si aurum, plumbū, ferrū, & lapides fiāt vna massa & proijciant in forte ignē, calor vnumquodq; cōiungit cū suo simili, vt aurum cum auro, & sic de singulis si frigus omnia simul congregaret. Sic charitatis amor est, qui iustos inuicem vnit, & eos ab iniquis distinguit.

Itē charitas assimilat argillæ pp tria. Primo, quia ex argilla vasa fabricatur. Nā argilla est terra glutinosa, & nemorosa ad varia opera figulorū apta, & est ab Argis sic vocata, apud quos primo ex tali ma vasa sunt facta fictilia. Sic p charitatē efficitur cor hois vas diuinum, i.
Dei contētiuum: quia qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo Ioan.4.

Scdo, qa ex argilla formant lapides, & lateres generant. Nā talis terra (vt di-
cit Isid.) p actionē caloris liqdiores par Isid.
tes cōsumentis, & terrestriores cōsolidātis, facile in laterē cōmutat. Sępè ēt terra frigiditate humidi tandē mutat in lapi-
dem. Nā sicut dr̄ a philosopho: Vnctuo- Arist.4.
sum tali transmutationi est valde aptū: Methe.
vnde vnctuosum est mediū inter viscosum, & euaporatiuū Nā gratia euaporatiui, hēt a calore coagulari; gr̄a vero viscosi nō pōt ex toto educi, sed hēt amplius cōprimi, & cōsolidari, & sic in lapidē trāsmutari. Sic p charitatē efficiuntur hoies, vt lateres solidi, & vt lapides viui, apti.s. collocari in ędificio supnæ
Hierusalē. Vnde dr̄. Ipsi tanq̃ lapides vi 1 Pet. 2.
ui ædificamini domos spirituales.

Tertio, qa cū argilla fluxus sanguinis refrenat. Nā argilla frigiditate sua est
sanguinis constrictiua, vt aic Constan- Const.
tinus; vnde si cum forti aceto fuerit di-

stempe-

temperata;& tẽporibus & fronti apposita prohibet de naribus sanguinẽ fluere, Sic acetum compunctionis cum argilla dilectionis cohibet fluxum peccati.

Vbi,& quomodo caro spiritui vicissimq́ spiritus carni interdum subijciatur, exprimitur. Cap. XIIII.

CAro in mundo vr̃,vt in pluribus spiritui prævalere, & esse fortior eo, sed in cęlo econuerso totaliter spũs dominabit ipsi carni; & caro erit per omnia spiritui subiecta Videmus.n.ꝙ quilibet planeta cęlestis, fortior est in propria,q̃ in aliena domo existat,& fortius esse inde imprimit,& agit. Domus.n.planetarũ dñr signa cœli,i quibus quilibet planeta dr̃ hr̃e domũ suam. Nam domus Album. Saturni, vt dicit Albumasar, prima & ꝓpria est Capricornus:& sl̃r Aquarius: domus Iouis Piscis,& Sagittarius:dom⁹ Martis Aries, & Scorpio.dom⁹ Veneris Libra & Thaurus: domus Mercurij Virgo & Gemini: domus Solis Leo, Lunæ Cancer. Et patet,ꝙ Sol in Leone, qui est domus eius ꝓpria,fortior est, q̃ in alio signo;& sl̃r est de alijs. Sic q̃a in mundo isto est ipsa caro naliter velut in domo ꝓpria,spũs tanq̃ in aliena, frequẽter cõtingit ꝙ caro ꝓualet & dñatur spiritui. In cęlo vero vbi econuerso erit spũs, vt in ꝓpria domo,& quasi in aliena patria erit quodãmõ ipsa caro; ideo erit spiritui tanq̃ potentiori totaliter subiecta. Vñ vocabit (ſm Apost.)Corpus spũale. 1.cor.15

Carnis & spũs pugna inquietudinem generat cordis, & aufert tranquillitatẽ mentis. Nã qñ in sublimi apparent duo venti fortes cõtra se inuicẽ pugnantes, significat tempestas maris,& tũc ꝓcella maris non libere transit ad partẽ vnam; sed vna obuiat alteri ex ipsa pugna vẽtorũ:tñ qui superior est ex ipsis vẽtis, vincit,eo,ꝙ minus est admixtus humori, & iõ minus sedabilis. Quasi aũt duo venti contrarij sibi in aere, sunt duo appetitus aduersantes sibi in hoie,s. spũs & carnis: de q̃bus dicit Apost. Caro cõcupiscit ad 2.cor.4 uersus spm̃,& spiritus aduersus carnem. Ex eorum ergo pugna sequit̃ tempestas maris,i inquietudo cordis; quia cor nõ põt se libere ad partem vna transferre,s. spũs,carne repugnante eidem. Vnde Apo Rom.7. stolus: Video,inquit,aliam legem in mẽbris meis repugnantem legi mẽtis meę: nec etiam ad partem carnis spiritu retrahente vnus ergo obuiat alteri, quia sibi inuicẽ aduersantur. Sed pars q̃ est in ordine nali superior,i.spiritus, tunc carnem vincit, qñ humori aqueo.i.carnali amori admixtus nõ existit.i qñ se tenet in sua puritate,tũc.n.ipse spũs quasi carnẽ,& ossa non hẽt,vnde Apost. Si spiritu Rom.8. facta carnis mortificaueritis,viuetis. Carnis delectatio licet sit sensui dulcis, intus tñ animam occidit. Cuius exemplũ est,quia aliqñ cadit super herbas, & folia arborum ros fluẽs,& viscosus ad modum mellis,& quia mel non coctum laxat,ideo aues cõmedẽtes herbas illa moriuntur de dissenteria, & inueniũtur intus croceæ pp colerã, quæ generatur ex melle. Sicut ergo dulcedo roris in herbis,est delectatio carnis in operibus voluptatis, quæ dulcedo in ventre colerã gignit,& auẽ extinguit;quia delectatio ipsa carnis in mente amaritudinẽ & cõscientiæ remorsum relinquit,q̃ est amaræ colerę similis. Hæc ẽt aiæ innocentiã spiritualiter occidit,vnde Apost. Si ſm Rom.1 carnem vixeritis,moriemini.

Atræ nebulæ vitia septem enumerantur:quorum similitudinibus carnis concupiscentiæ vitia cognoscuntur. Cap. XV.

COncupiscẽtia carnis assimilatur nebulæ propter septem.

Primo,q̃a nebula est ex corruptis vaporibus resoluta. Nebula enim est impressio ex resolutione nubium generata & in pluuiam resoluta;vapores enim resoluti,& per singulas aeris partes dispersi,nebulam faciunt. Qñ igitur tales vapores sunt corrupti,tunc generant pessimã nebulam;aliqñ fœtidam qua aer inficit. Ita ex corruptis, & impudicis colloq̃is, vel aspectibus generatur concupiscentia inordinata,& inflammata, qua corpus incenditur,& inflammatur.

Scd̃o,q̃a nebula est florũ germinũ, & vinearũ corruptiua. Ita mala cõcupiscẽtia corrumpit flores bonarũ cogitationum, gramina affectionum,& fructus vinearum.i.opera pęnitentium. Iob: Ignis Iob.31 est vsque ad consummationem deuorãs & omnia eradicans g nimina.

Tertio, quia nebula est multarũ ægritudinum inductiua; quia ex inordinata luxuriæ concupiscentia multa oriuntur vitia. Nam (secundum Gre.) Filiæ luxu Greg. riæ,sunt cæcitas mentis,quia (ſm Aug.) Aug.

ratio abſorbetur. Item inconſideratio ſcilicet mortis & inferni: inconſtantia ad cogitandum nunc illud nunc aliud. Amor ſui quo ſcilicet deſiderat longã vt expleat voluptatẽ ſuã, vitã præcipitatio qua ſcilicet aliquis præcipitat ſe ad peccandum, exponens ſe etiam quandoque periculo vt luxuriam expleat. Odiũ Dei quod fit quia Deus abſtrahit ſe ab eis & punit eos qui ſequuntur carnis delitias, ad quas inclinat luxuria. Item affectus præſentis ſeculi, ſcilicet appetitus honoris, diuitiarum, ſanitatis, fortitudinis, & huiuſmodi, quibus luxurioſus conſequitur finem intentum. Item deſperatio futuri ſeculi, quæ eſt diffidẽtia veniæ, & gloriæ conſequendæ.

Quarto, quia nebula ex eo, ꝙ vias occultat eſt latronibus amica. Et ſic concupiſcentia luxuriæ, eſt dæmonibus valde grata. vnde Iob. dicit de Vehemoth. per quem intelligitur diabolus, quòd dormit in locis humentibus, id eſt, quieſcit in luxurioſis.

Iob. 40.

Quinto, quia nebula eſt itinerantium tardatiua. Tentationes enim concupiſcentiæ homines ad æternam patriam feſtinantes, aut totaliter impediunt ſi eis conſentitur: aut ſaltem tardiores reddunt, dum eis reſiſtitur: quia ſine peccato ſaltem veniali vix aut nunquàm habentur, quo, ſcilicet veniali peccato feruor charitatis remittitur, & via retardatur.

Sexto, quia nebula eſt radiorum ſolarium interceptiua, & aeris obſcuratiua. Sic etiam concupiſcentiæ nebula lumen gratiæ, vel rationis intercipit & animam tenebroſam reddit. vnde Aug. Exhalabant nebulæ dę limoſa concupiſcentia carnis & ſcatebra pubertatis, & offuſcabant cor meum. Et philoſophus dicit. Concupiſcentia corrumpit æſtimationem prudentię.

Aug. li. conf.

Ariſt. in Ethi.

Septimo, quia nebula eſt a calore ſolis paſsiua: vnde quando eſt ſurſum a ſole attracta reddit in nubis materiam: & tunc futuræ pluuiæ eſt ſignificatiua: q̃a ſi concupiſcentiæ motus ſurſum ad rationem trahuntur & per ipſam rationẽ refrenentur: tunc tranſeunt in materiã virtutis: & tunc non culpam generant ſed potius pluuiam diuinæ gratiæ in anima augmentantur. Quando vero a ſolis radijs nebula repercuſſa deorſum cadit, in ſuam originem reddit, & tunc pœnitus euaneſcit. Vnde dum inferius reddit futuræ ſerenitatis ſignum exiſtit, quia ſcilicet ſi concupiſcentiæ motibus per ſolem rationis in principio reſiſtatur: tunc ipſa concupiſcentiæ caligo deorſum pulſa, penitus annullatur: vnde & poſt hæc anima ſerenior reperitur.

Cordis noſtri compunctiones à Deo & à voluntate noſtra per terræ pluuiaq́ſ ſimilitudinem exoriri declaratur.

Cap. XVI.

Compunctiones & inſpirationes ſanctæ licèt inſint nobis principaliter a Deo: tamen cooperante libero arbitrio. Cuius exemplum apparet in terra. Nam itinera aquarum & hiatus, & vaſtæ voragines, quę ſunt in corpore terræ: ſicut in corpore noſtro ſunt venæ quæ ſunt vaſa ſanguinis, & arteriæ, quæ ſunt vaſa ſpiritus; non ſunt in ipſa terra ex natura eius cum qualitates terræ, ſcilicet frigidum & ſiccum faciãt eam totam ſolidam: ſed ſunt ibi ex calore ſolis & ſtellarum conſumente humidũ terræ, & per conſequens relinquente fiſſuras magnas ſicut fiunt fiſſuræ magnæ in paludibus, quæ vehementer areſcunt: ad quod etiam cooperatur incluſus: qui vapor quidem exhalare non valens ſumma violentia eleuat terram in vno loco, & addit in alio loco. Et ita fiunt ſpecus magnæ, & montes, & receptacula aquarum maxima & obſcuriſsima, & hiatus ingentes. Similiter etiam in intimis cordis noſtri ſunt itinera aquarum, id eſt, compunctiones lachrymoſæ, & hiatus, id eſt, ſuſpirationes affectuoſæ, & ſpecus magnæ, id eſt, humiliationes profundæ quas tamen anima a ſeipſa non habet: ſed ex virtute & actione ſolis, & ſtellarum, id eſt, Dei & ſanctorum angelorum: cooperatur tamen ad hæc vapor incluſus, id eſt, interior motus liberi arbitrij, vt ſcilicet fiant in nobis ſpecus magnæ, id eſt, profundæ meditationes, & montes, id eſt, altæ conſiderationes, receptacula aquarum, id eſt, receptationes gratiarum, vel compunctiones lachrymarum, & hiatus ingentes, id eſt, affectus feruentes. Item compunctio lachrymarum aſsimilatur pluuiæ, propter quatuor.

Primo,

Primo, quia pluuia calore solis dissoluitur: est enim naturale, quòd quanto plus est in nube de materia pluuiæ, tanto fit radiorum solarium fortior impresio super nubem propter aquæ ad calorem solis contrarietatem. In tali igitur nube dum calor fortisimus generatur, nubes in pluuiam dissoluitur. Ita quoque in anima quanto plus est lachrymarum, intimarum, tanto diuini caloris fit fortior impresio super eam donec tota resoluatur in lachrymis siue compunctionem totaliter lachrymosam. Vnde post acutisimum solis calorem videmus in aere sequi pluuiam vehementem: quia cum cor diuino amore calescit, amaris, & deuotis lachrymis
Beda. ingemiscit: vnde Beda dicit, ꝙ quando fit caloris generatio circa huiusmodi nubem, ex adustione vaporis fit nubes rubea quasi sanguis, ita, vt sanguis aliquando pluere videatur. Et sic anima deuota dum diuino calore incenditur, tota in amoris rubedinem transformatur.

Secundo, quia pluuia ad terram aliquando quidem planè, quandoque verò impetuosè vehitur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia, est à terra remotior & cœlo vicinior, tanto suauius terram petit & guttis gracilioribus ad ima descendit. Et quanto econtra est à cœlo remotior, & terrę proximior, tanto cum grauioribus stillis, & magis impetuosè terram petere consueuit. Et hoc quia tanto anima est perfectior, & Deo proximior: tanto secretiores, & suauiores lachrymas emittit; quãto verò se fuisse per peccatum à Deo remotiorem, & terræ, per affectum coniunctiorem anima conspicit, tanto grauiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aer serenatur: & sic serenatur conscientia ex compun
Tob. 3. ctione lachrymosa Tob. Post lachrymationem, & fletum, exultationem infundis: hæc exultatio, est ex serenatione conscientiæ.

Quarto, quia ex pluuia terra fęcundatur, præcipuè ex illa, quæ cum tonitruo cadit eo, quòd tonitruum suo motu vaporem discutit: & sic aquam subtiliando puriorem reddit. Ita lachrymæ impinguant, & fœcundant animam, & reddunt eam aptam ad fructum bonorum operum, & maximè si fiant cum tonitruo, id est, cum timore diuini iudicij: hoc enim est tonitruum quod maximè animam concutit terrore sui, & maximè eam subtiliat ad discusio- Iob. 25.
nem peccati, Iob. Quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri?

Nonnullorum corporum conuersionibus, carbonibusq́ accensis, ob varios eorum effectus peccatoris conuersio comparatur. Cap. XVII.

Conuersio peccatoris asimilatur quinque conuersionibus corporum quæ, metaphoricè in scriptura traduntur.

Prima est conuersio solis in tene-
bras. Iohel. Sol conuertetur in tenebras: Ioel. 2.
hæc fit per verecundiam, & confusionem, quando homo lucens in mundo erubescit de peccatis, & confunditur.
Psal. Confundantur iniqua agentes su- Psal. 24.
peruacuè.

Secunda est lunæ in sanguinem. Ioel. Ioel. 2.
Conuertetur luna in sanguinem. Et hoc fit in peccatore per displicentiam peccati, & indignationem: luna enim est peccator qui est in continua mutatio-
ne. Eccl. Stultus vt luna mutatur: qui Eccl. 17
conuertitur in sanguinem, quando conuertitur zelo odij, & indignationis cõ-
tra peccata, Psal. Iniquitatem odio ha- Psal. 18.
bui & abominatus sum.

Tertia, est petræ in stagna aquarum: hoc fit in homine per dolorem peccati
& compunctionem. Psal. Qui conuertit Psa. 113
petram in stagna aquarum, id est, cor durum in abundantiam lachrymarum, quæ debent prouenire ex dolore & com-
punctione peccati. Psal. Exitus aquarũ Ps. 118.
deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.

Quarta, est lapidis in æs: hoc fit per confesionem quando tactus diuino calore duritiam suam frangit, & sonat
vox confesionis. Iob. Lapis calore so- Iob. 28.
lutus in æs conuertitur.

Quinta, est maris in aridam, quod fit per satisfactionem. Tunc enim amaritudo peccati in ariditatem pęnalitatis
& satisfactionis conuertitur. Iob. Cutis Iob. 7.
mea aruit, & contracta est.

Item conuersi ad Deum feruenter, asimilantur carbonibus accensis.

Primò, ratione ruboris. Nam carbo extinctus habet nigredinem: sed dum

ignitur vertitur in rubedinem. Sic pec-
Tren.4 cator tãquam carbo extinctus habet nigredinem peccati. Tren. Denigrata est super carbones facies eorũ:sed dum in contritione accenditur in ruborem peccati totus conuertitur. Et quãto magis de peccato rubescit: tanto magis reuiuiuiscit:vel dum ad pœnitẽtiam inflammatur, nigredo peccati vertitur in ru-
Cant. 5 bedinem amoris diuini. Amor.n.diuinus dealbat & rubricat, secundum illud Canti. Dilectus meus candidus & rubicundus.

Secundo, ratione vigoris; habet.n.vigorem in scintillatione, in operatione & conseruatione. In scintillatione quidem, quia carbo accensus cum secundũ suam substantiam non possit ascendere sursum ex eo ꝙ partibus grossioribus & terrestribus admixtus violenter in inferioribus detinetur:tamen crepitando & scintillãdo conatur tendere sursum. Sic conuersus ad Deum feruenter, quia corpore detentus non potest ire ad deum: tamen crepitando .i.vehementer dolendo & gemendo, scintillas feruentium
Eze.1. desideriorum vel orationum vel lachrymarum ad deum mittit. Eze. Et scintillę quasi aspectus ęris cãdentis: & ibidẽ. Aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium.

Item habent carbones virtutẽ in operando, quia carbo incensus acutissimũ habet ignem & valde actiuum & penetratiuum:ita ꝙ remollit ipsum ferrum: sic etiam durissimũ cor peccatoris qñq;
Eccl. 31 emollitur viso exemplo alicuius feruenter pœnitentis. Eccle. Ignis probat ferrum durum.

Item habet vigorem in cõseruando.
Augu. Dicit.n. Augustinus. Hoc est imitãdum in carbone, ꝙ est tantæ fortitudinis vt si quis eum in aqua ponat.s.extinctum omni tempore in ea imputribilis perseuerat. Sic in aqua lachrymarum vel tri-
Sap. 16 bulationum nutritur vita pęnitentis, ac pręseruatur a peccati putredine. Sap. In aqua q̃ omnia extinguit, plus ignis valebit.

Tertio, ratione fractionis vel extinctionis:quia deficiente humiditatis glutino quo partes sibi inuicem cohærent, faciliter frangitur;& adhuc facilius extinguitur, nisi bene custodiatur. Et sic pœnitentes perdito glutino charitatis, facile a tentationib. frangitur:faciliter

et in eo spiritus feruor extinguitur, nisi in timore Dñi iugiter teneatur, secũdũ illud Eccl. Si non in timore Dñi tenueris te instanter, cito subuertetur domus Eccl.27
tua. dicit n. Gre. ꝙ carbo cinere inuolutus ignem acceptum custodit:sed de- Greg.
tectus & aeris frigiditati expositus, subito euanescit.

Sic sub cinere humilitatis vel memoria mortis, quę timorem inducit, conseruatur gratia pœnitentis, sine qua si frigus malitię vel accidię, ipsum inuadit, statim extinguitur & perit. Et ideo dicitur Iob. Ago pœnitentiam in fauilla & Iob.42.
cinere.

Nebulæ ac pulueris quædam proprietates hic ponuntur, quæ corpori humano metaphorice conuenire videntur.

Cap. XVIII.

Corpus humanum assimilatur nebulę propter tria. Primo quia nebula Hier.10
la a terra eleuatur. Hiere. Eleuans nebulas ab extremitatib. terrę: & sic corpus humanum de terra sumptum est. Gene. Gen.1.
Fecit Deus hominem de limo terrę, i. quantum ad corpus:vnde & finaliter in terram resoluitur.

Secundo, quia nebula citò dissipatur: & sic vita corporis humani cito finitur Sap. Transit vita nostra tanq̃ vestigium Sap.2.
pedis: & sicut nebula dissoluetur quę fugata est a radijs solis & a calore illius aggrauata.

Tertio, quia nebula turbinibus agitatur:& sic humanum corpus passionibus 1.Pe.2.
inquietatur. Pet. Hi sunt nebulę a criminibus agitatę.

Item corporis humani infelicitas representatur in puluere. Primo ratione varietatis. Nam puluis a vento percutitur, mouetur, leuatur.& dispergitur. Sic vigor humani corporis modò vẽto aduersitatis percutitur, modo vento tentationis mouetur: modò uento prosperitatis erigitur, modò vento mortis dispergitur.ps. Fiant tanquam puluis an- Ps.34.
te faciem venti.

Secundo, ratione obscuritatis, quia puluis sępe aerem obtenebrat: solẽ obnubilat, & oculos sauciat. Ita corporis concupiscentia aerem.i.sensualitatem obtenebrat; solem.i.rationem obnubilat, & oculos mentis, s.intellectũ & voluntatem sauciat, scilicet per immũdas

cogitationes

cogitationes & per immundas affectio, Exo. 9. nes. Exo. Sit puluis super omnem terrã Aegypti. Aegyptus n. interpretatur, tenebrosa.

Tertio, ratione fœditatis, quia ex con iunctione pulueris & humoris generatur lutum immundum; ita dum corpori nostro iungitur humor nutrimẽtalis, gi Iob. 7. gnitur lutum immundum luxuriæ. Iob. Induta est caro mea putredine & sordi bus pulueris, cutis mea aruit. Hoc pul Isa. 65. uere pascitur serpens infernalis. Isa. Ser penti puluis panis eius.

Obscuris vallibus atque terremotui qui aerem obnubilat, terrenorum cupidi similes esse exprimitur.
Cap. XIX.

CVpidi de terrenis similes sunt vallibus.

Primo, quia valles quandoq; sunt sordidæ; nam ad valles confluunt sordes & ibi diutius conseruantur. Ita in cupidis sunt sordes omnis malitiæ & peccati, Iohel. 3 quia radix omnium malorum est cupiditas. Iohel. Multiplicata est malitia populi in valle concisionis.

Secundo, quia valles sunt obscuræ. Nam cito fumosis vaporibus obnubilantur & densis tenebris obscurantur. Ita in cupidis est obscuritas propter vapores fumosos. i. propter desideria ter 2. Mac. 1. rena. Mach. Acceptum ignem de altari absconderunt in valle. Ignis altaris, est lumen sapientiæ cœlestis quæ illuminat & inflammat; quæ tñ occultatur menti in valle cupiditatis.

Tertio, quia valles sunt a cœlo remo Hier. 99 te. Ita cupidi a cœlesti desiderio. Hiere. Quid gloriaris in vallibus. i. in terrenis cupiditatibus? defluxit vallis tua. i. tua mens cupida, de summis ad ima; de cœlestibus ad terrena, filia delicata quæ confidebas in cameris tuis &c.

Quarto, quia valles sunt infructuosæ; quia salices & infructuosæ, arbores maximè in vallib. crescere comprobantur. Item in cupidis crescunt arbusta. i. ope 1. Para. 18. ra infructuosa. Et hinc est ꝙ Par. Edõ (qui interpretatur terrenus & significat cupidum) percussus est in valle saliuarũ, vbi non erat fertilitas propter salsuginem. Item cupiditas terrenorum mentẽ obscurat & animam venenat, & ideo assimilatur terremotui qui aerem obscurat & interdum animalia habentia ora iuxta terram venenat & necat. Et horũ ratio est: quia cum terremotus sit ex vapore terrestri grosso & fuliginoso & nigerrimo, quando eleuatur a solo opponitur soli sicut nubes magna: & ita inducit aeris obscuritatem; & si etiam terra illa fuerit ante terremotum sicca, eleuatur ex superficie eius puluis qui reddit aerem spissum & nigrum. Et sol & lunæ, & stellæ, apparent ex huiusmodi puluere quasi sanguis ad nigredinem vergens. Et sic etiam hoc modo inducitur obscuritas aeris. hoc etiam vapor cum sit venenosus occidit animalia quæ hauriunt eum habentia ora iuxta terram, vt oues. Vnde dicit Seneca, ꝙ tempore Ne Sene. ronis fuit terremotus, i quo periij grex sexcentarum ouium. Ita ex terrenorum cupiditate tanquam ex terrestri vapore vel puluere anima obscuratur. Apo. Ter Apo. 6. remotus magnus factus est, & sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, & luna tota facta est sicut sanguis. Terremotus magnus est inordinatus terrenorum affectus, qui solem. i. rationem, & lunam . i. voluntatem, quæ mutabilis est, maculat & fœdat. Hic est terremotus qui vapore venenoso & pestilẽtiali. i. opere vel lucro doloso & iniusto animas æterna morte facit interire. Luc. Terremotꝰ ma Luc. 21. gni per loca erunt, & pestilentiæ, & fames, terroresq;. Vbi nota, ꝙ terrenæ cupiditates homines reddunt inquietos & ideo vocantur terremotus. Item dolosos & fraudulentos, & ideo vocantur pestilentiæ. Item faciũt eos insatiabiles & famelicos; & ideo vocantur fames. Itẽ raptores, & tyrannos, & ideo vocantur terrores.

Quomodo causetur grando, & quinque proprietatis ei a natura insitia, patefiunt que quibusdam de causis, bello hominumq; controuersia assimilantur. Cap. XX.

DIscordia siue bellum assimilatur grandini propter quinque.

Primo, quia grando est frigidissima quo ad tactum. Nam grando est stilla pluuiæ frigoris & venti rigore in aere congelata (vt dicit Aristo.) fit enim ex Aristo. meth. 1 vapore frigido & humido ad interiora nubis fugato per domininm caloris circumstantis; quia vapor in nube recipitur

pitur & a frigiditate condensatur. Nā quando vapor eleuatur ita altè virtute caloris, ꝙ non cōsumitur, fit nubes calidissima eo quòd multum de calore remanet in vapore. Ideo ex calore circunfuso in aere confortatur frigus & coartatur in vnum locum, & ex calore ipsius nubis aperiente frigus repente intrat, congelat, & fit grando. Ita ex calore iracundiæ dominante & ex vapore superbiæ cor subintrante: & ex frigore alicuius iniuriæ vel aduersitatis, generantur discordiæ & bella, quæ corda hominum frigida faciunt expulso charitatis calore ps. Ps. 148. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum &c. Per ignē intellige iram: per niuem & glaciem aliquam aduersitatem vel iniuriam cor stringentem: per spiritum intellige pestem superbiæ, & ex his sequuntur procellæ bellorum.

Secundo, quia grādo est dura ad ictū. Nam grando fortiter percutit, ex eo ꝙ dura existit. Eccl 43 Vnde & grana eius in scriptura, lapides appellantur. Eccl. Confracti sunt lapides grandinum. Prouenit autem duritia grādinis, ex eo quòd frigus (vt dictum est) fugiens calorem aeris ad interiora nubis se recipit, & ex sua aggregatione virtus eius inualescit. Vnde vaporem quem in nube inuenit, sua virtute cōstringit & in duram substantiam cōuertit, & ideo magis quàm in hyeme fiunt grādines in æstate, quia virtus frigoris quæ est in æstate, vnitur & in vna parte aeris adunatur. In hyeme per aerem totum dispergitur, quare debilior redditur nec ad congelandum vaporem sufficiens inuenitur. Ita bella & discordiæ ex calore iracundiæ, scilicet ex frigore malitiæ generatæ, corda hominum sic indurant, quòd vnus erga alium qui aduersatur semper sæuiat: & nulla pietate seu benignitate mollescat. Vnde bellum si diu durat, Sap. 5. corda lapidea generat. Sap. A petrosa ira plenę mittentur grandines.

Tertio quia grādo est subita siue impetuosa quo ad descensum. Nam cū descendit grauis, vento etiam impellente cū impetu descendit. Et ita etiam similiter cum impetu iræ & violentiæ bella geruntur. Cum tamen Iacobus moneat, ꝙ Iac. 1. omnis homo sit tardus ad iram. Nam Isa 38. ira non habet misericordiā, neq; erumpens furor. Isa. Sicut impetus grandinis turbo confringens.

Quarto, quia grando non est totaliter rotunda quo ad aspectum. Nam habet figuram quasi dētis, vel mochi. Cuius causam quidam assignant: quia cum vapor unde generatur, esset expansus in latus, frigus contrahens, magis traxit de materia a lateribus quàm a superiori parte: & cum latus esset magnū congelauit partem antequam alia flueret ad eam: & adhesit ei sicut cōgelata gutta: & si aliquando inueniatur rotunda, dicunt ꝙ est per accidens. Quia descendēdo per inferiorem partem aeris, qui per reflexionem radiorum est temperatè calida, liquescit & minuitur & rotundatur. Quia ergo figura rotunda perfectionem (secundum Philosophum) importat, deficit in grandine rotūditas figuræ: quia communiter bella & lites contingūt ex defectu charitatis vel imperfectione. Charitas.n. est uinculū pacis. Nam cui charitas perfectè adesset, Col. 3. etiam iniustè ledenti minime repugnaret, dicente Domino: Qui te percusserit Mat. 5. in vnam maxillam, præbe ei & aliam. Et Apo. Non vosmetipsos defendentes carissimi, sed date locum iræ. Ro. 12. Sap. Fructus inimicorum existimabat ignis ar- Sap. 16. dens in grandine. Ignis quidem ardens in grandine est charitas feruens in persecutione. Et hæc frequenter inimicos exterminat, dum eos ad beneuolentiam mutat, vnde Aposto. Si esurierit inimicus tuus, Ro. 12. ciba illum: si sitit, potum da illi, hoc.n. faciens carbones ignis congeres super caput eius.

Quinto, quia grando est noxia quo ad effectum. Nam cum impetu terrā petit, segetes, fructus & flores plurimum lædit: vnde in ps. Ps. 101. Percutit in grandine vineas eorum. Interdum etiam ex grandine animalia occiduntur, secundum illud ps. Occidit in grandine iumenta eorum: Ps. 77. præcipuè quando grando est multum grossa, quia tunc grauior existit & impetuosius ruit. Et nota ꝙ descendit grando maior vel minor secundum ꝙ altiori loco vel terræ viciniori cadit, quia ex maiori motu in aere calido minoratur & retardatur, ideo maior cadit a viciniori loco. Apo. 16. Apocalip. Grando magna sicut talentum descendit de cœlo in homines. multo autem magis per bella quàm per grandines arbores vastantur & segetes, etiam occiduntur homines,

homines, animalia rapiuntur: & bona innumerabilia dissipant & dispergunt.

De hyperboreis montibus in septentrionali parte situatis, ac de eorum tribus præcipuis proprietatibus fit sermo, quibus mortales diuitiæ comparantur. Cap. XXI.

Diuitiæ huius mundi assimilantur mōtib hyperboreis propter tria. Primo, propter preciositatē gemmarum Sunt.n. montes Sithiæ multum locupletes, auro abundantes & gemmis. In eis.n. sunt smaragdi optimi, & cristalli purissimi. Et talia præcipuè sunt mūdanarum diuitiarū materia, quibus accumulandis & possidendis cupiditas humana insistit, (aurū & gēmæ & alia cōsimilia. Quæ tñ, quia amitti possunt, veræ diuitiæ non sunt. vnde Dñs dixit: Mat.6. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi erugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. vbi oē diuitiarum genus ostenditur amissibile esse. Nam si de pannis vel pallijs sericis vel aureis suas quis diuitias fecerit, corruptibiles diuitiæ sunt, quia possunt vastari a tineis. Si vero de metallorum pecunijs, adhuc patet destructibiles esse, quas erugo potest consumere Si autem gemmæ, sint vel alia quæcunq;, quæ nō possunt consumi erugine uel tinea demoliri, saltem a furantis manibu non possunt esse securę: ergo vt ibidem consulitur, thesaurizate vobis thesauros in cœlo, vbi nec erugo nec tinea demolitur, nec fures effodiunt nec furantur.

Secundo, propter asperitatē syluarū. Nam circa illos montes ubi tales diuitiæ sunt, asperrimæ qdā siluæ per quasi ad dictas diuitias difficile est accessus, repetiuntur. In quo intelligitur ꝙ licet diuitiæ sint ad appetendum faciles, difficiles tñ sunt ad lucrandum & possidendum, & ideo hoies ut eas lucrentur, maximos labores assumunt. Eccl. Laborauit diues in cōgregatione substātiæ. Eccl.31. Et idcirco inexcusabiles sunt qui pp cœlestes & perennes diuitias negligunt laborare. Et propter hoc dicit Greg. ꝙ si qui uiam laboriosam existimant, suæ desidiæ est accusatio. Gre. in hom. Si.n. tempestas pelagi nautis, plagæ & uulnera militibus, glacies & frigora agricultoribus, leuia & portabilia sunt propter spem præmij tēpalis; multomagis cui cœlum placet nullū debet sentire periculū: maxime.n. labores mitigat in finē bonum uenire. Ne aspicias ergo ꝙ uia ista aspera est, sed quò ducit. Nec aliam ꝙ lata est, sed ubi desinit.

In hoc etiam ꝙ difficilis est accessus ad montes diuitiarum ostēditur ꝙ difficulter qui diues est, intrabit regnū cœlorū, ut dicitur Mat. Mat. 19

Tertio, propter multiplicitatem ferarum. Sunt.n in illis syluis.i.circa illos montes diuersa ferarū genera quæ homines uehementer impediunt, ne ad loca diuitiarū accedant. Nā ibi sunt Grifones, immanes, ibi Pardi, Tigrides & Pantheræ. Ibi esse dñr percipue in Albania & Hircania qui sunt Sithiæ regiones) tantæ magnitudinis & feritatis canes, ut tauros premant & leones occidant. In grifonibus qui equis & hoibus sunt infesti significatur uiolentia raptorum. In pardis aūt uarijs & maculosis, uariæ intelliguntur fraudulentiæ mercatorum In tigribus uelocissimis significatur festinata & uelox substantia usurariorum, quia usura in paruo tpe multum multiplicatur & crescit. unde dicitur Prouer. Substantia festinata minuitur, quia diuitiæ usurariæ sicut festinantur crescunt, ita cōiter cito deficiunt. Pro.13. Sed in pātheris qui odore alias bestias ad se attrahunt & attractas eas rapiūt & cōmedunt, intelligitur malitia quorundam hypocritarū qui sub quadam sanctitatis specie lucra sæculi quærūt, unde ab illis rapiunt quos odore bonæ famæ & sanctitatis traxerunt. per canes intelligitur maliuolentia medicorū qui præcipuè in illis abundat qui eadem lucra qrunt videlicet inter illos qui sunt eiusdē artis & inter medicos & iudices, ex eo ꝙ unus putatur impedire lucrum alterius, sicut philosophus dicit. Omnes Arist. Rhet. has feras.i. uitia diuitiæ mūdi gignūt propter cupiditatem, de qua dicit Psal. Ps.103. In ipsa ptrāsibūt oēs bestiæ.i.oia uitia.

De septem Tauri stellis, quas Graci Hyadas vocitare consueuerunt, ac de earū quatuor proprietatibus pariterq; montiū quib Ecclesiæ doctores assimilantur. Cap. XXII.

Doctores sancti Ecclesiæ sunt similes stellis quę dñr hyades De quibus fit mētio Iob ubi dicitur: Qui facit arcturū & orionas & hyades & interiora Iob.9.

sa austri. Intelligũtur ergo doctores in
eis propter quatuor, Primo propter ea-
rum ortum. Nam hyades quæ oriuntur
in vere, sũt stellę plouiales i quarũ ortu
inundãt pluuiæ propter hoc, q tũc tpis
vapores a mari & a terra per caloris
solaris violentiã fortius ad superiora
trahuntur qui motu hyadũ in pluuiam
resoluũtur. Hyades ergo a quib. est inun
dãtia pluuiæ, doctores ecclesiæ, sũt a qui
bus super arentes aias effunditur imber
Deut. 32 doctrinæ. Deut. Cõcrescat vt pluuia do
Greg. ctrina mea: & ideo dicit Greg. Doctores
in past. sancti hyadũ nuncupatione signantur
Græco quippe eloquio hyados vocatur
pluuia & hyades nomen a pluuijs acce-
perunt quia ortę proculdubio imbres
ferunt. Bene igitur hyadũ appellatione
expressi sunt qui ad statũ vniuersalis ec
clesiæ, quasi in cœli faciẽ deducti super
arentẽ terram humani pectoris sanctæ
prædicationis imbres fuderet.

Secundo, propter earũ situm: quia iste
stellæ hyades sitũ suum hñt in fronte
Mart. tauri vt dicit Martia. Et in 16. gradu
Misa. tauri vt dicit Misael. Ex corpore hois
dñantur collo & gutturi. Constat autẽ
q in collo & gutture vox prædicatio-
nis formatur: vnde quasi hyades sunt in
Tauro, dũ sancti prędicatores prædica
tionis vocẽ formantes, dñium & aucto-
ritatẽ hñt in prædicãdo: sed sicut dicit
Gre. in beatus Gre. loquendi auctoritas perdit
pasto. qñ vox prædicationis ab opere nõ iuua
tur. Vnde necesse est sicut idem beatus
Greg. dicit, q prædicator quisque plus
actib. q̃ vocib. intonet & bene viuendo
vestigia sequentib. imprimat quàm lo
quendo & prædicando quò gradian-
tur, ostendat.

Tertio, propter effectum. Nam quan
do oriuntur hyades, crescunt dies, & sol
incipit esse feruẽtior: fruges ẽt vberius
crescunt, quia tunc a pluuijs irrigãtur.
Sic ẽt per doctrinam & prædicationes
sanctorũ doctorũ crescunt in audienti-
bus dies. i. claritas cognitionis, & fer-
uor dilectionis, & fructus operationis.

Quarto, propter aspectũ, quia. s. con-
stellatio hyadum habet stellas plures &
clarissimas aspectui nostro, & ẽt ordina
tas per gyrũ: quia. s. sancti doctores fue-
Dan. 12. runt vt stella incorrupti per vitã. Dan.
Qui ad iustitiã erudiunt plurimos, erũt
quasi stellę in perpetuas æternitates.
Gen. 16 Itẽ multiplicati per gratiam. Gen. In-

spice cœlum & numera stellas si potes.
Itẽ clarissimi per doctrinã. Baruch. stel- Bar. 3.
læ dederunt lumen in custodijs suis. Itẽ
ordinati per gyrũ quasi vallantes & de-
fendentes ecclesiã. Iud. Stellæ manentes Iud. 5.
in ordine & cursu suo aduersum Sisarã
pugnauerũt. Itẽ doctores sancti assimi
lantur montib. propter decẽ proprieta
tes quas beatus Isidorus tangit. Quarũ Isi. lib.
prima est, q montes sunt a terra eleuati. ethim.
Sicut ẽt sancti doctores eleuati esse dñr Isa. 40.
per cõtemptũ terrenorũ: vnde Isa. Super
montẽ excelsum ascende tu qui euange
lizas Sion. vbi Greg. dicit, Qui cœlesti Grego.
prædicatione vtitur, terrenorũ operum in past.
infimã deserens, in rerum culmine stare
videatur, quo tãto facilius subditos ad
meliora pertrahat: quanto per vitæ me
ritum de supernis clamat.

Secundo, montes sunt solidi & cõpa-
cti. Et tales sunt doctores sancti per pa-
tientiã aduersorum. Prouer. doctrina vi
ri per patientiã noscitur. Nec dum mon Pro. 19
tes graui mole constiterant. Nã docto- Pro. 8.
res sancti ẽt graui mole tribulationis
pressi, tamen consistunt solidi & alti.

Tertio montes sunt a terra versus cę
lum erecti, & tñ terræ radicitus coniun
cti. Et similiter sancti doctores sunt ver-
sus cœlũ erecti per desideriũ & contem
pletionẽ æternorũ. Apo. Conuersatio no
stra in cœlis est. Isti tñ montes. sunt ter Phi. 3.
rę. i. corpori coniuncti radice i. radica-
li & ineuitabili necessitate corporaliũ
passionum. Deut. Accessistis ad radices
montis, qui ardebat vsq; ad cœlũ. Hic Deut. 4.
mons est eminentia sanctorũ doctorum
quorũ radix inferior, s. necessitas carnis
terræ coniuncta est: mens tñ & desideriũ
vsq; ad cęlũ ardet. Psal. Montes excelsi
ceruis. i. doctorib. sanctis. Ps. 103.

Quarto sunt montes aquarũ attracti
ui; eo q terra alta, est spongiosior ad at
trahendũ. Ita doctores sancti attrahunt
aquas gratiarum per vacuitatem si-
ue porositatem humilium affectionum
siue orationum. Psal. Super montes sta- Ps. 103.
bunt aquæ.

Quinto, sunt montes aquarum emis-
siui, fontium & fluminum causatiui. Nã
voragines quæ sunt principium inde-
ficientium fluminum & matrices, ma-
gis sunt in altis locis vel sub eis. Ideo
maxima flumina a montibus oriuntur.
Sicut de maximo in meridie monte qui
dicitur Athlas, patet & de alio mon-

te

se maximo in aquilone versus oriẽtem.
Huius n.tãta est altitudo ꝙ habitantes
sub ipso, vident in eius cacumine radios
solis in mane ꝑ quatuor horas vltimas
noctis & sic in sero per.4. primas horas
noctis. Et in eiusdẽ pede siue fundamẽto
habitãt gẽtes diuersarũ linguarũ, a quo
mõte oriũtur diuersa & magna flumina.
Ita ẽt sancti doctores sunt aquarũ .i.do-
ctrinarũ emissiui per exercitiũ prædica-
tionũ, fontiũ & fluminũ effusiui per scri
pturas librorũ & prædicationũ. Sunt.n.
interius pleni ꝓfundis voraginib.i pro-
fundis cõsiderationib⁹. Ex quib.causant
Ps.103. doctrinarũ profluuij ps. Rigãs mõtes de
Isa.41. superiorib. Isa. Aperiã in supremis colli-
bus flumina, & in medio cãporũ fontes.
Sexto, qa montes sunt metallorũ no-
biliũ cõtentiui. Et sic sunt doctores con
tentiui habituum nobilium virtutum &
donorum. Zach. Montes ærei.
Zach.6. Septimo, sunt diuersorũ fructuum &
herbarũ medicinaliũ productiui, qa n
purioris sunt aeris q̃ valles: fructus fa-
ciũt puriores, sapidiores & saniores: q̃uis
faciãt pauciores. Ita sancti doctores pro
ducũt herbas & fructus, .i. bona opera &
meritoria Ps. Qui producit in mõtib. fœ
Ps.146. nũ & herbã. Et eorũ fructus i.opera hñt
puritatẽ intẽtionis: saporẽ deuotionis: &
sanitatem discretionis.
Octauo, mõtes sũt radiorũ solariũ su-
sceptiui & diutius retẽtiui. Sic sancti do
ctores sũt susceptiui & retentiui radiorũ
solariũ .i. diuinarũ reuelationum. Mach.
Resplenduerunt montes.
1.Mach. 6.

De nonnullis doctrinæ Christi similitudinibus ex varijs aquarum effectibus depromptis. Cap. XXIII.

DOctrina Christi vera mentes cre-
dẽtiũ purificat. Vnde assimilat illi
aquæ q̃ est Macedonię q̃ ab ouib. bibita,
facit eas albas. Et sic doctrina Christi re
cepta in mẽtib. credẽtiũ, reddit eas mun
Eze.36. das. Eze. Effundã super vos aquã mundã,
& mũdabimini. E cõtrario aũt praua hæ
reticorũ doctrina, qa est terrena & car-
nalis, corda recipientiũ sordidat & deni
grat: sicut aqua calida & terrestris mul-
tũ denigrat pelles aĩalũ. Nã calor aquæ
a duredo pellẽ priuat eã perspicuitate &
per cõsequẽs lanam: quia oẽ aĩal præter
hoiem variat pilũ & vndũ varietatem
pellis. Vnde tales sunt aquæ hereticorũ:
q̃ falsitatib. & mẽdacijs aĩas denigrãt .i.
obscurãt. Hier. Facta est mihi quasi men- Hier.15
daciũ aquarũ infideliũ. Itẽ doctrina Xρi
assimilatur fonti. Prouer. Aqua ꝓfunda Pro.18.
verba ex ore viri & torrẽs redũdãs fons Eccl.1.
sapientiæ, Eccl. Fons sapientiæ verbum
dei in excelsis. Et hoc fons tres hẽt con
ditiones: prima qa erudit Prouer. Fons Pro.16.
vitæ eruditio possidentis. Secũda qa vi-
tã adducit. Prouer. Lex sapientis fons vi Pro.17.
tæ, vt declinet a ruina mortis. Tertio, qa
aquas cõsolationis tribuit, Isa. Haurie- Isa.12.
tis aquas in gaudio de fontib. Saluato-
ris. Hi fontes sunt Apostoli q nobis tri-
buerũt aquam perfectionis euangelicæ.
Exo Venerunt in Helim vbi erãt duode- Exo.15.
cim fontes. Itẽ doctrina verbi dei assi
milatur pluuiæ, secundũ illud Deu. Con- Deu.32
crescat vt pluuia doctrina mea, & hoc
propter quatuor, Primo qa pluuia est
aeris purificatiua & lætificatiua. Et sic
doctrina verbi dei cor mundat, Io. Vos Io.15.
n. mũdi estis propter sermonẽ quẽ locu
tus sum vobis. Mundando aũt lætificat,
Ps. Lętabor ego super eloquia tua. Se- Ps.118.
cũdo qa est oris saporatiua. Nã secũdum
Constant nũ, aqua pluuialis sapidior est
alijs aquis. Est.n. (vt ipse dicit) ex se luci
da, clara, subtilis, leuis, sapida, & oibus
impuritatib impermixta. Quæ oĩa cõpe
tunt sacræ doctrinæ qa. sic est lucida ad
dirigendũ. Apoc. Ostendit mihi fluuium Apo.22
aquæ viuæ splẽdidum tanq̃ cristallum,
Itẽ est clara ad intelligendũ. Ps. De- Ps.118.
claratio sermonum tuorũ, illuminat &
intellectũ dat paruulis. Subtilis ad expo
nendũ, Sap. Est in illa spiritus intelligen Sap.7.
tię, multiplex vnitu subtilis. Itẽ leuis ad
obseruandũ, Io. Mandata eius grauia nõ 1. Io.5.
sunt. Item sapida ad meditandũ, ps. Quã Ps. 18.
dulcia faucibus meis eloquia tua super
mel ori meo, Eccl. Sapientia doctrinæ, se
cundũ nomen eius: nomen eius est sapiã Eccl. 6.
a sapore dicta. Itẽ est oibus impuritati-
bus .i. falsitatib. impermixta ad creden-
dũ, Matth. Viam dei in veritate doces. Mat.22.
Tertio, qa est caloris mitigatiua, Ita do
ctrina sapientiæ mitigat ardorẽ carnis,
Hiero. Ama scientiam scripturarum, & Hier. su
carnis vitia non amabis, Eccl. Ignem ar per na.
dentem extingue aqua, scilicet sapien- Eccl. 3.
tiæ ignem luxuriæ.
Quarto, quia piscium est nutritiua.
Quasi enim pisces aquatici sunt homi-
nes tribulati, quos aqua doctrinæ salu-
taris nutrit, consolatur & confortat,

Pſ. 118. Pſalm. Hæc me conſolata eſt in humi-
litate mea : quia eloquium tuum vi-
uificabit me . Et hinc eſt , quòd doctri-
na ſpiritualis aſsimilatur etiam piſci-
nę : quia piſcina ſiue piſcaria propriè
dicitur ad nutriendum piſces collecta ;
quia ſcilicet , ſpiritualis doctrina eſt
piſcium , id eſt , ſpiritualium virorum
nutritiua .

Sed nota , quòd ad bonitatem piſci-
nę requiruntur tria, ſcilicet fundi ſoli-
ditas : aquę influxibilitatis puritas , &
influentis continuitas . Ita vt doctrina
ſpiritualis nutriat animam , requiritur
primo recipientis ſoliditas, ſcilicet vt
non ſit vas confractum non retinens ,
Eccl. 21. ſecundum illud Eccle. Cor fatui quaſi
vas confractum omnem ſapientiā non
tenebit . Item doctrinę puritas , ſcili-
cet , vt doctrina pura ſit , & catholica
non hęretica , vel infectiua . Item do-
ctrinę continuitas, quia cum ipſa ſit ci-
bus mentis , oportet quòd quotidie ip-
ſa reficiatur .

De ſeptem planetarum naturalibus in humanis corporibus effectibus quibus ſeptem chariſmatum dona comparantur. Cap XXIIII.

DOna ſeptem Spirituſſancti aſsimi-
lantur ſeptem planetis . Quia ſicut
ſeptem planetarum viribus formatur &
perficitur hominis corpus , Ita ſeptem
donorum gradibus formatur, & perfici
tur ſpiritus. Nam (ſecundum Aſtrolo-
gos & Medicos) Saturnus materiam cō
ceptam in matrice mollem & fluidam
frigiditate , & ſiccitate ſua coagulat &
condenſat . Et hoc ſpiritualiter compe-
tit dono timoris , qui pronitatem , &
fluxibilitatem hominis ad peccandum
cohibet, & reſtringit. Nam (vt dicitur
Pro. 17. Prouer.) Per timorem Domini declinat
omnis a malo.

Iupiter autem ſecundo menſe ſpiritū
& membra tribuit, in quibus, & ex qui-
bus eſt poſtea robur operandi . Et hoc
competit dono fortitudinis quo & ſpi
ritus , & membra roborantur ad bene
Prou. 31 operandum Prouer. Accinxit fortitudi
nem lumbos ſuos , & roborauit bra-
chium ſuum .

Mars tertio menſe ſubtiliat ſangui-
nem & humorem condenſat , & ordinat
& componit. Et hoc competit dono cō
ſilij quo ſcilicet mens ſubtiliatur ad
bene diſponendum, & ordinādum actus
& motus ſuos .

Sol quarto menſe vitalem calorem ,
& ſpiritum epati & cordi tribuit. Hoc
enim competit dono ſapientiæ , qua
anima viuificatur inflammatur, & Spiri
tuſſancti habitaculum efficitur.

Venus, quinto menſe organa ſenſibi-
lia, & officialia membra aures , & na-
ſum, & huiuſmodi perficit & diſponit,
Hoc competit dono ſcientiæ , quo or-
gana ſenſibilia , & temporalia ordinā-
tur, & regulantur .

Mercurius, ſexto menſe omnia corpo
ris foramina, & poroſa, & linguam , &
nares componit . Hoc competit dono
intellectus quo foramina , id eſt , ſen-
ſus corporis componuntur : nares e-
tiam, id eſt, vis diſcretionis tribuitur :
& lingua ad rethoricè loquendum di-
rigitur .

Luna mēſe ſeptimo ſuis limitibus mē
bra diuidit, & diſtinguit . Quod perti-
net ad donum pietatis , quo diuiduntur
tur & diſtribuuntur eleemoſynæ ſecun-
dum exigentiam vniuſcuiuſque : ſecun-
dum illud Pſalm. Diſperſit dedit pau- Pſ. 111.
peribus .

De varijs Montis Sion ac firmamenti proprietatibus, & motibus, Zodiaciq́; ſignis , quibus Eccleſia Chriſti atque fidei articuli aſsimilantur. Cap. XXV.

ECcleſia Chriſti aſsimilatur firma-
mento propter ſeptem, primo quia
firmamentum ſecunda die factum reci-
tatur Gen. Sed notandum, ꝙ ſuppoſito, Gen. 1.
quòd cœlum non ſit de natura quatuor
elementorum , ſed de natura quintę eſ-
ſentiæ : vt ponit Ariſto. tunc non po- Ariſt. 1.
teſt intelligi factū ſecunda die quantū cç.
ad productionem ſubſtantię ſiue for-
mę ſuę ſubſtantialis, quia ſi materia cor
poralium præceſsit tempore formatio-
nem ſuam (vt communiter Sancti po-
nunt) tunc ſequeretur , quòd ſi firma-
mentum fuit ſecunda die productum
quantum ad ſuam formam ſubſtantia-
lem, ꝙ materia fuit primo ſub alia for-
ma ſubſtantiali , quod eſſe non potuit ,
quia natura cœleſtis cū ſit incorruptibi
lis, habet materiam , quę non alteri for
mæ poteſt ſubeſſe : vnde impoſsibile eſt
ꝙ ſit formatum ex materia prius tpe
exiſtente. Et ideo productio ſubſtantię,
firma-

firmamenti ad tempus creationis pertinet, sed aliqua formatio, eius pertinet
Dio. de di. uno. ad opus secundæ diei sicut etiã Dio. dicit, ꝙ lumen solis fuit informe in primo triduo, & postea fuit in quarto dic formatum. Et sic potest dici, quòd firmamentum fuit à principio creatum secundum suam substantiam: sed secunda die ampliori formatione decoratũ & ornatum. Ita etiam ecclesia fidelium fuit ab initio mundi inchoata, scilicet in primis parentibus, vel secundum aliquos in Abel primo iusto, sed perfectè formata, & decorata fuit secunda die, id est, in tempore plenitudinis gratię quando Christus venit in mundum.

Prima enim dies, id est, totum tempus pręcedens fuerat nubilosa, id est, sub caligine culpę, vel figurarum vmbra: quia scilicet patres nostri omnes
1. Cor. 10. sub nube fuerunt. Sed secunda die fuit luminosa per plenitudinem gratię, & per pręsentiam Christi qui ait: quandiu
Io. 9. sum in mundo lux sum mundi. Et ideo prima die Christus fuit quasi informis sub obscuritate figurarum. Sed in secunda quasi formatus in pręsentia, & veri-
Heb. 13 tate, Heb. Iesus Christus heri & hodie.

Secundo, quia firmamentum octaua sphęra vocatur, Nam sub eo sunt septẽ sphęrę planetarum, & ipsum ponitur octaua sphęra. Hoc autem ecclesię Christi competit, quę octauam resurrectionis expectat, & octauam diem. s. dominicam celebrat, & de octauis etiam sanctorum festiuat. Septenarius autem numerus orbium septem planetarum sub firmamento ad vetus testamentum refertur, vbi septima celebratur dies, sci-
Eccl. 11 licet sabbatum, vnde dicitur Eccl. da partes septem nec non, & octo.

Tertio, quia firmamentum mulieris
Gene. 1. stelle decoratur, vnde dicitur Gene. ꝙ Deus fecit stellas, & posuit eas in firmamento. Sicut ergo firmamentum habet quasi innumerabiles stellas ita ecclesia
Gen. 15 quasi innumerabiles sanctos. Gen. Inspice cęlum, & numera stellas, si potes. Notandum est, quòd stellarum siue cęli stellati à nobis solum medietas videtur, quæ medietas sphęrę cęlestis hæmisperium vocatur. Et hęc medietas a nobis totaliter videtur: sed propter defectum visus nostri terrę, coniungi putatur. Vnde circulus vbi finitur orizõ, id est, visus terminatio vocatur. Sic etiam ecclesię, siue sanctorum eius pars est a nobis visibilis, scilicet hi qui sunt in terra, & pars a nobis inuisibilis, scilicet illi qui sunt in gloria.

Quarto, quia firmamẽtum inter duos polos rotatur: quorum scilicet septentrionalis nunquam nobis occidit, qui dicitur polus articus. Alter scilicet australis qui antarticus dicitur, nunquam à nobis videtur. Sunt autem hi duo poli inter quos firmamẽtum vertitur, quorum vnus visibilis est, & alter inuisibilis, duo testamenta, quibus Ecclesia in sua fide innititur, quorum vnum scilicet testamentum vetus bona visibilia, & pręsentia promittebat: aliud verò, s. nouum futura, & inuisibilia pręedicat. Vel hi poli sunt duæ naturę in Christo. scilicet diuina, & humana, circa quas est tota fides ecclesię. Et vna est visibilis. s. humana, & altera inuisibilis. s. diuina. Vel duo poli immobiles quibus cęlum in suo motu innititur, sunt duo charitatis pręcepta, quibus immobiliter initi debet vita fidelium ecclesię: quorum vnum est de dilectione Dei, qui non videtur: alterum de dilectione proximi, qui videtur, dicente Ioãne. Qui non diligit 1. Io. 4.
proximum suum quem videt; Deum quem non videt, quomodo potest diligere.

Quinto, quia firmamentum in xij. signa distinguitur, secũdum circulum Zodiacũ qui i xij. partes distinguitur ęquales, quę sunt xij. signa quę nobis signant in qua parte cœli, & sol, & planetę immorantur. Et sunt ista xij. signa xij. spatia ęqualiter distincta stellis notabilibus ab astrologis denotata. Et vnumquodq; signum per xxx. diuiditur gradus, & gradus per lx. minuta, & minutũ per lx. secunda ita, ꝙ lx. secunda minutũ vnum, lx. minuta gradũ vnum, xxx. gradus signum vnum faciunt. Sunt etiam signa hęc animalium specialium nominibus nũcupata, quorũ primum vocatur Aries, secundum Taurus, tertium Gemini, quartum Cancer, quintum Leo, sextũ Virgo, septimum Libra, octauum Scorpio, nonum Sagittarius, decimum Capricornus, vndecimum Aquarius, duodecimum Pisces. Sicut ergo circulus Zodiaci siue firmamenti distinguitur. xij. signis, Ita fides ecclesię distinguit. xij. articulis, quorum sex pertinent ad diuinitatem, & sex ad humanitatem.

Nam

Nam primus articulus est, vt credamus diuinæ essentię vnitatem, id est, ꝙ Deus vnus est.

Secundus est, vt credamus in vna essentia esse personarum trinitatem, scilicet patris, & filij, & Spiritussancti.

Tertius, vt credamus rerum creationem, id est, omnia tam visibilia, quàm inuisibilia esse a Deo creata.

Quartus, pertinet ad effectus gratiæ, per quam viuificamur à Deo, scilicet credere in vnam sanctam ecclesiam catholicam, & omnia ecclesiæ sacramenta, & remissionem peccatorum fieri per ea.

Quintus est credere corporum resurrectionem, scilicet quòd omnes homines resurgent cum corporibus suis.

Sextus est credere resurrectionem bonorum in vitam æternam: & punitionē malorum, scilicet in inferno.

Septimus est credere Christi conceptionem, scilicet quòd Christus conceptus est de sancto spiritu, & eius natiuitatem ex Maria Virgine.

Octauus est credere eius passionem, & mortem, scilicet quòd crucifixus est sub Pilato, & quòd verè fuit mortuus, & sepultus.

Nonus est credere eius resurrectionē, scilicet, quòd tertia die resurrexit a mortuis.

Decimus est credere, quòd descendit ad inferos.

Vndecimus est, quòd ascendit ad cœlos, & ꝙ sedet ad dexteram Dei patris.

Duodecimus est de aduentu ad iudicium die nouissima. Et sicut omnia. xij. signa continentur in Zodiaco, qui dicitur circulus signorum: Ita omnes isti articuli continentur in symbolo, qui dicitur Apostolorum, scilicet, Credo in Deum &c. Qui dicitur in ecclesia secretè, ex eo quòd fuit editus fide Christi nondum propalata. Et dicitur omni die in prima, & completorio, id est in principio diei, & in principio noctis ad ostendendum, quòd a fide debent omnia opera nostra incipere, & quòd ipsa fide muniuntur in prosperis, & aduersis.

Duodecim Zodiaci vero animalia a quibus signa denominantur, repræsentāt duodecim Apostolos, qui symbolum ediderunt. Nam in ariete quod est nomen primi signi repræsentatur Beatus Petrus, qui fuit dux Apostolorum. Aries enim consueuit esse dux gregum, vnde Beatus Petrus symbolum incepit, dicēs, Credo in Deum patrem omnipotētem, creatorem cœli, & terræ. Iohannes autem secundum quosdam subiunxit, Et in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum. Iacobus autem Zebedei addidit, Qui conceptus est de Spiritu Sancto natus ex Maria Virgine. Andreas autem apposuit, Passus sub Pontio Pilato, crucifixus mortuus, & sepultus. Philippus autem adiunxit, Descendit ad inferos. Thomas autem dixit, Tertia die resurrexit à mortuis. Bartolomæus vero protulit, Ascendit ad cœlos sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Matthæus quoque intulit, Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Iacobus autem Alphæi confessus est, dicens, Credo in Spiritumsanctum. Simon autem adiungens ait, Sanctam ecclesiam catholicam, sanctorum communionem. Iudas vero Iacobi, qui & Thadeus addidit, Remissionem peccatorū. Vltimo Matthias, vel secundum quosdam iterum Thomas concludit dicens, Carnis resurrectionem, & vitam æternam amen. Aliqui tamen aliter praedictos articulos attribuunt apostolis, sed non est magna vis.

Sexto, quo ad motum. Quia firmamētum triplici motu mouetur, Nam secundum astrologos primus motus eius est diurnus, qui est ab Oriente in Occidentem super polos mundi, & completur in 24. horis diurnis, & nocturnis.

Alter motus firmamenti est stellarū fixarum, siue signorum econtrario ab Occidente in Orientem, qui completur totus in 36. milibus annis, & sic in omnibus annis per vnum gradum, quamuis hunc motum stellarum ignorasse videtur Aristoteles, qui supponit in secundo de cœlo, cœlum sydereum esse vltimam sphæram, cui attribuit vnicum tantùm motum, & vniformem, & in eo esse stellas fixas, & immobiles asseruit sicut clauos in rota. Vnde prædictus stellarum motus adhuc non clarè patebat astrologis contemporaneis Aristotelis. Primi enim qui hunc perceperunt, & tradiderunt posteris, fuerunt Abrachis & Felix. (vt Ptolomæus refert) a quibus & ipse habuit: Et hi fuerunt post Alexandrum magnum. Dictus vero Ptolomæus fuit post tempora Christi circa tempus Adriani Imperatoris, quem ipse

Ptolo

Ptolomæus in suo libro Almagesti sæpius nominat.

Tertius motus firmamenti, siue cœli stellati, est motus accesionis, & recessionis, qui fit in lxxx. annis per vnum gradum. Et ita etiam similiter fideles ecclesiæ hoc triplici motu mouentur. Primus motus, est motus naturæ: & iste est ab Oriente in Occidentem, id est à natiuitate ad mortem: & iste est cursus naturalis, quia omnes morimur. Aposto-
1.cor.9 lus: Omnes quidem currunt: Secundus est pœnitentiæ, ab Occidente in Orientem, idest ab occasu peccati ad ortum gratiæ per quam efficiuntur stellæ fixæ,
Deu. 1. & fulgidæ, Deuterono. Estis hodie sicut stellæ cœli. Tertius est gloriæ, & iste est accesionis, & recessionis quo recedimus a miseria mundi, & accedimus ad fęlicitatem paradisi. Item recedimus a corporis mortalitate, & accedi-
Dan. 12 mus ad vitæ æternitatem. Dani. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, erunt sicut stellæ in perpetuas æternitates.

Septimo, quia firmamentum, id est, cœlum stellatum specialiter elemento terræ dominatur. Vnde in terra diuersæ res generantur, & diuersæ imagines in eis figurantur, secundum diuersitatem stellarum, & constellationum. Similiter ecclesia dominium, & auctoritatem habet super terram super eos, idest, qui viuunt in terra non solùm spiritualem
Mat. 16 de qua Dominus dixit Matth. Quodcunque ligaueritis super terram erit ligatum, & in cœlis: Sed insuper (vt quidam dicunt) habet potestatem temporalem, cum temporale ordinetur ad spirituale.

Item ecclesia assimilatur Mōti Syon. Primo quidem, quia mons ille fuit magnæ sublimitatis: & sic ecclesia magnæ sublimitatis est quantum ad temporalem, & spiritualem auctoritatem,
Isa. 2. Isa. Erit mons domus Domini, id est, ecclesiæ auctoritas, & dominium in vertice montium.

Secundo, quia mons est magnæ fortitudinis, & firmitatis: & sic ecclesia magnam fortitudinem, & firmitatem habuit contra persequentium seueritatem, Isaia. Vrbis fortitudinis nostræ Isa. 27.
Syon &c.

Tertio, quia fuit mons magnæ vbertatis: & sic ecclesia propter meritorum Christi, & sanctorum fœcunditatem. Psal. Lauda Deum tuum Syon, quoniam Ps. 147.
confortauit seras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te.

Quarto, quia fuit mons magnæ amœnitatis. Et sic ecclesia habet magnam amœnitatatem in varietate diuersorum statuum, & sanctorum. Apoca- Apo. 14
lyp. Agnus stabat supra montem Syon, & cum eo centum quadraginta quatuor millia.

Quinto, quia fuit mons magnæ securitatis. & sic ecclesia secura, & intrepida est propter Dei, & angelorum custodiam, & potestatem. Et ideo dicitur Isa. 10.
Isaia. Noli timere popule meus habitator Syon. &c.

Sexto, quia fuit mons magnæ sanctitatis: quod ecclesiæ etiam competit propter sacramentorum efficaciam, & virtutem. & ideo dicitur ibi esse saluatio propter sacramenta saluris. Isa. dabo in Isa. 46.
Syon salutem. Et Abd. In monte Syon Abd. 1.
erit saluatio.

Septimo, fuit mons perfectæ eruditionis, Et hoc magis ecclesiæ cōpetit propter euangelicæ legis perfectionem. Isa. Isa. 2.
De Syon exibit lex.

Vergilijs stellis septem ante genua Tauri, nauigationis tempus ostendentes eorum ortu, quatuor causis electi Dei comparantur, in quibus septem principales soluunt virtutes.

Cap. XXVI.

Electi Dei repræsentantur in constellatione istarum stellarum, quæ vocantur Pleiades, propter quatuor.

Primo, propter numerum. Nam (secundùm Gregorium) Pleiades a pluralitate dictæ sunt. Sunt enim septem stellæ, quæ inter genua Tauri sitæ, & vicinæ sibi sunt, & diuisæ a se inuicem. Vnde per eas omnium electorum vniuersitas insinuatur, qui inter vitæ præsentis tenebras spiritus septiformis gratiæ lumine nos illustrant, qui a mundi origine vsque ad eius terminum diuersis temporibus missi quasi distincti sunt, & coniuncti per intentionem mentis. Vnde Iob, Nunquid coniungere valebis, micantes Iob. 38.
stellas Pleiades. Vel septem stel-

lis decoratur constellatio Pleiadum, quia septem virtutibus fulget vniuersitas electorum, scilicet quatuor Cardinalibus, quæ sunt iustitia, temperantia, fortitudo, & prudentia, Et tribus theologicis, scilicet fide, spe, & charitate. Quę quidem virtutes, & si sint inter se distinctæ, adeo tamen sunt cōfœderatæ, & coniunctæ in anima, vt nunquam possint haberi separatæ: Vnde (secundum doctrinam Stoicorum quam in hac parte approbat doctrina sanctorum) virtutes sic connexę sunt ad inuicem, vt qui vnam habet, omnes pariter habeat; & qui vna caret, oībus carere necesse est.

Secundo propter earum ortum. Vernali enim tempore Pleiades oriuntur, & quanto aer serenior est, & frigidior, tanto ab alijs stellis melius discernuntur, quia electi Dei maximè per tribulationis frigus ad virtutes consurgunt, & in eis virtutes oriuntur: meliusque, quàm virtuosi sint cognoscuntur quando tribulationum frigoribus constringuntur.

Tertio propter aspectum, quia scilicet vna ex illis stellis latere videtur, ita quòd nec ex toto se occultat: nec ex toto se manifestat. Hęc est electorum humilitas qua bona sua occultare desiderant, ne illa ventus vanitatis dispergat. Nec tamen ex toto occultant, sed vt tam sibi per humilitatis custodiam, quàm alijs per diuinorum operū exempla proficiant, sic opera in publico faciunt, vt eorum semper intentio maneat in occulto.

Quarto propter effectum, quia cum Sol per pleiades iter facit, aeris caliditas vernalibus pluuijs temperatur, & terra tunc temporis florum pulchritudine adornatur: quia scilicet electi, & virtuosi viri, sunt diuino amore calidi, & deuotis lachrymis madidi, semper tamen sobrij, & bonorum exemplorū odoriferis floribus redimiti, & ornati.

Eleemosynæ vtilitates ac perfectiones, Montisque Oliueti proprietates, quibus eleemosinarius, & misericors similis effieitur, hic describuntur. Cap. XXVII.

Eleemosynarius, & misericors similis est Monti Olíueti. Nam Mons Olíueti (secundum August.) fuit mons chrismatis, & vnctionis, pinguedinis, & refectionis, medicaminis, & curationis. Et hoc propter abundantiam olei ibi crescentis, quia oleum est vnctuosum virtuosum, & deliciosum.

Primo enim eleemosyna sanctificat tribuentem: & hoc significatur in vnctione chrismatis, de qua dicitur Exod. Omnia vnctionis oleo cōsecrabis. Hoc enim est oleum misericordiæ, & pietatis, quo omnia consecrantur, quia (sicut dicit Apostolus) Pietas ad omnia valet. Exo. 4● 1. Th. 4

Item eleemosyna reficit esurientem: & hoc significatur in olei impinguatione. De qua dicitur in Psalmo, Impinguasti in oleo caput meum. Et nota, ꝙ erat oleum quo inungebatur tabernaculum: & hoc est oleum, id est, pietas eleemosynæ corporales, qua refouetur tabernaculum ventris siue corporis, de quo dicitur Exod. Assumpto vnctionis oleo vnges tabernaculum. Aliud verò oleum erat quo inungebatur caput: & hoc est eleemosyna spiritualis, per quā inungitur caput mentis: de quo ibidem præmittitur, Oleum vnctionis fundes super caput eius. Et de hoc oleo etiam habetur Hester quòd oportebat, quòd puellæ, quæ seruabantur regi, sex mensibus oleo vngerentur &c. Istæ puellæ sunt animę deuotæ quæ Christo regi seruantur, quæ oleo inunguntur sex mēsibus, quando solicitè insistunt sex eleemosynarum spiritualium operibus quę in hoc versiculo continentur. Psal. 2● Exo. 4● Hest. 2.

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

Tertio eleemosyna curat ęgrotantem, scilicet peccatorem, & hoc designatur in vnctionis medicamine de quo Matth. Vngebant oleo multos infirmos, & sanabantur. Sic oleo misericordiæ, & eleemosynarum sanantur, & curantur vulnera peccatorum, Tob. Eleemosyna ab omni peccato, & a morte liberat facit inuenire vitam æternam. Matt. 6.

Planetarum status, cursus, variique eorum effectus ac proprietates hic recensentur quibus elati assimilantur. Cap. XXVIII.

Exaltationem superborum semper sequitur deiectio, secundùm illud Prouerb. Ante ruinam exaltatur cor. Vnde superbi similes sunt planetis: quia sicut Pro. 16

ficut planeta habet in auge sua afcensum, & exaltationem, sic in opposito augis descensum, & depressionem: vnde
Plin. (sicut dicit Plinius) A cętro terrę, absides altissimę sunt, Saturno in Scorpione, Ioui in Virgine, Marti in Leone, Soli in Geminis, Veneri in Sagittario, Mercurio in Capricorno medijs partibus: & econtra ad terræ cętrum humillimę atque proximę. Alij etiam dicunt quòd quilibet planeta sicut in aliquo vno signo habet regnum, & gloriam suam, sic in aliquo alio abiectionem, & tristitiam. verbi gratia. Nam (sicut dictum) sol habet gloriam suam in xix. gradu arietis, & casum in eodem gradu libræ. Per Solem ergo intellige mundana sapientia refulgentes, qui extolluntur in ariete in aliorum ducatu, quòd suas opiniones, & consilia multi sequantur. Aries enim apud pastores consueuit esse dux gregis. Sed ista gloria annihilatur in libra, id est, in diuina sapientia omnia recto pondere librante,
1.Cor. 3 & ponderante, vnde Apost. dicit, quòd sapientia huius mundi stultitia est apud Deum.

Item Venus gloriam suam habet in piscibus. xxviij. gradibus & casum suum siue tristitiam suam in consimili gradu signi oppositi, scilicet Virginis, Intellige ergo per Venerē eos, qui carnali pulchritudine sunt venusti, qui in piscibus id est, in delitijs corporis gloriantur volentes, scilicet molliter viuere in aquis delitiarum. Sed gloria eorum in Virgine deficit, quia castitas siue virgi-
Bern. nitas in ipsis delitijs perit. Bernardus, Perit humilitas in diuitijs, castitas in
1.Thi. 5 delitijs. Apost. Vidua quę in delitijs est, viuens mortua est.

Item Mercurius in Virgine quindecim gradibus gloriatur, & cadit in Piscibus totidem gradibus. Mercurius qui gloriatur in Virgine, significat hominem honestum, qui superbit, & extollitur de carnis castitate. quem quandoque Deus in piscibus aquarum, id est, in tentationibus concupiscentiarum cadere permittit, vt humilietur: vnde Phi-
Phil. 3. lipp. Gloriamini in Christo non in carne.

Item Luna erigitur in Tauro tribus gradibus, & totidem cadit in Scorpione. Per Lunam intellige terrenam potestatem, quæ præcipuè Luna terrestribus dominans, in Tauro erigitur, dum per superbiam in tyrannidem conuertitur. Sed in Scorpione deijcitur, quia omnis tyrannus in fine male deprimitur. Scorpio enim cauda idest fine percutit.

Item Saturnus in Libra regnat, cadit in Ariete. per Saturnum intellige abundantiam temporalem, (Nam Saturnus a saturando est dictus) Cuius vxor a paganis fingitur fuisse vocata Opus ab opulentia, scilicet, quia hanc tribuit mortalibus. hæc regnat in libra, idest in mensura, vel temperantia, quia sine temperantia, & mensura etiam si abundet, non durat temporalis substantia. Sed in Ariete, id est in morte penitus annul
latur, Psal. Dormierunt somnum suum Psal. 75
& nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum. Est autem mors velut aries duobus cornibus, id est modis percutiens, quia est mors naturalis, & violenta.

Item Mars erigitur in Capricorno viginti septem gradibus, & cadit totidem in Cancro. Per Martem intellige humanam fortitudinem, quæ in Capricorno erigitur, id est in strenuitate bellorum fulget, & ascendit. Sed in Cancro, idest in tempore pacis occultatur, & marcescit. Nam Cancer non est animal belligerum, sed in cauernulis se abscondit. Vel fortitudo humani corporis in Capricorno, idest in iuuentute ascendit & claret, est enim caper animal superiora petens. Sed in Cancro, idest in senectute retrocedit, & deficit. Est enim Cancer animal retrogradiens.

Item Iuppiter (secundum quosdam) regnat in Cancro, & in Capricorno facit descensum. Alij vero dicunt, quòd Iuppiter erigitur & caput draconis in Geminis tribus gradibus, & cadit in Sagittario totidem. Per Iouem intellige gloriam humanam, quæ erigitur in Geminis, quia in diuitijs, & honoribus crescit. Sed in Sagittario, idest in persecutione, vel deiectione cadit, vbi etiā caput Draconis, id est superbia quę est caput peccati deijcitur.

Item cauda Draconis erigitur in Sagittario tribus gradibus, & cadit in geminis totidem. Per caudam Draconis intellige fraudulentiam, & astutiam hominis. Hæc est enim cauda Draconis, id est quędam imitatio demonis, quia homines inuidi atque fraudulenti post diabolum vadunt. Hæc in Sagitta-

Hier.9. rio, id est in lingua: de qua Hierem. Sagitta vulnerans lingua eorum. ascendit tribus gradibus. Primus est mentientium, Isaiæ: Propheta docens mendacium, ipse est cauda. Secundus est in detrahentibus. Apocalypsis: Caudæ eorum similes serpentibus. Serpenti enim propriè detractor assimilatur, secundum illud Ecclesiastici: Sicut si mordeat serpens in silentio. Ita nihil minus eo habet, qui occultè detrahit. Tertius gradus est in blandientibus. Apocalypsis. Habebant caudas similes scorpionum, Gregorius. Scorpiones suntom nes blandi, & malitiosi qui bonis quidem in facie non resistunt, sed post dorsum portant, vnde venena fundunt. Hæc cauda in Geminis cadit, quia mala & fraudulenta lingua dupliciter ommutescit. Vno modo quando non auditur: Alio modo, quando aspere reuellitur, vel repellitur, Ecclesiastici: Sepe aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Ille spinis aures sepit, qui malè loquenti asperis, & increpatorijs verbis resistit. Sed ille non audit qui aurem ab ipso abducit.

Isa.9.

Apoc.9

Eccl.10

Apoc.9

Gre. in hom.

Eccl.28

Diaboli tentatio quomodo per fidelium pœnitentiam compunctionisque feruorem augeatur, per similitudinem æstiuorum ventorum facile exprimitur. Cap. XXIX.

FEruor pœnitentiæ, vel fidei suscitat furorem, & fortem persecutionem diaboli. Nam diabolus quanto videt hominem exurgere, vel agere feruentius, tanto eum persequitur acrius. Dicunt enim naturales, quòd in magno æstu fiunt fortissimi venti, sicut in diebus canicularibus: venti enim, qui tunc fiunt, licèt raro tali tempore fiant, tamen fortissimi sunt eradicantes arbores, & ædificia subuertentes. Et est racio, quia tunc non eleuatur nisi vapor grossus, & quia calor fortis, qui tunc est, expellit a se frigus vndique ad vnum locum, ideo illud frigus impetuosè pellit vaporem. & sic tempus illud est causa fortium ventorum. Quod ergo in magno æstu fiunt fortissimi venti, repræsentat, quòd in magno mentis feruore, exurgunt contra eam persecutiones vehementissimæ, Iob. Diuiditur æstus super terram, qui dedit vehementissimo imbri cursum, vehemens enim imber cum forti vento esse consueuit. Post æstum ergo sequitur vehementia imbris: quia post feruorem mentis sequitur procella tentationis. Sed est notandum, quòd est duplex canis cœlestis, scilicet canis, qui lucet ad pedem Orionis, & alius canis est, qui lucet ad pedes Geminorum versus Cancrum ad meridiem. Et de vtroque verum est, quòd in diebus canicularibus fiunt venti. Sunt autem illi dies calidissimi cum illi canes oriuntur cum sole quando sunt sub radijs solis, quia tunc est quadruplex causa caloris. Vna, quia Sol est in domo propria, scilicet in Leone. Alia causa est directa oppositio Solis ad habitabilem nostram. Tertia est ex reflexione circuli: quia diu radij morantur circa eundem locum circuli signorum. Quarta est ex coniunctione duarum stellarum calidarum. Alio autem tempore dicti canes oriuntur hælicè sub radijs Solis quando Sol præcedit eos, ita quòd mane in aurora videri possunt: hoc autem est sole existente in principio Virginis: tunc enim sunt venti naturaliter propter qualitates temporis connaturales vento, quæ sunt frigiditas, & siccitas, non sic impetuosi. In occasu quoque istorum canum etiam fiunt venti, sed aliter, Nam canis occidit cosmicè in hyeme, sole existente in principio Capricorni: & quia tunc frigus stringit terram magis de nocte, quàm de die, non fiunt venti nisi de die quando sol aperit terram, & eleuat vapores. Occasus autem canum helycus est, quando in æstate occultantur sub radijs solis a visibus hominum, & tunc sunt dies caniculares. Sic ergo patet, quòd tam in ortu, quàm in occasu canum siue cosmico siue hælyco fiunt venti, & tanto fortiores quanto canes dicti sunt calidiores. In duplici ergo cane accipitur duplex feruor, scilicet fidei, qui fuit a principio nascentis ecclesiæ sub radijs solis, idest sub Apostolis, & discipulis Christi: & tunc fiauerunt maximi venti, idest fortissimæ persecutiones fuerunt. Iterum post solis occasum, id est, post Christi tempora, & Apostolorum, adhuc fuerunt venti persecutionum in alijs fidelibus, & martyribus. Vnde dicitur de ecclesia sub similitudine domus, Matth. Flauerunt venti, & irruerunt ad domum illam,

Iob. 38

Matt.7.

illam & non cecidit: fundata enim erat supra firmam petram, id est Christum. Alius verò feruor est pœnitentium, & tunc etiam sole Christo aperiente terram, idest animam & eleuante vapores compunctionum, & orationum, sequuntur venti magnarum tentationum. vnde dicitur Prouerb. Qui conturbat domum suam, possidet ventos. & est sensus: qui conturbat domum suam, idest conscientiam suam per compunctionem peccatorum, possidet ventos, id est, impulsus tentationum. Sed præcipuè solitarijs, qui occultati a visibus hominum feruent amore cœlestium, fiunt venti calidi tentationum, & tribulationum quas diabolus suscitat eis. vnde Iob Ventus vehemens irruit a regione deserti. Regio enim deserti, est feruens vita solitarij, & ibi est vehemēs ventus, id est, impetus tentationis diaboli.

Pro. 40

Iob. 1.

Item feruor compunctionis assimilatur flammæ ignis, Primo quidem, quia flamma ex violentia sui motus partes materiæ, in quam agit, allidendo ad inuicem concutit, & ideo aliquando quendam sonitum facit. Similiter homo compunctus dum dolenter meminit, quod per oculos, quod per os, quod per cætera membra sua deliquit, quasi partes suæ materiæ adinuicem collidit, & aliquando sonum vocis, & dolorosi eiulatus emittit, Ioel. Exilient sicut sonitus flammæ ignis.

Ioel. 2.

Secundo, quia flamma tenebrosa pandit, & abdita prodit. Ita homo compunctus peccata sua abscondita in confessione reuelat. Vnde de peccatore, qui peccata sua non cognoscit nec de eis compungitur, nec confitetur, dicitur Iob: Nonne lux impij extinguetur, scilicet, vt peccata sua non videat? Et sequitur, Nec splendebit flamma ignis eius, quia nec habet ignem feruentis compunctionis, nec etiam flammam lucentem reuelatæ confessionis.

Iob. 18.

Tertio, quòd flamma semper in motu existit. Ita etiam homo compunctus per motum boni operis continuè satisfacere satagit. Et hæc est flamma, quæ purgat rubiginem peccati, scilicet satisfactio feruens. Num. Omne quod potest transire per flammas igne purgabitur.

Num. 21

Quarto, quia flamma viam cum offendiculis suis ostendit, & homo de peccatis compunctus, ne amplius offendat, vias suas diligenter attendit: vnde Isa. Ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis. Isa. 50.

Quinto, quia flamma materiam cui se coniungitur, ab infimis ad superiora trahere non desistit, Et sic compunctio feruida animas a terrenis affectibus abstrahit, & ad cœlestia desideria erigit. Et tunc anima ad pugnandum contra tentationes valentior existit. Vnde dicitur: Cum cernerent flammas in sublime ferri; qui prius fugam simulauerunt, versa facie fortius resistebant. Iud. 20.

Sexto, quia quandoque flammam vehemens ventus extinguit, & dissipat: quia nonnunquam compunctionem tollit vehemens impetus tentationis: & ideo necessaria est magna custodia sensuum, & cautela, sicut clauduntur, & custodiuntur lampades accensæ ne extinguantur. Can. Lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Can. 8.

Septimo, quia flamma ex omni parte rei accensæ in acutum, & in conum tendit. Ita verus pœnitens a superfluis, & illicitis, immo etiam a licitis vndique quantum potest magis ac magis iugiter se restringit, Eccle. Consummatio illorum flamma ignis. Eccl. 21

Riuulo à fonte, seu flumine ducto, ob varios eius effectus, Christi fides comparatur. Cap. XXX.

Fides assimilatur riuo, quia fluit à fonte, idest à Domino per influxum reuelationis. vnde Apostolus dicit ad Ephe. quòd fides donum Dei est. Sed nota, quòd riuus est immunditiarum purgatiuus. Quia scilicet fides purgat immunditias errorum, vel terrenarum affectionum. vnde dicitur Act. fide purificans corda eorum. Ephe. 2. Act. 15.

Item riuus est terræ fęcundatiuus: quia fides fęcundat animam meritorijs operibus. Hebr. sancti per fidem operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones. Heb. 11

Item riuus est potius animalibus administratiuus: quia fides potum verę sapientiæ administrat animabus. Eccle. Aqua sapientiæ salutaris potauit eum, Eccl. 15

Ezec. 34 Ezec. Pascã eos in mõtibus & riuis. &c.

Item riuus est viroris & pulchritudinis in plantis conseruatiuus: quia fides conseruat in sanctis virorem carnis, i. virginitatem & pulchritudinem sanctæ conuersationis, sicut patet in sanctis virginibus quæ fidei virtute armatæ corrumpi non poterant, sicut rosæ super riuos plantatæ nõ marcescunt. Eccl. Quasi rosæ plantatæ super riuos aquarum. Eccl. 39

Item riuus est lapillorum & arenarũ congregatiuus, quia fides est humilium (qui in paruis lapillis signantur) & tribulatorum siue patientium (qui signantur in arenis quæ stant sub aquis tribulationum) cõgregatiua, scilicet per vnitatem dilectionis & pacis. Psal. Cõgregãs sicut in vtre aquas maris. Aqua. n. maris sunt animæ, in amaritudine & tribulatione positæ, quę tamen in vtre fidei congregatæ ab vnitate dilectionis & pacis minimè separantur. Ps. 31.

Item riuus est geniminum multiplicatiuus. Quia scilicet fides est multiplicatiua fidelium & credentium. Psal. Riuos eius inebrians, multiplicans genimina eius. Ps. 64.

Item quia riuus est penetrans & transitiuus, quia scilicet fides etiã dura corda penetrat & irrigat. Iob. In petris riuos excidit. Iob. 28.

Quæ & quot sint Spiritus sancti fructus exprimitur, qui elementis ac cœli duodecim signis (ex nominum significationibus varijsq́ eorum proprietatibus) assimilantur. Cap. XXXI.

Hier. 10 Fructus spiritus assimilari possunt signis cœli. De quibus dicitur: A signis cœli nolite timere. Et hæc similitudo declarari potest tripliciter. Primo quidem per numerum signorũ. Sũt enim signa cœli siue zodiaci circuli, duodecim numero. Et similiter Apost. enumerat duodecim fructus spiritus dicens. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Gal. 5.

Sed notandum, quòd horum duodecim signorum tria dicuntur esse ignea, scilicet aries, leo, & sagittarius. Tria vero dicuntur esse terrea, scilicet taurus: virgo, & capricornus. Tria vero aerea, scilicet gemini, libra, & aquarius. Tria aquea, scilicet scorpio, cancer, & piscis, & sic in 4. cœli partib. ordinantur, quia ignea sunt in oriente, aerea in occidente, ĩ austro terrea, in sẽptẽtrione aquea. Ita etiam simili modo in duodecim fructibus tres sunt ignei secũdum tria quæ sunt in igne. Nam ignis habet illuminare, inflammare, & consolidare. Sunt ergo hęc tria ignea, fides illuminans, charitas inflammans, & patientia consolidans. Nam fides illuminat intellectum, charitas incendit affectum, patientia verò consolidat per aduersorũ contactum, sicut solidatur incus per malleorum percussionem. Tres etiam alij fructus sunt aerei, secundum tres aereis effectus. Nam aer lætificat, modificat, & inflammat. Ex aere enim illuminato lætificatur affectus. vnde Tob. Quale mihi gaudium erit qui in tenebris sedeo & lumen cœli non video? Item ex temperato modificatur corpus, quia corpus animalis modificatur secundum temperiem aeris. Si enim aer est temperatus, & corpus bene se habet, & si intemperatus, corpus se habet male. Item ex aere inflammato feruescit humor colericus, vt patet in estate. Sic ergo in ista[s] tria sunt aerea, gaudium, modestia, & benignitas. Nam ex præsentia Spiritussancti oritur gaudium in interioribus, sequitur modestia in exterioribus, & etiam benignitas ad subueniendum indigentibus. Benigni enim dicuntur quos bonus ignis feruere facit ad benefaciendum proximis. Tres autem alij fructus sunt aquei, scilicet mansuetudo, continentia, & castitas. Nam aqua habet frigiditatem lubricitatem & coagubilitatem. sed eius frigiditas ignem extinguit, & hoc competit mãsuetudini quę iracundiæ ardorem cohibet & extinguit. Nam mansuetudinis est, iram vincere & indignationes cohibere. vt dicit Ambrosius. Item lubricitas aquæ coarctatur & restringitur terminis alienis, sicut fluxus maris coarctatur littoribus & fluxus venarum in puteis & fontibus. Est enim humidum bene terminabile termino alieno, vt dicit Philosophus. Et hæc coarctatio competit continentiæ, quæ fluxum carnis restringit. Nam continens patitur, sed non deducitur, vt philosophus dicit. Coagulatur etiã aqua & fit immobilis, sicut patet in glacie. Et hoc competit castitati, quia castus

Tob. 5 · Ambro. · Aristo. gener. & cor. · Aristo. et h.

ctus est qui neque patitur neque deducitur. Tres alij fructus possunt dici terrei, scilicet pax, longanimitas, & bonitas. Nam terra habet tranquillitatem, quia non agitatur vel commouetur: neque ab exteriori, sicut aer qui vento agitatur, neque ab interiori sicut aqua fluctuans, vnde Psalm. Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Et hoc competit paci, quæ scilicet facit, vt nec ab exterioribus perturbemur, neque interioribus desiderijs angustiemur. vnde Angeli dixeret: In terra pax hominibus bonæ voluntatis. Item terra habet perpetuitatem. Ecclesiast. Terra autem in æternum stat, & hoc competit longanimitate. Item terra habet bonorum fructuum vbertatem vel communicationem: & hoc cõpetit bonitati qua proximis communicamus in bonis: vnde bonum est diffusiuum suijpsius. Apost. In omni bono opere fructificantes.

Ps.92.

Luc.2.

Eccl.1.

Col.1.

Secundo declaratur dicta similitudo, scilicet signorum & fructuum per proprietatem nominum. Habet enim quodlibet signum suum nomen proprium competens alicui fructuum. Nã primum signum vocatur Aries, quia sicut aries animal iacendo super latus vnum, æqualiter mutat vices, quia tanto tempore iacet super latus dextrum quanto super sinistrum. (Tota enim æstate dormit in latere vno, & tota hyeme in altero.) Sic sol existens in illa parte circuli zodiaci, quæ dicitur Aries, facit æquinoctium & æquales facit dies artificiales & noctes. Hoc autem adaptatur fidei, per quam æquanimiter se habet homo ad diem prosperitatis & ad noctem aduersitatis. Nam vera fides nec prosperitatem temporalem ambit, nec aduersitatem metuit, sicut patet de Moyse. Fide (inquit Apost.) Moyses grandis factus, negauit se esse filium Pharaonis filiæ: Ecce quòd prosperitatem non appetijt, & sequitur magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalem habere iocunditatem. Ecce quòd aduersitatem non timuit.

Heb.11

Secundum signum vocatur Taurus: quia taurus terram sulcando fœcundat & locupleat: & tunc quando sol est in signo Tauri, terra est arabilis & congrua agriculturæ. Et hoc competit paci. Nam pacis tempore terræ coluntur & est abundantia frugum: sic etiam dicitur Iaco. Quòd fructus iustitiæ in pace seminatur.

Iac.3.

Tertium signum vocatur Gemini, quia sole existente in illo signo, virtus ad fœcundandum inferiora geminatur, vel quia in æstate cum noctes sunt breuissimæ, quando vna pars illius constellationis occidit, alia pars anterior oritur & ascendit. Et ideo dicunt poetæ quòd illorum geminorum fratrum quos fabulæ vocant Castorem & Pollucem, vnus cęlos alius inferos possidet. Hæc autem competunt charitati quæ in nobis Spiritusancto præcedente ad fœcundandum vitam nostram geminatur, scilicet in dilectione Dei & proximi. Vnde pars anterior ascendit superius, scilicet amor Dei, alia posterior est inferius, scilicet amor proximi, vnde nec deus sine proximo nec etiã vere proximus diligitur sine deo. Ioan. Hoc mandatum habemus a deo, vt qui diligit deum, diligat & fratrem suum.

1.Io.4.

Quartum signum vocatur cancer. Cancer enim est animal retrogradum & sol peragrans illam partem zodiaci facit retrogradationem in octauo gradu cancri, & hoc competit modestiæ, scilicet vt in exterioribus motibus & ornatu debitum modum non transeat, sed potius se in ipsis in mensuram debitam retrahat. Apost. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus.

Phil.4.

Quintum signum vocatur leo, quia secundum Isido. Leo est fortissimum animal & maxime caliditatis, præcipue in parte anteriori, scilicet pectoris. Sic sol intrãs illud signum acrius igniferos radios emittit quàm faciat in fine quando inde exit. Et hoc competit benignitati, idest bonæ ignitati amoris, qua ad benefaciendum alijs inflammamur quæ intus in corde incipiens plus facit hominem velle facere quàm possit finaliter opere implere. Aposto. Estote inuicem benigni.

Isid.

Ephe.4

Sextum signum vocatur virgo, & hoc propter sterilitatem, quia sol illud intrans, suo calore humores consumit & a suo fructu terra efficitur sterilis: & hoc competit castitati, & præcipue virginali, quæ calori diuini amoris adiuncta humores lubricos sic in

carne consumit, vt sterilis permaneat a
Isa.40. generatione carnali & vberior & fertilior fiat in fructu spirituali. Isaiæ. Lætare sterilis, quæ non paris.

Septimum signum vocatur Libra secundum Isidorum ab isto instrumento ponderandi: quia sol in illo signo existens, dies adæquat noctibus: sicut res æquatur pondere in lance. Vnde ibi fit æquinoctium autumnale. Hoc autē mansuetudini competit, quæ dum iras comprimit
Eph. 8. mala illata a proximo ęquo animo ferre facit. Ephe. In mansuetudine cum patientia supportantes. Vel dies nocti æquatur, quia iuxta nocumentum illatum pensatur mansuetudinis meritum.

Octauum signum vocatur Scorpio, quia scorpio retro ferit & caudę aculeo pungit. Sol enim existens in illo signo est causa lęsionis & punctionis corporis humani, quia tunc declinans minus calescit. Vnde aer distemperatus in frigiditate cito lædit & pungit, vt di-
Isid. cit Isidorus. Hoc autem continentiæ competit, quę ex distemperantia carnis tentationis aculeo quandoque acriter pungitur: & licet aliquando
Rom. 8 ex tentatione lædatur, non tamen si non consentit occiditur. Aposto. Si spiritus facta carnis mortificaueritis viuetis.

Nonum signum vocatur Sagittarius, quia sicut sagittarius emittit sagittas, sic sol in hoc signo existens ad nos mittit grandines, pluuias & niues. Hoc autem competit patientiæ quæ grandines persecutionum, pluuias tribulationum, & niues afflictionum suscipit atque portat.

Decimum signum vocatur Capricornus, quia scilicet caper est animal cornibus petens superiora. Nam ibi sol facit solstitium vernale & tunc ascendere incipit versus superiorem arietem & versus cancrum. Hoc autem competit gaudio. Nam nemo habet verum gaudium, nisi qui superiora petit: verum enim gaudium est, quod non de creatura sed de creatore concipitur,
Phil.4. vnde Apostolus. Gaudete in domino semper.

Vndecimum signum dicitur Aquarius, qui secundum fabulas dicitur fuisse pincerna deorum, manibus eorum aquam fundens: & ideo tenet vrnam. Sed secundum veritatem dicitur aquarius: quia q̄n sol est ibi, aer condensatur in aquas multas & fiūt pluuiæ plusquam alio tempore, sicut dicit Isidorus. Hoc autem competit bonitati, scilicet gratiam & misericordiam abundanter effundere & pręstare, quia bonum est diffusiuum suijpsius.

Duodecimum dicitur Piscis, quia illo tempore fit generatio piscium & cō- Dio.de cęl.hie.
fricatio, quia calore solis ascendente & humores dissoluente, solent tunc pisces effundere semen suum. Hoc autem competit longanimitati, per quam homo ad modum piscis etiam in aqua tribulationis non deficit, sed viuit.

Tertio, declaratur dicta similitudo per distinctionem graduum, siue facierum. Nam quodlibet dictorum signorum dicitur habere facies, idest partes. Cum enim quodlibet signum diuidatur per xxx. gradus initium primæ faciei est a primo gradu, & durat vsque ad x. gradum, secunda vsque ad xx. gradum, tertia facies vsque ad xxx. Et quęlibet facies signi datur alicui planetæ: verbi gratia, prima facies Arietis, datur Marti, secunda Soli, tertia Veneri, & sic de alijs. Sicut ergo quodlibet genus signorū cōtinet tres facies, ita quęlibet 12. virtutū habet tres modos siue tres effectus. Nam primo fides quæ assimilatur Arieti, cuius prima facies est Martis, secunda solis, tertia Veneris, est principium fortitudinis, & hęc est facies martis. Vnde fidei ascribitur victoria. Hebrę. Sancti per fidem vicerunt
regna. Et ibidem, Fortes facti sunt in Heb.11
bello. Item est principium luminis spiritualis, & hoc est facies solis. Io.
Credite in lucem, vt filij lucis sitis. Item Io. 12.
est principium charitatis sicut cognitio est principium amoris, vt hæc est facies Veneris, cuius est ad amorem incitare.

Secundo pax quæ assimilatur Tauro, cuius prima facies est Mercurij, secunda lunæ, tertia Saturni est etiam triplex. Est itaque prima pax pectoris, idest conscientię, & hęc est facies Mercurij qui semper comitatur solem: quia tunc est conscientia pacata, quando sequitur Christum, & ei adhęret. Secunda est pax temporis, & hęc est facies Saturni, quia Saturnus dicitur

dicitur a saturitate & abundantia, quã tribuit pax temporis. Tertia est pax ęternitatis, & hęc est facies lunę secundum illud Psalmi: Luna perfecta in æternum. Ps. 88.

Tertio charitas quę assimilatur Gemini. cuius prima facies est Iouis, secunda Mercurij, tertia lunæ. Est etiã triplex, scilicet incipientium, & hęc est iouis, quia ex parte superiori primus planeta beniuolus & calidus. Item est proficientium, & hęc est facies Mercurij, qui dicitur fuisse Deus mercatorum propter hoc quòd natum vel conceptum sub eo disponit ad vsum computationis & ratiocinij (vt dictum fuit supra capitu. septimo.) Mercatorum enim est semper in lucro proficere. Item est charitas perfectorum. Et hęc est facies lunę, quia luna dominatur aquis & charitas perfecta dominatur tribulationibus. Cantic. Aquę multę, non potuerunt extinguere charitatem. Cant. 8.

Quarto, modestia quę assimilatur Cancro. Cuius prima facies est Veneris, secunda Martis, tertia Lunę: est triplex. Prima est circa vestium apparatum, & hęc est facies Veneris. Nam venus (vt dictum est supra in eodem capitulo septimo) dicitur disponere natos vt sint vestium muliebrium incisores, vt dicit Ptholomeus. Secunda species modestię est circa exteriores corporis motus. Et hęc est facies Martis, quia Mars (secundum Ptholo.) disponit ad mobilitatem & leuitatem. Tertia est circa ludum, & hęc est facies lunę: quia luna (vt idem Ptholom. dicit) existens in secundo signo pòst ascendens, ostendit mœrorem & tristitiam per quam scilicet temperantur ludi. Ptho.

Quinto benignitas, quæ assimilatur leoni, cuius prima facies est Saturni, secunda Iouis, tertia Martis: est triplex. prima scilicet in supportando, & hęc est facies Saturni qui in motu suo est tardissimus, quia homo qui benignus est, tardissimè mouetur ad iram contra alium, vnde scit supportare. Item etiam debet esse benignitas in cõmunicando, & hęc est facies iouis qui omnibus dicitur prodesse & nulli nocere. Item in conuersando: & hęc est facies Martis. Nam Mars dominatur colerę. Et ille qui vult benignè conuersari, oportet, quòd dominetur irę. Nam licet Mars sit de se incensiuus, tamen coniunctus veneri temperatur. Et sic homo coniunctus proximo, vt bene conuiuat ei (etiam si de natura sua esset agrestis & asper) debet tamen seipsum per benignitatem temperare.

Sexto castitas quę assimilatur Virgini, cuius prima facies est Solis, secunda Veneris, tertia Mercurij: est triplex. prima est castitas virginalis: & illa est facies solis, quia est pręclarissima. Sapien. O quàm pulchra est & casta generatio cum claritate. secunda autem est castitas coniugalis: & ista est facies Veneris. Quia licet venus incitet ad amorem: tamen est temperata in qualitatibus. Et taliter amor carnalis coniugum si sit temperatus & honestus, castitas vocatur. Tertia vidualis & hęc est facies Mercurij. Nam mercurius cum sole graditur & non longe a sole recedit, nunquam plus triginta gradibus distans ab eo: & dicitur pręesse feminibus. vnde significat vitam vidualem quæ semper debet vacare Deo, sicut legitur de Sancta Anna. Quòd ieiunijs & obsecrationibus erat seruiens domino die ac nocte. Sap. 4. Luc. 2.

Item debet vacare eleemosynis, quę sunt semina quibus recolligitur fructus ęternus. De quo semine dicit Apostolus: Qui parce seminat, parce metet. 2. Cor. 9

Septimo mansuetudo quę assimilatur librę. Cuius prima facies est lunę, secunda Saturni, tertia Iouis, debet esse triplex, scilicet in appetitu, vt ad vindictam non excandescat. Ecclesiast. Filij in mansuetudine animam tuam serua. Et hęc est facies lunę quę temperat calorem solis in istis inferioribus: & sic mansuetudo temperat feruorem irę. Eccl. 10.

Mansuetudo enim est temperantia irarum, vt dicit Philosophus. Item debet esse mansuetudo in motu siue actu, scilicet vt non impetuosè vel rapidè, sed planè & modestè opera sua perficiat. Et hęc est facies Saturni, cuius motus non est impetuosus vel rapidus, sed planus & morosus. Ecclesiasti. Fili in mansuetudine opera tua perfice. Arist. 4. Ethi. Eccl. 4.

Tertio

Tertio debet haberi mansuetudo in auditu, scilicet vt ex ira veritati non
Eccl. 5. contradicat, Eccl. Esto mansuetus ad audiendum verbum. Et hæc est facies Iouis: quia Iuppiter (vt dicũt Astrologi) inuenitur veridicus in suis significationibus, & significat sapientiam, & rationem. Sapientia enim & ratio veritati non contradicunt.

Octauo continentia, quæ assimilatur Scorpioni. (Cuius prima facies est martis, secunda solis, tertia veneris) est triplex, Vna est a concesso, & licito, vt cũ quis continet simpliciter ab omni actu venereo, etiam à matrimonio, & talis continens oportet, ꝙ habeat cõtinuum bellum cum carne, quia caro concupiscit aduersus spiritum. Et hæc est facies Martis, qui disponit, & incitat ad bella. secunda est a turpi, & illicito, sicut continere à fornicatione, & adulterio, & stupro, & huiusmodi. Et ista est facies solis, cuius radius non coinquinatur immundicijs. Tertio est ab immoderato, & superfluo vsu cibi, vel matrimonij. Et
Gal. 5. hæc est facies Veneris, quæ temperat malitiam, malitiã inquam, i. inordinatam cõcupiscentiam cibi, vel actus venerei.

Nono patientia, quæ assimilatur Sagittario. (Cuius prima facies est Mercurii, secunda Lunæ, tertia Saturni,) est tripliciter commendabilis. Primo quando quis patitur vtiliter, puta quando patitur propter iustitiam, quia talis patientia acquirit meritum æternæ beati-
Matt. 5. tudinis secundum illud: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Talis est qui sequitur Christum qui passus est propter iustificationem nostram. Hæc est facies Mercurij, qui (vt dictum est) sequitur motu suo solem. Christus enim est Sol iustitiæ. Secundo quando quis patitur libenter, id est, voluntariè
1. Pet. 4 Pet. Nemo vestrum patiatur quasi homicida, & fur, qui scilicet inuitè patiũtur,
2. Cor. 12. Apo. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Et hæc est facies Lunæ quæ suo motu æclipsatur. Talis est qui sua voluntate patitur. Tertio quando quis patitur firmiter siue longanimiter, vt scilicet nõ deficiat propter passionis diu-
Ephe. 3. turnitatem, Apo. obsecro vos, ne deficiatis in tribulationibus. Et hæc est facies Saturni, qui habet motum longum, & diuturnũ, & cõplet cursum suũ in 30. an.

Decimo gaudium sanctorum, quod assimilatur Capricorno (cuius prima facies est Iouis, secunda Martis tertia Solis,) est triplex. Primo, ꝙ quis gaudeat de prosperitate proximi, sicut membrũ de commoditate commembri sui. Cor. 1. Cor. 12.
Si gloriatur vnum membrum congaudent omnia membra, & hæc est facies Iouis de quo dicunt astrologi, quòd habet exaltationem, & gaudium suum in geminis, tribus gradibus. Nam dum quis gaudet de bono proximi, gaudium geminatur, & hæc debet habere tres gradus, quia debet gaudere de bono proximi spirituali; corporali; temporali. Secundum est gaudere de aduersitatibus mundi, per hoc enim homo consociatur Christo. Pet. Cõmunicantes Christi passionibus gaudete. Et hæc est facies 1. Pet. 3
Martis, quia mars erigitur, & exaltatur in Capricorno, & ibi est gloria sua siue gaudium, (vt dictum est supra ca. xxviij.) Quasi enim Capricornus est mũdus, cornibus, id est, aduersitatibus suis nos impetens, & percutiens in quo vir sanctus non conturbatur, sed gaudet. Iacob. Omne gaudium existimate fra- Iaco. 1.
tres charissimi, cum in tentationes varias incideritis. Tertium est gaudere de nixu siue exercitio interioris habitus virtuosi, Prouer. gaudium est iusto facere iudicium: & hæc est facies solis, qui Pro. 21.
gloriam luminis sui quod valde est gaudiosum, non habet ab extrinseco, sed a seipso. Psa. Omnis gloria eius ab intus. Psal. 44.

Vndecimo bonitas, quæ assimilatur Aquario, Cuius prima facies est Veneris, secunda Mercurij, tertia Lunæ, est triplex scilicet delectabilitatis, honestatis, & vtilitatis, vnde Ambr. diuidit Ambr.
bonum in tria, scilicet delectabile quod li. de of
solum rationẽ delectationis est appeti- fic.
bile, vnde tale quandoque potest esse & noxium & proficuum; honestum & inhonestum, sicut patet in amore coniugali, & in vsu matrimoniali: & hæc est facies Veneris. Item in bonum honestum, quod ex seipso habet rationem appetibilis sicut sapientia, & hæc est facies Mercurij, qui dicitur disponere ad sapientiam. Item in bonum vtile, quod scilicet est appetibile in ordine ad aliud, & hæc est facies Lunæ, quæ multum confert istis inferioribus, Quia (sicut dicit Basilius.) Ipsa est decor no- Bas.
ctis, mater roris, ministra humoris, & dominatrix maris.

Duode-

Duodecimo lõganimitas, id est, perseuerantia in bonis, quæ assimilatur Pisci, (cuius prima facies est Saturni, secunda Iouis, tertia Martis,) causatur ex tribus. Primo ex abundantia virtutis, quia quanto aliquis plus habet de virtute tanto plus tolerat difficile, & hæc est facies Saturni qui, (vt dictum est) dicitur a Saturitate, id est, abundantia. Secundo ex temperantia operis, quia quanto quis moderatius agit, tanto diutius durat, & hæc est facies Iouis, qui est planeta temperatus in suis qualitatibus. Tertio ex magnanimitate cordis, & hæc est facies Martis, qui disponit ad animositatem. Et sic patet, quomodo fructus Spiritussancti assimilantur signis cœli, quibus scilicet fructibus per ipsum spiritum virtutes cœlorum, idest cœlestium mentium perficiuntur, & firmantur in bono. vnde Psalm. Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Psal. 32

Quid, & vbi sit beatitudo æterna, electorumq́; gloria, per septem cœli empirei proprietates declaratur. Cap. XXXII.

GLoriam æternæ beatitudinis repręsentat cœlum empyreum. Oportet enim locum, & locatum inuicem continuari, vnde cum cœlum empyreum sit locus gloriæ beatorum, oportet, ꝙ corũ statui conformetur. Et ista conformitas attenditur quantum ad septem. Nam primo cœlum empyreum dicitur proprium Dei habitaculum. de hoc enim ipse Deus dixit, Cœlum sedes mea, & terra scabellum pedum meorum. Hæc enim duo corpora in mundo maximè repræsentat Dei æternitatem, & immutabilitatem, scilicet corpus supremum quod vocamus empyreum, quia illud solum inter sphæras cœlestes ponimus immobile, & ideo assimilatur sedi in qua sedens quiescit. Et corpus infimum, scilicet terra quod a suo situ nunquam mouetur. Et ideo assimilatur scabello, qđ etiam oportet esse quietum, & firmum, Eccl. In æternum stat, quia in cœlo empyreo maximè refulget diuinæ virtutis operatio. Ideo specialiter dicitur ibi esse sedes Dei, & habitatio Dei, Psal. Dominus in cœlo sedes eius. Et hinc est, ꝙ homines orare volentes, manus ad cœlum leuãt tanquàm ad Dominum eius. Isa. 66. Eccl. 1. Psal. 10

Hoc autem competit bene gloriæ beatorum, in quibus Deus immobiliter habitat ita, vt nunquam ab eis separetur, & ideo replet eos lętitia ęterna, & gloria, secundum illud Psalm. In æternum exultabunt, habitabis in eis, & gloriabuntur in te. Psal. 5.

Secundo cœlum empyreum est claritate lucidum, vnde empyreum dicitur cœlum igneum nõ ab ardore, sed à splẽdore. Conueniens enim est (secundum Basilium,) vt sicut damnati habent extremas tenebras, ita beati habeant extremam lucem. Et hoc etiam competit beatis quorum mens per lumen infusum gloriæ confortata, & eleuata, ineffabile & increatum lumen attingit, secundùm illud Psal. In lumine tuo videbimus lumen. Repræsentat etiam illud splendidissimum, cœlum claritatem gloriosam quam corpora gloriosa post resurrectionem habebunt. Sapien. Fulgebunt iusti sicut Sol in Regno patris eorum. Basi. li. hexa. Psal. 35 Sap. 3.

Tertio cœlum empyreum est capacitate maximum. Nam infra se includit omnia corporalia. Et hoc etiam competit beatorum Felicitati, quæ scilicet includit, & continet omnia desiderabilia, vnde Boetius dicit, quòd beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & ideo ibi satiabitur solum humanus appetitus, secundum illud Psal. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Boe. de consi. Psal. 16

Quarto est figura sphæricum. Figura autem sphærica cum careat initio & fine, repręsentat æternitatem Dei, quam Beati participant: ipsum Deum per essentiam videndo, secundum illud Ioan. Hæc est vita ęterna, vt cognoscant te solum Deum verum. Et ideo beati dicuntur esse in vita æterna, id est, in vita interminabili, & perfecta. Nam æternitas est interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio, vt Boetius dicit. Vnde quia beati habent vitam interminabilem, & intransmutabilem non solùm secundùm esse, sed etiam vlterius secundum operationem: quia quantum ad illam operationem qua Verbum vident, non sunt in sanctis volubiles cogitationes: (vt Aug. dicit.) Et ideo dicitur Dan. quòd erunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Ioã. 17. Aug. 15 de trin. Dan. 12

Quinto est ab omni motu quietum. Nam

Nam si esset motũ, motus eius deprehenderetur per aliquod corpus apparens sicut deprehenditur motus aliarũ sphærarum: quod minime apparet, & ideo cęlum emphyreum est omnino quietum. Basi. 2. Hexa. vnde Basilius dicit, quòd remuneratio, quæ pro dignis operationibus restauratur in ea luce, quæ est extra mundum, quietis domicilium sortietur. Sic etiam status beatorum vltimo fini inhærentium est status omnimodę quietis & pacis secundum illud: Posuit fines tuos, pacem. Ps. 147

Habent enim quietem ab omni labore, secundum illud Apocalip. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis. Item ab omni molestia vel inquietatione. Psalm In pace in idipsum dormiam & requiescam. Apo. 14 Psal. 4.

Sed nota, quòd quamuis cœlum empyreum sit immotum, habet tamen (secundum aliquos) influentiam super alia corpora quæ mouentur, sicut etiam supremi angeli qui assistunt, habent influentiam super medios & vltimos qui mittuntur, quamuis ipsi non mittantur. Influit autem cœlum empyreum in primum mobile non ad transiens & adueniens per motum, sed ad fixum & stabile puta virtutem continendi & causandi, vel aliud huiusmodi ad dignitatem pertinens. Similiter beati qui sunt in patria, influunt nobis qui sumus in via suffragia & beneficia multa, & præcipuè spiritualia quæ sunt fixa & stabilia bona. vnde Iob hortatur hominem viatorem, dicens: Voca, si est qui tibi respondeat & ad aliquem sanctorum conuertere. Iob. 5.

Sexto est a difformitate remotum. Est enim totaliter vniforme non habens partium difformitatem, sicut cœlũ stellatum. Quod etiam competit beatitudini sanctorum, non quidem ex parte beatorum cum beatitudo vnius sit maior, quàm beatitudo alterius (secundum illud. Corinth.) Stella differt a stella in claritate, & sic ex parte beatorum est ibi quædam difformitas graduum. propter quod dicit Christus: In domo patris mei mansiones multæ sunt. sed ex parte Dei beatificantis qui est beatitudinis obiectum, ex cuius cognitione saluus aliquis efficitur & beatus (secundũ illud Augu.) Beatus qui te nouit etiam si alia ignoret; ipsa beatitudo sanctorũ est simplex & vniformis. Quia licèt dicantur esse ibi congregata omnia bona, tamen illa congregatio bonorum est in Deo. nõ per modum compositionis, sed per modum simplicitatis: quia quæ in creaturis multiplicia sunt in Deo præexistunt simpliciter & vnitè. Et hinc est quòd diuina beatitudo vna & simplex existens, & nihilominus omnem beatitudinem complectitur. Quia quicquid est desiderabile in quacunque beatitudine vel vera vel falsa, totum eminentius in diuina beatitudine præexistit. De contemplatiua enim felicitate habet certissimam & continuam contemplationem sui & aliorum omnium. De actiua vero gubernationem totius vniuersi. De terrena autem fœlicitate quæ consistit in voluptate, diuitijs, potestate, dignitate, & fama (secundum Boe.) habet gaudiũ de se & de omnibus alijs pro delectatione, pro diuitijs omnimodam sufficientiam quam diuitiæ promittunt, pro potestate omnipotentiam, pro dignitate omne regimen, pro fama admirationem totius creaturæ. 1. Cor. 15. Io. 14. Augu. conf. lib. 3. Boe. 3. conso.

Septimo cœlum empyreum est situ supremum, quia a centro maxime remotum. Isaiæ. Sicut exaltantur cœli a terra &c. Ita etiam beatitudo sanctorum est summum omnia bona transcendens. Nam quantum ad obiectum, est summũ bonum simpliciter: sed quantum ad actũ in creaturis beatis est summum bonum non simpliciter sed in genere bonorum participabilium a creatura. Et tanta est excellẽtia illius beatitudinis, quam designat cœli empyrei excellentia localis, quod (vt dicit Apo.) Nec oculus vidit, nec auris audiuit. Isa. 55. 1. Cor

De varijs gratiæ gratumfacientis effectibus, quæ primo mobili, rori, aquæ, nonnullisque mirabilibus fontibus assimilatur, ac etiam fluuio de Paradiso egredienti in quatuor diuiso capita, quorum nomina eorumque effectus hic exprimuntur, atque ipsi gratiæ perfectissimè comparantur. Cap. XXXIII.

Cap. 33

Gratia gratum faciens assimilatur primo mobili propter quatuor. Primo, quia illud cœlum est empyreo cœlo immediatum. Cœlum enim empyreum deputatum glorię beatorum idipsum repræsentat. Sicut ergo illud cœlum immediatè se habet ad empyreum.

reum . Ita gratia immediate ſe habet ad
gloriam , ſicut motus ad terminum, vel
Rom.6. ſicut imperfectum ad perfectum. Rom.
Gratia Dei vita æterna .

Secundo, quia illud cœlum eſt in or-
dine cęlorum mobilium decimum . Nã
Meſa.li. (ſecundum Ptolo. Maſallach. & ſecun-
de ſphe dum. Alphetragium in Aſtrologia no-
ra mo- ua) ſupra firmamentum, ideſt cęlum ſtel
ta. latum, quod eſt octaua ſphęra, oportet
ponere aliam ſphęram nonam quã vo-
camus cœlum criſtallinum, in quod re-
ducitur motus orbis ſignorum qui eſt
ab occidente in orientem . Et ſimiliter
ſupra hanc oportet ponere ſphæram de
cimam: in quam reducitur motus diur-
nus qui eſt ab oriente in occidentem ,
& hęc decima ſphæra (vt dicunt) eſt pri
mum cœlum mobile . Hic igitur ordo
ſiue numerus huius ſphęræ (quæ ſcilicet
eſt decima) competit etiam gratiæ ſi-
ne qua decem præcepta decalogi non
implentur . Ipſa enim eſt lucerna cum
qua decima dragma perdita per pecca-
tum , ideſt humana natura recuperatur,
ideſt iuſtificatur. Vnde Apo. Iuſtificati
Luc.15. ergo gratia Chriſti, hæredes ſumus, ſe-
Titũ.3. cundum ſpem vitæ eternæ.

Tertio, quia hæc ſphæra decima, in-
ter oẽs ſphęras mobiles obtinet prin-
cipatum . Eſt enim primum mobile, &
ideo non habet niſi vnicum motum, ſci
licet diurnum . Oportet enim multitu-
dinem ab vnitate cauſari. Et natura (ſi-
Ariſto. cut dicit Philoſophus,) non tranſit de
de Ani- extremo ad extremum , niſi per mediũ ,
mal. & ideo non eſt ſaltus naturæ ab eo, qđ
habet vnicum motum , ad aliud quod
habet tres, niſi per medium, quod habet
duos. Cum ergo in ſphęra ſtellarum fi-
xarum deprehẽſus ſit ab Aſtrologis tri-
plex motus (vt dictum eſt ſupra capitu-
lo. 30.) ſcilicet diurnus ab oriente in
occidentem ſupra polos mundi : & al-
ter ſtellarum fixarum econtrario ab oc
cidente in orientem , tertius acceſſio-
nis & receſſionis: patet ſecundum prædi
cta, quòd ſphęra ſtellarum fixarum non
poteſt eſſe primum mobile, ſed oportet
ante eam eſſe alias duas ſphęras, ſcilicet
vnam quæ habet tantum duos motus ,
ſcilicet diurnum ab oriente in occiden
tem; & decliuum, qui eſt econtrario ab
occidente in orientem, & iſta eſt ſphæ-
ra nona , & aliam decimam ante iſtam
quæ habeat tantum vnicum motum ,
ſcilicet diurnum . Illud enim quod eſt
primum in genere corporum mobi-
lium, non poteſt eſſe multiforme & va-
rium in motibus , quia ab vno mo-
tore primo & ſimplici in eo, quod mo
uetur, ab ipſo non poteſt eſſe niſi vnus
motus . Quia ergo diuina gratia eſt id
quo anima primò mouetur ad iuſti-
tiam , rectè in cœli primo motu deſi-
gnatur. Eſt etiam motus gratiæ vni-
cus in quantum non inclinat niſi ad
bonum . Malum enim , quia multifa-
rie contingit (vt dicit Dionyſius) ha- Dio.de
bet motus multiformes . Ipſa etiam di.no.
gratia eſt, qua Deo vnimur , & eſt mo-
tus eius diurnus, id eſt lucidus & velox.
Neſcit enim tarda molimina Spiritus- Hiero.
ſancti gratia.

Quarto , firmamentum ſiue cœlum
ſtellatum eſt omnium motuum cauſa-
tiuum & menſuratiuum . Nam illud
quod eſt primum in aliquo genere, eſt
cauſa & menſura aliorum ; quare cum
motus localis ſit primus motus, vt Phi Ariſt.de
loſophus probat , & inter motus mo- cœli. &
rales gratia eſt primus motus omnium mũdo.
virtutum & motuum, qui ſunt in nobis
ad actus virtuoſos & interiores . Om-
nes enim virtutes gratuitæ cauſantur a
gratia. ſicut omnes potentiæ animæ ab
eſſentia animæ. Vnde gratia eſt in ipſa
eſſentia animæ : virtutes autem ſunt in
potentijs tanquam in ſubiecto .

Item gratia illuminat animam ad
cognoſcendum defectus ſuos, quos pec-
cati tenebra occultat . Nam ſicut ad-
ueniente lumine ſolis fugatur tenebra
noctis & pulchritudo vniuerſi appa-
ret . Ita cum gratia illuminat animam
videt defectus ſuos quos primo non
videbat, ſicut atomi in radijs ſolis ap-
parent & in vmbra nõ. Ita minima pec
cata in conſcientia illuminata. ps. Acce Pſ. 33.
dite ad eum, & illuminamini. Sed nota
ꝙ ſicut ſol non illuminat cecos quam-
uis oriatur ſuper bonos & malos : Ita
nec gratia peccatores, quia peccatores
ſunt in contraria diſpoſitione , ſcilicet
per obſtaculum peccati. Io. Tenebræ eũ Io.1.
non comprehenderunt , ſcilicet lucem
gratiæ . ideo dicitur Ephe. Exurge qui Eph. 5.
dormis.

Item gratia aſſimilatur rori .

Primo, quia ros ex alto manat: gene-
ratur, enim ros in alto flante vento ca-
lido. i. auſtro, quia gratia deſcendit no
bis

bis infundente Spiritusancto. Non est enim ros (teste Philoso.) nisi pluuia pauca. Arist. pro. 12. Auster aut rorem gignit, quem aquilo sua frigiditate dispergit, quia gratia quam deus hominibus infundit, diabolus, si potest, eam corrumpit, dum culpam contrariam gratiæ introducit. Dicit tamen Basilius, ꝙ luna est mater roris, quia scilicet domina nostra in luna significata, totius gratiæ impetratrix existit. Et ideo quicquid ros gratiæ in nobis facit totum potest dici opus virginis.

Basi.

Secundo, quia ros serenitatem & temperiem amat. Nam ros non generatur nisi in sereno & tempore temperato, q.a si non sit serenum impeditur appropinquatio solis vaporem eleuantis, qui est materia roris. Si autem est æstus consumitur ipse vapor subtilis: vapor enim roridus subtilior est inter vapores humidos, & ideo eleuatur ad supremum interstitium aeris exclusiue, quia ille locus temperatus est eo, ꝙ medium est inter calidissimum & frigidissimum, ideo ibi æqualiter agit calor congelationẽ impediens, & frigus comprimens. Vnde ille locus strictus ab Aristo. dicitur, q.a clausus est inter duo extrema. Ros ergo est diuina gratia, quæ nullo modo inuenitur in anima nisi serena sit & a peccato pura. Non.n sol lumen gratiæ influens, appropinquare potest, vbi mentis serenitas deest. Item æstus concupiscẽtiæ destruit vaporem gratiæ, & ideo oportet, ꝙ reprimatur remedio temperantiæ, siue abstinentiæ.

Tertio, quia ros terras inebriat, scilicet quia diuina gratia mentes a terrenis delitijs alienat.

Quarto, quia ros in seminibus medullam ampliat. Ita diuina gratia in nobis omnia bona multiplicat.

Quinto, quia ros ostreas & pisces mari impinguat, quia gratia mentes humanas per amorẽ charitatis dilatat.

Sexto, quia margaritam in conchilia generat, quia per diuinam gratiam filius Dei in vtero virginali est generatꝰ.

Septimo, quia pullos coruinos sustentat antequam nigrescant: quia gratia animam non deserit quam spiritualiter pascit, nisi postquam per culpam nigrescere incipit. Est enim gratia cibus spiritualis animæ sicut panis est cibus materialis corporis.

Octauo, quia ros causat dulcedinem. Nam quamuis videatur insipidus, est tamen potestate dulcissimus & mellis in herbis & floribus causatiuus. Nihil enim sapientes mel aliud esse dicunt q̃ rorem, calore digestum in aere. Ita similiter gratia diuina quæ est in pœnitentia modò nõ sentitur sic sapida, quamuis sit prædulcissima sicut apparebit in patria.

Item gratia diuina assimilatur aquæ.

Primo, quia aqua est æstus refrigeratiua: est enim aqua frigida ex natura, quare in calore ęstatis homines balneant se aquis, anętes & anseres sunt ob hanc causam continuè in aquis commorantes. Et ita etiam simili modo diuina gratia animæ refrigerium tribuit, dum calorem concupiscentiæ inflammantis extinguit.

Secundo, ratione coniunctionis, quia est separatarum partium coniunctiua. Nam terra præ siccitate in puluerem caderet, nisi eius partes aqua connecteret. Vnde caseus caprinus, quia parum habet de humiditate totꝰ est interius occulatus & discontinuatus: non sic pecorinus, quia magis humore est plenus. Ita similiter gratia diuersorum cordiũ est vnitiua, vt sit in diuersis voluntas vna.

Tertio, quia est viriditatis conseruatiua, quòd appareat in omnibus herbis & plantis, quarum virores pendent ex aquis. Arescit enim in breui quęcunq; planta, si non in virore suo per aquam fuerit conseruata. Et ita gratia Dei est in bono conseruatiua, dum in peccata cadere non permittit.

Quarto, quia est resistentium subuersiua. Nam omnia resistentia sibi vastat & alta in planum humiliat. Quando.n. aqua terram vel aliquod aliud intrat, terram excauat & a fundamẽtis omnia subleuat, & sic omnia complanat. Ita gratia omnia sibi resistentia in regno animæ, destruit, dum altissima corda conuertit, & suo dominio subijcit.

Quinto, quia est vacui repletiua. Nã replet omnes fossas sibi obuias, vt nihil esse vacuum permittat in loco quem inhabitat. Et sic gratia est beatorum hominum repletiua, dum nihil in anima vacuum derelinquit, eo quòd omnes virtutes ibi gignit, quibus omnem patientiam perficiunt & ad suum complementum

complementum

plementum addunt.

Sexto, ratione caloris. quia ab alto cadens, est caloris causatiua. Nam in alueo fluens non calescit, quia tardè mouetur: sed aqua cadens ab alto, citius mouetur & descendit velocius. Motus enim nisi sit velox, calorem non inducit. Quasi autem aqua fluida est gratia humana. Hæc enim cito labitur, q̃a faciliter amittitur: & hoc non calefacit, quia diuinum amorem non inducit immo frequenter oppositum. Vnde
Gal. 1. Apo. dicit. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem &c. Sed aqua cadens ab alto, est gratia veniens a Deo. Et hęc est aqua quæ velociter descẽdit, quia nescit tarda molimina Spiritusſancti gratia, sicut dicit glosa Hie
Act. 2. ronymi super illud Actuum: Et factus est de cœlo repẽte sonus &c. Vnde hæc etiam est aqua, quæ charitatis igne animam calefacit.

Item ipsa gratia diuina superabundans facit in quocunque homine cessare tentationes diaboli, sicut in multa pluuia cessant vẽti, eo quòd vapor siccus qui est materia venti, impeditur, & nõ eleuatur amplius vẽtus, & hoc abundante suo contrario, cum contrarium magis forte, impedit contrarium minus forte. Quasi ergo multa pluuia in terra, est abundantia gratiæ in anima, in qua cessant venti malarum tentationũ. Eo quòd vapor, idest appetitus peccati non eleuatur in corde suo contrario, scilicet Dei gratia ibidem abundante.

Item gratia Dei assimilatur fluuio de Paradiso egredienti, qui diuiditur
Gen. 2. in quatuor capita, idest in quatuor flumina. Hæc enim in diuersis quatuor habet modos. Est enim in pœnitentib[9] turbida. Et hęc gratia assimilatur Geõ, idest Nilo, q̃ est fluuius Mesopotamię semper turbidus & circuit terram Aethiopię. i. mentes hominum denigratorum. Ethiopes enim nigri sunt. & descendit per Aegyptum, idest per corda superborum quę sunt tenebrosa, lumine vero sapientiæ carentia. Aegyptus. n. interpretatur tenebra, cuius planiciem idest humilem cognitionem, Nilus, idest gratia pœnitentię irrigat: cumulis arenarum, idest memorijs peccatorum claudentibus ostia eius. Nam peccatorum memoria superbam mentem humiliat, & ipsa humilitas gratiam retinet, ne defluat. Hic fluuius habet cocodrillos, idest demones infestantes. Sed bestiola quędam quæ dicitur endros, luto se inuoluens, intrat per os in ventrẽ eius, & rapit omnia interiora eius, eũq; occidit. Hęc bestiola humilitatẽ Christi significat, quę luto carnis nostræ se vestiens diabolicum ventrem, idest uirtutem dirupit: & quos sibi incorporauerat extraxit, eiusque virtutẽ extinxit.

Secũdo, gratia Christi est in obedientibus plurima, & hęc assimilatur Physon, qui circuit terram Euilath, idest Indiam. Nam India in scriptura interpretatur nutus vel dilucidus, quia scilicet vir obediens nutu alterius, scilicet superioris, sibi dilucidato, idest ostẽso, mouetur. Et dicitur Physon Gręcè, decem Latinè, eo quòd decem in se recipit flumina, idest obseruantiam & impletionem decem pręceptorum legis. Hic fluuius abundat arenulis aureis & gemmis pręciosis, & in eius etiam litore crescunt aromaticæ & medicinales herbę. Arenulę aureę sunt exempla speciosa, gemmę pręciosæ sunt merita copiosa, medicinales herbę sunt vitiorũ remedia virtuosa: quę omnia abundanter inueniuntur in vere obediẽtib[9].

Tertio, gratia Christi in patientibus est subita siue festina. Vnde assimilatur fluuio Tigris, qui ad instar Tigris animalis velocissimè currit ad modum sagittę, (vt dicit Iosephus,) quia scilicet passiones & tribulationes pręsentes faciunt nos ad Deum currere velociter. Ps. 15.
Psal. Multiplicatę sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt: sicut equus calcaribus percussus velocius currit. Hic pergit cõtra Assirios, qui interpretantur Deprimẽtes, quia scilicet patientia contra persecutiones & depressiones, hominem inuictũ reddit. Item post multos circuitus intrat mare rubrum: quia quandoque post multas passiones perducit ad martyrium quod propter rubedinem effusi sanguinis per mare rubrum designatur.

Quarto, Christi gratia est fructifera in diligẽtibus. Et hęc assimilatur Eufrati qui interpretatur frugifer: nullus. n. est fructus operis sine gratia dilectionis. Hic est fluuius Mesopotamię quę interpretatur altitudo cuiusdam vocationis, quia scilicet altitudo christianę vocationis consistit in dilectione cha-

ritatis.

ritatis. Hic est copiosus in gemis: quia charitas abundat in operibus virtuosis, & meritorijs.

Item gratia Dei assimilatur, quibusdam fontibus mirabilibus, qui inueniũtur in quibusdam prouincijs secundùm v. differentias, quæ sunt in effectibus gratiæ. Refert enim Augustinus. & etiam Isido. ꝙ sunt duo fontes in Boetia, eo quorum vnus memoriam, & alter obliuionẽ inducit. Et hęc est prima contrarietas in effectibus gratiæ: quia gratia facit obliuionem temporalium, & memoriam spiritualium. Et hęc fuit in Apostolo dicente: Quæ retro sunt, obliuiscens, scilicet temporalia: ad ea vero, quę sunt priora, extendens me, scilicet ad spiritualia.

Aug. de ci. Dei.

Phil. 3.

Secundo refert August. quòd est quidã fons in Aegypto, in quo faces extinguantur accensæ, & accendantur extinctæ. Et hęc est secunda contrarietas gratiæ. quia extinguit vitia, & accendit virtutes, Rom. abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

Rō. 13.

Tertio dicitur quidam esse fons apud Garamantes, qui fons est tam algens de die, vt non bibatur: tam calidus de nocte, ut non tangatur. Et hęc est tertia differentia gratię. Quia gratia in die prosperitatis facit algidum, idest humilem ita, vt non bibatur siue absorbeatur a superbia: Et in nocte aduersitatis facit calidum, idest feruentem, & deuotum ita, vt non tangatur ab impatientia.

Quarto, leguntur duo fontes fuisse in Sicilia, quorũ vnus sterilitatẽ faciebat, alter vero fœcunditatem inducebat. Et hęc est quarta differentia gratię: quia facit aliquos steriles in carnalibus, scilicet per continentiam; & fœcundos in spiritualibus, scilicet per doctrinam, & bona opera.

Quinto, legitur fuisse quidam fons in Idumęa, q̃ legit tribus mensibus anni est turbidus, tribus sanguineus, tribus viridis, & tribus limpidus. Et hęc est vera differentia gratię, quę in quibusdam est turbulenta, vt in tribulatis, siue actiuis, qui frequenter turbantur, (sicut Dominus dixit Marthæ, Turbaris erga plurima,) in quibusdam verò limpida, sicut in contemplatiuis. In quibusdam verò sanguinea sicut in martyribus. Et in quibusdam viridis, sicut in virginibus.

Luc. 10.

Item gratia Spiritussancti assimilatur aquę puteali.

Primo ratione saporis, quia a terra circunstante saporem attrahit. Vnde nunc salsam, nunc dulcem se ostendit. Ita gratia Spiritussancti quandiu anima terreno corpori circundatur, non vniformiter, sed variè in anima sentitur. Nam nunc est salsa in anima pœnitentis: nunc dulcis in aia contemplantis.

Secundo ratione laboris: ad hoc. n. vt aqua putealis melioretur, oportet, vt sępius vacuetur, vel hauriatur. Vnde quanto frequentius in extrahendo eam de puteo laboratur, tanto melior ex motu efficitur. Hauritur enim aqua ex puteo profundę bonitatis diuinę, orationis assiduitate. Et ideo quanto crebrius oratur, tanto magis gratia impetratur, per quam anima proficiens melioratur.

Tertio ratione dulcoris, quia tanto aqua putealis est dulcior, quanto est terrę viuę vicinior. Terra autem uiuentiũ dicitur vita beata. Psal. Portio mea &c. Ps. 118
Huic terrę quanto magis anima propinquat per contemplationem, vel affectionem, tanto gratiam percipit dulciorem, & etiam carnis, vel mundi intrinsecus refrigerationem.

Quarto, ratione caloris, quia puteus nunquam de leui in hyeme congelatur, eo quòd calor a suo contrario ad interiora putei repellitur. Vnde nõ solum non congelatur, id est non coarctatur a frigore, immo magis tunc feruescit, & inflammatur. Et ita etiam simili modo est de anima, quę per gratiam in hyeme tribulationis magis in amore Dei calescit & accenditur.

Gratiæ gratis datæ varij effectus recensentur, qui cœlestis sphæræ circulis assimilantur, quorum hic nomina describuntur, perfectionesque, ac proprietates patefiunt.
Cap. XXXIIII.

GRatiæ gratis datę, assimilantur circulis cœlestis sphęrę, de quibus meminit. Salomon: Lustrans vniuersa, in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur. Nam gratię gratis datę sunt illę, quas enumerat Apost. Alij datur per spiritum sermo sapientiæ: alii autem sapientię secundùm eundem spiritum, alij gratia sanitatis in vno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum

Eccl. 1.
1. cor. 12

monum. Prima igitur eſt ſermo ſapientię. Et hæc aſsimilatur cęleſti circulo, qui dicitur ſolſticialis ęſtiualis. Sermo enim ſapienter loquentis ad tria tendit, quæ nobis ille circulus repręſentat.

Primò ad inſtruendum intellectū ſpecialiter de diuinis, & ſpiritualibus, circa quę propriè eſt ſapientia. Tunc autē intellectus inſtruitur dū aliquis ſic clarè loquitur, quod doceat. Et hoc repręſentat circulus ille ſolſticialis, qui ideo ſolſticialis æſtiualis dicitur, quia ſole ibi exiſtente fit ſolſtitium ęſtiuale. vbi autem exiſtit ſol pręſens, omnia clarè & lucidè videntur. ſic qui loquendo inſtruere deſiderat, neceſſe eſt, vt ea quę loquitur, clarè & lucidè oſtendat. Et talibus dicitur ex perſona Sapientiæ: [Eccl. 14.] Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

Secundo, qui ſapienter loquitur, intendit ad mouendum affectum, vt ſcilicet libenter audiant verbum Dei: ſed ille qui vult delectare, oportet, quòd loquatur temperatè, id eſt, non nimis prolixè, quia prolixa locutio non delectat, ſed attediat. Et ſi vult mouere affectum, oportet, quòd loquatur feruenter. verba enim inflammare nequeunt, quæ frigido corde proferuntur, vt dicit Greg. [Gre. in hom.] Et hoc ſignificat circulus ſolſticialis ęſtiualis, quia eſt quaſi coniunctiuus noſtræ habitabilis, & torridæ zonę. In noſtra habitabili eſt temperies aeris, in torrida vero exceſſus feruoris. Vnde in ſermone prędicantis debent hęc duo cōiungi, ſcilicet temperamentum locutionis, ſcilicet a prolixitate: & feruor pronunciationis, vt ſcilicet per primum placeat, per ſecundum moueat.

Tertio, ſermo ſapienter prædicantis tendit ad flectendum ad actum. i. ad hoc vt auditor amet ea quę ipſe prædicans dicit, & ipſa implere velit: quod fit dum ſic aliquis loquitur, quòd auditorē flectit. Ad quod quidē Spirituſſanctus vtitur lingua hominis quaſi quodam inſtrumento. Ipſe autē eſt qui perficit operationem interius. Vnde Grego. dicit, [Grego. in hom. penth.] Niſi corda audientium ſpiritus ſanctus repleat ad ardorem amoris, vox dicentium in caſſum ſonat. Et hoc etiā oſtendit circulus ſolſticialis ęſtiualis, ex eo ꝙ iſte circulus tangit zodiacum in Cancro. Nam zodiacus dicitur a zoda quod eſt vita: quia viuificatiuus eſt Spirituſſanctus, quia ſpiritus eſt, qui viuificat, vt dicit Saluator. Vnde tunc ęſtiuali coniungitur zodiacus quando ipſius prædicatoris ſermoni adiungitur Spirituſſancti virtus. Quę coniunctio fit in Cācro, vbi ſol reflectitur, & retrocedit. Nam in viij. gradu Cancri ſol retrogadationem facit, quia Sol in tantum extollitur verſus tumorem ſphęrę, ſcilicet noſtram habitalem, & ſitum in terra, ꝙ nō poteſt plus extolli, & tunc retrograditur deſcendendo per ſigna inferiora. Tunc ergo zodiacum ſolſticialis in Cācro tangit, quando ſermo prędicatoris virtute Spirituſſancti adiuncta, ſuperbū cor peccatoris ad humilitatem penitētię flectit & reducit.

Secunda gratia gratis data, eſt ſermo ſcientię, ideſt gratia loquendi efficaciter de inferioribus, & ſpecialiter de humanis. Et hęc aſsimilatur alteri circulo ſolſticiali hyemali. Nam ille qui vult docere hominem ſcientiam non vanam ſed ſalutiferam, debet intendere ad tria. Primò ad inſtruendum, ſcilicet vt minuatur tenebra ignorantiæ, & creſcat lumen ſcientię. Et hoc ſignificat ſolſticialis hyemalis, quia ſcilicet ſole in eo exiſtente fit ſolſticium hyemale, poſtquàm incipiunt creſcere dies, & noctes decreſcere. Rom. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis ſicut in die &c. [Rom. 13] Secundò debet intendere ad afficiendum. ſ. timore ſupplicij, & amore pręmij. Et hoc ſignificat ſolſticialis hyemalis, quia eſt ex parte torridę, & alterius habitabilis. Nam in torrida vbi eſt exceſſus ardoris, intellige ſuppliciū inferni. In alia habitabili vbi temperies, & amęnitas eſt aeris, intellige ſuauitatē cęli. Quorum primum eſt timendum, reliquum appetendum. Tertiò debet intēdere ad promouendū. ſ. vt homo per ſciētiam humanorum etiam practicè proficiat aſcendendo de virtute in virtutē. Quod iterum oſtēdit circulus ſolſticialis hyemalis: quia tangit zodiacum in Capricorno. Caper. n. eſt animal cornibus ſuperiora petens. Vnde dicitur Capricornus, quia Sol ibi exiſtēs poſt ſolſtitium hyemale incipit aſcendere per ſigna verſus ſuperiorem arietem, & verſus Cancrum, vnde aſcenſum ſignificat hominis per profectum virtutum.

Tertia gratia gratis data dicit fides. Et hęc aſsimilatur circulo galaxiæ pre

E pre

Act. 15. pter quatuor. Primo pp puritatē, quia Galaxia de via lactea, in qua significatur nitor puritatis quam fides facit, secundum illud dictum Petri: Fide purificās corda eorum. Secundo propter firmitatem, quia galaxia semper stat in eodem loco cęli, (vt dicit Philosophus.) Quod intelligitur quantum ad apparentiam propter tardissimum motū, quia in rei veritate expertum est, quòd galaxia mouetur in centum annis gradu vno. Fides autem prout gratia gratis data, accipitur pro aliqua fidei excellentia, sicut p constantia fidei, vt dicit glosa. Vnde fides dicitur substantia propter firmitatem.

Heb. 2. Tertio propter claritatem. Nam galaxię circulus tunc est clarior quando aura nocturna fuerit frigidior & serenior: quia scilicet constantia fidei tanto amplius clarescit, quanto aura persecutionis vel frigus mūdi tenebrosi magis contra eam excrescit. Quarto propter vtilitatem. Nam galaxia propter suam claritatem & serenitatem dirigit nauigantes & itinerantes de nocte. Similiter fides vera & constans, dirigit nauigantes per mare mundi. Vnde dicitur de filijs Israel. Quòd fide transierūt mare Rubrum tanquam per aridam terrā. Heb. 11.

Et etiam est fides viatorum directio, ne in tenebris ignorantiæ vel infidelitatis exhorbitando pereant. Vnde dicitur. Heb. 10

Initiauit nobis viam nouam, & post eū ascendamus cum vero corde in plenitudine fidei.

Quarta gratia gratis data est gratia sanitatum. Et hæc assimulatur circulo paralello septentrionali qui est diuisio nostræ habitabilis & frigidæ. Dicitur enim paralellus, idest æquę distans, a para, quod est iuxtà, & lele quod est distās. æqualiter enim distat ab alio australi siue antartico paralello. hoc autem competit gratiæ sanitatum, quia omnis infirmitatis est æqualiter & indifferēter curatiua, & non videlicet minus vnius quàm alterius: quia innititur diuinæ virtuti cui nihil est impossibile vel difficile. Non sic autē de virtute medicinæ, creatæ, quæ aliquas infirmitates curare potest, & aliquas non. Et rursus curabilium infirmitatum quasdam tardius, & quasdam citius curat.

Item iste paralellus dicitur septentrionalis, Septentrio denominatur de stellis arcturi, quæ circa polum articū vertuntur. Vnde iste circulus vij. stellatarum, significat septem modos quibus gratia sanitatis corporalis in euangelio legitur esse concessa: in quibus etiā significantur vij. mōi quibus infirmitates spirituales curantur. Primo enim legitur fuisse concessā gratia corporalis sanitatis discipulorum oratione, sicut habetur de socru Petri febricitante, ꝙ discipuli rogauerāt illum pro ea, & sequitur, ꝙ stans super illam imperauit febri &c. Luc. 4.

Et similiter ab infirmitate peccati curatur homo per orationes iustorū. Iac. Oratio fidei saluabit infirmū & alleuabit eum Dominus & si in peccatis sit, dimittetur ei. Ia. 5.

Secūdo potestatis concessione, sicut Luc. Dominus mittens discipulos ad prædicandum, dedit eis potestatem, vt languores curarent, significans ꝙ verbo prædicationis curatur infirmitas peccatoris. Luc. 10.

Sap. Sermo tuus domine sanat oīa. Sap. 16.

Tertio præcepti expressione, sicut dixit Centurio. Mat. Dic tm̄ verbo. s. præcipiendo, & sanabitur puer meus: in quo significatū est ꝙ obedientia sanat morbos spirituales specialiter superbiæ, & negligentiæ sicut infirmus obediens medico curatur. Mat. 8.

Quarto appropinquatione, quia qui sic appropinquabant Christo, vt eū tangerent, sanabantur. Mat. Quotquot tangebāt eum, salui fiebant. Matt. 6.

Iste tactus pertinet ad actiuos vel ad imitatores operū Christi, qui et sanantur spiritualiter.

Quinto manuum impositione. Luc. At ille singulis manus imponens, curabat eos. Luc. 4.

Ista manuum impositio est per pœnitentiæ absolutionem. Vel tactus manuum Christi est flagellatio Dei quę etiam expellit infirmitatem peccati.

Sexto aquæ lotione siue sit infirmitas cęcitatis, sicut Dominus misit cęcū a natiuitate vel lauaretur ad natatoria Siloe, & abijt & lauit & vidit: signās ꝙ cæcitas ignorantiæ tollitur per aquā sapientiæ. Io. 9.

Siue sit infirmitas leprę, sicut Dominus introduxit de Naaman lepro so curato in lotione aquæ Iordanis. Nam lepra Naaman principis militię, Syrię, est corruptio in prælato, quæ curatur in descensu humilitatis. Luc. 4.

Iordanis .n. interpretatur descensus. Siue sit quęcunque alia infirmitas, sicut sanabatur vnus qui primo descendebat in piscinā. Et ista est lotio baptismi vel pœnitentiæ, quę omne peccatum purgat. Io. 5.

Se ptimo

Septimo vulnerum alligatione, ſicut patet de Samaritano, qui curauit vulneratum, vulnera eius alligando, vinum & [Luc.10] oleum infundendo. Hæc alligatio, eſt iuſtitiæ adhibitio per correptionem, in qua debet eſſe vinum mordens & oleũ liniens: quia miſcenda eſt lenitas cum ſeueritate, & miſericordia cum iuſtitia, vt dicit Gregorius. Item circulus ille paralellus diuidit noſtram habitabilẽ a frigida. Habitabilis autem ſiue habitatio animæ eſt in corpore Frigus autẽ eſt qualitas mortificatiua. Vnde per gratiam ſanitatum habitabilis noſtra, id eſt corporis noſtri natura diuiditur a frigida, i. ſeparatur & liberatur etiam a morte: quia. ſ. habentes hanc gratiam mortuos ſuſcitant.

Quinta gratia gratis data eſt operatio virtutum i. ſignorum vel miraculorum. Vnde hęc aſſimilatur zodiaco circulo, qui dicitur eſſe circulus ſignorũ. Nam miracula quæ facultatem naturæ excedunt vocantur virtutes. Quia vero ſunt ad manifeſtãdũ aliquod ſupernaturale, vocantur ſigna: propter excellentiam autem dicuntur portenta vel prodigia quaſi procul aliquid oſtendentia.

Sexta gratia gratis data eſt prophetia: Et hæc aſſimilatur illi circulo cœleſtis ſphęrę qui dicitur Colurus ſolſtitialis, qui incipit a polo ſeptentrionali, & per Cancrum & Capricornum circulariter procedẽs, iterum redit ad ſuũ principium. Nam prophetia (vt dicit [Gre. in hom.] Greg.) quandoq; incipit a pręteritis, ſicut de prophetia Moyſi patet, qui prophetauerat de principio creationis rerum. quandoq; verò eſt de præſenti occulto: quandoq; de futuro; & quandoq; a futuris redit ad præterita, ſicut expreſsè patet in libris prophetarum. Dicitur autem colurus a colon vri, id eſt membrum, ſilueſtris bouis. Colon n. eſt membrum, vrus vero bos ſilueſtris dicitur. i. cauſa. ſ. bouis ſilueſtris qui erigẽs caudam circulum facit imperfectum. Vnde colurus quaſi circulus imperfe- [1.Cor. 13.] ctus. Nam (ſicut dicit Apoſtolus.) Ex parte cognoſcimus & ex parte prophetamus. Vnde prophetia imperfectionem habet.

Septima gratia gratis data eſt diſcretio ſpirituum. & hæc aſſimilatur circulo orizontis qui. ſ. diuidit duo hemiſperia: hæc autem hemiſperia, ſ. inferius & ſuperius, ſunt duo ſpiritus, ſ. creator & creatus. Qui autem habent hanc gratiã diuidunt & diſcernunt, quãdo id quod ſuggeritur vel inſpiratur eſt a ſpiritu creatore, i. a Spirituſancto: vel a creato i. a ſpiritu proprio vel maligno. vidit etiam ea quæ dicuntur, quo ſpiritu dicantur. Vnde dicitur: Probate ſpiritus [1.Io.4.] ſi ex deo ſint. Et ibidem. Nolite omni ſpiritui credere.

Octaua eſt gratia linguarum. Et hoc aſſimilatur alteri circulo paralello. ſ. auſtrali. Nam paralellus (vt dictum eſt) dicitur ęquè diſtans: quia. ſ. habentes donum linguarum, omnes linguas quãtuncunq; diſtãtes ſiue differentes ęqualiter loquebantur, ſicut patet de Apo- [Act.2.] ſtolis. Sed hoc qđ dixi, ęqualiter, ĩtelligendum eſt quantum ad ea quæ pertinebant ad fidei doctrinam: in quibus diuina gratia nulla linguarum diſtãtia fuit Apoſtolis ignota: ſed quantũ ad ea quę ſupra adduntur humana arte ad ornatũ & eloquentiã locutionis, quilibet Apoſtolus inſtructus erat in ſua lingua, nõ autem aliena. Vnde Apoſtolus maiori facundia vſus eſt in epiſtola ad Hebręos quam ſcripſit in propria lingua, quam in alijs quas Gręco ſermone cõpoſuit. Sicut etiam in ſapientia & ſcientia fuerunt ſufficienter inſtructi quam requirebant in doctrina fidei, non autem quantum ad omnia quæ per ſcientiam acquiſitam cognoſcuntur, puta de concluſionibus arithmeticę vel geometriæ &c.

Nona gratia eſt interpretatio ſermonum. Et iſta aſſimilatur alteri coluro. ſ. æquinoctiali, qui per libram in arietẽ procedens, iterum redit ad ſuum punctum. Aſſimilatur autem interpretatio ſermonum coluro, quia imperfectionẽ habet ſicut & prophetia. Nam qui ſcit interpretari vnum, neſcit quandoq; in- [Dan.12] terpretari aliud. Sicut Daniel interpretatus eſt viſionem ſiue ſomnium Nabuchodonoſor, & tunc in alia viſione quam ipſemet habuit, dixit, Ego audiui & non intellexi. Et ideo interpretatio ſermonum reducitur ad prophetiam, in quantum, ſcilicet mens illuminatur ad intelligẽdum & exponendum quæ ſunt in ſermonibus obſcura, ſiue propter difficultatem rerum ſignificatarum, ſiue etiam propter ipſas voces ignotas quæ pręferuntur, ſiue propter ſimili-

tudines rerum adhibitas, secũdum illud
Dan. 5. Dan. Audiui de te, ꝙ possis obscura in-
terpretari,& ligata soluere.

Hæreticorum proteruitas ac doctrinarum falsitas, Antro, alluuionique pluribus eorum effectibus comparatur. Cap. XXXV.

HAereticorum vita assimilatur an-
tris terrę propter quinque.
Primo, quia antrum est latibulum te-
nebrositatis. Vnde dicitur antrũ ab atro
eo, ꝙ atris tenebris sit infusum. Sic hę-
reticorum vita cum sit animalis, & te-
nebrosa, latet tamen sub specie pietatis.
Matt. 7. vnde Matth. Attendite a falsis prophe-
tis, qui veniunt ad vos in vestimentis
1. Reg. ouium. & Reg. Absconderunt se in spe-
13. luncis,& in abditis, in petris quoque,&
in antris,& cisternis. Hęc enim diuersa
loca, diuersi modi sunt quibus hæretici
se occultant sub specie pietatis.
Secundo, quia antrum habet intui-
tum capacitatis. Vnde antrum dicitur
specus ad speculandum, quia in suas prę
Isid. in das animalia speculantur, vt dicit Isid.
li. Ethi. Sic hęretici in scripturis maliciosas &
sophisticas subtilitates speculãtur, qui-
bus simplicium animas rapere, & per-
Iob. 39. uertere possint. Iob. Quando cubant in
antris,& in specubus insidiantur.
Tertio, quia antrum habet intempe-
ramentum contrarietatis. Nam antrum
est in ęstate valde frigidum, & in hye-
me valde calidum. sic hęretici in operi-
bus charitatis sunt valde frigidi: sed
in operibus iniquitatis sunt valde cali-
di, id est, feruentes & soliciti. Vnde in
Mat. 24 eis impletur illud Matth. Quoniam su-
perabundabit iniquitas tua, refrigescet
Iob. 27. charitas multorum. Iob. Ingredietur
bestia latibulum suum, & in antro suo
morabitur, ab anterioribus egredietur
tempestas,& ab arcturo frigus.
Quarto, quia habet nutrimentum vi-
litatis. Nam antrum est fętibus bestia-
rum nutriendis aptum. Sic hęretici nu-
triunt filios bestiales & carnales, conce-
dendo eis libertatem operum carnis, di-
centes fornicationem non esse peccatũ,
Iudit. 6 & multa alia similia: Iudith. Fecerunt
sibi antra,& speluncas in montibus, id
est, opiniones corruptas & carnales, in
mõtibus, id est, in exemplis & doctrinis
suorum maiorum.
Quinto, quia est habitaculum infir-
mitatis, Nam antrum ex vaporibus, &
sudoribus animalium sępe est fętidũ,
& corruptum,& ideo in eo habitare vo-
lentibus est infirmum. Sic verbis & exẽ-
plis pestiferis,& corruptis ipsorum hę-
reticorum cohabitantes, & cohærentes
eis inficiuntur, & infirmantur in fide &
bonis moribus. Psal. Corrupti sunt, & Psal. 13
abominabiles facti sunt Timo. Erran- 2. Ti. 3.
tes & in errorem mittentes.
Item hęreticorum doctrina assimila-
tur alluuioni.
Primo ratione inundationis, quia al-
luuio dicitur latens, & lata inundatio
aquarum. Doctrina autem hęretica
sub specie pietatis, & coloratę verita-
tis, quasi p omnes partes orbis hactenus
inundauit,& se dilatauit.
Secundo ratione consumptionis. di-
citur enim alluuio, ab abluendo, quia
terram per quam transit, abluit,& abluẽ
do consumit. Sic hęreticorum doctri-
na, licèt videatur exterius munditiam
quandam pretendere, tamen finaliter
consumit, dum animę omnem bonam
dispositionem tollit. Iob. Alluuione Iob. 14.
paulatim terra consumitur. Paulatim
enim hęretici decipiunt, incipiendo a
bonis,& trahendo ad mala.
Tertio ratione dissolutionis: nam
quanto per abscondita riparum conca
uitates maiori se fluxu alluuio diffun-
dit, tanto periculosius littoris solidita
tem dissoluit. Sic hęreticorum doctrina
quanto ocultius mentibus simplicium
infunditur, tanto periculosius vitę vel
fidei in eis soliditatem dissoluit.
Quarto ratione deceptionis. Quia ri
pę superficies exterius solida videtur,
sed consumptio interius occultatur. Et
ideo pes calcantis ripam facile labitur,
quia interiori soliditate consumpta la-
tens vacuitas non videtur, vt dicit Gre Grego.
gorius. Sic etiam faciliter simplices ab in hom.
hęreticis seducuntur, & in hęresim eo-
rum labuntur, quia falsitas eorum &
prauitas sub quadam veritatis specie,&
verborum dulcedine occultatur Timo. 2. Ti. 3.
Habentes quidem speciem pietatis, vir-
tutem autem eius abnegantes.

Tres humilitatis gradus describuntur, qui circulis planetarum similes esse videntur. humiliumq́; natura per aeris, terra, ac valliũ quamplurimas proprietates ostenuantur. Cap. XXXVI.

Humi-

Ptholo. Humilitatis gradus assimilari possunt circulis planetarum. Nam (vt Ptolomæus dicit) planetis assignantur tres circuli, scilicet deferens, æquans & epicyclus. Deferens est circulus planetæ, per cuius circunferentiam semper mouetur epicyclus ipsius planetæ, dictus ideo deferens: quia defert circulum epicycli. Huic assimilatur primus humilitatis gradus, qui est subdere se maiori, non solum quia maiori deferendum est, sed etiam, quia secundum eius imperium, & obedientiam subditus mo ueri, & incendere debet in omnibus, vt sic secundum circunferentiam huius circuli, idest secundum dispositionem prælati deferatur circulus epicycli, id est, vita & voluntas subditi, exemplo scilicet Christi, qui dicit Io. Descendi de cœlo non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. Io.6.

Secundus circulus vocatur æquans, scilicet super cuius centrum mouetur deferens, quia in illo tenet vniformiter planeta cursum suum. Et huic assimilatur secundus humilitatis gradus, qui est non præferre se æquali: & ille est æquans, quia scilicet equalitatem suæ mensuræ homo non excedit. Ecclesiast. Noli extolli: sed esto in eis quasi vnus ex illis. Eccl.3.

Tertius autem, qui vocatur epicyclus, est quidam paruus circulus quem describit planeta motu corporis sui per cuius circunferentiam mouetur corpus planetæ. Vnde in superiori parte sui epicycli mouetur ab Occidente in Orienté. In inferiori vero parte mouetur ab Oriente in Occidenté, & huic assimilatur tertius gradus humilitatis, qui est minorem non spernere, sed ei se conformare. Et ille est vt circulus minor epicycli, cum homo se paruificat obsequendo, vel condescendendo minori sicut Christus, qui dixit Apostolis: Quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? & postea subdit: Ego autem in medio vestrum sum quasi qui ministrat. Hunc circulum, & gradum humilitatis describit nobis motus corporis nostri, qui scilicet docet, vt nos superbire in nullo debeamus. Et hic motus est duplex vnus in morte, & hic est ab Occidente in Orientem inquantum corpus per mortem redigitur in Luc.22. pristinam suam originem. Gene. Donec reuertaris in terram de qua sumptus es. Secundus est in vita, qui continuè tendit ab Oriente in Occidentem, id est, a natiuitate ad mortem. Ecclesiastic. Oritur Sol, & occidit, id est, homo primo nascitur, postea moritur. Sapientiæ. Nos nati continuò desinimus esse, & postea erimus quasi non fuerimus. Gen. 3. Eccl. 1. Sap. 5.

Item assimilatur aeri propter quinq;.

Primo, quia aer ex sui natura est perspicuus: sic humilis est perspicuus per sapientiæ susceptibilitatem, quæ est lux spiritualis. Prouerb. Vbi humilitas, ibi sapientia. Pro.11.

Secundo, quia est sui in omnem partem extensiuus: sic humilis per sui ad omnem statum conditionem. Nam sicut dictū est, humilis homo maioribus obedit, æqualibus seruit, minoribus condescendit, & sic ad omnem partem humilitas se extendit. Glosa tamen dicit super illo verbo, Decet nos implere omnem iustitiam, quòd humilitas habet tres gradus. Primus est subdere se maiori, & non præferre se æqualibus, & hæc est humilitas sufficiens. Secundus est subdere se æquali, & non præferre se minori, & hęc est humilitas proficiens, Tertius est subdere se minori, & hæc est perficiens: quia in hac humilitate tertia est perfecta iustitia. Matt. 3.

Tertio, quia aer est celestis influentię receptiuus: quia humilis est ad diuinam gratiam recipiendam dispositus, Iac. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Iac.4.

Quarto, quia aer est virtutis respirandi administratiuus, per quam respiratio nem conseruatur vita corporalis. Vnde & aer per respirationem attractus, spiritus vocatur, secundum illud Psalm. Os meum aperui, & attraxi spiritum. Sic etiam per humilitatem attrahitur Spiritussanctus, per quem est, & conseruatur in anima spiritualis vita. Vnde Isa. (secundum aliam translationem.) Super quē requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, trementem sermones meos? Ps.118. Isa. 66.

Quinto, quia aer est volatiliū locus: locus autem est locati conseruatiuus, quia humilitas est hominum spiritualium, & contemplatiuorum conseruatiua. Vnde sicut aues in aere volant, sic viri virtutum in humilitate ambulant.

Nam qui cæteras virtutes sine humili-
tate congregat, quasi puluerem in ven-
tum portat, sicut dicit Gregorius. Item
humilis assimilatur terræ, quia quàm-
uis sit infima, tamen cœlestis influen-
tiæ est maximè receptiua. Cum enim sit
cœli centrum in omni sui parte, ab ip-
so influentiæ suæ capit effectum. Et
adeo inter omnia mundi corpora est fę
cundissima, & rerum multarum in esse
productiua. Similiter & anima humilis
maximè receptiua est influxus gratiæ
cœlestis: & quia confluit aqua gratię ad
concauitatem terræ, idest humilitatem
animæ, ad cuius scilicet abundantiam
sequitur fœcunditas vitæ per opera me
ritoria virtutum, sicut in plantis ad
abundantiam humorum sequitur fœ-
Psal. 1. cunditas fructuum. Psal. Erit tanquàm
lignum quod plantatum est secus de-
cursus aquarum, quod fructum suum da
Psal. 84 bit in tempore suo. Et iterum Psal. Ter-
ra nostra, id est, humilis anima, dabit
fructuum suum.

Item humiles assimilantur vallibus.

Primo quidem, quia valles sunt aquo
sę, Cum enim vallis sit terra decliuis, &
depressa inter medium montium collo-
cata, oportet, quòd aquarum desuper
fluentium sit receptiua. Et talis est ani-
ma humilis, quæ dum se voluntariè in-
clinat, & deprimit, inter duos montes,
id est, modos superbiæ, quorum vnus est
extolli de spiritualibus, alius extolli de
temporalibus, ab vtroque declinans
quasi media transit, & iccirco superna-
rum gratiarum influxum copiosissimè
Ps. 103. recipit. Psal. Inter medium montium
pertransibunt aquæ. Abundat etiam in
vallibus, idest in humilibus aqua la-
Psal. 82 chrymarum. Psal. Ascensiones in corde
suo disposuit in valle lachrymarum.

Secundo, quia valles sunt fructuosæ,
Nam propter humoris copiam, in her-
bis, & floribus, & fructibus fœcundan-
tur, frondium & florum decore citius
adornantur. Ita in humilibus abundant
herbæ virtutum, fruges operum, fron-
Psal. 64 des verborum, flores affectionum. Psal.
Valles abundabunt frumento, id est, hu-
miles vitæ merito.

Tertio, quia valles sunt vmbrosæ,
quia scilicet a montibus, & collibus
obumbrantur, & sic in humilibus, sunt
Zach. 14 vmbræ montiũ. i. exẽpla sanctorũ, Zach.
Fugietis ad vallem montium meorum.

Quarto, quia sunt æstuosæ, quia scili-
cet fit in eis maior solarium radiorum
concursus. Quia dum ibi multiplican-
tur, & detinentur, nec vltra eis dilatari
conceditur, maior ibi quàm in monti-
bus calor generatur. Vnde in eis niues
citius dissoluuntur ex quarum resolu-
tione loca circumadiacentia humectan
tur. Similiter in humilibus diuinæ con-
solationes, & inspirationes, & gratiæ
quasi radij in vallibus multiplicantur,
quibus mentes eorum ad amorem su-
pernæ patriæ inflammantur: vnde omne
frigus accidiæ, vel peccati, citius quasi
nix resoluta repellit. Macha. Acceptum 2. Mac. 1
ignem de altari absconderunt in valle.
ignis altaris est amor spiritualis, qui
absconditur, & seruatur in valle. i. in hu
militate mentis.

Quinto, quia valles sunt quietæ. Nã
ædificia in vallibus constituta minus
ventorum impulsionibus agitantur,
quàm quæ in montibus collocantur. Nã
montium obiectu a procellarum inun-
dantium impetu valles defenduntur, &
terræmotibus incolę vallium rarius mo
lestantur, eo, ꝙ partes terræ in vallibus
magis inter se comprimuntur, quia ven
ti illas partes difficulter subintrant,
quia ergo minimæ sunt porosæ a ventis
modicum agitantur, sicut dicit Philo-
sophus. Similiter etiam humiles, sunt
magis quieti, & tuti, & a ventis perse-
cutionum, & a montibus tentationum.
Vnde sicut dicitur Iudicum. Iudas, qui Iud. 1.
habitatores montium obtinuit, habita-
tores vallis delere non potuit.

Cur Dei filius incarnatus sit, exprimitur, eiusque incarnatio quinque de causis rori comparatur. Cap. XXXVII.

INcarnatio filij Dei assimilatur rori
siue rorationi secundum illud Isaiæ: Isa. 11.
Rorate cœli desuper, & nubes pluant
iustum. hęc autem similitudo attendi-
tur quo ad quinque. Nam filius Dei in-
carnatus est, vt mundum malignitate
inflammatum refrigeraret. Ros enim ca
lorem temperat, & refrigeria præstat.
Ita ille ros temperauit æstum concupi-
scentiæ. Ecclesiastic. Ros obuians ardo- Eccl. 43
ri venienti, humilem efficiet eum, & ad-
ducet refrigerium gratiæ. Daniel. Fecit Dan. 3.
medium fornacis quasi ventum roris
flantem.

Secundo incarnatus est, vt mundum aridum impinguaret. Ros enim quosdā pisces maris impinguat. Et in aliquibus regionibus oues rore pascuntur, & impinguantur. sic ille ros mundum aridum impinguauit. Gen. In pinguedine terræ & rore cœli desuper erit benedictio tua. Impinguamur enim in Christo ex consideratione suæ humanitatis: & hæc est pinguedo terræ. & etiam ex contemplatione suæ diuinitatis: & hæc est pinguedo roris. Gen.27

Tertio, vt mundum sterilem fœcundaret. locus enim vbi ros non descendit, sterilis existit. Sic mundus erat sterilis a bona operatione: sed descendit ros in eum ipsum, & germinare fecit. Osee: Ego quasi ros, & Israel germinauit quasi lilium. Osee.14

Quarto, vt mundum famelicum pasceret. Num. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter & manna. Isto tamen rore non pascuntur homines communi, idest per peccatum denigrati: sed paruuli, idest homines mansueti per puritatem albi. Nam pulli coruorum, quàm diu habent pilos albos, a parentibus relinquuntur: & tunc eleuantes capita, & aperientes rostra, cœlesti rore pascuntur. Vnde in Psalm. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Quando autem nigrescere incipiunt, a parentibus suis nutriuntur. Num.11 Ps.146.

Quinto, vt potestatem dæmonū coerceret. Ros enim nocturno tempore cadens venenosa animalia arcet, & ideo venenum eorum non tantum nocet de nocte quantum de die secundum philosophum. Raro etiam pungunt serpentes quandiu stant inter herbas roridas. Sic ille ros cœlestis ad nos veniens, malitiā dęmonis refrenauit. Isa. Ros lucis ros tuus, & terram gigantum, id est superborum dæmonum, detrahes in ruinam. Ari. de animal. Isa. 26.

Instabilis hominis natura qualis existat, ex proprietatibus Mercurij atque aeris exacte dignoscitur. Cap. XXXVIII.

INconstans homo assimilatur Mercurio, quia quamuis sit de se temperatę naturæ, & diurnus, tamen frequentius variatur, quia modo masculinus, modo fœmineus inuenitur. Cito enim se vertit ad naturam illius planetæ cui coniungitur, vt cum bonis bonus, & cum malis malus, cum mediocribus mediocris, vel malitiosus statim efficiatur. Et talis est incontinens, siue inconstans homo, secundum prophetam dicentem: Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris. Psal.17

Item inconstans homo assimilatur aeri in tribus.

Primo, quia aer est substantialiter leuis: & sic homo inconstans est leuis in credendo. Ecclesiastic. Qui cito credit, leuis est corde. Ioan. Nolite omni spiritui credere. Bernardus, Vtrumque vitiū est, & omnibus credere, & nulli. Eccl.19 1. Io.4. Bern.in cant.

Secundo, quia aer est faciliter mobilis. Sic homo inconstans est mobilis in operando, quia scilicet non perdurat in opere incœpto, sed faciliter dimittit vnum, & incipit aliud. Iac. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus vijs suis. Ia.1.

Tertio, quia aer est multipliciter alterabilis, & variabilis etiam in oppositas qualitates. Vnde ex fœtidis cito corrumpitur, dum ei vapor pestifer admiscetur: & ex odoriferis sanus, & redolens inuenitur. sic inconstans homo alteratur in conuiuendo ex bonis exemplis aliorum, vel ex malis, & ex pestifera societate inficitur, & ex bona familiaritate dirigitur. Vnde congruè assimilatur aeri, qui ad omnem ventum, vel nubium vaporem alteratur. Iob. Subito aer congregatur in nubes, & ventus transiens fugabit eas. Iob.37.

Rationis ignorantia per similitudinem eclipsationis Solis, vmbræque effectus variabilis, errorē, atque peccatum in animam inducit. Cap. XXXIX.

IGnorantia, vel error rationis inducit peccatum, sicut Eclipsis Solis inducit terræmotum. Est enim Eclipsis Solis causa & signum terręmotus eo, quòd in terra ad quam conuertitur vmbra Eclipsis, intenditur frigiditas, poros terræ constringens, & reflectens vaporem in se ipsum. Et verius signum in cauda, quàm in capite draconis; & tanto verius, quanto maior fuerit, & vbi spissior fuerit vmbra. Similiter quanto maior, & crassior est error, & ignorantia mentem obscurans, tanto magis mouetur

anima inordinatè ad peccandum. Et prę cipuè si est Eclypsis in cauda draconis, id est, si est error, vel etiam ignorantia finis, qui prior est in intentione. Vnde
Matt. 6. tunc opus sequens est inordinatũ. Matt. Si oculus tuus, id est, intentio nequam fuerit, totũ corpus, id est, processus operis, tenebrosum erit. Nam qualis est intentio, quæ præcedit, tale est omne opus
Greg. quod sequitur, vt dicit Gregorius: & intelligitur de intentione finis.

Item ignorãtia assimilatur tenebrę.

Primo, quia tenebra est visus impeditiua, vnde dicitur tenebra a tenendo, quia ligantur, & tenentur oculi ne lumẽ videant. Sic ignorantia tenet oculos mentis ne videant lumen veritatis,
Tob. 5. Tob. In tenebris sedeo, & lumen cœli non video.

Secundo, quia est gressus prohibitiua. Non enim tutum est in tenebris ambulare.
Io. 12. Io. Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadit.

Tertio, quia est casus inductiua. Nam qui ambulat in tenebris, faciliter, & frequenter cadit, præcipuè vbi lubricum esset. Sic etiam ignorantia boni indu-
Prou. 4. cit casum peccati. Prouerb. Via impiorum tenebrosa: nesciunt vbi corruant. Frequentior autem est casus vbi est tenebra ignorantiæ, cum lubrico concupi-
Psal. 34 scentiæ. Psal. Fiant viæ eorum tenebræ, & lubricum. Et frequenter vnus igno-
Mat. 15 rans facit errare alium. Matth. Si cęcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

Quarto, quia est timoris incussiua, ti-
Psal. 54 met enim homo in tenebris. Psal. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Similiter ignorantia timorem inducit. Sicut enim ignorantes artem bellandi, timent frequenter, quæ non sunt timenda, vt fragorem armorum, & similia: Similiter ignorantes viam Dei, timent frequenter, quæ nõ
Psal. 13. sunt timenda. Psal. Illic trepidarunt timore, vbi non erat timor.

Quinto, quia est verecundiæ diminutiua. Vnde qui volunt turpia facere, tenebras quærunt, vt verecundiam fugiãt.
Eccl. 23 Ecclesiastic. Omnis homo, qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens quis me videt? tenebrę circundant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circunspicit me: quid vereor? Sic etiam ignorantia culpæ minuit, vel tollit ruborem pœnitentiæ. Item. Confusione non sunt confusi, & Eccl. 6.
erubescere nescierunt.

Dei ira quanta sit super peccatores futura, per Solis Iridisq; Lunæ nonnullas similitudines, in die nouissimo clarissimè patefiet.
Cap. XL.

IRa Dei quanta super peccatores in fine apparebit. Nam feruor Solis sub nube tegitur: sed quando discooperitur, quanti sit ardoris ostenditur. Sic Christus, qui nunc est quasi sub nube misericordiæ, quantæ sit iustitiæ & potentiæ manifestabit in fine. Psal. Cognoscetur Psal. 9.
Dominus iudicia faciens. Item ira Dei assimilatur iridi siue arcui lunę.

Primo, ratione significationis: differt enim significatio iridis Solis, & Lunæ, quia arcus Solis, vt sacra scriptura tra- Gen. 9.
dit Gene. apparet in signum diuinę clementię. Vnde etiam apud Gręcos dicebatur arcus deymonis, id est, sapientię. Quia Isiodistę (qui omnia naturalia attribuebant dijs) dicebant, quòd arcus ille est signum clementiæ, quia calor mixtus ex aqua & igne, signum est, quod neque per aquam neque per ignem eueniet periculum, deymone, id est, sapientia prouidente. Vnde ante tempus iudicij, quando nos igne conflagrandi finẽ mundi expectamus venturum, dicũt quidam doctores catholici, quòd per xl. annos arcus non apparebit, vt ostendat diuinam clementiam a mũdo amotam, diuini iudicij ira appropinquante. Arcus autem Lunæ (secundum philosophos) tempestatem longam, & auram instabilem. Et magis diuina ira assimilatur ei quàm clementia. Psal. Ignis exardescet Psal. 49
in conspectu eius, & in circuitu eius tempestas valida.

Secundò ratione colorationis, quia (vt dicit Arist.) color lunaris iridis est Arist. 3.
albus, eo, quod lumen in nocte videtur albũ: mete.
quod est, quia frigus noctis condẽsans nubem, non sinit radium Lunæ, cũ sit debilis, penetrare in profundum eius, ideo tantum in superficie illustratur nubes, & ideo per consequens non generatur nisi albedo, quæ in sola superficie habet fieri. Nam rubedo constituitur ex immutatione lucis in profundum humidi fumosi, & viriditas ex lumine penetrante in humidum aqueum. Albedo ergo iridis

Lunæ

Lunæ significat claritatem,& tranquil litatem iræ diuinæ.Nō.n.eo modo ira est in Deo sicut in homine.s. vt sit ex eo passio perturbans,& offuscans, siue obscurans iudicium rationis. Est ergo ita Dei alba.i.clara, & tranquilla, in nullo
Psal.7. mentē eius offuscans. Psal.Deus iudex iustus & fortis, & patiens,nunquid irascetur per singulos dies?Et ideo (vt dicunt doctores) non est in Deo ira,quæ est passio afficiēs, sed solū ira efficiens, vt scilicet ipsa pœna illata a Deo puniēte,ira Dei vocetur.

Tertiò ratione apparitionis, quia cū arcus Solis frequenter appareat,arcus tamen Lunæ rarissimè apparet. Nam (vt
Arist.3. mete. dicit Arist.) in quinquaginta annis non videtur nisi bis. Et ideo hoc potest esse, quia arcus talis non apparet, nisi Luna decimaquarta,& cum fuerit in ortu,vel occasu suo. Luna ergo existens in signis Aquilonaribus,nec ad Aquilonē nec ad meridiem habet illam oppositionem q̄ requiritur ad iridem.Si aūt est in signis meridionalibus,& est plena, sequitur ꝙ Sol est ī Aquilonaribus, & ideo tūc vix sunt nubes in Aquilone, quæ sint semen iridis. Si autem Luna decimaquarta sit in ortu,vel occasu.s.sero,vel mane, patet, quòd Sol est ei oppositus,ideo licèt oppositio recta sit,quæ requiritur, tāta fit disgregatio aeris,quòd vix ibi potest esse nubes in tanta densitate & cōtinuitate quantam requirit, nisi hoc faciat aliqua specialis stella,quæ fortè non est in tali dispositione in quinquaginta annis nisi bis.Et ideo fortè hoc dicit Philosophus,licèt quidam dicant eum hoc dixisse tm̄ referendo,non asserendo.Qđ ergo arcus Solis (qui est signū clementiæ) frequentius apparet,arcus vero Lunę (qui est tempestatis præsagiū) apparet rarissimè significat,ꝙ Deus pronior est ad misericordiā,quàm ad irā,& præstabilior ad parcendū,quàm ad puniendum.
Eze.18. Eze. Non est voluntatis meę mors
Ioel. 2. impij.Et Ioel.Conuertimini ad dominū Deum vestrum,quoniam misericors est, & præstabilis super malitia.

De duplici ira humana hic pertractatur,quarum altera rationem a rectitudine trahit, quæ canicula stella, pluuiæ impetuosæ atq; aquæ torrentis assimilatur: altera verò secundum rationem est,eamque non esse contemnendam declaratur. Cap. XLI.

Ira humana duplex est. Vna quæ rationem a rectitudine cōtrahit,& hęc est ira per vitium. Alia qua appetitus sensitiuus contra vitia, & mala mouetur secundum ordinem rationis. Et hæc est ira per zelum,prout Grego.distinguit. Gre. li. 5. mor.

Prima ira similis est stellæ, quæ canicula nuncupatur.Et hoc ostendunt tria.

Primò caniculæ effectus:est enim illa stella in effectu feruentissima,quod cōpetit iræ inordinatę. De qua philosophus dicit,ꝙ est accensio sanguinis circa cor:vnde qui ad iram alios prouocāt dicūtur esse incendiarij diaboli,de quibus in Psal. Incenderunt igni sanctuarium tuum, id est, cor quod debet esse deo dicatum. Psal.73.

Secundò hoc ostendit caniculæ ortus.Nam (secundum Albumasar) canicula oritur in xix.gradu Cancri, in cuius ortu fit magna turbatio in aere. Ita etiam dum ira exurgit,& excandescit,fit magna turbatio in homine.Et hæc perturbatio primò fit interius in corde,qa (sicut dicit Greg.(cum tranquillitatem mentis ira diuerberat, dilaniatam quodammodo scissamq; perturbat. Vnde p iram sapientia perditur, vt quid quoue ordine agendum sit,omnino nesciatur, sicut scriptum est: Ira in sinu stulti requiescit, quia nimirum intelligentiæ lucem surripit cùm mentē commouendo confundit.Itē fit perturbatio in opere sicut scriptū est:Ira perdit etiam prudentes, quia.s.confusus animus nequaquam explere ēt si quod intelligit,prudenter valet.Item fit per irā turbatio in corpore, quia (sicut dicit ibidē Greg.) Dum iræ suæ stimulis accensum cor palpitat,corpus tremit,lingua se ꝑpedit,facies ignescit,exasperantur oculi, & nequaquā recognoscuntur noti.notus quidē ore clamorem format,sed sensus quid loquitur ignorat, In quo itaq; iste ab arreptitijs longè est, qui actionis suæ conscius non est? Item fit per iram turbatio in conuersatione, quia per eam (sicut Grego. dicit,) Gratia vitæ socialis amittitur sicut scriptum est: Noli esse assiduus cū homine iracundo,ne discas semitas eius & sumas scādalum animæ tuæ.Quia qui se ex humana ratione non temperat,necesse est,vt bestialis solus viuat. Item fit per iram turbatio in congregatione,qa (sicut dicit Gregor.) per irā cōcordia rumpitur,

Gre. in mora.
Gre. in mora. 5
Pro.22.

rumpitur, ficut fcriptum eft: Vir animo-
fus parat rixas, & vir iracundus effun
Pro.29. dit peccata. Peccata quippe effundit,
quia etiam malos quos ad difcordiam
prouocat, peiores facit.

Tertio declarat dictam fimilitudinē
caniculæ tempus. Ab hac enim ftella di
cuntur dies caniculares, in quibus fan-
guinem minuere, vel medicinam accipe
re eft valde periculofum propter excef-
fum diftemperantię aeris in calore, vn-
Hip. in de Hipocras dicit, quòd ante canem, &
Amph. poft canem, & fub cane moleftæ funt
purgationes, & pharmatię. Et ibi dici-
tur in commento, quòd ante ortum, &
in ortu, ꝙ poft ortum illius ftatim dare
potionem laxatiuam periculofum eft:
quia tunc aer eft calidus, & ficcus, fcili-
cet a calido figno, & a calida ftella, fci-
licet Sole, & Leone cum canicula exiftē
te. Vnde ex modica medicina fumpta
corpus fieret nimis calidum, & ficcum,
& febris forfitan fequeretur. Medicina
etiam ifto modo fumpta euaporaret, &
nimis etiam operaretur, cum corporis
pori tunc ex calore aeris fint aperti.
Gal. in Dicit enim ibidem Galenus, quòd ca-
amph. lor extraneus vires extrahit medicinæ,
vnde aqua calida repugnat folutioni:
fed calor aeris tunc eft fortis propter-
ea virtus interior tunc eft debilior, &
per potionem, vel minutionem plus de-
bilitatur. Sicut ergo fub feruore canicu
læ exhibenda non eft potio medicinę:
Sic etiam in feruore iræ exhibenda non
eft correptio difciplinæ: quia nec a fu-
riofo correptore modeftè, vel ordinatè
corrigitur, nec ab irato peccatore patiē
ter, vel vtiliter fumitur: propter quod
Ifa.1. & ira viri iuftitiam Dei non operatur,
Nam dum perturbata mens iudicium
fuæ rationis exafperat, omne quod fu-
ror fuggerit, rectum putat, ficut dicit
Gre. li. Gregor.
mor. 5. Item impetus iræ diffipat animam
ficut pluuia impetuofa deftruit plantā:
frigiditas enim, quæ tunc maior eft in
pluuia, eft qualitas mortificatiua. Quan
do vero pluuia eft fuauis cum humido
aereo, & terreftri ficco fœcundatur ter-
ra. Ita etiam ira impetuofa, rationis iu-
dicium lædit, & ad refrenandum feip-
fum lentum, & frigidum reddit. Sed fua-
uitas manfuetudinis gratiam Dei reci-
pit, qua noftræ animæ terra fœcunda fit
Prou. 3. & pinguefcit, fecundum illud Prouerb.

Manfuetis dabit gratiam.

Item ira affimilatur aquæ torrentis.
Primo, quia talis aqua eft impetuo-
fa: torrens enim eft aqua cum impetu ve
niens, & recedens. vnde dicitur torrens,
quia impetu crefcit, fed ficcitate torre-
fcit & arefcit. Talis eft ira eorum, qui
fubito, & multum accenduntur, & cito
reuertuntur. Vnde tales vocantur impe-
tuofi. Ifa. Conuertentur torrentes eius in Ifa. 34.
picem, fcilicet propter fubitam inflam-
mationem iræ.

Secundo, quia talis aqua eft damno-
fa. Nam vias deftruit, terram corrodit,
& vicina loca fubmergit. Sic ira nimia
deftruit vias rationis, corrodit vires
corporis, & interdum fibi propinquos
iratus inuadit, & lædit: vnde de huiuf-
modi furiofo poffet etiam illud dici
Ifa. Spiritus eius velut torrens inundās Ifa. 30.
vfque ad medium collis ad perdendas
gentes in nihilum.

Tertio, quia talis aqua eft periculofa:
Nam quia cum impetu venit, omnia fi-
bi obuiantia diluit, quæ cum impetu fe-
quuntur. Hæc etiam lapillos & paleas
coaceruans poft fe veftigia derelinquit,
& fic in mare defcendit vbi omnis flu-
uius nomen, & dulcedinem perdit. Sic
etiam ira cum impetu crefcit, fibi ob-
uiantes, id eft, refiftentes, fi poteft, pro-
fternit, & cum impetu alios fibi vnitos
fecum ad periculum attrahit: lapillos, &
paleas, id eft paruas, & leues iniurias an
te oculos mentis coaceruando, id eft,
reminifcendo reducit, poft fe veftigia
rationis, & manfuetudinis per obliuio-
nem dimittit. Et hæc ira eft torrens ini-
quitatis, quæ animam per odium tur-
bat. Pfal. Torrentes iniquitatis contur- Pfal.17
bauerunt me.

Secunda eft ira, & indignatio fancto-
rum contra mala, quæ eft fecundum ra-
tionem, & quæ dicitur ira per zelum,
non eft contemnenda, fed valde timen-
da, vtpotè cuius verba & maledictiones
effectum inueniuntur habentia. Et hoc
apparet per exemplum in mōtibus Gel-
boe, quos iratus Dauid de cæde populi
in ipfis facta, maledixiffe legitur. Reg. 2. Reg. 1
Gelboe enim, (vt dicit Hieron.) erant Hiero.
montes alienigenarum, in quibus Saul
cum filijs fuis corruit: propter quod in
dignatus Dauid eis maledixit, & male-
dicendo eos in fterilitatem perpetuam
commutauit. Et ideo (vt gloſa ibidem
dicit.)

dicit.) Hi montes ante maledictionem veteres fuerunt, quos maledictioni postea subiacere testatur, eo quòd nunquàm ibi pluere, vel rorem descendere reperiatur.

Quid sit iustitia, eiusq; forma ac perfectio explanatur, & terra tribus rationibus comparatur. Cap. XLII.

IVstitiæ æqualitatem seruare docet nos terra, quæ (secundùm Philosophum) est æquè librata in medio proprijs ponderibus. Quælibet enim suarũ partium suo pondere nititur ad mundi medium, & in declinatione suarum partium singularum tota æquè librata suspenditur circa centrum, propter quod æqualiter in medio immobilis retinetur. Ex quibus patet, quòd in terra est de sui natura partium æqualitas, loci medietas, & quietis stabilitas. Est enim in suis partibus æquè librata, in medio mundi locata, & in eodem situ perpetuo stabilita Hæc autem tria virtus iustitiæ requirere videtur. Nam primo virtus iustitiæ requirit æqualitatem, quod ipsum nomen demonstrat. Dicuntur enim ea, quæ adæquantur, iustificari, vnde Constantinus iurisconsultus dicit, quòd ius est ars boni, & æqui. Ius autem est, quo cognoscitur quid sit iustum.

Arist. 2. cœl.

Const.

Secundo pertinet ad iustitiam mediũ tenere, vnde Philosophus assignat medium iustitiæ, secundum proportionabilitatem arithmeticam quod est medium rei. Alijs enim virtutibus moralibus assignatur medium rationis tã tum, sed iustitiæ medium rei. Nam aliæ virtutes morales consistunt principaliter circa passiones, quarum rectificatio non attenditur nisi secundum comparationẽ ad ipsum hominem cuius sunt passiones, secundùm quod irascitur, & concupiscit prout debet secundum diuersas circunstantias; & ideo medium talium virtutum non accipitur secundum proportionem vnius rei ad alteram, sed solum secundum comparationem ad ipsum hominem virtuosum: & propter hoc in ipsis est medium solum secundum rationem quo ad nos. Sed materia iustitiæ est exterior operatio, secundum quòd ipsa, vel res, cuius etiam vsus debitam proportionem habet ad aliam personam. Et ideo medium iustitiæ consistit in quadam proportionũ æqualitate rei exterioris ad personam exteriorem. Aequale autem est realiter medium inter maius, & minus, vt dicit Philosophus: & ideo iustitia habet medium rei. Sed hoc medium rei est etiam medium rationis, & ideo in iustitia saluatur etiam ratio virtutis moralis.

Arist. 5. Ethi.

Ari. 10. meth.

Tertio iustitia requirit stabilitatem, & firmitatem. Et ideo diffinitur a viris peritis, quòd iustitia est constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Ex qua diffinitione habetur, quòd ille iustus est, qui est in operando voluntarius, firmus, diuturnus, & rectus. Vnde in hac diffinitione ponitur primò voluntas ad ostendendum, quòd actus iustitiæ debet esse voluntarius, Psalm. Exultent & lętentur, qui volunt iustitiam meam. Secundo additur Constans, ad designandum firmitatem propositi, scilicet vt in proposito faciendi iustitiam firmiter perseueret. Iob: Tenebit iustus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem. Tertio additur, Perpetua, ad ostendendum perseuerantiam, siue diuturnitatem. Vbi nota, quòd voluntas potest dici perpetua dupliciter. Vno modo ex parte ipsius actus iusti, qui perpetuo durat: & sic solius Dei voluntas est perpetua. Alio modo ex parte obiecti, quia scilicet aliquis vult perpetuo facere aliquid, & hoc requiritur ad rationem iustitiæ, quia nõ sufficit ad rationem iustitiæ, vt aliquis velit ad horam in aliquo negocio seruare iustitiam, quia vix inuenitur aliquis, qui velit iniustè in omnibus agere. Sed pręcipuè requiritur, quòd homo habeat voluntatem perpetuò & in omnibus iustitiam seruandi. Psal. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiã in omni tempore. Quod autem vltimò subditur, Ius suum vnicuique tribuens, ponitur ibi actus iustitiæ pro habitu qui per actum specificatur. Item habitus reducitur ad actũ. Vnde si quis vellet hanc discriptionem ad debitam formam diffinitionis reducere, diceret sic, Iustitia est habitus secundum quem aliquis constanti, & perpetua uoluntate ius suum vnicuique tribuit. & quasi est eadem diffinitio cum ea quã Philosophus ponit in Eth. dicens, quòd iustitia est habitus secundum quem aliquis dicitus

Iob. 17.

Ps. 105.

Arist. 5. Ethi.

çitur operatiuus iusti. Nota etiam, quòd vnicuiq; reddere ius suum non solũ pertinet ad iudicem, vel ad principem, sicut ad dirigentem, vel operantem quod iustum est, quia iudex est iustum animatum, & princeps est custos iusti: Sed etiã ad subditos, sicut ad exequentes. Hæc est igitur forma iustitiæ quam repręsentat nobis, (vt dictum est) ipsum elemẽtum terræ. [Hie. 23.] Hierem. Faciet iustitiam in terra.

Aquæ pluuiæ, Maris Rubri, ac denique nonnullorum animantium variæ proprietates explanantur, quibus lachrymarum compunctio cor nostrum clarificans assimilatur.

Cap. XLIII.

LAchrymarum compunctio assimulatur aquæ propter septem.

Primo quidem, quia aqua est fordiũ lauatiua. Nam videmus, ꝙ ea quæ sordidantur, per lotionem aquæ mundantur. vnde pãnus lineus videtur esse sordidus dum est a tela succisus, aquis sæpe lotus efficitur valde albus. Oues etiam antequàm tondeantur, prius in aqua lauantur. Ita aqua lachrymarum est omnium peccatorum abstersiua, mundificatiua, [Iob. 7.] & dealbatiua. Iob. Si lotus fuero aquis niuis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ. Nam quasi aquæ fluentes ex resolutione niuium, sunt aquæ fluentes ex recordatione peccatorum, & hę sunt maximè ablutiuæ. Et hanc aquarum virtutem cognoscunt etiã animalia, & huiusmodi lotionis manifesta nobis prębent exempla. Nam lęena dum adulterium committit cum pardo, tanquàm malefecerit, virumque offenderit, ad ipsum nullatenus redit nisi pri⁹ lota fuerit aquis. Similiter ciconia dum cum alio masculo concubit, nisi prius se lauerit, ad comparem non redit. Cygnus alba est auis, non solùm adulterium refugit, sed etsi cum coniuge coierit, tanquàm rem turpem & fœtidam fecerit, nisi prius se lauerit, nunquàm cibum sumit. Et tamen multi miseri multis adulterijs, & sceleribus fœdati, sine lotione pœnitentię ad Corpus Christi accedere non verentur. Elephas cum multo rubore ad vxorem accedit, latebras quærit, videri refugit tanquam turpe, & detestandum quid fecerit: nisi prius se aq̃s lauerit ad socios nunquàm redit. Et habent elephantes hoc proprium, ꝙ semper in Luna noua turmatim ad aquas accedunt, & ab omnibus sordibus in aqua se abluunt, & filios quos ante se ire faciunt, semper similia facere instruunt. Sed multi miseri relicta aqua munda pęnitentiæ, ad modum porcorum quærũt aquam lutosam luxuriæ. Ezech. Non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in salutẽ. [Eze. 16.]

Secundo, quia aqua est viuificatiua. Vnde arbores, quæ videntur in hyeme mortuę ex defectu humiditatis, eq̃ ascendente humore iterum fiunt viuæ. Ita anima in peccatis mortua viuificatur pœnitentiæ lachryma. Et sicut etiam piscis absque aqua non viuit, sed remotus ab aquis, moritur & putrescit: Ita etiam peccator sine lachrymis viuere spiritualiter nequit. Isa. Computrescant pisces [Isa. 50.] sine aqua, id est, pœnitentes sine lachryma, & morientur in siti. Nam & piscis quidam, qui allec dicitur, ex sola aqua viuere perhibetur, sicut talpa ex terra, Camaleon ex aere, & Salamandra ex igne viuere referuntur: quamuis sapientiores dicant, quòd nullum animal nutriatur, vel viuat ex puro aliquo elemẽto. Dicitur enim esse vnum genus plantæ, quod quantumcunque aridum fuerit in aqua missum protinus reuiuiscit. Vnde etiam anima mortua si in lachrymarum aquis fuerit balneata, ex mortua fit viua. Et quędam auiculæ, quæ miro modo ex quibusdam arboribus generantur & loco fructuum in eis nascuntur; quandiu tamen ad arborem suspenduntur nunquàm viuificantur. Sed quando ruptis tenaculis in aquam cadunt, animam cum vita recipiunt. Et est notandum, quòd hæ auiculæ modicum valde habẽt de carne, & minus de sanguine, quare ad esum non sunt aptæ. Sed quę est arbor producens has aues, nisi mundus producens homines? & quid est non viuificari in arbore sed in aqua, nisi quia nõ spũaliter viuimus quandiu mundo, vel peccato inhęremus? Sed dũ a mundo recedimus, & aquas deuotionis attingim⁹, tũc Deo viuere incipimus. Tales enim qui mundo adhęrẽt, sunt carne multa, & sanguine pleni. Sed qui aquis pœnitentialibus sunt attriti, sunt carne, & sanguine quasi nulli, quia non sequuntur, quę carnis sunt, sed quę Dei. Apost. Caro & san- [1. Cor. 15.] guis regnum Dei non possidebunt.

Tertio, quia aqua est impinguatiua, &

fœcundatiua. Dixerunt.n.philosophi, ꝙ si terra fuerit nimium indurata, nec aqs baineata, semen non recipit, & receptũ non permittit erumpere, & germinare: sed vomere sępe contracta, semina nutrit, & per aquam pluuiæ remollita quã dam in se pinguedinem colligit, quam receptam, & in se decoctam radicibus ad productionẽ seminis fundit. Sic per omnia corda dura nulli sunt fructui apta, sed vomere pœnitentiæ commollita, & perfusa deuotionis aqua, fiũt pinguia & fructifera: propter quod est quidem lapis præciosus, qui dicitur enidros, qui ad nostrum exemplum de se perpetuas stillãt guttas. Videmus etiam, ꝙ nulla est terra adeo bona de se, cui si subtrahitur aqua non fiat infęcunda, & vana, nec alicui viui apta, quin potius resoluta in puluerem vertitur. Et econtra terra conuenientibus temporibus recipiens in se aquam, fit mollis, arabilis, ad ferendum apta, & valdè fęcunda. Hoc patet in terra Aegypti, quæ non irrigatur pluuia, sed crescente Nili fluminis aqua, terram irrigat, & crescente riparum suarum flumine irrigat vniuersa. fitque ibi sterilitas magna, & rerum penuria, quando ex aliqua causa non ascenderit ipsa aqua, Tempore etiam Heliæ quando non fuerunt pluuię perierunt præ siccitate omnia. Sed cum oraret, vt descẽderet aqua, redijt rerum abundantia. Quę etiam est arbor tam fertilis, & amata quę nõ protinus sterilescat, & ex viridi sicca fiat, si humor aqueus ei deficiat? Ita etiam sine
Iob. 12. lachrymarum irrigatione nullus esse potest fructus pęnitentiæ. Iob. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur.

Quarto, quia aqua est lassorum confortatiua. Nam & oues, & omnia animalia dum calore æstuant in æstate, si aqua coactè, uel spontè transeunt mox se excutiunt, & resumptis viribus auidius cibum sumunt, & fortiora ad opera redeunt. Ceruı etiam quantumcunq; lassi, a canibus fatigati, si possunt aquas intrare, & flumina transnatare, mox pristinas vires sumunt, & spretis canibus siluas petunt. Ita etiam lachrymæ mirabili modo lassos & laborantes confortant, & vires perditas reparant. Vnde anima quantumcunque demissa, vel debilitata, miro modo confortatur his aquis balneata.

Quinto, quia aqua est durorũ emollitiua. Nam panis bis coctus, qui est natura durissimus, in aqua positus mollis efficitur. Ita lachryma compuncti deuotè orantis, Dei seueritatem emollit, & ad parcendum, & miserandum flectit. Io.
Mouebatur aqua, & sanabatur vnus. Io. 5.

Sexto, quia est sitis sedatiua. Nam sitis est appetitus frigidi, & humidi. vnde cum aqua de natura sua frigida sit, & humida, rectè sitis est extinctiua. Ita lachrymæ pœnitentiæ extingunt ardorem culpæ. Eccl. Ignem ardentem extinguit Eccl. 3. aqua, id est, ardorem culpę compunctionis lachryma.

Septimo, quia aqua est castrorum fortificatiua: Nam Babylonia fortissima dicitur fuisse, non tantum, quia murus altissimus & fortissimus, sed qa insuper vndique fluuijs vallaretur. Nullus enim locus potest esse fortis, vbi aqua deficit, sicut patet de Bethulia in Iudith. Ita lachrymæ pœnitentium mirabiliter protegunt contra impetus tentationũ, & persecutionum. Exo. Erat aqua quasi murus Exo. 14. a dextra eorum & leua. In tali enim aqua Aegyptij.i. hostes persequentes, submerguntur, & capita draconum.i. dęmonũ tentantiũ vires confringuntur. Psal. Psal. 73 Tu cõtribulasti capita draconũ ĩ aquis.

Item lachrymarum compunctio assimilatur pluuię propter quinque.

Primo quidem, quia pluuia calore solis dissoluitur Est enim naturale, ꝙ quãto in nube plus est de materia pluuię, tã to fit radiorum solariũ fortior impressio super nubem propter aquę ad solem contrarietatem. In tali igitur nube dum calor fortissimus generatur, nubes in pluuiam fortè dissoluitur. Ita ergo similiter in anima, quanto plus est de lachrymarum materia, tanto diuini caloris fit fortior impressio super eam, donec tota resoluatur in lachrymas siue cõpunctionem totaliter lachrymosam. Iudic. Iudic. 5 Nubes stillauerunt aquas, id est, pęnitentes lachrymas. vnde post acutissimum solis calorem videmus sequi in aere pluuiam vehementè, quia dum cor diuino amore calescit, amaris & deuotis lachrymis ingemiscit. Vñ Beda dicit, ꝙ qñ fit Béd. caloris exaggeratio circa huiusmodi nubẽ, ex adustione vaporis fit nubes rubea quasi sanguis ita, vt sanguis pluere videatur. Et sic anima deuota dum diuino calore succenditur, tota in amoris rubedinem transformatur.

Secundo

Secundo, quia pluuia terræ aliquan-
do quidem planè, ali quando vero impe
tuosè infunditur. Nam quanto nubes ex
qua generatur pluuia, est a terra remo-
tior, & cœlo vicinior tanto suauius ter
rã petit, & guttis gracilioribus ad ima
descendit: & quanto econtra est a cœlo
remotior, & terrę proximior, tanto cũ
grauioribus stillis, & magis impetuosis
terram petere consueuit. Et hoc est, quia
quãto anima est perfectior, & Deo pro-
ximior, tanto suauiores, & secretiores
lachrymas emittit. Quanto vero fuisse
per peccatum a Deo se remotiorem, &
terræ per affectum cõiunctiorem anima
respicit, tanto grauiores, & vberiores
lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aer serenatur.
Ita serenatur conscientia ex compun-
Iob. 3. ctione lachrymosa. Iob: Post tempesta-
tem tranquillum facis, & post lachryma
tionem & fletum, exultationem infun-
dis. Hęc enim exultatio, est ex serena-
tione conscientiæ.

Quarto, quia ex pluuia terra impin-
guatur, pręcipuè ex illa, quę cum toni-
truo cadit, eo quòd tonitruum suo mo-
tu vaporem discutit, & sic aquam subti
liando puriorem reddit. Ita lachrymę
impinguant, & fœcundant animam, &
reddunt eam aptam ad fructus bonorũ
operum, & maximè si sint cum tonitruo
id est, cum timore diuini iudicij. Hoc
enim est tonitruum quod animam ma-
xime concutit terrore sui, & maximè
eam subtiliat ad discussionem peccati.
Vnde hoc est tonitruum in quo fiunt
fulgura, id est, considerationes minan-
tes, & terrentes, ex quibus sequuntur plu
uiæ. i. lachrymę animam fęcundantes.
Ps. 134. Psal. Fulgura in pluuiam fecit.

Quinto, quia ex pluuia ventus quie-
tatur. Solet enim dici, quòd ad paruam
pluuiam accidit magnus ventus. Et ita
modica lachryma magnam tentationẽ
extinguit. Flammam enim suggestionũ
citò extinguit vnda lachrymarum.

Item compunctio lachrymarum assi-
milatur mari rubro, quod aliquando ha
buit magnam abundantiam aquarum,
& aliquando habuit aquam non multã,
sed paucam. Vnde primò propter aqua-
rum abundantiam, vocatum est mare vi
ride. Inuenitur enim quòd aliquando
tota Aegyptus fuit co[illegible]ta mari, & priusquam
cooperiretur habebat aliud no-
men, quàm nunc. Tunc ergo illud mare
viride vocabatur, scilicet propter resi-
stentiam resistentis caloris solis adurẽ-
tis, sicut folia plantarum sunt viridia
quamdiu ex humiditate resistunt calo-
ri. Postmodũ autem propter paucitatẽ
diminutæ aquæ vocatũ est mare rubrũ,
quia propter paucitatem aquæ aduritur
fundus eius, & arena fit rubea, vnde mo
do fortè propter paucitatem aquæ pos-
sunt fieri fossata in mari in quibus esset
nauigatio tutior, quæ voluerunt quidã
reges facere: sed geometricè probatum
est eis, quòd ibi erat in tantum altior
terra, quòd omnia flumina fuissent fa-
cta salsa propter mare, quod omnia flu-
mina vicisset. Sicut ergo illud mare ali
quando habuit abundantiam aquarum,
aliquando paucitatem: Ita quoque san-
cti viri aliquando habent copiam, aliqñ
penuriam lachrymarum propter quod
debent dari lachrymæ ad mensuram se- Psal. 79
cundum illud Psal. Potum dabis nobis
in lachrymis in mensura. Item lachry-
mæ feruidæ compunctionis proueniũt
ex intimo cordis desiderio patriæ cœ-
lestis. Cuius exemplum apparet in ele-
uatione aquæ ad ostia fluminum, & fon
tium: quia vapor ex motu & calore
corporum cœlestium generatus, & in
terra inclusus, non valens exalare calet,
& sua caliditate attrahit aquas ad con-
cauitates terrę. & ibi retentus aperit ter
ram actione sua, & eleuat aquam. Et
ideo aqua scaturit saltando, & bullien-
do, sicut olla: sicut patet in ostijs flumi-
num, vel fontium. & exiret actu calida,
nisi frigus expulsum a calido interiori-
ri ad crustam terræ exteriorem infrigi
daret eam statim. Ita desiderium vel af-
fectus generatus in cordibus sanctorum
ex amore & cõtemplatione cęlestium,
dum fortiter interius incalescit, aquas
lachrymarum ad concauitates oculorũ
attrahit & velut olla bulliens eas exte-
rius effundit: vnde Psal. dicit: Sitiuit ani Psal. 41
ma mea ad deum fontem viuum, quan-
do veniam & apparebo ante faciem dei
mei.

Item lachrymarum compunctio pu-
rificat, & fortificat, & clarificat cor no
strum. Cuius est exemplum, quando in
fundo fluminum inuenitur gallum al-
bum: quia ibi terra vincit aquam in
commixtione, & illic lapis leuiter fit
calx, & induratur fortiter propter suam

adustio-

aduſtionē, & de ſe emittit ſplēdorē qua
ſi criſtallus, eo quòd in eo miſcetur ter-
ræſtre cum aqua: ergo in aqua fluminum
inuenitur galium album durum, & lu-
cidum. Quia in aqua lachrymarum cor
pęnitentis efficitur album, id eſt, mun-
dum ad operandum, durum ad toleran-
dum, & lucidum, & contemplandum.
Sed notandum, quòd compunctionis la
chrymas æqualiter ſancti viri non ha-
bent, ſed aliquando quidem habent, ali-
quando vero carent, quibuſdam fonti-
bus ſimiles, qui quandoque aqua ſunt
pleni, quandoque totaliter vacui, ſicut
Sene. de natural. quæſt. narrat Seneca, quòd ſunt quidam fon-
tes alicubi, qui ſenis horis ſunt pleni, &
ſenis horis vacui. Cuius cauſa eſt pro-
portio vaporis aquas eleuantis, & ipſius
aquæ quæ eleuatur, quia ſi vapor, qui
eleuat fuerit fortior vincens aquam,
tunc cito eleuat aquam iam congrega-
tam. Sed ad hoc, vt iterum eleuet opor-
tet intercidere tēpus aliquod quo aqua
iterum congregetur, & ſic interrumpi-
tur fluxus. Si autem vapor eleuans fue-
rit debilior, eleuabit aliquam partem
aquæ ſuæ virtuti proportionatam, &
tunc deficiet donec ipſe vapor reperie-
tur, & confortetur ex radijs cœleſtium
corporum. Similiter ſecundum quanti-
tatem interioris affectionis, & ſecundū
abundantiam lachrymabilis humoris
eſt, vel non eſt in homine fletus corpo-
Hier. 9. ralis. Hierem. Quis dabit capiti meo
aquam, & oculis meis fontem lachry-
marum?

Campi naturæ explanatio, cui laſciuus homo, per ſacræ ſcripturæ verba, ſimilis eſſe deſcribitur. Cap. XLIIII.

LAſciuus homo ſimilis eſt campo.
Eſt enim campus planus, & incultus
nec vomere ſulcatus: nec fimo impin-
guatus, ſed deambulationi, & luſibus
iuxta ciuitatum habitacula deputatus.
Sic quoque laſciuus homo vomere pę-
Deu 31. nitentię non ſulcatur. Deuter. Tollent
vitulam de armento, quę non traxit iu-
gum, nec terram ſcindit vomere, & du-
cent eam ad vallem aſperam atque ſa-
xoſam, quæ nunquam arata eſt, nec ſe-
mentem recepit, & cędent in ea ceruí-
ces vitulę. Hæc vitula eſt anima vana,
& laſciua quam nec iugum obedientię
domat nec aratrum pęnitentiæ fatigat.
Hanc ergo finaliter dęmones dę armen
to trahunt, & ad aſperam, & ſaxoſam
vallem ducunt, quando eam de corpore
vel mundo educentes ad pœnam æter-
nam deferunt, quæ dicitur vallis ratio-
ne profunditatis: aſpera ratione acerbi-
tatis, & ſaxoſa ratione æternitatis: quia
ſaxa valde durabilia ſunt: & ideo ibi
eius ceruices, id eſt, laſciuæ ceruoſitates
pœnitus deponuntur. Item laſciuus ho-
mo ad modum campi fimo, id eſt, reco-
gnitione proprię vilitatis non reſper-
gitur: & ideo ad fructum pœnitentiæ
non impinguatur. Sed ecōtra homo pru
dens dicit de conſcientia ſua ſecundum
illud Lucæ: Fodiam circa illam, & mit- Luc. 15.
tam ſtercora. Ille terram conſcientię fo
dit, qui eam diſcutiendo reuoluit: ſed
ille ſtercora mittit, qui ſuorum peccato
rum vilitate attendit, & recognoſcit, &
per hoc anima diuinæ miſericordiæ ſu-
ſceptione impinguatur, & ad fructum
pœnitentiæ diſponitur, & adaptatur.
Item laſciuus homo velut campus di-
ſcurſibus circa publica loca iugiter im-
moratur, Vnde de muliere laſciua dici- Prou. 7.
tur. Prouerb. Garrula, & vaga quietis
impatiens, nec valens in domo conſi-
ſtere pedibus ſuis nunc foris, nunc in
plateis.

De benè malèque dicentis lingua varijs effectibus per terræmotus, aeriſque ſimilitudinem pertractatur. Cap. XLV.

LIngua maledica eſt cauſa diuiſionis
amicitiæ ſicut terręmotus eſt cauſa
ſciſsionis terrę: ſępe enim fit terramo-
tus per diuiſionē terræ a terra, ſicut nar-
rat Seneca, quòd Sicilia quandoque ad- Sene. de natura. quæſt.
hæſit Apuliæ, & per terræmotum diuiſa
eſt, & mare fluxit in medium. Simili mo
do Hiſpania adhæſit Africæ. Ita lingua
maledica commouet corda, & indu-
cit inter amicos, & coniunctos aliquan
do diſcordiam, & ponit inter eos mare,
id eſt, amaritudinem rancoris, & odij.
Vnde hoc eſt vnum de ſeptem, quod
Deus plus deteſtari dicitur. Prouerb. Prou. 6.
Virum, qui ſeminat inter fratres diſcor-
dias. Talis etiam eſt lingua tertia de qua Eccl. 28
Eccleſiaſtici. Lingua tertia multos com
mouit, & diſperſit illos de gente in gen
tem. Sed econtra lingua dulcis, & mol-
lis frangit iram, & duritiam cordis: ſi-
cut aer quamuis ſit mollis, & tenuis, ta-
men

men in tonitruo scindit ligna, & lapides,& multo magis hoc facit vapor qui est grossior aere. Hoc autem non est a fortitudine corporis,& motus. Sicut ergo mollis aer, vel vapor scindit lignũ & frangit, petram ita mollis & dulcis responsio,siue lingua, placat & frangit iram: Sermo durus suscitat furorem.
Eccl.25 Ecclesiastici. Lingua mollis confringit duritiam.

Per diuersarum coniunctionum Planetarum exempla, in varijs Zodiaci signis, ex quibus diuersi effectus causantur, ad varias quoq; actiones spirituales homines ex diuersitate locorum adaptari declaratur.
Cap. XLVI.

LOca diuersa adaptant homines ad diuersas operationes. Cuius exemplum,vel similitudo apparet in planetis, ex quorum coniunctione sequuntur diuersi effectus secundum diuersitatem locorum,id est, signorum in quibus coniunguntur: verbi gratia si plures coniuncti fuerint in signis aquaticis, scilicet in Scorpione,Cancro,vel Pisce, in reuolutione anni sequitur multitudo pluuiarum. Si verò fuerint coniuncti in signis igneis,scilicet Ariete,Leone,vel Sagittario,signat subtilitatem, & igneum excessum caloris,& siccitatis. Si autem in signis aereis,scilicet Geminis,Libra, vel Aquario, signat multitudinem ventorum: sed si in frigidis siue terreis signis, scilicet Tauro,Virgine, & Capricorno,signat grauitatem frigoris & tẽperamentum caloris. Ita quãtum ad spiritualia opera videmus,quòd etiam loca multum adaptant homines, & quodammodo disponunt ad illa sicut solitudo ad contemplandum, ecclesia ad orandum,cella ad studendum &c. Possẽmus etiam moraliter dicere,quòd in signis aquaticis conueniunt incipientes, id est, pœnitentes, qui viuunt in aquis lachrymarum. Et hęc lachrymarũ compunctio vel est in Scorpione, qui cauda pungit,id est,in consideratione mortis, vel supplicij in quibus est cauda, id est,
Rom.6. finis peccati: quia stipendium peccati est mors. Vel in Cancro, qui retrograditur,id est,in consideratione vitę pręteritę,vel in Pisce,id est, in angustia imminentis tribulationis: quia piscis moratur in aquã, per aquam intelligitur tribulatio. Vnde omnes hi producunt abũdantiam lachrymarum. In signis vero aereis conueniunt proficientes,quorum profectus est in Geminis,id est,in geminata dilectione Dei,& proximi,& in geminata vita,scilicet actiua, & contemplatiua: vel in gemino studio, scilicet scientię,& virtutis. Item in Libra, id est in pondere iustitię, vel in pondere linguę,de quo Ecclesiastici. Verba sapientis statera ponderabuntur. Item in Aqua Eccl.21
rio,id est,in lachrymis deuotionis, vel doctrina sapientię.de quo Eccl. Aqua sã Eccl.15
pientię salutaris potauit eum.

Isti tamen sic proficientes patiuntur tempestatem ventorum, id est,persecutionem dęmonum: qui quanto hominẽ magis proficere conspiciunt,tanto fortius contra ipsum insurgunt.

In signis vero igneis conueniunt perfecti in charitate feruentes. De quo numero fuit Helias. Eccle. Surrexit Helias Eccl.48
quasi ignis. Vnde quidam talium sunt in Ariete,qui est dux gregis,id est,in statu prelationis,sicut Petrus Apostolus. Quidam vero in Leone,id est,in vigore,vel actu maximę fortitudinis, scilicet in martyrio pro defensione fidei,siue veritatis,sicut fuit Iohannes Baptista, qui Io.5.
fuit lucerna ardens,& lucens. Quidam vero in Sagittario,id est, in officio prędicationis. Nam prędicatores ex arcu scripturę emittunt sagittas acutas verborum penetrantium corda auditorum. Omnes etiam isti debẽt esse subtiles in contemplatione, & ignei in dilectione, & sicci per abstinentiam in carnis afflictione.

In signis autem frigidis & terręis sunt deficientes, id est, peccatores,terręni per auaritiam, & frigidi per malitiam: & isti vel sunt in Tauro, qui terrã vertit,& arat,id est, in cupiditate auaritię: vel in Virgine,id est, in sterilitate luxurię: vbi luxuria designatur in Virgine non ratione incorruptibilitatis, sed ratione sterilitatis. Nam dum Sol est in signo Virginis, terra efficitur sterilis: quia tunc fructus non producit. Sic dum luxuria viget in carne,fit spiritualium fructuum,id est,operum sterilitas in homine: quia (sicut dicit Iob de luxuria) ignis est vsque ad consumptionem deuorans, & omnia eradicans genimina. Vel sunt peccatores in Ca- Iob.31.
pricorno, id est, in ascensu superbię.

Et can-

et omnes isti habent grauitatem frigo-
ris, id est, excessum iniquitatis, & caren
tiam caloris, id est, defectum charitatis.
Mat.23 Matth. Quoniam abundauit iniquitas,
refrigescet charitas multorum.

De quibusdam luxuriæ mortiferis effectibus, qui ex varijs ignis ac foueæ, nonnullarumq; aliarum rerum similitudinibus eliciuntur.
Cap. XLVII.

LVxuria assimilatur igni. Nam ignis
ferrum durum & frigidum immu-
tat, & quasi ignem efficit. Sic mentes fer
Hiero. reas libido domat. Hiero. Flammigero
igne percutit mulier conscientiam.
Item ex duobus lapidibus si inuicem
colliduntur, exit ignis. Et quid mirum
si ex contactu impudico viri & mulie-
ris, exit ignis cōcupiscentiæ, & luxurię?
Item si murus non comburatur a can
Hiero. dela apposita: tamen denigratur. Hiero.
Si cum viris feminæ habitant, viscariū
diaboli non deerit.
Item nix, licet frigida, tamen iuxta
ignem liquescit. Sic virginitas familia-
ritate, & colloquijs mulierum deperit.
Item luxuria assimilatur foueæ.
Primo propter principium: fouea
enim à fodiendo est dicta, eo, quòd fit
in terra fodientium manu profundata:
sic vitium luxuriæ est profundatum, &
radicatum in terra, id est, in carne hu-
mana: & præcipuè ex corrupto, & pes-
simo ingenio hominum adinuenientiū
diuersos modos delectationis, & corru-
ptionis huiusmodi vitij, de quibus di-
Psal.80 citur, Ibunt in adinuentionibus suis.
Pro.23. Prouerb. Fouea profunda est meretrix.
Secundo propter augmentum, quia
in fodiendo quanto plus terra in sua su
perficie cumulatim erigitur, tanto am-
plius interius profundatur. sic luxurio-
sus quanto magis visum, & intentionē
dirigit, & erigit ad superficiem terræ, i.
ad pellem, & pulchritudinem carnis, tā
to magis interius in appetitu profun-
datur, & crescit ardor libidinis: & ideo
Iob.31. Iob dicebat, Pepigi fœdus cum oculis
meis, vt nec cogitarem quidem de vir-
gine. Patet autem quod dictum est in
Holoferne, & Dauid.
Tertio propter periculum, quia quan
to fouea fit profundior, tanto eius trā-
situs est periculosior: & ideo a princi-
Isido. pio est repellenda. Vnde Isido. dicit.

Calca serpentis caput. Calca prauæ co-
gitationis initium, scilicet antequàm
fiat fouea profunda vsque ad consen-
sum. Hierem. Foderunt foueam ani- Hie.18.
mæ meæ.
Quarto quantum ad exitum. Nam
(sicut Grego. dicit.) Foueam homo ca Greg.
dendo facilè ingreditur: sed post casum
non facilè egreditur. Et licet sic sit de
omni peccato, tamen specialiter sic est
de ipso peccato luxuriæ tum propter
corruptionem fomitis, & concupiscen-
tiæ carnis quam homo fert secum sem-
per: tum propter fomentorum præpa-
rationem: quia tota die cōcurrunt præ
oculis luxuriæ fomenta: sicut aspectus
mulierum, & colloquium, & repletio
ventris, & huiusmodi.

De quamplurimis sanctissimæ Virginis perfectionibus, & excellentijs, quæ hic per varias similitudines, ac Solis, Lunæ, Stellæ, Lucis, Auroræ, nubis, Maris, terræ, & denique Montis Sinai proprietates, quam diligentissimè exprimuntur.
Cap. XLVIII.

MAria mater Domini assimilatur
Soli.
Primo, quia Sol habet nobilitatem
in ortu. Oritur enim ex alto, & cū splen
dore multo. Sic Beatissima Virgo Ma-
ria orta est ex alta progenie, quia scili-
cet ex regali stirpe, & nata cum sancti-
tatis splendore. Non enim nata est in-
fecta originali peccato sicut alij com-
muniter nascuntur. Hic est, quòd eccle-
sia festū de eius natiuitate agit. Eccles. Eccl.27
Sicut Sol oriens mundo in altissimis
Dei, sic mulieris bonæ species, &c.
Secundo, quia Sol habet sublimitatē
in situ. Quia videlicet Sol est positus in
medio planetarum habens tres supra se,
& tres infra se. Sic Beata Maria exalta-
ta, & sublimata est in gloria in sua as-
sumptione, scilicet, vt supra se habeat
tres personas diuinas, infra se siue sub
se tres angelorum hierarchias, & per cō
sequens totam essentiam hominum bea
torum: quia homines in cœlo non fa-
cient ordinem per se (vt dicit Augu.) Aug.
sed assumendi sunt ad ordines angelo-
rum, Psal. Thronus eius sicut Sol in con Psal.88
spectu meo.
Tertio, quia sol habet velocitatem in
motu: vnde & satis cito perficit suum

F circu-

circulum qui tamen est valde magnum, continue enim sol mouetur velocius quàm sagitta, licet in aspectu nostro quasi non moueri videatur, Præ nimia enim claritatis intensione sicut & eius quantitas sic & eius velocitas subterfugit visum nostrum, Similiter beata virgo Maria velocitatem habuit in motu obedientiæ, quia diuinæ uoluntati per angelum sibi expositæ cito
Luc. 1. cõsensit dicẽs, Ecce ancilla domini &c. Itẽ in motu beneuolentiæ, quia statim ascendit in montana cũ festinatione & salutauit Elisabet. In quo dedit exemplũ conscendendi ad superiora per perfectionẽ virtutũ sine negligentiæ tarditate. Itẽ in motu pęnitẽtiæ: quia dolẽter & solicitè filium suum requisiuit quem ex aliqua forte sui negligentia se perdidisse timuit, Luc. Ecce pater tuus
Luc. 2. & ego dolentes quærebamus te. Quarto, quia sol habet pulchritudinem in aspectu, & propter hoc est oculis valde delectabile ad videndum secundum
Eccl. 11. illud Ecclesi. Delectabile est oculis uidere solem. Nam sol sicut dicit
Amb. in exi. Ambrosius, est oculus mundi, iocunditas diei, pulchritudo cœli, mensura temporum, virtus, & vigor omnium omnium nascentium: dominus planetarum, decor & perfectio omnium stellarum. Et ideo in fabula cum pennatis vestigijs sol depingit & facie puerili, pp quod etiã phebus.i.pulcher dictus est: sic & beata virgo Maria plena pulchri-
Cant. 4. tudine fuit: vnde Canti. Tota pulchra es amica mea & macula nõ est in te. Et dicit tota.s.intus & extra, ad differẽtiã hypocritarum qui habent solum extra in apparentia pulchritudinem sanctitatis: sed ipsa pulchra fuit itus per puritatẽ, extra per uirginitatem. Et ideo etiã significatur per arcam quæ itus & extra erat deaurata.

Quinto, quia sol habet efficatiam in effectu: habet n. virtutẽ calefactiuam & inflammatiuam Nam ex motu radiorũ & eorum cõfractione & multiplicatione calor generatur in obiecti corporis superficie, & maxime si corpus obiectũ fuerit speculare sicut dicitur in perspectiua: quare si circa speculum concauum stuppa ponatur, a calore generato incẽditur. Sic quoque beata virgo mẽtes puras & sibi deuotas quæ sunt vt specula munda, inflammat ad Dei dilectionem: unde ipsa dicit mater pulchræ dilectio
nis, Eccl. Et hoc est inflammatio amo- Eccl. 24
ris quæ arefecit fęnum concupiscentiæ carnalis. Ia. Exortus est sol cum ardore Ia. 1.
& arefecit fęnum. Item sol habet uirtutem fœcundatiuam. Omnia.n.hic inferiora fœcundat: & generatiuam eorum potentiam excitat, adiuuat & confortat; vnde videmus ad sensum qnihil fructificat neque crescit; vbi solaris radius non attingit. Illud autem quod facit animam bonis operibus fœcundam, est
timor Dei; vnde dicitur Eccl. Qui timet Eccl. 15
Deum, faciet bona. Sed beata virgo Ma
ria etiam dicitur esse mater timoris. Ec Eccl. 12
cl. Quia.s. sibi deuotos ad Deum timendum inducit, & eis suis meritis donum timoris acquirit, ex quo eos in bonis operibus fœcundos efficit; sed oportet eam pręuenire per deuotionem si q.s uult impetrare suę gratię benedictionẽ.
Sap. Oportet præuenire solem ad bene- Sap. 16.
dictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

Item sol habet uirtutẽ discretiuam: discretiuam quia per eius lucem omnia detegentem nunc colores oẽs discernimus; & nigrum de albo distinguimus. Similiter ipsa est quæ mentibus sibi deuotis acquirit lumen discretionis & ueram cognitionem uitiorum atque virtutũ; unde dicitur mater agnitionis. Hoc lumine carent illi miseri qui reuerẽtiã
non habent ad eam, sed potius contra Sap. 5.
eam infœlices suas linguas relaxãt blasphemantes; qui uere possunt dicere, Iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol iu-
stitiæ non est ortus nobis, Et illud Eccl. Eccl. 6.
Non uidit solem, nec cognouit distantiam boni & mali. Itẽ sol habet uirtutẽ fortificatiuam. Vnde uidemus q in eius ascensu super nostrum orizontem uirtutes animalium roborãtur & fortiores efficiuntur & usque ad diem mediam augmentantur; & quando sol tendit ad occasum, debilitantur; & ideo in somnum animalia resoluuntur. Vnde etiam flores in ortu solis aperiuntur qui in occasu clauduntur. Ita beata uirgo Maria sibi deuotos confortat & roborat dum eis subueniendo ad spem & fiduciam sui mentes eorum subleuat. Vnde ipsa dicitur esse mater spei san-
ctæ, Eccl. Propter omnes ergo dictas Eccl. 24
proprietates dicitur esse electa ut sol, Cant. 4.
Et mulier amicta sole, Apoca.

Item

Item beata uirgo Maria assimilatur lunæ propter septem. Nam luna (secundũ Basiliũ) est decor noctis, mater roris, ministra humoris, dominatrix maris, mensura temporis, emulatrix solis, immutatrix aeris. Quæ omnia bebene competunt sanctissimæ matri Christi.

Apoca. 12.

Bas. in hexa.

Primo ergo luna est decor noctis; non solum quia noctem illuminat, sed etiam quia in nocte decor ipsius apparet, præcipuè tunc cum est plena. Ita beata uirgo Maria in nocte.i. in obscuritate præsentis vitæ existens, fuit plena luce, siue luce gratiæ diuinæ (sicut angelus dixit, Aue gratia plena &c.) siue luce diuinæ præsentiæ, propter quod subdidit, dominus tecum. dominus scilicet pater te desponsans; dominus filius te impregnans, dominus spiritus sanctus te sanctificans. Vnde ipsa fuit totius Trinitatis nobile tricliniũ; siue luce uirginalis munditiæ, quæ candor est lucis æternæ & speculum sine macula ut dicitur Sapien. Propter quam lucẽ addidit angelus: Benedicta tu in mulieribus. Si quidem ante eam mulieres in uirginitate permanentes propter sterilitatem erant maledictioni legis obnoxiæ. Sed ista in mulieribus etiam uirginibus benedicta ex eo ꝙ quanquam uirgo, non tamen sterilis, sed diuinitus fęcunda, & ideo mater intacta. & sic patet ꝙ beatissima uirgo maria quasi luna plena in diebus suis lucet. Sed est notandum ꝙ luna plena non tantum habet pulchritudinem lucis, sed etiam perfectionem figuræ circularis quia tunc tota est rotũda & ideo magis pulchra; qđ etiam beatæ Virgini congruit. Et ideo in ps. uocatur luna perfecta in æternũ. Hęc est perfectio suę charitatis per quã ad modum figuræ rotundę fuit mobilissima.i. promptissima ad bene operandum, capacissima & amplissima ad omnes suscipiendum, Eccl. Transite ad me omnes qui concupiscitis me &c. Item fine carens.i. indeficientissima ad perseuerandum. vnde ibidem, Vsque ad futurum seculum non desinam. & ideo ẽt dicitur perfecta in ęternum. Luna enim quando plena est lucet per totam noctem; sed quando non est plena quandoque lucet in principio noctis. Et significat bene incipientes. & cito deficientes. quandoque in fine noctis & significat bene finientes. Sed beata Maria uelut luna plena fulsit in suo principio, quia in utero sanctificata: in medio, quia filio Dei illustrata & sanctè & innocentèr conuersata: in suo ultimo, quia anima & corpore glorificata: per noctem etiam significatur tribulatio & tentatio. Quidam ergo sancti adiuuant in principio; quidam in medio, quidam in fine. ipsa autem adiuuat semper. Et in principio, dando audatiã: & in medio, conferendo perseuerantiã: & in fine, dando coronam. Hęc est etiã luna quæ noctem.i. peccatorum tenebrositatem lumine suę gratię siue misericordiæ non desinit illustrare. Vnde & ipsa sicut luna vocatur regina cęli, qa de nocte absente sole inter sidera primatum tenet, & tanquam absente rege; idest sole, ut regina regnum gubernat. Similiter quando rex Christus ex aliqua causa faciem suam alicui abscondit, tunc Maria maximè misericordiam suam ostendit & fulget ei luce misericordię quę prius erat in tenebris culpæ. Et sic patet quomodo virgo beata non solum est electa vt sol: sed etiam pulchra vt luna. Can. 4.

Sapi. 7.

Eccl. 50

Ps. 88.

Eccl. 24

Secundò beata virgo assimilatur lunæ, quia luna est mater roris. Nam vim suę humiditatis aeri inprimit, & aerem subtiliter alterans & immutans, in ipsius superficie rorem gignit: vnde manifestè videmus, quòd æstiuali tempore quanto luna est serenior tanto abundantior ros super gramina se ostendit. Rori autem assimilatur filius Dei incarnatus propter ipsius roris generationem. Nam ros generatur in interstitio medio aeris & temperatè calido & temperatè frigido. Tria autẽ interstitia sunt, cœlum, mundus, infernus, Hæc ergo irroratio, idest filii Dei incarnatio non est facta in supremo interstitio idest in cœlo: quia naturam angelicam non assumpsit, nec infimo scilicet in inferno, quia dæmones non redemit; sed in medio idest in mundo, quia naturæ humanæ se vniuit, Ose. Ero quasi ros. Huius roris mater fuit beata maria quia inter eius uirginea uiscera ros iste cœlestis descendens nostræ se carni vniuit. Est enim quoddam genus piscis qui coclea vocatur: qui tempore roris ad littus procedens & ibi se aperiẽs, rorẽ cœlestẽ intra viscera suscipit & se claudẽs Ose. 14.

margaritam gignit. Ista coclea est Beata Virgo Maria, quæ rore cęlesti perfusa generauit de suis visceribus margaritam preciosam, de qua Matth. Inuenta autem vna preciosa margarita, abijt & vendidit: hæc margarita Christus est propter quem debemus omnia vendere, quæ habemus, scilicet terrenam substantiam, voluntatem propriam, & conuersationem mundanam, & eam emere. Istum rorem Deus totum posuit in vterum Virginis, & inde procedens totum mundum irrigauit. Bern. Rigaturus aerem Deus cœlesti rore, totum vellus prius infudit. Redempturus etiam genus humanum, precium contulit in Mariam.

Mat. 13

Ber. super cō.

Tertio, quia Luna est ministra humoris, nam in augmento Lunæ, humores crescunt in corpore: crescunt enim, & humescunt in capitibus cerebella in ossibus medullæ, & breuiter in corporibus omnis humoralis substantia. Et similiter in eius diminutione omnia diminuuntur. Ob hanc causam melius est minuere in Lunæ augmento, quàm in eius decremento. Sed ligna pro ædificijs incidere, & arbores inserere, vel plātare est melius in decremento, quàm in augmento. Cuius ratio est, quia cum augmento crescunt humores: si tunc arborem insereres, vel plantares, humor nimius, qui in planta abundaret, quia a natura bene regi non posset, fructus faceret vermiculosos: ligna etiam tunc incisa ædificijs non sunt apta. Quia ꝓpter humiditatem inclusam ad putredinem sunt parata, à vermibus nihilominus faciliter corrodenda, & deturpanda. Beata autem Virgo humoris ministra fuit: quia scilicet suis filijs triplicem humorem infudit, scilicet conceptionis, nutritionis, & deuotionis. Conceptionis administrauit Spirituisancto, nutritionis administrauit Christo: humorem autem gratiæ, & deuotionis cuilibet suo filio adoptiuo. Siquidem in conceptione Christi Beata Virgo Maria ex purissimo humore sanguinis sui materiam ministrauit in conceptione corporis Christi. Sed sanctus spiritus ipsum corpus organizauit, & formauit. Vnde Beata Virgo vera mater Christi fuit; quia hoc solum (secundum Philosophum) pertinet ad rationem matris, vt materiam det conceptui. Vnde Matth. Cum esset desponsata mater Iesu Maria. Item dedit filio humorem nutrimentalem, scilicet quando eum lactauit vbere de cœlo pleno: propter quod dicitur, Beatus uenter, qui te portauit, & ubera, quæ sustixi. Sunt etiam duo vbera quibus lactat beata Virgo filios suos adoptiuos, scilicet ex vno infundens humorem gratiæ iustis, ex alio humorem misericordiæ peccatoribus. Et ideo ab ecclesia vocatur Maria mater gratiæ, mater misericordiæ.

Matt. 1.

Luc. 12.

Quarto, quia Luna est dominatrix maris. Nam sicut adamas trahit ferrum post se: sic Luna mouit, & trahit post se Occeanum. Vnde in suo ortu intumescit mare, & crescit ex parte orientali; & decrescit ex parte occidentali: & econtra quando est in occasu: secundùm autem quòd Luna plus, vel minus proficit in lumine: ita plus, vel minus se extendit, vel retrahit ipsum mare. Et sicut dicit Maurus. Occeanus incremento lunæ retinet modum istum. Primo enim die crescentis Lunæ fit copiosior solito, & abundat in summo: sed secundo minuitur: & sic crescit vsque ad diem septimum. Deinde iterum crescit per septem dies. Ita quòd in decimaquarta die iterum est plenus in summo. Vñ in nouilunio mare est summe plenum, & in plenilunio. Mare autem moraliter accipitur tribus modis. Nam vno modo dicitur mare, huius vitæ amaritudo: & super illud mare Beata Virgo habet virtutem, scilicet, quia eius pietas ostenditur super illos, qui sunt in tribulationis amaritudine positi. Nam venti, & mare obediunt ei. Venti sunt aduersitates exteriores: mare sunt interiores amaritudines, vel venti sunt violentię tentationum: mare perturbatio tribulationum.

Maurus in Cic. lib.

Matt. 8.

Secundo modo, mare vocatur peccatorum inquietudo. Isa. Impij quasi mare feruens, quòd quiescere non potest: sed quando ista luna oritur peccatoribus, eos luce suæ misericordię illustrādo: tunc crescit ex parte Orientis, & decrescit ex parte Occidentis: quia scilicet eius auxilio oritur, & crescit in ipsis peccatoribus lux gratiæ, & aqua misericordiæ: & deficit casus culpæ. Sed econtra, si ista luna occideret peccatoribus, scilicet vt eis per suam gratiam nō adesset, tunc cresceret ex parte occidentis, &

Isa. 57.

tis,& deficeret ex parte Orientis, ideſt, deficeret lux gratię, & creſceret caſus culpæ.

Tertio vocatur mare, mundi viciſsitudo,ſiue mutabilitas.Sicut autē oſtenſum eſt, mare virtute lunæ habet quadruplicem mutabilitatem. Vna eſt repletionis, & illa eſt in nouilunio. Secunda diminutionis, & illa eſt vſque ad ſeptimum Lunæ, Tertia augmentationis per alios ſeptem dies, ſiue ſex. Quarta iteratæ repletionis: & hæc in plenilunio.Similiter virtute,& auxilio beatæ Virginis peccatores in mundo exiſtentes replentur aqua pęnitentiæ, & decreſcit in eis mare culpæ, & augetur profectus gratiæ, & tandem peruenitur ad plenitudinem gloriæ.

Quinto, quia Luna eſt menſura temporis: quia ſecundum motum Lunę accipiuntur anni lunares, qui apud Iu-
Ecc.43. dęos obſeruabantur: vnde Eccleſiaſtic. Luna in omnibus in tempore ſuo,oſtenſio temporis,& ſignum æui.Et continet annus lunaris cccliiij.dies: vnde patet, quòd annos ſolaris ſuperat lunarem in xj.diebus, vnde Hebrei, & Arabes annum ſeruant minorem, quàm ſit noſter xj. diebus præter quadrantem vnius diei.

Item ſecundùm lunam diſtinguuntur menſes lunares; vnde menſis dicitur a menſe, quod eſt luna,eo, quòd Hebræi ex curſu lunæ menſes vocabant.Et accipitur menſis lunaris apud Iudęos, & Arabes ſecundum curſum lunæ in toto Zodiaco, donec ſolem attingat: quod facit in xxix. diebus cum dimidio, vt Aſtrologi dicunt. Dies autem lunares ſecundum Arabes incipiunt de ſero ab occaſu Solis,eo, quòd ortus Lunæ fit tē pore occaſus Solis:& ſic (ſecundū eos) nox præcedit diem. Sed Græci, & Romani, & aliæ gentes, quæ non vtuntur in menſibus ſuis viſione nouę lunę,computant diem ab ortu Solis cum nocte vſque ad ortum ſequentis diei: & ſic (ſecundum eos) dies præcedit noctem
Alfrag. differ.1 vt dicit Alfraganus. Patet ergo, quòd Luna habet dies, menſes,& annos: ſed tamen mēſes,& annos habet breuiores. Quia ſcilicet Beata Virgo habet plenitudinem gratiarum,& virtutum,& donorum,ſicut & Chriſtus,qui Soli aſsimilatur: tamen in minori gradu,licet ex-
Eccl.33 celſerit omnes alios Sanctos. Eccleſiaſt.

Quare dies diem ſuperat, & annus annum.

Sexto, Beata Virgo aſsimilatur Lunæ:quia Luna eſt æmulatrix Solis.Nam aliquando ipſi Soli eſt ante: aliquando ſuper,aliquando ſubter. Vnde luna aut eſt cum Sole in coniunctione quando aſcendit: aut a latere, vt quando a ſole recedit, vel quando ad Solem reuertitur: aut in plena oppoſitione, quando ſcilicet totaliter ſoli opponitur. Sic beata virgo ante Chriſtum; qui etiam eſt Sol iuſtitiæ: fuit quantum ad ætatem carnis, ſicut mater ante filium: & hoc quantum ad humanitatem; quia quantum ad diuinitatem Chriſtus fuit ante Io.1. eam ſecundùm illud, Poſt me venturus eſt: qui ante me factus eſt.

Item fuit poſt Chriſtum quantum ad mortem: quia Chriſtus ante eam mortuus fuit.Nam (vt quidam dicunt) ſuperuixit filio vndecim annis.Erat enim vt dicunt quando Chriſtum concepit decem, & quatuor annorum, & manſit cum eo annis.xxxiij. & poſt mortem Chriſti ſuperuixit vndecim annis, & ſecundum hoc quando obijt erat annorum quinquaginta octo.

Item ipſa fuit ſuper Chriſtū materna auctoritate,cui Chriſtus in pueritia humiliter ſe ſubiecit, & reuerenter obediuit, (ſecundum illud Luc.) Deſcendit Luc.2. cum eis, & venit Nazareth, ſcilicet cum Virgine, & Ioſeph: & erat ſubditus illis.

Item ipſa fuit ſub Chriſto non ſolum dignitate: ſed etiam ſitus localitate cū eſſet in cruce ſuſpenſus. Tunc enim ipſa ſtetit inferius ſub eo iuxta crucem. Ioan.Sed notandum, quòd quando Lu- Ioã.19. na eſt ſub Sole ita,quòd recta diametro inter nos,& Solem ſit interpoſita, ſolet eſſe Eclipſis,id eſt,defectus ſolis cōcauſatiuè. Et hoc fuit in paſsione Chriſti, quia Beata Mater ſub ipſo mærens ſtetit:& tunc ipſa Eclipſis ſolis,id eſt,mortis Chriſti pro tanto cauſatiua fuit, inquantum naturam qua pati,& mori poſſet,ex ipſa Chriſtus aſſumpſit. Sed notandum, quòd Eclypſis Solis accidere non poteſt ſecundum naturam, niſi in coniunctione Solis,& Lunę, quando de nouo accenditur; & dum ipſa coniunctio in linea Eclyptica celebratur; & hoc eſt ſemper quando Sol eſt in capite Draconis, & Luna in cauda, vel econ-

Albu. libr. de mo. pla. uerso. Vnde dicit Albumasar. Si luna inter nos & solem obuiat, defectum radiorum nobis facit in capite uel cauda draconis. Quid autem sit caput & cauda draconis, dicetur in capitulo lxij. Et similiter beata virgo dupliciter ipsum solem Christum quodammodo obscurauit. Primo quando ipsum concepit, & carne uestiuit: tunc enim minoratus est paulo minus ab angelis: quia exinaniuit seipsum, formam serui acci-
Phil. 2. piẽs. Vnde hoc fuit quasi in capite draconis, idest in muliere uel humana carne, quæ fuit caput idest principium peccati.

Item in cauda, idest in morte Christi vbi fuit quodãmodo finis peccati: vbi draco infernalis suum dominium perdidit & terminauit.

Nota etiam, ꝙ quando luna est sub sole, quamuis lumẽ perdat ex parte terræ: non tamen perdit ex parte cœli: vnde quãdo luna ipsi soli coniungitur, nihil omnino luminis ad terram dirigitur. Sed tamen ex parte cœli in plena illuminatione permanet & insistit. Et ita similiter beata uirgo, quanuis in passione uideretur ex parte corporis eclypsata & obscurata per tristitiæ immensibilitatem: tamen ex parte animæ semper fulgorem tenuit per fidei firmitatem. Vnde licet alia luminaria mũdi. s. Apostoli fuerunt eclypsata tunc fidem perdendo, ipsa tamen semper luxit, fidei lumen seruando.

Item ista nostra luna tũc fuit in coniunctione cum sole, quando innixa super dilectũ suum ad cœlũ assumpta fuit.

Itẽ Christi solis a latere stetit: quia in cœlo iuxta thronum filii locatus est thronus matris sicut legitur in figura
3. Reg. 2. de matre Salomonis. Fuit autem opposita soli in annunciatione, quia tũc quã to sol. i. Deus uel angelus annuncians
Luc. 1. plus ipsam commendabat & magnificabat dicens, Aue gratia plena, tanto ipsa econuerso se humiliauit dicens, Ecce ancilla. Vnde quia humilitatem Deus ancillę suæ respexit: ideo eam suo lumine repleuit, sicut luna impletur lumine, quando est soli opposita.

Septimo, beata uirgo assimilatur lunæ, quia luna est immutatrix aeris & me
Hippo. in pro- diante aere maxime immutat corpora humana: unde Hipp. de luna loquẽs ait. Est quoddam cœleste sidus in quo oportet medicum prouidere, cuius prouidentia est mirabilis & stupenda. & Gale- Galen. in com. de die. cret. nus dicit, Rem certam quę non fallit intendat medicus, quam docuerunt astrologi Aegyptiorum quòd per cõiunctionem corporis lunaris cum stellis fortuitis fiunt ægritudines terminabiles ad bonum. Cum contrarijs verò contrariæ, scilicet ad malum. & ideo cautus & perfectus medicus (secundùm doctrinam Hippocratis) aspicere debet primam lunam & quando est plena lumine: quia tunc crescunt humores in omnibus, vt dictum est. Quando ergo in febres aliquis cadit, multum necesse est videre vtrum luna tunc exeat de coniunctione. Tunc enim crescit infirmitas quousque veniat ad oppositionis gradum, scilicet in plenilunio; & tunc si fuerit cum malo planeta aut in malo signo, & aspexerit dominum domus mortis, quæ est signum occultum, scilicet scorpionis, vel si aspexerit mortem quæ dr̃ domus signi scorpionis, tunc de morte timendũ est. Si verò fuerit cũ bono planeta & ĩ bona domo siue signo & aspexerit dominum domus vitæ, s. Mercurium & Venerem quæ est domus Arietis siue primi signi, tunc de vita sperandum est; & sic de aliis vt patet in libro Hippocratis quem dicitur composuisse de vitijs infirmitatis secũdùm lunam. Sicut ergo luna habet dominiũ super infirmitates corporales; sic etiam domina nostra habet dominium super morbos tam corporales, quàm spirituales; vt faciat eos esse ad vitam vel ad mortem secundùm hominum merita & deuotionem ad ipsam. Nam eam reuerentes, vitali aspectu aspicit & curat. Ipsam verò blasphemantes vel cõtemnentes (nisi per pœnitentiam redeant) mortali aspectu aspicit & necat.

Item beata virgo vocatur ab ecclesia stella maris, ex eo, quòd illa cœlestis quæ dicitur stella maris est primo quo ad situm altissima. Similiter virgo beata altissima est per gloriæ dignitatem, scilicet super omnes choros sanctorum & angelorum iuxta filium in gloria sublimata. Eccles. Ego in altissimis habito. Eccl. 24

Item illa stella est quo ad motum velocissima. Licet enim stella maris quæ vulgo dicitur Tramontana, à loco suo moueri non videatur; tamen in sphærę

suæ circulo circulariter circumuolui-tur;sed quia circulum habet breuissimũ quasi non moueri videtur.Sic beata virgo Maria quãuis in statu gratiæ immobiliter permanserit & ab ipso per motũ alicuius criminis nunquam recesserit: motu tamen dilectionis diuinæ velocissimè cucurrit Dicit.n.Bernardus,ꝙ qui amatur vehementius, currit velocius & peruenit citius. Ipsa præ omnibus sanctis plenius & feruentius dilexit. Vnde ipsa dicitur mater pulchræ dilectionis. Fuit autẽ amor suus per modum circulationis: quia motus circularis est ab eodẽ in idem: quia ipsa Deũ sic diligebat,ꝙ omnia alia nõ nisi propter ipsum amabat:& sic ois amor eius à Deo incipiebat,& in Deũ redibat.Ecc.Girum cęli.i.cęlestis amoris circuiui sola. Et dicit sola,q̃a nullius sancti amor fuit ita in Deũ totaliter directus sicut beatæ uirginis.Vnde & breuissimũ circulũ habebat,quia post contemplationẽ,oĩa,quæ occurrebant statim referebat in Deum. Ideo dicit Aug.de ipsa.Vnũ scimus pro certo,ꝙ omnis Mariæ vita & actio intẽta fuit semp in dño. Itẽ huiusmodi stella quo ad aspectũ nostrum est minima quamuis in se sit valde magna.Similiter beata virgo exterius exhibuit se minimã ꝑ humilitatẽ,quãuis esset valde magna ꝑ sanctitatẽ: vnde dixit,Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce.n.ex hoc beatã me dicent omnes generationes.Itẽ stella illa est quo ad effectũ vtilissima,propterea ꝙ ipsa est nauigantiũ directiua, & ideo uocatur stella maris. Nã ꝑꝑ situs sui immobilitatẽ homines ad ipsam aspicientes maximè certificat; sic beata Virgo nauigãtes per maremũdi dirigit: quibus.s.lucẽ suæ misericordiæ nunquam subtrahit vel abscondit: vnde illa stella vocatur polus,quia sem ꝑ nobis pollet, & nũquã occidit: sed sẽ per super nos existit:vnde polus a pollendo est dictũ, quia continuè mundo pollet.

Ber.

Eccl.24

Aug In quod.-dã ser.

Luc. 1.

Item ista stella est ratione sui situs medij totius cœli ostensiua. Medium autem cœli est filius Dei,qui mediator est Dei & hominum: hunc nobis ista stella ostendit, quia eum nobis uisibilem genuit. Ad hanc etiam stellam astrologi potissimè recurrunt,quia per eius situm discernuntur termini & situs aliorum syderum & cœlestium circulorum. Sic sancti qui sunt veri astrologi, cœlestia contemplantes, potissimè ad eam recurrunt & attendunt: quia situs syderum,idest mansiones beatorum quas habent in cœlo, & termini cœlestium circulorum, idest perfectiones angelorum per ipsam discernuntur tanquam per ipsorum omnium dominam & reginam,& per ipsam etiã tanquam per cęli portam omnes qui saluantur,in luc introducuntur.

Item illa stella per gyrum arcturi sibi ꝓpinqui ab aliis stellis est distincta: a cuius vicinitate polus articus est vocata(vt dicit Beda) Arcturus enim est septem stellarum cursus quæ istam stellã circueunt facientes ei quasi circulum & coronam, Quia.s.beata virgo omnium sanctorũ coronis qui ad septem gradus pertinent,coronatur & decoratur. Nam primus gradus est angelorum,secundus est patriarcharum,tertius est prophetarum, quartus apostolorum,quintus martyrum, sextus cõfessorum,septimus virginum.Notandum etiam quòd ista stella siue polus est axis cœli ex vna parte receptiua siue terminatiua:Axis.n.vocatur linea quædam imaginata quæ ab illo polo antartico vsque ad istum polũ articum recto diametro sicut linea a pũcto vsque ad punctum esset tracta. Axis ergo iste fuit dolor passionis Christi qui ab vno polo, scilicet a filio cruci affixo vsque ad alium,scilicet vsque ad cor ipsius matris immobile a fide & gratia, pertransijt sicut ei Simeon prædixerat, Luc. Tuam ipsius animam pertransibit gladius, idest. dolor passionis Christi. Luc.2.

Itẽ beata Maria assimilatur luci propter vij.

Primò quia lux tenebras pellit, Ioa. Lux in tenebris lucet,s.tenebras expellendo,Damasc. Aufer lucem, & omnia in tenebris,omnia incognita remanebunt. Sic beata virgo dum verum lumen mundo effudit, cecitatis & infidelitatis tenebras effugauit. Vnde Maria interpretatur Illuminatrix,Ipsa etiã est illa lux de qua dicitur. Lux auroræ oriente Sole mane absque nubibus rutilat. Ipsa nanque peccatores purgat a tenebris peccatorum lumine gratiæ suę. Et ideo dicitur lux auroræ, quia expellit tenebras culpæ, & introducit lucem gratiæ. Ipsa frigidos accen-

Io.2.

Dama.

2. Reg. 23.

dit calore charitatis suæ; & ideo assimilatur luci Solis Orientis, quia lux Solis calefacit. Item ipsa æstum concupiscentiæ refrigerat, & a nubibus carnalium passionũ animas serenat. Et ideo assimilatur luci matutinæ, quæ est cum refrigerio, & luci etiam serenæ, scilicet quæ est absque nubibus.

Secundo lux mœrores dissoluit. Et hoc est inquantum habet aspectum lætificatiuum: dulce enim est lumen, & delectabile oculis videre solem, vt dicitur Ecclesiast. Hoc autem competit Beatæ Virgini, quæ scilicet est mœrentium consolatrix. Nam spirituales consolationes, & gaudia deuotis sibi mentibus frequenter infundit: Hester. Noua lux oriri visa est, gaudium, & honor, & tripudium. Est enim gaudiosa incipientibus, quibus spirituales cõsolationes impendit: honorabilis proficientibus, quos ab omnibus impugnationibus protegit: tripudiosa est peruenientibus, quos in cæleste gaudium introducit. Eccl.11 Hest.8.

Tertio, quia lux insidias prodit. Nã latebras illustrat, & patefacit in quibus insidiæ absconduntur. Sic Beata Virgo insidias diaboli deuotis suis patefacit ne ab ipsis decipiantur. Et ideo diabolus istam lucem multum timet, Ioann. Non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Ioan.3.

Quarto, quia lux securitatem parit; vnde homines, qui de nocte pauescunt, in die securi vadunt; & hoc est, quia non timent offendiculum. Ioan. Qui ambulat in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt. Non enim timent, qui in die vadunt, aut pedis offendiculum aut hostis latentis incursum, vel fantasmatis terrentis aspectum. Sic qui Beatam Mariam sequuntur, & ei per deuotionem adhærent, illuminantur, & proteguntur ab ea, vt neque peccando cadant, nec eos dæmones fallant, nec ipsos fantasmata terreant. Roma. Induamur arma lucis sic, vt in die honeste ambulemus. Arma lucis, sunt exempla beatæ Virginis, quæ quicunque indutus fuerit, eam scilicet sequendo, tutus erit ab omnibus prædictis. Ioan.11 Rom.13

Quinto, quia lux visum pascit, & hoc propter suam pulchritudinem, in cuius aspectu anima delectatur. Prouerb. Lux oculorum lætificat animam; sic spiritualis pulchritudo Beatæ Virginis considerata visum animæ lætificat, & pascit, Ecclesiast. Pulchritudine enim decoris eius admirabitur oculus. Siquidem candor eius admirabilis fuit tam in interiori puritate, quàm in exteriori virginitate. Sap. Candor est lucis æternæ, scilicet quantum ad puritatem mentis: & speculum sine macula, quantum ad honestatem carnis. In hoc speculo quilibet poterat securè respicere: quia tanta erat lux honestatis, quæ emicabat in facie Virginis, quòd (vt dicit Hieronimus) quicunque respiciebat in faciem Virginis huius, omnis turpis tentatio extinguebatur in eo. Iob. Lux vultus mei non cadebat in terram. Pro.15. Eccl.43 Sap.7. Hier. Iob.29.

Sexto, quia lux cælestium corporum virtutes ad nos vehit, vnde (secundùm Auicennam) lux est vehiculum virtutum cælestium, quia scilicet cælestia luminaria mediante luce agunt, & mouet ista inferiora. Sed sciendum secundùm quosdam, quòd lux habet causare effectus naturales, inquãtum motus sibi adiungitur; non quòd in motu sit virtus causatiua principaliter effectuum naturalium, sicut est in luce; sed quia per motum determinatur virtus Solis, inquantum corpus agit in corpus per contactum, & concretionem aeris moti. Et ideo cessante motu, quod erit in fine mundi, lux non causabit effectus naturales; sed solum intentionales dando esse coloribus, & se diffundendo in medio absque eo, quòd causet aliquem effectum naturalem. Habet enim corpus cæleste inquantum corpus, quod agat per motum: hoc enim est proprium corporis, vt motum moueat. Et ex hac parte habet, vt moueat ad transmutationem naturæ. Sed hoc per lucem habet vlterius, quòd solum causet esse spirituale inquantum attingit ad ordinem substantiarum separatarum, & participat aliquid de modo ipsarum: vnde si motus auferatur, lux habebit solum se multiplicare in medio, & causare effectus spirituales in corporibus, & ex parte hac habet lux aliquam similitudinem cum forma intentionali; maximè cum fiat in medio, & tollatur ad præsentiam & absentiam luminaris, propter quod non habet esse fixum, & ratum sicut forma naturalis; vnde ratione debilis esse quod lux habet in medio, & ratione effectus intentionalis quem solùm Auic.

causabit

transibit motu cessante, posset forte
aliquo modo tolerari dictum eorũ, qui
dicũt, quòd lux habet in medio esse in-
tentionale. Sicut ergo mediante lucę
deuenit ad inferiora virtus cęli, ita me
diante Virgine deuenit ad nos virtus
Dei idest filius Dei, de quo dixit ange-
lus Virgini: Virtus Altissimi obumbra
bit tibi: sed hoc factum non est nisi ad-
dito motu fidei, scilicet per Virginis
consensum dicentis, Ecce ancilla Domi
ni &c. Mediante etiam ista luce cœle-
stis gratia nobis infunditur, & deue-
niunt ad nos diuinę miserationes. Vn-
Eccl.26 de Eccle. Miserere nostri Deus omniũ,
& ostende nobis lucem miserationum
tuarum.

Septimo, quia lux diuersas res gi-
Dio. 4. gnit. Dicit enim Dyonisius, quòd lux
c.de di. omnibus corporibus generationẽ con
no. fert. Sic Beata Virgo genuit illum, qui
multos filios adduxit secum in gloriã,
quos non contemnit vocare fratres, vt
Heb.2. dicit Apostolus Hebr.2. Omnes autem,
qui Christi fratres sunt, possunt dici fi-
lij spirituales Beatę Virginis, quæ ma-
ter Christi est naturalis. Vnde ipsa di-
Eccl.24 cit, A generationibus meis implemini.
Et ideo omnes Christiani sunt filij hu-
ius lucis, Ioan. Credite in lucem, vt filij
Ioan.12 lucis sit.

Item Maria Mater Domini assimila-
tur auroræ, propter quatuor.

Primo, quia est noctis ac diei media-
tiua: est enim terminus noctis, & initiũ
diei. & ideo aliquid habet de obscuri-
tate, & aliquid de claritate. Et talis fuit
Beata Virgo in vtero matris: quia e-
nim in ipsa terminari debebat nox cul
pę, & initiari dies gratiæ, secundùm il-
Ro.13. lud Rom. Nox præcessit, dies autem ap
propinquabit. Ideo ipsa tanquàm vera
aurora in ipso suo principio aliquid te
nuit de nocte culpę: quia fuit in origi-
nali peccato concepta. & aliquid de
die gratiæ: quia fuit in vtero sanctifi-
cata, & per gratiam sanctificationis ab
Iob.3. ipso peccato purgata. Vnde Iob dicitur
de die originalis peccati, qui incepit
quando aperti sunt oculi Adam & Euę.
Obtenebrentur stellæ caligine eius, ex-
pectet lucem, & non videat, nec ortum
surgentis aurorę. Stellæ enim .i. sancti il
lo die sunt obtenebrati, quia fuerunt
cum originali peccato concepti, & cum
originali nati. Sed ista dies culpæ non
vidit lucem, id est, Christum; quia nec
in suo conceptu, nec in ortu originale
habuit peccatum: ideo dicit expectet lu
cem, & non videat. Auroram autem, id
est, Beatam Virginem non vidit, scili-
cet quantùm ad ortum, quia non est na
ta cum originali, licet viderit quantum
ad conceptum. Et ideo signanter dixit
nec ortum surgentis aurore.

Secundo, quia aurora est latronũ ex-
pulsiua. Nam latrones, qui de nocte in
tenebris exeunt, aurora, id est, aduenien
te die fugiunt, & se abscondunt, Iob. Si Iob.24
subito apparuerit aurora arbitrantur
vmbram mortis. Ita dęmones tãquàm
insani, & exteriti fugiunt, cùm nostram
auroram, id est, Virginem gloriosam in
corde alicuius per deuotionem fulgere
cognoscunt.

Tertio, quia aurora est roris infusi-
ua: vnde dicitur aurora quasi aura ro-
rans. Ita Beata Virgo Maria diuinę gra
tię rorem nobis abundanter infundit.
Quod significatum est in lucta Iacob Gen.32
cum angelo. Nam cum ei dixisset ange-
lus Dimitte me, quia aurora est: Respõ
dit, Non te dimittam, nisi benedixeris
mihi. & postea sequitur: quia benedi-
xit ei in eodem loco. Hæc enim est be-
nedictio de qua dicitur: In rore cœli Gen.27
desuper erit benedictio tua. Et hic est
ros supernæ gratiæ, quem nobis hæc au
rora infundit. Et istę ros aurorę est de-
coratiuus, & refrigeratiuus, & dulcora-
tiuus. Decoratiuus, quia dicitur, quòd
conchæ marinę (vt supra tactum est)
in aurora se aperiunt, & rorem susci-
pientes Margaritas concipiunt, quę sci-
licet in ornamentis ponuntur. Et sic ani
mę deuotæ, dum se isti auroræ, idest Bea
tæ Virgini per affectum deuotionis ape
riunt, rorem gratię supernæ suscipiunt,
per quam Margaritas candidas, idest,
affectiones purissimas concipiunt, quæ
sunt animę ornamenta. Et ideo isti au-
roræ dicitur: Ros lucis ros tuus, idest
affectiones tu generas lucidas, & mũdas.

Item iste ros auroræ est dulcorati-
uus. Exod. dicitur, quòd in aurora col- Exo.16.
ligebatur manna: manna quidem est in-
ternæ dulcedinis gratia, quam his, qui
tribulato sunt corde, infundit hęc au-
rora.

Item iste ros est refrigeratiuus scili-
cet ardoris feruentis concupiscentię,
secundùm illud Ecclesiast. Ros obuians Eccl.43

ardor

ardori venienti humilem efficit eum: & ideo aurora est caloris temperatiua.

Quarto, quia aurora est lucis à sole impetratiua. Vnde dicitur: Lux auroræ oriente sole mane absque nubibus rutilat. Sic ista aurora scilicet virgo beata impetrat lumen diuinę cognitionis & inspirationis. Nota quòd ista lux auroræ quæ est mane oriente sole, multa bona operatur. Est enim infirmorum confortatiua: auium lætificatiua, florum de nocte clausorum apertiua, herbarum de nocte depressarum erectiua. Quæ omnia hæc iam prædicta facit in nobis beata virgo Maria. Est enim ipsa aurora quæ debiles confortat: si quidem infirmi confortantur in aurora, ex eo quòd sanguis in aurora dominatur & ideo somnus dulcior est in aurora. — 2. Reg. 23.

Item quia tunc virtutes animales corroborantur. Vnde secundum medicos, melius se habent infirmi: & ideo dicitur aurora quasi aurea hora, idest optima. Ita similiter per beatam virginem infirmi spiritualiter recipiunt sanitatem: vires animæ recipiunt vigorem, sanguis dulcedinis & deuotionis recipit augmentationem.

Item in aurora aues lętificantur: & ideo ad cantandum excitantur: vnde dicitur aurora quasi auium hora, quia scilicet beata virgo est quæ deuotos excitat ad Dei laudem. Ipsa enim est quæ flores clausos, idest mentes humilium aperit ad bene operandum, vt odorem boni exempli vndique circunfundant. Ipsa etiam est quæ depressos per merorem erigit per spem & consolationem.

Item beata Maria assimilatur nubi propter septem.

Primo, quia nubes est omnium impressionum cælestium de facili susceptiua. Quia scilicet domina nostra receptaculum fuit omnium cælestium gratiarum. Nam cęteris sanctis per partes; Mariæ autem totam se infudit gratię plenitudo, sicut Hieronimus dicit: vnde angelus dicit ei: Aue gratia plena: & ideo præceteris sanctis extitit gloriosa. Exodi. Gloria domini apparuit in nube. — Hiero. Luc. 1. Exo. 16

Secundo, quia nubes est sua leuitate sursum ascensiua: quia scilicet virgo beata contemnens terrena, semper erat ad cęlestia eleuata. Isa. Ascendet dominus super nubem leuem, idest virginem à terreno amore alleuiatam & cęlesti calore subtiliatã: & ĩgredietur Aegyptum idest mundum. — Isa. 19.

Tertio, quia nubes est solaris radij incorporatiua. sed tamen radius qui in ipsa nube incorporatur ipsam penetrans non eam scindit, nec ipsa nubes diuiditur. Ita ipsa domina nostra filium Dei in se recepit & carne vestiuit & sine sui corruptione etiam mundo peperit. Ezech. Solem nube tegam. Act. Nubes suscepit eum. — Ezech. 32. Acto. 1.

Quarto, quia est caloris mitigatiua & vmbratiua, quia scilicet virgo Maria est omnium malorum nostrorum mitigatiua. Psal. Expandit nubem in protectionem eorum. Mat. Nubes lucida obumbrauit eos. — Ps. 104. mat. 18.

Quinto, quia nubes est laborantium recreatiua, & siti ęstuantium refrigeratiua, quia scilicet domina nostra est omnis nostri laboris consolatiua & refrigeratiua. Ecclesi. Speciosa misericordia domini in tempore tribulationis quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis; ipsa enim est regina misericordię. — Eccl. 35

Sexto, quia nubes resoluta in pluuiã est terræ fęcundatiua ac seminum nutritiua, impinguatiua, augmentatiua, & multiplicatiua, quia scilicet domina nostra per impetrationem gratię terram animę nostrę fecundat, bonas affectiones in nobis nutrit & impinguat, & opera nostra augmentat & multiplicat. Ysa. Nubes roris in die messis. Nam ipsa in fundendo diuinę gratię rorem, facit nos multiplicare bonorum operum messem.

Septimo, quia nubes est amaritudinis in dulcedinem mutatiua. Nam ex marinis aquis generata in altum tamen sublimata & contra solem suspensam solis beneficio amaritudine deposita sit in dulcedinem tota conuersa. Ita etiam domina nostra licèt amara (vt dictum est) fuerit in originali peccato generata; tamen à Spiritusancto sanctificata, & à sole iustitiæ grauidata, facta est prædulcissima & mater pia. Reg. Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari &c. Et dicitur beata virgo nubecula parua, quan — 3. Reg. 18.

titate humilitatis, leuitate sanctitatis, quia scilicet ab omni peccato immunis, & subtilitate paupertatis.

Item beata Maria assimilatur mari; Primo quia mare continet amaritudinis poculum, idest, aquam amaram, cuius amaritudinis causa est (secundum Aristo. 2. met. Philosophum) Quia in mari sunt duo vapores scilicet humidus & siccus, siue subtilis & grossus: per calorem ergo solis & motum à mari resoluitur pars subtilior & remanet grossior, quæ nimirum calefacta fit salsa & adusta efficitur amara. Et ita in beata Maria fuerunt duo vapores, idest amores, scilicet ad filium: vnus naturalis ad illius humanitatem qui erat vt vapor grossior: alius spiritualis ad illius diuinitatem. Et secundum hoc habebat de ipso duas consolationes. Vnam secundum sensualitatem quę erat vt pars grossior. Aliam secundum rationem quæ erat vt pars subtilior. In passione autē filij sui propter calorem solis idest propter feruorem pœnarum & dolorum Christi & motum mortis eius, exhalauit pars subtilior, idest remissa est in ea consolatio rationis: & abūdauit vapor grossior, idest affectio naturalis, ꝑp quā intantū calefacta & adusta est dolore, ꝙ tota facta est amara. Vnde Maria interpretatur amarū mare, Iob. 40 Iob. Feruescere faciet sicut ollam profundum maris, i. cor Virginis, quòd quātum feruebat amore, vrebatur dolore. Et ideo ipsa ad modū ollę bullientis extra effundit aquam lachrymarū, Ruth. 1 Ruth. Vocate me Mariā, hoc est amaram: quia amaritudine repleuit me Omnipotens.

Secundo, mare est fluminū hospitiū: nā oia flumina intrant mare, vt dicitur Eccle. 1. Eccle. Et ita omnia dona spiritualia & omnium gratiarum charismata influxerunt Eccl. 24 in beatam Mariam Eccl. In me gratia omnis vitę &c.

Tertio, quia mare est omniū aquarū principium. Nam mare est sui diffusiū, vnde tam fluminibus quàm fontibus (secundum Hiero.) est aquę ministratiuum. Hoc etiam probat Seneca scilicet Sem. li. 9. natu. quæst. ꝙ mare est principiū oium fluminū, & fontiū. Sed Arist. & Auic. & Algazel & cōiter peripatetici volūt ꝙ fontiū & fluminū, pluuia sit causa. Et huic sententię videtur attestari ꝙ crescente pluuia vt in hyeme crescunt flumina: & econtra rio in æstate contingit. Sed positio prima magis videtur cōuenire Scripturæ. Eccl. Ad locum vnde exeunt flumina Eccle. 1 reuertuntur. Potest tamen dici quòd quantum ad continuationem attractionis aquæ ad aliquam vastam voraginem quæ est principiū fluminis, veritus videtur dictum Senecæ. scilicet, ꝙ mare sit principium: eo quòd pluuia non videtur sufficere posse ad indeficientem exitum fluminis alicuius. sed quantum ad facilitatē attractionis & cōgregationis aquę verius est secundum: eo ꝙ terra spongiosior est in loco descensus pluuiæ quā alibi in profundo, & ideo magis attractiua est: & aqua pluuialis subtilior est ab alto cadens, ideo penetrat cū inuenit poros terræ, ad hoc aptos: & ita vtraque sententia de facili sustinetur. Sed licet terra attrahat ab vtroque scilicet, à pluuia & à mari: quia ex omni parte attrahit: tamen inde videtur copiosius attrahere: vnde continuè attrahit, scilicet à mari pręcipue, cum aqua pluuialis eo ꝙ pauca sit & raro cadēs nec tota nec semper perueat ad locum vnde flumen oritur. Et hiuusmodi congregatio aquę non fit solum ex attractione ad vnum locum, sed ex concursu plurium venarum siue per naturam siue per artē quomodo aggregantur venę artificialiter cum putei fodiunt. Et sic patet, ꝙ aqua fluminum & fontium & est à nubibus per pluuiam & est à mari per attractionem cōtinuam, scilicet magis continuè & abunde à mari. Vnde etiam Aristo. dicit quòd mare Oceanum est continue Aristo. met. principium omnium fluminum Ita similiter quamuis à nubibus quę sunt in aere, idest à sanctis qui sunt in cęlo, & fluminibus & fontibus qui sunt in terra. i. viris & mulieribus eos orantibus in ecclesia infundāt idest impetretur à Deo frequenter gratię pluuia tamen à mari plenissimo, idest à beata virgine magis continuè, & abunde attrahitur aqua gratię. Ipsa enim (vt dicit Ber. Bernard.) sinum pietatis suę omnibus aperit vt de plenitudine eius accipiant vniuersi; vnde gratię aliorum sanctorum minimè sunt respectu gratiarum eius. Ecclesiastic. Quasi guttę a- Eccl. 18 quę maris deputati sunt. Quarto quia mare est in necessitatibus refugium. Ita beata virgo est refugium miserorum in tribulatione positorum, vnde

ipsa

ipsa est spes omnium miserorum in terra habitantium. Psal. Spes omnium finium terræ,& in mari. Psal.64

Quinto, quia mare est itineris compendium. Ita similiter siue ad statum gratiæ,siue ad portum gloriæ, Beatæ Virginis auxilio citius peruenitur. Psa. In mari via tua. Psal.76

Sexto,quia mare est laboris lucrum. Vnde negociatores ipsum maximè frequentant. Ita qui volunt cęlestis gratię thesauris ditari, ad Beatam Virginem sæpius ire debent, siue ad contemplandum eius exempla, siue ad salutandum, & commendandum eius præconia, siue ad impetrandum & obtinendum eius suffragia. In cuius figuram dicitur Ioan. quòd perrexerunt discipuli eius ad mare. Ioan.6.

Septimo,quia mare est vndarum propulsiuum,& æqualitatis, & tranquillitatis reductiuum:vnde mare vocatur pelagus, quia pellit vndam. Et vocatur etiam ęquor ab æqualitate: quia, & si fluctus eius velut montes eriguntur: sedatis tamen tempestatibus adęquatur, vt dicit Isid. Ita Beata Maria a sibi deuotis & amicis vndas tentationum repellit,& fluctus, idest furores persequentium,& tempestates,id est, impetus aduersantium ad æqualitatem pacis,& trãquillitatem reducit. Quod figuratum est Ionæ,vbi dicitur,quòd tulerunt Ionam,& miserunt in mari, & stetit mare à feruore suo:per Ionam intellige orationem puram,& deuotam,quæ tunc in mare mittitur, quando Beatæ virgini porrigitur: & tunc mare, id est, mundus sæuiens cessat à feruore suo, id est, persecutionis furore. Isid. Ion.1.

Item Beata Maria assimilatur terræ propter xiij. Nam terra (secundum Basilium) est corpus infimum, orbis medium, cęli centrum, elementum maximè corpulentum; mundi fundamentũ; naturaliter frigidum & siccum, quantitate minimum,qualitate obscurum, figura sphęricum æquę glutino mansiuum secundum se totum quietum; licet in partibus suscipiat sæpe motum, omnium viuentium receptaculum; & pedum Dei scabellum. Primo igitur Beata virgo assimilatur terræ; quia terra est corpus infimum, scilicet inter quatuor elementa secundùm ordinem naturalem elementorum; sicut cęlum est supremum in ordine corporum. Prou. Cęlum sursum,& terra deorsum. Ita beata virgo fuit infima omnium sanctorũ per sui reputationem. Vnde,& appellauit se vilissimo & infimo nomine fęminarum, scilicet ancillam. Ecce,inquit, ancilla,&c. Basi. Pro.25 Lucę.1.

Secundo,quia terra est orbis mediũ; quia scilicet Beata virgo est media, id est mediatrix nostra per reconciliationem. Psal. Operatus est salutem in medio terræ. Psal.73

Tertio, quia terrę est cęli centrum. Tale autem centrum cęli habet stabilitatem,& fixionem. Et sic Beata virgo ex dono Dei habuit stabilitatem,& fixionem in gratia & fide. Psal. Firmauit orbem terræ,qui non &c. Psal.92

Quarto,quia terra est elementum maximè corpulentum. Ita Beata virgo fuit corpulentissima per priuilegiationem: quia corpus virgineum possedit in mũdo,corpus diuinum portauit in vtero;& corpus gloriosum possidet in cęlo. Paral. Inuenerunt terram latissimam,quietam,& fertilem. Corpus enim Beatę Virginis fuit terra quieta a passionibus; fertilis per prolis fęcunditatem, latissima per gloriæ immortalitatem. 1.Par.4

Quinto, quia terra est mundi fundamentum, scilicet propter immobilitatem:quia quasi omnia corpora mouentur circa eam, scilicet cęlum, ignis, aer, & aqua, sed ipsa stat sicut fundamẽtum immobile, Ecclesiast. Terra autem in æternum stat. Ita Beata Maria tanquam fidei fundamentum fuit semper stabilis in ea, apostolis ab illa recedentibus tẽpore passionis. Item ipsa stat pro mundo.i.peccatoribus semper assistẽs, & nũquàm eis deficiens. Ecclesiast. Vsque ad futurum sæculum non desinam, id est, vsque post diem iudicij peccatoribus assistere non cessabo. Eccl.1. Eccl.24

Sexto, quia terra est elementum naturaliter frigidum,& siccum. Et ita Beata Maria fuit frigida & sicca per carnis incorruptionem, quia caruit humore luxuriæ, & ardore concupiscentię. Iud. Terram arentem dedisti mihi, Et Deu. Terram quam calcas ferrea est; ferrum enim est frigidum,& siccum. Iud.1. Deu.25

Septimo,quia terra est quantitate minima. Et ita Beata virgo fuit per paupertatis extenuationem minimum habens de mundo. Gene. Crescere me fecit Gen.41

Deus

Hier.4. Deus in terra, aupertatis meę. Hierem. Aspexi terram; & ecce vacua erat.

Octauo, quia terra est qualitate obscura. Ita Beata Virgo obscurata, & turbata est in filij sui passione. Isa. Ecce te- Isa. 60.
nebrę, scilicet afflictionis, & doloris operient terram, id est, beatam Virginem. Et in eodem; Luxit & elanguit terra. Isa. 33.

Nono, terra est figura sphęrica. Et Beata Virgo fuit figurę sphęricę inquantum habuit plenitudinem gratię. Nam sicut figura sphęrica probatur a philosopho esse perfectissima figurarum; & ipsa fuit perfectissima fęminarum. Istud autem quod philosophi vocant sphęram terrę, sacra scriptura vocat orbem terrę. Vnde eadem est figura sphęrica, & orbicularis. De qua in Psal. dicitur, orbem terrę, & plenitudinem eius tu fundasti. Psal.88

Decimo, quia terra est aquę glutino mansiua, Quia scilicet propter humiditatem aquę tenent se adinuicem partes terrę. Et sic Beata Virgo aquę glutino, id est, diuinę gratię dono constans, & firma fuit. Vnde ipsa fuit terra rore cęlestis gratię madens, vt habetur Iudic. Iudic.6.

Vndecimo, quia terra secundum se tota est quieta. Et ita etiam similiter tota quieta fuit Beata Virgo Maria per mentis abstractionem, & a discursibus vacationem. Vnde & ei attribuitur sabbatum, quod est dies quietis, Leui. Sabbatum erit terrę. Leu.25.

Duodecimo, quia terra est omnium viuentium receptaculum. Ita & Beata Maria omnes recipit ad se confugientes; immo ipsa inuitat, dicens, Transite ad me omnes, qui concupiscitis me &c. Et hoc est, quia ipsa est plena misericordię; secundum illud Psal. Misericordia domini plena est terra. & ideo ipsa data est in refugium. Psal. Terram autem dedit filijs hominum. Eccl.14. Psal.32. Ps.113.

Decimotertio, quia terra dicitur pedum Dei scabellũ. Et sic fuit Beata Virgo per filij Dei susceptionem; quasi .n. pedes Dei quibus mediantibus stetit in eius vtero, fuerũt corpus, & aĩa Christi. Vnde Isa. terra scabellum pedũ meorũ. Isa.66.

Item beata Virgo Maria assimilatur monti Synai propter octo. Primo, quia mons ille fuit mons misericordię, & promissionis. Est enim mons Synai in prouincia Madian, cuius pars est Oreb, vbi apparuit Dominus Moysi in rubo cõpatiens afflictionẽ populi sui, & promisit liberare eum a seruitute Aegyptiorum per manum eius, vt habetur Exod. Exo. 3.
Ita Beata virgo Maria tanquam miseri cordię regina, fuit promissa, & pręfigurata in illo eodem rubo in quo Dominus Moysi apparuit, sicut ecclesia dicit, Rubum quem viderat Moyses, &c. Et in alijs prophetijs multis, & expressis. Et in ea implete sunt promissiones factę de liberatione humani generis a seruitute diaboli. Nam in ea descendit filius Dei, & carnem nostram assumpsit pro nostra liberatione. Exo. Descẽdit Dominus super Montem Synai &c. Secundo, Exo.19
quia mons ille fuit mons angelicæ frequentationis. Ibi enim frequenter angelus ex persona Domini apparuit, & locutus est Moysi. Vnde dicitur Act. ꝙ apparuit ei in deserto montis Syna in Act.7.
igne flammę rubi &c. Et dicitur etiam, de Moyse, Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo, qui loquebatur in Monte Syna, & cum patribus nostris, qui accepit uerba dare nobis. Ita simili ter Beata Maria fuit ab Angelo visitata & salutata, & de verbo vitę edocta, sicut patet Luc. Ibid. Luc.1.

Tertio, quia Syna fuit luminis mons, & inflammationis, vt cum apparuit ibi dominus in flamma rubi; Exo. Exo.3.
Et iterum ibid. dicitur, ꝙ mons Synai fumigabat eo, ꝙ descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace. Et hoc factũ est de Beata Virgine, qñ. s. Spiritussanctus in eam superuenit, qui est ignis. i. amor diuinus, & eam æstuanti desiderio fumigare fecit, & mentem totam ipsius illuminauit, & inflammauit Luc. Spiritussanctus superuenier in te &c. Exo.19. Lucę.1.

Quarto, quia fuit mons pluuię, & roris: & sic fuit Virgo Maria in filij Dei conceptione. Ps. Descendet sicut pluuia in vellus &c. Hanc pluuiam siue rorẽ cęlestem meruit Beata Virgo suscipere; quia humillima fuit. Nam a superbis & elatis fugit. Reg. Mõtes gelboe, nec ros nec pluuia veniat super vos. Psal.71 2.Re.1.

Quinto, quia Syna fuit mons diuinę habitationis. Nam secundũ Iosephũ, erat opinio hominũ habitare ibi Deũ, propter quod non pascebant ibi oues, nec pastores cõiter approximare audebant. Ita similiter Beata Virgo fuit habitaculum

Psal.73 bitaculũ Dei Psal. Mons in quo benepla
citum est Deo habitare in eo. Et ite-
Ps.110. rum. Dominus in eis in Syna &c. Sexto
quia fuit mons sapientiæ, & eruditio-
nis. Ibi enim data est populo lex per
Leu.26. manũ Moysi. Leui. Hæc sunt præcepta
atque iudicia & leges quas dedit do-
minus inter se & filios Israel in monte
Synai per manum Moysi. Ita similiter
beata virgo illum mundo peperit qui
est verbum & sapientia patris, qui est
dux & legifer noster per quem reges
regnant & legum conditores iusta de-
cernunt.

Septimo, quia est mõs iustitiæ & cõ
minationis. Nam beatissima virgo
maria sicut sibi deuotis & eam reueren
tibus est salutis refugium, ita & con-
temnentibus & blasphemantibus erit
ad mortis & perditionis iudicium. Vn-
Exo.19. de Exo. dixit Moyses de monte Synai.
Cauete ne ascendatis in montem, nec
tangatis fines illius. Omnis qui tetige-
rit montem, morte morietur.

Octauo, quia erat mons pascuę & re-
Ioseph fectionis. Vnde dicit Iosephus quòd
de bel. est mons excelsus ad pascua ægregius:
iu. quamuis in aliqua parte eius, vt dictum
est, pastores ante Moysem propter reue-
rentiam non auderent pascere oues. Sed
Moyses dum approximauit, rubum arde
re sine combustione vidit, & Deum sibi
loquentem, idest angelum sibi loquen
tem præsentialiter ex persona Dei au-
Exo. 3. diuit, vt habetur Exo. Vnde dicitur ibi
quòd cum minasset gregem ad interio-
ra deserti, venit ad montem Oreb, ap-
paruitque ei dominus in flamma de
medio rubi. Ita beata virgo in assum-
ptione fuit, quando peruenit ad pascua
æternę beatitudinis: ad quæ etiam gre-
gem fidelium ad eam confugientium
exemplo & auxilio iugiter introducit.

Per nonnullas aquarum proprietates, quanta vita præsentis tribulationes a Dei electis æquo animo sufferantur, rite edocetur. Cap. XLVIX.

Miseriæ, & tribulationes pñtis vi
tæ assimilantur aquis, de quibus
Psal.68 in ps. Saluum me fac Deus, quoniam in
trauerunt aquæ vsque ad animam meã.
Istę aquæ sunt transeundæ auxilio .s. di-
Isa. 43. uinæ gratiæ, ipse enim Deus dixit, Cum
transieris per aquas, tecum ero. Sed iste
transitus potest fieri multipliciter. Pri
mo calcando per fidem: sicut de beato
Petro legitur. Item transeundo per for mat. 14
titudinem, quemadmodum legitur
Reg. vbi dicitur Semei cum mille viris 3. Reg
de Beniamin irrumpẽtes Iordanem qđ 29.
fuit per fortitudinem ante regem, idest
Christum transierunt vada miseriarum
præsentium. Item natando, quod fit per
prudentiã. Quicunque enim natare vult
necesse est quòd habeat natandi pruden
tiam, & hoc significatum est Act. vbi mat. 28
dicitur quòd ceturio iussit eos qui pos
sent natare, mittere se in mare. Item na
uigando, quod fit per pęnitentiam: na-
uis enim pęnitẽtia est, Exo. Transeuntes Exo. 14
mare per ratem liberati sunt. Itẽ aquas
diuidendo, quod fit per virgam diuinæ
iustitiæ. Exo. Eleua virgam tuam & ex Exo. 14
tende manum super mare, & diuide il-
lud. Item saltando in baculo diuini ad
iutorii per contemplationem quod si-
gnificatur Gen. vbi dixit Iacob, in bacu Gen. 3.
lo transiui istum: Iacob contemplati-
uus est qui Iordanem miseriarum præ-
sentium debet trãsire apodiando se ba-
culo diuini adiutorii. Item miseria &
tribulationes licèt de se non sint homi
ni gratę vel placitæ; possunt tamen ef
fici faciles & quasi dulces ad sustinen-
dum. Quod patet exemplo aquarum.
Nã de se nullum habet aqua saporem,
acquirit tamen saporem vel per cola-
tionem quam habet in poris terræ, vel
per calorem solis qui dulcedinem fa-
cit in aqua eleuando subtilius eius, &
permiscẽdo humidũ aereum quod pin
guescit & dulcorat: & salsedinem indu
cit comburendo terrestre quod rema-
net. Ex his colliguntur tres modi qui-
bus aquæ tribulationis efficitur animæ
sapida; vnus est per passionis Christi
inspectionem. Hæc enim est colatio
aquæ in poris terræ. Fuit enim corpus
Christi carneum & terrestre sicut cor-
pora nostra: & ideo per poros terræ
vulnera corporis Christi possumus ac-
cipere in quibus tunc aquam nostram
tribulationum colamus: quando nihil
esse quod patimur respectu doloris eius
quem ipse pro nobis pertulit iudica-
mus. Et sic dulce & leue nobis fit si pro
illo parua qui pro nobis maxima per-
tulit patiamur, Hebr. Recogitate eum Heb.12
qui talem sustinuit aduersus semetip-
sum a peccatoribus cõtradictionem, vt
non

non fatigamini animis vestris deficiētes. Gregorius. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeò durū quod non æquo animo toleretur. Gre. in quadā epi.

Secundus modus est per contemplationis eleuationem. Et hæc est caloris solaris in sublime subleuatio & impinguatio. Nam calor solis idest feruor diuini amoris id quod subtilius est hominis, scilicet mentem eleuat ad contemplandum cœlestia, & tunc anima pinguescit aereo humore, scilicet spirituali deuotione quæ ei omnem tribulationem dulcorat. Vnde habetur Exo. quòd dum incalesceret sol liquefaciebat mānna, est enim vt calor solis feruor diuini amoris qui mannam liquefacit dum mentem afflictam in deuotionis dulcedinem resoluit. Tertius modus est per vrentem contritionem, & hæc est terrestris vaporis adustio, quia. s. feruens cōtritio adurit & consumit omnem terrenū affectum & aqua tribulationis quę erat peccati insipida, fit homini compunctio sapida: non quidem sapore dulci sed salso. Est enim tribulatio homini compūcto ex vna parte sapida. i. grata, s. vt a peccato purgetur; sed est ei salsa ratione causæ, quia scilicet displicet ei commisisse vnde patiatur. Vnde hoc est mare deserti. i. pęnitentiæ, quod est mare salsissimum, vt dicitur Iosue. Exo. 16. Io. 12.

Tres cineris similitudines nos mortis memoriam frequenter retinere hic ostendunt. Cap. L.

MOrtis memoria repræsentatur in cinere triplici ratione. Primo q a cinis terrā fęcundat. Ita memoria mortis ad bene operandum solicitat. Greg. Valde se solicitat in bono opere qui cogitat de extremo vitæ. Gre. in hem.

Secundo, quia ignis per cinerem conseruatur & maximè si cinis est calidus; quia si frigidus, ignem extinguit. Ita memoria mortis feruēter impressa gratiam spiritussancti conseruat; sunt tamen qui frigidam memoriā habent, vt illi qui aīam cum corpore morituram credūt. talis memoria potius extinguit gratiam quàm conseruet.

Tertio, quia cinis maculas lauat, & similiter memoria mortis abluit omniū peccatorum maculas, Eccl. Memorare nouissima tua & in æternum non peccabis. Lauat enim maculas luxuriæ, si quis consideret quale futurum est quod diligit. Greg. Nihil sic ad domandum carnis desideria valet, quàm q vnusquisque hoc quod diligit quale sit mortuū penset. Item lauat peccatum superbiæ si consideret q ipse est moriturus qui se eleuat, Eccl. Quid superbis terra & cinis? lauat peccatum auaritiæ, si consideret quid finaliter de mūdo portat, Iob. Saccum meum consui super cutē meam, & operui cinere carnem meam. Eccl. 8. Greg. li mor. Ecc. 10. Iob. 18

Mundus deserto mariq; comparatur & instar aeris obscurati declaratur. Cap. LI.

MVndus est locus obscurus, quia obscuratur ad modum aeris fumo uanitatis, puluere cupiditatis; & nebula carnalitatis. 1 o. Omne quod est in mundo, cōcupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Itē aer (ut dicit Isido.) vehementius concitatus uentos, tonitrua & corruscationes efficit; cōtractus nubila gignit, conspissatus pluuias facit, congelatus niues & grādines introducit. Sed rarefactus fere nitatem adducit. Mundus autē aliquando concitatur per superbiam, & tunc generat ventos persecutionū, tonitrua comminationum, & corruscationes siue fulgura percussionum. Aliquando vero contrahitur per auaritiam, & tunc obnubilatur & obscuratur, quia (sicut dicit Gre.) Tenebra animę, est diuitiarum cupido. Aliquando vero conspissatur & impinguatur per gulam: & tunc pluuias facit, idest fluxum luxurię: proxima enim sibi sunt (vt dicit Greg.) venter & genitalia. Aliquando vero congelatur per accidiam; & tunc si faciat opera quę videantur alba, idest pura vel bona, sunt tamen frigida & cito destructibilia. Quandoque vero rarescit idest subtiliatur per pęnitentiam, & tunc serenatur per gratiam. 1. Io. 2. Isid. li. eth. Greg.

Item mundus assimilatur mari. Primo, quia mare est multorum periculorum contētiuū: Est enim mare periculosum. Primo propter motum. Mat. Motus magnus factus est in mari, propter quē motū mare est tempestuosum, procellosum & tumultuosum. Et ita mare mūdi est tēpestuosum ex cōtrouersia, procellosū ex infortuniis, tumultuosū ex iniquitatibus Mat. 8.

2. Cor. 11. tibus & vitijs. Cor. Periculis in mari: secundo propter ventum est in mari impulsio contrariorum ventorum. Dan.
Dan. 4. quatuor venti pugnabant in mari: nam vt vetus auster est præsens prosperitas, vt aquilo aduersitas: orientalis inspiratio gratię: occidentalis suggestio malicię. Tertio est periculosum propter defectum tam scilicet nauis quàm nautę, idest gubernantis. Nauis enim siue lignum cum quo habemus transire hoc mare, est hoc corpus quod est vas fragile propter passibilitatem: graue propter peccati onerositatem, & multis foraminib[9] penetrabile propter sensuum susceptibilitatem. Sunt enim sensus vt foramina quędam per quę multa mala ingrediuntur. Item est frequenter defectus nautę periti, idest rationis prudenter regentis. Omnia hęc pericula sentiunt homines periti in mari huius mũ
Ecc. 44. di: Eccl. Qui nauigant mare, narrant pericula eius.

Secundò, mare est animãtium & multiplicium monstrorum productiuum. Vnde (secundum Rabanum) plura mõ
Rab. stra producit mare quàm terra. Psalm.
Ps. 103. Hoc mare magnum est, spaciosum manibus: illic reptilia quorum non est numerus. Ita in mari mundi sunt animantia diuersa & monstruosa multa, non tã tum corporaliter, sed et spiritualiter. Sunt enim mũdo in homines animales, idest sensuales ad modum piscium, secũ
Eccl. 1. dum illud: Facies hominis sicut pisces maris: & dicuntur animales idest sensuales, non sapiẽtes illa quę Dei sunt: quia animalis homo nõ percipit ea quę sunt
1. Cor. 2 spiritus Dei. Item sunt monstruosi velut illę beluę de quibus habetur Dan. ꝙ
Dan. 4. surgebant de mari. Nam prima quę erat similis leoni, signat superbiam vitę. Secunda quę erat similis vrso, signat voluptatem carnalis concupiscentię. Tertia quę erat similis pardo, signat cupiditatem auaritię. Quarta quę habebat dentes ferreos terribiles, signat crudelitatem malitię.

Tertio, quia mare est nubium & nebulę & ventorum generatiuum. Et similiter etiam mundus generat nebulas errorum, nubes vitiorum, ventos persecutionum siue tentationum propter quas
Mat. 5. pręcipitãtur & suffocantur multi. Mat. Grex pręcipitatus est in mare, & fuit grex porcorum, idest hominum carnaliter viuentium.

Quarto, quia mare est lunę imitatiuum. Dicit enim philosophus, quòd mare imitatur naturam lunę. Nam sicut Aristot. de pro. ele.
adamantem sequitur ferrũ, sic mare sequit Lunę cursum, vnde semper est mare in summo augmento & vigore, quando luna est plena lumine, siue versus cęlum vt in nouilunio, siue versus terram, vt in plenilunio. Et sicut luna in suo lumine plus proficit, vel deficit; sic mare crescit amplius vel decrescit, vt supra dictum est capitulo. 48. Sed sicut mare ipsum imitatur lunam, ita mundus sequitur fortunam. Vnde sicut crescit, vel minuitur fortuna alicuius ita multum vel parum eum appreciat mundus. vnde metricè dicitur. Cum fueris fœlix, multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Item mundus assimilatur deserto.

Primo, quia desertum est locus infructuosus, non enim colitur nec seritur. Sic mundus, idest mundani homines, nõ scinduntur aratro pœnitentię, nec recipiunt semina doctrinę, ita vt eis applicetur, nec semen diuinę gratię, & ideo nec fructus operum producunt meritorios ęternę glorię. Hiere. Erit quasi mi Hie. 17.
ricæ in deserto, quę scilicet sunt infructuosę.

Secundò, quia desertum est locus spinosus idest spinis & vepribus plenus. Et sic etiam in mũdo abundant spinę idest solicitudines temporalium, quę mentẽ inquietant, vel spinę idest punctiones tribulationum, quę cor vel corpus cruciant, vel spinæ idest inordinationes peccatorum, quę conscientiam pungunt Iud. 8.
& lacerant. Iud. Cõteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti.

Tertiò, quia desertum est locus periculosus. Est enim venenosorum animalium domicilium, ferarum latibulum, & latronum habitaculum. Sic in deserto mundi sunt animalia venenosa per luxuriam. Malach. Posui hęreditatem e- Mala. 1.
ius in dracones deserti. Item sunt ferę, idest feri per superbiam: vnde superbo Regi Nabuchodonosor dictum est, Eijciam te ab hominibus, & cum bestijs Dan. 4.
ferisque erit habitatio tua. Item sunt in deserto mundi latrones per auaritiam. Qui enim pauperes vsuris & exactionibus & aliis tributis spoliant, mundi la 1. Cor.
trones vocantur. Periculis latronum. 11.

Quartò,

Quarto, quia desertum est locus defe
ctuosus, q̃a est locus sitis & ariditatis,
Ps. 62. s. aqua carens. ps. In terra deserta inuia,
& in aquosa: ita in hominibus munda-
nis est ariditas & sitis inordinati appe
titus & insatiabilis circa peccata & tē-
ps. 106. poralia ps. Esurientes & sitiētes, anima
eorum in ipsis defecit. Et hoc est, quia
Io. 4. deficit eis aqua, scilicet gratiæ quæ hāc
sitim inordinatam extinguit. Io. Si q̃s
biberit ex aqua quam ego dabo ei, non
sitiet in æternum. Vbi ergo hæc aqua de
ficit, est sitis insatiabilis. ps. Anima mea
ps. 142. sicut terra sine aqua tibi.

Quinto, quia desertū est locus æstuo-
sus, s. ardoribus Solis expositus. Habent
enim mundani continuum ardorem so
lis, s. inordinatum amorem prosperita-
tis, Ioel. Ignis comedit speciosa de
Ioel. 1. serti. Et vocat ignem ardentissimum
ardorem solis, qui est inordinatus af-
fectus cupiditatis. De quo in psal. Per
psal. 20 diem sol non vret te, neque luna per
noctem.

Sexto, quia desertū est locus meticu-
losus, q̃a est locus horroris & vastæ so
litudinis. Est. n. mūdus illa solitudo de
Deut. 8 serti, de qua dr̄: Ductor tuus fuit in soli
tudine magna atq; terribili, in qua erat
serpens flatu adurens, & scorpio & dip-
sas. Serpēs flatu adurēs est ipse mūdus,
qui flatu suæ cupiditatis īficit. Scorpio
in facie blandiens, & retro pungens;
est caro siue voluptas corporis. Dipsas
autem latenter interficiens, est diabo-
lus: & hæc timorem debent incutere
& horrorem.

Septimo, quia desertum est locus
deuius: locus enim est desertum de-
ps. 106. uij, & erroris. Vnde psal. Erraue-
runt in solitudine, in inaquoso viam
ciuitatis & habitaculi non inuenerunt.
Sunt enim in deserto viæ deuię, fructi-
cibus plenæ, arenosæ, lapidosę, pulue-
rulētæ, fętulentæ, & aliis incōmodis o-
nerosę. Similiter in mundo sunt viæ de
uiæ iracundorū, quia præcipue ira facit
a rōne deuiare: sed frutib⁹ & vepribus
plenæ sunt vię pigrorū, secundum illud
pro. 4. Per agrum pigri hominis transiui, & p̱
vineam viri stulti: & ecce totum reple-
uerant vrticæ, operuerant superficiem
eius spinæ. Ose. Sepiam viam tuam spi-
Ose. 7. nis. Vię autem arenosę, sunt viæ auaro-
rum, qui aurum quærūt. Omne enim au
rum tanquam arena est exigua. Sed la-
pidosæ & scandalosę sunt vię superbo-
rum. Ecclesiastici: Via peccantium cōm Sap. 7.
plantata lapidibus. Sed vię puluerulen- eccl. 21
tę, sunt viæ gulosorum, qui nutriunt
puluerem, idest corpus in puluerem re-
uersurum. Ecclesiastici: Reuertatur pul- eccl. 12
uis in terram suam. Fœtulentæ autem
sunt vię luxuriosorum, qui fœtent per
carnis corruptionem. Omnis quippe ca
ro corruperat viam suam. Gen. De cada Gen. 6.
ueribus eorum ascendet fœtor. Isa. Viæ Isa. 34.
autem onerosæ & difficiles, sunt vię in
uidorum, qui ex multis torquentur,
Sap. Lassati sumus in via iniquitatis, & Sap. 5.
perditionis: ambulauimus vias diffici-
les. Omnis ergo peccatorum via est si-
cut via deserti, de qua dicitur: Abierunt 2. reg. 4
per viam deserti tota nocte.

Item mundus est similis speluncæ: est
enim spelunca fouea subterranea, a spe-
culando dicta: habet enim ex parte lu-
cis introitum latum, sed terminum ha-
bet acutum, vnde locus est lucidus i in-
gressu, obscurus in progressu. sed arctus
& insipidus in egressu, si tamen inuenia
tur egressus, vt dicit Damascen. Sic ho- Dama.
mo mundum ingrediens habet introi-
tum lucidum, dum in vitam nascitur,
quia vita erat lux hominum: sed habet
progressum obscurū, quia s. in mundo
viuendo, multis tenebris ignorantię, &
peccatorum inuoluitur. Sed hēt egres-
sum arctum, & insipidū, dum moritur.
Nihilominus tamen mundus est locus
ad speculandum. Apost. Videmus nunc 1. Cor.
per speculum in enigmate. 13.

Quomodo spiritualis homo varie permutetur, per sex corporis species mutationum, qua hic singillatim recensentur, exprimitur.
Cap. LII.

MVtatur homo sex modis spiritua-
liter, secundum quod sex modis
mutantur res corporaliter. Sex enim
sunt (secundum philosophum) spe- Arist. II
cies mutationis, quę competunt vitę phy.
spirituali, scilicet corruptio, & gene-
ratio: augmentum, diminutio, alte-
ratio, & loci mutatio. Corruptio fit
saluoriter in homine pœnitente per pec
cati destructionem. Apostolus: De- Rom. 6
struatur corpus peccati, vt vltra non
seruiamus peccato, Gene. Mun- Gen. 35
damini ac mutate vestimenta vestra.
ipsa enim peccati destructio, est men-

tis mundatio. Generatio vero fit in pœnitente per gratiæ reuocationẽ, qua scilicet confertur homini nouum esse gratuitum. Pet. Quasi modò geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite. Sed qa talis gratia pendet ex Deo gratiam infundẽte, dicitur in ps. Mutabis eos, & mutabuntur. Augmentum fit in proficiente per virtutum extensionẽ, Prouer. Iustorũ semita quasi lux splendens procedit & crescit vsque ad perfectũ diem. Et quia talis profectus est per gradus. vij. virtutũ, vel septem donorũ, dicitur Danie. Septem tempora mutabũtur super te.

1. pet. 2.

psl. 101.

pro. 4.

Dan. 4.

Diminutio fit in prudente per humilitatis reputationẽ, secundũ illud Apo. Ego sum minimus apostolorũ, qui non sum dignus vocari apostolus.

1. cor. 15

Alteratio verò debet fieri in præsidẽte per morũ mutationem: Nam præcipue ad prælationẽ assumptus mutare & corrigere debet mores iordinatos, sicut dictum fuit Sauli: Mutaheris in virum alterum. Loci mutatio fit in sapiente per diuersorum contemplationem. Est enim triplex motus localis, rectus, circularis, & obliquus. Hunc enim triplicem motũ beatus Dionysius attribuit animæ, sic, Nam quia motus circularis est secundũ quem mouetur aliquid vniformiter circa idem centrum, ideo operatio intelligibilis quę simpliciter habet vniformitatem, dicitur esse circularis: & hoc est quando anima relictis exterioribus ad seipsam regressa, cessante discursu, figit intuitum suum in contemplationem vnius simplicis veritatis, & tandem prętermissis omnibus in sola Dei contemplatione persistit. Talis enim animę motus dicitur vniformis, quia remouetur triplici difformitate.

1. re. 10.

Dio. de diu. no.

Primò a difformitate rerum exteriorum, per hoc quòd illis relictis anima redit ad seipsam. Et iste erat motus siue circulus sanctorum animalium Ezech. Animalia (inquit) ibant ad exteriora cõsideranda, & reuertebantur ad interiora contemplanda.

Eze. 1.

Secũdo a difformitate discursuum interiorum; s. ex hoc, ꝙ relicto discursu rationis, figit intuitum suum in contẽplatiõe vnius simplicis veritatis. Vnde hęc est vniformitas de qua Dominus dixit: Porrò vnum est necessarium.

Tertiò remouetur difformitas intellectus, cum prętermissis omnibus in sola Dei contemplatione persistit. Et hanc vniformitatem appetebat Philippus dicens: Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Motui autem recto assignat beatus Diony. illam operationem intelligibilem, qua proceditur de vno in aliud, sicut quãdo anima procedit ab exterioribus sensibilibus ad intelligibilem cognitionem. Motui autẽ obliquo, qui compositus est ex recto & circulari, assimilatur illa operatio intellectus, q̃ habet aliquid vniformitatis simul cum processu ad diuersa, prout. s. anima illuminationibus diuinis rõcinãdo vtitur.

Luc. 11.

Io. 14.

Tria præcipua mala (ex Diui Pauli doctrina) secularia negocia quæ ipsis aquarum receptaculis comparãtur, nobis inferre vidẽtur. Cap. LIII.

Negocia secularia assimilantur receptaculis aquarum, & hiatibus ingẽtibus, quę sunt in corpore terrę, in q̃bus (vt dicit Theophrastus, & Seneca refert) generantur animalia informia & tardi motus & cęca, vt plurimum, sicut sunt talpę, pisces etiam pinguissimi, generantur in illis fluminibus: de quibus quidam comederunt & mortui sunt. Sic qui negociis secularibus implicãtur, efficiũtur animales per concupiscẽtiam. Iuda: Hi sunt qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes. Item informes per malitiam: contra quos dicit Apostolus, Nolite cõformari huic seculo, sed reformamini. Tardi motus per negligentiam. Prouer. Dicit piger, Leo est in via. Item cęci per ignorãtiã. Mat. Sinite illos, cęci sunt. Item comedentes de talibus eos imitando vel eis se conformando, spiritualiter moriuntur. & propterea dicitur, quòd nemo militans Deo, implicat se negociis secularibus, vt ei placeat cui se probauit. vbi ostendit Apostolus, ꝙ negocia secularia tria mala faciunt homini.

Iudæ. 1.

Ro. 12.

pro. 20.

mat. 15.

2. Thimo. 2.

Primum est, quòd impediunt Dei militiam, Vnde dicit. Nemo militãs Deo. & figuratum est in Dauid, qui indutus armis Saulis non poterat ire ad pugnã cõtra Philistheum quousque exuit illa. Saulis enim arma, sunt seculi negocia, q̃bus impeditur miles Dei ne pugnare valeat contra diabolum: vnde talia arma impediunt, non defendunt: quia ar

1. Regu. 17.

ma militię nostrę non carnalia, sed spiritualia sunt, vt dicit Hiero.

Hier. i epi. ad Pau. Secundum malum, quia Implicāt humanam vitam. Vnde subdit implicat se negociis secularibus. Negocia enim seculi, hominem implicant, & inuoluunt, & inuoluendo detinent, vt non possit ab eis, cū vult, exire. Faciliter enim tales
2.pet.2. a mundo superantur. Pet. His rursus implicati superantur. Item negocia secularia implicant, & inuoluunt hominē, ita vt faciant eum in multa peccata cadere.
eccl. 34 Et propter hoc dicitur Eccl. Qui implicatus est, abundabit malitia.

Tertium malum est, quia impediunt diuinam gratiam, per quam homo Deo est acceptus: & ideo subdit, Vt ei placeat, cui se probauit. quasi dicat, si se implicaret, non ei placeret. Et ratio est, q̄a subtrahunt hominē a spiritualibus. He-
Heb.10 bre. Si substraxerit se, non placebit animæ meę.

Superioribus sedulò parendum, planetarum exemplis, qui firmamento naturaliter obsequuntur, declaratur.
Cap. LIIII.

OBedire superioris mandato, & consentire prudentioris consilio debet homo celeriter: sed proprio sensui credere, vel proprium appetitum implere tardius eum oportet. Cuius exemplum apparet in motibus planetarum, qui motu superioris orbis scilicet firmamenti qui est ab oriente in occidentem, mouētur velocius scilicet in vna die. Nam raptu firmamentis singulis diebus ab ortu ad occasum rapiuntur: motu autem suo quo mouentur ecōuerso ab occidente in orientem, tardiori tempore perficiunt cursum suum. Nā secundum computationem astrologorum vnusquisque tanto mouetur tardius, quanto magis distans est à centro. vnde secundum eos motui lunæ deputatur tempus vnius mensis: Soli, Mercurio, & Veneri deputatur tēpus vnius anni, Marti autem dantur duo anni, Ioui. xij. Saturno. xxx. Stellis autē fixis. xxxvj milia annorū. Et sic patet, q̄ planeta seu stella quanto altior, tanto in suo motu tardior: quia quanto aliquis est maior vel sapientior, tanto debet esse in sensu suo humilior, & in facto suo maturior, & consultior. Non enim tardè fit, quod bene fit. sicut Octauianus imperator legitur dixisse, scilicet sub alijs verbis. Satis, iquit, cito fit, quicquid bene fit. Pro. Pro.19.
Qui festinus est pedibus offenditur.

Montis Libani perfectiones recensentur, quibus Prædicatorum ordo comparatur.
Cap. LV.

ORdo Fratrum Prædicatorum similis est monti Libani. vnde in honorem patroni eius scilicet beati Dominici legitur. Euāgelium Matthęi, vbi dicitur: Non potest ciuitas abscon- Mat. 5.
di supra montem posita. Nam ciuitas istum montem protegens, & decorans est ipse: ergo ordo eius congrue monti Libani assimilatur.

Primò propter culmen eminentiæ. Est enim Libanus mons Fœnicis altissimus, qui omnes montes illius regionis excedit. Et sic ordo Fratrum Prædicatorum omnes alios videtur excedere quo dammodo ordines ex ipsa sua origine, & nomine, ex eo quòd maxime assimilatur religioni Christi, & Apostolorum. ipse enim Christus apostolos suos principaliter elegit, & religionem eorum instituit ad officium prædicandi. vnde ait Io. Ego elegi vos vt eatis, & fructū Io. 15.
afferatis, scilicet animarum &c. Nulla autem est hodie alia religio quę à suo principio fuit instituta ad hoc officiū, nisi ordo Fratrum Prædicatorū. Vnde fundatori ipsius ordinis scilicet beato Dominico dictum est per visionem ab apostolis, Petro & Paulo, quorum vnus sibi baculum & alter librum obtulit, Vade, & prędica: quoniam à Deo ad hoc ministerium es electus. quod & ipsum nomen declarat: quia ordo prędicatorum vocatur. Et ideo merito de hoc monte, idest ordine, intelligi potest illud Isaię: Erit mons domus Do- Isa. 2.
mini in vertice montium &c.

Secundò propter libamen obedientię vel reuerētię, Dicitur enim Libanus à thure quod ibi nascitur ex eo quòd thus Deo libatur, & cultui eius offertur. Similiter in ordine Fratrum Prędicatorum pręcipuè reperitur libamē obediētię per quā seipsos Deo offerunt in odorē suauitatis, eo modo quo dicebat Apostolus. Ego enim iam delibor. Can. Va- 2.Th.4
dam ad montem myrrhę, & ad col- Cant.4
lem thuris.

Tertio, propter cãdorem cõtinentię. Nã Libanus, cãdidus interpretatur, quia perpetuis niuibus decoratur. Hic candor est in ordine Prædicatorũ propter obseruantiam perpetuæ castitatis, quæ
Hier. 17 est vt quidam candor carnis? Hiere. Nũ quid de petra agri deficiet nix Libani?
Psa. 67. quasi dicat, nõ deficiet ps. Niue dealbabũtur in Selmõ, mõs Dei mõs pinguis.

Quarto, propter emanationem sapiẽtię. Est.n. Libanus mons aquæ indeficientis: vnde ibi erant putei viuentiũ aquarum, quæ impetu fluebãt de Libano, vt
Can. 4. dicitur Can. Itẽ est Libanus fons & origo fluuiorum, ex cuius radice oriuntur duo fontes scilicet Ior, & Dan, qui simul iuncti Iordanis nomen efficiunt,
Hiero. vt Hierony. dicit. Ita in ordine Prædicatorum est puteus aquę viuentis, & indeficientis, idest profunditas sapientię salutaris. Vnde emanant flumina doctrinę spiritualis. sed duo eius præcipui fontes fuerunt, duo eius eximij doctores, scilicet Frater Albertus, & Frater Thomas, qui simul iuncti non solum tẽpore sed etiam opinionum concordia, mirabilẽ fluuium sapientiæ profuderũt regioni Israelitarum. i. Ecclesię fideliũ prout in eorũ libris, qui sunt quasi innumerabiles, euidentius claret. Plures etiam alij putei viuentis aquæ. i. doctores profundissimi pleni aquis salutaris sciẽtiæ in hoc Ordine fuerunt, & sunt, in quib9 aqua sapiẽtiæ huius Ordinis i deficiẽs perseuerat. Iosu. Steterunt aquę
Ios. 4. in loco vno, & ad instar montis.

Quinto, propter suauitatẽ redolẽtiæ. Est.n. mons Libanus, mõs redolentiæ, & aromaticitatis, propter qđ dicitur Ecc.
Eccl. 39 Quasi Libanus odorem suauitatis habẽte &c. Ibi enim sunt arbores thuriferę, & herbæ odoriferę plurimę crescũt ibi. Et ita etiã simili modo ĩ ordine Prædicatorũ sunt arbores thuriferę. i. plurimi Fratres magnę deuotiõis, & multę orõnis. Nã thura siue incẽsa signãt oratio-
Apoc. 8 nes sanctorum, vt habetur Apoc. Item sunt ibi herbę odoriferę i. quã plurimi Fratres magnę opinionis, odore bonę famæ vndiq; diffundẽtes, Eccle. Quasi Li-
Eccl. 24 banus nõ incisus, odor meus vnde inter mõtes aromaticos Israel inter religiones sanctorũ seu ordines ordo iste beati Dominici præcipuum locũ tenet. Et de his aromaticis montibus dicitur Can.
Cant. 8. Fuge dilecte mi assimilare caprę hinnuloq; ceruorum super montes aromatũ.

Sexto, propter fertilitatẽ gratię. Nã propter roris abundantiam, & pluuiarũ frequentiam, herbis abundãt pręcipuis, pascuis vberrimis, & fructibus optimis. Sic in ordine Prædicatorum abundat ros diuinę gratiæ, pluuia spiritualis doctrinę. Et ideo sunt ibi herbę virtutum, pascua scripturarum, & optimi fructus animarum. Ose. Erumpet radix eius vt Ose. 14.
Libani. ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius vt libani. Conuertentes sedentes in vmbra eius viuẽt tritico, & germinabunt quasi vinea memoriale eius quasi vinũ Libani. Vnde iste inter montes fructiferos siue herbiferos, idest ordines salutiferos de quibus dicitur in ps. Qui producit in mon Ps. 134
tibus fęnum, & herbam &c. pinguissimus, & fertilissimus existit: & ideo est mõs eius pinguis, vt supra allegatũ est.

Septimo, propter quietem confidentiæ. Nam est mons confidentiæ; & securitatis. qa qui illuc deueniũt, a venenosis omnibus tuti sunt, quę aromaticitate sua fugere coguntur. Ita in hoc venerabili Ordine confidenter requiescit ecclesia tuta scilicet ab omnibus venenosis. i. vniuersis hęreticis, quos præcipue iste ordo fugauit sua sapiẽtia & virtute. vnde iste est mõs firmissimus, & securus de quo dicitur Exo. Introduces eos, & Ex. 15.
plãtabis in mõte hæreditatis tuæ firmissimo habitaculo tuo, qđ operatus es dñe.

Octauo propter pulchritudinem, & amęnitatẽ apparentię, scilicet propter virentiam arborum. Et sic ordo Prædicatorum etiam in apparentia exterioris habitus, pulchritudinem, & decentiã habet. & hæc repręsentat pulchritudinẽ spiritualem quę debet esse in eis qui talẽ habitum portant, scilicet, & albedo munditiæ, & nigredo pœnitentię. Isa. Isa. 25.
Gloria libani data est ei, decor carmeli. Isa. Quàm pulchri sunt montes &c. Isa. 52.

Nono propter medicamẽ prudentię. Sunt.n. in hoc monte species, & herbæ aromaticę contra diuersa genera morborum. Can. Nardus, & crocus, & fistula, Can. 4.
& cinamomum cũ vniuersis lignis Libani. sic in ordine Prędicatorum sunt prudẽtissimi cõfessores, & cõsiliatores, sciẽtes cõtra oẽs animarum morbos debita consilia, & remedia adhibere. propter quod de isto mõte dicitur Gen. In monte te saluum fac, ne & tu simul per eas. Ge. 5.

De monte Morian, in quo Abraham filium suum sacrificare voluit, Iacobq; obdormiuit, & scalam cacumine cœlũ tangentem conspexit, quibus omnibus Christi passio aīæ nostræ salutaris assimilatur. Cap. LVI.

PAssio Christi assimilatur monti Morian.

Primo, ratione immolationis. Nam hic fuit ille mons, in quo Abraam Isaac filium suum super arã posuit ad immolandum. Et similiter Christus in passione fuit positus in ara crucis, vt immolaretur pro nobis. Vnde dicitur: Gen. 12 Cum colligasset Isaac filium suum, posuit eum in altari super struem lignorum: extenditque manum, & arripuit gladium vt immolaret filium suum. Si quidem Isaac, Christum Dei præfigurauit, qui fuit pro nobis ligatus à Patre, etiã pro nobis passioni expositus in altari, idest in alto aere super lignum crucis affixus, & vehementissimi doloris & passionis gladio confossus, & pro nostris peccatis Deo patri immolatus. Et totũ hoc fuit in monte prædicto, idest in altitudine diuinę dispositionis præordinatum. Gene. Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis, atque in holocaustum offer eum super vnum montium quem mostrauero tibi. Gen. 22

Secundo, ratione mortis. Nam fuit ille mõs, in quo Iacob dormiuit, & scalã porrectam vsque ad cęlum conspexit. Gen. 28 Gen. Dormitio autem Iacob in monte, fuit mors Christi in cruce. & ꝙ vidit scalam ad cęlum, ostendit quòd per humilitatem mortis in cruce meruit gloriam ascensionis in cœlum secundum illud. Nonne oportuit pati Christum &c. Luc. 24

Item per hoc idẽ ostendit, quòd per passionem crucis aperta est ianua regni cęlestis.

Tertio ratione redemptionis. Nã hic est mons gratię, quem monente Angelo dũ populus cęderetur, Dauid ab Ornan Iebuseo iusto precio emit, vbi altare instituit, & hostias immolauit, sicque placato Deo; populi plaga cessauit. 1. par. 21. In quo pręfigurata est & humani generis iusto precio sanguinis Christi redemptio, & ipsa Christi immolatio, Dei placatio siue reconciliatio, & electorum liberatio.

Quarto, ratione orationis. Nam ibi Salomon domum orationis, idest templum ædificauit. 3. He. 6. Ita ędificauit Christus multiplicium orationum genera in passione vel cruce, siue pro calicis translatione, siue pro inimicorum compũctione, siue pro spiritus sui susceptione. In omnibus exauditus est pro sua reuerentia. Luc. 22 Luc. 23 Heb. 5 Ita passionis Christi frequens meditatio eleuat animam à terrenis. Nam testa oui plena rore bene clausa, in calore forti, posita iuxta hastam, ascẽdit à terra per hastam. Qui testa est mens deuota, quę rore plena est, quando est ad lachrymas per compunctionem parata: sed tunc est bene clausa, quando stat sub humilitatis custodia. Tunc autem iuxta hastam ponitur, quãdo iuxta crucem locatur, & si sit in forti calore, idest feruenti passionis Christi meditatione, vel feruenti Christi amore, scilicet vt bene contempletur, & sentiat, quàm vehementem, & ineffabilem amorem in cruce nobis Christus ostendit; tunc mirabiliter eleuabitur & rapietur à terrenis. Vnde Christus dixit: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Ioa. 12. Nam si calor solis attrahit vaporem; multo fortius amor, & virtus Christi, attrahit mentem.

Terræ stabilitas, ipsius summa passibilitas grauia æquo animo sufferre nos edocet. Cap. LVII.

PAtienter sustinere grauia, & non perturbari ex eis, docet nos terra. Quę (secundum Isido.) ideo vocatur solum, quia est elementum solidum, cuiuslibet ponderosi corporis sustinens totam molem: propter quod quęlibet grauia sursum mota, quousque stabilem tangant terram, manent penitus inquieta, & continuant motum suum quo incęperunt moueri: sed quietantur, cum peruenerint ad eam. Similiter fortis & patiens, solidum habet animum ad quęlibet onerosa, & grauia æquanimiter toleranda, nec generat grauis res aliqua perturbationem vel inquietudinem in eo, qui etiã inter inquietudines solus quietus manet, & firmus. Sed istam soliditatem, & firmitatem charitas operatur in aīa: quia charitas patiēs est, & oīa suffert. 1 Corin. 13. Nec vera sufferẽtia est, quę sine ci a

ritate est:quia vera patientia est,quæ ipsum amat,quem portat. Nam tolerare & odisse,non est virtus mansuetudinis,sed
Greg.in mor. velamen furoris,sicut Greg.dicit. Sed notandum est, ꝙ terra licèt sit summè stabilis quo ad situ͂, est tamē summè passibilis per affectum. Et similiter homo patiens,licèt de propria non irritetur iniuria,nec tribulatione turbetur,tamen alienæ miseriȩ valde,& ex corde cõ
2. Cor. 11. patitur. Vnde Apostolus (qui de suâ infirmitate commotus non fuit) aiebat: Quis infirmatur,& ego non infirmor?

Septem vitia capitalia conscribuntur, quæ igni,nubi,tonitruo,mari, lacui,& denique ipsi fonti diuersimode comparantur.
Cap. LVIII.

Peccatum assimilatur igni triplici ratione.

Primo,ratione ardoris: est enim aliquis ignis qui maximè excedit in ardore, scilicet infernalis.aliquis excedit in fetore, scilicet sulphuris. aliquis verò in terrore,vt ignis fulguris.

Ezec.8. Primus ignis infernalis est ignis luxuriæ. Ezech. Ab aspectu lumborum eius deorsum ignis. A lumbis enim deorsum sunt instrumenta luxuriæ: hic autē ignis est denigratiuus. Vnde infernales nigri pinguntur propter obscuritatem
Ioel. 3. culpæ, & pęnæ. Ignis autem luxuriæ denigrat per fumum infamiæ. Ioel. Dabo prodigia in terra deorsum,sanguinem ignē,& vaporem fumi. Terra deorsum, est caro de terra sumpta,quȩ est pars hominis infima,ex cuius videlicet luxuria plurimum sequitur sanguis,i.sanguinis effusio,& ignis.i.cõcupiscentiæ inflammatio,& etiam vapor fumi.i.famæ de-
Iob. 31. nigratio. Item iste est ignis consumptiuus,Iob. Ignis est vsque ad consumptionem deuorans. Deuorat enim luxuria vsque ad consumptionem animæ per gratiæ expulsionem;vsque ad consumptionem vitæ per humoris resolutionem, &
Luc. 15 vsq; ad cõsumptionem temporalis substantiæ per diuitiarum effusionem. Luc. Dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè. Item iste ignis est detentiuus: non enim ex igne inferni potest
Io. 11. aliquis erui nisi diuino miraculo, sicut erutus dicitur Lazarus resuscitatus à Christo. Vnde dicitur quòd postea nunquam risit ex horrore illarum pęnarū inferni,quem conceperat. Sic etiam ex igne luxuriæ non potest aliquis liberari nisi diuino miraculo,& gratię ipsius Sap. 8.
suffragio. Sapi. Non possum esse continens nisi Deus det. Vnde necessaria est sanctorum oratio ad talem gratiam im Nu. 11.
petrandam,Nume. Orauit Moyses,& absorptus est ignis. Item iste ignis luxuriæ est fomentorum susceptiuus: Siquidem hunc ignem luxurię, nutriunt & Ps.77.
fouent iuuenum lasciuiæ. Psal. Iuuenes eorum cõmedit ignis, scilicet luxuriæ. Ps.117.
Item diuitiarum copiæ, Psal. Exarserūt sicut ignis in spinis. Spinæ enim dicuntur diuitiæ propter punctionem solicitudinum quæ multū tamen luxuriæ præbent opportunitatem. Item deliciarum Iob.29.
affluentiæ, Iob. Terra de qua oriebatur panis, scilicet delitiarum in loco suo, igne subuersa est. Item ornamentorum pompȩ quæ homines alliciunt & appetitum accendunt. Isa. Gloria eius succensa dabit ignem,& vermes:ignem idest ardorem concupiscentiæ; & vermes, idest corruptionem luxuriæ. vel vermes,idest remorsus conscientię. Isa.11.

Secundus ignis, scilicet ignis sulphureus,est ignis auaritiæ,qui videlicet est insatiabilis. Prouer. Ignis nunquam dicit Sufficit. Ecclesiasti. Auarus non implebitur pecunia. Item est inextinguibilis,Isa. Ignis eorum non extinguetur. & proptetea assimilatur igni sulphureo. Pro. 30 Eccle. 5 Isa. 66.
Dicitur enim, quòd quædam cauernæ sunt i mõte Aethnæ,quæ semper ardēt, & hoc propter abundantiam sulphuris, cuius proprietatem tenet auaritia, quæ semper ardet. ps. Pluit super peccatores psal.10.
laqueos ignis, sulphur &c. Et dicit laqueos ignis, quia per auaritiam multi 1.Tim.6
illaqueantur à diabolo. Thimo. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tētationē & in laqueum diaboli. Item iste ignis semper est augmentabilis;quia crescente pecunia crescit etiam amor nummi. Sic etiā augmētatis lignis,crescit ignis.

Tertius ignis,scilicet fulguris,est superbiæ, Eze. De igne fulgur egrediens, Ezech.1
hic est ignis descendens siue ruens per deiectionem. Nam licèt superbus primo ascendat per eleuationem, tamē postea ruit per deiectionem. Iob. Ignis cecidit de cȩlo, hic ignis de cȩlo cadens, Iob. 1.
fuit superbia angelorum qui de cȩlo ceciderunt per superbiam. Sicut enim vapor fulguris primò ascendit nube inclusus.

sus, sed postea cum impetu descendit a suo contrario expulsus. Ita accidit primo angelo superbienti. Vnde dominus
Luc.10. dixit, Videbam sathanam sicut fulgur cadentem. Item hic ignis est ardens per
ps. 105. ambitionem. psal. Exarsit ignis in synagoga eorum. Item hic ignis est fumescens per ostentationem. Exo. Mons Sy-
Exo.19 nai fumigabat. Mons Synai, altitudo superbiæ. Item est nocens oculis per offuscationem. Apoc. dicitur quòd de fu-
Apo. 9. mo egrediente de puteo obscuratus est aer, & Sol.

Item peccatum assimilatur nubi propter sex.

Primò, nubes admodum spongiæ tota est cauernosa, vana & vacua, nulla stabilitate suffulta, sed a vẽtis hincinde deducta. Quia homo qui in peccato existit, omni bono est vacuus, totus in operibus est inanis, in nullo bono proprio, situ firmus, sed magis a vento, id est a tentatione diaboli vel vanitate mũdi ad omnia mala deductus. Vnde in epistola Iu-
Iudæ. dæ, Hi sunt nubes sine aqua, quæ a ventis circunferuntur.

Secundo, quia nubes est ex grossis, & terræstribus vaporibus generata, qđ cõpetit specialiter auaritię, q̃ est ex terrenis, & metallicis desideriis causata. Hie-
Hier. 51 re. Qui leuat nubes ab extremo terræ.

Tertio, quia nubes aliquando est obscura, & ideo solarium radiorum occultatiua: quia peccatum dum animam obtenebrat, & obscurat, videre non sinit irradiationes diuinas. Exo. Erat nubes te-
Exo. 14 nebrosa.

Quarto, quia nubes sicut resoluta in pluuiam, est valde proficua, sic resoluta in ventum est valde nociua. Quia tempestatis est in mari & in terra generatiua, & ex collisione sua aeris inflammatiua, & corruptionis, & tonitrui causatiua, & maximè illa quę ex vaporibus fętidis, & putridis generata valde est infectiua & corruptiua. Hæc aũt præcipuè cõpetunt vitio superbię quę oĩa perturbat, rixas generat, corda ad mala inflammat & conturbat, & tonitrua timoris & morũ corruptionẽ causat. Reg. Cęli obte-
3.re.18. nebrati sunt, & nubes, & ventus. & Eze. Ascendens quasi tempestas venies & qua-
Eze.38. si nubes, & operies terrã. & in ps. Nubes trãsierunt, grando, & carbones ignis. Et
ps. 17. iterũ in psal. Vocẽ dederunt nubes, s. to-
ps. 76. nitrui, secundum illud. Vox tonitrui tui in rota. Exo. Cęperunt audiri tonitrua, Exo. 19
& micare fulgura, & nubes densissima operuit montem.

Quinto, quia nubes est hominũ deceptiua: quia cũ fuerit nubes ex siccis vaporibus generata, prætendit aquã esse futuram, sed in fine causatiua venti, & turbinis est persolutiua. Ita peccatum mortale oẽs homines decipit, quia dum suauia & saporosa promittit, in fine nihil aliud quàm pęnã inferni persoluit.
Pro. Nubes & ventus & pluuia non se- pro. 25
quens, vir gloriosus, & promissa non complens.

Sexto, quia si nubes vna fit alteri cõtraria, tempestatis est causatiua: quia hominis ad hominem discordia est omnium malorum inductiua, Ezech. Dies
nubis tempus gentium erit & veniet gla- eze. 30.
dius in Aegyptum.

Item peccatum assimilatur tonitruo propter quatuor.

Primo, quia tonitruũ oĩa conquassat.
Eccl. Substantiæ iniustorũ sicut fluuius eccl. 40
siccabuntur, & sicut tonitruũ magnum, in pluuia personabunt.

Secundo, quia tonitruũ cerebrũ per-
turbat, quia. s. peccatũ rõnẽ offuscat. ps. psal. 17.
Fulgura multiplicauit, & conturbauit
eos, fulgura cũ tonitruis prodeũt. Apoc. Apoc. 4
Procedebãt fulgura, & voces, & tõitrua.

Tertio, quia tonitruũ timorẽ gñat. ps. ps. 103.
A voce tonitrui tui formidabunt. Et si- pro. 10
militer peccatũ pauorẽ causat. Prouer. Pauor his qui operantur malum.

Quarto, quia tonitruũ vinũ in doliis mutat. Ita peccatũ mutat vinũ charitatis ĩ vinũ corruptũ iniquitatis. Vnde fit ꝑ peccatũ pessima mutatio animę de statu gratiæ ad statum culpæ, & a spe glo-
rię ad reatũ gehennæ, Isa. Visitabuntur Isa. 29.
in tonitruo & commotione terræ.

Item peccatum assimilatur mari.

Primo, quia est timoris incusiuũ, & hoc ptinet ad peccatũ auaritię: quia auarus si nõ hẽt, semper est in solicitudine lucrandi: sed si hẽt, semper est in timore
perdendi. Ose. Formidabunt filii maris. Ose. 11.

Secũdo, q̃a mare est amaritudine sua dulcedinũ fluminũ & fontium absorptiuũ, ita luxuria amaritudine sua absorbet
dulcedinẽ pręcedentiũ delectationum. pro. 5.
Pro. Nouissima illius amara quasi absyn- apoc. 8.
thiũ. Apoc. Multi hoĩes mortui sunt de Boe. de
aquis, q̃a amaræ factæ sunt. Boet. Volu- cons.
ptates tristes habere exitus quisquis libidi-

bidinũ ſuatũ recordari volet intelliget.
Tertio, quia mare eſt appetitus cibi
& potus ablatiuũ. Hoc facit ſacietas, &
delicioſitas gulæ, quia viuentes in deli-
tiis perdunt appetitum corporalẽ & ſpi
ritualẽ. Vnde & ſapiẽtia q̃ a ſapore dr̃,
quia facit ſuperna ſapere, ſecundũ illud
Col. 3. Apoſtoli, Quæ ſurſum ſunt, ſapite: dr̃ nõ
eſſe cũ mari neq; inter delicioſos repe-
Iob. 28. riri. Iob. Sapiẽtia vbi inuenitur? & quis
eſt locus intelligẽtiæ? Neſcit homo pre
ciũ eius, nec inuenitur in terra ſuauiter
viuentiũ. Abiſſus dicit, Non eſt in me:
& mare loquitur, Non eſt mecum.
Quarto, quia mare cũ nebulas & nu-
bes gñat, eſt caliginis & obſcuritatis in
aere iductiuũ. Hoc cõpetit ſuperbię, q̃a
pp ambitiones honorũ & dignitatũ of
fuſcat itellectũ, & rõnẽ, vt. ſ. ppriã mẽ-
ſurã hõ nõ videat nec attẽdat. Et iõ ſup
bus aſsimilaẽ dormiẽti, qui hẽt ſenſus
vapore sõni ligatos, & offuſcatos. Pro.
Eris ſicut dormiens in medio mari.
Quinto, quia mare eſt radiorũ Solis
pro. 23. intereptiuũ. Et hoc cõpetit inuidię, quę
radios. i. gratias datas à Deo, impedire
& intercipere conatur. Et ideo inuidi q̃
aliorũ grãm offuſcare conãtur, & aliqñ
hic confunduntur, & tãdẽ ad ęternas te
nebras pducũtur. Vnde dr̃ in epiſt. Iudæ,
Hi ſunt fluctus feri maris, deſpumantes
Iuda. ſuas cõfuſiones; ſidera errãtia, q̃bus pro
cella tenebrarũ cõſeruata eſt in æternũ.
Sexto, quia mare eſt ſui coloris immu
tatiuũ. Et hoc cõpetit iræ, quia dũ ho-
mo iraſcitur, mutat faciẽ & colorẽ. Eze
Ezec. 1. chi. Apparuit rota vna iuxta aĩalia ha-
bẽs quatuor facies, & aſpectus rotarũ &
opus earũ, quaſi viſio maris. Talis rota ẽ
homo iratus, qui ſtridẽdo & clamando
vadit & mouetur, & p impetũ irę ſequi-
tur aĩalia bruta, quia efficitur ſimilis fe
ris crudelibus & impetuoſis. Et habet
quatuor facies, & gradus: vnã prout ira
eſt in corde, aliã prout effunditur ore,
ſ. in verbis clamoroſis & cõtumelioſis,
tertiã prout proditur per aliquod aliud
ſignũ ſiue oris ſiue digitorũ, ſicut Itali-
ci intercludũt pollicẽ inter duos digi-
tos collaterales, qd̃ vocãt facere ficũ, ſi
ue ſilbectũ, vt grãmatici dicũt, vel alio
ſigno cõſimili. quarta cũ opere perfici-
tur pcutiẽdo, vel occidẽdo: & aſpectus
vultus variatur, & mutatur ſicut mare.
2. Ma- Mach. Facies & color immutatus, decla
cha. rabat internum animi dolorem.

Septimo, q̃a mare eſt caloris ſolaris
repreſsiuũ, Et hoc cõpetit accidiæ, quæ
ſua frigiditate reprimit calorẽ ſolarẽ,
i. amoris ſpiritualis feruorẽ: & aliqñ ac
cidia ipſum ſpiritualẽ & vitalẽ calorẽ,
i. amorẽ totaliter in aĩa extinguit, &
mortẽ ſpiritualẽ inducit, Apoca. Omnis
anima viuens, mortua eſt in mari. apo. 16.
Item peccatum aſsimilatur lacui.
Primo, rõne retentionis, quia (ſecun-
dũ Iſid.) Lacus dr̃ quaſi locus aquæ, q̃a Iſido.
ſtat & nõ fluit. Nã aquas recipit, aliis nõ
effundit. Et ideo pp quietẽ eſt aquis cæ
teris groſsior, & ad potandũ peior. Et
hoc cõpetit peccato auaritiæ: quia aua-
rus bona q̃ recipit, & cõgregat, ſibi ſolĩ
retinere conatur, & aliis nõ ĩfundit vel
cõicat largiẽdo, vñ vult ſemp recipere,
& nũquã tribuere. Hæc. ſ. auaritia vel cu
piditas eſt quodãmodo cęteris aq̃s dete
rior: quia (ſicut Apo. dicit) Radix oium
malorũ eſt cupiditas. Auari ergo & cu- 1. Thi. 6
pidi, quia intẽdũt ſolũ ad cõgregandũ,
& cumulãdum diuitias mũdi, cõgrega-
bũtur ipſi & colligabũtur ſimul in lacu,
i. penis inferni: vt ſicut profundati ſunt
in lacum auaritiæ, ita profundetur in
lacum miſeriæ. Iſa. Cõgregabũtur con- Iſa. 24
gregatione vnius faſcis in lacũ, & clau-
dentur ibi in carcere. Et tangit duplicẽ
pęnã q̃ rñdebit duplici culpæ. Nã quia
fuerũt auidi ad cõgregandũ, ideo con-
gregabuntur cõgregatione vnius faſcis
i lacũ: q̃a vero manũ habuerũt ad largiẽ
dũ clauſã, ideo claudẽtur ibi in carcere.
Secundo rõne indurationis. Nam in
Reatinis paludibus & lacu, dicũtur iu-
mẽtorũ vngulæ indurari. Quaſi autẽ vn-
gulæ iumẽtorũ ſunt mẽtes peccatorũ, q̃
maximè p ſupbiã indurantur. Dan. Miſe dan. 6.
rũt eũ in lacũ leonũ. Quaſi. n. lacus Leo
nũ, eſt malitia & crudelitas ſupborũ: &
talis crudelitas & feritas ĩdurat cor ſu Iob. 40.
pbi. Iob. Cor eius ĩdurabit quaſi lapis.
Tertio, rõne ſummerſionis. Nã in Iſi-
de eſt lacus in quo nihil natat, ſed oĩa
ſummerguntur: & hoc ptinet ad vitium
gulæ, qd̃ primos parẽtes nr̃os cũ tota
poſteritate ſummerſit. Et multi ſummer
guntur hodie in aquis delitiarũ. Vñ gu-
loſus ſil̃is eſt Dauid, q̃ deſiderauit aquã
de lacu, i. ſuauitatẽ & delicioſitatẽ gulę.
Quarto, rõne ebrietatis. Nã in Italia 2. Reg.
dr̃ eſſe lac⁹, q̃ bibẽtib⁹ tediũ facit. Hoc 23.
ptinet ad irã, q̃ qñ excreſcit nimis, quaſi
vinũ inebriat, & rõnẽ abſorbet, & ideo

homo iracundus est ēt sociis, & amicis in tediū & grauamē. Quia.n. homo iratus quasi cęcus in hoïes impingit, ex eo ꝙ rōnis, & veritatis consiliū seu iudiciū
Isa. 38. nō expectat. Non expectabūt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

Quinto, rōne ꝓfundationis. Nā i quodā lacu Iudeæ seu Palestinæ nihil viuū vel habens aïam, pōt mergi vel profundari. Et hoc ptinet ad vitiū accidię quo nō absorbetur, vel mergit qui hēt aiam viuētē p charitatē: qa charitas qua aïa spūaliter viuificat, nūquā est ociosa seu accidiosa. Vñ qñ peminet i aïa, nō sinit aïam cadere in lacū accidiæ. Et si aliqs labitur in vitiū accidiæ, sicut crescit accidia, ita labit & pdit ipsa spūalis vita. Tren Lapsa est in lacum vita mea.
Tren. 4 Sexto, rōne variationis, qa i Traconitide est lacus ter in die dulcis, & toties amar⁹, vt dicit Isid. Hoc aūt cōpetit inuidiæ, q̄ quotiēs ex vna parte dulcorat, & delectat, totiēs ex altera ꝯtraria amaricat, & ꝯtristat. Lętat̄.n. iuidus, & exultat de dāno ꝓximi tripliciter. s. de dāno ꝑsonæ, de dāno substātiæ, & de dāno famæ, siue honoris & gloriæ. Sed ē ꝯtrario tripliciter amaricat̄. s. de ꝓsperitate ꝑsonæ, de augmētatione substātię, & de exaltatione famę & glorię, Et ex tali varietate & tristitię. iuidia ē qdā miseria: verè.n. miser ē ꝗ de aliqua miseria lęt⁹ est. Sed adhuc miserabilior cēset q de alterius fęlicitate torquet. Vñ de lacu huius miseriæ se eductum à Deo lætabatur Propheta dicēs: Exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ.
psal. 39 Septimo, rōne gnationis, qa lacus Sodomorū, dr̄ mare mortuū. Mare pp suā magnitudinē; mortuū, qa nihil gñat vi uū. vñ nec pisces hēt nec volucres: & iō illud refertur ad vitiū luxuriæ, pcipuè sodomiticū, cuius act⁹ nō ordinatur ad gñationē, sed solū ad delectationem. Et ideo vocatur vitiū cōtra naturā, ex eo ꝙ natura actū carnis ordinauit ad gñationē ꝑlis. Et ideo est vitiū magnū, ꝓuo
apo. 14. cans iram Dei, Apoc. Misit in lacum iræ Dei magnum, & calcatus est lacus.

Itē peccatū assimilat̄ fonti pp tria. Primo pp occupationem auaritiæ, quæ circa terrena intendit. Gen. Fons ascendebat de terra, irrigans &c.
Gen. 2. Secundo pp ardorem luxuriæ, Eccle. Sicut viator sitiens, ad fontem os aperit & loquitur de muliere luxuriosa.

Tertio pp corruptionē societatis puræ q̄ rūpitur p malū exēplū. Prou. Fons eccl. 26
turbatus, & vena corrupta. Itē peccatū i pro. 25
cōscia clausū, est causa timoris & particuli, sicut vapor siccus, siue vētus inclusus in visceribus terræ, & coarctatus aliquo cōsimili supueniēte & cōprimente ipsum, & nō valēs expirare pp ꝓfunditatē terræ, & soliditatē, cōcutit terrā sibi obuiantē & obstātē, si &c causat terremotū, & facit terrā tremere: & aliqñ est causa magnorū periculorū. qa qñque facit diluuia & effusiones aquarum & hiatuū: & qñque scindit terram, & euertit eam & superius fit inferius. Ita similiter peccatū in cōscia clausum, & retētū, est causa terremotus. i. timoris, Matth. Viso terræmotu & his q̄ fiebant, mat. 27
timuerūt valde. Sene. Nihil timidū fa- Sen.
cit aïum, nisi reprehēsibilis vitæ cōscia. Est ēt piculosum, tū qa peccatū quod p pniam nō delet̄, mox suo pōdere ad aliud trahit: & sic ē cā cādēdi, sicut ter- apo. 11.
remotus facit cadere domos. Apo. Terremotus factus est magnus, & quarta ps ciuitatis cecidit: tū ēt qa dū homo diutius in peccato manet, Deus eū subito pcutit & subuertit sicut qñq; terræmotus subito fit, q cōmonet & subuertit.
Act. subito terræmotus factus est ma- acto. 16
gnus ita vt mouerentur fundamēta &c. eccl. 5.
Et iō bñ cōsulitur Eccl. Ne tardes conuerti ad Dominū, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictę desperdet te.

Peccatores qui & fines terræ vocantur, varys rationibus, & proprietatibus Lunæ, Marti, aquæ, terræ & postremo ipsi deserto assimilantur. Cap. LIX.

PEccator assimilat̄ Lūę pp quatuor. Primo, quia luna est solis eclipsatiua siue obscuratiua inter nos & solem interposita, quando concurrunt simul in eadem linea ecliptica, & de hoc dictum est supra cap. xlvij. Ita similiter peccatum eclipsat & obscurat in anima lumen rationis, vel quia interponit se peccatum inter nos & Deū, tollit animæ lumen gratiæ: propter quod viæ peccatorū vocantur tenebrosæ, secūdū illud Prou. Via impiorū tenebro- Pro. 4.
sa, & Apo. dicit, Obscuratū est insipiens Rom. 8
cor eorum. Ioel. Sol conuertetur in te- Ioel. 2.
nebras, & luna in sanguinem.

Secundo,

Ioel. 2. Secundo, quia luna est oculorum viciatiua. Nam (secundum Pto.) luna efficit hominem male dispositum in oculis & inordinatum. Efficit enim in homine vnum oculum maiorem altero, aut strabonem siue orbum ĩ vno oculorum. Et subdit: Homo autẽ in cuius complexione lunæ constellatio dominium habuerit, vicio iu oculo non carebit. Ita similiter peccatores in oculis mentis prauè sunt dispositi, quia oculum ad terrena habent magnum, sed ad spiritualia paruum. Et similiter hypocritæ qui vident festucam in oculo fratris sui, trabem autem in oculo suo non vident: habent oculum ad videndum se, paruum; & ad videndum alios, magnum. Specialiter inuidię vicium vel iræ, videtur facere hominem in oculis prauè dispositum. Vnde de Saule hoste Dauid dicitur quòd iam non rectis oculis respiciebat Saul. Dauid. Sed talem aspectum inuidiæ auferunt iusticia & pax. Nam pax remouet odium, iustitia rectificat aspectum & actum. Vnde in Psalmo. Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec auferatur luna.

Mat. 7.

1. Regu. 18.

psal. 71.

Eccl. 43 Tertio, quia luna est temporalium euẽtuum indicatiua. Eccl. Luna in omnibus in tempore suo ostensio temporis & signum æui. Luna enim (vt dicit Beda) si in principio rubeat vt aurum, ventos ostẽdit. Si in summo eius corniculo maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis prętendit exordium. Si vero nigrescit in medio plenilunium, serenum. Cum vero in doctrina nauigationis scintillat ad remos, in breui tempestas futura erit. Quæ omnia peccatoribus cõpetunt, quorum quidam sunt rubentes per ignita desideria, quidam nigrescentes per turpia opera, & aliqui scintillantes per praua eloquia. Item quidam sunt ventosi per superbiam, quidam pluuiosi siue aquosi per luxuriam: quidam vero sereni videri volunt per vanamgloriã, quidam tempestuosi, & inquieti fiũt per cupiditatem, & auaritiam.

Quarto, quia luna est sui status mutatiua, nec vnquam in eodem statu permãsiua, & est luna non solum in se mutabilis, sed etiam in effectu. Nam (vt dicit Pto.) luna efficit hominem instabilem & mutabilem de loco ad locum discurrẽdo Est etiã in hominibus quadruplex mutatio, quæ adhuc designatur in luna.

Ptho. in almag.

Prima est naturæ secundùm quod homo variatur per quatuor ætates; Prima est augmentatiua, scilicet in iuuentute. Secunda est statiua, quę scilicet dicitur virilis. Tertia dicitur diminutiua, scilicet virtutis. Et hæc est senectus. Quarta est decrepita siue seniũ, quæ minuit substantiam & virtutem. Hæc mutatio ætatum (secundum Pto.) accipitur secundum circulum lunę quę quapruppliciter variatur. Nam primo luna crescens quousque efficiatur dimidia, est in effectu suo calida & humida: & talis est prima ętas: deinde luna visque ad plenilunium est calida, & sicca, & talis est secũda ætas, in qua hominis complexio calido paulatim humidum consumente efficitur calida, & sicca: tertio luna cadens a plenilunio quousque redeat ad medietatẽ est frigida & sicca, & talis est ætas tertia, in qua complexio, quia cum humido egrediente deficit calidum, efficitur frigida & sicca: quarto luna à medio vsque ad defectum est frigida, & humida, & talis est ętas quarta, in qua cõplexio, quia frigiditate inualescente inducitur humidum extraneum nõ nutriẽs nec augens sed humectans extrinsecus, quod est humidum phlegmaticum, efficitur frigida per se, & humida per accidens. Pto. in almag.

Secunda mutatio est fortunæ, prout homo variatur secundum diuersos euentus bonos & malos, quos etiam luna signat. Nam luna (vt dicunt Pto. & Albumasar) aliquando significat & efficit euentus malos, aliquando vero bonos. Nam in secundo signo existens post ascẽdens, mærorem designat & tristitiam, & ablationem substantiæ per fures. Et etiã in quarto, quinto, & octauo rixam, fugã, & mutabilitatem. In ipso etiam signat, quòd qui tunc incipit regnare, cito deponetur. In. xij. autem impedimẽtum, rixam, duritiam, & carcerem ex parte amicorum. In omnibus alijs dominbus siue signis bonum efficit, & prætendit.

Tertia mutatio est culpæ, quã etiã sacra sctiptura mutabilitati lunę assignat. Eccl. Stultus autẽ vt luna mutatur. Nam luna apparet parua & corniculata, & tũc dicitur monoides: quandoque vero apparet quasi per mediũ secta, scilicet quãdo est octaua, vnde dicitur dicothomos: quandoque vero non apparet omnino plena, scilicet quando est xj. vnde dicitur amphitracos, quasi de sua plena Ecc. 27.

rotunditate

rotunditate dubia: quandoque vero apparet tota plena, scilicet quando est xiiij. vnde dicitur grece pansilenos. Ita peccatum paruum est quando in cogitatu concipitur, medium cum cōsensu statuitur, integrum cum opere agitur, sed totaliter plenum cum in consuetudinem ducitur.

Iob. 1 Quarta, est mutatio miseriæ secundū corporis defectū, de qua Iob. Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nūquam in eodem statu permanet. Et hanc etiam luna ostēdit dum minuitur cadens a plenilunio in defectum, eccl. 43. Eccle. A luna signum diei festi luminare quod minuitur in consummatione. Vnde significat vitam humanam quę incipit a festo, idest a gaudio, quia læte suscipitur. homo cum nascitur secundū Io. 16. illud Io. iam nō meminit pressuræ propter gaudiū, quia natus est Homo in mūdum. sed tandem vita humana continue diminuta consumitur. Sed hęc mutatio & diminutio cessabit in futuro post re- Isa. 40. surrectionem. Isa. Luna tua non minuetur, quia Dominus erit tibi in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

Item peccator assimilatur Marti. Nā Mars est planeta in effectu calidus & siccus, masculinus & nocturnus. Ita peccator est calidus quādo feruescit per iracū eccl. 23 diam, Eccle. Anima calida quasi ignis ardens, non extinguitur donec aliquid glutiat. Et homo nequam in ore carnis suæ non desinet donec incendat ignem scilicet iræ in alijs vel in se. Item peccator est siccus dum marcescit per inuidiam. Nam (sicut dicit poeta.) Inuidus alterius rebus marcescit opimis. Aristo. 2. met. Inuidia (sicut dicit philosophus) est tristitia in alienis bonis. Et sicut dicitur Pro. 4. Prouer. Spiritus tristis exiccat ossa. Item est masculus, cum resoluitur per luxuriam, & præcipuè per vicium contra naturam. Apo. Masculi relicto naturali Rom. 1. vsu fœminæ, exarserunt in desiderijs suis, inuicem masculi in masculos turpedinem operantes. Item est nocturnus per auaritiam, quæ animam præcipuè obtenebrat. Item quia fures, quos facit cupiditas, præcipuè de nocte & in Thes. 5. tenebris furantur. Thess. Sicut fur ita in nocte veniet.

Item peccatorum vita assimilatur aquę.

Primo, quia est turpida per affectum cupiditatis. Ier. Quid tibi in via Aegypti vt bibas aquam turbidam? Via Aegypti, via solicitudinis: Aqua turbida, anxietas temporalium. Iere. 2.

Secundo, quia est immunda quantum ad lasciuiam carnis. Exo. Ad percussionem virgę Moysi, versa est aqua in sanguinem, Vnde Psal. Conuertit aquas eorum in sanguinē. Moyses Christus cuius virga diabolus, de qua Isa. Vę assur, virga furoris mei, qui cum tentat percutit: sed aqua conuertitur in sanguinem cū anima cōsentit ad carnis lasciuiā. Exo. Vidi te conculcari in sanguine tuo. Exo. 4. Ps. 104 Isa. 10. Exo. 28.

Tertio, quia est sterilis per accidiam. Reg. habet de aquis hiericho, quòd steriles erant. Et ideo vitam peccatoris significant accidiosi, qui sterilis est à fructu bonæ operationis. 4. reg. 20.

Quarto, quia est frigida per inuidiæ malitiam, ardoris charitatis extinctiuā. Iere. sicut cisterna frigidam facit aquam suam, sic frigidam facit malitiam suam. Ier. 6.

Quinto, quia infidelis per præsumptionem. Iere. Plaga mea desperabilis renuit curari: facta est mihi in mendatiū aquarum infidelium scilicet foueas, & herbas occultantium. Iere. 15

Sexto, quia est congelata per obstinationem, Eccl. Ventus aquilo flauit, & gelauit cristallus ab aqua. Ventus aquilo, est diabolica suggestio. Cristallus est aqua summe congelata, & significat animam obstinatam, & induratam. Eccl. 24

Septimo, quia est amara per irā, Apoca. Stella ardens cecidit in tertiā partē fluminū & in fontes aquarum & multi homines mortui sunt de aquis, qa amarę factæ sunt. Aqua amara anima peccatrix, stella ardens ira quæ cum cadit in aquam, amaritudinem generat, idest, rancorem. Apoc. 8

Octauo quia est maledicta per desperationem. Num. Ingrediantur aquæ maledictę in ventrem tuum, & vtero tuo tumescente putrescat fæmur. Vter conscientia est; aquæ maledictæ, fluxibilitates peccatorum animam desperare faciētes. & ex hoc sequitur diruptio, vteri quæ signat vehemētium doloris vermis interioris conscientiam corrodētis, & Num. 5

putredo

putredo fœmoris:ĩ qua ſignificatur pri
uatio ſpei,eo quòd in fęmore eſt vis ge
neratiua.

Nono,quia mortue eſt per pœnæ ip-
Ioſu. 3. ſius illationem.Ioſue.Aquę inferiores,
ideſt peccatores ad infima peccatorum
deſcendentes,deſcenderũt in mare mor
tuum,ideſt in amaritudinẽ mortis ęter
næ.Sed nota,quòd hæ aquæ, ideſt pecca
torum fluxibilitates, ſunt quadruplici-
ter diuidendæ.

Primo per donum fortitudinis:quod
Gen. 1. ſignatur Ge.vbi dicitur: Fiat firmamen
tum in medio aquarũ, & diuidat aquas
ab aquis.Firmamentum eſt donum for
titudinis, per quam diuiduntur aquæ
culpæ ab aquis gratię.

Secundo,per virgã pœnitentiæ,qđ ſi
Exo. 13 gnatur Exo.Vbi per virgam, Moyſi di-
uiſæ ſunt aquæ maris. Et erat aqua quaſi
murus à dextris, & à ſiniſtris. Virga eſt
pœnitẽtia;& aqua à ſiniſtris,vita pecca
torum,qui ſiniſtra quærunt,ideſt tempo
ralia:aqua à dextris,vita ſanctorũ, qui
quærunt æterna.

Tertio,per arcam gratię.Ioſue.vbi di
Ioſ. 13. citur,ꝙ cum portaretur arca per fluuiũ,
Iordanis aquæ diuiſæ ſunt,quia inferio
res decurrebant in mare mortuum, &
aquæ ſuperiores creſcebãt.Arca eſt gra
tia,aquę inferiores peccatores ad ima
peccatorum defluẽtes quo vſque veniãt
ad mare mortuum, ideſt amaritudinem
mortis ęternę.Aquęvero ſuperiores,sũt
viri ſancti,qui ſemper ĩ merito creſcũt.

Quarto per palliũ charitatis ſicut ha
1. reg. 2 betur Re.quod diuiſæ ſunt aquæ per
pallium Heliæ.

Item peccatoris cor aſsimilatur gle-
bę terræ:quia gleba ſi nimium fuerit in
durata,ſemen non recipit,& receptũ in
germẽ prorũpere nõ permittit.Sed vo-
mere ſępe confracta,ſemen tegit,& nu-
trit.& per pluuiam remollita, quãdam
in ſe pinguedinem colligit quam ad ſe-
minis productionẽ radicibus circunfun
Greg. dit,vt dicit Greg.Sic quoque cor homi
nis, ſi fuerit per peccati conſuetudinem
induratum, ſemen ſpiritualis doctrinæ
vel inſpirationis pœnitẽtiæ aut non reci
pit,aut ſi recipit, fructũ ſine germẽ ope
ris nõ producit.Sed ſi vomere pœniten
tiæ ſeu linguæ cõfitẽtis peccatum ſæpe
fuerit cõfractum, tunc ſemẽ huiuſmodi
Iob. 39. in eo recipitur,& nutritur.Iob. Cõfrin
get glebas vallium poſt te.Glebę valliũ
ſunt corda humiliter pœnitentium,quę
dum confringuntur aratro pœnitẽtiæ,
ſuſcipiunt ſemen ſpiritualis doctrinæ,
ita ꝙ auxilio pluuię,ideſt diuinę gratię
circunfuſa,radices affectionum mittũt.
Hiere. Ad humorem mittit radices. Itẽ Hiere. 17.
in germen operis quam rumpit,Ezech.
Plantabo illam,& erumpet in germen, Eze. 17.
& dignum fructum pœnitentię pariet,
Iſa.Iſte eſt omnis fructus, vt auferatur
peccatum. Aſsimilantur etiam peccato- Iſa. 28.
res finibus terræ, ſecundum illud Pro- Pſ. 17.
uer.Oculi ſtultorum in finibus terræ.
Reſpiciunt enim homines ſtulti magis
ad fines terrę, quàm ad medium, ideſt
magis ad extrema vitiorum quàm ad
medium virtutum. Vnde magis eis pla-
cent opera peccatorum quàm exempla
iuſtorum.Vocantur ergo peccatores,fi-
nes terræ,primo, quia terræ fines ſunt
à medio remoti. Et ita etiam ſimiliter
peccatores à medio ſalutis: de quo in
Pſal.Operatus eſt ſalutem in medio ter- Pſ. 67.
rę.Item quia ſunt mari coniuncti,quia
ſcilicet peccatores ſunt amaritudini
æternæ dãnationis vicini.Itẽ quia fines
ſunt vltimi.i.viles,& deſpecti.Itẽ pecca
toris anima aſsimilatũ deſerto,quia de-
ſertum eſt locus ineptus habitationi hu
manæ,ſecundũ illud Iob.Abſque homi- Iob. 38.
ne in deſerto,vbi nullus mortaliũ com
moratur.Ita anima peccatoris eſt iepta
habitationi ſapientiæ diuinę i.filij Dei.
Sapi.In maliuolam animam non intra- Sapt. 1
bit ſapia,nec habitabit in corpore ſub-
dito peccatis.Sapi.Iter fecerũt per de-
ſerta quæ nõ inhabitãtur.Hęc aũt inne Cap. 11
ptitudo habitãdi accidit in deſerto,pri
mo propter terræ vilitatẽ. Ita anima ef
ficitur vilis propter peccati abhomina
tionẽ.Ezech.Proijciam te in deſertum, Eze. 19.
&c.Et dicit proijciam, tamquam rem
vilem,& abhominabilẽ. maximè aũt vi
lificat animã peccati reiteratio, Hiere. Hier. 2.
Quã vilis facta es nimis,iterãs vias tuas.

Secundo popter loci ſterilitatẽ,quia
ſterilitas accidit aię per meritorũ eua-
cuationẽ. ſunt.n.peccatorũ opera à fru
ctu meriti vacua.Hie. Erit quaſi myricę
in deſerto.myricæ.n.infructuoſę ſunt.

Tertio propter aeris intemperiẽ,quæ
intemperies accidit animę propter cõ- Ioe. 1.
cupiſcentiæ inflammationem.Ioe.Ignis
ſcilicet concupiſcentiæ comedit ſpecio
ſa deſerti. Et Eccl.Exurget deſertum,&
extinguet viride ſicut ignem.

Quarto

Quarto propter aquarum defectibilitatem, quia scilicet in peccatoribus deficit tam aqua gratiæ, quàm
Ier. 29. aqua sapientię. Iere. Arefacta sunt arua deserti.

Quinto propter hostium vastitatem, quia patiuntur peccatores demonum eos vastantium frequentem
Thre. 4 nem. Thren. In deserto insidiati sunt sci
1. Corn. 10. licet dæmones in peccato. Corin. Prostrati sunt in deserto.

Pœnitentiæ perfectio declaratur, quæ tonitruo, nuui, mari, arcuæ ac terræ motui comparatur, & tandem loca ipsi terræ motui apta patefiunt. Cap. LX.

POEnitentia assimilatur tonitruo propter septem, quæ sunt in generatione ipsius tonitrui.

Aristo. de cę. & muca. Primo, est vaporis inclusio, Est enim materia tonitrui (secundũ philosophũ) vapor siccus, & calidus, inclusus in nube aquosa, & concaua. Talis enim vapor de facili totus incenditur, & in forti calore ambo simul vapores eleuantur, scilicet vapor humidus nubis, & vapor siccus tonitrui. & quia vapor terręstris nõ est adeo dilatabilis, vt aqueus, constringitur in medio eius, & vapor humidus expanditur sicut corium circa ipsum. Huic itaque eleuationis vaporis assimilatur compunctio cordis. Nam tunc vapor terręstris sursum eleuatur, quando peccatum commissum ad memoriam reuocatur: sed tunc clauditur in nube aquosa, quando peccati memoriam sequitur compunctio la-
Eccl. 35 chrymosa. Eccl. Sicut, nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

Secundum est inclusi vaporis inflãmatio. Nã, q a cõtrariũ cõtrariũ fugit, interior vapor siccus fugit exteriorem humidum in profundum nubis exterioris: exterior etiam vapor nubis, loci frigiditate contrahitur, & amplius interiorem exagitat, & interior exagitatus confricat partem ad partem ad latera exterioris: & ex ipso motu, & confricatione contingit ipsum igniri. Talis autem vaporis inflammatio est feruens peccati detestatio, & ad ipsum destruendum, accensio. Nam dum peccata sua homo considerat, & peccatorum delectamenta quę iam trãsierũt comparat ad maxima danna quæ reliquerunt quasi quædã cõfricatio fit vnius ad aliud, ex quo mens · Eccl. 38
exagitata icenditur, & ad peccati reatũ tollendum vehementius ignitur. Eccl. Vapor ignis vrit carnis, idest feruor cõtritionis consumit peccata carnes. Sed attendendum est, quòd quandoque vapor inclusus deficit, & de nube egreditur ita quòd tonitruum non facit. Et ista egressio quandoque est ante inflammmationem, quandoque post inflammationem. Ante inflammationem quidem, quandoque incipit comprimi in profundum acumen sui, eo quòd siccus est, & penetrat nubem, & egredietur ad aerẽ, & ipsum cõmouet fortitur vel debiliter secundum diuersitatẽ suæ virtutis. Et inde est q ante tonitrua venti sunt validi, & fortes. Sic quando memoria peccati est sicca sine lachrymarum compunctione, & non inflammata peccati dolore, egreditur cito de nube, idest corde ita quòd non generat tonitruum, idest confessionis sonũ, sed potius tentationis ventum. In inflammatione autem accidit egressio vaporis, quando vterque vapor rarus est, & debilis: & tunc quia non inuenit resistens, egreditur sine sono vel vẽto qui ad nostrum auditum perueniat: sicut in æstate in serotinis paruis coruscationibus. Sic quando tam peccati recordatio quàm ipsa cordis compunctio debilis est, & rara, & non feruens, sed quasi tepida, etiam multotiens deficit, & perit ipsa contritio, ita vt non sequatur tonitruum, idest debita peccati confessio. post inflammationem autem fit, eo quòd vapor paruus existens pulsando latera parum facit soni. Sed antequam pertrãseat extinguitur, & tunc auditur sonus sine coruscatione. Sic similiter est quando aliquis paruam contritionem habẽs, confitetur, quia bona voluntas etiam extinguitur, & non pertransit ad satisfationem.

Tertium, est nubis aquosę scissio. Postquam enim ignitus est vapor in nube, expellitur à contrario frigido nubis aquosę, & tunc vis ignis scindit nubem aquosam. Scissio autem nubis aquosæ, est apertio mentis compunctæ per actum confessionis. Sed hæc scissio primò debet esse interius per propositum confitendi: & tunc si aliquo impedimento legitimo interueniente non posset quis sacer-

doti

doti alicui confiteri, puta mortem præuentus, vel alias omnino impeditus, sufficeret contritio cum ipso confitendi proposito ad peccati remissionem secundũ
psal. 31. illud. Ps. Dixi scilicet in proposito cordis, confitebor aduersum me iniustitiam meam domino: & tu remisisti impietatẽ peccati mei.

Quartũ est scissæ nubis sonatio, quæ quidem sonatio tanta est quòd vsque ad nos terribiliter venit. nec mirandum cũ pannus violenter scissus sic strideat, & vesica vento plena quamuis sit parua, tamen fortiter stricta, & confracta, maximum sonitum faciat. Hic sonus est confessio oris facta sacerdoti, in qua nubes aquosa, idest mens compuncta de peccato, salubriter aperitur, & pestifer vapor peccati exterius expellitur. Sed nota ꝙ sonus tonitrui habet tripliciter fieri. Nã quandoque fit violenta expulsio vnius vaporis ab alio, & tũc propter nubis scissuram fit in eadem nube fortissimus sonus tonitrui. Et sic quando vapor compũctionis expellit vaporem criminis fit sonus cõfessionis, & sic violẽtia cõpũctionis ꝑducit sonũ confessionis, Iob. Quis
Iob. 38. dedit vehemẽtissimo ibri cursũ & viã sonãtis tonitrui? Qñq; vero fit iste sonus ex collisione alicuius nubis alterius, quia vapor paulatim scindens nubem suam in qua est, euolans inuenit aliam nubem siccam constrictam, & spissam, & impingit in illam, & ex collisione facit sonũ. Et hic sonus fit cum coruscatione, interdum quandoque sine coruscatione,
psal. 76. Psal. Vocem dederunt nubes. Sic etiam sunt quidam qui dum confitentur, incipiunt quidem tepide dicere facta sua, sed occurrente materia interferunt aliena & ibi colliduntur & sonũ faciũt, quia plus aliena & extranea facta quã propria confitentur peccata. Vnde nõ deberet dicere sacerdos: Absoluo te, sed absoluo eos. Quandoque vero egreditur vapor paruus, rarus, & inflammatus ex nube tenui & non multum aquosa, & tunc videtur ille ignis sicut alba flamma per multum fumum, & non facit sonum in propria nube, sed obuiat ei alia nubes valde aquosa & spissa: & quia debilis est flamma, extinguitur in illa aquosa nube potius susurrando quàm sonando, sicut susurrat ferrum ignitum candens in aqua. Talis est susurronum confessio maligna. qui non vadunt ad cofessionem vt dicãt peccata propria, sed potius vt reuelẽt peccata aliena, & vt malam opinionem generent in confessore, vel prelato de aliena persona, vel propter aliquam aliã violentiam. & talis confessio potius est excusatio:

Quintum est vaporis egredientis coruscatio. Nam dum vapor ignitus, & inflãmatus egreditur de nube apparet coruscatio, & fiunt tunc simul tempore coruscatum & sonus: sed non simul deprehenduntur, quia visus velocior est quam auditus. Vnde licet nubes prius scindatur quam emittitur ignis, & ideo tonitruum prius fit naturaliter quàm fit coruscatio, tamen coruscatio prius attingit sẽsum visus, eo quòd visibile spiritualius est in aere, scilicet per esse magis spirituale, & intentionale, & ideo statim fit in aere. Audibile autem in aere est vt in propria materia, quia materia causæ soni non est nisi in aere, licet intentio soni, & non esse recipit in aere, & ideo sonus non fit in aere subito sed successiue, sicut cum mulier lauat pannos, eminus homo prius videt percussionem quam audiat sonum, & ita est in tonitruo, & coruscatione, Ecc. Accelerat coruscatio- Eccl. 43
nes emittere. Debet igitur esse in peniten te non tantũ sonus confessionis, sed etiã coruscatio bonæ conuersationis, de qua dominus dixit. Sic luceat lux vestra corã
hominibus, vt videant opera vestra bo mat. 5.
na. Debet etiam pœnitens euidenter vitã suam in melius mutare. Et hæc est coruscatio quæ quanto est rubicũdior, & magis ignea, idest charitate feruidior, tanto est potior, & efficacior. Sunt enim tres colores coruscationis, scilicet rubeus clarus, & albus flammeus, & rufus quasi vinosus. Primus est ex vapore non multum sicco, humidum enim dat ei colorem rubeum sicut est flamma viridiũ lignorum: & est timendus color ille, quia humidum continet materiam ita quòd non spargitur, & ideo facilius, & fortius incendit: flamma autem albi coloris est vaporis valde sicci sicut est flãma siccorum lignorum, & ideo spargitur & non lędit nisi facile cremabilia, vt stuppam & huiusmodi. Rufus autem color penetrabilior est, eo quòd ille est vaporis conglutinatiui valde terræstris & multum frequenter simul incendit, & scindit. Ex his igitur colligitur ꝙ vbi plus abundat humor compunctionis, &

rubor

rubor,ideſt feruor amoris,ibi eſt efficatior coruſcatio boni operis.

Sextum eſt in tonitruo, fulminis percuſsio. Fulmen autem tronitrui extinguit venenum animalis percuſsi. Nam percutiens ſerpentem vel aliquod aliud venenoſum, extinguit in eo humidum naturale quod eſt in eo venenum, licet non ei. Vnde huiuſmodi cadauer fulminati vermiculat, quod non fieret ſi eſſet venenum,quia venenum inde prohiberet naſci vermes & ex eo cibari.Similiter pęnitentiæ virtus extinguit in peccatoribus nequitiam, & venenũ peccati & producit vermes ideſt,remorſus conſcientiæ magnos,quia multum remordetur.& dolet de peccatis præteritis cõſcientia confitentis,ſed tamẽ plures vermes non eam fœdant,ſed purgant.

Septimum eſt nubis aquoſæ in pluuiã reſolutio,quia ſcilicet poſt tonitruum nubes in pluuiam reſoluitur,terram fæcundantem,& plantas nutrientem. Et hæc eſt ſatisfactio per eleemoſynas per quas pauperes nutriuntur.

Item in pluendo aer reddit terræ per nubium reſolutionem quod acceperat per euaporationem:in quo reſtitutio deſignatur male ablatorum,quę etiam eſt pars ſatisfactionis.Non enim remittitur peccatum,niſi reſtituatur ablatum, vt dicit Augu. Et hęc duo bene ſimul conueniunt, ſ. fulgur & coruſcatio bonę conuerſationis & pluuia ſatisfactionis,vt ſcilicet ipſa pœnitentis opera & ſint corruſcantia ad ædificationẽ proximorum, & pluentia ad ablutionem peccatorum.Pſal. Fulgura in pluuiam fecit. Pſ. 134

Item pœnitentia aſsimilatur niui propter ſeptem.

Primum eſt quòd nix, eſt malarum herbarum mortificatiua.Et ſic per pœnitentiam mala vitiorum incentiua extinguuntur, quę ex terra noſtrę carnis oriuntur.Pro.Nix in ęſtate & pluuia in meſſe: ſicut enim frigus niuis in ęſtate temperat incendium ęſtus: ita pœnitentia ſi eſt in pectore, temperat incendium culpę. Pro. 26.

Secundo quia nix eſt terrę impinguatiua. Nam dum ſuper terram moratur, poros terræ claudit ſua frigiditate, & calore reuocato interius fit humorum attractio ad radices,vnde terra caleſcit & per conſequens impingueſcit.Iſa.Deſcendit nix de cælo,& inebriat terram, & infundit eam.Et ita etiam ſimiliter pœnitentia quamuis corpus attenuat, animam tamen impinguat; qnia dum poros terræ i.carnis appetitus reſtringit,calor amoris,& humor gratię in radice, ideſt in corde interius vberius excreſcit. Iſa. 55.

Tertio,quia nix eſt fætidorum locorum coopertiua ſiue occultatiua. Et ita multi q̃ primo per peccatorũ infamiã fętebant,per pœnitentiam quam poſtea faciunt,infamiam ſuam cooperiunt, & famam recuperãt:ſicut patet de Magdalena.Tegit & pœnitentia peccata quęcunque fętida:vt ſcilicet ea non videat Deus ad puniendum. pſ.Beati quorum remiſſę ſunt iniquitates,& quorum tecta ſunt peccata. Pſal. 31.

Quarto,nix ſui ipſius diffuſiua eſt, & ſuper terram non cum ſtrepitu,ſed plane applicatiua, quia ſcilicet pœnitentiam ſuam homo: vociferare non debet vel inaniter iactare ſeu publicare ad oſtentationem,Math.Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus,vt videamini ab eis Mat. 5.

Quinto,quia nix propter ſui pulchritudinem eſt oculorum attractiua. Sic pœnitentia aſpicientes ędificat & attrahit ꝑ exemplũ ad imitationem.Interdũ tamen nix oculos aſpicientium diſgregat, & ſimiliter etiam quandoque aliquos male diſpoſitos quorundam pœnitentia ſcandalizat. Vnde clamant eos hypocritas. ſicut Chriſtus dixit iudęis de Iohãne:Venit Iohannes neque manducans neque bibens, & dicũt dæmonium habet Tract. 11.

Sexto rõne proficuitatis,quia nix calore ſoluta, eſt terræ valde proficua, quia.ſ.eam remollit, & inebriat quam prius frigiditate ſua forti indurabat,vt dicit Gre.Sic ſi aliquando pœnitẽtiæ rigor fraternæ charitatis amore non gulæ vel corporis delectatione ſoluatur vel recreetur diſcrete,non obeſt,immo prodeſt.Nam nimia rigiditas quãdoque cor indurat,ſed ipſum charitatiua & diſcreta remiſsio ſiue recreatio remollit Vnde dominus cum publicanis, & peccatoribus manducauit& bibit. Gre. Luc. 17.

Septimo quia nix eſt alpium ſiue mõtium dealbatiua, pſ. Niue dealbabuntur in Selmon mons Dei.

Sicut magni peccatores, denigrati Pſ. 67.

per

per culpam purgātur, & dealbantur per
Psal.6. veram pęnitentiam.psal.Lauabis me,&
Isa.1. super niue dealbabor,Isa.Si peccata ve-
stra fuerint vt coccinum, quasi nix deal
babuntur.

Item pœnitentia assimilatur mari: primo quidem quia mare est nauseæ & vomitus ciborum prouocatiuum. Et ita similiter pœnitētia generat peccati abominationem. Nam quod primo peccatori videbatur pręciosum,& delectabile, videtur pęnitenti ignominiosum & abo
minabile. Vnde Abac. Vomitus ignoran
Abac. tiæ super gloriam tuam. Ezec. Turbabū
Ezec.26. tur insulę in mari ,idest mentes pęniten
tium per peccati detestationem & abominationem.

Secundo, quia mare est doloris capitis inductiuum: sic pœnitentia facit conscientiæ remorsionem. Nam dolor capitis est tristitia mentis ex peccati recordatione proueniens. Psal. Conuertetur dolor eius in caput eius: ex tali enim dolore mens pœnitentis amaricata vehe
Abac.3. menter sibi ipsi indignatur. Abac.In ma
ri indignatio tua.

Tertio,quia mare est sordium reiectiuum,& sui purgatiuum, quia nihil retinet immundum:& hoc fit per pęnitentis confessionem, per quam peccata mortalia extra conscientiam abijciuntur,sicut mare proiicit mortuorum cadauera.
apo.20. Apoc. Dedit mare mortuos suos,qui in
eo erant.

Quarto, quia mare est durissimorum, & pretiosorum generatiuū. Nam quanuis mare sit liquidum,generat tamen durissima,vt patet in piscibus,qui sunt durę testę;& in gemmis,& lapidibus,quos producit. Et hoc est,quia pœnitēs licèt sit mollis & liquidus in lachrimarū cōpunctione, tamen durissima tolerat in satisfactione, vt ieiuuando, & sese affligendo. Vnde etiam producit gemmas & lapides pretiosos,idest opera salutifera & Deo grata, quę sunt quędam diuitiæ
nau.39 ipsius pęnitentis.Naū. Aquę in circuitu
eius,cuius diuitię mare,aquæ muri eius.

Quinto, quia mare non est vltra sua littora progressiuum:quia licet sit liquidum,quod per se non bene terminatur & sistitur, tamen benè terminatur per aliud.Sic pęnitens facit quando nō trāsgreditur præcepta diuinę legis vel limites a discreto confessore sibi impositos,
Iob.39 vel etiam lux propriæ rationis,Iob.Cir

cundedi mare terminis meis, & posui vectem & ostia, & dixi.Hucusq; venies, & non procedes amplius, & hic cōfringes tumentes fluctus tuos.

Sexto,quia mare est pisciū nutritiuū & conseruatiuum, quia.s.pœnitentia nō solum peccatores purgat, sed etiam deuoros & spirituales nutrit & conseruat: quia licet habeant amaritudinem exterius,habent tamen dulcedinem interius. Vnde etiam homines de aqua maris suscipiūt dulces cibos piscium siue auium
quibus reficiuntur. Sap. Postulauerunt Sap.19.
escas epulationis, & in allocutione desiderij ascendit illis de mari ortigometra.

Septimo,quia est de amaritudine siue
salsedine in dulcedinem conuersiuum.
Dicit enim Philosophus,quòd ab aqua Ari. me
maris potest remoueri salsedo, quia si the.
quis accipiat vas terreum nouum & crudum,& clauserit bene eius orificium, & ipsum in mare eiecerit vacuum, & dimiserit ipsum per vnum diem naturalem, aquā dulcem inueniet intra ipsum. Hoc ergo vas est cor pœnitentis quod si fuerit terreū per humilitatem,nouū per puritatem,crudum, idest non coctum per libidinum igneitatem, & benè clausum per custodiæ sedulitatem, & vacuum a peccati fœditate,quantuncunque circundetur exterius quancunque amaritudine,implebitur tamen interius ineffabili dulcedine: quia.s. illuminabitur anima in contemplatione diuinorum ope-
rum, quæ contemplatio ipsam totam ps.106.
dulcorat.psal. Qui descendunt mare in nauibus,facientes operationem in aquis multis,ipsi viderunt opera Dei & mirabilia eius in profundo.

Item pœnitentiæ onus assimilatur arenæ, propter quatuor.

Primo,quia arena habet virtutem restrictiuam. Nam arenarum multitudine maris impetus sistitur,& ad eius cumulos
se cōstringens,ne vltra assignatos a Deo
terminos effluat,ipeditur, vt dicit Hie- Hiero.
ro.Similiter pœnitentia coercet & restri super
git impetū& tentationem & fluxum pec Hier.5
cati ne transgrediatur homo mandata Dei,ps.Terminum posuisti, quem non transgredientur,neque cōuertentur operire terram.

Secundo, quia arena habet virtutem ps.103.
purificatiuam:purificatur enim aqua p arenam colata: & pœnitentia animam

ficat, & mundat. Et ad hanc purificationem hortatur Iacobus dicens: Emundate manus peccatores, & purificate corda. Iac. 4.

Tertio, quia arena habet virtutem dulcoratiuam. Nā aqua etiam salsa per arenam colata non solum efficitur purior, sed etiam dulcior. Quod etiam pœnitentię cōgruit: quia amaritudo, & tristitia pœnitentium, finaliter conuertetur in dulcedinem, & gaudium. Matth. mat. 5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Vnde populo in deserto pœnitentię aquæ amaræ dulcoratę sunt, Exo. Exo. 15 Iudith. Egressis mare rubrum deserta Iud. 5. Synai montis occurrerunt, & post illic fontes amari obdulcorati sunt eis.

Quarto, quia aliqua arena habet virtutem tumoris expulsiuam. Dicit enim Constantinus medicus, quòd arena ex fabrili lapide resoluta, est metallorū purgatiua, & etiam repercussiua, deopilatiua, & tumoris expulsiua. Quæ omnia pœnitentiæ competunt, quæ purgat culpā deopilat, idest ad confessionem aperit conscientiam, repercutit præsumptionis audaciam, & repellit tumentem superbiam. Primum patet per exēplum in Magdalena, in qua feruens pœnitentia multa purgauit facinora, secundum illud: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secundum patet in Dauid: cuius cor dum pęnitentia teti git protinus se peccasse confessus fuit, dicens: Peccaui domino. Tertium quoque patuit per exemplum in publicano qui pęnitentia humiliatus non audebat oculos leuare ad cęlum, sed percutiebat pectus suum. Quartum patet in Paulo. cuius cor superbia prius tumidū, & contra Christi discipulos sęuitia plenū, expulso tumore superbię, per humilitatē pęnitentia paratum se Christo obtulit, dicens: Domine quid me vis facere, mutata est sæuitia lupi in mititatem, & mā suetudinem agni.

Const. Luc. 7. 2. Reg. 12. Luc. 8. Act. 9.

Item pœnitentia assimilatur terræmotui, & hanc similitudinem declarant modus, tempus, & locus tærremotus. Modi enim terræmotus (secundum Aristot.) duo sunt, quia aliquis terręmotus est sicut tremor, & hoc est quando ventus siue vapor inclusus est modicus. Quidam vero terręmotus est sicut sonus corporum confricantium se, & hoc semp er est cum ruptura occulta vel manifesta. Posidonius autem dicit, quòd terræmotus est quandoque tantum sursum & deorsum: quandoque uero est inclinatio ad alteram partem, in modum nauis. Et iste motus est periculosus, quia signum est, quòd cauerna latet in qua terra declinat. Ideo si terræmotus tales sunt, in aliqua ciuitate, tutius est habitationem dimittere: pręcipuè si aqua est ibi prope quę alluuione aliqua cauernā augeat: quia tunc dispositus est locus ad voraginem. Concomitatur autem terræmotum sępius sonus, qui quandoque non quiescit donec terra sit scissa. Vnde iuxta Corinthum in quadā insula fuit terræmotus eleuans locum in altitudinem collis: & cum ventus subterraneus non cessaret, sed semper multiplicaretur, collis fuit ruptus, & exiuit inde ventus fortis, qui tantum cineris exufflauit de colle super ciuitatem illam, quòd destruxit eam & oppressit, Et ante terræmotum audiebatur sonus ex collisione ventorum in cauernis terræ ad solida corpora. Cinis autem fuit ex hoc, quòd calor frigiditate maris conclusus, & confortatus, incinerauit loca circa cauernas; & si fuisset ibi sulphur, & huiusmodi, fecisset incendium. Isti autem soni sunt diuersi in principio, in medio, & in fine: licèt nō omnes sint in quolibet terræmotu. Patet ergo ex omnibus prædictis, quòd in terręmotibus contingunt sex, scilicet tremor, scissio, sonus, motus, ventus, & cinis. Sic pœnitens debet tremere timore. psal. Timor & tremor venerunt super me. psal. 54

Aristot. methe. Posid.

Item debet scindi dolore. Ioel. Scindite corda vestra &c. Ioel. 2

Item debet sonare in confessione, ps. In voce exultationis & confessionis sonus epulantis. psal. 41

Item debet moueri in bona operatione siue sursum in consideratione cœlestis pręmii, siue deorsum ex consideratione infernalis supplicij, siue in partem alteram, idest in oppositum vitij. Nam baculus curuus nō dirigitur nisi in partem contrariam flectatur, & omnis cura fit per oppositum. Apo. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immundicię & iniquitati ad iniquitatem, Ita nunc exhibete membr a vestra seruire iustitię, in sanctificationem. Rom. 6

H oportet

oportet enim pœnitentem sustinere
Ecc. 2. ventum tentationis. Vnde Eccle. Fili
accedēs ad seruitutē Dei;sta in iustitia
& timore, & præpara animam tuā ad
tentationem.Sed tamen propter hunc
Ecc. 11 ventum nō debet homo dimittere bonum: quia (vt dicitur Eccle.) Qui obseruat ventum,non seminat.Debet etiā
pœnitens incinerari, i. humiliari ex
Eccl. 9. mortis memoria. Eccle.Quid superbis
terra & cinis?

Secundò,assimilatur pœnitentia terræmotui quo ad tempus.Nam tempora apta terræmotui sunt illa in quibus vincit humiditas sine frigiditate sicut est ver:vel in quibus vincit siccitas sine caliditate,vtest autūnus,quādo siccitas multiplicat materiam vaporis sicci,humiditas vero non permittit exire.In æstate autem calor fortis & dominans consumit vaporem: in hyeme vero frigus dominans, euaporationē prohibet. Si tamen ista tempora,scilicet hyemale & æstiuum,ex aliquo accidente sint vt vernalia vel autumnalia;nihil prohibet in iis fieri terręmotum: imo si tunc contingat erit, magnus & diuturnus. Similiter homines sunt ad pęnitentiam apti in quibus abūdat humiditas, idest lachrymæ: ita tamen ꝙ sint sine frigiditate accidiæ. Et talis fuit Magdalena. Similiter in quibus viget siccitas abstinentiæ sine calore concupiscentiæ. Vbi autem vincit calor æstatis.i.feruor concupiscentiæ carnalis,vel frigus hyemis.i.accidiæ torpor;ibi terræmotus non fit, quia in talibus pœnitentia perit. Nisi forte contingat, ꝙ tales ex Dei virtute tangantur, & ad temperantiam debitam reducantur.

Item nota,ꝙ terræmotus magis fit in nocte quàm in die, quia in die Sol euocat calorem terræ exterius,& ideo non eleuat vaporē. In nocte vero clauditur, & vaporem intus multiplicat,qui multiplicatus comprimit alium ante se eleuatum:& fit motus terræ. Similiter in nocte,idest tempore aduersitatis,magis conuertuntur homines ad pœnitētiam quàm in die prosperitatis. Nam mala quæ nos hic præmunt,ad Deum nos ire compellunt. Reuocat enim aduersitas hominem interius ad seipsum: multiplicat in eo vapores, idest compunctiones.

Tertio,pęnitentia assimilatur terręmotui quo ad locum. Nam loca terræmotui apta, sunt loca cauernosa; quia in cauernosis vapor congregatur & ex alio superueniente coarctatur. Vnde in locis montuosis sæpius fit: quia sub mōtibus sunt cauernæ,& loca mōtuosa vniuersaliter sunt porosa.

Item sunt apta terræmotui loca inundationibus alicuius aquæ propinqua: quia ipsa aqua vndis percutiens est in talibus locis causa congregationis vaporis & coarctationis. Vnde loca mari propinqua etiam si non sunt cauernosa, non tamen sunt a terręmotibus libera,vt dicit Calestenes: quia licet ex raritate loci,vapor liberum exitum habeat: Cale.
tamen ex percussione vndarum vnus vapor impellens alium, replet locum: & ideo etiam in plano loco si tāgitur mari vel montibus, fiunt terræmotus,vt in Lombardia,in cuius multis ciuitatibus fuit quandoque terræmotus magnus & diuturnus. Et similiter in Pistoria,quæ est ciuitas Tusciæ.Et tempore etiā Bonifacii Papæ Octaui fuerunt terræmotus magni in ciuitate beatæ Mariæ,qui pluribus diebus durauerunt, existente curia Romana ibidem: quæ tamen ciuitas in plano sita est,aquis plena,& lacui vicina, & montibus propinqua.

Item sunt apta terræmotui loca quæ habent mollia latera:quia mollities oppilat poros & coarctat eos. Patet ergo ex his ꝙ loca terræmotuum, sunt loca cauernosa, & loca vndis aquarum percussa & loca quæ habent mollia latera. Per loca ergo cauernosa & concaua,intellige humilium corda,quæ sæpe pœnitentiæ tremoribus commouentur. Per loca ab vndis percussa,intellige homines in aduersitatibus positos: quos dum impetus tribulationum percutiunt,cōmouent ad compunctionē,& ad pœnitētiam festinare compellunt.Per loca autem quæ habent mollia latera,intellige homines pios,& proximis qui circa eos sunt, cōpassiuos,quos pietatis mollities, etiam si potentes sint,ad pœnitentiæ commotionem & vitæ mutationem disponit & perducit,Sicut patet Corne Act. 5.
lii centurionis exemplo,quem pietas & eleemosynæ suæ ad fidem, & ad baptismum perduxerunt. Et nota,quòd sunt quædam loca, in quibus raro,vel nunquam fit terræmotus,vt Aegyptus,quæ nun-

nunquam vel modicum tremuit. Quod est, secundum Pindarum, quia Aegyptus quandoque tota cooperta fuit aquis, sicut etiam Aristoteles dicit: ideo limus paulatim aggregatus e, & ita creuit terra quasi tota limosa, & mollis & bene continuata in partibus: ideo vapor nō habet vbi coarctetur. In quo significatur, quòd illi qui sunt cooperti aquis, idest qui molles sunt & assueti deliciis, difficulter & raro ad pœnitentiam commouentur. Nam pęnitentia non inuenitur, in terra suauiter viuentium. Vnde Matth. Quid existis in desertum videre hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt, & non in deserto pęnitentię.

Pind.

Ari. me teo.

mat. 11.

Item pœnitentia hypocritæ hominis est exterius in corpore, non autem in toto: quia non interius in mente: & ideo assimilatur etiam terræmotui, qui nunquam commouet totam terram, sed solum partem. Nam (secundum Senecam) non occupat simul locum vltra centum passus: quod est, quia vapor expellit ab vno loco ad alium: ideo non potest terra simul tremere. Sed contra talem pœnitentiam dicitur: Conuertimini ad me in toto corde &c.

Senec.

Ioel. 2.

Pœnitentis purgatio, quæ purgationi Maris similis efficitur, Planetis, terræ, agris, & Mōti Oliueti assimilatur. Cap. LXI.

POEnitentes assimilantur planetis. Nam planetæ in suis circulis aliquando videntur retrogradi, quandoq; stationarii, quandoque vero directi. directus dicitur planeta, quando directè mouetur a principio signi versus finē. Retrogradus vero quando è conuerso. tendere videtur a fine signi versus principium. Stationarius autem quando stare videtur quasi in medio, ita quòd neque ad principium videtur accedere neque ad finem. Fit autem directio planetæ semper in parte epicycli superiori Retrogradatio semper in parte inferiori, Statio fit in medio. Similiter in pœnitentia sunt quasi retrogradi ad peccatorum vilitatem redeuntes: de quibus dicitur, Melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post cognitionem retro conuerti ab eo quod illis traditum est, sancto mandato. Contingit enim eis illud Prouer. Canis reuersus est ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Et Luc. Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei. Stationarii vero sunt in pœnitentia perseuerantes, Apo. State in Domino charissimi. Hæc statio magnam cautelam & circunspectionem requirit. Vnde Apoc. Qui se existimat stare, videat ne cadat. Sed quasi directi in cursu sunt feruenter proficientes, secundum illud Apoca. Quæ retro sunt obliuiscens, ad ea quæ sunt priora, extendēs meipsum, ad destinatum persequor ad brauium supernę vocationes.

2. pet. 2

pro. 6.

Luc. 6.

phil. 4.

1. Cor. 10.

phil. 4.

Item adhuc pœnitentis purgatio est vt purgatio maris. Mare eni se purgat, quia vapor eleuatur de fundo eius virtute Lunę qui facit effluere aquam super litus. Hæc violentia proiicit cadauera & sordes ad litus. Sic etiam vapor contritionis, exurgēs de fundo cordis, virtute Lunæ, idest diuinę gratię, facit effluere aquam lachrymosæ compūctionis, & cadauera, idest maculas peccatorum carnalium, & sordes peccatorum spiritualium proiicit extra ad litus confessionis, & ita conscientia remanet munda interius. Iac. Abiicientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ:

Iac. 1.

Item pœnitens assimilatur terræ. ps. Humilians autem peccatores vsque ad terram, idest vsque ad humilitatem pœnitentię. Nam pœnitentes ad modum terrę primo teruntur angustiis. Dicitur enim terra eo ꝙ teratur.

ps. 146.

Item humectātur lachrymis. Vnde terra vocatur humus, a mari humido, cui coniungitur.

Item abundant fructibus, idest operibus bonis. Vnde terra vocatur tellus, q. a tollimus fructus eius.

Item extenuantur ieiuniis. Vnde terra vocatur arida; ex eo quòd ab aqua sit propria siccitate distincta: quia scilicet caro pœnitentis ab aquis delitiarum separatur, & abstinentię tenuitate siccatur.

Item penitens assimilatur agris propter tria.

Primo, propter laboriositatem. Nam ager cum labore excolitur, quia vomere aperitur, ligone foditur, & euertitur: semine seritur, rastro retegitur, imbre perfunditur, sępibus cingitur. Similiter

militer cor pœnitentis aperitur vomere contritionis: foditur & euertitur ligone confessionis, idest lingua confitentis: seritur semine, idest eleemosynis; retegitur rastro aspero, idest abstinentia & ieiuniis; perfunditur imbre, id est fletu & lachrymis.

Item debet vallari sepe, idest diligenti custodia sensuum: secundum illud: Sepi aures tuas spinis. Hæc est ergo agricultura, quæ persuadetur Prouer. Præpara foris opus tuum, & diligẽter exerce agrum tuũ, & postea ædifices domum tuam.

Ecc. 28.
pro. 34.

Secundò propter varietatem. Nam ager gelu hyemali cõstringitur, vernali tempore vestitur, calore æstiuali aduritur. Similiter anima pęnitentis quandoque tangitur frigore accidiæ, quandoque angustiatur feruore concupiscentiæ, quandoque decoratur virore diuinæ gratiæ. Luca: Fœnum quod hodie in agro est, cras in clibanum mittitur. Sic enim variatur pœnitens: quia nunc viret humore deuotionis, nũc vritur feruore tentationis.

Luc. 12.

Tertiò, propter continuitatem vicissitudinis. Nam ager in autumno collectis frugibus iterato præscinditur: & sic alternatis laboribus continuè lacessitur. Sic homo pœnitens quam diu viuit, debet continuare & esse in labore pœnitentiæ, & non cessare a bonis operibus. Ecclesiastici: Mane semina semen tuum, & vespere non cesset manus tua.

Ecc. 11.

Item pœnitens assimilatur monti Oliueti, quia debet in eo plantari Oliuetum pœnitentiæ: Cuius oleum (sicut dicit Hieronymus) ex radice amaritudinis surgit in pabulum luminis, in medicamen vulneris, & in refectionem esurientis. Nam pœnitentia ab amaritudine contritionis incipit, lumen diuinæ gratiæ in anima nutrit, peccati vulnus sanat, & obstruit, & animã pane lachrymarum, & pauperem eleemosynarum reficit & nutrit. Vnde meritò in hoc monte pinguedinis debent firmari pedes, idest affectus pœnitentis. Zach. Stabunt pedes eius super montẽ Oliuarum.

Zac. 14.

Duabus stellis, firmamenti motum sequentibus, in bono haud perseuerantes similes esse nonnullis de causis significatur. Cap. LXII.

PErseuerantiam in bono incepto non tenentes assimilantur duabus stellis, quæ dicuntur caput & cauda Draconis, quæ scilicet mouentur cum firmamento, & consequuntur cursum suum. Vnde a Leone transeunt in Cancrum, & a Cãcro in Geminos: & sic deinceps. Et si caput Draconis est in aliquo signo, semper in opposito est cauda, & venter in quarto, vt si caput fuerit in Cãcro, vẽter erit in Ariete, & cauda in Capricorno, & sic de aliis. Et sic propter aspectũ oppositum cauda est totaliter venenosa. Similiter illi qui bene incœperũt, & postea retrocedũt, transeũt a Leone in Cancrum. Nam Leonis animalis a quo illud signum denominatur, virtus & fortitudo est in anterioribus vt in pectore, collo, & pedibus anterioribus: & ideo signat fortiter inchoantes: sed Cãcer est animal retrogradum, & ideo signat retrocedentes. Vnde, quasi a Leone in Cãcrum transeunt qui fortiter incepta relinquunt. Sed inde transeunt in Geminos, qui retrocedentes & recidiuãtes efficiũtur duplo peiores quàm primò fuissent, dicẽte Christo: Fiũt nouissima hominis illius peiora prioribus. Tales ergo hoĩes habent caudam oppositam capiti, q principium bonum, & finem malũ. Et tales erant illi, quibus dicit Apo. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini.

mat. 2.

Gal. 3.

Prælatorum officium per Iouis ac montium præcipueq; montis Tabor similitudines, perfectissime declaratur. Cap. LXIII.

PRælatus perfectus debet habere conditiones Iouis quo ad quatuor.

Primò, quo ad effectum. Nam Iupiter est in effectu suo beniuolus, calidus, humidus, diurnus, & in suis qualitatibus tẽperatus. Similiter prælatus debet esse beneuolus in affectione, calidus in dilectione, humidus in compassione, diurnus in conuersatione, secundum illud Roma. Sicut in die honestè ambulemus. & iterum temperatus in omni recreatione vel in omni correptione.

Ro. 13.

Secundò

Secundò, quo ad aspectum. Nam Iupiter in colore est argenteus: sic pręlatus debet esse argēteus, idest sonans per eloquentiam, candidus per munditiam, clarus per famam.

Tertiò, quo ad situ: quia Iupiter quādo in superiori parte circuli sui, circulo Saturni coniungitur, bonitate sua temperat malitiam Saturni. Sic Prælatus habet resistere & reprimere malitias luporum, gregem corrumpentium, vel dissipantium, vt hæreticorum, vel tyrannorum, vel aliorum hominum.

Quartò, quo ad iudicium: quia in iudicijs (secundum astrologos) signat sapientiam, & rationem, & est veridicus. Expedit enim Prælato sapienter agere, rationabiliter viuere, veraciter loqui, & docere. Item Iupiter quando apparet in ascendente, signat (secundum astrologos) reuerentiam, & honestatem, fidem ac disciplinam: quæ etiam Prælatum exornant, scilicet reuerentia subditorum, honestas morum, & disciplina correptionum.

Item pręlati debent esse similes montibus.

Primò, quia montes sunt ad speculādum apti, s. propter altitudinem: quia scilicet prælati debent esse eleuati per contemplationem, & speculatiui per cōsiderationem. ps. Ascendunt montes. i. contemplatiui, & descendunt campi, i. actiui. Illi enim ascendunt ad considerationem æternorum, isti vero descendunt ad subuentionem proximorum. ps. 103.

Secundo, quia montes sunt ad defendendum tuti. Vnde quia sunt fortes, & solidi, sunt apti castrorum ædificationi. nam propter suam duritiem non de facili possunt suffodi, & propter altitudinem non facile possunt adiri. Et prælati debent esse constantes, & firmi ad defendendum. Iudith: Filij Israel non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos. Iudit.

Tertio, quia montes sunt ad pascendum fœcundi. Sunt enim in montibus gramina puriora, & nutrimenta animalium meliora, quamuis in vallibus sunt generaliter pinguiora. Humor enim quo gramina nutriuntur, subtilior est in mōtibus, & purior q̄ qui continetur in vallibus, pp hoc ꝙ calor cœlestis illū humorem facilius digerit & in substantiā graminum commutat perfectius & cōuertit, tum pp illius subtilitatem, tum propter aeris ibidem puritatem. Sic ēt prælati debēt subditos sollicite pascere puris exēplis, spiritualibus verbis & pijs & largis eleemosynis, Iob. Circunscripsit montes pascuæ suę. Iob. 39

Quarto, quia montes sunt priusquam valles cœlestium imbrium susceptiui. Vnde aquę a montibus deriuantur ad valles, & non econtrario. Sic prælati debent cœlesti doctrina inferiores subditos irrigare, Iob. Quos imbres montium irrigant &c. Iob. 27

Item qualis debeat esse vita prælatorum, ostenditur per exemplum montis Tabor, in quo Dominus quatuor fecit, per quæ designantur quatuor opera, siue officia prelatorum. Nam in hoc monte spiritualiter docuit, in hoc mōmonte orationis gratia pernoctauit, in hoc monte aliquando turbas pauit; in huius etiam supercilio montis se transfigurauit coram discipulis suis, & futuram gloriam suam reuelauit. In quibus scilicet instruuntur prælati, quòd eorū officium est spiritualirer docere, instanter orare, indigentibus prouidere, & futuram gloriam, nō præsentem, quęrere.

Quo pacto anima a peccatorum putredine praseruetur, quàplurimis rationibus, & exēplis ostentatur. Cap. LXIIII.

PReseruatur anima a peccati corruptione, sicut corpora præseruantur a putrefactione. Sunt enim quatuor accidentia putrefactionem prohibentia, s. caliditas, frigiditas, mobilitas, & continuitas.

Primum ergo est caliditas pręcipuè intēsa. Res. n. multum calidæ nō putrescūt, pcipuè cū siccātur: vt piper, galanga: Zinziber aūt putrescit pp innatū humidū. Similiter aqua inquantū feruet, nō putrescit, quia calor ignis in ea maior est q̄ calor aeris: ideo non vincitur sed vincit. Sic pseruat aia a corruptione peccati & a tētatione p feruētē orōnem. Vnde dñs hortabatur discipulos: Orate ne intretis in tentationem. Luc. 22

Secundum est frigiditas si sit ab extrinseco. Nā si est frigus extrinsecū pcipuè est īpediēs, q̄a p se repugnat calido alieno & extrinseco. Vñ i hyeme & vīr in aere frigido cūseruatur corp⁹ a putredine, q̄a calidū extrinsecū est paucū

& frigus sibi contrarium est multum: nec in talibus apparet motus putrefactionis, nisi recedente frigore. Si autem est frigus intrinsecum, sic impedit putrefactionem, quia coagulat humidum nec permittit illud exhalare, sicut est in omnibus metallis & aliis frigido coagulatis, in quibus frigus claudit poros, & vincit calidum extrinsecum ne de humido aliquid exhauriat nisi parum, vt quando generatur rubigo: ideo in auro non est rubigo, & maior est in eo duratio, quia eius humidum naturale magis constat. Tanquam ergo frigus extrinsecum est tribulatio mundi, siue afflictio carnis, quæ calorem extraneum, idest ardorem concupiscentię, siue luxurię, per quem extraneam carnem concupiscit, mitigat & extinguit. Nam malitia unius horę, obliuionē facit luxurię, si
Ecc. 11. cut dicitur Eccle. Sed tanquam intrinsecum refrigerium est contemplatio cęlestium. Hęc enim est quę poros. i. corporis sensus claudit: Hęc est quę deuotionis humorē coagulat, nec exhalare permittit: hęc insuper est, quę extraneū
Grego. calorem, idest amorem mundi superat & vincit. Quia anima, sicut dicit Greg. quarto maiori studio exercetur ad summa, tanto maiori fastidio frigescit ad infima.

Tertium est mobilitas. Nam aqua vel vinum quod mouetur, impeditur putrefieri eo quòd calor naturalis exsiccatur a motu, & non præualet ei calor extrinsecus. Vnde vinum potens efficitur melius ex motu quia calor naturalis magis digerit subtile humidum, ex quo etiam sapor melioratur: & pendulum vinum & motum, etiam si sit corruptū, quandoque reuertitur & reparatur. Et e contra, vinum non motum, & præcipuè soli expositum, corrumpitur & conuertitur in acetū: quia dum calor exterior exhaurit calidum interius, & humidum subtile exhalat cū ipso, & perit vinum. Similiter mobilitas obedietię vel motus frequens operum bonorum, pręser-
Ecc. 33. uat a peccati putredine ad quam pigritia & ocium inducit. Eccle. Mitte illum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit ociositas.

Quartum putrefactionem impediens est continuitas. Nam mare totum non putrescit, sed diuisum per partes paludales putrescit: in naturalibus. n. multiplicato subiecto, multiplicatur qualitas & virtus: & ideo totum simul plus potest continere quàm calor aeris potest dissoluere: si tamen ipsę partes sint in toto continuè, aliàs non. Quia videmus ꝙ grana multa vel gramina vel germina simul adunata citius putrescunt, quàm pauca: propter hoc ꝙ illa grana nō sunt cōtinua: & cum sint parua egreditur naturale calidum ab unoquoque eorum, & trahit secum humidum, & calidū exiens fit alienum, & cum exeat a multis confortatur & corrumpit. Similiter continuitas & perseuerantia boni operis præseruat a corruptione peccati. Vnde poter colligere ex prædictis, quòd præseruat animam a putrefactione peccati caliditas charitatis, quæ excludit putredinem inuidiæ; de qua putredine dicitur pro. 4.
Prouer. Putredo ossium, inuidia. hanc enim putredinem charitas excludit, q. a charitas non æmulatur. Item frigiditas 1. Cor. 13.
castitatis quę excludit putredinem luxurię: de qua dicitur Ioel: Computruerunt iumenta in stercore suo. i. homines Ioel. 1.
carnales & bestiales in fœtore luxurię. Sed hanc putredinem excludit castitas a concupiscētiæ ardoribus, velut quoddam frigus resistens. Vnde de pdicta caliditate charitatis, & hac frigiditate castitatis dicitur: Vtinam frigidus esses, apoc. 3.
aut calidus.

Item mobilitas obedientię excludit putredinē superbię, de qua dicitur Ioel Ascēdit putredo eius: q. a superbię egit. Ioel. 2.

Item continuitas perseuerantię, excludit peccatum accidię de qua Iob. Iob. 41.
Quasi lignum putridum es: lignū enim putridum nullum producit fructum: talis est accidiosus & qui non perseuerat; quia nō peruenit ad fructum operis sui: est enim fructus vltimum quod expectatur ex arbore: & ideo signat meritū siue premiū operis, qđ accidiosus & imperseuerans amittit. Est enim continuitas gratiæ per quam membra Christi adinuicem colliguntur, & continuantur, & excludunt putredinem omnis peccati.

Ex varijs similitudinibus Orionisque exemplis, Principis proprietates ac perfectiones, accuratè describuntur.
Cap. LXV.

PRincipatus secularis dñij similis dēt esse Orioni quo ad 5. in qb⁹ signantur

tur.v.virtutes,vel conditiones quę debent esse in bono principe. Et primum est patientia aduersorum, & hanc designat Orionis ortus. Nā Orion est astrū tempore hyemali exortum,aquarum,& tempestatum excitatiuum.Hyems enim quod est tempus acuti frigoris est status vitę secularis,in quo frigus malitię abūdat.Cui videlicet malitiæ dum creatus princeps ad obuiandum vel resistendum, se per iustitiam pręparat,sibimet tēpestates & impetus,idest persecutiones & scandala suscitat,quia scilicet superborum nequitia dum tangitur irritatur,& quasi modo ignis, dum flatū iustitię sentit, per impatientiam excandescit: Vnde iustus princeps necesse est vt se primo per patientiam muniat vt propter insurgentium malorum impetus a iustitię rectitudine non cadat. Scriptum est, Beati qui persecutionem

Mat. 5. patiuntur propter iustitiam. Vnde notabile est,quod Orion in ortu suo tempestatem significat; sed post serenitatē, quia nimirū iusto principi post tēpestatē aduersitatis, sequitur serenitas pacis.

Secundum quod est necessarium iusto principi est potentia armorum, qua scilicet possit contueri subditos, & expugnare aduersarios & hāc designat Orionis aspectus. Nam(sicut Isidorus dicit)

Isido. Gladiati militis, & accincti,etiam stellarum ordine faciem pretendit: Vnde modo armati militis pedes. & brachia extendentis disponitur: & ideo etiam in signo Tauri, quod ī terra est animal ferox & cornibus armatum, Oriō maxime fulget. Est ergo necessarium principi,vt iniquitates quas benignitate repellere nequit, violētia,& coactione dirū

Eccl.7. pat. Vnde dicitur Eccl. Noli quærere fieri iudex,nisi valeas virtute dirumpere iniquitates.

Tertium necessarium principi est iustitia respectu subditorū, idest quod in suis subiectis iustitiā bene seruet,& hoc designat Orionis situs. nā Oriō ab Ariete vsque ad Geminos se extēdit,& tota illorū triū signorū superficiē.s.Arietis, Tauri, & Geminorū, fulgoris sui plenitudine clariorē reddit. Hic ergo fulgor Orionis,est iustitia principis.Et si

Cic. de off. cut dicit Tulli. In iustitia splēdor ē maximus,ex qua boni viri nominātur.Sed splēdor Orionis p tria signa extēdit, quia s. virtus iustitię per tria diuiditur.Nam est iustitia iudicatiua in punitionibus: & debet esse ī Ariete, idest in ęqualitate, scilicet vt secundum modū delicti sit & plagarū modus.Aries enim est signum ęqualitatis,in quo ęquinoctium fit. Item est iustitia distributiua in dispensationibus,quę vnicuique qđ suum est,distribuit:& hoc est in signo Tauri,quia dum sol est in Tauro, terrę sulcantur,vt videlicet vnicuique culturę debitum semen mittatur. Item est iustitia cōmutatiua in mercationibus, scilicet in emptionibus, & venditionib⁹: & hec designatur in Geminis,ex eo qđ cōmutatio talis fit inter duas ptes.

Quartum necessarium principi est prudentia agēdorum: & hanc designat Orionis virtus.Nā existēte sole ī signo Orionis,s.in Tauro,& Geminis,omnia oriuntur,& germinãt, quę nutrimētum recipiunt ex aquis, & aere (vt Marcus Marc. cel.

Celsus dicit)& operatur etiam ad terrę fęcunditatem. Tunc autē sol existit in signis Orionis,quādo inuenitur prudētia in operibus principis,& sub tali principe omnia bona germinant, omnia necessaria abundant. Et est notabile, quòd splendor Orionis (vt idem Marcus dicit)est signum futurę serenitatis:Et econtrario eius obscuritas,futurę est præsagium tempestatis: Quia scilicet prudentia principis, est causa & signū serenitatis pacis.Et ecōtrario, eius obscuritas, idest stultitia, signum & causa est scissuræ,& tempestatis,sicut patet de Salomone, & Roboam filio suo,de quibus dicitur Ecclesiastico:Salomō regnauit in diebus pacis, cui sub Eccl.47

iecit Deus omnes hostes, vt conderet domū in nomine eius, quemadmodum eruditus est in iuuentute sua,& inpletus est quasi physon sapientia: & ita finem habuit Salomon cum patribus suis, & dereliquit post se de semine suo gentis stultitiā, & imminutum prudentia Roboam,quia auertit gentem consilio suo &c.Est etiam satis notabile quod sole existente in Tauro,Orion sub eius radijs quasi se abscōdit: nec tunc suā manifestat inferioribus claritatem. Quia scilicet prudens princeps, quando clariora & fortiora exterius opera facit, tunc se ante Dei conspectum intus per humilitatem abscondit,& in ipsa solis pr sentia suam claritatem ab inferioribus retrahit: quia in conspectu diui-

riȩ apud homines obtinet, paruipendit. Omnem suam iustitiam quandam tenebram reputat, dum subtilitatem diuini iudicij trepida mente pensat. Vnde David qui (teste scriptura) princeps sapiētissimus fuit, sub huius solis radijs offuscatus dicebat: Non intres in iudicium cū seruo tuo dñe, quia nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Quintum necessarium principi est diligentia vel cautela contra inuidos. Et hoc designat Orionis ęmulus. Quia scilicet cōstellationem Orionis sequitur quædam stella, quæ Canicula dicitur, quę, s. ab astrologis maliuola & nociua esse iudicatur. Sed non est illa canicula, quę oritur in Leone, de qua denominantur dies caniculares, sed est alia stella de complexione Martis. Hæc ergo canicula est inuidorum maliuolentia, qui principum claritati, & gloriæ inuidētes, eos multis modis & vijs subuertere moliuntur. Vnde necessaria valde est principibus contra tales magna diligētia, & cautela.

Item princeps etiam dulcis, & benignus quandoque à malo cōsiliario, & suggestore sibi coniuncto ad iram inflammatur, & pestilens & periculosus efficitur. Cuius exemplum apparet in Ioue, qui de se est planeta beneuolus, sed Marti coniunctus efficitur pestilēs & maliuolus. Antiqui enim Poetę Ioui attribuunt tonare, quia illius stellæ est eleuare vaporem terrestrē, pręcipuè cū iungitur Marti in signis aquilonaribus in æstate. tunc enim certissimè potest dici, quòd erunt multæ scintillationes tonitrui & pestilentes, quia Iupiter cum Sole vapores eleuant. Mars vero incendit eos, & sic efficitur aer pestilentialis, & ita Martis inordinata caliditas, Iouis tēperiem ad malitiā & pestilentiam trahit. Ita similiter malignus consultor mentem benigni principis aliquando ad furorem accendit, & ad nequitiam operis, & nocendi pestilentiam trahit: sicut patet de Aman & Assuero. Vnde dicitur Hester: Multi au- Hest. 16 res principum simplices, ex sua natura alios extimantes, callida fraude decipiūt. Quæ res & ex veteribus probatur historijs, & his quæ geruntur quotidie, quod ex malis quorundam suggestionibus regum studia deprauentur.

Fumi proprietates multiplices numerantur, quibus mundi proprietates fallaces comparantur. Cap. L XVI.

PRosperitas mūdi assimilatur fumo. Primo quidem, quia fumus est domorum denigratiuus: Et similiter prosperitas mundi multis peccatis animas deformat & denigrat. Isa. Domus impleta est fumo. Et dixi, Vę mihi, qa vir pollutus labijs ego sum. Nam quando domus ecclesiæ cœpit repleri fumo mūdanæ prosperitatis, tunc cępit magis abundare væ, & pollutio iniquitatis. Isa. 6.

Secundo, quia fumus non est diu duratiuus. Subito. n. ascēdit, sed cito deficit. & talis est ꝓsperitas peccatorū. Ps. Mox. vt honorificati fuerit & exaltati, deficiētes quēadmodū fumus deficiēt. Psa. 36.

Tertio, quia est oculorum lęsiuus. Prouer. Acetū dentibus, & fumus oculis, &c. Nam fumus ex materię suæ grossitie amaritudinem cōtrahit, ex cuius acumine oculos lædit. Similiter prosperitas nimia cęcat oculos mentis, vt nō cōsideret neq; videat qd sequatur, Luc. Nūc quidē in hac die tua q̄ ad partē tibi; sed abscondita sunt ab oculis tuis. Pro. 10. Luc. 19.

Quarto, quia fumus est cerebri siue capitis grauatiuus. Nam fumus cerebrum penetrat, & spiritum animalem grauat. Similiter temporalis prosperitas caput rationis grauat, & deprimit ad infima per auaritiā. Amos: Auaritia in caput omnium. Apo. Impletum est templum Dei fumo. Tēplum Dei, est mens humana, quæ tūc repletur fumo, quando repletur terrena prosperitate. Amos. 9. Apo. 15

Quinto, fumus candelæ extinctæ est mulierum prægnantium abortiuus, vt dicit philosophus. Quasi enim mulieres prægnantes sunt ipsę animę, bonū propositū concipientes: quod tamē cōceptum mūdi prosperitas destruit antequam veniat ad complemētū operis. Vnde sicut talis fumus extinguit cōceptos fœtus, ita etiam prosperitas mundi extinguit bonos affectus. Iudi. Factū est, vt fumo & igne necarentur viri pariter & mulieres, i. fortiores, & debiliores affectus. propter quod Grego. dicit, ꝙ sicut impossibile est, imò difficile ficulneam iuxta viam positam vsq; ad maturitatem producere grossos suos: ita hominem in seculo remanentem vsque ad finem boni peruenire. Aristo. de animal. Iud. 9. Greg.

Sextò,

Sexto, quia fumus est angulorum petitiuus. Sic prosperitas mundi detrahit ad angulos, ideſt ad sordes luxuriæ. In
Ber. angulis enim, vt dicit Ber. Sordes congregantur. Vnde est prosperitas mundi quasi quidam fumus incẽdij, quo scilicet inceditur in anima primò ignis cõ cupiscentiæ, & tandem ignis gehennæ.
Apo. 18 Apo. Flebunt, & plangent se super illã reges terrę, qui cum illa fornicati sunt & in delicijs vixerint, cum viderint fumum incendij eius.

Septimo, quia fumus est fętorum delatiuus, sicut quando res fętida, & corrupta fumat. Et similiter prosperitas mundi, dum vitam corrũpit, fętorẽ infamiæ inducit. Vnde isto fœtenti fumo obscurat claritas solis, & aeris, i. cla
Apoc. 9 ritas rationis, & gloria hois. Apo. Obscuratus est sol & aer, de fumo putei.

Item prosperitas temporalis in homine peccatore signum est futurę calamitatis. Cuius exemplum est, quia trãquillitas aeris eo tempore, & loco, quando & vbi deberet causari ventus, signum est futuri terræmotus. Quod est quia tunc vapor ingreditur in cauernã, & non expirat extra. Sic quando homo peccator, qui esset dignus vento aduersitatis, & pœnę, male agendo habet tranquillitatem prosperitatis, signum est venturę calamitatis. Vnde Boetius
Boet. de cons. dicit, quòd fortuna, est quoddã futurę calamitatis indicium.

Prudentiæ partes quæ sint, ac quãtũ homini hæc nobilissima virtus expediat per exempla montis Oliueti enucleatur. Cap. LVII.

PRudens homo assimilatur monti Oliueti, qui mons erat ad partem orientalem templi, & ideo mane sole oriente illuminabatur, vespere vero, & nocte ex lumine tẽpli illustrabatur, propter quod mons trium luminum dicebatur, tũ quia sol ipsum illuminabat; tũ quia lux templi ipsum de nocte illustrabat; tum quia materiam luminis, ideſt oleũ ministrabat. Similiter homo prudens debet hoc triplici lumine illustrari, scilicet lumine vespertino ꝑ memoriam præteritorum. Lumẽ enim vespertinum sequitur post diem præteritum.

Item lumine matutino solis: & hoc est per prouidentiam futurorum, quia lumen solis matutinum, futurum diem inchoat, & respicit. Debet etiam esse lucidus prudens homo in dispositione pręsentium. Et hæc est prudentia, quę à Tullio vocatur intelligentia. Et hæc designatur in oleo, quod est materia luminis: quia pręsentia quæ sensibus subiacent, materia, & origo sunt intellectualis cognitionis. Vnde de hoc triplici lumine prudẽtis loquitur. Seneca Seneca de quatuor virtu.
dicens, Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur, pręsentia ordina, futura prouide, pręterita recordare. Est ergo prudenti necessarium habere pręteritorum memoriam, ex eo ꝙ prudentia est circa contingentia agibilia, in quibus oportet dirigi ex his, quę vt in pluribus contingunt. Hæc autem per multã experientiã accipi oportet: experimẽtũ autẽ ex pluribus memorijs bñ habetur secũdũ philosophũ. Vñ
maximè prudentia regitur præteritorũ Aristo. 1. meth.
memoria. Deut. Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas. Deu. 32

Itẽ necessaria est ei præsentium intelligẽtia. Cognitio. n. pręsentium siue necessariorũ, siue contingentium, dicitur intelligẽtia, siue intellectus. Et accipitur pro recta æstimatione, & acceptione finis. Omnis. n. deductio rationis, ab aliquo intellectu procedit. Prudẽtia autem est recta ratio agibilium, sicut philosophus eam diffinit. Et est tertiò sibi Arist. 6. Eth.
necessaria prouidẽtia futurorum. s. vt ordinet aliqđ ad cõmmodum, & expediens ad finem. Importat enim prouidẽtia respectũ quendam alicuius distãtis, ad quod ea quæ in præsenti sunt, ordinãda cõcurrunt. Prudentia autẽ propriè est circa contingentia agibilia, cuiusmodi sunt propriè futura: quia pręsentia, & præterita necessitatẽ quãdam habent. Et ideo præcipue ad prudẽtiam pertinet prouisio futurorum.
Deu. Vtinam saperent, & intelligerent, deut. 32
ac nouissima prouideret.

Religionis perfectio quæ cauernæ assimilatur, & qualis Religiosorũ status existat, varijs exẽplis exprimitur. Cap. LXIIX.

REligio assimilatur cauernæ, immo diuersę cauernæ diuersę sunt religiones. Primo, q̃a cauernæ sũt pauescẽtium pręsidium. Nam ad cauernas arborum, vel petrarum, fugiũt volucres, scilicet columbæ, vel turtures, quando aquilam vel accipitrem timent,
Can. Columba mea in foraminibus Can. 2.

petrę,

petræ,& in cauerna macerię. Similiter erinacij, cuniculi, lepores, fugiunt ad cauernosos lapides, quando sentiunt
Ps.103. canum voces. Psal. Petra refugium eri
Pro.10. nacijs. Prouer. Lepusculus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile suũ. Ita similiter homines qui volunt esse tuti ab aquila regina auium, idest à superbia regina vitiorum; vel accipitre, .i. ab auaritia quę rapit, & accipit aliena; vel à cane, idest à canis immũdicia quæ est luxuria, seculum relinquunt, & & ad religionem (tanquam ad tutissi-
Isa.2. mas cauernas confugiunt). Isa. In die illa proijciet homo idola argenti sui quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas, & vespertiliones, & ingredietur scissuras petrarũ, & cauernas saxorum. Per idola argenti auarorum diuitiæ signãtur, quia auaritia est idolorum serui-
Epi. 5. tus, secundum Apo. Per talpas quæ ceci tatem oculorum habere dicuntur, intelliguntur carnis illecebrę, quæ cæcitatem mentis inducunt. Sed per vespertiliones quæ in tenebris in alto volãt, intelliguntur dignitates, & gloriæ superborum, qui in tenebris huius vitæ volunt ambulare in magnis. Sed ista omnia proiicere iubetur, qui cauernam religionis ingreditur.

Secundo, quia cauernę sunt fructificantium hospicium. Nam in cauernis arborum vel petrarum mellificãt apes
Isa.7. & nidificant aues. Isa. Sibilabat dominus api, quę est ĩ terra Assur, & veniẽt, & requiescẽt omnes in torrentibus vallium, & cauernis petrarum, & in frutetis, & in vniuersis foraminibus. Sic in religione fructificant actiui, qui sunt apes breues per humilitatem, soliciti per operositatẽ, mellifici per benignitatem, ingeniosi per discretionis sagacitatem. Item proficiunt ibi contemplatiui, qui sunt vt aues leues per paupertatem, pennatæ per virtutum multiplicitatem, veloces per charitatem, altè volantes per contemplationis sublimitatem, qui tamen post contemplationis volatum ad cauernas seu fenestras suas redeunt, ad regulares obser-
Isa.60. uantias humiliter se reducũt. Vnde Isa. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Iere.
Iere.48 Estote vt columba nidificãs in summo ore foraminis. Summum enim os foraminis, est summum votum religionis, scilicet obedientię, in qua potissimè nidificat, & fructificat columba, idest spiritualis, & pura persona.

Tertio, quia cauernę sunt nocentiũ animalium latibulum. Nam sæpe in cauernis latitant mures. Iudit. Egressi mu d.14
res de cauernis suis, ausi sunt prouocare nos ad prælium.

Item vermes, & serpentes, Isa. In ca- Isa.11.
uerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.

Item in cauernis quãdoq; subintrãt venti, & includuntur vapores, & faciũt terræmotum. Vnde terra cauernosa sæpe patitur terræmotum. Sic sunt quædam religiones dissipatæ, & dissolutę, in quibus habitant sub habitu religionis mures, idest detractores alios corrodentes; & vermes, idest carnales, alios corrumpentes; & serpentes insidiosi, & inuidi latenter lędentes; & interdum terræmotus, idest ambiciosi vel tyranni collegium vel ordinem periculose commouentes, & plurimum pertur bantes. Iob. In desertis habitant torrẽ- Iob.19.
tium vel in cauernis terrę.

Cœlorum numerus & ordo, stellarũq; perfectio ac natura describitur, nubiumq; ac pratorum: & tandem iridis arcus proprietates apponuntur, quibus omnibus viri sancti assimilantur. Cap. LXIX.

SAncti viri assimilantur cœlis quo ad quinque.

Primo quo ad substantiam. Nam cœlum habet in substantia simplicitatem, quia non est ex contrarijs. Vnde nullam habet contrarietatem, licẽt enim ponatur cõmuniter ex materia & forma compositum, tamen materia talis tota est suæ formę subiecta, & ab ea totaliter cõprehensa. Et ideo in cœlo nõ est discordia (sicut Empedocles dixit) sed solum concordia. Similiter sancti viri in se contrarietatem non habent. Quia licet sit in eis materia & forma, idest caro & spiritus, tamen ipsam carnem subijciunt spiritui, secundum illud Apo. Castigo corpus meum, & in- 1.Cor.9
seruitutem redigo. Non etiam ipsi habent cum alijs discordiam, sed omnimodam, quantum possunt, tam in se quàm cum alijs (diuina fauente gratia) concordiam habere nituntur. Iob. Iob.25.
Facit concordiam in sublimibus suis.

Luc.19. Luc. Pax in cœlo, ideſt in homine cœle
ſti, & ſancto; & gloria in excelſis, ſcili
cet in beatis.
Itē hēt cœlū in ſubſtātia immutabili
tatē: qa ī cęlo nō eſt generatio nec cor
ruptio, nec in toto nec in parte. Et hoc
cōpetit ſpūaliter virginibꝰ, & illis ſan
ctis qui continenter viuunt, qui nec
carne per luxuriam, nec ſpiritu per ali
quam mortalem culpam corrumpun-
tur: nec eſt in eis generatio carnaliū
filiorum Sed licet cœlum non ſit in ſe
generabile aut corruptibile, in inferio
ribus tamen eſt generationis eorum
principium effectiuum, & regulatiuū.
Quod quibuſdam ſanctis aliqualiter
competit: qui licet ipſi per ſe genera-
tioni filiorum carnalium vel matrimo
nio nō intendant, tamē circa hoc alios
fideles mouent, & ordinant. Sicut pa-
tet de apoſtolo Paulo: q licet ipſe in
1.Cor.7 ſe eſſet virgo, tamen alijs dicebat, Vxo
ri vir debitum reddat, ſimiliter & vxor
viro. Et iterum, Volo autem iuniores
nubere, & filios procreare. Non enim
1.Thi.5 ſancti viri, etiam continentes, matri-
monium damnant in alijs, ſed appro-
bant, & commendant, licet virginita-
tis munditiam nuptijs, & matrimonio
pręferant.
Item in cęlo non eſt augumentum
vel diminutio. Et ſancti ad hoc ſummè
ſtudent, vt non eueniat in eis vel aug-
mentum culpę vel diminutio gratiæ.
Secundo, ſancti viri aſsimilantur cœ
li circularitati. Nam figura ſphærica
eſt capaciſsima, quia vndique æquali-
ter concaua, & ideo valde compe-
tit cœlo, quod eſt omnium corporum
Heſt.13 contentiuum. Vnde dicitur Heſter. Tu
enim feciſti cęlum, & terram, & quic-
quid cœli ambitu continetur. Ita ſimi
liter ſancti viri per humilitatem ſunt
vndique cōcaui, & omnino diuinę gra
tiæ, capaciſsimi.
Item figura ſphærica eſt deitati cō
formis, & ſimillima, quę & principio,
& fine caret: & ideo competit cœlo qđ
eſt nobiliſsimum corporum, vt ſit ſui
opificis perfectioni conforme, & eius
pſal.18. ęternitatem gloriæ repræſentet. pſal.
Cęli enarrant gloriam Dei. Ita ſimili-
ter ſancti viri etiam in hoc mundo di
uinam perfectionem imitari, conantur
& quantum poſſunt, ſimilari, & con-
1.cor.15 formari; propter quod dicitur. Qualis
cęleſtis, tales & cœleſtes.
Item figura ſphærica eſt ad motum
habiliſsima, & aptiſsima, quia non ha-
bet angulum impedientem ſe, & detinē
tem. Et ideo bene competit cęlo, cuius
motus eſt circularis, & continuus, &
maximè neceſſarius, quia eſt vt vita
quędam natura exiſtentibus omnibus,
ſicut philoſophus dicit. Ita ſimiliter Ariſto.
ſancti viri ad motum bonæ operatio- 8.phi.1
nis, & ad exitum præſentis peregrina-
tionis ſtudent quantum poſſunt eſſe
habiles, & expediti. Vnde ab impedien
tibus quantum poſſunt ſe abſtinent, &
reſtringunt, ſecundum illud. Per. Obſe- 1.pet.2.
cro vos tanquam aduenas, & peregri-
nos abſtinere vos à carnalibus deſide-
rijs, quę militant aduerſus animam.
Tertio ſancti viri aſsimilantur cœ-
lo quo ad ſitum. habet. n. cœlū altitudi
nē ſitus, quia ſicut nobilitate, ita & lo-
calitate præeminet omnibꝰ corporibꝰ.
Eccl. Altitudinem cœli, & latitudinem Eccl.1.
terrę, & profundum abyſsi quis dimē
ſus eſt? Hanc altitudinem habēt ſancti
viri in conuerſatione ſecundum illud,
Noſtra conuerſatio in cęlis eſt. Item in Phili.3
contemplatione ſiue in oratione, ſecū
dū illud Thre. Leuemus corda noſtra Thre.4.
cum manibus in cœlum. Item in inten
tione, ſecundum illud Matth. Theſau
rizate vobis theſauros in cœlo. Nam mat.6.
(vt ibidem ſubditur.) Vbi eſt the-
ſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum, ideſt
intentio.
Quarto, ſancti viri aſsimilantur cœ-
lo quo ad motum: quia motus cœli eſt
naturalis, circularis, & inceſſabilis: li-
cèt enim motus cęli fiant effectiuè à
motore ſeparato, ideſt ab intelligentia
ſpirituali quæ non inhæret cœlo vt
forma, ſed ſolum vt motor, & mouet
ipſum imperio voluntatis: quia (ſicut
dicit Aug.) materia corporalis quan-
tum ad motum localem, obedit ange- Augu 3
lis ad nutum: Sicut etiam in nobis ap- Tri.
paret, in quibus ſtatim ad imperiū vo-
luntatis & imaginationis ſequitur mo
tus corporalium membrorum. Et ad-
huc in motu cœli (vt dicunt aliqui)
ſupra voluntatis imperiū additur etiā
influxio virtutis illius: Tamen motus
cœli dicitur naturalis quantum ad hoc
quòd habet naturalem aptitudinem, vt
tali motu, & non alio moueatur. Vnde
ſic ex ſe non habet aliquid impediens
talem

talem motum, & ideo etiam est figuræ
Ari.12. circularis. Dicit et philosophus, quod
met. primum mouēs mouet cęlum sicut con
cupitum,& desideratum: qđ quidē in-
telligi posset nō sicut concupitū & de
sideratū a cęlo,sed ab intelligētia mo
uente cęlum:quæ ideo mouet cœlū, vt
assimiletur in causando , Deo . Et sic
primo colligitur , ꝙ in motu cœli, est
obediētia mouētis intelligētiæ, cuius
s.imperio cęlum obedit . Itē aliqua in-
fluētia virtutis motiuæ:Et tertio deside
riū assimilarionis primę causę;& quar
to ex parte cęli aptitudo naturæ pro-
prię. Et similiter ista sunt quibus sancti
ad bene operandū mouētur incessanter,
s.influentia cęlestis gratię:& charitatis
& obediētia diuinæ volūtati, quæ.s.ma
nifestatur in obseruātia pręceptorum,
& impletione diuinæ legis,quibus di
uina voluntas nobis innotescit. Item
est in eis desiderium , & amor ęternæ
6.Io.3. fęlicitatis,in qua cum ipse Deus appa-
ruerit,similes ei erimus . Est etiā in eis
aptitudo proprię voluntatis, & liberi
arbitrij coactio ad diuinam volunta-
ps. 142. tem implendam , secundum illud Psal.
Vt facerem voluntatē tuam Deus meus
&c. Vnde in oratione dominica pete-
re docemur. Fiat voluntas tua sicut in
cœlo , & in terra : idest vt impletur in
homine cœlesti atque sancto, sic etiam
impleatur in peccatore terreno.

Item motus cœli est circularis. Cir-
cularis enim motus est ab eodē in idē.
Et hunc motum habent sancti : quia
spiritum quem à Deo habent per crea-
tionem, student in ipsum reducere per
finalem inhęsionem, secundum illud Ec
Ecc.12. cle. Reuertatur puluis in terram suam,
vnde erat, & spiritus redeat ad domi-
num qui dedit illum Eccle. Girum cœ-
Ecc.24. li circuiui &c.

Item motus cœli est incessabilis &
infatigabilis, propter hoc, quòd substā
tia mouens ipsum, est infinitę virtutis.
Quęlibet enim virtus superioris ordi-
nis licèt sit finita in se , & respectu
superioris sui, est tamen infinita respe
ctu inferiorum suorum , sicut etiam
virtus solis est infinita ad respectum
omnium inferiorum generabilium, &
corruptibilium, per quorum produ-
ctionē, etiā si infinita essent, nō minora
retur: & similiter virtus intellectus est
infinita respectu formarū sensibilium.
Ita & virtus substantię spiritualis qua
mouetur cœlum , infinita est respectu
motus corporalis, vnde non sequitur
fatigatio. Similiter sancti viri sunt in
motu bene viuendi , & bene operandi
incessabilis,& infatigabilis, secundū il Gala.6.
lud Apo Bonum facientes non deficia- Heb.12
mus. & ad Hebreo. Nō fatigemini, ani
mis vestris deficientes. Et hoc habent
sancti viri ex virtute Dei confortan-
tis & impellentis, cuius virtus omnipo
tens & indeficiens est. Vnde Apost. Om phy.4.
nia possum in eo qui me confortat.

Quinto sancti viri assimilantur cęlis
quo ad numerum. Sunt enim decem cœ
li siue sphærę mobiles , ſm modernos
astrologos, Quarum prima, est incipiē
do ab inferiori, orbis Lunę, Secunda or
bis Mercurij. Tertia orbis Veneris, Quar
ta Solis, Quinta Martis, Sexta Iouis, Se-
ptima Saturni. Octaua cœlum stella-
tum . Nona cœlum cristallinum , siue
aqueum. Decima est primum mobile, se
cundùm positionem quorundam. Hic
autem denarius numerus competit san
ctis viris per obseruationem decem prę
ceptorum decalogi, quibus incessanter
mouentur cursu suo in Deum , secundū
illud psal Viam mandatorum tuorum
cucurri . Sed sicut super has sphęras si- ps. 119.
ue cœlos prædictos (secundum Theo-
logos) est cęlum empyreum siue igneū,
idest, splendidissimum , quod est om-
nium contentiuum: ita super omnia ista
præcepta est præceptum charitatis, om
nia alia pręcepta continens , & inclu-
dens, vt patet per Apo. Cor.13

Isti ergo sunt cęli ad quos nos pec-
catores currere debemus , vt eorum be
neficio diuinam misericordiam impe-
tremus. Quia ipse Deus dicit : Exau- Ose.2.
diam cœlos , & ipsi exaudient terram.

Item sancti viri assimilantur stellis,
sicut stellę ornant cœlum, ita ipsi or-
nant ecclesiam. Eccl. Species cœli, glo-
ria stellarum . Nam primo stellę sunt Ecc.43.
natura purissimę . Licet enim dicatur
Iob. quòd stellæ non sint mundę in cō-
spectu eius, tamen hoc dicitur per respe Iob.25.
ctum ad puritatem diuinam , respectu
cuius omnis creatura est permixta , &
impura . Vnde signanter dixit in con-
spectu eius , idest in comparatione eius
qui est actus purus: sed tamen in se stel-
lę vel in comparationem ad alia corpo-
ra, mundissimę sunt naturę . Ita simili-
ter

ter viri ſancti ſunt puri, nulla peccati
fœditate turbati. Vnde de eis dicitur
mat. 5 Mat. Beati mundo corde.
Secundò, ſtellę ſunt ſimpliciſsimæ,
non ex contrarijs compoſitæ.
Ita ſimiliter viri ſancti ſunt ſimplices
pro. 10. per intẽtionẽ, & nõ duplici corde. Pro
uer. Simplicitas iuſtorũ diriget eos.
Tertiò, ſtellę ſunt icorruptę. Et ſimi
ter sãcti ꝑ virginitatẽ, vel mẽtis, &. cor
2. cor. 7 poris itegritatẽ. Talib⁹ dicebat Apo. In
oib⁹ exhibuiſtis vos incontaminatos.
Quartò, ſtellæ ſunt luminoſæ; & ra-
Iſa. 12. dioſæ. Iſa. Stellæ cœli, & ſplendor ea-
rum expandent lumen ſuum. Et ſimili-
ter ſancti ſpiritualiter illuminãt alios
per radios doctrinæ, & per fulgores,
Mat. 5 ideſt exempla bonæ vitę. Math. Sic lu-
ceat lux veſtra coram hominibus.
Quintò, ſtellę ſunt figurę ſphæricæ.
Et ſimiliter ſancti per paupertatem, &
contemptum temporalium: quia admo
dum ſphærę non attingunt terram ni-
ſi in puncto, ideſt per ſolam vitę ſuſten
tationem. Apo. Habentes alimenta, &
1. Ti. 6. quibus tegamur, his contenti ſumus.
Sextò, ſunt ſtellę quo ad ſubſtantiã,
ſolidæ, non poroſæ: ſic & ſancti viri
ſunt clauſi nullis vanis aperti per ali-
quam vanitatem vel curioſitatem, ſed
habent mentis ſtabilitatem verã. Iudi.
Iud. 5. Stellę manentes in ordine, & curſu ſuo.
Septimò, ſtellæ ſunt quo ad ſuperfi-
ciem planæ, non anguloſę, non aſperæ.
Similiter ſancti viri ſunt plani per mẽ
tis tranquillitatem & pacem, non an-
guloſi per ſingularitatem, nec aſperi
per inordinatam rigiditatem, ſed mi-
tes, & dulces per lenitatem.
Octauo ſtellæ ſunt ſitu altiſsimę, à
corruptione eleuatæ. Similiter ſancti
ſunt eleuati per animi magnitudinem
vel conuerſationem cęleſtem.
Nono ſtellæ ſunt motu velociſsimę.
Sic etiam ſancti velociſsimi, & prom-
ptiſsimi, per obediendi velocitatem,
Baru. 4. Baruch. Stellę vocatę, ſunt, & dixerũt,
Adſumus. & luxerunt ei cũ iocũditate.
Decimo ſtellę ſunt aſpectu paruæ,
quamuis in veritate ſint maximæ, ſed
paruitas apparet ratione diſtantiæ. Si-
militer ſancti apparent parui per hu-
militatem, & ſunt altiſsimi per ſancti-
Ecc. 44. tatem ſiue gratiæ ſublimitatem, Eccl.
Dedit illi ſicut ſtellas exaltare ſemen
eius, ſcilicet Chriſti, ex cuius ſemine, id
eſt doctrina, ſiue gratia, ſancti regenera
ti ſunt, ſecũdum illud Pet. Renati non 1. pet 1.
ex ſemine corruptibili.
Vndecimò, ſtellę ſunt nobis innume
rę, ſoli Deo notæ, qui numerat multitu
dinem ſtellarum, & eis nomina vocat.
Sic etiam ſoli Deo cognitus eſt nume-
rus electorũ in ſupna fęlicitate locãd⁹.
Duodecimò, ſtellæ ſunt poteſtate
maximæ, & hoc patet ex multis effecti-
bus. Nã ſunt ſtellæ, inferiorum genera-
tiuæ. Quod competit ſanctis coniuga-
tis, vel prædicatorib⁹ q̃ generãt filios
ſpirituales Deo, ſecũdũ illud Apo. Chri 1. cor. 4.
ſto. n. Ieſu per euãgeliũ ego vos genui.
Item ſunt tẽporum immutatiuę. Sic
ſancti eorũ orationibus quandoq; tẽ-
pora mutãt: ſicut patet in Ioſue, qui So-
lem ſtare fecit, & diem ad bellandum
prolongauit. Et in Ezechia, qui dies vi Ioſu. 10
tę orãdo, & flẽdo augmẽtauit, & in He Iſa. 38.
lia, qui tempus ſiccitatis ſua oratione 3. re. 18
in pluuiam mutauit. Vnde Iac. Helias Iaco. 5.
homo erat ſimilis nobis, paſsibilis, &
oratione orauit &c.
Itẽ ſunt conſeruatiuæ. Quod cõpetit
ſpecialiter ſanctis prælatis, quorum ſpe
cialiter eſt gregem ſubditorum cuſto-
dire, & cõſeruare in bono. Baruch. Stel
læ dederunt lucem in cuſtodijs ſuis. Baruc. 4
Item ſunt radiorum emiſsiuæ, & hoc
cõpetit ſanctis doctoribus, qui emittũt
radios doctrinæ. Dan. Qui ad iuſtitiam
erudiunt multos, erunt ſicut ſtellæ. Dan. 12.
Itẽ ſunt noctis illuminatiuę: quia ſan
ctis ſuis exemplis illuminant in nocte
peccati exiſtentes. Sapien. Fuit illis in
lucem ſtellarum per noctem. Sap. 10.
Item ſunt ſui luminis occultatiuæ.
Et hoc cõpetit ſanctis cum per humili- Ioel. 2.
tatem occultant vitã ſuam. Ioel. Stellę
retraxerunt ſplendorem ſuum.
Itẽ ſunt aeris purgatiuę. Et hoc cõpe
tit non ſolam doctoribus, qui purgãt
eccleſiam ab erroribus, ſed etiam ſa-
cerdotibus qui per ſacramẽtũ baptiſmi
vel pœnitentiæ purgant animas.
Itẽ ſunt ſerenitatis cauſatiuæ. Et ita
etiam ſimiliter ſancti turbationes, &
ſcandala remouendo, & ad ſerenitatem
pacis, & concordiæ reducendo.
Item ſunt nauigãtiũ directiuæ, quia
ſcilicet ſancti ſuis conſilijs dirigunt
fluctuantes, & dubitantes.
Itẽ sũt ſui luminis cõicatiuę: q.a.l ꝑ pie
tatẽ, & charitatẽ cõicãt ſe, & ſua. Item

& ſtellæ ſunt in ſuis circulis ordinate
progreſsiuæ. Quia quilibet ſanctus in
ſuo gradu vel ſtatu ordinatè viuere ſtu
Hie. 21 det, Hier. Dat ordinem ſtellarum in lu
mine noctis.

Item ſancti viri aſsimilantur nubi-
bus. Nam nubium quędam ſunt albæ: &
hoc eſt quando vapor nubis eſt ſubti
lis, ita quòd non ſpiſſatur. tunc enim
recipit lumen ſuperiorum in profun-
do, & ſic fit nubes alba; quę ſi reprimi-
tur ad terram ex aliquo frigore, fit in-
de nebula alba. Talibus ergo nubibus
albis aſsimilantur innocentes, qui &
lumen gratiæ interius, & candorem cō
Apo. 14 tinentiæ exterius conſeruant. Apoc. Vi
di nubem candidam, & ſuper nubem ſe
dētem ſimilem Filio hominis. Hæc. n.
nubes candida eſt innocentium vita,
qui cum Chriſto pręſident, & ei in-
Pſ. 24. herent. Pſal. Innocentes, & recti ad-
hæſerunt mihi.

Aliquādo vero ſunt nubes nigrę, &
hoc eſt quando calor circunſtans ex-
pellit frigus ad interiora nubis, & per
conſequens inſpiſſat, & aufert perſpi-
cuitatem luminis receptam, & fit nubes
nigra. Et his nubibus nigris aſsimilan
tur pœnitentes, qui calore contritio-
nis caleſcentes, frigidus malitiæ ſuæ in
trorſus ad mentis conſiderationem tra
hunt; & dum ſe per humilitatem diui
næ gratię lumine indignos aſpiciunt,
ſe ipſos etiam exterins deſpiciendo in
Exo. 14 oculis aliorum nigreſcunt. Exo. Erat
nubes tenebroſa illuminans. Nam pœ-
nitentium humilitas licèt videatur ob
ſcura & deſpecta exterius, illuminat
interius. Aliquando vero ſunt nubes
rubeæ vel purpureæ. Et hoc eſt quando
humidum nubis ſubtile eſt admixtum
aduſto terreſtri. Tunc enim recipien-
do lumen ſuperius, fit rubea. Sed ſi tūc
vapor humidus ſit inferius iam præpa
ratus, & ductus à ſole in mane vel ſero,
erit nubes purpurea, & figurat pluuiā
eodem die. Et talibus nubibus aſsimilā
tur patientes, & pręcipuè martyres, qui
Iſa. 63. fuerunt rubenti ſanguine cruentati, Iſa.
Quare rubrum eſt indumentum tuum?
Sed tanquam nubes pupureæ ſunt ami
ci Dei fruentes amore, qui & nitēt pu
Can. 5. ritate, & rubēt charitate. Can. Dilectus
meus candidus. & rubicundus. & Pro.
Pro. 21. Biſſus, & purpura indumentum eius. in
biſſo candor puritatis, in purpura fer-
uor charitatis accipitur. Quandoque
autem ſunt nubes virides: quod eſt ſi
nubes ſit iam rorans, & conuertens
ſe in pluuiam propter frigus conuer-
tens eam in aquam; quia ſi tunc recipit
lumen à ſuperiori, fit viridis. Et talibus
nubibus aſsimilantur virgines ſiue con
tinentes. eſt enim virginitas in carne,
velut viriditas in aqua ſiue aquoſa nu Eccl. 40
be. Ecc. Super omnem aquam uiriditas.
Hoc enim erit in reſurrectione, quia
in omni carne glorificata in corru-
ptio erit caſtitatis.

Item ſancti viri aſsimilantur pratis.
Nam prata aquis creſcentibus irrigan
tur, herbis, & floribus diuerſi generis
decorantur, vnde & ridere dicuntur.
Prata ſuo uirore delectant viſum, ſuo
odore afficiunt olfactum, graminum
ſapore delectant guſtum Ita ſimiliter
ſancti viri irrigantur aquis gratiarum,
decorantur herbis, & floribus, ideſt ha
bitibus, & actibus virtutum diuerſa-
rum; delectant viſum pulchritudine
morum, afficiunt olfactum odore exē
plorum, guſtum animę, ſapore, & dul-
cedine verborum, Prouer. Aperta ſunt Pro. 27
prata, & apparuerunt herbę virentes.

Item ſanctorum vita aſsimilantur ar
cui cœleſti, qui dicitur iris; propter
quinque.

Primo propter eius generationem;
quia ſcilicet arcus cœleſtis generatur
de reflexione radij ſolaris in nubē cō-
cauam lucidam, & aquoſam ſiue rori
dam, ſicut nos videmus, quòd radius
fulgens in aqua, relucet ad parietem.
& ſecundum hunc modum fit in anima
bus ſanctorū infuſio gratię. Quia ſunt
vt nubes concauę per humilitatem, lu-
cidæ per conſciētiæ puritatē, & aquo-
ſæ ſiue roridæ per lachrymarum irri-
guitatem. ideo ſunt ſuſceptiuę radij di
uinę gratiæ, & ita efficiuntur arcus
Dei. Eccl. Vide arcum, & benedic qui Eccl. 44
fecit illum.

Secundo propter colorationem. Nā
arcus ille (vt Beda dicit) ex quatuor
elementis contrahit quatuor colores;
quia ex igne contrahit rubeum in ſum
mo, ex terra viride in infimo, ex aere
iacincttinum, ex aqua ceruleum. Secū
dum autem Ariſto. primus color, ſcili-
cet rubeus vel vinoſus, ex radio fit tā Ariſto.
gente ſuperficiem rotunditatis nubis, me th.
hūc ſequit color mixtus ſcilicet glau-

cus vel ceruleus secundum qualitatem dominantem in medio nubis. Tandem apparet color viridis, vbi vapor magis est terrestris, & inter istos colores sensim distiguere est impossibile: quia scilicet per nullam lineam potest distingui vnus ab alio, & ideo nullus pictor (vt ipse Aristo. dicit) potest colores arcus depingere, quia semper picta per linea distinguuntur. Redeundo autem ad quatuor dictos colores quos Beda accipit distinguendo medium in duos, prout contingit ipsum medium variari secundum duas distinctiones: Dicendum est, quòd sancti viri habent admodum arcus ruborem ex inflamma tione charitatis, nitorem ex mundificatione sanctitatis, vitorem ex conseruatione castitatis, siue virginitatis. Habent etiam, & colorem ceruleum ex cõpassione pietatis, secundum illud Psal. Factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Ex istis ergo virtutibus refulgent sancti ad modum cęlestis arcus, secundum illud Eccl. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ.

Lib. me te.

Psal. 21.

Eccl. 45

Tertio propter figurationem. Habet enim iris figuram semicirculi, idest arcualem. Quamuis etiam Sol, cuius imago est iris, sit rotundus, quia tamẽ longe est altior nubibus, superiorem partem nubis tangens, imprimit ei figuram arcualem. Vnde quanto Sol est ortui vel occasui propinquior, tanto in parte opposita apparet arcus maior. Apparent ergo quatuor in huiusmodi arcus: figura quæ habet sanctorum vita: nam habet medium conuexum, & eleuatum superius. habet extrema, idest cornua inclinata inferius. Nec est etiam extensus; quia non apparet cum corda, nec etiam est sagittarius, quia nulla ibi est sagitta. Similiter sancti viri habent medium, idest cor eleuatum semper superius ad Deum, extrema siue cornua inclinata inferius ad proximum. Quasi enim duo cornua sunt duo studia eorum, quibus inseruiunt proximis; vnum circa salutem animarum, quod inclinatur ad proximum per elemosynas spiritua les, quæ sunt docere, pro eis orare, consulere, & huiusmodi: Aliud circa salutem corporis, & hoc incli natur proximo per elemosynas corporales, quæ sunt pascere famelicos, vestire nudos, & huiusmodi. Sunt etiam non extensi, idest sine tensione; & corda nimię rigiditatis, & crudelitatis, neque suis sagittis percutiunt tyrannicę prauitatis. Sunt enim benigni ac mites plus erga alios, quàm etiam erga seipsos. Hæc est ergo figura arcus quæ apparet in nubibus cœli, idest in sanctis, & cœlestibus viris. Gen. Arcum meum ponam in nubibus cœli. Gen. 9.

Quarto propter significationẽ, secundũ illud ps. Dedisti metuẽtibus te significationem, vt fugiant à facie arcus. Ps. 11 Nam arcus, iste cœlestis quandoque significat pluuię inundationem, & hoc est quando apparet in meridie. quandoq; vero nubiũ cõnationẽ; & hoc est quando apparet circa occasum, quia tunc significat quod tonabit, & leuiter pluet. Aliquando vero significat aeris serenationem, hoc est quando apparet in Oriente vel circa. Sic etiam viri sancti quando apparent, sequitur pluuia, idest abundantia doctrinę, & tonitruũ idest terror diuinæ iustitiæ, & serenitas animę per purgationem conscientiæ, scilicet pœnitentiam. hæc student sancti viri peccatoribus assiduè impendere.

Quinto, propter operationem, quia scilicet arcus cœlestis sua iterpositione Solis calorem temperat. Quia sancti viri se interponendo, inter Deum, & peccatores, iram eius mitigant, secũdum illud Psal. Dixit vt disperderet eos si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius, vt auerteret iram eius. Ps. 120.

Item arcus per sui resolutionem in pluuias, inferiora fęcundat. Et similiter sancti pro alijs orando, & se in lachrymis resoluendo, gratiam eius impetrant, qua anima fęcundatur ad fructus bonorum operum producendos.

Itẽ arcus per suam speciem superiora pulchrificat. Vnde Eccle. dicitur de ipso quòd valde speciosus est splendore suo, Et similiter sancti splendent non solum mũdo, idest hominibus, sed etiam cœlo, idest Deo, & angelis. ipsi etiam sunt superior, speciosior, & illustrior portio gregis Christi. Eccl. 43.

Item arcus aerem inhumidat. vnde (secundum Bedam) per xl. annos ante iudicium, non apparebit arcus, quod Beda.

erit

erit ſignum deſiccationis elementorum Similiter ſancti viri aerem ſuis lachrymis molliunt, quia frequenter & vberrimè plorant, ſiue pro reatu culpe, ſiue pro īcolatu miſerię, ſiue pro timore iuſtitię, ſiue pro dilectione patrię.

Itē arcus pacem inter Deum & mūdū denunciat. Et ſimiliter ſancti viri dum mūdum & peccatores Deo reconciliāt.
Eccl.44 Eccl. In tempore iracundiæ, factus eſt reconciliatio.

Item ſanctus homo aſsimiliatur materiæ vaporali: quia idē corpus dr̄ vapor, ęther, & fumus. Nam ſecundum quod habet continuās, dicitur vapor: ſecundum vero quòd habēt ſubtile aereum inflammabile dicitur æther: ſecūdū vero quòd hēt in ſe calidū adurēs partes, dicitur fumus, & ideo eſt niger. Similiter ſanctus vir primò eſt aqueus in lachrymali compunctione, ſecundo ſubtilis & aereus in ſpiritualium contemplatione, tertio calidus, & fumans in feruenti dilectione.
Sap. 7. Sapientię: Vapor eſt enim virtus Dei.

Quamplurimæ lucis, aquæ, ac ignis proprietates enumerantur, quibus ſanctorum beatorumq́; ſapientia comparatur. Cap. LXX.

Cap.70. SApientia ſanctorum aſsimiliatur luci propter quatuor.

Primo propter munditiam vitæ. Lux enim puriſsima eſt & incoinquinabilis. Vnde per ſordes tranſiens, non inquinatur. Hoc bene cōpetit cœleſti ſapientię qua ſancti illuminatur. De qua dicitur
Sap.12. Sapientię, quòd nihil inquinatum in illam incurrit. Candor enim eſt lucis ęternę & ſpeculum ſine macula. & ideo cœleſtis ſapientia munditiam præſupponit.
Sap.1. Vnde dicitur Sap. quod in maliuolam animan non intrabit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Et
Gre.na. idē dicit Gregorius Naziāzenus, quòd prima ſapientia, eſt vita laudabilis, & apud Deum mens pura, per quam puri puro iunguntur, & ſancti ſancto ſociantur.

Secūdo propter excreſcentiā notitiæ Habet enim lux in medio ſe ipſam multiplicare, & augmentare, ſecundum il-
Pro 3. lud Prouer. Lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem. Similiter ſapientia ſanctorū in vita iſta ſemper augmentabilis eſt quouſque perueniat ad perfectum diem, ideſt ad perfectam & clarā Dei viſionē: propter quod
dicitur Eccle. Vſque ad canos inuenies Eccl.6.
ſapientiam. Et ideo dicebat. Gregorius Nazianzenus. Dicta & facta, quæ ad proprietatem pertinent ſemper diſcere potius ignorans malo q̄ docere. Optabile enim mihi eſt & percarum vſque ad vltimam diſcere ſenectutem, quoniam nulla ætas ad diſcendum ſufficere poteſt.

Tertio propter euidentiā iuſtitię. Videmus enim, quòd lux eſt radiorum emiſsiua, & diffuſiua, ſicut patet de luce ſolis. Sic ēt quando eſt lux vere ſapiētiæ interius, emittit, & producit radios non ſolum verborum bonorum, ſed ēt bonorum exemplorum exterius, ſecun-
dum illud Mat. Sic luceat lux veſtra co- mat. 5.
ram hominibus, vt videant opera bona
veſtra. Vnde dicitur Iac. quod ſapientia Iac. 3.
quæ de ſurſum eſt, eſt plena miſericordia, & fructibus bonis. Et iccirco etiā dicit Gregorius ſupradictus: Ille, īquit, ſapiens mihi videtur, qui de virtutibus animę, pauca quidem commonet, & proloquitur, plura autem in ſuis factis & moribus oſtendit, & fidem verbi operum ſuorum a ſtipulatione confirmat. Clara enim ſapientia eſt illa, non quę verbis volat, ſed quæ in virtutibus conſtat.

Quarto propter efficaciā doctrinæ: Nā ſicut lucis eſt alijs ſplendere, ita ſapientis eſt alios docere, & ſapientes efficere.
Vnde dicitur de ſapiente Thobia. Luce Tho.13
ſplendida fulgebis. Hic eſt ſplendor doctrinæ procedens a luce ſapientię. Eccl.
Sapientia doctrinę ſecundum nomē eſt Eccl. 6.
eius. Habet autem doctrina ſapientiæ multos effectus lucis. Nam lux eſt contrariorum conciliatiua. ſic ſapientes, & ſancti viri ſtudent diſcordes pacificare & fœdere pacis eos tam Deo quàm inter ſeipſos vnire. Iſa. Dedi te in fędus po-
puli, & in lucem gentium. Iſa. 42.

Item lux eſt debilium confortatiua, vnde multum cōfortantur infirmi dum audiūt diem fieri. Sic & ſapientiæ pro-
prium eſt confortare. Vnde Eccl. Sapiē Eccl. 7.
tia confortauit ſapientem ſuper decem principes ciuitatis. & ideo ſapientibus dicitur illud Iſa. Confortate manus diſ-
ſolutas & genua debilia roborate. Iſa. 36.

Item lux eſt groſſorum ſubtiliatiua: ſubtiliat enim lux aerem non ſolum de
die, ſed etiā de nocte. vnde Hipppocras Hippo.
dixit, quòd niſi ſtillaret lux de nocte, &

ſubti

ſubtiliaret aeris denſitatem, deſtrueret
omne corpus animatum. Similiter ſub-
tiliat ſapientia mentes hominum ſim-
plicium ad omnia recte diiudicandum.
Sap. 7. Sapientiæ: Omnium artifex docuit me
ſapientia. Eſt enim in illa ſpiritus intel
ligentiæ, ſanctus, ſimplex, vnicus, ſub-
tilis.

Item lux eſt durorum liquefactiua, ſi-
cut patet in cera & aqua congelata quę
liqueſcunt ad calorem lucis ſolaris. Vn-
Exo. 17. de Exo. Cum incaluiſſet ſol, liquefacie
bat manna. Sic verba ſapientiæ lique-
faciunt corda dura. pſal. Emittet ver-
Pſ. bum ſuum & liquefaciet ea. Iudith. Pe-
Iudith. 16. træ ſicut cera liqueſcent. Item lux eſt
abſconditorum manifeſtatiua. Sic per
doctrinam ſapientium manifeſtātur no
bis abſcondita ſcripturarum, ſecundum
Iob. 33. illud Iob. Profunda fluuiorum ſcru-
tatus eſt, & abſcondita produxit in
lucem.

Item eſt corporalis vitæ regitiua.
Sic per ſapientiam præſidentium, regi-
tur vita plebiū. Vnde Para. Salomon
2. Par. c. 1. orauit Deum, dicens: Feciſti me regem
ſuper populum tuum multum, qui tam
innumerabilis eſt quaſi puluis terrę. Da
mihi ſapientiam, & intelligentiam,
ut ingrediar, & egrediar coram popu-
lo tuo.

Item lux eſt dormientiū excitatiua,
& ſolicitatiua. Nam qui de nocte dor-
miunt, adueniente diei luce excitantur,
Pſ. 62. & ſurgunt. pſal. Ad te de luce uigilo.
Sic ſapientia ſolicitat dormientes in
peccatis, excitans eos ſtimulo timoris
ut è lecto peccati ſurgant. Vnde pſal.
Pſ. 210. Initium ſapientię timor domini. Ti-
mor enim domini expellit peccatum.
Eccl. 1. Item ſapientia ſacræ ſcripturæ aſſi-
milatur aquę propter ſeptem.

Primo, quia ipſa eſt facierum repræ
Apoc. 27. ſentatiua. Apoca. Oſtendit mihi do-
minus fluuium aquę uiuę ſplendidum
tanquam criſtallum. In aqua enim ui-
ua, & ſplendida facies intuentium tan
Pro. 27 quam in ſpeculo oſtenduntur. Prouer.
In aquis reſplendent uultus proſpicien
Gre. 2. mor. tium. & talis eſt ſacra ſcriptura. Gre-
go. Scriptura ſacra mentis oculis quaſi
quoddam ſpeculum opponitur, ut ibi
interna facies noſtra uideatur. Ibi
enim fœda, ibi pulchra noſtra conſpi
cimus: Ibi ſentimus quantum profi-
cimus quātū à profectu longe diſtamus.

Secundo, quia eſt ſordium mundifi-
catiua. Eze. Effundam ſuper uos aquam Ezech. 26.
mundam, & mundabimini. Io. Iam uos
mundi ęſtis propter ſermonem quem Iob. 15
locutus ſum uobis.

Tertio, quia eſt ſterilium fœcundati-
ua. Iſa. Effundam aquas ſuper ſitientem, Iſa. 54.
& fluenta ſuper aridam, ſupple, ut fœcun
detur. per aridam intellige animam in
ſuis naturalibus conſideratam. Nume. Nume. 11.
Anima noſtra arida eſt. Sed per ſitien-
tes intellige phyſicas doctrinas quę
ſine aqua iſtius ſapientię non pro-
ficeret.

Quarto, quia eſt frigidorum calefacti
ua. Gen. Anna inuenit aquas calidas in Gen. 36
ſolitudine. Hæ aquæ calidę, ſunt ſa-
cræ ſcripturę, verba ſiue documenta
ignita. pſ. Ignitum eloquium tuum ve- Pſ. 118.
hementer.

Quinto, quia eſt promiſſorum imple
tiua. Iſa. Panis ei datus eſt, aquæ eius Iſa. 33.
fideles. Panis enim reficiens animam,
eſt doctrina ſacra: cuius aquę, id-
eſt promiſſiones, ſunt fideles ſine frau-
de, & deceptione. Dicuntur enim aquæ
fideles, vbi non ſunt foueæ uel herbæ
latentes, per quas fraudes & deceptio-
nes uerborum ſignantur, à quibus ſa-
cræ ſcripturæ doctrina penitus eſt
munda.

Sexto, quia ab amaritudine dulcora-
tiua. Nam ipſa continet lignum, quod
fuit poſitū in aquas Marath. Exo. Oſtē Exo. 15
dit eis lignum; quod cum miſiſſet in
aqua, in dulcedinem uerſę ſunt. hoc eſt
lignum crucis. pſal. Quàm dulcia fauci- Pſ. 118.
bus meis eloquia tua.

Septimo, quia eſt inferiorum eleua-
tiua. Ioh. Aqua quam ego dabo ei, fiet Ioa. 17
in eo fons aquæ ſalientis in uitam ęter
nam. Item ſapientia humana in iſta ui-
ta, ſiue naturalis ſiue fidei, eſt imper-
fecta. Et ideo aſſimilatur aquæ ratio-
ne imperfectę figurę: quia aqua non
habet ſphęram completam: non enim
aquæ ſphęra undique circundat ter-
ram, quia ſcilicet terra eſt in parte di-
ſcooperta. Et dicunt philoſophi, illud
naturaliter eſſe, quia aqua cum non ſit
corp9 ita naturale, ſicut ignis, & aer, ſed
ſit ualde materialis, minus habet de lo-
co, & de figura ſphęrica quàm aer, &
ignis: & ideo non poteſt implere con-
cauū alicui9 ſphęrę, ū humidū ei' fluat
in ſeipſum, & in partes cōtrahant: ideo

non habet figuram sphæricam, scilicet circularē quasi semicircularē. Vñ dicit Alpetragius, q̄ ignis velociter, & vniformiter imitatur circularem motũ cœli & per consequens locũ. Aer vero imitatur, sed non vniformiter. Aqua vero nec vniformiter nec completè, sed semicirculariter. Terra vero in nullo imitatur, sed sphæricam figuram complet nō imitando cœlum, sed recedendo a cœlo per hoc quod partes sua grauitate cōprimuntur ad centrum. Locus ergo naturalis, aquæ non est tota superficies terræ, sed superficies aeris, scilicet illa quę magis abundat in qualitatibus consimilibus aquæ scilicet in frigido & in humido, & superficies terræ sibi similis. Hæc autem est tantum in aquilone, vbi est purissimus locus aquæ quo ad generationem: in meridie autem non est aqua, nisi q̄a illuc fluit ab aquilone. Nec est contra theologos dicentes quòd terra non apparebat in principio: quia tũc aqua erat in circuitu terræ vaporaliter, quia nōdum habebat proprium locum & distinctionē. Sicut ergo terra est tantum ex parte cooperta aqua, ita nos in vita ista siue notitia naturali siue fidei, tantum ex parte cognoscimus. Ex parte
1. Cor. 13. enim cognoscimus & ex parte prophetamus. Vnde scientia nostra est imperfe
Isa. 11. cta sicut & aquæ figura. Isa. Repleta est terra scientia diuina, & quasi aquæ maris operientes, scilicet non ex toto, sed ex parte. sed scientia beatorũ assimila-
Isa. 10. tur igni. Isa. Erit lumen Israel in igne. Israel interpretatur videns Deum, & significat beatos qui Dei visione fruuntur quorum lumen, i. scientia igni assimilatur, quia est velox & vniformis. Velox enim est, quia sine discursu. Non. n.
Aug. (vt dicit Aug.) erunt in patria volubiles cogitationes nostræ ab alijs in alia euntes atque redeuntes, sed totam scientiam nostram vno simul conspectu videbimus: & sic non solum velox, sed ēt vniformis. quia vnico reali medio siue forma omnia cognoscunt beati quę ad eorum beatitudinem faciũt, scilicet diuina essentia. Scientia autem angelica naturalis, licet sit completa, quia omnium creaturarũ habent plenam notitiam, non tamen vniformis, quia non per vnam speciem siue formam, sed per multas cognoscunt. Vnde dicitur in libro de causis, quòd intelligentia est pleна formis, & ideo similis aeri quæ non vniformiter imitatur cœlum, & ita nec ipsi sapientiam habent diuinā, quia quæ Deus cognoscit vniformiter ipsi (vt ita dicam) cognoscunt multiformiter. Sed scientia hominis viatoris est vt dixi, similis aquæ: quia nec perfecta nec vniformis, sed varia & multiformis. Illi vero qui cœlestem sapientiam fugiũt qua dicunt Deo, Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus; similes sunt terræ, quæ recedendo a cœlo completā facit sphærā, quia recedendo a cœlesti sapientia cōpletā quādā accipiunt nequitiæ figuram, quæ potius est tenebra quam lumen. Isa. Ecce tenebrę ope- Isa 60.
rient terram. Nam sapientia huius mun- 1. Cor. 3
di, stultitia est apud Deum.

Vitæ solitariæ perfectiones per varia Eremi exēpla breuiter conscribuntur. Cap. LXXI.

Solitaria & eremitica vita assimilatur eremo siue solitudini. Nam habet quatuor spiritualiter quæ habet eremus corporaliter.

Primo libertatē, quia ibi feræ siluestres liberius euagantur. Sic etiam anima a curis & tumultibus seculi separata, est liberior ad cōtemplandũ. Thren.
Sedebit solitarius & tacebit, & leuabit Thre, 3.
se supra se. Vnde ibi liberius percipit diuinas reuelationes, Ose. Ducā eam in so Ose. 22.
litudinē, & loquar ad cor eius. Ibi ergo petra Christus animæ oranti, & sitienti se aperit, & aquam sapientiæ salutaris vberius infundit. ps. Interrumpit petrā psal. 77
in eremo, & adaquauit eos velut in abysso multa.

Secundo, quia habet dubietatem vel deceptibilitatem. Nam propter siluestres feras quę in eremo commorãtur, loca talia a venatoribus frequentãtur, & laquei ibi & retia occultantur. Et sic etiam solitarii maximè molestantur & tentantur a demonibus, qui sunt venatores animarum diuersas deceptiones inuenientes. Et hinc est quod diabolus Christum in deserto tentauit. Vnde multo magis tentat & venatur ibi simplices homines. Ecclesiastici: Venatio Leonis Onagri in eremo. Leo enim est diabolus. Onagri vero simplices eremitæ.

Tertio habet difficultatem siue asperitatem. Nam talium locorum habitatores pluribus laboribus exponuntur,

& nunc

& nunc gelu,nũc frigore cõstringũtur, nunc æstu exurũtur, nunc rore,nũc prui na,nunc niuibus perfunduntur. Sic etiã spiritualiter solitarii,diuersorum vitio rum molestiis fatigantur:quia quando que rigescunt gelu accidiæ, quandoque feruescunt æstu concupiscentię. Sed si viriliter resistunt,perfundũtur rore gra tiæ siue consolationis diuinæ. Vnde Deus quandoque ad horam videtur eis iratus,scilicet quando tot vitiorum tẽ tationibus commouentur:sed statim vi detur placatus,quia scilicet post tenta tionũ victoriam, magnæ dulcedinis cõ
Sap.18. solationibus perfunduntur,Vnde dici tur. Tetigit autẽ & iustos tentatio mor tis,& cõmotio facta est multitudinis : sed non diu permansit ira tua.

Quarto habet tranquillitatem. Nam quamuis talis locus multum habeat af flictionis, multum tamen habet quie tis,quia ibi habitantes raro nisi a latro nibus molestantur. Similiter solitarii homines habent solum pugnam latro num,idest dæmonum. Sunt enim(vt di cit Antonius)a tribus bellis erepti vi sus, auditus & locutionis : sed remanet eis pugna cordis propter dęmones infe stantes.Et sic licet hęc vita ex vna par te videatur aspera, & terribilis, tamen ex partibus multis est secura & pertran
Deut. 1 sibilis.Deute. Transiuimus per eremum terribilem & solitudinem magnam.

Aquilonaris & Australis venti effectus, quorum alteri spiritus malus, alteri vero bonus comparatur. Cap. LXXII.

Spiritus malignus assimilatur ventus aquilonari.

Primo,quia aquilo est ventus frigi dus;& hoc habet ex loco sui exitus. Et similiter spiritus malignus est frigid⁹,
Eccl.43 feruorem mentis extinguẽdo. Eccl.Fri gidus ventus aquilo flauit, & gelauit cristallus ab aqua.

Secundo, quia est ventus siccus, & hoc similiter habet ex loco exitus sui : Similiter spiritus malignus siccus est,
Pro. 25 .i.desiccatiuus, humore deuotionis cõ sumendo. Vnde Prouer. Ventus aquilo dissipat pluuias, idest deuotionem la
Eccl.43 chrymarum.& Ecclesiastici. dicitur, quod ventus aquilo flauit &c. Et postea se quitur quod deuorauit montes & exu ret desertum, & extinguet viride si cut ignem,scilicet desiccando deuotio nis humorem.

Tertio, quia est ventus subtilis, & hoc habet quia aquilo propter nimiam congelationem minime vaporatur, & ideo non ingrossatur ex vaporibus hu midis.Similiter malignus spiritus sub tilis,idest astutus est in fraudulenter de cipiendo:& ideo tentatio eius propter Isa. 14.
subtilitatem, & obscuritatem assimila tur fumo, secundum illud Isa.Ab aqui lone fumus veniet, & non est qui ef fugiat.

Quarto, quia aquilo est ventus vehe mens:& hoc quia exit a locis frigidis simis,& montibus sub quibus contine tur multus vapor terreus. Ecclesiastici: Eccl.43
Tempestas aquilonis, & congregatio spiritus, &c. Similiter malignus spiri tus,est vehemens & violentus crudeli ter persequendo. Iob.Ventus vehemens Iob.1.
venit a regione deserti & cõcussit qua tuor angulos domus. Ezec.Ventus tur Ezech.1
binis veniebat ab aquilone.

Notandum, quòd spiritus malignus & Spiritussanctus contrario modo ope rantur. Ille quidem in hominibus pec catoribus,& hic in iustis : sicut accidit de vento aquilonari & australi. Nam auster congregat & inspissat vapores ĩ nubes & rorem,eo quòd aperit propter caliditatem suam, & etiam congregat propter suam tortuositatem.Sed aquilo econtrario dissipat & dispergit omnẽ vaporem. In Corintho tamen contin git oppositum scilicet quòd aquilo in ducit ibi vapores,& auster dissipat: quod est, quia illa ciuitas habet ad austrum terram arenosam,& desertam,cuius sic citate minimus vapor resoluitur, econ tra habet ad aquilonem paludes & Ma ria ex quibus ventus aquilo ingrossa tur,& accipit tortuositatem, & generat ibi pluuias & alios vapores. Similiter in mentibus Sãctorum,auster idest Spi Abac. 3.
ritussanctus,de quo dicitur Abac. Deus ab austro veniet : inducit siue congre gat nubes & vapores,idest sanctas cogi tationes & affectiones quas aquilo id est malignus spiritus dissipare, & di spergere conatur. Sed in peccatoribus econtra diabolus tanquam aquilo in Corintho inducit & congregat vapo res,idest malas & terrenas vel carnales affectiones: Sed auster,idest Spiritussan ctus eas dissipat, & dispergit,dum ad

puritatem reducendo malas affectiones ab eis repellit. Et propterea aquilonem odiens, & austrum, diligens sponsa in canticis dicit: Surge aquilo, & veni auster, perflaortum meum, & fluent aromata illius.

Cant. 4 Item malignus spiritus quandoque vt deuotos, & spirituales viros decipiat, transfigurat se in angelum lucis: & tunc eius simulatio est similis speluncæ, quia spelunca ex parte lucis habet introitum latum, sed terminum arctum. Vnde locus lucidus est in ingressu, obscurus in progressu, sed arctus & hispidus in egressu, si tamen inueniatur egressus, vt dicit Damasce. Sic etiam quandoque diabolus apparens in forma boni angeli (vt dicit Beda) in principio dat splendorem, & stuporē; in progressu dat timorem, sed in exitu dimittit errorē. Et propterea dicit psalmus, quòd insidiatur quasi leo in spelunca sua. Dam. Psal. 9.

Quamplurimi ignis ac nubis, omniumq́ ventorum effectus & ortus, quibus pulcherrimis similitudinibus, Dei spiritus comparatur. Cap. LXXIII.

Act. 2. SPiritussanctus assimilatur igni. Act. Apparuerunt illis dispartitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum Spiritussanctus.

Primo, propter gratiam, scilicet donorum: habet enim ignis vij. virtutes designantes septiformem gratiam septem donorum Spiritussancti. Nam Spiritussanctus ad modum ignis alta humiliat per donum timoris, emollit dura per donum pietatis, illuminat obscura per scientiam, restringit fluida per consilium, consolidat mollia per fortitudinem, clarificat metalla tollendo rubiginem, per donum intellectus sursum tendit, per donum sapientiæ altissima comprehendit.

Secundo assimilatur Spiritussanctus igni propter excellentiam. Ignis enim excedit omnia elementa in tribus, scilicet in specie, in ordine, & virtute. In specie quidem, idest in pulchritudine ratione lucis in aspectu. In ordine ratione sublimitatis in situ. In virtute ratione vigoris in actu. Similiter Spiritussanctus in his omnia excedit. Primo in pulchritudine lucis. Iob. Spiritus Iob. 27 eius ornauit cœlos. Ornamentum enim cœlorum, est pulchritudo lucis. psal. Expandit ignem vt luceret eis per noctem. Item in altitudine originis. Thren. De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me. Item in multitudine virtutis. ps. Spiritu oris eius omnis virtus eorū. Heb. Deus noster ignis consumens est. Psal. 41 Thre. 1. Psal. 32 Heb. 12

Tertio, propter violentiam. Nam ignis ex violentia sua habet alta inclinare: grauia eleuare, & fluida coadunare. Et hæc tria facit Spiritussanctus, quia inclinat excelsos ad humilitatem, eleuat infimos per supernorum auiditatem, coadunat inuicem diuisos per morum vniformitatem.

Quarto, propter munificentiam. Est enim munificus, & vt ita dicam, liberalis, communicando se & sua. Nam communicat suam formam, idest ignei tatem: & sic Spiritussanctus per gratiam quodammodo communicat suam deitatem. Nam qui spiritu Dei aguntur? hi filii Dei sunt. sicut dicitur Roman. Item communicat suam potentiam, idest calidicatem quæ est eius virtus actiua. Et sic Spiritussanctus suam charitatem, per quam operatur magna. Apostolus: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritumsanctum qui datus est nobis. Item communicat suam efficaciam, idest operationem quæ multiplex est. Et sic Spiritussanctus communicat suas operationes quæ multæ sunt secundum diuersas gratias gratis datas. Nam alii datur per spiritum sermo sapientiæ &c. vt dicitur Corinth. Et postea subditur, quòd hæc omnia operatur vnus atque idem spiritus. Et Spiritussancti operationes assimilantur operationibus ignis. Nam ignis habet alterare, scilicet calefaciendo, desiccando & denigrando, & multis aliis modis transmutando per suam virtutem actiuam. Et similiter Spiritussanctus in diuersas qualitates siue virtutes eos in quos venit, alterat & transmutat. vnde dictum fuit Sauli: Insiliet in te spiritus Domini, & prophetabis, mutaberisque in virum alterum. Ro. 8. Rom. 5 1. Cor. 12. 1. Reg. 10.

Secundo, ignis habet renouare. Est enim ignis (vt dicit Dio.) sui renouatiuus in materia, scilicet aliena se generando Dio. de cœl. hi

rar. ca. ultimo nerando, vt per nouas generationes seipsum extra sphæram suam conseruet. Nam extra sphæram suam ignis se renouando, melius custodit & conseruat naturam suam in materia aliena quàm faceret ibi in materia propria, quia materia grossa tardius euellitur per actionem cōtrarii. Sic Spiritussanctus quàmuis in sphæra sua, idest in natura sua propria non remouetur vel immutetur, tamen in nobis existens quodammodo renouatur per nouos effectus gratiæ quos efficit in quibus operatur. Vnde propheta petebat dicens: Spiritum
Ps. 50. rectum innoua in visceribus meis. &
Eze. 36. Ezec. Ecce dabo vobis cor nouum &c.
Ps. 103. Ipse ergo renouari dicitur, dū nos per ipsius gratiam innouamur. psal. Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ.

Tertio, ignis habet augmentari. Di-
Dio. cit enim Dionysius, quòd ignis est latenter augmentatiuus sui ipsius. & alia translatio dicit, crescens à seipso, idest a propria virtute actiua, non quòd in ipso sit materia sui crementi, & ideo non crescit nisi addito combustibili. Et similiter Spiritussanctus, quamquam ex se naturam non habeat vt crescat vel minuatur, tamen in nobis crescere dicitur, quia crescere nos
Luc. 1. facit in gratia. Vnde dicitur de Ioanne Baptista, quòd puer crescebat & confortabatur spiritu. Sic etiam multiplicari dicitur: quia in nobis sua do-
Sap. 7. na multiplicat. Vnde Sap. dicitur spiritus multiplex. Et Helias duplicem spiritum, idest duplex donum, siue duplicem gratiam dicitur habuisse, scilicet ad prophetandum, & miracula faciendum.
4. Reg. 10. Quarto, ignis habet segregare. Vnde Dionysius dicit, quòd ignis est discretiuus. Segregat enim ignis & discernit in metallis purum ab impuro & grossum a subtili, vt plumbum ab argento. Assumit enim subtilia similia sibi, & reiicit grossiora propter quod dicitur congregare homogenia sibi. Vnde patet, quòd ignis habet congregare, & segregare. Habet enim congregare similia, & dissimilia disgregare. Vtraque autem operatio attribuitur Spirituisancto: segregat enim ab aliis illos quos sibi elegit ad aliquod
Act. 13. speciale. Vnde dixit Spiritussanctus: Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus ministerii ad quod assumpsi eos. Item ei attribuitur bonorum congregatio. Ecclesiastici: Tempestas a- Eccl. 43
quilonis & congregatio spiritus. Tempestas enim aquilonis, est congregatio superborum, quia est congregatio illius, de quo dixit Isa. Sedebam in mon- Isa. 14.
te testamenti in lateribus aquilonis, scilicet diaboli: sed congregatio spiritus, est congregatio humilium.

Quinto, ignis habet penetrare. Vnde Dionysius dicit, quòd ignis est acutè pergens. Illud enim quod est acutum, pergit penetrando. Ipse enim Spiritussanctus amor est. Amor autem facit penetrare amantem ad intima amati, & eius secreta perscrutari. Vnde Aposto- 1. Cor. 2
lus dicit, quòd Spiritussanctus omnia scrutatur etiam profunda Dei. Et ideo etiam mentes diligentium Deum perducit ad secretorum Dei contemplationem. Notandum etiam, quòd ignis acute pergit in quantum est in materia aliena, quam successiue conuertit, & ideo conuertendo quamlibet partem post partem semper in acutum vadit. Aristo. 3. cœl.
Si enim simul conuerteret, moueretur in rotundum, vel in latum. Vnde philosophus negat ignem esse acutorum angulorum, sicut quidam posuerunt: quia non dant elementis secundum naturam aliquam figuram, nisi forte rotundam: quod intelligitur de elementis secundum quod statuuntur in propriis sphæris suis, & intelligit etiam quòd ignis non habet angulos permanentes: quod quidem verum est, quia semper variantur. Sicque Spiritussanctus mentem hominis non statim totaliter perficit, sed paulatim Greg.
proficere facit. Vnde Gregor. dicit, quod nemo repente fit summus, scilicet in bona conuersatione: a minimis quis inchoat, vt ad maiora perueniat. Ideo quanto plus homo per spiritum proficit, tanto ab exterioribus amplius se restringit: sicut accidit de cęlo quòd acutæ figuræ existit, quia semper versus cuspidem strictius fit.

Sexto ignis habet se aliis incorporare, siue alia sibi vnire, quasi, vt ita dicā, sicut materia vnitur formæ, sicut patet in ferro ignito, & carbone inflammato: in quibus ignis secundum omnes partes suas sic partibus carbonis siue

ferri coniungitur, quod inter vnius, & alterius substantiam sensibilis diferentia non habetur. Vnde & corpora talia
Aristo. met. 4. dicũtur esse ignis materia, vt idẽ dicit Phil. Quia Spiritussanctus quos per suã gratiam ad se trahit, secum quodammodo vnum facit. Vnde dicitur quod qui adhæret Deo, vnus spiritus est
1. Cor. 6 cum eo.

Septimo ignis habet eleuare. Vnde Dionysius dicit, quod ignis est sursum ferens, scilicet alia: & hoc in quãtum cogit alia in quibus habet victoriã, sequi
Dio. de cęl. hie. motum suum, quia sicut participant de forma eius, ita & de motu. Sic etiam Spiritussanctus quibus formam suę gratiæ tribuit, leuat & post se trahit, Eze.
Eze. 1. Quocunque ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rotę pariter leuabantur sequentes. Spiritus enim vitę erat in rotis cum euntibus ibant, & cum stantibus stabãt, & cum eleuatis a terra pariter eleuabãtur, & rotę sequentes eum, quia scilicet spiritus vitæ erat in rotis. Vbi attende quod Spiritussanctus facit ire proficiẽdo, stare perseuerando. & eleuari a terra, cęlestia contemplando, vel terrena contemnendo.

Itẽ Spiritussanct⁹ assimilat nubi. Primo, quia nubes a terra vel mari eleuantur.
3. Reg. 18. Reg. Ecce nubecula parua ascẽdebat de mari. Quia scilicet spiritussanctus quos replet, eleuat a terrenis per ipsorum terrenorum contemptum. Ezec.
Eze. 8. Eleuauit me spiritus inter cœlum, & terram.

Secundo, quia ex nube refrigerium pręstatur: quia scilicet Spiritussanctus refrigerat etiam incentiua vitiorum. Vnde angelus dixit virginis Marię: Spi-
Luc. 1. ritussanctus superueniet in te & virtus Altissimi obumbrabit tibi, idest te ab om-
Mat. 27 ni ęstu vitiorum refrigerabit. Mathe. Nubes lucida obrumbat eos.

Tertio, quia ex nube pluuia genera-
Eccl. 35 tur. Eccl. Quasi nubes pluuię in tempore siccitatis. Quia scilicet Spiritussanct⁹ resoluit animam in abũdãtiam lachrymarum siue in compũctione siue in ora-
Rom. 8. tione. Vnde dicit Aposto. quod spiritus postulat pro nobis, idest postulare. nos facit gemitibus inenarrabilibus.

Item Spiritussanctus assimilatur vẽto Primo quia vẽtus habet originẽ oc-
Io. 3. cultã Et ista similitudo tãgitur io. vbi dominus dixit Nicodemo: Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, sed nõ scis vnde veniat, aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spũ: Quod Chrysostomus exponit de vẽto, q etiam in Psal. dicitur spiritus procellarum. Et psal. 10. tangit dominus primo eius potestatẽ, quia vbi vult spirat. idest ventus quo vult flat. Et si dicas ventus non habet voluntatem: Dicendum est, quòd voluntas sumitur pro appetitu naturali, q nihil aliud est quàm inclinatio naturalis. de qua dicitur Iob. Qui creauit Iob. 38. pondus ventis.

Secundo tãgitur venti indiciũ: quia vocem eius audis, idest sonitum eius ex percussione ad aliquod corpus. Sic psal. 76 enim dicitur in psal. Vox tonitrui tui in rota.

Tertio ponit vẽti originem quæ occulta est: quia nõ scis vnde veniat, aut quo vadat. Sed diceret aliquis, vtique scitur vnde veniat aut quo vadat. Nam auster venit a meridie, & vadit ad aquilonem, Boreas vero ventus venit a cõtrario ab aquilone, & vadit ad meridiem. Responderi potest, quod principium venti potest sciri dupliciter. Vno modo in generali, eo modo scitur quod auster venit a meridie, & vadit ad aquilonem. Alio modo in speciali, & hoc modo ne eum vnde veniat, idest a qua plaga determinate incipiat, & quo vadat, idest ad quam plagam determinate terminetur. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Quasi dicat, si ventus qui est corporeus habet sic occultam originem, & processum vt sciri non possit, vnde veniat aut quo vadat: multo magis est occulta origo, & processus regenerationis spiritualis, & adhuc multo amplius origo & processus ipsius Spiritussanctus.

Secũdo, quia ventus habet impulsionem inquietam, est enim ventus mobilis, & totus inquietus. Quod quidem spirituisancto competit per effectũ in quantum mouet ad bonum, & non permittit nos quiescere per ocium. Isa. Com- Isa. 7. motum est cor eius, & populi eius sicut ligna siluarum ante faciem venti. Gre. Greg. Mentem quam Spiritussanctus replet in amaritudinem temporalium, & delectationem ęternorum commouet. Et notandum, quòd ad modum venti Spiritussanctus multipliciter commo-

uet.

uet. Nam ad modum venti, mare idest cor peccatoris perturbat ad pœnitentiam delictorum: aerem condensat idest peccatorem ad se restringit & resoluit in pluuiam idest in abundantiam lachrimarum: ignē idest amantem inflāmat per desideriū ęternorū. Mōtes idest superbos concutit, & aperit per deiectionem, & humiliationē ipsorū. poros corporis aperit exterius calorem euaporādo educit quia oculos mētis aperit, & calorē idest amorem charitatis extrahit idest extra propalari facit ad obsequium proximorum. Et nota quod Sapientię spiritus esse dicitur mobilis, & stabilis. Quia videlicet spiritussanctus cōmouet ad benè operandum, & etiam stabilitat ad perseuerādū: vel facit mobilem ad bonū, & stabilem contra malum.

Sap.7.

Tertio, quia ventus habet operationē fructuosam: Sunt enim diuersi venti scilicet in vniuerso xij. Quorum quilibet habet aliquid vtilitatis facere in mūdo propter quod de thesauris diuinæ prouidentiæ exire vel produci dicuntur; secundum illud ps. Qui producit ventos de thesauris suis. Vnde possunt. xij. vētis fructus spiritussancti quos esse facit in nobis, congruè adaptari. Nam licet spiritussanctus vnus sit in se, est tamen multiplex in effectu. Vnde & Sapient. dicitur Spiritus multiplex. Adaptantur ergo fructus spiritus ventis.

ps. 134.

Sap.7.

Aristo. mete. Primo in generali quo ad numerum. Sunt enim venti in numero. xij. secūdū Philosophorū doctrinā. Licet enim sacra scriptura quatuor tantū vētos cęli nominet & ponat. In quatuor vētis cęli dispersi vos dicit dominus. Et iterū Daniel & Zach. & Apoc. quatuor vēti tātū simpliciter nominantur qui scilicet sūt principales a quatuor mūdi partibus venientes, quę sūt Oriēs, Occidēs, Meridies & Septētrio. Et sumūtur prout tradunt Philosophi secundum coniungationē quatuor qualitatum: Tamen quilibet quatuor ventorum principalium duos alios habet ventos, hinciude collaterales. Nam subsolanus qui est principalis veniens ab Oriēte habet a dextris vētū q dicitur vulturnus, & a sinistris eurū. Auster vero qui est principalis a meridie habet a dextris africū & a sinistris notū. Aquilo vero qui est principalis a Septētrione habet a dextris corū, & a sinistris boreā: Fauonius vero ab occidēte habet zephirū a dextris, & a sinistris circiū: & sic sunt vēti in vniuerso. xij. quorum numerū quidā secundū numerū signorum cœli siue domorū. xij. accipiūt Dicit enim Aristo. ꝙ astronomia altera pars est physicæ & Pto. dicit ꝙ oportet in huiusmodi cōsideratione cęli physicum esse. Domus autē cęli. xij hoc modo sumūtur, quia planeta dicitur signū ascendens seu emergens ab oriete super orizontem. Inter quod & quartū quod est in angulo, sub medio terrę, oppositū medio cœli, sunt duo scilicet secundum & tertium. Similiter inter illud quartū & signum occidens quod opponitur ascēdenti sunt duo, scilicet quintū & sextū. Eodem modo inter septimū & illud quod est in medio cęli super terrā quod est ab ascendente sunt duo, scilicet vndecimū & duodecimum. Hæc. n. signa secundum Ptholomeum causalitatem habeant super omnia quæ oriuntur in mundo, tamen præcipuè causant ventos, & in nullo ita cito depræhenditur motus cœli, sicut in ventis. Et ita patet quòd hæc signa vel domus ita sunt dispositę sicut venti. Aliqui tamen sunt qui numerum vētorū accipiunt secundum diuersos ortus, & occasus solis. Est enim ortus æquinoctialis, vt cum Sol, est in ariete, & libra: ꝙ hic facit in vere subsolanum. Item contra hūc sunt duo, ortus scilicet, duo solsticiales, & sic sunt ab Oriente (vt dictum est) tres, Opposita ratione sunt ab occidēte alij tres. A septentrione vero sunt tres secundum, medium, & extrema, quia aqui lo est medius, collaterales vero boreas & circius: vel secundū alios medius est septētrio, collaterales vero aquilo, ꝙ circius similiter est à meridie. Sed Seneca, & Varro sumunt. xij. ventos secundum xij. circulos quibus respondent totidem discrimina in aere. Nam duo coluri ęquinoctiales cū duobus tropicis cum sint quinque, intersecantur ab orizonte, & sic intercepti faciunt decem partes scilicet quinq; ab occidente. Meridianus vero circulus duas partes adijcit dum similiter in duo secatur, & ita sunt. xij. Et similiter ipsi venti. Et licet i hac descriptione. Seneca, & Varro conueniant, differunt tamen in modo ponēdi circulos, & sectiones eorū.

Zach.4.

Da.4.8.
Zach. 6
Apoc.8

Arist.2. phi.
Pto.

Sen.

Sed quicquid sit de eis, omnes tamen communiter asserunt xij. esse ventos, & in eodem etiam numero scilicet duodenario. Apost. fructus spiritus commemorat dicens: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, lõganimitas, benignitas, bonitas, mãsuetudo, fides, modestia, continẽtia, castitas. Gal.

Secundo, magis in spirituali possunt prędicti venti fructibus spiritus adaptari secundum proprietates aliquas singulorũ. Nam subsolanus qui est principalis, ab Oriente veniens, & subsolanus nominatur, quia nascitur sub radijs solis, competit primo fructui spiritusſanćti, scilicet charitati. Quasi enim radius qui à Sole, & eius luce emittitur, spiritus est qui ex patre filioque procedit, sub quo, & à quo charitas in nobis exoritur. Ro. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritumsanctum qui datus est nobis. Hic tamen subsolanus ventus, quamuis à calidissima venit regione, temperatus tamen ad nos pertingit. Ita similiter quamuis charitas à spiritusancto procedit, q. est amor increatus, & immẽsus, tamẽ ipsa quę nobis infunditur qualitas quædã est creata, & limitata, licèt quamdiu sumus in via, sẽp posit augeri charitas itẽsiue. Rom. 5.

Secundus autem ventus à dextris subsolani, qui dicitur vulturnus eo ꝙ alte tonat. Vnde Lucretius poeta: Altitonans vulturnus, & auster fulmine pollens. competit castitati quæ ardua est ad seruandum, quia in carne pręter carnem viuere angelicum est, non humanum. Hic ventus habet desiccare aeris humorem: quia castitas constringit humorem, idest lubricitatem carnalis concupiscentię. Lucre.

Tertius ventus à sinistris subsolani, qui dicitur eurus, quasi ab eo ruens, scilicet ab Oriente, competit fidei quæ à Christo introducta est, qui visitauit nos oriens ex alto. De quo dicitur Zacha. Ecce vir, oriens nomen eius. Iste etiam ventus generat nubes quę lumen solis obumbrant: quia per ipsam fidem non omnino claram, & apertam, sed vmbraticam, & obscuram de Deo cognitionẽ habemus. Zac. 6.

Quartus ventus scilicet principalis veniens ab Occidente, dicitur fauonius eo quòd faueat eis, quæ nascuntur in terra, & foueat ea: & hoc competit continentię, qua caro nostra de terra sumpta fouetur, & conseruatur in mundiciam, & sanctitatem. Hic etiam ventus facit nubila, sed in India serena. Similiter continentia quamuis carnem mortalem, quæ per mortem occidit, restringendo vel refrenando quasi pertubet; tamen animæ serenitatem tribuit.

Quintus ventus à dextris fauonij versus meridiẽ, qui dicitur Zephyrus: quia scilicet flores, & germina, eius flatu viuificantur. Zai enim idem est quod vita, & Zoe viuere: competit gaudio quod vitam conseruat, & prolongat, sicut ecõtrario à tristitia festinat mors. Item iste ventus producit flores, quia cilicet animus gaudens, ætatem floridam acit, vt dicitur Prouer. Pro. 17.

Sextus ventus qui est à sinistris fauonij versus aquilonem dicitur circius, eo ꝙ corò sit coniunctus. Hoc competit patientię, per quam homo in regno cœlorum choro angelorum iungetur. Math. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Vnde dixit Abbas Efrem: Patiẽs homo consortium merebitur angelorum. Sub hoc vento fiunt pluuiæ, & fulgura, & tonitrua. Vnde iste vẽtus purgat pluẽdo, illustra fulgurando; terret, excitat tonãdo: quę omnia tribulatio facit animæ si sit patienter portata, quia videlicet eam purgat, & illuminat, & excitat ad terrorem. Mat. 5. Abb.

Septimus ventus principalis à meridie veniens, dicitur auster: quia scilicet aquas haurit. Et hoc competit bonitati, quæ scilicet aquas gratiarum, quas à Deo hausit, alijs abundanter communicat, & effundit. Nam bonum (secundũ Diony.) est diffusiuum sui. Vnde auster gignit flumina, & ꝑbet pluuias largas. Dio. de sum. bo.

Octauus ventus qui est à dextris versus Orientem, dicitur aphricus, scilicet eo quod frequẽter in Aphrica initium accipit flandi. Hoc competit benignitati. Nam hic vẽtus est calidus, & est à dextris austri. In calore igitur designatur amor. in dextris vero amoris rectitudo figuratur. Vnde signat aphricus rectum amorem erga proximum: & talis amor est, qui benignum facit. Dicitur. n. benignus, qui est bene ignitus, scilicet bono igne amoris ad bene faciẽdũ proximo.

Nonus ventus qui procedit à sinistris austri versus Occidẽtẽ, dicitur nothus,

qui

qui licèt sit temperans, tamen aliquando pestilentias inducit. Et hoc competit mansuetudini, cuius scilicet est iras temperare refrenare, & cohibere. Nihilominus tamen aliquando mansuetus prælatus zelo iustitię coactus percussiones, & correptiones exercet cum digna seueritate. vnde Moyses, qui erat mitissimus, propter peccatum populi, qui vitulum adorauerat zelo iustitiæ ac census occidit vna die xxiij. millia de
Ex. 32. populo.

Decimus ventus, qui est principalis veniens à septentrione, vocatur aquilo, quia scilicet ligat aquas, & stringit. Et hoc competit lõganimitati, idest perseuerãtiæ, quę ligata, & cõfirmatas tenet aquas gratiarum, & virtutũ in anima.

Vndecimus ventus, qui est à dextris aquilonis, dicitur corus, qui circulum ventorum quasi claudit, & ad se trahit. Hoc ergo competit paci, quæ omnes per appetitum sui trahit ad se, quia om-
Aug. 19 de ci. nia pacem exoptant. Vt dicit August.
Et Dionysius. Hæc etiam velut finis
Dio. 9. de di. no. claudit circulum omnium virtutum, & affectionum animæ. Vnde
Psal. psal. Posuit fines tuos pacem. Hic etiam ventus infrigidat: quia pax iracũdiæ accensiones reprimit, & ita cordi refrigeriũ tribuit.

Duodecimus ventus, qui procedit à sinistris aquilonis, dicitur boreas, quia procedit ab hyperboreis montibus. Et hoc competit modestiæ: hic enim generat niuem quę candorem pulchritudinis habet, secundum illud Eccl. Pul-
Eccl. 43 chritudine decoris eius admirabitur oculus, per modestiam exteriorum motuum hominum, conuersatio redditur pulchra, & grata oculis intuentium, scilicet quando aliquis exteriores mores suos siue motus ordinat, & moderatur secundum congruentiam suam, & negociorum, & locorum, & alia
Amb. 1. de off. rum personarum. Vnde Ambrosius, dicit: Hæc est pulchritudo viuendi, bene congruentia vnicuique sexui, & personę reddere, hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad omnem actionem accomodatus. Sunt tamen quidam philosophi qui ordinem istorum ventorum aliter assignant. Dicunt enim, quòd fauonius qui est principalis ad Occidẽtem, habet à dextris Zephyrum, qui secundum eos est idem quod aphricus: à sinistris vero habet corum. Item auster qui est principalis à meridie, & secundũ eos idem est quod nothus, habet à dextris euro austrum, & à sinistris austrum aphricum, qui sic dicitur eo, quòd coniunctus sit austro & aphrico.

Item à septentrione est ventus principalis qui vocatur septentrionalis, habens à dextris aquilonem, & à sinistris circium, qui etiam dicitur boreas. In ventis autem qui veniunt ab Oriẽte, nõ differunt à primis. Sed hęc differentia parum vel nihil refert quantum ad moralem doctrinam siue similitudinem quam ex eis principaliter quęrimus, & generaliter intendimns de omnibus in hoc libro. Quia vero in sacra scriptura sæpius spiritussanctus (secundum expositionem doctorum) assimilatur australi vento quàm alijs ventis prædictis; sicut econtrario malignus spiritus principaliter aquiloni, vt patuit in præcedenti capitulo: Est notandum, quod ista similitudo est congrua propter tres qualitates quas habet ventus australis.

Prima est, quia ventus est calidus: & hoc non habet ex natura sua, cum omnis ventus sit ex vapore terreo, & frigido, sed habet caliditatem ex loco exitus sui, quia procedit de locis calidis. Et hoc competit spirituisancto in quantum mentem accendit ad amorem cœlestis pręmij. Vnde Iob. Nũquid vestimen Iob. 37.
ta tua calida sunt cum perflata fuerit terra austro. Vestimẽta. n. calida animę, sunt eis affectiones feruentes ab austro, idest spiritusancto inflammante.

Secunda, quia est ventus turbidus, quia scilicet aerem facit turbidum, & nubilosum. Et hoc competit spirituisancto in quantum mentẽ perturbat in cognitione defectus proprii siue peccati sui. Zach. Dominus Deus in tuba ca- Zach. 9.
net, & vadet in turbine austri. Tunc spiritussanctus canit tuba in corde hominis, quando imittit ei timorem iudicij: quia dominus in iussu, & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de cęlo, .s. veniẽs ad iudicium, ut dicit Apost. 1. Thes
Sed tũc in turbine vadit, quando mẽtẽ 4.
ipsam timore cõcussam, perturbat ad pęnitẽtiã, & ad cõsideratiõẽ peccati sui.

Tertia est, quia est nubilosus siue pluuiosus, licet. n. vapor hui⁹ vẽti in locis calidis vñ orit, nõ fit multũ humid⁹ cũ ibi ꝓpter siccitatẽ nimiã sit humiditas modica, postea tamen paulatim appropinquan-

pinquan-

pinquando ad aquilonem fit humidus, eo quòd suo calore aperiendo humidũ inuentum sibi attrahit, & ideo etiã sem per crescit & fit nubilosus & diluuiosus: Et hoc competit Spirituisancto in quã tum facit flere & lachrymari ex conside ratione præsentis exilii. Psal. Conuerte
ps. 125. domine captiuitatem nostram sicut tor rens in austro, Glosa. quando flat calidus ventus austri, soluuntur glacies, & fluunt torrentes. Similiter aspirante Spiritusancto soluuntur mentes frigidæ & implentur oculi aquis, & fluxibus lachrymarum.

Anni partibus in quibus hominis vita corporalis variabilis efficitur pluribus exẽplis hominis status in spirituali vita assimilatur. Cap. LXXIIII.

Status hominis in vita spirituali distinguitur ad modum anni: Annus enim principaliter distinguitur ꝑ quatuor tempora. Habet enim hyemem in quo est frigoris asperitas, & ver in quo est pullulationis arborum nouitas, æstatem in qua solis caliditas, Autumnum in quo fructuum maturitas. Igitur per hyemem accipitur asperitas tribulationis, per ver nouitas conuersionis, per æstatem feruor dilectionis, per autumnũ maturitas perfectionis.

Primo igitur per hyemem repræsentatur status tribulationis, per quam incipit homo a malis resipiscere & ad bona disponi. Et ista similitudo patet quadrupliciter.

Primo, quia in hyeme fit in homine augmẽtatio, phlegmatici humoris. Humor autem phlegmaticus est frigidus, & humidus: quia videlicet in tribulatione refrigescit ardor carnalium desideriorum, & abundat fletus, & humor lachrymarum.

Secundo, quia tempore hyemis varia est habitudo humanæ complexionis, qa scilicet in hoc tempore melius se habẽt colerici, peius phlegmatici, melius iuuenes, peius decrepiti. Vnde in tali tẽ pore proxima est infirmitas quæ fit ex phlegmate, vt febris quotidiana, minus autẽ illa quæ ex colera vt tertiana. Iuuenes & colerici calidi sunt & sicci, phlegmatici & decrepiti frigidi sũt & humidi Qui autẽ adhuc peccata sua deflent nec tamen adhuc vllo amore cęlesti feruent, isti sunt vt phlegmatici: qui tempore hyemis, idest tribulationis siue tẽtationis corruptioni mentis faciliter subiacent. Sed illi qui spiritu feruent & carnis humore carent, isti tempore tribulationis vel tentationis similes iuuenibus, & colericis melius se habent. proxima autem est infirmitas, quæ prouenit ex phlegmate, i. ex propria mentis corruptione. Ex propria enim mentis corruptione prouenit continuus ardor carnis quasi ex corruptione phlegmatis quotidiana febris.

Tertio, quia in hoc tempore necessaria est discretio cibationis, quia in hyeme vtendum est calidis & siccis, vt scilicet amore æternorum tempore tribulationis sint opera sancti spiritus ardore succensa, & ab humore desideriorum carnalium pœnitus arefacta.

Quarto, quia in hoc tempore est intẽ sio frigoris, quod accidit ex solis nimia remotione: tunc enim Capricornũ sol intrat, quod dicitur esse inferius signum. Notemus ergo animal, vnde signum hoc nomen accepit, quia Capra similitudinem delinquentium tenet, qa ex consuetudine peccandi peccator, vt capra fœtet quę tamen in altis rupibus pascitur, dum peccator verbis, & exemplis sublimium virorum delectatur. In hoc ergo tempore sol Capricornum in trat, dum scilicet sol iustitiæ peccatorẽ sancti spiritus radiis illustrat, post Capricornum vero intrat Aquariũ, vt fœtorem carnis abluat lachrymis. Ascendit etiam vsque ad Piscem quod est tertium signum, & obtinet finem hyemis, vt quasi piscis sub aquis, sic peccator viuat in lachrymis.

Secundus status animæ in nouitate conuersionis, & ille significatur in vere in quo est renouatio arborum & plantarũ. Nam primo in hoc tempore fit augmentatio sanguinis, quia cũ aliquis de nouo conuertitur, spirituali dulcedine multiplicius delectatur. Item in hoc tẽ pore mala est infirmitas, quæ fit ex melancolia, & quartana, pessima, quæ fit ex sanguine vt sinocha. Ita in initio cõ uersionis dum delectatur animus contemplantis, scilicet ex abundantia bonorum operis quasi ex inũdatione sanguinis nascitur tumor elationis, tunc quasi ex corruptione sanguinis nascitur synocha febris, & contingit vt sanguis qui

est

est amicus naturæ, fiat inimicus vitæ. Dicũt enim physici synochos esse mortis amicos. Item in hoc tempore melius se habent senes, peius iuuenes melius decrepiti, peius pueri: quia ex natura consimilis temporis augmentatur materia infirmitatis, sicut in contrario tempore cum infirmitas contraria tempori nascitur, dolor contrariæ infirmitatis leuiatur, quia contraria contrarijs durantur. Similiter etiam conuersionis tempore maiori tentationis feruore impugnãtur, quia senes & pueri molestius ferunt ieiunia & labores. Item in vere vtendum est frigidis, & siccis. Ne enim per desiderium vanæ gloriæ feruor sanguinis ebulliat, necesse est vt animus frigus tentationis, & sterilitatem siccitatis ad memoriam reducat. Vtatur ergo huiusmodi beneficio dietæ, vt sanior fit in vere, ne in initio conuersionis appetatur amor laudis. Nota etiam quòd in vere ex calore & humore temporis aperiuntur pori terræ: procreantur diuersi coloris herbarum, & arborũ flores: & sic in anima pœnitentis conuersi ad Deum diuersi generis virtutes oriuntur, & fit quasi nouum ver interius in mente. Vnde in psal. Ver & æstatem tu plasmasti eam vere intellige nouiter conuersos mansuetudine temperatos, in æstate prouectiores igne charitatis feruentes. In hoc etiam tempore sol ascendens tria signa dicitur obtinere: Arietem in initio, Cancrum in medio, Geminos in fine. Attende ergo in Ariete ducatũ, in Thauro iugum, in Geminis consortium, Ducatum prælationis, iugum subiectionis, consortium, cohitationis, vt scias præesse, subesse & coesse, Solet etiam hoc tempus inconstans esse, modo pluuiosum ex vicinitate hyemis, modo siccum ex vicinitate ęstatis, modo eadem ratione frigidum, modo calidum: & ideo homines citius infirmãtur in martio, quia cum corpora humana aperta sint ex calore statim corrumpuntur ex subito frigore. Sic nouiter siquidem conuersi, inconstantiæ motu solent agitari: & licet corda eorum sint apta calore dilectionis, tamen corrumpuntur quandoque subito frigore improuisæ suggestionis. Et modo inundatione præcedentium delictorum quasi pluuiis humectantur, modo vero desiderio cœlestium quasi sol radio deficcã

psal.73.

tur. Prouidendum est autem ne infirmitas quæ in frigore hyemis orta fuerat, in martio, idest in initio conuersionis redeat & occidat.

Tertius status hominis est sub feruore dilectionis: & istum statum mentis signat tempus æstatis.

Primo enim in hoc tempore fit augmentatio caloris, per quam scilicet designatur ira contra peccatum. Nã quanto plus abundat charitas tanto plus odio habetur iniquitas. Item in hoc tempore melius se habent phlegmatici, peius colerici, melius decrepiti, peius iuuenes. Senes enim & phlegmatici frigidi sunt & humidi ideo isti melius se habent si infirmantur in ęstate, idest in contrario tempore: citius enim possunt curari, quia contraria contrarijs curantur. Sed iuuenes & colerici qui sunt calidi & sicci ex consimili tẽpore peius se habent, videlicet si nimis alta sapiant si nimis prælationis desiderio succensi calent. Vnde in hoc tempore pessima est infirmitas, quæ venit ex colera, minus mala quæ ex phlegmate: quia augmentatur materia infirmitatis ex consimili natura temporis. In hoc igitur tempore vtile est vti frigidis, & humidis. Vtatur ergo frigidis, idest considerationibus tumorem inducentibus ad reprimẽdum nimium calorem, ideft nimiã præsumptionem indiscreti feruoris. Vtendum etiam est humidis, idest considerationibus ad fletum inducentibus contra ariditatem superbiæ, quæ scilicet quandoque prouenit ex nimia confidẽtia sui. Vnde ad hoc valet considerare casus & lapsus sanctorum virorum, & etiam humilitatem & lachrymas eorũ, vt Dauid, & Petri Apostoli, & aliorum similium. Item in hoc tempore ascendit sol vsque ad Cancrum, & fit ibi æstiuale solstitium. Solstitium autem solis est in via charitatis summus gradus amoris, scilicet vt nihil vltra Deum siue supra diligatur. Vocatur etiam Cancer tropicum signum, idest conuersiuum, vt ab amore Dei conuertaris ad amorem proximi. Hic est enim regressus à Cancro ad virginem, à feruenti amore Dei vsque ad castum amorem proximi. Sol autem in eadem æstate tria signa dicitur obtinere, in principio Cancrum, in medio Leonem, in fine Virginem, vt habeatur charitas in Cancro ad proximũ

in

in conuersione cōpassionis, in leone vigilantia circūspectionis, in virgine in puritate dilectionis. Cancer vero retro graditur. Leo dormiens apertos oculos habet. Virgo est quę carnalem commixtionē adhuc ignorat. Huius etiā temporis propriū est radices herbarū, & arborū siccare. Sicca.n.est species huius mundi, & siccantur herbarū, & arborū radices, dū nullo terrenę dilectationis humore nutriuntur fideles.

Quartus status animæ, est sub maturitate discretionis siue perfectionis, quā designat tēpus autumni. Nam primo in antuno crescit melācolia, per quā significatur tristitia de peccatis: quia quāto plus accedis ad maturitatē sensus, & ætatis, tanto magis debet crescere immēsitas doloris de defectibus, & peccatis. vnde Eccl. Qui addit scientiā, addit dolorē. Itē in hoc tempore melius habēt sanguinei, peius melācolici, peius senes, melius pueri. Habuisti per sanguinē dulcedinē charitatis, habes nūc per colerā magnā tristitiā de peccatis. In vere vitę nouitatē, in autumno maturitatē, vt tēperetur maturitas vitæ nouitate, vitæ nouitas consilii maturitate, vt nouiter cōuersus peruenire desideret ad maturitatē perfectionis. senex recogitet quàm feruens fuerit in initio conuersionis. Si ergo sic in vere, & autūno ætates humores alternando cōsideras in contrarijs tēporibus, vtrorūq; naturas incolumes seruas. Itē oportet in hoc tempore vti calidis, & humidis. Nō.n. sufficit ad conseruandū animę sanitatē, siccari ab humore voluptatū, refrigerari ab æstu vitiorū; nisi et infundaris supernæ contēplationis rore, & sancti spiritus simul accendaris amore. Itē solet in autumno sol tria signa obtinere. librā videlicet in principio, Scorpionē in medio, sagittariū in fine. libra, in qua sol existens æquinoctiū facit, ęquali lance ponderat dies, & noctes, & tu æquali lance ponderes bonas, & malas operationes. scorpio vero cauda minatur, aculeo pungit. aculeus in cauda, dolor est in fine. Cum autē ad maturitatē ętatis perueneris, time periculū mortis sagittarius autem ex duab⁹ naturis cōstat, ferina scilicet, & humana: superior vero homini, inferior vero assimilatur animali. Qui uero rationabiliter uiuūt, digni sunt cœlo: qui uero bestialiter, digni sunt inferno.

arcū tenet.i. sagittā iacit. Est āt iustorū arcus, spūalis intelligētia, corda doctrina, sagitta verba doctrinæ. pharetra vero memoria. Hūc arcū tetēdit dñs & parauit illū. Arcū.n. nobis parat dñs, cū nobis sacræ scripturæ intelligētiam explanat. Ex hoc arcu mittūt sagittæ potentis acutæ, q̄ sic vulnerāt vt corda transfigāt. Nouit.n. dñs (vt dicit beatus Aug.) sagittare ad amorē. Hac sagitta vulnerat cor hominis deuoti, vt dicat: Vulnerasti cor meum. Vtinam percussus per hæc iacula, morerer mundo.

Superbiæ multiplicis effectus describuntur qui ex varijs Martis, cometæ tonitruiq; ac vēti exēplis peracutè eliciūtur. Cap. LXXV. Can. 4.

SVperbia est similis Marti, Mars (sm Pto.) disponit natū ad mobilitatē & animi leuitatē, irā & animositatē: quæ oīa cōpetūt supbiæ. Nā facit hominem mobilē.i. inconstātē. Est n. (sm Augu.) Aug. de ci. Dei. superbia puersæ celsitudinis appetitus, & ideo est sicut qdā vēt⁹ q excelsas summitates arborum.i. elatas mētes hoīum cōmouet, & eas firmas & qetas nūquam esse permittit. Itē facit aium leuē. Nā sicut ligna desiccata ab humore aquæ efficiuntur leuia. Ita per superbiā cōsumpto humore gratiæ, efficitur mēs leuissima. & est superbus aīus, velut vter vento plenus. Iob. Leuis erit super faciē aquę. Iob. 24. Itē facit hoīem iratū & aīosum, s. vt nimis audeat, & nihil sufferat: pp quod dr̄ Pro. 14 Pro. ꝙ inter supbos semper sunt iurgia.

Item superbia assimilatur cometæ propter quatuor.

Primo pp ascēsū, q a cometa siue cometes nihil est aliud q̄ vapor terreus & grossus, cuius partes sibi multū cōiacēt quia. s. est bñ cōmixtus & viscosus ascēdēs paulatim ab iferiori parte aeris ad superiorē. s. vltra mediū frigidę regionis aeris ad illā partē. s. vbi aer cōcauitatē ignis cōtingit q̄ dr̄ regio æstus, & ibi talis vapor diffunditur & inflāmatur & in medio remanet superspissus, & ibi et cōtinuè nutritur de thesauro suo qui sub eo est. s. de ipso fumo paulatim ascendente, & ideo est in medio flāma alba valde & spissa. Illud āt quod distat a medio diffusum est ad latus alterū, & est tenue, & ideo hēt flāmā tenuē ad modū nubis albæ, & hæc vocatur coma. Et hoc Constantinus dicit concordans. s.

cum

Cōſt.in cū Aui.& Algazel.Ex his aūt hr̄, ꝙ Co
methe. meta eſt ex vapore terreſtri multū exal
tato, igne inflāmato continuè eleuato,
& comato ſiue caudato. Et talis eſt ſu-
perbia hominis, quæ in altū ſe erigit, ve
hemēter incēditur, cōtinuè aſcenſum pe
tit, & caudā poſt ſe trahit. Primū eſt cō-
tra naturā, quia homo eſt naturæ terræ-
ſtris tā origine q̄ reſolutione, quia de
terra eſt & in terrā redit: terrę aūt cum
ſit grauis, nō eſt aſcendere ſed deſcende
re. Ex quo patet, ꝙ non eſt hominis ſup
bire, ſed potius ſe deiiciēdo humiliare.
Eccl, 10 Et ideo Eccl. exprobando dr̄ ei. Quid ſu
perbis terra & cinis? Secūdū aūt. ſ. igni-
ri, quia homo ſuperbus frequenter & fa
ciliter pro modico indignatur, & ex
cādeſcit in irā. Hoc, inquā, ineſt ei præ
ter naturā. Nō.n.ex natura propria va-
por hēt caliditatē, ſed potius frigidita
tē, cū terra ſit elemētū naturaliter frigi
dum: ineſt ergo illi incenſio ex loco ad
quē eleuatur. Sic homini eſt prçter na-
turā ꝙ feruеſcat in irā nimiā, cū homo
ſit aial manſuetū natura. Ineſt ergo in-
flāmatio iracundiæ ex ipſa elatione ſu-
perbiæ. Eccl. Nō eſt creata a Deo homi
Eccl. 10 nibus ſuperbia, nec iracūdia nationi mu
lierū. Eſt & ſupbiæ propriū expetere in
hoibus continuū incremētū, & ideo nū
quā quieſcit, q̄a ſemper petit aſcēſum,
pſal. 73 ſecūdū illud pſ. Superbia eorū qui te o-
derunt, aſcendit ſemper. Patet ēt ꝙ ſuper
bia dū ſemper vult præire, aliorū ſeque
lā expetit tanquā caudam vel comā ha
bere. Nullū.n.vult ſe præcedere, ſed oēs
retro uenire. Et ideo dr̄ Apoc. ꝙ cauda
draconis trahebat tertiam partem ſtel
larum cœli.
Apo. 12 Secūdo, ſuperbia aſsimilatur cometę
pp aſpectū, q̄a cometes de die nō appa
ret ſed ſolū de nocte cōſpicitur: quia. ſ.
homo ſuperbus dū lucē gratiæ amittit,
tenebras ignorātiæ neceſſario incurrit.
Iob: Immanibus abſcondit lucē. i. ſuper
Iob. 37. bis. Vnde gloſa dicit ibi, ꝙ imanes ſunt
qui ſe elatis cogitationibus extollunt
quibus lux abſconditur, quia veritatis
eis cognitio denegatur.
Tertio pp motū, quia cometę rotan-
tur ad modū ſtellarū, & ſequuntur eas
quouſq; abſcondantur, Et p̄ hoc Alpe-
Alpetr. tragius in aſtrologia ſua noua probat
ignē moueri circulariter, quia. ſ. iſte va
por incēſus ei adherēs in circuitu rota
Pto. tur. Vnde & Pto. in centiloquio propo-
ſitione tertia, vocat cometas ſecundas
ſtellas, ſecūdū expoſitionē Hali & Abraā
& Bugafari. Sic ēt ſupborū eſt propriū
inuolutiones & circuitus quærere, ſecū- pſal. 11
dū illud Pſal. In circuitu impij ambu-
lant, quia dū interiora nō appetunt, in
exteriore labore fatigantur.
Quarto pp ſignū, quia cometæ ſignāt
mortē magnorū, deſtructionē regnorū,
& concitationē bellorum. Vnde recitat Sen. de
Sen. ꝙ poſt mortem Demetrij regis, pa nat. que.
rum ante bellū Achaycū, cometa fulſit lib. 3.
non minor ſole ſecundum apparētiam.
Similiter ante aduentū Caroli Comi-
tis Prouinciæ, & fratris Regis Franciæ,
qui erat per Papā Vrbanū factus Rex Si
ciliæ, & vocatus ab eo vt veniret in re-
gnū, quod. ſ. fuit anno Mcclxiiij. ſequē
ti anno dñi Mcclxiiij. apparuit cometa
maximus in menſe Auguſti iuxta ſignū
Cancri, paulatim procedēs verſus meri
diē, donec ad ſtellationē Oriētis appro
pinquauit, & nunc ad vnā parte, nūc ad
aliam dirigebat comā, durauitque per
plures menſes cuius coma ſe extende-
bat in longitudinem per quartam par-
tem noſtri hemiſpærij. Et ſequenti an-
no. ſ. anno domini Mcclv debellatus
eſt Manfredus cum exercitu ſuo per di-
ctum Regem Carolum apud Beneuen-
tum, vbi ipſe Manfredus occubuit cum
magna ſtrage gentis ſuæ. Ratio autem
predictę ſignificationis cometę eſt, quia
cometæ ſunt de complexione Martis &
ſunt ab ipſo vt a primo efficiente licet
cōiunctio eius cum Ioue augeat hoc.
Dominium autem Martis ſignat mortē
uiolentā qua magis moriuntur magni
quàm parui. Et quia Mars eſt inclinans
ad iram, cōcitat calorem regentium po
pulos, cuius cōmotio fortior eſt in ma
gnis quàm in paruis. Hęc omnia ſigua-
ta per cometas ſuperbiā ſequuntur, ſcili
cet, occiſio magnorum, dū unus con-
tra aliū inſurgit ex ſuperbia. Et ideo dr̄
Iſa. De Rege Caldeorum ſuperbo: Tu Iſa. 14.
vulneratus es ſicut nos, & noſtri ſimi-
lis effectus es, detracta eſt ad inferos ſu
perbia tua, concidit cadauer tuum. Itē
deſtructio regnorum, quia ſcilicet per
ſuperbiam diuiduntur gentes, & regna,
& omne regnum in ſe diuiſum deſola-
bitur. Itē concitatio bellorum. Vnde Luc, 11
Prouer. Arma, & gladius in manu Pro. 22
ſuperbi.
Item ſuperbia aſsimilatur tonitruo.
Primo

Primo, quia tonitruum oua auium pullificantium lędit. Et similiter superbia opera spiritualium virorum destruit, Aug. Superbia bonis operibus insidiatur, vt pereant. Et ideo Grego. dicit, quòd perit omne quod agitur si nō in humilitate sollicitè custoditur. psal. Fulgura coruscationes, & dissipabis eos. Fulgur enim & coruscatio fit in tonitruo, secundum illud Psal. Vox tonitrui tui in rota illuxerūt coruscationes &c. Superbi enim spiritualiter dissipantur, quia tonant seipsos magnificando, fulgurant alios despiciendo, coruscant opera sua ostendendo. Et nota ꝙ vox tonitrui. i. superbi dicitur esse in rota: quia quicquid etiā de alijs dicit, in laudem propriam reflectit.

Aug. in Reg. Grego. mor. ps. 143. psal. 79

Secundo, quia tonitruum prægnantes abortire facit. Et similiter superbia bona proposita in corde præconcepta ne pariantur, idest ne opere compleantur efficit. vnde monetur homo Eccle. Age conceptiones tuas non in delictis & verbo superbo.

Eccl. 32

Tertio, quia tonitruum turres altas concutit, & aliquando deijcit Quia scilicet superbia perfectissimos viros inuadit, & aliquando etiam eos vincit. Ipsa etiam deiecit angelos de cœlo & hominem de paradiso. Sapi. Ab initio cū perirent superbi gigātes &c. Sunt enim gigantes omnes viri virtutibus eminentes, quos dum elatio superbię vincit, ꝑtinus perire facit. Vnde Apoca. Dicitur quòd facta sunt tonitrua. Et postea subditur quòd ciuitates gētium ceciderūt. Quasi. n. quædam tonitrua sunt hominū superbientium corda: quæ tamen ciuitates deijciunt, quia ipsa munimenta virtutum annihilant & destruunt.

Sap. 14. Apo. 16

Quarto, quia tonitruū arbores euellit. Quia scilicet superbiæ vitium etiam homines actiuos & fructuosos subuertit. Eccle. Radices gentium superborū arefecit Deus. Nam sicut perit fructus arboris arescente radice, ita perit virtus boni operis superbiente corde.

Eccl. 10

Quinto, quia tonitruum magis in altis locis quàm in infimis lędere consueuit: quia videlicet elationis tentatio magis eos qui sunt in sublimi quàm eos qui sunt in humili inuadere consueuit, Isa. Vę coronę superbiæ siue accipias de corona clericorum seu prælatorum siue de corona dominorum & regum.

Isa. 28.

Sexto, quia tonitruum diuersimodè lędit & percutit. Et ponuntur pręcipuè quinque modi percussionis & fulminationis tonitrui, qui satis congruè superbis, & tyrannis hominibus adaptantur.

Primus est, quia ex tonitruo quando que egreditur sagitta quæ dicitur tela tonitrui. & de huiusmodi sagittis dicitur in Psal. Etenim sagittæ tuæ trāseūt, vox tonitrui tui &c. Hęc autem sagitta scindit & incendit quicquid inuenit. Generatur. n. talis sagitta in nube uiridi profunda ex vapore sicco ibi inflammato hoc modo, quia vaporalis commixtio terrestris vaporis incenditur, & cum tangit viridem nubem in qua est inclusus, quæ est iam in conuersione ad aquam, cōglutinatur vt farina in pasta. fortissima autem incensio obuiat, ita ꝙ humore nubis non extinguitur, & sic conglutinatus vapor fit humidus, & ideo in inferiori parte acuitur, vbi primo incipit distillare, & est grossus in parte & sic postea induratur in lapidē: qui scilicet est rubeus, & ad modum sagittę inflammatus egrediens scindit & incendit quicquid inuenit. Quasi ergo sagitta lapidea in resolubili nube est cor tyrannicum & superbum in mortali carne. Hæc sagitta est lapidea, ignea, acuta & noxia, & talia sunt superborum & tyrannorum corda & opera: scilicet lapidea per duritiā crudelitatis, ignea per ambitionem dignitatis, acuta per astutiam malignitatis, & noxia per violentiam potestatis, & ideo non immerito tonitruum superbię formidatur, tales sagittas emittens. Vnde in psal. A voce tonitrui formidabunt. ps. 103.

Psal. 79

Secundus modus percussionis tonitrui est quādo talis vapor terrestris est minus conglutinatus & in nube minus aquosa: tunc enim non continuatur, sed incensus ibi egreditur cum impetu, & scindit iterum & incendit: sed non scindit nisi ligna, & non lapides nisi raro. scindit autem ex impulsu & incendit ex inflammatione. Et huic assimilatur illorum superbia qui impulsi fastu glorię vel malorum suggestione & inflammati impetu iræ, non lapides duros. i. non sibi resistere valētes, sed ligna mollia. i. impotentiores & sibi resistere nō valentes inuadunt, Psal. Dum superbit impius incenditur pauper. Psal. 9.

Tertius

Tertius modus eſt qui ſcindit corpora ſolida, ſed non rara, & hic eſt vapor rubeus clarus qui nunquan facit lapidem, & ſua flamma nunquam ſeparatur a vapore, & hic nunquam ſcindit niſi ſint valde compacta corpora quæ ſunt magnę quantitatis, quia hæc reſiſtunt & hic interficit homines & apparet in eis odor combuſtionis, & non videtur vulnus. Quia cum vapor ſit ſubtilis intrat ſine vulnere, & ſi inuenit aurum, in burſa comminuit aurum, & non lędit burſam: quia burſa, vt rarum corpus dans locum, pertranſitur de facili. Aurum autem vt cōpactum reſiſtit, & ideo quandoque minuitur in partes, quandoque in puluerem. Vnde aliquando accidit quòd perforauit gladium & non lęſit vaginam. Huic autem aſsimilatur ſuperbia eorum qui ſolum magnis & potentibus ſe opponunt, ſubiectis autem & impotentibus ſe opponere dedignatur, ſicut dicitur de Leone quòd fortia animalia inuadit, ſed vilibus ſubiectis ignoſcit. Talis (ſicut dicit Augu) fuit antiquitus ſuperbia populi Romani, qui ſcilicet ſibi voluit per poetam in laudem ſuam aſcribi quod noſtra ſcriptura ſacra attribuit ſoli Deo, ſcilicet ſibi proprium eſſe parcere ſubiectis & debellare ſupbos, quod attribuitur ipſi Deo qui ſuperbis reſiſtit, humilibus autē dat gratiam. Iac. 4.

Eſt etiam eiuſdem vaporis alius quidem modus, cum ex minus aquea nube egreditur, quia ſubintrat, & non lædit diuidēdo vel apte incēdēdo, ſed eſt coruſcatio rubea valde nociua, et illa nocet vineis ſicut dicunt vinitores, & pręcipue botris illis qui ſunt multis foliis cooperti, cum per aliquod foramē proiicit coruſcatio illuc vaporem cum radio ſuo, eo quòd illę vuæ læſe euaporare non poſſunt. Et hæc coruſcatio non adeo eſt nociua corporibus cum directe cadit, ſed ſuus radius ei quem attingit, eſt nociuus, quia corrumpit ipſum eo quòd hoc ſit de natura illius vaporis. Vnde hac de cauſa quidam aſpicientes inflati ſunt in facie, & quidam excecati in oculis.

Huic ergo aſsimilatur ſuperbia, & malitia quorundam proditorū, qui minus habēt de nube aquea. i. de humanitate & pietate, & habent coruſcationē rubeam ideſt aſtutiam malignam, & ideo non manifeſtè ſed occultè & proditoriè lędunt, & bonorum opera quæ per fructus vineæ ſignificantur per aliquod foramen ideſt per aliquem malitioſum modum calumniare impedire, & diſsipare conantur, & non ſolū ſuos aduerſarios directè ſibi oppoſitos tales lędunt etiā ſibi adhærentes frequenter lędunt & decipiunt fraudulenter: quod eſt quaſi eos excecare. Nam latenter aliū fraudare eſt lumen ei agnitionis ſubtrahere. Quartus modus eſt vaporis albi qui egreditur in flamma ſicca non coadunata & ideo ſpargitur aere, ſed tamen egreditur magno impetu propter nubem profundam in qua eſt, quæ eſt aquoſa multum, & ideo ſcindit, & ſcindēdo extinguitur, ita quòd ea quæ ſcindit videntur alba, & non apparent in eis ſigna combuſtionis: & quandoq; interficit quādo eſt benè fortis impulſus, & quandoque propter ſuam diſgregationem percutit in loco vno & non lędit ſocium iuxta eum ſtantē, ſed percutit eum qui ſtat remotè: quandoque etiam reflexus a pariete vno progreditur ad alium & percutit illum. Et huic aſsimilatur ſuperbia eorum qui quanquam videntur albi ideſt manſueti & pacifici, tamen habent ſpiritum in naribus latentem, & ideo quandocunque reputant ſe inhonoratos ſubito accenduntur, & cum magno valde impetu proſiliunt ad nocendum, & quandoque ad occidendum cū fortiori ira impelluntur: & quia ira tollit eis diſcretionem, quandoque nō diſcernentes quod faciunt modo proſiliunt ad lędendum vnum, modo alium, & quandoque talē qui eſt ab offendente remotus, & ſine culpa. Sed quandoque talium ira cito poſt factum extinguitur, dolent de eo quod fecerunt. Sed notandum eſt quòd aliquando talis vapor fulminis tam debilis eſt quòd pertingens ad hominē conſumit veſtem vel aliquod huiuſmodi & extinguitur & ceſſat eius violētia & non lædit. Sicut ego vidi quendam in terra originis meę. ſ. in Caſtro Sācti Geminiani, quod eſt in partibus Tuſcię propè ciuitatem Florentiæ ad viginti miliaria, qui de ſeipſo referebat, quòd a fulmine tonitrui ſubito percuſſus in terram corruit ſtupidus, & cum poſt lōgam moram ad ſeipſum rediſſet lumbare bracharum ſuarum quod ſcilicet de

corio

corio fuerat totaliter consumptum siue exustum reperit, carne vero sua vel corpore nullam lęsionem inuenit. Cuius ego rationem vel causam existimo extitisse, quia vapor ille fulmineus propter debilitatem suæ adustionis alterauit quidem siccum quod sibi prius occurrit, s. ipsum corium; humidum autem post ipsum inuentum, vt erat caro vel sanguis, non fuit sufficiens vel potens alterare, nisi forte quod pilos circunstantes insensibiliter incendit, quia pili sunt valde inflammabiles. Huic ergo vapori debili assimilatur eorum superbia, qui sicut cito indignantur, ita cito reuocatur: & ideo ex eorum indignatione vel elatione parua vel nulla damna sequũtur. Sic Dauid prouocatus contra Nabal Carmeli cum cogitasset eum extinguere & non derelinquere ex eius familia vsque ad mingẽtẽ ad parietem, per vxorem eius Abigail subito est placatus, ita quod nullum
1. Reg. 25. damnũ eidem postea fecit. Quintus modus est eiusdem vaporis ex nube debilitata, & ille nihil nocet, quia statim ad tactum aeris extinguitur, & retunditur, ita quod cessat incendium eius, & violẽtia impulsus: & huic assimilatur superbia eorum qui libenter nocerent si possent, sed debilitati paupertate vel aliquo timore quiescunt, & dimittunt, nullum nocumentum inferentes.

Itẽ superbia assimilatur vento. Primo quia ventus est aeris concitatiuus, turbatiuus, & obscuratiuus siue inspissatiuus. Nam superbia intelligẽtias mẽtis obscurat, corda ad malum incitat, & hominũ
Eze. 1. pacem perturbat. Ezechie. Ventus turbinis veniebat ab aquilone, idest superbia perturbãs venit, & orta est a demone. Secundo quia uentus est in mari tempestatis generatiuus, undarum eleuatiuus, & per consequens maris inflatiuus, & in partes contrarias extensiuus, & ideo nauigantium summersiuus. Quia superbia in mundo bella, & rixas concitat: vndas, idest affectiones humanas extollendo eleuat: mare etiam cordis inflat, & in partes contrarias separat, donec nauigantes in naui pœnitentię omnino summergat. Ioan. Mare vento ma-
Io. 6. Mat. 14 gis flante exurgebat. Mat. Nauicula in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim ventus co ntrarius.

Tertio, quia ventus, est motium concussiuus, & diruptiuus domorum subuersiuus, & arborum impulsiuus, & eradicatiuus. Videlicet, quia superbia etiã viros eminentes spiritu pulsat tentãdo, & subuertit assentiendo. Reg. Spiritus 3. Reg. 19.
grandis, & fortis subuertens montes, domos diruit, & collegia diuidendo, Mat. Flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & facta est ruina eius ma- Mat. 7.
gna. Pro. Domus superborum demolietur dominus. Arbores idest homines Pro. 5.
fructuosos, & multis gratiis ditatos aliquando eradicat destruendo, deijciẽ-
do. Sap. Si in ramis in tempore germi- Sap. 4.
nauerint infirmiter posita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur, confringentur rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti, Eccl. Substantiam super- Eccl. 21
bi eradicabitur.

Quarto, ventus est spumę in aqua generatiuus, vesicę inflatiuus, & extẽsiuus, palearum, & puluerum leuatiuus. Quia superbia quem aduersitate non deijcit in spumam vanitatis si potest adducit, & per uanam gloriam inflando, & eleuando summergit, Sapi. Spes impij Sap. 5.
quasi lanugo est quę à uento tollitur, & tanquam spuma gracilis quæ à pro-
cella dispergitur. Apo. Timeo ne in- 2. Cor. 12.
flationes, & seditiones sint inter uos.
Deute. Tumentes superbia ascendi- Deut. 1.
stis &c. Iob. Erunt sicut paleę ante fa- Iob. 21.
ciem uenti.

Quinto, quia ventus est in aqua dissimilitudinis, & inęqualitatis inductiuꝰ, & multarum ęgritudinum causatiuus, quando scilicet in corpore generatur vel ibi includitur, scilicet, quia superbia dissimilitudines voluntatum, & inęqualitates rerum procurat. Vnde multas ęgritudines in animo generat, Ecc. Eccl. 3.
Synagogæ superborum non erit sanitas. Eccle Mirabilis prorsus infirmi- Eccl. 5
tas, quomodo venit sic reuertetur. Quid ergo prodest ei, quòd laborauit in ventum?

Superborum natura ex pluribus montium, collium, fluctuumq; proprietatibus ac exemplis facillime pernoscitur. Cap. LXXVI.

SVperbi assimilantur montibus. Primo quidem, quia sunt tumidi. Mons enim, secundum Isido. est tumor Isi.
terrę. Superbi enim terrenis diuitijs

pr ęci-

Deu. 1. precipue intumescunt. Deute. Tumentes superbia ascendistis in montem.
Secundo, quia sunt elati. Nam montes se in altum erigunt: vnde secundum Isido. dicuntur montes, quasi eminentes. Superbi enim per elationem mētis
Iob. 11. erigunt se in altum. Iob. Vir vanus in su
Ps. 103. perbiā erigitur. & Psal. Ascendunt montes. s. per superbiam se extollendo.
Tertiò quia sunt terreni. i. de terrenis cupidi. mons enim pede solum terram tangit, quia superbi affectum suum solum in terrenis ponunt: sunt enim ve-
Psa. 35. lut animę pedes, ipsius affectiones. Psa.
Hier. 3. Non veniat mihi pes superbiæ Hier. Nolite eleuari, quia dominus locutus est. Date domino Deo vestro gloriam antequàm offendant pedes vestri ad mōtes caliginosos: expectabitis lucē, & ponet eam in vmbram mortis & caliginem. quod si hoc nō audieritis, in abscondito plorabit anima mea a facie superbię.
Quartò, quia montes sunt nubiū generatiui, & per consequens aeris obscu
Exo. 24 ratiui. Exo. Operuit nubes montem. Quasi enim nubes in montibus, sunt terrena desideria vel appetitus dominandi in superborum cordibus; & ex his aer obscuratur. i. mens & ratio errat
Exo. 14 & offuscat. Exo. Erat nubes tenebrosa.
Quintò, quia sunt turbinum & ventorum & fluminum plus quàm valles passiui. Quia scilicet superbi turbationes, percussiones, violentias & deiectiones frequentius patiuntur, & ideo contritionibus & doloribus implentur.
Abac. 3 Abac. Contriti sunt montes seculi. Et
Exo. 19 in eodem, Doluerunt mōtes: Exo. Cœperunt audiri tonitrua ac micare fulgura, & nubes densissima operuit montē.
Sextò, quia montes sunt niuium diutius seruatiui. Quia scilicet superbi sunt niuis. i. frigoris malitiæ & peccati diutius retentiui. vnde in hoc frigore malitiæ diabolus hominem superbū ad ęternum interitum trahit. Quod figuratum
1. Para. est Paral. Vbi Banaias interfecit leonem
10. tempore niuis. Leo significat superbū quem in tempore niui, id est in frigore malitiæ diabolus extinguit. Vnde in his montibus frigidis superbiæ, multi per-
2. Reg. eūt æterna morte. Regum. Inclyti Israel
1. super montes tuos interfecti sunt.
Item superbientes de pulchritudine siue fortitudine corporis, assimilantur collibus. Nā collis est tumor terræ breuis: vnde & dicitur tumulus quasi tumens tellus. Nam superbi tales de vanitate intumescunt, quia de terra idest de corpore, & cito vastantur, quia breues dies homini sunt. & ideo mors sequens hanc superbiam collium in puluerē redigit. Isa. Colles quasi puluerem pones. Isa. 41.
& ideo talis superbia multum decipit & fallit gloriantes & confidentes in ea.
Hiere. Verè mendaces colles fuerunt. Hier. 3
Fallax enim gratia. & vana est pulchritudo. & simile est de fortitudine. Vnde Pro. 31.
Hiere. Non glorietur fortis in fortitudine sua. Hier. 9.
Item superbi assimilantur fluctibus maris.
Primò, quia fluctus se mutuò, collidūt & similiter superbi mutuo se inuadunt & lędūt. & hoc est de diuina sententia vt superbi se inuicem deijciant & expellant. Ecc. Commouit illos quasi fluctus Ecc. 29.
maris, viros potentes, gigantes migrare fecit, & vagati sunt in gentibus alienis.
Secundo, quia fluctus nunc sursum nunc deorsum mutuo se impellūt. Similiter superbi nunc extolluntur, nūc deijciuntur. Vnde aliquando superbi sunt in exaltatiōe. Psal. Exaltati sunt fluctus Ps. 106.
eius. quandoq; vero in tractione siue deiectione. Iob. Confringes tumentes Iob. 38.
fluctus tuos. Quasi enim mare tumētes fluctus suos confringit cū mundus ipse seuiēs, potētes & superbos opprimit.
Tertiò quia fluctus spumam & ventū gignunt. Similiter superbia gignit spumam iniquitatis & ventum vanitatis. Vnde dicitur in epistola Iudæ, Hi sunt Iuda.
fluctus feri maris, despumantes suas cō fusiones. Iaco. Similis est fluctui maris, Iac. 1.
qui à vento scilicet vanitatis, mouetur & circunfertur.
Quartò, quia fluctus arenulas inuoluunt, & superius secum ferunt. sic superbi inuoluunt alios mitiores secum id est ad consensum suæ superbiæ trahunt: sicut Lucifer traxit alios angelos.
Exo. Inuoluit eos dominus, idest inuolui permisit, in medijs fluctibus. Exo. 14
Quintò, quia fluctus pisces allidunt: quia superbi alios quos inueniunt molles & impotentes persequuntur & opprimunt. Vnde Iob. In persona sic op- Iob. 30
pressi conqueritur dicens, Pedes meos subuerterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis dissipauerunt itinera mea. insidiati sunt mihi, & præualuerūt;

& non fuit qui feret auxilium.

Sexto, quia fluctus maris naues in periculo ponunt. Per naues intelliguntur ecclesiæ quas superbi persequuntur.
Mat. 4. Matth. Venti & fluctus in naui. Venti, tentationes demonum, & fluctus idest persecutiones superborum, in naui.i. in ecclesia Christianorum.

Septimo, quia fluctus semper in motu sunt, & quiescere non possunt, sed vel omnino deficiunt, vel se agitant & propellũt similiter superbi semper sunt inquieti in se, & etiam in alijs quousq; vel ipsi deficiant, vel alios vnde, volunt
Isa. 57. propellant. Isa. Impij quasi mare feruẽs quod quiescere non potest: redundant fluctus eius in conculcationem & lutũ, & non est pax, dicit dñs Deus impijs.

Item superborum scientia sicut inflat eos in corde: ita reddit eos tumidos in locutione & ideo assimilatur aqua mõtanæ. Aqua enim montana quæ extra ebullit cum diu bibitur, facit gulas strumosas, & propter nimiam frigiditatem multiplicat phlegma grossum in gutture. Aqua enim montium est scientia superborum, quæ strumositatem facit in gutture.i. tumorem in voce siue locutione. Nam facit eos verba fastuosa & ampullosa proferre, secundum illud Hora.
Hor. Proijcit ampullas & sexquipedalia verba. & ideo superborum fastuosæ locutiones sunt aquis sonantibus similes, quia magnum sonitum faciunt, & nihil distinctum seu rationabile proferunt,
Psa. 45. Psal. Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ
Iob. 34. eorum. Iob. Verba illius non sonant disciplinam.

Ex Mercurij tribus proprietatibus, temperantia perfectiones eliciuntur. Cap. LXXVII.

Temperantia assimilatur Mercurio propter tria.

Primo propter dominium, quia mercurius dicitur aquis dominari. Vnde Lucanus loquens de mercurio ait, Quem deus aquarum percussit. (Lucanus) Similiter temperantia aquis cõcupiscentiæ dominatur, & fluxum carnis i. luxuriæ lubricitatem restringit. Vnde sine temperamento virtutis huius, murus cõtinentię ruit.
Ezech. 14. Eze. Dic ad eos qui liniunt absque temperatura, quod casurus sit. Illi enim absque temperatura liniunt, qui carnem suam innumeris delitijs nutriunt, & quia non eis adest temperantię modus, cadit protinus continentiæ murus.

Secundo, propter effectum quia scilicet Mercurius conceptum vel natum sub dominio suo, disponit ad sapientiã. Vnde a sapientibus deus eloquentiæ dictus est, Et ideo gentiles vocauerunt Act. 14.
Paulum Mercuriũ, quia ipse erat dux verbi. Similiter temperantia tam ciborum quam venereorum, disponit ad sapientiam. Quod signo naturæ ostenditur seu creationis. Nam Deus corpus hominis qui præ ceteris animalibus sapientia pollet, in maximo temperamento constituit, & ad ęqualitatem complexionis inter omnia corpora maxime reduxit. Co- 1. Cor. 12
rin. Deus temperauit corpus &c. Et hinc circo nos ipsum a superfluis & inhonestis temperare debemus. Dicitur etiam Mercurius fuisse Deus palestræ (sm Isido.) eo ꝙ cum sole luctatur volens eum superare, semper enim iuxta solem graditur, nunquam plus distans ab eo, quã per tres gradus. Vnde raro videtur, quia fere semper sub radijs solaribus occultatur. Hæc luctatio cum sole, est pugna carnis cum ratione volentis eam superare. hanc luctam caro excitat, sed tẽperantia sedat ipsam carnem, rationi subijciens, vt eam sequatur, & iuxta eam vadat, sicut Mercurius iuxta solem.

Tertio propter principatum. Nam (secundum Ptolo) sub Mercurio sunt Gemini, regnat in virgine, in piscibus regnũ eius abscedit. Sic temperantiæ subsunt gemini.i. sensus corporis, qui sunt geminati, vtpote quia duæ sunt aures duo oculi, duę nares.i. duo foramina narium, & sic de alijs. Habet enim tẽperantia sensus corporis refrenare, & castificare. regnat in Virgine quia potissima tẽperantiæ species est virginitas: sed deficit in piscibus, idest in his qui viuunt in aquis delitiarum. Perit enim castitas in delitijs, sicut Ber. dicit. Ber. in epi.

Nonnullis venti temporisque similitudinibus, fortius atque crebrius pœnitentes quam peccatores tentari declaratur. Cap. LXXVIII.

Tentatur fortius & frequentius pęnitens quam peccatores, Et hoc apparet per similitudinem venti. Nam (sicut Seneca dicit) circa auroram fit ventus, quia tunc vapor ventum faciẽs, est collectus, & radius solis appropinquans percutit (Sen. de na. quę li. 4.)

percutit

percuit gelidum aerem. Sed in prima
parte noctis raro fit ventus; quia ille va-
por non est copiosè collectus. Per auro-
ram ergo intellige pœnitentis conuer-
sionem, per quam nox peccati expellit,
& dies gratiæ illucescit: & tunc diabolus
maxime tentationis ventum suscitare
conatur. Sed existente homine in tene-
bris, seu nocte peccati, raro fit ventus:
quia parum tentat diabolus. Et ideo su-
Eccl.2. per illud Eccl. Fili accedens ad seruitutẽ
dei, sta in iustitia & timore, & pԥpara ani-
Greg. mam tuam ad tentationem, notat Gre.
dicens. Non ait ad requiem, sed ad tenta
tionem: quia hostis noster nos adhuc in
hac vita positos quanto magis sibi rebel
lare conspicit, tanto amplius expugnare
contendit. Illos enim pulsare negligit,
quos quieto iure possidere se sentit. Cõ
tra nos vero vehementius incitatur, cum
ex corde nostro quasi ex iure propriæ ha
bitationis expellitur. Item deficiente
æstu tentationis, abundant lachrymæ
compunctionis. Nam in autumno præ-
cipue circa finem, abundant pluuiæ, eo
ꝙ calor ęstatis qui consumebat vapores
remissus est, & plus eleuat quàm consu
mit. Est enim quasi calor æstatis, feruor
tentationis, quo deficiente & temperie
subsequente, sequuntur pluuiæ. i. abun-
Hier.8. dantes cõpunctionis lachrymę. Hiere.
Finita est æstas, & ita subditur, Quis da-
bit capiti meo aquã, & oculis meis fon-
tem lachrymarum?

Tribus de causis timorem in sanctis viris persistere debere, quibusdam similitudinibus exprimitur. Cap. LXXIX.

TImere debent sancti viri quandiu
sunt in carne, quantuncunque vi-
deantur spiritu feruentes.

Primo propter ipsius carnis fragilita-
tem. Sunt enim similes terræ, quæ licèt
per naturam sit solida, igneis tamen par
tibus cum aereis est permixta. Sic etiam
sancti viri, licèt habeãt ex parte spiritus
soliditatem sanctitatis, & igneitatem i.
feruiditatem charitatis, tamen immixtã
& coniunctam aeri idest fragili & passi-
Mat.26 bili carni. Vnde dicitur Math. Spiritus
2. Cor. promptus est, caro autẽ infirma. Vnde Apo.
4 Habemus thesaurum in vasis fictilibus.

Secundo timent Sancti propter suorũ
defectuum multiplicitatem: terra enim
interius est cauernosa & spongiosa. Sã-
cti enim cum se introrsus ad semetipsos re
ducunt, videtur eis vita sua multis defe-
ctibus plena, non solum paruis, sed etiã
magnis. Sunt enim defectus vitæ velut
concauitates terræ. Cauernæ autẽ sunt cõ
cauitates magnæ, significantes defectus
maiores. Sed velut spongiositates paruæ,
sunt culpæ & defectus leuiores. Dum
ergo sancti in cõspectu diuini iudicij vi
tam suam intrinsecus reuoluunt, velut
terram concauitatibus, sic vitam suam
defectibus plenam esse recognoscunt,
de quibus apud iudicem vehementer iu
dicari metuunt. Vnde Proph. dicebat, Nõ Psalm.
intres in iudiciũ cũ seruo tuo domine. 142.
Similiter Hiere. sub terræ similitudine Hier.4.
defectus humanæ vitæ considerans, di-
cebat: Aspexi terram, & ecce vacua erat.

Tertio timent Sancti suarum cogita-
tionum & affectionum impuritatem &
tentationum impetuositatem. Nam si-
cut terra in suis concauitatibus est di-
uersorum vaporum susceptiua & etiam
ventorum, quorum violentia aliquando
concutitur, rumpitur & terræ motus ma
ximi interdum generantur. Sic etiã san-
cti viri quandoque ex suis defectibus va
pores malarum cogitationum vel immũ
darum affectionum sentiunt, & ventos
subintrantes. i. tentationes vehemen-
tes, per quas concutiuntur, & interdum
per consensum rumpuntur; & ita fit ter
ræ motus. i. animæ motus in peccatum. Hest.11
Hest. Apparuerunt terræ motus & turba-
tio super terram.

Timor mundanorũ assimilatur terræ-
motui, qui semper fit ad latus, & per mo
dum tremoris, non sursum neque deor-
sum. Sic enim vapor ille mouetur, qui
terræmotum facit. Sursum enim dicitur
Deus esse, deorsum infernus: sed quasi
ad latus est nobis mundus. mouetur er-
go sursum, qui timet dominum, deor-
sum qui timet infernum: sed quasi ad la
tus mouent & tremunt, qui timent mũ
dum & transitorias pœnas. Sed frequẽ-
ter peccatores timentes & fugientes pę
nas transitorias incurrunt pœnas æter- Psa.90.
nas. Psal. Cadent a latere tuo &c.

Tribulationes Dei amicis esse apprimè vtiles ex terræ, marisque similitudinibus comprobatur. Cap. LXXX.

TRibulationes & amaritudines &
quæcunque concussiones, amicos
Dei non dissoluunt, sed fortiores faciũt.

Bed. Vnde sunt similes terræ, quæ (vt dicit Beda) vndique mari cingitur, vndique quatitur, & tamen nõ dissoluitur, sed potius solidatur: quia dum eius siccitas maris beneficio humectatur, partes terræ coadunantur, quæ alias in puluerem verterentur. Sic ex tribulationum & amaritudinum circundatione stillatur mẽtibus electorum humor consolationis internæ, qua anima roboratur, consolidatur, & sic in seipsam tota coadunatur, vt per iram vel impatientiam minime dispergatur. Psal. Firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Psa.92. Item tribulationis amaritudo tutiores reddit sanctos viros quàm consolationis dulcedo. Sicut nauis tutior fertur & natat in amara siue salsa, ꝙ in dulci aqua, ex eo quòd aqua amara siue salsa grossior & grauior est dulci. Vnde in ea natat ouum recens, & in mari Palestinæ mortuo nihil viuum immergitur. Ideo nauis (vt dictum est) tutius fertur & natat in amara aqua quàm dulci. Sic anima si habet amaram aquam tribulationis: tuta esse potest, quia aut est ei ad purgationem, aut ad augmentum meriti: Sed in aqua dulci consolationum dubitat, ne per eas aut resoluatur, aut forte in eis principaliter præmietur, si quid fecisset boni. Vnde Psal. Renuit consolari anima mea. Ps.76. Et iterum Sapi. Sap.14. Transeuntes mare per ratem scilicet patientiæ, liberati sunt.

Item tribulatio assimilatur mari.

Primò, quia licet mare non sit potabile vel dulce quo ad gustum, est tamẽ quo ad multa vtile, & proficuum. Nam multarum infirmitatum est curatiuum. Sanat enim hydropicos, vlcerosos, & scabiosos Ita etiam tribulatio licèt non sit delectabilis, sed pœnale carni in sensualitate, est tamẽ vtilis & proficua spiritui, videlicet quia sanat infirmitates mentis. Curat. n. hydropicos. i. auaros; vlcerosos, idest superbos, scabiosos, idest luxuriosos qui habent pruritum carnis, quia tribulatio castigat. Vnde Mich. Michc. 7. Proijciet in profundũ maris omnia peccata.

Secundo, quia mare quamuis ex se sit salsum & amarum, pro dulcedine tamẽ venarum per quas facit trãsitum, est sui saporis variatiuum. Similiter tribulatio licèt videatur amara vt in præsenti, tamẽ propter dulcedinem & patientiam eorũ qui eam temporaliter & transitorie sustinent, mutabitur in æterni præmij dulcorem. Iudith. Fõtes amari obdulcati sunt eis ad bibendum. Iudit.5

Tertiò, quia mare licèt sit inquietum, est tamen propter continuum suæ substantiæ, a sua corruptione conseruatiuũ. Sic tribulatio licet inquietet mentẽ vel carnem, tamen conseruat eam a corruptione luxuriæ. Eccle. Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ. Eccl.11. Iob. Iob.14. Recedunt aquæ de mari, & fluuius vacuefactus arescat. Aquæ enim. i. concupiscentiæ carnis, recedunt de mari i. de amaritudine tribulationum, & tunc vacuefactus fit fluuius. i. luxuriæ fluxus.

Item tribulatio feruentem spiritũ compunctionis gignit, & ventum vanitatis excludit. Cuius exemplum est, quod tẽpore æstatis in parte septentrionali generatur spiritus multus, & vapor coarctat, qui facit terram tremere. Ibi. n. iuxta mare quasi quotidie terra tremit, & tam fortis est ibi motus equi vel hominis ita ꝙ vasa plena liquoribus effunduntur. Vnde quidam persorauit terram septentrionalem lancea longa, & exiuit ventus tantus quod ferè diruit magnam domum. Per terram septentrionis intelligitur anima peccatoris frigida a calore charitatis. Est. n. subiacens septem capitalibus vitijs quæ tamen æstate charitatis calescente concipit spiritum multum contritionis, vaporem compunctionis, & tremorem humilitationis, ita quòd vas cordis plenum liquore peccati: euacuetur effusione confessionis & interdum dum terra. i. corpus perforatur lancea longa attractione diuturnæ macerationis & afflictionis, excluditur & exit ab homine vẽtus omnis peccati & vanitatis.

In singulis creaturis tum corporeis, tũ etiam incorporeis, supra cœlestibus & sublunaribus, santissimæ trinitatis repræsentari vestigia, pulcherrimis similitudinibus obstentatur. Cap. LXXXI.

TRinitas diuinarum personarum in vnitate essentię repræsentatur generaliter in omnibus creaturis. Et hæc repræsentatio in creaturis irrationalibus, vestigiũ appellatur. Quælibet enim creatura subsistit in suo esse, & habet formã per quam determinatur ad speciem, & habet ordinem ad aliquod aliud. Per primum repręsentat Patrem, per secũdum filium, per tertium Spiritumsanctum.

Item

Item in magnitudine creaturarum cognoſcitur potetia patris;in diſpoſitione, filij ſapientia;in ornatu,bonitas ſpiritusſancti.

Item in quolibet indiuiduo inuenies vnitatem,ſpeciem,& vtilitatem,quorum primum conuenit patri,ſecundum filio, tertium ſpirituiſancto.

Item ſcriptura dicit,quòd omnia conſtituit deus in numero,pondere,& menſura. In omni enim creatura eſt vnitas, veritas;& bonitas,ſiue modus,ſpecies & ordo vt ſic in omni creatura quo vna: oſtenderetur principij vnitas,& quo trina,perſonarum trinitas. Sap. 11.

Itē inuenitur in omni creatura quod eſt,quod diſcernit, & quod cōgruit. Sed omnes iſtę diſtinctiones ſiue aſſignationes veſtigij,ad perſonarum trinitatem reducuntur,vt per ſe eſt manifeſtum.

Item apparet repræſentatio Trinitatis in omnibus ſubſtantijs. Nam in omni ſubſtantia creata (ſecundum Diony.) inuenitur eſſentia,virtus,& operatio,quorum primū conuenit patri, ſm filio,tertium ſpirituiſancto. Dio. de diuin. nom. Specialiter autem reperit ſanctæ Trinitatis repręſentatio in ſubſtantijs incorporeis & immaterialibus,ſcilicet in animabus,& in angelis. Generaliter autem in tres diuiditur ſpecies,quæ ſunt vegetabilis quæ eſt in plātis,ſenſibilis quæ eſt in brutis,& rationalis quæ eſt in hominibus. Sed omnibus tribus competit vna ratio animæ communis. Et in vna communi animæ ratione repręſentatur vnitas eſſentiæ, ſed in triplici animæ diſtinctione repręſentatur perſonarum diſtinctio. Sed excellentior adhuc repreſentatio Trinitatis eſt in anima rationali, ſcilicet propter modū imaginis,propter quā dicitur, ꝙ homo ad imaginē dei factus eſt. Nā ſicut ſunt in vnitate eſſentiæ diuinæ tres perſonæ, ita in vna eſſentia rationalis animæ tres potentiæ ſunt, ſ. memoria, intelligentia & voluntas. imago enim Trinitatis diuinæ,non inuenitur in homine,niſi ſecundum mentem:in alijs vero partibus oſtēditur ibi repræſentatio ſolùm per modū veſtigij. Sed adhuc Trinitatis imago attēditur in mente,& magis ſecūdum actus dictarum potētiarum, quàm ſecundum potentias ipſas. Propterea quia perſonæ diuinæ diſtinguūtur ſecundum proceſſionem verbi a dicente,& proceſſionē amoris vtrunq; cōnectentis. Verbum autem in anima ſine actuali cognitione nō poteſt eſſe, Aug. dicit. Vñ principaliter attēditur imago trinitatis in mente ſecundum actus, prout ſcilicet ex notitia rei quam habemus cogitando interius verbum concipimus, & ex hoc in amorem prorumpimus. Sed quia principia actuū ſunt habitus & potētiæ,vnumquodque autem eſt virtualiter in ſuo principio,ſecundariò & quaſi ex conſequenti imago Trinitatis poteſt attendi in anima ſecundum potentias & habitus prout in eis actus virtute exiſtunt. Sed adhuc attende,quòd imago non attenditur in notitia, vel amore ſui vel alterius rei,ſed per reſpectū ad hoc quod eſt Deus:quia ſcilicet mens poteſt meminiſſe,intelligere & amare deum, a quo facta eſt, vt dicit Aug. Quia (vt dictum eſt) diuinæ perſonæ diſtinguūtur ſecundum proceſſionē verbi a dicente,& proceſſionem amoris. Verbum autem dei naſcitur de deo ſecūdum notitiam ſui ipſius, & amor procedit ſecundum quod ſe ipſum amat. & manifeſtum eſt,quod diuerſitas obiectorum diuerſificat ſpeciem verbi & amoris:quia non eſt idem verbum de lapide & equo conceptum. Vnde attenditur diuina imago ſecundum verbum conceptum de dei notitia, & ſecundum amorem exinde deriuatum. Ipſa enim rationalis anima tribus theologicis virtutibus perficitur,ſcilicet fide ſpe, & charitate, in via. Ipſa autē in patria tribus dotibus dotabitur,quæ ſunt viſio ſuccedens fidei inhæſio ſuccedens ſpei, & fruitio correſpondens charitati. Vnde patet ꝙ in anima rationali eſt ſanctiſſimæ repræſentatio Trinitatis & ſecundum eſſe naturæ & ſecundum perfectionē gratiæ & ſecundum ſtatum gloriæ. Adhuc autem expreſſior,& nobilior repræſentatio Trinitatis eſt,quæ in angelis reperitur. Vnde ſecundum. Grego. Angelus dicitur ſignaculum ſimilitudinis,quia in eo ſimilitudo diuinæ imaginis illuminatur expræſſa: & hæc ſimilitudo inuenitur in quolibet angelo. Gre. Repræſentant etiā angeli ſanctiſſimam Trinitatem in cōmuni,quia diſtinguūtur omnes per tres hierarchias, & quælibet hierarchia adhuc tres ordines continet. Vnde deus eſt in Thronis vt maieſtas,in cherubin vt veritas in ſeraphin vt caritas per q̄ notatur trinitas perſonarum: & ſimiliter inuenitur in alijs hierarchijs. Item apparet repręſentatio

ſentatio Trinitatis in ſubſtantijs corporeis & materialibus. Nam in omni corpore (ſecundum Philoſophos) tres dimenſiones exiſtũt, ſcilicet longitudo in linea latitudo in ſuperficie: ſpiſſitudo ſiue profunditas dicitur eſſe in corpore, quia eſt eius dimenſio propriè propria. linea eſt tantum producens, & ideo competit patri qui eſt principium non de principio. Linea enim (ſecundum Philoſophum)
Ari.2. cœl. dicitur eſſe producens, quia eſt principiu a quo ſuperficies fluit: ſed dicitur eſſe nõ producta, quia licet dicatur fluere a puncto vſq; ad punctum, quod nõ eſt in continuo niſi lineam ducere tamen non poteſt habere a puncto aliquam quantitatem, cum punctum ſit indiuiſibile. Vnde linea prout continua non diuiditur in puncta, ſed in partes continuas. Et ideo phyſicus non conſiderat puncta, cũ iſtæ dimẽſiones non fluant a pũcto, ſed a materia. Corpus vero eſt tantùm productũ, quia profundum quod eſt proprium corpori, fluit a ſuperficie. Alioquin idẽ producentur a ſeipſo, ſi in plano eſſent plures ſuperficies. ſed tamen dicitur corpus non eſſe producens, quia non intelligibilis vltra corpus alia ſpecies magnitudinis differens ab iſtis. Vnde profunditas ſiue corpus congruit Spiritui ſancto, quia ab aliquo procedit principio. ſ. patre & filio, ſed nulla alia diuina perſona proce-
1.Cor.2 dit ab ipſo De quo etiam dicit Apo. ſcrutatur profunda dei. Superficies autem, producens & producta eſt: producitur enim a linea, & ipſa ſimul cum linea producit ipſum corpus ſiue profunditatem: & ideo competit filio qui naſcitur ex Patre, & ab eo ſimul & Patre Spiritusſanctus procedit.

Item beata Trinitas epræſentatur in naturis. Competit enim ternarius numerus omnibus rebus naturalibus. Et quia
Pithag. ſecundum Pithagoram est e completum in natura habet principium, medium, & finem: ideo Pithagoras docuit deum naturæ proprietatibus eminentem colere ter in die. Quia ipſa cognitio quę de poſſibili eſt, perficitur tribus, ſcilicet ſenſu quo manuducimur, imaginatione qua indagamus verum ex his quæ nos manu ducunt; & intellectu quo conſpicimus inuentum. Ideo etiam honoramus deũ ter, ſecundum Termegiſtum ſecundum tria puncta hæmiſperij, idest mane, meri die & veſpere: vnde lex Pithagoricorum & Chriſtianorum adorat ad Orientem. Lex Termegiſti & Machometi ad meridiem: lex Moyſi ad Occidentem.

Itẽ poſita ſunt a philoſophis magnis in cultu Dei tria, ſcilicet adoratio propter reuerentiam, thus propter diſtributionem ſuauiſſime cognitionis diuinæ & virtutum cœleſtium, terreſtrium; hymnus, ſecũdum Pithagoram, propter concentum cœli.

Item eſt repręſentatio Trinitatis in cęlis. i. in corporibus cœleſtibus. Computantur enim ab Apoſtolo tres cœli, quia dicit ſe raptum ad tertium cœlum, propterea quia in ſphæris cœlorum triplex eſt differentia. Quia eſt aliquod cœlum mobile & ſtellatum, ſicut firmamẽtum, cum quo etiam computantur ſeptem planetarum orbes, qui ſunt ſub eo. Aliquod vero eſt mobile, ſed non ſtellatum ſicut criſtallinũ, vel ſi quod aliud ſupra ipſum quod ſit primum mobile, ſecundum aſtrologos. Tertium autem quod nec eſt mobile nec ſtellatum, ſicut empyreum, quod eſt beatorum locuſ. In cęlo etiam relato ad terram inuenitur triplex dimenſio: ſunt enim tres viæ continuæ, ſcilicet longitudo a ſurſum in deorſum vel econuerſo: latitudo a dextro ad ſiniſtrum: Altitudo ab ante ad retro. Igitur in cœlo ad terrã relato, relatio circulerẽ tiæ ad centrum cauſat longitudinẽ aſcẽdendo & deſcendendo. Ordo vero ſignorum in circulo obliquo facit altitudinẽ, quia ab Occidente in Oriẽtẽ facit ante, ſed retro eſt ab Oriente in Occidentem. Alius vero motus facit latitudinem. i. dextrum ad ſiniſtrum.

Item repræſentatio ſanctæ Trinitatis in planetis eſt. Aſſignatur enim eis triplex circulus, ſcilicet deferens, æquans & epicyclus.

Item in eorum curſu dicitur eſſe triplex gradus. Quia quandoq; planeta eſt retrogradus, quandoq; directus, quandoq; ſtationarius. Nam quaſi ſtationarius pater a nullo eſt procedens: ſed quaſi retrogradus eſt filius, carnem aſſumẽs: tunc enim ſol retrocedit vſq; ad decimã
lineam, vt figuratum eſt Iſa. idest vſq; ad Iſa. 38.
humanam naturam, quæ quaſi decima eſt poſt nouem ordines angelorum. &
in decima dragma figurata Luc. Sed Luc.15.
quaſi directus eſt Spiritusſanctus, qui miſſus eſt ad directionẽ fidelium. Vnde
Pſal. Spiritus tuus bonus deducet me in Pſ.142.
terram

terram rectam. Sed præcipuè sancta Tri-
nitas repræsentatur in sole, qui est maxi
mus planetarum. In eodem sole secun
dum Aug. tria hæc consideram s. quod
est, quod lucet, quòd calet. Primùm com
petit Pri a quo filius habet esse & spiri-
tussanctus; Secundū filio, Tertium spi-
rituissancto.

Item est repręsentatio Trinitatis in lo
cis. Est. n triplex locus deputatus creatu
ræ rationali, scilicet locus summus idest
cœlum, vbi sola lætitia; & est infimus, s.
infernus, vbi sola tristitia; & est medius
hoc est mundus, in quo sunt summa spe-
Phil. 2. randa, & infima timenda. Vnde Phil. In
nomine Iesu omne genu flectatur, cęle-
stium, terrestrium & infernorum. In no-
Ambr. mine iesu (vt dicit Ambr.) tota Trinitas
repræsentatur: quia Iesus interpretatur
vnctus, in quo intelligitur vngens, & vn
ctio, & ipse vnctus. Vngēs pater, vnctus
filius, & vnctio spiritussanctus. Et ideo
in nomine Iesu olim in apostolorum tē
poribus credentes baptizabantur in no
mine Trinitatis.

Item repręsentatur trinitas in elemētis
quæ distinguuntur (secundum Philoso-
phum) tripliciter: quia sunt simpliciter,
leuia: vt est ignis: vel simpliciter grauia
vt est terra: vel media grauia & leuia, si-
cut aer, qui est grauis respectu ignis, le-
uis autem respectu aquæ: & aqua quæ
est leuis respectu terræ, grauis autem re
spectu aeris. Item in elementis inueni-
tur quædam alia trinitas respectu loci:
quia solum tria elementa se contingunt
in loco generationis, scilicet, aer, aqua
terra. Aer enim non plus habet de natu-
ra grauis quàm aqua de natura leuis. Spe
cialiter autem ignis repręsentat sanctam
trinitatem, quia ignis apparet tripliciter,
in flamma luce, & carbone. Item quia
ignis habet triplex esse. est enim ignis pu
rus in propria sphæra, ignis coniunctus
rei combustibili, scilicet in aliena mate
ria, & est ignis mixtus, s. in re elementa-
ta, in qua (secundum quosdam) ignis &
etiam alia elementa sunt actu. non quo
ad esse primum, scilicet formarum sub-
stantialium, sed quo ad esse secundum,
scilicet qualitatum suarum, quæ sunt re-
ductæ ad medium: & ideo sunt ibi sicut
extrema in medijs, & secundum aliquos
nullo modo sunt ibi actu, sed sunt ibi
virtute. Repræsentatur etiā trinitas bea
ta in aere, qui distinguitur per tria inter-
stitia, supremum quod dicitur æthereū,
& mediū, ac infimū quod dicitur aereū.
In supremo est calor & lux propter ignis
et solis propinquitatē. Similiter in infimo
per repercussionem radiorum a terra. In
medio autem ad quod non potest per
tingere reflexio radiorum, est frigiditas
& obscuritas. Aqua etiam repræsentat
personas trinitatis, quia inuenitur aqua
triplex, scilicet condensata vt in nube,
vel congelata vt in glacie, vel liquida vt
in fonte vel flumine. Est enim aqua vnū
ex illis tribus quæ testimonium dant in
terra ipsi Trinitati beatissimæ, Ioan. Tres Io. 5.
sunt qui testimonium dant in terra, spi-
ritus, aqua & sanguis: spiritus inquā san
ctificationis, aqua ablutionis sanguis re-
demptionis. Terra quoq; repræsentat
beatam trinitatē. Dicitur enim Isa. Quis Isa. v4.
appendit tribus digitis molem terræ? per
quos tres digitos intelligi possunt tres
personæ diuinæ in orbe terræ repræsen-
tatæ. Vnde & terra quæ inhabitatur trifa
rie a sapientibus est diuisa. Vna dicitur
Asia, altera Europa, tertia Aphrica est. Et
est Asia mundi totius pars media a meri
die per orientem vsq; ad aquilonem pro
tensa, a quadam muliere sic vocata, quæ
apud antiquos regnum tenuit Orientis,
vt dicit Isido. Europa vero a septemtrio- Isid.
ne vsq; ad occidentem est extensa, quæ Eth 1
sic vocata est ab Europa filia regis Libię
quam Iuppiter rapiens ab Aphrica duxit
in Cretam, hanc tertiam partem orbis vo
cauit Europā. Et sic in Europa. iiij gen-
tes sunt, vt dicit Chrysostomus. Aphrica
vero ab occidente vsq; ad meridiem est
protensa siue porrecta, & secundū quos-
dam dicta Aphrica quasi aprica eo quod
soli omnino sit aperta & nulli quasi fri-
gori sit subiecta, vt dicit Isido. Aliqui
autem dicūt ab Afer filio Abraam ex cer
ta causa esse dictam, qui versus Lybiam
dicitur duxisse exercitum, & ibi victis ho
stibus cōsedisse. & Aphrica cum Europa
est totius orbis medietas. Quidam vero
dicunt quod has tres partes mundi tres fi
lij Noe diuiserunt postquam egressi sunt
de arca, ita vt Sem cum sua posteritate
futura occuparet Asiā, Iaphet Europam,
& Chā possideret Aphricam, sicut dicit
glossa Gen. x. & idem dicunt Chrysosto.
& Isido. Plinius & alij plures concordāt
cum eis.

Item beata Trinitas repræsentatur in
motibus. Est enim motus secundum lo-

cum triformis, rectus, circularis, & obliquus. Item diſtinguitur motus ſecundũ aliquos in naturalem, cuius principium eſt natura; & violentum, cuius principiũ eſt ab extra; & animalem, cuius principium ab intra, quia ab anima quæ mouet multipliciter.

Item in numeris eſt repræſentatio Trinitatis. Nam primũ impar eſt ternarius numerus, in quo perfectio primi repræſentatur, ſ. Dei, qui trinus eſt & vnus. Iõ omnis res, quæ habet iſta tria, ſcilicet principium, medium & finẽ, dicitur eſſe perfecta, vtpote quia in trinario numero finis conformatur principio. & ideo ſic dicit philoſophus ſecundũ trãſlationem Arabicam. Per hunc numerum ſcilicet ternarium, adhibuimus noſmetipſos magnificare vnum Deum eminentem, proprietatibus eorum quæ ſunt creata. Vnde & Hermes trimegiſtus ponit mundum perfici in tribus ymammene, quod eſt impulſio vel implexio cauſarum; neceſſitate quæ eſt exæquatio cauſaram per motum ad eſſe; & ordine qui eſt diſtributio cuiuſlibet producti in locum & officium ſuum.

Ariſt. 1. cœl.

Item numerus diuiditur in tria, quia numerorum (ſm Iſido.) alius linealis, alius ſuperficialis, alius vero ſolidus. Linealis eſt qui ab vnitate incipiens ordinatè procedit vt vnus duo tres, & ſic in infinitum. Superficialis vero numerus eſt ductus in ſe vel in aliũ ſemel vt bis duo, bis tria. Solidus autem eſt qui ducitur in ſe, vel in alium ſemel, & poſtea ſemel ducitur in totum, vt cum dicitur, Bis duo bis, ter tria ter, & ſic de alijs. Vel alia diſtinctio numeri per tria eſt, quia numerorum alius digitus, alius articulus & alius cõpoſitus. Digitus enim continet numeros ſimplices ab vnitate vſque ad decem. Articulus continet decem & alios denarios, vt viginti, triginta, quadraginta, & ſic de ſingulis. Compoſitus vero vtrunque complectitur, vt vndecim, duodecim, tredecim &c.

Iſid.

Itẽ repræſentatur Trinitas in figuris. Nã prima figura dicitur rectilinea. Hæc eſt triangulus habens tres angulos æquales duobus rectis. Cui comparatur anima vegetabilis, quæ habet tres vires nutritiuam, augmentatiuam, & generatiuam. Eſt ergo triangulus tribus lineis incluſus, in tribus angulis extẽſus, & p tres ſpecies diuiſus, qui ſunt, ſm Philoſophum, æquilaterus, qui habet omnia latera æqualia: Iſocheles qui habet duo latera tantum æqualia: & gradaium qui habet latera inæqualia Figura circularis repræſentat Trinitatẽ: quia Deus eſt circulo ſimilis. Dicit enim Hermes ſupradictus, ꝙ monas gignit monadem, & in ſe ſuum reflectit amorem. Quod quo ad noſtrum intellectum trahẽtes, dicimus ꝙ pater vnus vnicum generat & genuit filium ab æterno, cum quo etiam ſimul ab æterno ſpirat Spiritumſanctum, qui eſt nexus & amor amborum. Nam Deus pater ab æterno ſe perfecte intelligit, & intelligendo ſe diligit, quam dilectionẽ extra ſe ad alium non extendit, ſed in ſe reflectit quia ad intelligentem & intellectum, ad patrem & filium, a quibus procedit ipſa dilectio ad modum circuli in ſeipſum reflectit. Vnde omnino Deus in eſſentia vnus pater intelligens, & intelligendo filium gignens, & amor ab vtroque procedens, vt in vtrumque ſe referens & reflectens. Propter quod Trimegiſtus fuit iterrogatus qd eſſet Deus, reſpõdit: Deus eſt ſphæra intelligibilis, cuius centrum eſt vbique, circunferentia vero nuſquam. Nam quia Deus corpus non eſt, nec etiam eſſe poteſt, eo ꝙ ſummè ſimplex eſt, qa omne perfectiſſimum oportet eſſe ſimpliciſſimum, eo ꝙ poſterius componentibus ſit omne compoſitum: ideo ad differentiam ſphæræ corporali, dicit, ꝙ eſt ſphæra intelligibilis. Vnde in centro, quod eſt quid minimum & ſimpliciſſimum circunferentiæ comparatum, diuinam ſimplicitatem intelli. e: ſed per circunferentiam quæ eſt maxima, immẽſitatem diuinam accipe. Eſt ergo ſenſus deſcriptionis prædictæ: Deus eſt ſphæra i. principio carens & fine: multo magis quàm circulus, ſiue ſphæra, vt ſic eius notetur æternitas: Intelligibilis, vt notetur eius immaterialitas. Cuius centrum, ideſt indiuiſibilis & ſimplex eſſentia, vbique tota eſt: ſed circunferentia eius, ideſt eius immenſitas, nuſquam eſt quia a loco comprehendi non poteſt. ſic etiam circunferentia primi cœli dicitur minime loco con ineri: quia ſi primum cœlum eſſet in loco, cũ locus ſit terminus corporis continentis (vt Philoſophus dicit) extra cœlũ aliud corpus eſſet, quod cœlum includeret; & ſic ſequeretur, quæſtio de illo alio corpore, & ſic de alijs, & ita procederetur in infi-

Ariſto. Phyſi.

inſinitum quod eſt inconueniens. Vn-
Alex. de ſm Alexandrum, vltima ſphæra nul-
Auer. lo modo eſt in loco: ſed Auerroys dicit
ꝙ licet vltimum cœlum non ſit in lo-
co per ſe, ideſt ſm circunferentiam, eſt
tamen in loco per accidens ratione cen
tri circa quod mouetur: quia ipſum cen
Them. trum habet fixionem in loco. Sed ratio-
nabilius videtur dictum Themiſtij, ſcili
cet ꝙ vltima ſphæra ẽt ſm circunferen-
tiam dicitur eſſe in loco ratione partiũ,
quia partes mutant locum ſubſtantia
& ratione, licèt non actu, ſed potentia
tantùm, cum non ſit pars actu diuiſa. Si
enim eſſet pars cœli actu diuiſa, tunc eſ-
ſet actu in toto ſicut in loco. Vnde quia
aliquid dicitur de toto ratione partium,
in quantum partes vltimæ ſphæræ ſunt
in loco in potentia, tota vltima ſphę-
ra eſt in loco per accidens ratione par-
tium: quod ſufficit ad motum circularē.
Quicquid autem ſit de ſphæra corpora-
li, de Deo tamen qui eſt ſine quantitate
immenſus & omnino indiuiſibilis, hoc
eſt verum, ꝙ nullo apprehēdatur loco.
Sic ergo Deus dicitur ſphęra propter ſuā
æternitatem, intelligibilis propter ſuam
immaterialitatem, & dicitur habere cen
trum propter ſuam ſimplicitatem, vbi-
que totus propter ſuam indiuiſibilitatē,
& dicitur eſſe nuſquam, ideſt a nullo lo
to cōprehēſus propter ſuā immēſitatē.

Item repræſentatur Trinitas in coſo-
nantijs muſicis. Sunt enim muſicæ tres
partes, ſcilicet harmonica, rithmica &
metrica. Itē harmonica ſit tripliciter. Nā
(ſm Iſid.) omnis ſonus harmonicus aut
voce editur ſcilicet per fauces, aut flatu
ſcilicet per fiſtulas, aut pulſu ſicut per
timpana, pſalterium & citharam, & hu-
iuſmodi. Pulſus importat potentiam pa
tris, vox refertur ad ſapientiam filij, fla-
tus ad bonitatē viuificatiuam ſpiritus-
ſancti. Sic patet qa beatiſſima Trinitas
in omnibus, licet vario modo, repreſen-
tatur ſuis effectibus, ꝙ Deus omniũ au-
ctor eſt nō ſolum vt vnus, ſed etiam vt
trinus, ex quo omnia, per quē omnia,
in quo omnia, cui ſemper ſit honor &
gloria, & erit in ſecula.

Varia verbi Dei ſimilitudines, ac vtilitate, quæ ex lumine, ſolis radijs, ſcintillis, guttis, & ſtillis roris & pluuiæ eliciuntur. Ca. LXXXII.

VErbum Dei aſſimulatur lumini, iu-
xta illud Pſalm. Lucerna pedibus
Pſal. meis, verbum tuum, & lumen ſemitis
meis. & hæc ſimilitudo attenditur quā-
tum ad ſeptem.

Primò, quia lumē eſt diuerſorum cor
porum diuerſimodè penetratiuum. Vn-
de auctor perſpectiuæ dicit, ꝙ lumen eſt
triplex, ſcilicet reflexum, fractum, & dire
ctum. Reflexum ſicut a ſpeculo, & alijs
politis corporibus, quæ lumen a ſe rece
ptum reijciunt. Et tales ſunt qui verbũ
Dei audiunt, ſed ipſum auditum reijciūt
vel contradicendo, vel contrafaciēdo,
ſm illud Iob: Ipſi fuerunt rebelles lumi Iob. 34.
ni. vel reijciunt illud obliuiſcendo, ſm
illud Iac. Comparabitur viro cōſideran Ia. 1.
ti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Pſ. Pſ. 49.
Proiecisti ſermones meos retrorſum. ſed Luc. 1
Luc. dicitur: Beati qui audiunt verbum
Dei, & cuſtodiunt illud. Aliud eſt lumē
fractum, ſicut quando lumen venit ad
corpus aliquantulum denſum, vel durũ.
Tale enim corpus lumē in ſe recipit, ſed
propter materiam quæ omnino nō obe
dit, vt tranſire lumen poſſit, lumen non
rectè incedit, ſed ab inceſſu recto diuer
tit; & talis inceſſus dicitur fractio radij.
Sic frangitur verbum Dei in his qui au-
diendo ipſum ſuſcipiunt, ſed non obe-
diunt faciendo. Vnde nec recte ipſum
ſuſcipiunt. & ideo dicitur Iac. Eſtote fa- Ia. 1.
ctores verbi, & non auditores tātũ, fal-
letes voſmetipſos. Matth. Vide, ne lumē Matt. 6.
quod in te eſt, tenebræ ſit. Nam res, quā
radius non penetrat, licet ex vna parte
vbi lumen recipit, ſit illuminata ex alia,
tamen ad quam non tranſit, remanet te
nebroſa. Vnde tales licèt illuminentur
in eo, quod audiunt, tamen tenebroſi
ſunt in eo quod non faciunt. Tertium
lumen dicitur directum, quando non re
pellitur nec materiam inobedientem re
perit, ſed libere tranſit, & operationes
perfectas facit. Sic ſimili modo etiam
verbum Dei eſt cum diligenter & perfe-
ctè auditur ac deuote, quia tunc memo-
riter retinetur, & obedienter ac ſolicitè im
pletur. Vnde tunc perfectam operatio-
nem facit, quia ad æternam beatitudi-
nē perducit: ſm illud Iac. Si quis perſpe Ia. 1.
xerit in lege perfectæ libertatis, non au
ditor obliuioſus factus, ſed factor ope-
ris, vel verbi, hic beatus ī facto ſuo erit.
Pſal. Deducet quaſi lumē iuſtitiam tuā,
Nam lumen huiuſmodi, tranſeundo de Pſal.
ducit a principio ad medium, & de me
dio ad extremum. Sic verbum Dei quā-
do auditur aure, retinetur corde, perficiē
opere,

opere, tūc iustificat hominem & dignū reddit æternæ beatitudinis.

Secundo, quia lumen est formarum vel figurarum declaratiuum & manifestatiuum: sic verbum Dei manifestat nobis formas & figuras vitiorum & virtu-
Eph. 5. tum. Ephe. Omne quod manifestatur lumen est.

Tertio, quia lumen est oculorum læ-
Eccl. 11 tificatiuum. Eccl. Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem. Sic verba Dei interiores oculos animæ illuminant, ipsamque lætificant & delectant.
Pro. 15. Prouer. Lux oculorum lætificat animā.

Quarto, quia lumen est ægris oculis odiosum, & molestiæ illatiuum. Similiter verba Dei in hominibus praue di-
Io. 3. spositis sunt molesta. Io. Dilexerunt homines magis tenebras quàm lucē: erant enim eorum opera mala.

Quinto, quia est pigritiæ excitatiuū. Nam lumen Dei adueniens, excitat mentem ad surgendum a lecto peccati, & et
Isa. 60. ad bene operandum. Isa. Surge illumina re Hierusalem &c. sunt enim verba bo-
Eccl. 12 na quasi stimuli. Eccl. Verba sapientum quasi stimuli.

Sexto, quia lumen est formarū & specierum in superficie speculi vel alterius corporis politi impressiuum. Nam lumē politæ materiæ superficiem pertingens, in angulis æqualibus se reflectit, & omniū subiectorum formas imprimit. Vnde quod est extra substantiam, in superficie collocat speculi per imaginem & figuram. Sic etiam per verba Dei imprimuntur mentibus hominum diuersę cogitationes & affectiones quasi diuersæ imagines. Nam quādoque verbum Dei auditum mentes audientium eleuat in contemplationem & amorem cęlestiū, quandoque etiam imprimit timorē supplicorum infernalium, quandoque etiā contemptum & despectum omniū mūdanorum, quandoque fugam & odium omnium vitiorum.

Et hæc præcipue facit verbum Dei in mentibus politis, & a peccatorum rubigine tersis. Vnde hoc est lumen sapientiæ quod mētes multipliciter informat.
Sap 6. Sap. Diligite lumen sapientiæ.

Septimo, quia lumen secundum dispositione materiæ quam subintrat, est variationis susceptiuum. Nam eius claritas intenditur in materia perspicua & pura, & remittitur in materia fœculenta. Sic verbum Dei in mente pura & tersa a vitijs, lumen sapientiæ plurimum inducit. Sed in mente impura & fœculenta peccatis, lumen sapientiæ vel gratiæ non immittit. Item in diaphana materia, quia obstaculum non inuenit, ideo per eam irradians proprios fulgores exprimit &
ostendit, vt Diony. dicit & quanto perfe Dio. de
ctius in illa profundatur, tanto latius ex cęl. hie
ea refusa ad alia deriuatur. Dum autem rar.
lumen materiæ grossæ infunditur, imperfectè ab ea recipitur. vnde solum se diffundit extrinsecus. Sic verbum Dei in mente peruia non habente opacitatem vel grossitiem materialis amoris, fulget
vel splendet, secundum illud Tob. Luce splen Tob.
dida fulgebis i non solum in te splendi 13.
da eris sed etiam alijs per doctrinā vel bonorum operum exempla fulgebis, secundum
illud Math. Sic luceat lux vestra coram Mat. 5
hominibus, vt videant opera vestra &c.
Vnde de talibus dicitur Baruch. Stellæ Baruc.
dederunt lumen in custodijs suis. Stellæ 4.
enim sunt mundissimæ substātiæ, & lumen a sole percipiunt, quod alijs refundunt. Sed in mente vbi est densitas amoris materialis & temporalis, lumen diuini verbi solum exterius in auditu percipitur: & si aliquo modo ad cor transeat, non ibi agitur vel aliquid operatur sed citius a contrario facti siue affectus repellitur. Sic lumen a grossis vel compactis corporibus repulsam patitur, nec ad interiora admittitur, etiam in superficie et e videtur.

Item verbum Dei assimilatur ipsi radio solari, ex cuius reflexione genera-
tur flamma ignis, vt dicitur Mach. 2. Sol 2. Mac.
refulsit, qui prius erat in nubilo, & accē 1.
sus est ignis magnus. Ita frequenter diuinum verbum generat in mente homi-
nis mirabilem flammam amoris. Psal. Ps. 104.
Eloquium domini inflammauit eum Et nota quod radiu inflammatione causans, oportet quod sit a corpore terminato, solido & firmo. i. permanente. Vnde radius solis in aqua fluente, inflammationem vel ignitionem causare non potest, ex eo quod huiusmodi aqua non est solida, nec permanens nec etiam terminata, & ideo nullam formam retinens: posset tamen fieri in aqua contenta in aliquo vase valde rotundo & solido & terminante, & quiescente, puta in ampulla, vel huiusmodi. Et ita similiter etiam ad hoc vt ex verbis diuinis cor hominis inflāmetur,

oportet

oportet, quod sit terminatum per inquirendi sobrietatem, scilicet vt non plus velit sapere, quàm oportet, sed sapere ad sobrietatem.

Ro. 12. Item oportet quòd sit solidum. i. non confractum siue obliuiosum, vt scilicet quod ex vna parte recipit, ex alia parte Eccl. 21 effundit. Vnde dr Eccl. Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam nõ tenebit. Vel debet esse solidu i. non mollequia quodcunque molle est, sicut faciliter impressionem recipit, ita faciliter amittit. Et talis etiam sicut faciliter ad verbum Dei accenditur, ita faciliter extinguitur.

Item oportet, quod sit permanẽs, vt non ad tempus credat, & in tempore tẽ Io. 5. tationis recedat, secundũ illud Ioannis: Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. Cor ergo quod habet stabilitatem & soliditatem, vehementer inflammatur & incenditur per diuini eloquij idest sacræ scripturæ radium, Luc. 24 Luc. Cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via.

Item verba Dei frequenter prædicata assimilantur scintillis.

Primo, quia scintillæ habent igneitatem. Nam scintilla est modica ignis particula ex materia ignita, caloris impetu resoluta. Quia scilicet ex mente cœlestis desiderij, vel superni zeli igne accensa, verbum deuote prędicãtis egreditur cum impetu feruoris, quo mentes audientium succenduntur & inflammantur. Eze. 1. ſm illud Eze. Scintillæ quasi aspe- Grego. ctus æris candentis, vt dicit Grego. vita prædicãtium sonat & ardet ex quo scintillæ prodeunt, idest verba ignita.

Secundo, verba Dei frequenter audita assimilantur scintillis ratione mobilitatis: quia habent mobilitatem: quia scintilla mox vt resoluitur, sursum mouetur sed dum ex partibus terrestribus grauatur, ad centrum iterum reclinatur & idõ scintillæ discurrunt nunc ascendendo Sap. 3. nunc descendendo, Sap. Tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Sic sancti prædicatores nituntur per suum verbum corda audientium ad cœlestia eleuare, & tunc eorum verba sunt vt scintillæ ascendẽtes: sed interdum propter auditorum imbecillitatem coguntur ipsa verba, quę prædicant, temperare, & ea potius auditorum fragilitati quã suæ auiditati concordare: & tuc eorum verba sunt quasi scintillæ descendentes: sic faciebat Apostolus. Humanum dico pro- Ro. 8. pter infirmitatem carnis vestræ. Interdum etiam ea temperant propter infirmitatem propriam, ſm illud Corin. Par- Cor. 12 co autem, ne quis existimet aliquid esse supra id quod videt in me, aut audit ex me.

Tertio, quia scintillæ habent luminositatem. sic sanctorum prædicatorũ verba illuminant audientium corda ad cõsiderandum Dei opera, Eccl. Desiderabi- Eccl. 42 lia omnia opera eius, & tanquam scintilla quæ est considerare.

Quarto, quia scintillę habent virtuositatem. Ex modica enim scintilla fit sępe maximus ignis. Ita similiter ex breui prædicatione, immo aliquando ex breui sermone sequitur magnus fructus. Eccl. Eccl. 11 Ab scintilla vna augetur ignis. Vnde Act. dicitur, ꝙ prędicante Petro, cecidit Act. 10. Spiritussanctus super omnes qui audiebant verbum Dei, Sap. Sermo scintillę Sap. 2. ad commouendum cor nostrum.

Item verba Dei assimilantur guttis & stillis roris & pluuię. Vnde Deut. Con- Deut. 32. crescat vt pluuia doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillę super gramina. Ecc. Guttas pluuię, idest verba doctrinę Eccl 1. cœlestis quis dinumerauit? Nam sicut sapientię eius non est numerus, ita nec verborum eius. Guttę etiam siue stillę terram humectant, radices ingrossant, semina fęcundant, plantas & arbores vegetãt, pisces in mari recreant, ostreas impinguant, ac in eis margaritas generant, insuper etiam lapides cauant. Ita similiter etiam verba diuina audita deuote vel lecta, animam humectant deuotione; radices cordis, idest cogitationes & affectiones ingrossant augmentatione semina, idest bona proposita fęcũdant operatione; plantas & arbores, idest nouiter conuersos & pœnitentes qui debent fructus dignos pœnitentię facere, vegetant, idest confortãt spirituali refectione, pisces in mari i. positos in amaritudine & tribulatione, recreant interiori consolatione, ostreas, idest claustrales & inclusos impinguant religionis obseruatione, ac in eis margaritas puritatis generant solicita castificatione & emendatione. item lapides. i. lapidea & dura secularium corda & peccatorum emolliũt & cauãt, idest ad compunctio-

punctionem & pœnitentiam disponũt
frequẽti auditione, sicut Gutta cauat la
pidem non bis, sed ſępe cadendo.

Virginum virginitatiſque decor ac perfectio, qualis quantuſque exiſtat, ex pluribus Galaxiæ similitudinibus. Cap. LXXXIII.

Virginum ſanctarum perfectio aſſi-
milatur circulo Galaxię propter qua-
tuor.
Primò, propter decorem & pulchritu-
dinem. Nam galaxia eſt circulus cęleſtis
cęteris circulis pulchrior. Et ſimiliter de
Cipri. virginitate dicit Ciprianus, quod eſt flos ec
cleſiaſtici germinis, decus atq; ornamẽ
tum gratię ſpiritualis, & illuſtrior portio
Ambr. gregis Chriſti. Et Ambroſius de ipſa di-
libr. de cit. Pulchritudinem quis poteſt ęſtimare
virgi. maiorem decore virginitatis? Quę ama-
tur a rege, probatur a iudice, dedicatur
a domino, conſecratur a Deo, ſemper
ſpõſa, ſemper innupta. Vnde nec amor
fratrem habet, nec damnum pudor.
Secundo propter honorem. Eſt enim
virginitas tãto honorabilior, quãto ſub
limior. Eius autem ſublimitatem oſten-
dit galaxię ſitus, quę medium tenet in-
ter duas partes cœli ęquales. virgini-
tas ſimiliter medium cœli tenet. Namq;
angelis debet, & hominibus, inter quos
quaſi media eſt virginitas habens cum
hominibus communem carnis fragilita
tem. Sed cum angelis habet communẽ
& quaſi ſupra homines incorruptionis
Hiero. integritatem. Propter quod dicit Hiero.
quod in carne pręter carnem viuere, an
Dam. gelicum eſt, non humanum. Damaſce-
nus dicit, quod abſtinentia a nuptijs, eſt an
Pto. li. gelorum imitatio. Dicit. n. Ptolo. quòd
8. circulus galaxię duplex eſt. Vnus quaſi
Alma. intra alium, & ille qui eſt intra; cõtinuus
2. videtur incipiẽs a pedibus Geminorum
& regirans in Geminos per principium
Sagittarij. Et alter eſt ſupra illum non
vbique coniunctus ei, ſed in aliquibus
partibus coniunctus ei, & in aliquibus
diſtinctus ab eo: & iterum ille exterior
circulus non videtur omnino cõtinuus
ab aliquo puncto in punctum idem, ſed
in multis locis videtur interſectus. Simi
liter etiam duplex eſt perfectio ſiue in-
corruptio virginalis. Vna interior in pro
poſito mentis, & hęc continua & perpe
tua debet eſſe. Alia eſt extra, virginitas
ſcilicet carnis, & hęc interrũpit ſeu cor-
rumpitur per violentiam abſque cõſen-
ſu mentis: & tunc non amittitur meri-
tum virginitatis: ſicut dixit ſancta Lucia
Si me inuitam feceris violari, caſtitas mi
chi duplicabitur ad coronam. Hę autem
duę integritates in quibuſdam inueniũ
tur coniunctę, quia vtranque habent:
in quibuſdam diſiunctę, ideſt integritas
carnis ſine integritate mentis, vel econ-
uerſo.
Tertiò, virginitas aſſimilatur galaxię
propter candorem. Nam galaxia quen-
dam candorem habet, & ideo vocatur
via lactea, ſiue circulus lacteus: & iſte cã
dor competit virginitati, quę eſt candor
lucis ęternę, vt dicitur Sapi. Quędã ſunt Sap. 7.
quę habent lucem & incorruptibilita-
tem ęternam, ideſt interminabilẽ, vt Sol
& ſtellę. & ſic habebunt corpora Sancto
rum poſt reſurrectionem, quę erunt ſi-
cut ſtellę in perpetuas ęternitates, vt di
citur Daniel. Huius autem ęternę lucis Dani.
& incorruptibilitatis eſt quidam cãdor 12.
virginitas carnis in qua nihil coinqui-
natũ incurrit, vt habetur Sap. Eſt enim Sap. 7.
in carne corruptibili perpetuę incorru-
ptionis meditatio, vt dicit Aug. Eccl. Pul Eccle.
chritudinem decoris eius admirabitur 43.
oculus.
Quartò, propter ſplendorem. Nam ga
laxia inter omnes circulos cœleſtes me
liorem habet claritatem. In locis enim
illis, vbi videtur galaxia, ſunt ſtellę mul
tę paruę quaſi contiguę, in quibus dif-
funditur lumen ſolis, omnino lumino-
ſę, & magis refulget fulgor ille. & ibi ma
terialis eſt pars orbis ideſt ſpiſſior, &
ideo aptior ad tenendum lumen, & ter-
minandum viſum: & ideo apparet lo-
cus iſte magis radioſus. Similiter virgi-
nes in cęlo habent ſingularem ſplendo
rem glorię. Nam virginitati debetur
aureola. Vnde corpus virgineum eſt in
cœlo ſicut circulus ſplendidiſſimarum
ſtellarum. Iſa. Stellę cœli, ſplendor ea- Iſa. 13.
rum. Ariſ. li.
Quinto, propter fixionem. Nam gala- 1. Me-
xia, vt dicit philoſophus, non recedit ab theo.
vno loco orbis: quod intelligitur quan
tum ad apparẽtiam propter motum tar
diſſimum, quia in rei veritate comper-
tũ eſt, quòd galaxia mouetur motu ſtel-
larum fixarum ſcilicet in centum annis
vno gradu. Et hęc immobilitas compe-
tit virginibus ſacris, quę ita inhęſerunt
Chriſto, quòd nunquam ab eo potue-
runt

Rom.8 sunt separari, vt ait Apo. Rom. Quis nos separabit a charitate Christi?

De Arcturi proprietatibus, eiusque stellarum numero, ac de septẽ planetis, quibus similitudinibus multis, virtutum perfectio comparatur Cap. LXXXIIII.

VIrtutum perfectio dicitur similis Iob.9. arcturo, de quo Iob: Qui facit arcturum, & Orionas. Nam arcturus a septem stellis in axe fixis & in se reuolutis con- Isid. stituitur, vt dicit Isido. Hoc ergo signum septẽ stellarum, significat in anima perfectionem septem virtutum propter quinque.

Primò, propter numerum; quia vt septem sunt stelle, illud signum decorantes, ita sunt septem virtutes animã perficientes, scilicet secundum septem quę in nobis regenda sunt, tria ex parte animę, & quatuor ex parte corporis. Anima enim cõstat ex tribus potentijs, corpus vero ex quatuor elementis. Nam ex parte animę prima est vis rationalis, quę illustratur fide ad cognoscendum verũ. Secunda est vis irascibilis, quæ erigitur spe ad malum declinandum. Tertia est vis concupiscibilis, quæ incenditur charitate ad diligendum bonum. Sed quo ad quatuor elementa ex quibus constituitur corpus.

Primo in igne fulgente accipe iustitiã de qua dicit philosophus, quod est præ- Arist.2. Eth. clarissima virtutum. Et sicut ignis purgat fęces metallorum, ita iustitia purgat vitia malefactorum. In aere vero illustrãte, & viam qua eundum est ostendente, accipe prudentiam dirigentem: In aqua ardorem refrigerante, & terram ne dissoluatur in puluerem suo humore continente, accipe temperantiam, ardorem cõcupiscentiæ restinguentem, & carnis continentiam conseruantem. In terra percussa vndique aquis & tamen immobiliter permanẽte, accipe fortitudinem in periculis roborantem. Iste ergo girus arcturi est, quem nulla hominum potest violentia dissipare. Iob. Nunquid gi- Iob.38. rum arcturi poteris dissipare?

Secundò, repræsentatur harum virtutum perfectio propter situm. Nam secundum Grego. inter omnes circulos superiores, altior est ciculus arcturi, & polo stellis altissimis stellæ eius sunt vicinæ: & nos per altitudinem dictarum virtutum maximè approximamus Deo & angelis beatis, qui sunt in cœlis.

Tertiò, propter aspectum. Apparent enim stellæ illæ radiosæ & rutilantis formæ: Quarum quatuor anteriores in modum quadranguli alternis lateribus ordinantur. Tres verò sequentes stellæ in modum semicirculi ordinantur & disponuntur. Similiter & hæ virtutes, quando in homine, sunt euidentium operum radijs se ostendunt: Sed primæ quatuor quadrãgulares, sunt quatuor cardinales virtutes, quibus humana vita ex quatuor lateribus ordinatur & roboratur. Nam prudentia dirigitur in eligendis, temperantia disponitur in vtendis, fortitudine roboratur in sustinendis, iustitia verò in distribuendis. Aliæ vero tres quæ quasi semicirculum faciunt, sunt tres virtutes Theologicæ, quæ nos in præsenti vita respectu perfectionis patriæ non ex toto, sed ex parte perficiunt, & ideo non totum circulum sed quasi semicirculum faciunt. Nam ex parte fide cognoscimus, spe imperfecte tenemus, charitate diminutè diligimus.

Quartò. propter motum. Nam illę stellæ sub polo circa axem locatæ, semper (sicut dicit Grego.) vertuntur circa axẽ, sicut vrsa circa stipitẽ. Et hinc est quod Macro. ille circulus vocat vrsa maior, sicut Macrobius dicit. Item sicut dixit Grego. ille Grego. circulus semper vertitur, & nũquam ad ima dimergitur. Et quando tres stellas eleuat, quatuor ad ima declinat. Et econuerso, cum quatuor sursum erigit, tres alias ad ima submittit: quia videlicet hę virtutes semper circa rectum se vertũt, & nunquam ab eo recedere vel ad ima seu obliqua vitiorum ruere permittunt. Et quia tres ad contemplationem, scilicet theologicæ, quatuor vero cardinales ad actiuam vitam pertinent, cum illæ dimittuntur, istæ leuantur, & econuerso. quia quanto magis contemplatiuæ insistimus, tanto magis remittimur in actiua, propter quod dicit Beda quod con- Beda. tẽplatiua est ab omni actione quiescens.

Quintò, uirtutes assimilant arcturo ꝑ effectum. Nam arcturus dicitur ab arctãdo: quia suo frigore arctat & constringit terram. Vnde dicitur Iob: Ab interio- Iob.37.

tibus

ribus egreditur tempesta, & ab arcturo frigus. Ipsa enim parte surgit frigus propter elongantiam a calore solis: frigore vero pori terræ arctãtur. Similiter etiam qui in istis virtutibus est perfectus, totaliter refrigescit contra terrena: & coarctat quantum potest poros terræ. i. necessitates corporis, secundum illud Apo. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.

1. Thi. 6

Item septem virtutes assimilantur septem planetis. Nam in Luna, quæ est primus planeta versus terram, & partim vmbrosa, noctis tamen illuminatiua & roris generatiua, repręsentatur fides, q̃ est omnium virtutum prima. Et licèt sit enigmatica, est tamen intellectus ab erroris tenebris purgatiua, & roris. i. doctrinæ cœlestis administratiua: vel roris. i. diuinæ gratiæ impetratiua.

Veneri autem, quæ præcedit solem & etiam diem, & ex diei approximatione habet ægros erigere, assimilatur spes: quæ nunc præcedit verum solem & æternum diem, & confortat animum deficientem quousq; perueniamus ad patriam.

Soli autem inflammanti, & omnia decoranti assimilatur charitas, qua corda inflammantur, & opera Deo deuota & accepta efficiuntur.

Mercurio, cuius dicitur esse animam disponere ad sapientiã & eloquentiam, assimilatur prudentia.

Marti, cuius dicit esse ad animositatẽ disponere, & sic animam deiectam erigere, & ad bella præparare, assimilatur fortitudo: cuius est tentationes constanter & viriliter ferre.

Ioui, cuius est omnibus prouidere, assimilatur iustitia quæ omnibus procest, dum bonos defendit, & malos corrigit, & refrenat a noxiis.

Saturno autem qui est planeta frigidissimus, & cuius est calorẽ firmamenti vel solis in istis inferioribus temperare; assimilatur temperantia, quæ habet æstuantes passiones & complexiones in corpore humano temperare.

Item de quatuor virtutibus cardinalibus, siue de vsu ipsarum, instruit nos tẽpus. Nam primo quidem instruit nos tẽpus de vsu prudentiæ. Est enim homini prudentia tripliciter necessaria.

Arist. 6. Ethi.

Primo: in agendo. quia (sicut dicit philosophus) prudentia est recta ratio agibiliũ. Pertinet igitur ad prudẽtiã ea quæ agit mensurare secundũ mensurã debitę rõnis. & de hoc nos instruit tẽpus, sicut dicit Alchindus de quinque essen quia est mensura rerum mutabilium. Vnde quia omnis actio hominis est cum tẽpore & mensura, debet prudens in actionibus suis se tempori conformarę: vt s. omnia faciat cum debita mensura.

Alchĩ.

Item docet nos tempus ordinate operari vnum post aliud: quia tempus (sicut dicit philosophus) est numerus motus secundum prius & posterius. & hoc ad prudentiam pertinet, s. non omnia simul velle agere, sed ordinatè vnum post aliud. Vnde Eccel. Fili, ne in multis sint actus tui. Et ideo metrice dicitur Pluribus intentus, minor est ad singula sensus.

Arist. 4. Phy.

Eccl. 11

Secundò, necessaria est prudentia in disponẽdo. Et hanc docent nos habere tres partes temporis, quibus tres partes prudentiæ adaptantur. Diuiditur enim tempus in præsens, præteritum & futurum. Et secundum hoc assignat Tullius tres partes prudentiæ, i. memoriam in recordatione præteritorum, intelligentiam in ordinatione præsentium, & prouidentiam in prouisione futurorum. De quibus Deut. Vtinam saperent s. præterita, & intelligerent præsentia, ac nouissima prouiderent. i. futura.

Cic.

Deut. 32.

Tertio, necessaria est prudentia in cauendo s. futura pericula: & ad hoc solicitat nos temporis alterabilitas. Nam tẽpore nihil alterabilius, & ideo corpori nihil est periculosius. Quia dicit Hippocrates: Mutationes temporum maxime generant morbos. Subita enim mutatio caliditatis in frigiditatem, corpora alterat, & mutat: ideo q̃a natura non patit̃ repentinas mutationes: subita mutatio temporis est causa infirmitatis. Sunt enim præcipuè quatuor temporis qualitates, quarum distemperantia causa est suo modo tam corporalis quam spiritualis infirmitatis: a quibus, quia moderna tempora præcipue abundare videntur, summe debet cauere homo sapiens, videlicet calidum, frigidum, humidum, siccum. Quæ quia his modernis temporibus, exemplariter loquendo omnia simul inordinate abundant: videntur adesse tempora, de quibus prædixit Apo. Instabunt tempora periculosa. Æstuat enim tempus nũc ardore inordinato. i. desiderio peccandi

Hippo.

2. Thi. 3

fa.

Isa. 9. Isa. Succensa est quasi ignis impietas. Item abundat frigiditas malitiæ & iniquitatis ex defectu caloris vitalis & ordinati, s. charitatis Math. Abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum.
Mat.24
2. Thi. 3. Thim. Erunt homines seipsos amantes, vix hodie amatur aliquid propter Deum sed propter proprium commodum. Vnde omnis amor est reciprocus inseipsum: & ideo oportet, vt remittatur in proximum & in Deum.

Item est super habundantia siccitatis quæ fit per ingratitudinem in mundo quæ desiccat humorem vitalem in mundo. Vnde
Ber. secundum Ber. Ingratitudo est ventus vrens rorem gratiæ, fluenta misericordię, venas pietatis exiccans. Thi Erunt homines ingrati scelesti sine affectione & ideo mundus est hodie in pede statuę vbi coniungebatur ferrum testæ: Dan. Quia s. circa finem mundi, erunt homines sine fędere, & sicci ab humore gratię.
2. Thi. 3.
Dan.2.

Item est interperantia noxij humoris voluptatum carnalium, in quibus homines pro posse abundant Thi Erunt homines magis amatores voluptatum, quàm Dei.
2. Thi. 3.

Secundo tempus inducit nos ad iustitiam, cuius est communitatem seruare sine personarum acceptione. Hanc communitatem iustitię tempus pręcipue seruat: quia nihil est eo communius, & omnibus ęqualiter est commune. Vnde nequissimi sunt vsurarij, quo quod Deus fecit commune, vtutur vsurarie, dum tempus alijs vendunt. Sunt autem qui nihil commune esse vellent, vt cupici. Alij vero, qui & si quandoq; communia distribuant, tam amore pecunię vel personę distributionis & iustitię ęqualitatem nõ seruant: quos omnes redarguit temporis communitas & ęqualitas

Tertio, tempus inducit nos ad fortitudinem Pertinet enim ad virum fortem non otio vel ignauia torpescere, nec propter difficultatem aliquam ab opere virtutis desistere. Sed si aliquando remitti cõtingat cotinuo reuiuiscere: quę oia t̃pus docet. Nam tempus nunquam quiescit. & vicissim cursum peragit. In quo scilicet docet nos pigritiam & ociositatem vitare. Ad quod insuper solicitat nos ipsius temporis pręciositas. Nam sicut di-
Augus. cit Augu.) nihil est tempore preciosius. Quia de omni possessione simul duo habere possunt, sed duo momenta simul haberi non possunt. Vnde tempus recuperationem non recipit: & ideo perdi a nobis per otium nõ debet. Solicitat enim nos temporis breuitas. Quia licet t̃pus sit longum, nobis tamen est curtũ. Quia perexiguum & cum tedio est tempus vitę nostrę: & ideo solicitè & non pigrè operandum est. Ad hoc quoq; solicitat nos temporis incertitudo & imperceptibilitas: quia (vt dicit Isido.) tempus per se non dinoscitur, sed solum per actus humanos. Item vbi deficit, ibi incipit: qa Nũc, quod est finis prӕteriti, est initium futuri: vt homo dicat semper illud, Ego dixi nunc cępi. Psal.76

Item tempus si in hyeme senescit, in vere reuiuiscit: vt si homo quandoque remittitur, continuo renouetur.

Quarto inducit nos tempus ad temperantiam, quę maximè necessaria est ad conseruationem sanitatis &. gratię spiritualis. Quod etiam tempus indicat: quia moderato tempore in suis qualitatibus temperato, corpori nihil salubrius. Vnde dicit Hippocrates: Si tempora temporaliter se habuerint, bonierunt status & maxime bonę enunciationis sũt ęgritudines: & hoc temporaliter & spiritualiter accidit de medio & temperamento delectationum: quia confert temperantia salutem corporis & animę. Hip. In Aphor.

Virtuosorũ perfectiones quæ sint ex multis stellarum perfectis similitudinibus extrahuntur. Cap. LXXXV.

Virtuosi assimulantur stellis quo ad tria.

Primo, quo ad stellarum essentiam Nã stellę secundum suam essentiam sunt purę, sunt altę, sunt sphęricę: Quia virtuosi viri sunt puri per continentiam, alti per patientiam & sunt sphęrici per obedientiam.

Secundo quo ad stellarum permanentiam. Quia stellæ sunt incorruptibiles, infatigabiles & ineclypsabiles. Sic virtuosi viri sunt incorruptibiles per tolerantiã infatigabiles per constantiam, ineclypsabiles per perseuerantiam.

Tertio quo ad apparentiam: quia stellæ sunt paruæ sunt pulchrę, sunt proximę. Et virtuosi viri sunt parui per humilitatem, pulchri per honestatem, proximi per amoris vnitatem siue charitatem.

Quarto,

Quartò, quo ad influentiam: quia stel læ sunt vertuosæ, operosæ, & luminosæ. Similiter viri virtutum sunt virtuosi per
Eccle. gratiam. Eccl. Homines diuites in virtu
54. te, pulchritudinis studium habentes.
Hebre. Item operosi per iustitiam. Hebræ. San
11. cti per fidem vicerũt regna operati sunt iustitiam.

Item sunt luminosi per doctrinam,
Mat. 5. Mat. Vos estis lux mundi. &c.

Hominis corporalis vita breuitas & instabilitas ex quamplurimis fauillæ, vaporis, fluuijque ac venti similitudinibus perfectissime declaratur. Cap. LXXXVI.

Vita hominis naturalis, seu corporalis, assimilatur vmbræ.
Grego. Primo propter causam. Quia vmbra (sicut dicit Grego.) ex lumine formatur & corpore. Est enim obiectio corporis opaci ad luminosum. Sic vita humana causatur ex coniunctione animæ intellectiuæ, & corporis humani. Anima autẽ
Ari. 3. intellectiua prout intellectualis est, lu-
De ani. mini comparatur. Vnde & philosophus. Intellectum agentem qui est in anima,
Psal. 4. dicit esse vt lumen. & de hoc etiam dicitur in Psal. In lumine tuo videbimus lumen. Item signatum est super nos lumen vultus tui domine. Et ideo vita humana ex vna parte habet nobilitatem, scilicet ex parte luminis. i. animæ intelle
Iob. 1. ctiuæ, a qua oritur. Io. Vita erat lux hominum. Ex alia vero vilitatem, scilicet ex parte corporis, quod viuificatur: de cu
Gen. 2. ius origine dicitur Gen. Formauit Deus hominem de limo terræ. Et hæc duo tan
Ps. 143. git Psal. quasi admirans tam disparium coniunctionem. Domine (inquit) quid est homo, quia inotuisti ei? aut filius hominis: quia reputas eum? scilicet quantũ ad animam. Nam quantum ad corpus ibi subditur, Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut vmbra prætereũt.

Secundo humana vita assimilatur vmbræ propter figuram. Qñq; enim vmbra hẽt figuram latam, qñq; rotundã, qñq; acutam. Nam si corpus luminosum minus sit quàm corpus obiectum, tunc facit vmbram tendentem in latum ad modum calathi. Et tali vmbræ assimilatur vita peccantium quæ est vita vitiosa.
Mat. 7. Hæc est lata porta & spaciosa via quæ ducit ad perditionem, vt dicitur Math. Et hoc accidit: quia luminare est minus quam corpus obiectum: quia. s. minus potest in talibus anima quàm corpus. Vnde caro in eis dominatur. Si vero corpus luminosum corpi obiecto est ęquale, facit vmbram æqualem & rotundam. Talis vita est perfectorum, quæ est vita vertuosa & perfecta. Vnde assimilatur vmbræ rotundę propter perfectionem figuræ rotundæ, siue figuræ circularis, quę (secundum philosophum) est perfectissima figurarum. Talis vita est eorum in quibus luminare parificatur corpori obtecto. i. in quibus caro spiritui conformatur, vt ambo pariter seruiant iustitiæ & virtuti. Si vero luminare sit maius corpore obiecto, tunc facit vmbram tendentẽ in acutum. Vnde cum sol maior sit terra, facit vmbram pyramidalem. Et huic vmbræ quæ incipit a lato & tendit in strictum, assimilatur vita hominum imperfectorum q̃ adhuc sunt in pugna; & licet aliquid sentiant de latitudine vitiorum, tamen pugnæ non succumbunt: quia. s. se coarctant per pœnitẽtiam, scientes ꝙ arcta via est quæ ducit ad vitam. Mat. Mat. 7.

Tertio assimilatur vmbræ propter fugam secundum illud Iob: Fugit velut vm Iob. 12.
bra, & nunquam in eodem statu permanet. Nam vmbra ad motum corporis mutatur: similiter & ipsa vita. Nam non est eadem sanitas corporis mane & vespere & hoc propter varietatem humorum, in quorum adequatione sanitas consistit. Est autem sciẽdum, quòd vmbra est corporum insequentium fugitiua, fugientiũ insecutiua. Quia plurimi qui plus vitam suam diligunt, citius eam perdunt. Et de talibus erat qui dicebat: Præcisa est velut a texente vita mea, &c. Isa. Econuerso Isa. 38.
etiam plurimum accidit: quòd qui plus cupiũt mori, illi diutius viuunt. Et de talibus erat qui dicebat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. &c. Psal. Ps. 119.

Quarto, assimilatur vmbræ propter mensuram: Quia quanto dies est minor, tanto vmbra est minor. Quod fit: quia tunc sol est in cœlo altior, & capitibus nostris proximior. Vnde corpus minus lumini opponit, & ita fit vmbra minor. Et ideo si sol directe super nos esset, nulla super nos vmbra appareret. E contra, quanto dies est minor, tanto vmbra fit maior: quod est, quia tunc sol a nobis est remotior sicut quando est in Occidente, vel Oriente. Sic etiam accidit in hominibus.

minibus. Quia quanto dies prosperitatis est altior, tanto vitæ vmbra fit breuior: sm illud Eccl. Omnis potentatus, breuis vita. Quod accidit vel ex inuidia, quia plures inuident magnis, quàm paruis; & idcirco frequentius occiduntur ab emulis. Vel quia immoderatiùs delicijs vtuntur, & ideo quanto citius infirmantur, & moriuntur. Vel hoc etiam prouenit ex diuina prouidentia, vt ostēdat diuitias, & potentias humanas esse contemnendas. Sicut Petrus Rauennensis dixit, de vita summorum Pontificum, reddens rationem, quare parum viuunt communiter cum summo gradu dignitatis. Econtrario autem, quibus deficit temporalis prosperitas, prolixior vita videtur: & talis erat ille qui dicebat. Tędet animam meam vitæ meæ. Iob.

Eccl.10

Pet.Raue.

Iob.10.

Item vita hominis assimilatur fauillæ propter tria. Primo propter principium. Nam fauilla (vt dicit Isido.) est cinis modicus ex extinctione scintillaris materię derelictus. Tanquam enim scintillæ fulgentes fuerunt primi parentes: ex quorum materia propagata sunt nostra cinerea corpora. Sed ex eorum extinctione, scilicet peccati transgressione, relicta est nobis fauilla modica. i. breuis vita. Quia per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors, vt dicit Apo. Iob: Assimilatus sum fauillæ, & cineri.

Isid.li. Eth.

Rom.5

Iob.34.

Secundo, propter effectum. Nam fauilla inhærens carboni ignito, fulgorem eius occultat. Tanquam autem carbo igneus, est spiritus purus: qui ex fauilla, & cinere, i. ex corporeæ vitæ necessitate minoratur primo in conceptione: Sapi. Homo infirmus, & exigui temporis minorat intellectum.

Sap.9.

Item in operatione, quia spiritus prōptus est: caro autem infirma. Isa. Erit fortitudo nostra, vt fauilla stuppæ & opus nostrum, quasi scintilla.

Matt.2.

Isa.

Tertio, propter motum. Repræsentat enim scintilla triplicem motum. Primo motū naturæ: quia fauilla, vt dicit Greg. ad modicum ventum dispergitur: qua dispersa, puluis nunquam colligitur.

Grego.

Ita humana vita a modico contrario destruitur, & in puluerem mortis dispergitur, sed tamen mortuus homo vix ad vitam reducitur. Iob. Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut fauilla, quam turbo dispergit.

Iob.21

Secundo, motum culpæ: quia fauilla de facili inflāmatur, sed subito propter defectum nutrimenti extinguitur. Sic homo viuens in carne luxuriæ, vel auaritiæ igne, vel cuiuscunque peccati ardore, de facili inflammatur: sed cito labente materia cum vitijs vita finitur. Isa. Erit sicut fauilla pertransiens, multitudo eorum. Isa.2.

Tertiò, motum gratiæ: quia fauilla, dū est ignita: venti raptu sursum tendit, Sed de relicta, proprio pōdere tendit ad ima. Sic anima hominis in hac vita posita, calore charitatis inflammata, vel flatu Spiritussancti eleuata, sursum ad cœlestia tendit: Sed sibi relicta, proprio pronitatis pōdere, & corruptibilis corporis mole aggrauata, semper ad ima descendit. Vel quandoque anima sursum ascendit per orationem feruentem: & quandoq; ad ima descendit per pęnitentiam humilem. Iob: Me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere. Iob.42.

Item vita humana assimilatur vapori propter quatuor.

Primo, ratione eleuationis. Sicut enim probat in lib. de crepusculis: vapores in aere non ascendunt longius tribus miliaribus. Vel saltem distinguuntur tres regiones aeris, in quas eleuantur vapores. Quarum vna est calidissima, i. supręma propter ignis vicinitatem. Alia frigidissima, scilicet media. Tertia temperata, s. infima. Tales etiam sunt tres ætates, quibus humana vita deducitur.

Primò, est augmentatiua, quæ scilicet durat vsque ad viginti vnum annum secundum augmentum longitudinis, vel vsque ad xxv. & hæc (secundum quosdam) est ætas calidissima.

Secunda aūt ętas statiua: & hęc est ab anno. 21. vel. 25. vsque ad 40. si sit homo bonæ complexionis. Et hic, secundum aliquos, est magis tēperata ætas, quàm prima: quanquam alij contrarium dicunt.

Tertia defectiua est: & hęc est vsq; ad finem, & hæc ætas est frigida. Sed sicut quidam vapores resoluuntur aliquando in principio suæ eleuationis, s. in primo aeris interstitio, sicut patet in nebulis, & alijs vaporibus humidis. quandoque in medio, sicut patet in nubibus. quandoque vero in supremo, sicut patet de vaporibus siccis. Ita etiam de hominibus accidit: quia quidam moriuntur in

adolescentia, siue iuuentute: quidam in media ætate: quidam in senectute. Vnde mors ætati nõ parcit. Et ideo Beatus Ambrosius dicit, ꝙ mors est senibus in ianuis, & iuuenibus in solijs. Et ideo stultus est, qui perpetuitatem de vita confidit. Ambr.

Secundo, assimilatur vapori, ratione distinctionis. Distinguitur enim triplex vapor. s. siccus siue terreus, & humidus, siue aquæus, & tertius ex vtroque mixtus. Solùm enim aqua, & terra, sunt vaporabilia elementa. In his ergo tribus vaporibus tres modos accipere possumus hominum malè viuentium. Quorũ videlicet quidã sunt terreni per auaritiam, quidam vero aquei per luxuriã, & quidam ex vtroq; mixti per superbiã. Nam multi sunt superbi, qui ideirco statusaltos, & dignitates quærunt, & ut terrena possideant, & vt voluptatibus afluant. Ioan. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia uitæ. Ioã. 2.

Tertiò, assimilat humana vita vapori, ratione durationi: quia vapores durant parum in aere, & cito resoluuntur. Sic hoĩes paruo tẽpe viuunt in corpore, & cito moriuntur. Iac. Quæ est vita nostra? vapor est ad modicum parens. Dr̃ enim decurtatus humanæ vitæ decursus ẽm augmẽtũ peccati. Nã a principio mundi qñ non erat peccatum adhuc multiplicatũ, hoĩes viuebãt diutius, sicut patet de prima ætate, q̃ fuit añ diluuium, in in qua hoĩes diutissime viuebant, vel vixerunt. Nam Adam vixit noningentis. 30. annis. Seth eius filius noningentis. 12. annis, cuius filius Enos nonningẽtis qnq; annis. & Cayn eius filius vixit nonigẽtis annis. & x. & sic de alijs. Postmodũ vero multiplicato vehementer peccato tẽpe Noe iduxit deus diluuiũ, & abbreuiari voluit deus deinceps tẽps humanæ vitæ, dicens ad Noe: Non permanebit spũs meus in hoĩe in æternũ, quia caro est. Eruntque dies illius centũ 20. annorum. Quamuis Augustinus hoc verbum exponit: quia tñ tempus fuit abinde, ꝙ hæc Deus dixit Noe, vsque ad diluuiũ. Vñ erũt dies illius, scilicet ad pœnitẽtiã indulti, siquis redire voluerit centũ & viginti annorũ, scilicet antequã inducã diluuiũ. Primus tñ sensus adhuc satis potest tolerari: qa certũ est, ꝙ post diluuium hoĩes minus vixeruntur. Adhuc autem vlterius, quia à tempore diluuij semper inualescẽte peccato, amplius decurtata est, intãtum, vt Dauid dicat Dies annorum nostrorũ in ipsis 70. anni. Si autem in potentatibus, 80. anni: amplius eorum labor, & dolor. Iaco. 4. Gen. 5. Psa. 89.

Quarto ratione resolutionis, quia scilicet diuersi vapores diuersimode resoluuntur: & sic diuersi homines à diuersis vitiis absorbentur. Nam quidam vapores sunt qui resoluuntur, siue cõuertunt in ignem: sicut illi qui ascendunt sursum ad supremam aeris regionem, quæ dicit regio æstus: qui incẽdunt & in ignẽ conuertuntur. Et tales sunt multi ad statum dignitatis eleuati, qui uel incenduntur igne iracundiæ, & seuitiæ, sicut Nero qui fuit crudelissimus & iracundus: uel auaritiæ, sicut de rege Antigono Seneca dicit, quòd fuit rex auarissimus: vel igne concupiscentiæ, & luxuriæ, sicut de Sardana pallo refert Orosius, qui fuit rex Assyriorum luxuriosissimus. Quidam vero vapores sunt qui resoluuntur in aerem, siue ventum, & iste ventus quandoque eleuatur in altum, & generat in aere, vel in mari tempestatem: & talis est vita quorundam inquietorum, qui semper in iurgiis, litigiis, & seditionibus delectantur, & pacem videntur odio habere. Sicut dicitur, quod Alexander cuidam quærenti, quare mundum ita infestaret, & in pace stare non posset? respondit, quoniam pax ei esset bellum, si adesset. Quandoque vero ventus per cauernas, & foramina terræ ingressus, facit terræ motus, qui faciunt terram tremere. Et sic quorundam vita, ita tyrannica est, & terribilis, ꝙ faciunt alios tremere, & in hoc quasi ponunt beatitudinem suam, vt potentes reputentur, nec non terrori habeantur. Sicut dicit Seneca de Alexandro ꝙ ducebat summum bonum terrori esse: ignorans, ꝙ ignaua quæque animalia timentur ob virus malum, sicut scorpiones, & serpentes, & huiusmodi. Senec. Sen. li. de bene.

Alij autem sunt vapores, qui in altum eleuati efficiuntur nubes. Et talibus assimilatur vita iustorum, qui à terrenis per affectum eleuati sunt, & segregati: & ideo ad velociter eundum ad dominum parati, & expediti. Etenim ideo dicitur. Isa. Qui sunt isti, qui vt nubes volant? Vnde sicut ex nubibus sunt Isa. 6.

pluuiæ

pluuiæ,fulgura,siue sagittæ,& tonitrua:
ita ex talibus sunt doctrinæ,correctio-
nes asperæ,& quandoque manifesta mi
racula. Tales nubes habent intus igneũ
vaporem, i.feruorem spiritus, ex quo
proueniunt talia. Et est sciendum, quòd
tales vapores nubium quandoque ele-
uantur,& trahunt aliquando secum pa-
leas,pilos, ligna,vel lapides,propter q̄d
postea quandoque talia pluunt: & non
est hoc,quia talia fuerunt in nubibus ge
nerata, sed cum eis eleuata. Et sic sunt
cupidi,qui volunt omnia rapere,& secũ
trahere. Sed sicut nubibus resolutis om
nia talia cadunt. Sic quando huiusmo-
di homines per mortem resoluuntur,ne
cesse est hæc omnia descendere, & hic
remanere.Iob:Diues cum dormierit,ni-
Ibo.22. hil secum affert.

Item vita humana assimilatur aquæ
fluuij propter septem.

Primo,quia fluuius habet continuita
tem in fluxu. Vnde a fluendo dictus est.
Non est enim(vt dicit Isidorus)aliud flu
Isid. uius,quàm perennis,& continuus aquæ
fluxus.Et nos ad modum fluuialis aquæ
fluendo continuè labimur,ad mortem
Ouid. tendentes.Iuxta illud Ouidij:Prætereũt
2. Reg. anni more fluentis aquæ. Reg. Omnes
14. morimur,& quasi aquæ dilabimur in ter
ram.

Secundò,habet amaritudinem in or-
tu,& in exitu: quia a mari omnes fluuij
oriuntur,& ad mare reuertuntur. Sic ẽt
humana vita, & a planctu incipit, & in
luctu finitur. Plorando enim homines
Eccl. 1. nascuntur,& plorando moriuntur. Eccl.
Ad locum vnde exeunt flumina,reuer-
tuntur.

Tertio,habet volubilitatem perpetuã
in rotatu,& velocitatẽ in cursu,vel mo-
tu.Et quid est aliud omnis vita nostra,
quām quidam fluxus in rota,in qua sem
per rotata,& nunquam ad modicum ma-
nens fixa vita continuo diminuta, & sem
per de ea aliquo subtracto,ad mortem
currimus cursu velociori, quàm fluuius
Ioel. 2. absque mora?Ioel. Fluuius circundedit
me. Inter omnes enim motus, motus
vtique cœli est velocissimus,ex quo cau
satur omnis alius motus. Vnde fluuij ro
tatus illi motui cõparatus,est quasi nul-
lus. Sed Vita nostra in fluxu motum cœ
li sequitur. Vnde omni die de vita no-
stra minuitur:ergo multo fortius, q̄ flu-
uius ad mare vita nr̄a currit ad mortem.

Quartò ratione profunditatis, & pul-
chritudinis: habet enim aqua profundi
tatem in situ,& pulchritudinem in aspe
ctu. Quia vita nostra, & si nunc appares
pulchra,& aspectu venusta,tanquam ta
men in imo,siue profundo status vanis
simi constituta, vana tota est,sicut spu-
ma,& sicut via nauis in aqua,& auis pae
ra,cuius post trãsitũ nulla est apparẽtia.

Quintò, habet dulcedinem in transi-
tu ex progressu: quia s. vita hominis in
medio suo esse videtur dulcis; dum ho-
mo est sanus, & iuuenis. Sed, quia me-
dium non concordat cum extremis, idẽ
nec recta consistit. Rectum enim (vt di-
cit philosophus)est cuius medium non
exit ab extremis. Quare si vita nostra es-
set recta,qualis est in ortu,& exitu,talis
deberet esse in trãsitu,scilicet luctuosa.

Sexto,ratione circulationis. Flumen
enim habet circularitatem in motu,dũ
a mari exit multa circuit, & ad mare vlti
mò redit. Sic simili modo etiam vita a
doloribus incipit,dolores decurrit,& do
loribus desinit.

Septimo,habet virtuositatem in impe
tu: quia fortiter in omne resistens impin
git,omnia frangit,nihil ei resistit:sed dũ
ad mare redit, penitus nomen perdit.
Sic,& homo omnia in mundo disponit
omnia voluit,oĩa rumpit,& frangit,nul
lum interdum resistens inuenit: sed ad
mortem dũ venit,omne superbiæ nomẽ
amittit.Isa.Quasi fluuius violentus vita Isa.69.
quem spiritus domini cogit.

Item vita humana assimilatur vento
propter quatuor.

Primò pp infimũ ortum, quia oritur
materialiter ex vapore terrestri, scilicet
sicco:& huius signum est, q̄ vẽti fortes
p̄cipuè sunt in autumno Sole existente
circa æquinoctiũ hyemale: quia tũc Sol
comburendo exiccauit elementa, & ideo
vapor tunc eleuatus magis est siccus, &
terreus.propter q̄d ĩ autũno dominatur
complexio terræ,s.frigida,& sicca. Sicut
igit est vẽt⁹ materialr̄ ex fumo terræ,sic
ẽt est hõ materialr̄ ex terræ limo. Gen. Gen. 1.
Fecit Deus hoĩem de limo terrę.Nec ob
stat, q̄ corpus humanũ dr̄ esse cõpositũ
ex quatuor elementis:qa fit denoĩatio a
p̄dominãte elemẽto. Vñ dr̄ hõ, quasi ab
humo.i. terra. Apparet ergo siĩtudo aq̃
in humorib⁹,vẽt⁹ ignis in calore natura
li,connaturalitas aeris ĩ respiratione,soliditas
& grauitas terræ ĩ carnib⁹,& ossibus.

Ex quo patet, quòd in compositione humani corporis, multum ponit Deus de terra, parum de alijs elementis. Parum quidem de igne posuit: vt homo parum haberet de ardore concupiscentiæ, & de incensione iræ, & de vredine auaritiæ. Parũ de aere, vt homo parũ haberet de eleuatione superbiæ. Parum de aqua vt parum haberet de mobilitate inconstantiæ: Multum autem ponit illi de terra, qui habet frigiditatem contra æstum auaritiæ, infirmitatem contra æleuationem superbiæ, & stabilitatem cõtra motum inconstantiæ.

Notandum est autem, quòd vapor siccus non potest ventum causare, nisi eleuetur a Sole. Nam calor Solis eleuans vaporem siccum terræstrem, & non consumens ipsum, est etiam causa venti. Calor igitur Solis, est vigor animæ rationalis, quæ ipsum humanum copus quanq̃ graue & terrestre viuificat, & erigit sursum. Vnde solus homo est rectę staturę, caput habens sursum. Vnde August. de hoc loquens, ait: Beluas prostratas in faciem Deus fecit, pastum quærentes de terra: te autem in duos pedes erexit de terra, faciem tuam sursum haberi voluit: non ergo discrepet cor tuum a facie tua, vt facies tua sit sursum, & cor tuum sit deo sum. Aug.

Secundò, humana vita assimilatur vẽto propter obliquum motum. Nõ enim talis est vapor venti, qui habet motum rectum, sed obliquum, & tortuosum, nunc scilicet descendendo, nunc ascendendo. Cuius ratio est. Quia talis vapor terræstris, & siccus, eleuatur a calore Solis ad mediam aeris regionem, quæ scilicet est maximi frigoris. Vnde cum talis vapor sit per naturam frigidus, & grauis, obuians ei frigus loci, quod etiam ipsum inspissat, & grauat, facit ipsum descendere aliquantulum: sed calor Solis, qui est in ipso, cum non sit ab ipso facile separabilis, quia magis conseruat in sicco terræstri, quàm in vapore humido; iterum releuat ipsum, & inde fit inuoluta impulsio aeris, quæ ventus vocatur. Nam superior pars vaporis cum sit grauis de se, & inspissata ex frigiditate loci, deprimitur valde vehementer: & cum sit latissimus vapor, & inspissatus a frigore, multum agitat aerem, & dat flatum donec descendat conuersio superioris extremitatis ipsius super inferiorem ferè. deinde resurgit calor ex radio. Et interim calido radio sicco iterum eleuante iterum ipsum, & subministrante materiam ex eleuatione pluris vaporis in ipsum: & ideo confortando iterum dat ascendendo alium flatũ fortiorem. Fortior autem est flatus descensionis venti, quàm ascensionis propter hoc, quòd superior extremitas inspissata à frigore loci, descendit, & spissum fortius impellit aerem, quàm rarum. Patet ergo, quòd motus venti non est rectus, sed tortuosus, scilicet per medium descensus. Nã vna flatio descendit, & alia ascendit: & quia non est motus continuus, sed interruptus. Nam in omni motu reflexo, oportet intercidere quietem: vt probat philosophus. Aristo. physi.

Item patet, quòd vna flatio debilior est altera, scilicet ascendens, quàm descendens. Et hæc omnia competunt humanæ vitæ. Nam homo in corpore viuens, nunc ascendit per augmentum scilicet in iuuentute: nunc descendit per decrementum naturæ, & virtutis, scilicet in senectute, & ꝓlixius est tp̃s senectutis, q̃ iuuentutis, & iõ maior est descẽsus, q̃ ascensus. nec vnũ tp̃s cõtinuať alteri, q̃a ætas statiua. i. virilis, ẽ itermedia.

Item hõ in corpore viuẽs, nũc ascendit ꝑ ꝓsperitatẽ, nunc descẽdit ꝑ aduersitatẽ: nũc ascendit ꝑ superbiã & gloriã, nũc descendit ꝑ cõfusionẽ, & ignominiã. Item, nunc ascendit viuens, nunc descendit moriens.

Tertiò assimilantur vento ꝑꝑ incertũ terminũ. Nã ventus parũ durat, nec scit hõ, qñ flat, vbi, vel qñ q̃escere dẽat, ſm illud Io. Spiritus vbi vult spirat, & nescis vñ veniat, aut quo vadat. Hoc enim ſm Chrys. Christus dixit de vento, cuius initium, & finis, nobis occulta sunt. Sil'r vita hoïs parũ durat. Iob. Memento mei dñe, q̃a ventus est vita mea. Nescit enim homo vbi, vel qñ finiatur, ſm illud Ecc. Nam nihil est certius morte, & nihil incertius hora mortis. Vult enim Deus, sicut dicit Grego. ꝙ hora mortis sit nobis incerta, & semper sit nobis suspecta, secundum illud Mat. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam. Io.4. Chrys. Iob.7. Eccl.9. Greg. Mat.25

Notandum tamen, ꝙ sunt tres causæ abscissionis, quæ etiã suo modo abscindunt vitam humanam.

Prima est intensum frigus, quod terram vehementer constringẽs, vaporem

venti

venti eleuari non finit.

Secunda est intensus calor, qui vaporem eleuatum consumit.

Tertia est magna pluuia, quæ aerem infrigidans, vaporem grauat, & intantũ descendere facit, quod non potest subito a calido eleuari.

Item terram, & vaporem superficiei constringit, vt non possit alius vapor eleuari ad augendum materiam venti: & omnis vapor cito deficit, nisi continuè aliquid generetur. In istis etiam signantur tres causæ mortis humanæ. Quia in intenso frigore intelligitur malitia trãsgressionis: quia frigus signat malitiã peccati: malitia enim animam frigescere facit, dũ calorẽ charitatis extinguit. Vnde
Hier.6. dr̃ Hiere. Sicut cisterna frigidam facit aquam, ita frigidam facit malitiã suam. Hoc ergo frigus est, scilicet peccatum, quod mortem introduxit, secundũ illud
Roma. 5. Apo. Per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors. Intenso vero calore accipitur distemperantia complexionis, quæ est naturalis cã humanæ infirmitatis, & mortis, vt patet præcipue in febribus. Sed ꝑ pluuiam supercadentem intelligitur iustitia diuinæ ordinationis per quam (si-
Heb.9. cut dicit Apostolus) Statutum est hominibus semel mori. Vel per pluuiam superuenientem, intellige occisionem hominis violentam, dum vnus per alium percutitur, & occiditur.

Quarto, assimilatur humana vita vento, propter flationis sonitum. Est enim sonitus vẽti per modum vndarum confringentium sese, eo, ꝙ vna inundatio vincit aliam, & extendit se super eam, Ventus ergo dum perflat fortiter, sonat, sed sonando transit, & nullum sui post sonitum vestigium derelinquit. Sic quantumcunque homines in mundo viuentes magnum sonitum faciunt, siue magnas dignitates adipiscendo, siue bellorũ victorias assequendo, siue magnas diuitias cumulãdo, siue magnę sapiẽtiæ nomẽ habẽdo: oĩa tñ cito prætereũt sicut, & sonit⁹ vẽti. Et post hęc ita sunt ac si quasi nunq̃ fuissent. Vñ dicit
Psal.9. Prophe. Perijt memoria eorũ cũ sonitu.

Humana moralis vita nõnnullis similitudinibus ad instar aquæ varietatis variare cõprobatur. cap. LXXXVII.

Vita hominis moralis, siue bonæ, siue malę dispositiõis sit, sicut aqua, fit boni, & mali saporis. Variatur enim sapor aquarum secundum Sene. ex quatuor. s. ex principio, ex loco, ex cõsortio, & ex spiritu. i. aere in aquam transformato. Sen. li. de nat. q. Variatur enim aqua ex originali principio. i. ex re, a qua oritur, vt aqua rosacea ex rosis, & sic de similibus. Et sic etiam homo ex origine (secundum philosophum) contrahit dispositiones quasdam ad quasdam passiones, & vitia. Vnde narrat in Ethi. ꝙ ex patre ira- Aristo. Ethi.7. cundo nascitur etiam interdum filius iracundus. Et similiter secundum fidem catholicam nos omnes ex primo parente, peccatum originale contraximus. propter quod Apostolus dicit, ꝙ eramus fi- Eph.2. lij iræ natura.

Secundo, variatur ex loco, scilicet vnde ipsa aqua transit, vt patet in aquis sulphureis, & in Cicilia inuenitur aqua habens saporem aceti, qua vtunt incolę pro aceto. Similiter etiam secundum loca, & regiones varias, in quibus homines habitant, videmus variari etiã mores eorum. Vnde etiam in sacra scriptura viri iusti a locis malorum hominum, infectarum regionum recedere iubent. Sicut iussus est Abraham de Vr Caldeorum exire, & de regione Sodomorum Lot descẽdere. Ne stes (inquit angelus) Gene. 19. in omni circa regione. Et loca quædam solitaria, ad diuinas reuelationes disponere, vel adaptare videntur, secundum illud Ose. Ducam eam in solitudinẽ, &c. Os.1.

Tertio, variatur ex vitioso consortio. i. ex vitio, & natura, quã acquirit ex re vicina, vel ex mala vicina, etiam si non commisceatur sibi, vt aqua posita iuxta amphoram sapit de amphora, licet non tetigerit eam. Similiter familiaritate, & cõsortio bono, vel malo efficiuntur multi mali, vel boni. Mores enim (secundum Pro ue. 13. Tullium) formantur ex conuictu. Pro. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus autem stultorum efficietur similis illis. Psalmus. Cum electo, electus Ps.17. eris: & cum peruerso, peruerteris.

Quarto, variatur (sicut ibidem Seneca dicit) ex spiritu in aquam transformato, i. ex diuersitate aeris immutantis. Vnde dicit, quòd sunt aquæ quædam ita venenosæ ex spumali materia minerali, & ideo magis actiuæ, ꝙ statim bibitæ interficiunt. Et in Macedonia sunt aquæ, quæ ab auibus bibitę, faciunt eas albas. Iste spiritus siue aer, est doctrina moralis.

lis, siue spiritualis, qua aliquis informatur: quæ si bona est, bonum facit recipientem: si vero praua, generas: prauos mores. Vnde doctrina hæreticorum venenosa statim animam credentis occidit. Apo. Sermo eorum vt can
1. Thi, 2. cer serpit.

De vita tum actiua tum contemplatiua hominis spiritualis qua eventi proprietatibus, & aeris comparatur. Cap. LXXXVIII.

VIta hominis spiritualis assimilatur vento. Primò, ratione augmentabilitatis. Nam omnis ventus est à principio debilis, sed postea fortificatur secũdum quòd materia eius crescit, & secundum quod fortiori frigido re percutitur. Similiter in vita spirituali primò
2. Cor. 15. homo est debilis, & imperfectus: postea efficitur fortis, & perfectus. Primum quod animale, postea quod spirituale. Crescit autem homo in spiritu secundum augmentum materiæ .i. bonorum operum. Et iterum repercussio frigoris, i. tribulationis, & aduersitatis est etiam sanctis viris causa crescendi, &
2. Cor. 12. proficiendi: quia virtus in infirmitate perficitur.

Secundo, ratione obliquitatis. Quia sicut omnis ventus mouetur obliquè, siue tortuosè, ita omnis homo viuit defectuosè. Tunc enim homo habet tortuosum motum, quando declinat ad
Psa. 13. peccatum. Psalmus. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Est autem triplex ratio, quare omnis ventus mouetur tortuosè.

Prima est, quia ventus imitatur corpora cœlestia, sicut effectus causam. Iupiter enim specialiter mouet ventos Aquilonares, Sol Orientales, Luna Occidentales, Mars Australes. Ideo etiam Aries, Leo, Sagittarius dicuntur triplicitas ignea, quia mouent ventos orientales, & illa signa sunt calida, & sicca: Taurus vero, Virgo, & Capricornus frigida, & sicca, quæ mouent Australes: Alia vero calida, & humida dicuntur triplicitas aerea, q̃ mouet Occidentales: Alia frigida, & humida, q̃ mouet Aquilonares. Sicut ergo cœlestis virtus causat in ventis motum tortuosum, ita cœlestis spiritus .i. diabolus, qui de cœlo cecidit, causat in homine peccatum. Pro-
pter quod Sap. dicitur, quòd inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Sap. 2.
Ipse est, qui suis tentationibus mouet hominem ad peccandum, siue inflammando ad auaritiam, siue iram, vel ad luxuriam, quæ est triplicitas ignea, vel aerea, siue infrigidando, per inuidiam accidiam, & pusillanimitatem, quæ est triplicitas terrea, vel aquea, & sic de alijs.

Secunda causa, siue ratio obliquitatis venti, est ex loco suæ generationis. Nam ventus inferius habet calorem, qui expellit ab eo frigus: similiter superius est æstus, idem faciens. Vnde cum ventus agitetur à frigore, oportet quod agitetur a loco frigoris circulariter, vt supra, & infra claudatur, vt dicunt quidam. Similiter homines à loco suę generationis i. a mundo tentantur, & alliciuntur ad peccandum, vel ad peccatum, vt scilicet non rectè ambulent, neque viuant. Nam mundus superius prosperitatibus, inferius vero aduersitatibus nos obsidet, & includit.

Tertia causa est, quia ipse vapor terrenus, qui est materia venti inferius impellitur à calore eleuante: superius verò à frigore inspissante. Iste igitur vapor terrenus signat carnem, q̃ aut calore cõcupiscentiæ, aut frigore, siue torpore accidiæ & tristitiæ hominem ad peccatum impellit. Ergo istæ sunt tres causæ, quare homines non rectè ambulant. s. diabolus, caro, & mundus: quæ suis tentationibus homines ad vniuersa vitia impellunt.

Tertio, assimilatur vento vita spiritualis ratione discontinuitatis: quia ventus non est continuus, vel continui flatus, sed vna exufflatio est post aliam: quia frigus non continue repellit, sed cum semel deprimitur, tunc confortatur calore loci inferioris, & assumptione pluris materiæ, & eleuatur iterũ, & iterum secundo repercutitur. & sic alterando vices ascendendo, & reflectendo, paulatim deficit. Similiter vita spiritualis non est semper vniformiter continua, sed aliquando sancti uiri eleuantur ad contemplationem, aliquãdo deprimuntur ad actionem: & sic vices alternando continuant, donec moriendo deficiant.

Quarto, ratione inæqualitatis, quia ven-

ventus non est æqualis sufflationis, cùm frigiditas repercutiens sit maior, & minor, & vapor inæqualiter spissus, & rarus. Inter duos etiam flatus fortes sunt multi debiles. Similiter sancti viri sunt diuersis temporibus magis, & minus deuoti quantum ad deuotionem actualem: fortius, & debilius operantes quantum ad vitam actiuam: uel aliquando debiliores, aliquando fortiores ad toleranda aduersa.

Item aliquando frequentius, aliquando rarius aliqua operantur.

Item vita hominis spiritualis diuiditur per actiuam, & contemplatiuam. Et vtraque repræsentatur in aere: quia aer habet partem sui (sicut dicit Beda) quæ communicat cum natura cœlesti. Est enim pura, quieta, & clara: & ideo repræsentat vitam contemplatiuam. Est enim aer superior purus, quia nullis terrenis exalationibus est infectus. Similiter vir contemplatiuus ad cœlestia eleuatus, terrenis affectionibus non inficitur: secũdũ illud, Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. & Grego. dicit, quod vita contemplatiua ad quandam mentis libertatem transit, temporalia bona non cogitans, sed æterna.

Beda.

Col 3.

Greg. in Ezec.

Item ille aer est quietus. I nullo vento commotus. Sic vir contemplatiuus ventis i. commotionibus curarum secularium non impellitur. Vnde Christus de Ioan. Baptista dixit, quod non erat arundo vento agitata. & ideo Grego. dicit ibidem, quod vita contemplatiua, calcatis curis omnibus, ad videndum faciem Creatoris sui inardescit. Psalmus. Vacate & videte: vacate. s. a curis, & actionibus exterioribus cessando: videte s. contemplando. Nam, sicut dicit August. Otium sanctum quærit charitas veritatis.

Mat. 12

Psa. 45.

Aug. de ci. Dei.

Item ille aer est clarus, quia cœlesti lumine perfusus. Sic aer contemplatiuus cœlestis inspirationis lumine frequenter perfunditur. Vnde dicit: Contemplatiua vita amabilis valde dulcedo est, quæ super semetipsam animam trahit, cœlestia aperit; & spiritualia mentis oculis patefacit. Alia vero (vt Beda dicit) est pars aeris inferior, quæ propinquat ad naturam terrestrem: & ideo est grossa, turbulenta, & terrenis vaporibus plena, multarum tamen rerum generatiua, vt pluuiæ, grandinis, & huiusmodi. Et huic assimilatur vita actiua. Vita enim actiua est grossa: quia mentem ingrossat, & hebetat circa intelligibilia. Vnde Gregor. dicit, quod Lya, quæ actiuam vitam designat, lippa est, & fęcunda, quia dum occupatur in opere minus videt. Grego sup Ezec.

Item actiua vita est turbulenta: quia s. perturbatur circa agibilia. Vnde Martha, quæ vitam actiuam designat, dixit Dominus, Luc. Solicita es, & turbaris erga plurima. Lu. 10.

Item actiua vita est terrenis vaporibus i. solicitudinibus plena: quia occupat animam circa terrena ministeria: Et ideo dicitur Luc. quod Martha, quæ scilicet vitam actiuam elegerat, satagebat circa frequens ministerium. Lu. 10.

Item est vita multorum meritorum generatiua, siue acquisitiua. Et ideo, vt dictum est, designata est per Lyam, quæ multos filios peperit. Vnde etiam Gregor. dicit in eodem loco, quod magna sunt vitæ actiuæ merita.

Septem capitalia vitia, prauique eorum defectus recensentur, quibus septem planetarum extremæ proprietates metaphoricè ascribuntur. Cap. LXXXIX.

Vitia capitalia, quæ sunt septem, assimilantur septem planetis. Nam primo in Sole præcæteris glo. losius inceden e, nota superbiam, quæ semper appetit glo.iosa: Psalmus: Per diem, scilicet prosperitatis. Sol scilicet superbiæ non vret te. Ps. 120.

Secundo, in Mercurio, qui est colore argenteus, & semper iuxta Solem incedit, accipe auaritiam, quæ argentum quærit, & semper superbiam sequitur: Quia dum superbus appetit gloriosa, non potest assequi, nisi abundet metallina materia, aurea, vel argentea. & ideo se totum dat ad acquirendam pecuniam. Similiter & auari diuitijs pleni semper, vt in pluribus, sunt superbi, & quærunt ab aliis honorari. Vnde Aposto. Diuitibus huius seculi præcipio non sublime sapere, Augustinus: Ver- I. Thi. 6.

mis diuitum superbia.

Tertio, in Luna inspissante aerem, & quandam semper vmbram, siue obscuritatem in se habente, intellige accidiã, quæ menti ingerit quandam nigredinẽ per quam inspissat, & conturbat animę rationem Hæc præcipuè cauenda est in Ps.120. nocte aduersitatis. Psalmus: Neque luna per noctem. i. accidia per tempus aduersitate, vret te, supple.

Quarto per Martem sanguinem circa cor accendentem, accipe iram, quæ est Aris. 2. accensio sanguinis circa cor, vt dicit philosophus.

Quinto, in Ioue qui quãtum in se est, prodest, cum sit planeta beneuolus, accipe gula, quæ de se, necessaria est omnibus ratione vitæ, nec vlli inuenit obesse, si eam sciuerit debitè cohibere. Sed sicut Iuppiter ex coniũctione cũ alio efficitur noxius: sic etiam quando necessitati voluptas coniũgitur, vitium gulę incurritur, quod obest.

Sexto quidem in Venere, q uæ ad luxuriã disponit, peccatũ carnis intellige.

Septimò, in Saturno, qui ẽ stella colore plumbeo, siue liuido, accipe inuidiã, q est quidam liuor de bono proximi plumbeam, & grauem faciens animam.

Item vitia assimilantur arenę propter septem.

Primo, propter ariditatem Nam arena ab ariditate est. dicta & hoc pertinet ad supbia Supbia n. cũ pluuiã, seu ror ẽ diuinæ gratiæ impedit, quia deus superbis resistit. animæ ariditatem inducit Hanc ariditatem patiebantur qui dicebant, Nu.11. Anima nostra arida est. Et sicut arena si manu pressa fuerit, præ nimia siccitate, vel ariditate stridorem facit. Similiter superbus qualitercunque pressus, vel tactus, stridorem quendam impatientiæ statim producit. Ecclesiastici. Ascensus Eccles. 25. arenosus in pedibus. i. affectibus veterani. i. Adam, quãdo audiuit Eritis, vt dij.

Secundò, propter ponderositatem. Nam arena est põdere grauissima: & hęc põderositas refertur ad iram, per quam homo efficitur aliis importabilis. Prouer Proue. 27. Graue est saxum & onerosa est arena, sed ira stulti vtroque grauior,

Tertio, propter aquę vicinitatem; quę refertur ad incontinentiam. Inuenitur. n. arena sub aquis, sicut in fluuijs; aut iuxta aquas, sicut in littorib. maris. Sic sunt incontinentes, quorum quidã sub aquis voluptatum, & fluxu peccatorum carnaliũ viuunt, & immorantur, vt fornicarij, adulteri, & huiusmodi. Quidam vero ad modum arenæ, quæ est in littore maris, & si aqua non inundantur, tamen ea aliquando fluctuante infunduntur. et tales sunt coniugati: qui licèt matrimonio licitè possunt vti, tamen inundante in eis concupiscentia in ipso carnali opere, quandoque sordidantur.

Quarto propter partium discontinuitatem. Non. n. arena habet partes, quæ possunt conglutinari, & continuari. Et hinc est q ex arena non fit lapis. Nam arena ĩ aquis maris ab omni lutea viscositate absoluitur. Vnde vincens in ea siccitas, in lapidem coagulari non patitur, vt dicit Ari. Et sicut dicit in li. Metheo. Ari. de proprie tatibus elemẽtorum. Terra pura non fit lapis: quia siccitas vincens, non facit partium terræ continuationem: sedpotius dissolutionem, propter quod non vertitur in lapidem. Et multo fortius hoc est in arena: cum sit terra naturaliter & substantialiter siccior, & durior. Hęc autem diuisio, & discontinuatio arenarum partium ad inuidiam pertinet, quæ glutinium charitatis excludẽs, tenet homines abinuicem diuisos, vt etiam lapidi singulari Christo incorporari non possint.

Quintò, propter sterilitatẽ. Est enim arena sterilis, & infęcunda, tum propter defectum caloris, & humoris, tum propter dominium siccitatis & frigoris. Vnde imbre superueniente non diffundit, nec dissoluitur: sed magis comprimitur, & induratur. Hæc sterilitas pertinet ad accidiam, quæ calorem charitatis, & humorem deuotionis excludens, ariditatem mentis, & frigiditatem inducens, animam sterilem, & infęcundam reddit, vt fructum bonorum operum non producat.

Sexto, propter mineralitatem. Habet n. arena virtutem mineralem, vel saltem ei similem. Vnde inter arenas fluuiales, & marinas inueniuntur arenæ aureæ, & lapides politi, & gẽmæ preciosæ. Hoc autem pertinet ad auaritiam, quæ circa metalla aurum, scilicet, & argentum, & huiusmodi insudat. Sap. Omne aurum Sap. 7. tanquam arena est exigua.

Septimò, propter obstantiam. Obstãt enim arenæ quandoque fluminibus, ne intrent mare. Nam cumulatæ arenæ, & in maris hostijs siue fluuij adunatæ, quã

uis

nis sint paruæ, quia tamen sunt multæ, flumen impediunt, & retardant, ne intret mare: & ideo faciunt flumen interdum retro redire, & per campos spargere. sicut patet de Nilo qui hoc mō irrigat totā terrā Ægypti, sicut dicit Hiero. Hoc autem pertinet ad vitium gulæ. Nam gula, flumen plenum aquis. i. peccatorem mollem, & assuetum delitijs detinet, & retardat, ne intret mare pœnitentiæ, & religionis. Et aliquando etiam si ingreditur, ipsum retroire. i. quam cito facit exire, & redire ad seculum. Isid. tamen dicit ꝙ nilus Aquilonis flatibus repercussus, aquis retro luctātibus itumescit, & inundationem facit Ægypti, s. a medio Augusti, vsq; ad medium Septembris. Hāc vero dicunt inundationem fieri uirtute stellarum. Sicut etiam virtute stellarum fit, vt in Ægypto nunquam pluat, sicut dicit Plato. Et sicut videmus etiam ꝙ virtute stellarum certis temporibus vbique tempestantes fiunt in mari, vt circa festum omnium Sanctorum. Vnde nautæ tunc maxime portum quærunt. Aliqui vero attribuunt diuinæ virtuti, ex quo talis dispositio data est specialiter illi regioni, sicut etiam impetum maris. Ambro. n. attribuit diuinæ virtuti sic disponenti in prima creatione.

Hiero. super Amos. 8.

Pla. thi.

Voluptas, quæ est diaboli laqueus, seu vir voluptuosus, diuersimode ipsi Saturno assimilatur. Cap. XC.

VOluptuosus homo similis est Saturno. Nam Saturnus a saturando est dictus, vt dicit Isid. Cuius vxor ops dicta est, ab opulentia, quam tribuit mortalibus. In Saturno. n. delectatio gutturis, in vxore delectatio significatur carnis, in quibus delectationibus corporis voluptas consistit. Sed adhuc ostendunt voluptuosum hominem esse Saturno similem, voluptatum exitus, effectus, tempus, & affectus. Exitus quidem, quia Saturnus pingebatur olim mœstissimꝰ. Cuius causam assignant fabulæ, quia filio suo Ioue fingitur fuisse castratus: quod propterea forte dicitur, quia planeta Iupiter impedit, & temperat malitiam Saturni. Sed verior causa tristitiæ est, quia (vt dicit Ptolomeus) Saturnus dat hominem sub eius dominio natum vel cōceptum esse tristem, raro hilarem, vel ridentem. Vnde etiam in iudiciis mœrorē, & tristitiā designat. Hæc aūt tristitia cōpetit fini voluptatis, quia (vt dicit Boe. Voluptas tristes habet exitus: secūdum illud Prou. Nouissima illius amara quasi absinthium.

Isid.

Ptol. li. de iud. astror.

Boet.

Pro. 5.

Secundò, si consideretur effectus. Nā Saturnus est effectu frigidus, & siccus, & ponderosus: & sic etiā in fabulis pingitur. Quæ omnia congruunt voluptati, quæ infrigidat, spiritualis affectionis calorem extinguendo: desiccat, humorē deuotionis consumendo. & grauat, mētem ad inferiora deprimendo.

Tertio, quantum ad tempus. Nam Saturnus dicitur planeta nocturnus, quia voluptas carnis quærit tenebras noctis. Iob. Oculus adulteri obseruat calliginem. Iob. 24.

Quarto, tenet similitudinem, si consideret voluptuosi affectus. Nā sicut dicit Ptolo. Nati sub Saturno, turpia, & immūda non abhorrent vestimenta, & alia etiam diligunt fetida. Quod totum moraliter competit luxuriosis, qui non abhorrent notam infamiæ exteriorem. Insuper diligunt opera fœtida, & immunda.

Item voluptas generat tētationes carnis, sicut pluuia suauis generat vermes. Nam quando pluuia est suauis, miscetur cum humido aereo, & terrestri sicco, ex quo formatur corpus aquaticū, cui statim virtute stellarum datur anima. Humidum enim bene commixtum cum terrestri ex ipso aere fit viscosum. Et fit sicut pellis, in qua continuè pulsans calidum, facit spiritum: cui tanquam proprio subiecto dat anima sensibilis. Quia si autem suauitas pluuiæ est voluptas deliciosæ vitæ, quæ vermes in terra generat, quia in carne tentatione suscitat.

Item voluptas, & abunantia diuitiarum, & delitiarum est pedica, & laqueus diaboli, qua hominem quem persequitur capit. Vnde Labam persequens Iacob in monte Gala ad eum comprehendit. Mons enim Gala adicer tilissimus, & delitiosissimus esse dicitur in pascuis, frugibus, & fontibus. In monte ergo Galaad, a Labam Iacob capitur. Quia in fertilitate, & abūdantia delitiarum, homo a diabolo tentatur, & illaqueatur. Gene 31.

Præclaris similitudinibus ac exemplis, Christo, dei filio, Solis, Lucis, Montisque Olympi proprietates, quàm doctissimè conferuntur.
Cap. X C I.

Alphr. dist.21. CHristus assimilatur Soli. quia Sol
excedit omnia luminaria cœlestia,
corporea in quatuor. Primo in quantita
te. Nam (secundum traditionem Alphra
gani) Sol dicitur maior omnibus corpo-
ribus. post illum xv. stellæ, quæ in prima
Pto.7. magnitudine inter stellas fixas ponun-
dist. tur ab ipso, tertio Iuppiter, quarto Satur
Al. nus, q̃nto omnes stellæ fixæ suis ordini-
bus positæ, quas Pto. & Alphraganus dif
ferentia. 19 in sex gradus magnitudinis
diuidunt: sexto loco Mars, septimo Ter-
ra, octauo Venus, nono Luna, decimo
Mercurius. Sicut autem Dion. dicit in
his, quæ n. mole sunt magna, idem est
magnum esse, quod bonum; & idem
maius, quod melius. Vnde sicut Sol ex-
cedit omnia alia corpora in magnitudi-
ne quantitatis: ita Christus excessit om
nes sanctos in magnitudine bonitatis,
non inquantum Deus, sed etiam in-
quantum homo: quia ipse habuit pleni-
tudinem gratiæ præomnibus sanctis.
Vnde dicitur habuisse spiritum non ad
mensuram, idest totaliter, non particula
riter, quantum ad omnes gratię effectus
Vel non ad mensuram, super omnem
proportionem respectu aliorum homi-
num.
Arist. de Secundò Sol excedit in claritate: quia
propri. in aliis est luminis principium, vt dicit
elem. Arist. & cum eo concordat Auicen.. &
Pto. & Mesalach, Dicunt enim, quod si-
cut omnium calidorum est vna prima
causa, scilicet ignis; ita oportet, quod
omnium luminosorum sit vnum princi-
pium. Et hoc non erit, nisi Sol, & id cir-
co vocatur Sol. i. Solus lucens. Sic e-
tiam in homine, qui est vt minor mun-
dus, vnum membrum influit omnibus,
scilicet cor. Oportet ergo, quod Sol cum
sit principium luminis, plus habeat de
lumine, quàm aliquod aliud corpus. si-
cut ignis plus habet de calore, & cor de
vitali virtute. Similiter ergo Christus,
qui est principium vitæ spiritualis, vel lu
minis sapientiæ, de quo Iohan. Erat lux
vera, &c. Et Ecclesiastici: Fons sapien- Io. 1.
tientiæ, Verbum Dei: oportuit, vt præ- Eccl. 1.
omnibus aliis sapientiæ splendore ful-
geret. Ecclesiastici: Quid lucidius Sole? Ecc. 17.
idest, quid sapientius Christo? de quo
dicit Aposto. quod in ipso sunt omnes Col. 2.
thesauri sapientiæ, & scientiæ abscon-
diti.
Tertio, Sol excedit in dignitate. Vnde
Sol dicitur esse vas admirabile secundũ Ecc. 43.
illud Eccl. Sol in aspectu annuncians in
exitu, vas admirabile, op⁹ Excelsi. in me
ridiano exurit terram, & in conspectu
ardoris eius quis poterit sustinere? Simi-
liter & Christus excedit etiam in digni-
tate: quia in quantum Deus, est æqualis
patri, in dignitate naturæ: inquantum
homo, excedit omnes sanctos in dignita Io. 1.
te Gloriæ, Iohannes. Vidimus gloriam Hebr. 1
eius, &c. Et ad Hebrę. Sedet ad dexteram
maiestatis in excelsis, tanto melior ange
lis. &c.
Quartò, Sol excedit in potestate. Nam
maioris virtutis est, & plus influit in in-
feriora: immo Sol habet quandam pote
statem, & virtutem super omnia corpo-
ra, dum omnia illuminat, & superiora, &
inferiora. Vnde omnia respicere dicitur, Ecc. 42
Eccl. Sol illuminans per omnia respexit. Mat. 28
Similiter Christus dixit. Data est mihi
omnis potestas in cœlo, & in terra. Spe-
cialiter autem Sol habet virtutem illu- Io. 8.
minatiuam. Et ipse Christus dixit: Ego
sum lux mundi. Item virtutem inflam- Ecc. 43
matiuam. Ecclesiastici. Tripliciter Sol
exurens montes, radios igneos exuf- Lu. 34.
flans. Et de Christo dictum est, Non
ne cor nostrum ardens erat in no-
bis? &c.
Item renouatiuam: quia dum poros
terræ aperit, virtutem latentem in radi-
cibus ad actum producit, & quod mor
tuum videbatur reuiuiscit; & renoua-
tur, quod vetustate tabuit. Et ita si-
militer per Christum renouamur, & re-
generamur in nouam vitam secundum Eph. 4.
illud Ephe. Renouamini spiritu men-
tis vestræ, & induite nouum homi-
nem, &c. Hic enim nouus homo, Chri-
stus est.
Item virtutem purgatiuam. Nam te-
nebras fugat, & fœtores consumendo
purgat. Sic Christus purgat tenebras
ignorantiæ, & fœditates peccatorum. Hebr. 1
Hebræ. Purgationem peccatorum fa-
ciens.

Item

Item virtutem nutritiuam. Quia dum
suo calore, terræ humiditatem resoluit:
vt sua attractiua, quod radicibus est si-
mile, de illa attrahit, & in terræ nascen-
tium nutrimentum conuertit. Sic Chri-
stus nutritor fidelium dixit, Ego sum pa
stor bonus. Qui calore amoris resolutus
in mortem, corpus suum nobis simile,
tradidit in cibum, & sanguinem in po-
tum. Et ideo ipse dicit, Caro mea vere est
Io.6. cibus &c.

Item Sol habet virtutem concilia-
tiuam, unde virtute sua conciliat in
corporibus animalium quatuor ele-
menta. Sic Christus reconciliauit nos
Ro.5. Deo per mortem suam, secundum il
lud: Reconciliati sumus Deo per mor-
tem filij sui.

Itē Sol habet virtutem immutatiuam.
Nam secundum quod ascendit, & descē
dit per Zodiaci signa, sic variat, & immu
tat tempora. Nam existens in nostro he-
misphærio, diem facit; existens in alio, no
ctem inducit. Similiter Christus existēs
per gratiam in anima, illuminat eam, &
diem ibi facit: Sed recedens ab ea per
culpam, tenebrosam & nocturnam di-
mittit.

Item Sol habet uirtutem distinctiuā.
Quia secundum .4. versiones distinguit
4. tempora anni. Quia existens in Ariete,
ver facit: ascendens ad Cancrum, æstatē
efficit: ad Librā, autūnū constituit, sed dū
Eccl.1. ad Scorpionem, hyemem introducit. Vn
Hug. de Eccl. Oritur Sol & occidit &c. Quod
(secundum Hugonem de Sancto Victo-
re, sic exponitur. Oritur, quando scilicet
per vernale æquinoctium ingrediens ad
nostrum polum, consurgit. Occidit, quā-
do per autumnale exiēs ad inferiora, de
scendit. Girat per meridiem, quando in
hyemalibus signis commoratur. Flectit
ad Aquilonem, quando in estiuis signis,
quæ polo boreali viciniora sunt, circun-
Ps.103. fertur. Similiter Sol spiritualis Christus
ortus est per incarnationem: Psalmus.
Ortus est Sol, & congregati sunt. Occi-
dit per passionem. Vnde Psalmus. Sol
cognouit occasum suum. Ad locum re-
Abac.3 uertitur per ascensionem. Vnde Aba-
cuc: Sol, & Luna.i. Christus, & triūm-
phans ecclesia, steterunt in tabernaculo
suo, scilicet in cœlo. Flectitur ad aqui-
Ier.1. lonem per suam ad iudicandum reuer-
sionem. Iere. Ab aquilone pandetur om
ne malum super omnes habitatores
terræ, quantum ad peccatores. In in-
cio stabit Christus sicut Sol in medio Ios.10.
cœli. Ios. Stetit Sol in medio cœli. &
dicit Steti: quia non plus flectetur, nec
prece nec precio.

Item Christus assimilatur luci. Quia
lux est altissima in ortu, velocissima in
motu, speciosissima in aspectu, & effica-
cissima in effectu.

Primo, dico, q lux est altissima in or-
tu: quia causatur, & oritur de cœlo, scili Ecc.14.
cet à Sole, & stellis, quæ sunt altissima
corpora situ, & dignitate. Ecclesiastici:
Ego feci in cœlis, vt oriretur lumen in-
deficiens. Nam sicut calor est qua-
litas actiua consequens formam sub-
stantialem ignis. Ita lux est quali-
tas actiua consequens formam sub-
stantialem Solis, vel cuiuscunque al-
terius corporis a se lucentis, si ali-
quod tale est, Cuius signum est:
Quia radij diuersarum stellarum ha-
bent diuersos effectus, secundum di-
uersas naturas corporum. Sed sicut
lux oritur de substantia Solis, vel corpo
ris a se lucentis: sic Christus filius Dei
genitus est de substantia Altissimi, sci-
licet Dei patris. Ecclesiastici: Ego ex Eccl.34
ore Altissimi prodij, idest de substan-
tia patris. Nam sicut verbum sapientiæ
nostræ spiritualiter, siue inuisibiliter
procedit ab ore, ita filius a patre. Vnde
sicut lux est coæterna, & coæua Soli:
quia quam cito fuit Sol, fuit lux sua,
ita, quod si Sol fuisset ab æterno,
fuisset etiam lux ab æterno: ita filius
est coæternus patri, vt dicit Augustinus. Aug.li.
Nec obstat, quod Genesis dicitur fuisse de Tri.
producta lux, postea Sol quarto die: Gen.1.
quia (secundum Beatum Dionysium) Dio. c.
illa lux primo die creata fuit lux Solis, 4. de di
sed informis, quantum ad hoc, quod ui. no.
iam erat substantia solis, & habebat il-
luminatiuā virtutem in communi: sed
postmodum data est ei specialis, & de-
terminata virtus ad particulares effe-
ctus.

Secundo, filius Dei assimulatur luci:
quia lux est velocissima in motu. Vide-
mus enim, quod Sole apparente in pun
cto Orientis, fit illuminatio totius he-
misphærij nostri, vsque ad punctum op
positum Ex quo patet, quod lux non est
corpus: quia si lux esset corpus, illumina
tio esset motus localis. Nullus autem
motus localis corporis alicuius potest
esse

esse in instanti: quia omne quod mouetur localiter, necesse est vt prius veniat ad medium magnitudinis, quam ad extremum. Illuminatio autem fit in instāti: quia quando subiectum alicuius formæ susceptiuum, est in vltima dispositione, tunc forma introducitur in instāti: si autem subiectum esset indispositū, tunc quidem requireretur tempus, non quidem ex parte formæ introducendę, sed ex parte subiecti susceptiui: sed aer inquantum diaphanus, est in vltima dispositione ad lumen: & ideo illuminatio fit in instanti.

Item, quia illuminatio non est tātùm motus, sed terminus. Terminus autem motus localis, & cuiuscunq; motus, semper est in instanti: sicut generatio, quæ est terminus alterationis, fit in instanti. Hoc autem competit filio Dei, per quem omnia creata sunt. Creatio enim est productio instantanea. Vnde sicut a luce in instanti fit aeris illuminatio, ita a

Ioan.1. filio Dei est instanti facta rei creatæ productio. Ioan. Erat lux vera, quæ illuminat, &c. Vel per subitam incorporationem, vel receptionem luminis in aere, possumus intelligere ipsam incarnationem Verbi, quæ, quantum ad hoc, fuit in instanti: quia ipsum corpus Christi fuit in ipso suę conceptionis exordio in instanti formatum, & organizatum. Nō enim erat conueniens, quod filius Dei corpus assumeret, nisi formatum. Si autem ante perfectam formationem tēpus aliquod conceptionis præcessisset, non posset tota conceptio attribui filio Dei, quæ non attribuitur ei, nisi ratione assumptionis, & per hoc filius Dei conceptus dicitur: quod aliter dici non posset. Et ideo ipsa distinctio membrorum, & formatio, in instanti facta

Grego, sup io. est propter infinitam virtutem agentis, & formantis. Vnde Grego dicit, quod angelo nunciante, & Spiritusancto superueniente, mox Verbum in vtero, mox intra vterum Verbum caro. Localis tamen motus sanguinis ad locum generationis, qui conceptionem præcedit, non fuit in instanti: nec etiam augmentum, corpori se conformans, quod sequitur conceptionem. Quia hoc est contra rationem motus localis, & augmenti, quod etiam non fit sine motu locali. s. quod fiat in instanti. Nota igitur, quod filius Dei aliquando

Ioan.8. vocatur lux, secundum illud Ioan. Ego sum lux mundi: aliquando vero splendor: Hebr. Qui cum sit splendor gloriæ. Heb.7. Aliquando lumen, secundum illud Ioā. Non erat ille lux, sed vt testimonium Ioan.1. perhiberet de lumine. Lux autem proprie dicitur, prout est in Sole, lumen prout recipitur in aere: sed splendor prout resultat ex polito & terso corpore, secundum illud Machab. refulsit Sol in Macch. 6. clypeos aureos, & resplenduerunt mōtes ab eis. Similiter filius Dei proprie dicitur lux, prout est in patre. Thim. Lucem habitat, &c. 1. Thi. 6. Sed lumen prout est in carne. Isa. Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum: Isa.40. sed splendor appellatur, prout exiuit de Virgine. Isa. Donec egrediatur, ut splendor, Isa4.2. iustus eius. Scriptura tamen varie, & diuersimodè his interdum vtitur nominibus.

Tertio, filius Dei assimilatur luci: quia est speciosissima in aspectu, immo etiam sine luce, nil apparet plenum. Vñ Ambro. dicit, Ambr. quod lux est plenitudo omnis creaturæ visibilis. Cuius est maxima gratia, quod in suo conspectu omnia mundi corpora laudibus facit digna. Sic etiam filius Dei, de quo dicitur Sapien. Sap.7. Speciosior est Sole, & super omnem stellarum dispositionem est pulchritudo, & ornamentum omnis creaturæ, non tantùm visibilis, sed etiam inuisibilis. Et ideo nota, quod secundum Dio. filius, qui & verbum Dei dicitur, habet pulchritudinem substantiuam, causatiuam, & excessiuam. Dio. c. 4. de diui nominib. Primo filius Dei non habet pulchritudinem accidentalem, sed substantiuam, & essentialem. Nam pulchritudo eius non est ab alia re causata, vel participata. Et ideo dicimus ipsum non tantùm pulchrum: sed ex pulchritudinem. In creaturis enim differunt pulchritudo, & pulchrum, sicut causa, & causatum, & sicut participans, & participatum: quia pulchrum dicitur, quod participat pulchritudinem: pulchritudo enim creaturæ, est quędam participatio causæ omnia pulchrificantis: & ideo creatura dicitur pulchra, sed non pulchritudo. Sed Deus qui est essentialiter pulcher, & nō per participationem alicuius, alterius, dicitur pulchritudo.

Secundo, habet pulchritudinē excessiuā. Dicitur enim verbum Dei pulchrū, sicut

ſicut pulcherrimum, & ſuperpulchrum (vt dicit Dion.) quia pulchritudo ſua excedit in pluribus omnem pulchritudinem.

Primò, in veritate: quia non eſt pulchritudo eius ficta, vel artificiata, ſed naturalis, & vera. Item in perpetuitate: quia nunquam deſtruitur, nec ipſe Deus aliquãdo ſua pulchritudine deſtituitur.

Item in vniformitate, quia pulcritudo ſua non augetur, nec diminuitur.

Item in totalitate, ſiue vniuerſalitate: qa nõ vno reſpectu pulcher, & alio turpis: neque hic pulcher, & illic nõ, neque aliquibus pulcher & quibuſdam nõ pulcher. ſed ſicut ipſe ſecudum ſeipſum, cũ ſeipſo ſemper exiſtens vniformiter pulcher: & ſicut præſens in ſemetipſo, excedens formam, & pulchritudinem omnis pulchri.

Tertiò pulchritudo ſua eſt pulchritudo cauſatiua omnis pulchritudinis tripliciter.

Primò, efficienter: quia ſ. pulchrificat omnia exiſtentia ſm ipſorum propriam proportionem: & cauſat vniuerſalem armoniam, & claritatem, iuxta ſignificationem ſolaris luminis cùm fulgorẽ emittit, & vniuerſitatem rerum pulchrificãs diſtributione ſui fontani radii. Vñ iſtud pulchrum eſt, ſicut principium effectiuũ omnis pulchritudinis.

Secundò, exemplariter. Omnis enim pulchritudo, & omne pulchrum vniformiter, & cauſaliter præexiſtit in ſimplici & ſupernaturali natura omniũ pulchrorum, & ipſa eſt cauſa exemplaris omniũ in Verbo, quia ſecundum ipſum omnia denominantur. propter quod Boe. [Boe. de conſ. 3.] Mundum mente gerens ſimilique potentia formans pulchrum pulcherrimus ipſe.

Item tertiò. Quia. ſ. finis eſt omnium pulchrorũ: omnia enim ſunt, cauſa pulchri, & propter hoc pulchrum, idẽ eſt qđ bonum: quia omnia deſiderant pulchrũ & bonum.

Quarto, Chriſtus aſſimilaẽ luci ex eo, quod lux eſt efficaciſſima in effectu. Vnde Dion [Dio. de di. no.] dicit, quod lux omnibus corporibus cognitionem confert, & vitam, & motum. Et quicquid in iſtis inferioribus cauſatur, mediante luce producitur. Et hoc etiam dicit Auicenna. Ex quo etiam concluditur, & arguitur, quòd lux non habet in aere tantum eſſe intentionale, ſed etiam reale, ex eo, ꝙ intentiones nõ cauſant tranſmutationes naturales. Nec obſtat, quòd nimia albedo, vt in niue, oculum tranſmutat: & ita videtur, quod intentio ſi fortis ſit poſſit tranſmutari realiter. Dicendum, quod albedo quantumcunque magna, non habet oculum realiter tranſmutare, ratione qua color, vel ratione, qua intentionem ſuam multiplicat in medio; ſed ea ratione, qua aerem facit lucidiorem, ſiue lucem adauget, propter quod reddit viſui obiectum improportionatũ ratione nimiæ claritatis, & aer ſic fortiter illuminatus oculum contingit realiter, & ita ipſum tranſmutare poteſt ratione excellentis lucidi, & non ratione intentionis coloratæ. Poſſumus ergo effectus lucis filio Dei adaptare: cuius exiſtere in carne humana non fuit intentionale, & fantaſticũ, vel imaginarium, ſed verum, & reale, ſicut & lucis eſſe eſt reale in aere. Fuit enim verus Deus, & verus homo. Et ideo ipſe eſt ſimilis luci.

Primo, quia lux eſt rerum generatiua, quod quidem habet lux inquantum inſtrumentaliter agit in virtute corporum cœleſtium ad producendas formas ſubſtantiales.

Ita etiam ſimiliter per ipſum Verbũ, i. per filiũ Dei, omnia producta ſunt, ſecundum illud Iohan. Omnia per ipſum [Io. 1.] facta ſunt. i. creata; & ſine ipſo factum eſt nihil. Sed intelligendum per ipſum non ſicut per inſtrumentum. Vnde in hoc non eſt ſimile de Luce, ſed intelligẽdum eſt omnia eſſe facta per Verbũ, ſicut artificiata dicuntur eſſe facta per artificem. i. per rationem artis præconceptam. Nunquam enim aliquis faceret aliquid, niſi præexiſteret actualis præconceptio ſuæ ſapientiæ, quæ eſt forma & ratio rei factæ: ſicut forma arcæ in mente artificis præconcepta eſt ratio arcæ faciẽdæ. Et ſimiliter Deus pater nihil operatur, niſi per conceptum ſui intellectus, qui eſt ſapientia ab æterno concepta, ſ. Dei Verbum, & Dei filius: & ideo impoſſibile eſt, quod aliquid faciat, niſi per filiũ. Et ideo Auguſtinus [Auguſt.] dicit, quod Verbum eſt ars plena rationum viuentium. Dicit etiam patrem per filium omnia feciſſe, inquantum filius ab ipſo patre habet, quod ſit cauſa omnium factorum: & ideo non ſequitur, quòd ſit, vt inſtrumentum, vel miniſter patris: quia eandẽ numero, & æqualem virtutem, qui pa-

ter

ter habet,& filius ab ipso habet per quã operatur.

Secundò, quia lux est sui luminis omnibus cõmunicatiua. Ita Christus quantum in se est, lumen gratiæ, vel misericordiæ suæ communicat vniuersis. Ioã. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Chrysost. dicit, qꝫ illuminat quantum de se est omnem hominem, quia ex parte sua nulli deest, immo vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vnde si quis non illuminatur non est ex parte Dei, sed ex parte hominis auertentis se à lumine illuminante. Sicut etiam homo non illuminatur a Sole, vel quando in domo tenebrosa se includit, vel quando oculos claudit, vel quando obstaculum interponit. Sic etiam spiritualiter non illuminatur à Christo, vel qui in tenebris ignorãtiæ voluntariè se claudit. Iob. Ipsi fuerunt rebelles lumini. vel qui oculos animæ, intellectum scilicet & voluntatem Deo non aperit. Danie. Declinauerunt oculos suos, vt non viderent cœlum, neque recordarentur iudiciorum iustorum. Vel qui peccati mortalis obstaculum interponit: Psalmus. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem.

Ioã. 1.

Chris. sup Io.

1. Thi.

Iob. 24.

Dan. 13

Psa. 57.

Tertio, quia lux est errantium, siue deuiantium directiua. & Christus est dux & director, quem sequentes errare non possunt. Ioan. Ego sum lux mundi: qui sequitur me, nõ ambulat in tenebris, scilicet deuij, vel erroris. Non enim sequẽs Christum ambulat in tenebris ignorantiæ, quia ipse est veritas: neque in tenebris culpæ, quia ipse est via: neque in tenebris damnationis æternæ, quia ipse est vita.

Ioã. 8.

Quartò, quia, lux est occultorum manifestatiua. Hoc autem Christus faciet in vltimo iudicio, quando illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.

1. Cor. 4.

Ite Christus similis fuit mõti Olympo, qui est mons Macedoniæ ita excelsus, vt nubes sub eo esse dicantur. Tantæ enim altitudinis est, quod omnes aeris turbines, & impressiones excedit: quem philosophi ascendentes, vt cursus stellarum inspicerent ibi viuere non poterant, nisi spongias plenas aqua portarent, vt sic, per aquæ attractionem aerem grossiorem haurirent, vt dicitur in historia. Hæc autem omnia Christo competunt, qui omnes nubes, idest sanctos excessit altitudine vitæ, omnes turbines passionum, vel tribulationum altitudine patientiæ; omnes philosophos altitudine sapientiæ: nec altitudinem suæ diuinitatis philosophi contingere potuerunt, nisi cum spongiis, idest creaturis plenis aqua ipsius cœlestis sapientiæ, Omnes enim creaturæ (vt prius dictum est) diuinam sapientiam repræsentãt. Dominus enim illam effudit super omnia opera sua. Et ipsi philosophi non cognouerunt Deum, nisi ex creaturis. Ro. Inuisibilia Dei a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius, & diuinitas.

Eccl. 1.

Ro. 1.

Quomodo Christiani, Iudæi, Sarraceniq; in Religione a se inuicem dissentiant, exemplis planetarum quibusdã aperitur: lexq; Mahometica aliquantisper commendatur.

Cap. XCII.

Christiani Iudæi, & Sarraceni differunt ad modum planetarum. Nam planetæ aliqui sunt boni, qui nulli nocent, sed tam suos quorum natiuitati dominantur, quàm non suos adiuuare dicuntur. Tales ergo dicuntur Christiani, quibus Apost. dicit: Nemini dantes vllam offensionem. Vnde tam suis, quàm non suis benefacere iubent. Luc. Diligite inimicos vestros: benefacite his, qui oderunt vos. Quidam vero planetæ sunt mali, vt Mars, & Saturnus, qui non suis obsunt, suis, tamen prosunt. Tales hodie Iudæi qui licet suis non fœnerentur, tamen fœnerantur non suis, vt Christianis, & aliis nationibus. Item dicunt se secundum legem suam ad diligendum amicos teneri, & ad odiendum inimicos. Vnde ad illud præceptum: Diliges amicum, vel proximum tuum: addiderunt in suis traditionibus, Et odio habebis inimicum. quam additionem correxit dominus Matth. Quidam planetæ vero mediocres sunt, vt Sol, Luna, Mercurius. Nam suis bona, ingerunt: non suis modo bona, modo mala. Tales autem videntur esse Sarraceni,

2. Cor. 6.

Luc. 6.

Mat. 5.

raceni: quia non solum inter se sunt misericordes, sed etiam interdum Christianis misericordiam impendunt, licèt eos tamen frequenter impugnent. In hoc tamen sunt minus mali Sarraceni, quàm Iudei: quia Christum reuerentur, quem Iudæi blasphemant. Cõfitentur enim Sarraceni Christum ex Maria virgine sine viri semine natum. Hoc est certum: & ego qui inter eos fui frequenter hoc audiui ab eis & a suis Sacharij, qui religiosi sunt dicti, apud eos, & Muschetis, idest, qui eorum escas officiant. Vnde in libro qui dicitur Alcoran, idest lex, quam condidit Machomet, proponitur quæstio vna sic. Quæ fœmina de masculo tantum, & quis masculus de fœmina tantum. Et respondet: Eua ex Adam, Christus ex Maria Virgine.

Item quærit: Quæ sunt tria, quæ sine seminis commixtione edita fuerunt? Respondet: Adam, aries Abrahę, & Christus.

Item confitentur Sarraceni Beatam Mariam fuisse per Angelos commendatam, & de Christo nasciturо fuisse edoctam, & certificatam. Et in eodem libro primo sic dicitur: Angeli Mariam alloquentes inquiunt: O Maria omnibus viris, & mulieribus splendidior, mundior atque lætior: soli Deo perseueranter studens, ipsum cum humilibus genibus Deo se flectentibus adorans, & nequaquam in terrenas sordes proijcientibus, & curam agentibus, quis Mariæ custos efficeretur? Hęc arcana secretissima comitto Angelis dicentibus. O Maria, cui summi nuncij gaudium cum Verbo Dei, cuius nomen est Iesus Christus filius Mariæ, qui est facies omnium gentium in hoc seculo, & futuro, senes & infantulos cunabula seruantes conueniens, præses sapiens; vir optimus ab vniuersitatis creaturæ, mittitur? Respondet illa: O Deus, cum virum non tetigerim, quomodo concipiam? Respondent angeli: Deo nihil occurrit impossibile, omnia prout vult operanti. Cuius mandatum: omne suum placere perficit, ipseque filium suum cum diuina virtute venientem, librum legiferum, omnisque magisterii peritia, & testimonium ac euangelium mandatumque filiis Israel, edocebit. Ille namque formis volatilium luteis, ac compositis insufflans, volare faciet. Cæcos, & mutos curabit, morpheaticos, & leprosos mundabit, mortuos creatore cooperante uiuificabit: quicquid coniectutis, quidue disputatione reputatum sit, propalabit, similiter cuncta, quæ in Deum credentibus mirabilia censentur.

Item confitetur eadem lex Sarracenorum Christum fuisse summum omniũ prophetarum apud Deum. Vnde in eodem libro Mahumet introducit Deum loquentem, & dicentem: Omnium prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cum Deo locutis; Christo Mariæ filio, animam nostram proprie conferentes, vim, atque virtutem præcæteris præbuimus.

Item confitentur Christum esse Verbum, & virtutem Dei: & ideo ibidem dicitur, quòd quando Deus iudicabit mundum, clamabunt homines ad eum, & dicent: Iesu Christe spiritus, & Verbũ Dei, & virtus Dei, moueat te pietas tua, intercede pro nobis. Et tunc dicet eis: Esuriui &c sicut est in Euangelio per omnia.

Item commendat idem liber legem, & Euangelium Christi, & dicit tres leges esse a Deo, in quibus rectæ viæ traduntur, scilicet legem Moysi, & Euangelium, & suum Alcoranum. Et ideo dicitur in primo libro Deus pius, & misericors viuus, & altissimus, qui prius testamentum, deinde Euangelium rectam viam hominibus tradidit: postremum librum veracissimum Alcoram desuper præbuit.

Item in eodem introducit Deum sibi loquentem, & dicentem sibi præcepta legum, & mores, sicut Noe, & Abrahe, & Moysi, & Christo tradidimus.

Item confitetur eadem lex, quòd in resurrectione generali omnes perfecti in forma Christi resurgent. Vnde dicit perfecti omnes in statu Adæ, & forma Christi resurgent; nunquam incrementum, aut decrementum patientes.

Item eadem lex vsurarios detestatur. Vnde ibidem dicitur. Boni uiri, Deum timete, & fœnerari prætermittite. De fœnore enim homines viuentes non, nisi quasi demoniaci resurgent.

Hæc omnia

nia magnifica de Christo, Euangelio, & Virgine scripta sunt in Alcorã. i. in lege Sarracenorum, quam eis Machometh dedit. Quæ, licet multa falsa contineat, & immunda, tamen etiam multa testimonia perhibet nostræ fidei veritati, vt supra patuit. Quæ oia introduxi ad exaggerandum infidelitatem Iudæorum, Christum blasphemantium, cum tamen scripturæ eorum testimonia perhibuerunt
Io. 5. Christo, sicut dixit eis: Scrutamini scripturas, quia illę testimonium perhibent de me. & tamen cæci negant quem Sarraceni ignorantes scripturas, venerãtur, & adorant.

Dei Zelus quid sit, & qualis esse debeat, ex tribus aeris regionibus, eorumq; varijs similitudinibus exprimitur. Cap. XCIII.

Zelus Dei assimilatur aeri, qui habet tres regiones, quarum suprema, q̃ igni coniuncta est, rara est, & vehementer calida propter vicinitatem ignis, & propter radios stellarum, & lumen, quæ sibi sunt viciniora. & illa pars est locus inflammationis per se, & dicitur regio æstus. Huic similes sunt, qui magno zeli
Psal. 68 ardore ferueſcunt. Psalmus: Zelus domus tuę comedit me. Glosa: Zel⁹, est bonus feruor animi, quo mens pro defensione accenditur; eo, quod quælibet praua, q̃ videt, corrigere satagit; si nequit, tolerat, & gemit. Iste zelus causatur in Sanctis ex inflammatione ignis Spiritussancti, vel charitatis diuinæ; & ex radijs stellarum. i. exemplis Sanctorum patrum, sicut Phinees, Heliæ, & aliorum q̃ multum zelauerũt pro Deo, & lege eius.
Mach. li 2. Macha. Phinees, pater noster zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdo-
3. Re. 19. tij æterni. Helias dixit: Zelo zelatus sum pro Domino.

Secunda regio aeris, siue media zona, est locus frigoris, quia illa non habet calorẽ ex vicino igne, sicut regio superior; nec ex reflexione radiorum, sicut regio inferior, eo, ꝙ radii non reflectuntur ad transparens siue peruium, aut ad multũ diaphanum, sed tantùm ad solidum planum; & plus, si fuerit tersum, vt est aquæ superficies, vel speculi, vel alio modo politum, vel planũ. Huic aeri similes sunt qui sunt totaliter frigidi: ita, vt nec zelo Dei tangãtur: quia nec igne diuini amoris incenduntur, nec radiis. i. exemplis Sanctorum tanguntur: & ideo aufert ab eis diabolus zelum bonum. Tales sunt prælati mali, qui de gregis sui dissipatione non curant Isa. Auferetur zelus Ef- Isa. 11.
fraim. Effraim interpretatur augmentũ, vel fertilitas; & signat prælatos, qui cogitant de temporalium augmentatione, & nihil de animarum perditione.

Tertia regio aeris est tepida, vel temperata, suscipiens aliquod de superiori, & aliquod ab inferiori: est tamen intemperatè calida ſm quòd vincitur ab inferioribus quibusdam temporibus; & intemperate frigida ſm ꝙ vincitur a superioribus quibusdam temporibus alijs. Huic similes sunt qui zelum Dei habent vel inordinatum. Nam aliquando vincũtur ab inferioribus passionibus, ira, vel odio: & tunc nimis inscandescunt. quãdoque vero superiorum, vel potentiorũ timore perterriti, omnino a zelo tepescunt, & frigescunt: Tales habẽt zelum, sed non ſm scientiam. i. discretionem. Patet ergo, ꝙ zelus frigidus cum sit, nul- Ro. 10.
lus est damnabilis; tepidus reprehensibilis; feruidus, & charitatiuus, laudabilis, q̃ meretur cœleste præmium. Machabe. 1. Mac. 2.
Helias dum zelat zelum legis, receptus est in cœlum. Ad quod nos perducat Christus, qui est benedictus. Amen.

Explicit Liber Primus.

PROLOGVS LIBRI SECVNDI,
In quo de metallis, atque lapidibus variis, varia dicenda proponuntur.

HABET argentum venarũ suarum principia, & auro locus est in quo cõflatur. ferrum de terra tollitur, & lapis calore solutus in ęs cõuertitur, inquit Iob.
Iob.27. Diuinæ prudentiæ largitas, a qua quæ
cunque creata sunt, connexionis mira
bilis ordine gubernãtur, rõnali creatu
ræ.i. homini sic corpora inferiora sub-
iecit, vt ei in subsidium adessent in
firmitatis, & documentum insup por-
rigerent veritatis, & in exemplum illi
fierent etiam bonitatis. Nam ex vsu
vario sensibilium corporum, humani
corporis labilitati succurritur, quod ex
eisdem ex quibus constat corporibus,
enutritur, ex eorundẽ quoque corpo-
rum speciebus informantur sensus, &
rõ eruditur, vt sic humana conditio à
sensu sumat initium, & non per se res
sensibiles, i. per suas substantias, &
essentiãs, sed tantùm per suas species
animæ illabuntur. ex quibus humana
ratio dum hinc inde inuestigando di-
scurrit, rationes format quãplurimas,
ex quibus intelligibiles elicit varieta-
tes, non solùm de rebus infimis. sed
etiam de supremis. Sic enim inuisibi-
Rom 1. lia Dei à creatura mundi per ea, quę fa
cta sunt, intellecta conspiciũtur. Quia
vero opus naturæ, est opus intelligen-
tiæ, ex eo, quod corporalia medianti-
bus angelis à Deo gubernantur. etiam
ex ipsis corporibus humana dirigitur
ratio, ex motibus eorum & ordine
exempla sumens, & regulas suarum
actionum non tantùm artificialium
in quibus ars imitatur naturam, sed ẽt
moralium operum directiua. Et quo
niam inter cætera talia potissime mi-
neralia corpora, vt sunt ferrum, vel ar
gentum, vel aurum, & alia quæcunq;
metalla, & cum eis etiam lapides hu
manæ necessitati deseruiunt, scriptura
sacra diuinitus inspirata, in qua (testante
Apo.) Quæcunque scripta sunt ad no
stram doctrinam scripta sunt, de eis fre Ro. 15.
quentius legitur, ut non tantùm ad com
modum corporis illa concessa pute-
mus, sed etiam ad morum exemplum
inspicere studeamus. Quapropter Iob
diuersas metallorum origines in verbis
præmissis declarat, siue describit. Ex qui
bus beatus Gregor perutiles moralita- Gre. li.
tes assumit. Ait enim betus Iob: Habet mor.
argentum venarum suarum &c. In qui-
bus verbis pensandum est, quod nequa Iob.27.
quã, tã sanctissim⁹ vir, aut de minera ar
genti, aut đ loco cõflatiõis auri, aut de fer
ri origine, aut de solutione lapidis, & de
æris formatione, tam seriose tractasset
si talia ad nostram doctrinam proficere Gre. li.
non nouisset. Et ideo beatus Grego- mor.
rius dicit, per argentum significari præ-
dicatorum doctrinam, cuius venarum
principium est sacræ scripturæ pagina.
Nam qui ad veræ prædicationis verba
se præparant, necesse est, vt initium a sa
cræ scripturæ pagina sumant. In auro
uero significatur Martyrum patientia, cu
ius conflationis.i probationis locus, ca-
tholica est ecclesia: quia non nisi in
catholica ecclesia veri martyres sunt, ex
eo, quod sine fide, spe, & charitate,
quibus membra iunguntur ecclesiæ, non
habet passio meritum, sicut in hæreticis 1. Cor.
patet. Vnde Apo dicit: Si tradidero cor 13.
pus meum, ita vt ardeam, charitatem
autem non habeam, nihil mihi prodest.
In ferro autem accipitur bonum operan
di potentia, seu fortitudo Sanctorum,
quod ferrum de terra tollitur, quia
fortiores viri à terrena, quam prius
tenuerant, actione separantur, & pu-
gnatores ipsius ecclesiæ ac pugiles de-
putantur. In lapide vero significatur in
terior cordis duritia: & in ære, charitatis
constantia. Vnde tunc lapis calore sol-
uitur, quando cor durum, & à diuini
amoris igne frigidum, feruore spiritus

tangitur,& ad amorem mollit , & tunc in æs conuertitur quando charitate solidatum ad bona opera roboratur:vt sicut prius durus fuerat in amore seculi, ita se postmodum fortem exhibeat in amorem Dei Et,quia de alijs huiusmodi talibus metallis,seu lapidibus,de quibus in scriptura legitur, frequenter , & in pluribus locis est idem æstimãdum, videlicet ꝙ ad nostram conferant disciplinam.Est nostræ intentionis propositum post exẽpla simpliciũ corporum, q̃ iam sunt in primo libro adducta,in hoc secundo libro de metallis atque lapidibus,tam preciosis,quàm comunibus,& de alijs mineralibus exempla introducere varia,& moribus adaptare , eundẽ seruãdo ordinem,quem scilicet in principio tenuimus , tã in capitulorum materijs,quàm in exemplis.

Lapidum proprietates octo , quibus electi Dei suis perfectionibus charitate plenis assimilantur. Cap. I.

AMatores Dei assimilantur lapidibus propter octo.

Primo quidem,quia lapides sunt naturaliter frigidi,& sicci,et,quod ex partibus terræ solidis,& compactis lapidis substantia generatur. Verum est tamen
Aris 4. (vt dicit Aristo.) ex sola terra non fit la
Methe. pis, quia vincens in ea siccitas no permittit,vt in lapidẽ coagulari possit.Sed ex commixtione terræ, & aquę fit lutũ quod inter terram,& petram est mediũ, quod dum per partium suarum fortiter coagulationem constringitur,in lapidẽ mutatur.Vnde tali transmutationi lutũ vnctuosum est aptius.Habet ergo lapis ex terrã siccitatem,& ex aqua simul , & terra frigiditatem.Vnde est naturaliter, sicut dictũ est,frigidus,& siccus. Et ista c petunt spiritualiter amicis Dei quos charitas facit frigidos ab insatiabili auaritia Charitas enim non quærit,quę sua
1. Cor. sunt sicut dr̃,Corin. Item facit eos sic-
13. cos a fluxu concupiscentiæ·quia virtus diuini amoris restringit lubricũ carnis, sicut patet in Magdalena . Et tales sunt lapides sancti , qui sunt afflictione car-
Zach.9 nis,& mundi.Zach.Lapides sancti eleuantur super terram eius.

Secundo,lapide sunt substantialiter compacti. Quia sancti sunt in seipsis coagulati vinculo ,·siuę coagulo dilectionis,& gratiæ.Vnde charitas dicitur esse vinculum perfectionis.

Tertio, quoque lapides sunt mirabiliter duri:& amici Dei sunt duri per soliditatem patientiæ,quia charitas patiens est.Vñ sicut lapis a sua duritia ex aquæ infusione non soluitur:Sic amicus Dei ex tribulationis concussione à sua patiẽ
tia non mouetur.Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis. Iob.41.

Item sancti sibiipsis duri sunt per austeritatem pœnitentiæ . Itẽ q̃nque duri sunt alijs per correctionem, & seueritatem iustitiæ , qua tanquam virga ferrea alios regunt. Deute. Cuius lapides fer-
rum sunt. Deut.8

Quarto,quia lapides sunt grauiter ponderosi.Sic amici Dei sunt graues,& ponderosi per grauitatem morum,& delibe
rationem prudentiæ,siue in factis ,siue Eccles.
in dictis,secundum illud Eccl. Verba sa 21.
pientũ statera põderabunt.& taliũ ope-
ra,vel verba sunt magis grata bonis.Ps. Ps.101.
Placuerũt seruis tuis lapides eius.

Quinto,quia lapides sunt virtualiter igniti:quamuis enim lapis ex se sit frigidus ,ignem tamen emittit si fortiter sit percussus Nam ex forti , & violenta aeris collisione in superficie ferri, & lapidis,subito aer allisus ignitur, & scintillando de lapide egreditur.Sic & amatores Dei quãquam sint frigidi ab ęstu amoris mundani, cũ tñ ab ipso mundo fortiter allidunt,tuc diuino amore fortius igniunt.Vñ p̄cipuè in tribulationibus,& persecutionibꝰ positi ignitis,scintillis,vel operũ emicãt, vel verborum : & alium opera sunt sacrificia Deo acce
pta.Macha.De ignitis lapidibus igne cõ 2.Mac.
cepto sacrificium obtulerunt. 10.

Sexto , quia lapides sunt infimi loci petitiui.Quia amici Dei infima petunt
per humilitatem.Luc Recumbe in no- Lu.14.
uissimo loco.Corin. Ministratio mortis 1. Cor.
deformata in lapidibus fuit in gloria. 3.
Hac ministratio lapidum,est humilium abiectio,cuius est ministrare obsequia, mortificare vitia,deformare eorũ corpora,qa humiles nec corpora eorũ ornãt, nec colut.Vñ apparet in corpore despecti:& ideo signantur per lapides impoli
tos.Ios Edificant altare.i,altitudine ec- Ios. 13.
clesiæ de lapidibus impolitis.i.de hominibus despectis , & incultis Item eius
est glorificare.Prouer. Humilem spiritu Proue.
suscipiet gloria. 29.

Septimo,

Septimò, qa lapides sũt terræ cõpressi
ui: qa scilicet amici Dei terrã corpis sui
cõprimũt, & domãt p laborẽ pniæ, & ab
1. Cor. 9. stinẽtiæ, ſm illud Cor. Castigo corpus
meum, & in seruitutem redigo. Eccl. La
Ecclef. 1+. pides grãdes desup irruẽtes. Sunt enim
amatores Dei lapides grandes quo ad
spm̃, desup irruẽtes per corpis dñium,
quia spiritus in eis carnem sibi subiu-
gat potenter, & violenter.

Octauò, qa lapides sunt diuersarum
partiũ terræ ne dilabantur vniuiui. Vñ
Ambr. Ambr. dicit, ꝙ lapides sunt ossa terræ,
qa hoc in terra ꝓbant facere, quod fa-
ciũt ossa in corpe. Silr amici Dei, dum
hoĩes terrenos adinuicẽ discordes ad
cõcordiã & pacẽ reducũt, quasi qdã la-
pides medij diuersas ptes terræ adinui
cẽ cõiũgũt. Immo ẽt sicut in muro me-
diãte calce lapides conectunt. ita etiã
1. Mac. 10. amatores Dei mediãte charitate inuicẽ
cõiũgunt. Mach. Ionathas dixit facienti
bus, Extruite muros ĩ m te Sy, & ĩ cir
cuitu de lapidib⁹ quadratis. Isti lapides
quadrati sunt amici Dei, q Deũ quadru
pliciter diligũt, scilicet ex toto corde, ex
tota aĩa, & ex tota mẽte, & ex oĩb⁹ viri-
Lu. 10. b⁹ sicut dr̃. Luc. Et est intelligẽdũ ex to
to corde. i. ex tota intẽtione, vt scilicet
tota nr̃a ĩtẽtio ferat in Deũ. ex tota mẽ
te, i. ĩtellectu, scilicet vt intellect⁹ ei to-
taliter subdat: ex tota aĩa. i. volũtate, sci
licet vt appetitus ſm ipsam reguleт: ex
oĩbus viribus, scilicet ꝙ oĩs actus nr̃ in
terior ei obediat, & pp ipsum fiat.

Animæ rationalis perfectiones, quæ & quales eẽ debeãt: ex vitri septẽ proprietatibus nonul lis similitudinibus declaratur. Cap. II.

Anima dẽt assimilari vitro. Primò,
qa vitrũ est summe pspicuum. Na
in alijs vasis metallicis qcqd intus po-
nit, visui occultatur. In vitro aũt qlibet
Isi. li. 7. liquor positus, qualis est intus talis ex-
terius oculis repræsentat, vt dicit Isido.
Hæc perspicuitas fit in aĩa pęnitentis
Mat. 8. qñ quicquid est intus in cõsciẽtia ex
Prouc. 22. trap cõfessionẽ proditur iudicio sacer-
dotis. Math. Vade, & ostende te sacer-
doti. Prouc. Splẽdet in vitro color eius,
scilicet vini, & similiter cuiuslibet alte-
rius liquoris immissi.

Scdo, quia vitrũ est totaliter lumini
puium. Nam massa vitrea, q̃ nunc fit ex
cineribus arborũ, & herbarũ p fortissi-
mã ignis cõflagrationẽ, ex quibus cine
ribus fit vitrũ, sicut cũ nũc vtrunq; ad-
miscet, cũ in fornace fuerit liquefacta,
& perfectè depurata, cõtrahit substãtię
puritatem, & pspicuitatẽ, ꝓpter quã to-
taliter à lumine penetrat. Similiter aĩa
per mundiciã puritatis, & perspicuita-
tẽ simplicitatis, efficit lucis diuinæ gra- Apo. 25
tiæ plenissimè susceptiua. Apoc. Plateæ
ciuitatis aurum mundum, & tanquam
vitrum perlucidum.

Tertio, quia vitrum est imaginum, &
vmbrarum repræsentatiuũ. nulla enim
alia materia est sic specularis, vt ista.
Vnde de vitro pcipue cõficiunt specu-
la. Hæc aũt repræsentatio aiæ conuenit
tripliciter vno mõ ſm naturã: qa scili-
cet inter oẽs naturas, siue formas mate
riæ vnitas, magis repræsentat ipsa aĩa in
se imaginẽ trinitatis licet hæc repręsen
tatio fit ſm partẽ intellectualẽ, qui non Gen. 2.
est actus materiæ alicuius in quantum
hmõi. Vñ Dr̃ Gen. Faciamus hoĩem ad
imaginẽ, & similitudinẽ nostram. Sed
adhuc aĩa ſm naturã est repræsentatiua
alicui⁹ vmbrę, qa (vt dicũt philosophi)
creata est in vmbra intelligentiæ) Alio
mõ copetit hæc repræsentatio aiæ ſm
notitiã, quia aĩa cognoscit res exterio-
res, non quidẽ ꝙ ipsę res sint in aĩa: sed
per ipsarum rerũ imagines, siue similitu
dines quas ipsa aĩa recipit ab eis primo
quidẽ in sensu, postea in intellectu per
abstractionem intellectus agentis à fan Ari. 3. de
tasmatibus. Vnde philosophus dicit, ꝙ anima.
lapis nõ est ĩ itellectu, sed eius species.
Vnde quasi ad modum speculi vitrei est
imaginum, siue spẽrum suo mõ recepti-
ua licet aliter sit & aliter in intellectu: &
p cõsequẽs est ipsarum rerũ representa
tiua, & cognoscitiua est etiam repre-
sentatiua vmbrarum idest naturarum
spiritualium quas non nisi per naturas
sensibiles, & fantasmata capit quodam-
modo inumbratas.

Tertio hæc repræsentatio imaginum
competit animæ secundum gratiam.
Quia scilicet anima per memoriam de
bet sibi sępe reprę sentare imaginem
idest exempla virtutum, & vmbras vi-
tiorum, & propriorum defectuum
ad deferendum, siue alienorum ad
compatiendum, vel corrigendum, vel
vitandum.

Quarto, quia vitrum est summe

 ductile,

ductile, sicut liquidum. Tantã enim recipit ductibilitatem, ꝙ facile ad flatum artificis in formas varias, & figuras contrarias subito transformatur. Aliquãdo etiã corio tegitur, aliquando argenti more sculpitur, sicut Isido. dicit. Sic anima debet fieri ductibilis per obedientiam, vt per flatum.i. ad instinctũ; vel per mãdatum Dei, vel superioris sui moueatur, & transmutetur, & velociter obsequatur. etsi diuersa, & varia iniungantur, & alterius voluntate potius, q̃ propria, tanquàm corio circunducatur, & argẽti more quãlibet sculpturã sibi impressam i. quodlibet iuxta normam sibi traditam iussum suscipiat, & firmiter teneat.

Quinto, quia vitrum summe frangibile est, cũ est frigidum. Sic anima per peccatũ calore charitatis extincto frigescit, & a quibuslibet tentationibus faciliter frangitur.

Sexto, quia vitrum non est reparabile, nisi fuerit iterũ liquefactũ, q̃uis antiquitus dicatur aliquem sciuisse vitrũ fractũ reparare per malleationem. Vnde fialã tali de vitro factã Tyberio Cęsari ipse artifex in terrã proiecit, quã non ruptã, sed malleo plicatã emendauit, quẽ Cęsar decollari fecit: Considerãs ꝙ si tale sic reparabile fabricet, aurũ pro luto haberetur & i › preciũ aliorũ metallorũ omnino perderet: & hoc est cõe dictũ. Quidam tñ Alchimistæ dicunt, ꝙ potest et hodie fieri vitrũ malleabile, & flexibile si cũ puluere basilisci aspergat̃ sup ipsum, qñ liquescat in fornace: quod vtru verũ sit, ignoro. Sed ẜm primum dictũ, quod est magis commune, dicimus, ꝙ sicut hodie vitrum fractum non est reparabile, nisi iterum liquescat: ita anima per peccatum fracta non est reparabilis ad gratiam, nisi liquescat per pœnitentiam.

Septimo, quia vitrum est omnium colorum susceptiuum. Omni enim colore tingitur, vt iacinctino, vel smaragdino & omnes lapides imitatur, scilicet in colore, licet non in valore. Et ideo dicit Auicenna, quod vitrum est inter lapides sicut stultus inter homines. Declinat enim ad omnem tincturam. Sic anima ad omnem fortunam, vel statum quem Deus vult dare, debet se humiliter inclinare, & Sanctorum colores.i. virtutes imitari, nec curare si hoc ad stultitiam reputatur; quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus deridetur enim iusti simplicitas ab hominibus, sed non deridetur a Deo.

Aui.

Quæ & quot vitia ex auaritia oriantur per varias lapidis onychini similitudines aperte monstratur. Cap. III.

AVaritia assimilatur. Primo pro aspectum. Nam onycinus Indicus habet aspectum, & similitudinem vnguis. Et ideo vocatur onyx, siue onycinus: quia Gręci vnguem onycẽ dicunt, sicut dicit Isido. Habet enim colorem permixtum ad similitudinem humani vnguis. In hoc ergo ꝙ onycinus habet similitudinẽ vnguis, designatur auarorum rapacitas, quia aues vngue prædam rapiunt; & ideo, quæ sunt rapaces habẽt nigros vngues. Sed onycinus Arabicus est nigri coloris cum candidis zonis: quod competit diuitum auaritiæ: quia diuites auari, licet tingantur exterius zonis albis, idest honoribus, & prosperitatibus mundi; interius tamen habent nigredinẽ, & deformitatem peccati: propter quod dominus dixi. eis, Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram in hoc mundo.

Onycino.

Isi. lib. eth.

Luc. 6.

Secundo propter effectum. Nã secundum Dioscori. Onycini zona collo vel manu portata, tristitiam excitat, timores multiplicat, animos commouet ad lites, & rixas. Sic etiam prosperitas mũdi quã appetunt auari, si in collo gestetur, hoc est ad pectus pendens, siue manu idest siue habeatur in effectu cordis, quia cor intra pectus concluditur, siue in effectu operis, quod est gestare manu; vtroque modo excitat tristitiam. Et ideo Gen. dicitur, ꝙ lapis onycinus inuenitur in terra Euilath, quod interpretatur dolens. Nam mundi substantia no habita, sicut in cupidis, generat tristitiam, si acquiri non possit, scilicet iræ, quia ipse non assequitur. Ita & tristitiam inuidiæ, qua tristatur tamen si aliqu is assequatur. Si autem actu habeatur, vt est in diuitibus auaris, adhuc excitat tristitiam iræ si perdatur, vel minuatur; & inuidiæ, si ab alio superetur, vel parificetur. In vtrisque multiplicat timores, quia cupidi timet ne eis lucrum impediatur. Auari timent, ne eis id, quod habent auferatur. Item animos commouet ad lites. Quia cupidus litigat, vt accipiat; auarus autem, vt teneat. Vnde auaritia, siue cupiditas

Dios.

Ge. 13.

cupiditas mater est litium, & causarum
& quæstionum. Item rixæ, & bella ex cu
piditate, & auaritia, vt plurimum oriun-
Sen. tur: propter hoc Sene. dicit, quòd quie-
tissime viuerent homines si hæc duo
pronomina, scilicet Meum, & Tuum, de
medio tolleretur. Meum enim, & Tuum
omnes quęstiones, & lites generant aua
rorum.

Tertio, propter remedium. Nam ony-
cinus in præsentia Sardij nocere non
potest. Nam Sardius qui mentem acuit
cum flammei, siue rubei est coloris, desi-
gnat amorem Christi, qui m tem acuit
ad ęterna consideranda, & etiam inflam
mat ad ea desideranda, & ideo facit vi-
lescere omnia temporalia. Nam (sicut
Greg. i Greg dicit) vilescunt temporalia, cum
hom. desiderantur æterna. Quod ergo onicy-
nus non nocet in præsentia Sardij, est,
quia illum auaritia non inficit, in quo
est amor Dei, quia vbi est amor Dei, non
habet locum amor mundi: & econuer-
1. Io. 2. so, Io. Siquis diligit mundum: non est
charitas Dei in eo.

Diuersorum marmorum proprietates describuntur, ex quibus bonorum virorum perfectiones prudentiæq; partes, pluribus similitudinibus patefiunt. Cap. 111.

BOni viri assimilantur marmoribus,
quia marmor alijs lapidibus est so-
lidius, compactius, vilius, & pulchrius.
Boni enim viri sunt solidi per patien-
tiam, siue fortitudinem; benè compa-
cti per temperantiam, pulchri per pru
dentiam, & vtiles per iustitiam. Vnde
ipsi sunt columnæ marmoreæ. i. virtuo-
sæ personæ, quibus tentoria per curiam
regis i. ecclesiæ Christi, fulciuntur. Assi-
Hest. 1. milantur ergo primo boni, & virtuosi vi
ri marmoribus ratione soliditatis. Mar-
mor enim solidum est: nam propter sui
soliditatem difficile rumpitur. Similiter
boni viri sunt solidi. i. fortes, & con-
stantes, ita, vt aduersitatibus non ce-
dant; & sculpturas, idest impressiones
violentas, & iniuriosas, quæ sunt, odiũ,
ira, tristitia, & huiusmodi non facili-
ter suscipiunt. Notandum est de solidi-
tate marmoris, quod mirabilissimum ac
cidit: quod marmorei lapides, nec cha
lybe, nec ferro, vel sera, vel maleo per
violentiam edomantur, sed per laminam
plumbeam asseribus mollibus interser-
tam. Plumbo enim, & non ferro lapi-
des marmorei diuiduntur, & secantur
inter assereres, & æquantur. Similiter for
titudo quorundam nec chalybe fortis
inuasionis, nec ferro duræ percussionis,
nec serra dentata dentibus detractio-
nis, nec malleo violentæ percussionis,
nec violentia cuiuscunque tribulatio-
nis frangitur, nec vincitur. Et tamen plũ
bum. i vita voluptuosa, quæ in aquis
concupiscentiæ summergitur, secũdum
illud Exo. Summersi sunt quasi plum- Exo. 15
bum in aquis vehementibus, inter asse-
res mollissimos carnis, omnem duritiã
marmoris frangit, idest omnem mentis
fortitudinem eneruat, & destruit. Vnde
probissimi viri, & fortissimi bellatores,
qui nunquã vinci potuerũt belli asperi-
tate victi, tamen & debilitati sunt luxu-
riæ voluptate, sicut patet de Samsone,
Dauid, & de multis alijs.

Secundo, boni viri assimilantur mar-
mori ratione compactionis. Sunt enim
marmora valde compacta corpora, quo
rum partes sunt ad inuicem colligatæ,
vel conglutinatæ, vel constrictæ. Et hãc
compactionem facit esse in bono viro
virtus temperantiæ. Hæc enim est, quæ
efficit, vt caro spiritui, & sensualitas ra-
tioni concordet, & confęderetur, qua. s.
temperantia remota, valde sibi inuicem
aduersarentur, & mutuo diuiderentur.
Vnde temperantia est, quæ tenet has
partes hominis adinuicem concordes,
& conformes, quæ scilicet concordia &
conformitas est, vt quædam salubris cõ
pactio, quæ est in bonis viris.

Tertio, boni viri assimilantur marmo-
ri ratione speciositatis, siue pulchritudi-
nis. Inueniuntur enim marmora pul-
cherrima diuersorum colorum, & gene-
rum, sicut dicitur Paralipo. Diuersorum 1 Par. 29
colorum omnem lapidem preciosum
& marmor paraui abundantissimè Hæc
autem pulchritudo, & varietas compe-
tit prudentiæ: quia omnium prudentiũ
opera, grata videntur, & pulchra Diuersa
aũt genera, & colores marmorũ, sunt di-
uersæ partes prudentiæ, & diuersi modi
prudentiæ Inueniuntur enim marmora
cõiter octo colorũ. Quia inuenitur mar-
mor album, nigrum, & rubeum, & va-
rium, siue serpentinum & hæc quinque
modorum, quoddam molle candidum,
& nigrum, quoddam durum, quod di-
citur purpuretes, eo quòd, vt purpura

rubeum est, candidis tamen interuenie
tibus punctis,& hoc est ex Aegypto. Est
aliud corallicum in Asia repertum non
habens vltra duos cubitos in dimen-
sione,& mensura: & tale marmor est cã
didum,sicut ebur, tamen habet quãdã
maculas, quadam proportione diuer-
sas,& nigras. Est & aliud genus Thebai-
cum,aureis guttis tinctum: est & Cari-
steum viride optimum, quod valde gra-
tum habent, qui gemmas sculpunt, eo
ꝙ eius viriditas oculos reficiat. Et etiam
similiter assignantur a doctoribus octo
partes integrales prudentiæ,quarũ quæ-
dam ad prudentiam pertinet, secundũ
ꝙ est cognoscitiua agibilium; & quædã
secundum, ꝙ est operatiua, secundum
enim ꝙ cognoscitiua est, si cõsideratur
ipsa cognitio,aut est præteritorum,& sic
est a Tullio vna pars prudẽtiæ pteritorũ
memoria: aut est cognitio pñtia, siue ne
cessariorum,siue cotingentiũ; & hæc est
alia pars prudentiæ, q̃ ab eodem intelle
ctus vocat,siue intelligentia. Si vero cõ-
siderat cognitionis acqsitio, aut fit p di-
Macr. sciplinã, & sic est tertia pars prudentiæ,
q̃ a Macrobio sup sentẽtias Platonis Ple
Ari. 7. tini vocatur docilitas. aut fit p inuẽtio-
ethi. nẽ,& sic est quarta pars,quã Arist. vocat
eustochiã i. bonã coniecturationem, cu
ius pars (vt dr̃ in eodẽ) est solertia,q̃ est
post vera cõiecturatio medij,vt dr̃ Ari. 1.
Si vero ꝯsiderat cognitionis vsus, ſm sci
licet ꝙ ex cognitione aliquis procedit
ad alia cognoscenda,vel iudicanda: sic
pertinet ad aliã partem prudentiæ,q̃ vo-
catur ratio per Macrobium. Secundum
vero,ꝙ prudentia est operatiua,siue ope
ris præceptiua:

Primo necessariũ est, vt ordinetur ad
commodũ,vt ad finẽ:& hoc pertinet ad
aliam partem prudentiæ, quam Tullius
prouidentiam vocat.

Secundo,vt attendat circũstantias ne
gotij: quod pertinet ad aliã partẽ pruden
tiæ, quã Macrobius vocat circũspectionẽ.

Tertio,ꝙ vitet impedimenta: qđ per-
tinet ad octauam partẽ prudentiæ, quã
vocat Macrobius cautionem. Sunt ergo
octo partes prudentiæ dictæ, scilicet me
moria,intelligẽtia, docilitas, solertia, rõ,
prouidentia,circumspectio,& cautio.

Quartò,boni viri assimilantur marmo
ri ratione vtilitatis. Nã marmor propter
suam frigiditatem,& vnguentorum aro-
maticorũ conseruationẽ, vtilissimũ inue
nitur. Et hanc vtilitatem boni viri faciũt
per iustitiam. Nam quasi vnguenta fouẽ
tia,& recreantia sunt bona opera,in qui
bus vnus homo alteri communicat ad
quæ rectè facienda, & conseruãda ordi-
natur homo per virtutẽ iustitię, cui in-
ter alias virtutes proprium est, vt ordi-
net hominem in his, quæ sunt ad alte-
rũ. Importat.n. iustitia æqualitatẽ, quan
dam,vt ipsum nomen demonstrat. Di-
cuntur enim vulgariter ea, quæ adęquã-
tur,iustari. æqualitas autem ad alterum
est. Aliæ autem morales virtutes pficiũt
hominem in his, quæ sunt ſm seipsum.
Et hoc ergo sunt illa marmora, scilicet
sancti viri,quibus pauimẽtũ templi.i. in Para. 3.
terior ecclesia, scilicet militans, sterni-
tur,in libro Para. manifestatur.

Charitatis excellentia & perfectio quanta sit, ex bituminis, Sardij lapidis, Iaspid.sq; similitudinibus demonstratur. Cap. V.

CHaritas assimilatur bitumini. Pri-
mo ratione igneitatis,quia bitumẽ
est (secundum Isid.) quædam terra glu- Isid.
tinosa iuxta lacum mortuum, cuius na-
tura est ardens,& ignita. Sic charitas est
quædam virtus conglutinatiua, & vni-
tiua, cuius quasi locus est proprius cor
mortuum, & mortificatum peccato &
mundo. quia siquis diligit mundum,nõ
est charitas Patris in eo, vt dicitur Ioan. i. Io. 2.
Hæc etiam virtus spiritualiter ardens ab
igne sanctispiritus est deriuata,secundũ
illud Cant. Lampades eius, lampades Cãt. 8.
ignis,atq; flammarum. Lampades enim
Dei, sunt mentes hominum,& puræ san
ctispiritus contemplatione & flammis
charitatis succensæ. Gen. Vallis Sylue- Gẽ. 14.
stris habebat multos puteos bituminis.
Vallis,est mens humilis,quæ si est Sylue
stris, & a tumultu mundi, & affectu re-
mota, habet multos puteos bituminis,
idest multos & profundos, siue altos af
fectus charitatis.

Secundò,ratione tenacitatis. Nam bi-
tumen est tãtæ tenacitatis, vt nec aqua,
nec ferro dissolui possit, sed sanguine
menstruali. Sic charitatis glutinum tam
tenax est, vt nec aqua tribulationis,nec
gladio percussionis soluatur. Cãt. Aquę Cãt. 8.
multæ nõ potuerũt extĩguere charitatẽ.
Et ideo Arca Noe, vt esset fortis contra
aquas diluuij,bitumine liniri eam Deus
præcepit. Gen. Bitumine linies intrinse- Gẽ. 6.
cus,

ens,& extrinſecus, Arca enim Noe, ideſt
mens iuſti, debet contra aquas diluuij,
ſcilicet contra tribulationes mundi bi-
tumine, ideſt charitate liniri intrinſecus
quo ad Deum, extrinſecus quo ad proxi
mum. Ferrum, ſiue gladius perſecutio-
nis charitatis bitumen ſeparare non po
Ro. 8. teſt, ſecundum illud Apoſt. Quis nos ſe-
parabit a charitate Chriſti? an anguſtia?
an nuditas? an tribulatio? an fames? an
gladius? Soluitur tamē, & tollit bitumē
charitatis ſanguine menſtruali ideſt pec
cato mortali, quod ab intimo fluit ad
modum ſanguinis, & ad modum men-
ſtrui, & abominabile & infectiuum
exiſtit.

Tertiò, ratione vtilitatis. Eſt enim bi-
tumen vtile ad multa, quia multiplicem
habet effectum. Nam habet virtutem cō
paginandi lapides. Vnde lapides viui i.
viri iuſti, hoc glutino compaginantur ad
inuicem in fabricam Eccleſiæ, & etiam
lateres .i. peccatores ad Deum conuerſi,
& igne doloris, ſeu contritioni excocti,
Gē. 11. hoc glutino coniunguntur. Gen. Facia-
mus lateres, & coquamus eos igni. ha-
buerunt lateres pro ſaxis, & bitumen pro
cemento. Similiter ligna, & tabulæ na-
uium alicubi bitumine compaginantur:
per quas naues aliorum onera portan-
tes intelliguntur prælati, quibus ne diſ-
ſoluantur aquis concupiſcentiarum, &
vndis tribulationum, neceſſariū eſt glu-
tinum, & iuuamen charitatis.

Itē habet bitumen virtutem attrahen
di, conſumendi, & conſolidandi, ſi pul-
uerizetur, & ſuper vulnus ponatur. ſi
etiam fumus naribus attrahatur multū
reuma in capite conſumitur, vt dicit Pla
to. Ita charitas ad Deum attrahit, ſecun-
Eze. 11. dum illud Eze. In funiculis Adam trahā
te, in vinculis charitatis. Item malos hu-
mores .i. malas affectiōes. Et reuma capi
tis, ideſt fluxum mentis, ſcilicet malarū
cogitationum conſumit. Item ipſam mē
tis mollitiem conſolidat, dum timorem
ſeruilem foras mittit. Nam perfecta cha-
ritas foris timorem mittit.

1. Io. 4. Itē charitas aſſimilatur lapidi ſardio, q
Iſido. (ſicut dicit Iſid.) vocatur Sardius: qa in
Sardis fuit primo inuentus. quia hæc ſi-
militudo eſt competens.

Primo, ratione coloris, qa ſcilicet Sar-
dius eſt rubei coloris. Rubeus autem co
lor eſt, ſicut igneus color, & prætendit
dominium calidi in permiſto, & attri-
buitur amori, & præcipue charitatis, quę
eſt, vt quidam ignis diuinus, mentem
feruere faciens, & rubere, Can. Dile- Can. 5.
ctus meus candidus, & rubicundus.
Candidus propter puritatem carnis, ru
bicundu propter inflammationem mē
tis, Apo. Qui ſedebat, ſimilis erat aſpe- Apoc. 4
ctui lapidis iaſpidis viridis, intellige vir-
ginitatem carnis. eſt enim lapis viridis
coloris. ſed in rubore ſardinis, intel-
lige amorem charitatis, quo mens igni-
ta rubet.

Secundò, ratione virtuoſæ operatio-
nis, quia (vt dicit Dioſco.) hic lapis gau- Dioſc.
dium accendit, timorem pellit, auda-
cem facit, & mentem acuit, & ſe geſtan
tem ab incantationibus & maleficijs
tutum reddit: quæ omnia ſuo modo cō
petunt charitati. Hæc enim eſt, quæ
de præſentia amati, ſcilicet Dei, in ani-
ma gaudium generat. Gal. Fructus ſpi- Gal. 5.
ritus ſunt gaudium, & cætera. Quia ſi-
cut charitas eſt a ſpirituſancto, ita gau-
dium a charitate deriuatur. Item hæc
eſt, quæ timorem pellit; & per con-
ſequens fortem, & audacem facit Io.
Timor non eſt in charitate. Item 1. Io. 4.
hæc eſt, quæ mentem acuit ad cęle-
ſtia contemplanda: & ideo eſt ſimilis
igni, qui habet figuram pyramidis ſu-
perius acutam. Vnde mens hoc igne
flammeſcens, ingreditur in ipſum. Io. 1. Io. 4.
Qui manet in charitate, in Deo ma-
net. & cætera. Hæc eſt etiam, quæ dę-
monum incantationibus, ideſt bla-
dis tentationibus, & maleficijs eorū reſi
ſtit. qa fortis eſt, vt mors dilectio.

Tertio rōne reſiſtētiæ, & vigoris: qa tā Cant. 8
ti vigoris eſt hic lapis, ꝙ onyx eo pñte
lædere nō poteſt. In onyce .n. qui dr̄ tri-
ſtitiā excitare, pōt intelligi quodcunque
aduerſum. Onyx ergo ſardio pſente non
obeſt: quia vbi charitas adeſt, nulla ad-
uerſitas nocet. Nam diligentibus Deum
oīa cooperant in bonū, ſicut dicit Apoſt. Ro. 8.

Ex ſaphiri Zimethiq; naturalibus effectibus, vi
tæ contemplatiuæ ſtatus, virginitatiſq; perfe
ctio exploratur Cap. VI.

CONtemplatio aſſimilatur ſaphyro.
Primo propter aſpectum coloris.
Eſt enim ſaphyrus gemma cærulea
cœlo ſereno in colore ſimillima.
Similiter contemplatiui uiri habent
colorem, ideſt conuerſationem ſerenā,

Phil.4. & cœlestem, secundũ illud Phil. Nr̃a cõuersatio in cœlis est. Ezec.1 Ezec. Supra firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis saphyri.

Secundò, propter excessum valoris: quia saphyrus inter gemmas est summę preciosa, & regum digitis magis apta, & inter omnes melior est, maximè Indica, quæ habet quosdam puluercs aureos intermixtos. Similiter & inter uitas vita contemplatiua est preciosissima. Est enim maioris meriti, dulcioris exercitij, quietioris animi. Vnde Maria optimam Lu. 10. partem dicitur elegisse. Hoc maximè cõpetit regibus. i. prælatis, & rectoribus, vt sicut alijs præeminent honoris dignitate, ita ẽt alijs p̃emineãt mentis sublimitate. Est autem contemplatio optima, quæ sic mentem eleuat ad cœlestium eminentiam, quòd tamen ei non tollat propriæ fragilitatis memoriam, vt scilicet contemplatiui animus & sit per contemplationem sublimis, & per sui cognitionem semper remaneat humilis. Et talis est saphyrus, qui habet puluercs aureos intermixtos. Est enim propriæ fragilitatis, vel mortis intuitus, velut quidã puluis aureus; puluis per humilitatem, aureus per vtilitatem, quia seruat animam ne à peccato corrumpatur, sicut aurum dicitur conseruare a lepræ corruptione, si eius puluis, vel limatura suma Iob.28. tur in cibo, vel potu, vel medicina, vt dicit Plato. Iob: Locus saphyri lapides Eccl. 8. eius, & glebæ illius, &c. Eccle. Memorare nouissima, &c.

Isido. Tertio, propter defectum fulgoris. Est Cor. 13. enim saphyrus depressus non perluci- Eze. 10. dus, vt dicit Isido. Sic contemplatio præsentis vitæ, non est lucida, sed obscura: quia videmus nunc per speculum, & in enigmate. Ezec. Vidi, & ecce in firmamento quod erat super caput cherubin, quasi lapis saphyrus per firmamentum intelligitur firmitas & stabilitas gloriæ cœlestis: quæ dicitur super caput cherubin, quia scilicet omnem mentem, & scientiam transcendit: & est quasi lapis saphyrus, quia scilicet contemplationis eius intuitus in hac præsenti vita, quantuncunque sit nobis delectabilis, & gratus nobis, tamen non est purus, & clarus, sicut saphyrus est aspectui quidem gratus, sed tamen condensus non lucidus. Et ideo phi- Ari. losophus dicit, q; de diuinis in uita ista parum possumus in contemplando proficere. Tamen illud modicum non est negligendum: quia delectabilius est ad huc, quàm aliqua alia omnia, quę apud nos sunt. propri. anima.

Item contemplatio cœlestium assimilatur zimeth. i. venæ terræ, de qua fit lazurium.

Primo, ratione coloris. Quia lapis hic est tanto melior, quanto colori cœlesti similior. Et habet quædam corpuscula, quasi aurea interserta: Ita contemplatiui viri, tanto sunt meliores, quanto cœlestibus ciuibus sunt in contemplatione, & conuersatione similiores. Vnde virginitas coniugio pręfertur, quia incorruptioni vitæ cœlestis similius conformatur. Lucę In resurrectio- Lu. 20. ne, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cœlo.

Secundò, ratione communionis. Nam hic lapis sine terra valet contra syncopim: sed nunquam patienti datur, nisi subtilissimè conteratur, & multotiẽs abluatur: & est signum perfectæ ablutionis, quando aqua in qua abluitur, parũ, aut nihil coloratur: nec debet dari cum decoctione, quia descenderet ad fundum; sed ante, vel post detur, & hoc cũ sero, vt dicitur in lapidario. Nota, quòd serum est liquor, qui fluit de recenti caseo cum premitur, vt dicit catholicon. In quibus significatur, quod ea, quæ sancti viri per altitudinem contemplationis percipiunt, hæc, vt inferioribus prosint, debent eis communicare lucidè. Vnde oportet, quod subtilissimè conterantur. i. diligenter exponantur. Item discretè; unde non cum decoctione. i. non cum illo feruore cum quo ab eis recipiuntur, sed secũdum conuenientiam inferioris auditoris. Item mundè sine administratione fantasiarum, siue errorum: & ideo oportet, vt frequẽter abluãtur. Item sic dari debent, vt possit qui accipit, faciliter capere: & ideo cum sero, quod est lacteum, & facile ad deglutiendum. Apost. Tãquam paruulis in Chri- 1. Cor. 3 sto lac vobis dedi.

Tertio, ratione curatiõis. Valet enim miro modo talis puluis, siue potio ad soluendum, & curandum quartanam: quia ea, quæ sancti viri ex cœlestium contemplatione percipiunt, alijs (vt dictum est) debito modo data, idest communicata soluunt ab eis quarta-

nam,

nam,ideſt accidiam. Nam quartana ex putredine humoris frigidi,& melancolici prouenit, quæ etiam ad accidiam diſponit:ſed verba cœleſtia audita mentem frigidam accendunt, & ſic accidiæ frigus repellunt. Hæc requies, & dulcedo contemplationis habetur poſt certamina laborum,& ſubiugationem paſſionum. Vnde vita contemplatiua aſſimilatur terraneo, qui eſt lapis cryſtallo ſimilis, ceruleo colore infectus, vel refertus, & hic apud Germaniam eſt. Alius eſt Hiſpanicus rutilans, ſicut flamma. Vnde per primum qui eſt cryſtallo ſimilis, deſignatur cordis puritas, per ſecũdum quidem flammeum deſignatur charitas. Et hęc duo maxime ad contemplationem diſponunt. Sed notandum, quod vtriuſque virtus dicitur eſſe ad prælia & cauſas vincẽdas,& valent etiam ad dulces ſomnos, ſicut in lapidario dicitur. In quo ſignificatur, quod poſt prælia ſuperate laborum,& tentationum, poſt cauſas deuictas etiam paſſionum in quibus caro ſub iudicio rationis aduerſus ſpiritum contendit, ſequitur dulcis ſomnus ideſt requies contemplationis.

Margaritæ atq; chalybis naturales proprietates, quibus continentes et uirgines comparantur, Christumq; ac Beatam Virginem veram eſſe margaritã declaratur. Cap. VII.

Continẽtes,& præcipue virgines aſſimilantur margaritis.

Primo, ratione geniture, ſiue generationis: quia margarita generatur ex cœleſti rore, quem certo tempore anni concha haurit. Et dicitur margarita, quia in conchis maris inuenitur. Et dicitur in lapidario, quod quando margarita generatur ex rore, quanto rorantis aeris hauſtum plus fuerit, tanto roratio maiorem generat margaritam. Et dicitur, ꝙ cum margarita incipit generari, ſi coruſcatio, vel tonitruum ſuperueniat,& concha claudatur, quod ſic aborſum patitur. Quod ergo margarita ex cœleſti rore generatur, ſignificat, quod continentia carnis ex dono cœleſtis gratiæ poſſi
Sap. 8. detur. Vnde dicitur Sap. Non poſſum eẽ
Aug li. continens, niſi Deus det Et ideo di-
confeſ. cebat Aug Da quod iubes,& iube quod vis, imperans nobis continentiam. Et ideo quanto plus hauritur de gratia, tanto maior & purior eſt continentia, ſic quanto plus hauritur de rore tanto maior gñatur margarita Quod autem in conchis maris inuenitur ſignificat, ꝙ cotinentia non in delitiis reperitur, ſe
cundum illud Iob, No inuenitur in ter Iob.24
ſuauiter viuentium, Bern. Humilitas pe- Ber.
rit in diuitijs,& caſtitas in delitiis: ſed in conchis reperitur i. in duris & amaris potius conſeruatur. Quod autem tonitruo,& coruſcationi ſe claudens abortit. ſignat, ꝙ continens, niſi diuinæ magnitudinis timori, ſeu inſpirationi, quę in tonitruo deſignatur, ſe per humilitatem aperiat, interior margarita, id eſt interior puritas non integra ſeruatur, ſed perditur. Vnde Eccle. Niſi timore Dei
tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur Eccl.16.
domus tua.

Secundo, ratione excellentiæ: quia q̃dam Margaritæ ſunt alijs excellentiores. Quædam.n. vniones vocantur, eo, quod tantum vna, & non plures ſimul reperiantur, & in his deſignatur prærogatiua continẽtiæ, ſiue virginitatis Chriſti,& matris ſuæ: Quia Chriſtus tãtum vnus inter homines, & mater eius tantùm vna inter mulieres, eſt vera, & perfectiſſima margarita propter ſingularẽ & perfectiſſimam continentiæ puritatem. Vnde Matth. Inuenta vna precioſa Mat.8.
margarita,&c. Communiter autem inter margaritas ſunt meliores candidæ, quàm quæ aliquo modo ſunt flauæ. Nã iuuentus, aut matutini roris conceptio facit claras, has vero ſenectus, vel ros veſpertinus reddit obſcuras, vt dicit
Iſido. Margaritæ ergo candidæ ſunt vir- Iſidor.
gines, quaſi autem flauæ, ſunt viduę continentes: ſed melior, & clarior eſt continentia virginalis, quæ ab ipſa iuuentute, quaſi matutino rore i. tempeſtiua gratia decorata, virginitatis decorem retinuit, quam quæ in ſenectute, quę quaſi veſpertino rore, i. tarda gratia ſuperfuſa continentiam incepit. Inueniũtur quædam naturaliter perforatæ, & illę adhuc meliores ſunt alijs: & tales ſunt virgines fideles, quæ ſcilicet verbo fidei perforatum habet auditum. Nam fides eſt ex auditu, & auditus per verbum Dei, quod penetrabilius eſt omni gladio ancipiti. Sunt ergo illæ margaritæ præ alijs eligendæ, quæ ſunt albæ, claræ, ſpeculares, & rotundæ. Quia illę continentes ſunt alijs meliores, quæ ſunt albæ per carnis virginitatẽ, claræ p mentis

tis puritatem, ſpeculares per conuerſationis ſinceritatem, & rotundæ. i. mobiles per operoſitatem: quia corpus rotundum motui eſt aptũ. Non enim opor-
Pro.31. tet virgines manere ocioſas. Prouer. Panem ocioſa non comedit.

Tertio, ratione apparentiæ: videntur enim, & ſunt margaritæ paruæ in quantitate, vt nec vltra ſeminucem creſcere vnq̃ putentur, ſed tamen ſunt magnæ in valore. Sic virgines, & continentes decet eſſe paruas per apparentiam humilitatis, exemplo illo ſummæ Virginis, quæ
Luc. 1. dixit: Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. ſed tamen debent eſſe magnæ, per exiſtentiam, & valorem virtutis.

Quarto, ratione efficaciæ, quia habent virtutem malorum humorum abſterſiuam; fluxus ventris, & ſanguinis reſtrictiuam, & etiam cordis confortatiuam, vnde valent contra cardiacam, & ſincopim. Sic virgines, & continentes debent in ſeipſis malos humores, ideſt malas affectiones, ſiue immundas cogitationes expellere; fluxum carnis, & ſanguinis, ideſt peccati per abſtinentiam, & honeſtatem reſtringere; & ſpiritualibus, & pijs operibus, ſcilicet orationibus, & elemoſynis ſui cordis debilitatẽ confortare, ne puſillanimitate deficiant ex aliqua tribulatione, vel tentatione.

Item continens aſſimilatur chalybi.

Primo, quia chalybs eſt ſubſtantia purior ferro, quia ferrum eſt magis terrenum in ſubſtantia, & habet terreſtre lutulentum, & non parum. Et econtrario chalybs habet minus de terreno, nec ita lutulentum eſt, ſed magis purum. Tanquam ferrum ergo impurum homo incontinens eſt, habens lutulentiam carnalis immunditiæ; ſed tanq̃ chalybs eſt homo continens, habens parum de terreſtri. i. de concupiſcentia carnis, & ſine lutulentia. i. carnali immunditia.

Secũdo, quia chalybs eſt ferro compactior, & ideo etiam ſolidior. Similiter et continens eſt bene compactus i. bene compoſitus in moribus, & ſolidior i. ſtabilior. Sed econtra incontinẽs incompactus eſt i. incopoſitus, ſed mollis magis ad cedendum tentationibus, ſicut ferrũ facilius mollificatur ab igne.

Tertio, quia eſt durabilior, q̃ ferrum propter impuritatẽ citius rubiginẽ contrahit, q̃ ipſum conſumit. Sic homo incontinens citius ſenectutẽ incurrit, quæ ipſum corporaliter debilitat, & conſumit, ſed homo continens diutius viuit, quia non cito ſeneſcit.

Quarto, quia ignis citius adurit ferrũ, quia minus compactum citius penetrat. tanq̃ ergo ignis adurens eſt mulieris pulchræ conſortium, vel conuictus. quæ cor hominis incontinentis cito penetrat, & inflammat, Hiero. Flammigero igne percutit mulier conſcientiã, & inflammat. Sed Hiero.
continens eſt, ſicut chalybs, in quem ardor carnalis amoris non faciliter intrat.

Zigiti lapidi correptor, cotiq; correptio quibuſdam exemplis aſſimilatur, veriq; correptoris munus exprimitur. Cap. VIII.

CОrreptio delinquentis debet eſſe ſimilis lapidi, qui dicitur Cos. Dicitur enim ſic, eo q; ad incidendum ferrũ acuat. Cos enim Grecè, inciſio Latinè dicitur. Quia ſcilicet correptio debito modo facta, etiam a mente ferrea, & dura, nõ tantum vitia amputat, & incidit, ſed ad bona eam aptat, & acuit. Sed quædã cos eſt, vt dicit Iſido. quæ ad acuẽdum indiget oleo, quædam aqua. Quia videlicet diſcreta correptio, quandoq; indiget oleo lenitatis, ſecũdum illud. Si præ- Gal. 6.
occupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, corripite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis. Etiam quandoq; indiget aqua auſteritatis. Nam (ſicut idem Iſido. dicit) Oleũ coti additum Iſid.
lenem, aqua vero acerrimam aciem reddit. Hoc autem agendo cos propium habet, q; dum acuendo alteri ſeruit, ſe paulatim conſumit, vt Greg. dicit. Et talis eſt Greg.
prælatus malus, vel prædicator, qui dũ alijs prædicando, vel corrigendo pficit, ſeipſum male viuendo, vel ſe non emendando amplius condemnat, & deſtruit. Debet ergo eſſe, vt cos, iuſtitia, vel zelus rectoris, qui dum linguam vel manum mouet ad corrigendum vitia delinquentis, quaſi ferrum acuit ad inciſionem vlceris. Corrigere volens delicta, debet intendere ad extirpandum vitiorum radices, ideſt illa pricipalia vitia cohibere, ex quibus quaſi omnia delicta præcipuè oriuntur, ſicut ſunt ſuperbia, auaritia, luxuria. Et ideo corrector vitiorum debet eſſe ſimilis lapidi zigniti. Zignites enim dicitur lapis quaſi vitrei coloris eſſe,

esse, qui gestatus ad collum (sicut dicit Diosc.) sanguinem stringit, mentis alienationem expellit: & applicatus ligno ardenti, flammam eius extinguit. Fluxus sanguinis refertur ad luxuriam. proxima enim sibi sunt secundum naturam sanguis, & semen: mentis alienatio refertur ad superbiam, qua quis a vera sui cognitione alienatus, æstimat de se, quod non est. Sed flamma ligni designat cupiditatem, & ardentem auaritiam animi. Vnde cum ista refrenantur, omnia vitia cũ eis cohibentur. [Diosc.]

Veræ dilectionis, amicitiæq; effectus, ex varijs calcis tartariq; proprietatibus similitudine quadam depromptis exprimuntur. Cap. VIIII.

Dilectio veræ amicitiæ assimilatur calci. Primo ratione igneitatis. Nã secundum Isido. propter hoc calx viua dicitur, quia quamuis actu sit frigida, occultum tamen in se continet ignem. Vnde si aqua perfusa fuerit: mox ignescit. Et quoddam valde mirabile accidit, vt Aug. dicit, quia calx ex aqua incenditur: ex qua omnis ignis extinguitur: oleo vero extinguitur, quo omnis ignis nutritur. Similiter vera amicitia, & si aliquando quantum ad exteriores actus videatur frigida, idest quod non operetur, vel ostendatur exteriori signo, siue propter occupationis alicuius impedimentum, siue quia non sit opportunum; tamen semper ignem viui amoris seruat in intimis cordis. Et propter hoc dicitur Prouer. Omni tempore diligit qui vere amicus est. Sed superueniens aqua alicuius tribulationis, seu angustiæ, vel necessitatis, tunc statim ille ignis interior, idest amor, erumpit, & exterius in opere se ostendit. Et ideo Salomon ibidem subdit, quod frater in angustia comprobatur. Vnde ignis veræ dilectionis in aqua, i. tribulatione, & aduersitate magis accenditur: propter quod dicit Valerius Maximus, quod sinceræ fidei amici præcipue in aduersis cognoscuntur. Sed ex oleo consolationis, & prosperitatis calx dilectionis, quasi extingui videtur siue quia prosperitas mundi quandoq; extinguit, & tollit dilectionem Dei, siue quia homini in prosperitate posito non est necessarium magna signa vel obsequia dilectionis ostendere. Quia (sicut dicit idem Valerius) prospera fortuna cum diuina largitione foueatur, humana minus indiget. Non decet enim hominem amico in prosperitate posito magna signa dilectionis, vel obsequia ostendere, ne forte æstimetur, quod propter illius prosperitatẽ, & propriam vtilitatem eum diligat. Vnde philosophus dicit, quod ad amicũ in aduersitate positum, eundum est cito, & sponte: sed ad amicum positum in prosperitate, raro, & tarde. [Isido.] [Augu. de ciu. Dei.] [Pro. 17.] [Valer. Ma.] [Aris. eth.]

Secundo, dilectio veræ amicitiæ assimilatur calci ratione vnitatis, quia lapis lapidi non bñ coniũgitur, nisi ei calce media vniat. Nã ex calce cũ admixtione arenę, & aq̃, fit cęmentũ, quo lapides ad inuicem strictius vniunt. Ita homo homini non vere sociatur, nisi ei dilectione animi immediate vniatur; q̃ scilicet dilectio si cũ arena patientiæ, q̃ sub aqs tribulationum moratur, siue sit arena q̃ abstrahatur a fluuio, vel saltẽ pedibus teratur, siue sit quæ fodiatur a terra, quorum vtrunq; patientia toleratur, & iterũ cum aqua sapientiæ misceatur; cęmẽtũ, idest glutinũ faciet perfectæ vnitatis. Nã inter quos charitatis dilectio cum patiẽtia & sapientia viget, ibi perfecta vnio & iocũda societas adest, de qua dicitur in ps. Ecce q̃ bonũ, & q̃ iocũdum habitare fratres in vnum. [Ps. 132.]

Tertio, rõne vtilitatis, & bonitatis, qa sicut dicit Isid. illa calx est melior, & vtilior, quæ ex lapide albo, & duro gñatur. Et sic illa inuenitur vera, & vtilis amicitia, quæ ex animo puro, & vero gñatur. Vñ philosophus probat, quod prauorũ amicitia, q̃ non se puro aĩo diligunt, non est amicitia vera. Et ſm Aug. Amicitia, quæ deseri potuit, nunq̃ amicitia vera fuit. vñ vera amicitia debet esse pura, & firma. [Isido.] [Ari. iii ethi.] [Aug.]

Itẽ dilectio ꝓximi assimilatur tartaro.

Primo rõne terrestreitatis: nam tartarum est vini fęculentia, & terrestreitas, q̃ ad modũ terræ, vel mollis lapidis circa partes dolij ĩduratur & vulgariter apud Tuschos dicitur Gromma. Vino autem assimilatur charitas, cuius pars subtilior, & purior, dilectio Dei est: sed fęculentior pars, & terrestrior, est dilectio proximi, quæ tamẽ in dolio cordis debet circumquaq; diffundi, & firmari, secũdum illud: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris. [Ro. 5.]

Secundo, rõne qualitatis: qa talis vini crusta calida est, & sicca in tertio gradu: qa sic dilectio proximi calefacit cor p cõpassionem,

7.Cor. 12. passionem, secundum illud Corin. Quis
scandalizatur, & ego non vror? Et desic-
cat omnem inordinatum humor, idest
omne prauam affectionem erga proxi-
mum. Est etiam in tertio gradu, quia pri
mus gradus est dilectio Dei, secundus di
lectio sui, tertius dilectio proximi: pro-
Mat.12 pter quod dicitur Math. Diliges proxi-
mum tuum sicut teipsum.

Tertio, ratione vtilitatis: quia tartarũr
Plato. sicut dicitur in Platone, extenuat, & mũ
dificat, & consumit: & ideo valet con-
tra scabiem, & serpiginem, & pruriginẽ,
& contra capitis immundicias. Similiter
dilectio proximi extenuat substantiam,
siue diuitias hominis, qñ facit largiri su-
Luc.11 perflua, ſm illud Lu. Quod superest, da-
tæ elemosinam. Sed tunc magis consu-
Iob.31. mit, qñ facit largiri necessaria. Iob. Si co
medi bucellam meam solus. Et tũc mun
dat immundicias capitis, hoc est impu-
ritates mentis huiusmodi, elemosynas
Lu.11. largiendo, secundum illud Lu. Datæ ele
mosynam, & ecce omnia vobis munda
sunt.

Aeris natura atq; distinctio cui varijs similitudi nibus triplex eloquẽtia comparatur. Cap. X.

ELoquentia assimilatur æri. Primo
ratione generationis: quia ęs, si-
ue cuprum, generatur, sicut cætera me
talla, ex sulphure, & argento viuo:
sed hoc accidit, quando plus est de sul-
phuræ quàm de argẽto viuo, & sulphur
est terreum non pure rubeum habens
calorem adurentem. Argentum vero vi-
uum est mediocre, nec nimis grossum,
nec nimis subtile. Ex tali enim commi-
xtione ęs generatur. Similiter eloquen-
tia cõponitur ex duobus, scilicet ex me-
ditatione interiori, quæ sulphuri assimi-
latur, quia in inferioribus venis genera-
tur terræ; item ex pronunciatione exte-
riori, quæ propter labiorum, & linguæ
motum, argento viuo assimilatur, quod
scilicet multum est mobile, & propter
Plin. motum, (vt dicit Plinius) viuum appel-
latur. Sed debet hoc esse mediocre, sci-
licet inter grossum, & subtile: quia nec
nimis rudia verba, nec etiam nimis sub
tili: idest difficilia, sed aperta; & medio-
cria audientibus cõuenientia, sunt accé-
pta in elocutione, vel pronunciatione
Hiere. vulgari. Et de tali eloquentia dicitur
48. Hiere. Cor meum ad Moab quasi tibia
ęris sonabit. & nominat primo cor, quia
in locutione debet præcedere medita-
tio, & deliberatio cordis. ps. Os iusti me- Ps.36.
ditabitur sapientiam, idest meditatam sa
pientiam loquetur: secundo nominat ti
biam ęris, in qua attenditur armonia, si-
ue proportio, & mediocritas quædam
soni, quæ pertinet ad eloquentiam, &
pronunciationis suauitatem.

Secundo, ratione distinctionis (sicut
enim Isido. dicit) ęs si mixtũ fuerit alijs
metallis, colorem, & virtutem cõmutat,
Vnde quoddam est album ad modũ ar-
genti, quoddam fuluum ad modum au-
ri est. Et aliud est genus ęris, quod ex du
ctibili ęre attenuatum in laminas & fel-
le tauri vnctum, speciem auri prætendit
& poni consueuerat in histrionum coro
nis, propter quod coronarium est voca-
tum. Similiter est triplex eloquentia,
quædam spiritualis sicut prædicato-
rum, & hæc præcipue intendit ad anima
rum purgationem, & dealbationem, vñ
assimilatur ęri, quod est album ad modũ
argẽti, psal. Eloquia domini, eloquia ca Ps. 11.
sta, argentum igne examinatum. Prouer. Pro.10.
Argentum electum lingua iusti. Alia ve-
ro est eloquentia secularis, sicut rhęto-
rum, & aliorum prolocutorum secula-
rium, quæ vt plurimum ordinatur ad lu-
crum auri, vel commodum alicuius tem
poralis rei, auro appreciabilis: vnde non
incongruè assimilatur illi ęri, quod fuluũ
est ad modum auri.

Tertia vero est eloquẽtia iocularis, q̃
est ad delectandum, & solatiandum, si-
cut & poetæ, hactenus faciebant: & hæc
assimilatur illi ęri quod ponitur in hi-
strionum coronis. Quocunq; ergo mo-
do sit eloquens, habet aspectum, siue si-
militudinem ęris, secundum illud Eze. Eze. 40
Cuius erat species quasi species ęris.

Tertio rõne corruptionis, quia ęs cito
rubiginatur, nisi oleo perfundatur: Vasa
enim ęrea fiunt rubiginosa, nisi confri-
centur arena. Ex quo accipitur, ꝙ om-
nis eloquens, & linguosus cõtrahit, & te
net peccati rubiginem Iob: Est quasi li- Iob.40.
gnum putridum ęs, nisi præseruetur gra
tiæ, siue charitatis vnctione: propter
quod dicebat Apost. Si linguis hominũ 1. Cor.
loquar, & angelorum, charitatem autem 10.
non habeam; factus sum velut ęs, & cæ-
tera. vel nisi ab hac rubigine purgetur
asperitate pœnitentiæ. Et iccirco (vt Hie Hiero.
ro. dicit) melius est habere rusticitatem
sanctam,

sanctam, quam eloquentiam peccatricem.

Quarto ratione sonationis: quia es maxime conuenit officio campanarum, & tubarũ propter sonoritatem. Quasi autem campanæ optime sonantes, & a remotis partibus audibiles fuerunt Sancti Apostoli: quia in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ ver-
Ps. 18. ba eorum, vt dr̃ in ps̃. Sed quasi tubæ ereæ sunt doctores, & prædicatores alij.
Isa. 58. Prædicatori enim dicitur Isa. Clama, ne cesses. & quasi tuba exalta vocem tuam,
Hiere. 45. Hiere. Vox eius quasi ęris sonabit.

Quinto ratione curationis, quia ęs cõtra infirmitates multas virtutem habet
Plin. Nã (sicut dicit Plinius & et Diasc.) ęs exustum, & puluerizatum habet virtutẽ dissoluendi, & consumendi, extenuandi & purgandi noxios humores, vulnera sanat, caliginem oculorum purgat, superfluas carnes corrodit, & vltra crescere non permittit. Sic eloquentia, & lingua prædicatoris si fuerit adusta .i. igne Spiritus sancti ignita, & inflammata, & puluerizata .i. humilitate fundata, vel puluerizata .i. diligenter, & subtiliter declarata: quia quasi ęs durum conteritur, dũ verbum difficile, vel obscurum diligẽter exponitur. talis inquam eloquentia habet virtutem dissoluendi duritiam cordis, & consumendi humorem carnis .i. luxuriã, extenuandi plenitudinem diuitum, dum eos mouet ad diuitiarum largitionem & mundi contemptum: Item purgandi noxios humores .i. noxios affectus hominum peccatorum: sanat etiam plurimum vulnera .i. vitia tentationum, purgat caliginem errorum, corrodit superfluas carnes .i. ingluuiem gulosorũ, & etiam eas retinet ne crescant, per abstinentiæ, & temperantiæ remedium. Omnia enim hæc sancti prædicatores operantur frequenter in conuersione peccatorum. Et ideo ipsi sunt instrumẽta curationis, & ablutionis peccatoris.
Exo. 40. Exo. Præcepit dominus fieri labrum ęneum ad lauandum: per quod labrum eloquentia signatur, seu doctrina prædicatorum, quæ ablutiua, & mundificatiua est vitiorũ, & sordiũ hominũ peccatorũ.

Eucharistiæ similitudines quædam quæ ex varijs diacletis, eschytisque lapidis proprietatibus excipiuntur. Cap. XI.

EVcharistiæ sacramentum assimilatur lapidi, qui dicitur diacletes, qui est pallidus, lucens, vt berillus: qui (vt dicitur in lapidario) si mortuo applicetur statim solitas perdit vires. Sanctus enim hic lapis est, & quem mors sternit abhorret: sic eucharistiæ sacramentum abhorret eum qui est in peccato mortali; a quo si assumatur, non ei prodest, sed obest. Non enim iste cibus est cibus mortuorum, sed viuorum Io. Io. 6.
Qui manducat me, & ipse viuet.

Item Christus sub cibo sacramentali contentus similis est illi lapidi, qui dicitur eschites, qui inuenitur in nidis Aquilarum, de quo dicitur, quod si de veneni fraude aliquis suspectus fuerit, si reus fuerit, & hic lapis sub cibo positus, quærit cibum, eum deglutire non sinit: sed si subtractus fuerit lapis, mox eum deglutiet. Sic Christus, qui inuenitur in nidis Aquilarum .i. in cordibus contemplatiuorum virorum positus .i. contentus sub cibo sacramentali, reum veneni idest peccati mortalis, glutire non sinit. vel reum fraudis: idest hypocritam, vel fictum, ipsum cibum deglutire non sinit, scilicet spiritualiter. Nam licet fictus, vel in peccato mortali existens manducet ipsum sacramentaliter, non tamen spiritualiter, vt sacramenti ipsius percipiat effectum. Vnde spiritualiter quo ad animam ipsum non deglutit. Et ideo sicut Apostolus dicit Probet se homo vnusquisque, & sic de pane illo edat & de calice bibat. 1. Cor. 11.

Christianæ fidei perfectio atque dignitas, ex perfectione naturaliq; carbunculi virtute, pluribus similitudinibus aperte monstratur. Cap. XII.

FIdes Christiana assimilatur lapidi carbunculo. Primo ratione fulgoris. dicitur enim carbunculus, quia videtur quasi carbo ignitus non ardore, sed splendore; cuius fulgor est tantus, quod nec nocte vincitur: lucet enim in tenebris, adeo vt flammas ad oculos vibret. Sic fulgor fidei Christianæ tantus est, quod nocte idest tenebrositate hæreticorum, vel obscuritate persecutionum, vel caligine peccatorum, vinci, vel extingui non potest. Nam in omnibus huiusmodi tenebris sic fides catholica fulget, vt flammas interdum excecantes, interdum vero illuminãtes,

ad

ad oculos interiorum mētiū vibret. Nā de lumine fidei aliqui excecantur, scilicet non recte credentes; vel quod credunt, non tamen facientes. Quidam vero illuminantur, vt veri & viui fideles, qui habent fidē per dilectionem operantem. Eccl. Gemmula carbunculi in ornamēto auri, &c. Nam per ornamentū aureum intelligit charitas; per gemmā vero carbunculi, fides. Vnde carbunculus ponitur in auro, cum fides catholica charitatiuè operatur; & hæc est, quæ verè illuminat, & ad salutem operatur. Eccles. 32.

Secundò, ratione distinctionis. Sunt enim.12. genera carbunculi fulgentis, & radios ad modum ignis emittentis, & candida zona præcincti. vt dicit Isido. in quibus 12. significantur articuli, quibus ipsa fides distinguitur: de quorū distinctione dictum est suprà in primo libro capitulo.25. Qui articuli omnes.12. mirabilibus radijs veræ cognitionis eorum, q̄ ad nr̄am salutē ptinēt, nos illumināt. Sed quasi zona alba, est simplex fidei veritas, qua intellectus credentis astringitur, vt vnicuiq; articulo firmiter inhęreat, etiam si rationem non videat. Isidor.

Tertiò, ratione variationis, quia carbunculi proprium est, quod proiectus in ignem velut inter mortuos carbones extinguitur, sed aqua pfusus exardescit. Sic fides quasi in ignem proijcitur, qn̄ fidelis quisq; in peccatum mortale prolabitur: quia peccatū perpetratum appetitū peccādi nō extinguit, sed ampli⁹ accēdit, sicut lignū appositū igni. Et ꝓpter hoc peccatū assimilat igni: qd̄ dū opa fidei cessare facit, ipsā fidē mortificat, & extinguit, qa fides sine operibus mortua est. Sed tunc carbūculus aqua perfundit & quasi reuiuiscit, qn̄ fideli mēs ad pęnitētiā reuertit, & lachrimarū aqua pfundit. Tūc.n. redeūte diuina gr̄a, & reparata charitate amissa, restituitur ēt fidei vitā, idest vigor opandi: qa fides per dilectionem operatur. Iac.2. Gal. 5.

Quarto, ratione valoris, vel comparationis: qa est q̄dā sp̄s carbūculi, in qua inter lucidos ignes apparēt q̄dam guttæ aureæ; & hæc gēma respectu aliarū est quasi peij incōparabilis. Quasi aūt gutta carbūculi aurea in lucido igne, est patiēcia fidelis hoī in tribulatione sua, & psecutione q̄ patitur, pcipuè ꝓ ipsa fide: & hæc vocat ꝓbatio fidei, q̄ est quasi incōparabilis pcij. ꝼm illud Pet. Vt ꝓbatio fidei vestræ multo preciosior sit auro. 1.Pe.1.

Quintò, rōne vigoris, qa carbūculus sculpturis & simulacris resistit, siue idolorum, qa fides idolatriā horret: siue auarorū, qa auaritia est idolorum seruitus. Gal.

Itē fides sanctorū assimilatur lapidi, qui dr̄ amiathon, a quo, vt dicit Isido. si vestis tacta fuerit, cōtra ignē resistit; & si supra ignē posueris, nō ardebit, sed splēdore accepto nitidior erit. hic oib⁹ maleficijs magorū resistit. Nā fides sanctorū est, q̄ igni psecutionis feruori, siue psequētium furori a principio ecclesiæ resistit, & finaliter ipsum superās vicit, ꝼm illud. Hebr. Sancti p fidē vicerūt regna, & ita extinxerūt impetū ignis. Et hæc est ēt, q̄ splendorem miraculorum accepit, & quæ per processum tpis nitidior & purior apparuit: & hæc insuper est, quæ oīa magorū pstigia & maleficia repulit, & damnauit, quibus totus mūdus erat ferè plenus. Heb.11.

Dei gratiæ perfectiones, quæ ex varijs Iaspidis, Saphyri, onychini, nitri, salisq; similitudinibus eliciūtur, quemadmodū in corde conseruentur, exprimitur. Cap. XIII.

GRatia Dei assimilatur iaspidi. Primò, ratione gratiositatis, quia iaspis est lapis viridis, smaragdo similis, sed est grossioris coloris. Color autem viridis super omnes colores est gratior oculis. Vnde dicitur Ecclesiastic. Gratiam, & speciem desiderabit oculus: sed super hæc omnia viridem. Et similiter gratia Dei super omnia facit animam magis gratam, & placidam, & perlucidam, coram oculis Dei: & ideo vocatur gratia, quasi gratum faciens. Vnde sicut iaspidis aspectus est gratus oculo humano, sic aspectus hominis, in quo est graria, gratus est oculo diuino. Apo. Qui sedebat, similis erat aspectui lapidis iaspidis. Ecclef. 40. Apo.4.

Secundò, ratione diuersitatis: habet enim iaspis diuersitatem specierum: quia sicut dicit Isidor. sunt. 27. species iaspidis

Item habet diuersitatem colorum, quia quamuis præcipuus color eius sit viridis, multos tamen habet alios colores intermixtos. sic gratia Dei habet multos modos, & varios in hominibus facit affectus. Petr. Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Et Apposto. 1.Pe.4.

1. Cor. 12. sto. Diuisiones gratiarum sunt, &c.

Tertio, ratione vtilitatis: quia valet ad multa. Nam primo iaspis febrem refrenat. Et similiter gratia Dei reprimit morbum febrilem. i. inordinatum cupiditatis ardorem, qui est vt febris animę dans ei sitim insatiabilem, quam tamen diuina gratia reprimit, & extinguit.

Item iaspis hydropisim iuuat, quando defert à patientibus caste. Similiter gratia Dei valet contra superbiam, quæ est hydropisis quædam. i. inflatio animi, præbens contra eam medicinam humilitatis, quæ præcipue est necessaria virginibus, & continenter viuentibus, ne per Grego. superbiam virginitatis perdant eminentiam. Nam quandoq; (sicut dicit Greg.) Deus punit occultam mentis superbiá per manifestam carnis ruinam.

Item iaspis inter pericula facit hominem tutum. Iuuat etiam parientem: quæ etiam competunt gratiæ contra vitium accidiæ: quia frequenter accidiosus, & piger bona refugit timens difficultatem, & periculum. vbi non opor- Pro. 20. tet, Prou dicit piger. Leo est in vita &c. Sed hunc timorem gratia Dei expellit, & ideo facit hominem tutum, & solicitum. Quandoque etiam homo piger, & accidiosus, licet bonum opus concipiat. i. facere proponat, tamen ipsum nimis tardat; & ideo similis est mulieri, quæ concipit quidem, sed tempore debito non parit. Cōtra quod gratia Dei modo iaspidis iuuat ad pariēdum, idest ad bonum propositum operæ complendum.

Item iaspis interiorem ardorem refrigerat: quia gratia Dei mitigat iram, q̄ interius accendit, & vrit.

Item iaspis luxuriam coarctat: & multo magis hoc agit gratia, a qua con- Sap. 8. tinentiæ donum manat, secundum illud Sapien. Non possum esse continens. &c.

Item iaspis puluerizatus, & cum lacte datus, vlcera inueterata sanat. Vlcera autem inueterata, sunt gulæ vitia, siue damna, quæ in ipso mundi exordio in nostris primis parentibus incœperunt, & nunquam plene sanari potuerunt. Hoc etiam gulæ vitium, siue vulcus cum quolibet homine ab infantia nascitur, & semper cum eo crescit, & nutritur. Vnde nec hoc vlcus sic inueteratum sanatur, nisi per gratiam Dei.

Item iaspis sordes oculorum purgat. Oculorum autem sordes pertinent ad inuidiam:, quia nequam est oculus inuidi: vt dicitur Ecclesiast. Etiam inuidē- Ecc. 14. ti, & murmuranti de gratia alijs facta, dictum est à patrefamilias, An oculus tuus, nequam est, quia ego bonus sum? Ma. 20. Hanc ergo nequitiam, & impuritatem oculorum purgat diuina gratia, quia inuidiam expellit, dum qui non æmulatur charitatem, infundit. Et sic patet ꝙ murus virtutum protegens ab insultu omnium vitiorum ex gratia Dei constituitur: & ideò cōgrue, vt dictum est, iaspidi assimilatur. de quo dicitur Apoca. Apo. 21 Structura muri eius, scilicet ciuitatis aīç ex lapide iaspide. Vnde in ea oportet principaliter animam esse fundatam, sit vult euadere vitiorum ruinam, Apocalyp. Fundamentum primum iaspis. Apo. 21

Item gratia Dei assimilatur saphyro, quia generat in nobis septem virtutes secundum. 7. conditiones saphyri.

Primo, quia saphyrus hēt scintillam relucentem, per cuius relucentiam iudicatur virtus eius. Similiter aīa existēs in gratia Dei, habet veram relucentiam fidei: quia in peccatoribus gratia Dei carentibus, fides est non verum lum, sed mortuum, vel extinctum: vnde fides talis est sine operibus meritorijs, & gratui- Iac. 2. tis: & fides sine operibus mortua est.

Secundo, dr̄ saphyrus habere virtutē firmandi aīum in bonis. Et hoc competit grāe, quæ in nobis causat spem futuræ vitæ, quam Apostolus assimilat an- Heb. 6. choræ, qa aīam firmiter tenet in mari pniæ, & propter hanc firmitatem dr̄ fundumentum Apoca. Secundum fun- Apo. 21 damentum saphyrus. & dr̄ spes secundum fundamentum, respectu fidei, quæ est primum.

Tertio, dr̄ habere virtutē timorem expellendi: quod competit ēt grāe, inquantum in nobis gn̄at, & pficit charitatem: cui beatus Ioānes attribuit expellere timorem. vnde in hac anima firmatur, 1. Io. 3. & solidatur contra mundanum timorē. Ideo dr̄ Eze. Ecce, in firmamēto, quod Eze. 10 erat super caput cherubin, quasi lapis saphyrus. In firmamento, hoc est in Deo, in quo oīa stabilita sunt, & firmata sunt. quod caput cherubin. i. omnis sciæ subtilitatem

tilitatem tranſcendit, eſt quaſi ſaphy-
rus lapis, quia ſcilicet in ipſo Deo nos
collocat, & firmat gratia charitatis, &
1. Io. 4. quaſi ei ſimiles per firmitatem, & forti
tudinem facit. Ioan. Qui manet in cha-
ritate, in Deo manet, & Deus in eo. Et
ideo in tam tuto loco poſitus, nihil ti-
mere poteſt, ſeu debet.

Quarto, ſaphyrus habet vim vulne-
nerum ſanatiuam, ſi puluerizatus, & la-
cti admixtus ſuperponatur. Quod etiã
competit gratiæ propter zelũ correctio-
nis iuſtitiæ, qua vulnera vitiorum, dum
puniuntur, purgantur, & curantur. Sed
etiam debet rigor iuſtitiæ lactis ſuauita
ti miſceri. i. miſericordiæ, ſeu lenitatis
Iac. 3. dulcedini. quia miſericordia ſuperexal-
tat iudicium: vt dicitur Iac.

Quinto, qa ſaphyrus vegetat, & inte
gra membra præſeruat. Quod etiam co-
petit gratiæ, inquantum in nobis gene-
rat temperantiam, per quam non ſolũ
anima, ed corpus vegetatur, & in ſani-
Can. 5. tatis omnium membrorum integritate
ſeruatur, Can. Venter tuus eburneus
diſtinctus ſaphyris. Sunt. n. quaſi diſtin
cti ſaphyri in uetre, diuerſæ partes tem
perantiæ in carne, vt ſobrietas, abſti-
nentia, & caſtitas, &c.

Sexto, ſaphyrus audacem, & victorẽ
facit: quod etiam facit gratia, inquan-
tum in nobis fortitudinem generat, q̃
contra pericula facit audere, & ſaltem
animo vincere.

Septimo, quia quandoque ſaphyrus
inuenitur in venis minerarum, in qui-
bus inuenitur lazurium. In quibus etiã
venis, quaſi in medio, ſicut in quodam
ventre, quædam ſpecies carbunculi in-
uenitur: vnde a multis ſaphyrus mater
carbunculi creditur, eo quod in eius
venis generetur. Sic gratia in no-
bis generat carbunculum fulgen-
tẽ. i. prudẽtiã nos in agibilibus dirigen
tẽ & illuminãtem. Hæ aut p̄dictæ virtu-
tes, q̃ ſaphyri conditionibus cogruunt,
Iſa. 54. ſunt velut fundamẽtũ in quibus fabri-
ca mentis erigitur. Iſa. Fundabo te in
ſaphyris. Item ipſę eædem ſunt lapides,
Iob 28. ex quibus domus Dei conſtruitur. Iob
Locus ſaphyri, lapides eius, Tob. Por-
tæ Hieruſalem ex ſaphyro.
To. 13. Item gratia Dei aſſimilatur onychino.

Primo rõe coloris. Onychinus. n. Ara
bicus eſt nigri coloris cũ cãdidis zonis,
quia gratia Dei, licet denigret per aſpe-
ctũ humilitatis, tñ circuncingit zonis
puritatis. Nã vna zona alba eſt cõtinen Can. 1.
tia carnis, alia puritas mẽtis. Can. Noli
te me conſiderare, ꝙ fuſca ſim: qa deco
lorauit me Sol. & in eodem. Nigra ſum,
ſed formoſa: nigra ꝑ humilitate, formo
ſa per puritatem.

Scđo, rõne virtutis, qa onychinus Ara
bicus, ſ͠m Dioſc. triſtitiam excitat, timo
res mltiplicat, animos cõmouet ad lites
& ad rixas. Similiter diuina gratia exci-
tat triſtitiam pœnitentiæ in hoc, multi
plicat timores mortis iudicij, & gehen-
næ, animos cõmouet ad lites, & rixas iu
ſtitię. Ex diuina enim eſt gr̃a, cũ homo
pęnitẽs cũ ſeipſo rixat, & litigat, vt de
ſe ipſo iuſtitiã faciat Apoſtolus: Si noſ- 1. Cor.
metipſos dijudicaremus nõ vtiq; à dño 11.
iudicaremur. Et hinc eſt, ꝙ in rõnali po
ſiti ſunt lapides onychini: qa dum hõis
mẽs rõnalis diuinæ gr̃æ radijs perfundi
tur, ad ſe ipſum diiudicãdũ, vel punien-
dum protinus excitatur. Exo. Accipere Exo. 25
debetis lapides onychinos ad ornandũ
ephot, & rationale. Tã enim ex gr̃a p̄ue
niẽte, ꝗ ex ſubſequẽte rõnale hominis.
i. mens hominis, ſeu anima rationalis
ornatur.

Itẽ gr̃a Dei cõſeruatur in corde, ſicut
vnguẽtũ in alabaſtro. Nam ex alabaſtro
ſunt vnguentaria vaſa, eo, ꝙ ſeruet vn-
guenta oĩ tp̄e incorrupta; vnde Matth. Mat. 26.
dr̃, ꝙ acceſſit ad Ieſum mulier habens
alabaſtrũ vnguẽti p̄cioſi. Eſt enim ala-
baſtrum ſolidũ, frigidũ, candidũ, & va-
rij ſcoloribus tinctũ, Et tale dẽt eẽe cor
hõis, vt ſit gr̃æ diuinæ cõſeruatiuũ, ſcili-
cet cãdidũ ꝑ mũditiã, ſolidũ ꝑ patiẽtiã,
frigidũ, ꝑ continẽtiã, & varijs coloribus
tinctum per bonarũ cogitationum, ſi-
ue affectionum copiam.

Item gratia Dei aſſimilatur nitro, de
quo Salomon loquitur. dicens: Acetum Prouer
nitro, &c. Nam nitrum ſecunda Pli & in 25.
Dioſ. mundificat ſaniem ſtomachi, & Plini.
inteſtinorum ex apoſtemate proce
dentem ſaniem etiam capitis detergit,
ſpuma eius corroſionibus & inflamma
tionibus ſubuenit. Vnde etiam hydro-
picis proficit, & cum melle mixtum ca-
liginem oculorum detergit, venenũ re-
pellit, & paralyſim linguæ potenter diſ-
ſoluit. Similiter diuina gratia mundifi-
cat ſaniem ſtomachi, & inteſtinorum. i.
vitium gulæ. Item tergit ſaniem capi-
tis. i. ſuperbiam mentis expellit. Item
nitri

nitri spuma.i.gratia Dei feruor corrosionibus, & inflammationibus iræ subuenit hyeropicis i. his in quibus exuberat fluxus inordinatus humoris aquosi. i.lubricum luxuriæ, proficit: sed mixta cum melle.i. cum amoris dulcedine, caliginem oculorum abstergit.i. cecitatem mentis, quam inducit inuidia, scilicet bona opera videri, mala, & venenum charitatis.i.cupiditatis repellit.
Augus. Dicit enim August. quod venenum charitatis, est cupiditas. Item paralysim lingua.i. impedimentum confessionis tollit.

Item gratia Dei assimilatur sali, propter multas virtutes salis, quas Auicenna ponit.
Aui.

Primo, quia sal habet virtutem dissoluendi: quia scilicet diuina gratia plerumque dissoluit duritiam hominu auarorum, & ad pietatem & compassionem emollit corda eorum.

Secundo, quia habet virtutẽ mundandi, quia scilicet gratia purificat immundiciam luxuriosorum. Habet enim sal virtutem putridas, carnes corrodendi, maxime quando est exustum. & hoc est, quia gratia remouet putredinem luxuriæ.

Tertio, quia habet virtutem ventositatem extenuandi, & diuidendi, maxime si puluerizatum, & coctum, & calidum super stomachi orificium facelletur. Aqua etiam salinaria tumores, & inflationes, & hydropicas passiones soluit. Quia diuina gratia vanas gloriosorum ventositates extenuat, eos humiliando, & tumiditates, & inflationes etiam superborum soluit aqua salinata.i.tribulatione morte etiam aspera, eos implendo.

Quarto, quia habet virtutẽ humores putridos & corruptos consumendi, quia scilicet diuina gratia putridos, & corruptos affectus consumit inuidorum. Dr
Pro.14 enim Prouerb. quod putredo ossium, inuidia.

Quinto, quia habet virtutem humiditatem naturalem coadunandi, & seruandi, & innaturalem resoluendi, & abstergendi. Quasi autem virtus naturalis, est virtus mãsuetudinis, quia homo est animal mansuetum natura: econtra autem innaturalis est huiusmodi iracundia, quæ mansuetudini opponitur: vnde diuina gratia, quæ est naturæ completiua, mansuetudinem hominis coadunat, vt eam diuersa perturbantia non dispergant & conseruat eam ne superetur ab ira. Econtra autem inordinatam iram, quæ humanæ naturæ non congruit, resoluit, cor humiliando, & abstergit per patientiam, & tristitiam, & impetum irę refrenando: vel resoluit, idest annihilat iram in corde; & abstergit ne crescat, vel impleatur in opere.

Sexto, quia habet virtutem ventrem remolliendi, & superfluitatem educendi, & maxime fulgemma, quod clarum est sicut gemma. Hoc autem competit diuinæ gratiæ, inquantum remouet vitium gulæ, a qua est vitium, & superfluitas ventris.

Septimo, quia sal habet virtutem venenoso humori resistendi. Vnde sal cũ melle & cum pane, sanat antracem, vt Auicen. dicit. Quasi ergo venenosus humor sua frigiditate calorẽ cordis extinguens, est vitium accidiæ, quod sua frigiditate.i.pusillanimitate vigorem, & calorem cordis, qui est ex charitate, extinguit. Sed hoc accidiæ venenum, sal, idest diuina gratia, cum melle, idest cũ dulcedine contemplationis, & cum pane doctrinæ spiritualis, siue cum pane lachrymosæ compunctionis, penitus expellit. propter omnia prædicta. dicitur Lucæ. Bonum est sal. &c. Col. Lu.14. Coll.4
Sermo vester gratiæ sit semper sale conditus:

Veræ humilitatis exempla, quæ ex magnetis, & alleconiæ lapidis effectibus, varijs accipiuntur, patefiunt. Cap. XIIII.

HVmilitas assimilatur magneti.
Primo, quia magnes habet virtutem attractiuam. Nam adeo attrahit ferrum (secundum August.) vt catenam faciat amoueri. Et vt idem dicit, tanta est eius vis, ꝙ si quis eundem magnetem sub aureo, vel ęneo vase tenuerit, ferrumq; desuper posuerint admodum desubter lapidis ferrum, desuper mouebitur. Sic etiam est tanta humilitatis virtus, vt etiam mentes ferreas, & diuisas aliquando moueat, & placet, & attrahat ad dulcedinem, & mititatem. Sic etiam humilitas, & benignitas Dei sustinentis, cor peccatoris etiam durum deberet mouere, & ad pęnitẽtiam attrahere, Ro-

Ro.2. ma.2. An ignoras, ꝙ benignitas Dei te ad pœnitentiam adducit? Etsi vas aureum, idest cor sapiens, vel vas æneum. i. os eloquens, se medium interponat; tunc maxime magnes. i. humilitas visa mouebit mentem duram. Vnde humilis vita prædicantis adiuncta ei sapientia cordis, & eloquētia oris, quasi omne ferrum, idest omne cor durum mouebit. Sed notandum, quòd in Æthiopia est alia species magnetis, quæ ferrum non attrahit, sed fugit, & respuit, sicut & apud nos videmus, quod aliquando idem magnes in vno angulo ferrum attrahit, & in alio à se pellit. Ex quibus accipitur, ꝙ homines superbos expedit quandoque humiliter & dulciter attrahere, quandoque vero expedit eos sagaciter fugere, & declinare, quandoque expedit eos violenter expellere, & fugare.

Diosc. Secundò, quia magnes habet virtutē reconciliatiuam. Quia secundū Diosc. reconciliat maritos vxoribus: quod siue verum sit, siue non de magnete, de humilitate plerumque verissimum esse cōtingit: quia per humiles responsiones, vel blanda verba mulier maritum suum durum vel iratum frequentiùs emollit, & placat. Sic anima peccatrix sponsum suum Christum pro peccatis offensum per humiles lachrymas placat, & caro aduersa spiritui per humiles abstinentias ipsum sibi humiliter confœderat.

Tertiò, quia magnes habet virtutem gratificatiuam: auget enim (vt dicunt) gratiam, & pulchritudinem ĩ sermone: quod quidem de humilitate verissimū esse constat, quia humilitas prædicantis
Iac.4. auget ei gratiam sermonis. Nam Deus superbis resistit, &c.

Quarto, quia magnes habet virtutem curatiuam. Nam cum mulsa valet ad curandum hydropisim, splenem, & alopeciam. Sic humilitas curat hydropisim i. inflationem superbiæ, & splenem. i. dissolutionem ineptæ lætitiæ: quia dr̄, ꝙ splene ridemus, sicut felle irascimur, & alopeciam, quæ capillos cadere facit, siue fluere ex capite i. casum, siue fluxum spiritualium virtutum ex mente:
Grego. quia humilitas virtutes conseruat in mēte, propter quod dicit Greg. quòd qui virtutes cæteras sine humilitate congrega, quasi puluerem in ventum portat. Item prælatorum humilitas assimilatur cuidam gemmæ, quæ dr̄ allectoria. Est enim lapis, qui inuenitur in ventriculis gallinaceis, cuius magnitudo est ad fabæ quantitatem. Hic, vt Diosc. dicit, venenum excitat, gratum facit, & constantem, victorem, discretum, & oratorem, amicos reformat, & sitim mitigat. Hæc autem de illo lapide, siue vera sint, siue non, tamen humilitati verissimè competunt. Hæc enim, scilicet humilitas inuenitur in ventriculis gallinacijs. i. in cordibus prelatorum, & imitantium Christum, qui se gallinæ comparauit, vt dicitur Matth. Quoties Ma.24.
volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, &c. Hic, inquam, licèt paruæ sit quantitatis per reputationem, tamē est curatiuæ virtutis, quæ licet venenum excitet dæmonum, vel etiam inuidorum; tamen facit prælatum gratum in cōuersatione, constantem in persecutione, victorem in tentatione, discretum in correptione, oratorem i. facundum, & gratiosum in exhortatione, amicabilem in reconciliatione; & mitigat etiam sitim, idest appetitum ambitiosum dominandi. Hæc omnia facit humilitas vera in bono prælato.

Lapidis cœlidonij variatio origo virtus, cui viri humiles suis perfectionibus assimilantur. Cap. XV.

HVmiles homines assimilantur cœlidonijs. Nam humiles plerumq;, quanto in apparētia videntur minores, tanto sunt in virtutibus excellentiores, & in operibus efficaciores. Sic enim accidit de cœlidonijs, qui sunt lapilli de ventre hirundinis extracti, quorum vnus est niger, & alter rufus: qui licet sint parui, & deformes, in virtutibus tamen multis alijs sunt maiores. Nam rufus valet contra lunaticam passionem, contra insaniam, & contra antiquum languorem, & facit hominem facundum, placentem, & gratum. Niger vero valet contra noxios humores, rixas, & febres, & lotus aqua sanat oculos, vt dr̄ in lapidario. vnde in illis duobus lapillis duplex humilitas repræsentatur.

Primò, sapientium: quia sicut dicitur
Prouer. vbi humilitas, ibi sapientia. vnde Pto dixit, quod inter sapientes sapientior Pro.16

pientior est, qui humilior existit. Hæc est ergo, quæ valet contra lunaticam passionem.i.mutabilitatem stultitiæ: qa sicut stultitia facit mentem instabilem, & variabilem ad modum lunæ, ita sapientia facit hominem stabilem ad modum Solis, qui semper est in se uniformiter lucidus. Et ideo dicitur Eccle-
Ecc.26. siast. quod homo sanctus in sapientia sua manet, sicut Sol: stultus vero sicut luna mutatur. Item valet contra insaniam. idest contra furorem iracundiæ: quia homo dum sapienter respondet, & humiliat se furenti, & humiliter cedit ei, frangit furorem iræ eius, vel saltem euadit. Item valet humilitas contra antiquum languorem. idest contra inueteratum odium, quia frequenter sapientes humili & dulci lingua, vel opere, antiqua etiam odia conciliant. Hæc etiam est, scilicet sapientis humilitas, qui sicut facit verbum facundum, sic etiam & gratum.

Secundo aut cœlidonius, qui est niger, repræsentat humilitatem pœnitentium. Hæc est enim, quæ noxios humores.i.nociuas affectiones purgat, iras frenat, & febres.i.carnis calores refrigerat, & etiam oculos mentis à cecitate superbiæ sanat.

Inferni ignis, quomodo inextinguibilis semper maneat, rationibus, exemplisq; naturalibus approbatur. Cap. XVI.

IGnem gehennæ inextinguibilem, & semper durabilem esse, non est incredibile, & præcipue per diuinam potentiam, cum legatur, secundum naturam, albeston, qui est lapis Archadiæ ferrei coloris, & ab igne sic dictus, quia semel accensus, nunquam extingui potest. Vnde in quodam templo Dianæ erat lucerna ex huiusmodi lapide semper ardens, ita, vt nulla tempestate nullo imbre extingui posset, si-
Isidor. cut Isidor. refert. Vnde pagani maximum suæ Dianæ miraculum esse arbitrabantur. Ergo si hoc fieri potest virtute naturæ in materia lapidea, ita vt nõ amplius ignis succendatur, nec vnquam extinguatur; quanto magis fieri hoc potest virtute Dei in alia quacunque materia, vt scilicet ignis inextinguibilis perpetuo conseruetur? Vnde Gregorius dicit exponens illud Grego.
Iob. Deuorabit eum igni. Ignis cor- mor.
poreus, qui nunc succenditur, vt vl- Iob.20.
tra corporeis indigeat fomentis, nec valet, nisi succensus esse, & nisi refotus subsistere: ac contra gehennæ ignis cum sit corporeus, & in semetipso reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed datus semel, durat inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret. Ratio huius diuersitatis est: quia ignis iste, qui apud nos est qui lignis nutritur, & ab homine succenditur est artificialiter, & per violentiam in alienam materiam introductus; sed ignis ille lignis, non indiget, quibus foueatur, vel quia est in materiam propria existens, vel in materia aliena non per violentiam, sed per naturam à principio intrinseco, sicut etiam accidit in sulphure. unde non est accensus ab homine, sed à Deo, qui illam naturam instituit & hoc est, quod dicitur. Isa. Fla- Isa.30.
tus domini, sicut torrens sulphuris accendens eam.

Hypocritorum iniquitas qualis existat; ex auricalchi lapidisque crisoleny natura explanatur. Cap XIX.

HYpocrita assimilatur auricalcho. Primo, quia auricalcum est alieni coloris ostentatiuum: habet enim auro similem colorem, sed eius non habet valorem, Similiter homo hypocrita habet quidem exterius apparentiam sanctitatis, sed tamen non habet interius existentiam veritatis. vnde dicitur hypocrita ab hypos, quod est sub, & crisis, quod est aurum; quasi aliquid habens sub auro.idest, sub apparentia auri, scilicet sub apparentia sanctitatis.ma-
litiam iniquitatis Matth. Vos qui- Mat.23
dem a foris apparetis hominibus iusti. interius autem pleni estis hypocrisi & iniquitate Tales abundabunt in fine mundi, in ecclesia, quando multi etiam descendet, & declinabunt, à vera sanctitate ad fictam religionem.
Vnde legitur Reg. quod vasa, quæ fe- 3.Re.7.
cit. Iram, de auricalcho erãt. Iram enim interpretatur ciuitas descendens. & si-

gnat ſtatum eccleſiæ in fine deſcenden
tis,& declinantis a cęleſtibus ad terre-
na;cuius vaſa erunt de auricalco,ſ. cleri
ci,& religioſi hypocritæ,ficti.

Secundo, quia auricalcum interiorũ
eſt infectiuũ.Nam cibaria nimis diu in-
uaſis de auricalco ſeruata, vitio eorũ ſa-
porem horribilem contrahunt, & odorẽ.
Et ſic deſideria,& verba iniqua,quæ diu
hypocritæ in cordibus abſcondita tenue-
runt,quando ea producere,& opere exe
qui poſſunt,inueniunt horribilia,& hoc
eſt, ꝙ hypocriſis interiores affectus cor-
Apoc.1 rumpit.Apoca.Pedes eius.i.affectus, ſi-
miles auricalco:quia ſcilicet ſunt per hy
pocriſim infecti,& ſimulati.

Tertio, quia auricalcum eſt ſuæ vtili-
tatis paulatim detectiuum. Nam vaſa ex
auricalco facta in ſui nouitate ſunt tam
pulchra, vt videãtur aurea,ſed paulatim
a fulgore primo hebetantur, & quaſi ru
biginãtur, & ſic ſemper, quaſi in peius,
tam odore, q̃ colore cupream ſuam ori-
ginem proteſtantur. Auricalcũ.n. fit ex
cupro,ſed ex cõmixtione ęris, & ſtagni,
& auripigmẽti,& qbuſdam alijs mediã-
tibus producitur in igne ad colorẽ auri,
vt dicit Iſido. Sic hypocrita,cum ſit vere
malus,in qbuſdam actionibus,& cona-
tibus prætendit quãdam exterius ſpem
ſanctitatis : ita, vt primo, qñ ab aliquo
nouiter.vr̃,vel de nouo incipit inter ali-
quos cõuerſari,videatur eis ſanctiſſimus
ſed,quia nihil fictum eſt durabile,ſi diu
ibidem permaneat,paulatim ex cõtrarijs
operibus ſeipſum manifeſtat. Et io dñs
Mat.7. dixit:A fructibus eorũ cognoſcetis eos
Quidam tamen ita cooperti ſunt, vt vix
vel nunq̃ cognoſci poſſint; & tales cum
ſint auricalcum, frequenter recipiuntur
pro auro:econtra autem illi qui ſunt, vt
verum aurum, ab ipſis reputantur vt au
ricalcum, q dicunt eos eſſe hypocritas.
Eccleſiaſtici. Collegiſti, quaſi auricalcũ,
aurum.

Item hõ hypocrita aſſimilatur lapidi
criſolenio,q eſt ſpecies quædam lapidis
criſoliti Hic.ſ. criſolenius eſt colore au-
reus, ſed de mane eſt pulchrioris aſpe-
ctus.poſtea hebetatur, & eſt ignis capa-
ciſſimus. Vnde ſi igni approximatur,ci-
Iſid. li. tius inflammatur, vt dicit Iſido. Simili-
ethi. ter hypocrita colore eſt aureus, quia ſan
ctitatem prætendit;& de mane apparet
pulchrior,quia feruenter incipit:ſed po-
ſtea hebetatur,quia proſequẽdo deficit.
ignis eſt capaciſſimus,qa inflãmationes
tẽtationũ facillime,& delectãter recipit.

*Iuſtitiæ perfectio atq; neceſſitas ex quampluri-
mis ferri ſimilitudinibus, abſolute deſcribi-
tur. Cap. XVIII.*

IVſtitia bene regentium aſſimilat̃ fer-
ro.Primo propter duritiam. Ferrum
enim(vt dicit Iſid.) dictum eſt a ferien- Iſid. li.
do, quia ſcilicet duritia ſua feriendo do eth.
mat omnia genera metallorum.Et iuſti-
tia regentis domare,& ferire debet om-
nia genera rebellium,& ſuperborum,&
reipublicæ pacem turbantium pſ.Reges Pſ.2.
eos in virga ferrea,& tanquam vas, &c.
Prou Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſi Pro. 20
pat omne malum intuitu ſuo. Secundo
propter temperiem : nam ferramenta
mos eſt cum oleo temperare, ne frigidi-
tate aquæ nimium indurentur, vt dicit
Iſid.Sic & plerumq; temperanda eſt ſe-
ueritas iuſtitiæ cum oleo miſericordiæ,
vnde Samaritanus ſauciati vulneribus Luc.10
oleum infudit,& vinum. Vinum autem
mordens ſignificat ſeueritatem iuſtitiæ,
ſed oleum leniens ſuauitatem miſericor
dię.Et in arca Moyſi,quę gerit typum rę
giminis, non tantùm fuit virga percu-
tiens,ſed & manna dulceſcens:vt p vir-
gam rigor iuſtitiæ, per manna vero dul-
cedo miſericordiæ ſignificaretur. Eccle- Eccl.39
ſiaſtici.Initium neceſſariæ rei vitæ homi
num,aqua,ignis,ferrum, & lac.In aqua
accipe mollitiem miſericordiæ, in igne
feruorem iuſtitiæ, in ferro correptionis
aſperitatem, in lacte remiſſionis ſuauita
tem:quæ omnia neceſſaria ſunt regenti
bus,vt ſubditorum vita pacifice guber-
netur.

Tertio propter rubiginẽ rubigo enim
(vt dicit Iſid.)eſt vitium rodens ferrum: Iſid. li.
& hoc accidit ſibi ex ſuæ ſubſtantiæ im- eth.
puritate,ſiue ex terræ contactu,& vicini
tate,ſiue ex ſanguinis,vel cuiuſlibet in-
fecti vaporis qualitate Et addit ad hæc
Iſido quod a ferro ſe humanus ſanguis
vlciſcitur, quia nullius alterius rubigi-
ne ſic ferrum conſumitur, ſicut quando
humano ſanguine maculatur. Simili
quoque modo iuſtitia præſidentis rubi-
ginatur, ideſt corrumpitur, & macula-
tur, quandoque quidem ex malitia, &
impuritate regentis,quia non habet pu-
ram intentionem in facto, ſcilicet non
intendens ad bonum reipublicæ, ſed
potius

potius ad aliquid proprium: quandoque vero ex contactu terræ, idest acceptione, vel spe alicuius: muneris terreni, & lucri temporalis: quandoque vero ex infectione sanguinis, vel alicuius vaporis, idest ex ira, vel odio, vel alia inordinata passione, siue affectione sed nulla deterior est, vel maior corruptio, q̃ si peruerso iustitiæ iudicis iudicio sanguis fundatur innoxius. Num. Si quis percusserit ferro, & mortuus fuerit; qui percussor est; reus erit homicidij, & ipse morietur. nu. 35.

Quarto propter vtilitatem multiplicem. Nam vsus ferri magis est vtilis, & magis necessarius, quam vsus auri, licet aurum amplius ab auaris diligatur. Nã sine ferro respublica tute non agitur, non acquiritur, nec secure seruatur, nec sine ferro ab hoste defenditur: ferro regitur communis potentia, defenditur innocentia, tuta sunt regna, & reprimit malorum superbia. Item sine ferro nullum mechanicum opus quasi perficitur, nullum quasi opus, vel ædificium erigitur, agricultura non exercetur, vestis nõ inciditur, panis non editur, & breuiter quasi in humanis rebus sine ferro nihil ad perfectionem adducitur. Omnia autem hæc magis competunt iustitiæ, q̃ ferro: qa horum non potest esse perfectio, vbi iustitia non seruatur. Nam neq; reipublicæ, neque communi potentiæ, neq; bonorum innocentiæ, neq; regno seu patriæ, ibi potest esse tutela, vbi non viget iustitia. Neque enim sine iustitia aut malorum proteruiæ reprimuntur, aut artes mechanicæ liberè exercentur, aut ab agricolis terræ vtiliter excoluntur: quia vbi non seruatur iustitia, ibi omnia bona pereunt, & omnia vigent mala.

Iustorum genera tria, qui & tribus electri generibus varijs rationibus comparantur. Cap. XIX.

IVstorum vita assimilatur electro Primo ratione distinctionis sunt enim tria genera electri: vnum, quod de piro fluit arbore, quod dicitur siccum. Nam primo quando fluit de arbore est gummi liquidum, postea induratur calore ac frigore in duritiam lapidis perspicui, vt crystalli. Nam prius minuitur humidum operatione calidi: quia cum humiditas indigesta expellitur ab arbore, tunc calor continue resoluit humidum subtile, & ita viscosa efficitur, & postea humidum paucum remanens extra premitur frigido: & sic coagulatio eius completur frigore. Huic ergo assimilantur iusti incipientes, sicut pœnitentes qui a principio, quando de arbore, idest de mundo, uel peccato exeunt, sunt molles & teneri timore: sed postea paulatim calore charitatis crescente, mollicies timoris excluditur, & refrigerio ab æstu carnis superueniente solidantur in fortitudine spiritus mirabiliter velut lapis, & efficiuntur perspicui in conscientiæ munditia, & vitæ sinceritate. Ezec. Deorsum ignis a lumbis eius, & sursum quasi aspectus splendoris, & visio electri In quo ostenditur, quod viri sancti & iusti, inferius ardent, vt ignis in dilectione proximi; superius splendent, vt electrum in contemplatione Dei. Ezec. 8

Secundum genus electri metallum dicitur quod in precio melius inuenitur, & habetur, & hoc cum sit magis serenosum, quàm primum, competit proficientibus & in soliditate, & in gratia doctrinæ.

Tertium autem fit de tribus partibus auri, & vna argenti. Et huic assimilantur perfecti. In auro enim significatur anima in qua est Sanctæ Trinitatis imago, vnde tres partes auri in electro ponuntur; sed minima pars, quæ est argenti, corpus repræsentat, quod licet sit vilius, tamen auro iungitur, idest animæ rationali. Quod ergo in electro multum de auro ponitur, & parum de argento, significat, quod perfectè iusti multum de anima curant, de corpore vero parum. Secundo ratione ostensionis. Electrum enim (vt dicit Isido.) in conuiuio clarius cunctis metallis fulget, & venenum prodit, si adsit, stridorem facit, & in colores varios ad modum cœlestis arcus mutare se subito consueuit. Sic anima iusti est fulgida per gratiam: & si aliquando venenum peccati adest, siue in pugna tentationis, siue in lapsu operationis, statim stridore luctus & confessionis prodit ipsum, & in varios colores, scilicet confusionis ruborem, timoris pallorem se mutat. Vel varij colores ad modum arcus Isido.

ſunt variæ compunctiones, quæ ſunt quatuor, quaſi quatuor iridis, ideſt arcus cœleſtis colores. Primus, de perpetratione culpæ, vel protractione. Secundus: de incurſione miſeriæ Tertius, de reatu pœnæ: Quartus, de amiſſione gloriæ.

Tertio, ratione commixtionis. Dicit Greg. I Eze. enim Grego. quod in electro aurum cũ argento miſcetur: argentum quidem ad auri claritatem excreſcit, aurum vero cum claritate argenti temperatur, ſuam virtutem non perdit, ſed a decore ex admixtione argenti aliquantulum expalleſcit. Ita ſimiliter in viro iuſto ſenſualitas rationi coniuncta velut argentum auro in electro ad claritatem auri excreſcit, quia ſcilicet per participationem efficitur rationalis, vt dicit Philo- Ariſt.1. Eth. ſophus. Et dicitur ſenſualitas rationalis quia eius paſſiones, & motus regulantur, & modificantur: & tunc ipſa ratio velut aurum ex tali commixtione ſenſualitatis in ſua contemplatione remitti videtur, non tamen ſuæ virtutis detrimentum patitur, quia per ipſas virtutes morales modificatas ad contemplandum amplius adaptatur. Quarto, ratione attractionis, quia electrum verum, ſi manu teneatur, vt a digitis calorem recipiat, rapit ad ſe omnia folia, & paleas, Iſido. & veſtimentorum fimbrias (vt dicit Iſido.) Sic vir iuſtus per bona opera deſiderio proficiendi calefactus, quicquid videt, vel audit, ad ſuum profectum aſſumit, ſiue folia ideſt verba, ſiue paleas, ideſt etiam leuia bona exempla, dũm odo ipſum inflammare poſſint; ſiue ſunt fimbriæ veſtimentorum.i. extrema opera Ezec 1 virtutum. Eze. Et de medio eius quaſi ſpecies electri.

Luxuriæ obſcœnitas, ex nonnullis ſulphuris proprietatibus ac effectibus hic deſcriptis, aperte declaratur. Cap. X X.

LVxuria aſſimulatur ſulphuri: Primo, ratione ardoris. Nam ſulphur eſt vena terrę aereitatis, & igneitatis multum habens in compoſitione, vnde ſulphur dicitur, quaſi ſolum vrens, vt dicit Iſido. vrere enim ignis dicitur. Vnde ſulphur ſecundum Auicennam eſt calidũ, & ſiccum, in quarto gradu, & eſt terra partibus aqueis, & terreſtribus ĩ igneas tranſeuntibus in naturã ſulphuris trãſmutata. Eius autem ignea virtus ab aqs feruẽtibus ſentit. Sicut aũt ſulphur eſt vena terræ, ita luxuria eſt carnis terreſtris vitium, & corruptela, quæ quidem multum habet igneitatis quia multum corpus calefacit, & appetitum delectationis incendit, ita, vt tam partes aquæ, ſcilicet humores corporis, q̃ etiam terreſtres partes, ſcilicet caro, & membra, videantur tranſire in igneas.i. vehementer accendi. & eſt in quarto gradu caloris, quia luxuria eſt quartum vitium, cui ardor, & calor appropriatur. Nã primus gradus, eſt ardor auaritiæ, quæ mundi appetitum inſatiabiliter incendit. Vnde Pro.30. ipſa eſt ignis qui nunquàm; dicit. Sufficit. Boe. de cõ. li 5. Boetius: Sed ſeuior ignibus Aethnæ Feruens amor ardet habendi.

Secundus eſt ardor iræ, quæ ſecundũ Ariſt i. Rhet. philoſophum, eſt accenſio ſanguinis circa cor. Tertius eſt gulæ, cui attribuitur ardor, tum quia delectatio cibi, & potus appetitum accendit, & acuit, in cuius delectationis inordinata concupiſcentia vitium gulæ conſiſtit; tum, quia gulæ ſacietas libidinem inflammat. vnde Hiero. Hiero. dicit, ꝙ ſine Cerere friget venus.i. per abſtinentiam cibi, & potus, refrigeſcit luxuria. Quartus gradus ardoris, & caloris, eſt ignis conſumptionis omniũ virtutum. Pſ.io. pſ. Ignis, ſulphur &c. ignis, ſcilicet auaritiæ, ſulphur luxuriæ, & ſpiritus ſuperbiæ.

Secundo, ratione fętoris. Nam aquæ per venas ſulphureas tranſeuntes, ex vi ignea ſulphuris contrahunt calorem, ſaporem, efficaciam, & fętorem. Aquæ autem ſulphuræ, ideſt perſonæ luxurioſæ, contrahunt calorem in cogitatione, ſaporem in delectatione, efficaciam.i. affectum in operatione, fętorem plerunq; infamiæ in publicatione. Ideo de luxu- Iſa.34. rioſis dicitur Iſa. De cadaueribus eorum aſcendet fętor.

Tertio, ratione coloris: Nam ſulphur aliquando eſt album, purum, clarum, & cum hoc ſubtile. Aliquando vero eſt feculentum, groſſum, & craſſum quandoque vero mediocre. Opus enim carnale cum intra limites matrimonij & rationis continetur, tunc eſt album, quia famam non denigrat, purum, quia mentem non fędat, clarum, quia rationem non offuſcat; & ſubtile, quia ratio carnem regulat, vt non ſequatur appetitum delectationis, ſed ſinceritate intentionis.

tentionis Sed si fiat extra matrimoniũ, tunc est feculentum per immundam operationem; crassum, per inordinatam delectationem; grossum, siue spissum, per nimiam frequentationem, vel mentis hebetationem. Quando vero fit inter coniuges, sed non cum debito modo, vel debita moderatione, tunc, quasi mediocre participat de vtroq;. Nam in quantum infra matrimonium fit, sic est excusabile, tamen magis, vel minus secũdum, ꝙ plus, vel minus receditur ab ordine rationis.

Deiparæ Virginis excellentiæ atq; perfectiones, ex quamplurimis calcedonij smaragdi, lapidis iij, sardonycis virtutibus & similitudinibus excreptus describuntur. Cap. XXI.

MAria mater Domini assimilatũ calcedonio Primo ratione generationis: quia calcedonius (vt dicit Isido.) diu turno imbre generatur. Sic Beata Virgo fuit generata imbre, idest gratiæ diuinæ operatione, scilicet per miraculum ex parentibus sterilibus, sicut legitur de eius natiuitate Apoc. Fundamentum tertium calcedonius. Tria enim sunt humanæ productionis principia, seu fundamenta. Primum est gratia, sicut in his, qui producti sunt immediate a Deo, vt Adam per creationem, & Eua per miraculum de costa; quod fuit de gratia liberali. Secundum principium, siue fundamentum est natura, sicut in his, quæ producuntur per viam generationis absque miraculo, sicut Seth & Cain & sequentes. Tertium est mixtum ex gratia & natura, sicut hi qui producuntur ex viro, & muliere, tamen sterilibus, & ideo partim per naturam, & partim per miraculi gratiam, sterilitatem remouentem, sicut fuit concepta beata virgo Maria: & ideo ipsa fuit calcedonius, habens tertium fundamentum.

Isido.

Apo. 21

Secundo, ratione inuentionis, quia calcedonius (vt idem Isido dicit) ad repercussum Lunæ plenæ inuenitur. Quasi enim plenitudo Lunæ, est plenitudo temporis gratiæ, in quo beata Virgo est nata, & mater Saluatoris inuenta, propter quod dicit Aposto. quod quando venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum de muliere.

Gal. 4.

Tertio, ratione colorationis, quia calcedonius pallido colore est coloratus. Pallor autem conuenit timenti: quia timentes pallescunt, & etiam multum conuenit abstinenti: propter quod dicit Isaac, quod decor monachi, est pallor. & macies Quod dicit, quia monachus debet esse abstinens: & macies, & pallor ex abstinentia causatur. vtrunque pallorem, idest palloris causam habuit beata Maria, scilicet timorem domini: Ecclesiastici. Ego mater pulchræ dilectionis, & agnitionis, & timoris, &c. & etiam abstinentiæ, quia ipsa non vacauit delitijs.

Isaac, Abbas li. de vi. sol.

Ecc. 24

Quarto, ratione vigoris: quia hic lapis sculpturæ resistit. Nam tantæ soliditatis est, vt non sit incisionis, & extraneæ impressionis susceptiuus. Similiter beata virgo Maria nullius carnalis impressionis, seu corruptionis susceptiua fuit, quia scilicet virgo ante partum, & post partum. Item dicit Diosco. quod hic lapis tanti vigoris est, & efficaciæ, quod perforatus ad collum ligatus, facit vincere causam, & contra illusiones demonum adiuuat, & virtutem conseruat. Hæc autem, siue vera sint, siue non de calcedonij virtute, verissime tamen competunt beatæ Mariæ, quia ipsa est aduocata nostra, & ideo apud summum Iudicem pro causis nostris assistit, ipsa est nostra protectrix, & ideo ab illusionibus dęmonum nos frequenter defendit. Ipsa etiam est mater nostra, & ideo pie filios suos virtute & bonitate custodit.

Diosc.

Item beata Maria assimilatur smaragdo.

Primò, ratione coloris: nam smaragdus (vt dicit Isido.) Gemmarum omnium viridium obtinet principatum. Nulli enim gemmæ, vel herbæ maior inest viriditas, quam smaragdo, vnde viriditate sua virides herbas superat. Quasi autem gemmæ, vel herbæ virides sunt sacratissimæ virgines, quæ carnis virorem semper conseruant inter quas beatissimas Beata Virgo Maria obtinet principatum. vnde ps. Adducentur regi virgines post eam. dicit non tantum de ordine, sed etiam de dignitate, quia scilicet virginitati eius nullus vnquam potuit coæquari. decebat nimirum Reginam virginum, vt tanta puritate niteret, qua maior sub cœlo nequit intueri, vt di-

Isid. li. eth.

Ps. 44.

cit Anselmus: vnde eius virginitas, & humilitas, ita Deo gratæ extiterũt, ꝙ fuerunt quasi duæ portæ per quas Christus in eã intrauit. s. virginitas summa in carne, humilitas profunda in mente, & io dr̃ Tob. Portę Hierusalẽ ex saphyro, & smaragdo ædificanẽ. Nam per saphyrũ q̃ habet tumorẽ sedare, intelligi eius humilitas, qa virtus humilitatis soluit tumorẽ ęlationis: sed per smaragdum viridis coloris, virginitatẽ intellige carnis. *To. 17.*

Secundo ratione nitoris, qa tantus est nitor smaragdi, ꝙ nec ĩ Sole aliquo mõ obumbratur. Et similiter tantus fuit nitor virginitatis, & nitor puritatis virginis Mariæ, ꝙ Solem iustitiæ, Christũ gignendo, vel pariendo, in nullo eius integritas, vel virginitas, siue virginitatis nitiditas fuit diminuta.

Tertio, rõne gñationis, qa scilicet corpus smaragdi si extersum fuerit, & politum, ad modũ speculi imagines reddit. Item smaragdus ex se generat radium q̃ suo nitore tingit aerem circunfusum. Beata autẽ Virgo primo habuit corpus suum ab originali peccato politum, scilicet in vtero matris in sua sanctificatione. Secũdo habuit ipsum politum a Spiritusancto, scilicet in filij conceptione quia tunc Spiritusanctus superuenit, & virtus Altissimi obumbrauit ei, vt Angelus Dei prædixerat: Et ideo ad modũ speculi imaginem reddidit diuinam, & humanam: quia Verbũ incarnatũ genuit, quod, inquam, Verbum est imago patris, & figura spiritus eius, & secũdũ carnem, siue humanitatem est (vt ita dicã) imago matris, scilicet homo ex homine in similitudinem hominũ factus, & habitu inuentus, vt homo. Vel beata virgo, quæ speculum politum, & tersum ꝑ sua maximam puritatem repræsentat nobis imagines omnium virtutum, vt eas imitemur. Item genuit ex se radium, s. Dei filium: quia sicut sydus radium protulit, virgo filium pari forma: quia neq; sydus radio, neque mater filio fuit corrupta, quo filio sua viriditate idest sua virginali carne qua ipsum vestiuit, non tãtum circunstantes, & proximos eũ Iudęos, sed etiam totum mundum tinxit tinctura baptismali. Nã Christus tactu suæ mundissimæ carnis, quã scilicet dẽ Virgine traxit, vim regeneratiuam cõtulit aquis, quibus. s. fideles tinguntur, id est baptizantur. *Luc. 1.* *Phili. 2.*

Quarto ratione virtuosę operationis. Nam smaragdus (vt dicit Diosco) opes augmentat. sic beata Virgo spirituales opes, siue diuitias nobis augmentat, dũ gratias multiplices impetrat, vel cũ nos ad benè operandum, & merita cumulãdum iuuat. *Diosc.*

Item smaragdus collo suspẽsus morbum caducum sanat. Hoc beata Virgo nobis facit, non tantum per auxilium, sed etiam per exemplum, scilicet suę virginitatis, & honestatis.

Item smaragdus valet contra illusiones, & fantasmata dęmonum: quod de beata Virgine magis est certum.

Item smaragdus memoriam perditã reparat. Sic beata Virgo, quæ conseruabat facta sancta, & verba pueritiæ Christi, conferens vniuersa in corde suo, & postea creditur sanctis Euangelistis (& præcipue beato Lucæ) plurima enarrasse, quæ ipsi de Christo scripserunt, videlicet de eius desponsatione, annunciatione, purificatione, Christi natiuitate, & Magorũ adoratione, & multis alijs, quibus, nec ipsi Euãgelistæ per se interfuerant, nec etiam per hystoriarũ scripturas, vel fortè per aliam personam, q̃ per beatam Mariam virginem scire tũc temporis poterant.

Item smaragdus visum confortat. Similiter beata Virgo spiritualem visum nostrum confortauit, producendo verã lucem, Christum, qui illuminat totum mundum, vel omnem hominem venientem in hunc mundum.

Item smaragdus tempestatibus resistit. Et sic ipsa contra mundi tempestates, seu aduersitates benignè auxilium impendit. Vnde etiam ab Ecclesia vocatur stella maris: quia nos in huius maris mundi, scilicet tempestatibus, seu fluctibus dirigit, & defendit.

Item dicitur Maria, id est dominatrix maris: quia velut pia domina in omni casu amaritudinis nobis inuocantibus eã deuotè impetrat remedia iocũdæ cõsolationis. Vñ dr̃ Ecclesiastici: Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in iucundo, & moderato conuiuio. Quasi enim in auro signum smaragdi est beata Virgo Maria refulgens, vt gema in gloria cęlesti. De quo et signo dicitur Apoc. Signum magnũ apparuit in cœlo mulier amicta Sole, &c. Ex quo, videlicet signo ꝑuenit, ꝙ *Ecc. 32* *Apoc. 12.*

nobis

nobis in amaritudinibus positis infunditur aliquando musicalis iucunditas modulationis. Et hoc est, quando per vocem, seu per sonum alicuius exhortationis ea procurante infunditur nobis dulcedo alicuius consolationis. Aliquando vero propinatur nobis iucūditas per eam internę refectionis, puta quando ea impetrante infunditur cordi nostro gratia internæ inspirationis, seu alicuius dulcedinis animam consolantis, & reficiētis: & hoc est conuiuium iucūdū qdē, sed tamen moderatum.

Item beata Maria assimilatur lapidi sardonyco: Primo ratione colorationis. Nam sardonyx (vt dicit Isid.) ex Sardio, & onyce nomen suscepit. Constat enim ex tribus coloribus: nā niger est in imo, candidus in medio, & rubeus quasi vinū in supremo. Sic beata virgo Maria fuit nigra in imo per humilitatem, secundū illud Cant. Nigra sum, sed formosa, &c. Sed candida in medio per puritatem mentis, & virginitatem carnis. Ecclesiastici: Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus. Item rubea in supremo per feruentem charitatem. Prouer. Purpura indumentum eius: purpura enim rubeū habet colorem.

Isi. lib. c. hi. — Can. 1. — Ecc. 27 — Pro. 35

Secundo ratione sigillationis, quia hæc sola gemma in sigillatione, de substantia ceræ nihil euellit: & sic sola beata Maria generando, de corruptione carnis, vel peccati nihil accepit.

Tertio ratione virtuosæ actionis, propter quam iste præciosissimus appellatur. Iob. Nec lapidi sardonyco, &c. Nam hoc lapis luxuriam repellere dicitur, humilem efficit, & pudicum. Sic domina nostra, deuotos suos docet esse castos in corporibus, humiles in cordibus, & etiam pudicos in moribus.

Iob. 28

Quæ nobis bona misericordiæ opera conferāt, ex lapidis iridis natura pulcherrimè perspicitur. Cap. XXII.

Misericordia assimilatur illi lapidi, qui vocatur iris: Primo ratione figuræ, quia hic lapis est ex sex angulis (vt dicit Isido.) Qui sex anguli conueniunt sex operibus misericordiæ, quæ Christus enumerat. Mat. Esuriui, & dedistis mihi manducare, &c.

Isido. — Mat. 25

Secundo ratione tincturæ, siue resplendentiæ: propterea enim dicitur iris, quia sub tecto positus, & Sole percussus, colores iridis, id est cœlestis arcus in proximos parietes repræsentat. Similiter homo misericors, sub tecto, idest sub tegumento humilitatis positus, & sole, idest lucæ diuinæ gratiæ perfusus, colores arcus cęlestis idest affectus siue effectus Christi in proximos sibi pauperes repræsentat.

Tertio ratione efficaciæ, quia hoc lapis cooperatur parienti, vt citius pariat, vel vt saltem dolores partes facilius ferat, & non tantum de periculo timeat. Consimili modo misericordia, siue misericordiæ operatio cooperatur pœnitēti, vt citius satisfaciat, vel saltem, vt angustiam, & laborem pœnitentię facilius ferat, & de tentationum periculo minus timeat. propter primum, dicitur Daniel: Peccata tua eleęmosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: propter secundum dicitur in ps. Beatus qui intelligit super ęgenum, & pauperem. & postea: Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. propter tertium, dicitur Ecclesiastici: Conclude eleęmosynam in sinu pauperis, & hæc pro te orabit ab omni malo. Et postea: Super scutum potenter, & super lanceam aduersus inimicum pugnabit.

Dan. 4. — Ps. 40. — Ecc. 29

Gemmæ Alabandinæ virtus, quæ boni operis perfectionem similitudinem quadam demonstrat. Cap. XXIII.

Opus bonum assimilatur illi lapidi, qui dicitur alabandina. De quo dicit Diosco. quod est gemma clara, & subrufa, vt sardis, cuius est virtus sanguinem augmentare, & prouocare. Similiter opus bonum debet esse clarum, idest factum cum claritate, hoc est cum munditia conscientiæ, & intentionis puritate. Prouer. Qui mundus est, rectum est opus eius. Grego. In cassum exterius opus agitur, si non pro eo interius innocentiæ victima in ara cordis immoletur. Vnde econtrario, opera cum immunda conscientia, vel non recta intentione facta, erunt opera tenebrosa: de qbus dicitur: Abijciamus opera tenebrarum. Item debet esse subrufum, & hoc per feruorem dilectionis. Ecclesiastici: Bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua, vbi innuit, quod tunc Deo grata

Dios. — Pro 21. — Greg. — Ro. 13 — Eccl. 9

grata sunt opera nostra, quando cum vi no charitatis, & gaudio deuotionis fiūt.
1.Cor.3 Corin. Cuiuscunque opus, quale sit, ignis probabit. Tunc est enim opus probatum, quando est igne charitatis inflammatum. Sed ad litteram exponatur de igne purgatorij. Item debet esse sanguinis prouocatiuum, & augmentatiuum, idest deuotionis. Sanguinis humor est calidus, & humidus; quia scilicet deuotio boni operis, in mente auget calliditatem, idest spiritualem feruorem, sicut nutritio olei auget ignem; & auget etiam humorem, idest lachrymarum compunctionem, sicut operationis vehementia producit sudorem.

Auri, chrysopasiiq; naturales effectus describuntur, quibus patientiæ perfectiones assimilantur. Cap. XXIIII.

Patientia assimilatur auro. Primò, ratione soliditatis: quia auro quo ad substantiam nihil solidius, aut compactius. Vnde in igne positum, nec euaporat, nec in pondere minuitur, neque consumitur; sed quando vi caloris dissoluitur, si quid habet impuritatis admixtum depuratur, & tunc fulgidius inuenitur. Similiter vere patiens tantam habet mentis soliditatem, quod in igne tribulationis positus neque euaporat per iram, neque in pondere virtutis minuitur per diffidentiam, neque consumitur per accidiam, sed potius depuratur per pœnæ tolerantiam, & fulget per virtutis euidentiam. Ecclesiastici. Quasi vas auri solidum. Pet. Modicum nunc si oportet contristari in varijs tribulationibus, vt fides vestra multo præciosior sit auro, quod per ignem transit.

Ecc. 1.

1.Pet.1

Secundo, ratione ductibilitatis, quia auro nihil ductibilius. Nam, tam ductibile est, quod inter incudem & malleum sine diuisione, sine interruptione partium in tenuissimas laminas dilatatur. Eodem modo perfectè patiens, persecutioni non resistit: sed se duci, & malleari permittit, ita vt non rumpatur per inconstantiam, nec diuidatur etiam a persequente per maliuolentiam: & ideo dilatatur in charitate per patientiam. Vnde de tali auro fiūt vasa Domini, de quibus Exo. Vniuersa ductibilia, de auro purissimo facies.

Exo. 5

Tale enim fuit aurum candelabri, idest patientia Christi, vnde in eodem dicitur: Facies candelabrum ductibile, de auro purissimo, scilicet Christum, qui tanquam ouis ad occisionem ductus est.

Tertio, ratione tranquillitatis: nam auro inter metalla nihil quietius, quia percussum non resonat, sicut facit ęs, vel argentum. Et consimili modo homo patiens non resonat, nec murmurando, nec maledicendo, detrahendo vel contra contumaciem linguam rixando, sicut de Christo legitur. Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur, &c. Talis etiam fuit martyrum patientia, q. percussi & mortificati tota die, per patientiam non resonabant, aut resistebant: Vnde ipsi erant, quasi mortariola templi, de quibus Paral. Facta sunt mortariola, a mortificatione tunsionum, idest passionum. ps. Propter te mortificamur tota die. 1.P.2. 1.Par.2 Ps. 43.

Item patientia assimilatur lapidi crysopassio, qui est lapis Æthiopicus, quem lux celat, & obscuritas manifestat: de nocte enim igneus, de die vero apparet aureus, vt dicit Isido. In die enim (vt ipse dicit) est euanescens, & splendorem amittens, velut aurum expallescit. Similiter patientia cordis in luce prosperitatis absconditur. Vnde Greg. dicit, quod improuidus miles est qui se fortem in pace gloriatur: quia scilicet fortitudo vera non ostenditur, tempore pacis, nec etiam tempore prosperitatis patientia. Et ideo patientia in tenebris aduersitatis agnoscitur. quia qualis quisque apud se lateat, illata contumelia probat, vt ibidem Grego. dicit. ps. Nox scilicet aduersitatis, illuminatio mea nam ibi illuminatur anima, vt cognoscat qualis sit. Isido. Greg. Ps.138.

Item si est vera patientia in nocte aduersitatis efficitur ignea, idest in amore diuino magis feruida, & lucida: sed in die prosperitatis pallescit, idest efficitur timida. Nam viri perfecti in aduersitate per patientiam feruent, de prosperitate timent. ps. Ab altitudine diei timebo, idest prosperitatis. Ps. 55.

Ex saphyri, ligurij, crystalli, nitri, auripigmenti, tandemq; margaritis gēmæ multiplicibus virtutibus, ac naturalibus perfectionibus, quē ad modum vera pœnitentia omnium sit expultrix vitiorum explanatur. Cap. XXV.

POenitentia est omnium vitiorum capitalium, quæ sunt septem, expulsiua. Et ideo assimilantur saphyro eius virtutes. Nam primo saphyrus (vt dicit Diosc. Diosco.) habet virtutem sudoris & sanguinis restrictiuam. Et hoc conuenit pœnitentiæ, inquantum restringit vitium gulę, ex qua prouenit superfluitas sanguinis, & sudoris.

Secundo, habet virtutē castitatis amatiuam. Nam omnes auctores consentiunt, quod hæc gemma amatrix est castitatis: & ideo ne eius virtus per immūdiciam portantis impediatur, oportet eam portantem castè viuere. Hoc etiam competit pœnitentiæ, inquantum tollit vitium luxuriæ, & castitatem seu continentiam diligit, & requirit, quamuis aliam in coniugatis, aliam in viduis, aliā in virginibus.

Tertio, habet virtutem tumoris & inflaturæ sedatiuam. Vnde & apostemata reprimit, si in principio noxiæ collectionis cito appositus fuerit Et hoc competit pœnitentiæ, inquantum expellit tumorem, & inflaturam superbiæ, & maxime si in principio antequàm superbia inueterascat, ad humilitatem pœnitentiæ omnino conuertatur.

Quartò, habet virtutem caloris febrilis repressiuam, si iuxta venas cordis pulsatiles suspendatur. Est autem auaritia inordinatus ardor, velut quidam febrilis calor, qui quietem omnium tollit, & sitim inextinguibilem gignit. Hunc calorem pœnitentia mirabiliter extinguit, vt patet de Euangelista Mattheo, quem fecit relinquere propria, qui rapere solebat aliena, vt dicit Beda. Beda I Mat.

Quinto, habet virtutē venenositatis, & antractis expulsiuam, & ideo veneno contrariam habet virtutem, & virtutis eius penitus extinctiuam Vnde si araneam in pixidem posueris, & verum saphyrum super eius orificium aliquantu um tenueris, eius virtute aranea subito morietur, vt dicit Diasco Similiter pœnitentia expellit, & extinguit venenum inuidiæ, quæ facit hominem venenosum, & calorem charitatis extinguit.

Sexto, dicit Diosco. quod habet virtutem discordium reconciliatiuam. Nā plurimum dicitur valere eius præsentia ad pacem inter aliquos reformandam. Quod quidem competit pœnitentiæ, non solum in quantum animam reconciliat Deo, sed in quantum de cordibus pœnitentium, iram, & odium fugat, & ad remittendum offensas receptas, & per consequens ad pacem inclinat. Vnde etiam dicitur ad literam, quod saphyrus se portantem, reddit benignum & mitem. quod de pœnitentia magis certum est, quam de saphyro. Hæc enim fuit, quæ lupum sæuissimum, idest Paulum, contra Christianos ferocissimum, mutauit in māsuetissimum agnum.

Septimo, saphyrus habet virtutē cordis lętificatiuam, & confortatiuam. Vnde valet contra cardiacam, & melancolicam passionem. Et istud pœnitentiæ competit, inquantum expellit accidiam, quæ animam reddit tristem, & grauem. Vnde ea expulsa anima lætificatur.

Item pœnitentia assimilatur ligurio.

Primo, ratione generationis. Notandum est enim, quod plerunque mala nascuntur ex bonis: sicut de prosperitate nascit iuidia, & de virtute nascitur superbia. Quandoque econuerso, de malis nascuntur bona, sicut de tribulatione patientia, & de peccato pœnitentia: & hoc est, quod representat generatio ligurij, scilicet originem pœnitentiæ ex corruptione culpæ. Nam ligurius (sicut dicit Isido.) Isid. lieth. Qui in colore est electro similis, sic vocatus est a lince bestia, quia scilicet ex eius vrina inter arenulas generatur. Sicut ergo ligurius, quamuis sit gemma preciosissima, generatur tamen ex vilissima materia, scilicet ex animalis vrina: Ita pœnitentia quamuis sit pręciosissima, tamen oritur, & causatur ex corrupta materia, scilicet ex hominis culpa. Nam nisi præcessisset culpa, non sequeretur pœnitentia.

Secūdo, rōne virtutis: qa ligurius (vt dicit Dios.) paleas attrahit, sedat dolorē, & fluxum

xum ventris restringit,perditum colorē
restituit. Sic ad pœnitentiam attrahun-
tur paleæ i.pauperes,qui exonerati à di
uitiarum mundi sarcina,leuiores sunt
ad modum conuersionis. Diuites enim
ad patiam rarius, & difficilius conuer-
Lu.18. tuntur ,Luc. Quam difficile , qui pecu-
niam habent,in regnū Dei intrabunt.

Item pœnitentia dolorem ventris.i.
remorsum conscientiæ,qui est ex recor
datione peccati,sedat, dum ipsum pec-
catum tollit,& purgat.

Item pœnitentia fluxum i.pronitatē,
& labilitatem peccandi restringit: quia
facit præterita peccata plangere, &
plangenda non commitere. Colorem.i.
gratiam,& meritum,in quibus consistit
animæ pulchritudo, perdita per pecca-
tum restituit.

Item pęnitentia assimilatur crystallo.

Primo,per aspectum. Nam crystallus
est clarus,& ita peruius,ꝙ literarum oium,
q̄ sub eo sunt est manifestatiuus. Hæc
ergo claritas fit in pęnitēte p confessio-
nis mūdiciā nā dū pnīa, q̄ in conscientia
latebāt peccata,manifestat ipsam miro
modo purificat,& clarificat.

Itē crystallus est luminis susceptiuus:
qa aīa p pniam lumis grę fit susceptiua.

Itē est colore aqueus,sic pęnitens est
Apo.22 ploratiuus,& lachrymosus. Apoc. Oñdit
mihi flumen aquæ viuæ,splendidum,tā
quam crystallum.

Scđo,pp gñationis modū. Gñatur.n.
crystallus ex aqua,q̄ p multa annorum
spacia in chrystalli duritiā vertit. vñ vt
Greg. dicit,habet ex aqua fluxibilitatē,
sed p frigoris virtute in crystalli vertitur
Ecc.4. soliditatem Eccl. Gelauit crystallus ab
aqua. No tñ(vt dicit Diosc.)sola vi frigo
ris,sed et rōne terreæ siccitatis. Sic pęni
tētes,licet sint a principio molles,& flu
xibiles,& proni ad relabendum, ppter
quod oportet,ꝙ semper sint pauidi; ta-
men postea per perfectam perseueran-
tiam in pœnitentia efficiuntur fortes &
solidi. Vnde dicit Grego ꝙ in via Dei à
Grego. timore incipitur,vt ad fortitudinem per
uematur. Cor. Prius quod aīale est , de-
1. Cor. 15. inde quod spūale. Hæc enim soliditas p̄
cipue fit vi rigiditatis,idest continētię,
quæ refrigerat ardorem libidinis & re-
stringit fluxibilitatē carnis. Item fit vir-
tute terreæ siccitatis,idest abstinentiæ
corporalis , quæ desiccat humorem
ventris.

Tertio , propter virtutis effectum. Nā
crystallus habet virtutem inflammatiuā,
repletiuam,sitis extinctiuam, & dolorū
viscerum expulsiuam. Inflammatiuam
quidem, quia si exponatur radijs Solis,
adeo flammam rapit, vt fungus aridus
siue stipula ibi posita incendatur, vt di-
cit Isido. Sic & cor pœnitentis radiis so Isidor.
lis,idest Christi exemplis,vel verbis, vel
inspirationibus sic aliquando incendi-
tur,vt aliquos sibi per exemplum proxi
mos sibi incendat. Repletiuam virtutē
habet,quia si tritus bibatur,vbera lacte
replet,vt dicit Diosc. Similiter vbera mē
tis, scilicet intellectum,& affectū pęni-
tentis gratia pęnitentię adimplet lacte
dulcedinis & cōsolationis. Vnde de Au
gu.ad pœnitentiam conuerso legitur,
ꝙ non satiabatur illis diebus prę dulce
dine mirabili considerare altitudinem
consilij super salutem generis humani.
Item habet etiam crystallus sitim seda-
re , vt dicit Diasco. Sic pœnitentia si
tim extinguit inordinati appetitus vi-
tiorum. Item crystallus valet etiam por-
tatus contra colicam , & viscerum pas-
sionem,si non adsit cōstipatio. Similiter
pœnitentia remorsum , & amaritudi-
nem interiorem conscientiæ expellit,
postquā ipsum peccatum purgauit,nisi
adsit constipatio.i.duritia , & dilatio sa
tisfactionis.

Item pœnitentia assimilatur nitro.
Nitrum enim(secundum Diosc.)est qua Diosc.
si lapis subalbidus,& perspicuus, cuius
virtus est dissolutiua & attractiua, ac
abstersiua , & humoris superflui corum
ptiua. Et similiter pœnitentia duritiam
peccati dissoluit,gratiam Dei attrahit,
sordes cōsciæ abstergit,& superfluos hu
mores in abstinentia consumit. Item se
cundum Plinium nitrum est vena ter- Plini.
ræ,& est calidum, & siccū leue,rubeū,
& album,vel citrinum. Quæ etiam om-
nia pœnitentiæ competunt per effectū:
quia pœnitentia mentem inflammat,&
ideo calida:corpus extenuat,& ideo sic-
ca conscientiam exonerat , & ideo le-
uis,verecundiam causat: & ideo rubea, cō
scientiam mundat;& ideo alba, vultum
deformat,& aliquando etiam aliterā
citrinat p ieiunium.qa ieiunare in æsta-
te fm medicos inter alia,quæ facit,est ꝙ
vultum citrinat:& ideo citrina.

Itē pęnitētia assimilat auri pigmento.
Primo,qa auripigmentum habet vir-

tutem

tutem dealbatiuam. Habet enim, vt di-
cit Diosc. fulguris naturam, scilicet cale
factiuam, & desiccatiuam. Vnde si ali-
quod metallum apponatur, ipsum sua
virtute in album transmutat. Similiter
pœnitentia, dum cor calefacit p offen-
Psa.38. sæ meditationem, secundum illud Psal.
Concaluit cor meũ intra me, & in medi
tatione exardescet ignis. Et desiccat per
tristitiæ consumptionem: quia spiritus
Pro.17. tristis exsiccat ossa, vt dr̃ Prouerb. Deal-
bat cõscientiam per culpæ purgationẽ.
Isa.1. Isa.1. Si fuerint peccata vestra, vt cocci
num, velut lana alba erunt.

Secundo, quia habet virtutem curati-
Plini. uam: nam auripigmentum (vt dicit Pli-
nius) conuenit medicinæ. Habet enim
virtutem dissoluendi, attrahendi & mun
dificandi: Vnde valet malum anhelitum
habentibus, si fumus eius capite inclina
to accipiatur. Sic etiam pęnitentia cu-
rat peccatorum infirmitates, dissoluit
corda dura, & attrahit ea ad bona o pe-
ra, mundificat animæ intima. Etsi quis
inclinato capite, idest mente humili, &
deuota, fumum eius, idest pœnam sa-
tisfactoriam iniunctam sibi recipit, an
helitum malum, idest malam vitam,
vel malum peccandi vsum corrigit, &
rectificat.

Tertio, quia habet virtutẽ depilati-
uam. Nam ex auri pigmento fit vnguen
tum depilatorium quando cum calce,
& vino decoquitur. Similiter pęnitẽtia
cum calce. i. cum feruore, & puritate. qa
calx est alba, & feruorem ignis in se cõ
Isa.59. tinet. Et cum vino cõpunctionis lachry
mosæ, de quo in Ps. Potasti nos vino cõ
punctionis. aufert pilos i. desideria car-
nis extinguit. Pili enim ex carne proce-
dentes designant appetitus carnales.

Quarto, quia vim habet vnguium
renouatiuã. Habet enim auripigmentum
naturã incisiuã, & corrosiuã. Vnde & vn
gues facit cadere dformes, vt crescãt me
liores. Quasi autem vngues deformes
sunt inordinati mores, qui ex vsu quasi
inseparabiliter inhærent peccatori, si-
cut vngues tenaciter inhærent carni.
Sed tanta est veræ pœnitentiæ virtus,
quod vngues veteres. i. pristinos mores
deformes facit derelinquere, & in me-
Ro.6. liores immutare, secundum illud: In no
uitate vitæ ambulemus.

Item pœnitentia assimilatur illi gem
mæ, quæ dr̃ argarites, quæ est argento
similis. Habet. n. stigmata aurea: cuius
forma quadrangulata est. & habet for-
titudinem adamantis: & putat vulgus
tale nomen sibi impositum, eo, ꝙ frenet
iras, & impetus animorum. Sic homo
pœnitens debet esse argenteus per con
scientiæ claritatem: sed stigmata tribu-
lationum habere aurea per patientiæ p̃
ciositatem, formam quadrangulatam,
per operationum pluralitatem. Habet
enim pœnitẽtia quatuor angulos. i. qua
tuor opera exteriora. s. confiteri, ieiuna-
re, orare, & elemosynas dare.

Item debet fortitudinem habere. i.
constantiæ firmitatem. Et talis pęniten
tia est, quæ frenat, & placat iram Dei, &
impetum furoris. s. iudicij sui.

Pœnitens qualis esse debeat, adamanti, lapidi absintes quibusdamq; metallis comparatus, ostenditur. Cap. XXVI.

POenitens debet assimilari adaman
ti. Primo ratione paruitatis: quia est
lapis paruus, & modicus. Nunquã enim
in magnitudine nuclei auellanæ inueni
tur. Sic pœnitens debet esse paruus per
humilitatem, scilicet reputatione sui se
paruificando. Matth. Nisi conuersi fueri- Ma.18.
tis, & efficiamini, sicut paruuli, non in-
trabitis in regnum cœlorum.

Secundo, ratione claritatis. Nam ada
mas, licet habeat colorem ferrugineũ,
tñ habet splendorẽ chrystallinum. Sic
homo pœnitens, licet sit despectus in
colore. i. in apparẽtia exteriori, hẽt tñ mũ
diciæ interioris, & gratiæ splendorem

Tertio, rõne soliditatis. Nam tãtę so-
liditatis est, ꝙ nulli violentiæ cedit: qa
nec ferro frãgitur, nec igne soluitur, im-
mo, nec vnquam calesci. Et cum sit in-
uictus ignis ferriq; contemptor, rumpi-
tur sanguine hirci calido, & recenti. Sic
pœnitens debet esse ita constãs, vt nec
ferro. i. violentia frangatur aduersitatis;
nec igne. i. calore prosperitatis soluatur
tamen sanguis hirci i. Christi pro pecca
to mundi immolati. Etenim hircus in
lege pro peccato immolabatur: dum re-
center, & feruenter ad memoriam redu
citur, debet cor pœnitentis calefacere,
& in lachrymas deuotionis, seu cõpas-
sionis dissoluere vel hoc signat, ꝙ virtu
te sanguinis Christi soluitur duritia pec
cati in peccatore pœnitente.

Quarto, ratione contrarietatis. Ha-
bet.

bet.n iste lapis contrarietatem, quandam ad magnetem: quia positus iuxta ferrum, non patitur attrahi à magnete, immo iam attractum quadam violentia retrahit. Sic pœnitens retrahit aiam ne attrahatur à peccato, & iam attractã adhuc habet virtutem retrahendi,& reducendi ad gratiam.

Isidor. Quinto, ratione vtilitatis: quia adamas (vt dicit Isido.) dicitur venena reprimere, metus expellere, magicis artibus resistere, & secundum Diosc. habet etiã separata connectere. Est enim gemma, vt ipse dicit Diosc. reconciliationis, & amoris. Et ideo dicit, quod si vxor fuerit viro odiosa, vel ab eo separata, p virtutem adamantis in eius gratiam facilitèr reuocatur. Sic pœnitentia venenum peccati deprehendit, & abijcit: timorem etiam humanum, quo quis timet aspera peccati expellit, quia voluntarie homo pœnitens aspera assumit.

Item anima per peccatum à Christo sponso suo separata virtute pœnitentiæ, ad eius amorem, & gratiam reuocatur. Hēt ēt magicis artibus. i. diabolicis tentationibus, quas diabolus quadam fallaci arte ingerit, resistere, & obuiare.

Itē pęnitēs dēt eē similis lapidi absinctes, qui est gēma nigra, ponderosa, venis rubentibus distincta, quę igne calefacta septem diebus calorem seruat: vt dicit

Isidor. Isid. Sic aia pœnitentis debet esse nigra per pœnitentiam, ponderosa per prudētiam, venis rubētibus distincta p amoris, & charitatis flammam, & septē diebus calorem amoris ignitum seruare p perseuerantiam: per septem enim dies septimanæ, totum tempus vitæ præsentis deuoluitur: vnde vitæ præsentis, septem diebus calorē seruat, qui s. in Dei amore omni tempore perseuerat.

Itē pęnitens assimilatur quibusdam metallis, quorũ qdã sunt, quæ nũquam fundunt sicut lapides, quod est propter dominium terrei, & defectum humidi aquei. Et his assimilant hoīes obstinati,

Iob.41. q nunq p pœnitētiã emollescunt. Iob. Cor eius indurabit, quasi lapis. Quædã vero totaliter fundunt, vt metalla, & his assimilantur veri pœnitentes, qui toto

Ioel. 2. corde ad Deum conuertuntur fm illud Ioel. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Quædam vero partim fundunt, & partim non, vt almacrasia, quæ est lapis qui calore solutus in æs conuerti, o quod hēat in se venas minerales. Huic assimilantur hi qui partim pœnitent, & partim non, s. qui de vno peccato pœnitent, & de alio non; vel qui plãgunt præteritũ, & non vitant futurum. Ferum autem mollescit ad ignem, sed non funditur nisi per aliquod sibi adiunctum, vt arsenicum. Et huic assimilantur qui per tribulationem immutantur, sed non tamen vt peccata dimittant, sicut faciebat Farao qui imminente plaga populum dimittere promittebat, sed ea cessante retinebat. Sed si arsenicum i. virtus diuinæ gratiæ infunditur, tunc omnino cordis duritia soluitur, & mundatur.

Argēti, ac gēmæ, quæq, astrion nũcupatur, multiplices perfectiones, quibus Dei concionatores assimilantur. Cap. XXVII.

PRædicator debet esse similis argento. Nam argentum est purum, clarum, durum, sonorum, igne liqueact ibile. Sic prædicator verbi Dei dēt eē purus quoad cõscientiã. Mal Sedebit cõflãs, Mala.3
& emundans argentum: debet enim pdicator cõflare alijs ex verbis sacræ scripturæ salutifera documenta, & emundare conscientiam, propria abijciendo peccata. Apo. Attende tibi, & doctrinæ. 1. Thi. 4.

Item debet esse durus per patientiam, Isa. Pro ferro afferam argentum. per duritiam ferri, fortitudo secularium; per soliditatem argenti, constantia prędicantium intelligi potest. Isa.6.

Item debet esse clarus per sapiētiam, præcipue per sapiētiam diuinorum eloquiorum; de quibus. Eloquia domini, Psal.11.
eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum.

Item debet esse sonorus per doctrinam. Prouerb. Argentum electum lingua iusti. Pro.10.

Item debet esse liquefactibilis per cõpassionem & misericordiam. Zach. Nostrum æs sicut argentum vritur. Zac.13
Argētum enim dum vritur, liquatur. Sicut vrebatur, & liquebatur ille prædicator Paulus cum dicebat. Quis infirmatur, & Cor.2.
ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror?

Item debet esse ductibilis per obediētiam. Numeri. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Tubas, per sonum doctrinæ; argenteas, per munditiam vitæ; Nu.10.
ductiles,

ductiles, per motum obedientiæ.

Itē argentū est balsami conseruatiuū, & virtutis in iaspide custoditiuū. Vñ maiorem virtutem habet iaspis in annulo argenteo, quàm aureo. In quo signatur pcipue, ꝙ pdicator debet intendere ad conseruandum odorem bonæ, famæ, & honestatem vitæ. Nam virtus iaspidis est honestas hoīs, vel continentia carnis; & odor balsami, suauitas boni exempli, & nominis.

Item argentum ex tactu terræ rubiginē cōtrahit, sed ex cōfricatione salis, & arenę, pristinū colorē resumit. Similiter pdicator qñq, cogitādo, vel tractādo terrena, cōtrahit rubiginem alicuius cupiditatis. Sed ex confricatione salis i. contēplatione, siue studio sapientiæ, q̄ æternorū nobis saporē repræsentat, cuiuscomparatione tpalia vilescunt. & ēt ex confricatione arenæ. i. ex innundatione pœnitentiæ, quæ ratione grauedinis, arenæ assimilatur ad præstinam restituitur puritatem affectionis.

Item qui digne vult exequi officiū prędicandi, debet effici similis cuidam gēmæ, quæ dr̄ astrion, q̄ est christallo propinqua, & in cētro lucet, vt stella fulgore plenæ lunæ. Vnde sic est dicta ab astris, eo, ꝙ fulgore eorum in se rapit, vt

Isid. li. Ethi.

dicit Isid. Sic prædicator cristallo debet esse similis per conscientię puritatem lucere in cētro. i. in corde per sapiētiæ claritatem, astrorum. i. sanctorum, & perfectorum fulgorem i. doctrinæ, vel vitæ in se rapere per studium, & uiuendi cōformitatem. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt plurimos, erunt uelut stellæ.

Dan. 12

Lapidis hyacinthi varij naturales effectus, quib. prudentiæ virtus varijs similitudinibus comparatur Cap. X X V I I I.

PRudentia assimilantur hyacinto.

Primo propter fulgoris mediocritatem. Nam hyacintus, qui est saphirei coloris, ille est optimus, sicut ille, qui in Æthiopia inuenit, nec nimis est clarus, nec nimis obscurus, sed mediocriter fulgidus. Similiter prudentia hoīs requirit mensuram quandam mediocritatis. Prouer. Prudentiæ tuæ pone modum. s. vt neque plus sapientias, quam oportet, nec plus ignores, quàm quod scire non debes. Quamuis alij dicant, ꝙ hic Salomonis dictū nō est sic intelligēdum ꝙ ipsa prudētia sit in se moderanda. Sed, quia

Pro. 23.

s̄m prudentiā est alijs modus imponendus. Opus. n. prudētis sic mediū tenet rectę rōnis, vt neque excedat, qđ est nimis sape, vel fulgere; vel deficiat, qđ est quasi ignorare, vel obscurum esse. Can. Manus illius tornatiles aureæ plenæ hyacintis. Hæ manus sunt opera prudentiæ, q̄ sunt plena hyacintis. i. moderationibus debitæ rationis.

Can. 5.

Secūdo, pp sculpturæ susceptibilitatē, Quia licet hyacintus sit ad sculpendum durissimus, non tñ est inuictus, quia ab adamante sculpit, & signat. Similiter homo prudens, licet nō sit faciliter ad credēdū oī verbo & omni dicenti inducendus, sed ad multa credenda sit durus. i. ita vt nō à quolibet informet, tñ veraciter, & rōnabiliter loquēti, siue corripiēti ēt si dura dicat, nihilominꝰ credit, & eius impressiones humiliter suscipit. Et talis impressio est sicut adamā is. Nā adamas est lapis durissimus, qui nullo metallo cedit. Talis debet esse facies pdicantis, seu corripientis. Eze. Vt adamantem, & silicem dedi faciem tuam.

Eze. 4.

Tertio, pp aeris cōformitatē. Nā (sicut dt̄ Dios.) hyacintus aeri se maxime cōformat, vt sit in nubilo nubilosus, & in sermo serenus. Similiter homo prudens cōformet se decenter statui aliorū, cū quibus habet conuenire, s. vt sciat gaudere prudenter cum gaudentibus, & flere cū flentibus. Hoc n. dicebat Apo. Oībus omnia factus sum. sed sicut dicit quædam glossa, prudens, & diuinus Apostolus, ita oībus cessit, ꝙ formam veræ honestatis, nunquam excessit.

Diosc.

2. Cor. 9.

Quarto, pp effectus vtilitatē. Est. n hyacintus efficax, & vtilis ad multa. Nā hyacintꝰ (vt dicit Dios.) hēt lętificare, qđ cōuenit prudēti, īquātū vitat īuidiā, q̄ ē tristitia ī bōis alienis, vt dt̄ philosophꝰ. Sed prudēs de alienis bonis ecōtrario lętat. Item hyacintus habet melancolicā qualitatē fugare: & hoc cōpetit prudenti, in quantum vitiat accidiam, quæ ad modum melācolici humoris infrigida charitatis feruorē, & desiccat deuotionis humorem. Mellācolia enim est frigida, & sicca. Sed ecōtra hō vere prudens conatur esse feruens, & deuotus.

Diosc.

Itē dr̄, ꝙ hyacintus facit suspiciones vitare, & hoc cōpetit prudēti in quātū vitat supbiā. Supbus. n. suspiciosus est. qa cu pax est, & securitas ille super insidias suspicatur. Item hyacintus habet di-

uersis

uersis pestilentijs aeris obuiare. & hæc
competit prudenti, inquantu vitat irã, quæ
facit hoiem multipliciter pestilentem.

Ite hiacintus habet membra vigorare,
& neruos vegetare. Et hoc competit
prudenti, inquantum vitat vitiu gulæ,
& intemperantiæ, quæ membra faciunt
ecotrario debilitari, atque infirmari.

Item quantum etiam vitat vini ebrie
tatem, quæ neruos specialiter lædit, &
etiam læsos eneruat.

Item hiacintus hẽt dulcẽ, & salutiferum
saporem dare: & hoc competit pru
denti, inquantum vitat luxuriam, quæ
licet videatur dare saporem i. delectatio
nem, tñ ille sapor, siue delectatio nõ est
salutiferus, sed damnabilis, & finaliter
Pro. 5. sentitur no dulcis, sed amarus, ſm illud
Prouer. Nouissima illius amara, quasi ab
sinthium.

Ite hiacintus, qui est bñ similis saphy
ro, habet venenũ expurgare. Et hoc com
petit prudenti inquantum vitat cupidi
tatem, & auaritiam. Nam (sicut dicit Au
Aug. gu) venenum charitatis est, cupiditas.

Coralli proprietates patefiunt, quibus cordis pur gatio as similatur, quod veluti ferrum a pec catorũ rubigine expurgatur Cap. XXIX.

PVrificatio cordis assimilat̃ corallo.
Primo, rõne gñationis, quia corallus
nascitur, & generatur in mari, maxime
in rubro. Similiter purgatio peccati, ma
xime in mari rubro. i. in amaritudine co
tritionis, & rubore cõfessionis reperit̃.

Secũdo, ratione transmutationis: qa
corallus quandiu tegitur sub aquis, li
gnum est, siue herba habens ramos can
didos, & molles; & statim dum abstra
hitur de aquis, & aere tangitur, in lapi
dem induratur. Vnde tunc rami eius ru
bescunt, & durescunt. Ita pęnitens, quã
diu manet sub aquis pœnitentiæ, vel tri
bulationum est, vt lignum ramiferum
per operositatem, & candidum per cor
dis, & operis puritatem: & molle per fle
xibilitatem. i. ad bonum flexibile. Si aũt
ab huiusmodi aquis extrahatur, statim
tegitur rubedine peccati, & infectione.
Isa. 1. Vnde dr̃ Isa. Si fuerint peccata vestra
quasi vermiculus rubra, &c.

Item induratur per peccati obstinationem.

Tertio, ratione distintionis, quia co
rallus duplex est. rubeus, & albus, possu
mus. n. coralli rubedinẽ inflectere in bo
nã partem, ut scilicet corallus albus repræ
sentet puritatẽ innocentiæ, rubeus vero
ruborem penitentiæ siue cõfessionis. Pæni
tentia n. q̃to magis est verecũda, tãto va
lidior: qa erubescetia cũ sit pęna, magna
ps est satisfactionis, ſm Aug. Vtruq; aũt
corallu dr̃ magis ualere cõtra fulmen,
eiq; resistere. Quia. s. vtrunq: dicto u. i.
puritas innocentiæ, & purgatio pænitẽn
tiæ, ualet cõtra fulmẽ. i. contra impetum
iræ dei, siue pestilentiæ. Nã de puritate
innocentiæ, patet in Sodomitis: quia Do
minus asseruit Abraæ, quia si fuissent
inter eos decem tantum, innocentes inueti Gen. 1
pepcisset oibus illis. De purgatione pœ
nitentię, patet in Niniuitis, quibus Deus
pepercit pœnitentia a plaga, quam per
Ionam prophetam prædixerat, quia Ione. 3.
pœnitentiam egerunt ad prædicatio
nem illius.

Quarto, ratione virtuosæ operationis.
Nam corallus & maxime rufus va
let contra omnem fluxum sanguinis, cõ
tra epilensiam, contra diabolica mon
stra, fructus multiplicat, fines & princi
pia negotiorum abbreuiat. Quæ siue ve
ra de corallo sint, siue non, purgationi
tñ pœnitentiæ competunt verissime, qa
ipsa restringit fluxum sanguinis i. refre
nat odia, & rixas, quę sunt causa effusio
nis sanguinis. Ipsa valet contra epilen
siam, siue morbum caducum, quia a ca
su peccati præseruat: ipsa diabolica mõ
stra. i. diabolicas illusiones, siue dece
ptiones fugat: fructus ipsa meritorum
multiplicat. Ipsa principium vitæ spi
ritualis, & finem, quæ est gloria æterna,
abbreuiat: quia. s. breuis pœnitentia &
innocentiam restituit, & gloriam æter
nam acquirit.

Item purgat̃ hõ a pctõ, sicut ferrũ à ru
bigine. s. p ignis decoctionem, vel per li
mæ corrosionem, vel p lapidis duri &
aspersionis arenæ cõfricationem. Ignis
decoquens, est dilectio feruida, Luc. Re Luc. 7.
mittunt̃ ei pcã multa, qm̃ &c. Greg. Tã
to amplius pctĩ rubigo cõsumit̃, quanto
pctoris cor magno charitatis igne cre
cremat. Lima corrodens, correptio aspe
ra Proue. Liuor vulneris abstergit mala
criminis. Lapis autem est tribulatio du Pro. 20.
ra. Bern. Qđ facit fornax auro, hoc facit
tribulatio iusto. s. purgat: sed grauis are Ber.
na est pñia. Act. Pœnitemini & cõuer
temini, vt deleantur peccata vestra. Act. 3.

Topa-

Topazij natura, pulchritudo, & perfectio, eiusq; quamplurimi utiles exprimuntur effectus, ex quibus singulis, quemadmodum Christus a fidelibus quæri debeat explanatur.
Cap. XXX.

QVærendus est Christus sicut topazius, siue topazion. Nam traditur, q in Tracõitide, dum incolę loci famę maxime laborarent, & radices herbarũ euellerent, gemmã effoderũt, quã in lingua sua topazion vocauerunt, qđ sonat idem, q quærere, quia eam multi quærunt ex eo, q est omnium gẽmarũ maxime præclarissima, licet in effectu variabilissima, & est etiam vtilissima, propter q̃ omnia quærendus est Christus.

Primo ergo quærendus est Christus multo amplius, quam topazius propter suam maiestatem. Dicit. n. Plinius hanc gẽmã. s. topazion tantę magnitudinis fuisse reptam, vt ex ea Philadelp. facerẽt statuam quatuor cubitorum. Hæc autem magnitudo cõpetit et Christo homini, q omnium hominum maximus fuit. s. sanctitate, & potestate, dignitate, & felicitate. Vnde Christiani merito de ipso faciunt statuã, & eius adorant imaginem crucifixi: qa per Crucem maxime ostẽsa est virtus eius. Et hæc est statua quatuor cubitorũ, immo potius fuit quatuor lignorũ, ex eo, q virtus eius per mudi quatuor partes se diffundit, scilic et oriẽtem occidentẽ meridiem, & septemtrionem.

Secundo, quærendus est Xps propter suã claritatẽ. Nã topazius est gemma p̃clarissima, eo, q ex virentię enere, omni que colore est resplendens vñ sic lucet, qñ tangitur radijs soli, vt oĩum gẽmarũ aliarũ super claritatẽ. Hanc si polis, eam obscuriorem facis: sed si suæ naturæ relinqs clariorẽ. Similiter aũt & Christus, ex genere virenti. i. ex carne virginali est progenitus, & omni colore. i. omni grã, siue virtute splenduit. Et tactu solaris radij. i. ex vnione ad Verbum tanta claritate, & splendore grẽ & sapientię, plenus fuit, vt omnium gẽmarũ. i. omnium electorũ claritatẽ excellerit siue in miraculis siue in virtutibus, siue in meritis, siue in doctrinis. Hic passionibus pœnarum expositus scilicet in morte, in cordibus apostolorum, & oculis Iudæorum obscurior factus est. In cuius signum tunc obscuratus est sol: sed suæ naturæ diuinæ relictus per resurrectionem clarior est effectus.

Tertio, quęrendus est Christus queãd modum topazius propter præciositatẽ: est enim topazius gẽma p̃ciosissima, qa nihil ea in thesauris regũ p̃ciosius inuenit, eo aũt p̃ciosior quo rarior. Et habet duos colores, scilicet ex auro, & ex aerea claritate, & tantę est pspicuitatis, q gem marũ sibi obiectarũ in se recipit claritatem. Sic Christo in thesauris regum in spiritualibus diuitijs. i. hominum bene seipsos in hoc mundo regentium, siue p̃mijs in cœlo iam regnantium nihil p̃ciosius, nihil clarius possidetur Vnde sancti vt ipsum tanti lucri faciãt, omnia alia, vt stercora reputant. Et merito, quia in ipso sunt omnes thesauri sapiẽtiæ, & sciẽtiæ Dei absconditi: vnde iste est thesaurus, de quo dicitur Matth. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro quem q inuenit homo; abscondit. Mat. 13.
Hic est etiam thesaurus rarus, immo singularis, & solus, cui similis nullus alius inuenitur, Ps. Singulariter sum ego &c.
Eccl. Virum de mille vnum repperi. i. Ps. 140.
Christum, qui fuit vnus. i. singularis in Eccl. 4.
perfectione, quã millenarius signat numerus. Hic etiam habet duos colores. s. aureũ deitatis, & aereum mundissimę hũanitatis hic aliarũ g marũ claritatem in se recipit, qa q̃ alijs suis membris siue Math.
fidelibus fiunt sibi, ipsi adscribit. Math. 25.
Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Vel in se eorum claritatem recipit, quia scilicet eorum meritis seipsum in pmium tribuit. Gen. Ego merces tua Gen. 15
magna nimis.

Notandũ est aũt, q licet topazius sit gẽma p̃ciosissima: ẽ tñ a luna passiua: sentit enim motu lunæ, & cursum vnde dicitur valere contra lunaticã passionẽ. Sed maiorẽ dr̃ hr̃e effectum, sm, q luna recipit incrementum. Per lunæ motum siue cursum, accipe hũanæ naturæ passibilitatem, & motum quem Christus in se sentit, dum nostram mortalitatem, & pęnales passiones assumpsit. Assumpsit enim passiones pęnæ, & abstulit passiones culpæ. Et isto modo topazius valet contra passiones lunaticas. i. contra peccatum ipsum scilicet a nobis tollendo, secundũ illud Io. Ecce qui tollit peccata mundi. Io. 1.
Sed virtus eius secundum augmentum gratiæ, dicitur dupliciter. vno modo, qa Christus nat ura mutabili assumpta, q̃ per lunam designatur, secũdũ incremẽ-

O ta ętatis

ta ætatis plus, & plus alijs de ſua virtute
Luc. 2. oſtendit, ſecundum illud Luc. Ieſus autem proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia. Ætate etiam creſcebat ſecundùm veritatem: ſed ſapientia, & gratia ſecūdùm oſtenſionem, licet etiā in veritate profecerit in ſapientia experimētali. Alio modo ſecundum augmentū lunæ, virt⁹ eius creuit, vt per lunæ mobilitatē, eius paſſibilitas exprimatur: quia quanto paſſus fuit, tanto plus nobis meruit, & tanto
Phil. 2. plus exaltatus fuit. Phil. Chriſtus factus eſt pro nobis obediēs vſq; ad mortem: mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum.

Quartò, quærendus eſt Chriſtus quēadmodum topazius propter vtilitatem. Nam topazius eſt gemma vtiliſſima. Hęc eſt enim (vt dicitur in lapidario) quæ feruentes vndas cōpeſcit ebullire. Sic Chriſtus feruentes perſecutiones cōtra ſuos fideles extinxit, & eas contra eos præualere non permiſit. In cuius ſignum dicit
Mat. 7. Matth. Imperauit ventis & mari & facta eſt tranquillitas. Hic eſt, qui fluxum ſanguinis, id eſt lapſum peccati reſtringit, dicens: Vade, & amplius noli peccare, Ioā.
Ioan. 7. Et non ſolum hoc facit per documētū, ſed etiam per auxilium, dando cōtra peccata, & peccandi pronitatem remedia oportuna. Hæc eſt etiam gemma, quæ ſecundum Dioſc. iram ſedat. Sed quis ſic
Mat. 10 iram ſedat, vt Chriſtus, qui ait, Matt. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo reus erit. &c.

Item hæc eſt gemma, quæ triſtitiā fu-
Matt. 6. gat, quia & Chriſtus ait: Nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.

Item eſt, quæ noxios motus ſedat: qa Chriſtus non tantum actus peccatorū exteriores, ſed etiam motus interiores condemnat, dicens: Omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam męchatus eſt.

Matt. 5. Item hæc eſt, quę freneſim curat, quia Chriſtus ſtultam, & inutilem locutionē, ſicut eſt freneticorum, vel inſipientium ſolet reprimere dum etiam de ocioſo ſermone i. inutili iudicandos eſſe homines
Mat. 12 dicit, De omni verbo ocioſo, quod fuerint locuti hoīes reddent de eo in die iudicij rationē. Hæc ēt (vt dicitur) mortem ſubitaneā vitat: quod etiam ſi quis non eſſe verū, vel poſſibile de lapide hoc crederet: tamen de Chriſto verū eſſe patet, quia nos ad vigilandum, & mortē præueniendum ſollicitat, dicens: Vigilate, quia
neſcitis diem, neq; horam. Et hoc dicit, Mat. 25
ne ſit noſtra mors ſubitanea, & improuiſa. Patet ergo, ꝙ Chriſtus eſt quærendus ſicut topazius, res maxima, res pulcherrima, res precioſiſſima, res vtiliſſima. Ideo
ait Pſ. Dilexi mandata tua ſuper aurū, & Pſa. 118.
topazion. Sed ſi certe ſua mandata, multo magis mādantem diligere debemus, id eſt, Chriſtum, qui dicit: Mandatū no-
uum do vobis, vt diligatis vos inuicem. Ioā. 12.

Gemmarum varietas, ortus, & perfectio, quibus ſancti uiri plurium uirtutum reſpectu, varijs exemplis comparantur. Cap. XXXI.

SAncti viri aſſimilantur gemmis, Primo, ratione nominis, quia vocantur gemmæ prætioſæ, ſiue lapides pręcioſi. Dicūtur enim pręcioſæ, quia raræ. Quod enim rarum eſt, dr̄ pręcioſum, ſicut dicit
Reg. Sermo domini erat pręcioſus, ideſt 1. Re. 4.
rarus. Vnde ſancti, & electi ſunt pręcioſi; quia ſancti, & electi pauci ſunt, & rari. Nam arcta via eſt, quæ ducit nos ad vitam, & pauci ſunt, qui ambulant in ea,
vt dicitur Matt. Via enim iſta ſancta eſt, Matt. 7.
& vir pollutus non tranſibit per eam, vt
dicitur Iſa. Sequitur, ꝙ ſancti pauci ſunt Iſai. 38.
& rari. Dicūtur etiā gemæ pręcioſæ, ideſt virtuoſæ, vt in lapidario dicitur. Vnde
Iſid. dicit, nulli eſſe debet dubium, quin Iſido.
ſit ſua virtus diuinitus inſita gemmis. Et in lapidario dicitur: Ingens eſt herbis virtus, & maxima gemmis, quæ virtutibus abundant gratuitis, & diuinitus ſibi collatis. Nam virtus (vt dicit Auguſt.) eſt bona qualitas mentis, qua recte viuitur, qua nemo male vtitur, quam in nobis dominus operatur. Talibus virtutibus ſancti homines abundant, & diui-
tes fiunt, ſecundum illud Eccleſiaſtici. Ecc. 43.
Homines virtutis in virtute ſtudium habentes.

Secundò, ratione originis. Nam gemmarum pręcioſarum quædam tantū ex venis terræ cum metallis effodiuntur, quædam vero ex profundo maris ad littora proijciuntur: quædam vero ex corporibus animalium reptilium extrahuntur. Et in his tribus oſtenditur triplex origo virtutum, quæ in diuerſis ſanctis reperitur, ſcilicet hominibus: prima eſt, ex naturæ aptitudine, ſecunda ex gratiæ plenitudine, tertia ex perfectorum ſimilitudine. Sunt enim variæ aptitudines

ad

ad virtutes, sicut venæ terræ ad preciosos lapides. Vnde sicut diuersæ mineræ, siue venæ terrarum, sunt diuersæ cõplexiones corporum. Et ideo sicut diuersæ venæ generant diuersas gemmas, & pretiosos lapides, ita diuersæ complexiones bonæ, quæ diuersas constellationes sequuntur, adaptãt, siue disponunt ad virtutes diuersas, sicut econtrario diuersæ complexiones malę inclinant ad diuersa vitia. Et signanter dico, ꝙ complexio naturæ bonę ad virtutes aptat, non autem ꝙ per se virtuosum efficiat: quia sicut probat philosophus, virtutes nec totaliter a natura in nobis sunt, nec præter naturam est enim in nobis quædam naturalis aptitudo, & dispositio ad suscipiendum, & acquirendum virtutes: earũ autem perfectio, fit completa ex consuetudine. & loquitur de virtutibus moralibus. hæc tamen aptitudo de qua loquitʳ, nõ tantum pendet ex anima, sed etiam ex corpore: tamen, quia anima sequit in pluribus complexionem corporis, tum quia opera virtutum scilicet, ex quibus talium habitus generatur in nobis, communiter per corpus explentur. Ari. 2. Ethi.

Quarto, origo virtutum est ex gratiæ plenitudine, quæ manifestior apparet in conuersione pœnitentium, per quã plurimum videmus sceleratissimos peccatores effici virtuosissimos homines, vnde ipsi sunt veluti lapides, qui de profundo maris, idest de profundo vitiorum virtute lunæ, i. cœlestis gratiæ mouentis, & aperientis euomuntur, & ad littora pœnitentiæ solitudinis, vel soliditatis deducuntur, scilicet vitæ, & inter p̃ciosissimos lapides colliguntur.

Tertio, origo virtutum siue virtuosorum est ex perfectorum similitudine. Nã sæpe per exempla, vel verba sanctorum, & perfectorum virorum, quæ, vt quædã imagines, & repræsentationes sunt internæ perfectionis eorum, alij ad virtutes accenduntur, & virtuosi, & sancti similiter efficiuntur. Et isti sunt lapides p̃tiosi, qui de animalium corporibus, scilicet reptilium, & volatilium extrahũtur, siue quãtum ad vitam actiuam, quæ est reptilium, vel animalium gressibilium sup terrã, quia, s. actiui terrenis rebus dispensandis insistunt; siue quantũ ad contemplatiuam, quæ pertinet ad volucres cœli, idest ad homines meditãtes cœlestia.

Tertio, sancti viri assimilantur gemmis ratione incertitudinis. Quia (sicut dicit Isido.) in quibusdam gemmarum similitudinibus, aut generibus veras a falsis discernere est magna difficultas. Eo, ꝙ sæpe, q̃ falsæ sunt, & sophisticæ, veris videntur similes. Quia (vt ipse dicit) quidam pro smaragdo vitrum arte inficiũt, & oculos videntium fallunt. Fallit enim sæpe mortales similitudo rerum. Quia enim inter sanctos viros, qui habent veras virtutes sæpe sunt admixti hypocritæ, qui habent solas virtutum imagines, valde difficile est per similitudinem morum exteriorum inter vtrosque cognoscere, eo, ꝙ frequenter hypocritæ similia vel maiora signa exteriora sanctitatis, & deuotionis sanctis viris ostendunt: propter quod frequenter fallitur hominũ iudicium, & præcipue simplicium circa tales. Et ideo dominus dixit, Attẽdite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus aũt sunt lupi rapaces. Sicut igitur de lapidibus huiusmodi non est ad oculum iudicandum: quia plus virtutis est sæpe in paruo adamante ferrugineo, & obscuro, q̃ vitro lucidissimo, & in parua margarita, quam berillo. Sic etiam de hominibus non est iudicandum, sicut dominus dixit: Nolite iudicare s͠m apparentiam exteriorẽ, sed iustum iudicium iudicate. Mat. 7. Ioã 7.

Item viri sancti assimilantur lapidi resten, qui secundum Auicen. est lapis inuentus in capite cancri. Et hæc similitudo attenditur primo ratione coloris: quia aliquando albus, & aliquando flauus. Similiter sancti viri aliquando sunt albi per innocentiam interius, exterius autẽ flaui per temperantiam. Nam secundũ Auice. color flauus generatur in materia temperata, scilicet respectu coloris viridis: vnde folia arborum, quæ primò quãdo multum abundat humiditas, sunt viridia: in autumno diminuta, & temperata humiditate, scilicet a calore eleuãte, sed non totaliter assumpta, efficiuntur glauca, siue flaua. Et ita humor, & vigor carnis per temperantiam quidem minuitur, sed non funditus extinguitur, quo diminuto caro mansuescit spiritui, & ei humiliatur. Auic. Auic.

Secundò ratione humoris, quia hic lapis resten est frigidus, & humidus. Et similiter viri sancti sunt frigidi a mundi amore, & humidi in lachrymarum deuotione.

tio ratione vigoris, quia dicitur valere hic lapis contra morsum scorpionum & mustelæ, si contritus more emplastri superponatur, & etiam contra morsum canis rabidi, si puluis eius bibatur. Per scorpiones qui retro pungunt; intellige occulte detrahentes. Per mustelam apertè maledicentes: sed per canes rabidos, tyrannicè persequentes. Contra quos omnes valet vti emplastris, idest Sanctorum exemplis, & puluere, idest eorũ humilitate qua contra detractores vsi sunt linguæ placabilitate, contra maledicentes, loquelæ taciturnitate, contra tyranno, sveræ patientiæ firmitate.

Auri generatio, virtus, & perfectio, cui, lapidiq; corneolo, multis similitudinibus, vera sapientia similis esse declaratur. Cap. XXXII.

SApientia assimilatur auro quadruplici ratione.

Primò ratione claritatis. Habet. n. aurum inter alia metalla maiorem claritatem, & splendorem. Vnde aurum dicitur obrizum, eo, quod splendore radiet & fulgore. Similiter sapientia præclaros homines & præfulgidos reddit nõ solũ apud seipsos, sed apud alios. Vnde dicitur de sapientia. Habebo propter hãc claritatem ad turbas, in multitudine videbor bonus. De hoc auro dicitur Dan. Ecce vir vnus vestitus lineis, & renes eius Sap. 8. accincti sunt auro obrizo, & corpus eius Dan. 10 quasi chrysolitus. Et nota ꝙ aurum amplius fulget luce alia repercussum: & hoc naturale est omnibus metallis. Machab. 1. Macha. 6. Refulsit sol in clypeos aureos, & resplẽduerunt montes. Similiter homo sapiẽs sapientior efficitur. Aliquando sapiẽtes audiendo, secundum illud, Pro. 1. Audiens sapiens sapientior erit &c. Et tunc sapiens aliena luce repercutitur, quando contra dicta sua subtiliter obijcitur. & tunc lucem suæ sapientiæ magis ostẽdere cogitur. Pro. 9. Prouer. Da occasionem sapienti, & addetur ei sapientia.

Secũdo, sapientia assimilatur auro, & hoc ratione ponderositatis. Est n. aurũ ponderosius argento. Et huius ratio est, Aristo. Meth. vlt. quia sicut dicit philosophus, Aurum sicut alia metalla procreatur materialiter ex sulphure subtili & rubeo, & ex viuo argento subtili & albo. Plus tamen concurrit ad eius compositionem de soliditate sulphuris, quàm de aereo aquoso viui argenti, & ideo aurum est solidius, & ponderosius, quàm argentum, quia in auro plus est de sulphure, quàm de argẽto viuo. in argento econtrario est. Sicut ergo aurum multam habet ponderositatem, sic homo sapiens habet põdus grauitatis, & maturitatis. Non enim sine pondere loquitur, nec sine pondere graditur, nec sine pondere debito aliquid operatur.

Tertio, ratione vtilitatis: nã inter metalla nihil efficacius est auro. Habet. n. aurum (vt dicit Plinius) virtutem cõfortatiuam: Plin. vnde ẽt aurum comestum confortat omnia membra, q̃uis non nutriat illa. Hoc enim facit sua asperitate ea purgando, & a superfluis abstergendo, vnde etiam habet virtutem superfluitatũ corporũ corosiuam, siue extersiuam, & ideo valere dicitur plurimum contra lepram.

Item aurum calefactum positum supra membrum, pilos ab eo tollit, & vltra crescere non permittit. Et similiter sapiẽtia habet virtutem confortatiuam. Vnde dicitur Ecclesiastici. Sapientia confortat Ecc. 2. sapientẽ super decẽ Principes ciuitatis.

Item est superfluitatum remotiua, propter quod dr̃, ꝙ sapientia sobrietatem Sap. 7. docet.

Itẽ est lepræ. i. infectionis peccati impeditiua; quia sicut dr̃ Prouer. Sapiens ti Pro. 13. met & declinat a malo. Ipsa etiam remouet pilos. i. opera carnis, quia pili in carne, & ex carne nascuntur. Vnde dicitur Prouer. Dic sapiẽtiæ Soror mea es. & pru Pro. 7. dentiam voca amicam tuam, vt custodiat te a muliere extranea. Ex quibus patet, & sapientia vtilior est auro, quia qđ aurum facit corporaliter, vtilius sapientia facit spiritualiter. Et ideo dicitur Pro Pro. 16. uer. Posside sapientiam, quæ auro melior est.

Quartò, rõne incorporabilitatis: nã aurum quanq melius, & nobilius, tamẽ est sociabile, & incorporabile argento. Sic sapiens cum sit humilis, non dedignat condescendere paruulis, & simplicibus, & quandoq; sociare se eis. Sed notandũ ꝙ argentum per malleationem nõ potest incorporari auro, nisi præcaueatur a tribus, scilicet a puluere, vento, & humore. Nam quodcunque se interponat non potest fieri vnio. ex quo accipitur, quod simplex non potest fieri sapiens, nec potest quis sapienti vera amicitia,

vel

vel conformitate vniri, nisi remoueatur puluis auaritiæ, ventus superbiæ, & humor luxuriæ: vnde amicitia, quæ est inter auaros, vel superbos, vel luxuriosos non est sapientium amicitia, nec amicitia vera.

Item sapientia assimilatur lapidi corneolo. De quo in lapidario dr̃, ꝙ collo suspensus, vel in digito portatus, in disputando, proficit surgentes mitigat iras, & sanguinis fluxum ex quolibet membro sisti, maxime in mulieribus. Quæ quidem siue vera sint, siue non de corneolo, tamẽ de sapientia verissima sunt. Nam sapientia ad omnem veritatis disputationem proficit. Quia sapientis est scire omnia, & difficilia per certitudinẽ,
Ari. 1. Mat. & causas, vt philosophus dicit. Et iõ qui talis est, scit de omni veritate disserere.

Item sapientia iras comprimit. Secundum enim Stoicos, nulla iræ perturbatio cadit in sapientem. Sed secundu Ari
Ari. in Ethi. sto. cadit quidem ira in sapientem, sed non inordinata. Vnde dicit, ꝙ non irasci, quando oportet, & sicut oportet, insipientis esse videtur. Ex quo patet, ꝙ sapientia iras totaliter non euellit, sed sub rationis moderamine cohibet, & restringit: & hoc pertinet ad virtutem mansuetudinis.

Item sapientia fluxum sanguinis. i. peccandi voluntatem, siue pronitatem sistit, & impedit. Ecclesiastici. Sapiẽs cor
Eccl. 3. & intelligibile, abstinebit se a peccatis, & in operibus iustitiæ successus habit.

Achatis gemmæ triplex variatio, & diuersitas, cui humana sapientia comparatur. Cap. XXXIII.

SApientia, vel scientia humana assimilatur lapidi siue gemmæ, quę dicitur achates. Quia hæc gemma secundu Dioscо. triplicis generis reperitur. Nam quædam est, quæ est nigra, habens venas albas, & hęc creditur valere magicis artibus, quia cum ipsa torrentes conuertũt,
Diosc. & sistunt, vt dicitur. & secundum Diosc. valet etiam ad regum formas, & simulacra monstranda somniorum. Talis ergo repręsentat superstitiosam sciẽtiam Negromanticorum, quæ ad modum huius lapidibus nigra est deformitate, & obscuritate peccati, ex eo ꝙ semper est cũ aliqua dęmonum reuerentia expressa,
Aug. vel occulta, vt dicit Augu. Habet tamen venas albas, quia in quibusdam necromanticis actibus ad decipiẽdũ homines quædam obseruantiæ fiunt vel ieiuniorũ, vel orationũ, & huiusmodi, q̃ videntẽ ptendere quandam albedinem. i. quandam puritatem illius artis, & sic quandam speciem Sanctitatis, sicut fit in arte notoria, & multis alijs necromanticis operibus, siue sint circa quædam aquarum, & fluuiorum, & aliorum corporũ, quæ mirabiles apparent, siue circa diuinationes p somnia, vel alios modos varios, q̃ pertinent ad diuinos. Secundũ genus achatis est cũ venis carneis. Et hoc genus ẽm Diosc. vitat pericula, & placẽtem, & persuasorem, & facundũ facit, & vires confert. Et hæc gemma signat sciẽtiã fructuosam eorũ, q̃ venas quidẽ carneas habent i. necessitates, siue infirmitates corporales, sed tñ ẽm carnem non militant, qn sciant pericula vitiorum in serenitate & tranquillitate conscientiæ p pœnitentiã, vel cautelam vitare, Deo p oĩa placere, alios facunde & viriliter dirigere, & bona quæq; opera constanter, & viriliter agere.

Tertium genus achatis est cum guttis sanguineis varium, quod visum fouet, contra sitim prodest, & accensio eius odorifera est. Et talis est quorundam scientia delitiosa, quam Beatus Augustinus vocat miserandam siue miserabilẽ. Distinguit. n. ibi triplicem scientiam, scilicet superstitiosam, & vtilem, & miserabilẽ. Et hæc vltima est, quæ mirabili sagacitate discernit cibos odore. Vnde scientia, siue peritia hæc illos cibos & potus approbat, & commendat, qui visum refouent colore, & sitim, seu famem mulcent sapore; & cerebrum, siue olfatum recreant odore; & talem scientiam Apo. vocat prudentiam carnis, dicens: Prudentia carnis, mors est, scilicet animę, Aug. & quant. an.

Ebrietatis turpitudo, vini q; sobrietatis perfectio describitur, quæ lapidi Dionio assimilatur. Cap. XXXIIII.

SObrietas potus assimilatur lapidi, q̃ dicitur Dionius, quod (vt dicit Isido.) est niger, siue rufus, rubeis venis aspersus, qui aquæ mixtus, vt vinum, fragrat: tamen quod mirum est, ebrietati resistit Et sic patet, quod iste lapis admixtionem aquę requirit, odorem

reddit, & ebrietati resistit. Quod etiã cõpetit sobrietati. Hæc enim in vino potenti aquæ temperamentum exigit, maxime in eo, qui habet debile cerebrum, & etiã in viro religioso, in quo etiã deformior est nota ebrietatis. Et ideo ipsi præcipue debent vti tẽperamento vini, & in qualitate, & quantitate. Vnde dicit Benedictus in regula sua: Legimus vinum non esse monachorum: sed quia monachis nostri temporis hoc persuaderi non potest, saltẽ sic in hoc consentiamus, vt nõ vsq; ad sat uritatem bibant. Ben.

Item sobrietas odorem, idest honorẽ non impedit, Est enim sobrietas honorabilis, sicut ebrietas vituperabilis. Et iõ sobrietas, & abstinentia vini inducitur his, qui in gradu honoris, & dignitatis existunt, scilicet episcopali. Thi. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem &c. 1 Thi. 3

Item regibus. Prouer. Nolite regibus dare vinum. Pro. 31.

Item sobrietas ebrietatem impedit, qa ei contrariatur, vt patet ab eis nominibus. Etenim ebrietas dicitur ab e, quod est extra, & bria, quod est mensura, scilicet, quia ebrius bibit extra mensurã debitam: sed sobrietas dicitur, quasi briam idest mensuram seruans. Vnde Ephes. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Eph. 5.

Quantũ sit superbiæ vitium detestabile, ex quãplurimis uiui argenti, magnetisq; similitudinibus explanatur. Cap. XXXV.

SVperbia assimilatur argento viuo.

Primo, quia argentum viuum non est adhæsibile. Est enim argentum viuum ex substantia aquea subtili terreo mixta mixtione forti, & indissolubili, & hoc habet ex magna siccitate terrea, nec adhæret tangenti, sicut illud, quod est liquidum. Similiter homo superbus ex magna siccitate, idest ex magna inconsideratione suæ vilitatis, non considerãs se esse terram, & cinerem, non liquescit in superficie plana, id est non vult se cõiungere, vel conformare, scilicet viliori, vel minori personæ; nec inhæret tangenti, idest non consociabilis conciui, vel cohabitanti tali. Cum enim præterat se cæteris, eos socios habere contemnit.

Secundò, quia argentum viuum non est coagulabile, hoc. n. proprium est ei, ꝙ nõ coagulatur per se, nisi cum sulphure, & plumbi substantia coaguletur: ꝑꝑ quod argentum viuum cũ sulphure, est materia omniũ metallorum, sicut dicit philosophus. Similiter homo superbus non est per se coagulabilis coagulo vnitatis. Non enim diligit vnitatis pacem, sed potius discordiã, & diuisionẽ: sicut patet de superbientibus angelis, qui se ab angelorum societatem diuiserunt: ꝓpter quod Prouer. dicitur, ꝙ inter superbos semper sunt iurgia. Si tamen superbię squalor cũ sulphure. i. charitatis amore (quia sulphur est inflammabile, quod competit charitati) & cũ plumbo. i. humilitare, (quia plumbũ est coloris cinerei, & competit humilitati, qua quis se in plumbũ. i. in cinerem, & in puluerem redigẽdum cognoscit) coaguletur. tũc est homo coagulabilis. i. ad vnitatem reducibilis. Ari. Metho. Pro. 13.

Tertiò, quia argentum viuum non est admiscibile. Nam est tanta cohærentia eius, & fortitudo, ꝙ nulli rei potest admisceri, nisi primitus extinguatur: extinguitur aũt cum saliua, qñ cum ea fricatꝰ; & maxime cum cinis saliuæ additur, & præcipue qñ cinis ossis pŝipiæ prædictis associatur Similiter non est superbus cõmiscibilis alijs. i. aptus ad conuiuendum alijs, nisi eius primo superbia extinguatꝰ, ad quam extinguendam valet confricatio saliuæ, i. redargutio sapientiæ, scilicet ꝙ homo superbus sapienter redarguatꝰ, & ad sui notitiam reducatur, & ꝓcipuè, si addatꝰ cinis, i. memoria mortis, vel propriæ vilitatis, sicut dicit Ecclesia. Memẽto, ꝙ cinis es, & in cinerem reuerteris. & præcipue ad hoc valet cinis ossis pŝipiæ, idest diuisio, vel consideratio mortis alicuius potentis, vel alicuius notabilis viri.

Quartò, quia argentum viuum est cito euaporabile cuius fumus multum nocet astantibus, eo, ꝙ paralysim, & tremorem inducit relaxando neruos, & remolliendo. Similiter homo superbus citò vaporat per iram, & impatientiã cũ aliquid fit, vel dicitur in eius displicentiam. Vnde Ps. Tange montes, & fumigabunt, i. superbos. & eorũ ira quandoque terret astantes faciens eos tremere, & stupere. Ps. 143.

Quinto, argentum viuum semper est mobile, immo quasi nũquàm quiescit, & propterea vocatur viuum (sicut Plini. dicit)

dicit) quia a seipso, & circulariter mouetur, ex eo, ꝙ humidum nititur ascendere super terreum stabile, quod retinet ipsum. Similiter homo superbus, leuis, & inconstans est, & inquietus semper: quia appetitus dominandi, semper impellit ipsum ad ascensum, & contra repugnantes sibi commouetur, & inquietatur.

Sextò, quia argentum viuum est ad penetrandum subtile. Est enim argentum viuum calidum, & humidum in quarto gradu, quamuis aliqui contrarium dicãt non rectè. Quia quod sit calidum, probatur per eius effectum, eo, ꝙ penetrat, dissoluit, & incidit. Et maxime in vitreis seruatur vasis, quia alias materias penetrat & incidit. Sicut ergo argentum viuũ penetrat corpora, ita superbiæ vitium subtiliter intrat corda, sicut insidiator malignus. Nam bonis spiritualibus insidiatur, vt pereant, sicut dicit Augu.

Augu. Reg.

Quintò, quia argentum viuum nõ est substabile, nec etiã rei ponderosæ. Tantæ est enim virtutis, ꝙ si super sextarium argenti viui centum saxa superponas, statim resilit. Sic superbus tantæ est superbiæ, vt nihil sibi graue sustinere velit. Et ideo statim resilit, & se grauanti resistere nititur, vel saltem eum effugere.

Item superbia assimilatur magneti ꝓpter tria.

Primo, quia magnes eleuat grauia. Nã si magnes quantitatis equalis sursum teneatur, eleuabit attrahendo ferrũ, quod erit inferius. Vnde dicit Augu. ꝙ in quodam templo simulacrum erat de ferro ita stans per seipsum suspensum, vt in aere pendere videretur: & hoc propter testudinem de magnete, quæ ipsum circunstabat. Ferrea nanq; simulacra, sunt auarorum corda. Nam auaritia (secundũ Apostolum) est simulacrorum seruitus. Ferrea enim sunt, quia grauia, & dura: grauia quidem esse ostenduntur, dum ima petunt per affectum cupiditatis: sed dura, dum nõ mollescunt per aliquam pœnitentiam, vel per affectum pietatis. Hæc ergo simulacra ferrea, licèt auaritiæ grauitas deorsum premat, superbiæ tamen vanitas sursum leuat.

Secundo, quia magnes inuoluit cerebrum: quia si arsura pulueris eius per quatuor angulos domus aspergatur super carbones, existentibus in domo, videtur subito domus ruere ex cerebri vertigine, & commotione. Quasi ergo arsura magnetis, quæ est reliquia ignis, est cogitatio, & existimatio, quæ relinquitur ex operib⁹ superbiæ. Hæ enim reliquiæ per quatuor angulos, idest per quatuor modos, super carbones, idest super ardentes appetitus & ambitiones quæ in eis sunt, asperguntur. Nam sicút, dicit Grego. quatuor sunt species, quibus arrogantibus omnis tumor superbiæ demonstratur. Cum bonum a semetipsis habere existimant. Aut si hoc datum desuper credunt, pro suis se meritis accepisse putant. Aut certè cum iactant se habere, quod non habent. Aut cæteris despectis singulariter videri appetunt habere, quod habent. Sic ergo per hos quatuor angulos aspersos in domo mentis superbia sensum peruertit, & decipit: vt videatur id esse, quod non est, & timeat ne videatur esse, quod est, & timeat, quòd non est timendum.

Tertio, quia magnes dissoluit nauigia. Nam ex hoc lapide montes in mari sunt, qui naues ad se trahunt, & dissoluunt, & à se amplius separari non sinunt. Sic in mari pœnitentiæ quandoque sunt montes magnetum, idest tumores, & eleuationes superbiæ, qui naues, idest pœnitentium opera, quibus ad portum gratiæ, vel gloriæ tendant, ad se trahunt, scilicet, vt non fiant ad deletionem culpæ, sed ad denuntiationem superbiæ, & lucrum laudis humanæ, eo, quòd ad modum nauis dissipantur, & vanitati ac iactantiæ inseparabiliter sociãtur, scilicet, vt nihil tale fiat nisi ad vanitatem, & iactantiam.

Stanni compositio, amethistiq; variatio recensetur quorum proprietates multis similitudinibus temperantia attribuitur. Cap. XXXVI.

Temperantia assimilatur stanno.

Primo, ratione compositionis. Nam stannum (secundum Aristo.) componitur ex argento viuo bono, & sulphure malo. Et hæc duo non sunt bene mixta, sed tanquam perprauè composita: propter quod secũdum colorem imitatur argentum, sed non eius soliditatẽ. Similiter temperãtia componit ex argento viuo bono, i. ex moderatiõe, & vigore

rationis regulantis, & sulphure malo.i. delectatione, & voluntate carnis. Vnde
Cic.re- tho. Tullius dicit, ꝙ temperantia, est rõnis in libidinem atq; in alios non rectos impetus firma, & moderata cohibitio. Nã tẽperantia principaliter pertinet ad impetus animi in delectationem luxuriæ, & gulæ, quæ dicũtur delectationes tactus, vt ratione regulentur: secundario etiam aliarum concupiscentiarum scilicet impetus siue motus habet moderare. Sed, quia rationis, & sensualitatis non fit perfecta commixtio, quin semper sit ibi aliqua dissensio: ideo licet temperãtia participationem habeat rationis sic stannũ colorem argenti, ad perfectam tamẽ puritatem rationis non pertingit, sicut nec stannum ad soliditatem & puritatem argenti. Hæc enim reseruatur homini in resurrectione beata, vbi stannum efficiet: argentum.i.corpus animale resurget spirituale, quia erit totaliter subiectum spiritui, & erit sensualitas totaliter rationi conformis.

Her. li. 6. Alch. Secundo, ratione fractionis. Vnde dicit Hermes, ꝙ stannum omnia metalla, & corpora frãgit quibus admixtum fuerit, Et hoc propter nimiam siccitatẽ, quę ductibilem naturam in eis destruit. Sic temperantia, & abstinentia continuata frangit superbiam, & rebelliones omnes corporis. Vnde Ecclesia dicit in hymno: Carnis terat superbiam potus cibiq; parcitas.

Tertiò, ratione temperiei perfectionis & confectionis. Nã ex stanno specula tẽperantur, & cerusa sicut ex prumbo, ex eo conficitur, vt dicit Isid. Ex quibus signatur, ꝙ tꝑantia corporis valet & adiuuat ad speculationem sapientiæ.i.contẽplationem mentis, & ꝙ etiam in cõtemplatione, & speculatione sapientiæ. oportet habere quandam sobrietatem tempe-
Ro.12. rantiæ, ſm illud Apo. Non plus sapere, ꝙ oportet, sed sapere ab sobrietatem.

Item, quia valet ad conseruationẽ innocentiæ, & puritatis, quod in cerusa alba significatur.

Quartò, ratione corruptionis, quia si quis argentum viuum cum stanno miscuerit, stridorem eius tollit, & albescit: sed postmodum ad nigredinem ducit, & corrumpit. Potest autem in hoc loco assimilari hypocrisi, quæ licet ex apparentia sanctitatis videatur argentea.i. præ clara & pura: tamen in veritate adhuc viuit in peccato immundo. Vnde est hypocrita argentum ratione apparentiæ, sed uiuum i. nõ mortificatum ratione culpæ. Hoc igitur quod est hypocrisis si misceatur stanno scilicet temperantiæ, siue abstinentiæ, vt scilicet ex hypocrisi aliquis se temperet, & ieiunet, finaliter tamẽ denigrat, & corrumpit ipsum ieiunium.i. tollit ieiunij sanctitatem, & meritũ. Vnde dicitur Matth. Cum ieiunatis, nolite Mat. 6.
fieri sicut hypocritæ tristes. de quibus postea subdit. Amen dico vobis, receperũt mercedem suam.i. perdiderunt.

Item temperantia assimilatur amethisto, quod patet ex colore, & ex distinctione, & valore. est enim bonus amethistus duplicis coloris mixtione ornatus, quia est colore purpureo, & violaceo permixtus quasi rosa nitens, & leuiter fundẽs quascunq; flammas & emittens, vt dicit Isido. Et sic etiam simili mõ temperantia ad hoc, vt sit hominibus proficua, oportet ꝙ sit duobus coloribus.i. duabus virtutibus ornata, scilicet charitate, quæ designat in colore purpureo, & humilitate, quæ designatur in colore violaceo. Nam hæc virtus temperantiæ, siue 1.Thi.4
abstinentiæ, sine charitate, & humilitate modicum valet, quia corporalis exercitatio ad modicum vtilis est sicut Apo. dicit. Sed charitas est, quæ facit, vt quod homo sibi per temperantiam subtrahit, alteri largiatur; & humilitas, ne de sua abstinentia, vel continentia in superbiam eleuetur.

Secundò, patet hæc similitudo ex distinctione, quia Isidorus dicit, ꝙ quinq; sunt species amethisti, quibus.s. designãtur quinq; partes temperantiæ principales. Quarum prima est circa cibum.i. cibi moderationem, scilicet abstinentia: secunda est circa potum, scilicet sobrietas: tertia circa actum verecundiæ, principaliter circa coitum vt castitas: quarta circa delectationes circunstantes, puta quę fiunt i obscuris tactibus, & amplexibus, & huiusmodi, vt pudicitia: quinta autẽ circa alios motus, & corporales actus moderationem facit, & vocaẽ modestia.

Tertiò, ex efficacia & valore, quia virtus amethisti scilicet purpurei, quæ est omnibus nobilior est efficax ad quinq;, vt Dioſco. dicit, Primò, contra ebrietatem: & hoc competit sobrietati, quæ est temperantia spiritualiter contra potum non quemcunque, sed eum qui sua

fumosi-

fumositate natus est caput perturbare, si cut vinum, & omne, quod inebriat, vel inebriare potest, cuius.s. vsus moderatus multum confert, & modicus excessus multum lędit, quia impedit vsum rōnis, & etiam excessus cibi. Vnde dr̄ Ecc.3. Ecle. Sanitas est animæ, & corporis, cibus sobrius, & potus.

Secunda virtus amethisti est, quia dr̄ facere vigilem, & hoc competit abstinentiæ, quæ dum cibos subtrahit, fumositates capitis, & per consequens somnum minuit, & vigilantiam crescere facit.

Tertio, dr̄ amethistus malam imaginationem, seu cogitationem tollere: quod siue verum sit, siue non, competit tamē temperantiæ veræ, quæ dum impudicos fugit tactus, & aspectus, malas per cōns imaginationes, & cogitationes auertit, secundum illud Iob. Pepigi fœdus cū oculis meis, vt nec cogitarem quidem de virgine. Iob.31.

Quartò, dr̄ habere dispositionē amethistus ad bonum intellectum. Et hoc cōpetit spiritualiter sanctitati castitati, ex eo, φ actus venereus, & eius dilectio vehemens in tantum rationem absorbet, φ impossibile est aliquid intelligere in ipso, vt Phi. dicit, & Hiero. etiam dicit. φ in illo actu etiam matrimonialiter facto sanctusspiritus non tangebat corda prophetarum. Ex quo argui potest, φ castitas multum confert econtrario. Aris.7. Ethi. Hiero.

Quinto, dr̄ amethistus mollis ad sculpendum. Et hoc competit modestię, quę reddit hominem mollem.i. facilem, & accommodum ad omnem pulchrā sculpturam.i. ad omnem bonam informationem, & compositionem, seu actionē. Vnde Ambrosius dicit, quod in modestia consistit pulchritudo viuendi, & ornatus ad omnem actionem accomodus. Ambr. lib. de offi.

Timoris diuersitas virių, Deum timentis perfectio, & berilli similitudinibus ostentatur. Cap. XXXVII.

Timens Deum assimilatur berillo.

Primo, ratione coloris, quia licet berillus lapis viridis in viriditate sua smaragdo sit similis: tamen decē sunt genera eius, vt dicit Diosc. & φ inter berillos qui magis pallet, melior est. Et, qa homines timore subito percussi pallescere consueuerunt: ideo significatur, φ sicut inter berillos ille est melior qui magis pallet, sic inter bonos homines ille est melior, qui magis timet Deū.s. timore filiali, qui est timor reuerentiæ. Diosc.

Secundo, ratione vigoris, quia virtus berilli est, vt dicit Dioscor. φ contra pericula hostium inuictum reddit hominem, & eum facit mitem. Sic timor dn̄i erga bonos homines reddit hominem mitem: sed contra spirituales hostes facit eum inuictum, & terribilem. Timor enim, secundum Greg. secundum viam seculi facit hominem debilem; sed secundum viam Dei, facit hominē fortem. Grego.

Tertio, ratione agnitionis, quia berillus facit bonum ingenium, quod competit timori domini, qui dicitur esse initium sapientię, Psal. Initium sapientiæ est timor domini. Ps. 110.

Quartò, ratione humoris, quia berillus sanat oculos humidos. Humor enim oculos cecans est peccatum, siue peccādi affectus, quem timor domini expellit, Ecclesiastic. Timor domini expellit peccatum. Eccl.1

Quintò, ratione caloris, quia berillus manum gestantis exurit, si radio solis opponatur. Sic timor domini cum radio solis.i. cum amore Christi, incalescit. Vnde si sit timor domini cum amore, manum gestantis exurit, sic φ faciet cum feruentissime operari: ita vt nihil negligat. Ecclesiastic. Qui timet Deum, nihil negligit. Eccl.7.

Sextò, ratione honoris, quia berillus, vt dr̄, hominem magnificat. Quod de timore domini verius puto quam de berillo: quia qui timet Deum, alia timent eum. Ecclesiast. Magnificauit eum in timore inimicorum. Ecc.45.

Septimo, ratione amoris. Maxime.n. berillus diligere, & souere dicitur copulam coniugalem, quia timor dn̄i necessarius est coniugatis. Prouer. Mulier timens Deum, ipsa laudabitur. Tob. Accipies virginem timore Dei, & amore filiorum magis, quàm libidinis ductus. Pro.31. To.6.

Plubi generatio, virtus, & perfectio describitur, cui tribulatio, & vera patientia multis exēplis comparantur. Cap. XXXVIII.

Tribulatio assimilatur plumbo.

Primo ratione geniture: quia aliquando plumbum, siue materia eius gignitur, & inuenitur cum auro, quādoq; cum argento, quandoque per se solum

in suo

in suo loco ꝓprio.i.vena. Nā ī aurifodinis cū materia auri quidam lapilli nigri inueniuntur, qui ab auro per se separatim conflātur, & in plumbum totaliter per se resoluuntur. Et inde est (secūdum Isido.) ꝙ tanta est ponderositas auri, vt plumbi: plumbum vero qđ est nigrū, aut ex sola vena funditur, aut cum argento nascitur, mixtimque conflatur. Et in illa conflatione primo procedit stānum, deinde argentum, tertio vero quod remanet per conflationem, est plumbum nigrum. Tunc autem spiritualiter inuenitur plumbum cum auro, quando grauis est tribulatio, & portatur cum quodam gaudio. Hoc enim facit sola charitas, q̄ auro assimilatur: cuius proprium est lętificare cor. Et huius signum est, cum ex iniuria, quam patitur, contra inferentem nō irritatur, nec eum diligere deserit. Et hoc duo simul iūcta, scilicet iniuriæ passio, & iniuriātis dilectio, quæ sunt in cō iunctione auri & plumbi, perfectam patientiam faciunt. Vnde perfecta patientia est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, & odire, non est virtus mā suetudinis, sed velamentum furoris. Vn
1. Cor. 13. de charitas (secundum Apostolum) nō solum patiēs est, sed etiam benigna. Sed plumbum inuenitur cum argento, quādo ipsa tribulatio portatur sapienter. Nā argentum claritate sapientiam signat, de qua dicitur, quod clara est, quæ nūquā
Sap.6. marcescit sapientia. Sapientis enim est constanter ferre aduersa, & non deficere animo in eis. Tunc aut inuenitur plū bum per se solum, & in vena sua, quando ipsa totaliter grauis est in peccatore, qui destitutus est omni honore, vel virtute: & tunc ipsa tribulatio portatur insipienter, & est in vena sua: quia vena, &
Ro. 2. causa tribulationum, communiter est peccatum. Ro. Tribulatio, & angustia in omnem animam operantis malum. Prima ergo tribulatio sanctorum, quæ scilicet portatur lætanter. Secunda fuit philosophorum, quorum quidam tribulationes portauerunt valde sapienter. Tertia est peccatorū, quæ portatur insipiēter.i. impatienter.

Secundo, ratione tincturæ, quoniam plumbum aliquando albescit, quandoq; rubescit, quandoque nigrescit. Albescit
Fer. li. 6 Al h. quidē, quia, sicut dicit Hermes, si plumbum super acetum effundas, condensat ipsum. Nam acetum eius penetrabit substantiam, & in puluerem conuertet, & in colorem album ipsum cerusæ commutabit: sed si super ipsum plumbum acetum fuderis, albescit: & tunc acetum destruitur. Tunc autem super acetum plumbum effunditur, quando grauis tribulatio, quam quis patitur ab ipso patienter pro pœnitentia peccati sui suscipitur, & portatur, scilicet, vt reputet & acceptet se pro peccato suo pati. Nā sicut per plumbum grauis tribulatio, sic per acetum fortis & compunctiua pęnitentia designatur. Et talis pœnitentia, q̄ tribulationem amplectitur, plumbū cōuertit in puluerem i. ipsam tribulationē in animæ humilitatem, & in albedinem cærusæ, i. in purificationem, & claritatē conscientiæ, vel animæ claritatem. Sed tunc econtrario super plumbum effunditur acetum, quando ipsa pœnitentia pro tribulatione reputatur, sicut est in accidiosis, quibus pœnitentiæ onus graue est, & pęnosum. Vnde pœnitentia videtur eis magna tribulatio, & tedium. Et ideo tunc virtus aceti destruitur, quia talis pœnitentia in angaria portata inutilis efficitur. Tunc autem plumbum bene rubescit, quando igne incenditur. Nam plumbum adustum colorē vermileum, & obscurum generat. Tūc autem plumbum aduritur, quando patiētis cor diuino amore incenditur: & tunc ipsum plumbum generat colorem vermileum, & feruorem igneum. quia feruentior & inflāmatior ex ipsa tribulatione efficit: quamuis iste feruor propter sensualitatis pœnam semper aliquid obscuritatis habeat admixtum. Tunc autem nigrescit plumbum, quando in sua vena generatur. Nam secundum Aristo. plumbum generatur ex sulphure grosso non depurato, sed fęculento, & argento viuo non puro. Vnde ex immunditia sulphuris cōtrahit nigredinem, & quandam humiditatem: ex cuius contractu manus tangētis inficitur. Et hæc immunditia ad horam per abstersionem aliquantulum à plumbo remoueri potest: sed ex toto remoueri non potest. Quia quantuncunq; plumbum abstergatur, vt etiam argentū esse videatur: naturam tamen eius, quod est plumbum, non immutat. Plumbum autem in sua vena est, quando peccator tribulatur ꝓpter sua peccata. Et hoc est ex sulphure fęculento.i.ex immunditia peccatorum suorū carnalium, & ar-

Aris. Meth

gento

gento viuo .i. suorum peccatorum spiritualium: vt superbia, inuidia, & vanagloria, & huiusmodi, in quibus ipse peccator tribulatus persistit; tunc plumbū ipsum denigrat, & inficit: quia tribulatio quem omnino ad pœnitentiam nō mutat, amplius corrumpit, & fœdat: quia dato, ꝙ pęna occupatus ab actu peccati desistat, tamen tentatione, & euasione pœnæ habita, statim redit ad pristina, & adhuc ad deteriora.

Tertiò, ratione efficaciæ. Nam plumbum habet primò virtute dissolutiuam.

Dicit enim Hermes, ꝙ plūbum in sua ebullitione omnium corporum solidorum duritiam soluit etiam adamātis. Sic tribulatio feruens frequenter dura corda emollit etiam magnorum peccatorū.

Item habet virtutem refrigeratiuam. Vnde secundum August. Contra vstionem ignis, & apostem i calidum miro modo valet. Quasi autem vstura ignis incensa, est concupiscentia carnalis, & quasi apostema calidum, est feruens delectatio carnis, cōtra quæ tribulatio grauis miro modo est efficax, & vtilis. Nam malitia vnius horæ obliuionem facit lu-
Eccl. 2. xuriç maxime, vt dicitur Ecclesiast.

Item plumbum habet virtutem cōseruatiuam, & purificatiuam: quia (sicut dicit Hermes) plumbum quibus miscetur partes homogenias congregat, & ætherogenias separat, & mundificat. Et ideo cum argento ponitur in fornace, vt argentum facilius mundificetur. Partes enim argenteas à consumptione præseruat, & sua consumptione argentum
Hier. 5. purgat. Hoc idem dicit Hieron. super illud Hiere. Consumptum est plumbum, &c. Similiter tribulatio patienter portata animam ad seipsam colligit, & cōgregat, mala desideria ab ea separat, ipsamque à malo purgat, & in bono cōseruat.

Virginitatis quiditas, & perfectio, quæ lapidi qui Asterites nuncupatur, assimilatur. Cap. XXXIX.

Virginitas assimilatur lapidi illi, qui vocatur asterites. Hæc gemma inclusam in se continens lucem, sicut stellam intus ambulantem, reddit radios candidantes. Similiter virginitas exterius est candida per carnis incorruptionem, lucida per gratiæ splendorem. Vnde intus in mente est, vt stella, quæ habet incorruptibilitatem, & luminositatem, & mobilitatem. Similiter mens interior virginum, debet esse incorruptibilis per virginitatis amorem .i. quia virginitas est in carne corruptibili perpetuæ incorruptionis meditatio, & fulgens per Dei agnitionem, & mobilis per orationis frequentationē. Mouetur enim mēs, & ascendit per orationem in Deum secundùm Damascenum. Item radiosa .i. cō- Damasc.
siderationes, & contemplationes rationis debet facere candidos i. mundos, Virginitas enim multum confert ad cōtemplationis puritatem. Vel virgo carne debet habere interius lumen diuinę gratiæ in mente, quod reddat eam, vt stellam in se incorruptam per castitatem fulgidam alijs per morum honestatem, & mobilem ad operandum .i. ad bonorum operum studiositatem, scilicet, vt ocio nō resoluatur.

Omnium metallorum perbreuis descriptio, quibus septem principaliores virtutes similitudimbus varijs assimilantur. Cap. XL.

Virtutes septem assimilantur septem speciebus metallicis. Primò enim argento viuo, quod est elementum (secundum philosophum) siue materia omnium metallorum, assimilatur fides: quia secundum Apostolo. fides est substantia .i. fundamentum omnium virtutum. quę Heb. 11.
tunc est, vt viuum argentum, quādo bonorum operum habet continuum mo- Iac. 2.
tum. Fides. n. sine operibus, mortua est.

Secundò, æri assimilatur spes ratione duritiæ, siue solidi æris. Est n. pp suā duritiam, & soliditatem maxime durabile: Lapis. n. qui per decoctionem educitur, maximę duritiæ esse probatur. Sed æs interdum p decoctionem maximi caloris producitur. Nam lapis solutus calore in æs conuertitur, vt dicitur Iob. quā uis ęs Iob. 27
citer frigido coaguletur, nec æs de facili frangitur. Hanc soliditatem facit esse in hoīe spes cęlestium pmiorum, vt tribulationibus, & psecutionibus minime frāgatur: pp quod dicitur Iob. ꝙ cœli. i. cœ- Iob 37.
lestium pmiorū spē certā habētes, quasi ære solidissimo diffusi sunt.

Tertiò, charitas assimilatur auro, quia præeminet alijs virtutibus, sicut aurum cæteris metallis. Nam inter metal-

la nihil est pulchrius, & pciosius, vel in virtute efficacius auro: sic etiam charita-
1. Cor. 13. tem præfert Apo. cæteris virtutibus, dicens: Nũc autem manẽt fides, spes, charitas, tria hæc, maior autem horum est charitas. Etsi præeminet virtutibus theologicis, multo magis alijs.

Quarto argento solido assimilatur iustitia ratione claritatis, quia argentum album est, & clarum: est enim post aurũ. omnium metallorum clarius. Quod bene iustitię competit, de qua philosophus
Ari. Ethi. 5. dicit in Ethi. ꝙ est præclarissima virtutũ quod neque Lucifer, neq; hæsperus est ita clarus.

Item argẽtum quamuis sit durum, est tamen liquabile, & ductibile. Sic est homo iustus, qui quamuis sit rigidus, tamẽ per correctionem est flexibilis, & ductibilis per compassionem. Nam secundũ
Greg. Gregorium vera iustitia compassionem habet, falsa vero dedignationem.

Quinto stanno assimilatur prudentia, quia stannũ est inter metalla separatiuum, & discretiuum. Ab auro enim, & argento æs diuidit, & plumbum discernit. Sic enim prudenter habet distinguere, vel discernere, quæ sunt magis, vel minus bona, aut conferentia aut vtilia.

Item prudentiæ discretio omnes virtutes alias dirigit, & custodit: quia omnis virtus sine discretione perire, sicut etiam stannum alia metalla ab igne defendit. Vnde cũ natura æris, & ferri sit durissima, si tamen absq; stanno igni apponantur, vruntur, & cremant. Vnde si stanno vasa ærea superstannantur, malitia eorum compescitur, & cibus in eis gratiosior efficitur. Sic omnia opera efficiuntur grata, cum sunt prudenter & discrete facta.

Sexto ferro assimilatur fortitudo. Nã ferrum a feriendo dr: quia sua fortitudine & duritia feriẽdo domat omnia metalla. Sic vir fortis vbi expedit, suo vigore aggreditur, & vincit omnia genera periculorum.

Septimo temperantia assimilatur plũbo. Nam plumbum secundum Constan-
Con tinum cum sit humidũ, & frigidum in secundo gradu venerem phibet si plumbi lamina duobus lumbis apponatur. Et iõ frater Ambro. de Senis de ordine Prædicatorum singulari gratia præditus apud omnes, & ad cuius sanctitatem, & merita declaranda multa post mortem eius Dñs miracula ostendit: inuẽtus fuit portasse in morte lumbare de plũbo: omni enim ingenio vsus est ad suam virginitatem dño conseruandam. Nec suo frauda tus est voto: quia prout eius confessores testati sunt, integram, & illibatam cordis virginitatem ac virginitatem carnis suæ omni tpe custodiuit. Quia igit ad tẽperantiã pertinet libidinem, & venerem prohibere: vnde castitas est pars tẽperãtiæ patet, quod non incongrue temperãtia plumbo assimilatur.

Item ẽm eundem Constantinũ ictus scorpionum, & draconum mitigat. Et sic temperantia carnis etiam dęmonis tenationes mitigat, & eas supare facit.

Quamplurimæ ipsius Christi perfectiones, quæ similitudine quadam ex lapidis chrysolitię naturalibus proprietatibus & vtilitatibus eliciuntur. Cap. XLI.

CHristus assimilatur petræ, ẽm illud Apo. Petra autem erat Christus. Nã 1. Cor. 10.
in Petris consideratur substantiæ soliditas, materiæ, puritas, figuræ diuersitas, virtutis speciositas, & multiplex vtilitas. Quæ omnia competunt Christo, qa ipse fuit solidus per patientiã, purus per innocentiam, virtuosus per efficaciam, pcipue miraculorum, speciosus per apparentiam, diuersas figuras habuit, diuinã, & humanam Hebre. Cum sit splendor Heb. 10.
gloriæ, & figura substantiæ eius.

Item multipliciter vtilis per vitam, & doctrinam. Sunt enim petrę vtiles in ędificijs construendis, in plateis sternẽdis, in potibus faciendis in hostibus expugnandis in lupis, & canibus effugandis pro infirmitatibus varijs sanandis, pro turribus regis ampliandis, pro castris & ciuitatibus muniendis pro hostibus feriendis, & se defendendis. Quæ omnia Christus fecit. Ipse enim in mundum veniens spiritualis ecclesiæ ædificium construxit, cuius ipsemet angularis lapis, & fundamentũ fuit. Ipse etiam plateas. i. latitudines populorum, vel humiles, & planas mentes fidelium diuersis lapidibus idest donis, uel uirtutibus strauit: Ipse quoque pontem pœnitentiæ ad flumen peccati pertranseundum fecit. Ipse hostes spirituales pro nobis expugnauit. Ipse lupos idest hæreticos, & canes idest persecutores effugauit. Ipse autem infirmitates uarias tam carnales, quam

spiritua-

spirituales sanauit. Ipse turres regis idest potentias bene regentium ampliauit. Ipse etiam ciuitates, & castra idest fideliū habitacula, Angelorum scilicet custodia muniuit. Ipse etiam a demonibus, & quibuslibet tentationibus nos protegit, & defendit.

Christus etiam assimilatur chrysolito qui est lapis Ægyptiacus, vt aurū lucēs, sicut ignis scintillans, & mari similis ad virorem declinans. Ita dominus noster Iesus Christus fuit sicut aurum lucens per sapientiæ splendorem, scintillans ꝑ doctrinę feruorem, maris similis per passionis dolorem, ad virorem incorruptionis tendens per carnis resurrectionem. Diosc. Item dicit Diosco. quod chrysolitus in auro positus, & in sinistro lacerto portatus, terrere, & fugare demones dicitur, & contra timores nocturnos iuuat, & melancoliam euacuat. Quæ siue vera sint siue non, tamen per similitudinem verissime Christo competunt. Qui tunc ponit in auro, quando præ cunctis diligitur, quia sicut aurum præcedit omnia metalla, ita amor Christi debet excedere omnes alios amores. Sed tunc in sinistro lacerto portat, qn̄ aduersitas & tribulatio ꝑ eo patienter sustinetur. Vel qn̄ in tribulatione eius exemplum præ oculis habetur, vel ipsius auxilium inuocatur. Ipse enim deuote inuocatus fugat demones, idest tentationes manifestas, & timores nocturnos, idest tentationes occultas, q̄ magis sunt timendę, & euacuat melancoliā, idest tristitias, & accidias. s. cosolationes infundendo.

Ipse enim electos suos hic refouit per gratiæ consolationem, sed in futuro replebit eos perfecta consolatione æternę gloriæ, In qua ipse cum patre, & sanctoSpiritu viuit, & regnat Deus, & nunc, & semper in secula seculorum Amen.

FINIS SECVNDI LIBRI.

PROLOGVS LIBRI TERTII, In quo de uegetabilium, & plantarum metaphoris pertractare proponit.

Idete ficulneam, & omnes arbores cum producūt iā ex se fructum, scitis, quoniam propè est æstas: ita & vos cum videbitis hæc fieri scitote qm̄ propè est regnum Dei Luc. Luc. 21. verbum ęterni patris, & Dei vnigenitus filius, nostræ, perditioni compatiens, & prouidens salut. i. sicut nobis similis fieri voluit in natura, quia. s. exinaniuit semetipsum formā serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo, ita etiam nobis se conformauit in doctrina. Nam sicut Verbum caro factum est, & verus homo est, sic hominum doctor effectus est, & modo humano nos docuit. Naturalis namque modus est hominum, quorum intellectiua cognitio a sensu sumit initiū, ex sensibus intelligibilia capere, & per uisibilium similitudines corporum, etiam in inuisibilium, & spiritualium notitiam deuenire. Quemmodum factor hominum, vt homines instrueret, tenens, cum nos de spiritualibus docere voluit, frequentissimè de corporalibus rebus tam naturalibus quam politicis metaphoras introduxit sicut in Euangelijs patet. Has autem similitudines rerum Christus tanto moderamine tradidit, vt in eis non tantum rudes facillime informaret, sed & quorumcunq; excelsa ingenia sublimiter exerceret. Quapropter in verbis propositis plantarum seu arborum exemplum introduxit ad regni Dei tempora designanda. Videte (inquit) ficulneam, & omnes arbores &c. Vbi non ociosè Dominus inter omnes generaliter arbores de ficulnea solum curauit facere mentionem, vtpotè de cuius singulariter folijs leguntur primi nostri parentes post transgressionem præcepti, nuditatis suæ ignominiam

niam contexisse. Nam dicitur: Aperti sunt oculi amborum scilicet Adæ, & Euæ. Cumque cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. Vult ergo non incongrue dominus, quod sicut ficulnea in mūdi principio humanæ transgressionis primū extitit tegumentum, ita quoque in mundi termino fiat vicinæ humanæ reformationis iudicium. Cum producunt (inquit) ex se fructum, scitis, quoniam ꝓpè est æstas. Vbi nota, quod non incongruè dominus per fructificationem communiter arborum, quæ tempore fit æstatis, Regni Dei, & iudicij vltimi præsentiam designauit. Quia cum illud iudicium venerit, bonitas Dei apparebit in sanctis. Nam virtus radicum in hyeme non videtur, quia ramos vacuos foliis, & fructibus dimittit: quæ tamen in æstate apparet, cum easdem, videlicet arbores fructibus, & frondibus replet. Similiter in communi iudicio bonitas virtutis Dei in sanctis apparebit, cū eos omni infirmitate & penuria deposita, decorabit. Ita (inquit) cum vos videritis hæc fieri, scitote, quoniam prope est regnum cœlorum. Regnum vtique, de quo dicet, Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Hoc quippe regnum in quo conformabit saluator corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, ita, vt regnum Dei etiam intra nos sit. Sed, quia nos generaliter dominus ad omnes arbores consideran das inducit. Videte (inquit) non solum ficulneam, sed & omnes arbores, &c. vt hanc ipsius doctrinam melius nos implere possimus, in hoc tertio huius operis libro expletis mineralibus, de plantis, & arboribus, ac de ipsarum partibus, & variis proprietatibus earundem introducemus exempla, quibus non de vltimis temporibus tantùm, vt introducit in verbis præfatis dominus instruamur, sed in nostris magis actibus, & moribus dirigamur.

Ma. 25.

Virum spiritualem temporalia abdicantē in dies magis proficere posse, ex similitudinibus putationis arborum, exactè cognoscitur.

Cap. I.

Abdicatio temporalium assimilatur putationi arborum.

Primo, quia putatio arboris facit arborem magis crescere. Videmus enim, quod arbor amputatis inferioribus ramis circunstantibus, magis crescit in directum superius, quia humor qui tendebat ad ramorum nutrimentum, totus conuertitur in arboris augmentum. Sic etiam simili modo amputatis temporalibus curis, per assumptionem videlicet voluntariæ paupertatis, dum totus animus ad spiritualia trahitur, miro modo in spirituali gratia proficit, & augetur. Vnde Gene. dicitur. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Gen. 41

Secundo, putatio arboris facit eam magis virescere. Videmus enim, quod arbores interdū, dum multum veterascūt, efficiuntur aridæ, & suam viriditatem amittunt, ex eo, quod postquam planta senuit, decrescit cortex eius, & ex frigiditate clauduntur pori radicis eius, ita, ꝙ humorem, qui plantam nutrit, ingredi prohibet, & sic ipsa arbor arescit. sed si tunc præscinduntur, & putantur rami arefacti superius, & scindatur radix inferius, multo firmius trahit succum per lignum radicis, & non per corticem, & sic incepit emittere surculos, & ramos virentes. Sic etiam simili modo sollicitudo, & occupatio temporalium velut quoddam animæ senium corticem arboris, idest exercitium extrinsecum viri spiritualis facit decrescere: quia tanto minus exercitatur qs ī spiritualibus, quanto plus occupatur in tēporalibus.

Item radicem cordis infrigidat, & poros eius, idest affectus claudit. Quia quāto plus curæ temporalium crescunt, tanto spirituales affectiones in mente frigescunt, & deficiunt. Est ergo necessaria (vt arbor reuiuiscat) amputatio ramorum, idest abdicatio temporalium occupationum. Et postquam radix cordis cultello compunctionis se Deo multis scissuris, idest considerationibus, & affectionibus deuotis aperuerit; fiet nouæ pullulatio gratiæ, & apparebit noua viriditas, i noua conuersatio plantæ, hoc est spiritualis personæ. Et de hac renouatione viridatis loquitur Aposto. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, &c. Eph. 4.

Tertio, quia putatio arboris facit eam magis fructescere, ex eo, quod per putationem purgatur a superfluo humore aquoso, qui impedit humorem vnctuosum, ex quo fructus producuntur. Nam

humor

humor vnctuosus est materia fructuum ex qua producũtur fructus, sicut humor
Io. 15. aquosus est materia foliorum. Vnde Io. Omnem palmitem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Ita etiam similiter amputatis & abdicatis temporalibus curis, humor aquosus deficit, idest mundanus amor, qui est materia foliorũ, idest vanitatum, & leuitatũ; & humor vnctuosus, idest amor gratuitus, & spiritualis proficit, qui fructus bonorum operum facit abundare,
Col. 1. Col. Ambuletis digne Deo, per omnia placentes, & omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei.

Exemplo balaustiæ malipunici floris, abiectos a mundoq́ despectos, à Deo benignè recolligi declaratur. Cap. II.

ABiecti à mundo, recolligũtur à Deo. Cuius exemplum apparet in balaustia, quæ est flos malogranatæ, quæ dum cadit ab arbore, siue ramo, recolligit à medico. Est enim hic flos frigidus & siccus, & habet virtutem restringendi, & desiccandi humorẽ. Vnde valet cõtra dissenteriam, & sanguineum fluxum ventris: vomitum etiam colericum stringit, si coctus in aceto super furculam pectoris apponatur. Illi autem quasi de arbore cadunt, qui a mundo despiciuntur, & abijciuntur, sicut pauperes, qui sunt frigidi ab æstu auaritiæ, & continentes qui sunt sicci ab humore & fluxu luxurię, & mites qui restringunt vomitum colerę. i. impetum iræ. Nam pauperes despiciuntur ab auaris, tanquam homines inutiles, continentes despiciuntur à carnalibus, tanquam homines steriles, & agrestes: Mites vero despiciuntur à superbis, tanquam homines pusillanimes. Sed licet tales eijciantur ab arbore, idest à mundo, tanquam inutiles, tamen recolliguntur à medico, idest à Christo, tanquam preciosissimi flores. Vnde Apostolus dicit: Quæ
1. Co. 1 stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia; & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus. & ea, quæ non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret: vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Vnde patet, quod hæc abiectio mundi bona est: propter quod dicebat Psalmus. Elegi abiectus esse in domo Dei mei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Psa. 83.

Abstinentiæ perfectiones, & vtilitates, ex similitudinibus arboris Agni casti, & Pini eliciũtur. Cap. III.

ABstinentia assimilatur arbori, quæ dicitur agnus castus. Quæ scilicet est arbor calida & sicca, vnde flos eius, siue semen poros corporis aperiendo, spiritus euaporando humiditatem naturalem consumendo, castitatem inducit. Et ideo flos eius maxime agnus castus dicitur, quia suo odore & vsu (vt dicit Dioscor.) homines castos reddit. Similiter etiam abstinentia, & afflictio carnis, certum est, quod castitatem inducit, & etiam custodit, tum quia vigorem carnis minuit, tum quia materiam luxuriæ, scilicet humorem seminalem, qui ex cibo causatur, subtrahit. Nota ergo, ꝙ agnus castus tria facit, sine quibus abstinentia parum valet.

Primum est, quod poros aperit, quasi autem pori animæ, sunt sensus corporis: qui ad spiritualia, & vtilia debent aperiri, scilicet oculi ad vidẽdum vtilia, ad plorandum peccata, & ad legendum spirtiualia documenta. Item nares ad attrahendum odores, idest bonorum exẽpla: & os ad confitendum peccata, & ad instruendum proximum ad laudandum Deum, ad percipiendum cibum sacramentalem.

Secundum est, quia agnus castus spiritus euaporando educit. Sic similiter ab anima ieiunantis euaporari spiritus debent, hoc est progredi spirituales meditationes, spirituales affectiones, & spirituales orationes.

Tertio, ratione minutionis; quia agnus castus humorem nutrimentalem minuit, siue consumit. Hic est humor cibalis, ex quo luxuriæ materia fluit, quem dum abstinens subtrahendo minuit, luxuriæ fluxum consumit: propter quod dicit Hieronymus Hiero. quod sine Cerere, & Baccho, idest sine cibo, & potu, friget Venus. Et redditur homo ita per abstinentiam corpore castus, & spiritu mansuetus, vt recte agnus castus dicatur. Item abstinentia

abstinentia a delicijs corporalibus præseruat spiritū a vitiorū passionibus. Cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus diu durat, si a suis corticibus fuerit spoliata, eo quod inter lignum & corticem vermes fiunt, qui lignū corrodūt. Quasi enim exteriores cortices arboris, sunt exteriores deliciæ carnis, ex quibus inter carnem, & spiritum. s. in sensualitate vermes, idest carnalium desideriorū passiones generantur, quibus spiritus vehemēter corroditur idest molestatur, & dissipatur. Sed corticibus idest delitijs amotis huiusmodi, vermes idest carnis passiones pereunt, & cessant & tunc spiritus quasi liber a carnis corruptela, incorruptibilis cōseruatur Apostolus: Expoliātes
Colos. 3. vos veterem hominem cū actibus suis.

Nonnullis florum, pirique exemplis, aduersitates plurimum prodesse, & prosperitatem obesse, ac Dei gratiam fideles nutrire declarat. Cap. IIII.

ADuersitas mundi plerunq; hominem ad seipsum reducit, sicut prosperitas econuerso educit hominem a seipso. Cuius exemplum apparet in floribus, qui frigore noctis contrahuntur, & calore diei foras euocantur. Quasi enim frigus noctis, est rigor aduersitatis: hic florem contrahit, dum hominem tāgit, ad seipsum redire, seq; recognoscere cogit. Sed quasi diei calor est prosperitas fauoris, qua dum homo inaniter extollitur, extra seipsum vagatur. Item aduersitas seculi sicut homini habenti gratiam Dei prodest, sic non eam habenti nocet. Cuius exemplum apparet in piro, quia pirum post cibum comestū prodest, ex eo, quod laxatiuum est. Nam comprimit cibaria ad locum decoctionis, & neruos orificij stomachi confortat. Sed ante prandium sumptum constipat. Et si quis multa & sæpe ex eis comedat, vermes in ventre generant, & colicam passionem duram, & incurabilem prouocant. Cibus autem, & nutrimentum animæ, est gratia Dei. Nam sicut dicit philosophus, ex eisdem nutrimur, ex quibus
Aristo. sumus. Sumus enim spiritualiter per gratiam Dei, secundum illud Apostoli Gra-
1. Cor. 15. tia Dei sum id quod sum. ergo ex gratia Dei nutrimur. Si quis ergo ex hoc cibo, siue nutrimento refectus sit, scilicet quod gratiam Dei habeat in se, vtiliter pirum sumit, quia non obest, sed prodest, si tribulationem incurrit. Quia licet tribulatio grauis sit ad portandum, tamen laxat, id est purgat peccatum, & confortat etiam animam ac roborat in bonum. Nam virtus in infirmitate perficitur, sicut Apostolus dicit. Sed si quis esset ab hoc nutrimento vacuus, & ieiu- 2. Cor. 12.
nus, scilicet gratiam non habens, tunc ei tribulatio nocet, ex eo, quod generat ei plerunque aut constipationem idest duritiam mentis, & desperationem, aut vermem, idest impatientiæ inquietationē, aut colicam idest implacabilem iracundiæ passionem.

Ex iuniperi, piri, Zingiberis, petroselinique varijs proprietatibus ac similitudinibus, Dei amoris feruorem in carnis asperitate, mentisq; humilitate conseruari explanatur. Cap. V.

AMoris diuini ignis conseruatur in asperitate carnis, & in humilitate mentis: cuius exemplum apparet in iunipero, quæ est arbor aspera, & aculeata habens folia, signans asperitatem pœnitentiæ. Iuniperus etiam ignem conseruat: quia si accenditur, vix extinguitur, in tantum, vt si prunæ eius sub cineribus operiantur, vsque ad annum minime extinguantur, vt dicit Isido. In aspe- Isido.
ritate ergo iuniperi, accipe asperitatem carnis; in cineribus vero eiusdem, intellige humilitatem mentis: in quibus diutius perseuerat diuini feruor amoris. Itē amor charitatis etiam mala conuertit in bona. Nam sicut dicit Apostolus. Dili- Rom. 8
gentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Huius exemplum apparet in piro, quia pira immatura, quæ sunt pontica, & dura, & grossa, & ad esum mala, per decoctionem ignis efficiuntur bona. Sic per decoctionem, & vigorem ignis charitatis, etiam magnæ, & grossæ aduersitates cedunt homini in bonum saltem animæ per patientiam quam charitas generat. Nam patiens est chari- 1. Cor.
tas, sicut dicit Apostolus. 12.

Item, amor charitatis assimilatur zingiberi, quod radix est herbæ calidum, & humidum, & valet contra frigidas causas pectoris, & pulmonis; stomachi dolorem, & intestinorum mitigat, ventositates extenuat. Quanto autem est albius, & recentius, tanto acutius, & melius

lius. Sicut zingiber igitur radix est herbæ, sic charitas est radix iustitiæ, & sanitatis animæ.
Eph 3. Ephe. In charitate radicati, & fundati. Ipsa etiam cum sit ignis spiritualis, est calida, quia facit mentem feruere; & nihilominus est humida, faciens lachrymas fundere.
Psa.65. Psalm. Transiuimus per ignem, & aquam & eduxisti in refrigerium Ignis, est charitatis seruor; aqua lachrymarũ humor. Ex quibus duobus in anima refrigerium magnum relinquitur. Hæc est quæ repellit frigus accidiæ causantis in pectore, idest, in intellectu frigidas cogitationes; & in pulmone, idest, in voluntate frigida, affectiones. Hæc est etiam, quæ mitigat dolores interiores impatientiæ, vel iræ, & extenuat ventositates, & inflationes vanæ gloriæ, & & superbiæ,
1.Co.8. Corinth. Scientia inflat, charitas ædificat. Similiter amor Dei etiam tanto melior, & acutior, quanto albior idest, mundior, & recentior idest feruentior, ne scilicet vetustate tepescat.

Item charitatis amor assimilatur petroselino.

Primo, propter originem, quia maxime in petris, & in locis petrosis oritur; & propterea dicitur petroselinum. Loca autem petrosa, sunt corda imitatorum Christi.
1.Cor. 10. De quo dicit Apostolus, quod petra erat Christus. Et in talibus inuenitur verus charitatis amor. Vnde ipse dixit. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.

Io.15. Secundò, propter odorem Nam petroselinum est odoriferum, quia scilicet amatores Dei etiam proximos per bonorum operum recreant odorem, sicut Apostolus dicit: Christi bonus odor
2.Co.2 sumus.

Tertiò, propter calorem, quia petroselinum est herba calida, & sicca, diuretica, & apertiua, diuisiua, & consumptiua, stomachi confortatiua, & appetitus excitatiua. Similiter charitatis amor mentem calefaciendo, & inflammando habet virtutem apertiuam, quia cor Deo aperit: & diuisiuam quia à mũdo per contemptum diuidit. Item consumptiuam, quia humorem, idest amorem peccati consumit. Item confortatiuam, quia confortat ad bene operandum, & appetitus excitatiuam, quia scilicet mentem excitat ad cœlestia appetendum.

Auaritiam valde detestabilem esse, ex cepe ius quiamque exemplis comprobatur. Cap. VI.

Auaritia assimilatur cepe.

Primo, propter complexionis frigiditatem, quia cepe (secundum Dios.) est frigidæ, & viscosæ naturæ, maxime, quod est oblongum, & illud quod est rufum, & illud quod est crudum. Similiter auaritia, & inordinatus amor temporalium, animam infrigidat, calorem charitatis excludendo. Item inuiscat eã fortiter capiendo, & tenendo, & præcipue si sit oblonga, idest diuturna, scilicet in homine inueterata, quia tunc semper crescit. Item si rufa, idest inflammata ex paupertatis necessitate. Item si cruda, idest non cocta tribulationis igne, quæ aliquando purgat animam, vel saltem minuit amorem mundi.

Secundo, propter nutrimenti modicitatem, quia cepe crudum, modicum, imo nullum quasi nutrimentum corpori tribuit, vt dicit Diosc. Similiter accumulatio auri, modicum nutrimentum frequenter confert etiam eius auari corpori, quia multi propter auaritiam secũdum corpus miserè, & tenuiter viuunt, sed animæ penitus nullum, quia vtiliter pro anima sua auarus sua bona non tribuit.

Tertiò, propter nocumenti multiplicitatem. Nam cepe crudum, & comestum colericos offendit, quia videlicet auaritia iram ad quam colera inclinat incendit. Item huiusmodi cepe inflationem gignit, quia diuitiarum abundantia, quam auaritia colligit, inflationem superbiæ inducit. Item acumine suo caput percutit, & nimis comestum insaniam facit, & terribilia somnia ostendit. Sic nimia prosperitas diuitiarum, quam auari habent, facit eos infatuari. Item ad litteram habent quandoque auari somnia terribilia, somniantes latrones, & prædones: vel quia post somnum mortis faciliter eorum diuitiæ tanquam vana somnia euanescunt. Iob. Diues cum dormierit, nihil secum affert: aperiet oculos suos & nihil inueniet. Iob.27. Item suo odore facit lachrymari. Quia frequenter auaritia est causa

fletus, & doloris, quia quando auarus perdit, quæ diligit, cruciatu suo, & dolore cogitur lachrymari.

Item auaritia assimilatur iusquiamo, quæ est herba venenosa, & mortifera: propter quod dicitur insania. Et hæc (vt dicit Diosc.) habet virtutem constringendi, & somnum prouocandi. Similiter auaritia veneno cupiditatis extinguit vitalem calorem charitatis, & ita

I.Io.2. est causa mortis spirituali. Ioan. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Item constringit cor auari ad non subueniendum pauperi, & bursam ad non restituendum. Hæc etiam est, quæ causat circa spiritualia pigritiæ & negli-

Psa.75. gentiæ somnum, Psal. Dormierunt somnium suum &c.

Bonæ arboris boni effectus varij, & eius impedimenta, crocíq; perfectiones describuntur: quibus multis similitudinibus boni viri comparantur.

Cap. VII.

Bonus homo assimilatur arbori bonæ. Bona enim arbor illa iudicatur in qua est fructuum maturitas fructuũ

Matt.6 pluralitas, & fructuum suauitas. Et hæc tria tanguntur Mat. Bona arbor fructus bonos facit. In eo, quod dicit, Facit fructus tangitur fructuum maturos. Sed in eo, quod dicit fructus in plurali, tangitur fructuum copiositas. In eo, quod dicit Bonos intelligitur fructuum suauitas. Quædam ergo arbores sunt, ex quibus nullus nascitur fructus, propter defectum humoris. & sunt homines otiosi & inertes, qui propter defectum amoris, nihil boni operantur. Vnde arbores huiusmodi, ne ociose terram occupent excidentur, & in ignem mittentur. Quædam vero faciunt fructum, sed paucum quod est propter paucitatem humoris, & caloris. Et tales sunt, in quibus est modicus humor compunctionis, & modicus calor dilectionis inuenitur sine frequentia bonæ operationis. Sunt etiã quatuor causæ aliæ, quare scilicet arbores aliquæ sunt fructum modicum facientes.

Prima est, quando sunt nimis frondosæ, quia humor, qui deberet transire ad fructus, cõuertitur ad folia. Et tales sunt qui delectantur tantum in folijs verborum. Vnde assimilantur ficulneæ, cui dominus maledixit.

Secũda causa est, quando nimis sunt Mat.12 proceræ. Humor enim a radice ascendẽs per arboris altitudinem, & latitudinem latè se diffundit, & ad ramos transiens paulatim euanescit. Magni enim viri, & prælati aliquando sunt infructuosi, quia ea quæ deberent dare pauperibus, expẽdunt in suis vanitatibus. Ambro. dicit. Amb. Auis se sociat auibus, & pecus pecoribus, piscis piscibus: solus tu homo consortem excludis, feras includis; parietẽ vestis auro, & pauperem nudas vestimẽto; panem petit pauper, & non accipit æquus tuus aurum sub dentibus mandit.

Tertia causa est, quando sunt nimis vetustæ, quia tunc (vt dictum est supra capitulo primo) radix induratur, & frigiditate constringuntur pori radicis, ita, quod humor ingredi non potest, quo planta nutriatur, & fructificet. Sed si perforetur radix, aut scindatur, & illi scissuræ immitatur lapis, tunc trahitur succus per lignum radicis, & purificatur & fertilior efficitur, sicut dicit philoso- Aris. de phus de amigdalo antiqua si perforetur veg. & radix eius. Quando igitur aliquis est ve- plan. tulus in peccato, tria foramina siue scissuras in corde suo oportet facere, primum per dolorem contritionis, secundum per pudorem confessionis, tertium per laborem satisfactionis.

Quarta causa est, quando arbor non amputatur, quia tunc humor, qui conuerteretur in fructum, conuertitur in ramusculos superfluos, & inutiles. Vnde arbor melius fructificat, si homo ab eo superflua remoueat, eo, quod humor, qui transit in nutrimentum superfluorum, illis remotis transit in fructum. Ioã.15 Ioan. Omnem qui facit fructum purgabit eum, vt fructum plus afferat. Et ideo purgationi plãtarũ in vere est insistendum. Similiter si homo resecat a se superfluitates cibi potus, & somni, & aliorum huiusmodi, efficitur aptus ad magis abundandum in spiritualibus fructibus, & pœnitentiæ operibus. Et nota, ꝙ rami arborum quanto plus sunt onusti fructibus tãto, magis inclinãtur: quia sancti viri quanto plus abundant bonis operibus tanto magis humiliant.

Quædam autem arbores sunt, quæ licet fructus multos habeant, non tamen faciunt

Mat. 7. faciunt eos malos. Matth. Mala arbor fuctus bonos facit. Quandoque tamen cõtingit, ꝙ arbor mala a sua malitia transmutatur in arborem bonam, & quod bonos fructus producens efficitur. Sed ad hanc transmutationem arboris sunt quatuor necessaria.

Aris.de veg.pl. Primo labor. Nam, sicut Aristoteles dicit, arbores siluestres per debitam culturam efficiuntur ortenses: & ponit exẽplum de amigdalo, quæ si est amara, per culturam efficitur dulcis. Sic homo debet cor suum colere, & purgare, & tunc bonos fructus faciet.

Secundo necessarius est locus. Dicit enim philosophus, quod quædam plãtæ in vno loco faciunt fructum perniciosum, quæ transplantatę faciunt fructũ bonum. Et ponit exemplum de iusquiamo, quia quod in Persia est natũ translatum in Ægyptum est perniciosum, sed in Hierusalem translatum fit comestibile, & bonum. Similiter animus hominis per translationem pœnitentiæ, de malo statu in bonum conuertitur. Vnde in Ægypto, idest in tenebris peccati positus, est perniciosus, & malus: sed in Hierusalem, idest in pace iustitiæ, & conscietiæ per pœnitentiam transplantatus, efficitur bonus, & salutiferus. Nota tamen, ꝙ peccatori, nõ prodest trãsmutatio loci sine mutatione animi. Nam sicut dicit Ber. Nec lucifero profuit locus cœli, nec Adæ locus paradisi, nec Loth locus montis excelsi, nec filijs Israel locus deserti. Vnde interrogatus Socrates a quodam, cur locorum mutatio nihil prodesset ad mutationem vitiorum; respõdit: Non est mirum, si mutando locum non mutas vitium, quia circunfers semper teipsum.

Aris.de Veg. & plan. Tertio necessarium est tempus. Dicit enim phi. ꝙ plures plantæ plantantur in vere, in autumno paucæ, pauciores in hyeme paucissimæ in æstate. Plantatio ergo spiritualis conuenientius fit in vere, idest in tempore iuuentutis, q̃ in autumno maturæ ætatis, vel in hyeme senectutis, vel in æstate, idest in feruore malæ cõsuetudinis, vbi totus humor deuotionis & gratiæ desiccatur.

Quarto necessarius est surculus, qui trunco insertus totam eius virtutem trahit ad suam qualitatem. Et significat verbum Dei, quod animam sic immutat, ꝙ quæ primo faciebat fructus amaros, & noxios, postea facit fructus dulces, & salutiferos. Iac. In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras. Iac. 1.

Item nota, quod bonus homo malo associatus nonnunquam eius malitiam impedit, aut tollit. Cuius exemplum apparet in piris, quia hoc habent pira propriũ maxime syluestria, quod cum fungis malis accepta omnem ab eis auferunt læsionem, puluis etiam piri siluestris bibitus valet similiter contra fungos. Quid autem per syluestre pirum, nisi hominem intelligimus bonum a malorum hominum quidem consortio, & contagio semotum, & orationum solitudini deditum, vel in sepe pœnitẽtiæ positum? Huius tamen societas, & pœnitentia, fungi malitiam, idest hominis mali nequitiam suis plerunq;, aut exemplis aut monitis, vel meritis impedit, vel tollit. eius etiam puluis, idest humilitas visa, vel puluis, idest mors, eius corpus incinerans, & animam, glorificans etiam quandoque malitiam peccatorum immutat. Nam etiam post mortem sancti nonnunquam peccatores conuertunt, & euellunt.

Item nota, quod bonus homo assimilatur croco. In quo primo possumus notare bonitatis indicium. Quia crocum, est optimum, quod est recens, odoris boni, longum, purum, album, integrum, inspiramine bonum, & cum tangitur tingit manum, & leniter est acutum. Similiter ille est inter bonos & sanctos viros optimus, qui est recens & feruens in opere; odoriferus; idest redolens in hominum opinione. Item longus, idest perseuerans in bona conuersatione; albus id est, purus in intentione; integer, idest castus sine carnis corruptione; & bonus in spiramine, idest in conuersatione, siue exhortatione, coloratiuus manus tangentis, idest impressiuus suę virtutis in sui adhæsione. Ille enim manum tangentis se suo colore tingit, qui sibi adhærentem ad imitationem suorum operum, vel suarum virtutum trahit: vel ille manum tangentis se suo colore tingit, qui se lædenti beneficium porrigit: quod pertinet ad viros perfectos.

Item qui est acutus leniter in aliorum correctione, siue increpatione, Debet

enim esse acutus in pungendo, sed leuis in percutiendo. Est enim necessariū in correptione delinquentis acumen se ueritatis cum dulcore lenitatis. Secundò, notamus in croco natiuitatis locum. Nam sicut dicit Dioscor. orientalis melior est, quàm occidentalis, quia scilicet cõtemplatiuus melior est quam actus, ex eo, quod contemplatiuus melior est, calore solis .i. amore Christi magis calefactus, & splendore .i. sapientia eius magis illustratus, sicut pars orientalis excedit in calore, & splendore. Diosc.

Tertiò, notamus in croco florietatis aspectum: producit enim crocum florē caput habentem ad violę modum, & in medio tres ramulos. Quasi autem flos croci, est conuersatio viri boni, quæ debet esse purpurea per charitatem, violacea per humilitatē, & triplicata p fructificationem, scilicet vt fructificet Deo, sibi, & proximo. Vel sicut dicit Bernar. vt viuat humiliter Deo, ordinatè sibi, & socialiter proximo. Berna.

Quartò, notamus in croco complexionis temperamentum: est enim calidum, & siccum in primo gradu, in suis qualitatibus temperatum. Sic etiam bonus homo, & prudens, & in caliditate .i. spirituali feruore, & in siccitate .i. in abstinentiæ extenuatione temperatus est, secundum debitum gradum .i. discretionis modum.

Quintò, notamus in croco vtilitatis effectum. Nam crocum multum est confortatiuum, & valet contra debilitatem stomachi, & contra cordis defectū: qa boni multum alios confortant, debiles, i. trepidos, & corde deficientes .i. pusillanimes vigorando suis consilijs, exhortationibus, & exemplis.

Quemadmodum quo ad semen, flores, frondes, fructusq; ac ratione loci, plantæ inter se naturaliter differre videntur: sic quadam similitudine boni viri à malis moraliter distinguuntur. Cap. VIII.

Boni a malis, vel etiam inter se inuicem differunt moraliter sicut differunt inter se plantæ naturaliter. Differunt enim plantæ, vel arbores à se inuicem primò in seminibus: quia quædam earum ex semine bono generatur, quædā verò ex malo. Et dicit Albumas. ꝙ ex malo semine non proueniunt de facili bonæ plantæ, nec ex bono de facili malę: quamuis in animalibus, & potissime in hominibus sæpe videatur contrariū. Cuius ratio est, vt idem dicit, quia planta est terræ affixa, propter quod vniformè à terra recipit nutrimentum: animalia vero non sic, tum propter varietatē complexionis, tum propter volubilitatē voluntatis. Similiter ergo inter homines illi homines ex malo semine nascuntur, qui malorum exempla imitantur. Sed q bonorum imitantur vestigia, illi ex bono semine oriūtur. Malum enim semē, est semen vitiorum, quod seminauit diabolus. Nam superbiā seminauit in Adā, inuidiā in Cain, incontinentiam in Lamec, gulā in Esau, auaritiam in Balaā, irā in Saul, accidiam in Achitophel. Vnde qui in huiusmodi vitijs illos imitanī, hi sunt, qui ex malo semine nascunī. Vnde dicitur in epistola Iudæ: De illis, qui in viam Cain abierunt, & errore Balaam seducti sunt. Iuda. Bonum autem semen est quod seminauit Christus, scilicet humilitatem in matre, fidem in Centurione, abstinentiam in Iohanne Baptista, continentiā virginitatis in Ioanne Euāgelista, & sic de alijs virtutibus, in quibus qui eos imitantur, ex optimo semine nascuntur. Nota tamen ꝙ arbor siue planta ex malo semine nata, bona effici potest auxilio culturæ. Vnde dicit Arist. ꝙ si scindatur radix arboris, & illi scissure immittatur lapis, fœcunda fiet, si erat sterilis. Ari. de veg. plan. Cuius ratio est, secundum Albumasar, quia per scissuram fit grossi & noxij humoris euaporatio, & caloris aeris circunstantis attractio, cuius virtute fit illius mali humoris consumptio, & quædam plantæ innouatio. Ipse etiam Philosophus dicit malogranata stercore porcino fimata, & aqua dulci rigata, meliorescunt. Sicut ergo de malitia mutatur in bonitatem auxilio culturæ, ita malus homo efficitur bonus auxilio pœnitentiæ. Sed debet fieri scissio, idest apertio radicis .i. cordis per contritionem, & oris per confessionem, & immitti lapis, idest perseuerantiæ firmitas, vel constantię soliditas apponi, & fimus humilitatis cum aqua compunctionis, vel doctrine spiritualis, quæ dulcis est: vel aqua hæc apponenda, est eleemosina: quia ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosina resistit peccatis.

Secun-

Secundò, differunt plantæ, siue arbores quo ad locum, siue situm, secũdum quod inuenitur in eis triplex differẽtia. Vna est quo ad abundantiam humoris, quia quædam plantæ nascuntur in terra, quædam in aqua, quædam in petra, non tamen omnino sine terra, quædam vero in arena. Sed, quæ in petra, parum crescunt, quia humor est paucus, & cito arescunt, nisi per appositionem humoris, & terræ ab hominibus adiuuent. Sic quidam homines spirituales sunt plantati in terra. i. humilitate fundati. Terra enim est elementum infimum, & stabile, & ideo design t humiles, & bene ꝓficiunt: quia omnis, qui se humiliat, exal
Luc. 14. tabitur. Quidam vero plantati sunt in aqua gratiæ, vel pœnitentiæ, vel sapientiæ: & isti etiam crescũt vel ꝓficiunt. Ps.
Psal. 1. Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.

Quidam vero in petra. i in corde duro & parum deuoto. & isti cito deficiũt. Nã petra est dura, & parum humorosa. Lu-
Luc. 7. cæ. Aliud cecidit supra petram, & exortum aruit, quia non habebat humorem. Quidam sunt plantati in arena: in quibus scilicet nullus est humor gratiæ diuinę, Nam arena dr̃ ab ariditate. Isti sunt peccatores quorum fructus vani, & inu-
Aris. de veg. tiles sunt. Nota ergo, sicut dicit Aristo. ꝙ plantæ, q̃ nascuntur in locis aridis, sunt paruæ quantitatis propter paucitatẽ humoris: Quæ vero in locis humidis fluuialibus, & maritimis, sunt maioris quantitatis propter abundantiam humoris. Illæ tamen, quæ cresc unt iuxta ripas marium salsorum, non multum crescunt ꝓpter arenarum multitudinem, & attracti humoris siccitate. Sed sicut idem philosophus dicit, iuxta mare rubrum hoc fallit, vbi arbores magnæ fiũt propter abũdantiam humoris, & caloris. Ex quibus patet ꝙ in hominibus sicut in arboribus tanto magis fit augmentum (in arboribus quidem corporale, in hominibus vero spirituale) quanto magis abundat calor, & humor, scilicet in hominibus calor dilectionis, & humor deuotionis. Sed cauendum est, ne sit humor salsus i. deuotio tristis, & sicca, sicut hypocritarum, de quibus dominus dixit: Nolite fieri si
Mat. 6. cut hypocrytæ tristes: sed debet esse deuotio læta, & dulcis, nisi esset forsitan tristitia prouenie ns vel ex pœnitentia, hoc est peccati recordatione, vel ex passionis Christi compassione; quæ quidem ambo per mare rubrum designantur. Quia vtraque compunctio, seu deuotio licet salsa vel amara sit, tamẽ animam impinguat, & auget.

Secunda differentia localis attendit in plantis respectu caloris solaris: Nam plantæ, quæ sitæ sunt versus Orientẽ, citius conualescunt propter aspectum solis, & sufficientiam caloris. Sed versus accidentem econtrario se habent, propter defectum caloris solis, vt dicit Aristo. Ex quo habetur, quod anima citius conualescit in spiritu, si sit in ea aspectus solis, idest discretio rationis, sufficientia caloris. i. debita mensura dilectionis. De qua dr̃. Diliges dominum Deum ex toto corde tuo. &c Ma. 22.

Tertia differentia localis attenditur in plantis secũdum temperiem aeris. Nam sicut dicit Albumasar, si aer vbi nascitur planta, fuerit nimis calidus, poris apertis calor naturalis euaporabit, & ita planta siccabitur. Si vero frigidus nimis, plãtam suffocabit: sed temperies eius nutriet, & conseruabit. Sic plantationem pœnitentiæ in homine ardor luxuriæ, vel gulę euacuat, frigus accidiæ dissipat: Sed temperata abstinentia nutrit, & conseruat. Nota ergo, quod secundum Arist. planta quatuor indiget. scilicet semine terminato, & in sua specie ꝑfecto, maturo, & à putredine seruato, Item loco plantæ congruo.

Tertio, humore moderato: & dico moderato, quia ex humoris temperie magis seruatur plantæ nutrimentum. Quia si humiditas fuerit nimia pororum, oppilatio fit, per quos nutrimentum transit ad incrementum arboris. Et eodem modo siccitas si superabundauerit, pororũ & viarum constrictio erit, & sic vtroq; modo impedietur nutritio arboris. Sed si contemperatio fuerit caloris, & humoris, erit processus plantæ ordinatus, & vtilis.

Quartò, indiget plãta, vt di ctũ est, aere mediocriter temperato. Eodem modo anima pœnitentis indiget semine spiritualis doctrinę. De quo Luc. Semen, est Luc. 6.
verbum dei. & istud semen debet eẽ terminatum & mensuratum, secundum capacitatem audientium, & secundum regulas fidei catholicæ. Item semine eleemosynæ. de quo Apostolus: Qui seminat 1. Cor.
in benedictionibus, &c. Et hoc semen 12.

debet esse in sua specie perfectum p cha
ritatem scilicet, vt eleemosyna in chari-
tate fiat dico in sua specie, quia plures
sunt eleemosynarum species, & modi
siue corporalium siue spiritualium. Item
indiget semine operationis bonæ. De
Ecc.11. quo Eccle Mane semina semen tuum,
& vespere ne cesset man s tua. i. bona
opera operari ne desinas, & in mane iu-
uentutis, & in vespere senectutis. Hoc se
mē debet esse maturum ad discretionē,
vt scilicet cum debita maturitate, & di-
scretione bonum opus fiat. Item semine
diuinæ gratiæ sine quo alia nihil vale-
1. Io.3. rent Et de hoc semine dicitur, Io. Semē
eius. i. gratia in eo, manet hoc semen
debet conseruari a putredine peccati, cū
qua esse non potest.

Secundo, indiget plātatio pœnitētię,
loco sibi congruo. Nam alius locus com
petit ploranti, vel oranti, scilicet secre-
tus, alius eleemosynam facienti, qa pu-
blicus, vbi sint, vel conueniant pauperes
sed non publicus ad ostentationem, &
similiter alia loca competunt actiuis, si
alia contemplatiuis.

Tertiò indiget humore, s. nutrimenta
li, & cibo temperato, vt sit quædam ab-
stinentia, sed tamen discreta.

Quarto indiget aere mediocriter tem
perato. In aere enim, qui multarum va-
rietatum est suceptiuus, pœnitens intelli
gitur spiritus, qui temperatus esse medio
criter debet: quia nec nimis calidus, vt
aliquid sibi supra vires assumat tanquam
præsumptuosus, nec nimis frigidus, vt s.
spiritualia & sibi congruentia negligat
tanquā sit accidiosus: sed debet esse per
discretionem ordinate temperatus.

Tertiò differunt arbores in partibus,
scilicet partium suarum multitudine, &
paucitate, magnitudine, & paruitare, for
titudine, & debilitate. Cuius diuersitatis
causa est diuersitas humoris, qui in aliq
bus est lacteus, vt in ficubus, & talis in
latum, & in longum est ad se diffunden-
dum idoneus. In quibusdam vero est vi
scosus, vnde nec ad extensionem aptus.
In quibusdā vero est acutus, qui ex sua
fortitudine ad multam extensionem est
aptus. Et raritas arboris accidit propter
insufficientiam humoris: spissitudo vero
propter sufficientiā caloris ad codensatio
nē humoris. Quasi aūt humor lacteus
quo paruuli. i. incipientes nutriunt, est
deuotio actiuorum. Sed quasi humor
acutus, & subtilior, est contemplatiuorū
in quibus etiam est caloris charitatis
abundantia. Et ideo tales habent partes
idest ramos operum plures, per frequen
tiam maiores, id est longiores propter
perseuerantiam, & fortiores propter con
stantiam siue patientiam. Sed quasi hu-
mor viscosus, est amor proprius auaro-
rum, qui ab eis non separatur, nec facili
ter ad alios extenditur. Vnde deficit in
eis calor, & charitas: quia charitas non
quærit, quæ sua sunt. Et ideo eorum par
tes, & rami. idest opera siue dona, sunt
pauciora, minora, & debiliora.

Quarto differrūt arbores in frōdibus.
Et primo in frondium variatione: quia
quædam arbores siue plantæ habent fo
lia aspera propter dominium terrestrei-
tatis, & siccitatis. Quædam vero habent
folia lenia propter æqualitatē aquæ hu-
mectantis, & proportionem debitā cali-
ditatis. Sic superbi, in quibus dominatur
amor terrestris, & siccitas: quia carent
humore pietatis, habent folia, idest ver-
ba aspera, hoc est contumeliosa, & alios
asperantia. Sed illi, qui humectantur a-
qua diuinæ sapientiæ, in quibus existit
debita caliditas charitatis & beneuolen
tiæ, hi habent folia, id est verba lenia, &
dulcia.

Item differunt arbores in foliorū du-
ratione: quia quibusdam arboribus fo
lia cito cadunt propter humorem rarū,
non vnctuosum, & cito siccabilem. In
quibusdam vero permanent diu propter
causam contrariam. Similiter in illis qui
bus deest vnctuosus humor gratiæ, &
deuotionis, cito cadunt folia, quia cito
deserunt promissa. Nam sicut faciliter
verbis promittunt, ita faciliter, & cito a
promissis deficiūt. Sed illi, in quibus ecō
trario est gratia, & deuotio, firmi sunt in
promissis: & isti sunt sicut arbores, ex q-
bus folia non cadunt. Ps. Et folium eius Psal. 1.
non defluet. Vnde tunc folium defluit,
quando facit cōtrarium eius, quod aliis
dicit.

Item folia arborum differunt in figu-
ratione. Quia quarundā arborum sunt
folia stricta, quarundam lata, quarundā
acuta, quarundam rotunda, quarundam
scissa, quarundam solida: quæ omnia va
riantur secundum varietatem humoris
magis, vel minus terrestris, vel viscosi, &
propter calorem æqualiter, vel inæqua-
liter humorem extendentem.

In hoc autem significatur, ꝙ verba siue corrigentium, siue docẽtium, siue cõsulentium non semper debent esse vniformia, sed diuersificari debent non soliũ in substantia, sed etiam in modo proferendi, secundum exigentiam personarum, negociorum, locorũ, & tẽporũ.

Quintò differunt arbores in floribus. Quia quædam arbores florent: quod est propter puri & subtilis humoris existentiam in medulla. Quædã vero sunt quæ non florent propter nimiam viscositatem humoris, eo, quod subtiliari non possit, nec propter suam vnctuositatem in subtilem florum substantiam dilatari, vt patet In ficu. Quædam etiam non habent flores propter liquiditatem, quæ non potest in florum substantiam coagulari, vt patet in palma, & similibus, de quibus exemplificat philosophus. Per flores ergo, qui ex subtili, & puro generantur liquore, intelliguntur subtiles meditationes, & puræ, & considerationes contemplantium, q̃ requirunt puritatem affectus, & subtilitatem intellectus. Vnde non in omnibus arboribus, idest in omnibus hominibus etiam bonis hæc inueniuntur: ex eo, ꝙ in quibusdam licet sit humor vnctuosus deuotionis, & gratiæ, tamen est grossus. Quia licèt quidam habeant mentem deuotam, tamen habent eam simplicem, & grossam, & ideo non aptam ad subtiliora contemplanda: & licet nõ habeant flores, tamen possunt habere dulces fructus, idest opera, sicut habent istæ arbores ficus, & palma

Illi autem in quibus abundat li dus, & fluidus humor carnis, idest amor carnalis, multo minus apti sunt ad flores cõtemplationis habendos. Sexta differentia, est in fructibus. Quia quædam arbores sunt infructuosæ, quæ fructus non producunt, sed folia tantum emittunt. Et talibus assimilantur mali Christiani, verba confessionis fidei habent, sed opera fidei non habent. Apostolus. Confitentur se nosse Deum, factis autem
Thi. 1. negant.

Item mali doctores, & prælati, qui solum habent verba doctrinæ, sed non opera vitæ, Matth. Dicunt enim, & non
Mat. 21 faciunt,

Item illi, qui verbis promittunt, vel vouent, sed facto promissa, vel vota non implent. De quibus dicitur Ecclesiastici: Melius est non vouere, quàm post promissa votata nõ reddere. Displicet enim deo Eccl. 5.
infidelis & stulta promissio.

Quædam vero arbores sunt fructuosæ. Circa quod notandum, quod arbor ad fructificandum indiget triplici exteriori fomento, scilicet humore terræ nutriente. Nam secundum philosophum, terra est mater plantarum, eo, ꝙ suo humore plantam more matris nutriat, ex quo etiam nutrimento, & humore fructus producitur. Indiget etiam Sole humorem situm in medulla digerente, & pparãte: qa humor nutrimẽtalis nõ põt in planta trãsire ad materiã fructuũ, nisi prius calori ipsius plantæ adiuncto calore solis decoquatur, & digeratur, & ad locum emissionis fructus, attahatur. Et hinc est, ꝙ in vere, quando calor solis incipit augeri, plantæ folia & fructus incipiunt emittere, quia sol suo calore partes plantæ, & humores strictos a frigore procedente resoluit, & digerit, & ad loca debita attrahit, & deducit. Et hinc est etiam, ꝙ in locis multum a sole remotis, plantæ paucæ sunt, & nõ fructificãt: vt dicit Aristote. Cuius ratio est secundum Albumasar, quia illi, qui sunt directe sub septentrione, diem habent per dimidium annum continue, & per aliũ dimidium annnm habent noctem. in æstate igitur non potest ibi crescere planta, propter nimium calorem, nec in hyeme propter maximam frigoris cõtinuationem: pp, quod sicut dicit Ari. planta ibi generata non habet vires ad fructus producendos, deficiente causa. Nãm calor, qui est causa plantarum, & fructuum, in vna parte anni omnino modum excedit, in alia vero parte omnino deficit.

Tertio indiget planta tempore Indiget enim hyeme ad humoris seminalis aggregationem, & vere ad humoris emissionem: tunc enim non est frigus vehemens humorem comprimens: nec calor vehementer addurens, vel humorem consumens. Indiget etiam æstate ad fructuum maturationem, & autumno ad fructuum repletionem, & colectionem. Sicut ergo planta his tribus indiget ad fructificandum, sic etiam homo ad bene operandũ, & præcipue ĩ opibus actiuæ vitæ, s. calore charitatis cum humore pietatis, & discretione siue oportunitate temporis. Omni enim operi siue rei

Ecc. 8. tempus est, vt dicit Ecclesiastici. Vel ad
fructificandum per opera pœnitentiæ,
indiget homo his tribus, scilicet humo-
re compūctionis, qui scilicet est plantę
idest animæ plangentis quoddam nutri
mentum, scilicet humor lachrymarum
secundum illud ps. Fuerunt mihi lachry
mę meæ panes die ac nocte.

Item feruore dilectionis, per quem
mens, quæ primo fuerat peccato costri-
cta, resoluitur, humor deuotionis attra-
hitur, & decoquitur dum feruēs efficit,
ad bonorum operum productionē per-
ducitur. Sed attende, quod feruor pœniten
tis, vt bene fructificet, debet esse tempe-
ratus idest discretus, vt etiam dictum est
superius, ita, vt neq; deficiat per accid ia
frigus, neq; excedat per indiscretionem.
Indiget enim hyeme, idest tempore suo
quo se ab exterioribus ad interiora re-
colligat; & vere, idest tempore quo abū
danter humorem pietatis per opera mi-
sericordiæ emittat. Item æstate, in qua per
contemplationis meditationem, vel ora
tionem seipsum ad feruorem accendat
vt sic fructus maturos, idest opera perfe
cta exhibeat quousq; finaliter sequatur
autumnus idest mortis tempus, quo suæ
vitæ, & totius temporis fructus idest prę
mia colligat.

*Charitatis excellentia, perfectiones atq; vtilita
tes, ex radicis cypreßi casiefistulæ, calamenti,
caricæ, & demq; mente quamplurimis simi-
litudinibus aperte intelliguntur. Cap. IX.*

CHaritas assimilatur radici. Primò ra-
tione originis. Quia ex humore de
terra accommodato, & caloris cœlestis
beneficio radix generatur, & a calore cę
lesti tota penetratur, nutritur, & conser
uatur. Similiter ex humore deuotionis
attracto per feruorem orationis, & be-
neficio cœlestis caloris .i. superni & in-
creati amoris, qui est Spiritussanctus ge
neratur id est diffunditur radix charita-
tis, & ab ipso calore cœlesti idest Spiri-
tusancto nutritur, & conseruatur. Vnde
Apostoli in oratione vnanimiter perse-
uerantes, & cum deuotione expectan-
tes, Spiritumsanctum acceperunt, per
quem charitas diffusa est cordibus eorū
Hier. 17 & nutrita, & conseruata. Hiere. Ad hu-
Luc. 75 morem mitti radices.

Secundo ratione firmitatis, siue pro-
funditatis: quia quanto matrici terræ
profundius se infigit, tanto fortius arbo
ris solidius, & firmius fundamentum
existit: sic quanto charitatis amor inest
cordi profundius, & infixius, tāto spiri-
tualis homo firmius est, & solidius fun-
datus. Vnde Apost. In charitate radicati, Ephe. 4
& fundati.

Tertio rōne virtutis, quia quamuis ra
dix sit in substantia mollis, tamen for-
tissimos lapides vi caloris penetrat, &
effodit. Sic charitatis amor, quamuis per
patientiā sit mollis Nam molle non re-
sistit tangenti, & sic perfectus non resi-
stit lędenti, scilicet iniuriam pro iniuria
reddendo, sed potius ei parcit. Itē quis
sit per mansuetudinem dulcis, quia cha
ritas patiens est, & benigna est, tamen
fortissimos lapides .i. immanissimas per-
secutiones, seu cruciatus virtute Spiritu
sancti superat, & vincit, immo radices di
uini amoris in petris duris magis condē
santur. Quia scilicet charitatis affectus,
& effectus in duris & asperis passioni-
bus magis multiplicantur. Iob. Super a- Iob. 8.
ceruum petrarum radices eius densa-
buntur.

Quartò, ratione actualitatis quia cha-
ritas omni tempore agit, & crescit. Nam
radix tempore hyemali calorem, & hu-
morem in se colligit, quem vernali tēpo
re foras effundit. Sic charitas tēpore ad-
uersitatis in semetipsa pinguescit. Sed
prosperitatis tempore alijs se effundit,
& per vigorem operis proximis reuiui-
scit. Ose. Erumpet radix eius, vt Libani. Ose.
Aug. Radix omnium bonorum est chari Augu.
tas, radix omnium malorum est cupi-
ditas.

Quintò, ratione viroris, quia scilicet
sicut ex radice est viror arboris, ita ex
charitate meritum operis. Vnde Grego. Grego.
dicit, quod sicut multi arboris rami ex
vna radice prodeunt, sic virtutes multæ
ex vna charitate generantur. Nec habet
aliquid viriditatis ramus boni operis, si
non manet in radice charitatis. Hiere. Hier. 12
Plantasti eos, & radicem miserunt; profi
ciunt, & faciunt fructum. Grego. Quis-
quis in charitatis radicem se infert, nec
a viriditate deficit, nec a fructu ina-
nescit.

Item charitas assimilatur Cypresso.

Primo, ratione substantiæ. Est enim
substantia similis Cedro, quia sua sub-
stantia est imputribilis, & semper sua
permanet firmitate. Videmus autem, quod
ligna

ligna putrefiſit ex humore aqueo ſuper-
abundante. Sed hoc modo charitas pu-
trefieri, vel corrumpi non poteſt: quia
aquoſitas i. vehemẽtia tribulationis nō
Can. 8. præualet contra eam. Can. Aquæ multę
non poterunt extinguere charitatem.

Secundo charitas aſſimilatur cypreſ-
ſo, & hoc ratione figurę: quia cypreſſus
in rotundum eius ſe erigit. unde etiam
eius fructus figuram imitatur, et ideo
cypreſſi coniferi appellantur. Rotundi-
tas autem figuræ, perfectionem chari-
tatis ſignificat. Quia figura rotunda ſiue
Ari. de circularis (ſecundum philoſophum) eſt
cæl. perfectiſſima figurarum. Vnde rotundi-
tas cypreſſi, eſt perfectio charitatis. Et iō
ſecundum Apoſtolum, Charitas eſt vin-
Coll. culum perfectionis. Hæc enim virtus eſt
quæ mentem Deo ligat, & iungit, & con
iugendo perficit. Quod autem figura cy
preſſi ſurſum tendit, ſignat, ꝙ charitas
Ecc. 50 ſurſum trahit Eccleſiaſtici. Quaſi cypreſ-
ſus in altitudinem ſe tollens. Quod au-
tem figura cypreſſi in conum ſe ſtringit
& acuit, ſignificat ꝙ diligentes Deū quā-
to plus in charitate proficiunt, ſemꝑ ma
gis ſe reſtringunt, ſcilicet ab illicitis, a ſu
perfluis & etiā a neceſſarijs. Sic ergo ex
figura cypreſſi oſtenditur, ꝙ charitas ho
minem perficit, perficiendo exigit, & eri
gendo ſtringit, & vnit.

Tertio ratione redolentiæ. Eſt enim
Iſido. cypreſſi lignum, ſecundum Iſid. ſuauiſſi-
mum in odore, vnde folia habet licet
amara, tamen odore vinolenta, vt dicit
Plin. Plinius. Similiter odor charitatis tā ſua-
uis eſt Deo, vt ſine ipſo nihil redoleat.
Nā nec; eloquentia, neq; eleemoſyna,
nec; ſcientia, neq; fides, neq; prophe-
tia, neq; quodcunq; opus, ſiue donum,
habet charitate deficiēte meritum apud
Deum, ſicut expreſſe explicando per ſin
1. Cor. gula Apoſtolus oſtendit dicens. Si lin-
13. guis hominum loquar, & Angelorū, cha
ritatem autem non habeam, factus ſum
Augu. velut ęs ſonans &c. Augu. Charitas eſt
ſine qua nihil valent omnia, & quæ vbi-
cūque fuerit, ad ſe trahit omnia. Chari-
tas ergo tota eſt odorifera, ita, vt eius fo
lia ideſt verba, licet amara, & aſpera vi-
deantur interdum eſſe in delinquentiū
correptione, tamen odorifera ſunt in
corripientis intentione, & medicinalia
ſunt in correpti emendatione. Et ideo
Pro. 17. Pro. dicitur, quod meliora ſunt vulnera
diligentis, quam fraudulenta oſcula
odientis. Nam diligens non vulnerat,
niſi vt medicus, qui ſolummodo, vt ſa-
net ęgrotum, incidit, & percutit vlcus.
Vel quod cypreſſus habet folia amara,
ſed odorifera, ſignificat quod ille qui ex
charitate diligit, debet delinquentem
amaricare, ad pœnitentiam inducendo;
& puſillanimē odore recreare, benigne
conſolando.

Quarto ratione vmbræ, quia cypreſ-
ſus (vt dicit Plinius) habet vmbram mul
tum gratioſam hæc vmbra gratioſa ad
quieſcendum eſt gratioſa mors, & reges
Deum diligentium; de qua dicit Pſal. Cū Pſ. 126.
dederit dilectis ſuis ſomnum &c. Vel
hæc vmbra cypreſſi, eſt refrigerium ani-
mæ, in quo per charitatem extincto vi-
tiorum & paſſionum ęſtu, dulcer quie-
ſcit anima in ſui dilecti fiducia. Cant.
Sub vmbra illius quem deſiderabam, Can. 2.
ſedi. Vel vmbra charitatis, eſt protectio
diuina quam dilectio Dei, & proximi, q̄
ſunt quaſi alæ charitatis acquirunt. Pſal. Pſ. 16.
Sub vmbra alarum tuarum protege
me.

Item charitas aſſimilatur caſiefiſtulæ.

Primo ratione productionis: quia ſci-
licet fructus eſt ex arbore productus. Ar
bor igitur eſt Spiritusſanctus. Ipſe enim
eſt arbor vitæ in medio paradiſi, ideſt
media in Trinitate perſona, cuius eſt ꝑ
gratiam viuificare animam ſecundum
illud: Spiritus eſt qui viuificat. Huius ar- Io. 6.
boris fructus eſt charitas. Gala. Fructus Gal. 6.
aute ſpiritus, eſt charitas, gaudium &c.

Secundo ratione augmentationis:
quia ſcilicet caſiafiſtula producit lon-
ga ſemina, quæ ingroſſantur in actio-
ne caloris, exterius condenſantur, me-
dulla interius exiſtente nigra, dulci, &
humida, & ad modum faui mellis inte-
rius diſtincta. Sic quoque etiam chari-
tas producit longa ſemina, ideſt diutur
na & vſque in finem continuata ope-
ra. Quæ etiam ingroſſantur, per aug-
mentum deuotionis, & condenſantur
dum feruenter frequentantur; ſicut in-
groſſantur membra, cum per pinguedi-
nem augentur interius, & illa dicun-
tur eſſe condenſa, vbi ſunt multa, & fre
quentia; ſicut dicitur condenſa ſylua vbi
ſunt multa, & frequentia ligna Sed me-
dulla interior, ideſt intentio, & mens, ex
charitate operantis debet eſſe nigra per
humilitatem. Nam nigrum eſt, quod
parum oſtendit de claritate. Quia bona

intentio operantis non debet esse ad sui ostentationem, etiam si opus sit publicum: sicut nigrum etiam ad lucem deductum, non prætendit claritatem, sed
Grego. obscuritatem. Vnde, vt dicit Gregorius, sic opus sit in publico, vt intentio semper maneat in occulto. Item debet esse dulcis per benignitatem: quia charitas
Cor.13. est benigna, vt dicit Apostolus. Item debet esse humida per pietatem, scilicet vt sit interius compassibilis, & exterius faciliter effusibilis ad subueniendum Quia humidum est passibile, & ad exteriora faciliter fluxibile. Item charitas debet esse distincta, & ordinata præcipue in elee-
Can.2. mosynis dandis? Can. Ordinauit in me charitatem.

Tertiò, ratione electionis: quia illa casiafistula est eligenda, quæ est grossa, quæ signat multam humiditatem sibi inesse. Vnde leuis & sonora reijcitur, quia vana esse dicitur. Eodem modo vera est, & probata charitas, quæ est grossa per patientiam. Nam id, quod est grossum, non resonat, sed subtile. grossum est metallum, & ferrum. Et sic charitatem habens, licet patiatur, non tamen resonat alicuius impatientiæ sonum, vel vocem reddendo. Item, quæ est ponderosa, idest firma per constantiam. Nam vera charitas est patiens, & constans.

Quarto, ratione operationis, quia casiafistula multa operatur. Nã habet virtutem mollificandi: & hoc competit charitati, quæ inquam emollit dura, & crudelia superborum corda. Vnde assimilatur etiam igni, cuius carbones sunt beneficia eius, inimico duro & superbo
Ro.12. impensa. secundum illud Roma. Si esurierit inimicus tuus, ciba illũ; si sitit, potũ da illi: hæc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius: idest hæc erunt super caput eius, hoc est mentem eius duram, tanquam carbones ignis ad molliendum eius duritiam. Item casiafistula habet virtutem mundificandi: quia charitas cor emundat à rubigine peccati, & præcipue auaritiæ. Grego-
Grego. rius. Tanto amplius peccati rubigo cõsumitur, quanto peccatoris mens magno charitatis igne crematur. Item habet virtutem feruorem sanguinis mitigandi: quia charitas iram mitigat, quę est feruor sanguinis circa cor, secundum philosophum. Nam charitas non irritatur. Item habet virtutem coleram etiam purgandi: quia charitas luxuriam purgat, quam calor coleræ incitat, & inflammat. Item habet virtutem gulæ apostemata dissoluendi: quia charitas gulæ delectamentum dissoluit, & abijcit. Item habet virtutem sanguinis purificandi. quasi enim impurus sanguis, est sanguis inuidorum, qui semper contra proximum maliuoli, & turbulenti sunt. Vnde per hoc significatur, quod charitas inuidiam purgat. Nam charitas non emulatur. Vel, quia sanguis impurus, & grauis, & turbulentus, est sanguis melancolicus. Per hoc, quod purgat sanguinẽ impurũ, significatur ꝙ purgat accidiam, & tristitiam, & grauedinem spiritus, & facit eum leuem, & solicitum. Item charitas assimilatur calamento, quod est quædam herba similis mentæ, & hanc similitudinem declarat, primo eius gradus, quia est calamentum calidum, & siccum in tertio gradu. Et sic simili modo etiam à sacris doctoribus charitatis gradus tres esse ponuntur. Quia est charitas incipientium, & proficientium, & perfectorum, & in quolibet gradu, licet non vniformiter, tamen aliquo modo est calida, & sicca in effectu, quia calefacit mentem, & desiccat carnem, id est carnales fluxus.

Secundo, declarat illam eius virtus, quia calamentum habet virtutem dissoluendi, & consumendi: Similiter & charitas dissoluit mentis duritiam ad bonum suscipiendum, consumit humoris mollitiem, idest fluxibilitatem ad malum. Vnde per charitatem efficitur mens humana mollis, & facilis ad bona & dura, & difficilis ad mala.

Tertiò, hoc ostendit eius effectus. Nam calamentum superfluitates humidas in corpore desiccat, & hoc competit charitati in quantum excludit vitium gulæ.

Item calamentum libidinem frenat: quod multo magis competit charitati, quæ castitatem diligit, & libidinem odit.

Item intestinorum, & stomachi dolorem sanat: quod competit charitati, in quantum sedat vitium iræ, quod est cum interiori dolore. Item morsus reptilium curat: quod competit charitati, in quantum resistit morsibus inuidorum, & detractorum. Item contra reumaticas, & frigidas causas iuuat:

quod

quod competit charitati, in quantum expellit ab anima humana frigus accidiæ. Item contra leprã iuuat: hæc lepra est auaritia, quæ fere omnia membra ecclesiæ inficit. Nam à minori vsque ad maiorem omnes auaritiæ student: & hoc est ex defectu charitatis. quia qui diligit mundum, non est charitas Patris in eo. (1 Io. 2.) Item calamentum venenum ad exteriora euocat: quod competit charitati, quæ venenum nociuum superbiæ de corde extrahit, & abijcit. Item charitas assimilatur caricæ, quæ est ficus sicca à copia sic vocata.

Primo, quia carica confert senibus. Nam caricæ à senibus in cibum sumptæ, dicuntur eos defendere, ne rugetur eorum cutis. Ratio huius est, quia rugositas accidit in senibus, quia membra, à naturali humido desiccata intrinsecus, contrahuntur, & obrigescunt, & pellis corrugatur frigore, & induratur. Sed carica humida est, & calida, & propter humiditatem non permittit membra contrahi; & propter caliditatem non permittit à frigore constringente corrugari. Per senes autem intelliguntur illi, qui diu peccata continuant: in his destituti ab humore deuotionis, & abundante in eis frigore iniquitatis, scilicet propter defectum caloris charitatis, non solum interius contrahuntur membra per retractionem à bonis, sed etiam pellis, idest conuersatio exterior corrugatur, deformatur, & immutatur. Sed charitas repellendo frigus malitiæ, & replendo animam deuotionis pinguedine, prohibet contractum membrorum, idest retractionem à bonis; & rugositatem pellis, idest deformitatem exterioris conuersationis.

Secundo, quia carica confert debilibus: habet enim debiles confortare, & ratione saporis, quia est inter fructus dulcior, & ratione complexionis bonæ, quia calida & humida. Sic charitas inter omnes virtutes plus debilitatem animæ roborat, & confortat. (Gal.) Et ipsa etiam enumeratur ab Apostolo inter 12. fructus spiritus. Inter omnes illos dulcior reperitur. Ipsa etiam est calida per inflammationem, & humida per compassionem, vel lachrymarum deuotionem.

Tertio, quia carica confert tenuibus. idest macilentis: quia ficus siccæ multum sanguinem grossum generant, & multum impinguant. Similiter charitas multum sanguinem. idest multum meritum generat. idest adijcit animæ, Vnde & multum impinguat eam. Quia diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. (Rom. 8) Quarto confert vocibus: quia carica pectus mundificat, tussim sedat, & vocem clarificat. Similiter charitas pectus, idest cor mundificat, & tussim spiritualem sedat, & vocem clarificat, siue in confessione peccati, siue in laude Dei, siue in exhortatione proximi. Item charitas assimilatur mentæ, quæ licet frigida sit & sicca, tamen habet virtutem dissoluendi, confortandi, & appetitum promouendi. Similiter charitas frigida est inquantum extinguit ardorem auaritię, & sicca inquantum desiccat humorem luxuriæ. Vnde habet virtutem dissoluendi, scilicet amoris mundi vincula. & confortandi corda debilia, & promouendi desideria sancta. Item menta cocta in aceto, fœtores minuit, purgat gingiuas putridas, matricem mundificat & confortat. Item decocta in vino, dolorem viscerum, & renum placat. Dicit enim Isaac, quòd abominationem amputat, & singultum sedat. Quæ etiam omnia congruunt charitati: quæ tollit fœtorem oris, idest vitium gulæ; & mundat matricem, idest vitium luxuriæ; & placat dolorem viscerum, idest vitium iræ; & amputat abominationem. i. vitium accidiæ, quæ spirituales delicias abominatur, & fastidit. Item sedat singultum, idest vitium inuidiæ. Nam ille cui aliquis inuidet, dicitur esse in singultum, idest in displicentiam, & in scandalum. Psalmus: Pax multa diligenti legem tuam, & non est illis scandalum. (Ps. 118.)

Humana carnis fragilitas ex fœno, eiusq; vitiata natura proteruitas ex arbore Taxo, quibusdam similitudinibus aperitur. Cap. X.

Isa. 40. CAro humana assimilatur fœno, secundum illud Isa. Omnis caro fœnum, &c. Dicit ibidem glosa, qꝫ fœnum nascẽdo hꝫ virorẽ, crescẽdo hꝫ decorẽ, & hꝫ vltimo florem: sed tandem siccatum Solis ardore, redigitur in puluerem.

Item p̃cisum & siccum, nutrimento est aliquando deputatum. Similiter humana caro nascẽdo habet virorem vitę, crescendo decorem formæ, & post augmentum quandoque florem fortunæ & tẽporalis gloriæ. Sed Solis ardore. i. grauis tribulationis, vel infirmitatis feruore siccata, idest exhausta, redigitur in puluerem, vel mortis, vel infimæ deiectionis.

Item hoc fœnum, idest corpus p̃ mortem precisum, & per totalem priuationem vitæ præsentis siccatum, sicut quãdo est in sepulchro clausum, vel humatum, ipsum efficitur nutrimentum animalium. i. esca vermium. Ecclesiastici:
Ecc. 10 Cum morietur homo, hæreditabit serpentes, bestias, & vermes. Vnde dicitur: Post hominem vermis, post vermem fœtor, & horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Bernar. Cur carnem
Ber. super cãt. preciosis rebus impinguas, & adornas, quam post paucos dies vermes deuorabunt in sepulchro, & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ etiam Deo, & Angelis præsentanda est in iudicio? Cur animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna est abusio.

Item caro assimilatur taxo, quæ taxus est arbor venenata, ex cuius succo fiunt venena, & cuius vmbra dormientibus sub ea, est mortifera. Dicit enim Diosc.
Diosc. quod lignum hoc si ignem arripiat, inextinguibilem ignem seruat. Habet. n. taxus principaliter hæc tria, scilicet venenosum succum, mortiferũ vmbraculũ, inflammabilem lignum. Succus taxi, est carnis delectatio, quæ animam venenat: sed vmbra taxi, est carnalis vita siue conuersatio, quæ animam necat
Rom. 8 secundum illud Roma. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Sed ignitio taxi, est concupiscentiæ, vel fomitis inflammatio, quæ in perpetuum durat. Potest enim in hac vita fomes peccati mitigari, sed non extingui, dum scilicet homo est in carne corruptibili. Licèt in Beata Virgine ex priuilegio grẽ primò quidem in sua sanctificatione, scilicet in vtero matris suæ fomes dicatur fuisse non secundum essentiam extinctus, sed mansisse ligatus: Deinde in conceptione filij credendum sit, quòd totaliter fuit extinctus. In alijs tamen hominibus communiter semper viget: propter quod semper est in eis aliqua repugnantia carnis ad spiritum. Et ideo dicebat Apo. Inuenio aliam legem in membris Rom. 7
meis repugnantem legi mentis meæ. Hier. Nos gestamus laqueum nobiscũ, Hiero. circumferimus inimicum, carnem no- in epi. stram loquor, de peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine, sed multo amplius praua consuetudine vitiatam. Hinc est, quòd tam acriter aduersus spiritum concupiscit, quòd assiduè murmurat, & impatiens est disciplinæ, quòd illicita suggerit, quòd nec rationi obtemperat, nec vllo timore inhibetur.

Castitatis, virginitatis, viduitatisq; perfectio explanatur, quæ ex varijs cinnamomi, Balsamiq; naturalibus perfectionibus pulcherrimis exemplis optime colligitur. Cap. XI.

CAstitas continentiæ assimilatur cinamomo.

Primo propter genituram. Nam cinamomum verum inter arbores, & tribulorum vepres, & rupes densas gignitur, & ideo cum magna difficultate colligitur. In quo significatur, quod continentia carnis non in mollicie delitiosæ vitæ gignitur, vel seruatur, sed in asperitate pœnitentiæ, & in austeritate abstinentiæ, Vnde dicebat Apo. Castigo corpus 1. Cor. 9
meum, & in seruitutem redigo. Isido. Isi. 2. de Sex sunt, quæ incorruptam seruant ca- su. bo. stitatem, scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, cohibitio sensuum cauta, sermonis honestas, euitatio opor tunitatis. Vnde patet quòd cum magna difficultate continentia conseruat, vel hꝫ. Nam sicut dicit Aug. Inter om- Augu.
pugna,

nla certamina Christianorum, duriora sunt pliа castitatis. Nam ibi continua pugna,& rara victoria. Vñ dñs Matth.cũ
Aug. discipuli dixissent ei, Si ita est omini cũ vxore, non expedit nubere: Non omnes capiunt verbũ istud, sed quibus datum
Mathe. 29. est. In quo arduitatem continentiæ dominus ostendit, quia ab eius consecutione deficit hominum virtus communis.

Secundò, pp staturam, quia cinamomum est virgultum in India vel Aethiopia tantummodo duorum cubitorum. Subtiles enim, & replicatos habet culmos crocei, vel nigri coloris. Duo ergo cubiti cinamomi, signant duos gradus continentiæ: vnus est continere se ab illicito coitu, qui omnibus competit etiã incoiugatis. Alius est abstinere a licito, scilicet etiam a coniugio, vel coniugali vsu: & ista continentia non est omniũ, sed paucorum, vt patet ex verbo Dñi supradicto, Quia nõ omnes capiunt verbũ istud. Culmi autẽ cinnamomi subtiles, & replicati, qui sunt crocei, vel nigri, & terminatio arboris, & ramorum, sunt pfectiones continentium. Consistunt ergo perfectiones continentium in subtilitate contemplationis, in replicatione dilectionis, vt scilicet habeant dilectionem Dei, & proximi, ita vt amor proximi inde reflectatur in Deum: quod est cum ipse proximus propter Deum diligitur; & iterum amor Dei in proximum rependatur, scilicet, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suũ. Item nigredine humilitatis, quia scilicet niger color virtutem habet visum congregandi: quod respectu aliarum virtutum cõpetit humilitati. Quia qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat, vt dicit Grego. Sed præcipue humilitas debet castitati adesse, quia sicut Grego. dicit. Nulla est castitas carnis, quam non commendat humilitas In croceitate feruor deuotionis significatur, ex eo, ꝙ color croceus intensionem caloris demonstrat. Vnde aues, quæ calidissimę cõplexionis sunt, extrema habet crocea, vt pedes atq; rostra, quod accidit ex abundantia humoris sicci & calidi, quem natura eijcit ad extrema, & pp hoc sic colorantur. Et sic color croceus interius signat intensionem caloris ex distẽperantia sanguinis in epate. Ergo moraliter illi habent colorem croceum, qui hñt feruorem intensum, scilicet ad Deum, & ad proximum: & hic est charitatis color, sine quo nihil castitas valet. Nam sicut dicit Bernar. castitas sine charitate est lampas sine oleo: subtrahe oleũ, lampas non Ber.
lucet: tolle charitatem, castitas non placet. Ex omnibus ergo colligitur, ꝙ illorũ continentia est perfecta, qui sunt casti in carne, subtiles in contemplatione, replicati in dilectione, nigri & despecti in sui humiliatione, & feruidi in deuotione.

Tertio, propter fracturam, quia quando cinnamomũ frangitur, quoddam de eo spiramen ad modum nebulæ emittit. Vnde culmi eius fracti, reddunt visibile spiramẽtum. Fractio autem cinnamomi i. castitatis, est peccatum luxuriæ, in quo est spiramẽtum sensibile: quia. s. in actu luxuriæ euaporat sensibiliter de corpore multum de spiritu, & naturali calore, & ideo coitus debilitat corpus, vt physici dicunt. Sed multo magis ab anima, dum per peccatum luxuriæ castitas frangitur euaporat ab anima, & perditur spiritualis gratia, & calor charitatis. Et ideo post peccatum anima remanet debilis, ita vt tentationibus carnis postea superueniẽtibus resistere non possit.

Quarto, propter siccaturam, quia scilicet cinnamomum non redolet nisi siccum. Vnde oportet, ꝙ arescat ad hoc vt odorem reddat, vt dicit Plinius. Sic nisi caro arescat per abstinentiam ab humore luxuriæ, non reddit Deo odorem continentiæ. De hoc odore dr̃ Eccl. Sicut Ecci.24
cinnamomum, & balsamũ aromatizans odorem dedi. Balsamum enim coniungitur cinnamomo, quia sicut p cinnamomum continentia, ita per balsamum abstinentia signatur. Nam balsamum corpora mortua incorrupta seruat, quia quantum dissoluit, tantum consumit: & ideo abstinentiam rectè signat, quæ a multiplici corruptione tam infirmitatum, q̃ superfluitatum corpora mortalia conseruat, & quantum resoluit de humore pinguedinis tantum consumit de humore, & vigore libidinis. Vnde cinnamomo balsamum subiungitur, quia castitati abstinentia obsequitur.

Quinto propter collecturam, quia cinamomum cum magna difficultate colligitur. Ante enim Solis ortum vel post solis occasum, nulla licentia colligenda

di admittitur, nec datur. Vnde non colligitur in nocte, ſed ſolum in die. Collectum autem cum fuerit, ſacerdos metam diuidit, & partem Deo deponit, reliquam mercator emit. Quod aũt cinamomum non de nocte, ſed tantum de die colligitur, ſignificat, quod continentiam diligens non amat latibula tenebroſitatis, quia hæc luxuria quærit. Iob: Oculus adulteri obſeruat caliginem. Nam ſicut habet caliginoſum animum, ita quærit tenebroſum locum. Sed continens diligit diem honeſtatis, ſecundum illud Roma. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, vt ſicut in die honeſte ambulemus.

Iob.24.

Ro.13.

Sexto, propter menſuram. Attenditur enim in cinnamomo duplex mẽſura, ſcilicet quantitatis, & qualitatis. Quantitatis quidem, quia ſumma bonitas eſt in ſummitate virgultorum ad longitudinẽ vnius palmi: quod autem duorum eſt modicum valet, quia modicum habet corticis, in quo bonitas eius conſiſtit. Similiter ſumma bonitas & perfectio cõtinentiæ, eſt in ſummitate virgultorum: i. in virginum puritate: quia virginitas tenet in carne ſummitatem, ideſt extremitatem. Eſt enim quaſi radix coniugiũ medium viduitas, ſed extremum & ſummum virginitas. Vnde hæc extremitas eſt tantum vnius palmi ad differentiam coniugij, quod eſt quaſi duorum palmorum, quod ſcilicet in vtroq; coniuge menſuram exigit debitæ honeſtatis. Item viduitas eſt duorum palmorum, quaſi enim vnum palmum habuit dum in coniugio fuit, alium vero oportet, quod habuerit dum vidua remanſit. Nam in vtroque ſtatu debita quædam menſura requiritur habendæ honeſtatis quamquam aliter, & aliter. Sed virginitas vnum ſolum habet, quia videlicet honeſtatis menſuram in ſummo ſemp vniformiter tenet. Alia eſt cinamomi menſura in qualitate duplici, quam habet, quia cinamomum (vt dicit Plato) eſt calidum in tertio gradu, & ſiccum in ſecũdo. Similiter in continentibus, vt ſe cõſeruare poſſint, oportet eſſe triplicem gradum caliditatis, ideſt triplicem amoris. Nam tres latrones theſaurum, quem habemus in vaſis fictilibus, ideſt in fragilibus corporibus, tollere moliuntur, ſcilicet mundus, qui perſequitur; caro, ideſt carnis appetitus, qui blanditur; & diabolus, qui latenter decipere, & inuiſcare nitatur. Sed contra hæc omnia defendit amor Dei: ſi tamen (vt dicit Bernardus) ſit amor fortis, vt ſcilicet non frangatur a mundo perſequente.

Item amor dulcis, vt non attrahatur à carne blandiente.

Item amor ſapiens, vt non decipiatur à diabolo inſidiante. Et eſt triplex gradus caliditatis cinamomi, ſed adhuc neceſſarius eſt triplex gradus ſiccitatis. ideſt duplex modus abſtinentiæ corpus deſiccantis. vnus qui deſiccet carnis humorem, ſubtrahendo ei cibum, ſcilicet ieiunium: alius ſubtrahendo, ſiue temperando potum, & hic eſt ſobrietas. Nam luxurioſa res eſt vinum, & ideo ſubtrahendum, ſicut dicit Valerius Maximus, quod vini vſus Romanis fęminis olim incognitus fuit, ne ſcilicet in aliquid deterius prolaberentur. Proximus enim intemperãtiæ gradus a Libero, patre ad inconceſſam venerem eſſe conſueuit, vel ſaltem eſt temperandus, ſecundũ illud Apoſt. Modico vino vtere propter ſtomachum.

Valer. Max.

1. Thi. 5

Septimo, propter electuram. Nam illud cinamomum eſt eligẽdũ, qđ eſt ſubtile, & acutum, habens ſaporem dulcedinis inter mixtum cum multa aromaticitate, & colore ſubrufum. In quibus ſignificatur, quod electorum continentia eſt cum ſubtilitate abſtinentiæ, cum acumine prudentiæ, cum ſapore, & dulcedine deuotionis internę, cum aromaticitate, & odore munditiæ, & cum rubedine charitatis inflammante.

Item, quia caſtitas amat tenuitatem cibi, & ſobrietatem potus, aſſimilatur lẽti, quæ amat terram tenuem magis, quã pinguẽ, & acrẽ ſiccũ magis q̃ humidũ. Similiter. n. caſtitas magis diligit victus tenuitatẽ, q̃ delitiarum pinguedinẽ: qa perit caſtitas in delicijs, ſicut Bernardus dicit.

Item potius ſobrietatem potus, quã nimiam vini humiditatem, vt dictum eſt ſupra. Et ideo Nazarei Domino conſecrati, non ſolum mente, ſed carne vinum nequaquã bibebãt.

Axi-

Animam in contemplatione, atq; oratione perseuerantem, similitudinibus multis oliuæ, mandragoræ, ficeus, nuccisq; muscatæ summopere perfici demonstratur. Cap. XII.

CONtemplationis, & orationis continuatio animam in melius ꝓuehit, & a casu peccati protegit. Cuius exemplum apparet in oliuis, de quibus dicit Plin. Plinius, ꝙ quandiu sunt in arbore, non pereunt, sed quãto diutius ibi sunt tanto meliores fiũt. Semꝑ enim nouas vires resumũt, & difficilius inde cadũt: Quasi autem oliua suspensa in arbore est anima leuata in contemplatione, vel oratione, quæ quanto diutius ibi potest persistere, tanto manifestius est eam magis in Deo proficere, quantoq; ibi melior fit, tanto difficilius cadit in peccatũ: uel quanto aliquis continuat quietem contemplationis, tanto difficilius inde cadit. i. tanto molestius recedit.

Item contemplatio assimilat mãdragoræ. Primo propter suauitatem odoris. Mandragora enim sic est dicta, eo ꝙ mala. i. poma habeat miræ redolentiæ, Can. 7. Cantico. Mandragoræ dederunt odorẽ suũ in portis nostris. Hanc herbam quidam fingunt habere radicem humanæ personæ similem, sed contrarium dicitur in Platone. Quasi autem poma mandragoræ, sunt studia contemplatiuæ uitæ, quę Ge. 30. multum redolent Deo. Et ideo Rachel quæ contemplatiuam vitam signat, mãdragoras a Lia accepit, & sibi viri thorũ, & filiorum partum concessit. Quia scilicet vita actiua, quæ per Liam signatur viro suo, idest Deo in laboribus, & doloribus præsentis vitæ fructificat, qui ꝑ partum filiorum significantur, pro quibus Rachel mandragoras obtinet, quia scilicet contemplatiua vita suaui a Deo, & grata valde studia possidet: Et ideo dicit Prosp. de vita cont. Prosp. Actiua uita habet solicitum cursum, contemplatiua gaudium sempiternum. In hac acquiritur regnum, in ista percipitur, hæc facit pulsare bonorum operum, velut quibusdam manibus ianuam, ista uocat consummandos in patriam. In hac contemnitur mundus, in illa videbitur Deus.

Secundo, propter insensibilitatem saporis, quia huius herbæ cortex vino immixtus, & potatus, hominem insensibilem facit. Vnde illis, quorum corpus incidendum est, datur, ne dolor sentiatur. Nam sicut dicit Dio. cor. ista potata (ut dictum est) ita dormire facit, quod omnes dolores compescit, ita, vt nec ferri, nec temporis sentire dolorem quis possit. Sic continuę contemplationis intuitus cum vino etiam diuini amoris, atq; ęternę consolationis admixtus, abstrahit animam, quandoq; a sensibilibus sicut secundum Aug. fuit abstractus Paulus in raptu. Et ideo ipse dixit, Siue in 2. Cor. 12. corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. Vnde ipsa contemplatio est, quę sanctos martyres dum secarentur, & vrerentur, & mortibus afficerentur variis, ita insensibiles fecit, vt nihil de illis pœnis curarent, tanquam si eas nullatenus sentirent. Aspiciebant enim per cõtemplationem Deum remuneratorem.

Tertio, contemplatiua vita assimilatur mandragoræ propter fœcunditatem prolis, quia (secundum Constantinum, & Plinium) mandragora dicitur præbere fœminis virtutem ad concipiendum, & hoc si ex nimia calore matrix sit impedita, quia cum hæc herba frigida sit, & sicca, matricem ad conuenientiam reducit, & sic ad conceptũ disponit, ꝓpter quod mulieres frigidas non iuuaret, sed potius impediret. Sic contemplatio cœlestis præmij, dum bene operandum solicitat, ipsam animam fructibus meritorum fœcundat, si tamen non sit in contemplando anima per accidiam, vel negligentiam frigida. Item contemplatiua uita, actiuæ addita, fœcundiorem ea facit, scilicet operibus bonis, & facit etiam eam perfectius operari. Cuius exemplum est in ficu, quia ficus, sicut Isidorus dicit, remedio cuiusdam arboris, quæ uocatur caprificus dicitur fœcundari. Est enim caprificus ficus nunquam maturescens, sed quod in se non habet, aliis tribuit. Nam si caprifici surculus cortici ficus infixus fuerit, eam fœcundam efficit, & citius maturescere facit. Caprificus ergo sicut ficus syluestris, est contemplatiua vita, quæ syluas, & solitudines diligit. Sed uelut ficus domestica, quæ ad manus hominum existit, & nutrimentum fructus tribuit, homo actiuus est, qui per misericordiæ opera tribuit pauperibus vitæ nutrimenta, & in frequentia & multitudine hominum est eius habitatio, & vita. Sed si radici eius, idest

ideſt cordi ſurculus caprifici, ideſt contemplationis affectus,& ſanctæ orationis ſtudium inſeratur ad fructus bonorum operum producendos, fœcundior & maturior efficitur: ideſt perfectior, q̃a plura,& magis completa operatur. Nam fructus eſt completus, quando eſt maturus. Sed adhuc notandum eſt, ꝙ contemplatiui cuſtodiendi ſunt maxime ab accidię frigore. Et in hoc iterum aſſimilantur arbori fici: quia ficus eſt arbor tenera, & delicata,& ideo facile a frigiditate lęditur, pręcipue quã do incipit germinare, propter quod uerſus aquilonem raro, vel minus proficiunt, & citius areſcunt, timeres aquilonaria frigora. Sic quia contemplatiua vita facit cor tenerum per affectionem amoris, & delicatum ex nutrimento cœleſtis conſolationis, facile lęditur a frigore aquilonis. i. ab accidia, quam mallignus ſpiritus immittit, qui dixit: Sedebo in monte teſtamenti in lateribus aquilonis. Hęc enim ubi cor ſubintrauerit, rigidum, & frigidum facit Rigidum quidem, ideſt inflexibile ad compasſionem,& frigidum ad operationem.

Item contemplatiua uita asſimilatur nuci muſcatę.

Primo propter continentiam. Qui eſt circũdata quadam pellicula tenuiſſima, infra quam eius continetur ſubſtantia: Sic ſimili modo etiam vita ac mens contemplatiua oportet, ꝙ captiuetur, & includatur in fide ideſt notitia, quę tamẽ tenuisſime attingit ad diuina,& ſuperna & ideo eſt tenuisſima pellicula, ideſt tenuisſima notitia diuinorum, ſed nihilominus eſt ſufficiens ad ſaluandũ nucis medulam. i. ad ſaluandum animam. Secundo propter excellentiam: quia nux muſcata tanto eſt melior, quanto eſt põderoſior, & in odore ſuauior, & ſapore acutior. Sic contemplatiuus homo tãto eſt melior, quanto eſt ponderoſior per mentis ſtabilitatem, quia grauia,& ponderoſa difficulter mouentur,& firmilius ſtabiliuntur, & quanto odore ſuauior ꝑ conuerſationis ſanctitatem, & quanto ſapore acutior per ſapientiæ ſubtilitatẽ.

Tertio, propter efficaciam, quia nux muſcata habet uirtutem calefaciendi,& ſtomachum confortandi, ventoſitates extenuandi, dolorem capitis auferendi. Similiter contemplatio inflammat amãtem, confortat operantem, expellit ventum. i. vanitatẽ, & aufert dolorẽ exteriorem, infundendo interiorem conſolationem. Iuxta illud Pſ. Secundum multitudinem dolorum in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animã meam. Pſ. 93.

Viri ſpiritualis cor quale eſſe debeat, ex radicis ſeminisq́; Roſæ perfectionibus eorum ſimilitudinibus varijs enucleatura. Cap XIII.

Cor hominis ſpũalis, debet aſſimilari radici. Nam radix, vt arborẽ nutriat, debet eſſe viua, fixa, ſolida,& humida. Similiter cor hominis, vt ipſum ſpiritualiter nutriat, debet eſſe viuum per fidem, quia iuſtus ex fide viuit. Hebr. Vnde dicitur Prouerb. Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit. Secundo debet eſſe fixum per ſpem Pſ. Paratum eſt cor eius ſperare in dño, &c. Item debet eſſe ſolidum per charitatem, Apoſ. Eph. in charitate radicati, & fundati. Stulti autem peccatores extra charitatem exiſtentes, habent cor confractũ. Eccl. Cor fatui quaſi vas confractu, &c. ſed charitas exigit integrum,& ſolidum. Luc. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis. Item vt ſit humidum per deuotionem, vel pietatis compaſſionem. Hie. Ad humorem mittit radices ſuas Iſaiæ. Omne cor virens, &c.

Hebre. 10. Pro. 4. Pſ. 107. Eph. 3. Ecc. 21. Luc. 10. Hie 17. Iſa. 1.

Item cor ſerui Dei debet eſſe ſicut ſemen roſæ. Nam in medio roſæ, eſt ſemẽ minutum, croceum, & valde odoriferũ. Hoc ſemen in medio roſæ, eſt gratia Dei in corde, quod eſt minutum per humilitatem, Mat. Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde Grego. Semper cõſciẽtia ſm Deum humilis,& triſtis debet eſſe, vt ſcilicet per humilitatem non ſuperbiat,& per vtilem męrorem cor ad laſciuiam non diſſoluat. Item debet eſſe croceum per charitatem. Deut. Circuncidet dominus cor tuum,& cor ſeminis tui, ut diligas eum toto corde tuo. Mat. 11. Grego. Deute. 20.

Item debet eſſe valde odoriferum per orationis,& deuotionis ſuauitatẽ. Apoca. Habentes phialas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum. Iſido. Oratio cordis eſt, non labiorũ tantum. Iſte fumus ſiue odor orationis procedens ex feruore cordis, mirabiliter virtutem demonis cõſtringit. Thob. Cordis eius particulã ſi ſup carbones poſueris, fumus eius extricat oẽ gen⁹ demoniorũ. Apo. 5. Tob. 6.

Quem-

Quemadmodum fraterna effici debeat correctio, cardui similitudinibus patefit. Cap. XIIII.

CORrectio seuera peccati, assimilatur carduo.

Primo ratione figuræ, quia carduus herba est aculeatas habens hastas, & in summo capitella habens spinosa. Per hastas aculeatas intellige correctionẽ grauiorem flagellorum, & huiusmodi. Sed per capitella spinosa intellige correptionem asperorum verborum, i. pungitiuorum, quæ scilicet mentem delinquẽtis excitando ad proprium sensum reducit. Ecclesiastici. Qui pungit cor, profert sensum. Item Ecclesiastices. Verba sapiẽtum sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi. Greg. Clauis atque stimulis verba sapientum comparantur, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere.

Ec. 12.
Ec. 12.
Greg. I regi.

Secundò ratione efficaciæ, quia succus cardui capillorum fluxum curat. Similiter seuera correctio capillos capitis, idest virtutes mentis conseruat, & confirmat. Nam dum vnius vitium seuere corrigitur alter ne defluat timore seruatur. Idemq; qui flagellatur dum de vno vitio corrigitur, ab alio præseruatur Iob. Visitatio tua custodiuit spiritum.

Iob 10.

Tertio ratione medicinæ. Etenim cardui sunt matrici perutiles: quia, scilicet correctio aspera ad pœnitentiæ gratiam reuocat, quę scilicet est, vt matrix in qua peccator pœnitens iterato concipit, & formatur in esse spirituali. Item carduus mulieres plurimum iuuat, & ad litteram correctio aspera necessaria est omnino mulieribus infrunitis. Et adhuc talis correctio necessaria est mulieribus, idest mentibus, quæ nimis molles & fragiles sunt ad peccandum. Nam sicut dicit Cassio. iniquitas mortalium sine fine vagaretur, si eam medicinalis increpatio minime resecaret. Et ideo sicut idem Cassio. Occurrendum est, ne tractu temporis intemperata malitia conualescat, & vires iniquitati dissimulatio, vel indulgentior gratia subministret. Sed clarius audita correctio doceat imperitiam, & compescat audaciam.

Caſ. ſuper pſ. 38.

Cupiditatem omnium malorum radic esse radicis asseritur. Cap. XV.

CVpiditas assimilatur radici. Primò, quia per radicem arbor terræ inhæret, & ab ea humorem accipit quo nutritur. Vnde secundum Philosophum, radix habet oris officium, quia per eam planta suscipit nutrimentum, sicut animal per os. Similiter per cupiditatem anima inhæret terrenis. Et sicut planta mediante radice nutritur terræ humido, sic cor hominis mediante cupiditate pascitur terreno lucro. Vnde cupiditas est os cordis insatiabile. Prouerb. Tria sunt insatiabilia, Infernus, & os vuluæ &c. Sene. Vidisti aliquando canem frusta panis aperto ore captantem, quicquid acceperit protinus integrum deuorat, & semper ad spem futuri hiat. Idem euenit nobis, quicquid expectantibus fortuna proiecit, id sine vlla voluptate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attoniti in epicureorũ istud chaos incidimus, quod inane, & sine termino est.

Pro. 30
Sen. epi.25.

Secundò, quia radix sequitur complexionem terræ, in qua nascitur; & sic cupiditas sequitur conditionem hominis, in cuius corde cõcipitur. Vnde diuersa est in diuersis. Nam auarus est cupidus de diuitiis, superbus cupidus, de dominijs, curiosus de rebus vanis, & sic de alijs. Nam in omni peccatore est cupiditas immoderata, alicuius rei. & isto modo considerando cupiditatem: siue malitiam est quoddam vitium generale, quod includitur in omnibus vitijs. Et ideo dicit Augustinus, quod auaritia, quæ græcè philargiria dicitur, non solum in argento, vel nummis, sed in omnibus rebus, quæ immoderate appetuntur, intelligẽda est. Et Gregorius dicit, quod auaritia non solum pecuniæ, sed etiam scientiæ, & altitudinis est, cum supra modum sublimitas ambitur.

Aug. de lib. ar.
Greho. Mcho.

Tertio, quia radix est causa diuersarũ pullulationum. Nam virtute radicis pullulant stipes, rami, frondes, flores, & fructus. Nil enim est in arbore, quod prius non fuerit in radice. Eodem modo multa sunt mala, quæ pullulant ex radice cupiditatis. Apostol. Radix omnium malorum est cupiditas. Super quo verbo dicit Basilius, quod cupiditas est trangressionis mater, magistra nocendi, primipila-

1. Thi. 6
Baſ. in ho.

ria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorum. Dicitur ergo cupiditas pecuniarum, & diuitiarum, de qua ꝓprie Apostolo. loquitur, sicut patet ex eo, quod præmiserat: Qui volunt diuites fieri, &c.
1. Thi. 6. Iccirco dicitur esse radix omnium malorum, non quia omnia mala ex cupiditate semper oriantur, sed quia nullum malum est, quod non interdum ex auaritia, siue cupiditate nascatur. Nam sicut
Innoc. dicit Innocentius; hæc est, quæ sacrilegia committit, & furta & rapinas exercet, & prædas & bella gerit, & homicidia, simoniace vendit, & emit, inique petit, & recipit; iniustè negotiatur, & fœneratur; instat dolis, iminet fraudibus, dissoluit pactum, & violat iuramētum, corrumpit testimonium, & peruertit iudicium.

Deuotionis fructus, ex pluribus olei proprietatibus, exemplis clarissimis declaratur. Cap. XVI.

DEuotio assimilatur oleo. Primò, quia oleum habet virtutem illuminatiuam, & ideo infunditur in luminaribus: & propter hoc significat deuotionem, in puritate & claritate conscientiæ. Et hoc est oleum, quod præcipitur offerri.
Exo.25 Exo. ad luminaria continuanda, quia deuotio puritatis, & claritatis conscientiæ nutrit in nobis reuelationes diuinas.

Secundò, quia oleum habet virtutem alleuiatiuam, & ideo medetur dolorib⁹. Vnde oleum designat deuotionem in tolerantiam præsentes miseriæ. Deuotio etiam passionis Christi, consideratione
Can.1. alleuiat nobis, pssis tribulationes, Cāt. Oleum effusum nomen tuum, adolescētulæ dilexerunt te nimis, idest feruenter vt exponit Ber.

Tertiò, habet oleum virtutem enatatiuam, & ideo superfertur liquoribus: propterea signat deuotionem ex pgustatione
Psa.44. ne cœlestis gloriæ. Psalm. Dilexisti iustitiā, & odisti iniquitatē, ꝓpterea vnxit te Deus De⁹ tu⁹ oleo lætitiæ præ cōsortibus tuis: Et est notandum, quod oleum iccirco alijs liquoribus superfertur, videlicet, quia modicum habet terrestreitatis, multum caeceitatis, idest aereæ leuitatis. Et sic deuotio interna, tanto magis animā eleuat ad cœlestia degustanda, quanto minus habet de terrena cupiditate, & plus abundat in aerea leuitate, idest diuina charitate. Nam charitas amor est, qui animam alleuiat, & sursum leuat. Vnde dicit August. Non putrescit cor, si leuetur ad Deum. Frumentum tuum si haberes in inferioribus, ne putresceret, leuares illud ad superiora. Frumento tuo immutare quæris locum, & cor permittis in terra putrescere: frumentum leuares ad superiora, cor leua in cœlum. Et vnde, inquit, possum? qui funes, quæ machinæ, quæ scalæ opus sunt? Gradus affectus est, iter tuū voluntas tua est, amādo ascendis, negligendo descendis: stans in terra, in cœlo es, si diligis Deum. Aug. super ps. 38.

Quantum ambire dignitates in illisq; persistere periculum sit, arborum similitudinibus haud dubie patebit. Cap. XVII.

DIgnitatis status quanto altior, tāto aduersitatibus & molestijs plenior. Vnde in dignitatibus positi assimilantur arbori. Flagella enim (vt dicit Isido.) dicuntur vitium, & arborum summitates, eo, ꝙ sæpe ventis, & turbinibus flagellantur. Sunt autem quasi summitates arborum, altitudines dignitatum, in quibus qui sublimati sunt multarum aduersitatum ventis, frequentium anxietatum turbinibus flagellantur. Et ideo nō incongrue de statu dignitatis posset suggeri illud prouerbium. Macha. Si quē habes hostem, & mitte illuc, & recipies flagellatum. Tullius, Quo celsior es, eo magis te solicitum, & anxium esse oportet. Vnde Psalmus, Ab altitudine diei timebo, idest ab altitudine temporalis dignitatis. Item ad dignitatis gradum ambitiosus homo quandoque paulatim exaltatur, sed subito deijcitur: sicut arbor cum difficultate eleuatur, sed subito, vi ventorum deijcitur. Vnde dicit Grego. Paulatim ascendisti, sed non paulatim descendes, sed tanquàm fulgur, & sicut Sathan. Item dignitatis altitudo quanto minus est in humilitate fundata, tanto minus crescit, & minus durat. Cuius exemplum patet in fœno, de quo dicitur in psalmo: Fiāt sicut fœnum tectorum, quod priusquā euellatur exaruit. vbi dicunt Glossæ, ꝙ quanto fœnum altius stat, & minus profunde radices eius inferius deprimit,

Isido. 2.Mac. 3. Cic. Psa.55. Grego Ps. 128.

mit; tanto minus crescit, & citius are-
scit. Sic homo quanto est in altiori sta-
tu, si radices cordis non profundantur
in humilitate, idest sui humili cognitio-
ne, & custodiæ sedulitate; parum profi-
Ps.36. cit, & cito deficit. Psalmus. Vidi impium,
idest superbum superexaltatum, & ele-
uatum, sicut cedros libani: & transiui, &
ecce non erat.

In diuitijs cor apponendum non esse, quæ spinis comparantur, varijs auctoritatibus, ac exemplis declarabit. Cap. XVIII.

DIuitiæ assimilantur spinis. Primò
quidem, quia spinæ etiam sub flo-
re sunt se carpentium pungitiuæ: & simi
liter diuitiæ etiam in flore mūdanæ glo-
riæ se assequentes, pungunt punctione
laboris in acquirendo, timoris in possi-
dendo, & doloris in perdendo. Vnde
Pe Ra. Petrus Rauenen. dicit in quodam ser-
mone, Auri custos, seruator argenti se-
curitatem non habe, nescit quietem,
& cui deest securitas, quies perit: pœna
ciues est ille, non censu. Innocentius
Innoc. dicit: In superfluitate resoluitur, iactan-
tia effrenatur, currit ad libidinem, &
corruit ad illicitum: & fiunt ei instrumē
ta pœnarum, quæ fuerunt oblectamen-
ta culparum: labor in acquirendo, ti-
mor in possidendo, dolor in amittendo,
mentem eius semper fatigat, solicitat, &
affligit.

Secundò, quia spinæ sunt vestium la-
ceratiuæ. Sic diuitiæ lacerant interiores
Greg. vestes virtutum. Vnde Greg. dicit: Di-
Ho.20. uitiæ, spinæ sunt, quia cogitationum
suarum punctionibus mentem huma-
nam lacerant, & cum vsque ad pecca-
tum pertrahunt, quasi inflicto vulnere
cruentant. Tertiò, quia sunt serpentum
communicatiuę, scilicet occultatiuæ: p-
Ec. 10. pter quod Eccl. dicitur: Qui dissipat se-
pem, mordebit eum coluber, scilicet, qui
latitat inter spinas. Sic diuitiæ latibu-
1. Thi. lum sunt serpētium infernalium, Thim.
6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in
tentationem, & in laqueum diaboli, &
in desideria multa & inutilia, quæ mer-
gunt hominem in interitum. Quar-
to, quia spinæ sunt sui inuicem com-
plexiuæ. Sic enim se mutuo complectū-
tur, quod facilius fasciculus spinarum
excutitur, quàm partes separentur. Sic
diuitiæ habitæ, difficulter bene dispen-
santur. & ideo consultius est totum si-
mul onus deponere, secundum illud
Matth. Vende omnia, quæ habes, & da
pauperibus.

Quintò, quia spinæ sunt ignis incen-
siuæ. Diuitiæ enim sunt materia ignis
cupiditatis in præsenti. Psalmu. Exarse Ps.117.
runt, sicut ignis in spinis. & ignis infer-
nalis in futuro. Isa. Sapientiæ congrega-
tæ igni comburentur. Isa.34.

Sextò, quia spinæ sunt seminum suffo
catiuæ. Nam propter suam densitatem
radios Solis intercipiunt, & rorifluas
cœli guttas ad ea, quæ sub eis sunt, de-
scendere non permittunt: & ideo quæ
iuxta spinas, vel infra seminantur, non
de facili coalescunt. Vnde Luc. Aliud se- Luc.B.
men cecidit inter spinas, & simul exor-
tæ spinæ suffocauerunt illud. Similiter
diuitiæ suffocant sua solicitudine fru-
ctum seminis verbi Dei. Et ideo: dici-
tur ibidem: Quod autem in spinis
cecidit, hi sunt, qui audierunt, & à Luc. 8.
sollicitudinibus, diuitijs, & voluptati-
bus vitæ suffocantur, & non referunt
fructum.

Item diuites, quando abundant diui-
tijs visitantur, & frequentantur: quando
vero sunt pauperes, contemnuntur, &
abiiciuntur: sicut arbor, quæ diligen-
ter seruatur, & custoditur, quando fru-
ctus est in ea: sed ablato fructu negligi-
tur, & exponitur: vt patet in vineis,
quæ clauduntur, & custodiuntur tem-
pore fructus, sed postea exponuntur.
Prouer. Diuitiæ addunt amicos pluri- Pro. 9.
mos: à paupere autem, & hi quos ha-
buit, separantur.

Sacrarum Scripturarum doctrina quantum expediat Apij similitudinibus cognoscitur, quibusve armis diaboli tentationibus resistendū sit optimè edocetur. Cap. XIX.

DOctrina sacræ Scripturæ assimilatur
Apio.

Primò, quia Apium est herba, quæ
splenis, & epalis, opilationes, idest vias
opilatas aperit Per epar autem, & sple-
nē, quæ sunt duo mēbra intrinseca, &
multū vtilia corpori, intelligimus duas
intimas, & vtilissimas potentias aīæ, s. in
tellectum, & affectum. Et sicut splen at
trahit nutrimentum ab epate, s. humo-
rem quo nutritur, sic voluntas ab intel-

lectu trahit præsens obiectũ, a quo mo-
uetur. Nam bonum appræhensum in in
tellectu, est voluntatis obiectum, & mo
uens ipsam: vtriusq; autem potentiæ
vias aperit doctrina sacræ scripturæ: qa
intellectui aperit viam ad Deum cogno
scendum, & voluptati ad Deum diligen-
Pro. 4 dum. De quibus vijs dr̃. Prou. Viæ eius,
uiæ pulchræ &c.

Secundo, quia apij vis, semen, & ra-
dix morsibus venenatis succurrit, vt di-
cit Dioscor. Morsus venenosi sunt ten-
tationes diaboli, quibus verba sacræ do
ctrinæ optimè docent hominem obuia
Mat. 4 re. Vnde dominus a diabolo in deserto
tentatus, sacræ scripturæ verba in quali-
bet tentatione opposuit. Induxit etiam
contra eum tria testimonia de lege, qui-
bus ipsum vicit, & repulit, sicut figura-
1. Re. 18 tum fuerat, in Dauid, qui Goliam pro-
strauit tribus lapidibus de torrente: &
sic Christus diabolũ superauit tribus te-
stimonijs, de lege, vt dicitur in glo. Quo
exemplo etiam nos docemur, sacræ scri
pturæ verbis repellere tentatorem. Nã si
ecl. 9 tentat te de superbia, & appetitu hono
Eccl. 7 rum, responde ei: Scriptum est, Quid su
perbis terra, & cinis? & iterum, Noli quę
rere ab homine ducatum, neque a Rege
cathedram honoris, Si tentat de appeti-
tu diuitiarum, responde: Scriptum est,
1. Thi. 6 Nihil intulimus in hunc mundum haud
dubiũ, quia nec auferre quid possumus.
Et iterum: Qui volunt diuites fieri, inci-
dunt in tentationem diaboli. Item si tẽ-
tat de appetitu delitiarum carnalium:
responde ei: Caro, & sanguis, regnum
1. Co. 15 Dei non possidebunt: Glosa Per carnem,
& sanguinem, venter, & libido i. peccata
carnalia designantur.

Tertio, quia apium tristitiam expellit,
& lætitiam inducit. Nam est quoddam
genus apij, quod dicitur apium risus,
eo, q humoris melancolici sit purgati-
uum, tristitiæ expulsiuum, & lætitiæ in-
ductiuum: imo dicitur, q si quis ipsum
in magna quantitate reciperet, ridendo
eum occideret. Sic doctrina sacræ scri-
pturæ melancoliam, idest tedium expel-
Sap. 3 lit. Vnde Sap. Non habet amaritudinem
conuersatio illius, nec tedium conui-
ctus ipsius. Item tristitiam interdicit,
Mat. 6 Matth. Nolite fieri tristes. Item ad læti-
Psal. 99 tiam inducit. psal. Seruite domino in læ
titia. Vnde libri sacræ scripturæ magnũ
solatium præbent contra huius miseriæ
incolatum. Macha. Habentes solatio li- 1. Mac.
bros sanctos. 14

Quo pacto eleemosina sit pauperibus eroganda, qualemq́, fructum fidelibus afferat, similitudine cardamomi, & seminis exemplo describitur. Cap. XX.

ELeemosyna assimilat̃ cardamomo.
Primo, ratione originis: quia car
damomum est semen arboris, quæ quas
dam tumorositates facit, in quibus semẽ
continetur. Arbor ergo est pœnitentia,
q̃ in intimis cordis radicata in terra, i. in
corpore nostro proficere, & fructificare
debet: Vel in terra hæc arbor fructificare
debet, quia supra terram. i. in cœlo, vel
etiam sub terra, i. in inferno pœnitentia
locum non habet. Nam in cœlo non est
locus pœnitudinis, vbi nullũ angit con
scientia criminis: In inferno vero non
habet pœnitentia fructum, vbi non po-
test expiari delictum Ex hac ergo pœni
tentiæ arbore producitur semen eleemo
synæ. Est. n. eleemosyna opus satisfactio
nis, quod quidem ad pœnitentiam per-
tinet. Sed ideo semen vocatur, qa in alie
na terra, scilicet indigentis proximi car-
ne seminata mirabiles fructus affert.
Hoc autem semen eleemosynæ ab arbo
re, idest à pœnitentia, in quibusdam tu-
morositatibus i. cordis copassionibus ꝓ
ducit: quia tota virtus eleemosynæ est
ex cordis compassione. Augu. In affectu
cordis pensanda est eleemosyna tribuen
tis. Et idcirco Gre. dicit, Ille perfectè tri- Greg.
buit, qui cum eo, quod afflicto tribuit af mor.
flicti: quoq; animũ in se sumit vt prius
in se dolentis passionem transferat, &
tunc contra dolorem ipsius per ministe
ria concurrat.

Secũdò, ratione coloris: quia illud car
dadomi semen est melius, quod subru-
fum est aliquantulum. Rufedo etiam e-
leemosyna est ex dilectiõis feruore: nec
dubium, quin tanto melior sit eleemosy
na, quanto plus rubet ex charitatis flam
ma. Vnde sine charitate eleemosyna est
omnino infructuosa Apostolo dicente:
Si distribuero in cibos pauperũ omnes
facultates meas, charitatem autem non 1. Cor.
habeam, nihil mihi prodest. Tertiò, rõne 13
saporis: quia illud etiã est melius, quod
est acutum, & dulcedini intermixtum.
Debet enim dari eleemosyna cum acu-
mine, i. cum subtilitate discretionis, &

cum dulcedine allocutionis: quia inter
dum verbum est melius, quam datum.
Aug.in epist. Augu. Caue præuidens discretionẽ elee
mosynę, ita, vt vtriusq;, dantis, & accipiẽ
tis, sit solatium. Quarto ratione virtutis,
quia habet virtutem confortandi cor, ce
rebrum, & stomachum in corde: quidẽ
est dilectio, in cerebro sensificatio, in
stomacho vero nutritio. quia scilicet ex
eleemosyna prouocatur recipientis dile
ctio: in ea etiam demonstratur largientis
sensus, & discretio; ex ea etiam proue-
nit vtriusque partis nutritio: quia dãtis
quidem per meritum eleemosynæ, refo-
uetur spiritus; sed recipientis per oportu
num auxilium refocillatur corpus.

Item eleemosyna assimilatur semini:
quia bonitas seminis (secundum Pliniũ)
consideratur ex tribus. Primo ex tempo
re, quia illud semen est bonum ad semi
nandũ, quod est bimum, vel trimũ. Quæ
dam est eleemosyna, quæ disponit homi
nem ad vnũ, s. ad hoc, vt liberet a culpa,
Dan. 4. sicut eleemosyna peccatoris. Dan. Pecca
to tua eleemosynis redime. Et ista est
quasi semẽ anniculum. i. vnius anni tm̃.
Quædã vero eleemosyna valet ad duo, s.
ad satisfactionẽ culpæ, & redemptionẽ
To. 4. pœnæ, vt eleemosyna pœnitẽtis, Tob.
Eleemosyna liberat a morte, s. culpæ, &
non patitur animam ire in tenebras, s.
pœnæ. & ista est, vt semen bimũ. Quædã
autem valet ad tria, s. ad præseruandum
a culpa, ad euadendum supplicia, & ad
intrandum præmia, sicut eleemosyna iu
sti: & est quasi semen trimum.

Secundo consideratur bonitas semi-
nis expondere, qa illud est optimum, qđ
est grauissimum. pondus aũt eleemosy-
nę, & cuiuslibet boni operis, est ex chari
tatis affectu. qa tãto eleemosyna plus va
let dãti, quãto cũ maiori charitate daẽ.

Tertio cõsideratur ex colore, qa illud
semẽ melius est, qđ magis albũ interius
est. Sed quasi medulla alba, est intentio
pura. Vnde illa eleemosyna est bona, q̃
Matt. 5 datur cum intentione pura. Matt. Te au
tem faciente eleemosynam, nesciat sini
stra tua, quid facit dextra tua:

*Vera inanisq; eloquẽtiæ varietas ac exitus qualis
existat, quamplurimis auctoritatibus arborũq;
frondositatis similitudinibus explanatur.
Cap. XXI.*

ELoquentia sapientum assimilatur
frondositati arborum.

Primò, ratione gratiositatis: quia viri-
ditas, & copiositas foliorum, reddit arbo
rem gratiosam aspicientibus. Similiter
efficacia, & affluentia verborum, reddit
sapientem gratiosum audientibus. Psal. Psa. 44.
Diffusa est gratia in labijs tuis.

Sed nota hic, ꝙ ad gratiosam eloquẽ
tiã plura requirunt. Nam secundũ Vale-
rium Maximum, doctrinæ, & eloquẽtiæ
ornamẽta, & ꝓnũciatione apta, & cõue-
nienti corporis gestu consistunt. Quibus
qui se instruxerit, tribus modis homines
aggrediẽ, aures penetrando, oculos de-
mulcendo, & animos inuadendo, sicut
etiam Sene. dicit. De apta autem pronũ- Sen. ep.
ciatione verborum loquitur Cassio. Elo Cassio.
quens est ille, qui scit parua summissè, ĩ Ps. 73.
media temperatè, magna granditer dice
re: qui scit inuenire ꝓclarè, enuuciare ma
gnificè, disponere aptè, figurare variè.
Idem etiã dicit, ꝙ bonus doctor proœ-
miat apte, narrat aperte, arguit acriter,
colligit fortiter, ornat excelse, docet, de-
lectat, & afficit.

Secundò, ratione vtilitatis: quia folia
tenellos fructus a ventis, pluuijs, & cau-
matibus muniunt, & pro eis tanquã scu
tũ ictus recipiunt. Sic sapientum verba
tenellos hoies, i. spũ debiles, siue pusilla
nimes, a ventis persecutionũ, & a pluuis
i. impetu inundantium tribulationũ, &
à caumatibus internarũ tentationũ, con
fortando, instruendo, minãdo, muniũt
& defendunt. Et interdum etiam sapien
tes, & eloquentes viri pro patria, seu ciui
bus suis, siue aduersantibus cõtradicen
do, siue salubriter consulẽdo, siue versu
tias & nequitias detegendo, inuidẽtiũ,
vel hostiũ ictibus. i. odijs, & persecutio-
nibus se exponunt. Isa. Posuit os meum Isa. 49.
dñs quasi gladium acutum. Vnde cõtra
eos, qui hoc non faciunt. dr̃ Ezec. Nõ op Eze. 13
posuistis vos murum pro domo Israel.
Tull. Qui ita se armat eloquentia, nõ vt
oppugnet cõmoda patriæ, sed vt & pro Cice.
his pugnare possit, is mihi vr̃, & suis, & Rheto.
publicis rebꝰ vtilissimꝰ, atq; amãtissimꝰ.

Tertiò, ratione firmitatis: quia folia ci
to à vento mouenẽ, & hincinde quassan
tur, sed ꝑ abundantiã humoris, non fa
cilè. ab arbore diuidunẽ. Silr̃ gratiosi in
verbis, licèt a vento vanæ laudis, & fauo
ris hominũ plerunq; agitentur: tamen si
habent abundantiã humoris, i. diuini a-
moris, siue internę deuotionis, non faci
liter ab arbore Christo, vel ab arbore vir

tuosæ vitæ per elationem, vel vanā glo-
Psal. 1. riam separant. Psal. Folia eius non de-
fluet; & omnia quæcunq; faciet, pspera-
buntur. Vel tunc folia propter ventū ab
arboribus cadunt, quando viri eloquen
tes, propter metum obmutescunt. Sed
hoc amicis Dei non accidit, quia eos in-
timi amoris virtus ab omni timore de-
Act. 4. fendit. Actuū 4. Petrus, & Iohannes hoc
humore .i. amore spūs cōfortati, principi
bus sacerdotū phibētibus, ne docerent
in noīe Iesu: rñderūt, Non possumus, q̄
audiuimus, & vidimus, non loqui. Quar
to rōne fructuositatis, quia fructus sub
folijs sunt primo virentes, tandē matu-
rescunt, & calore Solis dulces fiunt, qui
prius amari fuerūt. Sic sapientes viri sub
folijs verborum producunt fructus ope-
rū: q fructus apparent virides .i. gratiosi
aspicientibus, & maturi .i. discreti discu-
tientibus, & dulces .i. sapidi suscipiētib⁹.
Faciunt .n. viri sapiētes opa gratiosa, di-
screta, & fructuosa. vel eorum fructus .i.
actus sunt, virides p fidē, maturi per spē,
dulces per charitatem. Et hic est calor
Solis .i. amor Christi, q omnia facit dul-
cescere, ēt amara quæq;. Cant. Fructus
eius dulcis gutturi meo. Et attende, q
sicut modici precij est in arbore frōdosi
tas sine fructibus, ita modici valoris ver
bositas sine operibus: propter quod di-
Grego. cit Greg. q ille bene loquendi facundiā
6. mor. percipit, qui sinum cordis per recte viuē
di studia extendit, nec loquentem con-
sciā præpedit, cū linguā vita antecedit.

Quinto ratione mutabilitatis, qa quo-
rundā arborū folia in æstate viridia &
decora sunt, in autumno pallescunt, sed
in hyeme cadūt, & in terra putrescunt.
Sic eloquētia sapientū seculi, in æstate,
idest in tpe fauoris virescit per vigorē,
sed in autumno Sole decrescēte .i. defi-
ciente humano fauore pallescit .i. debili
tatur per timorē: In hyeme aūt .i. perse-
cutionis tpe cadit .i. penitus deficit per
obmutionē: & aliqñ in terra putrescit p
mali cōmendationem, & approbationē,
siue fauorationem. Et tunc dicēdum est
Isa. 40. eis illud Isa. Væ vobis, qui dicitis bonū
malum, & malum bonum.

Ad beneagendum, malumq; dimittendū cohorta tio qua ratione sit salubriter pagēda, ex ficus ster. litatis medicina demostratur. Cap. xxij.

Exhortatio ad bene faciendum, vel ad malum dimittendum diuersimo de fieri debet, secundum diuersam quali tatem eorum, quos hortari oportet. Cu ius exemplum apparet in ficu. Nā ficus sterilescit aliquando ob defectū humo- ris, aliquando vero propter nimiam abū dantiam humoris: sed si accidit ob defe- ctum humoris, subuenitur ei per conue nientē fimum, & aquam dulcem: sed si superabundat humor, arborem clauis p forant, & sic humorem euacuant. Illi au tem homines sterilescunt, i. a fructu bo norum operum deficiunt: & hoc est, p- pter defectum humoris, i. propter defe- ctum vigoris, qui vitio subiecti sunt pu- sillanimitatis, & timoris: & isti iuuandi sunt cum fimo, qui plantam calefacit, i. cum doctrina, vel exhortatione inflam- mante, & accedente ad bonum, & cum aqua dulci i. cum dulcedine doctrinæ, & verborum, vt attrahantur ex ipsa dul- cedine exhortationis ad humorem bo- nitatis. Nam si contra tales pusillanimes quis vteretur asperitate verborum, poti⁹ desperarent, quam proficerent: & ideo, qui talis est (sicut dicit Prosper) leniter castigatus reuerentiam exhibet castigā- ti: Asperitate autem nimiæ increpatio- nis offensus, nec correctionem recipit, nec salutem. Patet ergo, q in exhortatio ne talium si appareat calor amoris im- pellens, & dulcedo verborum demulcēs sequitur bonorum operum fœcunditas crescens. Illi autem admodum ficus ste- rilescunt propter humiditatis excessum, q bona opera ex superbia dimittunt, vel ex nimia abundantia temporalium, quæ inducit ad superbiam, & contemptum spiritualium. & tales perforandi sunt cla uis; idest terribilibus, & asperis verbis. Eccl. Verba sapientum, sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi.

Prosp. 2. de vita contē.

Ecc. 12.

Exemplo pini, quomodo diuini amoris feruor in nobis augescat, aperte explanatur. Cap. XXIII.

Feruor diuini amoris augetur in affli- ctione carnis, & abundantia deuotio nis: cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus, quæ exterius habet durum & grossum corticem, sed interius mul- tum humorem pinguē, de facili & mul- tū inflāmatur, si igni aliquo casu appli- catur. Ille ergo exterius habet durū cor- ticem & asperum, qui carnem suam per duram abstinentiam, vel asperos labo-
res

res affligit. Ille interius habet multum pinguedinis, qui multam habet deuotionem mentis, & hic per diuinum amorē faciliter & fortius inflammatur, dum alicui ignitæ, i. affectuosæ rei applicatur, si-
Ps. 104. ue affectuosa verba audiendo. psal. Eloquium domini inflammauit eum. Siue
Luc. vltimo. deuotas scripturas intelligendo: Luc. Non ne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loquetur in via, & aperiret nobis scripturas? Siue de passiōe Iesu Christi meditando: quia ibi ostensus est singularis amor Saluatoris, scilicet in opere nostræ redemptionis; & ideo maxime debet in nobis accendere ignem amo-
Ber super cāt, ser. 10. ris. Vnde Ber. dicit. Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, & fortiter. Dulciter nempe dixerim, ꝙ carnem induit; sapienter, ꝙ culpam vitauit; fortiter, ꝙ mortem sustinuit: sed super omnia reddit te mihi amabilem bone Iesu, calix, quem bibisti opus nostræ redemptionis. Hoc enim omnino amorem nostrum vendicat sibi, hoc inquàm nostram deuotionē blādius allicit, iustius erigit, artius stringit, & vehementius afficit.

Fidei excellentia atque perfectio, ex quàm plurimis Amigdali, castaneæ, sinapisq; similitudinibus rectè fit perspicua. Cap. XXIIII.

Fides assimilatur amigdalo: q̄a amigdalus est ante omnes arbores floritiua, omnibus enim arboribus prior se floribus vestit, & ad fructum ante cæteras arbores se disponit. Similiter virtus fidei debet in corde hominis ante omnes virtutes florere. Nam fides est sicut dispositio mentis ad charitatem, & ad alias virtutes. Vnde sicut flos est dispositio ad fructum, ita actus fidei, qui est credere, est dispositio ad actus charitatis, & cæterarum virtutum. Ex qua re patet, ꝙ dum fides credendo præuenit, ante omnes virtutes florescit, & ad fructus virtutum, idest opera se ante ipsas disponit. Vnde
Heb. 2. Apost. Fides, inquit, est sperandarū substantia rerum, &c. Nam sicut substantia natura antecedit, & accidentia consequuntur quodam ordine substantiā, ita fides antecedit spem, & cæteras virtutes. Et ideo ipsa fides a sanctis fundamentum vocatur virtutum tam infusarum, quàm acquisitarum, super quod cō struitur totum ædificium spiritualium virtutum. Et etiam assimilatur radici, ex qua tota arbor exurgit. Et ideo August. Aug. super Io.
Sicut in radice arboris nulla prorsus apparet pulchritudinis spēs, tamen quicquid est in arbore pulchritudinis, vel decoris, ex illa procedit: Sic ex fidei humilitate, quicquid meriti, quicquid beatitudinis anima susceptiua est, ex fidei fundamento procedit.

Secundo, quia amigdalus est culturæ exposcitiua. Nam, vt dicit Aristo. hæc arbor cultura indiget maxime, cum antiqua est, & plus fructificat antiqua, quàm nouella, præcipue, si sit bene culta. Vnde, vt possit magis esse fructifera, clauis est in radice perforanda. Similiter fides indiget cultu, & custodia boni operis, alioquin est infructuosa, & vt arbor mortua, vt patet Isa. 2. Fides autē quasi Isa. 2.
nouella fuit in patribus antiquis, qui fuerunt ante Christi aduentum. & ideo minus fructifera. Sed nunc in nobis, q̄ sumus in quos fines seculorum deuenerunt, est quasi antiqua, & tamen nostra fides post Christum, si studiosis operibus fuerit culta, est meritorum fructibus magis copiosa: sed est in radice cordis clauis timoris, & amoris perforanda, vt timore excitetur, & amore operet: quia fides per dilectionem operatur, vt dicitur Galat. Aug. Cū dilectione fides Gal. 5.
Christiani, sine dilectione fides dæmonis. Qui autē non credunt, peiores sunt quàm dæmones, & tardiores.

Tertio, quia amigdalus est morborū curatiua. Dicit enim Diosco. quod tota Diosc.
arbor amigdalorum est medicinalis. Habet enim medicinale solidum, i. radicē: quia radix eius elixata & trita, maculas vultus purgat: Sic fides elixata charitatis calore, & trita tribulationum perpessione, purgat maculas faciei, idest conscientiæ. Act. Fide purificans corda eorum. Act. 15.

Item habet medicinalem comam, i. corticem, & frondes: quia cortex eius, & folia sunt etiam mundificatiua, & sanatiua. Cortex autem, & folia fidei sunt verba confessionis fidei, quibus interior fides exterius ostenditur: & hæc etiam sunt sanatiua, quia sicut dicit Apo. Corde Ro. 10.
creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.

Itē habet amigdalus medicinale oleū: q̄a oleū de amigdalis contra multas valet infirmitates. Nā vermes & lumbricos in corpore necat, menstrua purgat,

contra surditatem efficaciter iuuat, & aurium saniem mundat, si auri tepidũ instilletur. Flores etiã eius decocti i oleo, caducos, & læthargicos curant; cũ melle triti, morsibus obuiant; & vlcera sanãt. Oleum autem fidei, est oleum sacramẽtale. s. vnctionis extremæ, quod etiam in virtute fidei valet contra infirmitates corporales, & spirituales. Vnde dicit Ia. c. 5. Infirmatur, qs ex vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngẽtes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuabit eum dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.

Item habet medicinalem fructũ. Nam fructus amigdali homini proficit, quia de dulci amigdalo dicit Diosco. ꝙ si recens cum suo folio comedatur, stomachum confortat, & ebrietati resistit. Et tamen dicit, ꝙ si vulpes amigdala comederit, morietur. Quia sæpe, quod est medicina homini, est venenum alteri animali, & econuerso. Similiter fructus, id est opera fidei ostensa, & folia, i. verba fidei audita, stomachum, i. appetitum hominis, scilicet fideliter, & deuote recipiẽtis, confortant, & accendunt ad bonũ, & ebrietati, i. stultitiæ, & deuotioni hæreticæ prauitatis resistunt: vulpes. i. fraudulẽtus hæreticus, inde moritur. Quia dũ ex verbis fidei, vel exemplis occasionem, & fomentum erroris assumit, vnde fidelis vitam accipit, ipse mortem incurrit.

Item fides assimilatur castaneæ.

Primò, ratione ædificationis, quia ex hac arbore sumuntur ligna solida, & fortia ad domos construendas. Hæc ligna fuerunt Apostoli, & eorum discipuli solidi per vitam, fortes per patientiam, vel solidi in sustinendo, fortes in operãdo, ex quibus domus Dei. i. ecclesiæ primitus constructæ fuerunt.

Secundò, ratione pullulationis, qa hęc arbor (vt dicit Isidorus) vt excisa fuerit, tanquàm sylua pullulare consueuit. Sic accidit beatis martyribus, quia quanto magis opprimebant eos hostes, tanto magis crescebant.

Tertiò, ratione castrationis. Dicitur. n. castanea a castrando, eo, ꝙ fructus eius, dum assantur castrari est neçassariũ. In fide autem Christi multi sunt, qui, vt diuino amore magis inflammentur, & vt ad regnum cœlorum introducantur semet ipsos castrant, non ferri violentia, sed voluntaria continentia, sicut Christus dixit: Sunt & eunuchi, qui semetipsos castrauerunt propter regnum cœlorum. Mat. 19.

Quartò, fides assimilatur castaneæ, ratione administrationis. Quia castanea administrat nobis primo ex suo ligno carbones ardentes, quibus fabri vtũtur ad emolliendum ferrum. Isti carbones sunt fidei exempla feruentia, quibus ẽt peccatorum corda dura & ferrea inflammantur, & emolliuntur ad bonum. Item ex suo fructu dat nobis alitus dulces. Et ita sunt doctorum sanctorum fidei dulcia verba, quæ mentes audientium delectabiliter nutriunt.

Item ex suo cortice, siue folijs habemus medicinales virtutes. Nam cum sale trita, & cum melle temperata, morsus canis rabidi sanat. Hæc sunt fidei sacramẽta, quibus morsus canis rabidi, i. est mors peccati, quam diabolus ex inuidia in hominem impressit, curatur. Itẽ fides assimilatur sinapi secundum illud, Luc. Luc. 17 Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, &c.

Et primò, ratione complexionis, quia est calida, & sicca in quarto gradu. Quia s. fides debet quadrupliciter calescere, & feruere: primo in corde assentiendo, Ro Ro. 10. ma. Corde creditur ad iustitiam. Item in ore prædicando. Romano. Ore autẽ con Ro. 10. fessio fit ad salutem Item in opere se manifestando. Iac. Ostendam tibi ex operi- Iac. 2. bus fidem meam. Item oratione nõ hæsitando, Iac Postulet autem in fide, nihil Iac. 1. hæsitans.

Secundò, ratione purgationis, qa comesta ad cerebrum fumat, & ipsum mirabiliter purgat. Vnde Augu. Mentis hu- Augus. de tri. manæ acies inualida in tam excellenti luce non figitur, nisi per iustitiam fidei emundetur.

Tertiò, ratione curationis, quia dicitur valere contra multas infirmitates. Valet enim hydropicis, epilenticis, lethargicis, & paralyticis. Nam poros aperit, & humores neruos oppilantes dissoluit. Sed fides multo magis valet ad omnem infirmitatem, tam corporalem, quã spiritualem sanandam. Matth. Fides tua Mat. 9. te saluum fecit.

Quartò, rõne multiplicationis, qa ex minimo grano sinapis multa grana producunt, ꝙ fronde, flore, & semine in immensum dilatant. Et ita etiam hæc herba so

ba se multiplicat, vt vbi semel seminatur vix locus inde vlterius liberatur. Similiter fides Christi, quamuis fuerit principio parua per humilitatem, & in paucis seminata; tamen postea est in immensum augmentata, & dilatata in fidelibus, & in prædicationibus, & in virtutibus.

Vbi quomodove filij patres debeant imitari, exẽplo rosæ ostenditur. Cap. XXV.

FIlius licet sit a patre, secundum naturam, non tamen debet imitari eius malitiam: cuius exemplum apparet in rosis, quæ ex spina cura oriuntur, sed naturam spinarum non sequuntur. Nam spina non est odorifera, nec pulchra, nec est mollis, sed aspera, nec etiam ad medicinam reperitur valida. Sed econtrario rosa suo odore olfatum afficit, suo decore visum pascit, suauitatis molitie tactũ lenit. Sed virtute sua multis languoribus rosa succurrit. Sic filius si habuit patrem per infamiam fœtentem, debet ipse studere, vt habeat famam redolentem. Et si habuit patrem moribus displicentem, debet ipse studere, vt habeat morum pulchritudinem complacentem. Item si habuit patrem asperum, & pestilentem, debet ipse conari, vt habeat conuersationem mitem, & lenem. Item si habuit patrem lingua vulnerantem, debet ipse conari, vt habeat linguam medentem. Vnde patet ꝙ parentes in eo, ꝙ mali sunt, à filijs sequendi non sunt, nec etiam diligendi, quia in quantum mali sunt, summo patri contrarij sunt. & sicut dicit Aug. Amandus est generator, sed præponendus est creator, & Apo. Patres carnis habuimus, eruditores, & reuerebamur eos. Num multo magis obtemperabimus patri spirituum, & viuemus?

Auguſ.

Heb. 12.

Fortunæ instabilitas quanta sit ex fœni varietate facillimè perspici potest. Cap. XXVI.

FOrtuna assimilatur fœno. Fœnum enim, quàm diu viret, & frondet montes, & prata vestit, & ornat, & sua venustate intuentium oculos reficit, & delectat. Sed feruente Sole humiditas eius consumitur, & herba, quæ florendo ridere videbatur, a sua gloria totaliter spoliatur, & pabulum ignis efficitur. Similiter fortuna hominis viret, quando est cum corporis incolumitate, vel venustate frondet, quando est cum vbertate diuitiarum, vel quando est cum consanguineorum, seu amicorum circunstãtium pluralitate. Sed tunc montes vestit, quando est cum honore, & dignitatum sublimitate. Tunc enim uestit prata, quãdo est cum famæ dilatatione, & claritate. Talem autem fortunæ venustatem vniuersorum oculi cum admiratione intuẽtur, in eius intuitu amici reficiuntur, & delectantur. Sed feruente Sole, idest forti persecutione deijciente, vel aduersitate deprimente, vel vehementi infirmitate consumente, humiditas eius, idest naturæ, vel fortunæ consumitur vigor, & a sua gloria per priuationem honoris, vel per ruinam mortis totaliter spoliatur, & pabulum ignis, idest furoris persequentis, vel gehennæ alumnus infernalis efficitur, Iac. Exortus est Sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt. Sene. Hanc imaginem animo tuo propone ludos facere fortunam, & etiam hãc mortalium curam, honores, diuitias, gratiam excutere, quorum alia inter rapientium manus scissa sunt, alia ĩdidia societate diuisa, alia magno detrimento eorum, in quos deuenerunt, protensa.

Iac. 1.

Sẽ. ep.

Quemadmodum Dei gratia in nobis conseruetur eiusq; perfectio qualis existat, ac vnctio multiplex oleiq; natura exprimitur cui diuina gratia comparatur, quo ne pacto hæc ipsa in nobis conseruetur, & varij ipsius effectus per similitudines frumenti, cepæ, pini, cucumeri, & demiq; diptamni patefiunt. Cap. XXVII.

GRatia Dei assimilatur oleo, Primo ratione conseruationis, quia diutiuæ, & penetratiuæ est virtutis, & ideo in vasis vitreis, vel vitreatis melius, quam in ligneis conseruatur. Vasa namque lignea porosa sunt, & difficilius mundant a sordibus, quàm vitrea, quæ sunt omnino solida. Sic gratia Dei in vasis vitreis, idest in cordibus mundis, & solidis esse habet. Requirit enim animam mundam per innocentiam, vel saltem per pœnitentiam, & solidam per sapientiam: quia cor fatui, qua si vas confractum. vt dicitur in Ecclesiastico.

Ecc. 21.

Secundo, ratione effusionis. Nam si in aqua se quis miserit, & oleum in ore posuerit, ipsumq; in aquas effuderit aquas adeo claras facit, vt ea, quæ sunt in fundo

do videri possint. Sic homini in aqua tribulationis posito, oleum diuinæ gratiæ ipsam aquam.i.tribulationem ei claram facit, vt scilicet ex ea illuminetur ad sui cognitionem, vel Dei contemplationē. Posset etiam hoc referri ad gratiam doctrinæ, quę est in sanctis prædicatoribus, qui oleo ex ore effuso.i.gratia, & dulcedine sermonis, siue doctrinæ, aquam sapiētiæ salutaris ignorantibus, vel errantibus dilucidant, & declarant. Vnde talibus ipsa sapientia præmium promittit, dicens,
Ecc.34 Eccl. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

Tertiò, ratione vnctionis. Est enim multiplex vnctio olei diuersos effectus, vel modos gratiæ repræsentans. Est enim quædam vnctio dignitatis, sicut est vnctio regum, de qua dicitur Reg. Assumpsit Sadoch Sacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonem, & cecinerunt buccina. & dixit omnis populus, Viuat rex Salomon. Hæc est ergo vnctio gratiæ, quæ ad illos pertinet, qui se, vel alios per iustitiam bene regunt. Esa. Ecce in iustitia regnabit rex. Item est quædam vnctio sagacitatis, sicut erat olim vnctio pugilum, quæ fiebat ad cautelam: ad quā referri posset vnctio, quæ habetur primo Regum. Qua Samuel unxit Dauid in medio fratrum, & directus est spiritus Dei in eo die illa. Hæc est illa vnctio gratiæ, quæ pertinet ad omnes, qui per astutam pugnam vincunt alios.

3.Re.1. Esa.32. 1.Reg. 16.

Item est quædam vnctio iocunditatis: & hæc vnctio est mulierum, quæ se ad iocunditatem, & pulchritudinem vngunt,
Dan.16 Dan. Dixit Susanna, Afferte mihi oleum, & smigmata, &c Et hæc est vnctio spiritualis letitiæ, quæ pertinet ad nitorem, & decorem conscientiæ.

Exo.37 Item est vnctio sanctitatis, sicut Sacerdotum: De qua dicitur, Exo. Composuit, & oleum ad sanctificationis vnguentum, &c. Et hæc est vnctio deuotæ orationis, quæ competit non tantum sacerdotibus, sed omnibus deuote orantibus.

Item est vnctio credulitatis, idest fidei, sicut vnctio baptizatorum, quæ est ad fidei susceptionem: de qua vnctione di-
Rab. cit Rabanus: In vnctione baptismi descendit Spiritussanctus ad habitationem Deo consecratam Hoc igitur pertinet ad omnes illos, qui fidem susceptam bene conseruant.

Item est vnctio firmitatis, sicut vnctio confirmatorum: vt dicit Episcopus: Consigno te signo crucis, confirmo te chrismate salutis. Hęc pertinet ad omnes, qui sunt confirmati, & solidati per charitatem.

Item est vnctio sanitatis, sicut est extrema vnctio infirmorum. De qua Iaco. Iac.5.
Vngentes eum oleo sancto, &c. Hęc pertinet ad omnes, qui se infirmos per humilitatem reputant.

Item gratia Dei conseruatur in asperitate, & in humilitate. Vnde assimilat frumento. Cuius proprium est includi, & conseruari in thecis asperis habentibus in summitate spicas pungentes cōtra incursum auium munientes: Vnde ab illis spiculis spicam defendentibus, spica dr. quibusdam qnoque folijs, seu varijs culmis ambitur, & fulcitur; ne fructus pondere incuruetur. Quasi enim spicę asperæ, vel quasi spinæ pungentes, sunt aduersitates, & tribulationes præsentes, in quibus per patientiam gratia conseruatur, ne ab auiculis, idest tentationibus diabolicis auferatur, vel spicæ, & aristæ asperæ, sunt opera pœnalia pœnitentiæ, in quibus etiam gratia conseruatur. Vagina autem includens, & tenens granum seminis, ne cadat, est humilitas cordis, sine qua gratiæ semen minime seruaretur.

Item gratia Dei assimilatur cepæ.

Primo, quia cepe comestum secūdum Diosco. venenum educit: & hoc competit diuinæ gratiæ, in quantum de corde hominis extrahit venenum cupiditatis. Nam cupiditas rerum temporalium, secundum Augustinus, est venenum charitatis.

Secundo, quia succus eius caliginem oculorum detegit. Hæc caligo est cæcitas, siue obscuritas superborum, qui euanescunt in cogitationibus, & obscuratur insipiens cor eorum. Sed hanc caliginem, cepæ succus, idest diuinæ gratiæ virtus, siue lux detegit, & expellit.

Tertio, quia cepe comestum, fastidiū tollit. Quod competit diuinæ gratiæ, in quantum excludit accidiam, quæ fastidium spiritualium delitiarum inducit.

Quartò, quia cepe comestum præcipue coctum, oris fœtorem minuit, ventrem mollit, & cibos condit. Quæ omnia competunt gratiæ, inquantum refre-

nat

ciat vitium gulæ: quia gulositas facit os
fœtidum propter cibi superflui in stoma
cho corruptionem. Item quandoque fa-
cit ventrem durum propter superflui cibi
indigestionem. Item cibum facit insipi-
dum propter nimiam saturationem: qa
anima saturata calcabit fauum, vt dici-
Pro.22. tur Prouer. Vnde gratia ista remouet, &
inducit contrarium, dum gulam exclu-
dit: quia per cibum parcum, & tempe-
ratum, nec os fœtet, nec venter indura-
tur, nec cibus desipit, sed sapit, & maxime
condimento famis; quod abstinentia im
mittit.

Quintò, quia cepe comestum viscosos
humores incidit. Quasi enim viscosi hu-
mores sunt luxuriosi amores, quos diui-
na gratia præcidit, & tollit.

Sexto, quia succus cepę auribus instil-
latus cum lacte mulieris, eius dolorē mi-
nuit. Quia scilicet diuina gratia mitigat
dolorem iræ, quæ præcipue generatur in
auribus, idest in auditu verborum displi-
centium. sed ad hoc etiā adiuuat lac mu-
lieris, idest dulcedo linguæ excusantis sa-
tisfacientis, auribus instillata irati.

Septimò, quia morsum canis rabidi ex
tinguit, & curat. Morsus enim canis rabi
di, est detractio hominis inuidi, quem
gratia diuina extinguit, inuidiam expellē
do, vel saltem contemnendo.

Item gratiæ diuinæ abundantia eleuat
ad contemplandum, & corroborat ad pa
tiendum, confortificat ad perferendum.
Cuius exemplum apparet in pino, quæ
est arbor valde abundans in pinguedine
humoris, crescit tamen in locis montuo
sis, valde aridis, & lapidosis. Et item nul-
lo calore, vel frigore tacta deponit viro-
rem, vel folia. Ille autem abundat in pin-
guedine, in quo est abundantia gratiæ,
Ps.62. sicut patefecit Ps. ad Deum dicens: Sicut
adipe & pinguedine repleatur aīa mea.
Et talis in monte, idest in altitudine con-
templationis crescit, & loca aspera, & la-
pidosa diligit, idest aduersa non refugit,
& virorem virtutum, nec calore pro-
speritatis, nec frigore aduersitatis de-
ponit.

Item gratia Dei assimilatur cucu-
meri.

Primò, quia cucumer habet virtutem
refrigeratiuā. Est enim humorosus, & fri
gidus natura. Vnde datur febricitātibus.
Sic gratia Dei refrigerat animā ab inor-
dinato ardore uitiorum, siue auaritię,
siue iræ, siue cuiuscunque inordinati
appetitus.

Secundò, quia habet virtutem purgati
uam ex eo, q; soluit ventrem, & per con-
sequens purgat. Sic gratia Dei soluit
mentem peccatoris, & purgat per flu-
xum compunctionis, idest per lachrimas
pœnitentiæ.

Tertio, quia habet virtutem sanatiuā.
Nam folia cucumeris, si fricentur: meden
tur vulneribus, quæ impressit caninus
morsus. Caninus enim morsus, tentatio
prima fuit diaboli inuidētis, qui nobis
in primis parentibus impressit (vt Beda Beda.
dicit) quatuor vulnera, scilicet ignoran-
tiam, concupiscentiam, infirmitatem, &
malitiam. Sed hæc vulnera folia cucu-
meris, idest sacramenta gratię remouēt,
atque curant. Nam contra ignorantiam,
est sacramentum Ordinis, cuius vna cla
uis, est scientia discernendi. Contra con
cupiscentiam est sacramentum coniu-
gij: contra infirmitatem valet Confirma
tio. Contra malitiam vero, valet Eucha-
ristia, quæ est sacramentum charitatis,
quæ per se opponitur malitiæ. Valent. n.
hæc folia gratiæ ad sanandum generali-
ter omnium peccatorum vulnera: quia
ab originali sanat baptismus, ab actuali
mortali pęnitētia, a veniali extrema vn-
ctio. Apoc. folia ligni ad sanitatem.

Quarto, quia cucumer habet virtutem Apo.22
confortandi; quibus animus deficit, odo
re succurrit. Sic gratia deficientibus in
tentatione, vel tribulatione succurrit.
Hæc enim est, quæ tribus pueris in cami
no ardenti positis, fecit medium forna-
cis, quasi ventum roris, q ipsius flāmæ
calorem repressit, vt hr̄ Dan. Vnde Apo. Dan.4.
Fidelis est Deus, qui non patietur vos
tentari supra id, quod potestis: sed fa-
ciet etiam cum tentatione prouentum, 1. Cor.
vt possitis sustinere. 10.

Item gratia Dei assimilatur diptanno,
quę est herba eijciens partū cōsumēs ve
nenū, & excutiens ferrum. Nā primo q-
dem diptānus hēt virtutum dissoluendi,
atthrahendi, & consumendi venenum.

Item hanc herbam primo ceruæ ostē
derunt. Nam eam manducant, vt faci-
lius pariant: & si sagitta fuerint percus-
sę, quærunt diptannum quo ferrum in
vulnere inflictum excutiāt, sicut Basi. & Basil.
Ambr dicunt. Similiter gratia Dei cōsu- Amb.
mit venenum auaritiæ. Hoc enim est ve-
nenū (vt supra dictū est) qd̄ sua frigidita-

te

te calorem cordis i.charitatē extinguit.
Item educit partū, idest expellit luxuriæ peccatum, quia partus concipitur ex opere luxuriæ.
Itē excutit ferrum.i.duritiā superbiæ.

Per quercus, coriandriq́ similitudines, varie gulæ vitium non natura, sed voluptatis culpa introductum declaratur. Cap. XXVIII.

GVlę delitias non introduxit natura, sed voluptatis culpa. Cuius exemplum apparet in quercu: quia quercus dicitur à quærendo, eo, quod antiqui ad esum glandes quercus quærebant. Et sic ieiunium non carnibus, aut delitijs, sed sola glande soluebant, vt dicit Boetius. Boe. de conso. Vnde humanum genus in tota prima ætate fuit sine carnibus, & delitijs varijs ciborum: & ideo mirandum est, quomodo voluptas tantum creuit, quæ a tanta parcitate inchoauit. Ecclesiast. Initium Ecc.29 vitæ hominis panis, & aqua. & tamen hodie, sicut Innocentius dicit de vilitate conditionis humanæ, gulosis non sufficit fructus arborum, non grana leguminum, non etiam radices herbarū, non pisces maris, non bestiæ terræ, non aues cœli: sed quæruntur pigmenta, parantur aromata, & nutriuntur altilia, capiuntur obesa, quæ studiose parantur arte cocos, quæ laute præparantur officio ministrorum. alius tundit, & colat, alius confundit, & conficit, substantiam conuertit in accidens, naturā mutat in famem vt saturitas transeat in esuriem, reuocat appetitum ad irritandum gulam, non ad sustētādū naturā, nō ad necessitatē supplendam, sed ad auiditatem explendā.
Item gulæ vitium assimilatur coriandro propter quinque. Primo, quia eius semen, quod est minutum, & cādidum, in vino dulci datum, homines ad luxuriam proniores facit. Similiter gula per splendidum cibum, & dulcem potū, inclinat ad luxuriæ actum. Hieronymus in Hiero. quodam sermone. Semper saturitati iuncta lasciuia est: vicina sunt sibi venter, & genitalia: pro membrorum ordine ordo vitiorum.
Secundò, quia si quis ex coriandro nimis accipit, amentiam, & frenesim incurrit. Similiter per superfluitatem gulæ, & præcipue quantum ad potum homo per ebrietatem efficitur velut amens, & freneticus. Nam sicut dicit Petrus Rauen. vbi regnat ebrietas, ratio Petr. Rau. exulat, intellectus obtunditur, consilia, deuiant, iudicia subuertuntur.
Tertio, quia hæc herba cum suo semine canibus venenosa existit. Canes.n. contra lupos latrantes, & linguam medicinalem habētes, prædicatores sunt, quibus gulæ vitium præcipue est nociuum. Vnde dicebat Apostol. Castigo corpus 1.Cor. 9. meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.
Quartò, quia coriandrum in cibo sumptum calefacit, & somnum inducit. Similiter gulæ vitium inducit somnū corporis, & somnolentiam.i.pigritiam mentis. Re. Comedit, & bibit, rursum obdormiuit. 3.Reg. 19.
Quintò, quia hæc herba, licet integra sit, & odorifera, tamen fricata manibus fœtida fit. Sic etiam gulæ materia, scilicet cibus, quamuis primo odoriferus, & optime sit paratus; postea tamen efficitur fœtidus in exitu de ventre. Et ideo sicut dicit Algazel, Cuiuscunque cura, vel sollicitudo versatur, circa id, quod ventre ingreditur, eius valoris est, quod inde egreditur.

Humilitatis perfectio, qua elatus homo ac immanis sedatur præcipue tribulationibus agnoscitur, eiusq́ vis quanta existat: similitudinibus fraxini, Edelij casiæ, hysopi, & anethi aperte monstratur. Cap. XXIX.

HVmilis homo, & dulcis ferocitatem mitigat hominis superbi, & crudelis. Cuius exemplum apparet in ficu: quia si tauri ferocissimi ad arborem fici ligentur, protinus, ac repente mansuescere comprobantur. Per ficum enim quæ habet interius lacteum humorem & vnctuosum, & exterius producit dulcem fructum, intellige hominem, qui intus habet mentem humilem, extra vero conuersationem mitem, sicut Christus dixit Matthæ. Discite a me, quo- Mat.11. niam mitis sum, & humilis corde. Nam lacteitas interioris humoris designat humilitatem mentis, ex eo, quod lac esse consueuit cibus paruulorum, qui gerunt typum humilium: sed dulcedo, & mititas fructus exterioris māsuetudinē signat operis, & conuersationis. Et hæc duo bene inuicem conueniunt: quia sicut dicit Hugo. de Sancto Victore

Hug.li. 3:de cl. ani. Coniungi oportet mel humilitatis cum dulcedine mansuetudinis: quia sicut mel concordat in confectionibus medicinæ, cum omnibus diuersitatibus specierum sic, & humilitatis dulcedine condiuntur omnia genera virtutum. Sed vnctuositas humoris signat affectionem pietatis. Et ita patet, quod ficus repræsentat hominem paruum reputatione, piũ in affectione, mitem & dulcem in cõuersatione. Sed per taurum accipe hominẽ

Eccl.6. elatum, & ferocem, cui dicitur: Non te extollas in cogitatione animæ tuæ, velut taurus, &c. Quod ergo mãsuescit taurus ferox ad arborem fici ligatus, signat quod superbus humili associatus mitigatur. Nam eius humilitas vincit illius ceruicositatem, eius pietas confundit illius crudelitatem, sed eius mititas lenificat illius asperitatem. Vnde Cassiodorus dicit super illud Psal. Humiliatus sum vsquequaq;. Per humilitatem mẽbra Christi sciunt diaboli vicisse superbiam. Per hanc fideles supra regna proficiunt: per hanc superbi tyrannici superantur: per hanc deiecti, & infimi ex altantur: per hanc in æternum martyres coronantur. nec potest dici perfectus, qui hac virtute est priuatus. Caſ. su per. Ps.118.

Item humilitas in asperitatibus & tribulationibus magis excrescit, & demonibus maxime inimica existit. Vnde assimilatur fraxino, quæ est arbor alta, & rotonda, vt pinea in locis altis & mõtanis crescens: cuius arboris tanta est vis, vt serpentes eius vmbram matutinam, vel vespertinam attingere non audeant. Vnde si inter ignem, & folia fraxini ponantur, prius ad ignem, quàm ad folia fugere comprobatur. Tanquam igitur loca montana & aspera, sunt aduersitatum, & tribulationum contingentium discrimina, in quibus crescit fraxinus, idest humilitatis virtus: quia tribulationes magis mentem humiliant. & ideo tribulatio, & deiectio humiliatio vocatur. Vnde Bernardus: tribulatio via est

Ber. in Epist. ad humilitatem, sicut patientia ad mansuetudinem, sicut lectio ad scientiam. Si lucem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Vmbra autem fraxini matutina est humilitas pœnitentis in iuuenili ætate: sed quasi vespertina est humilitas pœnitentis tardiori ætate: & vtranq; infernales serpentes, idest dæmones odiunt, & detestantur. Vmbra etiam matutina potest dici humilitas in prosperitate: sed vmbra in vespere est humilitas in aduersitate. Quamlibet autem humilitatem serpens, idest diabolus, tantum odit, q ipse pro se potius vult æterno igne gehennæ cruciari, quàm ipse elegerit pœnitendo humiliari. Vnde ipse dixit Beato Machario, quod in re nulla alia superabat eum, nisi in humilitate, quam nullo modo poterat habere.

Item humilitas assimilatur Bdellio.

Primo, ratione coloris: quia secũdum Plinium, Bdellium est arbor nobilissima, nigra in folijs, & ligno oliuæ simillima. Plin. Similiter humilitas pœnitentis profert folia.i.verba, de se quidem nigra, idest sui despectiua, & accusatiua Nã iustus, i. humilis, prior est accusator sui. Nomine Pro.19 enim iusti, siue iustitiæ, quandoque significatur humilitas, secundum illud Matth. Ma.30. Decet nos implere omnem iustitiam.i. omnem humilitatem.

Secundo, ratione humoris, quia Bdellij lachryma, siue gutta est translucida, gustu amara, bene odorifera, sed maxime aromatica, quando est vino infusa. Sic lachryma humiliter pœnitentis est amara, quia mentem perturbat: est etiam lucidissima, quia mentem serenat, est odorifera, quia Deum delectat: est aromatica, & medicinalis: quia morbos vitiorum sanat

Tertio, ratione vigoris. Vigent enim in tali gummi Bdellij mirabiles virtutes. Nam valet contra apostemata, tam etiã interiora, quàm exteriora si fuerint ex eo peruncta. Habet etiam substantiam glutinosam constrictiuam, & attractiuam, & ideo multum stringit disenteriam ex acuta materia factam, & etiam fluxum ex fortissima formacia, morsibus etiã reptilium occurrit. Sic humilitas pœnitentis apostemata interiora.i.peccata cordis, & exteriora, idest peccata carni curat; & purgat fluxum disenteriæ, & farmaciæ, idest pronitatem peccandi, siue sit ex ꝓpria inclinatione, siue ex exteriore timore refrenat.

Item morsus reptilium, idest detractorum verba curat.

Item humilitas assimilatur casiæ.

Primo, propter locum generationis: quia nascitur casia in locis aquosis, vbi multum crescit: & bonum odorem reddit. Sic humilitas nascitur in cordibus eorum, in quibus est aqua veræ sapientiæ.

Pro.15. tiæ. Dicitur enim Prouerb. Vbi humilitas, ibi sapientia. vel quia nascitur humilitas in aqua tribulationis, & crescit in aqua compunctionis, & reddit etiam Deo bonum odorem. Vnde Can.1. multum est Deo grata. Cant. Nardus mea dedit odorem suum. Nardus enim, quæ est herba breuis adhuc humilitatē Hiero. signat, Hyeron. Nihil est, quod nos ita hominibus gratos, & Deo facit, quam si vitæ merito magni, humilitate vero infimi simus. Glossa tū super Psalmos dicit, ꝙ casia, quę crescit in aquis, est fides, quæ crescit in baptizatis.

Secundo, designatur humilitas in casia propter successum varii caloris. Dicit enim Plinius, quod casia primò canescit, secundò rubescit, tertiò nigrescit. Sic humilis canescit, per prudentiam, quia senes, & cani propter experientiam longi temporis consueuerunt esse prudentes.

Item rubescit per pœnitentiam, & nigrescit per compassionis tristitiam, q̄ est quædam mentis nigredo & obumbratio.

Tertio, propter modum probationis: quia bona casia probatur per odorem, per colorem, & per vigorem. Nam casia nobilis est subdulcis, & acuti saporis, & iocundi odoris, & subnigri coloris, & ponderis grauioris, & maxime laudatur, quæ de facili non frangitur, sed primò flectitur. Similiter, qui vere humilis est, habet dulcedinē in cōuersatione, odorem iocundum in fama & opinione, & subnigrum colorem in sua despectione, quia claritatem suam non ostendit, sed abscondit. Nec frangitur tribulatione quacunque, sed flectitur compassione, & discretione.

Quarto, per effectum curationis: quia casia reuma purgat, cerebrumque capitis confortat, & fœtorem oris amputat. Sic humilitas pœnitentiæ, reuma, idest peccati fluxum purgat, cerebrum, idest sensum cōfortat: quia humilitas reddit hominem magis sensatum, idest sapientem.

Item fœtorem oris, idest iactantiam sermonis amputat, quam homo discretus odit, sicut naris fœtorem, eo quod laus in proprio ore sordescit: & ideo odor famæ perditur per iactantiam commendationis propriæ, sicut narrat Valerius Maximus de Mario, ꝙ cum multa Val.Max. fecisset vna sui iactatione gloriam famæ perdidit: & quia sibi præsumpsit ascribere, quod ex ore alieno debuerat captare publicæ commendationis vota demeruit.

Item humilitatis clausura debet se homo munire, postquam diuinas consolationes recepit. Cuius exemplum est in elitropio, quæ scilicet est herba, quæ in Solsticio æstiuali florens incipit. Vnde solsequiū vocata est à Latinis eo, quod Sole oriente flores suos apperit: sed ipso occidente iterum se recludit. Tunc enim Sol Christus quasi alicui oritur, qn̄ scilicet ei consolationis suæ lumen infundit: & tunc debet homo quantum potest flores suos, idest affectus Deo aprire. Tunc autem Sol ei occidit, quando ipsa consolatio transit. & tunc debet se homo sub custodia humilitatis claudere, ne latro, idest vana gloria subintret. Vnde dominus post transfigurationem descendens de monte mandauit discipulis, dicens: Nemini dixeritis visionem. Ma.17.

Item humilitas, sicut dicit Cassiodorus, assimilatur hyssopo. Cassio.

Primò, ratione staturæ, quia est herba breuis, & modica, quia videlicet humilis est modicus in sui reputatione. Vnde Grego. Greg dicit, quod humilitas vera est, qua quis de se parua æstimat, & bona alterius, sine inuidia, & liuore commendat.

Item homo humilis est breuis in locutione. Vnde sm̄ beatum Benedictū. in regula sua, Vnus de duodecim gradibus humilitatis, est pauca, & rationabilia verba loqui, & non in clamosa voce.

Secundo, ratione inhærentiæ: quia hyssopus in terra petrosa crescit in radicibus petræ solidæ se infigens. Similiter humilitas crescit in terra petrosa, idest in anima amore Christi solidata. Vnde humilis homo mediante charitatis radice, solidæ petræ, idest Christo inhæret. Regum. Dominus petra mea, & robur 2.Reg.22. meum.

Tertiò, ratione efficaciæ, quia pulmonem, & omnia vi ia pectoris ex causa frigida, purgat, si. scilicet cum ficubus sic cis in vino coquatur. In pulmone, sicut dicit Cassiodorus, sunt inflationes superbiæ, quam purgat humilitas: & purgat pectus, quia cohibet inflammationes

iræ

iræ, præcipue sociata cum vino chari a-
tis, & ficu dulci, scilicet mansuetudinis.
Ps.50. Ps. Asperges me dñe hysopo, & mūdabor.

Item humilitas assimilatur anetho. Primo, quo ad partium pluralitatē. Nā anhetum est herba habens radicē, semē, & herbā. In quibus triplex humilitas designat. Nā radix est humilitas cordis, herba humilitas oris, semē humilitas opis.

Secundo, quo ad virtutis multiplicitatem. Habet enim radix anethi viridis virtutem apertiuam ventositatis, & inflationis extenuatiuam, & torsionis ventris mitigatiuam. Simili etiam modo humilitas cordis, quæ est, vt radix Deo, vt mentem aperit, & ad eius gratiæ susceptionem præparat, & disponit, ventositatem vanæ gloriæ, & inflationem superbię expellit, & torsionem ventris, idest turbationem, & indignationem mentis excludit. Tertio, quo ad valoris varietatē: quia radix anethi viridis, alicuius est valoris, eo, q compacta diuidit, calculum frangit, & singultum ex plenitudine abscindit. Sed postquam fuerit radix anethi siccata, nullius est ponderis. Tunc autem radix anheti i. humilitas cordis est viridis, quando nutritur, & fouetur humore diuini amoris: & tunc timor Dei mentem humilians, cor frigore peccati compactum per compunctionem diuidit, calculum, i. duritiam peccati frangit, & singultum i. indignationem superbā, & turbationem repellit. Sed remota viriditate diuini timoris, tunc siccatur. i. euacuatur humilitas mentis, ita, vt nullius sit valoris, vel virtutis.

Itē humilitas cōtinet gratiā, ne defluat sicut psyllium dr̄ cōtinere vinum. Nā si psyllium misceatur vino, calor vini pellit frigiditatē psyllij ad superficiem, & viscositas eius pellit viscositatē eius in circuitu, & nō exhibit vinū ēt sine vase. Similiter humilitas reddit hoīem circūspectum, vt non effundatur gratia eius per aliquā fatuitatem: ꝓpter, qđ dicit Greg. Qui cęteras virtutes sine humilitate cōgregat, quasi puluerem in ventū portat.

In bonis incœptis haud perseuerantes, sycomoro, lactuca, varijs similitudinibus comparantur. Cap. X X X.

INcōstās hō assimilat̄ sycomoro. Sycomorus. n. est fatua ficus, in folijs moro similis. Et dr̄ à sicos, quod est ficus, & moros, quod est fatuus quasi fatua ficus. De qua dicit Dioscorides, quod fructus facit subdulces, sed nūquā ad maturitatem venientes. Quasi autem fatua ficus est hominis instabilis animus. Vnde
Diosc.
Ecc.27.
Eccl. d Stultus autem, vt luna mutatur. Hic licet aliquos fructus. i. bona opera facere incipiat, in eis tamen vsque ad maturitatem. i. vsque ad finem debitum non perseuerat.

Item inconstantes, & imperseuerantes, qui bona incœpta non continuant, assimilātur lactucæ. Nam lactuca, quā est tenera, & iuuenis habet multas, & magnas virtutes: qa cum sit frigida, & humida, temperatæ & subtilis substantiæ, & facile digestibilis stomachi calorem sedat, sanguinem bulientem refrigerat, insomnietatem placat capitis dolorem ex fumo colerico sanat: in masculis veneris motum refrenat, lac in mulieribus multiplicat, & sanguinē augmentat, & in qualitate perfecta bonum sanguinē generat. Sed quando antiquat, & induratur, humiditas nimium amaricat. Quare ex eius vsu sanguis pessimus generatur. & virtus ex ea visiua debilitatur. Nā ex sua ponticitate sensum aīalem mortificat, & naturalem spūm suffocat. Vnde talis lactuca generare volentibus plurimum est nociua. Hæc oīa dicit Isaac in dictis particularibus. Eodem modo, q-dam à principio suæ conuersationis, vel in iuuentute sunt optimi, & vident magnas virtutes habere, & multas; q postea in processū in senectute efficiuntur pessimi, & indurantur in malis, vt efficiantur pleni multis & magnis vitijs. Gal.4.
Apostolus. Cum spiritu cępertis, nunc carne consummamini.

Intentio opus, veluti radix fructus, corrumpit & perficit. Cap. X X X I.

INtentio assimilatur radici. Primo, qa radix est totius herbæ, vel arboris principium. Et sic intentio est principium totius verbi, vel operis. Intentio enim est ipsius finis. Finis enim, licet sit vltimum in opere, est tamen principium in intentione: quia finis mouet agentem, vt dicit Arist.12.
philosophus. Vnde finis, secundum Meth.
eum, dicitur causa causarum.

Secundo, qa radix expetit latibulum, Nā radix, quādiu sub terra latuerit, nu-

tritur,

tritur,& proficit. Sed si euulsa fuerit, moritur, & arescit. Ita intentio si cum humilitate latuerit, opus bonum nutrit, & crescit. Sed si per ostentationem euulsa fuerit, ab humilitate extinguitur, & deficit.
Greg. Vnde Gregorius dicit, Sic opus sit in publico, vt semper intentio maneat in occulto.

Tertio, ratione effectus: quia radix est initium bonitatis, & malitiæ arboris causatiuum. Nam bonitas, & malitia radicis ad ramos ascendit, & sæpe apparet in fructu & flore qualis est humor in radice: quia non potest alium humorem ramis infundere, quam in se habet. Sic etiam bonitas, & malitia operis ex intentione
Ro. 11. procedit Apost. Si radix sancta, & rami
Lu 12. sancti. Luc. dicitur. Si oculus tuus, idest intentio, fuerit simplex; totum corpus tuũ, idest opus, lucidum erit: & si oculus tuus nequam fuerit, etiam corpus tuum
Ambr. tenebrosum erit. Ambro. Intentio tua
Gre. 1. operi tuo nomen imponit. Gregor. Si se-
mor. mel cor intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas, & terminus ab hoste calido secure possidetur, quoniam totam arborem sibi fructus ferre conspicit, quam venenı dente in radice vitiauit.

Hypocritarum fraus, & caliditas multis Arundinis proprietatibus vmbraq́, nucis effectibus perfecte declaratur.
Cap. XXXII.

HYpocrita assimilatur arundini Primo, quia arũdo in arena radicatur: quia scilicet hypocrita radicem amoris habet in terrenis. Illud enim, quod in arena plantatum est, vel fundatum tria timet, scilicet ventum, pluuiam, & flu-
Mat. 6. men, vt habetur Matth. Per ventum, qui ab aere procedit, & venit intelligitur tentatio dæmonis, qui in aere commoratur; per pluuiam, quæ de cœlo descendit, intelligitur aduersitas, quæ a Deo venit: per flumen quoque, quod per terram fluit, intelligitur persecutio, quam tyrannus infligit. Ex quo patet, quod ille est, vt arunco in arena fundata, qui vel vento tentationi frangitur, in pluuia aduersitatis per impatientiam corrũpitur: vel flumine mundanæ persecutionis eradicatur: quæ omnia contingunt hypocritis.

Secundo, quia arundo à vento agita-
tur, Matth. Sed quid existis videre? arundi Mat. 11.
nem vento agitatam? Sed hypocrita est inconstans, quia modo vento aduersitatis inclinatur ad iracundiam, modò vento prosperitatis erigitur in superbiam.
Isa. Vir duplex animo, inconstans est in Isa. 1,
omnibus vijs.

Tertio, quia arundo medullæ plenitudine non solidatur. Vnde est exterius pulchra, & interius vacua. Sic hypocrita non habet soliditatem, & plenitudinem interiori gratiæ, sed solum pulchritudi-
nem exterioris apparentiæ. Vnde domi- Mat. 2.
nus dixit, Matth. Vę vobis scribę, & pharisei hypocritæ & post. Vos quidem a fo-
ris apparetis hominibus iusti. Greg. Quid Greg.
est vita hypocritæ, nisi quædam visio tan mor.
tasmatis, quæ hoc ostendit in imagine, quod non habet in veritate?

Quarto, quia arundinis viriditas breui tempore terminatur. Nam c[i]to crescit, & cito arescit. Nam arundo ab ariditate nomen accepit. Sic hypocritæ gloria parum durat, Cito enim crescit, & cito de-
crescit. Iob. Gaudium hypocritæ ad in- Iob 20
star puncti.

Quintò, quia arundini manus innitentis perforatur, quia scilicet hypocrita de-
cipit, & lędit adhærentem sibi. Isa. Ecce Isa. 35.
confidis super baculu arundineum contractum, &c.

Item hypocritarum pœnitentia assimilatur vmbra nucis. Nux enim facit vmbram in apparentia gratam, sed in existẽtia, & effectu nociuam. Vnde nux a nocẽdo est dicta, quia rebus nocet eius vmbra. Vnde ipsa est dormientibus sub ea nociua, & multarum infirmitatum generatiua. Similiter hypocritarum pœnitentia, licet in apparentia exteriori videatur pulchra, tamẽ intrisecus est mala, & multorum vitiorum in homine generatiua.
Mat. Veniunt ad vos in vestimẽtis ouiũ, Mat. 7.
intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Vn-
de hypocrisis est vmbra mortifera, de Luc. 1.
qua Luc. In vmbra mortis sedent.

Varijs palmæ arboris effectibus peroptabiles iuste perfectiones ostenduntur.
Cap. XXXIII.

IVstus assimilatur palmæ.

Primò, quidem, quia palma in radice inferius hẽt asperitatẽ, & similiter

2. Cor. 11. iusti habent asperitatem laboris. Apost. In laboribus plurimis, &c.

Secundo, quia superius in coma habet venustatem, scilicet, quia iusti superius in cœlo habent venustatem, & pul-
Psa. 91. chritudinem gloriæ immortalis. Psal. Iustus, vt palma florebit in domo domini. Tertio, quia palma in fructu habet tarditatem. Nam cum difficultate, & tarditate perueniatur ad eius fructum. Non enim ante centum annos fructum facit, & tunc primo perfectè vires accipit, vt fructificare possit. Vnde quanto palma est annosior, tanto eius fructus est melior. Hoc autem significat, quia iusti viri post diuturnitatem laboris perue-
Iaco. 5. niunt ad fructum consolationis. Iac. Ec Ecce agricola expectat pretiosum fructum, &c. & quanto diutius expectant, tanto copiosiorem recipiunt fructum mercedis.

Lacrymarum vis quanta in uere pœnitentibus existat, ex multis aloes, lupinorũ pini, porriq; exemplis monstratur, ac eas uinum Angelorum esse, atque effectum dilectionis, & patientiam in tribulationibus causare comprobatur Cap. XXXIIII.

LAchryma pœnitentis assimilatur succo aloes.

Primo ratione materiæ. Dicitur enim aloes succus, qui ex quadam herba exprimitur, ad ignem decoquitur, & postmodum ad Solem deponitur, vt siccet. Hic succus est lacryma pœnitentis, quæ ex amara herba, idest compunctione exprimitur, & ad ignem interioris doloris decoquitur: sed Solis calore, idest charitatis ardore siccatur; quia cũ timor est in amorem Christi conuersus, iam lacrymæ timoris, & doloris siccantur. i. cessant, & restringuntur, quia in quadã securitatis fiducia anima solidat. Et hu-
Ioã. 2. iusmodi lacrymas significauit aqua in
Ber. in vinum conuersa. Vnde Ber. Illas lacry-
Can. mas vere in vinum mutari dixerim, quæ fraternæ compassionis affectu in feruorem prodeunt charitatis: pro qua etiã ad horam tui ipsius immemor sobria quadam ebrietate videris. Vnde patet, quod aqua in vinum conuertitur, quando siue timor de seipso, siue dolor & luctus de pximo pdit in charitatis affectũ.

Secundo ratione excellentiæ: quia tanto de sui natura pœnitentis lacryma debet esse amarior, quanto plus habet de fœtore peccati. Et ideo simpliciter loquendo lacryma pœnitentis, tanto dulcior & melior est, quanto minus amara, & fœtida, idest quanto minus habet de amaritudinis materia, siue causa, idest de fœtore peccati.

Tertiò ratione efficaciæ. Nam lacryma pœnitentis omne peccatum abluit: quod significat efficacia aloæ: qa aloes, licet sit amarum, tamen est multipliciter salutiferum.

Primo, quia visum clarificat: quod cõpetit lacrymis pœnitentiæ inquantum purgant vitium auaritiæ, quæ mentis visum obscurat, sicut puluis terræ oculos corporis. Ps. Repleti sunt, qui obscurati Psa. 73.
sũt terrę domib⁹. i. ex affectu terrenorũ.

Item aloes ab hydropisi præseruat, & in principio curat: quod competit lacrymis pœnitentiæ, inquantum mentem humiliant, & tumorem siue inflationẽ superbiæ curant.

Item aloes melãcoliam mundificat: quod competit lacrymis pœnitentiæ inquantum purgant vitium accidiæ.

Item aloes caput a dolore releuat: qđ competit lacrymis pœnitentiæ, inquantum expellunt uitium inuidiæ: quæ causat capitis dolorem, idest mentis tristitiam: quia inuidia est tristitia in alienis bonis, vt dicit philosophus.

Item aloes coleram purgat: & hoc cõpetit pœnitentiæ, inquantum mitigat vitium iræ, ad quod valde colera inclinat.

Item aloes membrorum genitalium vlcera sanat, si eius puluis cum melle sumatur: quod lacrymæ pœnitentis præstant, dum vitium luxuriæ curant.

Item idem puluis aloe cum melle, vermes ventris necat. Et similiter lacryma humilis pœnitentis cum dulcedine deuotionis, necat vermes ventris: dum gulæ inordinatus motus, siue appetitus restringit. Omnia nanq; illa apparent in pœnitẽte postq̃ bñ ablutus est lacrimis pñiæ. & ideo Cassio. dicit: in illud psal. Cas. In
Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, psa. 41.
ac nocte, dum dicitur mihi per singulos dies, vbi &c. q̃ fletus est cibus animarũ corroboratio sensuũ, absolutio peccatorũ, refectio mentiũ lauacrũ culparum.

Item lacrymæ pœnitentis amaritudinem conscientiæ conuertunt in dulcedinem gratiæ. cuius exemplum est in lupinis, quæ cum sint legumina amara, per

madefactionem in aqua efficiuntur dulcia, sicut dicit Isaac. Similiter aqua lacrymarum amaritudinem peccati conuertit in dulcedinem gaudij. Psalm. Euntes ibant, & flebant, mitentes semina sua: venientes autem venient, cum exultatione, &c. Ber. Lachrymæ pœnitentiũ, vinum sunt angelorum, quia in illis odor vitæ, sapor gratiæ, & gustus indulgẽtiæ, sanitas redeuntis innocentiæ, reconciliationis iucunditas, & serenatæ cõscientiæ suauitas.

Isaac. Ps. 125 Ber. super cãt.

Item lacryma compunctionis, causat affectum dilectionis, & patientiam tribulationis: cuius exemplum apparet in pino. Nam arbor pini est per sudorem, siue lacrymam, picis generatiua. Et iterũ de pino in Germania gignitur lacryma; quæ dum fluit, calore, vel frigore indurescit, & gemmã facit: quam esse electrũ, Isid. dicit. Sic lacryma compunctionis, dum mentem, & affectum accendit, generat picem, i. glutinum dilectionis: & dũ amor lacrymam emittit, ipsa aĩa amplius inflammat calore amoris diuini, & frigescit ab amore mundi: & sic solidat, & firmatur, & vertitur lacryma amoris, in gemmam patientiæ, & fortitudinis.

Item lacryma veri pœnitentis animã a malis operibus refrenat, & in bonis operibus fœcundat. Cuius exemplum apparet in porro, cuius succus, vt (dicit ipse Dioscorides, & etiam Macer) valet contra vomitum sanguinis. Vnde hunc solum Hippocras dedisse dicitur cuidam sanguinem vomenti. Valet etiam contra sterilitatem, si a puellis sæpius comedatur. quasi ergo porri succus, est pœnitentis fletus: qui sanguinis vomitũ. i. peccati fluxum restringit, & sæpius a pœnitente fusus animã a bonis operibus sterilem ad eorum fœcunditatem reducit.

Diosc.

Omnia capitalia crimina, quibus mediantibus hypocritæ, cæteriq; mali homines cognoscuntur pluribus Ziʒaniæ exemplis exprimuntur. Cap. XXXV.

Mali homines assimilanẽ zizanijs. Primo per aspectũ deceptiuũ: qa zizania. i. doliũ, q̃ est fœminini generis, in singulari, sed neutri, in plurali (vt dicit Isidorus) inter triticum nascitur: nec quãdiu in herba est, a tritico plene discernitur. Et ideo decipit aspicientes, vt putetur esse triticum, cum sit loliũ. Vnde ei assimilantur hypocritæ, qui inter bonos conuersantes, & bonitatis & sanctitatis speciẽ extrinsecus ostẽdentes, creduntur esse boni, cum sint mali. Vnde quãdiu sic viuunt, zizania in herba similis tritico se ostendunt.

Secundo propter consortium infectiuum: qa zizania tritico mixta, aliquando ipsum suffocat, nisi ab eo cautius separetur. Et similiter plerunq; hypocritæ, in bonorum collegio incogniti comorantes, inficiunt quosdam simplices, & ad suas nequitias, occulte seducendo, pertrahentes, spiritualiter eos suffocant.

Tertio, propter iudicij delationẽ: qa enim propter similitudinem, quã habere zizania cũ tritico videtur, sæpe, dum zizania euelli credit, triticũ pro ea euellitur. est separatio proroganda quamdiu sunt ita similia, vt cognosci nõ possint, & tempore messis zizania colliguntur, per fasciculos componunẽ, & igni traduntur: triticũ aũt in horreum reconditẽ, vt hẽ Matth. Ex quo habet, ꝙ mali tolerantur q̃diu sunt occulti, vel quamdiu extirpari nõ possunt sine periculo tritici, idest sine scandalo bonorum, & dãno. Sed aduenĩente messe diuini iudicij, tũc fiet vniuersalis separatio malorum a bonis: & ad modum zizaniorum mali alligabuntur fasciculis ad comburendum igni, quia scilicet in igne gehennæ similes associabuntur similibus, vt eadem eos retineat pœna, quos similis tenuit culpa. Sed triticum, idest bonorum collegium recondetur in horreo cœli. Mat. 13

Quarto propter effectum nociuũ. Nã zizania habet vim acutã, quodammodo venenosam, inflatiuam, & ventosam. vnde ebrietatem inducit, mentem percutit, & caput lædit; panem, cui admiscetur, inficit. De quo, si qs comedat in magna quantitate, nõ solum eum grauiter lædit, sed etiam occidit. Igitur inquantũ habet vim acutã, repręsentat vitiu auaritiæ, quia auari sunt valde acuti ad decipiendum. Vnde Ps. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Inquantum vero habet vim venenosam, significat luxuriã, quæ est venenum aspidum insanabile, vt dicitur Deut. Inquantum vero habet vim ventosam, & inflatiuam, significat vanã gloriam, siue superbiã. Pro. Qui innititur mendacijs, hic pascit ventos. Inquantũ vero ebrietatem inducit, significat vitiũ gulæ. Contra quod dicitur ad Eph. Nolite Ps. 51. Deu. 32 Pro. 10.

inebriari

inebriari vino, &c. Sed inquantum men tem lædit, & caput percutit, significat iram, quæ caput rationis perturbat, & claritatem mentis offuscat. Inquantum autem panem inficit, significat accidiã, quæ gustum animæ lædit, & spiritualem panem verbi, insipidum reddit. Sed inquantum grauiter lædit, & occidit, significat inuidiam, quæ inuidentem corporaliter & spiritualiter occidit, Iob. Paruulum occidit inuidia. Iob. 5.

Mitis homo quo pacto in iniurijs sibi illatis agnoscatur, similitudinibus varijs explanatur. iracundus ligno spinoso assimilatur. Cap. XXXVI.

MAnsuetus non probatur, cui nulla iniuria dicti, vel facti irrogat. Arbor enim, quæ nullo vento flante agitatur, non propterea immobilis reputat. Sicut nec lignum, quod non arderet ab sente igne, diceretur incombustile. Eodem modo, non debet homo mansuetus appellari, dum nulla iniuria fit ei. Ber. Vnde Ber. dicit, Sunt quidam mites, dũ nihil fit eis, vel dicitur, nisi pro eorum arbitrio. Patebit autem, quãa longe sunt a mansuetudine, si leuis oriatur occasio.

Item mitis homo, & deuotus, linguas maledicorum pungentium non formidat. Cuius exemplum est: quia maluæ succus oleo admixtus, tantæ virtutis esse dicitur, vt siquis eo perunctus fuerit, à puncturis apum, & aranearum, & scorpionum, tutus fiat, sicut dicit Plinius. Malua enim, quæ est herba mollis, mansuetudinem signat. Vnde maluę succus, est mansuetudinis virtus: cui si admixtũ fuerit deuotionis oleum, ita cor hominis liniendo corroborat, vt neq; apum, idest pungitiuorum, qui aculeos figunt, neq; aranearum, i. impostorum, quæ tela texunt, & venenũ ferunt, neque scorpionum, idest detractorum, qui tetro p̃cutiunt puncturas linguarum formidet. Gre. su per Eze ch. Vnde Grego. dicit. Cum linguæ detrahẽtium, vel opprobria irrogantium corrigi nequeunt, æquanimiter per omnia tollerandæ, nec obtrectationis sermo timendus est; ne dum peruersorum lingua me tuitur, recti operis via deseratur.

Iracundus autem homo simi is est ligno spinoso, quod pungit amplectentem se. Nam licet homo amet omnes arbores, quæ sunt in horto suo, spinosas tamen declinat, & fugit, ne lacerent eum. Sic licet omnes homines sunt amandi, familiarita, tamen iracundorum declinanda est. Prouer. Noli esse amicus homini iracundo. Pro. 22.

Deiparæ Virginis mirũ in modum corporis, animiq; dotes ac excellentiæ describuntur, quæ quã plurimis naturalibus cedri, cypressi, cinamomi, nardi, oliuæ palmæ, platani, virgæ, viti. & denique balsami exemplis patefiunt. Cap. XXXVII.

MAria, Mater Domini, assimilatur cedro. Ecclesiastici: Quasi cedrus exaltata sum in Libano. Ecc. 24 Sunt enim duo genera cedrorum: quia sunt cedri, quæ nascuntur in Libano, quæ sunt valde proceræ, & odoriferæ, quarum odor fugat serpentes, & interficit vermes. Libanus autem, vbi nascuntur, candidatio interpretatur. Aliæ sunt cedri maritimę, quæ sunt paruæ, sed fructuosæ, quarum poma cedrina triplicem habent substantiam.

Prima est calida, media temperata, vltima frigida. Per vtranque cedrũ Beata Maria significatur. Ipsa enim instar primæ cedri fugat serpentes, idest dæmones; extinguit vermes, idest prauas cogitationes; & reddit candidas mẽtes. Similiter instar secundæ cedri fructum protulit benedictum, scilicet Christum, in quo fuerunt tres substantiæ, scilicet deitas, anima, & caro.

Prima. s deitas, est valde calida: quia omnium vitiorum consumptiua, & omnium sanctorum cordium inflammatiua Hebr. Deus noster ignis consumens est. Heb. 12 Media, scilicet anima, fuit valde temperata, quia omne virtutes in ea suum medium tenuerunt, & illa nunquàm declinauit ad aliquod extremum. Vltima, scilicet caro, fuit frigida: quia fuit ab omni concupiscentia penitus aliena.

Item assimilatur cypresso. Ecclesiastici, Quasi cypressus in monte Sion. Ecc. 24. Nam cypressus dicitur esse arbor tota medicinalis, scilicet in cortice, folijs, & fructu. Quia quicquid in Virgine extitit, totũ virtuosum, & medicinale fuit: & cortex, i. exterior cõuersatio sancta; & folia, i. verba suauia; & fructus, idest opera vtilia.

Itẽ assimilatur cinamomo Eccle. Sicut Ecc. 24

cinnamomum aromatizās odorē dedi. Nam hæc planta est sicca, calida, & aromatica. Ipsa enim Beata Virgo fuit sicca in carne per temperantiam, & parcitatē; calida in anima per feruorem, & charitatē; & aromatizans in vtroq; per mundiciam, & puritatem.

Can. 1. Item assimilatur nardo. Cant. Nardus mea dedit odorem suum: quod dicit Ecclesia de Beata Virgine. Quia nardus est herba modica, & calida, odorifera, & spicosa. Similiter Maria fuit modica per hu-
Luc. 1. militatem, cum dixit: Ecce ancilla domini &c. calida per charitatem, odorifera per puritatē, & spicosa per fœcunditatem. Nam spica, quam produxit ista nardus, fuit dominus Iesus Christus. Spica enim nardi, vt dicit Dioscorid. habet virtutem confortandi cerebrum, scilicet naribus applicata.

Item confortandi stomachum, q̄a valet contra stomachi debilitatem.

Item confortat cor, quia valet contra cordis defectum. In cerebro est sensus, in stomacho appetitus, sed ī corde amoris affectus. Christ⁹ ergo quasi spica nardi, sensum nostrum confortauit per fidem, appetitū excitauit per spē, affectū inflammauit per charitatē: docuit enim nos cognoscere diuina, appetere superna, diligere æterna: vel quia docuit nos in Deum credere, de Deo confidere, & Deum diligere.

Itē nota, q̄ nardus, siue spica eius masticata, humorem linguæ desiccat.

Item surditatē aurium sedat: & q̄a est incisiua, & diuisiua, vsq; ad intima penetrat. vnde & lapidē frangit Et hoc cōpetit beatæ Mariæ, quæ suo exemplo nos docuit linguā continere, aures Deo aperire, & gladio doloris animā penetrare. Siquidē ipsa pauca, & rōnabilia verba dixit, aures Angelo diligēter aperuit, & tēpore passionis filij sui eius animam gladius doloris pertransijt. In primo docuit nos humorē linguæ desiccare. i. lubricitatē loquacitatis refrenare. In secundo circa Dei verba aurium cordis surditatē
Ps. 134. fugare, ne forte dicatur nobis, Aures hñt & non audient. Sed in tertio docuit nos gladio verbi Dei, vel dolore cōtritionis animam perforare, ita, vt lapis. i. vt cordis durina frangatur.

Ecc. 14 Item assimilat oliuæ, secūdū illud Eccle. Quasi oliua speciosa in campis.

Primo, quia oliua in arbore, siue ligno habet soliditatē. Nam lignum oliuę est compactæ soliditatis, imputribilis puritatis, & in medulla multæ humorositatis. Nam Beata Virgo fuit compacta & solida in fide, imputribilis & purissima in carne, & plena humore gratiæ in mēte: secundum illud Luc. Aue gratia plena, &c. Luc. 1.

Secundò, quia oliua habet in fronde viriditatem. Nam folia oliuæ semper virent: Sic folia Mariæ semper fuerunt viridia. i. virtuosa. In omni enim verbo suo vigor virtutis apparuit, siue virtutis prudentiæ in inquirendo. sicut quando dixit angelo, Quomodo fiet istud, &c. siue humilitatis in consentiendo, vt cum dixit, Ecce ancilla domini &c. siue deuotionis in laudando, vt cum dixit, Magni Luc. 1.
ficat anima mea dominum &c. siue dilectionis in conquerendo, vt cum dixit, Luc. 2.
Filij? quid fecisti nobis sic siue pietatis in compaciendo, vt cū dixit, Vinum nō habent &c.

Tertiò, quia oliua habet in flore suauitatem. Nam eius flores suauiter redolēt. Flores Mariæ, fuerunt eius mores, q̄ odore honestatis plurimum redolebant. Nā tanta pollebat beata Maria morum honestate, vt solum in eius aspectu omnis ab aspiciente tentatio, sicut testatur Hie Hiero.
ronymus, fugaretur.

Quartò, quia oliua habet in fructu vnctuositatem. Et nota, q̄ oliuæ q̄to sunt nigriores exterius, tanto & ipsę sunt maturiores interius, & ad exprimēdum ab eis oleum sunt aptiores. Similiter fruct⁹, i. operationes Mariæ, quāuis essent exterius nigræ, i. per apparentiam humiles: tamen interius vnctione deuotionis, & gratiæ erant plenæ. Vnde Mariæ virginis opera fuerunt nigra per humilitatem vnctuosa per pietatem.

Quintò, quia oliua in liquore habet vtilitatem. Nam liquor oliuæ est oleum, cuius vsus est multū vtilis mortalibus. Nam oleum (vt dicit Isidorus) est in pa- Isido.
bulum luminis, in medelam vulneris, & in refectionem esurientis. Nam in lucerna ponitur ad ignem: nutriendum, languidis membris apponitur ad medelam, & cibis additur ad comedendum. Oleū ergo oliuæ, est misericordia, & pietas Mariæ. Nam ipsa illuminat tenebrosos homines in Dei agnitiōe. Vnde mater agnitionis vocatur. Ipsa languidos curat so- Ecc. 24
lidando in Dei timore. Nam timor domi

ni

ni expellit peccatum, quod est languor animæ. Vnde etiam ipsa dicitur mater timoris.

Item ipsa etiam cibat, & nutrit sibi deuotos multiplici consolatione. Vnde ipsa inuitat eos, dicens: Trãsite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis implemini. Ecc.14.

Item Beata Maria assimilatur palmæ. Canti. Statura tua assimilata est palmæ. Can.7. Primo, quia palma habet radicis profunditatem. Habet enim palma radicem in terra multum defixam. Sic beata Maria habuit radicis profunditatem i. cordis profundam humilitatem. Luc. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Luc. 1.

Secundo, quia habet stipitis firmitatẽ. Est enim truncus eius miræ & imputribilis firmitatis. Sic trũcus Virginis, idest corpus Virginis habuit imputribilem firmitatem, idest incorruptibilem virginitatem: quia virgo ante partum, virgo in partu, & virgo post partum.

Tertio, quia palma habet viroris perpetuitatem. Nam diuturnis vestitur folijs sine vlla successione ea conseruans tempore hyemis, & æstatis. Similiter beata Maria virorem fidei semper tenuit, & eam nunquam amisit: non solum tempore æstatis, i. prosperitatis: sed etiã tempore hyemis, i. aduersitatis, scilicet passionis, quando discipuli, & alij fideles eam perdiderunt.

Quarto, quia palma habet culminis sublimitatem, quia est arbor magnæ proceritatis, & altitudinis: sed cedri altitudinem non pertingit: quia Beata Virgo licet magnam habuerit altitudinem meritorum, & etiam præmiorum, Vnde Ecclesiast. Ego in altissimis habitaui. non tamen sicut Christus: & ideo non peruenit ad altitudinem cedri, idest Christi: Eccle. Quasi palma exaltata sum in Cades. Ecc.14. Ecc. 14

Quinto, quia palma habet fructus suauitatem, scilicet dactili. Cuius fructus tãto dulcior, & sapidior esse probatur, quãto immediatius Solis radijs exponitur. Canti. Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Suauissimus autẽ fructus Mariæ virginis ille est, de quo Elisabeth ei dixit. Benedictus fructus ventris tui. Iste fructus fuit dulcissimus, & sapidissimus: quia radijs Solis, idest diuinis splendoribus immediate cõiunctus, immo ipse est splendor gloriæ, & figura Can.7. Luc. 1.

substantiæ diuinæ.

Item beata Maria assimilatur platano, secundum illud Ecclesiastici: Quasi platanus exaltata sum iuxta aquas. Ec. 24.

Primo, ratione dilatationis. Est enim arbor latitudine foliorum sic dicta, eo, quod patula, & ampla, & plana Nam Platus Græci vocant planum, vt dicit Isidorus. Folia autem Mariæ, fuerunt eius virtutes, quibus ornata fuit eius vita. Et hæc folia fuerunt patula per exemplum, & ampla per meritum. Et tamen plana, idest humilia per despectum: quia quantumcunque esset gratia & virtutibus plena, tamen semper se humiliabat, & despiciebat, ancillã Dei se vocans.

Secundo, ratione complexionis: quia platanus est arbor frigida, & sicca. Quia beata Maria fuit ab omni feruore auaritiæ frigida, & ab humore concupiscentiæ sicca; quia terrena toto corde despexit, & nihil in se concupiscentiæ habuit.

Tertio, ratione curationis. Nam folia platani ad curandum causas calidas, & humiditas infirmitatum sunt valde vtilia, quia humorem desiccant, & calorem temperant: reuma restringunt, & contra tumorem calidum oculorum iuuant. Nam folia Mariæ fuerunt non tantum eius exempla, sed etiam verba, quę quandoque ardorem auaritiæ temperant, sicut quando dicit in suo cantico: Esurientes impleuit, &c. quandoque vero humorem luxuriæ desiccant Luc. 1. sicut quando dixit Angelo: Quoniam virum non cognosco. quandoque vero Luc. 1. fluxus reumatum, idest cogitationum coarctant: nam velut reuma capitis ad inferiora fluens, est cogitatio mentis ad inferiora tendens, quam Beata Virgo suo verbo, & exemplo ad superiora reuocat, & restringit, dicens: Magnificat anima mea dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. in Deo, Luc. 1. non in mundo.

Item contra tumorem, idest superbiã adiuuat, cum dicit: Fecit potentiam in brachio suo, &c.

Item beata Maria assimilatur virgæ.

Primo ratione nominis: quia virga dicitur a virtute. Nam virtus, quæ latet in radice, se prodit in vigore virgæ Vnde Beata Virgo rectè virgæ assimilatur, in qua omnis virtutis perfectio reperitur,

Ecc.14. Eccle. In me omnis spes vitæ, & virtutis. In eius etiam vigore, ac fructu refulsit omnis virtus radicis. Radix. n. ex qua hęc virga est producta, fuerunt Patriarchæ, in quibus quicquid gratiæ, & virtutis fuit, totum in Beata Virgine eminentius apparuit. Vnde in eius natiuitate cantat Ecclesia Euāgelium Beati Matthæi, in quo scribuntur genealogiæ Patriarcharū. Nota et ꝙ in virga inuenitur triplex virtus, secundum, ꝙ virga componitur ex triplici substantia, scilicet cortice, ligno, & medulla. Mediante ergo medulla nutritur, mediante ligno sursum erigitur, & mediante cortice contra omnes exteriores iniurias defensatur. In beata igitur Virgine tanquā medulla nutriens fuit eius interior gratia, Matt.1.

Luc. 1. de qua Angelus dixit ei. Luc. Aue gratia plena. Sed lignum erigens, contemplatio

Can.3. assidua. Cant. Quæ est ista, quę ascendit, quasi virgula &c. Et nota, ꝙ virgula ex quo ascendit, semper sursum tendit, & suam summitatem versus cœlum dirigit: & quanto a terra recedit, & sursum tendit, tanto semper subtilior fit. Similiter Beata Virgo sursum tēdebat intentione, & affectione. Vnde Odilio cluni in quodam sermone: Vnum quippe scimus pro certo, ꝙ omnis Mariæ vita & actio semper fuit in Domino.

Item summitatem. i. mentem ad cœlū dirigebat, scilicet in oratione, & contemplatione: & quanto a terra per despectionem recedebat, tanto subtilior in contemplando erat. Tanquam cortex defensans exterius, fuit i Beata Virgine diligēs

Can.4. sui custodia: propter quam Can. Vocatur ortus conclusus. Igitur ipsa fuit, vt virga

Ps. 109. virtuosa. de qua Psal. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion.

Secundo, assimilatur virgæ ratione germinis. Nascitur enim siue germinatur ex virga flos; & flos ipse de virga egrediens, virgam non violat, sed fœcundat. Virga enim non accipit fœcunditatis gratiam, nec germinandi potentiam ex aliqua seminis commixtione, sed solum a calore Solis, & cœlesti rore. Similiter ex virga nostra. i. Virgine Beata egressus est flos, Christus, incarnando, & nascendo sine vteri eius aliqua violatione. Vnde sic est fœcūdata, ꝙ tamen non violata. Nam & ante partum virgo extitit, & post partum virgo permansit. Neq; enim ex materiali semine habuit generandi potētiam: sed ex rore cęlestis gratiæ, & ex Solis calore. i. Spiritussancti opere. Luc. Spiritussanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Isa. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini Luc. 1. Isa. 11.

Tertio, assimilatur virgæ ratione culminis. Vtuntur enim virga præcipue, qui sunt positi in culmine dignitatis, vel alicuius officij. sicut reges, & domini. Vnde nota, quod vsus virgæ est ad quatuor.

Primo ad dominij ostensionē: & sic virga vtuntur reges, & principes. Et hoc modo beata Maria dicitur virga, quia data est nobis, tanquam domina, & regina. Et ideo Maria interpretatur dominatrix. Ps. Virga directionis, virga regni tui. Ps. 44.

Secundo ad defensionem, siue percussionem, & sic vtuntur virga bellatores. Et hoc modo beata Virgo data est nobis ad percutiendum, & repellendum hostes spirituales, scilicet dæmones. Num. Consurget virga de Israel, & percutiet Duces Moab. Nu.24.

Tertio ad regimen, & directionem, sicut vtuntur pastores, Sic deus per Beatā Virginem nos dirigit, & ad pascua vitæ perducit, Mich. Pasce populum tuum in virga tua. vt sit verbum patris ad filium, in virga tua, idest in Virgine. Mic. 5.

Quarto, ad sustentationem, sicut vtuntur virga, siue baculo infirmi, & debiles. Sic similiter etiam Beata Virgo data est ad fulcimentum. Ps. Virga tua, & baculus tuus ipsa me cōsolata sunt. Ipsa enim est, vt virga ad expellendum dęmones. Ipsa quoq; est, vt baculus ad sustentandum mæstos, & debiles. Ps. 22.

Item assimilatur viti.

Primò, in radice Nam vitis, vt fructificet bonum liquorem, debet esse plantata & radicata in loco vbi sit calor Solis, puritas aeris, & dulcedo humoris. Calor enim Solis, viti necessarius est: quia quanto directius, & diuturnius respicit Solem, tanto exhibet fructum dulciorem.

Item vitis dicitur diligere aerem purum, & clarum, & odire nebulosum.

Item dulcem, & non amaram diligit terram. Vnde in collibus bene altis Soli expositis, ratione dulcis humoris, & fortis caloris vineis locus aptus existit. In cuiusmodi loco hæc nostra vitis i Beata Virgo Maria habuit radicem cordis s. in feruore charitatis, in nitore puritatis, & in dulcore benignitatis. Ipsa enim habuit feruorem charitatis in mente, nitorem pu-

puritatis in carne, & dulcorem benigni tatis in conuersatione.

Secundo fuit similis viti in stipite. Stipes enim, siue lignum vitis, inter arbores crescit multum. Vnde super domos, & arbores, & circa villas circunduci potest. Sic Beata Virgo super omnes Sanctos,& Sanctas magis creuit in merito,
Pro:31. & gratiæ cumulo. Prou. Multæ filiæ congregauerint diuitias, tu autem supergressa es vniuersas.

Tertio fuit similis viti in palmite. Palmes enim vitis, est natura flexibilis. Et illud, quod apprehendit, quibusdam capreolis, quasi quibusdam brachijs constringit, quorum adminiculo in alta se erigit,& a ventis, & a pluuijs tutus consistit. Sic animus etiam Beatæ Virginis
Luc. 1. fuit per fidem ad consentiendum flexibilis, cum dixit Angelo, Ecce ancilla domini, &c.

Item Christum filium suum non solū brachijs carnis dulciter strinxit, & tenuit, sed etiam brachijs animæ, scilicet intellectu per fidem, & affectu per charitatem, ita ꝙ Christum nunquā dimisit.
Cāt. 3. Can. Tenui illum, nec dimittam. Vnde, nec vento persecutionis, nec pluuia tentationis ab eius fide, & dilectione recessit.

Quarto est similis viti in fronde. Frondes enim, siue folia vitis vulnera mundant,& ipsa mundata sanant. Sunt igit, sicut folia vitis, verba Beatæ Virginis, q̄ vulnera vitiorum mundant, & sanant. Nam, vt iam supra tactum est, mundare
Luc. 1. volens vulnus superbiæ, dixit: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Sed vulnus auaritiæ volens curare, ait dicens: Esurientes impleuit bonis,& diuites dimisit.

Item, vt mundaret vulnus luxuriæ, dixit: Qm virū nō cognosco,& sic de alijs.

Quinto, fuit similis viti i flore. In ista te enim vitis flos,& odor florentis vitis, omne venenosum expellit. Vnde fugiūt serpentes, dum vinea floret. Tanquam igitur flores vitis, fuerunt mores Beatæ Mariæ, qui tanti odoris i. tantæ honestatis fuerunt, ꝙ oēs serpentes.i. venenosas tentationes a cordibus aspicientium effugabant. Dicitur enim ꝙ eius facies tanta pudicitia & sanctitate pollebat, vt quisquis eam tentatus aspiceret, mox
Ecc. 24 omnis ab ipso tentatio fugaretur. Ecclesiastici: Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris;& flores mei, fructus honoris,& honestatis.

Sexto, assimilatur viti in liquore. Habetur enim ex vite primo liquor aquæ, q̄ a vite putata, & abscisa, exit a modum lachrymæ. Nam cum vitis vulneratur tempore veris, lachrymam de se emittit. Fuit aūt Beata Virgo in passione filij vulnerata, qā suā ipsius animā gladius pertransiuit,& tunc lacrymas emisit; quæ tantæ fuerunt, ꝙ ad cōpassionē filium suū inclinauerunt. Vnde eam ex copassione discipulo commendauit, dicens in cruce: Ioā. 19.
Fili ecce mater tua.

Item ex vite hr̄ liquor vini: qui cū sobrietate sumptus, plus corpora omni liquore confortat, cor lætificat, morbos euacuat,& nutrimentum corpori p̄stat. Quæ omnia Beata Maria suis facit deuotis, quia confortat deficientes, lætificat mærentes, curat languentes, & nutrit deuotos & feruentes.

Item Beata Virgo Maria assimilatur balsamo. Eccle Sicut cinamomū, & bal Ecc. 34
samum. &c. sicut dicit glosa super illud Cāt. Botrꝰ Cypri, dilectus meˢ mihi,&c.
Olim balsamum in Engadi nascebatur, Cāt. 3.
& instar vineæ colebatur, scilicet in duobus regijs ortis, quorum maior viginti iugerum erat. Sed sicut legitur in quadā historia, Cleopatra Regina illas vites in Ægyptum transtulit, & in quodā campo, iuxta septem fontes illas plantauit. In quorum fontium vno Virgo, dum in Ægyptum fugeret, dicitur puerum balneasse. Vnde dicuntur illę vites non ferre fructum, nisi à Christianis solummodo excolantur. Sicut dicit glossa super verbo præallegato, etiam omnia, quæ in balsamo sunt, virtuosa sunt. Per lignum nanq; intelligitur eius corpus virgineū, per corticem eius conuersatio exterior, per semen eius anima benedicta in terra munda, idest in carne virginea seminata: per liquorem vero, q dicitur opobalsamum, intelligitur eius filius præciosus: quæ omnia plena fuerunt cœlesti virtute, & odore. Eccle. Quasi balsamū Ecc. 24
non mixtum odor meus.

Martyrum excellentia, qualis martirijq; perfectio, in viris ac mulieribus Palmæ exemplis posse reperiri asseritur. Cap. XXXVIII.

MArtyres assimilantur Palmis. Primo propter signū: quia palma est

signum victoriæ. Est enim arbor victorialis sic dicta: quia manus victorum se palmis ornabant: vel quia similis est in folijs palmæ manus. Vnde recte pertinent ad Martyres, qui fuerant gloriosissimi
Apo. 1. victores. Apoc. Palmæ in manibus eorum. Palmas etiam manuum suarum frequentissime & largissime ad pauperes extenderũt, sicut patet de beato Lau
Pro. 31. rentio, & multis alijs. Prouer. Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Secundo propter fructum. refert enim palma suauissimos fructus, quos appellant dactylos, sic dictos, quasi ad similitudinem digitorum manus hominis, qui sunt saporis dulcissimi, & purissimi. Vnde significant merita Martyrum, ex pugna variorum tormento
Psa. 17. rum acquisita, de quibus in psal. Qui docet manus meas ad prelium, & digitos meos ad bellum. Manus ecclesiæ pugnãtis fuerunt sancti Martires. in quibus fuerunt diuersi digiti. i. diuersorum suppliciorum modi, quibus diuersas victorias, & gloriosas consecuti sunt coronas.

Tertio propter sexum. sunt enim palmæ & mares, & fœminæ. de quibus di-
Ari. de plan. cit Aristo. quod femina non fructificat sine masculo, nisi sit ita propinqua, vt mediante vento saltem odore masculi perfundatur. Quandoq; vero ex coniunctis simul seminibus eorum masculus simul & fœmina generantur, qui tandẽ sibi mutuo cohærentes, quasi ad modum retium miro naturæ artificio se connectunt In hoc autem significatur, q̃ ad martyrij palmam & gloriam, non tantum viri, sed etiam fœminæ peruenerunt. Sed tamen ipsæ fœminæ ad tantam fortitudinem, & constantiam minime peruenissent, nisi fragilitati fœminæ virilem, & masculinum animum coniunxis-
2. Mac. 7. sent, & sicut dicitur Macha. De illa sancta matre septem fratrum Machabeorũ, quod repleta sapientia, & fœmineę cogitationi masculinum inserens animum, dixit ad eos: Nescio qualiter in vtero meo &c.

Misericordiæ vis, eiusq; opera qualia esse debeãt ex narijs olei virtutibus lucide dignoscitur. Cap. XXXIX.

Misericordia assimilatur oleo tripliciter. nam primo assimilatur olei expressioni. Primo quidem, quia quanto oleum de torculari egreditur, & exprimitur citius, tanto iudicatur melius.

Item tanto nobilius, quanto recentius, quia per vetustatem viciatur, vt dicit Plin. In quibus duobus significatur, q̃ opus misericordiæ scilicet eleemosynæ, requirit celeritatem dationis. Tempore enim indigentiæ tanto eleemosyna melior efficitur, quanto indigenti citius porrigitur. & quasi recẽs oleum, est accelleratum donum; sed quasi antiquum oleũ, est diu detentum datum: vel illud quod datur frequentius postulatum, quod non ita iudicatur gratum, & acceptum.

Item secundo, vt idem Plini. dicit, me- Pli.
lius in torcularibus oleum eliquatur si oliua prius aqua calida perfundatur. Ex quo accipitur, quod in opere misericordię, scilicet in eleemosina, debet præcedere affectuositas compassionis: quia quasi aqua calida est cordis compassio feruida: quæ tunc oliuæ. i. eleemosinæ cũ magna compasione datur.

Item tertio, oleum tanto pinguius, & suauius est, quanto cum terrestritate admiscetur minus. Ex quo accipitur, quod in misericordiæ opere, siue eleemosyna, requiritur puritas intentionis, vt non admisceatur intentio terrena, scilicet, vt non detur eleemosyna intuitu alicuius terrenæ retributionis. Vnde eleemosyna, tanto est pinguior. i. cœlesti merito plenior, & Deo suauior, quanto est a terrena intentione remotior. Mat. Te autem Mat. 5.
faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextra tua. Nam per dextram cœlestis intentio, per sinistram vero terrena significatur intentio.

Secundo assimilatur eleemosyna olei effusioni, quia cum oleum effunditur, quiete, & non cum sonitu cadit, sicut aqua, vel vinum. & hoc ratione aereæ leuitatis propter quam etiam omni liquori superfertur, & subesse alijs dedignatur. In hoc autem instruimur, quod opera misericordiæ, scilicet eleemosynæ fieri debent non cum sonitu vanæ ostensionis, sed cum silentio humilis intentionis. Vnde Mat. Cum fa- Mat. 5.
cis eleemosynam, noli tuba canere ante te. Quod autem oleum superfertur omnibus liquoribus, ostendit, quod sicut dicit Apost. pietas ad omnia vtilis 1. Thi. 4.
est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ: quasi pietas, seu mi-

ſericordia quandam poteſtatem , & ex-
cellentiam habeat in omnibus bonis ,
ſcilicet præſentibus,& futuris. Vel refer-
tur hoc ad miſericordias dei: quia miſera
Pſ.144. tiones eius ſuper omnia opera eius.

Tertio ,miſericordia aſsimilatur olei
operationi: habet enim oleum multipli-
cem operationem . Nam oleum contra-
ctos relaxat . Quaſi contracti ſe iuuare
non valentes ſunt exiſtentes in purgato-
rio : ſed opera miſericordiæ per eis hic
facta,eos relaxant ,& liberant a pœ-
na .

Item oleum apoſtemata dura mollifi-
cat . Quaſi enim dura apoſtemata corda
ſunt in peccato indurata : quæ tamen
aſsiduitate eleemoſinarum emolliuntur,
& ad pœnitentiam diſponuntur.

Item oleum corpora laſſa confortat :
quia eleemoſyna confortat corpus reci-
pientis,& animam dantis , & etiam im-
pugnantis diaboli vires prohibet.

Item oleum purum ferrum politum
a rubedine ſeruat . & ſi fuerit corru-
ptum,& aquoſum cum fece mixtum ip-
ſum corrumpit,vt Plinius dicit. Similiter
eleemoſyna cum pura intentione facta,
animæ munditiam conſeruat . Vnde do-
Luc. 2. minus dixit iudæis,Date eleemoſynam ,
& ecce omnia munda ſunt vobis . Sed ſi
fiat eleemoſyna cum intentione corru-
pta,vel cum fece peccati:puta de rapina,
vel ſimonia , vel huiuſmodi : tunc am-
Aug.de ver.domi. plius fœdat , & corrumpit . Augu.De iu-
ſtis laboribus facite eleemoſinas. Non
enim corrupturi eſtis iudicem Christum
vt non vos audiat cum pauperibus, qui-
bus tollitis . Nolite velle eleemoſynas fa
cere de fœnore,& vſuris.

Varij mortis morientisque effectus,per ſimilitudines colloquintidæ ſcitiſsime deſcribuntur. Cap XL.

MOrs hominis aſsimilatur colloquin
tidæ,quæ eſt agreſtis cucurbita.

Primo ratione amaritudinis.Eſt enim
hæc herba amara , immo quaſi amarior
omni herba , & ſimpliciter amariſsima.
Similiter mors eſt per ſui memoriã ama-
Ecc.41. ra diuiti & auaro,Eccleſię O mors,quàm
amara eſt memoria tua,huiuſmodi di-
uiti .

Item eſt amarior per ſui experientiam
Eccl.7. huiuſmodi luxurioſo , Eccleſias. Inueni
amariorem morte mulierem.Hæc mulier
eſt voluptas carnis,quæ mortẽ amariorẽ
reddit. Et ſi ducit hominem ad mortem
gehennæ,eſt amarior morte naturæ.

Item mors eſt amariſsima propter cõ-
ſequentiam homini ſuperbo , & im-
pio,cui.ſ.erit durius iudiciũ,& terribilior
occurſus dæmonum, & profundior vora
go pęnarum.Deut.Deuorabunt eos aues Deu.32
morſu amariſsimo.Hic morſus ,eſt mors,
quæ partem tollit.ſ. animam , & partem
in terram dimittit. ſ. cadauer, ſicut mor-
det pomum. Ratione ergo amaritudinis
maxime mors aſsimilatur colloquintidę.
Vnde Reg. Filij prophetarum propter 4. Reg.
colloquintidas miſſas in ollam,cum gu- 4.
ſtaſſent,& cibum amariſsimum inueniſ-
ſent clamauerunt ad Eliſeum , Mors in
olla vir dei.

Secundo ratione latitudinis: quia col-
loquintida,quaſi ad modum vitis , iuxta
terram ramos expandit. Vnde Reg. dici- 4. Reg.
tur,quod egreſſus eſt vnus in agrum , vt 4.
colligeret herbas agreſtes , inuenitque
vitem agreſtem , & collegit ex ea collo-
quintidas. Rami colloquintidæ , ſunt vi-
res mortis,ſiue modi moriendi, quos ita
ſuper terram expandit, vt nullus eam ef-
fugere poſsit. Omnes enim morimur, & 2. Reg.
quaſi aqua in terram, &c. 14.

Tertio,ratione ſolitudinis quia ſicut
dicit Dioſ.ſi herba hæc inuenitur ſola ve
nenoſa eſt,& mortifera,ſicut cepę mari-
næ,ſed cum multis inuenta, non ita per
omnia eſt nociua,eius autem medulla in
medicina eſt optima. Manifeſtum eſt au
tem ꝙ ſi homo moriens ſolus ſine ſocio
eſſet,ꝙ corporaliter male moreretur· &
multo magis male moritur , cuius mor-
tem debita conſortia non comitantur .
Si enim mors ſit ſola , vt non comitetur
eam vel pura conſcientia, vel vera pœni
tentia,& alia etiam debita Eccleſiæ ſacra
menta mors vertitur homini in deterius,
quam venenum,ſcilicet in æternum ſup-
plicium . Sed ſi hæc morienti aſsiſtant,
mortis malitiam mitigant , vt animam
ſaltem non perdat . Colloquintidæ autẽ
medulla,eſt ipſius mortis memoria, ſeu
meditatio intima , quæ viuenti homini
plurimum eſt proficua, Eccleſiæ. Memo- Eccl.7.
rare nouiſsima tua , & in æternum non
peccabis.

Quarto mors hominis aſsimilatur col-
loquintidæ,ratione bonitatis : quia illa
colloquintida eſt bona , & laudabilis , ꝗ
eſt alba ,& cui ſunt ſemina ſecundum

Macrũ, bene inserta. Sed parum est attẽdenda, q̃ cũ concutitur, multum sonat. Similiter mors est melior & laudabilior quæ est albior, idest mundior & clarior. i. in qua ipse moriens purior, & mũdior recedit, & cui semina bonorum operũ
Apo.14 sunt magis inserta. Apoc. Opera enim illorum sequuntur illos. Illorum autem mors, in quorum obitu, vel sepultura multæ campanæ, vel voces resonant, parum est attendenda: q̃a perijt memoria eorum cum sonitu.

Quinto, ratione valetudinis, & virtutis: quia colloquintida valet ad multa. Nam ab amaritudine habet virtutẽ dissoluendi, & consumendi; & subtilitatẽ substantiæ, diuidendi, & multas alias habet virtutes. Similiter ipsa mors dissoluit naturalem colligationẽ, scilicet aĩæ & corporis, & consumit corporalem perfectionem, siue fortitudinis, siue pulchritudinis, siue valetudinis.

Item diuidit, idest separat ab hominẽ temporalem possessionem, siue possideat honores, siue amicos, siue diuitias, siue delitias: omnia ab eo in morte diui-
Psa.48. ũduntur, & separantur. Psa. Homo cum interierit, non sumet omnia, neq; descẽdet cum eo gloria eius.

Mundo mortuos, & in humilitate fundatos, tribulationes minimè formidare, Pini exemplo asseritur. Cap. XLI.

MOrtuus mũdo, & in humilitate fundatus, tribulationes, & aduersitates non metuit, quia ei non nocent: cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus sub terra profundè coopertus, etiã si aqua sit mersus, in duritiem conuertitur, & immunis à corruptione seruatur. Sed si super terram ponitur, & pluuiæ exponitur, cito corrumpitur. Ille ergo est sub terra profundatus, qui est omnino mundo mortuus, quia mortui sub
Coll.3. terra abscõduntur. Apost. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita, &c. Talis est, qui corde, & profunde humilis, vt non curet esse abiectus. Talis, inquam, in quandam duritiam versus, aquam tribulationis non timet quantumcunq; sit in ipsa immersus, sed ab omni corruptione peccati manet penitus illęsus. Sed ille, qui super terram exaltari quærit, à pluuia tribulationis superueniente faciliter corrumpitur, & deficit. Et iõ Isa. consulit, dicens: Ingredere petram, idest Isa.2.
Christum, & abscondere in fossa humo. i. profunda humilitate, mundo morere.

Quemadmodum bona opera sint agenda, vt meritum potiantur, ex quamplurimis tum seminis, tum etiam germinis, bonorumq; fructuũ exemplis, & perfectionibus, subtiliter edocetur. Cap. XLII.

OPera bona non sunt ostendenda, sed potius occultanda. Nam semina, quæ non sunt operta humo, tollunt aues, & commedunt. Sic diabolus tollit bona opera. Luc. Aues cœli comederunt illud, scilicet semen, quod ceci Luc. 8.
dit in uia. Gregor. Depredari desiderat, qui thesaurum publice in via portat. Isidor. Occulta, quod agis, inquantum vales: quod ex toto non vales, sit in Isid.de
animo occultandi voluntas, & non erit cõsl.vi.
de ostentatione vlla temeritas. Notandum etiam, quod opera humilia tunc præcipue efficiuntur vtilia, quando sunt feruenter & affectuose facta. Quod apparet in seminibus milij. Nam milij semina, licèt sint valde minuta, & de se parum nutritiua, quia frigida sunt & sicca, assata tamen, & igne calefacta, torsionem ventris sedant. Quasi ergo milium assatum, & igne calefactum, est opus humile cum feruore & deuotione factum: quod fugat torsionem ventris, quia expellit tristitiam, siue accidiam nostræ mentis.

Item sunt hominum bona opera, velut quædam plantarum germina. Primo ratione continentiæ, quia germen plantæ multum calorem & humorem continet in se. Vnde secundum Isido. germen est prægnans surculus à gignẽdo, vel à gerendo dictus. Continet enim germen in se tria inuicem coniuncta: quia est in eo humor nutrimentalis, & humor seminalis, & viget in eo calor naturalis. Quasi enim humor nutrimentalis, est deuotio fidei: quia iustus ex fide viuit. sicut planta, vel Heb.10
germen viuit ex nutrimento humoris. Sed quasi humor seminalis, est motus spei, quia ille, qui seminat, seminat in spe fructus, & alias semen non projceret. Sed quasi calor naturalis, est charitas. Vbi ergo sunt ista tria, i. fidei vigor, spes præmij, feruor amoris, sequitur germinatio fœcunda boni operis. Vel nota, quod humor nutrimentalis,

lis, est lacryma pœnitentis, secundum il
Psa.41. lud Psalmi: Fuerunt mihi lacrymę meę
panes die ac nocte. Humor autem semi
1.Io. 3. nalis, est gratia, de qua Io. Semen ipsius
in eo manet .i. gratia, vt exponit glosa
sed quasi calor naturalis, est charitas. Et
vbi concurrunt ista tria, scilicet diuina
gratia, compunctio lacrymosa, & chari-
tas feruida copiosa, sequuntur & fęcũ
da pœnitentiæ germina.

Secundo, opera bona sunt velut plan
tarum germina ratione consequentiæ.
Sunt enim in germinantibus plura, sed
successiue consequentia. Prima enim est
radix, ex qua erumpit ipsum germen; ex
germine stipes, ex stipite flos, ex flore
fructus. Radix ergo gratia, germẽ est vir-
tus præcipue charitatis, stipes est inten-
tio finis, flos actus, fructus meritum ope
ris. Igitur ex radice gratiæ procedũt ger-
mina virtutum, & ex germine charitatis
procedit stipes rectæ intentionis, & ex
rectitudine intentionis procedit flos,
idest puritas & suauitas operis, & ex
opere puro ꝓuenit mercedis pulchritu-
Ecc.58. do Eccl. Operamini opus vim ante tem
pus, & dabit vobis mercedem vestram
in tempore suo.

Tertio, ratione perseuerantiæ, & con-
tinuitatis, & profectus bene operandi, q
est ex gratia Dei. Nam calor cœlestis pe
netrans ad medullam radicis, partes li-
quidiores, & vnctuosiores, & puriores,
superius ad se trahit, easq; coagulat, &
coniungit, & coagulatas per terræ poros
inducit, & in substantiam germinum
eas conuertere non desistit. Similiter
gratia cœlestis penetrans ad medullam
cordis, cogitationes, & affectiones liqui-
diores, idest magis compunctas ad flen-
dum, & vnctuosiores, idest magis deuo-
tas ad inflammandum, & puriores ad
exequendum, trahit superius ad Deum,
& coagulat, & coniungit eas coagulo
& vinculo charitatis, scilicet dum dispo
nit homo suas bonas cogitationes, siue
affectiones implere propter amorẽ Dei,
& vtilitatẽ proximi; & sic eas per poros
terræ, idest per sensus, vel membra cor-
poris inducit, & in substantiam germi-
num non desistit conuertere, dum eas
opere perficere perseueranter non desi-
nit. Nam, quia non cessat attractionis
humoris cõtinuatio in radice nõ cessat
augmentum in germine, quousque ad
debitum perueniat, idest ad perfectam
quietem beatitudinis æternæ.

Quarto, ratione redundantiæ. Nã con-
fortato calore in medulla incluso, radi-
cis humorem attrahit necessarium sibi
radix ex virtute ipsius caloris. Quod
autem de humore necessarium non exi-
stit, a se exterius repellit: quod autem
ex calore incluso sursum leuatur, in ma-
teriam germinis transmittitur. Sic ex ca-
lore charitatis incluso in corde, homo
de bonis, quæ habet humorem .i. nutri-
mentum corporis sibi necessarium su-
mit: quod vero necessarium non est, sed
superfluum, ad nutritiones exteriorũ ger
minũ .i. pauperum per pias eleemosynas
mittit: quod pertinet ad redundantiã pie
tatis, & charitatis. De qua dr̃ Luc. Quod Luc.10
superest, date eleemosynam.

Quinto, rõne custodiæ: qa germen pri-
mo emittit frondes mutuo se nectentes,
qđ natura facit innati caloris ad contui-
tionẽ germinis. Nam cum tenera sit eius
substãua, ab aere frigido facile lęditur, nisi
tutela frondium muniretur. Aliter autẽ
nõ solũ à frigore, sed a grandine, & a vẽ-
to, & à noxio rore siccaretur faciliter. Sic
germen boni operis vastaret faciliter, siue
a frigore accidię, siue à grãdine sup̃bię, si
ue a vento vanægloriæ, siue à noxio rore
fraudis, & deceptionis diabolicæ, nisi de
bitis circũstãtijs vndiq; vestiretur, & cau-
telis & custodijs vndique muniretur.

Sexto, rõne efficacię. nã quãuis germẽ
sit modicæ quãtitatis, est tñ maximę vir-
tutis: nã virtus radicis trãsit in substantiã
germinis: & ideo herbæ quandiu sunt in
germine, & viget in eis humor transfusus
a radice: maxime conueniũt medicinæ. Si-
militer quamuis opera, quæ sancti viri fa
ciunt, videant eis modica propter humili
tatem, tamen maxime virtutis sunt apud
alios per exemplum, & apud Deum per
meritum: nam virtus radicis, idest charita Eph.5.
tis, de qua dicit Apostolus. In charitate radi-
cati, & fundati; transit in substantiam
germinis, idest in soliditatem, & bonita-
tẽ operis. Et propter hoc huiusmodi ope
ra, quãdiu manet in ipsis humor deuotio
nis & affectionis, transfusus scilicet à ra
dice charitatis, medicinalia sunt non so-
lum ipsi operanti, quem perungunt, sed
etiam peccatori intuenti, quem ad iusti
tiam prouocant.

Itẽ opa bona assimilant̃ fructib⁹ bonis.

Primo, rõne g̃nationis: g̃nat̃.n. fructus
ex humore arboris, & calor̃ Solis: & g̃nat̃

fructus

fructus bonus ex nobiliore humore, qui
fit in arbore. Similiter opera bona ex ti-
more,& amore generantur: nam timor
Ecc.15. ad bene operandum sollicitat Eccl. Qui
timet Deum,faciet bona.Et præcipue ti-
mor reuerentiæ,siue filialis, quia iste est
nobilior timor, qui possit esse in homi-
ne.Amor vero ad bene operandum fru-
ctificat,ita vt nunquam sit ociosus, sicut
Grego.dicit.

Secundo,ratione defensionis;quia fru
ctus generatus cooperculo foliorum de-
fenditur. Hoc cooperculum est humili-
tas,quæ bonorum operum fructũ inter-
dum abscondendo conseruat. propter qđ
Mat.5. dñs dixit. Attendite ne iustitiam vestram
faciatis coram hominibus, vt videamini
ab eis.Nota etiam,ꝙ fructus omnes ge
neraliter in loco sicco melius conseruan
tur,& in humido citius corrumpuntur.Si-
militer in humido i.in mollitiæ delicia-
rum bona opera corrumpantur,dum ho
mines in delitiis resoluuntur,& carnales
efficiuntur:in sicco vero abstinentię me
lius conseruantur.

Tertiò,ratione maturationis. matura-
tio enim fructus à calore est,nã calore ex
teriore interiorem confortante, & humo
rem terreũ dissoluẽte, & dirigẽte fructus
crudi fiunt maturi. Sic calor amoris,inte
rior aïæ confortatus ab exteriori calore,
vel alicuius verbi auditi, vel alicuius exẽ
pli visi, vel alicuius huiusmodi taliũ,dis-
soluto,siue expulso timore,vel amore ter
reno,ꝑducit fructus operũ ad maturita-
tem.i.ad complementũ. Et nota, ꝙ illi
fructus citius maturescũt,qui altius in ra
morum summitatibus crescunt,eo,quod
radijs Solis directius se opponũt. Sũmita
tes.n.ramorũ,sunt affectiones cõtẽplati
uorũ,q quãto solis calore.i.Christi amo-
re directius accedunt,tanto bona opera
solicitius & pfectius operant.Itẽ nota,ꝙ
signũ maturitatis fructuũ est mutatio co-
loris viridis in pallidũ,vel rubeũ,& muta
tio saporis insipidi,vel amari in dulcẽ,&
gustui suauẽ. Ipse etiam tactus discernit
aliqñ inter fructus,& illum iudicat matu
rũ,quẽ digitis cõpressum cedere inuenit,
Isaac. & q molle se esse ostẽdit,vt dicit Isaac in
dictis particularibus. Ex quibus collige,
ꝙ illi fructus maturi sunt i.opera cõple-
ta,& perfecta,q̃ sunt pallida i.cũ timore
Iob.9. facta.Iob.Verebar oĩa opera mea.Item,q̃
sunt rubea i.cum amoris feruore.Item,q̃
sunt sapida,& dulcia.i.cũ deuotione, &
delectatione,non cum accidia, & aggra-
uatione.Item,quę sunt mitia,siue mollia.
i.cum mansuetudine facta.Eccl.in man Eccl.3.
suetudine opera tua pfice.Et nota(prout
dicit Isaac ibidem) quòd fructus dulces
sunt in quatuor qualitatibus alios exce-
dentes. Sunt enim temperatiores,calidio
res,suauiores,& nutribiliores.Ex quibus
collige,ꝙ opera nr̃a tanto sunt Deo dul
ciora, quanto sunt magis temperata per
discretionem, calida per dilectionem,
suauia per deuotionem, & nutribilia per
confortationem.

Quartò,opera bona assimilantur fru-
ctibus ratione multiplicationis: nã quę-
dam plantæ paucos, quædam vero mul-
tos fructus faciunt. Et ista etiam multitu
do diuersificatur: quia quædam fructifi-
cant tãtum semel in anno,quæ dam ve-
ro pluries,sed nõ maturantur fructus vl-
timi,sed remanent crudi,eo,ꝙ vicinitate
frigoris hyemalis calor ad digerendũ nõ
sufficit. Vnde semel fructificare perfecte
magis vtile est, & consonũ plus naturæ.

Itẽ quædam arbores sunt fertiles om-
ni anno per multa tempora, propter abũ
dantiam caloris, & vnctuosi humoris, si-
cut ficus. Et quædam fructificant vno,
& quiescũt alio,vt oliuæ. Cuius rõ est,qa
ĩ anno quietis pristinũ humorem perditũ
reparant,quem in anno fructificationis
perdiderunt, & sic ad fructificandum se
renouant,vt tempore quietis,& suæ refe
ctionis multos producant ramos, & fo-
lia,licet modicum fructum. Quod ergo
quædam plantæ paucos, quædam mul-
tos fructus faciunt;signat,quod quidam
homines multa bona opera faciunt, &
multa merita acquirunt: quidam vero
pauca.quod vero quædam pluries in an-
no,sed imperfectiores, quædam vero se
mel in anno tantum,sed perfectiores fru
ctus producunt;signat, quòd melius est
facere opera pauciora, sed perfectiora,
quàm plura, & defectiua, præcipue si
defectus sit in fine operis,sicut est in fru
ctibus vltimis,qui non maturant. Quod
autem quædam aliquo tempore fructifi-
cant,& aliquo tempore quiescunt à fru-
ctificatione;signat,quod quies, & inter-
missio laboris continui, nec non recrea-
tio moderata ab operibus præcipue exte
rioribus,est vtilis & necessaria.sed quod
plantæ etiam tempore quo quiescunt a
fructu,non sunt propterea omnino ocio
sæ,quia producunt ramos,& folia;signifi
cat,

cat, quòd requies sanctorum virorum ab exterioribus & corporalibus operibus non est propter hoc ociosa à spiritualibus operibus. Vacat igitur in eorum operibus corpus, sed non est animus ociosus. Vnde Sen. dicit, Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo requiem dato. sed ipsa requies plena sit sapientia, & bonis cogitationibus.

Sen.

Item quædam arbores sunt in iuuentute fęcundiores, eo, quod plus abundant in caliditate, & siccitate. Quędam vero sunt magis fœcundæ in senectute, quàm in iuuentute: quia dum in iuuentute nimis abundant in humiditate calor naturalis non potest eam digerere, sed in senectute minorata humiditate ut bene digesti bilis per calorem. & hoc in amygdalis, & piris patet, sicut exemplificat Arist. Sic & quidam homines ad litteram in iuuenili ætate meliores sunt, & bona opera plura faciunt, quàm in senectute: quidam vero econuerso. Vel in iuuentute, idest in principio conuersionis, quidã feruentiores, & in bonis operibus sollicitiores sunt, quàm in senectute, idest in progessu, & consummatione: quidam autem econuerso, quia in principio debiliores, in fine vero fortiores sunt. Item nota, quod vna planta iuuat aliam ad fructificandu si sit ei vicina, sicut syluestres, vt dicit Aristo. iuuat ortenses, si eis ex opposito complantentur. Similiter malogranatæ oliuis conferunt, si plantentur cum eis, eo quod abundant in calore, naturæ oliuarum conueniente. Ex hoc autem instruimur, quod vnus homo debet iuuare alium sibi proximum in bene operando, quod vtile est consociare, & vicinare se bonis, siue viris spiritualibus, & contemplatiuis, qui designãtur p arbores syluestres, siue actiuis q designant in malogranatis. Item dicit Aristo. quod arbores, quæ fructificant omni anno, fiunt cito senes, & quæ nimium faciunt fructum cito deficcantur, eo quod humor, qui deberet nutrire plantam, transit in fructum. In quo ostenditur, quod nimia exercitatio & lassitudo in exterioribus laboribus, est aliquando causa debilitatis, non tantum corporis, sed spiritus, & quandoque inducit accidiam, quę desiccat humiditatem deuotionis æternæ,

Ari. de veg.

Quantum pœnitentiæ opera ritè confecta proficiant, per arborũ fructuum, præcipueq́, oliuarum similitudines perspicue declaratur.
Cap. XLIII.

Opera pœnitentium assimilantur fructibus arborum. Primo, quo ad fructuum productionem Producunt enim, & nascuntur fructus ex arboribus quibusdam retinaculis alligati, & huiusmodi retinaculo mediante fructus natus arbori adhæret, sicut fœtus per vmbilicum cum matrice se tenet: & hoc retinaculum primo est debile, & laxum, unde tunc de facili fructus excutitur, si fortiores vẽti impulsu feriatur: sed paulatim calore humorem desiccãte, retinaculum primò debile induratur. Vnde tunc fructus de facili non vincitur. Hoc retinaculũ, quo mediante fructus. i. meritum boni operis, ab arbore. i. a pœnitente retinetur, est amor charitatis, sine quo nec meritoriũ opus agitur, nec etiam facti operis meritũ retinetur: Vnde charitate perdita omnia cum ea perduntur præteritorũ operum merita. Hoc ergo amoris retinaculũ in principio pœnitentiæ adhuc est laxũ, & debile, quia scilicet imperfectum: quia timorem seruilem habet admixtum, & ideo a vẽto fortioris tẽtationis nouitij pęnitẽtię, & religionis faciliter frãguntur Et ideo cũ sanguineis, vel occasionib⁹ peccatorũ, seu tẽtationũ nõ sunt faciliter exponẽdi, sed diligẽter custodiẽdi: postmodũ aũt calore charitatis pficiẽte, & humorẽ i. timoris molitiẽ desiccãte. i. depellente, (etenim perfecta charitas foras mittit timorem) fortificantur, & solidantur.

Scdo, quo ad fructuum colorationem, Sunt. n. fructus diuersorũ colorũ, scilicet qdã albi, qdã nigri, qdã rubei. Nã ẽm Aristo. ex humore frigido terrestri & melancolico nigrescũt, ex humido & frigido albescũt, ex calido rubescũt, vt dici Albumasar. Talia dẽt esse opa pęnitẽtiũ, scilicet nigra per tristitię obscuritatẽ, alba per conscientię puritatem, rubea per charitatis feruiditatem. Vel fructus albi sunt opera innocẽtium, nigra vero opera peccantium, rubea opera pęnitentiũ, qui de culpa perpetrata erubescunt.

Ari. de veg.

Tertio, quo ad fructuũ nutritionem: licet enim generaliter dicat Galenus, quod herbæ, & fructus parum nutriunt, tamen specialiter quidam sunt fructus qui minus nutriunt, quam alij. Nam quemadmodum

Galen.

modum experientia docet, & auctores tradunt, plantæ aromaticæ, siue medicinales, ad vescendum sunt minus delectabiles, & ad digerendũ fructibus alijs duriores: & hoc propter vehementẽ coagulationẽ per calorem agentẽ in humiditatẽ. Vñ ẽm Arist. fructus tales nõ sunt multum nutribiles. Vñ & dicit Albumasar, quod planta quãto magis est medicinalis, tanto minus nutrit. Plantæ igitur medicinales, sunt pœnitentiæ partes, scilicet cõtritio, cõfessio, & satisfactio, quibus aïarũ nrarũ morbi curãtur. horũ fructus i. opera, & præcipue satisfactionis, non sunt delectabilia, neq; facilia, sed dura & difficilia ad faciẽdũ. Vñ plus ordinantur in peccatore ad tollendũ morbi effectũ. i. peccati reatũ i. ad satisfactionẽ debitũ, quã nutrimẽtũ, vel augmentũ meriti.

Quarto, quo ad saporis mutationem. Nã aliqũ fructus primo sunt pontici, vel amari, & postea efficiunt dulces, quod est pp humoris primo attracti grossitiem, & terrestreitatẽ; quasi pp indigestionẽ non possit hr̃e dulcedinẽ. Sed tpe procedente, cõfortato calore, & augmẽtato humore, digerit, & in dulcedine conuertit. Vnde, & iterũ Aristoteles dicit, quod amarum & acerbũ missum ĩ ignẽ, dulcescit, sicut patet in piris acerbis in aqua elixatis. Aliqũ vero fructus primò sunt dulces, & postea efficiunt amari, vel pôtici pp nimiã adustionẽ superuenientẽ, sicut sunt mirabolani. Cuius cã est (vt Philosophus dicit) magna raritas fructus. Vñ hora digestionis cũ meatus sint magni subintrat calor sufficiẽs, & humorẽ digerit, & dulcẽ efficit, sed post calor humorẽ cõsumit, & siccitatẽ ĩducit, & sic poros cõstringit, vt calor, vel humor ad fructũ peruenire nõ possit, & sic iterũ fructũ in pôticitatẽ couertit pp dñiũ siccitatis. Sed tãdẽ calor in natus vigorat, & ad locu fruct⁹ eleuatur à calore Solis auctus, vnde frigiditatem vincit, & immensam caliditatem & siccitatem inducit, & sic fructus in amaritudinem vertit.

Primis igitur fructibus, q primò sunt amari, postea dulces assimilant opa pœnitentiæ, quæ incipiunt ab amaritudine luctus, & terminantur in dulcedine gaudij, ẽm illud Matth. Beati qui lugent quo- Mat. 5.
niam ipsi cõsolabunt. Itẽ talessunt dolores, vel labores patientium, qui primo habent amaritudinem pœnæ, sed pa itẽ
Io. 16. vltimò præmium gloriæ. Iohan. Tristitia vestra vertetur in gaudium. & hoc totum est ex virtute caloris .i. diuini amoris. Illis autem fructibus, qui primò sunt dulces, & postea amari, assimilantur opera peccantium, quæ in actu, dum fiunt, habent dulcedinem miseræ delectationis: sed post factum inducunt amaritudinem cõscientiæ, vel sequẽtis punitionis.

Itẽ assimilantur talibus fructibus consolationes gaudentium, & prosperantiũ in mundo: quæ licèt nunc dulces sint, postea tamen ad infernalem amaritudinẽ pducunt, sicut patet Luc. de diuite epulone. Et hoc totum contingit, vel propter cõstrictionem auaritiæ, vel propter nimiam intẽsionem cõcupiscentiæ. Luc. 16.

Item pœnitẽtiæ opa, si debito modo fiãt, sunt valde proficua. Cuius exemplum apparet in oliuis. Nam sicut dicit Isaac, oliuæ cum sint rubeæ, non bñ maturæ, si cum aceto, vel aqua falsa fuerint præparatæ, sunt comestæ valde confortatiuæ, constrictiuæ & appetitus excitatiuæ, licet ad digerendum duræ. Similiter pœnitentiũ opera, si fiunt rubea per charitatis feruorem, nondum matura .i. non diu dilata, vel tardata, & fuerint præparata cum aceto compunctionis, & lacrymarum salsedine, quæ sunt vt aqua salsa, etiam si talia opera videantur ad faciendum dura .i. difficilia, sunt tñ valde vtilia, qa confortant ad faciẽdũ bona; restringunt, vt non fiant mala, & excitant appetitum ad habendum cœlestia.

De varijs fructuum figuris, præcipueq; piramidali, cui proficientium opera multis exemplis comparantur. Cap. XLIIII.

OPera proficientium in vita spirituali assimilantur fructibus habentibus pyramidalem figuram. Inueniunt enim fructus diuersarum figurarum. Nam quidam fructus sunt pyramidati, quidam rotundati, quidam angulati. Piramidales fructus duorum sunt modorum: quidam pyramidati ex vna parte tantum, scilicet ex parte inferiori, quidam ex vtraque parte habent conum, & in medio dilatantur. Nam si pori plantæ in principio humoris, ampli & rari fuerint, sed postea frigiditate, aut siccitate constringuntur, fructus & folia ingrossabuntur superius, & inferius gracilabuntur, & pyramidabuntur: si vero virtute caloris, & raritate humo-

humoris superio particula leuiatur, & ex parte inferiori caliditate existente, humor in medio diffunditur, fructus & folia in medio dilatantur, & propter dominium caloris in vtraq; extremitate in conum ducuntur, & subtilliantur, & sic in pyramidem transformantur.

Primis ergo fructibus, qui ex parte inferiori tantum pyramidantur, & superius dilatantur, assimilantur opera gradatim proficientium, quæ quidem in principio sunt gracilia.i.debiliter incepta, sed postea vsque in finem crescunt, & dilatantur proficiendo. Grego. Nemo repente fit summus, sed in bona conuersatione a minimis quis inchoat, vt ad maiora perueniat.

Grego.

Secundis autem fructibus, qui ex vtraque parte pyramidantur, & in medio tantummodo dilatantur, assimilantur opera quorundam, quæ tam in principio, quam in fine sunt gracilia, & parua, licet aliquando in medio visa sint dilatari, & prosperari.

Quidam vero fructus sunt, qui rotundam habent figuram propter æqualem materiam humoris, & æqualem actionem virtutis & caloris, per quam mediæ partes extenduntur æqualiter, & a medio vsque ad circunferentiam vniformiter protenduntur. Hæc igitur figura propter æqualitatem, & vniformitatem extensionis vndique, competit operibus iustitiæ quæ exigit, vt omnibus sine personarum acceptione æqualiter, & vniformiter reddatur, quod suum est vnicuique. Et dico æqualiter non secundum æqualitatem quantitatis, sed proportionis. Alij autem fructus sunt, qui angulares sunt ex contraria causa.i.propter inæqualem extensionem materiæ. Et ideo significant opera iniustitiæ, quæ s. inæqualiter fiunt, & cum personarum acceptione. Et hæc opera hominem non proficere, sed potius deficere faciunt. Vnde Dauid petebat, & dicebat: No dominetur mei omnis iustitia.

Ps. 118.

Contemplantium in contemplationeq; perseuerantium perfectiones & dona ex varijs fructuum maturorum effectibus claris similitudinibus cognoscuntur. Cap. XLV.

Opera contemplantium, & perseuerantium assimilantur fructibus maturis. Dicit enim Aristoteles, quod in terra montuosa, quia dulcis est, & dulcem continet humorem, fructus citius maturantur, & sapidiores & salubriores inueniuntur. Hæc ergo terra montuosa, est vita contemplatiua, quæ montuosa dicitur, propter ascendendi difficultatem, & propter cælestium veritatem, & propter quietis securitatem. ibi quoque reperitur humor dulcis internæ consolationis. Vnde & fructus.i.opera contemplantium, citius maturescunt, i.citius complentur, propter charitatis calorem, quæ facit opus accelerare, & consummare.

Arif. de ueg.

Item magis sapiunt: quia supernis consolationibus admiscentur. Sunt etiam huiusmodi fructus, i.opera saniora: quia magis a vitijs remota. Et nota, quod maturationem fructuum habet principaliter planta a calore igneo naturali & interiori, & etiam ab aere cooperãte exterius. Nam sicut dicit Philosophus, planta habet tres vires, quia a terra habet fixionem, ab aqua coadunationem, ab igne consolidationem, & partium terminationem, fructuum completionem, & maturationem, & hoc propter aeris cooperationẽ. Sic simili etiam modo, anima habet fixionem, i.firmitatem in Deo a terra i.a fide: quia sicut terra est immobilis, & alijs quietem & stabilitatem tribuit, & concedit, sic etiam veritas fidei & in se manet immobilis, & animam stabilem reddit. Vnde Dionysius dicit, quod fides est perfecta credentium stabilitas, quæ eos stabilit in veritate. Sed coadunationem habet ab aqua.i.a spe: quia sicut omnis aqua recolligitur, & coadunatur in mari, ita diuina spes det recolligi, & collocari in deo. Ps. Sperate in domino omnis congregatio populi. Sed soliditatem patientiæ habet ab igne, & aere, i.ab amore dei, & proximi: quia charitas patiens est. Nam quasi calor ignis interior est amor dei i.diuinus sed vt calor aeris exterior. est dilectio & amor proximi. Similiter a charitate, tam dei, quam proximi, est perseuerantia boni operis, scilicet vsque ad impletionem maturitatis.i.vsq; ad complementum finis.

Arif. de ueg.:

Dio. de di. no.

Psa. 61.

1. Cor. 13.

Ex fructuum situationibus, similitudinibusq; diuersis an, varia docentium opera magis minusue perfecta existant, cognoscitur. Cap. XLVI.

Opera docentium assimilantur situationibus fructuum in arbore, fructus n.in diuersis arborib. hñt diuersam situationẽ, siue positionẽ: qa vt dicit Aris. quædã arbores sunt, q̃ pducũt fructus sup folia, &

Arif. de plant.

sa, & hoc accidit per fortitudinem fructus, & indigentiā solari caloris, humorē digerētis. Quędā vero habent fructus sub folijs, & hoc propter debilitatē fructus ne calore nimio, vel frigore corrumpant. Quędā vero aliæ sunt, q̄ habēt fructus ad stipitē suspēsos, qd̄ accidit pp insufficientiā humoris, & caloris, ipsum ad extremitates expellere nō valētis. Illi ergo hāt fructus sup folia, q plus curant factis ostēdere, quā verbis docere. Vñ superat in eis cura faciēdi, studiū loquēdi; & hæc est sapiētis doctoris ppprietas. Vñ Grego Nazan dicit. Ille vr̄ mihi sapiens, q de virtutibus aīæ pauca qdē cōmonet, & ploquit. plura autem in suis factis, atque operibus operatur, & ostendit, & fidē verbi in operum suorū a stipulatione cōfirmat. Clara est illa sapiētia, non quæ in verbis volat, sed in virtutibus cōstat. Illi vero habent fructus sub folijs, quorū verba superant facta. Si quidem in folijs verba, in fructibus opa designantur. De talibus aūt dicit Berna. quòd monstruosa res est, lingua magniloqua, & manus ociosa. Illi autem habent fructus in stipite sine folijs, qui habent opera sine verbis, scilicet qui faciunt, & non dicūt. Vel nota, q̄ illi sunt spiritu fortes, cui nō indigent propter timorem vanæ gloriæ abscondere opera sua. & isti sunt fructus, qui non sunt sub folijs, vel inter ramos abscōditi, sed super folia, i in mani esto. Illi vero, qui sunt debiliores virtutis, & timent ne eorum opera vel frigore persecutionis inuidorum, vel fauori, & glorię propriæ calore corrumpantur, abscundunt ea: & isti sunt fructus sub folijs, vel ad stipitem absconditi.

Grego. Naz.

Ber.

Orandi modus, orationisq́, perfectio ex quam plurimis guttæ, Rutæ, ac thuris similitudinibus breuissime explanatur. Cap. XLVII.

ORatio assimilatur guttæ.

Primo, ratione natiuitatis. Est enim gutta lachryma cuiusdam arboris, siue herbæ, cuius ramusculi diebus æstiuis ab incolis inciduntur, & lacrymant: quæ egreditur, gutta, siue armoniacum appellatur. Ista ergo gutta arboris est lacryma orationis, siue oratio lachrymantis, quæ produci debet æstiuo tpe, idest in cordis feruore. Et iuste vocatur armoniacum: quia in oratione vocali debet esse quędā armonia, idest quędam consonantia, & concordia, scilicet cordis & vocis, per attentionem, prout dicit Augu. Hymnis, & psalmis cum oratis ad Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore. Augu. Reg.

Item consonantia vocis, & manus, per operationem scilicet: vt cum aliqs orat Deum voce, studeat ipsum etiam munere placare, idest eleemosynæ largitione, vel bono opere. Et hinc est, quod orantes manus etiam leuant ad cœlum. Sic ergo in eo, quod gutta est lacryma arboris, signat, quod oratio debet eē lacrymosa. Vnde Augu. Plerumq; hoc negotium, s. orationis, plus gemitibus, quàm sermonibus agitur, plus fletu, quàm affatu. Aug. ad Diosc.

Item in eo, q̄ gutta egreditur in calido tempore æstatis, signat q̄ debet esse affectuosa, & feruida. Nam feruidus affectus orantis, est quasi thus recolens in diebus ęstatis. Sed ratione nominis. quia vocatur armoniacum, significat, quod debet esse attenta, & operosa. Et ideo Cassiodo. Ipsa est suauissima virtus armonię, quando vox cognoscitur operibus colonare. Nam si hæres discrepabili sibi variare dissentiant, nequaquam possunt psalmodiæ efficere cantilenam: nec ad aures domini veniet, quod se mutua contrarietate confundit. Ecc. 50. Cas. in Ps. 100.

Secundo, ratione puritatis: quia illa gutta est nobilior, quæ est purior, & fœculentiæ impermixtior, & quæ in pinguedine & candore thuri est similior. Sed Diosc. & Plinius dicunt, quod illa est melior, quæ habet odorem castorio similem, & su bamarum saporem. Similiter oratio tanto melior est, quanto purior, & fœculentiæ peccati impermixtior. Vnde Augustinus. Orationis puræ magna est virtus, & velut fidelis nuncius mandatum pagit, & penetrat, quæ non peruenit. Et in vitis patrum dr̄, q̄ oratio si munda & casta fuerit, cœlos penetrans, vacua non redibit. Aug in Ps.

Item illa est melior, quæ pinguior est, idest deuotior, & quæ candidior, idest cum mundiori intentione. Debet enim esse non tantum puritas, in orantis affectione, sed etiam candor mundtitiæ in eius intentione. Vel puritas debet esse in affectu, & candor, idest claritas fidei in intellectu. Iaco. Postulet in fide, nihil hæsitans. Iac. 1.

Item illa est melior, quæ odore castorij, & amarę copunctionis est plenior. Nā cōpunctio, licet oranti videatur amara, tñ Deo est odorifera. Vñ Beatus Gregor. dicit,

dicit, quòd veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, & non composita verba resonare. Et ita patet, quod in oratione perfecta debet esse puritas affectionis, pinguedo deuotionis, candor, i. claritas intentionis, & odor, idest amaritudo compunctionis.

Tertio ratione vtilitatis, quia gutta habet virtutem dissoluendi, necnon relaxandi, vt dicitur in Platone, & inflationes sedandi. Similiter lachrymosa, & deuota oratio dissoluit peccati vincula, relaxat debita, & sedat tumida, quia expellit tumorem superbiæ. Vnde & glosa dicit sup illud, Myrrha, & gutta. &c. ꝙ gutta est humilitas, quæ ad modum guttæ expellit omnes inflationes superbiæ: qđ maxime facit humilitas in oratione, qa

Hugo. sicut dicit Hugo de Sancto Victore. Oratio est piæ mentis, & humilis conuersio, fide, spe, & charitate subnixa.

Item oratio assimilatur rutæ.

Primo ratiõe complexionis. Est enim ruta naturæ feruentissimæ, & plus agrestis, quam domestica. Vnde dicit Plini⁹, quod habet virtutem muscatæ, calidam, & siccam. Sic oratio; oportet quod sit feruida per deuotionem, vt mentem calefaciat, & inflammet ad dilectionẽ, & desiccet humorem, idest fluxum cogitationum.

Secundo, ratione nutritionis, quia ruta gaudet siccitate, & vult nutriri cinere, vt erucis possit carere. Amicitia magna est sibi cum ficu, vnde nunquam sic conualescit, sicut sub ficu, & iuxta ficũ facit. Similiter gaudet oratio abstinentiæ sicci tate, & nutritur humilitatis cinere. pro-

Gre. su p Mat. pter primum dicit Beatus Greg. quod antiqui patres quoties orare voluerunt, ieiunium cum oratione iunxerunt. Vnde

To. 12. Tob. Bona est oratio cum ieiunio Pro

Ecc 35 pter secundum dicitur Eccles. ꝙ oratio humiliantis, nubes penetrat, &c. Diligit etiam societatem fici. i. eleemosynæ; qa ficus est fructus mitis; & dulcis, & ideo significat eleemosynam, quæ dari debet cum mansuetudine, & dulcedine pieta-

Gre. in Mat. tis. Gregor. Infirma est oratio, quæ eleemosynarum largitate non est munita.

Tertio ratione munitionis, quia ruta munit, & defendit contra animalia venenosa. Vnde sicut dicit Isid. Rutã contrariari venenis mustela primo docuit. Nam quando bellatura est cum serpẽte, primo rutam comedit, & eius odore, & virtute contra venenum se munit, & sic ad bellum secura procedit: immo, vt dicunt Diosc. Plin. & Constan. tanta est vis rutæ, ꝙ post eius esum mustela etiã basiliscum secura inuadit, & eum occidit. Mustela, quæ pugnat cum serpente, est anima tentata à dæmone, q̃ si vult secure euadere, munit se feruenti oratione. Matth. Orate, vt non intretis in tentationem. Est enim oratio deuota, quasi Mat. 26

flagellum quo tentator percutitur. Vnde Aug. dicit in quodam sermone, ꝙ oratio est oranti subsidium, Deo sacrificiũ, demonibus flagellum. Basiliscus autem, qui visu interficit, est luxuria, quam etia extinguit oratio deuota. Vnde sicut dicitur Matt. Hoc genus dæmoniorum, scilicet de luxuria tentantium, non eijcitur, Mat 17

nisi in oratione, & ieiunio. Hiero. Ieiunio pestes corporis, oratione vero pestes Hiero ĩ Epi.

sanãdæ sunt mentis. Et generaliter valet oratio ꝯ oẽm tentationẽ, sicut dicit ruta valere contra omnẽ punctionem. Dicit enim Plin. ꝙ succo rutæ inuncti a scorpionibus, araneis, vespis, & apibus nõ punguntur. Quasi enim punctio scorpionis, qui non ante, sed retro pungit, dici potest tentatio carnis, q̃ primo delectat, sed postea cruciat. Sed punctiões aranearum, quæ muscas insidiose capiũt sunt tentationes dæmonum, qui insidiose capiunt animas. Puncturæ vero vesparum, & apum, sunt impugnationes mũdi, siue per aduersitates, quas designant vespæ, siue per prosperitates quas signãt apes, quæ mel faciunt & aculeũ infigũt, a quibus omnibus defenditur anima deuota per studium assiduæ orationis Vnde Hiero. hortatur, Egredientes de hospi Hiero. ĩ Epi.

cio armet oratio, regredientibus de platea, occurrat antequam sessio, nec prius corpusculum requiescat, quam animam oratio pascat.

Item oratio assimilatur incenso, siue thuri. Psal. Dirigatur oratio mea, sicut in Ps. 140.

censum in conspectu tuo. Incensum n. siue thus bonum probatur candore, & carbone. Candore, quia illud incensum, siue thus est optimum, quod est album, & mundum. Carbone vero probat, si statim ardeat, & flammas emittat. Similiter oratio illa est valida, quæ fit cum candore puritatis. Ambro. Sit oratio tua Amb. ĩ off.

pura, & simplex, dilucida, atque manifesta, plena grauitatis, & ponderis, non affectata elegantia, sed non inter-

missa gratia. Dicitur enim, ꝙ Arabe, vbi thus nascitur, nolunt huiusmodi recolligi, nisi à personis religiosis & mundis, idest mulieribus non pollutis. vnde, & si munditiam requirit collectio thuris, multo magis deuotio orationis. Et ideo etiam de cantu, & oratione vocali cleri-
Auguſ. corum immundorum, dicit Augu. quod plus placet Deo latratus canum, mugitus boum, grunitus porcorum, quam cantus clericorum luxuriantium.

Item valida oratio est, quæ cum ardore, idest feruore fit charitatis. Hæc enim est ignis, qui fumum thuris, idest affectũ
Eccl.5. orationis dirigit ad Deum. Ecclesiastici: Quasi ignis effulgens, & quasi thus ardens in igne.

Omnium delictorum capitalium praui effectus multiplices describuntur, qui ex obnoxijs fructibus, eorumque similitudinibus eliciuntur. Cap. XLVII.

Opera mala assimilantur malis & illaudabilibus fructibus. Sunt enim pleriq; fructus insipidi, vel amari, vel pontici, indigesti, vel frigidi, crudi, & duri, & quidam etiam corrupti, vel putridi. Vnde tales fructus moraliter ad diuersa vitia referũtur. Nam fructus insipidi minus cunctis valent, quia stomachũ non confortant: quia in eis dominatur humiditas aquosa, & ideo abominationẽ generant. Vnde insipidi fructus ad luxuriosos referuntur, in quibus aquositas, idest carnalitas abundat, & quibus spiritualia insipida, & abhominabilia sunt. vn-
2. Cor. 2. de Apostolus dicit, quod animalis, idest carnalis homo, non percipit ea, q̃ sunt
Pſ. 106. spiritus Dei. Et Psal. Omnem escam abhominata est anima eorum. Et ideo fructus carnalium hominum, idest opera eorum, sunt insipida per affectum: quia faciunt spirituales delitias, tanquàm insipidas, & abhominabiles eos fastidire.

Secundò fructibus amaris assimilantur opera inuidorum: quia inuidi habẽt
Iac. 3. zelum amarum; de quo Iac. Quod si zelum amarum habetis inter vos. In cuius signum Iudæi, qui per inuidiam Christũ tradiderunt, fellis amaritudine eum po-
Pſa. 38. tauerunt. Psalmus. Dederunt in escam meam, fel, &c.

Tertiò, fructus pontici referuntur ad iracundos. quia ira cor pungit, & alios frequenter pungere facit, sicut pontica & acetosa pungunt.

Item fructus pontici sunt duri, stiptici, & constrictiui, sed stomachi confortatiui, & appetitus excitatiui. Similiter iracundorum, quidam sunt stiptici, qui fecem de ventre non emittunt, idest iniuriam de memoria, vel corde non expellunt. Vnde stiptici sunt, qui sunt difficiles ad iniurias obliuiscendum. Quidam vero, sunt duri ad dimittendum, & constrictiui ad vindicandum, nunquam relaxantes offensas. Sunt etiam omnes motus irę excitatiui appetitus ad vindicandum. Sed nota, ꝙ si fuerint fructus acetosi modico terrestri compositi, acumen cholerę extinguunt: quia si fuerint in homine offenso aquosum pietatis, & terrestre humilitatis, extinguit acumen iræ, & cito ad tranquilitatem debitam reducitur talis homo.

Quartò, fructus indigesti referuntur ad gulosos: quia frequenter indigestio prouenit ex gulæ superfluitate. Item cibus indigestus est impurus, quia per digestionem cibus purus ab impuro separatur. Et sic gula immunditiam, & impuritatem generat corporis, & animæ.

Quinto, fructus frigidi referuntur ad accidiam, quæ animam reddit frigidam in Dei dilectione, & pigrã in bona operatione. Prouer. Propter frigus piger ara- Pro. 20.
re noluit.

Sextò, fructus crudi referuntur ad auaros, quæ sunt crudi, i. crudeles, & feroces, & incompassibiles, erga pauperes. Et nota, ꝙ fructus crudi, sunt malorum humorum nutritiui. Similiter auaritiæ opera malos humores, idest malas affectiones interiores, siue desideria nutriũt quia sicut dicit Apost. Qui volunt diui- 1. Thi.
tes fieri, incidunt in tentationem, & in 6.
laqueum diaboli, & in desideria mala & inutilia.

Item motus auaritiæ corrumpunt gustum animæ, vt non sapiant auaris spiritualia. Vnde humor temporalium excludit amorem spiritualium. Item debilibus, & imperfectis maxime nocent occupationes temporalium, quas auaritia multiplicat.

Septimò, fructus duri referuntur ad superbos, quorum, corda, propter defectum pluuiæ, & roris, idest propter defectum pietatis, & gratiæ, arida sunt, & dura. Superbis enim sub typo montium dicitur

2.Re.1 cit: Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniat super vos.

Item peccatorum opera assimilantur fructibus corruptis. Quidam enim fructus nō conseruantur, sed quandoq; antequam compleantur, corrumpuntur, & efficiuntur vermiculosi: & hoc aliquando accidit ex vitio plantationis arboris, quia scilicet, non fuit congruo tempore plantata. Nam in plantatione arboris, multum obseruanda est ætas lunæ, quia illæ plantæ, quæ in recto plenilunio inseruntur, siue plantantur, non cōualescunt, & si conualuerint vermiculosum faciunt fructum, & tales fructus citius computrescunt, propter humorem nimium, qui ad lunæ præsentiā in omnibus augmentatur. Vnde etiam arbores, quæ tali tempore præciduntur, minus durabiles esse probantur, & citius, a

Const. vermibus corroduntur, vt dicit Constā. Per lunam autem, quæ est semper mutabilis & variabilis, mens intelligitur peccatoris, qui per peccati inquietudine instabilis, & variabilis fit, secundum illud

Tre. 1. Tren. Peccatum peccauit Hierusalem, ꝓpterea instabilis facta est. Plenilunium ergo significat plenitudinem peccati, q̄ est in cōsensu, vbi ratio peccati mortalis impletur, & perficitur. Si ergo planta, i. voluntas, & propositum alicuius boni operis faciendi, in plenilunio plantetur, idest dum ipsa mens est in peccato mortali, vel in consensu, & in voluntate peccandi; tunc talis planta inficitur, & fructus, idest opus corruptum, & vermiculosum, i. vitiosum producitur, ita vt sit à merito vacuū. Vnde in peccatorum operibus vel inuenitur vermis auaritiæ, vel luxuriæ, vel superbiæ, vel inuidiæ, vel alicuius alterius vitij, seu defectus, qui fructus medullam corrodit, & corrumpit, i. qui boni operis substantiale meritum tollit.

Quantum Christi passionis meditatio nobis afferat utilitatis, ex nonnullis Piperis, morio exēplis fit perspicuum. Cap. XLIX.

PAssionis Christi meditatio feruida remouet diuini amoris impedimenta. Cuius exemplum apparet in pipere. Nam syluas, quæ dicuntur esse Caucasi montis serpentes ibidem custodiunt. Sed incolæ, cum syluæ maturescunt, eas incendunt, & sic serpentes interimunt, vel expellunt, & ex hac combustione piperis grana, quæ sunt naturaliter alba efficiuntur nigra. Sic ergo patet, quod combustio ignis expellit serpentes, vel extinguit, qui impediunt, ne colligatur fructus piperis. Piper autem, quod est calidum & siccum in quarto gradu, significat charitatem, quæ quatuor gradus requirit in diligendo Deum, scilicet, vt diligatur ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & ex tota fortitudine. Sed hoc piper, ne a nobis habeatur, serpentes, idest dæmones nos impediunt, vel peccata quantum possunt. Sed cōbustio ignis, idest passionis Christi feruens meditatio, de qua dicit Psal. Psa.38.
In meditatione mea exardescet ignis, ipsos serpentes, idest dæmones, & eorum tentationes fugat, & ad amandum Christum vehementer mentem inflammat.
August. Fratres, vt a peccato sanemur, Aug. super Io.
Christum intueamur, quoniam qui intuebantur serpētem æneum in deserto, non peribant morsibus serpentum: Sic qui intuentur fide Christi mortem, sanantur a morsibus peccatorum.

Item crux Christi assimilatur moro. Primo ratione fructuum. Fructus enim mori fuit corpus Christi cruci affixum. Quia fructus mori (vt dicit Ambro.) primo albet, deinde viret, tertio rubet, vltimo nigrescit, & lucet. Sic corpus Ambr.
Christi fuit album, i. purum, & candidū, in conceptione, quia de Spiritusancto conceptum: post viride, idest virtuosum in conuersatione, vsque ad passionem: postea rubrum, idest sanguine rubricatum in passione: postea nigrum in morte, lucidum autem in resurrectione. Et nota, quod ex fructu mori (vt dicit Rabanus) fit potus nobilis, quem elephantes potantes fiunt animosiores ad bellum. Vnde dicit 1. Mach. quod ostenderunt elephantis sanguinem vuæ, & mori, ad acuendum eos in prælium. Rabanus. 1. Mac. 6.
Iste potus est sanguis Christi, qui ꝑ modum potus in sacramento sumitur ad ipsam passionē rememorandum. Vnde iste sanguis, siue rememoratio dēt multum accendere cor nostrum, & animare ad bellandum contra vitia, & ad tolerādum quæcunq; pericula.

Secundo ratione seminum, quia secū dum Diosc. seminum mori sunt tres virtutes, solutiua, s. & purgatiua, & fœcundatiua. Semina mori. i. passionis Christi nobis relicta, sunt ecclesiæ sacra: quia

ficut, virtus mori remanet, & seruatur in feminibus: ita virtus passionis Christi remansit, & seruatur in sacramentis, vnde sacramenta omnia operantur in virtute passionis Christi. Et ista sunt semina, ex quibus plantæ spirituales, idest filij Dei regenerantur, sicut præcipue patet, in sanctis. Omniaq; hæc semina, i. sacramenta habent virtutem purgatiuã mentis, quia omnia conferunt gratiam, & gratia sanctificat animam. Sed aliqđ sacramentum specialiter purgat, ab originali, vt baptismus: aliquod ab actuali mortali, vt pœnitentia: omnia alia purgant à veniali, licet etiam habeant maiores alios effectus.

Amb. Tertio, ratione frondium, nam sicut dicit Ambro. folia mori superiecta serpenti ipsum interimunt. Folia mori sunt exempla crucifixi, quæ omnem serpentem, idest diaboli suggestionem interimunt. Nam si teneat de auaritia, considera Christi crucifixi paupertatem, & nuditatẽ. Si de superbia, obijce eius humilitatem, si de luxuria pensa pœnarũ corporis eius acerbitatem, & sic extinguetur omnis tẽtatio. Et hoc figuratum fuit in serpente æneo, in deserto exaltato, cuius aspectus à venenosis serpentũ morsibus liberabat. Nu. 21.

Patientia quid, & ubi sit ad exercitium ac virtutis præmium, quæq; eius materia, & vtilitas existat capparis ilicisq; exemplis aperitur. Cap. L.

Patientia assimilatur cappari. Primò, quia capparis (vt dicit Dioscor.) est herba spinosa. Et hoc competit patientiæ ratione materiæ. Nam materia patiẽtiæ, sunt spinæ. i. punctiones tribulationum, & aduersitatum. Ro. Tribulatio patientiam operatur. Rom. 5

Secundo, quia est herba frondosa super terram expansa. Hoc competit patiẽtiæ, quæ non est in cœlo, vbi nulla molestia, nec sub terra. i. in inferno, vbi pœna inuoluntaria, & infructuosa; sed tantum super terram, vbi tribulationes abũdant, vires suas extendit: q̃a tantum sup terrã tribulationes sunt ad virtutis exercitium, & ad laboris præmiũ, & hoc est, per patientiam, sine qua tribulationes, nec ad virtutem, nec ad meritum pertinent. Et ideo Bernar. dicit, In hoc mũdo quasi in cãpo certaminis positi sumus, Ber. in ser. & qui ibi dolores, & plagas, aut tribulationes non susceperit, in futuro in gloriosus apparebit. Et Petrus Rauen. quod omnis cordis, & corporis virtus citra meritum, & fructum salutis est, sine condimento patientiæ. Pe. Ra. in Epi.

Tertio, quia est herba vnctuosa: est. n. vnctione plena. Quod competit patientiæ propter vnctionem gratiæ, quam cõtinet, qua omne durum mollitur. Vnde etiam vnctio cappari dicitur virtutẽ splenis sua virtute super omnia iuuare.

Item hac vnctione omnis dolor lenigatur. In cuius exemplum capparis dolorem dentium dicitur mitigare. Hæc etiã est, quæ inuidorum detrahentium, & mordentium nequitiam dicitur sedare. In cuius signum succus capparis, auriũ vermes necat. Hæc etiam est virtus, s. patientia ex qua cibus animæ, & medicina præparatur. Medicina enim est, qua animi affectus purgatur, & rectificatur. Nã flores capparis, postquàm sunt aperti, habent virtutem digerendi humorem, in ore stomachi existentem, quia scilicet tribulationes præsentes virtute patientiæ humorem. i. affectũ mundanũ digerũt, & in affectum Dei conuertunt. Itẽ ipsa est cibus, vel salsa quo gustus mentis cõfortatur, & excitatur ad appetitum spiritualium, & cœlestium bonorum. In cuius signũ idẽ flores habent virtutẽ appetitũ excitãdi, vt dicitur a Platone. Et hinc est, ꝙ desideria sanctorũ in ipsis tribulationibus crescunt, & eorum appetitus magis accendit circa æterna, qñ eos atterunt temporalia flagella. Et ideo Grego. dicit, ꝙ electorum mentes æternitatis, præmia præstolantes, vires ex aduersitatibus sumunt, quia crescente pugna gloriosiorem sibi non ambigunt manere victoriam. Electorũ ergo desideria, dũ præmuntur aduersitate, proficiũt, sicut ignis flatu premitur, vt crescat, & quãdo quasi extingui creditur, inde roboratur. Pla. Grego. 26. lib. Mo.

Item patientia assimilatur ilici. Et primo ratione radicalitatis. Nã ilex est species quercus, quæ est arbor grossæ, & ꝓfundæ radicis. Hæc radix, & grossa, & ꝓfunda patientiæ, est charitas. Vnde dicit Apostolus, ꝙ charitas est patiẽs: quia patientem efficit. Et iõ sicut arbor cõtra uẽtum firmatur per radicẽ, ita patientia cõtra iniuriæ impetũ, firmatur per charitatem. Et propterea dicebat Apostolus In charitate radicati, & fundati. Vnde non Cor. 13. Eph. 4.

est

eſt patientia ſine charitate, ſicut nec arbor ſine radice. Greg. patientia vera eſt, quæ & ipſum amat quem portat. Nam tolerare,& odiſſe, non eſt virtus manſuetudinis, ſed velamentum furoris. [Gre. ſu p Eze. hom. 7.]

Secundo ratione fœcunditatis Eſt. n. arbor glandifera,& huius arboris fructū antiqui habuerunt in cibum, anteq̄ haberent frumenti vſum. Sic patientia multum eſt fructuoſa, & magni meriti, & multum viguit in antiquis, vt patet, in Iob,& Thobia,& multis alijs. Vnde Iudæ: Omnes qui placuerunt Deo p multas tribulationes tranſierunt fideles. [Iuda. 8.]

Tertio ratione vmbroſitatis, quia ilex habet vmbram iocundam. Similiter patientia gratam vmbram. i. refrigerium in æſtu. tribulationum pæſtat propter; quod dicitur, In medio ignis non ſum æſtuatus. Caſſio. Patientia religioſi viri eſt laborum, ac dolorum omnium ſpe futurarum rerum,& amore domini grata tolerantia. [Ecc. 51. Caſſ. ſuper pſ.]

Quarto ratione ſoliditatis, quia ilex eſt ſolidiſſimi ligni,& duriſſimi corticis. Vnde in aquis lignum eius eſt multum durabile,& quaſi imputribile, & ideo dū profunde ſub aquis ponitur, quaſi in lapidis ſoliditatem conuertitur. Et quāto per tempora longiora in locis humidis immoratur, tanto amplius indurat. vnde & Tullius dicit, ꝙ patientia eſt honeſtatis,& vtilitatis cauſa rerū,& arduarum,& difficilium voluntaria, ac diuturna perpeſſio, & ideo poſſet ad patiente referri, quod dicitur Iob. Cor. eius indurabitur, quaſi lapis, & conſtringetur, quaſi malleatoris incus. [Cice. 2. đ fin.] [Iob 41.]

Quo pacto pauper ſpiritu cognoſcatur ex multis abietis ſimilitudinibus declaratur. Cap. LI.

PAuper ſpiritu aſſimilatur abieti.

Primo, quia abies ipſa ſublimiter augmentatur, vnde ſecundum Iſid. dicit abies ab eundo, eo ꝙ præcæteris arboribus in altum eundo porrigitur. Eſt. n. expers terreſtris humoris,& ideo arbor eſt leuis. vnde ſecundum Ariſto. quia arbor eſt ſubtilis humoris, ideo calor eius naturalis fortificatus à calore Solis humiditatē illam ſurſum trahit, & conuertēs illā in ſubſtantiā arboris, arborem altā facit. Similiter ille, qui eſt pauper ſpiritu, expers terreni amoris, qui animam grauat, efficitur ſpūaliter leuis ad aſcendendū,& ſubtilis ad contemplandū, vnde diuino amore cōfortatus,& ſurſum tract⁹, miro modo creſcit, & exurgit in altum, Gen. Creſcere me fecit deus in terra paupertatis. Perungit enim paupertas ſpiritus, vſque ad regnum cœlorum, Matth. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorū eſt regnum cœlorum. Iſa. Pro ſaliunca aſcendet abies. [Ariſ. de pla.] [Ge. 42.] [Mat. 5.] [Iſa. 55.]

Secundo, quia rectilinealiter eleuat. Eſt enim arbor nihil quaſi habens tortuoſitatis, & hoc propter virtutem caloris attrahentis, & humoris obedientis. Similiter, qui pauper eſt ſpiritu, recto itinere ad cœlū ſcandit, ita, ꝙ in nullā partem retorquetur, ſ. neq; ad dexteram pſperitatis, neq; ad ſiniſtram aduerſitatis, quia ex quo mundum contemnit, nec eius aduerſa metuit, nec proſpera quærit. Nam calor diuini amoris eum ad ſuperna trahit, cuius attractioni animus, eius per terrenum affectum non reſiſtit, imo ſequitur, & obedit: & ideo directo ſpū ſurſum tendit. Vnde Chryſoſt. dicit ꝙ paupertas eſt manu ductrix quædam in via, quæ ducit ad cœlum, vnctio auctentica, exercitatio quædam magna,& admirabilis,& portus tranquillus. [Chryſ. ſup ep. ad Heb.]

Tertio, quia abies eſt faciliter inflammabilis. Nam quia eius humiditas vnctuoſa eſt, igni applicata facile inflāmatur. Sic quoq; pauper ſpiritu habet humiditatem vnctuoſam, i. affectionē mentis deuotam. Et ideo igni diuini eloquii, vel ipſius ſpiritusſancti applicatus, ſtatim inflammatur ſecundum illud Pſal. Eloquium domini inflammauit eum. [Pſ. 104.]

Peccatorē non natura, ſed naturæ vitio malum eſſe, exemplo lentis demōſtratur. Cap. LII.

PEccator eſt per naturam bonus, ſed per culpam malus. Vnde aſſimilatur lenti, quæ ſicut dicit Iſaac, in medulla eſt bona, ſed in cortice mala. Nam ſine cortice comeſta, valet hydropicis,& calidis,& etiam humidis aliquādo prodeſt, ex eo, ꝙ ipſa calida, & ſicca ſit, vt idem Iſaac dicit. Sed in cortice habet acumē, cuius virtute ventrem ſoluit, torſiones generat, ſtomachum grauat, meatus corporis oppilat, cerebri ſubſtantiam deſiccat, humiditatē oculorum diſtemperat, & peſſimas paſſiones in corpore gn̄at, maxime ſi quis eā quotidie comederit,

Quaſi ergo medulla lentis eſt natura
hominis peccatoris, quæ cum à Deo ſic
Auguſ. creata, bona eſt. Aug. Quia Deus bonus
eſt, cuius factura ſumus, & in quantum
ſumus, boni ſumus Sed quaſi cortex ma
Auguſ. la, eſt ipſa hominis culpa. Aug. Peccatū
act.pro non eſt natura, ſed uitium naturæ appe-
ſpe. tentis, quod non eſt ſui ordinis. & hæc
cortex, ideſt culpa, ſeu vitium ſoluit ven
trem in luxurioſo, torſiones generat in
iracundo, ſtomachum grauat in guloſo,
oppillationem facit in auaro, deſiccat
Pro.17. per triſtitiam in accidioſo, quia ſpiritus
triſtis exſiccat oſſa: oculos mentis diſtē
perat in ſuperbo, peſſimas paſſiones cor
Hier.ſu poris generat in iracundo. Nā ſicut Hie-
per Iob ron. dicit. Eſt ira, quæ iuſtitiam Dei non
operatur, & furori proxima, mētē impo
tentem facit in tantum, vt labia tremēt,
dentes concrepent, vultusq; pallore mu
Gre. li. tet. Et Greg dicit. iræ ſuæ ſtimulis accē
5. Mor. ſum cor palpitat, corpus tremit, lingua
ſe p̄pedit, facies igneſcit, exaſperantur
oculi, & nequaquā recognoſcūtur noti.

Quāta ex peccatis, præcipueq; capitalibus, ma'a oriuntur quamplurimis abſynthi, hederæ, geneſtæ, lactucæ caprinæ, piri maturi, porri, rhāmi, ſalicis, ac ſpinæ, miris ſimilitudinibus explanatur. Cap. LIII.

PEccatum aſſimilatur abſynthio.
Primo, quidē rōne amaritudinis:
primò, quia abſynthium ſua amaritudi-
ne lædit guſtum. Guſtus animæ, eſt in
tellectualis appetitus, q ita ex peccato in
ficitur, vt ei dulcia & ſuauia, ſ. ſpirituales
delitiæ, quę de ſe ſunt dulciſſimæ, amarę
videātur, & aſperæ, ſicut guſtui carnis ab
ſynthij amaritudine infecto etiam dul-
Iſa.5. cia, quæ poſtea amara eſſe videntur. Iſa.
Væ vobis, q dicitis bonum malum, ponē
tes dulce in amarum.

Secundò, quia abſynthium ſuo forti
odore offendit olfatum Et ſic peccatū
non odore, ſed potius fœtore mali exem
pli offendit olfatum proximi interiorē, ſ.
Exo. 5. qa ſcandalizat eum. Exod. Fętere feci-
ſti odorem noſtrum.

Tertiò, quia in amaritudinem redigit
lac, & vinum, & omne dulce, cui fuerit
admixtum. Vnde apes, quæ frequentant
abſynthium, faciunt mel amarum, vt di
cit Dioſco. Similiter peccatum amarum
rem delectabilem, cui admiſcetur, vertit
tandem in amaritudinem, ſ. conſciētiæ
remordentis, vel pœnæ affligentis, ſi-
cut patet in luxuria, & voluptate carnis,
quæ maximè videntur delectabiles. Vn-
de Prouer Fauus diſtillans, labia mere-
tricis, & nitidius oleo guttur eius: Nouiſ
ſima aūt illius amara quaſi abſynthiū. Pro.50.

Item peccatum aſſimilatur hederæ.

Primò ratione frigiditatis: qa hædera,
cum frigidæ ſit naturæ, terramq;, vbi cre-
ſcit, frigidam eſſe indicat. Similiter pec-
catum frigidæ naturæ eſt, ita, vt calorem
diuini amoris excludat: & vbi peccatum
creſcit, certiſſimum indicium eſt, quòd
ibi calor diuini amoris non ſit, ſed quod
talis anima ſit frigida a diuino amore
penitus deſtituta.

Secundò, ratione contrarietatis, quia
vmbra eius eſt noxia, & tamen ſerpenti,
eſt gratiſſima. Sic peccatum quanuis ho
mini ſit ſummæ noxium & dānoſum,
tamen ſerpenti infernali, ideſt diabolo
eſt gratiſſimum. Et ideo vbi talis eſt vm
bra peccati, libenter requieſcit. Iob. Sub
vmbra dormit, &c.

Tertio, ratione ſeparabilitatis: ſeparat
enim vinum ab aqua. nam ſicut dicit Iob.51.
Plinius, mira eſt hęderæ natura frigida
ad expiandum vina. Nam vinum ex vaſe
fluere, & aquam, ſi qua vino mixta fue-
rit, remanere certum eſt. Sil'r peccatū tra
hit de vaſe cordis vinū diuinæ cōſolatio
nis, & relinqt ibi aquā tribulatiōis. & iō
de pctōribus vere pot dici illud Io. Vinū Io. 3.
non habent. ſ. conſolationis internæ.

Item peccatum aſſimilatur gineſtæ,
qa gineſta creſcit, in locis incultis, & ſa Ioan.3.
xoſis. Loca autē inculta ſunt, peccatorū
corda, quæ pnīæ ſtudio, vel labore non
excolunt: & ſaxoſa loca ſunt corda du-
ra, quæ nullo cōpunctionis humore mol
liunt, & ī talibus peccatū multiplicat, &
creſcit. Item geneſta eſt ſignū ſterilitatis
Et ſil'r peccatū ſterilitatis fructuū, ſ. me-
ritorū nō ſolū eſt ſignificatiuū, ſed ēt cā-
tiuū. Itē geneſta eſt ſaporis amari, qa, ſ.
peccatū cōſcīam amaricat, & inſup (vt di
ctū eſt) īducit amaritudine pœnæ ſequē
tis. Ita geneſta eſt nigri ſeminis, qa ple-
rūq; peccatū īducit, & relinqt infamiæ
denigrationē. Vel nigra ſemina ſunt exē
pla deformia, ex qbus alij nigri, & defor
mes pctōres generant. Itē peccatū mor-
tale in corde generatū, extinguit oīa meri
ta, & oēs virtutes formatas. Vnde aſſi-
milatur cuidam lactucæ ſponte naſcen-
ti, quæ dicitur caprina, de qua dicit Pli- Plin.
niu, ꝙ ſi in mari proijciatur, omnes pi-
ſces,

fces, qui in vicino sunt, moriũtur. Mare
est autem cor humanum: in quod si pec-
catum ingreditur, omnia merita, & virtu
Iaco. 1. tes occidit. Vñ Iac. Peccatum cum con-
summatum fuerit, generat mortem, scili-
cet virtutum animæ. Item licèt peccatũ
animæ habeat in se quãdam transitoriã
dulcedinem, tamen multa mala in ani-
ma facit. Cuius exemplum apparet in
piro maturo, quod hẽt in gustu quandã
aquosam dulcedinem, tamen eius sub-
stantia est frigida, & sicca, & stiptica: sic
peccatum habet dulcedinem aquosam,
idest delectationem transitoriã. Aquo-
sum enim & humidum cito fluit, & faci
liter transit: tamen postea peccatum in-
frigidat, in anima calorem charitatis ex-
tinguendo; desiccat humorem gratiæ,
vel deuotionis consumendo; & consti
pat, sordes conscientiæ detinendo, vt sci
licet peccatum inductum, nec faciliter de
corde per pœnitentiam emittatur.

Item peccatum assimilatur porro, quia
porrum nimis sæpe comestum (vt dicit
Plini. Plinius) inflationes generat: quod perti-
net ad superbiam, quæ animos tumidos
facit. Item sitim generat: quod pertinet
ad auaritiam, q̃ sitim, i. ardorẽ habendi
inextinguibilem gignit. Item somnũ pro
uocat: qđ pertinet ad accidiã, quæ pigros
& somnolentos reddit. Item acies oculo
rum hebetat: quod pertinet ad inuidiã.
Ecc. 1. Ecclesiast. Nequam oculus inuidi. Item
sanguinem inflammat: quod pertinet
ad iram, quæ sanguinem circa cor accẽ-
Dama. dit (vt dicit Dama.) Item Venerem sti-
mulat, idest luxuriam excitat. Item vẽ-
trem mollificat quod potest referri ad
gulam, quia gulosi circa ventrem insi-
stunt, & sibi mollia & delicata q̃runt.

Item peccatum assimilatur rhamno,
quę est herba a principio mollis, sed quã
to plus crescit, tanto durior fit, & in acu-
tiorem aculeum indurescit: Sic peccatũ
a principio, vt suaue, sed postea quanto
plus crescit, plus in eo induratur, & in fi
ne per illud aculeus æternæ punctionis
inducitur. Item ramnus (vt dicit Iose-
phus) proprium habet ignem ex se pro-
ferre, Nam eius folia postquam cadunt,
& desiccantur, multæ siccitatis, & cuius-
dam vnctuositatis esse dicuntur.

Ideo quando adest fortis impressio ca
loris solaris, ramnus facile inflammatur.
Cuius occasione vicina sæpe nemora in-
cenduntur. Similiter peccatum profert
ex se ignem, idest inordinatum ardorẽ,
ita, ꝙ folia eius. i. cogitationes, vel dele
ctationes peccati, postquàm ceciderunt
in consensum operis, tunc desiccãtur
ab humore gratię, & efficiuntur vnctuo
sæ. i. lubricæ, quia vnctuosa lubrica sunt
ita, ꝙ ad fortem impressionem, siue fer
uorem tentationis facilè appetitus ho-
minis inflammatur, & omnes vires ani-
mæ incenduntur, & etiam omnes cor-
poris partes. Iudi. Egrediatur ignis de Iudi. 9.
ramno, & deuoret cedros Libani.

Item peccatũ assimilatur salici, primò
ratione augmenti, quia cito crescit. Vn-
de dicitur secundum Isi. quia cito in al- Isidor.
tum salit. Sic peccatum hominis breui
tempore multum crescit, quia secundum
Greg. peccatum, quod per pęnitẽtiam Grego.
nõ diluit, mox suo pondere ad aliud tra
hit, sicut ex crapula nascit luxuria, &c.

Secundò, ratione ligamenti, quia sali-
cibus vtuntur homines ad ligandum vi-
tes. sic peccata ligant mentem. Isa. Qua Isa. 51.
si vinculum plaustri, peccatum.

Tertio, ratione impedimenti: quia se-
men salicis dicitur hanc virtutem habe-
re, vt si quis illud in poculo hauserit, ge-
nerare non poterit, vt idem Isid. dicit.
Sic peccatum impedit, ne opera merito-
ria hõ gignere, i. facere possit. Sumus aũt
nos principia nr̃orũ operũ, quẽadmodũ
natorũ. i. filiorũ, sicut dicit Philosophus, Aristo.
& ideo opera nostra filijs comparantur. Eth.

Quarto, ratione fundamenti: quia om
nis salix, tanto est in ramis fœcundior,
quanto est terræ propinquior. Item sa-
lices si binis pedibus a terra putentur,
coarcentur ne in altum crescant, sed in
latitudinem se diffundunt. Sic peccator,
quanto magis rebus terrenis appropin-
quat per affectionem, & occupationem,
tanto magis in peccatis abundat. Item
quasi salix duorum pedum est peccatũ
operis vsq; ad delectationis consensum,
puta cum homo consentit immorari in
ipsa delectatione cogitationis. Tunc tñ
licèt nõ ascendat vlterius ꝑ consensum
opis, tñ dũ per morosæ cogitationis con-
sensum in ipsa delectationis latitudine
se diffundit peccatum mortale cõmittit.

Septimo, ratione detrimenti: quia sa-
lix ex antiquitate tẽporis patitur detrimẽ
tũ putredinis. Nã postq̃ antiqua fit, cito
putrescit, & a medullã putrescere icipit.
Vnde sæpe, dum exterius viridis videtur,
& pulchra, interius est, vacua caua, &

putrida, in cuius concauitate sæpe latent animalia venenosa, vnde iuxta salices dormire, res est periculosa. Sic cum aliquis diu continuat permanens in peccato, putrescit per omnimodam corruptionem malitiæ: quam licet hypocrita conetur exterius cooperire, tamen ab interioribus eam non curat abijcere. Et ideo licet exterius ipse aliquando appareat iustus, interius tamen est vacuus a virtute, cauus cupiditate, & putridus malignitate, idest malitia corruptus. Vnde in eius concauitate. i. cordis cupiditate, sunt animalia venenosa. i. conceptiones, & desideria fraudulenta, & periculosa, propter quæ periculosum est iuxta eos dormire. i. de eis confidere, vel eis adhærere.

Item peccatum assimilatur spinæ: quia quando spina caro vulneratur, non recedit dolor, quandiu spina totaliter non extrahitur. Sic quando est anima peccato vulnerata, semper mordetur, & cruciatur, quamdiu ipsum peccatum in conscientia detinetur. Et ideo necesse est, vt per pœnitentiam extrahatur.

Inferni pœna quantum acerba existat, ex Rāni varijs similitudinibus declaratur Cap. LIIII.

Psa. 86. POena inferni assimilatur ramno, vt dicit glosa super Ps. quia ramnus est herba multum dura, nodosa, ramosa. & spinosa. Nam folia habet aculeata, spinis acutissimis in lateribus consita. Similiter pœna inferni, est dura propter suam acerbitatem, nodosa propter suam indissolubilitatem. Nam nodus fortis ligni, est quasi indissolubilis. Vnde signat illam pęnam indissolubilem, & interminabilem, quia damnatus, sicut nunquā absoluitur a culpa, sic nec a pœna.

Item est ramosa, propter pœnarum multiplicitatem, & spinosa, siue aculeata per subtilitatem: quia sicut spinæ subtiles, & aculeatæ penetrant, sic illæ pęnæ penetrant intima animæ. Sed miser ille peccator, dum est sub spinis peccati, antequam aduertat, ꝙ ducant eum ad duriores & maiores aculeos ramni. idest pœnę inferni, permittit se a peccato totaliter absorberi secundum illud Psa. 86. Ps. Priusquam intelligerent spinæ vestræ ramnum, sicut viuentes, sic in ira absorbet eos.

Pœnitentium perfectiones in quibus consistat actionibus multis arboris aromaticis mali punici, & sambuci exemplis lucide demonstratur. Cap LV.

POenitentes assimilantur arboribus medicinalibus, siue aromaticis. Et est causa aromaticitatis in arboribus (vt dicit Albumasar) terreum subtile commixtum aqueo subtili. Tanquam ergo arbores aromaticæ, & medicinales, sunt homines pœnitentes: quia pęnitentia habet medicinales virtutes ad curandū animarum languores, i. vitiū: & in istis est subtile terreum. i. attenuatio carnis; bene commixtum subtili aqueo. i. compunctioni cordis. Illi autem, in quibus hæc deficiunt, scilicet maceratio carnis, & compunctio cordis, non sunt aromatici i. vere pœnitentes. Et nota, ꝙ arbor aromatica aliqn̄ habet aromaticitatē in cortice, aliquando in flore, aliquando in fructu, vt patet in cinamomo, quod est cortex, & in mace, qui est flos; & in muscata, qui est fructus. Sic pœnitentium quidam habent tantum in cortice. i. in exteriori ostensione, quidam tantum in flore. i. in mentis affectione, quidam in fructu. i. operis executione. Albu.

Itē pœnitentes assimilantur malogranatæ. Primo propter augmentum: nam malogranata, scilicet arbor plus in latū, quàm in altum se diffundit. Sic pœnitēs debet esse humilis, non vt quærat crescere in altitudinem dignitatis, sed in latitudinem charitatis Ps. Ambulabam in latitudine. Ps. 118.

Secundò propter impedimentum, quia maxime impeditur a frigore. Est enim arbor frigoris impatiens. Vnde in pruina citò pereunt flores eius. Similiter homini pœnitenti maxime nocet frigus accidiæ. Et ideo pruina, idest negligentia, destruit flores eius i. bonas affectiones.

Tertiò, pœnitentes assimilantur malogranatæ propter fructum, quia quædā faciunt poma dulcia: qdā acetosa: acetosa sunt frigida, & sicca, dulcia vero calida, & humida. Et ideo dulcia magis cōueniūt medicinæ, vt dicit Isaac, & etiam Diosc. Quasi autem poma acetosa sunt opera pœnitentis facta ex timore: sed quasi dulcia sunt opera facta ex amore, & ista magis prosunt ad sanitatem animæ: Vel acetosa sunt opera hypocritarum,

rum, dulcia vero sunt opera veraciter
Isido. pœnitentium. Dicit enim Isid. ꝙ negant
medici corpora nostra mali punici cibo
nutriri Et dicunt, ꝙ plus congruunt me
dicinæ, quam corporis alimento. In quo
significatur, ꝙ pœnitens debet intende
re ad sanandum mentem, & non ad im
plendum, vel impinguandum ventrem.

Item pœnitentium afflictio assimila
tur sambuco, de quo dicunt Plato. Dios.
& Plinius, ꝙ si cortex eius medius rada-
tur versus superius, purgat ventrem per
partem superiorem: si vero radat versus
inferius purgat per partē inferiorē. Tūc
autem sambuci cortex versus inferius
raditur quando pœnitentis caro timore
infernalis supplicij affligitur, qui timor
dum a peccatis reuocat, quasi a parte in
feriori purgat: sed tunc versus superius
raditur, quando spe, vel desiderio præ-
mij maceratur, & dum sic carnem mace
rando abstergit pœnitens sordes pecca
ti quasi a se purgar a parte superiori.

Quæ ad peccatoris conuersionem requirantur, quæue pœnitentiæ radix, gradus & perfectio existat, explanatur: quæ arboribus varijs, ac Helleboro, Myrrhæ nuci, cauli, paliuro, arbori Aloes, Absynthio. Betæ, cimino, cucurbitæ, centaureæ, & demum hederæ quampluri- mis prospicuusque exemplis assimilatur. **Cap. LVI.**

POenitentia assimilatur arbori.
Primo propter arboris generatio-
Ari. de nem Sunt enim secundum Aristotelem,
veg. quinque species siue modi generationis
arboris, siue plantæ: Vnus est ex semine
alius ex putredine, tertius ex aquæ hu-
more, quartus ex plantatione, quintus
ex insertione. In his designantur quin-
que, quæ summe valent ad generationē
penitentiæ i. ad conuersionem peccato
ris. Primum est verborum dei auditio, &
hoc designatur in semine: quia semē est
Mat. 13. verbum, vt dicitur Matth. Secundum est
mortis meditatio: & hoc designat in pu
tredine, quia per mortē corpus in putre-
Iob. 17. dinem resoluit, Iob. Putredini dixi. Pater
meus es. Tertium est eleemosinarum
largitio: & hoc designatur in aquæ hu-
Ecc. 30. more, quia (vt dicitur.) Ignem ardentem
extinguit aqua, & eleemosina resistit pec
catis. Quartū est religionis ingressio: &
hoc designatur in plantatione, quę ma-
xime competit iuuenibus. Ps. Quorum fi Ps. 127.
lij, sicut nouellæ plantationes a iuuentu
te sua. Quintum est bonorum societas,
& conuersatio. Nā quandoque pecca-
tor iusto adiunctus, trahitur ab eo, & cō
uertitur, & hoc designatur in insertione,
Apostolus. Tu aūt cū oleaster esses, inser Ro. 11.
tus es in illis, & socius pinguedinis &
radicis oliuæ factus es.

Secundo ꝓꝑ radicis infixionē. Nam
arbor (vt dicit Isid.) ab aruis nomen ac-
cepit, eo ꝙ fixis radicibus terræ inhære-
re cōsueuit. Oportet ergo ad hoc, ꝙ ar-
bor sit firma, vt radices eius in terra pro
fundentur: & quanto arbor radicem ꝓ-
fundius figit, tanto attrahit, plus humo-
ris, & si fructificatura sit, plus abūdat in
folijs, fructibus, atq; ramis. Item oportet
ꝙ radices arboris ipsi terræ cohæreant,
& conglutinentur, vnde dicit Arist. ꝙ lu
tum vnctuosum, & tenax cito producit
plantā, & facit eā esse durabilē. Sicut er
go arbor immobiliter per radicem est in
fixa terræ, ita penitentia per humilitatē,
& charitatē oportet ꝙ sit immobiliter
infixa animæ, siue cordi, & ꝑseueranter,
ita vt pœnitens præterita mala plangat,
& iterū plangenda non committat. Pro-
fundatur aūt radix pœnitentiæ in corde
ꝑ humilitatē, in qua quāto profundius
descendit, tanto de humore grāe plus at-
trahit, & per eam maiorem copiam bo-
norū operū, & meritorū ꝓducit: sed con
glutinatur pnīę radix cordi per charita-
tem, quæ est glutinū vnctuosum ꝑ quā
cito pnīa augetur, ꝑficit, & conseruat. Vñ Eph. 3.
Apl's. In charitate radicati, & fundati.

Tertiò, ꝓꝑ animę vegetabilis informa
tionē. Nā sm philosophum, In arborib. Ari. de
& plantis non est anima sensibilis, sicut veg.
in brutis, ꝓꝑ quod arbores, & plantę sen
sibilibus passionibus non afficiuntur,
quia nec ꝑcussę sentiunt; nec scisæ do-
lent, nec qñ cibant delectant, nec spirāt,
nec respirant, nec dormiunt, vel vigilāt,
nec alijs passionib⁹ subiacent, q̄ sunt aīæ
sensitiuæ Est ergo in ipsis arboribus, &
plantis informatio solius vegetabilis
animæ, sm quā est in eis generatio, ciba
tio, augmentatio, & renouatio: quæ om-
nia competunt suo modo pœnitentiæ.
Nam primò necessarium est pœnitenti,
vt passiones sensitiuas, viciosas scilicet
& inordinatas a se oīno remoueat, scili-
cet, vt percussus iniurias nō sentiat ꝑ im

patien-

patientiam, & ſciſſus, vel laceratus ver-
bis non doleat per iracundiam, quæ ſcili
cet eum ad odium, ſiue vindictam incli-
net: nec etiam quando cibatur in cibo
delectationem voluptatis, ſed ſolum ſu-
Augſt. ſtentationem neceſſitatis quærat. Augu-
10. cōf. ſti. Hoc me docuiſti dñe, vt quemadmo-
dum medicamenta, ita & alimenta ſum
pturus accedam. Item non debet ſpira-
re, nec reſpirare. i. vel in ſe indignationē
attrahere, vel ex ſe furorem emittere eo
Act. 9. modo, ſcilicet quo dicitur de Saulo, Act.
Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis
in diſcipulos domini &c. Item nō debet
dormire per negligentiam, nec etiam vi-
gil eſſe ad cogitandam, vel explendam
malitiam. Sed debet in pœnitentibus eſ
ſe generatio virtutū, ſiue bonorum ope-
rum, cibatio lachrymarum, vel diuinorū
verborū, augmentum laborum & meri-
torum, & etiam renouatio conuerſatio-
nis, & morum.

Quartò, propter fructuum defectionē.
Sunt enim quædam arbores, ſcilicet quę
habent ſolum folia, & non fructus: quod
accidit propter abundantiam humoris
aquoſi, qui eſt materia foliorum. Et pro
pter defectum humoris vnctuoſi, qui eſt
materia fructuum. His ergo aſſimilantur
falſi pœnitentes, qui habent ſolum appa
rentiam frondium. i. exteriorum morū,
ſed non vtilitatem fructuum i. verorum
operum. Poſſent etiam talibus aſſimilari
qui hñt ſolum folia. i. verba, & non fru-
ctus. i. opera, ſicut doctores mali qui ha-
bent doctrinam ſine vita: quod eſt pro-
pter abundātiam amoris mundani, & de
fectum amoris diuini. Quædam vero ar-
bores ſunt quæ faciunt fructum ante fo
lia: quod accidit (ſicut dicit philoſophus)
propter abundantiam humoris vnctuo-
ſi: quem cum calor naturalis digeſſerit
cum auxilio caloris ſolaris, cito ad ma u-
rationem adducit. Vnde talis humor vn-
ctuoſus abundans prohibet humorem
aquoſum, qui eſt foliorum materia, ne
aſcendat ante fructum in tali planta.
Iſtis ſunt ſimiles illi qui ſtudent bona
opera facere prius quàm bona verba do
cere: ita vt bona vita pręcedat bonā do-
ctrinam, vel illi qui prius intendunt ope
ribus actiuæ vitæ, quam refrigerio, vel de
corī vitæ contemplatiuæ, ſi quidem con-
templatiuorum internæ meditationes
animam decorant, & vmbræ refrigerium
pſtant, ſicut & plantarum folia. Opera au
tem actiuæ vitæ laborioſa quidem ſunt,
tamen fructuoſa: vnde actiuæ vitæ meri-
ta fructibus comparantur. Et ideo tales
ſi habeant abundantiam humoris vn-
ctuoſi i. compaſſionis & pietatis, & ca-
loris naturalis. i. amoris proximi ad quē
etiam natura inclinat, ex tūc a calore So
lis, i. amore Chriſti citius efficiuntur in
vita actiua perfecti per fructus bonorum
operum: & ideo poſtea cōgruentius pro-
ducunt folia verborum. Quædam tamen
arbores ſunt, quæ ſimul producunt fru-
ctus, & folia, ſicut illę quæ prædictos hu-
mores habent proportionabiles: quibus
ſimiles ſunt illi, qui in humore mentis
deuotæ, & in humore aquoſo ſalubris
ſcientiæ poſiti abundantes ſimul dicunt
& faciunt. Act. Cępit Ieſus facere, & po- Act. 1.
ſtea docere. Sunt etiam, & aliæ quædam
arbores, quæ citius producūt folia quàm
fructus, & hoc propter abundantiam hu
moris aquæi, & defectum humoris vn-
ctuoſi: quia calor humorem aquæum ci-
tius attrahit ad locum productionis fo-
liorum, quàm vnctuoſum ad productio-
nem fructuum. Similiter illi qui habent
multam ſcientiam, & paruam deuotio-
nem, facilius, & citius dicūt verba, quàm
producant opera.

Itē pœnitentia interior ſi ſit cum debi
ta præparatione, & moderatione, & exer
citatione, purgat, & ſanat animam: cuius
exemplum apparet in helleboro, qui a flu
uio, vbi naſcitur, ſic eſt dictus: quia dicit
habere virtutem mentem motam redu-
cendi ad ſanitatem.

Item purgat corpus: quia lignum, qđ
radices habet albas, humores phlegma-
ticos purgat: lignum vero, quod radices
habet nigras, purgat coleram nigram: ſed
tamen nullus debet eo vti niſi prius ma-
teria digeſta ſit, & temperata, & tunc ēt
cum cautela: quia virtus eius nimis eſt in
tēſa, & præcipue radix alba multum laxat
ſuperius, & inferius. Vnde ſæpe nimia vir
tus hellebori eſt mortis inductiua.

Itē dēt qui accepit helleborū ſe moue
re, & a ſomno abſtinere· vñ Hypoc. dicit Hypoc.
Si vis helleborū ducere, moue corpus, ne
ſomnus accedat. Similiter pęnitentia ad
hoc vt animam in peccato deſipientē, &
inſanientem ad debitum ſenſum redu-
cat, & purget a corruptis, & ſuperfluis hu
moribus. i. affectionibus; oportet præce-
dere interiorem digeſtionem, & præpa-
rationem in feruenti contritione ſine

qua pœnitentia exterior non est valida.

Item oportet in exteriori pœnitentia vti cautela, & moderatione. Debet enim atteri, sed non occidi per immoderatam afflictionem.

Item oportet mouere corpus in bonorum operum exercitatione, & a somno negligentiæ & ocij abstinere.

Item pœnitentia assimilatur myrrhæ.

Primo, ratione eminentiæ: quia myrrha est arbor in Arabia (vt dicit Isido.) quinq; cubitis alta; in quibus accipere possumus quinq; pœnitentiæ gradus: primus est in contritione, secundus in confessione, tertius in oratione, quartus in elemosynarum largitione, quintus in ieiunij afflictione. Et isti res vltimi gradus pertinent ad satisfactionem.

Secundo, ratione effluentiæ: quia de arbore myrrhæ gutta effluit amara, multũ aromatica, & ista vocatur myrrha, & (vt dicit Plinius) illa gutta, quæ per se
Plini. manat non expressa, magis est preciosa, & minus vtiq; valet illa, quæ de cortice precioso est abstracta. Hæc ergo amara gutta, est compunctionis lachryma ex cõtritionis amaritudine procedens. Hæc est deo multum odorifera, secundum illud: Quasi myrrha electa dedi suauitatem
Ecc. 24 odoris.

Item est multum aromatica .i. medicinalis. Exo. Sume tibi aromatica myrrhæ
Exo. 30 primæ. Habet enim hæc myrrha virtutẽ dissoluendi, & consumendi quasi æqualiter, & etiam confortandi. Et similiter pœnitentis lachryma amara dissoluit peccata consumit mala desideria, & confortat corda debilia. sed illa est per se expressa, quæ est voluntaria, & non coacta, & talis pœnitentia est valida, non autẽ illa quã solus metus, seu coactio causat.

Tertio, ratione efficaciæ: quia myrrha habet virtutem cõseruandi corpora mortua ex ea peruncta imputrida, & incorrupta. Similiter pœnitentia mortificatos corpore, sed spiritu viuificatos conseruat a corruptione, & putredine peccati. Vnde in huius signum venit Nicodemus ad corpus Christi mortuum, ferens mixturam myrrhæ.

Item pœnitentia assimilatur nuci, quæ
Io. 19. quidem exterius habet durum & amarũ corticem, & interius habet nucleum dulcem, & vtilem. Vnde his qui temperatæ complexionis sunt, & nucibus temperate vtuntur, proficiunt, quia omnibus cibis venenosis obsistunt. Et similiter est de pœnitentia, quia quamuis eius opera exteriora videantur dura & pœnosa, vt ieiunia, & huiusmodi, & interius etiã requirat amaritudinem contritionis: tamen conscientia per ipsam purgata, inuenitur fructus eius dulcissimus, & efficacissimus ad resistendum omni cibo venenoso .i. peccato, dummodo exterioribus operibus pœnitentiæ, vt abstinentia, & huiusmodi, pœnitentes vtantur temperate .i. discrete.

Item pœnitentia assimilatur cauli.

Primo, ratione transplantationis: quia oportet caules transplantari, vt possint in suo esse perfici. Sic peccatorẽ oportet transferri de statu culpæ ad statum iustitiæ per transplantationem pœnitentiæ, vt possit spiritualiter perfici

Secundo, ratione decoctionis. Oportet enim caules coqui, & elixari: in qua decoctione, licèt materia .i. caulium substantia sit minus bona, cum sit grossa, & dura ad digerendum, ius tamen ipsorum caulium est colatiuum ventris humectatiuum, & laxatiuum: sed substantia sine iure est constipatiua. Sed multum de ipsorum malitia tollitur, si illa aqua proijciatur, & in alia decoquantur, & optime pinguedine condiantur, vt dicitur in dietis. Sic etiam in pœnitentia necessarium est decoctionem peccatorum fieri per contritionis feruorem. Et quantũcunque peccata de se grossa sint & dura, ius tamen, idest compunctio ipsorum peccatorum lachrymosa & feruida, est mentis laxatiuum, & purgatiuum. Vnde caulis substantia sine iure, i. memoria peccati sine compunctione, potius est constipatiua, idest induratiua ad peccatum retinendum quàm ad emitendum per confessionem. Et sicut ad tollendum caulium malitiam fit duplex elixatio, ita, ꝙ aqua primæ elixaturæ proijcitur. ita ad tollendum malitiam peccatorum, duplex fit in pœnitente compunctio: quia prima prouenit ex timore pœnæ secunda autem ex amore iustitiæ, & hæc est perfectior. Vnde adueniente secunda, prima proijcitur: quia perfe- 1. Io. 4.
cta charitas foras mittit timorem. sed debet addi optima pinguedo, scilicet contemplationis, & orationis deuotio.

Tertiò, ratione electionis: quia caules debent eligi & accipi magis teneri,

&

& meliores efficiuntur, quando à pruina primitus decoquuntur: quia dum calor ad caulium intima reuocatur, melius substantia eorum digeritur, & mollior, & sapidior inuenitur. Similiter illi pœnitentes sunt magis electi, qui sunt magis teneri i. molliores ad fiendum, vel ad amãdum, vel compatiendum. Meliores etiã, & feruentiores efficiuntur, qui primo à pruina, ab aduersitate mundana, & à tribulationum vehementia sunt tacti, & excocti, quia mala quæ nos hîc præmut, ad Deum nos ire compellunt, vt dicit Grego.

Item pœnitentia quanto asperior, tanto magis valet ad frangendum corda dura, & ad expellendum venenosa diaboli tentamenta. Cuius exemplum apparet in paliuro, qui quamuis sit crudus asperrimus, & spinosus, tamen habet quædã capitella spinosa in quibus sunt semina ad calculum frangendum, & contra morsus venenatos valentia, vt dicit Diosco.

Diosc. Item pœnitentia est similis arbori aloes, quæ est arbor aromatica in India nascens.

Primò, enim aloe est arbor gustus amaricatiua, quia lignum eius, licet sit aromaticum, tamen gustus eius est subamari saporis. Hoc autem pœnitentiæ competit ratione contritionis, quæ amaricat gustum animæ ex ipsa recognitione culpæ. Isa. Recogitaui tibi omnes an-

Isa. 38. nos meos in amaritudine animæ meæ.

Prou. 7. Prouerb. Aspersi cubile meum myrrha, & aloe. Hoc cubile est conscientia, quod est aspergendum myrrha. i. amaritudine ex memoria culpæ, & aloe. i. amaritudine ex consideratione offensæ.

Secundo, aloe ore masticata, est cerebri immutatiua. Nam odor eius tũc maxime sentitur cum ore masticatur: quia tunc odor aromaticus statim cerebrum tangere videtur. Tunc autem peccatum per pœnitentam masticatur, quãdo oris confessione diligenter, & aperte narratur: & tunc ipsius confessionis odore, & vigore cerebrum immutatur, dum ex eius resolutione cõfitentis facies lachrymis irrigatur. debet enim confessio esse lachrymabilis.

Tertio, aloe est humoris desiccatiua: est enim (vt dicitur in Platone) calida, & sicca. Et hoc pœnitentiæ competit ratione abstinentiæ, per quam humor luxuriæ in corpore arescit; & amor spiritualis in mente accenditur, & calescit.

Quartò, est aloe odoris emissiua. Est etenim odoris suauissimi, atque fumi: cuius particula loco tymiamatis in altaribus adoletur, & hoc competit pœnitentiæ ratione orationis: quia cum pure, & deuote oratur, quasi quidam fumus, & odor suauissimus Deo ministratur. Huius ergo particula prima est oratio mentalis: quia alia eius pars est oratio vocalis. Prima ergo particula, dum in altari cordis feruenter imolatur, ex ea ipse Deus velut ex suauissimo tymiamate recreatur.

Quintò, est aloe corporis confortatiua. Nam lignum eius stomachum cõfortat, & vinum decoctionis eius bibitum debilitatem cordis, & cerebri maxime iuuat. Similiter pęnitentia confortat stomachum animæ, idest mentem ad suscipiendum, & retinendum cibum spiritualis doctrinæ.

Item vinum decoctionis i. feruor, cõfortat cor debile ad largam dationem corporalis eleemosynæ: confortat etiam cerebrum ad emissionem abundantis lachrymæ: vel confortat cerebrum, idest sensum ad cautelam, & discretionẽ conscientiæ.

Itẽ pœnitentia assimilatur absynthio. Primo, quia absynthium habet virtutem amaricatiuam. Est enim tantæ amaritudinis, quod etiam ipsum mures, & vermes horrent. Et hinc est, quod libros, & pannos a vermibus, & muribus tutos seruat, si quis cum eis in situ la sua absynthium ponat. vt dicit Diosc.

Sic in corde pœnitentis debet esse cõtritio amarissima. Et hæc est, quæ repellit mures, & vermes. Mures sunt tentationes diabolicæ, vermes remorsus conscientię; quos remouet, & extinguit amaritudo pœnitentiæ.

Secundo, quia habet absynthium virtutem laxatiuam, scilicet pp caliditatẽ, & amaritudinem Vnde si inuenit materiam digestam, eam dissoluit, & expellit. Et hoc cõpetit confessioni pęnitẽtis: qa ex caliditate. i. feruore, & amaritudine contritionis, ipsa confessio habet virtutem laxatiuam. i. emissiuã, & purgatiuã peccati: quia culpam quam per contritionem inuenit iam digestam. i. ad purgationem, & eiectionem paratam, dum confi-

confitetur emittit,& eijcit.

Tertiò, habet virtutem restrictiuã. dr̃ enim in Platone, ꝙ absynthium virtutes habet contrarias scilicet laxatiuam, & constrictiuam. Nam sicut laxat ex caliditate,& amaritudine: ita restringit ex ponticitate, & grossitie substantiæ suæ, vnde si materiam compactam inuenit, compactiorem eam facit. Hoc aũt competit pœnitentiæ ratione satisfactionis per quam dum peccatorum materiæ, & causæ subtrahuntur, ab ipsis peccatis pę nitens restringitur. Est enim satisfactio secundum Augu. peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non præbere.

Pla.

Auguſ.

Item pœnitentia assimilatur betę, quę est herba cam[illegible]. Primo, propter coloris apparentiam. eius enim spẽs est duplex, vna est alba,& alia nigra. Quasi aũt pœnitentia alba est pœnitentia innocentium, sicut Ioãnis baptistæ Sed quasi nigra, est pœnitẽtia peccatorum, sicut Mariæ Magdalenæ. Vtriusq; tñ betę succus naribus instillatus (vt dicit Diosco.) caput purgat, qa vtriusq; pęnitẽtiæ virtus mentem purificat, siue a venialibus, vt pœnitentia innocentium, siue a mortalibus sicut peccatorum: vel vna præseruãdo a culpæ defectione, alia expiando à culpæ contagione. Secundo, ꝑpter virtutis efficaciã. Est enim eius virtus in humore in fronde,& in radice. In humore siue succo est eius virtus ad conseruandum capillos, vt dicit Diosco. Sic,& pœnitentiæ virtus,& lachrima, capillos capitis, idest virtutes mentis reparat perditas,& cõseruat habitas. In frõde vero est virtus: quia folium eius tunsum,& morbo appositum ignem saluaticum extinguit. Quasi enim betæ folia sunt diuersa pœnitentiæ opera, vt ieiunium, eleemosina,& oratio. Ignis autem saluaticus est ardor vitiorũ, siue auaritiæ, quem extinguit eleemosyna: siue luxuriæ, quem extinguit ieiunium: siue abiectionis,& superbiæ, quem extinguit oratio mentem humiliando. In radice vero est virtus, qa sicut dicit Aristo. super radicem betæ sicut & sup caulẽ põt inseri surculus, qui corroborat radicem,& in arborem trãsmutat. Radix betæ i. initiũ pœnitentiæ, est timor, quia pœnitentia ex timore gignitur. In qua radice si surculus amoris inseratur, idest vt timor pœnitentis sit cum amore charitatis, proficit pœnitens in magnam arborem, idest in virum perfectum.

Dioſc.

Item pœnitentia assimilatur cimino. Primo, ratione complexionis: quia ſm Macrum,& Persium, ciminum est calidum, & siccum in secundo gradu Pœnitentia enim est calida,& sicca: qa per compunctionem incendit mentem, & per abstinentiam desiccat carnem: & vtrunque est in secundo gradu: primus enim gradus, siue respectus est propter satisfactionem peccati, secundus propter cautelam futuri. Secundo, ratione decolorationis: quia nimius vsus, siue frequẽtia eius (vt dicunt Dioscor. & Pla. & Plinius) faciei discolorationem inducit: quia scilicet per indiscretam pœnitẽtiam siue abstinentiam, corpus infirmatur,& facies discoloratur: & pallescit facie corporis propter diminutionẽ calidi sanguinis,& etiã facies animę ꝑpter diminutionem feruoris.

Tertio, rõne operationis, scilicet quoniam ciminũ habet virtutẽ fumositatis subtiliatiuam, & digestionis confortatiuã. Quod facit pœnitentia dum per abstinentiam subtrahit superfluitatem cibi,& potus, q̃ pertinent ad vitium gulæ.

Item habet virtutem ventositatis subtiliatiuam,& inflationis ventris restrictiuam Quod competit pœnitẽtiæ, inquãtum ventum vanægloriæ subtiliat. i. anihilat,& inflationem superbiæ fugat.

Item dolorem stomachi mitigat, quod competit pœnitentiæ inquantum mitigat iram.

Item habet virtutem cum baccis lauri frigidi, reumatis curatiuam. Et hoc competit pœnitentiæ inquantum expellit frigidum humorem accidiæ.

Item habet virtutem sanguinis coagulati in oculo mixtum in cera mũda dissolutiuam Quod competit pœnitentiæ in quantum refrenat luxuriam: cuius impudicitia maxime in oculis congregatur,& ostenditur.

Item habet virtutem liuoris carnis cũ cera bene mixtum,& sæpe appositum totaliter ablatiuam. Et hoc habet pœnitẽtia inquantum tollit liuorem inuidiæ.

Itẽ hẽt virtutẽ fauciũ sanatiuã. Quod competit pœnitentiæ in quantũ sanat vitium auaritiæ. Sunt enim auari quasi quædam fauces insatiabiles, quorum dolor & cruciatus est, quia non possunt habere q̃ cupiunt: quę dolorem insatiabi-

lis

lis appetitus vera pœnitentia sanat.

¶ Itē pœnitentia assimilatur cucurbitæ. Primo, ratione extensionis. Nam herba cucurbitę in ramos, & folia pariter, & flagella ad modum vineæ, se distendit, & quibusdam ligamentis se vndique connectit. Similiter pœnitentia ramificatur in cōpūctione, vbi sunt diuersi rami i. diuersi cōpunctionis modi. Item habet folia i. verba vtilia in confessione, & flagella. i. opera pœnalia in satisfactione. In qbus omnibus verus pœnitens se proficiēdo distendit: sed nihilominus oportet, ꝙ vndiq; se quibusdā ligamentis. i. firmis cautelis, & adiutorijs cōnectat, ita, vt in peccatum amplius non cadat.

Scd'o, rōne floritionis. Hēt enim quosdā flores albidos quos emittit præcipuè contra noctem. Hi flores albi sunt mundæ affectiones, quæ oriūtur in corde pęnitentis, præcipue contra noctem peccati. Psalmus: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis, &c.

Psal. 6.

Tertio, ratione fructificationis. Vbi nota, quòd cucurbita ad bene fructificādum indiget calore. Vnde in terra calida maxime fructificat. Itē humore, idest aquæ irrigatione, quia sæpe aqua rigari cupit.

Item appodiatione: quia sine appodiatione florere quidem potest, sed fructificare vix potest. immo tunc fructus eius vel deficit, vel putrescit, quando nō sursum à terra erigitur, & in lignis, vel virgulis se suspendit. Similiter pœnitentia bene fructificat, quando est radicata in charitatis amore. Hæc enim terra calida, est anima charitate succensa.

Item quando est rigata frequenti exhortatione, vel lachrymarum crebra effusione.

Item quādo est appodiata sanctorum virorum familiaritate, vel cohabitatione, qui suis exemplis, vel auxilijs pœnitentem erigant, & sustentent.

Quartò, ratione complexionis, quia cucurbita, s'm Pla. est frigidæ & humidę complexionis, & qualitatis temperatæ. Et pœnitentia frigefacit, ardorem concupiscentiæ extinguendo specialiter p abstinentiam, & humectat in lachrymas resoluendo: sed in vtroque oportet esse tēperamentum, & in ieiunio, & in fletu.

Pla.

Quintò, ratione augmenti, & corruptionis: qa cucurbita cito crescit, & cito decrescit, & in terra sicca nō proficit: & prima cortex eius mollis est, sed postea cum ad maturitatem venit, ad modum ligni induresc it. Sic pœnitentiæ feruor in quibusdam cito crescit, & similiter deficit, sicut flamma prunarum. Proue. Substantia festinata cito minuetur. Pro. 13.

Item non proficit pœnitentia in anima, quæ est arida, siue ab aqua sapientiæ, siue ab humore compunctionis lachrymosæ, siue ab humiditate pietatis affectuosæ.

Itē pœnitens, licèt a principio sit mollis, & pauidus: tamen charitate solidāte efficitur fortis, & firmus.

Sexto, rōne curationis, qa cucurbita est febris acutæ purgatiua. Est n. cucurbita elixata febrē acuta patientibus cibꝰ, & medicina. Nam febris materiam per vrinā purgat. Quasi n. acuta febris, quæ corpus incendit, & vehementem sitim gignit, est auaritia, quæ appetitum inflammat, & insatiabile ad habenda desiderium causat: sed hanc febrem pęnitentia purgat, & extinguit.

Item cucurbitæ succus valet cōtra tumorem oculorum: pniæ humilis lachryma valet contra superbiam, quæ oculos mentis, quasi tumidos reddit.

Item cucurbita elixata calorē sedat, quia. s. pœnitentia calorem concupiscētiæ, & luxuriæ mitigat.

Item pœnitentia assimilatur centaureæ, quæ est herba amarissima, & cum amaritudine habet quandam dulcedinem admixtam. Vnde dolorem ventris sedat, visum clarificat, paralisym curat, vermes ventris cum melle necat. Sic pœnitentia ex vna parte debet esse amarissima: debet enim pœnitens esse amarus, quia merita sua perdidit, amarior, quia infernum meruit; amarissimus, quia cœlum sibi clausit. Sed cum ista amaritudine est dulcedo admixta de spe veniæ, quæ innititur bonitati diuinę misericordiæ. Ipsa ergo pœnitentia dolorem, siue tristitiam mentis prouenientē ex ira, siue inuidia restringit; visum interiorem obscuratum per superbiam, siue per auaritiæ puluerem, clarum facit; paralysim, idest accidiæ, siue negligentiæ frigiditatem, & immobilitatem expellit, vermes ventris, idest corruptiones gulæ, vel luxuriæ extinguit. Item pœnitentia quanto magis est amara, tanto est

abun-

abundantioris gratiæ causatiua. Cuius
exemplum apparet in hædera, quæ licet
sit sapore amara, tamen est vberum la-
cte repletiua. Vnde hędera, vt quidam
dicunt, dr̄ ab hędo, quia sumpta in ci
bum a capris lac multiplicat, vnde hædi
nutriūtur. Sicut ergo hædera amara mul
tiplicat lac caprarum in vberibus, ita
amara pœnitentia multiplicat gratiam,
& virtutes animæ in pœnitentibus.

Quemadmodum ipsa pœnitentia perficitur, per nonnullas arboris proprietates quæ & partibus animalis comparantur, eruditè demonstratur. Cap. LVII.

POenitentia diuersis virtutibus perfi-
citur, sicut arbor, siue planta diuer-
sis partibus integratur. Habet enim plan
ta in se partes aliquas proportionabiles
Partibus animalis. Habet enim radicem
loco oris, medullam loco ventris, quia
in ea fit humoris decoctio, antequam
transferatur in substantiam foliorum,
Ari.lib. vel fructuum, vel ramorum, vt dicit Ari.
de arb. Quidam tamen vocant medullam ma-
tricem, vt ipse Philosophus dicit, quia in
ipsa humor plantæ seminarius, sicut fœ
tus in matrice continetur. Et quidā vo-
cant medullam viscera, quia in ipsa se-
paratio fit puri ab īpuro, sicuti fit in aīa-
lium intestinis. Quidā aūt vocāt eā cor
arboris, qa ex ea procedit motus vitæ
vegetabilis, sicut vita aīalis procedit ex
corde. Item habet arbor nodos loco ner
uorum, qa per eos partes inuicem colli-
gantur. Item habet venas.i.rimulas in
quibus naturalis humiditas custoditur,
& ad partes arboris deriuatur.

Item habet corticem loco corij, scili-
cet ad interioris ligni defensionem. Vn
de facit cortex in corpore arboris, quod
facit corium in corpore aīalis. Rami au-
tem sunt sicut brachia, & ramusculi si-
cut digiti. Fructus autem, & folia sunt si
cut partes superfluæ, sicut capilli, & vn-
gues. Vnde cadunt ab arbore subtra-
cto humore, sicut cadūt pili de corpore
animalis. Omnia autem prædicta in-
strumenta sunt etiam suo modo pœni-
tentibus necessaria. Oportet enim pœni
tentem habere medullam, idest cor cō-
punctum, per cuius compunctionē spi-
ritualiter viuificetur. Eze. Vita viuet, &c.
Eze.33 Item radicem, idest os, vbi fit cōfessio, p
quam etiam nutrimentum spiritualis
gratiæ attrahitur. Psalmus: Os meum ape Ps. 118.
rui, & attraxi spiritum, idest gratiam spi-
ritualem ad animæ vegetationem. Nam
non intraset per os animæ spiritualis gra
tia, nisi primo per confessionem esset pu
rificata. Oportet etiam quod habeat ven
trem, idest mentem, in qua fit dilectio,
per quam spirituale nutrimentum deco
quitur. Sicut enim nutrimentum corpo
rale non applicatur corpori, nec ei pro-
dest, nisi sit per calorem naturalem pri-
mo digestum, ita & nullum spirituale
nutrimentum, idest opus de genere bo-
norum, potest prodesse, nisi sit per chari
tatis dilectionem decoctum. Corin. Si di 1. Cor.
stribuero in cibos pauperum omnes fa- 13.
cultates meas, & tradidero corpus meū,
ita vt ardeam, charitatem autem nō ha-
buero, nihil mihi prodest. Item debet ha
bere matrem, idest humilitatem. in qua
fœtus conceptus, idest bonum proposi-
tum, vel bona intentio claudatur, & con
seruetur: quia sicut dicit Greg. perit om- Grego.
ne, quod agitur, si non in humilitate cu-
stoditur. Item oportet habere viscera, i.
considerationes, siue cogitationes, in
quibus sit prudentia discernens purum
ab impuro, & vtile à nociuo. Nam pru- Aug. de
dentia sicut dicit August. est amor ea, Mor. ec
quibus iuuatur ab his, quibus impedit cle.
sagaciter eligens. Et dicitur prudentia
esse amor non essentialiter, sed in quan
tum amor mouet ad actum prudentiæ.
Vnde amor dicitur discernere, in quan
tum mouet mentem ad discernendum.
Item habere debet neruos, siue nodos,
idest vnitatis & pacis colligationes. Et
venas, idest eleemosynas, in quibus con
seruatur naturalis humiditas, idest mise
ricordiæ pietas, quæ debet quasi natu-
raliter inesse homini, secundū illud Iob, Iob. 31.
Ab infantia mea creuit miseratio me-
cum, & de vtero matris meæ egressa est
mecum. & etiam per eas ad membra nu
trienda, idest ad proximos sustentandū
defertur. Debet enim habere corium du
rum ad defensionem interiorum, idest
patientiam in aduersis, quæ ab intrinse-
co eueniunt. Nam patientia, sicut dicit
Greg. est custos omnium virtutum De- Grego.
bet habere ramos, idest brachia, & digi-
tos ad satisfaciendum, & ad opera meri
toria discrete operandum.

Item debet habere ornatum foliorū,
siue capillorum, idest modestiam, vel cō
positionem morum exteriorum.

Pruni exemplo qualia pœnitentia opera esse debeant, breuiter explanatur. Cap. LVIII.

POenitentiæ opera quanto magis sunt humilia, & austera, & compungitiua, tanto magis valent contra peccata: cuius exemplum apparet in prunis: quia illa quæ sunt nigra aliquantulum, & acida, qualia sunt damascena, sunt stomacho meliora. Sunt .n. frigida, quãdo sunt bene matura. Vnde, quia bene infrigidant, & humectant, valent contra febrilem calorem, & ventris constipationem. Sic pœnitentiæ opera, quæ sunt nigra per apparentiam humilitatis. Can. Nigra sum, sed formosa, dicit anima pœnitens nigra per humilitatem, formosa per charitatem.

Psal. 6. Item dura per austeritatem laboris, Ps. Laboraui in gemitu meo.

Psal. 4. Item acida per compunctionem mentis. Psalm. In cubilibus vestris compungimini. Talia, inquam, opera refrigerant calorem febrilem. s. inordinatum peccãdi appetitum extinguendo. Eccl. Ignem Ecc. 20. ardentem extinguit aqua, id est ardorem peccandi cumpunctio lachrymosa, & cõstipationem .i. duri ia obstinatę mentis soluendo. Eccle. Auferam de carne vestra cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.

Boni operis propositũ facilius in Religione quã in huius seculi vanitatibus perfici, per oliuæ exemplum declaratur. Cap. LIX.

PErficere non potest bonum propositum homo stando in seculi vanitate: cuius exemplum apparet in oliuis: quia oliuæ secundum Aristo. nunquam perfecte maturescunt in arbore: etiam si per plures annos ibi contingerit eas stare. Vnde debent colligi de arbore, & p plures dies coaceruari in vnam congeriem, & sic per mutuam compassionem color tato calore ad plenam perducuntur maturitatem. Quasi autem oliua suspensa in arbore est homo positus in seculi vanitate. Hic etiam si boni propositi liquorem intus contineat, ipsum tamẽ ad debitam maturitatem, id est ad debitum finem ibi stando, nunquam plene perducit Sed si inde separatur, scilicet a seculi impedimento, & in congerie .i. in cõgregatione alicuius sanctæ religionis, seu societatis locetur, quia tales in operibus spiritualibus se mutuo fouent, conforta to spirituali feruore, citius maturescet .i. ad boni propositi finem perueniet. Et iõ Chrysost. de hoc ipso loquens sub simili Ioan. tudine sic dicit, quod sicut difficile est Chry. I immo omnino impossibile ficulneã iux- Mat. ta viam positam vsque ad maturitatem perducere grossos suos: ita difficile est hominem in seculo remanentem vsque ad finem boni propositi peruenire.

Electi Dei perfectiones per quã plurimas Gith, nucis muscatæ, oliuæ granię piperis proprietatibus lucide patescunt. Cap. LX.

PErfecti viri assimilãtur gith, quod est genus leguminis, colore nigru, quantitate paruum, s ad modum gummi. Item dulcedine sapidum: & ideo in pane dulcorando spargitur. Sic sancti, & perfecti viri sunt colore nigri per diuini amoris adustionem. Nam ligna adusta remanent nigra: sed ista nigredo, s. diuini amoris non causat deformitatem, sed formositatem Can. 1. Nigra sum, sed for Can. 1. mosa.

Item sunt quantitate parui per sui re- 1. Co. 15 putationem. Apost. Ego sum minimus Psa. 30. apostolorum.

Item sunt dulcedine sapidi per contẽplationem, Psal. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine, &c.

Item perfecti viri dicuntur esse similes nuci muscatæ, quia inter nuces muscatas sunt pro optimis eligendæ, quæ sunt graues, & solidę interius, quæ cum frangunt non puluerizant, & subrubicũdi coloris esse ostenduntur, cum odore suaui, & forti. Sic illi sunt perfecti, & electi viri qui sunt graues per prudẽtię maturitatem solidi .i. pleni interius per virtutum veritatem: qui non puluerizant cum frangunt .i. cum persecutionem, & violentiam patiunt per inconstantiæ leuitatem, quia puluis leuis est, & a vento mobilis.

Item, qui sunt rubicundi per amoris feruiditatem: & suauiter, & fortiter redolent per bonæ famæ suauitatem.

Item perfecti viri assimilantur oliuæ, primo propter lignum. Nam lignum oliuæ in radice habet amaritudinem, in cortice habet duritiem, in medulla hẽt pinguedinem, & in ramis multitudinem. Sic viri perfecti habent in radicibus cordi, vel amaritudinem compunctionis

erga

erga defectus proprios, vel amaritudinē
compassionis erga proximos afflictos,
vel amaritudinem indignationis, & zeli
contra impios.
Item habent in cortice, ideſt in cor-
pore duritiē patiētiæ, ſ. in laboribus plu
rimis: ſed in medulla animæ habent pin
guedinem gratiæ.
Item abundant in multitudine ramo-
rum, ideſt bonorum operum.
Secundo propter locū. Requirit enim
oliua primo quidē locum temperatū, ſ.
nec nimis calidū, nec nimis frigidū, ma
gis tñ ſe habentē ad calorem, q̄ frigus.
Item requirit locum macilentum: qa
non vult plantari, in loco nimis pingui,
ſed macro.
Itē reqrit locū Soli expoſitū: multum
enim diligit cœli rorē, & aeris ſerenita-
tē. Similiter in viris perfectis inuenit tē-
peramentū.i. moderamē prudentiæ, &
macredo abſtinētiæ, & Solis calor i. fer-
uor amoris, & deuotionis intimę Ipſi. n.
maxime appetūt rorē cœleſtis grē, & in
oībus ſemp habere ſerenitatē cōſciētię.
Tertio, propter fructum: habet n. oli-
ua fructū pinguē, dulcem, & vtilē. Silr
viri perfecti habent opera pinguia, dul-
cia, & vtilia: pinguia. i. propter deuotio-
nē, & dulcia reſpectu ſui per delectatio-
nē. & vtilia reſpū pximi per ſuſtentatio
nē. Opera. n. ſanctorū virorum ſunt Deo
pinguia, vt ſacrificiū: ipſi met dulcia pp
meritū: proximis vtilia propter exemplū.
Vel qa opa perfectorū virorū fiunt cum
pinguedine pietatis, cū dulcedine chari-
tatis, cū plenitudine vtilitatis Vnde ex
Pſa. 51. perſona viri perfecti dr̄ in Pſal. Ego autē
ſicut oliua fructifera in domo Dei.
Itē perfectus homo aſſimilatur grano
piperis. Nam granū piperis eſt exterius
nigrū, & interius albū: ſapore acutū, odo
re aromaticū, quantitate modicū, virtu-
te magnū, actu frigidū, potentia calidū:
cuius virtus non ſentit dū eſt integrū,
ſed poſtq̄ maſticatū fuerit, vel contritū.
Silr homo perfectus eſt exterius niger. i.
deſpectus per apparentiam, vel niger. i.
decoloratus per pœnitentiam, ſed inte-
rius albus per innocentiam,
Itē in ſapore acutus, per ſubtilitatem
ſapientiæ: odore aromaticus, per ſuaui-
tatē famæ: Item quantitate modicus, p
reputationē humilitatis: & apparet vir-
tute maximus per efficaciam operis: actu
frigidus circa temporalia: potentia, ſiue
potenter calidus circa ſpūalia. Cuius vir
tus nō ſentit dum eſt integer. i. ab iniu-
rijs intactus: ſed cum fuerit maſticatus
per iniuriarū oppreſſionē, & contritus p
aduerſitatū, & tribulationum paſſiones,
tunc maxime per patientiam oſtendit
ſuæ virtutis perfectionem: patientia. n.
opus perfectum habet, vt dicit Iac. Iac. 1.

Perſeuerantiæ virtus quāta nobis cōferat dona, exemplo lauri breuiſſimè præmonſtratur. Cap. LXI.

PErſeuerantia aſſimilatur lauro.
Primo, rōne viriditatis: eo, ꝙ ſuo vi
rore, nec hyeme, nec æſtate hæc arbor
ſpoliatur. Sic ergo dēt homo pſeuerare
in bono, vt nec hyeme aduerſitatis, nec
ęſtate pſperitatis virorē virtutis amittat.
Secundo rōne ſecuritatis: hic. n. arbor
eſſe dr̄, quæ ſecurat a fulminibus, à fan-
taſmatibus, & a vermibus. Propter pri-
mum dr̄ in hiſtoria Scolaſtica, ꝙ Tibe-
rius Ceſar cœlo tonante laurum in capi
te ſolitus erat ferre, ne poſſet lædi à ful-
mine. Propter ſecundum dr̄ in eodē li-
bro, ꝙ Rebeca pp morem gentiū quē in
parentibus viderat ſerta lauri capiti ſuo
impoſuit, & ramis herbæ, quæ Agnus ca
ſtus dr̄, incubuit: vt viſiones veras vide-
ret, & fantaſticas non ſentiret. Quantū
ad tertium dicit Dioſc. ꝙ folia eius viri- Dioſc.
dia ſunt, quæ multū odorifera, ſi cōtrita,
& appoſita fuerint puncturā apū, & ve-
ſparum, & omnē tumorē lædunt: libros,
& veſtes, cū qbus ponunt, a tineis, & ver
mibus tutos ſeruant. Silr perſeueranti-
bus in bono, nec fulmina aduerſitatum,
nec fantaſmata dæmonum, nec pūctu-
ræ infirmitatum nocent: ſed omnia fina
liter eis proſunt.
Tertio ratione dignitatis, Laurus. n.
dicitur a laude, eo, quod eius ramis, & fo
lijs cū laudibus victorū capita olim co-
ronabantur, vt dicit Iſidor. Sic ſola
perſeuerantia eſt quæ laudem, & coro-
nam meret. Nam ſine perſeuerantia (vt
dicit Gregorius) nec pugnās victoriam, Gre. in
nec victor accipit palmam. mor.

Prælatorum quale ſit officium, ac dignitas, ex varijs mali ſimilitudinibus edocetur. Cap. LXII.

PRælatus debet eſſe ſimilis malo.
Primo, quia eſt arbor ſatis magna,
quia quilibet animarum prælatus eſt et

si non ratione personæ, saltem tamen rõne officij satis magnus, & honorãdus. Aug. in regu. Vnde Aug. Honore corã nobis prælatus sit nobis: timore coram Deo substratus sit pedibus nostris.

Secundo, quia malus est arbor ligno solida: qa prælatus esse debet animo solidus per constantiã, vt nec prosperitate corrumpat, nec aduersitate frangat. Talis.n. fortitudo requiritur in eo, qui ad ꝑlationem eligitur. Isa. 40. Isa. Forte lignũ, & imputribile eligit artifex sapiens.

Tertio malus est ex cortice rugosa, & nodosa. Cortex aũt rugosa est humilis ꝑlati apparentia: qa non decet prælatũ ecclesiasticũ esse seculariter pomposum.

Quarto quoq;, qa malus est frondiũ densitate vmbrosa: est autem quasi densitas, & vmbrositas frondium, affluentia & gratiositas verborum, quæ debet esse in prælato ad exhortandum.

Quintò quoq;, quia malus est florum varietate decora. Hic autem decor florũ est pulchritudo, & decentia morũ, quæ debet esse in plato, vel quasi flores odoriferi, & attractiui, sunt bona exempla prælati, in quibus abundare debet secũdum illud Thi. 1. Eth. 4. Exemplum esto fideliũ, in verbo, in conuersatione, in charitate.

Sexto, quia malus est fructuum fœcũditate gratiosa. fœcunditas autẽ fructuũ est abundantia bonorum operũ, & præcipue eleemosynarum tam corporalium quàm spiritualium: Col. 1. Apo. In omni opere bono fructificantes.

Si imperfectus homo in dies proficere voluerit, quid agere debeat, exemplo Hederæ plantæq; gradibus septem scitè declaratur.

Cap. LXIII.

PRoficere si velit homo imperfectus, & crescere in spũ, debet perfectioribus adhærere. Cuius exemplum apparet Isido. in hedera, quæ secundũ Isid dicta est hedera, eo, ꝙ arboribus hæreat. Vnde multum in altum se extendit, q̃diu murum, vel arborem inuenit, cui appodiari possit; & hincinde se capit, donec ad summum peruenit. Sic homo, qui vult spiritualiter crescere, debet talibus adhærere qui sint ei pro muro ad defensionem, & arbore ad fructuum productionem, s. vt eorum exhortationibus, & orationibus, a tentationibus protegatur, & etiam eorum exemplis, quasi quibusdam fructibus reficiatur. Vnde illis homo debet adhærere, de quorum verbis, vel exemplis spiritualẽ fructũ capere possit. Et tunc hincinde. i. modo hoc verbum mõ hoc exemplum ad se capiendo, citò ad summum perueniet proficiendo.

Item pœnitens, vel imperfectus homo gradatim proficiendo perficit, sicut arboris corpus non subito, sed paulatim, & gradatim augetur. Nam primo semen in herba erumpit. Dei, vnde herba, in arborem crescit, dum herba in duritiẽ trãsit, & in arborem coualescit. Vnde dicitur arbusta quasi arboris hasta. Similiter ẽt pœnitẽs non fit in continenti ꝑfectus: sed proficit gradatim. Psal. Ibunt de Psa. 83. virtute in virtutem: vnde Bern. Nolo te Ber. repente fieri summus, sed paulatim proficere volo Et ideo pœnitens a principio qdem est herba mollis, quia incipit, cũ timore; sed postea solidat, & proficit in dilectione. Et nota, ꝙ in corpore plantæ sunt septem gradus augmẽti, qui debẽt esse in proficiente.

Primus gradus est in radicibus: habet enim plãta radices loco oris, vt dicit philosophus, Ari. de veg. & pl. quibus, s. mediantibus humor trahitur ad totam substantiam arboris: & quanto plus augetur, tãto plus de humore attrahitur. Radices autem pniæ sunt timor, & dolor: quia dolet pœnitẽs de offensa, & timet de pœna. Et quanto est maior dolor, & timor, tanto magis abũdat meror. i. lachrymarũ humor: quæ sunt pœnitenti animæ vt cibus, & nutrimentum, secũdũ illud, Psal. Ps. 79. Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis, in lachrymis.

Secũd᷒ gradus est in stipite siue ligno quod est pars arboris fortior, solidior, & substantialior, qđ a radice exiẽs vsq; ad summa arboris se extẽdit. Et iõ ẽm eius augmentũ siue quantitatẽ iudicat arbor magna, vel parua. Hoc lignũ in ꝓficiẽte, vel pęnitẽte, est charitas q̃ est virtus substãtialior ad merẽdũ, fortior ad aggrediẽdũ, & solidior ad substinẽdũ. Vñ secũdũ eius q̃titatẽ, & eius augmentum, iudicat aliqs apud Deum magnus, vel paruus. Vnde Aug. dicit, Aug. de ci. Dei. Si vis scire quantus iste est, scias quantũ diligit iste. Si enim multũ diligit, magnus est: si parũ diligit, paruus est: si nihil diligit nihil est. Si. n. charitatem non habuero, nihil sum. 1. Cor. 13.

Tertius gradus est in cortice exterior, quæ est ad defensionem ligni. Vnde eius

augmen-

augmentũ oportet, ꝙ ſit proportionatũ, & cõmenſuratum ipſi ligno interiori, ſecundũ eius extenſionẽ & exigentiã. Vñ aliquæ arbores habẽt corticẽ ſubtiliorẽ, aliquæ graciliorẽ ſecundũ ligni poſſibilitatẽ maiorẽ, vel minorẽ. Hæc aũt cortex in pœnitente eſt exterior abſtinẽtia, & cuſtodia per quã defendit ſpũs a tẽtationibus multis: ſed tamen abſtinentia oportet, ꝙ ſit menſurata, & diſcreta, ſ. maior, vel minor ſecundũ exigentiã ſpiritus, & valetudinẽ corporis, & non oĩbus eadẽ abſtinentia cõpetit, ſed diuerſa Augu. Diſtribuatur vnicuiq; veſtrũ victus, & tegumentũ non æqualiter oĩbus, qa nõ æqualiter valetis omnes; ſed potius vnicuique, ſicut cuique opus fuerit. Aug. in Reg.

Quartus gradus eſt in ramis, per quos intelliguntur opera pœnitentiæ, q̃ dẽt procedere ex charitate ad hoc, vt ſint fructuoſa. i. meritoria, ſicuti rami fructificãtes pullulant ſtipite. Et nota, ꝙ quanto humor eſt abundãtior, & calor fortior, tanto arbor eſt ramoſior. Sic quanto, in pœnitente plus abundat calor dilectionis, & humor compunctionis ſiue compaſſionis ad proximum, tanto eſt ramoſior. i. operoſior.

Quintus gradus eſt in folijs. i. in verbis. Dicit. n. Ariſto. ꝙ folia ſunt propter fructum: quia ẽt verba debent eſſe talia, ꝙ proſint ad meritum. & in talibus folijs bonũ eſt abundare, & incrementum ſuſcipere: ſicut ſunt verba diuinæ laudis cõfeſſionis, & orõnis, vel exhortationis. Ari. de eget.

Sextus gradus eſt in floribus, ꝑ quos intelligunt bonæ cogitatiões, & affectiones, q̃ in pœnitentibus debẽt abũdare.

Septimus gradus eſt in fructibus. i. in meritis. Arbor n multũ, vel parum fructificat, nõ ſecundũ multitudinẽ, vel paucitatẽ ramorũ, vel ſecundũ augmenta tẽporũ, ſed ſecundũ abundantiã, vel defectũ caloris, & humoris. Sic eſt homo pœnitẽs, proficit in meritis nõ ſecundũ numeroſitatẽ operũ, vel diuturnitatẽ tpm; ſed ſecũdũ quantitatẽ humoris; & caloris. i. deuotionis, & charitatis. Vnde dicit Aug ꝙ nõ numeroſitas operum, nõ diuturnitas tẽporũ: ſed maior charitas melior, quàm voluntas, auget meritum. Aug.

Rerum temporalium proſperitatis effectus per multas fabæ proprietates ſummatim recenſentur. Cap. LXIIII.

PRoſperitas tpalis aſſimilat Fabæ, q̃ humorẽ groſſum, & inflationem gignit, ſtomachũ lædit, groſſum eius ſanguinẽ facit, & fumũ, qui caput offendit, & ſomnia terribilia & vana inducit. Sic tpalis proſperitas inducit inflationẽ ſuperbiæ, voracitatem gulæ, per quam etiã ad litteram ſtomachus frequenter læditur. Vel venter in quo nutrimentũ ſpũalis doctrinę recipitur, & retinetur eſt memoria, quam proſperitas temporalis lædit inducendo obliuionem Dei.

Itẽ fumus vanægloriæ caput, i mentẽ oſtendit replẽs eã fumoſitate vanitatis: vnde nimia ꝓſperitas tpalis infatuat, & inquietat caput rõnis. Et ideo dicit Sen. Res inquieta fœlitas temporalis: ſe exagitat, mouet celebrum, non vno genere Sene. epi. 37. alios in aliud irritat. hos in potentiam. alios in luxuriam, hos inflat, hos inflammat, hos mollit, & hos reſoluit Ipſa etiã gignit terribilia ſomnia. i. terrores fantaſticos, vt frequenter timeant, qui in proſperitatibus ſunt, ea, quæ non ſunt timẽda, ſicut ſomniantibus accidit. Pſalmus Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Pſ. 12.

Animæ humanæ pulchritudo ac nodulorum hominum perfectio in quo conſiſtat ex pulcherrimis arboris plantæq; perfectionibus facile cognoſcatur. Cap. LXV.

PVlchritudo animæ aſſimilatur pulchritudini arboris. Nam pulchritudo arboris conſurgit ex quatuor: primo ex ſtaturæ ꝓceritate, videlicet qñ arbor eſt alta, & eſt recta, & ramorum denſitate debito modo conſerta Sic pulchritudo animæ primo in hoc conſiſtit, ꝙ ſit recta per intentionẽ, alta per contemplationem, & ramis varijs circunſepta per variarũ virtutũ adornationẽ, vel diuerſorũ bonorũ operũ multiplicationẽ Dan. Dan. 4. Arborem ſublimẽ vidiſti atq; robuſtã, cuius altitudo pertingit ad cœlum: aſpectus eius ingens erat, & rami eius pulcherrimi.

Secundò conſurgit pulchritudo arboris ex partiũ ordinabilitate: videmus. n. in diuerſis arboribus, quod partes earũ, & rami diuerſimode ordinantur. & ſecũdum ꝙ magis ſunt ordinati, & inuicem proportionati, ita arbor reddit pulchrior vel minus pulchra. Iſti autẽ rami poſſumus dicere, ꝙ ſint ſenſus, & partes hõis exterioris; qui quanto magis ſunt ordinati, & in ſuis motibus modeſti, tanto redditur hominis conuerſatio & aſpe-

ctus, & cõuictus pulchrior, & gratiosior Dan. [Dan.4.] Magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cœlum, aspectus illius erat vsq; ad terminos vniuersæ terræ, folia eius pulcherrima.

Tertio, consurgit ex figuræ congruitate siue formositate: variantur .n. arbores in figura: quia quædã partes arboris tendũt sursum, quædã deorsum, quædã vero tenent medium. Illæ enim, in quarum medulla viget humor subtilis quẽ calor ad superiora ducit, pyramidantur in modũ flammæ, quæ ascendit. Sed illæ in qbus est humor grossus, & aquosus, inferius deprimuntur, & angustant: Illæ vero, in quibus est humor medius, medium tenent. Vnde pars alia ascendit, & est causa eleuationis; alia descedit, & est causa ingrossationis. Sicut ergo in arbore est triplex humor, sic in hoĩe est triplex amor: vnus, qui eũ eleuat, & iste est amor subtilis, i. spualis. Alius, qui ipsum deprimit, & grauat, & iste est grossus, & aquosus, idest terrenus, & carnalis. Tertius est quasi medius, scilicet amor naturalis, vel amor socialis, & animalis: qui de se non deprimit per peccatũ, nec eleuat per meritu. Et nota hic, ꝙ duplex humoris digestio fit in planta. prima in radice, quæ fit in plantæ augmentatione: secunda fit in medulla plantæ propter eius cõpletionẽ, maturationẽ, dilatationẽ, & conseruationẽ. & sufficit hæc duplex digestio ad plantæ perfectionẽ: vnde digestio tertia in solis animalibus inuenitur sicut Arist. dicit: [Aris. de Anim.] Sic et duplex digestio i. purificatio oportet quod fiat in anima, primo in radice. i. in intellectu p puras cogitationes. & ista valet ad augedum feruorem spiritualis, [Psa.38.] Psalm. In meditatione mea exardescit ignis. Secundo oportet, quod fiat in medulla, idest in affectu i. vt habeat puras affectiones; & hoc facit ad maturitatem morum, & ad completionem operum, & ad dilatationem meritorum, & ad conseruationẽ virtutem, & donorum.

Itẽ quarto, consistit pulchritudo arboris siue plantæ in coloris viriditate. Nam planta quanto viridior, tanto pulchrior. Sed nota, ꝙ quædã plantæ sunt, quæ semper virescunt: sicut arbores, quę cõpactã, & solidã habent substantiam, & in quibus est sufficientia humoris. Quædã vero arbores sunt, quæ viriditatem suam aliquando amittunt. Sunt. n. frondosæ, & virides in æstate: sed sine frodibus, & viriditate in hyeme: sicut illæ, quæ raram, & porosam substantiam habent, quod est et propter defectũ humoris; quia quando humor nutrimentalis non sufficit, natura illum subtrahit a partibus non necessarijs: puta à folijs, ne deficiat necessarijs. Quædam vero sunt, quæ aliquando virescunt. s. in æstate: quandoq; vero pallescunt, s. in hyeme, folia tamen sua non perdunt. Nam fortem habent calorem sibi incorporatum: & dum ipse calor ad interiora arboris fugit, a facie frigidi aeris exterior facies arboris maxime, in folijs glauca fit, & pallescit. Non tamen planta tali expoliatur folis propter viscositatem sui humoris, & intensionem caloris Plantis ergo illis, quæ semper virescunt assimilantur virgines, quæ summum virorem carnis semper tenent. i virginitatẽ. Plantis vero, quæ aliquando viriditatem foliorum seruant, aliquando vero eã perdunt, assimilantur coniugati, qui quãdiu matrimonij seruant honestatem, virides aliquo modo possunt dici i. continẽtes: unde vocatur continentia coniugalis: Sed quando fidem thori non seruant, vel matrimonio indebite vtuntur, præcipue in casu, vbi fit peccatum mortale: tunc ex toto viriditatem perdunt. i. continentiæ honestatem. Plantis autem quæ vno tempore pallescũt, & alio virescũt, similes sunt viduæ. Nam in quibusdam inuenitur tã fortis calor interioris amoris, & tam viscosus i. tam tenax humor deuotionis, ꝙ in matrimonio licèt aliquo modo pallescunt, vt in vsu matrimonij delectationem carnis sentiendo: tamen propter hoc folijs, siue foliorũ viriditate non expoliantur: quia no… ratione libidinis, nec et indebito mo… ipso matrimonio vtunt: sed iterũ reuirescunt quãdo sunt postea viduatæ, quia continẽtiã seruant, & gratiã Dei per bona opera cõseruare & multiplicare procurant.

Religionis, Religiosiq́; perfectio quo pacto agnoscatur, & cõseruetur a Pineæ, Rosaq́; proprietatibus perspicuis definitur exemplis. Cap. LXVI.

REligio assimilantur pineæ, quæ est pini fructus.

Primò, ratione apparentiæ siue figuræ. Nam fructus pini, quanto in imo iuxta stipitem apparet grossus, & in rotundum

rundum dilatatus: tanto in summo pyramidalis est,& acutus. In quo figuratur, ꝙ religiosi quanto plus se dilatant,& distendunt circa inferiora, tanto plus muniuntur circa superiora: vel in hoc significatur, ꝙ religiosus circa inferiora debet esse simplex & grossus, & circa superiora subtilis,& acutus. Secundò ratione continentiæ: quia pinea est nux magna continens in se multa grana: testis valde duris inclusa, quæ per ordinẽ sunt inuicem coniuncta, quibusdam tamen testarum folliculis, quasi quibusdã parietibus sunt distincta: & licet testa sit multum dura, fructum tamen dulcissimum in se claudit. Hæc nux magna, religio est, quæ est magna propter magna vota, vel propter magna opera; in qua contineri debent multa pretiosa grana. i. multæ deuotæ personæ. valde autem duræ testę ꝗbus includuntur, sunt difficiles obseruantiæ regulæ quibus obligãtur: quæ si non essent duræ, non essent conseruatiuæ. Et hæc grana debent inuicẽ glutino charitatis, & pacis, & regularis vnitatis esse coniuncta,& tamen in suis actibus, & moribus ordinata,& distincta non tãtum cellis,& hospitijs, sed & officijs, & temporalibus operibus congruis. Et licèt testa i. exterior regulæ, vel institutionũ obseruantia videatur esse dura, nõ tamẽ est fugienda: quia dulcissimum tam gratiæ in præsenti, quàm gloriæ in futuro includit in se fructum, Vnde dicitur: Omnis disciplina in præsenti quidem non (Heb.12.) detur esse gaudij, sed mæroris, in fine autem exercitatis per eam dulcissimum fructum reddit iustitiæ.

Tertiò ratione adhærentiæ, quia scilicet pinea est adhærentiæ valde fortis,& magnæ glutinositatis; quamdiu recens existit, suã pinguẽ humorositatem vetustate non perdit: sed postquam ille humor eius consumit, sic facile aperit. Similiter & religiosi debent tam Deo q̃ sibi mutuo per amorem, & concordiã fortiter inhærere: ita, ꝙ diabolus non possit eos aperire, nec abinuicem diuidere. Et talis fortis inhærentia est in pinea. i. religione, quamdiu est ibi pinguis humorositas deuotionis, & gratiæ sicut erat in principio quando religiones incœperunt. Vnde tunc sic erant clausæ diabolo, ꝙ non inueniebat locum ingrediendi in eis. Sed nunc quasi per vetustatem temporis illa bona humorositas nimis diminuta videtur. Et ideo quandoq; diabolus eas aperit,& diuidit abinuicem faciliter, per discordias, & inuidias, & in scissuras & partialitates pessimas. Et ideõ hodie religiosos multos diuersis vitijs dissipat,& maximè ambitionibus, superbijs, inuidijs,& multis alijs.

Item religionem nouiter ingrediens assimilatur propagini. Propago enim secundum auctores, est nouella vitis. Nam secundum Isido. propaginare, est palmitem terræ immersum sternere, & inde nouã vitem producere. Nam palmes sub terra mersus, terræ admiscetur,& in radicẽ conuertit, qua nutrimẽtũ attrahit, ex quo vitis propagat,& nutrit,& auget. Ille aũt qui religionem ingredit, quasi palmes terræ immergit. Terra. n. est religionis humilitas, in qua velut mundo moriẽs, qui ingreditur, sepelit; sed ibi abscõditus radicẽ charitatis mittit, per quam nutrimentum virtutum,& bonorũ operum, & diuinorum verborum ad se trahit, ex quo nutritur, & proficit, quousq; perficiatur etiam ad fructus alijs producendos.

Itẽ religio sine disciplinæ studio non conseruatur, sed efficit similis seculo. Cuius exemplũ apparet in rosa domestica, qa rosa domestica plantat, & colitur sicut vitis: & iõ si inculta reman erit efficit, sicut siluestris. siluestris aũt transplãtata, si bene culta fuerit, efficit bona rosa. Quasi. n. rosa domestica est religionis status. Nam præcipue religiosis dictum est: Estis ciues sanctorum, & domestici (Eph.2.) Dei. Sed hæc, si negligit, vt studio,& correptione disciplinæ non colat, efficitur syluestris, idest similis statui seculari. Si autem econuerso rosa syluestris, idest homo secularis, in religione plantetur: vbi diligenter cultu disciplinæ regatur, efficitur rosa Deo domestica, Angelis grata, & hominibus odorifera.

Qualis Religiosus esse debeat, & quomodo à laico differat, ex Anisi, Rosæ, Arborumq; syluestrium, & hortensium proprietatibus, plurimis similitudinibus apertè declaratur.
Cap. LXVII.

Religiosus debet esse similis aniso, quod est herba.

Primò, quia semen anisi est quantitate minimum, quia, s. religiosus debet se

per humilitatem minimum reputare:
1. Cor. 15. exemplo Pauli, qui dicebat. Ego sum minimus apostolorum, qui nō sum dignus vocari apostolus: quia persecutus sum ecclesiam Dei.

Secundo, quia est figura rotundū: qa s. religiosus debet se reddere ad motum obedientiæ promptum. Nam corpus rotundum est motui maxime aptum. sicut patet in cœlo, quod ideo factū est sphæricum & rotūdum, vt esset aptum reuolui, & moueri, Matth. Dico huic, Vade, & vadit: & alio veni, & venit. Sic debet religiosus obedire suis prælatis. Matt. 8.

Tertio, quia est sapore dulcorosum. i. dulcedine plenum. Sic religiosus debet esse dulcis per mansuetam & benignā conuersationē: debet enim habere dulcem animum, idest dulcem linguam, & dulcem vitam, vt possit de ipso laudari Deus, & dici, Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.

Quarto, quoq;, quia est in effectu virtuosum. Nam habet virtutem calculum frangēdi, oppilationes splenis, & epatis aperiēdi, dissoluendi, consumendi, & vētositates expellendi: quia, s. religiosus debet in se frangere calculum. i. peccati duritiem per contritionem, & oppilatiões intrinsecas aperire per confessionē, impietatis colligationes dissoluere per satisfactionem, humorem carnis & luxuriæ consumere per abstinentiæ subtractionem ventositates vanitatis expellere per sui abiectionem.

Item religiosus debet differre à seculari, sicut rosa domestica à syluestri. Differunt. n. inter se primo in foliorū multitudine: qa syluestres rosæ habent folia pauciora, sed folia hortensis sunt multa. Tanquàm ergo folia rosæ sunt dona. & virtutes animæ, quæ plus debent abundare in religioso, quam in seculari. vel vt folia rosæ sunt verba sacræ doctrinæ, qbus affluere debet religiosus præcipue ille, cui competit prædicare.

Item differūt in colore, quia folia hortēsis sunt oino rubea, vel oino alba: sed syluestres sunt modico rubore admixta. In quo significatur, q religiosis cōpetit omnimoda charitas, quæ significatur in rubedine, & omnimoda puritas, quæ significatur in albedine. Vnde in vtraque debent religiosi seculares quosq; etiam bonos excedere.

Item differunt in odore, quia rosæ syluestres sunt minus odoriferæ, quàm hortenses: quia religiosi magis debēt, quàm seculares exemplis bonorum operum redolere.

Item differūt in virtute: quia hortēses sunt in sapore quodammodo mordicantes, & magnæ efficaciæ in medicina. Sic religiosorum, & præcipue prædicantiū ora, licet mordeant peccatorum vitia, tamen sunt eis valde medicinalia.

Item religiosi debent differre à secularibus, sicut arbores hortenses à syluestribus: syluestres enim dicuntur, quæ nascunt in syluis, hortenses vero quæ plantantur in hortis: hortenses etiam excolūtur, syluestres vero sibi relinquunt. Vnde dicit Arist. q domesticæ, siue hortenses, si non fuerint cultæ, fiunt, ut syluestres: & econuerso syluestres per debitā culturam fiunt vt hortenses. Et sicut ipse dicit, arbores syluestres magis fructificant, quam hortenses propter maiorem humoris abundantiam parum vnctuosi. Vnde etiam fructus hortenses sunt maiores, meliores, & dulciores. Dicit enim Arist. q syluestres conferunt hortensibus, qn eis ex opposito complantantur: quia syluestres sunt calidiores, & sicciores: & ideo excitant calorem hortensiū, & confortant. Ari. de veg.

In hominibus ergo quasi syluestres arbores, quæ sibijpsis in proprio arbitrio relinquuntur, sunt personæ seculares. Sed quasi hortenses, quæ sub cura, & cultura hominū sunt plantatæ, sunt psonæ religiosæ, q sub cultura obedietiæ, & cura, & gubernatione sunt positæ plātorū. Vnde si hmōi hortenses. i. religiosi non fuerint culti. i. a suis prælatis correpti, & a suis excessibus refrenati, efficiuntur vt syluestres. i. seculares. Econtra aūt syluestres i. seculares, & peccatores per cultură prĭæ efficiunt, vt hortenses. i. religiosi & frequenter meliores, q multi ex eis. Isa. Erubesce Sidon ait mare. Gre. Quia ex actione quorundam secularium confunditur vita religiosorum. Isa. 33. Grego.

Item syluestres. i. seculares, quanuis faciāt plures fruct⁹. i. plures eleemosynas, vel plures filios carnales, vel plures fructus tpales, s. per lucrum diuitiarum, q religiosi pauperes, & continentes, & nō corpaliter negociantes: tamen fructus. i. opera spūalia hortensium, i. religiosorū sunt maiores. i. maioris meriti propter obedientiam, & meliores. i. melius perfe

cti propter diligentiam. Cum enim sunt pauperes, & expediti a curis huius mundi, possunt diligentius intendere operibus Dei, & sic melius facere.

Item sunt dulciores, propter continẽtiam. Et quanto aliqs plus abstrahitur à delectatione carnis, tanto plus percipit
1. Cor. 2. de dulcedine spirit⁹. Animalis enim homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. In hoc etiam, ꝙ syluestres faciunt plures fructus, quàm hortenses, instruimur, quòd non debemus respicere ad operum multitudinem, sed ad operum bonitatem.

Item syluestres, idest seculares suo calore i. suo temporali subsidio, & fauore conferunt hortensibus i. prosunt ipsis religiosis, eis temporalia conferendo, & quia etiam ipsi religiosi proficiunt sibi quo ad meritum, ipsos seculares ad spiritualia attrahendo.

Quo pacto fraterna faciẽda sit correctio ꝓpriaq́, ac alieaæ utilitati uacãdum, porri exemplo breuiter exprimitur. Cap. LXVIII.

SAluti, & perfectioni propriæ dẽt homo primùm intendere, deinde vtilitati & saluti alienæ. Cuius exemplum apparet in porro: quia in primo anno semen non producit, sed in secundo quasi in primo anno intendat solũ propriæ perfectioni, sed in secundo producendo semen vr̃ quasi intendere aliorũ propagationi. Similiter prædicator primò debet intendere, sibi per profectum vitæ: deinde vtilitati aliorum per semina
1. Thi. 4. doctrinæ. Vnde Apost. Attende tibi, & doctrinæ. In cuius rei exemplum etiam
3. Reg. 17. Helias dixit mulieri viduæ. Vade, & fac mihi primum subcineritium panem, & filio tuo, deinde tibi: quia charitas hominis incipere debet à seipso. Vnde & iste ordo etiam in semine eleemosynæ est
Aug. in Enthi. seruandus. Aug. Qui vult ordinatè eleemosynam dare à seipso incipere debet, & eam primò sibi dare: est enim eleemosyna opus misericordiæ: verissimaq́; di-
Ec. 12. ctum est, Miserere animæ tuæ placens Deo. Ideo etiam ordo in correctione seruandus est, scilicet, vt qui vult corrigere alium, prius corrigat seipsum, quia (vt di-
Gre. 6. Mor. cit Grego.) Mundus esse debet a vitijs proprijs, qui curat aliena corrigere: quo tanto perspicatius in alijs fugienda, videat, quanto hæc ipse per scientiam, & vitam verius declinat. Quia nequaquam pure in membris maculam considerat oculus, quem puluis grauat; & superiectas sordes tergere non valent manus, quæ lutum tenent. Et similiter Isido. di- Isid. de su. bo.
cit, quòd non debet vitia aliena corripere, qui adhuc vitiorum contagionibus fuerit inuolutus. Improbum enim est arguere quidquam in alio, quod adhuc reprehendit in seipso.

Christi passionis, sanguinisq́ ipsius efficacia quãta sit, quousq́; in nobis beneficia conferat per plurimas Balsami, opobalsami, carpobalsamiq́ uirtutes, per spicue intelligi potest. Cap. LXIX.

SAnguis Christi assimilatur opobalsamo, idest liquori balsami. Primò ratione originis. Sciendum enim, ꝙ proprie arbor tota dr̃ balsamum: lignum vero carpobalsamum, semen autem & succus opobalsamum ex eo, quòd ferreis vngulis cortex ligni percutitur, & per corticis vulnera quasi per cauernas egreditur. Quod totum Christo competit ratione suæ passionis, cuius liquor, idest sanguis, per cauernas corticis, idest per vulnera corporis, ferreis clauis impressa effluxit. Bern. Scio, quòd merita mea mi- Ber. in ser.
hi non sufficiunt: & quod mihi deest, audacter vsurpo ex visceribus Christi, quæ misericordia effluunt; nec desunt foramina per quæ defluant. Patet enim arcanum cordis per foramina corporis, patent viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos, oriens ex alto.

Item Bernar. Ex consideratione reme- Bern. 1.
dij: periculi mei quantitatem cognosco, filius Dei iubetur occidi, vt precioso sanguinis illius balsamo meis medeatur vulneribus.

Secundo, ratione ponderis. Nam balsamum in aqua positum, mox fundum petit, si verum & non sophisticatum fuerit. Similiter sanguis Christi, & gloriosa eius passio posita per meditationẽ in aqua tribulationis nostræ, mox fundum petit, quia grauiorem se omnibus tribulationibus nostris ostendit. Et sic tribulationes nostras grauitate sui ponderis leues, & tollerabiles reddit,

Grego. Gregor. Si paſſio Chriſti ad memoriam
reuocetur, nihil eſt adeo durum, quod
non æquo animo toleretur. Vnde Apo-
Heb.12 ſtolus: Recogitate eum, qui talem ſu-
ſtinuit aduerſus ſemetipſum à peccatò-
ribus contradictionem, vt non fatige-
mini, animis veſtris deficientes.

Tertio, ratione inciſionis. Nam in bal
ſamo ſola exterior cortex inciditur. Li-
gnum autem nullo modo tangitur fer-
ro. Sic etiam in Chriſto ſola caro inciſa
eſt & lęſa ligno, diuinitatis nullã paſſio
nem, vel læſionem ſentiente, vel ſuſci-
piente. Nota etiam, quod tempore æſti-
uo cum cultello oſſeo rami ipſius balſa
mi leniter inciduntur, ne lignum inte-
rius lędatur, & ſub cortice inciſo vitreæ
ampullæ ponuntur in quibus guttæ ſtil-
lantes colliguntur. Iſtę ampullæ vitreæ,
ſunt mentes puræ, & humiles: ſcili-
cet vacuæ per humilitatem, & etiam
vitreæ per puritatem, quæ recolligunt
rememorando, & compatiendo gut-
tas ſanguinis Chriſti, & pœnas corpo-
ris eius.

Quartò, ratione odoris quia (ſecundũ
Plinium) omnibus odoribus pręfertur
balſamum. Balſamum enim illud eſt op
timum, quod eſt odoriferum, pondero-
ſiſſimum, ſemine maximum, mordens
guſtum, atque in ore feruidum, & colo-
re rufum. Licèt enim arbor balſami ſiue
eius frutex, quæ nunquam creſcit vltra
altitudinem duorum cubitorum, ſit viti
ſimilis, & in folijs ſit ſimilis rutæ, ſed al-
bioribus ſemper manentibus; tamen li-
quor rufus eſt. Omnia autem prædicta
habet ſanguis, ſiue Chriſti paſſio. Eſt
enim odoriferus per attractionis ſuaui-
Ioã. 12. tatem. Vnde Chriſtus dixit: Ego ſi exal-
tatus fuero a terra, omnia traham ad me
ipſum.

Item ponderoſiſſimus, ideſt grauiſſi
Thre.1 mus per doloris immenſitatem Thren.
Attendite ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor
meus.

Item eſt ſemine maximus per propa-
gationis fęcunditatem: quia multi filij
Dei ex ſanguine Chriſti, tanquam fru-
ges ex quodam ſemine in terram ſpar-
ſo progeniti ſunt. Vnde Chriſtus aſſi-
milauit ſe grano frumenti in terram ca-
denti, & morienti quod multum frumẽ
Ioã. 12 tum affert.

Item debet mordere guſtum animæ
per dolorem compaſſionis, & debet fer
uere in ore per verbum prædicationis;
ſcilicet, vt frequenter Chriſti paſſio præ
dicetur. Apoſtolus: Nos p̄dicamus Chri-
ſtum crucifixum &c. Eſt enim ſanguis
Chriſti colore rufus: quia charitatis ar-
dore, & cruciatus dolore vehemẽter ex-
coctus. & eſt valde mirabile, ꝙ balſamũ
quamuis ſit rufum, tamen veſtem mun
dam non polluit, vt dicit Iſid. Sed lõge
amplius eſt mirabile, quòd ſanguis Chri
ſti rubeus non ſolum nõ polluit, immo
etiam immundos abluit. Apoca. Dilexit Apoc.1
nos, & lauit nos a peccatis noſtris in ſan
guine ſuo.

Quinto, ſanguis Chriſti aſsimilatᷣ bal-
ſamo, & hoc ratione valoris. valet enim
balſamum ad multa: Nam fœtum mor-
tuum educit: & hoc ſignificat, quia ſan-
guis, ſeu paſsio Chriſti, mediante pœni-
tentia, peccatum mortale de conſcientia
extrahit. Nam pœnitentia, & cætera ſa-
cram ita in virtute paſsionis Chriſti ope
rantur. Item balſamum mortua corpora
incorrupta cuſtodit: quia quãtum diſſol-
uit, tantum conſumit. Similiter exemplũ
paſsionis Chriſti carnem quidem. i. car-
nalia vitia mortificat; ſed mortificatos
carne a peccatorum corruptione cõſer-
uat. Nam qui Chriſti ſunt, carnem ſuam
crucifixerunt cum vitijs, & concupiſcẽ
tijs. Item balſamum morſibus veneno- Gal.5.
ſis occurrit: quia paſsio, & crux Chriſti
valde tẽtationibus dæmonum obſiſtit.
Et ideo figurata fuit in ſerpente æneo,
cuius aſpectus a morſibus ſerpentum
liberat. Nu.21.

Sanctorum virorum ſimilitudines, ac perfectio-
nes breuiter enarrantur: quæ ex varijs florũ
garyophylorum, palmitum lignorumq́; thimo-
rum proprietatibus colligun tur.

Cap. LXX.

SAncti viri aſsimilantur floribus. De
quibus dr̃. Flores apparuerunt in ter Can.2.
ra noſtra, ideſt ĩ Eccleſia, vel ĩ carne hu
mana. Sunt enim ad modum florũ mul-
ti odoris in exemplis, quibus alios attra- 2.Co.2
hunt. Apoſtolus: Chriſti bonus odor ſu-
mus. Can. Vineæ florentes odorem de-
derunt, & vox, &c. Can.2.

Item ſunt dulcis ſaporis in verbis,
quibus audientium mentes reficiunt.
Pſalm. Quã nos dulcia faucibus meis. Pſ.118.
Prouerb. Dulcia eloquia maiora repe- Pro.16.
riet.

Itē pulchri coloris, id est gratiosi aspectus in moribus suis & honestis, & modestis, quibus intuentium oculos alliciunt, sicut dr̄ de Beato Stephano, quod
Act. 6.
intuentes in eum, omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquā faciem angeli.

Item sunt sicut flores maximæ virtutis scilicet in miraculis, & signis, quæ supra naturam ostendūt, sicut Christus dixit,
Mar. 16
Signa autem eos qui crediderunt hęc sequentur, In nomine meo dæmonia ejicient. &c.

Item flores cāpos syluas, & hortos sua pulchritudine exornant, & vestiunt. Nā in campis lilia, & in hortis rosæ, & in syluis violæ inueniri consueuerunt. Tāquā ergo lilia agri sunt virgines, quæ ī agro corporis sui virginitatis candorē, & odorem Deo exhibuerunt. tanquam vero rosæ rubētes fuerunt sancti martyres, quorū vita fuit velut hortus, spina sæpe hoc est multitudine pœnarum, & suppliciorum Christi amore circundatus in quibus velut rosæ albescentes puritatem in fuerūt, & velut rosæ rubeæ sanguine suo purpureo rutilarunt. Sed tanquam violæ syluarum fuerunt Cōfessores, quorū plurimi in syluis, seu hæremis, Deum cōtemplantes, latuerunt: & omnes velut violæ odore bonæ vitæ redoluerunt: & per mentis humilitatē præcipuam inclinata semper capita Deo tenuerunt, sicut viola circa florem aliquantulum incuruatur.

Item sancti viri asimilātur garyophylis, quorū illi sunt electi, q habent nigrū colorē, acutū saporem, suauem odorem, & qui manu compresi emittunt aliquē humorē. Sic viri sancti, & perfecti sunt colore nigri per apparentiæ despectionem, sapore acuti per sapientiæ cōtemplationem, odore suaues per gratiæ, vel gratam conuersationem; complexione humidi per lachrymarum emissionem. Nam compressi iniurijs plus iuuant se lachrymis, quàm vindictis. Vnde Ambrosius, de se dicebat aduersus milites Gothos: Arma mea, lachrymæ meæ
Ambr.
fuerunt.

Item garyophyli cerebrum, & virtutem aīalem confortant: qđ faciūt sancti suis consilijs, cordis pauorem reuelant sui exemplis, & virtutem naturæ deficientis in proximis, adiuuāt suis eleemosynis, vel beneficijs.

Item sancti viri asimilantur palmitibus. Primo, ratione nutritionis: quia palmites à vite nutrimentum suscipiunt. Et ideo tam diu viuunt, & fructificant, quandiu viti permanent vniti. Nam nutrimentum, quod à vite suscipiunt, solū quantum necesse est retinent: quod vero superfluit in materiam germinis, frōdis, floris, & fructus transmittunt. Vnde palmites à vite separati non fructus faciunt, sed arescunt. Sic simili etiam modo sancti viri quandiu per gratiam, vel charitatem viti Christo, qui dixit Ioan. Io. 14.
Ego sum vitis vera, sunt vniti viuunt; & spirituales fructus faciunt: sed ab eo per peccatum separati, non faciunt fructus vitæ i. opera vitæ æternæ digna. Et ideo dixit ipse Christus, Ioan. Ego sum vitis, Io. 15.
vos palmites: & sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis.

Secundò, sancti viri asimilantur palmitibus, & hoc ratione insertionis: quia surculus vnius palmitis, siue vitis inseritur in alio palmite siue vite, & fructificat in eo. Vnde docentur homines ex eadem vite facere vuas diuersi doloris; quia si dum vitis inseritur viti fiat insertio in tribus ramis procedētibus ab vno ramo ipsius vitis, & cum vno surculo insertionis colorem rubeum apposueris, & cum alio album, & cum tertio colorem croceum, vel etiam aliū, singuli palmites ex prædictis ramis procedentes, tales vuas facient quales appositi sunt colores. Et similiter etiam posset fieri in alijs plantis suo modo. Sicut autem palmites, vel rami vitis inuicem incorporātur per insertionē: ita fideles Christi debent inuicem vniri, & incorporari per charitatis dilectionem. Et tunc vnusqsque facit vuas diuersorum colorum, qa scilicet participabit merita singulorum. Ps. 118.
Psalmus: Particeps ego sum omnium timentium te, & custodiendum mandata tua.

Tertio, sancti viri asimilantur palmitibus ratione protectionis: quia palmites pāpinis vestiuntur, quorum subsidio ab ardore, & frigiditate defendunt. Hi pāpini, sunt virtutes, quæ nos defendunt & a calore prosperitatis, & a frigore aduersitatis. Nam in prosperitate ardet luxuria, & gula; in aduersitate vero frigescit inuidia, & accidia. Sed à luxuria protegit pāpinus cōtinētiæ, à gu-

la pampinus abstinentię, ab inuidia pampinus charitatis, ab accidia pampinus spei, quia spes pmij multū solicitat, & cōfortat. Sed nota, ꝙ quilibet pampinus (vt
Ambr. dicit Ambro.) est alicubi intercisus, vt solis calorem ad maturitatem fructus admittat. Et similiter quælibet virtus ad hoc, vt eius fructus sit completus, i. vt faciat meritorium opus, oportet, ꝙ admittat calorem solis, i. amorem charitatis, sine qua nullum opus esset meritoriū & nulla virtus perfecta.

Quartò, sancti viri assimilantur palmitibus ratione colligationis. Nam palmites vitis quædam de se vincula emittūt, quorum adminiculo turbinibus ventisque resistunt, & suos fructus melius sustinere possunt. Multum enim a principio sunt graciles illi, & ideo huiusmodi retinaculis indigent quousq; fiant solis beneficio fortiores. Similiter etiam illi qui sunt imbecilliores, & imperitiores, vel minores in via dei, debent se maioribus atq; peritioribus quibusdam obedientiæ, vel familiaritatis, & disciplinæ, vinculis obligare, & coniungere, vt sustētentur ab eis, & eorum exemplo, consilio, & auxilio protegentur a turbinibus tribulationum, & ventis tentationum, quousque diuinæ gratiæ beneficio ipsi efficiantur perfecti.

Quinto, sancti viri assimilantur palmitibus ratione putationis, videlicet, quia palmites singulis annis volunt putari, & magis fructificant; & si diu putati non fuerint, degenerant, & in labruscæ speciem se commutant. Et similiter homines qui uolunt proficere, & in meritis dilatari, nec degenerare aiustis, ne efficiātur peccatores, debēt cogitatus & actus suos sæpe cum gladio linguæ per confessionem putare, & pronunciare: sed saltē semel singulis annis tenetur homo confiteri ex præcepto ecclesiæ, & debet putare vineam conscientiæ, siue vitæ suæ. Io.
Io. 15. Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

Item sancti viri sunt similes lignis thinis.

Primò, quia talia ligna sunt spinosa, & albæ spinæ simillima. Similiter etiam viri sunt in hac vita spinosi, i. compunctionibus, & afflictionibus pleni; cum spinis tamen i. afflictionibus carnis, habēt albedinem innocentiæ, & puritatis mentis.

Secundò, sancti viri assimilantur lignis thyinis, qa ligna thyina sunt imputribilia quia, vt quidam dicunt, nec in igne comburuntur, nec in aqua resoluuntur. Sic sancti viri sunt per constantiam solidi, ꝙ nec igne aduersitatis vrūtur, nec aqua voluptatis resoluuntur. Ps. Transiuimus Ps. 65.
per ignem, & aquam.

Tertiò, sancti viri, sunt similes lignis thyinis. Quia talia ligna sunt specularia, sunt enim valde fulgentia, & ad modū speculi polita siue ad modū vnguis. Vnde in eis resultāt imagines sicut in vngue. Similiter sancti habent se per modū speculi. In quorum vita velut in quodā speculo quilibet conspicere potest vitam suam, vel quàm sit fęda si ab ea dissentiat, vel quàm sit pulchra si in ea conueniat. Ex his autem verus Salomon Christus fecit in domo ecclesiæ gradus: quia ex eorum exemplis conspicimus qualiter ad vitam æternam scandere debeamus. Fecit etiam ex his fulcra, i. sedilia. quia ex eorum quoque virtutibus colligere possumus quales nos esse oportet, vt in nobis velut in suis sedibus resideat deus.

Sapientis viraq; sapientiæ vis ac sacræ scripturæ dignitas quanta existat, per plurima Amonij, Buxi, Radicis Hebeniq; exempla scite declarantur. Cap. LXXI.

SApientia assimilatur amomo, de quo fit mētio in Apo. Cinamomū, & amo Ap. 18.
mum, & odoramētorum &c. Amomum est herba nascens in Syria, cui sapientia assimilatur.

Primò, propter odorum varietatem. Est enim herba odorifera habens odorem sicut cinamomum. Item est colore subrufa habens folia coniuncta, & semina copiosa, & album florē, vt viola sicut dicit, Diosco. Similiter sapientia est odorifera, quia generat honestatem, & colore subrufa, qa inflammat charitatem, & habet folia idest verba coniuncta in quātum suadet vnitatem, & in semine copiosa per verborum affabilitatem, vel affluibilitatem. Nam semen est verbum dei, quo sapiens affluit. Item habet florem album per contemplationis puritatem, quia quasi albi flores sunt puræ meditationes.

Secundò sapientia assimilatur amomo propter proprietatum eligibilitatem: quia

quia illud amomum eſt eligendũ, qđ eſt
recens, lõgũ, albũ, ſemine plenũ, ſup vir
gas purpureas expanſum; maxime odori
ferũ, & ponderoſum. Vñ pp oẽs iſtas cõ-
ditiones doctrina ſapientiæ. i. ſacræ ſcri-
pturæ, eſt inter doctrinas maximè eligen
da. Nã ipſa eſt ſemp recens pp expoſitio
nũ nouitatẽ, ipſa longiſſima per tempo-
ris diuturnitatẽ; ipſa enim cœpit tradi,
Auguſ. (vt dicit Auguſt.) ab exordio generis hu-
mani, & durabit vſq; ad finẽ. Et ideo ip-
Ecc. 24. ſa de ſe dicit, Ab initio, & ante ſecula
creata ſum, & vſque ad futurũ ſm nõ de-
ſinam. Itẽ ipſa eſt alba propter ſermonis
puritatem, in qua nulla includitur obum
bratio, vel permixtio falſitatis: ſemine
plena propter verborum fœcunditatem.
Nam verba dei quæ in ipſa continentur
quaſi quædam ſemina, ſunt qbus filij ſpi
Iac. 1. rituales in fide Chriſti generantur. Iaco.
Voluntarie enim genuit nos verbo veri-
tatis. Item eſt ſuper virgas purpureas, i.
ſuper mentes doctorum, & martyrũ ex-
panſa. Ipſi. n. fuerũt virgæ pp tranſgreſſo
rũ correptionẽ, p perrantiũ directionẽ,
pp debiliũ ſuſtentationẽ. Fuerũt etiam
purpurei p amoris inflammationẽ, p ſan
guinis effuſionẽ, vel propter regiminis
plationẽ. nã purpureus qdẽ color eſt re-
galis color. Itẽ odorifera pp honeſtatem.
Honeſtas enim aſſimilatur odori pp at-
tractionẽ: qa honeſtũ eſt, qđ ſua virtute
nos trahit, vt dicit Tullius. De ſapientia
Sap. 7. dicitur. Venerunt mihi omnia bona pari
ter cum illa, & innumerabilis honeſtas p
manus illius. Itẽ ipſa eſt ponderoſa per
Iſa. 33. ſententiarum grauitatem, Iſ. Verba legis
ponderans.

Tertio, propter virtutis multiplicitatẽ.
Habet enim amomũ multas virtutes, vi-
delicet ſcorpionũ ictibus reſiſtendi, ocu-
los fouẽdi, & dolorẽ inteſtinorũ ſedãdi.
Sic ſapientia ictibus ſcorpionum, i. dece-
ptionibus obuiat hæreticorum, oculos
mentis illuminando confortat, & in do-
loribus conſolatur, & lætificat.

Item ſapientia aſſimilatur buxo.

Primò, pp ſubſtãtiæ ſoliditatẽ. Eſt n.
arbor hæc ſolidæ ſubſtantiæ, & compa-
ctæ, & humiditatis viſcoſæ, pp qđ lignũ
eſt ponderoſum, & in aqua poſitũ mox
petit fundũ, qa poros apertos non hẽt
in quibus ſubintret aer: pp hoc ſup aquã
natare nõ pt. Similiter ſapientia vera, &
ſpiritualis, reddit hoĩem ſolidũ, i. patien-
tẽ in aduerſis, & cõpactũ. i. conſtantẽ in
periculis, & humidũ. i. abundantem in la
chrymis. Nam cor ſapientis vbi triſtitia.
Item viſcoſum in amicitijs. Nã viſcus il- Eccl. 7.
lud, qđ ei adhæret, nõ tm̃ capit, ſed & te-
net. Quia. ſ. hõ ſapiens tenax i. firmus eſt
in amicitia quam accipit. Item facit pon
deroſum in verbis. Ecc verba ſapiẽtum Ecc. 21.
ſtatera ponderabuntur.

Item profundum in ſcripturis. Nam
petere aque fundũ, eſt penetrare pfundi
tatem ſcripturæ, ſecundum illud. Profun Iob. 28.
da fluuiorum ſcrutatus eſt, & abſcondi-
ta produxit in lucem.

Secundò pp materiæ lenitatem. Nam
tabula buxea propter lenitatẽ materiæ,
optime politur, & tergitur. Et illud vere
competit ſapienti, habere mentem poli-
tam & terſam ab omni vitio & macula.
Vnde Greg. Nazianzenus dicit, quod pri Grego.
ma ſapientia eſt vita laudabilis, & apud az.
Deum pura mens, p quã puri puro iun-
guntur, & ſancti ſancte ſociantur.

Tertiò, pp viroris cõtinuitatẽ, qa bu-
xus hẽt folia ſemp virentia: & dr̃ hæc bu
xus arbor, & hoc buxũ p ligno, vñ qdam
dixit. Hæc buxus creſcit, hoc buxũ creſce-
re neſcit. Folia igitur eius non de leui cã
cadunt, ſed dũ vnũ cadit alterũ creſcit. Et
iõ buxus ſemper virẽs eſt, & qa color viri
dis eſt maxime gratus oculis. Quod bux⁹
hẽt folia ſemper virẽtia, ſignificat, ꝙ hõ
ſapiẽs ſemp hẽt verba grata, & amabilia.
Eccl. Sapiens in verbis amabilẽ ſe facit. Ecc. 20
Item ſapia aſſimilatur radici. Nã radix
licet ſit viſu hiſpida, tñ eſt mollis in ſub-
ſtantia. Sic ſapiens q̃uis exterius oſten-
dat ſe hiſpidum, & rigidum, tamen cor-
de eſt benignus & mollis. Sap. Benignus Sap. 1.
enim eſt ſpiritus ſapientię. Item radix eſt
poroſa: pori aũt ſunt ſubtiliſſima corpo-
ris foramina, ſiue viæ. Vnde in hoc ſignat
multas & ſubtiles vias, quibus ſapiens
in bonis agendis vel malis amouẽdis ſeu
impediẽdis abundat. Itẽ ꝙ incedit tortuo
ſè, nũc exit verſus latus vnũ, nũc in latus
oppoſitũ qđ ẽt ſapiens facit ſiue in iu-
dicio, dum merita perſonarũ ſeu partiũ
diſcutit, vel in ſe ipſo dũ vtrunq; oppoſi-
tũ attendit. Nã in die bonorũ non im-
memor eſt malorũ, & econuerſo. & ſic
vtrunq; latus ad modũ rei tortuoſæ vnũ
tenendo, & aliud conſiderando occu-
pat, & tangit.

Itẽ ſapiẽs verus aſſimilat̃ hebeno, qđ ẽ
lignũ æthyopicũ, colore nigrũ, tactu lene
& planũ, durũ, & põderoſum. Vñ pp cõ-
pactio-

pactionem pororum, in aqua positũ mox
Ari li. de veg. fundum petit, vt dicit Philosophus: & tñ
si igni appositum fuerit, ipsum rapit, &
suauem de se odorem, & fumum emittit.
Similiter homo verè, & secundum
deum sapiens, est coloris nigri.i.apparentia
despectus per humilitatem. Nõ enim
homo sapiens est sui ostentatiuus. Vnde
Grego. naz. Greg. Nazianzenus dixit, Hoc ipsum philosophatus
sum, ne philosophari viderer;
sciens, ꝙ velle videri sapientem, hoc est
omnino non esse sapientem.

Item est tactu planus.i.mansuetus per
conuersationis lenitatem, durus per iustitiæ
seueritatem, ponderosus per prudentiæ
maturitatem. Fundi aquæ.i.scripturę,
vel sapientiæ (vt ita dicam) est petitiuus
per intelligentiæ profunditatem: Igne inflammabilis
per charitatis feruiditatem,
boni odoris emissiuus per boni exempli
2. Cor. 2. suauitate: nã Christi bonus odor sumus,
vt inquit Apostolus.

Illius herbæ ortus & virtutes, quæ fumus terræ vocatur recoluntur, ex cuiusq; similitudinibus scientiæ humanæ usus, & delectatio declaratur. Cap. LXXII.

SCientia humana assimilatur illi herbæ,
quæ dicitur fumus terræ. Quod
patet primo ipsius generatione: propterea
enim sic dicitur, quia est generata ex
quadam fumositate grossa resoluta a terra.
Quasi autẽ fumositas a terra resoluta
est sensitiua cognitio per abstractionem
a materia, & ex hac fumositate generat
hæc herba, scilicet ex sensitiua cognitione
Aris. 1. Phy. 1. Post. scientia intellectiua. Vnde Philosophus
dicit, ꝙ omnis nostra cognitio oritur
a sensu. Nihil enim secundum eum,
est in intellectu, quod prius non fuerit
in sensu, licèt alio modo sit in sensu, &
alio modo in intellectu.

Secundo patet ex comparatione, quia
hæc herba est tanto melior, quanto viridior.
Vnde dum siccatur, nullius valoris
efficitur. Sic est in scientijs: nã herba quãto
est viridior, tanto magis delectat aspectum.
vñ illa scientia est, vt herba viridior,
quæ magis delectat intellectum: talis
scientia est cæteris melior, sicut scientia
Aris. de partib. anĩ. diuina, vt Philosophus dicit, ꝙ licet de
diuinis possumus minus scire, quàm de
alijs rebus, tamen illud modicum delectabilius
est, quàm omnium aliorum cognitio,
quæ apud nos sunt. Item herba est
tanto viridior, quanto humorosior, & illa
scientia est viridior, quæ est humorosior.i.
affectuosior. In quo omnes alias
scientias excedit scientia Theologica: qa
maxime est affectiua.i.ad amorẽ, & affectum
boni inflammatiua. Hiere. Nonne
verba mea quasi ignis?

Tertiò patet ex purgatione: quia hæc
herba purgat melancoliam. Est enim calida
in primo gradu. Sic scientiæ studiũ
releuat tristitiæ tedium, ꝙ melancoliam,
idest accidiam fugat: sed præcipue hoc
facit Scriptura, quæ maxime in tristitijs
consolatur. Vnde Mach. Habentes sola- 1. Mac. 12.
tio libros sanctos.

Quarto patet ex inflatione: quia hæc
herba est inflatiua, & ventositatis generatiua,
vnde cum aniso, vel fęniculo est
miscenda. Sic scientia est occasio inflationis
superbiæ, dicente Apostolo, Scien 2. Cor. 8.
tia inflat; & ventositatis vanæ gloriæ, nisi
cum aniso, vel fęniculo.i. dei timore vẽtum
vanitatis expellente misceatur. Vnde
Greg. Nazianzenus dicit, ꝙ scientiæ Grego. naz.
desiderium, & inquisitio quæstionum, nisi
timor dei præcesserit, effrenatos animos
in præceps ducit.

Ipsius sacræ Scripturæ præstantia, atq; vtilitas ex multis fagi, nucisq;, ac Auellanæ similitudinibus pulcherrime aperitur. Cap. LXXIII.

SCriptura sacra nutrit nos in verbis, &
ædificat in exemplis, & purificat in
memorijs. Vnde ipsa assimilatur fago, cuius
glandes sunt exterius triangulæ leni
cortici inclusæ, & sunt dulces, & nutribiles.
vnde de eis homines antiquitus viuebant.
Sic sacræ Scripturæ verba sunt
triangularia in quantum instruunt nos
de fide beatissimæ Trinitatis. Vel in quãtũ
nos de tribus virtutibus Theologicis
informant. Vel quia continet sub litera
triplicem sensum, mysticum scilicet, anagogicum,
allegoricum, & tropologicum,
siue moralem. Et sunt spirituales sacræ
scripturæ intelligentiæ sub leni cortice.i.
sub facili litera interclusæ, & sunt dulces
valde secundum illud, Quàm dulcia
faucibus meis eloquia tua, super mel ori Ps. 118.
meo. Et sunt spiritus nutritiuæ, idest spiritualis
vitæ conseruatiuæ. Matt. Non in so Mat. 4.
lo pane viuit homo, sed in omni verbo,
quod procedit ab ore dei. Vnde Moyses
in monte quadraginta diebus cum isto
solo cibo permansit, scilicet allocutionis

diuinæ sine aliquo corporali cibo: & similiter alij antiqui patres hoc cibo spirituali aliti sunt.

Item fagus est arbor ædificijs, & asseribus valde apta. Sic ex sacra scriptura trahuntur asseres, scilicet sanctorũ patrum exempla, ex quibus cõstruuntur spiritualium virtutum optima ædificia.

Item fagus est arbor, cuius substantia pura a vermibus non corrosa est arti vitreæ valde necessaria, quia ex eius cineribus cum alijs adiunctis virum maximè fit. Cinis autem fagi est memoria mortis ad quam nos sacra scriptura inducit, & ex hoc fit vitrum puritatis. Et huiusmodi memoria hominem a peccatorum sordibus præseruat, secundum illud, Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Ecc. 7.

Item sacræ scripturæ doctrina assimilatur nuci. Quia fructus nucis (vt dicit Isi.) tantam vim habet, vt missus inter fungos, & cibos venenosos, quicquid in eis est virulentum, effundat rapiat, & extinguat. Sic sacra scriptura, quicquid est virulentum vel noxium in humanis disciplinis siue scientijs, corrigit, & condemnat. Vnde de ipsa sacra scriptura dicit Augu. ꝙ quicquid homo didicerit, si noxiũ est, ibi damnatur; si vtile, ibi inuenitur. Isid. Aug. de Doctr. Christ. 2. li.

Item scriptura assimilatur auellanæ. Primo ratione communitatis. quia (sicut dicit Isido) ex eo, ꝙ in publico loco quasi in sylua oritur, & ab omnibus euellitur, ideo auellana vocatur. Similiter sacra scriptura ita publice, & communiter docetur, vt ab omnibus participari, & haberi possit. Vnde præcipuus eius auctor & doctor Christus discipulis suis pcepit: Prædicate euangelium omni creaturæ.

Mat. 16. Secundo ratione difficultatis, & etiam vtilitatis. Quia auellanæ sunt quidem ad digerendum duræ, sed si sunt bene digestæ, multum sunt nutritiuæ. Similiter sententiæ mysticę sacræ scripturæ licet sint ad digerendum duræ. i. difficiles, tamen bene intellectæ, vel expositæ, sunt spiritus mirabiliter nutritiuæ: propter quod dixit dominus, vt supra allegatum est, quod non in solo pane viuit homo. &c. Mat. 4.

Tertio ratione obseruabilitatis: quia auellanæ si cum exteriori pellicula fuerit manducatæ sunt nociuæ, quia multæ inflationis, sunt generatiuæ: & ideo sunt a pellicula spoliandæ. Sic quædam sunt in sacra scriptura, quasi secundum exteriorem pellicullam, idest secundum literam fuerint obseruata, non prodessent obseruantibus, sed plurimum nocerent, sicut cerimonialia, & figuralia veteris legis, quæ non licet ad literam obseruare, quia iam eorum veritas quam figurabãt, impleta est per Christum. Vnde & Apostolus dicit: Obseruanda sunt non litera sed spiritu: quia litera occidit, spiritus autem viuificat. & ideo detrahenda, & abijcienda est ab huiusmodi exterior pellicula, idest sensus literæ exterior. & accipiẽdus est sensus mysticus interior. 2. Cor. 3.

Per ipsius oleastri exemplum, quantum sanctorũ virorum societas prosit peccatoribus, breui explanatur. Cap. LXXIIII.

SOcietas sanctorum virorum multum quandoq; prodest homini peccatori. Cuius exemplum apparet in oleastro, q est syluestris olea sic dicta, eo, ꝙ oleæ sit simillima, licet eius folia magis lata, & est arbor inculta, sterilis, & amara. Sed si ramus eius oliuæ insertus fuerit, vim mutat radicis, & in propriam suam conuertit qualitatem. Quasi autem oleaster homo peccator est, qui licet in natura, siue in hypocrisis figura sit similis viro iusto, nõ tamen in vita vel anima, quia est incultus per veram pęnitentiam, & sterilis ad opera meritoria, & amarus in conscientia. Si tamen inferatur oliuæ. i. si sancto viro societur, mutabitur vis radicis i. affectus cordis, & conuertetur verbis, & exẽplis illius, & trahetur ad vitam consimilem. Apostolus. Tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, &c. Sene. Nulla res magis animos induit honestos, & in prauum inclinabiles reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuersatio. Paulatim enim descendit, & vim præceptorum obtinet frequenter aspici, frequenter audiri. Ro. 11. Sen. in epi.

Homo spiritualis vt ocium fugiat, quid efficere debeat exemplo ficus Aegyptiacæ demonstratur. Cap. LXXV.

SPiritualis homo non debet vacare ocio, sed vno bono opere completo det ad aliud se parare: cuius exẽplũ apparet i ficu & præcipue Ægyptiaca. Est n. ficus illa arbor quæ per singulos annos fructum facit, & vno maturescente statim oritur alter. vnde ficus est dicta a foecundita-

cunditate. Sic quædam sunt, opera quæ homo ex necessitate pcepti per singulos annos facere tenetur: quædam quidem saltem semel omni anno, sicut confiteri in Quadragesima, & cõmunicare in Pascha. Hoc enim est præceptum ecclesiæ. & si pluries hoc fecerit aliquis, melius faceret, quamuis ex præcepto non teneatur. Quædam vero tenetur quis facere pluries in anno, sicut ieiunare, & seruare ieiunia ab ecclesia instituta. quæ in anno pluries occurrũt, sicut Quadragesima, & quorundam Sanctorum siue festiuitatum vigiliæ, & ieiunia Quatuor temporum, quæ quater in anno occurũt. Quædã alia sunt q̃ homo debet facere quotidie, vt eleemosynæ & orationes, & huiusmodi. Et in talibus vno bono opere facto: & completo statim deberet homo cogitare de alio faciendo: quia in via dei non progredi, regredi est, vt dicit Ber. & Apostolus, Fructificantes, & crescentes in scientia Dei. Ber. Col. 1.

Tactus & oscula quando peccatum in animam causent, breuiter exprimitur.
Cap. LXXVI.

TActus lasciui, & dissoluti concupiscentiam excitant, & inflammant. Vnde assimilantur vrticæ quæ cum sit naturæ igneæ & feruidæ, est se tangentium vritiua. Talis ergo est caro humana, quæ semper secum portat ignem concupiscẽtiæ. Vnde non sine periculo tangitur: pp quod (vt refert, Grego) dixit quidam sanctus homo infirmus, & quasi in extremis positus mulieri ipsum tangenti, Mulier tolle paleam, quia adhuc igniculus viuit. Et nota, ꝙ dicũt doctores, ꝙ licet tactus & oscula, amplexus & huiusmodi possint bono animo fieri, & sine peccato, scilicet propter consuetudinem patriæ, vel propter aliquam necessitatem, aut rationabilem causam, tamen quando fiunt ex libidine, i. propter delectationẽ carnis sunt peccata mortalia. Quia non solum consensus in actum luxuriæ illicitum, vel cuiuscunque alterius peccati mortalis est mortale peccatũ; sed etiam consensus in delectationẽ ipsius peccati mortalis, est mortale peccatum. Eccle. Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea. Hæc enim pix est caro mulieris inflammabilis, & inflammans. Gre. in dial. Ecc. 13.

Quanta Dei timor nobis dona elargiatur, ex virtutibus fæniculi rectißime ediscitur
Cap. LXXVII.

TImor dei assimilatur fœniculo. Primo propter virtutem apertiuã, quia fœniculus (vt dicit Plat. habet virtutem diureticam, & apertiuã. Similiter timor Dei aperit viam amori. Vnde dicit August. ꝙ timor introducit amorem sicut seta in corium calcificis introducit filum. Augu.

Secundò, quia habet virtutem incisiuã scilicet ex subtilitate substantiæ suæ, & suis qualitatibus. Similiter timor dei incidit vinculum affectus amoris mundi. Nam sicut. Io. Cassianus dicit: De timore dei nascitur compunctio salutaris; & de compunctione cordis, abrenuntiatio, i. nuditas, & contemptus omnium facultatum. Io. cas. de inst. mon.

Tertiò, propter virtutem renouatiuam quia fœniculi gustu (vt fertur) serpentes omnem senectutem deponunt. Sic homo dei timore compunctus, senectutem non temporis, sed peccati per confessionem annuatim deponit. Quia saltem semel in anno (vt supra dictum fuit) tenet homo ex præcepto Ecclesiæ confiteri. Ecclesiast. Timor domini expellit peccatũ. Ecc. 1.

Quartò, propter virtutem illuminatiuam, quia etiam fœniculi gustu ipsi serpentes caliginẽ oculorum detergunt; vt Plinius dicit. Vnde & hominum intellectum, & caliginem oculorum dicunt ex eo maxime releuari, & ideo ex eius succo fit collyrium oculis valde aptum. Similiter timor domini, oculos mentis purificat, & caliginem superbiæ fugat, & lumine vero sapientiæ mentem illustrat, & ideo dicitur Iob. ꝙ timor domini, ipsa est sapientia. Plini. Iob. 28.

Quintò, propter virtutem defensiuam. Quia semen fœniculi cum vino potatũ, valet contra morsus serpentum, & contra ictus scorpionũ: & radix eius cocta cũ vino, canis morsum sedat. Hæc. n. omnia operatur fœniculus hortensis; & adhuc fortius operatur fœniculus agrestis. Similiter timor dei, & præcipue agrestis, i. fortis resistit morsibus serpentum. i. tentationibus diabolicis.

Item ictibus scorpionum; i. motibus carnalium tentationum, quæ antè delectant, & retro cruciant; sicut scorpio ante pal-

palpando incedit, sed retro cauda ferit: vt dicit Greg. Item morsibus canis, i. tentationibus mundi blandientis, vel persequentis. Quia canis aliquibus cauda blanditur, aliquibus vero latrat, & eos morsibus lædere molitur. Vnde Grego. dicit, ꝙ in via dei timor fortitudinem gignit, scilicet contra carnem, diabolum, & mundum.

Grego.

Tribulationes in hoc mundo iustis magnas afferre vtilitates, ex, plerisq; celidoniæ ficus Egiptiacæ lactucæ, radicis, ramiq;, ac rutæ virtutibus eruditis exemplis edocetur. Cap. LXXVIII.

TRibulatio assimilatur celidoniæ, quæ est herba, cuius succo oculi irundinum stercore læsi ad statum pristinum reuertuntur, vt Isido. & Plinius dicunt. Similiter (vt dicit Gregori) oculos quos culpa claudit, pœna aperit.

Item tribulatio non nocet se humilianti, sed potius eum exaltat. Cuius exemplũ apparet in ficu Ægyptiaca, cuius lignum in aqua missum, contra naturam aliarũ ficuum mox fundum petit, & postquam fuerit aqua plenum, vnde magis debent esse pōderosum, tunc redit ad summum, vt dicit Augu. Similiter homo positus in aqua tribulationis, si fundum petierit, i. si profunde se humiliauerit, restituetur ad summum gradum, & etiam interdum talis exaltatur ad summũ. Vnde de Christo dicitur Philip. ꝙ humiliauit se ipsum factus obediens patri vsq; ad mortem, mortem autẽ crucis propter: quod deus exaltauit illum.

Augu.

Pli. 2.

Item, ꝙ tribulationis flagellum aperiat oculos cordis (vt iam est supra dictum) eo, ꝙ tollat cęcitatẽ inductã p peccatũ, patet et per lactucæ (q̃ a quibusdam erar chea dicitur) similitudinem, & exemplũ. Huiusmodi enim lactucæ folia sunt breuia & rotunda, cuius succũ accipitres herbam scalpendo extrahunt, & tangentes eo oculos, cecitatẽ discutiũt cũ senescũt.

Succus ergo lactucæ talis, est acerbitas tribulationis, quæ scilicet cęcitatẽ accipitrum i. hominũ peccatorũ, & pcipue tyrannorum fugat. Vnde tribulatio figurata est in illo pisce Tob. cuius fel, i. amatitudo valet ad inũgendos oculos. Apoc. Collyrio, idest tribulationis asperitate, inunge oculos tuos, vt videas.

To. 6.
Apo. 3.

Item amaritudo tribulationis causat dulcedinem consolationis: cuius exemplum apparet in radice: quia quandoq; amara radix dulcem fructum producit, sicut in vite, & oliua natura ostendit, in q bus & consimilibus amaritudo radicalis humoris digeritur, & dulcescit beneficio aeris, & caloris cœlestis, materiam penetrantis. Sic dolor cordis, vel tribulationis, beneficio aeris circũstantis, idest alicuius boni viri, vel angeli assistentis, & beneficio gratiæ cœlestis, animam per ipsam tribulationem purgantis, vertitur in magnam dulcedinem consolationis. Psal. Secundum multitudinem dolorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Ps. 93.

Item tribulatio assimilatur ramno, q̃ licet sit arbor multæ amaritudinis, & in radice, & in folijs, & in ramis; multum tamen est medicinalis. Nam ex succo radicis, medicamentum fit oculos claros reddens, semen et secundinas ex vtero trahit. Sic tribulatio, licet sit, amara, & in radice cordis ad considerandum, & in folijs. i. in verbis ad audiendum, & in ramis. i. in factis ad tolerandum; tamen medicinalis est contra peccata, & præcipue, quia oculos cordis clarificat, vt supra dictum est: quod pcipue radix ramni facit, idest consideratio causæ ipsius tribulationis, scilicet, ꝙ aliquis cõsideret, & reputet se pati propter peccata sua manifesta, vel occulta.

Item deuotio mentis secundinas, i. delectationes, & concupiscentias voluptatũ educit: quia malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ, vt dicitur Eccl. Ecc. 11.

Item tribulatio humiliter portata, assimilatur rutæ. primo, quia ruta habet vim purgatiuam, purgat enim immunditiã matricis, & inde fœtũ mortuum educit. Sic tribulatio dũ hoiem ad pniam humiliat, immunditiã mẽtis purificat, & inde virtute pniæ mortale peccatũ euacuat. Vñ Augu. super Ps. dicit, ꝙ flagellũ tribulationis excitat torpẽtẽ, humiliat supbiẽtẽ, purgat pęnitẽtẽ, & coronat innocẽtẽ. Augu. sup ps.

Secundo, qa ruta hẽt virtutẽ illuminatiuã s. qa ruta cruda cõmesta visum acuit Sic et tribulatio acuit visum mentis, qa intellectum tribuit, Isa. Tantummodo vexatio dabit intellectum. Isa. 28.

Tertio, qa ruta hẽt vim mortificatiuã: debẽt enim mulieres grauidæ ab esum rutæ abstinere, quia fœtum occidit in ventre. Quasi autem fœtus in ventre, est peccatum conceptum, quod tribulationis

nis vis pœnitus extinguit, Eccle. Ignem
ardentem.i.incentiuum peccandi, extin
guit aqua, scilicet tribulationis.
Quarto, quia ruta habet vim serpentũ
& bufonum expulsiuam, vnde debet plã
tari ĩ hortis: qa ab eis omne venenosum
depellit, & debet iuxta saluiam plantari,
quia eam serpentes diligunt, & bufones.
per saluiam ergo calidam, & humidam,
appetitum intellige sensitiuum, qui sen-
sualitas nominatur: Serpentes, autẽ sunt
motus inordinati, & passiones virtutis ira
scibilis: bufones vero sunt passiones con
cupiscibilis. & hæc omnia in saluia fo-
uentur: quia omnes huiusmodi motus in
sensualitatẽ nutriuntur. Sed hæc omnia
reprimit ruta, idest tribulatio humiliter
portata. Nam bufones, idest con-
cupiscibiles passiones, puta gaudium,
delectationem, & huiusmodi, extinguit
vis tribulationis, Sed serpentes, idest
motus irascibilis, puta odium, iram, & hu
iusmodi, reprimit vis patientiæ, & humi-
Mat. 16 litatis. Mat. Serpentes tollent: & si morti
ferum quid biberint, no eis nocebit.

Verbi dei perfectiones, hic per uarias ipsius semi nis similitudines exponuntur. Cap. LXXIX.

VErbum dei assimilatur semini, secun
Luc. 8. dum illud Luc. Semen est, verbũ dei.
Primo propter virtutem attractiuã: qa
sicut semen attrahit ad se humorem ter
ræ, ita verbum dei attrahit affectionem
animæ. Et sic attrahebatur Dauid dicens:
Ps. 118. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua.
Ioh. 16. Et Petrus dicens: Domine, ad quem ibi-
mus? verba vitæ æternæ habes.
Secundo propter virtutem mundifica
tiuam. Propter semen enim terra munda
tur, & ipsum etiam terram mundat tra-
hendo ad se humorem, qui alia in ma-
las herbas conuerteretur. Similiter etiam
verbum dei mundat, & purgat animam.
Heb. 1 Heb. Verbo virtutis suæ purgationem fa
Io. 15. ciens. Iob. Vos iam mundi estis propter
sermonem &c.
Tertio, propter virtutem assimilatiuã:
quia non ex quolibet semine quodlibet
generatur, sed ex simili semine (vt dicit
Aris. 1. Phi. sicut ex tritico triticum, & ex ordeo
Phi. ordeum, & sic de alijs. Vñ qa verbũ dei,
semen dei est, ideo facit homines simi-
Iô. 10. les deo. Ioh. Illos dixit deos, ad quos ser-
mo dei factus est.

Quartò, propter virtutem germinati-
uam. Isa. Sicut hortus semen suum germi Isa. 61.
nat, Sic generatio & natiuitas spiritualis
habet fieri per verbum dei. Vnde Pet. Re 1. Pe. 1.
nati non ex semine corruptibili, sed in-
corruptibili per verbum dei.
Quinto, propter virtutem promotiuã:
quia illud, quod ex semine gignitur pau-
latim, & ex virtute, quę est in semine sem
per perficitur & augetur. Mat. Germinat Mat. 14
semen, & increscat. Vltro enim terra fru-
ctificat, primum herbam, deinde spicam,
deinde plenum fructum in spica. Semen
est verbum dei fructificat herbam in in-
cipientibus, spicam in proficientibus, ple
num fructum in perfectis siue perseue-
rantibus.
Sexto, propter virtutem multiplicati-
uam: quia ex vno grano seminis multa 2. Co. 9
generantur. Apostolus. Multiplicabit se-
men vestrum. Et similiter verbum dei, se
cundum illud Mat. Audiunt verbum, & Mat. 14
suscipiunt, & fructificant, vnum triginta,
aliud sexaginta, & vnum centesimum.

Virginitas quantum cæteris præstet virtutibus, ipsiq; Deo grata existat ac præmietur, quamplurimis cedri, ordei, Rosæ, Violæ & tandem lilij exẽplis, sacræq; scripturæ auctoritatibus fit perspicuum. Cap. LXXX.

VIrginitas assimilatur cedro. Primò,
quia cedrus est arbor gratissimi viro
ris, est enim aspectu pulchra semp tenẽs
viridia folia. Est autem continentia car-
nis, quasi quidam viror arboris. Gratus
autem est deo viror continentiæ coniu-
galis, gratior autem continentiæ vidua-
lis, sed gratiosissimus est ei viror conti-
nentiæ virginalis Ecc. Gratiam, & speciẽ Ecc. 40
desiderabit oculus, & super hæc virides
sationes. Desiderabile est oculis dei vide
re gratiam continentiæ coniugalis, &
speciem pudicitię vidualis, sed super hæc
virides sationes. i. sacratissimas virgines.
Secundo ratione iocundissimi odoris.
Odor enim cedri serpentes fugat, & ho-
mines recreat. Odor autem virginitatis
dęmones fugat, & angelos delectat,
quia virginitas cognata est angelis, prout
Hieron. dicit.
Tertio, ratione efficacissimi vigoris,
quia tanti vigoris est cedrus, vt nũquàm
a tinea, vel aliquo alio verme corrodat.
Vnde & huius arboris gumma, quæ dici
tur cedra, est ad librorum conseruationẽ
sum-

summe necessaria: quia libri ex ea liniti, nec a tineis roduntur, nec tempore senescunt. Corpora etiam mortua, in ligno cedrino reposita, & eius lachryma peruncta, ab omni putredine pseruātur. Quasi autem tinea in panno, vel vermis in ligno, est concupiscentia in carne, a cuius corrosione, idest corruptione virginitas perpetuo se præseruat. Vnde Augu. dicit, quod uirginitas est in carne corruptibili, perpetua incorruptionis meditatio. Nec perditur senio virginitas in corpore sicut vires corporis perduntur. Corpora autū mortificata p abstinentiā melius in cedro, idest in virginitate incorrupta seruantur. Auguſ.

Quartò, ratione suauissimi saporis: habet enim cedrus in suo fructu triplicem saporem. Nam in medio circa grana eius pomum est acetosum, in superficie vero circa corticē est dulce, in medio vero medullæ est temperatum inter vtrunque saporem, quasi medium tenens. Sic etiam sacræ virgines debēt esse dulces, & mites exterius in conuersatione, sed interius acetosæ. i. timidæ, & sollicitæ. In medio autem. i. in corpore debent esse quodāmodo temperatæ, vt neq; acetositate nimiæ asperitatis infirmentur, neq; dulcedine delitiositatis soluantur.

Item virginitas assimilatur ordeo, primo rōne ordinis: quia secundū Plin. ordeum inter frumenta primū serit, & primum recolligitur. Sic inter semina virtutum hæc quasi primùm seminata fuit in humana natura & carne, s. virginitas Vnde nec primus homo, nec prima mulier fuerunt producti per actum generatiōis, aut per corruptionem carnis: quia corp⁹ Adæ fuit ex virginea terra sumptum, & corpus Euæ ex virginea costa productū similiter fuit primo recollectū, & in horreo paradisi locatum quia prima caro Deo vnita, fuit caro virginea, sicut caro Christi, quæ & ipsa virgo fuit, & etiā de virgine sumpta, & ipsa primo fuit beatificata, & in cœlo locata. Tenetur etiā cōiter, ꝙ tria virginea corpora sunt, iam ante messem generalem aliorum corporū, in horreo cęli locata, s. Christi, & beatæ Virginis Mariæ, & Beati Ioannis Euāgelistæ. De alijs autem, qui cum Christo resurrexisse leguntur, tenet Augu. quod iterum mortui sunt, ita, ꝙ non sunt in cœlo, nisi eorum animæ: quanuis aliqui doctores contrarium dicant. Plin.

Secundò, rōne seminis. Ordeum enim non vult seri, nisi in terra sicca, & solida: quia viginitas requirit soliditatem mentis, & siccitatem carnis, s. per abstinentiā cibi & potus: quia sine Cerere, & Baccho friget Venus, vt dicit Terētius. idest sine abundantia cibi, & potus. Et ideo meritò significatur virginitas in ordeo, Quod secundum Isido. dicitur ordeum, quasi aridum: quod etiam est frigidum, & siccum, quia scilicèt virginitas animā refrigerat ab ardore concupiscentiæ, & desiccat ab humore gulæ. Teren. in Eu.

Tertio, ratione roboris. Nullū enim frumentum est magis à corruptione remotum, quàm ordeum, eo, ꝙ citius recolligatur, & crescat, quàm ipsum corruptio vel rubigo inuadat. Hoc aute virginitati competit, ob cuius amorem plurimæ elegisse leguntur, vt potius per martyrii, & violentam mortem recolligerentur ad Deum, quàm inhonestæ corruptionis rubiginem paterentur.

Quarto, ratione corporis: quia totum corpus ordei habet quandam excellentiam. Nam inter omnia frumenta validiorem habeat paleam, humiliorem stipulam, & laudabilem multum medullā, si debito modo sit parata, & farinam acceptissimam, seu polentam, vt Plinius dicit. Quæ omnia competunt virginitati, quæ est valida in proposito, humilis in animo, laudabilis in exemplo, & acceptissima in merito. Vel valida in carne, humilis in mente, laudabilis in certamine, acceptissima in mercede. Vel valida contra mundum, humilis contra diabolū, laudabilis quo ad Angelum, acceptissima quo ad Christum.

Item virginitas assimilatur rosæ: quia ipsa est flos, de qua dicitur, Quasi flos rosarum in diebus vernis. Quod patet primo ratione decoris, quia sua pulchritudo visum pascit. Sic virginitas in oculis Dei, & Angelorum maximam pulchritudinem habet. Sapien. O, quàm pulchra est casta generatio cum claritate. Ec. 24. Sap. 40

Secundò ratione odoris: quia suo odore olfatum afficit. Ipsa autem Virginitas tota odorifera est, cuius odore repletur domus conscientiæ. Io. Domus impleta est ex odore. Ioā. 12.

Tertio ratione suauitatis: quia rosa suauitatis mollitie tactum lænit. Specialiter Ioannes inter apostolos, tanquàm virgo purissimus Christum merebatur

tãgere,& ei intimius, & familiarius prę-
cæteris adhærere. Vnde & in cœna recu
buit supra pectus eius. Ita virgines qua-
dam speciali vnione Christo cæteris in
cælo familiarius inhæret, & circa ipsum
sunt, sicut suauissimæ rosæ. Vnde de vir-
Apoc. 14 ginibus dicitur, quod sequũtur Agnum
quocunque ierit.

Quarto, ratione virtutis. Nam sua vir-
tute multis languoribus rosæ succurrũt:
quia scilicet virginitatis honestas a mul
tis tribulationibus liberat, quas coniu-
1. Cor. 7. gati patiuntur, vt Apostolus ostendit.

Item virgines assimilantur violis, quæ
sunt frigidæ, aquosæ, & odoriferæ. Sunt
enim virgines frigidæ a concupiscentia
carnis, aquosæ per lachrymas deuotio-
nis, odoriferæ per exempla honestatis.
Et nota, quod viola suo odore cerebri
calorem mitigat, spiritum animalem cõ-
fortat, & somnum prouocat. Sic virgini-
tas suo odore ardorem carnis refrigerat
spiritum confortat, & recreat, & ad som
num, idest quietem contemplationis di
sponit, & præparat.

Cant. 2 Item virginitas assimilatur lilio, Can.
Sicut lilium inter spinas, sic amica mea
&c. Et hæc similitudo primo congruit
ratione decoris. Est enim flos miræ pul
chritudinis, & decoris, quem habet ex
candore, siue rubore. Nam lilia commu
niter sunt alba, sed quandoque rubea
& purpurea: habet enim virginitas can-
Ecc. 40 dorem.i. puritatem carnis. Ecclesiastici:
Pulchritudinem decoris eius ad mirabi-
tur oculus. Sed aliquæ virgines habue-
runt ruborem passionis, scilicet suo san
Isa. 43. guine rubricatæ. Isa. Quare rubrum est
indumentum tuum.i. corpus? Secundo
ratione odoris. Nam flos lili, quando in
teger, & intactus est, multum permanet,
& suauiter redolet: sed confractus, & co
fricatus, plurimum fętet. Similiter homi
num caro, dũ intacta & integra per vir-
ginitatem permanet, tam Deo, quàm ho
Ecc. 24 minibus redolet. Ecclesiastici: Fructifi-
caui suauitatem odoris. Sed dum per lu-
xuriæ vitium confricatur, vel frangitur
virginitatis signaculum, tam spiritualis,
quam corporalis fętor egreditur.

Tertiò, ratione fulgoris: quia in lilio
quædam aurea grana fulgent, quæ septẽ
hastulis sustẽtantur. Vnde ex septem fo
liis candidissimis simul continuis flos
iste componitur, & septem granis aureis
decoratur. Hæc septem folia candidissi
ma inuicem continua, sunt septem vir-
tutes animæ, quæ fuerunt in sacris virgi
nibus inuicem connexæ, scilicet iustitia,
temperantia, fortitudo, prudentia, fides,
spes, charitas. Sed adhuc cum istis septẽ
virtutibus habuerunt septem grana au-
rea.i. septem sancti Spiritus dona, scili-
cet sapientiæ, scientiæ, intellectus, consi
lii, fortitudinis, pietatis, & timoris. Vnde
& vere fuerunt uirgines sacræ ecclesiæ,
quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, vt Ec. 50.
sacra testatur scriptura.

Præstantiores hic virtutes recensentur, quarum perfectiones per Allij fabæq́ naturales effectus multis similitudinibus patefiunt.
Cap. LXXXI.

Virtutes assimilantur alliis.

Primo, quia alliũ (vt dicit Discori
des) habet virtutem omne venenosum
repellendi. Et hoc competit virtuti fidei,
quæ venenosa dogmata, scilicet hæreti-
corum depellit, in quibus est venenum
falsitatis, & prauitatis. Repellit etiam fi- 1. Ioã. 5.
des, & vincit venenum mundi.i. cupidi-
tatem, vel rabiem tyrannorum persequẽ
tium. Ioh. Hæc est victoria, q̃ vincit mun
dum fides nostra. Item valet contra ve- Eph. 6.
nenum diaboli. Ephe. In omnibus sumẽ
tes scutum fidei, in quo possitis omnia
tela ignea Nequissimi extinguere.

Secundo, quia allium habet virtutem
dolorem iliorum mitigandi, scilicet si cũ
oleo coctum, & tritum super locum do-
loris ponatur. Et hoc competit spei:
quia ipsa spes cœlestis præmii mitigat
dolores præsentis exilii, præcipue si ad-
sit peccatorum contritio, & cęlestis gra-
tiæ vnctio.

Tertio, quia habet virtutem diuiden-
di, & humores grossos incidendi, & con
sumendi: & hoc competit charitati, quæ
nos a mundo diuidit. Vnde qui diligit
mundum, non est charitas Patris in eo,
vt dicitur Ioh. Cui poeta consonat, di- 1. Ioã. 2.
cens: Non bene concordant, nec in vna
sede morantur, Vanus amor mũdi, verus
amorque Dei. Vnde charitas humores
grossos.i. affectus terrænos a mente se-
parat, & consumit.

Quarto habet virtutem vulnera sor-
dida purgandi: & hoc competit iustitiæ,
quia purgat maleficia, & scelera in alte-
rutrum commissa, quibus interdum vul-
neran-

nerantur corpora, vel saltem uulnerãtur
damnabiliter suscipientium corda.

Quintò, habet virtutem dolorem &
tumorem a loco tollendi, si coctum cũ
aqua fontana apponatur. Et hoc com-
petit prudentiæ, quæ tollit dolorem, dũ
consolatur in aduersis, & sedat tumorẽ
superbiæ, humilians in prosperis.

Sextò, habet virtutem morsum carnis
rabidi curandi, si cum, sale, ruta, & nuci-
bus sit admixtum, & positum super vul
nus. Et hoc competit fortitudini, quæ
defendit a morsu canis rabidi.i. a terro-
re aduersitatis, vel persecutionis mundi,
si tamen ipsa fortitudo sit cum sale di-
scretionis, cum ruta acutæ contempla-
tionis (quia ruta dicitur reddere visum
acutum) & cum nuce.i. custodia humili-
tatis. Nam nux dulcedinem nuclei sub
arida testa cęlat, & custodit. Et sic quo-
que homo humilis sub asperitate pœni
tentiæ, vel carnis, cęlat, vel custodit dul-
cedinem mentis.

Septimo, quia allium habet vim hy-
dropisim euacuandi, quia humorem sub
cutaneum desiccat. Habet etiã vim ver-
mes ventris occidendi, si cum pipere, &
succo mentæ, & aceto ad salsæ modum
offeratur. Et hæc duo competunt tempe
rantiæ, quæ hydropisim curat.i. luxuriã
in qua fluxus carnalis humoris exube-
rant, quem ipsa temperantia per virtu-
tem continentiæ & abstinẽtiæ euacuat.
Item temperantia vermes ventris.i. ap-
petitũ, & pruritus gulę inordinatos, qui
etiam ventrem replent, & mordent, ne-
cat, si tamen abstinentia cum pipere ca-
lido diuini amoris, & cum succo mentę
idest deuotione mentis, & cum aceto cõ
punctionis fuerit sociata. Quia abstinen
tia, & compunctio, dilectio, & deuotio
optimam salsam faciunt animæ, per quã
omnis inordinatus motus carnis con-
stringitur, & abscedit.

Item virtutum theologicarum perfe-
ctio repræsentatur in faba. Nam faba ha
bet hastam, quæ crescit angulosa; & re-
præsentat fidem, quæ creuit per quatuor
angulos.i. per doctrinam quatuor Euan
gelistarũ, vel per angulos.i. per quatuor
partes mundi. De quibus dicitur: Dilata
Gen.28 beris ad Orientem, & Occidentem, & Se
ptentrionem, & Meridiem.

Item faba habet florẽ odoriferũ, mul-
tũ ab apibus frequentatum. Et hic flos
significat spem: quia cum flos apparet,
spes est de futuro fructu: per spem enim
iam incipimus futuræ vitæ gaudia odora
re, ac sapere. hanc frequẽtant apes.i. acti
ui solliciti, & argumentosi: qa in spe fru-
ctus vitæ æternæ seminant semina elee
mosynarum, & operum misericordiæ.

Item faba producit in hasta thecas, q̃
scilicet interius diuersis sunt distinctæ
domunculis, in quibus fabæ per ordinẽ
sunt locatæ. Istæ thecæ sunt charitatis
gradus, diuersas domunculas.i. diuersos
modos habentes, in quibus sunt faba-
rum grana, i. charitatis opera quodã or-
dine distincta. Nam debet esse charitas
ordinata, & gradata, & interius in affe-
ctibus, & exterius in effectibus. Cant. Or
dinauit in me charitatem. Cant.2

*Plantarum distinctio per masculinas, & fœmi-
ninas quadruplici cognoscitur modo, atq; ex
earum exẽplis virtuosorũ uitiosorũq; hominũ
diuersitas manifestatur. Cap. LXXXII.*

VIrtuosi homines differunt a vitiosis,
sicut plãtæ, siue arbores masculinæ
a fœmininis. Dicit autem Aris. ꝙ diuersi Ari. de
tas plantarum distinguit p masculinas, ueg.
& fœmininas: & inuenitur inter vtrasq;
quadruplex dr̃ia. Prima sumitur ex cõple
xione, qa masculina plãta spissior est, du
rior, siccior, densior, & ramosior, q̃ fęmini
na. Similiter inter hoĩes, quidã sunt ma-
sculini.i. viriles ꝯ vitia, & cõstãtes ꝯ ad-
uersa: quidã aũt sunt fœminini.i. molles
& inconstãtes. Vñ masculini.i. virtuosi
sunt magis spissi p grã plenitudinẽ, sunt
magis duri p patientiæ fortitudinẽ, ma-
gis sicci p abstinẽtiæ ariditatẽ, magis dẽ-
si per virtutũ multitudinem. & sunt ma-
gis ramosi p bonorũ operũ solicitudine.

Scd̃a dr̃ia sumit ex foliorũ distinctio-
ne: quia masculina arbor hẽt folia aspe-
ra, minora, & strictiora, pp dñiũ siccitatis.
Et dicit Arist. ꝙ si folia, vel puluis folio- Aris. de
rum, vel cortex masculinæ plantæ foliis veg. &
fœmininæ cõponatur, vt sibi cohæreant, plan.
citius maturabuntur fructus fœminæ, &
ꝓhibẽt casum foliorũ, & fructuũ, donec
fuerit cõpleta digestio. Cuius rõ est ſm
Alphredũ, quia masculina planta aere de- Alphr.
ferente auget calorẽ fœmininæ, & sic fit
potẽtior in operatione. Et dr̃ etiã idẽ Alphre-
dus, ꝙ si folia masculinæ plantæ coiũgã
tur foliis fœmininæ, sic inuicẽ cohr̃bũt,
ꝙ vix pñt separari ab inuicẽ. Sic platus
q est masculinus.i. virilis, & prudens, hẽt
folia.i. verba aspera increpiendo, pau-

ca in præcipiendo, stricta in seruando. effeminatus autem.i.timidus prælatus, habet verba lenia in corrigendo, multa in adulando, & larga in relaxando. Sed, qa nimia seueritas aliquando frangit, & nimia leuitas aliquando dissoluit, expedit coniungere aliquando in correctione, & componere verba fęminina cum masculinis, idest miscere verba blanda duris: q̄ tamen sic debent coniungi, vt ab inuicem non separentur.s. vt neq; verba blãda careant seueritate, neq; seuera careãt lenitate.

Tertia differentia est in pullulatione: quia prius pullulat masculina, quàm fœminina propter fortiorem calorem. Sic homo virtuosus, & virilis bonum facere non tardat, quod expedit; sed tumidus, & tepidus, q minus habet de calore charitatis, negligit, & postponit.

Quarta differetia est i fructificatione: quia fructus masculinæ plantæ est breuior, & etiam maturior, quàm fœmininæ. Cuius est ratio, quia in masculina, propter abundantiam caloris & siccitatis, partes eius fortius constringuntur ad inuicem, & faciunt arborem spissiorem. Sic ergo ipsa strictura, & soliditas venarum prohibet humorem multum emitti ad vnum locum, vt conuertatur in fructum, propter quod fructum habet bre-
Albu. uiorē, vt dicit Albumas. Paucitas autem humoris, & abundantia caloris, faciunt,
Aris. d̄ ueg. ꝙ ipse fructus sit magis maturus. Vnde et dicit Aristo. ꝙ si ventus deferat odorem masculinæ ad fœmininam, maturabitur citius eius fructus. Ergo viri masculini.i.virtuosi, & prudentes, faciunt fructus breuiores.i.opera humiliora, vel breuiora, i.non diu dilata, & maturiora.i.discretiora, quàm timidi. & imprudentes, qui faciūt opera tarda, & in discreta. Sed odor masculini.i.consilium, & exhortatio hominis magnanimi; & prudentis, multum prodest fęminæ.i. homini remisso, & debili, & reddit eum magis solicitū ad expediēdum illud, quod faciendū est.

Alliorum in corporibus humanis septem detrimēta ponuntur, quibus septem quoq; capitalia vitia assimilantur. Cap. LXXXIII.

VItia assimilantur alliis.

Primo, quia allium visum damnificat, quia oculos offendit. Vnde, communis versus dicitur. Allea, vina, venus puluis, ventus, faba, fumus. Ista nocent oculis, sed vigilare magis. Hoc autem competit vitio superbiæ, quæ visum mentis obscurat. Iob. In manibus.i.superbis ab- Iob. 37
scondit lucem, Greg. Tumor mentis, est Grego.
obstaculum veritatis.

Secundo, quia stomachum turbat: & hoc competit inuidiæ. quæ de aliena felicitate mentem perturbat.

Tertio, quia corpori appositum ipsum vlcerat. Et hoc competit gulæ, per cuius superfluitates frequenter ex nimijs humoribus corpus vlceratur, & apostematur, & multomagis anima.

Quarto, quia sua caliditate nimia ventrem desiccat. Et hoc competit luxuriæ, quæ corpus nimis inflammat, & bonam humiditatem educendo desiccat.

Quinto, quia nimis comestum corpus inflammat: quod competit iræ, in qua fit ebullitio sanguinis, & totius inflammatio hominis.

Sextò, quia lepram generat: quod cōpetit auaritiæ, quæ est lepra diuitum, sicut dicitur de Naamam, ꝙ erat diues, & .Reg.
leprosus. Hæc etiam admodum lepræ est 5.
vniuersalis infectio, siue corruptio, quia radix omnium malorum est cupiditas.

Septimo, quia choleram adustam multiplicat: nimia autem adustio choleræ melancoliam generat. Vnde melancolia dicitur colera nigra, per quam designatur accidia, quia vtraque, scilicet melancolia & accidia, grauedinem, & tristitiam causat, illa in corpore, ista in mente.

Varij florum effectus naturales, quibus non absurde nonnullis similitudinibus uita comparatur humana. Cap. LXXXIIII.

VIta præsens humana assimilatur flori.

Primò, ratione generationis: quia flores in zephyro vento generantur: quod significat, ꝙ homo in humilitate, & mansuetudine oritur Nam ventus zephyrus (sicut dicit boetius) est ventus mitis, & Boet.
suauis, sicut boreas ecōtrario est rigidus, & tumultuosus. homo enim mitior & humilior nascitur omnibus animalibus: pp quod dicitur, ꝙ homo est animal mansuetum natura. In cuius signum omnia animalia præter hominem, quasi armata nascuntur, vel horribilibus pilis, vel vnguibus retortis, vel calcibus duris, vel saltem dentibus acutis, quia dicit Auicenna,

cenna, q̃ omnia animalia, quæ non carent dentibus, naſcuntur dentata præter hominem.

Secundo, ratione diſſolutionis: quia flores in auſtro vento diſſoluuntur. Auſter enim calidus, ſignificat infirmitatis feruorem, quæ incolumitatem, vel pro-
Iob.13. ſperitatem humanæ vitæ diſſoluit. Iob. Quaſi flos egredit, & ꝯterit. Flores enim dum humore modico nutriunt, ſubito Solis incendio deſiccantur, & omnis eorum pulchritudo deperditur, & conterit, & deletur. Et ſimiliter accidit de corporibus humanis.

Tertio, ratione diuulſionis: q̃a flores in vento borea diuelluntur. Ventus boreas aſper & fortis, eſt mors per quam humana vita totaliter diuellitur. Itẽ flores dicuntur, quaſi fluores, quia cito defluunt, & ad materiam primariam redeunt. Sic hominum vita cito defluit, & per mortem humanum corpus in propriam materiam, ſcilicet terram redit.
Iac.1. Iac. Flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt.

Chriſtus qua ratione ſerpenti comparetur per draconteæ herbæ ſimilitudines exponitur; per narioſa flores variæ etiam Chriſti perfectiones connumerantur. Cap. LXXXV.

Chriſtus aſſimilatur illi herbæ, quæ dicitur dracontea, ex eo, quòd hæc herba habet ſimilitudinem ſerpentis, & tamen non eſt venenoſa, immo eſt ſerpentibus cõtrariam. Nam eius haſta ad modum colubri maculis eſt reſperſa, habẽs ſimilitudinem viperæ, vel draconis. Florem habet purpureum diuiſum, & apertum, ſicut os ſerpentis, de cuius medio procedit quaſi lingua ſerpentis nigra, & rotunda. Hæc autem herba odore ſuo ſerpentes fugat, vt dicit Dioſc. Sic Chriſtus habuit ſimilitudinem ſerpentis, in quantum habuit ſimilitudinem carnis peccati: ſed tamen in rei veritate non habuit venenum. i. peccatum, quod ſerpens antiquus. i. diabolus ſua tentatione huma-
Heb.4. næ naturæ immiſit. Hebr. Non enim habemus pontificem, qui non poſſit c- pati infirmitatibus noſtris, tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Vnde Chriſtus ſuæ paſſionis odore, ipſos ſerpentes, i. dæmones, fugauit, nos ab eorũveneno, eſt peccato liberauit. Vnde ipſe fuit figuratus in illo ſerpente æneo quem Moyſes fecit, qui figuram ſerpentis habebat, & tamen veneno carebat. Lingua autem, ideſt doctrina Chriſti, fuit ſerpentina, ideſt prudentiſſima. Nam prudentia ſerpenti aſcribit. Matth Ma.10.
Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes.

Item nigra, quia humillima. Vnde ipſe dixit. Diſcite a me, quia mitis ſum, & hu- Ma.11.
milis corde. vel nigra, quia ardentiſſima: res enim aduſtæ nigredinem habẽt. Luc. Luc.24
Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via?

Item rotunda, quia perfectiſſima. Nam rotunda figura perfectiſſima figura a philoſopho iudicatur Ioa. Nunquam ſic lo- Ioã.7.
cutus eſt homo.

Item Chriſtus aſſimilatur flori.

Primò, propter generationem: quia flos generatur ad calorem Solis, & infuſionẽ roris, & ſine læſione & apertione arboris. Sic ad Chriſti cõceptionẽ calor ſcti Spũs ſe infudit, q̃ ipſam cõceptionẽ Luc.1.
fecit. Luc. Spiritusſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi, Ros diuinæ gratiæ ſuperuenit, per quam Luc.1.
virgo Deo placuit. Luc. Aue gratia plena, dominus tecum. Nullam apertionem. i. corruptionem pertulit, ſed virgo conce- Iſa.7.
pit. Iſa. Ecce virgo concipiet, & pariet fi- Iſa.11.
liũ. & Egredietur virga de radice Ieſſæ.

Item (ſicut dicit Pythagoras) flos habet in cœlo patrem, ſcilicet Solem, in terra matrem, ſcilicet plantam: & ita (pro ut ipſe Origenes dicit) in cœlo eſt ſine matre, & in terra ſine patre, & ex hoc ſimilitudinem habet cum Verbi cõceptione, quæ fuit in cœlo ſine matre, ſecundum natiuitatem: In terra vero ſine patre, ſecundum natiuitatem temporalem.

Secundò, Chriſtus aſſimilatur flori ꝓpter delectationem: quia iſte flos delectat viſum ſua pulchritudine. Pet. In quẽ 1.Pe.1.
deſiderant angeli proſpicere. Delectat olfatu ſui odoris ſuauitate, vt quilibet clamare poſſit, Trahe me poſt te. Delectat tactum ſua lenitate. Pſalmus. Quoniam tu domine ſuauis, & mitis. ad Thi Pſa.85.
tum. Apparuit benignitas. Delectat audi- Thi.3.
tum, & etiam guſtum per ſpem futuri fructus; quia quando flores ſuaues audimus, ſperamus fructus. Multum enim debet auditum noſtrum delectare, quando audimus iſtum noſtrum florem Chriſtum eſſe noſtrum mediatorem. Nam ſicut flos eſt medium inter ramum, & fructum, ſic ipſe eſt mediator inter nos, &

Deum. Delectat etiam gustum in spe fructus, quia per ipsum, tanquam per florē
Cāt. 2. venturi sumus ad illos fructus. Cāt. Fructus illius dulcis gutturi meo.

Tertio, propter odorationem. Habuit enim iste flos odorem Deum patrem af-
Gen. 2. ficientem. Gen. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni.

Item odorem dæmones expellentem ad modum myrrhæ, quæ fugat serpētes.
Eccl. 4. Ecclesi. Ego quasi myrrha dedi suauitatem odoris.

Item odorem hominem a peccati corruptione seruantem, ad modum odoris cedri. Et nota, quòd flos habet odorem, quasi indeficientem, quia auulsus aresactus, & attritus, odorem suum non perdit. Similiter dominus noster Iesus Christus auulsus in morte, aresactus in cruce, attritus in flagellatione, odorem sua-
Amb. 3 li. d̄ spi. san. uitatis non perdidit, sed adauxit. Vnde Ambro. dicit: Flos odorem suum, & succisus reseruat, & contritus accumulat, nec auulsus amittit. Ita & dominus in patibulo crucis, nec contritus emarcuit, nec auulsus euanuit, & illa lanceæ compunctione succisus sacro speciosior fusi cruoris colore vernauit: mori ipse nescius, & mortuus æternæ vitæ munus exhalat.

Quartò propter variationem: varia namq; florum genera sunt gratiosa. Et dominus noster Iesus Christus fuit vt viola per humilitatem, vt lilium per puritatem, vt rosa per charitatem, per quā pro nobis se sanguine rubricauit. vnde
Ec. 50. merito dicitur: Quasi flos rosarum in
Ps. 102. diebus vernis. Psalmus: Tanquàm flos agri, sic efflorebit.

Verus coniugum Zelus qualis esse debeat, vt sit Deo gratus, nonnullis cepæ marini hic manifestatur exemplis. Cap. LXXXVI.

Zelus carnalis, & matrimonialis, qui est inter coniuges assimilatur cepæ marino.

Primò ratione nocumenti, quia huiusmodi cepe, quando inuenitur solum, est mortiferum, & venenosum. Tunc enim talis zelus est solus, quando est sine dei timore, vel sine prudentiæ discretione, quibus omnis virtus & passio debet esse sociata. Vnde zelus, qui est sine eis, generat suspiciones, & tribulationes mortiferas & venenosas: & ad litteram sequuntur quandoque veneficia, & mortes. Io. Ioan. 3.
Si zelus amarum habetis, &c.

Secundò, ratione medicamenti: quia reprimitur eius malitia, si in vino & oleo aliquantulum dimittatur, vt sic in medicinis apponatur: quia si amor coniugalis sit cum vino charitatis, & cum oleo lænitatis, non nocet, sed prodest multum. Et de tali amore loquitur Apost. Eph. 5.
Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus ecclesiam.

Tertio, ratione temperamenti: quia in tali cepe debent interiora, ac exteriora abijci: quia interiora propter caliditatē nimiam, exteriora vero propter siccitatem multum, sunt mortifera: sed media sunt temperata, & multum medicinæ accommoda. Sic a zelo matrimonij debet remoueri illud, quod est vitiosum interius, scilicet amor inordinatus, & carnalis.

Item illud quod est vitiosum exterius, vt indiscreta custodia, quam vnus coniugum alteri ponit. Sed amor, siue zelus temperatus, & medium tenens, laudabilis est, & bonus. Et hic zelus facit eos concordes in bono; & ideo gratus est Deo, & hominibus. Vnde Eccle.
In tribus beneplacitum est spiritui meo, Ecc. 25.
quæ sunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia fratrum amor, proximorum, vir & mulier sibi bene consentientes.

¶Explicit liber tertius.

PROLO-

PROLOGVS LIBRI QVARTI,

In quo de Natatilibus, & volatilibus exempla, similitudinesq; quàmplurimas dicere aggreditur.

INterroga iumẽta, & docebunt te; volatilia cœli, & indicabunt tibi: loquere terræ, & respondebit tibi, & enarrabunt pisces Iob.12. maris. Creator cœlorum, & dominator aquaru vniuersæq; Rex & dñs creaturæ, ipālem curā gerens de hoïe, quem sua insignium imagine, ad sui fruitionẽ creauerat; taliter oïa, quæ produxit, humanis deputauit obsequijs, vt n tm ex eorum aspectu solatia capere posset, sed ex eorum insuper vsu, vel famulatu varia illi cõmoda vndiq; prouenirẽt. Verũ inter ista magnifica suæ prouidentiæ dicta, volatilia cœli, & pisces maris, (vt ex sacra scriptura colligit) quodã præcipuo munere ad humanæ vitæ cõmoda tripl'r ordinauit. Nã primò ea constituit in obsequium subiectionis: & hoc ex verbis scripturæ clarius itimatur, vbi Deus hoïbus loquens, dicit: Gen.9. Dñamini piscib⁹ maris, & volatilibus cœli. Decebat, nanq;, vt aïalia cætera illi subijcerent̃, qui naturalis rõnis fastigij & prouidentiæ gubernaculo oïbus præeminebat. Habent. n. aïalia cætera p extimationẽ v'ris, & naturalis prudẽtiæ, q̃ oïum agibiliũ est rõ, naturalẽ quãdã participationẽ: ĩ hoïe vero viget p se v'ris, & naturalis prudentia, q̃ oium agibiliũ est rõ directiua. Oẽ aũt, qđ est p participationẽ, subdit̃ ei, qđ est per essentiã: quare cõueniẽs fuit, ꝙ oïa aïalia hoï subderent̃: Psal. 8. Vñ ps. ait, oïa subiecisti sub pedibus eius, oues, & boues vniuersas, &c. vsq; ad semitas maris.

Scđo, qa dñs pisces maris, & volatilia cœli hoibus cõcessit in edulium refectiõis. Sigdẽ aũ tps diluuij herbas tm, & fruct⁹ arborũ hoibus, & alijs aïalibus Deus cõcessit in cibũ, dicẽs ei: Gen.1. Dedi vobis oẽm herbã afferẽtẽ semẽ sup terrã, & vniuersa ligna, q̃ habẽt in semetipsis sementẽ generis sui, vt sint vobis in escã, & cunctis aïantibus terræ. Sed postmodũ peracto diluuio, aïaliũ cõcessus est esus, sed cũ dñs dixit, oẽs pisces maris manui vr̃ę Gen.9. traditi sunt, & oẽ, qđ mouetur, & viuit, erit vobis in cibũ: quasi olera virẽtia tradidi vobis oïa, excepto, ꝙ carnẽ cũ sanguine nõ comedetis. Hoc indultũ igitur cõcessit dñs, tũ pp hoïs fragilitatẽ, ne videlicet ꝓsterneret, ĩ tãta vastatione rerũ, tũ pp terræ infecũditatẽ cãtã rone diluuij, tũ ẽt pp aeris differẽtẽ varietatẽ: qa (sicut Alcuin⁹ testat̃, q fuit magr̃ Caroli Alcui. Magni, añ diluuij tpa sup terrã non cecidit, nec extitit pluuia, sed aqs fontiũ, & rore copioso terra irrigabat̃. Vñ herbæ suauiores erãt, & maioris efficacię ad nutriẽdũ, q̃ fuerũt post tpa diluuij, qñ aer vẽtis, ac nubibus, & pluuijs ac passiõib⁹ alijs distẽperat̃, ac ꝑturbat̃. sed pro tanto ꝓhibuit dñs esum carniũ cum sanguine mixtũ, vt dũ hõ assumere vitaret̃ sanguinẽ bestiarũ, multomagis horreret effundere sanguinẽ humanũ. Vnde subdit̃, in eodẽ cap. Quicunq; fuderit sanguinem humanum, fundetur sanguis illius.

Tertio dedit dñs volucres cœli, & pisces maris, ĩ magisteriũ ĩstructiõis: qđ ex verbis Iob suprapositis euidẽter cõprobat̃. dr̃. n. Interroga iumẽta, & docebunt te; &c. Tũc. n. aut iumẽta, aut volatilia cęli, aut pisces maris q̃rim⁹, cum eorũ nãs, aut mot⁹ subtiliter ĩdagam⁹. Sed interrogata nos docẽt, loquunt̃, aut rñdẽt, cũ ex eorũ cõsideratione ꝑcipim⁹, qualiter nr̃os act⁹ cõponere debemus. Et io de piscib⁹ maris loquens beatus Ambr. dicit, ꝙ in Ambr. ĩ hexa. lib.1. signum sunt facti, vt in his nostrorũ morum vitia videremus; & caueremus ea.

Quapp post herbarũ, & arborũ ĩductas similitudies, restat ꝯñr, vt ĩ hoc quarto nr̃i opis lib. de auib⁹, atq; piscib⁹ aliqua ĩtroducant̃ exẽpla, vt nr̃o stylo morib⁹ adaptent̃: Nõ aũt mihi licuit de spẽb⁹ singulis, vel auiũ, vel pisciũ ĩ hoc, tã breui tractatulo facer̃ mentionẽ, ex eo, ꝙ ĩnumera sunt natatiliũ, atq; volatiliũ gña; qs. n. vt de volucribus taceã, & marinorũ natatiliũ, spẽs dinumerare posse, aut eas suis noïbus singulas designare? Vnde Psalm. Ps.103. ait,

ait hoc mare magnum,& spaciosum ma
Ambr. nibus &c. Et sm Ambr. plura sunt in ma
ri genera piscium, quàm in terra sunt animalium. Ex quo patet, quod volatilium, & magis natatilium spes. q̃ a nobis cognoscuntur, parua qdem particula sunt respectu eorum, quæ ignorant. Ergo exẽpla, & si non de oĩbus, de aliquibus saltẽ magis famosis, & notis inducemus, per stringẽtes materias singulas, quibus adaptabuntur exempla sm modum in pcedẽtibus habitum sub ordine alphabeti.

Ex Aquilæ pullis exemplis, a mundo dispectos, ad sanctāq; pœnitentiam venientes suscipi atque à Deo benignè nutriri & trahi declaratur. Cap. I.

ABiecti, & despecti a mundo suscipiũtur, & nutriuntur a Deo, cuius exemplum apparet in pullis Aquilę, quia cum multa grauedine Aqla pullos nutrit, aliquando si tres pullos habuerit, vnum abiicit, quem tamen alia auis, quæ fulica
Ambr. dicitur accipit, & nutrit, vt dicit Ambro. Tunc aquila pullum proijcit, cum mundus suum amatorem persequitur, & affligit, quem tamẽ alia auis. s. Christi gratia misericorditer amplexatur, a mundo etiã coactus recedens, sponte ad pœnitentiã
Greg. venit. Vnde (sicut Grego. dicit) mala, quę nos hìc premunt, ad Deum nos ire com-
Eze. 34 pellunt Eze Quod abiectũ erat reducã.

Item abiectos, & despectos a mundo, Deus, licet excelsus, non tamen abhorret vel despicit, sed eos de excelso prospectans potius ad se trahit. Quod iterum exemplo Aquilæ patet, quæ scilicet est tam limpidi visus, vt cum in aere sup mare feratut, vt vix videatur, inde tamen pisciculos in mari contemplatur, & instar
1. Ti. 6 lapidis imũ petit, pisciculos rapit, attrahit, & comedit. Sic Deus, cuius oculis nuda sunt omnia, & aperta, quamuis in altitudine suæ lucis nobis sit inuisibilis, qa habitat inaccessibilem, quem nemo hominum videre potest: pse tamen pisciculos paruos in mari exitẽtes, i. despectos & humiles spiritu in mundo fluctuantes non despicit, sed prospicit in imo, ad eos venit suo lumine illustrando, eosque ad se trahit suo amore inflamman o, & quasi cibum comedit eos sibi per familiarẽ gratiam coniungẽdo, & incorporando,
Psl. 112. Psalm. Quis sicut dominus Deus noster qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo, & in terra?

Cur bona opera ab homine facta sint celanda, Pauonis, atque galinæ exemplis solerter enucleatur. Cap. II.

ABscondere debet homo opera bona sua, vt non illa diabolus per inanem gloriam, & ostẽtationem corrumpat. Est n. diabolus pauoni similis, qui oua gallinæ suæ perquirit, vt frangat, & comedat, vt liberius libidini vacet: sed gallina ipsa oua abscondit, vt seruet. Sic, quia diabolus bona nostra conatur auferre, nos debemus illa per humilitatem absconde
re secundum illud Mat. Nesciat sinistra Mat. 5
tua, quid faciat dextera tua. Sed quidam sunt, sicut gallina domestica, quæ statim cum ouum emisit, clamat, & reuelat, &
ideo amittit. Isa. Omnia, quæ in domo Isa. 35.
mea sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim eis, dixit Ezech de nunciis Babylonis, & postea dictum est ei, quod omnia amitteret.

Item, quod homo debeat bona opera sua abscondere, propter timorem superuenientis elationis, vel tentationis inanis gloriæ; patet etiam exemplo ceti, siue balenæ, quæ non parit oua, sicut multi alij pisces, sed parit viuos fœtus, sicut di
cit Ambro. Quos quidem postquam pe- Ambr.
perit, secum tenet, & ducit: sed statim cũ aliquid, quod illis possit esse obnoxium, vel terribile superuenire sentit, eos aperto ore in ventrem suum recipit, & abscõdit, quousque transierit, omne periculũ vel abscesserit, & tunc eos quasi iam securos viuos, & incolumes euomit, sicut idem Ambro. dicit, In quo quidem aperte docemur, quòd bona nostra, quæ agimus, etiam propter timorem gloriæ, aliquando debemus abscõdere, & propter aliorum vtilitatem nonnunquam propalare. Vnde & dominus noster, qui discipulis alicu
bi dixit: Attendi te ne
iustitiam vestram fa- Mat. 5.
ciatis coram homi
nibus. Ipse etiã
dixit, Sic lu-
ceat lux
vestra
coram hominibus, vt videant opera vestra bona, &c. in eodem capitulo.

Secun-

Abſtinentiam a cibis moderatam maximopere bonis viris neceſſariam eſſe, vnico Pauonis exemplo demonſtratur. Cap. III.

ABſtinētia diſcreta a cibis liberat hominem a putredine,& ardore libidinis.Eſt.n homo abſtinens ſimilis Pauoni,cuius caro, tam dura eſt, vt vix putredinem ſentiat,nec facile coqui valeat, ſicut dicit Iſido.Hanc profecto duritiem, moraliter,carnis diſcreta abſtinentia facit,& cauſat , vt nec putredinis reſoluatur fœtore, nec libidinis vratur ardore : ceſſat reſolutio putredinis ſubtracta materia ſeminis,ſcilicet alimentis, & frigeſcit flamma carnis,ciborum remotis fomentis: ſicut etiam lignis ſubtractis ex-
Pro. 26 tinguitur feruor ignis.Prouerb. Cum de
Io. caſ. fecerint ligna extinguitur ignis. Iohan-
de inſt. nes Caſſianus.Nunquam,inquit,poterit
mona. ardentes concupiſcentiæ ſtimulos inhibere, quiſquis deſideria gulæ refrenare
Ambr. non quærit:Et Ambr dicit, quòd fames
ſer. de amica uirginitati eſt inimica laſciuiæ, ſa
gula. turitas vero caſtitatem perdit , & nutrit illecebram.

Secunda in rebus temporalibus ac frequens fortuna peccatorum vulnera haud ſentire ſinit , quod & ceti ſimilitudinb.aperi..Cap IIII.

ABundantia proſperitatis ſentire prohibet vulnera mentis. Cuius exemplum apparet in cete,& in piſce balena, qui tantę eſt pinguedinis,quod quando percutitur,vulnera non ſentit , niſi pinguedo eius totaliter perforata fuerit:ſed quando caro interior læditur, facile capitur,quia amaritudinem aquæ non ſuſtinēs,litus petit,& moritur cito. Velut autem pinguedo piſcis,eſt abundantia proſperitatis,quæ quidem,dum peccātibus affluit,mentis vulnera,ſiue damna ſentire non permittit.Vnde dominus contra
Luc.19 Hieruſalem dixit. Luc Nunc quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi , ſed abſcondita ſunt ab oculis tuis. Sed tūc peccator intrinſecus tangitur,cum temporali aduerſitate percutitur.Sunt enim mentium vulnera peccatoribus, quaſi extrinſeca,ex eo,quod ſpiritualia,in quibus læduntur,quaſi reputant extranea. Sed cū in temporalibus,quæ magis diligunt læduntur , quaſi in intimis vulnerari affliguntur, cuius interdum vulneris amaritudinem non ferentes,vel compuncti a ſuis peccatis litus pœnitentiæ quærunt, vel lapſi in deſperationis baratrum æternam mortem incurrunt.

Pulcherrimis nonnullorum piſcium exemplis accidiam, concupiſcentiaq́; æſtam humanam animam valde obeſſe breuiter in hoc loco explanatur. Cap.V.

ACcidiæ vitium , & concupiſcentiæ æſtus maxime nocent animę. Cuius exemplum apparet in quibuſdam piſcibus quos(vt dicit Ariſto.)immoderatus Ariſ. 7.
calor nimium lædit. Vnde dicit, ꝙ ſunt libr. de
piſces,qui apud aſcenſum caniculę mo- anima.
riuntur prę calore.Vnde piſces in æſtate fugiunt a litoribus calidis in profundū, mare . Similiter nocet eis magnū frigus & maxime habentibus lapidem in capite,ſicut cancri,& huiuſmodi . Nam talis lapis ex frigore congelatur, & ſic de facili moriūtur. Quaſi ergo calor æſtatis,feruor & flamma eſt concupiſcentię carnalis,quæ niſi extinguatur interimit : ideo fugiendum eſt in profundum maris.i. ad abundantiam lachrymarum prouenientium ex amaritudine cordis vt lachrymarum refrigerium extinguat concupiſcentiæ æſtum . Quaſi hyemis vero frigus rigens,eſt accidia ſpiritus:quæ habentibus lapidem in capite.i. duritiem in mente,præcipue eſt mortalis.Nam, ſi cor de ſe durum eſt, per accidiæ frigus amplius induratur.Et ideo ſatis faciliter mortem cuiuſdam deſperationis inducit, & induratum obtenebrat . Zacha. Zach.
Non erit lux,ſed frigus,& gelu. 14.

Quæ ad actiuæ,ac contemplatiuæ vitæ perfectionem in vnoquoque hominum gradu requirantur, per quamplurima ſcitaque diuerſorum auium & piſciū exempla edocentur Cap. VI.

ACtiua vita frequentiam hominum & ſocietatem requirit: contemplatiua vero ſolitudinem diligit . Vnde tam actiui,quam contemplatiui ſimiles ſunt auibus . Quarum quædam ſocietatem amant humanam,vt gallinæ,galli,anſeres,columbæ,ciconiæ, hirundines,& huiuſmodi.Nam gallinis quidem aſſimilātur præſidentes i prælati, quorū eſt ſubditos congregare,& defenſare,quemadmodum gallina congregat pullos ſuos
ſub alas,vt Chriſtus de ſe dixit . Anſeri- Mat.23
bus autem aſſimulantur ſeculares potē-

tes, quorum est iustitiam, & reipublicæ salutem diligenter custodire. Nam anseres, vt dicit Ambr. sunt optimi locorum custodes. Sed anatibus assimilantur claustrales, qui quasi anates morari debent in aquis pœnitentiæ, & aquam lachrymarum, vel sapientiæ scripturarum frequentare. Columbis autem, qui cũ simplicitate habent fœcunditatem, frequenter pullificantes, assimilantur coniugati, qui purè ac simpliciter coniugalem vitã ducunt: Liconijs autem, quæ certo tempore congregantur, maria transuolando, assimilantur peregrinantes, & præcipue, qui transmarinam peregrinationem frequẽtant, s. ad Terram sanctam. Hirundinibus autem clamosis, & garrulosis assimilantur prędicatores: qui contra peccatores clamant, & garriunt. Omnes enim huiusmodi, & alij consimiles hominum frequentiam volunt, & non solitariam vitam.

Ambr. ĩ hexa. 17.

Quædam vero aues sunt, quæ hominum societatem, & cohabitationem fugiunt, nec suos nidos homines scire volunt, vt aues, quæ vocantur syluestres. Talibus similes sunt Anachoritæ, & viri contemplatiui, qui hominum frequentiam fugiunt, & mundo sunt absconditi, in latibulis, & in solitudinibus morantur. Psal. Ecce elongaui fugiens, & mãsi in solitudine.

Psa. 54.

Item actiui mouentur motu piscium: sed contemplatiui motu auium. Nam dum piscis natat in aqua, contracto corpore in longitudinem minorem se colligit, & iterum se extendens aquæ innititur, quo nixu repellente aquas, in anterius se propellit. Vnde vtitur quibusdam pennulis in natando, sicut auis in volando, sed tamen alio modo: quia piscis natans, pennulas mouet a parte posteriori in anterius, & quasi quibusdam brachijs, siue remis aquam amplectens in anterius se extendit: Auis vero mouet pennas sursum, & collectum aerem per expressam alarum amplitudinem cogit exire per partem posteriorem. Vnde dum aer a posteriori repellitur, corpus in anterius mouetur. Piscis autem natans in aqua est homo solicitus, & operosus in actiua vita, qui tunc in minorem longitudinem se contrahit, quando se ad humilitatem reducit, dicens, & sentiens cum Aposto. Ego sum minimus omnium, &c. Sic & dominus discipulos monuit, dicens. Cum omnia benefeceritis, dicite, Serui inutiles sumus. Sed nihilominus non dimittat, quin adhuc post talem contractionem, idest humilitatem ad benè agendum se extendat. Nam tali nixu, idest humilitatis & laboris, propellente diuina gratia, mirabiliter ad anteriora proficiet: Vnde istę sunt duæ pennulæ, q̃bus actiuus proficit, scilicet humilitas, & operositas: dummodo ea, quæ retro sunt obliuiscens, ad interiora se disponit, atque extendit; vt sic ad modum piscis natantis a posteriori in anterius proficiendo incedat. Sed tanquàm auis volans in aere, est homo eleuatus in contemplatione: qui tunc alas, siue pennas intellectus, & affectus sursum erigit, cũ cogitatione & auiditate ea, quæ sursum sunt sapit. Tunc autem aerem, per expressionem alarum collectum posterius emittit, quando ex dulcedine, quam contemplatione, & affectione gustauit, ad posteriora, idest temporalia contemnẽda intẽdit, & dum aer a posteriori repellitur, in anterius corpus mouetur: quia dum mundus plenè despicitur, animus in spiritualibus virtutibus semper proficiendo profitetur.

1. Cor. 15. — Lu. 17.

Item actiui assimilantur auibus, quæ morantur in aquis. In quibus (vt dicit Aristot.) natura ingenita est, vt pedes haberent latos & clausos, non inter digitos diuisos, propter natandi necessitatem: vt scilicet latitudine pedum aquam propensius pulsent, vt sic pulsis retro aquis, quasi remigando in anterius se extendant. Caudas autem breues habent, ne in natando madefactione caudæ se impediant. Sic simili etiam modo actiuis, qui proximorum necessitatibus per pietatis opera seruiunt, competit habere pedes latos, idest affectus expansos ad omnem pauperem, clausos ad peccatum, vel ad mundani fauoris appetitum, & in digitos non diuisos, idest, sine dissensione, & discordia operum. Vel debent habere homines actiui digitorum distinctionem, tamen sine scissione eorum: idest debent habere operum discretionem, tamen sine discordia, & dissensione: quanto autem latiori pede, idest largiori affectu aquam tribulationis, & necessitatis proximorum ab eis propellere nituntur, tanto ipsi copio-

Ari. de na. ani.

siori

ſiori fructu in proficiendo gradiuntur. Caudam etiam debent habere breuem, ideſt celerem expeditionem agẽdorum, vt non protrahant dandum anguſtiato.
Proũ.3. Vnde dicitur: Ne dicas amico tuo, ideſt Chriſto, vel pauperi eius, Vade, & reuertere, & cras dabo tibi; cum ſtatim poſ-ſis dare.

Item actiua vita requirit maxime puritatem intentionis: quod patet exemplo merulæ, quæ cum vbique ſit in pennis nigra, in Achaia inuenitur candida. Achaia, quæ interpretatur ſoror laborans, actiuam vitam deſignat, quæ requirit germanitatem contemplationis. Duę enim ſorores fuerunt Rachel & Lya. quarum prima contemplatiuam, ſecũda vero actiuam ſignificat vitã. Et aliæ duæ ſorores in euangelio, ſcilicet Maria Magdalena, & Martha, hoc idẽ figurare dicuntur. Habet etiam actiua vita laborem actionis. Vnde, & ſatagebat Martha
Luc.10 laborans circa frequens miniſterium: erat.n. ſolicita erga plurima, &c. Eſt autem velut candida merula, actionis intẽtio munda: & ideo candida merula Achaiæ, munda intentio eſt in operibus vitæ, quam dominus mundandam eſſe
Mat.26 docuit cum dixit. Munda prius, quod intus eſt calicis, & paropſidis: quia enim calice potatur ſitiens, paropſide vero eſuriens reficitur: merito quidem in calice, & paropſide deſignantur eleemoſynæ, & opera vitæ actiuæ: Sed id, quod intus eſt calicis, & paropſidis, eſt latens intentio eleemoſynam facientis, quam quidem prius mundare debet, quàm dare eleemoſynam. Antè enim lauatur paropſis, quam fiat immiſſio cibi. Et ante mundandus eſt calix, quàm fiat infuſio vini, & aquæ. Iuxta dictum Horatij,
Hora. 1 epiſt. Poetæ. Sincerum niſi ſit vas quodcunque infundis, acceſcit. Sic quoque mundanda eſt intentio ante exercitium boni.

Item actiuus homo aſsimilatur piſci tymalo. Eſt enim tymalus (ſicut dicit Ambro.) quidam piſcis quem Ticini fluuij vnda nutrit: ſic dictus a tymo, eo, quod redoleat ad modum floris tymi. Vnde de eo, qui ſuauiter redolet facetè dictum eſt, aut florem redolet, aut piſcem: quia conſimilis odor eſt illius floris, & piſcis. Vnde in Apoc. Phia-
Apo. 5. læ plenæ odoramentorum, dicuntur orationes Sanctorum. Sed actiuus redolet proximo ad modum piſcis. Nam ille tymalus piſci, & redolet, & reficit. Et ſimiliter homo actiuus redolet exemplo, & reficit ex dato.

Hæretici qui more adulatorum loquuntur, varijs marinis belluis, cicadeq; comparantur. Cap. VII.

ADulatores, ſeu hæretici, qui ſuauibus verbis, ac dulcibus, quoſdam ſimpliciores ſeducunt: quibuſdam marinis belluis poſſunt aſſimilari. Dicit enim Iorath philoſophus, Iorath. lib. de anima.
quod eſt bellua quædam in mari, quæ de faucibus ſuis aquam expirat: cum vapore odore pleno. Vnde piſces ſequuntur ipſum odorem ſentientes, & intrant odoris gratia in fauces eius, quæ protinus ipſos deglutit, & ſic ex eis ſe paſcit. Eſt etiam piſcis alius faſten dictus, in cuius ore aqua hauſta dulceſcit, quem piſces minores ſequentes, & eius os intrantes, ſubito deglutiuntur ab eo. Quia igitur ſcriptum eſt: Aqua profunda, verba ex ore viri. Tanquam aqua Pro.18.
odorifera, vel dulcis ex ore piſcis, ſunt verba blanda, nec nõ adulantia hřtici qbus attractos ſimplices, quaſi in ventrem traiiciendo deglutit, dum eos decipiendo ſeducens, ad intentam nequitiam trahit.

Item adulatio blanda interdum mentes vanas occidit, quibus aſpera & vera locutio reddit vitam. Cuius rei exemplum apparet in cicada, quæ, ſi eã, oleo perfundit, ſtatim necatur, eo, quod poris obſtructis ſpirare minime valet: ſed ſtatim, ſi ſuperfundatur acetum, ilico reuiuiſcit, eo, quod poros aperit, quos virtus obſtruxerat olei: & hoc idem per omnia beatus Ambroſius dicit. Tunc ergo oleo cicada perfundi- Ambr.
tur cum mens vana adulatione linitur: & tunc obſtructis poris necatur, quando ſuis ſibi clauſis & occultatis defectibus, in ſuperbiam eleuatur: ſed aceti pungentis aſperitas eidem vitam reddit, quia hanc increpatio aſpera ad veram ſui notitiam, & vitalem humilitatem reducit. Vnde bene Pſalmus dicit: Corripiet me iuſtus in miſericordia, & Pſa.140
increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Triplex amicitia vtilitatis causa contractæ defectus, & quandiu perseueret, multis auctoritatibus accipitrisq; exemplo aperte monstratur.
Cap. VIII.

AMicus, qui propter vtilitatẽ est assumptus, tam diu honoratur, vel in precio habetur, quandiu vtilitas durat. Cuius exemplum apparet in accipitre. Qui quandiu est ad prædam aptus, à do mino suo diligit, manu gestatur, in cauda & in pectore replanat, sed dum moritur, vel quando inutilis ad prædã redditur non pascitur: quia proijcitur, & tãquàm si nunq̃ fuerit contemnit, & abijcitur. Similiter (prout Sene. dicit) Amicus, qui vtilitatis causa assumptus est, tãdiu placebit, quandiu vtilis fuerit. Nam facultate & vtilitate remotis, contemni tur, & abijcitur. Vnde nota, quod talis amicitia triplicem habet defectum.

Primus est, quia non est vera: q̃a ille, q̃ propter vtilitatem diligit, non ipsum amicum diligit, sed rem amici. Et ið potius seipsum diligit solum, qui amici bo
Aug. in Serm. na appetit Et ideo Aug. dicit: Non propterea amare debes amicum, vt aliquid tibi præstet, vt pecuniam, vel aliquid cõ modi temporalis: non enim illũ amas, sed id, quod tibi præstat. Amicus gratis amandus est, propter se, non propter
Pe. Blasce, de amic. aliud. Vnde Petrus Blascenus dicit, quòd vera amicitia eodem oculo respicit amicum diuitem, & mèdicum fortem, ac debilem sanum, & ægrum humilem, ac su blimem.

Secundus defectus est, quòd talis ami
Isi. 3. li. de sũ. bono. citia non est fidelis. Nam sicut dicit Isidorus, non sunt fideles in amicitia quos munus non gratia copulat: nam cito deserunt, nisi semper acceperint. dilectio enim, quæ munere conglutinatur, eo su spensio dissoluitur.

Tertius defectus est: quia talis amicitia non est firma, nec permansura diu.
Cic. de ami. Vnde Tullius dicit: Si vtilitas amicitias cõglutinaret, & eadẽ commutata dissol ueret, sed quia natura mutari non põt, idcirco veræ amicitiæ sem
Pro. 17. piternæ sunt. Prou. Omni tempore diligit, qui amicus est.

Auaritiæ defectus, auariq; diritas terminatur, qui etiam auibus prædæ aptis, & Gryphibus, montes gemmis ornatos custodientibus, suibusq; marinis, varijs comparatur exemplis.
Cap. IX.

AVaritia reddit homines insociales; & crudeles non solũ ad extraneos, sed etiam ad suos domesticos. Cuius rei exemplum apparet in auibus prædæ: in quibus repræsentantur auari affectu, vel effectu rapaces. Omnes enim tales aues, vt dicit Aristo. solitudinem diligunt, & Arist. 2. de ami.
cum aliquo sociorum habitare non possunt. Nam sicut charitas quærit commu nicationem, & societatem, ita cupiditas appetit solitudinem, & proprietatẽ. Vult enim cupidus solus habere; & ideo suspectum habet, cum socio manere. Vnde possessio tẽporalium est mater dissen sionum: propter quod de Abraham, & Lot dicitur, ꝙ erat substantia eorum Ge. 13.
multa, & non quibant habitare cõiter. Vnde facta est rixa inter pastores Abraham, & Lot.

Item tales aues prædæ, vt idem dicit, pullos suos, postquam volare possunt, à se pellunt, & secum viuere non permittunt: quia scilicet plerunque auari etiam suos domesticos, & filios abijciunt, & graue sibi reputant, si eis expensas debitas impendant.

Item auari assimilantur Gryphibus, q̃ custodiunt montes, in quibus gemmæ preciosæ sunt, nec eas inde auferri permittunt, vt dicit Isidorus: & propter hãc Isido.
causam, rarus est illuc hominum accessus. Nam viuos homines deglutiunt, & æquitem armatum, cum æquo rapiunt. sed tamen de gemmis illis, quas ita acer rimè custodiunt, ipsi pro se nullam vtili tatem sumunt. Sic similiter est de auaris quibusdam, qui thesauros, ita cupidè cu stodiunt, vt si quis eis, vel modicum q̃d aufert, ipsum si possent viuum deglutirent. Ad tales diuites pauperes homines accedere non possunt, quia turpiter eos repellunt: & ideo timent pauperes accedere ad eos. Veruntamẽ ipsi de his, quæ sic tenaciter possident, etiam pro se expendere non audent, sed alij post eos de illorum diuitijs gaudent. Psal. Thesau Psa. 38.
rizat, & ignorat cui congregabit ea. Et ec Eccl. 5.
clesiastici. Qui amat diuitias, fructũ non capiet ex eis.

Item

Item auarus, qui in diuitijs appetitus sui satietatem quærit, est porco marino similis. Nam piscis ille marinus, qui porcus dicitur (sicut Isidorus dicit) more terrestris porci arenam fodit, & in ea cibũ suum & facietatem quærit. Quia igitur omne aurum tãquam arena est exigua,
Sap. 7. Auarus quisq;, dum in auro, vel argento satietatem quærit, quasi porcus in arena cibum, quo repleri possit, effodit, cum
Eccl. 5. tamẽ scriptum sit: Auarus non implebitur pecunia.

Blasphemia quando veniale, seu mortale sit peccatum, definitur, & Deum ac Sanctos blasphemantes cornicibus assimilantur. Cap. X.

BLasphemantes Deum, vel Sanctos, similes sunt cornicibus. Nam cornix aquilam, & alias aues prædæ, quas tangere formidat, garritu suo infestat: sed aliquando non lucrum inde reportat, quia post simulationem longam eam percutit. & occidit. Sic etiã blasphemi nephari, Deum, & Sanctos, quos factis nõ possunt lædere maledictis, nituntur impetere quos aquila. i. Deus, siue Christ⁹ postquam diu eorum insaniam per patiẽtiã tolerauit, eos nonnunquam in corpore monstruosis infirmitatibus percutit, sed tandẽ si nõ eos pœnitet, æternæ mortis supplicio eosdem affligit. Et nota, sicut
Isa. 18. dicit quædã Glosa super Isa. Omne peccatum blasphemiæ comparatum leuius est. Vnde blasphemia etiam ex surreptione, & absq; deliberatione prolata, potest esse peccatum mortale, quanuis aliquando pot esse veniale. Nam cũ aliqui subito ex aliqua passione in verba in imaginata prorumpit, quorum significationẽ non cõsiderat, tunc est veniale peccatũ: sed qñ aduertit hoc esse blasphemiã, cõsiderans significata verborũ, tunc non excusatur a peccato mortali. sicut ille, q ex subito motu aliquẽ occidit iuxta sedẽtẽ.

Apum perfectio naturalisq; prudentia multifariam decernitur, ac eis per varia exempla scitasq; rationes boni, & virtuosi viri comparantur. Cap. XI.

BOni, ac virtuosi viri assimilantur apibus, quo ad tria, Primo quo ad innocentiam. Nam apes dictæ sunt eo, q sine pedibus nascuntur. Boni viri ergo, quiq; recti sunt, similes apibus, qui sunt sine illis pedibus, de quibus scriptũ est: Pedes illorum ad malum currunt. Sunt Pro. 10.
enim pedes animæ peccatricis, quibus ad malum currit, ipsę interiores neqtiæ, & affectus malignitatis. Secundo, quo ad solertiam, & prudentiam, quia apes (sicut dicit Isido.) valde solertes sunt in gignendo mella, & fauum, & sua domicilia mira arte componunt, & ex varijs floribus mirabili artificio fauũ recolligũt. Sic viri boni solertes, quidem sunt, & mella gignunt. solertes quidem sunt, i. subtiliter, & cito perpendentes qualiter est agendum, vel loquendum. est enim solertia facilis, & prompta coniecturatio circa inuentionem medij, vt tradit Philosophus. & ideo cum ea, quæ dicũt, per Aris. 1. post.
debita media ostendunt, & illa, quæ operantur per debitas vias perficiunt, quasi apes solertes, alijs mella gignunt, quia s. mellisfua verba loquendo audientibus proferunt, & etiam mellisflua facta verbi operando ostendunt. Domicilia quoq; sua. i. conscientias proprias, vel proprias familias mira prudentiæ arte, siue sagacitate componunt: quia si sciunt componere, vel ordinare aliena multo magis propria. Vnde ex odoriferis floribus. i. ex placidis, & gratiosis aliorum factis, vel dictis colligunt fauum. i. doctrinam, & modum, quo suas thecas. siue habitacula, idest conscientias, vel domos ordinant, & componant.

Apparet etiam in apibus prudentia mirabilis tripliciter. Primò respectu temporum, quia prudentes discernunt tempora laboris, & quietis. Nam hyemis tẽpore latent, quia scilicet vires non habent quibus ventis, niuibus, & pluuijs resistere possint: ex quo innuitur, quod maxime persecutionis tempore licet debilioribus fidelibus persecutionem declinare, & latere, secundum illud Domini: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, Mat. 10
fugite in aliam. In tempore autem veris apes exeunt, nec in illo occiosè sunt, sed primò fauos constituunt, ceram fingunt, cellulas faciunt, & sobolem tandem, & mella conficiunt. Ex quo videlicet erudimur, quòd tempore prosperitatis, & pacis, ocio non vacemus, sed in varijs exercitijs vtiliter laboremus. Tunc scilicet constituendi sunt faui, idest

ideſt actus exercendi virtutis, quibus ad cœleſtis hæreditatis dulcedinem perue-
Ecc.24 niamus. Dicitur enim Ecclesi. Hæreditas mea ſuper mel,& fauum. Tunc quoque fingenda eſt cera, ideſt componenda cō ſcientia, quæ ſcilicet velut cera ad diuerſas ſuſcipiendas figuras vitiorum,& vir-
Pſa.22. tutum eſt apta. Pſalmus: Factum eſt cor meum, tanquam cera liqueſcens.

Tunc etiam faciendæ ſunt cellulæ, ideſt ſenſus corporis, vel internæ vires animæ diſponendæ: Tandem autem intendendum eſt vel ad bonorum operū ſobolem per actiuam vitam, vel ad mellis obtinendam dulcedinem per vitam contemplatiuam.

Item apes de nocte vſque ad mane quieſcunt, donec vna omnes excitet vno, vel triplici bombo, ſicut aliqui dicunt: & tunc peruolant vniuerſę, ſi dies fuerit mitis: ſed ſi futuros viderint imbres, vel ventos, tunc ſe continēt in theca; atq; aduesperaſcente domos intrant, & ſtrepūt, donec qui eas excitat eodem ſigno ad quietem inuitat. Quo exēplo nos inſtruit, quod videlicet nocturno tempore quies præſtetur corpori, die tamen incipiente luceſcere, à lecto ſomni & pigritiæ eſt ſurgendum, ſecundum il-
Ro. 13. lud: Nox præceſſit, dies autem appropinquauit, abijciamus ergo opera tenebrarum. Nam poſt quietem noctis ſurgēdum eſt ad opera laboris; ſed poſt noctē culpæ, illuceſcente die gratiæ, ſurgēdum eſt ad opera pœnitentiæ, ad quæ quidem prælatus, vel prædicator triplici bombo, ideſt triplici modo, debet alios excitare, ſcilicet exhortationis verbo, conuerſationis exemplo,& etiam oratio-
1.Thi.4 nis ſuffragio, ſecundum illud Thimo. Exemplum eſto fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate. Aduesperaſcente vero, ideſt adueniente nocturno tempore, vel tenebroſa tentatione, debet ſe ad domum recolligere, ſiue corporalem, vt quieſcat, & honeſtius maneat; ſiue ad domum mentis, ne eum hoſtis tentans foris vagantem capiat, ibique debet ſtrepere, vel legendo, vel orando, peccata confitendo, & alia huiuſmodi faciendo, quouſque ten tatione repulſa tempus quietis adueniat. Quod autem audito ſigno, aut tumultu ceſſant, religioſos admonet clauſtrales, vt quietis tempore, vel audito ſigno ad hoc ſtatuto, ſuum ſilentium teneant, ita vt volentes quieſcere, vel orare, tumultu ſuo non impediant.

Item apes locum frigidum quærunt in æſtate, & calidum in hyeme; docentes bonos tempore proſperitatis refrigerio ſe tueri humilitatis. Et tempore aduerſitatis calore ſe defendere charita tis: quia charitas patiens. 1. Cor,

Item apes inueniuntur prudentes re- 13. ſpectu operum. Primo quantum ad materiam, quia ex floribus recentibus materiam colligunt, ex qua mella & ceram colligunt,& conficiunt: & quando flores vicini conſumpti ſunt, ſpeculatores mittunt ad alia paſcua requirenda. & ſi eas nox appræhendat, ſupine excubant, vt alas ſuas a rore, & a pluuia protegant, & facto mane abſque impedimento volare valeant: Quaſi ergo flores naſcentes in arboribus, ſunt affectiones bonæ creſcentes in cordibus, ex quibus, dum ſunt recentes, ab apibus mel,& cera colligitur: quia dum ſunt nouæ, & feruentes, à viris ſolicitis dulciter & faciliter implentur opere. Mel enim dulce eſt, & cera faciliter formatur: ſed completis vicinis floribus, alios ad paſcendum explorant: quia poſtquam ſua bona propoſita opere compleuerint, adhuc an alia reſtent, quæ ab eis fieri debeant, cū magna cura pquirunt. ſed nocte ſuperueniente, ſupine excubant, vt alas à pluuia, vel rore defendant: quia ſe pro ſternendo, orando ante Deum ſe humiliant, vt humilitatis merito, & orationis ſuffragio alæ ſuorum affectuum, vel operum,& a pluuia tentationum carnalium,& a rore, ideſt ſubtiliori pugna vitiorum ſpiritualium protegantur: & facto mane, ideſt redeunte ſerenitate, poſſint ad ea, quæ cœperant liberius euolare.

Itē apes inueniuntur prudentes, reſpectu impedientium. Primo quidem, quia thecam aluearis ſuccis arborum gūmoſam vim habentium & amaram per totum liniunt,& contra hoſtes ſe muniūt pro vt poſſunt. Quaſi autem gumi, vel amari ſucci arborum, afflictiones ſunt, vel lachrymæ pęnitentium, quibus apes, ideſt ſanctæ perſonæ ſuarum mentium aluearia liniunt, atque amaritudine fletuum contra hoſtium ſuggerentium dulcia maligna tentamenta, defendunt.

Item apes gerulæ, quando ventum timent

ment, volant iuxta terram, vt onustę cito redeant, ne flatu impediantur aliquo; & aliquando lapillis se onerant, vt à vento moueri non valeant. Similiter illę personæ, quæ actiuæ vitæ pondera, siue labores portant, si ventum vanæ gloriæ metuunt, vel ventum, idest conatum alicuius impedientis, debent iuxta terram volare, idest humiliter, & latenter facere, quod intendunt.

Item onerare se lapillis, idest sanctorũ humilibus exemplis, & cautelis, vt illorũ firmati pondere a ventis tentationum minime moueantur.

Tertiò, apes repræsentant bonos viros, propter socialem vitam. Diligunt enim boni viri semper communem, & socialem vitam, & fugiunt singularitates, quod quidem inuenitur in apibus: Amb. quia apes (secundum Ambro.) vnam communem eligunt mansionem, vnius portæ clauduntur limine, communis labor est omnibus, communis cibus, commune opus, communis vsus, communis fructus, & communis volatus. Et talis communitas maxime competit claustralibus, & regularibus, in congregatione viuentibus, scilicet non se à communibus obseruantijs, vel operibus subtrahere, siue quantum ad locum, siue quantum ad cibum, siue quantũ ad labores, vel quo obsequia charitatis, & opera humilitatis, siue quantum ad vsum, vel socialem conuictum, siue quantum ad volatum, idest promptum, vel velocẽ obedientiæ motum.

Diuinæ laudis cantica cordialiter affecta quibus Angeli mirũ in modum lætantur, quantum boni nobis gerant, breui terminatur. Cap. XII.

CAntica diuinæ laudis, & Ecclesiastici officij, si cum deuotione cordis, & mentis attentione fundantur, delectant etiam angelos, sicut cantus, & ar- Isidor. moniæ hominum dicũtur delectare delphinos. Dicit enim Isidorus, quod delphini ad voces hominum sequunt, & ad vocem symphoniæ congregati conueniũt, & in armonia plurimum delectantur.

Sic etiam angeli faciunt de canticis & armonijs deuotè Deum laudantium: nõ quidem ratione vocis, sed ratione deuotionis. propter, quod dicitur in Psalmis. Psa.97. Præuenerunt principes coniuncti psallẽtibus, &c quod Beatus Bern. de angelis exponit. Vnde etiam Basil dicit, ꝙ psalmodia dæmones fugat, & angelos in adiutorium salutis inuitat. Basi. in hexa.

Item cantica diuinæ laudis valent ad subleuandum tędium vitæ pręsentis, & etiam ad alleuiandum laborem prolixæ tentationis: quod patet exẽplo lusciniæ. Nam luscinia (sicut dicit Ambro.) dum oua sua peruigili custodia fouet, longæ noctis laborem cantilenæ suauitate subleuat. Ille namque ad modum lusciniæ peruigili custodia oua fouet, qui bona in nido mentis concepta, implere opere cũ cautela, & solicitudine studet. Sed quasi labor longæ noctis prolixitas, & tędium est tentationis insurgentis, vel laboriosa prolongatio incolatus vitæ præsentis, de qua Psalmista cõquerebatur dicens, Heu Ps.119. mihi, quia incolatus meus prolongatus est. sed hunc laborem lusciniæ cãtilenæ suauitas subleuat, quia mentem, vel tentationis, vel præsentis exilij tędio fatigatam, diuinæ laudis deuotio recreat. Vnde idem Basi. dicit de cantu psalmodiæ, Basi. ꝙ est scutum in nocturnis terroribus, & diurnorum requies laborum, tutela pueris, iuuenibus ornamentum, solamen senibus, mulieribus aptissimus decor, desertas habitare facit vrbes, sobrietatem docet, incipientibus primum efficit elementum, proficientibus nutrimentum, perfectis stabile firmamentum.

Homines carnales vulturibus, lasciuæq́ mulieres hirundini comparantur, quoue pacto carnales à spiritualibus discrepent, per Maris, ac fluuij Piscium exemplis elucidatur. Cap. XIII.

CArnales homines sunt vulturibus similes. Nam vultur cum sit immundus, & fœdus de facili pro cadauere terram petit; & cum descenderit, non de facili inde surgit, sed vix sursum ascendit, vt Hieron. dicit, & addit, Hiero. quod in alto volans, cadauer in infimo conspicit, & pro amore cadaueris sublimitatem aeris derelinquit, & ad infima se summittit: & quando se erigit, contra ventum alas percutit & sic venti adminiculo plus quam robore proprio ab infimis in aerem se extollit. Sic quoque carnales homines,

nes, cum sint immundi in cogitationibus, & fœdi in affectionibus, de facili ꝑ cadauere terram petun, quia pro carnis delectatione ad turpia, & immunda opera faciliter descendunt, & postquam talibus operibus se dederint, non faciliter ab eis recedunt, & vix sursum vel ꝑ desideriū surgunt. Et si ēt homo carnalis sit in culmine dignitatis, nihilominus miserabile cadauer in infimo conspicit, qa s ad carnalia opera cogitanda, vel faciēda, & cor suum inclinat, & oculos conuertit, & suæ dignitatis altitudinē relinquens. i. non attendens, in turpia, & in-
Psa.48. fima ruit. Vnde Psal. dicit: Cum homo in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Contingit, tamen quandoq;, ꝙ talis ēt postq̄ cecidit, a Spiritussancti vento i. interno spiraculo excitatus, si ad ventum ipsum. i. Spiritussancti instinctum ala mentis, & ala operis, per pœnitentiam percutit, ꝙ iterum se in altum eleuat, & surgit: sed plus auxilio vēti. i. gratia Spiritussancti, quàm ex suo ꝓprio merito, vel labore.

Item carnis cura quanto plus crescit in homine, tanto magis ad bona opera animā tardam reddit, ꝙ qdem in vulturibus apparet: quia vultur propter multitudinem carnis tardis volatibus ꝑgit: sic miserum corpus, quod corrumpitur, aggrauat humanam animam, ex ipsa n. assidua corruptibilitate carnis, anima nostra compellit insistere curis carnis, & sic ex corruptione grauata, & curarū multiplicitate detenta ad virtuosa, & spiritualia opera redditur valde pigra.

Item carnales differunt a spūalibus, sicut pisces marini a fluuialibus. Nam pisces in mari nascentes, squamas habēt duras, & grossas propter aquæ sallæ sicc i tatem: econuerso autem fluuiales pisces squamas habent subtiles, & spissas, & molles. Quasi autem squamæ in corpore piscis, sunt, quæ tunc nascuntur in mēte hominis. Circa igitur spiritualia, & diuina, in hoc carnales a spūalibus differunt: qa carnales quiq; habent mētes. i. mentis considerationes duras ad perci-
1.Cor.2 piendum spiritualia secundum illud Apo sto. animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.

Item grossas ad intelligendum. Vnde carnalibus adhuc discipulis Domin⁹ di
Mat.15 xit: Adhuc & vos sine intellectu estis? Sed spūales viri habent mentes molles, idest habiles ad percipiendum, subtiles ad intelligendum, & spissas. i. frequētes considerationes diuinorum.

Item carnis lasciuia assimilatur hyrūdini, quæ est auis vaga, clamosa, & picturata. sic carnales, & lasciuæ mulieres sunt vagæ in discurrendo & in circūspiciendo, sunt clamosæ in cantando, vel contendendo: sunt etiam se picturantes componendo, & ornando. De quibus rectè sapiens loquutus est dicens: Et ecce occurrit mulier in ornatu meretricio, &c. Pro. 7.

Homines per carnales magis, quàm per spirituales cogitationes, a Diabolo capi, per Auium prope terram volantium similitudines demonstratur. Cap. XIIII.

COgitationes terrenæ faciunt incidere animam in laqueum Diaboli. Nam aues ad escam descendentes, & circa terram volantes, citius capiuntur, q̄ illę, quæ in alto volant. Sic homines per carnales, & terrenas cogitationes, citius capiuntur a diabolo, q̄ per cœlestes. Prouerb Frustra iacitur rete ante oculos pēnatorum. Glossa, Laqueos diaboli facile euadit in terris, qui oculos semper habet, in cœlis. Pro. 1.

Item cogitationes immundæ abūdāt in cordibus peccatorum, sed non in cordibus iustorum. Sicut enim maior multitudo muscarum solet residere super scabiosum, quàm super sanum, ita cogitationes immundæ magis super peccatores, quàm super iustos.

Item cogitationibus immundis, maxime infestantur homines deuoti. Nam vnctum locum inuadunt muscæ, & inquinant. Sic dæmones illos, quos vident habere gratiam, nituntur inquinare prauis cogitationibus: Ecclesi. Muscæ morientes, idest cogitationes immundę, perdunt suauitatem vnguenti, idest meritū bonorum operum, siue deuotionem orationis. Ecc.10

Item apes super flores resident, & inde attrahunt mel. Sic iusti de æternis bonis cogitant, & tamen attrahunt dulcedinem Sed muscæ loca immunda frequentant deturpant: & sic immundæ cogitationes homines peccatores.

Coniunx

Coniux quo pacto sit quaerenda, coniugij q, hone stas, ac dilectio conseruanda, & demq; quantum contra naturam vitium sit detestabile, multis plurium Auium exemplis discrete enucleatur. Cap. XV.

CONiugij honestatem quærere, & seruare, docent exempla auium: inter omnia enim animalia, volucres in generationis ordine sequuntur maxime honestatem. Nam mares cum solicitudine fœminas quærunt, inuentas diligunt, pro ipsis pugnant, & periculis se exponunt, & eis coniugali quasi tãtum fœdere se coniungunt, & fœtus ab ipsis procreatos solummodo pascunt. Ex quibus quidem colligitur, ꝙ circa coniugalem statum nos aues quinque modis instruunt. Primò enim exemplo auium, debent viri, qui vxorari volunt, fœminas bonas solicite quærere in vxores: quia
Pro.18. scriptum est, Beatus est, qui inuenit mulierem bonam: quam scilicet, cum quis uult inuenire, debet eam quærere, non sicut lasciuus & vanus, qui non quærit, in vxore, nisi pulchritudinem. Est enim pulchritudo in muliere, si sit sine prudẽtia & bonitate, plus contemnenda, q̃
Pro.1c. appetenda. Quia, vt dicitur Prouer. Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra, & fatua. & ideo in hominibus, quis vtrunq; sit onerosum, scilicet pulchram seruare, & turpem habere, tamen magis est tolerabile turpem habere, quàm pulchram seruare. Nam (sicut dixit Aureo-
Aureo. lus philosophus) pulchra cito adamatur, turpis facile cõtemnitur. Difficile est custodire, quam omnes amant: molestum est possidere quam nemo dignatur habere. Minori tamen miseria deformis ha betur, quàm formosa seruetur.

Item, qui vult inuenire bonam, debet eam quærere, non sicut auarus, qui non quærit, nisi diuitias in vxore. Quanuis
Theo- dicat Theophrastus, quod paupere vxo-
phra. rem alere difficile est: diuitem vero, ferre est tormentum. Tamen Salomon dicit, quod melius est ducere vxorem pauperem & pacificam, quàm diuitem & litigiosam.
Pro.21. Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in
Chrys. domo communi. Vnde etiam Chrysost.
super dicit, Tu iuuenis, quando vxorem duce-
Matth. re vis, noli quærere diuitem, sed bene morigeratam: quia boni mores diuitias semper acquirunt. Diuitiæ autem bonos mores nunquàm fecerunt. gloriosior est paupertas fidelium, quàm diuitiæ peccatorum. Vnde cum interrogasset quidam Themistidem philosophum, cuinam filiam suam daret in vxorem, an pauperi, sed scientia & moribus ornato: an locupleti parum probato: Respondit malo hominem indigentem pecunia, quàm pecuniam indigentem homine. Debet igitur, qui bonam vxorem cupit inueniri, quærere eam, sicut prudens, & discretus, scilicet attendendo ad mulieris bonitatem. Eccl. Mulieris bonæ beatus vir. Ecc.26.
non dixit mulieris pulchræ, vel diuitis, sed bonæ.

Item attendendo ad mulieris pruden-
tiam, & discretionem Prouer. Domus, & Pro.19.
diuitiæ dantur a parentibus, à domino autem propriæ vxor prudens.

Item attendendo ad mulieris proge-
niẽ. dicit Chryso. quod ille, qui vult vxo Chrys.
rem accipere, debet considerare, si habet super
ambos parentes bonos, vel ambos ma- Matth.
los, vel vnum bonum, vel alium malũ. Si ambo sunt boni, secure eam accipiat; si ambo mali, omnino eam dimittat: Si vero alter bonus, & alter malus, quid facturus sit timeat. Veruntamen, si pater eius sit bonus, & mater mala, magis con uenit timere. Si vero econuerso, minus: propterea, quia pueri magis consueuerunt conseruari cum matribus, quàm cum patribus; & per consequens magis imitari mores maternos, quã paternos.

Secundo, docent aues coniuges honeste diligere, sicut ipsę aues compares mutuo se diligunt. sed cauendum est in coniugibus, ne sit amor nimius, vel in-
honestus. Nam (sicut dixit Sextus in sen Sex.
tentijs) adulter quidem est in sua vxore amator, ardentior: in aliena, quippe vxore omnis amor turpis, & in sua nimius: nihil turpius, quàm amare vxorem, quasi adulteram.

Item, ne sit amor nimius zelotypus.
Eccle. Ne zeles mulierem sinus tui. Et Ecc. 9.
eiusdem: Dolor cordis, & luctus, mu- Ecc.26.
lier zelotypa. Debet igitur esse amor ho-
nestus, & ordinatus Ephesijs. Viri Ephe.6
diligite vxores, sicut Christus ecclesiam.

Tertiò instruunt aues coniuges tueri, & defendere. Nam aues pro eis pugnant, & periculis se exponunt. Debẽt autem se mutuo defendere coniuges:

non solum ab iniurijs corporalibus: sed etiam a vitijs, & inhonestatibus: quod fit quando vnus coniugum alium malè vi uētem corripit, & castigat. Si enim vxor sit malè morigerata (sicut dicit Chryso.) tribus modis a viro castigari debet· primò, docendo ipsam secundum Deum. Si autem timorem Dei non sentit, improperando, vt vel hominē erubescat: si autem nec pudorem sentit frequēter confusa, faciat illi, quod præcipit Salomon, Cor durum in baculo percute. Quia igitur dicit Chrysostomus, sæpe proficit doctrina iustitiæ. Primò admone, deinde confunde, quoniam frequenter pudor est frænum vitiorum: tertio iustum est, vt castigetur tanquàm ancilla, quæ erubescere nescit, vt libera. Si autē vir ma le se habeat: tunc (vt docet Augusti.) vxor sua debet eum quatuor modis coercere. Primò admonendo. Secundo obiurgando, vt si non prosint charitatiuæ admonitiones, faciat duras obiurgationes. Tertiò, si hoc non valeret, ecclesiam interpellando, scilicet prælati, vel episcopi auxilium requirendo, maximè, si peccatum ipsum notorium est. Quarto ad Deum recurrendo per viros spirituales, & orationes: quia saluabitur vir infidelis per mulierem fidelem, vt dicitur Cor.

Chrys. 1 Matt. | Ecc. 3. | Aug. li. so. ho. | 1. Cor. 7.

Quartò aues docent qualiter se debēt coniuges ad matrimonialem actum coniungere, scilicet tantùm coniugali fœdere, & affectu, scilicet intentione & causa prolis procreandæ. Hac enim sola de causa aues adinuicem sociantur, s. ad generationem: & hinc est, quòd aues, quasi solum generationis tempore videntur esse in amore. Hinc est, quòd solum etiā in coniunctione carnali inter sexum & sexum dijudicant, exceptis perdicibus, quæ sexum non seruant, sicut dicit philophus, Vnde surgit in perdicibus masculus in masculum, fœmina in fœminam. Sed ex tali coitu non fiunt oua pullificatiua: Immo faciunt oua vento plena. & addit, quòd ex tali coitu malus fœtor sentitur. In quo videlicet exemplo ostenditur vitium contra naturam triplici de causa detestabile.

Ari. 6. de ani.

Primò, propter infructuositatem, quia non est ad generationem. Vnde in perdicibus ex tali coitu non generātur oua pullificantia.

Secundo, propter insatiabilitatem, quia facit oua plena ventò, Ventus enim, licet repleat, non tamen reficiendo satiat. Sic in huiusmodi operibus, licet quis suū malum desiderium impleat, tamen non satiat.

Tertiò, propter fœtoris fœditatem, quia producit malum fœtorem, infamiæ vel mali exempli.

Item aues in opere generationis obseruant temporis congruitatem, s. tempus veris: in quo ostenditur, quod non omni tempore est vacandum operi coniugali. Nam in diebus sacris, vel ieiuniorum, huiusmodi non est vacandum amplexibus. Ecclesiastici. Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus. Ecc. 3.

Item aues tempore generationis nutibus & vocibus ad amorem mutuum se inuitant: ex quo ostenditur coniugale debitum persoluendum esse vxori, siue voce, siue nutu petenti.

Item aues pullificant, & pullos generatos educant: quia tenentur parentes filios alere naturales: & si non forte secūdum rigorem iuris ciuilis, vel positiui, tamen ex iure naturali.

Item aues vsque ad iteratum generationis tempus, sibi non appropinquant: quia scilicet, post impregnationem quousque peperit mulier, abstinendum est ab vxore.

Quintò, docent aues fœtus educare: quia fœtus ab ipsis procreatos, tantummodo pascunt cōmuniter. In quo ostenditur periculum adulterij: præcipue ex parte mulieris, quia mulier ex adulterio occulto generans, statuit viro suo filios non suos, & facit eum alere non genitos a se, de quo, sicut de furto, ad restitutionem tenetur.

Item coniugij honestatem seruare ciconiarum exempla nos docent: in quibus viuente fœmina, nunquàm masculus causa coitus cum alia se associat, sed suæ fœminæ, quo ad nidum, & prolem seruat fidem; sed si in fœmina adulterij concubitum persenserit, vltra cum ea non habitat: immo ipsam si potest transuerberat, & necat, sicut dicit Aristoteles. Aris. de anima.

Item mas fœminam alius quàm in nido non calcat: ex quo exemplo coniuges aperte monentur fidem thori diligenter obseruare: adulterinos concubitus horrere, & euitare, & carnalis ope

ris debitum cum quadam honestate præstare.

Aspera abstinentia ac vita contemplatiua, in quibus designetur, quibusq́ Auibus contemplatiui comparentur, contemplationisq́ perfectio qualis sit, varijs definitur exemplis.
Cap. XVI.

Contemplatiua vita, & aspera abstinentia signantur, in illis piscibus, seu natantibus, quorum esus concessus Leu.11. est in lege Moysi. Dicitur enim Leu: Omne, quod habet pennulas, & squamas, tam in mari, quam etiam in fluminibus & stagnis, comedetis. quicquid autē pennulas, & squamas non habet, eorū, quæ in aquis mouentur, & viuunt, abhominabile vobis, execrandumq; erit. Ad litteram, huiusmodi natatilia, scilicet anguillæ, & similia prohibita sunt Iudæis, propter excessum humiditatis. Et pisces, alij concessi sunt, tanquàm ficciores. Sed moralis causa, siue figuralis fuit, quia per pennulas signatur vita subtilis, vel contemplatio: per squamas autem signatur vita aspera, quorum vtrunque necessarium est ad munditiam spiritualium.

Item contemplatiui viri similes sunt auibus modulantibus, quæ syluas amāt, in arboribus, & fructetis nidificant, dulciter modulantur, & cantant, super oua sollicitè cubant, & pullos diligenter educant: & tales sunt Philomenæ, merulæ, & consimiles. Sic perfecti, & contemplatiui viri loca solitaria diligunt, nidum mentis, & contemplationis quietem in fructetis, & in arborum ramis, idest humilium, & piorum exemplis, & in magnorum sanctorum actibus., & vestigijs ponunt; diuinas laudes dulciter, vel voce, vel saltem corde quotidie modulantur, & concinunt, sancta quoque desideria mentis cum calore deuotionis fouendo, vsque ad complementum operis perducunt, quasi super oua cubantes, & a suo calore fouentes vsque ad pullorum natiuitatem persistunt. Sed tunc quasi pullos diligenter emittunt, cum cœpta bona non deserunt, sed ea congruentibus modis, quasi nutrientes, & alentes, ad debitam perfectionem perducunt.

Item contemplatio hominis in carne viuentis, non potest esse diuturna, propter grauedinem corporis. Est enim homo mortalis aui perdici similis, quæ scilicet est multæ carnis, & paucæ pennositatis: & ideo pauci volatus. Nam in volando parum a terra se erigit, & statim post paululum terram petit. Similiter, quia homo habet in vita ista multum de corporis grauitate, & imbecillitate, & parum de pennositate, idest, de virtutum spiritualium leuitate, & si aliquando a terrenis ad cœlestia capienda per contemplationis volatum surgere nititur, corruptibilis tamen carnis pondere, vel infirmitate grauatus, post modicum ad inferiora reuertitur. Vnde dicitur: Corpus, quod corrumpitur, Sap.9. aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio, sensum multa cogitantem.

Item contemplatio, diuinorum tentationum impulsos fugat, & seuientis seculi procellas sedat. quod patet Alcyonis exēplo. Alcyone enim (vt dicit Ambrosius) auis maritima est, quæ quasi in medio hyemis, quando magis scilicet mare ventorum, ac fluctuum tempestatibus seuit, oua sua in litore maris & arena facit, & ibidem versus mare respiciens, per sex dies super ea incubando persistit: post quos nascuntur pulli: quibus natis ad eos nutriendos, alios septem dies adiungit: & per omnes hos xiiij. dies mare tranquillum permanet, & securum. Vnde industria nautæ hos xiiij. dies serenitatis ad nauigandum obseruant, & eos alcyonidas vocant, vt dicit Ambrosius. Ambr. Si est ergo tanta virtus auiculæ, vt suæ contemplationis intuitu mare seuiens tranquillum efficiat, quāto magis, si rationalis anima ad imaginem Dei facta, ad æternum, ac immutabile bonum interiores oculos contemplando, vel orando direxerit: mare siue cordis fluctuantis, siue mundi seuientis tranquillum protinus, atque pacatum habebit, Iob. Tu quoque si diluculo consurrexeris ad Deum, Iob. 8. & Omnipotentem fueris deprecatus, statim quoque euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ. Docet & nos hæc auicula, vt propter persecutiones, vel tentationes surgentes,

tes, neque bona timeamus aggredi: nec
etiam, vsque ad perfectum ea negligamus
prosequi. Non enim auis hæc, quia
mare procellosum viderat, aut se ponere
ad oua cubandum in litore metuit,
aut etiam vsque ad debitam pullorum
nutritionem recedit.

Luxuriæ deformitas, quæue ob ea detrimenta, atque a castimonia continentia oriantur bona, eloquenter explanatur.
Cap. XVII.

COntinentia castimoniæ confert ad
longitudinem vitæ. Quod in vulturi
bus patet, quos dicunt concubitu nullo
commisceri, & sine omni concubitu pul
los generare, & centum annis viuere, vt
Isido. dicit Isidorus. Ex quo colligitur, ꝙ diu-
tius viuunt, qui a carnalis operis resolu-
tionibus se restringunt. Nam (secũdum
Aris. de philosohhum) animalia, quæ sunt multi
anima. coit⁹, vt passeres, & huiusmodi, sunt bre
uioris vitæ. Vnde nota, ꝙ luxuria mino
rat vitam corporalem, dehonestat vitam
ciuilem, & necat vitam spiritualem. pro-
Luc. 15. pter primum dicitur, de iuuene prodi-
go, & lasciuo, qui dissipauit substantiam
suam, non tantum personalem: sed etiã
temporalem, viuendo luxuriosè. Est. n.
in actu luxuriæ euacuatio humidi, & ex-
piratio calidi, in quibus duobus vita con
seruatur. Et ideo ex frequentatiõe actus
uenerij, vigor, & vita corporis eneruat.
Hugo. vnde Hugo de Sancto Victore: Luxuria,
inquit, est immoderata carnis petulan-
tia, dulce venenum, importuna lues, per
niciosa potio, quæ humanum corpus de
bilitat, & virilis animi robur eneruat. Et
Innocentius dicit de vtilitate conditio-
nis humanæ: O, inquit, extrema libidinis
turpitudo, quæ non solum mentem effę
minat, sed corpus eneruat: & nõ solum
fœdat animam, sed fœdat personã. Om
ne nanq; peccatum quodcunq; fecerit
homo, extra corpus suum est: qui autem
fornicat, in corpus suũ peccat: semper il-
lam præcedunt ardor, & petulantia: sem
per comitantur fœtor, & immundi-
tia: semper sequuntur dolor, & pœni-
tentia.

Item luxuria dehonestat vitam ciui-
lem: quia tollit homini gloriam, inferẽs
ignominiam & infamiam. Vnde dicitur
Isa. 34. de luxuriosis; De cadaueribus eorum
ascendet fœtor, scilicet infamiæ. Vnde
Valerius dicit, de vitijs carnalibus lo- Vale. li.
quens? Quid, inquit, his vitijs fœdius: 9.
quid etiam damnosius? quibus virtus at-
teritur, victoriæ relanguescunt, sopita
gloria in infamiam conuertitur, animi
& corporis vires expugnantur, adeo, vt
nescias, an ab hostibus, an ab illis capi
perniciosius habendum sit.

Item luxuria perimit vitam spirituale͂.
Rom. Si secundum carnem vixeritis, mo Ro. 8.
riemini. Hier. Qui luxuriatur viuẽs, mor-
tuus est. Etiam ferreas mentes libido do
mat, quæ maiorem in virginibus patitur
famem, dum dulcius putant esse, quod
nesciunt.

Econuerso autem castitas, siue con-
tinentia dies vitæ multiplicat. Iob. Quasi Iob. 29.
palma multiplicabo dies meos. Per pal-
mam intellige victoriam carnis, quæ per
continentiam habetur.

Item vitam ciuilem exornat, & nobili Cypri.
tat. Vnde Cyprianus: Pudicitia, inquit, 12. abu.
est ornamentum nobilium, exaltatio hu
milium, nobilitas ignobilium, pulchritu
do vilium, solamen mętentium, augmẽ-
tum omnis pulchritudinis. decus religio
nis, minoratio crĩs, multiplicatio merito
rum, creatoris omnium Dei amica.

Item corroborat, & conseruat vitam
spiritualem. Roma. Si spiritu facta car- Ro. 8.
nis mortificaueritis viuetis.

Conuersionis prolixitatẽ maximopere à Deo plectẽdã esse, tum exemplis, tum etiam sacræ Scripturæ comprobatur testimonijs.
Cap. XVIII.

COnuersio non est differenda. Nam
auis, videlicet quæ videt arcum ten
sum, & sagittam paratam, non differt
euolare. Sed sicut sagitta parata est auẽ
percutere, si steterit; sic Deus nolentem
conuerti. Psalmus. Nisi conuersi fueritis, Psal. 7.
gladium suum vibrabit, arcum suum te
tendit, &c. Sed multi faciunt, sicut auis
stulta, quæ cum differt euolare, percuti-
tur. Sic multi, dum differunt euolare, &
proponunt conuerti, subito moriuntur.
Isa. Subito, dum non speratur, veniet cõ- Isa. 30.
tritio eius. Ecclesiast. Ne tardes conuer- Ecc. 5.
ti ad dominum, & ne differas de die in
diem: subito enim veniet ira illius, &c.
Ambro. dicit. Aurum tibi offeram, non
mihi dicis Cras veniam: sed iam exigis. Ambr.
nemo differt, nemo excusat: redemptio
animæ promittitur, & nemo festinat.

[Valer. Max.li. 1.] Et nota, quòd peccator, quando non cõuertitur, quanto magis expectatur, tanto grauius iudicatur. Vnde Valerius Maximus dicit, quòd lento gradu ad vindictam ira diuina procedit, tarditatemq; supplicij grauitate pensat.

Quo pacto sit cor hominis præparandum, vt fiat ipsius Dei habitaculum, piscium exemplo sit perspicuum. Cap. XIX.

COr hominis prius est innouandum, & deuotarum orationum odoribus imbuendum, quàm intra sui thalamum possit suscipere Deum. Cuius exemplum apparet in piscibus. Nam piscis in odoriferis naturaliter delectatur. [Arist. 4. de ani.] Dicitur enim ab Aristo. quod quædam genera piscium odorant, & audiunt: ideo ad noua vasa citius, quàm ad antiqua piscis accedit: immo vbi fuerit nouum, raro accedit ad vasculum antiquum. Sic Deus cordis humani vasculum non ingreditur, quod non prius nouũ per pnię [Psa. 50.] innouationem efficitur. Vnde Dauid petijt hanc nouitatem dicens: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectũ innoua in visceribus meis. nec etiam in cordis hospitio Deus delectabiliter habitat, de quo non odor suauis deuotæ orationis expirat. Sed quidem phialæ plenæ odoramento, sunt orationes Sanctorum. [Apo 5.]

Immanes homines vulturibus, culicibusq; comparantur, & qualis eorum sit exitus, definitur Cap. XX.

CRudeles homines & raptores, communiter moriuntur famelici & mendici. Sunt enim vulturibus similes, qui exercitum sequuntur, vt de cadaueribus equorum, & hominum satietur. Et ideo dicuntur, aliquo naturæ sensu præsentire bellum: & signum futuri belli præexistere, quando constat eos circa exercitum conuenire. Cum autem senescit vultur, elongatur eius rostrum superius, & recuruatur in fine, & moritur tandem fame. Sic homines rapaces, qui vt lucrentur & rapiant, diligunt bella, sicut faciunt stipendiarij milites, & quidam tyranni potentes: licet forte in iuuentute, vel aliquo tempore lucrentur, & abundent, in senectute tamen, vel aduersitate, seu infirmitate cum rapere non possint, dum rostrum, idest oris sui victus necessitas crescit, & lucrum deficit, ad paupertatem, & mendicitatem deueniunt, & fame moriuntur. Iob. [Iob.4.] Tigris perijt, idest raptor, eo, quod non haberet prædam.

Item crudeles, debilium hominũ sanguinem sitientes incidunt frequenter ipsi in manus maiorum, & potentiorũ. Vnde tales assimilantur culicibus, qui dum aliorum sanguinem sitientes sugere volunt, in rostra irundinum incidunt, quæ ipsos occidunt, & comedunt. Talibus ergo similes sunt, qui dum minores occidere quærunt, vel expoliare, ipsi maiorum præda, vel occisionis victima fiunt. Cuius exemplum manifestius in libro Hester habetur, scilicet de Amã, [Hist. 4 5.6.] qui dum propter Mardochæi emulationem Iudæos crucifigere voluit, ipse a rege Assuero in patibulo est suspensus.

Dei arcanorum scrutatores curiosi, quam pœnam accepturi sint, culicum exemplo notabili edocetur. Cap. XXI.

CVriosi, & præsumptuosi perscrutatores, culicibus assimilantur. Nam culex, quæ est idem, quod cynifes, lucipeta est quia lumen candelæ, vel lucernæ libenter videt: sed dum in lumen minus caute irruit, se ipsam comburit. Similiter, qui diligunt lumen diuinæ, vel humanæ scientiæ, interdum nimis curiose. vel præsumptuose perscrutando, dũ in ipsum lumen impingunt, per alicuius erroris, vel elationis incursum, quasi se ipsos occidunt. Vnde Prouer dicitur, [Pro.25.] quod qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria. Et ideo (sicut dicit Greg. Nazianzenus.) Scientiæ desiderium, & [Grego. Naziã.] inquisitio quæstionum, nisi timor Dei præcesserit, effrænatos animos in præceps ducit. Vbi vero timor Dei est, ibi obseruatio mandatorum, ibi carnis expurgatio, quæ. s. caro se velut densa quædam, & obscurior nubes animæ obijciens, considerare eam diuini radij lumina non sinit.

Diaboli vis eiusq; astu, ac caliditas quanta sit, bubonis, nicticoracis, Pauonisq; exemplis apertè monstratur. Cap. XXII.

DIabolus assimilatur buboni. Primo quidem, quia bubo stercoribus pascitur. Sic delectatur diabolus im-
Thren. 4. mundicijs peccatorum. Thren. Qui voluptabantur in croceis, scilicet dæmones, antequam caderent, amplexati sunt stercora, idest immunda peccata, in quibus nunc delectantur.

Secundò, quia bubo ad templa de nocte vadit, vt lampadarum oleo satietur. Templa enim Dei dicuntur quilibet sancti viri: quorum scilicet lampades, sunt eorundem sanctorum mentes, quæ plenæ sunt oleo; nocte, idest latenter, & occultè sanctorum mentes diabolus satagit vacuare, scilicet, vt adueniente sponso non habeant oleum secum in lampadibus: & sic ab æterni regis nu-
Mat.25 ptijs excludantur, sicut accidit virginibus fatuis.

Tertiò, quia bubo ab auibus oditur, & ab eis deplumatur. Volant enim circa ipsum de die, & eum deplumant. Sic diabolus oditur à sanctis, tanquam aduersarius: quem aues, idest sancti viri & prudentes de die deplumant, quando eius machinationes malignas clarius cognoscentes, eas & detegunt, & reuelant. Vel quasi plumæ ei adherentes sunt, eius imitatores, quos sancti viri deplumant, dum tales ad pœnitentiam reuocant.

Quartò, quia bubo pugnat cum monedula, quæ est auis coruini generis. Nam illa de die destruit oua bubonis, & bubo de nocte comedit oua eius. Est ergo auis, velut monedula, humilis pœnitentia: cuius oua dici possunt laboriosa pœnitentis opera. Sed velut oua bubonis sunt peccata, ad quæ oua induxit dæmon. Monedula ergo de die destruit oua bubonis, quia humilis pœnitentia illucescente die gratiæ destruit peccata, quæ pœnitens ex dæmonis suggestione commisit. Econtra de nocte deuastat bubo oua monedulæ: quia irruente peccati tenebra destruit ipse diabolus omnia pœnitentiæ opera.

Item diabolus assimilatur nocticoraci, quæ scilicet est auis, quæ lucem fugit, tenebras diligit, Solem sustinere non potest, sepulturas mortuorum inhabitat, in locis ruinosis nidificat, oua columbarum deuorat, & cum eis pugnat: de die quasi cæca est, de nocte acute videt. Nam splendor Solis eius visum hebetat Sic diabolus fugit lucem gratiæ, diligit tenebras culpæ, nequit sustinere Solem iustitiæ, idest Christum. Vnde dicebant ei dæmones: Quid nobis, & tibi Iesu, &c. Vel nequit etiam sustinere Solem, idest, bonum clare incedentem, & viuentem: sepulchra mortuorum, idest fœtida, & carnalibus desiderijs plena corda peccatorum, inhabitat.

Item in locis ruinosis, idest in eis, qui tentationibus statim consentiunt, & ad cadendum in peccatum habiles sunt & proni nidificat, contra columbas, idest simplices pugnat; & oua eorum, idest opera libenter dissipando deuorat, circa bona est cæcus, in malis acutus. Splendor autem doctrinæ Christi eius visum hebetat, quia subtilitatis eius maliiã totaliter annullat, & ideo dicit Petrus in prima epist. Cui resisti- Petr.1.
te fortes in fide, & Ecclesi. Refulgens Ecc.43
radijs suis obcecat oculos.

Item diabolus assimilatur pauoni. Pauo enim habet caput serpentinum, sed cristatum, incessum occultum, collum modicum, pectus erectum, & saphirinum, & caudam oculatam. Sic diabolus caput, idest suæ tentationis principium, habet ad modum serpentis: quia serpens, vbi caput immitit, postea totus illabitur (vt dicit Hierony- Hiero.
mus) quia vbi principium tentationis eius recipitur, difficulter in processu repellitur. sed habet in capite cristam, inquantum in principio prætendit alicuius boni apparentiam. Non enim posset malum immittere, nisi sub alicuius boni specie, quia nullus intendens ad malum operatur. habet etiam latentem incessum: quia occulte trahit hominem ad interitum: collum etiam habet curuum, quia si capit hominem, cito deglutit ipsum, quia cito facit hominem, qui ei consentit, ruere in peccatorum profunditatem. pectus, idest appetitum, habet erectum, scilicet superbiam, quæ semper excelsa apetit. Habet etiam caudam oculatam, quia præcipue ad finem respicit, vt ibidem

Gen.3. ibidem hominem decipere possit. Gene. Tu insidiaberis calcaneo eius, idest fini.

Deum summopere diligentibus omnia aduersa, etiamq́; peccatorum virus, in bonum conuerti, per passeris exemplum, breuibus ostenditur uerbis.
Cap. XXIII.

Diligentibus feruenter Deum non obsunt, sed potius prosunt quæcunque aduersa. Vnde assimilantur passeribus, de quibus dominus mētionem Mat.10 fecit. Multis, inquit, passeribus meliores estis vos. Nam passeres calidissimæ sunt naturæ, & semina venenosa iusquiami sine læsione comedunt. Quasi enim calidissimi passeres sunt Deum feruenter amantes, a quibus etiam venenosa semina iusquiami, idest aduersa & periculosa mala mundi, sine alicuius læsione periculi patienter suscipiūt, immo tanta est diuinæ dilectionis virtus,
Ro.8. vt hominibus conuertat in bonum, etiam peccati virus. Roma. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Omnia dicit, quia prospera, & aduersa, prospera ad vsum, aduersa ad exercitium. vel omnia, scilicet bona; & mala, & non tantum mala pœnæ, sed & culpæ, dum scilicet ex eis humiliores, & cautiores, atque solicitiores resurgunt.

Quatuor rationibus verbi dei concionator gallo comparatur, eiusq́; officium quale esse debeat, uarijs modis declaratur.
Cap. XXIIII.

Doctrina sanctorum prædicatorum eripit homines a deceptionibus dæmonum. Legitur enim, quod cerebrum galli in potu sumptum, valet
Iob:38. contra morsus serpentum, quia demit eorum venenum. Per Gallum prædicator intelligitur, vt super illud Iob, Quis dedit Gallo intelligentiam? In cerebri autem partibus præcipue radicata est sensitiuæ cognitionis virtus. Est itaque velut cerebrum Galli, sensus prædicatoris sancti, qui dum per doctrinæ potum ab audientibus capitur, serpentis morsus, seu venenum fugatur: quia antiqui hostis deceptio detegitur, & vitatur.

Item gallus repræsentat sanctorū prædicatorum doctrinam, etiam in cantu, tripliciter. Primò propter discretionem temporis. Nam gallus priuas horam noctis discernit, & postea vocem excitationis emittit. Quia s. prædicator sanctus, in suis auditoribus, scilicet in tenebrosis peccatoribus, prius qualitatem vitæ considerat, & tunc demum ad erudiendum congruam vocem format. Non enim eademq; cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos per morum qualitas cōstringit. Sæpe autem alijs obsunt, quæ alijs prosunt. Nam plerunq; herbæ quędam animalia reficiunt, alia occidunt. Leuis sibulus equos mitigat, & catulos instigat. Et medicamentum, quod hunc morbum minuit, alteri vires iungit. Et panis, qui vitam fortium roborat, paruulorum necat, pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, vt Grego Grego. dicit.

Secundo, propter variationem vocis, quia gallus (vt dicit Grego.) in profundioribus horis noctis valentiores, & profundiores educere cantus solet, sed circa matutinum tempus leuiores & mitiores format voces. Sic prædicator sapiēs, quando loquitur peccatoribus profundatis, & obscuratis in tenebris peccatorum, loquitur terribilius, & austeriu', aut de diuinis iuditijs, aut de mortis angustijs, aut de inferni supplicijs. Sed quando loquitur illis, qui iam illuminantur a Deo, & sunt Dei gratiæ coniuncti, loquitur lenius, & subtilius, & dulcius, scilicet aut de diuinis miserationibus, aut de internis retributionibus, & similibus. Tertiò propter percussionem lateris: quia gallus cum se ad cantandum præparat, prius alas excutit, & latera sua feriens, se vigilātiorem reddit. Sic prædicatores sancti cum alios verbis sanctæ exhortationis monent, prius exerceitent se in sanctis actionibus, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce: sed ante se per sublimia facta excutiunt, & tunc ad bene agendum alios solicitiores reddunt, prius cogitationum alis semetipsos feriunt, quia quicquid in se inutiliter torpet, solicita inuestigatione deprendunt districta animaduersione corrigūt,

& emendant: quia antequam verba sanctæ exhortationis proferāt, omne quod locuturi sunt, operibus clamant. Et sic patet, quod sicut gallus alas excutit, se ipsum percutit, & vocem emittit: Sic prædicator sanctus se excutit a malis, se percutit, idest solicitat ī bonis, & postea vocem emittit, scilicet prædicando alijs. Ergo ex prædictis omnib9 habes quatuor rationes, quibus prædicator sanctus assimilatur gallo, scilicet propter vigorem medicaminis, propter discretionem temporis, propter variationem vocis, & propter percussionem corporis.

Eleemosynas pauperibus, præcipueque ex ecclesiæ bonis erogandas esse, Aquilæ exemplo ac multis auctoritatibus, operitur. Cap. XXV.

ELeemosynas pauperibus saltem de superfluis facere, docet exemplum
Plin. Aquilæ, quæ (vt dicit Plinius) tantæ liberalitatis extitit, quòd prædam, nisi nimis sit famelica, sola non comedit, sed auibus eam sequētibus, quasi communem exponit sua recepta primitus portione. Vnde eam semper aues aliæ insequuntur, & partem de præda sua sibi præstolātur dari. Vultur vero econuerso, ea, quæ rapit, solus comedit. Efficitur detestabilis auarus, qui cibum quem abundanter habet, comedere vult solus: contra quem
Iob. 35 Beatus Iob dicit. Si comedi bucellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Saltem enim miserabilis homo, postquam saturatus est cibo, esurientes pauperes pascere deberet de reliquo. vn
Luc. 9. de Luc. dicitur: Quod superest date eleemosynam. Et ad hæc præcipue tenentur clerici, quibus bona ecclesiastica commissa sunt; nō ad abutendum pro suis consanguineis, sed potius ad fideliter di
1. Cor. 9. spensandum, secundum illud. Dispensatio mihi tradita est. & ideo de eis dicit
Cesari. Cesarius, quia non solum decimæ non
ī adm. sunt nostræ, sed ad ecclesias deputatę verum: quicquid amplius, quā nobis opus est a Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Et si, quod eis deputatum est nostris cupiditatibus, vel vanitatibus reseruamus, quanti pauperes in locis, vbi nos sumus, fame, vel nuditate mortui fuerint, nouerimus nos rationem de animabus illorū in die iudicii reddituros. Sed nota, quod non semper peccat mortaliter, qui non dat pauperibus, quod superfluum habet, sed quando necessitas imminet. Quando autem sit talis necessitas, quæ obliget ad peccatum mortale, non potest ratione determinari, sed committitur prudentiæ, vel fidei dispensatoris. Vnde si bona fide det, quando sibi videt expedire, immunis est a peccato, alioquin mortaliter peccat.

Cur diabolus interdum hominem (Deo permittente) exaltet, corniculæ aquilæq; exemplis apertè exponitur. Cap. XXVI.

EXaltat aliquando diabolus hominē, vt in altitudine dignitatis frangat, quem in humilitate superare nō potuit. Cornicula enim, quando non potest frāgere nucem, in altum portat, vt fortius cadat, & frangatur: & simile facit aquila de testudine. Vnde hoc modo occisus fuit Eschilus poeta, sicut narrat Valerius, quia dum sederet sub diuo capite discoperto, aquila in alto testudinem ferens, candore capitis eius decepta, quia credidit, quòd esset lapis quidam, tandem super ipsum testudinem directo diametro cadere vt frangeretur permisit: & sic dū testudinem frangere voluit, cerebrum illius contriuit. Sicut ergo aquila testudinem, vel cornix nucem, sic diabolus in dignitatem eleuat aliquem quem vincere antè non poterat, vt ipsum in peccatum deijciat. & ideo statuit Christum super pinnaculum tēpli. Iob: Eleuasti me, Matt. 4
& quasi super ventum ponens elisisti Iob. 30.
me valde.

Quomodo fidelis in aduersitatibus stabilis persistere queat, vero Christi exemplo Echiniq; piscis similitudine demōstrat. Ca. XXVII.

EXemplum humilitatis, & patientiæ Christi, contra omnes aduersitatis procellas animum fortem reddit. Cuius exemplum apparet in quodā pisciculo,
qui Echinus est vocatus, de quo Ambr. Ambr.
dicit, quod dum procellas vētorum sentit, calculum validum arripit, & tanquā ancoram ne excutiatur fluctibus, trahit: & sic non suis viribus liberatur, sed pondere alieno munitur, & contra futuram tempestatem lapidis auxilio stabilitur. quod nautæ attendentes, sibi præcauent ne eos turbo præueniat imparatos. Sic qui procellas euadere vult, idest aduersitates seculi seuientis, arripiat calculum

validum

validum humilitatis, scilicet patientiæ Christi exemplo;qui ait,Si mundus vos odit, scitote, qa me priorem vobis odio
Io. 20. habuit.vnde Pet Christus passus est pro
1. Petr. 2. nobis,vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Et ideo, qui hunc lapidem angularem, scilicet Christum accipit in exemplum, nullus ei nocere potest impetus tempestatis: nam si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non æquo
Grego. animo toleretur,sicut Greg.dicit

Item exempla sanctorum, qui nos præcesserunt, docent nos diuitias mundi contemnere.Legitur enim, quod ossa gallorum, & gallinarum sunt auro venenum. Vnde si auro liquescenti ossa huiusmodi misceantur,ab eis consumitur. Sunt autem velut gallorum, & gallinarum ossa Sanctorum, & Sanctarum,qui mortui sunt,exempla, quæ quasi aurum destruunt, dum nos viuentes ad ipsum
Eccl.31 contemnendum inducunt,Ecclesiastic.
Act. 3. Beatus,qui post aurum non abijt. & dixit Petrus:Argentum, & aurum non est mihi.

Prælatos malis exemplis subditorum animos inficere vnica Galli senis similitudine explanatur. Cap. XXVIII.

Exempla mala prælatorum si fouentur, corrumpunt,& inficiunt mores subditorum.Cuius exemplum est gallus
Pli. quia (vt Plinius dicit) gallus in vltima senectute oua quædam facit parua, rotunda, & quasi liuida: maxime si talia oua ab aliquo venenoso verme,puta bufone vel huiusmodi, in diebus canicularibus foueantur,basiliscus procreatur, qui tantæ venenositatis est, q solo aspectu inficit,& occidit. Quasi ergo senex gallus est quilibet antiquus prælatus,vel princeps in reuerentia habitus: cuius venenosa oua,sunt praua eius opera,ex quibus oritur basiliscus aspectu inficiens, idest exemplum pestiferu subditos corrumpens,præcipue si fouetur ab aliquo venenoso verme,idest si suadentur fieri ab aliquo pestifero & maligno sugge-
Aug.li. Past. store. Augustinus: Omnis, qui male viuit in conspectu eorum,quibus præpositus est, quantum in ipso est occidit,& forte qui imitatur moritur,& qui non imitatur viuit:tamen quantum ad illum pertinet ambos occidit.

Quantum deuotæ mentis feruor in tentationibus prosit,hic breui clarum efficitur.Cap.XXIX.

Feruor deuotæ mentis insurgentes tẽtationes expellit: quod patet exemplo vulturis, qui(sicut dicit Plin.)in tantum contrariatur serpentibus, quod si pennæ eius vrantur; ex odore serpentes fugantur. Tunc quippe pennæ vruntur vulturis, cum incenduntur & feruescũt meditationes,& affectiones cordis,secũ dum illud Psalmi: In meditatione mea Psa.38.
exardescet ignis. Et tunc quoque serpentes fugiunt,quia tunc dæmonum suggestiones abscedunt.Vnde Gre. Si nos vir Grego.
tus deuotionis in intimis afficit, omnis Mora.
strepitus prauæ suggestiõis obmutescit. Virtus enim deuotionis, est ipse feruor affectionis. Vnde Hugo de Sancto Victo Hugo.
re dicit, quod deuotio est feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens certis manifestat indiciis.

Filios erga parentes fore omni tempore pientissimos, per varia nonnullorum auium exempla scitu digna terminatur. Cap.XXX.

Filios esse pios circa parentes præcipue in senectute,vel debilitate eorum,docent nos aues coruini generis. De quibus ait.Arist.& Basili. quod pascunt pul Ari. de
los suos in iuuentute sua, & iuuenes pa anim.
scunt parentes in senectute sua,& quando debilitãtur seniores, in humeris suis eos ferunt iuniores. Mira est igitur auiũ talium pietas, vt erubescat suis parentibus auxilium non præstare homo, a quibus beneficia tãta suscepit,vt dicit Ambro & Eccle. Fili suscipe senectam pa Eccl.3.
tris tui, &cætera.

Item filios erga parentum defectus pietatis exercere officia inducunt cornicis exempla.Nam(sicut dicit Ambr.) erga parentes suos miranda est cornicis clementia:quia cum parentes plumis,& alis in senectute nudari contingit, cornices iuniores pennis propriis eos fouent,& collecto cibo nutriunt, & fulto alarum suarum subleuant, & ad volandum exercitant, vt scilicet in pristinos vsus membra dissueta reducant. Sic filii hominum suos parentes deberent pennis proprijs nudos,si alios non haberet, induere, rimo victu, vel labore famelicos nutrire, fulto brachiorum suorum eos infirmos, vel debiles subleuare, &

ad

ad eundum, vbi oporteret iuuare. Sed nota, quod inordinatus amor parētum ad filios, est etiam ipsis parentibus causa perdendi virtutes. Cuius quidem rei exemplum apparet in ciconijs. Nam ciconia (sicut dicit Ambrosius) miro affectu pullos suos diligit, & custodit, ita quod ex cubatione assidua super eos, pennas perdit: sic parentes, qui filios suos inordinate diligunt, frequenter propter nimiam curam, vel lucra illicita, quæ faciunt propter illos, pennas virtutum amittunt. In hoc tamen ipse ciconiæ redduntur imitabiles: quod quantū expendunt temporis in fœtibus educādis, tantum ab eis vice reciproca educātur (vt dicit Ambrosius) ut videlicet filij hominum quos parentes in infantia eorum cum magna cura educant, eisdem in senectute sua vicariam opem reddant. Cōsimilem quoque pietatis speciem vpupæ erga suos parentes senes seruare reperiuntur. Nam cum vpupa senuerit, ita vt uidere, vel uolare non possit, pulli eius euellunt ei pennas inualidas, liniunt oculos eius quibusdam herbarum succis, & suis etiam fouent sub alis, donec plumæ creuerint, & clare viderint. in quo exemplo innuitur, quod filij a parentibus senibus, vel infirmis debent, quantū possunt, mala & molesta remouere, curas necessarias eorum infirmitatibus adhibere, obsequis propriis & personis confouere, siue seruire, nec eos deserere debent, quousque eos viderint suis obsequis, vel auxiliis non amplius indigere.

Ambr.

Tribulationes, ac afflictiones interdum malos ad vitam spiritualem inducere, apum similitudinibus edocetur.
Cap. XXXI.

FLagellum tribulationis, & afflictionis, aliquando etiam terrenos, & lasciuos conuertit in fructuosas spirituales viras: quod ostenditur per exemplum in apibus. Dicunt enim experti, quòd apes sæpe de boum cadaueribus generantur. Dum enim vituli occiduntur, carnes verberantur, & sic de putrefacto cruore vermes generantur, qui receptis alis, apes efficiuntur. Quid autem per boues, vel vitulos, nisi terrenos homines accipimus, & superbos: Boues enim terram arant, & vituli, siue tauri ceruicosi sunt, siue indomiti. sed occiduntur boues, vel vituli, & carnes verberantur: quia dum tales tribulantur a mundo, vel verberantur in carne, idest corpore infirmantur, extinguitur auaritia, & superbia iugulatur. Occisi autem vituli vermes gignunt, qa extincto superbiæ spiritu, humiles fiunt: qui alis receptis apes efficiuntur: quia pennis virtutum ornati, tam in contemplatiua, quàm in actiua vita perficiuntur. Apes enim, & volando se subleuant, & aliis mella fructificant. quia videlicet viri sancti, & in altum per contemplationem ascendunt, & aliis melliflua opera, vel etiam verba fundunt. Ecclesi. Breuis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Apis breuis est, homo humilis, qui est breuis per humilitatem, volatilis per contemplationem, dulcorosus & fructuosus per pietatis subuentionem. Ecc.11

Dæmonum, Hæreticorumq́, ac Hypocritarum astu, atq fraus quanta sit, perdicis, polypi piscis, & cancri, certis definitur exemplis.
Cap. XXXII.

FRaudulentia dæmonum, vel hæreticorum assimilatur perdici. Est enim perdix fraudulenta auis, quia oua rapiens aliena, fouet ea, se dde hac fraude sua, nullum suscipit fructum, sed dannum, quia perdit laborem suum. Nā pulli nati, mox, vt uocem propriæ genitricis audiunt, putatiuam matrem penitus derelinquunt, & ad veram matrem accedunt, vt dicit Ambrosius. hinc Hieremias inquit: Perdix fouet, quæ nō peperit. Sic etiam diabolus, vel hæreticus, quasi aliena oua rapit, dum sanctæ Ecclesiæ filios callidè decipiens, ad se trahit. Sed frequentius laborat in vanum, quia frequenter sic decepti, dum veram & catholicam audiunt ecclesiæ veræ matris doctrinam, perfidiam, vel peccatum relinquunt, & ad veram matrem ecclesiam accedunt, vel ad diuinam gratiam per veram fidem, vel pœnitentiam redeunt. Ioann. Oues meæ, vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Hie. 17. Io. 10.

Item fraudulentus, & hypocrita assimilatur pisci polypo, qui est fraudulen

tus piscis. Nam (vt dicit Ambrosius) polypus in vadoso litore, petræ alicui se cõiungit, & ita illi inhæret, vt tam coloris similitudine, quàm figuræ petra quidem vel ipsius saxi pars aliqua esse videatur. Vnde pisciculi decepti, dum sub ipso, tã quam sub lapide, vel saxo latere volunt, postquam ingressi sunt latibulũ corporis sui, eos polypus intercipit, & includit, atque inclusos deuorat, & deglutit. Huic ergo pisci assimilatur fraudulentus & nequam, qui alteri adhærens, & huius modum & mores assumit, & se conformare studet, vt de eo magis confidatur, & facilius decipiat. & de talibus dixit Christus: Venient ad vos in vestimẽtis ouiũ.
Mat. 7. Vel talis est hypocrita, qui petræ idest Christi in exteriori apparentia speciem prætendit, cum tamen sit piscis vorax.

Item fraudulentus homo assimilatur cancro, qui volens comedere ostreas, cũ propter duras testas quibus clauduntur non valeat, obseruat tempus s. quando ostrea radiis Solis se aperit, scilicet tempore quieto a ventis, & tunc vt ostrea recludi non valeat, clanculo aliquem lapillum accipit, & latenter immittit, post ꝙ immissa securè tela, siue brãchia ipsam diripit, & comedit. Huic ergo similis est homo fraudulentus, qui quem superare non potest calida fraude decipit, & de eius erumna se pascit, vt dicit Ambro-
Psa. 51. sius. Psalm. Sicut nouacula acuta fecisti dolum.

Garruli homines, qui semper inanibus abundant verbis, quinque effectibus Graculo comparari explanatur.
Cap. XXXIII.

GArrulus, & gulosus homo, assimilatur graculo: quod patet ex eius cantu. Nam cantus eius, quidem est eius garritus. Vnde (sicut dicit Basilius) a garrulitate vocis graculus est dictus. Homo autem qui gulositati studet, post cibum rumores libenter refert, libenter detrahit, & nonnunquam contendi: Vnde talis non immerito designatur in graculo.

Secundo, patet ex trãsitu, siue volatu: quia graculus in syluis degens, de arbore vna in aliam garriendo transit: & hoc est, quia homo garrulus, de his cum quibus habitat, etiam turpia, quæ de eis non uit, aliquando enarrare non cessat.

Tertio ex conspectu, quia cum graculus aliquam auem trãsire aspicit, garrit; & cum aliquos ocultos reperit, similiter facit. Quia scilicet garrulus homo non tantum detrahit secularibus, sed etiam eis, quos religionis occultat locus.

Quarto ex affectu, qa aliquando graculus captus clauditur, vt articulata verba loqui doceatur. Similiter aliquando garrulus secularis cum ad conuersionem veni, & religionem ingreditur, verba religionis adiscit, vt lingua volucris, lingua loquatur hominis i. vt qui inordinate loqui cõsueuerat, ordinatè loqui deinceps assuescat.

Quinto in exitu. Nam aliquando contingit, quod graculus, qui tenebat clausus, de ipsa clausura exiens liber euadit: & qui prius garrulus fuerat per egressionem magis clamat. Et eodem modo garrulus cum vitã religionis arripit, vix linguam suam deserit. Sed si forte relicto habitu foras exierit, bonum religionis in malum garriendo. s. detrahendo conuer-
tit. De tali ergo persona dicitur: Garrula Pro. 7.
& vaga, quietis impatiens.

Quando animæ gratia reficiatur diuina, quos in ea operetur effectus. ac finalis impænitentia, qua & peccatum in Spiritumsanctum dicitur grauitas quanta sit, pullorum coruorum, Galli, caladrijque exemplis demonstratur.
Cap. XXXIIII.

GRatia cęlesti non reficitur anima, nisi quandiu est a peccatis munda: qđ patet exemplo coruorum. De quibus glo-
sa dicit super illud Psalmi. Qui dat iu- Ps. 146.
mentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. quod quandiu pulli coruorum habent plumas albas, a parentibus relinquuntur, & tũc rore cęlesti pascuntur; quando autem nigrescere incipiunt, tunc corui eos pascunt. Quid autem sunt pulli pluma albi, nisi homines mundi corde? hi cęlesti rore pascuntur, quia cęlestis gratię pinguedine nutriuntur: sed nigri facti, pascuntur a coruis; quia peccatis obscurati, a dæmonibus reficiuntur.

Item gratia cęlestis cautelam, & fortitudinem pſtat ꝙ prosperitates, & contra aduersitates. Legitur. n. de gallo, si quis eius

eius pinguedine inunctus fuerit à pantheris, & leonibus tutus erit. Potest enim Christus per gallum non incongrue intelligi, qui nos in noctis nostræ caligine excitat, atq; solicitat voce doctrinæ suæ: Est ergo pinguedo galli, grā ipsius Christi, cuius scilicet sacratissima ipsius vn-
Ioan.2 ctio, de qua dicitur, Vos vnctionem habetis a sancto, tam contra pantheræ malitiam, quàm contra leonis seuitiam nos defendit. Aduersarius namque malignus, vel nos tentando delectabilibus allicit, pātheræ, videlicet more, q̄ os aperiens odore animalia attrahit, quæ deuorare cupit, vel eos persequendo aduersitatibus frangit, sicut leo seuiens, & rugiens circuit quęrendo, quem ipse comedere possit. Sed galli vnctio ab vtroque defendit, quia scilicet Christi gratia, & cautos nos facit in ꝓsperis, & fortes, ac intrepidos in aduersis: & ideo hāc galli
Psa.62. pinguedinem Proph. petebat, dicens: Sicut ex adipe, & pinguedine repleatur anima mea.

Item grā Dei non respicit, quem finalis impœnitentia ad mortē æternam ducit. cuius manifestū exēplū apparet in ca-
Aris. de anima. ladrio. Nā caladrius (vt Ari. dicit) albi coloris est, nihil nigredinis hñs, cuius natura est talis, ꝙ qñ qs graui infirmitate detentus fuerit, si ægritudo ad mortem fuerit, caladrius ab eo faciem suam auertit, & tunc homo de morte certus existit: Si autem infirmus curandus sit, & tunc visum in ipsum figit, & quasi applaudens in eum intendit. Et differt iste caladrius à calandra, quæ est auis canora, sicut dicit Glossa sup Deu. 1. Hæc ergo auis totaliter alba, est Spiritussancti gratia, quæ est munda, & nullius nigredinis. i. culpæ admixtione infecta. Quasi autem infirmus grauiter omnino moriturus homo desperatus est, & finaliter impęnitens ad æternæ mortis supplicium peruenturus. Vnde Spiritussancti gratia hunc nunquam respicere potest, quia finali pęnitentia, & remissione caret. Ipsa etenim esse dr̄ Spiritussancti blasphemia, q̄ neq; remittit
Aug. li. de verbis do. in hoc seculo, neq; in futuro, ꝑut Augu. Vnde Io. Est peccatum ad mortem: pro isto non dico, vt roget quis. Quasi autē infirmus curandus, est, ipse peccator pœnitētiam agens, in quem respectus diuinæ gratiæ lætanter, & perseueranter intendit, quousque ipsum a peccatis purgando, ad plenam sanitatem perducit.

Gulosi, qui ventri semper indulgere intendunt, cygno, locustis, miluisq; assimilantur, omnique tempore ad contemplandum inepti redduntur. Cap. XXXV.

GVlosus, & vētri deditus, ociosus est, & ad contemplandum ineptus. Qđ patet exemplo cygni. Nam cygnus est multæ carnis, & ideo quietem diligit, & raro volare contēdit, quia ponderosi est corporis. Illi autem multæ carnis sunt, q̄ multam de suo corpore curam gerunt, & hi quietem ocij diligunt, & insuper ad contemplationis volatum minime apti sunt. Nam corpus, quod corrumpitur, Sap. 9. agrauat animam.

Item gulosi, & voluptuosi assimilātur locustis. Nā locusta, quasi tota vena est, & iō insatiabilis est. Os hēt quadrangulatū, & hēt vnum intestinum, quod fame, & immunditia semper est plenum, quandiu viuit, semper esurit, & siquid viride inuenit, rodere non desistit. Similiter q̄dam gulosi, sic totaliter sunt dediti ventri, ꝙ nil præter ventrem suum esse vidētur. Vnde Apo. de talibus dicit: Quorū Phili. 3.
Deus venter est. Tales insatiabiles sunt, qui vno prandio hīto, ita solicitantur de alio. Prou. Venter impiorum insatiabilis Pro. 30.
est. Os etiam habet quadrangulatū, q̄a quatuor modis offendunt in comedēdo cibum, scilicet, vel quia sumūt superfluum, vel quia quærunt cibum delicatum & preciosum, vel quia nimis curiose paratum, vel quia sumunt per modū inordinatum, vel nimis ardenter, vel quia præueniunt tempus.

Item eorum intestina, quando sunt referta, sunt plena immunditia. sed quādo sunt ieiuna, idest vacua, sunt inedia & fame cruciata & q̄a semper circa cibum intendunt, qcquid sibi gratum inueniunt, habere & comedere satagunt.

Item gulosi quidam assimilantur miluis. Nam miluus propter gulositatem immundis vescitur, & pro modico vētris pastu, tota die circunfertur. Sic aliq̄ gulosi sunt, qui propter gulam, quæ alijs, vel inconsueta sunt, vel immunda communiter videntur, auide comedunt, vt carnes canum, vel serpentum, vel ranarū, & huiusmodi, quæ propter immunditiam suam communiter in vsu non sunt: Et insuper etiam aliqui modo milui circa coquinam, & cacabum tota die circunferuntur,

[Psa.58.] feruntur. Psa. Famem patientur, vt canes, & circuibunt ciuitatem.

Qua ui a hæretici, atq; hypocritæ aspectu, ac eorum affatu multos decipiant, Ceti quadam similitudine clarum efficitur.

Cap. XXXVI.

HÆretici, vel hypocritæ, sicut decipiunt alios ex aspectu sanctitatis simulatæ, ita quoque eos subuertunt ex affatu falsæ doctrinæ, seu locutionis falsitate, Vnde assimilãtur ceto .i. pisci balenæ, de quo dicit Iorach quod maxime [Iora.li. de animal.] quando senescit propter magnitudinem corporis, adunatur puluis in dorso eius, & condensatur, in tantum, quod herbæ, & fructices ibi crescunt, ita vt insulæ, similis videatur: ad quem si nauigantes incaute appropinquant, sine periculo vix euadunt: nam aquam in tanta quantitate de ore eijcit super nauem, quod aliquando eã subuertit. Sicut ergo cetus ex aspecto simulato attrahit, siue decipit, & aqua ex ore missa, lignum nauis subuertit: Sic etiam hæretici, vel hypocritæ plurimum ex aspectu attrahunt, alios stimulata sanctitate: sed [Mat.7.] mentium naues aqua oris subuertunt, idest doctrina, & exhortatione falsitatis. Vñ de eis dominus dixit: Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Humilitatem præcipuè ex peccati consideratione, ac ex carnis corruptæ memoria oriri, summopereque nos ad Deum contemplãdum idoneos reddere, ceti, Echini, Aquilæque oculorũ exemplis redditur perspicuum.

Cap. XXXVII.

HVmilitatis virtus nascitur in spiritu, dum infirmitas, & corruptio carnis ad memoriã reuocatur. Cuius exẽplum apparet in ceto, de quo dicit Iorach, quod abundat in spermate; & post coitum eius, quod supfluit superenatat, quod collectum desiccatur, & in ambræ lapidis substantiam conuertitur. Quid ergo in superfluo spermate, nisi carnalis corruptio peccati designatur. Cuius desiccatio, est eiusdem peccati pœnitudo. Tũc ergo carnis corruptio desiccata colligitur, quando cum mentis pœnitudine ad memoriam reuocatur. Et tunc mollities spermatis in soliditatem conuertitur lapidis, quia ex compunctione corruptionis carnis, nascitur humilitas mentis; quæ dum mentem tangit, ambræ soliditatem prætendit. Sic Dauid ex cõsideratione suæ iniquitatis, deductus est: in compunctionem humilitatis, dicens. Quoniam iniquitatem meam ego [Psa.50.] cognosco, & peccatum meum cõtra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris, &c.

Item humilitas cõfirmat animum hominis contra fluctus superbiæ, & mundanæ vanitatis. Vnde assimilatur cuidã pisciculo, qui Echinus vocatur, qui quidem est paruus piscis, & vix semipedalis in longitudine, ab hærendo sic dictus, eo, quod licet sit exigui corporis, est tamen admirandæ virtutis: Nam nauis cui adhæret, licet feruente mari multæ procellæ seuiant, tamen quasi radicata stare videtur, nec aliquo modo mouetur. Similiter humilitas cordis, quamuis hominẽ apud se faciat paruæ reputationis, reddit tamen immutabilem nauem mentis à vento procelloso superbiæ, & fluctibus [Ecc.15] vanitatis. Eccle. Firmabitur in illo, & non flectetur; & continebit illum, & nõ confundetur, &c.

Item humilitas mentis, maxime eam perspicacem reddit ad contemplationẽ diuinæ claritatis, sicut econtra superbia hebetem eam facit. Cuius exemplũ est (sicut dicit Auicenna) quia oculus aquilæ paruus est, & tamen ad videndum lumen Solis perspicacissimus: & econtra oculus nocticoracis magnus est, & tamen lucem Solis intueri nõ potest. Oculus ergo animæ, mens est, quæ quanto fuerit humilitate minor, tanto erit ad diuinæ lucis claritatem contemplãdam perspicatior: sed quanto econtra fuerit superbiæ reputatione grandior, tanto erit ad contemplandum obscurior. [Mat.11] Vnde Matth. Abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

Homines ad bonum peragendum inconstantes, Auibus in cauea clausis, mutationiq; Miluorum esse similes edocetur.

Cap. XXXVIII.

INconstans & leuis homo, similis est aui incarceratæ, quæ quiescere nõ potest, sed semper p capiolã currit mo-

de

Hier.14 do huc, mō illuc, Hiere. Hæc dicit domi nus populo huic, qui dilexit mouere pedes suos, & non quieuit, & Domino nō placuit.

Item imperseuerantia quorūdam feruenter incipientium, assimilatur mutationi miluorum. Nam miluus in iuuentute differre a prędę auibus nō videtur; sed quanto plus viuit, magis se semper
Aris.de ani. degenerem ostendit. Vnde ſm Aristotelem, quoddam genus est milui, quod in principio aues capit, tandem vix muscas & vermiculos capit, & demum fame perit. Tales sunt, qui in iuuentute sunt boni, & senectute efficiuntur peiores. Efficiuntur et miluo similes, qui a suo conuersionis principio aues capiūt, idest sanctorum virtutes imitari incipiunt: sed ab incepto feruore post modicum paulatim deficientes, vix muscas capiunt, idest vix minima queq; bona facere satagunt & tandem a gratia deficientes, omnino deuotionis spiritum totaliter amittunt.
Gal. 3. Et talibus dicebat Apost. Cū spiritu cœperitis, nunc carne consummamini.

Ingratitudinis culpa filios quoque exhæredari, insigni ipsius pelicani exemplo precisè definitur. Cap XXXIX.

INgratitudo filios etiam excludit a paterna hæreditate. Vnde pelicanus auis scilicet fęminea, quæ super filios suos a serpēte occisos, percusso pectore primò ad eos viuificandos sanguinem fundit, quo effuso sanguine in tantum debilitatur, quod pulli pro cibo exire coguntur. Et illos pullos, q naturali affectu ipsam pascunt, postquam resumpsit vires, tenerrimè diligit, & solicitè nutrit. Sed illos, q de ipsa tanquam degeneres nullam gesserunt curam, tāquam ingratos deiicit, et secum viuere non permittit. Ex quo patet, ꝙ grati filii a parentibus nutriendi & diligendi sunt: Ingrati vero etiam ſm leges a parentibus repelli & exhæredari possunt. Vnde etiam pelicanus iste Chri
Ps.101: stum representat, qui ait. Similis factus sum pelicano solitudinis: ipse enim homines, quos creauerat, tāquam filios ad imaginem, & similitudinem suam a serpente antiquo veneno peccati occisos proprio sanguine viuificauit. Vnde gratos filios, qui eum in suis pauperibus nutriunt, finaliter secum ad suam hæreditatem admittet, dicens: Venite vos benedicti. Ingratos autem, & crudeles excludet dicens: Ite maledicti. &c. Mat.15

Singularibus apum exemplis gulosi ocioque vacantes, durè esse plectendos, plene demōstratur. Cap. XL.

INertes, & gulosi, sunt durè castigandi, & a sua gulositate cohibendi. Nam apes (vt dicit Philosophus) inertes durè Ari. de castigant, & cessantes ab opere morte cō ani. demnant. Et habentes magnum ventrē, & qui nimis comedūt, expellunt, vel occidunt, si possunt: Sic castigantur inertes & dānantur inutiles homines etiam a Deo. Mat. Seruum inutilem proiicite in Mat.25 tenebras exteriores. Similiter gulosi, qui Christo domino non seruiunt, sed suo ventri, non solum expellentur a regno, sed etiam æternæ mortis deputabuntur supplicio. Dicetur.n. homini guloso, & vētris delicijs dedito illud. Apoc. Quan- Apoc. tum glorificauit se, & in delicijs fuit, tan 28. tum date ei tormentum & luctū.

Inter apes ergo nulla est ociosa, sed q̄ dam certant, quasi in bello campestri contra apes alias; quædam circa victum inuigilant, aliæ flores futuros explorant, aliæ ceras de floribus sugunt, aliæ cellulas nec rotundas, nec quadras mira cōnexione, & æqualitate componunt. Et inter tā diuersa opera, nulla alterius operibus insidiatur, nullo raptu victum quęrūt, sed proprio labore conquirunt, quod inter herbas, & flores recolligunt. In quibus nos instruunt ocia fugare, in officio, vel opere sibi congruo quemlibet laborare, nulli in suo opere, vel cōmodo insidias parare, non vi rapinæ, sed suo labore victum sibi procurare, item munditiam in omnibus operibus amare. Nam inter flores, & mūdas herbas ipsæ (vt dictum est) colligunt fructum suum.

Delphini exemplo notabili Innocentium persecutores belluis immaniores existere declaratur. Cap. XLI.

INnocentium persecutores crudeliores sunt beluis marinis. dicit enim Io- Iorath rath, quod delphini sentiūt per odorem, li. de a- si homo mortuus in mari, vnquā come- ni. dit de delphino: quod si comedit, ipsum comedunt: si autem nō comedit, ipsum ab aliorum piscium morsibus custodiūt, & eum ad litus perducunt. Ecce igitur, quod

quòd belluæ maris,quamquam vindicēt receptam iniuriam, nō tamen persequū tur,sed tuentur innocentiam:sed tamen humana crudelitas tanta est, vt quādoque atrociter lædat eos,a quibus nullam iniuriam,vel læsuram vnquam recepit. Isopus Vnde Æ.sopus dicit:Nocēt innocuo nocui,causamque nocendi Inueniunt.

Inobedientiæ varietas,ipsiusque culpæ grauitas, & denique quàm acriter inobediēs puniatur, apum exemplo aperitur. Cap. XLII.

INobedientiæ culpam esse acriter puniendam, exemplo suo apes ostēdūt. Nam apes,quæ regi non obediunt, de se ipsi vltionem expetūt. & aculei sui vulnere se occidunt. Multo ergo magis, qui cęlestis Regis mādatis inobedientes fuerint pęnitētiæ debēt aculeum in sua corda infigere,& ipsam inobedientiæ culpā in semetipsis extinguere. Et quanto fuerit inobedientia maior, tanto ad ipsam extinguendam requiritur acrior dolor. Habet enim inobedientiæ culpa gradus suos. Ibiq; est grauior cuiuslibet inobedientiæ actus,vbi periculosior est contēptus: grauius est peccatum Deo non obedire, quàm homini, nisi in hominis præcepto dei præceptum includatur:grauior etiam inobedientia est,vbi maius p̄ceptum contemnitur. Præeminet enim præceptum præcepto, quia præfertur dilectio Dei dilectioni proximi: grauior est etiam in obedientia, in qua præcipientis persona contemnitur,quàm vbi eius mā 1.Reg. 15. datum tantùm respuitur.1.Reg. Peccatū ariolandi, est repugnare:& quasi scelus idolatriæ,nolle acqeiscere. Similes enim sunt culpæ idolatria,& inobedientia: qa vtraque ex Dei cōtemptu est prouenies: non tamē æquales sunt, sed est idolaria grauior.

Inuidiæ prauitas inuidiosique natura describitur,qui & Pauoni vnico exemplo cōparatur, Cap. XLIII.

INuidus abscondit bona,ne alius inde fructum habeat, etiam si illis ipse nō indigeat. Vnde similis est pauoni,qui fimum suum,qui valde medicinalis est,abscondit vt inueniri vix possit,quasi inuideat vtilitati hominis. Ex quo patet, ꝙ inuidia bonorum communicationem, excludit. Vnde dicit Augu. Tolle inuidiam,& tuum est,quod habeo: tollam inuidiam,& meum est,quod habes. Aug.super Io.

Item hoc exemplo patet, quod proprium est minorū maioribus inuidere. Pauo enim inferior est homine: Vnde Iob. Paruulum occidit inuidia, quamuis Iob.5. & inter pares & dispares inuidia esse possit. Vnde dicit Augu. Inuidia est odiū Aug.in ser. alienæ felicitatis, rerum inferiorum, ne sibi adæquētur; rerum superiorum,qu a eis non æquatur; rerum pariium, quia sibi æquantur. Vnde Cain inuidit Abel prosperitati,Rachel Lyæ fęcūditati,Saul Dauid fęlicitati, per inuidiā procuratus est lapsus mundi,& mors Christi.

Hypocrita struthioni,cygno, alijsque nonnullis animantibus comparatur, taliumque exemplis ipsius malignitas hypocrisis rectissimè demonstratur. Cap. XLIIII.

HYpocrita assimilatur struthioni, qui (sicut dicit Isido). corpus habet animalis,sed pęnas & rostrum habet auis, Isidor. licet propter pondus in aera leuari non possit. Vnde (sicut dicit Grego) penna struthionis similis est pennę herodii in colore,sed non in virtute. Nam eius similitudinem pennæ habet,sed volatu caret ad volandum;alas erigit,sed tamen a terra non surgit: raris enim pennis induitur,magno corpore prægrauatur. Sic hypocrita est animal i. carnalis occultè apud se,sed tamen pennas, atque rostrū prætendit auis,quia mores prætendit, & verba spiritualis hominis. Vnde ipsius penna.i. exterior apparentia,videtur penna herodii. i. ad modū vitę alicuius perfecti viri: caret tamen volatu eius,scilicet contemplationis,vel dilectionis, quibus mens volat ad Deum. Vnde quamuis alas erigat.i. brachia ad cęlum extendat,cor tamē a terra non separat.i.a terrenorum affectu. Habet enim pennas rariores.i. paucas virtuosas affectiones; & habet graues carnes. i. carnales appetit' animam grauantes, qui eum sursum ad Deum ascendere non permittunt.

Item hypocrita assimilatur cygno. Nā cygnus pennam habet exterius candidissimam, omnino nigredine impermixtam;sed carnem interius habet nigram,

gram,& ad digerendum dura Et ſic hy-
pocrita, licet exterius ſit apparẽs albus,
ideſt innocens,& mundus, intus tamen
vitiorum nigredine niger eſt, & obſcu-
rus. Vnde va vobis hypocritæ, qui ſimi-
les eſtis ſepulcris dealbatis,intus autem
pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate, dicit
Ma.2. Dominus. Eſt etiam hypocrita erga pro
ximum non largus,vel pius, ſed mente
durus.

Item hypocritæ,& duplices homines,
qui nunc ſpiritualia ſectari videtur,nũc
terrenis actionibus, & negotijs inuoluũ
tur, ſimiles ſunt quibuſdam piſcibus, ſi
ue animalibus,quæ nunc in aquis nunc
in terris conuerſantur. Vnde ab Iſidoro
appellantur dubia, eo, ꝙ nõ ſolum ſunt
natatilia,ſed etiam greſſibilia per natu-
ram, & talia ſunt focę, Cocodrilli, caſto
res,& equi fluuiales,& huiuſmodi, quæ
communiter ſunt animalia ſeua,vel ma
ligna. Sic etiam tales homines dubium
videtur,vtrum ſint Dei,vel mundi, com
muniter tamẽ inueniuntur finaliter de-
Iſa.9. ceptores,& iniqui. Iſa. Omnis hypocrita
1.Thi.2 eſt, & nequam. Vnde Apo. Nemo mili-
tans Deo implicat, ſe negotijs ſecculari-
bus,vt ei placeat,cui ſe probauit.

Proximi odium,in anima mortis aculeum infige
re Auem exemplo edocetur. Cap. XLV.

IRa,ſiue odium proximi, tollit dulce-
dinem manſuetudinis, & etiam vi-
tam mentis. Cuius exemplum eſt, quia
apes,quando pugnant, tunc efficiuntur
ad mellificãdum inutiles,vel paulo poſt
Ariſ. de moriuntur, vt dicit Ariſto. maxime, ſi
na.ani. aculeum totum infixerint,eo ꝙ impoſſi
bile aculeum totum infigere, quin cum
eo exeat inteſtinum. Similiter,qui proxi
mum odit,& iratus lædere, vel pungere
contendit, ſaltẽ in conſenſu,aïa aculeũ
infigit,ſed ex ipſa mentis ira, vel odio,
quaſi apis ex ꝓprio aculeo, & mel, ideſt
dulcedinẽ mãſuetudinis amittit.& inte
ſtinũ charitatis eijciens,aïæ vitam ꝑdit.
Vñ ſcriptum eſt. Qui odit fratrem ſuum,
1.Io.3. homicida eſt,ſcilicet animæ ſuę occiſor.

Hominem exterius nequaquam fore iudicãdum,
vnica ipſius accipitris ſimilitudinem pãlam
fit. Cap. XLVI.

IVdicandus non eſt animus hominis
ſecundum apparentiam carnis, quia
qui quandoq; eſt deſpectus in corpore;
magnus eſt in virtute. Cuius.ſ.rei exem
plũ apparet in accipitre. Eſt.n. accipiter
auis regia,quæ plus aïo,quam vnguibus,
eſt armata Vnde,quod ei natura corpo-
ris in quantitate denegat, hoc in virtu-
te animi,& audacia recompenſat, vt di-
cit Iſido. Sic quandoque in multis homi Iſidor.
nibus quicquid, vel ex defectu naturæ,
vel ex accidẽtali infirmitate deſpectum
apparet in corpore, ſiue ex naturali ſaga
citatẽ,ſiue ex diuina gratia ſpeciali mu-
nere ſuppletur,& recompenſatur in mẽ
te:propter quod & dominus dixit: Noli-
te iudicare ſecundum faciem, ma-
xime enim ſecundum Deum temera-
rium eſt tale iudicium, quia homines vi
dent, quæ parent, Deus autem intue- 1.Reg.
tur cor. 16.

Tentationis pugna,quæ ex compunctionis lachry
mis crebro oriri compertum eſt,orationis fer
uore ſedatur: quod Merguli animaliumque
aquatiliũ exemplo in dicitur. Cap. XLVII.

LAchrymas compuuctionis ſequitur
pugna tentationis,cui opponendus
eſt clamor orationis. Cuius videlicet rei
exemplum in mergulo apparet, de quo
dicit Iſid. quod ſæpe demerſo in aquam Iſidor.
capite,aurarum ſigna ſub fluctibus co-
gnoſcit,& futuram tempeſtatẽ preſen-
tiens ad litus cum clamore fugit. Vnde
certiſſimum indicium eſt futuræ tempe
ſtatis,cum ad litus merguli fugiũt cum
clamore Ille igitur in aqua caput mer-
git,qui mente compunctus,ſe ad ſua de
flenda crimina conuertit. Sed malignus
ſpiritus eum perdere timẽs, mox auram
contra eum tentationis ſuſcitat,vt à tẽ-
tationis feruore frigeſcat. Sed cauta, &
prouida mens cum ſurgentis tempeſta-
tem tentationis præſentit, mox ad litus
humilitatis cum clamore orationis re- Ma.26.
currit,attendens ſcilicet quod dominus
dixit: Orate, ne intretis in tentationẽ.

Item lachrymarum aqua animam pœ
nitentis nutrit,& in ea ardorem,& æſtũ
tentationum,& vitiorum extinguit. Cu-
ius rei exemplũ eſt in animalibus aqua
ticis,quæ ſecundum Auicennam, dupli
ci ex cauſa attrahunt ad ſe aquam Nam
quædam eorum ſunt,quæ aquam in vẽ-
trem recipiunt,ſolum per modum nutri
menti, & non per viam reſpirationis,ſi-
cut conchæ marinæ. Et talibus aſſimilã-

tur

tur pœnitẽtes,qui ex lachrymarũ aqua,
quasi quodam nutrimento pascuntur,se
Psal. 4. cundum illud Psalmi : Fuerunt mihi la-
chrymæ meæ panes die,ac nocte. Super
Cassio. quo verbo Cassiodorus dicit, quod fle-
tus est cibus animarum, corroboratio
sensuum,absolutio peccatorũ, refectio
mentium,lauacrum culparum Sed quæ-
dam animalia aquatica sunt, quæ aquã
recipiunt per modum respirationis,scili
cet attrahendo, & emittendo,scilicet ad
euentationem interioris caloris , ad ex-
pellendum superfluum calidum: & tali-
bus assimilantur, qui plorant,vt lachry-
marum aqua ardorem tentationis extin
Psa. 65. guat. Psalmus: Transiuimus per ignem,
idest ,per ardorem tentationis ; & per
aquam compunctionis , & deuotionis,
& eduxisti nos in refrigerium.

Quàm laus diuina clarior ac laudabilior existat cicadæ exemplo declaratur. Cap. XLVIII.

LAus diuina tanto clarior est,& lau-
dabilior, quanto ex feruentiori , &
pulchriori mente procedit: quod patet p
exemplum cicadæ, quæ in medio æstus,
quando alia quasi ardent,tanto cantum
reddit clariorem,quanto tunc aerem at-
trahit puriorem. Similiter vox laudis di-
uinæ tanto clarior, & acceptior reddit,
quanto cum feruentiori & puriori spiri-
tu canitur,vel formatur. Vnde triũ pue-
rorum laus, & hymnus,quo Deum in ca
mino laudauerunt,magnis commenda-
tur præconiis, quoniam in pueris purita
tem prætendit cordis, in camino vero af
Dan.3. fectum & feruorem deuotionis.Daniel:
Ambulabant in medio flammæ;laudan
tes,& benedicentes Dominum .

Varijs sacræ Scripturæ exemplis Delphiniq; simi litudine choreas fore fugiendas lucide demonstratur. Cap. XLIX.

LVdi hominum, & chorearum saltus
inordinati,communiter sunt præ a-
gium,vel causa exitus mali: cuius exem-
plum ostenditur in delphinis,de quibus
Isid. dicit , ꝙ in mari nihil velocius eis.
Nam plerunq; salientes naues transuo-
lant:saltus tñ eorum , & ludus futuram
indicat tempestatem.& simile accidit de
ludis humanis Nam Israeliticus popul⁹
in deserto lusit: sed tãdem peracto ludo
Exo.32 magnam sui stragem suscepit . Post lu-
dum quoque puerorum, Dauid,& Isbo-
seth secutum est bellũ graue. Sic & post
Sansonis ludum, secutũ est Philistinorũ 2. Reg.
excidium . Et rursus post puellæ saltus, 2.
amputatur Iohannis caput. Chryso.quo Ecc.15.
que dicit,ꝙ vbi saltatio,ibi diabolus,ne- Mat. 6.
que Deus ad hoc nobis dedit pedes , vt
cum camelis saltemus,sed vt cum ange-
lis chorum faciamus . In saltibus lætan
tur dæmones , & exultant ministri dæ-
monum.

Luxuriosi prolis conceptioni in muliere impedimentum inferentes, pauoni comparantur. Cap. L.

LVxuriosus , qui impedire conatur in
muliere conceptionem prolis, vt se-
curius,vel diutius libidini vacare possit,
similis est pauoni . pauo enim auis est
non diliges fœtum. Vnde masculus per-
sequitur fœminam,vt vbi oua faciat,in-
uestigat,vt ea frangat,vt sic luxuriæ ma-
gis vacare valeat. Talis fuisse dicit Onan
secũdo genit⁹ Iudę. Qui introiens ad vxo Gc. 38.
rem fratris sui,semen fundebat in terrã,
ne liberi fratris nomine nascerentur: &
ideo percussit eum Dominus eo, ꝙ rem
detestabilem faceret.Licet non credatur
hoc fecisse ex libidine,sed potius ex liuo
re inuidiæ cum non posset habere filios,
de propria vxore.

Malorum hominum insidiæ ex columbarum varijs similitudinibus plurium,auctoritate Doctorum approbatis,patefiunt. Cap. LI.

MAli aliquando assimilantur colum-
bis,secundum illud:Factus est Ef-
fraim,quasi columba seducta.

Primo, quidem ratione dolositatis:qa Osc. 7.
inuenitur columba , quæ ad deceptionẽ
auium est instructa.Nam se associat alijs
& ad rete eas ducit,& prima quasi intrat
rete aucupis,& cum eis inuolui se pmit-
tit;& sic sub amicitiæ specie,dum ad pa-
scua alicit eas,ad interitum trahit. Sic etiã
ad litteram, faciunt quidam fraudulenti
lusores,qui ludendo ficte cum quibusdã
imprudentibus , in societate & in partici
patione lucri acquirendi se ponunt , &
sub societatis specie eos in manus vero-
rum suorum consociorum deducunt,&
quandoque se vinci & expoliari ab illis
permittunt, donec per ipsos impruden-
tes illi non veri socij totã suã pecuniam,

amiſerit. Similiter etiã faciunt ſocij quo-
rundam prædonum, qui cum viatoribus
ſe ponunt, & ſub ſocietatis ſpecie, in ma
nus ſpoliantium deducunt, & quandoq;
ſimul cum eis ab alijs ſe ſpoliari permit
tunt, ne alij fraudẽ aduertant: & talibus
ſimilia faciunt multi alij deceptores.

Secundo, rõne curioſitatis. Nam colũ
ba eſt curioſa, qa ſup arborẽ ſedens mul
tum circunſpicit, ſup quẽ ramũ icãdere
poſſit, vel velit, & quaſi deliberando col
lum vndiq; circunflectit: ſed ſæpe, dum
tm̃ deliberat, anteq̃ volatum arripiat, eã
ſagitta perforat, & ideo volatum nõ per
ficit: quia quod diutius facere potuit tẽ-
Grego. pore, quo potuit nõ fecit, vt ait, Grego.
Sic accidit peccatoribus illis, qui quanq̃
de ramo arboris, i. de actu, vel conſcien-
tia alicuius crĩs recedere ꝓpoſuerint, &
ad meliorẽ ramũ, i. ſtatũ per pœnitentiã
ſe transferre decreuerint, tñ tantũ ꝓcra-
ſtinando deliberant, & aduerſa circum-
ſpicientes implere propoſitum tardant,
ꝙ mortis ſagitta, vel vindictę diuinę eos
ſubito non ſolùm in corpore, ſed etiam
in anima multotiens perforat. & iõ con
Ecc. 5. ſuluit. Eccle. Ne tardes couerti ad domi
nũ, & ne differas de die in diem: ſubito
enim veniet ira illius, & in tempore vin
dictæ diſperdet te.

Tertio, ratione humanæ humilitatis.
Ambr. Nam in Syria (vt dicit Ambro.) docet co
lumba, vt literarũ ſit gerula, & prouincię
ad prouinciam internũcia. Nã ligat ei li-
tera ſub aſcella, quæ ſic dimiſſa eleuat ſe
in aera, & ſic redit ad propria, vt fuit edo
cta. ſed quandoq; ab hoſtibus cognita
impetitur ſagitta, & occiditur pro litte-
ra. Homo ergo indoctus, vel ſimplex, ſi-
milis eſt columbæ, cui tunc littera ad de
ferendũ cõmittitur, quando ad prædicã-
dum alijs ſacras ſcripturas exponitur: &
ei tũc littera ſub aſcellis ligatur, quando
ei prædicatio ex officio imponit, q litte-
ras deferẽs, ſe in aere ſubleuat, qñq; ip-
ſe non intelligit, alijs exponere tentat.
quẽ niſi ad ꝓpria citius humilitas redu-
cat verſut[9] hoſtis ſagitta erroris necat.

Vitam ſolitariam Monachis neceſſariam eſſe, vnica piſcium ſimilitudine confirmatur. Cap. L I I.

MOnachi, & ſolitarij aſſimilantur pi
Ambr. ſcibus. Dicit. n. Ambroſius, ꝙ ma-
gna inter piſces & aquas vicinitas, & co
gnatio eſt. Nam extra aquas viuere non
poſſunt diu. Sed quod eſt piſcibus aqua,
hoc eſt monachis & ſolitarijs cella. Vn-
de beatus Anto. dicit, ſicut habet in vi-
tiſpatrum, ꝙ ſicut piſces ſine aqua ſi tar
dauerint in ſicco, cito moriuntur, ita etiã
monachi tardantes extra cellam, vel cũ
viris ſecularibus immorantes, à quietis
propoſito reſoluuntur. Vnde dicitur etiã Iſa. 50.
Iſa. Computreſcent piſces ſine aqua, id
eſt monachi ſine cella.

Quantopere mortis iudicijq́, memoria extremi nobis proſit, hic galli, Pauonis nonnullorumq́ animantium exemplis clariſſimum fit. Cap. L I I I.

MOrtis, & iudicij timoroſa memo-
ria, ſiue conſideratio debet nobis
præoculis iugiter eſſe. Nam gallus timẽs
aquilã, & accipitrem prædones terræ, cũ
ſint acuti viſus, vnum oculum ad victũ
inferius deprimit, alterũ in aera dirigit,
vt aduentum aquilæ, vel vulturis ſcire Plin. de
poſſit, ſicut Pli. dicit. Aquila ſignat Chri- Ani.
ſtum, & accipiter ſignat mortem. Vtri
uſq; ergò aduẽtũ, ſ. Chriſti ad iudiciũ, &
mortis ad interitũ, vir ſanctus timere de
bet, qui in gallo deſignatur. Vnde ẽt cor
pus reficiens, & corporis interitũ timeat
ad ipſamq; deſtructionem corporis ocu
lũ mortis intẽdat, & aduentum quoq; di
ſtricti iudicis pauida conſideratione re-
ſpiciat. Vnde Hiero. dicit, loquens de die Hiero.
iudicij, Quotiens diẽ conſidero illũ, cor-
de contremiſco: ſiue. n. comedo, ſiue bi-
bo, ſiue aliud aliqd facio, ſemper illa ter
ribilis tuba ſonare vr̃ in auribus meis,
Surgite mortui, venite ad iudicium.

Item mortis memoria annihilat oĩs
pulchritudinis gloriam: quod exemplo
pauonis patet. Pauo. n. dum pennarum
ſuarum pulchritudinem cernit, caudam
erigit, & ad modum retis, vel arcus per
gyrũ capiti circumponit: ſed dum inter
hæc deformitatem pedum circunſpicit
plurimũ erubeſcit, & obliuiſcẽs ſuæ pul
chritudinis, caudam deprimit, & depo-
nit. Pes ergo, quo mediante corpus terrã
contingit, mortem hominis ſignat, per
quã corpus in terram redit. Quicunque
ergo gloriatur de aliqua pulchritudine
corporis, reſpiciat corporis pedem, i. ipſi[9]
finem: quia ſi bene reſpiciat, quale poſt
mortem corpus fuerit, potius ſibi ade-
rit triſtitia, quàm gloria. Vnde dicitur,

Ecc.10. Quid superbis terra,& cinis?
Item mortis memoria animam diri-
git, & a tentationibus defendit: Nam
aues,& pisces regunt se cauda sua. Iumẽ
ta autem, & boues se a mu cis cum cau-
da sua defendunt. Sic homines vitã suã
dirigunt, & tentationes excutiunt, mor
Iob.12. tis memoria. Iob: Interroga iumenta, vo
lucres quoque cœli, & indicabunt tibi;
& enarrabunt pisces maris.

Mentis munditiem iugiter ab homine custodiendam fere exemplo suo apes ostendere docetur. Cap. LIIII.

MVnditiam mẽtis, quã debet homo
diligere, exemplo suo apes osten-
dunt. Nam mira inter apes mũditia est,
quia nullas spurcitias dimittunt in ope-
ra sua: foras enim egerunt, quando pos-
sunt: egestiones quas intus fecerũt, quę-
dam in vnum locum congerunt, & po-
stea foras eijciunt; quia nullum fœtorẽ
sustinere possunt. Sic homo debet face-
re opera munda, i. sine peccati spurcitia,
& cum acciderit, ꝙ alicuius peccati im-
munditia intus sit polluta conscientia,
eiectis per pœnitentiam sordibus, est so
licite purganda, vt nullius peccati fœto-
Iaco. 1. rem intus sustineat anima. Iac. Abijcien
tes omnem immunditiam.

Christum nonnunquã percussionis flagello, interdum etiam rerum temporalium subtractione nostram expellere ignauiam, Aquilæ accipitrisq; exemplis demonstratur. Cap, LV.

NEgligentia, & pigritia animæ aliqñ
expellitur flagello percussionis diui
næ, & quandoq; subtractione tempora-
lis substantiæ: quod patet exẽplo aqlæ.
Amb. Nam aquila (vt dicit Amb.) pullos suos
adultos ad volandum prouocat, super
eos volitando: & si ad exeundum pigri
fuerint, eos rostro percutit, cibum sub-
trahit; & sic exire compellit. Sic aquila
rex auium, idest Christus, qui est rex re-
gum, & dominus dominantium; pullos
suos, idest homines a se creatos, vel fide-
les suos, baptismate regeneratos, tã ver-
bis, quam exemplis prouocat ad volan-
dum, i. ad Deum feruenter amandũ. Nã
amor Dei, & proximi, sunt duæ alæ aĩæ,
quibus ad vitam volat æternam, vel pro
uocat ad volandũ. i. ad bene, & sollicite
viuendum, & agendum. Nam nõ locis,
sed actionibus bonis tendimus ad Deũ,
secundum Augustinum. Ipse volitat sup
eos, vt volare exemplo doceat, quia eos
ad bene agendum suis exemplis infor-
mat. Vñ Deut. Sicut aquila ꝓuocãs ad vo Deute.
lãdũ pullos suos, & sup eos volitãs. Sed 37.
dum ad exeũdum, siue de nido pc̃tĩ, siue
nido ocij pigritantes inuenit; rostro fla-
gelli percutit, quia eos iusta sua senten-
tia aduersitatis iaculo ferit: quibus etiã
cibum subtrahit, quia subtractis diuitijs
eos ad temporalis inopiæ nõnunquam
extrema perducit: qui dum ex parte vna
aculeo aduersitatis punguntur, ex parte
vero alia paupertatis nuditate confun-
duntur, de nido suæ pigritiæ saltem coa-
ctionis, vel vtilitatis confusione trahun-
tur. Quod bene ille prodigus filius, ad
extremam paupertatem deductus, in se
indicauit, dicens: Quanti mercenarij in Luc.15
domo patris mei abundãt panibus, ego
autem hic fame pereo.
Item negligentes & pigros subditos
debent eorum prælati disciplinis, & ab-
stinentijs corrigere ad laborem. Cuius
correctionis exemplum apparet in acci-
pitribus, de quibus Basilius dicit, ꝙ cũ
eorum filij sunt ad volandum habiles,
cibum eis subtrahunt, eos rostro percu-
tiunt, & de nidis expellunt. Hoc (vt di-
cunt Ambro & Beda) non faciunt ex
crudelitate, sed vt eos ad prædandum
exercitent, ne forte tepescant ocio, & ci
bum quærere negligãnt. Sunt ergo a prę
lato subditi, tanquam ab accipitre filij,
de ocij, vel negligentiæ nido non verbo-
rum tantùm percussione, sed ciborum
etiam subtractione pellendi, vt panem
suum non in ocio, sed in operis labore
manducent. Apost. Si quis non vult opę 2. Thi.
rari, nec manducet. Prouer. Panem ocio- 3.
sa non comedit. Pro.31.

Quid religiosus, vt Deo sit gratus, creatori suo offerre debeat, paris turturũ, columbarũq; significatione, & actiuæ contemplatiuæq; vitæ perfectio rectè explanatur. Cap. LVI.

OFferre debet homo religiosus seip-
sum totum Deo, scilicet corpus per
castitatẽ, & animã per charitatẽ. Vñ, & in
lege Moysi de auibus turtur, & columba
iubebant offerri: qa ĩ turture castitas, in

columba vero charitas designatur. Sed turtur quandoque in lege depilata iubebatur offerri, sicut patet in purificatione
Leu.12. puerperæ. Leui. vbi iubebatur a pauperibus offerri par turturum, aut duo pulli columbarum. vbi nota quo ad litteram, q non dicit duos pullos turturum, sicut duos pullos columbarum: quia pulli columbarum semper inueniuntur, pulli turturum autem non semper. nec etiam dixit par columbarum, sicut par turturũ, quia columba est auis libidinosa, & ideo eam in sacrificio suo Deus noluit offerri: turtur autem est pudica auis. Duplex autem turtur Deo offerri iubetur, vt duplex castitas in homine designetur. s. mẽtis, & corporis. Vel, quia castitas duo requirit, s. continentiam carnis, & humilitatem cordis. Vnde & non solum in Beata Virgine Christo placuit abstinentia carnis, sed eius etiam humilitas cordis.
Luc. 2. Iuxta verbum eius: Quia respexit &c. Nã (sicut dicit Grego.) nulla est castitas carnis, quàm non commendat humilitas
Grego mentis. Et hinc est (sicut idem Grego dicit) q cum de ipsa continentia mens elatione tangitur, plerumque omnipotens Deus superbiam destruens in immunditiam operis hanc cadere permittit: immo etiam August. dicit. Audeo dicere cõ
Aug. su p Mat. ho. 54. tinentibus expedit cadere, vt in eo ipso, in quo se extollunt, humilientur. Quid enim prodest, si cui adest continentia, & dominetur superbia? Duo autem pulli columbarum, duplicem significant affectum ex charitate diligentium. s. Dei, & proximi. Aliqui tamen dicunt, q illi offerunt turturem, quæ est auis solivaga, qui sectantur vitam cõtemplatiuam. Illi autem offerunt columbam, quæ est auis gregatim volans, qui sectantur vitã actiuam. Et vtraq; bina ponitur, & vtraque pro cantu gemitum habere perhibetur: bina quidem ideo ponitur, quia vita contemplatiua debet habere duplicem oculum, & vita actiua duplicem habet actũ. Debet enim cõtemplatiuus habere vnũ oculum, quo contempletur cœlestia ad desiderandum, alium quo ad temporalia ad contemnendum. Item actiuus debet exercitari erga se ad sui correctionem, & erga proximum ad eius ædificationem, & sustentationem. Vtraq; etiã vita in hac valle miseriæ, in gemino gemitu consolatur. Gemit enim contemplatiuus ex amore pro desiderio cœlestis patriæ, & ex deuotione per considerationem passionis dominicæ. Gemit actiuus ex compunctione pro peccatis proprijs. Psalmista: Lauabo per singulas noctes lectum meum lachrymis meis, Psal. 6.
stratum meum rigabo. Item ex compassione peccatis, vel miserijs alienis. Hiere. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum: & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei? Hier. 9.

Ocium præcipuè ab hominibus ad malè agendũ accensis, nunquam non fugiendum fore, struthionis exemplo aperitur. Cap. LVII.

OCcupatio aliqua licita, vel non periculosa hominibus tentatis, vel ad male agendum accensis, danda est, vt videlicet circa eam detenti, vitent magis perniciosa. Et huius rei quidem exemplum natura struthionis ostẽdit, cui natura dedit, secundum Auic. maxima oua facere, & durissimæ testæ, vt circa eorum generationem calor occupatus temperetur in eis, ne eo incenso citius moreretur. Sic homini calido multum, idest vehementer ad peccandum accenso, siue fortiter tentato, sunt magna & dura oua idest fortia & difficilia exercitia, vel officia imponẽda, vt ex difficili occupatione, illorum vitiorum refrigescat incendium, & feruor tentationum. Vnde Ecclesiastici: Mitte illum in opera tua, ne Ecc. 33.
vacet: multam enim malitiam docuit ociositas.

Pulcherrimo Aquilæ exemplo fidem ac charitatem in operibus meritorijs omnimode necessarias existere breuiter edocetur. Cap. LVIII.

OPera meritoria non possunt ab anima exire sine fide, & dilectione: quod patet exemplo aquilæ, quæ duos lapides preciosos nomine eschites in nido suo ponere dicitur, sine quibus parere nequit. Hi ergo duo preciosi lapides, qui ponuntur in nido Aquilæ, vt possit pullos parere, duæ virtutes sunt, scilicet fides, & charitas; quæ nisi in nido mentis fuerint, scilicet fides in intellectu, & charitas in affectu, non potest aliquod opus Deo acceptum parere. Nam sine fide

Heb. 11. Gal. 5. fide impossibile est placere Deo, vt dicitur, Heb. & fides per dilectionẽ operat.

Quopacto nonnullorum opera infructuosa remaneant, milui similitudine exprimitur. Cap. LIX.

OPera remissa & mollia, licèt sint laboriosa, tamẽ parũ sunt fructuosa: quod apparet per exemplum in miluis. Miluus, licèt sit auis patiens laboris, tamẽ volatus est mollis. Vnde miluus quasi molliter volans est dictus, qa molli pẽna & quasi immobili super aera fertur, & leui tactu aerem mouere videtur. hic cibum quærens, & terram respiciens, volando per aera molliter circuit, & famẽ quam sæpe patitur, quærula voce pdit. Est ergo quasi miluus homo mollis, & in opere tepidus, qui licèt in modico cibo. i. in paruo opere multum patiatur laboris, tepiditas tamen & mollities eius impedit mercedem operis: sicq; fit, vt dũ multum circuit, & parum fructificat, quasi miluus famem patiens. i. mẽdicus semper & quærulus incedit. Vnde per Salomonem dicitur: Qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera
Pro. 18. dissipantis.

Quàm pauperis ac diuitis sit exitus dispar, accipitris gallinæq; vnico exemplo monstratur. Cap. LX.

PAuperes, sicut in hoc mundo contemnuntur, ita in alio glorificantur: sed diuites ecõtra. Nam gallina iuuenis, in domo diuitis vilipenditur. ita, ꝙ si intrauerit domum, turpiter eijcitur: sed accipiter, vel falco honorabiliter in domo super perticam ponitur, & solicitè de bonis morsellis nutritur: sed si gallina mortua fuerit, cum reuerentia magna & lumine coram domino portatur: sed accipiter post mortẽ in sterquilinium proijcitur. Sic pauperes, & simplicis, in mundo vilipenduntur, & deprimuntur, sed post mortem ab angelis ad mensam Regis, cum honore deportantur. Sed econuerso diuites hic honorantur, sed post mortem in sterquilinium inferni eijciuntur.
Lu. 16. Luc. Mortuus est mendicus, & portatus in sinum Abrahæ. & in eodem. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.

Iurgia inter domesticos serentes a societatẽ pœnitus seiungendos esse, Apum exemplo comprobatur. Cap. LXI.

PAcem communem perturbantes, & mutuæ societatis dulcedinem auferre volentes, omnino esse cohibẽdos, vel ab ipso congregationis collegio remouendos, exemplo suo apes ostendunt: ꝙ (sicut Philosophus dicit) apes alias pacẽ dissoluentes, & mella sua detrahere cupientes, mortaliter feriunt, vel omnino a se repellunt. Talibus enim apibus similes existunt, qui sua inquietudine, vel scissura pacem proximorum separant, siue tollunt. Itẽm, qui dulcia amicorum consortia, vel obsequia, quæ per mella signantur, aliqua arte malitiæ dirimpere contendunt. Tales ergo meritò sunt, vel asperis verborum puncturis, vel asperis correctionum aculeis feriendi. & ab omnibus tanquàm pestiferi insuper repellendi. Apost. Vtinam abscindantur, qui vos conturbant.

Ari. de anima.

Gal. 5.

Peccati, quod profectò natura vitium existit, peruersitas quanta sit ex Ephimera piscis, ex eiusdamq; Delphini ac Turturæ marinæ natura, haud dubiè percipitur. Cap. LXII.

PEccatum assimilatur pisci ephimeræ, qui nascitur sine coitu: de quo ait Iorach, ꝙ post tres horas diei, quo nascitur, moritur. Quasi enim dies illuminans aĩam, pnĩa est, per quam respicim⁹ gratiã: & hm. i diei tres horæ post quas aphimera moritur, sunt tres pniæ partes per quas peccatum extinguitur, s. contritio, confessio, & satisfactio. Quod autem ephimera sine coitu, s. ex putrefactione generatur, significat, ꝙ peccatum pter naturæ ordinẽ, ex appetitus corruptione contrahitur. Vnde Aug. dicit, ꝙ peccatũ non est natura, sed vitium naturæ appetentis id, quod non est sui ordinis.

Iorach libr. de ani.

Aug.

Itẽm peccatum, licèt antè delectet, postea tamen mentem lacerat, & necat. Et ideo assimilatur cuidam generi delphini quod est in Nilo. Sunt enim ibi quidam delphini dorso serrato, qui interna ventrum secantes interimunt cocodrillos. Delphinus, ergo non anteriori pectore, sed posteriori dorso serrato, cocodrilli lacerat ventrẽ, peccatum repræsentat mortale, quod non antè. i. in principio, sed

posterius inficit, peccatoris lacerat ac
Pro.23. perimit mentem Prou, Ingreditur blãde, sed in nouissimo mordebit, vt coluber.

Item peccatum in sola affectione existẽs, potest esse mortale: cuius exemplũ apparet in turture marina, de qua dicit Ambrosius, ꝙ siquis eam etiam mortuã calcauerit, venenosum & mortiferum ei aculeum infigit. Quid est enim turtur mortua, nisi mortalis culpa: quæ siquis pede affectionis ei inhæserit, proculdubio reatus mortiferũ ei aculeũ immittit?

Peccatum peccatorum omnium capitalium varietas grauitas, & malignitas, ex equi fluuialis murenulæ, & serpentis, canis quoque maris aquilarum corui cygni ac cynomeæ uespertilionis proprietatibus quamplurimis, clarè demonstratur. Cap. LXIII.

PEccatores assimilantur piscibus, qui ita naturaliter sunt gulosi, & ad cibum auidi, ꝙ non aduertunt laqueum, siue hamum. Sed quod facit in piscibus natura, hoc facit in hominibus praua cõcupiscentia, s. vt ita auide attendant ad delectationem peccati, ꝙ non aduertãt diaboli hamum, vel laqueum, qui pertrahit ad dolorem supplicij. Vnde dici-
Eccl. 9. tur, quod sicut pisces capiuntur hamo, ita capiuntur homines tempore malo.

Item peccatores similes sunt equis, fluuialibus, quos Nilus fluuius gignit: qui sic vocati sunt ex eo, quod equis terrestribus in dorso, & iuba assimilantur. Hi de die in aquis morantur, sed per terram de nocte euntes, segetes depascuntur. Talibus ergo equis sunt similes, qui in die prosperitatis positi sub aquis delitiarum viuentes, efficiuntur voluptuosi; sed ad noctem aduersitatis, & paupertatis educti prædones efficiuntur, & noxij. Vnde in nullo tempore bene viuunt, q̃bus vel abundantia voluptatis, vel rapacitatis penuria occasiones fiunt.

Item peccator non potest gignere, idest facere opus meritorium, nisi deponat peccatum. Cuius exemplum est in murenula, & serpente. Murenu-
Isido. la enim (vt Isido. dicit) non inuenitur, nisi fœminini sexus. Coit aũt cum serpete & ex eo generat aliã murenulã: sed (vt idẽ dicit) serpens venenũ deponit anteꝗ coeat cum murenula, sed post coitũ suũ resumit venenũ: propter qđ murenula, nec a serpente læditur, nec generat aliqd venenosum, vel serpentinum, sed sibi simile natura. Quasi igitur serpens venenosus, est homo peccato infectus: qui si venenum peccati non deponeret, murenulam bonam, idest bonam actionem & meritoriam non gigneret, quia alias cum matre eius. i. gratia, vel charitate q̃ mater est omnis boni operis, coniungere se non posset. Hoc tamen non imitabile, sed detestabile potius existit, quod post murenulæ coniunctionem serpens venenũ resumit, i. post receptionem gratiæ, quis ad peccatum redit Pe. Canis re- 2.Pe.2.
uersus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.

Item peccatores quidam similes sunt canibus maris. Nam sicut canis est animal mordens, & nociuum in terra, sic etiam in mari piscis canis terribilis est. Vn-
de (sicut Ambrosius dicit) Canes & in Ambr.
mari, & in terra cauendi sunt. Tales sunt peccatores qui non solum in terra, idest in tranquillitate pacis, sed etiam in mari idest in commotione belli & litis, periculosi & nociui sunt alijs. de quibus Apo- Phil.3.
stolus: Videte canes, videte malos operarios. Vel similes canibus terrestribus sunt prædones, qui nocent in terra: sed tanquam canes marini sunt piratæ, qui nocent in mari. Vnde Apo. Periculis in 1. Cor.
terra, periculis in mari. 9.

Item peccatores assimilantur Aquilæ. Nam quoddam genus aquilæ est, quod rapit in aere, & tale generaliter timet omnes aues. Talis aquila repræsentat superbiam. superbi. n. in alto rapiunt, quia gloriæ & honoris celsitudinẽ, quæ soli Deo debetur, sibi rapere, & vsurpare contendunt. Vnde ipsi eripiũt Deo, qđ Deus sibimetipsi reseruauit, scilicet gloriam, iu-
xta illud, Gloriam meam alteri nõ dabo. Isa. 42.
Hãc aquilam, scilicet superbiam omnes aues idest omnes viri spirituales timere
ac fugere deberent, quia Aug. dicit. Alia Aug. in
quæcunque iniquitas in malis operibus Reg.
exercetur vt fiant, superbia vero etiam bonis operibus insidiatur, vt pereant. Quædam vero sunt aquilę, quæ rapiunt in terra. Talibus assimilantur auari qui circa terrena lucra tantummodo intendunt, & interdum alijs rapiũt etiam violenter. Quædam autem aquilæ rapiunt in aqua. Et istis assimilantur luxuriosi, q̃ se immergunt in aquis voluptatum. Et
dicit Aristo. quod talis aquila timet vul- Ari. de
turem, & cum eũ videt venientẽ, fugit ad ani.
aquam

aquam, quam si exiret, vultur raperet eã.
Talis autem aquila vnum pedem habet
latum ad modum anseris, cum quo in
aqua se regit: alium habet diuisum cum
vngulbus acutissimis, quo prædam
rapit. Sicut autem hæc aquila timet vul-
turem, ita luxuriosus timet repræhenso-
rem, & detectorem, vel vulturem .i. mor-
tem rapientem, siue flagellum percussio-
nis diuinæ: quod quidem si vult euadere
oportet, quod recurrat ad aquam pœni
tentiæ. Pes autem latus ad natationes
aquę, est affectus ad delectationem luxu
riæ. Sed pes cum vnguibus ad rapiendũ
cibum prædę, est appetitus ad delectatio
nes gulæ: & vterq; pes est ĩ voluptuosis.

Item peccatores assimilantur coruis.
Primo, quia corui sunt clamosi, & voces
diuersas variant. Hoc competit superbis
qui cum clamore imperãt, blasphemãt,
garriunt, contendunt, & vituperant, &
sic multis modis incongruis varias vo-
ces formant. Secũdo, quia corui sunt do
losi, furtiuè res capientes, & absconden
tes. Et hoc competit auaris, qui dolis, &
Psa. 51. fraudibus aliena diripunt. Psal. Sicut no
uacula acuta fecisti dolum. Tertio, quia
corui sunt immũdi, scilicet cadaueribus
insidentes, & ex fętidis cibum quæren-
tes. Et hoc competit luxuriosis, qui dele
Isa. 34. ctantur in carnis operibus fętidis, & im
mundis. Isaię. De cadaueribus eorum a-
scendent fętor.

Item peccator qui de peccato gaudet,
cygno similis dici potest. Nam cygnus
instante morte penna in cerebro infixa
canit, & cõtra morem oĩum animalium
pro genitu cantum reddit, sicut Ambro-
sius dicit. Nam tunc penna cerebro infi-
gitur, quando suggestioni prauæ peccati
corde consentit: & tunc anima comple-
tius moritur, cum ipsum peccatũ ope-
re perpetratur. Illi ergo ad modum cy-
gni quasi cantant in mortis casu, qui læ-
tantur cum male fecerint, & exultant in
Pro. 2. rebus pessimis

Item peccatores assimilantur cyno-
mis .i. muscis caninis: de quibus loquit
Ps. 104. Ps. dicens: Dixit & venit cynomya & cy-
nifes in omnibus finibus eorum. Nam
talis musca est corpore magna, & vẽtre
lata & paruioris volatus quã alia musca.

Itẽ est multum pungitiua carnis & vl-
ceratiua, nec non corrosiua: insuper est
multũ sanguisuga, Corpore ergo magni
possunt dici superbi q in carnalibus vo-
lunt magnificari. Vnde superbi homines
gigantibus comparantur. Sap. Ab initio Sap. 14
cum perirent superbi gigantes &c. Ven-
tre autem lati, sunt gulosi, qui ventrem
implentes dilatant, & extendunt. Parui
volatus, sunt pigri, & accidiosi, qui parua
& rara bona operantur, Fętidi, sunt luxu
riosi qui fętoribus vitiorum carnalium
pascuntur, & delectantur multum. pun-
gitiui sunt iracundi: sed corrosiui & vlce
ratiui, sunt detractores & inuidi. Isido. Isi.
Musca carnem sanam transit, vlceri insi
det: sic demones, & detractores. Sangui-
sugæ autem sunt auari & vsurarij, qui ex
poliando dulciter pauperes, sanguinem
eorum sugunt. Prouer. Sanguisugæ duæ Pro. 30.
sunt filiæ dicentes affer affer.

Item peccatores sunt similes vesperti-
lionibus. Vespertiliones enim (sicut di-
cit Gl. super illud Isa. In die illa proijciet Isa. 50.
hõ idola argenti sui, & simulacra auri sui
quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas & ve-
spertiliones, &c.) lucem fugiunt. Et quã-
tum ad hoc signant luxuriosos, qui lati-
bula & tenebrosa quærunt. Iob. Oculus Iob. 24.
adulteri obseruat caliginem.

Item puluerem lingunt: & quantum
ad hoc signant auaros, qui terrena dili- Psa. 71.
gunt. Ps. Inimici eius terram lingent.

Itẽ oleũ de lãpadibus sugũt: & in hoc
significant inuidos, qui ore detrahẽdo,
bonorũ grãm auferre cõtẽdũt: Per oleu
enim grã, p lãpades vero viri pclari si-
gnant. Inuidi ergo hoĩes quasi oleũ de lã
padibus sugũt, cũ ore viris præclaris de-
trahendo gram auferre cõtendũt. Vnde
inuidus ho gaudet de malo alteri⁹ & do-
let de bõo alieno. Iuxta illud Horatij In Hor.
uidus alterius rebus marcescit opimis:
sic ergo conat bonis viris grãm eorũ oc
culte detrahendo auferre.

Itẽ in rimis parietũ se de die abscon-
dunt: & iõ signant superbos, & tyrãnos,
q malignas & occultas vias quibus pos-
sunt alios lędere rimantur.

Item de die quasi sicut talpę cęci sunt
& signant iracundos, in quibus rationis
oculus ex nimio furore cæcatur.

Item frigidissimæ naturæ sunt. Vñ san
guis vespertilionis linitus sup palpebras
non finit crescere pilos (vt dicit Constã-
tinus) quod ex frigiditate poros clauden
te creditur euenire: ĩ quo signat accidio
sos, qui efficiuntur in spiritu frigidi, ita
vt pili oculorũ, idest bona desideria men
tium in eis non procedant.

Veræ pœnitentiæ quamplurima bona recensentur, quæ ex Phœnicis, Merguli, & deniq; tractæ piscis natura lucidissimis exemplis eliciuntur. Cap. LXIIII.

POenitentiæ feruor, & humilitas, peccatorem mortuũ resuscitãt: qđ ostẽditur exemplo phœnicis. Est enim phœnix auis, quæ (secundum Philosophum) postq̃ trecentis, vel quingentis annis vixit, cum suum defectum sentit, nidũ ex lignis aromaticis facit in tantum siccis, vt vento calido accendantur: quibus quidem accensis, sponte nidum ingredit, & inter ligna ardentia incineratur. Et ex hoc cinere infra triduum quidam vermiculus nascit, qui paulatim plumas recipiens, in volucrẽ transformatur. Est aũt auis pulcherrima, pauoni simillima in pennis, solitudinem amans, & ex mundis fructibus cibum quærens. Sic peccator postq̃ diutius vixit in suis peccatis, & suæ vitæ, vel status defectum siue p mortis mætum siue per aliquod aduersum cognoscit, debet ex cõsideratione offensæ, ex cõtemplatione diuinæ iustitiæ, & insuper ex timore gehennæ, atq; mortis incertitudine, tanq̃ ex aromaticis lignis struere nidum mentis: & hi respectus tã sicci. i. validi debẽt esse, vt Spũssancti flatus faciliter possit accendere nidũ mentis: tunc ad cor suum pœnitens spontaneus ac cito introeat, & in prædictis timoribus positus, se per feruentem compunctionẽ adurens, in humilitati cinerẽ redigat: ex hac. n. humilitate infra triduũ pniæ, s. contritionis, confessionis, satisfactionis, nouus nascetur vermiculus i. mũdus, & animus humilis, q plumas virtutũ paulatim recipiẽs, in completam transformabitur volucrẽ. i. in virũ perfectũ, atq; contemplatiuũ, habentem. s. pulchritudinem in aspectu sanctæ contemplationis, item habentem varietatem colorũ in pẽnis. i. varietatem virtutũ, & gratiæ multiformis, amantem solitudinem sanctæ orationis, & quærentẽ cibũ mundũ sacræ lectionis, vel mũdæ operationis.

Ari. de ani.

Item pœnitentia liberat, & defendit a tentationibus siue deceptionibus dæmonum: quod patet per exemplum in mergulo. Nã qñ rapaces aues mergulos psequunt, ad aquam confugientes submersionis beneficio liberant. Tunc rapaces aues mergulũ inuadũt, qñ dæmones animã hoĩs tentãdo circunuenire satagunt sed si aĩa confugiat ad aquas pniæ, & se in eis humiliando submergat, liberatur à fraudulentia dæmonũ. ps. Tu contribulasti capita draconum, idest tentationes dæmonum in aquis, i. pœnitentiæ. Psal. 73.

Item pnia facit opera hoĩs esse viua, & meritoria. Cuius exemplũ apparet in varijs maioribus piscibus, qui dicuntur troctæ, qui oua in aqua faciunt, & ipsa aquæ fouenda committunt, & aqua tanquam blanda mr̃ ea suscipiẽs, animat, & creat, & pisces ex eis format. Sunt ergo opa hoĩum bona tanq̃ q̃dã oua troctarũ quæ tũc in aqua prodeũt qñ in vera pœnitẽtia fiũt, atq; ex ipsa in aqua, i. pniæ lachrymosæ & cõpunctiuæ lachrymis, viua. i. gratuita & fœtosa .i. meritoria fiũt.

Pœnitentes in eorum vera pœnitentia quales esse debeant, multorum animantium in terris ac in aquis variabilis natura, præcipueq; coturnicis, ciconiæ ac turdi, similitudinibus non paucis artificiose palam fit. Cap. LXV.

POenitẽtes q tepidè & ociosè viuũt, faciliter ad putredinẽ peccati redeũt cuius exemplũ apparet in piscib⁹. Nã cũ aqua vbi sunt pisces, nõ mouetur, nec renouat, cito in putredine vertit. Vnde in ea pisces corrupunt. Sicr̃, qui sunt ĩ aqua pnię, si non renouant, nec mouent p bonorũ operũ solicitudine, facile a tẽtationibus corrumpunt. & a peccatorũ putredine iterum inficiuntur. Apostolus. Renouamini spiritu mentis vestræ. Eph. 4

Item pœnitentes virtute pœnitentiæ mutant mores. Vnde assimilantur quibusdã aĩalibus, de quibus Ambrosius dicit, ꝙ contrariam naturam habẽt in terra & in aqua, sicut patet de Leone. Nam Leo, cum sit terribilis in terris, in mari tamẽ est dulcis, scilicet piscis leo. In quo signatur, ꝙ aqua maris, idest. pœnitentia amara hominem immitem & ferocem transmutat, & conuertit in dulcem. Ambr.

Itẽ rana, q̃ est horrẽda in paludibus, in aquis tñ est decora, & omnibus ferè pręstat alimẽtis. In quo signatur, ꝙ aqua pniæ homines horrendos & impios facit gratissimos, & præ alijs acceptos

Itẽ mustelę odor grauis in terris, suauis in aquis est: in quo accipitur, ꝙ fœtẽtes per malam famam, in aquis pœnitẽtiæ efficiuntur redolentes per gratiam.

Itẽ lepus est aĩal timidũ ĩ terris, in mari vero formidabile, . quia lauacrum pniæ

homines pusillanimes & pauidos, magnamines facit & fortissimos.

Item lupus est in terris animal rapiēs, in aquis autem animal impotens. Vnde hos nescit lupos agnus timere. Sic per pœnitentiam homines terribiles & rapaces efficiuntur benigni & misericordes.

Item porcus in terra animal est immūdum, in mari vero est animal mundum. Vnde porci marini (vt dicit Ambrosius) etiam Iudæis sunt grati, qui tamen terrestres non comedunt. In quo signatur, ꝙ aqua pœnitentię purgatur omnis immūditia culpæ, & ideo etiam immundi per peccatum luxuriæ, in aquis pœnitentiæ efficiuntur mundi per continentiam.

Item terrestris scorpio percutit, & venenum immittit: scorpio vero marinus non percutit, sed reficit. In quo significatur, quod detractores, & inuidi alios retro percutientes, immutātur in aqua pęnitentiæ, & efficiuntur benefactores.

Item coruus terrestris habet carnis duritiē, marinus vero coruus habet carnis teneritudinem. In quo significatur, quòd pœnitentiæ mare cor aridum & durum facit molle & deuotum & pium.

Vnde pœnitentia facit de corde lapideo & rigido cor carneum & flexibile. facit enim de homine superbo humilē, de homine crudeli & truculēto mitem &c.

Item pœnitentes quales debeant esse exempla coturnicum demonstrant. Coturnix in mare transiens, cum lassatur, in aquam descendit, & vnam alam erigens velum facit. Coturnices etiam accipitrē timent, nec de terra surgunt quandiu eū vident. Sic quoque peccator transiens ꝑ mare huius seculi, cum se lassum sentit ex grauedine peccati, debet si vult euadere, se humiliando descendere in aquam pœnitentiæ, & cum vna ala. s. timoris in ista aqua. i. pœnitentia se tenere; aliam vero, scilicet spē, sursum ad Deum exigere. quia sicut debet timere de iustitia, ita debet sperare de misericordia: & hæc ala spei, erit velum ducens eum ad pia opera. Debet autem peccator pœnitens præcipue & timendo cauere accipitrē i. diaboli seueritatem: quia tunc maxime contra hominem seuit, cum sibi rebellasse cognoscit. Et ideo cum eius præsentiam pęnitens tentatus aduertit, debet in terra manere i. humilitate se tenere. Sola enī humilitas (vt dixit beatus Antonius) est quæ euadit diaboli laqueos. Vel non debet de terra surgere, idest ab humili oratione.

Item coturnices per terram citissime currūt, speciem suam diligunt, & vociferando se mutuo requirunt: vt dicit Ambrosius. Ambr. Illi ergo per terram citissime currunt, qui licet in terra positi, vehementer tamen cęlestia diligunt. Nam ꝙ amat vehementius, currit velocius, & peruenit citius, sicut dicit Bernardus. Ber. Ille vero diligit suam speciem, qui diligit quemlibet hominem. Nam participatione speciei plures homines sunt vnus homo, sicut Porphyrius dicit. Porph. Vbi ergo est naturæ vnitas debet etiam simul esse vnitas charitatis & concordiæ. Debet etiam diligenter homo suum quilibet requirere proximum, quem sentit errando perijsse, siue vociferando ad ipsum per prædicationis vel exhortationis clamorem, siue pro ipso vociferando ad Deum perfectę orationis feruorem.

Item coturnices pro gratissimo cibo habent semina venenosa: commedunt enim elleborum, quod aliis est perniciosum: & patiuntur etiam coturnices morbum caducum sicut homo. Quasi autem venenosa semina ellebori sunt opportunitates & occasiones peccandi: quibus si pœnitens pascitur, scilicet vt in eis delectetur, morbum caducū patietur, idest recidiuum peccati.

Item pœnitentes debent esse similes ciconijs: primò quidem, quia ciconia est ad se purgandum ingeniosa. Nam quando cibo grauari se sentit, aquam marinā in rostrum recolligit, quam ad interiora transmittit, & sic cibum induratum remollit, & intestina mundando superflua eijcit. Sicut autem cibus superfluus, vel malus grauat stomachum, ita & peccatū grauat, vel angustiat animam. Qui ergo se purgare desiderat, aquam marinam habeat. i. ita purgetur interius, vt amaras lachrymas effundat: quam necesse est vt etiam rostro recolligat, sic ut ad ventrem purgandum eam ad intestina transmittat, idest in ore suo peccata sic compunctus confiteatur & dicat, vt confessio sua humilis ad purgādas peccati fęces, compunctionis aquam, idest lachrymarum virtutem ad interiora mētis transmittat.

Secundo, quia ciconia est ad se nutriēdum virtuosa. Nam serpentum vescitur ouis: & ex eis escam dat gratissimam pullis suis: quamuis autem venenosa comedat

dat

dat, venenum tamen eorum ipsius naturam non superat, nec imitat̃, sed est ei nutrimentum, quod tamen multis animalibus est venenum. Nam vi caloris q̃ in ea dominatur, virtus veneni extinguitur. Quasi autem oua serpentum, tentationes sunt malignorum spirituum, q̃ licet animalibus. i. hominibus carnaliter viuentibus sunt venenum, spiritualibus tamen præbent proficuum nutrimentum. Nam vi amoris qui in eis accẽditur, tentantis nequitia penitus superat̃.

Tertio, quia ciconia est contra serpentes vigorosa: nam eos rostro percutit, occidit, & comedit. Serpentes quippe rostro ciconia percutit, quia frequenter orando, confitendo humiliter, malignos spiritus pœnitens confundit. Tunc vero illos occidit, cum feruore pęnitentiæ lachrymarum inundatione tentationes pe-
Psa. 73. nitus eorum extinguit. Vnde Psalmista: Tu contribulasti capita draconum in aquis: quia videlicet in aquis lachrymarũ extinguuntur tentationes dęmonum. Sed adhuc serpentes ciconiæ comedũt: quia videlicet ex tentationibus dęmonum nutritur, & conualescit humilitas pęnitentium.

Quarto, quia ciconia est humanæ societatis amatiua. & ideo in domibus hominum nidum ponit. Sic etiam quilibet pœnites amare debet societates hominum. i. rationabiliter, & mansuete viuentium. est. n. homo animal rationale, & mansuetum natura: nil ergo bestialius homine rationem habente, & ratione non vtente. Similiter qui crudeliter viuit, non homo dici debet, sed feris & beluis similis existit. Et ideo quicũque cum talibus habitãdo, vel conuersando conuiuit, nõ nidum in domibus hominum, sed inter bestias ponit secundum illud
Iob. 30. Iob. Frater fui draconum, & socius stru-
Ezech. 2. thionum. & Eze dictum est. Cum scorpionibus habitas.

Quinto, quia ciconia nidi sui, vel loci est diligenter conseruatiua. Nam nidum vel locum quem prius accipit de facili non dimittit: sed quando circa hyemem recedit, nidum terra operit & virgulas & spinas cum luto coniungit, ne a vento dissipari possit. In reditu autem suo eundem locum occupat, & contra occupare volentes pugnando eum defensat. Similiter pœnitens nidum mentis diligenter custodit. Nam in eodem loco. i. eodem humilitatis despectu, quem prius accepit, persistit, vel quia prius acceptam gratiam nunquam deserendo amittit. Sed si hyems aduersitatis immineat, ita, vt circa exteriora contendens ad tempus exire eum oporteat, terra humilitatis cooperit nidum mentis, virgulas & spinas. i. abstinentias asperas cum luto corporis iũgit: vel quia iungit asperitates carnis cũ luto humilitatis: ne. s. a vento superbiæ, vel a tentatione concupiscentiæ dissipari possit. Cum vero ab exterioribus curis reuertitur ad secreta cordis, eundem locum occupat. i. nidum humilitatis: quẽ etiam circa superbos dęmones ipsum nitentes diripere, viriliter defendit.

Item pœnitentes semper debent respicere ad meliorum exemplum, & in humilitate pœnitentiæ semp̃ abscondere sua opera: & exemplum istius doctrinæ apparet in struthione. Nam strutio, quãdo venit tp̃s, vt oua põat ad pleiades oculos leuat: non enim oua ponit, nisi quando illa ascendit constellatio. Cum autem hanc stellam oriri viderit, arenam maris fodit, oua ibi ponit, & sabulo operit: & statim obliuiscitur vbi ea posuit, & nunquam ea vlterius quærit: sed calefacta arena feruor Solis oua excoquit, & in ipsis pullos producit: qui cum fracta testa educti fuerit, tũc mater eos recolligit, & tanquam filios recognoscit.

Item struthio naturaliter odit equum: ita vt equus eum sine terrore videre nõ possit: sed si equus ei occurrit, tanquam contra hostem alas erigit, & alarum strepitu fugere ipsum cogit. Sicut ergo oua ponens struthio aspicit ad pleiades ascẽdentes, ita pœnitens operando aspicere debet ad maiores. i. magisproficientes, secundum illud Apostoli. Emulamini 1. Cor. 12.
charismata meliora. Et cum viderit horũ exempla more pleiadum stellarum fulgẽtia, tũc debet in arena maris ponere oua sua. i. in pœnitentia graui & amara perficere opera, & debet illa sabulo operire. i. in humilitate custodire & non vlterius illa videre. i. ad superbiendum vel ostendendum aspicere, & tunc calefacta arena. i. feruescente pęnitentia feruor Solis i. amor Dei illam incẽdit, & fœtus inde multorum bonorum operum producit, quos cum testa fracta. i. carne mortua ante conspectum districti examinis fuerint producti, tunc eorum mater. i. anima pœnitentis clarius recognoscit: &

tanquam suos fructus recolliget glorio-
sos: debet tamen hic struthio.i.pęnitens
equum.i. peccatum quo anima portatur
ad mortem, velut suum hostem pestife-
rum fugere, virtutũ alas cõtra ipsum eri-
gere atq; earũ strepitu. i.conatu & actu
ipsum in fugam vertere.i. a se repellere.
Item pœnitentibus reuertentibus ad
Deum maxime dęmones tẽdũt laqueos
tentationum: quod patet per exemplum
in turdis. Nam turdi (sicut dicit Ambro-
sius) in fine autumni, & hyemis cõfinio
quasi exacta æstate se referunt.i. ad nos
redeũt, quibus nos molimur insidias, &
diuerso genere nunc insida sepe decipe
re, nunc visco fallere nunc laqueis eos
captare contendimus. Similiter pęniten
tibus ad Deum, & ad iustitiã redeunti-
bus dęmones velut homines turdis di-
uersi generis moliuntur insidias, & nũc
eos insida sepe. i. tentatione dignitatis
& superbiæ decipere, nunc visco luxuriæ
fallere, nunc laqueis auaritiæ eos contẽ
dunt capere. propter quod qui ad Deum
Eccl.2. accedit monetur ab Eccl. Fili accedens
ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timo
re, & præpara animam tuam ad tentatio
nem. Militia enim est vita nostra super
terram. Habemus enim tres hostes.s. car
nem, mundum & dęmonem.

Irrationalia animantia, quæ charitatis præce-
pta penitus ignorant, legem tamen charitatis
interdum adimplere nos erudiũt Cap. LXVI.

PEregrinos & viatores esse in suo iti-
nere pia charitate iuuandos, milui o-
Isido. stendunt. Nam miluus (vt dicit Isidorus)
cuculos in spatulis suscipit, ne deficiãt
propter longa spatia itineris a partibus
Hispaniæ secum ducit. Si ergo milui hoc
auibus illis faciũt, quæ secum eiusdem
speciei non sunt, quantò magis ergo de-
bet hoc homo facere homini, & Christia
nus Christiano non solùm eiusdem na-
turæ, sed & fidei eiusdem consorti? Ecce
irrationales volucres tam rationis quàm
virturis iura nescientes, legẽ tñ charita-
Gal. 6. tis adimplent, de qua Apostolus, Alter
alterius onera portate, & sic adimplebi-
tis legem Christi. Non igitur conuiatorẽ
tuum etiam minorem, vel debiliorẽ con
temnas aut derelinquas, sed magis eius
debilitati compatiens, curam habeas, vt
sis saltem similis illi Samaritano, quẽ ẽt
euangelica narratio cõmendat, qui inuẽ
tum in uia vulneratum iumento suo im-
posuit, in stabulum duxit, vulnera cura-
re studuit, & tandem stabulario cũ præ-
cio commendauit. Ecce enim quàm mul Luc.10
ta habes charitatis obsequia, pietatis offi
cia & supernæ compassionis exempla, vt
tu quoque similiter facere satagas.

Viri perfecti qui sint, quidq; ue agant, ac agere
debeant, dum vitam ducunt, optimorum pi-
scium auiumque prædæ atque Ardeæ naturæ
multis aperitur exemplis. Cap. L X V I I.

PErfecti viri assimilantur optimis pi-
scibus. Nam (sm Auicẽnam) illi sunt Aui.
optimi pisces qui morant in aquis altis,
Propter quod de marinis illi sunt lauda-
biliores qui non alibi quàm in altissimo
pelago conuersantur.
Item qui in aquis discoopertis vbi per
flant libere venti, meliores sunt alijs qui
contrario modo se habent, & meliores
sunt illi qui sunt in aquis fortissimè agi-
tatis quàm in aquis non motis. Ex qui-
bus collige, ꝙ illi pisces sunt optimi qui
morant in aquis multis discoopertis &
fortissimè motis. Similiter illi viri sunt ꝑ
fecti, & optimi qui sunt alti per contem
plationis sublimitatem. Isa. Ecce intelli- Isa. 52.
get seruus meus, exaltabitur, & eleuabit,
& sublimis erit valde.
Item qui sunt discooperti per conuer
sationis simplicitatẽ: quia in hoĩbus fi-
ctis, & coopertis per hypocrisim non ꝑ
flat ventus Spiritussancti. Sap. Spiritus.s. Sap.1.
disciplinæ effugiet fictum.
Item qui sunt agitati per operationis
mobilitatẽ, scilicet qui non ocio vacant,
sed in bonis operibus assiduè laborant.
Eccl. Quodcunque potest facere manus Eccl.9.
tua, instanter operare.
Item perfecti & viri spirituales similes
sunt auibus prædæ, quæ (sicut Philoso-
phus dicit) sunt volatus altissimi & velo Aris. 2.
cissimi, & visus acutissimi, & aĩositatis de ani.
permaximæ, sicut patet ĩ aquila, falcone
& huiusmodi. Similiter etiam viri perfe-
cti sunt altissimi per cõuersatione Apo:
Nostra conuersatio in cœlis est. Phi.3.
Item velocissimi per dilectionem: qa
qui amat operatur velocius, & peruenit
citius, vt dicit beatus Ber. Ber.
Item sunt acutissimi per contempla- Iob.41.
tionem. Iob: Oẽ sublime vident.
Itẽ sunt animosissimi ꝑ spũs vigorẽ.
Nam iustus quasi Leo confidens absque
terrore erit, vt dicitur Prouer. Pro.28.
Itẽ ꝑfectus hõ assimilat ardeæ. Primo
ꝓpter volatum. Nam ardea vocatur quã
si ardua ꝓpter alios volatus. Formidat
enim

enim imbres,& volat super nubes,vt scilicet procellas imbrium sentire non possit. Cum autem volauerit, significat tempestatem:& hanc auem quidam Tãtulũ vocant. Similiter perfecti viri timentes ne instigante diabolo procellis persecutionum inuoluantur, intentionem suam supra omnia temporalia collocant, & in serenitatem cœlestis patriæ, vbi facies Dei conspicitur, mentes leuant. De talibus viris fuit Grego. qui de se ipso refert, quòd talis erat eius animus, dum in monasterio fuerat, quòd illi labentia cuncta suberant,& rebus omnibus quæ voluũtur eminebat, & nunquam nisi celestia cogitare consueuerat. Apo. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Grego. in dial. Coll.4.

Secũdo, propter nidum: quia licet auis ardea in aquis cibum quærat; tamen in syluis,& altis arboribus nidũ locat. Quia perfectus quisque licet secundum corpus pascatur rebus labentibus & transitorijs, tamen speciẽ suam ponit in supernis & spiritualibus. Vnde Psalmista dicebat, Mihi adhærere Deo bonum est: ponere in domino Deo spem meam. Psa.72.

Tertio, propter zelum. Nam ardea ꝓ pullis zelat,& ne ab alijs auibus de nido rapiantur, defendendo laborat. Sic viri perfecti pro subditis laborant, ne a prauis peruertantur,& de nido fidei catholicæ seu a rectitudine iustitiæ subtrahantur, Io. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Quilibet etiam vir perfectus toto posse pugnare debet, ne conceptus vel affectus virtutum quos habet in nido animæ, a demone vel ab alio rapiãtur. Ecclesiastici. Pro iustitia agonizare pro anima tua. Ioã.10. Eccl.4.

Quarto, propter colorẽ: quia quædam ardeæ habent colorem album, quædam cinericeum. In quorum primis munditia in secundis vero pœnitentia designatur. Nam spirituales viri, & intus in mente munditia, & extra in carne pęnitentia decorantur. Sic Iob, qui de puritate iam dixerat: Donec deficiam, non recedam ab innocẽtia mea. Vltro de pœnitentia addidit, Ago pñiam in fauilla,& cinere. Iob.16. Iob.42.

In bonis actionibus perseuerantia, Apum exemplo, multisq; auctoritatibus, ipsis dei electis magnopere prodesse comprobatur. Ca. LXVIII.

Perseuerantia in bono opere est habẽda;& multiplicitas, siue varietas operis est plerumque vitanda:& hoc exemplo apis. Quia scilicet apes (vt Aristoteles dicit) quando extra exit, siue volat, ad diuersos flores non intendit, nec vnum florem dimittit, & ad alium vadit, donec in illo flore inuenit, quod quærit. Et sic etiam simili modo in varijs actibus homo se occupare non debet: iuxta illud Eccl. Fili, ne in multis sint actus tui. Nã animus quidem hominis (vt dicit Gregorius) dum confusa mente diuiditur ad multa & varia, fit minor ad singula. ergo in illo opere videlicet bono, quod incepit, tamdiu homo debet persistere, quã diu illud inuenit proficuum,& salubre. Seneca: Fastidientis stomachi est multa degustare & sic est fastidientis animi multa opera inchoare. Apostolus. Qui cœpit in vobis opus bonum, ipse perficiet. Et Mat. Qui perseuerauerit vsque ad finem, hic saluus erit. Arist. de anima. Ecc.11. Sen. Phili.1. Mat.10

Quo pacto spiritualiter ipsa intellectiua anima pinguescat, vnica Merguli similitudine demõstratur. Cap. LXIX.

Pinguedo animæ interior per ipsam penuriæ asperitatem augetur, & per abundantiæ vbertatem minuitur. Cuius rei quidem exemplum in mergulo monstratur: qui in hyeme, quãdo est tempus penuriosum & asperum, plurimum impinguatur: quod accidit propter motus paucitatem: sed in æstate, quãdo est tempus fructuum, vbertate refertum carnibus & pinguedine spoliatur: quod accidit propter volatus frequentiam. Mens enim Deo dedita; dum ex exterioribus rebus per paupertatem eximitur, ab internis solicitudinum quietatur motibus: quantoque magis sibi quiescens intendit, tanto diuina gratia vberius pinguescit. Cum vero volubilis mens rebus exterioribus affluit hanc ipsa cura rerum & interna sæpe sollicitudine, & extrinseca occupatione conuoluit, atque ita paulatim fit, quod ex ipsa inquietudine mẽtis, diminuta deuotionis pinguedine anima marcescit. Vnde Gen. Post annos fertilitatis secuti sunt immediatè anni sterilitatis: quia nimirum post abundantiã corporis, sequitur attenuatio mentis. Iob: Attenuetur fame robur eius. Gen.41 Iob 18.

Prædi-

Prædicatorũ munus, ac partes quæ sint, vt Deo grati esse queant, per Auium prædæ, nec non aquatilium, ac Scari piscis naturam, varijs aperitur exemplis. Cap. LXX.

Arif. de anima. PRædicatores quales esse debeant in vita & doctrina & prudentia, ostenditur in auibus prædæ, quibus (vt Aristoteles dicit) natura rostrum curuum & acutum dedit, vt prædam fortius retinerēt, & carnes facilius lacerarent. Tales etiã sunt paucæ carnis, & pēnositatis, vt sint volatus velocioris. Caudam habent subtilem, & longam, & tenuem, qua se in volando regunt, sicut gubernaculum regit nauem. Prædicatores itaque tunc habet rostrum, idest os curuum, quando ad seipsos reflectunt, quod alijs dicunt, scilicet, vt ipsi impleant opere, quod aliis suadent sermone. Nam id quod curuatur, versus seipsum reducitur & hoc necessarium est ad prædam, quam ceperunt idest ad gratiam vel mercedem quã prædicando acquisierunt non perdendã sed conseruandam.

Item debent habere rostrum, idest os acutum, idest penetratiuum, & incisiuũ ad percutiendum corda carnaliũ, & ad lacerandum siue amputandum vitia eorum. Isa. Posuit os meum dominus vt gladium acutum. Isa. 9.

Item debent esse paucę carnis, idest parum de carne curare; & multæ pennositatis, idest in pennis virtutum abundare.

Item debent esse velocis volatus, idest obedientiæ promptæ. Vel illę velocius volat qui feruentius amat.

Item debent habere caudam i. discretionis prudentiam, quæ caudæ assimilatur: quia prudentia exitum rei prospicit. Vnde Boetius: Rerum exitus prudentia metitur. Boet. Hac autem cauda tota vita gubernatur, & regitur: sed debet hæc cauda idest hominis prudentia esse longa quo ad præteritorũ memoriam, subtilis quo ad præsentium intelligentiam; sed non nisi tenuis, esse potest quo ad futurorum prouidentiam: quia cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ. Sap. 9.

Itē nota, quod prædicator qui est mũdus in opere, & portat Christum in corde, timetur etiã a demone. Nam gallus præciosum lapidem quendam nomine allectorium in ventriculo secum portat, propter quem eum leo formidat, & maxime si pennis albus ipse sit, vt dicit Plinius. Pli. Gallus ergo qui lapidem portat in ventre, est prædicator sanctus qui Christum portat in corde; quem si in pennis fuerit albus, idest in operibus mundus, etiam Leo timet ipsum, idest malignus spiritus: de quo dicitur prima Petri. Aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens circuit &c. 1. Petr. 5.

Item prædicatores debēt esse similes aquaticis auibus, quę habent rostra lata, vt gramina & radices aptius carpant. Quasi enim latitudo rostri, est dilatatio verbi. Ad hoc enim prædicatores auditoribus verba declarando, & inculcando, dilatant, vt vitiorum gramina, & radices peccatorum de cordibus eorum euellãt.

Item habent colla longa, vt de profundo aquæ facilius victum trahant. ex longo quippe collo vocalis spiritus non statim emittitur: quia per arteriæ longitudinem transiens, aliquantulum immoratur. Vnde quasi vocis sonus ex collo longo egreditur, cum prædicantis verbum cum solerti meditatione profertur. Vnde Ps. Os iusti meditabitur sapientiam, Psa. 36 & lingua eius loquetur iuditium. Per ipsam longitudinem autem colli de aquæ profunditate victus faciliter trahitur: qa per cogitationem morosam quasi de pfundo aquæ, idest intimo sensu scripturæ, illa qua mens fidelium pascitur, doctrina prædicantis educitur.

Item prædicator debet esse similis pisci scaro, de quo dicit Ambrosius, quod solus inter pisces ruminat. Quod propriè conuenit prædicatori, scilicet sacræ scripturæ verba per meditationem continuam ruminare. Vnde Psalmista: In lege eius meditabitur die ac nocte. Psal. 1.

Quid prædonibus nonnunquam eueniat, nonnullorum pisciũ exēplo describitur. Cap. LXXI.

PRædantes alios, efficiuntur ipsi frequenter præda aliorum. Vnde sunt similes piscibus. Nam (sicut Ambrosius dicit) quidam pisces se mutuo deuorant Ambr. & fit sæpe esca minor maioris. Rursum dum ille maior deuorat alium, ipse postmodum ab alio deuoratur. Vnde Aristoteles dicit, quod carabo vincit pisces magnos, & comedit. Arist. 6. anima. Sed pultipes vincit carabonem, & ipsum comedit. Vnde Isa. Isa. 43.

dice-

dicebat. Vę qui prædaris, nonne & ipse prædaberis:

Prælati partes in subditos quales esse debeant; ceti natura, illius quam varijs similitudinibus ostenditur. Cap. LXXII.

PRælatus debet de subditis velut de spiritualibus filijs diligentissimā habere ac gerere curam: & hoc exemplo videlicet ceti siue Balenæ piscis, qui scilicet suos catulos mira curam perhibetur fouere. Nam miro amore eos diligit, & & in pelago secum longo tempore circumducit: & si eos ab arenarum cumulis impediri contigerit, aquæ multitudinem in ore colligit, & super eos effundit & sic eos a periculo liberans ad pelagus reducit; contra omnia pericula se pro eis exponit, & semper eos inter se, & mare in loco tutiori ponit. & quando tempestas inualescit, filios adhuc tenellos in ventrem sumit, quos serenitate facta sine aliqua lesione emittit, sicut dicit Io-
Iorach. rach. Similiter etiam debet prælatus subditos velut filios magno amore diligere, & eos per huius vitæ pelagus procellosum sollicita dilectione deducere: eos si arenarum cumulis. i. diuitiarum, vel rerum temporalium curis videat impediri, oris sui aqua. i. exhortationis, vel correctionis doctrina studiosius adiuuare debet, etiam pro eorum salute se periculis quibusque exponere. quia bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. Debet etiam eos de dubijs in tutiori parte ponere, & locare. & si exurgat persecutionis tempestas, illos quos magis tenellos i. magis debiles viderit, debet in vētrem. i. mentis affectum vel intime solicitudinis curam colligere, & tenere, eos suis monitis, & auxilijs roborando, & securando, quousque tranquillitas redeat. Sic etiam Paulus faciebat: qui dicebat,
Gall. 4. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. & ad
Phili. 1. Phil. Eo quod habeā vos ī corde meo.

Quantum superbi, qui falconibus, ab humilibus; qui muscardis comparantur; inter se differant, aperitur. Cap. LXXIII.

PRæsumptuosi, & superbi semper altiora sequuntur: prudentes & humiles ad congrua sibi tendunt. Cuius rei exemplum apparet in falconibus & muscardis, siue alietis. Nam falco est auis multū animosa. Inuadit enim ipsa aues longe se maiores: pectore & pede eas pcutiens: cui similis est homo præsumptuosus, & audax, qui ad ea quæ se excedunt, intendit contra illud Eccl. Altiora Eccl. 3.
te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Sed muscardus quem aliqui dicunt alietum, cum sit auis parua, paruulas capit aues: & ideo signat sobrietatem humilium. De quorum numero fuit Psalmista: Neque ambulaui in magnis, Ps. 130.
neque in mirabilibus super me.

Item præsumptuosi qui nimia & laboriosa assumunt, cito deficiunt Nam sicut dicit Aristoteles, gallinæ quæ multum Aris. li.
ouant, cito moriuntur. Quid enim sunt 6. de a-
gallinæ multum ouantes, nisi præsum- nimali.
ptuosi quidam nimios labores assumentes, & plurima opera & magna inchoantes. Hi nimirum cito deficiunt, quia & si vires eis ad inchoandum adsint ad prosequendum tamen, seu ad perficiendum non suppetunt & ideo consulitur Eccl. Eccl. 11.
Fili ne in multis sint actus tui.

Hominum peccatorum prosperitas, quoddam futuræ calamitatis indicium esse, exemplo vnico Bubonis demonstratur. Cap. LXXIIII.

PRosperitates diuitum hominum & peccatorum, assimilantur cuidam aui quæ bubo dicitur: Bubo enim auis est onusta plumis, sed pigritia detentā & debilis ad volandum, in sepulcris mortuorum die ac nocte moratur, & fertur futurum malum prætendere: & loci vbi habitat, solitudinem nunciare, vt dicit Isido- Isido.
rus. Quasi ergo bubo onustus pennis, est peccator abundans diuitijs, & hoc quia piger est valde ad exercitium bonorum operum; & etiam debilis ad contemplationis volatum, manensque in sepulcris mortuorum i. fœtore operum, seu peccatorum carnalium est ei ipsa sua prosperitas

ritas futuræ desolationis pronosticum, & æternæ damnationis indicium. Vnde
Luc. 6. Luc. Væ vobis diuitibus, qui habetis cõsolationem vestram in hoc mundo, ac si apertius dicat, Ipsa vestra consolatio quã nunc in præsenti recipitis, vobis super venturum significat æternæ damnationis. Boetius fortuna est quoddam futuræ calamitatis indicium.

Prudens homo quid agere debeat, vt sapienter tempora dispenset ac mensuret.
Cap. LXXV.

PRudens homo tempora diuidit: quia partẽ quieti mentis cõtẽplationi, & orõni, & partẽ necessitatibus corporis p actionis laborem distribuit & concedit. Est enim vulturi similes, De quo dicit
Aris. de anima. Aristo. venatur a meridie vsq; ad noctẽ, & ab ortu solis vsque ad meridiem in silentio requiescit: vt eius exemplo videlicet homo instructus partim vacet quieti orationum, & partim intendat venatui. i. procurationi necessariorum. Vnde
Haimo Haimo de Paulo Apostolo refert, quod (vt tradunt sancti doctores) a mane vsque ad horam quintam labori manuum insistebat, vt inde victum acquireret: & inde vsque ad vesperam intendebat publice disputationi.

Quemadmodum contra diabolum sit pugnandum, Ceti contra Cocodrillum pugna nos instruit.
Ca. LXXVI.

PVgnandum est contra diabolum, sicut pisces contra cocodrillum. Nam cum cocodrillus pugnat contra cetum, fugiunt pisces ad caudam ceti, & ipse pugnat pro se, & pro eis: & videns cocodrillus, quod vincere non possit, tętidissimũ fumum emittit in aquam. Sed econtra cetus odorifero fumo de ore emisso fętidum illum beluæ odorẽ repellit. Si ergo aliquos cocodrillus i. diabolus persecutionibus impugnat, ad caudam ceti. i. ad vltimum vitæ Christi. s. ad exemplum crucis, & passionis Christi fugiant: quia si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non æquo animo toleretur. Ipse enim contra diabolum pro nobis pugnauit & vicit. si vero fętore carnis & de carnalibus illecebris infestet; odore oris. i. virtute deuotæ orationis repellatur. Et notandum, quod quidam dicunt idem esse cetum, & balenam: sed Isidorus distinguit inter Isi.
ea per hoc, quod balena est piscis miræ magnitudinis quæ aquam emittit in altum: quod non facit cetus.

Religionem ingredi, in eaque laudabiliter permanere quærentes, quoue pacto eorum prælati seipsos atque alios regere debeant, plurium auium exemplis, multisque Anseris, & Gruis similitudinibus sapienter edocetur.
Ca. LXXVII.

REligionem intrare volentes, vel statum mutare quærentes, illam religionem, vel statum magis eligere debẽt, qui magis competit eorum dispositioni, & conditioni: videlicet exemplo auium, quæ secundum varias complexiones sibi varia habitacula quærunt. Vnde quæ magis sunt frigidæ, & humidæ, paludes, & flumina inhabitant, propter ciborum assignationem, & pullificationẽ, vt sunt merguli, anates, & cygni, per quos intelliguntur homines qui corpore, vel spiritu infirmiores sunt, quorum est assumere status humiliores, siue propter nutrimentum si sunt corpore debiles, vel infirmi; vel propter nidum, idest habitationis locum. Quia interdum, etiam periculosum est quibusdam spiritualiter in aliquibus locis manere. siue quo ad pullificationem, i. ad regularium operum laborem. Volatilia vero quæ calidioris sunt naturæ, montuosa loca, & rupium concaua inhabitãt: per quæ significantur illi, qui sunt fortiores corpore, & spiritu feruentiores, qui securius assumere etiã possunt status altiores & difficiliores.

Item religiosi in congregatione viuentes, debent esse similes gruibus, vel anseribus præcipue syluestribus. Hę enim simul vadunt, simul comedunt, speciem suam diligunt, regem sibi constituunt. Hæ etiam grues, vel anseres syluestres, ordinate volant, & si aliquando inter se pugnant mox reconciliatæ simul volant, & a societate pristina non declinant. Hæ etiam futuram tempestatem cognoscunt. Quia imminente tempestate, clamant, vigilias ordinant, & in vigilando voces earum alternant, vt dicunt

Arist.2. de ani. dicunt Basilius & Ambrosius. Aristoteles tamen addit, quod illa quæ vigilat, lapillum in pede tenet, vt sic, si fortiñ dormiret, casu lapilli se excitaret. Dicit etiam idem Aristo. quod rex earum sen per se deponit primo, & semper primo de terra se erigit, & circunspicit, si quem venientem viderit, clamare incipit, & eas ad custodiam munit. In eo ergo, quod simul vadunt, & comedunt, docentur religiosi & in congregatione viuentes, communitatem diligere, & singularitatem fugere siue in cibo, siue etiam in aliis. Debent enim religiosi viuere sine ꝓpriis, sed omnia communia erũt, sicut Apostolis omnia legitur communia fuisse. Sed in eo, quod speciem suam diligunt, docentur religiosi suam cõgregationem & religionem præcipue diligere. In eo autẽ, quod regem sibi constituunt, docentur sub obedientia viuere. In eo vero, quod ordinatè volant, docentur modestè & ordinatè incedere. Et in hoc, quod cito reconciliantur, & iterum consociantur, docentur iras seu lites, si aliquando accidant, citius terminare, & per remissionem, vel obliuionem iniuriarum, pacem & charitatem pristinã reformare celerius. Et in eo quoque, quod tempestates sentiunt, docentur futura pericula vel tentationes sollicitè præcauere, & eis ingruentibus ad Deum clamare. Et in eo etiam, quod vigilant, & vigilando voces earum alternant, docentur, quod debent se vigilanter custodire, & pro mutua conseruatione successiuè laborare. Prælatus autem qui pro omnibus debet sollicitus esse, debet lapillum, i. humile Christi exemplum, (qui fuit lapis angularis) semper in pede. i. in affectu mentis, vel aspectu habere. Christus enim dixit. Ego sum pastor bonus: & bonus pastor ponit animã
Io.11. suam pro ouibus suis. Vnde sono istius lapilli, idest consideratione, vel imitatione istius exempli, fugatur omnis somn⁹, & negligentia prælati.

Item ipse etiam prælatus debet, quanquam sit maior cæteris omnibus ratione dignitatis tamen se primo deponere idest primus esse omnium in operibus humilitatis.

Item de terra se erigere, scilicet per studium sanctæ orationis & contemplationis: vel primus esse in contemptu terrenæ cupiditatis, præcipuè autem quando in pascuis sunt subditi, i. in consolatione corporis, debet circumspectionem mentis prælatus circa eorum custodiam erigere & habere; & si aliquid aduersum, vel obnoxium eis accidere senserit, monendo & corripiendo clamare.

Multis Aquilæ similitudinibus, Accipitrisque eruditissimis exemplis, quo modo anima humana spiritualiter instauretur, enucleatur. Cap. LXXVIII.

Renouatur anima spiritualiter, sicut aquila. Vnde Psalmus. Renouabitur Ps. 102.
sicut Aquilæ iuuentus tua. Dicit enim
Augustinus, quod aquila in senectute Aug. su
patitur caliginem in oculis, & grauedinẽ per Ps.
in alis: propter quod fontem aquæ quærit, super quem volando quãtum potest ascendit, & sic ex labore, & calore aeris stomachus incalescit fortius: & ita poris apertis, & pennis laxatis, subito in fontem se cadere permittit: vbi mutatis plumis, & caligine purgata in oculis, quasi renouata vires resumit. Et (sicut dicitur super Psa.) Cum senuerit, incuruatur eius rostrum, ita vt vix possit sumere cibum. Petram igitur quærit, supra quam rostrũ percutit & allidit: & sic onus rostri deponit, cibum capit, & resumptis viribus iuuenescit. Sic anima per peccatum vetusta, cęcata & aggrauata, si aliquãdo exurgat ab actionibus terrenis, & altius in seipsam eleuetur, considerando statum suæ mentis, suam perpendens miseriam, accenditur in ea fortior calor compunctionis, & tunc si se proijciat in fontem lachrymarum, renouabitur, & purgabit vetustas peccatorum. & si rostrum, idest os cordis grauatur, & ita ad terrena incuruatur, sic vt spiritualem escam sumere non possit; percutiat illud ad petram Christum, considerando exemplum quo omnia contemnere docuit: & tunc rostri curuitudo frãgetur, idest affectus terrenus corrigetur, & dirigetur ad Deum.

Item renouatur a vitiis anima, sicut accipiter in plumis Iob: Nunquid per sapiẽ Iob.39.
tiam tuã plumescit accipiter? Tria enim sunt quæ faciunt ad eius renouationem, scilicet vetus, Sol, & cib⁹. Habet enim accipiter proprium, quod quando senescit, & grauari se sentit, alas suas contra radios Solis expandit, flante scilicet austro, vt sic repente aura, & calore resoluente, aperiãtur pori, quibus apertis, se excutit, & sic veteres pennæ exiliũt, & nouæ recrescunt

crescunt

crescunt, & sic ex nouitate pēnarum sua rum aptior fit ad motum. Sic domestico accipitri, qui, vt renouetur, in mutatorio cōseruatur, cibus de carne venenosa aliquantulum datur, vt facilius immutetur: & sic patet, quod flatus austri, calor cęli, idest solaris radii, & vis veneni faciunt ad renouationem ipsius. Per flatum ipsius austri intellige inspiratione gratiæ: per calorem vero accipe feruorem pęnitentiæ: sed per carnem venenosam percussionem alicuius aduersitatis vel infirmitatis corporalis, quæ frequenter pecca-
Beda. torem impellunt, vt renouetur per pœnitentiam. Dicit etiam Beda, quod accipiter a fumo miro modo læditur. Vnde eorum mutatoria a locis fumiferis penitus remouentur. Quasi autem quidam noci ui fumi, sunt tentationes peccandi. qui fumi maxime surgunt, vbi sunt occasiones, & etiam oportunitates peccati. Et idō sunt pœnitentes a talibus quasi accipitres a locis fumiferis penitus elōgandi.

Item nota, quod dieta accipitris non nimis lata debet esse, sed mediocris: qa ex nimia pinguescit, & pinguis factus vocatus non redit: si vero nimis est tenui, deficit, vt volare non possit. Sic debet esse discreta dieta pœnitentis, vt nec ex nimietate eius impinguatum corpus
Deu.22 animæ non obediat, secundū illud Deuter. Incrassatus ex dilectus, & recalcitrauit. nec etiam ex abstinentia nimia debilitetur corpus, ita vt inutile fiat. Aposto-
Ro 12. lus: Obsecro, vt exhibeatis corpora vestra Deo, hostiam viuentem sanctam, Deo placentem. viuentem dicit, no occisam.

Sanctorum virorum perfectiones quamplurimæ, ex columbæ, falconis, vulturisque, varijs similitudinibus naturalibus depromptæ connumerantur. Cap. LXXIX.

Isa.9. SAncti & perfecti viri assimilantur columbis, secundum illud Isa. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Nam columba quidem est pacis nuncia. vnde in signum pacis & reconciliationis, ramum oliuæ ad arcam detulit. Sic etiam sancti viri pa-
Isa. 52. cem prædicando annunciant. Isa. Quàm pulchri super montem pedes euangelizantis pacem. Annunciant etiam prædicatores sancti pacem peccatoris, idest cō scientiæ pœnitentibus, pacem temporis diligentibus, & pacem æternitatis persistentibus, i. perseuerantibus.

Secundo, columba est simplicitatis forma: Caret enim felle malitiæ. Sic etiam sancti viri sunt simplices, idest sine plica malitię, siue duplicitatis. secundum illud Mat. Estote prudentes sicut serpentes, & Mat. 10 simplices sicut columbæ.

Tertio, natura est munda: non enim immunda comedit, sed munda grana eligit. Sic sancti viri student in omnibus esse mundi, secundum illud Tob. Mun- To. 3. dam seruaui animam meam. Vnde mundiora grana, i. opera, vel exempla sumūt: immunda vero fugiunt, secundum illud 2. Cor. Cor. Immundum ne tetigeritis. Quarto 7. est prolæ fœcunda. Nam columbæ in regione calida omni tempore pullificant, semel in mense. Vnde Aristo. dicit quod Aris. de decem vicibus ouant in anno communi- anima. niter: & quandoque vndecim, vel duo- 6. lib. decim. & ideo sunt valde fœcundæ. Sic sancti viri fœcundi esse student, siue in pullificatione spiritualiū filiorum, quos Deo generant ex scientię euangelicæ doctrina, secundum illud Corinth. In Chri- 1. Cor. sto enim Iesu per euangelium ego vos 4. genui vel saltem fœcundi sunt. fœcunditate bonorum operum. Sumus enim domini nostrorum operum, quemadmodum & natorum: sicut dicit Philosophus. Aris. in Ethi.

Quinto, colūba est pietatis ęmula. Nā circa pullos suos magnum pietatis & sollicitudinis ostendit affectum: alienos in super pullos nutrit, columbas autem alias errantes associat & recolligit. Quæ omnia ex pietatis affectu faciunt sancti viri. Ipsi enim de suis subditis, vel domesticis sollicitam curam gerunt; & insuper etiam ad extraneos beneficia charitatis extendunt, errantes etiam quosquę vel vagos recolligunt, & diligunt, secundum illud Isa. Egenos vagosque induc Isa. 58. in domum tuam.

Sexto, columba est societatis amica. Sunt enim columbæ suam speciem amā tes, & societatem hominum diligentes: quia sancti viri sibi similes diligunt, & rationabiliter & ordinate viuentium societatem quærunt.

Septimo, columba est obliuiosa. Vnde sublatis pullis, damni immemor in eodem loco nidificat (vt dicit Hieron.) Si- Hiero militer sancti viri sunt iniuriarum immemores, neque propter damna illata a nido charitatis recedūt sed fructū ope-

tum ipsis nocentibus velut præmia impendunt.

Item sancti & perfecti viri sunt falconi simillimi, primò, quia falco quædam auis est paucæ carnositatis: nam sancti viri paucam curam hñt de carne sua, qa nõ eius desideria implent, sed potius eã

1. Cor. 10. torquent. Vnde Apo. In carne ambulantes, non secundum carnem militamus.

Secundo, quia falco est magnæ animositatis. Sunt enim sancti viri animosi, i. magnanimi, & securi, secundũ illud Pro. Iust' quasi leo cõfidẽs, absq; timore erit.

Pro.28.

Tertio quoque est multæ pẽnositatis, quia sancti habent pẽnas multarum virtutum. Eccle. Homines diuites in virtute

Ecc. 24

Quartò, quia est magnæ agilitatis, & ideo altè volat in aere, nã (sicut dicit Grego.) modicũ hẽt de eo, qđ grauat, & multum de eo, quod sursum leuat. Sic sancti viri modicũ hñt de grauedine, i. de amore cupiditatis, & voluptatis, & multũ de læuitate, i. de amore charitatis, & ideo in altum volant siue contemplatione, siue

Isa. 52. conuersatione. Isa. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur.

Quintò, viri sancti & perfecti assimilã tur falconi, quia est magnæ generositatis: nam si primò, vel secundo, prædã nõ arripit, quasi vindictam de se expetit, & de facili tunc præ verecundia ad manum non redit, sed per aera vagus incedit. Nam deuictum, & quasi degenerẽ se extimat, qñ de aue quã impetit, non trium-

Grego phat, vt dicit Greg. Ille igitur primo, vel secundo prædã non arripit, qui vel bene inchoando, vel bene ꝓsequendo ad finẽ boni opis non ptigit. & talis nimirum a Christo degenerẽ se ostendit, qui ait. Nõ qui inceperit, sed qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Talis quidẽ cũ

Mat.24 verecundia pniæ debet ad Christũ redire, & manus eius auxilium humiliter ꝓcurare. Sextò, qa est magnæ pietatis, scilicet non solum erga pullos suos, sed etiã erga alienos Nã eodẽ sedulitatis officio quo filios pascit, pullum ab aquila derelictum nutrit, & cũ suis recipit, vt quidã dicunt. Sicr etiam sancti viri, non solum de suis curã gerunt domesticis, sed etiã de extraneis, & de miserabilibus pupil-

Iac. 1. lis, maximè ab alijs derelictis. Iac. Religio munda & immaculata apud Deum, & patrem hæc est, visitare pupillos. Vn-

Iob.35. de Iob. Si comedi buccellam meã solus, & non comedit pupillus ex ea.

Septimò, sancti viri & perfecti assimilã tur falconi ratione puritatis. quia est magnæ puritatis, siue mundiciæ in cibo capiendo. Nam cadauera fugit, & in vehementia famis putridas carnes non tangit, sed patienter expectat quousque prę dam sibi cõgruam inuenit, vt dicit Greg. In quo redarguuntur non tantum illi q nociua sibi cibaria comedunt, vt gulæ satisfaciant, sed etiam omnes illi qui fœtidis cadaueribus idest fętidis carnis operibus delectantur.

Item sancti viri & in hoc mundo quẽ dam odore sentiunt eorum quæ sunt in cœlo. Vnde assimilantur vulturibus. Nã in vulture (vt Plinius dicit) maximè vi- Plin.
ger olfactus. Vnde existẽs vltra mare, sentit odores carnium ex alia parte, & econuerso. Sancti autem qui sunt in cœlo iã huius mundi mare transierunt. Nos autẽ in vita ista mortali adhuc citra mare sumus. Ea tñ nihilominus quæ sunt vltra, idest quæ sunt in alia vita, si boni, & mũ di sumus, contemplando, & amando delectabiliter odoramus. Similiter vultures qui vltra mare sunt, idest sancti qui in cœlo consistunt, nostrarum orationum odores cũ quadam auiditate percipiunt. Vnde phialæ plenæ odoramentorum dicuntur orationes Sanctorum.

Vnico Apum exemplo, Dei sapientia tantùm à iustis perfectè adipisci, declaratur. Capitu. LXXX.

Sapientiã cęlestẽ nõ potest percipere, nisi mundus a sordibus culpæ: qđ patet per exemplũ in apibus. Apes nõ potant nisi aquam clarã nec potãt nisi priꝰ feces eijciãt, vt dicit Auic. Aquam igitur Auic.
claram potant qcunque supernæ sapientiæ adeptioni inuigilant. de ipsa enim dicit Ecc. Aqua sapientiæ salutaris potabit Ecc.15.
illum. & rursus. Clara est quæ nunquam marcescit sapientia: sed tñ nullus hãc a- Sap. 6.
quã claram cęlestis sapientiæ bibit, nisi prius a semetipso peccatorum fęces eiecerit: sicut scriptum est, In maliuolam a- Sap. 1.
nimam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

Simplicis columbæ naturales proprietates, & qua de causa Spiritus sanctus sub hac forma apparuerit, aperitur. Cap. LXXXI.

Spiritussanctus in columbæ specie apparuit in Christi baptismo, quę licẽt ve-

Aug. verè animal fuerit (vt dicit Augustinus) ex suis tamen proprietatibus significabat spirituales effectus quos ipse Spiritus sanctus facit in baptizatis. Nam primo colũba, vt dicit Glosa super Can. ij gemitum pro cantu habet: quia videlicet spiritussanctus peccata gemere facit. Isa. 59. Isa. Quasi columbæ meditantes gememus Rom. 8 Rom. Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, i. nos postulantes facit & gementes.

Item colũba felle caret: quia Spiritussanctus iræ amaritudinem aufert, & benignitatis dulcedine replet. Sap. 7. Sap. O quã bonus, & suauis est domine spiritus tuus in nobis. Et in eodẽ vocatur spiritussanctus suauis, & benignus, & humanus, quia suaues. benignos, & humanos nos efficit; suaues in sermone, benignos in corde, humanos in conuersatione.

Item columba in petræ foraminibus manet, quia scilicet Spiritussanctus facit nos in Christi vulneribus & eius passionibus frequentes mente stare. Can. 2. Vnde Cã. dicit Spiritussanctus, Colũba mea in foraminibus petræ glossa. i. in Christi vulneribus.

Item columba iuxta fluenta residet, quia s. spiritussanctus fideles suos insistere facit circa scripturarum fluenta. Gen. 1. Gen. Spiritus domini ferebatur super aquas, scilicet scripturarum.

Item columba vmbrã accipitris timet, & abscondendo latet: quia s. spiritussanctus facit sanctos diaboli tentamenta ꝑpendere, & per fugam mundi & absconsionem humilitatis euadere. Quasi enim accipitris vmbra, est ipsa tentatio diabolica. Matt. 4 Vnde ductus est Iesus in desertum, idest in deserti latibulum, vt quasi ibi absconditus mundo, facilius vinceret tentamenta.

Per piscium comparationem diuersis in locis cõmorantium, varietas pariter virorũ spiritualium per eorum diuersa bona opera, multis similitudinibus demonstratur. Cap. LXXXII.

SPirituales viri similes sunt piscibus: quorum aliq in solo mari viuentes, alij in stagnis & fluuiis commorantes: Alii vero quandoque in mari, quandoque in aquis dulcibus. pisces autẽ a mari ad dulciores aquas egredientes, in earum dulcedine delectantur, & impinguantur: & sĩr econtrario. Vnde tales in aqua nunc dulci nunc in mari sunt commanentes, quia dum vnum contrarium experiũtur magis in reliquo delectantur. Sed quidã sunt fluuiales pisces sic allecti dulcibus aquis, vt maris amaritudinem non ferentes mox aquam salsam gustantes, subito moriuntur. Sĩr quamuis oẽs boni, & spirituales viri in aquis pœnitentiæ viuere debent, quidã tñ in mari commorantur. i. exercitio & inquietudine vitæ actiuæ, in qua more maris frequenter turbãtur, sicut dixit dominus Marthæ, Sollicita es, & turbaris erga plurima: Nihilominus tamẽ boni sunt & laudabiles pisces Luc. 10 marini. i. boni & commendabiles hoĩes actiui. Quidã vero alij sunt qui semper esse volunt in aqua dulci, i. a contemplatiuæ vitæ dulcedine minime separari, & de talibus erat Magdalena, quæ sedens Luc. 10 secus pedes dñi, audiebat verbum illius. & ideo dominus dixit, eam optimã partem elegisse. Dicit. n. Auicenna, ꝙ pisces Auic. qui morantur in locis petrosis, & in aqs dulcibus currentibus, in quibus nõ sunt sordes. dulciores, & meliores sunt aliis. Illi autem morantur in locis petrosis, q contemplantur Christi opera, & verba, quia petra erat Christus, vt dicit Aposto. Sed illi in aquis dulcibus, & currentibus 1. Cor. 10. qui contemplantur bona cęlestia, & diuina, quæ licet in se semper maneat, dulcedo tamen contemplationis eorum in nobis raptim trãsit, & currit, dum in hac vita sumus. Illi vero manent in locis a sordibus mundis, qui contemplãtur sanctorum exempla, qui fuerunt pleni mundicia. Tales igitur cõtemplatiui viri plus habent de dulcedine, & de vitæ puritate quàm primi, & iõ meliores. Sed alij sunt qui vtrobique successiuè morantur, quãdoque in mari, quandoque in aqua dulci, quandoq; sunt in exercitio actionis, quandoque in dulcedine contemplationis. Et illi sunt pisces qui magis impinguantur, i. in vitæ merito magis dilatantur, quia non solum sibi prosunt per cõtemplationem, sed etiam multis alijs per multiplicem actionem Vnde Apo. Non 1. Cor. 10. quærens, quod mihi vtile est, sed qđ multis prosit. Sunt tamen quidam sancti, ita cõtemplationis delitijs totaliter dediti, vt si quis eos poneret in exercitio actionis, in spiritu vel corpore perirent. Vnde tales Dominus eligit (sicut dicit Grego.) vt seruiant ei in vita solitaria.

Superiorum electio quo pacto sit agenda, qualisque subditorum obedientia ac dilectio esse debeat, clarissimis definitur apum exemplis. Cap. LXXXIII.

SVbditi qualiter se habeant ad prælatum suum, ostéditur exemplo apum. Nam apes sibi regem creant, ipsi sibi populos ordinát; & licet sint sub rege, sunt tamen liberæ, & quem regem faciunt, naturali affectu diligunt, & summa protectione defendũt, & pro eo mori pulchrũ esse credunt: & ipsi regi tantam reuerentiam exhibent, vt nullatenus exire de domibus audeant, nec prodire ad pastus, nisi rex fuerit egressus, & volatus sibi vendicauerit principatum: Eligunt sibi illũ in regem, quem magnitudine corporis vident magis insignem, & quod in rege præcipuum est, mãsuetudine clariorem. Vnde nullum aculeum habet, vel si habet non vtitur ad vindictam. Miranda est earum circa regem obedientia. Nam cum procedit, totum conglobatur examen, & regem circundat, vt tunc videri non valeat. Singulæ tunc obsequio regis se offerunt, & ei proximæ esse contendunt, & fessum subleuant humeris, & aliquando totum portant. vbicunque vero rex sederit, ibi totus exercitus castra figit, rege viso totus animatur exercitus; ipso quoque amisso, examen dilabitur, quia sine rege esse non possunt. Cum ergo pars apum in labore est, rex solus a labore immunis est, & intus solus sedet, circa quẽ semper assunt quædam apes, fortem aculeum habentes, tanquam lictores regem custodientes, & offendentes puniunt: & raro rex foras exit. Vnde si quis tunc téporis alam regi præscinderet, exercitus non exiret. Quando autem rex moritur, circa ipsum conglobantur, & more funerantium tristitia torpent, & plebs tota mœret, non comedunt, non procedunt, tristi murmure omnes gemunt: non luctus minuitur, immo tame se mori permittunt, nisi corpus regis de medio subtrahatur.

Ex his ergo omnibus colligitur, quòd rector, & prælatus est virtuosus, & mansuetus eligẽdus, & a populo siue subditis non coactis, sed libere, i. voluntarie obedientibus, affectuosè diligẽdus, summè defendendus, cum reuerentia expectandus, & ei obtemperandum ab omnibus, & sponte seruiendum, in laboribus adiuuandus, in defectibus suis supportãdus, communiter imitandus, præoculis habendus, a seruilibus laboribus eximẽdus, cautè, & honorificè custodiendus, circa extrinseca rarò occupãdus, in morte autem cum tristitia debita reuerenter sepulturæ tradendus & hæc omnia in vno includens, Petrus dixit: Regem honorificate. 1. Pet. 2.

Superborum actiones, locustarum similitudinibus quibusdam, breui patefiunt. Capitul. LXXXIIII.

SVperbi assimilantur locustis. Nam locustæ in saliendo se erigunt, sed in erigendo mox cadunt; a vento australi generantur, & conducũtur, sed in aquilonari moriuntur.

Item mutuo se comedunt, nec maiores minoribus parcunt: in æstate quoq; apparent, & in hyeme latent. Sic superbi saliendo temporaliter, se erigunt mentaliter, vt eo ipso se probiores reputant, quo se honorari amplius vident: sed se erigentes cadunt, quia eo ipso, quòd grandes apud se sunt, apud Deum nihil sunt. Sequitur etiam plerũque post elatũ ascensum superbiæ, inopinatè casus ruinæ. A vento australi, qui calidus est, oriũtur: quia ex calore temporalis prosperitatis, superbi efficiuntur: sed ipsi in aquilonari frigore moriuntur, quia ex aduersitatis rigore demuntur. mutuo etiam superbi sese consumunt, & potentiores debilioribus non parcunt. in æstate, i. in prosperitate apparent mirifici, sed in hyeme i. aduersitate latent despecti.

Mugilis exemplo, tentationum laqueos vitare edocemur. Cap. LXXXV.

TEntationum laqueos cùm homo aduertit, debet sagaciter fugere, & ab earum occasionibus se velociter elõgare. Cuius exemplum apparet in pisce mugile, qui quidem est piscis mirabiliter agilis. hic dum insidias piscatorum sentit, statim retrocedit, & ita transilit, vt volasse astantibus videatur. Ille igitur piscis insidias sentit, qui insurgentes tentationes perpendit: & tunc quasi retrocedit, cum ab occasionibus tentationum se subtrahit, & tunc velocissime trãsilit, qñ in ipso tentationis principio,

mox animum ab eadem auertit. Vnde Isidorus dicit. Cum te titillat cogitatio, cum tibi aliquid suggerit illicitum; non ibi teneas animum calca serpētis caput, calca prauę cogitationis initium.

Isido.

Tyrannorum peruersitas, ac immanitas quanta sit: Aquilæ Miluiq; exemplis, ac sacræ scripturæ monitis, lucide describitur.
Cap. LXXXXVI.

TYranni assimilantur aquilis. Nam aquila, quia in calore & siccitate excedit, est nimis iracūda. Ira enim fortis nō est, nisi in corporibus multum siccis: vt dicit Aristoteles. Est etiam, & aquila auibus innocentibus inimica & infesta, quas vngue rapit, & rostro percutit, & occidit.

Aristo. libr. de ani.

Item aquila societatem nō habet, sed fugit: vt Aristoteles dicit. Est etiam crudelis filiis dum eos abiicit, dum rostro percutit, & a nido exire compellit. Omnia hæc competunt tyrannis, primo, quia communiter sunt iracundi, & furiosi. Vnde de quodam tali dr̃ secundo Mach. Animum crudelis tyranni, & feræ beluæ iram gerens.

Aris. li. de ani.

2. Mac. 4.

Item, quia malis hominibus fauent, & bonis & innocentibus sunt infesti, & inimici: & deo persequuntur illos, vel eorum bona diripiendo, vel in persona ledendo, & interdum vita priuando: sicut fecit Achab Naboth Iezraelitæ, cuius personam occidit, & vineam possedit.

3. Reg 21.

Item non diligunt tyranni, neque volunt in dominio, vel honore, vel diuitiis socios, vel pares habere. Vnde etiam studēt omnes depauperare, ne possint cōtra eos insurgere, vel eis patrincari. Interdum etiam tyranni tātæ crudelitatis existunt, vt etiam suis non pereant. Nā etiā proprios filios quandoque à se abiiciūt, quandoque vero eos percutiunt, quandoque vero non solum de domo, sed et de patria eosdem exulare compellunt, immo, (quod est execrabilius) quādoq; eos occidunt, sicut legitur de Herode, q̄ filios primo expulit, postea occidit, propter quod Romanorum Imperator de illo dixisse fertur, q̄ maluisset esse Herodis porcus quam filius: quia Herodes cū esset proselitus in lege Iudæorum, porcis parcebat, sed filios occidebat.

Item tyrāni quidam similes sunt miluis. Est enim miluus auis rapax, audax in minimis, sed timida in magnis. Nā syluestres aues inuadere non audet: sed pullos domesticos paruos rapere non timet. Similiter quidam tyranni, licet ex auaritia sint rapaces, & contra debiles & impotentes sint audaces: contra tamen potentiores, vel coæquales, & eos, qui sibi resistunt, pusillanimes & pauidi sunt, immo superantur interdum etiam per minores. Nam miluus a niso impetitur, & propter suam pusillanimitatem a minore superatur.

Tribulationes Dei electi, maximoperè expedire, per piscium in Aquilonari pelago commorantium, similitudinem efficitur manifestum.
Cap. LXXXXVII.

TRibulationum, & tentationum impetus melius conseruat iustos, quā consolationum applausus. Cuius exemplum apparet in piscibus, qui meliores sunt, & conseruantur magis in pelago aquilonari, & orientali, quam in australi: quia ex illorum ventorum impetuoso flatu, aquæ amplius commouētur, & melius depurantur, propter quod pisces qui in eis morantur, magis a superfluis mundantur. Per ventum igitur aquilonis qui asper est, asperitatem intellige aduersantis & tribulantis: sed per orientalem, qui calidus est sua origine, feruorem accipe irruentis tentationis. Ex quorum impetu anima velut aqua ad bonum sollicitatā seu impellitur, & a malo purgatur, si fortiter resistat: & sic piscis homo iustus, psicit, & saluatur. Iob. Visitatio tua custodiuit spiritum meum. Sed per australem vē- Iob. 10.
tum, qui mitior est, & suauior, intellige suauitatem temporalium consolationū, ex quibus pisces, i. homines in aqua pœnitentiæ, vel iustitiæ viuentes, frequenter per negligentiam resoluunt. Et iō minus conseruantur, & magis deteriorantur.

Anima cibum verbum Dei esse, auctoritate Sāctarum scripturarū atq; pulli gallinarum similitudine definitur. Cap LXXXXVIII.

VErbo Dei anima nutritur, secundùm illud Deu. Non in solo pane &c. Cu- Deut. 1
ius ro est, quia ex eisdem nutrimur ex q̄bus sumus, sicut Philo. dicit. Nā pullus q̄ nascitur ex ouo, nutritur ex ouo. Dicit Aris. de
enim Arist. q̄ pullus nascit ex albugine ani. 7.

oui,& nutriũ ex vitello. Cum ergo ex verbo Dei sumus in fide spiritualiter geniti, Iac.i. ſm illud Iac. Voluntariè genuit nos verbo ueritatis:ideo ex verbo veritatis etiã Grego. nutrimur. Vnde Grego. dicit,quod cibus mentis,est sermo Dei.

Nonnullarum mulierum vetularum malignitas quæ vulgo striges nuncupantur,manifestatur, quæ & cornicibus comparantur. Capit. LXXXIX.

VEtulæ quædam mulieres inueniuntur cornicibus similes. Nam cornices(sicut dicit Isidorus)sunt aues annosæ,garrulæ,impiæ,& his vbi habitant noxiæ,ĩ senectute licet eis albescãt plumæ: intus tamen in carne quanto plus viuũt tanto magis efficiuntur nigræ.Item dicũtur cornices suo garritu, seu volatu,mutationis tpis esse præsagæ siue nunciæ. Amb. Item (vt dicit Ambro.) cornices sunt ciconiarum ductrices,& sociæ,quia cum ciconiæ transuolãt mare, cornices ipsas pcedẽdo deducũt,& cõtra infestas aues ꝓ eis bella cõmittũt.Hęc igit oĩa cõpetũt quibusdam malignis, & vetulis mulieribus,quæ si annosius viuunt,assiduè garriunt,impiæ & crudeles puellis existunt, etiam has vbi habitant lædunt, quia pueros fascinando inficiunt,sicut dicit Glosa super illud Apost. O insensati Galatæ quis vos fascinauit?

Item quanto plus per ætatis prouectũ caniciæ albescunt,tanto plus per peccati caliginem interius nigrescunt.

Item sunt ꝓcuratrices demonũ, quæ interdum ciconias, idest mulieres etiam honestas ad adulteria, & in honesta opera callidè seducendo associant, & deducunt.Ipsę quoq; sunt quæ se striges mẽdaciter esse dicunt, & tanquam prophetisse diaboli futura diuinare præsumũt.

Ex pluribus Turturis proprietatibus, quale sit Viduarum munus laudẽ dignum,ac Deo gratum,elicitur. Cap. C X.

VIdualis continentia qualiter sit seruanda,turtures oñdũt.Nã turtur est auis castissima,eo ꝙ dum parem suũ perdit,alterius vlterius copulã non requirit, sed solitaria sp incedit,& memor perditę societatis semper gemit, solitudinẽ diligit,& hoium cõsortia valdè fugit:ad hortos,& agros descendit, vbi cibũ quærat; sed cibo obtento,iterũ solita loca plãgẽtibus apta requirit. In his ergo monẽtur viduæ,vt maneãt viduæ,vt sint solitarię.

Item consortia noxia, & vana spectacula fugere,& sumptis necessitatibus victus, se ad orationis & compunctionis loca colligere.

Itẽ turtur in hyeme plumas perdit, & tunc in concauitatibus arborũ se abscondit,sed tempore veris plumis resumptis, de locis vbi latuerat, exit,& loca cõgrua ad pullificandũ q̃rit,sicut Aristo.dicit.In Arist.de anima lib. quo figurat,ꝙ viduæ tpe hyemis,i. tentationis, vel aduersitatis,vel depositis plumis ornamentorũ dent iacere in cõcauitatibus arborũ,i.humiliter manere in domibus earũ:vel pditis plumis delitiarum seu diuitiarũ,dẽnt morari p meditationẽ aĩ, in cõcauitatibus arborũ, i. in exẽplis humilitatis & paupertatis Scõrũ:sed tpe veris,i.prosperitatis,qñ hẽnt plumas diuitiarũ, dẽnt exire ad pullificandum, & fructificandũ opera vitæ actiuæ,in eleemosynas vel alia bona opera, sicut fecit scã Elisabeth filia regis vngarię post mortẽ viri sui, dans se eleemosinis, & seruitijs pauperum.

Itẽ turtur sup rẽ fœtidam non descendit, neque sup cadauer: quod fit,quãdo mulier vidua turpi tentationi non consentit, & carnalis operis turpitudinẽ nõ committit.

Item turtur pro se,& pullis suis pauca & munda grana eligit, & in locis mũdis colligit, vnde viuit:quia scilicet mulier vidua tam pro se,quã pro filijs suis,paucis & licitis sumptibus dẽt esse cõtenta.

Peccatorum viæ, Auium viis in uolando assimilantur,quod quidem earum naturalibus similitudinibus confirmatur. Cap. XCI.

VIæ pcõrũ sunt similes vijs auiũ in volãdo. Aues enim in volãdo, nõ hẽnt determinatas vias. Vñ ſm Isidorũ dictæ sunt aues,quasi deuiæ in volando, qa sine via cõtat eas incedere, eo ꝙ earũ viæ nõ sunt determinatæ in aere. Sic peccatores in suis actibus,non sequunt rõnẽ, q̃ hẽt humanis actibus terminos virtutis imponere,ꝑpter qđ dicit Philo. ꝙ virtus Arist.in Eth. est habitus electiuus,in medietate consistens,determinata rõne, ꝗut vtique sapiens determinabit.Io dñr indeterminatæ,& in errando vagabundæ modò ascẽdendo p superbiã, modo descendẽdo p auaritiam, mõ diuertendo ad dexteram, idest ad delectationes gulæ, & luxuriæ,

dele-

delectationes .n. ad dexterã pertinere dicũtur, sm illud Psal. delectationes i dextera tua. modo diuertẽdo ad sinistrã per impatientiam, & iram, i in aduersis: modo ante procedendo per præsumptionẽ, modo retrocedendo per pusillanimitate vel desperationem Psa.15.

Item aues motu alarum aerem diuidunt, sed mox se claudente nullũ signũ sui transitus derelinquũt. Sic peccantiũ vita, & ꝓsperitas, ipsis mortuis, & in sepulcro clausis, totaliter deficit. Vnde ex persona eorum dicitur, Transierunt omnia illa tanquàm vmbra, & tanquàm auis, quæ transuolat in aere. Sap. 5.

Virginitatis status, omnem alium mulierum præcellere, multis apum exemplis terminatur. Cap. XCII.

VIrginitatẽ carnis seruare cũ fœcunditate spũali, docemur exẽplo apũ. Nã integritas carnis, vel corporis virginalis oĩbus apibus est cõis: quoniã nullo concubitu miscent, nulla libidine resoluunt, nec partus quatiũt dolore, & tñ maximũ examen filiorum cõstituũt. Nã cum aliæ aues semel in anno singulos ædãt fœtus, apes geminos creant, & duplici cęteris fœcunditate præponderant. Sic quoq; mulieres sanctæ, q suorũ corporũ integritatem custodiunt, immunes sunt a libidinosæ resolutionis fętoribus, exemptæ sunt a partuum doloribus, nihilominus Deo multum fructificant in spũalibus opm fętibus. Duplici .n. fœcũditate cõiugatas mulieres, virgines sacrę ꝓcellunt; qa illę tãtum carne fructificãt, hæ autẽ carne ac spũ. Illę carne fructificãt, mundo corruptibilem prolem generãdo: istę corpore fructificant, in cœlo incorruptibilẽ promerendo gloriã: Erunt inqt dñs, sicut angeli in cœlo, vbi neque nubentur. generant quoq; nonnunq̃ virgines sacræ domino, & si non filios carnales, tamen spũales. Nam omnes quos trahunt ad Deum siue exemplis operum siue orationibus, vel etiam suis verbis, eorum spũales filij dici possunt. Mat.22

Item licet coniugati fructificent interdum etiam Deo, per opera vitæ actiuæ, virgines tamen liberius possunt ei parere fętus, tam operum vitæ contemplatiuæ, quam etiam actualis. Ex quo patet, ꝙ dr Isa. Multi filij desertæ magis, quã eius, quæ habet virum, i. virginis, quam coniugatæ. Isa. 54.

Item virgines præcipuè iuuenes habẽt contemplationem dulciorem. In cuius signum apes iuuenes, & virgines, faciũt melius mel, vt Auice. dicit. Sic in virginibus ac iuuenibus sanctis mel, i. dulcedo contemplationis supernæ, tanto suauius generatur, quanto caro in eis spũ fortius subiugatur. Vnde lib. Iudicũ. dicitur, De forti egressa est dulcedo. Auic. Iud.14.

Quatuor cardinales virtutes hominibus valde necessarias esse, per multas hirundinis similitudines aperitur. Cap. XIII.

VIrtutes cardinales docent nos habere exempla hirundinum. Nam primo hirundo docet habere temperãtiam præcipue in cibo. Hirundo enim (vt dicit Isid.) ab eundo est dicta, eo, ꝙ cibos sedendo n acquirat, sed volando. Ita, & homo cibum suum necessarium corpori, transeundo ad necessitatem, & nõ insistendo ad voluptatem accipiat. Exo. Comedetis festinanter. Ille enim, qui festinanter comedit, nec magnam delectationem in comedendo, nec etiam multum cibum accipere consueuit. Isido. Exo.12

Secundo docet nos habere prudentiam.

Primò, ex eo, ꝙ nidum tam artificiosè componit, ꝙ vix sufficeret humana industria facere de quanuis materia. Vnde ꝗdam crediderunt eas habere intellectũ (sicut Philosophus dicit) Quod licet verum non sit, docent tamen nos esse prudentes, vt secundum prudentiam nidũ mentis virtutibus componamus. Arist.2. Phi.

Docent hirundines & nos purgare nidum consciæ nostrę, ex eo, ꝙ ipsę istruũt pullos suos stercora extra nidum eijcere vt & nos cõsciẽtias nostras purgare discamus a fęcibus peccatorum. Item hirũdo habet prudentiam in discerneudo tẽpora, & loca. Nam tpe frigoris, calidas regiones reqrit, & ideo mare transit: ĩ æsta te vero redit, & cætera tempora inueniẽdo custodit, & prænuncia est imminẽtis æstatis, vt dicit Ambr. Sic̃ viri prudẽtes tempora discernunt, & prout tẽporibus congruunt, negocia dispensant. Sunt ẽt loca muranda, vel quærẽda prudẽti, ꝓut videt cõgruere tpi. Solet etiã homo prudens futuri esse prænũcius, ex eo, ꝙ rerũ exitus prudẽtia metit, ꝓut Boeci⁹ dicit. Tertio, docet suare iustitiã, ꝑcipuè punitiuã siue Ambr. Boet.

siue iudicatiuam, quæ dum sanguinem malefactoris effundit, aliorũ oculos aperit, & ad cautelam instruit. Vnde dicit
Auguſ. Aug ꝙ sanguis dextræ alæ hirundinis q exit, colũbæ medetur oculis infirmis. Nã ala dextra hirundinis, est iusta sñia principis, ex qua dum sanguis viuus effunditur, aliorum oculi ad sibi cauendum illuminãtur. Nã oculos quos culpa claudit, pœna aperit, vt dicit Gre. & non solum pœna propria, sed etiam aliena illuminat frequenter, & iuuat.

Quarto quoque docet hirundo habere fortitudinem: quia dr̃ esse quodã genus hirundinum, quod omnes aues timent, ita vt aquila eam fugiat tanquam hostem, nec illa visa audat super pdam irruere, eo quod morsus eius forte est ve
Plini. nenosus, vt dicit Plinius. Tales hirundines, sancti sunt, quorum fortitudinẽ, & virtutem timent aues omnes, idest vniuersi dæmones; & aquila, quæ est rex auium, idest ipse sathan, qui est rex super omnes filios superbiæ. Nam morsus talis hirũdinis, i. oratio sancti hoĩs patiẽtis & humilis, quasi venenosus est eis, s. dæmonibus, & valde formidabilis. Virtutum quoque plenitudo & abundãtia non aggrauat aĩam, sed potius alleuiat, & ad ascendendum in cęlum habilitat. Vnde est, ꝙ aues quanto plus abundant pennis, tanto facilius sursum leuãtur, & velocius vadũt, sicut patet in auibus prædæ, quæ sunt volatus altissimi. Aer enim inclusus infra pennarum concauitatem, auem leuiat, & vt sursum feratur habilitat. Sic etiam pennis virtutum Sancti leuiãtur, & ad cõtemplanda, vel appetenda cœlestia sublimiter eleuantur. Vnde has pẽnas, & volatũ desiderãs Proph di
Psa. 54. cebat: Quis dabit mihi pẽnas sicut colũbæ, & volabo, & requiescam? E contra autem ex virtutum carentia, anima grauis relinquitur, vt auis sine pẽnis. Vnde dicit
Auguſ. Aug. de Deo à quo sunt virtutes: Cum tui plenus non sum, oneri mihi sum.

Hominum vita spiritualis, qua uia perficiatur, per volatilium, eorumq́ pullorum vitam naturalem, pluribus similitudinibus naturalibus demonstratur. Cap. XCIIII.

Vita spiritualis hominum proficit, & perficitur, sicut vita volatilium Di-
Arif 6. de ani. cit enim Philosophus, ꝙ post decẽ dies generationis, completur pullus secundum omnes partes suas, & tunc habet caput maius toto corpore, & habet caput inclinatum super crus dextrum, & alas expãsas supra caput: post hoc rumpitur testa die decima octaua, vel vigesima, & exeunt pulli iam viuificati, & aliquando gemmelli, sed inter gemellos vnus est maior alter, minor. Prima ergo pulli completio fit in x. diebus: quia prima hominis formatio in vita spirituali, fit per obseruantiam decem pręceptorũ. Mat. 19
Vnde dixit dominus: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. & tunc caput corpus excedit, quia tunc ratio corpori dominatur, scilicet vt sit homo nõ animale, sed magis spirituali. Inclinatur etiam caput, idest mens, non solũ per obedientiam, sed etiam per humilitatem non fictam, sed veram: & hæc inclinatio est super crus dextrũ. Est enim, qui nequiter se humiliat (vt dr̃ Ecc.) & iste in sinistrã Ec. 19.
partem se inclinat. alæ etiam intellectus scilicet & affectus, per fidem, & dilectionem supra caput, idest supra naturalis rationis comprehensionem extenduntur, vt incipiat iam homo terrestris mẽte ad cœlestia erigi. Sed ad secundam pulli cõpletionem adduntur 8. vel x. dies, scilicet, vt sit dierum. xx. vel 18. Quia si quis vult verè pfectus esse, oportet vt ad obseruantiam veteris legis, i. x. præceptorũ, addat obseruantiã nouæ legis, i. consiliorum Christi, sicut est illud Mat. Si vis per Mat. 19
fectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. & consimilia, q̃ continentur in Euangelijs perfectioni enim nouæ legis, idest euangelii, cõpetit octonarius numerus propter. 8. diem resurrectionis Christi, idest Dominicã, quam celebramus, sicut Iudæi celebrãt diem. 7. Vel propter diem 8. resurectionis nostræ, quam expectamus, in qua rupta testa oui, s. finita hac vita mortali, tã quam pulli nouiter viuificati, exibimus gemelli, i. in anima, & corpore glorificati: erit tamen gemellus vnus maior, quia maior erit gloria animæ, quàm corporis.

Item perfectioni euangelii, competit additio numeri denarii: quia præter obseruantiam decalog, necessaria sunt sacramẽta nouæ legis cum fide Trinitatis, vel. 7. dona spiritussancti cum tribus virtutibus theologicis. septem enim & tria, denarium numerum constituunt; postq̃ rupta est testa timoris, vel amoris uitæ corruptibilis, exeunt gemelli, i. tam carne,

ne, quàm spiritu in vita spirituali profecti, licet in regimine vitæ, & dulcedine cœlestis conuersationis spiritus carnem antecedat. Plus enim cupit spiritus, quã possit ferre corpus: vel quia plus percipit spiritus de dulcedine, quàm corpus sustineat de labore.

Item vita mortalis similis est vitæ naturali volatilium. Quædam enim aues sunt, quæ pascuntur carnibus, sicut accipitres, & aues prædæ: & his assimilantur homines qui carnaliter viuunt, propter
Roma. qđ dicit Apo. Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. Quædam vero pascuntur herbis, vt anseres, & similia: & talibus similes sunt pœnitentes, qui de nouo incipiũt, qui adhuc molliora requirũt, solidum videlicet cibum
Eze. 33 capere non valentes. Ezech. Requiscent in herbis virentibus. Quædam autẽ pascũtur granis, & seminibus, vt columbæ, & huiusmodi: quibus assimilantur perfecti, & spirituales viri, perfectorum enim solidus est cibus (sicut dicit Apo.) Nam contemplatiui pascuntur seminibus diuinorum verborum. Semen enim verbũ
Luc. 8. Dei est. sed actiui pascuntur seminibus bonorum operum præcipue eleemosynarum.
Gal. 6. Galat. Qui seminauerit, &c. pascuntur etiam seminibus lachrymarum p cõpunctiones.
Ps. 125. Ps. Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua, quæ scilicet semina pascunt, & reficiunt animas secun
Psa. 79. dum illud Psa. Cibauit nos pane lachrymarum.

Plurimorũ volatilium species enumerantur, varia figurates peccata, quæ præfecta in veteri lege a Deo prohibebantur, eiusdemodiq́; rei diuersæ rationes assignantur. Cap. XCV.

Vitia diuersa Iudæis in lege Moysi, sub figuris diuersorum volatilium,
Leu. 11 prohibita fuerunt. Fuit enim prohibitus esus aquilæ, in qua, ex eo quod altè volat, prohibetur, & figuratur superbia.

Item griphis, in quo quia equis, & hominibus infestus est, crudelitas potentium prohibetur.

Item alieti, in quo, quia pascitur auibus, signantur illi qui sunt pauperibus molestis.

Item milui, in quo, quia maxime insidiis vtitur, signantur fraudulenti.

Item vulturis, quo quia sequitur exercitum sperans comedere de cadaueribus mortuorum, signantur illi qui mortem & occisiones affectant hominum, vt lucrentur.

Item prohibita sunt animalia coruini generis, in quibus signantur aliqui qui expertes bonæ affectionis, non redeunt: quia coruus emissus ab arca, nunquam rediit.

Item struthio, quæ cũ sit auis, & volare non possit, sed semper circa terrã moratur, ideo signat militantes, & se negociis secularibus implicantes.

Item nocticorax, quæ in nocte est acuti visus, in die autem non videt: & ideo signat eos, qui in temporalibus sunt astuti, & in spiritualibus sunt inertes.

Item larus, qui natat in aqua, & uolat in aere: & ideo signat eos, qui circuncisionem, & baptismum venerantur: vel signat eos qui per contemplationem volare volunt, & tamen viuunt in aqua voluptatum.

Item accipiter, qui deseruit hominibus ad prædam, & ideo signat eos qui ministrant potentibus ad prædandum pauperes.

Item bubo, qui in nocte quærit pastũ, de die uero latet, & ideo signat luxuriosos, qui occultari quærunt in noctis operibus, quæ agunt.

Item mergulus, cuius natura est sub vndis diutius morari: & ideo signat gulosos qui in aquis deliciarum se mergunt.

Itẽ ibis, q̃ est auis Africa habẽs longũ rostrum, & pascitur ex serpentibus, & iors te idem est, quod ciconia: & signat inuidos, qui de malis aliorum quasi de serpẽtibus reficiuntur.

Item prohibitus est cygnus, qui est coloris candidi, & longo collo, quo ex profundita te terræ, vel aquæ cibum trahit: & potest signare homines, qui per exteriorem iustitiæ candorem lucra terrena quærunt.

Item onocrotalus, qui est in partibus Orientis, longo rostro, qui in faucibus habet quosdã folliculos, in quibus primo cibum reponit, & post horam in ventrem mittit: & signat auaros immoderata sollicitudine vitæ necessaria congregãtes.

Item porphyrio, qui præter naturam aliarum auium habet vnum pedem latum ad natandum, & alium fissum ad ambulandum: quia in aqua natat, vt ana

tes

tes,& in terra ambulat,vt perdices, solo morsu bibit,omnem cibum aqua tingēs: & signat eos qui nihil ad arbitrium alterius facere volunt:sed solum quod fuerit tinctum aqua propriæ voluntatis.

Item prohibitus fuit esus herodionis, q vulgariter falco dr:& signat illos quorum pedes veloces sunt ad sanguinem effundendum.

Item prohibuit etiam lex caradon,quę est auis garrula,significans loquaces.

Item prohibita est vpupa, quæ nidificat in stercoribus,& fœtenti pascitur fimo,& gemitum in cantu simulat: signās tristitiam seculi, quæ hominibus immundis mortem operatur.

Item vespertilio, qui circa terram volat,signans illos qui seculari scientia præditi solùm terrena sapiunt.

Item qui vitium aliquod indebitè fugit,aliquando in aliud cadit.Nam perdix nisum timens,& eum fugere volēs, dum cum in aere esse sentit, à terra non surgit,sed sæpe dum circa terram quasi secura fugit,in rete,vel laqueum te immittit. sic quandoque aliquis nisum superbiæ, vel tyrannidis fugere volens, dum se ad terram nimis humiliando,vel indiscrete mitescendo dimittit,aut in pusillanimitatis laqueum incidit ;vel nimiæ remissionis retibus se inuoluit.

Item vitia tria magis generalia repræsentantur in vpupa,s.auaritia,luxuria, & superbia. Nam vpupa humana comedit stercora, auis est omnino immunda : sed cristis capite extensis galeata. Humana quippe comedit stercora,qui inhiat ad tē-
Phil.3. poralia lucra,de quibus Apo.ait Phi Oīa detrimentum feci,& arbitor vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Immūdus aūt est,q luxuriosæ vitæ pollutionibus subia-
Eph.5. cet.De quo Apo.ait. Omnis fornicator, aut immundus,&c.Sed tunc cristam gerit in capite,cum superbia dominatur in
Tob.4. mente,contra illud Thob.Superbiam in tuo sensu nūquam dominari permittas.

Vitæ voluptates, quæ in tertiam Aquilæ ouum design. ntur,tanquam noxias esse abijciendas, edocemur. Cap. X C V I.

VOluptates, & superfluitates exēplo aquilæ abijcere docemur, Nā aquila ad plus tria oua facit: sed tertiū proijcit, eo q incubando multum grauatur in tantum enim tunc debilitatur,vt quasi venari non possit. Tria igitur oua aquilæ,tres sunt appetitus aīæ.Aliquid enim aliquando appetit anima, quod pertinet ad ipsius salutem, & istud est primum ouū.Aliqd n.appetit,qđ ptinet ad corpis necessitatē:& hoc est scm.Aliqd vero,qđ ptinet ad vitæ voluptatē,& istud est tertiū,quod.s.tāquā superfluum & noxium abijciendum est. Grauat.n.mentem frequenter superfluitas voluptatis : & eam in tantum debilitat, vt spiritualia venari nō possit.Vnde dominus discipulos mo- Luc.20
nuit dicens,Attendite ne grauentur corda vestra in crapula,& ebrietate.

Vsura,quæ & plumis Aquilæ assimilatur,quantum sit hominibus damnosa, declaratur. Cap. X C V I I.

VSura assimilatur plumæ,siue pennis aquilæ, quæ sicut Plinius dicit) habent quandam virtutem corrosiuā. Vnde posita cum aliarum auium plumis,eas corrodit.Sic vsurarium lucrum cum bono lucro admixtum,ad nihil ipsum deduci.Vnde diuitiæ vsurariæ etiam cum alijs mixtæ,communiter parum durant. Habet enim vsura virtutem corrosiuā, quia eius qui mutuo accipit, facultatem cito cōsumit.Est.n.vsurarium mutuum apud debitorem, similitudo illorum uermium Iob.30
de quibus dicebat Iob:Qui me comedūt non dormiunt, & a multitudine eorum consumitur vestimentum meum, quia ex multiplicatione vsuræ, quandoq; etiā vestimentum in pignus datum consumitur,& transit ad creditorem.

Leprosi quando in veteri lege mundati dicebantur. Ac Christum passeribus à leprosis oblatis,Gallinæq; multis pulcherrimis similitudimbus comparari,explanatur. Cap. X C V I I I.

CHristus præfiguratus fuit in passeribus,qui offerebantur in purificatio- Leu.14
ne leprosi in lege Moysi.Leprosi.n.purificari dicebantur,quando cōsortio hominum iudicio sacerdotis restituebantur, & cultui diuino reddebant. Cōtingebat tñ qñq; vt diuino miraculo,per ritum legis carnalis lepra mundaretur : quādoq; etiam sacerdos in iudicio decipiebat.Vnde primo iudicabatur mundus:& postea restituebatur tanquam mundus consortio hominū,& cultui diuino,scilicet post 7.dies,in prima autē, purificatione offe-

rebat

rebat pro se leprosus mundatus duos passeres viuos,& lignum cedrinū,& uermiculum,& hyssopum,hoc modo,vt filo coccineo ligarent passeres, & hyssopus simul cum ligno cedrino, ita q lignum cedrinū eēt quasi manubriū aspersorii,hyssop⁹ vero,& passeres,erāt id,qđ de aspersorio tingebat in sanguine alterius passeris immolati in aquis viuis . Hæc autem 4.offerebantur,contra.4.defectus lepræ. Nam contra putredinem offerebatur cedrus,quæ est imputribilis:contra fœtorē hyssopus,quæ est herba odorifera contra insensibilitatem passeres uiui : contra turpitudinem coloris, vermiculus qui habet viuum colorem Passer viuus auolare vero dimittebatur in agrum , quia leprosus restituebatur pristinæ libertati. In octaua vero die admittebatur ad cultum diuinum , & restituebatur consortio hominū, primò tamen rasis pilis totius corpis,& vestimentis lotis , eo quod lepra pillos corrodit, & vestimenta inquinat, & fœtida reddit. & post modum sacrificium offerebatur pro delicto eius:de sanguine autem sacrificij vngebatur extremum auriculæ eius qui erat mundatus, & postea pollices manus dextræ ,& pedes: quia in istis partibus primum lepra dinoscitur,& sentitur. Adhibebantur aūt huic ritui.tres liquores.s.sanguis contra sanguinis corruptionem oleum ad designandum sanationem morbi,& aqua viua ad emundādum spurcitiam. Per duos ergo passeres significabant figuraliter diuinitas, & humanitas Christi , quorum vnus.s humanitas immolatur in vase fictili super aquas viuentes,quia.s.per passionem Christi aquæ baptismatis consecrantur. Alius autem s.impassibilis diuinitas,viuus remanebat,quia diuinitas mori non potest. Vnde & auolabat, qa passioni astringi nequit:hic autem passer viuus simul cum ligno cedrino , & cocco vermiculo,& hyssopo.i.fide,spe,& charitate,mittitur in aqua ad aspergendū,quia in fide Dei,& hominis baptizamur. Lauat autem homo per aquam baptismatis, vel lachrymarum vestimenta sua.i. opera; & omnes pilos i.cogitationes radet. tingitur etiam extremum auriculæ dextræ eius,qui mundatur de sanguine, & oleo,vt eius auditus muniatur contra corrumpentia verba:pollices autem manus dextræ,& pedis tinguntur,vt sit eius actio atque affectio sancta. Mat.23

Item Christus assimilauit se gallinæ, Matth. Quoties,inquit,volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos sub alas.Gallina enim (vt dicit ibi glosa)est circa pullos suos piissima.Nam sub alis congregat eos , contra miluum defensat,pro labore,& amore filiorum ægrotat,plus de pullis , quam de se curat,eos magis quam se pascit, & satiat,inuenta esca eos vocat pro illorum defensione hominem impugnat,pro ipsorum quasi amore raucit,& vocem mutat,plumas deponit,& tot a hispida fit,& demissis alis incedit. Hæc autem omnia Christo congrua sunt;Nam ipse ad pullos suos,idest fideles magnum affectum pietatis gerit , eos sub alis protectionis suæ in vna fide & ecclesia congregauit , contra miluum i.mundum seuientē eos defensauit,pro labore : & amore nostro in cruce totus languidus apparuit . plus de nobis q̃ de se curauit: nō tantū pane Mat.11. materiali,sed etiam sacramentali,& spirituali suæ doctrinæ nos pauit : inuenta esca nos vocat dicens,Venite ad me omnes qui laboratis,& onerati estis , & ego reficiam vos.pro nostra defensione diabolum expugnauit:in cruce amore languens, & voce deficiens , raucus factus Psa.68. fuit secundum illud Ps.Raucæ factæ sunt fauces meæ.Ibi etiam plumas . & vestimenta deposuit,idest corpore flagellatus totus hispidus factus fuit : & diuinitatis suæ potentiam abscōdens,alis,idest viribus suis dimissis incessit. Hæc igitur omnia Christus pro nostro amore fecit : Qui cum Patre, & sancto Spiritu viuit, & regnat Deus in secula seculorum.Amen.

Explicit liber quartus.

PROLO-

PROLOGVS LIBRI QVINTI

In quo plurima de animalibus terræ, videlicet beſtiis, reptilibus, ac iumentis exempla introducere, eaq́; moribus adaptare proponit.

Ecit Deus beſtias
terrę iuxta ſpecies
ſuas,& iumēta,&
omne reptile ter-
ræ in genere ſuo.
Gen.1.De⁹ hoīem
in rerum primor-
dio ī hac dignita-
te creauit , vt ani-
malia terræ omnia ei ſubiecta forent,q̄q̄-
diu ſine tranſgreſſione præcepti , qđ illi
Gen.1. dederat, in innocentia permaneret . Vñ
ſcriptura ſacra teſtatur,tanq̄ trinum , &
vnum Deū de hoīe dixiſſe creando , Fa-
ciamus hoīem ad imaginē & ſimilitudi-
nē noſtram , & præſit piſcibus maris, &
volatilibus cœli , & vniuerſis animanti-
bus,q̄ mouent in terra. Et vt ipſa quoq;
animalia hoī obedirent ad nutum,in ex
primis creatis parētibus ſuper eadē aīa-
ſia terræ dñatum conceſſit:dicēs, Creſci
te,& multiplicamini, & replete terrā , &
ſubijcite eā, & dñamini piſcib⁹ maris,&
volatilibus cœli,& vniuerſis aīantibus,q̄
mouent ſuper terrā. Et vt homo eorūdē
pro libito ſeruitio vti poſſet , Deus ante
conſpectū ipſius oīa congregauit , vt ea
noībus varijs iuxta vniuſcuiuſq, ꝓprie-
tatem naturæ ſingula deſignaret , vt pa-
tet ibidē. Verum poſtmodū interuenien
te peccato prædictorū primorum paren
tum ex diuini tranſgreſſione mandati,
quamq̄ præfatū dñium hoīum ſuper ani
malia bruta fuerit diminutū , vt ſui vin-
dex inobedientia hominis inobedientię
cauſa fieret ēt in iumētis;nō tñ, miſerā-
te auctore,fuit ex toto ſublatum : qa ſic
ſeueritatem iuſtitiæ miſericordia tēpera
uit, ꝙ prædictorum animaliū terræ q̄dā
conuerſa ſunt ad hoīs ſuppliciū;q̄dā ve
ro relicta ſunt ad hoīs obſequiū , & nō-
nulla conceſſa ſunt ad hoīs infirmantis
remediū.Hoc eſt ergo,qđ in verbis,ꝓpoſi
tis Moyſes aīalia terræ tripl'r noīauit.
Nā noīauit beſtias , reptilia,& iumenta.
Fecit,inqt,Deus beſtias terræ iuxta ſpes
ſuas, & iumenta , & omne reptile terræ
in genere ſuo. Nā quæ ſunt ad ſuppliciū
hoīs,beſtias nominauit, quia beſtia(ſm
Iſido)dr̄ quaſi vaſtia,a vaſtando, prout Iſido.
ſunt leones,& vrſi, & animalia agreſtia,
quæ homines quandoque immaniter la
cerant,& deuaſtant. Vnde dicitur Eccle. Ecc.39.
Omnia hæc ad vindictam creata ſunt,be
ſtiarum dentes,& ſcorpij &c. Quæ vero
præſtant remedia , reptilia nuncupauit.
Nam ex tyris,& ſerpentibus,& alijs,quę
reptant ſuper terrā,quanq̄ venenoſa exi
ſtant,ſalutifera tñ antidota confici docē
tur a medicis,quæ venenis & morbis va
rijs ſalubriter obſiſtunt. Cæterum aīalia
illa, quæ in obſeqjs , & vſibus varijs hoī
famulant̄ ,Moyſes in verbis propoſitis
iumenta noīauit Quæ recte(vt dicit Ba- Baſi.
ſilius)iumenta dicta ſunt,quaſi hoīs iu-
uamenta , prout equi , vel boues,& alia
cōſiľia, quę hoībus in neceſſitatibus au
xiliū præbēt . Non tm̄ autē hæc iumenta
oībus præbent corporalia iuuamenta :
ſed inſuper eis porrigunt ſpūalia docu-
mēta: ꝑꝑ, quod eorū doctrinam reqrere
iubent̄ , Iob:Interroga,inqt iumenta, & Iob. 12
docebunt te : nō qdē documento verbi,
ſed poti⁹ exēpli,eo videlicet mō, quo Sa
piens in prouerbijs dicit,Vade ad formi
cam piger , & cōſidera vias eius,& diſce
ſapientiam.Porro, quia ſcriptura diuina Prou.6.
non tm̄ de iumentis huiuſmodi,ſed etiā
de animalibus alijs,vt beſtijs, & reptili-
bus ad informationem noſtram exem-
pla introducit, ſicut Salomō fortitudinē Pro.28.
iuſti,Leoni aſſimilauit dicēs, Iuſt⁹ quaſi
leo confidens,abſq; terrore erit . Et Do
minus ſerpentis prudentiam nos imita
ri mandauit,dicens,Eſtote prudentes ſi-
cut ſerpentes : propoſitum meum eſt in Mat.1-
hoc quinto libro generaliter de animali-
bus terræ,& beſtijs ,ac reptilibus , & iu-
mentis exempla introducere plurima,&
ea(licèt breuiter)moribus adaptare , li-
brorum præcedentium ordinem in ma-
terijs , & capitulis conformiter proſe-
quendo.

quendo; ad illius videlicet laudem & gloriam, qui docet nos super iumenta terræ: qui est Deus benedictus in secula seculorum.

Abstinentiam, ieiuniumq́ valdè hominibus prodesse, varijs canu, ac serpentis exemplu, sacrorumq́ Doctorum auctoritatibus confirmatur. Cap. I.

ABstinentia in pluribus hoībus irā, vel impatientiā generat. Nam sicut canis famelicus, si nimis fame excrucietur, conuertitur in rabiem, sic et homo gulosus, si paululū abstineat, & ieiunet, efficit impatiens, & furiosus, qa delicijs assuetus, non potest famem pati. Et tales
Isa. 58. erant Iudæi ieiunantes, quibus dominus dixit Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. contra
Maxi. quod dixit Maximus in sermone de natali, Ieiunium pacem debet nutrire, non iurgia. Quale illud est autem, quod non vesceris carnibus, & de ore tuo omni esca sordibus egreditur maledictum?

Item abstinentia deuota diabolum fugat. Nam sicut fames valida expellit lupum de nemore, ita abstinentia deuota
Mat. 9. diabolum expellit ab homine. Mat. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, nisi in
Ambr. in ser. oratione, & ieiunio. Dicit Ambrosius, ꝙ homo ieiunus sputo suo serpentem corporalem interficit: quanto ergo magis
Iudith. 3. ieiunū deuotū spiritualem: Iudith post ieiunium caput Holofernis amputauit. Hiero. Sagittas diaboli ardentes ieiuniorum, & vigiliarum frigore restingere de
Psa. 34. bemus. ps. Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam.

Item abstinentia plurimum est vtilis ad deponendam vetustatem prauæ consuetudinis. Nam serpens, quando senio se grauatum sentit, & pelle veterem cupit deponere, vt renouetur; primo a cibo abstinet pluribus diebus, vt sic pellis eius faciliter relaxetur. Quid autem est vetusta serpentis pellis, nisi praua & vetus consuetudo carnalis corruptionis? quam siquis deponere appetit, oportet, quod primo abstineat a cibis, & de-
Leo pa. ser. de ieiu. licijs. Vnde Leo Papa dicit, quod per voluntarias afflictiones abstinentiæ, caro concupiscentijs moritur, & spiritus virtutibus renouatur. Item superfluæ delectationes gulæ vindicandæ sunt per afflictiones abstinentiæ. Nam leo cū se nimis ingurgitasse sentit, per plures dies non manducans abstinet a cibis. Sic quoque superfluitas, & voluptas cibi expianda est in cibi subtractione, & afflictione ieiunij. Greg. Caro læta traxit ad culpā, Greg.
afflicta reducat ad veniam. Vnde Bern. Bern.
dicit. Per hoc, quod à licitis abstinemus, ea nobis, quæ prius commisimus, illicita condonantur.

Illis qui Canis rabidi morsum passi sunt, accidiosi comparantur. quod pluribus similitudinibus demonstratur. Cap. II.

ACcidiæ tentatio, similis est morsui canis rabidi. Nam qui mordentur à cane rabido terribilia somniant: & timent in somno, & conturbantur: sine cau a fiunt stupidi, omnes respiciunt, & à nullo respici volunt, & etiam si passio inualuerit omnem potum respuunt: aquam timent. & latrant vt canes; & ita timidi fiunt, vt præ timore cadant, & tales cito moriuntur, nisi eius citius succurratur. Ille igitur mordetur à cane rabido, qui tentatur de accidiæ vitio, & tales somniant terribilia, & timent sine causa. Quasi enim terribilia somniant, quia ea, quæ facilia sunt, difficilia æstimant, & idcirco sine causa illa aggredi, vel per sequi formidant. Somniās. n aliquod terribile, timet vbi nullum periculum imminet: quia illud, quod per somnum cernit, non vera res, sed imago rei existit Est enim somnium (prout dicit Arist. de
Philosophus) fantasma aliquod extrinse so. &
cus apparens in somno. Fantasma autē vig.
est similitudo rei imaginatæ, & non ipsa res. Talis. n. accidiosus homo est: cūq; aliquod laboriosum occurrit faci dum, deficiens spiritu. quasi stupidus fit.

Item omnes laborantes intuetur, & ipse piger existens, piger tamen videri, vel reputari non patitur. Et si in ipso accidiæ passio inualescit, omnem potum, idest perceptionem doctrinæ salutiferæ renuit: aquam pęnitentiæ timet & refugit, & prætedio vitæ, vt canis latrat, quia in omnibus impatiens semper conqueri, & murmurat. Ad spiritualia autem, & virtuosa, ita accidiosi & interdum timidi & pusillanimes sunt, ꝙ oīa dimittentes, in desperationem ruunt: propter q̄d tales amissa diuina gratia citius moriūtur

tur,in aĩa nisi eis adhibeatur alicuius spi
ritualis remedij, per quod excitenť,debi
2. Cot. ta medicina.Et ideo Apo.dicit : Tristitia
7. seculi,i.accidia,mortẽ opeŕatur,s.animę
Vnde sicut mortuo corpori impossibilis
est omnis animalis motus , ita accidio-
so aĩo impossibile vř esse omne laborio
Sen. in sum opus.Vnde Seneca dicit,Non putãt
Ep. 92. accidiosi posse fieri quicq̃, quod facere
nõ possunt ex infirmitate sua.de virtute
ferunt sniam.Nã hæc ad quæ imbecilles
sumus,dura atque intoleranda credimus
tormenta,reputantes mortificari, ac pri-
ma luce excitari . non ista difficilia sunt,
sed nos fluidi,& exiles sumus.

Ex similitudinibus naturalibus earnium anima lium,aduersitates hominibus elatis prodesse,re rumq́ temporalium prosperitates nonnullis obessẽ,necnon aliquibus prodesse , explanatur. Cap. III.

ADuersitas hominibus superbis & ari
dis magis prodest,quàm ꝓsperitas .
Nam carnes aĩalium , in quibus calidi-
tas & siccitas dominatur,vt sunt cameli
næ, in æstate sunt malæ , sed in hyeme
sunt optimæ. Est aũt velut calor æstatis
fauor prosperitatis , qui plures malos
efficit,dum in superbiã extollit.sed qua-
si asperitas hyemis,est afflictio tribulatio
nis,q̃ dũ ad humilem sui recognitionem
mentem reducit , ad optimi dispositio-
nẽ perducit . Greg.dicit,quod præsentis
Grego. vitæ prosperitas innocẽtiæ testis nõ est,
multi ad perennem vitam per flagella re
deunt,& pleriq, ad infinita supplicia ꝑ-
ducendi sine flagello moriuntur.Plerũq;
ergo de hominibus accidit , quòd facit
hyems aduersitatis bonos , quos fecerat
æstas prosperitatis malos.

Item prosperitas temporalis aliquibus
prodest,& aliq̃bus obest,ſm defectũ,vel
abũdãtiã charitatis . Nã carnes aĩaliu , q̃
sunt calidæ & humidæ , vt pecorinæ, in
hyeme sunt bonæ,& ĩ autumno possunt
cõpetere sed frigidæ:& siccæ,sicut capri-
næ,& frigidæ & humidæ , vt porcinæ , a
medio æstatis vsq; ad finem sunt optimę
in hyeme pessimæ. Siŕr ẽt hoĩes,qui sunt
charitatis amore calidi, & lachrymarum
deuotione humidi,tpe hyemis.i, aduersi
tatis,sunt boni : q̃a charitas patiens est,
& non irritať.Sed ẽt in autũno.i.abundã
. Cor. tia prosperitatis , q̃a autũnus abũdat fru
3. ctibus,tales congruenter se habent , q̃a
sciunt abundare,& penuriam pati . Sed
illi qui sunt frigidi,calore,s,charitatis ca
rentes,& sicci,humorẽ gratiæ non habẽ-
tes,vel frigidi ad spũa,& humidi.i.fluxi-
les ad carnalia.isti sũt pessimi,& ĩ hyem;
i.in aduersitate, q̃a asperitatẽ aduersita-
tis nequeunt sustinere:possent tamẽ esse
boni a media æstate i.prosperitate, q̃a si
prosperitate mediocriter , & temperatè
vterentur,non eis obesset, sed potius ꝓ-
desset.Est enim in prosperitate, vt sit ꝓ-
ficua, necessaria temperantia: alioquin
est nociua.Vnde Seneca dicit,quod ipsa Sẽ. epi
fęlicias nisi tpeť,ꝑmit vel p̃terit multarũ 85.
vrbium in ipso flore luxuriosa imperia
ceciderunt. Et quicquid virtute partum
erat,intemperantia corruit.

Corporis nimiam debilitatem exemplo Taxi,etiã animæ vires frangere erudimur. Cap. IIII.

AFflictio carnis indiscreta plus obest
aĩæ,q̃ prosit,vt patet exemplo taxi.
Nam(sicut dicit Arist,) Est quædam spe- Ari. de
cies taxi , quæ cum sua fœmina cibos ꝯ anir
hyemem colligit : sed postea timens,ne
deficiat, fęminã vsq; ad saturitatẽ come
dere non permittit.At illa patientiam si-
milat,& masculo cedens cauernã exit,&
per partem alteram latibulum intrat ma
sculo ignorãte,cibos deuorat, & consu-
mit. Sunt quasi taxus,& fœmina,spũs &
caro humana; & dum carni spũs plus q̃
necesse est subtrahit, q̃uis corpus ad tẽ-
pus sustineat,tñ per alterã partẽ,s.ꝑ infir
mitatẽ aliq̃,vel debilitatem virtutis, quã
incurrit , plus improuidè spũi subtrahit,
& sibi assumit, q̃ illi spũs antè subtraxe-
rit, & sic indiscrete abstinens , vel labo
rans,vnde credit lucrari,perdit, Et ideo
Grego.dicit,Plerunq; dũ plus iusto caro Greg. ĩ
restringitur,ab operis boni eneruatur,vt Hom.
ad orationem , vel prædicationem non
sufficiat , dum incentiua vitiorum in se
funditus suffocare festinat.

Ambitionem non mediocriter hominem in periculo detinere,quidq́; ambitiosis eueniat, caniũ similitudinibus aperitur. Cap. V.

AMbitio sic tenet hominem in statu
periculoso,vt ipsum propter pericu
lum dimittere non velit. Sicut enim ca-
nis os carneum , inultè dimittit , & etiã
carnes calida s ad ignem quantuncunq;
ei noceant,vel minis expellatur . Sic etiã
ambitiosus non vult dimittere dignita-
tes,

tẽs,quantumcunque occaſione illarum
anguſtias multas, & pericula ſuſtineat.
Pro. 1. Prou. Vſquequo paruuli diligitis infan-
tiam,& ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia cu
pient? Puer enim difficiliter aſcendit
equum; ſed dum parum equitauit, non
poteſt deponi,donec cadit ſubito: ſic am
bitioſus vix dignitates derelinqt, donec
ſubito moritur,pſal Vidi impium ſuper
exaltatum,& eleuatum &c.
Item ambitioſis accidit ſicut canibus,
Pſa.36. comeſtis enim carnibus,os canibus pro-
ijcitur. Magni canes oſſe relicto inter ſe
litigãt, interim alius paruus canis veniẽs
os inuenit,& comedit i pacem, agnis de
eo certantibus, & nihil inde habẽtibus.
Sic vacante magna præbenda, dũ vnus
ex vna parte,alius pro ipſa præbenda ſur
git ex altera ad illam adipiſcendam, ad
Papam appellant,& præbenda relicta ſu
per eam litigant,& cauſantur.Et interim
Deus confert alicui illam ſimplici, & bo
no,qui eam non expectabat, nec curam
adhibebat,Lu.Depoſuit potẽtes,de ſede
Luc. 2. & exaltauit humiles.

Improborum Amicorum vſus qualis exſtat,m rificis vulpium filiorum,caniumq; ac Murium exemplis declaratur. Cap. VI.

AMicus fraudulentus,q̃ ſolũ vtile ſi-
bi intendit,deficiente vtili efficitur
aliquando inimicus.Nam pulli vulpium
quando non inueniunt lac in matris
vberibus,mordent dentibus, & lacerãt,
& tanquam extraneam reputãt. Sic ami-
ci fraudulenti,niſi(vt ſolebant)dederint
iñ ore eorum quippiam, ſuſcitant bellũ
ſuper eos,vt dicitur Mich.
Mich.3 Item patet,ꝙ amicus, qui eſt cauſa vti
litatis, tandiu ſtat,quandiu vtilitas du-
rat,exemplo canis, qui diligit os carneũ
& amplectit,& conſeruat,q̃ diu inuenit
in eo,qđ rodat,ſed nudum ſine carne re
linquit.vnde Seneca. Qui vtilitatis cau-
Sene. ſa aſſumptus fuerit, tam diu placebit, q̃
diu vtilis erit.
Item amici vtiles aſſimilãtur muribus
qui in plenilunio creſcũt,ſicut quædam
marina faciunt,ſed decreſcente luna mi
nuuntur. Sic amici qui ſunt cauſa vtilita
tis,creſcunt creſcente luna, ideſt fortu-
na,ſed ea diminuta minuuntur, vt Poe-
ta dicit: Cum fueris fœlix multos nume-
rabis amicos. Tempora ſi fuerint nubila
ſolus eris.

Spiritualis,carnaliſq; amoris diſcrimen, & effe ctus, ex formæ bruti ac hominis exẽplo agnoſcitur: amoremq; ſpiritualem, animæ vitam eſſe, & ſanctis viris ſummopere prodeſſe, pluribus animalium ſimilitudinibus oſtenditur. Cap. VII.

AMor ſpũalis trahit ad ſuperna, ſed
amor aĩalis & carnalis trahit,ad ter
rena. qđ apparet per exemplũ in forma
tione animalium.Nam formatio tn aĩali
bruto & cõpleto, faciẽ habet reflexã ad
terrã, ſoli hoĩ faciem erectam natura ſer Oui in
uauit. Vnde Poeta, *Pronaq;* cum ſpectẽt Metà.
aĩalia cætera terrã: Os hoĩ ſublime dedit,
cœlumq; videre. Vnde Baſilius dicit,Pe- Baſi.
cudes oẽs terrenæ ſunt,ideo curuant ad
terra. Sed eſt alia plantatio cœleſtis,hõ,
q̃ tantum habitu figuræ, tantum dignita
te diſtat a brutis. Illorum eſt facies deor-
ſum,tuum vero caput in ſublime erigit.
Sed ſi te fędaueris corporis voluptate,
comparatus es iumentis inſipientibus,&
ſimilis factus es illis. Sic ergo,cũ per amo Pſ. 48.
rẽ fiat quædam ſpiritualis formatio, q̃a
aĩa in illius rei,quã diligit,ſimilitudinem
trãsformat;ille q̃ habet amorẽ ſpũalẽ,&
rõnalẽ,habet caput.i.mẽtẽ eleuatã ad ſu
perna: ſed ille, q̃ habet amorem aĩalẽ,i.
voluptuoſum,vel carnalẽ,habet eã tanq̃
brutum animal inclinatam ſolum ad in
fima. Apoſt. Quæ ſurſum ſunt, ſapite, nõ Col. 3.
quæ ſuper terram.
Item amor ſpũalis,ĩ quo conſiſtit vita
aĩæ,tãto diutius cõſeruat,quãto hõ minꝰ
hẽt de terrenę cupiditatis ardore. Nã cer
uꝰ,q̃(vt dicit Pli.)nunq̃ febrẽ ſentit,diu- Plin.
tiſſime viuit,ſ.plꝰ q̃ cẽtũ annis. & hoc cõ
pertũ eſt ĩ ceruis Alexãdri poſt eiꝰ mortẽ
captis p cẽtũ annos, q̃ habebãt annulos
aureos ĩ naribus ab eo ſibi miſſos? Quid
n.eſt æſtuãs febris,niſi ardor cupiditatis?
Qui ergo hac febre caret,diutiꝰ ĩ vita mo
rat: q̃a q̃ caret cupiditate,lõganimiter cõ
ſeruat ĩ charitate. Amor.n.charitatis ẽ ca
lor aĩæ vitalis. Vñ Hugo de ſctõ Victore. Hugo.
Scio,inqt,aĩa mea, q̃a amor eſt vita tua.
Vñ Io. Scimꝰ qm̃ trãslati ſumus de mor- 1. Io.4.
te ad vitã,qm̃ diligimꝰ. Hãc aũt vitã amo
ris extinguit virꝰ cupiditatis. Vnde Aug. Auguſ.
dicit, ꝙ charitatis venenũ,eſt cupiditas,
Item amor ſpũalis facit ſanctos viros
non ſentire ruinam, vel aduerſitatem re
rum temporalium. Nam catus, qñ ab al
to cadit, ſup anteriores pedes ſe recipit,
& vix per caſum aliquã læſionem ſentit
vel

vel incurrit. Sic sancti viri, cum per ad-
uersitatis incursum cadunt ab alto pro-
speritatis temporalium, recoligunt se su
per anteriores pedes, idest firmant se in
affectibus spiritualium. Sunt enim ante-
riores animæ pedes spiritualium affectio
nes: quasi autem posteriores, sunt affe-
Phil. 3. ctus temporales. Aposto. Quæ retro sunt
obliuiscens, ad anteriora me extendens.
Et ideo sancti viri casum temporalium
tanto minus sentiunt, quanto in amore
spiritualium vehementius inardescunt.
Item amor charitatis est ignis spiritua
lis, qui animam non vastat, sed renouat.
Vnde mentes Deum amantium similes
sunt cingulis quibusdam, qui fiũt de co
rio salamandræ. Est enim quoddam ge-
nus Salamandræ, cuius pellis villosa ad-
modum pellis vituli marini, ex qua ad
vsus regum fiunt cinguli. & hi cinguli
post multam vetustatem, in ignem pro-
iecti, non exuruntur, sed renouantur.
Phil. 4. Apo. Renouamini spiritu mentis vestrę.

Anima rationalis quò magis humiliatur, & à terrenis se ungitur, eo magis exercitys spiritualibus aptior efficitur, quod per aranea ipsiusq; telæ artificiũ singularibus similitudinibus elucidatur. Cap. VIII.

ANima quantò est humilior, & ab
amore terreno magis vacua, tanto
est in spiritualibus exercitijs magis inge
niosa, & operosa. Nam aranea est corpo
re parua, & tamen ad faciendum telam
est mirabiliter operosa. Et est valde ad-
mirandum, quomodo tantam materiam
Auic. de vtero suo trahat. Dicit enim Auicẽna,
& etiam Diosco. quod aranearum telæ
naturæ artificio ex earum visceribus ge-
nerantur, cum tamen (vt dicunt quidã)
semper eius vterus inueniatur vacuus a
tali materia. Est igitur in aranea parui-
tas corporis, vacuitas ventris, & nihilo-
Plin. minus mirabilis ars siue studiositas ope
ris. Nam (sicut dicit Plinius,) moderato
vngue rotundum filum educit, & miro
artificio fila connectit, quæ ab imo vsq;
ad summum, & transuersaliter de pun-
cto ad punctum reducit quadam lineari
distantia, & omnes lineares tractus in
puncto medio æquali distantia a centro
coniungit, & ipsius telæ interualla, seu
spatia inter fila miro artificio nunc sunt
quadrata, nunc oblonga, nunc rotunda,
& tanto strictiora, quanto medio vicinio
ra, & tanto latiora quanto extremis pro
ximiora, quo modo autem filum filo tã
indissolubiliter coniungat, visus non in-
dicat, & rationis iudicium vix affirmat.
Miro etiam modo per fila tam subtilia
vix visui peruia, se leuiter eleuat, & in-
clinat, vt volare videatur. Paruitas ergo
corporis, significat humilitatem mentis:
vacuitas vẽtris, carẽtiam terr[e]ni amoris
Ingeniositas artifici[j], prudẽtiã opis, qua
sancti viri spiritualia opera faciunt mira
bili modo ordinata, connexa, distincta,
formata, & firma, se aliquando humili-
liter deprimendo per condescension[e],
aliquando sublimiter eleuando per con
templationem. Similes videlicet illis an
gelis, quos vidit Iacob in scala ascenden
tes, & descendentes. Ge. 28.
Item animæ inferiores vires disponũ
tur per superiores. Respondent enim in
anima vires inferiores superioribus, si-
cut animali vngues respõdet cornibus.
Tanta enim est affinitas inter vngulas
& cornua, quod iubet Arist. vaccã patiẽ-
tẽ in vngulis, cũ oleo inter cornua per-
ungi. Per cornua vero accipe vires supe-
riores, s. voluntatem, & rationem; sed p
vngulas vires appetitus sensitiui inferio
res, s. irascibilem, & concupiscibil[em]: quæ
tunc a morbis passionum inordinatarũ
temperantur, & curantur, quando ipsę
superiores vires oleo diuinæ gratiæ perũ
guntur. & talis anima similis est illi vi
ne[æ], de qua dicitur, Isa. Vinea facta est di Isa. 5.
lecto meo in cornu filio olei.

Quibus armis spiritualibus contra inimicos, dei electi seipsos tueri debeant, per naturales animalium terrestrium armaturas instruuntur. Cap. IX.

ARmatura spiritualis hominum assi
milatur armaturæ naturali anima-
lium terrestrium. Nam in animalibus in
geniata est natura, vt contra læsionẽ ali
quid semper habeat munimenti: vt cer-
ui ad suam defensionem habet cornua,
apes aculeos, leones vngues, lupi dẽtes;
& minuta animalia, quæ se defendere
non possunt, agilitatem ad fugiendum
receperunt, vt lepores, & huiusmodi. Si-
militer contra corpus, idest contra tenta
tiones carnis, cerui, idest spirituales viri
iuuant se cornibus duobus, s. oratione
qua fugantur cogitationes interiores, &
ieiunio quo fugantur motus carnis exte
riores. Vnde hoc genus dæmoniorum, s.
carnaliter

carnaliter tentationum, non eijcitur, nisi
Mat. 9. in oratione, & ieiunio . Diabolus autem
sæpe trahit homines ad peccatum, a quo
debet homo resurgere , & de manu dia-
boli exire, iuuando sedente, quo cibus te
ritur, in quo signatur contritio peccato-
rum. Vnde quasi lupus côtetens, est pec-
cator, in mente contritionem habens
Item debet se iuuare vngue, quo scili
cet scindit, & aperit; & aperiendo , quod
intus est, prodit, & signat confessionem,
qua peccatum in conscientia latens, ad
salutem aperitur.
Item debet se iuuare aculeo, vt apis.i.
solicitudine satisfactionis , Nam quasi
aculeus pungens, est memoria offensæ,
ad satisfactionē impellens . Vel apes, i.
pœnitentes, per bona opera fructifican
tes, debent habere aculeum punctionis
i. timorem diuini iudicij, vel memoriam
mortis. Sed contra mundum siquis non
est ad resistendum fortis , debet iuuare,
se fuga, sicut fecerunt sancti Patres anti
qui, persecutionem declinantes , ad de-
Psa. 54. serta confugientes . Psal Ecce elongaui
fugiens, & mansi in solitudine vel saltē
fuga mentali fugere debēt, s. cor a mun
Psa. 62. danis remouendo. Psa. Diuitiæ si affluant
nolite cor apponere.

Auaritiæ damna, auariq́ praui effectus, per san
guisugæ, Apum, Araneæ, Simiæ, varijsq́,
Isa. 34. *tandem formicæ exemplis demonstrantur.*
Cap. X.

AVaritia assimilatur sanguisugę, quæ
os triangulare habet , & fistulam
in ore, cum qua sanguinem bibit, & car
ni applicata sanguinem sugit; & cum ni-
mium repleta fuerit, illum euomit, vt ite
Isi. rum sugere possit, sicut Isid dicit. Simili-
ter auaritia habet os triangutare , quia s.
tres habet modos præcipuos male acq-
rendi, per rapinā, furtū, & vsurā: cuius fi-
stula irreplebilis, est cupiditas insatiabi-
lis. Hęc sanguinem pauperum sugit, sicut
manifestè apparet in vsurarijs, qui oībus
ad vitam necessarijs suos qūq; debitores
expoliant, & ex vsurario lucro cū reple-
tam bursam habuerit vsurarius, adhuc il
lud euomit, idest adhuc illud lucrum re
ceptum ad vsuram tribuit , vt iterum lu-
Pro. 30. cretur Prouer. Sanguisugæ duę filiæ sunt
dicentes, Affer, affer.
Item auarus est sicut canis , ad cumu
lum fœni iacens, fœnum custodiēs, nec
inde aliqd comedens ; sed latrans, nihil
inde amouere permittens . Et idem dnr
facere qdam serpentes, q balsamū custo
diunt ; nihil deferri permittunt, licet ipsi
non vtantur. Et etiam sunt similes auari
apibus, quæ mel per flores colligunt , &
ipse in fęcibus mellis moriuntur.
Item auarus homo similis est araneæ,
quæ exiguo tempore longa trahit fila, &
telæ semper intenta nunq̄ desinit labo-
rare, perpetuum sustinet in opere suo di
spendiū, qa ad modicum ventum, vel plu
uiam tela rumpitur, in qua diutius labo
rauit. Sic auarus in modico tempore ma
gnas diuitias acquirit , & texturæ.i. aug-
mentationi, vel gubernationi earū semp
intentus a labore nunquam desinit , sed
frequenter postq̄ magnam telam.i. ma-
gnam substantiā congregauit, ad modi-
cū ventū, i. incursum alicuius belli insur
gentis, vel tyranni diripientis , vel etiam
ad modicā pluuiam alicuius infortunij
contingentis, aufert subito illud , quod
cum magno diutius labore est congrega
tum. Isa. Telas araneæ texuerunt. Isa. 59.
Itē auarus assimilat̄ simiæ , q̄ qn̄ duos
habet fœtus, filiū quē magis diligit, ī bra
chijs portat, aliū vero in humeris gestat.
Sed quādo sibi fugiendi necessitas īstat
dilectū filiū eijcere cogit; quæ dū ab alio
q̄ē humeris gestat, pmemit, facilius cap
tur. Simia ergo est auarus: filius autē qu
diligit, est mudus, quē brachijs.i. affecti
nibus stringit, & gerit: filius aūt quē mi
nus diligit, est spus suus , quē quasi post
dorsum portat , quia parū de ipso curat.
Sed cū post mortē hinc fugere siue exire
compellitur, tunc filium dilectū.i. mū
dū dimittere cogitur; & spūs de quo, n
curat, peccato grauatus a dæmonibus c
pit, & ad æternū interitum ducitur. Luc. Lu. 16.
Mortu⁹ est diues, & sepult⁹ est. ī iferno.
Itē auari similes sunt formicis magnis
q̄ dnr indice ab ipsis historiographis, quę
aurū mira cupiditate custodiunt, & p eo
defendendo ꝯ hoīes bella sumunt, & tn̄
īde nullū cōmodū suscipiūt. Dicit. n. Soli
nus, ꝙ formicæ illæ sunt magnæ, & cor-
nutæ, & est illis mira feritas ppter amo
rem auri. Sed hoīes in ęstiuo tpe illuc va
dunt, quando propter caloris æstū mo-
rant̄ in latibulis, & sic aurū furant̄, & gē
mas. Sed formicæ eos odore præsentiūt,
foras exeūt, eos inuadunt, & aurū p pos-
se defendūt, & tn̄ de ipso auro nec come
dunt, nec bibūt , nec aliqd inde faciunt.

simile accidit multis auaris, qui die no ctuq; pro auro laborant, nec inde bonũ
Eccl. 6. habent, Eccl. Vir, cui Deus dedit diuitias substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat; nec tribuit ei potestatem Deus, vt comedet ex eo, sed homo extraneus deuorabit illud: hoc vanitas, & magna miseria est.

Vnico Elephantis exemplo mentes feras sedare, vnicéq; Deum amare edocemur. Cap. XI.

BEneficentiæ obsequijs delinitur feritas mentis: quod patet in elephãtibus, qui capiuntur hoc modo (vt dicit Solinus) fit fouea subterranea in via per quã assueuerint ire, in quam elephas incidit ignoranter: ad quem veniens vnus venator, percutit eũ. & pungit ipsum: alter aũt venator dũ venit percutientem ipsum pcutit, & eũ expellit, & dat ei ordeũ ad comedẽdũ. Cũq; ter, vel quater si fecerit, bestia liberantẽ se diligit, & ei obediẽs mansuescit: ex quo patet, ꝙ sicut dicit poeta. Omne fœrox animal placat amica manus. sed si brutum animal sic diligit se deceptoriè defendentem, vel demulcentem, seu de fouea extrahentem, quanto magis aĩa debet Christum diligere, qui eam veraciter a diabolo defendit, cœlesti pabulo reficit, & de baratro
Ps. 115. peccati educit? Vnde quilibet Christianus debet dicere: Quid retribuam domino pro omnibus, quæ tribuit mihi?

Scorpionum natura describitur, qui hominibus blandis assimilantur, peccatoresq́; blanditijs linire prohibetur. Cap. XII.

BLanditores assimilantur scorpionibus. Scorpio.n. sicut dicit Gregor.
Grego. blandiendo incedit: sed cauda ferit; nec mordet ĩ facie, sed a posteriorib⁹ nocet. Vnde dr̃ scorpio a scorte, quod est dulce, & poto pois, quod est fingere, eo ꝙ in anteriori parte blanditias fingit, & posteriore pungit. Scorpiones ergo sunt omnes blandi, & malitiosi, qui bonis in facie nõ resistunt, sed post dorsum portãt vnde venena fundant,

Itẽ pctores delinire blanditijs, malum est magnũ. Vnde præcepit dñs, Non co-
Exo. 23 ques hædum in lacte mřis suæ. p hædũ enim peccator: in lacte vero blãditiæ de
Prou. 1. signantur, de quibus Pro. Fi i mi si te lactauerint peccatores, non acqescas eis. hędum quidem in lacte coquere, est peccatorem hominem blanditijs delinire. Aliter autem hædus signat Christum: propter similitudinem carnis peccati, qui erat a Iudæis coquendus, i. occidendus, in lacte matris in tempore infantiæ suæ.

Bonitatem atque hominum malitiam ex tribus augeri, præcipueq́; ex volũtate manare, varijs exemplis naturalibusq́; brutorum affectibus aperitur. Cap. XIII.

BOnitas, & malitia hominum, dependent multum ex loco vbi morãtur, & ex societate, cum qua cõuersantur, & exercitio, in quo occupantur. Nam (sm
Hyppocratẽ) ad cognitionem bonitatis animalium prout veniunt in cibũ hominũ, confert scire & pascua vbi nutriunt: qa illa quæ pascuntur in montibus, i locis siccis, meliora, & sapidiora sunt. ad esum, q̃ ea, q̃ ĩ vallibus humidis, & aquosis. In quo ẽt signat̃, q; ẽt pœnitentibus meliora sunt loca penuriosa, q̃ delitiosa.
Eccle. Hæc fuit iniqtas Sodomæ sororis tuæ, abundantia, & saturitas panis. Item prodest ẽt scire aerẽ humidum: & sic cũ quo conuersant̃. Quasi n. aer, quo homo circundatur, est collegium in quo homo conuersatur. de quo multum refert vtrũ sit humidus, vel siccus. idest vtrum deuotus, vel indeuotus, & aridus. Ecc. 16

Itẽ confert scire quantitatẽ quietis, & motus eorũ. Animalia autem domestica paucioris motus sunt, & iõ maioris humiditatis, q̃ syluestria: propter quod carnes domesticorũ sunt molliores, & ad digerendũ faciliores: nam ex multa qete pori claudunt, & calor intus includitur: pp quod grossi humores dissoluũtur, & & sic carnes mollescunt, & attenuãtur. Sed qa nimium comedunt, & bibũt, humorũ superfluitates augent̃, & ĩ pinguedines multiplicant̃: & ideo talium aialiũ carnes plurimum nutrire pbant. Sic viri spũales, & cõtẽplatiui magis qeti, & minus operatiui sunt, q̃ carnales, vel actiui, & io secũ morãtes magis sunt per lachrymarũ cõpunctionẽ humidi, i quibus ẽt ex multa quiete mẽtis claudunt pori. i. sensus corpis; & dissoluunt grossi humores, i. dissipant in eis terrenæ cogitationes & affectiões, mollescũt pietate, & attenuant̃ cibi, & pot⁹ parcitate. Sed qa spũalib⁹ nutrimẽtis intrinsec⁹ abũdãtius perfruunt, iõ consolationis, & grǽ pinguedine

Pſal.62. guedine replenẽ de qua pſ. Sicut adipe,
& pinguedine repleatur anima mea.
Item bonitas, & malitia moris ſequiẽ
in hoĩbus ex bonitate, & malitia volun-
tatis, ſicut in brutis prouenit ex boni-
tate, & malitia complexionis. Nã quod
facit in brutis naturalis complexio: hoc
in hominibus facit voluntatis diſpoſi-
Auguſ. tio: propter, quod dicit Auguſtinus ꝙ
voluntas eſt qua peccatur & recte viui-
tur quod autem mores varientur bruto
rum ſm varias complexiones eorum, ex
multis exemplis apparet Hinc eſt enim,
ꝙ licèt omnibus aĩalibus inſit motiua,
& ſenſitiua virtus, tamen ſm magis, &
minus: Nam quendam ſunt ſenſus viua-
cioris, eſtimationis fortioris, & ſagacita-
tis ſubtilioris. Hinc eſt, ꝙ bos eſt pigri-
tia plenus, & tardus ad motum, aſinus
ſtolidus, equus ad concupiſcentiam pro
nus, Lupus idomitus, canis gratificus &
fidelis amicus Et hoc etiam ſimiliter pro
Ariſ.de uenit (vt dicit Ariſto.) ꝙ quædam aĩalia
na.ani. ſunt magnæ manſuetudinis, vt vacca, &
ouis: quędã indomitæ feritatis, vt vnicor
nis; q̃dã magnæ audaciæ, vt leo; quædã
aſtutę fraudationis & multæ malicioſita
tis, vt lupus, & vulpes. Hinc ẽt eſt (vt idẽ
dicit) ꝙ quædã animalia diligunt ſocie-
tatẽ, & turmatim vadũt, vt cerui, onagri,
& cameli, & hm oi: Et quædã ſocietatem
Auic. fugiunt, ſicut illa, q̃ de rapina viuũt. Aui.
aũt dicit, ꝙ inter oĩa aĩalia ho non põt
viuere ſolus, & grues, formicæ, & apes in
hoc cum hoĩe concordãt; Oẽs ergo hu-
iuſmodi mores, qui inſunt diuerſimodè
brutis, ex diuerſitate cõplexionis compe
tunt, ẽt ſ o m hoĩbus ex diuerſa diſpõ
ne voluntatis. Dicũt.n.primo oĩbus hoĩ
bus ineſſe cõiter ſenſus diſcretionis, &
mot⁹ boni opis: p̃lati, & maiores dñt eſſe
ſenſus.i. agnonis viuacioris reſpũ Dei:
æſtimatiõis fortioris & verioris reſpectu
ſui, & ſagacitatis maioris reſpectu proxi
mi. vel debet eſſe in eis ſenſus excellens
in cõtẽplatiõe diuinorũ: æſtimatio vehe
mẽs in ꝓuiſiõe futurorũ, & ſagacitas pru
dens in gubernatiõe ſubiectorũ. vel ſen
Deu.22 ſus q̃tũ ad expoſitionẽ Scripturarũ æſti
matio q̃tũ diſtributionẽ ęleemoſynarũ,
ſagacitas q̃tũ ad correptionẽ culparum.
Inueniunẽ ẽt hoĩes ſiľes bobus ꝑ tardita
1. Cor tẽ pigritiæ: ſiľes aſinis ꝑ ſtoliditatẽ ĩpru-
9. dẽtiæ, ſiľes eq̃s ꝑ ꝓnitatẽ luxuriæ, ſiľes
canib⁹ in fidelitate amicitiæ. Inueniunẽ
interdũ q̃dã mites, vt vaccæ, per manſue
tudinẽ; & q̃dã feroces vt vnicornes, ꝑ ty-
rãnidẽ; q̃dã audaces, vt leones, ꝑ p̃ſum-
ptionẽ; q̃dã fraudulenti, vt vulpes, ꝑ dece
ptionẽ. Nõnulli ẽt vitã ſolitariã, & contẽ
platiõis ſecretũ diligũt, quidã vero in cœ
nobiorum ſiue couẽtuũ cõgregatiõibus
dño ſeruire ſatagũt. cõiter aut hõ nõ tutè
viuit ſol⁹, neq; q̃tũ ad vitã corpalẽ, neq;
q̃tũ ad ſpualẽ. Vñ dr̃, Væ ſoli, quia ſi &c. Eccl. 4.
Clauſtrales vero, q̃ ſimul viuunt, dñt cõ-
uenire cũ gruib⁹, in ſeipſos bñ cuſtodiẽ-
do. grues.n. dñt eẽ optimæ ſui cuſtodes,
q̃a grues (ſicut dicit Amb.) vocis p̃conio
terrã petũt, vbi a labore q̃eſcũt, & ad ca-
ſtrorũ cuſtodias vigiles ordinat, vt aliæ
ſecurè q̃eſcãt. Vigiles.n ſup vnũ cr⁹, ſtãt
directæ, & lapillum in altero pede tenẽt
a terra ſuſpenſo, vt ſi ſomnus irrepſerit,
per caſum lapilli excitentur.
Iẽ conuenire dñt, cũ formicis, de futu
ro videlicet ſagaciter ꝓuidẽdo. Prou. Va- Prou.6.
de ad formicã o piger, & conſidera vias
eius, & diſce ſapiẽtiã: q̃ cũ nõ habeat du
cẽ neq; p̃torẽ, nec principẽ, parat æſtate
cibũ ſibi, & cõgregat ĩ meſſe, q̃d cõedat.
Item debet conuenire cum apibus, bo
na opera dulciter faciendo, Eccle. Breuis Ecc. 6.
in volatilibus eſt apis, & initium dulco-
ris habet fructus illius.

Fraterna dilectionis lex quemadmodum ſit à nobis ad implenda, caſtorum, ceruorumq́; exẽplis perfecte inſtruimur. Cap. XIIII

CHaritatis fraternæ legẽ implere Ca-
ſtores nos docent. Nã hæc aĩalia in
grege viuunt, ſuã ſpẽm diligunt, dẽtibus
ligna p̃cidunt, & ad ſua latibula ferũt, &
miro mõ ea deducunt. Nã vnũ pro vehi-
culo pedibus eleuatis ſupinum ponũt, &
inter eius crura abſciſa ligna cõponunt;
& ſic eũ oneratũ ad latibula ſua trahũt,
quẽ exonerãt, & cũ ſubtilitate multa ſibi
hitacľa parãt. Docet igiẽ nos caſtores in
ter hoĩes ſociaľr, & amicabiľr viuere, exẽ
pla virtutũ ab alijs auidè capeř. q̃d ẽ ore
arborũ ligna p̃cidere: & ad nr̃æ mẽtis ha
bitationem ꝯuertere. ꝙ aũt vn⁹ onera ꝓ
alijs portat, docet nos illã legem charita
tis adimplere, de qua Apo dicit, Alter al- Gala.6
terius onera portate, & ſic adimplebitis
legem Chriſti. & præcipuè debem⁹ nos
inuicem iuuare, ad ædificandum men-
tis domum, in habitaculum Dei.
Item charitatis ordo requirit, vt for-
tiores in laboribus debiliores præcedãt,

vt eorum tam exemplo, quàm auxilio imbecilliores laborem facilius ferant. Exẽplo. s. ceruorum quando flumina immẽsa, & maria transeunt, tunc fortiores in natando præcedunt, quibus debiliores: natando capita superponunt: & sic sibi succedentes inuicem, laborem leuius ferer, vt dicit Isido.) Apost. debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere.

Ro. 15.

Hominis carnalis, qui Herydi serpenti comparatur, miseria quanta sit, breuiter demonstratur. Cap. XV.

CArnalis homo assimilatur Herydi serpenti, q moratur in aqua, a quo percussi obrigescunt in hydropisim, quam multi bouam vocant, quia bouis stercore vtit, vt Isido. dicit. Tales sunt carnales hoĩes in aqs voluptatis viuẽtes, q efficiũtur, vt hydropici, insatiabiles de ipsis delectationibus carnis, sicut hydropic⁹ de potu. Et ibi dũ in carnalibus gloriantur, quasi stercoribus bouis vtuntur. Gloria n. viri peccatoris stercus, & vermis. Vt quasi stercus bouis, est ipsa immunditia carnis in qua luxuriosus delectat. Thre. Quj voluptabantur in croceis amplexati sunt stercora i spretis delectationibus spũs, amplexantur carnalia vitia. Et etiã serpens rinatrix, qui veneno aquas inficit, vt Lucanus dicit. & talis est delectatio libidinis, quæ etiam aquas matrimonij inficit veneno peccati.

1. Mac. 2.

Thre. 4

Lucan⁹

Caro humana quæ vaccæ, & ipsiusmet concupiscentia, quæ Syrenæ, Scorpioni, & rubetæ assimilatur, quomodo sit edomada pariter, & a peccato purganda, edocetur. Cap. XVI.

CAro nostra assimilatur vaccæ. Vacca enim impinguata iugum abijcit; cui minus pasta se libere subijcit. In fimo autẽ ꝓprio iacẽs, & torpens pinguescit, & maximè, si a labore subtrahat. Sicut igit vacca ex cibo ex lecto siue fimo, & otio impinguata iugũ recusat, sic etiam caro nostra ex refectione gulæ, & fimo luxuriæ. & ex otio incrassata recalcitrat, & iugũ spũs portare recusat, Deute. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit. Econtra aũt caro laboribus, & abstinentia domita, iugo spũs subdit mansueta: ꝑp̃quod dicebat Apo. Castigo corpus meũ, & in seruitutẽ redigo. Vnde carnis lasciuiã domanda est ad modum iuuencæ. Est. n. Iuuenca iuuenis vacca, quando iam iugo est apta (vt dicit Isido.) quæ qa est aĩal lasciuum, iugo fortiori premitur, & stimulo pungitur, vt recte bouem sequatur. Si quando caro lasciua est, debet forti iugo pœnitentiæ premi, & penalium operum stimulo molestari. Ecc. Ser..o maleuolo tortura, & compedes.

Deu. 22

1. Cot. 9.

Ecc. 33.

Item carnis concupiscentia assimilat syrenæ, quæ dulcedine sui cantus hominem dormire facit, quẽ cum viderit con sopitũ, portat ipsum ad locum siccũ, & cogit ipsum coire secum: quod si noluerit, vel nõ poterit, ipsum occidit & comedit. Quasi ergo pestifera syrena est carnis cõcupiscentia, cuius cantus dulcedo, est delectationis suggestio; ad quã tunc hõ dormit, qñ rõ ꝑ negligentiã non resistit: sed tunc ad siccũ ducit, qñ ꝑ interiorem cõsensum aqua gratiæ vacuat: sed tũc cũ syrena coit, cum ad opus pcti peruenit: q̃ si hõ forte iam interius tactus aliqua cõpunctione, refugeret, vel impedimẽto aliquo ꝓficere nõ valuerit, tũc acriori pugna tẽtatio̲is inuadit, a qua nõnunq̃ prosternit, & pcti consuetudine deuoratur. Isa Syrenæ in delubris voluptatis.

Isa. 14.

Itẽ cõcupiscẽtia carnis assimilat scorpioni: cuius venenũ (sicut dicit Pli.) ꝑ triduũ valde lædit, & tandẽ lẽta morte perimit, nisi citius succurat. Silr concupiscẽtiæ venenum valde lædit quasi ꝑ triduũ, primo, s. in delectabili cogitatione, secũdo in cõsensus adhibitione: tertio vero in opis impletioe. Opus n. luxuriæ lẽta morte perimit: qa nõ statim, sed post finẽ viuẽdi ad æternũ suppliciũ perducit.

Plin.

Itẽ caro nr̃a ꝑ humilitatem pniæ mortificata, efficit aĩæ medicina: cuius exemplũ apparet in rubeta siue in bòrace, q̃ est genus ranę venenosæ: q̃ licet sit venenosa valde, tñ ꝑ incinerationẽ ꝑdit vim veneni, & virtutẽ medicinæ magnã recipit. Vnde valet ad cutis, & carnis perditę recuperationẽ, & neruorũ ꝯsolidationẽ, & vulnerum desiccationẽ, si debite illo cinere qs vtat: sic licet caro veneno sit infecta cõcupiscẽtiæ, ꝑ incineratione tñ. i. ꝑ mortificationẽ pniæ humiliata, efficit aĩæ medicina: qa, s. ꝑ eius afflictionẽ, & mortificationẽ virus luxuriæ extinguit: meritũ ꝑ pcm̃ prius ꝑditũ, restaurat; nerui. i. virtu es aĩæ cõsolidant, & roborant, & vulnera tẽtationũ cessant, & exiccant.

Itẽ carnis vitia remouent assiduitate

laboris,

laboris: cuius exemplum apparet in ca-
preolo, quia (sicut dicit Constantinus)
in velocitate motus, & assiduitate discur
sus, caro capreoli a superfluitate expurga
tur, & saporis & odoris grauitas ab eorũ
carnibus amputatur, & tenerior, & dige
stibilior efficitur. Sic etiã ex solicitudine
boni operis, & assiduo motu laboris, ca-
ro nostra a vitiorum carnalium passioni-
bus expurgatur, quorum nutrimentum
Ecc.33. est otium. Eccle. Mitte seruum, i. carnem
in operationem, ne vacet: multam enim
malitiam docuit ociositas.
Item carnis vitium siue tentatio me-
lius fugiendo, q̃ resistendo euadit: sicut
capreolus nõ vngue neq; dẽte, sed sola
velocitate fugæ a canibus se defendit.
1. Cor. 6. Vnde Apos. Fugite fornicationem.

Castitatem seruantes multa suscipiunt bona, & à multis liberantur curis: quod quidem per bouis castrationem, et caloris similitudinem aperitur. Cap. XVII.

CAstitas hoĩs assimilatur castrationi
bouis Nã bos post castrationẽ ꝓfi-
cit in robore & virtute, & efficitur ma-
gis domitus, & maturus, & quietus, & ad
laborem magis aptus, & grauioris inces-
sus. in quibus significat, ꝙ per castitatem
voluntariè & integrè seruatã, quã castra-
Mat 19 tio significat, (de qua dñs dixit, ꝙ sunt
eunuchi, q seipsos castrauerunt propter
regnum cœlorũ) homo disponit ad aug
mentũ grãæ, ad suscipiendũ mansuetus
iugũ disciplinæ, ad maturitatẽ pniæ. ad
quietẽ consciæ, ad laborem quoq; obe-
dientiæ, & ad grauitatem modestiæ.
Item caste viuẽtes liberantur a multis
curis & periculis, q̃ coniugati patiũtur, &
illaqueant. Et ideo continentiam vouen
tes, & continenter viuẽtes, sunt similes ca
stori, q sentiens se a venatoribus propter
testiculos quæri, quos habet medicinæ
aptos, dum ipsos venatores præsentit te
sticulos sibi ascindit, & venatorib' dere
linqt; & sic se ab eis redimit. & ideo ca-
stores, a castrando vocantur. Et hoc testi
ficant de castore Isid. Cicero, Iuuenalis,
Phisiologus, & Plinius. Quidam aut au-
ctores hoc negant: qa forte tamen ip-
sorum aliqua est species quæ hoc facit.
His ergo similes sunt continentiam vo-
uentes, s. qui semetipsos non carnaliter,
sed spualiter castrant propter regnum
cœlorum, & ne per desideria, & volupta
tes carnis capiantur à venatoribus infer
nalibus. i. a dæmonibus.

Sanctorum virorum prudentia quanta sit, panthera vnico demonstratur exemplo. Cap. XVIII.

CAutelis, & circunspectionibus mul
tis sancti viri abũdant, maxime in
exterioribus Vnde sunt similes panthe-
ræ, quæ est in pelle exteriori minutis or-
biculis superpicta, ita vt ex macularum
varietate tota videatur exterius oculata,
Sicut de sanctis aĩalibus dr̃ Apoc. quod Apo.4.
erant plena oculis ante & retro. Et isti
oculi, sunt eorũ prudentissimæ cautelæ,
& circunspectiones prouidæ, quibus vi-
dent quomodo sit cautè ambulandum
in omnibus, vt dr̃ ibidem, ꝙ isti oculi
sanctorum aĩalium erant ante, & retro.
Nam ante est cautela multiplex, & circũ
spectio virtutum: sed retro cautelæ, &
circunspectiones vitiorum, vel ante ha-
bent oculos. i. cautelas in prouisione fu-
turorum, & retro ex memoria præterito-
rum. vel ante habent oculos in contẽpla
tione spũalium: retro vero habẽt oculos
i. cautelas multas in dispensatione tem-
poralium. Vnde subtiliter contemplãtur
æterna, quæ sunt ante, & prudenter di-
spensant temporalia, quæ sunt retro.

Mentis cæcitatem, lacertæ pulcherrimo exemplo, a nobis expellere ac per pœnitentiæ partes lumen gratiæ recipere erudimur. Cap. XIX.

CÆcitatẽ mentis fugare nos docet
lacerta. Est. n. quædam lacerta sau-
ra dicta (vt dicit Isido.) cuius oculi dum
præ senectute caligant, foramen intrat
parietis, & contra solem oculos aperiẽs,
lumen recipit. Quasi lacerta caligans
ex vetustate, est peccator cæcatus ex lon
ga peccandi consuetudine. Hic si vult lu
men gratiæ diuinæ recipere, oportet, ꝙ
intret foramen parietis, idest amaritudi-
nẽ pœnitentiæ, vel regularis obedientiȩ,
& ibi oculos mentis. i. intellectum per
orationem, & affectum per deuotionem
Soli, idest Christo aperiat. vel aperiun-
tur oculi animæ lumini cœlestis gratiæ,
per contritionem, & confessionem in fo
ramine parietis, idest in arctitudine sa-
tisfactionis, & tunc recipitur lumen gra
tiæ cœlestis. Isa. aperientur oculi cæ- Isa. 35.
corum.

Cameli singulari exemplo, verbum, quod profectò cibus animæ est, dignè suscipere instruimur. Cap. XX.

CIbus spiritualis doctrinæ qualiter sit recipiendus, ostenditur exemplo cameli. Nã camelus habet plures ventres, primò recipit cibũ in vẽtre primo, q incipit digeri in secũdo, & melius in tertio, & eius digestio cõsumat̃ in quarto. Sic cibus spũalis doctrinæ reqrit quatuor receptacula. Nã primò oportet, ꝙ recipiat̃ in aure, s. vt attentè audiatur. Io. Qui est
Ioan.8. ex Deo, verba Dei audit.
Iac.1. Secundo in corde, vt intelligat̃, vt memoriter teneatur. Iac. Non auditor obliuiosus fact⁹. & ibi incipit digeri per affectionem, s. in corde, in qua tũ digestiõe nõ transmutat̃ verbum, sed transmutat.
Tertio, in manu, i. in ope, vt impleat̃.
Iac.1. Ia. Estote factores verbi, & nõ auditores tm̃: & hoc modo melius digeritur: quia plus applicatur hoĩ, & plus assimilat̃ ip-
Iac.1. si, Iacob. Factor operis hic beatus in facto suo erit. Sed quarto, recipitur in ore, vt sapienter doceatur: & hæc est completa verbi digestio, i. vtilitas communis, cũ
Matt.5. s. perficit discentem. Vnde Matt. Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

Vita claustralis commendatur, quæ & testudini non immeritò assimilatur. Cap. XXI.

CLaustraliũ vita assimilatur tortugæ. Nam tortuga testa clauditur, & illa quæ est fluuialis, est venenosa, & mortifera. Sed terrestris, quæ habitat in domib⁹, vel syluis est bona. Huius carnes ethicis, & consumptis sunt bonæ, quia sunt virtutis reparatiuæ. Sic vita religiosi testa includitur, i. clausura claustri, & obedientiæ, & continentiæ. Sed si sit fluuialis, i. laxa, vel fluxa, & nullo freno disciplinæ coercita, sicut sunt monasteria quædã, tunc est venenosa, & mortifera. Mortifera, s. eis, & venenosa alijs imitantibus eos. Sed terrestris, i. illa, quæ disciplinæ debitæ terminis stabilitur, siue sit cœnobitarum in ciuitatibus morantium, siue heremitarum in syluis degentium bona est, & laudabilis. Hæc ethicis, i. consumptis, i. his, qui sunt a mundo defecti, vel debilis virtutis ad euadendum pugnas mundi, vel diaboli, est vtilis, & proficua ad assumendum: quia reparat, & cõfert eis virtutes spirituales. psalm. Ecce elon- Psa.54.
gaui fugiens, scilicet a mundo, & mansi in solitudine.

Peccata illicò confiteri canis exemplo, ac ne per verecundiam confiteri in grauioribus a diabolo illaqueamur peccatis, leonis similitudine admonemur. Cap. XXII.

COnfiteri, & purgari peccata canes docent, qui quando infirmantur, comedunt radicem cuiusdam herbæ, vt euomant, & sic curantur: Et dicit Plinius, ꝙ euacuationes, & purgationes primo ostẽderunt canes, qui repleti noxio cibo, gramen comedunt, & vomendo se. purgant. Siquis habet infirmitatẽ peccati, si comedat radicem herbę. i si habeat cõtritionem, quæ est radix pniæ; inducet eum ad confessionis vomitum, per quã purgabitur animus emittendo peccatũ: per gramen igitur pniæ euomitur peccatum in confessione, quod erat venenosum nutrimentum animæ: & ita fit pur-
gatio conscientiæ. Eccle. Vome, & refri- Ecc.51
gerabit te.

Item confessio peccati facienda est, dũ adhuc peccatũ recens est: quia tunc pœnitentem efficaciter liberat, cum sit anteq̃ peccatum per cõsuetudinem inualescat. Nam catulus lactens apertus, & ictibus serpentium appositus, venenum extrahit, dolori subuenit, & membrum totum sanitati restituit, cum alijs remedijs
quę fiunt, vt Plin. dicit. Quasi enim catu Pli.li.5.
lus lactens, est peccati nouitas delectans & demulcens: quæ tunc aperitur, & ictui serpentis apponitur, quando cum compũctione in confessione exponit̃. Quasi enim ictus serpentis est ipse casus tentationis. qui & venenum culpæ per consensum, & dolorem consciæ per remorsum inducit Sed dum per confessionem pctm̃ adhuc recẽs detegit̃, quasi lactens catulus, & apt⁹ vulneri adhibet̃, quo & venenũ culpæ abstrahit̃, & dolor cõsciæ tollit̃: & cum adhibitis remedijs satisfactionis mentis sal⁹ integrat̃r reparatur.

Sed notandum, ꝙ verecundia cõfitendi tenet hominem in peccato, & facit eũ teneri, & illaqueari a diabolo sicut tenet̃ & capit ab hoĩe leo. Ad capiendum n. leonẽ fit duplex fouea: vna cõtinua iuxta aliã, & ouis ponit̃ ĩ pmã: sed q̃dã cista, q̃ fac̃ĩr claudit̃, ponit̃ in secũda. Venies

ergo leo propter ouem, ſalit in primam, & videns ſe non poſſe exire de ea ductus verecundia, vt lateat, intrat in ſecundam, & ſic incidit in decipulam. Poſtmodum a ſecunda in primam a venatore inducitur, & tandiu ibi tenetur donec dometur, vt tangit Hiero. Similiter eſt duplex fouea ad capiendum, & illaqueandum peccatorem: prima eſt, quando pcm̃ cõmittit, ſecunda eſt, qñ pcm̃ retinet, ſine continuatur. In pria ponit ouis. i. delectatio beſtialis, pp quã peccator ſeipm̃ pcipitat, in ſecunda eſt ciſtula ſe claudens. i pcti conſuetudo, q̃ quaſi incluſum tenet pcõrem vt vix exire poſſit: & pcõr ex prima intrat ſcdam pp verecundiã, ſ. vt lateat: qa poſt q̃ hõ cecidit in peccatũ intantũ verecundat confiteri, & timet ne ſciat, ꝙ potius permanet in ipſo pcõ. Sed qa dũ vnum peccatũ retinet, trahit ad aliud: iõ ex prima fouea tranſit ad ſcdam, qa ex opere peccati, tranſit ad conſuetudine peccandi: ꝑpter quã hõ fortiter & diutius a diabolo detinet, ita ꝙ ab ipſo nunq̃ dimittitur, poſtquã ab eo incluſus eſt per prauã conſuetudinem.

Hiero. ſup ex.

Itẽ accidit peccatori ſicut cani. Eſt enĩ quædã rana q̃ miſſa in os canis, ipm̃ obmuteſcere facit. Canis ergo eſt peccator immundus, quẽ rana ideſt humana verecundia obmuteſcere facit ad confeſſionem peccati. Et ſi'r rana ideſt timor mũdanus facit obmuteſcere canem, i. prædicatorem a vitiorũ redargutione. Iſa. Canes muti non valentes latrare. Iſa. 56.

Sanctorum confidentia Leonis exemplo ſpiritualiter in capite Chriſto, & in pectore, ideſt corde perſiſtere edocetur. Ca. XXIII.

CONfidentia ſanctorũ virorũ non eſt in exteriori apparatu, ſed in interiori ipſi, & in Chriſti auxilio, & virtute. Sũt enim ſi'es leonibus, quorũ tota virt⁹ eſt in pectore, & firmitas in capite: ſic virtus Sãctorũ eſt in pectore, ideſt intus in corde: quia cor in pectore claudit. Apoſto. Det vobis corroborari per ſpm̃ eius in interiori homine. Eph. 3.

Item firmitas eorum eſt in capite. i. in Chriſto. Pſa. Verbo domini cœli firmati ſunt, ſcilicet ſancti. Ipſe enim Chriſtus qui eſt verbum Dei, eſt caput ſanctorum i. Eccleſiæ, ſecundum illud Apoſtoli: Ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam quæ eſt corpus eius, Prouer. Iuſtus quaſi leo confidens abſque terrore erit. Pſa. 32. Eph. 1. Pro. 28

Quemadmodum contriti peccatores, aliquove infortunio afflicti, ſubleuentur, miro elephantis exemplo demonſtratur. Cap. XXIIII.

COmpaſſionem, & auxilium dñi homines impendere ei q cecidit in peccatũ, vel in aliqđ graue infortuniũ, exemplo, ſ. elephantum. Dicit enim philo. ꝙ cum elephas qetis grã arbori, & maxime palmæ ſe appodiat qñque arborem frangit, & in terrã cadit: q caſum ſuũ irrecuperabilem videns, miro mõ barrit, ad cuius barritũ multitudo iuuenum accedit ſubito elephantũ, q ſeniorem ꝓ viribus releuant, & vt eum erigant, miro affectu ſe inclinant. Tunc aũt hõ qeſcere volẽs, arbori ſe appodiat, qñ mundo, vel delectationi peccati inhęret, vt deſiderio ſuo ſatisfaciat: ſed arbore fracta cadit, qa vel mundo deficiente, vel delectatione tranſeũte, in aduerſitate, vel peccatũ ruit. Et tunc caſum ſuũ miſerabile agnoſcẽs debet, barrire, ideſt aliorum auxilium flebiliter implorare clamando ad ſanctos vel ad hoĩes pios, & humiles, & tunc alii fortiores, vel potentiores dñt ei cõpati, & iuuare pro poſſe, vt ſubleuetur. Eccleſia. Si vnus ceciderit ab alio fulcietur. Ariſ. de ani. Eccl. 4.

Tentationum ſagittas, quadam capreoli ſingulari ſimilitudine expellere erudimur. Cap. XXV.

COmpunctionis humilitas repellit tentationum ſagittas. Dicit. n. Ariſt. de capreolo, ꝙ quando vulneratur ciminum quærit, & comedit, quo ſagittas de corpore ſuo eijcit. Quaſi autem ſagittarum iacula, ſunt tentationum incendia, quibus cum ſe aliquis percuſſum videt, ciminum comedere debet. Et tunc aliqs ciminum comedit, cum ad compunctionis humilitatem ſollicite ſe reducit. hæc n. eſt quæ tumore elationis reprimit, ſicut cimini ſemen ventris inflationem reſtringit. Hęc igitur compunctionis humilitas dum cor forti cuſtodia munit, tentationum ſagittas longius repellit. Gre. Si compunctionis virtus nos in intimis afficit, omnis ſtrepitus prauæ cogitationis obmuteſcit. Ari. lib. de ani. Grego. in quadã ho.

Hominis domus interior quæ sit, quàmq́ solerter a nobis sit ædificanda, paranda, ac custodienda, Bombicis exemplo aperitur.
Cap. XXVI.

Conſcientiæ ſuæ domũ dẽt hõ quili-
bet ædificare ante omnia, deinde
alijs intendere, exemplo bõbicis.i. illius
vermis, ex cuius textura bõbicinũ cõfici
tur. Hic.n. primo domum fabricat, in qua
habitat, & in qua contra frigus ſe defen
ſat, poſtea vero telas texit more aranea-
rum. Domus interior hoĩs, conſciẽtia eſt,
quam ſapientia ædificat, pœnitẽtia pur-
gat, charitas ornat: & talibus ante om-
Ecc.32 nia homo intendere debet. Eccl. Percur-
re prior in domũ tuam, &c. Hæc domus
cum eſt bene præparata, efficit Dei ha-
bitaculum, pacis domicilium, delitiarũ
cœleſtium refectorium, & contra frigus,
ideſt contra aſperitatem cuiuſq; aduerſi
tatis fortiſſimum propugnaculum. Hac
ergo domo prius compoſita, poteſt ſecu
rè homo telas exterius texere, ideſt exte
rioribus rebus intendere ordinandis ad
aliorum vtilitatem.
Item domus conſcientiæ cum labore
ædificatur, ſed faciliter deuaſtatur. Vnde
aſſimilatur aranearum telę, quæ cum la-
bore multo componitur, & tamen facili
ter diſſipatur. Sic conſcientia per vnum
Iac.2. actum peccati mortalis. Iacob. Qui offen
dit in vno, factus eſt omnium reus.

Præcipuus contemplationis, ſeu orationis locus vbi ſit, eiuſdemq́ effectus, & vtilitates, animalium nonnulorum exemplis, naturalibusq́ rationibus declaratur. Cap. XXVII.

Contẽplatio, & oratio cõgruit per ſi-
militudine habitationi aĩaliũ terre-
Auic. ſtriũ, quorũ q̃dã (vt dicit Auic.) habitant
Pſ.103. in motibus, vt cerui, & huiuſmodi. Pſal.
Montes excelſi ceruis. quædã vero in ca
Mat.7. uernis, vt vulpes. & talpæ, & hmõi. Matt.
Vulpes foueas habent. quædam vero in
campis, & planis locis, vt oues, & hmõi.
Pſa.8. Pſ. Oues, & boues vniuerſas inſuper &
pecora campi Sic vita cõtemplatiua, vel
orantium, requirit montẽ, i. altitudinem
Iſa.2. conuerſationis. Iſa. Venite aſcendamus
ad montem domini. In cuius ſignũ, do-
Mat.14 minus orare volens, montem aſcendit,
Item requirit cauernam. i. latibulum ſe-
curitatis, & ſolitudinis. Matth. Tu cum
Mat.6. oraueris intra cubiculum tuum, & clauſo
hoſtio ora patrem tuum.
Itẽ planitiẽ, & latitudinẽ dilectionis,
vel planitiem, i. baſſitudinẽ humilitatis,
vel planitiẽ. i. temperiem ſobrietatis, ſci-
licet vt contemplator non plus ſapiat, q̃
oportet ſapere: & ideo non debent p in-
præſumptionem aſcendere, ſed ſe in
humilitate tenere, Eccle. Altiora te ne
quæſieris.
Itẽ cõtẽplationis quies animas impin
guat, ſicut ſomnus impinguat glires. Gli
res.n. ſunt longi mures, quos ſomnus ef
ficit pingues. Tota.n. hyeme dormiut, &
requieſcunt quaſi mortui. Significant er
go eos qui ſunt in cõtẽplatione diutius
perſiſtẽtes, qui dum introrſus in ſemet-
ipſis ab exterioribus tumultibus ſemo-
ti diutius in cõtemplatione perſiſtunt,
quaſi longo ſomno quieſcentes, interna
cõſolatione pingueſcunt, & dum exterio
ribus curis & actibus moriuntur, mirabi
li pinguedine gratiæ interius inbuuntur.
Item cõtẽplatio, vel orõ facit nos co-
gnoſcere ſtatum mentis noſtrę, & eius
defectũ Nã onager, qñ neſcit vbi fœmi-
na ſua ſit, in montem altum aſcendit, &
ſolo flatu percipit vbi ſit. Sic homo, qui
vbi i. in quo ſtatu ſit mẽs ſua, vel cõſcĩa
neſcit, debet per cõtẽplationẽ & orõnẽ
in atũ aſcẽdere, & ibi illuminatus, & ſi
nõ viſione. i. certa cognitione, ſaltem tñ
quodam odore. i. quadam probabili cõ-
iectura ione perpendet, & cognoſcet de
ſtatu, vel de defectu animæ ſuæ. Iſa. Ec-
ce intelliget ſeruus meus exaltabitur, & Iſa.52.
eleuabitur, Tunc ſeruus Dei intelliget
qualis ſit, cum in altum contemplatio-
nis exurgit.

Veræ contritionis vis quæ culpæ venenum eſt, immundis muſcis pulcherrimo exemplo comparatur. Cap. XXVIII.

Contritio humilis trahit de corde pec
catoris venenum culpę, & mitigat
morſum & triſtitiam conſcientiæ, ſicut
muſcæ cõtritæ, & ſuper morſum araneæ
venenoſæ appoſitæ venenum extrahunt,
& dolorem leniunt, vel alleuiant. Nã con
tritio muſcarum immundarum, eſt con-
tritio, & pœnitentia turpium actionum:
Morſus autem venenoſæ araneæ, eſt con
ſenſus, vel perpetratio actionis, ſeu ten-
tationis malæ. Vnde circa hoc exempli m
q̈ muſca viua fit araneæ eſca mortua, au
tem, & contrita fit morſus araneæ medi-
cina

cina. In quo ſignatur, ꝙ peccatum in ho
mine viuens diabolum paſcit. Sed cum ꝑ
pœnitentiam, & contritionem mortifica
tur, virtus diaboli euacuatur. Vel muſca
mortua & contrita, eſt caro vitijs morti-
ficata, & pœnitentiæ afflictionibus attri-
ta: quæ aranearũ morſibus obſiſtit, quia
dęmonum tentamenta repellit.

*Diabolum, qui ſui aſſimilatur, prauam cordis ho-
minis intentionem magnifacere pluribus ra-
tionibus demonſtratur: Araneaq; exemplo
quam a reparetur anima peccatrix edocetur.
Cap. XXIX.*

CORdis vitium diabolus ſuper oĩa di-
ligit, immo vt ipſum nutriat, interdũ
omnia vitia extinguit extrinſeca. Et ideo
Plin. diabolus ſimilis eſt ſui, Nam ſus (ſicut di
cit Pli. interdũ viginti filios parit, & qñq;
omnes deuorat pręter primum quẽ præ
cęteris amat, & primo primã mammillã
dat. Similiter diabolus quamuis in homi
ne multa vitia quaſi multos filios pariat,
tñ quia prima radix omnium eſt in cor-
de, ideo corruptionem cordis ſuꝑ oĩa fo-
uet & amat, ꝑꝑ ipſam coſeruandã, & nu-
triẽdã ẽt alia vitia extinguere non curat:
quod maxime apparet in hypocritis, quo
rũ quaſi oĩa vitia oriunt ex intẽtione cor
dis ſiniſtra. Ad q̃ nutriẽdam, & coſeruan
dam in eis non curat, immo gaudet dia-
bolus, ꝙ oĩa vitia exteriora reſtringat, ſci
licet ꝙ vitiũ gulę reſtringat ꝑ abſtinẽtiã,
vel luxuriæ per continẽtiã, vel linguæ per
doctrinam ſanctam, vel auaritię per elee
moſynam: & ſic de aliis oĩbus non curat
diabolus, dũmodo cordis intẽtio, q̃ eſt, vt
primogenita eius, ꝑmaneat, & conſerue
tur corrupta. Scit.n. diabolus bñ, ꝙ ſi eſt
praua intẽtio, quæ p̃cedit, peruerſum eſt
oẽ opus, quod ſequitur: quamuis rectum
Grego. eſſe videatur, ſicut Grego. dicit.

Item debet primo cor reparari, de-
inde exteriora opera reformanda, vel
ordinanda ſunt. Vnde aranea tracta te-
la nõ egredit ad venãdũ, niſi prius illa ra-
formata, q̃ ſꝑ à medio incipit reparare, ni
hil extrema reputãs, q̃diu medium eſt fra
ctũ. Sic aĩam ſiue vitam per peccatum fra
ctã, primo debet ho reparare ꝑ pniam in
cipiẽdo à medio. i. à corde antequã egre
diat ad opera exteriora faciẽda, qa rema
Mat. 22 nente interius fractura peccati, non eẽnt
Greg. 1 meritoria opera exteriora. Matth. Munda
Moral. prius, qđ intus eſt. Gre. Si ſemel cor intẽ-
tione corrũpit, ſequẽtis actionis medie-
tas & terminus ab hoſte callido ſecurè
poſſidetur. Quoniam totam arborem ſibi
fructus ferre conſpicit, quam venenı den
te in radice vitiauit.

*Quantum ſit immanis hominis peruerſa natura;
canis ſimilitudine ſit manifeſtũ. Cap. XXX.*

CRudeles hoĩes ſunt ſimiles canibus
qui percuſſum canem, & vlulantem
omnes lacerant, & perſequuntur. Ita etiã
hoĩem aduerſitate ꝑcuſſum crudeles nõ
adiuuant, ſed potius detrahendo lacerãt
dicendo ꝙ bene meruit. Pſ. Super dole- Pſa. 68.
rem vulnerũ meorum addiderunt. Boet. Boet.
Hic malis noſtris cumulus accedit: ꝙ cũ
miſeris aliquid grauitatis infligitur, quę ꝑ
ferãt meruiſſe creduntur. Aliquãdo etiã
tales crudeles homines non tantum ma
ledictis, ſed etiam factis, & iniuriis perſe-
quuntur: ſecundum illud Pſa. Perſecutus Pſ. 108.
eſt hominem inopem, & mendicum.

*Quòd Chriſtus ſua cruce, rubeis humanitatis in-
dutus veſtimentis, dæmonem deceperit atq;
vicerit, ipſius bouis ſylueſtris mirabili expla-
natur exemplo. Cap. XXXI.*

CRux Chriſti diabolũ ligauit, & eius
virtutem proſtrauit. Cuius exemplũ
habetur in boue ſylueſtri, qui odit, & per
ſequitur omne rubeum, & ideo venator
ſe rubeis induit, & ſic eum ad ſe inducit.
Cum autem ſibi appropinquare viderit,
poſt magnam arborem ſe abſcondit. Ac
bos ita fortiter arborem ferit cornibus,
ꝙ ea ſic in ligno infigit, vt extrahere illa
non poſſit: & ſic dum alium occidere q̃-
rit, ſe ipſum occidit. Hic ergo bos ſylue-
ſtris gerit ſimilitudinem dæmonis, qui
omne rubeum odit: quia ſanctorum ſan
guinem fundere ſitit. Sed Chriſtus vena
tor cœleſtis venit; & rubeo ſe induit, quã
do paſſibilem carnem induit, & aſſum-
pſit, quæ ex puriſſimis ſanguinibus bea-
tæ Virginis formata fuit, vt dicit Damaſ. Dama.
Vel tunc rubeo indutus fuit, qñ eius ſan-
ctiſſimum corpus ſanguine rutilauit, ſi-
cut in oratione, & flagellatione & crucifi
xione. Iſa. Quare rubrum eſt indumentũ Iſa.
tuum? Videns autem Chriſtus tempore
paſſionis magis propinquum ſibi diabo
lum perſequentem, poſt magnã arborem
ſe abſcondit, qñ ſcilicet (occultando ſuæ
deitatis potentiam) cruci ſe affigi permi-
ſit,

ſit,quem dum diabolus crucifigi fideliter procurauit,in ipſam crucem fortiter impegit.& ſic dum tenere, & proſternere credidit,ipſe detentus & ꝓſtratus fuit, Hoc enim(ſicut dicit Eccleſia) ordo nr̃æ ſalutis depopoſcerat,multiformis proditoris ars, vt artem falleret, & medellam ferret inde hoſtis,vnde leſerat.

Leopardi exemplo ſingulari auaritiæ cupiditatem maiorem in modum fore vitandam manifeſtatur. Cap. XXXII.

CVpiditas auaritiæ perducit ad interitũ aĩæ. Eſt.n.cupidus ſimilis leopardo:qui dũ comederit aliquid venenoſum tũc q̃rit ſtercus humanum,vt cum eo extinguat venenũ:vñ venatores fimũ illum ſuper arborẽ in vaſe ſuſpedũt, in quem leopardus ſaliens,vt ſtercus accipiat,interim ipſum venatores interficiunt. Tũc ergo leopardus veneno inficitur, cum auarus cupiditate accenditur:quia venenum

Aug.de cõfl.viti.

charitatis eſt cupiditas,vt Aug.dicit. Sed tũc ad expellẽdũ venenum q̃rit humana ſtercora, qñ ad ſatiãdũ cupiditatẽ ſectatᷣ tpalia lucra.de qbus Apoſt.ait:Oĩa detri

Phi.3.

mẽtũ feci,& arbitror,vt ſtercora,vt Chriſtũ lucrifaciã:ſed tũc venatores hæc ſtercora ſuper arborem ſuſpendunt, qñ cupidæ menti dæmones,vt eã inflãmẽt,tpaliũ diuitiarũ magnificentiam oſtendunt·Sic

Mat.4.

fecit diabolus Chriſto,qñ duxit eũ in mõtem excelſum, & oſtẽdit ei oĩa regna mũdi,& gloriã eorũ,& poſtea dixit, Hæc oĩa tibi dabo: &c.qđ ergo fecit Chriſto apta viſione,hoc facit frequentius homini cupido occulta ſuggeſtione.vnde cum cupidus ad capiendum temporalium diuitiarum ſtercora per lucra non licita nititur a uenatoribus,ideſt dæmonibus vita

1.Thi.9

animæ priuatur, vnde Apoſt. Quj volunt diuites fieri,incidunt in tentationem,& in laqueum diaboli,& deſideria multa,& inutilia, quæ mergunt animas in interitum,& perditionem.

Inordinatam rerum temporalium occupationem Bombicis exemplo hominem ab intentiori uirtut. pœnitus priuare monſtratur. Cap. XXXIII.

CVra, & occupatio temporalium multa,euacuat hominem a virtute interio i.Cuius exẽplũ apparet in bombice. i.in illo vermiculo,ex cuius textura bõbicinum conficitur:qui telas texit ad modum aranearum. Sed ſicut dicit Iſi. Dum

Iſidor.

fila aggerit euacuatur, & nihil in eo remanet niſi aer.Ille enim ad telas extendas fila aggerit qui ad tẽporalium rerum diſpoſitiones,& occupationes vitæ ſuæ ſtudia conuertit:quia dum ſeculi negotiis totaliter implicatur, interius virtutibus penitus euacuatur. Vnde Apoſt.dicit: Quod nemo militans Deo,negotiis ſecularibus ſe implicat,vt ei placeat, cui ſe probauit.

2.Thi. 2.

Hominis curioſitate Diabolum Animas ſæpenumero inficere, Cerui ſylueſtris exemplo confirmatur. Cap. XXXIIII.

CVrioſitas,nouitatum eſt inſtr̃m diaboli ad aĩas occidendas. Sunt enim curioſi hoĩes ſylueſtribus ceruis ſimiles, qui tantæ ſimplicitatis exiſtunt, ꝙ omnẽ mirantur,& ſtupent nouitatem, & equo vel bubalo,ad eos accedẽte ita in eũ reſpiciũt,quod hominem iuxta ſe venientẽ & ſagittis eos impetentem, non aduertunt. Ita curioſæ mentes,cum circa quaſdam nouitates inutiles,ſed eis admirabiles occupantur,iaculo erroris, vel elationis,vel alteri⁹ alicuius peccati à diabolo feriuntur. Apoſ.dicit prophanas vocum nouitates de uita. Sic curioſi fuerunt Athenienſes,de quibus dr̃ Actuum 12.ꝙ ad nihil aliud vacabant,niſi vt aliquid noui dicerent,vel audirent.

1.Thi. 6.
Act.12.

Peccati delectationem mortem inferre mẽti,vnico muris,atq; Vrſi naturali exemplo manifeſtatur. Cap.XXXV.

DElectatio peccati occidit mentem,ſicut potus murem.Dicit enim Ari. ꝙ mus non potat, & ſi potauerit moritur. Tunc enim delectatio peccati potatᷣ, qñ in eam conſentitur. Pſal. Intrauit ſicut aqua in interiora eius.& tunc anima occiditur,quia peccatum cum cõſum matũ fuerit,generat mortem.

Ari. de anim.
Pſ.108.
Rom.

Item delectatio eſt cauſa mortis animæ,ſicut dulcedo mellis eſt cauſa morti vrſi.Namque vrſus aliqñ altiſſimas arbores ſcandit, & fructus, & mel ibi quærit,& ſæpe dum eſurit ad eundem locum redit:Vnde venator circa pedem arboris funes atque palos acutiſſimos vndiq; circumcingit, & ante aperturam vnde exit mel, malleum ponderoſum cum fune

ne ſuſpendit:veniens ergo vrſus eſuriēs,
& mel de arbore trahere cupiens, per
malleum impeditur, tunc ille mal-
leum à ſe abijcit:ſed quanto fortius eum
pellit,tãto grauius rediens caput eius per
cutit, & ſic tam diu fit quouſque ex fre-
quenti ictu caput eius debile deficit, ca-
dens ergo ſuper palos ruit, & ſic propria
ſtultitia ſe occidit. Similiter dum homo
dulcedinē,ſiue delectationes peccati quę
rit,malleus diuini ſermonis de quo Hie.
Hie.24. Verba mea quaſi malleus conterens pe
tras,peccatum ipſum prohibēs ei reſiſtit,
quem dũ peccator abijcit,& a ſe proiicit,
Pſa.49. ſm illud Pſ.Proiecisti ſermones meos re
trorſum: in ipſum fortius impingit,& fi
naliter deficiens in peccatum ruit, quod
ad æternum interitum trahit.

Q͞d charitas cũ bono cordis deſiderio ſemꝑ dēat copulari,vt meritũ ſuſcipiat:ſingulari bouis ſimilitudine demonſtratur. Cap. XXXVI.

DEſideria cordis bona, tunc habent
efficaciã,& perducunt ab bona ope
ra,qñ ſunt charitate informata.Boues.n.
illæ ſunt excellentes ad opera, q̃ habent
cornua lata, nigr vero, & parua cornua
habentes reputant̄ ad opus inertes. Qua
ſi enim cornua capitis,ſunt deſideria mē
tis:quæ tunc dilatantur,qñ boues chari-
tate informantur, & tunc tales ideſt hu-
iuſmodi homines excellenter operãtur,
quia amor Dei nunquam eſt ocioſus ope
Pſa.68. ratur enim magna ſi eſt.Pſ.Placebit Deo
ſuper vitulum nouellum cornua produ-
centem.Sed boues nigri, ideſt homines
in peccato obſcuri,quia charitatis exten-
ſione carent,habent parua cornua, ideſt
parua boni deſideria. Et ideo ad bene
operandum pleni ſunt omni inertia.Vn-
de in tali boue deficiente calore charita-
tis,& abundante frigore iniquitatis abũ-
dat pigritia aratri, ideſt fructuoſi operis
Pro.20. ſecundum illud Prouer.Propter frigus pi
ger arare noluit.

Detractoris natura breuiter apitur:qui tribus rõnibus ſerpenti comparatur. Cap. XXXVII.

DEtractor aſſimilatur ſerpēti.Primò,
quia ſerpens ſilenter morſum infi-
git ſicut dr̄ de dypſa, ꝙ prius occidit q̃
ſentiatur, neq; triſtitiam morituro indu-
cit. Talis eſt detractor occultus. Eccleſi.
Ec.10. Si mordeat ſerpens in ſilentio,ita nihil
minus hēt qui occulte detrahit. Secũdo,
quia ſerpēs nõ recte, ſed tortuoſe ince-
dit.Vnde ſm Iſi.vocatur anguis,quaſi an Iſa.lib.
guloſus quia nunquam incedit rectè, & ety.
tali eſt detractor fraudulentus,qui inci-
pit a commendatione,vt non recte creda
tur ex odio dicere;ſed poſt recommenda
tionem retorquetur ad vituperationem.
Tertio,quia ſerpes terrã comedit.ſunt
enim quidam ſerpētes qui latitant in ca-
uernis,& lingunt puluerem,& ſugũt ter-
ræ humorem,vt dicit Plinius:talis eſt de-
tractor inſidioſus,& maliuolus,qui acti-
bus aliorum inſidiat̄ latenter,& ſolum il
lud q͞d videt terrenũ.i.vile, vel deſpectũ
cõmedit.i.mordendo,& detrahēdo dicit:
bona autē,ſi qua nouit,occultãdo ſuppri
mit.Iſa.Serpenti puluis panis eius. Iſi.65.

Hominis deuotio quo pacto perficiatur,naturali animalium exemplo docetur Cap. XXXVIII.

DEuoti hoīes quanto magis à ſe re-
mouēt delectabilia carnis, tanto ma
gis proficiunt in bonitate,& ſapore men
tis.Nã animalia naturaliter humida,ſunt
meliora, & magis ſapida,quanto magis
ſunt a lacte remota,ſicut patet in carni-
bus porcinis.Sic multis lachrymis humi-
di.i.hoīes deuoti quanto plus a lacte ip-
ſius carnalis dulcedinis elongant̄ tãto ma
gis in ſapore internæ cõſolationis augmē
tant.Pſa Renuit cõſolari aīa mea,ſcilicet
in carnalib⁹.& iõ ſeqt: Memor fui Dei,&
delectatus ſum.Iſa.Quem docebit ſciam Pſa.76.
& quem intelligere faciet auditum abla Iſa.28.
ctatos à lacte,auulſos ab vberibus,&c.

Per multas naturales Draconis,ſerpentis, colubri,lupi,Vulpis,taxi, tandumq; Cati proprietates, Diaboli malignitas ac quantũ hoīes decipiat, quoue pacto homo ei reſiſtere debeat,non obſcuris ſimilitudinibus varijs explanatur. Cap. XXXIX.

Pſ.103
DIabolus aſſimilat̄ dracõi,de quo Pſa.
Draco iſte quē formaſti ad illudēdũ
ei.Nã draco hēt malũ ſibilũ,qa ſibilando
flatũ cõtagioſum emittit & aerē inficit,&
ſic morbũ peſtilētem gignit.Sic diabol⁹
habet malũ ſibilũ.i.malã ſuggeſtionē, q̃
immittendo cor īficit,& morbũ peſtilen
tem peccati ꝑ delectationem induit.
Item draco habet malum morſum.Di Ari.de
cit.n. Ariſt.ꝙ cum morſus draconis ſit anima
veneno-

venenosus & malus, pisces q ab eo mordentur, subito moriuntur. Iste morsus draconis, i. demonis, est in consensu peccati, in quo mox anima moritur.

Item diabolus est similis serpenti qui timet hominem nudum & insilit in vestitum: sic diabolus timet hominem pauperem, temporalium contemptorem, & illaqueat hominem diuitem temporaliū possessorem. Apostolus. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.

Item diabolus assimilatur colubro. Primo, quia vmbram colit, vnde dicitur coluber quasi colens vmbram. i. corda vmbrosa & obscura peccatis. vel vmbras i. mentes in peccatis sopitas, quia vm-
Iob.40. bra somnum inducit. Iob. In vmbra dormit.

Item coluber fugit ceruā, & diabolus fugit animam sollicitam in operibus bonis: diligit enim mētem ociosam, & odit sollicitam, quæ in cerua significatur, quæ est ad currendum expedita.

Item quia coluber leonem occidit, & diabolus interimit hominem superbum: quia superbia est proprium eius iaculū.

Item, quia rutam odit. i. pœnitentiam amaram.

Item quia pellē deponit. i. apparentē nequitiam: & hoc est, quando transfigurat se in angelum lucis.

Itē, quia nemora, & concauitates arborum diligit. Nemora enim sunt corda studijs rationalibus destituta, & bestialibus desiderijs plena. Nam nemora sunt habitacula non hominum, sed bestiarum. Cōcauitates autem arborum sunt ipsę mentes hoīum virtutibus vacuæ, quas diabolus multum diligit. Item lac libentissimè bibit. i. dulcedinem carnis vel peccati ad sumendum auide inducit.

Item, qa cauda lædit. i. in fine subuer-
Pro.23. tit. principio. n. blādè, & astute ingredit. Pro. Ingreditur blande, & in nouissimo mordebit, vt coluber.

Item venenum fundit. s. peccati.

Itē quia canes fugit. i. prædicatores, qa eius nequitiam detegunt: vnde ab audiēdis prædicatoribus multos retrahit.

Item, quia muscas comedit, quia diabolus pascitur cogitationibus immūdis.

Item puluerem lingit, quia auaros demulcet, & in malis lucris eis prosperitatem tribuit.

Item diabolus maximè insidiatur fini hominis, quia si in fine hominem decipit, animā, & corpus occidit. Vnde assimilatur cerasti serpenti, qui in semitis insidiose manens insidiatur equiti vt mordeat vngulam equi. Nam (sicut dicit glo. super Genesim) Cerastes est serpens regu-li, tantæ perniciei, ꝙ si eius venenum tātum vngulam equi tangāt. equum & equitem subdito perimit. Hic ergo est diabolus qui occultis modis insidiatur homini. Est. n. hō similis equiti, cuius equus est corpus. sessor autem spiritus, vngula autem quæ est finis corporis, signat diē mortis. In quo si potest diabolus venenum nequitię suæ immittere, & equum i. corpus. & equitem i. aīam ad æternum interitum inducit. Gene. Cerastes in se- Gen 49
mita mordens vngulam eq, vt cadat ascēsor eius retro.

Item diaboli nequissima voluntas, nisi Luc.15
refrenaretur per diuinā potentiam, & prouidentiam, homines non possent euadere. Est. n. diabolus similis cuidam bestiolæ quæ dicitur ee apud Æthiopes oībus mēbris iners, & caput pgraue: habēs sem per illud inclinatū ad terram deferens; Deo hominibus prouidente: quia cū omnes qui vident eius oculos, mox expirēt, si caput eleuatum terret, omnes occideret. Hæc bestiola diabolus est, cuius mēbra sunt omnes iniq quos diabolus omnes inertes reddit ad motum bonorum operū: Caput eius. i. mens prægrauata est multiplici iniquitate. Vnde ipsum caput semper defert inclinatum ad terrā, quia ad hoc eius studium, & tota eius contemplatio tendit, vt electorum animas a supernis trahat, & ad ima mergat. Vel diuina prouidentia, caput deflexum portat, quia scilicet contra homines non tantū erigere permittitur caput, quantum optat: vnde licet afflictionem iustorū semper velit, tamen si a Deo potestatem nō accipit, ad tentationis articulum nullatenus conualescit. Nam ita subtiles sunt oculi eius & venenosi. i. malitiosi eius conceptus & astutiæ ꝯ hoīes, ꝙ nullus ab eo euaderet, si circunducendi eos. i. liberè exequēdi potestatem prout vellet heret.

Item diabolus assimilatur lupo.

Primo. rōne noīs. dr. n. lupus quasi leopes (vt dicit Isido.) eo ꝙ quasi leonis pe- Isid. li. Ety.
dibus sit ei virtus. Vnde quicquid presserit non viuit. Pedes igitur diaboli sunt delectationes peccati, per quas in hominem ingredit, in qbus est tantæ virtutis, vt si

vt ſi eis mentem conſentientem preſſe-
Prou. 1. rit, eam finaliter occidit, Prou. Pedes illorum ad malum currunt.

Secundo ratione fraudis. Legitur enim, quòd lupus aliquando voces emittit quaſi hominis, aliquando latratum canum fingit, vt ſic paſtores, & oues decipiat. Sic aliquando diabolus aliquam ſuggeſtionem immittit, quæ habet aliquam ſpeciem boni, vt ſic hoïes
2. Cor. 11. fallat. Cor. Sathanas trãſfigurat ſe in angelum Lucis. Tunc. n. in angelum Lucis ſe transfigurat, quando videtur ea ſuggerere, quæ boni angeli conſueuerunt perſuadere. Dicit. n Ariſt ꝙ inuidia eſt quidam lupus q habet faciem hoïs, & caudam ſcorpionis. Nã diabolus qui a principio quaſi rationabilia ſuggerit in fraude, poſtea venenum infundit.

Item lupus vt capras capere poſſit, ſub folijs ſe abſcondit, & magis aſtutia quã potentia eas vincit. Sic diabolus decipit ſe abſcondendo ſub folijs. i. ſub apparẽtia bonorum. Eſt n. verſipellis, malitiis plen⁹, ſicut in Æthiopia dñr eſſe lupi ita varij, vt nullus eis color deeſſe videat ita nec deeſt diabolo aliqua via fraudis.

Tertiò, ratione tyrannidis, quia diabolus fortius tentat hoïem, qñ magis videt eum aduerſitatibus fatigatum. Legitur enim, ꝙ lupus, qñ ad ouile vadit, contra ventum pergit, ne canes eius odorẽ ſentiant. Per ventum autem intelligit aduerſitas: Vnde diabolus contra ventũ vadit qñ hoïem in aduerſitate exiſtẽtem iterũ tentando inuadit. Sæpe enim, iuſtitia dei permittente, hoï tribulato ex ablatione ſubſtantiæ addit afflictionem in corpore, & deinde tentationem in mente: vt ſic ad impatientiam, & deſperationem inducat: ſicut patet in Iob: cui primo res abſtulit, deinde filios extinxit, deinde graui vlcere percuſſit, tandem per vxorẽ & amicos graues tentationes in cor eius immiſit. Sed ille eum ſuperauit in omnib⁹. Et nota, ꝙ diabolus plus tentat, & perſequitur iuſtos quàm peccatores. Dicit. n. Phiſiologus, ꝙ lupus non venatur circa locũ vbi nutrit catulos ſuos, ſed venatur a remotis. Quaſi aũt loca vbi nutriuntur catuli eorũ luporũ, ſunt malorum corda in quibus nutriuntur delectationes, & afflictiones peccatorum: ibi ergo diabolus non venatur, quia tales diabolus tẽtare non conat.
Grego. Greg. Illos diabolus pulſare negligit, quos quieto iure poſſidere ſe ſentit. ſed quaſi loca ab ipſo remota ſunt iuſtorum corda, quæ ſcilicet ei ꝯdicunt: & ideo ꝓcipuè tales diabolus perſequitur, & moleſtat Gre. Hoſtis nr̃ nos in hac vita poſitos q̃to magis ſibi rebellare cõſpicit, tãto amplius expugnare ꝯtẽdit.

Quarto rõne delectationis ludi, qa lupus valde diligit ludum, vt dicit Pli. & iõ ſi p̃t rapere puerum cũ eo ludit, & poſtea eum comedit. Qualiter autem diabolus cum peccatore ludit, oſtendit Grego. di- Grego.
cens Diabolus facta aliorũ mõ grauiora, Paſt.
mõ nihil eſſe qđ ꝑpetratũ eſt, mõ miſeri corde Deũ loquit, mõ adhuc tp̃s ſubſequens ad pñiã pollicet, vt dũ ꝑ hoc mẽs decepta ducit, ab intruſione pñiæ ſuſpen
dat: Pro. Stultis illudit peccatũ. i. diabol⁹ Pro. 14.
qui eſt cauſa peccati. Poſtquam aũt cum
peccatore luſerit, eũ comedit. Ambr. Dia Ambr.
bolus ñ diligit filios ſuos, ſed odit: ſic. n. ſermo.
eos amat, vt ꝑdat: ſicut amat gluto morſellum, vt comedat.

Quinto rõne fortitudinis. Nã lupus habet magnã fortitudinẽ in capite, & ĩ collo: inteſtina aũt hẽt debilia. ſ. qa tota vis diaboli eſt in principio tẽtationis: quia ſi in principio ſibi reſiſtitur, poſtea debilis efficit. Dicit Ambr ꝙ hõ vocẽ ꝑdit ſi lupus eũ primo viderit: ſed ſi hõ lupũ ante cõſpexerit, audaciã ꝑdit, & caudã deponit. Tunc lupus. i. diabolus hoïem videndo ꝓuenit, qñ eũ in principio non reſiſtẽtem conſpicit. Sed econtra tunc hõ lupũ prius cernit, cum ſe armat, & ꝓparat ad repellendũ tentationis principiũ. Nã poſtea diabolus ꝑdit audaciã, & caudã deponit, qñ tentare dimittit, & ad finẽ intentũ ipſam tentationẽ nõ ꝑtrahit. Chry Chriſ. ĩ
ſo. in primis grauis, & intolerabilis eſt i- Mat.
petus diaboli; quẽ ſi qs fortiter ſuſtinuerit, in ſecundo inueniet infirmiorẽ. quanto enim plus repercuſſus fuerit, tãto magis refrigeſcit.

Sexto ratione breuitatis temporis. Nã Ariſ. de
legitur in libro de aïalibus, ꝙ qñ lupus anima.
ſeneſcit, qa nõ põt ꝓdari, vadit de nocte iuxta ciuitates, & inſidiat hoïbus. ſic diabolus ſciens tempus ſuũ eſſe breue, iam de hoïbus beſtialibus non curat, ſed bo-
nos deuorare feſtinat. Iſid. Tunc ꝯ eum Iſid. de
quẽ poſſidet diabolus acrius ſeuit, qñ ſe ſumm.
diuina virtute ab eo expellẽdum cognoſcit: Apoc. Væ terræ, & mari, qa venit ad bono.
vos diabolus habens iram magnam.

Septimò, ratione formidinis: Lupus. n multũ formidat ignẽ, vt dicit Homerus.

Item

Item lapides multum timent. Sic diabolus multum timet ignea orone.i. feruidã, & lapides.i. eleemosynas. Vñ dr̃, ꝙ si quis duos lapides si'l collisetit, lup⁹ audaciã ꝑdit. Duo lapides, sunt duplex eleæmosyna, s corpalis, & spũalis: & si vtraq; fiat, est diabolo valde formidabilis.

Itẽ diabolus decipit hoĩem sicut vulpes decipit taxũ. Nã taxus vulpem odit, sed videns vulpes, ꝙ eũ expugnare non possit ꝑꝑ ipsius duritie pellis, fugã capit, & du taxus ꝑdam q̃rit vulpes eius latibulũ intrans, & immũdicijs vrinæ, & aliis taxi lectum inficit, cuius fętorẽ taxus nõ ferens inde recedit, & aliã foueã sibi q̃rit. Vulpes ergo, q̃a est aĩal fraudulẽtum, aduersariũ callidũ signat. Tax⁹ aũt hoĩem bonũ, sed incautũ, quẽ diabolus tentando impotens, cũ videt ꝑꝑ ipsius cõstãtiã se in nullo posse ꝓficere, fugit, q̃a scilicet ad tp̃s ei tentationes subtrahit. Dumq; illius animus incauta securitate interna cura dimissa circa exteriora se occupat, fraudulentus aduersarius interiorẽ conscię lectũ alicuius pc̃ti immundicia, vix eo ꝑpendẽte, commaculat. Ex cuius ille fętore, vel displicentia cũ ꝑpendit, interdũ ꝑ impatientia, vel desperatioue quada ẽt bonum ipsum dimittit, quod inceperat.

Itẽ diaboli manũ nõ p̃t hõ effugere q̃diu non abijcit a se peccatum, vel mundi affectũ. Cuius exẽplũ apparet in boue
Arist. de anima. syluestri. dicit n. Arist. ꝙ ẽ q̃dã spẽs boũ syluestriũ, q̃ hñt magnitudinẽ tauri: q̃ cũ videt, ꝙ de manu venatoris, vel canu euadere nõ possit, ꝓijcit ex se sterc⁹ ꝑ quatuor passus. dũq; canes stercus odorant, & circa odorẽ huius detinẽtur, bestia ab eis fugiendo elongat & euadit. Tanq̃ venatores demones sunt, quorũ canes eorũ sunt fallaces tentationes siue mordaces ꝑsecutiones, a q̃bus aĩa nõ euaderet, nisi stercus ex se.i. ĩmũditiã pc̃ti abijceret ꝑ quatuor passus, primus est ĩ ꝯtritione, secundus in cõfessione, tertius in satisfactione, quartus aũt in ꝑseuerantiæ cõtinuatione. vel stercus est gloria, vel ꝓspitas tp̃aliũ rerũ, de q̃b⁹ Ap̃ls dixit: Oĩa arbitror, vt stercora. Mach. A gloria viri pcõ
Phi. 3. 1. Mach. 2. ris ne timueritis: q̃a gloria eius stercus, & vermis est. Hãc dẽt hõ abijcere ꝑ quatuor passus. primus est si habitã dimittit, scd̃s si nõ habitã nõ q̃rit, tertius si oblatã respuit, quartus si corde cõtẽnit, & talis diaboli manus liber, & securus effugit.

Item diabolus insidiatur hoĩbus sicut Catus muribus. Nã cautè insidiat eis, & in abscondito inuadit. Cũq; ipse catus murẽ cepit, prius cũ eo ludit, postea occidit, & cõmedit. Sic diabolus astutè hoĩem obseruat, scilicet vt videat in qua dispõne facilius possit eũ decipere, & capè in obscuro eũ inuadit, occultãdo scilicet ei in tentatione oẽ illud, qd̃ retrahere posset a peccato, & ondendo, vel suggerendo solũ illud, ꝙ delectet, & placeat: Vel in obscuro inuadit, qñ tẽtat sub specie boni: & cũ hoĩem ꝑ cõsensum cepit, ludit cũ eo.i. illudit, ei oñdo peccatũ esse leue, & ꝙ Deus est misericors, & quod est impossibile nõ peccare, & ꝙ faciliter poterit exire, & pœnitere, & huiusmodi. Et postquam sic illusit trahẽdo ad opus, spiritualiter occidit, & per prauam cõsuetudinẽ comedit, sic eũ sibi incorporãdo.

Hominẽ cunctis animantibus esse prælatum, ipsiusque dignitas ac miseria non absque ratione demonstratur. Cap. XL.

DIgnitas, & infirmitas hoĩs cognoscitur ex aĩalibus brutis. oĩum enĩ aĩalium gña ꝑꝑ vsum hoĩum sunt creata (vt dñt Phil. & Damas.) Nã quædã sunt hoĩ data ad esum, vt pecudes, & hmõi: q̃dam ad ministeriũ, vt eq., & hmõi: q̃dã ad solatiũ, vt symiæ, & hmõi: q̃dã ad exercitium vt hõ suã infirmitatẽ cognoscat, sicut pulices, & hmõi: q̃dã vero ad infirmitatis remediũ, vt vipæ, & tyri, ex q̃bus fit tyriaca, & sic de alijs ad multiplices medicinas. Nam illa q̃ vñr aliq̃n noxiora, sunt vtilior, sicut dicit Asclapius. Patiẽs emo Ascl. li. de occultis vir. mẽ.
roides curat, si sederit sup̱ pellẽ leonis. Et dicit ẽt, ꝙ q̃ corpus suũ vnxerit sepo renũ leonis, lupus ab eo fugit; & si'r q̃ inũgunt eius fimo. & cõsimiles legunt virtutes de diuersis mẽbris, & ꝑtibus multorũ aĩaliũ. Apparet ergo hoĩs dignitas ex eo, ꝙ oĩbus aĩalibus est ꝑlatus, & oĩa deseruiunt vsibus vitæ suæ: Sed patet cũ dignitate infirmitas ex eo, ꝙ se videt homo vilioribus indigere, nec bñ posse vitã ducere sine eorum nutrimento, vel sine eorum ministerio, vel sine eorum solatio, vel sine eorum remedio.

Pantheræ vnico exemplo, quid homo odisse, diligereue debeat, breuiter declaratur. Cap. XLI.

DIligere dẽt hõ oẽs hoĩes & peccatũ odire, exẽplo pãtheræ, quæ io pãthera a pã Græce qd̃ ẽ totu Latinè est dicta, quia oĩbus aĩalibus est amica, soli draconi est

ni est inimica. Sic hoībus dēt hō esse ami
Sen. cus, soli aūt peccato inimicus. Sene. Pacē
Aug. in cū hoībus habebis, bellum cū vitiis. Vñ
sen. ꝓ- (sic Aug. dicit) Sic sunt diligendi hoīes,
speri. vt eorū non diligant errores. Aliud est. n
amare, qđ sunt: aliud odisse, qđ faciunt.

Publici doctoris partes quæ existant, quantaq; diligentia Sanctorum doctrina sit sequenda, onagri, ac cerui non absurda similitudine definitur. Cap. XLII.

Doctrinas Sanctorū debemus diligēter q̄rere, & in eis delectari, & īmorari. Nā onager in mōtibus altis virētes herbas q̄rit, quas cū inuenerit ꝑgaudio statim rugit: & quādiu virentia gramina inuenit ibi, a loco nisi pulsus non recedit. Quid autē sunt montes alti, nisi doctores sancti, quorū virētes herbæ, sunt gratiosæ doctrinæ? Ipsi enim sunt mōtes eminentiā vitæ, alti ꝑ cōtēplation sapiētiæ, herbiferi ꝑ refectionem doctrinæ, qa doctrinarū suarū pabulo velut herbarū fœno proximorū aīas pascunt. Has herbas q̄runt onagri. i. simplices & deuoti viri, & cū eas inueniūt gaudētes, & exultantes mugitu aliis ꝓdunt, qa ad sanctarū doctrinarū studia et alios ꝓuocāt, & attrahūt: & q̄diu inueniūt pabula, mentē recreando reficiunt, ab eis nō discedunt. Vel virtutes herbæ montiū, sunt virtutes & exēpla perfectorū virorū, q̄ onagri i. imperfecti viri q̄runt, & inuestigando inueniunt imitādo, ꝓdunt ꝑdicando, & im
1. Cor. 12. morant cōtinuando. Apꝉus. Emulamini charismata meliora.

Itē doctoris publici, vel ꝑlati officium assumere. & appetere nō dēt ille q virtutibus caret, vel in eis solidat⁹ nō est. Cerui enim quādiu carent cornibus, vel nō hūt illa adhuc solidata, non ꝓcedunt in publicū. Vñ non de die, sed de nocte vadunt ad pascua: de die aūt exponunt ea ad solē, vt indurentur, & cū tunc illa in durata esse cognoscunt, ad pabula in aperto ꝓcedunt. Qui ergo carere se sentiunt cornibus virtutum, quomodo exire audent ad publicæ doctrinæ pabulum ministrandum? Qui aūt adhuc imperfecti, & imbecilles sunt, oportet, ꝙ calore solis i. feruore diui. i amoris solident, & roborent: & cum ꝑ virtutum spūalium robur fuerint solidati, tunc ad pabulum
Abacu. 1 ꝓcedere pñt spiritualis documenti Abacuc: Splendor eius vt luxerit, cornua in manibus eius. Debēt enim in sancto doctore simul apparere splendor doctrinæ, lux scientiæ, & exempla vitæ. Cornua enim, sunt virtutes, quæ tunc in manibus geruntur, quando operibus ostendunt.

Hominis dolosi ac proditoris malignitas, hypocritarumque infecta simulatio recensetur, qui tum Mygali tum Vulpi comparantur. Cap. XLIII.

Dolosus homo assimilatur migali, qđ est vnum paruum animal ad modū mustelę, & est animal dolosum. Vnde aliquando mansuetum se fingit, cum aliquem appropiquare viderit: sed mox in eum insilit, & venenū infundit. Sic multi dolosi homines, & proditores faciunt, fingentes se amicos, vel pacificos cum non sint, & obseruātes tps in quo nocere pñt. Eccl. Multæ insidiæ sunt dolosi. Eccl. 11

Item dolosus assimilatur vulpi, quia vulpes est animal fraudulentum, deceptioni assuetum, & nunquā rectis, sed tortuosis incedit anfractibus. Et iō dicit vulpes quasi volubilis pedibus.

Item dum escam non rapit, mortuam se fingit, & sic aues descendentes ad cadauer rapit, & comedit, vt dicit Isido.

Item pellem habet pilosam, & caudā magnam, quam dum canis capere putat, os eius pilis implet. Et dicit Plinius, ꝙ Pli.
quando multum arctatur a canibus, caudam inter crura recolligit, & vrinam inter pilos caudæ emittit, quā superaspergit; cuius fœtorem non ferens canis, aliquantulum ei cedit, quæ omnia inueniūtur in dolosius. Nam dolosi quidam sunt qui fraudibus & deceptionibus assueti nunquam recte & simpliciter incedunt, sed semp maliciosis vijs alios inuoluere & decipere quærunt

Item quidam hypocritæ mortuos se fingūt, vt alij magis adhæreāt & credāt, & sic aliquod temporale commodum ab eis obtineāt, & etiam habent pellem pilosam, idest pœnitentiæ apparentiam magnam, sed post se trahunt caudam idest finalem intentionem, siue operationem aliquam pilis idest insidijs siue deceptionibus plenam. Si qui autē eos comprehendere conentur, respergunt eos vrina, idest fœtore infamiæ, infamādo, eos, ipsos ex inuidia ꝑsequunt. Sicut q̄nq; q̄dā deceptores hypocritæ, vel hæretici de religiosis, vel inq̄sitoribus, quā-
do

do volunt eos cognoſcere, vel detegere, dicunt ſecularibus, q̃ fiat ex inuidia: propterquod canes, id eſt prædicatores aliquando eis cedunt, notam metuentes.
Matt. 8. Mat. Vulpes foueas habent. i. hypocritæ, vel hæretici profundas aſtutias, quibus ſuam nequitiam abſcondunt.

Quo pacto mentis domus quibuſque virtutibus ſit ædificanda pariter & munienda, caſtorum exemplo edocetur: & quot modis Dei domus capiatur, deſcribitur. Cap. XLIIII.

DOmum mentis ſuæ debet homo ſollicitè ædificare, & vitæ ſuæ finem ſępius conſiderare, exemplo ſcilicet Caſtorum, qui ſubtilitate multa habitacula ſibi parant. Nam de lignis, quę dentibus p̃cidunt in extremis aquarum rupibus faciunt, domos ſuas bicameratas, vel tricameratas per ſolaria diſtincta, & aqua creſcente, ſuperiora loca inhabitant: ſed decreſcente, in parte inferiori ſe locant, & per quoddam foramen ex induſtria præparatum, in quolibet ſolario caudam q̃ eſt piſceæ naturæ, mittunt in aquam, q̃a extra aquam diu ſine corruptione nõ viuerent. Sic homo quilibet debet animæ ſuæ habitaculum de lignis, id eſt operibꝰ ſolidis virtutum, ſolerter ædificare: ſed in rupibus aquarum, id eſt in ſtudijs ſcripturarum ædificatur domus ſapientiæ: & hæc eſt bicamerata, quia ſcilicet debet eſſe practica, & ſpeculatiua, id eſt actiua, & cõtemplatiua. vel in rupibus aquarũ, id eſt in compunctionibus lachrymarum ædificatur domus pœnitentię: & hæc domus eſt tricamerata, quia tres pęnitentiæ partes ſunt, ſcilicet contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Creſcente autem aqua ſapientiæ, eleuatur anima in ſuperiorum contemplationem: vel quanto plus creſcit aqua compunctionis, vel tribulationis, tanto plus aſcendit anima ad perfectionem puritatis, & virtutis: & quanto plus decreſcit, tanto plus inferius cadit.

Item creſcente aqua tribulationis, debet anima ad ſuperiora ſcandere orando: Decreſcente vero tribulationis inundatione, debet ad inferiora ſe trahere, ſe ipſam in humilitate ſeruando, ſemper vel ſæpe per foramen mentis debet caudam in aquam mittere, id eſt finem vitæ ſuæ ſapienter conſiderare. Nã per aquã ſapientiam, per caudam vero finem accipimus vitæ. Vnde ille caudam in aquam mittit, qui finem vitæ ſuæ ſapiẽter attendit. Sic enim præſeruatur a peccati corruptione, ſecundum illud: Memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Eccl. 7. Nota, quod domus Dei multipliciter accipitur.

Primo modo tota mundi machina, iuxta illud Baruch: O Iſrael, quam magna eſt domus Dei. Baru. 3.

Secundo modo cœleſtis patriæ aula. Pſ. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum domini ibimus. Pſ. 121.

Tertio modo domus Deo dicata; Iſa. Domus mea, domus orationis vocabitur. Iſa. 56.

Quarto modo cuiuſlibet viri iuſti animo, vt hic. Hebreo. Quæ domus ſumus nos. Hebr. 3.

Quinto modo militans Eccleſia, Thi. In magna domo non ſolum ſunt vaſa aurea &c. Thi. 3.

Sexto modo, Virgo beata Pſal. Domũ tuam domine decet ſanctitudo. Pſa. 92.

Septimo, caro a Verbo aſſumpta, Pro. Sapientia ædificauit ſibi domum. Prou. 9.

Quale ſit cor obſtinatum, menſque dura, quæ Cocodrillo comparatur Pharaonis oſtenditur exẽplo. Cap. XLV.

DVræ mentes non emendantur flagellis. Vnde ſunt ſimiles cocodrillo. Nam tanta duritia eſt cocodrilli, vt quamuis fortium lapidum ictus in tergo recipiat, nihil curat. Talis fuit Pharao, cuius cor ita induratum erat, vt per multa plagas nollet dimittere populum. Sic peccator durus multis flagellis flagellatus nõ dimittit peccatum. & de tali duro corde dicit Ber. Cor durũ ipſum eſt, quod nec compũctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis induratur: ingratum eſt ad beneficia, infidum ad conſilia, ſęuum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiſcens, præſentium negligens, futura non prouidens: Ipſum eſt, cui præteritorum, præter ſolas iniurias, nihil omnino non præterit, præſentium omnino nihil non perit: futurorum nulla, niſi forte ad vlciſcendum, proſpectio eſt.

Electorum Dei perfectio, eorumque vera innocentia quanta ſit, ex pluribus ouium naturalibus proprietatibus, quam rectiſſime colligi poteſt. Cap. XLVI.

ELecti aſſimilantur ouibus Primò propter innocentiam. Ouis enim eſt animal innocens, ideſt nulli nocumentum inferens. Et hinc eſt, ꝙ nullam natura dedit ei armaturã, quia nec cornua ad feriẽdum, nec vngues ad ſcindendum, nec dentes ad mordendum, licèt vocentur bidẽtes, quia cum duobus dentibus naſci dicuntur. Sed dentes earum non ſunt ad mordendum, ſed ad paſcendum. Hæc innocentia competit electis Dei, qui nihil faciunt, vnde aliis nocere intendant, vnde dicitur 2. Reg. 4. Reg. Iſti q oues ſunt, quid fecerunt? quaſi dicat, Iſti qui innocentes ſunt in ſe ipſis, quid fecerunt ſcilicet mali alijs? vt ſic notet in eis duplex innocentia, ſcilicet reſpectu ſui, & reſpectu ꝓximi. Aug. Aug. Vera innocẽtia eſt, quæ nec ſibi, nec alijs nocet.

Pſa. 43. Secundo propter patientiam. Pſa *Propter te mortificamur tota die æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.* Vbi patientia ſanctorum primo commendatur ex cauſa; quia propter te, ſcilicet Deum, nõ Pſa. 68. propter furtum, vel homicidium. Pſal. Propter te ſuſtinui opprobrium. Secundo ex pęna, quia mortificamur, ſcilicet a nobis 1. Cor. 8. ipſis per pniam tota die, ideſt per totã vitã. Apoſt. Quotidie morior, ſcilicet vitijs.

Itẽ ab alijs æſtimati ſumus, ſicut oues occiſionis, ideſt digni occiſione. Et verè vt oues erant ſancti Martyres, dum occidebantur, ſcilicet ſequẽtes illum, de quo Iſa. 53. dictum eſt: Quaſi ouis ad occiſionẽ ducetur, quæ ſcilicet manſuetè vadit, & ſine rebellione ſe occidi permittit.

Tertio propter abundãtiam, ſm illud Pſ. 143 Pſ. Oues eorum fętoſæ abundantes in egreſſibus ſuis. Electæ enim oues abundant in fętibus, & in egreſſibus ideſt in lacte quod egreditur ab vberibus earum.

Item quæ abundant in bonis velleribus, de quibus Iob: De velleribus ouium mearum calefactus eſt, ſcilicet pauper. Iob. 31. Sic electi Dei abundant in fœtibus ideſt in meritis, & vberibus, ideſt in doctrinis & velleribus, ideſt in exemplis, vel eleemoſynis. Et nota, ꝙ quatuor ſunt quæ faciant ipſas ouęs in fętibus abundare, ſcilicet ventus, potus, paſtus, & motus. Ventus quidem, quia ſicut dicit Ariſtoteles, ſi oues impregnantur verſus vẽtum Ariſ. de ani. ſeptentrionalem, pariũt mares. ſi autem verſus meridionalem, fœminas. Per ventum ſeptentrionalem intellige inſpirationem gratiæ ſeptiformis, quæ notatur per ſeptentrionem. Vbi etiam ſeptẽ ſtellæ ſunt circa polum, deſignantes ſeptem dona Spiritusſancti: & hic eſt vẽtus qui facit electos Dei parere fœtus maſculos ideſt opera virtuoſa. Sed per meridionalem ventum calidum intellige inflãmationem ſpiritus maligni, qui facit parere fœminas, ideſt opera vitioſa & defectiua Secundum eſt potus, quia idem Ariſtoteles dicit, ꝙ oues impinguantur bibendo aquam. Vnde dant eis comedere ſalem, vt magis ſitiant, & plus bibant. Hæc eſt aqua ſapientiæ ſalutaris, quam potantes electi Dei, & ſancti, facit eos abũdare fętibus bonorum operum Apoſtolus. Fru- Col. 1. ctificantes, & creſcentes in ſcientia Dei. Tertium eſt paſtus. Nam paſtus pcipuè in fine diei iuuat eas ad generandum. & etiam motus, qđ eſt quartum iuuamentũ & ſic cibus & paſtus lachrymarũ, de quo Pſalmus. Cibabis nos pane lachrymarũ: Pſa. 79. & motus obedientiæ, vel charitatis etiã ſunt ſanctis cauſa fœcunditatis meritorũ.

Item Sancti abundant in lacte doctrinæ, in quo lacte (ſecundum Conſtan.) eſt triplex ſubſtantia, ſcilicet ſeroſa butyroſa, & caſeoſa, prima ſcilicet aquoſa vel ſeroſa eſt mundificatiua, & ſubtiliatiua: ſecunda butyroſa, vel vnctuoſa eſt mollificatiua, & extenſiua, & exterſiua: tertia caſeoſa eſt groſſa, & oppilatiua. Sic doctrina ouium Chriſti eſt ſubtiliatiua, qñ loquuntur ſapientibus eſt mollificatiua ideſt compunctiua, & in bonum extenſiua & a malo exterſiua, quando loquũtur proficiẽtibus. Eſt autem groſſa, & oppilatiua, ideſt malarum viarum clauſiua, ſiue reſtrictiua, qñ loquuntur incipientibus. Apoſto. Tanquam paruulis in Chriſto lac vobis dedi.

Item ab ouibus Chriſti habentur vellera diuerſorum colorum, ideſt exempla diuerſarum virtutum, quibus anima veſtitur, & ornať, & calefit in diuino amore. Ouis (ſicut dixit Beatus Martinus) docet nos ſeruare dominicum præceptum: quia cum habeat duas tunicas, ſcilicet corium, & lanam, vnam retinet ſibi, & aliã dat non habenti, ſcilicet lanam homini.

Quarto electi Dei aſſimilantur ouibus

propter obedientiam: audiūt enim oues & sequūtur sibulum, & vocem pastoris. Et viri sancti audiunt, & sequuntur do-
Io. 10. ctrinam, & vocem Christi. Io. Oues meæ vocem meam audiūt, scilicet aure auscul tando, corde credendo, & opere implen
Psa. 77. do, siue obediendo. Psal. In auditu auris obediuit mihi.

Item electi Dei, & sancti viri, qui sunt de familia eius, a tentationibus demonum non læduntur, sed reprobi qui sunt tāquam progenies adulterina statim ab eis vincuntur, & venenantur, sicut dicit
Plin. Plinius, quod est quidam gens siue familia, cui aspis non nocet. Vnde illi pueros quos de se natos habent suspectos obijciunt aspidi: quibus non nocet si ad eos spectant. Si autem adulterini sunt, mox
Psa. 90. eos occidit. Ps. Super aspidem, & basiliscum ambulabis.

Euangelistarum dignitas & officium per equorū qui & sonipedes vocantur plures similitudines naturales ac etiam caballi etymologiam clari ostentatur. Cap. XLVII.

EVuangelistæ fuerunt Christi equi: nam equi dicti sunt, quia in quadrigis equantur, & pariter componuntur. Hæc quadriga, in qua sancti Euangelistę sunt a sancta Ecclesia æquati, & pariter recepti, est doctrina siue scriptura quatuor euangeliorum, in qua ipsi a Christo instructi nobis salutis nostræ subsidia
Hiero. ad Pau. portauerunt. Vnde Hiero. Mattheus (inquit) Marcus, Lucas, & Ioānes quadriga dñi, & verum cherubin quod interpretatur scientiæ plenitudo, per totum corpus oculati sunt.

Item caballi Christi ipsi fuerunt, quia caballus a cauo pede est dictus eo, quod pressa vngula terram cauat. vt dicit Isid.
Isid. li. ety. Hæc cauitas pedis, siue terræ cauatio euacuatio est terreni amoris, quia omnia ꝓpter Christum contempserunt, & ipsum pauperem secuti sunt: Matt. Ecce nos re
Mat. 9. liquimus omnia, & secuti sumus te.

Item ipsi fuerunt sonipedes Christi. dicuntur. n. sonipedes, eo ꝙ pedibus sonant. Nam ipsi sonuerunt prædicando, non tantùm sono verborum, sed etiam gressu operum. vel pedibus sonabant, qñ de loco ad locum discurrendo prædica-
Ps. 18. bant. Ps In omnem terram exiuit sonus eorū, & in fines orbis terræ verba eorū.

Omnes cum excommunicatis in casibus non concessis versantes, effici excōicatos rabidi canis, exēplo & auctoritate ꝓbat. Cap. LXXIII.

EXcommunicatio assimilatur morsui canis rabidi: quia omnia animalia morsa a cane rabido efficiuntur rabida, & furiosa. Et sic omnes participantes ex communicato in casibus non concessis, efficiūtur excommunicati saltem minore excommunicatione. Vnde excommunicati ad modum canum de ecclesia ex-
pellendi sunt. Apo. Foris canes & ad mo Apoc.
dum canis rabidi sunt omnibus euitan- 22.
di. Thes. Ne commisceamini cum illo, scilicet cum excommunicato.

Sanctorum exempla, qui interdū à Dei gratia ceciderunt, & postea surrexerunt, eos in bonis actionibus imitantibus maiorē in modum prodesse, malique prælati exempla subditis ualde obesse musco capreolisque ac candelæ extinctæ exemplis declaratur. Cap. XLIX.

EXempla sanctorum qui a gratia ceciderunt, & postea resurrexerunt, sunt alijs valde proficua. Vnde assimilant musco. dicitur. n. ꝙ in montibus Indiæ sunt quidam capreoli, qui herbis aromaticis pascuntur, in quorum vnguibus sunt cō cauitates, in quibus colliguntur humores ad apostema, sed propter motum, & discursum franguntur: & ille humor collectus cum pilosis folliculis abstrahitur, & substantia illa quæ infra folliculos cō tinetur, summè est odorifera, & inter aromata est maximè præciosa, & in medelis plurimū virtuosa (vt dicit Dias.) & illud
vulgariter vocamus muscum. Quasi au- Diasc.
tem capreoli sunt quique homines humiles, & solliciti, qui quasi aromaticis pascuntur, quia frequenter multis donis, & gratijs diuinis replentur. Sed tamē qñ que contingit, ꝙ in eorum vnguibus. i. in sensibus siue affectibus remanent ꝗdam concauitates. i. defectus quidam siue pronitates ad quædam vitia: in qbus interdum humores. i. affectiones ex incautela, vel negligentia paulatim multiplicantur in tantum, quod generatur in eis apostema alicuius peccati grauis: in quo ruere permittuntur, sed postea propter motum compunctionis, & exercitium boni operis, siue per discursum internæ cōsiderationis, & pœnitudinis mē tis, frangitur, talis pcī affectus, & in pi-
losis

losis folliculis.i. asperis,& afflictiuis exercitiis trahitur a corde. Exemplum autem pœnitentiæ,& humilitatis, & patientiæ, quod in talibus afflictionibus ostendũt, & imitationis vitæ quam faciunt, efficit alijs muscus odoriferus per exemplum. Cuius.s.vsus, vel per considerationem, vel imitationem, efficitur alijs medicina vel præseruatiua aliis iustis. s. ad timendum,& se custodiendum s'm illud. Cor. Qui se existimat stare, videat ne cadat,& peccatoribus ad pœnitendum, & se corrigendum,sicut dixit Beatus Amb. Theodosio Imperatori qui allegauit ei exemplum Dauid peccantes, si inquit secutus es errantem, sequere corrigentem.

Item exemplu prelati mali extinguit in subito bonum propositum:nam cãdela extincta olfacta ab equa prægnãte eam facit abortire. Tunc enim candela extinguitur,quando prælatus aliquis,vel doctor in manifestum peccatum labitur quasi aute equa prægnans,est anima bonum propositum gestans, quæ dum peccatum prælati, vel magistri sui imitando olfacit,bonum,quod ceperat,extinguendo abortit.

Cur fatuus non sit sapienti sociandus, ratione & auctoritate patefit. Cap. L.

Deu.22 FAtuus nõ est sociandus sapienti.vnde præceptum fuit Deut non arabis in boue,& asino. per bouem enim intelligitur sapiẽs,per asinum stultus, per arare vero prædicatio designatur.asinus ergo boui in arando non est iungendus, quia fatuus in prædicatione non est sapienti sociandus, ne scilicet ex fatuitatis discordia impediatur sapientis gratia.

Carnis lasciuiam per spiritus feruorem consumi, Cameli exemplo monstratur. Cap. LI.

FEruor spiritus consumit lasciuiam carnis,sicut feruor naturalis caloris consumit pinguedinẽ corporis: qđ apparet in camelo,de quo dicit Constantinus, ꝙ aĩal calidissimũ est ex natura,& ideo macilentum,eo, ꝙ calor consumit sanguinis vnctuositatem. Similiter calor charitatis,& feruor deuotionis consumit viscositatẽ siue lubricitatẽ luxuriæ, & concupiscen-
Ecc. 38 tiæ carnalis.Eccl Vapor ignis vrit carnes i.feruor spiritualis amoris consumit desi-
Iac.1. deria carnis.Ia.Exortus est sol cum ardore & arefecit fœnum.i. carnem.Isa.Om- Isa. 40.
nis caro fœnum.

Fictè pœnitentis,qui vitam in bonum interdum mutare videtur,simulatio,nec non hypocritariæ in fallendo malignitas,Rubetæ exemplo aperitur. Cap. LII.

FIctè pœnitens similis est boraci quæ rubeta dr̃ genus ranæ venenosæ q̃ dicunt vetustam pellem deponere pastu quarundam herbarum,venenum autem suum non deponit,sed custodit. Sic fictè pœnitens ostentatione cuiusdam exterioris fictę pęnitentiæ vitam videtur mutare,vt peccati vetustatem deposuisse credatur,venenum tñ retinet interius malæ voluntatis,& ipsum ad tempus tm̃ occultando custodit.Et dr̃,ꝙ rubeta quod maculis sub ventre respergit, tot modis venenum eius noxium dicitur esse, qa scilicet fictus & hypocrita quot in se habet vitiorum malitias, tot etiam habet nocendi,vel fallendi vias: & ideo talem merito Spiritussanct fugit,s'm illud.Sap.Spiritussanctus disciplinæ effugiet fictum. Sap. 1.

Quid nobis prastet fides, fideliumq́ue spes in quo consistat, vnico ceruorum exemplo edocetur. Cap. LIII.

FIdes ad inuisibilia quærenda nos trahit,quæ tñ intellectus viatoris nõ capit. Sunt enim fideles ceruis similes,qui maria transeuntes nõ visu,sed odore tamen terras petunt. Sic terram viuentiũ. i.soliditatem æternorũ bonorũ nos odore quodam fidei quærimus,q̃ tñ in transitu huius maris positi,put in se ipsis sunt cernere non valemus, vnde Apostolus: 1. Cor. 2.
Quod oculus non vidit, nec auris audiuit &c.Sed licet iste odor videatur debilis,tñ est valde suauis,& attractiuus, vñ Can.Trahe me post te:curremus in odo- Cant.1
re &c.vnde & hoc odore Beatus Iohannes Euangelis.attractus legit Deo dixisse in quadam sua oratione: Odor tuus in me cõcupiscentias æternas excitauit.

Filios erga parentes fore pientissimos,glirium instruuntur exemplo singulari. Cap. LIIII.

FIlios d're parẽtibus obsequia pietatis impendere pcipue in necessitate,glires docent, q insigni pietate genitores suos

in senectute nutriendo adiuuant, & eis alimenta ministrant. Erubescant ergo miseri homines, qui suis parẽtibus sunt crudeles: quia dum eis in necessitate deficiunt se glíribus, & muribus crudeliores esse ostendunt. Eccl. Suscipe senectã patris tui. Eccl.3.

Dei gratiæ effectus ipsi cordi varijs similitudinibus comparatur, quod membrum radicale esse iure optimo affirmatur. Cap. LV.

Arist. de anima. GRatia Spũssancti assimilatur mẽbro radicali. nam sicut dicit Aristo. in oĩ animali est mẽbrũ radicale, qđ est principiũ oĩum virtutũ naturalium, & spũaliũ: & hoc est cor, vel aliqđ loco eius, a cuius radice (vt dicit Auic.) incipit aĩalium creatio, & formatio, & figuratio. hoc ergo radicale principium, est gratiæ Dei donũ, a quo oẽs virtutes procedunt, & dona gratuita quibus pficit aĩa. Ab hoc principio incipit virtutũ creatio, formatio, & figuratio. nã creatio virtutum est per habituũ acqsitionẽ: qa virtus (vt dicit Philosophus) est habitus electiuus. sed formatio earum est per charitatis dilectionem, qa charitas est formatio virtutũ, sicut dicit Amb. Sed figuratio virtutũ est p actuum pductionẽ: quia actus cofigurant habitibus, a quibus procedũt habitus: vnde in actibus manifestatur sicut res figurata in sua figura. Sed oĩum istorũ radicale principiũ est ipsa diuina grã: vñ Apĩs totũ esse suũ spirituale gratiæ Dei attribuit, dicens: Gratia Dei sum id, quod sum. (Aril. in margin)

1. Cor. 35. Itẽ grãm diuinã ad suas consolationes non recipit homo qđiu peccatũ in conscĩa gerit. Nã pullus equæ, q cũ quoda nigro folliculo in fronte nascitur, qđiu abscisus non fuerit, ad vbera matris nõ admittit. Pullus igit gerens nigredinem in fronte, est hõ peccatũ hñs in mente; qđ qđiu p pniam ñ amouerit, mr virtutum grãe, eu ad cõsolationis suæ vbera nõ admittit. Sap. Nihil inqtãtũ in illa incurrit. Sap.7.

Pantheræ pulcherrimo exemplo, grates semper benefactoribus esse reddendas admonemur. Cap. LVI.

GRatos esse bñfactoribus exemplum pantheræ nos docet, q̃ q̃uis sit bestia valde sęua, suis tñ bñfactoribus nullis est ingrata. Vnde narrat de quodã q catulos eius de quadam fouca liberauit qp panthera eũ associauit, & blandiẽs ei cauda, & facie vsq; extra deserta duxit. Si ergo sic grata est bñfactoribus crudeliũ ferarũ natura, quanto magis decet homines, quibus mãsuetudo naturaliter inest & rationalis censura? Vnde Apostolus: Grati estote

Gulæ damna enarrantur, voracisque naturæ per vrsi ac cocodrilli naturalem vsum in edendo: quoue pacto gulæ vitium curetur, exprimitur. Cap. LVII.

GVlosus hõ assimilatur vrso: qa vrsus (sm Aristo.) indifferenter cõmedit oĩa: vnde p fructibus ascendit arbores, & aluearia p melle cõfringit, & cancros & formicas pro medicina comedit. Sic gulosus aliqñ sub specie necessitatis, aliquando ex dulcedine voluptatis, aliquãdo sub ptextu infirmitatis, voluptuosas delectationes exquirit, & accipit. Eccle. Oẽm escam manducabit vẽter. s. gulosi. Arist. de anima.

Item gulosus assimilat Cocodrillo, qui herbas libenter comedit, inter quas endros serpens paruulus, qui eius inimicus est, se inuoluit, vt dum herbas carpit, serpentem transglutiat. q dũ in vẽtre existit ipsum occidit, & illęsus exit. Sic gulosus hõ bonos & sapidos morsellos libenter comedit cũ quibus frequenter venenum voluptatis, & peccati per delectationem transglutit, quod mentem eius occidit.

Itẽ gula perducit hominẽ ad luxuriam & incontinentiã. Nã cerui, qñ nimis pingues se sentiunt, latebras q̃runt: qa nec bene fugere, nec cursum cõtinuare pñt: sed nunc fugiunt, nunc subsistunt, & retro respiciunt. sic etiã pinguedo gulæ q̃rit latebras luxuriæ. Et hõ et gulæ dedit incontinens effectus, nec tẽtationes carnis fugere, nec cursum pñiæ continuare pt: sed nunc cõscĩa punctus fugit. i. fugere proponit, nunc subsistit i. tentationes expectat, & suscipit, nunc retro respicit, quia ad turpitudinẽ desiderio, vel opere redit. Vitiũ itaque gulæ curandũ est afflictione abstinentiæ. ariditas autẽ animæ irriganda est lachrymarũ cõpunctione. Nã (sm Isaac) carnes pingues animaliũ assandæ sunt: qa dum assant earum humiditas illaudabilis desiccatur. sed siccæ carnes potius sunt lixãdæ, quia aqua eas tẽperat, & humectat. carnes porcinæ, & peccorinæ laudabilis sunt assaturę, caprinæ vero, & bouina meliores sunt lixatę.

Nam

Nam p lixationem sicce carnes humectātur, & per assationem humidæ carnes siccantur. est ergo caro pinguis caro assueta delitijs, que ignæ assanda est i. abstinentiæ afflictione, tamis ardore sedanda vt sic delectationes gulæ compescat afflictio abstinentiæ. sed quasi siccæ carnes sunt aridæ i. indeuotæ mentes: q̃ tūc bullienti aqua elixantur, quando feruenti, & lachrymosa compunctione irrigātur.

Temporalium rerum exuberantia, quantum hominibus diuitijs abutentibus obsit, pinguia animantia ad esum pessima, valde hominis stomachum dissoluentia, naturali quadam similitudine ostendant, Cap. LVIII.

HAbentes abundantiā tpalium assimilant pinguibus animalibus. Aīalia nimis pinguia sunt ad esum pessima, nocent enim digestioni, quia super cibū natant, & cibum inflant, & villos stomachi emolliunt, & lubricitatē stomachi inducunt. vn̄ pinguedo nimia stomachum dissoluit deficiente virtute cōtentiua, cōformatiua, & expulsiua. Ex pinguedine etiam stomachus incenditur sicut ignis, quando pinguedo in eū proijcitur. Quasi autē pinguedo carnis est abundantia
Psa.72. tpalis, de qua Psal. Prodijt quasi ex adipe iniquitatis eorum i. ex abundātia, & plenitudine tpaliū. Hæc igitur nocet aīæ sicut pinguedo stomacho. Inducit enim inflāmationē, siue elationem superbiæ, mollitiem, & lubricitatem luxuriæ. Dissoluit. n. virtutem cōtinentiæ, excludit cōsolationem, siue confortationem grāæ, non curat de expulsione vitiorū p cōfessionem pn̄iæ. hæc et non extinguit, sed potius accendit ignem auaritiæ, sicut abundantia lignorum non extinguit, sed po-
Ecc.28 tius auget ignem. Eccles Secundum ligna syluæ exardescit ignis.

Item abundantia nimia tpalis consolationis gn̄rat vitia mentis. Nā ligna quę in plenilunio resecantur, vel plantantur quia tunc humor in corpibus abundat, pp eius supfluitatem nō valent regi a natura, & iō corrūpunt, & generant vermes a qbus corrodunt, & in puluerē redigunt. Est aūt quasi humor arboris ipsa cōsolatio, siue repletio carnis, q̃ si abūdans sit, corruptionem nō tm̄ corpis, sed etiā aīæ gignit, & vermes pducit vitiorum, qbus virtutes aīæ pœnitus dissipant. Hinc est (vt dicit Greg.) quod princeps cocorum scilicet Nabuzardā, destruxit muros Hierusalem, quia venter cui coci deseruiunt sua repletione destruit virtutes animæ.

Diuersorum animalium diuersa natura, eorumque naturales proprietates egregie describuntur: quibus non paucis nec obscuris exemplis homines tam boni quam mali iure comparantur. Cap. LIX.

HOīes tam boni q̃ mali assimilantur aīalibus terrestribus. Nā sicut dictū fuit suprà in principio huius gnālibri, ponit Moyses tria gn̄a aialium s. iumenta, reptilia, & bestias, & fm̄ Basiliū sunt iumenta q̃ cōpetunt vsui hoīum nuncupata: & qdā ex eis sunt ad laborandū, vt equi, boues, & asini qdā ad lanificādum, vt oues, & capra. qdā ad vescendum, vt porci, & hm̄ i. Per iumenta igitur intelligunt actiui, q sunt in adiutorium proximorum soliciti, vn̄ dicunt iumenta, quasi iuuamenta: quorum qdā laborāt in operibus obedientiæ, vt claustrales, & isti sunt, vt eq: Equus enim h i subditur, ab eo infrenat, & fm eius voluntate mouet & circumfert, & sic est subditus respectu
plati Iac. Equis frena in ora mittimus ad Iac. 3.
consentiendum nobis, & oē corpus illorum circumferimus. Hęc frena sunt regularia pcepta siue instituta, vel platorum correctiones Quidā vero laborāt in ope doctrinæ: & isti sunt, vt boues, cum qbus terra arat: scilicet pdicatores, a qbus terra aīæ arat vomere linguæ, & serit semine doctrinæ. Alij vero laborant in ope patientiæ, scilicet in cura regiminis, vt p̄lati, q assimilant aīalibus humilioribus, aliorum onera ferentibus, scilicet camelis, asinis, & hmōi, qa quanto sunt maiores, tāto dent esse humiliores, & p subdi-
tis onera portantes. Ps. Vt iumentum factus sum apud te. Iumenta enim hmōi. Psa.72.
s. asini & cameli, licet sint magna corpe sunt tn̄ vilia reputatione, & magnæ sarcinæ grauantur onere. Siliter platus, licet sit magnus in dignitate, dēt tn̄ esse apud se ipm vilis, & humilis reputatione. Est ēt magni ponderis sarcina grauatus cum habeat p suis subditis Deo reddere rōnē
vn̄ Greg. dicit: Grandis honor, sed graue Grego.
onus. Illi autē q intendunt ad pauperes vestiendos, assimilant ouibus, q quasi man datū dn̄i implentes (vt fecit Beatus Martinus) Cum duas tunicas habeant, scilicet lanā, & pellē, vnā dant nō hn̄ti, sci-

licet lanam homini. Qui vero pauperes
pascunt suis cibis,& eleemosynis. sunt
similes animalibus vtilibus ad cibum,vt
arietibus hœdis & porcis,& hmõi,qbus,
scilicet assimilant,non ratione vilitatis,sed
vtilitatis. Reptilia vero illa sunt, q̄ corpo
ris ɔ̃ctione,& extẽsione repũt,& mouen
tur,vt vermes,colubri,& serpẽtes.Per re-
ptilia vero pñt intelligi perfecti, & con-
templatiui viri,quorum est se ɔ̃here.i.ab
exterioribus ad iteriora reducere ad Deũ
contẽplandum, & nihilominus se exten
dere ad ꝓximum diligendũ. Vñ dñt es-
se,vt vermes per reputationem humilita
tis,vt colubri per refrigerium carnis, qa
dicitur coluber quasi colens vmbram.
Item dñt esse,vt serpentes per pruden
Mat.10 tiam discretionis, Mat. Estote prudentes
sicut serpentes. Vel debent esse, vt ver-
mes,quia eorũ est Deum frequenter lau
dare,Vermes enĩ,vt bruci,& hmõi ore se
Psa.33. trahunt, Psa. Sẽper laus eius in ore meo.
Vel vt serpentes, quia eorũ est carnem p
abstinentiam attenuare. Serpentes enim
Iob. vi costarum se rapiunt. Iob: Inuadat me
dia costas eius. Nã maxime in costis ap-
paret tenuitas ieiunantis. Debent ẽt esse
vt lacertæ,quia in bonis dñt affectibus
æstuare. Lacertæ enim pedibus repunt,
& pedes aĩæ sunt eius affectiones, qbus
tanto velocius currunt,quanto feruen-
tiores existunt. Bestiæ aũt dñr quasi va-
stiæ eo,ꝙ deuastant oĩa sua feritate. Nã
sunt seuæ, & impetunt,nunc vngue nũc
cornu,nunc dente,vt apri,leones,& lupi
& ideo talibus bestijs pcõres assimilant,
qa oĩa bona sua deuastãt. Nam bona na
turalia diminuunt,gratuita repellunt,cę
lestia contẽnunt,tẽporalia amittunt. Ip
si sunt sęui sibi ipsis,multo fortius alijs
quos lædũt,& ĩpediũt aut dente inuidię
detractiõis, aut cornu supbæ dñationis,
aut vngue violentæ direptionis. Et qdã
sunt vt apri per carnis voluptatem, qdã
vt leones per superbiæ ptãtem, qui iam
vero sunt,vt lupi per auaritiæ rapacitatẽ
Eccl.3. & sic de alijs silĩbus. Eccl. Dixi in corde
meo de filijs hominum, vt probaret eos
dominus,& ostenderet silẽs esse bestijs.

*Elephantis in coitu admiranda natura,hoĩes con
iugalem pudicitiã conseruare erudit. Ca. LX.*

HOnestatem & pudicitiam operis cõ
iugalis elephantes conseruare nos
docent, in quibus est pudicitia q̄dã ad-
miranda maximè respectu aliorum aĩa-
lium. Non n. se cognoscunt,nisi in abdi-
to, & hic non,nisi in duobus annis, quã
do masculus habet quinque annos, & fę
mina decem,& in istis duobus annis nõ
nisi quinque diebus sexto raro adiũcto.
In quo exemplo docent hoĩes coniugali
ope honestè vti quantũ ad locũ,& q̃ntũ
ad tp̃s,& q̃tũ ad charitatem. Vñ Tobias To.8.
iunior dixit vxori suæ. Exurge,& deprece
mur hodie dñm,& cras,& pm cras, quia
his tribus noctibus iungimur Deo,tertia
autem transacta nocte in nostro erimus
cõiugio: filij qppe scõrũ sum⁹, & ñ possu
m⁹ ita ɔiungi sicut & gẽtes q̄ ignorãt Deũ.

*Humilis hominis natura quæ siluestri capræ ali-
quibus exemplis assimilatur, atque humilita-
tis virtus quantum fidelibus prosit, Deoq́ gra
ta exista, tpluribus rationibus naturalibus ape
ritur. Cap. LXI.*

HVmilis hõ assilãt dãulæ.i. syluestri
capræ q̄ est aĩal timidũ,& imbecille
neq; scit se defendere,nisi bñficio fugæ,
hẽt.n. ꝓ armis mẽbrorũ agilitatẽ, & fu-
gam. Vñ (vt in Isido.) dr̃ damula eo ꝙ de Isid. li.
manu effugiat,montuosa & nemorosa di ety.
ligit,gramina aromatica comedit, & ra-
musculorũ extremitates carpit: qñ vulne
rat,dracõteã mãdit,& sic telum de corpe
excutit. Damulã s̄pentes odiunt, & eius
anhelitũ sustinere ñ pñt: sic quoq; hõ hu
milis sp̄ timet Dei offensam, & ĩbecillẽ
se reputat ex virtute ꝓpria,defendit se vi
tiorũ fuga, armat se agilitate obediẽtiæ,
& supbiæ fuga,& sic effugit manus ten-
tationis diabolicæ diligit montẽ cõtem-
plationis nemus solitudinis,& quasi gra
minibus aromaticis pascit scõrũ exẽplis.
Ramusculorum extremitates.i. humilia
opa carpit. Vulneratus pcõ,dracontẽã q̄
est herba medicinalis.i. pniam mãdit,&
sic telũ tentationis, vel pci de corde tra-
hit. Serpẽs quoq; infernalis.i. demõ,ma-
ximè hũc odit,& eius anhelitũ i. volun-
tarium despectum sustinere non potest.
Eccl. Abhominatio est supbo humilitas. Ecc.13.
Itẽ humilis sui recognitio liberat hoĩẽ
a pcõ. Nã pardus,qñ infirmitatẽ incurrit,
fimũ humanũ comedit, & euadit. qd n.
est hoĩs fimus,nisi abominabilis peccati
actus, fimus qdẽ pp vilitatẽ,human⁹ pp
ꝓprietatẽ,qa soli⁹ hoĩs inter aĩalia ꝓpriũ
est peccare? Hunc ergo fimum cõmedit,q
turpitudinẽ pcĩ sui humiliter recogno-
scit, & talis ab ĩfirmitate mortifera eua-
dit,ex eo,ꝙ apud piũ iudicẽ est impetra-

tio

tio veniæ, i. psa recognitio culpæ, vt dicit Greg. in illud Ps. Quoniam iniquitatem meã ego cognosco.

Grego. ĩ ps. 50.

Item profunda humilitas animi, & diligens auditus verbi Dei, iuuant homines contra tentationes diaboli, cuius exemplũ est, quia (sicut dicunt Arist. & Auic.) Coruus valde odit asinũ, & tẽtat cum rostro excæcare, sed iuuat asinũ ꝓfunditas oculorũ, & spissitudo corij superciliorũ, cũ quo tegit visum. Cui ẽt valet proceritas, & mobilitas auriũ, cũ qbus se defendit. Coruus est diabolus, asinus hõ simplex, & Dei seruitio deputatus: cui diabolus insidiat, vt eruat oculos, s. bonã fidẽ, & bonã voluntatẽ: sed si habeat eos profundos, i. in humilitate fundatos, & abscosos sub spisso, & duro corio, i. sub despecto, & grosso habitu, vel exteriori aspectu, & si habeat aures magnas, & mobiles, i. ad auditum diuini sermonis prolixas, & ad motũ implẽdi, & obediẽdi paratas, euadit ab eius malitia. Item humiles, & pauperes sunt promptiores ad benẽ operandũ, q̃ magni, & diuites, sicut dicit Arist. ꝙ araneæ paruæ sunt acutæ, & velocis motus, sed magnæ, & nigræ tardiores, & hæ solent texere iuxta terram, & foraminibus semper latent donec in rete suũ aliqua bestiola cadit, quã cõprehendit, & fugit, & qñq; reponit, donec famẽ habuerit. Sic qui parui sunt, reputatione propria, sicut humiles, vel reputatione aliorũ sicut pauperes, sunt ad bene operandũ acuti. i. perspicacis, & velocis motus, i. soliciti, & prompti. Nam perspicaces ad prouidendum, & considerandum facit eo humilitas: sed veloces, & expeditos facit eos paupertas. Sed magni, & diuites, q apud mundum magni reputãtur sunt ad bene operandum tardi, & circa terram texunt, quando solum ad terrena disponenda, vel congreganda intendũt: bestiolas, i. simplices fraudulenter, & insidiose decipiunt, & eorum bona diripiẽtes sibi in suum vsum assumunt, vel pro futuro tempore reponunt.

Aris. de ani.

Itẽ humilitas mentis, & restrictio carni, perducunt hoiem ad magnũ culmen contẽplationis. Nam formicæ cum sint paruæ, & strictæ circa ventrẽ crescentes, fiunt pennatæ, & volant. Sic q est apud se ipsum paruˀ per humilitatem, & circa ventrẽ per abstinentiam strictˀ crescit in spũ, & pennis virtutũ efficitur pennatus, & tunc seqtur contemplationis volatus.

Item humilitas plˀ fructificat, q̃ superbia, Nam aĩalia parui corporis sunt plurium filiorum, quàm illa quæ maximi. Opera. n. Deo placentia sunt opera humilia, quã maximi idest superbi facere dedignantur, & ideo permanent steriles.

Inferni ignem miro Salamandræ exemplo, perpetuò humana corpora post iudicij diem fore cruciaturum, eaq; nunquam consumpturum adaptatum. Cap. LXII.

IGnis inferni post diem iudicii humana corpora cruciabit, & tamen nõ occidet neq; consumet, neq; incinerabit. Cuius exemplum apparet in Salamãdra quæ in medio ignis viuit. Et de corio cuiusdam generis Salamandræ fiunt licinia in lampadibus, & lucernis, quæ nullo incendio consumuntur, sed perpetuo ardere probantur, & si hoc fit potentia naturæ, quanto magis in damnatorum corporibˀ fieri poterit diuina virtute? Isa. Ignis eorum non extinguetur. Isa. 66.

Equi, cameliq; exempla hic apposita, incesti graue peccatum quantopere sit fugiendum nos erudiunt. Cap. LXIII.

INcestum abhorrere equus docet, qui maternum coitum summæ refugit. Vnde narrat Aristo. ꝙ rex Septentrionis habuit equam pulcherrimam, quæ peperit ei equum pulcherrimum: ex quibus duobus volens extrahere equum alium, cooperuit vultum equi, ne matrem agnosceret. Qui tandem discoopertus matrẽ se cognouisse videns, fugit, & seipsum ab alto proiecit, & mortuus est. Quantum ergo debet abhorrere rationalis homo incestuosam sui sanguinis commixtionẽ quando brutum animal sic abhorret? Itẽ Camelus coitum cum matre tãtum abhorret, vt dicit Arist. ꝙ cum in quadam ciuitate cooperta a posterioribus mater esset camelus eam non cognoscensˀ sup eam ascendit: sed tandem eam matrem sentiens, mox coitum non complens descendit, & ingenitatorem inuasit, momordẽs dentibus occidit. Erubescat homo infœlix, qui iudicio fultus est rationis, non solum tale quid egisse, sed nimirum facere cogitasse. Deute. Maledictus, qui dormit cum vxore patris sui.

Ari. de ani.

Hiænæ in sexu naturalis variatio, cui non incongruè inconstans homo comparatur, breui declaratur. Cap. LXIIII.

INconstans homo similis Hiænæ est: cuius natura dicitur esse, vt vna, & eadem sexum mutet: vnde nunc masculus, nunc fœmina inuenitur. Similiter homo inconstans inuenitur aliquando masculus, idest robustus in proposito, sed postea inuenitur fœmina in facto. Vel masculus, idest virilis in principio, sed fœmina, idest debilis in progressu. Luc. Cœpit ædificare, & non potuit consumare. Sed nota, quod prædictam mutationem sexus dicunt quidam fieri solum apparenter, ex eo, quod (vt dicunt) hiæna semper hēt vtrūq; sexum sicut hermafroditus. sed aliquando vnus est occultus, & alter manifestus. Et hoc forte variatur secundum tempora: propter quod aliquando apparet masculus, aliquando fœmina. Vnde dicunt quidam, quòd hyæna concipit sine mare, sed Aristo. hoc negat.

Lu. 14.

Aris. de anim.

Quantum sit coniugalis incontinentia euitanda, ceruorum exemplo, doctorumq; auctoritate admonemur. Cap. LXV.

INcontinentiam coniugalem euitare cerui nos docent, de quibus dicit Plini. quòd à tempore conceptus fœminæ à maribus discedunt donec à partu purgentur. Et tamen tanta est quorundam hominum libido, vt à grauidata vxore interdum abstinere non valeant. Et nota hic aliquid exigente materia, quamuis nō sit pulchrum audire, tamen est vtile scire: scilicet quamuis matrix post impregnationem claudatur, tamen ex delectatione (vt Auicenna dicit) mouetur, & aperitur, & ex hoc imminet periculum aborsus. Et ideo Hieronymus vituperat accessum viri ad vxorem prægnantem, non tamen ita, quòd semper sit peccatum mortale nisi forte probabiliter timetur de periculo aborsus.

Plini.

Infirmitatem corporalem multum interdum homini ad vitia cohibenda prodesse. Leonis exemplo, quoue pacto sit ritè curāda elephantis similitudine naturali erudimur. Cap. LXVI.

INfirmitas corporis aliquando est medicina cordis: quia scilicet cohibet vitia. Nam leo (vt dicit Solinus) quarta nam omni tempore patitur. Et hunc morbum Deo prouidente ideo patitur, vt eius iracundia temperetur. Similiter in hominibus diuersæ infirmitates corrigunt diuersa vitia: propter quod dixit Sen. infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me nō posse, quæ non debeo velle.

Sen in ep. sto.

Item infirmus homo debet suæ infirmitatis remedium præcipuè à Deo requirere, & etiam medicinalia cum oratione, & diuinæ virtutis inuocatione recipere. Nam elephantes quādo ægrotāt, colligūt quasdam salutiferas herbas, & antequam eas edant, erecto ad cœlum capite etiam herbas ad celum leuant, & quasi quadam religione à Deo auxilium postulant. Multo ergo magis homo cum patitur, à Deo debet auxilium petere, & medicina vtens ab oratione inchoare Iac. Oratio fidei saluabit infirmum.

Iac. 6.

Ingenium nonnunquam plus valere, quàm vires, vnico Leopardi leonem insidiantis exemplo: ac quemadmodum Diabolus sit ab homine superandus, edocetur Cap. LXVII.

INgenium aliquando plus valet, quàm vires, quod patet in leopardo. quē leo mirabiliter odit. Vnde leonem timens, quia minor illo est, foueam facit orificiū duplex habentem, vnum per quod intrat, & alterum per quod exit: & est fouea in vtroque orificio valde ampla, sed in medio stricta: Veniente ergo leone, per foueam fugit, quem leo insequens cum ipso foueam intrat: sed ad medium veniēs, & foueam strictam reperiens transire no potest neque retro se vertere valet. Vnde leopardus exiens p aliam partem, & post eum ingrediens ipsum a tergo mordet, & sic sæpe de eo arte triumphat, de quo triumphare viribus nequibat. Leopardo ergo assimilatur homo cuius fouea est psens uita. hæc habet ingressum per mortē & utrobiq. est larga humilitatis materia si ue hois principiū cōsideres, siue finē. Sed in medio debet eē stricta arctitudine pœnitentiæ: quam cum leo. i. diabolus inuenit in hoie, non potest progredi, vt ulterius hominem decipiat, nec retrocedere, vt per prætenta peccata quæ iam per pœnitētiam deleta sunt, ipsum teneat. Vnde leonem leoparpus exiens retro mordens occidit, quia postera vita, vel pœnitentia eius nequitiam in se extinguit.

Impa-

Impatiens ac iracundus quemadmodum ſit edomandus, Vrſi exemplo monſtratur. Cap. LXVIII.

IMpatiens aſſimilatur vrſo eſt. Enim vrſus animal impatiens, & iracundum volens ſe de ſingulis vindicare. Vnde cum aliquem inuaſerit, ſi alius eum tangit, ſtatim primum dimittit, & in aliũ currit: ſed quando capitur aſpectu peluis ardentis excecatur: catena ligatur, & verberibus edomatur. Sic homo impatiens, & iracundus de ſingulis iniuriis ſe vindicare appetit: neque propter vnum inimicum dimittit quin contra alium bellum ſuſcipiat. ſed tanquam peluis ardens, eſt ira furens ad quam excecatur, quia ira oculum rationis perturbat, quem iniria, & infamia pœnitus excecas: ſed furioſus eſt catena ligandus, vel verberibus edomandus. Iac.1.

In bonum peragendum non perſeuerantes varijs ſimilitudinibus Satyris, & faunis: nec non leopardo aſſimilari demonſtratur. Cap: LXIX.

IMperſeuerantes qui bene incipiunt, & in fine deficiunt ſimiles ſunt illis animalibus monſtris, quæ ſatyri dicuntur ſiue fauni: De quibus dicit Iſi. ꝙ habet cornua in frontibus, & ſunt ſimiles capris in pedibus. Et tale fuit monſtrum quod beatus Antonius in uenit in ſolitudine: & dũ interrogaret quid eſſet: rñdit, Mortalis ſiue vnus ex accolis hæremi: quos errore deluſa gentilitas faunos, & ſatyros colit, qd autem eſt, cornu, frontis: niſi robuſtum principium operis? & quid pes caprinus niſi finis defectuoſus Ille ergo qui viriliter incipit, ſed poſtmodum ad debitum ſinem bene incœpta nõ perducit, quaſi ſatyro monſtro ſimilis exiſtit, & tales erant
Gal.3. illi quibus Apoſt. dixit, Cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummamini.

Item imperſeuerantes, & impatientes ſimiles ſunt leopardo, qui ſaliendo nõ perſequendo capit prædam. quam ſi. 3. vel 4. ſaltu non cœperit, præ indignatione deſiſtit, & quaſi victus retrocedit. Tales ſunt qui non diutius laborando, ſed quanto citius obtinendo volunt aſſequi, quod intendunt: Vnde ſi non ſtatim obtinent, & non in ueniunt, quod volunt, quaſi tedio victi, à bene incepto opere retrocedunt, non attendentes, ꝙ labor improbus om
Virgil. nia vincit, vt dicit Virgilius. Vnde etiam perſeuerantia orantis obtinet à Deo, qđ cupit. Lu. Si perſeuerauerit pulſans, dabit ei quot erit neceſſarium.

Chamæleontis natura deſcribitur, cui quidem rationabiliter inconſtans homo aſſimilatur. Cap. LXX.

INſtabilis, & inconſtans homo aſſimilaẽ chamæleonti, quæ eſt beſtia parua diuerſo varietatis colorẽ reſperſa. Cuius corpuſculum ad varios colores quos uidet, facile va iatur nullum. n. inuenitur animal, quod ſic recipiat oppoſitorum ſibi colorum mutationes, vt dicit Iſi. Sic animus paruus puſillanimitate, vel paruus in virtute facile, impreſſionem amoris, vel timoris, vel gaudij, vel doloris, vel triſtitiæ, recipit ex omnibus, quæ ſibi occurũt: & ideo ſtabilitatem non habet, quia immutatur, & deducitur per varias adfectiones. Iaco. Iaco.1.
Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.

Inuidiæ malum virus, inuidioſorumq́ natura per quamplurimas Indiæ ſerpentium, Cerui, Vrſi Syrena, Salamandræ, lincis, Draconis, ac tandem Papilionis ſimilitudines dilucide aperitur. Cap. LXXI.

INuidi ſunt ſimiles quibuſdam ſerpentibus Indiæ, qui ſtatim fugiunt quando vidẽt florere arbores aromaticas, quas etiam corrodere dicuntur ne floreant, eo, ꝙ odorem florum ſuſtinere non valeant. Sic inuidi proſperitatem proximorum ſuſtinere non poſſunt, & de ipſorum infortunio gaudent; Eccle. Laqueo perhibunt Ecc.17.
qui delectantur in caſu iuſtorum.

Item inuidi dolẽt ſi aliquis vtilitatem de bonis eorum capit, etiam de his quibus non indigent. Sunt enim ſimiles ceruis, qui quando cornua eiiciũt, abſcõdũt propter inuidiam, & dolere videntur ſi aliquis ex illis accipiat medicinam.

Item inuidus aſſimilatur vrſo. Nam vrſus cerebrum habet venenoſum, & ideo eius caput & ſpatulæ coburuntur, ne guſtantes de eius cerebro in vrſinam rabiẽ conuertantur. Nulli enim animali eſt tanta ſolertia ad malè faciendum, ſicut vrſo, vt Plin. dicit. Sic inuidus habet ca Plini.
put venenoſum. i. mẽtem veneno odij, & maliuolentiæ infectam. Vnde neceſſarium eſſet, vt vreretur igne charitatis, quæ non æmulatur: & ſic nemini noceret. Et ideo nullum vitiũ tacit hominem ita ſolertem

lertem ad male faciendũ, & nocẽdũ alijs ſicut inuidia. Vñ ꝑ inuidiã diaboli mors
Sap1.2. intrauit in oẽs hoĩes. Sap. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum.

Item inuidus ſimilis eſt ſyrenæ, quæ tẽpeſtate lætat, & in ſereno triſtatur. Sic eſt inuidus dum gaudet de alterius aduerſita te, & triſtatur de proſperitate.

Item inuidus ſimilis eſt ſalamandræ.

Primò rõne tpis. Nam ſalamandra, quæ habet figurã ſimilem lacertæ non apparet niſi in magis imbribus, & in ſereno deficit oĩno. Per magnos imbres intellige magnas tribulationes, vel aduerſitates alicui cõtingentes. Tunc inuidus, & maliuolus ſe manifeſtat ad inſultandum, & nocen-
1. Reg. 16. dum ei, ſicut fecit Saul Dauid. Sed in ſereno. i. dum videt hominem in proſperitate, tacendo deficit, & triſtitia conſumitur.

Scđo, rõne frigoris. Nam tanti eſt frigoris, vt ignem extinguat, ſicut glacies. Sic inuidia extinguit ignem charitatis.

Tertio, ratione oris. Nã ore venenũ euomit, ſcilicet quandam ſaniem lacteã, quæ ſi corpus hoĩs tetigerit, inde pilos cõtinue fluere facit: Similiter inuidus venenũ euo
Pſa.13. mit ore detrahendo, & infamando. Pſ. Venenum aſpidum ſub labijs eorum.

Item inuidus vbi alteri nocere credit, qñque prodeſt, & ideo aſſimilatur lynci, cuius vrina in gemmam precioſam cõuertitur, & ipſe hoc ſciẽs, & quaſi homini inuidens, & dolens ſi gemmam hanc inueniret dum vrinam emittit, eam ſub terra abſcondit: & tamẽ fallitur, quia ibi (vt dicit Plinius, in lapidem citius commutatur.

Itẽ inuidus aſſimilatur draconi. Nã draco venenũ ſuum habet in lingua, & in felle, dicit enim Plinius, ꝙ ex vi veneni ſemper lingua eius erigitur, & ex calore flatus ſui aer inflãmatur, vt aliquando incendi videatur. Vim habet in cauda, & plus nocet verbere quàm ictu: quicquid autẽ cauda ligauerit occidit, raro dormit, & viſum acutiſſimum habet, vnde a remotis predã ſuã videt. Similiter homo inuidus habet venenum odij in felle. i. interius in mente, & in lingua. i. in detractione, & lingua erigitur ad maledicendum, & ſuperbe loquendum, & ad odia inflammandum, & incedendum. Habet etiam vim in cauda, quia ſcilicet retro percutit per occultam detractionem: & occidit per infamation. raro dormit. i. raro quieſcit à nocendo, & machinãdo: & habet acutiſſimum viſum circa defectus proximi, ita ꝙ a remotis videt quid de ipſo capere poſſit.

Item inuidus homo frequenter vnde credit lædere alium, lædit ſeipſum. Vnde eſt ſimilis papilioni, qui dum lumen extinguere nititur, in flammam irruens ipſe comburitur, Pſal. Conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet.

Hypocritarum defectus et fallacia per varias Cocodrilli panthera, erucæ, ac etiam Papilionis ſimilitudines, rectè, & appoſitè pateſiunt. Cap. LXXII.

Hypocrita ei quem lædit, falſam compaſsionem oſtendit ne ex crudelitate lędere credatur. Vnde aſsimilatur cocodrillo de quo Phiſiol. dicit, ꝙ ſi hominem iuxta litus inuenit, eum occidit, ſed poſtea eum plorat, & tamen eum deuorat. Talis fuit Iſmael filius Hathanie de quo habetur Hiere. ꝙ cum amicis, Godoliæ quem ipſe occiderat incedens, & plorans ibat, & tamen etiam illos cum quibus ſic ibat, occidit, vt dicitur ibidem.

Item hypocrita, vel hæreticus aſsimilatur pantheræ, quam propter pulchritudinem exterioris pellis, vel varietatem colorum, & odorem quem ex ore emittit, omnia animalia ſolicitantur videre, ſed toruitate capitis deterrentur: vnde ipſa caput occultat, & dum ei animal appropinquat ipſum accipit, & manducat. ſic ꝑꝑ apparẽtiam exterioris ſanctitatis, & varia ſpiritualia opera, quæ hypocrita, vel hæreticus exterius prætendit: & aliquando propter famam doctrinæ, quæ eſt, vt odor oris, multæ deuotæ & ſimplices perſonæ deſiderant eum videre, uel ei adhærere quibus ipſe caput ſuæ malitiæ, ideſt malignã intentionem, vel corruptam ſidem à principio abſcondit. Sed cum ei aliquis credẽdo familiariter adheſerit, tunc ipſum decipiendo capit, & manducat. i. eum ſibi incorporat hoc eſt corrumpẽdo aſsimilat.

Item hypocrita aſsimilatur erucæ. Eruca enim eſt vermis noxius, quia in folijs olerum creſcens pampinos fructus frondes, & flores corrodit. Vnde ab eradendo dicta eſt eruca, vt dicit Iſi. Sic quoque hypocriſis vitium omnem fructum ſpiritualem. & bonum hominis deſtruit, ſcilicet, & florum. i. affectionum, & frondiũ. i. locutionum, & fructuũ. i. operationũ, quia in oĩbus intendit hypocrita ſolum humanum fauorem. Scđo, quia eſt vermis in-

geniosus

Plini. genioſus ſcilicet ad ſe conſeruandum cõtra temporis aſperitatem. Nam, ſicut dicit Pli. Eruca extremitatibus arborum cõſumptis, folijs & fructibus texit de ſuis viſceribus telas more aranearum quibus ſe per totam hyemem inuoluit custodiens peſtiferum ſemen ſuum. Egerit enim quędam oua, de quibus in vere erumpentibus gemmis naſcitur multa proles. Sic et homo hypocrita inſtante hyeme i. aſperitate alicuius aduerſitatis, vel tribulationis de viſceribus ſuis. i. ex proprijs, & occultis malitijs ſuis texit telas. i. ordinat mirabiles, & aſtutas vias quibus ſe inuoluere, ideſt cooperire, & defendere poſſit. Et in talibus viis ſe inuoluens. i. cooperiens cu ſtodit peſtiferum ſemen ſuum, ideſt malignum affectum. Et egerit quædam oua. i. facit quædã ſecreta opera ex quibus quandoque oriuntur mala multa.

Tertio, quia eſt uermis maculoſus, eſt enim eruca mollis, & ſanioſa diuerſis coloribus diſtincta, de nocte lucens, vt ſtella, in die deformis apparens. Sic hypocrita eſt mollis. i. delitioſus, uel mollis. i. cedes tentationibus. Molle enim tangenti non reſiſtit, ſed cedit.

Item eſt ſanioſus, ideſt putredine peccatorum ſiue humore luxuriæ plenus, & diuerſis coloribus, ideſt uitiis ſiue malitiis maculatus, uel diuerſis coloribus, ideſt diuerſis oſtentationibus ſanctitatis tinctus, quia multis modis conatur apparere bonus. Sed licet de nocte. i. obſcuritate præſentis uitæ luceat, ut ſtella ſcilicet per claritatem famæ, uel exterioris apparentiæ, tamen adueniente die mortis, ſiue die claritatis diuini iudicii, in quo illuminantur abſcondita tenebrarum, & manifeſtantur cõſilia cordium, tunc deformitas eius patebit.

Quarto, quia eruca eſt uermis quaſi mõſtruoſus in transformãdo ſe. Nam ad modum bombicis ſericum facientis formam mutat, & ſe reptilem in uolatilem trãſformat. Alas. n. tenues, & latas ſuſcipit quibus uolitando in aera ſe extollit, & quot colores in corpore habet tot in alis oſtẽdit. Et tale uolatile papilio uocatur, ut dicit Iſid. Et ideo, vt ipſe dicit, ex erucis papiliones fiunt, & ex papilionum ſtercoribus erucæ iterum generantur, & quando volant minus noxia ſunt, quam quando reptant. Tunc enim eruca accipit formam volatilem, ſiue papilionis, quando hypocrita aſcendit ad gradum prælationis. Tũc enim ad modum bombicis ſericum facientis aliam formam aſſumit, quia ad modum ſancti viri multa bona ſe facturum prætendit. Alas tenues, & latas ſuſcipit, quibus in aera ſe extollit, quia quædam opera, quæ apparenter videntur mira, ſed exiſtẽter ſunt valde debilia, inchoat, & aſſumit, quibus iactanter ſe eleuat, & in regimine magnificat. Et ſicut ex erucis papiliones fiunt, quia ſic ex hypocritis ſuperbi, & vanæ glorioſi exeunt. Ex quorum ſtercore, ideſt temporali gloria: quia vi. i. peccatoris gloria uermis, vt ſtercus eſt, ut dr̃, Macha. iterum generantur erucæ, quia ſcilicet alij ambitioſi uidentes hypocritarum tẽporalem gloriam ſeq. conantur ẽt eorum fictam uitã: ſed in hoc minus noxii ſunt hypocritæ uolantes quam reptantes: quia minus latet eorum hypocriſis in ſtatu dignitatis, Nam principatus oſtendit uirũ, & quanto hypocriſis eſt minus occulta, tanto minus eſt noxia. 1. Mach

Itẽ in ſtatu dignitatis hypocrita ſibi magis cauet ne perdat nomen, uel honorem ſanctitatis.

Isidor.

Iræ damna iratorumq; praua natura aperta monſtratur: quibus Apri, Canes rabidi, cyrogrylliq; per plures eorum ſimilitudines naturales iure comparantur. Cap. LXXIII.

IRa impellit frequenter hominem ad pericula mortifera propter appetitum vindictæ, Vnde iracũdus eſt ſimilis apro i. ſilueſtri porco. Qui (ſm Auic. & Pli.) eſt animal ſęuum, & tantæ feritatis, ut mortem paruipendat, cõtra ferrũ venatori intrepide ſe opponat, immo ferro confoſſus vires contra vulneratores ſuos reſumit, & ipſos cum cultris ſuis inuadit. Sic homines frequenter (vt ſe de inimicis vindicent) ex ipſa ira periculum mortis parui pẽdetes etiam in tela ferrea ſe immittunt intrepidos, neq; uulnerati refugiũt, ſed maiore furore in ſuos vulneratores inſurgũt. Iob. Virum ſtultũ interficit iracundia. Mach. Feræ beluæ iram gerens. Iob. 5. 2. Mac. 4.

Item iracundus ſimilis eſt cani rabido, qui ſemper ſoliuagus, ipſum. n. alii canes fugiunt tanquam peſtẽ, vadit tanquã cadendo, vt ebrius, & currit aperto ore lingua pendente, & ſaliua defluente, oculos habet rubicundos, quos licet ferat apertos, in omne tamen obiectum impingit ac ſi cęcus eſſet: contra omnẽ rẽ repugnat, & cõtra vmbrã ſuã latrat. Et dr̃ Conſtantinus,

stantinus, ꝙ canis est calidus & siccus, cui nigra cholera dominatur: quæ dum corrumpitur, canis in rabiem vertitur. Similiter etiam homo iracundus est soli uagus, quia nec amicum, nec socium potest sustinere: propter quod dicitur, Noli esse amicus homini iracundo. Merito ab omnibus fugiendus est tanquam pestis, quia nemini parcit. Item aperto ore currit: quia verba maledicta proferre non desinit. Vnde ei lingua extra os pendet, quia eam cohibere non potest: totũ. n. spiritum suum profert stultus, cui saliua sapientiæ, seu discretionis deficit, quia siquid sensus habet iratus, ex iuria totũ perdit. Oculos autem ad literam rubicũdos habet propter feruorem sanguinis, q vaporaliter ascendit ad faciem, & ad oculos hominis irati. Est enim ira naturaliter ebullitio sanguinis circa cor (vt Damasce dicit) propter inflammationẽ spirituum visibilium. Sed quasi cæcus in oẽ quod audiendo, vel videndo sibi resistit impingit. Nam in omni verbo, vel risu, vel alio gestu offenditur, & ideo contra omnia, quæ audit, vel videt repugnat: & apud seipsum etiam solus existens murmurat, & sic ad modum rabidi canis ꝙ vmbram suam latrat: maxime autem tũc in rabiem faciliter accenditur, quãdo nigra cholera, idest melancolia corrumpitur: quia quando est in aliqua accidia, vel melancolia homo iracundus, tunc, ex leui causa accenditur in furiam, qa tunc est maximè pronus ad iram ex conceptione, vel imaginatione alicuius rei cõtristantis. Iustè ergo debet homo conari ne ab ira superetur, ex qua tanta rabies oritur. Iob. Non te superet ira.

Pro.22.

Dama.

Iob. 37

Item iracundus, vel impatiens, cum aliquod cõtrarium occurrit, etiam quod benè fecerat destruit. Vnde similis est Grogryllo, qui est idem, ꝙ Hericius, excepto, quod est maior. Iste ex vinea, vel arbore vuas, vel poma deijcit, & super ea voluens se pinnulis infigit, & in ore semper vnum assumit: sed dum ea ad nidum portat, si aliquid ei ceciderit, iratus omnia excutit, & iterum ad arborem, vt se oneret redit.

Item irati quæcunque faciunt, dũ sunt in impetu iræ communiter, & vt plurimum faciunt defectuosè. Cuius exemplum naturale est, quia animalia iracunda pariunt fœtus imperfectiores, sicut canis catulos cæcos, & vrsus parit frusta carnis per lineamẽta indistincta, quæ fouet sub ascella sicut gallina oua, quibus lambendo induit debitam formam. Similiter iratus, in ipso suo impetu facit opera cæca, rationis consilio non præuẽta, & iterum opera confusa, & inordinata, nisi postea per mansuetudinem sapiẽtiæ reparentur, & formentur. Et ideo bene Senec. dicit: Nihil tibi liceat, cum irasceris. Sene.

Item iracundi homines similes sunt quibusdam animalibus, de quibus Aris. dicit, ꝙ mouent cornua sicut auriculas, & sunt in regione Aufragæ, quæ (sicut dicit Auicenna) sunt regio ipsius Aristo. est enim in eis coniunctio cornuum magis cum cute, quàm cum osse. Similiter iracundi, qui quolibet verbo audito contrario, statim mouentur ad lædendum. Et qui isti sunt, mouent cornua sicut aures: aures enim ad audiendum, & cornua sunt ad percutiendum in eis æquè parata. & furor talium sic subito erumpens, non habet misericordiam, secundum illud Prou. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor. Ari. de anir

Pro.27.

Hominem secundum exteriora non esse, nec in bonum, nec in malum omnino iudicandum, minimumq; peccatum fore fugiendum, Hœdi, Tyriq; serpentis exemplo confirmatur.
Cap. LXXIIII.

IVdicandum non est de homine secũdum apparentiam sensus exteriorẽ. Nam hœdus quo ad tactum pellem habet siue pilum agno asperiorem, & tamẽ carnem habet meliorem, & præcipuè masculus, cuius carnes sunt optimæ, & suauissimæ propter suam temperiem. Sic in hominibus aliqñ ille, qui vr̃ hispidus & despectus exterius; est optimus interius. vnde Io. nolite iudicare secundum faciem. Non solum autem in bonis, sed etiam in malis huiusmodi iudiciũ fallit: quia frequenter, qui in apparentia minor est, in malitia est maior. Nam Tyrus est serpens in apparentia paruus, & tamen in veneno magnos serpentes excedit. Vnde inuenitur Tyrus paruus (sicut ait Aristo) quem magni serpentes timẽt & fugiunt: & habet talis Tyrus pilos. Inuenitur etiam Tyrus, contra cuius morsum nullum est remedium. Sic malum, vel peccatum debet homo timere quantuncunque videatur modicũ. Apos. Ioã.7.

1.Cor.5

Modicũ

Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

Peccata, vitiorumq́; pruritus per pœnitentiæ lachrymas facillimè ablui, Elephantium naturali proprietate probatur. Cap. LXXV.

LAchrymis pniæ peccata abluere elephantes docent, qui (ſecundum Plinium) in noua luna gregatim conueniūt & in flumine ſe abluunt, & ſic ad locum ſuum redeunt. Tunc autem quaſi apparet noua luna, quando ſuperuenit hominibus aliqua mutatio ſiue aduerſitas noua, & tunc more elephantorum debent ad aquas doctrinæ ſiue prędicationis gregatim confluere, & in flumine pœnitentiæ, & lachrymoſæ compunctionis peccata ſua lauare, vt peccatis amotis amoueantur flagella. Etiam tunc gregatim ad aquas currunt, quando proceſſionaliter ad diuinam miſericordiam impetrandam, cum letanijs, & orationibus vadūt. Quod etiam fieri debet adueniente noua luna, ideſt nouæ aduerſitatis mutatione. Et cum elephantes taliter vadunt, & iuuenes ſuos in eundo, & redeūdo ante ſe etiam ire faciunt, quos cuſtodiunt, & inſtruunt ad ſimilia facienda. Et ſic in ſupradictis, debet fieri etiam ab hominibus in pueris, & in iuuenibus eorū. Ioel.
Ioel. 2. Congregate paruulos, & ſugentes vbera. vnde & Chriſtus cum eſſet. xij. annorum, fuit ductus cum alijs ad feſta in Hie
Luc. 2. ruſalem. Item lachrymarum luctus extinguit vitiorum pruritus, ſicut aqua marina, vel ſalſa extinguit pediculos, ſic aqua lachrymarum, cum ſale diſcretionis, & aceto compunctionis extinguit pruritus
Pſa. 73. vitiorum, & ſpecialiter carnis. pſalmus. Contribulaſti capita draconum. i. pruritus, ſeu principia tentationum, in aquis, ſcilicet lachrymarum.

Humanas leges magni viri facile transgrediuntur: quod ſimilitudine Aranearum telæ iure optimo fulcitur. Cap. LXXVI.

LEges humanæ (vt dicit Anatarſis) ſimiles ſunt telis aranearum: quia in eis parua quidem, & imbecillia animalia inuoluuntur, & capiuntur, vt muſcæ, & huiuſmodi: ſed magna, & potentia, vt aues, & huiuſmodi, eas optimè trāſeunt, & dirumpunt, ſic magni transgredientes legem non puniuntur, ſed ſolū imbecilles, & parui.

Onagri in eorum ſiti tollerātia, patienter debitas pænas ſufferre nos erudiunt. Cap. LXXVII.

LOnganimiter, & patienter tolerare defectum, & pœnam quouſque ſit tempus congruum ſubleuationi, & impletioni, onagri nos docent, quia eſt animal valde impatiens ſitis: diu expectat quouſq; potum inueniat ſibi aptum. Cupidi autem tanquàm ſitientes, & impatientes ſitis, quærunt impleri aquis turbidis, & immundis, i. temporalibus diuitijs quæ & animæ quietem turbant, & ſcientiam maculant, nec auferunt eis ſitim. Sed ſancti viri tanquàm onagri patiēter expectānt, quouſq; veniant ad illum fontem vitæ, vbi erit plena ſatietas Pſalmus. Pſ. 103.
Expectabunt onagri in ſiti ſua.

Luxuriæ damna quàm plurima, luxuriantiumq; natura atq; defectus, per naturales Hirci, Porci, Boracu, Elephantis, & deniq; Tineæ proprietates, & ſimilitudines clare cognoſcuntur. Cap. LXXVIII.

LVxurioſi aſſimilantur hircis. Primò ratione laſciuiæ: quia hircus, (ſecundum Iſid.) eſt animal laſciuum, & feruēs Iſido.
ad coitum. Sic luxurioſi laſciui ſunt, & feruent ad opera lubrica. Hiere. Ollā ſuccenſam ego video a facie Aquilonis. Facies Aquilonis, q̄ videbat propheta, eſt ſugeſtio maligni ſpiritus, ſuccendens ollā, ideſt carnem, in qua ferueſcit aqua carnalis concupiſcentiæ.
Secundo, ratione petulantiæ. quia hircus (vt Iſid. dicit) eſt animal petulcū, Vnde eius oculi ad libidinem in tranſuerſum reſpiciunt. Sic luxurioſi hn̄t reſpūm trāſuerſum, & impudicū repręſentatē impudicū aīum, qa (ſicut dicit Aug.) impu- Auguſ.
dicus oculus impudici cordis eſt nūcius. In Reg.
Tertio ratiōe infamiæ: quia hirci ſunt fœtidi, & ſic luxurioſi fœtent per infamiam. Vnde Dominus ſuper Sodomam pluit ſulphur, & ignem: quia in peccato carnis ardet ignis concupiſcentiæ, & fętet ſulphur infamiæ. Quarto ratione inhærentiæ: quia ſ. hic vitium incorrigibili inhæret (ſicut dicit Democritus, & refert Demo.
Plinius) ꝙ hirc⁹ nunq̄ eſt ſine fæbre. Eſt n. hircus tantę caliditati, vt adamantem quem neq; ferrum, neque ignis domare

poteſt

poteſt eius cruor calidus molliat,vt dicit
Iſid. Vnde patitur febrem continuã, &
ſic quidã tam lubrici ſunt, vt ſemp ſint
in æſtu malæ concupiſciæ Sed attenden
dum, ꝙ cornu hirci aduſtum dr̃ fugare
ſerpentes. Cornu ergo hirci,eſt vigor cor
poris luxurioſi, quod ſi aduratur igne af
flictionis, recedũt ſerpentes,i.venenoſę
tentationes carnis.
Item eius fel dr̃ clarificare viſum, qa
amaritudo,& tribulatio carnis interdum
viſum aperit aĩæ,& claritatem reddit.
Itẽ luxurioſus aſſimilat porco. Primo
quia porcus quaſi ſpurcus eſt dictus, qa
in ſpurcis,& fœtidis ſemper quieſcit. Sic
luxurioſus in ſpurcitijs, & fœtoribus car
Hier.48 nalium peccatorũ quieſcit, vnde Hiere.
Mo ab reqeuit in fœtoribus ſuis. Secũdo
quia porcus naſcit̃ dentatus (vt dicit Pli.
dentes pctõrũ, qbus mentẽ detinẽt,ſunt
delectatiões,quæ ab ipſa ſui origine ſiue
radice iſũt peccato luxuriæ,ſ.in ipſa co
gitatione. Non ſic aũt eſt de pctõ irę,quę
potius habet pœnam,niſi in fine,ſ.qñ ſe
iratus vindicat. Tertio,quia porcus amiſ
ſo oculo, cito moritur. Sic qa oculus im
pudicus, & vagus eſt incitamentum,
& fomentum luxuriæ, amoto eius vi-
tio luxuria faciliter ceſſat, Iob. Pepi-
Iob.31. gi fœdus cum oculis meis vt ne cogi
tarem quidẽ de virgine. Quarto, quia
porci volutati in luto plus iacent in la-
tere dextro, q̃ in ſiniſtro,qa,ſ plus iacet
homo in luto luxuriæ,dum eſt in dextro
ꝓſperitatis, q̃ in ſiniſtro aduerſitatis, qa
malitia vnius horæ obliuionem facit lu-
Eccl. 1. xuriæ,vt dicitur Eccle.
Item luxurioſus aſſimilat̃ boraci.i. ru-
betæ, quæ eſt genus ranæ venenoſum.
Hæc.n oculos habet quaſi igneos. & tã-
to eſt pernicioſior quanto eius aſpectus
eſt ardentior. Aſpectum ſolis odit, & te-
nebras quærit. Herbas dulces diligit, &
earum radices comedit, ſed cõmedendo
eas inficit. Et ideo in ortis ruta inimica
ei plantari conſueuit. Loca fœtida,& fi-
moſa diligit, & odorifera odit, vñ fugit,
dum vinea florere incipit. Sic ſimiliter lu
xurioſus quaſi habet oculos igneos igne
ſ.interioris concupiſcentiæ inflamma-
tos,& quanto oculus ardentior,tãto ani
2.Pet.2 mus deterior in concupiſcendo. 2. Pet
Oculos habentes plenos adulterijs. Hic
ad literam,lucem odit, & tenebras quæ-
rit,quia oculos adulteri obſeruat caligi-
Iob. 24 nem. Iob. Vel odit aſpectum ſolis.i. ma-
nifeſtationem peccati ſui,& quærit tene
bras.i.occultationem. Herbas dulces dili
git,i. delectationes voluptatis, q̃ dulces
ſunt carni, & radices earum comedit,i.
cogitationibus earum interioribus paſci
tur,quia ſi eas opere implere nõ poteſt,
ſaltem in corde reuoluit, & ita ſibi ipſi
fœtidas & immũdas cogitatioes gignit.
Sed ſi ruta,i. aliqua amara tribulatio ibi
plantari poſſet,tales infectiones ceſſa-
rent. Diligit etiam luxurioſus loca fętida
& fimoſa,i inhoneſta,& infamia,vt lupa
naria, & hm̃oi. honeſta aũt loca,& con-
ſortia odit,& fugit. Et ideo vbi vineam
pniæ florere videt,non appropinquat,
ſed fugit,& elongatur. Vnde notandum,
ꝙ luxuriæ ſiue concupiſcentiæ feruor ex
tinguitur afflictione duræ pœnitentiæ.
Cuius adhuc exemplum apparet in bora
ce ſiue rubeta. Tradũt enim auctores(vt Plin.
dicit Plin.) ꝙ in dextro latere rubetæ eſt
os occultum,quod in aquam feruentem
miſſum ſubito feruorem facit ſtare, nec
oſſe in ea ſtante poteſt vltra feruere. Et
dicunt illud quartanam fugare. Quaſi ve
ro rubeta eſt humana vita, cuius latus
ſiniſtrum,eſt ſtatus culpæ, ſed dextrum
eſt ſtatus pœnitẽtiæ. In hoc latere eſt os
i.dura afflictio carnis,quæ debet onerari
i.non ad oſtentationem fieri, vt faciunt
hypocritæ. Hæc extinguit feruorem aquę
i.ardorem concupiſcentiæ,& fugat quar-
tanam.i.luxuriam quæ quadrupl̃r ardet,
ſ.in cogitatione,in affectiõe, in aſpectu,
& in tactu.
Item gulæ,vel luxuriæ vitium domina
tur in magnis,& potentibus viris,quia ꝑ
voluptatem carnis,maximè eos diabolus
vincit Sicut vnicornis,cum elephante ſę
pe bellum gerens, cum elephantem in
ventrem percutit,eum proſternit. Habet
enim elephas mollem ventrem, Per vni
cornem intelľr diabolus,cuius cornu ſi-
gnificat poteſtatem ſibi a Deo ꝑmiſſam
ad tentandum, vel ad perſequendũ ho-
mines Hic elephantes,i. magnos viros,
& in dignitatibus conſtitutos præcipuè
percutit in ventre:quia per vitia, quæ ad
ventrem pertinent,ſ.per gulam,& per lu
xuriam eos vincit, ad quæ ipſi potiſſimè
ſunt molles,i.proni propter delitias qui-
bus continue vtuntur, & propter liberta
tem quam habent. Vnde Philoſophus di Ari. in
cit,ꝙ multi eorum qui ſunt in poteſtati Ethi.
bus conſtituti ſimilia pati vñr Sardana-
palo,ſ. qui fuit rex Aſſyriorum totus lu-
bricus,

bricus,& luxuriosus,& deliciosus.

Item luxuriosus assimilatur tineæ. Est enim tinea uermis vestis sic dicta eo, quod vestem teneat, & tam diu ei insistit quo usq; eam corrodat. Quid autem est vermis vestimentis, nisi vitium carnis, quod propter delectationis insatiabilitatē appetitui hoīs tam diu inhæret, vt ipsum oī bono euacuet? Vnde luxuria, sicut dicitur
Iob. 31 Iob. est ignis vsque ad consumptionem deuorans, & omnia eradicans genimina

Quemadmodū domini matrem diligere ac venerati debeant peccātores, vt recreentur: insigni catulorum canum exemplo explanatur.
Cap. LXXIX.

MAriam matrem domini diligere, & quærere dūt ēt peccatores, & ad eā recurrere sicut ad matrem misericordiæ, Nam & canum catuli matrem diligunt, & adhuc cæci voce, & odore agnoscunt, mammas quærunt, & dētiū acumine cōprimētes, vberibus lac effundere cogunt: quando vero esuriunt, quærula voce materna vbera petunt. Sunt autem velut canū, i. dæmonū catuli, hoīes peccatores, q diaboli nō natura, sed imitatione, & malitia sunt filii. Hi tamen misericordiæ matrem reuereri dūt, & diligere, quia ipsa peccatores non desinit adiuuare, Et licèt ipsi sint intus cæci, vt ipsius virginis bonitatem, & gloriam non videant contēplando, voce & odore tamē eam cognoscere dūt, & audire vocem ipsius vocan-
Ecc. 24 tis, & dicentis, Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generatioibus meis implemini.

Item odorem eius attrahere. De quo
Ecc. 24 ipsa dicit, Ego quasi vitis fructificaui odorem suauitatis. Et iterum sicut cynnamomum, & balsamum &c. Vel dicūt agnoscere eius vocem in verbis, vt cum dicit, Magnificat anima mea dūm. Sitr in alijs verbis ipsius, quæ in euangelio leguntur: quæ omnia salubriter nos erudiunt.

Item debent agnoscere eius odorem exemplis, quæ nobis reliquit omniū virtutum. Debent quærere eius mammas. Habet n. vnam mammā ad exhibēdum lac gratiæ, s. iustis, & aliam ad exhibendū lac misericordiæ, s. peccatoribus. Iō mater grē dr. Et etiam acutis dentibus, i. importunis orationibus premere, vt vberibus eis subueniat. & si esuriunt, idest si ex animo appetunt suæ salutis remediū, quærula voce, i. dolorosa confessione, & oratione debent præfata vbera sæpius postulare. Prouer. Vbera eius inebrient te in omni tempore. Prou. 5.

Hyena sæua natura, uariabilis, & monstruosa, cui mors comparatur, quoue pacto eam et, quò ad culpā, & quo ad pœnam in hominem intra uerit, mortisq; meditatio qu antum prosit ape ritur. Cap. LXXX.

MOrs assimilat cuidā aīali, quod dicitur Hyena, quæ habet viperæ collum, elephantis dorsum, fingit voces hominū, in quantitate & voracitate repræsentat lupum, in pilis colli æquum, & variat, vt dr sexum, quia nunc masculus, nūc fœmina eadē inuenitur. Sic mors assimilat vipæ pp celeritatem, qa frequenter moriuntur hoīes inopinate, & ante tēpus præcipue per mortes violentas, sicut accidit viperæ, cui cum tempus pariendi aduenerit, filij non expectantes naturæ operationem, eius latera rodunt, & cum matris interitu exeūt. Sic & multi dirumpunt per mortē ante tempus, s. senectutis, & mortis naturalis. Elephanti vero assimilatur propter bellicositatem, qa elephas est animal aptum, ad bellum sed bellu siue pugna mortis est maxima. Est. n ibi pugna naturæ, quæ per morbū dissoluit. Est ēt ibi pugna aīæ, quæ exire de domo propria, & in regionē sibi ignotā ingredi compellit. Est et ibi pugna cōsciæ, quæ supra se habet iudicem iratum si sit hō peccator, & intra se peccatorum remorsum, & sub se interniū præparatū, & iuxta se aduersariū truculentū, & venire terribile est ad tale iudiciū siue ad talē pugnam. Vocē aūt hoīs fingit pp fallacitatē, fallit. n. hoīem propter incertitudinē, nescit n. homo finem suū. Lupo assimilatur propter voracitatē: homines n. deuorat, & nunq̄ satiatur. Collum æqui habet propter refrenabilitatē, quia impo nit frænū, & terium neqtiæ humanæ, Sexū aūt variat, qa nunc fœminas nūc masculos asportat, 2. Re. Oēs morimur &c. 2. Reg.

Itē mors tā naturæ, q̄ culpæ intrauit, in hoīem pcuratione, & tētatione serpentis antiqui. i. diaboli. Cuius signū est, qa sicut dicit Hyp. de medulla spinæ hominis Hyppo. mortui serpēs nascit, quod qdē (vt dicit Isi.) merito accidit, vt sicut per serpētem mors hoīs euenit, sic per mortem hoīs

serpens

serpens de ipso procederet moriturus.
Sap.2. Sap. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum.

Item mortis memoria facit hominem citius & facilius a mundo, vel peccato exire, & ideo assimilatur illi herbæ, quæ dr̃ draconteа, quam ceruæ, quia difficulter pariunt, commedunt, vt facilius fœtus exeat. Est enim quasi in ventre fœtus, homo in peccato positus, vel in mundanis inuolutus, qui difficulter educitur nisi mortis timore impellatur. Vnde mortis meditatio, & timor faciunt faciliter egredi de ventre mundi, vel peccati. Facile enim contemnit omnia, qui semper se cogitat esse moriturum, sicut Hiero. dicit. Et iste egressus est sicut partus, qui fit
Ioã.16. dolore pœnitentiæ. Io. Mulier. i. gratia cũ parit, s. nouum hominem in iustitia, tristitiam habet, s. pœnitentiæ; & hæc tristitia facit eum egredi de peccato, quod dimit
Eccl.7. tendum impellit memoria mortis, Ecclesiast. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

Item memoria mortis cum compunctione cordis, resistit veneno tentatiõis carnalis. Sicut cinis scorpionis potatus in vino, remedium est homini percusso ab eo. Quasi percussio scorpionis est ipsa tentatio carnis. Scorpio enim ante palpando incedit, & retro cauda ferit. & sic caro primo delectat, postea cruciat ergo homini a scorpione percusso. i. a carne tentato, remedium est cinis scorpionis cum vino. Quid enim est cinis scorpionis, nisi resolutio carnis, quæ cum vino compunctionis potata. i. attento animo considerata, liberat a venenosa punctura scorpionis. i. a venenosa tentatio-
Aug. li. exhor. ne carnis? Aug. Nihil sic reuocat a peccato, quàm frequens mortis meditatio.

Animantia in veteri lege ad esum concessa ac etiã prohibita, quæ mentis munditia, seu immunditiam signare videntur, manifestantur: ac cur à Deo id factum sit, rationes assignãtur. Cap. LXXXI.

MVnditia mentis signatur in munditia illorum animalium quæ concessa sunt ad esum in lege Moysi. Dicitur
Leui.11 Leui. Omne, quod habet diuisam vngulam, & ruminat de pecoribus, comedetis. Quod autem ruminat, & habet vngulam, sed non diuidit eam, sicut camelus, non commedetis. Cyrogryllus, qui ruminat, vngulamq; non diuidit immundus est. Lepus quoq; nam, & ipse ruminat, sed vngulam non diuidit. Et suis, quę cu vngulam diuidat non ruminat; horũ carnibus non vescemini.

Item dr̃ in eodem: Omne de volucribus, quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis. Quicquid autem ambulat super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram, comedere debetis, vt est brucus in genere suo, & attactus, atq; ophiomachus atque locusta, singula iuxta genus suũ. Vbi nota, ꝙ animal, quod ruminat, & findit pedes, s. vngulas, conceditur vt mundum, vt dicit Aug. ex quadam significatione. Quia, scissio vngulæ signat distinctionem duorum testamentorũ, vel patris, & filii, vel duarum naturarum, in Christo, vel discretionem boni & mali. Ruminatio autem signat meditationem scripturarum, & sanum intellectum earum. Cuicunq; autem alterum illorum deest, spũaliter immundus est: & ideo ꝓhibetur tanquam animal immundũ, qđ altero illorũ caret. Volatilia vero, & quadrupedia, quæ crura posteriora longiora habent, vt saltare possint, comeduntur. Alia vero, quæ magis terræ adhærent, ꝓhibentur: quia illi, qui abutuntur doctrina quatuor Euangelistarum, vt per eam in altum non leuentur, immundi reputantur.

Muneribus sæpe Iudices, seu Principes placari ac corrumpi: Catuli exemplo probatur. Cap. LXXXII.

MVnera mitigant animum iudicis, & prælati, & frequenter corrũpũt. Nam aliquando catulus latrans, currit contra aliquem, vt videatur eum mordere. sed si proijceret ei vnum frustum panis acciperet, & sileret. Sic aliquando prę latus aliquis venit ad aliquem subditum cum tanto latratu, vt videatur eum velle deuorare, sed ille proijcit eidem vnam marcam argenti, & aufert ob eo loquelam. Eccle. Xennia, & dona excæcant oculos iudi- Ecc.20 cum, & quasi mutus, in ore auertit correptiones eorum.

Per

Per Cameli nominis interpretationem, eiusq. naturam, libenter obedientiam, seu pœnitentiã fore a fidelibus subeundam, paucis demonstratur verbis. Cap. LXXXIII.

OBedientiæ, vel pœnitentiæ onus humiliter suscipere, & patienter portare cameli nos docent. Nam cameli (vt dicit Isidor) vocabulum a græco nomine sunt sortiti, eo, quod quando onerantur, se inclinantes coram hominibus humilian tur, & super genua incuruantur. Came. n. græcè humile, vel breue dr Latine. Sũt enim animalia ad onera apta, & ad portandum mansueta: Sic ergo debet homo onus obedientiæ a superioribus iniunctum pœnitentiæ impositæ humiliter suscipere, & mansuete, & patienter illud
Mat. 23 ferre. Vnde etiam de malis prælatis subditis dicitur, Quæcunque dixerint vobis seruate, & facite.

Tria sacrificiorum genera veteris legis, necnon ani- alia in his sacrificijs oblata rerumq. modus ac significatio declaratur: quibus omnibus modus vero Deo se dedendi aperitur. Cap. LXXXIIII.

OFferre se debet homo ad Dei seruitium eo modo quo animalia in lege Moysi offerebantur in sacrificium. Fiebat enim triplex genus sacrificiorũ. Nam quoddam erat, quod comburebat. Vnde dicitur holocaustum, quasi totum incensum: Huiusmodi n sacrificium offerebatur Deo ad reuerentiam maiestatis illius: & ad amorem bonitatis illius, & conueniebat perfectorum statui in impletione consiliorum: & ideo totum cõburebatur, vt sicut totum animal in vapore sursum ascendebat, ita etiam signaretur totum hominem, & omnia, quæ ipsius sunt, Dei domino esse subiecta, & ei esse offerenda.

Aliud erat sacrificium pro peccato, qđ offerebatur ex necessitate remissiõis peccati: & conueniebat statui pœnitentium in satisfactione peccatorum, quod diuidebatur in duas partes. Nam vna comburebatur, alia vero cedebat in vsum sacerdotis, ad designandum, ꝙ expiatio peccatorum sit à Deo per ministerium sacerdotum, nisi quando offerebatur ꝓ peccato totius populi, aut specialiter pro peccato sacerdotis: tunc totum comburebatur. Non. n. debebant in vsum sacerdotum venire ea, quæ pro peccatis eorũ offerebantur, vt nihil peccati in eis remaneret, & quia hoc non esset satisfactio ꝓ peccato. Si enim cederent in vsum eoru, pro quorum offerebantur peccato, idem videretur, ac si non offerrentur.

Tertium sacrificium vocabatur hostia quæ offerebatur Deo vel pro gratiarum actione, vel pro salute, & prosperitate offerentium ex debito beneficij accepti, vel accipiendi. Et conuenit statui proficientium in impletione mandatorum. Et istud diuidebatur in tres pertes. Nam vna pars incendebatur ad honorẽ vnius Dei. Alia pars cedebat in vsum sacerdotum. Tertiũ vero pars in vsum offerẽtia. Ad designandum, ꝙ salus hominis procedit a Deo dirigentibus ministris, & eo operantibus ipsis hominibus, qui saluantur. Hoc autem generaliter obseruabat, ꝙ sanguis, & adeps non veniebat ĩ vsum sacerdotum, neq; in vsum offerentium. Sed sanguis offerebatur ad crepidinem altaris in honorẽ Dei, adeps autem adurebatur in igne. Prohibebatur autẽ esus sanguinis ad hoc, vt horrerent humani sanguinis effusionem. Vnde dicitur Ge- Gen. 9.
ne. Carnem cum sanguine non comedetis: sanguinem enim animarum requiram. Vsus vero adipum prohibebatur eis ad vitandum lasciuiam. Vnde dicitur
Ezec. Quod crassum erat comedebatis. Ezech. 14.
Vel per hoc significabatur effusio sanguinis Christi, & pinguedo charitatis, ꝓ quam se obtulit pro nobis. De hostijs autem pacificis cedebant in vsum sacerdotum pectusculum, & armus dexter, ad excludendum quandam diuinationis speciem quæ vocaba ur spatulamantia, qa ſ gentiles in spatulis animalium immolatorum diuinabant, & in osse pecto is: & ideo ista offerentibus subtrahebãtur. Per hoc etiam figurabatur, ꝙ pectus, qđ est tegumentum cordis, & etiam fortitudo ad sustentandum, Deo seruiet, qui significatur par armum dextrum Et nota, ꝙ qui non poterat habere animal quadrupes, saltem debebat offerre farinam, vel spicam. Cuius figuralis ratio fuit, qa panis significat Christum, qui est panis Ioan. 7
viuus: Qui quidem fuit sicut in spica, in statu legis naturæ: sed in fide patrũ fuit sicut in simila. In doctrina vero legis, & prophetarum sicut in pasta, fuit autem

sicut panis formatus post humanam naturam assumptam: Coctus in igne, idest formatus a Spũ sancto in clibano vteri virginalis. Qui etiam fuit coctus in sartagine per labores quos in mundo sustinuit: in cruce vero velut in craticula adustus. Sil'r etiam omnis alia oblatio, quæ fiebat, Christũ aliquo modo figurabat, siue essent de terræ nascentibus, q̃ sunt in cibum, vt panis; siue in potum, vt vinum; siue in condimentum, vt oleum, & sal; siue in medicamentum, vt thus, quod est aromaticum, & consolidatiuum. Nã per panem figurabatur caro Christi, per vinum sanguis eius per quem redempti sumus, per oleum gratia Christi, per sal eius scientia, sed per thus oratio. In offerentibus autem panis azymus significabat sinceritatem, & veritatem vitæ. Insale vero designabatur discreto sapiæ, vel mortificatio carnalis concupiscentiæ. Thus aũt offerebatur ad designandũ deuotionem mentis, quæ est necessaria offerentibus: et ad designandum odorem bonæ famæ. Nam thus, & pingue est, & odoriferum. In sacrificio vero zelotypiæ thus non offerebatur, quia zelotypia nõ procedit ex deuo tiõe, sed ex suspitione.

Occasiones peccatorũ esse à nobis remouẽdas: Elephantium exemplo, Christiq́ præcepto admonemur. Cap. LXXXV.

OCcasiones peccatorum, & tentationum debet homo abscindere, sicut faciunt Elephantes de dentibus suis. Nã Elephas duos dentes habens eburneos, quando a venatoribus premitur simul ambos percutit, & confringit, vt dũ ebur perditur, non eum amplius persequãtur. Hanc enim periculi sibi sentiunt esse causam. Sil'r nos docuit dominus etiã quæ chariora nobis sunt abscidere, ne s. per illa periclitemur in anima. Matth. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te, Poeta Ferre minora volo, ne grauiora feram. Matt. 9.

Cur bona opera sint à fidelibus secretò facienda, Elephantis similitudine declaratur. Cap. LXXXVI.

OCcultare bonum opus, ne illud diabolus per inanem gloriam rapiat, Elephas docet, qui in aqua, vel sylua pariens, vbi parit, ibi fœtum dimittit, ꝓpter dracones, qui eis insidias ponunt. Sic q̃ bonum opus facit, siue in aquis pœnitẽtiæ, vel sapiæ, vel in sylua, i. in solitudine contemplatiuæ vitæ, si non vult à draconibus, i. dæmonibus insidiantibus illud rapi, sicut in occulto illud facit, ita non exigente necessitate occultum illud teneat, & non in publicum per ostentationem adducat. Matth. Ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito. Matt. 6.

Quemadmodum diuina officia sint à Religiosis dicenda, omniaq́ bona opera perficienda: ac æquinoctium vnde ortum habuerit, & deniq; cornuum animalium variatio ac significatio scitè enucleatur.

OFficium Ecclesię solicitè, & integrè dicere, s. omnes horas diurnas, & nocturnas, onagri nos monet exemplũ; de quo Phisiologus dicit, ꝙ semper rugit in die totiens q̃ ot horas dies habet, & sil'r facit in nocte. Ex quo perceperunt Philosophi æquinoctium, quia tunc duodecies rugit in die, & totiẽs in nocte. Ergo si onager non dimittit horas, ita multo minus ecclesiastius facere debet. Nam Elephas, q̃ in tota vita sua quæ quadringentis annis dr̃ prolongari, semel tantũ generat, & vnum filium tantum, anteq̃ pareat biennio fœtum portat: Sic homo illud bonum, quod semel tantũ fieri potest, antequam illud faciendo pariat, diu in utero mẽtis per deliberationem tenere debet. Vnde Sene. Deliberandum est diu, quod faciendum est semel. Phisio. Sene.

Item etiam opera fortia sunt a merito æternæ retributionis vacua, nisi fiant cũ puritate mentis, & cum vnitate charitatis. Nam omne animal cornutum cornu suum habet vacuum, præter ceruum, & vnicornem. Quid enim per animal cornu producens ex capite, nisi homo intelligitur, q facit aliquod opus notabile, & virile? Exit enim opus virtuosum a ratione, sicut cornu a capite. Hoc autem cornu est plenum in ceruo, i. in homine puro. Ceruus. n. qui est animal simplex (secundum Aristo. & Auicennam) cistã fellis in ventre non habet, & mundum pastum diligit, signat hominem simplicem carentem felle iniquitatis, qui se purum a peccato custodit.

Item est plenum in vnicorne. Est. n. velut

velut vnicornis quicunque seruat vnitatem spũs in vinculo pacis. Hic.n. dum se in his, quæ agit, ab vnitate fraterni amoris non diuidit, vnum tantum cornu producit. Solum igitur talium cornua, idest opera virtuosa. & fortia, plena sunt osse, idest soliditate gratiæ, & fructu mercedis æternæ. econtra autem de operibus pec-
Apoc.3 catoris dicitur, Non inuenio opera tua plena

Scytali, atque ophitis discoloris, necnon Catæ naturales proprietates, & similitudines apponuntur, quibus Comptæ mulieres comparantur. Cap. LXXXVIII.

ORnatus mulierum similis est scytali serpenti, qui (vt dicit Isid.) tanta ꝑfulget dorsi varietate, vt in sui admirationem inducat intuẽtes. Et quia piger est, quos cursu inuadere neq̃t, sui admiratione intuentes rapit, & quanto magis est discolor, tanto in veneno est deterior. Sic mulier ornata oculos & corda intuẽtium ad se trahit, & stupida & insensata reddit, & ea per concupiscentiam rapit, & veneno mali consensus extinguit. Et ideo quanto ornatior, & pulchrior, tãto perniciosior. Sic & ophites est serpens maculis respersus, quæ tot habet nocẽdi modos, quot colores varios. Et sic mulier di-
Hiero. uersis coloribus picta, vel varijs ornamẽtis inducta. Vnde Hierony. dicit, Quòd si vir, vel mulier se ornauerit, & vultus hominum ad se prouocauerit, & si inde nullum sequatur damnum; iudicium tamen
Pro.7. patietur æternum, qa venenum attulit, si fuisset, qui bibisset Prou. Occurrit illi mulier ornatu meretricio præparata.

Item ornatæ, & pulchræ mulieres similes sunt catis. Cata.n. quando pulchrã pellem habet, de ipsa gloriatur, & ꝑpter hoc quandoq; vaga efficitur. Cui tunc si ipsa pellis exuritur in tecto cõmoratur. Sæpe tamen dum de pelle gloriatur propter ipsius pulchritudinẽ, capitur, & mactatur. Sic mulier sentiens sibi in facie pulchram pellem, vel in dorso pulchrã vestem, de ipsa gloriatur libenter discurrit, vt ipsam ostendat alijs. Sed si pellis eius febre, vel alia infirmitate exuratur, vel deformetur, siue vestes eius deuastẽtur, tunc firmior in domo moratur.

Item dum de fragili veste, vel pelle gloriatur, a diabolo capit per vanam gloriã, & lasciuiam, & aliquando ad turpitudinem peccati perducitur, & tandem aliquando subita, vel mala morte mactatur & insuper pœna æterna cruciatur. Vnde
Cyprianus dicit, ꝙ serico, & purpura indutæ, Christum sincere induere nõ possunt auro, & argento, & margaritis adornatæ, & monilibus, ornamenta corpis & animæ perdiderunt. Hinc est etiam, ꝙ di- Cypri.
ues ille, q purpura induebatur, & bisso, Luc.16
in inferno sepultus est.

Paschalis Agni, Christi passionem præfigurantis, immolatio, quibus in veteri lege perficiebatur ceremonijs, eorumq; perfecta significatio artificio se explanatur. Cap. LXXXIX.

PAssio Christi præfigurata fuit in immolatione paschalis agni, de qua ha-
betur Exo.12. Nã ipsa immolatio agni si- Exo 12
gnat immolationem Christi. Secundum 1.Cor.5
illud, Pascha nostrũ immolatus est Christus. Sanguis vero agni liberans ab exterminatore, linitus in superliminaribus domorum, signat passionem Christi in corde, & in ore fidelium, per quam liberamur à peccatis, & æterna morte. Secun-
dum illud Petri: Redempti sumus precio 1.Pe.1.
so sanguine agni immaculati. Comedebantur autem carnes illę, ad significandum esum corporis Christi in sacramento. Erant autem assæ igni, ad significandum passionem, & charitatem Christi. Comedebantur autem cum azymis panibus, ad significandum puram conuersationem fidelium corpus Christi sumẽ-
tium, secundum illud, Epulemur in azy- 1.Cor.5
mis sinceritatis, & veritatis. Lactucæ autem agrestes addebantur in signum pœnitentiæ peccatorum, quæ necessaria est sumentibus corpus Christi. Renes autem accingendi sunt cingulo castitatis, calciamenta autem pedum, sunt exempla mortuorum patrum. Baculi habendi in manibus, signant pastoralem custodiam. Præcipitur autem, quod in vna domo agnus paschalis comedatur, idest, in Ecclesia Catholicorum, non in conuenticulis hæreticorum.

Deum leuem benignumq́ existere in sustinendo: ac deniq; durum esse in peccatorem puniendo, teredinis exemplo probabili monstratur.
Cap. XC.

Patientia Dei est mollis in sustinēdo, sed seuera & dura in puniendo, vnde assimilatur teredini.i.lignorum vermi qui teredo rodit lignum, vt dicit Isido.
Isi. lib. ety. Hic licet sit mollis in substantia, comminuit durissima ligna, & in subtiliorē puluerem redigit, q̃ possit facere ipsa lima. Sic etiam diuina patientia q̃uis diu peccatorem hominem molliter, & leniter te rat, ipsum tamen finaliter conterit, & seuerissimo supplicio mulctat. Ro. secundū
Ro. 1. duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ. Reg. Ipse
2. Reg. 15. quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui s est dum tangitur lenissimus, sed dum tāgit, seu rodit durissimus. Sic Deus lenis in sustinendo, durus in puniendo Psal. Ego sum vermis, & non homo.
Psa. 21.

Pulcherrimo Onagri exemplo patientia ac perseuerantia homines coronari confirmatur.
Cap. XCI.

Patientia, & perseuerantia facit hominem victorem. Nam onager, cum sit animal imbecille solo euadens beneficio fugæ, leonem tamen in eremo superat, & similiter lupum. Nam tātum in fuga durat, vt illa in persequendo deficiāt, sic sancti mundum, vel peccatum superant fugiendo, & in laborum tolerantia
Psa. 54. Cass. perseuerando. psa Ecce elongaui fugies, & mansi in solitudine. Cassiod. Patientia est, quæ omnia vincit aduersa non collu
Ber. in epi. ctando, sed sufferendo. Item Ber. Absq; perseuerātia, nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur.

Peccatores Satyris ac Faunis monstris, etiamq́ canibus, Capris, Asinis, cocodrillis, Ranis, & Talpis comparantur: quorum naturalibus similitudinibus diuersis, delictorum omnium grauitas, delinquentiumq́ præceps status plane declaratur. Cap. XCII.

Peccatores similes sunt illis animalibus monstruosis, quæ dicuntur satyri siue fauni. sunt enim quædam bestiæ mōstruosæ, effigiem hominis habentes, sed non sunt rationis participes, nec arte nec natura ad loquendum sunt dociles: ferum enim, & beluinum animum habent, & bestiæ appetitum. Vnde in venerem in tantum sunt proni, vt mulieres in coeundo occidant, si quas in nemoribus comprehendant. vnde dicti sunt satyri eo, q̃ nequeant libidine saturari, vt
dicit Isido. Sic peccator monstruosus est Isi. lib. Ety.
habēs, s. hominis faciem, & animum bestialem siue vitam brutalem. Quod autē bestialius homine rationem habente, &
ratione non vtente? vt dicit Bern. Tales Ber.
sunt præcipue superbi, qui habent asum crudelem, & ferinum, & insipientes, q̃ nulla arte induci possunt, vt dulciter, & rationabiliter loquantur, sicut fuit Roboam. Ita tales sunt voluptuosi, quia appetitum habent gulæ bestialem, & luxuriæ insatiabilem. Omnes tales comparā Ps. 48.
tur iumentis insipientibus, & similes facti sunt illis.

Item peccatores assimilantur canibus, Primo propter gulam. Est enim canis gulosus, Vnde quando nimis comedit, reijcit, & iterum assumit: in quo etiam repręsentat illos, qui per recidiuum redeunt ad immundiciam cuiuscunque peccati. Pet. Canis reuersus ad suum vomi- 2. Pe. 2.
tum &c.

Item per luxuriam: Est. n. canis libidinosus. Vnde nec matrem, nec sororē discernit. Iō apud antiquos talis erat oblatio canis, qualis meretricis, quæ omni libidini se exponit. Eccl. Omnem masculū Ecc. 36
excipiet mulier.

Item propter iracundiam, Est. n. canis iracundus, & malitiosus: Vnde lapidem, cum quo percutitur sæpe dentibus mordet, vt se de eo vindicet, & tamen non lapidem, sed proprium dentem lædit. Sic frequenter homo iracundus vnde credit alium lædere, seipsum lædit. Psalm. Con Psal. 7.
uertetur dolor eius in caput eius.

Item propter superbiam, Nam canis inter notos est audax, & animosus, inter extraneos timidus. Sic etiam superbus apud domesticos, & in domo sua est sicut Leo, sed de alijs magis timet.

Canis etiam baculos odit, & timet lapides: quia s superbus odit correctionē & timet duras increpationes. Non enim suum defectum superbus, seu peccatum agnoscit. Sen. Qui peccare se nescit, corri Sene.
gi non vult.

Item propter inuidiam, quia canis inuidus

Auic. uidus eſt. Vnde dicit, Auic. ꝙ occultè herbas legit, quibus ſe purgat, dolens ſi alius inde medicinam accipiat. Dolet etiam ſi alius ad domum ſuam veniat timens ne gratiam inueniat, & ſibi aliquid depeat: & ſic etiam homo inuidus dolet de aliorum vtilitate, vel gratia Philoſophus, In- Ariſt. 2 Rhet. uidia eſt triſtitia in alienis bonis.

Item propter auaritiam. Nam canis tã-quam auarus, quæ comedere nequit, ſtudioſè reponit, nec dare vult alijs, ſed defendit. Sic etiam auarus facit reponendo, & cuſtodiendo. Luc. Anima mea ha- Luc. 12 bes multà bona repoſita in annos plurimos.

Item pp accidiam, qa canis qñ eſt annoſus, eſt piger, & deſidioſus, Vnde tota die dormit etiam inter muſcas, & licet muſcæ perforent eius aures, adeo tamen piger eſt, vt non ſe niſi raro excutiat, vt eas longius a ſe pellat. Sic homo accidioſus eſt piger ad Incipiendum, & deſidioſus ad operandum, ſomnolentus ad orãdũ, vel ad reſiſtendum, ſ. tentationibus, q̃ per muſcas importunas intelligũtur. Vel per muſcas pforantes intellige increpationes, & verborum punctiones quibus non excitatur, nec emendatur. Sunt etiã tanq̃ muſcæ pungentes neceſſitates, vel voluntates quas habet homo piger, quæ tñ pigrum non emandant, ſed conſumunt, quia potius conſumitur deſiderijs Pro. 21. ſiue indigentijs, quàm velit laborare. Prouer. Deſideria occidunt pigrum.

Item canis vltimo poſt multa ſeruitia fune ligatur, & eo longius ducit̃ ad mortem, & in aqua necat̃, vel per ripam deijcitur: nec ei pellis detrahitur, nec caro manducat̃, ſed vermibus corrodẽdus exponitur. Sic peccator poſt multa ſeruitia mundi, vel peccati, a diabolo fune ligat̃, i. conſuetudine peccandi, & ea trahitur i vſq; ad mortem corporis detinetur: Et necatur in aqua. i. deficit defectu natu- 2. Reg. 14. rali vitæ defluentis. Reg. Omnes morimur, & quaſi aqua dilabimur. vel p ripã. i. per caſum mortis violentę deijcitur, in foſſatum inferni; ſ. ſecundum animam, Corpus autem mortuum remanet omnino inutile. De alijs n. animalibus poſt q̃ ſunt occiſa remanent vel carnes, quæ ſunt vtiles ad comedendum, vel ſaltem pellis, quæ vtilis ad induendum, vel calciandum. ſed humana caro mortua, vel occiſa ad nihilum valet vltra, niſi ꝙ vermibus relinquitur in eſcam.

Item peccatores aſſimilantur capris, primo propter ſuperbiã. Nam capra ſurſum ſemper tendit, vt ſummitates carpat, & comedat foliorum, vt dicit Iſido. Iſi. lib. Sic ſunt ſuperbi, qui ſemper ad ſuperio- Thy. res ſtatus inhiant, vt ſummitates foliorũ i. dignitates, & honores maiorum quos ipſi ſummos reputant carpere valeant, & habere. pſalm. Superbia eorum, qui te Pſa. 73. oderunt, aſcendit ſemper.

Item propter luxuriam, Nam (ſicut di- Plin. cit Plin.) Capræ propter caliditatem non abundant pinguedine, & raro ſine febre ſunt, & ideo in eis eſt ardens concubitꝰ, & non minus videre dicuntur de nocte, q̃ de die. Iſta competunt luxurioſis in quibus propter vſum veneris, tam pinguedo corporis, q̃ mentis deuaſtatur, ſine febre etiam ardẽti concupiſcentiæ raro inueniuntur, & ipſo carnis opere ardenti delectatione fœdatur. Non minus etiam luxurioſi ad ſua fœda opera obſeruant noctem q̃ diem. Iob, Oculus adulteri ob- Iob. 24 ſeruat caliginem.

Item per auaritiam. Nam capræ (vt idẽ dicit) rodunt extremitates, quibus paſcũtur oues vſque ad radices. Vnde capra a carpendis virgultis eſt dicta. Sic etiã auari ſunt, qui ſemper ad carpendum intendunt, & extremitates quibus paſcuntur oues i bona temporalia, quibus boni, i. ſpũales viri ad ſuum victum, & ad ſuam ſuſtentationem vtunt̃, ipſi vſq; ad radices euellunt, quia frequenter ita expoliãt pauperes, ꝙ nihil eis relinquunt.

Itẽ peccator aſſimilatur aſino, qui eſt animal naturaliter ponderoſum tardũ, & pigrum, & timidum, ſtolidũ, & oneri aptum, & patiens laboris plurimum. Sic peccator eſt ponderoſus ad cadendum: tardus ad pœnitendum, piger ad operandum, timidus ad temporale damnum, ſtolidus ad prouidendum, aptus ad onus peccati, vel æterni ſupplicij portandum, & patiens ad laborem mundi infructuoſum ſuſtinendum.

Item peccator decipit̃ a peccato ſicut cocodrillus ab illa auicula, quæ dicit̃ rex auiũ. Nam dum cocodrillus iacet iuxta litus ſuperuenit illa auicula, & volat circa os eius, q aperit auiculæ fauces, & illam intrare permittit. At ipſa primo leuiter, cũ vnguibus ſcalpit, ita, ꝙ belua ex dulcedine ſtatim obdormit, & cum auicula eũ dormire ſentit ſtatim in eius ventrẽ deſcendit, & eum per ventrem perforat, &

occidit. Est.n.cocodrillus in ventre valde mollis. Quasi ergo cocodrillus in litore iacens, est homo ocio torpens. Auicula aūt ad os eius veniens, est tentatio peccati imaginationem ingrediens: cui tūc os aperit, qñ in cogitatione, & in delectatione recipit. Et tunc leuiter scalpit, quia pruritū delectationis gignit: & si tūc homo dormiat, vt per neglientiā tentationi non resistat, ingredit in mentem, & eū per cōsensum perforat, & necat. Item pctōr assimilat ranæ, quæ est limosa, & clamosa, ventosa, & odiosa, sub ventre maculosa, linguosa, & non solū viuens in aqua, sed ēt in terra. Sic ēt peccator est limosus per luxuriam, i. immundus; clamosus per irā, & vētosus per superbiā, odiosus hoībus per auaritiā: nam (sicut dicit
Boet. Boe.) odiosus auaritia, claros vero largitas facit sub ventre maculosus per gulā, linguosus per inuidiam: Nam rana (sicut
Ari. de ani. Arist. dicit) linguam haber, & os coaxās. Sic inuidus, & linguosus detrahendo.

Item viuit in terra, quæ est grauis, & frigida per accidiam, quæ animam grauē reddit, & frigidam.

Item peccator assimilatur talpæ.

Primò, quia talpa sicut porcus, rostrū habet. & talis est peccator per immunditiā luxuriæ, vel gulæ, & cum tali rostro talpa radices de terra extrahit. Quia.s.per peccata carnis euacuantur, & extrahunt
Iob. 31 affectiones mentis. Vñ Iob. 31. de luxuria dr̄, φ est omnia eradicans genimina.

Secūdò, quia talpa terram fodit, nec extracta a terra diu viuit Et ideo dicit Plin. melius audiunt talpæ terra coopertæ, q̄ extractæ. & talis est peccator per vitium auaritiæ: Cuius studium est terrena reuoluere, & sine terrenis implicatiōibus nō credit se posse viuere, & solum de terre-
Ioan. 3. nis vult tractare, & audire, Io. Qui de terra est de terra loquitur.

Tertio, quia talpa Solem odit, & hoc pec cator habet ex vitio superbiæ, s. vt odiat Deum, qui est verus sol, secundum illud psalmum supra allegatum. Superbia eorum qui te oderunt. &c. Nam superbia se Deo maximè opponit: propter quod Deus superbis maximè resistit: & quantū ad hoc odiunt eum. vel odiunt solem superbi.i. manifestantem, vel redarguentem vitia
Ioan. 3. eorum. Vnde superbus non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.
Ari. de ani. Quartò (sicut dicit, Ari.) talpa non habet oculos apertos, sed sub corio latentes, quos in morte solum aperit; quos in tota vita clausos tenuit. Sic peccator, qui in tota vita ambulat vt cæcus, s. errando & cadendo in peccato, in morte velit nolit cogitur oculos aperire, & peccata sua recognoscere ante tribunal Dei, & pœnas etiam experiri quas viuens considerare neglexit. Grego. Oculos enim, quos Grego.
culpa claudit, pœna aperit.

Peccati grauitas ac malitia, omniumq; delictorum variatio, per cuiusdam monstri Indiæ naturam, muliq; ac Salamandræ Burcstu, Formicæ, Basilisci, Aspidis, Cocodrlli, Muscæ bouinæ, nonnullorumq; serpentium naturales effectus, veneniq; proprietates, multis perspicuis exemplis manifestatur. Cap. XCIII.

PEccatum assimilatur cuidam monstruoso animali, quod dr̄ esse in India, simile vrso in corpore, leoni in crine, & hoī ī facie, & habet caput ruffum; & os magnum & rotundum, & in utraq; mandibula tres habet ordines dentium, cuius extremitates sunt, vt leonis, cauda eius, vt scorpionis, & percutit pilis suis sicut porcus agrestis suis setis, & vox eius sicut tubæ, & est velocis cursus, & comedit homines, & nulla bestia illa crudelior. Similitudo ergo vrsi pertinet ad peccatum iræ, quia vrsus est animal impatiens. Similitudo autem leonis ad peccatum superbiæ. Similitudo hominis ad peccatum auaritiæ: quia solus homo ex auaritia congregat, quæ etiam facit caput rubeum, idest mentem igneam, & ardentem ad habendum: vel quia est causa homicidij, & effusionis sanguinis. Magnitudo vero oris refertur ad gulam, cui diuersi ordines dentium, idest diuersi ordines ministrantium deseruiunt. vt agricolæ, macellarij, coquinarij, & huiusmodi. Cauda scorpionis refertur ad inuidos, q detrahendo maximè retro pungunt, i. in absentia detrahunt. Similitudo autē porci refertur ad luxuriosos propter immunditiam. Vox autem tubæ, peccatum est manifestum, & publicum: sed velox cursus est in delectatione peccati, quæ cito transit. hoīes autem comedit dum eos per delectationem capit, per consensum deglutit, & in se per operationem siue consuetudinem conuertit. nulla bestia inuenitur crudelior, quia nulla res inuenitur nociuior homini.

Item

Item peccatum assimilatur mulo. Primo ratione innaturalitatis, quia mulus generatur contra ordinem naturæ, scilicet ex comixtione duarum specierum, scilicet ex equa, & asino, vel econuerso s. ex asina, & equo. burdo generatur. Et dicit Isido. quod Naat nepos Esau fuit primus, qui asinis equas apposuit, ut contra naturam muli nascerentur. Sic etiam peccatum, vt dicit Augu. non est ex natura, sed vitium naturæ appetentis id, quod no est sui ordinis. Et sicut mulus generatur ex eo, quod asino equa supponitur: sic etiam nascitur peccatum, & peruertitur ordo naturæ, cum ratio sensualitati subiicitur, ita, vt non rationi sensualitas subiiciatur, sed potius rationi sensualitas dominetur. Ecclesiast. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes quasi seruos super terram.

Aug. de du. ani.

Ecc. 10.

Secundo, ratione sterilitatis, quia mulus sterilis est natura ab eo suum beneficium retrahente: quia quasi in eius iniuriam contra naturam producitur. Sed Aristo. dicit, quod mulus sterilis est propter excessum frigiditatis in ipso dominantis. Sic peccatum est sterile, idest absq; fructu, & fœcunditate meriti, vel præmij gloriosi. Excessus autē frigiditatis est in anima propter defectum charitatis, quæ scilicet est, vt calor animæ vitalis, sine qua opus meritorium vitæ æternæ non producitur, Mat. Quoniā superabundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum.

Mat. 24

Tertio, ratione uertibilitatis. Nā mulus à molendo est dictus, eo, quod iugo pistorum subactus, ducat in giro molas, sicut Isido. dicit. Sic peccator dum ab vno peccato in aliud trahitur, quasi gyrando ad molas circumuoluitur. Psal. In circuitu ambulant.

Isi. lib.

Psa. 11.

Item peccatum assimilatur salamandræ, quæ est animal venenosum Vnde dicit Pli. quod fructus arborū inficit, aquas corrumpit; & si eius saliua solum pedem hominis tetigerit totum corpus corrumpit. Sic peccatum est pessimum uenenum quod fructus arborum, idest bona opera, vel merita inficit. Item aquas, idest gratias corrumpit. & si eius saliua, idest delectatio pedem, i. est affectionem animæ p cōsensum tetigerit, totum hominem perdit. Vnde dr Corin. Immundum ne tetigeris.

Plin.

2. Cor. 6.

Item peccatum assimilatur veneno: dr enim venenū, qa per venas vadit ad cor. Sic peccatum per venas cogitationis, & delectationis transit ad consensum cordis, vel per venas, idest per sensus corporis subintrat in arcana mentis. Iere. Ascēdit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras,

Hier. 9.

Item venenum non lædit, nisi quando sanguinem tangit. Vnde Lucanus, Noxia serpentum est admixto sanguine pestis. Sic non nocet venenum peruersæ suggestionis, si nō admisceatur sanguis delectationis. Ose. Sanguis sanguinem tetigit, qa delectationem cogitationis sequitur delectatio operis.

Lucan.

Ose. 4.

Item venenum oē frigidum existit. Sic oē peccatum mortale infrigidat, dum calorem charitatis exterminat.

Item peccatum assimilatur buresti, qui (vt dicit Plin.) est animal paruum simile scarabeo, q inter herbas quas bos diligit se abscondit; quem bos accipit, dum herbas carpit: q deuoratus à boue iecur eius; sic inflammat, vt eum cum cruciatu maximo tandem rumpat. Sic malitia peccati sub delectationibus quas homo diligit se abscondit: quam homo non aduertens cum delectationem exterius accipit intrinsecus inducit, quæ & appetitū inordinatè incendit, & mentis soliditatem frangit, & vltimo cruciatum conscientiæ, vel pœnæ inducit. Isa. Vermis eorum non morietur.

Plin.

Isa. 66.

Item assimilatur muscæ, bouinæ, quæ quousque sub cauda vaccæ, vel eius corpori manet affixa, eam quiescere non sinit, sed cauda erecta miro modo insaniēs per campos vndiq; currit. Similiter quandiu peccatum inhæret coscientiæ, anima non potest quiescere: & tunc per diuersa uagatur, quærens, & non inueniens requiem, quādiu peccatum non fuerit amotum per pœnitentiam.

Item peccati fœtorē dēt homo odire, & fugere exēplo formicæ. Dicit enim Aristo. q in formicis est sensus olfactus, & odiunt omne fœtidum. Vnde si quis domo s earū subfumigauerit aliquo fœtido eas deserūt. Sic debet homo omnia dimittere, & fugere, in quibus est fœtor peccati. Eccl. Fuge peccata.

Ari. de ani.

Itē pctm̄ assimilať regulo serpēti. i. basilisco, q olfatu suo necat, & visu suo iterficit oē viuū, ad cuius aspectū nulla auis illęsa ptransit: & si pcul fuerit, ore eius cōburit, & deuoratur, à mustelis conuincit. Vnde ab hoībus ad eius cauernam de-

 feruntur,

feruntur, nihil enim altissimus absque remedio dereliquit. Vnde basiliscus visa mustela fugit, quem insequitur. & occidit, maxime si prius pasta sit ruta (vt Arist. & Auicen. dicunt.) Similiter peccatum occidit animam, vel per odoratum morosæ delectationis in cogitatione, vel per visum, idest consensum operis. Vnde aues, idest hominum mentes solo visu.i. cõsensu etiam, si longe sint ab opere, occiduntur, & deuorantur à peccato Sed remediũ cõtra basiliscum, idest contra peccata, est mustela ruta refecta, idest pœnitẽtia amaritudine plena, quæ ipsum visa fugit, quia pœnitẽtia solum in contritione, vel in proposito habita quãdoq; peccatum purgat. Ps. Dixi scilicet in proposito cordis, confi-
Psa.31. tebor aduersum me iniustitiam meã domino, &c. Sed tamen opere completa ipsum perfruens scilicet peccatum extinguit. Actu. Conuertimini, & pœnitemi-
Act.13. ni, vt deleantur peccata vestra.

Item peccatum assimilatur aspidi. Nam aspis aurem obturat, vt vocem hominis incantantis non audiat nec ei obediat: & hoc pertinet ad peccatum superbiæ, quia superbus vocem Dei non audit, & eius mandatis obedire contemnit. Psal. Sicut
Psa.47. aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium.

Item aspis interfecto compari suo, idest coniuge suo. miro furore interfectorem persequitur, & illum siue solum siue inter multos aggreditur, nec periculum curare videtur, vt suum comparem vlciscatur: & hoc pertinet ad vitium iræ, quia iratus propter appetitum vindictæ præcipiti furia omni periculo se exponit.

Item est quædam species aspidis, quæ dr̃ situla, ex eo, quod à se percussum siti occidit: & hoc pertinet ad auaritiam. Cuius sitis, idest appetitus fit inextinguibilis.

Item est quædam alia aspis, quæ dicitur viperabilis.q.s. somno interficit, hanc dũ Cleopatra sibi apponeret, somno resoluta est: & hoc pertinet ad accidiæ vitium, quæ pigritia, & somnolentia animam occidit.

Item est alia, quæ dr̃ emorrois, quia percussus ab ea, dissolutis venis fluxu sanguinis vitam finit. hoc pertinet ad luxuriosos, quia.s. luxuria fluxu seminis corpus resoluit, & ad æternum interitum animam inducit.

Item est alia serpens, quæ dicitur pester qui semper ore patente emittens uirus incedit, sed ab eo percussus distenditur, & necatur hoc pertinet ad vitiũ gulæ, quia gulosus ore patẽte.i. parato ad cibũ semp incedit, & virus, idest vitium gulæ patenter ostendit

Item aspis habet oculos in temporibus non in fronte. Vnde non directè respicit, & ideo aduersarium persequitur magis auditu, vel olfactu, quam visu. Nam si nõ sic esset (ut dicit Pli.) vix homo ab eo euaderet. & hoc pertinet ad inuidiam, quia inuidus non rectè, sed toruo, & maliuolo respicit oculo, & ex auditu, vel ex opinione sua solum detrahendo persequitur, tan- Ps.13.
quam de re visa, vel certa. vnde Psalmus. Venenum aspidum sub labiis eorum.

Itẽ peccatum, quàm diu retinetur, semper multiplicatur, & crescit. Vnde assimilatur cocodrillo, qui quamdiu viuit semper crescit. Nam peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit.

Item peccatum plus inualescit, & abundat in prosperitate, quàm in aduersitate, sicut serpentes plus abundant, & lędunt in æstate, quàm in hyeme, & in die, quàm in nocte. Omnes enim generaliter serpentes frigidæ sunt naturæ, nec percutiunt nisi cum calescunt. Vnde venena eorum plus nocent de die, quam de nocte, quia sunt frigidi nocturno rore. In hyeme se in nidis inuoluunt. & torpescunt, sed in æstate se dissoluunt, & ad nocendum exeunt. Quid autem per frigiditatem serpentini veneni, nisi in malitia accipitur peccati? quæ dum cor per consensum attingit, calorem protinus charitatis extinguit: per calorem vero diei. & æstatis feruor minor & maior intelligitur mundanæ prosperitatis, sicut frigus econtrario noctis, vel hyemis breuiorem, vel leuiorem signat cursum aduersitatis. sed in æstate, vel in die venenum magis lædit, quia ex ipso prosperitatis feruore peccatum perniciosius Psa.55
crescit. Vnde Psal. Ab altitudine diei timebo idest prosperitatis.

Item peccata carnalia sunt magis manifesta, & infamia, quàm spiritualia, sed tamen spiritualia sunt magis nociua Vnde assimilantur serpentibus. dĩr.n. quidã esse maximi serpentes corpore ita, vt coruos integros deuorent. Vnde in Punico Liuius.
bello narrat, Titus Liuius à Regulo roma

norum

norum duce interfectus est serpens basilistis, Cxx. pedum longitudinis, Cuius pellis, & maxillæ fuerunt suspēsæ ante quoddam templum Romæ. Sub Claudio etiā Cesare fuit serpēs in Italia interfectus in cuius aluo puer integer est inuentus. Sunt autem alij serpentes ita corpore parui, vt vix videri possint, sed sunt maximi in potestate nocendi, sicut dypsa, quæ prius occidit, quàm sentiri possit. Tyrus etiam (vt dicit Ari. modic⁹ est, & tñ cōtra eius venenum nullum remedium est. Serpentes ergo magni significant peccata carnalia, quæ sunt magnæ apparentiæ, & infamiæ. sed quasi serpentes aspectu parui, & magis noxij, sunt peccata spiritualia, quæ licet sint minus manifesta, & minoris infamiæ, sunt tamen maioris culpæ, vt patet de luxuria, & superbia, Vnde Greg. Aliquando, inquit minus est in corruptione cadere quam cogitatione tacita deliberata elatione peccare, sed cum minus turpis superbia creditur minus uitatur, luxuriam eo magis erubescunt homines quo simul omnes turpem nouerunt. Vnde fit plerūque, vt nonnulli post superbiam in luxuriam corruentes, ex aperto casu malū culpæ latentis erubescant, & tunc etiam maiora corrigant cum prostrati in minimis grauiter confunduntur.

Grego. Mor. 33

Satisfactoriæ pœnitētiæ modus, ac partes, ipsiusq; vis, & fructus multiplex, per quamplurima leonis, pantheræ sanguisugæ Leontophoni non nullarumq; aliarum rerum naturalium exemplaquam rectissime manifestatur. Cap. XV.

POenitentia lachrymosa facit Deum dissimulare peccata. Nam leo qui coitum leenæ cum pardo odore cognoscit, totus in adulteræ surgit pœnā: sed si leena post coitum in flumine lauatur, nihil tunc à leone percipitur Sic si anima sponsa Christi diabolo peccando coniugitur, ipse Christus qui est leo de tribu Iuda ad vindictam contra eam merito prouocat. Sed si anima in flumine lachrymosæ pœnitentię lauetur, ab ipso Christo peccatum dissimulatur, & parcitur. Ambro. Quod defendi non potest ablui potest, lauant lachrymę delictum, quod voce pudor est confiteri lachrymæ veniam postulant; & merentur.

Amb. super.

Item pœnitentia assimilatur pantheræ, quæ (vt dicit Phisiol.) draconem odit, & draco eam fugit, quę pasta in speluca se recondit, & per tres dies aliquādo dormit. tunc surgens magnam vocem emittit, & ab ore eius aromaticus odor exit supra modum suauis quare tunc omnia animalia sequuntur eam. solus draco fugit, & eius odorem non ferens, in seipso deficit. Sed sicut panthera draconem, ita pœnitentia odit peccatum, & peccatum ipsam pœnitentiam fugit, quę in spelunca, idest in corde pœnites inclusa postquam per tres dies scilicet contritionis, confessionis, & satisfactionis perseuerauerit exurgens a statu culpæ, emittit vocem laudis, solutum se sentiens à somno peccati Vnde in vocem laudis prorumpens dicit illud Ps. Dirupisti vincula mea tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen domini inuocabo Qui versiculus, vt dicit Cass. tantæ dr̄ esse uirtutis, ut quisque eum in morte terna confessione dixerit, omnia peccata sibi soluantur. Tūc etiam ex ore suo pœnitens suauem emittit odorem uidelicet suauis, & deuotæ orationis, quam omnia animalia sequuntur, idest omnes uirtutes, & omnia merita per hoc restituuntur ipsi pœnitenti, & draco, idest peccatum deficit, & perit.

Ps. 115. Cass.

Item pœnitentia satisfactoria requirit mensurā discretionis, & feruorem compunctionis. Vnde assimilatur sanguisugę quæ apponitur corpori, ut corruptum sanguinem detrahat: sed quia quandoque insidet uenenosis, quando quis eam sibi apponit, prius est inuoluenda in sale, & in vrticis, ut euomat si quid veneni hauserit. Similiter pœnalis pœnitentia imponitur, ut a peccati corruptione, quod est tanquam sanguis corruptus, anima expietur, uel ut affectus peccandi ab anima extrahatur. sed vt nihil noxium inferat pœnitenti apponenda, uel assumenda est cum sale discretionis, ut prudenter consideretur, & qualis, & quanta, & cui imponatur.

Item necessaria est in suscipiente urtica, quæ scilicet, & urit, & pungit: & ideo designat feruorem compunctionis, quæ omnem pœnitentiam leuiter ferre facit, & ad hoc idem facit, quod si quis sanguisugæ aquam calidam superfundat, citius se membro applicat. Est enim uelut aqua calida lachrymarum compunctio feruida quæ cito membro sanguisugam apponit, quia iniunctam pœnitentiam prompto animo suscipere facit.

Item tentationes pęnitentia extinguit. Vnde

Vnde aſſimilatur cuidam beſtiolæ paruæ quam leones timent,& fugiunt, quæ vocatus leontophonus. Nam quodam venenum portat in ore,ꝙ ſtatim eos necat. Vnde hæc beſtiola capitur,& exuritur,& incinerat̃,ex q̃bus cineribus dũ carnes aſpergunt,& in capitibus viarum ponunt,leones tranſeuntes dum eas comedunt moriuntur,vt dicunt Iſidorus,& Auicen hęc ergo beſtiola repræſentat humilem pœnitentiam,quam leones i.dæmones timẽt, & fugiunt. Hæc portat venenum in ore,cũ peccatũ dicit in cõfeſſione.& hoc venenũ occidit leones.i.tentationes dæmonum. Hæc beſtiola capit̃ in pc̃torũ recordatiõe, exurit̃ in cõtritionis dolore , incinerat̃ in mortis meditatione,recolẽs q̃uo p̃ mortẽ caro diſſoluat̃ in cinerẽ. uel incinerat̃ in

Iob.41. humili ſatisfactione.Iob: Ago pœnitẽtiã in fauilla,& cinere.& dũ caro ex hoc cinere aſpergit̃,vt ſcilicet ſatisfaciẽdo affligat̃, & præcipuè in capitibus viarum.i.in principijs tentationũ,vel ſenſibus corporis ,q̃ ſunt principia viarum,per quas peccata intrãt in aĩam. Vñ tũc cinis in capitibus viarum aſpergit̃,qñ ipſi ſenſus corporis humiliter cuſtodiunt̃,vel affligunt̃ , vt oculi plorent,& os abſtineat,aures audiant increpatiões,& ſic de aliis. Et ſic tũc leones ex his occiduntur , quia dæmonum tentationes non præualent , ſed cito extinguuntur.

Item pœnitentiæ amaritudinem diabolus odit,& abhorret,ſicut canis abhorret, vt non comedat inteſtina cerui p̃p̃ amaritudinẽ,quæ eſt in eis . Nam(ſm Ariſto.& Auic)ceruus nõ habet fel niſi forte in inteſtinis. Vnde eius inteſtina ſunt amara, & fœtida ita vt canis ea non comedat,niſi ſupra modum fameſcat. Sic cũ interiora mentis ſunt fœtida ſ.p̃ memoriã turpitudinis culpæ,& amaritudine reſperſa p̃ dolorem pœnitentiæ , dæmones qui paſcuntur delectatione,& dulcedine peccãtium,illa tangere abhorrent.

Item pœnitentia liberat à grauedine peccati,& poſt mortem liberat animam à pœna. Vnde aſſimilatur cuidã lapidi,quẽ ceruæ(vt dicit Pli.)cũ ſentiunt , grauitatẽ deuorant,qui eas adiuuat,& poſtquã moriunt̃.in earum ventre inuenitur : & iſte lapis miro modo adiuuat mulieres p̃gnãtes,& facit eas etiam abſq; dolore parere. Sic aĩa qñ ſentit grauedinem peccati, debet aſſumere lapidẽ.i.pœnitentiam duram, & aſperam , quæ non ſolum liberat in vita à peccatorum grauitate,ſed etiam poſt mortem eius virtus inuenitur in aĩa, liberans eam à pœnarum acerbitate. Hæc etiam eſt,quæ iuuat mulieres prægnantes,ſcilicet aĩas bonum conceptum.i.bonum propoſitum portãtes ad pariẽdum, in opere perficiendum:quia aſpera pęnitentia carnem refrenat,ne bonis opibus effectum impediat.

Item pœnitẽtia amara extinguit remorſus conſcientiæ,ſicut abſinthium occidit pulices. Eſt enim eorum venenum,vt Cõſtan.dicit? Quid enim ſunt pulices mordentes,niſi peccatorum actus con cientiã moleſtatesquos abſinthium.i.amara pœnitentia purgando extinguit,& ceſſare penitus facit. Et ſimiliter folia perſicorum, quæ amara ſunt,pulices occidunt,& eadẽ ratione valet contra eos coloquintida ſi trita , & mixta cum aqua,per locum ubi ſunt,aſpergatur . & ſignat contritionem peccatorum amaram cum lachrymis admixtam.

Nonnullæ ipſiustygr,idis ſtellionis,Cerui , ac leonis proprietates naturales annotantur : quibus verè pœnitentes pluribus exemplis aſſimilantur. Cap. X C V.

POenitentes aſſimilantur tygridi,ꝙ eſt animal ad modum ſagittæ in curſu velociſſimum,varijs maculis diſtinctum, vt dicit Iſidorus:de quo etiam Plin.dicit, ꝙ cum catuli ſui rapiuntur,odore raptorem perſequitur,qui equo velociſſimo trãſportatur:& audiens ſtrepitum beſtiæ p̃ſequẽtis,in via ſpecula poſt ſe proijcit:quæ illa vidẽs,& ſuam imaginem intuens, & filiũ eſſe credens ſiſtit,& filiũ accipere cupit,& interim uenator euadit. Tygris ergo velociter currens peccator eſt feruenter , uel celeriter pęnitens,qui diuerſis maculis diſtinguitur cũ diuerſis peccatis compungitur : qui tunc raptos catulos inſequitur,qñ bona per peccata perdita per pœnitentiam recuperare conatur . Cui uenator diuerſa ſpecula , quibus detineatur,proiicit ; quia diuerſa ſibi impedimenta diabolus quibus impediatur opponit.

Item pœnitentes aſſimilantur ſtellioni. Primo , quia ſtellio in corio renouatur.dicit̃ enim , quòd ſtellio mutat coriũ ſicut ſerpens . Sic pœnitens debent , renouare conuerſationem , & vitam exuendo vetuſtatem peccati , & induen

do-

Phi. 3. do iustitiæ nouitatem. Apos. Renouami
ni spiritu mentis vestræ, & induite nouũ
hominẽ &c. Secundo, quia stellio mani-
bus graditur. Est. n. enim stellio (vt dicit
Pli.) genus lacertæ, quatuor habẽs pedes
latos ad modum manus, quibus repit ad
domorũ rimas, in quibus facit suam ca-
Pro. 30. uernam. Vnde Pro. Stellio manibus niti-
titur, & moratur in domibus regum. Sũt
igitur quatuor manus, siue pedes stellio-
nis, quatuor virtutes pœnitentis quarũ
opibus graditur ad mansiones regales. i.
cęlestes: scilicet iustitia qua vtitur, scili-
cet satisfaciendo: temperãtia qua vtitur
in abstinendo, fortitudo qua vtit̃ conti-
nuando, vel tentationibus resistendo. &
prudentia qua vtit̃ a nociuis sibi cauẽdo
Hæ quatuor virtutes si ĩes sunt pedibus,
qñ habentur in affectione. sed tunc sunt
velut manus, quando habentur in vsu si
ue operatione. Tertio, quia stellio in vi-
su hebetatur. Nam in hyeme latet, & vi-
sus eius hebetatur. Est enim tempus hye
mis asperitas tentationis in qua pęnitẽ-
tes se abscondunt in secreto orationis,
vel in latibulo humilitatis: sed tamen es
se non põt, quin ex tenebra tentationis
visus hebetetur mentis, quia saltem dũ
homo tentatur offuscatur, & remittitur
intuitus contemplationis.

Quarto, quia stellio in visu clarificat̃.
Nam in vere exiens, & visum hebetatum
inueniens locũ quærit vbi Solem orien-
tem respicere possit: in quem dũ respicit
desiccatur humor, q erat in oculis, & sic
lumen respicit, sicut innuit glo. Sic pęni
tẽs in vere. i. in tpe tranquillitatis, postq̃
abijt hyems tentationis, debet p contem
plationẽ mentis, & orationẽ respicere ad
Solem Christum, qui visitauit nos oriẽs
ex alto, & eius intuitu affectus mentis in
flammat̃, oĩs humor, siue affectus inde-
bitus ex tentatione relictus purgatur, &
sic mẽtis ipsius visus miro mõ clarificat̃.

Item pœnitentes assimilãtur leonibus
qui in principio nascuntur informes, &
parui ad modũ mustelæ: sed postea cum
crescunt, efficiuntur fortissimi. Sic pœni-
tentes incipientes a timore seruili, sunt
parui in virtute, & informes: quia non-
dum in charitate. sed postea crescentes
per charitatẽ, roborant̃, & fortissimi effi-
Grego. ciuntur. Vnde Gre. dicit, q in via Dei a ti
more incipit̃, vt ad fortitudinem veniat̃.

Item pœnitentes assimilant̃ ceruis, qa
(sicut dicit Isi.) cerui sunt inimici serpẽ
tũ, & cũ sentiunt se grauatos, spũ nariũ
attrahunt eos de cauernis; & superata ve
neni pniĩæ, eorũ pabulo soluti reddunt̃.
Serpentes igit̃ sunt peccata quæ odiẽda,
& fugienda sunt tanq̃ venenosi serpẽtes
sm illud Quasi a facie colubri fugæ pec- Ecc. 25
catũ. Cũ ergo p remorsum conscientiæ
aliqui sentiunt in se grauamẽ culpę, tũc
spũ nariũ. i. feruore pñiæ (Nam in spũ in-
telligitur feruor, & dolor compũctionis,
de quo Ps Sacrificiũ Deo spũs contribu- Psa. 50.
latus. In narib⁹ vero discretio satisfactio
nis accipit) extrahunt eos de cauernis. i.
de latibulis consciẽarũ. s. cum peccata ad
lucẽ deducunt cõfitendo, & accusando.
Vnde virus peccati depellit̃, & fit eis me
moria pcõrũ nutrimentũ lachrimarũ qui
b⁹a peccatorũ reatu soluunt̃, & purgant̃.

Item cerui herbã diptãni primitus pro
diderunt, cuius pastu sagittas quibus vul
nerantur excutiunt. Cerui. n. sagittis per
cussi; sunt hõies tentionibus deuicti. Per
diptãnum vero q̃ est herba hñs virtutem
dissoluendi, attrahendi, & cõsumendi ve-
nenũ: pnĩa intelligitur, quæ venenũ pcĩ
dissoluit in contritione, attrahit in cõfes-
sione, & consumit in satisfactione. Vn-
de hæc cum a ceruis, idest peccatoribus
sumitur, sagittæ tentationum repellunt̃,
& peccatoru vulnera miro mo sanantur.

Miro siquidem Elephantis scorpionisque exemplo, peregrinos ac alienigenas dirigere, & tueri æquè admonemur. Cap. XCVI.

PEregrinos, & viatores dirigere, & de-
fendere nos docent elephantes. Nã
elephas si hominem in via inuenerit er-
rantem, primo ne eum terreat, de via alĩ
quantulum exit, & gradum figit, & paula
tĩ ipsum præcedens ei viam ostendit. &
si draco eis occurrerit, pro defensione
hominis draconi se opponit eumq; de-
fendit. Sic homines magni præcipuè, &
potentes, debent peregrinos viatores nõ
expoliare, vt multi faciunt, cum ad terri-
torium eorum veniunt, sed potius per se
vel suos dirigere, & a malis hominibus
defendere.

Item lædentes peregrinos, & hospites
eos expoliantes peiores sunt quàm vene
nosi scorpiones. Tradit enim Aristote. Aris. de
in quodam monte a scorpionibus ho- ani.
spites non lædi, sed indigenas occidi, &
lædi.

An-

Aurium hominum immobilitate naturali, nos firmiter in bona doctrina persistere erudimur. Cap. XCVII.

PErseuerare debet homo, & esse firm⁹ in doctrina bona, quam audiuit. Nam omne animal habens aures eas mouet p̄ ter hoīem. In quo significatur, quod illi qui in bona doctrina quam audiunt nō pseuerant, nec sunt stabiles, similes sunt brutis aīalibus quæ aures mouent, quia ab eo, q̄ audierunt cito mouentur: sed q̄ stabiliter perseuerāt in audita doctrina, sunt homines verè rationales. Io. Si vos
Io. 8. manseritis in sermone meo, veri discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem.

Canis naturalis vsus varius & admirabilis, nec non Castoris, equi atq; vrsi aliquæ proprietates naturales patefiunt, quibus non absque ratione verbi Dei concionatores assimilantur. Cap. XCVIII.

PRædicator assimilatur cani Primo ex eo, quia canis dominum suum diligit Et similiter prædicatorem verbi oportet esse amicum Dei. Vnde prædicator q̄ dominum non diligit, nō est dignus annūcia
Psa. 49. re verba Dei. Vnde Peccatori dixit Deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?

Item quia canis domini sui custodit domum, & defendit. Hæc domus domini est ecclesia quam prædicator catholicus ab hæreticis defendit. Vel hæc dom⁹ est conscientia propria, quam debet p̄dicator sollicitè custodire sicut fortis armatus custodit atrium suum, vt sint in pace omnia quæ possidet.

Item quia canis pro domino suo morti se exponit, sicut legimus Celoneū venatorem Placentiæ ab armatis inuasum, canem eum defendisse, nec vulnerari potuisse, nisi prius cane perempto. Sic sancti prædicatores pro fide Dei, & veritate martyrio se exponunt, vt patet in Apostolis, & Martyribus.

Item quia canis voluntariè cum domino suo ad prædam currit. Est. n. prædicatio quasi quædam venatio spiritualis, in qua omnis anima Deo acquisita est, vt quædam præda capta. sed canis ad prædam non vadit si a domino suo non ducitur, vel sociatur. quia scilicet prædicator infructuosè prædicaret nisi eum deus iuuaret, & sociaret: Apos. Non autem ego, sed gratia Dei mecum. & Corin. Ad 2. Cor
iutores Dei sumus. Debet igitur prædica 15.
tor cum ipsum Deum habeat secum consortem, non refugere, sed libenter discurrere ad prædicationis laborem. Cor. Sic 1. Cor.
currite, vt comprehendatis. 9.

Item quia multotiēs canis corpus domini sui etiam mortuum non derelinqt sicut legimus de cane Titij Sabini, qui ipsum dominum suum captum Romæ et in carcere non dereliquit: quo insuper mortuo, canis mæstos edēs vlulatus, nec mortuum deseruit: qui cum quidam ei panem p̄iecisset ad os defuncti deportauit, & cū ille non manducaret, nec ipse mādūcauit: cadauere autē in tyberim p̄iecto, canis, vt corpus sustentaret in Tyberim se proiecit multitudine concurrente, vt videret spectaculum fidi animalis. Similiter prædicatores corpus Christi mortuum deserere non debent, quia de morte, & passione Christi debent iugiter memoriam habere, & de ea prædicare frequenter: exemplo Apostolorum, ex quorum persona Beatus Paulus dicebat: Nos autē prædicamus Christū crucifixū &c.

Item, quia canis prædam, quam rapit, nō sibi comedit, sed domino suo reliqt. & similis est prædicator qui de opere fructuoso non propriā laudem quærit, sed gloriam, & honorem Deo relinquit. Io. Io. 8.
Ego gloriam meam non quæro.

Item quia canis nobilis, dato, q̄ de p̄da a se capta nihil percepit, non propter hoc infidelis existit, nec prædam aliam insequi propter hoc omittit. Sic quanq̄ prædicator ex predicatione sua nihil temporale suscipiat: non propterea a prædicatiōe cessat, nec minus fideliter p̄dicat.

Item quia canis locum suum cognoscit. Locus enim noster finalis, & permāsibilis nō est in vita præsenti, quod Apo. recognoscebat dicens, Nō habemus hic Heb. 3.
manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Et nota, quòd canes itinera quamuis longa ad memoriam reducunt, & ad propria domicilia per lōga terrarum spacia redire consueuerunt: quod prædicatores non corporaliter solum faciunt dum per loca varia prædicando discurrunt, & postmodum ad sua claustra, vel habitacula redeunt; sed etiam spiritualiter, quia q̄ q̄ pro proximorum salute, seu prouisione ad exteriora negocia, vel officia plerūque exire cogant, tn̄ sollicitè ac prouide ad proprium mentis domicilium redeūt,

ſecundum illud: Animalia ibant & reuertebantur in ſimilitudinem fulgoris coruſcantis.

Item quia interdũ canis fortiſſimas, & magnas beſtias inuadit audacter. Sicut legimus de canibus Indiæ. Solent enim Indi (vt dicit Iſido.) caniculas nocte ligatas in ſyluis dimittere, vt a tygribus cognoſcantur; ex quibus canes adeo acerrimi oriuntur, vt leones proſternant. Vnde quidam canis ſic natus a rege Albano Alexandro magno miſſus, primo in eius præſentia leonem occidit, tandem elephãte deducto videns eius magnitudinem primo obriguit, & ingenti latratu inſonuit, quem tamen inuaſit, & tandiu afflixit, ꝙ eum ad terram proſtrauit. Sic ſancti prædicatores diuino zelo, & ſpũ accenſi, interdum magnos tyrannos, & peccatores audacter reprehendendo aggrediuntur, ſicut Iohan. Herodem. Vnde Herodes metuebat Iohãnem, & audito eo multa faciebat.

Mat. 6. Item canis vento, & odore etiam per aquas beſtias fugientes inſequitur, & earũ deprahendens latibula, latratu, & muſitatu ea prodit. Sic prædicatores ſancti vento .i. ſpiraculo diuino impulſi, & odore .i. deſiderio ſupernæ ſalutis attracti et per aquas tribulationum inſequuntur beſtias .i. peccatores beſtialiter viuentes, vt trahant eos ad pœnitẽtiam, & eorum latibula .i. vitia in quibus latere volunt, redarguendo produnt.

Item canis humanam ſocietatem diligit. Sic ſancti prædicatores humana conſortia in quibus fructificare poſſunt minime fugiunt, ſequentes ſ. exemplum illius qui dicit Delitiæ meæ eſſe cum filijs hominum.

prou. 8. Ite prædicator debet ſimilis eſſe caſtori qui (ſicut dicit Iſido.) cum quadrupedibus viuit in terra, & cũ natatilibus ſtat in aqs. Eſt enim in magnitudine ad modum parui canis: pedes poſteriores quaſi caninos habens, quibus principaliter ambulat: pedes autem anteriores habet quaſi anſerinos: quibus natat in aquis. Sic prædicatores non ſolum debent per terram diſcurrere per vitam actiuã quæ competit quadrupedibus .i: his qui perfecti ſunt in quatuor virtutibus; ſed etiam verſari debent in aquis ſcripturarum cũ natatilibus .i. contemplatiuis, & debent eſſe ſicut canis per latratum prædicationis, ſed parui in humilitate mentis: poſteriores autem pedes ſunt occupationes corporales pertinentes ad pietatem: & ideo ſunt, vt animalis terreſtris: ſed anteriores pedes ſunt meditationes ſpirituales, & ideo ſunt ſicut natatilis qbus. ſ. natat in aqua ſapientiæ.

Item prædicator curioſus eſt ſimilis equo qui aquam quam potat, ſi clara eſt, pede perturbat. Similiter prædicator curioſus aquam claram .i. ſcripturam, & doctrinam planã, & apertam, pede .i. affectu placendi, & vt reputetur ſciens, Philoſophicis rationibus inuolutis perturbat. i. offuſcat, vt vix intelligatur. Vel aqua clara, eſt tribulatio patienter exterius portata, quam patiens tunc pede perturbat cum interiori affectu iniuriantem non amat. Grego. Perfecta patientia eſt, quæ & ipſum amat quem portat. Nam tolerare, & odiſſe non eſt virtus manſuetudinis, ſed fulcimentum furoris. Eze. Cum puriſſimam aquam biberitis, reliquã pedibus veſtris turbabatis. Grego. ſup ez. Eze. 34

Item prędicator etiam aſſimilatur vrſo. Nam quia vrſus ſic interpretatus, & dictus eſt; ꝙ ore ſuo formet fœtus (vt dicit Iſido.) Auic. etiam dicit quandam carnem naſci quam mater lambẽdo in mẽbra componit. Sic etiam prædicator doctrina oris ſui, format Deo ſpirituales filios. Quaſi enim more matris in his quos carnales inuenit, linguæ officio virtutum ſpiritualium membra componit. Vnde Apo. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Iſi. lib. ety. Gal. 4.

Veri prælati præcipuum munus, ipſiuſq; partes laude digna quæ ſint, vt merito proſit, perquã plurima Arietis, leonis, Chamelo pardalis, Ceruæ, aliorumq; animantium cornua nabentium clariſſima exempla demonſtratur. Cap XCIX.

PRelatus debet eſſe ſimilis arieti: quia aries dux eſt gregis, & ouiũ princeps, Sic prælatus debet eſſe dux ſubditorum ſ. ſicut auctoritate præſidendo, ita bonæ vitæ exemplo præcedendo.

Item quia natura arietem fecit fortiſſimum, ſecundum Iſido. Vnde dicitur veruex a viribus, eo, quod tanquam vir ouium ſit cæteris bidentibus virtuoſior. Vel dicitur veruex, vt ipſe dicit. quia vermem portat in capite, cuius pruritu ſæpe fortiſſime caput mouet. Dicitur autẽ

aries

aries, quia hoc animal immolabatur in aris, sicut patet in lege Moysi. que omnia competunt prælato. s. fortitudo operis, solicitudo mentis, quæ est [vt vermis in capite. de qua Aposto. Instātia mea quotidiana, solicitudo omnium ecclesiarum.
2. Cor. 11 Item immolatio carnis, de qua Apost. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuētem Sanctam Deo &c.
Ro. 12.

Item prædicator bonus debet clamore prædicationis, & gemitu oratiōis subditos dormientes, siue in peccatis mortuos suscitare, exemplo leonis, cuius catuli, quando nascuntur, tribus diebus, & tribus noctibus dormire, vel mortui esse reputātur, & tunc patris rugitu, & clamore suscitari dicuntur. Tunc super catulos mortuos leo fortiter clamat. quando peccantes subditos prælatus, vel prædicator prædicando, vel corripiendo fortiter increpat: & tunc rugitum emittit, cum pro eis orando fortiter gemit. Vnde sicut clamor, & gemitus leonis dicitur suscitare mortuos catulos, ita clamor prædicationis, & rugitus orationis suscitat subditos in peccatis. Isa. Rugitus eius vt leonis rugiet, vt catuli leonum &c. Sed cum
Isa. 5.
prælatus, vel prædicator loquitur bonis, debet loqui dulciter. In cuius signum dr̄ Iudicū. Ecce examen apum in ore Leonis, & fauus mellis. Apis. n. pungit, & mel componit: quia prædicator debet pūgere lentos, & dulcorare deuotos.

Item prælatus debet esse similis camelopardali, quod s̄m Isido. est animal, Æthiopicum, caput habens cameli, collum æqui, crura & pedes bubali, & maculas perdi. Est enim bestia albis masculis rutilum colorem emittentibus supersparsa: & ideo a capite cameli, & a maculis pdi tali nomine est vocata (vt dicit Pli.) est autem bestia magis aspectu quam feritate conspicua, tm̄ mansueta, vt quasi ouis nomen acceperit. Omnia autē hæc sunt prælato congruentia moraliter accepta: quia caput cameli ore ruminat, & ruminatio signat sacræ scripturæ meditationem. Collum equi flexibile est, quia curuatur ad tractum fræni. Et hæc flexibilitas refertur ad misericordiam, & pietatem prælati. Pedes autem bubali vngulas diuidunt, & maturè incedunt: & hoc refertur ad discretionis prudentiam. Albæ autem maculæ extra rutilantes, sunt pura opera, & exempla quę exterius aliis apparent. Sic ergo prælatus debet habere caput cameli per notitiā sacræ scripturæ, Collum equi per flexibilitatem misericordiæ, Crura vel pedes bubali per discretionem prudentiæ, Albas maculas p̄ di. i. operum puritatem, & plus in aspectu q̄ in facto debet habere seueritatem. Vnde debet esse aspectu ferꝰ, sed animo vel opere mansuetus.

Item prælati debent se habere ad subditos sicut ceruæ ad filios. Ceruæ enim post partum vtuntur duabus herbis. s. cōmo, & sumole, quibus pastę redeunt ad suum fętum, & illarum herbarum succo imbutæ filijs lactis exhibent nutrimentum: filios autem ad cursus exercent, & fugere eos docent, & ad prærupta eos ducunt, [& saltandi modum eis ostendunt. Duæ ergo herbæ quæ faciunt ceruam ad nutriendum filios lacte abundare, duæ virtutes sunt quæ faciunt prælatos subditos suos debito alimento nutrire. s. sapientia quæ facit eos abundare lacte spiritualis doctrinæ: & misericordia quæ facit abundanter dare nutrimenta corporalis eleemosinæ. debent ēt eos ad currendum per viam mandatorum. i. ad velociter obediendum instruere.

Item ad peccata fugienda inducere, p̄cipitia tētationum eis nota facere, & modum saltandi eis i. euadendi ostendere.

Item sicut p̄lati præsunt in dignitatibus, ita debent præesse in virtutibus. Cuius exemplū est, quia omne animal cornutū est quadrupes, excepto quodā serpente in Ægypto qui dr̄ cerastes. qđ s. intelligendum est si cornua sunt de natura ossis: proter testudines, siue limaces cornua mollia habentes. Per animal ergo cornutū intellige hominem in dignitate leuatum: signant enim cornua capitis, eminentiam dignitates. Tales debet habere quatuor pedes, scilicet iustitiam temperantiam fortitudinem, prudētiam. Cerastes autem siue serpens cornutus. i. hypocrita in dignitate positus, cornua sine pedibus habet], quia dignitatem tenet, & virtutibꝰ caret. Similiter limax habens cornua mollia, signat prelatum carnalem habētē remissa opa: q ēt pedibus caret, quia interiores virtutes nō habet.

Item prælatus virtuosus tunc faciliter ad contemplationem diuinorum erigitur cum se abstrahit a temporalibus curis. Cuius exemplum est, quia animalia quæ dentes non habent in superiori mandibula, sunt cornuta: quia materia transit

in cornua. Per animal vero cornibus munitum, prælatum intellige in virtutibus ornatum. Cuius inferior mandibula est terrenorum dispensatio prouida, in qua est multitudo dentium i. multiplicitas laboriosorum operum, & durorum: sed quasi mandibula superior, est diuinorũ contemplatio altior, quæ debet esse vacua dentibus i. a tpalium curis, & laboribus semota. Vtraque tamen debet vti ꝑ tempore, qui vult virtuose præesse.

Itẽ prelationis honore digni non sunt qui solum quæ sua sunt quærunt. Vnde nullum animal habens dentes recuruos (vt aper) habet cornua, eo, ꝙ illa materia transit in culmos. Ille quippe prælatus suos dentes recuruat, qui ea quæ agit ad semetipsum reflectit & replicat: sed non est dignus cornibus dignitatis qui alios negligens tantum seipsum pascit. Eze. Væ pastoribus qui pascunt semetipsos.
Eze. 34.

Hominem quousq; viuit commode proficere in virtutibus posse cerui exemplo perspicacissime confirmatur. Cap. C.

PRoficere, & crescere potest homo in virtutibus quandiu durat pñtis vitæ tps. Ceruis. n. crescũt cornua vsque ad septimum annum, quia vsque ad septem annos omni anno pullulant eius cornua vnum ramum. Vnde eorum ætas deprehenditur per cornua. Quia ergo septenarius est numerus vniuersalis temporis scilicet quo vniuersum tempus vitæ nostræ voluitur, sicut patet in septe diebus septimanæ, accipiamus in septẽnario annorum totum tempus dierum nostrorũ.
Eze. 4. Scriptum est. n. Eze. Diem pro anno dedi tibi & Ps. dicit Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. Septenarius. n. per denarium multiplicatus i. 70. consurgit: vt innuatur, quod totum tempus annorum nostrorum debemus dedicare profectui virtutum, quẽ signat augmentatio cornuum. & hoc fit per septenarium virtutũ: quia sunt quatuor virtutes cardinales, & tres theologicę. vel per septenariũ operum misericordię cum obseruatione decalogi.
Psa. 89.

Prudentiæ virtus quãtum nobis expediat. ac quo modo ea homines vti debeant, Hericij, formicæ, serpentis, multorumq; animalium naturali sagacitate clarissimis similitudinibus exprimitur. Cap. CI.

PRudentiam docet nos habere hericius tripliciter. Primo, contra insultũ tentationũ: Nam hericius, dũ se infra corium durum spinis asperis vndiq; circũseptum includit, se ab inuadentibus protegit. Nam mox cum aliquid sentit, se in globum conuertit, & ferienti spinas opponit. Est itaque dura & spinosa pellis, aspera pœnitẽtia, & dura afflictio carnis, in quã dum homo se ꝑ humilitatem abscondit, & eã tentationi opponit, eius tẽtationes euadit. vñ Ps. Ego autem cũ mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam. Ps. 34.

Scdo docet nos habere prudentiã quã tum ad nutrimentum operum. Est enim hericij talis prudentia, quia ascendit vitẽ vel aliã arborẽ, & vuas, & poma deijcit, & postea se sup illa inuoluit, & suis spinis infingunt & sic portat escas filijs, sicut Isi. dicit. Ille ergo vites, vel arbores ascẽdit, qui ad sanctorum virtutes, vel vitas considerandas per mentis cõtemplationẽ se erigit. Et tunc ex eis poma deijcit, qñ ex eorũ cõparatiõe suos defectus agnoscit, Quasi enim poma de arboribus deijciuntur, cum maiorũ facta minoribus cõparãtur: Sed tũc ea velut hericius quis spinulis suis infigit & dorso deferenda suscipit qñ illa ꝑ posse se seq; acutis affectibus disponit. & tũc idẽ filios pascit, qñ ex eorũ imitatione sua opera dirigit, & nutrit.

Tertio docet nos esse prudentes circa varietatẽ tẽporũ. Dicit. n. Arist. ꝙ hericij faciunt foramen vnũ ꝯ versus septentrionales, ad qd cõfugiunt in calore: & aliud ꝯ australes, ad qd cõfugiũt, dũ frigus sentiunt. Vñ dr, ꝙ quidã fuit in Cõstantinopoli, qui per hericiũ quem hẽbat, pdicebat omnes ventos futuros, nec sciebat aliqs vñ hanc sciam haberet. Sic hõ prudẽs in calore ꝓsperitatis dẽt refugere ad ventum septentrionalem frigidũ. i. ad memoriã aduersitatis, vt s. p timorẽ a superbia & intẽperantia liberet. Sed in tpe frigoris i. aduersitatis, debet refugere ad vẽtũ australẽ calidũ. i. ad memoriã ꝓsperitatis ne a tristicia. s. nimia absorbeat. Eccl. In die bonorũ ne immemor sis malorũ, & in die malorũ ne immemor sis bonorũ. Ar. de ani. Ecc. 11

Item

Item prudentiæ exemplum habemus in formicis

Primo, in prouidendo, prouident .n tempora futura. Nam in æstate congregant vnde in hyeme viuant. Sic nos debemus in vita prouidere nobis de tempore mortis. Prou. 6. Pro. Vade ad formicam o piger & considera vias eius, & disce sapientiam, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat æstate cibum sibi & congregat in messe, quod comedat.

Item in congregando. Congregat triticeum granum, non curans ordeum. Sic homo debet cogregare spiritualia, & æterna, & non curare de temporalibus & Mat. 13 perituris. Matth. Triticum congregate in horreum meum.

Item in conseruando, Nam quando pluuia super eius triticum descẽdit illud Soli exponit, vt iterum desiccetur. Sic qñ aliqua tentatio, vel corruptio in nobis accidit, quæ possit triticum .i. nutrimentum, vel meritum nostrum spirituale corrumpere & pdere, debemus illud reparare calore Solis .i. feruore contritionis, vel manifestatione confessionis quia illud quod soli exponitur, in lucem producit, vel per feruorem orationis.

Item in custodiendo primo suum cibum. Pli. Nam (sicut dicit Pli.) formicæ grana colligunt, cumulos componunt, & in secretiori parte domicilij absc dunt, ne ab auibus rapiantur, vel a vento dispergantur. ista grana sunt Dei verba quibus anima nutritur, & pascitur: sicut formica de granis de, quibus in secretiori parte animæ, s. in memoria debemus cumulũ ponere, scilicet de his q̃ audiuimus plura memoriæ commendãdo, & ibi occultare per humilitatem ne ab auibus rapiãtur .i. a demonibus, sicut semen, quod cecidit in via, & volucres cœli comederunt illud. Vel ista grana sunt bona opera, vt eleæmosynæ, & hmõi quæ debemus cumulare multiplicando & abscondendo per humilitatem, nec iactantes ostendendo, ne a vẽto vanæ gloriæ dispergantur, vel ab auibus .i. ipsis demonibꝰ auferant

Item inueniuntur prudentes in custodiendo aurum Nam in Ethiopia dicũtur esse formicæ ad formam canis: quæ arenas aureas pedibus eruunt: & ne auferãtur custodiunt: quasi arenæ aureæ sunt virtutes spirituales animæ, quas pedibus i. affectionibus, vel gressibus bonorum operum debemus eruere, & cum omni studio custodire, ne a nobis auferantur.

Itẽ prudentia serpentum est in exemplum nobis multipliciter

Primo, quia serpens docet nos Christum diligere. Nam serpens super omnia caput custodit, quia in ipso præcipuè eiꝰ vita consistit. vnde dicit Pli. quod si caput serpentis cum duobus digitis euaserit, nihilominus viuit, propter. quod totũ corpus pro seruando capite ferienti opponit: vt scilicet nos caput nostrum in nobis custodiamus. s. Christum & pro ipso a quo habemus vitam gratiæ, & gloriæ, omnia alia negligamus secundum illud. Omnia detrimẽtum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucri faciam

Secundo, docet nos peccatum abijcere. s. per innouationem pœnitentiæ. Nã serpens (sicut dicit Philosophus) quãdo Aris. de sentit se senio grauatum, pluribus diebꝰ anima abstinet a cibo, vt sic pellis eius faciliter relaxetur. deinde gustata herba quadam amara prouocatur ad vomitum, & euomit humorem virulentum, qui erat causa suæ infirmitatis: tandem vt cutem rigidam temperet in aqua se balneat, & q̃rens angustam rimam in petra, per eam intrat, & per violentiam transies ab exuuia se denudat, idest a pelle, quæ vocatur exuuia ab exuendo, quia eam exuit & deponit: & tandem se soli exponens, desiccat, & nouum corium reparat, & sic, resumptis viribus videt clarius, incedit fortius & comedit auidius. Hoc idem dicit Auicen. & Plinius scilicet de innouatione. Nos igitur exemplo serpentis debemus vitã innouare per opera pænitentiæ.

Primo .ieiunando non tantum a cibis sed magis a vitijs.

Item amaram herbam cõtritionis cordis gustando, venenum peccati per confessionem euomendo, aqua lachrymarũ, vel doctrinæ nos abluendo. In arcto foramine pœnitentiæ exuuias veteris hominis, idest malæ consuetudinis deponendo. ad calorem Solis .i. amorem Christi, molliciem, & pronitatem peccandi desiccando, & nouum corium .s. hominem q secundum Deum creatus est, induendo. Vires bene agendi resumendo. Clarius spiritualia contemplando: fortius Deum & proximum diligendo, & quæ spiritum nutriunt, auidius assumendo.

Tertio docet nos serpens diabolo resistere. Dicit enim Isido. quod aspis serpens cum incipit incantatorem audire, Isid. li. 19.

vnam

vnam autem in terram premit, & alterā cauda claudit, & sic vocem in cantantis effugit, & incantanti non obedit. Sic etiam nos debemus incantatori i. tentatori resistere. s. cum cauda, & terra i. cum memoria finis nostri qui designatur in cauda, & terrenæ fragilitatis, qui designatur in terra, tentationes repellendo,
Ps 47. Psa. Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ non exaudiet voce incātantiū.

Quarto docet nos carnem subijcere. Nam serpens calcaneo mulieris insidiat
Genes. & inimicatur. Genes. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & tu insidiaberis calcaneo eius. Sic nos debemus insidiari carni, & calcaneum. i. finem eius atten
Aug. tè considerare. Aug. Nihil tantum valet ad domādum desideria carnis, quàm cogitare qualis ipsa sit futura.

Quinto docet nos mundum fugere. Nam serpēs propter inimicitias quas habet cum homine fugit, & sub spinis latitat, & in desertis habitat. Sic sancti viri propter odiū mundi, & insidias & fugiūt in desertis claustri latitant sub asperitate pœnitentiæ. Dicitur enim, ꝙ serpens fugit hominem nudum, & insilit in vestitum: quia s. diabolus timet pauperem, & se ab affectu temporalium denudātem: sed vestito. i. diuitijs munito præualet, & ideo qui volunt diuites fieri, incidunt in
1. Thi. 6 tentationem & in laqueum diaboli.

Sexto docet delicias abhorrere: qa serpēs dum natat in aqua, caput eleuatum portat, ne eo submerso suffocetur. Sic sancti viri cauent ne caput rationis submergatur præsentibus delitiis.

Septimo docet nos humilitatem tene
Isa. 65. re. Isa. Serpenti puluis panis eius. Ita vir sanctus ēt se reneit cogitando, ꝙ est puluis, & cinis humiliando se vt Abraam.
Gene. 8 Loquar ad dominum meum cum sim puluis, & cinis.

Item prudenter viuere, & operari animalia quædam terrestria nos docent. Nā
Aug. 11 de ciui. Dei. sicut nos docet Augu. Est admiranda in brutis quædam prudentia, in quibus cū nulla sit propriè loquendo scientia quædam tamen in eis similitudo scientiæ inuenitur: euidentem. n. habent solertiam in fœtuum educatione: in latibulorum ædificatione, & nutrimentorum acquisitione in vulnerum medicatione: in nocivorum euitatione in mutationis temporum præcognitione suorum compariumque dilectione. Docent itaque homines primo prudentes esse non solum in nutritione carnaliū filiorū, quibus sicut dedetunt naturæ fundamentū, ita & dare dñt documenta disciplinæ, & alimenta vitæ: sed etiam in promotione spiritualiū desideriorum, quæ cum in corde exorta fuerit velut spūales sunt soboles cōfouēda.

Itē in habitaculi constructione, non tm̄ exterioris in quo quiescat corpus. sed magis interioris. vt domum conscientiæ construas in qua resideat Deus.

Item in nutrimenti ꝓcuratione nō tm̄ quo caro reficiatur, sed magis quo spus alatur. Non enim in solo pane viuit hō, Matt. 4. sed in omni verbo, &c.

Item in vulnerū curatione, nō tm̄ corporaliū iaculorū, sed magis vitiorum, seu tentationū. Docent etiā te prudenter noxia euitare, non tm̄ quæ lędunt corpus, sed magis q̄ spūm inficiunt. & insup tua pericula te pcauere monent, & opportuna futuris tpibus remedia præparare. Qđ aūt oībus his dulcius est, nō tm̄ coniugalis fœderis suadent te diligere comparē, sed & socialis vitæ amare consortem.

Quando ac qua via filii sint a parentibus educādi: Aranearum exēplo, sacraque scripturæ testimonijs edocetur. Cap. CII.

PVeri, & puellæ sunt in pueritia bonis & congruis operibus, & studijs assue faciendi, exēplo aranearum, q̄ ex ouis ꝓcreatæ, qñ mox natæ, texturas ascendere incipiunt, & operari ac si in vetre essent edoctæ sic fuit Beatus Iob circa opa misericordię, Vnde dixit: Ab infantia creuit Iob. 31
mecū miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecū. Sicut & fecit Tobias Tob. 1.
filio suo quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni pcō. Vnde Ecc. 30.
Eccl. Tunde latera eius dum infans est.

Quantum mentis puritas sit à fidelibus cōseruanda ac diligenda naturali animalium exēplo in fœtu perspicitur. Cap. CIII.

PVritas mentis est inter oīa magis diligenda. Nam omne animal faciens multos fœtus, primum magis diligit, & reputat sibi magis naturalem. Et ideo q̄dam animalia fœtus suos deuorant præter primum. Primum autem, quod oportet in nobis esse, & omnia nostra opera præuenire, est puritas mentis. Vnde est præomnibus diligenda & conseruanda.

Grego. Naziā. Et ideo dicit de ea Greg. Naziãzenus. Prima sapientia est vita laudabilis, & apud Deum pura mens, Per quam puri puro iunguntur, & sancti sancto sociantur.

Quatuor Dromedarii naturalibus effectibus praecipuis, quemadmodum Religiosi vitam agere debeant, aperitur. Cap. CIIII.

Religiosi dicũt similes eẽ dromedarijs, siue dromedis. Nã ꝓprie loquẽdo aĩal dr̃ dromedus: Custos aũt talium aĩaliũ dr̃ dromedarius. Dẽt ergo religiosus assimilari dromedis quadrupliciter, Primo ꝑ cõtinẽtiã. Castrant. n. dromedi à iuuẽtute (sicut Auic. dicit) vt sint cursui aptiores Similiter religiosi dñt à iuuẽtute se ꝑ votũ cõtinẽtiæ in mũdicia carnis seruare. Matth. Sunt eunuchi qui se ipsos castrauerunt propter regnum Dei. Mat. 19

Scdõ, ꝑ abstinẽtiã. Sunt n. dromedi parui cibi: & fœnũ, & cortices, & ossa dactylorum valde diligunt. Sic nõ dñt religiosi delitias quærere, sed potius grossa cibaria.

Tertiò, ꝑ obedĩẽtiã, in qua velut dromedi dñt esse veloces, & ꝓmpti Sunt. n. dromedi velocissimi. Vnde dromos grecè velox cursus dr̃ Latine. Nã cẽtũ miliaria, & amplius ꝑgunt in die. Debẽt ẽt esse in obedientia laboriosi, & cõtinui. Sicut dromedi hñt crura longa, & neruosa multũ ad laborandum fortia, & ad continuandum firma.

Quartò, ꝑ humilitatis mẽsurã. Sunt enim dromedi nõ magni corpore, quia minoris staturę, q̃ cameli: qa scilicet religiosi nõ dñt esse magni in sua reputatione, sed humiles, & abiecti. Apo. siquis se existimat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Gal. 6.

Potissimæ sanctorum virorum virtutes animiq; dotes per quamplurimas, Agni, equi, elephantis, leonis, leporis, Taxiq; naturales, ac promiscuas proprietates, excellentur patefiunt. Cap. CV.

Sancti viri assimilantur agnis.

Primò, ꝑ innocẽtiã. Nã agnus inter aĩalia oĩa est maximè mãsuetus, & innocẽs. Vñ nec dẽte lędit, nec cornu impetit, nec vngue scindit, nec calce percutit. Et iõ (sicut dicit Isi.) cætera aĩalia armauit natura, solum agnum dimisit inermem. Hæc autem innocentia, quæ est in Isidor. agno, principaliter fuit in Christo, quæ scilicet nunquam alicui aliquid malefecit: quod etiã vnus ex latronibus in cruce cognouit, dicẽs: Nos qdẽ digna factis recipimus: hic autem nihil mali fecit.

Secundario autem talis innocẽtia cõpetit ẽt alijs Sanctis, q̃ fuerũt imitatores Christi, & ideo tanquam agni neminem lædebant, nec dẽte inuidæ detractionis, nec tyrãnicæ dñationis, nec vnguæ violẽtæ direptionis, nec calce iniuriosæ despectionis, siue percussionis. Apost. Neminẽ læsimus, &c. Et idcirco ẽt alios ad hæc monebat dicens: Nemini dantes vllam offensionem. 2. Cor. 7. 2. Cor. 6.

Scdõ, ꝑ iustitiã: ꝑtinet enim ad perfectam iustitiam, non solum neminem lædere, sed ẽt alijs oĩbus, si potest fieri prodesse. & hanc iustitiã agnus ostendit, qa qcqd in se hẽt, hoĩbus vtiliter præbet. Nã pellis eius est vtilis ad variũ vsum, pili ad indumentũ, fimus ab terræ cõcimentũ; cornu & vngula ad medicamentũ, & carnes eius ad esum. Hæc aũt oĩa cõpetunt Christo principaliter, quia ipse suã pellẽ. i. suã conuersatione exteriorẽ, siue sua vellera. i. exẽpla, seu opera reliquit nobis ad indumẽtũ. i. ad imitationis exemplũ eo modo, quo dicit Apos. Induimini dominum nostrum Iesum Christum. Ro. 13.

Item suum fimum i. humilitatem dedit ad condimentũ, scilicet omnium virtutũ, & operum. Vnde ipse dixit Discite à me, quia mitissum, & humilis corde. Et hæc humilitas est condimentũ, sine quo nullum opus placet Deo. Vnde Christus dixit apostolis Cum oĩa benefeceritis dicite serui inutiles sumus. In cornu aũt ꝑ vnctiones, quæ cum eo fiebant, vt patet Reg significatur potestas Christi, in institutione sacramẽtorum: sed in vngula agni diuisa, discretio doctrinæ Christi. Et hoc oĩa nobis ad medicinam dedit, scilicet, & sua scĩa, & sua verba insuper Christus tanq̃ agnus, & suam carnem reliqt nobis in cibũ. i. in sacramẽto eucharistiæ, sicut dixit ipse. Caro mea vere est cibus, &c. Competunt etiam secundario sanctis viris prædictę vtilitates agnorum: qa ipsi sancti in varijs vsibus, & obsequijs proximis seruiunt. Nam nudos vestiunt, pauperes cibis impinguãt, & condiunt, & ad infirmorum fomentum, & curã frequenter ex compassione intendunt. Mat. 11 Luc. 17 1 Reg. 16. Io. 6.

Tertiò, propter prudentiam: Nã agnus dr̃ ab agnoscendo. Duo. n. sunt, q̃ agnus natu-

naturaliter discernit,& agnoscit. Primo
matrem: Nā inter innumerabiles greges
solo balatu mrēm agnoscit. Eodē modo
Christus dr̄ esse agnus ab agnoscendo.
qa in cruce existes mrēm agnouit, de ea
spālem curā hn̄do,& Ioanni ipsam com
Ioan.9. mēdādo,qn̄ dixit:fili ecce mr̄ tua. Quod
exēplū sequētes scti viri de parentibus
suis vsq; ad mortē curā & diligētiam ge
runt. Nos et exēplo Ioannis studere de-
bemus,vt ipsam btām Virginē mrēm ha
beamus. Agnus n. balatu matrem q̄rit,
inuēta āt ea caput erigit,māmas quærit,
quas dū sugit,poplites flectit:& vt mr̄ ei
plus de lacte prærogat,capite mr̄is vbera
pmit. Sic etiā vir deuotus balatu.i. voce
orationis sanctæ matrē misericordiæ in-
quirit,& ad eā caput.i. mentē per cōtem
plationem erigit,māmas suæ pietatis &
consolationis reqrit,deuote ēt,& sepe sa
lutando sibi genua flectit, atq; capite.i.
mente feruenter desiderādo,& importu
nè postulando,quodāmo quasi pmit vt
suæ cōsolationis grām largius inundat.
Secundo,qa agnus naturaliter suū hostē
agnoscit,scilicet lupum. Nā etiā si eū nū
quā viderit,statim cū primo videt,agno-
scit. Similiter etiā Christus suos crucifi-
Luc.22 xores agnouit nō odiendo, sed p eis orā
do. Luc. Pater ignosce illis,quia nesciunt
quid faciunt. In qua oratione aduerte,φ
prem p eis orando inuocauit cū dixit: Pr.
Item eis ignosci postulauit. Ignosce il
lis,inquit
Item illos excusauit,qa nesciunt quid
faciunt,& hæc tria faciunt et ipsi sancti,
ipsum agnū sequentes erga aduersarios
suos:scilicet φ pro eis orāt,eis indulgēt,
& nō solū nō accusant, sed et excusant.
Quarto,pp patientiā: qa ligatus a car
nifice nō se defendit,siue expolliet velle
re siue cute. Et dū portat ad victimam nō
plorat,non clamat,nō murmurat,non re
calcitrat,sed placido vultu suum respicit
occisorem,ac si eum portaret ad pascua.
Similiter et Christus captus,& ligatus in
horto nō se defēdit. Sitr ī flagellatiōe ex
poliat⁹ veste,lacerata cute;& sitr ēt expo
liat⁹ ad crucē se n̄ d̄fēdit,nec crucifix⁹ re
Hier.11 calcitrauit,nec murmurauit: vn̄ Hie. e.
Ego quasi agnus māsuetus, q portat ad
Isa.53. victimam. & Isa. Quasi agnus corā ton-
dente se, obmutescet,& non aperiet os
suum. Vnde etiam sancti viri hoc exem-
plum patientiæ,& māsuetudinis quātū
Apo.14. pñt imitari conant. Apoc. Hi sequuntur
agnum quocunque ierit.
Quinto,propter mūditiā. Nā agn⁹ qua
si aīal mūdū imolabat, & victimabat in
lege,ad figurādū Chr̄m,q tanquā agnus
fuit,p peccatis nr̄is in ara crucis immo-
latus. Vnde Ioānes Baptista de eo dixit: Ioan.1.
Ecce agnus Dei,q tollit peccata mundi.
Sic etiā sancti & immaculati viri faciūt
Deo victimam de seipsis eo modo quo
Apos. dixit: Exhibeatis corpora vr̄a ho-
stiam uiuentem sanctam Deo placētem, Ro.
Et nota,φ immolabat in lege agnus an-
niculus immaculatus ad significandū,φ
ille qui vult de se facere gratum sacrifi-
ciū Deo,debet esse agnus per patiētiam,
immaculatus per munditiam,anniculus
p cōtinentiā. Dicebatur enim anniculus
cū esset vnius anni cōpletus: quia tunc
est optimus:eo,φ agnus tāto melior est
quāto a lacte remotior. Vnde est ille vt
anniculus,q est remotus a lacte.i. à car-
nali delectatione, scilicet per cōtinētiā.
Itē sancti viri assimilantur equis:
Primo,rōne viuacitatis:quia equus est
aīal viuax: quia in cāpis exultat bellum
à remotis odorat, tubis ad prælium exci
tatur,ad cursum prouocatur: dolet equi
cū victi fuerint,gaudent cū vicerint. Sic
sancti viri in cāpis.i. in aduersitatum,vel Iac. 1.
tētationum præliis exultāt sm̄ illud: Oē
gaudium existimate fratres:cum in ten-
tationes varias incideritis.
Itē bellū tentationis,vel bellū mortis
pcul odorāt,scilicet in puidēdo,& ppa-
rādo se tubis,i. vocibus pdicatorū,vel tu
bis diuinorū iudiciorū excitant ad bellū Hier.
vitiorū. Hac tuba excitatus beatus Hier.
dicebat,Siue comedā,siue bibā, siue qc-
quid aliud faciā,semper auribus meis in
tonare vr̄ ille terribilis tuba:surgite mor
tui,venite ad iudicium.
Itē ad cursum.i. velocitatē bn̄ operan Ps.118.
di vel obediēdi(de qua dr̄. Viā mandato
rum tuorum cucurri)prouocantur.
Itē vincunt tētatione, vel negligētia:
dolore pœnitentiæ purgantur; & in ui-
ctoria tentationum, & vitiorum lætant.
Scđo,rōne sagacitatis,quia quidā equi
sagaciter recognoscunt dños suos, &
alios sup se ascēdere nō pmittūt. Sic san
cti viri recognoscunt dn̄m nō tm̄ in bn̄-
ficijs,sed ēt in flagellis,& aliū dn̄m.i. dia
bolum,vel peccatum super mentis sellā
ascendere non permittunt, sm̄ illud: No Eph.5.
lite locum dare diabolo.
Tertio,ratione pietatis: quia aliqui

equi in morte dominorũ lachrymas fundunt. Et sic sancti viri plorant considerãtes legendo, vel audiẽndo passionem Domini, scientes, quòd sicut fuerunt socij passionum, sic erunt & consolationum.

Item sancti viri quamuis magna vitia vitant, frequenter tamen paruis vitijs terrentur. Vnde sunt similes elephantibus qui domiti sunt in bellis optimi. Nam acies proferunt armatos ferunt, nec armatorum acies expauescũt: nec suorum rumores fugiunt.

2. Cor. 6. Item super eos turribus ligneis collocatis, de eis tanquam de muro tela ignea emittuntur: & cum sint tales, tamen de mure timent. Sic sancti viri quamuis magna tentationum bella vincant, & magnarum virtutum arma ferant, nec tribulationes, nec persecutiones expauescãt, nec linguas calumniãtiũ, seu detrahẽtiũ fugiãt: tamen aliquãdo aliquis minimus defectus, vel molestia relinquitur eis, qui semper eos in timore, & cruciatu tenet. Sic Paulus ad tertium cœlum raptus, & omnium tribulationum pericula expertus, omnibus gratijs & virtutibus plenus: tñ stimulo carnis p̃mitur, & timẽs ac orans, vt amoueri debeat, minime exaudit.

Itẽ sancti viri assimilantur leonibus in multis. Primo in audacia siue magnanimitate. Apparet. n. magnanimitas leonis in triplici actu.

Primus est, quia cum venatores eũ sequuntur, non latitat, nec se occultat, sed videri se optat, & in mediũ cãpum vadens ad pugnam se præparat; & abscondere, fugere magnam verecundiam reputat. Sic sancti viri, & perfecti tribulationes, & persecutiones, cum opportunũ est, non refugiunt, immo quandoq; persecutores incitando, vel expectando præueniunt, & persecutiones cũ eueniunt, cum magno gaudio suscipiunt. Act. dicit, q̃ ibãt Apostoli gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. (Act. 5.)

Secundum oñsiuum magnanimitatis leonis est (s̃m Isido.) quia venatores intuetur, vt ipsis visis minus terreatur: sed amplius animet. Econtra aũt est in aĩalibus pauidis, vt est ceruus, & lepus: quia quanto plus aspicerent venatores, tanto plus expauescerent. Vnde Pro. Leo fortissimus bestiarũ, ad nullius pauebit occursum. Sic sancti, & perfecti viri inter suos persecutores positi, dum eos leuiter (Isi. lib. 6.) (Pro. 30.)

vident, intuẽt, & considerant quàm sit eorum potestas, & ira breuiter transitoria, & quomodo eorum perfidia sit æternum supplicium receptura. Et quomodo ab illis sibi fabricat sempiterna corona. Et ideo dum sic intuentur eos, magis crescit in ipsis virtus, & patientia. Simile ẽt faciunt de tribulationibus, & infirmitatibus cõsiderando q̃ breues, & vtiles sunt: & ideo ex eis fortiores efficiuntur. Apo. Cum infirmor, tunc fortior sum. Tertiũ ostensiuũ suæ magnanimitatis est: quia cum insequitur, saltu vtitur: sed cum fugit non vtitur, sed potius lento passu graditur. Sic sancti insequuntur spiritualia bona saltibus amoris, & feruoris. Phil. Sequor aũt si quo mõ comprehendã. Can. Ecce iste venit saliens in montibus. sed in persecutione & pœna positi non saltando per impatientiã, vel impetum furoris incedunt, sed cum suauitate patientiæ & mansuetudinis transeunt: propter quæ omnia dicitur Prouer. Iustus quasi leo confidens, absq; terrore erit. Sed nota, q̃ q̃uis leo sit ita securus: tñ quædam sunt quæ dicitur timere, quæ etiam sancti viri timent. (2. Cor. 12) (Phil. 3.) (Cant. 2) (Pro. 28.)

Primum est strata publica. & hæc strata est mors, per quam omnes oportet p̃transire. Ps. Timor mortis cecidit sup̃ me. Secundum est quoddam animal paruũ, & venenosum, quod dicitur leonthofonus, qđ signat peccatum. Cuius venenũ fugiunt sancti viri sicut venenum serpẽtis. Ecc. Quasi a facie colubri fuge peccata. Tertium est strepitus rotarũ. i. cõminationes scripturarum. Et quasi duæ rotæ sunt duo testamenta. vel duæ fortunæ sicut prosperitas, & aduersitas, quarũ strepitus formidabilis est, quia status periculosus vtriusque fortunæ. (Ps. 110.) (Ecc. 11)

Quartũ est quoddã animal ferox, qđ dr̃ lazaimi, a cuius ferocitate vix põt aliqua bestia esse tuta: & signat feritatem & sæueritatẽ summi iudicis. Psal. A iudicijs enim tuis timui. (Ps. 118.)

Quintum est ignis. s. gehẽnę, vel purgatorij.

Sextum est decipula, vel laqueus venatoris: & hæc est tentatio, vel fraudulẽtia demonis, quam etiam Sancti timent.

Septimum est flagellum. Timet enim leo, quando videt verberari catulum: & sic timenda sunt flagella præsentia.

Secundo assimilantur sancti viri leoni in iustitia: primo distributiua. Nã prę-

dam

dam quam rapit, solus comedere erubescit: & ideo sæpe a remotis bestijs alijs sequentibus de sua præda aliquid relinquit. Hæc est illa iustitia de qua dr in Ps. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Hanc habuit
Iob.31. Beatus Iob, dicens: Si comedi bucellam meã solus, & nõ comedit pupillus ex ea.

Item leo vtitur iustitia vindicatiua, siue punitiua erga se, & erga alios: se enĩ punit, qñ exardesci. in ira: quia iratus terram cauda verberat, & eadem cauda seipsum flagellat in tantũ, vt sanguis fluat. In quo dat exemplum, vt homo irã suã in seipsum deprimat, & non in alium refundere quærat quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit.
Matt.5. Item erga alios vtitur leo iustitia vindicatiua.

Primò, qa vim vi repellit, quasi cũ moderamine inculpatæ tutelæ. Nam si quis contra eũ telum emiserit, si non cum tetigerit, vtique eum inuadit: sed non ipm vulnerat, nec lædit, qđ est contra illos q in sua defensione vindictę moderamine non vtuntur.

Tertio sancti viri assimilantur leoni in prudentia: primo, qa leones, qñ ambulant, sua cauda delent vestigia, ne a venatoribus valeant inueniri. Sic sancti viri posteriori pęnitentia delent peccata pręcedentia, vt dici possit de eis, Beati, quorũ remissæ sunt iniquitates &c. Signum etiã cautelæ, & prudentiæ videtur esse in leone, ꝙ dormit apertis oculis. Vnde vident eius oculi vigilare. Similiter sancti viri quasi dormiendo vigilant, ẽm illud,
Psa. 31. (margin)
Can.5. Ego dormio & cor meum vigilat. Est enĩ quasi quies somnus contẽplationis, qua ab exterioribus actibus vacantes interius vigilant circa spiritualia, & cœlestia oculos mentis aperientes.

Item est somnus mortis, in quo sancti dormiunt i. æternæ pacis quietem accipiunt, vbi in Dei visione oculos mentis aperiunt ita, vt nunquam claudantur. Et licet etiam peccatores propter quietem siue dispositionem carnis in sepulchris
Psa.75. in morte dormire dñr, Psal. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum suarum in manibus suis: Tamen ipsi dormiunt oculis clausis i. moriuntur, quia maximè in morte excecantur, & sensum perdunt.

Quarto sancti viri assimilantur leoni in temperantia, siue abstinentia. Nã leo quando semel satiatur, duobus, vel trib⁹ diebus abstinet: si autem eũ fugere oportet, & nimis sit plenus cum brancia carnes de ventre extrahit, & sic leuis fit. Et iterum leo diutissime viuit, quod per dẽtium comprehenditur consumptionem.

Sic sancti viri abstinentes sunt a cibis corporalibus: & quicquid carnalitatis in se sentiunt, quod eos in spũ grauet, cum brancia. i. cum violentia asperæ pniæ, vt leuiores fiant, euacuare laborant. Quod autem leo diutissime viuit signat, ꝙ sicut dr. Eccl. Qui abstinẽs est, adijciet vitam. Ecc. 7.

Quinto sancti viri assimilantur leonibus in clementia siue pietate, Nam contra hominem ab eo non læsus neqꝫ irasci. sed est homini naturaliter pius. Nã si non nimia fame vincatur, prostratis parcit, captiuos obuios abire permittit, nec hominem, nisi in magna fame comedit, vel occidit (vt Isido. dicit) Fœminas ẽt non tangit, & raro infantes, nisi magna fame compulsus. Similiter sancti viri sunt alijs mansueti, vt non irascanẽ Inordinatè, vel de facili contra eos.

Item sunt pij hominibus præcipuè miserabilibus, cuiusmodi sunt captiui, mulieres viduæ, pueri, pupilli, & huiusmodi.

Item prostratis. i. se humiliantibus parcunt etiam ab iniurijs proprijs. Ostẽdit etiã leo pietatem ad seipsum maximè in morte. Nam leo quando moritur, terram comedit, & mordet, & lachrymatur. Et sic hõ debet in morte esse pius animæ suæ, remordendo pro compunctione vitam suam terrenam, & lachrymando, siue flendo peccata. vnde Augus. tempore mortis suę, contra lectum in pariete fecit sibi scribi psalmos pñiales. Et plurib⁹ diebus eos legendo plorabat.

Item sancti viri assimilãtur leporibus.

Primo ratione velocitatis. Est. n lepus animal velox ad currendum. Vnde dicit lepus, quasi leuipes, quia currens leuiter mouet pedes. Nam contra omne nociuũ dedit natura salubre remedium, vt dicit Au. ce.
Aui Vñ Lepori data est membrorum leuitas, cursus agilitas, & sub pedibus pilorum villositas, vt dum fugere oporteat pedes non lædat. Sic sancti viri sunt veloces ad mandatorum Dei obedientiam vel audientiam, secundum illud. Sit autem omnis homo velox ad audiendum. Iac.1.
Itẽ sunt currentes ad mandatorũ obseruantiam ẽm illud Ps. Viam mandatorum tuorũ cucurri &c. Gratia. n. Dei quę Psa. 118

potiora remedia tribuit, quàm natura,
dat eis mēbrorum leuitatem per conti-
nentiã, cursus agilitatem per charitatem
feruidam, quæ oĩa facit agilia & leuia.
Itẽ pedũ villositatẽ per pęnitẽtiã aspe
rã, q̄ pedes affectionum custodit illęsos.
Secundo, ratione timiditatis: qa lepus
est aĩal pauidum. Sic sancti viri sunt sp̄
pauidi siue de diuinis iudicijs, s̄m illud,
Ps. 118. A iudicijs. n. tuis timui. siue de prę eritis
Eccl. 5. peccatis. Eccl. De propiciatu peccatorum
noli esse sine metu, siue de tẽtationũ p̄ci
Pro. 28. pitio. Pro. Beatus hõ qui sp̄ est pauidus.
Tertio ratione mititatis. Est. n. aĩal mi
te & imbelle. Vñ nulla defensione vtitur
nisi præsidio fugæ. Sic sancti viri sunt mi
tes in cõuersatione, imbelles i. sine pro-
ximorũ offensione fugiẽtes vitia & ipa-
lia cõmoda, & iurgia siue litigia. Et nota
ꝙ lepus fugiens canes naturale habet ꝙ
fugiat contra montes: hẽt. n. crura poste
riora longa, vt facilius corpus eleuet qñ
per montẽ ascendit. Vnde facilius eũ ca
nis inuadit, qñ de mõte descẽdit. Tũc. n.
non benè currit, sed quasi cadẽdo ince-
dit. Vñ qñ põt, mõtẽ circuit, quousq; ver
sus mõtẽ erigit, & sic sępe canes effugit.
Sic sancti viri fugientes tentationes, fu-
Pro. 30 giunt ad montẽ. i. ad Chr̃m. Prou. Lepu-
sculus plebs inualida, in petra. i. in Chr̃o
collocat cubile suũ. Ipse. n est mons de
Isa. 2. quo Isa. Erit mõs dom⁹ ĩ dñi vertice mõ
1. Co. 10 tiũ. Ipse ẽt idem. est petra, de qua Apost.
Petra aũt erat Christus, vel ad montẽ. i.
ad contẽplationẽ paradisi. Habẽt. n. san
cti lõga crura posteriora. i. magna sequẽ-
tis vitæ desideria i. eorũ quæ post istam
vitã sequentur. Et talib. desiderijs eorum
mens in cõtẽplatione illius celsitudinis
faciliter eleuat. Qñ vero de monte cœle-
stis contẽplationis ad terrena pertractã-
da, vel cogitanda aĩa descendit, tunc fa-
ciliter in peccatũ cadit, & canis i. diabo-
lus eã facilius capit. Et ideo sancti cõtẽ-
plãdo circuerũt, quousq; ad illius supnæ
dulcedinis aliquam gustationẽ assurgũt.
Quarto rõne vtilitatis. Est. n. aĩal vtile
quo ad cibũ, quo ad vestitum, & quo ad
medicinamentũ. nã eius oculi valẽt con
tra venenum. Sic sancti viri alios pascũt
suis doctrinis, vel eleemosynis, vestiunt
exẽplis. Quasi. n eius pellibus. i. virtutib.
induit cum aliquis exempla imitatur.
Item medentur suis consilijs, vel sua-
rum orationum auxilijs.
Item sanctus vir assimilatur taxo.

Primo rõne pn̄iæ: quia taxus hẽt pellẽ
valde hispidã, & villosam, q̄ melota dr̄.
Quid aũt est pellis villosa, & hispida? nisi
corporis pœnitentia humilis & aspera.
Talem pellem Iohãnes habuit, cui cibus
fuit locusta, & mel syluestre, & vestimẽ
tum de pilis camelorum.
Secundo ratione prouidentiæ: qa Pli-
nius dicit, ꝙ qñ a canibus persequi, an-
helitũ retinet, & sic cutem inflat, & mor
sus canũ deuitat. Sir̃r sanctus hõ, qñ per
sequentes, & iniuriantes patitur, in se p̄
patientiam spiritum suum cohibet, vt p̄
impatientiam, vel iracundiam extra nul-
latenus exeat: & sic morsus canum. i. læ-
siones persequentium euadit, vt animæ
suæ saltem non noceant.
Tertio ratione prouidẽtiæ. Futurã. n.
taxus præuidet tempestatem: & ideo ca-
uernã sibi parat diuersos exitus habẽtẽ,
Et qñ flat ventus aquilonis, obturat cau
da foramen aquilonare; qñ australis clau
dit australe. Sic sanctus hõ vento aquilo
nari flante. i. aduersitate ingruente, fora-
men cauda claudit. i. finis breuis cõside-
rationem opponit, & leue æstimat oẽ qđ
patitur, ex quo breui transitu finit. Nam
omnia breuia tolerabilia esse dñr, etiam Cic.
si sint magna, vt dicit Tullius. Sir̃r au-
stro flante. i. prosperitate aridente, clausu
ram caudæ vir sanctus obijcit i. memo-
riã mortis: quia facilè contemnit omnia
qui semper se cogitat esse moriturum.
Item taxus in suis latibulis contra hye
mẽ congregat cibum: & si deficit cibus,
supplet somno. & hoc pluribus aĩalibus
accidit, vt patet de glire, & mure. Sic san
ctus vir prouidet sibi in hyeme. i. pro tp̄e
mortis. congregãdo merita bonorũ ope-
rum p̄ vitã actiuã. Et si deficiat cibus. i.
exercitiũ, vel voluntas merendi p̄ actiuã
iuuat se cũ somno. i. cum trãquillitate, &
quietę vitæ contemplatiuæ. Vnde sancti
viri tp̄a quibus vacant a laboribus vitæ
actiuę, non ociosa ducunt: qa tunc apud
seipsos in sanctis meditationib. qescũt.

Sapiens quid agere debeat, vt suam ostentet sapientiam: quidam araneæ similitudine edocetur. Cap. CVI.

SApiens homo similis est araneæ, quæ
stans in telę medio subiecto muscam
sentit; quam si obtinuerit, eam filis suis
multipliciter circumuoluit. Cuius caput
primo abscindit, & sic omnem eius hu-
miditatem sugit. Sic sapiens in medio te
lę. i. in contẽplatione rationis cuius me-
dium

dium est dei minare in actibus virtutum moraliū consistit. Et inde muscas volantes.i. formas sensibiliū ad suos sensus, vel imaginationē venientes, rapit, & ad examen rationis ipsius intrinsecus reducens, multis cōsiderationibus circūvoluit:& capite abscisso.i. exteriorū sensuū iudicio excluso, qđ fuit initiū congregationis,interiorem veritatem extrahit, & in suū cibū.i.in suū documētū, seu ꝓfectū
Eze.17 cōuertit.Eze. Aquila tulit medullam cedri nā aqla est hō sapiens,& intelligēs qui de cedro trahit medullam, qñ de re sensibili trahit veritatem intelligibilem.

Homines aliqua scientia præditi, voluptatibusq́ vacantes,onocentauris ac Hyppocentauris similes iure efficiuntur. Cap. C V I I.

SCientia cū mala vita, facit hoīes siīes mōstruosis aialibus onocentauris, & hyppocentauris.Dicit.n.Phisiolo.ꝙ onocentaurus est animal ab asino hoīeque cōpositum : nā ab vmbilico sursum hēt effigiem humanam Vñ medius est inter hoīem,& asinū:sicut hyppocētaur⁹ inter
Isidor. hoīem, & equū,vt Isid.dicit.Talis est hō literatus,& voluptuosus:quia ex vna parte est rationalis,& ex alia bestialis . Cognitione spiritualis,opere carnalis.

Hæreticorum schismaticorumq́ peruersitas,qui lupis,leunculis, viperæ filijs,ac Pantheræ catulis assimilantur,planius declaratur exemplis Cap. C V I I I.

SChismatici & hæretici sūt similes leūculis,qui vterum matris laniant,& iō
Aris.de anim. nō sæpe parit. Vnde Ari.dicit primo leenam quinque catulos parere,postea quatuor,& sic oī anno vno minus quousq; sterilescat. In hoc ergo schismatici sunt leūculis similes,qui vnitatem matris ecclesiæ, & fidei in qua sunt spiritualiter geniti,scindunt & dirumpunt.

Item schismatici similes sūt filiis vipæ dr̄ n.vipa eo,ꝙ vi pariat.Nā cū tps pariēdi aduenerit,filij non expectātes naturæ opationē,eius latera rodunt, & cū mr̄is interitu exeūt.Sic schismatici ī vtero matris ecclesiæ geniti non expectantes nec sustinentes eius correctionem,rebellando exeunt; & dum eius vnitatem scindunt,quantū est in se,ad interitū ducūt.

Itē schismatici, & hæretici assimilātur catulis pantheræ,q̄ odientes matrē vngūla lacerant eius aluum tanquam eorum egresui resistentē.Vñ non parit panthera nisi semel . Sic schismatici,& hæretici vnguibus .i. malignis studiis,& doctrinis sanctæ matris ecclesiæ lacerant vnitatē, quia eorum perfidię resistit.

Item hæretici assimilant,lupis, Primo rōne infectionis.Nā lupus lanā ouis quā occidit morsu inficit,& vestē ex tali lana factam,pediculosam reddit,vt dicit Isid. Sic hæreticus morsu, vel ore lanā ouis.i. simplicitatē conuersationis hoīs quam falsa doctrina spūaliter occidit,corrūpit, & eā pediculis.i. corruptis operibus abūdare facit.

Itē cordula fcā de ītestinis lupis dunata cordulis citharæ factis de in testinis ouis,eas destruit,& corrumpit. Cordulæ de intestinis luporū,prauę doctrinę sunt hæreticorū sed cordulæ de ītestinis ouiū sunt cogitationes,& opiniōes simpliciū. Sed si hic duo simul cōiungant.s.vt praua doctrina,vel falsa opinio hæreticorū a simplicibus recipiat , tunc simplicitas & sinceritas fidei totaliter euacuatur.

*Contemplatiui pluribus exemplis capris syluestribus comparantur: Demonesque præcipue solitarii insidiari declaratur.*Cap.C V I I I I.

SOlitarii,& cōtemplatiui qui.s. perfecti sunt in vita anachoiritica siīs sunt capris syluestribus.

Primo,quia talis capra est asperima in victu,Vñ capra a carpendo est dicta,eo,ꝙ carpat aspera loca . & sic anachoritici viri in desertis, aut locis asperis commorantes,oportet , ꝙ asperum victum carpant sicut patet in Io.Baptista.

Scđo,qa est altissima in situ . Vñ tales capræ vocātur ibices , qa ad modū illarū auiū q̄ ibices dnr ardua loca scādunt, ita ꝙ vix patēt humanis obtutibus, vt dicit
Isi.Et tales sunt viri pfecti cū ad summa Isidor.
& inuisibilia p ꝯtēplationē leuant. Apo.
Nō cōtēploībus nobis q̄ vñr,sed q̄ ñ vñr 2. Cor.
q̄ n. vñr tpalia sunt;q̄ aūt ñ vñr,ęterna. 4.

Tertio,qa talis capra est acutissima in aspectu Nā in altissimis motibus tales capræ cōmorātes,de logiquo veniētes conspiciūt venatores,& in petris dirutis stantes,cū hoīes,vel feras aduenire psentiūt de altissimis saxorū acuminib⁹ se pcipitātes ī suis cornib⁹ suscipiunt illesæ. Sic sci viri in altissimis cōtēplationibus illuminati de loginquo tpe puident tētationes futuras & demonū deceptiões mali-

gnas, quas cum de vitiõ instare sentiũt, de petris altissimus.i.a cõtẽplatiõe subli miũ se in imũ proijciunt: qa se ad cõsiderationẽ ꝓpriæ īfirmitatis ꝑ mẽtis humilitatẽ reducũt,& ꝑ ītimæ humilitatis cu stodiã supbo ũ dæmonũ laqos euadũt.

Quarto, qa talis capra est velocissima in cursu Et similiter viri ꝑfecti i opibus spũalibus nõ sunt tardi; seu pigri, sed sol liciti,& festini:& tanto currũt amplius, quanto amant feruentius: nam qui amat vehementius, currit velocius, præuenit ci tius, sicut dicit Bern. Ber sup Can.

Quinto, qa capra siluestris est sagacissima in pastu. Nã visu, gustu, olfactu discernit in pastu Et similiter scti viri spũales pastũ discernũt visu.i.legendo,& meliora & vtiliora ꝑeligẽdo. Item gustu cõtẽplãdo, qa cęlestia auidè transglutiunt,tẽporalia vero cõtemnendo fastidiunt In olfactu, imitãdo, qa odores ciborũ.i.exẽpla virtutũ sequuntur. Fœtores vero i.vitiorum exempla fugiunt,& abhominantur. Sexto, quia syluestris capra est sanissima in potu. Dicit.n.Pli. Siqs lac huius capræ bibat, languorem euitat. Ita lac.i spiritualis doctrina talium perfectorum virorum bibitũ i.deuotè,& auidè sumptũ, facit mentẽ vitare languores vitiorum. Plin.

Itẽ solitarijs,& spũalibus īsidiãt dæmones præcipue,& maxime ꝑualẽt negligẽtibus,& somnolẽtis. Vñ assimilantur dæmones qbusdã serpẽtibus qui morant in syluis, q comedunt volucres,& bestiolas, earũ humorẽ sugẽtes, vt dicit Arist.& tales insidiant dormiẽtibus. & si eorũ ora īuenerint aperta subintrãt eorũ corpora, amãtes calorẽ naturale,& odorẽ. Sed cõtra hos pugnat lacerta, q̃ dr saura, q̃ sentiẽs ꝑñtiã serpẽtis, saltat sup faciem dormientis,& pedibus scalpit, vt eũ excitare possit, sicut dicit Auic. Per volucres itaq; q morant in syluis, intelligunt viri spũales,& cõtẽplatiui:& ꝑ bestiolas intelligũtur hoĩes grossiores,& simpliciores solitariã vitã ducẽtes, quos serpẽtes i.dęmones comedũt, cũ eos ad suæ iniqtatis consensum trahere,& inflectere ꝑñt. Quibus,& si aliter nocere nõ ꝑñt, saltem humorem deuotionis,& cõpũctionis abstrahere conant. Insidiant aũt maxime dormiẽtib⁹. i neglig tib⁹,& ociãtibus. Et si ꝑ incautelã. vel neglig tiã eorũ sensus inueniunt apertos,& circa exteriora vagantes; vasi cius intrãt in eos, vt tollãt eis calorẽ dilectionis,& odorem deuotionis: & ita eos Arist. de anim.

spũaliter extinguunt. Sed eis, vt plurimũ auxiliatur lacerta.i.angelica custodia, eorũ negligentiam excitans. vel lacerta ista est sacrę scripturæ doctrina ꝑcipue Saluatoris, qui nos ad vigilandum,& orandum sollicitat Matth. Vigilate,& orate, vt non intretis in tentationem. Et similiter Petrus nos excitãs, ne serpens ingrediat in nos, dicit, Sobrij estote,& vigilate, quia aduersarius vester diabolus,&c. Mat. 1. 1.Pe.5.

In via Dei proficere volentes, malorum societatem debere omni tempore effugere: Ceruæ partu rientis unico exemplo aperitur. Cap. C X.

SOcietatem malorum dẽt fugere, qui ꝓpositum salutis prosequi vult,& ꝑ ficere, exemplo scilicet ceruarũ. Cerua.n. cũ est paritura, elongat se à semitis feris noris,& appropinquat semitis ab hoĩbus tritis Vnde (sicut dicit Arist.) Iuxta viam parit, vbi præ timore hominum ferũ animal non accedit. Sic ergo, qui vult ꝑere. i.perficere bonum propositum cõceptũ, debet se elongare à feris i.à malis,& iniquis,& appropinquare, siue adhærere hoĩbus.i. bene & probabiliter viuentibus, quorũ beneficio tutior esse possit. Sed demões quem volũt corrũpere, ab hoĩbus, i.à bonis recedere faciunt,& cũ feris i. cum malis couersari, vel habitare ꝑm illud: Eijcient te ab hominibus,& cum bestijs ferisque erit habitatio tua. Arist.li. de ani. Dan 4.

Quo pacto sacræ scripturæ studijs nauare studiosi quasq; partes habere debent: animalium ruminantium pulcherrima similitudine admonentur. Cap. C X I.

STudẽs in sacra scriptura prius debet q̃rere sensum lr̃alem, deinde inuestigare sensum spũalem. Qđ oñdit exemplo animalium ruminãtium: quia omne animal ruminãs habet duos ventres vnum magnum,& aliũ paruũ. Cuius cã est digestio multiplex,& nã talium cibus est siccus,& non bene à principio masticatus, propter auiditatem edendi: vnde oportet iterum masticari. de maiori igitur ventre ad os trahitur.& sic secundo ibi masticatus ad ꝯm ventrem transmittitur, vt ibi ꝑfecte digeratur. Ruminatio autem escæ, est meditatio sacræ scripturæ, quæ prius reducenda est ad magnũ uentrem i.ad sensum lr̃alem, qui est primus,& generalis sensus totius sacræ. scripturæ. De in

dc

de ducenda est per meditationem ad paruum ventrem.i.ad spiritualem sensum, qui quidem paruus dicitur,quia humiliter, & sobrie est quærendus: quia non nisi paruulis datur scriptura sacræ mysticus intellectus.Ps. Illuminat,& intellectum dat paruulis. Ps.118.

Item paruus dicitur,quia in vita ista parum ab homine de æternis,& spiritualibus capitur. Nam ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus.Hic tamen cibus perfectè digeritur,quando vita,& opere impletur. 1.Cor. 3.

Item sacræ scripturæ profundus prædicator,cuius est hostes fidei expugnare,cum discretione & sobrietate perscrutari, & discere debet.Nam illi equi apti sunt duci ad bella, qui in bibendo profundius nares infigunt,quia tales(vt dicunt) vrina non grauantur in cursu.Per equos ergo aptos ad bellum,prædicatores catholicos,seu doctores intellige, qui habent contra hæreticos disputare,quia nares discretionis in aquam sacræ scripturæ profundè debent infigere,idest cum discretione studere,vt sensum scripturæ profunde hauriant,& intelligantur, & sic in cursu vrinæ,idest erroris conceptione, uel obstaculo minime lædentur.

Item studium spiritualis doctrinæ in tribus consistit s.in adiscendo,eligendo, & retinendo: quod patet per exemplum in dentibus animalium.Nam quædam animalia sunt quæ habent dentes ad capiendum ,vt canes , & animalia prædæ, & ideo habent dentes diuisos , & acutos , vt possint melius capere prædam Quædam vero habent dentes ad pascendum, vt camelus,& vacca,& huiusmodi,& ideo habent eos equales,& continuos , vt meli' herbas præcidant: Quædam vero habent dentes ad cibum retinendum , sicut pisces.Nam pisces præter modum aliorum animalium habent plures ordines dentium,quam duos,quia præter dentes quos habent serratos,& dilatates,habent etiam interius dentes miro modo insitos, cum quibus (vt dicit Aris.)recolligunt cibos,ne aquę lubricitate de eorum faucibus eruantur.Illi autem habent dentes ad capiendum cibum spiritualem doctrinę,qui sunt apti,& studiosi ad discendum . Sed , quia non omnes æqualiter eadem discenda sunt apti,ideo isti dentes sunt diuisi, & tanto ad discendum sųt magis idonei,quanto ad intelligendum,quam legunt,vel audiunt,magis inueniuntur acuti.Animalia vero , quę dentibus herbas pascendo præcidunt,quod eis melius videtur capiunt,& alia dimittunt,& ideo pascendo meliora eligunt.Vnde illi habent dentes ad pascendum,qui de his,quæ audiunt uel legunt,studiosi sunt ad meliora,& utiliora eligendum,& memoriæ, uel etiam scripturę aliquando commendandum : sed illi habent dentes ad retinendum, qui sunt soliciti, & studiosi non tantum ad audiendum vel legendum, sed etiam ad repetendum,& recogitandum, quia frequens meditatio saluat memoriam , secundum Philosophum . Vnde sine repetitione crebra,memoria inuenitur labilis & lubrica. Aris.de me. & remi.

Mali superborum mores ferinaque vitia,ex pluribus Tauri , Draconis, Baracis, Bubalique naturalibus effectibus planè cognoscantur. Cap. CXII.

Superbus assimilatur tauro.

Primo,ratione ferocitatis.sunt . n.tauri ferocissimi,quamuis sub arbore fici legati dicuntur fieri mansueti(ut dicit Isid)Sic superbi feroces sunt,& proni ad iniuriandum,& lædendum alios,nisi ligent sub arbore fici.i.restringant sub domino alicuius mitioris,qui sit mitior,& dulcior.Iudith. Ligauerut Achior ad arborum.nam Achior,qui interpretatur montanus,signat superbia tumidum,quia mons est tumor iræ, qui ligandus est ad arborem. i. restringendus ad arbitrium superioris. Iudith. 6.

Secundo,ratione singularitatis ,dicit.n. Arist.quod taurus pascitur solus nisi tempore amoris:& sic superbus uult esse solus in honoribus,& dignitatibus,quibus pascitur,nisi forte aliquibus amicis communicet. Psalm. Singularis ferus depastus est eam. Aris.de anim. Psa.79.

Tertio,ratione inflationis: quia si quis de corio taurorum modicum sciderit,& cum fistula sufflado parum cutem à carne subleuauerit,impinguabitur.Etiam impinguatur cum ficubus,& uuis passis . sic superbi impinguantur,siue inflantur cum inflatione fistulę,idest ex uerbis blandientis,& laudantis Et cum ficubus,& uuis passis.idest quando dicuntur, & offeruntur eis dulcia,quę delectent.Sed contra eorum inflatione indicitur,Non te extollas in cogitatione aiæ tuę velut taurus. eccl. 6.

Quarto,ratione crudelitatis:habent enim tauri cor durum,& crudele.Et dicit Arist.quod in corde tauri sæpe os durum inuenitur, quod scilicet designat duritiam cordis superbo- Aris.de anima.

perborum. Eccl. Cor durũ malè habebit in nouissimo.

Item superbus assimilatur draconi. Primo, quia draco est venenosus: Et ideo qñ per aerem fertur, aer cõcitatur, p cũ ẽt mare intumescit pp eius venenũ. Tale est etiam venenũ superbię, quod interius cor tumefacit, & exterius rixas velut tẽpestates aeris concitat, & inducit.

Secundo, quia est insidiosus. Insidiat enim elephanti, & sitit sanguinem eius. Vnde elephas videns draconẽ super arborẽ, nititur eam frãgere, vt occidat eũ. Draco aũt insilit in eum, & nititur eum mordere inter nares, impetitque oculos eius, & aliqñ eum excecat. Et aliqñ insilit super eum a tergo, & mordet eum, & sugit sanguinem eius. Et post longũ conflictum ex subtractione sanguinis debilitatur elephas in tm̃, ꝙ super draconẽ cadit, & moriens suum occisorem occidit. Cã autem quare draco sic eius sanguinẽ appetit, est frigiditas sanguinis quo suũ incẽdium refrigerari quærit, vt dicit Isid. sicut ergo draco insidiatur elephanti, sic superbus, & ambiciosus insidiatur maiori, & regnanti, interdũ sanguinẽ eius sitit vt ipse regnare possit. Vnde & ipsum inuadit aliqñ a frõte. i. apertè & manifestè. Aliqñ a tergo. i. latenter, & occultè, & qñque ipsum ꝓsternit, & extinguit: & nonnunquam ex eo, vel propter eum ẽt ipse perit, sicut frequẽter in principib. mundi accidere videmus.

Solin. Tertio draco est ventosus, quia. s. ventum sequitur, & diligit. Dicit. n. Solinus, ꝙ draco est aial ita sitibundum, ꝙ quasi aqua satiari non possit: Vnde os ꝯ ventũ aperit, vt sic suum incendium mitigari possit. Vnde sępe impetus eius in velum, subuertit lignũ. Sed nautæ dum dracone præsentiunt, qđ ex tumore maris aduertunt, statim vela deponunt. & sic periculũ draconis euadunt. Siľr superbus non satiatur aquis deliciarum, sed adhuc sitit ventos vanitatis, & honorum. Vñ sequiť vela nauium. i. glorias, & vestigia magnorum, quos ẽt qñq; subuertit: dum eorum ventũ, & honorũ gloriã sitit. Vnde tutius esset vela honoris deponere, q̃ dracones

Iob. 30. tales ꝯ se hr̃e. Iob. Frater fui draconũ, & socius struthionum.

Item superbus assimilatur boraci. i. rubetę, q̃ est rana venenosa. quę sicut dicit Plin. habet duplex iecur. Vnũ summe venenosum, aliud vero est ꝯ venenũ remedium, & datur pro antidoto ꝯ noxium: Vnde ad cognoscendũ, ꝙ sit bonum, & ꝙ sit malum, proijciunt illud in nidum formicarũ, q̃ statim venenosum fugiunt & aliud petũt. Sic in hoĩe superbo est aliqñ æstimatio, vel excellentia alicuius gratiæ, seu ꝓbitatis: & ista est venenosa, qa cõtinet venenũ elationis. Sed ex alia parte inest defectus ei, vel infirmitas carnis, & hæc est medicina humilians. s. animũ, & repellẽs. s. elationis venenũ. Vñ Apost. ne venenoso iecore necaretur superbię, antidoto alterius munitum se asserebat dicens: Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meę &c. 2. Cor. 12. Vnde formicæ. i. prudentes viri a suæ magnitudinis æstimatione se auertunt, ne veneno superbiæ inficianť, & ad suam infirmitatem sollicitè respiciũt, vt per humilitatem saluentur.

Itẽ superbi assimilatur bubalis: quorũ ferocitas, & fortitudo domari nõ põt, nisi aculeo ferreo in naribus eorum infixo. Sic superborũ ferocitas, & pręsumptuosa fortitudo non subijcitur nisi forti tribulatione, & oppressione. Vñ dr̃ cuidã sup̃bo: Ponam circulum in naribus tuis. 4. Reg. 19.

Dæmonum in varijs peccatis insidiantur, fraudulentas tentationes, corumq; calliditates numerantur. quoue pacto tentati seipsos tueri debẽt, ex Cerui, Apri, Cameli, Hœdi, formicæ, Vrsi, ac diuersorum serpentum naturalibus effectibus, multisq; exemplis terminatur. C.CXIII.

TEntationes fraudulentas dęmonum sancti viri humiliter metuunt, prudẽter fugiunt, efficaciter repellunt. Sunt n. virtuosi quodãmõ sicut cerui. Dñr. n. ceruí timere vocem vulpis. Quid. n. est vox vulpis, nisi fraudulenta suggestio dęmonis? Sed cerui magnis cornibus muniti, sunt viri magnis virtutibus fulti. timent ergo cerui vocẽ vulpis, qa sancti viri sp metuunt fraudulentiã, & astutiã dęmonis. Eccl. Sta in iustitia, & timore, & p̃para animam tuam ad tentationem. Eccl.

Item ceruus qñ canis ipsum insęqtur, si inuenit biuiũ, nõ recti. currit vestigiis, sed nũc huc nunc illuc transuersaľr salt' mutat tunc. n. conať trãsire per prios passus, vt sic in eius vestigijs canes decipiãtur. Siľr quoq; sancti viri cũ eos diabol' tentando ꝓsequiť, nõ rectis vestigijs, sed transuersaliter currũt: qa cũ de superbia pulsari se sentiunt: mox nõ ad cõsiderationem.

tionem suæ virtutis, sed suæ infirmitatis recurrunt. Et cùm obiecta infirmitate de pusillanimitate tentant, quasi per saltum transuersum qq; sua fortia opera ad memoriam reducere satagunt. Sic.n. beatus Iob, ne magnitudo virtutū eū extolleret, ad suā fragilitatē considerandā cucurrit dicens; Parce mihi dñe. nihil n. sunt dies mei? quid est hō, qa magnificas eum, aut appones erga eum cor tuū. Et rursus ne ex calamitatū suarū multitudine desperet, ad suā innocentiā pensandā saltauit dicens. Nō peccaui, & in amaritudinib.
Iob. 7. morabit oculus meus? Et rursus. Vtinam appēderent peccata mea, quibus irā me rui, & calamitas quam patior, in statera. Quasi n. arena maris hæc grauior appare
Iob. 6. ret. Quasi ergo ꝯrios, & transuersales saltus dabat, qui nunc, vt sibi parceret rogabat, nunc aūt se non peccasse dicebat, vt neq; in elationē superbiæ innocētia duceret, neque in desperationem animę eū calamitas traheret.

Itē ceruus qñ canes eū insequunt, si pt fugit ad fluuiū, vbi ex aquæ frigiditate viribus resumptis transnatādo aquā venatorē effugit. Tunc aūt canes insequūtur ceruū, qñ importunæ cogitationes, vel tentationes molestāt, & stimulant aīum: qui tunc ad fluuiū fugit, qñ ad sui cōsiderationē cū timore recēs copiosas lachrymas fundit, dicens deo & orans: Deus meꝰ es tu, ne discesseris a me, qm tribulatio ꝓxima est, & non est qui adiuuet. qm circundederunt me canes multi, & consilium malignantiū obsedit me. Orō.n. lachrymosa sic aīum fortificando corroborat, vt non solum canes.i. tentationes
Psa. 73. euadat, sed ēt extinguat. Ps. Tu cōtribulasti capita draconum.i. tētationes dęmonum, in aquis, scilicet lachrymarum.

Item ceruus qñ capit, mugit, & lachrymas fundit. Vñ ēt hō a tentatore per consensum captus statim emittat mugitū dolorosæ confessionis, & lachrymas effundat copiosæ cōpunctionis anteq̄ pertrahat ad prauitatē operis, vel ad illaqueationem malæ consuetudinis.

Itē tentationes dęmonū assimilant incessibus serpentū. Nā quidā serpētes incedunt siue serpunt semper flexuosè, & tales sunt dęmones qui tentant insidiosè, & sub specie boni, incipientes a recto, & declinātes ad curuum Quidā verò semp
Luca. incedunt rectè, vt centrix, Vñ Lucanus ait, Est semper recto lapsurus limine centrix. & tales sunt, qui directè, & apertè suggerunt mala, vt adulterium, & homicidium, & hmōi. Alij autē sunt qui semp curui super pectus incedunt: & hi sunt dæmones tentantes de auaritia, & incuruātes cor hominis ad terrena desideria. Aliqui aūt serpētes a pectore sursum erecti vadunt: sicut quidā serpens terrenus, & aquaticus noīe chelidrus: & hic serpēs qñ currit, crepat si se torserit. Tales ergo sunt dęmones tentātes de superbia, quæ erigit cor ad alta per elationē. Et potius creparent quidam superbi moriendo, q̄ se flecterent humiliando.

Item quidam serpentes sunt, qui tardè mouent. Et isti sunt dæmones tentantes de negligentia, & pigritia, quæ ad accidiam pertinent.

Item sunt quidam tantæ velocitatis, vt volare videantur. Vnde & quidā serpens iaculus dr, qui vt iaculum volare putat. Et hic arbores exilit: & si obuiā quicquā habuerit, statim illud perimit. Tales sunt dęmones tentātes de ira, cuius motus velox est non expectans rōis consilium, & sibi obuiātes.i. resistentes percutit. Sunt etiā in Arabia serpentes alati: qui syrenæ sunt dicti, qui plus currunt, quam equi: & ideo volare ferunt: quorū tm̄ est virus, vt prius hō moriatur, q̄ dolor aliquis sentiat. Tales sunt dæmones de luxuria tentantes: q̄ velociter volare dr, qa eius delectatio cito labitur: sed prius animā delectando occidit, q̄ eius dolor sentiatur.

Item quidā sunt fraudulenti, & insidiosi, sicut cerastes, qui est serpens cornutus qui sub arena se abscondit, & tantū cornua oñdit, q̄ habet ad modum arietis: ad quē dū aīal, vel auis accesserit, ipsum nō arietem, sed anguem pessimum inuenit. Tales sunt dęmones tentantes de inuidia: quia inuidus dolosè, & fraudulenter capere, & subuertere conat. Item est serpens boua dictus, qui greges sequitur, armentorum, & bubalorum vberibus se sn spēdit & dū lac bibit ipsum aīal occidit. Vñ a bobus siue a bubalis nomen accepit, vt dicit Isid. Tales aūt sunt dæmones Isid. de
de gula tentantes. Vnde sequunt greges sum.
armentorū.i. hoīum bestialiter viuentiū, bon.
& in gustu lactis,.i. in delectatione gulæ percutiunt animam, & occidunt. Prouer. Pro. 23
Ingreditur blandè, & in nouissimo mordebit, vt coluber.

Item tentationes dæmonū siles sunt venationib. aīalium, de quibus in Psal. Psal. 90
Ipse

Ipse liberauit me de laqueo venantium.
Nam(secundum Auic)venanť quædam
aĩalia de nocte,vt quidã lupi : quædã de
die,vt canes,& vrsi,& hmõi:quædã vero
de die,& de nocte,vt ẽt qdã lupi. Sic etiã
qdã dæmones tentant de nocte,i.occul-
tè , & sub spẽ boni : & iste est timor no-
Psa. 90. cturnus,de quo dr̃ in psal.Non timebis a
timore nocturno,& a negocio perambu
lante in tenebris.Suggerit.n.interdũ ab-
stinentiã,vt inducat impatientiã. Sugge-
rit dare bonũ exẽplũ alijs , vt inducat ad
vanam gloriã,& similia.Quidã vero tentãt
de die,i.apertè,& manifestè mala sugge-
rẽdo,vt qñ tentant de luxuria,homicidio
furto,& similibus.Et ista est saggitta vo-
lans de die.Quidam vero de nocte,& de
die : qa qñq; dæmon tentat vtroq; mõ:
Nã primo tentat subtilr̃, & quasi ronabi
lite ingrediť ; sed postea facit ruere in
apertũ malũ. Vnde in hoc diabolus silr̃is
est mancori aiali monstruoso , quod dr̃
hr̃e facie hois,sibilũ serpentis,caudã scor
pionis,velocitatẽ auis volantis,& tres or
dines dentiu,carnes aũt humanas appe-
tit ad edendum. Caput ergo habet hois,
& sibilum serpẽtis,qa primo tentat subti
liter , & quasi ronabilr̃:hẽt tres ordines
dentiũ, qa de tribus tentat,s. de cocupĩa
carnis,de concupĩa oculorũ, & superbia
vitæ.Corpus aũt habet leonis:qa fortiter
detinet.caudã vero scorpionis,qa in fine
neqter pungit,vt auis velociter discurrit,
hominu carnes appetit,i. vt carnales ho-
mines violet,& trucidet. Hæc ergo tertia
tentatio vocať dæmonium meridianum,
quia,s.tanquam media participat primas
duas ,s. primam,& secundam.
Item sancti viri tentationes intuentes
muniunt se,sicut aper contra venatores.
Nam aper tribus modis se munit:primo
duriore parte corporis opponendo . Nã
iu latere suo dextro locum durissimum
habet,quẽ,s. semper opponit venabulo
persequentis , & tanq̃ clypeũ validũ illũ
locũ semp obijcit . Sic ẽt scti viri contra
tentationũ impetus duritiẽ,i. asperitatẽ
Psa. 34. corporis obijciunt,ſm illud , Ego aũt cũ
mihi molesti essent, induebar cilicio,hu-
liabam in ieiunio animam meam.
Item aper se munit,culmos suos,i.den
tes longos ad arbores acuendo Sciẽs.n.
sibi imminere periculũ,acuit,culmos ad ar
bores eos fricans,& fricãdo eos probat,
si bñ icidũt,qbus postea pro gladijs vtẽs
oẽ,qđ ferit laniãdo dirupit.Hij ergo cul-
mi sunt virtutes pœnitentis,q̃ acuuntur,
cum ad arbores fricanť : quasi.n.culmos
suos ad arbores fricare , est suas virtutes
proprias sanctorum, & fortium virorum
virtutibus comparare:qbus illorum exẽ-
plo,& ad opus feruentiores , & ad bellũ
acutiores reddantur.
Item aper se munit origanum masticã
do . Nam si dentes fricando ad arbores
hebetes eos inuenerit, herbã origanũ q̃-
rit,cuius virtute masticando dẽtes acuit,
vt Auic.ait . Origanu itaq; est verbũ Dei
cuius masticatione,i consideratione cõ-
tra tẽtationes aĩa pręmuniť: viuus est.n.
sermo Dei , & efficax,& penetrabilior oĩ
gladio ancipiti . vel origanum est diuina
protectio , quam orando quærere debe-
mus,vt eius virtute vires nr̃æ cotra tẽta-
tiones acutiores, & fortiores reddantur,
Itẽ tẽtationes carnis expugnare debe- Plin.
mus exẽplo cameli.Nã camelus tp̃e amo
ris, solitudinem diligit, & nullus p̃ter pa-
store audet appropinquare ei Et iterum
qñ fœminã appetit,supra genua incurua
tus incedit,& parũ tunc comedit. Sic hõ
qñ carnali amore succendit,seu tẽtatiõe,
dẽt se ad solitudinẽ orõnis reducere , &
soli pastori Christo se feruẽter recomen
dare, & genuflexionibus deuotis corpus
fatigare,& cibi , & potus parcitate carnẽ
castigare,vt s.carnis erat superbiam, po
tus cibiq; parcitas.
Item tentationes carnales etiam repel
lunt,& vincunt pœnitẽta,& feruore me-
ditationũ,& orationũ. Cuius exemplum
apparet in hędo,qa eius pellis, q̃ hispida
est(sicut dicit Pli.)sanat morsus veneno
sos,si calida superalligeť:& pili eius exu-
sti suo odore fugant serpentes. Quid aũt
pellis hispida hędi,nisi austera pnĩa hois
tentati?hædus.n. q est aĩal iocabundũ,&
lasciuũ,signat hoĩem carnalr̃ tentatum:
eius igit̃ hispida pellis,i. aspera pnĩa car-
nis,si calida,i.ex charitate facta,q̃ est ca-
lor aĩæ vitalis superponať.i. contra ipsas
tẽtationes obijciať,morsus eorũ veneno
sos,i mortiferos sanat. Vñ ps.hoc reme-
dio vtens dicebat,Ego aũt cũ mihi mole
sti essent,induebar cilicio. Sed quasi pili
procedens ex pelle,sunt cogitationes p̃-
cedentes ex mente. vel quia pili , qui ex
superfluitate corporis generantur,signãt
eleemosynas , quæ saltem de superfluo Arl.
dari debent,ſm illud,Quod superest d:- Ethl.
te eleemosynam , vnde isti pili adusti.i.
cogitationes feruentes , vel eleemosynæ
factæ

factæ cum charitatis amore, fugant serpentes .i. dæmones, vel eorum tentationes. Vñ de eleemosyna dr: Super scutum Ecc. 29
potentis, & super lanceam aduersus inimicũ tuũ pugnabit pro te. Et de feruore
meditat onum dr: Incenso iecore, i. mẽ Tob. 6.
te per feruentes cogitationes siue oratio nes, fugabit dæmonium.

Item nota, ꝙ tentationes aliquos dissipant, & aliquos purgant. Vnde sunt similes formicis, q̃ plantas vastãt, & vrsos purgant. Nã formicæ flores, & germina corrodendo violant, fructus concauant, & mãducant, & hoibus nocumẽtũ præstant. Sic tentationes aliquando corrũpunt, & dissipant flores cogitationũ, germina affectionum, & euacuant a merito fructus operũ. & sic sunt hoĩ incauto, & nescienti causa multarum læsionũ: Attamen formicæ vrsos iuuant. Vnde dicit Pli. ꝙ quando vrsi ægrotant, q̃rũt formicas, & deuorãt, & sic salutẽ recipiunt Sic hoibus sanctis tentationes sunt ad perfectum, & ad purgationem siue liberatio
nem vitiorum Vnde Iac. Beatus vir, qui Iac. 1.
suffert tentationem.

Item nota, ꝙ tentatio diaboli a principio est debilis, & facilis ad resistendum: sed postea in processu, difficilis est, & fortis. Assimilat. n. diabolus vrso, qui habet caput in ualidum, sed brachia habet fortissima. Est ergo velut caput vrsi ipsa suggestio diaboli: sed quasi ei⁹ brachia sunt ipsa peccati opera, quæ si hominem ca-
piunt, difficillimè dimittunt, psalm. Con Ps. 109.
quassabit capita, quia s. conterenda sunt ipsa tẽtationum vitia.

Pœnitentiam incipere metuentes, Asino aquam intranti seu bibenti rationabili profecto exemplo comparantur. Cap. CXIIII.

Timens inchoare pniam similis est asino, qui valde timet intrare aquã, & pedẽ ibi tingere, vel per eam transire, imo ẽt non libenter asini transeunt per põtes, & maximè si possint ibi aquas cõspicere, eo, ꝙ facile patiant vertiginẽ ꝑꝑ capitis debilitatem, ꝑꝑ quam timent de pote cadere. Nec bibunt de facili, nisi ad locum vbi sunt bibere assueti, ad quem possunt ire sicco pede. Ille timet aquam intrare, vel transire, q̃ timet pniam inchoare, vel in ea perseuerare. Sed ille, q̃ met per pontẽ aquam videns transire, q̃ timet ad religionẽ, eius asperitatem cõsi
derans, ire. Quod contingit propter debilitatem capitis, i. propter defectum sensus: & ideo talis nõ vult ab assueta aqua idest vita discedere, nec pniam recipere
nisi quam faciliter possit ferre. Iudith. Iudith.
Nunquid possum deserere dulcedinem 9.
meam, fructusq; suauissimos?

Tyranni qui immaniter imperij viribus abutuntur Vnicorni, Chamæleonti, simiæ, Gryphoni, ac lupo assimilantur, ex quorum similitudinibus, eorum pariter uita ac exitus non incultè demonstratur. Cap. CXV.

Tyrannus similis est vnicorni, de quo Plin. dicit, ꝙ est similis elephanti in capite, & equo in corpore in cauda vero assimilat apro. mugitũ emittit grauem, & vnũ cornu magnũ hẽt in fronte duorũ cubitorũ. Hanc feram viuam capi posse negant, sed violenter. Sic tyranni in capite, i. in mente, sunt vt elephantes, s. p magnitudinem superbiæ, in corpore vt eq, s. per fluxum luxuriæ, & in cauda vt apri propter breuitatem potentiæ Nam aper turpem, & curuam caudam habet. Et similiter potẽtia tyrannica, & dominium cõiter habet finem celerem, & turpem. Mugitus grauis, est graue imperium, qa s. aliis grauia, & importabilia imperant. Cornu magnum, est sæua persecutio quã inferunt bonis præcipue his, qui eorum malignitati non consentiunt. Viui autẽ capi non possunt propter impatientiã.
Est. n. (sicut dicit Greg.) unicornis fera Grego.
omnino indomita, vnde si fuerit capta, sup ps.
teneri nequit, qa tanq̃ impatiens morte deficit. Sic tyranni, & superbi potius aliqñ consentiunt occidi, q̃ uelint subijci aliis: ut patet de Hannibale, qui bibit uenenum, & occidit seipsum, ne ueniret in dominium Romanorum. & Cato similiter se occidit, ne Cęsari subderetur

Item tyrannus præsidens est similis cha-
mæleonti, de quo Arist. dicit, ꝙ habet fa Arl. de
ciẽ sicut aĩalis ex porco, & simiæ: & altera ani.
tur color eius qñ insufflat in coriũ eius,
& dicit Pli. ꝙ nullum aĩal est eo pauidi : Plin.
& ideo sic mutat sicut color eius. & dicit ꝙ præ infirmitate mansuetum se fingit, cũ tñ sit crudele. Dicit ẽt ꝙ huic aĩali magna vis contra accipitres est data. Nã volantes eos ad se trahit, & prębet eos alijs auibus lacerandos. Dicit etiam Aristo. ꝙ in morte est turpis coloris, quis in vita sit magnæ venustatis. Sic quoq; tyranni simili-

ſimilitudinē hñt porci pp immūditiā vi
tæ, ſimilitudinē vero ſimiæ pp ſimulatio
nē iuſtitiæ. Nā ſimiæ corpus à facie hoīs
incipit, ſed in fine defectu caudę ſuā tur
pitudinē oſtēdit. Sic tyrān⁹ ī pricipio regi
minis, vel operis māſuetudinē, & iuſtitiā
fingit, & ſic incipit à facie hoīs: ſed in
cauda.i. in fine operis ſuæ, tyrannidis, &
malitiæ turpitudinē detegit, & oſtēdit, &
qñ contra aliquos aliquid auribus eius
inſuffiat, color eius ſatis velociter immu
tatur, & inflāmatur. & hoc, vt plurimum
ex timore procedit, qa oēs tyranni ſunt
pauidi, ſcientes ſe a multis odio habe-
ri. aliqñ tñ ꝑ timore, vel impotentia fin-
gunt manſuetudinem, cum tñ ſp in cor-
de gerant crudelitatis rabiem. His ēt ex
diuina ꝑmiſſione data eſt vis contra acci
pitres.ſ. cōtra raptores, vel vſurarios, &
huiuſmodi, qa frequēter illi, qui multos
alios violenter, vel iniuſte expoliauerūt,
ab aliquo tyrāno inſurgente, & eos ca-
piente, ipſi expoliātur, & inſup nōnuq̃
ab eo inhumaniter lacerant. Licet āt ty-
rānus dū viuit, & dñat, magnificus, & po
tēs appareat. ī morte tñ turpitudinē hēt
qa cōiter tyrāni turpi morte moriuntur.

Itē tyrannus aſſiſat formicaleoni, qđ
ſcilicet eſt aīal paruū, formicis infeſtū,
comedēs granū earū vnde dū eis victum
ſubtrahit occaſioaliter eas occidit, & iō
formicaleon dr, qa formicis eſt, vt leo.
ſed quē formica expugnare nō pōt, ſed
ꝑſecutorē, & expugnatorē patit, ipſe ab
aliis aīalibus deuorat. Et ſiſr qñq; tyran
ni, q ſūt humiliū ꝑſonarū. & pauperū op
preſſores, & expoliatores, d[i]uino iudicio
ab aliiſo ꝑprimunt, & ꝑda fiunt eorum?
Iſa. 33. Iſa. Væ q ꝑdaris. nonne, & ipſe ꝑdaberis:

Itē. tyrāni ſiſes ſūt gryphonib⁹. Nā gry
pho eſt aīal pennatū, & quadrupes in hy-
perboreis mōtibus naſcēs, ex oī pte cor
poris ſiſe leoni, ſed in alis aqlæ aſſiſat, &
hēt vngues tā magnos, ꝙ inde fiūt cyphi
q regū mēſis apponunt. Siſr tyrāni ſunt
ſiſes leoni in crudelitate, & aqlę ī rapaci
tate, vñ magnitudo vnguiū eſt magnum
eorum, & multiplex ſtudium ad rapien-
Pſa. 10. dum. Pſal. Inſidiatur, vt rapiat, &c.

Itē tyrāni ſunt ſiſes lupis. Sunt. n. qdā
lupi matutini, qdā meridiani, & qdā ve-
ſpertini. Lupi matutini, q adhuc no mul
tū eſuriūt, ꝑtē ouis comedūt, & partē re
linquūt. Tales ſunt multi tyrani, q bona
pauperū rapiūt, ſed ꝑtē eis dimittūt. Lu-
pi vero meridiani, q vſq; ad meridiē nō
comederūt, qa multū eſuriūt, & pp æſtū
multū ſitiūt, totā ouē comedūt, & ſangui
nē eius bibūt. Tales ſunt multi q totā ſu
pellectile auferūt, & inſup poſſeſſiones,
quas cū multo ſudore acqſierūt diripiūt.
Iſid. Iudices praui luporū more cūcta di- Iſidor.
ripiūt, & vix pauca paupibus derelīquūt.
Lupi aūt veſpertini, q vſq; ad veſperā nō
comederūt, adeo eſuriūt, ꝙ carnes ouiū
cōmedunt, & ſanguine bibunt, & pellē
ſcindūt, & oſſa frāgūt. Sic ſunt multi tyrā
ni, q à paupibus pecuniā exhauriūt, poſ-
ſeſſiones diripiūt, & domos tollūt, veſtēs
auferūt, ꝑſonas opprimūt. Soph. Iudices
eius lupi in veſpe nō relinquūt ī mane. Soph. 4

Peccatoris cor quo pacto aperiatur; cyrogrylli, Herinijq; similitudine declaratur, quantumq; peccatorum mentē excitet humiliet, ac inflammet tribulatio orynij exemplo planum agitur. Cap. C X V I.

TRibulatio fortis, vel ꝑdicatio ferui-
da apit cor pctōris. Eſt, n. pctōr ſiſis
cyrogryllo, ſiue hericio magno, q tāta for
titudine ſe in corium coſtringit, vt ſalua
cortice apiri vix poſſit: ſed ſi aqua calida
aſpgat, cōtinuo apit. Sic cor pctōris ita ī-
terdū in pctō ſe includit, vt niſi p mortis
fractionē apiri vix poſſit, ſed aqua cali-
da.i. tribulatio feruida, & fortis, vł aqua
calida. i. ꝑdicatio feruēs, & affectuoſa, ip
ſū cor pctōris apit dū fortiter, & vberti p
fundit. Hāc cordiū aptionē deſiderabāt p 2. Mac. 1
dicatorēs, q dicebāt. adapiat dñs cor vrm.

Item tribulationes, & pſecutiones ve-
hementes cōpellūt pctōres ad Deū p ſpō
taneā pniam redire, ſicut dt Pli. ꝙ ceru⁹
dū nimis vrgeť à canib⁹, ad hoīem ſpon-
te fugit. Nā quaſi canes pſequētes ſūt tri
bulationes imminentes, q̄ dum peccatorē
fortiter premunt, ad dominum redire cō
pellunt. Pſ. Imple facies eorum ignomi-
nia, & quærent nomen tuum domine. Pſa. 82.

Item tribulatio fortis mētem excitat,
& humiliat: vnde aſſimilatur oryci, q̄ (ſm
Pli.) eſt fera, q̄ in ortu caniculæ ſtat con
tra ſtellam quaſi velit eam adorare, &
hoc facit poſtquam diu dormiuit. Quid
eſt canicula feruens, niſi tribulatio vehe
mens: in cuius ortu ſiue occurſu beſtia
dormiens. i. mens peccatoris pigreſcens
excitatur: & quaſi ad adorandum parat.
i. ad pœnitentiam, & deuotionē humilia
tur. Pſ. Humiliauerūt in compedibus pe Pſ. 104.
des eius; ferrum pertranſiit aīam eius.

Per pedes enim, & ferrum, tribulationes intelliguntur, quibus dũ peccator ſtringitur, & grauatur, humiliatur eius affectus, & anima ad pęnitentiam uulneratur.

Vnde inanis gloria ortum habeat, quantumq́ ſit à fidelibus fugienda, tineæ proprietatibus aperitur. Cap. C X V I I.

VAna gloria aſſimilatur tineæ. Primo, qa tinea ẽt ex bono pãno naſcitur, dum, ſ. veſtis in aere groſſo iexcuſa tenet, vel vento non perfundit. Eccl.42. Eccl. De veſtimento ꝓcedit tinea. Siĩer ex bono ope naſcit tinea inanis gloriæ. Et hic fit dũ mens in aere groſſo manet. i. dum ſe nõ ſubtiliter, nec ſuos defectus ſpirituales aduertit, vel corrigit; nec etiã vento perfunditur internæ aſpirationis.

Secundo, qui a tinea quaſi inſenſibiliter ꝓgredit. Nã quaſi in enſibiliter ipſam ſuperficiem conſumit Et cum animal ſit in ipſa ſubſtãtia ſe abſcõdit, vt videri nõ poſſit Sic etiam inanis gloria eſt uitium tã ſubtile, & occultũ, vt prius mentem teneat, & meritũ hoĩs deſtruat, q̃ hõ incõſideratus aduertat, & iõ vix ab ea aliqs eſt immunis. Nã (ſicut dicit Valerius Maximus) Nulla eſt prorſus tanta humilitas, quæ aliqua dulcedine gloriæ nõ tangatur. Iob.27 Iob Ædificauit, ſicut tinea domum ſuam.

Tertio, qa tinea amaris & odoriferis fugat. Vnde ſi folia lauri, vel cedri, vel cipreſſi, & huiuſmodi ponantur cum veſtibus, & etiã cũ libris, nõ poſſunt a tinea lędi, vt dicit Coſtãtinus. Siĩr inanem gloriam excludit vel amaritudo tribulationis, vel odor cęleſtis gloriæ, Mat.6. Matth. Theſaurizate à te vobis theſauros in cœlo, ubi nec erugo, nec tinea demollitur. Nam odor. i. intentio cœleſtis gloriæ excludit tineam vanæ gloriæ.

Vera fides quid in nobis operetur, quibuſque virtutibus ſit copulanda, vt opus bonum ad finẽ perducatur, ceruæ ac, formicæ exemplis redditur manifeſtum. Cap. C X V I I I.

VIrtus fidei bonum propoſitum concipit, humilitas cuſtodit, ſed charitas ope pficit Et iõ hæc virtus qbuſdam herbis, quibus ceruæ poſt conceptionem vtuntur; aſſimilatur, quibus. ſ. iuuantur, & ad fœtum in vtero retinendum, & etiam ad facilius pariendũ. Fętũ quippe in vtero gignit qui fide illuminatus bonum ꝓpoſitum concipit: qđ quidem in vtero mentis non perit, nec inde inaniter exit, ſi hoc diſcreta humilitas ad tempus occultum cuſtodit. qđ tandẽ charitas perficit: quia quodã feruoris impulſu quaſi quodã violento partu exire in opus cõpellit. Et iõ Apoſt. ait, ꝙ fides p dilectionẽ opat: quia ſ. illud, qđ fides concipit, dilectio opere perficit. Gal.5.

Item virtus, & prudentia mentis recõpenſat in aliquibus defectu corporis. Nã formicæ (vt dicit Solinus) maiora ſæpe ferunt onera q̃ ſint eorũ corpora. Vñ recõpenſant paruitatẽ corporis p magnitudinem virtutis: morſu p. deta gerut, & q̃ p̄magnitudine ore ferre non pñt, nitunt voluere pedibus. & ſic et hõ virtuoſus ĩgeniat, vt qđ vna via facere non pt, faciat alia. In quo et maior eſt exiſtentia virtutis q̃ ſit apparentia foris, & onus ꝓximi fert ore cum ad patientiam eum inducit ſua exhortatione. Et ſi ore facere nõ ſufficit, ſaltem pedibus. i. compaſſione affectuum voluit.

Quemadmodum vita ſpiritualis alatur, ac quibus virtutibus perficiatur: per nonnullorum animalium naturalia inſtrumenta, eorumq́; ſignificationes diuerſos edocetur. Cap. CX...

VIta ſpiritualis paucioribus indiget, q̃ vita corporalis. Et huius exemplum apparet in inſtrumentis, quibus animal mouetur. Nam (ſicut dicit Aui.) Oẽ animal hñs ſanguinem nobilẽ quatuor mouetur inſtrumentis. ſ. vel quatuor pedibus, vt bruta; vel duobus pedibus, & duabus manibus, vt homines; vel duob⁹ pedibus, & duabus aliis, vt aues. Sed q̄dam animalia ſunt quæ habent plures quam quatuor pedes, vt patet in cancris, & in quibuſdam vermibus; & quædã plures alas, vt patet in papilionibus. & apibus, & ſimilibus. Sed hoc ex defectu, & paucitate ſanguinis accidit: propter quã cãm efficacius operantur quatuor organa in primis, quam multiplicia in ſecundis. Ille ergo habet in ſe nobilem ſanguinem, qui habet grãæ humorẽ. Nã aĩa. i. vita oĩs carnis in ſanguine eſt, vt dr̃ Leui. Vnde deficiente ſanguine, deficit vita corporis. Ita deficiente gratia, deficit uita ſpiritualis. Nam (ſicut dicit philoſophus) uiuere eſt uiuentibus eſſe: ſed eſſe ſpirituale eſt per gratiam ſecũdum illud Apl̃i, Gratia. 1. Cor. 15.

Gratia Dei sum id, quod sum, ergo aĩa p̃ gratiam habet spiritualem vitam.

Quatuor pedes quibus quilibet habẽs gratiam rectè viuendo gradit, sunt quatuor morales virtutes siue cardinales, scilicet prudentia, iustitia, fortitudo, & temperantia.

Item duo pedes volantium, quibus ad bona opera tendunt, duo amores sunt, s. Dei, & proximi. Sed quasi duplex ala, duplex est doctrina duorum testamentorũ, quæ eleuat volando, i. contemplando in vera Dei contemplatione. Vel duæ alæ, sunt oratio, & ieiunium: quarum vna leuatur anima, altera leuat corpus. Vel vt duo pedes spirituales hominis, sunt intellectus, & affectus, quorum vnus per fidei viam, alter vero per viã dilectionis in Deum tendit. Duæ autem manus, sunt bene operari in prosperis, quod p̃tinet ad dexterã: & bene operari in aduersitate, qđ p̃tinet ad sinistrã vel bñfacere amico, & inimico. Alia autem ignobilia q̃ ex defectu virtutis multis instrumentis vtuntur, significant pctõres grã & virtutibus destitutos, qui multis instrumentis. i. multis curis, & occupationibus inuoluuntur, qđ est ex defectu naturæ corruptæ p̃ vitia, & non frenatę p̃ grãm, vel virtutibus ornatæ. Natura. n. integra, & virtutibus modificata paucis minimisque cõtenta est, Boe.de conso. s\m Boetiũ. Vnde accidit, q̃ carnales plura vitæ fomenta exquirunt quàm viri spirituales: & quietius viuunt spirituales cũ paucis bonis, quàm carnales cum multis bonis, & diuitijs.

Ex peccato vno capitali plura pariter vitia oriri vnumque vitium aliud crebro comprimere, veluti etiã venenum vnius antidotum est alterius. scorpionis, aliorũq; animaliũ venena sundentium, multis perspicuis similitudinibus asfirmatur. Cap. C X X.

VItia assimilant scorpionibus. Nam sicut scorpiones se inuicem pariunt, ita se inuicem occidunt. Dr. n. q̃ scorpio parit vndenos fœtus, quos oẽs occidunt m̃res p̃ter vnum. Sed ille vnus supra matrẽ ascendit, & interficit: & vltor est fraterni sanguinis. Et hoc fecit Deus, ne p̃genies illa pestifera cresceret nimis. Sicut aũt ex vno scorpione multi filij nascunt, ita ex vno capitali vitio multæ filiæ i. vitia generant. Nã ex auaritia, sicut dicit Grc.31. Greg. oriuntur p̃ditio, fraus, fallacia, piuria, inquietudo, violentia, contra misericordiam induratio. sed eadem m̃r auaritia hæc vitia quæ gignit extinguit. nõ nũquam enim cupidus mercator, quia eo amplius se lucrari cernit quo ab hominibus alijs magis hẽtur fidelis, ex ipsa cupiditate lucrandi, & a proditione, & a fraude, & a fallacia, & a periurio, & a violentia se summè custodit. Ostendit se ẽt interdum per eleemosynas misericordem, & pium, vt sic non credatur esse alienorũ fraudator qui suorũ pius est largitor. Interdũ etiã vna ex filiabus prædictis ipsam suam matrẽ auaritiam extinguit, scilicet inquietudo mentis, quia interdum aliquis t̃palium rerũ anxia solicitudine & inquietudine fatigatus, eorũ sarcinam abijcere appetit, & ex inquietudinis molestia aliquando mundum fugit. Et simile his posset ostendi in alijs capitalibus vitijs, si quis perscrutari vellet.

Item vitia quæ corrigere debemus in nobis, signantur in illis aĩalibus, q̃ in lege Moysi poterant ĩmolari. nã de quadrupedibus offerri poterant in sacrificiũ de tribus generibus aĩaliũ, scilicet boũ, ouiũ & caprarũ, vt patet in Leui. Vñ offerebat p̃cipuè vitulus, agnus, & hędus. Et sicut dr̃ in gl. Leuit. i vitulũ offerimus, dũ carnis superbiam vincimus, agnũ cũ irrõnabiles motus corrigimus, Hędum vero dũ lasciuiã superamus. referunt etiã hæc animalia ad Christũ, vt dr̃ in eadẽ glosa. nã Christus in vitulo offert propter virtutẽ crucis, in agno pp innocẽtiam, in ariete propter principatũ, in hirco propter similitudinem carnis peccati. Hæc enim aĩalia in lege ĩmolabãtur. Sed nota, q̃ hæc aĩalia non viua, sed occisa Deo offerebant, vt p̃ occisionem horum animaliũ significaretur occisio peccatorũ. & q̃ homines peccatores digni erant occisione, ac si illa aĩalia loco eorũ occiderent, ad signandum expiationẽ pcõrũ: per occisionẽ ẽt horũ aĩaliũ figurabatur occisio Christi.

Itẽ vnũ vitium quandoq; frenũ est alterius, sicut accidit de serpentibus, quia qñq; vnus serpens remediũ est 9 alterũ. Nã pinguedo colubri (vt dicit Pli.) valet contra morsum Cocodrilli. Quasi enim Cocodrillus, est hõ gulosus: qa cocodrillus tũ se replet, q̃ postea iuxta litus iacet ructans p̃ repletione. Sed coluber qui puluerẽ terræ lingit signat auarum q̃ terrena diligit. Coluber aũt contra morsum cocodrilli valet, qa plerumq; auaritia gu

lam

iam refrenat,& cohibet: quia homo nimis auarus frequentius nõ quantum appetit comedit,
Eccl. 6. ſcḋm illud, Eſt vir cui dedit Deus diuitias,& ſubſtantiã,& honorem,& nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus, q̄ deſiderat; nec tribuit ei poteſtatem deus vt comedat ex eo.

Item vnum venenum eſt medicina alterius. Dicit.n.Plin. ꝙ quem draco, vel aſpis vulnerat, caput viperæ appoſitum ſanat. & econuerſo cum aliquem vipera pungit, caro aſpidis venenum ad ſe pertrahit,& ſic percuſſo ſubuenit. Per draconem, qui eſt inter venenoſa maximus,& aſpidem qui eſt ſerpẽs morſu & veneno pernitioſiſſimus, intelligitur ſuperbia, q̄ eſt maximum,& pernitioſum vitiũ: ſed per caput viperæ intelligitur luxuria, q̄a vipera eſt valde luxurioſa. Vnde maſculus ore miſſo in ore fœminæ ſemen ei trãsfundit,& illa præuoluptate libidinis in rabiem verſa caput maris præcidit. Eſt ergo vipera draconis, vel aſpidis medicina: quia q̃nque ruina luxuriæ eſt medicina ſuperbiæ.
Gre. 33 mor. Vnde Greg. dicit, Fit plerunque, vt nonnulli poſt ſuperbiam in luxuriam corruentes, ex aperto caſu malum culpæ latentis erubeſcant,& tunc etiam maiora corrigant cum proſtrati in minimis coniunguntur:
Aug. in Epiſt. Et Aug. dicit, ꝙ deijcit Deus occultam mẽtis ſuperbiam per manifeſtam carnis ruinam. Sed adhuc econuerſo, aſpis cõtra viperam remediũ præſtat, quia nonnunquam ſuperbia luxuriam refrenat. Nã dum appetit ſuperbus gloriam, infamiam metuens declinat luxuriam: ſed potius ſunt iſta remedia operis, quam intrinſecæ voluntatis.

Voluptatis partes quæ luxuria,& gula exiſtunt, voluptuoſiq; defectus, per Amphibenæ ſerpentis, limacisq; proprietates atque eorum naturalia exempla quam latiſſime declarantur. Cap. CXXI.

VOluptas carnis aſſimilatur Amphibenæ ſerpenti. Habet enim huiuſmodi duo capita vnum in principio,& aliud in cauda, currens ex vtroq; capite. Ideo dicit Iſid. ꝙ hydrus eſt ſerpens plurium capitum. Hic etiam ſolus inter ſerpentes frigori ſe committit. Sic voluptas habet duo capita.i. duo capitalia vitia.ſ. luxuriam & gulam. Et hoc voluptuoſus minus inter oẽs vr̃ curare de frigore.i. de aſperitate futuri ſupplicij, De quo dr̃,
Ibunt ab aquis niuium &c. Item voluptuoſus aſſimilatur limaci, quæ eſt vermis limi vnde ſemper eſt ſordidus,& immũdus,& eſt valde tardi motus. Etiam quandam concham in dorſo gerit intra quam ſe includit,& quibuſdam cornibus viam quærit, quia debilis viſus exiſtit,& ſi q̇d ſibi obuiam præſenſerit, ſtatim cornua retrahit,& in conchulam incluſerit. Sic voluptas eſt vermis limi.i. corruptio carnis, ſiue carnalis appetitus,& ideo voluptuoſus eſt ſordidus per gulam, immũdus per luxuriam,& tardi motus per pœnitentiam: & concha, quam gerit, intra quam ſe includit, eſt conſuetudo mala quam accipit,& deponere neſcit. Hęc ẽt hebetat viſum mẽtis.ſ. ad ſpiritualia,& iterum voluptuoſus quibuſdã cornib.i. quibuſdam ſtudijs viam ſibi quærit ad delectationes carnis, quæ ſ. ſtudia pertinent ad prudentiam carnis: vnde quicquid carni obuiat, refugi,& ad prauam conſuetudinem ſe reducit. — Iob. 24.

Item limax quamuis lento paſſu incedat, ad arborum tñ ſummitates aſcendit, quarum folia depaſcit: & vbicunq; ſerpit, immunda poſt ſe veſtigia derelinq̄t. Similiter voluptas carnis paulatim exereſcit,& magnarum arborum ſummitates aſcendit: quia q̃nque magnos viros occupat,& vincit. Sicut gulam vicit Adã. luxuria Dauid,& Salomonem,& folia.i. ornamenta virtutum deuaſtat in eis. vbicunque autem ſerpit, immunda veſtigia, id eſt, exempla turpia & infamia poſt ſe relinquit.

Vſurarij vitæ, ipſiusq; pecuniæ breuitas, ex pigmei, aſpidisq; morſus exemplo, rite demonſtratur. Cap. CXXII.

VSurarij,& alij, qui ſunt ex iniquo mammone diuites, aſſimilantur pigmeis, qui cito creſcunt,& cito deficiunt. Nam pigmei, qui ſunt ſtatura cubiti vnde, a Græcis a cubito ſunt dicti habitantes in montanis Indiæ iuxta Oceanum (ſicut dicit Auguſt.) in tertio anno ſunt — Aug.
perfectę ætatis quinquennes pariunt,& in ſeptimo anno ſeneſcunt. Sicut ergo pigmei breui ætate cito veniunt,& cito recedunt, ſic diuitiæ male acquiſitæ vſurariorum,& aliorum, cito creſcunt,& cito deficiunt. Cito enim efficiuntur diuites,& cito pauperes. Prou. Superbia feſtinata minuetur. — Pro 13.

Chryſ. in Mat. Item (ſicut dicit Chryſoſt.) Similis eſt pecunia vſuraria morſui aſpidis. Percuſſus enim ab aſpide quaſi delectanter vadit in ſomnum, & per ſuauitatem ſoporis moritur: quia tunc venenum latenter per omnia membra decurrit. Sic qui ſub vſura accipit, ſub tempore quaſi beneficium ſentit. Sed vſura per omnes facultates eius decurrit, & totum conuertit.

Rinoceroti, Vaccæ ruſæ aquæ expiationis, nonnulliſq; animantibus in veteri lege immolandis Dei iuſſu; Chriſtus perſpicuis figuris ac exemplis ſcitè aſſimilatur. Cap. CXXIII.

CHriſtus aſſimilatur rinoceroti, id eſt, vnicorni, de quo dicitur, quod habet vnum cornu in fronte, vel in loco nariũ, quo omnia perforat: quod eſt indomabile animal, & crudeliſſimum niſi dometur, & manſueſcat. Venatores autem, vt dicitur, qui volunt hoc animal capere, virginem aliquam nudam ligant ad arborem iuxta quam illud animal debet tranſire, quod tranſiens dum ſentit virginei odoris fragrantiam, ita immutatur, quod omni ferocitate depoſita in eius gremio recumbit: & vbera eius lambit: & ſic quaſi agnus manſuetus factus ligatur, capitur, & tenetur. Sic Deus, qui ante aduentum erat ſeueriſſimus, attra-
Cant. 1 ctus odore Beatæ Virginis, de quo Cant. Dum eſſet rex &c. Virginis, dico nudatæ a terrenis delitijs, & ligatæ voto perpetuæ caſtitatis, in gremio vteri illius deſcendens, ita humanus, & manſuetus eſt factus, vt poſſit teneri ligari, & occidi.
Iob. 39. Iob. Nunquid volet rinoceros ſeruire tibi?

Item Chriſtus figuratus eſt in illa vacca ruſe, de qua fiebat aqua expiationis in lege Moyſi. Nam immunditia eorum; qui tetigiſſent aliquod animal immundum, expiabatur per aſperſionem cuiuſdam aquæ. mandatur enim a domino, quod accipiant vaccam ruſam, & occidant, & comburant extra caſtra, & intingebat ſacerdos digitum in ſanguine eius & aſpergebat contra fores ſanctuarij ſeptem vicibus: comburebatur autem vacca illa igne cum pelle, & carnibus, cum ſanguine, & fimo flammę traditis. Adiungebatur etiam combuſtioni lignum cedrinum, Hiſſopus coccuſque bis tinctus. Cinis autem combuſtionis colligebatur totus, & in aqua ponebatur ad expiandum. Sed comburens, & cineres colligens, & ille qui aſpergebat aquas in quibus cinis ponebatur, immundi reputabantur. Sed ab hac immunditia purificabantur per ſolam ablutionem veſtimẽtorum: nec indigebant aqua aſpergi, Per iſtam vaccam ruſam figuratus eſt Chriſtus ſecũdum infirmitatem aſſumptam, quam fœmineus ſexus deſignat: ſanguinem autem paſſionis eiuſdem deſignabat vaccæ color. Debebat autem illa vacca eſſe ætatis integrę: quia omnis operatio Chriſti eſt perfecta in qua etiam nulla eſſet macula, nec portaſſet iugũ: quia Chriſtus non portauit iugum peccati. Præcipiebatur autem duci ad Moyſen, quia Chriſto imponebatur tranſgreſſio legis Moyſi in violatione ſabbati. Præcipiebatur etiam tradi Eleazaro ſacerdoti: quia Chriſtus occidendus in manus ſacerdotum traditus eſt. Immolabatur autem extra caſtra: quia extra portam Chriſtus paſſus eſt. Intingebant autem ſacerdotes digitum in ſanguine eius. quia in diſcretione quam digitus ſignat, miniſterium paſſionis Chriſti eſt conſiderandũ, & imitandum. Aſpergitur autem contra tabernaculum, per quod ſynagoga ſignatur, videlicet ad condemnationem Iudęorum non credentium. Et hoc ſeptem vicibus, vel propter ſeptem dona Spiritusſancti: vel propter ſeptem dies in quibus omne tempus intelligitur. Sunt autem omnia, quæ ad Chriſti incarnationem pertinent, igne cremanda, id eſt, ſpiritualiter intelligenda. Nam per pellem, & carnem, exterior Chriſti operatio deſignatur: per ſanguinem eius ſubtilis, & interna virtus exteriora viuificans. Per fimum laſſitudo ſitis, & omnia huiuſmodi pertinentia ad infirmitatem. Addebantur autem tria, ſcilicet cedrus, quæ ſignat altitudinem ſpei, vel contẽplationis. Hiſſopus, qui ſignat humilitatem, vel fidem; coccus bis tinctus, qui ſignat geminam charitatem. Per hæc autẽ debemus Chriſto paſſo adhærere. Cinis autem colligebatur a viro immundo: quia reliquię paſſionis peruenerunt ad Gentiles, qui fuerunt culpabiles in Chriſti morte. Apponebatur autem in aqua ad expiandum; quia ex paſſione Chriſti baptiſmus ſortitur virtutem emendandi peccata. Sacerdos autem imolans, & comburens, & colligens cineres, & aſpergens immundi erant.

di erant, quia Iudæi facti ſunt immundi ex occiſione Chriſti, per quem peccata noſtra expiantur, Et hoc vſque ad veſperum, ideſt vſque ad finem mundi, quando reliquiæ Iſtael conuertentur. Vel quia illi, qui tractant ſancta, intendentes ad emundationem aliorum, ipſi econtra aliquas immundicias contrahunt, vt Gregor. dicit: Et hoc vſque ad veſperum, ideſt vſque ad finem præſentis vitæ. Gre. in paſt.

Item Chriſtus fuit figuratus in illis animalibus, quæ pro peccatis ſacerdotum immolabantur in lege Moyſi. Nam primo ſacerdos offerebat pro ſe ipſo vitulum, & pro peccato arietem in holocauſtum. Deinde offerebat pro populo duos hircos, quorum vnus immolabatur ad expiandum peccatum multitudinis. Et huius hirci immolati ſanguis inferebatur ſimul cum ſanguine vituli in ſancta ſanctorum: & aſpergebatur ex eo totum ſanctuarium. Corpora vero hirci, & vituli, qui immolati erãt pro peccato comburebantur extra caſtra. Hoc enim fiebat quando offerebatur ſacrificium pro aliquo graui peccato, vel pro multitudine peccatorum Alter vero hircus emittebatur in deſertum. Imponebat vero ſacerdos manum ſuper caput eius confitens peccata filiorum Iſrael, acſi ille hircus portaret ea in deſertum, vt a beſtijs commederentur quaſi portans pœnam pro peccatis populi, vel legebatur ſuper caput eius aliqua cædula vbi ſcripta erant peccata. Chriſtus igitur ſignificatur per vitulum propter virtutem crucis, & per arietem, quia ipſe eſt dux fidelium, & per hicum propter ſimilitudinem carnis peccati. Et ipſe Chriſtus immolatus eſt pro peccatis ſacerdotum, & populi quia per eius paſſionem, & maiores, & minores à peccato purgantur. Sanguis autem vituli, & hirci, infertur in ſancta ſanctorum per ſacerdotem, quia per ſanguinem Chriſti patet nobis introitus ad regnum cœlorum. Comburebantur extra caſtra, quia extra portam Chriſtus paſſus eſt. Per hircum qui emittebatur, Heb.13 ſignificabat diuinitas Chriſti, quæ in ſolitudinẽ abijt humanitate Chriſti patiente, non quidem locum mutans, ſed virtutem cohibens: vel ſignatur concupiſcentia mala quam debemus a nobis abijcere, virtuoſos autem motus domino immolare.

Coniugis Zelotipiam ſemper fore à viris fugiendam, vnica Onagri ſimilitudine ſacræq. ſcripturæ auctoritate oſtenditur. Cap. LXXV.

ZElus carnalis, ſcilicet viri de coniuge, facit ruere in ſtultas ſuſpitiones, & crudeles operationes. Vnde tales ſimiles, ſunt Onagris, quorum maſculi zelo ducti, fœminarum filijs teſticulos amputant, quia habent eos ſuſpectos etiam de matribus. Vnde matres hoc ſcientes abſcondunt eos, ſicut dicit Plin. Sic multi propter zelotypiam, etiam propinquos ſuſpectos habent de vxoribus, ex qua ſuſpitione nonnunquam vulnera, & alia crudelia opera ſequuntur Eccl. Ne zeles Eccl.8. mulierem ſinus tui, debet enim inter cõiuges eſſe nõ zelus ſuſpitionis, ſed amor religioſus, de quo Apoſtol ait: Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus eccle- Eph. 5. ſiam, quam ſcilicet in præſenti fide deſponſauit, & ad æternæ gloriæ nuptias introducit. Vbi vna cum Patre, & ſpirituſancto viuit, & regnat in ſecula ſeculorum.

Explicit Liber Quintus.

PROLOGVS LIBRI SEXTI,

In quo quidem de humano corpore, ac de eius tum exterioribus, tum etiam interioribus partibus, & accidentibus ratiocinari proponit.

Icèt is qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Antiquorum Philosophorum de homine tres fuerunt generales sententiæ. Quidam hominem esse substantiam tantum corpoream tradiderunt, sicut Democritus, & Leucippus, & Philosophi Epicurei, qui posuerunt animam esse corpus, & per consequens totum hominem esse corporeum. Alij solum incorporeum, idest animam, hominem vocauerunt, vt Plato & alij Stoici, qui solam animam, quam incorpoream ponunt, voluerunt ad substantiam hominis & speciem pertinere, corpus vero quoddam instrumentum esse, velut est nautæ nauis. Alij autem ex vtroq; compositum tanquam ex essentialibus partibus anima atq; corpore, velut ex forma & materia, hominem tradiderunt, vt Aristot. & sui sequaces, qui sunt Peripatetici dicti. Huic vero velut veriori sentẽtiæ Apostolus Paulus consentiens, vtrunque in verbis propositis, scilicet corpus, & animam appellauit, vt vtrumque ad essentiam hominis ostenderet pertinere. Licèt, inquit, is, qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Non tantum corpus, vel animam perfectum esse hominem credidit, sed vtrique parti per figuram sinecdochen totius nomen attribuens vtranque partem hominis, hominem appellauit: immo corpus non simpliciter hominem, sed exteriorem hominem; & animam non simpliciter hominem, sed hominem interiorem vocauit, & corpus insuper corruptibile dixit, animam vero non corruptibilem, sed renouabilem esse ostendit: Ac si vetustas, & corruptio corporis ad renouandum saltem animam nos inducat. Sed notandum est, quod homo interior habet exteriorem adiunctum, scilicet anima corpus tanquam subiectum, siue materiam in qua indiuiduatur, tãquam instrumentum quo operatur, tãquam speculum in quo contemplatur, tanquam stimulum quo humiliatur, & etiam tanquam exemplum quo rectificatur.

2. Cor. 4.

Arist.

Primo ergo inhæret corpori anima velut materiæ forma. Vnde Philosophus dicit, quod anima est actus corporis, idest forma. Sed sicut materia per forma perficitur, & specificatur, ita forma per materiam contrahitur, & indiuiduatur. Et quanquam rationalis anima quæ est humani corporis forma, sit in se immaterialis, videlicet vt nullam habeat materiam ex qua fiat, habet tamen extra suam essentiam, materiam quam informat. In qua scilicet dum creatur, recipitur, & indiuiduatur anima rationalis. Arist. 1. de ani.

Secundo interior homo habet exteriorem coniunctum, videlicet corpus, vt instrumentum proprium quod mouet, & per quod agit. Et idcirco membra varia corporis diuersis animæ viribus, vt organa coniuncta deseruiunt ad suas operationes explendas, a quibus tamen intellectus excipitur, qui tanta mate (nõ vt organo) indiget, sed tantùm, vt obiecto secundum, quod Philosophus tradit. Quia igitur eget anima corpore, vt artifex instrumento, vel organo ad agendũ, non incongrue Philosophus dixit diffiniendo animam, quod anima est actus corporis organici. Nam omnia corporis membra sunt ipsius animæ organa ad diuersa, & necessaria opera facienda. Et quia operum exteriorum, quam plurima præcipuè manu fiunt, vocatur a Philosopho manus organum organorum.

Tertiò eget anima corpore, vt interiori ipsius oculo, id est, menti, vel intellectui exteriorum rerum imagines, velut quoddam de propinquo speculum repræsentet. Nam sensus hominis in corporeis organis exteriorum rerum imagines

nes, & phantaſmata intellectui repræſentat. Ex quibus per abſtractionem intellectus agentis, in animæ intellectu poſſibili vniuerſales & intelligibiles ſpecies reponuntur. Vnde phantaſmata in corporeo organo, velut quidam colores in ſpeculo interiori viſui animæ repræſentantur. Et icciteo Philoſophus dicit, quod
Ariſt. 2 deAni. phantaſmata ſe habent ad intellectum ſicut colores ad viſum.

Quarto quoque ne tam nobilis anima vt eſt rationalis, ex aliquo ſibi munere dato naturali, vel gratuito extollatur, infirmi corporis ſtimulum patitur (ſecundum, quod Apoſto. dicit.) Ne magnitu-
1. Cor. 12. do reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ. Portat ergo onus corporis anima, vt eius ponderis repreſſa grauedine ad id quod ſupra ſe eſt, inaniter non leuetur. Vnde dicitur,
Sap. 11. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum. Aduerte igitur, quod ex corpore anima, vt in ſuperbiam eleuari non poſſit, plurima grauamina patitur. Nam portat anima corpus, ſicut hoſtem, ſicut peſtem, ſicut carcerem, & ſicut comitem: Sed eſt hic periculoſus hoſtis, peſtis, ſiue morbus pernitioſus, carcer pœnalis, & anguſtioſus, comes ſiue conſors grauis, & oneroſus. Aduerſatur namque caro ſpiritui, vt hoſtis periculoſus, vt potè cu-
Gal. 5. ius pugna grauis, & continua. nam Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, Hæc enim ſibi inuicem aduerſantur. Et propterea (vt di-
Hiero. cit Hieronymus. Nos geſtamus laqueũ, nobiſcum circumferimus inimicum, carnem noſtram loquor, de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipſa origine, ſed multo amplius praua conſuetudine vitiatam. Hinc eſt, quod tam acriter aduerſus ſpiritum concupiſcit, quod aſſiduè murmurat, & impatiens eſt diſciplinæ, quod illicitè ſuggerit, ꝙ nec rationi obtemperat, nec timore vllo inhibetur.

Item eſt corpus animæ, vt peſtis per-
Gal. 5. nicioſa: Et ideo Apoſtolus conquerebatur dicens, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Nam caro animam cruciat, debilitat, & exter-
Io. Caſſio de inſtit. non. minat. Cruciatur ſiquidem anima ex corporis amore, quia, ſicut dicit Ioannes Caſſio. Corporis nimius amor nos inquietat, ſolicitudinibus onerat, contumelijs afficit.

Item cruciatur anima ex corporis languore. Nam (ſicut Seneca dicit,) multa nos incommoda exagitant, quàm malè conueniat nobi, huiuſmodi corpus, nũc de capite, nunc de ventre, nunc de pectore, aut de faucibus conquerimur, aliquando nerui nos, aliquando pedes vexant, nunc contractio, nunc diſtillatio, aliquando ſupereſt ſanguis, aliquando deeſt: hinc atque illinc tentamur, hoc euenire ſolet in alieno habitantibus, hoc enim corpus non domus, ſed hoſpitium. Debilitas quoque corporis, animæ debilitatem inducit. Nam (ſicut beatus Hieronymus dicit.) Corporis Hiero. epiſt.
debilitas nimia etiam vires animæ frangit, mentis quoque ingenium marceſcere facit.

Item caro nutrita delitiis, & voluptatum illecebris dedita, penitus exterminat ſpiritum, & vitam eius extinguit. Vnde Apoſtolus, Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini. Auguſtinus: Spiritus Rom. 8
deficit vbi caro requieſcit: vt enim caro Aug. ſuper Io.
mollibus, ſic ſpiritus duris nutritur: illam blanda refouent, hunc aſpera exercent. Eſt inſuper corpus animæ velut carcer pœnalis, & anguſtioſus, in tantum, vt Pſalmiſta clamaret, dicens, Educ Pſ. 171.
de carcere Deus animam meam, vt confiteatur nomini tuo, me expectant iuſti donec retribuas mihi. Alia autem littera habet, Educ de cuſtodia animam ad cõfitendum nomini tuo. In quibus verbis Propheta oſtendit, quod a carcere corporis cupiebat educi triplici de cauſa.

Primo quidem, vt aſſequeretur mentis iocunditatem, In iſto enim carcere ſancti ſunt ſemper in triſtitia, ſed exeuntes ſemper erunt in lætitia. Et ideo propheta poſtquam dixit Educ de cuſtodia, ſiue de carcere, ſtatim ſubiunxit, Vt confiteatur nomini tuo, id eſt, vt laudet, & glorificet nomen tuum, in qua laude erit maximus iubilus, & lætitia. Iſa. Venient Iſa. 51.
in Syon cum laude, & lætitia ſempiterna ſuper capita eorum.

Secundo, vt aſſequeretur ſanctorum, & proborum virorum perpetuam ſocietatem: vnde ſubdidit, Me expectant iuſti a quibus ipſi expectati etiam cum magna lætitia colliguntur. Prouer. Expecta- Pro. 10.
tio iuſtorum lætitia.

Tertio, vt aſſequeretur cœleſtis mercedis plenam facultatem. Ideo adiunxit,

Psal. donec retribuas mihi. Psalm Retributio multa. Licet autem anima habeat corpus in suis operibus comitem, & consortem, est tamen eius societas vilis, & onerosa. Vnde Hugo. Hug. de cla. an. Nihil aliud est caro cum qua tanta est societas, nisi spuma caro facta, fragili decore vestita. Sed erit quandoque cadauer miserum, & putridum, & cibus vermium. Sed si diligenter consideras, quid per os, & nares, & cæteros corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis, quam sit onerata peccatis, irretita vitijs, pruriens concupiscentijs, occupata passionibus, prona semper in malum, & in omne vitium procliuis, plenam tantum confusione, & ignominia inuenies. Sed quãquam corpus animæ sit ita vilis ac onerosus socius, est tamen ei a Deo nõ ociose vnitũ, videlicet tribus de causis, quarum duas primas ponitur Grego. Nazianzenus, Grego. Naz. & prima earum est, vt anima in corpore, seu in carne, & per carnem merita multa acquireret: Plura enim sunt quibus per carnem anima meretur, in quibus sine carne vel corpore per se sola mereri non posset, sicut est contra carnales concupiscentias decertare, ieiunare, peregrinationem facere, & martyriũ sustinere.

Secunda est, vt anima ipsam carnem tanquam fidelem conseruam custodiret, & eam in supernis sedibus collocaret. Caro enim sola per se beatitudinis susceptiua nõ est, nisi mediante anima stolam immortalitatis indueret.

Tertia est, vt Deus suum vniuersum perficeret. Cum enim sit quædam creatura purè corporalis, sicut creatura sensibilis, quædam purè spiritualis, vt Angelus, oportuit ad hoc, vt Dei vniuersum compleretur, quod alia fieret creatura, quæ carne, & spiritu esset composita, sicut est homo. Deuter. Dei perfecta sunt opera. Deu. 31

Quarto, habet anima corpus velut exemplar quoddam, ex quo homo in sui regimine informatur, & regulatur. Nam ipsa dispositio corporis, atq; membrorum figura patenter ostendunt homini, qualiter membra eadem ab anima sunt regenda. Cur enim lingua est inferius lata, & superius acuta, nisi vt ostẽdatur ad euacuandum, & vulnerandum cor esse facilis, & parata? Vt quid etiam est in humido, id est, in saliua posita, nisi ad loquendum monstraretur esse labilis, & lubrica? sed quare est infra dentes & labia inclusa, nisi, vt esse noscatur diligenter custodienda, iuxta illud. Diligenter custodi claustra oris tui. Mich. 2 Idem quoque de membris cæteris pariter est æstimandum. Ex ipsis membrorum igitur figuris, & dispositionibus, etiam physonomi iudicant, ad quos bonos, vel malos mores anima inclinetur. In diuersis quoque corporis membris naturales reperiuntur virtutes, spirituales virtutes animæ per quandam similitudinem designantes. Accidunt, & varij morbi in diuersis partibus corporis, qui diuersis animæ vicijs plurimum assimilantur.

Nihilque reperitur in corpore humano, quod vel vacuum sit ab officio, vel vacans ab exemplo. Et iccirco post exẽpla inducta in libris præcedentibus, & irrationabilium animalium varijs speciebus, consequenter est nostrum propositum in hoc sexto huius operis libro, de corpore humano, & partibus, & accidentibus eius moralia exempla inducere. Interdum siquidem introducentur exempla de his ex quibus corpus humanum naturaliter generatur, siue efficienter, vt sunt masculus, & fœmina, quanquam fœmina generationem efficiat, materiam ministrando, siue materialiter, vt sunt quattuor elementa. Quandoque vero inducentur exempla de partibus, ex quibus corpus integratur, videlicet de interioribus, & de exterioribus membris. Interdum quoque de his ex quibus corpus complexionatur, vt sunt quattuor humores, aliquando autem de his, ex quibus ipsa complexio corporis variatur, vt sunt ætates temporis ipsius vitæ humanæ; Nonnunquam vero de his, ex quibus status hominis nobilitari, vel ignobilitari videtur, vt sunt conditiones seruitutis, & dominij. Quandoque vero de his ex quibus vita corporis restauratur, & conseruatur, vt sunt cibus, & potus, & somnus, & similia. Et de his quoque introducentur exempla, ex quibus ipsum corpus humanum corrumpitur, & vastatur, vt de morbis, & doloribus varijs, & etiam de morte. Cæterum materiæ singulæ quibus hæc adaptantur exempla secundum ordinem in superioribus habitum, sigillatim per capitula varia

sub

sub alphabeti litteris distinguētur, ad honorem scilicet illius, & gloriam, qui formauit hominem de limo terræ, & in spirauit in faciem eius spiraculum vitæ, qui est trinus, & vnus Deus in secula benedictus.

Accidiæ mala, accidiosorumque defectus sedulo exprimuntur quibus melancolici ac melancoliæ quamplurimis comparantur exemplis, idque multis auctoritatibus confirmatur.

CAPVT. I.

Accidia assimilatur melancoliæ Est enim, secūdum Auicennam, quædam species melancoliæ, vt plurimum eueniens in februario quæ quatuor mala accidentia causat in homine. Primum est, quia facit eum solitarium. Facit enim, vt homo patiens eam, diligat fugere ab omnibus hominibus viuis, & cupiat appropinquare mortuis, & sepulchris, Vnde talis de nocte vadit, & de die se abscondit: qđ solum facit, quia diligit solitudinem, & elongationem ab hominibus. Similiter accidia facit fugere ab hominibus viuis, idest ab hominibus solicitis & operosis, & appropinquare mortuis, idest desidiosis, & ociosis, qui sunt tanquam mortui, & nihil operantur boni.

Auic.li. 3.

Item accidiosus homo de nocte vadit idest tempore quietis est solicitus & inquietus, sed in die, idest in tempore operandi est occultus, & somnolentus. Nam tempore quietis inquietatur mente, & tēpore operis pigrescit corpore. Iob: Noctem verterunt in diem. Competunt etiam hæc generaliter peccatoribus, & malis: quia malus homo fugit viuos, & iustos, Deo viuentes; & quærit mortuos in peccatis. i. iniquos, scilicet tanquam similes sibi. Ecclesiast. Omnis caro ad simile sibi coniungetur, & omnis homo simili sui sociabitur. Diligunt etiam sepulchra, vbi sunt cadauera fœtida, idest opera carnis corrupta.

Iob.17.

Eccl.13

Item odit peccator diem, & diligit noctem: quia omnis qui male agit, odit lucem. Dilexerūt homines magis tenebras quàm lucem.

Io.3.

Secundo melancolia prædicta facit hominem inquietū, quia scilicet patiens eam, non quiescit in uno loco plusquā vna hora: immo non cessat discurrere, & ambulare incessione diuersa, ignorans quo vadat. Similiter accidiosus homo ꝓpter tristitiam aggrauantem aīum eius, in omni loco cito attediatur. Et ideo statim cupit locum mutare, sperans habere ex mutatione loci subleuationem tedij. Et ideo efficitur girouagus scilicet similis illi spiritui, de quo dr̄ Matt. 11. Ambulat per loca arida, & in aquosa, q̄rens requiem, & non inuenit: Seneca Ægri aī est ista iactatio discurrere, & locorum varietatibus inquietari: sed quia in omni loco suum tedium secum portat, non inueniens alicubi requiem, nescit, quo pergat. Hæc quoque instabilitas loci, vel animi, etiam generaliter competit peccatoribus propter multiplicitatem desideriorum quibus ęstuant, & impelluntur interius. Isa. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest.

Mat.12

Isa. 57.

Tertio, melancolia prædicta facit hominem suspitiosum, & incautum. Nam aliquando talis cauet sibi ab hominibus quandoque autem non cauet, negligēs hoc, & parum discernēs id, quod videt, & ei fit præsens. Homo autem accidiosus, quandoque etiam appetit occultare pigritiam & tristitiam suam hominibus, & ideo aliquando sibi ab eis cauet: quandoque etiam tanta est pigritia, ꝙ negligit hæc, & non veretur neq; curat, quod ab eis cognoscatur.

Quarto, facit hominem pauidum: & ideo talis, quando vadit, videtur semper esse quasi in fuga, sed fuga eius est absq; ordine. Vnde assimilatur illi vermiculo. qui natat in superficiē aqua ſm Auicennam, dr̄ cutibuth, qui dū mouet in superficie aquæ, modo vadit huc, modo illuc, & mouet ad diuersas partes absque ordine, & qñ aliquid obuiat, vel occurrit ei, fugit ab eo, & iterum statim apparet. Eodem itaque modo fuga, & incessio prædictam melancoliam patiētis diuersa est & incerta, quasi ignorantis in qua parte ire debeat, & est quasi fugiens ab aliquo sibi apparente & obuiante: & iterum apparente sibi altero, adhuc fugit ab illo. Quæ omnia satis congruunt accidioso homini, quia omnia opera imminentia refugit tanquam difficillima, vel impossibilia, & ideo nescit quid faciat, quia

quādo aliquid faciendum ei occurrit, statim expauescit, & refugit, timens ne sit nimis difficile. Et quādo occurrit aliud adhuc facit simile, & ita nō operat aliqd certū, Sed modo incipit facere vnū, mō aliud, & nihil ꝓsequit, vel ad perfectū deducit. Sed cōtra hæc dr̄ Eccl. Esto firmus in via domini. Senec Certis ingeniis immorandum est. Eccl. Fili mi ne in multis sint actus tui.
Eccl.5. Sen. Ecc.11

Pulcherrimis siquidem exemplis tum actiua tū etiam contemplatiuæ uitæ perfectio aperitur Tribusque præcipuis rationibus, actiui, & contemplatiui mandibulis assimilantur. Cap. II.

Actiui, & contēplatiui sunt similes mandibulis propter tria

Primo, quia mandibulæ sunt situaliter distinctæ. Nā mādibularum alia superior, alia inferior. Sunt enim, sicut duæ molæ ad molendum, & conterendum cibum continuè se mouentes. Vnde mandibulæ nutrimētum toti corpori subministrant. In superiori igitur mandibula, dentes superiores infiguntur, in inferiori vero inferiores radicant. Mandibula ergo superior est vita cōtemplatiua, quæ circa superiora intendit sicut circa cœlestia, Inferior vero est vita actiua. quæ inferiora ministrat. s. tpalia Per vtramque enim cibus ministratur quo corpus ecclesiæ sustentat. Per cōtemplatiuā enim vitam disponitur, & præparatur cibus spiritualis. scilicet doctrinæ, & orationis, & & aliarum elemosynarum spiritualium, quibus etiam proximorū animæ sustentantur, & nutriuntur. Per actiuam vero dispensatur, & ministratur, nutrimentum corporale, scilicet cibi, & potus, & aliarum eleemosynarum corporalium, q̄bus corpora vegetantur. Dentes autem superiores sunt viri cōtemplatiui, & perfecti quorum conuersatio in cœlis est. Inferiores vero dentes sunt viri puri, & fortes, qui proximorū vtilitatibus inseruiunt. Vbi attendendum est, ꝙ mandibula supior in oī aīa i est fixa, & immobilis, ad designandū, ꝙ vita contemplatiua, quæ est circa æterna, & inmobilia bona, attendit, & requirit stabilitatē, & quietem ab exterioribus exercitijs. Aug. Ocium sanctum, quærit charitas veritatis, Ps. Vacate, & videte Bern. Absit, vt q̄ Deo vacat ad tumultuosam aspiret fra-
Augus. Psa.33. Bern.

trum officialium vitam. Mandibula vero inferior. i. actiua vita tam per copassionem ai, quā per actum ministerij necessario mouet, ita vt possit dici deseruientibus Deo in laboribus vitæ actiuæ illud: Ecce, qui eruiunt ei, non sunt stabiles. Cocodrillus enim cōtra naturā omnim animalium mandibulam superiorē mouet, & inferiorem fixam tenet. Sicut dicit Philosophus. Et talis est homo peccator, qui temporalibus corde affi itur, circa spiritualia vero nulla stabilitate firmatur. Thren. Peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Iob.4. Ari.3.d ani. Thre.1.

Secūdo, mandibulæ sunt ex duris partibus compositæ. s. ex duris ossibus, & duris neruis, & lacertis: & hoc fuit necessarium propter motus continuitatē, & apertionis, & clausionis necessitatem vt dicit Constan In osse itaq, duro, & forti intellige fidem, de qua Pet. Cui resistite fortes in fide. in lacerto vero siue musculo in quo est virtus motiua, vnde etiam in quolibet membro est quasi loco cordis, significatur spes. s. quæ mouet ad bene operandum, sicut spes præcii ad bene laborandum. In neruo autem colligāte, intellige charitatem, quæ, sm Apostolum, est vinculum perfectionis. Et hæc tria necessaria sunt tam ad continuandum opera uitæ actiuæ, quam contemplatiuæ. 1.Pet.5

Tertio, quia mandibulæ sunt pluribus munimentis circundatæ. scilicet gingiuis, & labijs. Gingiuæ dicuntur à dentibus gignendis, quia in eis dentes gignūtur, nutriunt, & stabiliuntur. Labia etiā apposita sunt ad decorem exteriorem, & etiam ad defensionem tam illarum, q̄ dentium ab exterioribus nocumentis. gingiuæ ergo referuntur ad humiles, sed labia ad Deum laudantes. Nam sicut in gingiuis dentes firmantur, ita in humilitate sancti roborātur. Vnde tam actiuis, quā cōtemplatiuis vtrūq; necessariū est. s. vt de se humilia sentiāt, & vt ēt ea, q̄ faciunt, in Dei laudem referant, sm illud Psal. Labia mea laudabunt te. Psa.62.

Vera pœnitentiæ partes (vt Deo grata existat) septem esse debent, quæ per ipsius fellis, septem similitudine liquido cognoscuntur. Cap. III.

Amaritudo pœnitentium assimilatur felli propter septem.

Primo.

Primò, quia fel maxime est amaritudinis contentiuum, & hoc est propter dominium choleræ ex nimia intensione caloris. Est enim fel membrum calidũ, & siccum, epatis gibbo suppositum, propriũ coleræ rubeæ receptaculum. sicut ergo est maxima amaritudo felis, ita et debet esse maxima amaritudo pœnitentis, qui nihil peccato deterius ei accidere potuit.

Isa.37. Isa. Amaritudo mea amarissima. Deuter.
Deu.39 Vua eorum vua fellis, & botrus amarissima.
Psa.60. In cuius signum Christus pro nr̃is peccatis est felle potatus. Psa. Dederunt in escam meam fel.

Secundò, quia fel est sui humoris dupliciter emissiuum. Nam cistula fellis est quædam pellicula habens duos folliculos, & per vnum ad intestina cholera deportatur, per alterum vero deportatur ad stomachũ. Cistula ergo fellis, est mẽs amata hominis pœnitentis; cuius duo folliculi sunt, primus dolor de peccatis p̃teritis, & hic vadit ad intestina ad purgandum fæces cibi. i. ad cõscientiam ad intestina ad purgandum fæces peccati. Alius vero est propositum abstinendi à futuris. Vnde hoc vadit ad stomachum per quem cibi ingrediũtur ad ventrem, quia maxime debet cautela adhiberi circa sensum, vnde malæ suggestiones, seu

Aug. in reg. cogitationes primitus oriuntur, & transeunt ad mentem. Vnde August. Vbi sibi

Greg. i hom. aliquis nostrum viderit aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro. Na sicut dicit Greg. Pœnitentiam agere, est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, vt tamen alia committat adhuc; pœnitẽtiã agere, aut ignorat aut dissimulat.

Tertio, quia fel est visus clarificatiuũ, & præcipue fel accipitris, & aliarũ auiũ viuentium de præda, vt dicit Cõstan. Et

Const. ideo fel in collyriis oculorum est necessarium, propterea, quia fel sua subtilitate est grossorum humorum incisiuum, &

Tho.6. sua siccitate consumptiuum. Thob. Fel eius valet ad inungendos oculos. Sic ex amaritudine pœnitentium fit spũale collyrium, quo oculi animæ interiores purgantur, & clarificantur. Apoc. Collyrio,

Apoc.3 scilicet pœnitentiæ inunge oculos tuos vt uideas.

Quarto; quia fel est decoctionis ciborum iuuatiuum. Nam cholera à cista fellis ad stomachum deportata, sua caliditate virtutem adiuuat digestiuam. Et sic pnĩa suo feruore præparat, & iuuat mentem ad nutrimentum spũale verborum Dei, vel corporis Christi digne recipiendum, vt sic ei applicetur, & prosit ad meritum. Et talis præparatio, vel dispositio respectu cibi spiritualis est quasi quædã digestio. Prouer. Anima esuriens, amarũ Pro.27.
pro dulci sumet: quia scilicet non potest anima percipere dulcedinem spiritualis cibi; & alimoniæ nisi præcedat amaritudo pœnitentiæ.

Quinto, qa fel est ad expellendum superflua excitatiuum. Nam colera à cista fellis ad intestina deportata ẽ sua subtilitate pœnetratiua, & suo acumine pungitiua, & intestinorum mordificatiua. Vnde vi.t⁹ expulsiua cõfortatur, & ad expellendas feces ciborum excitatur. Sic pœnitentiæ dolor intus ad mentem peccatoris pertransit, suo acumine cõscientiam compungit: & cum eam continuè mordere nõ desinit, ad expellendas peccatorum fæces per viam confessionis cõpellit, sicut ex dolore compellitur parturiens citius dimittere partum: Ps. Ibi do- Psa.47.
lores, vt parturientis. Sexto, qa fel est p accidens dulcedinis causatiuum, Nam ĩ aĩalibus fel hñtibus, quod est sub felle, est valde dulce, qa dum amaræ ptes ad locum aliquem colliguntur, partes vicinæ, quæ remanent, magis dulces reducũtur. Et sic sub amaritudine pniæ maxima dulcedo continetur: qa quantum pœnitens dolet de culpæ perpetratione, tãtum gaudet de eius remissione, & adhuc amplius de gratiæ recuperatione. Iudicum: De forti egressa est dulcedo. qa Iud.14.
scilicet de forti amaritudine pniæ seqtur dulcedo misericordiæ, & gratiæ,

Septimo, qa fel est sanguinis à cholera separatiuum, & mundificatiuum. Sanguis. n. ex præsentia choleræ incenderetur, nisi in custodia fellis eius superfluitas locaretur. Sic etiam pnĩa coarctat, & restringit ardorem concupiæ, quæ est velut vitio choleræ tenes ipsam cõcupiam sub custodia rõnis: & ita humor sanguinis. i. affectio spũalis amoris, in quo vita animæ conseruatur, sicut vita aĩalis cõseruatur in sanguine, tenia net no infecta, sed pura. Et hæc est puritas sanguinis. i. Gen.11.
sinceritas spũalis amoris, de qua dr̃. Carnem cum sanguine ne comedet is. i. carnalem amorem cum spirituali dilectione non miscebitis. Vnde dñs voluit bi- Mat.27
bere vinum cum felle mixtum. Est enim

vinum

vinum amor spirituale: sed tanquam fel amaricatiuum, est affectio carnalis, de qua dicitur: Nouissima illius amara quasi absinthium. Prou.5.

Itē amaritudo pnīæ assilat cholerę rubeæ pp quatuor. Primo rōne naturalis ꝓprietatis, qa est naturaliter calida, & sicca. Sic pnię amaritudo calida est feruore bonæ voluntatis, & sicca ab humore fluxæ cogitationis. Eccl. Vigilia, & cholera, & tortura viro infrunito. Nā pnīa dēt eē caura, & ideo requirit vigiliam. i mentis attentionem.

Ecc.31.

Item debet esse feruida, & ideo requirit choleram, idest contritionis ardorem.

Itē dēt eē pęnosa: & iō reqrit torturā. i. satisfactionis afflictionem. Eccl. Seruo maliuolo, idest peccatori, siue carni, tortura & compedes.

Ecc.33.

Scdo, rōne effectiuæ cālitatis, qa ꝑ cōplexionē cholericā efficiunt hoīes iracūdi, ingeniosi, leues, & acuti. Sic pnīa facit hoīes iracūdos ɔtra vitia, ingeniosos ad destruendum diaboli machinamenta, leues, vt audita cito percipiant, acutos vt subtiliter de rebus sentiant. Sapient. Per hanc iuuenis, & acutus inueniar in iudicio.

Sap. 8.

Tertio, rōne similitudinariæ conformitatis: qa cholera est similis igni, & æstati, & calidæ iuuētuti. Hæc. n. oīa calidæ, & siccæ naturæ sunt, vt hēas ex colera rubea amaritudinē cōtra peccatū, ex iuuentute fortitudinē contra diabolum ex igne claritatē intelligētiæ ad cognoscēdū Deū, ex æstate vero habeas amorē dilectionis ad ꝓximu. Et inde est, ꝙ vicinitas æstatis. i. pñtia fraterni amoris manifestatur ex fructu operis. Luc. Cū arbores producunt ex se fructum, scitis quoniam prope est ęstas. Grego. Probatio dilectionis, exhibitio est operis.

Luc.21

Grego. homi.

Quarto, rōe purgatiuæ effusibilitatis: qa humor cholericus purgat, & emittit, siue effundit ꝑ aures. Dū. n. libēter audis qd facere dēas, ꝑ aures cordis supfluitates cholerę rubeæ purgas. vel per aures purgaris, dū sacerdos in confessione te audit, Vnde Iacobus hortatur dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra. Leo papa, Non remanet in iudicio condemnandum, quod fuerit in cōfessione purgatum.

Iac.5.

Leo.in ser.

De charitate Dei ac proximi, excellenter pertractatur, quæ egregijs similitudinibus hominum pedibus quo ad omnes eorum partes proprijsq; effectus coaptatur. Cap. IIII.

Amor charitatis assilat pedi. Sunt. n. vt duo pedes aīę, qbus ad Deum accedit amor Dei, & ꝓximi, q ita sibi cōnexi sunt, vt alter sine altero currere non possit. Ioā. Currebant duo autem simul. hæc autem similitudo pedis, scilicet, & amoris ex multis ꝓprietatibus patet. Ioā.20.

Primo, qa pes est vltimū corpis ad integritatis eius ptinēs ꝑfectionē. Et sili vltima eius virtus, qua aīa in hac vita ꝑficit, est charitas. vn Apls pluribus enumeratis virtutibus subdit, Sup hæc oīa charitatē hñtes, vinculū ꝑfectionis. Vel sicut pes ē finis corpis humani, ita charitas finis ē mādati. Thi. Finis pcepti charitas. & dr charitas finis pcepti, qa oēs actus virtutū de qbus pcepta dāt, ad hūc finem generaliter ordinantur, vt anima vniat Deo: qđ fit ꝑ charitatē vnde actus aliarū virtutū nō cōiūgūt aīam Deo nisi mediāte charitate. Quia vero pes est extrema ps corporis, podus totius corpis portat, & sic et de charitate ipse Apostolus dicit, ꝙ charitas oīa suffert Gregor. Tm quilibet portat proximum, quātum amat. Si. n. amas portas: sed si desistis amare, desistis & tolerare.

Col 3.

1.Thi.1.

1.Cor. 13.

Grego. homi.

Scdo, qa pes lōgus est, & planus, & cōcauus pp fortiorē vestigij impressionē, sic amor charitatis dēt eē lōgus ad ꝑseuerādū, Prouer. Oī tpe diligit q amicus est. Ber. Ama pseuerāter, & loganimiter, & hēs lōgitudinē: dilata amorē tuū vsq; ad inimicos, & latitudinē tenes: esto in omni solicitudine timoratus, & sublime & profundum apprehendisti.

Pro.17.

Ber.li. 5.de cō side.

Itē dēt esse planus. i. æqualis, & leuis ad facilius onera portandū. i. ꝓximorū defectus. Eph. Supportantes inuicem in charitate

Eph.4.

Itē dēt esse cōcaues ad suscipiēdū. s. ꝑ hospitalitatē. Apls: Suscipite inuicē, sicut & Christus suscepit vos. & ex his relinqt fortis īpssio uestigiorū. i. exēplorū.

Ro.15.

Tertio, qa pes est digitis distinctus ad meliorē incessionē, incessio. n. aīæ in uia Dei est ꝑ mādatorū obseruationē. Psal. Viā mādatorū tuorū cucurri. Distinctio autem digitorū est distinctio mādatorū vnde sicut sunt x. digiti pedis, ita sunt.

Ps.119.

x. præcepta

x.pcepta decalogi: sed sicut digiti vniun-
Gre.in tur i pede, ita mādata vniunt i dilectiōe.
homi. vñ Greg. dicit, q pcepta dñica sunt mul
ta per diuersitatem operis, unum in ra-
dice ipsius charitatis.

Quarto, qa pes est nerueus: & osseus
ad maiore durationē: charitatis autem
amor est nerueus ad fortiter colligādū,
Cor.13 & est osseus ad alia supportādū, & io for
tissimus ad nunq̄ deficiēdū. Apl's. Chari
tas nūq̄ excidit: Et nota, q ſm C ſt. pes
cōponit ex ossibus 44 quorū duo sunt
calcaneorū, duo manicularū, x. pedū, &
3 .digitorū. In calcaneis itaq; intelligi
mus morientes, qa calcaneus est poste-
rior pars pedis. a calcādo sic dictus, qa
eo terræ uestigia imprimunt, ut dicit Isi
do. vñ signat mortē. p quā ho terræ info
dit, & i terrā redigit. Sicut ergo calca-
neis necessaria unt duo ossa, ita mori ē-
tibus duo sacra sine qbus male morerē-
tur, vnū scilicet quo ad paruulos scilicet
baptismus, aliud quo ad adultos. i. pnīa.
In maniculis vero accipim' pnītes quod
est posterioribus oblitis ad añtiora se ex
tendere. Maniculæ n. sunt añtius, qbus
necessaria sunt duo ossa ad sui fortifica
tionē, scilicet timor offensæ, & spes
veniæ: In pedibus vero quibus moue-
mur, accipimus obediētes, qbus necessa
ria est cōpago decē ossium. i. obseruatio,
x. pceptorum: in digitis vero intelligi-
mus rectores, & doctores, qbus necessa
ria est compago. xxx. ossium. i. maturitas
ætati, quæ vr̄ communiter cōpetere æta-
Grego. ti. 30. annorum: sicut Christus, qñ se pro
Naziā. palauit, & docere post baptismum cœ-
pit, erat. 30. annorum. Vnde Greg. Naziā-
zenus dicit: Obserua tu q præes, q 30. an
norū erat Iesus. Forsitan aūt, & Ioannes
aliquid plus habebat ætatis, & tu anteq̄
adolescas añquā genas barbis vestias,
uis docere senes, & magister fieri añquā
discipulus cupis, quod certè ideo leue,
& facile putas, quia illud penitus igno-
ras?

Quinto, pes est necessarius pp ambu
Ephe.5 lationē & corporis eleuationē: nā amor
charitatis mouet, & ambulare facit per
operationem, vnde Apostolus: Ambula
te in dilectione, scilicet bene operando.
Gale. & eleuat per contemplationē, & cęlestiū
affectionē, sicut calor Solis eleuāt vapo
res. Et nota (sicut dicit Galenus) q mu-
lier in vtero habens, iunctis, & composi-
tis pedibus si subito vocata fuerit; si ma-
sculū habuerit, primo ad veniēdū dexte-
ru pedē mouebit: si vero fœminā gesta-
uerit, primo mouebit sinistrum Per ma-
sculū ergo cōceptū, intelligit bona dispo
sitio mentis, per fœminam vero accipit
dispositio mala, per pedem autem dex-
terum amor spiritualium, per sinistrum
vero temporalium amor significatur,
Illa ergo anima, q̄ cōcepit masculū. i. q̄
est bñ interius disposita p bonū affectu,
& ppositū, pmittit pedē dexterum sini-
stro. i. præponit amorem spiritualiū oi-
bus temporalibus. Sed, quæ cōcepit pro
positum fœmineū. i. vitiosum, præmittit
pedē sinistrū. i. pponit affectū tpaliū spi-
ritualibus. Sexto in multis aīalibus pes
est ad defensionē. Sic pede charitatis p-
cutiēda est frōs, vel fraus tētatoris. Cha-
ritas. n. est munime egregiū cōtra tenta
tiones. Septimo in volatilibus scissi pe-
dis, & curui, vnguis pes est ad victus acq
sitionē, sed in volatilibus clausi pedis, est
ad sui in aqs gubernationem. & hoc est, Psal.65
qa charitate reficimur, & in aqs tribula-
tionū gubernamur, & defendimur, ne. s. Cant.8
submergamur. Ps. In flumine ptrāsibunt
pede. qa. s. inūdationē tribulationū secu Augus.
rè pertransit pes dilectionis. Canticum
Aquæ multæ non poterūt extinguere
charitatem nam charitas sicut dicit Au-
gustinus in aduersitatibus tolerat in pro
speritatibus temperat, in duris passioni-
bus fortis, in bonis operibus hilaris, in
tentatione tutissima, in hospitalitate la-
tissima inter vero fratres lętissima, in-
ter falsos prudentissima.

*Hydropisis tres species annumeratur, quibus in-
ordinatus sui ipsius atq; diuitiarum amor,
& propriæ excellentiæ appetitus, pluribus si-
militudinibus comparatur. Cap. V.* Auic.

AMor sui inordinatus assimiliat hy-
dropisi pp tria. Primo pp exuberan
tiā humoris. est. n. hydropisis cā, exube-
rās materia (vt Auicen. dicit) Sed tanq̄ Aug. de
exuberantia humoris in hydropici corpo ver. do.
re, est distemperantia amoris proprii in
peccatoris corde. Ex qua seqtur tumefa-
ctio hydropici, i. superbia, & cōtemptus
Dei, qa superbia amor est propriæ excel
lentiæ, vt dicit Augu.

Secundo, propter repletionem corpo-
tis, nam (sicut dicit Auic. Talis exuberās
materia ingrossat, & tumefacit mēbra,
aut

aut membra omnia manifeste aut loca
parrium vacua in quibus continẽtur hu-
mores,& regimem nutrimenti . Sic inor
dinatus amor sui, replet omnia corpo-
ris membra,ideſt occupat omnia ipſius
peccatoris opa , & loca etiã corporis va
cua.i.eius deſideria.Nã qcqd deſiderat ,
vel agit,ad ſe ipm tantũmõ hõ peccator
reflectit,quia in oĩbus ſuis ſtudijs ſolam
ꝓpriã vtilitatem attendit.Apl's.Erũt ho-
2. Thi. mines ſe ipſos amantes.
3. Tertio propter diſtinctionem lãguo-
ris Nã languor,ſiue morbus hydropiſis
in tres diſtinguit partes ac ſpecies, qua-
rum vna vocat hypoſarcha , ſecunda al-
chites,tertia timpãites:Prima.ſ.hypoſar-
cha ꝓuenit ex materia phlegmatica pe-
netrãte in membra cũ ſanguine , ex qua
apparet inflatio i corpe quaſi toto , ſicut
accidit in corpe mortuo . Vñ hæc hydro
piſis pinguedinen in membra inducit :
ſed inter membra potiſſimè facies ad pĩ
guedinem eſt decliuis, cunq; digitis cor-
pus primitur in oĩ loco deprimit,ex quo
non carnis ſolidæ , ſed fluidę , & mollis
eſſe pinguedo illa oñditur . Hypoſarcha
ergo ꝓcedens ex exuberãti corpis humo
re,auaritiæ vitium eſt, proueniens ex ſui
inordinato amore,qa ex eo, ꝙ peccator
ſe diligit inordinatè plus ſm corpus quã
ſm aĩam,diuitiarum abũdantiã appetit,
ut comodius viuere poſſit:ex quaru diui-
tiarũ inordinato amore,cupidus,& aua-
rus efficit,& tũc eſt hypoſarcha ꝓueniẽs
ex materia phlegmatica. nã exuberantia
materiæ phlegmaticæ eſt abũdantia tpa-
lis ſubſtantiæ qa hmõi materia ſ.phleg-
matica eſt fluida,eſt frigida,eſt etiã obli-
uionis & pigritiæ cauſatiua.Nam phleg-
matici ſunt fluici,ſunt obliuioſi,ſunt pi-
gri,uel tardi: q̃ oĩa in peccatoribus cau-
ſat abundantia temporalis.Nã ipſa in ſe
eſt fluida,i.labilis & tranſitoria:& neceſ
ſe eſt,ut qui labenti inititur, etiã cũ labẽ
Pro.11. te labatur.Pro.Qui ꝯfidit in diuitiis ſuis
corruet.hæc eſt etiã quæ facit hoĩes fri-
1.Ioh.2. gidos ad amandũ ſpũaliter.Ioh Siqs dili
git mundũ,non eſt charitas patris in eo.
Item facit obliuioſos ad recognoſcen-
Gen.40 dum bñficia:Gen. Succedentibus ꝓſpis
oblitus eſt interpretis ſui Sic qui proſpe
rat' in diuitiis,obliuiſcitur Dei .
Item facit pigros,& tardos ad operan
dum opa meritoria . Vnde fallacia diui-
tiarum,& ſolicitudo ſeculi, ſuffocat uer-
bum,ne ſcilicet opere impleatur . Tunc
ergo exuberat ĩ uentre phlegmaticæ ma
teriæ humor,qñ creſcit in corde hoĩs tpa
lis ſubſtantiæ amor: qui tunc cũ ſangui-
ne penetrat ad membra, cum ſub obten
tu neceſſitatis trahitur ad operũ ſtudiã.
Eſt enim humor ſanguinis quaſi nutri-
mentum corporis, & neceſſarium ſuſten
tamentum naturæ,in tantum,ut dicatur
Leuitici . quòd anima.i. uita omnis car- Leu.18
nis in ſanguine eſt.Ergo accipiamus per
ſanguinem appetitũ neceſsitatis,in exu-
berante autem phlegmate appetitum cu
piditatis : unde tunc phlegma cum ſan
guine tranſit, qñ ſub obtentu neceſſita-
tis,impletur appetitus cupiditatis: & tũc
penetrat in membra , quando tranſit ad
lucrandi ſtudia, ex quibus ſequitur impĩ
guatio.i.diuitiarum repletio.ſed ex pin-
guedine tumefactio ſequitur, quia ex di
uitiarum plenitudine ſuperbia cauſatur
& ideo Augu.Morbus diuitiarum eſt ſu- Aug.in
perbia.Nam grandis animus eſt qui in- ſer. 31.
ter diuitias iſto morbo non tentatur.ma
ior animus diuitias ſuas vincens cõtem
nendo:magnus eſt diues qui nõ ſe ideo
magnum putat,quia diues eſt . qui autẽ
ideo magnum ſe putat,quia diues eſt, ſu
perbus & egenus eſt, in carne crepat , in
corde mendicat,inflatus eſt non plenus.
eſt etiam præcipuè in facie ad pinguedi-
nem,& ad tumorem decliuis:quia præci
pue in exteriori apparentia,ſuam ſuper-
biam,& pompam oſtendit. ſed quia ple
nitudo eius non eſt ſolida plenitudo vir
tutis;comprimitur,dum tangitur digitis,
quia dum tentationibus impetitur,cedit
& dum aduerſitatibus premitur, deficit
Iob:Venit ſuper te plaga,& defeciſti Se- Iob. 4.
cunda ſpecies hydropiſi,ſ.alchites,proue
nit ex materia aquoſa effuſa in ſpatium
ventris interioris,& quę ſequuntur ipm.
Vnde eſt in al hite grauitas ſenſibilis in
uentre:& cum percutitur venter non eſt
ſonitus:ſed quando commouetur, auditã
ſonitus aquæ commotæ.Aſclites ergo ꝓ
ueniens ab exuberantia humoris , luxu-
riam deſignat prouenientem ex inordi-
nato amore propriæ carnis, vnde naſcitã
ex aqueo humore i. ex carnali amore &
ad inferiora ventris diffunditur: quia lu
xuria carnis per inferiora membra exple
tur. Hæc ſenſibilem grauitatem ventri in
gerit,quia ſenſibilè cõmotionis ardorem
in ipſo ventre diffundit,hmõi aquoſitas
ventris cum percutitur non ſentitur: qa
flagellũ tribulatio carnis motũ concupi-
ſcentiæ

scentiæ sedat, & restringit, sed tamen cum mouetur: sentitur, quia cum tentatione agitatur, protinus excitatur, & deordinatur.

Tertia species hydropisis, scilicet timpanitis, est ex materia ventosa sparsa in alias partes, & non est in timpanitide grauitas neque pinguedo membrorum, sed potius extenuatio ipsorum, neque et tumefactio pedum, sed est inflatio ventris, & tensio quasi corde, & cum pulsat uenter, audit sonitus uentris in quo est inflatio, ut utris pleni aqua. Est ergo uelut timpanitis tumor elationis, qui est ex uentosa materia. i. ex humoris excellentia quæ animum inflat nõ satiat. Unde eius abundantia timpanitidem inducit: quia excellentia honoris superbiam & elationem gignit, qua animus in flatu extenditur: ut si quis eum iniuria tãgat, statim per impatientiam resonat, & ad
Isa. 16. uindictam intendit. Isa. Venter meus ad Moab quasi cythara sonabit.

Angelos quamplurimis rationibus corporeis mẽbris iure solere antiquitus depingi, ostentatur. Cap. VI.

ANgeli licet sint incorporei, tamen in figura humani corporis apparere leguntur, & sic etiam depinguntur. unde & varia membra corporis etiã in diuina scriptura per quandam similitudinẽ eis attribuuntur, in quibus variæ actiones eorum inuisibiles exprimuntur. Depinguntur siquidem angeli primo cum lõga coma, & reflexis capillis: vt per hæc eorum mentales affectiones, & ordinatæ cogitationes intelligantur. Nam capilli cogitationes significant, & etiam affectiones quæ nascuntur ex radice mentis. Item aures dicuntur habere, quando diuinam inspirationem recipiunt, quam vtiq; iudicant & discernunt.

Item nares eis pictores attribuunt, qa peccata velut fœtidam fugiunt, & uirtutes quasi quædam odorifera diligunt, & inter munda, & imũda fœtida & aromatica sagacissimè diiudicant, & distingũt.

Item ora, linguas. & labia habere etiã sæpius memorantur. quia diuina secreta quasi nobis loquendo proferunt, & diuinis laudibus quasi continue intendunt.

Item imberbes pinguntur, ut quasi iuuenes, neque uiribus, neque senio deficere ostendantur.

Item dentes habere dicũtur, quia gratiam quam a Deo accipiunt aliis cõicare, i. quasi commolendo diuidere cõsueuerunt. Unde in dentibus eorũ ptãs actiua & communicatiua merito designatur.

Item brachia, & manus habent, quia virtute sua actiua, & permãsiua, nr̃as infirmitates sustinent, & vsq; in finem ab electorum defensione, & supportatione non desistunt.

Item cor & pectus habere finguntur, quia cum deiformem habeant vitam, de susceptione deiformis vitæ, & gratiæ, nobis manifestissime cooperantur.

Item costas, & latera habent: quia omnia gratiarum munera in se tuta cõtinẽt, & per ipsorum custodiam in electis hominibus omnia tuta manent.

Item lumbos, & femora habere dicuntur, sed vestibus occultata, qa gratiam, & virtutem in se habent quæ hoĩbus carnalibus sunt occulta.

Itẽ hñt pedes, sed naturaliter denudatos: qa liberos hñt affectionũ mot⁹ ĩ deũ, ab oĩ carnali concupiscentia denudatos

Itẽ describunt pẽnati, & alati, qa sunt a cogitatione terrena penitus alieni, cõtẽplationis raptu ad diuini amoris intima ĩtellectu, & affectu sũt penit⁹ eleuati.

Sanctorum animæ perfectiones, quæ puellis, nec non animarum peccantium defectus multiplices quæ mulieres præcipuè prægnantibus similes esse videntur, lucidissimis exemplis conscribuntur Cap. VII.

ANimæ scõrũ virorum fid̃es sunt puellis. Nã primo: puellæ, ſm cõplexionẽ sunt calidæ, & humidæ, qa scilicet aiæ sanctæ sunt calidæ p dilectionẽ, & humidæ per deuotionem. Unde frequentius ex deuotione lachrymis abundant, in quas deuotionis lachrymas pcipuè resoluũt audiendo, vel legẽdo, vel meditando verba diuina. Can. Aĩa mea liquefacta est, vt dile Cant. 5
ctus locutus est. Nã in liquefactione aiæ notat calor dilectionis resoluens, & humor deuotionis decurrens

Secundo puellæ ſm cordis dispõnem sunt tenellæ, graciles, flexibiles, & pulchræ: sic aiæ sanctæ sunt tenellæ p beniuolentiã, flexibiles, p obedietiã, graciles per abstinentiã, pulchræ per munditiã sicut erat pulchra cui dicit: Pulchra amica Cant. 4
mea, & macula nõ est in te. Hester. Quæ- Hest. 2.
rantur regi puellæ virgines atque speciosæ: virgines scilicet p continentiã carnis

speciosæ-

ſpecioſæ per munditiem mentis.

Tertio, quia puellæ ſm mẽtis affectionem, ſunt uerecũdæ, timidæ, & iucundę. Sic ſancti ſunt verecundi de delictis, timidi de ſupplicijs iucundi de obſequiis. lætantur enim, & iucundè ſe offerunt ad
Pſa.44. Dei ſeruitia. Pſal. Adducentur regi virgines poſt eam, proximę eius offeretur in lætitia, & exultatione.

Quarto puellæ ſecundum exteriorem compoſitionem ſunt diſciplinatæ in ſermonibus, in veſtibus delicatæ. Nam (vt
Sen. in epi. Sene. dicit) Veſtis decẽtia pudicas decẽt. Sic ſanctæ perſonæ ſunt diſciplinatæ in moribus, tacitæ a noxijs locutionibus, &
Pro.31. delicatæ in virtutum veſtibus. Prouer. Fortitudo, & decor indumentum eius, & ridebit in die nouiſſimo. Et in eod.: Stragulatam veſtem fecit ſibi, byſſus & purpura indumentum eius.

Quinto, quia ſm nominis ſignificationem ſunt paruæ, integræ, honeſtæ, & pu-
Iſid. ræ. Nam (ſicut dicit Iſido.) Puella eſt nomen ætatis, nomen integritatis, & nomẽ honeſtatis, Dicit enim puella quaſi pura ſicut pupilla. Sic animæ, ſiue perſonę ſanctæ ſunt paruæ per humilitatem, integræ per virginitatem, honeſtę per caſtitatem, puræ per ſinceritatem vel paruæ in ſui extimatione, integræ ſine carnis corruptione, honeſtæ in moribus, puræ in operibus.

Item aĩa ſancta dẽt aſſimilari mulieri.

Primo quidem, quia mulier eſt naturaliter pia: Nam mulier maioris pietatis eſt quam vir, vnde cito lachrymas fundit. Et ſic anima ſancta debet eſſe pia, & ad lachrymas compunctionis prona. Talis
Iob.30. fuit anima Iob, qui dicebat: Flebam quõdam ſuper eum qui afflictus erat: compatiebatur anima mea pauperi.

Secundo, quia mulier eſt vehementer amatiua: magis enim diligit q̃ vir. & ſic anima debet feruenter amare Deum, ſm
Can.5. illud Can. Si, inueneritis dilectum meum annuncietis ei, quia amore langueo.

Tertio, quia mulier eſt circa fętum ſolicita. Et ſic anima ſancta debet eſſe ſolicita circa bona opera, quæ ſunt quaſi fœtus quos Deo parit, Talis erat Martha cui
Luc.10 Dñs dixit, Martha Martha ſolicita es

Item anima peccatrix aſſimilatur mulieri, primo, quia mulier habet mentis inconſtantiã, & mobilitatem: & ſimiliter anima peccatrix eſt inconſtans in bono, & mobilis & labilis ad malũ. Adeo enim mulier eſt volubilis, ꝙ poſtquam ſæpe a viro decepta fuerit, adhuc tamẽ ei credit, & ſe ei ſubmittit. Sic anima peccatrix inconſtãs in bono etiam poſt q̃ ſæpe a diabolo ſe deluſam, & ꝯfuſam ſęntit, adhuc tñ ei credit, & eius tentationi conſentit. Vñ in hoc aſſimilatur Sanſoni quem Dalida toties decepit, ꝙ in manus Philiſtinorum tradidit. Et ſic peccator totiens Iud.16.
decipitur, quod ad manus tortorum infernalium deducitur

Secundo, quia mulier habet mentis & Ariſt.7.
corporis fragilitatem: Nam ſm Philoſo- de ani.
phum. In omnibus generibus animaliũ fœminæ ſunt debiliores marlbus, pręter vrſam, & leopardam, quæ ſunt fortiores & audaciores quam ſunt mares, vñ mulier quaſi mollis aer dr̃. Sic aĩa peccatrix mollis eſt, & fragilis ad cedendum tentationibus, ſiue carnalibus, ſiue ſpiritualibus. Vnde ſicut mulier fornicaria recipit omnes maſculos, ita anima pecca-
trix oĩs tentationis motum. Eccl. Omne Ecc.36.
maſculum excipiet mulier.

Tertio, quia mulier appetit habere cor
poris venuſtatem. Nam (ſm. Ari. oĩs fœ- Ari. de
mina habet generaliter flexibiliorem ca ani.
pillum, & molliorem quam vir, & ceruicem habet longiorẽ, colorẽ albiorem, faciem lętiorem, & carnem molliorem. Vñ maximè in his partibus mulieres oñdũt laſciuiã, ſ in capillis, in ceruice, in facie, in colore, & in reliqua carne. In quibus oĩbus coĩter plurimi peccatores offendunt, qa animum hñtes effęminatũ, ad p̃dictorum ornamentũ intendunt. Vñ nota, ꝙ peccatores hñt capillos capitis, i. cogitationes, vel affectiones mentis flexibiles ad malitiã, & ſunt ceruicoſi per ſuperbiã, & colorati, vel dealbati per hypocriſim, & exteriorem apparentiã, & etiã
carne molles per gulã, & luxuriã. Hiere. Hier.31
Mulier circundabit virũ. i. malitiam fœmininam animus induet maſculinus.

Quarto, quia mulier habet vocis tenuitatẽ, qa ſ. peccatores tenuem, & modicã vocẽ ad Deũ hñt laudandũ, vel peccata ſua confitendum. vñ põt dici de tali pec
catore illud. Non erat vox, neque ſenſus. 4. Reg.

Quinto, quia mulier habet linguæ volubilitatem, & ſermonis facilitatem. Sic pcõres ſunt faciles ad male loquendum, & mentiendũ, & detrahendũ, & ſimilia.
Pſ. Linguis ſuis doloſè agebant. Pſal.13.

Sexto, quia mulier habet motus tarditatem, & inceſſus breuitatem, quia ſcili-

cet peccator tarde mouetur ad pœnitentiam,& parum proficit in via. Sap. Pedes eorum pigri ad ambulandum.

Septimo, quia habet ad iram pnitatē: Pſ. 115. ſic peccator faciliter turbatur. Pſal. Peccator videbit,& iraſcetur.

Octauo, quia mulier habet odij tenacitatem. Sic peccatores nimis portant odium in corde. Et hinc eſt, qđ a Deo nō inueniunt miſericordiā, aut peccatorum Eccl. 18 medicinam. Eccle. Homo homini ſeruat iram,& a Deo quærit medelam

Nono, quia mulier habet inuidiæ liuiditatem · & ſic peccatores inuicem ſibi Gal. 5. inuident. Apoſtolus. Inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

Decimo, qa mulier hēt laboris impaſſibilitatem, eſt enim impatiēs laboris. Sic peccator de itioſus refugit laborē pniæ Pſa. 71. Pſa. In labore hominum non ſunt.

Vndecimo, quia habet libidinis cōcupiſcibilitatem, hic etiam ptinet ad quoſlibet Ia. 4. peccatores luxurioſos, qbus dr Iac. Concupiſcitis,& non habetis.

Duodecimo, quia mulier habet malitiæ immenſitatem. Nam malitia mulieris maior eſt quàm viri, & per peccatum homo efficitur non ſapiens, ſed malitio- Pſa. 50 ſus,& ſubdolus. Pſ. Os tuum abundauit malitia,& lingua tua cōcinnabat dolos.

Decimotertio, quia mulier habet ſpei modicitatem Sic peccator parum confidit in deo, ſed magis ponit ſpem ſuā in fallaci mundo, vñ finaliter cogentur di- Iſa. 28. cere illud, Poſuimus mēdatiū ſpē nrām.

Decimoquarto, mulier habet mēdacij loquacitatē, frequenter enim mendacia loquitur:& ſic peccatores ſunt proni ad Pſa. 17. mentiendum. Pſ. Filii alieni mētiti ſunt.

Decimoquinto, quia mulier hēt inuerecundiæ infirmitatem. Nā mulier poſtq̄ verecundiā deponit, ſine verecundia exiſtit,& ſic qui peccato aſſueſcit: efficitur Hiere. 3 infrunitus. Hiere. Frons mulieris meretricis facta eſt tibi; noluiſti erubeſcere.

Item anima operantis malum aſſimilatur mulieri prægnanti.

Primo ratione conceptionis, quia (ſicut Arif. de gen. dicit Ariſtote.) fœmina quæ maſculum cōcipit, minus grauatur,& pulchrioris eſt coloris,& mundioris,& motus leuioris q̄ ſi fœminā portaret Per maſculum ergo intelligitur opus bonum, p fœminam vero opus malum. Nam opus bonū eſt pulchrius ad intuendum, mūdius ad cogitandum, leuius ad faciendū maximè exiſtenti in charitate, quæ omnia facit facilia,& leuia. E contra autem fœmina. i. opus malum eſt immundum, fœtidū & oneroſum. Vñ aīa opantis malū eſt ſimilis mulieri gignenti filiam fœminam. Iac. Cōcupiſcētia cū peperit parit pcm. Iac. I.

Secundo ratione impraegnationis, Nā (ſm Ariſt.) ſigna impgnationis ſunt, qa mulieres pgnātes res diuerſas deſiderāt, colores mutant, ſub oculis liueſcūt, vbera turgeſcūt,& ventres intumeſcūt, nauſeā,& vomitū patiunt, grauedine præmūtur, in laboribus affligunt, in partu clamare cōpellunt,& ſæpe piclitant, Sic aīa peccatrix,& malè diſpoſita, diuerſa appetit p auaritiā, colorē mutat. i. apparentē oculis exterius nouitatē aſſumit p luxuriā, ſub oculis liueſcit p inuidiā, turgeſcit & intumeſcit p ſupbiā, nauſeā, & vomitū patit pp gulā & crapulā, grauedine pmit, & in labore affligit p accidiam, clamat,& interdum periclitatur per iram.

Tertio rōne parturitionis: qa licet mulier cum voluptate concipiat, tñ cū dolore parturit. Peccatū enim cōcipit, dū actu committitur,& tunc hēt delectationem: ſed parturit dum punitur, & tunc habet dolorem. Ioh. Mulier cum parit triſtitiam Io. 16. habet. Pſa. Dolores, vt parturientis. Pſa. 47.

Anima appetitus ſpiritualis pluribus ex cauſis veluti & appetitus corporalis deſtrui, ſimilitudinibus diuerſis demonſtratur, quantumque ambitio & auaritia hominibus obſit, quaue via temporalia ſubtrahantur, declaratur. Cap. VIII.

APpetitus ſpiritualis nutrimenti, ſ eorum q̄ nutriunt, ſpūm deſtruitur ex multis. Sicut et ex multis cauſis deſtruitē appetitus corpalis. Nā appetitus ſpūalis pdit qñq; ex carnali affectione, ſicut appetitus cibi qñq; pditur ex viſcoſo phlegmate, vt dicit Auic. Eſt. n. qñque multum Aui li. 5. phlegma viſcoſum cōprehenſum in ore ſtomachi, qđ non refugit a cibo, niſi in quo ſunt caliditas, & acuitas: ſed poſtea ex acceptiōe illiꝰ acuit,& fit iſſlāmatio, & extēſio,& nauſea & ñ qeſcit, niſi cū euacuatione. Eſt aūt velut humor phlegmatis, affectus, ſiue amor carnalis, q ſtomacho. i. animo velut viſcus ſeparabilis hæret. Vñ Apſ́s dicit Ephe ꝙ nemo carnē ſuā vnquam odio habuit. Hic ergo dum orificium ſtomachi, ideſt guſtum animi imbuit, nauſeam inducit. Vnde carnali amore plenus ſpiritualia faſtidit. Prouer. Pro. 27.

Anima faturata calcabit fauum, & talis
nausea siue fastidiũ periculosum est ani
Ps.106. mæ,& ferè mortiferum. psalm. Omnem
escam abhominata est anima eorum, &
appropinquauerũt vsq; ad portas mor
Aug in tis. Augu. Sicut periculosum est corpori
ser. 15. corporeas escas non posse percipere, ita
periculosum est animæ spirituales deli-
tias fastidire.

Secundo destruitur appetitus spiritua
lium ex honoris ambitione, sicut (secun
dum Auicen.) perditur appetitus cibi ex
catarro descendẽte a capite. Nam ex assi
duitate catarri a capite defluentis, idest
ad stomachum venientis, fit interdum
appetitus destructio, sed velut catarrus
capitis est elatio,& superbia mẽtis, quæ
tunc ad stomachũ vadit cum appetitum
honoris,& ambitionem dignitatis indu
cit. Tunc enim spiritualium appetitum
quem inducit humilitas, superbiæ vacui
tas penitus excludit. Et nota ꝙ (sm Aui
cen.) ex tali catarro a capite defluente,
plura nocumenta in membris ad quæ
descendit, aliquando generantur: Na ali-
quando descendit ad guttur,& spargitur
ad palatum,& ad pulmonem, & ad meri
& ad stomachum,& quandoque vulne-
rat ea, & quandoque descendit ad ner-
uos vsq; ad longinquiora mẽbra, & ge-
neratur ex eo aliquando sanies,& pleu-
resis & extenuatio, & præcipue cum ca-
tarrus est acutus,& calidꝰ,& dolores sto
machi & fluxus, sventris, & rasura inte-
stinorum, cum est salsus, & acetosus. Si-
cut ergo ex catarro capitis generantur
(vt dictum est) multa nocumenta in cor
pore, sic etiam ex ambitione cordis, &
appetitu honoris causantur plurima vi-
tia in homine, de quibus Beatus Bernar.
Ber. in sic dicit, Ambitio subtile malum, secre-
ser. dra. tum virus, pestis occulta, doli artifex, li-
uoris parẽs, vitiorum origo, tinea sancti-
tatis, excecatrix cordiũ, ex remedijs mor
bos causans, ex medicina languorem
generans.

Item Inno. hoc idem ostendit, dicens:
Inn. de Ambitiosus statim vt est ad honorẽ pro-
vti. hu. motus, in superbiam extollitur, in iactan
condit. tiam extenatur, non curat prodesse, sed
gloriatur præesse, præsumit se meliorem
quia cernit se superiorem, priores dedi-
gnatur amicos & notos, non curat extra
neos, comites contemnit antiquos, vul-
tum auertit, ceruicem erigit, fastum ostẽ
dit, grandia loquitur, sublimia medita-
tur, subesse non patitur, præesse molitur;
subditis onerosus, omnibus infestus, præ
ceps, molestus, arrogans, grauis, & im-
portunus.

Tertio quoq; destruitur appetitus spi-
ritualis ex auaritiæ retentione, sicut de-
struitur appetitꝰ cibi ex nulla, uel ex pau
ca corporis resolutione. Nam hic accidit
qñ non fit resolutio in corpore, vel quan
do fit pauca, sicut fit in febribus in qui-
bus tantum natura laborat ad expellen-
dum morbum, quod refugit ab attractio
ne: vnde si fugit humiditatem cibalem
ex venis neque vere ex stomacho, & iõ
toleratur dimissio cibi tempore extenso.
Propter istam etiam causam vrsus, ericij
& plura animalia in hyeme abstinent a
cibo, & non comedunt tempore exten-
so: quia tunc natura occupatur in recti-
ficando illud, quod est in corporibus eo
rum ex humoribus crudis, & administrã
do ipsum loco eius, quod resoluitur: sed
ad vltimum necessitatis cibi inducitur, vt
suppleat locum eius, quod resoluitur.
Cum aũt non est resolutio, aut resolutio
praua, non est necessarius cibus exterior
Est ergo auaritia velut quædam febris ar
dentissima, quæ ita animam occupat, vt
nulla resolutio fiat. Nõ enim anima aua
ri patitur nisi ꝑ eleemosynarum largitio
nem, vel liberalitatis dationem sua pe-
cunia, vel temporalis substantia resolua-
tur. i. exponendo, vel consumendo mi-
nuatur. Est enim in corde auari morbus
cupiditatis: circa cuius impletionẽ tm̃ la
borat auarus congregando, quod omni
no refugit distractionem in dando. Vn-
de quia anima eius est sic occupata tem
poralium affectionibus, destruitur in ip-
sa spiritualium appetitus. Sunt etiam in
auaris crudi humores i. crudeles, & im-
piæ conceptiones, quæ ita replent & oc-
cupant animam, vt omnem ab eis exclu
dant pietatis,& charitatis affectum. Pro- Pro.12.
uer. Viscera impiorum crudelia.

Quarto prouenit destructio appetitus
spiritualis ex amoris remissione, sicut ex
debilitate epatis debilitatur virtus appe-
titiua, vt Auic. dicit. Nam velut debilitas
epatis tepiditas est amoris, quæ appetitũ
minuit, quia quanto quis Deum tepidius
diligit tanto minus spiritualia attingit
ac appetit: Et tanto magis afficitur ani-
ma spiritualium sapore, quãto magis in-
calescit diuina dilectione. Nam & aqua
tepida inducit abhominationem, & vo-

mitum

ſmitum ciborum. Apoc Quia tepidus es,
incipiam te euomere. vnde ſicut tepidi-
tas aquæ, ita & tepiditas animæ nauſeam
& abhominationem inducit ciborũ ſpi-
ritualium.

Quinto quoque deſtruitur ex ſolicitu
dinum multiplicatione: quia ſicut perdi-
tur appetitur corporalis propter vermes
exiſtentes in ventre, ita perditur appeti-
tus ſpiritualis propter ſolicitudines tem
poralium exiſtentes in mente. Nam ver-
mes huiuſmodi (vt dicit Auice.) nocent
inteſtinis, quibus communicat ſtoma-
chus, & ideo mouent ſtomachum, ad vo
mendum non ad commedendum, & at-
trahẽdum. Sic temporales ſolicitudines
in corde exiſtentes potius mouent ad ex
pellendum affectum ſpiritualium quam
Grego, ad appetendum ea. Grego. quanto auido-
ri cura anima inardeſcit ad infima, tanto
tempore dãnabili refrigeſcit a ſummis.
Sexto deſtruitur etiam appetitus ſpiri-
tualis ex rancoris conceptione, ſicut de-
ſtruitur appetitus corporalis propter im
prægnationem, & retentionem menſtruo
rum. Nam quaſi mulier prægnans, & por
tans conceptum in ventre, eſt homo tu-
midus, & indignanter portans rancorẽ
in corde. Et quaſi ſanguinem retinet mẽ
ſtruum, qui effundendi ſanguinem alte-
rius appetitum, vel ſtudium habet. Vel
refertur impregnatio ad luxuriam, & cor
ruptionem carnis, & præcipue tollit ſpiri
tualium delectationũ appetitum, Apoſt.
Animalis .i. carnalis homo, non percipit
ea quæ ſunt ſpiritus Dei.

Septimo deſtruitur appetitus ſpiritua-
lium delectationum ex indiſcretione pę
nitentiæ, ſicut propter nimium exercitiũ
& laborem inordinatum (ſm Anic.) de-
ſtruitur appetitus corporalis cibi. Simili-
ter ex inordinato labore pœnitentię, vel
abſtinentiæ, vel exercitij ſpiritualis, ple-
rumque incurritur grauedo, & laſſitudo
accidiæ, quæ ſic animæ appetitum deua
Cic. de offic. ſtat, vt nil amplius boni ei agere libeat,
Vnde ſicut Tull. dicit, In omnibus nego
tijs pluſquam aggrediaris adhibenda eſt
diſcretio. Conſidera ergo ne nimis capias
Pro. 15. Nam in prouerbijs: dicitur Qui nimis ca
pit, parum ſtringit, & proijciendum eſt
onus ſub quo in vita deficias, iuxta illud
Qui plus Poſſe putat ſua quam natura
miniſtrat, poſſe ſuum ſuperans ſe minus
eſſe poteſt

Item appetitus mundanæ fęlicitatis aſ
ſimilatur dolori capitis. Primo ratione
pœnæ, Nam ſicut dolor capitis ſic, & fe-
licitas proſperitatis non eſt ſine pœna,
ex eo, quod quæritur cum labore, poſſi-
detur cum timore, amittitur cum mero-
re. Et ſicut Aug. dicit. Proſpera huius mũ
di aſperitatem habent, iucunditatem fal
ſam, certum dolorem, incertam volupta Aug. in epiſ.
tem, durum laborem, timidam quietem,
rem plenam miſericordia, ſpem beatitu-
dinis inanem

Secundo ratione cauſæ. Quia hic do-
lor aliquando naſcitur ex calore, aliquã-
do ex tumore, Calor, eſt nimiæ cupidita-
tis ardor, vel mali deſiderij feruor: vnde
dolor capitis ex calore naſcitur, quando
mens deſiderio rerum temporalium an-
xie cruciatur, & talis homo clamare pt
illud. Caput meum doleo, caput meum 4. Reg. 4.
doleo Torquetur enim mens cupidi, vel
ſi aſſequi non poſſit, quod appetit, vel ſi
aliquando amittit, quod diligit. Tumor
autem capitis eſt elatio mentis. Vnde do
lor capitis ex tumore naſcitur quotiens
ex abundantia boni operis animus glo-
riatur. Pſalmus. Conuertetur dolor eius
in caput eius.

Tertio, ratione curæ. Nam, vt iſte do-
lor capitis curetur, oportet primo, quod
morbi materia ſubtrahatur. Materia
namq; mundanæ felicitatis, quæ appeti
tum deordinat, temporalia ſunt, quæ du
pliciter ſubtrahuntur: Vno modo actu. ſ.
dum pauperibus erogantur: alio modo
ab animo, dum de eis non ſolicitatur, &
vtroque modo inordinato appetitui reſi
ſtitur: ſed ſi dolor prouenit ex calore, ad
hunc oportet, q capiut oleo roſaceo inun
gatur, quia huiuſmodi oleum eſt frigidũ
& ſignat cruorem Martyrum. Et ideo dũ
paſſiones ſanctorum martyrum legis in
quibus maximã contemptus mundi vi-
guit, quaſi oleo roſaceo caput vngis.
ſed antequam oleum infundas, oporte
vt caput radas, ſuperflua reſecando, &
ſic materiam morbi deſtruis: & fomen-
to frigidi olei feruorem caloris reprimis,
Debes etiam ęſtum fugere, & vmbram,
quærere diuinæ protectionis, vt dicas
cum prophe Domine Deus ſalutis meæ
obumbraſti ſuper caput meum in die
belli. Sed ſi ſit dolor prouenicns ex tu-
more: tunc debet oleo violaceo caput
vngere, vt poſſis dolorem mitigare tu-
moris. Viola eſt humilis verba, quę dum
de terra naſcitu, non procul a terra pro-

ceritate separat. Oleum ergo humilitatis
placat superbiam mentis: sed caue ne o-
leum peccatoris impinguet caput tuum.
Oleum peccatoris, est blandimentũ adu-
lationis: hoc autem oleum tumorem ca-
pitis non destruit, sed nutrit. Vnde vten-
dum est oleo Salomonis dicẽtis Oleum
de capite tuo ne deficiat Grego. Oleum
de capite.i.charitas de mente.

*Apostolorum, ac eorum qui eos insectantur, perfe-
ctiones recensentur, quæ ex, laterum naturali-
bus similitudinibus eliciuntur: ossiumq́; ipso-
rum enumeratio, & tandem spiritualis signi-
ficatio aperitur. Cap. IX.*

APostolorum perfectio, & aliorum q
secuti sunt eos, assimilantur lateri.
Eis.n promisit Christus, quòd erunt as-
sessores, & colaterales sui in iudicio, vt
Psa.90. dicit glosa super illud Ps Cadent a latere
tuo mille & hæc similitudo apparet con
grua triplici ratione.

Primo ratione discretionis. distingui-
tur enim in corpo e duplex latus.s. sini-
strum, & dextrum, Ex qua distinctione
intelligitur duplex perfectio eorum, vna
quantum ad vitam præsentem, & hoc p-
tinet ad latus sinistrum. Sinistrum. n. la-
tus est, quod clypeo munitur, quod gla-
dio, vel ense accingitur, quod poderibus
portandis subijcitur: vnde & leua vocat
a leuando, eo quod sit aptus ad leuandũ
aliquid, & portandum. Et hic omnia be-
ne competunt Apostolis, & eorum se-
quacibus: quia ipsi secutum fidei fortiter
tenuerunt; ense, vel gladio verbi Dei for
titer pugnauerunt, & tribulationum, &
laborum, & persecutionum onera longa
miniter portauerunt. Est alia perfectio
eorum quantum ad statum gloriæ, & id
significatur per latus dextrum, quod est
potius sinistro: vnde dextera Dei voca-
tur vbi sunt potiora bona, s. gloriæ: & iõ
Christus ibi dicitur sedere. Hanc dupli-
cem perfectionem petiuit pro filijs ma-
Mat.20 ter filiorum Zebedei, cum dixit dic, vt se
deant hi duo filij mei, vnus ad dexteram
tuam, & alius ad sinistram: de qua tamẽ,
quia non rectum intellectum habebant
dixit Christus: Nescitis qd petatis. & po-
stea subdit, Sedere autem ad dexteram
vel ad sinistram, non est meum dare vo-
bis, sed quibus paratum est a Patre meo.

Secundo, ratione compositionis: Nam
partes laterum quę dñr costæ, qa interio-
ra custodiunt, componuntur ex ossibus.
sunt. n. in costis (vt dicit Cõstã.) 14. ossa,
septena, & septena ex vtroq; latere col-
locata. Septem ossa, quæ sunt in latere
sinistro, siue costæ, sunt septem virtutes,
s. tres theologicæ, & quatuor cardinales;
ąbus in pñti vita Apostoli, & eorum se-
quaces instituti, & muniti fuerunt. Vel
forte repræsentant perfectionẽ septem
donorum Spiritussancti. Sed septem co-
stæ in latere dextro, signant septem do-
tes. s. tres aiæ, quæ sunt, visio, quæ succe
dit fidei; inhæsio, quæ succedit spei: &
fruitio, quæ succedit charitati Et qua-
tuor erunt corporis glorificati, s. clari-
tas, quæ respondet prud tiæ subtilitas i.
i. spualitas, q̃ rñdet iustitiæ. erit enim cor
pus spũale totaliter subiectũ spũi: agili-
tas, quæ rñdet temperantiæ: impassibili-
tas, quæ respondet fortitudini.

Tertio, rõne passionis: quia licet latus
multipliciter patiatur ex ventositate, ta-
men ex ciborum multitudine generata,
miro modo comprimitur, ita, vt sæpe ho
mo moriatur. Sic quamuis Sancti multa
patiantur aduersa, tamen eis ventus su
perbiæ, vel vanægloriæ maxime est timẽ
dus: qa maxime spũales viros infestat. Et
dicit Hyppocras, ꝙ in acutis ægrum iace Hyppo.
re in latere, & præcipuè dextro, bonum in pro.
signum est: quia significatur, ꝙ loca vi-
cina cordi non sunt opilata neque ma
lo modo oppressa, sed ad se dilatata: sic
bonum est signum iacere in latere sini-
stro insistendo vitæ actiuæ, sed melius in Gre.in
dextro, insistendo contemplatiuæ. Gre ser.
go,. magnæ sunt vitæ actiuæ merita, sed
contemplationis potiora: vnde neq; au
ferri unquam Mariæ pars dicitur, quia
actiuæ vitæ opera cum corpore tran
seunt; contemplatiuæ vero gaudia, me-
lius ex fine conualescunt. Et similiter Bern.
beatus Bern. hoc idem opinãs dicit, Bo
num acquirit gradum, qui bene ministra
uerit proximo: forte meliorem qui benè
vacauerit Deo: optimum autem qui per
fectus est in vtroque.

*Auaritiæ detestatio, ipsiusq́; damna explicate cõ
scribuntur: quæ quidem rationabiliter ipsius
lepræ quatuor speciebus comparantur.
Cap. X.*

AVaritia assimilatur lepræ.
Primo, ratione corruptionis, quia
scilicet in lepra, est vniuersalis humorũ
corru-

corruptio, & infectio membrorum: & similiter ex auaritia, & cupiditate omnes humores, id est affectiones animæ corrumpuntur. Leo Papa dicebat, Amore pecuniæ vilis est omnis affectio: & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire nõ metuit: nullumque est iustitiæ in illo corde vestigium, in quo sibi auaritia fecit habitaculum. & hac omnia ecclesiæ membra inficiuntur, scilicet laici, clerici, prælati, & subditi. Hierem. A minore vsque ad maiorem, a propheta vsque ad sacerdotem, omnes auaritiæ student; Vnde Rabanus. O pestis maligna auaritia semper bonis animis decertanda: quem illæsum, quem inconcussum dimittis? genus humanum confudisti, tu discipulum comitem Christi ab Apostolatũ præcipitasti: tu milites custodientes sepulcrum captiuasti. Nunquid non bene dictum est. Pecuniæ obediunt omnia?

[Leo. in quodã serm.] [Hier. 8.] [Rab. super Matt.] [Eccl. 10]

Secundo, ratione distinctionis. Distinguitur a medicis quadruplex communiter lepra. Est enim quædam lepra, quæ dicitur elephantia, quæ fit de melancolia inficiente sanguinem. Et dicitur elephantia, quia sicut elephas diuersis distinctus est maculis. Sic, & patiens hanc speciem lepræ, diuersis maculis respergitur in cute, siue in pelle. Ita etiam homo auarus repletur diuersis maculis, id est, diuersis vitijs: quia (vt dicitur) radix omnium malorum cupiditas Petrus Rauennas in quodam sermone, Malorum radix, cupiditas; transgressionis est mater, magistra nocendi, & primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorum. Et ideo etiam Gregor. dicit. Quod auaritia latenter oritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium patenter producit in operatione.

[1. Th. 6] [Pe. Ra.] [Grego. 20 libr. Meta.]

Secunda species lepræ dicitur leonina, quæ fit de colera inficiente sanguinem: hæc multum inficit oculos, vnde præcipue cognoscitur per depilationem superciliorum. Ita auaritia oculos inficit, dum ea quæ videt auarus, male concupiscit: vnde beatus Ioan. auaritię cupiditatem, concupiscentiam oculorum vocat: quia auarus inuisibilibus spretis sola visibilia quærit. Psalm. Oculos suos statuerunt declinare in terram, quia scilicet non intendunt auari nisi ad terrena conquirenda.

[1. Io. 2.] [Psal. 16]

Tertia species lepræ dicitur tyria, siue serpentina a tyro serpente: quia sicut serpens ille facile deponit corium, ita, qui laborat hac lepra, deponit cutem, & cito putrescit cutis, & caro propter corruptionem fleumatis. Huius etiam quædam signa sunt, putrefactio gingiuarum, & labiorum, & raucedo vocis, & ingrossatio extremitatum digitorum manuum, & pedum, & vnguium casus. Similiter auaritia homines expoliat per rapinas, carnes putrefacit per delitias: quia multi auari postquam ditati sunt, delitijs affluunt, & voluptatibus putrescunt. Ioel. Computruerunt iumenta, id est, peccatores, ratione non vtentes, in stercore suo, id est, in temporali lucro: de quo Apostolus, Omnia arbitror, vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Nam post lucrum temporalium putrescunt turpitudine voluptatum: ergo putrescit in eis caro per vitium luxuriæ, & gingiuæ per vitium gulæ: sicut patet in auaro illo diuite, qui epulabatur quotidie splendide, ad quod etiam sequitur raucedo vocis, & putredo labiorum, id est, turpiloquiu, & stultitia verborum, quę in conuiuijs, & delitijs solent abundare. Nota ergo, quod auaritia expoliat per rapinam, putrefacit per inuidiam, quia auari inuidẽt alijs de lucris temporalibus. Prouer. Putredo ossium inuidia.

[Ioel. 1.] [Phil. 3.] [Luc. 16] [Pro. 14.]

Item auari morientes expoliantur in domo, putrescunt in sepulchro.

Item in eis putrescunt labia, ne confiteantur peccata, & ingrossantur digiti, vt non restituant aliena.

Quarta lepra est, quæ vocatur allopicia, id est, vulpina: quia sicut allopides id est, vulpes habent supercilia depilata, ita depilantur: & hi qui hanc patiuntur lepram. Vnde esset oportuna mulieribus quæ sibi ea depilant: quia tunc non indigerent ad depilandum ea ferreo instrumento. Et huiusmodi leprosis facies intumescit: Sic in auaris diuitibus oritur supercilium, & tumor superbiæ: contra quod Apostolus diuitibus huius seculi præcipit, non alta sapere.

Aug. Difficile est, vt non sit superbus, qui diues est: tolle superbiã, & diuitiæ nõ nocebũt.

Ea, quæ auditui exteriori in homine expediunt, ſingula, & interiori conuenire pulcherrimis demonſtratur ſimilitudinibus, ac quem ad modum verbum Dei ſit audiendum, & docendum, auriumq; tandem natura ſcitè explicatur. Cap. X I.

AVditus interior, & perceptio verbi Dei, ſimilis debet eſſe auditui corporis exteriori. Nam ad perfectionẽ auditus corporalis, quæque ſunt neceſſaria, quę ſuo modo requiruntur ad auditum interiorem.

Primũ eſt potẽtia ſentiens, ſ virtus animalis auditiua Sic oportet, quod ſit interius in anima virtus ſpiritualis gratiæ; quæ faciat ipſam animam ſpiritualiter ſentire, & auidè percipere, quæ dñr, Vnde Grego dicit, quod niſi ſpiritusſanctus auditorum corda impleat, ad aures corporum vox docentium incaſſum ſonat. Formare.n vocem magiſtri exterius poſſunt; ſed hanc imprimere interius nõ valent. Quia igitur hæc virtus à Deo eſt ſicut virtus auditiua ab anima, ideo dicitur. Qui eſt ex Deo, verba Dei audit.

Gre.in quodã ser.

Ioã.8.

Secundum inſtrumentum conueniẽs (ſecundum Conſtantinum) eſt quoddã os porofum, ſiue cartilaginoſum, quod eſt concauum ſiccum, & durum. Concauum, quidem eſt vt ſua concauitate ſpiritum contineat, & aerem: Tortuoſum eſt, ne ſtupor ex ſubita, & vehementi alliſione ſpiritum lædat audibilem, & ideo organi circularitate ſonus temperatè ſuſceptus ſpiritum audibilem non reuerberat, ſed delectat. Durum etiam eſt, vt in eo mollior fiat aeris colliſio, vt ſic ſonitus maior fiat. Vnde tympanũ melius reſonat flante borea, qui eſt ventus frigidus & ſiccus, quam flante auſtro humido atque lento (vt ait Conſtan.) Similiter etiam interior animus, vt ſit doctrinæ auditæ efficaciter receptiuus, oportet primò, quod ſit concauus per humilitatem. Gregorius Via domini ad cor dirigitur, cum ſermo veritatis humiliter auditur.

Gre.in hom 1.

Item oportet, quòd ſit tortuoſus per ruminationem, ſcilicet vt verbum receptum, quod cibus mentis eſt, non ſubito tranſeat: ſed diutius, ſiue frequentius ruminet, vel reuoluat. Illud enim, quod vadit per tortuoſum meatum, non ſubito, ſed lentè, & tractatum gyrãdo pertrãſit. Sic etiam verbum auditum non debet homo dimittere, ſed frequenter in corde cõferre, & reuoluere: ſicut de beata Virgine dicitur, quod cõſeruabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo. Luc.2.

Item debet eſſe durus, & ſiccus per retentionem. Nam res dura, & ſicca melius retinet, & cuſtodit id, quod recipit, quàm tenera, & mollis. Lucæ: Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiũt illud. Lu.11. Sed ſecundum Ariſto. organum auditus eſt aer, qui continetur intra aures incluſus in miringa, ideſt in quadam pellicula: & ille aer oportet ꝙ ſit firmus, qui ſi haberet proprium motum, vel ſonum, non perciperet ſonum exteriorem. Ariſ li. de ſen. & ſen. Sicut patet in his, quibus ex motu talis aeris tinniuntur aures. Sic anima hominis debet doctrinam verbi recipere in interiori memoria, & firmiter perſeuerare in ea, Ioann. Si verba mea in vobis manſerint. &c. Ioã.14. Grego Multi legunt, & ab ipſa lectione ieiuni ſunt. Gre, ſu Eze. Multi vocem prædicationis audiunt, ſed poſt uocem vacui recedunt. Quorum ſi uenter comedit, viſcera non replentur. Quia, & ſi mente intellectum ſacri verbi recipiunt, obliuiſcendo, & non ſeruando, quæ audierunt: hoc in cordis viſceribus non reponunt. Ia. Non auditor obliuioſus factus. Iac.1.

Tertium eſt neceſſariũ medium ordinate ſenſatum deferens, Defertur enim ſonus ad aurem (ſecundum Conſtantinum) hoc modo, quod duo nerui ab anteriori parte cerebri procedentes in oſſibus aurium infiguntur, per quos ſpiritus audibilis ad prædicta oſſa defertur, quibus exterior aer formam ſoni referẽs immediatè coniungitur. Conſt. Vnde aer percuſſus illa oſſa collidit, & ſpiritus in eis exiſtens ſecundum proprietatem exiſtentis ibi aeris, & neruos allidentis immutatur, qui ſic immutatus, recurrens ad ſuam cellulam fantaſticam immutationem repreſentat, & ſic auditum cauſat. Sicut igitur ſonus rei corporalis defertur ad aurem mediante exteriori aere: Ita, & ſonus doctrinæ ſpiritualis trãsfunditur ad audientis intellectum, mediante exteriori doctore, vel prædicatore. Vnde Apoſt dicit, quod fides eſt ex auditu, & auditus per verbum Dei. Et ideo de Ro.10. apoſtolis prędicantibus dicitur in Pſal. In omnem terram exiuit ſonus eorum. propter quod qui vult impleri diuina

sapientia, oportet, ꝙ frequenter prædicationes, & scholas, Prouer. Cor sapiens, quærit doctrinam, propter quod etiam dicit Hugo de sancto victore, quod prudens auditor omnes libenter audit, omnia legit, non scripturam, non personam, non doctrinam spernit, ab omnibus indifferenter, quod sibi deest, idest deesse, videt quærit: non quantum sciat, sed quantum ignorat considerat.

Pro.15.

Hug.

Quartum est anima intendens: quia cum anima intenta est circa vnnm, non bene intendit ad aliud. Vnde homo sępe homo intendens aliis, campanã pulsantem non audit. Sic etiam verba Dei homo interiori auditu nõ percipit, nisi circa ea intentionem apponat. Vnde dũ est in prædicatione, non debet cogitare de aliis, neque debet intendere ad sonũ verborum tantum, vel ad ornatum, sed magis ad spiritualem sensum, cuius contrarium multi faciunt. Vnde Sene. Quidam veniunt, ad audiant, & non addiscant. Sicut in theatris uoluptatis causa ad delectandas aures oratione, vel voce, uel fabulis ducũtur. Magnam partẽ auditorũ uidebis cui philosophiæ scola diuersorium ocij fit. Non illud agunt, ut aliqua illic vitia deponant, vt aliquam legem vitæ accipiant, quæ mores suos erigat, sed vt oblectamento aurium pfruantur. Aliqui etiam cũ pugilaribus veniũt, non vt res accipiant, sed verba, q̃ tã sine fructu alieno discũt, q̃ sine suo audiunt.

Sen. in epi.

Quintum est obiectum tẽperatum, & proportionatum: quia auditus, & vniuersaliter omnis sensus, in extremis contristatur, & in mediis delectatur: Vnde nimis fortis sonus corrumpit, & tollit auditum, Et ideo dicit Ambr. quòd incolæ regionis illius vbi nilus fluuius oritur, sunt auditu priuati propter nimium strepitum ipsius fluuij de monte cadentis. Sic doctrina, spiritualis debet esse ꝓportionata auditorum capacitati, vt. s. secundum qualitatem, & capacitatem auditorum formetur sermo doctorum. Vnde quibusdam adhuc rudibus Apo. dicebat. Tanquam pa uulis in Christo lac vobis potum dedi non escam.

Amb. i hexa.

1. Co. 4

Item auditus verborum Dei qualis esse debeat, ostenditur ex ipsis auribus.

Primò, quia ipsæ aures sp sunt apertæ. nõ. n. aliquando claudunt sicut ipsi oculi, vel os: ex quo ostenditur, ꝙ homo ad audiendum verba Dei debet esse semper paratus. Iaco. Sit homo velox ad audiendum. Vnde aures (secũdum Isid.) dicuntur ab hauriendis vocibus.

Iac. 1.
Isid. li. ety.

Secundò, quia aures sunt cartilaginosæ, quod duabus de causis fuit necessarium.

Primò propter defensionem. Defendit enim ne quid nociuum decidat in auditum,

Secũdò, propter iuuamen, quia. s. vox percussi aeris cum ad cartilaginem venerit, ibi fortis adunatur intra foramina auditus: & sic vnitus melius percipitur sonus. Quod ergo aures sunt cartilaginosæ, signat, quod id, quod homo audit ne postea per obliuionem perdatur, debet in carta scribere: stultum enim est propter confiden tiam memoriæ nihil scripturæ commendare: sicut Hiero. dicit, & Eccl. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis.

Ecc. 38.

Tertiò quoque, quia aures sunt perforatæ, sed sunt hæc foramina sicut torcular transuersa, ne frigidus aer nimis cito intrans interiores panniculos lædat, & ne nociuum aliquod accidet, quod auditum impediat, vt dicit Cõstan. In quo signatur, quod qui verba Dei audiunt, debent ea transuertere meditando, & recitando frequenter. vel verba audita transuertunt, qui ea corde per scrutando discernunt, & in effectu operis vlterius conuertunt. Vnde Bernar. dicit, quod auris bona, & quæ libenter audit utilia, prudenter discernit audita: obedienter operatur intellecta, Psal. In auditu auris obediuit mihi.

Ber. in epist.

Psa. 17.

Quarto quoque, quia aures sunt multipliciter passiuæ: Nam aliquando patiũtur ex apostematione. & ho c spiritualiter accidit, quando homo ex aliquo uerbo relato, vel iniuriosę dicto, concipit contra aliquem odium, uel rancorem. Tunc. n. odium cõceptum est, vt apostema auris interioris. Aliquando uero auris patitur ex vermium subintratione. & hoc est, quando ex aliquibus corruptis verbis subintrant tentationes, & concupiscentię carnales, sicut Apostо. dicit, quod corrumpunt mores bonos colloquia praua. Aliquando vero patitur ex humorum coadunatione: quasi aut m corrupti humores ad aurem confluentes, sunt falsę opiniones ex doctrinis hęreticorum prauę docentium generatur

1 Cor. 15.

Aliquando vero patit auris ex mala nerui dispositione, seu contractione: & hoc est, quando aliquis ex alicuius verbis, & suggestionibus retrahitur a bono faciendo: quia retractio operis boni, est vt quædam contractio nerui. Aliquando vero auditus non habetur ex defectu foraminis, sicut cum in puero procreato natura instrumentum auditus perforare neglexit, quod vtique esse potuit, vel propter naturæ defectionem, vel propter inobedientiam materiæ. Sic etiam aliquando deficit aliquis circa verbum Dei: quia illud, quod audit, non penetrat ad cor eius: quod est, vel ex defectu naturali intellectus, scilicet, quia non intelligit, quod audit: sicut Dominus
Mat. 15 dixit discipulis adhuc rudibus: Adhuc & vos sine intellectu estis. Vel quia non recipitur ab affectu, & voluntate obediendi, vel faciendi: contra quod
Iac. 1. dicitur, Estote factores verbi, & non auditores tantùm, fallentes vosmetipsos.

Aris. de ani. Quinto, quia aures hominis sunt paruæ, Nam (sicut dicit philosophus) homo inter omnia animalia habet aures immobiles, & breuiores, sed ad audiendum maximè efficaces: & hoc est propter bonitatem complexionis. In quo quidem signatur, quòd homo debet esse audiendo firmus, & quietus, sicut Maria Magdalena, quæ sedebat secus pedes Domini, & audiebat verbum illius. Et hoc signat aurium immobilitas: sed Martha econuerso mouebatur in ministrando.

Item significatur in breuitate aurium, quòd homini delectabilis & competens est non prolixata, sed breuis doctrina: vnde prædicationes, & lectiones nō debent esse longæ, sed breues, & succinctæ quæ auditum delectent, & animum non
Hug. li. 5. in dia sco. grauent. Vnde Hugo de sancto victore, dicit, quòd lectio duobus modis animo fastidium ingerere solet, & affligere spiritum, & qualitate videlicet. si obscurior fuerit, & quantitate, si prolixior extiterit. In vtroq; magno vti moderamine oportet, ne quod ad refectionem quæsitū est sumatur ad suffocationem. Vel in eo, quod homo habet aures breues, sed efficaces, signatur, quòd ex paucis auditis debet multa conijcere: quia sicut terra bona ex paucis seminibus plurima gramina producit; sic sapiens ex paucis verbis auditis plurimas sententias colligit. propter, quod in Prouer. dicitur, quòd pauca verba sapienti sufficiunt. Pro. 14

Summa Beatorum felicitas, æternæque felicitatis immensitas, decem cœnæ solemnis conditionibus, earūque similitudinibus, ac sanctorum patrum auctoritatibus, subtiliter et copiose ostē tatur.

Caput. XII.

Beatorum qui sunt in cœlo, refectio siue satietas, assimilatur cęnæ secundum illud Apoc. Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. Nam Apo. 19.
in cęna solemni cuiusmodi fuit illa quā fecit rex Assuerus, ista esse consueuerunt primo temporis congruitas, Luc. Misit seruum suum hora, scilicet congruæ Hest. 1. Luc. 14.
cœnæ, dicere inuitatis, vt venirent. Sic ad æternam refectionem Sancti congruo tempore aduocantur, scilicet post famem, & laborem seculi, post pondus diei, & æstus. Apoc. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescat a laboribus Apo. 14
suis. Et Isa. Non esurient, neque sitient amplius, &c. Isa. 49.

Secundo loci amœnitatis, scilicet cœli empirei. Aposto. Scimus, quòd si terrestris domus nostra dissoluatur domum non manufactam habemus in 2. Cor. 5.
cœlis. vnde de illa amęna regione celesti dicit Bern. O beata regio paradisi. o beata regio deliciarum, ad quam suspiro Ber. in ser.
de valle lachrymarum: vbi sapientia sine ignorantia, vbi memoria sine obliuione, vbi intellectus sine errore: vbi ratio sine obscuritate fulgebit. Ibi etiam (sicut dicit August.) fulget, quod nō capit locus, sonat quod non capit tempus; olet qđ Aug. li. medit.
non spergit flatus, sapit, quod nō minuit edacitas, hæret quod non diuellit satietas. Ibi videtur stultitia sapientia Salomonis. ibi esset deformitas pulchritudo Absalonis, ibi tarditas esset velocitas Azahel ibi debilitas iudicaret fortitudo Sāsonis, ibi esset mortalitas longævita Matusalē, ibi paupertas esset regnū Augusti Ibi etiam

etiam , vt idem Auguſtinus dicit , nihil obeſt , nihil deeſt , nihil extra, quod appetatur, nihil intus affluit , quod faſtidiatur.

Tertiò inuitantis hilaritas , ſcilicet Chriſti dicentis , Venite ad me omnes, qui laboratis , & onerati æſtis , & ego
Mat.11 reficiam vos . Et iterum : Ego diſpono
Luc.22 vobis , ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis, & bibatis ſuper menſam . Et de hac menſa , ſiue cibo ad
Ber. in ſer. quam te Chriſtus inuitat, loquitur Bernard. O vere felix , & glorioſa ſacietas, o ſacrum conuiuium , o deſiderabiles epulæ , vbi nimirum anxietas nulla , nullum poterit eſſe faſtidium . quinimo ſacietas ſumma , & ſummum mentis deſiderium , De potu illius quoque
Gre. in mor. menſæ loquitur Gregorius dicens, Cum ad ipſum fontem vitæ venerimus , erit nobis delectabiliter impreſſa ſitis ſimul atque ſacietas : ſed longe aberit a ſiti neceſſitas , longe a ſacietate faſtidium : quia ſitientes ſaturabimur , & ſatiati ſitiemus . Et nota , quòd hilaritas , & lætitia , & gloria ipſius Chriſti inuitantis & reficientis , debet eſſe nobis maximè deſiderabilis , ita , quod (ſicut
Chriſ. de rep. lap. Chryſoſto. dicit .) Si quotidie oporteret nos tormenta perferre , ſi ipſam gehennam paruo tempore tolerare pro eo , vt Chriſtum videre poſſemus in gloria venientem , & ſanctorum eius numero ſociari , non erit dignum pati omne , quod triſte eſt modo : vt tanti boni, tantæque gloriæ participes haberemur.

Quarto fæculorum diuerſitas , ideſt gaudiorum , & præmiorum varietas . Nam tot , & tanta ſunt ibi gaudia, quod omnes Arithmetici huius mundi non poſſent ea numerare , omnes Geome-
1.Co.2 tri non poſſent menſurare , omnes Grammatici , Rhetorici, Dialectici non poſſent ea ſermonibus explicare . Etenim , nec oculus vidit , nec in cor hominis aſcenderūt, quæ præparauit Deus
Iſa 35. diligentibus ſe . Gaudium , & lætitiam tenebunt , & fugiet dolor , & gemitus ,
Gre. in hom. Gregorius : Quę lingua , vel quis intellectus capere ſufficit illa ſupernæ ciuitatis quanta ſint gaudia angelorum chorus intereſſe , cum beatiſſimis ſpiritibus conditoris gloriæ aſſiſtere , præſentem Dei vultum cernere , & circumſcriptum lumen videre , nullo metu mortis affici , incorruptionis perpetuæ munere lætari . Ibi ergo (ſicut dicit Ber- Ber.
nard.) gaudium erit iuſto intus , & extra, gaudium ſurſum atque deorſum, gaudium circumcirca, vbique, gaudium plenum . Et poſſunt hoc verba, ſic intelligi , quòd Sancti gaudebunt intus , ſcilicet intra ſe de animæ & corporis glorificatione , & extra ſe de hominum & angelorum aſſociatione , ſurſum ſcilicet ſupra ſe de Dei viſione : deorſum ſcilicet infra ſe de cœli & aliarum creaturarum corporalium pulchritudine, & circumcirca de omnium ſenſuum delectatione , & refectione : cum ipſe Deus omnium ſenſuum ſpiritualium obiectum ſit futurus : erit namque ſpeculum viſui , cithara auditui, mel guſtui, balſamum olfactui , flos tactui , ibi erit candor lucis æſtiualis , amęnitas vernalis, abundantia autumnalis requies hyemalis . Erit quoque ibi (& ſi non reſpectu obiecti , ideſt , Dei beatificantis : tamen reſpectu beatorum ipſorum) quædam diſtinctio , & varietas præmiorum , propter quam Dominus dixit .
In domo patris mei manſiones multæ
ſunt : vnde Gregorius dicit : Si diſpar Io. 14.
retributio in illa beatitudine æterna nō Gre. 4.
eſſet , vna potius manſio quàm multæ dia.
eſſent . Multæ ergo manſiones ſunt, in quibus , & ſi diſtincti bonorum ordines propter meritorum variorum conſortium communiter lætentur , vnum tamen denarium omnes laborantes accipiunt , qui in multis manſionibus diſtinguuntur , quia vna eſt beatitudo quam illic percipiunt , & diſpar retributionis qualitas , quam per opera diuerſa conſequuntur.

Quinto miniſtrorum vrbanitas , ſci-
licet angelorum . Hebr. Omnes ſunt Heb.1.
adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi . Miniſtrant enim nobis in hoc
mundo angeli : quia , ſicut dicit Bernar. Ber.
credimus ſanctos angelos aſtare orantibus , offerre Deo vota , & præces hominum , ſi ſine deceptione leuari pias manus perſpexerit . Vnde etiam Iſidorus dicit , quòd boni angeli ad miniſterium humanæ ſalutis deputati ſunt , vt cunctis adminiſtrant mundi & regem omnia iuſſu Dei . In alia autem vita (ſaltem in hac) hominibus miniſtrant , quòd animas ſanctorum de corporibus exeūtes ad illius cęnæ dulcedi-

næ dulcedinem perducunt: quod patet
Luc.16 exemplo Lazari. Factum est autem, vt
moreretur medicus, & portaretur ab an-
Ber. gelis in sinum Abrahæ. Bernar. Tu si vis
habere ministerium angelorum, fuge cõ
solationes seculi, & tentationibus resi-
ste diaboli.

Sexto discumbentium grata societas,
s. beatorum cum angelis incorruptibili
vita gaudentium ſm illud, Neque nu-
bẽt, neque nubentur: sed erunt sicut an
Greg. geli Dei in cælo. Greg. intuere cętũ non
solum ex hominibus, sed ex angelis, at-
que archãgelis, thronis, & dominationi-
bus, principatibus, ac potestatibus conuo-
catum. De Rege aut qui horum medius
residet, dicere vox nulla sufficeret. Effu-
git enim omnem sermonem, atque oẽm
sensum humanæ mentis excedit decus
illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa glo-
ria, illa magnificentia, illa maiestas. Et di
Prospe. cit etiam Prosper. Illa ciuitas quæ est an
de vita. gelorum sanctorum omnium congrega
cont. tione beata meritis fulgentibus micat.
Vbi æterna sal⁹ exuberat, veritas regnat
vbi neque fallit quisquam, neque falli-
tur: vnde nullus beatus eijcitur, vbi nul-
lus miser admittitur.

Septimo instrumentorum iocunditas
Isa. 51. i. melodia canticorum. Isa. Audietur in
Apocr. ea gratiarum actio, & vox laudis. Et Apo
14 Et vocem quam, audiui, quasi citharedo-
Greg. i rum citharizantium in citharis fuit. Gre.
mor. In illa æterna patria, quando iustorum
mens in exultatione capitur, lingua in
Aug. su canticum laudis eleuatur. Augu. Ibi hym
per Io. nidici angelorum chori, ibi societas su-
pernorum ciuium, ibi dulcis solennitas
a peragrinationis huius tristi labore re-
deuntium, ibi fęstiuitas sine fine: ęterni
tas sine labe, serenitas sine nube. Octa-
uo luminarium copiositas, scilicet corpo
Mat.13 rum gloriosorum. Mat. Fulgebunt iusti,
Apocr. sicut sol, &c. Apoc. Ciuitas illa non eget
21 lumine solis neq; lunæ, sed claritas Dei
illuminabit illam.

Psal. 5. Nono cęnæ diuturnitas. i. ęternitas bo
norum psal. In æternum exultabunt, &
habitabis in eis. Est n. æternitas (ſm Boe
tiũ) diuturnitas sine fine, & carens om-
ni mutabilitate: sed Dei æternitas nõ so-
Isa. 32. lum fine caret, sed etiam initio.

Decimo quietis suauitas. Isa. Sedebit
populus meus in plenitudine pacis, in ta
Pros. de bernaculis fiduciæ, & in requie opulen-
vi con. ta. Vnde in illa beata vita (sicut dicit Pro
sper) est certa securitas; secura trãquilli-
tas, felix æternitas; æterna fęlicitas vbi ẽ
amor perfectus, timor nullus, dies æter-
nus, alacer motus, & vnus oĩũ spiritus.

Item omnium malorum immunitas.
Psal. Non accedet ad te malum, & flagel- Psa.90.
lum, &c. August. Quanta erit ibi felicitas, August.
vbi nullum erit malum: nullum latebit
bonum, vacabitur Dei laudibus, qui erit
omnia in omnibus.

Charitatis perfectiones, per ipsius hominis dorsi, sensusque tactus, ac manus plurimas naturales proprietates, non vulgaribus exemplis patefit: et qui sit verus amor, qui due principaliter sit amandum, clare definitur. Cap. XIII.

CHaritas assimilatur dorso propter
quatuor.

Primo, quia dorsum est onerum porta
tiuum: vnde dorsum a duritia est dictũ,
eo, quod sit forte, & durum ad onus por
tandum, & durabile ad diutius sustinen
dum, vt dicit Isido. Et dorsi cutis spissior, Isi. lib.
& durior est quã in cæteris partibus ani ety.
mal. Hæc autem omnia competunt cha-
ritati, de qua Apo dicit, quod omnia su- 1. Cor.
fert. s. onera pro Christo. Augu. Sarcina 13.
Christi, quæ infirmitati grauis est, leuis August.
efficitur charitati. Cã. Fortis est, vt mors, Cant. 8
dilectio. Et ideo dorsum charitatis, facili
ter portat onus tribulationis. vnde psal. Psa.65.
Posui tribulationes in dorso nostro. Sed
nota, ꝙ dorsum in homine etiam voca-
tur tergum, eo, ꝙ illo resupini in terra ia-
cemus, quod nullu animal facit nisi hõ.
Vnde bruta in ventre, aut in latere iacẽt
Sed homo resupinus cum tergo terræ in
hæret oculos ad cœlum habet, q̃ etiam
charitati conueniunt, quæ & terrena be-
ne dispensat per actiuam, & cœlestibus
semper intendit per vitam contemplati
uam. Ad primum enim horum inclinat
amor proximi, ad secudum vero facilius
erigit amor dei. vnde Apos. dicit In chari Eph. 3.
tate radicati, & fundati, vt possitis com-
prehendere cum omnibus sanctis quæ
sit latitudo, longitudo, sublimitas, & pro
funditas. Est enim charitatis sublimitas
in altitudine contemplationis. Est vero
charitatis profundum in humilitate a-
ctionis.

Secundo, quia dorsum est omniũ alio
rum ossium fundatiuum: quia oĩa funda
ta sunt supra ipsum, sicut supra carinam
nauis, & sic charitas est fundamentum
quod-

quoddam omnium virtutum: & primus
lapis huius fundamenti est Christus: qa
ipse exemplum, & mandatum primum
attulit perfectæ charitatis. Vnde dicit hic
est præceptum meum, vt diligatis inui-
cem, &c.
Io. 15. Secundi vero lapides huius fundamē
ti fuerunt apostoli, & propheta etiam p
fidem Christi venturi in fundamento ec
clesiæ collocati, & super hos postea alio-
rum fidelium ecclesiæ fabrica est erecta
Eph. 2. Vnde Apost. dicit eis. Estis ciues sancto-
rum, & domestici Dei, superædificati su-
per fundamentum apostolorum & pro-
phetarum ipso summo angulari lapide
Iesu.

Tertiò, quia dorsum est viscerum de-
fensiuum, & operatiuum. Viscera fęcem
& turpitudinem continentia, sunt pecca
ta quæ charitas operire dicitur in homi-
1. Pet. 4 ne pœnitente Petr. Charitas operit mul
Pro. 10. titudinem peccatorum. Prouer. Vniuer-
sa delicta operit charitas. Ipsa etiam cha
ritas peccata excusando, & purgando de
fendit apud iudicium Dei: vel ipsa defen
dit viscera. i. interiores virtutes in quib'
nutrimentum animę continetur ne a tē
tationibus, vel persecutionibus lædanт.
Greg. Grego. Charitas sancta cor pacificat, &
mentem in tentationibus corroborat.
Glo. Nullum permittit Deus cadere, qui
ei seruit vero amore.

Quarto quoque, quia dorsum est mul
tarum lęsionum susceptiuum. Dorsum
n patitur verberationem, & excoriatio-
nem, & multa alia mala. Sic sancti pro-
pter dilectionem Dei & proximi, susti-
nuerunt & excoriationem, sicut patet
de Beato Bartho. apostolo, & verbera se-
Heb. 11 cundum illud, Alii ludibris: & verbera
experti, & multa alia mala, vt subditur
ibidem. & multa etiam ex charitate pro
Ps. 128. aliorum peccatis sustinuerũt. Psal. Supra
dorsum meum fabricauerũt peccatores.

Item charitas assimilatur sensui tactus
propter quinque.

Primo ratione organi. Nam organum
Aris. 2. tactus (sicut dicit Philosophus) non est
de ani. caro, quia in nullo sensu potest fieri sen-
satio si tangatur organum: vt si quis ali-
quod corpus ponat album in superficie
oculi non videtur: sed tactus sentit sensi
bilia posita supra carnem: & ideo caro
Aris. de non est organum tactus: & idcirco (sicut
sen. & Arist. dicit) organum sensus tactus, est
sen. aliquod intrinsecum circa cor: organum
enim tactus, & si non possit esse a quali-
tatibus tangibilibus totaliter denudatũ,
propterea, quia huiusmodi qualitates
sunt elementorum ex quibus ipsum or-
ganum componitur: tñ oportet ipsum
esse mediũ temperatum, vt sit in poten-
tia ad obiecta tangibilia, sicut medium
ab anima. Vnde quanto animal habet
complexionem magis reductam ad me-
dium, tanto est melioris tactus. oportet
ergo, quod organum tactus sit multum
terræstre, quia terra minus inter elemen
ta habet de virtute actiua: & oportet, ꝙ
sit positum in loco calidissimo circa cor
ex cuius caliditate terræ frigiditas ad tē-
periem reducatur. Sicut ergo organum,
& principium tactus, non est caro, sed
aliquid circa cor: cuius signum est, quia
si lęsio accidat in locis circa cor est maxi
me dolorosa. Sic etiã amor charitatis nõ
est amor carnalis, sed spiritualis in corde
radicatus, secundum illud, Diliges domi Deut. 6
num Deum tuum ex toto corde tuo. Vn
de circa cor videtur esse proprium orga-
num charitatis: propter quod dicit Apo. Rom. 5
quod charitas dei diffusa est in cordibus
nostris, quod Spiritumsanctum qui da-
tus est nobis. Aug. Non autem carnalis, Aug. in
sed spiritualis inter vos debet esse dile- reg.
ctio: ergo organum spiritualis amoris
non caro est, sed cor.

Secũdo ratione medij. Medium enim Aris. de
in sensu tactus (vt dicit philosophus) est ani.
duplex, vnum intraneum, & connatura-
le, scilicet caro. aliud extraneum, & ac-
cidentale, scilicet aer, & aqua. Nam ea q̃
se tangunt in aqua, tangunt se mediante
aqua, quia illud quod est in aqua opor-
tet esse humectatum, et illa humiditas
cum sit qualitas aquæ, non potest esse si-
ne suo subiecto, quod est aqua. Et simile
est de his qui se tangunt in aere, cum ẽt
aer sit humidus: sed magis latet nos de
aere quam de aqua, quod sit medium p-
pter hoc, quòd continuè sumus in aere.
Et ideo imperceptibiliter inhæret nobis.
Sicut etiam de aqua latet animalia quæ
sunt in aqua, quia. scilicet nõ percipiunt
aquam quæ est inter ipsa, & corpora tan
gentia.

Itẽ magis latet de aere, quia subtilior
est, & minus sensu perceptibilis. Simili-
ter in amore charitatis diuinæ medium
s. naturale, & intrinsecum, est caro & hu
manitas a verbo Dei assumpta: quia per
incarnati Verbi mysterium noua mentis
nostræ

nostræ oculis lux diuinæ claritatis infulsit: vt dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in inuisibilium amorem rapiamur, vt Greg dicit. Vnde hortatur August. dicens, Ama amorem illius, qui amore tui amoris descendit in vterum Virginis, & ibi amorem suum amori tuo copulauit: humiliando se, sublimando te, coniungendo lumen suæ æternitatis limo tuæ mortalitatis. Propter hoc Bern. dicit, quod quicquid blanditur de carne propria, vel aliena, sacrosanctæ carnis Christi amori postponere debemus. Et secundum eundem Bern. Ipsa carne sua mediante, Christus dilexit nos sapienter fortiter, & dulciter. Dulciter, quia carnem induit: sapienter, quia vitia carnis curauit: fortiter, quia in ea mortem sustinuit. Sed quasi medium extraneum est proximus, vel aliæ creaturæ visibiles, quibus mediantibus ducimur ad diuinæ bonitatis notitiam, & amorem. Vnde August. dicit, Cœlum, & terra, & omnia quæ in eis sunt, ecce mihi vndique dicunt, vt amem te Deus, neque cessant dicere omnibus ita, vt inexcusabiles sint. Intellige per aquam, grossiorem creaturam corporalem visibilem. Per aerē, subtiliorem, & imperceptibilem: quibus omnibus mediantibus in Dei amorem manuducimur.

Gre. in præfat. Aug. li. de cathe. rub. Bern. I Cant. Aug. li. conf.

Tertio ratione instrumenti, quia licet tactus fiat per quodlibet membrum corporis, tamen inter omnia membra exteriora manus videntur propria instrumenta ad palpandum, & tangendum, quas natura temperatas hac ratione composuit, vt calida, & frigida facilius sentirent. Et sunt concauæ, & neruosæ, & temperatæ. Concauæ, vt melius tangenda perciperent, & tenenda fortius tenerent: neruosæ, vt sint fortiores, & vt ibi vigeat sensibilitas: quia omne neruosum sensibile est. Temperatæ vero fuerunt, vt a re qualibet facilius immutentur. Sicut ergo sensus tactus viget in manibus, ita amor charitatis in operibus: manibus enim præcipue nos operamur, Ioan. Non diligamus verbum, neque lingua, sed opere. Gregor. Nunquam est amor Dei ociosus: operatur enim magna, si est: si autem operari desinit, iam amor non est. Sed attende quales sunt manus, id est, opera charitatis, quia concaue ad operandum humiliter, neruosæ ad operandum fortiter, & temperatæ ad operandum delectabiliter, quia temperata delectant, extrema vero conturbant.

Ioan 3. Grego. in ho.

Quarto, ratione subiecti, quia scilicet sensus tactus videtur esse subiectum & fundamentum omnium aliorum sensuum, sine quo non inest animalibus aliquis sensus, sed non econuerso. Vnde sensus tactus de necessitate inest omnibus animalibus, sine quo nullum animal esse potest, vt probat Philosophus. Alij autem sensus non insunt de necessitate, sed sunt de bene esse. Neque est instantia de gustu, quamuis nullum animal possit viuere sine alimento: quia gustus prout susceptiuus est alimenti, est quidam tactus: prout autem distinguitur a tactu sic est discretiuus saporum, qui faciunt alimentum delectabile, vel triste, vt accipiatur faciliter, vel refutetur. Sicut ergo tactus est aliorum sensuum fundamentum, ita vt nullus sine eo esse possit. Sic quoque, & charitas est omnium virtutum forma & complementum, ita vt sine ea nulla vera virtus & perfecta esse possit. Et ideo Aposto. dixit, vt supra allegatum est: In charitate radicati, & fundati. Gregor. Vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt, sic multæ virtutes ex vna charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis

Arist. 3. de ani. Eph. 3. Grego. in ho.

Quinto, ratione obiecti. Est enim tactus discretiuus & perceptiuus qualitatum tangibilium: qualitates autem tangibiles, sunt calidum, frigidum, humidum, & siccum, durum, & molle, & quædam huiusmodi, vt graue, & leue acutum, & hebes, & similia: quę etiam omnia adaptantur charitati, quæ facit hominem calidum, & frigidum: calidum circa spiritualia, & frigidum circa temporalia: humidum & lachrymosum, compatiendo siccum abstinendo, durum ad tollerandum, mollem ad parcendum, grauem & maturum in moribus, leuem & promptum & velocem in operibus: vel grauem in corripiendo, leuem, id est, velocem in obediendo: vel quia amor omnia facit leuia, & facilia.

Item acutum in contemplando, & hebetem in malignando. Nescit enim amicus de alijs malignari. Corinth. Charitas non cogitat malum.

1. Cor. 13.

Quo pacto ſpirituali cibo, qui verè verbum Dei eſt, vti debeamus; vt anima perfectè alatur; ſtomachi ſimilitudinibus, cibique corporalis exemplis multu planum efficitur: ac elementorum qualitates, ad huiuſcemodi rem magis explicandam, aptè apponuntur. & denique Chriſti corpus pariter animæ alimentum eſſe demonſtratur. Cap. XIIII.

CIbo ſpirituali qualiter nutriendus ſit ſpiritus: oſtenditur exemplo ſtomachi.

Primo, quia ſtomachus eſt ciborum receptiuus. Vnde ſtomachus Græcè dicitur os Latinè, eo quod ſit hoſtium ventris ad cibum recipiendum, vt dicit Iſid. [Iſid. li. ety.] Eſt etiam ſtomachus figuræ rotundę factus, vt cibum recipiat quantitatis amplioris. Stomachus autem humanus in ſuperiori parte eſt ſtrictus, in inferiori latus: & hoc neceſſarium fuit. Nam cum homo inter cætera animalia ſit erectus, cibus eius ſemper ad inferiora deſcendit, & ideo perutilis fuit inferior latitudo, vt in ea cibi poſſit recipi multitudo: quæ omnia oſtendunt ſtomachum eſſe receptaculum ciborum. Sic homo cibum [Matt.4.] ſpiritualis doctrinæ, de quo Matth. Non in ſolo pane viuit homo: ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei: ſiue la[Pſal. 79]chrymoſæ pœnitentiæ, de quo Pſal. Cibabis nos pane lachrymarum: ſiue cœ[Io.4.]leſtis obedientiæ, de quo Ioan. Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius, qui miſit me; debet diligenter ſuſcipere, primum cum prædicatur, ſecundum cum [Act.9.] inſpiratur, tertium cum impetratur. Act. Cum ac epiſſet cibum, confortatus eſt.

Secundo ſtomachus eſt retentiuus ciborum. Et hinc eſt, quòd ſtomachus interius eſt factus aſper, & villoſus, vt cibum melius retinere poſſit. Nam ſi eſſet lubricus, & in ſuperficie planus, cibus ab eo recederet indigeſtus. Sic anima ſpiritualis cibi non ſolum receptiua eſſe debet, ſed etiam retentiua, & præcipuè cibi ſacræ doctrinæ, id eſt, verborum Dei, quæ non ſolum recipi debent ad audientiam, vel intelligentiam, ſed etiam [Ioan.15] retineri per memoriam. Ioan. Si verba [Grego. hom.] mea in vobis manſerint, &c. Gregor. Verba Dei, quæ aure percipitis, mente retinete. Cibus enim mentis, ſermo Dei eſt. Et quaſi receptus cibus ſtomacho languente reijcitur, quando ſermo auditus, in ventre memoriæ non retinetur: ſed quiſquis alimenta non retinet, huius profectò vita deſperatur. Aeternæ ergo mortis periculum formidate, ſi verba vitæ, & alimenta iuſtitiæ, quæ aure percipitis, in memoria non retinetis.

Tertio, quoque ſtomachus eſt ciborum digeſtiuus. Vnde ſtomachus factus eſt in fundo carnoſus, vt confortetur in eo digeſtio. Caro enim eſt calida, & humida, ex quibus qualitatibus maximè digeſtio confortatur. Per digeſtionem autem corporalem nutrimentum tranſmutatur, & alteratur & efficitur ſimile nutrito. Vnde alimentum, quod in principio digeſtionis eſt diſſimile, in fine omnium digeſtionum efficitur ſimile nutrito, vt dicit Philoſophus. Sed de cibo ſpirituali eſt econuerſo, quia non tranſmutatur verbum [Ariſt.2. de ani.] Dei in mentem, ſed potius mens in ſimilitudinem verbi. Interdum enim verbum eſt diſſimile, & contrarium menti. Nam verbum humilitatis menti ſuperbæ contrariatur, menti luxurioſæ verbum chaſtitatis: & menti crudeli verbum pietatis: quando ergo verbum auditum eſt tantę efficaciæ, vt poſſit mentem alterare, & ad ſe conuertere, puta vt mens ſuperba efficiatur humilis, luxurioſa caſta, crudelis pia: tunc digeſtio verbi facta eſt. Et ad digeſtionem hanc ſimilitudine alia hortatur Dominus dicens: Eſto conſentiens aduerſario tuo. Aduerſarius enim iſte (vt Augu. [Matt.5.] exponit) ſermo diuinus eſt, qui peccatori aduerſatur, peccatum prohibendo, vel iuſtitiam ſuadendo, ſiue præcipiendo. Cui peccator conſentire debet, & obedire, ſi non vult in æternum perire. Notandum etiam, quòd ſicut digeſtio corporalis cibi fit mediante calore naturali (propter quod Philoſophus dicit, quòd digeſtio eſt completio humidi a [Ariſt. 4 meth.] proprio naturali calore facta ex contrajacentibus paſſionibus, quæ ſcilicet ſunt in ipſo humido). Sic digeſtio, ſiue tranſmutatio ſpiritualis ipſius animi, fit mediante amore ipſius verbi auditi: quia niſi homo afficiatur ad ea, quæ audit, non tranſmutatur ab eis. Verba. n. quæ non placent, animũ non mouent: & iõ dicit Aug. ꝙ doctor agere id debet, vt non ſolum intelligatur, verum etiam, vt libenter, & obedienter audiatur.

Item ſtomachus ab epate circũdaẽ, vt ad ciborũ digeſtionẽ ei maior copia caloris

loris ministretur. Epar enim suis quinq; frustulis, siue linguis stomachum circuncingit, & ei calorem dum tribuit, succositatem vnde sanguis generatur per quasdam venulas ab eo recipit. Quinque ergo frustulę, siue fibræ, quæ sunt extremitates epatis, quinque opera sunt præcipua nostri Redemptoris, quæ animum nostrum calefacere debet, & ad eius verba amplectanda plurimum inflammare, scilicet incarnatio, passio, descensus ad inferos, resurrectio, & in cœlum ascensio vel fortè sunt quinque vulnera ipsius Saluatoris, ad quę dum homo animi deuotionem dirigit, humorem quendam lachrymosi amoris, & deuotionis ad epar. i. ad Christum mittit.

Quarto stomachus est secundum diuersam complexionem diuersorum ciborum appetitiuus, & diuersimodè digestiuus.
Const. Nam (secundum Constan.) si stomachus fuerit naturaliter calidus, cibos grossos bene digerit, delicatos vero consumit, & plus digerit, quàm eius appetitus sit: & propter similitudinem cibos calidos maxime appetit, nec famem sustinere potest. Econtra vero frigidus non bene cibaria grossa digerit, sed grauatur ex eis, & ea in humores corruptos, & acidos cito conuertit. Stomachus vero siccus cito sitit, & parum ei aquæ sufficit. Vnde si superfluum biberit, rugitũ ei in ventre facit. Si autem stomachus fuerit humidus, non sitit; humidum cibum appetit, sed parum digerit. Ille igitur habet stomachum calidum calore naturali, qui habet animum feruidum amore spirituali. & hic grossa, & solida cibaria. i. alta & difficilia dogmata bene capit, & intelligit, quæ sunt perfectorum cibus secundum illud,
Heb. 5. Perfectorũ solidus est cibus. Delicata vero, id est, mollia, & facilia pro nihilo quasi ducit. Sed semper similia sibi, id est, feruentia, & ignita eloquia concupiscit, & plus potest opere capere, quã præsumpserit corde, nec potest desiderium sustinere ociosum. frigidus autem, & imperfectus animus grossa, id est, perfecta, & magna dogmata non potest capere, secundum illud,
Heb. 5. Facti estis quasi lacte opus si non solido cibo. Vnde si alta, vel difficilia talibus proponantur, grauantur audire ea, quæ non intelligunt. Vnde plerunque talia documenta vertũtur eis vel in corruptionem erroris, vel in accidiam mentis. Animus autem aridus ab humore deuotionis, & si aliquando fortè sitierit aquam salutaris doctrinæ, cito tamen cum audierit, & de modico satiatur: & si talibus prædicetur fortè prolixius, rugiunt murmurãdo: qui vero habet humidum animum carnalis concupiscentiæ humore, non sitit aquam spiritualis doctrinæ, sed tantum appetit cibum humidum, idest fluxum operis luxuriæ, de quo frequenter accidit, ꝙ multum appetit, & parum assequitur. Psalm. Psa. 58.
Famem patientur, vt canes.

Quinto, quia stomachus est multipliciter passiuus, patitur enim euomitionẽ, indigestionem, abhominationem, inflãmationem, eructationem, & multa huiusmodi. Sic interdum animus contra sanctam doctrinam patitur euomitionem, cum ipsam per memoriam nõ custodit: Indigestionem cum ipsam non diligit: Abhominationem cum ipsam audire refugit. Inflammationem vero patitur, qui contra ipsam dedignatur, vel qui de ipsa (quando discit, vel docet) superbit. Apo Scientia inflat. Sed eructationem, 1. Cor. 8
idest, stomachi euentationem patitur, q ex ipsa ventum ostentationis quærit. Patitur autem ista stomachus quandoque ex maligna complexione, quandoque ex nimia exinanitione, quandoque ex nimia repletione, quandoque ex vigoris defectione, quandoque vero ex expulsiuæ virtutis debilitatione. Quasi autem inordinata complexio humorum in stomacho, est inordinatio passionum, puta amoris, vel odij, vel iræ, & similia, ex qua frequenter accidit, quod homo est malè dispositus ad audiendum verbum Dei. Ex nimia etiam paupertatis inanitione, vel diuitiarum repletione, quia vtraque sollicitudinem nimiam tribuit; vel occupationem, frequenter retrahuntur plurimi ab auditu, vel fructu verborum Dei. Vnde. Prouerb. Mendicitatem, Pro. 30.
& diuitias ne dederis mihi. Plures autem alij sunt quibus, & si absit sollicitudo ad audiendum, deficit tamen vigor ad id, quod audiunt, opere implendum. Quidam vero verbum Dei cum magna deuotione audiunt, sed dum contrariæ tentationes insurgunt, quia in virtute expulsiua ipsarum tentationum deficiũt tentationibus deuicti, nihil ex auditis proficiunt quia scilicet venit diabolus, & tollit verbum de cordibus eorum, vt dicitur. Luc. 8.

Item cibus ſpiritualis doctrinæ requi-
rit,quatuor virtutes , quæ ſunt in homi-
nis corpore,ſcilicet appetitiua,retêntiua,
digeſtiua,& expulſiua . Oportet enim,vt
cibum ſpiritualis doctrinæ anima primo
appetat: ſicut appetebat Daniel,qui pro-
pter appetitum ſcientiæ Dei, vocatus eſt
Dan.11 vir deſideriorum. Et ſponſa etiã in Can-
tic.hunc cibum ſpiritualis doctrinæ ap-
petebat,& expetebat dicens , Sonet vox
Cant. tua in auribus meis . Vnde anima , quæ
hunc cibum faſtidit,ad mortem tendit .
Pſ.103. Pſal.Omnem eſcam abhominata eſt ani
ma eorum , & ap.vſque ad por.mortis .
Aug.ſu Auguſt.Sicut noxium eſt corpori corpo-
p Pſal. reas eſcas non po e percipere , ita peri-
culoſum eſt animæ ſpirituales eſcas fa-
ſtidire .

Item oportet,quòd anima audita reti-
neat.Nam ſicut non prodeſt corpori, ꝙ
ſtomachus cibum recipiat, ſi receptum
Sen in ſtatim euomat. Sen. Non prodeſt cibus
epiſt. neque accedit corpori , qui ſtatim ſum-
ptus emittitur.Similiter nec verbum au-
ditum , prodeſt ſi ſtatim obliuioni tra-
datur .

Item oportet,quòd mens auditum, &
retentum digerat,& in bonós humores,
id eſt, in bonos mores conuertat.

Item oportet,ꝙ nõ ſolum digerat ,ſed
etiam expellat,ſcilicet ea,quæ bonis mo
ribus nõ congruunt,reſpuat,& abijciat:
nam ſi intus retinet,quod expelli debue
rat,etiam bene digeſtis corruptionẽ præ
ſtat Notandum autem,quod ſecundum
quoſdam prędictæ quatuor virtutes ex
quatuor elementis cõtrahunt ſibi vires .
Vnde ignis,qui eſt calidus,& ſiccus,cor-
reſpondet virtuti appetitiuæ : terra frigi-
da & ſicca retentiuæ , aer calidus & hu-
midus digeſtiuæ, aqua frigida & humi-
da expulſiuæ Oportet enim , vt qđ ignis
attraxit, terra ex ſua natura retineat : &
quod terra retinuit,aer diſſoluat:& quod
aer diſſoluit,aqua emolliat . Ita quoque
ſpiritualiter ignis , id eſt , intelligentiæ
claritas appetitum excitat. Nam cum in-
tellectus ſublimiter, & delectabiliter cœ
leſtia cogitat, appetitum ſpiritualem in
mente cauſat , & fit deſiderium in corde
hominis , vt auidè quærat cibum ſanctæ
exhortationis . Terra vero,id eſt,ſtabili-
tas mentis , cauſat retentionem : quia
quod appetitus per intellectum attra-
xit,ſtabilitas animi firmiter cuſtodit:ſed
aer,id eſt, puritas mẽtis cauſat digeſtio-
nem, quia quod animus firmiter conſer
uat,puritas mentis fideliter ordinat. Sed
aqua, id eſt , diſcretionis mobilitas facit
expulſionem : quia quod ſuis moribus
non congruit, diſcretio remouet,ſeparat
& expellit,& ſic a temperamẽto animus
non recedit ſed temperamẽtum ſeruás ,
peccati morbo non ſuccumbit.

Item cibus ſacramentalis,de quo do-
minus dixit, Caro mea vere eſt cibꝰ &c.
operatur in anima ad modum, cibi cor-
poralis . Nam nutrit animam gratiam
præſtando : augmentat virtutes multi-
plicando:calorem innatum temperat,cõ
cupiſcentiam refrenando. in ſenibus ve
ro calorem naturæ conſortat,charitatem
inflammando : deperdita reſtaurat,vires
animæ reparando:& cuſtodit hominem
ne pereat:a peccatis præſeruando . Io-
han. Hic eſt panis de cœlo deſcendens , Ioan 6
vt ſi quis manducauerit ex ipſo,non mo
riatur .

*Per varias capillorum naturales proprietates ,
noſtrarum quoque cogitationum diuerſitates
nonnullis ſimilitudinibus Auctor hic prodere
enititur. Cap. XV.*

COgitationes aſſimilãtur capillis pro-
pter tria .

Primo , quia capilli ſunt capitis orna-
mentum . Vnde capilli dicuntur quaſi
capitis pili (vt dicit Iſid.) Sicut ergo ca Iſi. lib.
pilli,& ſpecialiter pulchri ſunt ornãmẽtũ etyc.
capitis: ita cogitationes præcipuæ bonę
& ornatæ,ſunt ornamentum mentis.Vn
de Grege.dicit, quod quaſi capilli in ca- Greg.
pite ſunt cogitationes in mente,Luc.Ca Luc.21
pillus de capite veſtro non peribit quia
nulla bona cogitatio mentis ſine retri-
butione tranſibit . Vnde Greg dicit , ꝙ Grego.
ante Dei oculos vacuæ non tranſuolant 20.mo.
cogitationes noſtræ , & nulla momenta
temporis per animum tranſeunt ſine ſta
tu retributionis .

Secundo,quia capilli ſunt cerebri de-
fenſiui. Nam iuuant caput, & cerebrum
contra extrinſecas læſiones , & ideo ca-
pilli ſunt multi, & duri . Capillus enim
ſecundum Conſtant. ex fumo groſſo , Conſt.
& calido naſcitur, qui ex igneis,& incen
ſis humoribus per capitis poros egredi-
tur , & ab aere extrinſeco deſiccatur . &
ſic in ſubſtantiam capillorum conuerti-
tur : vnde hic humore creſcente , capilli
creſcunt,eo etiam deficiente euaneſcũt.

Et

Et secundum qualitatem talis fumi, qualitas est capilli Et ideo si fumus est multus capilli sunt multi. Si paucus pauci, si niger nigri, & sic de alijs. Sicut ergo capilli sunt ad defensionē cerebri, ita cogitationes bonæ sunt ad defensionē aīæ: qa dū feruent in ipso aīo cogitationes bonæ, non ingrediuntur in ipsum cogitationes prauæ, Vnde dicebat Cassianus, Incipiamus bonas cogitationes diligere, & statum ab illis, quæ malæ sunt dignabit nos Dominus liberare. Quasi autem fumi capillos nutrientes & causantes, sunt exteriorum sensuum receptiones. qa de his, quæ sensibus recipiuntur interiores cogitationes formantur. vnde secundū modum fumi est qualitas capilli. Quia fm ordinationē, vel deordinationem exteriorum sensuum sequitur ordinatio, vel deordinatio cogitationum: propter qđ dr, Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.

Caff. coll.2.

Iob.31.

Tertio, quia capilli sunt multipliciter passiui. Nam capilli inciduntur; vnde cæsaries capillorum à cædendo est dicta, q solum virorum, eo quod viro tondi decens est, sed mulieri est indecens.

Item capilli discriminant, vnde dicūtur crines mulierum, quia vittis discriminantur, sicut dicit Isido.

Isi.lib. ety.

Item capilli decaluantur scilicet deficiente humore pingui, quo nutriunt capilli. Et si humor talis non deficit, sed eū humor alius inficit, vel impedit, nō caluicies simpliciter dr, sed est quædā caluicies specialis, quæ etiam allopicia vocat à medicis, in qua nutrimento corrupto capillorum congeries euanescit.

Item capilli dealbantur, scilicet cum canescunt: Hæc omnia conueniunt cogitationibus nostris, quæ aliquādo sunt superflua, & tunc sunt præcidendæ. Vnde Grego. Magno studio superfluæ cogitationes amputandæ sunt sed tamen amputari funditus nequaquam possunt: semper enim caro superflua generat, q Sp̄ussanctus ferro sollicitudinis abscindat. Aliquādo vero cogitationes nostræ sunt dubiæ, vel inordinatæ & tunc sunt discriminandæ. i. diligenter discernēdæ, & componendæ. Et hoc fit quando homo ad mentem suam per rōnis intuitū redit. Quia (sicut dicit Greg.) Si a domo mentis ad momentū rō discedat, quasi absente domina, cogitationū se clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat, vt autem ratio ad mentem redierit, mox confusio tumultuosa conquiescit, & quasi ancillæ se ad iniunctum opus tacite reprimunt, dum cogitationes protinus curis proprijs ad vtilitatem subduntur. Aliquando sunt omnino prauæ, & noxiæ, & tunc sunt pœnitus decaluādæ; idest totaliter à radice, idest à principio euellendæ. Isa. Auferre malum cogitationum vestrarum, Vnde Hier. dicit, Est tutissimum atque perfectum, vt assuescat anima sollciti semper & peruigili cura ac custodia discernere cogitationes suas, & ad primum animi motum probare, vel improbare, quod cogitat, vt vel bonas cogitationes alat, vel statim malas extinguat. Hic namque fons est boni, & origo peccandi: ibi maxime oportet obseruare peccatum, vbi nasci solet, statimque ad primam tētationis faciem, & malum antequam crescat restringere, dum adhuc est in cogitatione. Aliquando vero sunt nigræ, & fędæ, & tunc sunt per pœnitentiam dealbandæ. Psal. Lauabis me, & super niuem dealbabor. Nam pœnitentiæ ardor quasi capitis capillos dealbat, dum mentis cogitationes purificat. vnde Grego. dicit, quod electorum mētes si quas in se carnales cogitatiōes inueniūt, pniæ ardore cōsumūt, nec cogitatiōes suas dilatari carnali voluptate pmittunt: quia eo semetipsos iudicantes subtilius feriunt, quo districtum iudicē præstolantur vicinum. Vel etiam alia ratione dealbat pœnitentia caput mentis, videlicet, quia ardorem libidinis frigefacit, & sic fumosas, & noxias carnales cogitationes repellit. Nam albedo caniciei (secundum Constan) accidit ex nimia infrigidatione nutrimentalis humoris, qui materia capillorum existit. Nam phlægmatis frigidi humidique dominium caniciei est generatiuum. Ex fumo enim albo & frigido efficiuntur albi tam capilli, quàm pilli. Et hinc est etiam (secundum Aristo.) quòd capilli temporum citius canescunt, quàm alij propter humoris paucitatem, & ossium frigiditatem. Vnde pęnitentia humorem nutrimentalem infrigidari facit, dum minuit, & ita caniciem mentis, idest honestatem inducit. Potest ēt dici, qp canicies designat ætatis maturationem libidinis extinctionē, vitiorū puerilium mortificationē, vitæ præsenti, & futuræ initantem innouationē.

Gre.li. 5 mor.

Grego. mor.

Psa.50.

Gre. li. 13. mor.

Arif. de con.

Somni

Somni naturales effectus septem visionisq; naturalis proprietates octo erudit describuntur, quibus singulis varijs rationibus,& exemplis contemplatio non immerenter comparatur:& quamplurima de corporali spiritualiq; visione dilucidantur. Cap. XVI.

CONtemplatio assimilatur somno. Primo,quia somnus est animalium virtutum quietatiuus.s.sensitiuæ,& motiuæ. Quiescunt enim sensus in somno ab exterioribus mutationibus, sensibilium, & corpus immobilitatur. Similiter contemplatiua vita requirit quietem ab exterioribus motibus, & actionibus. Vnde Beda dicit,quòd contemplatiua vita est ab omni exteriori actione quiescere, & soli desiderio conditoris inhærere. Vnde Maria,per quam contemplatiua,vita designaturdescribitur,getasedens,& à corporali ministerio vacans.

Luc.10

Secundo,quia somnus est naturalium virium confortatiuus. Vnde(secundum Philosophum) somnus est quies animalium, virtutum cum intensione naturalium. Naturalis enim virtus in somno fortius operatur. Vnde in dormiente virtus digestiua intenditur tum propter reuocationem caloris ad interiora, tum quia anima quiescit ab actionibus sensitiuæ,& motiuæ potentiæ, & ideo vehementius operatur virtus naturalis Similiter in contemplatione cum anima retrahitur ab exterioribus occupationibus, vigor mentis ad interiora reducit. Vnde vis rationalis,quæ est naturalis & propria virtus hominis,fortius operatur, & affectiua vehementius inflammatur, & intellectiua altius eleuatur,secundum illud:Sedebit solitarius,& tacebit, & leuabit se supra se.

Aris. de som. & vig.

Thr.3.

Tertio,quia somnus est spūs restauratiuus Dicit.n.Auic.quod somnus est reditus spūs ab instrumentis sensuum cū profundatiune,vt digeratur nutriens, vt patet in somno se exercitantium in quibus somnus est profundus propter superfluitatem resolutionis spūs. Natura enim desideraus additionem, & restaurationem in substantia spūs,profundat ipsum in interioribus,& facit ipsum latere ab exterioribus, vnde fit in eis profundior, & longior somnus, & sic dormiunt qui per medicinā euacuati sunt. Nam dum purgantur,plurimum in talibus de substantia spūs cum superfluitate dissoluitur:sed per somnum spūs reparantur, & suæ virtuti redduntur. Sic et feruor spūs,q per peccata et venialia faciliter sæpe minuitur, per profunditatem somni, idest per contemplationem intimam recrescit,& reparatur.

Auicē.

Quarto,qa somnus est et exteriorum partium corporis infrigidatiuus, Nam (secundum Philosophum.)calor naturalis aliter se habet in uigilante quàm in dormiente: quàm vigilante procedit ab interioribus ad exteriora, sed in dormiente econtrario retrahitur ab exterioribus ad interiora scilicet ad stomachū, & partes illas.Et ideo exteriora corporis remanent frigida, & propter hoc indiget homo magis cooperiri dormiens, quàm vigilans. Similiter contemplatio reuocat hominem ad seipsum, & inflammat ipsum circa cordis interiora.i. circa spūalia secundum illud, In meditatione mea exardescet ignis, sed frigefacit eum circa exteriora,idest circa tpalia vt non curet de eis,neque diligat ea.

Aris. de somn.

Psa.38.

Quinto, qa sonus est humoru reparatiuus,& clarificatiuus. Nam si somnus sit moderatus,cibus bene digeritur corpus,impinguatur,calor naturalis augmētat,humores reparant,& oēs clarificantur. Sic et p contēplationem sobriam & discretā,quæ nó plus q̄rit sapere,q̄ oportet,cibus fidei & spūalis doctrinæ bene intrinsecus gubernatur & operat, mens deuotione impinguat, calor & charitas augmentantur, & humores.i. affectiones,& cogitationes interiores repant,& clarificantur.Vnde ipse est somnus, de quo di,Somnus sani atis in ho e parco,

Ecc.3.

Sexto, qa somnus est virtutum vnitiuus,qa virtus in vigilia dispersa.in somno vnit, dū ad intima reuocat in corpore dormiētis,vt Aui.dt,Sic aīa cotēplātis tota ad se ipsam,& i se ipsā recolligit, & vnit,& iō circa spūalia fortria repit. Vñ dñs de cōtemplatiua vita loquens,dixit Marthæ:Porro vnum est necessarium.

Auicē.

Luc.10

Septimo,qa somn⁹ ē ęgrotātiū alleuiatiu⁹.Nā ifirmo,si somn⁹in q̄titate,& qualitate fuerit tpatus,a grotū aleuiat, & futuram victoriā cōtra morbū annunciat. Qui aūt fortiter tētatur, quodāmō infirmat,talis si vult aleuiari,& sanari det se orationi,& cōtēplationi,qa maxime per hanc victoriā obtinebit. In huius figura de Lazaro infirmato discipuli dixerunt Christo.Domine,si dormit,saluus erit.

Item

Item contemplatio aſſimilatur viſioni
Perſpi. corporali. Nam,vt colligitur ex Perſpe-
lib.3. ctiua, ad viſionem corporalem requirun
tur octo.

Primum eſt ſanitas,ſiue bona diſpoſi-
tio organi viſualis,id eſt,oculorum. Qua
ſi autem duo oculi animæ, ſunt intelle-
ctus,& voluntas. Oculus igitur intelle-
ctus tunc eſt ſanus, quando eſt ab erro-
ribus mundus: ſed oculus affectus, ſeu
voluntatis, tunc eſt incolumis, quando
eſt a rerum temporalium inordinatis cu
Aug. piditatibus immunis,vt dicit Aug. Vtra-
que ergo puritas eſt neceſſaria Deum cō
templari volentibus:propter quod dici-
tur, Beati mundo corde,quoniam ipſi
Matt. 5 Deum videbunt. Et quia vtrumque ocu
lum fides purificat, ſcilicet intellectum
ab erroribus, & affectum a cupiditati-
Act.15. bus,vnde dixit Petrus fide purificās cor-
da eorum: ideo fides neceſſaria eſt ad
Deum contemplandum,ſicut oculorum
ſanitas,& puritas ad videndum proper
Aug. quod Aug dicit, quod humanæ mentis
acies inualida in tam excellenti luce nō
figitur,niſi prius per iuſtitiam fidei mun
detur.

Secundum eſt oppoſitio viſibilis cir-
ca viſum. Sed nota, quod quando res vi-
ſa directè opponitur viſui, tunc ſpecies
illius rei venit ſuper lineas rectas caden
tes in centrum oculi, quæ lineæ omnes
directæ a ſingulis partibus rei faciunt v-
nam pyramidem,cuius conus eſt in pu-
pilla,& baſis in re viſa, ex quo patet, ꝙ
talis pyramis ex parte rei in ſe habet la-
titudinem, ex parte vero oculi arctitudi-
nem. Sic etiam quando diuina, & æter-
na ante oculos mentis contemplando
deducimus, quia ea prout ſunt in ſe ipſis
capere nequimus, ſed de eorum magni-
tudine modicum quid attingimus,quaſi
eorum latitudo in oculis noſtris quo-
dammodo coarctatur:quia quāquam in
ſe maxima ſint, nos tamen parum capi-
Exo.33 mus. Vnde dictum eſt Moyſi: Poſteriora
mea videbis,faciem autem meam videre
non poteris. In viſione enim faciei,noti-
tia eſt perfecta in viſione vero poſterio-
rum, notitia accipitur modica & con-
fuſa.

Item videmus communiter, quòd
tria genera viſibilium viſui opponuntur,
ſcilicet lumina,& ſpecula, & corpora co
lorata. Lumina igitur ſunt ſpiritales na-
turæ, ſpecula diuinæ ſcripturæ, corpora
colorata corporales creaturæ. Et circa
hæc verſatur Sanctorum contemplatio,
ſcilicet, vel circa ſpirituales naturas, vel
circa diuinas ſcripturas, vel circa corpo-
rales,& viſibiles creaturas:propterea, qa
inuiſibilia Dei a creatura mundi per ea
quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. Rom.1
Tertium eſt diſtantia proportionalis.
Nam ſi res poneretur ſuper oculum,non
videretur. Etſi nimis eſſet a longe,nullo
modo videretur, aut malè. Oportet igi-
tur, quod a viſu diſtet ſecundum aliquā
proportionem, intra quam non æquali-
ter, ſed magis & minus videtur, ſecun-
dum modum diſtantiæ. Sunt autem re-
bus diuinis quorundam oculi propin-
qui, & vicini, ſcilicet beatorum. & ideo
iſti clarè,& apertè illa conſpiciunt: quo-
rundam vero valdè remoti, ſicut oculi
damnatorum. In cuius ſignum dicitur Luc.17
de diuite damnato,Eleuans oculos ſcili-
cet mentis,cum eſſet in tormentis, vidit
Abraam a lōge,& Lazarum in ſinu eius.
Vnde tales de gloria Dei, & beatorum
quaſi nihil,vel parum vident, quia dam-
nati gloriam beatorum, vſque ad diem
iudicij vident non diſtinctè,ſed confusè,
ſicut illud,quod a remotis videtur. Non
enim cognoſcunt, qualis eorum gloria
ſit,ſed ſolum cognoſcunt eos eſſe in glo
ria quadam inextimabili, & ex hoc tor-
quentur,tum propter inuidiam, tū quia
ipſi talem gloriam amiſerunt: ſed poſt
diem iudicij omnino beatorum viſione
priuabuntur,ſecundum illud, Tollatur
impius, ne videat gloriam. Quorundam Eccl.2.
vero oculi, vt viatorum partim ſunt di-
ſtantes,partim appropinquantes: quia li
cet diſtent per naturam,appropinquant
tamen per gratiam. Et ideo ipſi diuina
magis, vel minus contemplando perci-
piunt, ſecundum quod per gratiam ma-
gis,vel minus eleuantur,ſecūdum illud. Iſa. 52.
Ecce intelliget ſeruus meus,exaltabitur,
& eleuabitur,& ſublimis erit valde. Opor
ter ergo (vt patet ex dictis,) quod eius,
quod videtur ab oculo,ſit ſitus termina
tus,ſcilicet non nimis a baſe viſuali elō-
gatus, quia illud quod multum a baſe vi
ſuali elongatur,licet viſui opponatur,nō
tamen diſtinctè videtur: ſicut autem vi-
ſus corporalis non bene videt illud,
quod eſt multum elongatum a baſe vi-
ſuali. ſic intellectus noſter in hac vita
imperfectè cognoſcit, & contemplatur
id quod multum elongatum eſt a natu-
ra ſen-

ra sensibili, eo quòd nihil sine fantasmate intelligit anima, (vt dicit Philosophus.) Fantasma autem est similitudo rei sensibilis: vnde ea quæ sunt omnino a sensu remota, sicut sunt res intellectuales, a nobis cognosci non possunt, nisi in quantum se nobis per aliquos effectus sensibiles manifestant: & ideo contemplatio nostra circa talia, modica est, sed tamen delectabilissima, vnde Philosophus dicit accidit circa illas honorabiles existentes & diuinas substantias minores nobis existere theoricas. Etsi secundum modicum attingamus, tamen propter honorabilitatem cognoscendi, delectabilius aliquid habent, quàm quæ apud nos omnia.

Ari. de Ani.

Arist. 1. de par. anim.

Quartum est soliditas rei, quia si res non est densa, sed visui peruia, non videtur, propter quam causam aerem non videmus. Sic contemplatio nostra non debet esse circa peruia, id est, circa transitoria, & temporalia, sed circa solida, & stabilia, & æterna. Apost. Non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ vero non videntur, æterna sunt.

2. Cor. 4.

Quintum est magnitudo debita rei visæ: quia si nimis esset parua, non videretur in quacunq; distantia. Visus enim non perficitur nisi per pyramidem ad oculum venientem: quæ si fuerit valde parua, occupabit partem visus valde paruã, sed visus non sentit visibile nisi quãdo pars suæ superficiei debita quantitate visibilis fuerit immutata. Spiritualiter autem beatus August. distinguit tria genera bonorum, scilicet minima, prout sunt bona fortunæ: media, prout sunt bona naturæ: & maxima, prout sunt bona gratiæ, vel gloriæ. Non ergo nostra contemplatio esse debet circa bona minima: immo ea per affectum propter sui modicitatem respicere nõ debemus: sed debet esse circa maxima, scilicet bona gratiæ, vel gloriæ.

Aug. de ci. Dei.

Sextum est raritas medij, quia si medium fuerit nimis densum, non fiet per ipsum multiplicatio speciei, & species venire non poterit ad pupillam. Hoc medium in contemplatiuis viris est sensus, siue corpus, sine quo neq; consistere neque contemplari possunt: quod si fuerit densum i grossum, & plenum, & delicijs enutritum, cõtemplationem spiritus impedit. Nam venter pinguis non gignit sensum tenuem, sicut Hiero. dicit. Sed si fuerit per abstinentiam tenue, spiritum aptiorem ad contemplandum efficiet. Greg. Nazianzenus. Caro se velut grossa quædam, & obscurior nubes animę obijciens, considerare eam diuini luminis radios non finit.

Hier.

Greg.

Septimum est lux: quia species non immutat medium, vel visum, nisi cum luce. Similiter ad contemplandum diuina, necessaria est lux fidei, vel gratiæ, vel scripturæ sacræ. Psal. Accedite ad Deum, & illuminamini.

Psal. 33

Octauum est tempus: quia visio fit in tempore, sicut probatur in perspectiua. Nam quamuis visibile subito obijciatur visui, non tamen distinctè apprehẽditur, nisi aliqua animæ habita deliberatione, quæ indiget tempore. Et ideo attentio animæ est necessaria cum prædictis. Sic etiam contemplatio requirit sua tempora: Nam quædam tempora aptiora sunt contemplationi diuinorum, vt tempora magis quieta, vel quibus homo magis est sobrius. Vnde Psal. Mane astabo tibi, & videbo. Et iterum, In matutinis done meditabor in te. Et etiam tempora quibus homo non habet occupari circa exteriora. Psal. Media nocte surgebã ad confitendum tibi. Ocium. n. sanctũ quærit charitas veritatis, vt August. dicit.

Psal. 5.
Psal. 62

Psal. 118.

Aug. 19 de ciu. Dei.

Item dulcedo contemplationis assimilatur sanguini.

Primo ratione principii fontalis: quia (secũdum Arist.) sedem habet in corde: quia dicit, quod cor est principium sanguinis sicut, & venarum, vt manifestum esse dicit per anathomiam. Sed secundũ Gale. sedes sanguinis est in epate sicut in suo fonte: quia in calore epatis est locus secũdæ decoctionis, & inde sanguis per membra dirigitur, vt eorũ calore tertio decoquatur. Prima. n. decoctio fit in stomacho, secũda in epate, tertia in omnibus membris. Posset autẽ dici, vtramq; opinionẽ concordando, ꝙ epar est principium sanguinis quo ad materiã: quia materia sanguinis est ab epate: sed cor quãtũ ad formam, quia in corde illa materia accipit formam sanguinis. Moraliter aũt per calorem, siue epatis, siue cordis, ardorem accipimus amoris. Ex ardore nanq; dilectionis, quasi ex calore epatis, vel cordis profluit dulcedo, & suauitas spiritualiter contemplantis. Psalm. Gustate

Arist. de anim.

Galie.

Psal. 33

Gustato.s. per amorem, & videte.s. per cõtemplationem, quã suauis est Dominus.

Secundo ratione qualitatis naturalis. Est.n. sanguis calidæ & humidæ naturæ: calor ex amore, humor ex timore debet prouenire, q̃ duo crescere, & delectari reuerenter, & sobriè faciunt contemplantem: vnde Ps. ex persona Christi dicentis patri: Qui timent te.s. timore filiali, q est ex reuerentia, & amore, videbunt me, scilicet in contemplatione, & lætabuntur interna delectatione.

Ps. 118.

Infantis nuper nati modus custodiendi ac alendi edocetur; qui lucidißimus exemplis his qui recenter ad Deum conuersi sunt adapeatur. Cap. XVII.

Conuersi nouiter ad Deum, oportet, vt gubernentur, & foueantur ad modum infantis nouiter nati, Infans enim nouiter natus diligenter gubernãdus est, quia cum caro eius sit fluida, & tenella, sunt ei adhibenda remedia, & fomenta, & sicut docet Constant. plura fomenta, sunt ei adhibenda.

Const.

Primum est, vt in rosis cum sale tritis inuoluatur, vt mẽbra fluida confortent, & a viscosa humiditate purgent. Quasi aũt rosæ redolentes, sunt sanctorũ virorũ exempla, & virtutes, quibus infans inuoluitur, qñ nouiter conuersus ad imitandũ prouocatur: sed dñt ei cum sale teri.i. cũ discretione exponi, & suaderi. Nõ.n adhuc debili dñt persuaderi exempla nimis austera, ne forte desperet, vel ne fortè assumat supra posse suũ. Vnde dñt proponi exẽpla competentia sibi quibus ad proficiendũ confortet: & a peccati visco.i. consuetudine, seu infectione purget, & liberet. Pet. Quasi mõ geniti infantes lac cõcupiscite.i. facilium exemplorũ informationẽ, siue imitation .& sequit Rationabiles sine dolo, vt in eo crescatis.

1 Pet. 2.

Secundum est, vt palatum, & gingiuæ cum digito melle vncto fricentur, vt interiora oris mundificent, & confortent, & dulcedine mellis appetitus infantulo prouocet. Tunc aũt pœnitens digito fricatur: qñ leue opus, siue onus, & non graue, & importabile sibi imponitur. Vnde contra nimis austeros sacerdotes Dominus dixit: Alligant onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeris hominum: digito autem suo nolunt ea mouere. Sed adhuc oportet, quod digitus melle vngatur, ita q etiam cum quadam dulcedine pœnitentia inungatur: quia tunc pęnitens libentius recipit, & magis confortatur, & prouocatur appetitus eius ad faciendum: & quanto libentius facit, tanto plus ei valet ad interiorem purgationem.

Mat. 23

Tertium est, vt sæpe balneetur, & oleo myrtino ac rosaceo inungatur, & omnia eius membra fricentur. Per frequentem autem balneationem accipe frequẽtem lachrymarum compunctionem. Psal. Lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meũ rigabo. Per oleum myrtinum intellige doctrinã temperantiæ. Et per oleum rosaceum doctrinam patientiæ: quia myrtus temperantiam, rosa vero patientiam significare consueuit Et isto duplici oleo debet pœnitens præcipuè liniri, id est, ad patientiam, & temperantiam præcipuè moueri, scilicet ad patientiam aduersorum, & ad temperantiam delectabilium, quæ temperantia debet esse in omnibus membris.

Psal. 6.

Quartum est, vt in loco obscuro somnus prouocetur, vt lumen in oculis eius congregetur, & ne nimio lumine oculi tenelli lædantur, vt non lusci efficiantur. Sic nouiter conuersi potius in quadam obscuritate, siue simplicitate fidei sunt tenendi, vel permittẽdi quiescere, quàm eis subtiliora, & altiora sint proponenda, & dilucidanda: quia talia quantumcunque per verba declarata, debiles oculos mentis eorum potius læderent, quàm illuminarent. Vnde talibus Apostolus dicebat: Facti estis quibus lacte opus sit, nõ solido cibo, id est, facili fidei doctrina, non sublimi, & difficili.

Heb. 5.

Quintum est, vt super omnia caueatur ne corrupto lacte nutriantur, quia ex hoc infirmitates pessimæ generantur paruulis: nec est danda medicina paruulis dum ægrotant, sed nutrix conuenienti medicina dietanda est, vt defectum infantis suppleat virtus nutricis sicut Cõstant. dicit. Ex bona enim dispositione lactis fit bona consistentia prolis. Similiter ergo cauendum est, vt nouiter ad fidem, vel pœnitentiam conuersi, non nutriantur doctrina praua, vel hęretica: quia ex hac generarentur in eis pessimæ opiniones, & dispositiones. Vnde regula, vel medicina eis necessaria tradenda est de sanctorum virorum instructionibus & exemplis: quia ex illorũ informa-

formatione bona vel mala pendet noui-
tiorum vita & forma: propter quod dice
bat quibusdam Doctor gentium & magi
ster Apo. Obseruate eos qui ita ambulāt,
Phi. 3. sicut habetis formam nostram.

Sextum est, quod infantuli fascijs sunt
ligandi: eo scilicet, quia membra infanti
lia sunt tenella, & ad diuersarum susce-
ptionem formarum sunt disposita, & iō
fascijs sunt liganda, ne fiant deformia,
siue torta. Sic quia nouiter conuersi, &
præcipuè iuuenes, sunt faciles ad suscipiē
dum omnem informationem sibi datā:
ideo sunt sub certis legibus, & regulis li-
mitandi, & certis & discretis personis cō
mendādi, ne ex alicuius malis exemplis,
vel verbis deformentur.

Septimū est, quod quia infantuli mul-
tum capiunt nutrimenti, indigent multo
somno, vt sic calor ad interiora reuocet,
& digestio celebretur. Valet etiam eis ad
hoc si mitius moueantur: & sic ex motu
calor interior confortetur, & vt somnus
per fumositatum resolutionem cerebro
prouocetur. Valet etiam eis ad hoc si can
tetur, vt infantuli sensus ex vocum dulce
dine delectentur. Similiter quia conuersi
nouiter & præcipuè iuuenes, sunt multū
auidi, & apti capere nutrimentum doctri
næ spiritualis, indigent somno. i. vacatio-
ne & quiete contemplationis, & medita-
tione, vt calor diuini amoris in eis accen
datur: ita ut doctrina qua informatur eis
magis placeat & proficiat. debent etiam
moueri in cunis. i. facilibus obedientiæ
operibus occupari, ne ociosi sint: quia ex
talibus operibus calor amoris, & somnꝰ.
i. quies contemplationis in eis accendi-
tur & appetitur. Valet etiam eis, vt cātus
diuinæ laudis audiant, si sunt laici, vel di
cant si sunt clerici. Vñ legitur de beato
Aug. ꝙ tempore conuersionis suæ flebat
vberrime atque crebertime suauè sonan
tis ecclesiæ vocibus vehemēter affectus.
Voces. n. illę influebant auribus eius, &
eliquebatur veritas in cor eius & fluebāt
lachryma, & bene illi erat cum eis.

Tempora quæ in capitis partibus sita sunt huma norum corporum conditione quatuor rationibus indicant carnisque natura quemadmodū corpus a spiritu gubernari debeat similitudinibus multis declaratur. Cap. XVIII.

Corporum humanorum cōditionem
partes capitis quæ dñr Tempora, reprę-
sentant quo ad quatuor. Primo, quia illę
duæ partes capitis quæ Tempora dicūtur
sunt membra valde mobilia, Et ideo (vt
dicit Isidorus) tempora dicta sunt, quia Isid. li
sui mobilitate continua quasi interuallis ety.
temporum immutantur. Sic etiam huma
na corpora secundū decursum tēporū iu
giter imutantur & alterātur. vnde de ho-
mine quo ad corpus, dicitur Iob: Nun-
quam in eodem statu permanet. Appa- Iob. 14
ret etiam ex hoc dicto Isidori, quod istę
duæ partes capitis denominantur a tem-
poribus, & ideo non debent vocari tem
pera vt quidam idiotæ proferunt sed tē-
pora, & hoc etiam dicunt Hugon. & Bri-
to.

Secundò tempora sunt valdè vtilia: Nā
per tempora mediantibus neruis ad in-
strumenta sensuum spiritus defertur, &
per eadem spiritus vitalis per quasdam ar
terias a corde ad cerebrum demandatur.
Sicut ergo tempora deseruiunt sensui &
vitæ, sic corpus datum est homini vt spi-
ritui obsequatur, vt in sensu i. in cogni-
tione perficiatur: & vt vitam æternam e-
tiam mereatur. Vnde Apostolus Obsecro Ro. 12.
vos per misericordiam Dei vt exhibeatis
corpora vestra hostiam viuentem, sanctā,
Deo placentem.

Tertio, quia tempora sunt valde passi-
bilia, & ad læsionem facilia. Nam propter
neruorum sensibilium, & arteriarum ve-
narumque pulsatilium in loco tempo-
rum colligantiam, tempora sunt valde
passibilia, & ad læsionem facilia: Vnde
animal ibi percussum de facili moritur,
sicut dicit Philosophus & hoc etiam Ari. 19.
accidit, quia humor qui est in tempori- de ani.
bus, cito egreditur propter ossium tenui-
tate. propter qđ tempora cito canescunt
propter humoris paucitatē, & siccitatem
in eis dominantē, & pp eorum conuerti-
bilitatem ad naturam frigiditatis. Sic ēt
naturaliter corpus humanum inter om-
nia corpora est valde passibile, & ex leui
percussione interdum ducitur citius ad
mortem; continue etiam calore, & hu-
more in eo deficiente ad senium, & ca-
niciem tendit. Apost. Quotidie morior, I. Cor.
& ad mortem tenditur senescendo. 15.
Nam quod antiquatur, & senescit, pro-
pe interitum est.

Quarto, qa tempora sunt valde hume- Heb. 8.
ctabilia: sunt ēt interius aliquātulu villo
sa, vt humorē a cerebro venientē recipiāt

& somnum oculis inducant, & si illi villi fuerunt compressi per liquationem cõpressi humoris, oculos lachrymari faciũt. Similiter quoque corpus nostrum humorem cibalem quotidiè recipit, qui concupiscentiam frequenter incendit, & somnum peccati inducit. Est insuper corpus frequentius ex sua passibilitate, & grauitate causa lachrymationis, & luctus. Vnde Apostol. Ipsi inter nos gemimus, expectantes redemptionem corporis nostri. Rom. 8

Item qualitet corpus debeat a spiritu gubernari, ipsa natura carnis ostendit.

Primo ratione nobilitatis. Nam caro humana est priuilegiata eo, quod sit nobilissimæ formæ vnita, scilicet animę rationali, quæ est Dei imagine insignita: immo quod super omnia mirabilissimũ est, caro humana Dei caro est facta, & Verbo Dei vnita, propter quod est super omnia exaltata. ex quo dedignari debet homo carnem sic nobilitatam, & exaltatam alicui vilitati, seu fœditati exponere. Vnde Leo Papa dicit, Agnosce o Christianæ dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ, noli degeneri cõuersatione tua in pristinam vtilitatem redire. Leo Pa. in quodã ser.

Secundo ratione vtilitatis, quia (secundum Constan. caro cum sit calida, & humida, est caloris naturalis fomentum, ossium, neruorum, & lacertorum coopertimentum, & frigiditatis temperamentum. Et ad hæc omnia valet corpus a spiritu regulatum, quia est amoris spiritualis nutrimentum. Eccl. Feruor ignis, id est, feruor diuini amoris, vrit carnes eius. Eccl. 38

Item est virtutum, & gratiarum spiritualium absconsiuum. Nam grossities, & infirmitas corporis, abscondit dona mentis, & abscondendo per humilitatem, custodit: Apost. Habemus thesaurum istũ in vasis fictilibus, idest fragilibus corporibus. Interdum etiam dum corpus atteritur, frigus mentis, idest pigritia expellitur. Psal. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. 2. Cor. 4. Psal. 15

Tertio ratione varietatis: est enim triplex caro, siue triplex species carnis. Vna neruis, & musculis admixta, vt lacertus: Alia inter durum, & molle temperata, vt caro cartilaginosa; tertia inter hæc media, vt caro communiter dicta. In quo significatur, ꝙ ipsum corpus nostrum aliquando est cum duritia, & rigiditate domandum: quod signat caro neruis admixta. Aliquando cum mollitie, & lenitate fouendum: quod signat caro communiter dicta. Semper autem est cũ temperantia nutriendum, & regendũ: quod signat caro cartilaginosa. Apost. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, hostiam vicia mortificando: sed viuentem, naturam conseruando: & hæc duo temperantia facit, quia naturam conseruat, & vitia resecat. Ro. 12.

Quarto ratione quãtitatis. Dicit enim Aris. quod aues paucas carnes habentes, veloces sunt, vigorosæ, & boni volatus. Sed aues multas carnes habentes, sunt pigræ, & vix a terra valent se erigere. Sic homines, qui a carnalibus delitijs, & delectationibus abstinent, sunt circa spiritualia vigorosi, & ad ascensum per volatum contemplationis idonei. Sed homines carnosi, id est, carni, vel ventri deditì, econtrario sunt, ad spiritualia pigri, & a terrenis affectibus nequeunt separari. Vnde Philosophus dicit, quod caro nimis abundans, impedit spiritus operationes. Et ideo creatio capitis ex multa carne non fuit, vt esset homo sensus melioris, intellectus pfectioris. Dicit Philosop. etiam quando locus, qui est circa oculos est multæ carnis, malitiam signat dispositionis, & prauæ formationis, & defectũ formatiuæ virtutis. Vnde ex multa carne & debili virtute non valente illam regere, monstruosæ generantur in corpore passiones, sicut ipse Philosophus dicit: quæ omnia ostendunt, quod temperantia necessaria est ad sanitatem mentis, & ad valitudinem corporis. Vnde de sobrietate, quæ est temperantiæ pars, scilicet quo ad potum dicitur, Eccl. quod sanitas est animæ, & corporis potus sobrius. Ari. 13. de animalib. Ari. 12. de animalib. Ari. li. 1 de ani. Ari. 16. de ani. Eccl. 23

Pastorum munus in eorum cura gerenda quale existat, quamplurimis mãmillarum mulierum similitudinibus terminatur.
Cap. XIX.

CVra pastoralis assimilatur mãmillæ. Primo, quia mãmilla in muliere est membrum duplicatum, quia duo sunt præcipuè pastori necessaria, scilicet vita, & doctrina, vt scilicet ad nutrimentum subditorum ex altero fluat lac exempli, ex altero vero verbi. Apo. Thi. Exemplũ esto 1. Th. 4.

esto fidelium in verbo, in conuersatione, &c. Vel duo vbera sunt duæ virtutes necessariæ rectori, scilicet iustitia, & clementia. Prou. Misericordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Gregor. Inesse rectoribus debet, & iustè patiens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Dicit tamen Philosophus, quòd animalia multorum vberum, multorum sunt filiorum, & habent vbera a parte inferiori diffusa, vt patet in canicula, & porca. Et cum peperit porca, dat primo filio primam mamillam, & secundo secundam, & sic de alijs. Animalia autem pauca vbera habentia paucos habent filios. Vnde videtur, quòd natura non errante non debet aliquod animal plures filios generare, quàm habeat mammillas in corpore, aliàs esset inuenire diminutum, & superfluum in natura, quod pro inconuenienti habet Philosophus. Sicut ergo animalia multorum filiorum, multorum quoque sunt vberũ; & econuerso, quę paucorum, sunt vberũ, paucorum sunt filiorum: Sic pastores quanto plures habent spirituales filios pascere, & nutrire, tanto pluribus eos vberibus, id est, virtutibus oportet abundare, quibus bonorum operum præbeāt alimenta, id est, exempla, vel iuuamenta. Et ideo (sicut dicit Grego.) virtutibus vacuus ad regimen nec coactus accedat.

Pro. 10.
Greg.
Arist. 6. de ani.
Gre. in past.

Secundo, quia mamilla est membrum ad nutrimentum fœtus necessarium: Sic pastoralis cura est necessaria, vt subditi velut filij nutriantur, & pascantur verbo, & exemplo, & etiam temporali subsidio. Pet. Pascite qui in vobis est, gregem Dei Tre. Lamiæ nudauerunt mammas, & lactauerunt catulos suos. Nam Lamiæ mammas denudant, quando pastorum mentes internas suas virtutes ad subditorum profectum operibus demonstrant, videlicet sapientiam docendo, pietatem subueniẽdo, & sic de alijs.

1. Pet. 5.
Tre. 4.

Tertio, quia mamilla est membrum lactis administratiuum: Lac autem (vt dicit Aristo.) est sanguis decoctus, digestus non corruptus: Nam sanguis menstrualis ad mammillas opere naturæ repellitur, & ibi decoquitur, & digeritur. Sunt enim mamillæ in pectore situatę, vt cordi essent vicinæ, vt propter caloris cordis decoctionem sanguis in lactis naturam facilius verteretur. Digestus autẽ sanguis ex albedine glandularum mammillarum in candoris speciem transformatur (vt dicit Const.) Caro enim mamillæ cauernosa, & porosa est, vt spongia, & glandulosa, & mollis, & alba, & ideo ad genarationem lactis est apta. Lac autem bene digestum est dulce, quod necessarium est propter cibationem animalis, eo, quòd cibus omnium animalium non est nisi dulcis, & valde digestus, (vt dicit Const.) Ex quibus omnibus colligitur, quod membrum mamillę est sanguinis depuratiuum, digestiuum, dulcoratiuum, & inspissatiuum: Prælatus igitur ad modum mamillæ dẽt præbere sanguinem, id est, doctrinam sapidam, & vitalem, quam tamen primò debet depurare legendo, digerere meditando, dulcorare disponendo, inspissare siue ingrossare proferendo, ita vt faciliter, & auidè ab auditoribus capiatur.

Const.

Quarto, quia mamilla est membrum cordis, & pectoris defensiuum: Nam mamillæ sua carnositate pectus cooperiunt, & frigiditatem eius osseam temperantes, a frigiditate aeris protegunt, & defendunt. Sic cura pastoralis non debet tantum intendere subditis, quin pectus, siue cor suum custodiat, siue defendat a vitijs. Vnde sicut mammillæ primo pectus armant, deinde autem lac propinant: ita pastores primo debent intendere sibi, deinde gregi prouidere, Act. Attendite vobis, & gregi vniuerso. Act. 4.

Quinto, quia membrum mamillæ est concepti fœtus indicatiuum. Nam (sicut dicit Philosophus.) si imprægnatio fuerit masculi, apparet dextra mamilla maior sinistra, si vero fœmina fuerit, est sinistra maior. Et hoc signum apparet, quando primo fetus incipit se mouere. Sic in correctione prælati mamilla dextra, est rigor disciplinæ: sed sinistra, dulcor misericordiæ. Si ergo dulcor misericordiæ excedat rigorem disciplinæ, facit filios femineos, id est, subditos dissolutos: sed si vigeat rigor disciplinę, facit masculinos, id est, viriles, & virtuosos. quãdoque autem ex nimia mollitie præsidẽtis, vita omnino corrumpitur, & perditur delinquentis: & econtra, quãdoq; ex rigiditate, siue duritia, conseruatur. Et ideo dicitur super Amior quod quando mulieres parituræ sunt abortiuum, mamillæ mollescunt: Cuius ratio est (secundum Gale.) quia gracilitas mamillæ paucitatem lactis signat. Vnde cum fœtus debitum

Arist. 6. de ani.
Gale.

tum nutrimentum non habeat, necesse est, vt abortiat. Si vero fuerint vbera dura, sanum esse fœtum designãt, vnde docet Isid. Qui blando verbo castigatus nõ corrigitur, acrius necesse est, vt arguatur. Cum dolore, sunt abscindenda, quæ leuiter sanari non possunt.

Mentis curiositas dolori verticis comparatur; & quæ ei sint adhibenda remedia, aliquibus doloris verticis medicaminibus declaratur. Cap. XX.

CVriositas mentis assimilatur dolori verticis.

Primò ratione diuisionis: quia dolor verticis hoc modo fieri solet, vt videatur caput in plures partes diuidi. In plures ergo partes caput scinditur, quia hominis curiosi mens in diuersa partitur. quęrunt enim curiosi varia, & diuersa, & no
Eccl.4. ua, cõtra illud, In pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Secundo ratione curationis: quia oportet primò, vt caput infirmi vitta, id est, lineo panno stringatur, & sic mens curiosi stringenda est vita, id est, corrigenda est doctrina. Sic sua vita. i. doctrina ligauit Paulus caput Thi-
2. Thi.2 mothei i. mentem, dicens. Stultas & sine disciplina quæstiones deuita, sciens, quod generant lites. seruum autem Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Oportet etiam, vt huic infirmitati auxilium medicinæ non desit, quoniã huiusmodi morbus velut cancer serpit.
Ibid. Vnde Apos. Prophana, & inutilia deuita, multum enim proficiunt ad impietatẽ: & sermo eorum, vt cancer serpit.

Tertio ratione læsionis, quia solet talis infirmitas verticem dolentium lædi per multiloquium. Et ideo curiosis, & garrulis litigatoribus remedium est, vt ori ipsorum silentium imponatur. Nam
Pro 10. in multiloquio peccatum non deerit.

Pinguedinis veritas ac natura describitur, cui spiritualis deuotio quatuor rationibus similis esse monstratur. Cap. XXI.

DEuotio assimilatur pinguedini.

Primo quidẽ, quia pinguedo sua vnctuositate est ignis, & caloris vitalis nutritiua. Et similiter mentis deuotio ignem diuini amoris, & calorem, id est, feruorem charitatis, quo anima spiritualiter viuit, in ipsa anima fouet, & nutrit.

1. Reg. Incendatur primum iuxta morem hodie adeps. Adeps enim incenditur, cũ ex ipsa deuotione animus inflãmatur. 1. Reg.2

Secundo, quia pinguedo est sua aerea lenitate superficiei petitiua: quia scilicet mentis deuotio etiam exterius prorumpit, siue per lachrymas, siue per voces diuinæ laudis, & alia huiusmodi. Vnde Io. Cassianus dicit, quod deuotio est feruor Io. Cas.
bonæ voluntatis, quem mens cohibere in coll.
non valens, certis manifestat indicijs Ps. Abba.
Sicut adipe, & pinguedine repleatur ani Psal. 62
ma mea. & sequitur, Et labijs exultationis laudabit os meum.

Tertio, quia pinguedo est vacuitatis corporis repletiua: & sic deuotio replet, & complet defectus animæ. Vel vacuitas corporis est humilitas mentis, quæ repletur pinguedine: quia mens humilis repletur deuotione. Iob. Viscera eius re- Iob.22.
plebuntur adipe.

Quarto, quia pinguedo est diuersarum partium impinguatiua, vnde & habet diuersa nomina. Nam (sicut dicit Isido.) aruina est pinguedo adhærens cuti: & ista signat deuotionem exteriorem, quæ ostenditur in effectu. Iob: De lateribus eius Iob.15.
aruina dependet. Adeps autem est pinguedo intestina inuoluens, & membra interius custodiens: & hæc designat deuotionem interiorem, quam Deus præcipuè requirit. Leu. Omnes adeps Domini Leui.3.
erit. Pinguedo autem communiter dicitur de vtraq; licèt strictè dicatur pinguedo, quæ adhæret cuidam pelliculæ, quæ dicitur zirbus: ergo pinguedinem largo modo sumptam habet, qui tam interius, quàm exterius est deuotus. vel quod pinguedo inuenitur in diuersis partibus signat, quod deuotio inuenitur in diuersis Ber. in
rebus. Vnde sicut Bern. dicit. Non omni- Cant.
bus eodem modo data est gratia, ista scilicet deuotio. Porrò Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu, Paulus in tertio cœlo secreti huius gratiam assecuti sunt.

Cùm Deo metaphoricè in Scripturis humana membra adscribantur, huius rei significatio singulatim aperitur. Cap. XXII.

DEo in sacra Scriptura attribuuntur humana membra, & hoc fit secundum metaphoram, sicut Dam. dicit. Sim- Dam.
plex. n. Deus est, & non figurabilis: Ocu- li.1.ca.2
los. n. palpebras, & visum habere descri-

bitur,

bitur, quia habens virtutem vniuersorũ consideratiuam, nihil eum latere potest. Aures quoq;, & auditum habere describitur, quia apud eum propitiationem fore, & deprecationis susceptionem non timemus. Per hunc.n.sensum nos mites ostendimus, qñ deprecantibus aures fauorabiliter inclinamus. Os, fauces, & labia habere dicitur, quia illud velut loquendo per inspirationem nobis reuelat, quod hominum cognitio per huiusmodi organa exprimit, & ostendit. Guttur, & gustum habere dicitur, quia in nostræ iustitiæ operibus tanquam in gustu delectatur. Nares, & olfactum habere dicitur, quia tanquam odor suauissimus domino placet quicquid deuotionis affectus ei exhibet. Faciem vero habere dicitur, quia per ipsius opera eius virtutem, & præsentiam perpendimus Nam personam præsentem per facie cognoscimus. Manus repræsentãt eius subtilitatem, & inuisibilem operationem: quia nos digitis, & manibus, & brachijs subtiliora, & fortiora operamus. Qñ vero scriptura dextram Dei commemorat, chariora Dei & digniora insinuat. Vnde & iurare per dexteram dicitur, qñ intransmutabiliter eius consilium perhibetur. Sed frequenter pauperibus, & indigẽtibus subuenit, & ideo pedes habere dr̃, dum sæpe ostendit in effectu, quod solent operari homines pedibus, vel incessu. Cor & pectus habere dr̃, pp cognitorum iugem recordationem. Ventre vero, & viscera ꝓpter compassionem quam se habere in nobis ostendit. Irasci dr̃ pp odium malitiæ, & eam quam adhibet vltionem. Etiã dormire, & obliuisci dr̃ propter iniuriæ dissimulationẽ. Quia ergo tot modis per sua beneficia nostram suppleт indigẽtiam, more humano dr̃ hr̃e membra diuersa.

Veræ dilectionis officium, necessitas atque perfectio, ex quinque menti naturalibus proprietatibus, haud dubie potest cognosci Cap. XXIII.

Dilectio assimilatur mento.

Primo, quia mentum fuit necessarium, propter mandibularum originem. Nam inferior mandibula ex mento oritur, & in eo fundatur. Sed mandibula hæc inferior vitam pręsentem designat: cuius est duplex pars. s. dextera quæ, pertinet ad spiritum, cuius exercitium est in vita contemplatiua: & pars sinistra, quæ pertinet ad corpus, circa cuius ministerium intendit vita actiua. sed vtriusque origo est ex mento. i. ex dilectione charitatis, quia cõtemplatiua est ex dilectione Dei, actiua vero ex dilectione ꝓximi. Ioan. Qui non diligit, manet in morte. 1. Io. 3.

Secundo, mentum fuit necessariũ pp dentium interiorum radicationem: Inferiores.n. dentes. i. Sancti in hoc mundo viuentes, sunt radicati in mento, id est, in dilectione Dei. secũdum illud In charitate radicati, & fundati. Eph. 3.

Tertio fuit necessarium pp oris apertionem. Nam ossa ipsius mẽti in suis extremitatibus duas habent furculas, vt dicit Const. Vna est acuta, cuius acumini ligamen quoddam inseritur, quod a latere temporum protenditur, per quod bucca clauditur, & aperitur. Altera vero furcula grossa est, & rotunda, cuius totũ ditate mentum fit mobile. Sic ẽt necessaria dilectio charitatis, vt os aperiri possit, siue in prædicatione, quia Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatẽ autem nõ habeam, &c. siue in oratione, siue in confessione, quæ etiam sine charitate validæ non sunt. Psal. Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam. Hoc enim desiderium mandatorum charitas faciebat: quia sicut calor latire facit iustitiam, quæ in obseruatione mandatorum existit, sine qua neq; confessio est salutifera, neq; omnino impetratiua, sm̃ illud, Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis clamabit ipse, & non exaudidtur. Const. 1. Cor. 13. Ps. 131. Pro. 21.

Quarto fuit mentum necessarium pp faciei complectionem, & consummationem: vnde si sit fronti proportionatũ, totam faciem exornat; & si nimis excedat eã, totam faciem dehonestat. Sicut igitur mentum proportionatũ est ornamẽtum faciei & complementũ, ita amor ordinatus sicut est charitatis dilectio, (sm̃ illud Ordinauit in me charitatem) est ornamẽtum, & complementum animæ. Vnde p nuptialem vestem charitas designatur, ex eo, ꝙ animam exornat, & decorat. Cant. 2 Mat. 24

Quinto mentũ necessariũ est ad aĩalis fortificationẽ. Nã in mento est aĩalis maxima fortitudo pp duritiam ossis, & iõ bruta se tangi per mentum faciliter non permittunt. Nã mento cõfracto tota corũ fęritas quasi armis pditis eneruatur. Vñ dicitur, ꝙ Dauid fracto mento vrsi, eruit ouem de ore eius. Sic maxima fortitudo animæ consistit in amore: quia 1. Reg. 17.

Cant. 8 Fortis est, vt mors dilectio. Sexto fuit necessarium mentum ad amoris ostensionem. Vnde mentum hominis tangere, si
2. Reg. gnum est amoris, Et ideo dicitur. Tenuit Ioab mentum Amasę: Per mētum enim amor, sed per tactum opus amoris exprimitur. Vnde ille mētum tangit, qui amorem opere ostendit. & hæc est vera probatio dilectionis charitatis, secundum il
1. Io. 3. lud. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate.

Quatuor rationibus diuitiæ pilis comparantur: per quas quidem bonus malusq; diuitiarum vsus, & auaritiæ detestatio explanatur. Cap. XXIIII.

Diuitiæ assimilantur pilis.

Primo ratione natiuitatis: quia pili nascuntur ex fumo calido & sicco: dum enim fumus subtilis per poros egreditur, dum ab aere tangitur, exiccatur. Similiter ex fumo calido & sicco, id est, ex auaritia desiderium hominis inflāmāte, & humorem pietatis exiccante, procedit diuitiarum accumulatio Hic fumus id est, amor cupiditatis per diuersos poros, id est, per diuersas vias, & modos lucrandi, & rapiendi proditur, & cum ab exteriori aere, id est, ab exteriori mundi necessitate tangitur, pili, id est, nummi siue diuitiarum cumuli multiplicantur, & crescunt, & præcipuè illi quibus multiplicantur alij coguntur accumulare.
Eze. 16. Ezech. Multiplicata es, & grandis effecta, & ingressa es, & peruenisti ad mundum muliebrem; vbera tua intumuerūt, & pilus tuus germinauit. In multiplicatione, vel tumore vberum, intellige augmenta familiæ, & filiorum, & tunc laborat, vt germinet pilus, id est, vt fiat, & crescat diuitiarum cumulus.

Secundo ratione vtilitatis, quia pili sunt non solum ornamentum, sed etiā iuuamentum corporis, sicut patet in capillis. Similiter diuitiæ, sunt ad ornamentum dignitatis, & adiuuamentum neces-
Aris. in Ethic sitatis Vnde Philosophus dicit, quod diuitiæ, sunt organa felicitatis. Et ideo Am
Ambr. sup Lu. bros. dicit, Diuites discant non in facultatibus crimen haberi, sed in his qui vti nesciunt. nam diuitiæ sicut impedimenta sunt improbis, ita bonis sunt iuuamenta virtutis.

Tertio ratione qualitatis. Nam vbi in cute sunt ampli pori, pili exeuntes, sunt grossi: vbi autem pori sunt stricti, tenues erunt pili. Sic homines habentes animos largos, siue amplos, faciunt magnas expensas: Sed habentes animos strictos, id est, auaros, tenuiter, & miserabiliter expendunt. Hieronymus. Qui diuitiarum seruus est, diuitias custodit, vt seruus. Qui autem seruitutis excussit iugum, distribuit, vt dominus.

Quarto ratione varietatis, quia pili variantur secundum ætatem. Vnde quando animalia senescunt, pili indurescunt sicut plumæ auium indurantur, quia deficiente humore necessario desiccantur. Sic homines (secundum Philosophum) in senectute efficiuntur illiberales, & duri ad largiendum: & hoc est quando deficit eis bonus humor, id est, bonus amor charitatis. Et hæc auaritia senilis (sicut dicit Sen.) monstruosa est: Monstro, inquit, similis est auaritia senilis. Sen.
quid enim sibi vult non intelligo. Nam quid absurdius (vt dici solet,) quàm quo minus restat viæ, eo plus viatici quærere & via deficiente viaticum augere, Huiusmodi ergo pilos, id est, mundi diuitias Leuitæ iubentur radere, id est, viri perfecti, & religiosi contemnere. Num. 8

Doctrinam spiritualem ad modum cibi fidelibus tradendam esse, ex pluribus in cibi receptione conditionibus necessarijs, quæ hic apponuntur edi scitur: & ex diuersitate ciborum doctrinarum pariter ac recipientium varietatem perpenditur, nec non prædicantis doctrinam similem esse voci modulantis aperitur. Cap. XXV.

Doctrina spiritualis assimilatur cibo corporali, in quo necessaria sunt 8. scilicet præparatio, masticatio, in loco digestionis receptio, eius in liquorem mutatio, liquoris in humorem conuersio, ipsius per membra distributio, cum membris assimilatio, & incorporatio, siue in naturam corporis conuersio. Sic cibus spiritualis doctrinæ a prædicatore præparatur dum legitur: masticatur, dum in meditatione disquiritur, in loco digestionis recipitur, dum in memoria reconditur: In liquorem mutatur dum diligēter exponitur: In humorem liquor conuertitur, dum deuote dissentur: Distribuitur per membra, dum diuersis auditoribus secundum eorum exigentiā prędicatur: Assimilatur dum attentè, & af-

fectuosè recipitur: Incorporatur & conuertitur dum opere perficitur. De hoc cibo dixit Dñs, Operamini non cibum, qui
Ioan.6. perit, sed qui permanet in vitam æter-
Hiero. nam. Hieron. Discamus in terris, quorum scientia nobiscum perseueret in cœlis.

Item doctrina spiritualis debet tradi
Gale. ad modum cibi, In quo (secundum Galen.) consideranda sunt quattuor.

Primo cibi substantialitas. Nam aliquis cibus est ex sui natura nutrimentalis, & naturæ iuuatiuus. Et huic assimilatur doctrina sana, & catholica, quæ anima spiritualiter sustentatur, & iuuatur ad salutem. Aliquis vero est pestilentialis, & corporis corruptiuus, sicut cibus venenosus. Et huic assimilatur doctrina praua, vel hæretica qua mores, vel fides corrumpuntur. Oportet ergo ciborum scire naturam, & doctrinarum discernere qualitatem, ne homo venenum loco cibi accipiat, ne quis falsitatem pro
Eccl.35 veritate credat. Vnde Eccl. Non te effun-
Ioan.4. das super omnem escam. Ioan. Nolite omni spiritui credere, sed probate, an spiritus ex Deo sit

Secundo attendenda est cibi qualitas, scilicet vtrum temperatus sit, vel excedat. Est enim aliquis cibus subtilis, qui de facili digeritur (secundum Auicen.) ex eo generatur sanguis, qui cito resoluitur a membris, & ideo parum nutrit. Et sic est doctrina multum subtilis rudi populo prædicata, quia parum eos in deuotione nutrit, & male intelligitur, & cito a memoria labitur.

Item est cibus grossus, qui tardius digeritur, & pars eius modica multum nutrit: ex quo scilicet grossus generatur sanguis, qui tardius resoluitur a membris. Sic doctrina grossior, & vulgarior homines simplices magis reficit, & in deuotione nutrit, & diutius in memoria persistit.

Item est alius cibus a substantia temperatus, & talis laudabilis est, quia medium tenet: huic assimilatur doctrina, quæ neque est nimis rudis, neq; nimis subtilis. Talis enim laudabilis est, quia simplicibus, & sapientibus satisfacit.
Rom.1 Rom. Sapientibus, & insipientibus debitor sum.

Tertio attendenda est cibi quantitas, vt non sit nimia, neque nimis pauca, sed inter hæc media. Nam cibus nimius naturam grauat, stomachum inflat, torsiones generat, malos humores generat & augmentat, vomitum & fastidium prouocat, calorem naturalem suffocat, ossium & neruorum contractionem causat, vlcera, scabiem, & apostemata procurat, senium & mortem accelerat. Et fit dum homo manducat, vt mortem fugiat inde citius moriatur. Quando vero cibus nimis est paucus, naturam debilitat, visum & sensum hebetat, fluxum capillorum, & caluiciem generat, thisim ethicam accelerat, corpus extenuat, & peiores infirmitates, quàm repletio causat,
Vnde dicit Hyppocras, quod in tenuibus Hypp.
dietis maximè peccant ægrotantes: Ci in ami-
bus ergo si medium inter hoc teneat, rē pho.
perditam restaurat, virtutem conseruat, sanguinem augmentat, calorem temperat, ingenium acuit, vires operandi tribuit, sanitatem perficit & custodit, & salubrem somnum inducit. Similiter quoque accidit de doctrina spirituali, quia si sit nimia, id est, nimis prolixa, vertitur in tædium & multiplex animæ nocumentum, & ideo poeticè dicitur. Quicquid præcipies esto breuis, vt cito dicta Percipiant animi dociles, teneantque fideles. Omne superuacuum de pleno pectore manat. Similiter etiam defectus doctrinæ spiritualis multiplex malum inducit, & magis adhuc nocet, quàm eius nimietas. Vnde & in pœnam hominum peccatorum Deus per prophetam comminatur dicens: Mittam famem in ter- Amo.8
ram, non famem panis, neq; sitim aquę, sed audiendi verbum Dei. Et Hier. hunc
defectum deplorauit dicens, Paruuli pe Tre. 4.
tierunt panem, & non erat qui frangeret eis. ergo discreta, & temperata doctrina multipliciter animæ prodest, & ideo fidelis, & prudens seruus quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram.

Quarto consideranda est assumentis necessitas. Nam alius cibus debetur sano, alius ægro, alius iuueni, alius seni, alius debili, alius forti, alius laboranti, alius quiescenti. Nam multa sunt salubria sano, quæ sunt mortifera infirmo.

Item est differentia in sanis. Nam piper, & allia quę alicui phlegmatico sunt in remedium, alicui cholerico sunt venenum: & iusquiamus, qui est mors homini, est cibus gratissimus passeri, vel coturnici, vt dicit Galenus. Variatur etiam cibus

cibus secũdum qualitatem morbi: Nam alius cibus salubris est in quartana, qui est mortiferus in acuta: & aliquis qui est vtilis in morbi principio, est nociuus in medio, vel quando infirmitas est in summo. Ex quibus patet, quod cibus variandus est secundum diuersitatem morbi, & virtutem infirmi, & secundum substantiam, & qualitatem cibi: quæ omnia obseruanda sunt in doctrina spirituali per quam diuersa vitia debent diuersimodè corripi. Vnde Grego. Nazian. dicit, quod sicut non vna medicinæ species omnibus adhibetur, ita neq; idem sermo vniuersis congruit. Et iterum secundũ qualitatem auditorum formari debet sermo doctorum, sicut Grego. dixit. Et iterum. Alia & alia doctrina alios, & alios auditores requirit. Nam grossa doctrina, & facilis, competit rudibus, id est, insipientibus secundum illud, Tanquam paruulis in Christo lac potum vobis dedi. Sed doctrina subtilis & difficilis congruit perfectis. Apost. Sapientiam loquimur inter perfectos. Heb. 5. Perfectorũ enim est solidus cibus. Debet ergo prædicator diligenter attẽdere, & ad quid dicat, & quid, & quibus dicat.

Grẽgo. Nazia. | Grego. in past. | 1. Cor. 3 | 1 Cor. 2 Heb. 5.

Itẽ doctrina prędicãtis debet esse similis voci modulantis, & dulciter cantãtis. Nã primo dẽt esse cordis lætificatiua secundum illud, Sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis, scilicet cordi. Psal. Lætabor ego super eloquia tua.

Cant. 2 | Ps. 119.

Secundo debet esse amoris excitatiua. Nam sicut aues vociferando, & cantando excitant se, scilicet mutuo ad amorẽ libidinosum; ita prædicatores vocibus, & verbis suis, debent excitare ad amorem spiritualẽ, sicut de Christo dicit sponsa. Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Et Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Et nota, quod aues parui corporis plus vociferantur, quàm aues magni corporis, maximè tempore amoris. Aues enim parui corporis, sunt humiles, id est, despecti, vel qui paruam curam habent de corpore suo. Hi sunt magis apti ad vociferandum, id est, ad prædicandum, & excitandũ alios ad amorem spiritualem, quàm illi, qui sunt magni corporis, id est, superbi, vel voluptuosi prædicatores. hinc est, quod Doctor gentium, & prædicator dicebat: Ego sum minimus Apostolorũ. Et Thi. admonebat, dicens, Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.

Cant. | Luc. 24 | 1. Cor. 15. | 1. Thi. 6

Tertio debet esse passionũ animę expressiua. Passiones enim, & morbi animę, vitia sunt, quæ prædicatoris vox debet exprimere, notificando, & redarguendo, vt curentur: secundum illud, Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam: annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.

Isa. 58.

Quarto debet esse bonæ dispositionis ostensiua. Bona enim dispositio animæ est per pœnitentiam, & virtutes: quia virtus (secundum Philosophum) est dispositio perfecti ad optimum: Prædicatoris igitur vox non solum vitia debet ostendere, sed etiam ad curam pœnitentię inducere, & insuper ad virtutes. Ad vtrunque enim hortabatur Apostol. dicens, Abijciamus opera tenebrarum, scilicet peccata, & induamur arma lucis, scilicet virtutes. Psalm. Vox enim Domini in virtute.

Aris. in Ethi. | Ro. 13. | Psal 28.

Quinto debet esse laboris subleuatiua, sicut vox musica & armonica, quæ est naturæ consona, quæ non solum delectat homines, sed etiam iumenta, sicut patet in bobus, quæ ad laborem magis cantu, quàm stimulo excitantur. Talis erat vox Christi dicentis, Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Apocal. Audiui vocem de cœlo dicentẽ mihi, Scribe, Beati mortui, &c. Amodo enim iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis.

Mat. 11 | Apoc. 9

Sexto debet esse tædij ablatiua: sic enim vox musica attediatos, & accidiosos recreat, & lætificat. Hiere. Audietur vox gaudij, & lætitiæ. Econtra autem vox terribilis & horribilis non delectat, sed attædiat. Vnde dicit Constan. quod interrogatus quidam quare homo horribilis grauior esset ad audiendum, quàm aliquod pondus corporeum: respõdit, Homo horribilis est animæ pondus, sed alia pondera grauant corpus. Sic sunt quidã prædicatores, qui siue ex nimia prolixitate, siue ex inepta prolatione, siue ex vocis ineptitudine, siue ex incongruitate materiæ non delectant, sed grauãt auditores.

Hier. 33

Septimo debet esse ætatis, & sexus discretiua. Nam videmus, quod animalia secundum diuersitatem sexus, & ætatis habent diuersitatem in voce. Vnde Philosophus dicit, quod causa acuminis, & altæ rationis vocis, est secundũ alterationem ætatum.

Aris. 5. de ani.

Vnde

Vnde vox iuuenum animalium est acutior voce senum, & vox mulierū est acutior, quàm virorum. vnde (sicut ipse dicit.) multæ fœminæ, & multi iuuenes vociferant voce acuta. Grauitas autem vocis sequitur tarditatem motus, quia scilicet aer multus tardè mouetur. Mares autem, & senes mouent multum aerem, & ideo sunt grauioris vocis. Neruos & arterias habent fortiores masculi, quàm fœminæ, & senes, quàm parui, & non castrati, quàm castrati, eo quòd propter debilitatem mouent paucum aerē. Et quod paucum est, mouetur velocius, & vox velox est acuta, & ideo propter debilitatem neruorum, sunt voces castratorum similes fœminarum vocibus. Dicit
Arist. 3. de ani. etiam Philosophus, quòd fœminæ sunt acutioris & subtilioris vocis, quàm masculi, præter vaccam, quæ habet vocem suo masculo grossiorem. Sicut igitur sonus vocis naturalis est discretiuus ætatū, & sexuum, sic etiam sonus, seu vox prædicantis debet discernere ætatem, & sexum: quia aliter admonendi, sunt iuuenes, aliter senes, & aliter viri, & aliter mulieres, sicut docet Gregor. Apoc. Audiui
Grego. in past. Apoc. 8 vocem aquarum multarum, id est, doctrinam.

Octauo debet esse laudis acquisitiua,
Psal. 25 non tamen sui, sed Dei. Psal. Vt audiam vocem laudis tuæ.

Nonò debet esse affectionis audientium immutatiua, sicut facit vox musica & armonica, per cuius dulcem armoniā interdum infirmi, dæmoniaci, & frenetici ad sensum mentis reuocantur. Sic vox prædicantis frequenter malas affectiones facit conuerti in bonas, sicut refert Const quod Orpheus poeta, & modulator optimus dixit, Imperatores ad conuiuia me inuitant, vt se ex me delectent. sed ego in illis delector cum quibus possim animos eorum deflectere de ira ad mansuetudinem, de tristitia ad lætitiā, de auaritia ad largitatem, de timore ad audaciam.

Sacri doctores quinque renum naturalibus proprietatibus comparantur: quidque hepar, sanguis, & dorsum significent, explanatur. Cap. XXVI.

Doctores sancti assimilātur renibus. Primo, quia renes sunt calidi, & naturalis caloris conseruatiui. Sic sancti doctores, sicut in se ipsis sunt feruidi, ita etiam sunt in alijs sua doctrina ignea spiritualis feruoris accensiui, & conseruatiui: Talis erat doctrina Christi, de qua dicitur: Nonne cor nostrum ardens erat in Luc. 24
nobis, dum loqueretur nobis?

Secundo, quia renes sunt frigiditatis dorsi temperatiui. Vnde sunt renes pinguedine cooperti, ne ex frigiditate ossiū dorsi sustineant læsionem. Per dorsum autem intelliguntur homines duri, vel homines rebus secularibus, quæ retro sunt, totaliter dediti. quorum frigiditas, id est, malitia aliquando nimis excresceret, nisi eam sanctorum virorum doctrina, vel arguito temperaret. Vnde de He- Matt. 6.
rode habetur, quod metuebat Ioannem, & audito eo multa faciebat: Psal. Incre- Psal. 15
puerunt me renes mei.

Tertio, quia renes sunt a concauitate epatis aquosi humoris attractiui. Vnde & facti sunt carnosi, & ꝟ rosi propter faciliorem aquosæ humiditatis attractionem. Concauitas autem hepatis, est profunditas scripturæ sacrę. Ex hepate enim quatuor humores materialiter oriuntur, & sic ex scriptura sacra quatuor sensus trahuntur, scilicet literalis. allegoricus, moralis, & anagogicus. Ex hac ergo hepatis concauitate, id est, profunditate trahunt sancti doctores, & hauriunt aquam doctrinæ, quam populis effundunt abundè: Sed quia hanc suam doctrinam, & omnem suam intelligentiam sub fidei metis doctores sanctæ Ecclesiæ restringunt, dicitur Isa. Erit fides cinctorium re Isa. 11.
num eius.

Quarto quoque, quia renes sunt sanguinis colatiui: dicit enim Const. quod ad hoc sunt facti, vt ab hepate aquaticum sanguinem sugentes, eum depurent, & eius colamentum, id est, vrinam ad vesicam deportent. Et hoc etiam dicit Aristotel. In sanguine itaque Arist. 8.
intelligitur vita hominis, quia sine san- de ani.
guine homo non viueret: quam in alijs sancti doctores suis doctrinis purificant, dum peccatores conuertunt,

& eos

& eos a peccatorum fecibus faciunt
Hier.15 separari. Vnde. Hiere. Si separas preciosum a vili.

Quintò, quia renes sunt feminabilis humoris generatiui. Vnde continet lumbos, in quibus dicitur esse causa venereæ voluptatis. quasi autem humor seminabilis est doctrina spiritualis, quæ Deo generat filios non carnis, sed spiritus: qui humor per sanctorum doctorum ora in funditur. Vnde Apostolus dixit: In Chri
1.Cor.4 sto Iesu per euangelium ego vos genui. Vnde doctores Ecclesiæ ab ipso capite Christo suo mystico corpore tanquam renes in carnali corpore vtiliter possidentur. Vnde ab ipsa sancta Ecclesia ei dici-
Ps. 138. tur. Tu possedisti renes meos. Quos etiã ad aliorum salutem inflammari petebat dicens. Vre renes meos, & cor meum.

Quas partes dominus habere debeat, vt meritò subditis dominari queat: ac quæ vitia tyrannum efficiant, breuiter patesit.
Cap. XXVII.

DOminari laudabiliter subditis docet ipsum nomen Domini. Nam hoc nomẽ Dominus, videtur importare quinque conditiones.

Primo enim videtur esse nomen potestatis. Vnde a Deo, a quo est omnis potestas, dominium est statutum. Aliter enim non staret respublica, neque humana societas esset tuta, neque hominum scita essent pacifica, vel quieta: Sublata enim de medio iustitiæ potentia, libera esset malitia, neque innocentia esset tuta (sicut dicit Isido.) Iusta ergo dominatio subditos non opprimit, nec repellit.

Item bonus Dominus seruos non deserit, sed pro eius aduersarijs se opponit vt dicit Greg.

Secundo, hoc nomen Dominus, est nomen æquitatis, Psal. Iustus Dominus,
Psal. 10 & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Vnde iustus Dominus per viam iuris & æquitatis, lites & causas inter subditos dirimit, & vnicuique quod suũ est tribuit, contra malitiam gladium trahit, pro innocentia defendenda tutulum iustæ tuitionis opponit: Maleficos punit, viduas & orphanos de manu opprimentis eripit: prædones, & fures impetit: & per acceptam a Domino potestatem non secundum impetum voluntatis, sed secundùm dictamen rationis, & secundùm legis imperium, vniuersa disponit.

Tertio Dominus est nomen liberalitatis. Nam boni Domini sunt liberales, & pij. Hester. Cum, inquit, totum orbem Hest.13 meæ ditioni subiugassem, nolui potentiæ abuti magnitudine, sed clementia, & lenitate gubernare subiectos. Bonus Dominus plus amari, quàm timeri appetit, non hominibus, sed bestialiter viuentibus se præesse agnoscit. Vnde dicit Gre. Gre. su Homo, inquit, non rationabilibus, sed ir per ge. rationabilibus animalibus est prælatus, vt nõ ab hominibus, sed ab animalibus timeatur. Omnes enim homines natura gignit æquales, sed pro varijs meritis alios alijs dispensatio diuina præposuit, vt saltem propter humanam potentiam peccare timeant qui diuinam iustitiam non formidant.

Quarto hoc nomen Dominus, est nomen nobilitatis. Vnde dicitur. Tuli de Deut.1. tribubus vestris sapientes, & nobiles, & posui eos Dominos: debent enim Domini esse, & anima, & carne generosi. Nam (vt dicit Ambr.) natura in anima- Ambr. libus nobiliores, & fortiores præponit aliorum reges, & duces: ergo quod seruatur in iumentis, & animalibus, non seruabitur in hominibus?

Quinto, quia Dominus est nomen timoris, & honorabilitatis. Eph. Serui obe Eph. 5. dite Dominis vestris carnalibus cum timore. Vnde per bonum Dominum tota patria timetur, & honoratur, eo quod cuncta pacificat, & discordes sedat, & aduersarios procul pulsat.

Item nota, quod tyrannicum dominium quatuor vitia faciunt.

Primo auaritia. Nam tyrannus, & malus Dominus subditos non iuuat, sed spoliat. Mich. Qui violenter tollitis pel- Mich.3 les &c.

Item propter munera iustitiam violat, & pauperi, & viduæ non iudicat. Mich. Mich.3 Audite principes Iacob, & duces domus Israel, nunquid vestrum est scire iudiciũ?

Item exactionibus populum sæpe vexat. Isa. Populum meum exactores spo- Isa.3. liauerunt.

Item occasiones quærit, vt rapiat, Isa. Isa. 52. Absque causa calumniatus est eum.

Secundo, facit tyrannidem iniustitia, quia subditos pœnis flagellat. Isa. Da- Isa. 19. bo Aegyptum in manu dominorum crudelium.

Isa. 10. Item statuta iniqua ordinat. Isa. Væ
qui condunt leges iniquas.
Item aliena tanquam propria vendi-
1.Reg.3 cat, & sua esse omnia putat. Regum. Fi-
lios vestros, & agros tollet.
Item malorum dictis fidem accommo
Pro.29. dat. Prouer. Princeps, qui libenter audit
verba mendacij, omnes ministros habe-
bit impios.
Mac. 16 Item fidem nulli, primo Machab. Iu-
rauit illis rex &c.
Item suos fideles malè remunerat:
Gen.31 Exemplum de Laban.
Tertio facit tyrannum superbia, quia
tyrannus timeri, non amari curat.
Item nullius seruitium acceptat, sed
Iudit. 3 omnia ex debito sibi fieri putat, Iudith.
Nec tamen ista facientes ferocitatem
eius &c.
Quarto tyrannicum vitium est intem
perantia, quia alijs laborantibus ipse co-
Eccl. 10 mestionibus vacat; Eccl. Væ tibi terra,
cuius rex puer est, & cuius principes ma-
ne comedunt.

*Ecclesiæ fides quinque rationibus cuti assimila-
ri, ipsiusque necessitas quanta sit, non obscuris
sacræ scripturæ etiam demonstratur exēplis.
Cap. XXIII.*

FIdes ecclesiæ assimilatur cuti, siue
pelli propter quinque.
Primo ratione inclusionis. Nam cutis
est superficies corporis, quæ carnem, &
ossa continet, & includit. Sic in fide ca-
tholica fortiores sunt, qui designantur
per ossa; & imbecilliores, quæ signantur
per carnes: Vnde etiam cutis vocatur
Iob.10. corium, eo, quòd corio caro tegatur, Iob.
Pelle & carnibus vestisti me, ossibus &c.
Secundo ratione defensionis: Nam
cutis omnia interiora munit, & defendit.
Vnde cutis, pro defensione totius corpo
ris omnibus periculis, & passionibus se
exponit. Vnde secundum Constan. ha-
bet tenuitatem, ne nimis corpus impe-
diat: habet soliditatem, vt melius quod
est intra, contineat, & facilius exteriori
lęsioni resistat. Vnde etiam vocatur pel-
lis eo, quòd a corpore exteriores pellat
iniurias, ventos, & pluuias, frigiditatis, &
caloris perfert iniurias. Recte ergo fides
est cutis, quia omnia membra ecclesiæ
fide proteguntur, & ab iniurijs persecu-
torum, & a ventis tentationum, & a plu
uijs, id est, falsis doctrinis hæreticorum.
Vnde Apostolus. In omnibus assumen- Eph. 6
tes scutum fidei.
Tertio ratione imitationis. Nam cutis
secundum variam membrorum disposi-
tionem ac necessitatem, nunc se contra-
hit, nunc se extendit. Sic fideles tempo-
re persecutionis secundum variam fide-
lium vtilitatem, seu necessitatem, quan-
doque contrahebant fidem suam, perse-
cutionem declinando, siue fugiendo:
quandoque vero extendebant, persecu-
toribus se offerendo: & hoc faciebant
viri cœlestes, & perfecti, sicut Apostoli,
& consimiles. Psalm. Extendes cœlum Ps.103.
sicut pellem.
Quarto ratione purgationis. Est enim
cutis tota plena poris, & maximè in par-
te capitis, propter expressionem fumosæ
superfluitatis per calorem. Dum enim
pori aperiuntur superfluitates intercuta-
neæ per vapores, & sudores purgantur.
Sic fides catholica habet ad modum cu-
tis multos poros, id est, multas vias, &
modos ad purgandum animam a pecca
tis, scilicet per pœnitentiam, per eleemo
synam, per baptismum, & huiusmodi,
Actu. Fide purificans corda eorum. Act.15.
Quinto ratione passionis, quia cutis,
siue pellis multipliciter patitur. Nam pa
titur incisionem, excoriationem, verbe-
rationem, & multa alia quasi innumera-
bilia: quæ omnia etiam sancti martyres
pro fide passi sunt, sicut patet. Heb. Alij Heb.11
vero ludibria, & verbera experti &c.

*In quibus virorum spiritualium præcipua ani-
mi fortitudo consistat: quinque ipsius barbæ
naturalibus similitudinibus rectissimè decla
ratur. Cap. XXIX.*

FOrtitudo virorum spiritualium assi-
milatur barbæ. Vnde pili barbæ, sunt
opera fortia perfectorum quod patet ex
multis.
Primo, quia barba est faciei virilis or-
natiua: & similiter ex fortitudine mar-
tyrum. Vnde & aliorum sanctorum tota
facies immo totum corpus ecclesiæ de-
coratur, & ornatur. Vnde de ipsa eccle- Pro.31.
sia dicitur: Fortitudo, & decor indu-
mentum eius.
Secundo, quia barba est maxillarum
iuuatiua. Nam sua villositate neruos ma
xillares tuetur, etiam a nimia frigiditate
defendit. quasi autem maxillæ Ecclesiæ
sun,

ſunt prædicatores, qui cibum ſpiritualis
doctrinæ alijs conterunt exponendo, &
prænarrant prædicando, vt inde fideles
cæteri nutriantur: iſti dicunt habere bar
bam.i fortitudinem boni operis, vel for
titudinem contra tentationes, qua frigus
peccati repellatur ab eis, ne ſcilicet cum
alijs pdicauerint ipſi reprobi efficiātur.
Debent eſſe barbati i. pilis fortium ope-
rum abūdare, vt ſcilicet, quod verbis ſua
dent, operibus corroborēt. Vnde ſine ro
bore talis barbæ non congruè non lau-
dabiliter exitur ad opus doctrinæ. Vnde
2. Reg. 10. Dauid mādauit nuncijs ſuis: Manete in
Hiericho, donec creſcat barba veſtra.
Tertio, quia barba eſt caloris, & vigo-
ris naturalis indicatiua, propter quā cau-
ſam vir ſolus barbam nutrit, non autem
mulier. quia mares calidiores ſunt natu-
raliter fœminis, & maioris vigoris, &
ideo in maribus fumus, qui eſt pilorum
materia, magis quàm in fœminis augmē
tatur. Vnde accidit etiam quandoque in
mulieribus calidæ, & humidę complexio
nis, q̄ videntur barbeſcere. Sic illi, qui
abundāt in calore, & vigore dilectionis,
habent animum virilem, & ideo ineſt eis
fortitudo, & ad peccatis reſiſtendum, &
etiam ad bene operādum: propter quod
dicitur, ꝙ fortis eſt, vt mors dilectio. Si-
Cant. 8 quidem mors ſic eſt fortis, ꝙ ei nullus
poteſt reſiſtere; & compellit etiam pec-
catorem multa bona facere, quæ nūquā
dum vixit, facere voluit. Econtrario au-
tem illi, qui ſunt frigidi a calore charita-
tis, habet animum fœmineum, id eſt, de-
bilem. Vnde carent barba fortitudinis
ad operandum, vel ad reſiſtendum ten-
tationibus.
Quarto quoq;, quia barba eſt diuerſa-
rum figurarum ſuſceptiua. Nam ſicut Phi
Ari. 19. de ani. loſophus dicit, ſi humor vnde barba ge-
neratur, fuerit calidus, fumoſus, & ſiccus
erunt pili barbæ ſicut; & capilli criſpi, &
in ſe reflexi, & inuoluti. Et hoc accidit,
quia per duas vias vadit cōtrarias. Nam
pars terreſtris mouet inferius, calor vero
mouet ſuperius, & ſic inuoluuntur pili,
& fiunt criſpi. Talis eſt fortitudo luctan-
tium cum carne, vel mundo: qui licet ex
parte ſpiritus habeant calorem charita-
tis, ex parte tamen mundi habet fumum
vanitatis, ex parte carnis ſiccitatem, ſiue
ariditatem deuotionis. Et ideo ſicut ex
feruore ſpiritus trahuntur ſuperius, ita
ex infirmitate carnis trahuntur inferius.
Et ſic efficiuntur aliquo modo reflexi,
ſiue criſpi i. non vniformes. ſed varij. Et
de hac varietate loquitur Apoſt. dicens: Rom. 7
Inuenio aliam legem in membris meis
repugnantem legi mentis meæ. Si vero
vapor ex quo generantur pili, fuerit hu-
midus multum, erunt pili leues, & lōgi.
Sic etiā in illis in quibus eſt humor mul-
tus deuotionis & gratiæ, pili, id eſt, ope-
ra eorum fortia ſunt, eis leuia, id eſt, ſua-
uia ad faciendum, & longa ad continuā
dum. & hoc eſt vnguentum, ſcilicet de-
uotionis, & gratiæ, quod (ſicut dicitur,) Pſ. 132.
deſcendit in barbam Aaron.
Quinto, quia barba eſt multipliciter
defectiua: Nam in aliquibus non creſcit,
ſicut in pueris: quia quamuis ſint humi-
di, & calidi, tamen quia fumoſa illa ſub-
ſtantia, quæ eſt pilorum materia, tranſit
in augmentum puerorum, ideo non ſu-
perfluit, vt conuertatur in pilos. Tales
ſunt, qui licet ſint iuuenes, & fortes, ta-
men fortitudine ſua nō vtuntur ad Dei
ſeruitium, vel in operibus bonis, ſed po-
tius pro mundo, & in peccatis. In aliqui-
bus vero barba caneſcit, ſicut in ſenibus
propter debilitatem ipſius caloris, &
abundantiam frigiditatis. Et ſic etiam
accidit tepeſcentibus in calore diuini a-
moris, quia etiam pili barbæ, id eſt, exte-
riora pœnitentiæ opera in eis immutan
tur, & debilitantur. In aliquibus vero
barba defluit ex caloris, & humoris in-
terceptione, vt in caſtratis: vel ex humo-
ris corruptione, vt in leproſis. Intercipi-
tur autem calor amoris, & humor deuo-
tionis per peccata ſpiritualia, & cor-
rumpitur per peccata carnalia, & ideo
vtrobique deficit barba, id eſt, forti-
tudo vera.

Quoniam Dei gratia potiſsimùm humilibus eſt parata; idcircò hic iure ipſi medullæ quinq; inſignibus eſt aſsimilata exemplis. C. XXX.

GRatia Dei aſſimilatur medullæ.
Primo ratione ſuæ generationis:
quia medulla in concauitatibus oſſium
generatur. Sunt autem concauites oſ-
ſium humilitates mentium, quibus ſolis
gratia Dei infunditur, ſecundum illud,
Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem Iac. 4.
dat gratiam.
Secundo ratione complexionis, quia
medulla, (vt dicit Conſtan.) eſt calida, Conſt.
& humida, ſic gratia Dei eſt calida in-
quantum

quantum inducit, & accendit charitatem; & humida inquantum emollit ad pietatem: facit enim eos in quibus est feruentes ad Deum, & pios ad proximum.
Sap. 4. Sapien. Apud Deum nota est, & apud homines: apud Deum, scilicet per charitatem, apud homines per pietatem.

Tertio ratione irrigationis, quia ossa irrigat, & confortat, & eorum frigiditatem temperat. Nam sua caliditate temperat eorum frigiditatem, & sua humiditate eorum siccitatem. Anima enim sine gratia est sicut terra sine aqua, scilicet frigida, & arida: vnde Psalm. Anima (Ps. 142.) mea sicut terra sine aqua tibi. Sed gratia Dei non solum sicut aqua tollit eis ariditatem, id est, operis boni sterilitatem, sed etiam, vt ignis, vel Sol tollit eis frigiditatem, id est, constrictionem & immobilitatem peccati constringit, & immobilitat, sicut patet de frigore corporali in aqua congelata: Vnde gratia Dei multum confortat animam: generat (Ber. de li. arb.) enim in ea, (secundum Bern.) odium preteritorum peccatorum, contemptum præsentium, & desiderium bonorum futurorum.

Quartò ratione nutritionis, quia medulla, (vt dicit Constant.) nutritur ex purissimis partibus, & vnctuosis humoribus: sic gratia Dei nutritur ex purissimis operibus, & deuotis orationibus, (Ber. in Cant. 3) Bern. Gratia balsamum purissimum est, & ideo purum, & solidum, & profundũ vas requirit.

Quinto ratione mutationis, quia medulla, (Var.) (vt dicit Varro) mutatur, vt luna. Nam crescente luna, ipsa crescit; & decrescente decrescit: & hoc tam in animalibus, quàm in arboribus patet, quorum medulla in plenilunio augmentatur, & in alio tempore minoratur. Per lunam igitur, quæ est planetarum infima, humilis intelligitur anima in qua secundum augmentum, vel diminutionem humilitis at minuitur, & crescit gratia salutaris. Quia quanto quis efficitur humilior, tanto, & gratia plenior & quanto magis superbus, tanto magis a gratia vacuus (Ber. in Cant.) vnde Bern. dicit. In veritate didici nil eque efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperandam, quàm si omni tempore coram Deo inueniaris, non altum sapere, sed timere. Altum enim sapere; ad superbiam pertinet, timere vero ad humilitatem. Ad hoc etiam facit, quod dicit Chrysost. Aliquando, inquit, plerique vitam habentes mundam, (Chrys. in epist. ad hebr.) non accipiunt gratiam, ne in superbiam eleuentur, ne inflentur ventositate iactātię, ne altitudo muneris negligentiores efficiat. Eccl. Quanto maior es, humilia (Eccl. 3.) te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Gula vitium quantum hominibus obsit, quantumque detestabile sit: ex multis gutturis naturalibus actionibus, ipsiusq́ pinguedinis læsionibus facilè perspici potest. Cap. XXXI.

GVlositas, & voracitas assimilatur gutturi.

Primo, quia guttur est cibi, & potus in stomachum inductiuum: Habet enim guttur duplicem concauitatem, habet vnam ad attrahendum aerem, & anhelitum perficiendum, & aliam ad cibum recipiendum. Et hęc duplex via quodam operculo, quod epiglotum dicitur, distinguitur. Quod vtique se habet in superficie gutturis ad modum vestis ad vtrunque foramen gutturis æqualiter se habentis. Sicut igitur guttur est cibi, & potus receptiuum, & stomachi impletiuum, ita homo vorax & gulosus ad hoc principaliter intendit, vt cibum, & potum accipiat, & ventrem suum impleat. Vnde de tali homine dici consueuit, Ipse est totus gula. Psal. Sepulchrum (Psal. 5.) patens est guttur eorum. gl. propter voracitatem. Quia sicut sepulchrum aperitur ad suscipiendum cadauera, ita vorax semper inhiat ad cibaria recipiendum.

Secundo, quia guttur est delectationis ciborum perceptiuum. Est enim delectatio cibi in modico transitu gutturis: propter quod dicit Philosophus, quod (Aris. in Ethi.) quidam multiuorax affectabat habere collum gruis, scilicet, vt diutius duraret cibi delectatio ex longo transitu gulæ. Homo enim gulosus in cibo solam delectationem, quærit non necessitatem, vel vtilitatem; Et de talibus dicit Apostolus Philipp. Quorum Deus venter (Phil. 3.) est.

Tertio, quia deglutitio cibi, vel potus, spiritus, id est, aeris attractionem impedit. Nam cum natura cibum deglutit, foramen anhelitus claudit, & aliud foramen ad recipiendum cibum aperit, cum autem aerem attrahit, foramen ci-

bi penitus claudit. Nam si de cibo, vel potu subintrauerit aliquid foramen aeris, via spiritus clauditur: & nisi a natura citius repellatur, animal suffocatur. Nihil enim sic timetur in omnibus passionibus gutturis, sicut amissio ipsius aeris a quo non potest animal per xx. partem vnius horæ sine periculo abstinere. Sicut igitur deglutitio cibi in gutture impedit spiritum, id est, aeris attractionem, ita gulositatis delectatio impedit spiritualium consolationum perceptionem. Vnde Apostolus dicit, Animalis homo, id est, gulositas, & voluptuositas nō percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Delicata est enim, (vt dicit Bern.) diuina consolatio, & non datur nisi amittentibus alienam. 1.Cor.2 Bern.

Item gulæ vitium quantum nociuum sit animæ, & corpori, ostendit pinguedo corporis.

Primo quidem, quia pinguedo nimia, est pessimorum morborum generatiua. Nam (sicut dicit Const.) Pinguia corpora, & nimia adipe plena, sunt pessima, & morbis pessimis præparata, eo quod calor naturalis sæpe in talibus suffocatur, & via spiritus pinguedine clauditur, & sic ad regimen corporis, vt spiritus influat, denegatur. Et addit, quod corpora omnia pinguia propter humorem superfluam abundantiam incurrunt sæpe infirmitatem prolixam, & tardissimam curam. Nam pondere pinguedinis pressa, non se exercitant, non laborant, & sic nec superflua minuuntur, nec congelata pinguedo dissoluitur. Vnde calor naturalis suffocatur, & subito mors inducitur, nisi ei citius succurratur.

Secundo, quia pinguedo est actionum animæ, scilicet sensus, & intellectus impeditiua. Vnde Hieron. dicit, quod venter pinguis non gignit sensum tenuem: & ideo abstinentia confert intellectui. Hiero.

Tertio, quia est complementi generationis animalis tardatiua. Vnde dicitur in Anforis. quod mulier nimis pinguis non concipit, si non macrescit, eo, quod pinguedo matricis semitā intercludit.

Humilitatis virtus, quæ genibus comparatur, quæ bona nobis conferat quatuor demonstratur exemplis, cui etiam sapientiā fore coniungendam ad Deum rite placandum, edocetur. Cap. XXXII.

HVmiles assimilantur genibus. Primo quidem, quia humilitas est mater concordiæ, & hoc significatur in genibus. Quia gena (vt dicit Isido.) sunt coniunctiones femorum, & crurum. Vnde secundum eum femora extenduntur ab inguinibus vsq; ad genua. Per femora autem possunt intelligi fœminæ, eo quod in illa parte fœminæ discernuntur a viris: per crura vero, quæ fortiora sunt, possunt intelligi viri. vel per femora intelliguntur superiores: per crura vero inferiores. Non igitur potest esse concordia, siue inter fœminas, & viros, siue inter superiores, & subditos nisi mediante humilitate. Nam per humilitatem superiores inferioribus inclinantur. Et iterum per humilitatem inferiores superioribus obediunt, & subduntur. Inter superbos vero econtrario semper sunt iurgia. Vbi vero sunt humilitatis genua, ibi pacis & vnitatis cōcordia. Isid.

Secundo, quia humilitas est soror sapientiæ: & hoc etiam signatur in genibus quæ mira fraternitate oculis coniunguntur. Nam cum quis gignitur, ita formatur, vt genua sursum ad oculos teneantur, quorum coniunctione foramina oculorum causantur. Et ideo est, quod dum homines genua flectunt, facilius lachrymas fundunt.

Item dum oculi coram iudicibus plorant, genua se flectunt. Oculis autem assimilantur sapientes, quia genua oculis coniunguntur. Et quod ibi locantur oculi vbi genua infiguntur, signat, quod vbi humilitas, ibi sapientia. Et vtrunque est necessarium in compunctione, & ad placandum summum iudicem Deum, scilicet sapientia, quæ mentem compungat, & ad flendum moueat, & ex cognitione culpæ, & offensæ; & etiam humilitas, quæ mentem, & corpus inclinet ad satisfactionem iustitiæ. Pro.11.

Tertio, quia humilitas est opposita superbiæ. Nam genua sunt vocata eo, ꝙ in vtero sunt genis opposita, & a genis, sunt genua dicta. Per genas autem, quæ sunt in superioribus locatæ, & quæ maxillas continent conterentes, superbi signi-

significantur superiora petentes & alios per violentiam conterentes. Et sunt duæ genæ, idest duo modi superbię, vna est de spiritualibus, alia de temporalibus, quibus opponuntur duo genua .i. duo modi humilitatis: Primus est paupertas spiritus quæ est, vt homo recognoscat se spiritualibus indigere: & ea a se nō habere, alius est temporalium despectus.

Quarto quoque, quia humilitas est amica abstinentiæ: Nam per abstinentiam caro humiliatur, sicut Amb. dicit: Carnis terat superbiam potus cibique parcitas. Et hæc abstinentia signatur in genibus quæ sunt depauperata a carnositate & pinguedine propter motus continuationem. Nam multum carnosa, & pinguia de facili opilātur, & sic actio virtutis sensibilis impeditur. In quo etiam significatur, quod per abundantiam, & vsum deliciarum, impeditur & actio virtutis, & cōtinuatio laboris.

Amb. I hym.

Peccatores incorrigibiles esse penitus à bonorum societate expellendos, dentium vnico manifesta tur exemplo Cap. XXXIII.

INfectiui aliorū, & incorrigibiles, sunt eradicandi. Cuius exemplum apparet in dolore dentium, quia (secundum Auicen.) quando dens dolorosus non recipit omnino curam, quia quocunque fomento mitigetur, statim post modicum redit, & lędit etiam alios dentes, propter illud quod ex ipso transit ad eos, & non inuenitur via ad eius rectificationem, tūc cura eius est sola eradicatio. Sic cum homo est malus, & non recipit curam .i. correctionē, quia dato, ꝙ verbo aliquo vel pœna ad modicum cohibeatur, statim tamen redit ad præstinam malitiam, immo etiam alios inficit, & trahit: tunc ēt talis per mortē, vel expulsionem est omnino eradicandus. Apostolus Abscindantur qui vos conturbant. Et iterum de fornicatore incorrigibili loquens dicit, Expurgate vetus fermentum. Vnde Hiero. dicit, Secandæ sunt putridæ carnes & scabiosa ouis a caulis repellenda, ne totius corporis massa oues, & pecora ab ea corrumpantur, & putrescant, & intereant. Augu. In Alexandria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressa est, totam vrbem eius flamma populata est.

Gal. 5.
1. Cor. 5
Hier. & 24. q. 3.
Aug.

Vnico puerorum exemplo, corporis infirmitatem nonnunquam animam ipsam perficere, a peccatisque custodire confirmatur. Cap. XXXIIII.

INfirmitas corporalis interdum præseruat hominem a peccatis, sicut pueri qbus in partibus capitis accidunt vlcera, & apostemata, & adest fluxus nariū, pręseruātur ab epilentia (vt dicit Auicen.) quia sic purgatur humiditas cerebri, quæ si non purgaretur induceret epilentiam. Sic etiam per infirmitatem corporis purgantur, & remouentur interdum tentationes, & malæ dispositiones mētis, quę facerent hominem (nisi sic purgaretur) ruere in peccatum. Sen. Infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me nō posse quod non debeo velle. Apostolus, Virtus in infirmitate perficitur.

Sen.
2. Cor. 1.

Immunditiæ corporalis varietas & quales in veteri lege reputabantur immundi, eorumque significatio multiplex clare desinitur. Cap. XXXV.

IMmunditiæ spirituales vitiorum assimilantur immunditijs corporaliū morborum. Nam in lege veteri reputabantur immundi leprosi, & patiētes fluxum sanguinis, & patientes fluxum seminis: cadauer etiam hominis mortui reputabatur immundum, & quicunque aliqua immunda tangebant, immundi reputabantur. Per immunditiam ergo lepræ significabatur immunditia hæreticæ doctrinæ, tum quia hæretica doctrina contagiosa est, sicut & lepra; tum quia nulla falsa doctrina est quæ vera falsis non admisceat, sicut in superficie corporis leprosi apparet quædam distinctio quarundam macularum ab alia carne integra. Per immūditiam vero mulieris sanguifluæ designatur Immunditia idolatriæ propter immolantium cruorem. Per immunditiam autem seminiflui significabatur immunditia vanæ locutionis, eo ꝙ semen est verbum Dei. Per immūditiam coitus, & mulieris parientis, designabatur immunditia peccati originalis. per immunditiam mulieris menstruatæ designabatur immunditia mentis per voluptates emollitæ. p immūditia vero cadaueris cuiuscū que, signatur immunditia peccati mortalis, quod est mors animæ. Per immun-

ditiam vero contactus rei immundæ, designatur immunditia consensus in peccatum alterius. Vnde, & Isa. Exite de medio eorum, & separamini, & immundum ne tetigeritis.

Accidiosis ac voluptuosis impatientia, præcipuè aliquid sufferendi contingere ex tribus dorsi doloris causis atque exemplis non dificulter cognoscitur. Cap. XXXVI.

IMpatientia tolerandi, vel sustinendi onera, & grauia, præcipuè inuenitur in accidiosis, & voluptuosis, & opuletis. Cuius exemplum est in dolore dorsi. Nam dolor dorsi, licet possit ex pluribus causari, tamen (secundum Auic.) causæ eius pcipuæ sunt tres, quia aliquando accidit ꝓpter frigus complexionis, & phlegmatis crudi, aliquando vero propter multitudinem coitus, aliquando vero propter repletionem magnæ venæ, quæ est supra dorsum. Quia igitur dorso feruntur onera, congruè per dolorem dorsi impatientia accipitur incommoda, & onerosa sustinendi. Nam cui dorsum dolet, onus sustinere non potest. Sed frigus, quod est huius doloris causa, refertur ad accidiosos, in quibus refriguit spiritus feruore charitatis expulso. Vnde in corporalibus cibis ea quæ accida sunt, communiter frigida sunt. Coitus vero frequentia pertinet ad voluptuosos, qui carnis delectationes sequuntur. plenitudo autem venæ magnæ pertinet ad diuites opulentos, qui domos plenas habent temporalibus diuitiis. In his ergo est dolor dorsi. i. impatientia, & impotentia grauia tolerandi, quia accidiosi, & pigri non possunt pati laboriosa propter defectum caloris caritatis quæ facit omnia leuia. Voluptuosi non possunt pati pœnosa propter mollitiem carnis, quia est delectabilibus assueta. Sed opulenti diuites non possunt pati iniuriosa propter elationem mentis quam facit diuitiarum affluentia. Nam diuitiæ sicut dicit Philosophus, faciunt homines elatos, & contumeliosos.

Arist. in Rhet.

Inuidiæ malignitas, inuidorumque tristitia vnde ortum habeat, per tres ipsorum dentium desectus dolorem causantes manifestatur. Cap. XXXVII.

INuidia assimilatur dolori, siue putrefactioni dentium. Vnde dicitur, Putredo ossium, inuidia. Dolor namque dentium (secundum Auicen) causatur ex tribus, Pro. 14. quia causa dolorem faciens, aliquãdo est in ipsa substantia dentium: quandoque vero in neruo quæ est in radice eorum, quandoque vero in gingiua, vbi etiam quandoque fit apostema, & additio carnis natæ, in ea in qua recipitur materia, quæ omnia sunt doloris dentium causa. In his ergo designatur triplex causa tristitiæ, seu doloris inuidorum. Nam aliquando inuidet vnus alteri de personali bonitate, aliquando vero de honoris dignitate, quandoque vero de lucri, vel diuitiarum prosperitate. Quando igitur dolor inuidi est de persona, tunc est velut dolor dentis radicatus in substantia. Quando vero de dignitate, vel honore, tunc est sicut dolor proueniens ex neruo. Nam quasi radix dentis est virtus probi hominis cui neruus coniungit, quia virtutem probi hominis sequitur præmium honoris, vnde neruus radicis est honor virtutis, ex quo sequitur dolor dentis, idest tristitia inuidentis. Quasi autem gingiuæ quæ dentes circundant, & vestiunt sunt temporales diuitiæ quibus homines circundantur, & fulciuntur: quibus quandoque iungitur apostema, idest putrefactio inuidiæ, quia scilicet præcipuè diuitibus ab alijs inuidetur. vel tunc apostema nascitur ex gingiuis, quando auaritiæ, vel superbiæ pestis nascitur ex diuitijs. quandoque etiam caro adnascitur, scilicet cum filij generantur quæ omnia sunt dentibus, idest ipsis inuidentibus causæ doloris, & tristitiæ. Est enim inuidia tristitia in alienis bonis prout Philosophus dicit. Arist. 2. Rhe.

Iusti

Iusti perfectique viri quemadmodum in iustitia conseruentur, a peccatis purgentur, & eorum perfecta compunctio oriatur: pluribus hepatis proprietatibus ac exemplis insigniter explanatur. Cap. XXXVIII.

IVsti, & perfecti viri assimilantur hepati.

Primo quidem, quia hepar est stomachi iuuatiuum Nam in hepate sunt quædam extremitates, quæ dicuntur fibræ quæ sunt, vt quædam eminentes linguæ quibus hepar amplectitur stomachum ei calorem exhibens ad digestionem ciborum. stomachus ergo qui totius corporis communi vtilitati deseruit repræsentat nobis ipsa rem publicam, siue cõmune bonum, quod sancti, & iusti viri præcipue amplectuntur, & fouent, siue linguarum consultatione, siue cuiuslibet fauoris calore. Communia enim proprijs iusti viri, & non propria communibus anteponunt.

Secundo, quia est puri ab impuro separatiuum. in hepate. enim fit secunda digestio, & separatio, & depuratio cibi prima facta est in stomacho. Hepar enim succositatem primæ digestionis per quasdam venas in suam concauitatem trahit. & per ebullitionem fortioris caloris celebrata digestione, siue depuratione secunda, in massam sanguineam, & quatuor humorum materiam illam conuertit. Cuius digestionis impuritas emittitur, per vrinam quæ initium sumit ab hepate, sed in renibus complementum vbi substantiam recipit, & colorem. Et inde per poros vritides transmittitur ad vesicam. Ex ipsa autem massa sanguinea quæ est quatuor humorũ materia, quod calidum est, & humidum, transit in materiam sanguinis, cuius receptaculũ sunt venæ, licet (secundum Philosophum) formatio eius sit a corde. Quod autem calidum est, & siccum transit in materiam choleræ, cuius receptaculum est cista felis, quod autem frigidum est, & siccum transit in materiam melancoliæ, cuius receptaculũ est Cistula splenis Qđ autem frigidum, & humidum transit in materiã phlegmatis. cuius receptaculum propriũ est pulmo. Digestio ergo hepatis quæ purum ab impuro secernit, est iustitiæ compunctio, qua a quotidianis maculis sæpe purificare se satagit, & hæc est secunda digestio, siue depuratio. Nam prima est a mortalibus per pœnitentiam hæc autem secunda est a venialibus per compũctionis iustitiam, ex qua quatuor humores proueniunt, quia quatuor compunctionum sunt genera, quibus viri iusti mens vehementer afficitur, sicut dicit Greg. vel quando cõsiderat vbi fuit, scilicet in peccato, vel quando respicit vbi est, scilicet in mundo, vel quando attendit vbi erit, scilicet in iudicio, vel quando pensat vbi non est, scilicet in cœlo. Istis considerationibus viri sancti ad fletum prouocantur, & lachrymando, & flendo ab omni impuritate purgantur.

Arist. de ani.

Gre. in Mor.

Tertio, quia hepar est multarum passionum susceptiuum. Nam hepar aliquãdo patitur ex nimia caloris incensione, quandoque ex pororum nimia apertione, & per consequens caloris euaporatione, & aliquando ex infrigidatione, propter quam homo sæpe hydropisim incurrit, quia nihil est aliud hydropisis, nisi error digestiuæ virtutis in concauitate hepatis: hæc ergo cauenda sunt multum iustis, & spiritualibus viris. Primo caloris nimia incesio, i. indiscreti feruoris præsumptio. Secundo pororum apertio. i. sensuũ circa exteriora nimia patefactio, & occupatio, vel suarum virtutum ostentatio.

Tertio caloris euacuatio i. feruoris spiritus per negligentiam diminutio.

Quarto nimia per accidiam infrigidatio. est etiam summe vitanda superbiæ tumefactio quæ est hydropisis inflatio, Vnde superbienti dicitur: Quid tumet contra Deum spiritus tuus? Iob. 15.

Vnico asseritur epilentiæ exemplo, adolescentium vitia facilius corrigi quam virorum. Cap. XXXIX.

IVuenum vitia corrigũtur facilius quã prouectorum. Cuius exemplum apparet in epilenticis. Nam epilentia (vt dicit Auicen.) accidit infantibus, & pueris ante pubertatem, & post pubertatem etiam accidit adolescentibus. Sed ab infantibus, & impuberibus si in regimine eorum fit rectitudo, remouetur, & non remanet. Sed si accidit adolescentibus præcipue post xxv.

annum non remouetur, sed remanet vsque ad mortem. Similiter vitia morum a iunioribus si benè regantur, facilius, re mouentur: sed si non benè regantur ita, vt adolescant, & crescant in prauis mo-
Pro.22. ribus, perseuerant in eis semper. Prouer. Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.

Ex quinque ipsius corporalis exercitij conditionibus, quamplurimisque eiusdem vtilitatibus, quemadmodum pœnitentium labor esse debeat, vt meritum recipiat, nullo labore colligitur. Cap. XL.

LAbor pęnitentium assimilatur labori & exercitio corporali, in quo attendenda sunt. v. Primo vt non sit nimis intensus, vel remissus, sed temperatus. Sic etiam labor exterioris pęnitentiæ nō debet esse intensus, ita, vt naturam prosternat, & corrūpat: neque debet esse remissus, ita vt concupiscētiam, & superbiam carnis non vincat: & talis est labor militum Christi. de quo Apostolus ait. Labo
2. Thi. 2. ra sicut bonu miles Christi Iesu

Secundo in exercitio corporali est attendenda qualitas, vt nō sit nimis velox aut tardum. sic pęnitens non debet esse nimis velox per præsumptionem, vt scilicet statī credat effici summus, & perfect⁹,
Ber. Vnde dicebat Beatus Bern. nolo repente fieri summus, sed paulatim proficere volo: quia sicut Deo placet verecundia peccatoris, ita sibi displicet imprudentia pœnitentis.

Item non debet esse tardus per negli-
Ro.12. gentiam, vel dilationem. Apostolus. Solicitudine non pigri.

Tertio attendendum est tempus, s. ut maxime fiat ante cibum, vt superfluitates lubricæ in corpore resolutæ per exercitiū expellantur, ne cibus superueniens corrumpatur. Sic etiam purgatio, & labor pęnitētię debet præuenire cibum Eucharistiæ, & expellendo superfluitates peccatorum, ne ex cibo sacro superueniēte lædatur. Post cibum etiam valet exercitium tēperatū, quia calorem augendo coopera tur digestiuæ virtuti: sic etiam per cibum eucharistiæ non est cessandum ab operibus pœnitentiæ: quia cooperantur ad cibi. i. sacramenti profectum & operationem, calorem charitatis augēdo, & conseruando.

Quarto attendendus est locus, quia aliquis loc⁹ exercitij corporalis est aquosus, vt locus piscatorum, & talis locus in frigidat, & humectat. Talis est labor compunctorum, & plorantium, quia infrigidat ardorem carnis, & humectat fletu, & lachrymis, Ps. Laboraui in gemitu meo. Psal. 6.
Aliquis vero locus exercitij est siccus, & nemorosus, vt locus venatorum, & talis ratione discursus calefacit corpora, & desiccat. Talis est labor abstinentium qui inflammat mentem, & desiccat carnem.

Quinto attendēdus est corporalis exercitii, siue laboris fructus. de quo ait Ful- Fulg. in
gentius super illud Proue vltimo, Panem Pro.
ociosa non comedit. Honestus, inquit, labor est humanæ vitæ fida, custodia, dormientis naturæ stimulus, sopiti caloris, lima, superfluitatis consumptio, vitiorum fuga morborum, mors, languorum medicina, lucrum temporis, iuuentutis debitū adolescentiæ disciplina, senectutis gaudium, salutis auxilium, nutrix omnium bonorū, destructrix vitiorum, & ocij inimica: Et addit ille. Ergo solus se ab exercitio retrahit qui fęlicitatis gaudio vult carere. Omnia autem hæc propriissimè competunt labori pœnitentium. Nam pœnitentiæ labor vitam animæ custodit, dormientem. i. pigritantem pungit, sopitum calorem. i. tepefactum amorem incendit, superfluitates. i excessus affectionum consumit, vitia expellit, morbos tētationum extinguit, languoribus passionum medicina existit, lucrum temporis, i. meritum parit, hoc debetur iuuenibus ne pigrescant, & adolescentibus ne lasciuiant, hic labor portatus est gloriatio senum, & saluatio animarū, hic omnia bona spiritualia nutrit, omnia mala destruit & tandem etiam talis labor ad æternam fœlicitatem perducit. vnde hi sunt labores, de quibus dicitur: Labor bonorū glo Sap. 3.
riosus est fructus.

Sex labiorum naturalia officia interpretantur, quibus egregie modum ipsum lepide loquendi edocemur. Cap. XLI.

LOqui qualiter debeamus, labia ostendunt.

Primo, quia labia sunt dentium custodiria, vt ille q vult, loqui verba sua custodiat ad tempus oportunum, secundū illud, Labia sacerdotis custodiunt scien- Mal. 2.
tiam. Hinc est, quod Dauid petebat dicēs Pone domine custodiam ori meo, & ho-

ſtium circunſtantiæ &c. Hoſtium.n. (vt
Greg. dicit Grego.) neque ſemper clauditur, ne
que aperitur, quia nec eſt ſemper loquē-
dum, neque ſemper tacendum, ſed vtrū-
que diſcretè faciendum.

Secundo temperantia, quia labia ſunt
duritiei dentium temperatiua, & ideo fa-
cta ſunt mollia, & carnoſa. Sic verba præ
dicantis debent eſſe talia vt mollificent,
vel temperent duritiem peccatoris.

Item quia labia mollia dulciter reſpon
detis temperant iram furentis, ſecundum
Pro.15. illud. Reſponſio mollis frangit iram. Et
Eccl.6. iterum. Verbum dulce multiplicat ami-
cos, & mitigat inimicos.

Tertio, quia labia ſunt vocis articulatę
formatiua. Vox autem articulata, eſt vox
ſignificatiua, aliquem ſenſum exprimēs.
Et in hoc inſtruimur, vt loquamur verba
penſata, nō autem verba ocioſa, & inſen
ſata, vel ſtulta.

Quarto, quia labia ſunt aeris frigidi,
vel calidi interceptiua. Nam aeri frigido,
vel calido ſe opponunt, & ipſum retinen
do depuratum interioribus reddunt.
In quo inſtruimur, quod uerba inflam-
mantia ad iram, vel inducetia frigus ma-
litiæ, qua homo retrahitur a bonis, ſi au-
diamus, non debemus referre, ſed potius
nos opponere; & ſi referre oporteat, pu-
riora ea, & placabiliora reportare.

Quintò, quia labia ſunt virtutis inter-
pretatiuę propria organa, & talia ſunt la-
bia doctorum, & expoſitorum qui ſacras
ſcripturas interpretantur, & exponunt, ſi
Luc 24 cut de ipſo domino dicitur. Qui interpre
tabatur illis in omnibus ſcripturas.

Sextò, quia labia ſunt paſſionum ani-
mæ, ſcilicet odij, amicitiæ, doloris, & triſti
tiæ, expreſſiua. Vnde dicit, quod tremor
labiorū in freneſi in morbis acutis mor-
tem prætendit. Talia autem ſunt labia
confitentium, & exprimentium morbos
vitiorum, & paſſiones malas animæ ſuæ,
Vnde qui eſt in acutis morbis, ſcilicet in
grauibus peccatis, & tremunt ei labia, i.
ex timore aliquo vel verecundia cō-
fiteri omittit, incurrit mortem
Pro.28. æternam. Prouer. Qui ab-
ſcondit ſcelera ſua,
non dirige-
tur.

Ex quamplurimis ipſius ventris nominibus ac di ſpoſitionibus quibus memoria comparatur, qua via pariter ipſamet memoria adiuuetur, exprimitur. Cap. XLII.

MEmoria aſſimilatur ventri.
Primo ratione receptionis. Eſt.n.
venter nutrimenti totius corporis rece-
ptaculum. Vnde ſecundum Iſido. uenter Iſid. II.
dicitur, quia venit per eum cibus ad totū ety.
corpus. Sic cibus ſpiritualis notitiæ, qua
ſpiritus nutritur, in receptaculo memo-
riæ reponitur, & locatur. Vnde & diſpoſi
tio memoriæ debet eſſe, vt diſpoſitio ven
tris; quæ eſt rotunda propter liberiorem
ciborum collocationem, & oblonga pro
pter ipſius cum ſuperioribus coniunctio
nem, & diuerſis panniculis circundata ꝓ
pter interiorum conſeruationem. Sic me
moria tunc eſt bene diſpoſita, cum eſt ro
tunda. i. larga per capacitatem & longa ꝑ
diuturnitatem, & diuerſis panniculis i. di
uerſis adminiculis fulta per ſtudioſita-
tem. Sunt.n. quatuor (ſecundum Phi-
loſophum) quæ iuuant hominem ad be
nè memorandum.

Primum eſt, vt illa quorum benè vult
recordari aliquo ordine diſponat. ſecun-
dum eſt, vt circa ea affectum adhibeat.
tertium eſt, vt ea ad aliquas ſimilitudines
non omnino conſuetas reducat. quartū
eſt, vt illa per frequentem meditationem
repetat.

Secundo ratione purgationis. Nam vē
ter vocatur aluus, ſicut dicit Iſidor. quia
cibum recipit, & purgari cōſueuit. Sic ho
mo, & cibum ſpiritualis doctrinæ ſuſci-
pit in memoria, & ſe etiam purgare de-
bet, & iſta purgatio peccati ex memo-
ria naſcitur, quia dolor contritionis quo
anima purgatur, dum compungitur, ex
peccati recordatione concipitur. Apoc. Apo.2.
Memor eſto vnde excideris, & age pœni-
tentiam.

Tertio ratione conceptionis. Nam
venter mulieris vocatur vterus, eo quod
fœtu impleatur, ſed ſicut ex vtero conci
pitur fœtus carnis, ita ex memoria ideſt
ex ſpecie in memoria ſeruata, concipi-
tur verbum mentis, quod eſt quaſi
quædam proles ipſius. Pſalmus. Ex vte- Pſ. 109.
ro ante luciferum genui te.

Quatuor humani pectoris naturales proprietates quæ principem locum tenent hoc in loco apponuntur, quibus mediantibus cum corporis compositione phlegmatisq; natura quo pacto mens humana sit regulanda ac cõstituẽda, erudimur.

Cap. XLIII.

MEns hominis assimilatur pectori. Primo quidem, quia pectus est duabus concauitatibus distinctum. Sunt enim duæ concauitates in pectore, quibusdam inter se pelliculis separatæ. & fuit necessaria hic diuisio pectoris, vt si flatus in vna parte aliquo casu impediretur, in parte alia seruaretur, ne anhelitu intercluso animal moreretur. Duæ ergo concauitates pectoris, sunt duæ vires mẽtis, scilicet intellectus, & affectus siue voluntas. Et vtraque necessaria est meti ad conseruationem spiritus, idest vitæ spiritualis, scilicet intellectus qui viuificat per fidem, Psalmus: Intellectum da mihi, vt
Ps. 144. viuam Et affectus qui viuificat per dilectionem. Iohan. Qui non diligit, manet
1. Io. 3. in morte.

Secundò, quia pectus est mãmillarum fundamentum. Nullum autem animal habet mãmillas in pectore præter hominem, & elephantem, vt dicit philosophus
Aris. de ani. Quasi autem duæ mamillæ quibus mens humana propinat exterius lac sapidæ doctrinæ, sunt sapientia, & eloquentia, & ambæ habent fundamentum in mente. Vel duæ mãmillæ quæ debent inhærere pectori lactantis, idest menti doctoris, est peritia duorum testamentorum, scilicet legis Euangelij. & Cant. Duo vbera
Cant. 7 tua, sicut duo hinnuli.

Tertio, quia pectus est quandoque multis passionibus subiectum, & passiones pectoris omnes sunt periculosæ multum propter cordis vicinitatem, siue patiatur constrictionem, siue humoris consumptionem, siue nimiam humorum repletionem, siue vocis raucedinem, siue apostemationem, siue suffocationem. Pectus ergo, quod cor in se continet, & Deum in corde habet omni diligentia est seruandum, ne patiatur constrictionem auaritiæ, neque humoris consumptionem, propter defectum eleemosynæ, neque humorum repletionem, propter congregationem pecuniæ, nec vocis raucedinem per obmissionem laudis diuinæ, neque apostemationem per tumorem superbiæ, neque suffocationem per disperationem veniæ; Istis enim modis patitur pectus corporaliter, & similiter spiritualiter. Propter quod dum pro peccatis mea culpa dicitur, præcipue pectus percutitur ratione cordis, quod in ipso continetur.

Quartò, quia pectus congruè est figuratum. Est enim pectus latum, & aliquantulum in medio eleuatum, & ipsa eleuatio animositatis, & uirtutis est signum. Aues (vt dicit Philosophus) habent pectus acu um ad aerem diuidendum, & maximè, quæ sunt ad prædandum. Arist 2. de ani. Vnde acuitas pectoris in anibus est signum generositatis, Qui ergo habent pectus amplum ad Deum amandum, & proximum amplectendum, & acutum ad omne malum, quod occurerit repellendum summę generositatis deferunt secum signum

Item mentis constitutio moralis debet esse similis constitutioni corporis naturalis. Nam corpus humanum ex quatuor elementis componitur ex quatuor humoribus constituitur. Quatuor elementa, sunt, ignis, aer, aqua, & terra, Similiter mens humana debet habere sua elementa scilicet pro igne prudentiæ claritatem, pro aere temperantiæ mediocritatem, pro aqua iustitiæ puritatem: pro terra fortitudinis stabilitatem Vel sicut aliqui dicunt, vtitur mens humana pro igne, intellectus subtilitate, pro aere conscientiæ puritate, pro aqua ingenij mobilitate, pro terra animi stabilitate. Habet etiam mens humana suos quatuor humores, quia pro sanguine vtitur dulcedine, pro colera rubea amaritudine, pro colera nigra contristatione, pro phlegmate mentis compositione. Dicunt enim Physici sanguineos esse dulces, colericos esse amaros, melancolicos tristes, phlegmaticos corpore compositos, vt sit dulcedo in contemplatione, amaritudo de peccati recordatione, tristitia de perpetratione, compositio in emendatione.

Item mentis compositio assimilatur phlegmati

Primo ratione residentiæ radicalis: quia phlegma debet habere sedem in pulmone, per quem signatur discretio,

quia sicut pulmo aerem attrahit, & emittit, ita discretio, quod bonum est retinet, & quod malũ est expellit. In pulmone ergo est sedes phlegmatis, quia compositio mentis, beneficio iuuatur discretionis.

Secundò, ratione proprietatis naturalis, quia phlegma est naturæ frigidæ, & humidæ. Compositio igitur mentis requirit frigus, quo refrigeretur ab æstu vitiorum; & humorem compũctionis, quo mundetur a sorde peccatorum.

Tertio, ratione efficaciæ animalis, quia ex complexione phlegmatica sunt homines tardi, obliuiosi, somnolenti: tardi ad operandum malum: obliuiosi ad affectum temporalium, & somnolenti per contemplationis transitum.
Psal.4. Psal. In pace in idipsum dormiam, & requiescam.

Morum ac motuum exteriorum corporis ordinatio, necnon superciliorum dispositio, eorumq́; congrua seu incongrua forma, bonam, vel prauam interiorem dispositionem repræsentat. Cap. XLIIII.

MOdestia siue moderatio, & compositio morum, & motuum exteriorum corporis, assimilantur superciliis. Primo, quia supercilia data sunt ad oculorum tuitionem. Vnde, & pilorum multitudine sunt vestita, ut sint oculis munimenta ad repellendum humorem a capite defluentem. Sunt ergo supercilia oculorum munimenta ne quid nociuum eis
Isidor. ab extra eueniat, vt Isido. dicit. Sic modestia, & compositio extremorum sensuũ, & membrorum valet ad custodiam mentium: quia frequenter ex sensuum dissolutione subintrant cogitationes malæ.
Hie.9. Hiere. Intrauit mors per fenestras nostras, ingressa est domus nostras.

Secundò, quia supercilia sunt ad decorem: quia nullus sine eorum præsentia decoratur. Sic modestia, & compositio morum reddunt hominem in aliorum conspectu decorum, & gratiosum.
Ambr. de offi. vnde Ambro. dicit, quod in modestia, consistit pulchritudo uiuendi, & ornatus ad omnem actionem accommodatus.

Tertiò, quia supercilia sunt ad repræsentationem. Habent enim quãdam uim
Arist. de anim. latentem passionem animæ indicantem: ut dicit Aristo. quòd cum fuerint supercilia recta sicut lineæ, prætendunt fœmineam mollitiem, uel animi leuitatem. Si vero fuerunt demissa, & nimis pressa signant inuidum, si vero fuerint eleuata, & in pilis pressa, animositatem prætendunt: de pauperata vero a pilis, & oblonga timiditatem. Si autem fuerint spissa, & pili longi, excessum caloris important: si autem fuerint multæ carnis, & paucæ pilositatis, sensum durum significant, & obtusum, in membris principalibus dominantem: si uero pilis fuerint spoliata, significant sanguinis corruptionem, ut in leprosis aut naturalis humoris consumptionem, ut in ethicis, & similibus aut meatuum oppilationem, ut in castratis. Sicut igitur dispositio superciliorum congrua, vel incongrua repræsentat bonam, vel malam dispositionẽ iteriorẽ. sic cũpositio, seu modestia, vel inordinatio, & dissolutio exteriorum motuum, siue morum, repræsentant bonam, vel malam dispositionem interiorem, vel dissolutionem, & inordinationem mentis, Vnde Ecclesi. Amictus corporis, & risus dentium, & incessus hominis, enunciant de illo siue bonus siue malus sit. Ecc.19

Tres somni proprietates annotantur, quæ profectò aliqualem cum sanctorum morte similitudinem habere videntur. Cap. XLV.

MOrs sanctorum assimilatur somno propter tria.

Primo, propter quietis suauitatem, quia nullorum laborum dormiens meminit, sed tunc dulciter requiescit. Et sic sancti per somnum mortis requiem a laboribus capiunt, secundum illud Apoc. Apo.14
Beati mortui, qui in domino moriuntur: amodo iam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis. Et ad æternæ pacis dulcedinem perueniunt, secundum illud, psalm. In pace idipsum dormiam, & requiescam. Psal.4.

Secundo, propter dormientis firmitatem: quia dum homo dormit, nullius aduersari potentiam pertimescit. Sic sancti per somnum mortis de omnium aduersantium manibus eripiuntur, & æternæ securitatis fiducia perfruuntur: vnde dominus dicebat, Nolite timere eos, q̃ occidũt corpus: & post hoc nõ ha- Mat.10

bent amplius quid faciant. Sic igitur in hoc conueniũt mors,& somnus,qa vterque securitatem tribuit. sed in hoc differunt, quia securitas somni est ex insensibilitate,sed securitas mortis est ex libertate de qua Psal. Laqueus contritus est; & nos liberati sumus. Ioã. Si dormit,saluus erit.

Ps.123. Ioã.11.

Tertio, propter figuræ dormientis mutabilitatem: quia exterius videtur mortuus,qui maximè interius viuit:& sic sancti cum mortui, secundum carnem sunt verã uitã uiuunt.psalmus. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini &c.

Ps.126.

Quemadmodum superioribus sit ingiter parendũ id nobis hominis crura tribus similitudinibus patefiunt. Cap. XLVI.

OBedientes debent assimilari cruribus propter tria.

Primo quidem debent obedire velociter,& hoc significant crura, quæ a currendo sunt dicta, quia per ea currimus,& gressum sancimus,vt significetur obediendi velocitas.Psa. Velociter currit sermo eius: tunc enim sermo imperatus currit velociter,quando ab obediente impletur celeriter.Bern.Verus obediens nõ procrastinat,sed statim parat aures auditui,linguã voci,pedes itineri, manus operi,& se totum intus colligit, ut mandatũ peragat imperantis

Ps.147. Ber. in lib. de præ.

Secundo,quia debent obedire fortiter scilicet ne retrahantur ex operis difficultate:& hanc fortitudinem significãt crura,quia habent ossa fortia, & etiam sunt neruosa,vt ad motum sint habiliora.Sic obedientes debent esse ossei.i.fortes ad exequendum, & tolerandum grauia, & neruosi,idest durabiles ad continuandũ difficilia.Bern.In ipsa obedientiæ via,cui fortasse aliqua dura & aspera occurrere possunt, vt accipias interdum nonnulla, quæ licet salubria sint, minus tamen videntur, hæc si molestè ceperis sustinere, si diiudicare prælatum, si murmurare in corde;si etiam exterius impleas,quod iubetur,non est virtus patientiæ, sed velamen malitiæ,

Ber. in ser.

Tertio,debent obedire dulciter,ꝙ significant crura;quorum ossa medulla sunt plena, vt medullæ humectatione ossium siccitas irrigetur. Hęc ergo medulla est interior deuotio, qua irrigati interius veri obedientes omnia dulciter, & sine murmure exequuntur,quia non obediunt timore, sed amore. Gregor. Obedientia nõ seruili metu,sed charitatis affectu seruanda;est non timore pœnæ, sed amore iustitiæ.

Gre. in 12.mor.

Quatuor ad occasione pecc atorum tollendas necessaria maximopere existere,per nonnulla ipsius vmbilici exẽplo declaratur. Ca. X LVII.

OCcasiones peccandi assimilãtur vmbilico propter tria.

Primo,propter nutritionẽ. Nam(sicut dicit Gregorius.) umbilicus est,quo fœtus in vtero alitur,sicut arbores per radices terræ humore nutriuntur. Vnde vmbilicus (secundum Constant.)ex venis, & neruis,& arterijs compositus est, quo mediante ipse fœtus sanguinem subtilẽ sibi attrahit, & sugit, & per has arterias spiritum recipit.Sic etiam fœtus peccati interius in mala voluntate cõceptus per actiones exteriores nutritur, & augetur, & fouet.Nõ est præcisus vmbilicus tuus. Ezech. 16.

Secundo,propter situacionem, quia in vmbilico sita sunt genitalia mulierum sicut in lumbis genitalia virorum, secundum illud,Virtus in lumbis eius,& fortitudo illius in vmbilico ventris eius. In hoc significatur, quod mulieres sunt viris occasio peccandi,& luxuriandi. Iob. 4.

Tertiò,propter præcisionem,quia consuetudo est mulierum præcidere infantibus vmbilicum. Sed nota, quod vmbilicus(vt dicit Constan.)rumpitur iuxta matricem,dum fœtus egreditur: & cum fœtu exit, quod obstetrices ligant quatuor digitorum longitudine: & ex hac ligatura fiunt rotunditates vmbilici:postea præcidunt eum. Sicut ergo vmbilicus stringitur,& rumpitur, & præciditur; Sic peccatorum occasiones sunt stringendæ,rumpendæ præcidendæ. Occasiones enim peccatorum quandoque sunt importunæ,& tunc sunt per uiolentiam rumpendæ:quandoque vero sunt opportunæ,& quasi necessariç,& tunc sunt per temperantiam restringendæ:quandoque uero sunt superfluæ,& omnino noxiæ,& tunc sunt pœnitus præcidendæ.Dicit autem Hiero. quod necessè est infantibus primò ortis vmbilicum præcidi. Hiero.i Eze 16.

Deinde ad abluendum sanguinem aqua lauari.

Tertio,humorem eorum Sole siccari.

Quartò

Quartò,tenera corpora pãnis ſtringi, ne membra fluxibilia delaxentur. Sic ab homine per pœnitentiam nouiter generato primò præcidendus eſt umbilicus, ideſt auferenda omnis occaſio peccandi: deinde lauari eum oportet aqua lachrimarum:tertio ſole ideſt feruore ſpiritus,& amoris deſiccandus eſt humor noxius,ideſt fluxibilitas,& habilitas ad peccandum.

Quartò,reſtringendus eſt ligatura abſtinentiæ,& continentiæ ſalutaris.

Manuum compoſitio,ornamenta, ac officium digitorumq́; ſignificatio, ac omnium partium declaratio,atq; pulſus ſimilitudines tres eruditè apponuntur.quibus ſingulis humana opera,virtutes principales hominibus expedientes, multis adaptantur exemplis.

Cap. XLVIII.

OPera humana aſſimilantur manibus propter quatuor.

Primo,propter numerum.Sunt.n duæ manus,ſcilicet dextra, quæ ſignat opus bonum,& ſiniſtra,quæ ſignat opus malum Matth.Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextra tua, vt ſcilicet ſit opus purè bonum cui nihil admiſceatur mali.Pertinet ergo ad dextram operari liberaliter, quia dextra a dando eſt dicta. Mat.5.

Item concorditer,quia ipſa ſignum pacis datur,

Item fideliter,& ſalubriter,quia ipſa fidei,& ſalutis teſtis adhibetur.unde in veteri teſtamēto habetur,ꝙ petebant dextras ſibi dari·&,Apoſtolus.Dextras dederunt mihi,& Barnabæ ſocietatis. Gal.2.

Item operari feruenter. Eſt enim manus dextra fortioris caloris,& maioris ſiccitatis,quàm ſiniſtra, & ideo ad operandum eſt habilior,quàm ſiniſtra.Mala aũt operatio non eſt facienda,ſed potius dimitteda.Vnde ſiniſtra a ſinendo. uel ſine dextra dicitur,quia ſcilicet opus malum eſt, quod debita rectitudine caret: quæ in dextra ſignatur. Poſſet enim vtraque manus accipi in bonum: Nam quia manus dicitur quaſi munus, ideo duplex manus duplicis muneris ſignat dationem. Eſt enim munus ſpirituale cuius datio refertur ad dextram,temporale cuius datio refertur ad ſiniſtram. Habet igitur homo dextram, ideſt ſpiritualem gratiam ad porrigendum eleemoſynas ſpirituales.Et ſiniſtram ideſt potentiam, & virtutem ad porrigendas temporales. Prouerb. Longitudo dierum in dextra eius,& in ſiniſtra illius,diuitiæ & gloria, Prou.3. Quamquam enim eleemoſina ſpiritualis manu non porrigatur,ad dextram tamen refertur·& corporalis ad ſiniſtram, quia ſpiritualis eleemoſyna eſt potior corporali.Nam illa ſcilicet corporalis, ſuſtentat corpus moriturum. ſed ſpiritualis animam in æternum victuram. Vnde ſignanter dixit Salomon,Longitudo dierũ in dextra,quia ſcilicet elemoſyna ſpualis,animæ ſubuenit, quæ nunquam eſſe deſinit. Vnde potior eſt corporali,ſicut dextra manus potior eſt ſiniſtra. Poſſet ēt dici,ꝙ dextram manum habet qui bene operat in proſperitate,ſiniſtrã uero, q opat bñ in aduerſitate.Quidã ãt ſunt ambidextri ſicut dicitur de gabaonitis,quod Iud.20. erant ita ſiniſtra,vt dextra præliantes. Et iſtis aſſimilantur quidam,qui tam in aduerſitate, quàm in proſperitate fortiter operantur,

Secũdo,propter motum.Nam manus uocantur,quia aperiuntur, & clauduntur. ſed extenſa manu uocatur palma,& dicitur per ſimilitudinem palmæ ab expanſis ramis i. digitis. Clauſa uero manus uocat pugnus dr̃:& pugnus a pugillo.In hoc ergo docet nos manus aliqñ eſſe dãdum,quod ſignificat nobis manus extēſio, & aliquando tenendum, ſiue accipiendum, quod ſignificat nobis clauſio. Vnde dicitur Eccle.Non ſit manus tua porrecta ad accipiendum, & ad dandum collecta. Eccle.4

Tertio, propter munimentum, Eſt enim manus quinque digitis munita, in quibus quinque virtutes, deſignantur,quæ neceſſariæ ſunt homini, vt opera eius ſint perfecta.Nam primus digitus qui groſſior eſt,vocatur pollex,eo, quod inter cœteros virtute plus polleat. Vnde in hoc digito deſignatur iuſtitia,quæ inter alias omnes uirtutes morales plus pollet. Vnde dicit Philoſophus, quod iuſtitia eſt præclariſſima uirtutum, & nec Lucifer nec Heſperus eſt ita clarus. Et ideo etiam Auicenna dicit, quod iſte digitus ſcilicet pollex eſt iuſtitia omnium digitorum,quia ſcilicet omnes alij digiti cum ei applicantur,& ad quandã æqualitatem reducuntur. Vnde illę manus pollicem habent,quæ iuſta operantur. Ideo iſte digitus, & quilibet alius componitur ex tribus oſſibus (ut dicit Ariſt.2. Eth. Auic.3. li.med.

Con-

Constantinus) in quibus designatur triplex iustitiæ modus. Nam est iustitia distributiua, commutatiua, & vindicatiua, Ad primam pertinet, quod dicitur, Vnicuique secundum propriam uirtutem largitus est. Ad secundam, quod dicitur, Ite vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis. Ad tertiam pertinet illud, Dentem pro dente, oculum pro oculo.

Mat. 25

Mat. 20

Secundus digitus vocatur index, quia per ipsum res indicamus, & demonstramus: & hoc pertinet ad prudentiam, quæ nobis, quæ agenda sunt demonstrat, & ordinat. Et hic etiam ex tribus ossibus est, quia ad prudentiam tria pertinent, scilicet memoria respectu præteritorum, intelligentia respectu præsentium, & prudentia respectu futurorum.

Tertius digitus, qui est medius, dicitur impudicus ex eo, quod dum manus aliquid turpe tangit, hic digitus cum sit maior cœteris prius attingit. Hic ergo digitus signat temperantiam, quæ impudicitiam, & voluptatem carnis tangit reprimendo, & moderando. & hic etiam ex tribus est ossibus: quia temperantiæ triplex est modus. Est enim una pars temperantiæ circa cibum s. abstinentia: alia circa potum, scilicet sobrietas: tertia circa coitum, scilicet continentia, siue castitas.

Quartus digitus vocatur annularis quia in ipso annulus defertur. Sic autem annulus in digito est fortitudo in opere, quæ necessaria est præcipuè in continuando, & perseuerando. Est enim annulus sicut corona digiti, quia sola perseuerantia coronatur. Et nota, ꝙ digiti habent hoc proprium, quod grossiores sunt ante cibum, quam post. Vnde annulus, qui vix ante cibum de digito trahitur, facilè post cibum egreditur, sicut dicitur super Aphorism. Sicut ergo digitus ieiunus fortius tenet annulum quam refectus: Ita homo abstinens, & sobrius, fortior est ad perseuerandum in bono, quam gulosus, & deliciosus. Hic etiam digitus est ex tribus ossibus: quia triplex est necessaria huiusmodi fortitudo, scilicet in aggrediendo, quod pertinet ad fiduciam: in sustinendo, quod pertinet ad patientiam: in consummando, quod pertinet ad perseuerantiam.

Quintus digitus auricularis dicitur, quod cum eo aures scalpimus: & hoc signat obedientiam, quia scriptum est, In auditu auris obediuit mihi. Et hic etiam est ex tribus ossibus: quia obedientia est homini tripliciter necessaria.

PS

Primò, respectu Dei, scilicet, vt homo obediat diuinæ voluntati.

Secundo, respectu proximi, scilicet, vt obediat superiori potenti.

Tertio, vt obediat propriæ rationi, scilicet ut sit caro spiritui subiecta.

Quarto, humana opera assimilantur manibus, propter ornamentum, scilicet vnguium: vnguis enim in fine digiti, charitatem signat, quæ est finis præcepti. Vnde sicut sunt decem digiti manuum, ita sunt decem præcepta decalogi. Sicut ergo sunt vngues ornamenta digitorum, ita charitatis præcepta sunt ornamenta operum humanorum. Sed notandum, quod vngues in quibusdam animalibus sunt in decoris ornamentum, & iuuamentum sicut in hominibus. In quibusdam vero sunt ad defensionis munimentum, sicut in leone, & huiusmodi. In aliquibus vero sunt calciamentum, vt in equo, & mulo, & consimilibus: quæ omnia competunt charitati, quia ipsa est, quæ exornat iuuat defendit, & calciat etiam pedes affectionum ne lapide offensionis allidantur.

Item operatio hominis assimulatur pulsui propter tria.

Primo, quia pulsus à corde oritur. Est enim pulsus cordis, & arteriarum motus secundum dilationem, & constrictionem. Cum enim cor continuo motu a centro vsque ad circunferentiam ui sanguinis, & caloris, & impulsu vitalis spiritus moueatur, ex tali motu vsque ad suas extremitates dilatatur. Quandoque vero econuerso, ab extremitatibus ad centrum mouetur, & stringitur. Cordis igitur dilatatio ad frigidum aerem attrahendum, & constrictio ad fumosum aerem expellendum, sunt causa pulsus. Sic ergo pulsus a corde incipit, & per arterias ad extremitates corporis se diffundit, vnde statum corporis ostendit. Eodem modo operatio hominis bona, vel mala, a corde, idest a mente procedit:

cuius

cuius dispositio bona, vel mala a mente per arterias, & venas, id est, per affectiones, & cogitationes ad exteriora se diffundit per locutiones, & actiones. Matt. de corde exeunt cogitationes malę &c. & Luc. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum.

Mat.15 Luc. 6.

Secundo, quia pulsus a medicis tangitur. Ad hoc enim pulsus necessarius, vt per eum dispositio spiritualis virtutis intelligatur, & eius operatio cognoscatur. Sic etiam per operationes bonas, vel malas cognoscitur bona, vel mala dispositio spiritus interioris. Matt. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Matt.7.

Tertio, quia pręcipue in brachijs pulsus quæritur. Nam in quibusdam partibus non posset plene discerni propter venarum elongationem a corde. In quibusdam propter cordis regentis occultationem. In quibusdam vero propter ossium contrictionem. & ideo sapientes ad cognoscendum pulsum arterias brachij elegerunt. Nam hoc fuit facilius: quia brachia arterias non occultant. Et vtilius, quia illæ arteriæ magis cordi appropinquant. & honestius, quia nec ægro, nec medico verecundiam generant. Indecens enim esset plura membra corporis denudare. Sicut ergo brachia sunt instrumenta pulsus, sic etiam nos brachijs, & manibus operamur, sed talia debent esse opera nostra, quod congruant honestati, vtilitati, & facilitati, & tunc faciliter bene operamur, quando ex amore operamur: quia amor (secundum Augustinum) omnia facit facilia.

Aug.

Deo semper gratias à nobis fore agendas, orationibusq; iugiter insistendum, ac modus orandi, ipsiusq; orationis vtilitas; quatuor anhelitus exprimuntur similitudinibus.

Caput XLIX.

ORatio cum gratiarum actione habet similitudinem cum anhelitu.

Primo, quia in anhelitu est motus vicarius. Nam per anhelitum aer attrahitur, sed attractus postmodum emittitur, & sic vicario motu aer recipitur, & redditur. Similiter ergo debet homo gratiam quam recepit a Deo reddere eidem gratias agendo. Paralipom. Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Sed attende, quod anhelando plus de spiritu attrahitur, quam foras emittatur, quia pars non parua in nutrimentum transit spiritus vitalis. Similiter plus à Deo de gratijs, & beneficijs recipimus, quàm reddere possumus.

Secundo, quia anhelitus est corpori multipliciter proficuus. Est enim anhelitus aeris attractiuus: quia scilicet per orationes deuotas, & gratiarum actiones attrahitur Spiritusancti gratia. Vnde quanto, quis plus orationi, & gratiarum actioni insistit; tanto sibi diuina gratia plus multiplicatur, & crescit. Augmentum beneficij est beneficij eiusdem memoria, & continua gratiarum actio. Vnde etiam Gregorius dicit, quod non est dignus dandis, qui non agit gratias de datis. Greg.

Item anhelitus est cordis, & innati caloris refrigeratiuus. Innatus enim est homini carnalis concupiscentiæ calor, quem sicut ex parte carnis reprimit ieiunium, ita ex parte mentis refrigerat oratio. Et ideo dominus dixit. quod hoc genus dæmoniorum, scilicet carnaliter tentantium, non eijcitur nisi in oratione, & ieiunio. Mat.17.

Item anhelitus est, fumosi vaporis purgatiuus. Fumosus autem vapor sursum tendens est superbia quam oratio purgat; quia mentem humiliat (vt dicit Hieronymus.) Vel vapor fumosus est quælibet suggestio, siue cogitatio praua, quam etiam oratio deuota purgat, & expellit. Isidor. Frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit. Hier.

Item anhelitus est spiritus animalis nutritiuus: quia sanctis orationibus nutritur, & vegetatur spiritus. Vnde Augustin. dicit, Oratio refectio est ieiunorum, duritiam cordis emollit, austeritatem temperat, ieiunium dulcificat. Sicut enim, sine potu non est plena refectio: sic & ieiunium sine oratione non potest perfectè animam nutrire. Aug. in serm.

Item anhelitus est status membrorum spiritualium ostensiuus: sic etiam per assiduitatem, & delectationem orationis ostenditur, quod homo sit verè spiritualis: quia sicut auis sæpe exurgit ad volatum, ita spiritualis homo sæpe ad orandum. Vnde legitur de Beato

Martino,

Martino; quòd nunquàm vlla hora, momentumque præterijt, quo non aut orationi, aut lectioni insisteret: interlegendum tamen, & operandum nunquàm animum ab oratione laxabat, nàm vt fabris ferrarijs moris est, quòd inter operandum pro quodam laboris leuamine incudem feriant: ita Martinus dum aliquid ageret semper orabat.

Tertio, quia anhelitus quandoque est diminutus: & quando anhelitus est paruus, & frigidus in peracutis febribus signum est mortis, eo quod significet extinctionem caloris naturalis, & defectũ virtutis. In acutis ergo febribus, id est, in fortibus tentationibus, si anhelitus sit paruus, & modicus, id est, si parum cum frigido corde oretur, timendus est casus mortis, idest mortalis peccati, ex eo, quod prætendat extinctionem charitatis. Vnde Dominus dicebat. Orate, vt non intretis in tentationem. (Mat. 14)

Quarto quoque, quia anhelitus quandoque est corruptus, & fœtidus: quod accidit ex interiorum membrorum corruptione: sicut in leprosis, quorum anhelitus est fœtidus, & corruptus, & aliorum infectiuus. Nam inficit aerem vicinum sibi, sicut sibilus basilisci, qui aues supra se volantes occidit. Sic ex mala dispositione, & corruptione animæ interioris, oratio, vel gratiarum actio aliquando est execrabilis, sicut fuit oratio, & gratiarũ actio Pharisæi dicentis, Gratias tibi ago domine, quia non sum sicut cæteri hominum, &c. (Luc. 8.) Hæc enim erat corrupta per superbiam, fœtida per iactantiam, & læsiua aliorum per infamiam: quia alios infamabat dicens, Adulteri, raptores, &c. Et etiam vicinum publicanum percutiebat, dicens, Velut etiam hic publicanus.

Ocium magnopere esse fugiendum; idque quantum hominibus obsit: & corporis recreatio ac quies quo pacto sit agenda, vt profit: aliquibus naturalibus rationibus edocetur.
Cap. L.

OCiositas, & recreatio hoc facit animæ, quod quies facit corpori. nam quies corporis, aut est nimia, aut nimis pauca, aut sufficiens, & temperata. Si sit quies nimia, est multorum humorum generatiua, conseruatiua, & multiplicatiua, & tandem corruptionis inductiua. Vnde etiam aquæ quæ nimis quiescunt, putrescunt. Similiter quoque ociositas, & recreatio, si est superflua, generat, & conseruat, & multiplicat humores, id est, malas affectiones, & cogitationes. Ecclesiast. Multam malitiam docuit ociositas. (Eccl. 33) Vnde tandem facit animam in corruptiones ruere peccati. Bernard. Hæc ociositas mater est nugarum, nouerca virtutum. (Ber. in serm.) Ipsa enim est, quæ virum fortem fortissimè præcipitat in reatum. Facit enim suffocare virtutem, nutrire superbiam, & viam construere ad gehennam. Si autem quies corporis fuerit nimis pauca, naturam laxat, non recreat, debilitatem non reparat, & consumptionem deperditi nõ restaurat. Similiter si nullam, vel nimis modicam recreationem, vel quietẽ quis animo suo tribuat, anima tædio lassatur; debilitas, id est, tepiditas mentis non reparatur; quòd per negligentiam est deperditum non suppletur: quia lassatus animus accidior, & pigrior, quàm antè esset efficitur. Si autem quies corporis fuerit temperata, calorem naturalem cõfortat, sensus reparat, digestionem emendat, & corpus mediocriter purgat. Sic moderata recreatio, seu quies animi calorem charitatis confortat; sensus, idest, cõsiderationes sensatas reparat; digestionem, id est, spiritualis cibi, & doctrinæ operationem roborat, & modificat, & animam ab accidia & tædio purgat. Et ideo Seneca dicit: Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo quietem dato. (Sen in epist.)

Item ociositas, & voluptas sunt causa doloris, & dissipationis animæ, & corporis. Cuius exemplum est: quia secundum Auicen. quies corporis, & tranquillitas, & dimissio exercitij, coitus plurimus, & præcipuè coitus super repletionem cibi, frequentia ebrietatis, & præcipuè vinum plurimum in ieiunio ante cibum, quod maximè lædit neruos: sunt præcipuè causa doloris iuncturarum, & podagræ, & sciaticæ: (Auic.) Quies ergo spiritualiter refertur ad somnolentiam, tranquillitas ad pigritiam, dimissio exercitij ad imperseuerantiam, coitus ad luxuriam, repletio vero & ebrietas ad gulam. Hæc ergo sunt illa vitia, quæ primo lædunt animæ iuncturas: sunt enim in anima vis irascibilis, & concupiscibilis, & etiam rationalis, quas oportet esse in anima inuicem coniunctas per participationem, & colli-

gantiam rationis: quod est, quando passiones irascibilis, & concupiscibilis a ratione ordinantur. Et ideo vocantur a Philosopho irascibilis, & concupiscibilis virtutes rationales: sed has virtutes lædunt, & disiungunt vitia supra dicta: quia per ociositatem, & quietem hebetantur passiones irascibiles: sed per gulam & luxuriam distemperantur passiones concupiscibiles, & sic soluitur colligatio & iunctura rationis. Vel per læsionem iuncturarum intellige læsionem omnium virtutum, quia omnes virtutes, (secundum Sanctos, & secundum Philosophos,) sunt inuicem connexæ, & coniunctæ. Sed tamen prædicta vitia earum iuncturas dissoluunt: quia per ocium, & somnolentiam, & imperseuerantiam tolluntur, & separantur virtutum actus: sed per gulam, & luxuriam eradicantur etiam virtutum habitus. Vnde dicitur,
Iob.31. de luxuria, quod ignis est vsque ad consumptionem deuorans, & omnia eradicans genimina.

Item hæc vitia inducunt podagram, quæ est læsio, & vastatio pedum: quia scilicet lædunt, & dissipant bonas animæ affectiones. Sũt enim affectiones animę quidam spirituales pedes, quibus anima mouetur, & vadit ad ea, quæ diligit.

Item sciaticam, quæ lædit anchas, quibus scilicet fit sessio corporis: quia scilicet huiusmodi vitia etiam impediunt animæ quietem, & stabilitatem, & ita prædicta vitia disiungunt virtutum colligationem, extingunt animæ affectionẽ, & auferunt animæ quietationem.

Virtutis patientiæ bona, quæ & quanta sint: per splenis tres naturales effectus paucis sed claris exemplis aperitur. *Cap. LI.*

PAtiẽtia Sanctorum assimilatur spleni. Primo quidem, quia splen est defectus sinistræ partis suppletiuus. Vnde
Isi. lib. Ethy. splen, (vt dicit Isidor.) dicitur a supplẽdo, quia partem sinistram iecori contrariam supplet ne vacua maneat, & vt ex opposito ad confortationem stomachi iecori respondeat. Vnde est inter costas, & stomachum positus propter sinistræ partis infrigidationem, vt per quandam temperantiam factam conseruet stomachi calefactionem. Per sinistram igitur partem aduersitas intelligi potest: in qua virtus hominis euacuaretur, & penitus deficeret: si bonum patientiæ non haberet. Hæc igitur est, vt splen, qui in sinistra parte, id est, in aduersitate calori iecoris, id est, furori irascibilis se opponit, vt calefactio stomachi, id est, bonus feruor animi conseruetur. Et hinc est, quod charitas, quæ est vitalis calor animæ, præcipuè per impatientiam perditur. Vnde Gregor. dicit, quod ipsa quæ mater est Grego.
omnium custosque virtutum, per impatiẽtiæ vitium virtus charitatis amittitur. in past.

Secundo, quia splen est sanguinis purificatiuus. Dicitur enim splen duas habere venas, per quarum vnam humorem ad stomachum mittit ad eius confortationem quantum sufficit eius appetitui, per aliam vero sanguinis fęces, id est, coleram nigram, seu melancoliam ab epate sibi attrahit. Et ideo substantia splenis est rara, & spongiosa propter faciliorem humoris fęculenti attractionem. Et est etiam ipse splen niger propter melancoliæ, cuius est receptaculum, assimilationem. propter hoc est etiam durus, ne facile ab humore fęculento lædatur. Sic quoque patientia fęces, quæ generantur ab epate, id est, vitia quæ proueniunt ex iniuriæ illatione, (vt iram, & odium, & inuidiam) attrahit placando, & sedando: & sic sanguis, id est, bonus feruor charitatis remanet purus. vnde Cassio- Cassio.
dorus dicit, quod patiẽtia est, quæ totius voluptatis fęces abstergit, ipsa est quæ limpidas animas Deo reddit. Est ergo patientia ad modum splenis nigra, id est, obscura in pœnæ susceptione; sed dura, id est, fortis in pœnæ tolleratione. Vnde etiam Cassiod. dicit quod patientia est, quæ omnia vincit aduersa, non colluctando, sed sufferendo, non murmurando, sed gratias Deo agendo.

Item patientia spongiosa est, id est, attractiua ex consideratione: quia videndo, & considerando patientiam alicuius, & iratus attrahitur ad placationem, & inuidus, vel inimicus ad eius dilectionẽ. Vnde sicut Chrysost. dicit. nihil ita confusionem facit ingerenti mala, sicut fortis tolerantia patientis, & neque verbo, neque opere reddere vindictam. Chrys.

Tertio quoque, quia splen est risus causatiuus. Communiter enim dicitur, quod felle irascimur, corde sapimus, iecore amamus, cerebro sentimus, sed splene ridemus. Sic quoque fortitudo, & luctus patientiæ præsentis, erit nobis causa risus, id est, æternæ lætitiæ, secundum illud

Prouer.

Pro.31. Prouer. Fortitudo, & decor indumentum
Ioã.16. eius, & ridebit in die nouissimo, & Ioan.
Tristitia vestra uertetur in gaudium.

Peccati miseria multiplex, quæ senis miseriæ comparatur ac phlegmati, hydropisiæ, febri, paralisiæ, epilentiæ, & denique letargiæ morbi vitia quamplurima describuntur. quibus non obscure tota peccati malignitas pluribus auctoritatibus & exemplis declaratur.
Cap. LII.

PEccatum assimilatur senio.
Primo quidem, quia senex multis
miserijs subditur. Nam (sicut dicit Cy-
Cyp. de priianus.) Senectute confectus homo ad
abus. interitum properat, oculi caligant, aures
seculi. grauiter audiunt, capilli fluunt, facies in
pallorem mutatur, dentes lapsi numero
minuuntur, cutis arescit, flatus non sua-
uiter olet, pectus suffocatur, tussis ca-
chinnat, genua trepidant, talos, pedes
tumur inflat, humor interior euanescit,
his omnibus aggrauatur. Et hæc omnia
ruituram iam iamque domum corporis
cito prænunciant. Similiter etiam per
peccatum homo multis miserijs suppe-
ditatur. Prouerb. Miseros facit populos
Pro.14. peccatum, vnde peccator ad modum
senis ad æternum interitum properat.
Heb. 8. Hebr. Quod antiquatur, & senescit pro-
pe interitum est.
Item in homine peccatore caligant
Psal.68 oculi interiores per ignorantiam. Psalm.
Obscurentur oculi eorum, ne videant.
Obsurdescunt aures per inobedientiam.
Act.28. Actuum. Auribus suis grauiter audie-
runt.
Item capilli fluunt ex capite, id est, bo
næ cogitationes a mente per malitiam.
Facies, scilicet interior, id est, conscien-
tia pallescit, id est, decoloratur, per im-
munditiam. Thren. Mutatus est color
Thre.4 optimus. Dentes, id est, boni viri, siue
siue amici ei adhærentes ab eo separan-
tur, & minuuntur per infamiam. Cu-
tis, id est, exterior cura pauperum arescit
per auaritiam deficiente humore pieta-
tis. Iob. Sordibus pulueris cutis mea
Iob.7. aruit.
Item peccatoribus pectus suffocatur,
quia videlicet sputis, & tussibus graua-
tur. Sputum est immunditia, quæ per
os proijcitur: vnde signat in peccatore
verba inordinata, vel turpia, quæ pecca-
tores sine angustia retinere non possunt.

Iob Conceptum sermonem tenere, quis
poterit? Et Ecclesiast. Sagitta infixa fœ- Iob. 4.
mori canis, sic verbum in corde stulti. Eccl.19
Canis enim non quiescit, quandiu sag-
gitta femori eius infixa non exierit: &
sic stultus, quandiu verbum non emise-
rit. Tussis autem est angustia pecto-
ris, & significat in peccatoribus angu-
stiam conscientiæ, vel pœnæ. Rom. Tribu Rom.1
latio, & angustia in omnem animam ope
rantis malum.
Item est etiam in peccatoribus tre-
mor genuum, id est, timor cordium.
Prouerb. Pauor his, qui operantur ma- Pro.10.
lum.
Item tumor pedum, id est, superbia ap
petituum appetendo glorias, & pompas,
quæ omnia conscientiam grauant, & fu
turam animæ in æternum supplicium
ruinam prænunciant.
Secundo peccatum assimilatur senio,
quia senex tædio afficitur, sic peccatum,
quia deordinat animum, & grauat per pœ
nam & tædium. August. Iussisti domine, Augus.
& sic est, vt pœna sibi sit omnis inordina confes.
tus animus. Iob. Tœdet animam meam lib.1.
vitæ meæ. Iob.10.
Tertio, quia senex morbis grauatur.
Sic peccatores morbis grauantur diuer-
sarum passionum, vt nunc afficiantur
tristitia, nunc inuidia, & cæteris tali-
bus. Psalm. Multiplicatæ sunt infirmita- Psal.15
tes eorum, &c.
Quarto, quia senex tristitia præmitur.
Psalm. Si autem in potentatibus octo- Psal.89
ginta anni, amplius eorum labor, & do-
lor. Similiter peccatores, siue ex remor-
su conscientiæ, siue ex vindicta culpæ,
scilicet, quando præmuntur ab homini-
bus, vel a Deo, siue ex conuersione pœ-
nitentiæ, oportet similiter tristes effici.
Psal. Tribulationem, & dolorem inueni. Ps.11.
Quinto, quia senex piger efficitur quia
vires corporis ei minuuntur. Similiter
peccatum inducit defectum virtutum,
& pigritiam spiritualium laborum. Prou. Pro.20.
Propter frigus, scilicet malitiæ, piger ara-
re noluit, id est, noluit bonis operibus
laborare.
Sexto, quia in sene calor naturalis ex-
tinguitur, & sic extinguitur in peccatore
calor charitatis, quia refrigescit, & pau-
latim ad extinctionem tendit. Matt. Et Mat.24
abundabit iniquitas, & refrigescet chari-
tas multorum.
Septimo, quia in sene humor dissoluit,
& sic

& sic dissoluitur humor luxuriȩ, & fluxus
Eze.22 concupiscentiæ in peccatoribus. Ezec.
Sicut fluxus æquorum, fluxus eorum.
Octauo, quia in sene virtus regitiua cor
rumpitur. virtus autem regitiua est ra-
tionis prudentiæ, cuius rectam extima-
tionem. (secundum Philosophum) cor-
rumpit in peccatoribus carnis concupi-
Dan.15 scentia. Daniel. Species decepit te, & cō-
cupiscentia subuertit cor tuum.
Nono in sene caro consumitur, quod
etiam ad literam nonnunquam in luxu-
riosis contingit, quorum corpora frequē
ter minuuntur, vel consumuntur ex ni-
mia emissione humoris nutrimentalis,
Luc.15 siue seminalis. Luc. Dissipauit substan-
tiam suam viuendo luxuriose. substan-
tiam, scilicet non tantum temporalem,
(vt diuitias,) sed etiam naturalem, sci
licet carnis suæ.
Decimo in sene nerui cōtrahuntur, &
ideo senes curui efficiuntur. Sic per con-
tractionem auaritiæ incuruatur anima
ad suspectum terræ, id est, ad appetitum,
Psal.37 siue cogitatum terrenorum bonorū Psa.
Miser factus sum ego, & curuatus, &c.
Vndecimo, in sene cutis rugatur, id est
exterior conuersatio in peccatore defor-
Iob.16. matur. Iob. Rugæ meæ testimonium peri
bent contra me.
Duodecimo in sene omnis virtus cor-
poris annullatur. Et sic præcipuè omnis
Psal. 37 virtus animæ vacuatur. Psal. Dereliquit
me virtus mea.
Decimotertio, quia senex ab homini-
bus vilipenditur. Et sic peccator quan-
doque efficitur Infamis, & ab omnibus
Psal.21 despectibilis Psalm. Ego autem sum ver-
mis, & non homo; opprobrium hominū,
& abiectio plebis.
Decimoquarto, quia senex omnibus
hominibus onerosus efficitur: & hoc spe-
cialiter facit vitium iracundiæ, & præci-
puè in homine stulto, secundum illud:
Pro.27. Graue saxum, & onerosa arena, sed ira
stulti vtroque grauior.
Item peccatum assimilatur somno.
Primo, ratione voluntatis, quia. s. volū-
tariè aliquis ad dormiendum se ponit, &
propriȩ voluntatis arbitrio etiam in pec-
Ose. 10 catum ruit. Ose. Confunditur Israel in vo-
Aug de luntate sua. Augu. Peccatum adeo est vo-
duabus luntarium, quod si non esset voluntariū,
anim. non esset peccatum.
Secundo ratione breuitatis, quia quis-
quis ad dormiendū se ponit, no diu dor-
mire intendit, sed tñ frequenter decipit,
quia non qñ vult excitatur. Sic quanquā
ille qui peccato consentit proponit cito
de peccato exire, tñ vt plurimū decipitur,
quia diutius a pcō tenet: & qñq; etiam in
eo morit: sicut morit lethargicus dormiē
do. Ioā. Moriemini in peccato vestro Iu- Ioan. 8
dith. Soporem morti socians. Iudit.4
Tertio rōe insensibilitatis quia. s. som
nus ligat, & immobilitat sensum. Nam
in somno (sm Philosophū) interiora loca Aris. de
calent, & exteriora frigent, qa fit reuoca- som. &
tio caloris ad interiora. Et tunc fumus vig.
plurimus in stomacho generatur, qui dū
ad cerebrū ascendit, & vias sensuum ibi
claudit, organū primi sensus cōis oppila-
tur, cumq; ab eo oēs sensus particulares
oriant, dū ille ligatur, oēs alij a suis actio-
nibus retrahunt. Sicut ergo somnus ligat
& immobilitat sensus corporis, ita quoq;
peccatū ligat, & immobilitat sensum mē
tis. s. vt peccator non rectè sentiat, quod
oportet, aut non eligat facere, qđ sentit,
vel cognoscit esse faciendū. Vnde tollit
peccatum virtutē cordis operatiuā, siue
motiuā ad benè operandum. s. charitatē.
Nā fides per quā est cognitio boni per di
lectionē operatur. Sicut Apostolus dicit. Gal 5.
Et in hoc etiam peccatū assimilatur som
no: quia sicut dicit Aug. dum humor in- Augus.
trinsecus temperatus vi caloris resolui- de quā.
tur in fumum, petit cerebrum, & ibi reso anim.
lutus distillat inferius frigidus, licet il-
luc ascenderit calidus: & sic distillando
remittit calorē cordis, & per consequens
processum operationū impedit, eo ꝙ cor
sit principiū omnis operationis. Eodem
etiam mō peccatum sua frigiditate mor-
tificat calorē cordis. i. amoris, seu amorē
charitatis, & sic impedit processum om-
nis boni operis. Vnde peccatori dicitur?
Vsquequo piger dormis: scilicet nihil be- Prou. 6
ne operando.
Quarto rōne falsitatis. Frequenter. n.
somniant dormiētes, & somniando deci
piunt per somnia illusiua, & falsa: & sicut
somnus inducit in dormientibus somnia
falsa, & deceptiua: ita pcm̄ in hoībus in-
ducit falsas extimationes, & temeraria &
nō vera iudicia Prou. Stultis illudit pcm̄. Pro.14
Item peccati corruptio assimilat corru
ptioni phlegmatis, ex qua fiunt hoies tar
di, obliuiosi, & somnolenti Sic ex peccato
fiunt hoies tardi ad operandū bonum
obliuiosi, vt non recogitent Deū. sm il
lud: Oblitus es Domini creatoris tui

Item

Item somnolenti, id est, pigri, vel tepidi in prosequendo inceptum. Imitatur etiam phlegma naturam aquæ hyemis, & decrepitę ætatis. Similiter status peccati habet naturam aquæ, quia inundatione periculosus, fluctuatione turbidus, & motibus instabilis. Nam impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest, vt
Isa. dicit Isa.

Item habet naturam hyemis: quia tempestatibus, id est, tentationum procellis lacessitur.

Item habet naturam decrepitæ ætatis, id est, veteris hominis, scilicet Adæ defectum, & inobedientiam.

Item phlegma per os purgatur: quia ipsa peccati corruptio per oris confessionem expiatur. Corinth. Expurgate vetus
1. Cor. 5 fermentum. & Rom. Ore confessio fit ad
Ro. 10. salutem.

Item peccatum assimilatur hydropisi. Primo, quia in omni hydropisi est ęgritudo hepatis secundum Auicenn. Non enim, vt ipse dicit accidit hydropisis absque ægritudine hepatis propria, vel communicata, licet quandoque ægrotet hepar, & non sequatur hydropisis. Et præcipua causa, & quasi coniuncta hidropisis est debilitas digestionis hepaticæ, per quam purum ab impuro separatur. Et ideo non incongrue hepar rationem designat, in qua discretio est, bonum a malo separans, & discernens. Quod ergo in omni hydropisi communicat ægritudo hepatis, ostendit, quod in omni peccato accidit ignorantia aliqua, vel error rationis. vnde Philosophus. Omnis malus
Arist in Ethi. ignorans. quod autem non omnem ęgritudinem hepatis comitatur hydropisis, est. quod non ad omnem rationis ignorantiam sequatur peccati malitia. Nam est aliqua ignorantia inuincibilis, in qua est nullum peccatum. Debilitas autem hepaticæ digestionis, quæ est causa coniuncta hydropisis, est defectus, siue inconsideratio rationis circa particulare eligibile, quæ est proxima causa peccati. Licet enim ratio dictet omnem fornicationem esse malam, & cauendam: tamen quando particulariter tentatur homo de hac fœmina, illud generale dictamen rationis non curat, neque attēdit, vnde quod elegit, vt tunc fornicari est rationis debilitas, & defectus non considerantis malitiam huius actus.

Secundo, quia est in hydropicis corruptio complexionis. ex qua (vt Auicen.
Auic. dicit) mutatur color corporis, & faciei ad albedinem, & citrinitatem. Vnde est signum commune hydropisis mutatio coloris. Sic autem bona complexio corporis consistit in debita ordinatione, siue temperantia humorum, qui sunt in ipso corpore. Sic bona complexio animæ consistit in debito ordine, & moderamine passionum, quæ sunt in appetitu sensitiuo. Vnde sicut corruptio complexionis corporis est ex distemperantia humorum, sic corruptio complexionis spiritualis est ex distemperantia, & inordinatione passionum: puta iræ, vel timoris, gaudij, vel similium. Quod ergo in hydropico est corruptio complexionis ex distemperantia humorum, ostendit, quod in peccato, siue peccatore est corruptio sensitiui appetitus ex distemperantia passionum. Sed per faciei, siue corporis exteriorem calorem accipe hominis conuersationem, qui scilicet in hydropico mutatur, quia scilicet in homine peccante ex ipsa inordinatione interiori etiam exterior conuersatio & vita deformatur: vnde ipsa dehonestatio conuersationis exterioris, commune signum est ægritudinis interioris. Ecclesiast. Amictus cor-
Eccl. 19 poris, & risus dentium, & ingressus hominis, enunciant de illo.

Tertio, quia est in hydropicis corruptio digestionis. Vnde etiam est in eis, vt plurimum paucitas appetitus cibi propter vehementiam appetitus aquæ. Quādoque etiam fit in hydropisi fortis appetitus (vt Auicen. dicit.) Quia igitur per digestionem paratur cibus, vt apponatur corpori, & prosit ei. cibus autem mentis est sermo Dei, accipere per cibi digestionem verbi Dei memoriam, & affectionem. Per hanc enim doctrinā verbi paratur, vt impleatur opere, & in perfectum nutrimentum animæ conuertatur. Quod ergo in hydropico corrumpitur digestio cibi, ostendit quod in peccāte homine deficit affectio verbi Dei, quia scilicet non debito modo afficitur ad doctrinam spiritualem, & ad ea quibus anima pascitur: vnde tantus fit in eo appetitus aquæ, id est, amor transitoriæ substantiæ, quod debilitatur appetitus cibi, id est, deficit amor verbi, & spiritualis nutrimenti. Quandoque tamen accidit eis post peccatum compunctio, & vehemēs appetitus boni.

Quarto

Quarto quoque est in hydropisi exuberantia humoris, qua. s. replentur membra vel loca vacua nutrimenti. Et hæc exuberantia humorum est in homine peccatore intemperantia illiciti amoris. Fertur enim peccatoris dilectio, aut ad carnis delectabilia, quod pertinet ad membra, & talis est amor luxuriosi: aut ad gulæ cibaria, quod petinet ad loca vacua nutrimēti, & talis est amor gulosi: aut ad temporalia, vt diuitias, aut honores: quod pertinet ad humores qui fluidi sunt, & instabiles, sicut & hæc temporalia, 1.Ioh.2 Ioh. Mundus transit, & concupiscentia eius. & talium rerum amor est amor auari, & superbi.

Quinto inuenitur in hydropisi tumefactio corporis, quæ (secundum Auic.) quādoque incipit a femore, aliquando a pedibus, aliquando a dorso, aliquando a renibus. Similiter in peccatore inuenitur tumor superbiæ, & inobedientiæ quæ est initium omnis peccati, & hoc aliquando est a femore i. ab amore filiorum, quia ex femore præcipue egreditur generatio filiorum. Exo. 1. Exo. Fuerunt omnes animæ quæ egressæ sunt de femore Iacob: &c. Multi. n. propter carnalem filiorum amorem peccata multa faciunt, & Dei mandata transgredi præsumunt. Aliquādo vero ex pedibus. i. ex affectibus temporalium siue diuitiarum siue bonorum. Sunt. n. velut animæ pedes quibus bene, vel malè curritur, ipsius animę affectiones. Nam auari, & ambitiosi his pedibus ire præsumunt contra mandata Dei. Pro.1. Prouer. pedes illorum ad malum currunt. Aliquādo est a dorso, idest ab impatientia tolerandi aliquid onerosum, vel graue. Nam dorso feruntur onera. & hoc est in accidiosis qui contra Deum intumescunt, vel contra superiorem imponentem, vel mandātem aliquid onerosum, Iob.15. Iob. Quid tumet contra Deum spiritus tuus? Quandoque vero est ex renibus. i. ex appetitu voluptatum gulæ, vel luxuriæ: quia ex renibus materia fluit voluptatis, & delectationis carnalis, Ps. 140. Psalmus. Corripuerunt me renes mei.

Sexto in hydropisi est deformatio coloris propter corruptionem complexionis, & declinat color hydropici, vt supra tactum est, aliquando ad albedinem, aliquando vero ad citrinitatem, aliquando ad adustionem, & nigredinē, sicut in pleuretico, aliquando declinat ad viriditatem, vt cum procedit hydropisis ex apostemate calido splenetico. Similiter ī peccatoribus ex malitia interiori deformatur color. i. apparentia, & conuersatio exterior. In quibusdam quidem dealbatur per apparentem iustitiam, sicut in hypocritis, quibus Christus dixit: Vę vobis hypocrytę, qui similes estis sepulcris dealbatis. Mat.23 In quibusdam vero denigratur per publicam infamiam. Thr. Denigrata est super carbones facies eorum. Thr. 4. In quibusdā citrinatur iracundia, & seuitia. Nam sicut dicit Iohannicius, Ioannicius. cum humores frigidi calefiunt, mutatur color albus in citrinū, vel rubeum: Sic hypocritæ qui primo videbantur frigidi, idest mites in altitudine potestatis positi efficiuntur iracundi & seui Et sic qui videbantur albi, & frigidi, idest puri, & mansueti, calescentes iracundia apparent citrini, & ignei. 2. Mac. 3. Mac. Facies & color immutatus &c. Quidam vero etiam peccatores virescunt aliquando per popularem gratiam, & famam. Nam color viridis est color maxime gratus oculis, sed tamen talium gratia fallax est, & vana, secundum illud. Prouer. Fallax gratia, &c. Pro.31.

Septimo in hydropicis inuenitur sitis magnitudo: proprium enim est hydropicis (sicut Beda dicit) Beda. vt quanto amplius bibunt, tanto amplius sitiant: quod est (secundum Auicen) propter complexionem in hepate facientem sitim: aut propter opilationem, propter quam non attrahit ad hepar aliquid quod sitim sedat: aut propter aliam aliquam causam sitim facientem quę ex potu non remouetur nisi forte per accidens: sicut accidit, in terra originis meæ, scilicet in Castello Sancti Geminiani, quod est in partibus thusciæ xv. miliariis distans a ciuitate Senarum. Ibi enim fuit quidam vir nobilis & pauper, qui factus est hydropicus, & toto fere corpore tumidus. Cumque siti insatiabili cruciaretur, nec potus ei petenti ab aliquo porrigeretur; cum iaceret prope locum vbi quoddam ædificabatur palatium, quadam die cum solus esset, vidit ibi tinam magnam aqua plenam, in qua veteres lateres mollincabantur, Vnde ex admixtione calcis lateribus adhærentis, aqua dealbata erat. ad quam aquam ille accedens in magna quantitate bibit, & post potum in lecto se ponens, & paululum obdormiens, post somnum ex virtute illius aquæ, seu ex calcis adustione

tam magno fluxu ventris ſolutus eſt, vt
vt hydropiſis, euacuata ſua materia & ca-
ſa, penitus ab eo tolleretur, & etiam ſi-
ti, cum ea. Eſt autem inordinata ſitis hy-
dropici, inordinatus appetitus peccandi
qui in omni quaſi peccato inſatiabilis in
Pſ. 106. uenitur. Vnde Pſalmus. Eſurientes,
& ſitientes, anima eorum in ipſis defe-
cit. Sed ſpecialiter hæc ſitis inſatiabi-
lis (vt dicit Beda) appropriatur auaris,
quia non ſatiantur oculi eorum diui-
Eccl. 4. tiis.

Item peccatum aſſimilatur febri: quud
patet primo de febris deſcriptione. Nam
febris ſecundum Auicen. eſt calor extra
neus accenſus in corde, procedens ab eo
mediantibus ſpiritu, & ſanguine per ar-
terias, & venas in totum corpus, & inflã
matur in eo inflammatione, quæ nocet
operibus naturalibus. Similiter pecca-
tum eſt calor extraneus homini, ideſt nõ
naturalis appetitus qui eſt contra ratio-
nem. Vnde Augu dicit, quod peccatum
Aug. 12 non eſt naturale, ſed vitium naturæ ap-
de Tri. petentis id, quod non eſt ſui ordinis: &
accenditur in corde, quia de corde exeũt,
cogitationes malæ, &c. Vnde a corde pro
Mat. 15 cedit peccatum mediantibus ſpiritu, &
ſanguine, ideſt cogitatione, & delecta-
tione: per arterias, & venas, ideſt per lo-
cutiones, & operationes, ſiue per verba,
& opera. & impediuntur operationes
naturales, ideſt virtuoſæ, & rationales,
quæ propriè competunt homini ſe-
cundum naturam ſuam quæ rationalis
Pſa. 48. eſt. Vnde de homine peccante dicitur:
Homo cum in honore eſſet non intel-
lexit; comparatus eſt iumentis inſipien
tibus.

Secundo patet dicta ſimilitudo ex fe-
bris diſtinctione. Nam (ſicut ipſe Auicẽ.
tradit, aliqua febris procedit ex membris
radicalibus, vt ethica: aliqua ex humori-
bus, vt putrida: & quædam ex ſpirituali-
bus, vt ephimera. Ethica enim febris pri-
ma accenſione ſua accenditur in mem-
bris radicalibus, puta in corde. Caliditas
enim hepatis non eſt ethica, ſed aliquan
do perducit ad ipſam: & ſimiliter pulmo
nis, & ſtomachi. Et eſt exemplum accen
ſioni huius febris, ſicut ſi aliquis calefa
ciat aquam per parietes balnei, aut per
ollam coci, aut per ſollem ferrarii. Per
hanc ergo febrem ſignantur peccata præ
latorum, & clericorum, qui ſunt quaſi ra
dicalia & originalia membra eccleſiæ,
ex quibus bona, & mala proueniunt cæ
terorum. Eſt ergo triplex ſpecies ethicæ,
deſignans triplex vitium clericorum.
Prima eſt, quæ conſumit humiditatem
nutrimentalem, iam ſparſam, & vni-
tam in membris, & proximam coagu-
lationi, quæ vocatur ros, & eſt ſicut o-
leum in lucernam infuſum. Et hæc ſpe-
cies febris eſt amor inordinatus carna-
lis, ſcilicet ſui ipſius, vel conſanguineo-
rum, & nepotum, qui communiter inue
nitur in clericis, deſiccans in eis amorem
pietatis, quæ expandi deberet in mem-
bris, ideſt in indigentibus, & pauperi-
bus ſubditis. Nam ea quæ deberent da-
re pauperibus, ſibi, aut auarè retinent, aut
male conſumunt, aut conſanguineis lar- Ber. in
giuntur, vt magnificentur, & ditentur, Cant.
Vnde Bernard. dicit, Timeant miniſtri
eccleſiarum, qu in terris ſanctorum quas
poſſident, tam iniqua gerunt, vt ſtipen-
dijs quæ ſufficere debeant, minimè con-
tenti, ſuperflua quibus ęgeni ſuſtentandi
eſſent, impiè ſacrilegèque ſibi retinent:
& in vſus ſuæ ſuperbiæ atque luxuriæ vi-
ctum pauperum conſumere non veren-
tur, duplici profecto iniquitate peccantes
qui, & aliena diripiunt, & ſacris in ſuis
vanitatibus & turpitudinibus abutun-
tur.

Sextò clericus, vt idem dicit, cui con-
ceſſum eſt, vt ad neceſſitatem viuat de
altario non ſuperbiat: non luxurietur,
nec intendat, vt de clericatu ditior fiat:
non ſibi de bonis eccleſiæ ampla palatia
fabricet, mutans quadrata rotundis: ne-
que loculos inde congreget, neque in
vanitate, & ſuperfluitate diſpergat, non
extollat de facultatibus eccleſiæ con-
ſanguineos, aut nepotes, ne filios di-
xerim.

Secunda ſpecies ethicæ conſumit hu-
miditatem iam attractam ad locum nu
tritionis, & propinquam permutationi,
ſiue conuerſioni: quæ ſcilicet humiditas
eſt ſicut oleum imbibitum in corpore li-
cini, & vocatur cambium. Et hæc deli-
gnat in clericis vitium carnale, quo de-
ſtruitur in eis humor deuotionis ſpiritua
lis, quo nutriri deberent, & eſſe pleni.
Vnde tales non ſunt Digni domino mi- Bern.
niſtrare præcipuè in ſacramento euchari
ſtiæ. Vnde Bernard. ait. In multis multi-
pliciter regnat fornicatio, qui puritatis au
ctori, impuro corde & corpore mini-
ſtrantes, non verentur ſtare ante ange-

lum Dei qui fecet medios, & di perdat. sed omnino audent agni immaculati sacras contingere carnes, & intingere in intingere in sanguine Saluatoris manus nefarias, quibus Paulo ante (proh dolor) meretrices attrectauerant. Et sic altaria circuire, sic & ecclesias frequentare psalmos cantare: cum tamen eis huiusmodi laus execrabilis, & oratio fiat in peccatum. Tertia species ethicæ consumit humiditatem; cum qua continuantur partes membrorum similiũ partium a principio creationis: vnde vocatur glutem, & est sicut humiditas cui continuantur partes totum, de quo factum est bitumen, & per destructionem talis humiditatis partes membrorum veniunt ad separationem: & hoc febris designat in clericis peccatum symoniæ. Talis enim humiditas gratiam spiritualem designat, quæ est glutem quo partes membrorum similiũ partium, idest fidelium mẽtes qui vnius fidei, & charitatis participes sunt, adinuicem connectuntur: sed hanc humiditatem gratiæ symoniaca prauitas consumit, dum ipsius gratiæ cœlestis dona illicite vendit, vel emit. Alia autem febris est putrida, ex humorum putrefactione causata, & hac febre æstuant laici in quibus sunt humores putridi, idest affectus corrupti, quorum quidam laborant continua scilicet auaritia: cuius, scilicet appetitus est continuum lucrum: vellet enim auarus lucrum suum nunquam terminari. Vnde secundus Philosopus Adriano quærenti. Quid est, quod nunquam finit hominem e e lassum? Respondit, quod lucrum: præcipue autem vsura die ac nocte continue multiplicat lucrum, quidam vero laborant quotidiana, idest gula iniqua quotidie peccatur:
Exo. 5. vnde signatur per Pharaonem qui omni die exigebat certam mensuram laterum, vt habetur in Exod. Quidam vero laborant tertiana, idest iracundia, quæ ad mo
Dam. dum febris cor accendit, & inflammat. Est enim ira inflammatio sanguinis cir-
Mat. 5. ca cor, secundum Damasc. sed tertiana propter tres gradus iræ quos Dominus assignauit, cum dicit: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit, Racha, reus erit cosiglio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ. Vbi attendendum, quod sicut creuit gradus, culpæ sic & creuit ordo sentẽtię. vnde recte ira sine voce, cõsilio; ira cum voce contumeliæ, gehennæ ignis mancipatur (secundum Augu.) in primo enim ira tantũ in secũdo ira & vox, in tertio ira & vox cũ expressione irrisionis. dicit enim Greg. quod iudicium est etiam di cussio consilii sententię diffinitio gehennæ ignis sententia excommunicationis. Quidam vero laborant febre quartana, idest accidia, quæ scilicet est febris tardior cæteris, habet enim tempus suum, scilicet diem determinatam, & horam suæ
accessionis, Vnde Iohan. Cassia dicit. Accidia circa horam sextam maxime monachum inquietat, vt quædam febris ingruens tempore præstituto, ardentissimos æstus accensionum suarum solitis ac statutis horis animæ inferens ęgrotanti. Istę ergo sunt febres, quibus socrus Petri, idest Iudæorum Synagoga, vel peccatrix anima laborabat, siue secularis matrimonio iunctus. Luc. Socrus autem Petri tenebatur magnis febribus.

Io. Caſ. de inst. mona. 10. libr.

Luc. 4.

Tertia febris ex spirituum calefactione proueniens, dicitur ephimera ab ephimero pisce qui modico tempore viuit, vt supra. iiij. libro. Et similiter huiusmodi febris modico tempore durat. Hæc ergo febris designat peccata religiosorum, quia febris ephimera habet causam aliquando ex parte animæ, scilicet ex passionibus, vt ira, gaudio vel huiusmodi, aliquando vero ex corpore, scilicet ex nimio labore, vel vigilia, & huiusmodi: quandoque vero ab exteriori aere, scilicet distemperato nimio frigore; vel calore Solis, & huiusmodi. Similiter vitia religiosorum sunt vel ex passione interioris tentationis, vel ex inordinatione indiscreti feruoris, qui frequenter facit eos assumere supra posse in vigilijs, abstinentijs, & alijs laboribus, ex quibus nonnunquam incurrunt, vel accidiam, vel desperationem, vel amentiam, & huiusmodi. Vel ex parte exteriori, scilicet ex assiduitate, & familiaritate secularis cõuersationis: quia incaute, & assidue cum secularibus conuersando, & eorum se negotijs implicando, multa vitia incurrunt.

Item peccatum assimilatur paralysi quo ad quatuor: primo quantum ad subiectum, quia paralysis secundum Auic. quandoque est in toto corpore præter caput: quandoq; est in vno latere tantum,

Item peccatũ assimilatur paralysi quo ad quatuor: primo quantum ad subiectũ quia paralysis secundum Auic. quandoque est in toto corpore præter caput, quã doque est in vno latere tantum: quandoque in vno membro tãtum. sic inter peccatores illi sunt quasi ex toto paralytici qui totum tempus vitæ suæ malè expendunt, excepto capite.i.tempore innocentiæ.s.ætate puerili post baptismum. Quidam enim statim cum attingunt ad annos discretionis, incipiunt facere mala, & semper continuant in peius vsque ad mortem, & tales sunt potius dicendi dæmones quàm homines: quia (secundum Hiero. Hiero.) humanum est peccare, sed diabolicum est perseuerare. Sed quasi in vno latere paralytici sunt qui licèt aliquam partem vitæ expendant in peccatis, tamẽ postea conuertuntur, & bene viuunt in residuo tempore, vt Magdalena. Sunt autem duo tempora vitę quasi duo latera in corde. Nam vt dextrum, est tempus iuuentutis; vt sinistrum vero, tempus senectutis. In quibusdam ergo paralyticatur dextrũ, scilicet in his qui malè viuunt in iuuentute: sed sinistrum in his, qui malè viuunt in senectute. Sed quamuis in corpore periculosius sit perdere dextrum quàm sinistrum: in tempore tamen est econtrario, quia peius est malè viuere in senectute quam in iuuentute. Nam tanto culpa senis damnabilior est, quanto fit morti propinquior, vnde Hugo de sancto victo. dicit: Inter abusiones seculi huius, sola maior est senis obstinatio, qui morti proximus, mortis non abhorret aduentum, q quasi ad hostium huius mundi positus, foris spectat, non tamen vitæ præsentis attendit egressum, nec futuram considerat: audit nuncios mortis, & credere non vult eis. Tres enim sunt nuncij mortis, casus, infirmitas, & senectus. Casus nunciat mortem latentem, infirmitas apparentem, senectus præsentem. ex incertitudine mortis, timor; ex infirmitatis grauitate dolor; ex certitudine senectutis non obstinatio, sed afflictio, & humilitas sequi debet. In vno vero membro tantũ palytici sunt, qui licèt aliquando peccẽt tamen cito redeunt, sicut fecit Petrus.

Hug. 2. libr. de cla. animæ.

Secundo assimilatur peccatũ peralysi propter effectum, quia paralysis aliquando tollit sensum, faciens scilicet membrum stupidum, & insensibile: aliquando vero tantum tollit motum, aliquando vero vtrunque. Similiter peccatum, aliquando tollit sensum.i.vsum rationis, sicut in luxuriosis, in quibus quasi ratio absorbetur a voluptate carnis Dan. dicitur de senibus luxuriosis, Auerterunt sensum suũ vt non recordarẽtur iudiciorum iustorũ. Dan. 14 Aliquando vero tollit motum, scilicet boni operis, vt in accidiosis. Exo Fiant immobiles quasi lapis. Exo. 15 Aliquando vero tollit vtrumque, sicut in hæreticis, qui neq; rectè sentiunt neque operantur.

Tertio assimilatur peccatum paralysi quo ad pulsum. Nam pulsus paralytici (secundum Aui.) est tardus, rarus, & debilis Pulsus autem cum procedat a corde, & deriuetur ad manum siue ad brachium. designat bonum propositum cordis, quã do opere impletur. Hoc similiter in peccatoribus accidit tardè, aut raro, aut debiliter fit, quod præcipuè apparet in vsurarijs. Quia licèt aliquando compungãtur, & restituere proponant, tamen raro perueniunt ad hoc, vt bene restituant: quia aut tardè restituunt differendo vsque ad mortem: aut si restituunt citius, debiliter tamen, quia cum tristi corde, & non vera intentione cum remissionis astuta procuratione.

Quarto assimilatur peccatum paralysi quo ad signationem. quia legitur in Euãgelio dominus tres paralyticos curasse, vnum qui iacebat in multitudine lãguentium, Alium qui iacuit in grabato. Alium qui fuit seruus Cẽturionis, qui iacebat in domo. Per primum autem signantur malè retinentes, per secundum malè expendentes, per tertium malè acquirentes, vt sunt vsurarij qui etiam iacendo in domo male acquirunt. Io. 5. Mat. 9. Mat. 7.

Item peccatum assimilatur epilentiæ propter tria. primo, quia in epilentia (secundum Aui.) est sensus, & motus priuatio, quæ tamen priuatio sensus & motus fit non totaliter, sed in parte. Et est ratio, quia materia quæ est causa epilentiæ, in interiori ventriculo cerebri facit oppilationem non completam, & ideo impedit transitum virtutum sensus & motus in membris integrè fieri, non tamen totaliter intersecando. Similiter peccatum tollit quidem peccatori sensum i. discretionem boni, & mali, scilicet prudẽtiam, sed non totaliter, quia licet tollat ei prudentiam, & sapientiam spiritualem secundũ illud, Gens sine consilio est, & sine prudẽtia: non tamen tollit prudentiam secularem Deu. 32

rem,vel astutiam naturalem,siue experimẽtalem,immo in huiusmodi sensu magis vigent peccatores quàm iusti secundum illud, Filij huius seculi prudẽtiores filijs lucis sunt in generatione sua. Vnde facit diabolus peccatoribus, quod voluit facere Naas Amonites viris Iabes Galaad quia petiuit eruere oculos eorum dextros non curans relinquere sinistros. quasi enim dexter oculus est prudentia spiritualis,sed quasi sinister,est prudentia,siue astutia secularis: Apostolus Cęcitas ex parte contingit in Israel: Similiter tollit peccatum motum boni operis: sed non totaliter: quia licet quo ad meritum, non tamen quo ad exercitium. Quia etiã multi peccatores faciunt plurima opera de genere bonorũ,sicut eleemosinas & huiusmodi,quæ,licet in peccato facta nõ valent quo ad vitam æternam: tamen valẽt ad euadendum flagella temporalia,& disponunt etiam ad pœnitẽtiam,& ad plura alia.

Luc. 16

Rom. 11

Secundo est in epilentia corporis prostratio. Nam epilẽtiam præcedit spasmus propter nocumentum oppilationis iam dictæ. Vnde nõ est possibile(vt dicit Auicen.) quòd epilentiam patiẽti remaneat erectio corporis. Similiter peccatum prosternit hominem a rectitudine iustitiæ,& vnum peccatum facit ipsum cadere in aliud, ita,vt sit impossibile ipsum cum peccato diu stare,quin cadat, Vnde Grego. dicit,quod peccatum,quod per pœnitentiã non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit.

Grego. in ho.

Tertio epilentia est tremor,& exagitatio,licet fortior,& minus fortis secũdum quantitatem humoris. Similiter peccatum reddit hominem tremulentum, & timidum. Prou. Pauor his qui operantur malum. Est. n. timida nequitia,sicut dicitur Sap. Seneca, Nihil timidum facit animum,nisi reprehensibilis vitæ conscientia.

Pro 10.
Sap. 17.

Item peccatum exagitat hominem, quia reddit eum instabilem, & inquietum. Thre. Peccatum peccauit hierusalem, propterea instabilis facta est.

Thre. 1

Item peccatum assimilatur lethargiæ propter tria primo, quia morbus lethargiæ inducit febricitationem. est enim lethargia(sicut dicit Auic.)apostema phlegmaticum factum intra craneum capitis. Et q̃ sit ex humore phlegmatico patet, quia generatur ex potu eo, quod potus generat humorem phlegmaticum in quo sunt euaporatio,& putrefactio, Vnde vt plurimum genera ur ex commestione cęparum,& repletione nimia stomachi,& a multitudine potus,& a multitudine commestionis fructuum. Sic ergo lethargia est apostema ex humore phlegmatico putrefacto,& (sicut Auicen. dicit)in apostemate facto ex humore putrefacto cõmuniter fit febris lenta: & ita patet, quòd in lethargia fit febricitatio. Sed qd est istud apostema in craneo,nisi peccatum in anima? Hoc comitatur febris,quæ est innaturalis,& intemperatus calor,quia communiter sequitur peccatum aliquis in empe ratus,& irrationabilis amor. Nam peccator a creatore auersus,inordinato amore ad creaturam cõuertitur, sicut auarus ad pecuniam,superbus ad excellentiam, luxuriosus ad delectationem voluptuosam ad quæ peccator quanto ardẽtius inhiat, tanto periculosius & fortius febricitat.

Auic.

Secundo lethargia causat dormitationem,præcipuè(vt dicit Auic.)cum lethargia est in substantia cerebri fit subeth fortior,& difficultas motuum est maior: dicitur autem subeth somnus superfluus, & grauis, vnde talis vix potest ad horam excitari. Sic peccatum aliquando ita infigitur cerebro. i. animo, vt faciat peccatorem dormire i. in statu peccati immobilem permanere: & si aliquando molestatus. i. aliqua aduersitate angustiatus, vel arctatus ad horã excitetur, scilicet vt malum statum suum videat,& consideret; tamen statim ad solitum somnum i. immobilitatem suam,& negligẽtiam redit: surgere contemnens. Vnde contra eum clamat Salomon dicẽs, vsquequo piger dormis. Tertio lethargia causat obliuionem. Est. n. obliuio corruptio memoriæ, quæ, vt plurimum, accidit ex frigiditate, quandoque. n. fit ex apostematibus cerebri, & proprie frigidis. vnde cum lethargia sit apostema cerebri phlegmaticum, & per consequens frigidum, ideo memoriam corrumpit,& obliuionem inducit Sed qd est frigidum apostema, nisi peccati malitia, quæ calorem charitatis extinguens animam frigefacit, & Dei obliuionẽ inducit? Talem lethargiam patiebatur ille cui scriptura dicit: Deũ, inquit, qui te genuit dereliquisti,& oblitus es domini creatoris tui.

Pro. 6.

Deu. 32

Peccatorem qui & Diaboli seruus iure nuncupatur, seruo malo, ac puero, necnon leproso, corporisque visceribus, & nonnullis monstris comparari declaratur, quorum exemplis, quamplurima etiam peccatorum delicta describuntur. Cap. LIII.

PEccator assimilatur seruo malo. primò quia malus seruus solet esse ebriosus & tunc bona domini negligit, vel furtim
Pro.19. subtrahit, Prouer. Operarius ebriosus no locupletabitur. hoc est, peccator qui vino. i. delectatione carnis, vel seculi inebriatus est. negligit spiritualia quæ ad honorem Domini sunt. vel si non negligit furatur, & sibi vsurpat, non inde Dei, sed suam propriam gloriam quærendo. econ
Ps. 113. tra boni serui dicunt: Non nobis domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriã.

Secundo, quia seruus malus est ociosus, & tempus quo laborare debet, inutiliter expendit, & perdit: vnde paterfa
But.20. milias dixit seruis: Quid hic tota die sta
Eccl.33 tis otiosi: & Eccl. Mitte seruum in operationem, ne vacet. Sic enim decet illum. Peccatores aut otiosi sunt, qui totum tempus quo in peccato viuunt, quantum ad meritum perdunt, & inutiliter expendũt.

Tertio, quia malus seruus de bonis domini sui est prodigus, & vniuersa con
Mat.19 sumit. Mat. Diffamatus est villicus, quod dissipasset bona domini sui, Tunc autem peccator de bonis Dei est prodigus, quãdo eis non vtitur ad honorem Dei, & salutem animæ suæ, sed tantum ad gloriã mundi, vel commodum corporis sui.

Quarto, quia malus seruus est piger, & somnolentus negotia domini negligit.
Ecc. 33 Eccl. Cum seruo pigro tracta de opere:
Luc. 18 & Lu. de seruo qui abscondit talentum domini sui. Peccator autẽ somno peccati detentus, bona quæ facere posset, omnio negligit. Auarus etiam bona temporalia non alijs tribuit, sed sibi soli abscondit. Multi etiam ex pusillanimitate talenta, i. gratias sibi traditas, seu creditas, i. cõcessas. abscondunt. quia non vtuntur eis ad proximorum vtilitatem.

Quinto. quia seruus malus proteruus, & ceruicosus supra dominum se extollit
Ecc. 10 Eccl. Vidi seruos in equis, & Prouer. Per
Pro.19. seruum cum regnare cœperit, sic peccator super dominum superbit, quando humilitatem domini videt, & ipse contemnit eam. Videt enim dominum suum afflictum & ipse vult esse in delitijs. Videt dominum pauperem, & denudatum, & ipse vult fulciri delitijs ac diuitijs. Videt dominum abiectum, & contemptum, & ipse vult honorari.

Item seruus contra dominum se extollit, quando caro contra spiritum præualet. Iohan. Non est seruus maior domino 10.15.
suo.

Sexto, quia malus seruus cupidus existẽs, bona domini in proprium vsum vertit. Exemplum de seruo Elisei, & hoc p- 4. Reg.
tinet ad simoniacos, qui bona domini, i. 5.
dona Spiritussancti pro sua vtilitate temporali emunt, & vendunt.

Septimo, quia præsumptuosus imperia domini pernipẽdit. 2. Re. Seruus meus cõ 2. Reg.
tempsit me: & Iob. Seruum meum voca- 19
caui, & non respondit mihi. Sic est pec- Iob.19.
tor cum Dei mandata contemnit, vel cũ a Deo vocatus redire per pœnitentiam spernit. Pro. Vocaui, & renuistis. Pro.1.

Octauo cum sit malus, & durus gratiã sibi fieri appetit, Mat. Serue nequam, om Mat.20
ne debitum dimisi tibi. quoniam rogasti me. sic est peccator, qui male agendo gratiam a Deo, vel finalem pœnitentiam expectat.

Nono, quia obliuiosus est; & quod redditurus sit de omnibus rationem, ad memoriam non reducit: quod etiam peccator facit respectu Dei Lu. Si dixerit ser Luc.12
uus, Moram facit dominus meus &c.

Decimo, quia iracundus, & seditiosus totam familiam turbat, & lædit. Lu. Si cœ Luc.12
perit seruus percutere seruos, & ancillas &c. Talis est qui lædit sanctos, & religiosos viros, vel pauperes qui sunt de familia Christi.

Vndecimo, quia maledicus, & linguosus etiam domino detrahit, vel ei maledi 2. Reg.
cit. 2. Reg. de Siba qui accusauit domi- 16
num regi, Eccle Cunctis sermonibus qui Eccl.7.
dicunt ne accommodes aurem tuam, ne forte audias seruum tuum maledicẽtem tibi. Talis est maledicus, & blasphemus, præcipuè qui contra dominum linguam suam relaxat.

Duodecimo, quia deliosè nutritus con tra dominum recalcitrat, & resistit. Pro- Pro.19.
uerb. Qui delicate nutrit seruum suum, postea inueniet eum contumacem. Et ideo non decent seruum delitiæ. Sic caro rebellat spiritui, cum delicate nutritur. vel hoc pertinet ad ingratos qui multis bonis a Deo receptis, recalcitrant

Deu.43 contra eum, secundum illud: Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit.

Decimotertio, quia cum sit fraudulentus, domino suo insidias ponit, 3.Reg. Tetenderunt ei insidias serui sui reputat, autem dominus sibi insidiari, cum quis insidiatur pauperi. vel hoc ad hypocritas pertinet, qui opera domini faciunt fraudulentur. 4.Reg. 21

Decimoquarto, seruus domino existens iniuriosus, ab eo fugit. 3.Reg. Factũ est, vt fugerent serui semel, & 1.Reg. Hodie increuerunt serui. qui fugiunt dominos suos. Talis est etiam peccator, qui cũ Deum peccando offenderit, pœnitentiæ remedium refugit, & ad Deum redire cõtemnit. 3.Re.2 1.Reg. 16.

Decimoquinto cũ sit flagitiosus punitũ nec sic se compescit, Talis est peccator q propter aduersitates se non emendat, Eccl. Seruus interrogatus assiduè, scilicet cũ tormentis, a liuore i. a liuoris crimine nõ minuit, sed magis ad odium prouocatur. Ecc.23

Decimosexto est ingratus, & grãm sibi factam nõ recognoscit. Talis est qui post pñiam, & veniam recidiuat. Eccles. Laxa manus seruo, & quærit libertatem.

Ecc.23 Decimoseptimo criminosus existens, non nisi verberibus emendatur. Eccle. seruo pessimo latus sanguiuare, glosa seruus qui verbis non corrigitur uulneribus corrigatur. Talis est peccator, qui se non emendat, nisi fortiter, & intimè tangatur. Ecc.42

Decimooctauo, quia est astutus, cũ vocatur, dormire se fingit Prouer. seruus non potest erudiri, quia quod dicis, intelligit, & respondere contemnit. Talis est, qui verbum Dei audit, & intelligit, sed opere implere negligit. Luc Seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Pro.39. Luc.12

Item nota, quod seruus peccati dr esse homo tripliciter, secundum quod est triplex genus seruorum. Nam quidam sunt vernaculi, siue originarij, qui s. in seruitute sunt nati. Et tales multis pœnis legalibus subiiciuntur, quia sua non possunt vendere neque, alienare, nec contrahere, nec dignitatis officium sumere, neque testimonium ferre nisi de domini voluntate. Hoc modo nascimur omnes serui originalis peccati. Ex qua seruitute multæ pœnæ seu damna secundum diuinæ legis iustitiam homini proueniunt. nisi ab ea per baptismum liberetur. Alijs vero sunt empticij, qui ab hominibus capti, vel empti, iugo sunt seruitutis astricti. Sic efficitur homo seruus per peccatum actuale, siue quia captus sit, & illaqueatus ab hostibus per tentationis consensum, siue ex nimia malitia sua venundatus si vt faciat malum sicut Achab. Tertii serui sunt coductitij, qui nõ ex necessitate, sed ex volũtate seruiũt sub spe lucri. Et hi a famulãdo, propriè dicti sunt famuli. quoque spiritualiter seruos facit homines auaritia. Vnde & Apostolus dicit, quod auaritia est idolorum seruitus. Exponens hoc Innocen. dicit, quod sicut idolatra seruit simulacro, sic auarus seruit thesauro. Nam ille cultum idolatriæ diligenter amplıat, & iste cumulum pecuniæ libenter augmentat. Ille cum omni diligentia colit simulacrum, & iste cum oĩ cura curat, seu custodit thesaurum ille spem ponit in idolatria, & isti spem constituunt in pecunia ille timet mutilare simulacrum, & iste timet minuere thesaurum; unde dicit Sene. Pecuniæ oportet imperare, non seruire: si vti scias, ancilla est si nescias, est domina. 3.Reg. 21. Coll.3. Inn. de cõ. vti. hum. Sen.in prouer.

Item peccatores assimilantur pueris.

Primo, quia ad modum puerorum sola præsentia curant, & futura non cogitãt.

Item, quia vanitatem amant, & lucris s. spiritualibus intendere recusant.

Item, quæ sunt minima & uilia, magna æstimant, scilicet terrestria: & quæ sunt maxima nihi reputant, scilicet celestia.

Item sibi noxia sæpe optant. s. temporalia cõmoda, vel pcã: & contra vtilia clamãt scilicet correptiones, & flagella.

Item plus de pomo amisso i. de uili re trãsitoria, quam de patrimonio perdito, scilicet hæreditatis cœlestis, plorant.

Item beneficium sibi factum scilicet à Deo, vel ecclesia ad mentẽ non reuocãt, recognoscendo, vel gratias agendo.

Item omnia, quæ vident affectãt, & manu scilicet operis, vel laboris, & uoce locutionis ea postulant, & procurant.

Itẽ puerorũ solũ. i. sibi similiũ cõsilia amant, & consortia sapientium secũdum Deum deuitant.

Itẽ nullũ secretũ occultant, sed oĩa recitãt, & hi sunt detractores, & proditores.

Itẽ sæpe garriũt, & cachinãt, & clamãt ita vt uix dormientes sileant hoc faciunt dissoluti, quærulosi, & linguosi.

Itẽ loti a sordibus mox iterũ se ingnãt: & dum lauanť, pro posse repugnãt. Hoc

faciunt recidiuantes, pœnitentiam recusantes, vel correptioni resistentes.

Item sola, quæ ventris sunt, cogitāt, & proprij ventris mensuram ignorāt: & in manducando nullum ordinem seruant, sed mox, vt a lecto se eleuant cibum postulant: quæ omnia faciunt gulosi.

Item pudibunda detegere, vel monstrare non curant, quod pertinet ad luxuriosos.

Item sola iocosa appreciant, & amant, idest solatia, & delectabilia mundi. Item sæpe ex infectis parentibus generati, etiā ipsi infecti generantur & perdurant: sic frequenter imitantur filij scelera patrū, & perseuerant in eis.

Item omnia laboriosa repudiant, sic peccatores recusant ferre labores pniæ.

Item peccatores assimilantur quibusdam monstruosis hoībus, q dñr eē in quibusdam regionibus. Nam (sicut dicit Augu.) prout gentium narrant historiæ, perhibentur quidam homines vnum oculū tantùm habere in fronte media, & isti vocātur Cyclopes, quibus assimilantur auari, qui habent respectum solum ad temporalia. Nam temporalia sunt media inter æterna bona, & æterna mala, & ideo participant ex vtroque, quia quibusdam sunt vtilia, quibusdam noxia: propter qđ Philosophus dicit, quod habent errorem hæc bona scilicet temporalia, quia multis contingunt detrimenta ex illis. Alij. n. sunt, qui habent plantas versas post crura, & octe nos digitos in plantis, & hi in desertis lybiæ commorantur: quibus assimilantur retrogradientes in uia Dei, qui tripliciter deteriores sunt, quàm alij peccatore, sicut habens octo digitos in tribus digitis excedit alios, qui habent tantum quinque Primo, quia ante non processerunt, secundo quia retro redierunt, tertio quia contra propriam notitiam fecerunt. Petr. Melius fuerat illis viam veritatis non agnoscere, quàm post agnitam retrorsum conuerti. Alij dicūtur esse, qui ora non habent, sed tantum per nares alimentum sumunt, quibus assimilantur alienorum factorum bonorum, vel malorum factorum curiosi perscrutatores, qui bonorum factorum odorem percipiunt, sed ipsa opera imitando non gustant. Alij vero esse perhibentur, qui iacētes in terra resupini vmbra se pedum cōtegunt, & sunt tantæ celeritatis, quod in cursu canibus comparantur: quibus illi

Aug. 16 de ciu. Dei.

Aris. in Eth.

assimilantur, quibus sensualitas, quæ significatur per pedes siue plantas rationi prædominatur, quæ significatur per caput. Ideo enim sensualitas significatur p pedes, quia ad modum pedum inhæret terræ. i. corpori, & sunt quasi duo pedes duplex eius appetitus. s. concupiscibilis, & irascibilis. Ille ergo plantam capiti superponit qui sensualitatem præfert rationi. Et talis licèt sit ad ea quæ sunt carnis, vel mundi velocissimus, tamen ad spiritualia est tardissimus. Alij autem dicuntur esse sine ceruice habentes oculos in humeris; quibus assimilantur illi, qui attēdunt solum ad grauia, & onerosa, quæ sibi fiunt. Vnde habent oculum, idest respectum in humeris, idest in grauaminibus impositis: humeris enim ferunt onera Vnde tales non recordantur beneficiorum, sed iniuriarum. Alij vero sunt cynocephali canina capita habentes, quos ipse latratus magis esse bestiales, quàm homines confitetur. Et isti sunt iracundi, & garrientes, qui tota die latrant, & garriunt: eorum latratus, idest garritus sunt ratione carentes, & ideo canini, & bestiales sunt. Alii vero habent planam faciem, & labium oris inferius ita prominens, vt in Solis ardoribus totam ex eo faciem cooperiant dormientes: hos sine linguis esse dicunt solis nutibus pro uerbis vtentes. Istis assimilantur homines in cauti, & imprudentes, qui in facie, idest in exteriori conuersatione carent naribus, idest discretione non vtuntur. Excessus autem labij inferioris significat loquacita em nimiā indiscretā de inferioribus, & terrenis. sed carentia lingue refert ad indiscretā taciturnitatē, & r repsentat illos qui nec discretā loqui, nec discretè tacere sciunt: ꝙ autem loquuntur nutibus, non est, quia sint de ordine cistercien sium. Sed refertur hoc ad inquietos, & indiscretos corporis, vel membrorū motus, sicut dicitur de apostata homine, ꝙ annuit oculo, terit pede digitis loquitur, & cœtera. Quidam vero sunt modo simili ita magnas habentes aures, vt eis contegant totum corpus. Et his assimilantur qui solicite, & multum audiunt, sed de auditis nihil faciunt. Iac. Qui auditor est verbi, & non factor, &c. alij uero sunt in Ethiopia proni ambulantes, vt pecora nō se ualentes sursum erigere: quibus assimilantur cupidi, qui solum terrenis intendunt de cœlestibus vero non curantes,

Iac 1.

Col. 3. tes,contra quos dicit Apostolus. Quæ
sursum sunt,sapite,non quæ superbi ter-
reni.

Item peccatores assimilantur uisceri-
bus, p imo propter multiplicitatem vi-
tiorum. Nam sicut in corporibus siue vē-
tribus sunt multa uiscera,ita in peccato-
ribus sunt multa vitia. In ventre enim
superius,primo est quoddam intestinum
subtile, quod vocatur duodenum, quia
in sua longitudine secundum mensuram
cuiuslibet hominis est 12.digitorum. &
hoc super dorsum erigitur, & ad nullam
partem aliam retorquetur. Hoc intestinu
est superborum,qui super dorsum, idest
super homines humiles, & patientes se
erigunt, & se per humilitatem, vel pie-
tatem non retorquent, nec flectunt. Hoc
enim habet.12.digitos, idest duodecim
gradus. Duodecim enim gradus super-
Bern. biæ beatus Bernardus ponit, qui sunt cu
riositas, mentis leuitas, inepta lætitia,
iactantia, singularitas,arrogantia, præ-
sumptio, peccatorum defensio, simula-
ta confessio. rebellio, libertas, peccandi
consuetudo: quorum primi sex sumun-
tur secundum iniuriam proximi, qui de-
bet esse par: quatuor alii sumuntur secū
dum iniuriam hominis superioris: Duo
vero vltimi proprie secundum iniuriam
Dei,quæ scilicet immediate fit ei. Et uo-
cantur gradus, quia fit progressus a mi-
nori malo ad maius. Nam mala est iniu-
ria respectu paris, peior respectu superio
ris,sed pessima respectu Dei.

Secundum intestinum uocatur ieiu-
nium,quia semper a cibis est vacuum. di
cit autem quidam sapiens, quod ideo sic
est vacuum, quia a se reijciens omne ac-
ceptum nullum apud se retinet nutrimē
tum, Et hoc pertinet ad prodigos, qui
quantuncunque lucrentur, vel reci-
piant; tamen semper sunt vacui. idest in
egentes,quia omnia emittunt inutiliter
& nihil reseruant, & ideo semper ægent:
vt patet per exemplum in filio pro-
Luc.15 digo.

Tertium appellatur secūdo simillimū,
nunquam tamen sine cibi corpulentia
est inuentu... Hoc pertinet ad gulosos,
qui nunquam sunt sine solicitudine ci-
bi, & cura corporis sui. Interius autem
sunt tria alia grossa,quorum primum vo-
catur orbum,idest viduatum altero orifi-
cio. Cum.n.cętera viscera duo habeāt
orificia hoc habet vnū solū, vnde se hęc

admodum sacci, quia multa recipit, &
pauca eiicit. hoc pertinet ad illiberales,
& auaros, quorum bursa habet solum
vnum foramen scilicet ad recipiendum:
multa enim recipiunt lucrando, sed pau-
ca,vel nulla eijciunt expendendo, Aliud
vero,quod est sub orbo dicitur ilion: eo
quod in eo iliaca passio fieri consueuit;
hoc pertinet ad inuidos, qui aliorum fœ
licitate torquentur. Nam passio iliaca
valde torquet, quia est dolorosa. Vlti-
mum autem intestinum, & infimum dici
tur colon,quod immediatè cum orificio
totius corporis est coniunctum, hoc per
tinet ad vitium luxuriæ, quæ circa infi-
mam corporis partem viget, & exercetur,
quæ etiam orificio fit uicina; Vnde
hoc vitium vilius, & turpius reputatur
ceteris.

Item peccator assimilatur leprosis. Pri
mo ratione distinctionis distinguuntur
enim septem genera peccatorum penes
septem species lepræ, vel penes septem
modos leprosorum,qui in sacra scriptu
ra leguntur. Nam significatur in carnis
tumore. superbia, & hæc est lepra Oziæ,
Postquam eleuatum est cor eius exorta 2. Par.
est lepra in fronte eius. In exustione si- 26.
gnatur iracundia & hæc est lepra Simo
nis. Cum esset Iesus in domo Simonis le Mat. 26
prosi. In situ auaricia, & hæc est lepra Ie
zy. In ponderositate accidia; & hæc est le 4.Re.5.
pra Moysi. qui cum misisset manum in Exo.4.
sinum, protulit leprosam. In pinguedine
gula, & hæc est lepra virorum quatuor in 4.Re.7.
introitu portæ. In putredine inuidia, & Nu. 12.
hæc est lepra Mariæ Prouer. putredo os- Pro.14.
sium inuidia. In fœtore anhelitus luxu 2. Re.3
ria, & hæc est lepra domus Iacob. Secun
do,ratione mundationis. Nam isti lepro
si mundantur quinque modis. Primo ab
lutione,per quam significatur contritio, 4.Re.5
Regum, dictum est Naaman, Lauare se
pties in Iordane. Iac.17.

Item ostensione per quam significa
tur confessio. Ostendite vos sacerdoti.
qui dum irent,mundati sunt.

Item separatione,per quam signatur
excommunicatio, Nume.12.legitur de Nu.12.
Maria, quę fuit extra castra septem
diebus.

Item inclusione.per quam religio si
gnificatur, vt manus Moysi mundata est Exo.4.
inclusione. Exo. Item tactu per quem
tribulationum perpessio, Matth. Teti Mat.7.
git eum dicens, Volo, mundare, &
con-

confestim mundata est lepra eius.

Item peccatores assimilantur apoplecticis, idest his, qui apoplexiam patiuntur. Primo (quia secundum Auicennam) in apoplexia fit membrorum ociositas. Vnde dicit, quod apoplexia est ociositas membrorum a sensu, & motu propter oppilationem contingentem in uentriculis cerebri, & meatibus spiritus sensibilis, & motui. Hæc ociositas membrorum inuenitur in accidiosis, & in pigris, quia nihil boni volunt operari. Prouerb. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Et quidam quidem sunt pigri, & ociosi circa speculabilia, puta circa studium scientiæ. Vnde tales priuantur sensu, idest adeptione scientiæ. Quidam vero circa operabilia, & tales carent motu, idest profectu virtutis, vel meritorij operis.

Pro.19.

Secundo, q̃a in apoplexia est anhelitus difficultas. Nam sic euacuantur instrumenta motus, & anhelitus, aut debilitantur, vt non fiat facilis anhelitus: immo illic est spuma, & est habens vicissitudinem sicut strangulatio, aut sicut vox strangulati; quandoque tamen non apparet anhelitus, neque vox neque spiritus, & hoc est peius. Et hæc difficultas anhelitus, idest respirationis, est in gulosis, & luxuriosis, qui quærunt delectationes carnis, quia tales spirituales inspirationes difficulter recipiunt. vnde Apostolus dicit, quod animalis, idest carnalis non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.

1.Co.2.

Tertio, est in apoplexia morbi insanabilitas. Nam sicut dicit Hippoc. quando apoplexia est fortis, habens eam non sanatur: si vero debilis eius sanatio non est facilis. Hæc insanabilitas inuenitur in auaris. vnde Philosophus dicit, quod illiberalitas, quæ pertinet ad auaritiam est insanabilis. Hiere. Insanabilis facta est plaga tua Sene. Dum cætera uitia senescunt in homine, sola auaritia iuuenescit.

Hippo.

Arist.in Eth.
Hie.30.
Sen.

Quarto, in apoplexia est mortis deformitas: quia aliquando accidit, vt habens apoplexiam sit euitatus, & non sit differentia inter ipsum, & mortuum: ita vt non apparet in ipso aliquis anhelitus deinde reuiuiscit, & sanatur. Et in talibus anhelitus quidem non apparet, sed ipsorum pulsus non integre cadit: propter hoc volunt medici, quod tardetur sepultura; donec perpendatur eius dispositio, neque fit minus lxxij. horis. Inuenitur autem quædam mortis conformitas in inuidis, quia corpus mortuum putrescit: sicut dicitur, quod putredo ossium, idest virtutum, uel virorum fortium, inuidia. Pro.14.

Quinto, quia in apoplexia est mala resolubilitas: quia apoplexia, si resoluitur, ut plurimum resoluitur in paralysim. Hæc mala resolubilitas inuenitur in superbis, & iracundis, quia superbia resoluitur, vt plurimum in iram, & ira definit in stultitiam, & iacturam. Prouerb. Virum stultum interficit iracundia. Pro. 5.

Veræ pœnitentiæ tum interioris, tum exterioris partes ac merita, per aliquas pulmonis, palpebrarumq́, ac mortis corporalis proprietates numerantur: quoue pacto hoc Sacramentum hominem spiritualiter gignat per ipsius naturalem conceptionem ac generationem aperitur: electorumq́, gradus breuiter deblarantur. Cap. LIIII.

Pœnitentia assimilatur pulmoni.

Primo quidem, quia pulmo aerem attractum interius depurat: & pœnitentia cor interius infectum mundificat, scilicet per contritionem. Iac. Purificate, corda duplices animo. Iaco.4

Secundo, quia pulmo vocem format: sine pulmone enim vox formari non potest: neque anhelitus reddi valet, vt dicit Philosophus. Sic etiam pœnitẽtia cordis exterius format vocem confessionis. Psal. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam. Ari.14. de ani.

Tertio, quia pulmo humorem spumosum generat. Est enim pulmo de molli carne, & aerea, & spumæ cougulatæ simillimus, vt dicit Costan. & ideo generat consimilem humorem, scilicet spumosum. Quasi autem humor spirituosus, est feruida lachrymarum compunctio, quam ipsa pœnitentia generat, & producit Ps. Lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Psa.31. Const.

Quarto, pulmo cor refrigerat. Nam ipse pulmo vndique cor circundat, & aerem frigidum ad eius temperiem ministrat. Vnde inter cor, & guttur est medius, vt subito ad cor aerem mittat, & ipsi gutturi ad vocem formandam reddat, Psal.6.

Sicut

Sicut igitur pulmo calorem cordis refrigerat, ita pœnitentia tam interior, quàm exterior ardorem concupiscentiæ, mitigat. Eccl..3 Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua, idest, ardorem concupiscentiæ reprimit pœnitentiæ lachryma.

Quinto pulmo a motu non cessat. Cũ enim sit, vt cordis flabellum, aerem ad tẽperiem cordis attrahens cótinuè, & emittens, oportet necessario, ꝙ se dilatando, & constringendo semper in motu consistat. Sic etiam homo pęnitens, a motu boni operis nullo tempore cessare debet, ne Eccl.9. que ocio vacare Eccl. Quodcunq; potest facere manus tua instanter operare.

Sexto pulmo spiritui vitali nutrimentũ continuum præstat. Nam caro pulmonis est mollis, & concaua, & leuis, vt aer in suam naturam de facili immutetur, & sic vitalis spiritus in ventriculum cordis ad conseruationẽ vitę animalis facilius transeat. Sic per opera pęnitẽtiæ nutritur interius spiritus, siue per auditum prædicationis, siue per studiũ orationis, siue per fletum compunctionis, secundum illud Psalm. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte.

Septimo, pulmo cordis regionem ab instrumentis sensibilibus separat: & sic pœnitentia separat cor pęnitentis a delectationibus sensibilibus, & carnalibus. Isid. de su. bo. Isid. Pęnitentia non mensium ac temporum cursu pensatur, sed pęna qua anima cruciatur, & mortificatur caro.

Octauo, pulmo aerem ad supplementum caloris in suis folliculis & poris reseruat. Vnde tam diu potest animal sub aqua sine suffocatione viuere, quàm diu potest recollectum aerem retinere. Sic pęnitens debet in secretis studijs, & affectibus conseruare propositum nõ peccandi. & tam diu viuit anima sub aqua gratiæ, quandiu potest tale propositum retinere.

Item pęnitentia assimilatur palpebris propter tria. primo propter officia. Nam palpebrarum, siue ciliorum est triplex officium. Sunt enim positæ ante oculos.

Primo ad custodiendum, vnde dicuntur cilia, quia suo motu continuo aerem intercipiunt, & sic oculos ab aeris lęsione custodiunt. Talis erat pœnitentia Pauli, quam faciebat ad suam custodiam, ne scilicet caderet a gratia. Vnde dicebat: 1. cor. 9 Castigo corpus meum, &c.

Secundo, palpebræ sunt ad operturã. Nam, quia natura oculi est aquea, & humida, ad sui fortificationem, & defensionem indiget opertura. Sed sicut palpebra est opertorium oculi, ita pœnitentia est operimentum peccati: operit enim peccatum, ne videatur ad iudicium. Psal. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata & talis fuit pęnitentia Magdalenæ. Sed nota, quod quædam animalia tegunt, siue claudunt oculum cũ palpebra superiori, sicut omne animal quadrupes (sicut Philosophus dicit.) Quædam cum palpebra inferiori sicut aues. quia quidam se affligunt in pęnitentia amore æterni præmij, & hęc est palpebra superior quidam timore supplicij, & hæc est inferior. Psal. 31 Ari. 12. de ani.

Tertio, palpebræ datæ sunt ad apparẽtiam, id est, ad pulchritudinem, & ornamentum faciei. Et talis fuit pęnitentia Ioannis Baptistæ, & aliorum sanctificatorum, quæ non fuit necessaria ad purgationem, vel custodiam vitiorum, sed potius fuit ad decentiam, & ornamentum virtutum.

Secundo pęnitentia assimilatur palpebris propter concursum Duæ enim sunt in homine palpebræ, quæ assiduè ad inuicem concurrunt, vt reficiant assiduo motu obtuitum, (vt dicit Constant.) quæ dñr palpebræ, quia palpitando semp mouentur. Sicut igitur duplex est palpebra, ita duplex est pnĩa, quæ sibi inuicẽ in pęnitente assiduè debent concurrere, & inuicem quasi se tangere. Sinterior, & exterior. Nã exterior sine interiore est infructuosa, vt patet in hypocritis: sed interior sine exteriori nõ est fructuosa, sicut patet in negligentib. & pigris ad satisfaciẽdũ. Const.

Tertio pp munimẽtũ. Nã palpebrę munitæ, sunt villis pillorũ, vt apertis oculis si quid occurrerit repellat, & inuolutis oculis in ipsis securius dormiatur, vt dicit Cõstan. Hñt autẽ palpebræ pilos non omnino erectos, sed in extremitalibus mediocriter reflexos & hoc factum est, vt se habilius, & fortius clauderet, & si quod impedimentum ei occurreret, ei efficatius obuiarent Quasi autem villi pillorum, sunt exẽpla sanctorũ, qui de statu peccatorũ pręcipuè carnalium ad Deũ cõuersi sunt. Nam pili ex superfluitate quidem carnis nascuntur, sed carnei non sunt, sed aridi, & tenues: vnde signant Sanctos ad Deũ conuersos, qui licet primo fuerunt carnales, tamen post conuersionem essent sunt

sant spirituales, & cœlestes. Horum ergo pilorum villos, id est, exempla doctorũ, debet pœnitens ad se ipsum reflectere per imitationem, si vult se contra tentationes claudere, & securè dormire in morte.

Item pœnitentia concipit, & parturit hominem in esse spirituali, sicut parturitur, & concipitur in esse naturali, quod patet ex quatuor.

Primo ratione conceptionis. Nam ad conceptionem infantis requiritur materia conueniens, locus expediens, & causa efficiens. Materia ergo conueniens, humor est menstrualis, siue seminalis fœminæ. Causa vero efficiens (secundum Philosophum) est semen viri. Instrumentalis causa est calor naturæ, virtutem corpori influens, & disponens. Locus autem conueniens, est matrix. Similiter dũ aliquis ad pœnitentiam conuertitur, & quasi spiritualiter Deo concipitur velut locus conueniens in anima, est mens, siue memoria, quæ est, vt matrix, in qua velut humor menstrualis est peccati recordatio, quæ est velut materia pœnitentię. Sed causa efficiens huius conceptionis

Isa. 36. est timor Dei, secundum illud Isa. A timore tuo Domine concepimus, & peperimus spiritum salutis Et nota, quòd si materia fœtus in parte dextra fuerit adunata, in naturam cedit maris; si vero in sinistra, in naturam mulieris. Et hæc diuersitas accidit propter dominiũ caloris, qui in dextra parte consistit. Similiter quando calor diuini amoris dominatur in mẽte pęnitentis, concipitur quasi in dextra masculus, id est, spiritus compunctionis virilis, & fortis: sed quasi in sinistra vbi est defectus caloris, id est, in corde tepidè pęnitentis, concipitur fœmina, id est, spiritus debilis, & instabilis.

Secundò ratione formationis. Nam corpus infantis in vtero matris non subito formatur, sed ordinate, & gradatim: & iste ordo consideratur ex tribus. Primo ex concepti partibus, siue membris. Quia primo formantur membra principalia, scilicet cor, cerebrum, & epar, quæ aliorum omnium sunt fundamenta. Et ista quando sunt simul in sanguinis massa, sibi vicinantur, & postea ab inuicem diuiduntur De istis tribus fundamentis alia tria nascuntur, scilicet nerui & nucha dorsi a capite, arteriæ a corde, venæ

Gale. ab epate, secundum Galenum. Aristo. tamen dicit, quòd principium venarum

est cor. His autem sic formatis tanquam omnium fundamẽtis format natura ossa horum custoditiua, scilicet craneum ad defensionem capitis, ossa pectoris ad munimen cordis, & costas lateris ad tutelam epatis, & sic de alijs. Post ista produ- cuntur membra secundaria, scilicet manus, pedes, brachia, & similia, sed ista nõ simul, sed successiuè formantur. Similiter in pœnitentiæ statu nõ est homo statim a principio perfectus, sed proficit gradatim secundum illud Psalm. Ibunt de virtute in virtutem: Vnde possumus per tria membra principalia, scilicet cor, cerebrum, & epar, intelligere tres virtutes theologicas, scilicet fidem, spem, & charitatem. Per membra vero secundaria, seu defensoria, quæ his adijciuntur virtutes intellectuales, sed per officialia virtutes morales, in quibus omnibus homo non perficitur subito, sed gradatim. Secundo consideratur ordo formationis & conceptionis gradus; quia infans dum concipitur, quatuor habet gradus. Primus est cum adhuc est lacti vicinus, secundus est cum iam semen sanguini se commiscet. Tunc enim cor, vel cerebrum nondum perfecta sunt, sed est quędam massa ex semine sanguineque commixta. Tertius est gradus, cùm corde, & cerebro, & hepate iam formatis, alia mẽbra indistincta sunt. Quartus est quando corpus est completum, & organizatum, & ad animæ susceptionem dispositum. Cui dum anima desuper datur, in vtero mouetur; & si est fęmina, in sinistra parte plus sentitur; si vero masculus, in dextra parte plus mouetur, vt dicit Galienus. In istis igitur quatuor gradibus formationis corporis, designantur quatuor gradus formationis pęnitentis, quorum primus est in peccati recogitatione. Et hæc assimilatur lacti, quia lac est faciliter conuertibile, & in bonos, & in malos humores. sic recordatio peccati faciliter conuertitur, vel in bonum animæ nutrimentum, puta, quando ex recordatione peccati nascitur dolor compunctionis: vel in nutrimentum malũ, quando ex peccati recordatione nascitur delectatio, vel voluntas reiterandi. Secundus gradus est in peccati detestatione. Tunc enim semen agnitionis, & recordationis peccati, immiscet se cum sanguine, id est cum dolore, & abominatione peccati.

Ari. de som. & vig.

Psal. 83

Galie.

peccati. Tertius gradus est in peccati confessione, vbi quædam membra sunt distincta, scilicet cor, cerebrum, & epar, per quæ tria intelligitur triplex genus peccatorum, quæ homo tenetur distinctè confiteri, præcipuè mortalia, scilicet commissa in Deum, proximum, & in se ipsum, vel commissa corde, ore, & opere. Alia vero membra sunt indistincta, quia vltimo fieri debet pęnitentis confessio cōmunis in qua indistinctè, id est, generaliter se accuset de venialibus, & mortalibus, quæ per obliuionem omisisset, vel ignorantiam distinctè confiteri. Quartus gradus attēditur in satisfactione, in qua consistit perfecta pęnitentia, seu pęnitentis dispositio, siue ad supernæ gratiæ susceptionem, siue ad fętus, id est, boni operis motionem. Sed nota, quod fętus interior, id est, dispositio, vel propositum interius conceptum de pęnitentia exterius faciēda, in quibusdam est fęmineus, id est, defectiuus, & non verus, sicut in fictis, & hypocritis: & tunc est motus exterioris pœnitentiæ, siue operis in sinistra, quia scilicet hypocrita, & fictus exteriora opera pęnitentiæ facit cum sinistra intentione. In quibusdam vero interior fętus, id est, contritio cordis est masculinus, id est, perfecta, & vera. & rectè est motus in dextra, quia scilicet verè cōtritus facit opera pęnitentiæ cum recta
Mat. 5. Intentione. Vnde dicitur: Nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua.

Tertio attenditur ordo formationis ex conceptionis diebus, quia in gradu lactis est infans per sex dies: in gradu sanguinis per nouē in gradu massæ carnis xij. diebus existit. In quarto vero gradu ante plenam perfectionem est per xviij. dies. vnde a die conceptionis vsque ad diem completionis, & viuificationis, sunt xlvj. dies ita, quod primus, & vltimus computetur. Nam in tot diebus communiter viuit fętus. Et secundum hunc numerum Augustinus computat ædificationem templi cui comparat per-
Aug super Io. cap. 6. fectionem corporis Christi. non quia talis processus fuerit in formatione dominici corporis, cum perfectionem habuerit in instanti: sed quia in tot diebus potuit membrorum distinctio comprehendi. In hoc igitur processu dierum intelligitur quadruplex gradus electorum.

Primus est incipientium, & isti sunt, sub forma lactis, qui est paruulorum cibus. Est igitur eorum inceptio in operibus vitæ actiuæ: vnde assignantur eis sex dies, idest sex opera misericordiæ, quæ enumerauit Dominus. Mat. 25

Secundus est proficientium, & isti sunt sub forma sanguinis, idest sub certamine passionum, ac tentationum, & tribulationum. Vnde quibusdam, qui nōdum istum gradum attingebant, dicebat Apo- Heb. 12 stolus: Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis. & istorum profectus debet esse in vita contemplatiua. Vnde assignantur eis ix. dies propter nouem Angelorum ordines, quibus assimilantur viri contemplatiui.

Tertius gradus est perfectorum, qui iam habent completam naturam carnis, idest debitam formam perfectionis. Tales sunt quorum vita conformatur vitæ Apostolicæ: Vnde assignantur eis duodecim dies propter numerum duodecim Apostolorum. Rom. 6

Quartus gradus est beatorum, quorum perfectio quantum ad corpus erit in octaua resurrectionis, quæ iam inchoata est in Christo, qui scilicet resurgens ex mortuis iam non moritur. Perfecta autem resurrectio & plena erit in fine sęculi, quando decima drachma perdita, fuerit reinuenta, idest electorum ecclesia totaliter resuscitata. Vnde vltimæ consumationi decem dies assignantur propter numerum completum electorum, qui signantur in decima drachma prius perdita postea reinuenta. Luc. 15

Tertio ratione completionis ex eo, quòd quorundam infantium formatio citius, quorundam vero tardius completur. Sunt enim quidam, qui dicunt, quod quidam in xxx. diebus complentur, & tales sexto mense nascuntur, & tales propter teneritudinem non viuere posse dicuntur. Quidam vero xxxv. die perficiuntur, qui septimo mense nascuntur, & tales viuere posse probantur. quidam xl. diebus formantur, qui octauo mense nasci perhibentur, neque tales in vita seruantur. Vnde Constant. & etiam Galenus, dicunt omnem infantem in septem mensibus motum habere, qui si adeo est fortis, vt exire possit ad vitam, vtique conualescit. Si vero tunc in septimo mense non egreditur, ipso suo motu debilitatur & etiam summe patitur: vnde si etiam sequenti mense, idest octauo exierit, non conualescit, seu si usque ad ix. mensem,

vel

vel principium decimi quieuerit, iterum vires sumit, vnde egrediens conualescit ad vitam; & tales qui nono mense, vel decimo oriuntur, sexdecim diebus in matrice formantur, vel forte qui decimo mense nascitur, quinquaginta diebus in ventro completur. Sicut ergo quorundam formatio citius, quorundam vero tardius perficitur: Sic etiam ad Deum quidam citius, & quidam tardius conuertuntur. Et iterum in amore Dei in quo spiritualis vitæ perfectio consistit, quidam citius, quidam tardius perficiuntur. Possemus etiam per prædictos quinque modos conceptorum, siue natorum intelligere quinque diuersitates fidelium. Quorum primi fuerunt Iudæi ante Redemptoris aduentum: istorum formationi assignantur triginta dies. Tricenarius enim numerus consurgit ex numero ternario, & denario: quia ternarius in denarium ductus, id est, ter decem faciunt triginta. In ternario ergo fides Sanctæ Trinitatis, in denario vero decalogi obseruantia intelligitur. Et vtrunque Iudæorum iusti, & eruditi viri habuerunt, scilicet fidem Sanctæ Trinitatis cum obseruantia decalogi. Sed tamen ante Redemptionis, & passionis eius tempus hoc non sufficiebat, vt ad vitam ingrederentur, cum nondum esset aperta ianua Paradisi. Et hoc significatur in eo, quod natus in sexto mense, vel infra non viuit. Sex enim cucurrerunt ætates ante Saluatoris aduentum, quas sex menses conceptionis signant; ita vt prima ætas computetur ab Adam vsque ad Noe, secunda a Noe vsque ad Abraam, tertia ab Abraam vsque ad Moysen, quarta vsque ad Dauid, quinta vsque ad transmigrationem Babylonis, sexta vsque ad Christum. Postrema ad aduentu Redemptoris, in qua per passionem Christi aperta est ianua vitæ. Secundi sunt Christiani, & istorum formationi, siue perfectioni assignantur trigintaquinque dies, ita vt ternario addatur quinarius, qui est numerus quinque vulnerum Christi Crucifixi. Nam post fidem Trinitatis, & impletionem decalogi, conformantur, qui vere Christiani sunt, Cruci, & passioni Christi, quasi quinque vulnera eius in semetipsis habentes secundum illud: Ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Tales nati, sunt in septimo mense, idest in septima

Gal. 6.

ætate, quæ est Christi, secundum computationem supra dictam quamuis alij aliter computent ætates.

Tertij sunt hæretici quibus assignantur quadraginta, dies quia quadragenarius numerus competit errantibus, secundum illud Psal. Quadraginta annis offensus, fui generationi huic, & dixi, hi errant corde. Tales licet octauo mense nascantur, non tamen viuunt: quia hæretici licet ad octauam generalis resurrectionis ætatem sicut & cæteri sint peruenturi, & resurrecturi, non tamen intrabunt in vitam æternam, vnde in Psal. prędicto subditur, Quibus iuraui in ira mea si introibunt in requiem meam. Quarti autem, sunt viri perfecti, qui sunt habitaculum, & templum Dei vnde talibus assignantur xlvj. dies, qui est numerus competens ędificationi templi dei secundum illud. Quadraginta sex annis ædificatum est templum hoc. Nam xlvj. consurgit ex duplici numero scilicet ex x & sex. Nam quater x faciunt xl. quia scilicet viri perfecti cum quatuor euangelijs obseruant præcepta decalogi, quibus etiam adduntur vj. propter vj. misericordiæ opera. Isti ix. mense nascuntur, quia nouem Angelorum ordinibus finaliter sociantur. Quinti autem sunt beati, qui liberati a seruitute corruptionis, sunt in libertate gloriæ filiorum Dei. vnde istis assignantur quinquaginta dies, quia quinquagesimus numerus deseruit libertati propter iubileū, id est, quinquagesimum annum, in quo serui libertati donabantur. Isti etiam nascūtur, decimo mense, qui scilicet, (vt dictum est supra) pertinet ad decimam drachmam, id est, ad naturam humanā quæ per diuinam sapientiam id est, Christum recuperata nouem drachmis, id est, nouem Angelorum ordinibus est iungenda.

Psal. 94
Psal. 94
Ioan. 6

Quarto ratione parturitionis, quia infans dum paritur matri infert tristitiam, sed post partum tribuit lætitiam. Egreditur etiam ex ventre vestitus secundina. Similiter etiam pęnitentia confert tristitiam in actu, relinquitur lætitiam in fructu, & vestit etiam animam gratia, & virtutibus ornat. Luc. Cito proferte stolam primam, & induite illum.

Luc. 15

Item pęnitentia per quam homo moritur peccatis, assimilatur morti corporali. Primo ratione vtilitatis. Nam mors (secundum Isidor.) vij. vtilitates inducit.

Prima

Prima est, quia potentiam tyrannorum absoluit: & similiter pœnitentia absoluit potentiam dæmonum, quam habent super animam propter peccatum. Secunda est, quia peccatis, & voluptatibus finem imponit. Sic pœnitentia finem imponit voluptatibus per carnis macerationem, & etiam peccandi cauendo recidiuationem. Tertio, quia mors est terminus omnis miseriæ. Et similiter pęnitentia terminat miseriam, dum culpam excludit, quæ est miseriæ causa. Vnde non solum euadit pœnitens præsentis pœnæ miseriam, sed etiam sequentis. Quarto, quia mors est confirmatio gratiæ: pœnitentia autē dum a culpa præseruat, quodammodo in gratia confirmat. Quinto, quia mors est acquisitio veniæ. Et similiter per pęnitentiam acquiritur venia de offensa, quam effecit culpa. Sexto, quia mors est reparatiua innocentiæ. Similiter per pœnitentiam restituitur innocentia, & si non quo ad actum saltem quo ad meritum. Nam pœnitentia restituit merita, quæ quis acquisiuit existens in innocentia, vel etiam in gratia: multi etiam feruenter pęnitentes æquiparant, vel superant in merito, vel gratia multos innocentes. Septimo, quia mors est collatiua fœlicitatis æternæ. Et similiter per pœnitentiam acquiritur æterna gloria.

Secundo pęnitentia assimilatur morti ratione varietatis. Distinguitur enim triplex mors, quæ designat tres partes pœnitentiæ. Est enim mors acerba, quæ est infantium, immatura quæ est iuuenum, & matura, quæ est senum. Sic pęnitentia debet esse acerba in contritione: & immatura, id est, in festina in conuersione: & matura, id est debita in satisfactione, vbi scilicet debitum soluitur pęnæ, quam meruit ex illatione offensæ.

Aug. Tertio ratione qualitatis, quia mors est incerta quo ad tempus. Augustinus. Nil certius morte, & nil incertius hora mortis.

Item quo ad locum, quia nescit homo
Sen. li. epist. vbi sit moriturus. Senec. Mors vbique te expectat tu quoque si sapiens fueris, vbique expectabis eam.
Aug. li. de ciu. dei. Item quo ad modum, quia nescimus qualiter morituri simus. Augustinus. Non est multum curandum necessario morituro, qua morte moriatur: sed curandum est, quo post mortem ire cumpellatur: quia mors non est dicenda mala, quā bona vita præcessit. Sic ergo mors habet aliquid certitudinis, scilicet, quod omnino est ventura: & aliquid incertitudinis, vt dictum est. Similiter pęnitentia habet quidem: si vera sit certitudinem veniæ) sed an peccator ad peccatū rediturus sit, an in pęnitentia perseueraturus, incertū est, quia non est in eius potestate. Nō est Rom. I
enim volentis, neque currentis, sed miserentis Dei

Item, quia mors est amara. Ecclesiast. Eccl. 41
O mors, quàm amara est memoria tua. Sic memoria peccati debet esse cum amaritudine animi. Vnde Isa. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Isa. 38.

Ocium spiritualibus iuris maximopere ob sse; per plurima ipsius superflui somni detrimentis, facile desinitur. Cap. LV.

Pigritia, siue ocium spiritualium virorum, assimilatur superfluo somno, siue dormitioni. Nam intemperatus somnus est caloris naturalis extinctiuus quia per somnum immoderatū humores amplius resoluuntur: quos dum calor naturalis aggreditur, ab eis minuitur, & extinguitur: & ideo potio natis, & minutis prę cipitur ne dormiant, ne per somnum humores amplius resoluantur, & sic calor, qui est in talibus, diminuatur, & debilitetur, & suffocetur. Similiter per ocium, & pigritiam humores, id est, malæ affectiones, & noxiæ cogitationes multiplicantur, ex quibus calor, id est, feruor amoris spiritualis minuitur, & aliquando totaliter extinguitur; propter quod dicit 1. Th. 5.
Apostolus: Non dormiamus, sed vigilemus, & sobrij simus.

Secundo, quia intemperatus somnus est animalis virtutis destructiuus. Vnde dicit Constant. quod si somnus fuerit nimius, animalis deficit virtus: eo quod nimis humectatur, & infrigidatur corpus. Sic ocium, & pigritia dum abundare facit humorem concupiscentiæ, inducit in animam nimium fugus malitiæ, quia multam malitiam docuit ociositas, Eccl. 33
vt dicitur Ecclesi 33. & extinguit funditus, & destruit virtutem ipsius animæ. 2. Re. 3
2. Reg. Dormiens oppressit eū, scilicet virtutis actum, siue habitum.

Tertio, quia nimius somnus est egestatis causatiuus, ex eo q. est operationis, & per

& per consequens lucri impeditiuus, vnde Prouer. Vsque quo piger dormies? quando consurges de somno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis: paululum conseres manus tuas, vt dormias: & veniet tibi quasi viator egestas. Sic pigritia, & ocium dum a bene operando retrahit, egestatem gratiæ, & spiritualium diuitiarum inducit. Prouerb. Egestatem operata est manus remissa.

Prou. 6.

Pro. 10.

Principes, quibus virtutibus præditi esse debeant vt iusti habeantur: ac quale eorum in regimine existat officium, quatuor ipsorum armorum potissimis similitudinibus clarum efficitur. Cap. LVI.

Principes assimilantur humeris secundum illud, Factus est principatus super humerum eius.

Isa. 9.

Nam primo humeri sunt ad spiritualium membrorum defensionem: vnde humeri sunt ex varijs ossibus compositi, quorum præcipua duo spatulæ dicuntur. Et fuerunt necessaria hæc ossa, vt pectus & costas defenderent, ne a posteriori læsionem acciperent. Et in illis duabus spatulis sunt duæ concauitates, quæ vocantur oculi, vnde vocantur spatulæ oculorum, quod nomen ex officio assumpserunt: nam sicut oculi totius anterioris corporis sunt defensores, ne ab aliquo lædantur: Sic isti a posteriori pectus, & costas defendunt. Principes ergo ad modum humerorum spiritualium, & religiosorum virorum præcipue esse debent patroni, & defensores, ne ab aliquo lædantur, & debent constare ex varijs ossibus, id est, fulciri varijs virtutibus, sed præcipuè iustitia, & clementia debent vigere in eis, quasi duæ spatulæ in humeris, vna ad dextram, scilicet iustitia, altera ad sinistram, scilicet clementia. & hæ habent duos oculos, quia iustitia respicit culpam, clementia vero naturam. Et istis virtutibus principes firmati, sunt validi, & potentes ad subditorum defensionem, secundum illud: Misericordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Psalmus. Nimis confortatus est principatus eorum.

Pro. 20.

Ps. 138.

Secundò humeri sunt ad brachiorum, & costarum pectoris defensionem, & ossium concatenationem: vnde duæ spatulæ habent retro duo acumina, per quæ eadem spatula furculæ est connexa, ne a superiori totum suum exeat. Interius vero ad hoc nomen ponit alterum, ne subtus exiret acumen armorum; furculæ autem ad hoc fuerunt necessariæ, vt armos ligarent, & a pectore differre facerent, quorum ossa sunt rotunda exterius, interius vero concaua, & cum teneritudine pectoris ante colligata, retro vero cornu rostro: & sunt eorum ligamenta ossa cartilaginosa, quæ vocantur spatularum capita: ad hoc tamen posita, vt facerent concatenationem armorum, siue humerorum. Prælati ergo ad modum humerorum ad hoc studere debent vt brachia, id est, viros artifices, & laborantes, & costas pectoris, id est, mulieres, quia mulier ex costa viri formata est, & ossa, id est, maiores & fortiores ad inuicem concatenata teneant, scilicet in catena pacis, & veritatis.

Tertio humeri sunt ad ossium spondylium, & colli supportationem. Ossa autem colli, vel spondylium, sunt prælati, & clerici, & viri ecclesiastici, qui sunt medij inter Deum, & populum, sicut collum inter caput, & corpus: quos Principes seculares non opprimere, neque persequi debent, sed benigne supportare, & reuereri.

Quarto, quia humeri sunt ad ponderum diuersorum supportationem. Licet enim post caput, & collum alijs membris supereminеant, omnium tamen onera portant, & pro aliorum offensa sæpe spatulæ verberantur. Sic quamquam seculares principes post caput Ecclesiæ, quod est Papa, & collum, id est, prælatos ecclesiasticos ipsis secularibus, & temporalibus principentur, tamen pro omnibus sibi subditis debent viriliter laborare, & pro eis tuendis, & regendis onera laborum, & expensarum portare: ipsi etiam pro suis subiectis habent Deo respondere, & frequenter ab eo pro ipsis flagellantur.

Brachio-

Brachiorum numerus, partes, officiaque naturalia ac diuersa, duplicem hominis potestatem pluribus exemplis indicare videntur. Remq; publicam cordi comparari non immerito asseritur. Cap. LVII.

POtestas humana assimilatur brachiis. Nam sicut duo sunt brachia dextrum & sinistrum, ita duplex est potestas, scilicet spiritualis quæ est, vt brachium dextrum, & temporalis quæ est vt sinistrum. Videmus autem, quod brachia primo q; dem sunt valde fortia, ex omni enim parte fortitudinem habent, scilicet superiori, quia scilicet cum armo superiori brachium fortissimis neruis connectitur.

Item ex parte interiori sunt ossa brachiorum grossa, & dura, & medulla plena. Ex parte vero exteriori non nimium sunt carnosa, vt ossibus, & neruis compacta essent fortiora.

Item in cute musculis, & lacertis sunt intermixta. Vnde in brachijs maxima est
Psa. 17. hominis fortitudo. Psalmus. Posuisti, vt arcum æreum brachia mea. Sic illi qui sunt in potestate temporali, vel spirituali constituti debent cum suis superioribus, & maioribus, scilicet cum Deo, & minibus, esse per obedientiam, & beneuolentiam fortiter colligati.

Item interius in se ipsis grossis ossibus, idest magnis virtutibus fulciti, exterius parum carnosi, idest non delitiosi, vel voluptuosi, musculis, siue lacertis, idest solicitudinibus semper ad benè operandum mouentibus intermixti. Et quãdo isti sic se habuerit, vt brachia erunt fortissimi.
Luc. 1. De tali enim brachio dici potest: Fecit potentiam in brachio suo. Sexto videmus, quod brachia sunt valde vtilia, valent enim brachia ad eleuandum, ad portandũ ad stringendum, & ad repellẽdũ, ad impugnandum, & ad operandum. Sic illi qui sunt domini, & in potestate constituti, debent leuare humiles, portare debiles, stringere, idest amplecti vtiles, repellere nocentes, impugnare hostes, & bene operari in omnes. Grego. Potestas cum habetur, cogitãda est ad vtilitatem, quatenus
Greg. 1. past. is qui vtitur, vt prodesse debeat, posse se sciat posse se sciat.

Tertio videmus, quòd brachia sunt valde flexibilia. Sunt enim brachia flexibilia in tribus iuncturis, scilicet circa armum, circa cubitum, & circa manum. Similiter illi qui sunt in potestate constituti, debent esse flexibiles circa armos, idest circa superiores per obedientiam, & humilitatem.

Item circa cubitos, idest circa medios per beniuolentiam, & affabilitatem. circa manus, idest circa infimos per subuentionem, & pietatem.

Quarto videmus, quòd brachia sunt valde compassibilia. Nam quia a capite beneficium sensus & motus recipiunt, ingrata non sunt, sed pro ipso capite defendendo contra ictus ferientium, liberaliter se exponunt. Ita principes debent eẽ grati capiti nostro idest Christo, a quo habent & sensum discretionis, & motum boni operis. Et ideo pro fidei suæ, seu ecclesiæ eius defensione, deberẽt ipsi, cum necessarium esset, personas suas exponere.

Item in tantum compatiuntur brachia alijs membris, quod pro eis sæpe in minutionibus vulnerantur, vt illa illęsa, & sana reddantur, vel in sanitate habitę cõseruentur. Vnde pro aliorum membrorũ custodia vulnerari, & percuti nõ refugiũt sed sponte se offerunt. Similiter debent facere principes pro salute suorum subditorum, & maximè pro salute spiritua-
li. Iohã. Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Ioã. 10.

Quinto, quia brachia sunt cordi valde conformia. Nam per quasdam arterias ab ipso corde spiritum, & pulsum recipiunt. Et ideo statum ipsius cordis lucidum nobis produnt. Cordi autem quod est membrum commmune, ex quo procedit vita omnium membrorum, assimilatur respublica, siue comunia bona, ex cuius prosperitate pendet salus omnium singularium personarum. Huic igitur debent se principes totaliter conformare, ab ipso pẽdet spiritus, & pulsus eius, idest vigor spiritualis, & corporalis. Vnde eius statum, quando defectiuus esset, debet brachiũ, idest Princeps ipse prodere medicis idest sapientibus consiliarijs, vt reparetur. tanta etiam dilectione sunt brachia cordi coniuncta (secundum Gale.)
quod hoc habent inter omnia membra Gale.
proprium, vt quod cor diligit, & amat, brachia diligũt, & in eius amplexum voluntariè se extendunt. quod enim a corde diligi sentiunt, quanto vicinius possunt cordi astringunt, in tantum, vt totum affectum amantis cordi imprime-

rent, si valerent. Sic etiam boni principes illos præcipuè diligunt, & amplectuntur quos vident cordis idest reipublicæ, & boni communis magis esse amicos, & ꝓmotores: & ad hoc toto studio tendunt, vt omnes quantum possunt cordi astringant, idest ad amorem reipublicæ trahant.

Sextò, quia brachia, quandoque sunt mortis indicatiua. Nam sicut habetur in pronosticis, denudatio brachiorum, & inquietatio eorum in acutis est mortiferū signum. Similiter si principes, & rectores sunt interius denudati virtutibus, & inquieti exterius, pacem subditorum destruētes, signum est in republica mortis, & ruinæ. Prou. Regnantibus impiis ruinæ hominum.

Pro. 28.

Triplex corporis potus, triplici pariter animæ potationi perspicuis similitudinibus adaptatur. Cap. LVIII.

POtatur anima ad modum corporis tripliciter. Est enim potus inanis, medicinalis, & nutrimentalis. Nam (secundū Constan.) est aliquis potus, qui tantum est potus, vt aqua quæ scilicet non est ꝑ se corporis nutritiua. Et huic assimilatur curiositas, & vanitas sciētię secularis, qua non nutritur anima in spiritu, vel deuotione.

Item est potus qui est potus, & cibus, vt vinum, quod secundum Constan. per omnes partes corporis portat cibum nutriens, & calefaciens spiritum, & confortans naturalem calorem. Huic assimilatur dulcedo sapientiæ salutaris, scilicet sacræ scripturæ, qua omnes sensus animæ nutriuntur, spiritus calesit, & inflammatur, & charitatis amor crescit, & confortatur. Pro. Bibite vinum, quod miscui vobis. Apostolus. Bibebāt aut de spirituali. &c.

Pro. 2.
Cor. 10

Item est potus medicinalis, qui non datur secūdum viam potus, sed secundum regulam medicinæ, vt syrupus, & similia. Talis est potus compunctionis pœnitentialis, qua anima purgatur, & sanatur. Psalmus. Potum dabis nobis in lachrymis in mensura.

Ps. 79.

Verbi Dei concionatoris dignitates, partes, ac officia, per quatuor oris, oculorumque septem proprietates, ac vtriusque telas, visionisque formationem, & denique pupillæ perfectionem pluribus exemplis, & rationibus vberrimè explanātur. Cap. LIX.

PRædicator verbi Dei assimilatur ori propter quatuor.

Primo propter nutrimenti susceptionē nullū.n. membrum in animali nutritur, nisi prius cibus in ore ponatur, & masticetur: & propter hoc fuit os humidum interius, vt cibi siccitas eius humiditate immutaretur. Fuit neruosum, vt cibi saporositas sentiretur. fuit etiam durum ne cibi duritie læderetur: fuit cōcauum, & rotundum, vt cibus assumptus hinc inde facilius moueretur. Sicut ergo cibus in ore disponitur qui postmodum ad membra nutrienda trahitur, sic cibus spiritualis doctrinæ a prædicatore disponitur, & traditur, quo membra ecclesiæ, idest fideles nutriuntur, vnde prædicatorem ad modum oris oportet esse humidum per pietatem, neruosum per charitatem quæ est vinculum perfectionis sicut neruus ligamentum ossium.

Item durum per firmitatem.

Item concauum per humilitatem: & rotundum, idest motui aptum per operositatem. Hiere. Si separaueris prætiosum a vili &c. Hier. 15

Secundò propter aeris attractionem. Nam aer primò in ore immutatur & subtiliatur, & sic ad cordis refrigerium per canalem pulmonis transmittitur. Sicut ergo os attrahit aerem respirando, sic prędicator debet gratiam spiritualis doctrinæ attrahere orando. Psa. Os meum aperui, & attraxi spiritum. Aug. Prædicator laboret, vt intelligenter, vt libenter, vt obedienter audiatur. Et hoc se posse magis pietate orationum, quàm oratoris facultate non dubitet, vt orando pro se ac ꝓ illis quos est allocuturus, sit prius orator quam doctor. Et in ipsa hora accedens prius quàm exerat proferentem linguam ad dominum leuet animam sitientem, vt ructet, quod biberit, vel qđ impleuerit fundat.

Ps. 118.
Aug. 4. de doc. chri.

Tertio propter vocis formationem. Adhoc enim est palatum oris cōcauum, vt linguæ plectrum facilius moueatur, & & ad vocem formandam expeditè eleuetur,

uetur, & deprimatur. Similiter ad hoc
vt vox doctinæ in ore prædicatoris re-
ctè formetur, oportet eum habere pa-
latum cordis concauum, & vacuum ab
amore mundi, & ab omni infectione
1. Reg. peccati. 1. Reg. Recedant vetera de ore
2. vero, idest. O vos prædicatores a vero af-
fectu recedant temporalia, quæ tempore
Pro 4. veterascunt. Prou. Remoue a te os pra-
1. Pet. 2 uum. Pet. Peccatum non fecit; neque in-
uentus est dolus in ore eius.

Quarto propter superfluitatum a pul-
mone, & cerebro venientium eiectionē,
& membrorum a superfluis exoneratio-
nem. Sæpe enim dum stomachus graua-
tur, per oris vomitum expurgatur. sic præ
dicator eijcere a se debet superfluas affe-
ctiones quæ sunt vt superfluitates veniē-
tes a pulmone, & superfluas, & noxias
cogitationes quæ sunt superfluitates de-
scendentes a cerebro: debet etiam per o-
ris confessionem vomere peccati graue-
Ecc. 31 dinem, Eccl. Surge de medio, & euomē
Apoc. 3 illud. Apoc. Incipiam te euomere ex ore
meo.

Notandum etiam, quòd os patitur ex
corruptis humoribus aliunde fluentibus
Nam si sit homini societas mala, si mens
corruptionibus plena, si peccauerit in lin
Mat. 12 gua, patitur os eius. Mat. Ex habundantia
cordis os loquitur.

Item prædicatores assimilantur oculis
propter septem. Septem enim sunt prędi
catori necessaria. Primum est intētionis
humilitas, videlicet, vt non prædicet ad
scientiæ ostētationem, sed potius ad Dei
laudem, & animarum vtilitatem. Vnde
Isi. lib. oculi (secundum Isid.) dicti sunt quasi oc
ety. culti, quia scilicet suum lumen intus oc-
cultant, & conseruant: vel quia tegmina
oculorum eos occultant, ne aliquibus in
iurijs lædantur. Sic prædicatores ne lædā
tur a superbia, vel vana gloria, se ipsōs,
vel lumen sapientiæ, saltem quantum ad
intentionem, debent occultare, idest nō
ad ostētationem prædicare. Gre. Sic opus
Grego. sit in publico, vt intētio semper maneat
in ser. in occulto. ps. Oculi mei semper ad domi
Psa. 24. num, scilicet per rectam intentionem.

Secundo est necessaria discretionis sa
gacitas, vt scilicet sic medici spiritualis
animarum morbos sagaciter discernant,
& ostendant, ac curas debitas adhibeāt,
sicut maxime in oculis repræsentantur,
& iudicantur animæ passiones Nam ocu
li inter omnes sensus sunt animæ vici-
niores. Vnde in eis omne indicium men
tis apparet, siue anima fuerit hilaris, siue
tristis, similiter amor, & odium, & omne
animæ passiones in oculis expresse appa
rent.

Tertio docendi studiositas. Dicuntur,
n. oculi lumen, quia lumen qđ ab exterio
ribus accipiunt interioribus refundunt.
& similiter prædicatores lumen sapiētiæ
ꝙ acceperunt, siue a Deo inspirante, siue
ab homine docente, siue a scriptura in-
struente, alijs studiosè, & copiosè trade-
re, & refundere satagunt. vnde Aposto- 1. Cor.
lus: Tradidi enim vobis, & hoc quod ac- 15
cepi.

Quarto est necessaria officij societas:
requirit enim pdicationis officiū ex qua-
dam honestate, siue commoditate, vt pdi
catores non soli vadant, sed simul combi
nati, vel sociati. vnde primos prædicato-
res, quos Xps instituit, binos ante faciem
suam misit, vt dicitur. Vnde oculi capitis Luc. 10.
qui prædicatores designant Xpi, gemina
ti sunt, vt si forte vnus læderetur, eius de
fectus p alium suppleretur. Ecc. Væ soli, Eccl: 4.
quia cum ceciderit, non habet subleuan
tem. & ideo religiosi combinati incedūt.
Math. Vbi fuerint duo, vel tres congrega- Mat. 18
ti in nomine meo, ibi ego sum in medio
eorum. Et dicit duo, quia eorum est duo
testamenta pdicare, & duo pręcepta cha-
ritatis seruare. & addit, vel tres: quia eo-
rum est sanctæ trinitatis fidem diuulgare
& tribus theologicis virtutibus, scilicet fi
de, spe, & charitate vitā suam adornare.

Quinto necessaria est circa crucē Chri
sti deuotionis singularitas, vt prædicator
quisque cum egregio prædicatore dicat,
Mihi absit gloriari, nisi in cruce domini Gal. 6.
nostri Iesu Christi. Vnde nerui qui ad o-
culos spiritum visibilem deferūt, sunt in
modum crucis dispositi. Nam a prora ce
rebri exeunt duo nerui, qui in substantiā
crystallini humoris oculis se infigunt. Et
hi nerui transuersaliter in modum cru-
cis infiguntur in oculis, & in puncto cō-
tactus inuicem se contingunt. & hoc in-
geniose factū est, vt altero oculorū clau-
so, vel penitus excecato, spūs visibilis ad
alterū totum transiret, & suam ibi pfice-
ret actionē. vñ tunc pupilla, & actus vidē
di confortatur pp virtutis visiuę coadu-
nationem, vt patet in sagittarijs, qui vno
oculo directius sagittam emittunt

Itē ideo se cōtingunt puncto, ne quod-
libet vnum duo esse videat, Semp. n. vna

res duo esse apparēt, si vterq; oculus suū idolum diuisim videret. Necesse ergo fuit vt virtus visiua continuaretur ad organū, in quo esset virtus vna fontalis deriuatiua in pupillis: sicut auctor Perspectiuæ dicit. Sunt ergo nerui oculi in figura crucis dispositi, vt prædicator cum Christo confixus fit cruci, & nō seipsum, sed crucifixum Christum studeat prædicare, secundum illud: Nos autem prædicamus Christum crucifixum.
1. Cor. 1.

Sexto necessaria est scientiæ luminositas: quia sicut oculo siue pupillæ necessarium est lumen ad videndum: ita prædicatori necessaria est scientia sacræ scripturæ ad prædicandum. Debet enim esse prædicatoris mens velut pupilla oculi, q̄ interius immutatur à spiritu veniente à cerebro, & exterius à lumine refulgente: nam mediante lumine speciem rei exterius recipit, & receptam animæ iudicio transmittit. Sic prædicatoris mens, vt rectè speculetur, quæ sunt docenda, oportet, quòd illuminetur interius à Spiritusancto inspirante. Et etiam exterius ex sacræ scripturæ lectione instruente: & ideo oportet, q̄ sit ad modum pupillæ in qua est puritas, paruitas, dignitas, & sui per reflexionem visibilitas. propter primum dicitur pupilla quasi pura & puella, & sic prædicatoris mens debet etiam esse pura, vt a Deo illuminetur. Sed cauendum est ne hæc pupilla, idest puritas mentis tollatur per mortem peccati non solum exterioris oculi operis, sed etiam interioris consensus, vel delectationis morosæ. Dicūt enim Physici ipsas pupillas per triduum ante mortem morituros homines non habere: quibus non visis certa desperatio est de ægro.

Item pupilla est parua, & ideo sic dicitur eo, q̄ paruuli pupilli esse dicuntur. sic prædicatorum mentes debent esse per humilitatem paruæ. Et hoc ēt multum valet ad recipiendum lumen diuinæ sapientiæ secundum illud, psal. Sapientiam præstās paruulis. vnde pupilla licèt sit parua in quantitate, est tamen maxima in virtute, & ideo maxima comprehendit.
Psa. 18.

Item pupilla est magnæ dignitatis: qa (vt dicit Hali) omnia quæ in ipso oculo sunt, aūt sunt pupillā adiuuantia, aut pupillæ vt seruientia, ipsa vero sedet in medio quasi omnium regina. Similiter omnia, quæ sunt in prædicatore, debēt subdi menti & rationi eius. Quædā ad seruiendum, vt corporis membra: Quædam vero ad iuuandum, sicut sensus, & aliæ vires. Quasi etiam in signum dignitatis pupilla circa se habet quendam circulum, q̄ corona dicitur, quo discreta nigredine albæ partes oculi a pupilla separantur. Et in hoc signatur gloria, & corona, quæ fideli prædicatori seruatur, secundum illud Apostoli: In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ.
2. Eth. 4.

Item pupilla cum oīa iudicet, & discernat, se ipsam non videt. Et si contingat p̄ accidens se videre, hoc est per radiorū reflexionem, s. quando species sua vadit ad speculū, & à speculo reflexio fit ad visū. Et hoc forte est causa quare visus in speculo delectat, qa per reflexionē radiorū in se ipsum reuersus, coadunatur, & per consequens fortificatur, & confortatur. Sic si prædicator nescit se ipsum cognoscere, vel videre, accedat ad speculū scripturæ, & reflectat applicādo ad seipsum, quæ legit, vt ex reflectione radiorum, i. diuinorum verborum, siue exemplorum, q̄ ibi reperiuntur possit, & suos defectus, & etiam profectus intueri.

Septimo est necessaria prædicatori virtutū, & donorū varietas. Nam oculus est cōpositus ex tribus humoribus, quorum primus dr̄ albugineus, secūdus chrystallinus, tertius vitreus. Qui non dn̄r humores, qa sunt liquidi, vel fluxibiles; sed p̄p mollitiē quam habent vltra cætera membra. sed in hos humores solus chrystallinus est instr̄m visus. In his igitur tribus humoribus designātur tres virtutes theologicę, quas prædicator debet habere, sed præcipuè charitatē, quæ cæteris præeminet, sicut humor chrystallinus. Apostolus, nunc manent fides, spes, & charitas, tria hæc: horū autē maior est charitas. Vnde prædicator sine ea nihil est, s̄m illud ibidem: Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autē nō habeā &c.
1. Cor. 13.

Itē oculus habet septē tunicas. i. septē pelliculas siue telas, quę circundant illos humores, & ab inuicem distingūt, s. quatuor a parte anteriori, & tres ab interiori: nam interius immediate iuxta chrystallum, est tunica, quæ dicitur retina à venis & arterijs piæ matris, idest subtilioris cerebri panniculi, qui pia mater vocat, exorta & cōtexta in modum retis, quæ portat spm̄ visibilē ad vitreum humorē, & cum suis neruis sensum ad chrystallinum. Post retinam sequitur secundina, quæ ab ipsa
1. Cor. 13.

pia matre est generata, vt retinam defen dat, ne aliquo casu lædatur. Tertio sequit sclirotica tunica valde dura, quæ à dura matre, i. à superiori, & grossiori panniculo cerebri procedens, omnia alia est defendens, & est quasi ligamentum oculorum. A parte vero anteriori immediatè iuxta chrystallinum humorem est tela aranea, sic propter suam subtilitatem dicta, vt sit spiritui visibili peruia ex subtilioribus partibus retinæ tunicæ generata: & hæc tunica inter albuginem, & crystallinum humorem est collocata. ne simul cōmisceantur. & hæc tunica coniunctā cum interiori retina facit primum orbem Nam hæ duæ tunicæ in se claudunt crystallinum humorem. Hāc sequit vuea, sic dicta, quia vuæ nigræ est in colore simillima, quia. n. omnia prædicta in cōpositione oculi erant clara, & alba, & visum disgregantia, ideo necessaria fuit tunica vuea, quæ sua nigredine lumen in oculo aggregaret. Hæc autem tunica ad modū spongiæ est, quodammodo porosa, & villosa, neruorum continens fila, vt crystallinum humorē ab humiditate superflua depuraret, & spiritum visibilem alijs circūstātibus ministraret Hæc tunica vuea à parte anteriori cum secundina coniungitur, & faciunt fm orbem, claudendo albugineum humorem. Hanc sequitur tunica cornea sic dicta, quia cornu lucido est similis. vnde & peruia est spiritui visibili ratione suæ transparentiæ, & tamen rōne aliquantulæ densitatis, est aggregatiōnis visus aliquantulum operatiua, & rōne siue fortitudinis & coherentiæ ab exterioribus nocumentis est interius defensiua. Hæc autem cornea scliroticæ interiori coniuncta, tertium facit orbē, dū vitreum humorem circulariter intra se claudūt. Vltimo autem in superficie oculi exteriori ponitur tunica, quæ dicit cōiunctiua: quæ à craneo descendens non totum tegit oculum, sed consistit in angulis oculorum eos ligans, & retinens, vt in sua maneant fixione. Per has ergo septem tunicas, quæ oculum vestiunt, septem dona Spiritussancti repræsentātur quæ mentem prædicatoris ornare debēt:
Isa. 11. de quibus dr, Requiescet super eum spiritus dñi, spiritus sapientiæ, & intellect⁹, spūs scientiæ, & pietatis, spiritus consilij, & fortitudinis, & replebit eum spūs timoris dñi. Vbi aduertendum, ꝙ sicut primæ sex tunicæ in tribus ordinibus oculi connectuntur. ita prima sex dona in tribus gradibus spiritus combinantur.

Primus gradus est spūs sapientiæ, & intellectus: vbi sapientia combinat intellectui: sicut in primo orbe oculi aranea tunica connectitur retinæ.

Secundus est spūs scientiæ, & pietatis, in quo sciētia pietati combinatur: sicut tunica vuea coniungitur secundinæ.

Tertius gradus est spūs consilij, & fortitudinis, vbi consiliū combinatur fortitudini: sicut cornea tunica scliroticæ copulatur in tertio oculi orbe. sed donum timoris ponitur per se, & alteri dono nō combinatur. Et replebit, inquit eum spiritus timoris domini, sicut etiam septima tunica oculi quæ dicitur coniunctiua alteri tunicæ non connectitur.

Capitis constitutio, sensuumq́ tum interiorum, tū exteriorum declaratio, & colli, tibiarumq́ naturales effectus, ac nutricu proprietates dispersè recensentur: quibus singulis non paucis similitudibus prælati comparantur, eorundēq́ partes perfecti ones, ac officia, & demq; sacræ scripturæ dignitates clare aperiūtur. Ca. LX.

PRælatus assimilatur capiti pp septē. Primò pp suam situationem. Nam quia caput est inter exteriora mēbra pars hominis principalis id pp dignitatē locatum est in corporis supremo. Et etiā pp necessitatem, s. vt possit inferiori mēbra regere, & q̄ sub ipso sunt vniuersa dispōnere. Sic prælati positi sunt in altitudine dignitatis, & auctoritatis, vt possint sibi subditos cogruētis regere, & gubernare. Sed tū sicut eminent dignitate, ita conari debent, vt emineant sanctitate, humilitate, & operositate. Vnde Beato Petro dixit Christus, Tu vocaberis Cephas, quod dr caput. antiquitus enim capita lauabātur. Vnde Christo dicenti, Si non lauero te &c. Petrus respōdit. Dñe nō tm pedes Iosā. 13.
meos, sed & man⁹. & caput. & figurabat in lotione capitis, ꝙ plati dent eē mūdi.

Itē capita inūgebant fm illud. Vnge ca Mat. 6.
put tuū. In quo significabat, ꝙ plati debent esse pij, oleo, s. misericordiæ pleni.

Itē capita cinere aspergebantur, Thre. Thre. 3
Asperserunt cinere capita sua: in quo figurabatur, quod debent esse humiles.

Item super capita manus imponebantur, Exod. Imponent Aaron, & filii eius Exo. 29
manus super caput illius. in quo significabatur, ꝙ debent esse actiui, & operosi,

Secundò prælatus assimilatur capiti ꝓpter sensationem. Nam omnis sensus apparet in capite. vnde dicit Isidor. ꝙ caput dicitur a capiẽdo, eo, ꝙ oĩs sensus, & nerui ab eo initium capiunt: vnde caput est sedes oĩum sensuũ. Sunt enim in eo sensus tam exteriores q̃ interiores. Exteriores enim sunt visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus: qui sensus omnes mysticè cõpetunt prælatis, s. visus cõtemplationis, auditus confessionis, vel consultationis; gustus diuini amoris, quo anima spiritualium delitiarum saporem percipit, odoratus discretionis, & tact⁹ boni opis.

Isi. lib. xy.

Sensus interiores sunt quatuor.

Primus est sensus cõis, qui positus ẽ in anteriori parte cerebri, vbi cõcurrunt nerui sensitiui quinque sensuum, qui locus medullosus, & humidus est.

Secũdus est virtus imaginatiua, & hęc ẽt in anteriori parte cerebri ponitur post sensum cõem, & ibi est magna duritia ex frigiditate cerebri proueniens. Hæc eadẽ virtus dicitur phantasia, vt vult Auerro. Sed imaginatiua vocatur inquantũ imagines rerũ sensibiliũ in ea reseruanť: vnde ẽt vocatur thesaurus formarũ: sed fantasia dicitur inquantũ hmõi imagines, siue formas cõponit, vel diuidit: vt cum apprehẽdit aliqđ eẽ albũ, & frigidũ & siꝉia.

Tertius est virtus æstimatiua, sed in homine vocať rõ particularis, & hæc virtus est in media cellula cerebri, q̃ calida est ex motu multi spiritus ad ipsam. Vnde ĩ homine media cellula cerebri, rationalis, siue logistica dicitur.

Quartus est virtus memoratiua q̃ cõiter ponitur in posteriori parte ac cellula capitis. Istę ergo q̃tuor virtutes designãt quatuor perfectiones, quæ debent esse in prælato.

Prima est peritia diuinarum scripturarum, & istam designat sensus communis. Nã sensus cõis est (vt dicit Algazel) a quo oẽs sensus ꝓprij deriuantur, & ad quem omnis impressio eorũ renunciatur & reducitur. & in quo coniunguntur oẽs, & sic sunt quasi suggerentes ipsi. Sicut ergo a sensu cõi deriuantur sensus proprii, ita a diuina sapientia quę traditur in sacra scriptura, deriuanť oẽs scientię seculares, & physicæ. Vnde Cassio. dicit, ꝙ omnis splẽdor rhetoricæ eloquẽtiæ, oẽs modi locutionis poeticæ, quælibet varietas ꝓnunciationis decorę, a diuinis scripturis sumpsit exordiũ. Et iterũ, sicut oĩs sensuũ impressio ad ipm sensũ cõem reducitur, ita oẽs sciæ aliæ ad sacrã scripturã reducuntur, sicut ad regulam dirigentem.

Cassio.

Itẽ, quia finis eius est vltimus finis, ad quẽ fines aliarũ scientiarũ ordinantur. s. beatitudo æterna: ẽt quantũ ad hoc oẽs aliæ sciæ coniunguntur in ea. Nã quælibet scia est q̃dã perfectio hominis, & quælibet ꝑfectio hoĩs ad vltimam ꝑfectionem eius ordinatur, quã principaliter ista scia respicit, s. felicitatem æternã. Vñ Auic. dicit, ꝙ oẽs sciæ cõicant in vna vtilitate, q̃ est acquisitio perfectionis animæ, præparantis eam ad futuram felicitatem.

Item sicut omnes suggerunt sensui cõi i. expectant cõplemẽtum cognitionis ab ipso circa particulare, qđ est in sensu: ita ẽt ꝑ sacram sciam oĩs humana cognitio recipit cõplementũ: ꝓpter qđ dr, ꝙ vani sunt oẽs hoĩes q̃bus non subest scia dei. Sap. 13

Secundò debet esse in prælato cura, & custodia animarum, quã designat virtus imaginatiua q̃ est conseruatiua, & custoditiua sensibiliũ formarum. Insuper ad modũ fantasiæ debet subditos adinuicẽ sociare, vel abinuicem separare prout eorum saluti viderit expedire.

Tertiò debet esse in eo prudentia, & discretio rerum agendarum, vt. s. oĩa cũ discretione, & ratiõe agat: & hãc designat virtus logistica, idest rationalis.

Quartò dẽt esse in eo iugis memoria, seu recordatio suorũ defectuum, & culparũ, q̃ s. eũ in puritate, & in humilitate conseruet: & hanc designat virtus memoriæ.

Tertiò p̃latus assiĩať capiti ꝓpter capitis dispositionẽ. Dispõ. n. capitis (ẽm Aristo.) ex tribus cognoscit, s. est quantitate ex figura, ex capillis. Ex quantitate qdẽ, q̃a caput dẽt esse mediocre inter paruũ, & magnũ, mẽbris alijs in quãtitate ꝓportionatũ. Nã caput nimis paruũ signat defectũ materiæ, & đbilitatẽ virtutis formatiuæ. sed nimis magnũ signat sup̃fluitatẽ m̃æ, & defectũ virtutis operatiuæ. Sic p̃lat⁹ neq; dẽt eẽ nimis magn⁹ ꝑ sup̃bię elationẽ, neq; ẽt nimis pu⁹ ꝑ pusillanimitatis deiectionẽ: sed vt vtroq; vitio careat, magnanim⁹, & humilis esse studeat, vt s. ex vtraque virtute quoddam medium, & temperamentum conficiat.

Itẽ cognoscit dispõ capitis ex figura, q̃a figura capitis ẽ rotũda, tũ ꝑꝑ lęsionis, & passibilitatis amotionẽ: tũ ꝑꝑ medullę cerebri ãpliorẽ receptionẽ. Et tñ dẽt esse aliq̃tulũ oblõgũ, & circa tp̃a aliquantulũ

pla-

planum. Nam perfecta dispositio capitis est, quando in rotunditate disponitur ad similitudinem globi cerei inter manus, vel duo ligna compressi. Talis enim globus est figura rotundus, & tamen aliquantulum in utroq; latere planus. in parte tamen anteriori in utraq; parte erit acutum aliquantulum eleuatum, & hoc necessarium fuit ad retinendum ventriculum cerebri in prora. i. in anteriori parte capitis, ex qua quinq; nerui procedũt, quinq; sensus facientes. Simili modo parum acuitur a posteriori propter retentionem alterius uentriculi in puppi. i. in posteriori parte, ex qua procedunt medullæ spondiles, & nerui motum uoluntarium facientes. Debet ergo ad modum capitis prælatus esse rotundus. i. iustus, ut non sit in eo aliquis angulus iniquitatis, aliquam partem retinens, præcipuè in iudicio, ubi partem, vel personam accipere non debet.

Item debet esse oblongus per longam discussionem, & deliberationem, scilicet ut non cito præcipitet sententiam: quia velox consilium siue iudicium sequitur pœnitentia, Debet etiam esse ex vtroq; latere planus, idest firmus, scilicet tam in prosperis quàm in aduersis. Illud enim, quod planum est, ubi applicatur, vel ponitur, resideт firmum: sed non sic, quod est sphæricum. sed debet etiam esse acutus ante in prouisione futurorum: & retro in recordatione præteritorum, & in medio eleuatus, præsentia sublimiter disponendo.

Item cognoscitur dispositio capitis ex capillis, quia secundum eorum quantitatem, & qualitatem, & cadendi velocitatem siue tarditatem de complexione, capitis iudicatur. Quasi autem capilli adhęrentes capiti, sunt officiales, & familiares, vel consiliarij, vel amici ipsius prælati qui ei iugiter adhærent ex quibus multum pendet, & ostenditur qualis prælatus sit. Capilli n. bene dispositi quamdiu adhærent capiti, ipsum custodiunt, ornant, & defendunt: ablati vero, vel male dispositi, ipsum turpe reddunt. Et simile accidit de amicis vel consiliarijs, & familiaribus prælati: quia si boni sunt ipsum custodiunt, & honorabilem reddũt, si uero praui ipsum corrumpunt, vel saltem infamem, & odiosum efficiunt.

Quarto prælatus assimilatur capiti propter eius compositionem. Nam primo quidem caput est ex multis ossibus constitutum, & hoc propter cerebri defensionem. Nam substantia cerebri tenera est, & mollis; unde de facili læderetur, nisi esset interpositio cranei, & ossiũ aliorum, per quæ ab extrinseca lęsione seruatur. Ossa autem ista quæ debent esse in prælato, vt ipsum defendant, & custodiant, sunt misericordia, iustitia, clementia, & cæteræ virtutes. Prouer. Misericordia, & veritas custodiunt regem, & clementia roboratur thronus eius. Pro. 20.

Item caput habet aliquid de carnositate, & hoc fuit necessarium ad temperamentum ossium, & neruorum, ne forte nimium ossium frigiditate teneritudo cerebri occasionaliter lęderetur. Similiter in prælato est infirmitas carnis, siue passibilitas ad humilitatem scilicet, & custodiam uirtutum. Nam (sicut dicit Apostolus.) uirtus in infirmitate perficitur. Habet tamen caput parum de carnositate, & pinguedine respectu aliorum membrorum: & hoc propter uiuacitatem sensus, & iuuamentum intellectus (sicut dicit Philosophus.) Forte ratio huius est; quia spiritus in neruis sensibilibus per carnis grossitiem, & nimiam pinguedinem in suo transitu impediretur, & sic sensus hebetaretur, & intellectus obtunderetur. Vnde Hiero. dicit, quòd venter pinguis non gignit sensum tenuem. In hoc ergo signatur, quòd prælatus non debet esse deliciosus, neq; intendere ad impinguandum corpus, sed paruam curam debet habere, vel impendere carni suæ. 2. Cor. 12. Ari. 12. de ani. Hiero.

Item debet prælatus parum habere de carne, idest de amore carnali consanguineorum, idest, ut non intendat ad ditandum, vel impinguandum eos de patrimonio Crucifixi, idest de bonis ecclesiæ.

Item caput, quamuis multam uideatur exterius habere duritiem, multam tamen habet intus mollitiem in medulla, ita vt ipsius mollitie irrigetur totius corporis machina. Sic prælatus quamuis se debeat quandoq; durum ostendere in corripiendo exterius, tamen in compatiendo mollis debet esse interius.

Item caput multum est neruosum; & hoc fuit necessarium propter ossium adinuicem coniunctionem, & propter sensus, & motus operationem. Nam per neruum medium anima in corpore

pore omnem motum operatur, & sensum, neque sine neruo descendente a cerebro membrum coniungitur membro. Isti ergo nerui sunt bona verba, & exempla prælati, quibus subditorum sensus informantur, & ad bene operandum mouentur, & in pacis, i. vnitatis consortio inuicem connectuntur. Vnde si virtus fluens de capite per neruos impediatur, corporis corruptio sequitur, & omnis compactio dissoluitur: quia si virtus doctrinæ, vel bonæ vitæ prælato subtrahitur, subditorum vita quoque corrumpitur, & vnitatis per consequens concordia dissipatur.

Quintò, propter cerebri inclusionem. Nam intra caput cerebrum est inclusum, quod est corpus album, sine sanguine de spiritu & medulla habens multum, & in tribus cellulis est distinctum, & intra duos panniculos, scilicet piam matrem, & duram situ naturali est contentum. Est autem album, vt cuiuslibet similitudinis coloris sit facile susceptiuum. Habet multum de spiritu, vt multus in eo sit motus. Habet mulum de medulla, vt acumen caloris, qui ex eius motu generatur, temporaretur. Parum habet de sanguine ne eius colore inficeretur, & sic omne appræhensum videretur rubeum. Ideo etiam fuit humidum sine sanguine, vt cito in naturam sentiendi mutaretur. In tribus autem cellulis est distinctum, quæ ventriculi appellantur. In anteriori cellula formatur imaginatio. in media sensibilis ratio, in vltima memoria siue recordatio. Hæc omnia competunt prælato, scilicet vt sit albus per puritatem, & sine sanguine. i. sine inordinato consanguineorum amore s. vt non ædificet Syon in sangninibus: & debet hēre etiam multum de spiritu, idest multum esse spiritualis.

Itē de medula humorosa. s. deuotione animæ, vel de pietate compassionis. Distinctio autem trium cellularum, seu virtutum, signat tres partes prudentiæ: quarum vna est posterior. s. memoria præteritorum. Alia anterior scilicet prouisio futurorum. tertia media scilicet intelligentia præsentium. Debet etiam ad modum cerebri esse inter duram, & piam matrem inclusus. Istę enim duæ matres sunt duo panniculi ad defensionem cerebri positi: vnde vocantur mattes cerebri, vnus est grossus, & ideo dicitur dura mater: hic autem craneo supponitur, sed in medio cerebri ingrossatur, & ad maiorem fortitudinem solidatur, non tamen immediatè cum craneo coniungitur, sed potius ab eo suspenditur, & huc atque illuc circa cerebri substantiam dilatatur. Hæc dura mater fuit necessaria, vt piam matrem, quæ est ea tenerior, a duritia cranei defensaret: & vt venas, & arterias cerebri colligaret, & vbi essent spatia vacua, illa impleret, ac pia mater duræ matri supponitur, & ipsa mollior inuenitur. Et ideo substantiam cerebri circumuoluit, & dictas cellulas inter se diuidit, & distinguit. Neque superfluit hic pia mater: quia cerebri interius venas recolligit, & ne cerebrum sua liquiditate defluat, coadunando custodit: cerebrum etiam cooperiens, & amplectens ipsum a dura matre defendit. Istę ergo duæ matres debēt esse in prælato, dura. n. mater est pœnitentia, pia mater misericordia: debet. n. esse sibi per pœnitentiam austerus, sed per pietatem esse alijs largus, & benignus: vel debet esse dura mater in correctione iustitiæ, & pia mater in compassione misericordiæ. Nam disciplina sine misericordia multū destituitur, si vna sine altera teneatur: vt dicit Greg. Vtraque tamen dicitur esse, mater ex dilectione, charitatis mora. Grego.

Sextò, prælatus assimilatur capiti propter fumositatum receptionem. Est enim caput totius corporis caminus, & tectū, & ideo multarum fumositatum a stomacho ascendetium est receptiuum: & ideo fecit Deus illud porosum, & foraminibus plenum, vt per poros occultos, & foramina manifesta eijceretur superfluum, ne fieret receptaculū naturæ mortiferū. Istę multæ fumositates ad cerebrū ascendentes, sunt multæ sollicitudines, & anxietates quas oportet prælatum habere: sed tamen superfluas curas, & anxietates debet abiicere siue per secretas considerationes, & orationes, siue per manifestas & vtiles occupationes.

Septimò, assimilatur capiti prælatus, propter ipsius capitis læsionem, siue passionem. Patitur enim caput multipliciter: aliquando quidem ex sua mala complexione, aliquando vero ex nimio fumo à stomacho ascendente, aliquando vero ex aeris intemperie, & aliquando ex aliorum membrorum associatione, aliquādo ex nimia repletione, aliquando ex nimia inanitione: aliquādo ex nimia fatigatione, aliquando ex nimia dormitione: quæ

omnia

omnia conueniunt malis prælatis, qui
aliquando deprauantur ex mala comple-
xione inclinãte: aliquãdo ex fumo super-
biæ ascendẽte: aliquando ex intemperan
tia dissoluente: aliquando ex malorũ fa-
miliaritate inficiẽte: vel ex aliorũ maligni
tate deficiẽte: aliquando ex nimia reple-
tione ciborũ, vel temporalis proprietatis,
aliquando ex nimia inanitione expensa-
rum suę necessitatis: quandoq; etiam ex
nimia fatigatione ĩfirmant, & inutiles ef-
ficiuntur, aliquando vero ex nimia dor-
mitione negligẽtiæ, & pigritiæ detinent.

Itẽ prælatus assimilatur collo.

Primo ratione situationis. Nam collũ
situatum est inter caput, & corpus: quia
prælatus mediator est inter Deum, & po-
pulum. Vnde debet esse coniunctus Deo
per puritatem, & populo per charitatem,
Deu.5. & pietatem, Vnde. Dixit Moyses. Ego se-
quester, & medius fui inter vos, & Deũ.
Et quamquam prælatus supra assimilat᷒
sit capiti nõ propterea est inconueniens,
quod etiam assimilet collo: quia licet ip-
se sit, ut caput respectu populi: tamen est,
ut collũ respectu Christi qui est princi-
Eph.1. pale caput ecclesiæ ẽm illud Eph. Ipsum
dedit caput super omnem ecclesiam quæ
est corpus eius.

Secundo rõne compositionis. Nã collũ
componit ex duobus partibus. s. anterio-
ri, quæ dicitur gula, & posteriori, quæ di
citur ceruix sicut dicit Isido. Et istæ duæ
partes colli significant duas perfectiones
prælati. Quia gula siue guttur significat
auctoritatem doctrinæ: quia. s. in gutture
vox formatur. Ceruix uero significat soli
ditatem uitę. Ceruix enim non est conca
ua, ut gula, sed solida est & plena. Sed no
ta, quod licet vox in gutture formet: ta-
men si est uox significatiua, & articulata,
& literata, quæ propriè dr locutio, requi-
rit plura alia instrumẽta. Vnde ẽm Cõstã.
Const. Organa uocis sunt plura, scilicet pulmo,
arteriæ, guttur vuula, & dẽtes, labia, atq;
lingua. Horũ enim organorum quędam
sunt uocis ordinatiua, vt gula, quæ (ẽm
Const.) uocem pulchrã reddit, & fortem,
quãdo proportionabiliter se habet ad alia
instrumenta Nã aerem introeũtem tem-
perat, & ne nimis impetuosè exeat deti-
net, & refrenat.

Item a receptione pulueris guttur, & ar
terias conseruat. Quædam uero sunt uo-
cis emissiua, vt canales pulmonis, & arte-
riæ quæ sunt quasi quędam fistulæ quę si
sint mundæ, lenes, & temperatæ, dulcem
& lenem, & temperatam faciũt ipsam uo
cem. Si uero sint asperæ aut pius debito
latæ, vel strictæ, aut distortæ, grauem, vel
exilem, dissonam & inæqualem uocem
emittunt Quædam uero sunt vocis distĩ-
ctiua. i. uerborum distinctè formatiua, si-
cut lingua labia, & dentes, & hmõi. Igitur
prima organa, quæ sunt uocis ordinatiua
admonent prælatum, & doctorem, ut lo-
quatur ordinatè, & temperatè. Illa uero q̃
sunt emissiua admonent, ut loquat aper-
tè: quia in emissione vocis fit oris apertio.
Alia uero quæ sunt uocis distinctiua, ad-
monent, vt loquatur distinctè: Pars vero
posterior quę dicitur ceruix designat uitã
prælati. Cõstat enim ex carne, & ossibus,
& neruis, & est ossea ad caput fortius su-
stinendum, sed neruosa ad motum uolũ-
tarium faciendum, & sensum ad partes
corporis deferendum. In quibus designa
tur, quod pręlati quantum ad vitã debent
esse carnei per mansuetudinis lenitatem,
& ossei p fortitudinis firmitatẽ, & neruosi
per dilectionis colligationẽ, & extẽsibili-
tatem.

Tertio rõne proportionis. Nam debet
collum esse proportionatũ corpori ne ex
cedat in paruitate, vel ĩ magnitudine mo
dum. Tunc aũt prælatus excedit in magni
tudine modum quãdo est nimis seuerus:
tunc in paruitate, quando nimis remissus
dicit aut Aristot. quod in quadrupedibus Arist.
spissi corporis, & crurum mediocriũ collũ 14. de
est curtũ, & grossum: & hmõi animalium ani.
in collo est maxima fortitudo, sicut patet
in bob᷒ bubalis, & vrsis, & lupis. Tali col-
lo fortissimo scilicet curto, & grosso, assi-
milantur prælati qui debent esse fortissi-
mi in operando, curti, & breues in expe-
diendo, grossi, & pleni, vel pingues in sub
ueniendo, & largiendo.

Item prælati debent esse similes tibiis,
quia primo debet esse in eis fortitudo pa-
tientiæ, & hoc designatur in tibiis quæ sci
licet intrinsecus sunt ex ossibus fortibus
factæ quæ etiam sunt tanquam columnæ
ad corpus portandum habiles. Sic præla-
ti debent esse columnæ per debilium su-
stentationem, & fortes, & patientes ĩ por
tando subditorum onera.

Secũdo debet esse in eis cõpassio mise-
ricordiæ, & hoc signatur in tibijs, quarum
ossa interius sunt medulla plena: unde
sunt exterius duræ, & interius molles: &
sic ipsi plati, vt & uideantur exterius du-
ri per

ri per correptionem iustitię,& sint intrinsecus molles per compassionem misericordiæ.

Tertiò debet esse in eis mansuetudo conuersationis extrinsecæ:& hoc significatur in tibiis,quę sunt carnositateq; vestitæ,& in cōplicatione earum cum femoribus.neq; ab eis recipiunt neq; inferunt offensam.Vnde tāquam culcitra ad mollem corporis supportandam carnositas ipsarum à parte superiori est interius locata. Sic prælati cum se aliis complicant siue applicant cum eis conuersando, debent esse sic mansueti, & temperati, ut neq; ipsi illos offendant conuersationis asperitate,neq; ipsi offendantur ab eis nimiæ familiaritatis, vel dulcedinis contemptibilitate: debent autem omnes subditos, vt culcitra scilicet dulciter, & leuiter supportare.

Quartò debet esse in eis longitudo perseuerantiæ, quæ etiam significatur in tibiis siue coxis,quæ sunt logæ. Vnde ideo dicuntur tibiæ, quia similes sunt tubis in specie,& longitudine,(vt dicit Isid.) quia scilicet ipsi prælati longanimes, & perseuerantes esse debent in sui officij sollicitudine,& labore.

Isid. li. Ety.

Item prælatus similis est nutrici.

Primò,quia nutrix puero gaudenti congaudet, & condolet patienti. ita debet prælatus erga subditos secundum illud, Gaudete cū gaudētib[9], & flete cū flētib[9]. Ro.12.

Secundò,quia nutrix subleuat puerum cadentem. Sic prælatus cadentem in peccatis subleuare debet,reducēdo benignè ad pœnitentiam ; uel cadentem in paupertatem,exhibendo ei misericordiam.

Tertiò,quia nutrix lactat puerum plorantem, quia prælatus afflictum subditum debet consolari.

Quartò,quia nutrix deosculatur cadentem: quia scilicet prælatus debet osculo amoris, & pacis fouere subditum patientem.

Quintò, quia nutrix ligat puerum nolentem:quia.s.prælatus debet restringere inuitum subditum insolentem.

Sextò,quia nutrix abluit puerum se sordidantem: quia prælatus purgare debet per correptionem iustitiæ subditum delinquentem, & sese per culpam sordidantem.

Septimò, quia nutrix pascit recusantē: quia.s.prælatus subditum nolentem audire uerba Dei, vel studere in sacris doctrinis,quibus anima pascitur,debet compellere ad audiendum,vel ad stndēdum.

Octauò, quia nutrix instruit nescientem: quia prælatus debet instruere subditum ignorantem.

Nono,qa nutrix balbutit, & linguā frāgit,ut facilius instruat nō loquētē. Sic p̄latus subditum nescientem cōfiteri, debet instruere de cōfessione quodammodo se cum eo peccatorem accusando.

Decimò, quia nutrix medicinam accipit, vt sanitati restituat paruulum ægrotantē:Sic bonus prælatus libenter pœnitentiam recipit pro subditis liberandis.

Vndecimò,quia nutrix nūc manu,nūc genu eleuat puerū vagientē. Et sic p̄latus nūc manu operis, nūc genu orationis eleuat subditū laborantem,vel tribulationes seu tentationes patientem.

Duodecimò,quia cibum ipsa masticat, vt reficiat famescentem. Sic prælatus, vel p̄dicator verba Dei disponit, & ordinat, ut melius instruat, & reficiat audientes.

Decimò tertio,quia sibilis, & cātilenis demulcet puerū dormientē, Ita p̄latus de uotis recōmendationibus, & officijs debet iuuare subditū morientem, vel quia officijs,& canticis ecclesiasticis debet p̄uocare subditos ad somnum.i. ad quietē intimæ contemplationis.

Item prælati debent excedere subditos sicut mares fœminas excedūt. Masculus enim in quatuor fęminā excedit. primò quo ad cōplexionē:quia masculus calid[9] est,& siccus:fęmina vero frigida, & humida.In quo signat,ꝙ p̄latus debet excedere subditos,& in calore diuini amoris, & in siccitate.i.castitate carnis: carēs. s. humore seu fluxu cōcupiscētiæ carnalis.

Itē in masculo vigēt virtutes formales, & actiuæ.In fęmina uero materiales, & passiuæ.Vnde Ari.dicit, ꝙ vir se habet ad modū formæ, & mulier ad modū materię.In quo signat, ꝙ prælati debēt magis eē actiui.i.magis operosi quàm subditi,& magis sollicití ī operib[9] uirtutū,& p̄cipuè ī opib[9] pietatis:q̄ ptinēt ad vitā actiuam. Ari.15. de ani.

Secundo præualet masculus quo ad naturæ operationē. Nam in masculo maior est uirtus. Vnde uir ab eminentia uirium dictus est, (ut dicit Isido.) Et ideo nerui uirorum,ossa, & lacerti sunt fortiora, & grossiora, & omnia membra in uiris sunt solidiora, & ideo ad opera aptiora. In quo signatur,ꝙ p̄lati debēt magis quā subditi abundare uirtutibus interioribus Isid. li. Ety.

& in

& in bonis operibus exterioribus, & in tolerantia laborum, & etiam passionum.

Tertio præcellit quo ad sensus discretionem: quia in oī genere aīalium masculus in præcauendis insidiis, & fugiendis nociuis, solicitiorem habet animum fœminis, & prudentiorem (vt dicit Philosophus.) In quo signatur, ꝙ prælatus debet excedere subditos in discretione prudentiæ, & in cognitione scientiæ

Ari. 5. d ani.

Quarto quoq; præcellit masculus quo ad potestatem, & dominationē: vñ docēdi auctoritas viris conceditur, sed fœminis denegatur. Gene. dictum est mulieri Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. Sic prælati excedunt subditos, & doctrinæ auctoritate, & regiminis potestate, & dominij dignitate.

1. Cor. 6

Gen. 3.

Humana prudentia, quid, & qualis esse debeat, quasq; partes in se contineat pluribus odoratus similitudinibus ostenditur. Cap. LXI.

PRudētia, & discretio assimilatur odoratui, & hoc patet ex quinque.

Primo ex parte principij effectiui. Nā virtus animæ mediante spū aīali perficit odoratum. sic & anima mediante Spūssancti lumine, & gratia, efficitur prudens ad discernendū proficua, vel nociua. Vnde Apo. dicit, ꝙ spūalis homo oīa dijudicat, & ipse a nemine iudicatur, Et ꝙ per Spūmsanctum datur discretio spirituum. Vnde vera prudentia non pōt esse nisi in bonis. & spūalibus viris & iō etiā philosophus dicit, quod impossibile est prudentem esse non entem bonum.

1. Cor. 2.

1. Cor. 12

Ari. 6. Ethi.

Secundo ex parte organi receptiui. Organum n. odoratus est aliqd circa cerebrum, sed in hoībus requiritur ad odorandū perfecta dispositio narium, in q̄bus sunt duæ carunculæ siue cauernulæ ad modum mammillarū dependentes, q̄ videntur esse propria organa odoratus, & recipiunt spm animalē per quosdam neruos à cerebro venientes. Nares. n. nō sunt propria instrumenta olfactus. quod patet, quia ipsis abscisis non priuatur aīal odoratu. Nos ēt ꝑ loca fœtida trāseūtes si flatū represserimus, aerem fœtidū nares intrantem in nullo sentimus. & hoc est, quia illæ carunculæ quasi quodam motu voluntario sunt obstructæ. Sunt etiā carunculæ huiusmodi concauæ, & spongiosæ: concauæ quidem, vt in sua porositate concaua fumum recipiant a re odorabili resolutum. Spongiosæ vero sunt, vt in eis virtus attractiua sit. Sicut autem sunt duæ caruncula velut instrumenta odorādi: sic sunt duæ virtutes, quæ sunt quasi animæ instrumenta nociua à proficuis discernendi.

Prima est intelligentia, siue ratio vniuersalis aīæ, quæ s. per prudentiā perficitur, vt se recte habeat circa ea, quæ sunt ad finem, vtilia, s. à nociuis generaliter discernendo. Vnde Aug. dicit, ꝙ prudentia est cognitio rerum appetendarū, & fugiendarum. Alia est æstimatiua, quæ in homine dr ratio particularis, quæ est collatiua intentionum particularium sicut ratio vniuersalis est collatiua vniuersaliū. Et hæc æstimatiua etiam in brutis est ꝑ quam ouis fugit lupum sicut inimicum, quamquàm hoc per sensum non ꝑcipit: per hanc etiam mouetur auis ad colligendum paleas tanquàm vtiles ad nidū: Vnde per hanc etiam ipsa bruta dicuntur ꝑticipare aliquid prudentiæ: sicut patet ꝑ philosophum.

Aug. li. 83. qo.

Ari. 1. d hist. ani.

Tertius ex parte medij delatiui. Nam (sicut dicit philosophus) olfactus immutatur ab odorabili per medium, scilicet aerem, aut aquam, Nam animalia, quę respirant, per aerem odorant. Dixerunt autem quidam, quòd à corpore vaporabili quædam fumalis euaporatio resoluitur, quæ est subiectum odoris, & peruenit vsque ad sensum olfactus. Et hinc est, (vt dicebant,) quòd contrarij odores in medio se impediunt. Sed contra hoc est, quia odor cadaueris, a vulturibus vsque ad quingenta miliaria sentitur. Impossibile autem videtur, quòd aliqua corporalis euaporatio cadaueris vsque ad tantum spacium diffundatur. Sed ad hoc respondent, quòd talis euaporatio ad tam remotum spacium defertur per ventos. Sed contra hoc est: quia sensibile immutat medium vndique secundum eandem distantiam, nisi impediatur. Non autem sufficeret ad occupandum tantum spacium, etiam si totum cadauer resolueretur in fumalem euaporationem, cum sit certus terminus rarefactionis, ad quem corpus corporale peruenire potest, quæ est raritas ignis: & præcipue, cum per huiusmodi odorem cadauer ipsum appareat immutatum. Et ideo dicendum, ꝙ ab odorabili resolui

Ari 2. lib. de ani.

resolui potest fumalis euaporatio, quę tamen non pertingit vsque ad terminum, vnde odor percipitur: quia immutatur medium spiritualiter vlterius quàm prędicta euaporatio pertingere possit. Vnde etiam homines non sentiunt odorem si ne respirationibus. Animalia autē aquatica, & quæ non respirant, sicut sunt quæ sanguine carent, cum etiam odores sentiunt (quod patet, quia quædam eorum de longinquo veniunt ad alimentum, quod non esset, nisi prouocarentur odore) oportet quòd odorēt mediante aqua Per aerem igitur qui subtilioris naturæ est, intelliguntur spiritualia. Vnde quandoque aer spiritus vocatur. Per aquam vero quæ grossior, & fluxibilis est, intelliguntur temporalia, seu corporalia quæ continuè transeunt. Vnde sicut ad odorandum necessarij sunt animalibus aer: & aqua, ita ad rectè viuendum, vel operādū necessaria est hominibus duplex prudentia, scilicet spiritualium, & temporalium, scilicet vt prudenter sciant vtraque disponere, sicut decet.

Prima ergo prudentia siue industria est circa spiritualia, quæ pertinent ad salutē, & inuenitur in omnibus habentibus. gratiam: quia vnctio docet eos de omnibus, vt dicitur, in 1. Ioh. sed secunda, s. ea quæ est circa temporalia, per quam scilicet sibi & alijs quis potest prouidere, nō solum de his, quæ sunt necessaria ad salutem, sed de quibuscunque pertinentibus ad humanam vitam, non est in omnibus gratiam habentibus. 1. Io. 3.

Quarto ex parte officii discretiui Est enim odoratus officium odores fętoresque discernere, sed odores percipit diligēdo, fętores vero horrendo. & hoc est, qa odoribus tanquam conuenientibus adiuuatur, fœtoribus vero tanquam corrūpentibus impeditur. & ista prudentiæ cō petunt, de qua August dicit, ꝙ prudentia est virtus, ea a qbus adiuuatur, ab eis quibus impeditur, sagaciter eligens. Aug d mori. eccl.

Prælatorum regimen quod propter expressionem dispositionem significationem, repræsentationem, duritiem, aliaque naturales proprietates, fronti, neruis, ac cartilagini assimilatur, quas partes habere debeat, & à quo potestas omnis deriuetur, exprimitur. Cap. LXII.

Regimen principantium, & prælatorum assimilatur fronti propter quatuor.

Primo propter expressionē, Hæc enim statum mentis nostræ sua specie exprimit, dum nunc fit læta, nunc tristis. Similiter in statu regiminis maxima notificatio fit. Vnde quidam Philosophus dixit, quod principatus virum ostendit. Est etiam status regiminis maxime variabilis, quem nunc tristitia deprimit, nunc vero lætitia extollit. Sed tunc viri prudentes in hoc statu existentes plus męroribus afficiuntur quàm risibus. Ezech. Signum thau super frontes virorum gemētium. Eze. 11.

Secundo propter dispositionem. quia (secundum Constantinum) frons est os semicirculare neque multum durum, neque nimis molle. Nam necessarium fuit, vt esset sic temperatum, ne læderetur vicinitas oculorum. Sic prælatus, vel princeps, licet debeat in se esse fortis ad modum ossis, aliis tamen neque debet esse nimis durus, ne sit crudelis, neque nimis mollis, ne sit remissus. Et ideo (sicut dicit Bern.) miscenda est lenitas cum seueritate, & faciendum est quoddam ex vtraq; temperamentum. Const. Bern.

Item frons est modicæ carnositatis, & paucæ pinguedinis, quia (secundum Philosophum) talia impediunt intellectum. Vnde signat, ꝙ Princeps non debet carnalibus intendere, neque delitijs insistere ad corpus impinguandum, nisi parum quantum requirit necessitas, scilicet secundum decentiam status, Eccl. Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt. Ecc. 10.

Tertio propter repræsentationē, quia totius animalis uirtuositas lucet in fronte, Frons enim (vt Philosophus dicit) est sedes verecundię, & honoris. Vnde personæ inuerecundæ dici solet, Tu depo suisti frontem. Hiere. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Hier. 3. Sic virtuositas plebis lucet in qualitate rectoris: propter quod dicitur Eccl. Qualis rector ciuitatis, ales & inhabitantes in ea. Ecc. 10. Sedes enim regiminis maximè est sedes verecundię vel honoris. Nam si laudabiliter tenetur, tunc reddit dignum honore, Eccl. In medio fratrum rector illorum in honore. si vero male tenetur, opprobrio, & verecundiæ patet. Ecc. 10.

Quarto propter significationem, vt dicit Aristo. quod quando frons fuerit magna, significat stultitiam, quando mediocris, significat bonitatem complexionis, quando nimis eleuatur, & in superficie Arist. de anima. Lib 1.

rotun-

rotundatur, excessum significat cholerę & caloris. Sic si princeps velit videri magnus per ostentationem, est signum stultitiæ mentis. Et si eleuatur per superbiæ elationem, significat excessum propriæ reputationis, & interioris inordinationis: sed si mediocriter se habet, vt neque per superbiam se extollat, neque contemptibilem per ignominiam se reddat, tūc est signum bonæ dispositionis interioris.

Item Rectores, & prælati debent esse similes neruis.

Primo quidem, quia nerui a cerebro originem sumunt. Non autem a cerebro immediate procedunt, sed quidam ab eo nucha mediante descendunt. Et tale medium fuit necessarium; ne si immediatè a cerebro omnes venirent, aut se rūpēdo læsionē incurrerent, aut ꝓpter longitudinem viæ a principio sensus ad actū sentiendi potentiam non haberent. In hoc autem signatur, ꝙ quorundam rectorum institutio, seu potestas est immediatè a Deo, sic Moyses, & Aaron, & Apostoli instituti sunt a Christo, præcipue Petrus. alij prælati, & rectores, vt episcopi, & reges, & huiusmodi, eliguntur ab hominibus, vel potestatem habent à Deo homine mediante. sed siue immediatè, siue mediate, non est potestas nisi à Deo, sicut Apo. dicit. Ro. 13.

Secūdo, quia nerui motum à spiritu accipiunt quem membris refundunt. Sic ꝑlati, & rectores in omnibus, quæ faciunt debēt moueri à Deo, vt videlicet ea, quę faciunt, propter eum operentur, & nō ꝓpter fauorem hominum. Tunc enim dicuntur moueri à Deo, sicut finis mouet agentem. Apost. Omnia in gloriam Dei facite. 1. Cor. 10.

Tertiò, quia nerui in sua concauitate spiritum recipiunt, & custodiunt. Sic prælati in mentis suæ humilitate debent spiritum Dei habere, & custodire. Vnde in Isa. secundum aliam translationem dicitur. Super quem, requiescit spiritus meus nisi super humilem? &c. Isa. 11.

Quarto, quia nerui partes diuersas recolligunt, & annectunt. quia scilicet prælatorum est subditos discordantes ad priorem reducere concordiam, & vnire. Ephe. Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Eph. 4.

Quintò, quia nerui in suo exitu sunt molles, sed in fine se duros ostendunt. Sic prælati leniter in principio incipiendo semper ad perfectiora, & arctora subditos trahere debent. Apost. Prius, quod animale, deinde quod spirituale. 1. Cor. 15.

Sexto, quia nerui sua mollitie & flexibilitate ossa inflexibilia flectunt, Sic prælati suæ mansuetudinis exemplo debent duros & rigidos flectere ad mititatem, secundum illud: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Mat. 11. Et talis rector erat Moyses, qui fuit vir mitissimus, & superpositus est populo durę ceruicis sicut neruis alligantur ossa. Iob in persona Ecclesiæ habenti mites prælatos, & duros subditos. dicit, Ossibus, & neruis compegisti me. Iob. 10.

Item modificatio regentis debet esse ad modum cartilaginis.

Primo, quo ad temperantiam, quia cartilaginosa sunt ossibus molliora, sed carnibus duriora. In quo significatur, ꝙ rector (vt supra tactum est) non debet esse nimis durus, neque etiam nimis mollis, & pius, sed quasi quodam medio temperatus. Vnde in arca testamenti virga fuit simul cum manna, vt in rectoris iustitia sit virga, idest asperitas correctionis, simul cum manna, idest cum dulcedine compassionis.

Secundo ratione efficaciæ. Nam cartilago vestit extremitates ossium, ne ex nimia confricatione in suis iuncturis exasperentur, & vt facilius ossa cum carnibus iungerentur. Per ossa intelliguntur subditi fortiores, & maiores, quorum extremitates sunt eorum defectus. nemo enim est tam perfectus, qui non habeat aliquos defectus saltem extraneos, & paruos, ex quibus contingit, quod inter fortes, & probos viros nonnunquam, & collisiones scandalorum, & exasperationes verborum procurante diabolo oriuntur. Sed ista extrema, idest parua subditorum vitia, unde scandala oriuntur, ne ex nimia confricatione, idest ex assidua simul cōuersatione, in iuncturis, idest in locis, vel officijs, vel operibus quibus simul coiunguntur se inuicem ossa, idest subditi, exasperent, idest Inordinatè perturbēt, cartilagine sunt vestienda, idest prouida, & honesta prælati industria reprimenda & præcauenda. Tunc enim extremum subditi prælatus vestit, & cooperit, quando ipsum ne ad alios turbandum ꝓdeat reprimit. vel tunc cartilaginis mollicies extrema ossium vestit, dum dominorū, & perfidorum subditorū extrema, id est

parua

parua vitia quædam dissimilando, vel par cendo prælatus pertransit: ex quo quandoque accidit, quod dum subditus sic se patienter, & benignè in suis defectibus à maioribus tolerari conspicit, ipse a cōfratrum iniurijs & exasperationibus facili⁹ se compescit. Ipsa etiam cartilaginis mollicies ossa cum carnibus iungit: quia benignitas, & māsuetudo prælati etiam infimiores & fortiores in pacis vnitate con nectit. Sic ergo per cartilaginis mollitiē, & ossa simul, & carnes cum ossibus sine læsuris coniunguntur: quia sub benigno & modesto prælato omnes ad inuicem subditi tam fortiores, quam infirmiores sine scandalis, vel iniurijs in pace custodiuntur.

Ari 13. lib. de aial. Tertiò ratione deficientiæ. dicit enim Aristo. quod cartilago præcisa non recrescit: quia præcisa, vel ablata operis moderatione non perficitur opus, sed deficit à sua perfectione. Vnde bene poeticè dicit, Semper ad omne, quod est mensuram ponere prodest. Nam sine mensura non stabit regia cura.

Dentibus ob uarios eorum naturales effectus. Religiosi tum boni tum mali comparantur, quē admodum autem vitam degere debeant, vt Deo grati existant, multis puerorum exemplis clarum redditur. Cap. LXIII.

Religiosi assimilantur dentibus. Primò, quia dentes in carne radicati sunt, & tamen terminos carnis excedunt. Sic religiosi quanuis in carne sint positi, tamen præter carnem viuere debent, secundum illud, In carne ambulantes, non secundum carnem militamus. 2. Cor 10.

Secundo, quia dentes nihil inter se, vel in se esse patiuntur. Sic religiosi nihil inter se, vel in se pati debēt, quod sit charitatis eorum, seu vnitatis diuisiuum, vel ablatiuum. Rom. Charitatē fraternitatis inuicem diligentes. Ro. 12.

Tertio, quia dentes superiores ad inferiores reuertūtur, & sibi inuicem mutuo coaptantur. Sic inter religiosos superiores debent redire ad inferiores per compassionem, & humilitatem, & per charitatem. Et inferiores debent coaptare se superioribus reuerendo, & obediendo. Vel qa sola maxilla inferior in homine mouetur, debent econuerso inferiores cum offenderint, redire ad suos superiores penitendo, & veniam humiliter petendo, & superiores inferioribus se debent coaptare misericorditer recipiendo, vel īferiorum infirmitatibus discretè condescendendo. Apo. debemus nos firmiores, im becillitates infirmorum sustinere. Ro. 12.

Quarto, quia dentes ordinatè inuicem componuntur. sic religiones vocantur ordines, quia omnia debent in eis esse ordinata, secundum illud, Omnia honestè, & secundum ordinem fiant in vobis. 1. Cor. 4.

Quinto, quia dentes ad formationem vocis cooperantur. Sic etiam à religiosis formari debet vox laudis quo ad diuinū officium cantantes, & vox prædicationis quo ad prædicantes. Etiam cooperantur quo ad vocem confessionis, quo ad confessiones audientes.

Sexto, quia etiam dentes toti corpori obsequuntur. Et sic religiosi seruiunt vniuersali ecclesiæ per exemplum conuersationis, per verbum prædicationis, p suffragium orationis, & etiam per ministerium sacramentalis administrationis. Cāti. Dentes tui sicut greges tonsarum, conuentus religiosorum sunt ex quibus est lac. i, doctrina prædicationis; balatus, i. vox laudis, vel orationis; & fœtus, i. fructus multiplicis administrationis. Cant. 4

Septimo, quia licet non ex se, tamē ex adiunctis patiuntur. Nam licet substātia dentium ossea. & insensibilis sit de se impassibilis, tamen dolorem trahit ratione societatis carnis, vel nerui, qui ei sunt cōiuncti. Sic religiosi propter amorē nimiū quem habent interdum ad suos consanguineos carnales, vel etiam ad aliquos seculares, sibi familiariter iunctos, de eorū malis dolorem sentiunt, quem per se nō haberent, vel interdum religiosi, qui ex se boni sunt, tamen ex incautis, & nō bonis secularium familiaritatibus inficiuntur, & maculantur, & dolores, seu scanda la patiuntur.

Octauo, quia dentes abinuicem distinguūtur. Sunt enim in masculis. 32. quorū quatuor in anteriori parte pares, quadrupli vocantur, qui lati sunt, & acuti, Vnde & incisores a medicis sunt vocati, eo, φ ad cibi incisionem sunt apti, & quicquid ore capitur primo ab eis capit, & mordetur. Mordendo autem cibum auferunt, quod est necessarium: & relinquūt, quod est superfluum. Sunt & duo alij, qui canini sunt appellati quadruplis coniuncti in summitate acuti, & duris cibis commo ledis aptij, & rotundiores, & propter hoc

canini

canini dicuntur, quia canũ dentibus assimilant. Et sunt canini dentes præcisoribus fortiores, acutiores, lõgiores, & rotũdiores. Sunt istis collaterales grossi, & lati, qui dñr molares eo, ꝙ ad molendũ cibum sunt cõuenie̾tes: nã quæ à priorib⁹ sunt confracta, istis tanquã molis tradun tur molenda. In primis ergo dentibus p̃cisoribus, vel q tollunt, & præcidũt partẽ necessariã, & reliquam dimittunt, p̃nt intelligi religiosi, & minus perfecti, qui seruant tm̃ ea ad quæ necessario tenent ex voto, vel debito. Per caninos vero, q duriora conterunt, intelliguntur quidã feruentiores, qui duriorem, & austeriorẽ vitam ducunt. Per molares vero latissimos intelliguntur perfecti, q habent latitudinem charitatis, constantiam firmitatis, latebram humilitatis, efficaciam vtilitatis. Nam molares dentes sunt lati, firmi, oculti, & vtilissimi.

Nono, quia dentes multa patiunt. Nã patiũtur putredines, fœtores, perforationes, mutationes, dolores, & alias cõsimiles passiones, quæ omnes sunt ex corruptis passionibus, & humoribus descendẽtes. Ista omnia competũt malis religiosis q perforantur per tentationum iacula, putrescunt per luxuriã: fœtent p infamiam, mutantur aliqñ per apostasiam, torquentur, & dolent per punitionis iustitiam.

Item religiosi debent esse sĩles pueris.

Primò, qa pueri sunt ablactabiles. Vnde proprie puer dr̃ cum est à lacte remotus. Sic religiosus debet se à seculo velut infans ab vberibus alienare: sicut dicit Isaac. Psalmista: Sicut ablactatus est super matrem suam. Isaac de vi. mona. Psal.

Secũdò, qa pueri sunt disciplinabiles: qa dr̃ aliqs puer cũ doli capax efficit, & disciplinæ aptus hr̃. Vnde sub tutoribus positus, disciplinæ subesse cõpellitur. Sic religiosi debent esse sub disciplina patris spũalis. i. prælati. Prouer. Noli subtrahere à puero disciplinam. Pro. 13.

Tertio, quia sunt motus uenerei inexperti: qa in hac ætate motus uenerei homines cõiter non inuadunt, eo, ꝙ viæ ad huc strictæ sunt. Vnde ab hac puritate pueri dicti sunt. Sic religiosi debent seipsos restringere, & sibi vias præcludere q̃bus possent à carnis illæcebris superari, & in puritate non tantũ mentis, sed etiã carnis manere. Aposto. Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, scilicet, vt non sit in vobis malitia carnis, 1. Cor. 14.

spiritus.

Quarto, quia sunt ad motum flexibiles. Et sic religiosi debent esse flexibiles p obedientiã ad exequendũ motum voluntatis superioris, vt possit prælatus dicere illud Nee. Omnes pueri mei congregati erant ad opus, s. per promptitudinem obedientiæ. Nee. 5

Quinto, quia sunt corpore leues. s. vt non sint religiosi pigri, vel graues, per accidiam sicut erat ille de quo Matth. Puer meus iacet, &c. Mat. 8.

Sextò, quia sunt animo dociles, quia. s. religiosi debent esse dociles Dei. Sapien. Puer erã ingeniosus, & sortitus sum animam bonam. Sap. 8.

Septimo, qa sunt pueri sine solicitudine vitam ducentes: quia s. veri religiosi nihil in terra appetunt, & sine solicitudine viuunt, sicut de Apostolis dicit quædã glosa super Actus Apostolorũ, ꝙ gloria Apostolorum erat nihil in terra possidere, & sine solicitudine viuere. Tales. n. pueri solum Deum quærunt, Paralipom. Cum adhuc puer esset, cœpit quærere Deum. 2. Para. 34.

Octauo, quia nullum periculum sunt magis, quàm virgam timentes: Et sic religiosi timent virgam flagelli diuini. Plus enim timere debent flagella Dei, quàm hominis. Iudic. Timebat, quia adhuc puer erat. Iud. [8.

Nono, quia sunt neque laudes, neque vituperia aliquid reputantes. Ita religiosi vt Deo placeant, vituperia debent, & laudes hominum paruipendere, sicut dicebat Apost. Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer. 3. Re. Ego autem puer paruulus sum, idest humilis. 2. Cor. 4.

Decimò, qa sunt iniuriarum immemores. Et sic religiosi debent iniuriarũ obliuisci parcendo, exemplo Christi, qui dixit: Pater dimitte illis &c. Vnde & ipse vocatur puer. Conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum, Iesum. 3. Reg. 3. Luc. 22 Act. 4.

Vndecimo, quia verberati a matre statim sunt reuertentes, nec se de iniuria vindicantes. Ita religiosi etiam si affligantur in religione, non debent propter hoc suam religionem relinquere, vel ipsam accusare, & vituperare. Et de talibus pueris patet Religionem dicere illud Isa. Ecce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Dominus, &c. Isa. 8.

Cordis generatio, virtus, forma, omnisq́; ipsius perfectio eruditissimis verbis pluribusq́; sententijs circumscribitur: quæ quidem omnia sanctis uiris pluribus exemplis adaptantur, omnesq́; eorum perfectiones patefiant.
Cap. LXIIII.

SAnctorum virorum perfectio repræsentatur in ordine.

Primo, quia cor est exterius carneum. Et sic sancti viri sunt exterius carnei, i. lenes per mansuetudinem conuersationis, vel habent sancti viri cor carneum per disciplinæ susceptibilitatem, uel carneum per compassibilitatem, non lapideum, idest durum per impietatem Ezec. (Ezec. 36) Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.

Secundò, quia cor est interius cõcauũ, & hoc necessarium fuit (sicut dicit Constan.) propter caloris conseruationem, qa cor est totius caloris corpis fontale principium. Sic sancti viri sunt concaui per humilitatem. Nam sicut calor naturalis conseruatur in concauitate cordis, ita calor charitatis in humilitate mentis, & hanc concauitatem habuit cor Christi. (Mat. 11) Vnde dicebat, Discite à me, quia mitis sum, & humilis &c. Est etiam cor caloris charitatis fontale receptaculum: qa gratia Dei diffusa est in cordibus vestris per Spiritumsanctum, qui datus est nobis, vt dicitur.

(Ro. 5.) Tertiò cor est substantialiter solidum, & durum, & hoc necessarium, fuit ne de facili læderetur. Et sic sancti viri sunt solidi in se per patientiæ firmitatẽ, & sunt interdum etiam aliquando duri per iustitiæ seueritatem.

Quartò, cor est figuraliter rotundum, & etiam oblongum. Rotundum quidem est, vt abundantia spirituum in eo recipiatur. Oblongum vero in forma pirea, vt scilicet tendens in acutum tanquàm in coni, actio naturalis caloris fortior sit. Sic etiam sancti viri habent cor rotũdũ, idest valde capax spũalium virtutum, & etiam oblongum per continuitatem feruoris, & bonorum operum.

Quintò cor semper est in motu, & mouetur cor secundum diastolem, & sistolẽ, idest secundum dilatationem, & constrictionem: cuius motus, & si ad horam cessaret, statim animal deficeret, vt philoso(Arist. li. 2. de ani.)phus dicit. Et nota, quod per dilatationẽ frigidus aer attrahitur, per constrictionẽ vero calidus, & fumosus expellitur: & sic calor cordis temperatur, & complexio adæquatur Sic sancti uiri continue mouentur, & sollicitantur ad attrahendum gratiam: vnde continuè dilatantur per augmentum in gratia, & constringuntur per abstinentiam à culpa, vel quia se cohærcent in pœnitentia,

Sextò, quia cor est pulmoni vicinum, vt cum ira incenditur, huiusmodi pulmonis remedio temperetur. Sic sancti viri impetum iræ sciunt temperare remedio rationis per virtutem mansuetudinis.

Septimo, quia cor est spũ, humore, & calore plenum: est enim primo cor fontale, principium spiritus. Habet enim cor duas concauitates, vnam sinistram, quæ ad cacumen tendit, & dextram, quæ infra subsistit. Et hæ concauitates dicuntur ventriculi cordis. Et dicit Augu. quod in (Auguſ.) ventriculo cordis dextro, plus est de sanguine, quàm de spũ. In sinistro vero econuerso, quia ibi spũs vitalis generatur ad viuificandum animal, qui per quasdam arterias diffusus vndique dilatatur. Sic in cordibus sanctorum est plenitudo spiritussancti sicut de Apostolis dicitur, quod (Act. 2.) repleti sunt omnes Spiritusancto: vt postea per ipsos tanquàm per arterias, i. prædicatorum ora ad alios deriuaretur. Sed quod in sinistro est, plus de spiritu, quàm de sanguine, & in dextro econuerso; signat, quòd in aduersitate est plus de amore spũali, quàm de corporali, sed in prosperitate econuerso, sicut in Apostolis, q postquàm ablatus fuit ab eis sponsus, & fuerũt in luctu tribulationum plus, abundauit amor spũalis, & gratia Spiritussancti quàm primo, quia primo plus diligebant Christum corporaliter. Vnde dixit, Si nõ abiero, Paracletus non veniet ad vos. (Io. 16.)

Item cor est fontale principium humoris, s. sanguinis. Vnde philosophus dicit, ꝙ in corde est principium venarum, & (Arist. li. 1. de ani.) prima virtus creans sanguinem, & eius sanguis est mundus, clarus, calidus, & maiori. sensus, & conueniens intellectui. Sic cor Sanctorum est plenum humore sanguinis, idest affectione diuini amoris, vel deuotionis. Nam affectus, seu deuotio corũ nõ est immunda & impura, sicut hypocritarum, qui similes sunt sepulcris dealbatis, quæ foris apparent alba, & intus (Mat. 23) sunt nigra, & fœtida.

Item est clara, non obscura, vel tenebrosa sicut hæreticorum.

Item

Item calida, idest feruens, non tepida sicut imperfectorum.

It in sensata, non fatua, vel indiscreta sicut præsumptuosorum.

Item est fontale principium caloris. Vnde dicit Philosophus, quod propter
Ari. 16. calorem cordis, posuit natura membrum
d' ani frigidum ex opposito cordis, s. cerebrū. Vnde in generatione aīa'is sta.im creat caput post generationem cordis. Sicut ergo cor est plenum calore, ita sancti viri sunt pleni amore. Sed calor cordis à cerebro temperatur: quia feruor amoris sapiētia regulatur. Vult enim Deus diligi sapiēter, quia & ipse neminem diligit, nisi eū, qui cum sapientia inhabitat, vt dr. Sap. 7.

Sap. 7. Octauo, quia cor est membrum primò formatum. Vnde Philosophus dicit ibidem, ꝙ cor aīalis est complementum pri-
Ari. 12. mo à natura creatum, idest an:e oīa alia
anima. membra formatum. In quo signatur, ꝙ homo primò intendere debet ad compositionem & sanctificationem cordis interius, & postea ad componendum, & or-
Mat. 23 dinandū mo.es, & facta exteriora. Matth. Munda prius, quod intus est.

Nonò, quia cordi accidit multiplex nocumenta. Nam quandoq; paritur ex aliorum membrorum colligantia, quandoq; ex propria distemperantia, quandoq; ex deficientis regiminis causa. Sic ēt spūales læduntur quandoq; ex prauis socijs, quandoq; ex proprijs vitijs, quandoq; à defectiuis prelatis: patitur ēt cor ex virtutis suæ dissolutione, ex spūs euaporatione ex nimia repletione, & ex venæ concauæ oppillatione. Dissoluitur autē cordis virtus spūalis per luxuriam, euaporat spiritus per superbiam, fit repletio nimia ꝑ gulā, oppi'lat vena misericordiæ per auaritiam. Accidit ēt cordi timor sic, ꝙ patiēti vr̄, ꝙ cor de loco suo moueatur; hunc timorem facit accidia circa spūalia. Nam accidia facit cor frigidū nimis, & oīa opera reddit mollia, & dissoluta. Dicit autem Haly super quendam textum Galeni, ꝙ si cor fuerit nimis frigidum, & nimis humidum, & pulsus mollis, homo virilitate, & auda ia priuatus erit, piger, & timidus apparebit.

Decimò, quia vigor cordis ostenditur per multiplex signum. Dicit enim Galenus, ꝙ virtus, & complexio cordis ostenditur per magnitudinem respirationis, ꝑ velocitatem pulsus, per virilitatem festinam ad actionem, per iram, audaciam, & feruorem: per amplitudinem pectoris, & pilositatem, hæc omnia calorem dominātem in corde significant. Hęc ergo cordis virtus, debet apparere in pœnitentibus per magnitudinem contritionis, per quā aīa iam incipit respirare per nouam attractionem spiritualis gratiæ.

Item per velocitatem confessionis, quę est similis pulsui. per hoc, quod indicat spūali medico infirmitatem animæ interius latentem.

Item per festinam & virilem actionē satisfactionis: & per iram, contra ꝓprias transgressiones: per audaciam, contra tētationes: per feruorem, contra omissiões, per amplitudinem pietatis, & pilositate austeritatis. Nam caro pilosa est asperior non pilosa. Gen. Nosti, ꝙ Esau homo pi- Ge. 26.
losus sit, & ego lenis. Et iō Ioannes Baptista pro asperitate pœnitentię portabat vestimentum de pilis camelorum. Hæc ergo omnia ostendunt calorem amoris diuini in corde dominantem.

Vndecimo, quia cor quāto animosius, tanto magis paruum. Vnde animalia parui cordis in quantitate, sunt maioris audacitatis propter maiorem adunationē virtutis. Omnis enim virtus quanto magis adunata, tanto potentior: & quanto magis diuisa, tanto est debilior, vt in lib. de causis ostenditur. Sic spūaliter tanto, qs plus habet de magnitudine virtutis, quāto plus habet de paruitate humilitatis. Hæc enim est, quæ omnes virtutes vnitas & concatenatas tenet. Vnde Greg. dicit, Grego.
quod qui cæteras virtutes sine humilita- hom. 6.
te congregat, quasi puluerem in ventum portat.

Veræ sapientiæ dignitas, locus, initium, & officium, ipsiusq; instrumentum quę alijs manifestatur, per gustus, ac linguæ tum etiam salis ua plurimos effectus, quam doctissime, explanatur. Cap. LXV.

SApientia assimilatur gustui propter quinque.

Primo ratione officij: quia, s. gustus est propriè saporum perceptiuus. Et dico ꝓpriè, quia gustus est proprie gustus prout est discretiuus saporum: sed gustus prout est qdā tactus, qa, s. tangēdo percipit suū obiectū, sic hēt cisce nere qualitates tāgibiles, s. alimenti, cuius sensus est tact'. Sicut igit gustus est quo sapores ciborum percipimus: sic quoque sapientia est per

quam quæ ſurſum ſunt ſapimus: & ideo
Eccl.6. ſapientia dicitur à ſapore. Eccleſiaſtici.
Sapientia doctrinæ ſecundum nomen
eſt eius.
Secundo ratione principij. Nam prin-
cipium effectiuum guſtus eſt virtus aīa-
lis, i. virtus quædam aīæ ſenſitiuæ. Inſtru
mentale autē quoddā principiū eſt ſpūs
aīalis, q per quoſdam neruos ad linguam
defertur. Sic ēt eſt duplex principium ſpi
ritualis ſapiētię, vnum eſſentiale, ſ. fides,
quæ eſt prima virtus neceſſaria aīæ ītel-
lectiuæ. Nam ſicut initium artis ſecundū
eſſentiam eius ſunt principia eius ex q-
bus procedit: ſic initium ſapientiæ ſecun
dum eius eſſentiam ſunt articuli fidei.
Vnde fides dr̄ eſſe initium ſapientiæ. Sed
principium ſapientiæ inſtrumentale eſt
illud quo anima diſponitur ad ſapientiā,
Pſ 110. & hoc eſt timor Dei, ſm̄ illud, Initium ſa
pientiæ eſt timor Domini. Dr̄ autem ti-
mor initium ſapientiæ quantum ad eius
effectus. Nam ſicut dicitur initium artis,
vnde ars incipit operari, ſicut ſi dicatur,
ꝙ fundamētum ſit principium artis ædi
ficatoriæ, quia ibi incipit ædificator ope-
rari: ſic dr̄, ꝙ ad effectū timor initium ſa-
pientiæ, vnde ſapientia incipit operari.
Et hoc modo timor ſeruilis dr̄ initium ſa
pientiæ, ſicut principium extra diſponēs
ad ſapientiam, in quantum aliquis timo-
re pœnæ recedit a peccato, ſecundum il-
lud, Timor domini expellit peccatū. & p
Eccl.1. hoc habilitatur ad ſapientiā. Sed timor fi
lialis, & caſtus, eſt initium ſapientiæ, ſi-
cut primus ſapientiæ effectus: Cum enim
ad ſapiām pertineat, ꝙ humana vita re-
guletur per rationes diuinas, oportet ſu-
mere principium, vt homo Deum reue-
reatur, & ſubijciatur ei. Sic enim conſe-
quenter in omnibus ſecundum Deum
regulabitur.
Tertio ratione organi. Organū enim,
& inſtrumentum guſtus, (vt philoſophus
Ari. de ſen. & ſen. dicit) eſt aliquod intrinſecum circa cor,
& ſimiliter, organum tactus. Nā ad alios
tres ſenſus deriuatur virtus ſenſitiua, ex
corde mediante cerebro, ita ꝙ a corde
primo venit ad cerebrum, & a cerebro
poſtea ad ipſos ſenſus. Tactus autem, &
guſtus referuntur ad ipſum cor p mediū
Conſt. coniunctum, quod eſt caro. Sed Conſtā-
tinus dicit, ꝙ proximum, & manifeſtū in
ſtrumentum guſtus prout eſt diſcretius
ſaporum, eſt lingua, quæ ſpiritum anima
lem ad perfectionem virtutis guſtabilis
defert. Fit. n. guſtus, ſicut ipſe dicit, hoc
modo: quia duo nerui linguæ medio in-
figuntur, qui in multos ramos in extre-
mis lateribus linguæ diſperguntur, & per
eos, (vt dictū eſt) ſpūs animalis ad linguā
defertur. Cum ergo res guſtanda ſubin-
trat linguā, ſpūs animalis, qui ibi eſt īmu
tatur ſecūdum proprietates eius, quas po
ſtea iudicio animæ repræſentat. Sicut er-
go circa cor eſt primum guſtus inſtrumē
tum, ita in corde dicitur eſſe primum ſa-
pientiæ habitaculū, ſecundum illud Pro- Pro.14.
uer. In corde requieſcit ſapientia prudētis:
ſed proprium inſtrumentum ſapientiæ
quo alijs manifeſtatur, eſt lingua, Pſalm. Pſa.36.
Os iuſti meditabitur ſapiētiam, & lingua
ei⁹ &c. Sed duo nerui infixi, ſunt duæ cau
telæ, quę debent eſſe in lingua ſapientis;
vna ad loquendum, & alia ad tacendum
ſecundum tempus oportunum. vel ſigni-
ficant duplex opus ſapientis, ſ. veritatem
defendere, & falſitatem repellere, Proue. Pro. 8.
Veritatem meditabitur guttur meum, &
labia mea deteſtabuntur impium. Et no
ta, ꝙ lingua ſecundum ſuam complexio
nem eſt concaua, poroſa, humida, & inſi-
pida. Concaua vt bene quodlibet retine-
ret. Poroſa facta eſt, vt quod groſſum, vel
ſubtile de re guſtanda eſſet, neruos lin-
guæ facile ſubintraret, & virtus actiua ad
perficiendum eandem plus vigeret. Hu-
mida vero eſt, vt humiditas cooperetur
ad acceptorū diſſolutionem: vt ſi aliqua
dura, vel ſicca palato applicarentur humi
ditate linguæ facile ſoluerētur. Facta eſt
etiam inſipida, vt cuiuſlibet ſaporis ſit fa
cile ſuſceptiua. Nam ſi determinatum ſa
porem haberet, qualitatem alterius ſapo-
ris percipere non valeret. Hæc etiam om
nia competunt linguæ, prout eſt inſtru-
mentum ſapientiæ.
Primo, vt ſic concaua ad retinendū, &
cuſtodiendum verbum vſque ad tempus
oportunum loquendi. Mal. Labia ſacer- Mal. 2.
dotis cuſtodiunt ſcientiam, ſ. vſq; ad tē-
pus docendi.
Item vt ſit poroſa ad groſſa, vel ſubti-
lia prout decet dicendum, & diſponen-
dum. Nam humidum in re poroſa per
diuerſa foramina minutim diuiditur.
Item vt ſit humida, ſcilicet, vt dicta, &
acta ad diſſoluendum dura, ideſt obſcura
vel dubia, quæ ſunt difficilia ad intelligē
dum: ſicut durum eſt difficile ad comedē
dum, humectet ideſt declaret, & exponat.
Item eſt inſipida ex ſe, ſuſcipiens ſapo-
rem

rem aliunde, quia, s. sapientiam loquendi ex se non habet homo, sed à Deo secundum illud. Luc. Ego dabo vobis os, & sapientiam, Aug. Quòd sapienter loquamini ab illo est, non nostra sapientia. Cōtra quod superbi philosophi dixerūt, Labia nostra a nobis sunt. Quarto ratione medij. Nā gustus, (vt dicit philosophus) non fit per medium extraneum, sicut visus fit mediante aere: sed tamen sicut non fit visio sine medio, vel sine lumine, ita nō fit gustus sine humido. Nullum enim saporosum facit sensum sui saporis sine humiditate. Vnde sicut color fit actu visibilis per lumen, ita sapor fit actu gustabilis per humidum. & ita oportet, quod gustabile, vel actu habeat humiditatē aqueam sicut vdum, & huiusmodi, aut sit potentia humectabile sicut illud, quod sumitur per modum cibi. Et ideo oportet, quod sit saliua in ore, quæ bene liquida est, & etiam liquefactiua, per quā ea, quæ sumūtur etiam humectantur, vt eorum sapor percipi possit. Sicut ergo gustui ad percipiendos sapores necessaria est humiditas vel saliua, ita etiam similiter ipsi homini ad percipiendam veram sapientiā, necessaria est Christi doctrina. Cum n. Christus sit caput ecclesiæ, (vt dicit Apostol⁹) quasi saliua fluens a capite, est doctrina deriuata a Christo, & hæc per quā veræ sapientiæ gustus habetur, quia ipse verbū Dei est, qui est fons sapientiæ, vt dicitur, Ecclesiastici 1.

Lu. 21.

Ari. de ani.

Eph. 5.

Eccl. 1.

Quinto ratione obiecti, quod est propiè humidum saporabile. Enumerat aūt, Philosophus saporū species ad quas omnes aliæ reducuntur, s. dulce, & amarum, pingue, & salsum, acetosum, austerum, & acutum. Hos itaque sapores sicut corporaliter per gustum, sic etiam spūaliter per sapientiam degustamus. Facit enim nos sapientia degustare dulce in contemplatione cœlestis gloriæ. Amarum in considderatione æternæ pœnæ. Pingue in refectione æternæ gratiæ, Salsum in consideratione præsentis miseriæ, Acetosum in recognitione culpæ, & cōpunctione cōsciētiæ, Austerum in assumptione exterioris pœnitentiæ. Et acutum in intelligentia scripturæ.

Aris. 2. de ani.

Item sapientia assimilatur saliuæ propter quatuor.

Primo propter saporis perceptionem. Nam (secundum Constan.) saliua est inter gustū, & eius obiectum media. Nihil enim gustu percipit, nisi cuius sapor mediante saliua gustui præsentatur. Sic quoque per sapientiam superna degustamus, eorumque saporem sentimus, secundum illud: Quæ sursum sunt sapite, non quæ supra terram. Col. 3.

Secundo propter eius humectationē, sine qua humectatione lingua non bene volueretur, neque loqueretur. Sic etiam per sapientiam cordis os ad rectè loquendum disponitur & dirigitur, secundum illud: Cor sapientis erudit os eius. Pro. 16.

Tertio propter digestionis præparationem. ciborum enim siccitatem saliua tēperat, & eorum succositatem augmētat, vt melius possint dentibus conteri, & facilius postea digeri. Sic quoque sapientia facit verba Dei, quæ sunt cibus animę, conterere per expositionem, & digerere per discussionem, & considerationem.

Quarto propter superfluitatū cerebri, & pulmonis faciliorem euacuationem. Sic sapientia euacuat superfluitates cerebri, i. inordinatas, & fantasticas imaginationes, quas sapientes vel non habent, vel eis non inhærent.

Item superfluitates pulmonis, i. superfluas, & inordinatas locutiones. Nam sine pulmone locutionis vox formari non potest, neque anhelitus reddi valet, sicut dicit Aristo. Non autem homo sapiens, aut superfluè, aut inordinatè loquitur: omnia verba eius sunt ponderata, & mēsurata. Ecc. Verba sapientum statera ponderabuntur.

Ari. 14. de ani.

Ecc. 21.

Quinque nasi proprietas annotantur quibus humana scientia diuersimode comparatur: necnon scientiarum distinctio & perfectio, naturalisq; hominis appetitus in illis acquirendis manifestatur.

Cap. LXVI.

SCientia hominis assimilatur naso.

Primo propter eius sensibilitatem. Nam per nares odorifera sentimus, & per eas inter odorifera, & fœtida discernimus. Est autem verum intellectui, sicut res odorifera naribus; falsum autē est, vt res fœtida odoratui. Vnde scientia per quā verum a falso discernimus, rectè assimilatur naribus. & hinc est, quōd nescij, & imperiti vocantur ignari, i. sine nare.

Secūdo propter cōnuitatē. Habet. n. nasus duas cōcauitates siue duo foramina, quæ

per quandam cartilaginosam substantiã ab inuicem sunt distincta, & vnum horum foraminum ad concauitatem palati tendit, alterum sursum ad cerebri pelliculas vadit, vt aerem attrahat cerebro, & spiritum deferat naribus animalem ad sensum odoratus perficiendum. Primum ergo foramen fuit necessarium ad eijciendas superfluitates de cerebro euenientes; Aliud vero ad spiritum attrahendum, & odoratum perficiendum. Duo ergo foramina nariũ, sunt duo modi sciẽtiarum. Est enim scientiarum alia speculatiua, quæ ad superiora tendit, alia practica, quæ inferiora disponit. vna, scilicet practica superfluitates eijcit, sicut patet de scientia medicinæ, quæ docet expellere superfluitates humorum, & de morali quæ docet reprimere, & expellere excessus, & extrema vitiorum. Altera, scilicet speculatiua spiritum attrahit, idest spiritualem, & intellectualem perfectionẽ.

Tertio propter necessitatem. Nam (secundum Constan.) nasus fuit necessarius ad aerem attrahendum. Et sic est necessaria scientia naturalis ad attrahendum aerem, idest ad acquirendam notitiam respectu sensibilium. Nam aer præcipue est medium, per quod sensibilia deferuntur ad sensum, sicut patet in olfactu, & et auditu, & visu, qui sunt sensus, qui præcipuè deseruiunt scientiæ & sicut aer per attractationem recipitur in naribus, ita species sensibilium per abstractionem recipiuntur interius primo in sensu, postea in intellectu, sicut aer attractus primo recipitur in naso, postea in pulmone.

Item est necessarius nasus ad cerebrum expurgandum, & sic est necessaria scientia moralis scilicet ad expurgationem animi à vitijs per contrarias virtutes

Arist. 1. met. Item est necessarius nasus ad calorem in ventriculis cerebri temperandũ. quasi enim calor cerebri, est desiderium naturale. Vnde dicit philo. Omnes homines naturaliter scire desiderant. hoc desiderium non totaliter satiat, sed tamen quodammodo perficiendo temperat, præcipue scientia metaphysicalis, quæ est circa maxime intelligibilia, quibus intellectus magis reficitur. non tamen calor iste extinguitur, quia per nullam scientiam humanam sciendi desiderium satiatur.

Item est necessarius nasus ad resolutũ odorem à quacunque substantia discernendum: quod competit scientijs resolutiuis siue demonstratiuis, quæ scilicet cõclusiones in principia resoluendo dijudicant, & discernunt, sicut sunt scientiæ Mathematicæ. Fuit etiam necessarius nasus ad decorandum, & honestandum. Nam (secũdum Gal.) nasus est faciei maximum ornamentum, & ipsius carentia faciem maximè dehonestat. Sic quoque per scientiam homo honestatur, & ornatur, & honorabilis redditur: ꝓpter, quod Philosophus scientiam inter bona honorabilia computat. Gale.

Quartò propter nasi quantitatem. Debet enim dispositio nasi medioccris esse, ita, quod & longitudine, & latitudine, & altitudine modum debitum non excedat. Sic quantum ad scientiæ studium excessus longitudinis est in his, qui longo tempore scholas exercuerunt, & parum, vel nihil proficiunt: de quibus Apo. Semper quidem discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Excessus autem latitudinis attenditur ad numerum scibilium: & hoc excessus prohibetur cum dicitur. Non plus sapere, quã oportet sapere. & Ecclesiast. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Sed excessus altitudinis prohibetur, cum dicitur, Altiora te ne quæsieris. Arist. 1. de ani. 2. Eth. 4. Ro. 12. Eccl. 4. Eccl. 3.

Quintò, propter nasi passibilitatem, qa (secundum Constan.) nasus quandoque impeditur ex mala cerebri dispositione. & ex eadem causa etiam impeditur sciẽtia: quia ex mala dispositione cerebri naturali, vel violenta, efficitur homo malè dispositus ad scientiam: & læsis etiam organis interioribus cerebri, scilicet fantasiæ, vel memoriæ, perditur vsus scientiæ. Aliquando vero impeditur ex nerui oppilatione. quasi autem oppilatio nerui, est grossitudo, & durities ingenij, quæ etiam scientiam impedit. Quandoque vero ex humorum fœtidorum repletione: & hoc pertinet ad fœditates carnalium peccatorum, quæ à studio, & scientia retrahunt, & nostri intellectus acumen obtundũt. vel humores fœtidi sunt errores immissi, quibus aliquis repletus lumine veritatis caret, & veram scientiam non habet. Aliquando vero ex carnis superflua generatione. & hoc impedimentum est in gulosis: quia venter pinguis non gignit sensum tenuem, vt Græcorum prouerbium dicit. Aliquando ex humorum à capite dissolutione: & hoc impedimentum est

in

in superbis: quia superbia est initium & caput omnis peccati, a quaque descendunt humores, idest cogitationes, vel affectiones tumefacientes oculos mentis, vt lumen veritatis conspicere non possit. Aliquando vero ex nimia constrictione: & hoc est in illis, qui studium suum coarctant solum circa scibilia alicuius scientiæ, & vlterius discere non curant.

Serui Dei, qui, & hominum seruis bonis nonnullis rationibus assimilantur, qua mente præditi esse debeant pluribus uenarum exemplis aperitur. Cap. LXVII.

SEruorum Dei mentes debent esse similes venis.

Primò, quia venæ sunt concauæ: quia scilicet mentes seruorum Dei sunt humiles, & ad diuinæ gratiæ receptionē habiles. Prou. Sit vena tua benedicta, scilicet benedictione gratiæ. Prou.5.

Secundò, quia venæ in corpore hominis sunt sanguinis cameræ, siue vasa: quia scilicet mentes seruorum Dei sunt diuinæ gratiæ non solum receptiuæ, sed etiā contentiuæ, & reseruatiuæ: sanguis enim quo vita corporalis sustentatur, & viuificatur, signat diuinam gratiam, per quam etiam anima viuificatur, & nutritur, Apost. Gratia Dei sum id, quod sum. Cor. 6.

Tertiò, quia sancti sunt ministri sanguinis, & baiuli: quia scilicet Dei gratiā quam habent, etiam alijs ministrare, & communicare student, secundum illud, Vnusquisque qui accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes. 1.Pe.4.

Quartò, quia venæ sunt sanitatis, & infirmitatis nuntiæ. Sic serui Dei alijs infirmitates vitiorum, & sanitatem virtutum annunciant, & demonstrant, Isa. Annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Et de virtutibus. Isa. 58.
1. Pe. Vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumē suum. 1.Pe.2.

Item seruus Dei bonus ad modum serui mundani ex multis proprietatibus ostenditur.

Primò, quidem, quia docilis est, & ingeniosus ad intelligendum. Ecclesiast. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua. Eccl.7.

Secundò, quia est humilis, & obsequiosus ad seruiendum, Psalmus: O domine quia ego seruus tuus. Ps.115.

Tertiò, quia est hilaris, & iocosus ad conuiuendum, Gen. Læti seruiemus regi, & Isa. Serui mei lætabuntur. Ge.47. Isa.45.

Quartò, quia affabilis, & gratiosus ad loquendum. Vnde dicitur de Dauid, quod seruiebat Sauli: Acceptus erat Dauid in conspectu vniuersi populi, & maximè seruorum Saul. 1. Reg. 18.

Quinto, quia est virilis, & animosus ad se contra aduersarios domini sui ponendum, 1. Re. Non concidat cor cuiusquam in eo, ego seruus tuus. 1.Reg. 12

Sexto, quia est in commisso fidelis, & studiosus ad exequendum. Luc. Euge serue bone &c. Et Nu. Seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Lu. 19. Nu.12.

Septimò, quia ingeniosus, & vtilis ad lucra domini procurandum. Luc. Vocatis seruis, &c. Lu. 19.

Octauo, quia solicitus existit ad seruiendum. Luc. Quis vestrum habens seruum, &c. Vnde commendatur Vrias, qui dixit: Dominus meus Ioab, & serui domini mei habitant in campis, & ego &c. Lu. 12. 3.Reg. 12

Nonò, quia patiens ad expectandum. Luc. Beatus ille seruus, quem cum venerit dominus &c. Lu.12.

Decimò, quia est vigilans ad dominū suum custodiendum. Vnde Dauid redarguit seruos Saul dormientes, & dominū suum non custodientes. 1.Reg. 26

Vndecimò, quia semper habet oculus ad dominum contemplandum. Psalm. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum. Ps.122.

Duodecimò, quia semper studet ad placidè, & mundè seruiendum. Psalmus, Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. Ps.100.

Decimotertiò, quia castigatus non aperit os ad murmurandum. Ecclesiastici. Seruo sensato liberi seruient, & vir prudens, & disciplinatus non murmurabit corrept'. Ecc. 10

Quibus ritè uigilia conueniat, quantumq; ſpirituali cura proſit, & temporali ſolicitudini ſuperflua obſit, paucis hic atq; claris demonſtratur rationibus. Cap. LXVIII.

SOlicitudo, & cura ſpiritualium aſſimilatur vigiliæ. Hæ enim ſunt vigiliæ, q̄ conueniunt laborantibus, i. bene operãtibus, vt meritum augeant: conueniunt ſpeculatiuis, i. contemplantibus, vt dñm venientem recipiant conueniunt medicinam ſumentibus, i. pœnitetibus, vt nõ ſe lædant: conueniunt ægrotantibus, i. tẽtatis, vt citius conualeſcant, conueniunt itinerantibus, ſ. per exilium huius vitæ, ne per ſomnum pigritiæ dietam amittãt conueniunt & gregem paſcentibus, i. prę latis, ne damnum gregis, per lupos. i. per hæreticos, vel malos homines, aut dæmones incurrant: conueniunt etiam orantibus, vt coronam promiſſam vigilantibus
Mat. 26 non amittant, Matth. Vigilate, & orate.

Item ſolicitudo, & ſuperflua cura temporalium aſſimilatur maximè inordinatæ vigiliæ. Vigilia enim ſi fuerit nimia (vt dicit Conſtan.) calorem augmentat. Et ſimiliter ſolicitudo nimia temporalium, æſtum auaritiæ augmentat.

Item corpus deſiccat. Et ſimiliter ſolicitudo ſuperflua deſiccat animam ab humore pietatis, & etiam corpus ratiõe inordinati laboris.

Item oculos grauat. Et ſimiliter ſolicitudo auaritiæ grauat oculos mentis deprimens ad terram, i. terrena.

Item viſum hebetat. Et ſic ſolicitudo temporalis hebetat viſum contemplationis ſpiritualis.

Item dolorem capitis generat, i. impatiẽtiam, & turbationes mentis. Vnde do-
Luc. 10 minus dixit Marthæ: Solicita es, & turbaris erga plurima.

Item totum corpus debilitat, & enernat. Et ſimiliter ſuperflua ſolicitudo enernat totius animæ virtutem: propter quod
Luc. 12. Dominus admonet dicens, Noli te ſoliciti eſſe, &c.

Triplicem in humano corpore ſpiritum exiſtere, diuerſimodeq; ſingulos gigni, ac in uarijs corporis partibus naturaliter perſiſtere explanatur, ex quibus uaria eliciuntur paradigmata, quæ multis Spiritusſancti effectibus, & perfectionibus adaptantur. Cap. LXIX.

SPiritusſanctus tria operatur in aĩa. Nã eſt cõſeruator naturæ, largitor vitæ, & inſpirator ſapientiæ. Et ſecundum hæc tria aſſimilatur triplici ſpiritui, q eſt in humano corpore. Eſt enim in corpore humano ſpiritus naturalis, vitalis, animalis. Naturalis habet ſedem in hepate, vitalis in corde, animalis in capite. Spũs. n. naturalis habet ſic generari, dum enim per calorem agẽtem in ſanguinem fortis in hepate fit ebullitio, fumus reſoluitur, qui ex neruis hepatis ſubtiliatus, & depuratus, in quandam ſubtilem, & ſpiritualem ſubſtantiam ſiue naturam aeream commutatur, qui ſpiritus naturalis dicitur eo, quòd ſua potentia naturaliter ſanguinem ſubtiliat, & ſua leuitate ipſum ad ſingula membra impellit. Iſte ergo ſpiritus, eſt virtutis naturalis regitiuus. ſimiliter quoquæ ſpiritusſanctus eſt omnis eſſe conſeruatiuus, & omnis virtutis regitiuus ſecundum illud, Pſalmi: Spiritu oris eius omnis virtus Pſal. 33
eorum. Spiritus vero vitalis fit, quia ſpiritus naturalis prædictus in hepate generatus per venas quaſdam ad cor mittitur, vbi per colliſionem, & motum partium cordis adinuicem, magis deputatur, & in naturam ſubtiliorem conuertitur. Et tunc ſpiritus vitalis dicitur, eo, quòd à corde per arterias ad membra totius corporis ſe diffundit, & ſpiritualem vitam augmentans, eius operationes rectificat, & cuſtodit. Similiter Spiritusſanctus veniens in animam, ſpiritualem vitam gratiæ in eam infundit, & ad ſingula membra animæ, ideſt ad ſingulas eius potentias ſuas virtutes ſpirituales diffundit, quibus operationes hominis producuntur, & rectificantur. ſed quædam arteria a' ſiniſtro cordis ventriculo exiens in ſuo motu mox in duos diuiditur ramos, quorum vnus tendit ad inferiora in plurimos ramos diuiſus, quibus mediantibus ſpiritus vitalis ad omnia mẽbra interiora viuificanda portatur, Alter vero ramus tendit ad ſuperiora, & in tres ramos iterum diuiditur, quorum dexter ad dextrum brachium, ſiniſter ad ſiniſtrum æqualiter ſe diffundit: & ſic vitalis ſpiritus per totum corpus tranſfunditur, & vitalem pulſum in arterijs operatur. Medius vero ramus ad cerebrum ſe extendit, & ſuperiora viuificans, vitalem ſpiritum in omnibus circunfundit. Sicut ergo ſpiritus vitalis viuificat,

cat,& pficit inferiora, & superiora mẽbra corporis: sic et Spiritussanctus viuificat vi ta gratiæ, & perficit inferiores i. actiuos per dilectionem proximi. & hic habet diuersos ramos. i. diuersa opera vitæ actiuæ, & superiores. i. contemplationis in dilectione Dei. Et iste diuiditur in tres ramos secundum tres modos diligendi, quos po nit beatus Bernardus. Diligunt. n. sancti uiri Deum fortiter, sapienter, & dulciter: fortiter quo ad patrem, sapienter quo ad filium, dulciter quo ad Spiritumsanctum. vel fortiter contra mundum, sapienter contra diabolum, dulciter contra carnẽ. Vel diuiditur spiritus superiora petens in tres partes: quia Spiritussanctus superiores. i. sublimiores uiros, & contemplatiuos perficit tribus uirtutibus. s. fide, spe, & charitate. Vel, quia eleuat eos ad tres cõtemplationis gradus quos beatus Dio nysius ponit. s. rectum, circularem, & obli quum Spiritus uero animalis fit, quia idẽ spiritus uentriculos cerebri penetrans, ibi dem magis digeritur, & magis subtiliat: vt in essentiam animalis spiritus qui cæteris subtilior est, transmutetur. Iste autẽ animalis spiritus in anteriori uentriculo cerebri generatus particulatim, diffundit per organa sentiendi, ex quo quiq; sensus perficiuntur. pars tamen in eisdem cerebri uentriculis remanet, ut sensus cõ munis, & vis imaginatiua formetur: deĩde transit ad mediũ ventriculũ. s. ad cellulã logisticam ad perficiendum intellectum. Deinde transit ad cellulam memoriæ, ut impressiones factas in alijs cellulis ibi cõ dat. & postea inde per medullam spinæ dorsi quæ dicitur nucha transit, & penetrat ad neruos motiuos, ut sic mo tus uoluntarius in omnibus inferioribus partibus corporis generetur. Sicut ergo anima lis spũs seruit sensui, ĩtellectui, & motui. Sic quoq; Spiritussanctus acuit sensum ad discretionem: eleuat intellectum ad contemplationem, & mouet affectum ad dilectionem.

Dio. 4. c. de di ui. no.

Item sicut animalis spiritus perficit tã sensus interiores quàm exteriores: sic quoq; Spiritussanctus perficit, & illuminat ad discernendum, & diiudicandum tam interiora propria, quã exteriora aliena. Vnde Apostolus dicit, quod spiritualis homo omnia diiudicat, & ipse à nemi ne iudicatur.

1. Co. 2.

Nonnulla ipsius hominis sponsæ optimæ partes numerantur: per quas Christi sponsæ perfectiones breuiter patescunt.
Cap. L X X.

SPonsa Christi debet in se habere illa quæ etiam reperiuntur in bona sponsa hominis, scilicet ut sit frequens ad orã dum, & deuota quo ad Deum, subiecta quo ad maritum, idest Christi obsequiũ, affabilis, & benigna, scilicet quo ad mise ros, pacifica quo ad vicinos, uel quoscun que consocios, circũspecta quo ad filios. s. quo ad suos mores & actus, quorum nos sumus principia sicut patres natorũ. (sicut Philosophus dicit) mansueta quo ad subditos, idest quo ad sensus proprios quos debet sponsa Christi mansuete refrenare. Ari. in Eth.

Item patiens in tolerandis, sedula, & di ligens in agendis, modesta in habitu, sobria in motu, tacita in affatu, pudica in uisu, honesta in gestu, matura in incessu, uerecunda in publico, hilaris marito siue Christo, continens in occulto, scilicet loco, vel corde. Talis ergo est laudanda quæ plus moribus quàm carnis delitijs, plus uirtutibus quàm splendidis uestibus studet placere marito siue Christo: & pl' causa prolis. i. boni operis quàm libidi nis, idest quam delectationis, uel commodi temporalis, in bonis matrimonii, idest in spiritualibus exercitijs conuersatur: & plus curat habere filios gratiæ, quam naturæ.

Quot Epilentia stomachiq; dolor in humano corpore mala operetur, exprimitur: ex quorum cognitione ipsius etiam superbiæ damna non obscure cognosci declaratur. Cap. LXXI.

SVperbia inducit ruinam, sicut uentositas inducit epilentiam, Dicit enim Auicenna, quòd multotiens sentit epilenticus aliquid eleuari ex pollice pedis sui, quod est sicut uentositas frigida, & tendit uersus cerebrum ipsius: cum ergo peruenit ad cor, & ad cerebrũ ipsius, incurrit epilentiam. Hæc ergo uen tositas frigida, est elatio superba, quæ mẽ tem tumefacit, & feruorem spiritus extiguit. hæc surgit ex pollice pedis i. ex præ

excellentia honoris. Nam pollex cæteros digitos præcellit grossitie,& ordine,quia est inter digitos primus, & magis corpulentus.Et iō tanquam pollex in pede est homo honoratior, & opulentior in plebe:ex quo ventositas surgit, quando de excellentia superbit: & hæc tunc cor tangit, quando delectantur in prærogatiua honoris. Sed tūc ad cerebrum pertingit, cum ad sensum eius, & rationem peruenit,ut scilicet se cæteris eo æstimet meliorem quo se præ cunctis videt recipere honorem. sed ex hoc incurritur epilentia, quia non nunquam ex occulta mentis superbia sequitur manifesta ruina. Nam in epilentia est casus,& prostratio corporis,
Pro.16. Prouer. Ante ruinam exaltatur spiritus.

Itē superbiæ tumor aliquando etiā pœnitentes. & Dominum diligētes inuadit, & occidit. Cuius exemplum apparet in dolore stomachi. Nam (sicut dicit Auicen.) quando apparet cum dolore stomachi super pedem dextrum aliquid simile vesicæ,patiens moritur in xxvij.diebus Est enim quasi dolor stomachi, pœnitentia & dolor peccati. Nam sicut dolor cruciat stomachum, sic conscientia peccati remordet,& cruciat animum. Est aūt velut pes anim,æamor eius:sed tanquam pes sinister est amor temporalium,tāquā uero dexter pes est amor spiritualium:ergo anima pœnitens debet habere dolorem quo purificetur, & pedem dextrum idest amorem spiritualium quo promoueatur.Sed inter hæc cauenda est vesica .i.timenda est superbia. Est.n. tumor superbiæ velut eleuatio vesicæ:quæ tunc in pede dextro nascitur, quando de spiritualis operis profectu aliquis extollitur, sed hoc patiens ad mortem appropinquat: quia omnis intumescens superbia ad rui
Pro.17. nam peccati festinat. Prouer. Qui altam facit domum suam. s. inueniet quærit ruinam.

Incubus quid,cuiusq̃, rei signum existat ac quēadmodum causetur, & ex diuersis ipsius effectibus varie pariter Diabolum hominem in peccatis tentare,triaq̃, præcipua mala ex peccatis oriri explanatur. Cap. LXXII.

TEntatio peccati assimilatur incubo. Nam incubus (secundum Auicen) est ægritudo,in qua homo sentit,cum in somnum ingreditur phantasma graue super se cadens, & comprimens ipsum, & angustiatur eius spiritus, & intersecatur vox eius, & motus eius fortasse præfocatur, propter pororum oppilationes:& cum ab ipso separatur, excitat eum subito. Talis ergo incubus tentationem peccati designat propter nouem.

Primo, quia talis ægritudo dormientē occupat,accidit enim in somno. Est autem dormienti similis,qui tentationibus resistere negligit. Vnde, quod hæc ægritudo accidit dormienti, & non vigilanti significat, quod tentatio præualet negligenti,non autem sollicite resistenti. Vnde Matth. Vigilate,& orate, vt non intretis in tentationem. Matth. 26.

Secundo,quia hæc ægritudo fantasiando grauat. Videtur.n.qui hoc patitur,fantasma quoddam graue sentire quasi super se cadens, & ipsum comprimens, cum tamen non sit, quod videtur: quia non est pondus exterius, sed interior ægritudo, sed nihilominus ipsum grauat, ut pondus. In quo significatur,quod etiam in tentatione diabolus peccatorem deludit, vt videatur peccatum esse id, quod non est, scilicet magis delectabile, vel magis vtile esse, vel minus periculosum, quam postea inueniatur. Et sic illudēdo inducit ei pondus, & grauedinem peccati. Aliquando etiam tentatio peccati est, ut fantasma terrens, vt quando diabolus tentando persuadet dicens: Nisi feceris hoc,tale malum accidet tibi,puta nisi ienus exercueris, ad paupertatem & miseriam deuolueris, & similia. Et superinducit peccatum,,quo postea conscientia plurimū grauatur. Psal. Iniquitates meę supergressę sunt caput meum, & sicut Psa.37. onus graue grauatæ sunt uper me.Prou. Pro.14. Stultus illudit peccatum. Matth. Putauerunt fantasma esse. Mat.6.

Tertio,qa īcubus spiritū angustiat: angustiat.n.ualde spiritus hoc patientis. & sic homo postquam tentationi cōsensit, & peccatum fecit, angustiatur ex remorsu conscientiæ spiritus eius.Ap. Tribulatio,& angustia in omnem animam operantis malum. Ro.2.

Quartò, quia incubus hominem uoce priuat: Non enim potest loqui qui hoc patitur, & hoc facit in peccante verecundia peccati, quia. s. ei tollit uocem confessionis. Luc. Eris tacens, & non poteris loqui. Luc.1.

Quinto, quia corpus immobilitat: qa tali, non potest membra mouere. & sic postquam

postquam peccator cadit in peccatum, nõ habet motum vitæ, vel operis interioris meritorij. Exo. Fiant immobiles quasi lapis. Exo.12.

Sextò, quia quandoq; ipsum præfocat scilicet propter pororum oppilationes: & hoc est quando diabolus omnem porum .i. omnem uiam seu meatum peccatori ꝑcludit. ne possit de peccato exire. Thre. Conclusit uias meas lapidibus. Thr. 3.

Septimo, quia ægritudines periculosas prænunciat. Nam, (ut dicit Auicen.) Talis incubus antecessor est periculosarum ægritudinum, aut apoplexię, aut epilẽtiæ, aut maniæ. quia scilicet postquam homo in tentationem cadit, & peccatum perficit, tria mala consequitur, scilicet debilitatem, ociositatem, præcipitabilitatẽ. Siquidem ex unius peccati mortalis cõsensu, vel opere sic anima debilitatur, quod se tenere nõ potest, nisi in aliud cadat. Hãc debilitatã designat epilentia in qua est corpis prostratio. Non. n. est possibile (sicut dicit Aui.) vt patiẽti actu epilẽtiam, remaneat erectio corporis. Vnde necesse est ipsum cadere, nec habet possibilitatẽ postquam cecidit, erigendi se. Et sic etiam peccatori accidit postquam in peccatum cecidit, quia non est in eo unde se erigere possit. Psal. Spiritus vadens. s. sponte ĩ peccatum, & nõ rediẽs a peccato nisi per diuinum auxilium. Psa.77.

Item priuatur homo propter peccatum omni opere meritorio vitæ æternæ quandiu manet in eo. Et sic quantum ad meritum efficitur ociosus. & hoc designatur ĩ ĩ apoplexia, in qua, (vt dicit Auic.) est mẽbrorum ociositas propter priuationem sensus, & motus.

Item per peccatum efficitur homo ut maniacus qui est furiosus, & præceps & sic peccatũ facit hominem præcipitem, vt frequenter operetur absq; consilio rationis. Deut. Gens absq; consilio est, & sine prudentia. Deute. 32.

Octauo, quia subito excitat. Nam cum incubus tali a dormiente separatur, subito excitat eum. Sic quando desinit, & separat ab homine delectatio peccati, tunc homo excitatur. & perpendit, quàm male fecerit vel quando separatur ab homine possibilitas peccandi per mortem, tunc excitatur anima misera, quæ prius in peccato dormiebat: quia tunc oculos pœna aperit, quos culpa claudebat. vel postquã per pœnitentiam separatur à culpa, tunc anima excitatur à sua negligentia.

Nono, quia hanc infirmitatem multiplex cã generat. Nam, secundum Auicen. quãdoq; est ex grosso uapore, quandoq; ex subito frigore, quandoq; ex debili cõplexione. Est. n. primo, ut ipse dicit huius ægritudinis causa, ut plurimum uapor materiarum grossarum sanguinearum, aut fleumaticarum, aut melancolicarum eleuatus ad cerebrum subito in dispõne quietis, & motus, & vigiliarum resolutus. Et in hoc signatur tentatio proueniens a carne, quæ nunc ex humore sanguinis intendit ad luxuriam, nunc ex fleumatico ad pigritiam, nunc ex melancolico ad gulam siue tristitiam, Sunt. n. melancolici edaces, (ut dicit Philosophus.) et iterum sunt tristes. Quandoq; uero fit incubus ex frigore uehementi irruenti in caput subito apud somnum. Et hæc est tentatio diaboli, qui tunc quasi frigus subito irruit, cum hominem dormientem. i. negligentem cernit. Vnde Hiero. Semper aliquid boni facito, ne diabolus te inueniat ociosum. Ari. de som. & vig. Hiero.

Item incubus (ut Auic. dicit) fit propter debilitatem cerebri, aut a caliditate sua, aut a malitia complexionis quam habet. sic tentatio quæ est a mundo, inducit debilitatem cerebri. i. animi, quia præcipue in cerebro uigent uirtutes animales. Et hanc debilitatem animi inducit tentatio mundi, aut calore prosperitatis, aut malitia aduersitatis. Ioh. Totus mundus in maligno positus est. Aug. dicit. Duplicem aciem producit mundus contra milites Christi, blanditur ut decipiat, terret ut frangat, non uos teneat uoluptas propria, non uos terreat crudelitas aliena, & victus est mundus; adiutrosq; aditus occurrit Christus, & non uincitur Christianus. 1. Io. 5. Augus. in ser. 10.

Superbiam diuturna tribulatione domari, sicut febris longa epilentiam resoluentis confirmatur exemplo. Cap. LXXIII.

TRibulatio diuina domat, & excludit superbiam, sicut febris longa excludit epilentiam; dicit Auicen. quod epilentia multotiens resoluitur per febres quas toleriat patiens eam, & propriè per febres longas, ut quartanam, propter vehementiam fortitudinis suæ, & propterea, quod digerit materiam melancolicam; Sed quid est febris longa, nisi afflictio

ctio diuturna, quæ sua fortitudine elatio nem mentis prosternit,& sua diuturnitate corpus consumit, & atterit superbiam carnis?

Melancholiæ qualitas, principium, dominium, multiplexq; effectus, & stomachi doloris, diuersitati pariter doloris peccatorum pœnitentis adaptari demonstratur.
Cap. LXXIIII.

TRistitia pęnitentiæ de peccatis perpetratis, assimilatur choleræ nigræ, id est melancholiæ.

Primo ratione dominij: quia melãcholia dominatur in latere sinistro: quia scilicet tristitia de peccatis vitijs animi subijcitur, quæ sunt in sinistra parte.

Secundo ratione principij, quia sedem habet in splene: quia licèt contrit tristentur de perpetratione culpæ, tamen gaudent in spe de consecutione veniæ. Nam, (vt dicunt Physici) de splene generatur risus ex qua vicinitate sequitur, quod melancolici aliquando rideant, aliquando fleant.

Tertio ratione qualitatum: quia melancholia frigida est, & sicca & frigus, & siccitas aliquando in bona significatione accipiuntur, aliquando in mala. In mala si-
Can. 2. gnificatione accipitur frigus in Cant. Vbi dicitur Hyems trãsit, imber abiit, & recessit, ut scilicet in frigore hyemis accipiatur torpor tentationis. Sed in bona signifi-
Psa. 63. catione accipitur in Psal. ubi dicitur, Trãsiuimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium, ut post æstum, & dissolutionem trãseamus ad requiem; ignis enim vrit, aqua dissoluit. urit enim tribulationis aduersitas, dissoluit blandientis mundi prosperitas. vas autem igne solidatum aquam non timet: post transitum vero tribulationis educet nos Dominus in refrigerium mentis. Similiter, & siccum duobus modis accipitur: quandoq; in bo-
Psa. 94. num sicut Psal. ait: Siccam manus eius formauerunt. siccam enim uocat cordis nostri terram, à malis humoribus exiccatam. Aliquando uero in malum, sicut dicitur Nu. Anima nostra arida est, idest
Nu. 11. rore carens gratiæ cælestis. ergo tristitia pęnitentiæ ad modum melancoliæ est frigida, idest refrigeratiua à vitiorum ardore; & sicca, idest a uitiorum humoribus siue fluxibus siccatiua, & restrictiua.

Quarto ratione effectuum: quia melancolia facit homines iracundos, quandoq; timidos, quandoq; uigilantes, quandoq; dormientes. Similiter tristitia pęnitentiæ facit homines irasci sibi ipsis. Psalmus: Irascimini, & nolite pec- Psal. 4.
care.

Item facit pauescere, & timere diuinum iudicium. Psalmus: A iudicijs tuis Ps. 118.
timui.

Item quandoq; facit uigilantes, idest intentos cęlestibus desiderijs. quandoq; dormientes. i. grauatos curis.

Quinto ratione similitudinum: quia similis est melancolicus autumno, terræ, & senectuti. ut intelligamus in autumno maturitatem, in terra stabilitatem, in senectute morum grauitatem.

Sexto ratione purgationum: quia purgatur per oculos. Et similiter ab his uitijs de quibus tristamur, si per confessionem eiecta fuerint, lachrymis purgamur.

Item tristitia, & dolor peccati assimilatur dolori stomachi. Nam, secundum Auicenna, in dolore stomachi inuenitur quadruplex diuersitas: quia quidam sunt quibus accidit dolor stomachi, non quidem quando comedunt, sed in fine spacii comprehensionis cibi in stomacho, & post horam decimam quæ sequitur eam. Et tali quidem dolori assimilatur tristitia peccantis: quæ prouenit ex remorsu conscientiæ quia licet peccator dum comedit. i. dum actu peccatum agit, non tristitiam, sed delectationem sentiat de peccato; tamen in fine spacij comprehensionis cibi. i. in fine completionis peccati, scilicet post cõsensum, vel post peccati actũ, sequitur tristitia animi ex remorsu conscientiæ, & reatu peccati. Vnde Philosophus dicit, quod beati replentur pęnitudine. & bene post decem horas, quia in Arist. 1. cęl.
transgressione decalogi. i. decẽ præceptorum legis omne peccatum perficitur. Vnde Ambrosius dicit, quod peccatum est Ambr.
transgressio diuinæ legis, & cęlestium inobedientia mandatorum. Alii uero sunt quibus accidit dolor stomachi dum comedunt, & sedatur post digestionem. Et huic dolori assimilatur tristitia pęnitentium, qui dum commedunt. i. dum peccata sua considerant, vel comedunt. i. dum verbũ prędicationis, qđ est cibus mentis, audiẽdo pcipiũt, cõpunguntur, & contritionem cõcipiũt. Sed contritionis dolor post digestionem

stionem sedatur. Quia sicut est triplex digesti o cibi in stomacho, in hepate, & in membris, sic etiam est triplex purgatio peccati, scilicet in corde in ore, & in opere, idest in contritione cordis, in confessione oris, & in satisfactione operis. Vnde post digestionem completam, stomachi dolor sedatur, quia post plenam purgationem peccati, pœnitentis dolor mitigatur. Alij autem sunt, quorum dolor nõ cessat quousque euomant quoddam, sicut acetum ex quo bullit, deinde sedatur dolor eorum. Talis est dolor, & pęna in purgatorio existentium, qui non cessat, i. non deficit quousq; euacuetur, & expietur peccati reatus, qui recte assimilatur aceto bulliẽti, scilicet ad modum aceti pũgit dolore, & bullit ardore. Est enim vehemens dolor ex dilatione præmij, & vehemens ardor ignis ex stenus ibi. Quia (sicut dicit beatus Augustinus) licet ille ignis æternus nõ sit, tamen est miro modo grauis, in tantum, quod excedat omnes pœnas quas vnquam in carne aliqs passus fuit. Alij vero sunt, quorum dolor sedatur, non cum vomitu, sed cum descensione cibi, & talis est tristitia irascentis: qui licet non euomat, idest licet iram a corde non abijciat, neque iniuriam remittat, tamen cum cibus a stomacho descendit, idest cum memoria iniuriæ ab animo discedit, tristitia & ira sedatur.

Phil. 4.

Ps. 111.

Aug.

Bonorum ac malorum hominum verba, lingua, sputo, ac saliua pluribus rationibus assimilantur quorum origo, effectus, naturalesq; virtutes manifestantur, ac quando quoue pacto sit loquendũ, seu silendum, edocetur.

Cap. LXXV.

VErba bonorum hominum debent esse similia linguæ. Nam lingua est influentiæ spiritus receptiua. & talis fuit lingua prophetarum, & Apostolorum q Spiritu sancto in spirati locuti sunt. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

Mat. 10

Secundo, quia lingua est de tenera & molli materia, scilicet de carne, quia interdum loqui debemus mollia, & placabilia verba, Prou. Lingua mollis confringit duritiam. & Prou. Lingua placabilis, lignum vitæ.

Pro 25.
Pro. 15.

Tertio lingua est in complexione calida, & humida: & sic lingua bonorum est feruida, & deuota.

Quarto, quia lingua in dispositione est tenuis, & longa. & talis est lingua doctorum, scilicet tenuis idest subtilis ad exponendum, & longa ad continuandum, & multiplicandum.

Quinto, quia lingua est ad similitudinem gladij facta: & hoc est, vt sit ad defensionem ueritatis, & expugnationem erroris. Isa. Posuit os meũ dominus quasi gladium acutum. Isa. 49.

Sexto, quia lingua est in corio rubicunda, vt scilicet verecundetur proferre verba inhonesta, & indecentia.

Septimo, quia est vocis, & modulationis formatiua: & ideo est in concauo posita, vt s. sit suauis, & dulcis, sicut & ẽ modulatio musica.

Octauo, quia lingua est saporis discretiua, vt scilicet sit sapida, & discreta ad loquendum.

Nono, quia est conceptionum animæ interpretatiua: vt scilicet loquatur verba deliberata, & prius in anima limata.

Decimo, quia est labijs, quasi claustro duplici circumsepta. s. vt sciat se claudere tacendo, & aperire loquendo.

Vndecimo, quia lingua est oris humectatiua. Nam (secundum Constanti.) in lateribus ligamentorum linguæ sunt q̃dam venæ vocatæ saliuales, quæ saliuam linguæ administrant. initiũ vero linguæ vnde exeunt hæ venæ, est caro glandulosa, & alba ipsius saliuæ generatiua, quæ linguam humectat, & ciborum siccitatẽ temperat, & eorum succositatẽ augmentat. Istę autẽ duæ venæ quæ administrãt linguæ saliuam sapientiæ, idest saporosæ doctrinæ, sunt vita, & scientia.

Duodecimo, quia est lingua grauidorũ animalium, & fetuum significatiua. Nam (sicut dicit Aris.) qualis est vena sub lingua talis est fętus generatus ab ea. Oues enim aliquando habent sub lingua venas albas, & tunc pariunt fœtus albos, etsi habuerint nigras, pariunt nigros, & si varias pariunt varios. Venæ autem sub lingua existentes, vel ad linguam venientes possunt etiã dici cogitationes, & affectiones quę lingua exponuntur. Et quales sunt in homine cogitationes, & affectiones, tales etiam sunt linguæ locutiones, & tales etiam sunt fętus, idest operationes, scilicet vel nigræ, idest malæ, vel albę Ari. 6. de ani.

albæ idest puræ, vel uariæ, idest mixtæ, sicut opera hypocritarum.

Item verba malorum assimilantur linguæ.

Primò, quia lingua est in lubrico posita. Et sic mali habent linguam lubricam, idest labilem ad verba inhonesta, & mala.

Secundò, quia lingua est acuta, & maxime lingua quorundam serpentium. Ita mali ad modum gladij habent linguas acutas ad percutiendum, & diuidendum

Ps. 139. proximos, Psal. Acuerunt linguas suas, sicut serpentes. Et iterum, Lingua eorum gladius acutus.

Tertiò, quia quorundam animalium lĩgua est venenosa, & mortifera, sicut serpentis, & draconis, & rabidi canis, cuius lingua semper apparet iuxta os, & distillat venenum, & inficit aquam si cadat in

Auic. eam, de qua si quis bibat (vt dicit Auic.) efficitur rabidus. Hæc lingua venenosa, est lingua inficiens, & alios corrumpens vel lædens: siue per detractionem. Et hęc est lingua serpentis mordentis, & tortuo sè incedentis: siue per malam suggestionem. Et hæc est lingua draconis infernalis, idest demonis, cuius est mala suggerere. Vnde etiam homines qui hæc faciũt sunt quasi lingua eius: vel etiam per malam doctrinam corrumpẽdo fidem sicut hæretici faciunt. Et hæc est lingua canis rabidi, cuius venenum inficit aquam sapientiæ salutaris, idest sacræ scripturæ per falsa expositiones, ita vt bibens ex ea, idest eorum doctrinam recipiens, spiritualiter efficiatur rabidus, & infectus.

Quarto, quia aliqua lingua est in colo-

Aris. de anima. re uaria, sicut (secundum Arist.) Serpentium linguæ, sunt nigræ, siuæ liuidæ, subrufæ, maculosæ, & ad motũ velocissimæ, ita vt cum sint in motu bifurcari videantur, tam velociter agitantur. Linguæ ergo liuidæ sunt inuidorum, subrufæ adulatorum, quia sub rufedine, idest sub dulcedine verborum. Nam rufedo est color mellis, immittunt aculeum deceptionis. sed maculosæ sunt linguæ infamatorum qui aliorum famam maculare sæpissime conantur, ad modum autem linguæ velocissimæ, sunt linguæ relatorum qui verbum auditum, vel conceptum retinere nõ possunt quin statim proferant. Bifurcatæ autem sunt bilinguium. Omnes autem tales linguas optabile esset, ꝙ Deus siccaret & abscideret, quia tũc cessaret venenum

de quo dicitur in Ps. Venenum aspidum Ps. 13.

sub labiis eorum. Dicitur enim, quod lingua aspidis, quamuis in corpore serpentis viuentis sit plena veneno mortifero, tamen ab eius corpore separata & siccata venenum amittit, & alterius serpentis venenum prodit. Vnde præsente veneno sudare consueuit.

Item verba hominum assimilãtur sputis.

Primo quidem, quia sputum venenosis animalibus resistit. Nam dicit Ambros. Ambr.

quod sputum hominis est venenum ani- in ser. de

malibus venenosis, & maximè si homo Leui.

ieiunus sit. Sic verbum hominis sobrij, & placati mitigat, vel extinguit venenũ hominis irati, & intemperati. Nam respõsio mollis, frangit iram.

Secundo, quia sputum superfluitatem Pro. 15.

reumatis minuit. Vnde dicit Galenus, Gale.

quod ptysicis vtilè est spuere. Vnde dum spuunt se a superfluitate exonerant, qua retenta suffocati moriuntur. Sic quoque per verba confessionis exonerat se peccator a superfluitate peccati, qua anima suffocatur, & occiditur.

Tertio, quia sputum aliquando quidẽ digestum aliquando vero indigestum existit: & hoc pertinet ad verborum varietatem, quia aliquando loquitur homo consulte, & præmeditatè, & tunc loquitur sapienter: aliquando vero præcipitanter, & inconsideratè, & tunc etiam, vt plurimũ loquitur ineptè. Vnde ponitur differentia inter sputum, & saliuam: quia saliua est superfluitas naturalis nutrimenti pectoris, & generatur digesta. Sed sputum est illud, quod ad pectus aduenit secundum diuersitatem cursus naturalis, vel pter naturam, nec est semper digestum (secundum Galenum.) Per saliuam ergo q̃ semper est digesta, intelligitur sapientis locutio, quæ semper est pmeditata, & ordinata: sed per sputum, quod quandoq; est digestum: quandoque non, intelligitur communis locutio aliorum hominum, quæ aliquando est considerata, aliquãdo non.

Quarto quoque, quia sputum interiorẽ corruptionem ostẽdit, Dicit enim Galenus, ꝙ in sputo tria sunt attendenda, scilicet color, odor, & sapor, Nam si sputum est in colore liuidum, cordis significat læsionem: si sanguineũ sanie admixtum pulmonis significat vlcerationem: si fuerit vero in odore fœtidum interiorum

signi-

significat corruptionem: & si in sapore fuerit amarum, vel acidum, humoris significat corruptionem in stomacho, & in pulmone. Quidam enim sunt qui habent verba liuida, & maliuola: & hoc significat læsionem cordis per inuidiam. Quidam vero habent verba sanguinolẽta, idest comminatoria, & contumeliosa admixta sanie. i. rabie, & furore: & hæc ostendunt læsionem pulmonis per iracũdiam. Nam pulmo est cordis flabellum, quia ad temperamentum, & refrigerium continuè aerem attrahit, & emittit. Vnde pulmo potest dici quoddam refrigerium cordis. Sed ira dum sanguinem circa cor incendit, & ebullire facit, cordis refrigerium impedit etiam corpole. Dicit enim Damascenus, ꝙ ira est feruor (eius qui circa cor est, sanguinis, ex euaporatione fellis fiens. Et quia iracundia cor incendit, ideo iracundi proferunt verba sanguinolenta, & comminatoria, & maledica. Quidam vero proferunt verba fętentia, idest infamantia: quia infamia comparatur fętori, vel fætida sputa sunt verba turpia, idest carnalia, & immũda, quæ signa sunt interioris corruptionis illa quidem odii, hæc vero luxuriæ. Quidam vero proferũt verba amara, & fellea, significantia corruptionem in stomacho, idest in memoria per reminiscentiam iniuriæ receptæ. Est enim memoria receptaculum cognitorũ sicut stomachus ciborum, sed tamen memoria est etiam conseruatiua receptorum Dama.

Virginum perfectiones femoribus comparari tribus eorum proprietatibus asseritur.
Cap. LXXVI.

VIrgines assimilantur femoribus. Primò, quia femora sunt ex magnis ossibus composita, vt dicit Constã. quod necessarium fuit, quia omnium ossium corporis sunt fundamenta, vel quia portãt maiores neruos, vel lacertos, per quos fit pedum motio voluntaria. Sic verg nes indigent magnis ossibus, idest viribus. quia (sicut dicit Aug.) inter omnia certamina Christianorum, duriora sunt prælia castitatis. Ps. Accinge gladio super femur tuum. gladio enim super femur accingitur, qui contra tentationes carnis vniuersaliter præliatur. Aug de Ari. vir. Ps. 44.

Secundo, quia femora sunt tota a parte superiori cocaua. Et sic virgines a parte superiori. i. a parte mentis debent e c concauæ, idest humiles, vt sint ad diuinã gratiam recipiendam & conseruandam habiles, sine qua nihil valet virginitas. Aug. Quid prodest cuique continentia, si dominetur superbia? quasi diceret nihil. Aug.

Tertiò, quia femora a parte anteriori sunt gibbosa, duo habentia acumina. Vnde sunt exterius fortia, vt ibi locum habeant lacerti, & nerui: qui si essent intrinsecus, læderentur. Sic virgines debent esse fortes contra exteriora prouocantia, & impellentia ex parte carnis, vel mundi & sunt necessaria duo acumina, scilicet oratio, & abstinentia. Vnde sunt etiam femora ex parte superiori grossiora, sed inferius graciliora: quia per orationem ingrossatur, & impinguatur spiritus, & per abstinẽtiam attenuatur, & coartatur pars inferior, idest caro.

Animam humanam quinque præcipuis virtutibus, veluti corpus quinque sensibus ac ossibus regulari & gubernari, eorum non obscuru similitudinibus diserte ostentatur.
Cap. LXXVII.

VIrtutes interiores animæ, quinque sensibus corporis adaptantur. Nam visus animæ, est fides, qua quicunque caret, cæcus est: & assimilatur illi qui erat cęcus a natiuitate, quia scilicet omnes sine fide nascuntu. Illum cęcum cum Dominus illuminaret, expuit in terram, & fecit lutum de sputo, & liniuit super oculos eius. quia tunc illuminatur mẽtis oculus cum fidem Verbi incarnati suscipit intellectus. Et quod fides illuminat satis ostẽditur Matth. quãdo curauit Dominus Barthimæum cęcum, a quo cum Dominus q̃siuisset, Quid vis, vt tibi faciã? Respõdit, Domine vt videam, & dixit ei. Respice, fides tua saluum te fecit, & cõfestim vidit. Ac si diceret fides est quæ te illuminat. Mat. 10

Auditus autem est obediẽtia. ps. Populus quem non cognoui, seruiuit mihi. in auditu auris, obediuit mihi. & Leuitici dicitur, Si inueneris ouem, & bouem, aure, & cauda amputatis voluntariè offerre poteris. Votum autem ex his solui non potest. Auris amputatio, est obedientia imperfecta, quæ si seculari sufficit qui voluntariè offert, non tamen claustrali, qui, ex voto obedire tenetur. Psa. 17. Leu. 22

Odoratus, est spes. Vnde ille odoratu caret, qui spem non habet. In Ezechiele

commi-

comminatur Dominus mulieri adulteræ: Præcidam aures tuas, & nares tuas. Aures enim naribus in præcisione iunguntur, quia a quibus mandatorum obedientia tollitur, frustra de vita æterna speratur.

Iob. 34 Gustus, est charitas. Iob: Guttur escas gustu diiudicat. Prudentia enim mundi habens palatum infectum, temporalia bona iudicat: dulcia tanquam vera bona sed gustus charitatis illa respuit, nec libēter suscipit, quia meliora bona esurrit.

Pro. 27. Prouer. Anima esuriens amarum pro dulci sumet.

Tactus est humilitas, quia tactus maxime nobis adhæret, vt potè sine quo animal viuere non potest. talpa enim viuit sine visu, musca sine auditu, & simile inuenitur de alijs sensibus, sed nullum animal viuit sine tactu immo aliquod viuit solo tactu, vt ostrea, & concha Humilitas igitur ad modum tactus maxime dicitur adhærere, quia nihil ex nobis habemus vnde superbire debeamus? Ecclesia-

Ecc. 10 stici. Quid superbis terra, & cinis. & Mi-

Mich. 6 che Humiliatio tua in medio tui; sed quia tactus duas habet manus, etiam patientia quæ humilitatis comes est tactui cōparatur. Hæc enim est qua filij Dei probantur. Gene. Dixit Isaac, Accede huc, vt

Gen. 27 tangam te, & probem, an tu sis filius meus.

Item virtutes assimilantur ossibus.

Primo, quia ossa sunt totius corporis fulidamenta, eo, quod in ipsis robur est animalis. Vnde cum sint omnium stabilimenta ab exterioribus defendunt interiora. Ita etiam ex virtutibus est totum robur, & soliditas animæ sine quibus anima ab exterioribus tentationibus minime se defendere potest: & ideo animæ velut arma defensionis, de quibus Philosophia Boetii loquitur dicens: Talia tibi contuleramus arma, quæ ni prior abie-

Iob. 10. cisses inuictate firmitate tuerentur: Iob. Ossibus, & neruis compegisti me.

Secūdo, quia ossa sunt in corpore multiplicata, & hoc propter motus leuiorem facilitatem, & ad vitādum corporis passibilitatem. tanta enim est inter membra colligantia, vt vno patiente omnia sint compatiua. Vnde natura ferè duplicauit omnia membra, vt si vnum illorum deficeret, alterum eius effectum suppleret. Vbi ergo oportuit plura ossa compegit. Sic vt anima ad diuersa, oportuna, & meritoria opera faciliter moueatur, & vt cōtra diuersorum passiones tueatur, necessarium ei est, vt diuersarum virtutum habitibus muniatur. Et ideo necessarium est animæ nō vnam tantum, sed multas virtutes habere, vt quod per vnam non

potest. per aliam suppleatur Ezechie. Di- Ezc 37

misit me in medio campi qui erat plenus ossibus. Talis. n. campus est anima virtutibus plena.

Tertio, quia ossa sunt disparia, & diuersimodè figurata: disparia quidē sunt, quia in magnis membris magna, & in paruis parua. diuersimode etiam figurata quia quædam sunt longa quædam rotūda, quædam concaua, & quædam solida. Similiter, & virtutes non sunt in omnibus pariter, vel æqualiter, sed secundum maius, & minus insunt diuersis hominibus, siue eædem virtutes, siue diuersæ. Dicuntur, enim virtutes longæ inquantum faciunt bonum continuare, sicut constātia, perseuerantia, & huiusmodi. Rotūdæ vero sunt in quantum habent nos ad superiora ab inferioribus eleuare. Nam secundum mathematicos, Rotundum, siue spæricum sic est vndique eleuatum, quod non tangit planum suppositum, nisi in puncto. Sic homines virtuosi non hærent inferioribus, & temporalibus, nisi in puncto necessitatis, vndique scilicet superiora petentes. & hoc præcipuè faciunt virtutes Theologicæ, scilicet fides spes, & charitas. Concauæ vero sunt inquantū semper sunt aptæ suscipere augmentum. concauum enim est benè receptiuum. Solidæ vero sunt in quantum, scilicet firmant hominem in bono. Ossa enim solida facta sunt propter maiorem

firmitatem. Iob. Ossa eius, vt fistulæ Iob. 40

æris.

Quartò, quia ossa sunt inuicem colligata. Sunt enim quibusdam neruis inuicē stricta ne motu soluerentur, & vt sibi inuicem cooperentur. Nam minora super maiora radicantur, & maiora minoribus miro naturæ artificio coaptantur. Similiter virtutes omnes sunt inuicem connexæ, & colligatæ, ita vt vna sine altera inesse, vel haberi non possit, & minores virtutes in maioribus radicantur, sicut

dicit Apostolus de charitate. Vt in charitate radicati, & fundati, &c Omnes etiā Eph. 3.

virtutes sibi inuicem coaptantur. vnde Gregorius dicit, quod omnes virtutes uicaria ope se subleuant. Ezc. Accesserunt, Ezc. 37

ossa

ossa ad ossa.

Quinto, quia sunt intrinsecus medullata, vt scilicet ex ipsa medulla nutriătur: vnde propter euaporationem medullæ per poros ossium, carnes quæ magis ossibus sunt vicinæ, magis sunt saporosæ. Quasi ergo medulla intrinseca quibus virtutes nutriuntur, & sine qua conseruari non possunt, est gratia diuina, quæ per ipsas virtutes operans, circunstantes Iob.21. proximos afficit, & saporat. Iob Medullis ossa illius irrigitur.

Fidelium vnitas per charitatis vinculum ordinata qualis esse debeat, ut Deo iucunda existat; septem membrorum corporis humani similitudinibus redditur clarissimum Cap. LXXVIII.

VNitas fidelium Ecclesiæ debet esse sicut vnitas membrorum in corpore quo ad septem.

Primo quidem, quia membra quadam proportione quasi armonica sunt inuicem coniuncta, & fideles ecclesiæ debent esse simul coniuncti per charitatis amorem diligentes se inuicem secũdum debitam proportionem, quia nõ omnes sunt æqualiter diligendi.

Secundò, quia membra sibi inuicem sunt administrantia, & suarum virtutum & operationum mutuo communicatiua. Sic fideles ecclesiæ debent sibi inuicem seruire, & bona sibi mutuo communica- 1.pet.4 re, secundum illud: Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes. Vnde, sicut superiora membra administrant inferioribus influentiam & gubernationem, inferiora vero superioribus supportationem, media vero impendunt vtrisque cooperationẽ: Sic maiores, & superiores debent inferiores, & simpliciores dirigere, & gubernare, sicut oculi inferiora membra dirigũt, & rectificant. Inferiores vero debent superioribus obedire, & eos supportare, sicut pedes, & crura pondus superiorum supportant. Alij vero quasi medij debent vtrosque iuuare, sicut manus, & brachia tam superiora quam inferiora membra defensant, & iuuant.

Tertio, quia membra quandiu reguntur ab anima, permanent sana, & ad completionem suæ actionis sunt sufficientia: sed regimine spiritus priuata, toti corpori sunt nociua. Similiter quoque fideles, quandiu reguntur a Spiritussancto, scilicet dum sunt in vnitate ecclesiæ & charitate, sunt spiritualiter sani: sed quando regimine Spiritussancti priuantur, scilicet per scisma, vel per peccatum mortale, tunc potius sunt corpori ecclesiæ pestiferi, & nociui.

Quarto, quia tanta est vnio inter membra, quod propter mutuam inter se colligantiam, sibi sunt inuicem compassiua. Vnde vnum membrum ab alio patiens non se vindicat, sed potius illud iuuat. Et ideo si vnum membrum fuerit læsum ad ipsum confluunt humores aliorum membrorum. Sic etiam fideles Christi debent sibi mutuo compassionem impendere, de iniurijs, vel offensis non vindictam expetere, sed potius sibi remittere: & dum aliquis patitur, alij debent occurrere ad iuuandum

Quinto, quia membra sunt per patientiæ exemplum sui mutuo confortatiua: nam dolor maior alicui membro superueniens, dolorem minorem alterius mẽbri mitigat, & eius passionem alleuiat, vt non sic grauiter suum malum sentiat, dum malum commembri participat sicut patet in freneticis: quibus dum brachia, siue crura fortiter stringuntur dolor capitis alleuiatur. Sic passio Christi, & aliorum sanctorum considerata, debet dolores, & labores nostros alleuiare.

Sextò, quia quanto membra sunt nobiliora, tanto vehementius & citius sentiunt cuiuslibet læsionis molestiam. Vnde oculus grauius læditur modico puluere, quam manus magno vulnere. Vnde læsio quæ fit in iuncturis, maxime est læsiua, eo quod per impedimenta taliũ impeditur maxime vis motiua, & resoluitur totius corporis armonia. Sic peccata vel delicta maiorum, & grauiora, & periculosiora sunt quam aliorum, tũ propter statum, tum propter scandalum quod enim a maioribus delinquitur, facile trahitur a subditis in exemplum.

Septimo, quia membra sunt pro inuicem se periculis exponentia. Nam tanta est membrorum dilectio, vt sepe vnum vulneretur, vt aliud liberetur, sicut in cauterijs in cocturis in fleubothomijs & incisionibus mẽbrorum ostẽditur, sicut Dñs

noster

noster qui est caput nostrum pro salute nostra se morti exposuit. Et sic dicitur.
1 Io.3 Io. Christus pro nobis animam posuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere.

Amor patris in filios, coniugisq; erga uxorem; qualis ac quãtus esse debeat edocetur: quorum exemplis, quam maximo Christus suos fideles prosequatur amore, breui enucleatur.
Cap. LXXIX.

CHristus habet se ad Christianos sicut pater ad filios. Nam primo pater filios generare naturaliter appetit. Desiderat.n speciem multiplicare in filiis, ut naturam quam non potest in se seruare, seruet in filiis. Sic Christus nos appetit in fide spiritualiter generare, & ideo dedit eis potestatem filios dei fieri his qui
Ioan.1. credunt in nomine eius Item desiderat nos in fide multiplicare: quia vult omne homines saluos fieri, & ad agnitionem
Thi.2 veritatis venire. sed hanc generationem, seu multiplicationem filiorum non appetit Deus propter defectibilitatem naturæ suæ, sicut est in homine, immo propter suam bonitatem quam vult quãtum est in se omnibus communicare.

Secundo, quia pater ad filiorum generationem de sua substantia transfundit, & tamen suam naturam non minuit: ita scilicet Christus, vt nos filios Dei faceret sine diuinæ naturæ suæ minoratione seipsum nobis dedit.

Tertio, quia pater tenerrimè filios diligit. Vnde sæpe sibi necessaria subtrahit, vt filium suũ pascat. sic Christus (vt dicit
Cor. Apo.) Cũ esset diues, propter nos factus est egenus. Et maximè pater filium diligit quem sibi magis similem conspicit. & in ipsum sæpe oculum iacere consueuit. Sic Christus magis illum diligit, qui ei per similitudinem gratiæ magis appropinquat: & illum oculo amoris, & gratiæ feruentius respicit, qui sibi per fidem forma
Ps.100. tam conformior existit. Psa. Oculi mei ad fideles.

Quartò, quia pater filium erudit, & verbis instruit Sic Christus, & verbis, & exẽplis nos erudiuit, Act Cœpit Iesus facere
Act.1. Tit.2. & docere: ad Titum Apparuit gratia Saluatoris nostri Dei, in omnibus erudiens nos.

Quintò, quia pater ex amore filiũ verberibus corrigit. Sic Christus flagellat omnem filium quem recipit, vt dicitur Heb. Et ideo omnes qui volunt viuere in Heb.12
Christo, persecutionem patientur.

Sexto, quia pater filium sub custodiat: 2. Thi.
tutorum constituit. Et sic Christus fi- 3.
deles suos sub custodia prælatorum Gal. Gal.4.
Quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt a seruo, cum tamen sit dominus omnium, sed est sub tutoribus &c. Talis debet esse bonus Christianus, scilicet hęres futurus cęlestem gloriam sperãdo, paruulus se humiliãdo, seruus autem mandata Dei custodiendo, dominus omnium, scilicet temporalium, ea contemnẽdo, sub tutoribus. idest sub prælatis se voluntarie subijciendo.

Septimo, quia pater filiis hæreditatem acquirit, sic Christus acquisiuit nobis cælestem hæreditatem. Apoc. Si filij, & hęre Gal.4.
des.

Item Christiani debent se habere ad Christum sicut filij ad patrem.

Primo, quia pater filijs est honorandus; Exo. Honora patrem tuum. Sic Christus Exo.20
est honorandus, & venerandus magis quàm pater carnalis, quia ipse est pater spirituum. Mal Si pater ego sum, vbi est Mal.
honor meus?

Secundo, quia pater est sustentandus, alias propter ingratitudinem esset filius exhæredandus. Nam nulla maior ingratitudo esse dicitur quàm si pater a filio relinquitur, si non ei necessitatis tempore subuenitur. Sic Christus est sustentandus in paupere, alioqui priuabitur qui hoc prætermiserit, cęlesti hæreditate, dicente Christo in iudicio talibus ingratis filijs, Discedite a me &c. Esuriui enim &c.

Tertio, quia pater est a filio supportan Mat.25
dus. Ille autem Christum supportat, qui pro eo tribulationes ferre non recusat.

Quarto, quia pater est a filiis exaudiendus. Et Christiani dicunt exaudire Christum admonentem, vel Christum, idest pauperem in nomine Christi petentem.

Quinto, quia pater est a filiis imitãdus vnde dixit Christ9, Si filij Abrahæ estis &c. Sic christiani, vt filij debent imitari Christum. Eph. Estote imitatores, &c. Io.8.

Item Christus se habet ad ecclesiam sicut vir ad vxorem: quia tanta est coniunctio viri cum vxore, vt propter eam omnia pericula subeat Et sic Christus per ecclesiam subijt omnia pericula dolorum, & passionum.

Secundo, quia tantus est amor viri ad

vxore, vt amorem eius amori matri præferat, & propter eam patrem, matrem, & patriam derelinquat Iuxta illud domini Quamobrem relinquat homo, &c. Gen. Sic Chriſtus. tantum dilexit eccleſiam vt reliqueret quodammodo patrem: quia cum in forma Dei eſſet, i. æqualis patri, exinaniuit ſemetipſum, &c. quamquam Chriſtus, nec a patris natura ſe dimiſerit nec eam in ſe minorauerit ex natura humana. Reliquit matrem ipſam, ſcilicet deſerens moriendo.

Item reliquit patriam, ſcilicet cœleſtẽ, in mundum deſcendendo: vt dicatur cęlum reliquiſſe, inquantum naturam cęleſtem, vel angelicam non aſſumpſit.

Tertio, quia maritus vxorem ex zelo magno corripit, & caſtigat. Sic Chriſtus caſtigat eccleſiam tribulationibus eã exponendo: quod totum eſt ex amore, ut ſic proficiat, & adulterino amore mundo non adhæreat.

Quartò, quia maritus vxori cuſtodias ponit, & dat: ſic Chriſtus eccleſiæ dat cuſtodias angelorum, & pręlatorum.

Quintò, quia maritus vxoris geſtus, affatus, aſpectus ingreſſus, & egreſſus diligenter conſiderat. Et ſic Chriſtus conſiderat opera mores, & vias fidelium, ut eã dem pro qualitate ſua remuneret, vel puniat. Et dico ſpecialiter fidelium, quia alij non habebunt iudicium. Nam qui nõ credit: iam iudicatus eſt Debent ergo ad ipſius ſponſi gloriam introire, vt ibi ſemper regnare valeant.

Explicit liber Sextus.

PROLOGVS LIBRI SEPTIMI, in quo de viſionibus imaginariis, & ſomniis in ſacra collectis ſcriptura Auctor pertractare intendit: ac de variis conſimilium ſomniorum ſignificationibus exempla inducere; & haud aſſerendo, quin potius diſtinctiones, & notulas referendo, quàmplurima ſcitu digniſſima inſerere ſpopondit.

I quis fuerit inter vos propheta Domini, ĩ viſione apparebo ei, aut per ſomniũ loquar ad illũ dicit Domin⁹. (Nu. 12.) Quia a Deo hõ cõditus eſt ad quendam finẽ ſupnaturalẽ, q cõprehẽſionẽ rationis excedit, ſm illud: Oculus non vidit, Deus, abſq; te, q̃ præparaſti expectantibus te. (Iſa. 64.) Finem autẽ eſſe dẽt p̃cognitũ his q hñt actiones ſuas dirigere in ipm Pluraq; alia cognoſci oportet, q ad dictũ finẽ expediunt, vt ſunt articuli fidei, vel gr̃æ ſacr̃a ad quorũ ẽt cõprehenſione nõ ſufficit rõ naturalis. Neceſſariũ prorſus fuit hoĩ ad ſalutẽ, vt de hmõi tã ſublimibus reb⁹ erudiret a Deo, Vñ dr̃: Plurima ſupra ſenſum hoĩs oſtẽſa ſunt tibi. (Eccl. 3.) Sed, quia lex diuinitatis eſt ſanctiſſima, ꝓut beatus Dionyſius docet, oportet, ꝙ reducant infima ꝑ media in ſuprema, p̃fatorũ myſteriorũ notitia nõ eſt immediate qbuslibet a Deo ĩſpirata, ſed qbuſdã primũ ſublimioribus viris, q Prophetæ vocati ſunt, & eis mediantibus ad alios deriuata. Vñ ꝓphetæ olim Videntes vocabant, qa videbãt q̃dã q̃ cæteri nõ videbant. Modus igit inſpirationis ꝓphetícæ quo ſcilicet de p̃fatis myſterijs diuinitus ſunt edocti, duplex in verbis ꝓpoſitis fuiſſe declaratur. Nã aut eis vigilantibus ꝑ viſionem innotuerunt oracula: quẽadmodum tangit primo, cum dicit: Si fuerit inter vos propheta domini per viſionem

apparebo ei, aut eis dormientibus p somniorum apparuere phantasmata quemadmodum subiungit dicens, Aut p somnium loquar ad illum. Porrò illa quæ per visionem oracula vigilantibus apparuere prophetis, quãdoque quidem per quasdam formas sensibiles exterioribus repsentabantur aspectibus, & sic ad sensum Danieli apparuit, sicut & Baltasar manus
Dan.5. quędam in pariete scribens. Quandoque vero per imaginarias formas eis ostensa sunt, siue omnino diuinitus impressas, & non per sensum acceptas, vt puta si alicui cœco nato imprimerentur in imaginatione colorum similitudines. Aut etiam ordinatas diuinitus ex his, quę sunt a sensibus acceptæ, sicut Hieremias vidit ollam a facie Aquilonis succensam. Quã
Iere.1. doque vero per intelligibiles formas mẽtibus eorum impressas illis innotuerunt vt in illis præcipue, patet, qui scientiam, vel sapientiam infusam a Deo acceperũt velut Salomon, & apostoli. Et hinc est, ꝙ August. distinguit triplicem visionem, scilicet sensibilem imaginariam, & intellectualem. Sed notandum est, ꝙ in visione sensibili, vel intellectuali Prophetæ, siue Videntes ipsi nequaquam abstrahebãtur a sensibus, cũ aliquid per sensibiles species menti repræsentabatur prophetæ: siue huiusmodi species essent ad hoc specialiter diuitus formatæ, sicut fuit rubus ardens ostensus Moysi, siue per alias causas essent in esse productæ: sed secũdum prouidentiam Dei ad designandum Propheticæ aliquid ordinatè, sicut per arcam Noæ Christi significabatur Ecclesia. Similiter non erat necesse, vt alienatio fieret ab exterioribus sensibus, per hoc, ꝙ prophetæ mens illustrabatur intelligibili lumine, aut informabatur speciebus intelligibilibus, quia in nobis perfectum iudicium intellectus habetur per conuersionem ad sensibilia quę sunt prima nostrę cognitionis principia. Sed cum reuelatio fiebat prophetica per formas imaginarias, necesse erat fieri abstractionẽ a sensibus, vt talis apparitio phantastica nõ referretur ad ea quæ exterius sentiebant Sed adhuc abstractio talis a sensibilibus sic quandoque fiebat pfectè: vt ipse propheta abstractus nihil penitus perciperet sensibus. Qñq; uero ĩperfectè fiebat, ita vt aliqd sensu pciperet, sed nõ plenè di-
Aug.12 scerneret ea q̃ pcipiebat exterius ab his, q̃ imaginabiliter intrinsecus videbat. Vñ

Aug. dicit: Sic videntur q̃ spũ sunt imagines corporum, quemadmodum corpora per corpus, vt sit r cernatur & aliquis hõ pñs, & absens alius spũ tanq̃ oculis. Talis tñ alienatio sensuũ non fiebat in ipsis cum aliqua inordinatione naturæ, sicut in furiosis, vel arreptitijs accidit, sed cũ modestia debita, & ordine fiebat, aliquãdõ quidem pp cõtẽplationis vehementiam, sicut de Petro legit, ꝙ dum ipse oraret in cœnaculo, factus est in excessu mẽtis. Aliquando vero fiebat diuina virtute, ẽm illud Eze. Facta est super eum ibi manus dñi. Circa illa vero q̃ per somniorum phantasmata hoĩbus innotescunt, est in super attendẽdum, ꝙ somnia septem ex causis gñaliter in hominibus fiunt. Quãdoque. n. contingunt somnia ex diuina reuelatione. Deus. n. angelorum ministerio non nũquam quædam in somnis hominibus reuelat. Vnde Iob, Dicitur ꝙ per somniũ in visione nocturna, quando irruit sopor super hoĩes, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures uirorũ, & erudiẽs eos instruit disciplina. Et aduertendũ est, ꝙ hmõi somnia qñque oñdunt expressa, & aperta, sicut dicit, ꝙ Angelus dñi apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerũ, & matre eius, & fuge in Ægyptum. Quandoque vero sunt metaphorica sub qbusdã similibus visa, sicut patet de somnio cuiusdã ad castris madiã, qd Gedeon audiuit, in quo, vt ibidẽ exponit sub similitudine ordeacij panis ipsius Gedeonis gladius est ostensus. Dicit ãt beatus Grego. ꝙ sancti uiri talia somnia quę in eis diuinitus fiunt, a somnijs alijs q̃ vel fiunt ex illusionibus demonũ, vel ex alia cã pueniunt quodam sapore intimo, vt non decipiant, discernunt. Quandoq; autem contingunt somnia ex demonũ immissione: qa non nunq̃ opatione demonũ aliquæ phantasiæ hominibus apparẽt in qbus eis aliqua reuelant interdũ qdẽ de spũalibus, interdũ vero de corporalibus, q̃ tñ ipsis hoĩbus cõiter sunt occulta & non solũ de pũtibus, sed ẽt de futuris, & pcipue illis hoĩbus, qui cũ eis hñt pacta illicita tacita, vel expressa. Cum. n. intellectus demonũ sit ordine naturæ superior quàm intellectus humanus, quædam cognoscunt demones sua naturali notitia, quæ sunt ab hominum cognitione remota, & talia non nunquam hominibus per somnia reuelant. Aliquando quidem illa futura quorum, scilicet ipsi idem

sup Genes.
Act.10
Eze.1.
Iob.33.
Matt.1.
Iudic.7

idem postea sunt causa, vel ea quorum signa prænoscunt, quæ tamē hominibus sunt occulta. Immittunt quoque demones interdum quædam somnia uera, ut magis eis fides præstetur: aliquando vero somnia falsa, & deceptoria, quibus scilicet confidentes in illis turpiter illuduntur: propter quod dicitur, ꝙ multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Quandoque autem causantur somnia ex cœlesti impressione. Cum enim cęlestia corpora causæ sint effectuū naturalium, qui in istis inferioribus fiunt per motum suū, & lumen; relinquuntur ex impressione ipsorum quædam disposi tiones in aere similes illis effectibus, qui postea contingunt: quæ quidem dispositiones in somno mediante eodem aere ad caput dormientis perueniunt, eiusque imaginationem immutant, ita, vt ex impressione huiusmodi a corporibus causata cęlestibus eidem dormienti aliquæ phātasiæ appareant, cęlestium dispositioni conformes. Et sic a dormientibus ex impressione cęlestium corporum, futuri quidam somniantur euentus, qui scilicet ex virtute ipsorū causari naturaliter possunt vt sunt scilicet tempestates, & pluuiæ, & humanorum egritudines corporum, & ēt rerum sterilitate cęteraque ipsis similia quæ cælestium causalitati subduntur. Percipiuntur autem immutationes prædictę præcipuè in somno: quia tunc sopitis actionibus sensuum, & intellectus operatione vacante, ac etiam tumultu, vel strepitu exteriorum occupationum cessante, phantasia magis viget. Patet igitur, quod hæc somnia ab his, quæ fiunt ex inspiratione diuina dupliciter distinguuntur. (Ecc. 24)

Primò quidem, quia hæc non possunt esse vera signa, nisi tantum illorum euentuum quorum ipsa cęlestia corpora causæ sunt: sed illa quæ causantur a Deo inspirante, possunt esse de quibuscunque.

Secundo, quia illa etiam quandoque deficiunt, præcipuè circa actus humanos siue, quia actus humani ex libero procedunt arbitrio, qđ cęlestium dominationi non subditur: siue quia homo sapiens ꝑ ꝓuidētiam suam interdum etiam potest ipsarum causarum cęlestium impressionibus obuiare. Vñ Ptolo. dicit, ꝙ animus sapientis iuuat, & impedit cęlestem effectum. Sed illa somnia quæ immittuntur a Deo, deficere non possit: hæc enim ad prophetiam pertinent, de qua Cassiodorus dicit, quòd prophetia est diuina inspiratio, rerum euentus immobili veritate denuntians. (Ptolo. in Centilogo.)

Quandoque quoque somnia hominū ex præcedentibus cogitationibus, siue locutionibus oriuntur occurrūt. n. dormiēti phantasmata conuenientia, vel similia eis circa quæ eius cogitatio, vel locutio fuit in vigilia immorata, & quia talium somniorum causa non, est causa futurorum euentuum, idcirco huiusmodi somnia per accidens se habent ad ipsos euentus futuros. vnde si simul concurrant erit quid casuale. Sed notandum, ꝙ interdū in somnio præcedenti cogitatui hominis reuelatio diuina respondet, ita ꝙ (secundum Gre.) quandoq; fiunt homini somnia ex cogitatione simul, & reuelatione: & tale fuit somnium Nabuchodonosor, quod habuit de statua. Vnde daniel dixit ei, Tu rex cæpisti cogitare in stratu tuo quid esset futurum post hæc: & qui reuelat mysteria ostēdit, tibi quę ventura sunt. Et tunc huiusmodi somnia vera sunt, & inter prophetiæ mysteria computantur, quamquam ille qui talia somniat, propheta non dicatur. (Dan. 2.)

Quandoque vero somnia fiunt ex intrinseca affectione, siue talis affectio sit circa spiritualia, sicut studiosus somniat de lectione, vel disputatione; siue sit circa corporalia, sicut auar⁹ de pecunia somniat, & homo famescens de cibo, & sic de similibus. Et huiusmodi somnia consimiliter, sicut & præcedentia per accidēs se habent ad ipsos futuros euentus & causa aliter occurrunt cum eis, quia solum indicantia sunt extrinsecas affectiones præexistentes.

Quandoque autem somnia causantur ex studio, & exercitatione. Nam artifices & officiales frequenter habent somnia de artificijs, vel officijs suis. Nam quādo dispositio aliquarum operationum præcedit in vigilia, tunc motus dispositionis eiusdē etiā in somno aliqñ postedūt, vel repręsentant ipsam operationem, & ad hunc modum etiam somnia referuntur quæ ex aliqua ꝑcedēti solicitudine gñantur, sicut de mulieribus, quę de viris abeūtibus multū solicitātur, no nunq̄ accidūt somnia de reditu ipsorū, & ita de similibus.

Quandoque vero contingunt somnia ex corporali dispositione. Nam ex interiori dispositione corpori formatur aliquis motus in phantasia dormien-

mientis eidem dispositioni conueniens,
sicut non nunquam homini, in quo frigi
di humores abundant, occurrit, & appa-
ret insomnijs, quòd sit in qua, vel niue, &
ppterea dicunt medici, ꝙ ad interiorem
dispositionem corporis cognoscendam
est attendendum ad somnia. Possent igi-
tur huiusmodi somnia veram significatio
nem habere non solum de dispositione
præsenti, sed etiam de euentu infirmita-
tis, vel sanitatis futurę, seu etiam effectus
cuiuslibet, ad quem huius causę virtus se
extendere potest. Quia igitur in pceden-
tibus libris sunt de rebus sensibilibus
exempla introducta: restat nunc secun-
dum ordinē a principio libri promissum
de rebus imaginabilibus aliquas simili-
tudines ponere. Et quia omnia genera-
liter somnia per formas imaginarias fiūt,
quia nihil sunt aliud somnia quàm phan
tasmata apparentia .i. quàm formæ rerū
imaginariæ intrinsecus apparentes, et q̄-
dam etiam visiones (vt dictū est) per for-
mas hmōi fiunt, vnde visiones imagina-
riæ a doctoribus appellantur: Idcirco in
hoc 7. lib. de visionib. imaginari:j, & som
nijs, quę diuina scriptura recitat exempla
inducentur, quamquam enim ex visioni
bus falsis, & ex somnis plerūque fallaci-
Ecc. 34 bus multi decipiantur: propter quod Dici
tur, Vana spes, & mendacium insensato
viro, & somnia extollunt imprudentes.
Quasi qui apprehendit vmbram, & per-
sequitur ventum, sic & qui attendit ad vi
sa mēdacia. Illę tamen visiones, vel som-
nia quæ sacra scriptura refert, cum ex di-
uina reuelatione prouenerint, fallaciam,
vel vanitatem non continent, sed verita
te & vtilitate sunt plena. Quia vero (vt
ex dictis apparet) ex diuersis aliquando
causis, de quibusdam futuris effectibus
tam vera quàm methaphorica somnia p̄
monstrantur: Idcirco a peritis Philoso-
phis de interpretandis huiusmodi som-
nijs per modum artis, regulæ sunt inuen
tæ quæ etiam a sacris doctoribus in ali-
Aris. de quibus approbantur. Vnde etiam Arist.
diuina. breuibus licet verbis ostendit quis est ar
somn. tificiosissimus iudex ad somnia exponen
dum. Quare nos inter somniorum exem
pla quæ de sacra scriptura ponemus, etiā
de signationibus varijs cosimilium som
niorum non asserendo sed referendo tā
tum distinctiones aliquas, & notulas in-
feremus Nam interpretationes apertæ si-
militudinarium somniorum, etiam si qs
illam credere non velit, ad hoc tamen p
dicatoribus vtiles esse possunt, ꝙ eis viā
& modum aperiant ad sacræ scripturæ
metaphoras aptius exponendum cum tā
scripturarum quā somniorum metapho-
ræ per adaptationes quasdam congruas
exponantur. Sicut etiā in sacra scriptura
apparet de illis somniis q̄ Ioseph, & Da-
niel interpretati sunt. Licāt igitur interp̄-
tationibus talibus communium somnio
rum non sit quo ad res somniatas fides
adhibenda de facili, modum tamen ada-
ptationis attendere, qui fit per similitudi
nes congruas sacræ scripturæ, doctoribus
vtile reperitur. Modum autem in superio
ribus habitum in his etiam exemplis ser-
uabimus, exempla scilicet sub capitulis
varijs, & capitula vel materias sub alpha
beti literis ex ordine collocantes.

Angelorum, qui firmamento, & crystallo comparantur officium, pulchritudo, fortitudo, perpetuaque beatitudo per duas imaginarias visiones sacrorum arcanorum plenas, lucide panditur. Cap. I.

ANgeli quędā de diuinis secretis no-
bis reuelant, & quædam nobis oc-
cultant: quod ostenditur ex visione ima-
ginaria Isaiæ. Vbi vidit Dominum seden Isa. 6.
tem super solium excelsum, & eleuatum,
& plena: erat oīs domus maiestate eius,
& ea quæ sub ipso erant replebant tem-
plum. & seraphin stabant super illud sex
alæ vni, & sex alteri: duabus velabant fa-
ciem eius, & duabus velabant pedes eius
& duabus volabāt. Hæc enim visio a bea
to Hieronimo allegorice exponitur volē
te per sedentem super solium excelsum
Christum significari. Per solium autem
excelsum, & eleuatum, significari ange- Psa. 79.
los in quibus dicitur Deus sedere secun-
dum illud Ps. Qui sedes sup Cherubi &c.
Per domum autem superiorem, ecclesiā
triumphantem quæ Dei maiestate imple
tur. Per templum vero inferius significan
tur inferiores creaturæ, scilicet cospora-
les quæ inferiori mō participant diuinā
nitatem. Huius autem sedētis super thro
num facies diuinam signat, essentiam &
ea quæ in æternitate fueruut ante mun-
di constitutionem. Per pedes vero signan
tur ea, quæ post mundi consummationē
erunt in gloria beatorum, & in pœnis dā
natorum. Per media vero ea quæ in cur-

su

su temporis medij aguntur. Seraphin ergo faciem & pedes sedentis super thronū velare dicūtur, quia mysteria æternæ Deitatis, & futuræ beatitudinis, & miseriæ æternæ damnationis, nobis ad plenum nō reuelant. Sed duabus alijs medijs volare dicuntur: quia de his quæ medio tempore aguntur, nos quantum opus est, ministerio angelorum instruimur, inter quos Seraphin prima tum tenent. Volatus ergo eorum, processum reuelationis in nos demonstrat, quem etiam rectum motum ipsorum Dioni. nominat.

Dio. c. 4. d di. no.

Item angeli assimilantur firmamento, & crystallo de quo habet in visione imaginaria Eze. vbi dicitur: Similitudo super capita animalium firmamēti quasi aspectus crystalli horribili, & extenti super capita eorum desuper. In qua quidem visione de angelis (secundum expositionem Grego.) ostenduntur.

Eze. 1.

Primum est eorum celsitudo, ex eo, ꝙ dicuntur esse super capita animalium, i. super mentes hominum sensu vtentium Sumus, enim in præsenti vita in cognoscēdo animales, idest sensuales, quia omnis nostra cognitio oritur a sensu. Nec ēt est intelligere sine phantasmate. vnde ꝗa ipsi angeli qui sunt penitus incorporei neque sensu apprehenduntur, neque ēt fantasmatibus. i. imaginarijs formis rapręsentari habent. Hinc est, quod eorum naturæ super capita animalium sunt. Vnde de ipsis Philosophus dicit, quod ita se habet intellectus noster adeos, sicut oculus nicticoracis ad lumen Solis: quia scilicet prout sunt in seipsis, nobis qui animales sumus, i. qui sensuales existimus īcognoscibiles sunt, quamquam in se manifestissimi sint.

Ari. 1. d anima.

Arist. 2. Meth.

Secundo ostenditur eorum pulchritudo Habēt enim angeli duplicem pulchritudinem: vnam ex natura, aliam ex gratia. propter pulchritudinem ergo naturæ. habent similitudinem firmamenti: vnde & appellantur hic similitudo firmamenti Firmamentum enim, idest cœlum stellatum habet puritatem, claritatem, & incorruptibilitatem Et in his tribus consistit naturalis pulchritudo angelorum, scilicet in puritate substantiæ, in claritate intelligentiæ, & perpetuitate vitæ. Vnde propter primum a beato Dionysio vocantur, angeli specula: propter secundum vocantur lumina: tertium vero habet angelus, quia est intellectualis substantia, quia (sicut dicit Dionysius) intellectuales substantiæ vitam habent indeficientem ab vniuersa corruptione materię, & generatione mundę existentes. Sed adhuc ꝓpter plenitudinem gratiæ angeli assimilātur crystallo. Et ideo dicit quasi aspectus cristalli. Licet enim crystallus ex fluida, & mobili aqua sumatur, perpetua tamen vigoris duritie solidatur. Sic licet angelica natura primò per liberum arbitrium fuerit mobilis creata, in his tamē qui nō ceciderunt per conditoris gratiam immobiliter confirmata.

Tertio, quoque ostenditur eorum fortitudo, cum additur Horribilis. fortitudo enim angelorum tanta est, vt merito nobis in corruptione positis horribilis dicatur. i. expauescēda, & terribilis (sicut Gre. exponit) Nam peccatoribus ab eis percutiendis non solum timēda, sed etiam exhorrenda. sed sicut est exhorrenda, & dura malis sic inuenitur larga, & benefica bonis. Et ideo subditur, Et extēti, s. ad iustos. Dicuntur etiam esse velut cristallus extenti, scilicet, quia eorum virtus extendit se ad omne tempus. non enim minoratur in eis ex longo tempore, siue ex senio, sicut debilitatur fortitudo humana.

Item extendit se ad omne corpus, quia omnia corpora quo ad motum localem angelis obediunt ad nutum, vt August. dicit.

Quartò, innuitur etiam eorum beatitudo, ex eo, ꝙ super capita animaliū adhuc esse memorantur. Bis enim propheta hoc dicit, vt ex primo ostendatur sublimitas naturę, vt supra ostensum est; ex secundo incomprehensibilitas gloriæ. Quis. n. (vt Grego. dicit) in carne corruptili positus mente comprehendere valeat quę est angelorum ineffabilis, & sine fine lætitia, q̄ beatitudo sine defectu, vultum vide creatoris, atque in eius delectatione sine immutatiōe persistere? super capita ergo animalium sunt, quia nunc eorū gaudia sensum nostrarum mentium excedunt. Grego. In ho.

Pseudo Christiani locustis, equisque ad bellum paratis, in Ioannis mysteriosa visione descriptis, pluribus assimilantur rationibus, necnõ ipsorum Antichristianorum duodecim prauæ conditiones recensentur. Cap. II.

Apoc.9 ANtichristiani, qui Antichristum sequentur, erunt similes illis locustis de quibus habetur in visione beati Iohãnis Vbi dicit, ꝙ vidit similitudines locustarum, quę erant similes equis paratis in ꝑlium, & super capita earum tãquam coronę similes auro, & facies earum sicut facies hominum; & habebãt capillos, sicut capillos mulierum; & dẽtes earum, sicut leonum erant; & habebant loricas, sicut loricas ferreas: & vox alarum earum, sicut curruum equorum multorum currentium in bellum: & habebant caudas similes scorpionibus, & aculei erãt in caudis earum. potestas earum nocere hominibꝰ mensibus quinque. & habebant super se regem angelum abyssi, cui nomẽ Hebraice Laabadon, Grece autem Allion, & latine habens nomẽ exterminans. In hac enim visione tanguntur duodecim conditiones Antichristianorum.

Prima erit desiderium nocendi. Vnde dicit, ꝙ illę locustæ. s. imaginariæ ꝑ quas repræsentabantur Antichristiani erant similes equis. Qui primo ideo locustæ vocantur, quia salient in altum per superbiam, & cadent in terram per auaritiam. Plus. n. diligunt terrena quàm cælestia, ꝙ significãt crura locustarum quæ sunt retro longiora. Tales sunt modo in ecclesia multi doctores, & prædicatores. vnde
Nau. 3. Naum: Custodes tui quasi locustæ, & par
Iohe. 1. uuli tui quasi locustę loustarum. Iohel: Residuũ erucæ comedit locusta. per erucam enim intelligitur humana corruptio quæ mores deprauat: & quidam non corrumpentur malis moribus, sed decipientur ab Antichristianis prędicatoribus. Qui prædicatores ad modum locustarũ alte saltabunt, sed cito cadent: quia per Heliã, & Enoch destruetur praua doctrina eorum: in cuius rei significationem, Iohãnes Baptista qui est Helias ut dicit.
Mat. 11 comedebat locustas. Et hinc est, ꝙ vir-
Exo. 7 ga Moysi virgas Magorũ deuorabat. Istæ ergo locustę dicit, quod erant similes equis paratis in prælium: quia erunt cum impetu, & sine discretione currentes in conculcationem electorum. Equi enim æqualiter currunt, & irruunt in hostes, & in ciues: & sic illi non attendent quos oppriment, & conculcent dummodo nõ faciant eorum voluntatem. Erunt ergo similes equis propter velocitatem, atrocitatem, & impetuositatem. quæ omnia ostendunt desiderium nocendi, & exaltandi nomen Antichristi. Secunda conditio erit gloria triumphi. Vnde dicit super capita earum, idest super doctores, siue principes eorum tanquam coronæ, idest præmia, vel honores pro victoria habita contra ecclesiam, tanquam fuerit vera victoria inimicorum: sed reuera erunt coronæ, i. gloria, seu victoria de præcipitatione Sanctorum similes auro, idest veræ sapientiæ: quasi diceret, Suis doctoribus victorias attribuent, & ipsi eis præmia ęterna promittent. de hoc, quod per suam sapientiam ecclesiam vicerint. Sed reuera, nec doctores eorum victoriam, nec ipsi præmiũ æterna recipient, sed vtrique æterna supplicia sentient.

Tertia conditio erit studium apparendi per hypocrisim: dum dicit, Et facies earum, sicut facies hominum, quia scilicet exterius apparebunt boni, sed interius erunt mali. Sunt autem in facie hominis tria, scilicet oculi, nares, & os in quibꝰ notantur intelligentia, discretio, & eloquentia: quibus isti videbuntur posse, propter quod etiam multos seducẽt Vnde facies eorum antichristianorum prædicatorum sicut facies hominum, idest intelligentes discreti, & eloquentes apparebunt: sed tamen non verè erunt: quod notat hæc dictio Sicut. Quarta conditio erit conatus malitiam suam abscondendi. Vnde dicit, quòd habebãt capillos, sicut capillos mulierum, idest habebant crines fœmineos molles, in uita lucentes, & apparentes, & ad terram depẽdentes: in quo notat auaritia. Collum tegentes in quo fallacia: qa sicut capilli tegunt turpitudinem, ita isti suorum morum abscondent impuritatem.

Item capilli eorum sunt minores, quos adhærentes sibi decipient, subtrahentes sibi vigorem fidei & virtutum, subtiles in malis sibi inuicem cohærentes, & adinuicem se defendentes. Quia omnes tales erunt molles, & fluxibiles in omne uitium, sicut mulieres: & ideo dicit. & habebãt, idest habuerunt capillos, i. discipulos adhærentes sibi, sicut capilli adhærent

rēt capiti,qui sicut capilli mulierū molles efficientur & flexibiles ad omne malum.

Quīta cōditio erit crudelitas apertè persequendi. Vñ subdit, Et dentes earū sicut dētes leonū erāt. quasi dicat. Si ꝑ boni fal si ostentationem, & ueri mali occultationem lædere non poterunt, tunc apertè seuient in electos, laniantes eos, & deuorantes quasi leones sine ulla cōtradictione. Vel per dentes locustarum intelliguntur etiam doctores eorum, qui exponent eis scripturas, & incident eis panem mēdacii. De istis dentibus dicitur Iob. Cōterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. & Eze. Et dentes leonis dentes eius, interficientes animas hominum.

Iob.27.

Ez.21.

Sexta conditio est obstinatio in malo perseuerandi. Vnde dicit, quòd habebāt loricas ferreas. i. corda in malo obstinata sententijs deceptoriis munita. Habebunt enim corda ita dura, ut sagittis sacræ scripturæ penetrari non possint. Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatoris incus. & post ea subditur, Reputabit quasi paleas ferrū, & quasi lignum putridum æs: non fugabit eum uir sagittarius. Eccl. Sicut lorica induit se aquis. i. cordibus frigidis, & gelatis. i. peccato obstinatis: & dicit loricas in plurali, propter duriciam intellectus ad credendum uerum, quæ dicitur tarditas, & propter duritiam affectus ad amandum bonum quæ dicitur frigiditas.

Iob.41.

Ec.43.

Septima conditio est in ordinatio, clamandi. Vnde sequitur, Et uox alarum earum. i. rationes eorum, quibus quasi quibusdam aliis eleuabuntur, ut iusti, & sapientes credantur à multis: sicut uox curruum equorum multorum currētium in bellum: quia sicut diuersi currus diuersis uiis, & à diuersis equis tracti cum impetu currunt in bellis contra eandem personam, sic Antichristiani diuersis erroribus infecti, & diuersis rationibus præmuniti current unanimiter contra ecclesiam expugnandam, quorum uox clamosa, & impetuosa, & irrationabilis erit, & multiplex erit: unde signatur per multas caudas uulpium inuicem ligatas, sed habentium faces diuersas.

Iud.15.

Octaua conditio erit astutia decipiendi. Vnde subditur, quòd habebant caudas similes scorpionibus. i. doctrinas blādas, & deceptorias Isa. Propheta dicens mendatium, ipse est cauda, Vel caudas uocat principes illius tēporis, qui ad modum caudarum blandiendo, & terrendo multos peruertēt: quas caudas Antichristiani sibi associabunt contra ecclesiam pugnantes.

Isa.9.

Nona conditio est uiolentia malū defendendi, quod fiet per potentiam principum, & astutiam pseudo prædicatorū. Vnde sequitur, Et aculei erant in caudis earum. i. in principibus illius temporis, vel aculei in caudis. i. blanditiæ, argutiæ, & astutiæ in fine prędicationis eorum. Sicut enim aculeis pungitur equus, uel asinus ne recalcitret. Sic prædicatores falsi Sanctos illos, qui tunc temporis erunt angustijs, & blandicijs pungent, quibus possint mouere eos à uera uia, & à recto tramite facere deuiare. sed frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Pro. 1. Decimo ostenditur in quo habebunt potentiam nocendi, Vnde sequitur Potestas nocendi hominibus scilicet carnalibus mensibus quinq;, secundum quinq; sensus corporis quibus peccant, Alia tamen littera habet mensibus sex. i. sex ætatibus sæculi in quibus Dei permissione etiam electi tribulantur. In septima aūt erunt securi. Deut. Cum sex annis seruierit tibi, in septimo dimittes eum liberum. De. 15. Vndecima conditio est instigatio siue suggestio diaboli. Ipso enim procurante, & instigante, facient hæc Principes, & pseudo prædicatores Vnde consequenter ostenditur quales erunt peccatores, & ad quid tendēt scilicet ad opressionem Sanctorum: quod quidēpoterunt diaboli auxilio. Vnde subdit, quod habebant supra se regem, non quia ipse eos regat, sed quia eis dominabitur. Iob. Ipse est rex super omnes filios Iob.41. superbię, angelū abyssi, idest diabolum, qui est de abysso inferni, idest sine bisso, & candore omnis boni, & si aliquando se transfiguret in angelum lucis. Cor. Cui 1. Cor. nomen Hebrayce Laabadon. aliqui libri 12. habent Habadon, sed uera littera est, Laabadon. Vnde Hieronymus dicit, quòd laabadon hebraychum est, & interpretat exterminans Et ideo debet dici Laabadon, & nō Habadon: Grecè autem Apollion, quòd interpretatur Latinè exterminans. Vnde tres linguas præcipue ponit, ut in omni lingua uersutia diaboli intellecta uitetur. Et hoc præcipuum est, quia in illa triplici lingua Euangelica doctrina scripta est. Mat-

theus enim ĩ lingua Hebrayca, Lucas, & Iohãnes ĩ Græca, Marcus vero in Latina scripserunt euangelia. Vnde, & titulus
Io.19. crucis hac triplici lingua scriptus fuit. In omni autem lingua nomen diaboli dicitur exterminans, quia de omnibus aliquid exterminat, idest extra terminos Catholicæ fidei ponit, & in terram exterminii, idest in infernum quasi exules à patria sua relegat. Psal. Exterminauit eum
Psa.79. aper de sylua, idest Antichristus, qui dicitur aper propter ferocitatem, syluaticus autem siue siluester dicitur propter inhumanitatem. Sapien. Ab itinere iusto abie
Sap. 3. runt in exterminium, idest in infernum.

Prima Zachariæ visio admirabilis mirificè interpretatur: cuius admiranda mysteria Christo, Apostolis, cæterisq. Apostolicis uiris non obscura similitudine adscribuntur. Cap. III.

Apostoli, & Apostolici viri assimilantur illis equis, qui describuntur in vi
Zac. 1. sione imaginaria, quæ habetur ĩ Zac. vbi dicitur, Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrteta: quæ erant in profundo, & post eum equi rufi, & varij, & albi. Hãc enim visionem glosa sic exponit. Dicit enim, quòd per noctem, in qua cernitur visio, significatur mysteriorum obscuritas. Vir autem super equum rufum Saluator noster est, cuius vestimenta idest caro rubea est sanguine passionis, qui sicut hic adhuc passibilis in equo ruso ostenditur, ita in Apocalypsi iam resuscitatus in albis demonstratur. Hic stat inter myrteta, idest angelicas potestates quæ erant in profundo, quia adhuc eidem in carne posito ministrabant. Post eum fuerunt autem equi, idest Apostoli, & Apostolici uiri, qui totum mundum, idest orbem peragrabant. Quorum alii martyrio rufi, alij vita, & doctrina, & signorum diuersitate uarii: alij uero uirginitate, & doctrinæ integritate, & cordis puritate albi extiterũt.

Deiparæ Virginis excellentia ac gratiæ plenitudo, ipsiusq. admiranda Assumptionis mysteria, per mulierem Solis amictam, Lunam sub pedibus, stellasq. duodecim in capite habentem, à Diuo Ioanne præuisam, non obscurè patefiunt. Cap. IIII.

Assumptio beatæ Mariæ describitur in apparitione illius mulieris de qua Apo.12.
agitur in uisione imaginaria beati Io. vbi dicitur, Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite, eius corona stelladuodecim. Vbi ostenditur, quòd Beata Maria fuit assumpta utiliter, sublimiter, mirabiliter, & honorabiliter. Vtiliter quidem si consideres officium, quod. s. ostenditur in signo. Signum, inquit, magnum apparuit: ergo Beata Virgo apparuit in cœlo, idest assumpta est, ut esset nobis in signum. Sunt enim signa directiua, sicut cruces in biuiis: & signa distinctiua, sicut termini in agris: & ostensiua, sicut circuli in tabernis. Vnde Beata Virgo fuit signum magnum, idest magna significãs, ipsa. n. nos dirigit sicut stella maris dirigitur nauigantes: ipsa nos a peccatis diuidit, sicut facit aurora quæ diuidit diem a nocte. Ipsa ẽt pro nobis filio pectus, & ubera ostendit. Vnde ipsa est vt altera Hester, quæ apud Regem pro nobis assistit.

Secundò fuit assumpta sublimiter, si consideres situm, quia apparuit in cœlo, scilicet empyreo, & hoc fuit in assum-
ptione. Psal. Eleuata est magnificentia Psal. 8.
tua. i. uirgo te magnificans, super celos. i. super Angelos. Et apparuit in cœlo tam quam regina in throno ad congregandũ scilicet filio suo, quod figuratum fuit 3.
Reg. Vbi dicitur, quod posit⁹ est thronus 3.Re.2.
matri Salomonis, quæ sedit ad dexteram eius.

Item apparuit tãquam aduocata in curia ad interpellandum scilicet pro mundo. Vnde figurata est in illa sapiente muliere Thecuite, quæ intrauit ad interpellãdum pro Absalone.

Item apparuit tamquam hospita ad recolligendum scilicet ingredientes: & i õ in assumptione eius cantatur Euangeliũ de Martha, quæ Christum recepit in hospitio suo. Intrauit, inquit, Iesus in quod-
dam castellum, & mulier quædam Mar Lu.10.
tha no. excepit illũ in do suam. Sic Beata Virgo hospita est cœlestis, recolligens, & excipiens

excipiens eos qui saluãtur, qui scilicet si gnificantur in Iesu ingrediente in castellum.

Tertiò assumpta est mirabiliter, quod apparet si consideremus sexum, quia mulier. Mirum.n.est valde, quòd mulier appareat in cœlo, quæ hominem expulit de paradiso. Sed nota, quòd Beata Virgo dicitur mulier discretione sexus, non corporis fractione, Eccl. Sicut sol oriens mũdo ĩ altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus eius Ornamentum. n. domus ecclesiæ, est exemplũ uirginitatis eius. uel sicut sol oriens in alto existens illuminat mundum, sic Maria in assumptione ascendẽs illuminauit cœlum, quod dicitur domus Dei. Vnde Maria interpretatur illuminatrix.

Eccl. 25.

Item dicitur mulier prolis fœcunditate, non mentis fragilitate: ideo ipse Christus eam mulierem uocauit, quia in cruce pendens dixit: Mulier, ecce filius tuus.

Io. 19.

Item non ex peccatorum multiplicitate, sicut mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, sed potius ex uirtutũ singularitate. Iudi.h. Non est talis mulier super terram in aspectu, ĩ pulchritudine, & ĩ sensu verborum.

Judith. 11.

Quartò fuit assumpta honorabiliter, quod patet si consideres ornatum siue corporis, quia amicta sole, siue pedum, quia Luna sub pedibus eius, siue capitis, quia in capite eius corona stellarum duodecim. Ascendit.n ut piè creditur in cœlum amicta sole i. cum corporis glorifica tione, quæ consistit in quatuor dotibus eius, scilicet claritate, agilitate, subtilitate, & impassibilitate, quæ omnia in sole significantur; cuius radius est clarus, & agilis; unde subito ab oriente ad occidentem uolat Ite subtilis, quia intrat uitrum sine eius lęsione.

Item impassibilis, quia nec gladio, nec lapide potest lædi: propter quod dicitur Mat. Fulgebunt iusti sicut Sol. Vbi dicit beatus Bern. Quis erit splendor animarũ quando Solis splendorem habebit lux corporum? Fuit etiam Beata Virgo in cœlo militantis ecclesiæ amicta sole.i. maxima castitatis claritate: habuit.n.castitatẽ nobilissimã, clarissimam, & sanctissimã. Clara enim est, & alta, si bene seruetur continentia coniugalis: sed clarior, & altior continentia uidualis: clarissima, & altissima est uirginalis continentia. Corin. Alia est claritas solis, alia Lunę, alia stellarum. Claritas.n. solis est continentia virginalis. Lunæ continentia uidualis. Stellarum continentia coniugalis. Omnes tamen has habuit Beata Virgo. Fuit enim coniugata, fuit uiduata, fuit uirgo. Vnde ipsa dicit, In me omnis gratia, scilicet & uirginitatis, & coniugii, & uiduitatis.

Matth. 13.
Bern.
1. Cor. 15.
Ec. 24.

Secundò describitur ornamentum pedum cum dicitur, Et Luna sub pedibus eius. i. omnis defectus, & imperfectio, Sunt enim quatuor quæ generant defectum boni.

Primum est superbia Psal. Inimici defecerunt frameæ in finem. Iste defectus designatur in Luna: quia dicebatur Regina cœli à paganis Hie. Vt facerent placẽtas reginæ cęli. Superbia enim uult placentia audire, & appetit regnare. Hanc Lunam idest defectum superbię suppeditauit Beata Virgo per veram humilitatẽ, de qua dicitur: Quia respexit humilitatẽ ancillæ suæ. Secundum est impatientia. Iob. Venit super te plaga, & defecisti. Hoc uitium designatur in Luna cum dicitur, quod Luna, conuertetur in sanguinem, scilicet per impatientiam & iracundiam, in qua sanguis ebullit. uel per quam sanguis effunditur. Hanc Beata Virgo suppeditauit, quæ tota patiens, & mitis fuit. Vnde ipsa dicit Eccl. Spiritus meus super mel dulcis.

Psal. 9.
Hier. 8.
Luc. 1.
Iob. 4.
Ec. 24.

Tertium est auaritia. Isa. Deficient pueri, & laborabũt. idest auari, qui ad modũ puerorum plus diligunt bonum temporalium quam regnum cęlorum. Hic defectus significatur in Luna, quę eclypsatur ex umbra terrę. idest anima, uel ecclesia ex auaritia terrenorum, Matth. Luna nõ dabit splendorem suum: sed hunc defectum Beata Virgo suppeditauit per paupertatem, & contemptum terrenorum. Canti. Tota pulchra es amica mea, & macula (terrenæ auaritiæ) non est in te. Quartum est uanitas gloriæ. Psal. Defecerunt in uanitate dies eorum. Hic defectus designatur in lunæ mutabilitate: quia temporalis gloria instabilis est. Eccl. Stultus sicut Luna mutatur. Hanc suppeditauit Beata Virgo, quia mundi gloriam despexit. Despexit enim omnem gloriam exteriorem, quærens solum interiorem scilicet conscientiæ Psal Omnis gloria eius filiæ regis ab intus &c. Nota etiam, quod quatuor sunt, quæ impediunt defectum.

Isa. 40.
Mat. 13.
Can. 4.
Psa. 77.
Ecc. 27.
Psa. 44.

Primum

Iac. 1. Primum est patientia. Ia. Patiētia opus perfectum habet: vt sitis perfecti, & integri, in nullo deficientes.

Isa. 40. Secundum est spei constantia, Esa. Qui sperant in domino, mutabunt fortitudinem assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.

Tertium est memoria dominicæ passio He. 12. nis. Heb. Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis uestris deficientes.

Quartum est desiderium inquirendi Psa. 33. Deum, Psa. Inquirētes autem dominum, non deficient omni bono. secundum Gal. 4. aliam litteram. Gal. Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Et hæc omnia fuerunt in Beata Virgine.

Tertiò describitur ornamentum capitis: quia in capite eius corona stellarum duodecim. In quo notatur plena animę beatitudo, quæ cōsistit in duodecim gaudiis paradisi, quę intelliguntur per duo Ap. 22. decim stellas, & Ap. ult. signātur per duodecim fructus ligni uitæ: ergo corona duodecim stellarum est perennitas duodecim gaudiorum, quorum duo oriuntur a Deo: scilicet gaudium de uisione deitatis, & gaudium de uisione humanitatis. Alia duo à loco scilicet cœlo empyreo, quod est beatorum locus: unum de spaciositate, aliud de speciositate. Duo a consortio: unum de consortio angelorum, aliud de consortio hominum. Alia duo à mundo: unum de creaturarum pulchritudine, aliud de stabilitate.

Iterum alia duo ab inferno: unum ab euasione, aliud de clausione.

Item alia duo a seipso: unum de stola animæ, aliud de stola carnis. Vel per has duodecim stellas coronæ intellige duodecim prærogatiuas gratiæ, quas habuit beata Virgo, quarum quinq; conueniunt sibi singulariter.

Prima est spiritualis electio Dei patris Ge. 24. ad opus filii sui, Gen. Virgo quę egredietur ad auriendum aquam &c. ipsa est quā præparauit Dominus filio domini. i. Chri Ps. 131. sto, Psal. Elegit eum Dominus in habitationem sibi.

Secūda est filii Dei spūalis despōsatio. 2. Cor. 12. 2. Cor. Despōdi uos uni uiro uirginē castā exhibere Christo. In ueteri enī testamē to summus pontifex non ducebat uxorē nisi uirginem.

Tertia Spiritussancti fœcūdatio Matt. Matt. 1. Inuenta est in utero habens de Spiritusancto.

Quarta filii Dei conceptio, & parturitio, Esa. Ecce uirgo concipiet, & pariet fi- Esa. 7. lium, & uocabitur nomen eius Emanuel .i. nobiscum Deus: hoc est in humana natura deus.

Quinta est Dei refectio. Cant. Dile- Can. 2. ctus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. i. inter uirgines, vel inter ubera suę brachia uirginis.

Sexta est Dei meditatio. Cor. Mulier in 1. Co. 7. nupta, & uirgo, cogitat quæ sunt Domini, ut sit sancta corpore, & spiritu.

Septima est in libro uitæ inscriptio. Apo. Habes pauca nomina in Sardis i. in Apo. 3. uirginibus quæ non inquinauerunt uestimenta sua. i. corpora, & non delebo nomina eorum de libro uitæ.

Octaua est cœli ornatus, & pulchritudo. Eccl. Species cœli, gloria stellarum. i. Ecc. 43. uirginum quę dicūtur stellæ: quia de die non lucent, sed in uespere incipiunt apparere: idest in præsenti latent, sed in fine apparebunt quid sunt. Ioh. Filii Dei 1. Io. 3. sumus, sed nondum apparuit quid erimus.

Nona est perfecta Christi assimilatio. Apo. Virgines enim sunt, & sequuntur A- Ap. 17. gnum quocunq; ierit.

Decima est noui cantici decantatio, quod solæ uirgines decantabunt. Apoc. Ap. 13. Cantabunt Sancti canticum nouum. Psa. Ps. 136. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? idest in carne corrupta?

Vndecima est maioris fructus promissio. Nam fructus trigesimus permittitur coniugatis: sexagesimus uiduis: centesimus autem uirginibus. Matth. 20. Ma. 20.

Duodecima est duplicis coronæ adeptio. Nam ipsis debetur aurea, & aureola, 1. Machabe. Ornauerunt faciem 1. Ma. 4. templi coronis aureis. Facies quæ est nobilior, & altior pars corporis signat corpus uirginale, quod est nobilius, & altius membrum ecclesiæ: quam ornauerunt non tantùm corona una, sed coronis àureis. Auream enim pro charitate, & aureolam pro uirginitate recipiunt, hæc licèt competant etiam aliis uirginibus, tamen singulariter competunt etiam Beatæ Mariæ, Et ideo tales stellæ dicuntur esse in corona duodecim

eim capitis eius, quia ipsa est omnium virginum primiceria, & Regina.

Auari proteruitas, Auaritiaeq; malignitas, Diaboli rapacitas, superbiae grauitas aperitur, quae singula in Amphoram plumbi talentum in ore continentem, in mulieres milui alas habentes a Diuo Zacharia praescriptas ostenduntur. Cap. V.

Zach. 5 AVaritia assimilatur illi amphorae quã per visionem imaginariam Zach. ꝓpheta vidit: cum propheta petiuisset ab angelo, Quid est hoc, quod egreditur, angelus respondit, Haec est amphora egrediens: & dixi, haec est oculus eorum in vniuersa terra. & ecce talentum plumbi portabat. & ecce mulier vna sedẽs in amphorae medio, & dixit, haec est impietas. & proiecit eam in medio amphorae: & misit massam plumbeam in os eius. Et ecce duae mulieres egredientes & spũs in alis earum, & habebant alas quasi milui, & leuauerunt amphoram inter coelum, & terram, & infra subditur, Istae deferũt amphoram, vt aedificetur ei domus in terra Sennaar. Et stabiliatur, & ponatur ibi super basem suam. Haec.n. visio moraliter secũdum verbum Greg. sic exponitur, qa per amphorã intelligitur auaritia, quae.s. velut amphora per cupiditatis ambitum os cordis apertum tenet. haec etiam dicit oculus eorum in vniuersa terra Tum qa auaritia intendit solum circa visibilia, &
Psa. 16. terrena. psal. Oculos suos statuerunt declinare in terram. ITum, quia auaritia habet oculos apertos circa terrena, sed circa coelestia clausos. Vnde licet sint hebetes, & caeci in bonis: tamen in malis sunt peruigiles, & astuti. Per talentum autem plumbi intelľr auaritiae grauitas. Aggrauat enim auaritia grauiter & vehemeter
Psal. 4. cor auari. psalmus. Filij hominum vsque quo graui corde &c. Quod autẽ mulier, idest impietas in medio amphorae sedere dicitur, significat, quod auaritiae semper impietas tenetur. Sed quod massa plumbea in os eius mittitur, signat, ꝙ impietas auaritiae peccati sui pondere grauat. vel forsan significat, quod in auaris vitiũ linguae dominatur: quia propter lucrum dicunt mendacia, & periuria, & huiusmodi. Per duas autem mulieres intelliguntur duo vitia impietati auarorum coniuncta, scilicet superbia, & vanagloria: quae in alis, idest operibus suis dicuntur habere spiritum malignum. quia scilicet in actionibus suis, Sathanae voluntati deseruiunt. de quo dicitur ĩ Matt. Cum immũdus spiritus exierit ab homine, ambulat Mat. 12 per loca inaquosa, quaerens requiem. Vnde earum alae dicuntur esse sicut milui, qui semper student rapinae pullorum, & ideo Diabolum designat, qui semper intendit ad rapinam bonorum, & captiuitatem paruulorum, idest humilium siue debilium. Vnde superbi, & vana gloriosi habent alas ad modum milui, quia scilicet eorum opera similia sunt operibus Diaboli. Quod autem hae mulieres eleuauerunt amphoram, significat, quod superbia, & vanagloria eleuant animam ad appetitum, & ambitionem honorũ, & dignitatum, & sublimium. Dicit autẽ, ꝙ tenebant amphoram inter coelum, & terram, quia illud, quod inter coelum, & terram est ima deserit, sed ad superna minime pertingit. Et ideo superbia, & vana gloria ita mentem eleuant, vt quoslibet proximos quasi despiciendo deserant, & alta gloriando petant, ita quòd nec in ꝓximis aequalitatem fraternitatis tenent, nec ad summa pertingere praeualent. Per hoc autem, ꝙ ei domus in terra Sennaar constituitur, foetor siue abhominatio ipsius significatur: quia Sennaar interpretatur siue vocatur Foetor eorum. Nam sicut bonus odor ex virtute, ita econtrà erit foetor ex vitio. Radix enim omnium 1. Tim. malorum est cupiditas. Vnde quia quod- 6 libet malum per auaritiã generatur: ideirco dignum est, vt domus auaritiae in foetore constituatur.

Item Sennaar vallis est latissima, quae pro confusione mentium, & linguarum Babylon dicta est. Vnde, quia per auaritiam, & impietatem omnia mala certum est exurgere, merito haec in Babylone perhibentur habitare.

Equis in Diui Ioannis visione descriptis, carnales homines comparantur, eorumque significationes praclarissime interpretantur, & tandẽ malorum principa mores, & luxuriae dãna describuntur. Cap. VI.

CArnales homines assimilantur equis in visione beati Ioannis imaginaria, quae habetur Apocalipsis. 9. vbi dicitur. Apoc. 9 Vidi equos in visione, & qui sedebant super eos habebant loricas igneas, & iacin-

iacinctinas,& sulphureas,& capita equo rum erant tanquam capita leonum, & de ore ipsorum procedebat ignis, & fumus,& sulphur. ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & fumo,& sulphure, qui procedebant de ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore ipsorum est,& in caudis eorum. Nam caudę eorum similes serpentibus,.habentes capita,& in his nocet. Per equos istos intelliguntur homines carnales, qui non rationem, sed sensualitatem sequuntur, & carnem. Vnde psalm. Nolite fieri sicut
Psa 31. equus,& mulus, in quibus nō est intellectus. Equites autem sedentes super eos, sunt dæmones, qui dicuntur habere loricas igneas, inquantum inflammant ad auaritiam. & designatur auaritia per loricam: quia totum corpus ecclesię quasi tegit. Nam a maiori vsque ad minorem, a propheta vsque ad sacerdotem omnes auaritię student.

Iere. 6. Item iacinctinas inquantum eleuant ad vanitatis superbiam. Iacinctus enim colorem habet aereum, & designat vanitatem.

Item sulphureas inquantum inficiūt per fœtentem luxuriam. Et benè hæc lorica .i. vitiorum armatura dicitur esse equum, .i. demonum. quia talibus vitijs ecclesiam impugnant, vnicuique suggerendo id ad quod ipsius animum magis vident esse procliuum. Consequenter describuntur peccata maiorum, s. principiū & prælatorum carnalium. quia dicit, ꝙ capita equorum, idest principes,& rectores malorum, erant tanquam capita Leonum Glosa, quia laniant.& fœtēt: laniāt per crudelitatis violentiam, fœtent per carnis luxuriam. Sunt enim mali rectores carnales,& crudeles: sed quia non solum in se mali sunt, sed etiam subiectos ad malitiam impellunt,& cogunt, subditur, ꝙ de ore ipsorum, s. vel imperando, vel suadendo, vel comminando, vel reprendo, procedit ignis auaritiæ, fumus superbiæ,& sulphur luxuriæ. Et ab his tribus plagis, idest vitijs occisa est spūaliter tertia pars hominum, idest omnes reprobi. Nam prima pars est innocentium: secunda pœnitentium: tertia reproborum, in peccatis istis perseuerantium, & hi soli occiduntur siue de igne auaritiæ, siue de fumo superbiæ, siue de sulphure, i. fœtore luxuriæ: etiam dato, ꝙ de ore ipsorum procedat, idest quamquam etiam ad talia à maioribus inducātur siue verbis, siue exemplis: his enim duobus modis possunt etiam maiores inficere minores siue verbis præcipiendo, aut etiam suadēdo. Et ideò subdit, quòd potestas equorum in ore ipsorum est, s. principium pręcipientium, aut suadentium, siue exēplis post se trahendo.& quantum ad hoc subdit, & in caudis eorum, idest in exēplis. vel ore, dicit quantum ad maiores præcipientes, & monentes: in caudis quātum ad minores offendentes,& eos sequētes. Vel per os intelligitur gula. Ecclesiastici. Eccl.7.
Omnis labor hōis in ore eius, sed ei⁹ aīa non impletur. Per caudam vero intelligitur luxuria. Vnde legitur, quò Sanson Iud.15.
accepit trecentas vulpes, & caudas earū ligauit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne incēdit, dimisitq; huc,& illuc discurrentes. In his duobus vitijs multum consistit potestas diaboli, & ministrorum eius, quia per hæc duo vitia præcipuè corrumpuntur. Sed subditur, quod caudæ eorum similes erant serpentibus: quia luxuria à principio habet voluptatem, sed postea pœnitudinem: & iō assimilatur serpentibus, qui vt dicit glosa, blandiuntur in facie,& occulte immittūt venenum. sed istæ caudæ habent capita in quibus nocent. Et hæc sunt exempla malorum, quibus minores corrumpuntur,& occiduntur sequentes, siue in luxuria, siue in auaritia, siue in quocunque alio vitio.

Merces dignè operantibus parata, qualis quantaq; existit, in quatuor Abrahæ promissionibus magnam ac tutissimam esse auctoritatibus,& exemplis perspicitur. ac quemadmodum uirtutibus sit vacandum, definitur. Cap. VII.

Confortat Deus hominē ad bene operandum, promittendo præmium, & & certificando de eo. Cuius exemplum apparet in illa visiōe Abrahæ, In qua pri Gen.15
mo promittitur præmium, quia dicit, ꝙ factus est sermo Domini ad Abraham ꝑ visionem dicens, Noli timere Abraham, Ego protector tuus, & merces tua magnā nimis. Dixitq; Abrahā Domine deus quid dabis mihi? ego vadam absque liberis, filius ꝓcuratoris domus meæ iste damascus Elyezer. Addiditque Abraham, Mihi autem non dedisti semen, & ecce vernaculus me⁹ hæres me⁹ erit, Statimq, sermo Domini factus est ad eum, dicens,

Non erit hic hæres tuus: sed qui egredi-tur de vtero tuo, ipsum habebis hæredē. Eduxitq; eum foras,& ait illi, Suscipe cœlū, & numera stellas,si potes.& dixit ei, Sic,erit semē tuum,dixitq; ad eum. Ego dominus, qui eduxi te de Vr Chaldæorū vt darem tibi terram istam, & possideres ipsam.In quibus verbis aduerte,quòd do minus ad confortandum Abraham fecit

Gal. 3. ei quatuor promissiones, de quibus Apo. ait: Abrahæ dictæ sunt promissiones &c.

Prima fuit de mercede operis,cum dixit,Noli timere,&c.

Primò eum confortat, excludendo timorem,Noli inquit timere.

Secundò eum securat, promittēdo protectionem. Ego,inquit, protector tuus, Psalmus:Esto mihi in Deum protectorē.

Psal. 4. & vere timere non debent, qui talem ꝓtectorem habent.

Psa.55. Psalmus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Tertiò eum lætificat proponendo mercedem. Sed attende qualem mercedem promittit bene operanti in persona Abrahæ:quia mercedem certam: Quia ego,s. qui decipere,vel fallere non possum.

Item mercedem propriam, quia merces tua. Sic enim est omnium generaliter vt sit etiam cuiuslibet singulariter.

Item mercedem copiosam, quia magna nimis. Nam nec oculus vidit, nec auris audiuit,nec in cor hominis ascēdit

1. Cor. 2. quæ præparauit Deus diligentibus se.

Secunda promissio fuit de successione hæredis:quia dixit ei dominus :Qui egredietur de vtero tuo,ipsum habebis hæredem.In quo signatur,quod datur vnicuique illa hæreditas ex proprijs meritis nō ex alienis. Nam meritum hominis est ei sicut filius,cui debetur hæredias. Vnde Apostolus: Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem & loquitur de adultis,secus est de paruulis.

1. Cor. 3. Tertia promissio fuit de multiplicatione seminis. Dixit enim:Suspice cœlum, & numera stellas si potes, sic erit semen tuum. Per stellas cœli possunt intelligi angeli,qui sunt in cœlo. Per semen vero meritum vitæ,ex quo,s.recolliguntur fructus mercedis ecclesiæ.Tunc enim semē hoīs ad modum stellarum cœli multiplicatur,quādo homo per vitæ meritum in cœlo angelis coæquatur. Vel quia stellæ cœli sunt incorruptæ lucidæ, magnæ, & tamen in apparentia paruæ. Tunc enim semen hoīs ad modum stellarum cœli multiplicatur,quando meritum operum eius est incorruptum per intētionem,lucidum per discretionem, magnum per dilectionem,sed apparentiæ paruæ per humilitatem.

Quarta promissio fuit de,terra ꝓmissionis.Vnde dixit,Ego dominus,qui eduxi te de Vr Chaldæorum, & dabo tibi terram istam. Terra ista,est corpus,quod tunc pacificè possidet vir iustus: quando per diuinam gratiam est de Vr Chaldæorum eductus, idest de incendio carnis. Chaldæi enim sunt motus carnis:quorū Vr, idest incendium est concupiscentiæ inflammatio:à qua nisi homo diuina gratia eruatur,non potest terram corporis sui pacificè possidere.

Secundò Abraham certificatus est per sacrificium,s. de promissione implenda. Petiuit enim signum non ex diffidentia promissionis,sed scire volens modū implerionis,dicēs:Vnde scire possum, quod possessurus sim eam? Et tunc iussit,vt offerret sacrificium, vt in ipso sacrificio signum acciperet. Vnde præcepit ei,vt immolaret vaccam,& capram, & arietē, & omnia trima,& insuper turturem, & columbam. qui sequenti mane accepit omnia hæc,& diuisit per medium,& vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit, aues autem non diuisit:descenderuntq; volucres cœli super cadauera, & abigebat ea Abraham.Cumq; Sol occubuisset, sopor irruit super Abraham,& horror magnus, & tenebrosus inuasit eū, & istud fuit aliqua pars signi dati. Hoc ergo est sacrificium iustitiæ, quod Deo offerri debet. Nam in vacca significatur obedientia,& hæc debet esse trima,siue triennis,s. per subiectionem triplicis humilitatis, videlicet superiori,pari,& inferiori. sic enim decet nos implere omnem iustitiam. In capra vero significatur pnia, quæ etiā debet esse triennis, secundum tria,in quibus consistit pnia,s.in dolore contritionis,in pudore confessionis, & in labore satisfactionis. In ariete vero intelligitur simplicitas,quæ etiam debet esse trima, quia est triplex genus simplicitatis contra triplex genus duplicitatis,s.hæresis, & hypocrisis,& ambitionis. Duplicitas hæresis immiscet falsa veris.Duplicitas hypocrisis, bona malis, honesta inhonestis. Duplicitas ambitionis tendit ad duplicē finem:

finem, s. lucri temporalis, & præmij cœle
stis, volens duobus dominis seruire: sed
diuisit Abraham ea per medium. Nam
obedientia diuidenda est, vt fiat in his
s. quæ sunt secundùm Deum, non cōtra
Deum. Similiter pœnitentia est diuiden-
da, vt fiat cum discretione, ita, vt sit rōna
bile obsequium nostrum, & occidat Hæ
dom in Valle saliuarum, vt sic occidatur
concupiscentia, ꝙ nutriatur natura. Nam
omnis victima est sale salienda: quia in
omni opere est discretio adhibenda.

Item simplicitas diuidenda est, vt non
sit fatua, sed religiosa, vt sit sanctitas, nō
fatuitas, vt sit simplicitas columbæ cum
Psa. 31. astutia serpentis, ne sit sicut equus, & mu
lus, in quibus non est intellectus. Sicut
enim mulus cui insidebat Absalō, ipsum
detulit in suspendium: sic fatua simplici
tas multos præcipitat in infernum. In co
lumba autem designatur charitas: qa co-
lumba felle caret, & gregatim volat. In
turture vero designatur castitas. Sed has
aues Abrabam non diuisit: quia charitati
& castitati ab omnibus, & omni tēpore
est insistendum. Nam castitas competit
non solùm virginibus, & viduis, sed etiā
suo modo coniugatis. Vel ideo fit diuisio
animalium, & non auium. Quia per ani-
malia intelliguntur, actiui, quorum solli-
citudo diuiditur ad multa: sed per aues
Psal. 26 intelliguntur contemplatiui, quorum to
Luc. 10 ta intentio fertur in vnum, psalmus. Vnā
petii à domino &c. Vnde Dominus dixit
Marthæ, Turbaris erga plurima: hoc quā
tum ad actiuam. Porro vnum est necessa
rium: hoc quantum ad cōtemplatiuam.
Vel in turture significatur vita solitaria,
quia turtur soliuaga in solitudine gemit,
sic solitarius debet gemere luctu pœni-
Hie. 15. tentiæ. Hiere. Non sedi in consilio luden
tium, & gloriatus sum à facie manus tuæ
sedebam solus: quoniam comminatione
replesti me. habens enim præciosum bal
sami liquorem in vase fragili, non debet
Sen. se ponere in pressura hominum. Sene.
Vbi plus est populi, ibi plus est periculi:
cum inter homines fui, minor homo re-
Ose. 2. dij. Ose. Ducam eam in solitudinem, &
loquar ad cor eius. Moysi locutus est Deus
non in palatio, sed in deserto. Cœcus à
domino extra turbam illuminatur. Puel
la mortua in thalamo eiecta turba resu-
scitatur. Non enim in commotione do-
minus. Clausæ erant oues in arca, quia ope
ra spiritualia debent claudi in conscien-
tia. In columba vero, quæ gregatim vo-
lat, significatur religio in congregatione
viuentium, qui debent ad modum colū-
bæ carere felle inuidiæ.

Item non rostro detractionis percute-
teræ, nec venenum infamationis siue li-
tis in ore, sed ramum oliuæ, i. verbum pa
cis portare ad chorum, refectoriū, & alia
communia gr gatim simul incedere, iux
ta riuos aquarum, idest scripturarum re-
sidere, & ibi vmbram accipitris, idest tem
ptationem diaboli præuidendo declina-
re. Hæc columbina simplicitas intantum
Deo placet, vt Spiritussanctus in specie
alterius animalis noluerit apparere. In
hac autem duplici aue, idest vita, consi-
stit omnis perfecta religio. Vnde cuidam
quærenti quam religionem deberet in-
trare, respondit quidam: Nescio, an esse
velis turtur, an columba. Sed in vtraque
vita cauēdum est ne diuidatur, & disper-
gatur per vanamgloriam, s. ne opus vo-
let ad Deum, & intētio ad mundum est.
Vnde in Leuitico præcipitur, si offeratur
turtur, vel colūba, ꝙ confringatur ascel-
la ne possit euolare: quia si qua sunt in
ligiosis opera virtutum, occultāda sunt:
non ad fauòrem hominū propalāda. Vn-
de si ex operibus bonis supercrescit ina-
nis gloria, opera illa quasi alas sumūt ad
euolandum, & fugiunt, vt nobis non p-
ficiant: sed eas confringere debemus di-
centes nobis, Quid habes, quod non ac-
cepisti? Super hoc autem sacrificium di-
cit, ꝙ descēderunt volucres, sed abigebat
eas Abraham. Sic tu ad auferendum im-
pedimenta spiritus sacrificij, scilicet ora
tionis deuotæ, abige aues, idest importu-
nas cogitationes. Vnde Grego. Sæpe in Grego.
ipso nostræ orationis sacrificio importu
næ cogitationes se ingerunt, quæ hoc,
quod Deo placentes offerimus, macula-
re contendunt. Vnde Abraham dum
sacrificium obtulit, insidiantes aues per-
tulit, quas studiosè abegit. cuius nos exē
plo dum vota cordis holocaustum Deo
offerimus, ab immundis cogitationibus
hoc custodiamus. Sed attendendum est,
quod sequitur: quia dum occubuisset Sol
sopor irruit super Abraham, & horror
magnus, & tenebrosus inuasit eum.
Sæpe enim post sacrificium boni operis,
vel deuotæ & feruentis orationis (ne p
elationem mens eleuetur) occidit Sol, id
est extinguitur feruor deuotionis, & ir-
ruit in animam sopor torporis, ita, vt
anima

anima quasi seipsam magno stupore horrescat, & quasi quædam tenebra timoris & dubitationis eam inuadat. Et hoc facit Deus, vt ipsam in humilitate conseruet, ne fructum sacrificij, i. boni operis meritum per elationem perdat.

Scala Patriarchæ Iacob (cui contemplatio iure assimilatur) mysteria omnia patefiunt, ex quibus contemplatiuorum virtus, contemplationisq; gradus, & perfectio demonstratur, atque Dei visiones diuersimodè interpretari declaratur.

Cap. VIII.

Contemplatiua vita qualis esse debeat ostenditur per exemplum in somnio Iacob, quod describitur Gen. 28. Ge. 28.
Vbi dicitur, quod vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen eius tangens cœlum, & angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam: & dominum innixum scalæ dicentem sibi, Terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo. Eritque semen tuũ quasi puluis terræ, & dilataberis ad Orientẽ, & Occidentẽ, & septentrionem, & Meridiem. In quo quidem somnio primò tangitur contemplatiuorum virtus, quæ est charitas Hæc enim scala est per quam ad cœlos ascenditur: hæc ex vna parte stat super terram, scilicet quantum ad amorem proximi. Alia autem scilicet summitas attingit cœlum, scilicet amor Dei: vtraque enim pars pertinet ad vitã contemplatiuam. Vnde Beda dicit, ꝙ Beda.
contemplatiua vita, est amorem Dei, & proximi tota mente retinere. Vel hæc contemplatiua scala, est scriptura diuina, quæ quidem stat super terram in quãtum est practica instruens de humanis: sed summitas attingit cœlum inquantum est speculatiua instruens de diuinis. Vel tangit terram quantum ad testamentum vetus, in quo promittebantur temporalia. Cœlum vero attingit quantum ad nouum, in quo promittuntur cœlestia. Huius scalæ duo latera, sunt sensus literalis, & spiritualis. Sunt etiam huius scalæ duodecim interscalaria, q̃ oportet prædicatores siue contemplatores ascendere, scilicet confessio, oratio, gratiarum actio, intellectus, perscrutatio, dubiorum inquisitio, litteræ expositio, prædicatio, prædicandi discretio, scilicet prouectis al tarrudibus infima; æternæ pœnæ comminatio, gloriæ promissio, prædicationis obseruatio, constantiæ fortitudo, in prosperis, & aduersis. Huic scalæ innixus est Dominus sicut suo spiraculo, quia scilicet ab eo inspirata. Apost. Omnis scriptura diuinitus inspirata &c. Vel sicut 2.Thi.3
suo speculo in quo a contemplantibus aspicitur, & cognoscitur. Corinth. videmus nunc per speculum &c. Quidã autem dicunt, quod scala per quam maximè ascendunt viri contemplatiui, & deuoti homines, est crux Christi: hæc licet fuerit super terram materialiter erecta, virtualiter tamen fuit vsque ad cœlũ porrecta: quia per ipsam nobis est cœli ianua aperta. Duo autem latera scalæ huius, fuerunt duo principalia ligna eius, vnum per altum, aliud per transuersum. Gradus hui⁹ scalæ sunt pœnę quas Christus sustinuit, scilicet in capite spinarum coronationem, in facie sputorum fœdationem, in manibus clauorum confixionem, in dorso & corpore flagellorũ verberationem, in latere lanceæ aperitionem, in pedibus clauorum perforationem: in quibus omnibus anima deuota, & prudens miranda contemplatur huic scalæ innixus est Dominus in passione: sicut homo nititur suo cubiculo, quia in ea dormiuit post mortem. Vel scala hoc, vt quidam exponunt, est claustraliũ pœnitentia, cuius duo latera sunt vilitas, & asperitas, per vilitatem, nec gloriam affectant, nec ignominiam formidant; per asperitatem verò mollia contemnunt, & molestias paruipendunt. Hæc scala stat super terram habitatione, & attingit cœlum conuersatione: gradus eius autẽ sunt septem virtutes, quæ enumerantur. 2.Pet. Vos, inquit, curam omnem sub inferentes ministrate in fide vestra virtutem. In virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem fraternitatis amorem; in amore autem fraternitatis charitem. Huic scalæ innititur dominus, sicut exemplar suo exemplato: quia ipse dedit exẽplum viuẽdi in paupertate, obedientia, & castitate. Alij aũt exponunt, ꝙ hoc scala est beata Virgo, quæ sup terrã fuit ꝓ cõtẽ

1. Cor. 13. 2.Pe. 1.

ptum

ptum mundanorum cœlum attingẽs su-
scipiendo Deum. Tunc enim inclinauit
cœlos, & descendit. huius scalæ latera
sunt humilitas, & obedientia gradus fue
runt in ea donorum, & virtutum, huic in
infixus est dominus sicut suo thalamo
in incarnatione. psalmus. Ipse tanquam
Psa. 18. sponsus procedens de thalamo suo.

Secundo tangitur in hoc somnio Ia-
cob contemplatiuorum motus, Motus
enim contemplationis triplex est secun-
dum Dionysium, s. rectus, & obliquus, &
circularis. Rectus ergo motus tangitur ꝑ
angelorum, idest contemplatiuorũ ascen
sum, obliquus tangitur per descensum,
qa ille, q ascendit sursum, cum descẽdit,
motum suum reflectit, & obliquat à sur-
sum in deorsum. Motus autem circu-
laris tangitur, cum subditur, Dilataberis
ad orientem, & occidentem, septentrio-
nalem, & meridiem. Per has qua-
tuor partes cœli circulariter sol mouet.
Igitur isti angeli sunt contemplatiui, &
spũales, q sunt quasi homines cœlestes,
& angeli terrestres: hi ascendunt contẽ-
plando, & discendunt se humiliando, &
sicut dicit Ambrosius. Qui vult per scalã
ascendere, oportet, ꝙ manibus, & pedib⁹
se teneat: manus opera, pedes cogitatio-
nes, & affectiones. Vel, vt aliq exponunt,
isti angeli sunt prælati, q ascendunt per
cõtemplationem, & descendunt ꝑ actiò
nem. Vel angeli sunt prædicatores, q
quandoque debent ascendere prædican-
do sublimia, quandoque descendere præ
dicando humilia. Seqtur motus tertius,
qa dilataberis ad orientem, s. per originẽ
virtutum, & occidentem occasum vitio-
rum, ad meridiem per feruorem affectio
num, ad septentrionem siue aquilonem
per expugnationem diabolicarum sugge
stionum.

Tertio, tangitur contemplatiuæ vitæ
fructus cum dixit dominus, Terrã in qua
dormis, tibi dabo, Terra enim hæc cœle
stis patria est, in qua erit perfecta qes se-
Psal. 4. cundum illud, In pace in idipsum dor-
miam, & requiescam. Vnde ĩ hac ter-
ra debet caput nostrum, idest mens tan-
quam in puluinari se ponere, vt qescat à
temporalium cura. Hãc dabit nobis de⁹,
si in ea per contemplationem, & deside-
Ge. 17. rium peregrinamur, & conuersamur. Ge
ne Dabo tibi terram peregrinatiõis tuę.
Quia vero in prædicto somnio dr̃, quod
Iacob vidit innixum scalæ dicentem si-
bi, &c. Notandum est, quod (sicut dicũt
somniorum interpretes) apparitio domi
ni in somnijs potest habere variam expo
sitionem, vel significationem. Nam dñs
per somnium aliquando apparet vt ta-
cens, aliquando vero vt loquens, aliquã-
do vero vt patiens. Quando igitur alicui
per somnium dñs apparet, vt tacens, &
nihil loquens, si ille, q hoc vidit peccator
est, significat, quod conuertetur ad Deũ,
& finiet in pnĩa dies suos. Si vero sit iu-
stus, & sanctus, significat, quod gloriæ
eius augmento apud Deum proficiet, gau
dium habiturus. Si vero talis qui hoc vi-
det sit homo in potestate constitutus, pu
ta rex, vel princeps, significat, quod inue
niet gaudium, & victoriam de inimicis.
Quandoque vero dominus per somniũ
apparet, vt alicui loquens, & tunc siue lo
quatur aliquid pertinens ad futurorum
promissionem, sicut locutus est hic Ia-
cob, siue aliqd pertinen ad cõuersionẽ,
sicut aliquando logtur peccatoribus, siue
ad confortationem, sicut aliquando loq
tur iustis tribulatis, & in afflictionibus
positis, vel alio quocunque modo loqua
tur, quicquid dicit tenendum est. Quan-
doque vero dominus in somnijs appa-
ret, vt crucifixus, vel imago ipsa crucifixi,
& tunc, (vt dicunt) signat patientiam, &
victoriam in tribulationibus. Vnde si qs
videat in somnio se adorare imaginem
domini nostri Iesu Christi, aut osculetur,
aut deprecetur, si quidem rex est, & ipse
inueniet victoriam de inimicis, & gau-
dium in gloria sua. Nam crux post cru-
cifixionem Christi maximas victorias de
signat, & omnis calamitatis amissionem
Quod si aliqs de populo videat hoc, con
sequitur gaudium, & pro quo interpella-
uerit obtinebit. Sed si solũ videatur ima-
go Christi absque cruce, minus erit gau
dium, vel victoria. Et nota etiam hic de
imaginibus, quòd illę, quæ ĩ somnio ap-
parent sine auro significant euentum re
rum potiorem. Nam illę, quæ apparent
cum auro quandoque tribulationem por
tendunt. Hæc dicunt somniorum inter-
pretes, quæ ego referendo tantum, non
asserẽdo hic pono: an vera vel falsa sint,
fateor me nescire, Dicit Aristo. quod ne- Aris. de
que est eis totaliter credendum, neque to som. &
taliter discredendum Et ideo euenientia vigi.
somnia (vt ipse dicit) neque idoneum est
contemnere, neque oportet ab eis facile
persuaderi, præcipue, quia spiritus men-

dax plerunque in visione, vel somnio, vt possit decipere hominem in forma Christi legitur apparere. Sic enim beato Martino per exteriorem visionem sensibilium in forma Christi apparuit purpuratus, quem tamen ille per spm̃ cognouit atque confudit. In vitis quoque patrum refertur, quòd monachus quidam audiens facta magna Moysi, cordis spũ cœpit eum præferre Christo, qui sequente nocte per somnium vidit Moysen cum choro angelorum stantem in vestibus albis, Christũ vero nigris indutum vidit in choro hominum: propter quod insipiens monachus a fide Christi deposuit, & factus est Iudæus.

Corporis Christi in sacramento, quod siquidem illi libro intus, & foris scripto a Diuo Ioanne praeuiso, comparatur, septem arcana maximã admirationem afferent a naturalibus exemplis elucidantur. Cap. IX.

CORpus Christi sub sacramento assimilatur illi libro quem vidit Ioannes. Apo. 5. Vidi, inqt, librum, q erat scriptus intus, & foris, signatum sigillis septem. Dr corpus Christi liber intus scriptus, qa videlicet i se continet consolationes, & sua vtitates notabiles, & mirabiles. Et iterum scriptus foris, qa sacramentis visibilibus tegitur, signatum autem sigillis septem. ponitur propter septem mirabilia, quæ sunt ibi.

Primum est, ꝙ fit de pane non mutatam, sed manens idem, & ponitur a quibusdam exemplum, sicut cognitio mea, mediante voce, fit tua manens mea.

Secũdum est, ꝙ tanta magnitudo sub tam parua specie tota latet. Et ponit quidam exemplum, sicut in parua pupilla oculi totus mons magnus recipitur, vel videtur.

Tertiũ est, ꝙ totum corpus per os hoĩs intrat non diminutum eadem potentia, (vt qdam dñt) qua clauso vtero de Virgine exiuit, & etiam de sepulchro.

Quartum est, ꝙ comeditur non consumptum, & non diuisum. Et ponunt aliqui exemplum in sensu visus, sicut viror herbæ ab oculo videntis quasi quidam eius cibus suscipitur, nec tamen ipsa herba minuitur, vel diuiditur.

Quintum est, ꝙ ab immundis tãgitur sine contagione, sui sicut lumen Solis recipitur in re fœda, nec tamen fœdatur.

Sextum est, quòd a pluribus sumitur, & in pluribus locis conficitur, nec tamẽ augetur, vel minuitur: sicut si multæ candelæ ab vna accendantur, illa vna propter hoc non minuitur, nec augetur.

Septimum est, quòd est ibi quantitas sine quanto, cuius exemplum propri e non est in natura dare, vel alicubi reperire.

Dæmonum (qui iure locustis in Diui Ioannis visione descriptis assimilantur) elatio, tentatio, permissa eorum a Domino potestas, malitiæ refrenatio, signũ Thau, & quatuor Angelorum super quatuor terræ Angulos assistentes significatio, mire explicatur. Cap. X.

DÆmones assimilantur illis locustis, de quibus agitur in visione Sctĩ Ioanis ĩ Apoc. Vbi dr vidisse, ꝙ exierũt locustæ in terram, & data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terræ: & præceptum est illis, ne læderent fœnum terræ, nec omne viride, neque oẽm arborem, nisi tantum homines, qui non habent signũ Dei in frontibus suis. Vbi primo nota dæmonum elationem per similitudinem locustarũ: assimilant. n. dæmones locustis, & propter ascensum superbiæ, quia locustæ in altum saliunt; & sic dæmon per superbiam, Isa. In cœlum conscendam &c. Apoc. 9 Isa. 43.

Item propter casum ruinæ: quia locusta post saltũ nimiũ cadit. Isa. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer &c. Isa. 14.

Item propter continuationem malitiæ quæ notatur in longitudine crurum posteriorum, quia semper in malitia perseuerant.

Secundò attẽde dæmonũ tentationẽ: qa exierunt in terram, s. ad tentandũ homines. & dñr exire, s. a Dei ordinatione, Deus. n. tentationes nostras ordinat ĩ bonũ nostrũ, & profectũ: sed ab hac intentione diabolus exit, quia in suis tentationibus non nostrũ profectũ, sed casum, & detrimentum intendit. Exierũt etiam de cœlo, vbi creati fuerunt; s. de empyreo: qñ fuerunt eiecti per superbiam in terrã idest ad tentandũ hoĩes, qui habitant in terra: eos enim, qui sunt in cœlo tentare vel molestare non possunt. Vnde pars eorum relicta est in hoc aere caliginoso ad tentandum nos, qui sumus in terra.

Tertio considera diuinam permissionem, quia data est illis potestas, s. tẽtãdi

permissiuè. Greg Licèt diabolus afflictio
nem iustorum semper appetat, tamen si
ab Auctore nostro potestatem non acci-
pit ad tentationis articulum, nullatenus
conualescit. Sequitur; Sicut habent ptãtem
scorpiones terræ. Scorpiones (sicut glosa
dicit) facie blandiuntur: sed cauda pun-
gunt occulte. Et ita faciunt dæmones tẽ
tantes: quia a principio porrigunt dele-
ctationem, & in fine inducunt cruciatũ,
& afflictionẽ: & sicut nõ sentitur pũctio
acus, sic nec punctio scorpionũ, sed po-
stea paulatim diffunditur per totum cor-
pus, & moritur punctus. & silr de eptiã
dæmonibus quando peccant, non sen-
tiunt deceptionem, sed tandem misera-
Prou. 5 biliter puniuntur. Prouer. Fauus distillãs
labia meretricis, & nitidius oleo guttur
eius: nouissima autem illius amara quasi
absynthium.

Quartò nota diabolicæ malitiæ refræ-
nationem, quia præceptum est illis, ne lę
derent &c. Et hoc præceptum, est dæmo-
num refrænatio, ne tantum noceãt quan
tum vellent, vel quantum possent si per-
mitterentur, quia nullus eis posset resiste
re. Restringitur autem eorũ potestas con
tra electos, & saluandos: quorum qdam
sunt incipientes, & isti intelliguntur per
fœnum: qdam vero proficiẽtes, & isti per
viride. quidam vero perfecti, & isti p ar-
borem designantur. Et nota, quod nõ di
xit, ne eos percuterent siue tangerent:
sed ne eos læderent: quia Sancti, & percu
tiuntur interdum exterius, & tanguntur,
interius, s. dum tentantur, sed non lædũ-
tur in mentibus. s. vt peccatis cõsentiãt:
vel vt finaliter pereant. Iob. Dixit domi-
Iob. 2. nus ad Sathan, Ecce in manu tua est: ve-
runtamen animam illius serua. Et p ista
tria designantur tres ordines saluãdorũ,
s. Noe, Daniel, & Iob, idest coniugati, qui
terræ adhærent, & designantur per fœ-
num: Et continentes, qui virorem corpo
ris seruant, & ideo designantur p viride.
Et pręlati, q designantur per arbores qua
rum rami refrigerium præstant alijs. Est
ergo sensus. Præceptum est illis, s. dæmo-
nibus, i. coarctata est potestas eorum, ne
læderent fœnum terræ, i. coniugatos in
anima, sed in corpore affligant, & inter-
dum corporalia auferant: neque oẽ viri-
de, i. continentes, virore pudicitiæ viren
tes: neq; omnem arborem, i. prælatos fo-
lijs verborum suorum alios sanantes, &
fructibus operum saluantes, vmbra exem
plorum, vel consolatione alios recrean-
tes: nisi tantùm homines ab humo di-
cto, i. carnales. 1. Cor. Cum sit inter vos
zelus, & contentio, nonne carnales estis, 1. Cor.
& sm hominem ambulatis? qui non ha- 3
bẽt signum Dei in fronte sua, i. in aperto
hoc signum est Thau, quod habet figurã
crucis, & est vltima littera in alphabeto
Hebræorum, & nominatur siue interpre-
tatur confirmatio. Vnde significat ipsam
finalem pœnitentiam, quę confirmat ho
minem in bono: hoc autem signo liberã
tur oẽs, q illud habent. Ezec. Signa Thau
super frontes virorum gementium, & do Ezec. 9.
lentium super cunctis abhominationi-
bus, quæ fiũt. Et infra: Omnem sup quẽ
videtis Thau, ne occidatis. Et hoc signũ
debet haberi nõ solum in corde, sed etiã
in fronte, vbi est locus erubescentiæ, &
ẽt locus manifestus, vt s. non erubescat
homo facere pœnitentiam aperte, & no
men Christi aperte prædicare.

Itẽ dæmones conantur maximè impe-
dire prædicatores. quod ostenditur ex vi-
sione beati Ioãnis, quæ habetur in Apoc. Apoc. 7
vbi dr, Vidi quatuor Angelos stantes sup
quatuor angulos terræ, tenentes quatuor
vẽtos terrę, ne flarent super terram, neq;
supra mare, neque supra vllam arborem.
Per istos quatuor angelos intelliguntur
vniuersi dæmones, q dicuntur quatuor
propter naturam numeri, qa quaterna-
rius multum diuisibilis est, & ipsi nõ in-
tendunt nisi diuisionem facere.

Item quaternarius non est numerus
solidus, sed superficialis.

Item suggestio dæmonum superficia-
lis est, non habens soliditatem.

Item dicuntur quatuor, qa Euangelia
impugnant, & quatuor vitia præcipue
suggerunt dum tentant. vel qa per qua-
tuor partes mundi fideles tentant. Vnde
seqtur stantes super quatuor angulos ter
ræ, i. in quatuor partibus mundi immorã
tes, vt omnes tentent. vel hoc dr, qa ipsi
dæmones laborant, vt ponant homines
in angulis, i. in sordibus peccatorũ. Nam
in angulo sunt sordes. vel in angulo du-
plicitatis. Sequitur, Tenentes quatuor vẽ
tos, idest tenentes, & impedientes oẽs p-
dicatores ecclesię, qui dicuntur quatuor,
quia debent habere quatuor virtutes iu-
stitiam, fortitudinem, temperantiam, &
prudentiam: vel doctrinam quatuor Euã
geliorum, quæ significatur, Gene. 1. per
per quatuor flumina paradisi. vel quia de Gene. 1
bent

bent prædicare per quatuor climata mũdi. & dicuntur venti, quia nubes, idest peccatores in pluuias lachrymarum dissoluunt.

Item qa terrę humiditates desiccant, i. carnis voluptatem, & mentis cupiditatẽ.
Iob. 23 & de his quatuor ventis dr: Qui facit ventis pondus, & aquas appendit in mensura. Sequitur, ne flarent super terram, idest super illos, q ad modum terræ sunt arabiles vomere prædicationis, & susceptibiles diuini seminis, neque super mare, i. super fluidos, & instabiles, neque super vllã arborem, idest super illos, qui ad fructificandum sunt habiles: quasi dicat dęmones conati sunt, & nunc conantur quoti die impedire prędicatores, ne prędicent neque bonis, neque malis, neque ad exercitationem bonorum, neque ad reuocationem malorum. Sciunt enim dęmones quod nil adeo prodest sicut prædicatio verbi Dei. Glosa, In tempore tribulatiõis nihil magis necessarium, quàm prędica-
Iob. 23 tio verbi Dei. Ideo nititur diabolus eam detinere in omni loco. Econtra autem dominus sub similitudine etiã quatuor ventorum vocat prędicatores, vt prędi-
Ezc.33 cent. Ezech. A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reuiuiscant.

Veri ac contemplatiui Ecclesiæ Doctores, Christiq; imitatores, quatuor animalibus ab Ezechiele descriptis, ac forti Angelo à Ioanne, nec non candelabro aureo à Zacharia prauiso, per doctissimas varias, eorum expositiones comparantur, quasque conditiones sapientes, ac prælati habere debeant, aperitur.

Cap. XI.

Doctores noui testamenti assimilantur illis animalibus, quę describun-
Ezec. I. tur in prima visione libri. Ezec. Vbi dicitur, Et de medio eius similitudo quatuor animalium &c. In cuius visionis serie introducuntur hæc animalia, vt copulata, vt figurata, vt pennata, vt mota, & vt inflammata. Ostenduntur ergo primo fuisse copulata, quia quatuor. Vnde dicit, ꝙ de medio ignis, sicut, Grego. exponit, qa supra pręmiserat, Et ignis inuoluens similitudo quatuor animalium.

Primo ergo considera tria, primò locũ, qui congruit sanctorum doctorum probationi. Locus enim originis siue egressionis sanctorum Doctorum, est de medio ignis, scilicet tribulationis siue persecutionis. Ecclesiastici. Vasa figuli, idest
Doctores Christi probat fornax tribula- Ecc. 27
tionis. sic enim æstuant, vt per impatien- Ecc. 41
tiam non destituantur, Ecclesiastic. In medio ignis non sum æstuata, dicit Doctorum ecclesia. Et ideo dicit in Prouer. Pro. 19.
quod doctrina viri, idest vitilis Doctoris per patientiam noscitur, Greg. Tanto mi Grego.
nus vnusquisque ostenditur doctus, quãto minus patiens, neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si viuendo nescit aduersa æquanimiter tolerare. Perfecti enim Doctoris est sic aliorum hominum improbitatem patiẽter sufferre, vt se nouerit ab iniquis sapienter obseruare: neque enim propria munditia sine tolerantia sufficit, neque tolerantia sine munditia valet. Vel de medio ignis, idest ex intimo feruore amoris sancti Doctores procedunt ad opus prædicationis.

Secundo tangitur numerus, qui competit Doctorum eruditioni, qa quatuor, siue propter doctrinam quatuor Euangeliorũ, quam prædicant, siue propter quadruplicem intellectum scripturarũ quas explanant, siue propter quatuor mundi partes quas suis doctrinis illustrant, quæ etiam significantur per quatuor quadrigas.

Tertiò ponitur tropus, idest similitudo Zach. 6
quæ competit eorum perfectioni, quia similitudo erat animalium. In animalibus enim est perfectio motus, & sensus, quia scilicet sancti Doctores vigent sensu discretionis, & motu boni operis Ipsi enim sunt animalia, quibus dominus manum suæ largitatis aperit, & eis benedictionem suæ gratiæ affluenter infundit.
psalmus: Aperis tu manum tuam, &c. Ps. 144

Secundo introducuntur hæc animalia, vt figurata: habebant enim quantum ad communem figuram similitudinem hominis. Et præmittitur, quod similitudo hominis erat in eis, siquidem in sanctis Doctoribus est similitudo hominis, idest Christi. Vnde Grego. dicit, quod sancta animalia hęc non essent, nisi
Christi similitudinem habuissent. Com- Gre. su
petit ergo omni sancto Doctori, vt as- p Eze.
similetur Christo homini secundum illud: Omnis scriba doctus in regno Mat. 13
cœlorum, similis est homini patrifamilias, idest Christo. Debet enim Christum imitari, & ei assimilari in viuendo

al. 2. ſicut Paulus faciebat, qui dicebat, Viuo
autem iam non ego, viuit vero in me
Chriſtus.
Item in docendo ſiue prædicando, ſi-
1. Cor. 1 cut idem dixit. Nos prædicamus Chriſtũ
crucifixum, &c.
1. Cor. Item faciendo, 1. Cor. Imitatores mei
11. eſtote ſicut ego Chriſti.
Item in patiendo. Vnde idem Paulus
Gal. 2. dixit: Chriſto confixus ſum cruci. Deinde
deſcribitur horum animalium figura ſpe
cialiter quo ad partes eorum; ſ. quo ad fa
cies, quo ad manus, & quo ad pedes.
Primò enim quo ad facies ponit, quod
erat in eis quadruplex figura, ſ. hominis,
& leonis à dexteris, vituli ſiue bouis à ſi-
niſtris; ſed aquilæ deſuper. Per has ergo
quatuor facies dicunt quidam myſtice p̄-
figuratos quatuor Euangeliſtas, ſ. per fa-
ciem hominis Matthæum, qui ab huma-
na Chriſti generatione euangeliũ inchoa
Mat. 1. uit, dicens: Liber generationis Ieſu Chri-
ſti, &c. Per faciem vero leonis Marcum,
quia à rugitu deſerti euangelium incœ-
Mar. 1. pit, dicens: Vox clamantis in deſerto. per
Luc. 1. faciem autem bouis, Lucam, quia à ſacer
dotio Zachariæ incœpit principium, di-
cens: Fuit ſacerdos quidam, &c. Nam ſa-
cerdotis erat boues immolare; ſed p aqui
læ faciem, Ioannes accipitur, qui cæteris
Ioã. 1. altius contemplando volauit, ſuum euã-
gelium ab æterna Verbi generatione in
choãdo, dicens: In principio erat Verbũ,
& verbum erat apud Deum, &c Dicit au
tem, quod quatuor facies vni, quia om-
nes quatuor euangeliſtæ locuti ſunt de
vno, ſ. de Chriſto, vel illę quatuor facies
competunt vni idest Chriſto. Qui (ſicut
dicit gloſa) Natus eſt, vt homo; paſſus
eſt, vt vitulus: reſurrexit, vt leo, aſcẽdit,
Grego. vt aquila. Et ideo (ſecundum Greg.) ho-
mo, & leo dicuntur eſſe à dextris, qa Chri
ſti natiuitas, & reſurrectio erunt omniũ
generaliter lætitia, quæ per dexteram in-
telligitur. ſed vitulus dr̃ eſſe à ſiniſtris,
quia mors Chriſti apoſtolis triſtitia fuit,
quæ triſtitia pertinet ad ſiniſtram. quia
ſiniſtrum dicimus, quod aduerſum depu
tamus (vt dicit gloſa) Aquila autem dici-
tur eſſe deſuper, quia aſcenſionem Chri-
Pſa. 67. ſti ſignificat in altum, ſecundũ illud pſa.
Iob, 30. Aſcendiſti in altum. Iob. Nunquid ad prę
ceptum tuum leuabitur aquila? Morali-
ter autem doctor eccleſiaſticus debet eſ
ſe, vt homo ſecundum rationem viuẽdo.
Secundum rationem dico à Deo per fi-
dem illuminatam, & ſecundum diuina
præcepta regulatam, Iuxta illud, Beatus Pſa. 93.
homo quem tu erudieris domine, & de
lege tua docueris eum.
Item debet eſſe, vt leo tentationibus
reſiſtendo, & aduerſa non metuendo ſ.
Prouer. Iuſtus quaſi leo confidens, abſq; Pro. 28.
terrore erit.
Item vt vitulus ſeipſum ſacrificãdo. de
talibus vitulis dicitur in Pſalmus. Tunc Pſal. 50
imponent ſuper altare tuum vitulos.
Item debet eſſe, vt aquila ſublimia cõ-
templando, vel alios ad contemplationẽ
& amorem Dei prouocando. Deuteron. Deu. 32
Sicut aquila prouocans ad volandũ pul-
los ſuos. Vel dicitur doctor eſſe, vt homo
per prudentiam, vt leo per fortitudinem,
vt vitulus per temperantiam, & vt aquila
per iuſtitiam. Quidam vero (vt dicit Hie Hiero.
ronymus) per quatuor facies intellexerũt
quatuor elementa, quæ dicuntur in eſſe
vna, quia in vno corpore hominis uniun
tur. Vnde quamuis in mundo maiori ſit
diſtincta, in mundo tamen minori, ideſt
in homine ſunt vnita. Alij vero per has
quatuor facies, quatuor principales acci
piunt animæ paſſiones, i. gaudium, triſti
tiam, ſpem & timorem, quorum quędam
ſunt de bono, vt gaudium de præſenti
bono; & ſpes de futuro. Aliæ ſunt de ma
lo, ſ. vel præſenti, vt triſtitia, vel futuro, vt
timor. Et ideo quædam dicuntur eſſe à
dextris, quædam vero à ſiniſtris. ſed ſup
has debet eſſe ratio eas modificans, & re
gulans: & ideo facies aquilæ dr̃ eſſe deſu
per. Et nota, quod iſtę facies dicunt ex-
tentę deſuper, quia in omnibus inten-
tio, & contemplatio ſanctorum ſuper ſe
tendit, ſicut dicit Grego.
Item deſcribitur figura eorum quantũ
ad manus, quia habebant manus ad mo
dum hominis. Vnde dicit, quod manus
hominis ſub pennis eorum. Vbi nota, ꝙ
quilibet doctor debet habere manus ho
minis, ideſt opera bona, ſ. vt non ſolum
bona dicat, ſed etiam faciat, ſecundum il
lud, Cæpit Ieſus facere, & poſtea docere. Act. 1.
Grego. Prædicator quiſque plus actibus Grego.
quam vocibus intonet; & bene viuendo
veſtigia ſequacibus imprimat, quam lo-
quendo quà gradiantur oſtendat. ſed de
bent eſſe manus hominis, ideſt opera ſe-
cundum rationem facta. Apoſtolus: Ra-
tionabile obſequium veſtrum; ſed dicun
tur manus eſſe ſub pennis, quia debet eſ
ſe virtus operis ſub volatu contemplatio Ro. 12.
nis.

nis,ſ. vt ſub contemplatiua ſit etiam acti
ua.& debent eſſe manus in quatuor par-
tibus, quia.ſ. quatuor modis per opera vi
tæ actiuæ proximis ſeruitur,ſ. vel quan-
tum ad animam,vt docendo,conſulẽdo,
& alias ſpirituales eleemoſynas impen-
dendo· vel quantum ad corpus viuum,ſ.
reficiendo, veſtiẽdo,& alia neceſſaria mi
niſtrando,vel quantum ad corpus defun
ctum,ſ.componendo,& ſepeliẽdo, & hu
iuſmodi.vel quantum ad res temporales
exteriores,ſicut defendendo temporalia
Gre. ſu iura eccleſiæ,vel aliarum perſonarum, &
p Eze. huiuſmodi. Vel(ſecundum Grego.)dicũ
tur eſſe in quatuor partibus , quia ſancti
Euangeliſtæ,qui fuerunt primi doctores
noui teſtamẽti , opus exterioris doctrinę
per quatuor partes mundi diffuderunt,ſ.
per orientem,occidentem meridiem , &
ſeptentrionem.

Item deſcribitur eorum figura quo ad
pedes: quia pedes eorum pedes recti , &
planta pedis eorum quaſi planta pedis vi
tuli.In pedibus(ſicut dicit gloſa) intelli-
guntur greſſus operum,ita,vt ſicut p ma-
nus intelliguntur opera,quæ ordinantur
ad proximum,ita per pedes intelliguntur
opera hominis quantum ad ſe ipſum .
Sicut enim animal greſſibile pedibus per
git ad locum , ita etiam homo ſpiritualis
Auguſ. operibus tendit in Deum. Vnde Augu.di
cit , quòd Deo, qui vbique eſt.non locis
appropinquamus , ſed bonis ſtudijs bo-
ni q; actionibus. Et ideo ſicut ſine pedi-
bus corpus hominis non pergit . Sic etiã
fides hominis ſine operibus non profi-
Iac.2. cit.Iac.Fides ſine operibus mortua eſt .
Sed in iſtis pedibus,ideſt operibus debet
eſſe rectitudo intentionis,ſcilicet vt recta
intẽtione fiant,Vnde dicit , Pedes eorũ
pedes recti , ſcilicet per rectam intentio-
nem,quia qualis eſt inteti , tale eſt op⁹
Ecc.51. Eccleſiaſt, Ambulauit pes meus iter re-
ctum .

Item debet eſſe in eis maturitas mode
rationis · quia cum quadam maturitate,
ideſt grauitate,& modeſtia debent exeq̃,
& perficere opus intentum . Vnde dicit,
quòd planta pedis eorum quaſi planta
pedis vituli . Vituli enim ſiue boues (vt
dicit Gregorius) cum quadam maturita-
te ſiue grauitate incedunt . Vel etiam in
planta pedis vituli ſignatur fortitudo la-
boris, quia vituli ſiue boues fortes habẽt
Gre in pedes,vt ipſe Gregorius dicit
Ezech. Item in hoc ſignatur diſcretio circum
ſpectionis, ex eo,quòd in pedibus vituli,
eſt vnguium diſcretio . Ex quibus patet,
quòd opera docentium debent eſſe re-
cta,grauia,fortia,& diſcreta.

Tertiò,hæc animalia deſcribuntur etiã
eſſe pennata:vnde dicit, Quatuor pennæ
vni . Vbi circa eorum pennas nota qua-
tuor,primo diſtinctionem,quia quatuor
pennæ vni,ſcilicet ad modum alarum .
Iſte quatuor pennæ,ſunt quatuor condi-
tiones, quæ neceſſariæ ſunt cuilibet con
templanti, vt per volatum contemplatio
nis poſſit ad diuina leuari . Prima penna
eſt mentis virtus, per quam ſcilicet ani-
ma ad volatum contemplationis diſpo-
nitur. Eſt enim animæ contemplanti ne-
ceſſaria virtus moralis,ex eo,quòd virtu-
tes morales vehementiam paſſionum re
primunt,& ſedant exteriorum occupatio
num tumultus,quibus abſtraheretur in-
tentio eius ab intelligibilibus ad ſenſibi-
lia.Eccleſiaſt.Homines diuites in virtute Ecc 44.
pulchritudinis,ſtudium habentes . Stu-
dium enim pulchritudinis, eſt ſtudium
contemplationis , quod competit homi-
nibus virtutibus abundantibus

Secunda penna,eſt mentis actus, quo
ſcilicet contemplatio incipitur . Et talis
actus eſt lectio , oratio , & meditatio , &
huiuſmodi. Nam in lectione mens infor
matur.in oratione eleuatur,in meditatio
ne autem inflammatur,ſecundum illud:
In meditatione mea exardeſcet ignis. Pſa.38.

Tertia penna , eſt gradus conſideratio-
nis, quo ſcilicet ordinatè anima contem
plando progreditur. Et nota,quòd habet
contemplatio diuerſos gradus , quibus
ſcilicet anima in Dei cognitionem aſcen
dit,ſecundum illud Pſalmiſtæ. Aſcenſio-
nes in corde ſuo diſpoſuit in valle la- pſa. 83
chrymarũ Vnde Richardus de Sancto Ri. de S.
Victore ſex gradus contemplationis di-
ſtinguit quibus mens per creaturas mun
di in Dei contemplationem aſcendit .
Primus gradus eſt ſecundum ſolam ima-
ginationem, cum attendimus ſolum res
corporales . Vndę in hoc gradu ponitur
ſolum perceptio ſenſibilium.

Secundus gradus eſt in imaginatione
ſecundum rationem,prout,ſ.ſenſibilium
ordinem, & diſpoſitionem conſideram⁹.
Vnde in hoc gradu ſin progreſſus à ſenſi-
bilibus ad intelligibilia.

Tertius eſt in ratione ſecundum ima-
ginationem,quando,ſ. per inſpectionem
rerum viſibilium ad inuiſibilia ſubleua-

mur. Vnde in hoc gradu ponitur diiudicatio sensibilium secundum intelligibilia.

Quartus gradus est in ratione secundum rationem, quando scilicet animus intendit inuisibilibus, quæ etiam imaginatio non nouit. Vnde in hoc gradu ponitur absoluta consideratio intelligibilium, in quæ per sensibilia deuenitur.

Quintus est supra rationem, quãdo diuina reuelatione cognoscimus, quæ humana ratione comprehendi non possunt. Vnde in hoc gradu ponitur contemplatio intelligibilium, quæ per sensibilia inueniri non possunt, sed tantum per rationem capi possunt.

Sextus est supra rationem, quando scilicet ex diuina reuelatione cognoscimus ea, quæ humanæ rationi repugnare videtur, sicut ea, quæ dicuntur de mysterio trinitatis. Vnde in hoc gradu ponitur consideratio intelligibilium, quæ ratio nec inuenire, nec etiam capere potest.

Quarta penna, est Dei intuitus, idest ipsa contemplatio diuinæ veritatis: & in hac contemplantis volatus finitur. Quia huius contemplatio finis est totius humanæ vitæ. Vnde Augustinus dicit, quòd contemplatio Dei promittitur nobis, vt actionum omnium finis atque æterna perfectio gaudiorum. hic autem compe- tit nobis imperfecte, videlicet per speculum in ænigmate. & ideo est quædam inchoatio illius beatitudinis. Sed nota, quod dicit, quòd istarum quatuor pennarum duæ tegebant corpora animalium, quia quamdiu sanctorum Doctorum animæ corporibus teguntur, idest quamdiu sunt in hac vita indigent ad cõtemplatiuam vitam duobus prædictorum, scilicet virtute morali. Nam a corpore exuta anima, nec sensibilibus passionibus, nec rerum corporalium tumultibus inquietabitur, vel impedietur. Et iõ non indigebit virtutibus moralibus, quę habent huiusmodi impedientia reprimere, vel sedare.

Aug. 1. de Tri.

Item indiget gradu considerationis, qa scilicet in hac vita non potest anima immediatè leuari in contemplationem diuinæ veritatis, sed potius per quosdam gradus in ipsius contemplationem consurgit. Duæ autem aliæ pennæ inuicem iungebantur, quia scilicet in alia vita videbitur Deus sicuti est, & erit actus, & contemplatio mentis, cum vno intuitu diuinæ veritatis. Vnde Augustinus dicit, quòd non erunt in patria cogitationes nostræ volubiles ab alijs in alia euntes atque redeuntes, sed totam scientiam nostram vno simul conspectu videbimus. Duabus ergo pennis corpora teguntur, quia scilicet virtus, & gradus contemplantibus necessaria sunt quamdiu anima mortali hoc corpore tegitur. Duæ vero pennæ iunguntur, quia scilicet in visione beata mentis actus, & contemplatio vnico & simplici intuitu diuinæ veritatis perficitur. Vel istæ quatuor pennæ quibus anima in contemplatione leuatur, sunt illæ quatuor contemplationes, quas beatus Bernardus in libro de consideratione ponit, quarum prima est admiratio maiestatis, Secunda est consideratio iudiciorum Dei, Tertia est recognitio beneficiorum. Quarta est consideratio promissorum. Quarum duæ dicuntur corpora tegere, quia operta, & tecta sunt animæ, quamdiu manet in corpore, scilicet immensitas diuinæ maiestatis, & abyssus iudiciorum Dei: duæ vero inuicem iunguntur, scilicet promissa, & beneficia. Nam promissio beneficiorũ fit, & beneficia promissa conferunt, sed promissio promittitur ad consolationẽ, beneficium vero subsequitur ad satisfactionem. Sed secundum beatum Gregorium, quatuor illæ pennæ sanctorũ animalium, sunt amor, & spes, & istę duę inuicem coniunguntur, quia scilicet sancti viri, & amant, quæ sperant, & sperant quæ amant. Aliæ vero duæ sunt timor, & pœnitentia: & istæ duæ tegunt, quia timor, & pœnitentia ab omnipotentis Dei oculis mala præterita abscondunt.

1. Pe. 4.

Secundò nota pennarum situationẽ, quia habebant pennas in quatuor partibus. Nam penna amoris est in cœlo, penna spei est in Deo, penna pœnitentiæ habet locum in mundo, penna timoris est de inferno. Sed attende, quòd manus dicitur esse sub pennis in quatuor partibus, quia nec amor, nec spes, nec timor, nec pœnitentia est sine opere efficax. Nam amor ex nato ostenditur, spes ex merito concipitur, pœnitentia ex debito satisfacit, timor a malo retrahit, & insuper ad bonum compellit se cundum illud, Qui timet Deum faciet bona. Vel si per pennas intelliguntur consi-

Hie. 32.

Psa. 54.

considerationes mentis, tunc sunt in quatuor partibus, quia aliquando Sancti considerant ubi fuerunt, scilicet in peccato, & sic replentur mærore. aliquando uero ubi sunt, scilicet in mundo, & sic affliguntur dolore: quandoq; uero considerant ubi erunt, scilicet in iudicio, & tunc solicitantur timore: Quandoq; autem ubi non sunt, scilicet in cœlo, & ex hoc inflammantur amore. Et ista (secundum Gregorium) in mora sunt quatuor genera compunctionum, quibus mentes sanctorum hominum uehementer afficiuntur.

Tertiò nota pennarum connexionem, quia iunctæ erant pennæ eorum, alterius ad alterum scilicet, secundum Gregorius, quia prædicatorum uirtus, & sapientia charitatis, & concordiæ pace sociantur: Quamuis enim sancti uiri diuersitatem habeant siue etiam distinctionem pennarum, idest diuersa uirtutum munera, uel dona gratiarum, tamen dum unusquisq; alteri de uirtutis dono, quod habet obsequitur, & econuerso, penna alterius ad alterum mutua utilitate connectitur, Nam contemplatiuus pro actiuo orat, actiuus uero contemplatiuo necessaria corporis administrat, & sic de aliis. Vnde ad hanc connexionem pennarum hortatur Beatus Petrus dicens: Vnusquisq; gratiam, quam accepit, in alterutrum illam administrantes.
1.Pe.4.

Quartò considera pennarum extensionem, quia facies eorum, & pennę eorum extentę desuper. In facie intellige Sanctorum intentionem, quam semper ad Deum uertunt, contra quod de peccatoribus dicitur, Verterunt ad me terga, & non facies. facies enim est pars anterior, & ideo significat intentionem finis quæ opus præcedit. Tergum uero siue dorsum, est pars posterior, & ideo significat opus, quod ipsam intentionem subsequitur. Tergum ergo, & non faciem ad Deum conuertit, qui opus quidem de genere bonorum facit, sed ad Deum intentionem non dirigit. Sed in pennis, quibus uolatur in altum, intelligitur Sanctorum contemplatio, de quarum pennarum uolatu, Psalmus dicit, Quis dabit mihi pennas sicut columbæ? & uolabo, & requiescam. Facies ergo, & pennas animalium extentas desuper
Hie.32.
Psa.54.

Propheta uidit: quia intentio, & contemplatio Sanctorum semper super se tēdit, ut cæleste bonum assequi, & obtinere possint sicut interlinearis glossa dicit.

Quartò hæc animalia erant mota, & impulsa à spiritu. Vnde dicit, quod ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur. Vbi aduerte, quòd sancti doctores a Spiritusancto mouentur, impetuosè, continuè, & cautè. Et propter primum dicit, vbi erat impetus spiritus. Vbi dicit glo. quod sicut in malis est impetus carnis, ita in bonis est impetus spiritus: & hunc impetum (secundum Gre.) charitas facit: quæ post spiritum ire compellit Psalmus, Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Aqua fluminis est gratia Spiritussancti, qua mediante charitate animam impellit ad bonum, & perducit ad ineffabile gaudium. Psa 45.

Item continuè, quòd notatur cum subditur, quòd non reuertebantur cùm ambularent. Nam sicut glosa dicit, cum ambularent ad bona, non reuertebantur ad mala. & ideo in bono perseuerando, & continuando mouebantur. Matth. Qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Sed quia illud verbum bis ponitur, alia glosa quædam exponit de motu recto. Cum ambularent antę, scilicet ad spiritualia, non reuertebantur retro, scilicet ad temporalia, Vnde non erat in eis motus reflexus, sed rectus. Apostolus: Quæ retro sunt, obliuiscens, ad ea quæ sunt priora, extendens me. Hieronymus, Qui stiuam aratri tenet, nō inuteatur uxorem Loth ne pereat, sicut Heli, qui aliorum vitio Deum offendit. Sed uidetur esse contra, quòd alibi dicitur, quod animalia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. Sed dicendum, quòd ibi loquitur de motu contemplationis, sed hoc de imitatione vitę siue de motu amoris. Vnde illud exponitur, quod ibant scilicet per mentis contemplationem, sed non diu in ea esse ualentes, reuertebantur ad actionem: sed quia ex contemplatione ipsa anima inflammabatur, & illuminabatur. Icci rco subditur, quòd reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis, idest inflammantis, & illuminantis. Nam per eos à contemplationis arce descendentes, cæleste lumen
Ma.10.
Phil.3.

men nobis spargitur, ut glosa dicit.

Item mouentur cautè: quod notatur, cum dicit, quod unumquodq; eorum coram facie sua ambulabat, scilicet semper sibi presens, semper diiudicans, quid bonum, vel quid malum, in quo crescat, in quo decrescat, Apostolus: Videte quomo- Phil. 5.
do cautè ambuletis.

Quinto quoq; hæc animalia describũtur, ut inflammata, & ostenduntur sancti doctores inflammati quatuor modis scilicet ad modum scintillarum, ad modum carbonum, & ad modum lampadarum, & fulgurum. De primo enim dicit, & scintillæ quasi aspectus æris candentis. quod secundum glosam refertur ad sanctorum prædicatorum doctrinam, quorum uerba sunt subtilia, & ideo sunt, ut scintillæ.

Item sonantia ut æris.

Item feruentia, & ideo candentis. Vel potest exponi, quod ex sanctis doctoribus emicant scintillæ exemplorum, auditus uerborum, & est in eis candor affectionum. vel scintillant orationibus, sonant in prædicationibus, excandescunt in affectionibus. Glosa quasi æris candentis, quia plus ardent desiderio, quàm proferant verbo.

Secundo sancti Doctores inflammantur ad modum carbonum. Vnde dicit, quod similitudo animalium, & aspectus eorum, quasi carbonum ignis ardentiũ. Carbonibus enim ardentibus assimilantur sancti Doctores, quia ipsi, & in se ardent per desiderium, & alios sibi adhærentes accendunt etiam ad diligendum Deum. Vnde glosa dicit, Si carbonem tetigeris, accenderis, & cum sancto sanct⁹ eris. Vnde isti sunt carbones, qui vastãt incinerando, idest ad pęnitentiam humi-
Ps. 119. liando. Psal. Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs, vel vastatoribus secundum aliam literam. Item qui sanctificant purificando, secundum illud,
Ps. 139. Sanctificabit eos in igne, Psalmus. Cadent super eos carbones, in ignem deiicies eos, in miserijs non subsistent.

Item qui adiuuant inflammando, secundum illud, habens carbones ignis sedebis super eos, & erunt tibi in adiutorium.

Tertiò inflammantur ad modum lampadarum. Vnde subditur, Et quasi aspectus lampadarum. In lampadis enim requiritur mundicia uasis, & ideo fit de ui-
tro: copia liquoris, unde impletur oleo, euidentia fulgoris, & ideo suspenditur in alto: quæ tria signant in sanctis uiris: puritatem carnis, deuotionem mentis, & claritatem siue fulgorem sanctæ opinionis. Vnde glosa dicit, quod sanctorum aspectus est quasi lampadarum, quia opinionem bonam à lumine aliorum, longè lateq; diffundunt, Canti. Lampades eius Can. 8.
lampades ignis atq; flammarum.

Quartò sunt inflammati ad modũ fulgurum, & ideo subditur. Et erat uisio discurrens in medio animalium splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Sic in medio animalium idest in cordibus Sanctorum: quia medius locus attribuitur cordi secundum illud Psalmistæ. Factum
est cor meum tanquam cera liquescens i Psa. 21.
medio uentris mei. Est uisio contemplationis Dei non per simplicem mentis intuitum, sicut est in patria, ubi Deus immędiatè uidetur: sed est visio discurrens per rationis discursum prout inuisibilia Dei
à creatura mundi per ea quæ facta sunt Rom. 1.
intellecta conspiciuntur. unde discurrũt ex creaturis, quæ sunt effectus Dei procedendo in cõtemplationem creatoris. & in tali contemplatione est splendor, & ignis, & fulgur: quia, s. in contemplatione sanctorum fulget splendor diuinæ
cognitionis. Psal. Mirabilia opera tua, & Ps. 138.
anima mea cognoscet nimis. Isa. Imple- Isa. 63.
bit splendoribus animam tuam.

Item ardet ignis diuinæ dilectionis,
Psalmus. In meditatione mea exardescet Psa. 38.
ignis.

Item fulgurat zelus fraternæ saluationis. Nam in sancto uiro illuminato, & inflammato in contemplatione accenditur zelus etiam fraternæ salutis. Vnde egreditur fulgur. i. uerbum prædicationis vel exemplum conuersationis proximorum corda terrens, illuminans, percutiẽs, & accendens sicut fulgur. Vel nota, q in medio animalium i. in Sanctorum cordibus est splendor ignis, cum ardent in amore Dei, & splendor fulguris, cum in dilectione feruentur proximi. Vel (secundum glossam) est in Sanctis uisio discurrens, cum meditãtur scripturas, quia dum historias discurrẽdo percurrunt, Spiritus sancti sacramenta cernunt. sed est in illis splendor ignis, dum contemplantur res diuinas: quia in tali contemplatione mens inflammatur charitate, & illustrat ueritate, sed splendor fulguris est in eis

dum

dum considerant res creatas. unde Greg.
dicit: Quãcunq; creaturam inspicimus,
Dei notitiam fulgurat, dum in creaturis
se creator manifestat.

Item doctor ecclesiasticus assimilari de
bet illi angelo forti, de quo habetur in vi
Ap.10. sione Ioannis. ubi dicitur: Vidi alium an
gelum fortem descedentem de cęlo ami
ctum nube, & iris in capite eius: & facies
eius erat sicut Sol, & pedes eius tanquam
columna ignis, & habebat in manu sua
librum apertum, & posuit pedẽ dextrũ
suum super mare: sinistrum uero super
terram. Vbi notantur octo, quæ doctor
ecclesiasticus debet habere. Primum est
obedientia, per quam assimiletur angelo,
Nam præcipua est in angelis obedientia
Ps.102. creatori, Psalmi Benedicite domino om
nes angeli eius, potentes uirtute qui faci
tis uerbum eius ad audiendum uocẽ ser-
monis eius. Vbi nota, quòd ex obediẽtia
dura iniuncta quidam prouocantur ad
iram, & murmurant, & maledicunt. con-
tra quod dicit, Benedicite Domino. Qui-
dã uero ad implendum se impotentes, &
infirmos dicunt, & asserunt, contra quod
dicit, potentes uirtute, Quidã uero, quòd
audiunt implere differunt, & negligunt,
& contra hoc additu, Qui facitis uerbum
Iac.1. eius. Iac. Estote factores uerbi, & non au
ditores tantùm. Alii quandoq; se excu-
sant, quòd non intellexerunt siue audie-
runt: contra, quod subinfertur, ad audien
dum uocem sermonis eius. Sunt ergo
ueri obedientes ad modum angelorum,
intenti ad audiendum, prompti ad obe-
diendum uirtuosi ad exequendum, man-
sueti ad sustinendum. Et talis angelus de
Mal. 2. bet esse doctor ecclesiasticus, Malach. Le
gem requirent ex ore eius, quia angelus
Domini exercituum est. Secundum est
patientia. Vnde dicitur, fortè scilicet ĩ to-
lerando, uel fortem in operando, & expu-
gnando sicut fuit Iudas Machabeus, de
1.Ma.2. quo dicitur: Iudas Machabeus fortis viri-
bus a iuuẽtute sua, sit nobis princeps mi
litiæ, & ipse aget bellũ populi.

Tertium est humilitas, quæ notatur cũ
dicitur: Descẽdentem scilicet per humili
tatem de cœlo. i. de altitudine superbiæ,
Isa. 14. de qua dicitur, In cœlum conscendam,
& super astra cęli, exaltabo solium meũ
uel per descendentem de cęlo. i. de altitu
dine contemplationis ad ministerium a-
ctionis.

Quartum est misericordia, quæ notatũ
cum dicitur, Amictum nube. Assimilatur
enim misericordia nubi, eo quòd refrige
rium præstat, secundum illud: Speciosa Ecc.35.
misericordia domini in tempore tribula-
tionis, quasi nubes pluuiæ in tempore sic
citatis.

Quintũ est iustitia, unde dicit, Et iris in
capite eius. Et sicut in iride est ceruleus
color adiunctus igneo, ita in doctore,
vel prælato debet misericordia iustitiæ so
ciari. Psal. Misericordia, & veritas, obuia- Ps.84.
uerunt sibi, Hęc ergo iris misericordiæ, &
iustitiæ debet esse in capite. i. in pręlato si
ue principe.

Sextum est sapientia, quæ notatur cũ
dicitur, Et facies eius sicut sol. Assimila-
tur enim sapiens, soli non solum ratione
claritatis, sed etiam ratione firmitatis se-
cundum illud Eccl. Homo sanctus in sa Ecc.27.
pientia sua manet sicut sol. Attribuitur
etiam sapientia faciei, quia sicut dicitur
Eccles. Sapientia hominis lucet in uultu Ecc.24.
eius.

Septimum est affectionum rectitudo,
quæ notatur ibi. Et pedes eius sicut colũ-
na ignis. Notantur enim affectiones in
pedibus, sed erectio domus, & aliorum
sustentatio in columna: sed feruor, & in-
censio in igne, scilicet amoris, & ideo ex
his colligitur, quòd doctor ecclesiæ debet
esse affectuosus, ad cęlestia erectus, aliorũ
sustentatiuus, & ad spiritualis feruidus,
Eccl. Surrexit Helias quasi ignis &c. Octa Ec. 48.
uum est perfecta doctrina, quæ requirit
tria. s. ut doctor sit eruditus, uidelicet in
sacra scriptura, quod notatur per hoc,
quòd habebat librum apertum.

Item, quod sit operosus, ut quòd de ore
prædicat opere impleat, quòd notatur p
hoc, quòd habebat in manu.

Item, quod sit discretus, quia aliter de-
bet prædicare carnalibus, & peccatori-
bus, qui significantur per mare; & aliter
iustis, firmis, & fructuosis, qui significantũ
per terram: uel per mare seculares, per ter
ram uero religiosi significantur: uel per
mare existentes in aduersitate, per terrã
existentes in prosperitate: quibus omni-
bus diuersa exhortatio congruit. Vnde
angelus alium pedem supra mare, & aliũ
supra terram dicitur posuisse. uel pes de-
xter est amor Dei, quo calcatur mare
idest amaritudo, & aduersitas seculi: pes
sinister est amor proximi, qui debet calca
re terram, idest omnia terrena, proximo-
rum saluti postponere: Prouer. Qui negli- Pro. 12.
git

git damnum propter amicum, iustus est.

Item doctor Ecclesiasticus debet esse similis illi candelabro, quod describitur in uisione Zachariæ dicentis: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud, & septem infusoria lucernis: quæ erant super caput eius, & duæ oliuæ super illud, una à dextris lãpadis, & alia à sinistris. Sic quoq; ecclesiasticus doctor esse debet vt candelabrum luminosum per sapientiam, aureũ totũ per iustitiam: sed lampas Christus, super caput eius per obedientiam: vel super caput eius. i. mentem fulgens per gratiam: eptem autem lucernæ, sunt septem uirtutes scilicet tres theologicæ, & quatuor cardinales: septem uero infusoria sunt septem Spiritussancti dona, quibus septem lucernis. i. septem uirtutibus oleũ gratiæ siue perfectionis infunditur. Nam dona perficiunt uirtutes. duæ oliuę sunt duæ uitæ fructuosæ, i. meritoriæ s. contẽplatiua a dextris, & actiua à sinistris, quæ omnia dicunt esse in perfecto Ecclesiæ doctore. Zac. 4.

Item doctrina catholicorum doctorũ differt à doctrina hæreticorum, sicut differebant illi duo calathi: qui describũtur in uisione Hier. ubi dicitur. Ostendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficubus, positi ante templum Domini, Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus primi esse temporis: & calathus unus habebat ficus nimis malas, quæ comedi non poterant, eo quod essent malæ: Isti enim duo calathi, sunt doctrina catholica, & hęretica: sed doctrina catholicorum doctorum est calathus bonis ficubus plenus, idest bonis uerbis, & sinceris, quales solent esse fructus primi temporis, idest similes doctrinis, & uerbis prophetarum, qui fuerunt tempore prioris testamenti. Nam doctrina noui testamenti non discordat à ueteri secundum intellectum mysticum. Vel fructus primi temporis, sunt documenta Apostolorum, & discipulorum, qui fuerunt in ecclesia primitiua, à quibus moderni doctores catholici non discordant. Sed calathus alius, est hæreticorum doctrina continens pessimas ficus, idest pessimas, & erroneas opiniones. Vnde a catholicis uiris comedi, idest recipi, vel acceptari non possunt, eo quod pessimæ sunt. Sed ambo calathi dicuntur esse ante templum Domini: quia utraq; doctrina propalata est in ecclesia Christi, quanquam una acceptata, & altera reprobata sit. Hie. 24.

Spiritussancti dona septem eorumq; opposita uitia capitalia per Pharaonis somnij lucidam interpretationem clare describuntur; plurimorumq; somniorum explanatio congrua affertur. Cap. XII.

Dona Spiritussancti sunt septem; quæ à septem oppositis uitiis euacuantur: & hoc ostenditur ex somnio Pharaonis, quod habetur Gen. 41. ubi dicitur, quod uidit Pharao somnium: Putabat enim se stare super fluuium, de quo ascendebant septem boues pulchrę, & crassæ nimis, & pascebãtur in locis palustribus. Aliæ quoq; septem emergebant de flumine fæde, confectæq; macie, & pascebantur in ipsa amnis ripa in locis uberrimis uirentibus, deuorauerunt que eas quarum mira species, & habitudo corporum erat. Moraliter, fluuius est Spiritussanctus, de quo Apocalypsis: Ostendit mihi fluuium aquæ uiuæ splendidum tanquam crystallum procedentem: de sede Dei, & Agni, idest de substantia patris, & filii. de hoc flumine ascendunt septem boues, idest septem dona: quæ dicuntur ascendere, quia nos ascendere faciunt, & designantur in bobus, quia scilicet faciunt: nos bonorum operum fructibus abundare, sicut boues terram. Dicuntur autem pulchræ, inquantum animam spiritualiter informant. Nimis autem, idest valde crassæ dicuntur, eo, scilicet, quod animam mirabili dulcedine, & uirtutum abundantia implent. Loca autem palustria in quibus pascuntur, sunt humilium corda, de his septem donis dicitur, Isa. 11. Requiescet super eum. scilicet Christum humilem, spiritus domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus scientiæ, & pietatis, spiritus consilii, & fortitudinis, & replebit eum spiritus timoris domini. Per septem autem boues tenues & fædas intelliguntur septem uitia: quæ designantur in bobus qui terram uertunt, quia scilicet cor deprimunt, Ge. 41. Apo. 22. Isa. 11.

primunt, & terrenis actionibus inuoluũt
hæc emergunt de flumine,i. de instabili-
tate & fluxibilitate mentis humanæ. sen
sus enim,& cogitatio humani cordis pro
na sunt in malum ab adolescentia sua.
Dicuntur autem fœdę,quia mentem sci-
licet hominis maculant, & conuersatio-
nem deformant.

Item sunt confectæ macie, quia e-
Gen.8. uacuant pinguedinem gratiæ, & virtu-
tum.

Item pascuntur in ripa amnis. Amnis
enim continuè fluens, est vita humana,
cuius duæ ripæ sunt,spiritus, & caro, in
quibus sunt loca vberrima, & virentia,
scilicet diuersæ potentiæ animæ, & diuer
sæ partes corporis, in quibus est viror, i.
vigor virtutis,sicut in intellectu virtus co
gnoscitiua, in voluntate virtus appetiti-
ua,& sic de alijs. similiter ĩ partibus cor
poris sitæ sunt vires animæ, ut in oculis
vis visiua,in auribus vis auditiua,& sic de
alijs.nec est aliqua particula corporis in
qua non sita sit aliqua animæ vis. Vnde
ista sunt loca virentia, idest viribus spiri-
tualibus plena.

Item sunt loca vberrima per abundan
tiam actionum. Nam in intellectu abun-
dant cogitationes,in voluntate affectio-
nes, in phantasia imaginationes, & sic
de alijs. In istis ergo partibus, seu viribus
pascuntur septem vitia, quia auaritia pa-
scitur in visu. Vnde vocatur concupiscen
tia oculorum.

1. Io.2. Item gula pascitur in gustu, luxuria in
tactu,superbia in appetitu. Est enim su
perbia appetitus proprię excellentiæ, &
sic de alijs vitijs.

Item deuorat boues speciosas,idest spi
ritussancti dona. Nam plenitudinem sa-
pientiæ deuorat luxuria, quia facit spiri-
tualia desipere. Nam animalis, idest car-
nalis homo non percipit ea,quæ sunt spi
ritus Dei. donum vero intellectus deuo-
rat gula,quia generat hebetudinem sen-
sus circa intelligibilia,vt dicit Gregorius.
Gre 31 Donum uero scientiæ deuorat auaritia,
Moral. quia peruertit rectum iudicium,dum aua
rus iudicat temporalia esse æternis præ-
ponenda,in eis finem suum constituens
sed donum pietatis deuorat inuidia be-
neuolentiam excludens. Donum autem
consilij deuorat ira,quæ ad omnia præci
pitanter ducit,quod est contra cõsilium.
sed donum fortitudinis deuorat accidia,
quæ reddit mentem debilem,& grauem.

Donum autem timoris deuorat, & exclu
dit superbia,quæ præsumptuosum,& au- Greg 1.
dacem facit. Sed secundum Grego. ali- Moral.
ter accipiuntur ista donis opposita, quia
sapientiam deuorat stultitia, intellectum
hebetudo, scientiam ignorantia pietatem
duritia mentis, consilium pręcipitatio,
fortitudinem torpor, timorem vero sup-
bia, siue præsumptio. Sed notandum cir-
ca prædictum somnium, quod sicut dicũt
somniorum interpretes, somnia quę ap-
parẽt hominibus de bobus, ad variã refe
runtur significationem. Nam aliquando
referuntur ad hominum potestatem. un-
de in somnio (vt dicunt) boues masculi-
ni generis principes plerumque signi-
ficare solent. Et ideo si quis somniet,
quod sedeat super bouem rubij coloris,
inueniet potestatem, sed ægrotabunt fi-
lij eius,& vxor.

Item si somniet quis, quòd in alia re-
gione pascat boues tricornes, aut quadri-
cornes, princeps intrabit terram illam,&
subiugabit eam sibi tot annis quot erant
cornua. Aliquando vero referuntur ad
temporum qualitatem sicut ex somnio p̃
fato, scilicet Pharaonis apparet, quod Io-
seph interpretatus est dicens, quod per
septem boues pingues, significabantur se
ptem anni vbertatis, per septem uero ma
cilentas septem anni sterilitatis. Vnde di
cunt somniorum interpretes, quod si q̃s
in somnio inuenerit vnum pinguem bo-
uem, aut plures boni, & vberes, anni cũ
complectentur,& proficiet in opere suo.
Si uero uitulum macrum, aut bouem
eiusdem modi, subdideritque eos, sibi an
num, vel annos malos inueniet, & fa-
mem, & detrimentum & paupertatem,
secundum tenuitatis rationem. Quã-
doque autem referuntur ad diuitiarum
prosperitatem. Nam siquis se somniet
lac bouinum comedere, inueniet incre-
mentum, & diuitias maiores. Et siquis
somniet, quod corium bouis inuenerit,
aut tulerit, diuitias magni principis hære
ditabit. Et siquis somniet, quod bouem
in domo sua occiderit pro quantitate car
nis inueniet thesaurum principis cum ti-
more.

Item siquis somniet se tollere de san-
guine bouis, aurum inueniet principis.
hæc dicunt somniorum interpretes. Sed
quia id, quod dicunt ratione non fulciũt
eadem facilitate contemnitur a plerisq;
qua dicitur. secus tñ est de somnio Pha-
raonis

raonis de quo (teste scriptura) certum est
ꝙ fuit immissum a Deo. Dixit autem Io-
Gen.40 seph pharaoni audito prædicto somnio,
Somnium regis vnum est: quæ facturus
est Deus, ostendit Pharaoni.

Quatuor Euangelistarum nonnullæ figuræ in numero quaternario designatæ enarrantur, ac declarantur, eorumque excellentia demonstratur: qui iure optimo fidelium doctores, sustentatores, custodes, protectores, ecclesiæq; fabri nuncupantur. Cap. XIII.

EVangelistæ figurati sunt per illa quatuor animalia, quæ in visione imaginaria sunt ostensa Beato Ioanni Apost. vbi dicitur In medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti. Et quatuor animalia singula eorũ habebant alas senas. Vbi nota congruitatem similitudinis.

Primò propter locum: quia in medio, & in circuitu sedis. Per sedē intellige cętum prælatorum, in quibus Deus residet
Psa 45. alios per eos dirigens, & iudicans. Ps. Regnabit Deus super gentes, Deus sedet super sedem sanctam suam. Quatuor igitur animalia idest quatuor Euangelistæ dicũtur esse in medio, & in circuitu istius sedis: quia scilicet eorum doctrina ipsi prælati fulciuntur, & proteguntur. Sed si in medio sedis erant, quomodo in circuitu; vel si in circuitu, quomodo in medio? Ad hoc dicitur, quod sedes planitiem latam & amplam habere videbatur, vt dicit glosa. Et super planitiem sedis erant animalia, quasi doctores præsidentes. vel subtus, quasi columnæ sustentantes: in circuitu, quasi excubiæ concustodientes, & protegentes sedem. & hoc tangit glosa. Ex quibus colligitur, quod ipsi Euangelistæ sunt fidelium doctores sustentatores custodes, & protectores.

Secundò nota congruitatem metaphoræ propter numerum. quia quatuor animalia erant, & hoc competit euangelicæ conscriptioni, quia quatuor euãgelia cõscripserunt. Vnde ipsi sunt quatuor fabri qui arma ecclesiæ fabricauerunt quibus se muniant, & hostes expugnent, de qui-
Zach.1 bus Zach. Ostendit mihi Dominus quatuor fabros & dixi: Quid isti veniunt agere? Qui ait dicens hæc sunt cornua quæ ventilauerunt Iudam.

Item competit eorum numerus euangelicæ diuulgationi: quia scilicet corum euangelia sunt per quatuor partes mundi diuulgata, & portata. Vnde ipsi sunt quatuor equi varij, rufi albi, & nigri, quos misit Dominus, vt perambularet terram.
Zacha.j. Zach.1

Item quatuor quadrigę egredientęs de medio duorum montium. Zach.vj. Zach.6

Item ipsi sunt vectes, & quatuor circuli aurei, quibus arca domini portabatur, & mensa.

Tertio competit eorum numerus euãgelicæ instructioni: quia scilicet eorum euangelia instruunt nos de quatuor, scilicet de credendis, de faciendis, de fugiendis, & de appetendis. Credēda enim sunt articuli fidei, sacramenta, & testamenta. operanda sunt præcepta, consilia, & misericordiæ opera: fugienda sunt peccatum infernus, & purgatorium. appetēda sunt virtutes, sapientia, & vita æterna. Vnde ipsi quatuor euangelistæ sunt quatuor columnæ quę sustentant velum, idest ecclesiam.

Tertiò est congrua hæc similitudo propter aspectum: quia plena oculis ante, & retro, idest habentia cognitionem de his quę Deus fecit in principio, & de his, quę factur⁹ est in fine: vel ante & retro, idest veteris, & noui Testamenti. Vel humanitatis, & deitatis Christi: vel virtutum, & vitiorum: vel bonorum, & malorum: vel gaudiorum cœli, & suppliciorum inferni. Omnium enim istorum vnum ante, & alterum retro debet esse: vel quia alterum altero dignius, vel quia alterum fugiendum, & alterum appetendum, Phil. Phil. 3.
Quæ retro sunt, obliuiscens, ad ea q̃ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad brauium æternæ vocationis.

Quartò, est similitudo congrua ꝓpter stinctiõis modum: quia animal primum simile leoni, scilicet Marcus: & Secundũ animal simile vitulo. s. Lucas: & tertium animal habens faciem hominis, scilicet Mattheus: quartum animal simile aquilæ volanti, scilicet Iohannes: cuius expositionis ratio dicta est supra ca. xj. in visione Ezechiel. Si quæritur, cum Ezechiel primo ponit hominem, secundo leonem tertio vitulum, quarto aquilam; quare Iohannes hunc ordinem non seruauit? Ad

quod

quod dicendum, quòd Ezechiel seruauit ordinem historiæ. Christus enim primo fuit natu , vt homo postea terribiliter prædicauit, vt leo: deinde immolatus est, vt vitulus: tandem ascendit in cœlum, vt aquila. hunc ordinem prævidit Ezechiel spiritu prophetico illustratus. Et ideo sic ordinauit animalia sua. Iohãnes vero, quia hæc omnia impleta vidit, non iam ordinem gestæ rei narrare voluit, sed magis ad fidem populum inuitare, & non vitulum, non hominem, nõ aquilam, sed leonem præposuit: vt cognita fortitudine Christi per fidem resurrectionis ascendant secu rius ad vitulum, idest ad fidem passionis, postmodum ad hominem, idest ad fidem natiuitatis, ad vltimum ad aquilam, idest ad fidem ascensionis Christi, & deitatis ipsius Nota ergo, quod debet vir euangelicus similis esse leoni in liberalitate, & magnanimitate.

Item vitulo in carnis mortificatione, & laborum perpessione; similis homini in mãsuetudine, & discretione; & similis aquilę volanti in cœlestium contemplatione, & temporalium despectione.

Quinto est congrua propter volatus instrumentum. Instrumentum enim volatus, est ala, quæ multiplex erat in quolibet Nam quatuor animalia singula eorũ habebant alas sensas: sex alæ, sunt sex opera misericordiæ spiritualis quæ in hoc versiculo continentur. Consule, castiga, remitte, solare, fer, ora Debet etiã doctor euãgelicus habere sex alas, idest sex opera instructionis, quibus scilicet instructus reddatur ad prædicationis officium exercendum.

Prima ala, est lex naturalis, secunda lex Moysi, tertia prophetarum, quarta doctrina euangelica, quinta doctrina apostolica, sexta expositorum doctrina. Possunt etiam istę sex alæ referri ad vitam actiuã, scilicet ad sex opera misericordiæ corporalis, q notant Math. 25. Esuriui, & dedistis mihi manducare &c. Istis enim alijs volatur in cœlum. Vel per sex alas intelli ge cognitionem & contemplationẽ operum sex dierum, quibus anima volat in altum, quia per ipsas creaturas eleuatur in cognitionem Dei, & contemplationẽ secundum illud. Inuisibilia Dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.

Mat. 25

Rom. 1

Christi fides in primo Angelo figurata, quantum peccatori prosit vt ad pœnitẽtiam reducatur, mirifica Ioannis visione declaratur. Cap. XIIII.

FIdes generat pęnitentiam, & hoc ostẽditur ex visione Beati Iohannis quæ habetur Apo vbi dicitur Primus angelus tuba cecinit, & facta est grando, & ignis mixta in sanguine, & missum est in terrã & tertia pars terræ combusta est, & tertia pars arborum concremata, & omne fœnum viride combustum est. Apoc. 8

Primus angel' potest dici fides, quæ est prima virtus. vnde Prud. Prima petit campum dubia sub sorte duelli, Purgatura fides. & hæc duo facit, scilicet grandinem & ignem. Per grandinem significatur timor inferni, per ignem dolor & contritio peccati. Et hæc duo facit fides, quando miscetur sanguine. i. peccato. Nam anima illuminata per fidem cognoscit pęnam peccati. i. ꝙ obligatur pęnis inferni, vnde timet, & dolet. Sed quia hęc duo quodammodo ex libero arbitrio oriuntur, ideo dicit tuba cecinit. i. ex voluntate pęnitentis hæc duo produxit. Et hoc est, quod sequitur, ꝙ tertia pars terræ, & tertia pars arborum, & omne fęnum viride combustum est. Per terram intellige terrena bona, quorum tres sunt partes: Prima est pietatis in proximum, secunda necessitatis in se ipsum, tertia est voluptatis in corpus proprium: hæc tertia pars comburitur in verè pęnitentæ. per arbores vero status contemplatiuorum intelligitur ac designatur. Cuius tres sunt partes, prima est desiderium orationis, secũda studium lectionis, tertia exercitum actionis. et hæc comburitur. Per fęnum vero viride signatur voluptas carnis, iuxta illud. Isa. Omnis caro fęnum, & omnis gloria eius quasi flos fęni. Vnde omne fęnũ coburi dr̃, quia omnis voluptas carnis per dolorem pęnitentiæ abijcitur. Apo. Qui Christi sunt, ca nẽ suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs. Isa. 5. Gal. 5.

Torrentis aquas iuxta Ezechielis visionem, beatorum gaudia designare edocetur tresq; illi millenarij quid significent, diuersimode aperitur. Cap. XV.

GAudia beatorum designantur in illis aquis quas per visionem vidit Eze. Dicitur enim, Ecce aquæ redundã-

tes

tes a latere dextro cũ egrederet vir ad o-
rientem qui habebat funiculum in ma-
nu sua, & mensus est mille cubitos, & tra
duxit me per aquas usque ad talos. Rur-
sum mensus est mille, & traduxit me per
aquam vsque ad genua. Rursum mensus
est mille, & traduxit me per aquam vsque
ad renes. Et mensus est mille torrentem,
quem non potuit pertransire, quoniam
intumuerunt aquæ profundæ torrentis,
qui non potest transuadari. Per aquas re-
dundantes torrentis, intellige delectatio
nes gaudiosas, & copiosas quibus sancti
Psa. 35. viri in cęlo fruuntur. Vnde in Ps. Torren
te voluptatis tuæ potabis eos. Et dicũtur
redundãtes quia interius animam reple-
bunt, & ex ea corpora redundabunt. Di-
cantur etiam a latere dextro, per quod in
te ligitur cęlestis patria, sicut per latus si-
nistrum vita præsens. Canti. 5. *Leua eius*
Cant. 5 sub capite meo, & dextera illius amplexa
bitur me. Tres autem primi millenarij si
gnãt tria gaudia electorum in patria quæ
finita sunt, & aliquatenus possunt a san-
ctis comprehendi. primum venit ab inte
rius, vbi vident iustitiam Dei adimpleri,
de quo multum gaudium est eis secun-
Psa. 57 dum illud Ps. Lætabitur iustus cum vide
Isa. 66. rit vindictam. Isa. Egredientur, vt uideãt
cadauera virorum qui præuaricati sunt
in me, & erit vsque ad satietatem visio-
nis omni carni.

Secundum venit a mundo de pulchri-
Isa. 60. tudine creaturarum, Isa. Tunc videbis, &
afflues, & mirabit, & dilatabitur cor tuũ.
Tertium venit de cęlo de iucunda, & gra
Isa. 65. ta societate Isa. Exultabo in hierusalem,
& gaudebo in populo meo. Sed quartum
millenarium, quod non potest trãsuada-
ri, est gaudium ineffabile de diuinæ ma-
Isa. 64. iestatis visione. Isa. Oculus nõ uidit, Deus,
absque te, quæ præparasti expectanti-
bus te.

Aliqui tamen exponunt, ꝙ tres mille-
narij qui transuadari possiunt, & mensura
ti sunt tres sensus scripturæ, s. historicus
allegoricus, & tropologicus. Sed quartus
millenarius qui non potest transuadari,
est quartus sensus, scilicet anagogicus, q
est de secretis cęlorum, quæ non possunt
in hac vita comprehendi. Vel secundum
alios, per primum millenarium aquæ per
tingentis ad talos intelligitur gratia inci-
pientium, quia in talis est hominis inchoa
tio: per secundum millenarium aquæ p-
tingentis vsque ad genua, intelligitur gra
tia proficiẽtium, quia in genibus est am-
bulatio, scilicet per profectum virtutum.
Psal. Ibunt de virtute in virtutem. Per Psa. 83.
tertium millenarium qui erat vsque ad
renes, intelligitur gratia prædicantium q
tanque viri perfecti debent Deo spiritua
les filios generare. Nam ex renibus est ge
neratio. Apost. In Christo enim Iesu per Ephe. 6
Euangelium ego vos genui, sed per tor-
rentem qui non potest transuadari, in-
telligitur gloria beatorum, quæ ineffa-
bilis est.

Hæreses ortum præcipue à diabolo habuisse, in
Ioannis ardentem stellam de cœlo caden
tem Absinthium vocatam, aquas dul
ces amaras facientem, demon-
stratur. Hereticorumque
iniqua malignitas
aperitur.

Cap. XVI.

HÆreses a diabolo ꝓcedunt, & hoc
ostenditur in visione Beati Ioannis
quæ habetur, Apoc. ubi dicitur, Cecidit Apoc. 8
stella de cęlo magna ardens tanquam fa
cula, & cecidit in tertiam partem flumi-
nũ, & in fontes aquarum. nomen stellæ
dicitur absinthiũ, & facta est tertia pars
aquarum in absinthium, & multi homi-
nes mortui sunt de aquis, quia amaræ fa
ctæ sunt. Hæc stella magna fuit diabolus
qui cecidit de cęlo, idest de loco angelo-
rum vbi creati sunt. Isa. Quomodo cecidi Isa. 14.
sti de cęlo lucifer qui mane oriebaris? Et
quamuis iste casus fuerit a principio, ta-
mẽ hic introducitur vbi de hæreticis agi-
tur qui diu postea fuerunt in ecclesia, ex
eo, quod casus suus de cęlo causa est, ꝓ-
pter quam ipse inducit hæreses, & de pec
catis tentat, ut scilicet impediat homines
ne illuc vadant vnde ipse cecidit: & sic in
casu hæreticorum, & peccatorum, casus
ipse diaboli quodamodo renouatur, si-
cut causa in effectu. Vel ideo dicitur ca-
dere, quia tunc, quando scilicet hæreses
introduxit, contra ecclesiam acrius ince-
pit deseuire. Vnde tunc apparuit malum
eius. Luc. Videbam sathanam, sicut ful Luc. 10
gur de cœlo cadentem. Diabolus autem
dicitur stella propter scientiam, sed dici-
tur magna propter potentiam, & pote-
statem; ardens autem tanquam facula
pro-

Sapi.2. propter inuidiam. Sapien. 2. Inuidia diaboli, mors introiuit in orbem terrarum. & cecidit in tertiam partem fluminis & in fontes aquarum. dicitur diabolus cadere dum homines cadere facit. Fontes autem sunt magistri, & doctores hæreticorum, qui dicuntur hæresiarchæ: Flumina sunt discipuli eorum. Flumina enim a fontibus oriuntur, & postea currunt in mare. Et sic ab hæresiarchis discipuli nascuntur, qui postea sequentes magistros suos corruūt in infernum. Aquæ fontiū, sunt populi ab eis decepti idest credētes Apo.12 doctrinis eorum. Apoca. Aquas quas vidisti vbi meretrix sedet populi sunt, & gētes, & linguæ. Fontes igitur, & flumina sunt omnes hæretici, & mali Christiani, qui sub tertia parte hominum continentur. Nam prima pars est totaliter infidelium, puta paganorum, veliudeorum quā tum ad fidem Christi. Alia est totaliter fidelium puta catholicorum tertia: ipsorū hæreticorum, qui partim sunt fideles, & partim infideles Nam quidam confitentur vnum articulum, & negant alium, & partim de Christo benè sentiunt, & partim malè. Et in istam tertiam partem diabolus cecidit, quia scilicet per eos doctrinas errorum seminauit, sed quia doctrina eorum peruersa est, & ad infernū ducit, ideo subditur, Et nomen stellæ dicitur Absinthium quæ est herba amarissima: & ideo per eam rectè significatur hæreticorum doctrina, quæ in se amara est propter falsitatem quam continet, & ad amaritudinem inferni trahit: & facta est tertia pars aquarum in absinthium, idest prædicta tertia pars hominum infecta est hæretica doctrina, & diabolica. Et multi homines mortui sunt ex aquis, idest de hæreticorum doctrina, quia amaræ factæ sunt per illos hæreticos malè exponentes: & reuera mortui non tantum morte animæ, sed etiam corporis, quia multi cō busti. Et nota, quod aqua, idest doctrina sacræ scripturæ amarescit per falsam ex-
4. Reg. 2. positionem. 4. Reg. Ecce habitatio huius ciuitatis optima est, idest sacræ scripturæ, sed aquę pessimę sunt, idest expositiones hæreticorum peruersæ, & falsæ. Sed nota quòd hæ aquæ sacræ scripturæ possunt dulcorari per salis appositionem, idest per veræ sapientiæ elucidationem. Vnde 4. Reg. Egressus heliseus ad fontē aquarū misit in illum sal, & ait, Hæc dicit dominus, Sanaui aquas has, & non erit eis vltra mors, neque sterilitas. hoc etiam signatum fuit Exo. Vbi dicitur, Murmurauit populus contra Moysen, dicens, Quid Exo.15 bibemus, hat ille clamauit ad dominum, qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sun. per lignum autem vera sapientia designatur. Prouer. Lignum vitæ est his, qui Pro.3. apprehenderunt eam, & qui tenuerit eā, beatus.

Ioseph somnium aliaque nonnulla scitu digna describuntur, per quæ humilitatem Sanctis maximopere prodesse asseritur.

Cap. XVII.

HVmilitas facit Sanctos proficere, & crescere multipliciter: quod osten- Gen.37 ditur ex somnio Ioseph Genes. Vbi dicitur, quod vidit somnium, quod narrans fratribus ait: Vidi per somnium quā si solem, & lunam. & stellas vndecim adorare me. In Ioseph intellige augmētum, & profectum boni, quia sic interpretatur, scilicet augmentum. & in adoratione ostenditur humilitas, in sole autem accipitur feruor dilectionis. Vnde dicitur Iudic Qui diligunt te, sicut sol in or- Iud. 5. tu suo splendet, ita rutilent. sed in stellis intelligitur splendor, siue gratia prædicationis. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt Dan.12 plurimos, erunt sicut stellæ: sed per lunam accipitur vigor actionis: quia luna maxime agit & potest in istis inferioribus. Quod ergo Luna Sol, & Stellæ Ioseph adorando subduntur, significat, quod in sanctis viris, & feruor dilectionis, & gratia prædicationis, & vigor bene agendi per inclinationem humilitatis proficiunt, & augentur. Iac. Deus superbis resistit humilibus autem dat gratiam, scilicet & diligendi, & prædicandi, & bene operandi. Notandum autem circa prædictum somnium, quod sicut dicunt somniorum interpretes, somnia, quæ apparent hominibus de stellis superioribus, variam habere noscuntur significationem. Nam aliquando referuntur Ga. ad hominis dignitatem. Quia magnæ Stellæ somniatæ, sapientes, & potentes designant: paruæ vero, &

Paruæ vero, & obscuræ, viles & insulsas personas. Si cui autem videatur per somnium se dominum esse stellarum, pro q̃titate, & qualitate stellarum dominabit populis. Et si est aptus, & decens, erit rex & huic interpretationi consonat prædictum somnium Ioseph. Aliquando vero referuntur ad hominum aduersitatem, quia stellæ cadentes in mare, perditione populi a rege fieri demonstrant. Stellæ vero cadentes in terra, maduersitatem significant, & mala plurima. Stellæ autem deficientes in cęlo, diuitum paupertatē, & defectum significant. Nam cęlum simile est domui videntis, stellæ vero substantiam, & homines habitantes in ea signant.

Quadruplex hypocrisis species iuxta quadruplicem personarum statum in Ioannis visione sub Solis Lunæ, stellarum dieique significatione descriptam annotantur eorũq́ discrimen aperitur.

Cap. XVIII.

Hypocrisis quadruplex est. s. prælatorum, clericorum, religiosorum, & laicorum, quæ describuntur Apoc. in visione Beati Ioannis, vbi dicitur Percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarum, ita vt obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis similiter. Per Solem intelligunt prælati: quia sicut sol totum mũdum illuminat, sic prælati totam Ecclesiam debet illuminare. Mat. Vos estis lux mundi. — Apoc. 8; Mat. 5.

Item Sol non variatur per cremēta, vel decrementa, sed stabilis manet. Sic prælati stabiles esse dicunt, vt nec aduersitate, nec prosperitate, nec detractione, nec adulatione moueantur. Eccle. homo sanctus in sapientia sua manet, sicut Sol. Horum tertia pars percutitur, sed non deciditur: quia fidem informem retinent, sed in moribus læduntur. Horum. n. tres partes sunt. Quia prælatorum quidam ardēt & lucēt, & hi sunt prima pars. Alij ardēt & non lucent, & hi secunda: tertij lucent sed non ardent, & hæc pars tertia percussa est, quia lucet exterius simulata sanctitate, sed non ardet interius habita charitate, hãc percussit dominus. Mat. 3. Vbi dixit Væ vobis Scribæ, & Pharisei, hypocritę: qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorũ, & omni spurcitia. sic & vos quidem foris apparetis iusti hominibus, intus autem pleni estis hypocrisi, & omni iniquitate Vel istę tres partes accipiuntur, secundum tres cõditiones Solis. Sol enim est corpus magnum, in quo notatur prælatorum potestas. — Eccl. 27; Mat. 23

Item corpus latum, in quo prælatorũ fides.

Item corpus calidum saltem in effectu in quo prælatorũ charitas. Et hæc est tertia pars quæ ferè in omnibus percussa ē: quia & si potestatem habent, vel fidem retinent, feruore tamen charitatis carēt, Per Lunam vero designãtur clerici: quia sicut a Sole lumē Luna recipit: sic a prælatis clerici informantur, & quales sunt prælati, tales sunt clerici. Eccl. Qualis rector est ciuitatis & tales & inhabitantes in ea. Horum autem tres sunt partes. quidam namque sunt scholares qui frequentant scholas: quidam sunt chorales qui sequuntur chorum. Alij enim curiales q̃ sequuntur curias principum, & regum & prælatorum. Hæc tertia pars percussa est vitio simulationis, & ambitionis. Per stellas vero intelliguntur religiosi. Stellæ. n. paruæ videntur. & magnæ sunt, sicut religiosi parui videntur exterius mundo, magni autem interius coram Domino — Eccl. 10

Item stellæ noctem illuminant, & religiosi ecclesiam. Philipus. Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. — Phi. 2.

Item stellæ fixæ sunt, & religiosi stant in claustro, nisi pauci officiales qui procurant exteriora negocia. Iudi. Stellæ manentes in ordine, & cursu suo &c. Horum sunt partes tres, iuxta tria vota quæ vouerunt omnes, scilicet obedientiam, continentiam, & paupertatem. Prima, & secũda partes nõ sunt adhuc ita percussæ. sed tertia pars, scilicet paupertas iam omnino, & fere vbique percussa est, ita vt dicat Apost. Omnes quæ sua sunt, quærunt, nõ quæ Iesu Christi. & hoc est, quia refrigiuit & defecit charitas: contra qđ dicitur Phi. Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed quæ aliorum. — Iudic. 5; Phi. 2.

Item tres partes religiosorum sunt, prælati, officiales, & claustrales, & hæc tertia pars pro magna parte percussa est, & læsa vitio simulationis, quia multi simulant

na-

ſanctitatem donec ſint officiales, vel prælati. Et ſequitur, Ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, ideſt amitteretur interius lumen illuminans eos ad Dei, & ſui cognitionem.

Quarta hypocriſis eſt laicorum, & hęc tangitur cum dicitur, Et diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter. Nam nomine diei ac noctis laici intelliguntur, qa ſicut dies a Sole, & nox a Luna, & ſtellis lumen recipit, ſic laici a prælatis clericis, & religioſis recipiunt doctrinam, & informationem. Horum autē tres ſunt partes, prima principantium, ſecunda ſeruiētium, vt ſunt ruſtici, & huiuſmodi tertia medium tenentium, qui primis ſubſeruiant, ut ultimi dominantur: tamen vna iſtarum trium, ſcilicet ſeruientium maxime eſt percuſſa, quia ſcilicet omnes illam expoliant, & opprimunt. Vel tres partes laicorum ſunt, quia quidam videntur boni, & ſunt: quidam vero videntur, & non ſunt Et iſta pars, licet ſit diei quantum ad apparentiam, eſt tamen noctis quantum ad exiſtentiam Et ideo percuſſa eſt, plaga hypocriſis, & fictæ ſimulationis.

Dei inſpirationem in ſuis electis contemplātibus inuiſibiliter, tenuiter, terribiliter, inſtabiliter, incomprehenſibiliter, & denique vtiliter fieri, per mirabilis Eliphas viſionis exemplum lucida explanatione demonſtratur

Cap. XIX.

INſpiratio Dei interior qualiter fiat in uiris contemplatiuis oſtenditur per exemplum in viſione Eliphas, quæ habe-
Iob.4. tur Iob. Vbi dicitur: Porro ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtiue ſuſcepit auris mea venas ſuſurri eius in horrore viſionis nocturnæ quando enim ſolet ſopor occupare homines, pauor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt, & dum ſpiritus me pſente tranſiret, inhorruerunt pili carnis meæ, & ſtetit quædam, cuius non agnoſcebam vultum, imago corā oculis meis, & vocem quaſi auræ leuis audiui, Nunquid homo Dei comparatione iuſtificabitur, aut factore ſuo purior erit vir. In hac enim viſione primo oſtenditur, quod diuina inſpiratio fit inuiſibiliter, & ideo vocatur verbum abſconditum. Verbum, quia mentem informat: ſed abſconditū, quia non ſenſibili locutione, ſed inuiſibili inſpiratione ac perceptione ſentitur. Et dicit Gregorius, ꝙ ſentitur per hoc, ꝙ humanam mentem contingendo ſubleuat, & temporales cogitationes deprimes æternis hanc deſiderijs inflammat, ut nihil ei iam, niſi quæ ſuperna ſunt libeat; & cuncta quæ inferius de humana perſtrepunt corruptione contemnant. vel di-
citur abſconditum, quia quale ſit non po- Apoc.2
teſt ſcire, niſi qui percipit. Apoc. Vincenti dabo manna abſconditum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. Vel alia de cauſa dicitur verbum abſconditum. Nam quia pauci ſunt illi qui percipiunt dicitur uerbum abſconditum quaſi paucis inſpiratum.

Secundo oſtenditur, quod interior inſpiratio percipitur tenuiter. Cum ſubditur, Et quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea venas ſuſurri eius. & eſt ſenſus quaſi furtiuè, ideſt raptim, & occulte ſuſcepit, ideſt ſuſcipiendo cognouit auris mea, ſcilicet īterior cordis, uenas ſuſurrij eius, ideſt modos, ſiue effectus occulte locutionis, ſiue inſpirationis eius, quæ dicitur ſuſurrium propter tenuitatem: quia ſuſurrium, non plena voce, ſed tenui flatu emittitur. Nā quando Deus ſe nobis plene, & apertè manifeſtabit, tunc nobis quaſi plena voce loquetur: ſed nuc, quia tenuiter ſe nobis manifeſtat, quaſi ſuſurrādo loquitur. Non autem ait ſuſurrium, ſed uenas ſuſurrij: quia diuina inſpiratio diuerſis uenis, ideſt diuerſis modis, ſiue cauſis cordi
infunditur, Vnde Gregorius: Quaſi venas Grego.
ſuſurrij aperit nobis Deus, cum latenter inſinuat quibus modis ad noſtræ intelligentiæ aurem uenerit; aliquando enim nos amore, aliquando terrore compungit, aliquando præſentia quàm mala ſunt oſtendit. & ad æterna diligenda deſiderium erigit: aliquando prius æterna indicat, vt poſt temporalia vileſcant: aliquando mala noſtra aperit nobis, & ad hoc vſque, quod etiam doleamus de alienis malis extendit: aliquando aliena mala noſtris obtutibus obijcit, & compūctos mirabiliter a noſtra prauitate nos corrigit.

Tertio fit terribiliter, & ideo ſubdit, in horrore viſionis nocturnæ, &c. Vbi nota cauſam timoris, Primo ex tempore, quia in horrore viſionis nocturnæ. De nocte enim homo magis timet quam de die.

Grego. Sed moraliter ſicut dicit Greg. Horror nocturnæ viſionis, eſt pauor occultæ contẽplationis. Humana etenim mens quo altius eleuata, quæ ſunt æterna, conſiderat eo de factis temporalibus grauius treme facta formidat: quia tanto ſe ream verius cernit, quanto ſe ab illo lumine diſcrepaſſe, quod ſuper ſe intermicat conſpicit ſicq; fit, ut illuminata plus metuat: quia magis aſpicit a veritatis regula, per quam tam diſcordat, eamque graui formidine ſuus ipſe profectus quatiat, q̃ prius quaſi ſecurius nil videbat. Nota etiam, quòd id quod in hoc mundo de diuinis contẽplando aſpicimus, nocturna viſio dicitur propter obſcuritatem. quia modicum, & cum obſcuritate de illo ſummo lumine videmus, & nihilominus propter exceſ-
1. Cor. ſum eius reſpectu noſtri in contempla-
13 tione eius inhorreſcimus. Vnde Apoſtolus: videmus nunc per ſpeculum.

Secũda cauſa timoris potuit eſſe ex ſopore. Vnde dicit, Quando ſolet ſopor occupare homines, pauor tenuit me, & tremor. Homo enim qui ſoporari ac dormire incipit, facilius terretur quàm ille homo qui plenè vigilat. Sed moraliter per ſoporem intelligitur quies mentis ab exterioribus ſollicitudinibus, & occupationibus, a quibus quanto magis abſtrahi-
Cant. 5 tur, ad contemplandum ſuperna liberior
Grego. & aptior inuenitur. Canti. Ego dormio, & cor meum vigilat. vnde Gregor. dicit, quod ſancta mens quo ſe a ſtrepitu temporalis concupiſcentiæ comprimit, eo verius interna cognoſcit: & tanto alacrius ad intima vigilat, quanto ſe ab exteriori inquietudine occultat. Et hinc eſt, quòd Iacob in itinere poſitus, caput ad lapide
Gen. 28 poſuit, & dormiuit: & tunc habuit viſionem de ſcala, unde etiam Dominum, & angelos vidit in quo ſignificatur, quòd in itinere huius vitæ ille eſt aptus ad diuinas reuelationes, & contemplationes, qui caput ad lapidem ponit, ideſt qui mẽte Chriſto inhæret, & dormit, ideſt ab appetitu viſibilium mentis oculos claudit, & a rerum temporalium amore quieſcit. Sed ſequitur, pauor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt. Ille enim qui illuminatur ad contemplandã celſitudinem diuinæ potentiæ, & rectitudinem diuinæ iuſtitiæ, pauet conſiderando diuinam immenſitatem, tremit intuẽdo ſuam deformitatem. & terrentur eius o..a, quia ſcilicet expaueſcit etiam de his, quæ fortiter ſe egiſſe crediderat, ſcilicet, quando conſiderat diuinæ iuſtitiæ ſeueritatem. Vnde hoc terrore percuſſus Dauid Pſ. 142.
dicebat: Non intres in iudicium cum ſeruo tuo domine, &c. Nam omnis humanę vitæ rectitudo ad illam rectiſſimam diuini iudicij regulam deducta, multipliciter inuenitur obliqua, ſicut baculus qui videtur ad oculum rectus, rectiſſimæ alicui lineæ appoſitus, ſtatim apparet diſtortus.

Quartò diuina inſpiratio fit inſtabiliter. & ideo ſequitur, Dum ſpiritus me pręſente tranſire, inhoruerãt pili carnis meę. Homine præſente, ideſt ad contemplandum Deo aſſiſtente, ſpiritus tranſit, quia id quod de ſpiritualibus dulciter videtur non ſtabiliter, ſed in quodam trãſitu percipit: quia in illa ſuauitate non diu mens figitur, eo quod ad ſemetipſum immenſitate luminis reuerberata reuocatur. Sed ſequitur, Inhorruerunt pili carnis meæ. Pili carnis ſunt quilibet minuti defectus, ſiue cuiuſlibet ſuperfluitatis tenues exceſſus, qui etiam in iuſtis, & contemplatiuis viris ex carnis corruptibilitate reperiuntur: ſed iſti pili ſpiritu tranſeunte inhorreſcunt: quia dum homo in arce ſpiritualis contemplationis eleuatur, etiam huiuſmodi tenues defectus, ſiue exceſſus perhorreſcit, & de illis mente cruciatur. Vel pili qui ſunt ſuperfluitates carnis, ſunt ſuperfluæ cogitationes mentis. Vnde præceptum fuit per Moyſen Leuit.
in lege, quod Leuitæ raderent omnes 14
pilos carnis ſuæ. Leuitæ quippe aſſumptus vocatur. oportet ergo Leuitas omnes pilos carnis radere, quia hi qui in diuinis obſequijs aſſumuntur, debent ante oculos Dei a cunctis carnis cogitationibus mundi apparere Tranſeunte ergo ſpiritu, pili pertimeſcunt: quia ante compunctionis vim cogitationes ſuperfluæ fugiunt, ut nil fluxum, nil iam remiſſum libeat: quia afflatam mentem etiam contra ſemetipſam viſitationis intimæ ſeueritas inflammat, vt dicit Gregorius.

Quintò diuina inſpiratio fit incomprehenſibiliter, quia ſcilicet non ita fit, ut per eam Deus comprehendatur, ideſt, vt aperte per eſſentiam videatur. Et ideo ſequitur, Stetit quidam, cuius non agnoſcebam vultum. mens enim contemplantis Deum, vſque ad hoc quidem eleuari poteſt, ut cognoſcat Dei immutabilitatem quam ſignificat per hoc, quod dicit,

Stetit quidam. Creatura enim ex se non habet, quòd stet: quia sicut ex se nihil est, ita ex se in nihilum tenderet, si eam uirtus Dei non teneret. Vnde omnis creatura, quia dependens est a Deo secundum illud Aristo: A Deo dependet cęlum, & tota natura. & secundum illud eiusdem Ab hoc quidem ente scilicet Deo, singulis deriuatum est esse, & uiuere, his quidē clarius, illis vero obscurius. Ideo ex se nō habet stare, sed fluere. Stare ergo est propriè solius creatoris, qui nulla mutatione variatur Iaco. Apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio. Vnde ipse immobilis stabilisque manens dat cuncta moueri. Licet ergo mēs contemplantis pertingere possit ad cognoscendam Dei immutabilitatem, scilicet, vt cognoscat ipsum semper stare sicut plerique Philosophi probauerunt primum principium esse immobile, & æternum; tamen ad hoc in hac vita nūquam naturaliter pertingere potest, vt videat Dei faciem, idest ut cognoscat ipsius qui ditatem. & ideo subditur, Cuius nō agnoscebam vultum. Exod. Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre nō poteris. Posteriora Dei dicuntur eius effectus, ex quibus de Deo cognoscimus potius quid non sit, quàm quid sit, quod esset faciem videre. sed licet ipse Deus in se videri non possit, in sua tamen imagine, idest in suo filio se nobis visibilem tribuit, sicut ipse filius dixit: Qui videt me, videt & patrem meum. Vnde subditur Imago corā oculis meis. Ipse enim Dei filius, qui est imago Dei secundum illud Sap. Candor est lucis æternæ, & imago bonitatis illius, mortali nostra carne assumpta ēt coram oculis carnis visibilis nobis apparuit. Ex his, ergo manifestè colligitur, quòd quicquid de Deo per cōtemplationem attingitur, valde tenuiter, & imperfectè conspicitur. Et ideo subditur, Et vocem quasi auræ leuis audiui. Ista vox auræ leuis est Spiritussancti inspiratio, quæ, quia secūdum modum nostræ capacitatis, & imbecillitatis fit in nobis, ideo est ad modum auræ leuis, idest temperata, & tenuis. Vnde Gregorius: Vox Dei quasi auræ læuis auditur, quia in hac adhuc vita positis contemplatoribus suis nequaquam se diuinitas, sicut est, insinuat: sed lippientibus adhuc mentis nostræ oculis claritatem suam tenuiter demonstrat.

[Left margin: Ps. 142. — Aris. de cœl. & mund. — Iacò. 1. — Exo. 33 — Ioh. 14. — Sap. 7. — Grego.]

Sextò, diuina inspiratio fit vtiliter: quia per hanc homo, de Dei æquitate, & de sua humilitate instruitur. Et ideo subditur, quod per istam vocem audiuit, Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur? Quia enim opposita iuxta se posita magis elucescunt (vt dicit philosophus) propter, quod accidit (vt dicit Gregorius) quod tanto quisque subtilius de tenebris iudicat, quanto ei clarius veritas lucis constat. Ideo eleuatus in Dei contemplationem, quanto melius conspicit rectitudinem iustitię diuinę, tanto clarius cognoscit obliquitatem vitæ suæ. Vnde tunc apertè videt homo, quod in Dei comparatione iustificari non potest, quia (vt dicit Gregorius) Humana iustitia diuinæ iustitiæ comparata, iniustitia est: quia lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in Solis radio posita, tenebratur: tunc etiam cognoscit quod si aliquid patitur, iustè patitur, ita quod de flagello Dei murmurare non debet. Et ideo subditur, Aut factore suo purior erit vir Gregorius. Quisquis de percussione murmurat, quid aliud quàm iustitiam ferientis accusat? puriorem ergo se vir factore suo extimat. si contra flagellum querelam parat: eique se proculdubio præponit, cuius iudicium de sua afflictione redarguit, signanter autem dicit Factore suo, quia non debet aliquis credere, quod creator creaturam suam quam de nihilo fecit ipse affligere velit, quòd tūc, vt dicit Gregor. Elyphas didicit cum vocem auræ lenis audiuit: quia in consideratione diuinæ maiestatis discitur quā humiliter in sua animaduersione timeatur, & qui superiora degustat, inferiora æquanimiter tolerat: quia plene intus cōspicit quanti extimet, quod foris agit.

[Right margin: Arist. 1. elen.]

Hic plures eleganter explanantur Sanctorum visiones, variaque figura conscribuntur, quæ Dei virginem rationaliter designare videntur: cuius prærogatiuæ, dignitates, ac merita ipsiusque assumptionis mysteria pluribus auctoritatibus ac exemplis patefiut Cap. XX.

Maria mater Domini assimilatur illi sedi, quæ per uisionem imaginariā ostensa fuit Beato Ioā. Vidi (inqt) & ecce Apo. 4.

sedes posita erat in cœlo, & supra sedem sedens: & qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis, & sardinis: & iris, in circuitu sedis similis visioni smaragdinæ, huic n. sedi assimilatur Beata Virgo.

Primo ratione artificij, quia ad modũ, & formam sedis fuit artificiata. Nam sedes est a terra eleuata, inferius clausa, & aperta superius. Sic ipsa fuit eleuata a
Psa.44. mundo, clausa peccato, & aperta Deo. Ps. Sedes tua Deus in seculum seculi.

Secundo ratione loci, quia posita erat in cœlo, scilicet empyreo, vbi posita erat affectione, & contemplatione, & nunc
Ps. 102. est ibi glorificata etiam habitatione. Ps. Dominus, in cœlo sedes eius. vel posita, idest per fidem firmiter stabilita in cœlo, idest in ecclesia militante.

Tertiò ratione obsequij, quia super sedem sedens, scilicet Christus, qui licèt super eam fuerit dignitate, tamen in ea sedit, & quieuit incarnationis humilitate.
Eze. 44 Eze. Princeps ipse sedebit in ea. Ostẽdit ibi etiam Beatus Iohannes qualis erat ille sedens, quia qui se. e. si. a. si. la. ia. & sar. Duplici lapidi assimilatur saluator noster Christus ad designandam duplicem naturam in eo, scilicet diuinam, & humanã Diuina natura in lapide iaspidis designaẽ quia iaspidis viridis est coloris, qui inter omnes colores magis confortat, & delectat visum: & diuinitatis species sup omnia intelligibilia magis delectat, & confortat intellectum. Humana vero natura designatur in lapide sardinis, qui est colo
Isa. 44. ris rubei: quia Christi humanitas rubricata fuit sanguine passionis. Isa. Quare rubrum est indumentum tuum. In visione, seu cognitione harum duarum naturarũ totus homo glorificatur. Vnde siue ingrediatur per intellectum ad conspiciẽdam diuinitatem, siue egrediatur per sensum ad videndam humanitatem in suo Saluatore, pascua inueniet intus in aspectu diuinitatis, foris in aspectu humanitatis.

Quartò ratione ornamenti. quia iris in circuitu sedis si. vi. sma. Et hic circuitus etiam competit Beatæ Virgini, quæ suam protectionem, virtutem, & gratiam vndique extendit, vniuersam ecclesiam protegens, & adiuuans. Eccl. Gyrum cœli circuiui sola. Duo autem colores principales iridis, scilicet igneus, & ceruleus, sunt duæ virtutes beatæ Virginis, quia igneus
Sapi. 4 est charitas, ceruleus est castitas. Sapien. O, quàm pulchra est casta generatio cum charitate. Prou. Byssus; & purpura indumentum eius. Dicitur etiam esse smaragdo similis propter virorem fidei, quæ in ea nunquam emarcuit. Pro. 31.

Item iris est signum clementiæ, & recõciliationis Dei ad genus humanum. Vnde propriè conuenit beatæ Mariæ virgini. Gene. Arcum meum ponam in nubibus cœli, & erit signum fœderis inter me & terram. Gen. 9.

Item iris est arcus sine corda ad nos inclinans cornua in signum, quòd non vult ferire, sed parcere. Vnde etiam significat beatæ Virginis pietatem, & misericordiam quæ semper filium ad parcẽdum, & non ad feriendum inducit, dicẽs illud: Parce domine, parce populo tuo. Iohe. 2.

Item beata Virgo assimilatur illi signo quod vidit Beatus Iohannes apparere in cęlo. Apo. Vbi dicitur. Signum magnum Apo. 12 apparuit in cęlo, Mulier amicta Sole, & luna sub pedibus eius, in capite eius corona stellarum duodecim, & in vtero habens, & clamabat. Vbi dignitas matris domini nostri quadrupliciter declaratur.

Primò ex antiquitate in eo, quòd dicitur signum magnum, quia scilicet fuit in antiquo in magnis rebus præfigura. a.

Secundo ex natiuitate, quia apparuit, in cęlo. idest in ecclesia militante, scilicet quando nata est.

Tertiò ex claritate, quia amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum.

Quartò ex fœcunditate, quia in vtero habens, & clamabat.

Primo, ergo Beata virgo dicitur signũ magnũ, quia scilicet fuit ab antiquo magnifice præfigurata. Fuit enim præfigurata Beata Virgo in signo cęli, in signo regni, & in signo belli. De primo dicit Ge- Gen. 9. nes 9. Arcum meum ponam in nubibus cęli, & erit signũ fœderis inter me, & terram Et assimilatur illi arcui quo ad quatuor præcipuos colores, qui videntur respondere quatuor elemẽtis, sicut dictum est est supra. Ipsa enim habuit colorem igneum in feruore charitatis.

Item iacintinum in nitore sanctitatis, ceruleum in compassione pietatis, & gramineum, siue viridem in nitore virginitatis Est etiam aliud signum in cęlo, cui assimilatur Beata Virgo. Solet enim secundum computistas, Sol in medio mẽsium ingredi nouum signum. In medio autem

Augusti signum Virginis ingreditur: Sol autem, quando est in signo in quo creatus est, maximos dicitur habere effectus. Et ideo in assumptione quæ celebratur in medio Augusti, Sol iustitię īgressus est in signum Virginis gloriosæ: quia qui in virgine conceptus fuerat per incarnationem, in assumptionis die ingressus est in eam per glorificationem. & ideo in eam, & per eam magnos effectus imprimit gratiæ, ita vt omnes possint ad eam confidenter accedere,

Item fuit præfigurata in signo regni, i. in sceptro, siue virga aurea Assueri. Nam
Hest. 5. sicut legitur Hester 5. Cū rex Assuerus iudeis esset iratus, Hester Regina ad intercedendum se contulit: & rex auream virgā pro signo clementiæ ad eam extendit, & placatus fuit. Hæc virga aurea, est mater nostra virgo Maria, qua mediante Deus humanæ naturæ, siue peccatoribus placatus est. Vnde ipsa data est nobis in signū clementiæ, & misericordiæ, ad quam fugientes liberantur.

Item prędigurata fuit in signo belli, de
2. Mac. 8. quo Macha Dato, inquit, signo adiutorij, Dei commiserunt cum Nicanore, & uicerunt. Sic Iudęi, idest confitentes, scilicet, qui Christum, & Beatam Virginem confitentur, & laudant, habent signum adiutorij Dei, scilicet gloriosam Virginē
Psa. 85. adiutricem, cuius ope diabolum vincūt & in fugam conuertunt, vnde Proph. hoc signum petens dicebat. Fac mecū signū in bonum, vt videant qui oderunt me, & confundantur, quoniam tu domine adiuuisti me, & consolatus es me.

Secūdò describitur ex natiuitate, quia apparuit in cęlo, idest in ecclesia militate. Tunc enim primò apparuit, quando in mundo nata fuit. Sed nota, quod beata Virgo apparuit sicut flamma, sicut rota sicut stella, & sicut fęmina De primo di-
Exo. 3. citur Exo. Apparuit dominus in flamma ignis de medio rubi. Hæc flamma fuit beata Virgo diuino amore inflammata, in qua dominus apparuit, dum incarnatus fuit.

Eze. 1. Item apparuit sicut rota. De qua Ezec. Apparuit rota vna super terram iuxta animalia, quatuor habens facies. Hæc rota fuit Virgo beata. ipsa enim fuit rota demonibus terribilis Dicitur enim, quòd leones terrentur, quando audiunt strepitus rotarum. Hæc fuit super terram, idest a terrenis eleuata cogitatione, affectione & conuersatione: iuxta animalia, idest iuxta Euangelistas tempore, & familiaritate: vnde multa eos edocuisse creditur de Christo filio suo, præcipue beatum Lucā, vnde ipsa habuit quatuor facies, idest notitiam, & fidem omnium quæ quatuor Euangelistæ de Christo scripserunt uel quatuor facies, idest quatuor virtutes cardinales, scilicet iustitiam, prudentiam, fortitudinem, & temperantiam. Vel quatuor facies, idest quatuor aspectus, quarum vnam ad Deum vertit pro nobis intercedendo. Aliam ad paradisum, idest ad beatos eos lætificando. Lætificantur enim Sancti qui sunt in cęlo, non solum de aspectu regis, sed etiam Reginæ, qua mediante saluati sunt.

Tertiam vertit ad mundum miserando, & protegendo. Quartam vertit ad diabolum exterrendo. & expellendo. Vnde dicitur esse demonibus terribilis, vt castrorun acies ordinata.

Item apparuit, vt stella, Matth. Diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuerat eis. Est enim vt stella matutina quæ diem, idest Christum adduxit. Mat. 4.

Item, vt stella marina, quæ nauigantes per mundi pelagus, ad portum salutis dirigit. Vnde & stella antecedebat eos vsque dum veniens staret supra vbi puer erat; scilicet Iesus, qui salus interpretatur. Matt. 4.

Item, vt stella vastatiua, scilicet vitiorum. Nume. Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. Nume. 24

Item apparuit, vt fęmina 4. Reg. Apparuit fœmina, cuius filius mortuꝰ erat. Maximè enim in morte Christi filij sui fęmineum & maternum ostendit affectum dolendo, & plorando. Patet igitur, quod beata Virgo tanquam flamma accendit, & calefacit frigidos in dilectione charitatis; & tanquam stella illuminat dubios in cognitione veritatis: & tanquam rota perstrepens exterret leones, idest superbos timore humilitatis. & tamquam femina pia confortat, & securat pusillos in spe suæ pietatis. Et de istis quatuor loquitur Ecclesi. dicens: Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctę spei. 4. Reg. 7.

Tertio describit ex claritate: quia mulier amicta sole: ubi ostenditur beata Virgo esse clara, & luminosa a parte inferiori, quia Luna sub pedibus eius.

Item a parte superiori, quia in capite eius corona stellarum duodecim. Dicitur ergo primo, Mulier amicta Sole, idest fulgore gratiæ Spiritussancti. Et hæc gratia fuit septiformis secundum septem dona Spiritussancti quæ fulserunt in ea, quæ scilicet repræsentantur in septem effectibus Solis.

Primus effectus est calefactio, & hic ex dono sapientiæ, quæ calefacit in amore Dei, sui, & proximi. Ecclesiastici Tripliciter Sol exurens montes, idest excelsas mentes inflammans triplici amore, ut dictum est. Vel aliter in amore Dei tripliciter, scilicet toto corde, tota anima, & tota mente, radios igneos exsufflans, idest calidas affectiones immittens. 2. Machabeorum. Refulsit Sol, qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus Spiritus enim gustans Deum per donum sapientiæ, inardescit in amore ipsius. Augustinus: Gustaui, & esurio ac sitio: tetigisti me; & exarsi in concupiscentiam tuam. Ecclesiasti co. Qui edunt me, adhuc esurient.

Ecc. 44
2. Mac. 1.
Augus.
Ecc. 24

Secundus effectus est illuminatio, quę pertinet ad donum intellectus. Ecclesiastic. Sol illuminans per omnia respexit, idest omnia respicere facit in cœlo summa gaudia, in inferno summa supplicia, in mundo præssuras, & in gustias, in seipso peccata & negligentias 2. Machabæorum: Refulsit Sol in clypeos aureos, i. in Christum, & Mariam, & resplenduerunt montes ab eis, idest electorum mentes.

Ecc. 42
1. Mac. 6.

Tertius effectus Solis est denudatio, quia facit vestes exuere: & hoc ad donum consilij refertur: quia docet veterem conuersationem, & secularem vitam deponere. Canticum. Nolite me considerare, quod fusca sim, quia decolorauit me Sol.

Cant. 1

Quartus effectus Solis est consolidatio: & hæc ad donum fortitudinis pertinet, per quod mens solidatur Ecclesiastic. Homo sanctus in sapientia sua manet, sicut Sol, idest firmus.

Ecc. 27

Quintus effectus Solis est regulatio totius uitæ humanæ: & hoc pertinet ad donum scientiæ, per quod scimus conuersari in medio nationis prauæ, vt dicit Augustinus. Vnde Apostolus: Inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo.

Augus.

Sextus effectus Solis est liquefactio: & hic ad donum pertinet pietatis quo liquescit anima in compassione proximi. Exod. Cum incalesceret Sol, liquefiebat manna. Sapientia, Quod igne non poterat exterminari: statim exiguo radio Solis tabescebat. psalmista Flabit spiritus eius, & fluent aquæ.

Exo. 26
Sap. 15.
Ps. 147.

Septimus effectus Solis est desiccatio humidorum: & hoc ad donum pertinet timoris, quo carnalis concupiscentia desiccatur. Vnde Iaco. Exortus est Sol cum ardore, arefecit fęnum, idest carnem: quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Propter hos septem Solis effectus dicitur, Lux Solis septempliciter erit sicut lux septem dierum. Et propter hos septem Solis effectus saluatur homo, & ideo dicitur, Cras erit nobis salus cum incaluerit Sol.

Iaco. 1.
Isa. 40.
1. Reg. 11

Secundo Beata Virgo ostenditur fuisse etiam illuminata a parte inferiori: quia Luna sub pedibus eius. Vbi per Lunam designatur mutabilitas quæ est quadruplex: vna naturæ quæ etiam est in Angelicis spiritibus, qui sunt mutabiles per naturam, & immutabiles per gratiam. Iob: Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem.

Iob. 4.

Secunda est fortunæ in rebus temporalibus. Eccle. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

Eccl. 1.

Tertia est culpæ in peccatoribus, scilicet de culpa in culpam. Osee: Sanguis sanguinem tetigit, idest vnum peccatum ad aliud traxit.

Os.

Quarta est miseriæ in humanis corporibus. Iob: Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs, &c. nunquam in eodem statu permanet. Hæc quadruplex Luna, idest mutabilitas fuit sub pedibus Beatæ Virginis.

Iob. 14.

Primò mutabilitas creaturæ cęlestis, quia scilicet Angeli eius subduntur imperio. Vnde competit ei illud Genesis: Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam, & stellas vndecim adorare me. Vt per Solem intelligatur suprema angelorum Hierarchia, per Lunam Hierarchia media: per stellas vero Angeli infimæ hierarchiæ: qui omnes Beatam Virginem adorant, & venerantur. Nomine etiam Lunę intelligitur mutabilitas fortu-

Genes. 37

næ. sui infimæ hierarchiæ: qui omnes Beatam Virginem adorant, & uenerantur. Nomine etiam Lunę intelligitur
Eccles. 27. mutabilitas fortunæ. Eccl. Stultus, vt Luna mutatur. quia secundum quòd bona temporalia fluunt, & refluunt, mutatur animus eius. Istam Lunam Beata Virgo sub pedibus habuit: quia omnia temporalia calcauit per paupertatem uoluntariam, quam elegit. Si enim ista temporalia calcaremus pedibus, & non tangeremus affectibus, ueraciter nostra essent. Deut. Omnis locus, quem calcauerit pes uester, uester erit. Luna tamen quanto magis Soli coniungitur tanto magis luce priuatur: & quanto magis se à Sole elongat, tanto maiore luce coruscat: quia multi prælati quanto magis appropinquant ad Deum per aliquam dignitatem, tanto magis obtenebrantur per iniquitatem: & quanto magis elongantur, dignitates fugiendo, tanto magis illuminantur lumen gratiæ recipiendo. Deu. 11.

Nomine etiam Lunæ intelligitur mutabilitas culpæ. Vnde dicitur de uiro sancto, & perfecto. Per diem Sol non uret te, neq; Luna per noctem. quia anima sancta neq; in die prosperitatis cadit in peccatum per amorem malè inflammantem, neq; in nocte aduersitatis per timorem malè humiliantem. Istam Lunam Virgo Maria sub pedibus habuit: quia nulla culpa in ea unquam præualere potuit. Et ideo in Psalmo, non dicitur Luna simpliciter, sed Luna perfecta in æternum. Luna autem tunc perfecta erit, quando sine macula erit, quando scilicet verificabitur, quod dicit Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut lux Solis. Fuit igitur sicut Luna perfecta, quia sine omnis peccati macula tam mortalis, quàm etiã uenialis. Ps. 120. Psa. 88. Isa. 30.

Nomine etiam Lunæ intelligitur mutabilitas miseriæ. Psalmus. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis, donec auferatur Luna. glossa id est mutabilitas, quæ per Lunam significatur. Sicut enim Luna crescit, & decrescit, sic & humanum corpus multiplici mutabilitati subditur. Ro. Vanitati creatura subiecta est. Et, quia ipsa mutabilitas miseriæ tolletur in resurrectione die nouissimo, subditur ibi. Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis. Istam Lunam Beata Virgo sub pedibus habet, quia perfectam corporis immortalitatem Psa. 71. Rò. 8.
possidet, & super omnes angelorum ordines in anima, & in corpore glorificata manet. unde Psal. Caligo i. humana mortalitas sub pedibus eius. ascendit super Cherubin, & uolauit uo. super. pen. uẽ. Psa. 17. Ipsa igitur Virgo Beata Lunam sub pedibus habuit, scilicet cęlestem naturam ei præsidendo, prosperitatem humanam cõ despiciendo, omnem culpam ipsam pęnitus uitando; & humanam miseriam, immortalitatem induendo.

Tertiò fuit illuminata à parte superiori, quia in capite eius corona stellarum duodecim. Istæ duodecim stellæ sunt duodecim eius prærogatiuæ super omnes mulieres, quarum quatuor habuit ex parte corporis, & animę.

Prima fuit vteri sanctificatio, secũda Angeli salutatio, tertia Spiritus sancti superuentio, quarta filii Dei conceptio. Alias quatuor habuit ex parte animæ.

Prima fuit eius humilitas, quia dixit; Ecce ancilla Domini &c. Luc. 1.

Secunda eius prudentia, quia quęsiuit, Quomodo fiet istud &c.

Tertia fuit erubescentia, qua turbata est in sermone Angeli.

Quarta fuit charitas, qua seruiuit cognatæ, & quia uino deficiente in nuptiis dixit filio, Vinum non habent. Alias Io. 2. quatuor habuit ex pte corporis, q̃ fuerũt maternitas sine corruptione, uirginitas cũ fęcũdatione, grauitas sine grauamine, & partus sine dolore. Fuit ergo Mater incorrupta, Virgo fęcunda, sine grauamine grauida, sine dolore puerpera. Et stellæ duodecim, sunt nouẽ ordines Angelorũ, & tres ordines Beatorũ, scilicet Martyres Confessores, & Virgines, qui eam coronãt, quia ipsam perpetuò uenerantur, admirantur, & laudant. Seraphin enim admirantur, & laudant in ea charitatẽ tam succensam: Cherubin sapiẽtiam tam profundam, Throni pacem, & quietem in Deo sic tranquillam, Dominationes tantam super Angelos præeminentiã, Virtutes tantam miraculorum efficaciam, potestates tantam super dęmones potentiã, Principatus tantam de omnibus regnis prouidentiam, Archangeli tantam de omnibus locis diligentiam, Angeli tantam de singulis personis custodiam, Martyres tantam in tribulatione constantiam, Confessores tantam sobrietatem, & temperantiam, Virgines tantam puritatem, & mundiciam.

Quartò eius dignitas ostenditur ex eiꝰ
fæcunditate quia in utero habens filium
Dei conceptum, scilicet in annunciatio-
ne clamabat spiritu, Deum magnifican-
Luc. 1. do, quando dixit: Magnificat anima mea
dominum Sed nota, quod habuit in ute-
Heb. 1. ro paternum splendorem, Heb. Qui cum
sit splendor gloriæ &c.
Sap. 7. Item niueum candorem. Sap. Candor
est lucis æternæ, & speculũ sine macula.
Ecclef. 24. Item diuinum odorem, Eccl Ego qua
si uitis fructificaui suauitatem odoris.
Item suauem dulcorem ibidem. Spiri-
tus meus super mel dulcis, & hæreditas
mea super mel, & fauum.
He. 12. Item cæleste ignem Heb. Deus noster
ignis consumens est. Ex hoc ergo, quod
habuit in utero paternum splendorem,
Ambr. fuit in ea mirabilis claritas, Ambr. Quid
mirabilius matre Dei? quid splendidius
ea, quam splendor elegit, quid castius ea,
quæ corpus sine corporis contagio gene
rauit? Quia uero habuit niueum cando-
rem siue splendorem, remansit ibi mirabi
Can. 4. lis puritas. Can. Tota pulchra es amica
Ans. mea, & macula non est in te, Anselmus.
Decebat, ut uirgo ea puritate niteret, qua
maior sub cœlo nequit intelligi Quia
uero diuinum odorem habuit, remansit
ibi mirabilis suauitas. Vnde clamabunt
adolescentulæ, Trahe me post te, curre-
Ecc. 24. mus in odore unguentorum tuorum. Ec
cle. Sicut cinamomum, & balsamum
aromatizans odorem dedi. Sed, quia
habuit suauem dulcorem, remãsit ibi mi
rabilis pietas. Vnde ipsa dicitur mater
gratiæ, mater misericordiæ. Quia uero
habuit cęlestem ignem, remansit ibi mi-
rabilis charitas, per quam diabolum suc-
Iudi. 9. cendebat. Iudith. Percuties eum ex labiis
charitatis meæ: per hanc enim omnia ad
Can. 8. uersa superabat. Cant. Aquæ multę non
poterunt extinguere charitatem
Item Maria mater Domini assimilatur
arcæ testamenti in uisione beati Iohan-
Apo. 11. nis, quæ habetur Apo. ubi dicitur, quod
uisa est arca testamenti Domini in tem-
plo eius, & facta sunt fulgura, & uo-
ces, & terremotus. Vbi primo nota
aspectum dignitatis, quia uisa est arca
Domini
Secundo situm sanctitatis, quia in lo-
co sancto scilicet in templo.
Tertio effectum potestatis, quia fa-
cta sunt fulgura. Et circa primum no-
ta, quod per arcam Domini intelligitur
uirgo Beata Maria. Et hoc patet ex tribus
scilicet ex materia, ex mensura, & ex con
tinentia. 1. ex ipso contento. Si quidem
materia arcæ ueteris testamenti, de qua
fabricata fuit fuerunt ligna Sethĩ sicut pa
ter Exo 25. secundum autem Hiero ligna Ex. 25.
sethim inter cætera, ligna habent leuita-
tem, pulchritudinem, & fortitudinem,
& imputribilitatem. Per quæ intelligun
tur quatuor uirtutes Mariæ. Nam leui-
tas competit eius paupertati, per quam
fuit à terrenis affectibus, & solicitudini-
bus exhonerata, & alleuiata, Isa. Ascen- Isa. 19.
det Dominus super nubem leuem, idest
Mariam pauperem: quę nubes quidem
fuit, quia ex terra nata: sed tamen fuit le-
uis a mundi affectibus, & solicitudini-
bus exhonerata. Pulchritudo uero com-
petit eius puritati, per quam immunis
fuit ab omni deformitate peccati. Cant. Can. 4.
Tota pulchra es amica mea, & macula
non est in te. Fortitudo aut competit eius
stabilitati. s. in fide, & patientia. Prouer. Pro. 31.
Fortitudo, & decor indumentum eius.
Eccl. Columnæ aureæ super bases argen- Ec. 26.
teas, & pedes firmi super plãtas stabilis
mulieris. Imputribilitas competit eius
uirginitati. Sap. Clara est, quæ nunquam Sap. 6.
marcescit.
Secundo illa arca figurabat Beatam
Virginem ratione mensurę, quia sicut
dicitur Exodi. Longitudo arcæ habebat Ex. 25.
duos cubitos, & semis latitudo cubitum,
& dimidium, altitudo similiter cubitum,
& semis. Iosephus autem dicit, quod fa Sem.
cta est arca quinq; palmorum longitudi-
nis: quia scilicet Beata Virgo quinq; sen
sus ab initio uitę usq; ad finem in omni
sanctitate longanimiter custodiuit, &
seruauit.
Trium autem palmorum erat latitudo
quia restaurationem angelorum, & re-
demptionem hominum, & totius uniuer
si renouationem auidissimè procurabat.
Cubitum, & semissem habebat altitudo,
quia eius contemplatio plena erat in fi-
de, semplena in comprehensione. vel
certe, quia eius celsitudo humanam,
& angelicam naturam excellebat: sed
usq; ad filii excellentiam minime ipsa at
tingebat
Tertiò figurata est Beata Virgo per ar-
cam ratione continentiæ: quia in arca
continebantur tabulæ testamenti. Deu-
teronomium, & uirga Aaron, urna au-
rea in qua erat manna. Quæ omnia com
petunt

petunt Beatę Mariæ. Custodiebat enim
Virgo Beata rigorem disciplinæ, qui de-
signatur per uirgam, legem decalogi, quę
per tabulas, euangelium Christi, quod
per deuteronomium, quæ est lex secun-
da; & ipsum Christum, qui per urnam
plenam manna. Vel per ista quatuor in-
telligitur Iesus Christus, qui in ista arca
habitauit, in quo quatuor fuerunt, scili-
cet diuinitas dulcissima quæ per mãna,
anima sapientissima, quæ per deuterono
mium siue secundam legem, caro mun-
dissima, quę per uirgam Aaron, quæ flo-
ruit, & spiritus humanus sapientissimus,
qui per tabulas testamenti in quo erant
scripta Dei mandata, significantur. Tem
plum autem in quo hæc arca fuit, est tri-
plex, primum in quo fuit fabricata, & san
ctificata, & istud fuit uterus matris suæ
scilicat Annę beatæ. Dicitur enim Re. quod
3.Re.8. intulerunt arcam Domini in locum suũ
in oraculũ templi in Sancta sanctorum.
Hęc arca fęderis Domini, fuit Beata Ma-
ria, quam Deus, sterilitatẽ parentum aufe
rens, & Angelus promissionem defe-
rẽs, & Ioachim generationi operam præ-
bens, introduxit in locum suum i. in ute-
rum Beatæ Annę, de qua subditur, In ora
culum templi. ipsa. n. Anna beata tem-
plum Dei fuit, cuius oraculum fuit mẽs
ipsius Deo deuota, & orationi dedita:
in cuius etiam utero Beata Virgo post cõ
ceptionem sanctificata fuit, ut esset San-
cta Sanctorum, idest super omnes San-
ctos sanctificata, uel ut ipsa Beata Virgo
etiam in utero matris præpararetur ad ge
nerandum Sanctum sanctorum

Secundum fuit templum in quo fuit
purificata, templum s. Salomonis, in quo
etiam obtulit filium suum obuiante san-
cto Simeone. Luc. Venit in spiritu in tem
Luc.2. plum, & cum inducerent puerum Iesum
&c. ut scilicet nos studeamus animam
nostram dum est in templo corporis, uel
mundi, sollicite purgare scilicet per pœni
tentiam, & spiritum nostrum Deo offer-
re scilicet per orationem deuotam.

Tertium est templum in quo fuit glo-
rificata. & hoc fuit in assumptione, cum
scilicet ingressa est templum cęlestis glo
riæ. Et de hoc templo dicitur Dominus
in templo sancto suo, dominus in cœlo
sedes eius. Ad hoc igitur cęleste templũ
deducta fuit arca i. Beata Virgo cum ho-
norabili societate cum ineffabili iocun-
ditate, cum admirabili claritate, & cum
terribili potestate. De primo dicitur fi-
guratiue, 2. Regum. ubi legitur, quod Da- 2.Re.6.
uid, & omnis Israel ducebant arcam Do-
mini cum gaudio, & erant cum Dauid
septem chori. Per Dauid intelligitur Chri
stus, per septem choros uniuersitas ange
lorum: uel tres chori fuerunt ante nouũ
testamentum, scilicet angeli Patriarchæ,
& Prophetæ, & quatuor in nouo, scilicet
Martyres, Confessores, & uirgines, & ipsi
Apostoli qui nutu Dei ad literam inter-
fuerunt eius exequiis. De ista honora-
bili societate cantat Ecclesia, Vidi specio
sam sicut columbam &c. & sicut dies uer
ni circundabant eam flores rosarum, &
lilia conuallium. Per flores rosarum (se
cundum Hiero.) intelliguntur omnes
Martyres sanguine rubricati. Per lilia oẽs
Angeli, Confessoris, & Virgines.

Secundo assumpta est cum ineffabili
iocunditate, quod significatum est. Reg. 1.Re.6.
ubi dicitur: Dauid, & omnis Israel dedu-
cebant arcam testamenti Domini in iubi
lo, & clangore buccinæ. Et ibidem, Da-
uid autem, & omnis domus Israel lude-
bant coram Domino in omnibus lignis
fabrefactis, & cytharis, & lyris. Circa
quod notandum est, quod (sicut dicit Au
gu. super Psalmos, & Hugo de Sancto Vi-
ctore.) Triplex est sonus musicus. Vnus
qui fit cum uoce, sicut in cantu. Alius cũ
flatu, sicut in buccina: tertius cum pulsu
sicut in cithara. Sonus ergo uocis tangi
tur cum dicitur In iubilo, quia iubilatio
est cantus modulatio. Sonus flatus cum
dicitur in clangore buccinę. Sonus pul-
sus in lignis fabrefactis, & citharis. Vn-
de per hoc dat intelligere, quod in dedu-
ctione huius arcæ in templo cœli fuit
omnis modulatio siue suauitas musica.

Tertio fuit assumpta cum mirabili cla-
ritate. Cant. Quæ est ista, quæ progredi Can.6.
tur quasi aurora consurgens? in quo o-
stenditur, quod ascendit cum claritate
corporali scilicet corporis gloriosi, de-
posita scilicet omni obscuritate corporeę
corruptionis, sicut aurora noctem relin-
quit, & diem adducit. sequitur Pulchra,
vt Luna. Et in hoc ostenditur, quod
cum claritate spirituali, idest cum ani-
ma beata. Sicut enim Luna post solem
saltem quantum ad apparentiam maio-
rem habet claritatem, sic ipsa post Chri-
stum maiorem secundum essentiam &
ueritatem, habuit beatitudinem. Sequi
tur, Electa, ut Sol. In quo ostenditur,
quod

quòd aſcendit cum claritate ſuperſuſtan-
tiali, ideſt cum filio ſuo ſibi occurrente,
qui eſt uerus Sol. Et ſequitur adhuc Terri
bilis, ut caſtrorum acies ordinata. In quo
oſtenditur, quòd aſcendit cum clarita-
te intellectuali, ideſt cum luce Angelica.
quia totus Angelorum exercitus ad ip-
ſam uenit, & ipſam uſq; ad cęlum aſſo-
ciauit. Et ideo dicitur, ut caſtrorum acies
ordinata: quia quidam eam præcedebant
ſicut domicelli quaſi uiam tantæ domi-
næ præparantes: quidam comitabantur
ſicut baiuli, quaſi ipſam ad æthera dedu-
centes: quidam ſubſequebantur tanquã
famuli, quaſi eius obſequiis famulantes.
Omnes autem aſſociabant ſicut ioculato
res deuoti, laudes dulciſſimas modulan-
tes.

Tertiò ſequit̃ effectus poteſtatis: quia
facta ſunt fulgura, & uoces, & terremo-
tus. Dum enim ſic triumphaliter aſcen-
deret, facta ſunt fulgura, ideſt terrores dę
monum ſcilicet fugientium, & uoces ſci-
licet Sanctorum iubilantium, & terremo
tus, ideſt commotio Iudęorum concurrẽ-
tium: de qua ſcilicet iudęorum commo-
tione multa narrantur in libello de aſ
ſumptione, quem tranſtulit Beatus Hie-
ronymus.

Mare uitreum à Ioanne præuiſum, vitam hanc miſeriæ plenam quoad omnia peccata ſignificare aſſirmatur. Cap. XXI.

MVndus aſſimilatur illi mari uitreo,
quod Iohannes uidit per uiſionem
Apo. 4. imaginariam. Apoc. ubi dicitur: Vidi in
conſpectu ſedis tanquam mare uitreum
ſimile cryſtallo. Eſt enim mundus ma-
re tumidum per ſuperbiam, liuidum per
inuidiam, feruidum per iracundiam, pro
fundum per auaritiam, inquietum per
accidiam, ſpumoſum per luxuriam, ab-
ſorbens per caſtrimargiam, ubi etiam ma
Aba. 1. ior piſcis minorem deuorat. Abac. Facies
Pſal. hominis ſicut piſces maris. Pſal. Hoc ma
re magnum, & ſpacioſum manibus &c.
Dicitur autem uitreum propter fragilita-
Ioan. 1. tem. Ioan. Mundus tranſit, & concupi-
1. Cor. ſcentia eius. 1. Cor. Prætereit enim figura
6. mundi huius. Dicitur etiam ſimile cry-
ſtallo propter frigiditatem, & malitiam
Ecc. 43. obſtinationis. Eccl. Gelauit cryſtallus ab
aqua.

Chriſti paſſiones in Ioſeph manipulo figuratæ, ipſiusq; merita cæterorum Sanctorum merita, & paſſiones, in fratrum manipulis deſignatæ plurimum excedere definitur.

Cap. XXII.

PAſſio, & perfectio Chriſti exceſſit
paſſiones, & perfectiones omnium
Sanctorum, quod oſtenſum eſt per ſom-
nium Ioſeph, quod hr̃ in Gene. Audite Gen. 27
ſomnium meum, quod uidi: putabã col-
ligere nos manipulos in agro, & quaſi cõ
ſurgere manipulum meum, & ſtare, ue-
ſtroſque manipulos circunſtantes adora
re manipulum meum. Manipulus enim
Ioſeph, eſt collectio contumeliarum, &
paſſionum Chriſti. q̃ Amos vit. faſciculus Amos.
vocatur, qui ædificat in cœlo aſcenſionẽ 9
ſuam: & faſciculum ſuum ſuper terram
fundauit. Nam Chriſtus per faciſculum
paſſionum ſibi fecit gradus aſcenſionis
in cœlum. Manipuli autem fratrum Io-
ſeph, ſignificant collectiones pęnarum,
& paſſionum aliorum Sanctorum. Quòd
igitur manipuli eorum manipulum Io-
ſeph, adorauerunt: nihil aliud eſt quàm
recognoſcere, quòd paſſiones eorum
nihil ſunt reſpectu paſſionis Chriſti, &
quod eorum paſſiones ex Chriſti paſ-
ſione virtutem & meritum habent. Vel
quia manipulus dicitur a manu. Per
manipulum Ioſeph intelligimus virtu-
tem, & perfectionem operum Chriſti: per
manipulos vero fratrum eius, intelligi-
mus merita ſiue fructus operum alio-
rum Sanctorum, de quibus pſalmus: Eun Pſ. 125.
tes ibant, & flebant, mittentes ſemina
ſua. Venientes autem venient cum exul
tatione, portãtes manipulos ſuos. Quod
igitur manipuli eorum illius manipu-
lum adorant, eſt quòd merita eorum
in comparatione illius, deficiendo ſe
humiliant. Quia vero in prædicto ſom
nio ſit mentio de agro cum dicitur,
Putabam colligere nos manipulos in
agro.

Notandum eſt, quòd, ſicut dicunt ſom
niorum interpretes, ager ſomniatus di-
uerſam habet ſignificationem. Nam ali-
quando refertur (vt dicunt) ad ſomnian
tis malignitatem, ſicut referunt, ꝙ qui-
dam de principibus venit ad magnum
ſomnio-

somniorum interpretem, qui vocabatur Serim, & dixit ei. Vidi per somnium in agro spatioso, & plano me stare, qui primum quidem apparuit densus, & herbidus, postea nudus, & aridus, cui respondit interpres hoc infidelitatem, & versutiam protendit somniantis. & verè sic erat in re, sicut dixit, O Nirocliris, i. somniorum discretor, vel Iudex. Vnde varietas agri somniata ad versutiam, & instabilitatem refertur somniantis. Quandoque vero ager somniatus refertur ad loci fertilitatem, sicut in supradicto somnio Ioseph, ager significabat terram fertilem Ægypti, in qua Ioseph a fratribus suis erat adorandus.

Principis Pistorum Pharaonis somnium interpretatur: per quod peccati grauitas, ipsiusq; quoad principium ac finem malus effectus ostenditur: quod pariter per librum in visione a Ioanne deuoratum terminatur.

Cap. XXIII.

PEccatum primò hominem ligat, & ꝑ obstinationem includit: deinde ad inferni patibulum deducit. quod ostenditur ex somnio pistoris Pharaonis, quod
Gen.15 habetur Gen. vbi dicitur, ꝙ Pistorũ princeps ait, Ego vidi somnium, ꝙ tria canistra farinæ haberem super caput meum: & in vno canistro, quod erat excelsius, portare me putabã omnes cibos, qui fiũt arte pistoria, auesq; comedere ex eo. Respõdit Ioseph: Hæc est interpretatio somnij tria canistra tres adhuc dies sunt, post quos auferet Pharao caput tuum: ac suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres cœli carnes tuas. Iste pistor significat peccatorem, qui moritur in peccatis. Tria enim canistra farinæ, tria peccata sunt, s. cordis, oris, & operis, quæ tũc sunt super caput, quando dominantur menti. Vel ista tria, sunt tria vitia magna, & principalia, s. auaritia, luxuria, & superbia, quorum excelsius est superbia, in quo omnia cibaria quodammodo sunt, i. est omnia peccata quibus mali pascuntur, quia s. initium omnis peccati est superbia. Aues
Ecc. 10 autem quæ de hoc canistro pascuntur, dęmones sunt, quorum proprium vitium superbia est. Tres autem dies sũt tempus natiuitatis, tempus vitę, & tempus mortis peccatoris, post quos peccator educitur a carcere mundi, vel corporis. Vnde tunc aufertur caput, idest rationalis mẽs secundum quam anima a corpore separatur, quæ in homine principare debuit, & suspenditur misera anima in tormento gehennæ, ubi aues lacerant eius carnes, idest dæmones delectantur in pœnis quas anima sustinet ꝓ peccatis, quæ gessit in carne. Quia igitur in prædicto somnio Ioseph per tria canistra intellexit tres dies, post quos somnium implendum erat; notandum est, ꝙ (sicut dicunt somniorum interpretes) tempus impletionis somnij accipitur dupliciter. Aliquando quidem ex numero, & ordine rerum, quæ in somnio apparent, sicut in somnio Pharaonis Ioseph per septem boues, vel spicas intellexit septẽ annos, & quod post septem pingues, vel plenas boues siue spicas veniebant septem tenues, intellexit, quod septem annos vbertatis sequerẽtur septem anni sterilitatis. Similiter in somnio pincernæ per tres propagines accepit tres dies, post quos somnium implendum erat. Et in hoc somnio pistoris, (vt dictum est) per tria canistra intellexit tres dies, aliquãdo vero (vt dicunt) determinatur tempus impletionis somnij ex hora qua quis somnium videt. vnde dicunt, quod somniorum, quæ apparent a nona hora noctis vsque ad initium aurorę, non differt impletio nisi vsque ad annum, vel sextum mensem, vel tertium, vel decem dies, & illa sunt veriora, & validiora, quæ fiũt ante lucem. somnia vero, quæ fiunt in luce auroræ vltra tertium diem non protenduntur.

Item peccatum licèt in fieri habeat delectationem, tamen in fine habet amaritudinem dum assimilatur illi libro de quo agitur in visione beati Ioannis, vbi
dicitur. Accepi librum, & deuoraui il- Apo.20
lum, & erat in ore meo tanquam mel dulce: & cum deuorassem eum, amaricatus est venter meus. Ille liber repræsentat peccatum: quod vocatur liber, quia scribitur illa scriptura, de qua dicitur, Pec
catum Iuda scriptum est stylo ferreo in Hie.17.
vngue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum. Tunc autẽ deuoratur: qñ cum delectatione implet, & tũc habet in gustu, i. in fieri dulcedinem mellis, idest vehementiam delectationis. sed

post

post deuorationem, ideſt poſt tranſitum delectationis amaricatur venter animæ, ideſt memoria, ſeu conſcientia pœnitudine repletur. Vnde philoſophus dicit, quod mali replentur pœnitudine. Prou.5. Prouer. Nouiſſima illius amara quaſi abſynthium.

Pænitentiam hominem à peccati carcere eruere ac in gratiam reſtituere, per Pincernarum præpoſiti ſomnium à Ioſeph explanatum oſtenditur: quæ etiam pani ſubcineritio ex ordeo confecto in caſtra Madian deſcendenti comparatur: ipſiusq; partes, & perfectiones claré indicantur. Cap. XXIIII.

POenitentia liberat hominem à carcere peccati, & reſtituit hominē ad gratiam Dei: quod oſtenditur ex ſomnio Pincernæ pharaonis de quo habetur in Gen.
Gene. 40 vbi dicitur, ꝙ narrauit præpoſitus pincernarum ſomnium ſuum, Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, creſcere paulatim gemmas, & poſt flores vuas matureſcere, calicemq; Pharaonis in manu mea. Tuli ergo vuas, & expreſſi in calicem quem tenebam, & tradi poculum Pharaoni. Reſpōdit Ioſeph. Hæc eſt interpretatio ſomnij, tres ꝓpagines, adhuc tres dies ſunt poſt quos recordabitur Pharao miniſterij tui, & recipiet te in gradum priſtinum, dabisq; ei calicē iuxta officium tuum, ſicut antè conſueueras: tantum memento mei cum bene tibi fuerit. Iſte pincerna reus, & in carcere poſitus, & poſtea liberatus ſignificat eos, qui, & ſi peccant, tamen per pœnitētiam liberantur. Vitis autem eſt pœnitentia, cuius tres propagines ſunt contritio, confeſſio, & ſatisfactio, ex quibus producuntur gemmę bonarum cogitationum, & flores bonarum affectionum, & fructus maturi perfectarum operationum, quę etiam exprimuntur per tollerantiam paſſionum, vt cōformetur paſſioni Chriſti, quod eſt exprimi in calicem regis. Ad hoc idem refertur interpretatio, ꝙ tres propagines ſunt tres dies, ideſt tres animæ illuminationes, vnus in peccati recognitione, alius in peccati propalatione, tertius in peccati redemptione, primum facit contritio, ſecundum confeſſio, tertium ſatisfactio. Poſt quos Pharao, ideſt Deus recordabitur peccatoris, & priſtinæ innocentiæ eius per miſericordiam, & reſtituet eum ad priſtinum ſtatum gratiæ: Quod autem Ioſeph ſubdidit, Memento mei, dum bene tibi fuerit; eſt verbum, quod poteſt Chriſtus dicere ei, qui percuſſus tribulatiōe, vel infirmitate eſt, memor eius, & redit ad cor, & pœnitet, vt liberetur. pſalmus: Cum occideret eos Pſa. 77 quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Sed tamen quandoque tales poſtquam liberati ſunt & ad ſanitatem, vel proſperitatem reducti, non amplius recordantur Dei, nec bonum, ꝙ incœperunt proſequuntur, ſicut de iſto pincerna ſcribitur, quod poſt quàm liberatus eſt, ſuccedentibus proſperis oblitus eſt interpretis ſui. Aliqui autem ſic exponunt, quod in hac vite ſomniata ſignificatur Chriſtus, vel eccleſia Tres autem propagines in vitæ ſunt tres gradus fidelium eccleſiæ, ſcilicet cōiugatorum, qui ſunt in mora operationis, continentium, qui ſunt in lecto contemplationis, & Virginum ſiue rectorū, qui ſunt in agro prædicationis. Hi ſunt tres ſtatus incipientium, proficientium, & perfectorum, quos Chriſtus exprimit in Euangelio. Eſt ergo ſicut palmes in vitæ fidelis in vnitate Eccleſię, extra quam nullum fructum meritorium æternæ vitæ, poteſt facere hic palmes primò germinat in bona voluntate, ſecundò floret in bona operatione, tertiò matureſcit in perfectione, quarto vinum exprimit in proſecutione. ſed præcipue cauendū eſt in flore, ideſt in initio bonę operatiōis, quia tunc maxime læditur vinea, & faciliter corrumpitur ſiue pluuia temporalis ſuperfluitatis, ſiue ardore cupiditatis ſiue vento vanitatis. Vel hæc vitis producit gemmas in cognitione, floret in deliberatione, maturitatem vuæ habet ī operis conſumatione: cuius vinum ſoli domino propinabitur, quia ſoli Deo honor & gloria.

Item pœnitentia aſſimilatur illi pani ſubcinericio, qui per ſomnium videbatur deſcendere in caſtra Madian, de quo habetur Iudic. 7. vbi dicitur, quod narrabat aliquis ſomnium proximo ſuo, & in Iud.7. hunc modum referebat, quod viderat, Vidi ſomnium, & videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis ex ordeo volui, & in caſtra Madian deſcendere: cumquę peruenifſet ad tabernaculum percuſſit illud atque ſubuertit, & terræ funditus coæquauit. Vbi primo attende exemplum, quia ſubcineritius panis ex ordeo, ſubcinericius

nericius quo ad cocturam, idest sub cinere coctus. In cinere autem intelligit humilitas mentis prouenientis ex memoria mortis, quæ corpus hominis in cinerem
Ecc.10. redigit. Ecclesiast. Quid superbis terra, & cinis? Sub hoc cinere debet esse animus pœnitentis, & excoqui igne doloris. Iob.
Psa.42. Ago pœnitentiam in fauilla, & cinere
Item videbatur panis quo ad formam pœnitentia: namq; est panis doloris, quo
Psa.41. reficitur animus pœnitentis, de quo psa. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte Hæc enim est aqua refectionis, quia anima mirabiliter educatur. Per hũc panem compunctionis, & aquam refectionis incipit anima viuere iustitiæ, quę prius erat sub morte culpæ: ꝓpter quod
Ecc.39. dicitur, quòd initium vitæ hominis panis & aqua, scilicet panis doloris, & aqua lachrymationis. Sed videbatur iste panis ex ordeo quo ad materiam. Ordeum.n. semen habet asperum, & aridum. Vnde ordeum ab ariditate est dictum, & signat asperitatem pœnitentiæ, & ariditatē abstinentiæ, quæ debent esse exterius in carne, tum ad satisfactionem, tum ad vitio-
Col.3. rum mortificationem, secundum illud Aposto. Mortificate membra vestra

Secundò in hoc somnio considera motum: quia iste panis videbatur volui, & descendere in castra Madian. Id quod rotatur, & voluitur. secundum omnes partes suas vicissim gradiendo vertitur. Similiter pœnitens proficere debet, s. secũdũ omnes partes suas successiuè verti: Debet enim modo verti memoria ad obliuiscendum iniurias, & recolendum culpas. modo intellectus, vt non iudicet aliena, sed subtiliter discutiat propria. modo voluntas, vt detestetur culpam, & diligat iustitiam. Debet verti oculus, vt non aspiciat vanitatem, sed deploret iniquitatē. Et simile debet fieri de omnibus alijs par
Rom.6 tibus, & etiam membris, vt voluantur eo modo quo docet Apost. Sicut exhibuistis membra seruire immundiciæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete mēbra vestra seruire iustitiæ in sanctificatio
Osee.7. nem. Sed quidam non sic voluuntur, qui sunt similes Effraim, de quo Osee. Factus est Effraim quasi panis subcineritius, q non reuersatur. Tales sunt, qui habēt memoriam, & aliquando deplorant peccata sed tamen non mutant opera.

Item videbatur descendere in castra Madian. Madian interpretatur iniquitas, vnde castra Madian sunt iniquitatis arma, s. diuersorum modorum, quasi diuersarum acierum vitia, & peccata, quæ terram Israel, idest animas fidelium vastãt, Ad hoc igitur panis pœnitentiæ descendit, cum scilicet animus dolens ad ea discutienda, & flenda humiliter se ponit. Vel quia Madian interpretatur iudiciũ, debet panis pœnitentis, idest compũctus animus in castra Madian descendere, i. ad sua vitia pœnitenda quodam quasi ꝓprio iudicio humiliter redire, Nam (vt dicit Aposto.) si nosmetipsos dijudicare- 1. Cor. 11.
mus, non vtiq; a domino iudicaremur.

Tertiò considera effectum, quia cum peruenisset ad tabernaculum, percussit illud atque subuertit, & terræ funditus coæquauit. Tabernaculum diaboli, est cor peccatoris, quod pœnitentia percutit in contritione, subuertit in confessione, terræ coæquat in humili satisfactione. Est enim in satisfactione humilitatis inclinatio, & iustitiæ coæquatio: quia secundum mensuram culpæ debet esse satisfactio pœnitentiæ.

Tyrannorum crudelitas, societas, potestas, & persecutio contra Sanctos, per visionem equi rufi, Hæreticorumq; prauitas intuitam sacræq; scripturæ intelligentia, per equi nigri, necnon hypocritarum malignitas per equi pallidi Beati Ioannis visionem apertè designatur. Cap. XXV.

PErsecutio tyrannorum contra sanctos designatur in illo equo rufo Apoc.6
quem vidit Ioannes ĩ Apocalypsis, vbi dicitur: Exiuit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei, vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficiant, & datus est illi gladius magnus. Vbi primò nota tyrannicam crudelitatē, quæ significatur in equo rufo. Hic enim equus est tyrannorum Principatus, rufus idest crudelis, & sanguinolentus sangui-
ne Sanctorum cruentatus, Zacha. Vidi ꝑ Zach.1
noctem, & ecce vir ascendens sup equũ rufum.

Secundò attende tyrannorum societatem. habent enim secum Diabolum, qui deduxit eos, Vnde dicit, Qui sedebat sup eum, scilicet diabolus, qui tyrannos regit & ducit in mortem, & oppressionem Sanctorum. Vnde quilibet eorum potest
dicere Diabolo illud, Numeri. Nonne ani Nu.22.
mal tuum sum, cui semper insidere consueuisti.

sueuisti.

Tertio nota tyrannorum potestatem, quam non habent nisi a Deo permittente, & præcipue super Sanctos. Vnde dicit, quod datum est ei, idest permissum a Domino, vt sumeret pacem de terra, idest quietem mētis tolleret a terrenis. Greg. Israel
Grego. recepit Sabbatum in munere. Ægyptus vero percutitur muscarum multitudine.
Isa. 44. Isa. Non est pax impijs, dicit Dominus. Vel sic expone: vt sumeret pacem de terra, idest illatis persecutionibus mētes hominum ab amore terrenorum auelleret, Grego Cum mundus tot calamitates ingeminat, quid nisi, vt non diligatur cla-
Grego. mat? Luc. Putatis, quia pacem veni dare
Luc. 12 in terram? non dico vobis pacem, sed separationem. Et vt inuicem se interficerent Deo permittente, & Diabolo suggerente. Matth. Tradet autem frater fratrē
Mat. 13 in mortem, & pater filium, & exurgent filij in parentes, & morte afficient eos. Vel inuicem se interficerent gladio prauæ persuasionis, quo mutuo se occidunt multi. Iudic. Mutua se cæde truncabant. Sequi-
Iudic. 7 tur, Et datus est illi gladius magnus, & potestas magna persequendi, & occidendi Sanctos. & dicitur magnus præ multitudine occisorum, quia multos occiderunt tyranni principio nascentis fidei, & multos occident in fine tempore Antichristi. vnde Thre. dicit ecclesia ad Dominū,
Thr. 2. Iacuerunt in terra foris puer, & senex virgines meæ, & iuuenes mei ceciderunt gladio in die furoris tui, idest tempore quo permisisti tyrannos facere cōtra Sanctos. & dicitur dies illud tempus: qa tunc exierunt Sancti de tenebris præsentis vitæ ad lucem æternæ gloriæ, & etiam, qa tribulatio illuminat. Isa. Sola vexatio tan
Isa 28. tummodo dabit intellectum auditui. Vide ergo, quia Deus permittit malos dominari bonis ad eorum profectum. Et hac eadem ratiōe permittit etiam in hac vita, quòd mali sint semper sociati boni: sicut patet, & notum est in multis binarijs, quos ponit Clemens in itinerario suo. Nam sic sociati fuerunt Cain & Abel, Noe & Gigantes, Isaac & Ismael, Iacob & Esau, Moyses &, Magi, Dauid & Saul filius Dei, & Iudæi Petrus, & Simon Magus, Christus, & Antichristus.

Item persecutio Hæreticorum, & prauitas designatur per illum equum nigrum, quē vidit Ioannes in Apoc. Ecce, inquit,
Apoc. 6 equus niger, & qui sedebat super illum habebat stateram in manu sua; & audiui tāquam vocem in medio quatuor animalium dicentium, Bilibris tritici denario, & tres bilibres ordei denario: & vinum, & oleum, ne læseris. Vbi describit Hæreticorum prauitas tripliciter.

Primò respectu vitæ, cum dicitur, Ecce equus niger, idest Hæreticorum cætus sordibus peccatorum denigratus: sed rigore pœnitentiæ exterioris, ne possit perpendi eius malitia, palliatus. Vnde bene dicitur equus niger, quia nigredo prouenit ex labore exteriori, & carnis mortificatione, per quam naturalis calor extinguitur: quia ipsi omnibus modis nitunt extinguere fidem in alijs, quæ est spiritualiter calor naturalis viuificans hominem interiorem. Abac. Iustus in fide sua Abac. 2
uiuit.

Secundò ostenditur Hæreticorum prauitas respectu scripturę: quia qui sedebat super eum, scilicet Diabolus, qui regit illos, & ducit quò vult, habebat stateram in manu sua, idest peruersam scripturæ expositionem, quæ stateræ cooperantur: quia sicut statera sine pondere de facili mouetur huc, & illuc sic scriptura sacra: si non habet pondus catholicæ expositionis, fluctuat huc atque illuc. & sicut statera per astutiam falsi mercatoris potest malè inclinari, sic scriptura per astutiam falsi expositoris potest malè exponi. sed bonus Doctor sequitur Sanctorū expositionem. Signanter autem dicitur, quòd habebat stateram. quia hæretici scripturam habent, & non habentur ab ea. Nam superbè ei dominantes suo sensui coaptant: econtra vero catholici Doctores non habent, sed habentur ab ea, quia humiliter se illi subijciunt captiuantes intellectum suum ad obediendū Christo.

Item dicit, In manu sua: quia seipsos macerando iuxta superficiem literæ operando affligunt: sed totum hoc faciunt, vt videantur boni, & sic facilius decipiant credētes sibi. Ose. Canaam in manu eius statera dolosa.

Item statera quam Diabolus habet in manu sua, est tribulatio, qua dominno permittente bonos, & malos affligendo ponderat, ibique cito cognoscitur, qui sint grauioris ponderis, vel leuioris: quia hi, qui deteriores ex tribulatione fiunt sunt ponderis leuioris, & defectiui: qui vero ex tribulatione proficiunt, sunt pon
deris

deris grauioris,& iuſti.

Tertiò ponitur eorum peruerſitas reſpectu intelligentiæ. Non enim poſſunt hæretici habere veram intelligentiã ſcripturarum, quia hæc non datur niſi his, q̃ rectam fidem habent ſecundùm illud, Iſa. Niſi credideritis, non intelligetis. Vnde dicit Beatus Ioannes, quòd audiuit tamquàm vocem, ideſt Chriſtũ, vel Chriſti exiſtentis in medio quatuor animalium, ideſt in medio prædicatorum, & doctorum, dicentium idem quod angelus: quia Angelus loquitur in animalibus bilibris tritici. Bilibris, ad litteram, eſt vas cõtinens duos ſextarios, vel duas libras, & ſignificat intelligentiam ſacræ ſcripturæ, quæ habet duos ſenſus, ſcilicet litteralem, & ſpiritualem. Triticum autem quia eſt cibus nobilium, nouum ſignat teſtamentum. Bilibris ergo tritici eſt intelligentia duplex noui, litteralis, & ſpiritualis, quæ ſunt quaſi duæ libræ. Ordeum vero, quia eſt cibus ruſticorum, & iumentorum, & duritiam habet in cortice, & medullam habet interius dulcem, ſignat vetus teſtamentum, quod datum eſt rudibus Iudæis, & exterius in littera prætendit duritiam, ſed intus continet ſuauem intelligentiam. bilibris ergo ordei, eſt duplex ſenſus veteris teſtamenti, ſcilicet litteralis, & ſpiritualis: ſed numerantur hic tres bilibres ordei, quia continentia veteris teſtamenti tripartita eſt apud Hebræos, ſcilicet in legem, prophetas, & agiographa. Per denarium autem accipitur vnitas perfectæ fidei. denarius enim Regis habet imaginẽ, & ſuperſcriptionem: Imago enim ad deitatem, ſuperſcriptio vero ad humanitatem pertinet, de quibus eſt fides. quia ergo vtrũque teſtamentum vnitatem veræ fidei continet, rectè dicitur vel vendi, vel emi denario. & bilibris tritici, & tres bilibres ordei, ideſt vera intelligentia vtriuſque teſtamenti ſecundum vtrunque ſenſum emitur, vel venditur denario, ideſt vnitate perfectæ fidei acquiritur. & merito idem precium vtrobique, quia eadem eſt intelligentia ſpiritualis in vtrobique teſtamento, quia rota eſt in medio Rotæ. Cum igitur hæretici non habeant iſtum denarium, ideſt veritatẽ Catholicę fidei: manifeſtum eſt, quod nõ poſſunt habere veram intelligentiã ſcripturæ. Sequitur vinum, & oleum, ideſt ſanctos prædicatores, qui male viuentes mordaciter increpant, & puſillos frequẽter conſolantur: ſicut Samaritanus infudit oleum vulneribus ſauciati. Sequitur Ne læſeris. & intelligitur de læſione animæ, cui reuera nullus poteſt nocere ſi ipſa vult: corpus lædi poteſt, & occidi iuxta permiſſionem Dei. Vel per vinũ, & oleũ intelligitur vetus teſtamentum, & nouũ, quod præcepit Dominus non lædi. quia licet Hæretici male exponant, tamen veritas manet incorrupta. Vel bilibris tritici, ideſt intelligentia veteris, & noui teſtamenti emitur à diſcipulis, & venditur a magiſtris, pro denario, ideſt pro vita æterna, de quo Matth. Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno. vnde aliam mercedem, ſcilicet temporalem, vel Doctor, vel auditor ſacræ ſcripturæ quærere non debet. Prouerb. Noli vendere ſapientiam, & doctrinam, & intelligentiam. Tres bilibres ordei, quæ eodem denario comparãtur, i. fides Trinitatis operantis per dilectionẽ Dei, & proximi: pro qua etiam denarius, id eſt vita æterna recipitur, quamuis in hac vita non intelligatur. vnde non tritico, ſed ordeo comparatur: quia ad eius medullam, ideſt intelligentiam in hac vita minime peruenitur. Vel bilibris tritici eſt vir iuſtus, qui habet libram iuſtitiæ, & ſapientiæ: & dicitur triticum, quia tribulationibus trituratur: quia multæ tribulationes iuſtorum. Canticum. Venter tuus ſicut aceruus tritici. Tres autem bilibres ordei, ſunt fideles imperfecti, qui habent quidem ſanctæ Trinitatis fidem; ſed tamen cum imperfectione vitæ: quia habent velut ordeum paleam tenacem, ideſt temporalem amorem: vterque tamen denario empti ſunt, ideſt ſanguine Chriſti. Et ſequitur, Vinum, ideſt pœnitentes, & oleum, ideſt miſericordes, ne læſeris: quia tales ex eo, quod vincunt peccatum, vel mundum non læduntur ſecundùm illud; Qui vicerit non lædetur à morte ſecunda, licet tangatur præſenti tribulatione, quæ dicitur mors prima.

Item perſecutio hypocritarum aſſimilatur illi equo pallido, quem vidit Beatus Ioannes in Apoc. Ecce inquit, equus pallidus, & qui ſedebat ſuper illum nomen illi Mors, & infernus ſequebat eum & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ interficere gladio, & fame, & beſtijs

Iſa. 7.
Ezec. 1.
Luc. 1
Mat. 20
Pro. 22
Cant. 7
Apoc. 2
Apoc. 6

bestiis terræ. Vbi primò nota hypocrita
rum fictionem, quæ assimilatur equo pal
lido. Nam hypocritæ, vt de religione lau
dentur, ieiuniis vigiliis, & aliis corporali-
bus exercitiis coram hominibus se affli-
Matt. 6. gunt. Vnde vigore subtracto, & sanguine
diminuto, quasi moribundi pallescunt.
Et ideo de ipsis dicitur. Exterminant fa-
cies suas, vt appareant hominibus ieiunã
tes. Et ideo dicit hic, Ecce equus pallid⁹.
idest hypocritarum cœtus religione falla
Iob. 15. ci palliatus, Iob Congregatio hypocrita-
rum sterilis.

Secudo nota hypocritarum subiectio-
nem quia subduntur morti. Vnde qui se
debat super illum quasi ductor, & rector
nomen illi Mors. sapien inuidia Diaboli
mors introiuit in orbem terrarum. imitã
Sap. 2. tur autem illum, qui sunt ex parte illius.
& infernus, idest congregatio hypocrita-
rum, & cæterorum peccatorum, qui sunt
inferno deputati sequebatur, idest imita
batur eum culpa, & pœna. Apo. Infernus
Apo. 20 & mors idest peccator, & Diabolus missi
sunt in stagnum ignis: vel infernus dici-
tur sequi Diabolum, quia quos ille deci-
pit, ipse recipit.

Tertio nota diuinam permissionẽ, q̃a
data est illi s. a Deo permittente forte ꝓ-
pter hypocrisim hominum, potestas, sed
non mala voluntas super quatuor partes
terræ, idest quatuor genera hominũ, quæ
sunt in terra, s. Iudæos, Hæreticos, Genti
les, & malos Christianos. Vel super qua
tuor partes terræ, idest quatuor partes ho
minum, qui in quatuor partibus mundi,
s. Oriente, Occidẽte Septentrione, & Meri
die morantur. Vel super quatuor partes
terræ, idest super omnes illos, q̃ quatuor
cordis affectiones, s. timorem amorẽ, gau
dium, & dolorem ponunt in terrenis: de
quibus dicit Bern timent vbi non opor-
tet; amant, quæ non docent; gaudent va-
Iob. 2. ne, delectanturq; vanis, Iob. Terra data
est in manu impij, idest terreni in pote-
state Diaboli interficere gladio, idest infli
xione peccati, & fame, idest defectu ver
bi, & morte, idest mortifera doctrina, &
bestijs terrę, idest bestialibus, & crudeli-
bus principibus mundi, qui omnes deuo
rant, vel interficere gladio peruersæ per-
suasionis, & fame, idest terrena cupidita
te, & morte, s. peccati, quæ animam a deo
separat. & bestijs terræ, idest bestialibus
prælatis.

Zachariæ uisio de quatuor quadrigis pluribus re fertam mysterijs scite elucidatur, per quam Prædicatorum Euangelij gradus, excelientia, & altitudo demonstratur, qui etiam in equo albo septemq; Angelis, a Ioanne descriptis designantur, quibus septem præcipuæ conditiones adscribuntur, quamplurimaq; mysteria aperiuntur. Cap. XXVI.

PRædicatores Euangelij assimilantur
illis equis quos uidit Zacharias. dicit
enim Zacha. Vidi, & ecce quatuor qua- Zach. 6
drigæ egrediebantur de medio duorum
montium, & montes ærei. in quadriga
prima equi rufi: & in secunda equi nigri,
& in quadriga tertia equi albi: & in quar
ta equi varij, & fortes. & infra subditur,
quod qui erant robustissimi exierunt, &
quærebant discurrere per omnem terrã.
Hæc visio, (vt glosa tangit) sic exponitur
per quatuor quadrigas intelligũtur qua-
tuor Euangelia, quasi autem duo motes
sunt natura diuina, & humana, quorum
medius fuit Christus, quia mediator Dei,
& hominum homo Christus Iesus. Vnde
quatuor quadrigæ de hoc medio egrediũ 2. Tim. 2
tur, quia quatuor Euangelia de ipso me-
diatore, & nostro Redemptore loquun-
tur Sed dicuntur montes ærei, quia nul-
la possint vetustate consumi. Natura
enim diuina immortalis est. secundum
autem naturam humanam licet Christus
semel mortuus fuerit, resurgens tamen
ex mortuis iam non moritur, & mors il-
li vltra non dominabitur. Per equos ve-
ro intelliguntur Christi prædicatores,
quorum alij fuerunt rufi martyrio: alij ob
scuri, & nigri profunditate, & cognitio-
ne mysterij: alij albi gratia virginali: alij
varij, & fortes, gratiam curationum, & di
uersarum virtutum habentes. Sed robu-
stissimi, idest Apostoli in omnem terram
exierunt psalm. In omnem terram exi-
uit sonus eorum &c. Vel secundum alios Psa. 18.
per equos rufos intellige Apostolos, &
alios religiosos siue prędicatores fidei
primitiuos, qui fuerunt rufi, idest ignei
ardore Spiritussancti, vel rubricati san-
guine martyrij. Per equos nigros intelli-
ge præfiguratos fuisse monachos nigros,
& per equos albos monachos albos, &
per varios & fortes intellige religiosos,
& pauperes, nec in communi, nec in spe
ciali possessiones habentes, vtpotè Præ-
dicatores, & Minores, & consimiles in-

tes

ter quos præcipue Predicatorum ordo habet equos varios in habitu, fortes in spiritu, & discurrentes per mūdum pro animarum fructu.

Item prædicator debet esse similis illi equo albo qui describitur in visione beati Iohan. Apoc. vbi dicitur: Ecce equus albus: & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Vbi ostenduntur septem, quæ sunt necessaria prædicatori. Primum est audacia, quæ notat in equo. Equus enim non trepide, sed audacter pergit, & vadit ad prælium. Et sic prædicator Christi debet habere audaciam securitatis contra tentationum, & tribulationum siue persecutionum insultus. Vnde nota, quod equus est audax ad occurrendum, fortis ad portandum, velox ad currendum. Et talis debet esse prædicator, scilicet audax ad occurrendum hostibus. Iob: Audacter in occursum pergit armatis. — Apoc.6; Iob.39.

Item fortis, & patiens ad portandum labores, & persecutiones. Iob: Nunquid præbebis equo fortitudinem? Et infra Cōtemnit pauorem, nec cedit gladio, s. persecutionis. — Iob.39.

Item velox ad currendum. Isa. Velociores pardis equi eius, idest prædicatores velociores hæreticis. — Isa. 40.

Secundo est necessaria munditia, & ideo dicitur equus albus. Hæc albedo est puritas mentis, vel carnis, in qua ambulare debet prædicator: hæc albedo ichoatur in ablutione baptismi. psalmus: Lauabis me, & super niuem dealbabor. Sed reparatur per pœnitentiam. Isa. Si fuerint peccata vestra, vt coccynum, velut nix dealbabuntur, scilicet per pœnitentiam. — Psa. 50.; Isa. 1.

Tertio est necessaria obedientia, quæ notatur cum dicitur, Et qui sedebat super illum. Oportet enim, vt prædicator sit subditus Christo, sicut equus sessori, vt scilicet Christus sit dux, & rector eius Et nota, quod homo non bene sedet in equo, nisi habeat frænum, sellam, & calcaria. Sella ergo huius equi prædicatoris, est iustitia, quæ parat locum ipsi sessori, idest Christo. Psalmus: Iustitia, & iudicium præparatio sedis tuæ. Hester: Homi nem quem rex cupit honorare, debet indui vestibus Regis, & poni super equum qui de sella Regis est. Frænum autem, quo ducitur equus iste huc atque illuc, est obedientia. Iac. Frænos equis in ora mittimus ad consentiendum nobis. Vel fræni equorum sunt exempla Sanctorū, quæ debent prædicatores in ore portare, & secundum ea ambulare. Calcaria vero, quibus stimulatur equus, est timor, & amor. 1. Corin. Charitas Christi vrget nos. — Psa 28.; Hest 6.; 1. Cor. 5

Quarto necessaria est scientia, s. sacræ scripturæ: quod notatur: quia habebat arcum, idest scripturam sacram, qua d fenditur Ecclesia, & inimici eius vulnerantur. si tamen teneatur in manu, scilicet vt non solum verbo dicatur, sed opere impleatur. Iob. Arcus meus in manu mea instaurabitur Arcus enim fit ex duobus, ex ligno duro, & corda molli. & licet corda sit mollis, tamen durum lignū inflectit. Lignum ergo, est duritia veteris testamenti, & chorda gratia noui. vel chorda est misericordia, lignū iustitia. Iaco. Misericordia superexaltat iudicium. Sed qui debeant iustum arcum portare ostenditur Gene, vbi dicitur, Arcum meū ponam in nubibus cœli, idest in his, qui per contemptum mundanorum, & desiderium æternorum a terra sunt eleuati, per compunctionem lachrymarū aquosi, per contritionem lucidi, per contemplationem alti, per prædicationem pluidi, per bonam operationem coruscantes: & per comminationem tonantes: q talis non est, non debet portare arcum, i. prædicationis officium. — Iob.28.; Iac. 1.; Gen.9.

Quinto est necessaria perseuerantia, sine qua nemo coronabitur. & hoc notatur in eo, quod dicit, quod data est ei corona: sola enim perseuerantia coronatur. vnde Apostolus postquam dixit cursum consumaui, continuando subdit, In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. — 2.Th.4

Sexto est necessaria prudentia, qua sagacite sciat ab implicantibus, Et impedientibus secedere. Vnde dicit, & exiuit, scilicet de mundo per contemptum ipsius. Sed nota, quod homo debet exire primo integraliter: quidam exeunt de mundo corpore, sed relinquunt ibi cor, idest affectum suum ita, quod corpore sunt in claustro, & corde & cogitatione sunt in mundo. Et tales significantur per vxorem Loth, quæ post exitum de Sodomis retrospiciens mutata est in statuam salis. Statua enim figuram hominis habet, sed non veritatem. Vnde 1. Regum, Nuncij Saul credentes inue- — Gen.19; 1 Reg. 6

nire Dauid in lecto, idest monachum in claustro non inuenerunt nisi statuam, & pellem capræ, idest habitum monachalem sine monacho. Similiter Petrus, & Io hannes credentes Iesum inuenire in sepulchro non inuenerunt nisi sudarium.
Ioã 20. Debet ergo homo exire de mundo non tantùm corpore, sed etiam corde. Vnde Abrahæ iam egresso de Chaldæa, iussit do
Gen.12 minus: Egredere de terra tua &c. Et dicit Aug. quòd iam egressus erat corpore, sed adhuc detinebatur ibi mente.

Item debet homo exire totaliter ita scilicet quòd de mundo nihil sibi retineat. Quidam namq; exeunt de mundo quo ad diuitias, non tamen quo ad delicias: quia adhuc cor eorum occupatur delicijs mundi, & sæpe quidem recogitando delicias quas in mundo habuerunt, pœnitet eos exiuisse, & tales significantur per Iu-
Nu. 11. dæos, qui suspirabant in deserto ad ollas carnium Ægypti. vnde Num. 11. dixerũt, Quis dabit nobis carnes ad vescendum? Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto, gratis in mẽtem veniũt nobis cucumeres, & pepones porrique, & cæpæ, & alia. Aliqui etiam exeuntes de mundo portant secum multa de mũdo. Quidam honores ipsius, quos adhuc ambiunt in religione, alij diuitias, alij delectationes, alij mores mundanos. Verbi gratia modum eundi seculariter, modum loquendi, modum comedendi, & alios gestus seculares. Et tales significantur per Rachel, quæ furabatur idola Laban, & abscondit subter stramentum Cameli,
Gen. 31 idest sub pannis claustri, vt dicit Gen 31.

Item debet homo de mundo exire triũphaliter, s. ipsum mundum vincendo, & suppeditando. vnde dicitur in hac visione beati Ioannis, quòd exiuit vincẽs. Talis est cui mundus crucifixus est, & ipse mundo, quem non vinceret, nisi exiret, nec exiret, nisi vinceret. Vel tunc exit quando ipse moritur mundo, tunc vin-
Gal. 6. cit, quando mundus moritur ei. Gal. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

Septimò est necessaria potentia, scilicet vt ipse vincat non tantùm mundum, sed etiam carnem, & Diabolum. & ideo additur, Vt vinceret. Diabolus vincit humilitate, caro castitate, mundus pauper-
Apoc. 3 tate. Apoc. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei. Et dicit columnam, idest rectum, talum, firmũ, planũ: rectum in viuendo, altum in contemplãdo, firmum in resistendo siue sustinẽdo; planum in conuersando.

Item prædicatores assimilantur Angelis in visione beati Ioannis, quæ habetur Apoca. vbi dicitur, Vidi septem Angelos Apoc. 8
stantes in conspectu Dei. datæ sunt illis septem tubæ. Per septem Angelos intelligitur vniuersitas prædicantium. Nam septenarius est numerus vniuersitatis. vel quia septem donis debent esse perfecti, & septem vitia prædicando eradicare; & septem virtutes plantare, & septem sacramenta annunciare. vel septem dicuntur, quia fidem Trinitatis prædicant, & per quatuor partes mundi.

Describitur autẽ eorum perfectio. primo quantum ad vitam in eo, quòd vocantur Angeli. Vbi nota, quod vocantur Angeli primò, quia non debent esse carnales, sed spirituales psalmus. Qui facit Ps. 103.
Angelos suos spiritus.

Item quia non debent esse elati, sed humiles, s. seruiendo; & non appetentes, vt alij seruiant eis. Hebræ. Omnes sunt Heb. 2.
administratorij spiritus, in ministerium missi.

Item quia debent esse contemplantes Matth. Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris. Dicuntur etiam stan- Mat. 28
tes, idest securè laborantes, non timore corruentes, vel ocio tepentes. vel stantes, i. parati obedire, ire, & pugnare. vel stãtes, qa prædicatores aliquando stando prædicant populo, quia Dominus stans turbis, discipulis vero sedendo prædicauit. In quo notatur, quod claustralibus est prædicandum ocium contemplationis, & ideo eis prædicatur sedendo, laicis vero est prædicandus labor actionis. Sequitur. In conspectu Dei. actiuè, vt ipsi Deum aspiciant, & alios docẽdo ad Deũ conspiciendum perducant. In primo notatur puritas intentionis, vt ad Deũ tantum oculum intentionis dirigant. In secundo fructus prædicationis, vt alios ad Deum conspiciendum perducant nunc per fidem, postea per speciem. Vel potest accipi passiue, quia quicquid dicant, vel Boet.
faciant conspiciuntur ab eo. Boetius, Magna vobis, si dissimulare non vultis probitatis indicta est necessitas, cum agatis ante oculos iudicis cuncta cernentis. 3. Reg.
3. Reg. Viuit in cuius conspectu sto. 18.

Secundo describitur eorum perfectio quãtum ad doctrinam, Quia datæ sunt illis septem tubæ, idest prædicationis offi-

ciuin

cium, quod per tubam designatur. sed di
cuntur septem, quia eorum est contra se
ptem vitia prædicare, quæ sunt velut se-
Iud. 15. ptem funes, quibus ligatus fuit Sanson.
Vel ideo septem, quia ipsorum est septẽ
mundi munitiones destruere. & hoc fi-
Iosu. 6. guratũ est Iosue, 6. in captione, & ruina
Hiericho per quam figuratur mũdus. Nã
sicut habetur ibi, Sacerdotes tulerunt se-
ptem tubas, quarũ vsus erat in iubileo,
& clangendo circuierunt septies ciuita-
tem, scilicet per septem dies, & in septi-
mo circuitu tubis clangẽtibus muri Hie
richo funditus corruerunt. Sacerdotes
igitur tubis clangentes, typum gerũt præ
dicatorum, qui debent manu tenere tu-
bas, & clangere, idest ore proferre, & ope
re implere, quod prædicant. Act. Cœpit
Act. 1. Iesus facere, & docere. septem autem tu-
bis debent clangere, idest contra septem
mundi munitiones, seu vitia prædicare.
Prima munitio est amor diuitiarum, se-
cunda amor delitiarum, tertia ambitio
honorum, quarta amor suorum, quinta
obliuio Dei, sexta ignorantia sui, septima
immemoria iudicij. Septem autem circui
tus Hiericho, sunt septem consideratiões
mundi, quas si homines haberẽt, frequẽ-
ter in chorde, & prædicatores in ore, mu
ri Hiericho in se ipsis corruerẽt, & postea
in alijs corruere facerent. Prima est con-
sideratio vanitatis, quia vana sunt om-
nia, quæ sunt in mundo. Eccle. Vanitas
Eccl. 1. vanitatum, & omnia vanitas. Secunda
est consideratio vilitatis. Phil. Omnia ar
Phil. 7. bitratus sum, vt stercora. Tertia est consi
deratio breuitatis Ioã. Transit mundus,
1. Io. 1. & concupiscentia eius. Quinta est consi
deratio instabilitatis per quam assimilan
tur mari, Isa. Quasi mare feruens, quod
Isa. 51. quiescere non potest. Sexta est conside-
ratio infidelitatis, quia nulla fides, vel fi-
delitas inuenitur. Hiere. Vnusquisque a
Hier. 9. proximo suo se custodiat, & in omni fra
tre suo non habeat fiduciam. Septima
est consideratio falsitatis, seu hypocrisis,
quia mundus aliud est, & aliud ap-
paret Iob. Gaudium hypocritæ
Iob. 20. ad instar puncti. Vnde
Naum. Qui vide-
Nau. 3. runt te, resi
lient a
te.

Prælatorum Religiosorum clericorumq́ status qualis futurus sit; per Solem nigrum factum, ac Lunam sanguineam, stellasq́ cadentes edocetur, huiusq́ Beati Ioannis visionis metaphoricè cuncta explanantur mysteria.

Cap. XXVII.

PRælati, & clerici, & religiosi qualiter
futuri sunt circa vltima tẽpora, osten-
ditur Apo. 6. Sub metaphora Solis, & Lu Apoc. 6
næ, & stellarum, & cęli vbi dicitur, ꝙ Sol
factus est niger tãquam saccus cilicin⁹,
& Luna facta est tota sicut sanguis, &
stellæ cœli ceciderunt super terram, sicut
ficus mittit grossos suos cum a vento ma
gno mouetur, & cœlum recessit sicut in-
uolutus. Per Solem intelligitur prælato-
rum cętus, qui debet splendore suo alios
illuminare ad cognitionem fidei, & calo
re suo inflammare ad amorem Dei, &
amorem proximi. De quo Sole dicitur, Isa. 30.
Isa. Lux Solis erit septempliciter sicut
lux septem dierum. idest lucem omnium
subditorum superabit lux prælatorum:
quia sicut præsunt alijs dignitate, sic etiã
præcedere debent scientia, & sanctitate.
vel lucere debent prælati septempliciter
per septem opera misericordiæ. quæ con
tinentur in hoc versu. Visito, poto, cibo,
soluo, tego, colligo, cõdo. vel per dispen-
sationem septem sacramentorum, quæ
in hoc versu continentur. Tingo, firmo,
dolet, cibo, iũgo, clericas, vngo Iste ergo
Sol, prælatorum scilicet cœtus, factus est
niger terrenorum negociorum solicitudi
ne. Thre. Denigrata est super carbones Thre. 4
facies eorum. Facies est dignior pars, &
altior hominis, & ideo signat prælatos
tanquàm saccus cilicinus, qui est totus
pilosus, & dicitur cilicinus a cilicia, vbi
primo inuentus fuit, & in hoc innuit ma
gna cupiditas prælatorum, scilicet in pilo
sitate Isa. Replebuntur domus eorũ dra- Isa. 13.
conibus, idest detractoribus, & habita-
bunt ibi strutiones, idest hypocritæ, & pi
losi saltabunt ibi, idest cupidi, & auari of
ficiales; & respondebunt vlulæ in ędibus
eius, idest ioculatores, & saltatrices, & sy-
renæ ĩ delubris voluptatis, i. adulatores,
Isa. In domibus eius spinæ, idest diuitiæ, Isa. 34.
& vrticæ, i. deliciæ, quæ generant carnis
putredinem ac pruriginem, & paliurus
in munitionibus, i. auarus prælatus: &
erit cubile draconum, & pascua strutho-
num, & occurrent dæmonia. Onocẽtau-

rus, & pilosus clamabunt alter ad alterū, scilicet voluptas ad auaritiam. Et Luna facta est tota sicut sanguis, i. Ecclesia tota facta est carnalis, fundata non in sanguine Christi, & Apostolorum, sed nepotulorum, & consanguineorum procedentium per successionem sanguinis: quia ferè vbique nepos auunculo, & consanguineus consanguineo succedit in beneficio. Exo. Dicit Moysi vxor sua, Sponsus sanguinum tu mihi es. sic potest dicere Ecclesia, Ose. Sanguis sanguinem tetigit, idest nepos nepoti succedit. Ioel. Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequàm veniat dies Domini magnus, & terribilis. Vnde abundantia sanguinis ecclesiæ, signum est appropinquātis iudicij. Et stellæ cœli. i. claustrales viri, de quibus Ecclesiastici. Species cœli, gloria stellarum, de cœlo ceciderunt super terram, idest de cœlesti vita ad terrenam, vel de claustrali ad mundanā. Matth. Stellæ cadent de cœlo, i. monachi exibunt de claustro discurrentes per mundum propter diuitias terrenas. Exod. Dispersus est populus per Ægyptum ad colligendas paleas, sicut ficus mittit grossos suos, idest inutiles fructus suos, qui non firmiter adhæserunt ramis arboris. quasi dicat, Ita claustrum emittit inutiles, & instabiles monachos ad peragendā terrena negocia, & causas tractandas, cùm a vento magno mouetur, idest dum aliqua turbatio oritur. econtra autem de claustralibus in claustro residentibus, & terrenis negocijs non se implicantibus. Vnde dicit in Iud. Stellæ manētes in ordine, & cursu suo aduersus Sisaram pugnauerunt. Et cœlum, idest cœtus clericorum, quorum conuersatio deberet esse cœlestis, recessit a professione sua in susceptione ordinum, quādo dixit, Dominus pars hæreditatis meę, & calicis mei, &c. Quare ergo non sunt contenti clerici hac portione, causa est, quia recesserunt ab illa promissione, sicut liber inuolutus, vbi nulla eruditio, vel doctrina potest haberi, vel litera videri. Sic in clericis pro magna parte nullum exēplum boni potest videri, nec verbū eruditionis audiri. Isa. Compli cabuntur, sicut liber, cœli, idest clerici, qui debent esse libri laicorum.

Exo. 4. Ose. 4. Ioel. 3. Ecc. 43 Mat. 24 Exo. 5. Iudi. 5. Psal. 15 Isa. 34.

Qualiter peccatores a Deo in hac vita, & in alia diuersimodè puniantur, per Hieremiæ visionē in Virgam vigilantem Ollamq; succensam, id significantem, ostentatur. Cap. XXVIII.

PVniuntur peccatores a Deo aliter in præsenti, vt corrigātur; aliter in futuro, si non emendantur. Quod ostenditur in visione Hieremiæ. Vbi dicitur, Quid vides Hieremia? Et dixi, Virgam vigilantē ego video. & infra, Quid tu vides? Et dixi. ollam succensam ego video. Vbi nota, ꝙ præsentis vitæ correptio assimilatur virgæ, sed futuræ vitæ supplicium assimilatē ollæ. Verè enim vt uirga est punitio vitæ præsentis: quia percutit ad corrigendū, & non ad occidendum Prouer. Si percusseris eum virga, non morietur. vnde percussio hæc non est odij, sed amoris. Prouer. Qui parcit virgæ odit filium. Et Eccle siast. Qui diligit filium, assiduat illi flagella. Sed notandum, quòd alia translatio habet loco virgæ baculum nucum, & bene flagellum præsentis vitæ assimilatur nucum baculo siue virgæ, de qua in psalmus: Virga tua, & baculus tuus &c. Ad hoc enim corripit Dominus, vt emēdet. Nux autem (sicut gloss. dicit) habet corticem amarissimum, & testam durissimam, vt detractis duris & amaris, fructus dulcissimus reperiatur. Sic omnis correctio, & labor continentiæ amara sunt ad præsens, sed fructum pariunt dulcissimum. vnde vetus testamentum quo ad literam est cortex amarus, sed spiritualiter intellectum habet fructus dulces.

Hier. 1. Pro. 23. Pro. 13. Eccl. 30 Psa. 22.

Item assimilatur correptio Virgæ vigilanti, quia excitat peccatorem a somno culpæ, & iustum a somno negligentiæ. 1. Corin. Euigilare iusti, & nolite peccare. Vnde Angelus in Act. Percusso latere Petri excitauit eum.

1. Cor. 16 Act. 12.

Secundo puniuntur peccatores, qui non emendantur uirga præsentis flagelli ardore æterni incendii, de quo ardore dicit: Ollam succensam ego video. Vbi nota, quod in olla carnes includuntur: & ideo signat locum inferni, in quo includuntur damnati propter peccata, quæ in carne viuentes commiserunt. sed ollæ succensio designat gehennę incendium. Iob. De naribus eius procedit fumus sicut ollæ succensæ atque feruentis.

Iob 41.

Quo pacto sancti uiri in humilitate, mortificatione, dilectione, ac oratione Christum sequi, & imitari debeant, per Ioannis de quatuor animalibus ac uiginti quatuor senioribus corā Agno cadentibus uisionem aperte figuratur, ac declaratur. Cap. XXIX.

SAncti viri imitari conantur Christū Redemptorem: quod ostenditur in visione Ioannis Apoca. vbi dicitur, quòd (Apoc. 5) quatuor animalia, & vigintiquatuor seniores ceciderūt coram Agno, habentes singuli citharas, & fialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum: ita quòd per quatuor animalia accipiantur omnes prædicatores euangelicæ doctrinæ, quæ in quatuor Euangelijs continetur, sed per vigintiquatuor seniores intelliguntur vniuersi fideles se exercentes in sex operibus misericordiæ secundum regulam, & doctrinam quatuor euāgeliorum: quia sex per quatuor ducti faciūt vigintiquatuor. Hi ergo oēs Agnū, i. Christum pro nobis immollatum sequūtur, & imitantur in quatuor. Primo in humiliatione, quia ipse Christus formā serui accipiens, se humiliauit, & ideo ipsi (Phil. 2.) Sancti se humiliant propter ipsum. Et iō dicit, quòd ceciderunt coram Agno, s. de se humilia sentientes, Deum magnificantes, ab ipso viuificari humiliter postulantes. Ceciderunt dicit non descenderunt: quia humilitas cum semper in imo sit, nescit descensum. In hoc vero, quod dicit, Coram agno, nota differentiam inter casum humilitatis, & casum peccati sicut Heli cecidit retro. Retro enim cadit, qui (1. Reg. 3) ad peccata redit. vel retro cadit quicunq; ad spiritualia, quæ sunt ante, non proficit, sed ad temporalia, quæ sunt retro tantum intendit, contra illud Apostoli. Quæ sunt retro, obliuiscēs. Sed q coram Agno cadit, videt Agnum, & videtur ab eo, & ita in hoc notatur rectitudo intentionis.

Secundò imitantur eum in carnis mortificatione. Christus enim pro eis mortuus est, & ipsi propter eum seipsos mortificant: quod notatur cum dicitur, Habētes singuli citharas, idest carnis mortificationem. in cithara enim lignum est, & chorda, lignum est crux, chorda est caro Sanctorum, quæ tunc quasi chorda ligno citharæ coextenditur, quando diuersis se pœnis affligentes, & mortificātes ipsam crucem imitantur, secundum illud Apo. (Gal. 5.) Qui autem sunt Christi carnem suā crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs. Isa. Venter meus ad Moab quasi cithara (Isa. 16.) sonabit. In hac cithara tot sunt chordę quot sunt membra in homine, quia omnia membra, quæ peccauerunt, omnia debent in pœnitentia puniri, vel ipsis vitijs mortificari. Ro. Sicut ex ibuistis mēbra vestra seruire iniustitiæ, & iniquitati (Rom. 8) ad iniquitatem, ita nunc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationem.

Tertiò imitantur eum in amoris dilatatione. Christus enim ex amore pro Sanctis mortuus est, & Sancti similiter propter Ipsius amorem morti se exponunt, quod notatur cum dicitur, Et phialas aureas, idest corda lata, & lucida, lata per charitatem, 1. Corin. Os nostrum patet (1. Cor. 6) ad vos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est, dilatamini & vos. item lucida per castitatem, Sapien. O quàm pulchra est, & casta generatio cum claritate. (Sap. 4.) sed aurea per sapientiam cœlestem. Apoca. Suadeo tibi emere à me aurum igni- (Apoc. 3) tum, &c. Hoc aurum est cœlestis sapientia, quę nō tantum splendet intellectui, sed etiam ardet affectui. psalmus: Ignitū (Ps. 118.) eloquium tuum vehementer.

Quarto, imitantur eum in oratione: orant enim pro se inuicem, & Christus orauit pro inimicis: quod & Sancti similiter faciunt, & ideo dicuntur phialas habere plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum, idest plena pijs orationibus, & deuotis desiderijs, quales sunt orationes Sanctorum. Et comparatur deuota oratio odori circunquaque diffuso, qui omnibus se communicat: quia scilicet Sanctorum oratio ad omnes se extendit: & quanto odor intensior, tanto diffusior: quia oratio quanto deuotior tanto carior, & fructuosior, vt dicit Grego. Vnde Paulus pro oībus docet orare. 1. Thi. Obsecro primo omnium (Grego. 1 Thi. 2) fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, pro his, qui in sublimitate sunt constituti. Item odor ascendit, & sic deuota oratio. Canti. Ascendit per desertū quasi uirgula fumi ex aromatibus. (Cant. 6)

Sacra scriptura libro, Rotæ, voluminiq; comparatur, cuius auctoritas, copiositas, obscuritas, intelligibilitas, sensus varietas, excellentia, & veritas, per tres Sanctorum pulcherrimas visiones lucide enucleatur. Cap. XXX

SCriptura sacra assimilatur illi libro,
qui in visione ostensus est Ezechieli,
Ezec.2. de quo habetur Eze.2. vbi dicit Ecce ma
nus missa ad me, in qua erat inuolutus li
ber, & expandit illum coram me, q erat
scriptus intus, & foris, & scripta erant la-
mentationes in eo, & carmen, & væ in
hac siquidem visione ostenduntur sex
conditiones sacræ scripturæ.

Prima est eius auctoritas, quia de ma-
nu Dei est habita, Vnde dicitur, Ecce ma-
nus missa est ad me, idest reuelatio Dei
inspirata est mihi. sed litera septuaginta
Interpretũ habet, Extenta est, quod idẽ
est, quod missa. Tunc enim manus Dei
ad aliquem extenditur, vel mittitur, cum
id, quod fieri debet ei reuelatur Quia igi
tur sacræ scripturæ præcepta sunt a no-
bis non tantum aure audienda, sed etiã
Iac.2. opere implenda Iac. Estote factores ver-
bi, non auditores tantum Iccirco ipsa sa
Iob.27 cra scriptura per instrumentum manus
dicitur esse missa. Iob. Docebo vos per
manum Dei, idest per reuelationẽ Dei.
vel quia sicut per manum scriptoris sciẽ-
tia alicuius scribitur in charta, ita per re
Dan.5. uelationem conditoris hæc scientia in-
spirata est, & scripta in ecclesia. Dan. Ap-
paruerunt digiti quasi manus scribentis.
hi digiti fuerut scriptores sacri canonis.
Ex hoc igitur, quòd scriptura sacra est a
Augus. Deo inspirata prouenit, (sicut dicit Au-
gu.) quòd maior est eius auctoritas, quã
omnis humani ingenii perspicacitas.

Secunda conditio est eius copiositas,
propter quam vocatur non cedula, vel
charta continẽs pauca, sed liber, s. conti-
nens multa. Nulla enim scriptura huma-
na reperitur ita copiosa, vt sacra doctri-
na, in qua (dicit Aug.) omnis quodãmo-
2. Thi. do continetur scriptura. Vnde Apostol9.
3 Omnem scripturam eam appellat dicẽs.
Hiero. Omnis scriptura diuinitus inspirata, &c.
Et ideo Hiero. dicit, quod nescit literas, q
sacras ignorat. Vnde propter grandem
Isa.8. scientiæ copiam, quæ continetur in ea, li
ber grandis vocatur. Isa. Sume tibi librũ
grandem &c. & recte liber grandis dici-
tur, in quo. s. omnis scientiæ forma, & fi-
nis includitur. Vnde August. ad Volusia-
num. Hìc, inquit, philosophia, quoniã om
nium naturarum causæ sunt in Deo, Hìc
Ethica, quoniam vita bona, & honesta
non aliunde sumitur, quàm cùm ea, quæ
diligenda sunt diligũtur quomodo sunt
diligenda, hoc est Deus, & proximus. Hìc
est logica, quoniam veritatis lumen ani-
mæ rationalis non nisi Deus est, Hìc lau
dabilis reipublicæ salus, nec enim custo-
diuntur optimè ciuitates nisi fundamen
to, & vinculo fidei fraternæque custo-
diæ.

Tertia conditio est eius obscuritas, pro
pter quam vocatur liber inuolutus, Gre- Grego.
go. Liber inuolutus, est sacræ scripturæ e-
loquium obscurum, quod profunditate
sententiarum inuoluitur, vt non facile
sensui omnium pateat, Iob. Quis est in- Iob.38.
uoluens sententias? vel dicitur inuolutus
quia stylus eius est metaphoricus, & figu
ratiuus, & ideo ad intelligendum obscu-
rus. Dan. Clausi sunt signatiq; sermones. Dan.12
Et Isa. Erit nobis visio omnium quasi ver Isa. 29.
ba libri signati.

Hæc autem inuolutio, & obscuritas sa
cræ scripturæ pluribus de causis vtilis, &
rationalis est: quarum vna est, quia sacra
scriptura ex hoc copiosior est in senten-
tijs vnde Augustinus dicit: Sermonis ob Augu.
scuritas etiam ad hoc vtilis est, quia plu- 12. d ci.
res sententias parat, & in lucem senten- dei.
tiæ prodeunt, dum alius eam sic, & alius
sic intelligit.

Secunda causa est, vt lateat studere ne
gligentibus, & indignis. vnde Greg. Non Gre. in
abscondita est in scripturis veritas, vt Mat.23
non inueniant, qui quærunt eam: sed
vt non videant, qui quærere eam no-
lunt.

Tertia causa est, vt detur ex hoc mate-
ria exercitij studiosis Vnde Augustinus. Aug li.
Deus ad salutem animarum in Spiritu- 73. q̃st.
sancto sic diuinos moderatus est libros, q.53.
vt nõ solum manifestis pasceret, sed etiã
obscuris velet.

Quarta ratio est, vt non vilescat curio-
sis, vnde August. in libro contra menda-
cium, Lectiones actionesq; propheticæ
propterea figuris velut, quibusdam ami-
ctibus obteguntur, vt sensum pie quærẽ
tium exerceant, & ne nuda ac prompta
vilescant.

Quarta conditio est eius intelligibili-
tas, quæ notatur cum dicitur. Expandit il
lum coram me, idest mihi eius myste-

ria aperuit, & me ipsum intelligere fecit.
Lu. 24. Greg. Expandit, dum enigmata exposuit, Luc. Aperuit illis sensum, ut intelligerēt scripturas.

Quinta conditio est sensus duplicitas, quia erat scriptus intus, & foris, intus scilicet per sensum spiritualem: foris uero per sensum literalem. Vel (secundum Greg) intus scriptus est, quia īstruit nos de rebus inuisibilibus .i. de mysterijs cœlestibus, foris uero inquantum instruit nos de rebus uisibilibus, scilicet de reb⁹ terrenis disponendis, & de exterioribus
Io. 10. actionibus. prima scriptura pertinet ad contemplatiuos, secunda ad actiuos. Ioā. Ingreditur, & egreditur &c.

Sexta conditio est scripturæ uarietas, quia erant scriptę lamentationes in eo, & carmen, & uę. Continet enim lamenta
Ioel. 2. tiones scriptura, & tristitias pęnitentium, Ioel. Conuertimini ad me in ieiunio, &
Psa. 83. fletu, & planctu. Et continet etiam carmen laudis, & lætitiæ beatorum. Psal. Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te.

Lu. 23. Item continet uæ tristitiæ, & pęnæ dā
Isa. 13. natorum. Lu. Ibi erit fletus, & in stridor dentium. Isa. Væ in pio in malum &c.

Item scriptura sacra assimilatur illi ro
Eze. 1. tæ: quæ describitur in uisione Ezechielis, quæ habetur Ezec. 1. ubi dicitur, Apparuit rota super terram iuxta animalia, habens quatuor facies ubi scilicet de sacra scriptura sex conditiones tanguntur. Nam primo ostenditur esse alta ex origine in eo, quòd apparuit. Non enim hęc est scientia ex humana ratione inuenta, sicut aliæ scientiæ, sed diuinitus reuelata, scilicet mediāte aliqua apparitione, & ideo dicit Apparuit. Nam traditio ueteris legis facta est ab Angelo apparēte ex
Act. 7. persona Dei in monte, secundum illud. Act. 7. Hunc scilicet Moysen misit Deus principem, & redemptorem cum manu Angeli qui apparuit ei, Et infra. Hic est, qui fuit in ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in mōte Synai: & cum patribus nostris, qui accepit uerba uitæ dare nobis reuelatio etiam doctrinæ prophetice facta est communiter per
Nu. 12. apparitionem in somnio, uel uisione, secundum illud, Nume. Si fuerit inter uos Propheta Domini, ī uisione apparebo ei, aut per somnium loquar ad illum. Eruditio autem doctrinæ euangelicę facta est ex gratia Christi in carne apparentis ī in illud. Apparuit gratia Saluatoris nostri Thi. 2.
omnibus hominibus, erudiens nos &c. Vel ideo de sacra scriptura dicit, quòd apparuit: quia quamuis ea quæ in sacra scriptura traduntur, (ut sunt mysteria fidei) non habent apparentiam siue euidentiam rationis, quia fides est argumen
tum rerum non apparentium, ut dicitur He. 11
habent tamen apparentiam, & certitudinem adhæsionis, quia plus uidetur Theologo, quòd debeat credere illa: quæ in sacra scriptura traduntur, & indubitabilius eis inhæret, quam his, quæ secundū rationem apparent, & hęc est apparentia fidei, de qua dicitur Sapien. Apparet autem his, qui fidem habent in illum. Nam solis Dei fidelibus apparet scriptura sacra esse indubitabilis apud quos, (ut dictum est supra) maior est huius scripturæ auctoritas: quam omnis humani ingenij perspicacitas.

Secundò ostenditur esse perfecta ex similitudine, quia assimilatur rotæ: Apparuit inquit rota, Rota enim habet figurā, & motum circularem, & utriq; Philosophus attribuit quandam perfectionem. Nam figura circularis perfecta est, quia ex nulla parte potest ei fieri additio, quod etiam competit sacrę scripturæ, quæ nihil continet superfluum aut minus, quā expediat humanæ saluti, ideo ei quantū ad hoc in hac uita nihil addi oportet.
Apoca. Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas &c. Apoc.

Item motus circularis probatur à Philosopho inter omnes motus perfectior, Nam finem coniungit principio: quod etiam sacra scriptura facit, dum Deum omnium rerum principium, & finem esse ostendit. Vnde & ex persona Dei
dicit. Ego sum alpha, & o, principium, Apo. 1.
& finis. Et de hac similitudine rotæ di-
citur in psalmo: Vox tonitrui tui in ro Psa. 76.
ta. Vox enim tonitrui Dei, est manifestatio suæ magnitudinis, de qua dici-
tur Iob. Tonitruum magnitudinis eius Iob. 26.
quis poterit intueri? & hæc manifestatio fit in rota, idest in sacra scriptura. Vnde glosa hic super Ezech. dicit, quòd rota dicitur sacra scriptura: quæ ad auditores omni parte uoluitur inter prospera, & audersa.

Tertiò ostenditur esse cōnexa ex unione. Vnde dicitur rota una, quamuis enim duo testamenta contineat, tamen sic inuicem connectuntur, ut nnū, & idē

uideantur continere. Et ideo nouum testamentum includitur in ueteri, secundū Berna. sicut figuratum in figura, & econuerso. Vnde Ezech. dicitur, quòd aspectus earum, & opera quasi si sit rota in medio rotæ. glosa. i. nouum testamentū in ueteri. Vbi nota, quod scientia sacræ scripturæ dicitur vna tripliciter, scilicet unitate attributionis, in quantum omnia quæ considerat, quanquam inter se diuersa sunt, tamen omnia considerat per attributionem siue relationem ad unum, scilicet Deum puta inquantum referuntur ad ipsum, vt ad principium, uel finem & huiusmodi.

Eze. 1.

Item est una vnitate luminis, cui inn̄ititur: quia in omnibus innititur eidem lumini supernaturali, scilicet fidei: quæ est sicut quædam impressio diuinæ sciētię, quæ est una, & simplex omnium.

Item est una unitate rationis, quia omnia considerat sub una formali ratione, scilicet inquantum sunt diuinitus reuelata.

Quartò ostenditur etiam necessaria ex transgressione: quia super terram illam scilicet, secundum Greg. cui dictum est: Terra es, & in terram ibis Omnipotens enim Deus super corda peccantium legem posuit, scilicet sacræ scripturæ: quæ dicitur lex, quia pręceptis, & documentis salubribus mentes ligat, ne transgrediantur peccando. Apostolus: Lex propter transgressores posita est. vel dicitur esse super terram, quia super terrena mētes eleuat, dum eas ad contemplandum, & diligendum cælestia inflammat, secundum illud: Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram & Matt. Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra, &c.

Ro. 2.

Col. 3.
Mat. 6.

Quinto ostenditur esse congrua ex ordine, quia iuxta animalia. cōgruus enim ordo humanæ doctrinæ est, ut per sensibilia erudiatur de intelligibilibus. Nam omnis nostra cognitio (secundum Philosophum) oritur a sensu. unde rota diuinæ scripturæ dicitur esse iuxta animalia i. iuxta sensum, quia sensitiua cognitio propria est animalium. Tradit. n. diuina scriptura communiter nobis spiritualia sub quibusdam sensibilibus signis & similitudinibus. vel quia homo (secundum Apostolum) primo est animalis. idest paruus, & imperfectus, deinde spiritualis grandis, & perfectus in gratia. Aliquando rota diuinæ scripturæ dicitur eleuari secundùm spiritum, secundùm illud Ezech. Quocunq; ibat spiritus, illuc euntę spiritu, & rotæ pariter eleuabantur, sequentes eum. Aliquando uero dicitur stare, vel apparere iuxta animalia: quia scilicet diuina scriptura & scit spirituales de sublimibus erudire, secundum illud, Sapientiam loquimur inter perfectos. Et iterum ibidem, Spiritualia spiritualibus comparantes: & scit etiam animales, & paruulos leuioribus enutrire, secundum illud. Tanquam paruulis in Christo lac uobis potum dedi, & ideo sic iuxta spiritum eleuat spirituales, quod tamen secundum literam non deserit animales. Rom. Sapientibus, & insipiētibus debitor sum. Eze. Cum ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea.

Arist 1 post.

Eze. 1.

1. Co. 2.

1. Co. 3.

Ro. 1.
Eze. 1.

Sextò ostenditur esse distincta in effigie, quia habens quatuor facies. & dr̄ habere sacra scriptura quatuor facies, idest quatuor sensus, quia maximè in facie hominis sensus uigent, & sunt in ea quatuor distincti, scilicet uisus in oculis, auditus in auribus, odoratus in naribus, & gustus in ore, tactus autem non est distinctus ab aliis in aliquo organo. Quatuor ergo sensus scripturæ sunt, hystoricus siue literalis, tropologicus, idest moralis, allegoricus, & anagogicus. Vel dicitur habere quatuor facies, quia per quatuor mundi partes est prædicata. Genes. Dilataberis ad Orientem, & Occidentem, meridiem, & septentrionem. Vel quia quadrupliciter tradita est scilicet per legem, per prophetas, per euangelistas, & per Apostolos, ut dicit Gre.

Ge. 28.

Gre. su

Item scriptura sacra assimilatur illi uolumini, quod describitur in uisione, quę habetur Zach. 5. Vidi, & ecce uolumē uolans, longitudo eius uiginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum. & dixit ad me, Hęc est maledictio quæ egreditur super faciem omnis terræ. Hanc enim uisionem Grego. exponens dicit: Quid est uolumen uolans, nisi scriptura sacra, quæ dum de cęlestibus loquitur, ad superiora mentis nostrę intētionem leuat? qa dum illa supra nos esse cōspicimus, ima attendere, & concupiscere deuitamus. Quæ latitudinem cubitorum decem, longitudinem uero uiginti tenere perhibetur, quia latitudo operationis nostræ simpla est, & longanimitas spei in duplum tenditur, quando pro bono opere & hîc requies

per Ezech.
Zac. 5.

requies mentis, & illic gaudia æterna præparantur, attestante ueritate, Si quis reliquerit domum, uel agros &c. centuplum accipiet, & uitam æternam possidebit. Matth. 19. Centenarius enim numerus decies multiplicato denario fit perfectus. Hic itaque centuplum accipit, qui & si nihil habuerit, ipsa tamen perfectione mentis iam in hoc seculo habere nihil quærit. quia ergo per hanc duplum pro simplo nobis redditur, rectè hoc uolumen per uiginti cubitos in longitudinem tenditur, quod per decem dilatatur. Sed, quia hęc sacra ipsa eloquia ad æternam damnationem sunt eis qui illa uel scire nolunt, uel certè sciẽ do contemnunt, rectè de hoc uolumine dicitur: Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terrę.

Item scriptura sacra assimilatur illi libro de quo habetur in uisione Iohannis. Ap. 10. Apo. ubi dicitur. Abii ad Angelum dicẽs ei, ut daret mihi librum, & dixit mihi: Accipe librum, & deuora illum, & faciet amaricare uentrem tuum: sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. In hac siquidem uisione ostenditur, quod liber sacræ scripturæ primo requirit discipulum, vel lectorem expeditum: & ideo dicit, Abii scilicet à curis mundi, vel carnis: quorum scilicet occupatio impedit & studium, & fructum sapientiæ. Solicitudo enim seculi, & fallacia diuitiarum suffocat uerbum. Matt. 13. Mat. 13. Itẽ requirit auditorẽ deuotũ nõ tam lectione quàm oratione sacræ scripturæ intelligentiam quęrat. Vnde dicit, Abii ad Angelum, idest Christum dicens ei, scilicet orando, ut daret mihi librum, idest intelligentiam scripturæ. Sapien. Sap. 7. Optaui, & datus est mihi sensus: inuocaui, & uenit in me spiritus sapientiæ.

Item requirit hominem studiosum. Primo ad capiendam, scilicet doctrinam sacræ scripturę, quam capere debet audiendo, & legendo. Apo. 1. Apoc. Beatus, qui audit, & qui legit uerba prophetiæ, idest libri huius. Oportet esse studiosum etiam ad audiẽdum, scilicet in memoria, unde dixit, Et deuora illum, scilicet memoriæ commendando, & opere implendo, & hoc cum quadam auiditate, quæ notatur in uerbo deuorandi.

Item requirit hominem uigorosum, qui propter amaritudinem seu laborem qui est in discendo, siue intelligendo, uel implendo non omittat eam: quia sicut ex una parte uidetur esse difficilis, & amara, ita ex alia est dulcis, & sapida. Est enim difficilis ab intelligendum, & amara. i. pęnosa ad opere implendum. Et ideo dicit, faciet amaricare uentrem tuum. i. carnalitatem siue humanitatem tuam, quæ est mollis, & fragilis. Et ideo graue est ei, & pęnosum scripturæ monita implere. Facit ẽt liber diuinæ scripturæ amaricare uentrem animæ, idest mentem inquantum ducit hominem in cognitionem propriorum defectuum, de quibus amaricatur. Deducit etiam in contemplationem diuinorum, & cęlestium: & quanto ei fit dulce, quod intus uidet, tanto in amaritudinem uertitur omne, quod foris sustinet. Sed ex alia parte scriptura dulcis est, & sapida. Vnde subditur, Sed in ore tuo erit dulce tanquam mel, quia scilicet sacra scriptura, licet sit difficilis ad intelligendum, & pęnosa ad implendum, tamen est delectabilis ad prædicandum Psalm. Quam dulcia faucibus meis Ps. 118. eloquia tua, super mel ori meo.

Spes, quæ secunda Theologalis est virtus, in secundo Angelo à Ioanne præuiso figurata, quanta verè pœnitenti bona afferat, breuis demonstratur. Cap. XXXI.

Spes multa bona facit in anima. Et hoc ostenditur in uisione beati Ioannis: quæ habetur Apoc. 8. Vbi dicitur, quod se Apo. 8. cundus Angelus tuba cecinit, & mons magnus igne ardens missus est in mare, & facta est tertia pars maris sanguis, & mortua est tertia pars creaturæ, quæ habebat animas in mari, & tertia pars nauium interijt.

Secundus Angelus, est spes, quæ est secunda uirtus theologica. hæc tuba canit, quando pęnitenti ueniam promittit: & tunc mons magnus, idest charitate sublevatus, igne ardens, idest in amaritudinem timoris, & doloris: & tunc fit tertia pars maris sanguis: prima pars est amaritudo timoris, secunda doloris: ex his duabus aliquando sequitur tertia scilicet amaritudo desperationis: sed hanc omnino excludit securitas spei, & conuertit in sanguinem. i. in pęnitentiæ asperitatem, & carnis mortificationem.

Item prima pars eorũ, qui habent animas in mari, est timor pœnæ mundi, secũ da timor purgatorij, tertia timor pœnæ

inferni,& hæc moritur: quia hunc timorem spes salutis excludit.

Item prima pars nauis humanæ mentis, sunt cogitationes necessariæ, quæ sunt circa illa; quæ sunt de necessitate salutis.

Secunda pars sunt cogitationes perfectæ: quæ sunt circa opera supererogationis, quæ non sunt de necessitate, sed de pfectione: Tertia pars sunt cogitationes uanæ circa vanitatem. hęc tertia pars, interit canente tuba secundi Angeli. i. spe promittente ueniam, & misericordiam

Ps. 47. Dei. psal. In spiritu uehementi conteres naues tharsis. i. cogitationes quærentes uana huius mundi.

Virorum spiritualium conditiones quinque numerãtur, quæ figuraliter ex Ezechielis uisione mysteriosa eliciuntur: quamplurimaq; alia de hac re explanantur. Cap. XXXII.

Spirituales uiri assimilantur illis rotis,

Eze. 1. quæ describũtur Eze 1. ubi dicitur, qđ statura erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus, & totum corpus plenum oculis in circuitu ipsorum quatuor. In quibus uerbis quinq; conditiones spiritualium uirorum exprimuntur.

Prima est rectitudo iustitiæ, quæ figuratur in statura rotarum: quia enim stare dicimus id, quod firmum est, vel rectum: non enim dicitur stare ille qui iacet, vel ille qui uadit. Ideo statura importat rectitudinem, & firmitatem, quæ duo competunt spiritualibus uiris. i. his qui spiritu Dei aguntur, scilicet rectitudo operis, se-

Ps. 142. cundum illud: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. & stabilitas uoluntatis, quæ est ex robore Spiritussan-

Eph. 3. cti, secundum illud Det nobis corroborari per spiritum eius in interiori homine. Hoc enim stabilitatis robur gratia Spiri-

He. 13. tussancti facit. Heb. Optimum est gratia stabilire cor. Et de hac statura spiritua-

Can. 7. lis uiri dicitur, Statura tua assimilata est palmæ, quæ scilicet directè crescit, & diutissimè uiuit.

Secunda est promptitudo obedientiæ, quia assimilatur rotis. Nam sicut rota undiq; est parata ad motum, ita spirituales uiri sunt in omnibus parati ad obedien-

Ps. 107. dum secundum illud Psal. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Hanc promptitudinem obedientiæ facit spiritus humilitatis, qui est intus eis. Vnde

Eze. 1. dr Eze. Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabat, & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur, & rotæ sequẽtes ea, quia spiritus uitæ erat in rotis.

Tertia est altitudo sapientiæ, scilicet in cõtemplatione cęlestium, & diuinorum. Vnde dicit, quod altitudo erat rotis. Nam sapientis est considerare altissimas causas, ut dicit Philosophus. Isa. Extollam te super altitudinem nubium, idest rerum mutabilium, quia nubes maximè sunt instabiles, & continuè transmutantur. Aristo. Met. 1. Isa. 13.

Quarta est trepidatio uindictæ semper enim aut peccata præterita, aut delicta p̃sentia etiam parua ex ira districti iudicis in se feriri metuunt, & æternæ gehennæ supplicium formidando attendunt. Vnde dicit, Et horribilis aspectus. ubi Greg. Horribilis aspectus est terror gehennæ: quæ sine fine reprobos cruciat, & semper in cruciatu conseruat. Vnde tanta est illius pęnæ acerbitas, & profunditas, quod est horror non solum sustinentibus, sed etiam aspicientibus. Iob. Terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Iob. 10.

Quinta est circunspectio prudentiæ, quia totum corpus plenum erat oculis in circuitu ipsorum quatuor. Per istos enim oculos intelliguntur cautelæ, & circumspectiones prudentium, quibus Sancti, & spirituales uiri tanquam uerè prudentes in omnibus abundant. Nam spiritualis homo diiudicat omnia. & isti oculi dicuntur esse in circuitu: quia diabolus nos suis laqueis vndiq; circumcingit, propter quod de eo dicit Petrus, quod tan- 1. Pe. 5. quam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, & ideo contra eum ex omni parte necessaria est cautela. Sed ideo dicuntur esse in circuitu ipsorum quatuor scilicet animalium secundum Gregorium su- Gre. in per Eze. uel ipsarum quatuor scilicet fa- Ezec. cierum. Nam supra præmiserat, quod hom. 7. apparuit rota una habens quatuor facies, quæ uidebantur quasi quatuor rotæ: quia scilicet Sancti Viri præcipue in quatuor partibus habent cautelas, & circumspectiones, scilicet retro circa præterita per memoriam, ante scilicet ad futura per prouidentiam, a dextris idest ad prospera per despectũ, a sinistris. i. ad aduersa per exercitiũ. Nã prospera mũdi respiciẽdo despiciũt, & aduersa ad virtutis exercitiũ suscipiũt. Vel habent oculos retro

retro, scilicet ad mala ne inficiant: & ante, i. ad bona ne deficiant. Gregor. Corpora animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte scilicet circumspecta est bona desiderabiliter prouidens, mala solerter cauens. Est enim necessarium oculos habere ad mala. idest ad vitia: quia vitia plerumque se palliant sub specie virtutum. Nam superbia fingit se esse libertatem, timor fingit se humilitatem, tenacitas, siue auaritia fingit se esse parsimoniam, prodigalitas fingit se esse largitatem, vel misericordiam. vnde sicut dicit Grego. Hoc est laboriosius ubi mens Sanctorum inuigilat, ne se ante eorũ oculos mala sub bonorum specie abscondant.

Item necessariũ est habere oculos antè scilicet ad bona ne deficiant. Nam plerumque, dum homo intendit ad quędam bona, negligit quædam alia: & vbi negligimus, ibi procul dubio oculum non habemus, quod patet exemplo Pharisei, q habuit oculos ad gratitudinem dicẽs Gratias ago tibi, &c. Ad abstinẽtiam, Ieiuno bis in sabbato. Ad misericordiam, Decimas do. omnium quæ possideo: Ad iustitiam, Quia non sum, sicut cæteri hominũ iniusti, raptores. ad continentiam, Et adulteri, &c. Sed ad mẽtis custodiam. i. humilitatem oculum non habuit, quia se cœteris hoĩbus prætulit. Greg. Quid prodest q cõtra hostium insidias tota ciuitas caute custoditur, si vnum foramen apertum relinquitur, vnde ab hostibus intretur. Luc. 2.

Item Sancti viri habent oculos & a dextris, s. ad beneficia ne officiant. Nam valde cauẽdum est, ne vnde homo proximo suo prodesse intendit, inde magis ei noceat. Vnde apostolus dicebat: Si cui aliqd donastis, & ego. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi, vt non circunueniamur a sathana. non. n. ignoramus cogitationes eius. Ecce circunspectus magister sic donare, idest parcere voluit, vt no displiceret, nec scandalum daret discipulis: quia sciebat, quod sathanas inde solet cordi alterius scandalum immittere. vnde alterum conspicit pietatis negocium fecisse. & ideo multum attendendum est, vt etiam bonum, quod sit vtiliter, & caute fiat.

Item debẽt etiam esse oculi a sinistris idest ad scandala, ne veniant scilicet ex culpa sua, quãuis n necesse sit, vt veniãt scandala, Væ tamẽ homini illi per quem scandalum venit: quod intelligẽdum est de scandalo actiuo, quod est ex culpa propria, scilicet vel bonum omittendo, uel malum augendo, vel studiosè nocendo, & huiusmodi. Sed de scandalo passiuo, q est ex culpa alterius, non est tantum curãdum, quod propter hoc bonum dimittatur, præcipue bonum ad quod homo tenetur si sine huiusmodi scandalo fieri nõ posset. Vnde dominus non curauit de scãdalo phariseorum, & tamẽ curauit de scãdalo gentilium petentium ab eo tributũ vt habetur apud Matth. Mat. 7.

Varia tentationum genera, nonnullorumq; pcõrũ detrimẽta eorũq; remedia ponũtur Quonã pacto nos Diabolus fortiter, & grauiter tentet, & ei sit resistendum; visionibus, et somnijs quibusdã ex sacra scriptura collectis, hicque lucide explanatis erudimur. Cap. XXXIII.

TEntatio occulta in cordis cogitatione est sicut pollutio somnij in dormitione. dicitur enim Deu. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad vesperum lauetur aqua, & post Solis occasum regredietur in castra. In quibus verbis primo intellige somnij pollutionem, cũ dicitur, Si fuerit inter vos. ho. qui no. pol. si. so. Nam (sicut dicit Grego.) nocturnum somnium est tentatio occulta, per quam tunc homo polluitur, quando tenebrosa cogitatione turpe aliquid corde concipitur, quod tamen corporis opere non expletur. Et causa quare aliquando spirituales viri talibus cogitationibus, vel tentationibus molestantur, est (sicut Gregorius dicit) quod libenter se occupant in aliquibus actibus terrenis etiam licitis: quia cum vel in minimis terrena actio per desiderium tangitur, crescente contra nos antiqui hostis fortitudine, mens nostra non minima importunitate tentationis inquinatur. Deu. 23

Secundo considera polluti exclusionem cum subditur, Egredietur extra castra. Gregorius. Dignum est, vt qui immunda cogitatione polluitur indignum se cæterorum fidelium societatibus arbitretur, culpæ suæ meritum ante oculos ponat, & ex bonorum se extimatione despiciat. Grego.

ſpiciat. Pollutum ergo extra caſtra exire, eſt turpi cogitatione laborantem ſeſe ex continentium comparatione deſpicere.

Tertiò aduerte excluſi purgationem, cum ſubditur, Et non reuertetur quouſq; ad veſperum lauetur aqua. Grego. ad ueſperum aqua abluitur, cum defectum ſuũ conſpiciens ad pœnitentiæ lamenta conuertitur, vt fletibus diluat omne, quod animam occulta inquinatio accuſat. Pſalmus: Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinũ lætitia. Et hinc eſt, quod Leuit. mandatum fuit, quòd membra hoſtiæ in fruſta conſciſſa, & caput, & cuncta quæ adhærent iecori igne comburerentur: pedes vero, & inteſtina prius aqua lauarentur. Iſta hoſtia eſt homo qui ſe ipſum offert ad ſeruitium Dei; cuius membra tunc conciduntur in fruſta, cum eius vitæ opera ſunt virtutibus diſtincta. Et tunc ſuper ignem ponũtur, quando cum feruore amoris, & deuotionis Deo offerũtur. Caput autem, & ea quæ iuxta iecur continentur incendimus, cùm in ſenſu noſtro quo omne corpus regitur, atque in occultis deſiderijs flamma diuini amoris ardemus. Pedes autem qui terram tangunt, ſunt terrenæ occupationes. Inteſtina vero, in quibus ſtercora portantur, ſunt cogitationes immundæ, Vnde Gregorius. Cum cogitationes noſtras immũda cogitatio inquinat, quid aliud quã inteſtina hoſtiæ ſtercus portant. Habet ergo pedes, & inteſtina ille, qui, dum terrenum aliquid agit, non nulla etiam illicita in corde cõſpicit: ſed hæc, vt comburi debeant, lauentur, quia nimirum neceſſe eſt, vt antè immundas cogitationes timoris fletus diluat quàm in acceptione ſacrificij ſupernus amor incendat, vt tanto ſuauius in conſpectu ſui ſpectatoris ardeat, quanto cum ei aſſiſtere cœperit, nil terrenum ſecum vel libricum in actu ſuæ orationis imponit vt dicit Grego.

Grego.

Pſa. 29.

Leui. 1.

Grego.

Quarto nota purgati reuerſionem, cũ ſubinfertur, Et poſt occaſum Solis regredietur in caſtra. Tũc Sol occumbit, cum ardor tentationis per lachrymas pęnitentiæ deferueſcit. Et tunc qui pollutus fuerat, ad caſtra reddit: quia tunc in ſocietate bonorum confidit. Vnde Grego. Poſt aquam quippe occumbente Sole ad caſtra reuertitur, qui poſt lamenta pęnitentiæ frigeſcente flamma cogitationis illicitę ad fidelium merita præſumenda reparatur, vt iam ſe a cęteris longe eſſe non exiſtimet, qui mundum ſe per habitum intimi ardoris gaudet.

Item tentatio triplex eſt, quæ deſcribitur in prima viſione Ezechi. vbi dicitur. Vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius, & de medio eius quaſi ſpecies electri. Vbi primò notatur tentationis periculum ex tẽpeſtate veniente: ſecundò remedium ex ſplendore circunſtante: tertio præmium ex electro apparente. Periculum oſtenditur triplex ſecundum triplicem tentationis gradum, quorum primus pertinet ad tentationem ſuperbiæ cum dicitur, Ecce ven. tur. ve. ab aqui. Grego. Ventus eſt tẽtatio mentis: propria autem mentis tentatio, eſt tẽtatio ſuperbiæ quæ habet cor eleuare. vnde aſſimilatur vento, quia ſicut ventus eleuat corpora leuia, ita ſuperbia eleuat corda vana. Iob: Vir vanus in ſuperbia erigitur. Sed nota, quod qui vento flante aſcendunt, eo quieſcente ruũt. Sic qui ſuperbia, vel fortuna blãdiente extolluntur, ea ceſſante corruunt, & eliduntur. Vnde Iob: Eleuaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens, eliſiſti me valide. Sed quia ſuperbia eſt mentis non ſolum eleuatiua, ſed etiam perturbatiua, ideo tentatio ſuperbiæ vocatur ventus turbinis: quia ſicut turbo obſcurat, & turbat aerem, ſic etiam ipſa ſuperbia obſcurat, & turbat mentem. vnde Iob: Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat. Turbo poſſidet noctem, cum ſuperbiæ tentatio cecat mentem. Et dicitur tenebroſus, quia oculum cordis obſcurat. Bernardus Superbia oculum mentis obſcurat, & ueritatem obumbrat. Turbo autem dicitur quia turbat, ſcilicet ſuperbiẽtis animum. quia facit ipſum amarum, rancoroſum, inquietum. pſ. Conturbati ſunt mõtes, i. ſuperbiæ. Hugo de ſancto victore in libro de arra animę. Signa ſupbię ſunt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor ĩ triſtitia, honeſtas in imagine, inhoneſtas in actiõe, rãcor in reprehenſione. Et qm̃ iſta tentatio eſt quaſi diaboli propria, quia ſuperbiæ vitium ab eo accepit initium, & ideo ſubditur, quod iſte ventus ueniebat ab Aquilone, id eſt a diabolo ſuperbo. Ipſe enim ſuperbiens dixit: Sedebo in monte teſtamenti in lateribus aquilonis aſcendam ſuper altitudinem nubium, & ſimilis

Iob. 7.

Iob. 30

Iob. 3.

Ber. in cap. de humil.

Pſa. 45.

Hugo.

Iſa. 14.

lis ero Altissimo. vnde Hugo de sancto victore dicit in libro prædicto. Superbia in cœlo nata est, sed velut immemor qua via inde ceciderit, illuc postea redire non potuit.

Secunda tentatio est luxuriæ, siue carnis, & hæc vocatur nubes magna, quia rationem offuscat. Sicut enim nubes densa offuscat aerem, lumen Solis intercipiendo, sic concupiscentia carnis offuscat mētem lumen rationis obumbrando. vnde Grego. Nazianzenus dicit, quod caro uelut nubes quædam grossa se animæ objjciens, considerare eam diuini luminis radios non sinit. Ezec. Solem, idest rationis lume, nnube tegam. Aug. Exhalabāt nebulæ de limosa concupiscentia carnis & scatebra pubertatis, & offuscabant atque obnubilabant cor meum, ita vt non discerneretur serenitas dilectionis a caligine libidinis. Sed magna dicitur, ratione generalitatis: quia generaliter quasi omni homini inest pugna carnis. Nam omnes de carnis peccato propagati sunt. vnde omnes intra semetipsos gerunt vnde certamina sentiunt. Grego In hoc mundo cum nostris tentationibus nascimur, & caro aliquādo nobis adiutrix est in bono opere, aliquando seductrix in malo.

Ezc. 32
Aug. li. confes.
Grego.

Item est carnis tentatio magna, continuitate Hiero. in epistola Quocunque pgimus, nobiscum inimicum, idest carnē portamus, & ideo pugna ineuitabilis est, & continua.

Hiero.

Item est magna, difficultate. Augu. Inter omnia certamina Christianorum duriora sunt castitatis prælia. Nam ibi continua pugna, & rarior est victoria. Est enim ipsa caro inimicus familiaris, de quo Boetius dicit, quod nulla pestis efficacior ad nocendum quàm familiaris inimicus.

Aug. in sermo.
Boet.

Tertia tentatio est auaritiæ, & hæc est a mundo & hæc dicitur ignis inuoluens, ignis, scilicet propter insatiabilem ardorem. quia sicut ignis non satiatur lignis, secundum illud, Ignis nunquam dicit sufficit: ita nec auarus pecunijs, Ecclesiasti. Auarus non implebitur pecunia.

Pro. 30
Ecc. 30

Inuoluens autem dicitur propter implicationem. Multę enim sunt inuolutiones, & implicationes hominum auarorū. Iob: Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum. inuoluunt enim se multis curis, multis negotijs, multis petis. 1. Thi. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli.

Iob. 6.
1. Thi. 6.

Secundò ponitur tentationum remedium, Quia splendor in circuitu eius. Circunstat enim hominem tentatum, ne a tentatione vincatur, triplex splendor, scilicet splendor scripturę ipsum informās, splendor angelicæ custodiæ ipsum confortans, & splendor diuinæ iustitiæ vincētem coronans. vnde. 1. Thi. postquā dixit Bonum certamen certaui, addidit, In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Isa. Implebit splendoribus animam tuam. 1. Thi. 6. Isa. 50.

Tertiò ponitur tentatorum & victorum præmium, quia de medio eorū quasi species electri, de me. e. scilicet. vē. tu. & ignis: quia scilicet ex tētationum pugna trahitur coronæ materia, quæ in electro signatur. Vel in electro secundum Gregorium, significatur Christus, qui est tentatorum, & victorum præmium. Electrum enim (sicut Grego. dicit) ex auro est, & argento: dum autem miscentur argentum, crescit in claritate: aurum vero a fulgore suo pallescit. Sic dum humanitas Christi in maiestatis gloriam excreuit, diuinitas a proprii fulgoris potentia se humanis oculis temperauit. Et ita in Christo quasi dum pallescit aurum fulget argentum ergo electrum de medio, Christus est qui iam exiuit, & triumphauit de pugna tentationum. Ipse. n. tentatus fuit a carne famescēte, quia cū ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurijt. Item a diabolo persuadente, quia accedēs tētator dixit ei, &c. Item a mundo alliciente, cum ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit: Hæc omnia tibi dabo Sed tamē Christus de omnibus triumphauit, & ideo hoc electrum de medio harum tentationum iam ereptum inducitur in exemplum, immo etiam in præmium, siue in prætium, si ipsas tentationes vicerimus, ita vt ex hoc electro fabricetur, & moneta quę dabitur in prætium laboris, & corona quæ reseruatur in præmium victoris, & lætificabimur si quidem ex splendore auri, & insuper ex candore argenti, quia tam ex visione deitatis quàm humanitatis Christi delectabimur, & reficiemur in patria, vt dicit Augustinus super illud, Ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Matt. 4 Aug su per Io. 10

Item tentat, & impugnat nos diabolus aliquando de vana gloria, aliquando de superbia, aliquando de inuidia, aliquando

do de luxuria. Et hęc pugna tētationum figuratiuæ exprimitur in visione somnij, quæ habetur Dan. vbi dicitur, quod Daniel somniū scribens breui sermone cōprehendit, summatimque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte, & ecce quatuor venti pugnabant in mari magno, & quatuor bestiæ magnæ ascendebant, diuersæ inter se.

Prima quasi leæna, & quasi alas habebat aquilæ. aspiciebā donec euulsæ sunt alæ eius, & sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor eius datū est ei. Et ecce bestia alia similis vrso in parte stetit, & tres ordines erant in ore eius, & in dentibus eius, & sic dicebant ei, Surge, comede carnes plurimas. Post hoc aspiciebam, & ecce alia quasi pardus & alas habebat auis quatuor super se, & quatuor capita erant in bestia, & potestas data est ei. Post hoc aspiciebam in visione noctis, & ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis, & fortis nimis dentes ferreos habebat magnos comedens atque comminuens, & reliqua pedibus suis conculcans. Dissimilis autem erat cęteris bestijs quas videram ante eam, & habebat cornua decem.

Primus ergo ventus, est ambitionis tētatio, qui flat ab Oriente, idest ab originis nobilitate quæ frequenter est ambitionis occasio. Bestia autem hoc flatu excitata, superbia est, quæ est quasi leena habens alas aquilæ, quæ sunt sublimitas, & potestas. Et hæc bestia tunc euellitur, quā do homo superbus a statu suo deijcitur, Et tunc hęc bestia stat super pedes suos, quia tunc iam non stat, vel in equo, uel super alios homines. Et cor eius datur ei idest vera cognitio suæ fragilitatis, & vilitatis.

Secundus ventus est tentatio inuidiæ, qui flat a meridie: quia de ꝓsperitate bonorum dolet inuidia. Est enim in regione meridiana abundantia bonorum. Bestia hæc flatu excitata est dectractoria lingua, quæ bestia est similis vrso, qui libenter mel comedit, quia dulce est in ore inuidi mala de alijs loqui. Vnde delectatur inuidus cum videt aliena mala, sicut dolet & tristatur cum videt aliena bona. Iuxta illud. Horatij poetæ: Inuidus alterius rebus marcescit opimis. propterea est ei dulce loqui de malis proximi. Hæc bestia in parte stetit, quia inuidus quandoque hominem in parte laudat. Tres ordines dentium habuit, quia inuidus habet tres modos detrahendi, scilicet mala augendo, bona minuendo, & indifferentia, vel dubia peruertendo.

Tertius vētus est tentatio luxuriæ flās ab Occidente, idest a carne iugiter ad occasum, siue mortem tendente. Quotidie enim appropinquamus morti iuxta illud Omne, quod est genitum tendit ad interitum. Bestia hæc vento excitata est carnis concupiscentia, quæ similis pardo dicitur, qui est varij coloris propter varietatem desideriorum. Hæc habet quatuor capita, scilicet ocium, suauitatem vestium & consimilium, delectabilitatem epularum, & carnale opus. Quatuor autem alæ qui eam erigunt, sunt iuuentus, sanitas, pulchritudo, & nobilitas. Et hæc sunt, vt alæ milui, quibus volatur ad sordes carnales.

Quartus ventus flansab aquilone, est tentatio crudelitatis, quæ est in potentibus respectu subditorum, ad quam pertinet quarta bestia quæ est cæteris crudelior, quæ cætera comminuit, & conculcat Cornua eius sunt præpositi, & satellites, & ministri suæ crudelitatis, qui quos cōculcare non præualent, saltem accusando lædere nituntur. Quia autem in prædicto somnio dicitur, quod quatuor venti pugnabant in mari magno: Notādum est, quod mare somniatum, sicut dicunt somniorum interpretes, quandoque refertur ad regnorum mutabilitatem, sicut in hoc somnio Danielis, vbi per mare grā de intelligitur vniuersale imperium mūdi, & per quatuor ventos pugnantes in eo intelliguntur angelicæ potestates laborantes pro ipsis imperijs, & regnis mū di, ut exponunt Glosæ. Aliquando vero refertur ad hominum prosperitatem. Vnde dicunt somniorum interpretes, quod si quis viderit per somnium, quod in mari cęperit pisces hamo, inueniet diuitias a rege secundum rationem captionis. & similiter, si retibus per rectum obsequiū ditabitur ab eo secundum rationem captionis.

Item dicunt, quod si quis somniet, ꝙ secus litus maris ambulando lauet pedes appropinquabit regi, & gratiam inueniet penes illum secundum rationem ambulationis. & si mare intrauerit vsque ad fę mora, & lauerit, familiaris efficietur regi, & lętabitur fm rationem ablutionis.

Item dicunt, quod siquis per somnium

de

de proximo mare uideat tranquillũ, omnem tristitiam abijciet. & gaudebit. Quãdoque vero refertur (vt dicũt) mare somniatum ad hominum aduersitatem. Nam si quis in somnio mare intrauerit vsque ad verticem, solicitudine, & tribulatione & necessitate maxima vexabitur per regẽ terminabitur autem hoc secundum rationem absentiæ eius a terra. Nam si parum distet, minor, si multum, vehemẽtior afflictio erit.

Item si quis somniet secus litus maris se ire, & pedes inquinauerit, tribulabitur a rege secundum rationem inquinamenti.

Item si rex per somnium videat mare perturbatum perturbabit in regno suo.

Item, quia in præfato somnio Danielis dicitur, quod secunda bestia, quæ est similis vrso, habebat in ore tres ordines, scilicet dentium. Notandum, quòd secundum interpretes somniorum dentes somniati variam habent significationem. Nã aliquando referuntur (vt dicunt) ad principum, uel regnorum dignitatem: & sic accipiendo in hoc somnio Dan. quia illa secunda bestia vrso similis, regnum persarũ signat, quod vrso simile perhibetur propter patientiam laboris, & parcitatẽ victus. Nam pro pulmento sale vtebatur & cardomomo: sed assimilatur vrso non in toto, sed in parte, quoniam contra populum Dei nihil crudeliter egit. tres autẽ ordines dẽtium habuit. i. a principio tria regna. s. Persarum, Medorum, & Chaldeorum. Vel tres dentium ordines tres principes super. 120. satrapas habebat.

Quandoque vero dentes somniati, ut dicunt, communiter referuntur ad consanguineorum somniantis varietatem. Nam duo dentes anteriores significant filios, parentes, seu fratres, aut magis proximos de consanguineis. Qui vero sequũtur anteriores quatuor, consobrinos, & remotiores cognatos. Caninus dens firmamentum domus significat, & generis hoĩum. Molares vero significãt pueros, & supiores qdẽ masculos, inferiores vero femininũ sexum. Passiones ergo dentium somniatæ, ad ipsorum consanguineorum referuntur aduersitatem. Nam siquis intuitus per somniũ fuerit aliquos de anterioribus dentibus moueri ac denigrari, ac scaturire vermibus, signat, quod aliquis ex his quos diximus per anteriores dentes significari, ægrotabit: & si aliquem illorum dentium viderit cecidisse morietur propinquior de linea consanguinitatis. Si vero aliquem de dentibus, qui sequuntur anteriores, uiderit motum fore, aut confractum, aut aliquid passum cladem signat alicuius cognatorum prædictorum. Si vero erutus videatur, portendit mortem. Si vero caninum dentem qs viderit confractum, maior domus, vel generis eius periclitabitur. Si autem viderit eum denigrari, vel vacillare, ægrotabit ille & tribulabitur.

Item si videat, quòd caninus dens elõgatus fuerit in tantum, quod impediat comestionem, & os claudere, maior domus suæ, & generis erit impedimentum cunctis, & prohibitio; sed tamen suscipit correptionem cum dentis excessus habẽtis radicem facile possit coæquari. Hæc dicunt somniorum interpretes, sed ego interpretationibus talibus communium somniorum fidem esse ponendam non existimo, quia nulla ratio mihi claret qua re huiusmodi somniorum imagines humanarũ rerum euentus tales regulariter consequantur. Secus autem de illis somnijs sentio, quæ diuina scriptura refert, quia hominibus ad eruditionem ipsorũ a Deo illa esse immissa nulli venire dẽt in dubium Christiano. Vnde Iob: Per Iob. 33
somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina.

Item tentat diabolus homines multipliciter fraudulenter, & instanter: quod ostenditur ĩ Apo. vbi dicitur, Ecce draco Apo. 12
magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus eius septẽ diademata, & cauda eius trahebat tertiã partem stellarum cęli, & misit eas in terram, & draco stetit ante mulierem quæ erat paritura, vt cum peperisset, filium eiꝰ deuoraret. Iste draco diabolus est latenter animabus hominum insidians. Ipse enim dicitur leo, vbi aperte sæuit; sed draco; vbi occulte decipit. ideo duo sunt cõtra eum necessaria, patientia contra sæuitiam leonis, & prudentia cõtra fallaciam draconis. & per ista duo Sancti illudunt ei. Psalmus: Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Dicitur au- Ps. 103.
tem magnus propter potestatem nocendi præcipue quam habebit in fine. Iob: Non est potestas super terram, Iob. 41
quæ comparetur ei. Rufus dicitur pro

dici-

dicitur propter malitiam, qua sanguinē & mortem hominis ab initio sitiuit. Ioh Ille homicida erat ab initio. Dicitur autē habere septem capita, in quantum sugge rit, & mouet ad septem capitalia vitia. Di citur etiam habere cornua decem, in quā tum inducit ad contemptum, & transgressionem decalogi, idest decem præceptorum legis diuinę. Et in capitibus eius septem diademata, propter septiformem tentationem, per quam victores eius coronātur. Sūnt enim (vt dicit Bernardus) septem genera tentationum.

Iob. 14 Prima est importuna, quæ procaciter insistit, vt saltem vincat. Iob: Mons cadēs defluit, & saxum transfertur de loco suo, lapides excauant aquæ, & alluuione terra paulatim consumitur.

Iob. 20 Secunda est dubia, quæ animam ambiguitatis nubibus inuoluit. Iob: Cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mēs in diuersa rapitur.

Thr. 3. Tertia est subita, quæ iudicium rationis præuenit. Thre. Velociores fuerunt persecutores mei auibus cœli.

Iob. 13. Quarta est occulta, quæ deliberationis considerationem præterfugit. Vnde Iob: Quantas habeo iniquitates, & peccata, scelera mea atque delicta, ostende mi-

Iob. 41 hi. Iob: Quis reuelauit faciem indumenti eius, & medium oris eius quis intrabit? portas vultus eius quis aperiet? idest qs aperiet occultas eius cogitationes?

Iob. 30 Quinta est violenta, quæ vires animæ, siue mentis transcendit. Iob: Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me & ad meas miserias deuoluti sunt.

Pro. 14. Sexta est fraudulenta, quæ animam seducit. Prouer. Est via quæ videtur homini recta nouissima autem eius ducunt ad mortem.

Iob. 39. Septima est perplexa, quæ varijs vitijs simul impedit. Iob: Procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & vlulatum exercitus.

Isa. 9. Sequitur, quod cauda eius, idest finalis intentio eius, vel simulata deceptio, quæ malitiam tegit, sicut cauda tegit turpitudinem. Isa. Propheta loquens mendacium, ipse est cauda trahens tertiā partem stellarum, idest reprobos, qui nec sunt de parte innocentium, nec de numero piorum: sunt tamen de numero stellarum propter lucem, idest cognitionem fidei, quam habent saltem informem. Et misit eos tractos, & allectos in terram idest in amorem terrenorum, vt plus ea, quàm cœlestia diligant. Sequitur, quod draco, idest ipse diabolus stetit, sed incessanter insidiando ante mulierem, idest animā quę erat paritura, idest opere impletura conceptum propositi boni. Cum enim grauida sit anima in conceptu boni propositi, statim in partu insurgit diabolus, vt impediat partum.

Somnia duo Nabuchodonosor alterum de statua alterum vero de Arbore maximis plena arcanis mirificaque de Vase Petri visio scitissime interpretantur: per quæ quidem vita spiritualis ac corporalis hominis qualis esse debeat & quē admodum vitietur ac perficiatur diffuse explanatur. Cap. XXXIIII.

Vita hominis spiritualis assimilatur illi statuę quam sommauit Nabuchodonosor de qua dicitur Da. 2. Tu rex vide Dan. 2. bas, & ecce quasi statua vna grandis: statua illa magna, & statura sublimis stabat contra te, & intuitus eius erat terribilis huius statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porro venter, & fœmora ex ære. Tibiæ autē ferreæ pedum autem quædam pars erat ferrea, & quædam fictilis. Videbas i. a, donec abscisus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuā in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos, & tunc cōtrita sunt pariter ferrum, testa, ęs, argentum, & aurum, & redactæ quasi in fauillam æstiuæ areę, & rapta sunt a vento, nullusque locus inuētus est eis. Lapis autem qui percusserat statuam, factus est mons magnus, & repleuit vniuersam terram. hoc est somnium. In hoc somnio satis describitur humanæ vitæ spiritualis varietas.

Primo quantum ad dignitatem conditionis. Ecce statua grandis, &c.

Secundo quantum ad facilitatem corruptionis huius statuæ, Caput &c.

Tertio quantum ad difficultatem reparationis, videbas ita, donec abscisus est lapis, &c. Dignitas conditionis describitur: quia statua hæc erat grandis sublimis, & terribilis. Sic vita spiritualis hominis iusti est grandis per fidem, Hebr. Fide Moy Heb. 11 ses grandis factus, &c. Est sublimis per Dan. 4. spem. Danielis: Proceritas, siue sublimitas eius contingens cęlum, scilicet per spem cęlestium. Sed est terribilis hosti-

bus

Cant.6 bus per charitatem. Cantic. Terribilis, vt castrorum acies ordinata. Ordinantur e-
Cant.2 nim castra virtutũ per charitatem, Cant. Ordinauit in me charitatem. Vel grandis in actiua, sublimis in contemplatiua, terribilis in aduersariorum pugna, quam scilicet habet in vtraque vita. vel magna est eius correctio, sublimis eius reparatio, terribilis est eius perditio, siue damnatio. ergo magnitudo statuæ in consideratione culpæ, sublimitas in consideratione gratiæ, terror in consideratione pœnæ. Sed sequitur, Stabat contra te. Hæc statua tūc stat contra hominem, quando fœditatē, idest infirmitatem, & calamitatem mentis internę, & qualis sit, & qualis esse pos-
Psa.49. sit ex hoc ei ostenditur. psal. Arguam te, & statuam contra faciem tuam.

Secũdo describitur vitæ spiritualis corruptio, idest casus mentis a sublimitate virtutum ad ima vitiorum, cum dicit: Caput huius statuæ ex auro, &c. vbi ostenditur, quod huius statuæ prima pars erat aurea, secunda argentea tertia ærea, quarta ferrea, quinta testea, paulatim in deterius sit descensus: quia nemo repente fit turpissimus, sed gradatī deficiendo, quia qui minima negligit, paulatī deficit, vel defluit. In auro ergo significatur charitas, quæ cæteras virtutes supergreditur, sicut aurum cęteris metallis antefertur. In argento veritas, quia argentum quo frequētiori vsu atteritur, eo vtique clarius redditur. Sic veritas vehemēti discussione quo magis discutitur, eo melius commendatur: sic & veritatis consilia experiētiæ vsu quo tritiora sunt, eo clariora. Charitatis ergo claritatem fulgor auri exprimit, que cęlestis desiderij igne flammescit. In ære simulatio. æs enim argentum imitatur in sono, sed tamen multum distant in p̄cio. Sic simulatio suauem dulcedinis cantum habet in sermone, & suauiter reboat & dulciter resultat in ore: sed quantum per verbum, & exercitium demulcet exterius, tantum per consilium, & desiderium pallet intrinsecus. In ferro crudelitas. Ferrum enim cætera metalla comminuit, & domat. Vnde conuenienter crudelitatis violentiam designat, quæ resistētia queque premat, vt opprimat. In testa fictili fragilitas. Fictile enim de facili frangitur, & ideo per eam recte impatientiæ fragilitas designatur. Illi ergo habent caput aureum, qui incipiunt a feruenti charitate, vt qui sunt spiritu feruentes, in tribulatione patientes, & soliciti in opere, assidui in lectione, deuoti in oratione. Charitas enim patiens, benigna est, non inflatur, non emulatur, non quærit quæ sua sunt &c. Sed tales aliquando ex auro in argentum mutantur, quia refrigescente charitate operantur ex veritate, siue bona deliberatione, sed multum interest inter vtrunque statum: quia aliud est operari bonum ex desiderio, aliud ex consilio aliud operari cum magna delectatione, aliud ex sola deliberatione. Hæc conditio ad-
huc est bona, scilicet operari ex veritate, Io.3.
secundum illud, Qui facit veritatem, venit ad lucem: sed prima erat optima, scili- Apo.2.
cet operari ex feruenti charitate. Apoca. Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, sed habeo aduersum te pauca, quia charitatem pristinam reliquisti. age ergo pęnitentiam, & prima opera fac. Sed adhuc mens negligentior facta ex argento mutatur in æs, quia scilicet bonum opus quod faciebat ex veritate, ad laudem hominum resolutus postmodum actitat, p̄ humano fauore. Qui igitur blandum se exhibet in sermone, benignum in facie, sed peruersum in opere, & volūtate, iste profecto abiecto argēto iam operatur in ære. Æris enim more suauiter tinnit extrī secus, sed voluntatis deprauatione palle-
scit intrinsecus. Tali dicitur Apoca. Scio Apoc.3
opera tua, quia nomē habes, quod viuas; & mortuus es. Sed deterior est mutatio tertia, quia ex ęre mutatur in ferrum. Interdum enim, dum facti hominis ignominia reuelatur, incipit sordescere, & vilescere a quibus antea laudabatur. Et tunc contra eos despectus irascitur, & indignatur, & detestatur eos aliquando, & in eo, quod potest crudeliter persequitur, quibus quantum poterat antea placere conabatur, & sic æs in ferrum mutatur. i. leuitas in crudelitatem conuertitur, & mutatur.

Sequitur quarta mutatio, seu coniunctio ferri, & testæ: quia sicut sunt prompti & audaces ad mala interēda, sic post illa sunt pusillanimes, & impatientes ad tolerandum illata, vt recte mirari possis quomodo conuenire possit ferrum cum testa, idest tanta crudelitas cum tanta impatientia. Ecce statua nostra in qualem
finem desinit, quia post caput aureum Thr.4.
plantas fictiles accipit. Threnorum. Filij Sion incliti amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea. Sic ergo,

patet, quòd in capite aureo intelligit deuotio in membris argenteis discretio in æreis simulatio, in ferreis indignatio.

Item nota, quod in capite intelligitur intentio, qua totum opus in bonum, vel in malum finem deducitur, quia totum corpus capite regitur. In pectore vero consilium, quia ibi cor latet: in brachijs opera: in ventre obsequium compassionis, quia venter est tenerior pars corporis, & velamentum fœtoris: in fœmore humilitas, quæ ad vilia, & indigna inclinantur, fœmur enim pudendis subiicitur. in tibiis rigor seueritatis, quia tibiæ cœteris membris ossa longiora, & robustiora portant. per pedes necessitas vitæ, Pedes enim terram tangunt, & quantuncunque mens se ad cœlestia extendat sine huius vitæ subsidiis necessitatem suam non sustentat. Ergo patet, quòd per caput intelligitur intentio, per pectus deliberatio, per brachium exercitatio, per ventrem compassio, per fœmur humilitas, per tibiam seueritas, per pedem necessitas. Vel per caput desiderium intentionis, per pectus studium deliberationis, per brachium exercitium actionis, per ventrem obsequium pietatis, per fœmur seruitium subiectionis, per tibiam flagellum seueritatis, per pedem subsidium necessitatis. Si ergo caput intentio, & aurum deuotio, quid aliud est aureum caput nisi deuota intentio? Si pectus deliberatio, brachium actio, argentum discretio? quid aliud est pectus, & brachia argentea, quam consilia, & opera discreta. si in ventre compassio, fœmore subiectio, in ære simulatio, quid aliud est venter, & fœmora ærea nisi pietas, & humilitas ficta? & si per tibiam seueritas, per ferrum crudelitas, quid aliud in tibijs ferreis nisi seueritas crudelis. & si pes necessitatem, testa voluptatem, quid planta testea nisi superfluitas voluptuosa? pes ex parte testeus, & ex parte ferreus describitur, quia delicata mens, nunc in eorum odium adducitur, ignique restringitur, nunc vero cum tempora suppetunt, in eorum luxu resoluitur. Est ergo (vt patet ex dictis) fulgor capitis aurei deuota intentio cœlestis desiderij. claritas pectoris, & brachij argentei, certitudo recti conscilij, & rectitudo operis certi, sonoritas ærei ventris, & fœmoris, blandimentum falsæ pietatis, & fictæ humilitatis: robur ferreæ tibiæ rigor immoderatæ disciplinæ fragilitas testei pedis, effrenatio superfluitatis. Caput itaque aureum sancta desideria faciunt, pectus, & brachium argenteum, & consilia, & opera recta: ventrem, & fœmur æreum, obsequia, & seruitia ficta, tibias ferreas flagella seua. plantam testeam, subsidia delicata,

Tertiò, describitur destructæ vitæ reparatio. Sæpe enim, quem non corrigit manus humana percutit sententia diuina, vel inspiratio interna. Vnde de monte abscisus est lapis sine manibus, & percussit statuam, &c. quia feroces, & induratas mentes potius corrigit inspiratio diuina, quam corrigant flagella humana. Est ergo lapis abscissus sine manibus, timor diuinitus inspiratus, in cuius ictu statua deijcitur, idest monstruosa vita peccatoris destruitur. Vnde percussio statuæ, & comminutio compuncti cordis est contritio, & humiliatio. & in pedibus, idest in inferioribus statua concutitur, quando mens elata, atque peruersa, per spiritum timoris domini ad iniquitatis, & infirmitatis suæ considerationem reuerberatur, & postquam ferrum concutitur cætera conteruntur. Tunc contrita sunt, inquit, pariter ferrum. te es. ar. & au. &c. Vnde quia totius boni fundamentum est humilitas, prius erubescimus vera mala, quàm ficta bona, nouissimè, etiam vera bona cum sint imperfecta, & inconsummata. In ferri itaque contritione damnamus mala, quæ per iniquitatem commisimus. In testa autem illa, quæ per infirmitatem contraximus. Æris autem contritio est simulati boni reprobatio, in argenteis membris hoc displicet, non quòd sunt bona, sed quòd non sunt optima. In aureo autem opere, solum hoc est reprehensibile, quòd optimi operis inchoatio vsque ad debiti finis terminum non perducitur. In argenti itaque contritione boni operis imperfectio, in auri verò confractione arguitur optimi operis intermissio. Sequitur, Et redacta quasi in fauillam æstiuæ areæ. Per æstiuum tempus feruor spiritus, per aream spiritualis prudentia significatur: fauillæ nigredo, verecundiæ est confu-

sio. Has fauillas adhuc in conscientia tol leramus quamdiu de præteritis culpis confusi, vel suspecti sumus. Vnde peccata in fauillam vertuntur, quia erubescimus, in quibus delectari consueuimus. Sed flante vento, fauillæ tolluntur, cum per Spiritussancti aspirationem reatus nostri formido omnis atque suspitio ab

Psa.38. sorbetur. Psalm. Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Sic peccata Prophetæ erant in fauillam redacta quãdo dicebat: Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me, sed quasi à vento rapta, cum dicebat, gratias agendo, & exultãdo, Benedic anima mea domino, & omnia, quæ intra me sunt nomini sancto eius. Sed raptis fauillis nullus eis locus inuenitur: quia post impetratam veniam, mens contra similium corruptionum detrimenta insuperabilis redditur, quia ad similem corruptelam nec sensus decipi, nec affectus potest corrumpi. Sed nota, quod lapis comminuens statuam, crescit in montem magnum & eminentem: quia charitas per augmenta proficiens eleuat ad confidentiæ immen

Ps.124. sitatem de qua dicitur in Psalmo, Qui confidunt in domino sicut mons Sõ, &c.

Item vitæ spiritualis varietas describitur in illa arbore, quam somniauit idem

Dan.4. Nabuchodonosor, de qua dicitur, Da 4. Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & latitudo eius nimia, magna arbor, & fortis, & proceritas eius continens cœlũ: aspectus eius erat vsque ad terminos vniuersæ terræ, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, subter eam habitant animalia, & bestiæ; & in ramis eius conuersabantur volucres cœli, & ex ea vescebatur omnis caro. Videbam in visione capitis mei super stratum meum, & ecce vigil, & sanctus de cœlo descendit, & clamauit fortiter: & sic ait: Succidite arborem, & p̄cidite ramos eius, & excutite folia eius. & dispergite fructus eius, & fugiantur bestiæ, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius. Veruntamen germen radicũ eius in terra sinite, & alligent vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris sunt & rore cœli tingatur: & cum fœris pars eius in herba terræ; Cor eius ab humano commutetur, & cor ferũ detur ei, & septem tempora mutentur super eum. In sententia vigilum decretũ est, & sermo sanctorum, & petitio, donec cognoscant viuentes: quoniam dominatur Excelsus in regno hominum, cuicunque voluerit dabit illud, & humillimum hominem constituet super eum. Hoc somnium vidi ego Nabuchodonosor. Describitur in somnio hoc vita spiritualis tripliciter.

Primò, quantum ad statum gratiæ: Ecce arbor, &c.

Secundo, quantum ad lapsum culpæ: Et ecce vigil, &c.

Tertiò, quantum ad remedium pœnitentiæ: Veruntamen germen, &c. Quantum ergo ad primum nota, quod hæc arbor magna, est anima existens in gratia; & ipsa magnitudo arboris, est immẽsum robur virtutis. magna arbor est, qui fortia opera facit. In medio quoque terræ, quia intima bona desiderat: altitudo nimia, quia de sublimibus subtiliter sentit. Hæc est arbor magna ad bona agenda, fortis ad mala tolleranda, procera ad sublimia contemplanda. Vnde proceritas eius cœlum tangebat, quia inuestigationis eius subtilitas cœlestia penetrabat, nimia ergo in actionibus, fortis in tribulationibus, sublimis in inuestigationibus. vel altitudo nimia, inuestigatio est præsumptuosa, quæ est causa succissionis. aspectus eius, idest famæ, seu nominis cœlebritas vsque ad terminos vniuersæ terræ, vt à bonis diligatur, & à malis timeatur. Ergo in arbore notatur virtus, in aspectu virtutis notitia. vel aspectus vsque ad terminos vniuersæ terræ, quando propriæ virtutis experientia, nec in magnis, nec in minimis latet. folia eius pulcherrima, & fructus nimius, in folijs verba, in fructu scientia; in esu doctrina: nam esca vniuersorum in ea. Folia itaque, pulcherrima, sunt verba discreta. Fructus copiosus, sensus eruditus, multiplex intellectus. Esca vniuersorum, plena eruditio omnium discreta admonitio singulorum, folijs enim fructus vestitur, & verbis compositis sententia ornatur. Fructus bonus sapit, & pascit, & scientia spiritualis per sacras admonitionem suauiter reficit, folijs abundabat Iob dicens: Qui me, inquit, audie- Iob.29

bant expecta &c. Fructu autem sapiens ille, qui dicebat: Mihi autem dedit omnium, quæ sunt sciẽtiam &c. Sap.7. Escã
Sap. 7. vniuersis dabat, qui dicebat: Græcis ac Barbaris, sapientibus, & insipientibus debitor sum. Vel est fructus nimius scientia
Rom.1 curiosa. Ecclesiast. In rebus superuacuis
Eccl 3. noli scrutari multipliciter, subter eam habitabant animalia, & bestiæ, &c. Per animalia intellige mentes voluptati deditas. Per bestias mentes iracundas. Per volucres accipe spirituales bonorum studiorum, & Sanctorum desideriorum alis ad cœlestia volantes, subter eam ergo habitabant animalia, & bestiæ, eo, quod huiusmodi mentes per concupiscentiam, & iracundiam dissolutę, iustè quidem premi debent rigore disciplinæ, Sed in ramis superioribus conuersabantur volucres cęli, eo, quod viri contemplatiui cœlestibus desiderijs accensi merito debeãt & auctoritate erigi, & digno honore sublimari. Et ex illa vescebatur omnis caro. Ex illo omnis caro vescitur, cuius virtutum exemplo omnes ædificantur, cuius consolationibus omnes fouentur, cuius beneficijs omnes recreantur, cuius consilijs omnes roborantur, & doctrina reficiuntur. Vel per volucres intelligunt subtiles cogitatiões, per animalia & bestias carnales affectiones. Per arborem ergo, vt dictum est, accipimus robur fortitudinis: per ramos opera, & exercitia virtutis, ex quibus ramis meritorum bonorũ fructus tempore suo colligimus. rami ergo volatilia cœli suscipiunt, quia scilicet bona opera ad sublimes cogitationes deducunt, sed subter animalia, & bestiæ habitant, quia carnis impetus deorsum præmunt, Apos Castigo corpus meum, & in
Cor. 9. seruitutem redigo, ne forte cum ali. præ. ipse repro. effi. Debent ergo aues pro tẽpore ad cœlestia eleuari, & in æternorũ contemplatione suspendi, & iterum post sublimes volatus ad arboris suæ ramos reuerti, ibiq; immorari cogitationes cordis ad morum operumq; suorum considerationem frequenter reuocare, & eorum circunspectioni frequentius insistere.

Secundo agitur de vita spirituali quantum ad lapsum culpæ, cum dicitur, Ecce vigil, i. Angelus Angeli enim vigiles sunt quia ad nostram custodiam, & protectionem impigre insistunt: quibus somnus erroris, & obliuionis circa nostram custodiam nunquam subrepit. Et Sanctus, vt intelligatur Angelus bonus, non malus. De cœlo descedit, qa huiusmodi sententiam de cœlo cognouit, & in terra disposuit. Hoc enim est Angelos de cœlo descendere, ꝙ in summis discunt in terra disponere. Et cla. for. & sic ait prec. ar. Boni Angeli bona per seipsos faciũt, mala autem per malos fieri permittunt. Vnde Angelus hic, quia rectitudinis statum subuertere malum esse cognouit, arborẽ præcidere noluit. Veruntamen, quia his vnius meritum, vel vniuersitatis bonum exigere cognouit, fieri permisit. Vnde ꝙ dicit, Arborem præcidite, permissionẽ intellige non præceptionem. Vnde non est per hoc spiritibus malis obedientia iniũcta, sed licentia indulta. Et dicitur, quod fortiter clamauit, vt notetur distantia inter voluntatem siue intentionem spiritus boni, & mali: quia nos fortiter clamam⁹ cum longe positis aliquid innotescere volumus. Sed ex his accipe, quia nõ possunt nos mali Angeli pro sua voluntate nisi accepta licentia qua permittãt, perturbare: aliàs autem nemo posset eorum impetum tolerare. Nam arborem succidere potuissent, & voluissent, & tamen non nisi permissi succiderũt, quia sine Dei p̃missione nil faciunt. Sed nisi arbor ista nimis alta fuisset, & de sua virtute intumuisset, sententiam succisionis non accepisset. Arbor itaque succiditur, quando constantiæ virtus tentationibus paulatim attenuatur, tandemq; funditus tollitur. psalmus: Dereliquit me virtus mea. Psa. 37.
Succisa arbore rami præciduntur, qa virtute animi deficiente bona opera paulatim subtrahuntur. Arbor succiditur, & rami præciduntur, quando virtus in occulto, & virtutis opus deficit in aperto. Prius igitur subtrahitur virtus animi, postmodum autem subtrahitur etiam facultas, & occasio bene operandi. Et succisa arbore, arboris, ramisq; præcisis folia excutiuntur, fructusq; dispergitur: quia deficiente virtutum proposito, & virtutum exercitio, prius gratia bene loquendi tollitur, tandem etiam gratia recte intelligendi subtrahitur. Et recte postquam deficit studium bonæ operationis, subtrahitur facundia sermonis: quia scandalizare magis quàm ædificare audientes potest omnis castigatio, vel exhortatio deprauati prædicatoris. Foliorum ergo gratia excutitur, quando ex suspitione

ne infami prius habita,facundia loquen
di, vel auctoritas amittitur. Fructus di-
spergitur,quando eius doctrina contem-
nitur, quæ quamuis per sensus consilii
vtilis forsitan videatur, per prauum ta-
men vitæ exemplum facile conculcatur.
Fructus dispergitur quando importuna
variarum concupiscentiarum in inuer-
sione studium meditationis dissipatur: &
subtilitas, inuestigandiq; facultas cogita
tionum euagatione confunditur.

Sequitur,fugiant bestiæ, quæ sub ea
sunt. Hoc fit quando amissis virtutum ra
mis,& fructu consilii,& honestate vitæ,
& auctoritate doctrinæ subiecti eius ip-
sius obedientiam detractant:& carnales
quiq; eius magisterium contemnunt. vo
lucres quoque cęli de ramis eius fugiũt,
quia etiam spirituales viri consortiũ eius
declinant,& infamiam horrescunt. psal.
Elongasti a me amicum, & proximum,
& notos meos a miseria. Vel subter ha-
Psal. 87 bitantes bestiæ fugiunt, cum vigore ani-
mi tentationibus exhausto iam non va-
let mens carnales impetus cohibere, vel
quælibet irrationabilia desideria sub ra-
tionis magisterio coercere. Auium quo-
que habitationem amittimus,cum subli
mium inuestigationum iocunda specta-
cula phantasmatum occursione turbati
exercere non valemus. Vel in ramis suis
inhabitantes volucres cœli arbor amit-
tit, cum meditationes suas circa assue-
tam morum suorum circunspectionem
exercere iam nequit. Contubernia taliũ
volucrum nos amisisse sæpius dolemus,
cum cogitationes nostras ab inepta eua-
gatione restringere non valemus.

Tertio describitur vita spiritualis quã-
tum ad remedium pœnitentiæ, vel diui-
næ misericordiæ. Magna enim est admi-
ratione dignum, quòd diuina miseratio,
nec tales homines sæpe funditus dese-
rit, nec post talem lapsum tantamq; rui
nam penitus destituit, sed adhuc tales sę
pe ad correctionem expectat, & ad pœ-
nitentiam reseruat. Vnde subditur, Ve
runtamen germen eius radicum sinite in
terra, scilicet vnde possit iterum repara-
ri,& ad pristinam pulchritudinem refor-
mari. Tunc arbor radicitus euellitur,quã
do post perpetrata mala in desperationẽ
præcipitatur. Quasi enim radices suas ar
bor amittit, quando omnem correptio-
nem perdit,& in desperationem cadit. er
go hoc est huius arboris germen radicũ
post ruinam remanere, quemlibet post
peccati lapsum pœnitentiæ propositum
habere, & pœnitentiæ fructum de diui-
na pietate sperare. sed aliquando post
multa,& maxima,& diuturna mala, ali-
qui spem, vel propositum resipiscendi
amittunt. Vnde subditur, Alligetur vincu
lo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris
sunt. Vinculum ferreum,est peruersitatis
indomabilis consuetudo. In ferro nota
audaciam,in ære pertinaciam,in herbis
bona infima & terrena. Quasi ergo in
vinculo ferreo, & herbis terræ mens de-
prauata alligatur,quando carnalium vo
luptatum amore ex praua consuetudine
obduratur. Ferrum enim, quod cætera
metalla domat,audacia est, quæ neminẽ
formidat. Vnde quando mens suis desi-
derijs audacter & pertinaciter insistit
quasi vinculo ferreo, & æreo ligata exi-
stit. & rore cœli perfundatur, idest per
subtiles suggestiones Diaboli erroribus
imbuatur. Nam ex contumeliarum sua-
rum exhalatione tantam incurrit caligi-
nem errorum, vt ei bonum malum, &
malum bonum videatur: ergo qui in her
bis terræ foris ligatur, rore cœli perfun-
ditur, quia post deprauationem morum
sensus deprauatur,& multis erroribus fa
scinatur,& implicatur. Sequitur, Et cum
feris pars eius in herba terræ. Feræ terræ
sunt homines crudeles. Vnde feræ a fero
citate dicuntur: herbæ terræ, sunt oblecta
menta vitæ. Vnde cum feris est pars eius
quando id, quod non potest per indu-
striam, satagit per violentiam, & rapinã.
cor ab humano commutatur, quando
nulla compassione mouetur, vel huma-
nitate.

Item cor feræ accipit quando sponte
seuit,& gratis in apertam malitiam erum
pit.

Notandum est autem, quia de huius-
modi somniis, quæ de arboribus apparẽt
in hominibus, somniorum interpretes di
cunt, quòd aliud signant ratione situum,
aliud ratione partium, aliud ratione fru-
ctuum. De situ autem arborum exemplũ
adducitur, quia si quis viderit per somniũ
arbores ortas in mari, aut petra, aut
aliis locis, quæ non recipiunt arborũ ger
minationem, viros inconsuetorum habi
tuum in loca illa intraturos præstoletur
secũdum rõnem multitudinũ arborum.
De partibus quoque arborum exemplũ
adducunt dicentes, quòd somnia, quæ

de arboribus apparent ad hominum con ditiones referuntur: quia robur trunci, quod in altum porrigitur, ut dicunt, ora tionem signat, stipites autem siue rami ad folia referuntur: fructus autem referuntur ad fidem, vel diuitias: sed folia ad sensum. Nam in somnio folia, quæ bene uidentur uirere, & bene nutriri, rectitudinem sensus significant; languida uero labentia, succoq; destituta, sensus protendunt imbecillitatem. De fructibus autẽ dicunt, quòd aliud repræsentant ratione saporis, aliud ratione temporis, aliud rõne alboris. Quantũ enim ad saporem dicunt, quòd omnes fructus acetosi, & stiptici in somnio uisi, referuntur ad malũ euentum. Vnde si alicui uideatur in somnio, quod colligat ex palmeto fructũ acerbum, tribulabitur, & cruciabitur secundum rationem excerpti fructus: eo, quod stipticus sit.

Item si quis arborem oliuę complexus, fructus excerpserit, à uiro hilari, ac miti amaritudinem, & tribulationem accipiet eo, quòd fructus stipticus sit. Econtra autem, fructus dulces, & suaues ad bonum referuntur euentum. Vnde si cui in somnio uideatur, quòd ex palmeto excerpat fructus maturos adipiscetur, aurum, & diuitias secundum rationem exceptionis. Si autem de theca seminis acceperit fructus palmarum, inueniet gaudium apud filium nobilis mulieris.

Item si quis se conspicatus fuerit nucẽ concutere, & accipere de fructu eius, acquiret à uiro sene diuitias cum labore, quas ille nouiter possederat. De tempore uero fructuum dicunt, quòd aliud reprę sentant fructus in tempore suo uisi, quã faciant extra tempus. Vnde referunt, quod quidam ueniens ad somniorũ magnum interpretem qui dictus est Serim, interrogauit eum multis astantibus dicens: Vidi per somnium, quod in arborẽ ascendens: quæ dicitur uericolea, comedebam de fructu eius. Qui respondit, A diuite uiro beneficium adipisceris. Et iterum post dies multos uenit alius multis astantibus, & eandem quæstionem proposuit dicens. Ascendi arborem, quæ dr̃ uericolea, & comedi de fructu eius. & ait Serim, Tribulatio expectat te cũ tortura. Et mirati qui aderant quomodo eiusdẽ somnii diuersa esset interpretatio. Et respondit primo tempus fructuum erat. Secundo interrogante fructus abierant, ideoq; permutatum est iudicium. Et per contantes inuenerunt in utrisq;, ut dixerat interpres. Ratione uero arboris uariatur, & mutatur significatio: quia si quis uideat, quòd uolens colligere mala punica adhæserit uestis eius truncis ipsius arboris, scissaq; fuerit, significat, quòd cũ uiro locuplete contendet. Et si post complicationem ramum ruperit uictoria potietur. Hæc dicunt somniorum interpretes: quæ quia naturalis rationis fundamentum non uidentur habere, plus à plerisq; prudentibus fabulosa reputantur, quam uera.

Item uita hominis uariatur secundum statum naturæ, & culpæ, & pęnitentię: & hæc uarietas ostenditur in uisione Petri. Dicitur enim ibi, quòd Petrus uidit uas quodam uelut linteum magnũ quatuor initiis submitti de cęlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & uolatilia cęli, & facta est uox ad eum, Surge Petre occide, & manduca. ait autem Petrus, Absit a me Domine, quia nunquam manducaui omne commune, & immundum. & iterum uox secũdo ad eum, Quod Deus purificauit, tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter, & statim receptum est uas in cœlum. Act.10.

Primò hìc describitur uita hominis quantum ad statum naturæ: quia homo maximè ex parte animæ est uelut quoddam uas magnum, capax quodammodo omnium. Vnde Philosophus dicit, quod anima est quodammodo omnia. Omnia enim capit per sensum, vel intellectum. imo est quodammodo capax Dei, vnde nihil minus Deo eã implere potest. Sed est homo quasi linteum propter mortalitatem carnis, quia linteis mortuorum corpora hactenus inuoluebantur. Arist.1. de ani.

Item quatuor initiis submissum, idest quatuor elementis compositum. Sed de cœlo in terram submittitur: quia de cœlo spiritus, caro uero de terra originatur. Vnde homo de cœlo in terram submittitur, cum spiritus carni unitur.

Vel describitur homo quantum ad lapsum culpæ, ex eo, quod uas summittebatur de cœlo in terram, idest de gratia in culpam. uel de cœlo in terram peccatorum submittitur, quia dimisso spiritu carnem sequitur. & ideo sunt in eo quadrupedia, idest peccatum luxuriæ, quia peccatum carnis quasi quatuor pedibus graditur

graditur: quia scilicet quatuor actibus si
ue gradibus perficitur, scilicet suggestio
ne, delectatione, consensu, & opere.
Item serpentes qui terræ inhærent uen
tre. i. peccata auaritiæ, quibus rebus terre
nis inhæremus mente.
Item uolatilia, quæ in altum uolant:
per quæ signantur appetitus siue pecca
ta superbiæ.
Tertiò describitur status pœnitentiæ:
quia facta est uox ad eum Surge, scilicet
à peccatis auaritiæ: quæ infima petit. Oc
cide delectationes luxuriæ, quæ in carne
uiuit: manduca. i. contere appetitus super
biæ, quæ proteruè se erigit. Sed, quia su-
perbus iustus quandoq; iactanter se cō-
mendat, & despicit cæteros, & coniungi
renuit humili pęnitenti sicut phariseus,
Luc.18. qui dicebat, Non sum sicut hic publica
nus, subditur, Nunquam manducaui om
ne commune, & immundum: Sed hæc ia
ctantia reprimitur, cum dicitur: Quòd
Deus purificauit scilicet per pęnitentiā,
tu ne commune. i. immundum dixeris.
Nam pęnitentia omnem immundum pu
rificat. Sed pęnitentia necessaria est tri-
pliciter. s. in corde per contritionē in ore
per confessionem, in opere per satisfa-
ctionem. Et ideo additur, quòd hoc factū
est per ter. Et talis pęnitentia etiam in cę
lo acceptatur, & approbatur. Vnde subin
fertur, quòd statim receptum est uas in
cœlum. Vel hoc dicitur, quia talis pęni-
tentia ianuam cœli aperit, & ipsum pœ-
nitentia in cęlestem gloriam finaliter in-
troducit.

Virtutes principales, uitiaq; eis opposita in somnio Pharaonis de septem spicis figurata, quæ quot equalia sint, nec non quatuor Cardinales uirtutes, quatuor fabris à Zacharia descriptis, assimilari definitur. Cap. XXXV.

VIrtutes principales sunt septem, qui-
bus septem uitia opponuntur: quod
patet ex somnio Pharaonis, quod habe-
Ge. 41. tur Gen. Vbi dicitur, quod Pharao dormi
uit, & uidit somnium: septem spicæ pul
lulabant in culmo uno, plenæ atq; for-
mosæ: Alię quoq; totidem spicæ tenues,
& percussæ, uredine oriebantur deuoran-
tes omnem priorum pulchritudinem. Per
septem autem spicas plenas possunt in-
telligi septem uirtutes.
Primò propter numerum, quia septem
erant spicæ, & septem sunt uirtutes ani-
mæ principales, ad quas cæteræ reducun
tur. s. tres theologicæ, ut Fides, Spes, &
Charitas. Et quatuor Cardinales, ut Iusti
tia, Temperantia, Fortitudo, & Prudētia.
Nam fide ordinatur rationalis, spe con-
fortatur irascibilis, charitate ordinatur cō
cupiscibilis: temperantia gubernatur cor
pus, iustitia regitur mundus, fortitudine
uincitur diabolus, prudentia dirigitur, &
perficitur omne opus. Est enim pruden-
tia (secundum Philosophum) recta ra- Arist. Rhet.
tio agibilium.
Secundò pp exēplū, quia rectè assimilā
tur spicis: quæ dñr spicæ a quibusdā spi-
culis quibus sunt munitæ exterius. Sic ēt
quælibet uirtus hēt spicula sua, & tela q-
bus defendit se. Nā hēt fides spicula mi-
raculorū, spes spicula orationū, charitas
spicula eleemosynarū, iustitia spiculā sup
pliciorū siue punitionū, tēperentia spicu-
la ieiuniorū, fortitudo spicula pręmiorū.
quia consideratio pręmii minuit, uim fla
gelli, prudētia aūt spicula hēt uerborum,
quia uerba sapientium quasi stimuli.
Tertiò propter fundamētū siue princi-
piū: quia pullulabāt in culmo uno. Iste
culmus à quo oēs uirtutes oriūtur, & in
quo fundant, & uniunt, est gratia Dei. Vn
de sicut oēs potētię aīæ oriunt ab ei⁹ eēn
tia, ita omnes uirtutes oriuntur a gratia.
Quartò rōne cōtēti: quia erāt plenæ, Ple-
næ. n. uirtutes sūt granis, & seminib⁹ me
ritorū, ex qb⁹ ēt suscipiunt fruct⁹ pmiorū.
Quinto pp aspectū, quia formosę. i. pul
chræ in aspectu. Sic uirtutes reddūt uitā
hoīs pulchrā, & gratā ad imitādū. Per se-
ptē āt spicas tenues ītelligunt septē uitia
capitalia, ex quibus cętera uitia oriūtur.
Primò ppter numerū, quia totidē erāt
sicut spicæ plenæ scilicet septem. Et simi-
liter principalia uitia septē sunt, scilicet
superbia, auaritia, gula, luxuria, ira, īuidia,
& accidia. Superbia quærit excellentias.
Auaritia quærit diuitias, Gula expetit de
litias, Luxuria quærit delectari, ira uult
uindicare, per inuidiam cōtristant prospe
ra. s. aliena. Accidia fugit laboriosa.
Secundò propter exemplum, quia assi
milat spicis s. quæ dicūtur à spiculis pun
ctionum, quia scilicet conscientiam pun
gunt. Ro. Tribulatio, & angustia in oēm Ro. 2.
animam operantis malum: tribulatio sci-
licet pęnæ, & angustia conscientiæ.
Tertiò pp defectū, quia tenues erāt. Ca
rent. n uitia pinguedine gratiæ, plenitudi
ne iustitiæ, & fructu mercedis æternæ.

Quartò propter incendium: quia percussę uredine .i. inflammatione suggestio nis diabolicæ. Ipse enim diabolus est uen tus urens uirtutes uastans, & uitia inflã- mans. Iob. Tollet eum uentus urens.

Iob. 26. Quintò propter effectum, quia deuora bant omnem priorum pulchritudinem, quia scilicet uitia dissipant omnem pulchritudinem uirtutum. Nam pulchritu dinem fidei uastat auaritia, quæ est idolorum seruitus: pulchritudinem spei uastat accidia, quæ dum laborem refugit quasi euacuat spem mercedis: pulchritudinem charitatis destruit inuidia, pulchri tudinem iustitiæ superbia, pulchritudinẽ temperantiæ deuorat gula, pulchritudinem prudentiæ ira, pulchritudinem forti tudinis luxuria.

Item quatuor uirtutes cardinales assimilantur quatuor fabris qui describũtur

Zach. 1. in uisione, ut habetur Zach. ubi dixit. Vi di, & ecce quatuor cornua, & dixit Angelus: hoc sunt cornua quæ uentilauerunt Iudam, & Israel, & Hierusalem. Et osten dit mihi Dominus quatuor fabros, & ait Angelus: Venerũt illi, ut deiiciãt cornua.

Quatuor ergo cornua (secundum glosam) sunt quatuor passiones animam impugnantes, & perturbantes, scilicet timor, amor, dolor, & gaudium: his cornibus uentilantur, & dissipantur iuda. i. pœnitentium confessio, & Israel. i. contemplantium speculatio, & Hierusalẽ i. actiuorum pacifica conuersatio. Nam iuda confessio, Israel Deum uidens, Hierusalem pacifica interpretatur. Sed contra hæc cornua. i. uitia quatuor fabri quasi quatuor boni medici non cernuntur à propheta, sed ostenduntur à Deo, scilicet quatuor uirtutes, ut prudẽtia, iustitia, for titudo, & temperantia: hæ enim uirtutes ædificant quicquid uitia destruunt. Vnde fortitudo deiecit cornu timoris, iustitia cornu inordinati amoris, prudentia cornu doloris, & temperantia cornu

Ps. 108. gaudii, & delectationis, Psal. Cornua peccatorum confringam.

Duæ ipsius Ioannis visiones adamussim exponuntur: in quibus tota Christi uita, Leoni ac libro aperto comparata, ipsius potissimaq; mysteria in septem libri signaculis figurata, erudite patefiunt. Cap. XXXVI.

Apo. 5. CHristus uocatur Leo in uisione Beati Iohãnis, quę habet Apo. 5. Vbi unus de senioribus qui in uisione apparebat, dixit: Ecce uicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius. Vbi primo expressit Christi præsentiam, cum dicit, Ecce. Isa. Dice- Isa. 35.
tur in illa die, Ecce Deus noster, expectamus eum. Est enim Ecce aduerbium demonstrandi. Vnde ecce uicit, quasi uisibilis est qui uicit. Secundò expressit Christi uictoriam, quia uicit scilicet mundum contemnendo, Ioan. Confidite: ego uici Io. 10.
mundum.

Item uicit diabolum eiiciendo. Iohan. Io. 12.
Nunc princeps huius mundi eiicietur foras.

Item uicit carnem crucifigendo Apo. Ro. 6.
Vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati.

Tertio expressit eius potentiam, quia Leo. Christus enim fuit, ut Leo in natiuitate. Dicitur enim, quod Leo cauda delet uestigia sua, ut non comprehendatur. Sic Christus cauda humanitatis uestigia deitatis abscondit, ne diabolus eum inue niret: Isa. Leo quasi bos paleas comme- .Isa. 11.
det. i. fragilitates, & humilitates nostræ humanitatis assumet, ut diabolo suam di uinitatem abscondat.

Item fuit, vt Leo in prædicatione, quia audacter, & sine humano timore arguebatur maiores. Osee. quasi Leo rugiet, Ose. 11.
quia ipse rugiet, & formidabunt filii maris.

Item fuit, ut Leo in passione: quia tũc diabolum proprie uicit, & prędam de manu eius tulit, Gen. Catulus Leonis, Iu Ge. 49.
da, ad prædam ascendisti fili mi, requiescens, accubuisti ut Leo.

Item, ut leo fuit in resurrectione: quia mortuus tertia die uirtute patris quasi uir tute uocis eius suscitatus fuit. Num. Ac Nu. 26.
cumbans dormiuit, ut Leo, & quasi leena quam suscitare nullus audebit.

Item Leo erit in iudicio quando emittet rugitum terribilem Amos. Leo rugiet Amos.
quis non timebit. Quarto expressit Chri- 4.
sti prosapiam, quia de tribu iuda, supple natus. Mic. Et tu Betheleem Ephrata par Mic. 5.
uula es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel. Et ex hoc excluditur error illorum qui dicunt, quod Christus non assumpserit carnem de Virgine: sed de æthere fecit sibi corp⁹, & sic transfudit se in uterum Virginis. Vnde dicunt, ꝙ Christus natus est de virgine, sed nõ factus de uirgine, cõtra quos

uicit

Gal 4. dicit Apo. At ubi uenit plenitudo tempo ris, misit Deus filium suum factum ex mu liere factum sub lege. Sequitur radix Dauid. glo. i. procedens a Dauid, vel fundamentum Dauid, imò utrunq; procedens à Dauid quo ad humanitatem. Isa. Egre-
Isa. 11. dietur uirga de radice Iesse. fundamentū Dauid quo ad diuinitatem: quę est radix, & principium omnium. Iohan. Omnia
Ioan. 1. per ipsum facta sunt. Apoca. Ego sum ra-
Ap. 21. dix, & genus Dauid, stella splendida, & matutina.

Quinto expressit Christi efficaciam, scilicet aperire librum, & soluere septem signacula eius, quasi dicat. In hoc, quod uicit, librum aperuit, & diuinam dispositionem impleuit. i. genus humanum redemit. Et septem signacula soluit. i. occulta mysteria declarauit. Dicitur autem aperuisse septem signacula, quia septē Christus in se manifestauit nostræ redemptionis sacramenta in lege figurata, & a prophetis prædicta.

Primum fuit conceptio siue incarnatio quæ fuit figurata in conceptione Isaac,
Ge. 22. Gen. 22. & prophetata Isa. Accessi ad pro
Isa. 8. phetissam, & concepit filium.

Secundum est eius natiuitas: quæ fuit
Ge. 27. figurata in natiuitate Isaac, & prophetata
Isa. 9. Isa. Ecce uirgo concipiet, & pariet filiū.
Nu. 16. Vtrunq; figuratum fuit in uirga Aaron: quæ nocte una fronduit, floruit, & fructū fecit.

Tertium est passio: quæ figurata fuit in
Gen. 4. morte Abel, & in immolatione uitulę ru
Nu. 19. fæ, & agni. Exo. & prophetata. Isa. Sicut
Exo. 2. ouis ad occisionē ducetur. Hier. Ego qua
Isa. 35. si agnus mansuetus, qui portatur ad uicti
Hier. 15. mam.

Quartum est descensus ad inferos: qui fuit figuratus in Sansone, qui tulit portas
Iud. 16. Gazæ. & prophetatus Zacha. Tu autem ī
Zac. 9. sanguine testamenti eduxisti uictos de lo co carceris &c.

Quintum est resurrectio, quæ figurata fuit i resuscitatione filii mulieris Sarepta
3. Re. 17. næ. 3. Re. prophetata. Ose. Viuificabit nos
Ose. 6. post duos dies, & in die tertia suscitabit nos.

Sextum est ascensio, quæ figurata fuit
Gen. 5. in translatione Enoch, Gen. & in raptu
4. Re. 2. Heliæ 4. Re. & ꝓphetata Isa. Quis est iste
Isa. 63. qui uenit de edom. Psal. Ascendit Deus
Psa. 46. in iubilo &c.

Septimum est aduentus ad iudicium: qui figuratus fuit in arcu cęlesti post diluuium per colorem igneum. Gen. & pro Gen. 9.
phetatus est. Isa. Dominus ad iudicium Isa. 3.
ueniet cum senioribus populi sui.

Item Christi uita assimilatur illi libro, de quo agitur Apoc. ubi dicitur, Accipe librum apertū de manu Angeli stantis supra mare, & super terram. quasi apertius diceret: Ex vita Christi accipe eruditionem, quia liber est unde accipe librum istū, ut erudiaris. In hoc enim libro tot sunt literæ, quot uirtutes: humilitas enī est una littera, patientia est alia, charitas alia: & sic de alijs: quas scilicet litteras ipsemet Christus scripsit in se. Iob. Librū scribat ipse qui iudicat. i. filius, cui pater omne iudicium dedit. Ad exēplar igr̄ huius libri scribere quilibet suum debet: quia hoc est exemplar uerax. Vnde in iudicio omnibus apertus ostendetur, ut uideant oēs in eo falsitates librorū suorū.
Ap. Liber qui est uitæ, apertus est: & iudicati Ap. 20.
sunt mortui ex his q̄ scripta erāt in libro.

Item para te ad lectionē: qa liber iste apertus est: & iō dixit librū apertū. Hic liber fuit clausus in armario uteri uirginalis in incarnatione, tractus inde in natiuitate, sed apertus fuit in passione. Ibi. n. Christus clauis ferreis habuit apertas manus, ut erudiret nos de agendis.

Itē lāceā habuit apertū latus, ubi ē cor,
ut erudiret nos de credēdis. Nā corde cre Ro. 10.
ditur ad iustitiā. uel de diligendis. Lucas.
Diliges dn̄m Deū tuū ex toto corde tuo. Lu. 10.
Itē apertos pedes, ut erudiret nos de appetēdis, quia pedes aīæ, sunt eius affect⁹.

Itē ad operis imitationē, quia liber ille de manu Angeli accipiēdus est. Angelus est prædicator, qui non tā uerbo, quā exēplo annunciat uitā Christi. Vnde talis librū istū idest uitā: et in manu i. in operis imitatione. Qui ergo talis prædicatoris sequitur exēplum, recte de manu Angeli librum accipere dicitur. Vnde terrestris Angelus Paulus librum istum accipere de manu nos hortatur dicens. Imitato
res mei estote, sicut & ego Christi. Ergo 1. Cor.
librum accipe de manu Angeli. i. exēplū 11.
tene boni magistri, qui facit, & docet opera Christi. Talis magister est qui mare, & terrā pedibus calcat. i. aduersa, & prospera superat. Vnde dicit statis supra mare, & super terram. Per mare. n. aduersa: ꝓspera uero per terram intelliguntur.

Finis libri septimi.

PROLOGVS LIBRI OCTAVI

In quo exempla de legibus, ideſt de iure Canonico, & Ciuili quàmplurima exactè conſcribuntur.

Pro. 8. LEgum conditores iuſta decernunt, & liberum arbitrium hominis, ex quo opera humana proueniunt, non eſt determinatũ ad vnũ cõtingit homines in ſuis operib. non ſemper ratione procedere, ſed plures errare: propter quod fuit neceſſarium homini habere in ſuis actibus regulam dirigentem. Quamquam autem omnis ratio, quæ eſt primum, ſecundum philoſophum, principium in agendis, ſit communis menſura, vel regula operum humanorum; diuerſa tamen hominũ opera mediantibus diuerſis habitibus ab ea regulantur. Nam opera humana extrinſeca, quæ ad vitam ipſius hominis pertinent corporalem, regulantur a ratione humana arte mediante. Vnde i 1. Metha. dicitur, quòd hominum genus arte, & ratione viuit, & eſt ars, vt diffinit philoſophus, recta ratio factibilium; & uocat ipſe ſtabilia opera, quæ poſſunt ex exteriori materia fieri corporali. Ea vero hominis opera, quæ pertinent ad vitã moralẽ regulantur mediante virtute. Eſt enim virtus moralis, habitus electiuus immediate conſiſtens determinata ratione, prout vtique ſapiens determinabit. Sicut eã diffinit philoſophus in libro Ethicorum.

Ariſt. 1. metha. Ariſt. Ethi.

Idem philoſophus etiam dicit, ꝙ virtus eſt, quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit. Cætera illa hominum opera, quæ pertinent ad vitã ciuilem, rõ menſurat, & regulat lege decernẽte. Sunt. n. ciuilia opera in quibus unus cõicat alteri in ordine ad bonum cõe, & talium eſt lex humana, quæ bonum cõe, reſpicit, regula, & menſura. Vnde dicit de ca iſi. quod lex eſt nullo priuato comodo, ſed pro cõi vtilitate oium cõſcripta. Eſt ergo hic actuũ regula lex humana ſecundũ, q̃ inducit aliqs ad agẽdũ, vel ab agẽdo retrahit. Sed quia talia ciuilia opa lex ſm æqtatẽ iuſtitiæ regulat, & menſurat, recte in verbis ꝓpoſitis dr̃, ꝙ legum cõditores iuſta decernunt. In quibus verbis nõ tm̃ deſcribitur humanarũ legum origo: ſed & arctitudo inſup, & rectitudo earũ. Nã legũ origo manauit ex ſapientia cõditorũ. Coartatio vero ſumitur ex violentia pceptorũ ad quorũ ſcilicet obſeruatiam ciues per pœnas legales cogũtur: qđ exprimit in nomine legũ, qa lex à ligãdo. i. cogẽdo eſt dcã: vñ lex coartationẽ importat: ſed legũ rectitudo perpẽdit in iuiuſtitia decretorũ, qa iuſta decernũt. Eſt aũt circa primum notandũ, ꝙ legum cõditores iuſtarũ nõ oẽs indifferenter hoĩes eſſe pñt, quia cõdẽdi leges auctoritas ſolũ cõitati vel principi cõpetere vr̃: pp qđ Iſi. dicit. & habet̃ et̃ in decretis, ꝙ lex eſt conſtitutio populi in qua maiores natu cũ plebibus aliqd ſanxerunt. Sunt tñ ſecũdum Iſi. qđã leges q̃ vocant̃ conſtitutiones principũ, q̃ pertinent ad monarchiã, i. ad ciuitates, vel regnũ, q̃ gubernant̃, & regunt̃ ab vno. Aliæ vero leges ſunt, quæ uocantur reſponſa prudentum, & ſenatus conſulta, & hæ ptinent ad ariſtocratiã ad principatũ optimorum ſiue optimatũ. Aliæ quoque ſunt leges, q̃ dñr ius prætorium, & hæ ptinent ad oligarchiã, q̃ eſt principatus paucorum diuitũ, & potentũ. Aliæ et̃ leges ſunt, quæ plebiſcita vocantur, & hæ ptinẽt ad mocratiam, quæ eſt populi principatus. Aliæ inſup ſunt leges cões quas maiores natu (vt dictũ eſt) cũ plebibus ſanxerũt, & hæ ad regnũ optimum ptinent, qđ eſt ex ſu pradictis cõmixtum. Patet ergo, ꝙ priuatæ perſonæ non competit ferre legẽ, ſed ſolũ admonere ex eo, ꝙ ſua monitio ab aliquo cõtẽnatur oĩno habet vim coartatiuam quã oportet habere lex: ad hoc, vt efficaciter inducat ad virtutem, prout philoſophus dicit ſed coactiuam vim habet populi multitudo, vel publica perſona ad q̃ ptinet pęnas infligere. Eſt aũt (vt tradit Phil vtilius, & melius oĩa ordinare lege, quàm dimittere arbitrio iudicis, ꝓpter tria. Primo quidem, quia facilius eſt

Iſid. in æthi.

Diſt. 2. Iſidor.

Ari. 10. æthi.

Ariſt. 2. rethor.

est inuenire paucos sapientes, qui sufficiunt ad rectas leges ponēdas, quàm multos qui requirūt ut ad iudicandum de singulis.

Secundò, quia illi qui leges ponunt, ex multo tempore considerant, quod lege ferendum sit: sed iudicia de singulis factis fiunt ex casibus subito exortis. Facilius autem ex multis consideratis potest homo videre quid rectum sit, quàm solum ex aliquo vno facto.

Tertiò, quia legis latores iudicāt in vniuersali, & de futuris: sed homines iudicijs præsidentes iudicant de præsentibus ad quæ afficiuntur amore, vel odio, vel aliqua cupiditate: & sic eorum deprauatur iudicium. Quia igitur iustitia iudicis quæ dicitur animata, non in multis inuenitur & quia etiam flexibilis est. idcirco necessarium fuit, vt in quibuscunque est possibile lege determinaretur, & paucissima arbitrio hominum committerentur. Sūt enim singularia quædam, quæ lege comprehendi non possunt: & talia necessariū est, vt iudicibus committātur, puta de eo quod est factum esse, vel non esse, & de alijs ꝯsilibus his, vt Philosophus ait ibid.

Secundo in nomine legum notanda est legis coactio, cum lex a ligando dicatur (vt supra dictum est) quæ ligatio, vel obligatio ipsarum legum non solum ad corporalia, sed etiam ad spiritualia se extendit ex eo, quod iuste legis transgressio eos qui legi subduntur non tantum ad pęnam obligat, sed etiam ad culpam. Vnde leges humanæ cum iustæ sunt, habent vim obligandi in foro conscientiæ a lege æterna, a qua deriuātur, secundum illud Prouer. unde sumptum est verbum propositum, Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Dicuntur autem leges iustæ ex fine, cum ordinantur ad bonum commune. Prou. 8

Item ex auctore, scilicet, quando lex quæ lata est non excedit ptāte ferentis.

Item ex forma, vt quando propriè secundum æqualitatem proportionis imponūtur subditis onera in ordine ad bonum commune. Cum enim vnus homo pars multitudinis sit, quilibet hō hoc ipsum, quod est, & quod habet, est multitudinis, sicut & quælibet pars id, quod est, totius est. Vnde & natura, vt saluet totū non nunquam parti infert aliquod detrimentum. Vnde leges huiusmodi onera proportionabiliter inferentes iustæ censentur, & obligant in foro conscīetiæ. Si autem econtrario aliquis præsidens leges imponeret aliquas subditis onerosas non pertinentes vtilitatem communem, sed magis ad propriam cupiditatem, uel gloriam, vel si vltra sibi commissam potestatem aliquis legem ferret, aut etiam in æqualiter onera multitudini dispensaret, etiam si forte ad bonum commune ordinari viderentur in omnibus profecto his casibus leges iniustæ essent, & magis violentiæ, quàm leges nuncupandæ: quia (sicut Augu. dicit) lex esse non videtur, quę iusta non fuerit. Vnde tales leges non obligant in foro conscīetiæ, nisi forte propter vitandum scandalum, aut turbationem, propter quod etiam homo debet cedere iuri suo, ꝭm illud Mat. Qui te angariauerit mille passus, vade cum illo alia duo. Et qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & palliū. Sed multo fortius sunt leges iniustæ, quæ sunt contra bonum, vel mādatum diuinum, sicut leges tyrannorum inducentes ad idololatriam: vel quodcūque aliud, quod sit contra legem diuinā. Et tales leges nullo modo est licitum seruare. Quia Obedire oportet Deo magis quàm hominibus. Aug. de li. arb. Mat. 5. Act. 5.

Sed de legum rectitudine. Tertiò est notandum, quod rectæ leges sunt illæ (vt dicit Isido.) in quibus iusta, & æqua decernuntur. Talia autem sunt quæ consonant, siue congruunt rōni, religioni, disciplinæ, & saluti. Vnde Isid. dicit, quod lex erit omne, ꝙ ratione constiterit dumtaxat, quod religioni congruat, disciplinæ conueniat, quod saluti proficiat. Hoc enim est recta lex, quæ est mensura iusta, & debitè regulata. Mensura autem hic est triplex. Isido.

Prima enim lex est æterna: de qua Augusti. dicit, quod lex æterna est summa rō cui sp obtemperandum est. Hæc aūt nihil est aliud quam diuina sapientia est ꝭm ꝙ directiua est oium actuū, & motionū.

Secunda est lex naturalis, ꝙ nihil aliud est quàm participatio legis æternæ in rōnabili creatura. Vnde Ro. super illud Cū gentes, quæ ignorant legem, naturaliter quæ legis sunt faciunt, dicit Glosa, Et si non habent legem scriptam, habent tamen legem naturalem, qua quisque intelligit, & sibi conscius est, quid bonum & quid malum, de qua etiam ait Psalmus: Signatū est super nos lumen vultus Rom. 2

tui domine,&c.quia lumen naturalis rationis,quo decernimus quid ſit bonum, & malum,quid ſit iuſtum & quid iniuſtũ quid decens ſit,& quid indecens: quod pertinet ad legem naturalem,nihil aliud eſt q̃ impreſſio diuini luminis in nobis.

Tertia menſura, vel regula eſt ipſe finis legis: quia vniuſcuiuſque rei quæ eſt propter finẽ neceſſe eſt, quod forma determinetur ſecundum proportionem ad finem, ſicut forma ſerrę talis eſt qualis
Ariſt. 2. physi. cõuenit ſectioni,vt patet apud Phi.Oportet,quod ipſa lex ſuo fini commenſuretur,qui eſt vtilitas publica, ſiue commune bonum. Quia igitur iuſta lex huic triplici menſuræ concordat,tria Iſid.poſuit ſcilicet,quod religioni congruat inquantum ſcilicet eſt proportionata legi diuinæ;& quod diſciplinæ conueniat,inquãtum eſt proportionata legi naturæ,Et qđ ſaluti proficiat,inquantum eſt proportionata vtilitati humanæ.His igitur de legibus generaliter prælibatis: quia iam in præcedentibus libris de ſenſibilibus, & imaginabilibus rebus quædam ſunt introducta exempla Reſtat nunc ſecundũ ordinem a principio libri promiſſum aliqua de ratiõabilibus rebus exempla, vel ſimilitudines addere.Et quia ratio eſt legis factiua,& ipſam legem ratio commẽdat,vt patet di.i.c.conſuetudo.et Inſtit. de iure naturali,gen.& ciuili.§.quod vero naturalis ratio:oportet rationabilia eſſe quæ lege decernunt. Et idcirco in hoc libro octauo de decretis,vel conſtitutionibus legis tanquam de rationalibus rebus aliquas ad noſtram doctrinam adaptando moraliter ſimilitudines inducemus,ſumptas ſcilicet ex varijs libris tam ciuilis quàm canonici iuris. Sciendum enim eſt,quod totum corpus iuris ciuilis cõprehenditur in 50.libris.Pandect.4.Inſtitu.12.C.ix.Coll.aucten. nouella lumbarda,& conſtituti.Frederici. Corpus uero iuris canonici habetur in decretorum volumine,& e iam in decretalium libro. Nam primo quidem ex dictis ſanctorum patrum:& etiam ex legibus fuit liber decretorum compoſitus prout in ipſo patet & extra.de acc. c.Qualiter.2.Poſtea vero cum multæ decretales epiſtolæ extra corpus decretorum vagarẽtur,Magiſter Her. Papienſis prępoſitus primam compilationem compoſuit. Sed & tempore procedente magiſter Giſebertus ſuam effecit aliam, & Alanus demum magiſter Hen. Compoſtulanus in curia Romana morã faciens ex regiſtro domini Innocentii tertij quãdam compilationem extraxit,quæ Romana appellata fuit Sed quia ibi quædam erant decretales quas ipſa Romana curia minime admittebat.Ideo ipſe idem Innocentius per manum Petri Bonouentani compilationem edidit quæ tertia vocabatur.Qua recepta magiſter.Iohannes Gallenſis ex duabus dictis compilationibus Giſeberti, & Alani vnam compilauit quæ uocabatur ſecunda.poſtmodum conſilio generali celebrato per eundem Innocentium quartum,tam ex conſtitutionibus generalis conſilii,quàm de alijs decretalibus eiuſdem,Innocentij compilatio quarta proceſſit. poſtmodum quinta compilatio per Honorium tertium facta fuit.Sed poſtmodum Grego.ix.volẽs confuſionem, & prolixitatem dictarum decretalium amouere,antiquis compilationibus abrogatis per fratrem Raymundũ Capellanũ, & pñĩarium ſuũ q. ſ. fuit de ordine Fratrũ Prædicatorũ,imò eiuſdẽ ordinis poſtea idẽ magiſter opus decretalium, quod modo tenetur compoſuit.Cui poſtea Bonifacius octauus addidit ſextum librum.Nos igitur in hoc præſenti tractatulo ex prædictis iuris vtriuſque libris aliqua,licet pauca, & breuia diuerſis adaptanda materijs introducemus exempla, ordinem in ſuperioribus habitum in materijs,& capitulis conformiter proſequentes.

Iura quibus de cauſis aliquos vocitet prædones, qui na aut quod ſint qui nobis bona ſpiritualia præclari contendant declaratur.

Cap. I.

ADuerſarij hominis ſpirituales, ſcilicet diabolus,caro,& mundus aſſimilantur prædonibus. Nam ſecundum iura prædo dicitur aliquis tribus modis.

Primò,enim prædo dicitur quicunque alios prædatur: & tales ſunt qui itinerantibus auferunt bona ſua. Et hoc modo demones ſunt prædones qui nobis viatoribus, ideſt qui per huius mundi itinera ad patriam tendimus, bona quæ propriè noſtra ſunt,ſcilicet ſpiritualia auferre cõtendunt Illos enim qui ſunt in patria expoliare non poſſunt, ſed tantum nos qui
ſumus in via Iob.Nudos dimittunt homi Iob 24
nes veſtimenta tollentes quibus non eſt operimentum in frigore.

Secundò dicitur prædo miles, qui vltra stipendium sibi taxatum quærit. Idcirco enim militibus sunt stipendia constituta, ne dum sumptus quæritur prædo grassetur. 23.q.1. Militare. Et hoc modo caro dicitur prædo: quia vltra stipẽdium necessitatis sibi a natura taxatũ, de quo Aposto. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. timor adhuc sibi exquirit varia delectamenta voluptatis. Vnde Aposto. Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. 1.Thi.6 Rom.8

Item prædo dicitur prælatus, qui vltra quã legato seruiat, extorquet a subditis, quærens potius prædam quàm subsidiũ in subiectis extra, de censib.c.plerunq;. Et hoc etiam modo Dominus venter, cui tanquam prælato suo multi obediũt, quorum Deus venter est, dicitur prædo, quia parum spiritui seruit, & tamen multa requirit, & expendit. Vnde qui sibi obediũt huiusmodi non Christo seruiunt, sed suo
Ro. 17. ventri, vt dicitur Rom. Alio modo dicitur prędo iudex pecunijs, seu patrimonijs inhiãs, qui alienum iurgium reputat prædam suam. C.ad l.Iul. repe.l. omnes. Et hoc modo prædo est mundus, cuius auaritia ad pecunias & lucra inhians, lites, &
Sen. iurgia suscitat. Vnde dicit Sen. quod quietissimè homines viuerent, si hæc duo pronomina meum, & tuum, de medio tolle-
Gen.13 rentur. Gene. Dixit Abraham Loth, Ne quæso sit iurgium inter me, & te, &c.

Qua pœna sit plectendus adulator, qui blandiendo, & laudando aliquem ad male operandum inducit, ciuilis legis exemplo terminatur.
Cap. II.

ADulator, & suggestor, cuius falsa suggestione, vel adulatione alicui damnum infertur, est duplici pœna dignus, scilicet propter falsum suggestum, & propter damnum illatum. Cuius exemplum apparet in his, qui per suggestionem falsi literas impetrant. Qui scilicet secundum iura primo condemnandi sunt ad expensas, quas altera pars fecit in ea re, & circa ipsam, &c. vt extra, de rescrip Cæterum, in fine, & C. de his, qui accu. primus. l. qui crimen. & alias seueritati subiaceant iudicantium, vt 25.q.2. & sine cognitio. Nam & l. Cornelia, de falsis puniri possunt, vt d.l. Cornel. de falsis, l. si quis irrepserit. Similiter ergo adulator, qui falso laudando furem, vel raptorem, vel huiusmodi induceret eum ad furandum, vel rapiendum, vel aliud nocumentum proximo inferrendum, si eius adulatione hoc faciat, aliàs non facturus, tenetur ad restitutionem damni insolidum, sicut tenetur & iubens, & consulens si propter eorum iussum, & consilium damnum infertur. & præter hoc etiam adulator talis puniendus est a Deo de falsa, & iniqua adulatione Ezec. Eze.13
Væ qui consuit puluillos sub omni cubito manus. Puluilli enim sunt verba blanda, & laudatoria, quæ audienti mollia videntur, & suauia: quos sub cubito manus consuit, qui laudando, & blandiendo ad malè operandum aliquem inducit.

Dei amor quamdiu in nobis operetur, suiq; ipsius nimia delectio quantum hominem decipiat ac suum peruertat iudicium, canonica, necnon ciuilis legis exemplo demonstratur.
Cap. III.

AMor Dei quamdiu est operatur. Vnde deficiente operatione, deficit amor. Cuius exemplum est, quia si detur alicui priuilegium ad agendum vtpotè ad decimas quas quis nunquam habuerat exigendas, tanto tempore durat priuilegium quãto tempore durat actio, quia non est verisimile Papam, vel Principem, qui priuilegium concedit velle mutare naturam actionis, vt extra, de electione c.ecclesia, C. de inofficio. testamen l. si quando. Similiter etiam amor Dei (sicut dicit Grego.) operatur magna Grego.
si est; si autem operari desinit, iam amor non est. Recte, sicut ignis quamdiu est calefacit; quando autem desinit calefacere, ignis non est. Datur enim amor Dei ad agendum. Vnde dicitur. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere, &c. 1. Io.3.

Amor proprius hominem decipit, & eius iudicium peruertit. Et ideo secundum iura in causa propria, vel in re sua non potest quis esse iudex, vt 4. quæst. 4. ca. 1. & C. ne quis in causa sua iudicet. Dicunt tamen quidam, quod bene potest quis punire propriam iniuriam sibi factam maxime si superiorem nõ habet. art 45. dist. Et qui emendat. quia neque tenetur aliquis remittere propriam iniuriam

ria sibi factam, nisi velit. de pęni. di. v. ca. vltimo. 23. q. 4. si illis. Alij vero dicunt, & melius, quod nullus debet vlcisci propriā iniuriam, etiam si superiorem nō habeat.
Ioan. 8. Vnde super illud, Ego gloriam meam non quæro, est qui quærat, & iudicet. dicit Gregoriu. illatas contumelias, patris iudicio reseruat, vt nobis profecto insinuet quantum nos esse patientes debemus: dum se adhuc vlcisci non vult, & ipse qui iudicat. Nam sicut ibidem præcedit, Pater omne iudicium dedit filio. Si ergo iudex iudicum non vult in facto proprio iudicare: multo minus alius debet hoc præsumere quantum est de stricto iure, nisi alius præsupponat se mandatis suis. In quo casu si immoderatum quid præcipiat, redigatur, & reguletur ad arbitrium boni viri: vt extra, de iureiuran. ueniens. & c. quintauall. Et licet Papa solutus sit legibus, vt C. de legib⁹ l. digna vox tamen ipse delegat infra eo. c. j. Ad idem accedit. ff. de offic. præsidis l. senatus. Et de iurisdicti omnium iudi l. quæ iurisdictioni. & l. prætor. Hæc probantur extra, de restitutione spoliatorū. c. conquærente. Et extra de accu. qualiter enim in fine Sic ergo generaliter prohibetur, ne quis in causa sua iudicet: quia vitium est aliquem suæ rei iudicem fieri. ff. de iudicijs. Iulianus ait. vnde non debet quis in sua re sententiam ferre, quia non potest seipsum condemnare, nec sibi præcipere, vel absoluere. ff. de arbi. l. penultima. Et differentia debet esse inter iudicem, & iudicatum, extra, de institu. cap. fin. extra de iure patronatus. c. p vestras. extra de dilationibus. c. debitū, extra de verbo sig. c. forum. si quis igitur aliquid iniuriæ patiatur, non debet propter hoc tumultum facere, nec seditionem mouere, sed liceat ei adire iudicem, & legum postulare præsidium C. de his, qui ad ecc. cōfu. l. denūciamus. Alioquin si quicquam publice, vel priuatim extortum sit, cum pœna tripliei restituetur. Vnde non est licitum, quòd aliquis rem aliquam tanquam suā occupet. alioquin pœnam habet. ff quod metus causa. l. extat C. vnde vi. l. si quis ī tantam. ff. de reli. & sumptibus fu. l. ossa. Fallit hoc forte secundum Azonem vbi quis non habet copiam magistratus. ar. C. de Iudęis. l. nullus. ff. de orig. iur. l. 2. §. post orig. Quod intelligas quo ad hoc, vt si forte aduersarius meus fugiat, liceat mihi ipsum detinere, & etiam manus iniicere, ad hoc, vt ipsum ducam còram iudice competente. ff. de his, quæ in fra. credi. l. ait prętor & l. si debitore C. de curialib⁹. l. generali. li x. Et est arg. quod si clericus delinquat, & fugiat, quod possit sine metu canonis duci coram episcopo, & quousque sibi redditus fuerit, detineri, sicut vtitur ecclesia Gallicana. Sed nō diffinio vtrum excommunicatio euitetur, quia non inuenio hoc expressum in iure canonico. Et semper quantumcunque delinquat quousque corrigibilis est, priuilegiú retinet. extra de sententia excommuni. c. in audientiam, & c. contingit 2. Patet ergo, quod non licèt homini, vt sit propriæ causæ diffinitor, vel propriæ iniuriæ vltor vel suæ rei occupator. Nā proprius amor fallit, & ab æquitate recedere facit. Sed, nota, quòd sicut homo in foro iudiciali non debet esse iudex causæ suæ, ita nec in foro pęnitentiali debet esse iudex culpæ suæ. Apostolus. Neque me ipsum iudico. sed iudicio sacerdotis debet eam dimittere Luc. Ite, ostendite uos sacerdotibus &c. 1. Cor 4 Luc. 17

Quibus, quantisque bonis anima humana cœlesti sponso viduata priuetur, Ecclesiæ Episcopo, seu Archiepiscopo carentis similitudine declaratur. Cap. IIII.

ANima dicitur viduata amisso cœlesti sponso Deo, sicut dicitur viduata ecclesia carens Episcopo, vel Archiepiscopo. Dicitur enim sine archiepiscopo ecclesia viduata quo ad quædam puta consilij conuocationem, crismatis confectionē, basilicarum dedicationem, clericorum ordinationem, episcoporum cōsecrationē. Similiter episcopalis ecclesia viduata dicitur quo ad quædam episcopalia, puta crismatis in fronte confirmationem. extra de consuet. c. quanto virginum consecrationem pœnitentium publicè remissionem, seu reconciliationem, xxvj. quęstio. vj. § & c. 68. distin. quamuis coepiscopi. c 25. dist. perlectis, vbi ad episcopū Ecclesiarum reconciliationem, extra de consecratione ecclesiæ, vel altaris. Abbatum benedictionem, extra de ętate, & qualitate. c. cū contingat. Maioris inquisitionis discusionem, & monasterij consecrationem. extra de ele. c. trāsmissa. In his enim omnibus ex similibus dicitur viduata ecclesia

clesia Episcopalis. Similiter anima priuata per peccatum cœlesti sponso, caret cõsilio, idest consortio ecclesiæ, quia & si sit de ecclesię numero: non tamen merito.

Item Chrismate gratiæ, & dedicatione personæ, quia neque templum animę neque corporis est Deo dicatum quandiu est in peccato.

Item ordinatione vitæ, quia vita peccatoris inordinata est.

Item consecratione animæ: quia non est peccatoris anima Deo consecrata: nec contra tentationes habet robur, siue firmitatem, nec conseruationem virginalis munditiæ.

Item caret peccatorum remissione, & reconciliatione offensæ.

Item benedictione misericordiæ. Hæc est enim benedictio abbatum, idest patrum qui benedicuntur in semine eleemosynarum. Vnde & misericordibus dicetur illud Venite benedicti patris mei, ꝑcipite regnum, quod vobis paratum est ab initio mundi. Mat. 25

Item caret discussione pęnitentiæ, qa peccator seipsum non discutit, nec aspicit. Apos. Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique a Domino iudicaremur. 1. Cor. 11

Superiorum potestas, & dispensatio quemadmodum inferiorum delicta excuset, lege & exemplo tum sacræ scripturæ testimonio demonstratur. Cap. V.

AVctoritas, & dispensatio superioris excusat inferiorum delicta. Cuius exemplum apparent in simonia. Potest enim dari temporale ꝓ spirituali ex ꝑuisione superioris: vt extra, de pactis. c. cũ pridem. Et extra de præsbyteris in fi. Qua si superioris auctoritas vitium purget, ut ff. de his qui nota. infa. l. furti. §. quibus iussu. Et extra, de transac. statuimus, & c. veniẽs. Sic etiam auctoritas principis, minus solenne testamentum facit solenne. C. de testamen. l. omni. quæ facit ex nudo pacto dari actionem, vt ff. de pact. l. legitima. quæ mutat substantialia, vt. C. communia de legatis. l. 2. C. de rei vxor. actione l. j. Et sic forsan filij Israel excusantur a furto, qa furati sunt Ægiptijs vasa aurea, & argentea de mãdato, & auctoritate domini.

Item auctoritatem præstans faciendi malum, puta mandando illud fieri, vel concedendo licentiam reputatur, vt faciens malum. Et ideo dicit Imperator omnia nostra facimus, quibus a nobis impartitur auctoritas, vt. C. de veteri iure, en. l. j. §. cumque, & §. sed neque.

Item auctoritatem habent maiores ordinandi de minoribus. Vnde princeps cum suis proceribus potest facere constitutiones, vt C. de officio præfec. l. humanum.

Bona in charitate confecta ab aliquo fideli in alium absque meriti amissione conferri posse, exemplo, pluribusq́, legum auctoritatibus confirmatur. Cap. VI.

BOna, quæ quis facit existens in charitate, si transferat in alium, non propterea ipse illa perdit quantum ad meritum. Cuius exemplum est, quia licet populus Romanus auctoritatem condendi constitutiones, seu etiam leges legatur transtulisse in principem, vt C. de veteri iure. en. l. j. §. & hoc etiam. tamen intelligitur translata, idest concessa non, quod omnino populus a se abdicauerit potestatem. Et sic dicitur transferri iurisdictio a delegante in delegatum: vt ff. de officio eius cui mãdata est iurisdictio. l j. §. qui mandatum. Nam & si olim potestatem condendi leges populus in principẽ transtulisset, tamen postea reuocauit, vt ff. de orig. iu. l. 2. §. ex actis & §. cum placuisset. Sed licet, sic esset antiquitus, hodie tamẽ dicunt aliqui, quòd nec populus, nec senatus potest condere legem generalem, sed soli principi, licet condere legem talẽ. C. de legibus, lege fi. Quod ego verius credo, vt etiã patet. C. de veteri iur. enu. l. 2. §. sed hoc. Sicut enim translato sacerdotio necesse est, vt legis translatio fiat: sic dici potest, quod translato Imperio, necesse, quòd potestatis condendi leges translatio etiã fiat. extra de consti. c. trãslato. Nam qui nihil retinuit, insolidum ꝓ sumitur transtulisse, arg. extra. de offi. de leg. c. venera ad fi. Sed & pria opinio, ut sentit Hosti. est de consuetudine inumbrata: quæ nec dum opinionem, sed etiã legem tollit, ut in proœmio Instit. §. igitur post libros, & in Auth. de hæte. & fal. §. j. Coll. 1.

Spiritualia carnalibus digniora, maiora, & fortiora esse clerici laicique comparatione, & exẽplo per similes leges approbato asseritur: carnemque spiritui semper fore subiiciendam, sacræ scripturæ auctoritatibus, confirmatur. Cap. VII.

CAro debet esse subiecta spiritui, & non econuerso: quia spiritualia maiora, digniora, & fortiora sunt quàm carnalia. Et hinc est, quod clericus non potest conueniri sub iudice seculari extra de iudi. decernimus Et etiam episcopus non potest hodie laico delegare, etiam si clericus consentiret, extra. de foro compe. significasti. Nec obstat, quod habetur. xj. q. j. placuit. & iterum. 11. q. j. clericus nullus. xvj. q 7. filius se. Hoc. n. intelligitur de deposito, & incorrigibili qui non potest per alium distringi. extra. de cleri. excommuni. c. 2 in fi. & de sent. excommuni. vt fame. 17. di. nec licuit. 23. q. v. de Liguribus. Nã si relicto habitu immisceat se prælijs, vel faciat bellum, impune occiditur, extra de senten. excommuni. cum nõ ab homine. in fine. Vel hoc potest fieri auct. pontifica. j. papę, vt secunda. q v. cum deuotissimam. Laicus autem bene conuenitur sub iudice ecclesiastico in multis casibus. vt in causa seruorum, & rusticorum ecclesiæ. 89 di. iudicatum. 11. q. 2. ecclesiarum seruos

Item in causis pœnitentium. 11. quæstio. 1. aliud.

Item in causis libertorum, pupillorum & viduarum, & debilium personarum. 87 dist desolatis. & præcipue quantum ad tuitionem, & defensionem, ne a potentibus opprimantur 33. q. v. administratores extra. de censibus, licet. 34. q. 3. si quis de potentioribus.

Idem etiam est in peregrinis, mercatoribus, & agricultoribus, & mare nauigantibus, extra. de treu. & pa innouamus 24. q. 3. si quis Romipetas.

Idem cum agitur de fęudo ecclesiæ, & inuasores etiam locorum ecclesiarum, vel raptores, seu malefactores possunt cõuenire clerici sub quocunque maluerit iudice. Et similiter quando iudex ecclesiasticus iustitiam reddere negligit, vel suspectus est, vel subditũ lędit: recognoscit episcopus, vt in aucten. vt diffe iudi. 1. R. & §. j. & §. si tamen contingit. Coll. ix

Idem est de iure in ciuitatibus quæ iudicibus carent. Quia ergo ecclesiastica ad spiritum, secularia vero referuntur ad carnem, sicut clericus sub seculari iudice nõ debet conueniri: ita quoque neque spiritus debet sub lege carnis teneri, de qua Apost. ait, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ &c. Rom. 7
Ro. 8. Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. Sed quasi econuerso sub iudice ecclesiastico laicus conuenitur, quando sub moderamine spirit' carnalis appetitus restringitur. Gal. Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Rom. 8 Gal. 5.

Item mortificanda est ne anima pereat: sicut homo incendium timẽs, destruit domum vicini ne sua ardescat. Est enim licitum hoc secundum leges. Nam si defendendi mei causa tuum ædificium incendio orto dissipauerim, non teneor tibi & ideo Vlpianus reprobat Labeonẽ, q. ait in hoc casu, & in eo nomine etiam familiæ iudicium dandum, vt ff. eo l. 3. §. quod ait prætor, posset tamẽ dici, quod Labeonis sententia fuit vera: vbi iustus nõ fuit metus: quia adhuc non peruenerat ignis vsque ad domum vicini quam destruxit: tunc enim teneor in simplum act. l acql. Sed si peruenerat vel iuste dubitabam, an perueniret, quia forte tempus ventosum erat, habet locum, quod Vlpianus dixit. Neque enim damnum dare videor ęquè perituris ædibus, vt ff. quod vi aut clam. l. Si alius. §. Est & alia exceptio. Quãmuis autem non peruenerit, tamen putabam ignem võturum adhuc cesset actio, sic intelligitur. ff. ad l. aq. l. Si quis fumo. §. aut dicitur. Si etiam parcitur ei. qui causa meritum suarum seruandarum alienas proijcit in mare: vt ff de præscri. verbis l. q ser uandarum. Respon. j. Multo ergo magis, debet homo spiritualiter plus curare de anima quàm de carne. Est enim anima quasi domus Dei propria: caro autẽ quasi aliena. Vnde Dominus ait, Nolite timere eos qui occidunt corpus: super animã autem non habent iam amplius quid faciant: ergo domus carnis, seu concupiscẽtia mortificando per pęnitẽtiam destruatur, ne, scilicet libidinis incendio domus mentis absorbeatur. Roma. Si spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis. Et hic præcipuè est necessarium cum quis perflare senserit tentationis ventum, & vbi se fragilem sentiens, metuit ruinæ periculum. Vlpi. Mat. 10 Rom. 8

Sunt

Sunt etiam carnis delectationes velut alienæ merces in mare proijciendæ, idest in amaritudinem pœnitentiæ conuertendæ, vt mentis internæ virtutes quasi propriæ merces saluentur. Matth. Si pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te. Et idem. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eũ, & proijce abs te, &c. Exo. Equum, & ascensorem eius proiecit ĩ mare. Equus enim est corpus. Ascensor eius delectationis appetitus, qui ei dominãtur qui proijciendus est in mare pœnitentiæ. Ostendunt etiam nobis præfata legum exempla, ꝙ magis homo de propria salute, quam aliena debet curare.

Exo. 15

Item cum a carne permittit spiritus superare, est velut quædam collusio damnabilis, & iniqua. Tunc enim spiritus assimilatur ei, qui colludit in causa status, puta cum dominus accepta pecunia, vel alias malitiosè permittit se a seruo in status iudicio superari: quæ collusio detegẽda est, & dantur præmia detegenti, & adiudicatur ei seruus. Vnde ille, qui colludit in cã status, perdit ius in personam illius de cuius statu agebatur, & applicatur illi, qui collusionem detexit. ff. de collusionibus. l. 1. C. eo. l. fin. Similiter cum caro, & spiritus sibi inuicem quasi litigãtes aduersentur, & cum spiritus habeat ius domini super corpus, si propter delectationem acceptam a carne permittat se in tentationis causa, seu lite superari per consensum, est quasi collusionis peccatum. Quod tamen si per pœnitentiam, vel confessionem delegatur caro in seruitutem redigitur ipsi⁹ pœnitentis. Et tunc tollitur dominiũ carnis a spiritu præuaricante, & subditur eidem spiritui pœnitenti, ex cuius persona dicebat Apost. Castigo corpus meũ, & in seruitutem redigo.

Cor. 9.

Quando casus malus in aliquo ob eius culpam sit conferendus ac plectendus medicorum exemplo terminatur. Cap. VIII.

Casus malus non imputatur alicui, nisi vbi culpa interuenit, sicut medico non imputatur si potionem dat, & infirmus aliquo casu fortuito moriatur, ita ꝙ medicus non deprehendatur in culpa ante factum, vel in facto, vel post factum: extra de cler. ægro. c. ad aures Ante factũ deprehenditur in culpa, quando nõ est peritus in arte, vel quando intromittit se de ministerio alieno, puta est religiosus, qui intromittit se de chirugia, quod officium non pertinet ad ipsum. extra de homici. c. tua nos. in facto autẽ deprehenditur in culpa quando non dedit potionem iuxta traditionem artis. imò innitebatur prudẽtiæ suæ, contra iura de consti. c. a. ec ce. ne innitaris. Et postfactum deprehendit quãdo circa custodiã infirmi nõ apponit diligentiam, quam debet: nec excusatur si custodem minus diligentem dimisit vbi videbat periculum imminere arg. extra de officio Arch. c. ea q̃. Caueat ergo quomodo plures curas simul & semel suscipiat, quia si infirmus continuam diligentiam exigit pluribus intentus, minor est sensus tali ad aures. ff ad l. Aquil. l. qua actiõe. § fi. & l. seq.

Quantum circuitus Ecclesiarum dispendia' sint vitanda, curiæ Romanæ consuetudine, & lege breuibus monstratur verbis. Cap. IX.

Circuitus & dispendia vitãda sunt cui⁹ exemplum habetur a consuetudine curiæ Romanæ. Nam licet per postulationem hoc acquiratur postulato, quod redditur habilis ad hoc, vt eligatur postulane admissa, vt extra, de elec. Innotuit. in si. hunc tamen ordinem, & si a iure procedat, non seruat Ro. curia. Nam si ab ea aliquis postuletur, postulatione admissa nõ sequitur electio, sed approbatio postulationis, & postulati pro electione, & confirmatione habetur. & simile, extra de electio. l. Cũ inter canonicos. & hoc ideo facit, vt euitetur circuitus Qui certe vitandi sunt, vt ff. de condi indebi. l. dominus, & vt vitentur dispendia ecclesiarum, vt extra de elec. c. vlt.

Mali cogitatio quando peccatum veniale, seu mortale existat, quandoue merita præcedentia euacuet ac gratiam tollat, Sanctorum Doctorum auctoritate, testatorisq́; exemplo ostenditur. Cap. X.

Cogitatio interior peccati sine consensu operis, non tollit gratiam, nec euacuat merita præcedentia, nisi sit cum delectatione morosa, quia tunc interdum est mortalis culpa. Exemplum huius est, quia voluntas testatoris imperfecta non tollit solenne testamentum præcedens, sed cũ decennio tollit, vt C. de testamentis. l sancimus. Sicut ergo morositas temporis au-

ctenticat imperfectam voluntatem testatoris. Sic etiam morositas peccatoris augmentat culpam interioris cogitationis. vnde peruersæ cogitationes sicut dicitur Sap. separant a Deo, s. quando sunt morosæ. & ideo, sicut dicit Isido. cum te titillat cogitatio, cum tibi aliquid suggerit illicitum, non ibi teneas animum calca serpetis caput, calca prauæ cogitationis initium. Est enim periculū in mora. Aduertendum tamen hic est, ꝙ propriè loquendo, delectatio cogitationis dicitur morosa non ex mora temporis, sed ex eo, ꝙ ratio deliberans circa eam immorat, nec tamen eam expellit tenens, & voluens libenter ea statim, vt attingerunt animam respui debuerunt, vt Augustinus dicit. Item non ꝙ cogitatio ipsa secundum se non est peccatum mortale; immo quandoq; est veniale tantum: puta cū aliquis cogitat vtiliter de fornicatione, s. vt de ea prædicet, vel disputet. Sed si aliquis circa cogitationem fornicationis immoratur, vt delectetur de ipso actu cogitato, tunc est peccatum graue, immo etiam consensus in talem delectationem, & absq; consensu exterioris operis dicitur esse mortalis.

Sap. 1.

August. 12. de tri.

Peccatorum confessio conscientiæque examinatio quomodo sit agenda, vt suum patiatur effectū, eorum, qui secundum iura sunt consecrandi, exemplo edocetur. Cap. XI.

CONfessionem debet præcedere diligens cōscientiæ perscrutatio, & examinatio. Nam secundum iura, antequàm quis consecretur, vel ordinet, debet præcedere per triduum scrutinium, s. vt incipiatur in feria quarta præcedente sabbatum ordinum, & debet per triduum diligenter inquiri de genere, de patria, de institutione in titu. ad quem ordinatur, de ætate, de loco in quo conuersatus est, de scientia, de fide, & de alijs huiusmodi, & sic examinati per triduum continuum, Sabbato qui probati sunt, Episcopo præsentantur. 24. di. c. qñ. Similiter antequā pœnitens se sacerdoti in confessione repræsentet, vt beneficium absolutionis, & sacramentalis gratiæ consecrationem recipiat, debet semetipsum primo diligenter perscrutari, & consciam suā ꝑ triduū, i. diutius examinare, vel per triduum, i. de triplici tpe, s. de iuuentute, virili ætate, & senectute. vel per triduum, i. tripliciter, s. da cōmissis in Deum, in proximum, & in seipsum. vel per triduum, quia debet esse consideratio pœnitentium, seu consitentium circa personas, circa peccata, & circa circunstātias peccatorum. Debet quoque fieri examinatio pœnitentis de tota vita sua, quando vult generaliter confiteri, & debet fieri examinatio non solū de actibus peccatorum, sed etiam de circunstantijs, s. de conditione personæ, de loco, de facto de causa, de modo, de tempore, de auxilijs quibus operatus est. Sicut in hoc versu continetur. Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur quomodo, quando. Sicut clericus, vt dictum est examinatur non solum de persona, & vita, sed etiam de alijs circunstantijs.

Diu peccatum in conscientia non esse ferendum, ne suo pondere in aliud trahat, vnico Canonistarum circa Ecclesiæ grauamen exemplo instruimur. Cap. XII.

COnscientiæ grauamen non est sustinendum. Sed est per pœnitentiam protinus remouendum. Nam secundum iura non tolerandum est grauamen ecclesiæ, vnde consuetudines inductæ i ꝑ grauamen ecclesiarum, non debent obseruari, sed reuocari, extra de consuetudine, c. j. Sicut ergo est reuocandum, quod infert grauamen ecclesiæ. Ita etiam est remouēdum, & purgandum, quod infert grauamen conscietiæ, s. peccatum, ex eo, quòd quamdiu retinetur semper peccator ipse ruit de malo in peius. Grego. peccatum, quod per pęnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. & ad idem de pœni. di. 4. c. 1. & 37. q. 2. & se. propter quod hortatur Apostolus deponentes oē onus, & circunstans peccatum, &c. maxime autem peccandi consuetudo est, quæ conscientjam grauat. psalmus: Filij hominum vsque quo graui corde? scilicet per peccandi consuetudinem, quæ cor indurat, & aggrauat.

Grego.

Heb. 12.

Psal. 4

Quemadmodum viri spirituales, & à quibus in delictis in corrigendi, & puniendi, nequis in errorem insidat, breuibus ostenditur verbis. Cap. XIII.

COrripiendi sunt spirituales viri non per carnales, sed per spirituales, sicut clerici non sunt corrigendi, vel verberandi per laicos, sed tantum per clericos. vn

de

de si prælatus percuteret subditos, siue monachos siue alios, nō per clericos, sed per laicos, vterque esset excōmunicatus, & qui præciperet, & qui verberaret, vt ex tra, de sen. excō. c. vniuersitatis. nisi fortè sint incorrigibiles, qui non possunt cō modè per clericos comprehendi. Tunc enim per laicos possunt, dum tamen nō plus se extendat violentia laicorum, quā requirat rebellio clericorum. vt extra, de senten. excō. c. vt famæ, § laici. Item correptio prælati debet esse moderata. Nam si esset nimis atrox, & violenta in clericū ita vt mors sequeretur, non transeūda esset sine punitione. Vnde si subditum suū non habito respectu ad ordinem sibi da tum, Episcopus cedi crudeliter iusserit, & in continenti mortuus fuerit, homicida iudicatur. ar. 51. di. si qua fœmina. Si autē per 8. menses, vel amplius, vel minus ad arbitrium iudicis redigendum vixerit, & postea moriatur, quamuis præsumatur ex alia infirmitate, tamen suspendendus est dominus ad tempus, vel vsq; ad duos menses, vel secundum quod videbitur in specta persona, vt extra, de clerico percussore. Præterea, & si se non emendauerit postea deponatur, vt eo ti. c. 1.

Sanctorum corpora post extremi iudicij diem fore glorificanda, & cum animabus beatificanda auctoritate, & exemplo confirmatur. Cap. XIIII.

CORpora Sanctorum post resurrectionem erunt, & præmiabuntur in cœlo, sicut & spiritus eorum, & similiter corpora damnatorum in inferno. Tenet. n. in homine spiritus quasi vicem viri, Caro autem quasi vicem vxoris, & secundum iura vxor sequitur forum mariti, vt ff. de iurisd. om. iud. l. penul. C. de incol. l. vltima. ff. ad munici. l. ea, quæ & l. de iure. §. vltimo, & l. filijs, §. 1. Similiter etiam caro sequitur forum spiritus: quia vbi præmiatur, vel punitur spiritus, etiam caro, Luc. Timere eum, qui habet potestatem
Luc. 20 animam, & corpus mittere in gehennā. Congruum enim est, vt sicut hoc corpus simul cum anima peccat, vel meretur ita tandē simul cū aīa puniatur, vel præmietur. & ideo potest dicere anima beata de corpore: Volo pater, vt vbi ego sum, illic sit & minister meus. Nam sicut corpus hoc coniungitur animæ ad ministerium laboris, ita in cœlo ei copulabitur ad consortium mercedis.

Damnatis qui in inferno iam existunt, suffragia aliquo pacto conferri non posse, nec ipsi alus eorū hac ratione potissimum ab his, qui in Purgatorio, & in Cœlo, & in Mundo existunt differre terminatur. Cap. XV.

DAmnati, qui sunt in inferno, nec suffragia valent recipere, in quo differunt ab his, qui sunt in purgarorio; nec ipsi aliis conferre possunt, in quo differunt ab his, qui sunt in Cœlo, & in Mundo. Vnde in hoc damnati assimilantur clericis suspensis, quibus secundum iura, beneficia conferri non possunt, extra de ætate, & qualitate ord. præ. c. cū bonæ memoriæ. nec ipsi alij possunt conferre, vt extra, de concess. præben, vel ecclesiæ non vacan. c. quoniā diuersitatem. Similiter Luc. 16
damnatis suffragia conferri nō possunt, quia in inferno nulla est redemptio, sicut patuit in diuite epulone: Similiter et ipsi bona alijs conferre non possunt, qui bonis omnibus sunt priuati. psalmus: Psa. 75.
Nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis

Quando culpa damnum inferentis excusabi is existat, & quando non, idque ante factum in facto & post factum posse euenire, pluribus legistarum aperitur exemplis. Cap. XVI.

DAmni dati culpa aliquando est excusabilis, nam aliquando excusat eam modus, vt cum quis se defendendo damnum dedit, tunc enim non tenetur dum tamē modum seruauit Talis enim culpa caret, quia secundum legem fecit. ff. de iustitia, & iure, l. vt vim. Aliquando vero excusat eū metus. Nā mihi quemcū que ferro me petentem quamuis nō percutientem, interficere licet sufficit enim terror armorum. Hac etiam ratione excusor si furem nocturno tempore interfecero, vt dicitur in tabernario reposcente lucernam, vt tamen cum clamore hoc testificetur. sed de die non licet nisi se telo defendat. sed si potui ipsum capere non occidendo, & tamen occidi, tunc teneor. ff. ad legem Aquil. l. quarta, §. fin. & l. 5. & l. si ex plagis. §. tabernarius. extra de homicidio. cap 2. & 8. Aliquando vero excusat eum impulsus, quia sine

culpa etiam est, qui alterius impulsu, vel ventorum violentia damnum dedit. ff. ad l. Aquil l. quemadmodũ. §. si nauis. & l. si ex plagis, § in diuino capitolio.

Item culpa damnũ inferentis aliquãdo est, ante factũ, aliquando in facto, aliquando post factum. Ante factum est sicut cum aliquis male composuit lapides in plaustro, & propterea lapides ceciderunt, & damnum dederunt: vel in stipulam suam ignem apposuit in die ventoso, vel quia non adhibuit diligentiã quã debuit de dãno, quod sequitur tenetur: quia qui occasionem damni dat, damnũ dedisse videtur. Porro si omnem diligentiam adhibuit, quam debuit, ita quòd nihil dimisit, de cotingentibus non tenet. ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. in hac, & l. qui foueas. & l. idem iure § milionem. & l. si seruus, §. si explanato. extra de iniurijs, & damno dato. c. si egressus. Quãdoque verò culpa sequitur factum, vt in medico, qui bene secuit, & postea circa curam negligens fuit. Quandoque autem est in facto, vt si medicus imperite secuit. ff. ad l. Aquil. l. qua actiõe §. fi. & l. idem iure Et probantur hæc tria. extra, de ætate, & quali. c. ad aures. & de homicid. c. tua nos

Septem hic potissimæ causæ Ecclesiæ curam renunciantis annotantur, quibus etiam homo, vt Diabolo ac eius pompis renunciet admonetur; illiusq; suggestio quanta sit, declaratur.
Cap. XVII.

Diabolo renunciare debet homo, & omnibus pompis eius pluribus de causis, similibus his quibus episcopi renũciatio admittitur. Sunt enim hæ iustæ causæ, quibus talis est renunciatio admittenda, Conscientia criminis non cuiuslibet, sed illius duntaxat, propter quod ipsius officij executio post peractam pœnitentiam etiam impeditur, puta si sit enorme delictum, secundum Bernar. Gof. & Host. Et dicitur enorme delictum, secundũ Hosti. homic. 50. di c minor. j q. 7. ca. si quas oẽm. de const. di. j cap. j. Item hæresis in qua post vulnus sanatum cicatrix remanet. j q. 7 si qui. Item simonia in ordine. extra, de accusa inquisitis.

Secunda causa est debilitas corporis, nec omnis debilitas, quæ ex infirmitate, & senectute procedit sufficit, sed illa duntaxat per quam impotens redditur ad exequendum officium pastorale.

Tertia est defectus scientiæ: sed quanuis desideranda sit eminens scientia in pastore, in eo tamen est competens toleranda, extra de elec. c. qualiter.

Quarta causa est malitia plebis, quando scilicet adeò duræ ceruicis existit, & in rebellione sua ita pertinax inuenitur, quod prælatus nequit proficere apud ipsam: quòd si mortis periculum immineat, iusta est causa renunciationis. extra, de renũ. c. ad supplicationem. & extra de ele. bonæ memoriæ. Hoc periculum intelligitur secundum quod parochiani ipsum capitaliter persequuntur. In quo casu superior, ad quem spectat etiam ex officio, & si nihil petatur, eum transferre debet argum. extra, de rerum permu. c quæ situm, siue quia aer eidem est pestilens, & mortifer. 84. dis. c. quorundam.

Sexta causa est graue scandalum, scilicet quando de ipso prælato grauiter scandalizantur subditi.

Septima causa est irregularitas personæ, vt si bigamus, & tunc non remanet: vel illegitime natus, & tunc ex dispensatione remanere potest, vt patet extra de renun c. nunc pridẽ. vbi ista plenins exponuntur. Omnia autem prædicta quodã modo diabolo competunt, quia ipse crimina enormia suggerit, vt hæresim, & simoniam, & homicidium Iob. Ille homicidia erat ab initio, &c. Ipse quoque vires nostras tam spirituales, quàm corporales infirmat, & confringit: ipse obscuritatem nobis dubietatis, & ignorantiæ ingerit: Ipse sua malitia pertinax, & immutabilis existit, & insuper nos ad periculum æternæ mortis pertrahit. Capitaliter enim nos persequitur, & pestifero nos flatu veneno sæ suggestionis inficere conatur. Grauia etiam nobis scandala suscitat, & inducit, & dum affectum spiritus a ratione recta subtrahit, & voluptati carnis per consensum coniungit, quasi bigamum irregularem efficit: ex quo etiam adulterina proles carnalis operis procedit. Ex quibus omnibus patenter apparet, quod diabolo renunciandum est, & omnibus eius pompis. Apostol'. Nolo vos socios esse dæmoniorum. Et Eph. Nolite locum dare diabolo.

Iob. 8.
1. Cor. 10
Eph. 6.

Quem-

Quemadmodum a fidelium unione ab Ecclesiaq́ meritis per excommunicationem, Ecclesiarum incendiarij excluduntur; sic & multo magis a Sanctorum cōsortio ignem discordiæ incendentes. excludi demonstratur.

Cap. XVIII.

DIſcordiæ, vel odij ignem incendentes excludentur a conſortio Sanctorum, ſicut incendiarij eccleſiarum excluduntur per excommunicationem à cōſortio fidelium. Nam incendiarij Eccleſiarum, qui ſcilicet eccleſiam, vel locum religioſum, vel cęmeterium, vel ea, quæ ſunt infra ſpacium priuilegiatum, vt legitur.17.q 4. ſicut antiquitus incenderunt, vel effregerunt, ſunt excommunicati ipſo iure. Ita quod ex quo denunciati ſunt in eccleſia non poſſunt abſolui niſi per Papam, vt extra, de ſenten. excommu.c.tua nos. c.conqueſti. Excipitur tamen mortis periculum imminens, vt extra.c vt ſuper eo & c.in literis. Alij autem incendiarij, ſcilicet aliorum locorum non ſunt excōmunicati, ſed excommunicandi. Et excommunicati non abſoluuntur niſi damno reſtituto, & iuramento præſtito, quòd ignem vlterius non apponant, vt 23.q.vlti.c.peſſima Et hæredes coguntur ſatisfacere damnum paſſis. Conſuetudo tamen

Hoſtiē. approbata, (vt dicit Hoſtien.) reddit tales incēdiarios excommunicatos ipſo iure, quamuis denunciati non ſint, ſiue in eccleſijs, ſiue in villis incendium commiſerint dolo malo. Conſuetudo autem conſeruanda eſt, cum ſit optima legum interpretes.; vbi autem conſuetudo non appa-

Ala. ret, ſentiendum eſt cum Alano, ſcilicet, quod incēdiarij tam aliorum locorum, q̃ eccleſiarum non ſunt excommunicati, ſed excommunicandi. Si ergo per excommunicationem excluduntur a conſortio fidelium, qui intendunt eccleſiam, vel tēplum materiale, multo magis excluduntur a beatorum conſortio, qui incendunt igne diſcordiæ, vel odij tēplum ſpirituale, ſcilicet ani-

Pſa.73. mæ. Pſal. Incenderunt igni Sanctuariū tuum.

Præſumptio ſecundum Iuriſtas quot modis diſtinguatur, dubiaq́ animæ periculum inducentia: quo pacto ſint iudicanda, & decernenda, legum auctoritatibus, pluribusq́ exemplis definitur: & malam ſuſpitionem tribus de cauſis prouenire aſſeritur. Cap. XIX.

DVbia in quibus vertitur periculū animæ, debent trahi ad partem, & præſumptionem tutiorem. extra, de ſponſalibus.c.iuuenis. Ideo in dubio ſecundū iura, præſumitur quis excommunicatus. extra, de ſent excom.cum deſideres.

Item in dubio præſumitur, quis fornicator.30.q 5 c.aliter, & c.noſtrates.

Item in dubio præſumitur, quis paganus ſiue non baptizatus. de conſecr.di.4. c.paruulos.c.ſi nulla. & extra de bap.c.1. Item in dubio præſumitur, quis non ordinatus 78.di.c presbyteri. Item in dubio præſumitur eccleſia non cōſecrata. de cōſti diſ 1.c.ſolēnitates & c.eccleſia. Notandum eſt hoc, quòd iuriſtæ diſtinguūt multiplicem præſumptionem. Eſt.n. quædam præſumptio iudicis, & contumaciæ hominis: vt quando epiſcopus citauit clericum ſuum, & nō redit ad eccleſiam, præſumit iudex, quòd habeat eccleſiam pro derelicta. ar.a contrario ſenſu.7.q.1. c. p̄ſentiū. Sed hoc præſumptio bene admittit probationem contrariam. Et de hac etiam legitur.2.q.5.c omnib⁹ nobis. circa finē. Alia præſumptio eſt famæ, vt quando quis infamatus eſt, nec apparent alia indicia, & hæc admittit probationem in contrariū aliquando per inquiſitionem, aliquando per purgationem. Alia vero eſt naturæ, vt ſi pater exhæreditauit filium, præſumitur, quod iniuſtè, quia non permittit natura præſumere, quòd filius patrem offendat, C.de inof.teſtamento omni modo & Authen. non liceat patri quòd nullus affectus vincit paternum, vel maternum. C. de cura.furi.l vlt. Ex hac etiàm præſumptione contingit, quòd non præſumitur frater contra fratrem falſum teſtimoniū dicere, maxime in crimine hæreſis, vel & alio graui. Naturale enim fœdus non permittit quicquam falſi criminis ſuſpicari, extra, de coha.cle.& muli c.j.& c.vlt. Alia vero præſumptio eſt iuris tantùm, vt cum ius præſumit aliquid, ſed non ſtatuit ius ſuper præſumpto: vt ſi vir diu fuit cum vxore ſua in lecto, præſumit ius, quòd eā cognouit, ſi ipſe hoc dicat quamuis vxor neget, extra de deſponſa.imp.c.contine-

batur, & c. duo pueri. 32. q. 7. c. si qs acceperit. Tamen bene admittit probationẽ in cōtrarium. 27. q. 1. c. nec aliqua. Sed notandum, quod aliquando lex fingit bonū quod canon malum præsumit. Nam in liberæ mulieris coniunctione, & cohabitatione lex fingit matrimonium. ff. de ritu nup. l. in libere. Cano vero præsumit stuprum, seu contubernium propter periculum, nisi probetur matrimonium. 30. q. 5. c. 1. & 2. Et hoc propter periculum, quod accidere potest ex clandestina desponsatione. Nam quamuis vere matrimonium contractum sit inter aliquos, si tamen alter diuertat non distringetur per ecclesiā nisi matrimonium probetur. 30. quæst. 5. c. his ita.

Item secundum præsumptionem iuris si chirographum cancellatum sit, præsumitur debitor liberatus, nisi probetur contrariū, ff. de ꝓbationibus l si chirographis.

Item instrumento, & literis statur prima facie, nisi cōtra probetur. extra, de ꝓba. post testimonium, C. de probatio. iubemus.

Item præsumitur a iure, ꝙ quicquid habet vxor, de bonis mariti acquisierit, nisi contrarium probetur. ff. de donat. inter virum, & vxorē l. Quintus Mutius. C. de dona. inter virum, & vxorem. Etiam sic in clerico administrationem habente. Vnde si relinquatur clerico ab extraneo, præsumitur relictum intuitu ecclesiæ, nisi contra probetur extra de testamentis requisisti. item præsumit ius, ꝙ quilibet sit idoneus nisi probetur contrarium. extra, de scruti in or. fac. c. 1. Et ꝙ sit soluendo. ff. de pri. cre. l. si creditores, in fi. & præsumitur, ꝙ quilibet sit bonæ fidei nisi probetur malæ. C. de euic. l. penul. Et ideo, qui dolum dicit, dolum debet probare, ff. de probationibus l quoties. § qui dolo. Dominus tamen Gulielmus Alumen. Parisi. Episcopus dicebat, ꝙ potius debemus ꝑsumere malū, quam bonum, qa pro vno bono inueniantur decem mali. Et multi quod dictum est in contrarium, sit de æq sunt vocati, pauci vero electi. Sed illud, ꝗte & benignitate iuris. Et quia de omnibus dubijs benigna interpretatio fieri debet, extra de re iu c. estote. Et similiter quædam glosa super epistolam ad Ro. dicit, quod dubia in meliorem partem sunt interpretanda. Vnde Theologi dicunt, ꝙ ex leui de aliquo malam opinionem habere absq; sufficienti causa est ei iniuriā

Guil.

Matth.

facere. Et quamuis contingat, sic interpretantem sæpius falli circa malos, de quibus bonā habet opinionē, tamen melius est bonā opinionē habere de malis ꝑ talem deceptionem, q̄ rarius falli, & habere malam opinionem de bono homine. Dicūt etiam Theologi, ꝙ habere malam suspitionem de aliquo ex leuibus indicijs potest prouenire ex tribus. Vno modo ex hoc, ꝙ aliquis malus est, & ideo ex leuibus de alio iudicat malum.

Secundò ex odio, & inuidia ad alterū, ex qua faciliter de eo suspicatur malum.

Tertiò ex longa experientia. Vnde Philosophus dicit, ꝙ senes sunt maxime suspiciosi, quia multotiēs experti sunt aliorum defectus. Primæ duæ causæ manifestæ importāt peruersitatem affectus. Tertia diminuit de ratione suspitionis, quia experientia ad certitudinem proficit. Et nota etiam quod ex leuibus indicijs de bonitate alterius dubitare est veniale, sed pro certo, & quasi diffinitiuè ex leuibus indicijs malitiam extimare si sit de grauibus non est sine peccato mortali: quia non est sine contemptu proximi. Iudex autem si ex sola suspitione procedat ad aliquem condemnandum, cum manifeste sit contra iustitiam, semper mortaliter peccat. Alia præsumptio est iuris, & de iure, vt cū ius fingit aliquid, & statuit super ficto, & hæc non admittit probationem in contrariū, vt si qs semel deierauerit nisiquàm admittit in testimoniū; quia præsumitur, ꝙ semper deieraret. extra, de testib. c. testimonium. Item si aliqua mulier inuita tradat marito, & habitat secum per annū, & dimidiū, de cætero non pōt reclamare. Idem si permittit se cognosci, quis non habeat annos legitimos. Nā & carnalis copula facit de spōsalibus matrimonium iure præsumente, ꝙ consenserint. & de hac præsumptione ius facit, vnde dicitur præsumptio iuris, & de iure. extra, de sponsalibus. ca. ad idē extra de desponsationibus. impub capit. de illis a nobis. Quandoq; tū ius fingit aliud esse q̄ sit. Nam fingit mulierē stipulatā dotē, quæ non est stipulata. C. de rei vxor. ac. l. 1. in princ. Fingit etiam natum, quod non est. ff. de sta. ho. l. qui in vtero. Item fingit viuere, quod non viuit. insti. de excu. tu. §. filij autem. Sed & fingit nō esse natū, qd natū est ff. de lib. & posthumis. cuius testimonio § Lucius l. pterea fingit non conceptum, quod nascitur mortuum.

Arist. 2. Reth.

mortuum.ff.de uerborum significationibus.l.q̃ mortui. Alia est præsumptio qualitatis,& facti, quæ etiam est de iure, quia scilicet ius propter qualitatem facti præsumit quid benè, vel malè actum. Inde dicitur per exteriora. Nam si quis simpliciter humiliter,& continenter uixerit, & cum honestis, & discretis libenter conuersetur, præ umuntur eius opera bona, & recta,& munda. Et econtra si libenter non orauerit, non ieiunauerit, non humiliter se habuerit, sed cum luxuriosis, lusoribus,& potatoribus se exposuerit, huius opera præsumi possunt inhonesta, & mala. Et ex malo quoq; opere præsumitur malus animus. extra de elect. c. Osius.& extra de clericis non resid.c.j. Et impudicus oculus impudici est cordis nuncius, secundum Aug. Et quicquid iniuriosum sit aut dicitur, presumitur animo iniuriandi factum, aut dictum, nisi contra probetur, ut C.ad l.Cor.de sic.l.j.& de iniuriis siue conuitiis, licèt delinquens dicat; quòd ludens fecerit. Nam ludus noxius in culpa est. ff.ad l. Aquil.l.nam ludus. Et ideo non debet reman re impunitus. ff. de furtis.l.in furti actione.§.ult. qs enim ludos appellabit, ex quibus crimina oriũtur?ut in consti. ff ueteris. §. illud notatur. Ideo præsumitur de facili contra usurarios, qui consueuerunt exercere usuras.

Aug.in reg.

Eleemosynam charitatisq; operam (ueluti etiam in ecclesiastica electione alicui euenire debet) propinqui in digniori,& indigentiori fore conferendam approbatur. Cap. XX.

ELeemosynarum dispensator si habet in domo, uel familia, vel collegio suo indigentem, non debet eum negligere, quia propinquus est, uel collega: cuius exemplum est in ecclesiasticis electionibus. Non enim prohibetur aliquis eligere consanguineum, dummodo sit idoneus. Et similiter si idoneus in ecclesia in qua facienda est electio inuenitur, de ea est eligẽdus, ut 24.dist. in nomine Domini.61.dist.nullus inuitis. Sed in hoc est differentia, quia in electionibus est in fauorem cuiuslibet congregationis indultum, ut de se eligat si ibi idoneus inuenitur.70.dist.c.nec emeritis.& c.nullus. Potest congregatio huic iuri fauorabili renunciare, & alium eligere, uel postulare tota, vel maior pars congregationis ipsius, quamuis in ea aliquis dignus existat, ut extra de elect. cum Vintonensis,& c.cum inter canonicos. sed in eleemosynis dandis dicit Apostolus, quod si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit,& est infideli deterior. Vnde magis coniunctus, est alii necessario præferendus, cæteris paribus. Puta si alius non occurrat magis indigens, uel æquę indigens, & melior, uel reipublicæ utilior, in quibus casibus præferendus est coniuncto.

1. Thimo.5.

Error iure tollerandus, qui sit, manifestatur: peccantiumq; error, uendentium & ementium errori assimilatur: quorum hic sex annotantur errores, ac omnia suis apperiuntur exemplis.

Cap. XXI.

ERror utilis toleratur. Cuius exemplum est, quia cum seruus non possit esse iudex, quia nec arbiter, quòd minus est. ff.de arbit.l.pedius. §. fi. Tamen si credatur liber, & sententiam ferat, tenet sententia propter utilitatem eorum, qui apud eum egerunt. ff.de officijs prefecti.l.Barbarius. tamen in ueritate iudex non est: ar.ff.de.cur.l. habemus Medesanus. Ad idem Insti.de test. §. sed neq;. C.de testi.l.1.C. de lati.lib.toll.l.1.§.sed & qui domini.& §. sed & si quis homini libero. Sic dicimus de excommunicato, arg.extra.de procu. c. fi. Et extra de exce.c.exceptionem. extra.de sent. & re iu.c ad probandum.

Item si quis gerat se pro legato, cum non sit, certè ualebunt eius sententiæ si homines ad ipsum tanquam ad legatũ bona fide recursum habuerint. arg. ff. ad Macedonianum.l.3. Item error intentionis, qui est sine dolo, aliquando excusat, licèt non ex toto: quod patet per exemplum in rapina. Nam raptor non dicitur, qui uiolenter rem alicui rapit, nisi dolus malus interueniat, quia si quis rem propriam alicui uiolenter auferens credens sibi interesse, tunc cessat actio raptoris, licèt talis mulctetur per constitutionem, si quis in tantam. Instit. de ui bonorum rapt. §. sed nec dum talia, & præcedenti. Item si publicanus pe-

cus meum adduxerit dum putat me aduersus legem uectigalis aliquid commisisse, & sic moriatur, non tenetur quamuis errauerit. Secus si ideo inclusit ne pascatur, & fame perierit: quia tunc tenetur. ff. de iuſ. & iu. l. 2. §. si publicanus.

Item error peccantium assimilatur errori ementium, & uendentiũ, inter quos contingunt plerunq; sex errores impedientes contractum emptionis, & uenditionis. Primus est in pretio, ut si puto uendere decem, tu putas emere quinq;. secus econtra ff locati. l. si locem. Iste error est in hypocritis: qui opera pęnitentię, uel iustitiæ, quæ sunt magni ualoris, uendunt uili precio humanę laudis. Hoc enim est, quia hypocrita præmium humanæ laudis maioris ualoris extimat, quàm sit.

Secundus error est in cõtractu, ut quia puto uendere, tu putas tibi donari. ff. de rebus cre l. si ego. Similis error est in malis prelatis ecclesiæ, qui bona ecclesiastica pro libito suo tractant tanquam libere sibi donata, idest tanquam essent ueri domini, cum tamen sint non domini, sed dispensatores, & ministri. Et ideo in fine inuenient ea caro precio sibi uendita, grauem scilicet pœnam pro eis exoluentes.

Tertius error in corpore, idest in ipsa re, ut quia puto uendere Sempronianũ, tu putas emere Cornelianum ut. ff. eo in uenditionibus. Sed quid si uendo tibi Petrum cocum cum sit Pelliparius. & si is, qui cocus est, Martinus uocatur, si habui nota nomina seruorum tunc is debetur, qui nominatus est, sed si nõ habui nota, is uidetur uenditus, cuius artificium est adiectum. ff. de rebus du. l. qui habebat. Talis error est inter diabolum, & luxuriosum Cui diabolus offert opus carnis, & ille accipit credens emere, idest percipere solum delectationem, & diabolus intendit ei tradere magis amaritudinẽ, quia uoluptas tristes habet exitus, ut di-
Prou. 5. cit Boetius. Pro Nouissima illius amara quasi absinthium

Quartus, & quintus si in substantiali qualitate siue materia erretur, ut si æs ꝓ auro, uel plumbum pro argento destruatur, & si etiam acetum ueneat pro uino, quod ab initio acetum fuit, emptio non ualet: secus si postea acetum fit, quia eadem propriè substantia est Est enim idẽ corpus probatur hoc. ff. eodẽ. l. In uenditionibus. §. ultimo. & l. alioquin. & l. aliter. Sed si in parte erretur in substantiali qualitate, tenet pro parte in qua non erratur, ut ff. eodem tit. §. quod tamen. & l. cum ab eo § ulti. Iste error est in auaris, qui quasi plumbum recipiunt pro auro, & acetum pro uino, idest corporalia pro spiritualibus, & temporalia pro æternis. Appreciantur enim magis plumbum, quàm aurum, idest magis temporalia, quàm æterna.

Sextus est si erretur in sexu, ut puto vẽdere puellam, tu putas emere puerum: secus si putas emere uirginem cum iam sit corrupta, ut ff eo l. aliquorũ. §. quòd & si ego. Sed uenditor sciens corruptam tenetur actione ex empto ad resoluendum contractum. ff. de act. empt. & uend l. ex empto. §. si quis uirginem.

Itẽ si erretur in esse, nulla est emptio, ut si tibi uendo domum. quæ iam combusta est, & uterq; ignorat. Talis error ẽt inuenitur in hypocritis, qui dare Deo uidentur fęminam, idest carnem inquantum macerant eam per pœnitentiam, sed Deus uult puerum, idest spiritum purum.

Item uendunt domum iam combustam, illę scilicet personæ: quæ cum luxuriatę fuerint, in Christo uolunt nubere si- 1.
cut dicit Apostolus. 5.

Quibus quantisq; se subijciat pœnis excommunicatus, Adæ exemplo edocentur: ac in sex casibus aliquem in excommunicationem maiorem posse incurrere instruimur.
Cap. XXII.

EXcommunicatus assimilatur Adæ, qui fuit expulsus de Paradiso, & separatus ab Angelorum consortio: & priuatus eorum alloquio, & etiam priuatus esu ligni uitę, Gen. Per primum significa Gen. 3.
tur, quod excommunicatio excludit à regno cęlorum, ex eo, quòd excommunicatio si rectè feratur, ligat etiam quo ad Deum Matth. Quodcũq; ligaueris super Mat. 16.
terram &c. Ex eo uero, quod fuit separatus ab Angelorum consortio & colloquio, ostenditur quòd excommunicatio separat a communione fidelium. Et dicit lex, quod maioris pęnæ uisum est nõ uersari inter homines, uel hominum carere suffragiis quàm eiici extra ciuitat[illegible], putat exilium deserti, & nemoris C. ne san ctum baptisma reite. l. qui sanctũ. Et

alibi

alibi Bannitus à rege, & excommunicatus æquiparantur uassalli feudorum. Ex eo uero, quod Adam fuit priuatus esu ligni uitæ, ostenditur, quod excommunicatio separat à sacramentis. xi. q. 3. c. nemo. & hoc intelligitur de excommunicatione maiori. Item excommunicatio tollit homini gratiam, cuius similitudo est, quia eliditur rescriptum, si ab excommunicato fuerit impetratum, ut extra de æta. & qual. ord. præfi. c. cum bonæ memoriæ, & extra de proba. c. ulti. Item nota, quod excommunicatus à iure pro aliquo delicto potest etiam excommunicari a iudice. Cuius exemplum apparet in statutis factis contra libertatem ecclesiæ, extra de senten. ia excommunicationis. Circa quę ponuntur ibi sex casus: in quibus ipso iure maior excommunicatio incurritur secundum Hostien. Primus est, qui de cætero seruari fecerūt statuta edicta, & consuetudines introductas contra libertatem ecclesiæ, nisi ea de capitularibus siue cartulariis suis, uel aliis libris. xj. q. j. c. & hęc si quis antiquata. Intelligas quo ad statuta in scriptis redacta infra duos menses post huius publicationē sententiæ non fecerit aboleri. ergo in duobus casibus sunt tales excommunicati quo ad statuta.

Host.

Primus est, si ipsa infra duos menses, de libris suis non deleuerint.

Secundus est si ipsa seruari fecerint, uerum quo ad consuetudinem in uno tātum, scilicet si ipsas de cætero seruari fecerint. Alius casus est in his, qui de cætero talia statuta fecerint. Alius contra illos qui talia statuta scripserint. Alius cōtra potestates, consules, & rectores, & cōsiliarios locorum ubi hmōi statuta, & cōsuetudines de cætero editæ fuerint, vel seruate, subaudi quamuis non statuerint vel seruare fecerint, ut sic differat a præcedentibus casibus. Alius est contra illos qui secundum ea præsumpserint, iudicare. Alius contra illos, qui scribere præsumpserint iudicata, sicut hæc omnia colliguntur extra, de sententia exc. c. nouerit fraternitas tua. Omnes tales secundū Hostien. excommunicati sunt ipso iure. Sed, quia adhuc a iudice possunt excommunicari, etiam subditur in decretali Ideoq́, fraternitati tuę mandamus, quòd in cōsiliarios, & officiales ciuitatis ipsius, nisi statuta ipsa deleri fecerint. & idoneę sicut res exigit cauerit, quòd similia de cętero non debeant attentare, excommunicationis sententiam promulgare procures, subaudi ratione contumaciæ, quia nolunt idoneè cauere. Insuper excommunicatos denuncies, qui hoc attentant, ut extra de sententia excommunicationis. c. nouerit. Sed aduerte, quod nō est absonum, uel absurdum si excommunicatos a iure iterum dicamus excommunicari ab homine. Nam excommunicatus excommunicatur, extra de sententia excommunicationis. c. cum pro causa. Quod addit, quod debeant idonee caue re &c intelligitur sub certa pęna, & hypotheca, uel datis sufficientibus fideiussoribus, ar. extra de præsumptio. litteras. Et hoc notat satis mens uerborum idonee sicut res exigit.

Host.

Falsitatem in scripto in dicto, in facto, & denique in usu committi, hocq́; tum in temporalibus, tum in spiritualibus posse accidere demonstratur: falsidi cumq́; tribus obnoxium esse personis declaratur.

Cap. XXIII.

FAlsitas committitur in spiritualibus, sicut & in tēporalibus, & corporalibus. Nā falsitas in temporalibus committitur quandoq; in scripto, siue scribat quis falsum, siue deleat uerum, ut res idest rei ueritas non appareat, siue sit testam ntū siue instrumentum publicum, uel priuatum, siue sint tabulæ ligneæ siue ceræ, uel rationes, ut ff. de crimine falsi. l. j. §. quæ in rationibus, & l. Paulus. § Paulus.

Secundò cōmittitur falsitas in dicto, ut testis falsidicus. & iudex scienter iniquè ꝯ cōstitutiones iudicās, & qui testē, vel iudicem corrumpit, & recipiens pecuniam ne ueritatem dicat: uel ut testem instruat, locutionem prauam edocendo, uel qui falsis legibus utitur allegando, & sic compilatio antiqua non uidetur allegand a Et hęc probantur. ff. de crimine falsi. l. 1. §. Item qui ob instruendam. & l. sed si aliquis. §. qui iudicem. & §. sed & si iudex, & l. eos, & l. ult. & C. de ueteri iure en. l. 2. § hoc autem, & §. eandē penam. Et si quis mentitus præsidi, vel principi, & per obreptionem aliquid obtinuerit, nō tenet. ut ff. c. l. si quis oppressé rit,

ferit vnde & mendax impetrator debet carere impetratis, extra, de impet. c. super litteris. C si cõtra ius. uel util. publ l. & si de legibus, & de diu. app l. ij. Ideo puniendi sunt iudices, qui uetant precum argui falsitatem. C. si contra ius, uel util. publ. l. puniri. Falsidicus autem testis tribus personis est obnoxius.

Primò Deo, ideo imponitur ei pœnitentia septem annorum. vj. q. 1. c. quicunq;.

Secundò iudici, ideo infamis fit. xxij. q. 1 c. si quis conuictus. & uerberibus castigatur. v. q. v. l. illi, qui, uel extraordinariè punitur, ut C. de testibus l. nullum.

Tertiò proximo, & ideo iuxta modum læsionis punitur. 3. q. 9. c. Nihilominus. 11. q. 2. quisquis. Vnde falsidicus testis peccat contra Deum assumens eum in testem falsi. Sed contra iudicem peccat faciens eum condemnare innocentem, & absoluere reum. Sed contra proximum peccat, faciens eum iniustè damnari.

Item dicto committit falsum aduocatus, uel procurator: quia aduersario secreta causæ aperuit, uel instrumenta prodidit. ff. eo l. is, q deposita. ff. de penis. l si quis aliquid. §. si quis instrumentum, & §. instrumenta. Aliquando etiam comdemnatur ad interesse. 12. q. 2. c si quis de clericis. Alias tenetur iniuriarium. ff. de positi l 1. §. si quis tabulis. ff ad l. Aquil. l quis testamentum. §. sed, & si quis tabulas. Et etiam talis proditor dici potest. 46. dist. c. clericus, & sic falsum committit qui secretum aperit, extra de offi. deleg. c. olim magis.

Tertiò falsitas committitur in facto, ut in moneta, & mẽsura. ff. eo. l quicũq;, & l. lege, & l. penul § 1. extra, de contrahen. nupt. c. 1. Et ponitur exemplum de his, qui numos partim raserunt, uel finxerunt. In quo casu liberi bestiis subiciũtur, serui ultimo damnantur supplicio. Sed etiam de diminutione habes extra de iur. iuran c. quanto.

Item ponitur exemplum de eo, qui auro aliquid uitii addiderit, vel argenteos numos adulterinos finxerit, uel eorum tale quid non prohibuerit, uel numos stanneos seu plumbeos emerit; vel uendiderit dolo malo. Qui tamẽ falsam monetam percusserit si in totũ formare noluerit suffragio iustæ pœnitentiæ absoluetur. Pro mensura autem falsa duplex pœna imponitur, & in super relegatur. ff. e. l. qui falsam. & l. ultima.

Item facto committitur falsum in partu supposito, in quo priuata est actio. Nã de eo soli accusant parentes, uel hi ad quos ea res pertinet, non quilibet ex populo, ut publicam accusationem intendant, ut ff. eo qui falsum. §. 1. & in l. Cornel. § 1. & in notorum sigillorum corruptione. extra de fide instrum. c. inter dilectos.

Quartò committitur in usu, ut si quis utitur falsis litteris, vel instrumentis, & huiusmodi ab alio confectis, vel impetratis.

Item si quis se pro milite gesserit cum non esset, uel illicitis insigniis usus est, uel falso diplomate, idest interdicto certi loci, itinere breuiori uia commeauerit, & talis est pro admissi qualitate grauissimè puniẽdus. ff. e. l. eos q. §. ultimo. Et idem est in non ordinato qui gerit officium ordinati. extra de clericis non ordinatis, & ministris c. 1. & 2. Idem est in eo, qui sub pretextu clerici cum hoc munus nõ impleat ab his se muneribus subtrahere conatur. C. de sacr. san. eccl. l. qui sub prætextu. extra de uita, & honest. cleric. c. finali.

Item in eo, qui cum non sit clericus, tãquam clericus nititur beneficium ecclesiasticum obtinere, extra de transactionibus. c. ex litteris, extra de rescriptis. c. cũ à Deo. Spiritualiter autem hęc quadruplex falsitas referri potest ad quatuor genera peccatorum, quia falsitas scripturæ pertinet ad hæreticos, qui sacras scripturas, (quæ sunt uelut instrumenta, vel testamenta Dei. Vnde & uetus, & nouum continent testamentum) falsis glosis, & expositionibus deprauant, & corrumpunt. Falsitas autem dicti generaliter pertinet ad mendaces, quorum sunt uaria genera: inter quæ præcipuum, & pessimum est mendacium in doctrina spirituali contra fidem, & bonos mores. Sed falsitas facti refertur ad hypocritas, qui falsant monetam, idest bona opera quibus calestẽ regnum mercari possumus. Falsitas autem usus refertur ad demones, qui semper contra nos falsitatibus, & deceptionibus utũtur, & pręcipue quãdo trãsfigurant se in Angelos lucis, prætẽdentes se esse, quod non sunt. Vnde oẽs hæ falsitates

tates vitandæ sunt subtiliter, & cauendæ
Mat. 7. Mat. Attendite a falsis prophetis, &c.

Ille mali fautor esse dicitur, qui ab ijs quibus infertur, non propulsat iniuriam, idque quomodo perueniat lege & exemplo declaratur. Cap. XXIIII.

FAutor mali præsumitur qui ipsum prohibere, & impedire potest, & non facit. Cuius exemplum apparet in clericorum defensione, quia incidit in canonē latæ sententiæ ipso iure. & maiori excōmunicatione ligatur qui potest defendere clericum a violenta manuum iniectione, & non defendit, extra de senten. excommu. c. quantæ præsumptionis. Hoc enim nō solum restringitur ad illos qui tantùm ratione potestatis, & officij, hoc prohibere possunt. 23. q. 4. forte, & c duo ista nomina: Sed etiam intelligitur de illo qui, & si non ratione potestatis, vel officij hoc prohibere potest, potest tamen aliter, puta, quia scit hoc fieri debere per illū. Cui si diceret, Caueas ne illud facias statim alius abstineret, vt patet satis aperte in c. decretali, quando dixit, ne autem solos violentia huius actores, idest q hoc faciunt, vel præcipiūt hoc fieri, uel in hoc expresse consentiunt aliquorum præsumptio extimet puniendos, facientes, & consentientes pari pœna puniendos catholica condemnat auctoritas. eos delinquētibus fauere interpretan:, qui, subaudi q̄uis expresse non consenserint, tamē hoc fieri debere scientes, cum possent, subaudi nudo verbo, tamen hoc prohibere manifesto facinori desinunt obuiare. 83. di. §. j. & c. sequenti, & c. error, & 86 dist. faciatis. ff. ad se. con Silla l. 2. § potuisse, & § sequenti, & §. penul Et hoc hodie comprobatur in auth. dist. 2. immo. extra, de sente excommuni. dist c. innuitur.

Quod habendum est tantum verbo, sed facto, & plus: quia hoc locū habet non tantū in clerico, sed ēt in vicino, & proximo.

Fidei significata decem apponuntur, per quæ apud iuristas homo quisque fidelis iure optimo nuncupatur. Cap. XXV.

FIdelis dicitur esse homo multipliciter prout fides secūdum iuristas multis modis accipitur. Nam primò ponitur pro sacramento baptismi 45. di c. de Iudæis extra, de baptismo. c. debitū. Et secūdum hoc dicitur fidelis quilibet ritè baptizatus.

Secundo pro castitate thori. 27. quæstione. 2. c. coiuges. secundum hoc dr̄ fidelis, qui thori fidem seruat.

Tertio pro conuentionali securitate quæ etiam hosti seruanda est 23. quæsti. 1 c hosti quam graue est fidē fallere. ff. de const. pec l. 1. Resp. 1. sic dicitur fidelis qui pacta fideliter seruat.

Quartò pro conscientia, extra, de rest. spoliato. c. litteras. & de præscri. c quoniā omne 28. quæstio. 1. § 1. de pœniten. distin. 3 c. illud vltra medium, ad fin. distin. & sic fidelis dici potest. qui conscientiam habet non fictam, sed veram.

Quintò pro credulitate secundum quam credimus id, quod non videmus, Gregorius. fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. & sic fidelis dicitur, qui catholicè credit.

Sextò pro legalitate, vel confidentia, Institu. de rerum diui. §. vendite. & sic dicitur fidelis qui est legalis.

Septimò pro æqualitate, & exuberantia actionum Institu. de act. §. actionum, & extra de exceptio c cū venerabilis. & sic dicitur fidelis, qui operatur quantum potest.

Octauò pro fidelitate, & legalitate dolo contraria, idest de præsenti bona fides, & sic dicitur fidelis in commisso, idest non fraudulētus, vel dolosus.

Nono pro probabili ignorantia. ff. de acquirē. rerum do l. qui bona fide, & l. bonæ fidei. uel probabili credulitate. ff. de verborum signi. bonæ fidei emptor.

Decimo pro simplicitate bona, seu innocentia vnde dicitur communiter bonæ fidei homo est, quasi dicatur, non est duplex, non est malitiosus, sed innocens qui omni verbo credit. 22. quæst. 4. c. innocens.

Exem-

Quempiam verè Dei filium adoptiuum esse, uerbo confessionis, affectu dilectionis legitimaque conuersatione, iuxta legis ciuilis exemplum lucidè ostenditur. Cap. XXVI.

Filius Dei ostenditur aliquis esse tripliciter, sicut tripliciter probat aliquis esse filius presbyteri, vel alterius.

Primo verbo, scilicet confessionis. Nã is qui confitetur se filium fore quamuis de illegitimo thoro sic credit esse extra, de elec. c. innotuit. habetur enim ei fides contra se ff. de interrog. ac. l. de æta. §. 1. Hoc etiam modo probatur quis esse filius Dei Est enim confessio triplex, fidei, criminis, & diuinę laudis. Quicunque ergo veram fidem confitentur, & peccata propria in confessione non cęlant, & Deum sępius laudant, hi quasi ex confessione
1. Io. 4. sua filij Dei esse probantur. Iohã. Omnis spiritus qui confitetur, Christum Iesum in carne venisse: ex Deo est. hoc quãtum ad fidem humanitatis Christi, sed de cõfessione diuinitatis subditur in eodem: Quisquis cõfessus fuerit, quoniam Iesus est filius Dei, Deus in ipso manet, & ipse in Deo.

Secundo probatur ex affectu extra, de præsum. c. affe te. c. 2 q. 6. c. ad Romanã ecclesiam. C de inoffic testamen. l. si mater Sic etiam probatur quis esse filius Dei ex affectu charitatis, quia charitas sola distinguit inter filios Dei, & filios perditionis, secundum Augusti. Et intelligitur de affectu dilectionis non tantum Dei, sed etiam proximi. Iohã. Omnis qui
1. Ioh. 3 non est iustus, non est ex Deo: & qui nõ diligit fratrem suum.

Tertio probatur ex cohabitatione. Nã dato, quod aliquis neget se filium sacerdotis: si tamen constet, quod mater eius cum sacerdote morabatur tempore conceptionis, eius filius præsumitur. extra, qui fi. sint le. c. Causam quæ Econtra autem si potest probare negans, quod mater sua maritum habebat legitimum cum quo morabatur tempore conceptionis, probat se legitimum Quamuis enim mater eius de facili sciri possit. ff. de insti. no. l. quia semper. Impossibile est tamen probare patrem in hoc casu per testes idoneos. Ideo dicit lex, quod hæc conditio est impossibilis, scilicet si probaueris te esse filium talis. ff. de conditio. & demonstra l. lucius. Paterna ergo filiatio illegitima de facili non probatur, licet certa indicia admittantur, si per testes legitimos comprobetur. In his enim, in quibus certa probatio haberi non potest, vt in furtis, & similibus, inditia probabilia, & præsumptiones violentæ sufficiunt. C. de rei vẽd. l. iudicia. C. de quæstionib. l. milites. ff. de re. mili. l. non omnes. §. a barbaris. Consimiliter etiam quodam indicio ostẽditur, an homo sit filius Dei, an nõ. Nam velut mater parturiens, pęnitentem in esse gratiæ pœnitentia est, quę tunc moratur cum legitimo viro, cum fit propter Christum. Et hæc est in verè pœnitentibus: sed tunc quasi cum alio viro moratur, & adulteratur, quando ficta intentione operatur. Et talis est pœnitentia hypocritarum. Vnde colligitur, quod verè pęnitentes sunt legitimi filii Dei: sed hypocritæ, & falsi pęnitentes sunt filij spurij, & non Dei, sed diaboli, quibus competit illud. Vos ex patre diabolo æstis, &c.

Sicuti lex ciuilis quatuor fraudatur modis, idque, quod ex facto sequitur, euacuat: sic quoque Hypocritam meritum ex bono consequens opere, penitus amittere terminatur. Cap. XXVII.

Fraudulentus, & hypocrita perdit meritum boni operis, quod facit Cuius exemplum est: quia si quid fiat in fraudẽ legis, non valet quod sequitur ex eo, vel vel ob id, vt C. de legi. l. nõ dubium. Verbi gratia potest hoc ostendi quatuor exẽplis, secundum quod quatuor modis fit fraus legi.

Primo de contractu ad contractum, vt cum coniunx qui donare non potest, ut extra, de donationibus inter virũ, & vxorem, c. vltimo. Vẽdidit precium non exacturus ideoque non valet contractus: vt ff. de dona. inter virum, & vxor. l si sponsus. § circa.

Secundò de persona ad personam, ut si coniunx interponat aliam personam, cui donet, vt coniugi suo detur. ff. de donati inter. virum, & vxorem. l. 3. §. si tantum.

Tertio de re ad rem, ut cum filiofamilias, cui non potest tradi pecunia mutua sine metu Macedoniani patre inscio, & ratum non habente. vt C. ad Macedon. l. 1 & vlti traditur species certo precio, vt ipsam vendat, & precium recipiat, vt ff.

ad Macedonia.l.item si filius.§. mutui.

Quarta de contractu ad eundem contractum, sed altero modo: vt cum trado tibi mutuum, vis dare mulierem pro fideiussore ergo sciēs eā tutam velleiano, volo, quòd ipsa cōstituat se principalem & tu fideiubeas pro ipsa, vt ff. ad velleia nū.l. quamuis.§ sicut essem. Sicut ergo fraus legis eua uat, id quod sequitur ex facto, ita fra', & fictio hypocrisis euacuat meritum consequens ex opere bono. Vnde Matt. dicitur de hypocritis. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Iō Matt. 5 dicit receperunt, quia nullam recepturi sunt mercedem in futuro, sed potius supplicium.

Consuetudo (quæ pro altera lege nonnunquam ponitur) quid sit, quatuorq́, efficere bona, per quæ etiam quantum confessio saluti humanæ expediat, demōstratur. Cap. XXVIII.

FRequentatio cōfessionis quatuor bona facit animæ. Et hoc patet per exēplum in consuetudine. Est enim consuetudo ius quoddam moribus institutum, quod pro lege accipitur cum deficit lex, dist j.c. cōsuetudo di.8.c frustra. Et dicitur moribus institutum, idest assiduis, vel frequentibus actibus hominū, secūdum iuristas. Et ideo actus cōfessionis assiduitas, & frequentatio has virtutes habet respectu mentis, quas dicitur consuetudo habere respectu legis primò. Nā consuetudo habet virtutem legem imitandi.

Imitatur enim legem, idest supplet vbi lex, deficit. extra de consuetudine c.cū olim. extra de sepulchris.c. de vxor. in fi. & c. certificari Insti. de iure. naturali.§. ex nō scripto. Sicut autem consuetudo supplet defectum legis, ita quoque frequentatio confessionis supplet defectum contritionis. Nam cum in peccato duo sunt, scilicet culpa qua offenditur Deus, & pęna quæ pro culpa debetur. In contritione quidem Deus remittit culpam, & pęna æterna in temporalem mutatur, sed nihilominus manet adhuc ligatus ad pęnam temporalem. Vnde si decederet sine confessione non contempta tamen, sed præuenta, iret ad purgatorium, quod (sicut dicit Aug.) est maxima pęna. Quādo ergo confiteris, sacerdos absoluit te ab hac pęna vi clauum, cui subijceris in confessione. Et quando semel confitetur aliquis, dimittitur aliquid de pęna huiusmodi. similiter quando iterum confitetur, & posset totiens confiteri, quod tota dimitteret, & ita (sicut dictum est) supplet frequentatio confessionis defectum contritionis.

Secundò habet consuetudo virtutem dubium ius interpretandi. extra de consue.c.cum dilectus.§.j.;ad fi.ff. de cōsue. l.si de interpretatione. Similiter, dum homo frequenter discreto sacerdoti confitetur, frequenter de suis factis & dubijs casibus, per eius sapientiam & consilium declaratur. & sic per frequentiam confessionis claritatem de dubijs recipit.

Tertiò habet virtutem eius tollendi, & abrogandi. Nam consuetudo si sit rationabilis, tollit ius in loco in quo viget.ff. de leg & fi. con.l. de quibus. Similiter confessionis frequentatio ius diaboli ab homine tollit. Habet.n. ius diabolus in homine (ex eius inductu peccante) sicut homo in suo pecore. Et totiens hoc ius renouatur, quotiens peccatum perpetratur: sed hoc ius diaboli per confessionem abrogatur, & diaboli chyrographū, idest peccatum cassatur. Vnde quia frequenter peccamus, confessionem iterare frequenter indigemus.

Quartò habet virtutem præsumptionem inducendi. Est enim aliqua consuetudo specialissima, secundum quam in dubijs iudicatur, & hæc presumptionem inducit, cui præstatur fides, nisi forte contra probetur. Hæc est consuetudo patrisfamilias. ff. de pigno. act l. vniuersorum. ff. l. de vsuris. l. qui se miles. ff. de legib. l. si seruus plerumque.§. si vis extra, de præsump. c ex studijs, & c. mādata. & c. cum in iuuentute. Similiter, quāto frequētius per confessionem conscientia purgatur, tāto maior præsumptio, idest de peccatorum confessorum venia generatur, Psalmus. Psa. 31.

Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

Dei

Dei gratiam semper per peccatum ab anima remoueri, nec in ea sine propria voluntate operari affirmatur. Cap. XXIX.

GRatia tollitur, siue perditur per vnũ actum peccati mortalis. Cuius exemplum est, quia quandoque derogatur priuilegio, vel statuto per vnicum actum cõtrarium. vt si Papa statuat in aliqua ecclesia certum numerum canonicorum, & super iam inducto, vel statuto ab alijs, & ꝑ ipsum Papam confirmato, literæ concedantur, huiusmodi priuilegio derogatur per vnicum actum contrarium, vt extra de const. c. cum accessissent, & extra de ꝑbendis. c. pro illorum. & extra de his, quę fiũt a ma. par. ca. c. ex ore 11. q. 3. c. priuilegiũ. C. de iure do. l. impe. & l. 2. C. de pac. inter empt. & vendito. l commissis.

Item gratia diuina non operatur in homine sine ipsius voluntate, & dispositione. quod patet in susceptione sacramentorum, quæ gratiam continent nam sacramẽta ipsa talia sunt accipiẽtibus quali corde, & conscientia suscipiuntur. 1. q. 1. c Ecce cum Dominus declarauit. ideo sunt malis ad iudicium. de consecra. dist. 2. Dicit etiam Hostien. quod qui inuitus recipit sacramentum etiam caracterem nõ recipit. c. extra de baptismo. maiores. ideo non cogitur quis pręcisè ordines suscipere.

Hostl.

Hæretici qui sint vocandi, quaque pœna sint plectendi, determinatur. Cap. XXX.

HÆretici diuinas scripturas deprauantes, & maliriosè exponentes, grauem pœnitentiam merentur. Nam qui leges, vel constitutiones, seu rescripta Principis malitiosè interpretãtur, efficiuntur infames, vt C. de legibus, & constitu. l. 2. Multo ergo magis qui malignè interpretantur, & exponunt scripturas diuinas continentes leges & statuta Dei, confusione, & damnatione sunt digni. Nam tales inter hæreticos computantur, licèt n. stricto modo propriè dicatur hæreticus qui aliter sentit de articulis fidei quàm Romana Ecclesia 24. q. j. c. hæc ẽ fides, & c. quoniam. Tamen largius accepto vocabulo hominis, q male interpretatur sacram scripturam, idest qui ipsam aliter intelligit quàm Spiritus sanctus efflagitet, a quo inspirata est, licet etiam talis ab ecclesia non recesserit, nihilominus hæreticus dicitur. 24. q. 3 c. hæresis

Iuris ciuilis seu canonis ignorantia quibus casibus excusare videatur, aut non videatur, claris aperitur exemplis. Cap. XXXI.

IGnorantia iuris excusat ad tempus. Cuius exemplum est, quia ignorantes constitutionem factam infra duos menses post diuulgationem, nõ ligantur, extra de consti. c. cognoscentes, & 82. dist. c proposuisti in fin. Nã constitutio post duos menses a publicatione incipit artare, vt in auth factæ nouæ. con. in ipsa re scri. & c. res. §. j. col. 5 extra ne clerici, vel monachi c vir. extra, de de sen. excõmuni c. nouerit. Elapso hoc tempore nõ potest quis allegare ignorantiam, quia non singulorum auribus inculcanda. 16 dis. c. quod dicitis. 12. quæst. 2. c. qui in humanis.

Item, quòd ignorantiã canonis, aliquã do excuset, patet: quia si quis episcopus constitutionem ediderit, quod quicunq; furtum fecerit excommunicatus sit, uel consimilem aliam; extranei qui etiam intra eius territorium contra hoc faciunt si ignorant sententiam latam, nec tantũ moram traxerunt, quod scire præsumantur, non ligantur, arg. extra qui matrimonium ac possi. ca. nn. extra de adulte. c. si ea. Nec enim ligatur excommunicatus sententia, nisi sciens, extra, de senten. excommuni. c. significauit, & ca. i. cum desideres. Nec etiam talis extraneus tenetur scrutari decreta alterius regni. C. de cõmercijs l mercatores. Si vero hoc sciat vel magnam moram ibi contraxerit, tam incipit esse subitus ratione delicti, & sententiæ latæ. Nam & de furto tenetur ibi respondere ubi commisit, extra, de rapt. c j. vj. q. 3. c. placuit.

Item ratiõe delicti, & præses aduersus extraneos homines delinquentes imperium habet. Nec enim distinguitur vnde sit. ff. de officio præsidis. l. 3.

Item ignorantiæ excusatio non admittitur vbi potest homini aliquid imputari. Si enim puto percutiẽtem me percutere, & percutio alium, hac ignorantia non excusor. ff. ad l. Aquil l. v. §. j. & l. scientiam. § pen.

§ pen. Vnde in hac actione culpa leuissima imputatur. Nam si quis cisternam fodit, & ipsam apertam dimiserit, vel sic nō cooperuit, quod animal in eam non possit cadere, & bos ibi ceciderit; tenetur, extra, de damnis datis, ca. 2.

Inobedientia grauitas contumaciæque malignitas ac diuersitas per plures diuersorum peccatorū similitudines ostenditur.
Cap. XXXII.

INobedientia est grauis culpa, & ideo secundum iura contumacia grauiter punitur. Est enim contumacia erga iudicem, vel prælatum commissa inobedientia. Vnde multo grauior est inobedientia erga Deum. Sed nota, quod contumax dicitur aliquis multis modis. Nam vno modo dicitur contumax qui citatus tribus edictis, vel vno pro omnibus, non venit ad iudicium. ff. de re iudic. l. contumacia. Et hoc modo peccator citatus a Deo tripliciter, scilicet per eius flagella, per eius verba, per eius beneficia, si non venit ad iudicium, est contumax.

Secundo modo dicitur cōtumax, quia non vult, puta qui impedit, vel procurat quod citatio ad ipsum non perueniat, & talis pro citato debet haberi. ff. de regul. iuris. l. ad ea. § semper. ff. de condi & demonstra. l. iure ciuili & l. quibus diebus. Et huic assimilantur peccatores qui prædicatores, & prædicationes fugiunt. Sunt enim prædicatores quasi quidam Dei nūcij, & præcones. Et eorum verba sunt uelut iudicis edicta. Vnde de talibus peccatoribus dicitur Iob. Dixerūt Deo, Recede a nobis: scientiam viarum tuarum noluimus. Iob. 21.

Item contumax est si venit ad præsentiā iudicis, sic quod iudex ipsum cognoscat, sed potius latitat retro columnas, aut stationes. ff. quibus ex causis in pos. l. fulcinius. § quid sit latitare, & § idem sciendum. Huic assimilatur qui venit ad pœnitentiæ, siue confessionis iudicium, sed non sic cōfitetur, quod sacerdos eius conscientiam cognoscere possit, aut quia occultat, aut quia palliat, vel excusat, uel huiusmodi. Vnde etiam dicitur cōtumax qui iudici obscurè respondet, & sic qui confitetur per verba obscura, & inuoluta.

Tertiò dicitur contumax, qui recedit sine licentia. In authen. de litigio. § omnium vero. Talis est qui recidiuat in peccatum, vel qui pœnitentiam sibi impositam non perficit, sed absque dispensatione, vel licentia sacerdotis eam dimittit.

Quartò dicitur contumax, qui ad præceptum iudicis non restituit. in quo casu res manu militari ei auferri iubetur. ff. de rei vendicatione. l. qui restitut. & ne uis fi. ei. qui in pos. l. si quis missus. Et his assimilantur qui ad dictum sacerdotis aliena non restituunt, postquā confessi sunt. vnde Deus quandoque per alias vias aufert eis, ex quo nolunt restituere. pro huiusmodi autem criminibus dicit canō contumaces excommunicari debere. 11. quæst. 3. c. certum Omnis autem contumacia graue crimen potest dici Est enim quasi peccatū idololatriæ repugnare velle, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. 8. q. 1. c. sciendum.

A Deo hominibus inspirata quantæ existant au ctoritatis, legis canonicæ veterisque testamenti exemplis enucleatur. Cap. XXXIII.

INspirata hominibus a Deo excipiuntur a communi lege. Cuius signum & exemplum est in iure canonico, quia electio per inspirationem non est in forma iuris sed exceptio a formis, vt extra de electionibus. c propter diuersas. Et similiter secundum legem diuinam ea quæ inspirantur a Deo, excipiuntur a lege communi, sicut patet in Patriarchis, qui acceperunt plures vxores, vt Iacob, qui habuit Liam, & Rachel: & similiter Dauid quod tamen ex lege communi non licebat. lex enim de vnica vxore non est humanitus, sed diuinitus instituta, nec unquam verbo, aut litteris tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercūque pertinent: & ideo in hoc a solo Deo dispensatio fieri potuit. Nam illi ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reseruantur, vt licentiam præbeat legem prætermittendi in illis casibus ad quos legis efcacia non se extendere debet. Et talis licentia dispensatio dicitur.

Et

Et in hoc, quòd scilicet aliquis haberet simul plures vxores, a solo Deo dispēsatio sibi fieri potuit per inspirationem internam, quæ quidem principaliter sanctis patribus facta est, & per eorum exempla ad alios deriuata eo tempore quo oportebat. Prædictum vero præceptum, scilicet de vnitate vxoris prætermittitur, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ.

Quot modis iniuria committatur, quibusq; vijs nonnulli Christum iniuria afficiant præcipueque Iudæi quantis cum iniuriati fuerint modis, & quomodo in excusabiles existant aperte ostentatur. Capi. XXXIIII.

INiuriantur aliqui Christo tripliciter Cuius similitudo apparet in ipsis iniurijs hominum. Iniuriatur enim vnus homo alteri tripliciter vno modo rei, hoc fit quotienscunque manus infertur.

Secundo verbis, vt quādo conuicium fit, Et dicitur conuitium a conuocatione vel conuentione, idest collectione vocū. Cum enim in vnum plures voces conferuntur, specialiter couicium dicitur qua si conuocium. Et fit nedum præsenti, sed etiam absenti. Nam si quis ad domum tuam, vel tabernam venit conuicium facit, etiam te absente, si vociferatur, vel alios ad vociferandum inducit contra certam personam. nam vitæ nulla est executio ff de iniuria l. j. § iniuriam, & l. Item apud Labeonem §. couicium & §. fecisse & §. tibi

Tertiò fit iniuria in literis, vt cum quis librum, vel historiam, vel chartam ad infamiam alicuius pertinentem scripsit, vel cōposuit, vel edidit, vel dolo malo fecit: quod quid eorum fieret, puta dimisit scripturam cadere in plateam, ar. ff. de verb. sign. l. late. Nec distinguitur vtrum nomine suo, vel alterius hoc ediderit expresso nomine proprio illius quem infamare intendit, vel non expresso. Eodem modo tenetur qui huiusmodi scripturam vendere curauit, vel emere. Eodem modo tenetur etiam sine scriptura si in notam, vel signum aliquod horum prodiderit, puta ueste lugubri, vel squalida vtitur in iniuriā alicuius, vel barbam dimittit, vel capillum submittit. ff. de iniur. l. Item apud Labeonem. §. ait prætor. ne infamādi causa, & sequenti. 5. quæst. 1. c. quidam maligni spiritus. Et nota, quòd de famoso libello agi potest criminaliter secundum l. scilicet ad pęnam capitis tam contra illum qui fecit, quàm cōtra illum qui inuenit, nisi ipsum corruperit, vel combusserit, vel inuentum nulli reuelauerit. C de famoso libello. l. ista. quinta. quæst. 1. c. si quis famosum libellū. Et potest in hoc casu quilibet de populo accusare, & & accusatori constituitur præcium pro modo substantiæ accusatæ personæ, uel si erat seruus producitur in libertatem. Quid enī si publica vtilitas ex hoc emergat. ff. eo. l. § fi. & l. senatus consultum, & C. de famo. libe. l. vnica. Potest etiam ciuiliter agi actione iniuriarum quæ non publici iudicij, sed priuati continet quætelam. C. eo. l. iniuriarum. ff. eo. l. constitu. §. vnico. Vnde & de omni iniuria etiam si descendat ex lege Cornel. ciuiliter agi potest, ut ibi, & de omni alia quacunque actione. ff. eo. l. prætor edixit. §. post se. hodie secundum canon. qui famosum libellum conficit flagellatur, & excommunicatur. v. quæst. 1. c. qui in alterius, & c. is, qui. Sed & si certum est quis confecerit potest accusari, & deponi, cum sit graue crimen, & accusatione ac damnatione dignissimum 25. dist. c. nunc autem.

Primo ergo modo, scilicet re iniuriati sunt Christo Iudæi, qui manus iniecerūt in eum, & ligauerunt, & hi, qui eum verberauerunt, & crucifixerunt. Sed secūdo modo iniuriantur ei maledici, & blasphemi, qui linguas suas contra ipsum relaxare præsumunt.

Tertio autem modo hæretici qui falsa de ipso Christo scripserunt, & contumeliosa, vt Manicheus, & Arriu, & alij consimiles. Notandum autem, quod Iudæi iniuriantes Christo, quasdam falsas excusationes prætendere conati sunt, ut non iniuriosè, sed iuste eum perdere crederentur. Nam secundum iura, iniuria alicui facta excusari posset ex tribus.

Primò ex culpa, siue delicto, puta ex eo, quod ille cui conuiciatum est, uere deliquerat. Nam peccata nocentium nota esse, & expedit, & oportet, ff. de iniur. l. cū qui nocetem, & C eo. l. siquidem animā tuam, vbi non se perseueret. Alias tenetur nunciator. C. & si non es nunciator. Hanc ergo eccusationem Iudæi contra Christum pretendere voluerunt, quando dixerunt Pilato: Si non esset hic malefactor

ctor non tibi tradidiſſemus eum. ſed ve-
Ioã.18. rè mentiebantur, quia ipſe peccatum nõ
fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius.
Secundo excuſatur iniuria ex cauſa, pu-
1. Pe.2. ta; ſi fecit iniuriam cauſa venerandæ rei-
publicæ, vt ſi magiſtratus ſcutum alicu-
ius parforauit, quia in bello ſe male ha-
buit. ff. e. l. qui reipublicæ. Ideoq; excuſa-
tur ſacerdos a canone ratione turbatiõ-
nis diuini officij. extra, de ſenten. excom.
c. veniẽs. Hanc excuſationem prætende-
Luc.23 runt Iudæi cum dixerunt, Hunc inueni-
mus ſubuertentem gentem noſtram. Sed
in hoc etiam mentiebantur, quia ipſe gẽ
tem ſuam, ideſt Iudæos non ſubuertere,
ſed ſaluare conatus fuerat, ſecundum il-
Matt.1. lud: Ipſe enim ſaluum faciet populũ ſuũ
à peccatis eorum.

Tertio excuſatur iniuria a præeminen
tia, quia ratione dignitatis præſumitur ꝓ
aliquo, quod nõ animo iniuriandi quid
agat, vt ſi miniſter reipublicæ iubet ali-
quem duci, quia decreto prætoris non
obtemperat, quia iuris executio non ha-
bet iniuriam, & non tenetur. Et quæ iuſ-
ſu poteſtatis a magiſtratu fiunt, ad iniu-
riarum actionem non pertinent. Et inde
eſt, ꝙ nec magiſter incidit in canonem ſi
cauſa correptionis ſcholarem in minori
bus ordinibus conſtitutum percuſſerit.
extra, de ſenten. excom. c. cũ voluntate,
§. ſi qui vero. Hanc excuſationem Iudæi
primo Chriſtum tanquam blaſphemum
per principem ſacerdotum, & concilium
reum mortis adiudicari fecerunt: Et po-
ſtea per præſidem Pilatum tanquam con
tradicentem Cæſari, & tributa dari prohi
bentem a Pilato crucifigi eum petierunt.
Sed tamen etiam in his mentiti ſunt, qa
nec blaſphemus, ſed dei cultor verus, nec
tributum Cæſari negari ſuaſit, imò dixit,
Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, &c.

Item iniuriantur aliqui eccleſiæ. Nam
ſecundum iura, omnis iniuria tripliciter
infertur. Aut enim infertur in corpus, aut
in dignitatem, aut in famam. infertur in
corpus cum quis pulſatur, vel verberat,
vel cum vi aliquis domum alterius ingre
ditur. In his enim tribus caſibus, agitur
iniuriarum, ex lege Cornel. Et eſt pulſare
ſine dolore, cædere: verberare autem cũ
dolore, ſed & dicitur verberaſſe abuſiuè,
qui pugnis cęcidit. ff. de iniurijs. l. Item
apud Labeonem. §. verberaſſe. Domus
autem mea accipienda eſt, non ſolum, ſi
propria ſit, ſed & ſi conducta fuerit, vel
gratis conceſſa, ſed tamen ad meritoria,
vel ſtabula non pertinet, vt omnia hæc
probantur. ff. e. l. §. in omni, & l. lex Cor-
nel. de iniur. Reſ. 1. §. 1. 2. & 3. Forte etiam
in his caſibus agetur iniur. de iure præto
rio cum filio famili. Pulſato debetur pa-
tri prætoria actio iniuriarum: filio vero
debetur ex l. Cornel. §. illud. Et hoc mo-
do iniuriantur eccleſiæ illi, qui in perſo-
nas eccleſiaſticas manus violentas teme
rè inijciunt, eos capientes, vel verberan-
tes, vel etiam ipſã loca eccleſiaſtica occu-
pantes vi. Ad dignitatem vero minuen-
dam fit iniuria, cum Comes, qui comita
tur, & ſequitur, ſiue liber ſit, ſiue ſeruus,
ſiue mulier, vel maſculus, vel etiam peda
gogus, non tamen tenetur, qui cœpit ad-
ducere, ſed q adduxit, vt Comes nõ eſſet
cum ea. Sed nihil intereſt vtrum vi hoc fe
cerit, vel perſuadendo, vt eam relinque-
ret. ff. de iniur. l. 1. §. omniumq;. & l. Item
apud Labeonem. §. comitem. & §. addu-
xiſſe. Hoc modo iniuriantur eccleſiæ re-
ctores mali, qui eccleſias ſibi commiſſas
ſine gubernatore, & officiatore reliquũt.
Vel mali paſtores, qui plebes ſibi com-
miſſas tempore proſperitatis comitan-
tur, ſed tempore aduerſitatis & perſecu-
tionis eos fugiunt, & dimittunt. Ad famã
autem alicuius fit iniuria. cum alicuius
pudicitia attentatur, vt fœmina ancillari,
vel meretricia veſte induta ſit, hoc fit per
per appellationem, vel affectationem. Et
appellare dicitur blanda ex actione pu-
dicitiam alicuius attentare, cum ſcilicet
agitur, vt ex pudica impudica fiat, ſed
qui verbis turpibus vtitur, non tentat pu
dicitiam, & iniuriarum tenetur. Affecta-
ri vero eſt cum quis tacitus frequenter
ſequitur contra bonos mores. Aſſidua
enim frequentatio nonnullam infamiã
præbet. ff. eo. l. 1. §. omniumq;. & l. apud
Labeonẽ. §. tenetur. & §. ſi qs. & §. inter
aduerſus & §. qui turpibus, & præceden-
ti & l. ſed eſt quæſtionis §. ſi Hoc modo
iniuriantur eccleſiæ hæretici. Qui blan-
dis fictisq; verbis pudicitiam ſinceríta-
tem fidei ſiue morum in eccleſiaſticis per
ſonis corrumpere moliuntur, vel illi, qui
blandis colloquijs, ſeu prouocantibus nu
tibus, vel continuis, & peſtiferis exem-
plis ad impudicitiam trahunt. Apoſto- 1. Cor.
lus. Corrumpunt mores bonos collo- 15
quia praua.

Illicitum opus (licèt intentio bona existat) castitatis vsuræq́; exemplo à pœna haud fore liberum confirmatur. Cap. XXXV.

INtentio bona non liberat a pœna, si opus sit stultum, & illicitum. Cuius exemplum apparet secundum iura in eo qui vt sit castus, & volens placere Deo, abscidit sibi membra impudica. Nam talis irregularis efficitur, 55. dist. cap. si quis absciderit. Non enim ferro, sed animo castitas quæri debet. 35. q. 5. c. tunc sanabitur. Ergo de rigore iuris is, qui etiam, (vt sit castus) hoc facit fieri, deponendus est licet credat placere Deo. Nam (vt ait versus.) Displicet imprudens vnde placere putat. Et secundum hoc intellige. 55. dis. c. si euangelica. & c. si quis a medicis. & c. qui per partem. & c. si quis per ægritudinem. Nec obstat, extra de corpore vitiatis. c. significauit, quia ibi gratia fit. Hiero. Illi eunuchi placent, quos castrauit non necessitas, sed voluntas. Hiero.

Item intentio, & spes plus recipiendi, etiam sine pactione, quasi vsurarium facit: nam etiam sine pacto, si hac intentione principaliter ductus, vt aliquid mihi dares, tibi mutuarem pecuniam aliàs nõ mutuaturus, licèt in foro iudiciali non possit cēseri vsurarius, vt extra, de vsu. c. in ciuitate. tamen in foro pœnitentiali inducendus sum, vt pecuniam sic receptam restituam. Luc. Date mutuum, nihil inde sperantes. extra de vsu. c. consuluit. 14. quæstio. 3. c. si festinaueris. Si tamen alias essem mutuaturus, sed secundariò spero, quòd mihi subuenias, vel me remuneres in nullo, vel in modico pecco secũdum Host. argu. 61. dist. c. quid proderit. 59. dist. c. si officia. 77. dist. c. in singulis. j. q. 2. c. quampiam. extra de testa. c. cum in officijs. ff. de petitio. hæreditate. l. sed & si. §. consuluit, extra de simonia. c. tua Si autem nullo pacto ab initio interueniente, neque exactione ex post facto hoc ita, debitor aliquid gratis offerret, recipi posset sine aliquo peccato; dummodo intentio non fuisset ab initio. Nullam. n. maculam oblatio suscipienti ingerit, quæ non ambientis petitione processit. 1. quæst. 2. c. sicut Episcopum. Luc. 6.

Quid apud iuristas sit iudicium, ac quemadmodum Dei iudicium extremum sit agendum, per partes similitudinesq́ plurimas humani iudicij clare definitur. Cap. XXXVI.

IVdicium Christi, quod fiet in fine mũdi, erit in aliquo simile iudiciali foro hominum. Nam iudicium, (vt describunt iuristæ) est actus legitimus trium personarum, s. iudicis, actoris, & rei, qui redditur in inuitum, vt differat ab arbitrio secundum Azonem &c. Ad hoc extra, de verb. sig. c. forus, & ff. de ver. ob. l. inter stipu'ã tē. §. 1. Sed etiã si factum negetur, quarta persona s. testis inducitur. 4. q. 4. c. 1. Nomine testium accipias instrumenta, & etiam argumenta, vt in prædicta decretali. c. forus. §. causa, secũdum gl. Similiter in illo iudicio Christi finali erit iudex Christus, actor diabolus, rei peccatores, testes Angeli, instrumenta conscientiæ, vel scripturæ diuinæ, argumenta peccata patientia, vel ipse creaturæ contra peccares cõmotæ. Isa. Iudicium gentibus profert. Et nota, quod illud iudicium hoc ordine, similitudinariè loquendo, fiet. Quia primo præcedet citatio, s. monitoria, præceptoria, & peremptoria. Thes. Ipse dominus in iussu. Ecce citatio præceptoria, de qua etiam in psal. Exurge domine in præcepto, quod mandasti, & synagoga populorum circundabit te, & propter hanc in altum regredere. Dominus iudicat populos. Sequitur, In voce Archangeli, Ecce citatio monitoria, de qua Ioel: Consurgãt, & ascendant omnes gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo, vt iudicem omnes gentes. Et subditur: In tuba Dei descendet de cœlo, & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Ecce citatio peremptoria. Apoc. Angelus quem vidi stãtem supra mare, & super terram leuauit animam suam ad cœlum, & iurauit per viuentem in secula seculorum: quia tempus amplius non erit. Sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei. Azo. Isa. 42. 1. Eph. 4 Psal. 7. Ioel. 3 Apoc. 10

Secundo sequitur examinatio, Examinabit enim citatos primò de bonis eis cõmissis, scilicet de corpore, de quo malam rationem reddent luxuriosi, qui in luxurijs illud nutrierunt. Et de anima de qua malam rationem reddent superbi: qui ipsam omnibus bonis per superbiã euacuauerunt. Et de rebus temporalibus

de quibus malè respondebunt auari: qui pauperibus ex eis nihil dare voluerunt. Et etiam de tempore, de quo male respõdebunt ociosi, qui ipsum tempus negligẽter expenderunt.

Item examinabit de bonis omissis siue non faciendo siue non multiplicando, siue non continuando.

Item examinabit de malis commissis. Iudex enim terrenus rationem non requirit de minimis, nec de alienis, neque de occultis. sed iudex æternus tantæ erit seueritatis, quòd requiret rationem de minimis: puta de verbis ociosis, & de alienis, puta de prælatis, de subditis, & de occultis, s. de cordis secretis.

Item examinabit de malis commissis, siue de peccatis, puta originali mortali, & veniali, siue etiam de supplicijs. Vnde examinabit, & de absolutione culpæ, & de remissione pœnæ.

Tertio sequetur conuictio, quia scilicet examinatos conuincet per authentica instrumenta, scilicet per sancta Euangelia. Rom. In die cum iudicabit Deus occulta hominum secundum euangelium meum. Et benè dicit occulta hominum: quia quoddam est opus Dei tantum, vt opus creationis: quoddam vero Dei, & hominis, sicut opus iustificationis, in quo per consensum liberi arbitrij adiutores Dei sumus: & quoddam est solius hominis, scilicet opus transgressionis, scilicet peccatum, & hoc solum erit opus, quod iudicabitur, & condemnabitur. Quartò sequetur sententiæ prolatio, quia cõtra cõuictos sentẽtiam diffinitiuam proferet dicens: Ite maledicti in ignem æternũ, &c. Et nota, quod ista sententia nullo auxilio iuris poterit subleuari, scilicet neque per appellationem, neque per supplicationem, neque per querelam falsi, neq; per in integrum restitutionem. Appellatio enim ibi locum non habebit, quia crimẽ cuiuslibet notorium erit, s. per confessionem propriam: quia cuiuslibet conscientia confitebitur suum scelus.

Rom. 2

Item per euidentiam facti: quia omnia facta hominis, (vt dicit Hierony.) quasi in quadam tabula picta demonstrabuntur.

Item erunt notoria per præsumptionẽ violentam, scilicet eo ipso, quod stabunt a sinistris. Ex hoc enim præsumetur, quod sint damnandi sicut de bonis, qui stabũt a dextris præsumetur, quod sint saluãdi. Non etiam habebit ibi locum supplicatio, in humanis enim iudicijs cum sentẽtia profertur a Principe, non licet appellare, sed supplicare. supplicationes autem, & preces ibi non valerent, etiam si beata Virgo, & Martyres omnes Confessores, & virgines, & omnes sancti Cœlestis curiæ intercederent.

Item non habebit ibi locum querela falsi, vt scilicet dicatur, quòd illa sententia sit lata per falsos testes, vel falsa instrumenta iudice circumuento: quia ille iudex non poterit decipi, nec circumueniri, cum sit veritas, & sapientia Dei. Vnde contra ipsius sapientiam nihil valebunt loquacitates aduocatorũ, aut sophismata philosophorum, aut facundię oratorũ, aut argutiæ versutorum. Non enim poterit releuari, vel reuocari per in integrum restitutionem, vt scilicet de cætero ad pristinum statum restituantur. Heb. impossibile est eos, qui semel illuminati sunt &c. & prolapsi sunt scilicet per finalem impœnitentiam, seu sententiam rursus reuocari ad pœnitentiam. Heb. 6.

Iudicium temerarium fore vitandum, rectumq; à minori de maiori nonnunquam agi posse, & tandem quas Iudex habere debeat partes, declaratur. Cap. XXXVII.

IVdicium suspiciosum, & incertum de malo, est vitandum. Quia secundum iura de quolibet præsumendum est bonum, vbi non constat contrarium. Vnde quem homo nescit indignum, debet præsumere fore dignum, extra de præsumptione. c. dudum. ff. de manumiss. testamen. l. literas seruas. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. rogo. extra de iudic. c. cum de puta. ff. de fideicommiss. l. tays. §. sorore. Nec obstant, quæ habentur. C. de his, qui ve. æta. impe. l. 3. & C. de probat. l. ex persona eius. ff. de magistra. com. l. 1. Quia licet hæc iura probent, quod præsumitur quis non soluendo, & pauper, nisi probetur contra. non enim præsumitur diues nisi euidens sit. ff. qui satisda. cogan. l. si vero. §. qui pro rei qualitate. Tamen aliter est de bonitate, quàm de diuitiis: quia virtutes quibus aliquis bonus est, congruunt homini naturaliter, non scilicet quia naturaliter insint, sed quia homo aptus natus est ad eas, secundum philosophum. Insunt etiam homini vir-

tutes actu, vel habitu post baptismum, in quo confertur gratia, de consecr. di. 4. c. 2 & c. per aquam. Sed congregatio diuitiarum ex accidenti venit, vt in auth. vt omnes obe. iu §. 1. coll. 5. Vel refert vtrũ appareat, ꝙ semel fuerit soluendo, & sic adhuc præsumitur nisi cõtra probetur. Vel quod semel cessit bonis, & sic adhuc præsumitur esse non soluendo, nisi contra probetur argu. C. de probatio. l. siue possidetis.

Item quòd dictum est, quòd quilibet præsumitur bonus: verum est, quando quæritur de persona promouenda: secus autem est quando quæritur de persona saluanda: quia persona carnalis, & honores carnales: anima vero spiritualis, & saluatio spiritualis.

Item nota, quòd iudicatur aliquando licite maior a minori. quod patet in Papa qui est maximus, & tamen iudicio alterius subdi potest tripliciter. vno modo ꝓpter hæresim, sic enim ab alio, & iudicari & accusari potest: alias autem non 40. di. c. si Papa. 9. q. 3. c. aliorum.

Secundò si ipse se subiecit iurisdictioni alterius. 2. q. 7. c. nos si incompetẽter. ff. de iurisd. om. iud. l. est re.

Tertiò si ipsemet se deponat, vt 21. dis. c. nunc autem.

Item nota, quod iudici est multiplex perfectio necessaria.

Prima est naturæ, s. quantum ad ætatẽ, vt non sit puer. nam impuberes iudicare prohibentur. ff. de iudi. c. cũ prætor, §. nõ autem omnes. vnde impuberem nõ potest delegare quilibet nisi princeps. de cuius delegatione disputare sacrilegij instar est. Nam dignus præsumitur quem Imperator eligit C. de crimine sac. l. disputari. 17. q. 4. §. qui autem in authẽ. vt iudices, sine quoquo suffra § eos autem. Ibi, quis enim non diligat. coll 2 Alius autem delagare non potest inuitis partibus, nisi talem, qui sit maior uiginti annis: sed de cõsensu potest, dum tamen sit maior octodecim annis, sed non cogetur sententiã dicere. ff. de arb. c. cum lege.

Item requiritur perfectio naturæ quantum ad sexum, quia fœminæ non potest delegari, qa regulariter fœminæ remotæ sunt ab omnibus virilibus actibus. ff. de reg. iu l 2. ideo non possunt iudicare. 23. q 5. c. mulierẽ. Nec excõmunicare. extra, de maio & obe. c. dilec. Nec pœnitentias dare, extra de pœnitentia. c. noua quadã, nec ciuilibus actibus fungi. 3. q. 4. §. tria.

Secundo requiritur in iudicio peritia scientiæ. Oportet enim cui committitur iudicium, ꝙ iura non ignoret, extra de cõsangui. c. 1. & ꝙ sit prouidus, extra de officio iudi. del. c. cum R. canonicus: sed quoad causas temporales sufficit, ꝙ peritiam habeat, vel per lectionem librorum, vel ꝑ experientiam. ar. C. de episcopis, & clericis. l. paulatim. C. de iud. l. certi iur. est. In auth. de iudic. j. R. coll. 6.

Tertio tranquilitas animę, quam tollit ira, & furia. Vnde furiosus non est aptus iudicare, qa nõ sentit. 3. q. 9. c. iud. 32. q. 7. c. nec furiosus. 17. q. 1. c. Gonsald⁹. extra, de succ. ab intest. c. fi. extra, de regulari. c. sicut tenor.

Quarto requiritur integritas famæ, qa infames à legitimis actibus prohibẽtur. extra, de test. c. licet ex quadã, extra de exces. præl. c. inter dilectos. Dicuntur autẽ infames hæretici, fures sacrilegi, capitalibus criminibus irretiti, sepulchrorum violatores, & qui aduersus patres, s. Episcopos armantur. 3. quæst. 4. c hi qui episcopos, & q. 5. c. omnes. & c. cõstituimus. Similiter incestuosi, homicidæ, periuri, raptores, malefici, venefici, adulteri, & pro suis sceleribus anathematizati: & demũ omnes quos ecclesiasticæ, vel seculi leges infames pronunciant. probantur hæc. 3. q. 1. c. infames.

Quinto requiritur libertas fortunæ siue conditionis, s. vt non sit seruus. quia seruus non potest esse iudex, quia nec arbiter, quod est minus. ff. de arbitris l. pedius. §. fi.

Iuramentum quibus casibus sic, & quibus nõ violari absque peccato possit, huiusq́; peccati grauitas innuitur. Cap. XXXVIII.

IVramentum nõ violat, qui illud in melius commutat vnde Potestas, qui iurauit regimen ciuitatis tenere per annũ, & magister, qui iurauit regimẽ scholariũ tenere per annum, & capellanus clericus vel seruiens, qui ecclesiæ, vel domino iurauit seruire per annum, & alij consimiliter aliquid iurantes, possunt sine violentia iuramenti religionem intrare, cum illud in melius commutent secũdũ Goff. extra de iureiur. c. peruenit. Hosti. autem licet putet, quod talis posset se obligare: tamen consuluit, ꝙ prius seruet, & adimpleat, quod iurauit antequam intret. Goff.

Quia (vt dicit) hoc tutius est ei, quàm si ad religionem intraret iuramenti religione contempta, nisi ab illo cui iuramentũ prestitit, posset licentiam obtinere. extra, de iureiur. c. debitores. Et expressum est istud consilium. extra, de spon. c. cõmissum. 22. q 4. §. vltimo. Et soluit Hostiē. illud, quod allegat Goffredus de iureiurã. c peruenit. dicens illud etiam intelligendum, quando promissio facta est Deo tãtum, & n quando homini iuratum est. In quo casu Deus in testem induci videtur extra de iureiur. c. at si Christus.

Quinimo quasi fideiussor inducitur Deus. Ideoq; falsidicus testis tribus personis est obnoxius, extra de crimine falsi. c. 1. Quando ergo homo deierat Deus cõtemnitur, proximus decipitur, & ipse deierans diffamatur. Non est ergo mirum si difficilius frangitur triplex funiculus, q̃ simplex, vel duplex, extra de treuga, & pace. c. 1. Deus enim tanquam plenus misericordia remittit de facili; non sic homo, extra, quod metus causa, c. 1. Nec verisimile est ipsum cum iactura alterius, velle fieri locupletiorem, arg. ff. de conditione indebi. l. nam hoc natura. vbi tantum autem Deo iuratum est: non diminuitur in casibus prædictis seruitium domino, sed potius cumulatur.

Quo pacto pauci iusti iure multis præferantur peccatoribus, exemplo electionis per scrutinium rectissimè demonstratur.
Cap. XXXIX.

IVsti pauci benè viuentes, preferuntur multis peccatoribus, de quibus dicitur Matth. Multi sunt vocati, pauci vero electi: vnde etiam in electionibus ecclesiasticis prælatorum in aliquo casu præualet consensus paucorum. Nam si maior pars eligentium consentiat in viam compendij, & compromissi, pauci in viã scrutinij, tenet curia Romana, quod illi, qui eligunt viam scrutinij præualeant, hac ratione. Quia via scrutinij est via ordinaria per quam cuilibet sanum est in quẽ vult dirigere votum suum, secus autem in compromisso contingit, per quod plerunque prouidetur de persona, de qua non est creditum, nec speratum. vt extra de ele. c dilectus filius Arch. Morm. cum nullus inuitus sit dandus Episcopus, vt 6o. di. c. nullus. ad compromissum nullus inuitus compellitur, vt ff. de arbitr. l. sed & si. §. siquis iudex. 3. q. 8. §. 3. Sic, & secundum Deum iusti, qui eligunt viã certam, & ordinariam, s. bene viuendi, licet pauciores sint tamen præualent peccatoribus, qui ponunt se in incerto, s. proponendo pœnitere in futuro, quod non est in eorum arbitrio. Et ideo frequẽtius superuenit eis iudicium, quod non sperabant, vnde August. Tene certum, & dimitte incertum. Pet. vos autem magis satagite, vt per vestra bona opera vocationem vestram certam faciatis. Notandum est tamen, quòd licet ita sit de consuetudine Romanæ ecclesiæ, (vt dictum est) tamen de rigore iuris, (vt dicunt aliqui) paucorum contradictio in hoc non præualet, sed succumbit, quia hoc est generale in cunctis actibus ecclesiæ, vt obtineat sententia plurimorum. vt extra, de his, quæ fiunt a ma. par. ca. per totum. Et hoc etiam potest contra peccatores inflecti: quia licet aliqui pauci pœnitentes in fine legantur fuisse a Deo misericordiam consecuti. vt latro in cruce, & quidã alij. tamen secundum rigorem diuinæ legis, quæ dicit, Despexistis omne consilium meum, & increpatiões meas neglexistis. ego quoque in interitu vestro ridebo &c. Quod videlicet consilium ab eis despectum traditur. Ecclesiast. vbi dicitur, Cõfiteberis viuens, viuus, & sanus confiteberis. pater, ꝙ quamuis plures sint derisibiles, erunt, qui scilicet vsque in finem se emendare distulerunt, Apostolus. Quorũ finis interitus.

Mat. 22 · 2. Pe. 1. · Pro. 1. · Ecc. 17 · Phil. 3.

Quantũ Dei iustissima lex in pœnitentiali foro diuersimodè à lege humana iudicet & puniat, & quàm rectè seruetur, quibusq; casibus à nonnullis interdum fit prætermissa. legum veterisq; testamenti exemplis terminatur.
Cap. XL.

LEx diuina differt a lege humana, quia lex diuina punit animum, sed lex humana punit manum, idest factum. Nam in foro pœnitentiali, idest in iudicio animæ sola voluntas punitur, vt patet de pœnitentia, distin. 1. c. homicidiorum, & 5. c. ibi sequenti, & c. super tribus. 6. distin. c. testamen. 32. q. quæstio. 5. c. sicut hi. & ca. 1. qui viderit. 8. q. 1. c. sciendũ. Deus enim non ex operibus iudicat, sed ex corde 22.

quæst.5 c.qui periurare.& cor respicit,& non manum.14. quæst.5.c. si quid inuenisti. Et ex corde procedunt adulteria,ho micidia,& cetera peccata.15.quæstio.6.c. 1.ante medium,& ad finem. Talia enim cum latentia sint,soli,Deo, & sacerdoti eius Vicario(si cōfiteantur) relinquimus iudicanda, vel remittenda: sic intellige. 32.dist.c.erubescant.6.quæs.1.c.si omnia 32.quæst.5.c.Christiana. extra de pœnitentia.c. omnis. Quāuis intrinseca per ex trinseca sæpius præsumantur. Ad hoc 27. quæstio.1.c.nec aliqui.31.quæstio.2 ca.si verum.de conse.di.3.c.de penitentibus. 32.quæstio.5.c.nec solo.Quod intelligas de cogitatione deliberata,ex quo quis cō sensit peccato faciendo;multo fortius, si delectatus sit, vt de pœnitentia dist.1.c. super tribus. Sed in foro contentioso aliter est. Nam voluntas stetit in suis finibus,& non est processum ad actum,& sic nullam pœnam meretur, vt ff.de pœnis.l.cogitationis.ff.de furtis.l.si quis,& l.1.& l.inficiando.ff.de acquiren.posses. l si rem apud te. nisi in casibus sicut hæresis, extra de hæreti. capitu. ad abolendam. & capit.excommunicamus.§. credentes.

Mat. 15

Item in crimine læsæ maiestatis.C. ad leg.Iul.maie.l. quisquis.Et in eo, qui cogitauit fugientem de ecclesia extrahere. C.de his,qui ad eccle. confug.l.fin. cum tamen non processit ad actum. Et eodē modo potest intelligi præcedens lex, qsquis Si vero voluntas ad actum progreditur,& actus perficitur, puniendus est q̄tumcunque pœniteat.Nemo,inquit lex, tali pacto pœnitentia ductus innocens esse desinit ff.de edil. edict. l. quis sit fugitiuus, post prin. ff.de fur.l.qui ea mente.ff. vi bo. rapto.l.non prodest.ff. quod quisque iuris in alium.l.3. R.1. ff. de postu.l.1 § bestias vt in casibus quibus circa tempora pœnitentiæ locus est. ff. de seruis fugitiuis.l.1.§.1 ff.de pub.& vt l.j. § quod si fecerit, ff. quod metus causa.l. item si cum exceptione.§. satis clementer,C.de crimine stellio.l.1. §.1. Quod si actus non perficiatur, & is, qui processit actum ipsum perficere potuisset, sed noluit, quia pœnituit,non incidit in pœnam immo ei parcēdum est,ff. ad legem Cornel.de falsis,l. qui falsam ff. de iniur.l.Item apud Labeonem.§. si curauerit. vel mortem sibi consciuerit. vbi punitur conscientia criminis iam commissi,ff.de bonis eorum, qui mor. sibi consci.lege tertia. Si autem ideo non perficit actum, quia non potuit, sed bene voluisset perficere, puniendus est ac si fecisset,ff.ad l.Pompo.de patricid.l.prima, in fin. ff. de re milita. lege tertia, §.is, qui.C si quacunque præditus potest, l. 1. C. de episcopis, & clericis, l. si quis non dicam. ff. de fur.l. si quis alieno.C. ad l.Iul.de adulte.l.cum qui.C.de incest. nup.l. qui.

Item nota, quod ille legem bene seruat, qui implet mentem legislatoris. Quod patet, quia ille, qui verba quidem legislatoris, sed non mentem seruat, legem fraudare dicitur. Nam aliud est facere contra legem, & aliud facere fraudem legi. Contra legem enim facit,qui facit, quod lex prohibet. Sed fit fraus legi, quando circumuenitur seruatis ver bis mens, vt ff. de legibus, l. contra legem,& l.sequenti. Vnde patet, quod Iudæi literam legis solam seruantes,& mysticam significationem quam legem tradere principaliter intendebat relinquentes, fraudem legi faciunt, vnde Apostolus.Non litera,sed spiritu,&c. 1. Cor.

Item nota,quod lex communis, & regula aliquando prætermittitur licitè ex causis sp cialibus. Cuius exemplum est in iure vbi ea, quæ sunt regulariter de iure communi prætermittuntur aliquan do licitè, siue propter priuilegium, siue propter vtilitatem, siue propter consuetudinem, siue propter honestatem. Nam regulare est, vt ad collegium cuiuscunque ecclesiæ spectet electio, & tamen plerunque ex consuetudine, vel priuilegijs alieni intrant, vt extra de electio. Cumana.& extra, de causa possessio.& proprie.c.cum ecclesia. & de postula.c.bonæ,& extra de consuetudine, ca. cum dilectus. & extra de iure patronatus.c.nobis. Vocantur etiam aliquando religiosi ex honestate non ex debito, vt 22.dist.cap.in nomine domini 79.distin. cap.5. Vocatur etiam populus non ad eligendum, sed ad consentiendum, vt 79.dist.c electiones,& cap.sequē. Vocantur etiam principes,vt ab oppressionibus defendant.vt 63.dist.c. principibus. Sic etiam ex specialibus causis quidam antiquorum patrum legem Dei communem licitè prætermiserunt sicut Samson se ipsum occidit, Iacob duas vxores simul habuit, Dauid laicus panem sanctū comedit,

comedit: quæ omnia non licebant secundum legem communem.

Hominis sanctificationem non à loco, sed à Spiritusancto, & uoluntate etiam locum sanctificante prouenire auctoritatibus declaratur.
Cap. XLI.

LOcus non sanctificat hominem, sed homo locum 40. di. c. multi sacerdotes. unde ubi Papa est, ibi Roma; nõ ecõtra. Nam res accedunt hominibus, non ecõuerso. ff. de edili. edict. l. iustissimè ẽt.
Grego. Propter hoc etiam dicit Beatus Greg. ꝙ non prodest locus, ubi deest spiritus. Et de beato Benedicto dicitur, quòd locũ, sed non hostem mutauit. Similiter etiam dicimus, quòd homo inficit locum, non econuerso. unde dicitur 2 Mach. Non pro
2.Mac. 5. pter locum gentem, sed propter gentem locum dominus elegit. Ideoq; & locus ipse particeps factus est populi malorum.

Lenocinantes ea pœna, quam grassatores pro homicidio sufferre debent, plectendos esse iustissima ratione demonstratur. Cap. XLII.

LVxuriȩ mediatrices, ut sunt quædam maledictæ uetulȩ, iuuẽculas decipiẽtes, quæ iusto uocabulo lenæ appellantur, peiores sunt, quàm grassatores: quia illis mediantibus, procuratur occisio corporis, & interdum unius hominis tantum: sed per tales mediatrices procuratur mors animæ, & non unius tantum, sed utriusq; luxuriantium, scilicet uiri, & mulieris. Vnde apud Deum non minori pœna digni sunt tales mediatrices, quàm inferatur grassatoribus. Circa quos Ecclesia statuit, quòd quicunq; principes uel prælati, seu quæuis aliæ ecclesiasticæ, vel seculares personæ, quæ quempiam Christianorum per grassatores interfici fecerint, vel etiam mandauerit, quanquàm mors ex hoc forsitan non sequatur, nec non etiam contra illos, qui dictos grassatores receptauerint, vel defenderint, seu occultauerint, non solùm excommunicationis, vel depositionis incurrunt sententias ipso facto, sed sunt etiam cũ omnibus bonis suis omnibus Christianis expositi, & perpetuò diffidati. Ita, quòd ex quo de prædictis, vel aliquo eorum probabilibus constiterit documentis, scilicet quòd aliquod scelus tã execrabile commiserint nullatenus alia excõicationis seu depositionis, uel diffidationis sententia requiratur: sed & beneficia talium per illos ad quos pertinet collatio liberè conferantur, ut in auth. Domini nostri extra de ho. pro humani redemp. generis. Multo ergo magis mediatrices animarum mortem procurantes, & qui etiam mittunt eas, sunt à Deo maledicti, & excommunicati, & demonibus expositi, & ab Angelis custodientibus diffidati.

Matrimonij distinctio, & uarietas, perfectio, dignitas, institutionisq́, locus ac tempus, per quam plurimas legum, sacræq́, Scripturæ auctoritates egregiè, & eruditè definitur.
Cap. XLIII.

MAtrimonium spirituale assimilatur carnali, & significatur per ipsum. Est enim matrimonium aliud carnale, aliud spirituale. Carnale quidem matrimonium fuit Adæ, & Euæ in paradiso contractum, & est modo unum de septem Ecclesiæ sacramentis, quod uenerabilȩ existit; tum ratione auctoris, qui ipsum instituit, scilicet Dei: tum ratione loci in quo instituit, scilicet in paradiso. tum ratione temporis, quia tempore innocentiæ: tum ratione prioritatis, quia prius ẽ tempore. & ideo dici potest, quòd potius est iure. extra de maio. & obed. c. 1. Tum ratione intentionis peccati euitandi, & suscipiendæ prolis. Sed nota, quòd matrimonium illud Adæ, & Euæ fuit initiatum. Gene. 1. Immisit Dominus sopo- Gen. 1.
rem in Adam &c. sed contractum fuit. Gen. 2. ubi ait Adam, Hoc nunc os ex ossi Gen. 2.
bus meis, & caro &c. Et ratificatum cum ait. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem &c. Consummatum autem, Gen. 4. vbi Adã cognouit uxorem suam Gen. 4.
&c. Sicut nunc matrimonium carnale Christianorum, quod est sacramentum, initiatur per uerba de futuro, scilicet per sponsalia. ff. de sponsal. l. 1. 30. q. v. c. nostrates. Contrahitur per uerba de præsenti. 27. q. 2. §. 1. extra de sponf. c.

eum locum. Ratificatur quando per ec-
clesiam approbatur. 30. q. 5. c. 1. & 2. & c.
sponsus per totum. extra de clandestina.
despon. c. cũ inhibitio. Ideo inter infide
les ratum non habetur, quia non habẽt
sacerdotium. extra de cõsti. c. translatum.
Vel secundum aliquos ratificatur matri-
monium in sacramento fidei, scilicet in
baptismo, qui est fundamentum omniũ
sacramentorum. Vnde inter fideles re-
spuitur libellus repudii, qui inter infide-
les admittitur, vt innuit Aug 28. q. 9. § fi.
Consummatur autẽ per carnis copulã,
extra de conuersione cõiu. c. ex publico
ad fi. & c ex parte. 2. ad fi. per quam una
caro fiunt, & uniuntur inseparabiliter
quamdiu uixerit. ita tamen, quòd licet in
ueritate duo sunt corpora, unum tantum
corpus censetur, extra de conuersio. con-
iuga c. ad apostolicã? Matrimonium ue
ro spirituale etiam distinguitur, quia a-
liud est laudabile, aliud uituperabile. Et
laudabile adhuc est multiplex.

Primum inter Deum, & Beatam Virgi-
nem Mariam, vnde & ipsa dicitur spon-
Can. 4. sa. Cã. 4. Veni de Libano spõsa, &c. Et de
hoc matrimonio legitur. 27 q. 2. §. 1. & 2,
& § ecce, & sequenti. Istud matrimo-
Luc. 1. nium potest dici initiatum, Lu. Missus ẽ
angelus Gabriel ad Mariam &c. Contra
ctum in eodem, ibi: Inuenisti enim gra-
tiam apud Deum, ecce cõcipies, & paries
filium &c. ratificatum in eodem. Spiri-
tussanctus superueniet in te &c. Consu-
matum in eodem: Ecce ancilla Domini,
fiat mihi, &c.

Secundum matrimonium etiam inter
diuinam, & humanam naturam in utero
uirginis Mariæ ineffabiliter contractum,
& indissolubiliter seu irreiterabiliter u-
Isa 7. niens naturas hoc fuit initiatum, Isa. Ec
Hie. 21. ce uirgo concipiet &c Hiere Nouum fa
ciet Dominus su er terram: mulier circũ
dabit uirum. Et, similiter per uerba alio
rum prophetarum, qui dixerunt apertè fi
lium Dei humanam naturam assumptu-
rum. Hęc enim fuerunt uerba de futuro,
per quæ (ut dictum est) sponsalia con-
trahuntur. Contractum autem fuit per
Luc. 1. uerba Gabrielis dicentis. Luc. Aue gratia
plena, Dominus tecum. Et per respon-
sionem Virginis dic tis in eodem. Ecce
ancilla Domini, fiat mihi secundum uer-
bum tuum. Nam matrimonium etiam
carnale per mutuum consensum mediã-
tibus internunciis per uerba de præsen-
ti contrahi potest. ff. de sponsalibus l. suf
ficit, & l in sponsalibus. nihil interest &
l finali. Ratificatum autem fuit diuina
auctoritate, & uoluntate. Tantum enim
matrimonium alterius uoluntate, & au-
ctoritate ratificari non potuisset. Vnde
Gal. 4 Misit Deus filium suum factũ ex Gal. 4.
muliere, factum sub lege. Consummatũ
autem est in incarnatione. Nam sine ali-
qua corruptione Spiritussancto operan-
te, Verbum caro factum est. Et in hac cõ Ioan. 1.
summatione tota Trinitas operata est:
quia ĩdiuisa sunt opera Trinitatis. extra,
de summa Trinitate. c. 1. Tertium matri-
monium est Christi, & ecclesiæ, initiatũ
in Christi natiuitate, contractum in eius
prædicatione, ratificatum diuina aucto-
ritate, & in miraculorũ operatione, con-
summatum in passione. uel initiatum
quando Christus incępit prædicare, Ma-
the. Exinde cępit Iesus prædicare &c. Mat. 4.
Cõtractum in Eucharistiæ institutione,
Matth. Manducantibus illis, accepit Iesus Mat. 14.
panem &c. ratificatum in Spiritussan-
cti missione. Acto. 2. Factus est repente Act. 2.
&c. Consumatum in euangelij diuul-
gatione. Gal. Eiice ancillam, & filium Gal. 4.
eius.

Quartum matrimonium est Episcopi,
& ecclesiæ, initiatum in electione. Heb. Heb. 5.
Nec quisquam sumit sibi honorem &c.
Contractum in confirmatione extra. de
transla. c. inter corporalia. Vel contrahi-
tur per mutuum consensum eligentium
& electi. extra de elec. c. cũ inter canoni-
cos. ratificatur cum ad obedientiam su-
scipitur. ar. extra de iureiurã. c. ego. uel in
confirmatione ratificatur. Cõsummatur
autem in consecratione, extra de transla
tio. c. licet.

Quintum matrimonium est sacerdo-
tis, & ecclesiæ suę, quòd initiatur in eius
canonica electione, siue præsentatione,
extra de iurepatronatus c. quod autem.
Per assensum autem huic præsentationi
præstitum contrahitur. Quando uero
prælatus ipsum admittit, & confirmat, ra
tificatur: quando curam committit con
sumatur. ar. extra de inst. c. ex frequenti-
bus. Et de hoc etiam matrimonio legit.
40 di. c. sicut. c. 21. q. 2. sicut ĩ unaquaq;.
Et dicit decretalis, quod sicut Episco-
pus præest matrici, idest cathedrali ec-
clesiæ suæ, sic & archipresbyter plebi
suæ, extra de officio archipresbyter. c. fi.
ad fi.

Sextum

Sextum matrimonium est Dei, & animæ fidelis initiatum in creatione. 56. dist.
Ose. 2. nasci c. cōtractum in baptismo. Ose. Spōsabo te mihi in fide. Ratificatum in sancta operatione: quia per hanc anima firmatur cum Deo.
Ps. 111. Psal. Qui facit hoc, non commouebitur in æternum. uel ratificatur in Dei dilectione. Cor. Qui adhæret
1. Co. 6. Deo, unus spiritus fit cum eo. Consumatur in morte, quando ab impio seculo siue mortali subtrahitur. 26. q. 6. c. si preby.

Septimum matrimonium est Dei, & animæ pęnitentis, quòd initiatur in contritione per uerba de futuro ſi. proposi- tum confitendi. Sed contrahitur in confessione per uerba de præsenti ubi loquitur, & confitens peccatum dicendo, & sacerdos uice Dei absoluendo. Ratificatur impositione pęnitentiæ, & susceptione, & consummatur in plena satisfactione. Est etiam aliud matrimonium Dei, & animę sanctę, quòd initiatur in gratię pręuentione, contrahitur in præuenientis gratiæ susceptione, siue in assensu liberi arbitrij. Ratificatur in boni operis executione. consumantur in boni operis assuefactione, & continuatione. Ad hæc. 11. q. 3. c. extimauit. Matrimonium autem uituperabile est diaboli, & animæ, quod initiatur in suggestione, quæ delectat. contrahitur in consensu, qui acceptat. ratificatur in opere, quod confirmat. Sed consummatur in peccandi cōsuetudine in qua est consummata malitia scilicet contemptus. Nam peccator cum in profundum uenerit peccatorum, contemnit, uel consummatur in morte. 11 q. 3. c. extimauit. de conse. dist. 4. c. firmissimè.

Homo de condigno, an de congruo uitam à Deo mereatur æternam exemplis, & auctoritatibus ostenditur. Cap. XLIIII.

MEreri uitam æternam, licèt homo non ualeat ex condigno, quia non sunt condignę passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in
Ro. 13. nobis. Deus tamen ex bonitate sua facienti quod in se est, ex congruo tenetur eam dare, vnde uocatur corona iustitiæ,
2. Thi. 4. Cuius plura exempla habentur in iure, Nam licèt ex gratia sit, quod postulatio admittatur, ut postulato, vel postulanti competat actio, ut admittatur. ar ad hoc. ff. de adimendis lega. l. rem legatam. ff. de euic. l. ad res donatas. Veruntamen si postulatio fiat in concordia, & de digna persona ex debito incumbit superiori ipsam admittere, & si non admiserit, iniuriam facit postulantibus, & postulato. Similiter præsentatus petere non potest per actionem se institui, quia ius non habet in re. Nam, & sine iuris offensa, & sine pręsentati iniuria potest pręsentator laicus uariare, & alium præsentare, ut extra de iure patronatus c. cū aduocatus. unde antequam à prælato fuerit approbatum, ratum non est, quod a patrono fuerit inchoatum, ut extra de iure patr. c. quod autem cōsulis. Et tamen offendit prelatus si pręsentatum primò, & dignum non instituit. Vnde non admissus, agit contra illum à quo respuitur, vt ei prouideat de beneficio competēti. ut extra de iure patro. c. pastor. Sic ēt similiter dicimus, quod dispensatio non ex iure, sed ex gratia petitur. Et tamen ad eam concedendam superior tenetur ex causa, vt 50 dist. c. pōderet. & c. dono sancto. & c. si quis presbyter, uel diaconus. Similiter ad eleemosynam pauperi contra diuitem actio non datur, & tamē diues saltem in casu extremæ necessitatis, uel de superfluo tenetur. Luc. Quod Luc. 6. superest, date eleemosynā. Et patronus, (ut dictum est) de gratia admittitur pręsentare, vt 16. q. 5. c. si quis episcoporū. extra de iure patrona. c. quantum. extra de pęnitentia in c. quibusdam. Et tamen iniuria fit ei si non admittitur, & si præsentatus ab eo non instituatur, ut ff. de aqua quotidi. & æsti. l. 1. §. penult. ff. qui satisdare coguntur. l. si uero in fine.

Miracula principaliter à Deo instrumentaliterq; ab hominibus oriri pariterq; peccata remitti, miris ciuilis templo, & ratione confirmatur.

Cap. XLV.

MIracula solus Deus facit, quamuis Sancti miracula dicantur facere, quia non faciunt nisi in uirtute eius. Et similiter solus Deus peccata remittit, quamuis sacerdotes absoluentes remittere dicantur, secundum illud Io. Quo- Io. 20. rum

rum remiseritis peccata,&c. Cuius exemplum est, quia dicitur in iure, quòd soli principi licet condere leges, ut C. de legibus,& constitu l.ult. Et tamen alibi dicitur, quod senatus legem condere possit, ut ff de legi.& sena con l.non ambigit. Quod est, quia superiores de quibus est, ut posint condere legem, principis auctoritate condere intelliguntur. Sic in Papa dicendum est, ut legati, prælati, capitula,& consilia auctoritate ipsius facere constitutiones intelligantur. Vnde in cõsiliis excepta intelligitur auctoritas domini Papæ, ut extra de elec c.significasti. 17. distin. per totum. 1.q.6.c.dudum peregrina 9.q 3.c.cuncta.

Culpa non est in Deo aliqua conferenda si quempiam in æternam damnationem ire permittit, qui per pœnitentiam ad eum spernit redire.

Cap. XLVI.

Misericordiæ Dei non præiudicat, quod peccatorem finaliter destituat, qui diutius expectãs, per pęnitentiam redire negligit. Cuius exemplũ est, quoniã in iura, non præiudicat sponsæ quæ sponsum in eadem prouincia degentem per biennium expectauit, uel per triennium si erat in alia prouincia. Quia per triennium expectandus est si ad aliam prouinciam se transferat, ut patet. C. de diuor. & repu.l.liberum. cũ per sponsum stetisset si alij nupsit. Tũc enim nihil fraudis, i.pęnæ est ei, quòd nuptias maturando uota sua eludi diutius nõ est passa. C.e. l.2. Similiter nõ est fraus aliqua imputanda diuinæ misericordiæ, si peccatorẽ per trienniũ.i. per triũ ætatu decursum scilicet iuuenilis, uirilis,& senilis. Vel per biẽnium.i.tempus uitę, & mortis expectatum,& non redeuntem finaliter deserit, & in ęternam dãnationem ire permittit.

Hominem mala dispositione morientem omnia præcedentia bona amittere: dumq; ipse uiuit et homini,& post mortem soli Deo subditum esse rationabiliter terminatur.

Cap. XLVII.

Morientis in mala dispositione seu uoluntate, omnia præcedentia bona fiunt irrita, & à mercede uacua: sicut ciuiliter ultimæ uoluntatis dispositio idest ultimum testamentum omnia præcedentia euacuat. Nam ultima uoluntas seruanda est, ut 3.q.2. Et est ratio ne libertas supremi iudicii restringatur, ut ff.pro socio.l.cum duobus.§. ide. R. Nil enim ita debetur hominibus, sicut, ut ultimæ uoluntatis liber sit stylus, ut. C. de sacrosanctis ecclesiis.l.1. Hoc tamen fallit in testamento inter liberos, quod per secundam dispositionem non tollitur, nisi testator in secundo testamento declaret primum nolle ualere, ut C. de testamentis. in Auth.sed hoc inter liberos.

Item cum quis in primo testamento interdixit sibi licentiam iterum testandi: quia tunc primum tolli non intelligitur nisi in secundo de primo mentio habeatur, ut ff.de.leg.3.l.si quis in principio.

Item mors liberat hominem à seruitute humana. Nam subditur homo homini, quamdiu uiuit: sed post mortem subditur soli Deo. Et hinc est, quòd in officio ecclesiæ, scilicet in principio lectionum dicitur, Iube Domne benedicere. In fine autem dicitur: Tu autem Domine miserere &c. unde in principio petitur benedictio ab homine per nomen diminutum siue syncopatum; quod est Domne, sed in fine petitur misericordiam à Deo per nomen perfectum, quod est, Domine: quia scilicet principium signat uitam hominis, & quamdiu quis uiuit est sub homine, excepto Papa. 14. dist.c.qui cathedram, & c. sequent. & c. nulla ratione. Et ideo, ut recognoscat se subditum, petit benedictionem propter bonum obedientiæ. Finis uero signat mortem, quando iam non homini subest, sed soli Deo. uel est sensus, ut nos Dominus taliter uiuere faciat sub regimine hominis, quòd in fine misereatur nostri. Ideo autem utitur in principio nomine diminuto, in fine uerò integro: quia in principio, ut dictum est, quæritur benedictio ab homine, cuius opera imperfecta sunt. C. de ueteri iure.enuc.lege secunda.§.sed quia diuine. in Auth.de Instrum. cautela.idest. R. in fine coll.6.& de n. alie.re.§.an aut.coll. 2. Sed in fine petimus misericordiam a Deo, qui pater est misericordiarum. 26.q. 6.c.si

6.c.si qs presbyter. Et qui opus imperfectum non cognouit. extra de baptismo c.maiores.

Item ideo primò petimus ab homine, postea a Deo, vt scias, quod illud, quod homo minus benè facit, Deus supplet, vnde ad ipsum vltimo recurritur tanquã ad vltimum refugium Psalmus. Domine refugium factus es nobis. Psa.83.

Pœnitentiæ conuentionisq́ dilatio, & in bonum operando negligentia, quantum Deo displiceat, hominique detrimentum afferat, lege, & exemplo discutitur.

Cap. XLVIII.

Negligentia, & dilatio operis, tollit operandi potestatem. Cuius exemplũ est secũdum iura canonica in electione. quia ad eligendum est concessum tempus trium mensiũ, vt c.dis°.postquã. 63. dist.c.obeuntibus. Vlterius enim vacare nõ debet cathedralis, vel regularis ecclesia. vnde si infra tres menses non fuerit celebrata electio iusto impedimẽto cessante, ad superiorem proximum deuolui tur potestas promouẽdi. extra de electione.c.fides. Et si infra alios tres mẽses nõ fuerit petita cõsecratio, episcopus metropoli sui iudicio cedat, quod tempus similiter negligentibus cedit. extra de translationibus.c.inter corporalia. Et idẽ est de metropolitano respectu suorum superiorum. Similiter secundum Deum, qui negligit ad Deum conuerti tempore ad hoc sibi concesso, quod signatur per tempus trium mensium propter tres principales ætates, scilicet augmenti, status, & declinationis, quæ sunt peccatori in hac vita ad pœnitendum concessæ: postea morte intercedente deuoluitur eius causa ad iudicium Dei, & priuatur facultate pœnitẽdi, & dignitate cœlestis regni, vñ salubriter consulitur peccatori. Ne tardes cõuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, &c. Eccl.5.

Item negligentia eorum quæ homo facere debet, & potest, sicut sunt præcipue spiritualia, & pertinentia ad salutem, val de periculosa est: vnde, & a Deo punitur sicut secundum iura punitur negligẽtia prælatorum, quæ aliquando punit pœna leniori, scilicet ex cõmunicatione duorũ mensium j. quæstione 1. Aliquando pęna grauiori, scilicet depositionis. 81. dist. c. dictum. 89. dist. c. 1. extra de transla. c. inter corporalia. C. de officio præfec. orien. l. c. si quis. ff. de cust. & exh. actor. l. carceri, & l. milites, 11. quæstio. 1. c. placuit. Prima ergo pœna locum habet in modica negligentia: posterior autem in magna, q̃ culpam sapit, & per consequens dolum. ff. de verborum signifi. c. latę culpę, & l. magna. Similiter secundum Deum, aliquando est negligentia magna, quæ est peccatum mortale, & meretur pœnam magnã non solum amissionis gratiæ, vel gloriæ, sed etiam gehennæ. Et hoc vno modo cõsideratur ex parte eius, quod per negligẽtiam prætermittitur, puta si negligatur id quod est de necessitate salutis, siue sit actus, siue circunstantia. Alio modo ex parte causæ, puta si voluntas intantum sit remissa circa ea, quæ sunt Dei, vt tota iter a charitate deficiat. Et hoc præcipuè cõtingit, quando negligentia sequitur contemptum. Prouer. Qui negligit viam suã, mortificabitur. Pro.19. Aliquando vero est negligẽtia modica, quæ est veniale peccatum, & ideo meretur pœnam leuiorem, puta temporalem. Vnde, quando ex negligentia prætermittitur aliquis actus, vel circunstantia quæ non est de necessitate salutis, nec hoc fiat ex contemptu, sed ex aliquo defectu feruoris qui impeditur interdum per aliquod veniale peccatũ: vnde tunc negligentia non est, aliquod peccatum mortale, sed veniale. Ecclesiastic. Eccl.7. De negligentia tua purga te cum paucis.

Obedientiæ obiectum quod e, ac quando homini sit parendum, & quando non pluribus legis ciuilis exemplis aperitur nonnihil que de Pontificia auctoritate differitur. Cap. XLIX.

Obedientia non respicit præcipientis sanctitatem, sed auctoritatem. Vnde in his, quæ pertinent ad administrationem ecclesiasticarum rerum potius fuisset obediendum Papæ, quam Paulo Apostolo: quod patet etiam nunc: vnde Paulus dixit, quod oportet ordinandum sine crimine esse, vt 25. distin. § nunc autem. Et tamen auctoritate pontificum Episcopi dispensare

ſare poſſunt l. crimine adulterij,& in minoribus. Et hoc, quia Papa maior eſt Paulo in adminiſtratione, vt 21.di.§.1. Nam Papa eſt loco Petri, vt 24.q.1.c. quoniam verus.& ſi ſic vicarius Ieſu Chriſti, vt extra de transla c. inter corpalia.& extra, vt bñficia eccleſiaſtica ſine dt. cõfe.c vt noſtrum. Petrus autem in adminiſtratione maior fuit Paulo, ut 2.q.7.c. puto 21.di c. in nouo. Itẽ obediendum non eſt alicui contra mandatum Dei: vnde ſi a Papa aliquod mandatum, vel reſcriptum prodiret, quod eſſet contra dictum Dei, omnino reſpuendum eſſet, vt 25. quæſt.1.c. ſunt quidam quia nedum minor in maiorem, ſed & par in parem non habet imperium. vt ff. de arbitris l. nam. ff. ad ſenatusconſultum Trebel. l. aliquo.§. tempeſtiuum. Dicta tamen Chriſti, vel euangelia Papa poteſt modificare, ſicut illud, qđ Dominus dixit: Quos Deus coniunxit homo non ſeparet: modificatur per ſummum pontificem ſic. Quos Deus coniunxit conſenſu animorum, & carnis copula. Alias ſi primum interueniat, non ſecũdum ſeparãtur per religionis ingreſſum. vt extra de conuerſi. coniuga. c. verũ,& c. ex publico. Non ſic ſi alius coniugum velit in domo propria remanere, vt eo. ti. c. ex parte tua. in fi. Item obediẽtia pro cõmuni vtilitate iniuncta, nec propter humilitatem, neque propter propriam incõmoditatem licite recuſatur. Vnde ſi Prælatus p̃cipit clerico ſuo, quod vadat Romam, vel aliàs pro negotijs eccleſiæ,& ille non vult obedire dicẽs, quod alij ſunt ibi magis idonei, vel priores eo, hęc iquã excuſatio iniuſta eſt: quia ordo in legationibus non ſeruatur. ff. de legat. l. ſciendum.§ penul. Si autem excuſat ſe, quòd non poſſit relinquere curam rei familiaris,& ſine dubio excuſatio iuſta, ſi pro vtilitate alicuius perſonæ priuatæ mitteretur: quia nemo tenetur relinquere propria negotia pro alienis, ſcilicet priuatis, vt patet. ff. quemadmodum teſta. aperi. l. Sed & ſi quis ex ſenatoribus C. de teſt. l. ſi quãdo.§.2. ff. de arbitris. l. licet ff. de iu. l. ſi longius cũ ſuis ſi. Sed ſi mittitur pro communi eccleſiæ vtilitate non eſt excuſatio iuſta: quia communis vtilitas præferenda eſt priuatæ extra, de poſtul. prælat c. bonæ. i. Et plurimorũ vtilitas vnius vtilitati præferenda eſt. 7. quæſt.1.c. ſcias. In authen. de reſtit. & ea. quę par. in 11. menſe.§. quamobrem. Nec enim prælatus vtilitatem ſuam vtilitati eccleſiæ præponere debet, alioquin obligatur. 12. q. 4.c. quicunque. ff. de adminiſtrat. tuto. & curator. l. ſecundum dignitatem.§.1. Nec debet clericus ordinatus occaſione propriorum negociorum negotia eccleſiæ relinquere; niſi relaxetur licentia impetrata, argumen. 7. quæſtio.1. ca. præſentium, & c. placuit, vt veni. & 16. quæſt.1.c. q vere. Si enim indiſtincte prædicta admitteretur excuſatio, non inuenıretur de facili qui munera publica ſubiret. ff. de vaca. mune. l. 1. circa principium. Obedire ergo tenetur clericus. argu. C. de epiſcopis,& cleri. l. ſi quis presbyte. ad fi. ibi ex geſtis negotijs ſubaudi, vel gerendis. Niſi poſſit remanendo gratiã obtinere. Si enim ſunt aliqua munera reipublicæ temporalis q̃ excuſationem non admittunt, vt ff. de vacatione mu. l. ſunt munera. multo fortius in munere reipublicæ eccleſiaſticæ oportet indiſtincte,& generaliter obtinere, argumen. ff. de iuſti. & iure l.1.& ff. de reli. & ſumptu fu. l. ſunt perſonæ. Dicto tamẽ eſſe æquiſſimum, quod Epiſcopus qui regere habet omnia 11. quæſt.1.c. ſi regenda. clericum releuet ſi detrimentum graue ſibi viderit imminere, argum. ff. ad l. Rodiam, de iac l.1 & l.2.§. æquiſſimum, & ff. qui. pot in pig. hab. l. interdum,& l. ſequenti. Item obedientiæ iniunctæ recuſatio aliquando eſt debita, ſicut quando præcipitur aliquid, quod ſit cõtra Deum. Nam ſecũdum canones, ſemper obediẽdum eſt, niſi id, quod iniũgitur, aperte ſit contra Deum. 23. quæ.1.c quid culpatur. Aliquando vero eſt licita, puta ſi id quod præcipitur, non pertinet ad diuini cultus obſequium, vel eccleſiaſticam vtilitatẽ. 7. quæſt.1.c. frater,& coepiſcopus. Vnde ſi Epiſcopus præcipiat alicui clerico ſuo quod libros ſuos accõmodet nepoti ſuo vel eccleſiæ ſuæ renunciet, vt alij conferat obedire non tenetur: quia nec ad diuini cultus obſequium pertinet, nec ad eccleſiæ vtilitatem. Nam & ſi præcipiat, quod repleatur burſa ſua, cum ipſe non egeat, non tenetur obedire. Ideo dixit Cãcellarius Pariſien. quod non tenebatur ad obedientiam burſalem, ſiue argentinam, neque mulinam, neq; equinam. intelligas ſine cauſa indictam, argumen. extra. de cenſi. c. cũ apoſtolus. 16. quæſt.1.c. prædicator. Sed ſi epiſcopus præciperet clerico duræ ceruicis, vt libros ſuos commodaret clerico bonę idolis, vt inſtrue-

retur in studio theologię ad quam ipsum mitteret, vt proficeret, videtur, quod ei sit obediendum, quia non mouet ipsum carnalitas, sed ecclesiastica vtilitas, & communis. arg. in dicto c. 7. quæst. 1. quia frater extra de magistris. c. sup specula. Pōt ergo dici, quod si occasione ecclesiæ, vel de bonis ecclesiasticis libros acquisierit, obedire tenetur. Alias contrarium. extra de test. c. requisiti. & de iurepatronatus. c. cum dilectus. Aliquando vero excusatio obedientiæ videtur rationabilis, & acceptanda, scilicet secundum aliquos, quando allegatur damnum proprium. Distinguunt enim, quòd si clericus cui iuncta est aliqua obedientia ab episcopo, puta quòd vadat ad aliquem locum, vel huiusmodi, allegās priuatam vtilitatem, certat de damno vitando, est audiendus: sed si de lucro captando, audiendus nō est. Ad quod pertinet. C. de iure deliberā. c. sancimus. §. si vero creditores. C. de codicill. l. ii. §. penul. Nec debet inobedientiæ notam incurrere pro aliquo commodo tēporali. extra, de maioritate, & obedientia c. illud.

Bonam intentionem Deum potius quàm opus respicere, tum exemplo, tum Diui Gregorij confirmatur auctoritate. Cap. L.

OPus hominis acceptatur a Deo secūdum intentionem, & mentem faciētis magis, quàm secundum illud, quod factum est. Cuius exemplum habetur ex cōsuetudine quæ inducitur cum populus incipit aliquid obseruare ea mente, vt de cætero sit consuetudo, vel vt dicunt aliqui cum expresse placet populo aliquid obseruari pro consuetudine in futurum: alias vero non eo ipso, quòd aliquid fit, ius consuetudinarium inducitur, argum. ff. de itinere actuque pri. l. vlti. Ergo intētio consideratur in facto magis quàm ipsum factum, vt consuetudinem inducat. Sic etiam est de nostris operib⁹ apud Deum quia Deus (sicut dicit Gregorius) cor, & non substantiam pensat, nec cogitat quantum, sed ex quanto in suo officio offeratur.

Deo humilitate, & charitate ab hominibus ex gratia, & non ex merito omnia iust a esse in orationibus petenda, affirmatur. Cap LI.

ORando postulari potest a Deo humiliter ex gratia, quod non debetur ex iustitia: nam secūdum iura, postulatio est gratiæ petitio: ut cum ex gratia petitur aliquem ineligibilem licenter eligi, uel cōcedi. Hoc enim non tam ex iustitia quàm ex gratia mouet. vt extra. de postul. c. bonæ me il primo.

Item orantes, vel postulantes a Domino misericordiam, & gratiam, non sunt digni exauditi, si sint ad inuicē in discordia, vel rancore. Vnde Ecclesiasti. Homo homini seruat iram, & a Deo quærit medelam? quasi dicat frustra quærit. Cuius exemplum est, quia secundum iura postulatio debet fieri in concordia. Cum enim per postulatum gratia requiratur cōcorditer, & communiter est petenda, ut extra de postulatione. c. bonæ memoriæ. inprin. Aliter enim Romana Ecclesia nō consueuit recipere. Ecc. 28.

Velum multiplex esse describitur. quibusque virtutibus homo spiritualiter animam ornare tenatur, exprimitur. Cap. LII.

ORnantur animæ nostræ spiritualiter sicut moniales velantur corporaliter. Est enim multiplex velum, scilicet velum professionis, quod suscipitur a virgine, vel corrupta cum profitetur de altari, vel de manu alicuius, sed in duodecimo anno ad minus. 21. quæstio. 1. can. 1. & q. 2. canpuella.

Item velum consecrationis, quod imponitur virgini tātum, & 26. anno ad minus. 20. quæst. 1. c. placuit. 77. di. c. placuit. Et dicit Hostien. quòd vix ipse obtinuit Lugduni, quod in hoc casu in anno vigesimo consecraret, sed tamen periculum est in mora. Hosti.

Item est velum ordinationis, quod oli dabatur diaconissis in quadragesimo anno. 20. q. 1. c. diaconissa.

Item est velum prælationis, quòd olim dabatur abbatissis in quadragesimo anno. 20 quæst. 1. c iuuenculas. Addit etiam Hosti. velum quintum, scilicet conuersionis Et tunc si per annum postea stat exire non potest, & sic potest intelligi, extra de regula. c. vidua, & c. statuim⁹. In his er

go quinque velis repræsentantur quinq; virtutes, quibus debemus spiritualiter ornari: prima, est obedientia, quæ competit profitentibus: secunda est continentia, q̃ potissima est in virginibus: in tertio designatur scientia, siue prudentia, quæ præcipuè competit ordinandis: in quarto velo designatur iustitia, quæ præcipuè competit præsidẽtibus, siue prælatis: in quinto pęnitentia, per quam ad Deũ conuertimur, & ideo incipientibus competit.

Quanta sit filiorum obligatio erga parentes: & quo casu pater filium vendere pignorique obligare queat, aperitur. Cap. LIII.

PArentum necessitati nullo modo debet deficere filius; & præcipuè indigentiæ patris. nam secũdum leges pater potest vendere filium necessitate famis ingruente, vt tamen præcio præstito, uel a filio vendito, vel alio quocunque emptori quandocunque restituto ad ingenuitatẽ perueniat, vt C. de patribus qui fil. distrax. l. 2. Multo fortius potest pignori obligare: quia cui, quod maius est conceditur, multo magis & quod minus. ff. de regu. iu. l. non debet cuiquam. Sed nũquid seruus efficitur. Sic secundum Azonem. Alij cõtra, sed tamen seruire debet. argum. C. communia de manumissi. l. j. Et nunquid in alio casu quàm necessitatis potest vendi a patre? Non: quia lex generaliter dicit, quod nõ licet patri filium vendere. C. de patribus qui fil. distrax. l. 1. ergo generaliter ei prohibitum intelligitur, nisi casu ei concesso. Sed nunquid mater potest filium vẽdere? Dicitur, quòd non. arg. C. de transacti. matris: nec lege concessum reperitur, quia nec filium habet in potestate, sicut pater.

Vtrum innata passio aliqua in homine tolli seu leniri possit, terminatur. Cap. LIIII.

PAssio innata, vel vitium nullo conatu, vel vsu totaliter tollitur. Cuius exẽplum est in iure naturali, quod nulla cõsuetudine abrogatur. Nam consuetudo contra ius naturale nullo tempore conualescit, vt 32. quæstion. 7 c. flagitia. Similiter passio innata, siue vitium, ad quod homo ex complexione, vel natura inclinatur, licet per contrariam assuetudinem refrenetur, vel mitigetur, tamen non totaliter extirpatur. Sene. Quod innatum est vel infixum, non tollitur, sed lenitur. Sen.
Poeta. Nam expellens furca tamen vsque recurret.

Quanta peccatum mortale damna animæ afferat humanæ, quibusque modis committatur, augeatur, & cumuletur: atque venialia ipsa delicta haud charitatem, bonique operis meritum remouere quamplurimis exemplis ciuili lege confirmatis approbatur.

Cap. LV.

PEccati vinculum faciliter nectitur, sed non faciliter soluitur. Cuius ratio est, quia peccatum est quid spirituale: spiritualia autem a corporalibus distant, quia corporalia facilius destruuntur quã construãtur, vt patet. ff. de pecul. l. nõ itati. ff. de acquiren. pos l. possideri. § in admittendo. Spiritualia vero econtrario, facilius construuntur quàm destruãtur. Episcopus enim qui solus ordinat, nõ solus deponit, quia Episcopus a duodecim episcopis auditur, presbyter a sex, dyaconus a tribus. 15. q. 7. ca. felix præter proprium episcopũ. 2. q. 5. c. presbyter. Subdiacon[us] autem eodem priuilegio gaudet, extra de seruis non ordinandis. c. miram Sed nec causa illorum audienda est sine præsentia clericorum, idest canonicorum 15. quæstio 7. c. solus, & duobus. c. ibi sequẽtibus. Sed episcopus qui a metropolitano consecratur. 64 distin. c. j. & sequenti, & extra de tempor. ordin. sine auctoritate Romani Pontificis deponi nõ potest. 3. quæ. 7. c. quamuis liceat, & c. ibi sequẽti. Ergo similiter vinculum spirituale scilicet peccatum facilius est ad nectendum Isa. 5.
quàm ad dissoluendum. Isa. Quasi vinculum plaustri peccatum.

Item peccatum vilificat hominem, & deponit eum a sua dignitate. Et hinc est, quod secundum iura, aliquãdo superior dignitate, vel par punitur ab inferiori, vel æquali, ratione delicti, scilicet, quando facit contra sententiam canonis ab eo editi, & scienter incidit in factum damnatum. 34. quæstio. 1. c. 1. 2. & 4. arg. 6. distin.

fin.ca.2. vt Ambrosius ratione criminis in sua parochia commissi damnauit imperatorem: quod aliàs non fecisset. Facit enim ad hoc, quod talis delinquens, & ex certa scientia contra canonem veniendo, se facit inferiorem, arg. 40. distin. c. multi. ad fin. & sic inferioris imperio tacitè se submittit, quod fieri potest. secũda, quæstione septima. c. nos si incompetenter. unde iam non est superior, sed inferior. Sed ista secundum Hostiensem intelligenda sunt de maioribus, vel paribus, extraneis etiam exemptis, quibus scilicet ille, contra cuius constitutionem vel canonem facit, non subest, puta cum intra eius territorium existentes scienter contra eius constitutiones delinquunt. Sed in eo superiori, cui episcopus subest, qui canonẽ edidit, minime locum habet, puta in metropolitano proprio. Nam sicut sententia, vel canon proferentem non ligat, ita nec proferentis superiorem, extra. de maioritate, & obedientia. c. cũ inferior. ff. de arbitris. l. penultima.

Item nota, quòd peccata puerorum puerilis ætas non semper excusat: quod patet per exemplum tam humanæ quàm diuinæ legis. Nam secundum leges humanas quædam crimina sunt quæ minoribus, siue pueris imputantur post 14 annum tantum. Nam in adulterio, vel alio crimine, quod pro adulterio lex Iulia posuit, puta, si pecuniam accepit pro comperto stupro, vel domum præbuit ad stuprum, vel adulterium committendum, districtè punitur minor, quia in nullo eidem parcitur aduersus præcepta legum uenienti, cum committit in legem, vt ff. de minoribus. l. auxilium. §. in delictis, & lege si ex causa. Hæc enim iura loquuntur de minore maiore. 14. annis, quia minor. 14. annis prædicta lege Iulia non tenetur. Solet autem in quibusdam malitia anticipare tempus pubertatis, extra de desponsalibus. c. impubes. a nobis, & cap. pubes. Et aliquando tentant quod forsitan complere non possunt, extra de sponsali. c. iuuenis. & cap. fin. In quo casu ipsos peccare intelligas, si alias mulieres tentauerint, quàm vxores. Ius tamen præsumit, quòd in pueris locum non habent peccata, quæ membris genitalibus committuntur, extra, de delict. puer. capitulo primo. Alia autem crimina, seu delicta imputantur pueris etiam infra. 14. annum, scilicet a septemnio vsque ad 14. quia omne delictum cadit in impuberem præterquam delictum carnis scilicet quo ad pœnam spiritualem, & quo ad pęnitentiam a sacerdote petendam: ex quo scilicet septem annos excessit: quia talis potest mentiri, & verum dicere. Vnde dicit Augustinus, sic enim habetur in glosa super canonem de consecratio. distinctione 4 capitulo paruuli. Septennis ætatis pueri, & mentiri, & verum loqui, & confiteri, & negare possunt. Et ideo cum baptizantur, & simbolum reddunt, & ipsi per se ad interrogata respondent. Nam & mendacijs & periurijs plena est ætas puerilis, extra de delictis pue. capitulo primo. Et quamuis iurare non debeant 22. quæstione 5. c. pueri, & ca paruuli, & capitulo honestum. si tamen iurauerit ualet pupilli iuramentum. Potest ergo puer deierare. ff. de libera. causa l. vltima. Et furtum committere, vt ff. de fur. l. impuberem. Etenim malorum vires infirmitas animi non excusat, vt C. si aduersus delictum. lege. 1. Hoc denotat mens verbi positi eodẽ capitulo primo pueris grandiusculis non dicit infantibus, nec dicit pueris grandibus, sed grandiusculis quasi de maioribus septem annorum loquatur. Sic ergo maior septem annis delinquere potest quo ad Deum, & spiritualiter puniri.

Puniuntur etiam talium delicta pęna temporali, quia si conuenitur ex delicto suo commisso ex proposito, non parcitur ei, vt C. de pęnis. l. impunitas, 15 quæsti. prima. c. illa. 26. quæstione quinta, c. si qs cuiuslibet. Vbi qui clericum damnatum per episcopum defendere vult, non excusatur propter ætatem, vel sexum. ff. si aduersus delictum. lege prima, & ff. de damno infecto. l. dãni. §. si pupillus. Et ad Sillanianum senatusconsultum, l. 2 §. impuberes. Non ergo talibus parcitur, nisi quibus miseratio ætatis perduxerit iudicem ad moderatiorem, siue mitiorem pęnam, vt extra de delict. puer. capitulo primo. de consecra. distinctio. 4. capitulo cos ff. de mino. l. auxilium §. in delictis. Sic & parcitur senectuti ff. de termino amo. l. 2. Ad idem extra, de apostatis. c. ex literarum, Sed intra ætatem se-

ptem

ptem annorum dicunt quidam, quod si pupillus proximus sit infantiæ non tenetur delicto, sicut nec infans, vt C. de iur. delib. l. si infanti: quia illa ætas quicquid videt ignorat. C. de fal. mone. l. 1. de com. dis. 4. c. eos. ff. de edil. edi. l. cum autem. §. excipitur. Vnde nec periurare potest, quia sciens, fallere non videtur. ff. de iureiur. l. qui iurasse, & §. vltim. ff. de iuris, & facti igno. l. vlt. & de arbitris l. diem proferre. §. coram, & de acquirend. hære. l. pupil. ex quibus causis in pos. ea. Si pupillus proximus sit pubertati, punitur etiam tēporaliter. De pœna autem spirituali quãtum ad Deū legitur ī quatto dialogorū, Greg. quod puer quidam 5. annorum propter peccatum blasphemiæ, a diabolo raptus est. Dicunt tamen quidam, quod puer ille nō fuit damnatus, nec mortaliter peccauit. Sed visio illa fuit ostesa ad patrem contristandum, qui peccato illo peccauerat, nō corrigens eum. Sed hoc est expsse contra intentionem Gregorij dicentis, quod pater pueri animam filij negligens, non paruum peccatorem gehennę ignibus nutriuit. Vnde dicendum est, ꝙ in illo malitia supplebat ætatem. Vnde puero si nō esset doli capax etiā septēnio non imputaretur peccatum. ff. de regu. iuris. l. pupili. ff. ad l. aqui l. sed & si qcunq; §. 1. & de dolo, l. hæredib. §. 1. Regulariter tamen dicitur in iure, quod minor septem annis non sentit: & ideo non punitur.

Item peccatum mortale aufert omnia bona gratuita: sicut ciuiliter ex delicto auferuntur omnia bona temporalia, vt C. de bon. dāna. l. per totum, &c. Et extra de Iudæis, & sarracenis. c ad liberandā, & extra de hæreticis. c. vrgentis: & extra ne clerici, vel monachi. c. relatum.

Item peccatum mortale quantumcunque sit occultum, & inuisibile tamen impedit, & tollit gratiam, sicut tollitur rescriptū ex vitio inuisibili, & intelligibili. Et vocatur vitium inuisibile, & intelligibile, vt suggestio falsitatis, & suppressio veritatis. Tollitur enim rescriptum si per suggestionem falsi, vel suppressionem veri fuerit impetratum, & scienter, vel ignoranter, sed per talem, qua nō interueniēte non fuisset obtentum, vt extra de rescriptis. c. super literis.

Item pec atum mortale bino actu mētali inducitur, scilicet cogitatione, & morosa delectatione, vel saltem terno, scilicet cogitatione, delectatione, & consensu. Cuius exemplum est sicut secundum iura binus actus inducit consuetudinem vt 25. quæst. 2. ca. ita nos. C. de episcopali audien. l. 3 in fine. Et binus actus, vel trinus inducit possessionem, vel quasi, vt extra de causa poss. & proprie. licèt etiam vnico actu acquiratur possessio, vel perdatur, vel quasi, ut C. de seruitu. & aqua. l. cum talis, & extra de constitutio. c. cum oportet, & extra de præbenda c. pro illorum.

Ite peccata uenialia, quia parua sunt, non tollunt charitatem, nec vitam æternam: nam secundum iura modica damna tolerantur: vt argu. 12. q. 2. c. terrulas, & ca. si quis, & c. bonæ rei. extra de his, q̄ fiunt a prælatis sine consensu. c. pastoralis. ff. de in integrum restitutio. l. Seio. Sic & deceptio modica toleratur, vt ff. de mino. l. in causæ. §. idem pomp.

Item veniale peccatum non euacuat boni operis meritū, sicut rescriptum, quãuis sit contra ius priuatæ personæ, tamē si leuē, & modicam læsionem infert, nō euacuatur, sed valet. ut si Papa mandet in suo rescripto, quod non admissis dilatorijs exceptionibus procedatur in principali, uel si mandet actionem, seu petitionē alicuius differri, uel cum indulget cruce signatis non conueniri tempore crucis, vt C. de precibus impera. offe. l. quæcunque, & l. rescripta.

Peccatores nothis, spurijs mazeribusq́ ac seruis per varios eorum defectus comparantur: quorum status distincte describitur, seruitutisque pariter & peccati origo ac damna aperiuntur & tandem peccatores (qui etiam Diaboli venatores vocitãtur) a reatu diuini iudicij, nisi per pœnitentiam prius satisfaciãt, haud liberari demonstratur. Cap. L V I.

PEccatores assimilantur filiis illegitimis quorum quidam dicuntur nothi, sicut q natus est de adulterio, qui videtur uerus, & non est verus. Et his assimilantur hypocritæ: vel hæretici de quibus dicitur, Attendite a falsis prophetis: qui veniunt ad vos in vestimentis ouiū &c. Vel per nothos intellige peccatores publicos, & infames. Dicit enim nothus a nota, idest infamia quæ multum affligit hominem, sicut dicitur nota quartana

quæ

quæ multum affligit, ſi ſit antiqua : ſic & talis merito ſperni poteſt ff. de re iudic. c. quidam. Et tamen non eſt peccatum illius, qui naſcitur, ſed illius, qui generat. 56. diſt c. naſci. Sed quia de graui peccato natus eſt, fama vigillatur. 32 q 7. c. qd in omnibus. Quidam vero dicũtur ſpurij, ſ. de cõcubina nati, qui etiam dicuntur naturales. Et dicuntur ſpurij a ſpurcitia incontinentiæ. Licèt enim concubinatus per legem antiquam admittebatur. ff. de cõcubinis. l. in concubinatu, in fine. arg. 34. diſt. c. 1. & 2. Hodie tamen talis concubitus prohibetur etiam per legem, quæ monet omnes caſtè viuere, & punire lenones caſtitatis peſtiferos vaſtatores. in Authẽ de lenonibus R. 1. & §. ſancimus. colla. 3. Et quibus mo. na. ſi. le. effi. §. illud quoque. colla. 6 Etſi etiam hoc lex cõcederet, cum hoc vertatur in periculum animæ, non dedignaretur ſacros canones imitari. extra de ſecundis nupt. c. ſi Ergo per ſpurios per ſpurcitiam incontinẽtiæ de concubina natos, accipe peccatores carnales, & luxurioſos, qui ex concubina ideſt ſecundum carnem nati ſunt, & in ſpurcitijs carnalium peccatorum inuoluti, Apoſtolus. Gal. 4. Qui de ancilla ſecundum carnem natus eſt. Quidam vero dicũtur manzeres, ideſt de ſcorto nati, & tales ſignant inconſtantes, qui omni tentationi cedunt, Nam mulier fornicatrix omnem virum excipit. Vel per hos intelliguntur cupidi, & auari, quia mulier ſtat in ſcorto plus cupiditate lucri, quàm delectationis. Et ideo (ſecũdum philoſophum) magis debet dici cupida, quàm luxurioſa. Vnde tales vocantur meretricis a mercede, Prou. 6. Prouerb. Precium ſcorti vix vnius eſt panis.

Item peccator aſſimilatur ſeruo. Nam Ioan. 8. qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Et hæc ſimilitudo attenditur quo ad tria..

Primo quo ad originem, quia ſeruitus (ſecundum iura) non eſt a natura, immo potius contra naturam. Vnde diffinitur a iuriſtis, quod ſeruitus eſt conſtitutio iuris gentium, qua quis cõtra naturã ſubijcitur domino alieno. Inſti. de iure perſonarum. §. ſeruitus. 50. diſt. c. ius gentium. 12. q. 2. c. cũ Redemptor. Cum enim iure naturali omnes liberi naſcerentur, non erat cognita libertas, cum ſeruitus eſſet incognita. Inſtitu. de libertinis. quia de iure naturali omnia communia erant. Sed ius gentium, & regna diuiſit, & ſeruitutem, & obligationem induxit. 8. diſt. c. quo iure. Inſti. de iure naturali, gentium. Ius autem ciuile nomina obligationum & actiones induxit ff. de pactis. l. conuẽtionum, & l. iure gentium. Inſti. de actionibus. Similiter peccatum non eſt a natura, ideſt a iure naturæ, immo potius cõtra naturam tanquam eius corruptela, vnde Auguſt. ait: Augu. Peccatum non eſt natura, ſed vitium naturæ appetẽtis id, quod non eſt ſui ordinis. Vnde natura fuit creata libera ab omni peccato. Et iterum per peccatum ſubijcitur homo dominio alieno, ſ. diabolo, vel neceſſitati peccandi, quia homo ĩ peccato poſit⁹ (ſicut dicit Chrs.) non facit, quod vult, ſed quod Diabolus vult. Apoſt. Rom. 7 Non quod volo, bonum hoc ago; ſed quod nolo, malum. nec ista neceſſitas, vel voluntas excuſat, quia non eſt coactionis, nec excludens arbitrij libertatem.

Item ab eiſdem hominibus incępit ſeruitus, & peccatum ſcilicet a primis parentibus. Non eſt enim verum dictum quorundam dicentium, ꝙ ſeruitus accepit initium ab ebrietate Noe, quod probant per illud. 35. diſt. 6. c. dic. Non eſſet hodie ſeruitus, niſi ebrietas fuiſſet. quia exponi poteſt: Non eſſet, ſ. hoc modo inducta, ſ. per maledictionem, & propter ebrietate. ſeruitus ènim fuit ante diluuium: quia Nemroth, qui fuit oppreſſor fuit ante diluuium. Poſſemus autem dicere, quod ſeruitus fuit ab ebrietate ſpirituali. Nã primi parentes ſatis poſſunt dici fuiſſe ebrij quando peccauerũt, quia ſine mẽſura fuerunt, nec verum intellectum habuerunt, nec veram electionem, ſicut nec ebrius habet. Et ſi illa ebrietas non fuiſſet, ſeruitus ſubſecuta non fuiſſet, ſaltem coactionis, & afflictionis. Vnde poſt peccatum ſtatim dictum eſt Euæ, Sub viri poteſtate eris.

Secundò quo ad conditionem, qa con Gen. 3. dictio ſeruitutis ſequitur vẽtrẽ, ideſt mulierem. Nam ſi mater eſt ſerua, & partus ſeruus. Et ſi libera aliquo tempore, ſcilicet dum prægnans erat, ingenuus iudicatur partus Inſti. de ingenuis, in princi. & ff. de ſtatu hominum, & ſeruorum. l. 1. Similiter ſeruitus peccati, vel libertas iuſtitiæ ſequitur matrem, ideſt volũtatem, quæ quaſi mater eſt in actibus, & operibus humanis. Vnde ipſa eſt (ſecundum Augu.) qua peccatur, & recte viuitur. Poſſet etiam dici, quod velut mulier ſerua

est caro: velut autem libera est mens: vnde carnis est seruire: mentis vero iubere: vnde Sene. dicit: Errat si quis æstimat seruitutem in totum hominem descendere. Pars eius melior excepta est: corpora obnoxia sunt adscripta dominis. Mens quidem est sui iuris. Hinc est, quod in his, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis, homo non tenetur homini obedire. quia igitur caro serua est, mens vero libera, qui secundum carnem viuūt, sunt serui, hi vero, qui secundum mentem: sunt liberi. Gal. Qui de ancilla secundum carnem natus.

Sen. li. 3. de ben.

Gal. 4.

Tertiò quo ad liberationem, qa quandoq; seru⁹ de gratia domini sui fit liber: & sic peccator per diuinam gratiam fit iustus. Sicut ergo quamdiu aliquis in seruitute est posit⁹ est manui, & potestati suppositus: sed manumissus a manu, & potestate liberatur. Insti. de libertinis. Ita quādiu aliquis est in peccato manui, & potestati diaboli subiectus est: sed per pœnitiam ab eo liberatur. Nam (secundū Boetium) erat antiquitus quædam virga prætoris, quæ dicebatur vindicta: qua manumittendus ter percutiebatur a prætore dicente, Aio te liberum. C. si aduersus liberta. l. 2. secundum Azonem. Et ex hoc forte processit forma absolutionis canonicæ, quæ cum virgis fit, & verbis, & alijs consuetis, extra de sen. excommu. c. à nobis. 2. Sed adhuc hæc virga pœnitētia est: quasi pœnitens ter percutiatur. s. in contritione, confessione, & satisfactione absoluetur a seruitute peccati, & restituetur in gratiæ libertatem.

Item peccans in seipsum non minus puniendus est, quàm peccans in alium, quod patet per exemplum eius, qui sibi ipsi inijcit manus violentas, quia talis secundum iura sic irregularis est, quod nō promouetur, & promotus deijcitur. Et assignatur triplex ratio.

Prima, quia præsumitur, quòd in alijs omnem tyrannidem tute exerceat, qui in seipsum ausus est seuire ff. de hæred. ac. cum autem. §. accipitur, vnde versus. Qui sibi non parcit tibi, vel mihi quomodo parcet. ff. de bon eo. qui mor. si. ante sen. consci. l. 1. §. antepen.

Secunda ratio est, quia alienum inuadit, & sic furtum facit. Furtum enim est contractatio rei alienæ inuito domino, Insti. de ob. quę quasi ex maleficio nas. §. 1. C. vnde vi. §. fi. Nemo autem dominus videtur membrorum suorum. ff. ad leg. Aquil. l. liber homo. §. 1.

Tertia autem ratio est, quia sui ipsius est homicida, & cōditioni Dei inimicus. 55. dist. c. si quis absciderit. In illo igitur, qui sibi amputat causa irregularitatis, est sæuitia, siue magnum membrum amputet siue paruum, appareat, vel non appareat, nisi causa incisionis iusta fuerit putida languor. Est enim caro putrida resecanda. 5. q. 5. c. 1. 24. q. 3. c. resecandæ. Verum in his, quæ sine sua culpa ab alio, vel casu fortuito mutilantur est causa irregularitatis deformitas in membris apparentibus, & debilitas in non apparentibus. Sed quanta debilitas, vel deformitas, vel qualem irregularitatem inducat, superioris iudicio derelinquitur. arg. extra de corpo. viciatis. c. 1. & 2. & c. pen. & vlti. & extra de clerico ægro. c. 1. Nec est verū, qđ dicunt rustici, ꝙ vbi presbyter ab hostibus sectus est non possit celebrare nisi testiculos siccos, & puluerizatos gerat in bursa: quasi tunc intelligatur omnia mēbra sua habere, siue enim habeat siccos siue virides defectus illius membri, nec deformitatem, nec debilitatem inducit.

Item peccatores sunt venatores diaboli. Est enim multiplex venatio. Nam quædam est oppressiua, & ista est tyrannorū, aliorum opprimentium, Genesis. Cœpit Nemroth robustus esse venator corā Domino, idest oppressor hominum. 5. dist. §. his ita. Ge. 10.

Secunda adulatoria, & ista est histrionum, & similium, quotiens placendi causa dicunt bona de aliquo, ipsum falsè cōmendando Et hæc adulatorum venatio est omnibus illicita, & secūdum iura infamiam infert, vt 86. dist. c. sunt nonnulli. & 6. q. 1. c. plurimi, 3. q. 7. §. tria.

Tertia est arenatoria, cum quis recipit salarium, vt in arena pugnet cum bestijs feris: secus de mansuetis. Item secus si non pugnet pro pecunia, sed vt probitatem suam probet, seu virtutem experiatur. Et hæc etiam secundum iura est omnibus illicita. vt 3. quæstio. 7. §. tria. ff. de postu. l. 1. §. Item senatus. & §. bestias. Et de hac etiam loquitur 86. dist. c. qui venatoribus, c. & duobus c sequ. §. Goff. Hæc autem venatio moraliter refertur ad auaros, qui propter cupiditatē lucri pugnāt, idest litigant in arena, idest in auro, quia omne aurum tanquam arena est exigua. Sap. 7.

Quarta est occupatiua, & hæc aliquando

do est saltuosa, quæ in saltu, siue nemore sit canum, auium, & hominum multitudine congregata, quæ licèt non sit prohibita laicis. ff. de vi. publ. l. 1. & Insti. de re. diuisi. §. ferę igitur besti. ff. de acquir. re. do. l. naturale. & l. Pomp. Clericis tamen omnino est interdicta, vt 86. dist. cap. qui venatoribus. Sed mens dicti decreti etiā de laicis intelligitur, quibus ipso tempore Quadragesimæ, & ieiuniorum hæc venatio prohibetur. Moraliter autem hæc venatio refertur ad persecutores aliorum qui vel detrahendo, quod pertinet ad canes mordaces, vel rapiendo, quod pertinet ad aues rapaces, vel expugnando armis, quod pertinet ad homines feroces, alios persequi, & lædere student.

Item peccans non absoluitur a reatu diuini iudicij, nisi per pœnitentiam satisfaciat: cuius exemplum est, quia secundū ius ciuile, si ratis tua vi fluminis in agrū meum delata sit, non aliter cogor dare tibi potestatem extrahendi, nisi de præterito dāno mihi caueas, vt ff. e. l. ratis, & ff. de exi. l. tellus. §. si ratis, & de dam. infe. l. prætor ait. §. hoc edictum, & l. hoc amplius. §. Neratius. Tunc autem moraliter adaptādo, ratis vi fluminis in agrum deuenit, quando anima vi tentationis per peccati naufragium diuinæ iræ iudicium incurrit; a quo ratis animæ educi, nequit, quamdiu per pœnitentiam Deo satisfactum non fuerit.

Item peccans scienter, non est dignus misericordia; sed peccans ignoranter, misericordiā in aliquo meretur. Cuius exēplum habetur in eo, qui ordinatus est ab Episcopo excommunicato, quia si scienter quis a tali recipit ordines, indignus est dispensatione, extra de ordi. ab episcopo, qui renuncia. vel excommuni. cap. 1. sed si ignoranter potest cum eo per proprium episcopum dispensari extra eo c. 2. dispensabitur autem quo ad executionem tantum. Nam excommunicatus licet caracterem quem habet transferat, executionem tamen quam non habet transferre non potest 1. quæstio. 1. c. gratia, & cap. statuimus. 1. q. 7. c. Diabertū.

Tum spiritualis tum etiam corporalis pœnæ distinctio multiplex hic annotatur: & qui uti sit à Deo ab hominibusq́; puniendi sint, quaq́; publici vsurarij pœna sint plectendi, explanatur. Cap. LVII.

Puniri debent illi, qui sunt in culpa, vnde iuristæ dicunt, ꝙ pœna suos debet tenere actores. Sed hoc non intelligitur de omni pœna. Vnde distinguitur ab aliquibus, quod est duplex pœna, scilicet æterna, & temporalis. De æterna ergo dicunt, quod generaliter verum est, scilicet, quod pœna suos tantum tenet actores. Ezec. Filius non portabit iniquitatē patris. Fallit tamen in originali peccato, quod ad omnes transijt, & ab Adam descendit. vnde Apostolus, Per vnum hominem intrauit mors, & per omnes trāsijt. Sed quo ad pœnas temporales benè punitur interdum vnus pro alio, & sic loquitur, 24. q. 3. c. si habes. 1. q 4. c. Itē pro peccato, & 6 q. 1. c. quisquis. 15. q vltima. cum multæ. extra de sponsa. c. non est nobis. extra de offi. dele. c. sane. Ezc. 18 Rom. 5

Alij distinguunt, quod est triplex pœna, scilicet æterna, corporalis, & spiritualis. Æterna pœna nunquam punitur vnus pro alio, vt 1. q. 4. c. 1. & c. iam itaque. nisi sit imitator sceleris, vbi quidem nō tam pro alieno, quam pro suo delicto, punitur. 1. quæstio. 1 ca. cito turpem. extra de renunc. c. vbi cum pridem. & sic intellige. 1 q. 3. c. contra dominus ad Moysen, Corporalis vero pœna duplex est. Quædam enim est circa corpus, & illa sæpe punitur vnus pro alio, vt patet per diuersa iura 1. q 4. §. item pro peccato criminum. Quædam vero circa statum, vt seruitus, vel infamia, & illa etiam sæpe punitur vnus pro alio. 6. q. 1. §. verū. 15. q. fi. c. cū multæ. extra de fil. presby. c. literas, & extra de purga. c. accedens. extra de pœnis. c. ad aures, & c. in quibusdā. Spiritualis vero pœna quadruplex est.

Prima est pœna excommunicationis, & illa nunquam punitur vnus pro alio. 24. q. 3. c. si habes.

Secunda est pœna interdicti loci, & illa frequenter punitur vnus pro alio. extra de spon. c. non est nobis extra de offi. dele. c. sane, & c. 1 & 6.

Tertia remotio ab oblationibus, & illa

similiter punitur vnus pro alio.17.quæst. 4.c.miror.

Quarta ordinis, & illa punitur vnus pro alio. Nam maritus repellitur ab ordinibus propter delictum vxoris.34 dist.c. si cuius.

Item si pater emit ecclesiam pro filio ipso ignorante, licet nō repellatur ab ordinibus, ecclesiam tamen amittere debet 1.q.5.c.7. extra de simonia.c. de regularib.& duobus.c.sequen.

Item punitur quis in eo in quo deliquit. Cuius exemplum est in illis, qui in eadem vocatione eligendo peccauerunt, scienter eligēdo indignum: extra, de electio.c.cum in cunctis, & c.innotuit, & c. bonæ memoriæ Maguntī. quo casu sunt ipso iure potestate eligendi priuati. Et idem si peccatur in postulando.

Item punitur quis sine culpa, sed non sine causa. Causa autem quare quis iure suo sine culpa sua priuatur consueuit his versibus denotari. Paupertas, odium, vitiū; fauor, scelus, ordo, Personas spoliāt, & loca iure suo. Qui versus sic exponuntur. Paupertas propter quā vniūtur duæ ecclesiæ, & vna amittit dignitatem suam 15.q.1.c & temporis qualitas. Odium scilicet ciuium interficientium suum episcopum.35.q.2.c.nos, & extra de pœn.c.ad aures, & c.in quibusdam. Vnde si occiderunt ciues duos episcopos proprios successiuè, vel fortè ex alia causa simili sibi ita enormi, perdit ipsa ecclesia episcopū. Vitiū scilicet lepræ. extra de clerico ęgroto, vel debilitato.c. tua nos. Vnde ꝓpter vitium lepræ remouetur episcopus ab administratione ecclesiæ. Fauor scilicet Cōstantinopolis ciuitatis.22. di.c.renouantes. Fuit enim datus Constantinopoli ciuitati primus locus præter Romanum, & amisit eum Alexandrina. Scelus.27.q.ti. c.multorum. Vnde propter scelus patris, vel domini spoliatur tota familia cōmunione. Vnde aliquando remouetur ac deponitur familia ab oblationibus altaris pro peccato domini; & clericus, vt supra dictum est, a beneficio ob simoniam a patre commissam. Ordo propter cuius fauorem dominus seruum suū amittit.54 distin.cap.frequens generalis. Et accedit.ff. de oper.libertorum.l.interdū, vbi ratione dignitatis superuenientis amittit quis operas quas habuit in liberta? quia indignum est, vt liberta seruiat ex quo tantam adepta est libertatem.

Eodem etiam modo priuatur aliquis etiā secundum iudicium diuinum sine culpa, sed non siue causa, sicut Thobias priuatus est visu, & Iob filijs, vt per patientiam probarentur, ad aliorum exemplū. Vnde dicitur, quòd hanc tentationem permisit dominus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientiæ eius. sicut & sancti Iob. Sicut etiam cæcus natus priuatus est visu non ex culpa; quia neque peccauit, neque parentes eius, vt cæcus nasceretur: sed tamen non sine causa, scilicet pro gloria Dei. Thob. 2

Item puniendi sunt peccatores manifesti, non solum a Deo, sed etiam ab hominibus; quod patet per exemplum in vsurarijs manifestis, qui præter pœnam æternam, quam merentur apud Deum, secundum canones triplici pœna puniūtur. Nam vsurarij manifesti nec ad communionem altaris admittūtur, nec Christianam si in hoc peccato decesserint accipiunt sepulturam, sed nec viuorum oblationes recipi debent. quod si quis clericus contrauenerit, quod acc pit reddere cogitur, & donec ad arbitrium Episcopi sui satisfecerit ab officij sui manet executione suspensus. Vocantur autem vsurarij manifesti, secūdum Hostien. notorij, vel ex euidētia facti: quia vsurarius mensam tenet paratam ad pecuniam mutuandam cuilibet sub vsuris, sicut meretrix in prostibulo. patet arg extra, de cohabi.cler.c.tua & c fi. Et in hoc casu ipso iure pœnam patitur canonis prætaxatā. Vel manifesti intelliguntur notorij iuris, puta quia sunt per Episcopum in ecclesia publicati, secus si adhuc ab ecclesia tolerentur. vt extra de cohabi. cle.& mulie.c.nostra. Nā si manifesti sunt per famam tantum non tamen notorij, nō patiuntur hanc pœnam ipso iure, sufficit autem ad publicationem faciendā, quòd vocati confiteantur, vel negantes per testes conuincantur, vt de cohabitatio.clerı.c.tua. Sufficiunt autem & certa argumenta, vt extra de vsur.c.cum tu.81.dist. c.si qui sunt. Ioan.9.

Item punitur vnus pro malitia alterius in quantum de ipsa malitia participat, sicut hæres vsurarij tenetur restituere pro eo in quantum patiuntur vires hæreditatis perceptæ: extra de appel.c. qua fronte.& de raptoribus.c. in literis. Vnde & si alter hæredum factus sit non soluendo, tenetur alius in solidum, saltem quan

tum

tum ad ipsum de hæreditate peruenit. Nam & res hæreditaria obligata videtur, extra de viur. c. cum tu.

Item nota, quod quædam pœnæ sunt priuatiuæ, quæ vocantur pœnæ damni. Exemplum cuius in iure de excõicatio ne, qua priuatur homo potestate eligendi, quia excommunicatus eligere non potest. extra de constitu. quod intelligitur de excommunicatione maiori, vt extra de clerico excommunicato, & inter. cap. penul.

Item de suspensione. quia etiam suspēsi eligere non possunt extra de consuetudine. c. cum dilectus extra de donatio. c. apostolicæ: suspensi etiam celebrando irregularitatem incurrunt, extra de clerico excõmunicato. c. apostolicæ. secus de excommunicatis minori excommunicatione.

Item interdictum est pœna, quæ priuat potestate eligendi, quia nec interdicti possunt eligere. extra de electione. c. cum inter. 12. seniores.

Vera pœnitentiæ fructus, & vtilitas quanta sit, & quot modis de culpa ad gratiam hominem transferat, & multiplex apponitur translatio: confessionisq́, pœnitentia, Sacerdotum arbitrio quomodo sit relinquenda, declaratur. Cap. LXVII.

Pœnitentia sequens peccata præcedētia destruit, sicut & peccatum sequēs
Eze. 18. destruit præcedentia merita. Eze. Si auerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid viuet? omnes iustitiæ quas fecerat non recordabuntur. Sicut constitutio posterior derogat priori, vt extra de cogna. spiritu. c. 1. ff. de legi. & constitu. l. non nouum. Etiam si nulla in posteriori de prima mētio habeatur. sic & posterior vita derogat priori. Nam posterior culpa derogat priori iustitiæ, & posterior pœnitentia delet
Eze. 18. præcedētem culpam Ezec. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudiciū, & iustitiam: vita viuet, & non morietur, omniū iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua quā operatus est, viuet.

Item pœnitentia transfert hominem de culpa ad gratiam. Et hæc translatio multipliciter fit, sicut patet per exemplū in translationibus prælatorum. Nam talis translatio aliquando fit causa necessitatis, puta cum prælatus in ecclesia sua persecutionem patitur, & hostilitatem, extra de renunc. c. nisi cum pridem §. propter malitiam. Talis autem est translatio siue conuersio eorum, qui propter tribulationes, seu aduersitates, vel infirmitates ad Deum conuertuntur. Nam mala, quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt, sicut dicit. Greg Sap. Transtulit illos, s. pœnitentes per mare rubrū, Grego. Sap. 10
i. per tribulationem, & persecutionē. psal mus. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Psa. 15.

Aliquando vero fit causa vtilitatis, puta cum in ecclesia sua inutilis est, & in alia vtilis Est enim tam vtilitas quàm necessitas legitima causa translationis. 6, q. 1. c. omnes qui. & c. episcopus. Et hac et ex causa debet homo conuerti, & transire de statu culpæ ad statum gratiæ, quia s. in statu culpæ est omnino inutilis quantum ad merendum, quia nec sibi, nec alteri meretur, sed dum est in statu gratiæ operatur fructuosè, quia meretur; & propterea conuersio peccatoris vocatur trāslatio de morte ad vitam, & de inutili ad vtile. Vnde Io. Scimus quoniam translati 1. Io. 3.
sumus de morte ad vitam.

Aliquando fit translatio causa leuitatis: puta, quòd ex leuitate alteri ecclesiæ adhæreat, vel suam pro derelicta habeat, puta quòd vxorem duxerit, vel miles factus sit, vel quod ab ipsa ecclesia sua desit per tres septimanas, vel duos menses sine iusta causa, vel absque licentia sui superioris. In quibus casibus, & similibus priuari potest ecclesia, debito iuris ordine seruato. Et ideo talis causa nō commendabilis est. Et talis est conuersio puerorum impuberum, qui quadam leuitate animi potius, quàm deuotione, & sine licentia parentum religionem intrāt, vel profitentur, & maximè si pueri sint non doli capaces: de quibus manifestum est, quod ex sola leuitate hoc fecerunt. Et ideo non obstante tali professione, quam infra pubertatis annos fecerunt, a parentibus repeti, ac reuocari possunt.

Aliquando vero fit huiusmodi translatio causa cupiditatis, vel ambitionis: & tunc secundum iura priuandus est ecclesia habita, scilicet prima, & ambita, scili-

cet ſecũda, vt nec primam poſſideat, quã per ſuperbiam ſpernit, nec ſecundam quã per auaritiam concupiuit, extra de clerico non re. §. fi. 7. q̃ſt. 1. c. eos, & c. ſi quis epiſcopus. Prima tamen eccleſia ipſum repetere poteſt, ſi voluerit. 7. q. 1. nõ oportet. Talis ergo eſt conuerſio ſiue pœnitentia ficta hypocritarum, ſcilicet, vel propter cupiditatem terreni lucri, vel ꝓpter ambitionem honoris, qui duplici præmio priuantur, ſcilicet cœleſti, quod contemnunt, & interdum etiam temporali. Tum quia ſeipſos aliquando affligunt abſtinentia, & huiuſmodi, & ſic priuant ſeipſos commodo corporali. Tum quia etiã aliquando dum eorum hypocriſis deprehẽditur, confunduntur, & vituperantur, & ſic priuantur præmio æterno, quod ſpreuerũt, & temporali, quod ambierunt.

Aliquando fit translatio cauſa humilitatis, puta religionis. In quo caſu inferioribus Epiſcopis ſufficit petere licentiam. Alioquin ſi nec petita licẽtia tranſeat, eccleſia poteſt ipſum repetere. ſimiliter. 7. q. 1. ſi qui vero. & c. ſi quis presbyter. Ipſe autem eccleſiam repetere non poteſt. 7. q. 1. c. eos, & extra de renun. c. cum in dubijs. Sed hic ſciendum, quod ſi ob conſcientiam criminis dimiſſa prælatura ad vitam monachalem quis deſcenderit, ad prælaturam ſecularem reſurgere non poteſt de iure: alijs ſecus. 4. quæſtio. 1. c. hoc nequaquam. Et extra de renun. cap. poſt translationem. Et huic translationi aſſimilatur conuerſio eorum, qui culpã ſuã, & miſeriam erubeſcentes, humiliter ad pœnitentiam veniunt interdum quidem remorſu conſcientiæ puncti, & ſtimulati. Qui poſtquàm conuerſi ſunt ad priſtinam culpam, & conuerſationem ſecularem, ideſt inordinatã vitam, non redeũt. Iſta eſt vera conuerſio peccatoris, cuiuſmodi fuit conuerſio Magdalenæ. Itẽ nota, quòd pœnitentiæ, quæ iniunguntur à ſacerdotibus, ſunt hodie arbitrariæ: quia de eis non poſſit dari certa diffinitio ſiue regula, & ideo relinquuntur ſacerdotum arbitrio ſeu iudicio determinandæ, ſicut etiam ſecundum iura ea, quæ certa regula diffiniri nõ poſſunt, iudicis arbitrio relinquuntur, ſicut de fide teſtibus adhibẽda. Ideoque hoc fidei iudicis recipientis relinquitur, quia ipſe magis ſcire poteſt quàm alius, ff. de teſtibus, & atteſt. l. fides vel verba epiſtolæ. Item in mora, cuius diffinitio non traditur. ff. de vſuris, leg. ex mota. Re. 1. Item in impenſis factis in rebus dotalibus. Nam & ſi deduci debeant, nõ tamen facile eſt in vniuerſum diffiniri, ſed ſingula ex genere, & magnitudine impendiorum extimari poſſunt. ff. de impen. in re. dota. factis, l. quod dicitur, in fin. Similiter ergo, & in quantitate pœnitentiæ peccatoribus imponẽdæ cõuenit. Vnde tempora pœnitudinis habita moderatione conſtituenda ſunt ſacerdotis iudicio, prout cõuerſorum animos proſpexerit eſſe deuotos habito reſpectu ad ætatis pericula, & ægritudinum neceſſitates. 26. q. 7. c. tempora, & c. hoc ſit.

Luc. 7.

Perſeuerantia bona, quæ conſuetudini ſimilis eſſe dicitur, breuiter cenſentur. Cap. LIX.

PErſeuerantia bonæ vitæ excludit ius Diaboli ab homine, & acquirit in eo ius Deo. Vnde aſſimilatur conſuetudini, quæ ſi ſit rationabilis tollit ius in loco in quo viget, ff. de legibus, & ſena. conſul. l. de quibus. Item conſuetudo rationabilis ius inducit. Inſti. de iure naturali, gen. & ciui. §. ex non ſcripto. Item perſeuerantia, & cõtinuatio boni præualet legi peccati, ſicut etiam conſuetudo vincit legẽ, ſcilicet ſi ſit a tanto tempore ſeruata, vt non ſit in memoria hominum quãdo incœpit, vt ff. de aqua pluui. arcen. l. 1. in fi. & ff. de aqua quoti. & æſtiua. l. hoc iure. §. ductus aquæ. Et ſimiliter conſuetudo, quam Romana ſeruat eccleſia, & præcipit ab alijs ſeruari, etiam vincit legem, vt 11 diſtin. c. noli. de conſecra. diſt 1. c. baſilicas.

Item continuatiò pœnitentiæ, & bonæ vitæ ſequentis, abolet culpam, & infamiam malæ vitæ præcedentis; ſicut conſuetudo poſterior tollit priorem. extra de cogna. ſpiritu. c. 1. Et hoc verum eſt ſi in eodem municipio diuerſæ conſuetudines diuerſis temporibus oriuntur. Nam ſi diuerſis, ſecus, vt 12. diſt. ca. ſcit ſancta. Hæc enim diuerſæ aliquorum conſuetudines aliorum debent contrario more ſubuerti, ut 12. diſt. c. illud.

Papæ ſuprema poteſtas circa ſpiritualia, & temporalia duobus in gladijs deſignata deſcribitur: quæ pariter in vſu pallij deſignari declaratur. Cap. LX.

POteſtas non ſolùm ſpũalis, ſed etiam tẽporalis eſt apud Papam. Nam Papa vtrunq; gladiũ hẽt. 22. di. c. 1. 63. di. c. tibi

dominq.

domino. Vnde, & reges deponit. 15. q. 6. c. alius. & c. nos sanctorum. & c. iuratorum. 1 q 4. c. quia præsulatus. 96. dist. c. duo sunt. Et nō solum regem constituit, imo transfert. extra de elect. c. uenerabilem, immo etiam Imperatorem electum Papa habet approbare, electionem confirmare, uel infirmare, & ipsum confirmatum etiam consecrare. Et hęc omnia probantur in prædicta decretali uenerabilem. Ipse etiam Papa Imperatorem deponere potest. Si. n. Zacharias Papa Regem Francorum, qui à Romano pontifice coronam non recipit, nec per eum examinatur, nec comprobatur ab eo, uel reprobatur, non tam pro suis iniquitatibus quàm pro eo, quòd tante potestati erat inutilis, à regno deposuit, & alium loco eius instituit. 15. q. 6 c. alius. multofortius Imperatorem, qui specialius quodammodo subest, ei poterit remouere. 99. dis. c. duo sunt & c. si Imperator.

Item potestatis, vel officii plenitudo in maioribus prelatis repræsentatur, & designatur in usu pallii. Nam in Papa pallium designat plenitudinem potestatis plenissimā. extra de au. & usu pallii. c. ad honorem, & extra de elect. c. illa quotidiana. In Patriarchis uero plenissimam officii designat potestatem, arg. extra de priuile. c. antiqua. In Archiepiscopis pleniorem officii potestatem. extra de auct. & usu pallii. c. nisi. & c. ad honorem. In Episcopis uerò plenam officii potestatē, quibus quandoq; conceditur scilicet aliquibus, ut Papien. ac Cumē. & Messano, & Ostien. Quibus ex longa cōsuetudine, & ecclesiarum suarum priuil. debetur, quæ seruanda sunt, extra de officio ordina. c. duo simul. 25. q. 2. c. 1. 2. & 3.

Prælatorum in subditos potestas ac regimen in virga correptionis, doctrinaq; prædicationis perfici, ac quemadmodum corrigere prædicareq́ debeant, aperitur.

Cap. LXI.

PRælatorum reg'men præcipuè in duobus cōsistit, scilicet in virga correctionis, & doctrina prædicationis. Nam latratu canum lupi atcendi sunt, baculoq; pastorum 45. dist. §. j. Sed in uirga disciplinę attendere debet, ut corrigat beniuolenter, scilicet non ex odio, sed ex charitate, quia falsa iustitia dedignationem habet, uera compassionem.

Itē, ut corrigat prudenter. s. ut cū discretione corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, & quos castigare seuerius necesse est non seuientis plectantur animo, sed medentis, ut 86. dist. c 2.

Itē cōgruēter. s. ut rigor iustitiæ, ubi cōgruit remittaī, & ubi expedit intēdaī. Est aūt remittēdus siue tpandus ex duobus.

Primò ex multitudine peccātiū. 1. q. 7. c. quotiens. extra de trans. c. fina. Vñ uersus cōis: Ob populū multū crimē pertransit inultū. Quando autem est multitudo in causa, tūc p̄latus incipere debet à spūalibus proximis, ut eorū exēplo frangatur cætera multitudo. 54. di. c. cōmessationes.

Item puniēdi sunt maiores de uniuersitate, qui alios trahunt ad peccatum, extra de cler. excom. c. latores.

Scđo tpaī rigor ex qualitate peccantiū, quia deferendū est personæ, & dignitati, extra de offi. deleg. c. sanè, c. qa. & c. past. & extra de mai. & obe c. per tuas. 45. di. c. cū beat⁹. 50. di cōtumaces. 2. q. 7. c. qsius. 24 q. 1. c. qui cōtra pacē ff. de pęnis. l. ut seruorū. ita tū, ꝙ non deferatur iustitia uite, quia ſm Aug. siue plectēdo, siue ignoscēdo, hoc solū bene agitur, ut uita hominū corrigatur. 22. q. c. prodest. Est ēt inter dū rigor augēdus ex duob⁹. Primū cū peccatū ex auctoritate defenditur. de pœnit. di. 6. c. 1. in fi. Itē secūdo cū usitatū est malū, & multis crassantibus opus est exēplo 1. q. 1. c. reperiūtur. ff. de penis. l. aut facta. § ulti. Et nota, ꝙ si superior modū excedit nimis corrigēdo, & si peccet 14 q 4. c. quo peccat, in fi. nō tamē cogit à subditis ueniā postulare, ne dū nimiū seruatur humilitas, regendi frāgaī auctoritas. 86. di. c. quando. Sepe. n. ex cōuersatione æquali cōtēptus nasciī dignitatis. ff. de off. c. p̄sidis. obseruādū. Debet. n. prælatus ex ingenio suo dignitatē augere, ne cōtēptibilis habeaī. ff. de offi. procō. l. 1. nec quicquā. §. circa. 50. di. c. 1 extra de accu. c. qualiter, & qū. Scđo pertinet ad regimē prælati doctrina prædicationis. Vbi primò necessaria est charitas intus ardēs. Cor. Si linguis hominū loquar, & Angelorū, charitatē aūt nō habeā, factus sum velut æs sonans. Secūdo uita exterius lucens. Gre. Cuius vita despicitꝰ restat, vt eius prędicatio cōtemnatur. 3. q. 7. §. porrò in fi. Ambr. Iudicet ille de alterius errore, qui non habet in se, quod condemnet, ut e.

Aug.

Aug. in Reg.

1. Cor. 13.

q.c.incidet. Grego In grauibus peccatis quis positus dum suis pmitur aliena nõ diluit,ut.e.q c in grauibus. Chrysso. Male uiuendo, & bene docendo Deũ instruis qualiter te debeat condemnare. 40.di.c. multi. Talis secundum Heironymum assimilatur cineri, per quem lixiuium trã siens lauat,& non lauatur.83.dist §.ult. Et secundum Augustinum assimilatur lapideo canali per quem aqua doctrinæ transit ad urceolos.i. ad subditorum corda,in quibus aliis fructum facit.i q i.c.si fuerit.Et secundum Nicolaum Papam assimilatur faci ardenti,quæ se ipsam consumens,aliis lucem ministrat. 15. ulti.c. ulti.

Tertiò necessarius est actus prædicationis discretę, docens:circa quam qua tuor considerabis.Tempus,ut nõ loquatur semper,sed temporibus oportunis, si enim semper plueret,terra non germinaret. Vnde Leui. Vir qui fluxnm seminis scilicet spiritualis,idest uerba Dei,patitur,immundus erit. Ideo Paulus dicturus importune, præmisit,oportunè.43. dist.c.sit rector in fine. Le.15.

Item considerandus est locus, ut scilicet in ecclesia, uel alio loco publico,vel honesto,non in priuatis domibus ne suspitio sit de hæresi.30.dist. c.si quis.

Item modus scilicet,ut fiducialiter, & liberè prædicetur.11.q.3.c. nolite. Et In priuatis locis possunt aliqua proponi nõ solemniter, sed in modum simplicis exhortationis, seu collationis,extra de hęreticis c. cum ex iniuncto. circa prin. Debet esse etiam prædicatio humilis extra, de maioritate, & obediẽtia.c.humilis doctrina quia asperitatis nimię increpatio, nec correptionem recipit, nec salutem. 45.di.c. cum beatus. ff. ad le.aqui.l. præceptoris.

Quartò consideranda est dicendorũ, & auditorum qualitas. Nam secundum capacitatem audientium docenda sunt alta,& profunda, & subtilia, & infima plana,& simplicia 43.di c.sit rector.8.q. 1.c oportet Alias si non intelligentibus profunda diceret,non esset prędicator, sed percussor. In fine nota, quod prælatus,qui non audiuit Donatum, & est nimis insufficiens, deponendus est. extra de ęta & quali.ca ultim.

Item prelatus debet diligenter custodire gregem suum.quod ex negligentia, uel incuria sua nullus in eo iacturam patiatur:alioquin reus efficitur. Vnde prelati in hoc similes sunt illis, qui habitãt in littoribus maris Quia secũdum leges, si non inueniatur,qui rapuit res ex naufragio,hi,qui iuxta littora maris in quibus nauis infixa,vel tracta fuit inter fines agri cuiusque prædia possident siue morantur,ex edicto diui Adriani tenentur, & à præsidibus cõdemnari debent damnum passis, vt sic possessores territorii, quamuis nihil rapuerint, in omni eo, quòd damnũ sibi naufragio ademptum probauerint,condemnentur. Et est ratio naturalis, quia sic debent custodire inter litora,ne etiam ab extraneis ibi aliquid diripiatur.Inuigilent ergo,& ponãt custodes,ne detrimentum patiantur, secundum quod legitur de officio præfecti uigilum.lege prima,secunda,& tertia. Similiter si de domo, vel villa expugnatis aliquid raptum sit, quamuis uerba edicti desint, tamen ex mente Labeo ait huic edicto locum fore Nec enim minus in mari quàm in uilla, vel econuerso possumus per latrunculos infestari ut ff.eo.l.3.§ Labeo scripsit. Et similiter ex mente diui Adriani dici potest, quòd si quis extraneus in ciuitate aliqua, vel eius territorio fuerit spoliatus,uel res eius furto amiserit,communitas teneatur. Hæc actio,& contra heredes datur,ut ff. eod. l.4.in fine.Si ergo communitas quælibet tenetur custodire diligenter territorium suum:multo magis custodire, & conseruare tenetur quilibet prælatus gregem suum. Alioquin dicetur ei illud Zach O pastor, & idolum derelinquens gregem Vnde sicut idolum hominis nõ est homo simpliciter, sed homo secundum quid:sic etiam pastor nõ custodiens gregem suum. Zac.11.

Item prælati peccatum periculosum ẽ subditis non solum publicum,sed etiam occultum: quod patet per exemplum in simoniacis. Quia si episcopus sit simoniacus in ordine,& occultus,suspensus ẽ quo ad omnes Et probatur.37.di.c nullus,& c.prter hæc,Simoniacus enim in ordine habet caracterem uitiosum.1.q 1. c reperiuntur ,& c. quibusdam narrantibus. Vnde si scio eum simoniacum in ordine occultum nullo modo debeo ab eo ordinari.1 q 1.c.si quis a simoniacis, extra de simonia per tuas. Et si ignoro eum simoniacum esse,cum sit in ueritate non recipio executionem, sed dispen-

sattone

ſatione indigeo in deteſtationem criminis, ut in dicto c. ſi quis à ſimoniacis. extra de ordinatis ab epiſcopo. c. 1. in ſi. & c. 2. Si autem ſcio, ſed coactus ſum recipere, ſi abſolutè coactus fuerim, tunc nec caracterem recipio. 50 di c. præsbyteros. extra, de bapt c. maiores Si uero coactus fuerim conditionaliter, tunc aliud eſt, quàm ignoranter. 1. q. 1. c. cõſtat, Recipio enim executionem, ſed non ibi Et ratio eſt, quia magis conſtat de uoluntate coacti, quàm ignorantis, extra de ſimonia. c. ſicut nobis. Si autem credo, uel ſcio epiſcopum ſimoniacum non in ſuo ordine, ſed in collatione ordinum, ſeu beneficiorum, ſi poſſum obtinere, quod ab alio ordiner, debeo utiq; hoc facere. Alio quin quamdiu toleratur ab eccleſia, & occultus eſt, ſi compellat me, ſecurè recipio, non obſtante conſcientia repugnante, quia erronea eſt. 13. diſt. c. nerui 11. q. 3. c. Cui eſt illata. licet ſit ar. cõtrarium. ff. de libe. l. cauſa igitur. §. 1. Et quia omne, quod ſit contra conſcientiam &c. 28. q 1. § ex his. extra de præſcriptio. c. quam omne. Sed intellige conſcientiam ex præcepto, vel prohibitione formatã, vel quòd ſit contra conſcientiam non erroneam, quod ſi mala audieris de prælato, ſis fidelis, & non nimis credulus. ff. quod cum falſo. tu l. 1. in ſi. ff. de eo er quem factũ eſt. l. 1. §. 1. extra de ĩ int. c. reſt. ex literis, quia dictum unius facile ſequitur multitudo, extra de purgatione. cano. c. cum in iuuentute, ergo de facili aurem non prębeas. 11 q. 7. c. ſi quid igitur. 86. diſt. c ſi quid uero de quocunq;. 33. diſt. c. habuiſſe.

In purgatorio exiſtentes non poſſe ſeipſos, uel ligare ad culpam, uel ſoluere a pœna, hacq; de cauſa excommunicationi comparari explanatur.

Cap. LXII.

PVrgatorij pœna aſſimilatur excommunicationi, uel pęnæ legali per quã ſcilicet nullus ſe ipſum ligare poteſt, uel ſoluere, ff de arbitris, l. penul. 4. q. 4 c 1. C. ne qui in cauſa ſua iudi. l. unica. Eſt tamen contrarium ar de ſen. excommuni. c. cum deſideres. ubi innuitur, quod ſi epiſcopus communicet cum illo quem excommunicauit, ſententiam incurrit. Sed dic, quod ille non ligatur ſententia propria, ſed canonis. Et ſi expreſsè diceret, quod participans cum excommunicato ab eo non ligaretur, non ualeret. extra de ſent. excom. c. nuper. 11 q 3. excommunicatis, & c. cum excommunicato. ſimiliter nullus in purgatorio exiſtẽs poteſt ſeipſum, uel ligare ad culpam, uel ſoluere a pœna Et ideo à nobis expectãt ſuffragia, quibus à pœna illa ſolui mereãtur ſiue per ſuffragia eleemoſynarum, eu
orationum, & huiuſmodi. Mach. Sancta, 1. Mac.
& ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, 12.
ut a peccatis ſoluantur. Item nota, quod purgantur aliquando animæ defunctorum extra locũ communem purgatorii, in quo generaliter animæ purgari
dñr, ſicut patet ex 4 dialo. beati Greg. Et Gre. 4
hoc conceditur aliquibus ex priuilegio dia.
ſpeciali, ut ſcilicet exemptę ſint à communis purgatorii loco ſicut per priuilegiũ eximitur quis à foro 16 q. 1. c. frater. extra de priuil. c. cum capella. ff de excu. mu. l. penultima. §. ſi poteſt. ff. de excu. tu. c. ſpadonem §. ſcire. ff. de adminiſt. l. is cui. Conceditur ergo hoc priuilegium gratię, quorundam hominum animabus, ut in aliquo loco ſuper terram purgentur, ut eorum ſtatus hic exiſtentibus facilius innoteſcat, ut ſcilicet ab eis citius adiuuentur, uel propter alias cauſas Deo notas.

Rationis uirtus quæ participatio luminis diuini interdum uocatur, quantum cæteras animi uirtutes excellat, oſtenditur.

Cap. LXIII.

RAtio, cum ſit uirtus eminentior in homine, debet regere totam animã, & omnes partes eius: ſicut dicunt iura, ꝙ quælibet eccleſia epiſcopatus regenda eſt iuxta diſpoſitionem, & ordinationem Epiſcopi. 10. q. 1. c. decretum & c. regenda. Nam Epiſcopus eſt maior omnibus, ſicut Chriſti uicarius 33. q. v. c. mulierem. Vnde inobediens ei, morte. ſ. excommunicationis occidetur, extra de maio. & obed. c 1. & 2. quia omnes ſub eo ſunt, vt e. ti. c. omnes. Similiter, quia ratio (vm
Phi.) eſt ſupremum in homine, gerens ſi- Ariſt.
militudinem Dei, Pſal. Signatum eſt ſu- Pſal.
per nos &c. Eſt n. lumen rationis quædã participatio diuini luminis, Idcirco debet eſſe ſuper nos, id eſt principari, & dominari

minati in nobis, ita ut omnes partes hominis, & actus secundum eius dispositionem, & ordinationem regulentur. Et si caro, vel aliquod membrum illius ei non obediant, occidenda sunt mortificatione
Ro. 18. pœnitentiæ. Vnde Apostolus: Si spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.

Quæ, & quando Religiosis corporis recreatio conueniat pluribus legum auctoritatibus comprobatur Cap. LXIIII.

REcreatio quieta, & modesta cuilibet licet pro tempore, sed dissoluta & inquieta non competit uiris spiritualibus. Hinc est enim (secundum iura,) quod clericis non prohibetur piscatio, licet enim clericis non solum causa necessitatis, uel utilitatis, sed etiam causa recreationis cum retibus piscari, dummodo tamen cum silētio, & modestia fiat. Nam, & monacho, licèt retia texere pro piscibus capiendis. de conse. di. v. c. nunquā. Prohibetur tamen clericis uenatio. ut 86. di. c. qui uenatoribus. Ideo ergo piscatio conceditur, & uenatio prohibetur, quia uenatio fit cum inquietudine, & clamore: piscatio uero cum quiete. Et, quia maior delectatio, & dissolutio est in uenatione, quàm in piscatione, uenator enim currit per deuia, sicut diabolus cum ducit animam captiuam. uerum est tñ, quòd licèt clericis prohibeatur saltuosa uenatio, & clamosa, tamen quieta, & recreatiua conceditur, scilicet quando fit non causa uoluptatis, sed recreationis ad excitandum forsitan appetitum, uel calorem naturalem. ar. extra de homicidio. c. dilectus filius a. capellanus. & extra de iureiurando. c. & si Christus de cōse. di. v. c. sint tibi ieiunia 1. & 2. licèt secundum quosdam Episcopo sit omnino
Osti. interdicta. Sic intelligut. 34. di. c. ij. Ostic. autem dicit, quòd uenatio est omnibus interdicta, si fiat eo tempore quo debent homines in ecclesia esse, vel orare, siue sint clerici, siue laici. 86. di. c. amputatis. de cōse. di. 3. c. irreligiosum. & di. v. c. ieiunium. quia uenatorem scilicet ī uenatione mortuum neminem legimus sanctū. 86. dist. c. qui uenatoribus. Et non solum in diebus ieiuniorum est illicita, sed etiā in festis, quibus homines debent uenire ad ecclesiam, nisi forte necessitate famis ingruente. Et idem est si apri uenirent, & uastarent segetes, uel uineas clericorū uel monachorum. Aliis autem diebus licita est laicis pro carnibus, & pellibus habendis alias non secundum. Raimun. & Goffredum. Qui, & de ipsa uenatione decimas dare iubentur. 16. q. 1. quicunq;. & extra de decimis non est in potestate. Clericis autem est illicita si nimis apponant mentem in uenatione, ita quòd ecclesia in spiritualibus, uel temporalibus exinde detrimētum patiatur, vel aliquod onus inde habeat. extra de cler. uena. c. 1. & 2 Necessitate ergo ecclesiæ exigente licita ē uenatio clericis: & monachis. Et similiter causa utilitatis, & recreationis aliquotiens possunt uenari siue sint Episcopi siue alii dūmodo uenatio sit qeta, & non proficiscātur cū canibus, & aubus quādo debent uisitare, & prædicare.

Iuris exemplo eiusdemq; auctoritate quando damnum alicui illatum, & quibus casibus possit absq; culpa remitti docetur. Cap. LXV.

REmitti non potest damnum alicui illatum sine consensu illius nisi propter necessitatem pacis, uel alicuius consimilis utilitatis communis. Vnde pone quòd bellā fuerit inter duos milites, uel principes, & hincinde iniuriæ multę, & dāna sint illata, postea facta est pax inter ipsos, & dāna hincinde data remissa sunt nūquid ista remissio extenditur ad homines, & ualitores utriusq;? Non uř, nisi de consensu eorūdē sit facta. ar. C. de trāsacti. l. i. & l. trāsactionis placitū, & l. præses. & l. uer. pe. a. te extra de mai. & obed. c. fi. ff. de transact. lege. 3. & l. qui cum toto. & lege nulli. ff. de pact. l. sim°. §. pact. l. ubi & l. in summa. & l. si conuenerit. Vel nisi forte aliter ñ possit hēri pax, ubi quidem utiliter partis geritur negocium utriusq;. Et sic pōt ītelligi. ff. de pact. l. cōuentionū. Aliter qūo possum remittere ius hominis mei, cum nec possem ab eodem tantundem extorquere sine rapina.

Quemadmodum restitutio sit agenda, vt iusta existat, quasq; conditiones habere debeat, aperitur. Cap. LXVI.

REstitutio præsupponit tria, scilicet dānum, factum, & peccatum. Primo. n non uř cadere restitutio nisi damnū datū sit. Vnde secundum legem ciuilem

aquilem si oliuam meam maturam decerpsisti, vel secuisti, vel seruum meum puerum castrasti, & preciosiorem fecisti, & expensas quas in prædictis fecisti donasti, idest fingis donasse, tu mihi ad restitutione non teneris, quia non intulisti damnum: sed si aliquod horum interemisti, vel surripuisti, furti teneris, & pro seruo castrato iniuriarum erit agendum, vt ex edicto edi. aut ex l. 12. tabularum in quadruplum. Si autem oliuam, vel messem immaturam collegisti damnum intulisti: & ideo locum habet actio de damno dato, & per consequens restitutionis obligatio. ff. ad legē Aquiliam. l. si seruus seruum. §. rupisse, & §. si oliuam, & l. fere. ff. de edi edicto, l. ediles. §. sed etenim.

Secundo præsupponit restitutio, quòd factum hominis interuenit, & intelligo factum commissum, vel omissum. Vnde secundum iura, cum sine facto hominis ex corruptione ipsius rei damnum prouenit, non tenetur. Et ideo secundum iuristas si vsufructuarius riuos patiatur corrumpi, vel vites non succiderit, non tenetur. l. Aquil. ff. de vsufr. c. si cuius. §. denique. Porrò si propter negligentiam hominis ignis non ex ipsis rebus, sed extrinsecus proueniat Aquil. agitur, vt l. 3. §. si fornicarius, & extra de dā. da. c. si egressus Sicut cum negligentia plaustrali lapides ceciderunt, & damnum dederunt. ff. ad l. Aquil. l. si seruus. §. si ex plaustro.

Tertiò restitutio præsupponit culpam interuenisse: alias secundum iura cessat actio de damno dato, Et ideo neque furiosus, neque infans doli carēs tali actione tenetur secus, si sit doli capax. ff. ad legem Aquil. l. 5 §. iniuriam. extra, de delic. pub. capit. j.

Omnia sacramenta noua legis institutionem à a Christo habuisse: eorumq; irreuerentia quantum periculosa existat, apertè monstratur. Cap. LXVII.

SAcramenta a Christo instituta partim habentur ex scriptura Euangelica, sicut baptismus, eucharistia, & quędā alia partim vero ex traditione Apostolorum sine scriptura, sicut confirmatio, ordo, & huiusmodi. Sicut etiam ius humanum cōstat ex scripto, & non scripto: sed quod in scriptis redactum est, vocatur lex, siue cōstitutio: Quod autem in scriptis non est, vocatur consuetudo, vt j dict §. cum itaque. Consuetudo enim est ius quoddam moribus, idest assiduis actibus hominum institutum, quod pro lege suscipitur cum deficit lex, ut 1. di. c. cōsuetudo. Aliàs etiā dicitur Constat ius nostrum ex scripto, & non scripto, vt Insti. de iure natura. gen. & ciu. §. constat.

Item sacramentorum iniuria, vel irreuerentia est valde periculosa: & hoc patet per exemplum in baptismo, cuius iteratio, quia esset iniuria sacramenti, de consec. dis. 2. §. fi. magna pęna punitur Nam pœna iterantis baptismum secundum l. est vltimum supplicium. C. ne sanctum baptisma rei. l. 2. Sed ei qui sanctum baptisma geminat, pœna depositionis imponitur, tanquam indigno sacerdotio. C. eo. titu. l. j Illi autem qui sponte, vel conditionaliter coacti, promoueri non possunt. Et idem intellige si ignorātes, & postea cum scierunt, ratum habuerunt. Item si ab hæreticis scienter. 50. dis. confirmandum. 1. quæst. 1. c. ventum. in fin. & qu. 7. c. Qui in qualibet, & c. conuenientibus. In habitu tamen clericali debent isti viuere, & sic retinebunt priuilegium clericale. 81. dist. c. dictum de conse. dist. 5. ca. dictum est. Qui autem ignoranter, sunt baptizati sicut frequenter fit de infantibus, vel coacti absolutè possunt promoueri, secundum quosdam de iure; secundum alios, quod tutius est, de dispensatione episcopi 1. quæstione quarta. c. placuit de vtrisque habetur de conser. di. 4. c. qui bis. vbi dicitur, quod si ignoranter sit aliquis baptizatus, non indiget pęnitentia, sed tamen est irregularis, & promoueri non potest. sed illud dictum fuit olim in odium rebaptizantium, & de rigore magno, vel loquitur de ignorantia iuris quę non excusat in talibus. & quod dictum est de rebaptizato, idē & de recōfirmato. argumen, 68. distinctione. ca 1. de conse. dist. v. c. dictum.

Virginis salutatio quomodo naturam humanam prius per Adæ peccatum maledictam rebenedixerit, unico comprobatur Pontificis exemplo. Ca. LXVIII.

SAlutatio Beatæ Virginis continet benedictionem, cum dicitur, Benedicta tu in mulierib⁹. Quia per eā humana natura, quæ prius maledicta & excōmunicata

nicata fuerat rebenedicta, & absoluta, siue reconciliata fuit. Nam hæc est salutatio a Deo missa est. Dicunt enim iura, quod si Papa ex certa scientia aliquem excommunicatum salutauerit, vel eidem aliàs participauerit, quòd ille absoluituur ab excommunicatione, quia eo ipso præsumitur, quod velit ipsum absoluere. argu. extra de priui. c. cũ olim essemus. extra, de sent. excommu. c. si aliquando. 63. dist. c. cum Adrianus. de conse. dist. 2. c. pacẽ. Nec obstat, quod formam absolutionis non seruat, quare videtur cõtradicere extra de senten excommuni. c. cum desiderres, & cap. a nobis. quia dici potest, quòd princeps sola voluntate manumittit. ff. de manumiss. ap eum. Multo ergo magis absoluit salutatio Dei.

Quo pacto pecuniæ, uel alterius rei restitutio sit a nobis agend, abreuiter erudimur.
Cap. L X I X.

Satisfatio debetur ei, qui læsus est, vel alteri qui sit loco eius. Vnde vsura restituenda est ei a quo extorta est, vel hæredi suo: & si talis nõ inueniatur, est pauperib⁹ erogãda, ut extra, de vsu. c. cu tu. & ar. extra. de homi. c. Sicut. & 14. quæstio. v. c. 1. Quod si debitor, vel hęres eius absens est dicunt quidam, quod vsurarius adhuc debet ei mittere, sed sumptibus debitoris absentis, argu ff. de oper. li bertorũ. l. opere. Quod verum est, quando is a quo extortæ sunt usuræ, vel hæres eius, alibi se trãstulerũt. Sed si vsurarius, qui est malefidei alibi se trãsferat, quam vbi vsuras exercuit, tunc proprijs sumptibus tenetur mittere. Sicut aperte probantur hæc ff. de rei uẽd. c. l. si res, & l. Si vero & sequen. & de leg. 1. l. cum res. §. 1. & de edẽdo. l. prætor. ait. §. vlti. & l. sequen. Itẽ hoc, quod dictum est, quod vsurarius debet mittere absenti, verum est si vsurari⁹ nouit vbi debitor habitat: aliàs non tenetur vagari. argum ff de ope. libertorum, l. quod nisi fiat. §. j. Item si summa expensarum itineris excedit summã vsurę, pauperibus erogetur, secunda. quæstione septima. c. anteriorum. extra de Iudeis. c. cũ sit. Sed cum de eius proximo aduentu speretur, tunc pecunia deponetur, & consignabitur. C. de vsuris, l. acceptum.

Regula apponitur generalis, qua plurima quidem sacræ scripturæ loca intelligere dubiaque non nulla soluere, facillime admonemur.
Cap. L X X.

Scripturæ sacræ verba in quibus fiunt generales permissiones, vel concessiones alicuius gratiæ, vel potestatis, semp intelligenda sunt supposita quadam conditione, & si illa non exprimatur. Sic igitur quæcunque orantes petieritis, credite quia accipietis, & fiet vobis subintelligẽ dum est, si dignæ petieritis, vnde Iac Petitis, & non accipitis eo, quod male petatis, & illud. Mat. h. Quodcunque solueris super terram, & in cęlis. intelligitur si sol ueris claue non errãte. Vnde dicit Orige. quòd multos sacerdotes excludunt quos tamen Deus retinet, & econuerso etiam est de alijs consimilibus. Cuius exemplũ est. Quia in rescriptis quædam conditiones intelliguntur, & sine expressione aliqua sunt obseruandæ, vt illa: Si preces veritate nitatur, extra de rescriptis. c. ex parte. Si quis idoneus, vel si qua idonea fuerit extra de ele. c. causam. ff. de muner. & hon. l. vt gradatim in fine primi rescripti Item cum quis natalibus restituitur subintelligitur conditio hæc Si is qui restituitur ex ingenua natus sit. Nam si ex ancilla, per talẽ restitutionem nil agitur, vt ff. de nata. rest. l. j. Item in cõcessione viæ, tacitè intelligitur hæc conditio, ut is qui conceditur ciuiliter vtatur, vt ff. de seruit. l. sicut. Item in genenerali mãdato patris quarendi sponsum filiæ suæ hic subintelligitur, vt persona sponsi patri ostẽdatur nec prius nuptię fiãt, vt ff. de ritu nuptiarum. l. generali. Item scripturæ sacræ verba quæ videntur inuicem contraria, concordantur per aliam scripturam, vel per distinctionẽ temporum, vel alio modo. Sicut id, quod dixit Christus de Io. Baptista: ipse est Helias. & id quod dicit Io. Nõ sum Helias. cõcordat Gregorius per illud Lucæ, quod dixit angelus Zachariæ de ipso Ioann. Ipse præcedet ante ipsum in spiritu, & virtute Heliæ ex quo colligitur, quod Ioan. non fuit Helias quo ad personam: sed quo ad similitudinem, primò officij, quia præcedet ante ipsum in primo aduentu, sicut Helias, Secundo quo ad similitudinem zeli, & ideo subiunxit: In spiritu, scilicet zeli tertio modo viuendi, vnde addit, & virtute, scilicet tempe-

Mar. 11
Iac. 4.
Mat. 18
Ori.

rantiæ,

rantiæ, vel pœnitentiæ. Sic etiam in legibus iura iuribus ad concordiam reducuntur, vt C. de inofficioso testamento. l. vna. Similiter consuetudo puri priuilegij contraria reducitur ad concordiam per interpretationem. extra de consuetudo. c. cum dilectus.

Item scriptura sacra non semper sequitur ordinem temporis, quia quandoque, quod est posterius tempore, ponitur prius secundum ordinem scripturæ. Sicut Mat. 1. in Genealogia Christi Dauid præmittitur Abrahę: cum tamen fuerit posterior tempore, & Matth 4. primò ponitur Christus fuisse assumptus a diabolo in sanctam ciuitatem, & postea in montem excelsum, cum tamen istud fuerit post illud nam vltima tentatio fuit in templo, vt patet Luc. 4. Sicut etiam fit in legibus, ut lex codicis quæ confirmat codicem factum, & consummatum, post codicem edita est, & tamen in principio codicis posita est, vt C. de Iustinia. cod. confir. lege prima. Sic, & lex quæ est in C. de sacram. ca. l. vna. facit mentionem de lege posterius edita. C. de suis & leg. hæredi. l. Si defunctus, nec enim ordo scripturæ inspiciendus est, vt ff. de solutio. l. nec enim.

Mat. 1. Mat. 4. Luc. 4.

Legum ciuilium exemplo simplicitatem interdum alicuius culpam excusare animaduertimur. Cap. LXXI.

Simplicitas, aliquando excusat errorem, sed non totaliter. vnde secundum iura, aliquando suggestio falsitatis, & suppressio veritatis ex simplicitate proueniens, non elidit rescriptum, impedit tamen formam & tunc datus iudex pro tenore veritatis, & non pro deprecantis affectione cognoscere debet, vt extra de rescriptis. c. super literis. 25. quæst. 2. c. præscriptione. C. si contra ius, vel vti. publ. l. præscriptiones.

Clerici ne, an laici Dei gratiam, cælestεque regnum adipiscantur exquiritur, ac vnico ciuilis legis exemplo definitur. Cap. LXXII.

Status laicorum altiori munere gratiæ indiget ad assequendam dignitatem regni cęlestis quam status clericorum, ex eo, quod est magis implicitus, & minus idoneus. Cuius exemplum est quia ad assequendam dignitatem ecclesiasticam altioris dispensationis gratia indiget laicus, quàm clericus postulatus. Vnde laicus vndecunque sit, siue de eadem diocesi, siue aliunde postulãdus est a Papa, cum sit ineligibilis simpliciter, vt 61. distin. per totum. & extra de electio. c. cum ad nostram. & ca. officij. Sed clericus qui postulatus est de aliena diocesi, cum non sit ineligibilis simpliciter, quia non est ineligibilis in diocesi propria postulatus, a suo prælato peti debet vt eum concedat, ut 71. distin. c. fraternitatem. 85. distin. cap. Florentinum archidiaconum. 63 distinctio. ca. literas. 86. distinctio c. dilectionis. 84. distin. capitulo primo, & secundo.

Intentioni semper fore resistendum in principio exemplo & auctoritate instruimur, vt diabolum superare queamus. Cap. LXXIII.

Tentationi non resistens statim a principio, damnum incurrit: quod qui statim resistit, euadit. Cuius exemplũ est, quia secundum iura, qui vim inferenti incontinenti se defendẽdo resistit, reatum non incurrit, quem tamen post interuallum se vindicans, non effugit. Nam si aliquis incontinenti legitimæ resistetit culpas omnium delictorum tempore violentiæ commissorum, siue ex parte aggredientis, siue aggressi aliquis occidatur in aggredientem constat redundare debere, vt C. de vi publi l. quoniam multa facinora. & ff. si quadru. pauper. fec. dic. l. 1. §. cum arietes. At ille qui est repulsus cum aliquid fecerit ad vindictam, vel cum ex interuallo possessionem suam recuperauerit, prædonem de ea expellẽdo, ciuiliter, & criminaliter punitur, vt C. eodem. l. si quis. & Inst. de publ. iudicijs. §. interiul. Similiter quoque criminis reatũ euadit, qui legitimè certando incontinenti a principio tentationi resistit: sed qui per negligentiam resistendi se primo expoliari permittit, antequam per pęnitentiam recuperare possit, criminis reatum incurrit. Vnde Isidorus dicit: Calca serpẽtis caput, calca prauæ cogitationis initiũ. Isido.
Anima enim præcedit carnem in crimine: repelle ergo cogitationes ab anima, & caro non peccabit Psalmus: Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram. Paruula enim sunt ipsa tentationũ initia quæ ad Petram Christum mox Ps. 136.

cum

cum orta fuerint, allidenda sunt antequàm crescant.

Bonum quomodo agendum à nobis sit, quoue pacto quis transgressor iure dicatur, exprimitur Cap. LXXIIII.

TRansgressor est etiam, qui bonum facit, si illud non bene, vel bono animo facit: sicut mandati transgressor est non solùm qui contra illud facit, sed etiam qui illud indebito modo implet. Vnde periurus dicitur non solùm qui iuramentum non seruat, sed etiam qui malè iurat. Vnde si quis, vt seruaret sabbatum, a spirituali opere vacaret, malè sabbatum celebraret, & mandati transgressor esset. Et similiter qui mandatum cum alicuius iniuria impleret, puta si propter dilectionem alicuius, hostem eius feriret, vel occideret. Vnde secundum iura finis mandati exceditur cum aliud, vel aliter exequitur quàm mandetur, vel cum exequendo mandatum præter commissum iniuria infertur. Et ideo tunc potest ab iniusta appellari, vt C. de appel l. si qs prouocatione.

Mundi tribulationes quæ iure optimo legatis comparantur, nuncij dei vocitantur, qualisque sit eorum finis lucide ostenditur. Cap. LXXV.

TRibulationes, vel infirmitates, quæ peccatoribus in hac vita eueniunt, sunt quasi quidam nuncij, vel legati Dei, missi ad commonendum eos, & prouocandum ad reconciliationem pœnitentiæ. Vnde patienter, & reuerenter suscipi debent quantumcunque videatur hostiles: nam & nuncij, & legati quos apud nos etiam hostes mittunt, recipiuntur. Et secundum iura, quia sancta res est horum causa legatorum, si quis eos pulsauerit, hostibus quorum legati erant, tradendus est. ff. de legationibus. l. vltima. Similiter qui hos nuncios diuinæ iustitiæ repulerit, incidet in manus eius. Sic Rex filiorum Amon incidit in manus Dauid, qui eius nuncios dehonestauerat. Item pro Christo tribulationes, & persecutiones sustinentes, sicut fuerunt socij eius passionum, sic etiam erunt cum eo socij consolationum: exemplo scilicet mercatorum, quorum socij, sicut participant de periculo, siue damno, ita possunt licite participare de lucro. vnde etiam si contrahatur societas, quod vnus ponat pecuniam, & alius operam, licitum est, dum tamen lucrum, & damnū communiter sentiant: sed si periculum pertinet ad recipientem in solidum, & non ad tradentem, illicita est talis societas, & etiam leonina. Et talibus assimilantur qui volunt participare Christi consolationes, sed nolunt sentire eius passiones.

2. Reg. 4.

Triplex mutui, locatique differentia apponitur: vsurariamque prauitatem excommunicationi assimilari declaratur. Cap. LXXVI.

VSurarius assimilatur ei, qui vult habere lucrum, & non stare periculo, vel ei qui venderet rem non suam pro sua, vel ei qui venderet illud, quod non esset. Cuius contrarium est in locatore. Est enim inter mutuum, & locatum hæc triplex differentia.

Primo, quia periculum rei locatæ ad locatorem pertinet, sed rei mutuatæ ad debitorem: vt ff. de rei vendi. l. si nauis. Ideoque incendium non liberat debitorem, vt C. si certum petatur. l. incendium. Sed hac ratione tantùm considerata, fœnus nauticum licitum esset: quod tamē falsum est, vt extra de vsuris. c. nauiganti. vnde est alia differentia, ex qua sumitur alia ratio quare locatio licita est, non autem vsura: quia rei locatæ dominium retinemus, adeo, quod conductor de proprietate quæstionem referre non potest. C. de pignorati. actione. l. nec creditores. Et ideo pro vsu rei propriæ, quem concedimus, pecuniam recipimus: qd̄ licitum est, quia nec aliquis cogitur de proprio beneficium facere. 10. quæstione secunda. c. precariæ. Sed rei mutuatæ dominium transferimus. Ideo pro vsu rei propriæ debitoris improbè pecuniam exigimus ab eodem. & facit ad hoc illud, quod habetur extra, de rei ven. c. si nauis.

Tertia differentia est, & ratio: quia vsus rei locatæ aliquis est sine consumptione, vsus autē rei mutuatæ nullus est sine consumptione: & ita vendit id, quod res non habet.

Item

Item vsuraria prauitas similis est excommunicationi, quæ non solum ligat eos in quos fertur, sed etiam participantes cum eis in casibus non concessis, inquantum incurrunt saltem minorem excommunicationem. Similiter non solùm vsuras exercentes peccant, & ad restitutionem obligantur, sed etiam coadiutores inficiuntur, sicut patet in notarijs conficientibus instrumenta vsuraria, qui ex hoc efficiuntur periuri, & infames, & conficiendi instrumenta officio priuati. Periuri quidem, quia quando creantur iurant, quod hoc non facient: ergo de cætero nec testificari poterunt, nec publica conficere instrumenta. periurus enim testificari non potest, quantumcunque pœnitentiam egerit. c. extra de testibus, ex parte, & capitulo si. Ex hoc etiam sunt infames quibus sunt actus legitimi interdicti. extra, de testibus, c. sed ex quadam.

Quemadmodum prælatus dum est vni ecclesiæ alligatus, ad aliam ineligibilis redditur: sic etiam vnam habens vxorem ea viuente alteri minime matrimonialiter potest copulari.

Cap. LXXVII.

Vxorem vnam habens, illa viuente non potest alij matrimonialiter copulari: & si de facto contraheret, non esset matrimonium. Cuius exemplum est in matrimonio spirituali, scilicet prælati, & ecclesiæ suæ: quia vni ecclesiæ alligatus ineligibilis est in alia, quia ligatas habet alas quibus satagit volitare, vt extra de electis. capitulo vltimo. Et si super electis de facto procedatur, non valet electio. vt patet ibidem. In hoc tamen differt a matrimonio carnali, quia in spirituali vni ecclesię alligatus potest ab ea separari, & alteram suscipere, saltem dispensatiue ex causa necessitatis, vel vtilitatis: vt extra de electis. c. in causis, in si. & septima, quæstiõe prima. c. omnis qui. Et ideo in tali necessaria est postulatio, extra de postulatione. c. bonæ memoriæ, in secundo. Hæc autem dispensatio in matrimonio carnali locum non habet.

Quanto diuturnius vitium in anima extitit tanto periculosius esse per consuetudinem exemplum vnusquisque conspexerit.

Cap. LXXVIII.

Vitium nunquam debet approbari. Cuius exemplum est in iure, quia consuetudines malæ adinuentæ nullo tempore confirmantur, vt in Authen. vt nulli iudi § primo. Item vitium quanto diuturnius, tanto periculosius: sicut consuetudo mala secundum iura quanto diuturnior, tanto perniciosior, & periculosior. extra de Simonia. c. non satis. extra de consuetu. capitulo vltimo. 24. quæstione prima, c. scisma. & capitulo fiat.

Explicit Liber Octauus.

PRO-

PROLOGVS LIBRI NONI,

in quo de artificialibus rebus, quas humana ratio in exteriori naturali materia per artis habitum directa producit: interdumque de artium operibus, nonnunquam de artificibus, aliquando etiam de artium inſtrumentis exemplariter fore pertractandum proponitur.

N manu artificum opera laudabunt, inquit Ecclesiaſti cus. Humanū genus poſt lapſum peccati a ſua deci dēs integritate na turæ, caligat igno rantiæ tenebris, concupiſc. tiæ ca loribus æſtuat, crebraque infirmitate diſ- ſoluitur. Sed depellit ignorãtiæ tenebras vtcunque ſapientiæ ſtudium, cohibet cõ cupiſcentiæ impetus & cuiuſlibet paſſio nis inſultus moralis virtutis dominium: labentique infirmitati ſuccurrit multiformis artis ingenium. Si enim, ut teſtatᷓ Galienus, immortale, & impaſſibile eſſet corpus, & ſemper maneret ei optima cõpoſitio, non indigeret arte conſtituente ipſum. Quia igitur corpus humanū multipliciter alteratur, & patitur, ac inſuper ex paſſibilitate multiplici diuerſis neceſſitatibus ſubditur; ex induſtria, vel ratione humana quædam artes inuentæ ſunt, ipſius humani corporis neceſſitatibus obſequentes, quæ ad differentiam liberalium artium ſeruiles nominantur. Quia enim in ſpeculabilibus rebus per modum cuiuſdã operis aliquid inuenitur, puta orationis congruæ, ſeu ſyllogiſmi conſtructio, ac etiam numerandi, vel menſurandi opus; quicunque ad huiuſmodi opera rationis ſpeculatiuū habitus ordinantur, per quandam ſimilitudinem artes appellantur. Sed tamen liberales ad illarũ differentiam artium, quæ ordinantur ad extrinſeca opera exercitata per corpus: Quę ſcilicet dicuntur ſeruiles, inquantum corpus ſeruiliter animæ ſubiugatur, ſed ille ecõtra dicuntur liberales, quia magis ad animam pertinent, ſecundum quam libertas in homine reperitur. Et hinc eſt, quod duæ ſcholę habebantur antiquitus Romæ, ſcilicet liberaliũ artium vna, quę in triuium, & quadriuium diſtinguuntur communiter. Sunt enim vniuerſaliter ſeptem quarum ſcilicet primæ tres triuiũ, reliquæ vero quatuor quadriuium appellantur. Grammaticam enim, & logicam, & inſuper rhetoricam, triuium comprehendit. Quarum prima grammatica ſermocinalis a literis nominatur. Nam grã ma Græcè littera Latine, theca vero recõ ditio dicitur. Eſt enim ipſa ſcientia non tantum rectè loquendi, ſed etiam rectè ſcribendi, & origo, & fundamentum omnium liberalium artium.

Eccl. 9.

Galie.

Secunda vero dicta eſt logica, ideſt rationalis, videlice ta logos, quod eſt ratio. Nam logos (vt teſtatur Hiero.) apud Græcos multa ſignat, verbum eſt enim, & ratio, & supputatio, & cauſa vniuſcuiuſq; vt rei, per quã ſunt ſingula quæ ſubſiſtũt. Eſt ergo logica rationalis ſcı:tia, ſcilicet ad ratiocinandum inuenta.

Tertia vocatur rhetorica, ideſt apte loquendi ſcientia dicta Græce rhetore ſin, ideſt copia locutionis. Reſis enim græcè locutio. Rhetor autem orator vocatur. Et fuit diſciplina rhetoricæ a Grecis primò inuenta, videlicet a Gorgia Ariſtotele, & Hermagora: & a Latinis poſtea Tullio, & Boetio ac victorino, & alijs plurimum dilatata. Quadriuium vero quatuor has artes comprehendit, ſcilicet Arithmeticam quæ eſt numerandi ſcientia, & dicitur ab ares, quod eſt virtus, & rithmodo, quod eſt numerus, ideſt numerorum virtus Itē Geometria quæ eſt menſurandi ſcientia. Muſica quoque quæ eſt ſonorum conſonantiarum peritia. Et dici:ur a moys, qđ eſt aqu-, ex eo, quod muſicus ſonus præc.,pue ht ex aquæ humore. Aſtronomiam

etiam

etiam quadriuiũ includit,quæ aſtrorũ, &
& cœleſtiũ corporũ motus certis tẽpori-
bus,& reditus inueſtigat. Hæ ſeptem libe
rales artes ſecundum poeticas fabulas ſe
ptem ancillæ ſunt,quas a philologia Mer
curius accepit in dotem.

Secunda vero ſchola,quæ Romæ habe
batur erat de mechanicis artibus,quas ſu
pra ſeruiles vocauimus. Quæ ideo vocan
tur mechanicæ, i. adulterinæ, quia ſicut
mechus eſt adulter,qui ad alterius vxorẽ
accedit,ſic & artifex mechanicus dr̃, qui
ad alterius ſimilitudinem agit,ſ. ad exẽ-
plar naturæ . Nam qui veſtium vſum in-
uenit, naturæ ſimilitudinem ſumpſit, q̃
ea quæ extrinſecus pñt lædi, quibuſdã te
gumentis muniuit, videlicet corticibus
Ariſ. 1. Phyſi. arbores,velleribus oues, ac plumis,& pẽ
nis varijs quaſque veſtiuit aues. Simili-
ter, & in opibus alijs inquãtũ põt ars na-
turam imitat̃ ꝓut philoſophus dicit. Vel
ideo forte vocant mechanicę dictæ artes,
qa internũ rõnis conſiliũ, ſeu mentalem
conceptũ ad exteriorem materiam appli
cant corporalem, ſicut homo mechari dr̃
qui extraneæ carni,i. alienæ vxori appli-
cat corpus ſuum. Eſt.n.operatio artis cir-
ca exteriorem materiã. Quia igitur harũ
artium vſus eſt hoĩbus multipliciter vti
lis, & in eis rationis induſtria plurimum
delectatur,nõ immerito in verbis propo-
ſitis earundem artium opera laudabilia
memorantur. In manu,inquit,artificum
opera laudabuntur vbi ſiue artis inſtru-
mentum attendere velis in manibꝰ, ſiue
ipſius principia notare in artificibus, ſiue
ipſius comoda mirari in operibus omni-
quaq; virtutes, & laudes artium appare-
bunt. Nã laus artificibus, laus eorum ma
nibus, necnõ & eorũ operibus frequẽter
exhibetur: ſed icciréo in laudem operum
manus primo cõmemorat̃ artificũ, qa
non ex interiori conſilio, ſed ex exteriori
artificio, quod manu fecit, artifex cõmen
datur. Non.n.laudat̃ artifex, qa penes ſe-
bene ꝓuiderit, vel ex eo, ꝙ intus in aĩo
prudenter diſpoſuerit,quæ agere oportet
niſi poſtmodũ manu exterius vtile opus
agat. primũ n. ex prudẽtia prouenit. ſecũ
dũ vero ex arte. Eſt.n. prudentia ſm phi-
loſophum,recta ratio agibilium. Ars vero
eſſe dr̃ recta ratio factibilium quamuis
vtrunq; ars circa factibilium dirigat,ſ. &
rõnem,& manum Differunt tñ agere, &
Ariſ. 9. meta. facere,qa(vt dicitur) Factio dicitur actus
tranſiens in exteriorem materiam, ſicut
ædificare ſecare,& huiuſmodi. Agere aũt
eſt actus permanens in ipſo agente ſicut
intelligere,velle,& huiuſmodi. Quia igit̃
ipſa factio artis in exteriorem materiam
trãſiens, non eſt perfectio facientis,ſed fa
cti,ſicut motus eſt actus mobilis: patet ꝙ
bonũ artis, & laus conſideratur nõ in ip-
ſo artifice,ſed magis in artificio, qđ ma-
nu operatur, Et licet ſint multa, & varia
artium, vel artificũ inſtrumenta ſepara-
ta,ex eo, ꝙ ars quælibet vtitur ꝓprijs in-
ſtrumentis, Inſtrumentũ tñ coniunctũ ar
tificũ generaliter omniũ dr̃ eſſe manꝰ pp
quod forſitan Philoſophus dicit, ꝙ ipſa
manus eſt organum organorum,qa om- Ariſ. 3. de ani.
niũ artiũ inſtrumenta,vel organa,aut ma
nu mouentur,aut fiunt. Nã martellus ma
nu fit fabri, & ab eadem etiã dum percu-
tit agitatur. Mola n. fit manu artificis,ſed
molendo ab aqua ducitur, vel a vẽto,vel
iumento Fiunt n. molendina ad aquam
ad ventũ, & ad iumenta. Expoſitores tñ
Philoſophi prædictũ verbũ cõiter referũt
ad organa naturæ. Vnde manum eſſe in-
telligunt organũ organorum,ex eo, ꝙ ma
nus datæ ſunt hoĩ loco omniũ organorũ
quæ ſiue ad defenſionẽ ſiue ad purgatio
nem ſiue ad cooperimentum cũctis alijs
animalibus data ſunt a natura. Nihilomi
nus tñ manus, (vt dictum eſt) artificum
quaſi oĩum eſt inſtrm̃ primum,a quo co-
ſtructio operis,& laus inchoat. Sapiẽ. Ma Sap.10.
num tuam laudauerunt pariter. Cæterũ
opifices artium i. artifices oẽs, aut huma
nę vitę multiplici neceſſitate deſeruiunt,
aut ad cõmoditatem conferunt, aut iocũ
dis ſolatijs præſentis vitæ tædia ſubleuãt
oneroſa. Humanis namq; neceſſitatibus
artifices illi ſeruiunt,ſ. qui eas artes exer-
cent,quibus victus, vel veſtitus conquiri
tur, & qbus inſuper operimenta tectorũ
i. domus,& habitacula congrua conſtruũ
tur. De his n. Apoſtolus ait tanquam de
neceſſarijs rebus Habentes alimenta, & 1.Thi.6
quibus tegamur,his contenti ſimus. Non
enim tantum veſtibus tegimur, ſed do-
mibus,& tectis quibus,ſ. a ventis, & plu-
uijs, & æſtibus defenſamur: propter qđ
dicitur,quod initium vitæ hominis aqua, Ecc.29.
& panis, & veſtimentum,& domus pro-
tegens &c. Sed vlterius.33. capitulo eiuſ-
dem libri additur iſtis tertium,cum dicit:
Initium neceſſariæ rei vitæ hominum a-
qua,ignis, ferrum &c. Coſtat enim quod
panis,mel, & inſuper ſal, & oleum in ci-
bum aſſumuntur,quibus quidem eſt ne-

ceſſarius ignis coquens. Aqua vero, & liquor vuæ, quod vinum cõmuniter dicit̃ pertinet ad potum. ad tegendum autẽ hominem, qui nudus, & paſſibilis naſcitur additur veſtimentum. Sed quia artes, quã ad iſta deſeruiunt, oparari ſine ferro non poſſunt, vt de agricolis, & vineatorib⁹ patet, & inſuper de factoribus veſtium, & domorum, ad iſta congrue additur etiam ipſum ferrum.

Sunt igitur operarij quidam, qui humanæ vitæ deſeruiunt ad cibum, & ad potũ; quorum primi computantur agricolæ, q̱ aſſiduis laboribus ſuis de arboribus, & agris, & vineis, & etiam de fortis fructus, fruges, & vinum, & olera hominibus recolligunt ad cibum, & ad potum. Horum artẽ, quæ agricultura vocatur, apud Grecos Eſiodus docuit, & Virgilius apud Latinos, cuius laudibus referta eſt Catonis maioris diſtinctio tertia. Sed huius quatuor ſpecies communiter diſtinguuntur, ſ. arualis, quæ docet loca culturæ deputare. Conſita, quæ de arboribus docet: paſcua, quæ de partis pertractat, & florida, q̃ de roſarijs, & violarijs, & alijs conſimilibus inſtruit.

Confert quoque ad victum hominum etiam paſtorum cuſtodia, quorũ cuſtodire eſt oues, & capras, & pecora, & boues, aliaq; iumenta domeſtica, quadrupedia, vel pennata, vt ſunt gallinæ, & anſeres, & huiuſcemodi, quorum carnes, vel lacticinia conueniens præbere probantur hoĩbus nutrimentum.

Piſcatores quoque, & aucupes, & venatores inſuper ſylueſtrum beſtiarũ ad victum corporis conquirendum laborant, multis modis, & varijs inſtrumentis. Nã retibus, pedicis, laqueis, arcubus, vel iaculis communiter venatio agitur: aucupiũ vero laqueis, pedicis viſcoque ac retibus,, vt plurimum exercetur: ſed hamo, retibus, ſagenis, & iaculis vtuntur piſcatores.

Sunt etiam molendinarij, & furnarij, piſtores, & macellarij, & pincernæ, cauponcs, & coci, alijq́; operarij ſimiles varijs, & aſſiduis ſtudijs, quæ ad cibum, vel potum pertinent præparantes.

Vecturales quoque ac nautæ, qui ea, q̃ neceſſaria ſunt ad victum, vel vſum hominum iumentis, curribus, vel nauibus, de loco ad locum tranſportant, humanæ vitæ neceſſitatibus varijs non modicum obſequuntur. Hi enim penuriam profugant, bella ſedant, pacem firmant, & pro cõmuni vtilitate omnium remotiſſimas gentes confederant

Pigmentarij quoque artifices, ſiue apothecarij, qui in pulueres contundunt aromata, & ſirupos, electuaria, variaſque cõfectiones, & validas medicorum præcepto componunt Et inſuper ipſi medici, qui argumentis, & remedijs varijs humani corporis corruptioni reſiſtunt. Et rurſus chirurgi, qui apoſtemata, vel vlcera curant, & qui vulnera quæque conſolidant ab extra violenter illata: omnes inquam humanæ ſalutis neceſſarij ſunt miniſtri: proprer quod dicit Eccleſiaſtici. Honora medicum, propter neceſſitatem, etenim illum creauit Altisſimus.

Quia vero non ſolum victus, ſed etiam veſtimentum, vt dictum eſt, inter humanæ vitę neceſſaria computatur, quamquã etiam deſeruiant homini ad boneſtatem & dignitatem veſtium ornamenta. Iccirco ex induſtria hominum ad veſtes conficiendas, & ad earum varis materias præparandas plures inuentæ ſunt artes de lana, lino, canape, ſericoque, ac bombice, vel alijs ſimilibus opera facientes, texendo, conſuendo, vel etiam retorquendo varijs inſtrumentis, vt acu, vel fuſo, ſubula, vel girgillo, pectine, vel calamiſtro, vel inſtrumentis alijs operantes; in vſu veſtium, & tegminum aliorum filorum vel cordarum, & cortinarum, vel galerorum, & aliorum quorumcunque ſimilium, quæ ad lanificium, linificium, ſericificium, pellificium, & aliorum conſimilium vſum pertinere noſcuntur. Cum quibus etiam artificibus veſtium hi quoque qui pelles præparant ſiue ad veſtium piloſas, quos ſcilicet pelliparios dicim⁹, ſiue depilatas ad calceos quos coriarios dicimus, & etiam ipſi calcifices merito cómputantur tanquàm neceſſarijs tegumentis corpori ſeruientes.

Porro, qui villas ciuitates, & caſtra cum męnibus atque turribus, & alijs munitionibus ſuis, & domus ſiue quæque palatia, cum portis, fœneſtris, ſolarijs, & diuerſis manſionibus earundem conſtruũt cæteraque habitacula hominum in quibus vita mortalis ſocialis, vel ſalutaria dicitur, & conſeruatur. etiam hi inter neceſſarios artifices computantur, vt ſunt videlicet latomi, ideſt lapidum diuiſores, cemerarij, atque murarij, tegularij,

quoq;

quoq;,& laterarij,carpẽtarij, seu lignarij, sculpentes, pingentes, polientes, & dolantes quocunq; operent instrumẽto dolabro, seu ascia terebro,vel securi, serra amus si vel linea,vel quocunq; operẽtur alio instrumento. Et quia ferrum, (vt supra dictum est)etiam inter necessaria vitæ sacra scriptura cõmemorat,cũ quo forte & ęs intelligitur,etiam ferrarii, vel ęrarij.i.fabri possunt forte inter artifices necessarios computari, quorum quidã malleatores sunt,quidam fusores. Malleatores nanq; dicuntur,q feriẽdo massam, & dilatando ad artis formam deducunt. Et horum quidã ferrarij quidã argentarij, & aliqui aurearij nuncupantur. Quorũ quilibet artificia fabricant diuersis operibus hominum,& vsibus oportuna.Facit.n.faber ferrarius vomeres aratoribus, falces messoribus,acus sutoribus, gladios & enses militibus,& fere artificibus omnibus fabri seruire noscuntur. Consimiliter etiã fabri argentarijs atq; ęrarijs monetas varias formant: vasa diuersa ex auro, & argẽto,ære,metallo,& stanno fabricant, vt sunt metallicæ ollæ, siue caldaria ærea, aut cõchæ,scyphi,vrceoli,& bacilia,cætera q; consimilia. Hi etiam fabricãt annulos,formant calices, sculpunt sigilla, includũt lapides, & plura opera ab eis aliа fiunt. Quibus & si non ratione materiæ, ratione tamen formæ, vel operum figuli similantur, qui vasa consimilia diuersis necessaria vsibus de lutea materia formãt, videlicet ollas,cacabos,conchas,& vrceos. Et etiam quædam aquaria,& olearia vasa. Fusores autem fabri vocantur, q quæq; metallica opera fundendo operantur, vt sunt campanarij,statuarij, & alia fusibilia de quacunq; minerali materia facientes. Vnde eis assimilantur vitrarij, qui conflant ex materia vitrea cyatos, & ampulas,aliaq; vitrea,vasa,quibus,& qui foccula,& ocularia de vitro conficiũt annumerari possunt.

Secundo sunt quidam artifices quorũ artes hominibus conferunt ad quandam cõmoditatem, quædã quidem ad cõmodum pacis prout est ars militiæ, q̃ ad munitionem reipublicæ contra rebelles, & hostes cõmunem pacem patriæ perturbãtes,noscitur ĩstituta. Cui ars subseruit equestris,& per consequens frenefactiua, & quæcunque alia fabricans siue parans equestria instrumenta. Armorum quoq; fabricatio atq; vsus,vt clypei,galeæ,ensis loricæ,atq; lanceæ, & aliorum multorũ, quæ ad æquites,& milites pertinet. Fundibularia quoq;, & sagittaria,& quæque ars alia facit ad bellicum apparatum,ad militaris artis officiũ similiter ordinant.

Porrò scriptorũ opera super omnia cõferre videtur humanæ cõmoditati, vtpote,quæ non tantũ corporali, sed etiã spirituali humanæ vtilitati deseruit. Hæc.n. quæ sæpe in literis absentium vota denũciat. Hæc insuper in chirographis humana pacta confirmat,& habet in sapientiũ libris vtilissima erudimenta. Hæc est quoque quæ memoriã reparat, informat intellectum,& affectum inflammat, dirigit opera,patefacit arcana,& futura atq; pręterita quasi præsentia facit. Cartularij autem,qui pelles ad pergamena purgãt,subtiliant,& desiccant,& rasores chartarum & confectores incausti,omnes ipsi opera sua scriptorbus subministrant. Illuminatores aũt, & ligatores librorum cum scriptoribus cõputantur. Barbarij quoq; fullones,campsores,& mensurarũ,vel ponderum æquatores, qui lance,vel statera vtũtur ad talẽtũ, marcam,vel libram,vnciã staterem, quadrantẽ,aut sextulam,drachmam,obulum,calculum, aut assem, aliquid ponderantes. Et quæq; ad mensuram cannæ, vel brachij,cubiti,palmi,pedes ac digiti,perticæ, vel iugeri, milliarij, leucæ,vel stadij pãnos,vel spacia, aut res quasq; continuas metientes. Et qui etiã discontinua, vel liquores ad mensuram, gomor,chori,vel modij, congij, sextarij, minæ,amphoræ,vel metretæ mensurãt: hi omnes eisq; consimiles humanis vtilitatibus,& cõmodis subministrãt. Sunt insuper multæ aliæ artes ad hominum cõmoditates inuẽtæ, quæ non possunt præ multitudine breuiter numerari.

Tertio sunt quidã artifices, quorũ conatus,& studia sunt ad ludum, & solatiũ hominum: quæ si honestè,& cum moderatione fierent, debitis personarum,temporum, & locorum circunstantijs obsertis, mortalis vitæ tædia subleuant, aĩos recreant,sensus delectant, infirmos roborant,męstosq; consolantur, & plura alia vitæ mortalium conferunt iuuamenta. Antiqui ergo in diuersis locis diuersis vtebãtur solatijs, siue ludis. Nam in theatris tragediæ recitabãtur,vel commedię in carminibus a personis cum laruis, & cæteris mechanis, in gabillis ducebant choreas, in gymnasijs luctabantur,

in amphitheatricis curſitabant, in arenis pugiles exercebantur, in conuiuijs rithmis, & muſicis inſtrumentis vtebantur, in templis aũt Deorum laudes canebãt. Et horũ omnium diſciplina ſiue ars theatrica dicebatur, quia theatrum erat locus celebrior, & magis frequentatus. Sed hodie quaſi tota ars hiſtrionica ſiue muſica quæ ad hominum ſolatia ſtudet, aut geſtu fit, aut cantu, aut certè inſtrumentorũ ſono, qui flatu fit, vel pulſu. Nam geſtibus fiũt repræſentationes, cãtibus modulationes. Inſtrumentis autẽ, fiunt ſoni, & conſonantiæ muſicales. Et aliquando q̃dem flatu, vt tibijs, & tubis, & organis. Aliquãdo vero pulſu, vt cymbalis, timpanis, citharis, atque liris, & cæteris cõſimilibus muſicis inſtrumentis.

De artificum autem operibus eſt vltimò attendendum, ꝙ triplex in eis diſtinctio cõiter aſſignatur, vt colligitur ex verbis philoſophi, ex artium fine, ordine, & dignitate. Nam fines quarundam artium ſunt ipſæ operationes, aliquarum vero fines ſunt ipſa operata. Cum enim omnis ars operetur circa exteriorem materiam, quandoq; artifex aſſumit materiam ſolũ modo quo ad vſum, ſicut citharam ad citharizandum, & nauem ad nauigãdum: qñq; vero aſſumit materiam, vt tranſmutet ad aliquam formã, ſicut lignũ ad formam lecti, & ferrum ad formam cultelli, vnde opera in manu artificum multipliciter collaudãtur. Nam in primis horum artificum laudat̃ operatio ipſa, vnde ĩ manu cythariſtæ laudatur, ꝙ bene cytharam pulſat. In ſecundo vero laudatur p̃cipue res operata, puta cultellus, vel arca, quæ bene facta ſit. Nam in quibus operata ſunt fines præter operationem, nobiliora ſunt operata ipſis operationibus, ſicut finis nobilior eſt, q̃ ea, quæ ſunt ad finem.

Ariſ. 1. Ethi.

Secunda vero diſtinctio attenditur ex ordine op̃m: q̃a quorũdã aliorũ artificum op̃a ordinant̃, & deputant̃ ad op̃a quorũdã aliorũ, qđ ex ordine ipſarũ artiũ facil'r appet. Patet. n. ꝙ q̃dã artes ſub alijs ordinant̃ ſicut ars frenefactiua ſub arte equitãdi, q̃ dr̃ equeſtris; & vlterius equeſtris ſub arte militari. op̃a ergo militiæ laudabiliora ſunt op̃ibus eq̃ſtris, & eq̃ſtris op̃a magis laudant̃, q̃ frænefactiuæ, & ſimile eſt de alijs artibus ſubinuicẽ ordinatis.

Tertia diſtinctio ſumitur ex artiũ dignitate, & quædam artes architectonicæ ſunt reſpectu aliarum, Quæ quidem in duobus excellunt, primò in dominio, q̃a architectonicæ eſt præcipere arti, quæ eſt ſub ea, vt equeſtris frænefactiuæ præcipit qualiter, & quid operetur. Secundo excellunt in vſu, quia ſ. architectonica ars ad finem ſuũ vtitur arte, quæ eſt ſub ipſa, ſicut militaris vtitur equeſtri, vel fundibularia ſagittaria ad finẽ ſuum, ſ. ad pugnãdum propter victoriã. Nã dicebantur antiquitus milites nõ ſolũ equites, ſed quicunq; pugnantes ad vincendum, vñ ſub militari non ſolum equeſtris, ſed quæcũque alia ars, & virtus, q̃ eſt ad operationẽ bellicã ordinata. vnde architectonicorũ artificum opera ſunt magis laudabilia, q̃ earum, q̃ ſub ipſis. His igitur de mechanicis artibus, & earum artificibus inſtrumẽtis, & artificijs ſummariè prælibatis, poſt quàm in libro præcedenti Octauo de q̃buſdam rationabilibus, i. de humanis legibus, quæ certis rationibus conſtant, iã aliqua exempla præmiſimus. Reſtat nũc in hoc Nono libello de rebus artificialibus, quas humana valet ratio ex exteriori naturali materia per artis habitum directa producit, aliquas ſimilitudines addere. Interdum quidem de operibus artiũ, interdum autem de artificibus, interdum vero de inſtrumentis artium exempla inducendo, & diuerſis adaptando materijs compræhenſis more ſolito ſub ordine alphabeti.

Actiua, ac contemplatiua uita, quæ amore, Deiq́ timore perficitur, tribus de cauſis ſepulchro, & pluribus rationibus agricultura, cellæq́ vinariæ aſſimilari demonſtratur. *Cap. I.*

ACtiua, & contemplatiua vita aſſimilantur ſepulchro propter tria primò ratione receptionis, quia ſ. ſepulchrũ non viuentes, ſed tm̃ mortuos recipit. & ſil'r vtraq; vita non viuentes mundo, vel peccato, ſed vtriq; mortificatos req̃rit. vnde Col. Mortui. n. eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. vnde Greg. quid ſepulchri noĩe niſi contemplatiua vita ſignatur, quæ nos quaſi ab hoc mundo mortuos ſepelit, dum a terrenis deſiderijs ſuſceptos in intimis abſcõdit? Actiua quoq; vita ſepulchrum eſt, q̃a a prauis nos op̃ibus mortuos tegit. Ex q̃bus qd̃ñ verbis coll'r, ꝙ actiua vita mortuos peccato, cõtemplatiua vero ſuper hoc etiam mũdo mortuos req̃rit. vnde ide Gre. ſubdit, ꝙ contemplatiua perfectius ſepelit,

Col. 3. Grego. homi.

quia

qa a cũctis mũdi actiõib⁹ fundit⁹ diuidit.
Secundo ratione absconsionis, quia,s. in sepulchro corpus includitur,& ab hominum aspectibus abscõditur,eo modo
Matt.5. quo Chrs docuit:Attẽdite ne iusti.ve.ap. cis.Vbi prohibet,ꝙ nõ fiant ad gloriæ humanæ ostentationem, sed solum ad Dei laudem,& proximorum vtilitatem. Similiter de contemplatione siue oratione dixit:Tu autem cum oras, intra cubi.tu.& clau.bo.ora patrem tuum,&c.

Tertiò rõne cõbinationis, quia vtraq; vita,& non altera tm̃ requiritur pro loco
Gen.23 & tpe.In cuius signũ legitur Gen. Quod Abrahã cõiugem mortuã in sepulchro duplici sepeliuit. Quia nimirum, (vt dicit Greg.)pfect⁹ quisq; extinctã a põtis vitę desiderijs sub bonæ operationis tegminæ & cõtemplationis abscõdit:neq; prectus prædicator est,qui vel pp cõtemplationis studiũ operanda negligit,vel propter operationum instantiam cõtẽplãda pponit.

Itẽ actiua & etiã cõtemplatiua vita ĩdiget timore, & amore:nã timor humiliat, & amor solicitat,quorũ vtrũq; reqrit ĩ actiua, sicut ĩ naui reqrit & anchora naue tenẽs,cui assĩlat timor humiliãs:& ẽt vela ĩpellens,cui assĩlat amor solicitãs. & similiter in cõtẽplatiua necessari⁹ẽ timor p sobrietate aggrauãs,ẽm illud, Nõ alta sa
Ro.12. piẽtes,sed humilia cõsentiẽtes.& iterũ,Nõ pl⁹ sape ad sobrietatem idem, & rurs⁹ necessari⁹ est amor p auiditatem eleuãs ẽm
Col.3. illud, Quæ sursũ sũt sapite,&c.vñ Gre dicit anchora cordis est põdus timoris: sed quasi vela mẽtis, est vis amoris,q̃ hãc dũ a mũdo extrahit ĩ alta sustolit: in cõtemplatione igr̃ veritatis quasi in quodã alto pelago maris mens pficiendo no pergit, q̃ vela amoris feruidi non impellit.Et rursus si hãc timor no aggrauat psumptione sensuum quasi procella fluctuum inaniter iactata erroris voraginem naufragat.

Item actiua vita sĩl'is est agriculturę:nã (sicut dicit Pall.)eligendi, & bñ colendi agri rõ quatuor reb⁹ consistit,aere,aqua, terra,& industria. aer sit salutaris & clemens,aqua salubris,& facilis, vel ibi nascens,vel aliunde deducta,vel imbre collecta terra vero cumoda situ, & fœcũda. Industria quoq; colendi agrũ est ẽunecessaria circa loca,tpa,& opa.Quę oĩa necessaria sunt ĩ actiua vita se exercitãtibus s. vt sint aerei p benignitatem cõpassionis,
2. Cor. 11 Nã aer facillime ex alijs ĩmutat, & patit Apost.Quis infirmatur,& ego non infirmor,qs scandalizat & ego nõ vror?Debet ergo homo actiuus esse clemens in compassione , & salutiferus in operatione

Item debet esse aqueus in facilitate subuentionis. Quia sicut aqua in loca vacua faciliter confluit, ita homo misericors in digentibus faciliter tribuit , Tob. Omni Tob 4.
petenti te,tribue Luc. Esurientes imple- Luc. 1.
uit bonis &c.Imbuit enim aqua loca vacua,sed non plena.

Item debet esse terreus.i. fœcundus p multiplicitatem exhibitionis: qa sicut fęcunda terra multos fructus gignit.ita pi⁹ & actiuus hõ multas eleemosynas tribuit Tob.Si multum tibi fuerit tribue. Tob.4.

Item debet esse industrius p sagacitatẽ discretionis,primò circa loca:debet.n.attendere ad loca vbi sunt pauperes magis indigentes.Dicit.n.idem Palladius,ꝙ semina citius degñant in locis humidis,q̃ ĩ siccis. Nã quasi loca humore plena,sunt diuites,q abundãt tpali substantia , & in istis semen.i.datum degenerat, qa meriti fructu nõ germinat. Sed quasi terra sicca est paupis indigentia,in qua semen eleemosynæ nõ degñat,qa eleemosyna paupi data, meriti fructu abundat: pp q̃d Deus dixit Lu.14.Cũ facis prãdiũ,aut cœnã,noli vocare diuites , q hñt vnde retribuat tibi,sed voca pauperes,& debiles,&c. Luc.14

Item dicit idem Pall ꝙ nõ est magnopere desiderãdus color terræ,quia bonitatis incertũ est signũ. Est.n.velut color terræ,fauor,vel fama eleemosynæ quę eleemosynari⁹ desiderare, vel quærere ad sui gloriam non debet, Vnde Dominus.Cũ Matt.5.
facis eleemosynam,noli tuba canere ante te . Nam talis fama non certum est signum,vel causa bonitatis.

Item debet esse industrius ad discernendum tpˢ, in quo dãdæ sunt eleemosynæ. Ecc.Tempus custodiendi, & tpˢ abijcien- Eccl. 4
di.psal. Tu das escã illorum in tpe opor- Ps.144.
tuno.Dicit aũt idem Pall ꝙ oĩa,q̃ serunt crescente Luna,& in diebus tepidis sunt serẽda.Nã tepor euocat frigus iclusũ. Sic mittẽs semẽ eleemosynæ,vel boni operis crescente Luna.i. defectu,vel caristia,tũc pcipue debet serere.i. eleemosynas dare. Et debet esse remotus a frigore accidiæ, & ab æstu impatientiæ , siue iræ . Vnde debet esse tepidus,idest moderatus,vt neque frigescat per torporem negligentiæ, neque excandescat per feruorem impatientiæ.

Item debet esse industrius circa opa,s.

vt videat, & qd & qualiter est agēdū, siue plantando, siue putando, siue serendo, & cætera alia faciēdo, q̄ spectāt ad culturā. Sic etiā debet homo actiuus esse, & industrius, & studiosus ad putandum vitia, ad plantandum virtutes, & etiam ad serendum semina bonorum operum.

Itē cōtēplatiua vita siſis est cellæ vinariæ. De qua dr. Introduxit me Rex in cellam vinariam. Talis enim cella, (vt dicit Pall.) debet esse remota a quinque. (Cant. 2)

Primò qdē a calore. debet. n. esse frigida, & a feruore remota. Sic vir cōtēplatiu⁹ debet esse frigidus ab æstu cōcupiscētiæ, & ab ardore libidinis remotus, q̄ oculum mentis obtenebrat, & excæcat, psal. Supcecidit ignis, & non viderunt Solem. (Ps. 57.)

Secūdo a lumine, qa s. debet esse quasi obscura: & hæc obscuritas fit in viro cōtēplatiuo per humilitatē per quā non reputat se quasi aliquid scire, vel videre. vñ Psa. petebat dicēs. Qui illuminas lucernā meam, illumina tenebras meas. Vel hæc obscuritas refertur ad fidē, qua nunc vr̄ Deus a cōtemplantibus in quadā obscuritate, vñ Apost. Lucē habitat inaccessibilē, quā nemo hoīum videre pōt. Et alibi Videmus nunc per speculū in enigmate. Tob. In tenebris sedeo, & lumē cœli nō video. Vel ista tenebra fit in Sanctis quādo considerant proprios defectus, diuinū iudiciū formidātes. psa. Timor, & tremor venerunt sup me, & contexerūt me tenebræ, vel forte, qa Sc̄ti viri timēt, & fugiūt nimiā claritatē mundanæ ꝓsperitatis, ps. Ab altitudine diei timebo: & iō nō recusant noctē aduersitatis. psal. Nox illuminatio mea in delicijs meis. Vnde ēt ī die bonorū non sunt immemores malorū. (Ps. 17. 1.) (Thi. 5 1) (Cor. 13) (13) (Tob. 5.) (Psa. 54.) (Psa. 55.) (Psa. 138)

Tertio debet esse remota a septētriōe. i. dēt esse opposita septētrioni. Septētrio. n. dr̄ arctur⁹ siue vrsa, & dr̄ septētrio a septē stellis frigidis arcturi. In qb⁹ designatꝰ septēnarius vitiorū, qbus Sc̄ti, & contemplatiui viri oppositi sunt, & resistētes, & ꝯ ea pugnantes, iuxta illud dictū Sen. Pacē cū hoībus habebis, bellum cum vitijs. (Sen. in Epi.)

Quarto debet esse remota ab humore, a cisternis, & aquis. hæ aquæ sunt doctrinæ siue rōnes philosophiæ, quorū cisternæ sunt philosophorū libri à quibus homo contēplatiuus in his quæ ad fidē pertinent dēt remoueri, quia fides non hēt meritū cui humana ro præbet experimētū. Et iō Aug. dicit. Tolle argumentū, vbi fides q̄ritur. De his cisternis dicitur: Duo mala fecit populus meus: quia me dereliquerūt fontem aquæ viuæ, & foderūt sibi cisternas dissipatas, quæ cōtinere nō valēt aquas. Hæ dissipatæ cisternæ sunt libri philosophorum errātiū, vt Auerrois, & quorundā aliorū contra fidē Christianorū loquentium, quos fonte viuo sacræ scripturæ relicto quidam Christiani fodiunt. i. studiosè discunt, & credunt. (Hre. 2.)

Quinto debet esse remota a fœtore. Vnde fieri debet longe ab alueis, & stabulis, & sterquilinijs. Si quidē in alueis intelliguntur voluptatis delitiæ: In stabulis dignitatis excellētiæ, qa viri magni, & Prīcides præcipue delectant in multitudine & pompa equorū, quibus stabula repleātur. Vñ de Salomone Rege dicitur, ꝙ habuit Salomon. xl. milia equorū in stabulis. In sterquilinijs aūt intelliguntur mundanæ diuitiæ. De quibus Apo. ait. Omnia detrimentū feci, & arbitror, vt stercora. Hæc. n. oīa quæ mundanis redolent, Sanctis fœtent, qui cœlestiū odorē ꝑ olfactū internæ discretionis, & contemplationis percipiunt. Et iō ab his tanq̄ a rebus fœtidis longe fugiunt, s̄m illud psalm. Ecce elongaui fugiens. s. a fœtore mundi. (2. Par. 9) (Phili. 3.) (Psal, 54)

Dei Amor quot bona nobis confirat, & quo pacto in nobis conseruetur, mundiq; amatoribus interdum condonetur musti similitudinibus aperitur. Cap. II.

AMor Dei conseruatur in suo feruore, sicut mustū in suo dulcore. Nā sicut legitur in libro de vindemijs, quem Burgūdo transtulit de Græco in Latinum. Si quis vellet mustū per totū annū habere, vel per lōgū tēpus in dulcedine seruare, hoc modo fieri pōt. Qn̄ calcantur botri, quod ex illis stillat mustum mitte in vas pice interius perunctum, vel exterius, vt semiplenum vas sit, & obtura diligenter gipso. multo enim tempore manet mustū valde dulce, & multo magis seruabit, si vas musti sit pice perunctum interius, & exterius, & in puteū mittatur ita, vt sola labia superemineant, & hoc per expriētiā crebram visum est optime. Et oportet vuas, ex qbus hmōi mustū egredit, gesci bir cōculcari ita, vt nō coprimant. Quid est aūt tenaci pice vas interius, & exteri⁹ linire, nisi mentis, & corporis puritatem iugi, & firma custodia mur ire? Et quid est vas in puteo tenere, nisi cor in humilitate seruere? Et quid est labia supereminere, vel os vasis gipso albo obstrue-

re nisi ſublimi, & pura locutione, linguam ſiue os occupare, & ab infimis, uel impuris uerbis abſtinere? His profecto muſti.i.amoris diuini feruor, & dulcor diutius cōſeruatur ſ.in cuſtodia puritatis, in refrigerio humilitatis, in puritate locutionis. Alii autem ſunt, qui tale uas muſti in arenā humidā ſuffodiunt, quòd etiā efficax eſt ad muſtū cōſeruandū. Sed quid eſt arena humida, niſi de grauibus peccatis cōpūcta coſcientia, & humore lachrymarū repleta? & hoc ualet ad conſeruandū muſtum.i.amorem diuinū. Cōſeruatur enim feruor amoris in lachrymis compunctionis.

Itē amor Dei facit hominem obedientem Nam cæra ad ignē calefacta de facili flectitur, & metalla ad ignē liquefiūt, & ſic de facili formā rei cui infunditur accipiūt. Sic ēt cor in quo eſt calefactio diuini ignis, i.amoris, eſt ad obediētiā flexibi
Lu. 12. le, & ad iuſſum prælati ductibile. Luc. Ignē ueni mittere ī terrā. Amor aūt terrenorum ſiue mūdi, impedit ſalutem. Nauis enim adhærens terræ, ad portū non graditur, ſed periclitatur. Sic, qui terrenis adhęrēt diuitijs per amorē, ad portum ſa
Pſa. 61. lutis nō uenit, Pſal. Diuitię ſi affluāt, noli
Mat. 19. te cor apponere. Vnde Dominus dixit, ꝙ facilius eſt camelū perforamen acus trāſire, q̄ diuitē ītroire ī regnū Dei. Si igr̄ nauis aīæ eſt nimis onerata diuitiarū pōdere ſiue cura, remediū ē eā alleuiare eleemoſynarum largitione.

Itē amatores mundi, vel carnis aliquādo per diuinā gr̄am cōuertunt, & efficiūt feruētes amatores Dei, ſicut muſtū acerbū, vł corruptū, per decoctionē, & admixtionē aq̄ pluuialis cōuertit ī uinū purū, & dulce. Dicit. n. ī ſupradicto libro de uīdemiis, quòd muſtū de uuis acerbis, vel corruptis ita eſt curādū. Aqua enim pluuialis vſq; ad dimidium eſt excoquēda. Et ex hac aqua decocta quāta ē muſti decima pars debet ſuperifundi uino. Rurſus āt cū uino decoqui ut cōſumet in decoctione decima pars. Quidā tamen aliter faciunt, quia in ipſis uuis immittunt aquam cōmiſcētes ad futurū muſtū tertiā partē: poſt cōculcatis uuis muſtū coquūt tantum, ut eius cōſummatur tertia pars. Aqua itaq; pluuialis, eſt gratia cęleſtis, cuius decoctio fit in feruore cōtritionis, cuius mixtio dēt eē cū muſto ſiue una lachry
Pſa 59. moſæ compūctionis, de quo in Pſ. Potaſti nos uino compūctionis. ſed decima pars refertur ad obediētiā decalogi.i.mandatorū diuinæ legis. Vbi enim iſta aſſunt ſ. admixtio gratiæ, feruor pnīæ, cōpūctio lachrymę, ſubiectio obediētiæ, mutatur uinū acerbum.i.amor mūdi, uel muſtū corruptū.i.amor carnalis in uinū.i.in amorē diuinū dulciſſimū, & puriſſimum. Et hoc patet in cōuerſione Matthei publicani, & Mariæ Magdalenæ, Vel tertia pars aquę.i.pęnitētiæ aſſumit in reſtitutione, & calcantur uuæ in cōfeſſione, quia tunc exprimit uinū.i.manifeſtat peccatū: ſed dequoquit muſtum cum aqua in aſſidua compunctione, & ſic amor mundi, uel peccati conuertitur in amorem Dei.

Itē nota, ꝙ in homine proficiēte conuertit pūctio timoris in dulcedinē, & ſecuritatē amoris. Cuius exēplū eſt, quia ꝑ ſemē porri immiſſum in doliū aceti, acetū ipſum mutatur in uinū ſicut in præfato libro uindemiarū legitur. quid aūt eſt ſemen porri, niſi profectus boni? Nā porrū nō primo anno, ſed ſecundo ſemē producere dr̄. Et ideo proficiētē ſignat, qui nō ſtatim à principio perfectus eſſe pōt, ſed paulatim, & ſucceſſiue perficit. ergo per ſemen ipſius porri de aceto uinū efficit, quia ꝑ cōtinuū profectū ī bono, pęnitētis timor in amorē conuertitur. Perfe-
ctā. n. charitas foras mittit timorem. 1. Io. 4.

Rationalis anima quo pacto ſit colenda, ut à carnali purgetur amore, per agri ſimilitudines demonſtratur: quæ pariter Paradiſo voluptatis, triticiq; aceruo comparatur. Cap. III.

ANima hominis ad modū agri ē diligē
ter colēda. Agro. n. (ut dicit Pall.) tria Palla.
æqualiter nocēt. ſ. ſterilitas, colētis morbus, & malus uicinus. Nā ſterilitas refert ad ociū, per quod uidelicet anima à fructu boni operis uacat: ſed morbus refert ad uitium, quo. ſ. ipſa aīa letaliter ægrotat. ſed uicinus malus refertur ad paruū ſocium, ſiue ad carnem, quæ ipſam animam frequenter moleſtat. Ocium autem multum nocet animæ, quia ipſam ad ma
lum acuit. Eccl. Multam malitiam docuit Ec. 33.
ocioſitas. Facit enim in agro animæ ur
ticas uitiorum ſuccreſcere. Prouerb. Per Pro. 24.
agrum pigri hominis tranſiui, & ecce totum repleuerunt urticæ. Contra, quòd dicitur ibidem. Diligenter exerce agrū tuū. Morbus peccati etiam multū obeſt, quia
animam interficit. Ezech. Anima quæ Eze. 18.
peccauerit, ipſa morietur. Et iterum de

peccato dicitur. Dentes leonis, dẽtes eius
Ec. 21. interficientes animas hominum prauus socius multũ officit, qui animam corrũ-
1. Cor. 5. pit, scilicet exemplo, vel uerbo. 1. Cor. Modicum fermentum totam massam corrũ-
1. Cor. 15. pit. Et 1. Cor. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Vnde hæc ab agro animæ sunt prorsus repellenda. Dicit etiam idem Pall. quòd in agro periclitantur interiora, nisi colantur extrema. Sic etiam interiora bona animæ perdit, qui exteriora membra, uel sensus non custodit.

Item anima iusti assimilatur horto uoluptatis. i. paradiso terrestri, quem agricola cælestis, de quo Christ⁹
Io. 10. Io. 10. Pater me⁹ agricola est; à principio mundi plantauit. Et hæc similitudo congrua uidetur triplici rõne. Et primo quide ratione situationis. Nam ille hortus fuit situatus in loco fertili, & ideo uocatur Paradisus deliciarum: & similiter anima iusti est locus deliciarũ spiritualium Domini, qui dicit:
Pro. 8. Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.

Item erat ille ortus in loco eminenti, ita, ut dicatur excedere altitudinem terrę, & esse sub globo lunari, quia uidelicet mens iusti omnia terrestria excedit, & contemplatione ac desiderio usq; ad
Phi. 3. cælestia pertingit. Apost. Nostra cõuersatio in cęlis est.

Item erat ille hortus in loco Oriẽtali. Per Orientem autem intellige aduẽtum ad iudicium. Vnde in euãgelio: Sicut fulgur exit ab Oriente &c. Vel per Orientẽ
Zac. 6. intellige Christum, de quo Zach. Oriens nomen eius. Vel per Orientem intellige originem hominis, ita debet plantari mens fidelis ad Orientem, ut præoculos habeat terrorem iudicii, & recordationem dominicæ passionis, & abiectionem suæ conditionis, qualiter. s. creatus
Leui. 1. & factus est de limo terræ, Vnde in Leui. pręceptum est, ut uesicula auiculæ poneretur ad Oriẽtem altaris in loco ubi erãt cineres, hoc est per recordationem iudicii motus elationis reprimere.

Item quando motus elationis surgit in te ex operibus tuis, pone te ad Oriẽtem. i. Christum, & attende quàm parua sunt, quia nulla sunt respectu illorum, quæ fecit pro te. pone etiam ad Oriẽtẽ abiectionis tuæ conditionem, & hoc est in locũ ubi erat cineres. i. memorare, quàm uilis es, & elides motus elationis in te.

Secundo ratione plãtationis, quia ꝑduxit Dominus Deus, de humo oẽ lignum pulchrum uisu, & ad uescendum suaue, lignũ etiã uitæ in medio Paradisi, lignũq; scientiæ boni, & mali, ut dr̃ Gene. Hoc li- Gen. 2.
gnum pulchrũ visũ est in homine ex conuersatione bona, sed ad uescendum suaue est ex conscientia munda. Nam secura mens quasi iuge conuiuium, ut dicit.
Pro. Debet etiam ibi esse lignum sciẽtiæ, Pro. 15.
boni, & mali. i. prudentia inter bonum, & malum discernens.

Item lignum uitæ. i. gratia Christi, cui totum debet homo ascribere, non sibi.
Apo. Viuo autem iam non ego, viuit uero Gal. 2.
in me Christus.

Tertio ratione irrigationis. Quia fluuius egrediebatur de loco uoluptatis ad irrigandum Paradisum, qui diuiditur in quatuor capita. Nomen uni Phison. Ipse est, qui circuit omnẽ terram Euiulath, ubi nascitur aurum, & aurum terræ illius est optimum, bdellium, & lapis onichinus. Et nomen fluuio secũdo Geon, Ipse est qui circuit omnem terram Ethiopię. Nomẽ uero fluuij tertij Tigris, Ipse ẽ qui uadit contra Assyrios. Fluuius autẽ quartus ipse est Eufrates. Iste fluuius est gratia Spiritussancti, quæ fluit de loco uoluptatis. i. a Christo, in quo delectari de-
bemus. Psalm. Delectare in domino. Iste Ps. 36.
egreditur ad irrigandum paradisum. i. mẽtem humanam: & diuiditur in quatuor flumina, idest quatuor uirtutes. Nam Phison signat prudentiam Prudẽs enim est, qui nouit os mutare. Phison enim interpr ætatur oris mutatio. Aliter enim loquẽdum est maioribus, & aliter minoribus.
Eccl. Qui adimplet, quasi phison sapien- Ec. 24.
tiam. Et hic circuit omnẽ terrã Euiulath, quę interpretatur dolens, quia prudens est, qui nouit dolere in hoc mundo. Ibi etiam nascitur aurum optimum. quia optimum est lugere pro peccatis. Et bene dicit, qui circuit omnẽ terram Euiulath quæ habet quatuor partes scilicet dolere pro peccatis propriis, & alienis, pro incolatu huius miseriæ, & pro dilatione patrię. Bdeliũ aũt sunt opera misericordiæ, Lapis onychinus discretio, ab onyx, ꝙ est unguis, nam per figurã unguis significat discretio. uel per lapidem orationem intellige. His tribus curatur peccator operibus misericordiæ, & orationibus cũ carnis afflictione siue dolore.

Per Geõ vero, qui interpretatur hiatus terrę significatur temperantia, quæ omnem terrenitatem absorbet à nobis. Et

contra

contra Ethiopiam uadit, quia malos motus in nobis destruit. Mali autem motus sunt, mali mores, quos significant Ethio-
Hie. 13. pes. Hier. Si mutare potest Ethiops pellẽ suam, aut pardus uarietates suas, & uos bene poteritis facere, cum didiceritis malum. Tigris, qui uelox interpretatur, signat fortitudinem, quæ impugnat Assyrios, idest demones. Fortis enim debet esse, qui uult contra demones pugnare Eufrates autem, qui frugifer interpretatur, significat iustitiam, quæ multum fert fructum. Vana enim sunt omnia tẽporalia, sed sola iustitia fructifera: sed de ista non determinat scriptura contra quos uadat, quia iustitia ad omnes pariter spectat. Vel fluuius iste est gratia cõpunctionis, quæ diuiditur in quatuor, quæ sunt, contritio, confessio, satisfactio, & continuatio, siue perseuerantia. Philon enim, idest oris mutatio, significat contritionem in qua mutatur facies peccatoris. Sed per Geon, qui interpretatur hiatus significatur confessio, in qua aperiuntur peccata, sicut in hiatu aperitur terra. Per tigrim, qui interpretatur uelox, satisfactio significatur, quæ est quasi medicamentũ uulneris. Sicut enim extracto ferro de uulnere, si statim medicina non apponitur, cito uulnus putrescit: Ita si peccata de corde extrahis, & ut iubetur non protinus satisfacis, uulnus tuum de facili corrumpitur. Per Eufratẽ uero, qui interpretatur frugifer, perseuerantia, designatur, quę nobis confert fructum uitę eternæ.

Item anima iusti assimilatur aceruo tritici, qui multis mediis in horreo reconditur. Nam triticum (sicut dicit Gre.)

Primo in segete Sole tangitur, quia in hac uita humana anima respectu superni luminis illustratur. pluuiam accipit, quia ueritatis eloquio pinguescit. uento concutitur, quia tentationibus exercet: & secum crescentes paleas portat, quia nequiorem contra se quotidie uitam peccantium tolerat: atq; ad aream deductũ triturationis pondere premitur, ut à palearum connexione soluatur: quia mens nostra cælesti disciplinæ supposita dum correptionis flagella percipit à societate carnalium mundior recedit, & relictis paleis ad horreum ducitur, quia foris remanentibus reprobis electa anima ad supernæ mansionis gaudia subleuatur.

Item animæ salus debet corpori, & diuitiis pręferri. Nam cum quis necessitate astringitur, quòd in mare oportet merces proiicere, uel personas submergi, merces potius exponuntur, & in bello manus ensi exponitur, ut caput sanum seruetur, quia mortuo merces nõ prosunt, nec manus ualent capite absciso. Sic cum quis ad hoc deuenit, quòd corporis aut animæ habere detrimentum oportet, debet corpus, & diuitias exponere sicut serpẽs, & caudam exponit, & corpus, ut caput. i. uitam seruet. Matth. Estote prudentes sicut serpentes. Diuitiæ enim corpori mortuo, & animę dãnatæ nil prosunt. Matth. Mat. 5.
Quid prodest homini, si lucretur uniuersum mundũ, animę autem suæ detrimentum patiatur. Ma. 26.

Item anima illa est apta ad Deum diligendum, cuius affectus est a carnali amore purgatus, sicut illa uua dicitur esse apta ad uindemiandum, & mustum exprimendum, cuius granum exit purum sine carnositate. Dicitur i libro de uindemiis, quod ad probandum quando tempus est ad uindemiandum uuas, quidam uuam accipiunt, & exprimunt, & si quidem, effluxerit granum mundum nõ continens carnem, maturas esse ad uindemias approbant uuas. Si uero effluxerit granum cũ parte carniũ, nõ eas esse maturas. Similiter illa anima est ad uindemiam multi, idest ad affectum amoris diuini parata, quę habet intrinsecum granum. i. interiorem affectum a carne. i. carnali amore separatum, & depuratum. Illa autem quę est cum carne, idest cum carnali amore non est uindemiationi. i. spirituali dilectioni accommoda. Vnde Apoc. dicit, 2. Cor.
quod animalis homo, idest carnalis, 2.
non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.

Decem præcipuè in militum armatura esse necessaria sacra scriptura testimonio confirmantur: quæ omnia spirituali armatura mysticè conuenire quam plurimis asseritur exemplis. Cap. IIII.

ARmatura spiritualis similis est armaturæ corporali. Est enim duplex genus armorum, quia sunt arma ad defensionem, ut clypeus, & huiusmodi: & sunt arma ad offensionẽ, ut gladius, & hmõi: & neutrum genus sine altero sufficit in prælio existenti quod etiam similiter accidit in armatura spirituali. Vnde dicit Gre. In
Greg. quod sicut ad corporalia bella nequaquam mora.

nequaquam bene armatus pergit, qui aut clypeum sumens, gladiis non utitur; aut utens gladiis; clypeo non munitur. Sic et miles Dei aduersitatis bello deprehēsus, & scutum patiētiæ debet ante se ferre, ne pereat, & ad portandū promptus amoris in ferre iacula, ut uincat. Vnde mens Sanctorum in hoc tentationū prælio, & munita patientiæ clypeo, & gladiis amoris accincta ad perferenda mala sumit fortitudinem, ad impendendū bona exercet benignitatem quibus, & odiorum tela patienter excipiat, & amoris iacula ualenter reddat.

Item nota, quòd sacra scriptura introducit decem, quæ communiter necessaria sunt in militum armatura. Nam inter arma quibus milites utunt ad sui defensionem quędam necessaria sunt ad protegendū partem superiorē, ut caput, & huiusmodi: ad hoc utuntur galea siue cassidę ærea. Quædā ad muniendum partem inferiorē, puta crura, & hmōi, & ad hoc portāt ocreas æreas. Quædam muniunt partem mediā, uel in parte sicut scutum, quod portatur in sinistra: uel ī toto sicut lorica. Torax autē protegit pectus, & cor, & renes. Hæc erat armatura Goliath, de

1.Reg. 17. quo dicit. 1. Re. q cassis ærea erat super caput eius, & lorica hamata induebatur, & ocreas æreas hēbat ī crurib⁹, & clype⁹ æreus tegebat humeros eius. Inter arma uero offensibilia quædā sunt quibus percutiunt à remotis, sicut est arcus, & sagittæ. Et hæc fuerūt arma Esau, de quibus di

Ge.27. citur. Gen. Sume arma tua, pharetram, & arcū &c. Quędā percutiūt de propīquo, sicut gladius, uel ensis, & hæc erāt arma

Can.3. fortiū Salomonis, de quibus dr: Lectulū Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenētes gladios, & ad bella doctissimi. Quędā uero percutiūt medio mō inter propinquū, & remotum sicut, lanceæ. Et hæc erat armatura

1.Re.18. Saul. 1. Re. Tenebat Saul lanceā &c. Decet ēt militē hēre equum saltē cum freno, & sella, & consequēter oportet, quòd habeat calcaria. Hæc omnia sunt arma, quæ etiam necessaria sunt militiæ spirituali. Nam primò necessāriū est scutū fidei, qđ muniat in parte sinistra in aduer-

Eph.6. sis. Eph. In oībus sumētes scutū fidei &c.
Scdò necessaria est galea spei, quæ sup caput se erigit, quia spes ad superna ten-

Eph.6. dit. Eph. Galeā salutis assumite. quod ex-
1.Th.5. ponens Thes. Et galeā spem salutis.

Tertiò necessaria est lorica charitatis, de quo Apost. ibidē. Induti lorica fidei, & 1.Th.5.
charitatis. Nā sicut annuli in lorica inuicē connectuntur, ita fideles in charitate inuicem uniuntur.

Quartò necessaria est thorax iustitiæ, & æqtatis. Sap. Induet ꝑ thorace iustitiā. Sap.5.

Quintò sunt necessariæ ócreæ ferreæ, quæ muniunt a parte inferiori. i. duplex humilitas, quæ dum animi elationē reprimit, quasi ab inferiori parte munit. Est āt humilitas necessaria duplex, idest interior in corde, & exterior in conuersatione. Vel quasi ocrea cruris dexteri est humilitas in prosperitate. qua aliquis reputat se indignum: sed ocrea cruris sinistri, est humilitas in aduersitate, qua aliquis reputat se dignum.

Sextò necessaria est lancea prudētię siue prouidētiæ, q̄ à remotis hostē ꝑcutit 2.Reg.
antequā propīquet. 2. Re. Tulit Ioab tres 18.
lāceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalō. Hę tres lāceæ sunt tres partes prudētiæ. s. memoria præteritorum, intelligentia præsentium, & prouidentia futurorū, quibus inimicus perimitur.

Septimo est ensis continentiæ, quo fęmur in quo est uoluptas muniat, Cant. Can.3.
Vniuscuiusq; ensis super fęmur suum.

Octauo necessarius ē gladius. i. dolor pnię, quę ulciscat de delectatione culpę.
Iob. Vltor iniquitatis gladius, uel gladius Iob.19.
.i. dolor cōpassionis, & mīæ. Lu. Tuā ipsi⁹ Luc.3.
animam pertransibit gladius.

Nono ncārius est arc⁹. s. sacræ scripturę cū sagittis doctrinæ. In hoc arcu ē lignū durum. s. austeritas ueteris testī, & corda mollis. s. lenitas testī noui. Ex hoc arcu emittuntur sagittæ potētis acutæ i. diuina ỽba corda hominū uelociter penetrātia.

Decimò necessarius ē equus. i. corpus subditū spiritui cū fræno tēperantiæ. Ia. Iac. 3.
Equis frenos in ora mittimus. & cū sella patiētiæ, in qua faciliter onus portatur.
Hest. Homo quem rex honorare cupit, de Hest.6.
bet indui uestimētis regiis, & imponi sup equū, qui de sella regis est. Sella regis est patiētia Christi, cui sellæ oportet imponi quicunq; ab ipso rege debet honorari.

Nonnulla breuiter ipsius auaritiæ damna annectuntur, quæ etiam naturalibus exemplis quantum sint grauia, confirmantur. Cap. V.

Auaritia terrenorum lucrorum facit sterilescere animas à fructibus spiritualibus operum. Sicut enim uina-

cii

cil cibus facit gallinas sterilescere, &
Pallad. cessare ab ouatione, sicut dicit Pallad. Sic
& terrenorũ lucrorũ auarus appetitus re
trahit, & cessare facit a spũalium operum
Mat. 3. exercitatione vñ Mat. 3. dr̄ ꝙ sollicitudo
seculi istius, & fallacia diuitiarũ, suffocat
verbũ, ne. s. pueniat ad boni opis fructũ.

Item auaritia aduersat̃ opibus bonis, si
cut letamen anseris aduersat̃ satis, dicit.
n. Pall. ꝙ stercus auium maxime necessa-
rium est agriculturæ, excepto anserũ leta
mine, qđ oĩbus satis inimicũ est. Vñ an-
ser sicut ipse dicit locis consitis inimicus
est, quia sata, & morsu lædit, & stercore.
Quid. n. est morsus anseris, nisi rapacitas
cupidi hoĩs? Quid aũt anseris stercora, ni
si auarorũ terrena lucra? De his d̄t Apost.
Fil. 3. Oĩa detrimentũ feci, & arbitror, vt sterco
ra, vt Christũ lucrifaciã. hęc ergo sata læ-
dũt, quia in agro, videlicet cordis spũalis
doctrinæ, seu virtutum germina crescere
non sinunt.

Itẽ auaritia non satiatur ex adeptione
auri: quia sicut vinũ in dolio sitim corpa-
lem nõ sedat. sic pecunia in arca sitĩ aua-
ritię nõ satiat. qđ est, qa pecunia non p̄t
intrare, vbi sitis est auaritiæ, scilicet in cõ
de. Pecunia ẽ res corpalis, aĩa vero est res
spũalis. Res aũt spũalis corporali impleri
non põt, sicut nec corpalis spũali. Vnde
sicut arca impleri nõ põt sapiẽtia, ita nec
Eccl 5. anima pecunia. Eccl. Auarus non imple-
bitur pecunia.

Itẽ auarus alienorũ detentor, assimilat̃
vasi paruo đ terra, qđ husco vocabulo dr̄
saluada qđ. s. denarios sigillatim recipit:
sed non p̄nt inde haberi, nisi frangat̃. Sic
auarus raptor, vel vsurarius reddit in mor
te, qđ non permittitur de mundo porta-
Iob. 27. re. Io. Diues cum dormierit, nihil afferet.

*Boni viri, quã uia eorũ carda a sordibus peccato
rum dẽant custodire, per Apum custodiã, va-
sisq; argẽtẽ restaurationem demonstratur: id-
que pluribus eorum similitudinibus declaratur
Cap. VI.*

BOni viri dẽnt custodire corda sua, si-
cut custodiẽda sunt apum aluearia.
Sunt. n. p̄cipue quinque, put colligit̃ ex li
Pallad. bro Palla. q̃ apibus maxime nocẽt, a qbus
corũ aluearia sunt penitus remouenda.

Primũ est ventus: vñ dicit, ꝙ d̄nt collo
cari nõ lõge a domibus, vel in pte secreta
horti à vẽtis remota ita, ꝙ vẽtis frigidiori
bus altus pies resistat. Sic nimirũ boni vi
ri qui h̄nt aluearia plena apibus. i. corda
plena virtutibus debẽt ea munire ꝯ vẽtũ.
i. contra diabolicæ tentationis insultum
hic. n. vbi põt intrare, frigus malitiæ im-
mittit, & apes. i. virtutes extinguit. Vnde
opponenda est ei altitudo parietis. i. ele-
uatio ordinis, & cõtemplationis, sicut di-
xit Dñs discipulis, Mat. Orate, vt non ĩtre Mat. 1[illegible]
tis ĩ tẽtationẽ. Vel dẽnt sancti viri custo
dire aluearia apum, i. studia bonorũ ope-
rum, ne a vento vanægloriæ dissipent̃, & Aug. in
extinguant̃: qa supbia (vt dicit Aug.) bo- Reg.
nis operibus insidiat̃, vt peant. Vnde op-
ponenda est altitudo parietis, i. firma cu-
stodia humilitatis, cuius fabrica tanto al-
tius exurgit, quãto cor seipsum ad ima p
sui despectũ reducit. sine custodia enĩ hu
ius parietis ventus apum aluearia dissi-
pat: quia virtutum studia superbia vastat,
nisi humilitas obstet. perit enim oẽ, quod
agitur, si non in hũmilitate sollicite custo
ditur: quia qui cæteras virtutes sine hu-
militate congregat, quasi puluerem in vẽ Grego.
tum portat, sicut Grego. dicit.

Secundũ, qđ multum nocet apibus, est
frigus. Et ideo ea, (vt Pallad. dicit) in cali-
diori parte horti locare debemus. vñ etiã
additus earũ d̄nt esse oẽs oppositi Soli.
Vas etiã ipsarum dẽt esse de tali ligno, ꝙ
vim frigoris ad eas nõ transmittat. Et in-
ter oĩa meliora sunt (vt ipse dicit) aluea-
ria facta ex cortice suberis, vbi hẽri pos-
sunt, qa non transmittũt vim frigoris, aut
ẽt caloris. Quamuis. n. apes timeant frig⁹
non tñ diligunt excessiuum calorem, sed
temperatũ, vñ pessima vasa sunt q̃ in hye
me gelantur, & in æstate feruescunt. Sic ẽ
spiritualibus, & actiuis viris, qui esse dẽns
velut apes solliciti, & fructuosi, sũmè no-
cet frig⁹ accidiæ. Et iõ d̄nt ad locũ calidũ
& secretũ redire. i. ad secretũ orõnis & cõ
templationis, vbi feruor spirit⁹ excitatur
frequenter se reducere. sicut apes frequẽ
ter redeunt ad aluearij locum.

Itẽ eorum aditus. i. cogitatus, vel affe-
ctus dicunt respicere Solẽ. i. Xp̄m. vt cõsi
deratis laborib⁹, & passiõib⁹ quos ipse su
stinuit p nobis, alleuiẽtur labores nr̄i, &
ñ accidiemur ĩ eis. Vas ẽt cordis dẽt eẽ sic
dispositũ, vt frig⁹ accidiæ nõ recipiat, sed
repellat. Vnde bon⁹ est cortex suberis. i.
exemplum cõuersationis alicuius sancti
& solliciti hoĩs, vt dũ in eius conuersatio
ne, & imitatiõe moramur, repellat̃ piter a
nobis & ardor ꝯcupiscẽtiæ, & frig⁹ accidię.

Tertium, quod multũ nocet apibus est

locus

locus fetidus, vel inquietus. vnde dñt eorum aluearia longe collocari ab oibus, q̄ sunt horrendi odoris, vt a stabulis, & balneis, coquinis, fusorijs, & hmõi, & fetore feni. Et ēt non dñt poni in loco vbi resonat echo, qui, s. ad humanam vocem falsa imitatione rñdet. Sic ēt boni viri dñt se remouere a consortijs, & familiaritatibus psonarũ corruptarum, & infamium, ne, s. eorũ fœtore, idest infami & corrupta conuersatione ipsi, uel in conscia vel in fama lædant. Dñt ēt sibi cauere a blanditoribus, qui ad modum echonis, vnicuique deceptoriè resonant. i. loquuntur iuxta vocē suā i. prout credunt ei placere.

Quartum est fumus præcipue cancri adusti. Quid. n. per cācrũ adustũ, nisi mũdum accipimus, malo igne auaritiæ, vel luxuriæ inflāmatum? Io. Totus mũdus in
1. Io. 5. maligno positus est. cancer ēt Lunæ mutabilitatē seq̄t, quia s. ɓm augmentum, & & decrementũ *Lunæ* repletionem, & vacuitatē patit. Et siľr ipse mundus ɓm fortunæ mutabilitatem mutat. Io. Ecce mũ
1 Io. 2. dus trāsit, & cõcupiscētia eius Boet. Hũc
Boet 2. de cõs. continuũ ludũ ludimus, rotā volubili orbe versamus. Infima summis, supprema infimis mutare gaudemus. vnde quidā metricè dixit: Ludus fortunæ variatur, vt orbita Lunæ. Huius igit cancri fumus tunc ad apes perringit, quando vel mundi affectus, vel terrenæ occupationis actus bonos viros inuoluit, & nonnunquā ex eis aliquos ēt inuoluendo extinguit. Vñ dñt se boni viri a tali fumo quantũ possunt
Apo. 18 elongare. Apoca. Cum viderint fumum incendij eius, longe stantes, supple, sunt.

Quintũ, quod nocet operibus apũ, est succus quarundā herbarũ, vel florum, sicut sunt ellebōrus, casia, absinthiũ, cucumer agrestis, & siľia, quarũ scilicet amaritudo impedit dulcedinē mellis. Vnde talia ab aluearibus apũ dēnt penitus remoueri, & debent poni iuxta arbores, vel herbas, quibus nulla amaritudo rñdeat ī flore, aut succo. Quid aũt est herbarũ malus succus, nisi tristis, & penitudine plenus voluptatũ, & libidinum exitus? Vnde
Prou. 5. de meretrice muliere dictum est: Prouc. Faus distillans labia meretricis, & nitid' oleo guttur eius. Nouissima autem illius amara quasi absinthiũ. In quo oñdere voluit Salom, quod voluptas, licèt in principio, vel in medio, idest in cogitatu, uel actu habeat delectationem, in fine tñ relinquit amaritudinē. Vnde incipit a melle, procedit ad oleũ, & terminatur ad absinthium. Hic est ergo succus amarus, i. luxuriæ fructus, quem scilicet apes, i. personæ spirituales, & si tantùm cogitatu, vel affectu degustent, pditur dulcedo mellis. i. suauitas, & delectatio internæ consolationis, & deuotionis. Nā, sicut dicit Ber. Ber.
Delicata est diuina consolatio, & nõ dat admittentibus alienā. pp quod Apost dicit, quod animalis, i. carnalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. 1. Cor. 2

Item boni viri assimilantur vasis argēteis, quæ franguntur, & vruntur, vt reparentur. Sic boni viri modo frangunt per tribulationes, vel vruntur per infirmitates, vt reparentur, & meliorentur: sed mali sunt tanquā vasa testea, uel vitrea quę fracta non reparantur. psal. Tanquā uas figuli confringes eos. Psa. 2.

Item vasa argentea limantur, vt clarificentur: sic Deus suos affligit, vt puriores sint, & clariores. Aug. Quod lima ferro, quod fornax auro, quod flagellum grano hoc facit tribulatio viro iusto. Augu.

Item boni viri affliguntur, vt perficiantur, & ideo assimilantur imaginibus, & sigillis. de quibus Gregor. in dialogo dicit, quod sicut imperiti homines, nec dum perfecte sculpta sigilla, vel imagines aspiciunt, & iā quasi perfecta laudant, & tamen artifex considerat, & limat, & laudari iam audit, & tundere tamen meliorando non desinit: Sic plerunque illi quos iam perfectos hoīes extimant adhuc in oculis summi Opificis aliquid imperfectionis habēt, propter qđ infirmitatibus, & tribulationibus quotidie limantur.

Charitatis necessitas, vtilitas, perfectio, & ordo definitur: quæ singula per ferri igniti, ac fundamenti proprietates pluribus aperiuntur exēplis. Cap. VII.

CHaritate deficiente non potest aliqs bene opari. Nā de ferro frigido non p̄t faber operari, nisi calefaciat illud igne nec potest flecti, sed frangitur sub martello. Vnde (sicut dicit Aug.) Ferrum calidũ dum cuditur dilatatur, frigidum autē frāgitur. Sic homo non est aptus bene operandi, nisi calfactus fuerit per ignem charitatis. Thre. 1. De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me. Thre. 1

Item charitas assimilatur fundamento vnde Apo. In charitate radicati, & fundati. Vnde nota, q̄ Apost. assimilat charita- Eph. 3.

tem

rem radici,in eo,quod dicit ,Radicati.qa
sicut omnis fructus a radice procedit, sic
opus bonum a charitate. Vnde Grego.di
cit,ꝙ non habet viriditatem ramus boni
operis, nisi manserit in radice charitatis.
Item assimilat eam fundamẽto domus
in eo,qđ dicit, Et fundati: quia sine fun
damento stare nõ pōt, sed destructo fun
damento cadit. Charitas,n. oĩa sustinet.
1. Cor. 13 1.Cor.Est alia ẽt rõ qua charitas assimilat
fundamento:qa fundamentum (vt dicit
Pallad.)consueuit tripliciter poni,scilicet
aut in petra,aut in argilla solida, aut ĩ ter
ra labili,& in his tribus significantur tria
charitatis opera.Tria enim ꝓprie ex cha-
ritate sunt diligenda.1.Deus qui signatur
in petra,spiritus qui in argilla solida,siue
sit spiritus angelicus,siue humanus; ter-
tiũ est corpus,siue proprium , siue proxi-
mi.& hoc designatur in terra fluxibili.Et
nota,ꝙ si fundamentum ponatur in sar-
cofago,uel in petra,debet (vt dicit Palla-
dius) forma fundamenti sculpi. vnius pe
dis altitudine,vel duorum.vnius quidem
pedis altitudinem charitas qua Deus dili
gitur,habet:quia vno tantum affectu seu
respectu Deus diligi debet, scilicet ꝓpter
seipsum:hoc enim est de ratione veræ a-
micitiæ,vt amicus sui gratia diligatur. Et
ideo ille qui Deum mercedis intuitu dili
git,verus eius amicus non existit. Pōt tñ
ipsa Dei dilectio adhuc alterum pedem i.
aliũ affectũ,siue respectu hẽre.s.ad mer-
cedem,i.ad beatitudinẽ creatam,quã ab
ipso Deo habemus,non,ita scilicet,ꝙ ip-
sa sit finis amati ita,ꝙ Deus ꝓpter illam
diligatur,eo,quòd hic esset,vt dictum est
non vere diligere Deũ.sed ꝓut ipsa bea-
titudo ex parte amantis est finis amoris ,
& cuiuslibet virtuosæ operationis.Si vero
fundamentum ponat̃ in solida argilla &
constricta,tũc dẽt habere quintã,vel sex-
tam partem altitudinis eius q̃ super terrã
scilicet in parietibus est futura . Similiter
etiam charitas,qua proximi spm̃,vel nr̃m
diligimus,debet quinque, vel sex gradus
habere altitudinis,i.perfectionis, Et pri-
mus gradus est,vt diligamus vere:tũc au
tem vere diligimus aliquem, cũ amamus
eũ ad bonũ sui ipsius,& nó ad vtilitatem
1. Cor. nostram.1.Cor. Charitas nõ quærit quæ
13 sua sunt. Vñ tunc aliquis vere diligit ani-
mam proximi sui,vel suam,quando dili-
git eam ad salutẽ eius.Et isto modo Apo
1. Cor. stolus proximos s̃m spm̃ diligebat.Vnde
10 dixit: Non quærens, quod mihi vtile
est, sed quod in ultis profit,vt salui fiant.
Secundus gradus altitudinis huius fun
damenti est,ut diligamus rectè.Tunc re-
ctè diligimus aliquem,cum maius bonũ
suum minori præponimus,puta ut magis
diligamus animam,quàm corpus,& spiri
tualia quàm temporalia .
Tertius gradus est,vt diligamus sanctè
idest in ordine ad Deum,& propter Deũ.
Et ideo debemus odio habere in anima
nostra , vel proximi,quicquid repugnat
Deo,puta peccata, & cogitationes pecca Ps. 104.
torum.Ps.Iniquitatẽ odio habui,& abo-
minatus sum.
Quartus gradus est, vt diligamus ope- 1. Io. 3.
rose.Io.Non diligamus verbo, neque lin
gua,sed opere,& veritate .
Quintus gradus est, vt diligamus per-
fecte,scilicet non tantùm amici animam
sed etiam inimici.ad salutem enim inimi
ci non tantũ gñalem, sed spãlem affectũ
habere:& pro eo spãliter orare perfectio Matt. 5.
nis ẽ.Vñ Mat. Diligite inimicos vestros,
&c. & postea concludit:Estote ergo pfe
cti.Vel si volumus huic fundamento cha
ritatis,qua scilicet proximi spiritum dili
gimus,dare sex partes altitudinis ; tunc p
sex gradus accipiamus , vel eleemosynas
spirituales,quibus aĩabus ꝓximorũ sub-
uenire debemus,quæ in hoc versiculo cõ
tinentur. Cosule,castiga,solare,remitte,
fer,ora.Debemus enim eis in dubijs con
sulere,& delinquentes eos castigare,mœ
stos consolari,offensas remittere,eos suf
ferre,pro eis orare:quæ ad charitatis alti
tudinem pertinent . Si autẽ fundamẽtũ
ponatur in terra labili, debemus tm̃ fode
re quousq; inueniat̃ argilla munda sine
sterglinio.Et si argilla nõ inueniatur, tũc
sufficit immersisse quartã partẽ altitudi-
nis q̃ futura ẽ sup terrã,vt ipse Pall.dicit.
Ex quo patet,ꝙ charitas,qua corpus no-
strũ,vel proximi diligimus, primo debet
esse munda a sterquilinio,idest ab amore
carnali , vt non sit dilectio carnalis , sed
spiritualis, scilicet,ut diligamus non car-
naliter,sed spiritualiter .
Item debet habere quatuor gradus alti
tudinis . Primus est , vt magis diligamus
corpus,siue propriũ, siue proximi ,quàm
alias res corporales exteriores.
Secundus est , vt quantum ad res cor-
porales magis diligamus corpus proximi
q̃ proprium . Nam etiam quidam Genti-
les sine spe vitæ æternæ pro amore ami-
corum se mortui exposuerũt.Vnde mul-

to magis hæc charitas facit cũ pertineat, ad bonum virtutis. Vnde etiã Philosoph⁹ dicit, quod hõ dẽt amicos ad tristia vocare tarde, sed ad læta & prospera prõpte. Econtra autẽ ad eorũ prosperitates, & lętitias debet se tarde ingerere, sed ad tristitias celeriter, & prõpte. Vnde ẽm carnis amicitiam, plura bona corporalia sunt impendẽda amicis q̃ nobisinetipsis: sed de bonis spiritualib⁹ sẽp plus nobis quàm amicis impẽdere, & velle debemus: & similiter etiam de malis vitandis.

Arist. 9. Ethi.

Tertius gradus est, vt minus diligatur corpus quàm spiritus. Debet enim corp⁹ diligi in ordine ad spiritum.

Quartus gradus est, vt quantum ad actum exteriorẽ charitatis, qui est eleemosyna, et ipsa corpora quodam ordine diligamus: & iste ordo attendit ẽm tria, scilicet ẽm debitũ, ẽm necessariũ, & ẽm honestũ. Secundũ debitum quidẽ: quia parẽtibus ac propinquis, & benefactoribus, & eis a quibus spiritualia accipim⁹, debemus, qñ indigerent, magis eleemosynam facere q̃ alijs. Secundũ necessarium vero, quia cæteris paribus debemus magis subuenire indigentibus. Secundum vero honestum cæteris paribus magis debemus dare melioribus: licet assignare in singulis quantum vnum alteri eorũ pręferat, est impossibile, quia singulares conditiones q̃ attẽdendæ sunt, infinitæ sunt, & non cadunt sub arte. Vñ de his magis vnctio docet q̃ prudentiæ cõsiliũ. Dicit enim Pall. ꝙ fundamenta debent ex vtraque parte esse latiora quam paries futurus, sicsemipedis spacio, quod signat, ꝙ fundamentũ charitatis in sanctis viris latius est in interiori affectione q̃ possit ostendi in exteriori opere, vel conuersatione.

Pallad.

Item charitas, & zelus fraternæ salutis reddit sanctos viros sollicitos, & studiosos ad attrahendum alios ad Deũ. Vñ assimilatur balsamo, & cimino. Dicit enim Palladius, ꝙ columbæ si cimino pascantur assiduè, vel si alarum ascellæ balsami liquore tangant, inducũt alias columbas ad columbarium domini sui. Quid autẽ est cuminus qui secũdum medicos in secundo gradu est calidus, nisi fraternæ salutis, & charitatis zelus?

Primus namque gradus charitatis est circa salutem sui.

Secundus vero est circa salutem proximi: hoc ergo cimino quotidie sancti viri pascuntur, qua scilicet de proximorum salute quotidie sollicitantur. Apost. Instãtia mea quotidiana, sollicitudo omniũ ecclesiarum. Est autem velut balsami liquor, ipsius fraternitatis amor. Balsami nanque liquor fœtum mortuum de ventre prægnantis educere perhibetur. quia dum quisq; vir sanctus proximorũ amore succensus aliquem ex eis sua sancta exhortatione conuertit, atque peccatũ mortale de conscientia eius expellit quasi virtute balsami fœtum mortuum de ventre prægnantis educit. vel quia scriptum est: Qui non diligit, manet in morte dum ipsa fraterna charitas odium de corde propellit, quasi de uentre matris mortuum fœtum educit. Ioh. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Sunt autem velut duæ alæ columbarum duę spirituales vitæ Sanctorum, scilicet contemplatiua, & actiua. Vel duo genera eleemosynarum, scilicet spiritualium, & coporalium. Vnde tunc ascellæ alarum balsamo tanguntur, quando ipsi sancti viri fraternæ dilectionis compassione ad vtriusq; vitæ, vel eleemosynæ studia impelluntur, quibus videlicet studijs protinus ad columbariũ domini columbas alias ducunt: quia vtriusque eleemosynæ beneficio, scilicet & corporaliter subueniendo, & prædicationis, & orationis auxilio etiam peccatores proximos ad domini gratiam trahunt.

2. Cor. 11

1. Io. 3.

Carnem humanam nunquam delitijs fore nutriẽdam, sed ieiunijs, laboribus, & aduersitatibus pro Animæ salute exponendam, frumenti similitudinibus edocetur. Cap. VIII.

CAro non est delitijs nutrienda, sed laboribus pœnitentiæ, & passionibus exponenda. Nam agricola, qui nollet granum ad tempus in terra perdere, & ventis, & tempestatibus exponere, sed tantũ in horreo seruare; fructum inde non reciperet, imò ei putrefieret, & corrumperetur. Sic qui tantum amat carnem suam, quod in quiete, & delitijs vult eam seruare, nec ieiunijs, & laboribus vult eam exponere, nihil ex ea, nisi corruptionem habebit. Matt. Qui voluerit animam suam, idest animalem, vel corporalem vitã saluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam suam in hoc mũdo, inueniet eã, scilicet in futura gloria: quasi dicat agricolæ, Frumentum si perdis seruas, si seminas inuenies, Ioã. Nisi granum frumenti ca-

Mat. 3.

Io. 12.

cadens in terram mortuum fuerit,ipsum solum manet.

Item caro non delectabilibus , & blandis, sed amaris & afflictiuis conseruatur a corruptione tentationum,& vitiorũ,sicut frumentum in horreo non cum dulcib⁹,& leniuiis, sed cum asperis & amaris folijs,& succis præseruatur a putrefactione,& læsione curculionum,& aliorũ vermium , Docet. n.Pall.in libro suo de agricultura , ꝙ si factis granarijs amurca luto mixta parietes liniantᷓ,cui aridi oleastri folia,vel oliuæ pro paleis adijciãtur , quo tectorio siccato rursum amurca respergatur:& vbi hæc siccata fuerit,frumẽta(c)odantur ; a curculionibus,& alijs vermibus tuta seruabuntur.

Item herba coniza, vt Græci asserunt, substrata frumentis addit ætatem . Constat enĩ,ꝙ & oleastri,& oliuæ folia amara sunt,& etiam amurca . Coniza est etiã herba lethalis quæ cũ tritico generatur qua tamen turdi vescuntur. Vnde similiter caro nostra amaris , & mortificatiuis a vitijs ꝑseruatur. Vñ Apo.dicebat Colo. Coll. 3. Mortificate membra vestra.Item negat . Columella quem Pallad. in libro suo frequenter allegat,ventilanda esse frumenta, quia magis miscentur animalia totis aceruis quæ si non moueantur in summitate intra mensuram palmi subsistent, & hoc velut corrupto corio cætera illęsa durabunt.Et asserit idem noxia animalia vltra prædictam mensuram non posse generari.Sic etiam fuerunt quidam feruentissimi Sancti qui quasi nullius vẽtilationis refrigerium carni suæ præstare voluerunt . Voluerunt enim potius ipso exteriori cortice,i.carne mala sentire,q̃ tentationum,& vitiorum puncturas, & corrosiones ad mentis suæ intima penetrare,sicut patet de Beato Germano Altisiodoren.& Hylarione,& Beato Martino,& quibusdam alijs,qui laboriosissimam & austerissimam vitam duxerũt continuè.sed tamen Palla.dicit quòd nihil tam diu custodiendis frumentis commodius erit,q̃ si ex areis in alterum vicinum locum trãsfusa refrigerentur aliquantis diebus atq; ita horreis inferanᷓ. In quo significatur , qđ noui,& imperfecti , qui sunt similes frumento, qđ de area trahitur,nõ sunt in tãta austeritate,& arctitudine tenendi ,sed interdum ad breue spacium temporis aliqua recreatione refrigerãdi, & post hoc ad horreum asperitatis, & laboris reducẽdi. ex hoc enim feruentius laborabũt,& magis etiam consolari in labore persequerabunt. Seneca:Non semper in actu sis , Sen. sed interdum animo tuo requiem dato ; sed & ipsa requies plena sit sapientia, bonisque cogitationibus.

Item caro est pro salute animæ periculis,& aduersitatibus exponenda.Nam pugnator clypeum diligit,& charum habet, sed non tantum,quod non exponat ictibus, vt corpus seruetur illæsum . Sic caro aduersitatibus,& periculis exponẽda est, vt anima eruetur illęsa,& indemnis.Vnde Apost.dixit: Vincula, & tribulationes Hierosolymis me manent,i expectãt,sed Act. 20 nihil horum vereor,nec facio animam meam,i.vitam animalem,& corporalem præciosiorem quàm me, idest quàm vitã meam spiritualem .

Iudæorum ministri quibus olim vestimentis ornabãtur;necnon Ecclesiæ Catholicæ Clerici,et Episcopi,summusq; Pontifex quibus vtantur ornamentis,eorũque mystica mysteria patefiunt: et Papa cur Petri baculo non vtatur,aperitur. Cap. IX.

CLerici, & episcopi debent ornari illis vestibus spiritualiter,quibus pontifices,& ministri Iudæorum ornabãtur, & vestiebanᷓ corpaliter.Hẽbat.n.tũc põtifex octo ornamenta.

Primò.n.habebat vestem lineam.

Secundo tunicam iacinctinam, in cuius extremitate versus pedes ponebãtur tintinnabula quędam per circuitũ,& mala punica facta ex iacincto , & purpura cocoque bis tincto .

Tertiò habebat superhumerale, qđ tegebat humeros,& anteriorem partem vsq; ad cingulum,qđ erat ex auro,& iacincto & bysso retorta.Et super humeros habebat duos onichinos,in quibus erant sculpta nomina filiorum israel.

Quartũ erat rõnale ex eadem materia factum,qđ erat quadratũ,& ponebaᷓ in pectore,& coniungebatur superhumerali . Et in hoc rõnali erat duodecim lapides præciosi per quatuor ordines , in quibus etiã erant sculpta noĩa filiorũ Israel scilicet ad designandum, quod ferebat onus totius populi per hoc,quod habebat nomina eorum in humeris; & quod iugiter debat de salute eorum cogitare per hoc , ꝙ portabat eos in pectore quasi in corde habens.In quo etiam rationali mãdauit

Domi-

dominus poni doctrinam, & veritatem: quia quædam pertinentia ad veritatem iustitiæ, & doctrinæ ſcribebantur in illo rõnali. Iudęi tamen fabulantur, ꝙ in rõnali erat lapis qui ſecũdum diuerſos colores mutabat ſm̃ diuerſa quæ debebant accidere filijs Iſrael: & hoc vocant veritatem & doctrinã. Quintũ erat balteus, i. cingulus factus ex prædictis quatuor colorib⁹.

Sextum erat tyara, ideſt mitra quędam de biſſo.

Septumum erãt femoralia linea, ut operirent carnem turpitudinis ſuæ, quando accederet ad ſanctuarium, vel altare.

Octauum erat lamina aurea pendens in fronte eius, in qua erat nomen Dñi. Ex iſtis ergo octo ornamentis minores ſacerdotes quatuor habebant, ſcilicet tunicam lineam, femoralia, & balteum, & tyaram. Per iſta ergo ornamenta deſignatur ſanctitas miniſtrorum Dei. Sũt enim quatuor neceſſaria omnibus miniſtris, ſcilicet caſtitas q̃ deſignatur per femoralia; puritas vitæ, quæ ſignificatur per lineã tunicam; moderatio diſcretionis, quæ ſignificatur ꝑ cingulũ; rectitudo intentionis q̃ ſignificat ꝑ tyarã ꝓtegentem caput. Sed ſuper hæc Põtifices dñt quatuor habere.

Primo iugẽ Dei memoriã in contẽplatiõe, & hoc ſignificabat lamina aurea habens nomen Dei in fronte.

Secundò, ꝙ ſupportet infirmitatẽ populi, quod ſignat ſuperhumerale.

Tertio, ꝙ habeat populum in corde, & in viſceribus per ſollicitudinem charitatis: quod ſignatur per rationale.

Quarto quod hẽat ↄuerſationẽ cęleſtẽ ꝑ opa perfectionis, quod ſignat ꝑ tunicã iacinctinã. Vñ & tunicæ iacinctinæ adiũgebant in extremitate tintinabula aurea ꝑ qđ ſignat doctrina diuinorũ; q̃ dẽt coniungi cęleſti cõuerſationi Põtificis. Adiũguntur ẽt mala punica, ꝑ q̃ ſignat vnitas fidei, & cocordia in bonis moribus: quia ſicut mala punica hñt ſua grana vnita, ſic vnita debet eſſe eius doctrina, vt per eam pacis & fidei vnitas non rumpatur.

Item clericorum, & miniſtrorum eccleſiæ Chriſti idoneitas ſignificat in eorũ veſtibus qbus, ſcilicet induunt, qñ in eccleſia miniſtrant. Quædam n. ſunt q̃ generaliter in oĩbus miniſtris requirunt, vt ſint idonei ad tractãdum diuina. Quędã vero reqrunt ſpãliter in ſuperioribus Et iõ q̃dã veſtes ſunt oĩb⁹ miſtris cões. Quędã ſupiorũ tm̃. Oĩbus enim miniſtris competit amictus, humeros tegens, in quo ſignatur fortitudo ad diuina officia, qbus mancipãtur Et ſiľr alba q̃ ſignat puritatem vitæ, & cingulũ, qđ ſignat repreſſionem carnis. Sed ſubdiacon⁹ vlterius hẽt manipulũ in ſiniſtra, in quo ſignatur extерſio multarũ macularũ, quia manipul⁹ eſt quaſi ſudariũ ad extergendũ vultum. Ipſe enim eſt qui primo ad ſacra tractãda admittitur. Hẽt ẽt tunicã ſtrictã, ꝑ quã doctrina Chriſti ſignat. Vñ in veteri lege (vt ſupra dictũ eſt) in tali tunica tintinnabula pendebant Subdiacon⁹. n. primo admittitur ad doctrinam nouæ legis annunciãdã Sed diaconus hẽt amplius ſtolã in ſiniſtro humero in ſignũ, ꝙ applicatur ad miniſteriũ ĩ ipſis ſacramẽtis, & dalmaticã, q̃ eſt veſtis larga ſic dcã. qa in dalmatiæ partibus primo fuit vſus eius, ad ſignandũ, ꝙ ipſe primò ponit diſpenſator ſacramentorum. Ipſe enim ſanguinem diſpenſat, in diſpenſatione autem largitas reqrit. Sed ſacerdoti ſtola ĩ vtroq; humero ponit, vt oñdat, ꝙ plena ptãs diſpẽſandi ſacra ei dat, non vt miſtro alterius. Et iõ ſtola deſcendit vſque ad inferiora. Hẽt ẽt caſulã, q̃ ſignat charitatẽ, qa ſacramentũ charitatis cõſecrat, ſcilicet euchariſtiã. Sed epĩs addunt nouẽ ornamenta ſup ſacerdotes, quæ ſunt caligæ, ſandalia ſuccinctoriũ, tunica. dalmatica, mitra, chirothecæ, baculus, & annulus: qa ſ. nouem ſunt q̃ pñt ſupra ſacerdotẽ. ſ. clericos ordinare, virgines benedicere, baſilicas dedicare, clericos diſponere, ſynodos celebrare, chriſma conſecrare, & veſtes & vaſa ẽt conſecrare, vel per caligas ſignat rectitudo greſſuum Per ſandalia q̃ pedes tegunt, cõtẽptus terrenorũ. Per ſuccinctorũ quo ſtola ligat cũ alba, amor honeſtatis: ꝑ tunicam perſeuerantia, quia Ioſeph tunicam talarem habuiſſe legit, quaſi deſcẽdentem vſque ad talos: per quod deſignatur extremitas vitæ: per dalmaticam largitas in operibus miſericordiæ · per chirothecas cautela in operatione, per mitram ſcientia vtriuſque teſtamenti. unde & duo cornua haber: per baculum cura paſtoralis, qua dñt colligere vagos, qđ ſignat curuitas in capite baculi: ſuſtentare infirmos, quod ſignat ſtipes baculi: & pũgere lentos, quod ſignat ſtimulus in pede baculi. vnde verſus: Collige, ſuſtẽta, ſtimula, vaga, morbida, lenta. per annulum ſignatur vnitas fidei qua eccleſia deſponſatur Chriſto. Epĩ. n. ſunt loco Chriſti q

eſt

est ecclesiæ sponsus. Sed vlterius Archiepiscopi palliũ habent in signũ priuilegiatæ ptatis,signat n torquẽ aureã quã solebant legitimè certantes accipere. Et ista ornamenta correspondent vestibus pōtificis veteris legis. Nã pro lamina quæ pẽdebat in fronte,hẽt pontifex noster crucẽ,(vt Innocenti⁹ dicit.) Sicut pro femoralibus habet sandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum,pro podere tunicã, pro Ephot annulũ,pro rationali amictũ, pro superhumerali stolã, pro tiara mitrã. Nota ẽt ꝙ Romanus pontifex nõ vtitur baculo, quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendã discipulũ suum, qui postea factus est episcopus Treuerensis. Et ideo in diœcesi Treuerensi Papa baculũ portat,& non in alijs. Vel in signum, ꝙ non habet coartatam potestatem, quod curuatio baculi signat.

Peccatorum confessio quantum sit necessaria,animaꝙ peccatrici expediens, & quid ei pracedere debeat ut ritè peragatur exprimitur. Ca X.

CONfessio necessaria est ad sanãdum vulnera aĩæ. Nam quãdiu ferrum manet in vulnere,non pōt corpus sanari. Et sic quãdiu peccatum retinetur in cõscia, anima non sanatur. Educitur autẽ de cõscientia peccatum per confessionis iudicium. Vnde dicitur Iob. Num quid q nõ amat iudicium,sanari potest? Iob. 34

Item confessionẽ debet præcedere conscientiæ examinatio,sicut diuitiuum siue praparatiuum præmittitur purgatiõi. Nã purgandus infirmus prius præparationẽ recipit,q̃ humores cõmoueat, vt postea medicina sequens melius eijciat. Sic pri⁹ debet homo examinare peccata, & dijudicare apud se antequã confiteatur Eccl. Ante iudicium para iustitiam tibi. Ecc. 18

Item confessio necessaria est ad cordis illuminationem. Est.n.cor simile domui. Domus.n. illuminatur quando fenestra aperitur,qa Sol tunc in eã ingredit. Similiter quando cor Dño aperitur per cõfessionem,gratia Dei intrat in ipsum, & illuminat. Chrys. Confessio cor emũdat, sensum illuminat:animam sanctificat, & ad susceptionem Christi præparat. Vnde dicitur in Cant Aperi mihi soror mea. Chry. Cant. 5

Item confessio est necessaria ad mortis æternæ euasionem. Nam quando apostema conuertitur ad interiora,& ibi crepat est causa mortis corporalis: sed quando conuertitur ad exteriora,possibile est ad sanitatem redire. Sic peccatum absconditum interius causa est mortis æternæ. Cõuersum vero exterius, & manifestatũ per confessionem,est spiritualis salutis indicium. Vnde si inconfessus lates, inconfessus condemnaberis.

Cordis compunctio quæ uino, & aceto quibusdã exemplis comparatur, quantum sit animæ iustè proficua nonnullis demonstratur exemplis. Cap. XI.

COmpunctio cordis assimilatur vino, f m illud psal. Potasti nos vino compunctionis. Nam vinum semper emittendo fęces,se purgat,& semper est in motu & tremore,donec separetur purũ ab impuro. Sic qui vere compunctus est,semp est in motu, & tremore donec separetur ab eo immunditia peccati. Psa. 59

Item compunctio assimilatur aceto. Primo ratione confectionis, qa ex eisdem cor compungitur quibus acetum ex vino cõficitur. Nam si quis velit ex vino aliquo optimum acetum conficere, hoc modo facere pōt. Accipiat cornalia qñ incipiunt rubescere,& centimora, quæ nascuntur in cãpis qñ similiter incipiunt rubescere, & de labruscis anteq̃ incipiant tumescere, & de brugnolis ceparum acerbis ante, & pulucrizet subtiliter omnia simul. Et tunc accipiat de meliori aceto, qđ inuenerit,& distẽperet cum puluere illo,& ita conficiat panes bene desiccatos Et si vinũ de quo vult facere acetum fuerit forte,ponat de pane illo parũ:& si fuerit debile ponat plus, & fiet acetũ fortissimum. Quia igitur illa quatuor,ex qbus primo puluis conficitur,acerbum habẽt, & agrestem saporem.s. immatura cornalia,centimora,& labrusca,& brugnolæ. Possumus in istis quatuor mala intelligere, quæ facit peccatum homini, quorũ m scilicet memoria velut acerbus fructus, conscientiam non parum mordicat, & pungit.s. qa tollit Deum,claudit cœlum, destruit meritum, & obligat ad infernũ. Sed ista quatuor debẽt puluerizari, idest subtiliter discuti, & considerari, deinde acetum optimum apponi, idest exemplũ alicuius fortiter pœnitentis in memoria haberi. Et de his conficitur panis lachrymarum,de quo in psal. Cibabis nos pane lachrymarum, ex quo posito in vase vini, idest in memoria ipsius peccati for- Psa. 79

tissimum acetum efficitur.i.fortissima cõpunctio generatur.

Secundò rõne purgationis, quia purificat cõscientia sicut acetum purificat mustum.Dr.n.in libro de vindemijs, ꝙ si qs mittat in metretam dulcis musti cunculam aceti, per tres dies erit purum . & sic cõpunctionis acetum purificat cor a fece
Ambr. peccati turbulentũ. Vñ Amb.dicit.Scindite corda vestra ferro, & aceto compunctionis ab vsu inueteratæ consuetudinis.

Itẽ compunctio amara peccati valet cõtra tentationes diaboli, & confortat etiã
Pall. cor in bono. Dicit.n.Pal. ꝙ põt fieri vinũ contra pestilentiã salutiferũ, stomacho multum proficuum hoc modo.In optimĩ musti metreta vna anteq̃ ferueat, tũsi absynthij octo vncias linteo ĩuolutas dimittas, & exactis decẽ dieb⁹ curabis auferre, id vinum refunde lagenis minoribus, & vtaris, quia valet ad ea, quæ dicta sunt . Quid aũt ẽ metreta dulcis musti, nisi memoria delectabilis peccati?Et quid linte⁹ contusi absynthij, nisi cõpunctio, & amaritudo aĩ contriti?Ergo tunc absynthium multo immittitur, qñ ex memoria delectationis perpetrati peccati conscientia cõpuncta vehementer amaricatur, & tale profectò est cõpunctionis vinũ, qđ aĩum purificando confortat, & contra pestilentiã.i.corruptelam tentationis, seu recidi-
Exo.5. ui salubriter defensat. Exo. Sacrificemus Deo, ne forte accidat nobis pestilentia . Hoc sacrificium contra pestilentiam valens, est compunctio animi contribulati,
Psa.50. secundum illud. Sacrificium Deo, spiritus contribulatus.

Consolationis ordo qualis esse debeat, vt quempiã afflictum a mœrore retrahere possimus ferri exemplo declaratur. Cap. XII.

Consolari non potest dolentẽ, & afflictum, qui per tristitiæ compassionem, & doloris ostensionem non cõcordat eius dolori. Cuius exemplum est, qa ferrum ferro non iungitur, si non vtrunque ex vstione ignis liquetur:& durũ molli non adhæret nisi prius duritia eius temperata mollescat, vt quasi hoc ipsum fiat, quod curatur, vt teneat. Sic prius emolliri debet consolari volentis animus, vt afflicto congruat, & congruens adhæreat, & inhærendo trahat. Alioquin si a mentis afflictione discrepat, minus ab illo recipitur a quo mentis qualitate separatur. Ergo ordo consolationis est, vt cùm volumus afflictum quempiam a mœrore suspendere, studeamus prius merendo eius luctui concordare, vt Gregorius dicit.

Peccandi consuetudo postquam calluerit, quàm difficulter ab anima remoueatur, pluribus naturalibus similitudinibus aperitur. Ca. XIII.

Consuetudo peccandi difficilius dimittitur, si ei non resistitur antequã induratur. Nam vestis rectam formam de facili recipit, si nondum prauam receperit: sed si contrarium fit, vix potest rectã suscipere. & cæra dum mollis est, facilius impressionem sigilli recipit, q̃ cũ indurue-
rit. Vnde Ecc. Curua ceruicem eius. s. filij Ecc.30
tui in iuuentute, tunde latera eius dũ infans est, ne forte induret, & non credat tibi. Vnde Aug. Dum consuetudini nõ resistitur fit necessitas. Lepra enim inueterata, & gutta i nossata non de facili curat,
Iob. Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius. Iob.9.
Et Beda super Lucam dicit: Diabolus quanto ipsum hominẽ diutius tenet, tanto difficilius dimittit; sicut rusticus, qui diu terram tenuit vult, eam hæreditariè tenere.

Arca Noe constitutio, & partium ipsius situatio, multis similitudinibus nos erudiet qualis noster conuersatio esse debeat. Cap. XIIII.

Conuersatio bona assimilatur arcæ. Noe propter quatuor.

Primò rõne structuræ, qa. s. fuit a Noe constructa, & fabricata . Noe aũt, qui interpretatur requies, est homo iustus, q vt reqescat in domo propriæ consciæ, & sit tutus ab inundatione aquaram i. ab impetu tẽtationum, vel tribulationum, ædificat arcam.i.conuersationẽ bonam . De
qua psa. Exurge dñe in requiẽ tuam, tu & Ps.131.
arca sanctificationis tuæ. Arca.n. deo sanctificata, est conuersatio bona ad Deum ordinata, quæ dicitur esse requies Dei, qa ẽm Deum in ea mens hoĩs requiescit.

Secũdo rõne materiæ, qa arca fuit facta ex lignis leuigatis, bituminatis, & quadratis. Sic bona cõuersatio ædificatur ex lignis leuigatis.i. ex bõis opibus pura intẽtiõe factis. Bituminatis.i. charitate informatis. Quadratis, vt sit mens hoĩs stabilis, qa corpus quadratũ residet firmum.

Tertio ratione formæ, circa quam primò attende mensuram dimensionum.

Habebat

Habebat.n.lõgitudinem,ccc.cubitorum,
latitudinẽ 50. & altitudinem.30. Supius
aũt erat in vno cubito conſummata. Lõ-
gitudo.n.arcæ, eſt memoria dñicæ paſſio
nis, quam Thau figura repreſentat.q ccc.
ſignat. Vel etiam longitudo arcæ perſeue
rantia in continuatione boni. vel longi-
tudo.50. cubitorum, eſt fides Trinitatis,
cũ perfectiõe boni operis, ſine qua fides
mortua eſſet. Latitudo autem eſt dilectio
Dei, & proximi amici, & inimici, & ſigna
tur, in 50.cubitis, qa quinquageſima die
à paſſione Chriſti datus eſt Spũſanct⁹, p
Rom. 5 quẽ (vt dicit Apo.) Charitas Dei diffuſa ẽ
in cordibus nr̃is. Altitudo aũt eſt ſpes, &
deſideriũ ſeculi vẽturi: quæ ſpes deſignat
in 30.cubitis, qa ſ. trecenarius numer⁹ ex
ternario, & denario ducitur, ter.n. decem
faciunt 30. In ternario aũt triplex ſpes ſi-
gnatur, ſ. de venia, de gr̃a, & gloria. In dę-
nario aũt addito adimpletio decalogi, vt
ſ. adſit nobis impletio decalogi ſub ſpe p̄-
dicta triplici. Alioqn ſpes ſine meritis,
vel opibus nõ eſſet vera, ſed præſumptio.
Conſumatio aũt in vnũ cubitũ, eſt, vt oẽs
motus, & affectus dirigantur in deum, ſi-
cut dicit pſal. Cor meũ, & caro mea exul
Mat. 10 tauerunt in Deũ viuũ, vel hæc cõſumma
tio fit in perfectione cõſiliorum. Matth.
Adhuc vnum tibi deeſt, ſi vis perfect⁹ eſ-
ſe, &c. Dr̃ autem ꝙ ille cubitus arcæ fuit
geometricus, q valet ſex viuales ad oſten
dendum, ꝙ per ſex miſericordiæ opa ad
vnitatem perfectionis diuinæ cõſolatio-
nis, & ſupernæ pacis aſcenditur.

Secundo in forma arcæ cõſidera aptu-
ram locorũ. Habebat.n. in duobus locis
aperturam. vnã ad lumen recipiendũ, ſ. fe
neſtrã: aliam a latere ad ingrediendum, ſ.
oſtium. Feneſtra ergo eſt gr̃a q̃ illuminat
domũ mentis. Vel forſitan eſt intelligen
tia, per quã lumen ſapĩæ, & ſcĩæ ſuſcipi-
mus. Oſtium aũt eſt liberum arbitriũ, qđ
aperit primo gratia. Vnde Bernar. Et ſi ad
Ber. inueniri põt, præueniri non poteſt.

Tertio conſidera diſtantiã manſionũ.
Auguſ. Nam ſm̃ Aug. Arca fuit inferius bicame-
rata, & ſuperius tricamerata: nã in ĩferio-
ri manſione. i. ſup tabulatũ ſentinæ, fuit
duplex camera, quarum una dicebat ſter-
coraria, alia autẽ apothecaria. Sed ſupra
iſtam manſionẽ fuit alia manſio ſupior,
quæ habebat tres cameras duæ cameræ
laterales erant vna immitium aĩalium, &
ſerpentiũ. Altera vero mitium. media aũt
camera erat hoſſinum, & auiũ. oſtiũ autẽ
erat ibi, bicamerata, & tricamerata coiun
gebantur. Bicameratio neque arcæ atten
ditur in delectatione ſenſualitatis, q̃ ma-
xime inuenitur in actibus duarum potẽ-
tiarum vegetatiuæ partis, ſ. propagatiuæ
ſiue generatiuæ, quantum ad actum vene
reum: & iſta eſt, vt ſentina ſtercoraria. &
nutritiuæ quantũ ad eſum, & iſta eſt apo
thecaria. Tricamerata aũt attendit in rõ-
ne, cuius tres vires ſunt. ſ. iraſcibilis, quæ
deteſtatur malum, & iſta eſt habitatio im
mitium paſſionum, vt iræ, & audaciæ, &
huiuſmodi.

Itẽ cõcupiſcibilis, & hæc eſt quæ bonũ
proſeqtur. Et hæc eſt habitatio mitiũ paſ
ſionũ, vt amoris manſuetudinis, & hmõi.
Et duæ hæ vires dñr rõnales non p eſſen
tiã, ſed per participationem ſm̃ philoſo-
phum, inquãtũ, ſ. natæ ſunt rõni obedire.
Tertia aũt eſt ronalis per eſſentiã, quę rõ
vocatur. Et hæc eſt, quę diſcernit bonũ,
honeſtũ, & verũ. Vnde hæc dr̃ habitatio
hominum, ſ. actiuorum, & auium. ſ. cõtẽ-
platiuorũ. Quorum primi reguntur pru-
dentia, ſecundi eleuantur ſapia. Alij aũt
ſunt q dicunt huiuſmodi cameras arcæ,
fuiſſe diſpoſitas ſolum in altitudine. Et
dicunt, ꝙ inferius in fundo erat ſentina
ſiue ſtercoraria, ſupra quam erat apothe-
caria, & ſupra hanc erat immitium ani-
malium. Et oſtium erat in medio vbi apo
thecaria coniungebantur camerę immi-
tium, ſupra hanc habitatio mitium ani-
malium. Et in ſuprema erat habitatio ho
minum, & auium. Et ideo per ſtercorariã
põt accipi pc̃ti in aĩa fętentis deteſtatio:
Per apothecariã lachrymarũ effuſio, poſt
quam diabolus ſuſcitatur ad impugnan
dum. & ideo ſequitur habitatio immitiũ
aĩalium. i. multiplicatio tentationũ. Sed
qa Deus adiuuando, & cõſolando ſubue
nit, ſeqtur habitatio mitium i. gratia con
ſolationum: poſt quam ſeqtur habitatio
hominum. i. exercitatio actiuorũ, & auiũ
. i. perfectio contemplatiuorum.

Quartò aſſimilantur bona conuerſatio
arcæ, rõne clauſura: quia ingreſſo Noe in
arcã cum his, q debebant ingredi, clauſit
eam Dñs deforis, ita vt inũdatio diluuij
nõ nocuerit eis. In quo docetur hõ iuſt⁹,
vt ſi inundauerit diluuiũ, carnis ĩtret ar
cã tranqllæ mentis. Et licet circũfluãt tor
rẽtes iracũdiæ flumina luxuriæ voragine
gulæ, licet ebulliãt torrẽtes delectationũ
abyſſus cupiditatũ, maria conturbationũ
intrat tamen Noe arcã. i. ꝯgetus aius c…

so de foris silentij hostio possidet animā. Et quanto magis caro laborat in actiõe, tanto spiritus volat sublimius in cõtēplatione. Vñ Paulus, qui plus oībus laborauit in fame, & sit, in frigore, & nuditate &c. dixit: Nra cõuersatio in cœlis est.
Cor.

Quemadmodum cor Dei gratia repleri, custodiriq́ debeat à peccato mundatum, per quinque vasis similitudines demonstratur. Cap. XV.

COr custodiendū est, vt vas omnium thesaurorū cœlestiū, & sicut castrum in terra inimicorum situm. Prouer. Oī custodia serua cor tuum. Est. n. vt vas pciosum, qđ carius emitur, & in eius fractura magnū dānū incurritur, & difficilius reparatur, & idō a Sanctis viris diligenti⁹ custoditur. Apost. Sciat vnusquisq; vestrū vas suū possidere in sctīficatione, & honore.
Pro. 4.
1. The 4

Itē vas cordis, vt possit optimo liquore grāæ repleri, primò oportet, ꝙ euacuet, s. ab amore seculi. Vas aūt repletum vno liquore, nō pōt recipere aliū nisi euacuet: sicut plenū vino, nō recipit oleū, ꝗn effundat. Tanq̄ vinum, qđ mentē inebriat & infatuat est affectus. & amor mūdi: sed tanq̄ oleū, qđ illuminat, & sanat, & lætificat, ē grā Dei. Vñ oportet, ꝙ euacues ſętidū vinū, si vis recipere limpidū oleum. Vnde 4. Reg. Vasa vacua repleuit Eliseus.
4. Reg. 4

Secundò oportet, ꝙ lauet, s. a sordibus pctōrū. Aliqñ ēt euacuato vase adhærēt aliquæ sordes quas oportet lauari, ne liquorē īmittēdū corrūpāt, nec pōt intrare grā Dei vbi sunt sordes peccati, ergo sicut dr, Hiere. Laua a malitia cor tuum.
Hiere. 4

Tertiò oportet, ꝙ vas siue dolium cordis obstruatur siue liget, ne s. liquor īmissus effundatur. nullus. n. sapiēs immitteret vinū in vase, ex quo videret statim eē effundendū. Vñ illi, qui gratiā recipiūt, & statim effundunt, dūt esse fatui, fm illud Ecc. Gratiæ fatuorū effundentur. Et hoc est, quia fatuus non habet vas cordis ligatū, vel solidū, sed confractū, fm illud, Eccl. Cor fatui quasi vas confractum.
Ecc. 20
Ecc. 21

Quartò oportet, ꝙ inclinet siue subijciatur rei immittendæ. Non. n. posset vas repleri aqua fluminis, vel putei, nisi inclinaretur, vel ꝓfundè īmergeretur. Sic cor hoīs nō impletur gratia, nisi humilietur, Eccl. Inclinaui modice aurem meā excepi illam, s. sapientiam, vel gratiam.
Ecclesi.

Quintò oportet si esset euersum, vel ēt postq̄ est inclinatum, ꝙ erigatur, & hoc est per desiderium, vel orationē ad Deū, Sap. Optaui, & datus est mihi sensus: inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ, qui est etiam spiritus gratiæ. Sap. 7.

Item nota, ꝙ cor purum etiā minima peccata metuit. Nā in pāno albo minima macula apparet, & nimis displicēt sic in corde puro minima peccata. Ecc. Oī tempore sint vestimenta tua candida. Eccl. 9. Cāt. 2.

Item cordis intimū qñq; assimilatur lecto sicut dr: In lectulo meo per noctē q̄siui quē diligit aīa mea. Greg. In lectulo, & per noctē dilect⁹ q̄ritur, q̄a nimirū ēt inuisibilis cōditoris spēs expsſa oīs corpeæ visionis imagine in cubili cordis inuenitur. Qñq; vero assimilatur cubili fm illud psal. Exultabunt Scī in gloria, lætabūtur in cubilibus suis. quia s. cū mala Scī ab exterius fugiūt securi intra mētiū secreta gloriātur. Sed tunc lætitia perfecta erit, cum carnis exterius pugna non fuerit, nam quousq; ad illicita per carnē trahimur, quia quasi domus nostræ paries quatit ēt cubile cordis perturbatur. Qñq; vero assimilatur strato fm illud psal. Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. quia videlicet cū nos tētatio carnis concutit, tremefacta nostra infirmitas etiam stratum cordis confundit. Ps. 149.

Corporis delitijs sedulò inseruire signum maximum reprobationis esse, primorum reproborū exemplo sese in varias mechanica sartes principaliter occupantium confirmatur Ca. XVI.

COrpori seruire, & aīam negligēdo, se totaliter circa ea, quæ sunt corporis, occupare, ꝓprium est reproborū. Et hinc est, ꝙ artes illę mechanicæ, quæ cōmodis & delicijs corporis maxime inseruiunt, a reprobis hoībus primitus sunt inuentę, s. a Cain, & filiis eius. Nam ipse primus reprobus, s. Cain fuit, qui vt auaritiæ suæ cōsuleret, sicut dicitur in historijs scolasticis, primo agriculturæ se dedit.

Item primus, qui terminos terræ posuit, & q̄ vitæ hoīum simplicitatem adinuentione mensurarū, & ponderū, ad calliditatem, & corruptionem perduxit.

Item ipse Cain fuit qui primā ciuitatē ædificauit, & vocauit eā ex noīe filij sui Enoch. Greg. Quid sibi vult, ꝙ Cain primum filiū Enoch vocat, atq; ex hoc nomine ciuitatē quā cōdidit appellat? Cain primus ciuitatē cōstruxisse describitur, vt aperte monstretur, ꝙ ipse in terra fundū posuit, q̄ a soliditate æternæ patriæ alien⁹ extitit. Grego.

extitit.Peregrinus nanq; a summis funda
mētū quasi lōge habitationis in infimis
posuit, qui stationē cordis in infimis col
locauit. Vnde in eius stirpe Enoch, q̃ de-
dicatio interpretatur primus nascitur. sed
de electorū ꝓgenie Enoch septim⁹ fuisse
memoratur, quia reprobi in hac vita, quę
est ante semetipsos ædificando dedicāt.
Electi vero ædificationis suæ dedicatio-
nem in finem temporis expectant.

Item Iabel, qui fuit de stirpe Cain, fuit
primus qui inuenit tentoria portatilia de
loco ad locū ꝓ pastorum, s. cōmoditate,
& delicijs. Et ideo signat peccatoré, & ꝓ-
prijssime prælatū qui tabernaculo corpis
deseruiens in delicijs, trāsit de loco ad lo
cum i. ruit de vitio ad vitium. & nomen
fratris eius Iubal, qui fuit pater canentiū
in cithara, & organo. i. primus inuētor cō
sonantiarum musicalium, vt s. labor pa-
storalis in delicias verteret: hoc. n. ptinet
ad voluptatē auriū, ꝯ quos Iob: Tenent
Iob. 21 tympanū, & citharā, & gaudét ad sonitū
organi. Itē postea Tubalcayn de eadem
stirpe genitus fuit, primus faber, & ope-
rās in ære, & ferro. Vnde iste fuit mallea
tor, qui primò inuenit vsum armorū. Et
in hoc significat oppressores. Et iterū fuit
faber, & sculptor, qui sculpturas operum
in metallis in libidinem oculorum fabri
cauit. Vnde in hoc signat curiositatē ocu
lorum. Soror autē Tubalcayn fuit Noe-
mia, quæ artem textoriam adinuenit, q̃. s.
pertinet ad mollitiem, & curiositatē ve-
stium. Cuius contrarium cōmendatur in
Sanctis s. asperi, tas & vilitas vestiū, sicut
de Ioāne Baptista patet, & pluribus alijs.

*Bonorum, malorumq; Prælatorum correptionem
humiliter fore à subditis omnibus suscipiendā,
Barbitonsoris exemplo, & quomodo etiam ea-
met sit agenda, vt correptorum corda, & ope-
ra immutare queat, diuersimodè suadetur.
Cap. XVII.*

CОrreptionē prælati ēt discoli, debet
subditus humiliter portare, attēdēs
cum raditur barba alicuius, q̃ patienter
se habet sub rasorio, & permittit caput
suum a rasore modo in dextrā, modo in
sinistram duci, nec audet mentū leuare,
nec os aperire, ne si rasori resistat vulnus
incurrat. Attende claustralis sub manu
rasoris te positum, noli sub rasorio corre
ptionis rebellare, sed rasoris manibus hu
militer te tractari permittas, ne læsiones
grauiores incurras tam in mente, quàm
in corpore.

Item q̃ sub manu rasoris inepti radit;
necesse est, vt patientius se habeat, quia
facilius læderetur q̃ a bono. Sic sub disco
lo, & inepto prælato plurimum expedit
patientius se hr̃e. Non. n. tm̄ bonis subie
ctus esse debes, sed ēt discolis, vt ait Pet. Petr. 2.
O q̃ graue est a malo tondente, & cum ra
sorio dentato sine aqua radi, qui cū debe
ret scindere pilos, scidit carnē. Quid per
rasorium dentatum, nisi mordax corre-
ptio, & cōtentiosa intelľr? per aquam ve
ro lenitas correptionis designat. Noli er-
go o prælate aquā omittere in barba ra-
denda. i. lenitatem, & compassionē a cor
reptione amouere: sed dentes remoue à
rasorio tuo. i. a correptione conuitiū. Et
nota, ꝙ ille, qui habet rigidum pilū, ma-
gis sub rasorio patitur. Sic qui rigidus est
sub disciplina, & culpam suam defende-
re vult, deterius habet. Pro. Qui corripien
tem se dura ceruice contemnit, repen- Pro. 16.
te superuenit ei interitus.

Itē correptio acuta, & doctrina discre
ta immutāt non tm̄ corda, sed etiā opera
correptorum, sicut cultelli perforatio, &
aquæ coloratæ infusio immutant fructus
arborum. Dicūt. n. agriculturæ auctores,
ꝙ siquis vult arborem pomiferā siue fru
ctiferā ꝓducere fructus siue poma rubi-
cunda, vel alio colore colorata, hoc mō
fieri potest. Fac foramē in arbore cū cul
tello, & quēcunq; colorem vis distempe
ra cum aqua, & infunde, & colorabitur
fructus eodem colore. Quid aūt est cul-
telli perforatio, nisi subtilis, & pūgēs de
linquētis correptio? Et quid est aqua co-
lorata, nisi prædicātis, vel exhortantis do
ctrina discreta, & decenti pronunciatiōe
prolata: Hæc sunt. n. quæ faciunt arbores
i. audientes discipulos producere poma
pro varietate correptionis, seu persuasio-
nis ipsius diuersarum virtutum quasi di-
uersorū colorū pulchritudine adornata.

Item ꝙ delinquentis correptio debeat
esse mixta, siue temperata ex asperitate
& lenitate, patet alio exemplo. Dicunt. n.
viri de agricultura periti & experti, quòd
si arbor, quæ facit acetosum, vel amarum
fructum perforetur, ita ꝙ foramen per
arborem transeat, & in ipsum foramen
aqua mellita perfundatur, & cum clauo,
qui sit de ligno eiusdē arboris, ipsum fo-
ramen obstruatur; talis, inquiunt, arbor
facit fructum dulcem. Quid autē est ar-

bor faciens fructum acetosum, vel amarum, nisi peccator faciens opus malum, quod tandem conscientiã pungit,& amaræ pœnæ reatum inducit? Sed eius foramen tunc aqua mellita infunditur, cùm blanda eius auri correptio adhibetur, q̃ tunc cum clauo obstruitur, cùm terrore pœnæ,& cõminatione cohibetur. Ex q̃bus patet, ꝙ in correptione delinquentis,misceri dicunt adinuicem aqua.i. sapientia locutionis,mel.i. dulcor mansuetudinis,& clauus.i. terror pœnæ,vel comminationis. Et talis correptio sic arborē, i.hominem immutat,vt quæ primo faciebat poma acetosa,vel amara,idest opera corrupta, & praua producat econtrario suauia,& dulcia, idest opera de cætero faciat honesta,& gratiosa.

Item corripiens nimis durè similis est ei,qui veteres reparat patellas;qui volens vnum foramen vno ictu mallei obstruere multa foramina facit, vel vnũ magnũ maius,q̃ antè, vel aliquando patella confringitur. Et quid est correptio nisi vaso-
Ecc.21. rum fractorum reparatio? Eccl. Cor fatui quasi vas cõfractum. sed ictus nimis fortis.i.correptio nimis dura,non corrigit, sed deteriorem efficit.

Item sicut medicus nimia potione, vel medicina occidit ægrotum:sic qui nimis dura correptione corripit non emendat,
Se. sed perire facit. Sene. Vitia animi sicut vitia corporis leniter tractanda sunt.

Quibus variis Dæmones expellantur eorumq́; potentia comprimatur,nõnullis remediis quibus ad eijciendas Pulices, Cynifes, & formicas vti solemus lucidissimis erudimur exemplis. Cap. XVIII.

DÆmones repellendi sunt sicut pulices cynifes,& formicæ. Docet enī
Pall. Pall. in libro suo,ꝙ contra pulices remedium est amurca per pauimētum frequēter aspersa, vel ciminum agreste cũ aqua tritum, cucumeris semē agrestis cũ aqua resolutum,vel cũ aqua lupinorum sileris austeritatibus inuncta, si eis locus pulicũ fuerit aliquotiès infusus. Sed cynifes(vt dicit)extinguuntur amurca,& felle bubali,lectis,aut locis perunctis, vel folijs hederæ tritis ex oleo,vel incensis sanguisugis. Sed contra formicas,(vt dicit,) si habent foramen in loco vnde eas volumus expellere,cor noctuæ admoueamus. Si autem de foris veniunt, omne loci spacium cinere, vel creta candida signabimus. Ex his ergo multiplex remediũ contra dæmones colligere possumus. Nã prædictorum remediorum quædam sunt vnctuosa,sicut amurca,vel oleum: quædam sunt amara,sicut agreste ciminum,vel cucumer,vel hedera,vel lupinus,& fel bubali, & aqua cum eis mixta: quædã vero austera,vt siler. quædam vero sunt fumosa, vt incensæ sanguisugæ. In vnctuosis ergo notatur deuotio: in amaris contritio:in austeris abstinentia,& carnis mortificatio:in incensis, & fumosis feruida oratio. Sed vlterius contra formicas additur cor noctuæ,per quod significatur cordialis amor Christi, quem ostēdit nobis in morte. Vnde & latus eius apertum est, vt ipsum cor pateret,& ipse Christus absconditus mansit in sepulchro, vt nocticorax in domicilio, ut dicitur in psalmo. Ps.101.
Vnde admotio cordis noctuæ,est meditatio crucis,siue mortis Christi.

Item additur cinis,in quo signatur memoria mortis nostræ. & insuper candida creta,per quam intelligitur conscientia munda. His. n. potissimè remediis dæmones a nobis repelluntur,& eorum tentationes,& molestiæ superantur, s. vnctiōe deuotionis,amaritudine cõtritionis,mortificatione corporis,feruore oratiōis, meditatione dñicæ crucis, memoria nostræ mortis,& emundatione mortis.

Item cõtra nos pugnat ad modum militis. Nam si miles etiam satis fortis, ad pugnam vadit inermis faciliter hosti cedit: sed si bene armatus incedit,faciliter hostem ferit. Similiter antiquus hostis quasi nos inermes aggreditur, cum mala aperte suggerens humanæ menti bona, simul omnia destruere conatur, & tunc tanto facilius vincitur, quanto apertius cognoscitur,sed quasi armatus venit quãdo bona aliqua corrumpit. Nam sæpe quosdam intellectu non tentat, eisque in sacri eloquij meditatione non obuiat, sed tamen eorum vitam in operatione supplantat: quia dum de virtute scientiæ laudantur,nequaquam suorum operum damna respiciunt:cumque in fauoris delectatiōe animus decipitur,vitæ suæ vulnera non medetur. Hunc ergo armatus hostis rapit, quem fraude tectus ex alia deferens ex alia parte vincit, vt dicit Gregorius.

Ex fimi proprietate, ac varietate, diuitum pariter proprietas, & varietas, diuitiarumq; vsus bonus qualis esse debeat, similitudinibus edocetur. Cap. XIX.

Diuitiæ terrenæ, nō ꝓsunt retētę, sed pauperibus erogatę: nā fimus cōgregat⁹ ĩ terra ñ fructificat, nec facit eā fertilē, nisi dispergatur ꝑ cāpos: sic diuitiæ cō-
Psa.iii. seruatæ nō prosunt, sed dispersæ. Psal. Dispersit dedit pauperibus. Vnde Greg. Terreua omnia, quæ seruādo amittimus, largiendo seruamus: patrimonium nostrū retentū perditur, manet erogatum.

Itē nota secūdum Pall. ꝙ triplex est genus fimi, siue stercoris quidā. s. qui est terræ quasi ualde proficu⁹ sicut fimus asinorū, & caprarū, & ouiū, & iumētorū. Quidā uero ualde nociuus, sicut stercus porcinū. Quidā uero ualde ardēs, & calidus sicut colūbinus. Sunt aūt qdā homines à quibus eorū diuitię misericorditer tribuūtur. Et istę sunt ualde proficuę, quia fęnerat Deo, qui miseretur pauperi. Vnde tales. s. misericordes, & actiui sunt sicut iumenta Dei, & oues, & capræ, & asini, scilicet humiles, innocentes, fructuosi, & laboriosi. Seruiūt. n. proximis non solū de fimo suo. i. de diuitiis, sed ēt de corpore
Psa.72. suo. Psal. Vt iumētū factus sum apud te. Quidā uero alii sunt, à quibus ipsę diuitię turpiter cōsumūtur, sicut sunt uoluptuosi, & luxuriosi, vt patet de prodigo, qui dissipauit substātiā suā uiuendo luxuriosè. Vnde tales diuitiæ sunt ualde nociuę, qa
Lu.16. sunt dānationis cā. Luc. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. unde sunt sicut fimus porcorū. Quidā alii sunt à qbus ipsę diuitiæ ardenter diligūtur, sicut sunt auari. Vnde eorū diuitiæ sunt, ut fi-
Eccl.4. mus colūbarū. Ecc. Qui amat diuitias fructū non capiet ex eis. Tales. n. a diuitiarū amore seducti, decipiuntur: quia dum credunt possidere diuitias, ipsi potius à diui-
Ose.7. tiis possidentur. Vnde dicitur Ose. Factus ē Effraim quasi columba seducta, nō habens cor. Cor. n. auarorū non est in eis,
Mat.6. sed in ipsis diuitiis. Matth. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

Prælati qui Agricolæ meritò nuncupantur, quemadmodum seipsos, Deiq; ecclesiam uineæ Noe comparatam, & in tabernaculo Moysi ritè figuratam gubernare debeant, multis instruuntur exemplis. Cap. XX.

Ecclesiæ gubernatio est sicut illius uineę cultura, quā plātauit. Noe, qđ apparet, primò rōne plantationis. Dr̄ enim
Gē.9. quòd cępit Noe uir agricola exercere terram, & plantauit uineā. Sic prælatus agricola est, ad quē. s. pertinet agrum. i. uiā sibi commissæ plebis colere, & terrā propriam. i. semetipsum ad pietatē exercere. Hic uineam plantat, quando uerbo & exemplo ecclesiam dilatat. Pro. De fructu manuum suarū plātauit uineā, in qua Pro.31.
plus proficit opere, quàm sermone.

Secūdo ratione potationis: quia subditur ibidem de ipso Noe, ꝙ bibens uinū inebriatus est, & nudatus iacuit in tabernaculo suo. Tūc. n. prælatus de sua uinea bibit uinū, quando lætatur de profectu subditorum: sed tunc uino inebriatur, quando plus debito gloriatur. nudatautem quādo magnificat fimbrias suas, & aliis opera sua commendat, thesaurum suū publice in uia portat, & depredari desiderat. sed turpius nudatur, quando propter immoderatam gloriam, & ignominiosam luxuriam cadere permittitur, ut per cōfusionem ignominiæ curetur ostētatio gloriæ Bernar. Magnum peccatum, Bern.
quod tā uili emplastro curatur, hoc sæpe accidit prelato, ut denudent fęmora sua propter luxuriā. 2. Reg. nūciis Dauid truncantur tunicæ, usq; ad nates. hoc fit quā- 2.Reg.10.
do usq; ad pudenda luxurię dehonestantur prædicatores. Inebriatio aūt est cordis elatio ex profectu uirtutum, uel abundantia temporaliū. Verendorum denudatio est infirmæ cogitationis demōstratio; dum humana prælati infirmitate conceptio gloriationis cogitatæ per quālibet iactātiā, uel inanem gloriā, uel per aliquā humani excessus intēperātiā manifestat.

Tertio rōne filialis affectionis. i. filiorū Noe circa ipsum: quia unus filiorum uerecūdiā patris irrisit, & aliis notā fecit. Alii aūt auersis uultibus eum operuerūt. In filio irridente signantur reprobi subditi, qui defectus prælatorū suorū deridēt, & publicè detrahēdo, & infamiando eorū excessus, aliis pandūt: sed in filiis cooperientibus signantur subditi boni, qui quasi palliū in humeris ponunt dū eorū infamationi resistunt. Gre. Quid est, qđ filii uerēda patris supiecto dorsis pallio auersi uenie͂tes operiūt: auersari dicimus, qđ reꝓbam⁹ bonis subditis. sic ꝑpositorū suorū mala displicēt: ut tñ ab alijs hæc occultēt, opimētū auersi deferūt: qa diiudicātes factū; & uenerātes mgros, nolūt uidere, qa tegūt. Ber. Dissimulam⁹ interim

de magnis ecclesiarũ prælatis. Sic enĩ faciendum est pro reuerentia diuinæ ordinationis nõ pro personarũ meritis. Et si placet illis, ut euadant humana iuditia, cũ durũ iuditiũ in hijs, qui præsunt fiet, nec ẽ ridẽdũ, sed flendum. Aug. Nõ sit delectatio minorum, lapsus maiorũ, sed casus maiorum sit minorum timor.

Aug.

Itẽ ecclesia fideliũ figurata est in tabernaculo Moysi: nã per exterius tabernaculũ, quòd dicebat sctã, figurabat status fideliũ ueteris legis, ut dicit Apost. Quia ad Dei tabernaculũ semper introibãt sacerdotes sacrificiorum officia consumãtes. Per interius vero tabernaculũ, qđ diceba tur sancta Sanctorũ, uel cœlestis gloria, vel status fideliũ nouę legis, quæ est quædam inchoatio futuræ glorię, in quẽ statũ nos Christus introduxit. Introduxit ẽt ipse nos in tabernaculũ cœlestis gloriæ p̃ suã ascẽsionẽ in cęlũ, quod figurabatur per hoc, quòd semel in anno summus sacerdos in sancta sanctorum introibat. Velũ aũt, quòd erat intermediũ, significabat occultationẽ spũaliũ sacrificiorũ in ueteribus sacrificijs, quod uelũ quatuor colo ribus erat ornatũ. Bysso quidẽ ad designãdũ carnis puritatẽ, Purpura ad designandas passiones quas Sancti sustinuerũt p̃ Deo. Cocco bis tincto ad designandum charitatem geminam, Dei, & proximi. In iacincto significabat cœlestis meditatio. Ad statũ aũt ueteris legis aliter se habuit populus, & aliter sacerdos. Nã populus ipsa corporalia sacrificia considerabat, q̃ in atrio offerebantur. Sacerdotes uerò rõnẽ sacrificiorũ cõsiderabant, habẽtes fidẽ magis explicitam de mysterijs Christi. Et iõ intrabant in exterius tabernaculũ, quod ẽt quodã uelo distinguebat ab altero. Quia quædam erãt uelata populo circa mysterium Christi, quæ sacerdotibus erãt nota, nõ tamẽ eis plenè reuelata sicut postea i nouo testõ, ut hẽtur. Eph 3.

Heb. 11.

Eph. 3.

Eleemosyna, quæ lucernæ accensæ assimilatur, quo modo, quibus, & quando sit agenda, hic addiscitur. Cap. XXI.

ELemosynã hilariter dãs pro Deo, hilariter remunerabit ab eo: quia Deus ẽ similis speculo. Nam si quis arridet speculo, & speculũ arridet ei. Et sic Deus ei, qui hilariter dat, hilariter retribuit. Apost. Hilarẽ datorẽ diligit Deus.

2 Cor. 11.

Itẽ eleemosyna assimilatur lucernæ, vel candelæ accensæ. Nam eleemosyna, quę datur in uita, ẽ sicut lucerna, quę p̃cedit aliquẽ seruans eũ, vt nõ cadat in lutũ, vel foueam. Sed, q̃ post mortẽ datur, est sicut lucerna, quæ fertur post tergũ, quæ non custodit qn cadat in foueã inferni. Item eleemosyna nõ debet dimitti propter aduersitatem, uel detractionẽ. Nam sicut semen gelu pressũ, & retardatũ uberius fructificat. Sic aliquãdo eleemosyna, quæ aduersitate premit, maiorẽ habet remunerationẽ, quã illa, quę cũ prosperitate fouetur: & illa ẽt cui detrahit quã illa, quæ laudat. Vnde Matt. Sit eleemosyna tua in abscondito. Mat. 7.

Itẽ eleemosyna danda est indigenti. Vinea. n. illa libentius sumptuosè colitur, quæ bonũ uinũ affert, quàm illa, quæ prauũ, uel nihil. Sic pauperes magis inuitandi sunt, quàm diuites, quia remuneratio maior habetur. Melius. n. est lucrari in stuppis, & borello, quã p̃dere in gẽmis, & scarlato. Sic melius est dare pauperibus, & uilibus, quã diuitibus, de quibus in futuro nullũ lucrũ habebit. Luc. Cũ facis conuiuium aut cęnam, noli uocare amicos diuites. Lu. 14.

Caræ, virgulæq́, ac aliorum rerum exemplis naturalibus quantum, iuuenilis ætas, senili pœnitentijs aptior reddatur faciliusq́, tenera, quàm caro dura dometur, breuiter ostenditur. Cap. XXII.

AEtas iuuenilis aptior est disciplinæ, vel p̃niæ, quã senilis, quia mollior ẽ & flexibilior, sicut cæra dum mollis est recipit impressionẽ sigilli, quã non ita recipit postquam induruerit. Sic ẽt tenera uirgula si curua fuerit, põt ad rectitudinẽ reduci; trabẽ aũt nullus potest reducere. Sic quando cõtrariũ grã Dei occupauit hoĩem. s. peccatũ, difficilius in eo gratia Dei recipitur, quia inuenit, quod sibi repugnat. Sicut lathomus, uel pictor non ita de facili sculpit, uel pingit i lapide hñte formam sicut i lapide nudo, & plano. Sicut etiam materia, quę habet aquã difficilius suscipit ignem.

Item si in tenera ętate caro non domatur, in senectute magis contumax efficitur. Stultus esset, qui non domaret equũ suũ usq; quo esset senex: sic qui nõ domat carnẽ suã in iuuẽtute sua, sed nutrit eã delicate. Vnde non põt eam postea tenere, sed proijcit eũ in lutũ peccati. Pro. Qui delicate à pueritia nutrit seruũ suũ, idest Pro. 29.

idest corpus, postea eum inueniet contumacem.

Malos non absq; ratione interdũ exaltari à Deo permittitur: immo id rationabiliter euenire exemplis declaratur. Cap. XXIII.

EXaltatur interdũ homo non propter suum meritum, sed propter aliorum profectum. Capa enim pluuialis siue mãtellus nõ iõ supponitur cæteris uestibus, quia charior habeatur, sed ut sola deturpetur, & ut alia uestimenta custodiat. Et sicut fumarium, vel caminus cæteris partibus, & officinis domus altius eleuatur, non quia dignius aut charius, sed ut ipsum solũ fumigetur, & p alias partes domus fumus non spergatur, ne. s. deturpet a fumo. Sic ẽt interdum indignus ratione uitæ propter utilitatem aliorum exaltatur, quia expedit, ut unus moriatur pro populo.

Itẽ si uis uentilare granũ cum palea, granũ descendit, & palea ascẽdit: sed nõ est palea super granum propter suũ ualorem, sed propter suam leuitatem. Sic sunt superbi super bonos. Et tamen dicitur.
Matt.3. Matth.3. quòd dñs paleam cõburet ignei inextinguibili, sed triticum congregabit in horreum suum. s. cœlum.

Sanctorum virorum corda quas habeant perfectiones, & quid in eis Spiritussancti feruor operetur, unico vasis anei exemplo clarum redditur. Cap. XXIIII.

FEruor spiritus quando intus calescit in sanctis Viris nõ potest cohiberi qn ad exteriora prorũpat. Cuius exẽplũ est, quia si fiat uas ęneum concauũ habens peruũ foramẽ supra, & aliud foramen in uẽtre parũ maius, & hẽat pedes ita, quòd uẽter nõ tãgat terrã, & impleat aqua, & lignis op. imis obstruatur utrũq; foramẽ, & ponatur ĩ igne uehemẽter calido; generabit intus uapor, q fortificat⁹ erũpet per aliud foramẽ: & si erũpit desuper proiicit aquam super loca propinqua: si inferius proiicit aquã in ignẽ, & proiicit titiones, & carbones, & cineres calidos. Cor n. hominis sancti debet esse ęneum per patiẽtiæ soliditatẽ, cõcauũ per humilitatem, super ius perforatũ & apertum ad Dei cõtemplationem, licet hoc foramen sit paruum, quia parum de Deo possumus contemplari in hoc mundo.

Itẽ dẽt esse perforatũ, & apertum inferius ad dilectionẽ proximi.

Item a terra eleuatum per contemptum temporalium.

Itẽ aquæ sapientię repletũ & debẽt obstrui, & claudi foramina. s. per custodiam sensuũ. Tũc aũt in igne uehemẽter calido ponit, quãdo diuina eloqa meditat, sicut. Psal. Ignitum eloquiũ tuũ uehemẽter. Vel quãdo meditat de dolore passionis Christi, quia talis dolor renouatus in corde per memoriã meditantis, uehementissimè accẽdit, ẽm illud. Psal. Dolor me⁹ renouatus est: cõcaluit cor meũ intra me, & ĩ medio mei exarsit. ignis. Vñ tũc generatur uapor. i. deuotionis feruor, q superius per oculos, pijcit aquã lachrymarum. Inferius autẽ ad proximos facit pijcere titiones. i. ignita sanctorũ exẽpla, & carbones i. feruẽtia uerba, & cineres calidos. i. humilia, & feruẽtia opa pœnitẽtiæ. Psal.

Tabernaculi Moysi constitutio, ipsiusq; partium omnium spiritualis significatio per quas Christi fidelium status rectissime figurari aperitur. Cap. XXV.

FIdelium Christi status figuratus est ĩ tabernaculo Moysi. Nam totũ corpus tabernaculi constabat ex quibusdã tabulis, in lõgitudine erectis, quæ quidẽ interius tegebant quibusdã cortinis ex quatuor coloribus uariatis. s. de bisso retorta, & iacinto, & purpura, cocco bis tincto: sed hm õi cortinæ tegebãt latera solũ tabernaculi. In tecto autẽ tabernaculi erat operimentũ unũ de pellibus iacinctinis. Et super hoc aliud de pellibus arietũ rubricatis, & desuper tertiũ de quibusdã sagis cilicinis, quæ nõ tñ operiebãt tectũ tabernaculi, sed ẽt descendebant usq; ad terrã, & tegebãt tabulas tabernaculi. Per tabulas igitur, ex quibus cõstructũ fuit tabernaculũ, signabantur fideles Christi, ex quibus cõstruitur ecclesia. Tegebatur autẽ tabulæ interius cortinis quadricoloribus: qa fideles interius ornatur quatuor uirtutibus. Nã in bisso retorta, ut gl. dicit designat caro castitate renitens. In iacincto mẽs superna cupiens. In purpura caro passionibus subiacens, in cocco bis tĩcto mẽs inter passiones Dei, & proximi dilectionẽ refulgẽs. Per operimẽta uero tecti designant prælati, & Doctores ĩ quibus debet renitere cœlestis conuersatio, quæ signatur per pelles iacinctinas, prõ-

pritudo

ꝑtitudo ad martyriū, quā signāt rubrica-
tæ pelles: austeritas uitæ, & tolerātia ad-
uersorū, quæ signantur ꝑ saga cilicina, q̄
erāt exposita uētis, & pluuiis, ut d̄r glosa.
Itē nota, ꝙ fideles Christiani antiqui
fuerūt feruētiores modernis, sicut vinū
uetꝰ calidiꝰ nouo. D̄r in li. de uindemiis,
ꝙ nouū vinū frigidiꝰ ē ꝑꝑ terrestreitatē,
& aquositatē. Vetꝰ. n. uinū calidiꝰ, & for-
tiꝰ, & magis odoriferū: qđ. n in eo erat a-
quo: ū, tp̄us cōsūpsit Sic antiq̲ Sancti ca
ruerūt terrestreitate auaritiæ, & aquosita
te luxuriȩ. Vn̄ fuerūt feruētiores in amo-
te, fortiores in ꝑsecutione, & redolētio-
Eccl.9. res in cōuersatione. Ecc. Vinū nouū &c,

Diuinæ iustitiæ flagella, quæ sagittis comparantur quantum nobis prosint, quotq; modis, & cur, interdum Deus animam, & corpus vulneret, vt ad salutem reuocet, varijs ostenditur similitudinibus. Cap. XXVI.

FLagella diuinæ iustitiæ assimilantur
sagittis, ex eo, ꝙ sagittarū more ꝑcu-
tiēdo ꝓsternūt. Nā dū corpus uulnerāt,
Iob. 6. sp̄m humiliāt. Vn̄ Iob. 6. d̄r. Sagittæ dn̄i ī
me sūt, q̄rū indignatio ebibit sp̄m meū.
Quid. n. ē sp̄s hoīs nisi sp̄s elationis.
Sagittæ āt dn̄i sp̄m ebibūt, cū suꝑnæ ani
maduersionis snīæ afflicti mentē ab ela
tione compescunt.
Itē sagittæ dn̄i sp̄m hoīs ebibūt, qa in
tētum exterioribus introrsus trahunt.
Itē sagittarū indignatio sp̄m hoīs ebi-
bit, qa suꝑnæ snīæ electos, quos in pcīs
inueniūt dū uulnerāt īmutāt, ut duritiā
suā trāsfixa mēs deserat, atq; ex salutife-
ro uulnere sanguis cōfessionis currat. pē
sant nāq; un̄ lapsi sunt, pēsāt à quāta bea
titudine ad q̄ corruptionis suæ tormēta
ceciderūt: & nō solū gemūt ī his, q̄ susti-
nēt, sed insuꝑ metuūt, hoc qđ districtus
iudex delīquētibus de gehēne ignibꝰ cō
minat̄. Vn̄ iustorū mēs n̄ solū ꝑpēdit, qđ
tolerat, sed ēt pauet, qđ restat, uidelicet
qualia ī hac vita patit̄, metuit ne post hāc
grauiora patiatur, sicut Gre. dicit.
Itē flagellū, & ꝑcussio Dei, est ad aīæ sa
lutē, eo mō quo medicꝰ uulnerat ad cor-
Iob. 5. ꝑis sanitatē. Vn̄ Iob. Ipse uulnerat, & me
Grego. det̄, ꝑcutit, & manꝰ eiꝰ sanabūt. Vbi Gre.
dicit, ꝙ duobꝰ modis oīpotēs Deꝰ uulne
rat quos ad salutē reducere curat. aliqn̄
.n. carnē ꝑcutit, & mētis duritiā suo pa-
uore tabefacit. uulnerādo ergo ad salutē
reuocat, cū electos suos affigit exteriꝰ, vt ī
terius uiuāt. Vn̄ ꝑ Moysem loquit̄ dicēs:
Ego occidā, & ego uiuere faciā: ꝑcutiā &
ego sanabo. Occidit. n. ut uiuificet, ꝑcu-
tit ut sanet. Quia idcirco foras uerbera ad
mouet, ut intus delictorū uulnera curet.
Aliqn̄ aūt si flagella exteriꝰ cessare uideāt
intꝰ uulnera infligit: qa mētis nr̄æ duri-
tiā suo desiderio ꝑcutit. sed ꝑcutiādo sa-
nat, qa terroris sui iaculo trāsfixos ad sen
sum nos rectitudinis reuocat. Corda. n.
nr̄a malè sana sunt, cū nullo Dei amore
sauciant̄, cū ꝑegrinationis, suæ erūnā nō
sentiūt, cū erga infirmitatē ꝓximi q̄libet
nec minimo affectu lāguescūt. sed uulne
rant̄, ut sanent̄, qa amoris spiculis mētes
Deꝰ īsensibiles ꝑcutit, moxq; has sensibi
les ꝑ ardorē charitatis reddit. Vn̄ ei spōsa
ī Cāt. dicit: Vulnerata charitate ego sum. Can.4.
malè. n. sana aīa, atq; in huius exilii cȩca
securitate ꝓstrata nec uidebat dn̄m nec
uidere req̄rebat̄, ꝑcussa aūt charitatis eiꝰ
spiculis uulnerat̄ ī ītimis affectu pietatis,
ardet desiderio cōtēplationis, & miro mō
uiuificat̄ ex uulnere, q̄ prius mortua iace
bat ī salute; ȩstuat anhelat, & iā uidere de
siderat quē fugiebat. Percussione. n. ad sa
lutē reducitur, quæ ad securitatē quietis ī
timæ amoris sui perturbatione reuocat̄.

Dei gratiæ distinctio, effectus & perfectio, quæ mœnibus, ciuitatisq; munitionibus assimilatur quemadmodum in anima infundatur exprimitur. Cap. XXVII.

GRatia Dei n̄ infundit̄ aīæ, nisi prius
sit purgata, & mūda. Nā sicut ī perga
meno nisi priꝰ rasū fuerit nō scribit̄, ita
cordi humano nisi priꝰ purgatū fuerit, gra
tia non infunditur. Ber. Balsamū est gra-
tia Dei, uas purissimum requirit.
Itē herbæ malæ, & spinæ prius eradi-
cant̄, à terra q̄ serat̄ triticū. Sic cogitatio
nes, & actiones malas prius amouere de-
bemꝰ à nobis, si nos uolumus esse agri
Dei, & gr̄æ semē suscipere, & fructuū bo
nū ferre. Hiere. Nouate uobis nouale, & Hier.3.
nolite serere super spinas. i. suꝑ peccata.
Itē gr̄a Dei assimilat̄ mȩnibꝰ, & muni
tionibus ciuitatis. Mȩnia enim in urbibꝰ
pro ornamento sunt, munitiones pro de
fensione, ut Gre. dicit. Mȩnibus enī assi- Grego.
milant̄ gr̄æ gratis datæ, sicut ꝓphetia, do-
ctrina, gr̄a linguarū, uirtus curationū: q̄ li
cèt aīam ornēt, tn̄ sine eis aīa stare potest
munita per fidem, & iustitiam. Sed gratia
gratum faciens ex qua est fides, spes, cha
ritas, & cæteræ necessariȩ uirtutes, assi-
milatur munitionibus: qa si hæc habere
negli-

negligimus hostilibus insidijs patemus,
vt Greg. dicit Et de his mensibus, & mu-
Thr. 2. nitionibus dr̄ Thre. 2. Factus est domin⁹
velut inimicus, p̄cipitauit in israel mœnia
eius, dissipauit munitiones.

Quo pacto humilitas in tētationum impetum corroboret fideles, caterasq; in eis virtutes conseruet, Rosarum ollæq; similitudine indicatur. Cap. XXVIII.

HVmilitas cogitationum firmat bñ
operantes ꝯ motū tentationū: Cu-
ius exemplū apparet in rosis siccatis, &
puluerizatis: qa puluis rosarū siccatū, vt
dicit Plinius dentes mobiles firmos effi-
cit. puluis qppe rosarū, est humilitas mē-
tium, siue cogitationum Dentes autem q
alijs membris cibū, siue nutrimentū p̄pa
rant, terendo sunt actiui, q proximorū nu
tritioni, siue sustentationi seruiunt. Vel p̄
dicatores q alijs cibum spūalē verbi Dei
terendo, vel exponendo p̄parant, & por-
rigunt. Vt ergo hi dentis firmentur, ita vt
vt tentationū, vel superbiæ impulsu non
moueantur, oportet, ꝙ puluere rosarum.
i. humilitate cogitationum teneantur.
Itē humilitas conseruat virtutes, sicut
olla rudis conseruat rosas virides. Dicit
pallad. enim Pallad. ꝙ illi qui volunt rosas serua
re virides, in rudi olla conditas, & bñ mu
nitas sub diuo obruunt ac reseruāt. Et qd
est rosas seruare virides in virore, nisi te-
nere vertutes in suo spūali vigore? q̄ tunc
in olla rudi reconduntur, qñ sub inculta
conuersatione, & humili abscōdunt. Sed
tunc bene sub diuo obruuuntur, cū in hu
milem mentē cōclusæ p ostentationem,
vel iactantiā ad publicū nō ducunt, ꝭm il
Matt. 6. lud Mat. Attendite, ne iustitiā vr̄am facia
tis corā hoibus, vt videamini ab eis. Sed
quia humilitas vera nequaq̄ esset, quę op
portuno tpe virtutes absconditas. i. ab o-
pere vacuas, seu ociosas teneret: Oportet
iterū ipsas virtutes, sic seruare in mēte hu
mili quēadmodū, & rosæ recētes in cāna
viridi seruātur. Dicit. n. idē Palla. ꝙ rosas
nondum patefactas seruabis si in canna
viridi stante fixa reducas, ita vt fixam cre
scere patiaris, & eo tpe cānas recidas quo
rosas virides hr̄e volueris. Quid āt est cā-
na viridis, nisi mens virtuosa, & humilis
q̄ sp, scilicet in bono ope crescit, & tū in
tus a superbię spū vacua existit. In hac ro
sæ nondum apertæ, i. virtutes nondū p-
palatæ sic sunt abscondendæ hoibus, ut
tū eis tpe cōngruo ad exercenda spiritu-
alia opera non denegetur egressus.

Quinque contra inconstantis hominis naturam, ac ad peccandum problinitatem remedia apponūtur, singulaque exemplis non obscuris corroborantur. Cap. XXIX.

INconstās, & leuis hō cedit oī tentatio
ni. Nā sicut gallus supra pinnaculum
ecclesię cuilibet vento se uertit: sic quo
que hō inconstans cuilibet cedit tētatio-
ni. Iob: Tollet eū ventus vrens, & auferet Iob. 26.
de loco suo. paleam enim tollit ventus, ñ
granū, Iob: Erunt sicut palea ante faciem Iob. 21.
venti, & sicut fauilla quam turbo disper-
git. Poma putrida, & vermiculosa cadunt
de arbore ad modicū ventū, sed sana be-
ne se tenent. Sed nota, ꝙ ꝭm Pall. contra pallad.
caduca poma spāliter Persici pōt adhibe-
ri remediū. Nā si poma Persici incipiūt eē
caduca, radices eius cum securi, aut alio
instrumēto findere debes, & fissuris eius
truncos factos de pino imprimere, vel fo
raminibus cū terebello factis clauos ex
salice factos cū malleo fortiter infigere.
Quid igitur sunt caduca Persici poma, ni
si inconstantium hoium infirma opa, vel
recidiua peccata? Et quid est radicem ar-
boris securi findere, nisi memoria mortis
mentem hoīs exercere? Matt. Iam securis Mat. 4
ad radicem arboris posita est. Succidit e-
nim ipsa mors hoiem, velut securis arbo
rem: sed qa radix arboris, est ipsa mens,
vel cor hoīs, ad quam dum scissio securis
i. cōsideratio mortis reducit, peccatū cui-
tatur ꝭm illud: Memorare nouissima tua, Eccl. 7.
& in æternum nō peccabis, Sed quasi fis-
suræ securis truncus pini q̄ est arbor sem
per virens inseritur dū eiusdē mortis me
moriæ futuri seculi, qđ semper manet co
gitatus adiungitur: sed quasi foramen te-
rebelli, ē timor diuini iudicij, quasi vero
salicis clauus, est æterni supplicij reatus.
quia, sicut salice vitis ligatur ad paliū, sic
ex peccati p̄petratione anima obligatur
ad supplicium. quasi autem mallei per-
cussio, est diuini verbi auditio. Hiere. Ser-
mo Dei quasi malleus conterens petras.
Habes ergo multiplex remedium contra
caducum pomum, idest contra inconstā-
tis hominis opus reciduum, quorum pri
mum est timor mortis, per quā peccatum
finitur. Secundum est consideratio æter-
næ beatitudinis, quæ per peccatum amit
titur. Tertium est diuini timor iudicij,
cui

cui peccator assistitur. Quartū est timor gehēnæ,qua pcm̄ punit. Quintū est auditus diuini verbi,ex quo peccator ɔteritur.

Inferni ingressus qui domus Dedali,& nassæ comparatur,quantum damnatis sit facilis,gradus q̄ reuocatio difficilis, auctoritatibus, exemplisq́ꝫ confirmatur. Cap. XXX.

INfernus similat domui Dedali,cuius facilis est ingressus,sed negatur egressus & est sicut nassa,quam faciliter intrāt pi-
Virgi. sces,sed exitus est impossibilis. Virgilius: Facilis descensus Auerni. Noctes atque dies patet atri ianua Ditis. Sed reuocare
Sap. 2. gradū,superasq́ue euadere ad auras,Hoc opus,&c. Sap. Non est agnitus qui sit reuersus ab inferis. Sed nota hoc, quod exitus de inferno potest dupliciter intelligi. Vno modo, ita ꝙ simpliciter inde aliqs exeat,ita vt iam amplius eius locus non sit internus: & sic nullus inferno finalr
Iob.13. deputatus,inde exire potest. Iob. Qui descendit ad inferos,non ascendit. Alio modo potest intelligi, vt exeat inde ad tempus. & sic sm̄ ordinem diuinæ prouidentiæ permittuntur aliquando damnati viuentibus apparet ad eruditionem eorum,& terrorem, non autem frequenter hoc accidit.

Primò,quia damnati ita sunt pęnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant q̄ curent alijs apparere.

Secundo,quia hoc non possunt,nisi diuinitus permissi: neque etiā, qn̄ sic apparēt damnati,sunt liberi a pœna inferni, quia locus inferni cedit in pœnā,vel dolorem animæ ex eo,quod tali loco deputata est. ab hoc autem non absoluitur q̄uis ad horam exire permittatur,sicut nec captiuus absoluitur a carcere,vel a vinculis ex eo,quod ad horam exeat. Vnde pęna inferni, siue dolor manet in anima ēt extra infernum. Et quamuis damnati aliquādo præsentialiter sint in loco vbi apparent,non tamen credendum est,quod hoc accidat semper: quia aliquando huiusmodi apparitiones fiunt, vel dormiendo,vel vigilando operatione bonorum, vel malorum spirituum ad instructionē, vel deceptionem viuentium, sicut etiam aliquando viui homines alijs apparent, & eis multa dicunt in somnijs,cum tamē constet eos non esse præsentes,sicut Augu. per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

Plura in Moysi lege meritò reputabantur immunda,cuius rei rationes assignātur,per quas mentis immunditiæ varietas metaphoricè aperitur. Cap. XXXI.

IMmunditia mētis repręsentabatur in lege Moysi per immunditiam domus, & vestis,& vasis. Nam in lege veteri reputabatur immunda domus, vel vestis quæ erat leprosa; vel vas, quod non habebat operculum, vel ligaturam etiam dicebat immūdum. Dicebantur ergo domus, vel vestes leprosæ per similitudinē, qa sicut in corpore lepræ morbus est ex humore corrupto putrefaciente carnem,& corrūpente,ita etiā propter aliquā corruptionē & excessum humiditatis, vel siccitatis fit aliqn̄ corruptio in lapidibus, vel vestimēto. Et ideo hanc corruptionem lex vocauit lepram,ex qua domus, vel vestis immūda iudicabatur,tū quia oīs corruptio ad immunditiā ptinebat, tū quia contra hmōi corruptionē Gentiles Deos ponentes colebant. Et iō lex præcipit hmōi domus in quibus esset talis corruptio perseuerans destrui,& vestes comburi ad tollenda idolatriç occasionem. Vasa etiā qd̄ non habebant operculū,vel ligaturā desuper,reputabant immunda,quia in talia vasa de facili poterat aliquid immūdum cadere. vnde poterat immundari.

Item valebat hoc ad vitandum idololatriam. Credebāt enim Idololatre,ꝙ si mures,aut lacertæ, vel aliquid hmōi dū immolabant idolis,citò caderēt in vasa,vel in aquas,ꝙ essent dijs gratiosa. Vn̄ ēt adhuc aliq̄ mulierculæ dimittunt discoopta vasa in obsequium nocturnorum numinum, quæ ranas vocant.

Figuralr aūt p leprā domus significat immūditia congregationis hrticorū. Per leprā vero in veste linea significat puersitas morū ex amaritudine mētis. per leprā vestis laneæ significat puersitas adulatorū. Per leprā vero in stamine significātur pcā carnalia. Sicut. n. stamē est in subtegmine,ita aīa in corpe. per vas aūt, qd̄ nō hēt operculum, vel ligaturā signat homo qui non hēt aliqd̄ velamē taciturnitatis, q nō cōstringit aliqua cēsura disciplinæ.

Hominis impatientis querula natura per nonnullorum animantium irrationabilium exempla apertè monstratur. Cap. XXXII.

IMpatiens hō semper est q̄rulus, sicut currus qui semp stridet,siue sit in bo-

na via,siue in mala:imò quãto melius ha bent q̃dã,tanto magis murmurant. Vnde sunt sicut anser qui,qñ extra domum est ad ventum,& pluuiã non pipat, sed tacite q̃rit victũ suum;sed qñ est in domo,vadit pipando per domum,cũ tñ melius habebat quã extra. Et sicut gallina q̃ vadit clusando,& sicut auis in cauea q̃ satis habet ad comedendũ,& tñ ad quodlibet foramen trahit caput suum cupiens exire: & sicut inclusus porcus q semper grunit,
Prou.7. & non vult stare in pace. Pro. Garrula,& vaga q̃etis impatiens,scilicet talis p̃sona.

Vnde dicatur inuidia, inuidiq́ue hominis natura quam sit praua, auctoritatibus & exemplis edocetur. Cap. XXXIII.

INuidus hõ de p̃fectu aliorũ deficit,sicut ignis græcus qui ĩ aq̃s ardet,& seipsum cõsumit,sicut ignis cõsumit ligna. Nec põt bona aliorũ videre,sicut Heli, q non poterat videre lucernã,donec extingueret.vnde inuidia dr̃ a non vidẽdo,qa non põt videre bona aliorũ Et hęc displicentia boni q̃ est in inuidia,põt notari p̃ visionem interiorẽ,vel exteriorem, sicut
Sen. vult Sen. dicens. Quicq̃d mẽte fugim⁹,in-
Grego. iectis oculis videmus. Grego. Mens inuidi cũ de alieno bono affligit,quasi de radio Solis obscurat. Itẽ inuidis q de bonis aliorum torquent,bona coopant in malum, sicut econtra bonis mala coopant in bonũ. Vnde sunt inuidi quasi q̃dã artifices praui,vt potè,quia aurum conuertũt in cuprũ:gẽmas in lutũ,granũ in paleam vinũ in aquã,mel in fel,diẽ in noctẽ,gaudium in mærorẽ,rosam in palliurũ, balsamum in sterquiliniũ,electuariũ in venenum.
Isa.5. Isa. Væ qui dicitis bonum malum.

Hypocritæ falsis libris comparantur, quoniam in hac vita difficulter cognoscuntur eosque a Deo interdum puniri similitudine non obscura explanatur. Cap. XXXIIII.

HYpocritarum consciẽ assimilantur libris falsis,quorum falsitas non agnoscitur quandiu clausi tenentur: sed quando aperiuntur,& leguntur. Sic quia in vita ista conscientiæ clausæ sunt, ideo in hoc mundo multi hypocritæ non cognoscuntur:sed in iudicio, quando libri aperti erũt.tunc literæ eorum,i.opera falsa apparebunt. Et ideo ipsi hypocritæ, ut
Apo.20 fallarij iudicabunt. Apo. libri aperti sunt, & iudicati sunt mortui ex his,quæ scripta erant in libris.

Item hypocrytæ ex diuina sentẽtia q̃sique feriunt,& deteguntur,& deijciuntur, vt s.in meli⁹ immutent. Dicunt. n. p̃iti agrorũ cultores,ꝙ si poma arboris putrescãt, & efficiant rugosa,tunc oportet,ꝙ cortex eius,vbi sanus est cũ cultello acuto apiatur:& cũ inde modicus humor effluxerit, tunc stercora cã,& vulnus obstrue diligenter cũ argilla, & ita poma producent sana. Quid aut sunt poma putrida, vel rugosa,nisi hypocritarũ corrupta,vel maliciosa opa. Hęc aũt in melius immutantur cum gladius diuinæ sententiæ exteriorẽ cortice qui sanus videt,i.fictam apparentiam,qua bonus credebat percutit,& aperit,i.ex ipsa p̃cussiõne,quia ficta esset,patefacit. Tunc modicus humor.s. apparentis deuotionis abscedit. Tũc stercoribus circundatur,quia ab hominibus circumquaque vilipenditur. Sed tamen si argilla.i. humili pnia vulnus cordis obstruit protinus sanatur,ita quod faciat opa sana q̃ prius faciebat corrupta Matt. Facite Matt.3.
fructus dignos pœnitentiæ.

Homines iracundos domi ligneæ comparari, & diabolum perperã rationis oculos caligare quaque uia hominis ira impetus habeat regulare enucleatur. Cap. XXXV.

IRacundi hominis mens est, sicut domus lignea. Accidit.n.hoi domum ligneã hñti,ꝙ in vespe diues est,& in magne nihil habet,quia ignis oĩa sibi abstulit. Sic hõ ad sibilũ vnius verbi g̃ram Dei & oĩa spũalia pdit,dũ in irã,vel odium ca-
dit. Eccl. Væ his,q sustinentiã p̃diderunt. Eccl 2.
Itẽ est, sicut olla nimiũ ignẽ hñs,q̃ ebulliendo emittit q̃cquid in ea est Prou. Cor Pro.15.
stultorum ebullit stultitiam:quia q̃cquid sentit in corde,profert ore.

Itẽ ira cęcat oculũ mẽtis, & iõ sicut equo operiunt oculi,vt circumeat ad molendinũ,ita diabolus excecat hoiem p irã,& sic excęcatũ ducit quocũq; vult. Ita Philistei Sãson excęcauerũt, & postea fecerũt
eũ ire ad molã,i ad pem circuire. Iob:Ca Iob.17.
ligauit ab indignatione oculus meus.

Itẽ diabolus facit sicut piscator qui turbat aquã, vt pisces non videntes nassam intrẽt. Sic diabolus turbat hoiem,vt pcm̃
non agnoscens adimpleat. Soph. Tribula Soph.1
bo homines,& ambulabunt,vt cœci.

Item nota, quod ira faciliter vitatur vel

vel ſuperatur ſi prius anim⁹ per prouiſionem ſit armatus, ſicut miles ſecurius hoſtem accipit quē ante ſe armando ꝓuidit. Grego. Vnde Gre. dicit, Mens aduerſa venientia tanto ſecurius excipit, quanto ſe cautius ex ꝓſciā armauit. Qui.n. improuidus ab aduerſitate deprehendit, quaſi ab hoſte dormiens inuenitur eūque titius inimicus necat, quē añ repugnationē ꝓfocat. nam q mala imminentia per ſollicitudinem ꝓnotat, hoſtiles incurſus quaſi inſidijs vigilans expectat. Solerter ergo aīus añ actionis ſuæ primordia, cuncta dēt aduerſa meditari, vt cogitās ſp ꝯ hæc thorace patiētiæ munitus, & qcquid accipit ꝓuidus ſupet, & qcquid non acceſſerit lucrum putet. Itē ira q̄ eſt per zelū iuſtitiæ, primò oculū rōnis ꝑturbat ſed poſtea clarificat, ſicut infirmāti oculo cū collyrium immittitur, lux penitus negatur, ſed inde cā poſt paululū veraciter recipit. Vñ hāc ad tp̄s ſalubriter amittit, ſicut dicit Gre. Sed notādum, ꝙ ipſum collyrium poſſet ſic oculo immoderatè infundi, ꝙ oculus cęcaretur. Sic ēt zelo nimio oculus mentis cæcatus, ſi rōnis ꝓuenientis moderamini nō ſubdat. Et iō cū per zelum aīus mouet curandū ſummopē eſt ne hæc eadē q̄ inſtr̄o virtutis aſſumit, mēti ira dñetūr, nequaſi dña ꝑeat, ſed velut ancilla ad obſequiū ꝑata a rōnis tergo nūq̄ recedat.

Tunc.n. robuſtius ꝯ vitia erigit, cū ſubdita rōni famulatur, vt idē Gregor. dicit.

Iudicij dies, in quo iuſtè Dei electi ſuorū operum glorioſum fructum, reprobiq́ue pœnam adepturi ſunt æternam, regni porta vocatur, idque ortæ exemplo confirmatur. Cap. XXXVI.

IVdicij dies aſſimilat portæ. Nā ſicut vrbis aditus, porta dr̄, Ita & dies iudicij porta regni, qa ꝑ eū ab electis pr̄iæ gloriā intrat. Hanc portā ſancta electorū eccleſia ſecurè ac lętanter adibit, qa ibi ſuorū operum, & laudē ſuſcipiet, & retribu-
Pro.31. tionem videbit ſēm illud Prou. Date ei de fructu manuū ſuarū, & laudēt eam in portis opera eius. Tūc quippe ſcā eccleſia de fructu manuū ſuarū percipit, cū eā ad percipienda cęleſtia laboris ſui retributio attollit. Tunc eā ſua opera in portis laudāt qñ eius membris in ipſo regni auditu dicet, Eſuriui, & dediſti mihi manducare
Mat.25 ſitiui, & dediſter mihi bibere, &c. Ecōtra aūt reprobi trementes ad hanc portā peruenient, quia ibi ſunt conterendi, ſēm il-
ob.5. lud, Cōterentur in porta, & non erit qui eripiat. Fiiij.n. huius ſeculi ante portam elati ſunt, ſed in porta conterentur: quia ſcilicet amatores mundi in præſenti vita ſuperbiunt, ſed in ipſo regni aditu æterna aduerſitate feriētur. Vnde & ſubditur, Et non erit q eripiat. Illos quippe veritas ab æterna aduerſitate eripit, quos in temporalium proſperis per diſciplinā premit. Qui.n. hic tenuit premi, tunc non valet eripi, quia iniqui eum quem per diſciplinam negligunt habere patrem, afflictionis ſuæ tempore per adiutorium non inuenient creatorem.

Pluribus naturalibus exēplis & pulcherrimis cur á multis inique iudicium committatur temerarium, aperitur. Cap. XXXVII.

IVdicium ſuſpitioſum, & temerarium procedit quandoque ex corruptione iudicantis, quia iudicat alium ſecundum quod ſentit in ſe. Metallum enim, quando funditur, qualē in modulo reperit formam, talem ſibi aſſumit. Vnde ſic qui formam cordis ſui habent deformatam, qcquid inciderit, totum inuenitur corruptū & deformatum. Sicut etiam in vaſe corrupto quicquid infunditur, inuenitur corruptum. Sunt etiam tales ſimiles infirmis quibus cibus quandoque ſapidus, & bonus, videtur amarus. Et hoc non eſt ex vitio cibi, ſed ex corruptione palati. Sic iuditium malum non ex facto ꝓximi, ſed ex corruptione iudicantis procedit. Item baculus in aqua poſitus videtur confractus propter reflexionem vmbræ.

Item turres, & montes iuxta aquam videntur tranſuerſi. Eodem mō cordi trāſuerſo, & vitiato omnia videntur vitiata, Eccl.10
& tranſuerſa. Vnde Eccleſ. Stultus in via ambulās, cum ipſe ſtultus ſit, omnes ſtultos æſtimat. Itē ſemper credit latro, quòd Grego.
omnes ſint ei ſimiles. Grego. Omnis homo ſēm ſe, alterum iudicat. Vnde quicqd in bono corde cadit, in totum bonum & dulce efficitur. ſicut apis quæ amaros, & venenoſos ſuccos in mel conuertit.

Compunctionis lachrymas mentis ægritudinem ſanare ac æternæ mortis ſententiam delere quibuſdam naturalibus exemplis præcipueque Iordanis ſimilitudine erudimur.
Cap. XXXVIII.

LAchrymæ compunctionis delent ſententiam, & ſcripturam mortis nam ſicut literæ delentur aqua, vel alio liquo-

quo-

quere, sic lachrymæ delent literas mortis quas diabolus scripsit manu propria. Qui enim peccat tradit ei quasi chirographū. Lachrymæ enim delēt delicta, quę pudor est confiteri, vt dicit Aug. Aug.

Item lachrymæ humilis cōpunctionis sanant ægritudinem mentis. dicit enim Palla. ꝙ si arbor malicitonij efficiatur ægra, amurca aq̄ æqualiter mixta, radicib⁹ eius debet infundi, & sic sanat. Tunc.n. citonij arbor ægrotat, qñ mens alicuius probi viri, aut vitij alicuius passione, aut tentationis læsione laborat. Cui sanitas ꝓcuratur, si cordis eius radicibus.i.cogitationibus, seu affectionibus amurca aq̄ mixta infundat. Quid aūt per amurcam accipere debemus, nisi humilē considerationem proprij defectus? Nā sicut oleum superiora vasis petit, sic amurca ad imum i.ad fundum descendit. Vnde sicut ꝑ oleum supiora petens, intelligitur deuotio, qua quis eleuat in cōtēplationē Dei, ita ꝑ amurcā significat humilitas qua qs descendit ad consideratione defectus, & reatus sui. Et quasi amurcæ aqua miscet, dū ex ipsa cogitatione suæ malitię lachrymarum compunctio generat. Dūque humiliata atque cōpuncta mens lachrymarū largo imbre pfunditur, quasi salubri q̄ dam medicina purgata a suo languore sanatur. Vñ dictū est Naamam Syro. Lauare ī Iordane & recipiet sanitatē caro tua. Nam Iordanis interpretat descensio, vel riu⁹ iudicij. Vnde ille in Iordane se lauat, qui humiliter seipsum diiudicans, lachrymis se purgat. Et hęc est lotio Iordanis, q̄ sanat languorem mentis. Pallad. 4. Reg. 5.

Cur diabolus hominis perpetuus hostis sedulo in nobis ignem incendat luxuriæ diuersimode ostēditur. Cap. XXXIX.

LVxuriæ ignem non succendit Deus, sed diabolus. Sicut.n. faber, qñ non pt ferrū ad voluntatē suam ducere, illud in ignem mittit, & exufflat tantum, ꝙ calefactum ducit ad libitū suū. Sic facit diabolus, qñ nō pōt aliquem ducere ad peccatum, calefacit eum igne luxuriæ, vt eū sic flectere possit ad peccatū. Isa. Creaui fabrum sufflantem in igne prunas, & ꝓferentem vas in opus suū. Succēdit ignis flatu follium.i.suggestione vetularum, q̄ sunt quasi sufflatorium diaboli ad accendendum ignem luxuriæ. Hiere. Ollam succēsam ego video.idest vetulam nigram. Isa. 54. Hier. 1.

Olla enim quantuncunque alba sit, si tamen ponitur sępe ad ignem, denigratur: & sic anima per luxuriæ frequentiam. Thren. Denigrata est super carbones facies eorum. Olla bulliens si non haberet nisi vnam fabam, eam superponeret, & monstraret. Sic luxuriosi luxuriam cohibere nō possunt qn saliat, aut per os turpe loquendo, vel cantando, aut per oculos impudicè respiciēdo, aut per tactum vel ornatum, sicut de domo incensa exit ignis per fenestras, & ostia. Tren. 4

Mansuetudo quæ animam, vt antemurale in periculis conseruat hominisq; gratiam conciliat, quantum Deo grata sit exemplis clarum efficitur. Cap. XL.

MAnsuetudo animam seruat, quia est sicut antemurale in castro aiæ, lapides durorū verborū leuiter excipiens, & oēs ictus sustinens, & hoīes a læsione custodiens. Sicut ergo vasa vitrea inuoluuntur in fęno, vel in alia molli re, vt sic a cōfractione seruentur: Sic quoq; aīa in māsuetudine conseruatur. Eccl. Fili, in mansuetudine conserua aīam tuā. Mansuetudo est Deo, sicut culcitra mollissima cum lectulo florido cōscientiæ. Can. Lectulus noster floridus. Vnde sicut hō libentius dormit in lectulo molli q̄ in duro, sic De⁹ ī corde māsueti: qa ī pace fact⁹ ē loc⁹ ei⁹. Eccl. 10 Can. 1.

Itē māsuetudo grām hoībus impetrat. Nā sicut adamas trahit ferrum, sic mansuetudo corda hominū Eze. Vt adamantem, & silicem dedi faciem tuam. Eccl. Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris. Eze. 3. Eccl. 3.

Mendacium, quod veneno, & falso denario uariis de causis assimilatur, quantum sit graue peccatum quamq; pœnam mendaces iure patiantur describitur. Cap. XLI.

MEndaciū est, sicut quoddā venenū tātę efficaciæ, ꝙ in ipso ore existēs hoīem interficit. Sap. Os, quod mentitur, occidit aīam. Itē mēdax hō siīis est falso denario. Nam tantū pualet hō verax mendaci, quantum denarius verus falso. Vnde enim bonus denarius valet.c. falsos. Sic homo verax.c.mendaces. Magna stultitia, quia volunt omnes homines denarios esse ueros, & bonos, & discipulos multum si inueniunt vnum falsum. Vnde plus videntur diligere denarios quàm se ipsos: quia cum ipsi sint Sap. 1.

falsi

falsi volunt tñ denarios esse veros, & sic
volunt eos esse meliores se ipsis. Pro. Cor
impiorũ pro nihilo. Et sicut denarium fal
sum nullus vult recipere, ita nec homini
mendaci vult aliquis credere. Et iõ men
daces hac pœna puniuntur, quia nec ve-
rum eis creditur. Et insuper alia pęna, qa
nec ipsi credunt alijs, quia iudicant alios
secundum se ipsos, scilicet mendaces

Mortis meditatio quomodo sit vita spiritualis gu bernatio ex regiminis nauis exemplo comproba tur. Cap. XLII.

MOrtis meditatio valet ad vitæ dire-
ctionẽ. Qui n. vult nauẽ suã guber
nare, dẽt se ponere in fine nauis, & ante
se nauẽ dirigere, & picula euitare. Sic qui
vult vitã suam gubernare, debet se pone-
re in fine vitæ suæ meditatione, vt possit
ad bonum exitũ nauem suã.i. vitã dirige
Sene. re. Sen. Considera q̃ pulchra sit res ante
mortẽ vitã suã consumere, deinde secu-
re expectare reliquã sui tpis partem O q̃
sollicite loge nautæ sibi ꝓuidẽt de nauis
directione, qũ hũt malũ passum transire.
Sic qlibet dẽt sibi ꝓuidere añ, qũo possit
piculosũ passũ trãsire mortis, qa illi naues
ptrãsibũt. s. aĩę p artũ foramẽ mortis.
Itẽ mors pessima hoium peccatorũ fir-
mat, & stabilit sanctos viros in bono. Di
Pallad. cit enim Pallad. ꝙ columbæ non peunt,
nec deserunt locũ, siue columbariũ suum
si per fenestras aliquid de strangulati ho
minis vinculo, aut fune suspẽdatur. Tũc
aut columba in fenestra sua hẽt funẽ strã
gulati hominis, qñ in memoria, & cõside
ratione sua hẽt malũ exitũ hominis pec-
catoris, quo ꝓspecto nidũ suum non de-
serit, quia bonam conscientiam relinque
re nõ præsumit. Greg. Festina consolatio
Grego. bonorum est, consideratus finis malorũ.

Moysi Tabernaculum quoad singulas eius partes distinctè describitur: quæ quidem totam Mundi machinam optimis similitudinibus significare videntur: in quibus pariter quamplurima aperiuntur arcana. Cap. XLIII.

MVndi totius vniuersitas reprę̃senta
batur in tabernaculo Moysi. Nã il-
lud tabernaculũ distinguebat in duas p-
tes. Quarũ vna dicebatur sancta sancto-
rum, q erat Occidẽtalis. Alia vocabat san
sancta q̃ erat ad Orientem. Et iterũ añ ta
bernaculum erat atrium, & inter vtrun-
que tabernaculum erat velum quatuor
colorum.
Item interiora tabernaculi latera tege-
bantur cortinis diuersorum colorum, &
supra tabernaculum erat tectũ, hñs tres
coperturas. Pars igitur illa q̃ dicebatur
sancta sanctorum, significabat seculũ al-
tius spiritualium substantiarũ. pars vero
q̃ dicebat sancta, signabat mundum cor-
poralẽ. Velũ distinguẽs inter vtrũq;, erat
ex quatuor coloribus, per quos quatuor
elemẽta designantur, scilicet bysso p quã
designat terra, qa byssus.i. linum de terra
nascitur: purpura per quã designat aqua,
quia fiebat purpureus color ex quibusdã
conchis q̃ inueniuntur in mari: Iacincto
per quẽ signatur aer, quia hẽt aereũ colo
rẽ. Et cocco bis tincto, p quẽ signat ignis
Et hoc iõ, qa in materia quatuor elemen
torum est impedimentũ p qđ velant no-
bis incorporales substantię, & iõ interius
tabernaculũ.i. sancta sanctorũ solũ sum-
mus sacerdos, & semel in anno intrabat,
vt designaretur, ꝙ hæc est finalis ꝑfectio
hominis, vt illud seculum introeat. In ta-
bernaculum vero exterius, quod diceba-
tur sancta, introibant sacerdotes cõtinue
non autem populus, qui solum ad atrium
accedebat, qa scilicet ipsa corporalia po-
pulus percipere potest, ad interiores autẽ
rationes eorum soli sapientes, vel consi-
derantes attingere pñt. per cortinas autẽ
quæ tegebant latera tabernaculi interius
& erant ex varijs coloribus, signabat cœ-
lum sidereum, quod est diuersis stellis va
riatum. per saga autem, quæ erant super
tectum tabernaculi, significabãtur aquæ
quæ sunt supra firmamentum. per pelles
autem rubricatas, de quibus erat secun-
da tabernaculi coopertura, significabatur
cęlum empireum in quo sunt angeli. Sed
per pelles iacinctinas ex quibus erat ter-
tia coopertura significabatur cœlum san
ctæ & indiuiduæ Trinitatis.
Item in tabernaculo interiori tria con
tinebãtur, scilicet arca testamenti, in qua
erat vrna aurea habens manna; & virga
Aaron, quæ fronduerat; & tabulæ, in qui-
bus erant scripta decem præcepta legis.
Hæc autem arca sita erat inter duos Che
rubin, qui se mutuis vultibus respiciebãt.
Et super arcam erat quædam tabula quæ
dicebatur propitiatorium super alas Che
rubin, quasi ab ipsis cherubin portaretur
ac si imaginaretur, quod tabula esset se-
des Dei. Vnde & propitiatorium diceba-
tur

tur quasi exinde populo propitiaretur ad
preces summi sacerdotis. Et ideo por-
tabatur a Cherubin quasi Deo obsequē
tibus: arca vero testamenti erat scabellū
sedentis super propitiatorium. Per hæc
ergo designabantur tria, quæ sunt in illo
seculo altiori; scilicet Deus, qui super om
nia est, & incomprehensibilis omni crea-
turę & propter hoc nulla similitudo eius
ponebatur ad repręsentandum eius inui
sibilitatem, sed ponebatur quædam figu
ra sedis, quia scilicet eius creatura cōpre-
hensibilis est, quæ est subiecta Deo, sicut
sedes sedenti. Sunt etiam in illo altiori
seculo spirituales substantiæ, scilicet An-
geli. Et hi significabantur per duos Che-
rubin mutuo se respicientes, ad designā-
dum concordiam eorum adinuicem, se-
Iob.25. cundum illud Iob: Qui facit concordiam
in sublimibus suis: & propter hoc etiam
non fuit vnus tantum Cherubin, vt desi-
gnaretur multitudo cœlestium spirituū,
& excluderetur cultus eorum ab his, qui-
bus præceptum erat, vt solum Deum co
lerent. Sunt etiam in illo intelligibili se-
culo rationes omnium eorum, quæ in
hoc seculo perficiūtur quodāmodo clau-
se, sicut rationes effectuum clauduntur
in suis causis, & sicut rationes artificiato-
rum in artifice: & hoc signabatur per ar-
cam, in qua repræsentabantur per tria ibi
contenta, tria, q̄ sunt potissima in reb⁹ hu
manis, s. sapientia per tabulas testamēti,
potestas Regis per virgam Aaron, & vita
per manna. Vel per hæc tria repræsenta-
bantur tria Deo attributa. s. sapientia in
tabulis, potentia in virga, bonitas in mā-
na, tum propter dulcedinem, tum qa dei
misericordia est populo data, & ideo in
memoriam diuinæ misericordiæ seruaba
tur. In exteriori vero tabernaculo, quod
signabat præsens seculum continebātur
ēt tria scilicet altare thimiamatis, qđ erat
directe contra arcam, mensa propositio-
nis super quam duodecim panes ponebā
tur, & erat posita ex parte aquilonari. Cā
delabrum vero positum ex parte australi:
quæ tria videbantur respondere illis tri-
bus, quæ erant in arca clausa, sed magis
manifeste eadem repræsentabant. Opor-
tet enim rationes rerum ad manifestiorē
demonstrationem deduci, quæ scilicet,
sunt in mente diuina, & Angelorum ad
hoc, quod homines sapientes eas cogno-
scere possint, qui signabantur per sacer-
dotes ingredientes tabernaculum. In can
delabro autem designabatur sicut in sen
sibili signo sapientia, quæ intelligibilibus
exprimebatur verbis in tabulis. Per alta-
re vero thimiamatis signabatur officiū sa
cerdotum quorum erat populum ad deū
reducere. Et hoc etiam signabatur per
virgam. Nam in illo altari incendebatur
thimiama boni odoris, per quod signaba
tur sanctitas populi acceptabilis Deo. Di
citur enim Apoca. quod per fumum aro- Apoc.8
matum significabantur orationes San-
ctorum. Conuenienter autem sacerdota-
lis dignitas in arca significabatur per vir-
gā: in exteriori vero tabernaculo per alta
re thimiamatis: quia sacerdos mediator
est inter Deum, & populum per potesta-
tem diuinam quam virga significabat, &
fructum sui regiminis. i. sanctitatem po-
puli Deo offert quasi in altari thimiama-
tis Per mensam autem signabatur nutri-
mentum vitæ, sicut & per manna: sed est
communis hoc, & grossius nutrimētum,
illud autem suauius, & subtilius. Conue-
nienter autem candelabrum ponebatur
à parte australi, mensa autem a parte aq-
lonari: quia australis est dextra pars mun
di. Aquilonaris autem sinistra, vt dicitur
in secundo cœli, & mundi. Sapientia au-
tem pertinet ad dexteram sicut, & spiri-
tualia bona. Temporale autem nutrimē-
tum ad sinistram, secundum illud. In sini Prou.3.
stra illius diuitiæ, & gloria. potestas autē
sacerdotalis est media inter temporalia,
& spiritualem sapientiam: quia per eam
spiritualis sapientia, & temporalia dispē-
santur.

Item cādelabrum habebat. 7. calamos,
vt Iosephus dicit, ad designandum. 7. pla
netas quibus totus mundus illuminatur.
Et ideo ponebatur candelabrum à parte
australi, quia ex illa parte est nobis no-
tus planetarum cursus. In mensa etiam
ponebatur 12 panes ad designandum. 12
tribus Israel. Mensa autem non poneba-
tur directe in medio ante propitiato-
rium, ad excludendum ritum idololatrię.
Nam Gentiles in sacris Lunæ propone-
bant mensam coram idolo Lunæ. Vnde Hier. 7.
Hiere. Mulieres conspergunt adipes, vt fa
ciant placentas Reginæ cœli. In atrio ve-
ro extra tabernaculum continebatur al-
tare holocaustorum, in quo offerebātur
Deo sacrificia de his, quæ erant a popu-
lo possessa. Et ideo in atrio tali poterat
populus esse, qui huiusmodi Deo offere-
bat per manus sacerdotum. Sed ad al-

tare interius in quo ipsa deuotio& san
ctitas populi Deo offerebatur, non po-
terant accedere nisi sacerdotes, quorum
erat Deo populum offerre. Erat autē hoc
altare extra tabernaculum in atrio con-
stitutum, ad remouendum cultum idolo
latria. Nam Gentiles intra templa, alta-
ria constituebant ad immolandum ido-
lis.

Item mundus assimilatur scacario, cu-
ius tota familia currit transuersò, vt ap-
prehendat aliquid mentiendo vsurpādo
& huiusmodi faciendo.

Item in scacario quamdiu durat ludus
vnus est: Rex, alius miles, & huiusmodi,
Et aliquando duo videntur tenere totū
sed quando cessauit ludus idem fit de mi
lite, & rege, quod de minima familia, qa
communiter reponuntur in sacco vno,
quandoque Rex in fundo sacculi, & mi-
nima familia in superiori parte. Sic quo-
que mundus est ferè, vt ludus scacarij, qa
quamdiu durat hoc mūdus, vnus est rex,
alius miles, vnus magnus, vnus paruus:
sed adueniente morte in sacco terræ re-
ponuntur, ita fit de Rege sicut de milite,
Eccl. 9. tunc sicut dominus ita, & seruus eius. Ec
cle. Comunionem mortis scito, quia mo
ritur doctus similiter, & indoctus. Et ali-
quando diues vadit ad fundum inferni,
& pauper ascendit superius ad gaudia pa
radisi, sicut patet de diuite epulone, & La
Luc. 15 zaro paupere. Luc. 16.

Item mundus in morte totaliter aufer
tur Viella. n. quando tota die cantauerit,
& denarios receperit, in sero auferuntur
ei denarij, & nihil ei remanet, sed ponit
in forello veteri, & dissipato. Sic homo ni
hil in fine portat de labore suo, nisi lin-
teamen laceratum. exemplum de Saladi-
no, qui fecit portare linteamen in quo
debebat sepeliri, per terram suam, & dice
re, Nihil reportat, imperator de omnibus
diuitijs Regni sui, nisi linteamen illud.
Iob. 27. Iob. Diues cum dormierit, nihil secum af
fert. Item mundum debet homo relinqui
re, ne corrumpatur ab eo. Nam quando
vinum corrumpitur, vel deterioratur su-
per fęces in dolio, debet trasferri ī aliud
vas, vt non corrumpatur. Et sic homo à
mundo debet exire, ne corrumpatur ab
Hier 48 eo. Hiere. Fertilis fuit Moab ab adolescen
tia sua, & requieuit in fęcibus suis, nec
transfusus est de vase in vas.

Murmurationis vitium habentes, gratia diuina vacuos esse, exemplu a rebus naturalibus de promptis ostenditur. Cap. XLIIII.

MVrmuratores ostendunt se defectū
habere diuinæ gratiæ. Nam vasa va
cua percussa resonant, plena non. Sic va-
cuus a gratia murmurat, non plenus. Ec Ecc. 10
cle. Vir prudens, & disciplinatus nō mur
murabit correptus.

Item olla vacua ad ignem posita cre-
pat, & magnum sonum crepans reddit,
plena vero olla non. Ecclesia. Vasa figuli Ecc. 27
probat fornax.

Item murmurans est quasi rota nō be-
ne vncta gratiæ vnctione, & ideo mur-
murat sicut rota currus malè vncta. Eccle
præcordia fatui quasi rota carri, quæ fœ- Ecc. 33.
num portat, & murmurat. Sap. Custodite Sap. 1.
vos a murmuratione, quæ nihil prodest.

Nouitios seu incipientes donec aliquantis per pro ficiant saltim, optimis viris esse sociandos, caulium similitudine suadetur. Cap. XLV.

NOuitijs siue de nouo conuersis non
sunt admiscendi alij siue sociandi,
nisi quorum vita bona nota est, & do-
ctrina sana, saltem quousque sint in spi
ritu, vel religione prouecti, sicut dicit Pal. Pall.
q in pastinato solo inter nouellas vites
omnino nihil esse conferendum Græci
iubent, exceptis caulibus tertio anno, q̄
libebit immergere. Sic inter nouiter con
uersos vsque ad tempus quo sunt proue
cti, non sunt quilibet admiscendi nisi no
ti, & docti, qui assimilantur caulibus, qui
sunt olera nota, & quorum ius siue aqua
est sana. Vnde significant homines quo-
rum bona vita est nota, & doctrina sana.
Tales enim inter eos possunt admitti.
psalm. Filij eorum sicut nouellæ planta- Is. 143.
tiones, &c.

Veram obedientiam præceptorum Dei, castro, & fictam arcui iure comparari eorum, similitudinibus demonstratur. Cap. XLVI.

OBedientia mandatorum Dei hominē
a malis custodit Nam sicut castrū cu
stodientes se custodit, ita mandatū Dei
seruat seruantes se. Vnde dr̄, Si volueris
mandata Dei seruare seruabunt. Ecc. 30

Item obedientia ficta assimilatur arcui
prauo, qui a parte ventris, multū potest
incur-

incuruari, sed a parte dorsi frangitur. Sic multi in prosperis obediunt, & in his q̃ corpus delectant: sed in duris laboribus, & aduersis refugiunt, & recalcitrãt, sicut equus habens dorsum excoriatum cõtra onus, non attendentes, quod dicit Greg. quod obedientia quanto plus habet de suo, tanto minoris est meriti.

Opus bonum, quod debet ex bona intentione pendẽre, quemadmodum sit agendum, ut Deo gratũ fiat, operantiq́ meritum afferat, duabus veteris testamenti mirificis exemplis, & alijs naturalibus similitudinibus ostentatur.
Cap. XLVII.

Opus bonum, & perfectũ debet assimilari illi thimiamati siue pulueri, quẽ dominus fieri mandauit, Exo.30 vbi dicitur, Sume tibi aromata stact. & anet. galbanum boni odoris, & thus lucidissimum, faciesq; thimiama cõpositum opere vnguentarij mixtum diligenter, & purum. Thimiama quippe ex aromatib⁹ facimus, cum in altari boni operis virtutũ multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purũ fit, quia quanto virtus virtuti iungitur, tanto incensum boni operis sincerius exhibetur, vbi etiam bene subiungitur. Cũq; in tenuissimum puluerẽ vniuersa contuderis, pones ex eo coram testimonij tabernaculo. In tenuissimum puluerẽ aromata conterimus, cum bona nostra quasi in pila cordis occulta discussione tundimus, & si veraciter bona sint subtiliter pertractamus. Vniuersa ergo in puluerem redigere, est virtutes recogitando terere, & vsq; ad subtilitatem occulti examinis reuocare. De quo etiã puluere subditur, Pones ex eo coram testimonij tabernaculo. Quia tunc bona nostra veraciter in conspectu iudicis placent, cum hæc mens subtiliter recogitando conterit, & quasi de aromatibus puluerem reddit, ne grossum durumq; sit bonum, qđ agitur, ne si hoc arcta recogitatiõis man⁹ non comminuat, odorem de se subtilius non aspergat, prout Greg. dicit.

Exo.30
Grego.

Item opera virtutum a Deo non acceptantur, nisi prius a vitijs separentur: Vnde messor grana frumenti in horreo non recondit nisi prius excussa a paleis. Et iõ habetur in libro Iudicum, quod Hieroboam, cum a paleis frumenta excuteret, Angelum vidit, ad cuius imperium pro-

Iudi. 6.

[p]ssnus hœdum coxit, quem supra petram posuit, & ius carnium desuper effudit, q̃ Angelus virga tetigit, eaq; ignis exiens de petra consumpsit. Quid est autem frumẽta virga cedere, nisi rectitudine iudicij a vitiorum paleis virtutum grana separare? Sed hoc agentibus Angelus apparet: q̃a tanto magis omnia interiora denunciat quanto se studiosius homines ab exterioribus purgãt. Qui occidi hœdũ p̃cipit. i. omnẽ appetitũ nostræ carnis immolari. Carnesq; supra petrã poni, & ius desuper fundi. Quem alium significat petra, nisi eum de quo per Paulum dr̃? Petra autem erat Christus. Carnes ergo supra petram ponimus, cum corpus nostrũ in Christi imitatiõe cruciamus. Ius etiam carnium desuper fundit, qui in conuersatiõe Christi ipsas etiam carnales cogitationes exinanit. Quasi enim ius ex carnali quodã in petra funditur, quando mens etiam a cogitationum carnalium fluxu vacuatur, quæ tamen mox Angelus virga tangit: q̃a intentionem nostram nequaq̃ potestas diuini adiutorij deserit. De petra autem exijt ignis, & ius carnesq; consumpsit, q̃a afflatus a Redemptore spiritus tanta cor nostrum flamma compunctionis cõcremat, vt omne, quod in eo est illicitum & operis, & cogitationis exurat, sicut Grego. dicit.

1. Cor. 10

Item opera bona non sunt differenda postq̃ sunt consulta, & deliberata, sicut non differenda est vindemia postquam vua est matura. Nam (sicut dicitur in libro de vindemijs.) Tarde vindemiantes non solum vineam lædunt vltra q̃ oportet eam ferentem, sed grando, & gelu si fiant, facile passibilius faciũt vinũ. Vnde aiunt Demetrius, & Africanus, quod sex solũmodo dies debet vua non plus matura permanere. Etsi granum vuæ non viride, sed nigrum appareat signat eam esse maturam. Sicut ergo non est differenda vindemiatio post vuæ maturationem, sic nec boni operis executio post deliberationem, quia periculum est in mora. Apo Sollicitudine non pigri.

Dem.
Ro. 12.

Item opera bona non faciens, sed ocio se in collegio, vel religione viuere volens non est sustinendus. Sicut agricola ramum viridem licet, sed sterilem in medio oleæ non debet sustinere, sed ipsum abscidere, velut totius arboris inimicum. vt dicit Palladius. Et similiter homines pestilentes, sicut & ociosi non sunt tolerandi: vnde memi-

Pall.

bra insanabilia solent abscindi. Sicut ēt
in ipsis arboribus (vt idem Palladius di-
cit) ariditas, & sterilitas æquo modo fu-
Gal. 5. giendæ sunt. Gal. Abscindantur, qui vos
conturbant.

Item operis bonitas dependet ex boni
tate intentionis. Cuius exemplum patet
in pomis siue in fructibus arborū Si.n.
aliquis voluerit, vt in piro, vel pomo ali-
qua gemma inueniatur, aut etiam marga
rita, aut obolus, aut aliud simile, accipiat
aliquod talium, & cum pomū, vel pirum
aliquod floruerit, & aliquantulum creue-
rit imprimat in præputium eius, profun-
dè quodcunq; horum voluerit, & notet
ipsum per aliquod signū appositum, & si
nat crescere, & sic tandem inuenit in po
mo. Est aūt velut pomū arboris, opus cu-
iuslibet hoīs, ꝙ floret in cogitatione, cre-
scit in deliberatiòne. Sed quasi pomi pręputium est ipsius opis initium. Est autem
inchoatio operis ab ipsa intentione agē
tis. Gemma ergo, quæ in pomo reperiri
debet, præputio pomi imprimitur: qa vir-
tus sequentis operis in intentione iudi-
catur. Qualis enim est intentio, quæ præ-
cedit, tale est omne opus quod sequitur,
prout Grego. dicit. Ergo ibi imprimenda
est margarita puritatis, gemma honesta-
tis, obol⁹ charitatis, a qua est precium si-
ue meritum operis.

Item opus bonum factum sine tædio,
simile est fructui nascēti sine nucleo. Do
cent enim agricolæ, quod si qs vult plan
tare arborē, cuius fructus nō habeat nu-
cleos, hoc modo facere pot. Surculi plan
tandi extremitates reflectat, & cum cul-
tello ambas aptatas infigat ipsi trunco.
Et cum ambæ conualuerunt amputet ex
tremitatem maiorem, minorem vero si-
nat crescere. Quid autem est surculus plā
tandus, nisi homo ad conuersionem, vel
ingressum religionis dispositus? Cui⁹ duę
extremitates sunt timor, & amor, quarū
vtraque gladio verbi Dei apparatur, quia
s. verba Dei, & timorem incutiunt, & ad
amorem alliciunt. Sed tunc vtraq; extre-
mitas trunco infigitur, cū timore, & amo
re Christo inhæretur. ipse enim Christus
quasi trūcus est, nos autem quasi ramu-
Ioā. 15. sculi ei⁹ sicut ipse dixit: Ego sum vitis, &
vos palmites. Sed quamuis in conuersio-
nis initio pl⁹ abūdet timor, quàm amor,
tamen postea in pęnitentis profectu am
putatur maior extremitas, & minor cre-
scere sinitur, quia scilicet amor crescit, &
seruilis timor emittitur. Ioā. Perfecta cha
ritas foras mittit timorem. & hæc est plā 1. Ioā. 4
ta, quæ producit fructus siue nucleo, qa
s. homo charitate feruens operatur sine
difficultate, & tædio: propterea dicitur, ꝙ
qui amat, non laborat.

Oratio compunctiua quantum animam impinguet, vini similitudine, & ipsamet, quid existat breui declaratur. Cap. XLVIII.

ORatio compunctiua, & feruida im-
pinguat animam. Cuius exemplum
est, quia per sublimationem conuertitur
liquor vini in pinguedinem olei. Nam
si vinum distilletur ad modum aquæ ro-
saceæ distillat humiditas aquea insipida
& illud, quod remanet fit oleagineum, &
pingue. Et si iterum illa substantia subli-
metur, egreditur inde oleum, & hoc plus
fit de forti, quàm de debili, & precipue de
musto. Per vini ergo fortis liquorem in-
tellige compuncti hominis feruorem, de
quo in psalmo. Potasti nos vino com- Psal. 59
punctionis, qui tunc sublimatur, quando
orando eleuatur. Est ergo oratio, secun-
dum Damascenum, ascensio menti in Dama.
Deum. Et ideo sublimatio fortis vini, est
oratio hominis compuncti: quæ vertitur
in pinguedinē olei, quia scilicet ipsi oran
ti acquirit abundantiam gratiæ spiritua-
lis gaudij, quod est vt quædam pinguedo
siue repletio animi. Psal. Vnxit te Deus, Psal. 44
Deus tuus oleo lætitiæ.

Mulieris ornatus, qui meritò Diaboli recte nuncupatur, quomodo mortis spiritualis indicium existat, exemplo notabili, auctoritatibusq; eiusdem deceptio demonstratur. Cap. XLIX.

ORnatus corporis mulieris est sicut
rete diaboli ad decipiendas animas
intuētium. Nam licèt aliquæ se excusent
dicentes, quòd non se ornent ad decipiē
dum: nihilominus similes sunt latroni,
qui non audet piscari in viuario domini
sui, vel venari in foresta eius, tamen ac-
commodat rete suum latroni audaciori.
Sic & iste accommodant corpora sua dia
bolo ad decipiendum, & capiendū ani-
mas, & bene volunt concupisci licèt non
concupiscant, Augu. Non solum appete- Augus.
re, sed & appeti velle criminosum est. Et Reg
Chrysost. dicit, quod mulier si se decora- Chrys.
uerit, & oculos intuentium ad se traxe-
rit, & si plagam non intulerit, vindictam
tamen

tamen exoluet extremam. venenū enim
intulit, & si nullus, qui biberet, inuen-
tus sit.

Item ornatus mulieris est signum mor
tis spiritualis. Nam quando pannus seri-
cus ponitur super feretrum, signum est
cadaueris mortui, & quod ibi iacet mor-
tuus, sic in corpore ornato signum est,
quod ibi sit anima mortua. Vnde mulier
ornata non est nisi feretrum animæ mor
Abac.2 tuæ. Abac. Ecce coopertus est auro, & ar-
gento, & spiritus non est in visceribus
eius. Vnde potius mulier deberet plange
re filiam suam ornatam, quàm si videret
eam mortuam ante se. Eccle. Super mor
Ecc.22. tuum, scilicet ĩ anima, plora: deficit enim
lux eius, s. gratiæ.

Item mulieres se ornantes, se habēt ad
modum catti, qui difficile excoriatur in
capite, quia s. huiusmodi mulieres vix vo
lunt dimittere ornatum capitis, ideo de-
caluabit Dominus verticem filiarum Siō,
Isa.3. & crinem earum nudabit.

Item mulier ornata decipit, sicut pelli-
parius, qui volens vendere veterem pel-
lem, vt decipiat rusticos, dealbat aliquan
tulum aliqua albedine, qua excussa parū
post portata, apparet vetustas eius. Sic im
pudicę mulieres volentes decipere viros,
colores ponunt in facie sua, quibus rece-
dentibus apparent ruge, & maculæ: quia
nihil absconditum, quod non reueletur.
Math.6 Vnde tales sunt fumarium opertum ni-
ue, & quando recedit nix, apparet turpi-
tudo ei⁹. Isa. Reuelabitur ignominia tua,
Isa. 47. & videtur opprobrium tuum.

Christi, Sanctorumq; passiones nostras decorare tribulationes, & amaritudines in dulcedinem vertere, in patienteſque reprehensione maxima dignos esse exemplis, & rationibus suadetur. Cap. L.

PAssio Christi, & Sanctorum suorum
dulcorat nobis tribulationes nr̃as.
Nam aqua amara transiens per aquā dul
cem, dulcis efficitur, & vinum dulce tran
siens per gariofilum fit gariofilatum. Sic
tribulationes, & tentationes, quæ prius
per Christum, & sanctos suos transie-
runt, exemplo illorum nobis debent
esse dulciores. Bernar. Magna consolatio
Heb.12 membris ex capite. Heb. Recogitate eum
Grego. qui talem sustinuit &c. Grego. Facta præ
cedentium recolamus, & non erunt gra-
uia, quæ toleramus. Sed quidam sunt si-
miles simiæ, quæ inueniens amaritudinē
in cortice nucis, eam proijcit. & ideo non
gustat de dulcedine nuclei. Sic aliqui in-
fœlices amaritudinem pœnitentiæ, & tri
bulationis sentientes exterius eam proij
ciunt, & ideo consolationem interius nō
sentiunt. Sapi. Sapientiam & disciplinam
qui abijcit, infœlix est. Dicitur, ꝙ in pala-
tio Iouis erant duo dolia vini, vnum de
amaro vino, aliud de optimo: quia qui-
cunq; volebat bibere de optimo, oporte-
bat eū prius bibere de amaro. Sic si mens
appetit quòd demulcet, oportet prius bi-
bere, qđ dolet, vt dicit Greg.

Item passionis, & crucis Christi deuota
consideratio amaritudinem in dulcedinē
vertit. Vnde assimilat̄ arbori nucis. Si n.
vis vt amari persicorum nuclei efficiant̄
dulces, surculum persici planta super sti-
pitem arboris nuscis, & talis persicus ꝓ-
ducit magna poma si tamen cum florent
irrorentur lacte caprino. Quid enim est
amarus persici nucle⁹, nisi turbati, & pas-
sionati hominis amarus animus? q tunc
stipiti nucis inseritur, quando pœnas cru
cis meditatur. tunc enim non tantū ama
ritudo dulcescit, sed etiam magna poma
persicus producit: quia s. amarus animus
considerans pœnas Christi, non solum
amaritudinem suam pro nihilo ducit, sed
etiam in magna desideria ꝓrumpit, quæ
quidem tunc florent, quando in animo
feruent: quæ tamen lacte capræ sunt irro
randa. i. discretionis moderamine tempe
randa. Est. n. lac caprinum in tribus suis
substantijs post fœmininum lac maxi
me temperatum. Vnde merito lac capræ
designat moderamen prudentiæ: quod
est necessarium in tribus substantijs. i. in
tribus partibus operis, s. in principio, in
medio, & in fine.

Patientiam veram, quæ rosæ non immeritò assimilatur, vita reg men esse, ac animam in trepidam custodire multis rationibus exprimitur. Cap. LI.

PAtientia assimilatur rosæ cum qua ar-
tificialiter fit aqua rosacea, mel, & o-
leum rosaceum, & saccarum rosaceum.
Sic quoque patientia præbet aquam odo
riferæ compunctionis, mel idest dulce-
dinem internæ consolationis, oleum fra
ternæ compassionis. saccarum, idest sua-
uitatem & dulcorem æternæ refectio-
nis.

Item patientia custodit animam, sicut
arca thesaurum. Luc. In patientia vestra
Luc.21 possidebitis animas vestras. Vnde sicut
homo multum diligeret arcã in qua pos-
set thesaurum suum custodire, sic debet
diligere patientiam.
Item multũ diligeret homo etiã illum,
qui fabricaret sibi talem arcam gratis: &
sic debet diligere tribulationẽ, quæ fabri
Rom.5 cat arcam istã. Apost. Tribulatio patiẽtiã
operatur. Quot.n contumeliæ dicuntur
tibi, quot iniuriæ fiũt, tot ligaturæ, & cla-
ui ad fortificãdum scrinium tuum appo-
nuntur. Vnde magnas gratias debes age
re, & non contumelias reddere.
Itẽ patientia vita gubernatur. Hoc.n.
facit patientia cordi, qđ facit gubernacu-
Pro.14. lum naui, Vnde Pro. Qui patiens est, mul
ta gubernatur sapientia, quia doctrina vi
Pro.19. ri per patientiam noscitur. Prou. Vnde si-
cut nauis fracto gubernaculo ventis, &
turbinibus agitatur, & tandem tempesta
te cõuulsa frangitur ad rupes, vel ad sco
pulos: Sic etiam cor impatiens. Vnde di-
Pro.54. citur Prouer. Paupercula conuulsa tempe
state absq; vlla consolatione. Hæc pau-
percula est impatiẽs aĩa, virtutum posses-
sione & gratia spoliata, quam cuiuslibet
tentationis tẽpestas a sua stabilitate di-
uellit, & absq; consolatione relinquit.
Itẽ patientia tribulationis requirit so-
liditatẽ amoris, & virtutis. Nam cruda te-
gula si ponatur in flumine dissoluit, co-
cta vero non, ita quoq; hõ carnalis, qui
non est igne charitatis, vel tribulatione
decoctus deficit in aqua tribulationis.
Item fons lutosus iacto lapide facile
turbatur, arenosus vero non. Sic homo
plenus luto peccati, de facili grauatur: vir
tuosus non, quia non contristabit iustũ,
quicquid ei acciderit.
Item qui in hac vita est sine patientia
similis est hoĩ, qui in tempore pluuiæ si-
ne pluuiali mantello, siue capa est. Et si-
cut homo inermis est in medio hostium
suorum. Prouer. Qui impatiens, est susti-
Pro.30 nebit damnum.

*Cor hominis quod castro comparatur, septem cõ
ditionibus hic expositis facillime pacatum cu
stoditur. Cap. LI.*

PAcem cordis siue conscientiæ serua-
re volens, debet ipsum cor siue con
scientiam custodire, sicut custoditer ca-
strum tempore belli. Nam quãdo castrũ
alicuius impugnatur ab aliquo, & nõ po
test cum eo componere neq; pacẽ habe-
re, debet primo diligenter considerare,
vtrum in castro illo sint aliqui qui pacẽ
eius turbent. Et primo debet eos si quos
inuenerit eijcere, & de eis iustitiam face
re, & postea castrum munire, & bñ clau-
sum tenere. Etsi in oĩbus his non potest
castrum tenere, debet dño legitimo illud
cõmẽdare, vel reddere. Et quibus colligũ
tur septem, quæ cuilibet necessaria sunt
ad custodiendum castrũ cordis in pace;
qđ vere est tanq̃ castrũ inter inimicos si-
tũ, & vndiq; obsessum, & ante ipsum te-
net sedem suam diabolus, qui tanq̃ Leo
circuit quærẽs quem deuoret. Vbi glosa i. Pe.5.
dicit: Circuit tanq̃ hostis clausos mures
explorans, an aliqua pars sit minus stabi-
lis quæ ad interiora penetret. Sunt ergo
contra insidias eius septem necessaria.
Primum est diligens conscientiæ præ-
seruatio, vt s. videatur si quid est in corde Heb. 3.
quod pacẽ cordis conturbet, Apos. Vide-
te ne forte sit in aliquo vestrũ cor malũ.
Secũdũ est pc̃tõrũ confessio, quæ s. eij-
ciet de castro cordis peccata, quæ pacem
cordis perturbant. Isa. Creaui fructum la Isa. 57.
biorũ pacem. & 1. Mach. Quandiu supest 1. Mac.
Iudas. i. quãdiu differt confessio, impossi- 14
bile est pacem, s. cordis esse negocijs.
Tertium est operis satisfactio, vt fiat
iustitia deturbantibus pacem Isa. Est op'
iustitiæ pax. Et psa' Iustitia, & pax oscu- Isa.32. Psa.84.
latæ sunt. Solet dici, quod terra pacifica
est, & secura, in qua tenetur iustitia: sed
multi sunt sicut latrones, qui non faciũt
de se iustitiã. sed fit de eis iustitia, & isti
sunt qui patiuntur pœnã inuiti. 1. Pet Ne-
mo vestrũ patiatur, vt homicida, aut fur. 1.pe.4.
Quartum est cordis clausio, s. castrum
cordis clausum tenendo: quod fit sensus
corporis restringendo. Sunt enim sensus
portæ cordis, per quas hostes ingrediun-
tur, pacẽ turbantes Hiere. Ascendit mors
per fenestras, s. sensuum, & ingressa est Hier.9.
domum nostram, s. conscientiam: Luc.
Dum fortis armatus custodit atrium suũ, Luc.11
s. clausum tenendo, in pace sunt omnia,
quæ possidet.
Quintum est virtutum munitio, vt s.
fortiter muniatur, fossa, & muris vir-
tutum. Sicut enim muri ingressum ho-
stium impediunt, sic virtutes vitijs obsi-
stũt. charitas enim impedit ne intret aua-
ritia, castitas ne intret luxuria, humilitas
ne intret superbia, & sic de alijs. Vnde

Iud. 10. Iudith: Filii Israel muris circundederunt
uicos suos in præparationem pugnæ contra Holofernem. Sed nota, q una ruptura
muri. i. unius uirtutis defectus sufficeret
Iob. 6. hostibus ad ingrediendum. Iob. Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerũt super
Phi. 4. me. Ideo dicitur. Phil. 4. Pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda
uestra.

Sextum est necessariorum prouisio, ut castrum cordis sit bene munitum uictualibus, & armis. s. de pane verbi Dei, & scientię, & uino compunctionis huiusmodi. Et nota, quòd quanto castrum est melius talibus munitum, tãto magis peccant, qui reddunt: & quia mandata Dei pertingent ad tale munimentum, dicitur
Isa. 48. Isa. Vtinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua.

Septimum est Deo recommmẽdatio, ut scilicet reddatur cordis castrum domino legitimo, dicendo, Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Nã nisi Do
Ps. 126. minus custodierit ciuitatem, frustra uigilat, qui custodit eam. Ipse autem est, qui quando placet ei omnia reddit paccata.
Pro. 16. Prouer. Cum placuerit Domino uiæ hominis, inimicos quoq; eius conuertet ad pacem.

Peccatum, quod animæ infirmitas uocitatur, puteo, gladio, latroni, infirmitatiq; comparatur: & quo uia peccator qui cæco, & scacario ludenti similis efficitur, peccati ægritudinem expellere ualeat, edocetur. Cap. LIII.

PEccatum opere impletũ, appetitũ malum non satiat, sed amplius accẽdit, sicut fabri stillicidium ad horã ignẽ mitigat, sed postea feruet ardentius, & sic peccatum perpetratũ plus exardescit, q̃ antè.
Ose. 4. Ose. Comedent, & nõ saturabuntur; fornicabuntur, & non cessabunt. Glo. Vires fornicantium deficiunt, sed desideria inardescunt.

Item peccatũ unum quotidie trahit ad aliud. Est enim peccatũ quasi puteus sine fundo. Lapis enim in puteũ proiectus, uel cadens, si fundũ non inuenit, semper est in casu. In peccato autem fundus nõ est. Vnde cadens in peccatum, semper in casu est continuo, nisi manu gr̃æ susten-
Psa. 41. tetur. Psal. Abyssus abyssum inuocat. Abyssus enim dr̃, quasi sine base i. sine fundo,
Grego. Gregorius. Peccatum, quod per pęnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit.

Itẽ peccator est sicut ille, qui ludit ludũ scacarium, qui uno ictu, uel tractu nõ facto, uel male facto, totum ludum, uel totum lucrum perdit. & sic uno opere malefacto, uel neglecto totus fructus uitæ nostræ amittitur, & gratia Dei, & regnum
æternum. Eze. Si auerterit se iustus à iu- Eze. 18.
stitia, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius quas fecit, non recordabuntur.

Item peccator est sicut ille, qui habet oculos uelatos, & portatur de loco ad locum, & nescit quo ducatur, vel ubi sit.
Thre. Væ nobis, quia peccauimus. ideo Thr. 5.
obtenebrati sunt oculi nostri.

Item est peccator similis cęco, qui cecidit in lutum, & non uidet se inquinatũ,
cum tamen multum sit deturpatus. Psal. Psa. 39.
Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, ut uiderem. & sicut cœcus cadit sæpe, & offendit, sic & peccator.
Tob. Cęcus pater cępit offendens pedi- Tob. 11.
bus currere.

Itẽ nota, quòd peccatũ est sicut gladius in corde, & sicut serpẽs in sinu, sicut uenenũ in stomacho, & sicut latro ĩ domo. Est enim peccatũ ut gladius uulnerando naturã, ut serpẽs mordendo conscientiã, ut uenenũ extinguendo uitã s. charitatẽ, quæ est uitalis calor animæ.

Item est, ut latro expoliando animam, scilicet gratuitis donis. Item peccati impuritas non aufertur à corde sine operibus pęnitentiæ, cuius exemplum apparet in stuppa. Stuppa enim est lini purgamẽtũ, & ab eo multis carpinationibus separat. Similiter etiam purgamentũ culpæ indiget multis carpinationibus pœnitentiæ. Quarum una fit in corde per contritionem, alia in ore per cõfessionẽ, tertia in opere per satisfactionem

Item peccata, quæ sunt quædam infirmitates aĩæ, sanant sicut infirmitates corporis. Sanatur enim corpus primò p emplastrum, & sic sanatur anima per uerbũ Dei, quod trahit dolorem ab anima, sicut
emplastrum a corpore. Isa. Iussum est, ut Isa. 38.
super ulcus Ezechiæ cataplasmaretur massa ficuum. quę dulcedinem verbi Dei significat.

Item per sudorem, qui humorem noxium repellit à corpore. Et sic anima per timorem, qui peccatum expellit à mẽte.
Eccl. Timor Domini expellit peccatum. Eccl. 1.
Prouer. Time Dominum, & recede à ma- Pro. 3.

lo ſanitas quippe in umbilico tuo erit.
Item per lotionem, vel balneũ. 3. Reg.
3. Re. Vade lauare ſepties ĩ Iordane, & recipiet
5. ſanitatẽ caro tua. Sic ſanatur homo ſpiri
tualiter per lachrymarum effuſionem in
compunctione.
Item per uomitum: ſic anima per con-
Ecc. 31. feſſionem, Eccle. Si coactus fueris in edẽ
do multum, ſurge de medio, & euome
ſcilicet per confeſſionẽ venenũ mortife
rũ, ut refrigeret te. Qui ſanari deſiderat,
neceſſe eſt, ut vulnus detegat. Vñ dictum
eſt leproſo: Vade oſtende te ſacerdotib⁹,
& dum iret mundatus eſt.
Item per dietam .i. per abſtinentiam à
1. Th. 4. peccato. Apoſt. Abſtineatis uos à forni-
Ec. 27. catione. Eccl. Qui abſtinens eſt addiciet
uitam.
Item per putridorum reſecationem. i.
Iob. 5. per tribulationem. Iob. Increpationem
Domini ne reprobes, quia ipſe uulnerat,
& medetur.
Item per unctionem. i. deuotionẽ, vel
Mat. 6. pietatem, quem mentem lenit, Matth.
Vngebant oleo multos ægrotos, & ſana-
bantur.
Item per munitionem. i. eleemoſynam,
quando homo minuit de bonis ſuis dan
Luc. 6. do pauperibus. Luc. Quod ſupereſt, date
eleemoſynam, & ecce omnia mũda ſunt
uobis.

Amara pœnitentia, quæ timore, ſpe, prudẽtia, & humilitate eſt agẽda, quantum boni in homine operetur mira ſimilitudine ſanctimoniæ in arbore Pyri appoſita ſuadetur. Vereq; pœnitens quid agere debeat, ut peccatorum ueniam ſuſcipiat, Agricolæ, Lini, Mediciq; exemplis plurimis oſtentatur. Cap. LIIII.

POenitẽtia amara facit ĩ homine ſicut
ſcammonea in arbore. Nam ſicut di-
Riſt. li. cit Riſtor. Si uis ut aliqua pyrus ferat py
de po ra ſoluentia, diſtempera ſcamonea
me. cum aqua, & infunde ipſam in fo-
ramen, quod fit cũ terebello uſq; ad me-
dullam arboris: & obſtrue foramẽ clauo,
qui ſit factus de eadẽ pyro, uel alia, &
fiet pyra ſoluentia, & ualde relaxatiua.
Sed non durat iſta uirtus niſi per annos.
Vnde oportet ſi uolueris, ꝙ iterum uigo-
retur, ut alia ſcamonea infundatur iterũ.
Et hoc eſt experimẽto probatum. Et ea-
dẽ rõne forte poſſent pyra ſtiptica, & cõ
tra fluxum valentia ſi arbori fuerit infuſa
ſtiptica medicina. Et ſimiliter ego opinor
qđ hoc dilatari poſſit ad quarumlibet me
dicinarum effectus, ut in fructibus ſe ma
nifeſtẽt, immo etiam probabile eſt, quod
omnis ſpecies aromatica eodem modo ĩ
fuſa arbori, ut balſamus muſcus, & lignũ
aloes tam in ſapore, quàm in odore aro-
matizando ſe in fructu manifeſtaret. In-
tellige ergo per pyrum vſq; ad medullã
terebello perforatam, hominem per
uerbum Dei uſq; ad intima cordis com-
punctum: cui ſcamonea aqua diſtempe
rata infunditur, quando pęnitentiæ ama
ra triſtitia, ſeu amara peccatorum memo
ria cum lachrymarum irrigatione miſce-
tur. Sed tunc foramen clauo obſtruitur,
quando per timorem Domini cor pecca-
to, ſeu diabolo clauditur. Et tũc de tali ar
bore naſcuntur pyra relaxatiua, quia. ſ. à
tali homine fiunt opera ſatisfactoria, &
peccati expiatiua. Quod autem ad cõſer
uandam uirtutem oportet ſcamoneam
iterato infundere, eſt, quia ad conſeruan
dam gratiam oportet pęnitentiam, & pec
cati amaritudinem ſeu triſtitiam frequen
ter inouare. Pſalm. Dolor meus renoua- Pſa. 38.
tus eſt.
Item pęnitentia eſt, ut arena foſſicia,
quę arena licet ſit grauis in pondere, eſt
tamen utilis in opere: quia ex ea cum cal
ce confecta ædificatur domus materia-
lis. Similiter pœnitẽtia, licet ſit grauis cor
pori, tamen eſt utilis ſpiritui, quia ex ea in-
formata charitate ædificatur domus ſpiri
tualis, ſcilicet cõſcientiæ. Sed nota, quod
arena foſſicia, quæ eſt bona ad ædificia,
tribus modis eſt eligenda, (ſecũdum Pal-
la.) quia cognoſcitur ex ſtridore, ex colo- Pall.
re, & ex inhæſione. Ex colore quidem qa
aut eſt nigra, aut rufa, aut cana. Rufa qui
dem omnibus eſt melior, & poſt illam ca
na, poſtquam nigra. Similiter pęnitentia
eſt quædam rufa, ut illa, quę incipitur in
iuuentute, quando feruet in homine ſan
guis, aut rubea colera. Quædam uerò eſt
cana, ut quæ incipitur in ſenectute. Quæ
dam uero eſt nigra, ut quæ differtur in
morte. prima eſt optima, ſecunda pigra,
tertia eſt dubia. Pſal. Quoniam nõ eſt in Pſal. 6.
morte qui memor ſit tui. Nam qui nõ eſt
memor Dei in uita, multo minus eſt in
morte.
Secundò cognoſcitur ex ſtridore, quia
ſcilicet illa arena, quæ manu compreſſa
edit ſtridores, eſt utilis fabricanti. Sic ille
qui manu comprimitur. i. tactu alicuius
tribulationis premitur, ſi emittit ſtridorẽ
non

non impatientiæ, sed pœnitentiæ, est aptus ad fabricandum domum conscientiæ. Non autem ille, qui ex flagello non mutatur.

Tertiò cognoscitur ex inhęsione: quia si in panno, uel in linteo candidæ uestis inspersa, & excussa nihil maculæ relique rit, aut sordis, ægregia est. sic illa est ægregia pęnitentia, quæ nullam maculam, aut remorsum relinquit in conscientia.
1. Cor. 4. Apo. nihil mihi conscius sum.

Item pęnitens debet facere sicut agricola, qui quanto laboriosius agrum suũ excolendo exercet, tanto uberius domũ suam fructibus replet. Ager enim noster est corpus, qđ quanto quis magis excolit pœnitentiæ laboribus, tanto domus mẽtis interior spiritualibus pinguescit virtutibus, unde dicitur: Diligenter exerce
Pro. 14. agrum tuum, & postea ædifices domum tuam.

Itẽ pœnitens debet uiuere in timore, & spe. Sicut cũ nauis concutitur in aqua, una pars eius descendit sub aqua, & alia eleuatur. Sic anima pœnitẽtis partim debet descendere se humiliando per timorem, partim uero assurgere se confortando per spem.

Itẽ pœnitentiã in mortali facta, est sicut moneta falsa. unde sicut nõ liberatur homo soluens monetam falsam, vel quæ non habet formã debitam. Sic non liberatur faciens pœnitẽtiã in mortali peccato quo ad Deum, & præmium uitæ ęter-
1. Cor. 13. næ, nisi sit informata charitate 1. Cor. Si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

Item pęnitere proponens in morte, similis uidet esse illi, qui ludit ad scacos ẽt parum de ludo sciens, & cogitat apud se Ego primò permittam mihi familiam auferri. Deinde mattabo illum cum quo ludo, & in fine in angulo concludam eum, & uincam eum; cùm ille cum quo ludit sit peritissimus lusor. Sic uelut lusor imperitissimus est peccator, qui semper in ludo tẽtationum succumbit, qui familiã uirtutum, & bonorum operum per peccatum amittit. Et peritissimus lusor est diabolus, qui scilicet à principio mundi exercitatus est in ludo tentationũ. Qua ergo præsumptione confidit peccator, ꝙ in angulo debeat eum mattare. i. in fine
Grego. suæ uitæ? Dicit enim Greg. ꝙ tanto diabolus grauiores tentationes ingerit, quanto magis fini propinquari conspicit.

Item sicut fatuus reputaretur nauta, qui expectaret nauẽ suã gubernare quousq; incideret in periculũ: sic & qui uitã suã non dirigit ad portum salutis antequàm incidat in periculũ mortis. Prou. Vir pru- Pro. 15.
dẽs dirigit gressus suos.

Item auis non expectat ictũ sagittæ, qñ uidet arcũ extentũ, sed ante euolat; sed miser homo expectat ictum mortis ante conuersionem. Psal. Nisi conuersi fueri- Psal. 7.
tis &c.

Itẽ pœnitẽtia humilis renouat faciem mentis. Vnde assimilat̃ cuidã unguento, quod fit ex fimo cocodrilli, quo facies vnctæ ostẽduntur lenes esse uelut iuuenes facies. Quasi enim fimus cocodrilli ẽ utilitas peccati, ex cuius recognitione salubre unguentum conficitur humilis pœnitentię. Quod uidelicet faciem mentis uetustate deformem renouat, & refor-
mat, Eph Renouamini spiritu mentis ue Eph. 4.
stræ, & induite nouum hominem &c.

Itẽ pœnitẽtia quanto magis est laboriosa, tanto magis est fructuosa. Vnde assimilatur lino, quia linũ requirit multum laborem, quia seminat̃, purgat̃, & maturatũ recolligitur, & in fasciculos coaptatur, aquę macerandũ exponitur, extractũ Soli desiccandũ exponitur: tandem multis tunsionibus, & artificijs à suis superfluis purgat̃, & p decoctionẽ, & multas lotiones fila ex eo fcã ad albedinem deducuntur. Non enim linũ a suo uirore terrestri perfecte spoliatur, nec perfecto candore decoratur, nisi multoties contundatur, decoquatur, & Soli expositum aqua sæpius aspergatur. Sed sicut linũ requirit multos labores, ita, & sine dubio habet multas utilitates. Nã ex eo fiunt uestes ad induẽdũ: uela ad nauigandum, retia ad uenandũ, & piscandũ, fila ad suendũ, funes ad ligandum, cordulæ ad sagittandum, ligamina ad connectendum, lineæ ad mensurandum, linteamina ad quiescẽdum, cortinæ, ad ornãdum, sacci, & bursæ ad continendum, mantilia ad conuescendum. Similiter etiam non potest homo sine multo labore conscientiam emũdare: vñ multa laboriosa requirũtur in pœnitẽtia, ut cõtritio, cõfessio, satisfactio, siue restitutio, ieiuniũ, eleemosyna, & oratio. Sed sicut habet laboriosum exercitium ita habet copiosum fructum. Habet n peccata purgare naturam, resuscitare gratiam, uirtutes, & merita reparare, cœlum aperire,

internum

infernũ claudere, ecclesiæ recõciliare, & multa alia bona facere.

Itẽ pœnitẽs debet curare peccata, ſicut medicus uulnera curat. Nã primo medicus uulnus detegit, deinde medicamentũ apponit, quaſi enim uulnus detegit, q peccatũ cõfitẽdo ꝓdit, ſed qui ipm cum amaritudine plãgit quaſi medicamẽtum apponit. Et iõ (ſicut dicit Greg.) Qui mala, q̃ perpetrabat inſinuat. ſ. falsè, q̃ inſinuauit recuſat, quaſi ſubducta veſtes vulnus detegit, ſed torpẽti mẽte medicamẽtũ vulnerũ nõ apponit. Cõfeſſionis igit̃ vocẽ ſolus neceſſe eſt ut meror excutiat, ne uulnus proditũ, ſed neglectũ, qđ licentius iã per humanã notitiam tangitur, deterius
Pſa.37. putreſcat. Pſal. Iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro pcõ meo.

Perſeuerantia in bonum qualis eſſe debeat, nauigantium exemplo, ipſiusq; Ioſeph tunicæ pulcherrima ſimilitudine pariter, & auctoritatibus exprimitur. Cap. LV.

PErſeuerãtiã boni incępti ñ dẽt hõ dimittere pp aduerſitatẽ ſiue difficultatẽ, vel pp tẽtatiõnẽ. Sicut q mare nauigãt pp cõtrariũ uentũ nõ dimittũt nauigare, ſed cõtra uentũ perſeuerãter laborãt donec ad portũ ueniãt. Et canis uenaticus ſequit̃ leporẽ per ſpinas, & tribulos donec
1.Co.9. apprehẽdat. Et ſic nos Deum. 1. Cor. Sic currite, ut cõprehẽdatis.

Itẽ pſeuerare nõ põt in bono, qui hẽt in aĩa infirmitatẽ, vel corruptionẽ peccati. Sic hõ ſanus, & fortis continuat uiam ſuam: ſed homo æger, & debilis, & ſi incipiat uiã, cito deficit: ſic iuſtus perſeue-
Iob. rat, ſed peccator non cõtinuat. Iob. Tenebit iuſtus uiã ſuã, & mũdis manibꝰ addet fortitudinẽ. Poma.n. putrida, & uermiculoſa, & ſine cauda cadũt de arbore: ſed ſana bñ ſe tenẽt uſq; ad maturitatem. Sic peccatores interiꝰ putridi, & vermiculoſi, & carẽtes cauda perſeuerãtiæ cito cadũt
Iob.27. a modico uẽto tẽtationis. Iob. Tollet eũ uẽtus urens de loco ſuo.

Itẽ pſeuerãtia boni operis aſſimilatur tunicę Ioſeph. Nã Ioſeph (ſicut ait Greg.) qui inter fratres ſuos iuſtus uſq; ad finẽ ipſe perſeueraſſe deſcribitur ſolus, talãrẽ tunicã habuiſſe perhibetur. Nam quid eſt talaris tunica, niſi actio conſummata? Quaſi enim protenſa tunica talum corporis operit, cũ bona actio ante Dei oculos uſq; ad uitæ nos terminum tegit. Incaſſum quippe bonum agitur, ſi ante vitę terminũ deſerat̃: quia & fruſtra uelociter currit, qui poſtq̃ ad metã ueniat, deficit.

Prædicator qui quatuor rationibus ſemini comparatur, qualiter, quando, & cui verbum Dei ſeminare debeat quibusq; mali ac boni prædicatores aſſimilentur, clariſſimum redditur. Cap. LVI.

PRædicator aſſimilat̃ ſeminatori, q.ſ. qñ uult ſeminare, quatuor attẽdere debet. Primo loci qualitatẽ. q\a ſemẽ eſt ſm qualitatẽ terrę dẽſius, uel rarius ſeminandũ. Similiter ĩ p̃dicatione ſm qualitatẽ auditorũ formari dẽt ſermo doctorum, ut Gre. dicit. Et iõ ſm diſpoſitionẽ, & indigẽtiã auditorũ eſt rarius, uel frequẽtius, & breuius, uel prolixius prædicandum.

Secũdo cõſiderare debet temporis cõgruitatẽ, quia alicubi eſt tardius, & alicubi celeriꝰ ſeminãdũ. Nã in locis humidis ſeminãdũ eſt celerius, ne ſemẽ imbre putreſcat, & in ſiccis tardius, ut aqua proueniat, ne diu iacẽs pęnitus euaneſcat? Quaſi loca humida ſunt loca fluida, & ad peccãdũ parata, quibus uerba ſanctæ exhortationis citius impendẽda ſunt q̃ labant̃ in putredinẽ criminis: ſed in hõibus aridis, & indeuotis aliqñ tardiꝰ exhortationis ſemẽ nõ ĩcõſultę differt̃, ut ex ipſa dilatione auidius ſuſcipiat̃: vel quia minus fructuosè porrigit̃ homini uerbũ ſanctæ p̃dicationis, dũ eſt in accidia, & ariditate mẽtis; & fructuoſius expectat̃, vt ei porrigat̃ poſtq̃ pfuſus fuerit aqua cõpunctionis. Ex nota, ꝙ illud, qđ ſeminat̃ celerius, dẽſiꝰ eẽ dẽt, q̃ id, qđ ſeminat̃ tardiꝰ, q.a.ſ. plura, & frequẽtia monita neceſſaria ſũt homini tẽtato, q̃ homini compuncto.

Tertiõ conſiderare dẽt ſeminis quãtitatẽ, q\a minus de ſemine iaciẽdũ eſt in terra pingui, & humida, q̃ in macra, eo ꝙ in pingui nimis ſe multiplicat, cõculcat, & deuaſtat, ſed in macra nõ totũ creſcit, ſed aliquando perit. Quaſi aũt terra pinguis eſt aĩa deuota, in qua exhortationis ſemẽ auidiꝰ recipitur, ſi parcius, & tpatius dr̃: ſed terra macra eſt pcõris cor carẽs pinguedine gr̃æ, in quo, quia ſemẽ uerbi plerunq; perditur, oportet ut frequẽtius ſeminet, Eccl. Mane ſemina ſemẽ tuum, & Ecc.
ueſpere non ceſſet manus tua.

Quartò conſiderare debet ſeminis utilitatem. Sunt enim quædam ſemina utilia;

quædam

quædam vero sterilia ad fructum producēdum: quod quidem Ægyptiorum agricolæ hoc modo probare dicūtur. Aream breuem loco subacto, & humido in mēse Iunij excolunt, & in ea diuisis spatijs omnia frumenti, & leguminum semina spargūt deinde in ortu Caniculæ q apud Romanos. 14. die kalēdarum Augusti tenetur, explorant q̄ semina ortū sidus exurat, & quæ illęsa custodiat his abstinent, illa procurant, quia iudicium noxæ, aut beneficij per annum futurum generi vni cuique sidus aridū pūti exitio, vel salute promisit, put Pal. refert. Semina ergo inutilia, quæ scilicet ad ortum Caniculæ efficiuntur arida, sunt curiosorum prædicatorum quædam ampullosa, seu philosophica verba, quæ quidem arida, & inutilia sunt, quia a canicula aduruntur, ideo sunt indeuota, & infructuosa, quia ex vanagloria proferuntur. Illa igitur sunt vtilia, quę humore deuotionis plena canicula. i. curiositas, vel inanis gloria non desiccat. Mat. Seminauit bonum semen in agro suo. Mat. 13

Item prædicationis bonus fructus sequitur, & puenit ex prædicatoris bonis operibus, doctrinam eius præuenientibus sicut ex bona semente seqt bona messis. Grego Ille vberes fructus prædicationis colligit, q semina bonæ operationis præmittit.

Itē sicut ex bona cultura agrorū seqt abundantia frugum, sic ex pcedenti bona vita tribuit pdicatori verborū vtilium affluentia. Vnde Grego. refert, & dicit, q̄ Grego. tanto fęcundius pdicationis verbum tribuitur, quanto in prædicatoris pectore pfecti opis exaratione puenit. Ille namq; bū loquendi facundi i accipit, q sinū cordis per recte viuendi studia extendit, nec loquentem conscientia præpedit cum vita linguam antecedit.

Itē prædicatores qui dicunt, & non faciunt, simi es sunt lanijs qui carnes bonas alijs vendunt, & ipsi peiores comedūt. Et sutoribus, q bonos sotulares alijs pparant, & ipsi peiores portant. Sic sunt sacerdotes qui verbum salutis alijs ministrant, & ipsi peiora, quam alij ppetrant.

Itē pdicator dēt attendere qualiter, & qn̄, & cui pdicat Vnde Greg. dicit ad om ne, quod dicitur, ne esse est, vt causa, tēpus, & persona pensetur, si verba sententiæ veritas roboret, si hoc tps cōgruū postulat, si & veritatē sniæ, & congruentiā tpis personæ qualitas non impugnat. Ille enim laudabiliter spicula emittit, qui prius hostem quem feriat, conspicit. Male namque validè arcus cornua subijcit, qui sagittam sortiē dirigens ciuem ferit.

Item prædicatores qui dicunt, & non faciunt assimilantur nautis, poma portātibus. Nan hi qui poma portantes, maria transmeant, ipsi quidē fructuū odore pfruuntur, sed eorundem fructuum refectione carēt. Tales ergo prædicatores dū verba profunda scripturæ legunt, & alijs annuncianda in mente disponunt quasi per altū mare in naui mentis alijs poma ferunt. Ex quorum ipsi nō fructu, sed solo odore pascuntur, cum non doctrinæ opere, sed sola meditatione potiant. Vel nota, q̄ nautę qui poma portant, hæc paleis admiscent vt ad terras illęsa deferāt quia scilicet prædicatores discreti inter grauia, vel difficilia dogmata quędā leuia & facilia interponunt. Nā aliquando scripturæ verba dubia, vel difficilia per leuia & aperta declarant, vt ad corda audēitiū sano intellectu pertingant.

Item prædicatorum verba assimlantur vittis, quia corda audientium ligant. Vnde Can. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Labia sponsę prędicatores sunt ecclesię: quorum prædicatio est, vt vitta; quia in auditorum cordibus diffusas cogitationes ligāt, ne remisse defluant, ne se per illicita spargant, ne sparse cordis oculos deprimant, sed ad vnam intentionem colligant. Dicitur etiam coccinea, quia sanctorum prędicatio solo charitatis ardore flammescit, sicut Grego dicit. Cant. 4

Item prędicatores sancti assimilantur lampadibus, quia est in eis ardor vitæ, splendor doctrinæ, fulgor famæ. Per ardorem ergo vitę, idest per feruorem spiritus purificant, & consolidant seipsos. Sed per splendorem doctrinę illumināt sibi propinquos, scilicet illos q eorū audiunt dogmata, & verba, a quorū scilicet cordibus p flammā verbi errorum tenebras repellunt, sed p fulgorē bonæ famę ędificant, & rectificāt distantes, & remotos. Lampades. n. (vt dicit Greg.) lucem Grego. suam longius spargunt, & cum in alio loco sint in alio resplendent. Et ideo sancti prædicatores, quorum opinio longe lateque claret, quia longe a se positis lucent, quasi eorum itineri ne in peccatorum tenebras corruant, velut accensæ

accensæ

cense lampades refulgēt. Nā,qui eorum fama, vel exemplis auditis ad amorē cœlestium surgunt,in eo,ꝙ bona opa exhibent quasi ex lampadis lumine resplendent.Eze.Similitudo animalium,& aspe- Ezec.1.
ctus eorū quasi aspectus lampadarum.

Item verba prædicantium congruere debent moribus audientium,quia tunc sicut dicit Grego vim suæ rectitudinis a- Grego. Naz.
mittunt,quando auditori nō congruūt: sicut medicamina vires perdunt quæ sanis membris apponuntur. Vnde etiam Greg.Nazanzienus dicit, ꝙ sicut nō vna medicinę species omnibus adhibetur,ita nec idem sermo congruit vniuersis.

Quopacto homo spiritualis in via Dei, proficiat per exemplum formationis casei hic cuilibet aspicienti patefiet. Cap. LVII.

PRouectus aīæ in via Dei habet quatuor gradus,quod apparet per exemplum in formatione casei. Vbi primo est lactis emunctio,secundo lactis coagulatio,tertio casei recentis, & teneri formatio,quarto eius per morā tpis induratio. Emunctio fit ꝑ hoc,ꝙ lac scilicet ab vberibus separatur.Et hoc fit in hoīe, quādo per manus Dei,expressionē,i.per diuinæ virtutis opationem mens eius ab vsu vetustæ consuetudinis abstrahitur,Iob: Nōne,sicut lac mulsisti me.Deinde lac coa- Iob.10.
gulo stringitur, & hoc fit per hoc,ꝙ pęnitens diuino timore se a peccatis continet & restringit,& ad iustitiæ soliditatem colligere se contendit.Post hoc autem case' recēs in quadam teneritudine formatur. Caseus enim recens est aliquantulum solidus,ita ꝙ non defluit,& est pinguis, & adhuc aliquantulū mollis.Et hoc est quādo mens conuersi peccatoris in constipatione pinguescētis cogitationis astringitur, vt nequaquā iam per desideria defluat,sed in vno amore se colligens ad solidam formationē surgat.Sic ergo est aliquantulum solida per amoris formationem,pinguis per crescētem deuotionē: sed adhuc mollis per lachrymarum de ꝑteritis peccatis compunctionem.

Item adhuc mollis, & pauida propter carnis ex vsu veteri cōtradictionem.Post modum autem caseus aquoso humore consumpto induratur. Et hoc est, quādo timore excluso,charitate solidatur, ita ut nisi gladio verbi Dei nō aperiatur Et nota,quod caseus qui exterius est durus,est mollior quādoque interius: quia amicus Dei,licet sit exterius durus, vel sibi ꝑ carnis afflictionem,vel alijs per iustitiæ correptionem,semper tamen interius seruat mansuetudinis ac pietatis molliciem ac dulcorem. Vel licet exterius dura patiat, intus tamen molli medulla diuinæ consolationis,& gratiæ impinguatur.Iob:Si Iob.10.
cut caseum me coagulasti.

Perspicuis exemplis & auctoritatibus temporalium rerum prosperitatem indicium perditionis existere,breuiter definitur. Cap. LVIII.

PRosperitas temporalis est indiciū ꝑditionis:& econuerso aduersitas signum salutis.Nam illi qui in hoc mundo in omnibus prosperantur,similes sunt infirmis desperatis,voluntati suæ a medicis derelictis,quibus nihil,quod expetūt denegatur.vnde (sicut Grego.dicit) Desperatis relictis ęgris,medici quicqd possunt dari præcipiunt.Qui aūt ad salutem reduci possunt,multa dari contradicunt. Sic peccatores quibus hoc prospera ad vota succedūt,de ę erna salute desperati sunt. Sed qui saluādi sunt,aduersitatibus coercentur.Vnde Deus maius beneficium cōfert hōi,qn̄ ipsum affligit, quam qn̄ ipm Augus.
prosperari pmittit.Augu. Cum mala voluntas potestatem accipit efficiēdi, quod cupit,Deus dando irascitur,& non dando miseret.Psa.Dimisit eos ꝭm desideria Psa.80.
cordis eorum,ibunt in adinuentionibus suis.Greg.Mactandus vitulus liber ad pascua dimittitur,seruandus iugo premitur.Quia iniustus ad æternā mortem currens,effrenatis voluptatibus vtitur.Iustus vero a delectatione transitoriæ iocunditatis restringitur.

Corporalem, vestiumque pulchritudinem vanam parietis,& corui mirifico exemplo demonstratur. Cap. LIX.

PVlchritudo corporalis vana existit, quia est sicut pulchritudo parietis. Nam pulchritudo parietis est ex exteriori pictura,qua sublata apparet lutū,quod erat interius Proue.Fallax gratia, & vana Pro.32.
est pul h itudo.

Item pulchritudo vestium quam quidam homines quærunt vana est, quia nō est pulchritudo, sed pulchritudo accommodata. Sicut pulchritudo corniculæ de qua dicit fabula, quod ornauit se pennis diuer-

diuersarum auium,quibus ablatis sibi ab alijs auibus,apparuit nigredo carnis eius. Multum erubesceret aliquis nobilis superbus mendicare ab ignobilibus. Sic erubescere debet homo, quando a vermibus, & auibus mendicat pulchritudinem exteriorem,cui pulchritudo naturalis suffice re debet,sicut alijs creaturis,vt Soli,rosæ et alijs. Guido Carthusien. ait vestes te or nant: pulchritudo esset,si tu eas ornares: ideo ornatum quærendo ostendis te esse turpem. decor qui cum veste induitur,cũ veste deponitur: vestis proculdubio est, nõ vestiti. Bern. Fulgent monilibus, sordent moribus.

Peccatorum punitio interdum diploidi comparari asseritur,quia hic & in al a pertinacaci iusta animaduersione puniuntur.
Cap. LX.

Pf. 108. PVnitio peccatorum quorundam assimilatur diploidi,de qua in Psalm. Induantur sicut diploide cõfusione sua. Diplois quidem (sicut dicit Gregorius) duplex vestimentum dicitur. Cõfusione ergo,sicut diploide,induti sunt,q iuxta reatus sui meritum, & temporali,& perpetua animaduersione feriuntur. Solos qppe pœna a supplicio liberat,quos mutat. Nam quos præsentia mala non corrigũt ad sequentia perducunt.

Homo qui rationem habet eaque minimè vtitur, bestiis comparari exẽplo vnico,& auctoritate monstratur.
Cap. LXI.

RAtione vti, & secundum rationem viuere competit homini ex propria forma, scilicet ex anima rationali. Et ideo qui ratione non vtitur, & secundum rationem non viuit, propriè non est homo sicut (secundum Philosophum) serra lignea non est serra: & lapidea nauis, non est nauis eo, q non habet vsum, & actũ nauis qui est a forma, licet habeat figurã propter materiam figurabilem in qua est. Ber: Sic quodammodo est de homine. Bern. Quid bestialius homine rationem habẽte,& ratione non vtente? vnde philoso- Arist. 1. Metha. phus dicit, quod anim alia omnia memorijs,& imaginationibus viuunt. Homi num vero genus arte,& rationibus viuit. Psa. 48. Psalmus. Homo, cùm in honore esset, nõ intellexit, comparatus est iumentis insipientibus,& similis factus est illis.

Peccatorum recidiuatio quantum animæ obsit cum Dei gratiam non retineat, tribus similitudinibus suadetur.
Cap LXII.

REcidiuantes in peccata similes sunt sotularibus,vel pellicijs veteribus,q futuram tenere nequeunt,& ideo in lutu proijciuntur. Sic recidiuantes non retinent gratiam,vel charitatem, & ideo in lutum inferni proijcientur. psa. Vt lutum Psa. 17. platearum delebo eos, scilicet de libro vitæ.

Item similes sunt recidiuantes pauidis & aridis militibus victis sincopi, qui solo timore cedunt,& fugiunt de prælio. Sen. Senec. Plura nos terrent quam premant, & plus opinione quàm re laboramus.

Item similes sunt infirmis recidiuantibus in ægritudinem, qui debiliores fiunt quàm antè. Et sic quanto frequentius cadunt, tanto plus læduntur,& difficilius resurgunt. Luc. Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.

Humanorum corporum resurrectio à Christo in ictu oculi posse fieri tribus tum artis tum naturæ exemplis prouide exploratum efficitur

Cap. LXIII.

REsurrectionem humanorum corporum virtute Christi fieri posse tam artis quàm naturæ exempla persuadent. Nam si artifex de cineribus arborum, vel herbarum vitrum purum facit, & fractum vitrum liquefacit,& reformat,& de metallo imaginem hominis facit, & de terra ferrum: Quid mirum si summus artifex hoc faciat de corporibus hominũ? Phil. 3. Phil. Saluatorem expectamus, dominum nostrum Iesum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.

Item de puluere Fenicis, quæ sola auis est, & aliam auem facit natura. & ad rugitum Leonis suscitantur leunculi. Quare ergo, non poterunt suscitari homines de pulueribus suis ad vocem filij, Ioan. 5. Dei? Iohan. Mortui audient vocem filij Dei: & qui audierint, viuent.

Item

Item si semina, quæ prius moriuntur & putrescunt, virtute naturæ postea viuificantur, multo fortius virtute omnipotentis Dei mortui reuiuiscent. 1. Corint. Insipiens, quod tu seminas non viuificatur, nisi prius moriatur, &c. 1. Cor. 15

Satisfactionem peccatorum iuxta mensuram delicti fore debere, auctoritatibus persuadetur, & exemplis. Cap. LXIIII.

Satisfactio pœnitentiæ debet esse secundum mensuram culpæ. Qui ad magnam mensuram acquirit ad magnã oportet quod reddat. Deutero. Pro mensura peccati erit, & plagarum modus. Matth. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Glosa. Nam debet esse par fructus boni operis eius qui multũ, & illius qui parum peccauit. E. vbi abundauit delictum abundet & gratia, & operatio bona. Debet enim esse gladius secundum mensuram vaginæ. Et sic afflictio pœnitentiæ, secundum mensuram culpæ, & qui plus bibit de vino delectationis, plus oportet eum solue e symbolum pœnæ Apoc. 18. Quãtum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormenta, & luctum. Deu. 25 Mat. 3. Apo. 18

Sensus exteriores qui veluti cordis ostia se habent quantum sint caute custodiendi, vt mentis puritas conseruetur quatuor pulcherrimis exemplis indicatur. Cap. LXV.

Sensuum cautela necessaria est ad cordis custodiam, sicut clausura ostij ad custodiam domus. Thesaurus enim non est securus, vbi sunt omnia ostia aperta. Sic non est thesaurus cordis securus, vbi sensus exteriores sunt patuli, vel incauti, scilicet os ad loquendum, oculi ad videndum, & sic de alijs: vnde sicut diligenter domo ostium, & arcam bandis, & clauis ferreis munitam, ita debet multo diligentius sensuum suorum custodijs puritatẽ interiorem seruare, quæ est thesaurus cordis.

Item si claudis ostium, & fenestras contra ventum, & pluuiam, quare non magis contra tribulationes, & tentationes? Dominus enim vult ianuas esse clausas: Vnde ad discipulos ianuis clausis intrauit. Diabolus autem econuerso vult eas tenere apertas. Ezech. Porta clausa hæc erit. Quando Ioseph erat clausus, dominus erat cum eo. Genes. 39. Ezec. 43 Gen. 39

Item quando fit in ciuitate aliquis tumultus in aliquo vico, burgẽses sapiẽtes, claudunt ostia sua, & fenestras suas, sed stulti exeunt, & resiliunt in medium, & redeunt frequenter vulnerati. Sic & sapiens contra opprobria litigationis, & tribulationes claudit ostia oris sui, vel aurium suarum. Psalmus: Ego, inquit, tã quam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. Psa. 37.

Item cupidus diligenter circuit dolia vini sui, & claudit vndique, & obturat, ne vinum effluat. Sic & tu sensus tuos ne gratiam, & auxilium Dei effundas. Felix ergo, qui dicere potest, Ostium meum clausum est, & pueri mei, idest cogitationes, & affectiones mecum sunt in cubili, idest in secreto conscientię. Luc. 11.

Sacram scripturam quæ speculo, & pani a Domino in deserto populis tradito comparatur: mentis humilitate cordis puritate, animi tranquilitate, deuotionis suauitate, & postremò affectionis auiditate inuestigandam fore, a qua materialis exemplis explanatur.

Capi. LXVI.

Scriptura sacra assimilatum speculo. Vnde Gregorius dicit: Scriptura sacra mentis oculis quasi quoddam speculum opponitur, vt interna nostra facies in ipsa videat. Ibi enim fœda, ibi pulchra nostra conspicimus, ibi sentimus quantum proficimus, ibi a profectu quam longè distamus. Grego.

Item sacræ scripturæ sermo assimilatur illi pani, quem Dominus præbuit populo in deserto, de quo dicitur: Panem de cœlo præstitisti eis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Panis namque ille omne in se delectamentum, & saporis suauitatẽ habuit, quia scilicet in ore spiritualium iuxta voluntatem edentium sa- Sap. 16.

porem dedit: quia diuinus sermo, & omnibus congruens, & a semetipso non discrepans, qualitati audientium condecet dit: quem dum electus quisque vtiliter iuxta modum suum intelligit, quasi acceptum manna in voluntarium saporem vertit, sicut Greg. dicit.

Item sapientia sacræ scripturæ inuestiganda est ad modum aquæ.

Pall. de Agri. Primò, cum mentis humilitate. Docet enim Palla. quod siquis vult puteum fodere, & in quo loco inuenire possit aquã inuestigare, hunc modum tenere debet. Mane ante ortum Solis his locis quibus aqua quærenda est, æqualiter pronus mẽto ad solum depre..o iacens in terra spectare debet Oriẽtem, & in quo loco aspiciens subtilem nebulam in aere consurgere viderit, & se velut rorem spargere, si p̃ græ antiquo vicinæ stirpis, vel arboris p̃ notare. Nam constat siccis locis ubi hoc fieret, aquam latere. Sicut ergo, cum prostratione corporis quærẽda est aqua materialis, ita quoque cum humilitate mentis inuestiganda est aqua sapientiæ salutaris. Prouer. Vbi humilitas, ibi sapientia. Pro.16. Sed notandum, quod qui se ad terram prosternit, ad Oriẽtem debet spectare: quia qui humiliter scripturæ sacræ perscrutatur mysteria, a Christo de quo scriptum est, Ecce vir Oriens nomen eius, eorundem intelligentiam debet, & petere, & sperare, Vnde Iac. dicit: Si quis indiget sapientia, postulet a Deo, quia dat omnibus affluenter, & c. Ipse enim Christus Deus est sapientiam præstans paruulis, idest humilibus. Vnde iacens, & Orientem conspiciens, subtilem nebulæ vaporem conspicit qui se velut rorem spargit. Quia qui humili mente a Christo sapientiam petit, primò hanc quasi subtili, & tenui vapore, idest consideratione percipit, quæ post paulatim excrescens velut ros desuper veniens copiosius ac largius se infundit. Mat. Abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

Iaco.1. Mat.11

Secundò inuestiganda est cum cordis puritate. Dicit enim idem Palladius, quod si in aliquo loco, vbi non sit lacuna, neque aliquis ex consuetudine humor insideat, aut transeat, in tenui saltu salix syluatica vi..ẽs, arũdo hedera q; humore gignant, fodiatur locus ille latitudine pedum trium, altitudine pedum quinque, & proxime ad Solis occasum mundum vas æreum, vel plumbeum interius vnctum immersum ponatur in fundo ipsius fossionis, & supra fossam cratis de virgis ac frondibus additaque terra spacium omne cooperiatur. sequenti die aperto loco, si in eodem vase sudores intrinsecus inueniantur, aut stillæ, aquas, ibi esse non dubites. Sicut ergo, ad inueniendam materialem aquam congruit habere vas mundum, ita ad inuestigandum spiritualem sapientiam conuenit habere cor purum Sapien. In maliuolam animam non introibit sapientia. Sap.1. Sed notandum, quod idem vas de solida debet esse materia, scilicet æreum, vel plumbeum, vt videlicet inuestigator spiritualis sapientiæ ipsum vas cordis solidum, habeat non confractum, sicut illud de quo dicitur Ecclesiast. 21. Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit. Ecc 21

Item debet idem vas esse interius vnctum illa vnctione videlicet de qua dicitur, Vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, & non necesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus. 1. Io.2.

Item quòd idem vas debet sub crate viminea per diem operiri, & sequenti die discooperiri, signat, quod sacri inuestigator eloquij, & debet se tacendo aliquando occultare, & aliquando, scilicet oportuno tempore se docendo propalare. Vel primo debet se abscondere ad studendum & meditandum, & postea se propalare ad aquam doctrinæ stillandum. Sed iterum nota, quod non est quærenda aqua sapientiæ salutaris in lacunis, idest in hæreticorum doctrinis, seu libris, neque vbi sit humor transiens, idest mundana scientia quæ solum transitoria quærit, sed in herbis humorosis, & semper virentibus, idest in sacræ scripturæ, seu Sanctorum doctrinis, in quibus abundat humor spiritualis deuotionis, & viror virtutis, vel perpetuæ veritatis.

Tertio, inuestiganda est cum mentis tranquillitate. Dicit enim idem Palladius, quod si uas figuli siccum neque coctum eadem rõne ponatur ac sit ope-

operiatur, altera die ſi aquarum vena eſt in præſenti vas concepto humore ſoluetur. Similiter in inueſtigando diuinam ſapientiam debet eſſe vas ſiccum ab humore concupiſcentiæ, & non coctum caloribus iræ. Nam iſtæ duæ paſſiones maximè mentem inquietant & reddunt ineptam ad percipiendum lumen ſapientiæ, ſcilicet paſſio concupiſcentiæ, & iræ. Vnde oportet inueſtigatorem diuini eloquij ab vtraque paſſione mentem habere trãquillam. Et ideo caſtitas, & manſuetudo maxime conferre dicuntur ad contemplationem ſapientiæ. Iac in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum. Iaco. 1.

Quarto inueſtiganda eſt cum deuotionis ſuauitate. Nam idem Palladius dicit, quod lucerna oleo plena, & incẽſa, ſi ibi ſimiliter tecta ponatur, & ſecunda die inueniatur extincta ſuperſtitibus alimentis, aquas idem locus habebit. Similiter inueſtigator ſacræ ſcripturæ debet habere lucernam, ideſt mentem oleo deuotionis plenam, quia talis mens eſt, quæ aquam veræ ſapientiæ efficacius, & fructuoſius inuenit. Sed notãdum, quod in ipſa aquę inueſtigatione lucerna accenſa extinguitur: quia in contemplatione diuinæ ſapiẽtię, vel in ipſa profunditate ſcripturæ humani ingenij claritas obumbratur, ita vt mens nihil, quaſi ſe ſcire credat, quæ valde ſe forte prius ſcientem reputabat. ſed lucerna extincta aqua dignoſcitur, quia humiliatę menti, & inſciam ſe reputanti ſapientia cœleſtis infunditur.

Quinto inueſtiganda eſt cum affectionis auiditate, dicit enim idem Palladius, quod ſi in eo loco focum feceris, & terra vaporata humidum fumum nebuloſumque ructauerit, aquas ibi eſſe cognoſcis. Sic in inueſtigatione ſcripturæ neceſſarius eſt focus, ideſt feruens ardor diſcẽdi. Damaſ. Si fuerimus affectuosè diſcentes, erimus, & multa ſcientes. Sed notandum, quod ab hoc igne conſurgit fumus humidus, & nebuloſus, i. inquiſitio quæ eſt nebuloſa, ideſt obſcura in dubitando. ſed humida, ideſt facilis in ſuſcipiendo, ſicut id, quod eſt humidum, vel molle impreſſiones faciliter recipit.

Item eſt fumoſa, ideſt ſubtilis eſt ĩ inueſtigando, & eſt feruida in addiſcendo.

Sexto quoque manifeſtatur aqua ſalutaris ſcientiæ, ideſt ſacræ ſcripturæ intelligentia ex doctrinæ communicabilitate. vt idẽ ſepe dictus auctor teſtatur. Vellus lanæ æquè poſitum, vel coopertum ſi tantum humorem colligit, vt alia die fundat expreſſum, copias aquę ibi eẽ teſtabitur. Sic qui docendo aquam ſapientiæ copioſè alijs fundit, ſignum eſt, quòd copioſè hauſerit. Philoſophus: Signum ſapientis eſt poſſe docere. Ariſtot. Cum expreſſione aquæ ideſt ex ipſa communicatione doctrinæ reuelatur plerunque doctori aqua, i. intelligentia cæleſtis ſapientiæ.

Hominem per ſubtractionem, appoſitionem, et impreſſionem ſimilem Deo poſſe fieri, naturalibus commonſtratur exemplis.

Cap. LXVII.

Similis Deo fit homo tripliciter. Nam ſecundum artem ſimilitudo alicuius rei in aliquam materiam inducitur. Vno modo per ſubtractionem; ſicut in ſculptura. & ſic anima efficitur ſimilis Deo ꝑ ablationem culpę, vel per ſubtractionem conceptus materialis ſubſtãtiæ. Eſt enim Deus actꝰ purus, & immaterialis. 3. Reg. 3. Reg. 7.
Sculpſit cherub, leones, & palmas, & ſimilitudinem hominis ſtantis.

Secundo per appoſitionem, ſicut in pictura vbi apponuntur lineamenta, & colores Et ſic anima efficitur Deo ſimilis ꝑ Ecc. 38.
appoſitionem gratia, & virtutum. Eccle. Cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ.

Tertio per impreſſionem, ſiue adhæſionem, ſicut in figura ſigilli, quando inhæret ceræ. Et ſic anima efficietur ſimilis Deo per inhæ Ecc. 45
ſionem gloriæ, Eccleſiaſti. Similem illum fecit in gloria Sanctorum, & Iohann. Scimus 1. Ioh. 4
quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus.

Inſti

Iusti simplicitas hic non sine ratione lampadi cõparatur: quantumq; malitiæ subtilitas sit euitanda, mystico Dei præcepto docetur.

Cap. LXVIII.

SImplicitas innocentiæ non conuenit
cum subtilitate malitiæ. Vnde prohi-
Leui. 9. betur, Leuit. 9. Vestem quæ ex duob' tex
ta est, non indueris: Nam in vestimento
ex duobus contexto, s. lana, & lino inter-
dicitur coniunctio simplicitatis innocen
tiæ, quæ significatur per lanam, & subti-
litas malitiæ, quæ significatur per linum.
Item simplicitas iustorum assimilatur
lampadi. Habet enim vitrũ purum in car-
nis honestate, papirum album in mentis
puritate, oleum pingue in operis pietate,
ardet dilectione, lucet discretione; sed ali
quando contemnitur ex humili ostensio
ne. Iob. Lampas contempta apud cogita
Iob. 12 tiones diuitum. Greg. Sæpe contingit, vt
Gre. in electus, qui ad æternam fœlicitatem du-
mora. citur, continua hic aduersitate deprima
tur: non hunc rerum abundantia fulciat,
non dignitatum gloria honorabilẽ osten
dat, nulla ei obsequentium frequentia
suppetat, nulla hunc humanis oculis ve-
stium pompa componat, a cunctis vero
despicabilis cernitur, & huius mundi gra
tia indignus æstimatur. Sed tamen ante
occulti iudicis oculos virtutibus emicat,
vitæ meritis coruscat; honorari metuit,
despici non refugit. Corpus continentia
afficit, sola in animo delectatione pingue
scit, mentem semper ad patientiam præ-
parat. Et eiectus pro iustitia, de perceptis
contumelijs exultat, afflictis in corde cõ-
patitur, de bonorum prosperitatibus qua
si de proprijs lætatur, sacri verbi pabulum
mente solicitus ruminat. Et inquisitus,
quodlibet eloquij duplicis ignorat. Vn-
de itaque iusti simplicitas, & lampas esse
dicitur, & contempta. Lampas, quia inte
rius lucet, intus ardet flamma chari
tatis foris nulla gloria resplẽdet
decoris: lucet ergo, & despi
citur, quia flagrans vir
tutibus abiectus
æstimatur.

Huius seculi solicitudo Molæ comparatur: quæ ex paupertatis asperitate, laudis cupiditate, voluptatisq; amore ortum habere exẽplis pluribus admonemur.

Cap. LXIX.

SOlicitudo, & actio seculi assimilatur
molæ farinam molenti. Nam mola in
gyro ducitur, & farina profertur. Vna-
quæq; igitur mundi actio est mola. Quia
dum multas curas colligit, humanas mẽ-
tes quasi per gyrum vertit, atque ex se ve
lut farinam proijcit: quia seducto corde
semper munitissimas cogitationes gignit
sicut Greg. dicit.
Item solicitudo seculi causatur ex tri-
b'. Tria enim præcipue sunt, quæ reddũt
homines seculi solicitos, & operosos, sci
licet asperitas paupertatis cupiditas lau-
dis, & amor voluptatis. Vnde homines se
culares similes sunt columbis, de quibus
dicit Palladius, ꝙ fœtus frequentant si or
deum terefactum, vel fabam, vel orobũ
sæpe consumant. Quid enim est colum-
bas fœtus multiplicare, nisi seculares ho
mines per lucra frequentia pecunias au-
gere, etiam per solicita studia laboriosa,
& secularia opera frequentare? Ad quæ
videlicet ideo compelluntur, quia ordeo
faba, & orobo pascuntur. Si quidem ĩ or-
deo asperitas, in faba vero ventositas, in
orobo onerositas inuenitur. Vnde in or-
deo asperitas paupertatis. Nam etiam
pauperes rustici ordeaceo pane pascun-
tur. Faba vero, cum sit ventosa, inflatio-
nis est generatiua. Vnde gloriæ, vel lau-
dis humanæ, signat appetitum, qui infla-
tionem, & tumorem superbiæ inducere
consueuit. Orobus autem est genus legu
minis, quo tauri impinguari dicuntur.
Vnde amorem voluptatis significat, quæ
taurus, idest caro indomita, idest non
subiecta spiritui, delectatur. Quia igitur
ex his tribus vitijs omnis mundana soli-
citudo causatur, dicitur, Omne quod est 1. Io. 2.
in mundo est concupiscenta carnis, & cõ
cupiscentia oculorum, & superbia vitæ.
Nam concupiscentia carnis, voluptatem
requirit. Concupiscentia oculorum, idest
auaritia, paupertatem fugit. Superbia ve-
ro vitæ ex humana laude, vel gloria ve-
lut ex faba venter intumescit.

Spes Ancorae, & Baculo similis esse dicitur: quia animae nauem, hominisque vitam in hoc mundo peregrinantem sustentare videatur.

Cap. LXX.

Spes assimilatur Ancorae, quia scilicet nauem, idest animam seruat, ne a procella tentationum, & tribulationum irrumpatur, vt innuit Apost. Qui confugimus ad propositam nobis spem, quam sicut Anchoram habemus ratam, & firmam, Vbi dicit August. Si videris te fluctuare in mari huius mundi, noli abrumpi ab Anchor, antequam intres in portũ, fluctuat nauis, sed non longe a terra proijcietur, nec in aeternum fluctuabit, & si ad tempus fluctuat.

Heb. 6.

Aug. su per ipa. epi.

Item spes baculus est in via huius vitae peregrinanti, & qui huic baculo innititur non corruit. psal. Non deliquent omnes, qui sperant in eo.

Psa. 33

Item non fatigatur, nec deficit, Isa. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem.

Isa. 40.

Superiores à subditis (nisi maxima vrgeat necessitas) haud fore reprehendẽdos, Ozae Dei Arcam tangentis exemplo confirmatur.

Cap. LXXI.

Svbditi multum peccant temerè reprehendendo facta suorum maiorum. Et similiter infirmi, vel peccatores temerè iudicando, vel redarguendo facta, vel dicta iustorum. Cuius exemplum ostenditur in arca testamenti, quam bobus calcitrantibus inclinatam Leuites, qui casuram credens erigere voluit mox sententiam mortis accepit. Quid nanque (sicut dicit Gregor.) est mens iusti, nisi arca testamenti? Quae gestata bobus calcitrantibus inclinatur: quia non nunquàm etiam qui bene praeeit dum subiectorum populorum confusione concutitur, ad dispensationis condescensionem ex sola dilectione mouetur: sed in hoc, quòd dispensatoriè agitur inclinatio ipsa fortitudinis, casus putatur ab imperitis. Vnde & nonnulli subditi contra hunc manum reprehensionis mittunt: sed a vita protinus ipsa sua temeritate deficiunt. Leuites igitur quasi adiuuãs, manum tetendit, sed delinquẽs vitam perdidit. Quia dum infirmi quique fortium facta corripiunt ipsi a viuentium sorte reprobantur. Aliquando etiam sancti viri quaedam minimis condescendentes dicunt, quaedam vero summa contemplantes proferunt: dumque vim, vel condescensionis nesciunt, vel altitudinis, haec stulti reprehendunt. Et quid est iustum de sua condescensione velle corrigere, nisi inclinatam arcam superba reprehensionis manu releuare? Et quid est iustum de incognita locutione reprehendere, nisi modum eius fortitudinis lapsum reputare? Sed perdit vitam, qui arcam Dei tumide subleuat. Quia nequaquam quis Sanctorum corrigere recta praesumeret, nisi de se prius meliora sensisset. Vnde & Leuites idem rectè Oza dicitur: qui videlicet robustus, Dei interpretatur, quia praesumptores quique nisi audaci mente robustos se in domino crederent, nequaquam meliorum facta, vel dicta velut infirma iudicarent. Cum igitur quaedam facta meliorum deterioribus displicent, nequaquam hoc, quod mentem mouet, reticendum est, scilicet cum humilitate magna proferendum, vt intentio piè sentientis eo modo seruet formam rectitudinis, quo per iter graditur humilitatis. Et liberè ergo dicenda sunt quae sentimus, & valde humiliter proferenda, quae dicimus, ne quod rectè intendimus, hoc elate proferendo, non recte faciamus, sicut Greg. dicit.

2. Re. 6

Turris Babel cur, quando, vbi, quomodo, & a quibus fuerit aedificata, distinctè describitur ex quorum similitudinibus superbiae grauitas, Tyrannorumque proteruitas aperitur.

Cap. LXXII.

Svperbia secularis potentiae assimilatur turri Babel. Et hoc primò ratione causae, scilicet propter quam fuit aedificata, quae s. fuit triplex. Gen. 11

Primò fuit timor diluuij. Timebant. n. homines, ne iterum diluuium fieret, & ideo se cõtra ipsum praemunire voluerũt aedificando excelsissimam turrim, quam aqua diluuij non posset operire. In quo signatur, quod superbi, & potentes semper sunt in timore, ne a sua altitudine deijciãtur. Vñ conantur se pmunire, ostẽdendo tyranni-

tyrannicè alijs altitudinem suæ potentiæ ad hoc, vt semper plus timeantur, & maiores reputentur.

Secunda causa fuit pro cupiditate dominandi. Hoc enim factum est ab hominibus de consilio Nemroth, qui volebat dominari eis. In quo significatur ambitio mundanorũ, propter quam vnus appetit alteri dominari, sed sicut dicitur, interdum dominatur homo homini in malum suum. Eccl 8.

Tertia causa fuit pro celebratione nominis, vnde dixerũt, Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmẽ pertingat ad cœlum, & celebremus nomen nostrum antequam diuidamur in vniuersas terras. Vbi attende quadruplex studium tyrannorum, & superborum.

Primum est ad commoditates corporales habendum, propter quod isti cogitauerunt ciuitatem facere, vt s. cõmodius viuerent.

Secundum est ad se fortificandum, propter quod cogitauerunt turrim maximã ædificare, s. ad fortitudinem. Vnde dicit Iosephus, quod tanta fuit grossitudo eius vt aspicientibus de prope longitudo videretur minor.

Tertium est ad se exaltandum, vnde cogitauerũt cœlum attingere, imitantes. s. illum, qui dixit: In cœlũ ascendam, & super astra cœli exaltabo solium meum. Isa. 14.

Quartum studium est ad nomen suũ dilatandum. Et sic cogitauerunt isti nomen suum celebrare, siue apud præsentes propter magnitudine & pulchritudine operis, siue apud posteros de operis firmitate, & perpetuitate. psal. Vocauerunt nomina sua in terris suis. Psal. 48

Secundo superbia potentum assimilatur illi turri ratione materiæ, quia habuerunt lateres coctos pro saxis, bitumen pro cęmento Sicut autem in cæmento, quod fit ex calce viua intelligitur vnitas charitatis, in saxo vero boni operis firmitas: Sic in bitumine accipitur vnitas, & colligatio impietatis, qua eorum sequaces cõfœderantur, qui loco saxi, i. veræ cõstãtię habent laterẽ coctum pertinacis malitiæ.

Tertio rõne patriæ, siue terræ, vbi fuit ædificata, quia in terra Sennaar. Vnde dicitur, ꝙ cum proficiscerentur de Oriẽte, inuenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt in eo, & ibi postea ædificauerunt. Vbi nota primo superbiæ originem in eo, ꝙ isti ædificatores turris profecti sunt de Oriẽte, per quem signatur claritas originis. i. nobilitas nataliũ ex qua frequentur nascitur, & prouenit ambitio dominandi. Vel per Orientem intellige Christum, de quo dicitur: Ecce vir Oriẽs nomen eius: a cuius claritate, & humilitatis exemplo superbi, & ambitiosi discedunt, & inueniunt campum, scilicet latitudinem, & licentiam voluptatis corpis, quæ lata via est perditionis. Vnde dicitur esse in terra Sennaar, idest fœtoris Quia scilicet libertas voluptatis est causa perditionis animæ, & fœtoris infamiæ. Vel turris superbiæ ædificatur in campo Sennaar. i. fœtoris: quia licet superbia floreat, & oleat mundo, tamen Deo maximè fœtet. Vnde superbi assimilantur ardeis, qui alta scandunt, & fœtidi sunt. Gen. 11 Zach. 6

Quarto rõne pęnæ, qa punita fuit hæc superbia pœna diuisionis, & confusionis linguarum: & hæc diuisio linguarum est dissensio superborum. Pro. Inter supbos semper sunt iurgia, vbi n superbia, ibi & contumelia. Item pp linguarum cõfusionem vocatum est nomen illius Babel: qa ibi confusum est labium vniuersæ terræ. In malis. n. est confusio affectionum. Tot enim linguis loquuntur mali, quot æstãt desiderijs. Et bene iungitur turri Babel, quia superbiam sequitur confusio. Prou. Superbum sequetur humilitas, & humilẽ spiritu suscipiet gloria. Pro. 27. Pro. 29.

Item superbus homo difficulter corrigit. cibus. n. in quo nimis est de sale quasi perditus est, sed non ille in quo parũ est, quia potest apponi. Facili⁹. n. sal cibo apponitur ꝙ subtrahitur. Sic homo supbus qui nimis habet de sensu propter difficulter obedit alteri, & ideo non est flexibilis ad obedientiam. Sed humilis econuerso, est, quia humilis venenus a sensu suo recipit alienũ, quia videns sensum suũ non sibi sufficere, alieno sensui acquiescit.

Item superbus prælatus similis est oui, cui pastor imponit molam ad collũ, quæ quantumcũq; sit misera, omnes tñ quasi dña præcedere satagit. Sic homo quantũ cũq; imbecillis fuerit, si fiat prælatus, oẽs tñ præcedere se credit, & se existimat oĩbus meliorẽ: contra quod dicitur Eccle. Rectorem te posuerunt, nolli extolli &c. Ecc. 32

Item superbus similis est illi, qui vult altam domum facere sine fundamento. Nam vult eleuari ad gradum dignitatis sine base humilitatis, & ideo certus potest esse de ruina. Prouerb. Qui altam fa. Pro. 18

cit domum suam quærit ruinam.

Item superbus est, quasi lucerna, quæ de nocte lucet, & in die vix apparet. Et similiter ligna putrida, & quidã vermes de nocte lucent, sed de die non. Sic superbi modò lucent in tenebris huius mundi, sed in die iudicij quando Sol iustitiæ apparebit, quales sint apparebunt, quia tunc videbuntur in colore proprio. Prouer. Lucerna impiorum extinguetur, i. extincta monstrabitur. Pro. 13.

Os hominis, quod non incongruè ostio, ciuitati sine muro, molendino sine exclusa, naui absque regimine, ac equo sine fræno assimilatur: quantopere sit custodiendum, & silentium obseruandum, demõstratur

Cap. LXXIII.

Tacere dolorem, & indignationẽ conceptam aliquando non est bonum. Nam (sicut dicit Grego.) Vulnera clausa plus cruciant: quia cum putredo, quæ intus feruet eijcitur, ad salutem dolor aperitur. Sic plerunque nimis taciturni dum nonnulla iniusta patiuntur, eo in amariorem dolorem prodeunt, quo ea, quæ iusti nent non loquuntur. Nam si illatas molestias cor tranquille diceret, a conscientia dolor emanaret.

Item tacere, & loqui debet homo pro tempore. Cuius exemplum apparet in ostijs. Ostium nanque aperitur, & clauditur, Vnde Dauid ori suo ostium petijt dicens: Pone domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. ex quo apertè docuit, quod & per discipl. nã lingua retineri debeat, & ex congruitatẽ laxari, quatenus os discretum, & congruo tempore vox aperiat, & rursum taciturnitas claudat. Ps. 139.

Item qui ori suo silentij, & locutionis discretionem non apponit, est sicut ciuitas sine muro. Prouerb. Sicut vrbs patens absque murorum ambitu, ita vir, qui in loquendo non potest cohibere spiritum suum. Glosa. Si murum silentij non habet, patet inimicorum iaculis ciuitas mẽtis: & dum per verba extra semetipsam proijcit, apertam se aduersario ostendit. In periculo autem est ciuitas, cuius porta semper aperta est tempore belli, & in terra inimicorum sita. Tales sunt illi apud Pro. 25.

quos nullum est silentium, nullum secretum, nihil celare, vel abscondere sciunt; quicquid audiunt, vel vident in publicũ referunt. Contra quos dicitur: Quæ viderint oculi tui, ne proferas: in iurgia cito, ne prorumpas, ne forte emendare non possis, cum dehonestaueris amicum tuum. Pro. 25.

Item ille est sicut molẽdinum sine exclusa, qui abundat verbis malis, sicut aqua ad molendinum Vnde sicut molendino submittitur exclusa, quæ fluxum aquæ retinet, qua amota fortius currit q̃ antè: Sic amota cẽsura silentij maiori impetu loquitur, quàm prius. Prouer. Qui dimittit aquam, caput est iurgiorũ Aquam dimittit, qui se a fluxu verborum non restringit, qui est causa iurgiorum, & discordiæ. Eccles. Ne des aquæ tuæ exitum, nisi modicum. Pro. 17. Ecc. 25

Item est sicut nauis sine gubernaculo, quæ vadit non quò vult, sed quò ventus ducit.

Item nauis in aqua cito submergitur, nisi obstruatur. Sic homo, qui os suum non restringit a verbis superfluis, cito in peccata cadit. Prouer. Os lubricum operatur ruinam. Pro. 27.

Item est sicut equus sine freno, qui se impingit vbi non vult dominus eius, Ita homo non gubernans linguam, ad ruinã tendit. Eccl. Lingua imprudentis subuersio ipsius est. Eccl. 3.

Item sicut ad portam domus, vel castri maior custodia apponenda est, quia qui habet portam de facili habet castrũ: Sic ad portam oris custodia est ponenda. psal. Posui ori meo custodiam. Proue. Qui custodit os suum, custodit animam suam: qa mors, & vita in manibus linguę Psa. 38. Pro. 14.

Item est sicut vas sine operculo, qđ immundum est, & cito refrigeratur. Sic homo, qui nõ custodit linguam suam immundus est. Num. Vas, qđ nõ habuerit operculum, & ligaturam desuper, immũdum erit. Nu. 19

Nocent

Nouem signa sanitatem, mortemue futuram significantia scitè describuntur: quæ spirituali infirmitati tentationis adaptantur. Necnon quibus quantisq; modis Diabolus nos tentet, & in quo præcipuè peccatores ac etiam pœnitentes aggrediatur, exprimitur.

Cap. LXXIIII.

TEntatorum, vel peccantium infirmitas habet quasdam pronosticationes idest spiritualis mortis, vel salutis futuræ significationes ad modum infirmitatis corporalis. Sunt enim nouem modi signorum sanitatem, vel mortem futuram infirmi significantium, quos Hipocras in pronosticis commemorat, & de quibus in eodem libro pertractat, ad quos medicum oportet attendere, tam corporalem, quàm suo modo etiam spiritualem. Hipp.

Primum itaq; signum est fortitudo infirmi, morbum facile tolerãtis, & hoc est signum bonum. Contrarium autẽ signũ est debilitas, suum morbum pati nequeũtis. Spiritualiter autem infirmatur, qui tẽtatur. moritur autem qui desperat. Licèt igitur quis peccet, si tamen adeo fortis remanet, vt a bono opere non cesset, signũ est boni talis fortitudo infirmi. Si autem adeo fuerit ægri animus debilis, vt cesset ab effectu bonæ operationis, signum est mortis, i. futuræ damnationis.

Secundum signum bonum, est leuitas infirmi, facilè se mouentis. Contrariũ autem est grauitas infirmi, inertem motum habentis. Cum enim homo interior aliqua tentatione afficitur, & adeo leuis est vt faciliter conuertatur, reparandæ salutis spes indicatur. Si vero tanta est grauitas infirmi, vt obstinatus a peccato neq̃at conuerti, signum finis est mali.

Tertium est effigies mẽbrorũ, quæ est sibi sano similis. Contrarium vero est effigies sano dissimilis. Hęc effigies est ĩ interiori homine, compositio morũ, & mentis. Exterius vero distributio actionum. Quæ est sibi sano similis, quamdiu actiones sequuntur temperamentum religiosæ mentis. Tunc vero non est sibi sano similis, quãdo variatur per opera peruersitatis.

Quartum est sanitas mentis, & facilis appetitus. Oppositum eius est perturbatio mentis, & difficilis appetitus. Sanæ mentis esse dicitur, qui a rectitudine consilij non alienatur. Facilè vero cibum appetit, qui verbum vitæ, quod est cibus animæ, libenter audit. Qui verò est turbatæ mentis, & cuius appetitus est difficilis, si verbum vitæ non appetit, sed fastidiat, necesse est, vt mortem perpetuæ damnationis incurrat.

Quintum est, suauitas somni congruo tempore facti, infirmum iuuantis. Contrarium vero est eius malitia somni non congruo tempore facti, infirmum nocentis. Tempore congruo dormit, qui dormit in nocte, idest qui mentis tranquillæ est in aduersitate, in hac quietè Deum somniat, & huiusmodi somnus infirmũ iuuat. dormit verò non congruo tempore, qui dormit in die, idest qui delectatur in mundi prosperitate. Hic enim somnus quanto magis placet, tanto magis infirmo nocet.

Sextum est suauitas spiritus. Oppositũ eius angustia spiritus. Suauitas spiritus, i. anhelitus, est sermo consolatorius, vt cũ lenitate peccantem corripiat fratrem. Angustia vero spiritus est sermo durus, de quo dicitur, Ezech. Vos autem cum austeritate imperabitis eis, & cum potentia. Eze. 34

Septimum est qualitas pulsus naturali similantis. Contrarium vero eius inęqualitas pluralis, vt modo sit magnus, modò paruus modo fortis, modò debilis. Arterię procedunt a corde. Aequalitas autem pulsus in arterijs est identitas vitæ procedẽs ex affectu cordis. Cum autem mens in contrarium vitium vertitur, tunc per diuersos mot⁹ inæqualitas pulsus variatur, & sic inæqualitas mentis designat periculum mortis.

Octauum est fortitudo virtutis in loco decoctionis: contrarium eius debilitas virtutis in loco. Primus decoctionis locus est stomachus, secundus hepar, tertius cætera membra. Cum enim cibus animæ decoquetur in stomacho memorię, per recordationem, in calore hepatis per dilectionem, in cæteris mẽbris, ꝑ operationem, tunc fortitudo virtutis est in loco decoctionis. Si vero sequitur debilitas virtutis signum est mortis.

Nonum est laudabilis purgatio per sudorem. Contrarium verò eius vituperabilis purgatio per sudorem. Sicut autem in quolibet infirmo aperiuntur corporis

pori, vt per sudorem fiat purgatio morbi. Sic per confessionem peccati, fit laudabilis purgatio animi. Laudatur etiam sudor mediocris, si habeatur in omnibus membris. Cũ enim sudor a toto corpore exit, omnium membrorum fortitudinem designat, quod est signum bonum. Similiter oportet, vt sudor confessionis fiat de peccato cuiuslibet operationis. Cum autem sudor fit tantum in quadam parte corporis, vt in capite, contingit ex membrorũ debilitate. Moraliter igitur per ęgrum intellige animum, per caput intẽtionẽ, per reliquum corpus actionum sequentium distributionem, per sudorem cõfessionẽ. Cum aliquis igitur intentionem suã laudat, & hoc, quod malè gessit conscius excusat creditur esse vituperabilis hui9 purgatio sudoris. Quia sudor cõfessionis poros non aperit, quos excusatio clausos per obstinationem stringit.

Item nota, quod diabolus amplius tentat hominẽ de illo peccato ad quod nouit eum proniorem, sicut bellator impugnat castrum ex illa præcipue parte, vbi debili9 est. Greg. Diabolus mores vniuscuiusq; conspicit, cui vitio sit propinqu9, & illa ponit ante faciem, ad quæ viderit facilius inclinari mentem. Sicut etiã venator ponit laqueos, vbi consueuerũt bestiæ frequentare. psal. In via hac qua ambulabã, abscõderunt laqueum mihi. Abscondit enim diabolus peccati pœnam, & ostendit delectationem: & absconditur malum a diabolo sicut pedica sub folio. Iob. Abscondita est in terra pedica eius, & decipula eius super semitam.

Grego. Ps. 139. Iob. 22.

Item sicut laqueus sub grano, & sicut venenum sub morsello, & hamus sub cibo Ecclesiasti. Sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines tempore malo.

Eccl. 9.

Item tentat diabolus plus fortes, quã debiles: quia debiles fortè tentari Deus non permittit, mammilles non mittit filium suum ad prælium quando paruulus est, sed quando fortis est, & potest arma ferre.

Item Rex villas campestres impugnare dedignatur, & mouere exercitum contra eas: sed contra fortia castra: sic diabolus fortiores impugnat acrius. Vnde quãdo bellator aliquis vult terram alicuius capere, primò impugnat ipsius fortis castrum, quo rapto tota terra capitur, quia per illud impugnat dominum castri, & totam terram eius. Sic diabolus magis impugnat eos, qui eminent in iustitia, & fama, vt exemplo eorum alij capiantur. Vnde, Reg. dicitur, quòd totum pondus prælij versum est in Saul. Et in libro Iudicũ dicitur; quod Philistei, qui figurant dæmones, acceperunt Samsonem, qui interpretatur Sol eorũ, idest illuminans alios, & erutis oculis molere eum fecerunt. id est peccando circuire.

1. Reg. Iud.

Item plus tentat diabolus pœnitẽtes quàm peccatores non pœnitentes. Nam pœnitentes sibi rebellant, sed peccatores ei obediunt. Sicut Reges castrum sibi subditũ, vel sibi subditos nõ impugnãt, sed sibi contrarios, & rebelles. Sic diabolus sibi rebelles magis impugnat. Greg. Hostis noster quanto magis sibi rebellare nos conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Iudith. Ego nunquàm nocui virum, qui voluit seruire Nabuchodonosor Regi Babylonis. populus autem tuus si non contempsisset me, non leuassem hastam meam contra eum.

Grego Iudith. 12

Item miles, vel Rex aliquis quando castrum amisit, nititur amicos requirere, & congregat exercitum magnum sicut fecit Pharao ad persequendum filios, Israel fugientes ab eo; Sic facit Diabolus contra pœnitentes. Ambrosius. Quotidianis experimentis didicimus, eos, qui conuerti deliberant tentari acrius a concupiscentia carnis, & vrgeri grauius in operibus luti, & lateris, qui Ægyptum egredi, & pharaonem fugere voluerunt. Ideo dicitur Luc. Quòd dum immundus spiritus exierit ab homine conuerso, tunc dicit, Reuertar in domum meam, vnde exiui. & vadit, & assumit septem spiritus nequiores se, &c. Isti septem spiritus, sunt septem vitia, quibus diabolus obsidet animam, quasi Rex cum exercitu suo. In quo exercitu superbia quasi vexillum portat. psalmus. Posuerunt signa sua. Grego. Euidentissimum signum reproborum est superbia, & electorum humilitas: quam cum quisque habet in se apertè cognoscitur sub quo Rege militat. Vnusquisque enim quendam titulum portat operis quo facile dignoscitur sub cuius potestate seruiat rectoris. Inuidia sagittas trahit detrahendo alijs. Hierem. Extenderunt linguam suam quasi arcum menda-

Exo. 14. Ambr. Luc. 12. Psal. 73. Hier. 9.

mendacii,& non ueritatis,lingua eorum
dolum locuta est. Ita autem quasi funda
lapides iactat,ingeminans improperia. 1.
Reg. Semei maledicebat Dauid mittens
1. Reg. 16. lapides aduersus eum : sed ipse prius se
percussit in capite , quàm alium in ue-
ste . Eccle . Qui in alium mittit lapi-
Ecc. 28. dem,super caput eius cadit . Accidia fos
satum euacuat ab aquis gratiæ . Spiritus
enim tristis exsiccat ossa . Iudith. Holo-
Iud. 12. fernes fecit præcludi aquæ ductum , ne
ueniret in ciuitatem cordis ipsam lætifi
cans , Psalmus Fluminis impetus læti-
Psa. 45. ficat ciuitatem Dei Auaritia fossata im-
plet per terrenorum cumulationem .
Dan. Veniet Rex Aquilonis,& compor
Dan. 11. tabit aggerem scilicet diuitiarum , & ca-
piet urbes munitissimas . Multi uiden-
tur captionem suam multum diligere ,
qui non cessant fossatum paupertatis im
plere diuitias congregandũ , Ecclasiasti-
Eccl. 5. ci 5. Multos perdidit aurum , & argen-
tum . Luxuria ignem concupiscentiæ
Iob. 31. incendit, Iob: Ignis est usq; ad consum
ptionem deuorans &c. Gula hunc ignem
nutrit , & accendit,proponendo ligna
cibariorum. 3 Reg. Nabuzardam suc-
Re. 12. cendit domum domini , Psalmus. incen
Psa. 73. derunt igni Sanctuarium tuum.

Item à tentationibus cito capitur, qui
non expellit a se cogitationes carnales,
uel terrenas affectiones . Non enim
diu potest teneri castrum , ubi non sunt
homines fortes , & defensabiles . Vn-
de cum obsidentur castra extra mittun
tur paruuli , & mulieres, quia non sunt
utiles ad bellandum . Sic facere de-
bes de corde tuo ne cogitationes pue
riles , & affectus molles intus retineas.
Mulieres enim sunt cogitationes , & af
fectiones circa carnalia uersantes , Vn
Naũ. 3. de dicitur , Naum. 5. Ecce populus tuus
mulieres in medio tui . Paruuli uero ca
sti cordis, sunt affectiones terrenorum .
Paruulus enim plus diligit pomum,quã
Pro. 1. regnum . Prouerb. Vsq;quo paruuli di
ligitis infantiã,& stulti ea , quæ sibi sunt
noxia cupien?

Item nota , quod tentatus , & impu
gnatus à diabolo,debet orationi insiste
re . Debet.i.petere succursum a Deo ille
qui tentat sicut faciunt obsessi in castro.
Vnde uiri Iabes miserũt ad Saul pro suc
cursu,cum obsedisset eos Naas Ammoni
tes, qui interpretatur serpens , & signifi-
cat diabolum. Frequens. n. oratio,uitio
rum impugnationem extinguit .

Item tentatio diaboli uincitur per hu-
militatem. Rete. n. diaboli non capit pi-
sciculos.i humiles,ad modum scilicet re-
tium magnorum piscatorum.

Item diabolus uadit per montes super
biæ . Humiles uerò per ualles humilita-
tis: & ideo eos non inuenit,quia non ua
dunt per uiam suam. Greg . Quotidie te-
la tentationum accipimus , & nos con- Grego.
tra illum tela mittimus , si confecti tri-
bulationibus humilia respondeamus .
Vnde humilitas (sicut dictum est
Antonio) euadit omnes diaboli la-
queos .

Item nota , quòd tentator decipit ani
mam sicut piscator murenulam . Nam
quia serpens cum murenula coire uo-
lens,eam sibillo ad se uocat: ideo etiam
à piscatoribus sibillo uocatur , & capi-
tur . Sibilus ergo serpentis est delecta
tio carnis : Sed sibilus piscatoris ei con
similis est ipsa tentatio carnis,in qua ten
tator malignus animę ipsam carnis dele
ctationem ad imaginationem adducit,&
suæ fraudulentiæ ei speciem abscondit :
quia ad, quid eam deducere finaliter de
beat,tentando non ostendit.

Item nota , quod Deus permittit non
semper tentari , uel tribulari hominem ;
sed quousq; sit purgatus , & probatus
sicut paterfamilias non dimittit bla-
dum in campo , & uinum in uinea
quousq; putridum sit , sed quousq; sit
maturum Et furnarius non dimittit pa
nem in furno quousq; comburatur ,
sed quousq; decoquatur . Sic Deus in
tentatione , uel tribulatione hominem
non omnino derelinquit , sed donec ip
se purgetur , uel probetur , Petr. No- Pet. 11.
uit Dominus pios de tentatione eripe
re.

Item tentationes uehementes fati-
gant , & debilitant animam rationa-
lem , sicut imbres pluuiales ante uinde
miam debilitant,infirmant , & imbecil
le reddunt uindemiarum mustum. Vnde
hæc fatigatio repellenda est ab anima si
cut debilitas huiusmodi remouet a mu-
sto. Dicitur enim in libro de uindemiis ,
ꝙ si pluuialibus imbribus multis super
uenie͂tibus uuę in urnea adhuc existe͂tes,
uel post uĩdemiã amplius,q̃ oportet made
fiãt ex necessitate ipsas calcamibus. Et si

uindemiatum mustum imbecillus esse di diceris: quod quidem docebit te gustus, quod uinum in dolijs mittitur post primam ebullitionem, confestim transfundatur in alia dolia. Maner. n in fundo oē limosum propter grauedinem, & addat uinum aliud ad decem scilicet metretas cotulę tres. Quidam autem melius facientes uinum coquunt quousq; uigesima pars eius consumatur immittentes gipsi centesimam. Paulatim uerò eo usq; ad ignem dimittunt uinum, quousq; quinta eius consumatur, & eo postea utuntur. Habes ergo multiplex remedium contra debilitatum uinum, idest contra lassatum, uel tepefactum ex tentationibus animum.

Primò per transuasationem. i. occupationem, quia uarietas operis tedium tollit.

Secundò per decoctionem. i. scientiæ meditationem, quæ inflammatur in nobis ignis amoris. Psalm. In meditatione mea exardescit ignis. Psa. 38.

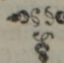
Item per gipsi immissionem. i. per sacræ doctrinæ studium: quia sicut mediante gipso scriptura imprimitur tabulæ, sic mediante studio scripturæ doctrina imprimitur animæ.

Item per uini consumptionem. Nam ignis, cui uas cordis adhærere debet, est cōsideratio passio Christi. Ibi enim ignis diuini amoris, maximè exarsit, & ideo tepida corda, & frigida maximè calefacit, Psal. Ignis à facie eius exarsit. Et hic ignis omnem accidiam consumit, & animę nouas uires addit. Psal. 17.

Item tentationis languor repellitur sicut languor persici. Dicunt enim sapientes de agricultura periti, q; si persicus languere incipiat uāgandus est, & inde stercorandus. Et dicit Pall. quod stercorizatió eius melior est ex fęcibus uini, quia talis stercorizatio ualet etiam contra pruinas. Alij etiam dicunt, quod melior ē stercorizatio si irrigetur cum aqua decoctionis fabarum. Similiter si homo languere incipiat ex tentatione luxuriæ, oportet quod ligonizetur. i. aliquo laborioso opere, uel obedientię onere exercitetur. Vel quasi ligone terram scindens, est pęnitētia carnem affligens, per quam lāguor tentationis luxuriæ optimè repellitur à carne. Si autem languet ex tentatione superbiæ tunc debet stercorizari. Homo autem superbus tunc stercorizatur quan ei suus defectus, & uilitas ad memoriam reuocatur. Ad hoc etiam ualet aqua decoctionis fabarum. Quid enim sunt fabæ, nisi honores, & dignitates mundanę quæ uento superbiæ implent mentem, sicut fabæ uentrem? sed istę fabæ aqua decoquuntur, quia scilicet in dignitatibus, & honoribus positi multiplici tribulatione replentur. Vnde irrigatio huius aquæ .i. consideratio tribulationis, & inquietudinis dignitatis, & potestatis mundanæ expellit languorem persici, idest ambitionem, & appetitum dominij: sed si animus languet, & tentatione auaritię, stercorizetur ex fęcibus uini. Quid. n. sunt fęces uini, nisi impuritates, & uilitates mundi, quas dum animus prudenter attendit, ea quæ mundi sunt uelut stercora contemnit, secundum illud. Col. Omnia detrimentum feci, & arbitror, ut stercora, ut Christum lucrifaciam? Col. 3.

Hac in uita tantùm tēpus esse merendi, & demerendi in alia uerò tempus iudicandi asseritur. Cap. LXXV.

TEmpus præsens concessum est homini ad merendum: sed in futuro erit tempus Domini ad iudicandum. Ille enim, qui ludit ad decios, facit auantagium compari suo, quando dat ei decios, ut iactet sicut uoluerit. Sic facit Deus peccatori, quando quasi decios dat ei tempus ad benè operandum, modò decios habemus, idest tempus. Seneca. Tempus tantùm nostrum est, sed post mortem non est nostrum. Sen.
sed tunc accipiet, uel habebit
decios ipse scilicet Chri-
stus, & iactabit con-
tra nos decios
iræ. i. uoca-
bit ad-
uer-
sum nos tempus. Psalm. Psa. 74.
Cum accepero tem-
pus, ego iustitias
iudicabo.

Quomodo

Quomodo Dei timor, hominis mentem corroboret, amoremq; introducat, tribus clarum efficitur exemplis.
Cap. LXXVI.

TImor Domini stabilit mentem, sicut lapides suppositi asseribus siue tegulis super tecta custodiunt eas, ne à uento moueantur. Sic timor Domini, ut dicitur
Ecc.25 Eccl. super omnia se supponit. Et sicut ancora tenet nauem ne mergatur, ita timor
Gr. 22. tenet cor stabile ne periclitetur. Greg. Ancora mentis est pondus timoris.
Item timor introducit amorem (ut Au
Aug. gu. dicit) sicut seta introducit filum. Et sic intelligitur de timore seruili. Seta namq; sic filum inducit, ut ipsum precedat, sed cum ipso non permaneat: Sic timor seruilis charitatis amorem præuenit, sed
1.Io.4. amore proficiente discedit. 1 Ioan. Perfecta charitas foras mittit timorem.

Cur Deus electos suos quantum ipsimet sufferre queant, uexari permittat, quantumq; tribulationes fidelibus expediant, non paucis exemplis, & auctoritatibus suadetur.

Cap. LXXVII.

TRibulatio probat animum sicut pomum, uel malum immissum dicitur probare mustum. Nam (sicut dicitur in libro de uindemiis.) illi qui uolunt probare mustum, an purum sit, uel aqua mixtum, malum aliquod mittunt in uas: melius uero est pyrum. alii autem locustam alii cicadam: & si supernatant, purum est uinum: si mergentur, mixtum est aqua. Similiter animus an sit uer⁹, uel fict⁹, probatur ex incursu, uel illatione alicuius rei aduersæ, vel contumeliosæ, quæ tunc supernatare probatur, quando sine ira toleraē. Tunc uero submergitur, quando cor per
Grego. iram ingreditur, Gre. Qualis quisq; apud se lateat, illata contumelia probat.
Item tribulatio probat animum, sicut per contritionem probatur fortitudo synapis, & per feruorem fornacis uirtus uasis. Non enim est magnum si lucerna nō extinguatur, vbi nō est ventus, vel pluuia: sed magnum est lucere cum uento tenta-
Sap. 7. tionis, & ardere ī aqua tribulationis. Sap.
Can.8. In extinguibile est lumen illius Cant. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.

Item tribulatio quanto amarior, tanto maiorem consolationem meretur. Nam quanto amariores sunt herbæ medicinæ, tanto plus ponitē de saccaro, uel de melle, ut infirmus potionem absorbeat. Sic ē de consolatione, & tribulatione, Psal. Se- Psal.
cundum multitudinem dolorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.
Itē tribulatio ad bonum compellit, & etiam festinare facit. Nam qñ aliquis pastor, vel alius porcum suum, uel ouem ducit ad pascua, vel ad forum, & non uult eum sequi, ligat fune, uel uirga percutit, & ita inuitum ducit. Sic dñs ligat nos infirmitatibus, & aliis defectibus, qui aliter eū nolumus sequi. Vnde dicitur Ose. In funi Ose.11.
culis Adæ traham eos, in uinculis charitatis.
Item pastores pecora sua, sequentibus hostibus, ad loca munita fugere cōpellūt.
Sic nos de tribulationibus, & infirmitatibus ad cœlestem patriam intrare cōpellimur Luc. Compelle intrare. Glosa. Qui Lu.14.
aduersitatibus fracti ad amorē Dei redeūt compelluntur intrare.
Itē sicut homo percutit equum, vel asinum suum, ut ad uiam redeat, uel ut citi⁹ uadat: sic Deus urget nos tribulationib⁹,
Isa. Domine in angustia requisierunt te. Isa.27.
Psal. Imple facies eorum ignominia, & Psa.83.
quærent nomen tuum domine. Et ideo, Psa.15.
Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt.
Item tribulatio sanctum hominem probat. Nam ferrum calidum debet malleari, non frigidū. Sic Sancti amore Dei succensi dēnt tribulationibus probari. Sicut .n. ferrum calidum dum tenditur, dilatatur, sed frigidum frangitur: Sic boni ex tribulationibus crescunt, mali uero deficiunt.
Item pottus luteus uacuus ad ignem crepat, & magnum sonitum reddit, sed plenus non. Ita homo à gratia uacuus per impatientiam crepat tribulatione. Eccl. Vasa Ecc.27.
figuli, probat fornax, & homines iustos tētatio tribulationis.
Item tribulari permittit Deus Sanctos suos, & quandoq; non cito liberat eos a pœnis præsentibus, sicut pater non liberat filium suum a manu medici chirugici, uel magistri, licèt uideat eum affligi, quia scit sibi prodesse in futurum. Sic Deus suos non liberat a tormentis. Nō enim liberauit Petrum a cruce, vel Paulum ab
ense

Heb.11. ense.Heb.Alii autem distenti sunt &c.
Et postea sequitur, Vt meliorem inueni-
rent resurrectionem.

Item pater filium ab ictibus in tornea
mento non liberat, etiam si uideat eum
graues ictus sustinere, ut laudem patien
do acquirat: Sed si uideat eum in pericu-
lo, non posset sustinere, quin ipsum adiu
uaret. Similiter etiam Deus amicos suos
sustinet affligi in præsenti, ut laudem, &
gloriam cęlestis patriæ acquirant. Sed si
in periculo animæ eos uideat, eos libe-
Iob. rat. Ideo Deus Iob exposuit periculo cor
Psal. 9. poris &c. Sed dixit diabolo, Verùm tamē
in animam illius serua. Psal. Adiutor in
oportunitatibus in tribulatione. Tunc
enim oportunum est, cum agitur de peri
culo animæ.

Item tribulatio iustos purgat, Mulier
enim bonos pannos sæpe lauat, sed ui
les, & ueteres putrescere permittit. Sic
Deus iustos flagellat in pręsenti, sed pec
catores putrescere permittit in peccatis.
Heb.12. Apost. Flagellat omnem filium, quem
recipit.

Item tribulatio est scyphus, & calix Do
mini, unde potat amicos suos. Vnde si-
cut non irasceretur homo si Rex faceret
eum sedere iuxta se, ut de scypho suo po-
taret: Sic etiam non debet irasci de tribu
Ma.20. latione. Matt. Calicem quidem meum bi
betis.

Item tribulatio, & pœna utilior est in
uita ista, quàm in alia. Nam tam diu est
moneta utilis ad lucrandum, quamdiu ē
in cursu. modò moneta tribulationis, &
pœnitentiæ est in cursu, quia una dena-
riata in isto seculo ualet centū in alio se-
Eze. 4. culo. Vnde dicitur Ezec. Diem pro anno
dedi tibi.

Vana gloria, qua Molendino, Chamaleonti, ac naui assimilatur: semen diaboli simul cum Zizania appellatur, cuius hic filiæ septem numerantur. Cap. LXXVIII.

VAna gloria similis est molendino ad
uentum, quod sine uento non mo-
lit, & est sicut chamęleo, qui ex uento pa
Ose.2. scitur, & uiuit Ose. Effraim pascit uen-
tum &c. Et est etiam sicut nauis, quæ si-
ne uento non currit. Vnde merito dicit
Iob.26. Iob: Tollet eum uentus urens. Et nota,
quòd uana gloria zizania est, & sementis
mala, quā diabolus seminat in agro cor-
dis inter fruges bonorum operum, ut de
struantur. Et sicut ex uno grano mali
seminis nascuntur multa, sic ex ipsa ua-
na gloria nascuntur multa uitia. Vnde se
cundum Grego. Inanis gloria generat se Grego.
ptem filias. Quarum prima est inobe-
dientia, quia uana gloria in nullo uult ui
deri inferior: quod fieret si faceret man
datum.

Secunda est contentio, quia uult uin-
cere cum clamore, & per hoc appa-
rere.

Tertia est iactantia, qua quis enarrat
bona sua, ut laudabilis appareat.

Quarta est hypocrisis, qua quærit ho-
minibus ex exterioribus apparere.

Quinta est pertinacia, quę factum suū
malum, uel dictum defendit, ne errasse
uideatur.

Sexta est discordia, qua contra omne
dictum assumit contrarium propter ua-
nam gloriam. Septima est nouitatum p̄-
sumptio, qua quis noua, vel dicit, uel in-
uenit, ut laudetur.

Dei verbum cuius plurimi fructus hic recensentur, sagittis, gladio, Medicinæ, aquæ ac pluuiæ comparari ostentatur.

Cap. LXXIX.

VErba Dei assimilantur sagittis: quia
secundum Greg. Eo, quod durius fe
riunt, malè uiuentium corda transfi-
gunt. Vnde Redemptori nostro de his
sagittis a Psal. dicitur. Sagittæ tuæ acutę,
populi sub te cadent. Ps. ii8.

Item uerbum, Dei assimilatur gladio,
quia penetrat cor, sicut gladius penetrat
corpus, Apost. Viuus est sermo Dei, &
efficax, & penetrabilior omni gladio an Heb.4.
cipiti. Et nota, quod eandem uim ha-
bet gladius in manu debilis, vel fortis,
parui, vel magni, sed non eundem ef-
fectum cum fortiter, uel debiliter per-
cutit. Sic, & uerbum Dei in ore prædi-
candum.

Item uerbum Dei purgat sicut medici
na, lauat sicut aqua, & fœcundat sicut
pluuia. Nā sicut medicina purgat a cor
ruptis, & superfluis humorib9. Sic uerbū
Dei

Dei a prauis,& superfluis affectionibus,
Sap. 16 & ideo animam sanat. Sap. Neque herba
neque malagma sanauit eos, sed sermo
tuus domine qui sanat omnia.

Item sicut aqua lauat,& mundat vestē
Ioā.14. sic verbum Dei mentem, Io. Vos mundi
estis, propter sermonem quem locutus
sum vobis. Sed nota, quòd cribrum si po
natur in aqua, statim impletur, sed cum
extrahitur nihil intus remanet: Sic multi
sunt in sermone, qui dum audiūt, pleni
sunt aqua compūctionis,& deuotionis:
sed cum recesserint, vacui remanent,&
Ecc.21 auditorum memoriam non habent. Ecc.
Cor fatui quasi vas confractum, omnem
sapientiam nō tenebit. Sed nihilominus
attende, quod vas cui aqua infunditur, licet
aquam non retineat, est tamen mundius
quàm si non infunderetur. Sic ille qui
frequenter audit verbum Dei, quàm ille
qui non audit.

Item mulier cùm in speculo sordes aspicit aqua abluit Sic verbum Dei ad mo
dum speculi maculas cordis ostendit, &
Pro.12. dat aquam gratiæ ad lauandum. Prouer. Doctrina bona dabit gratiam.

Item verbum Dei fœcundat animam
Deu.31 sicut pluuia terram. Deut. Concrescat
vt pluuia doctrina mea. Pluuia enim facit exire de terra vermes, bufones,& herbas germinare. Sic verbum Dei peccata
ab homine facit extra,& bonum propo-
Leu.25 situm germinare. Leui. Dabo vobis pluuiās temporibus suis, & agri gignent ger
men suum.

Item verbum Dei mundat,& purificat
affectum, sicut manipulus coriandri purificat oleum. Dicit etiam Palladius, quod si
animal in oleum ceciderit, & oleum putredine ac nidore vitiauerit, iubent Græci coriandri manipulum in olei metreta
suspendi, atque ita paucis diebus manere
& si nihil de nidore dimiserit, mutādum
esse coriandrum, donec superetur hoc vitium. Tunc quippe animal in oleum incidit, quando carnalis tētatio in cor deuotum incurrit, quod putredine vitiatur, quoniam
delectatione polluitur. Sed quid per manipulum coriādri, nisi studium significatur diuini verbi? Coriandrum quippe canibus dicitur esse contrarium, quia nimirum diuinum eloquiū peccatoribus est
aduersum. Manipulus autem dicitur eo,
quod manu capiatur. Vnde coriandrum
manipulum ducitur, quando verbi diuini studium ad opus ordinatur. Manipulus ergo Coriandri, idest studium diuini
verbi, corruptionem animalis ab oleo abstrahit: quia delectationem tentationis
carnalis ab animo repellit. Vnde Hiero. Hiero.
Ama scientiam scripturarum, & carnis
vitia non amabis.

Peccatorum verba ipsorumque malos mores miꝛandum in modum iustis displicere vnico exemplo pluribusque auctoritatibus suadetur.

Capi. LXXX.

VErba,& mores peccatorum,& carnalium hominum displicent iustis,
sicut displicet gustui cibus insulsus. Vnde Iob: Nunquid comedi poterit insulsum, quod non est sale conditum? Verba Iob.2.
quippe moresque carnalium quasi cibaria se nostris mentibus ingerūt, vt in delectationis ventre rapiantur; sed electus
quisque insulsa non comedit, quia prauorum dicta factaque dijudicans ab ore
cordis repellit. Paulus enim ad esum mentium, insulsa inferri prohibuit, cum discipulis dixit. Sermo videtur semper in gra- Ps.118.
tia sicut sale conditus. Et Proph. quæque
verba reproborum in cordis ore insulsa
rapiebat,& dicebat, Narrauerūt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. Sæpe autem verba carnalium, dum importune se nostris auribus ingeruut, in corde bellum tentationis gignūt. Et quamuis hæc ratio reprimat,& lingua repræhēdat, cum labore tamen intus vincitur, quod
foris cum auctoritate iudicat. Vnde necessarium est, quòd nec ad aures veniat,
quod mens a cogitationis auditu vigilās
repellat. Sācti igitur viri qui ad æternam
desiderio anhelant, in tanta se altitudine
vitæ subleuant, vt audire iam quæ mundi sunt graue sibi ac deprimens pondus
credant: Valde namque insolens ac
intolerabile æstimant quicquid illud non sonat,
quod intus amāt,
sicut Gregorius dicit.

Vin-

Virginitatis perfectio, quæ lampadi accensæ assimilatur in quibus potissimum consistat, claris similitudinibus aperitur.

Cap. LXXXI.

Virginitas assimilatur lampadi: quia sicut lampas fracta non reparatur, sic virginitas amissa non recuperatur. Nã siquis amiserit virginitatem suam, si totũ mundum daret plenum auro, non recuperaret eam. Amos: Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam.

Amos. 5.

Item virginitas sine charitate & gratia, est sicut lampas sine oleo. Ber. Subtrahe oleum, lampas non lucet: tolle charitatẽ castitas non placet.

Ber.

Item virginitas corporis plena secularis desiderij, similis est latrinæ habenti orificium deauratũ, & lampadi integræ plenæ stercore. Et etiã similis est sepulchro, & feretro exterius ornato. Mat. Væ vobis hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis.

Mat. 23

Item virgines debent esse solitariæ, & pauidæ, non audaces, vel domesticæ. Animalia enim syluestria pulchriorem habẽt pellem, quàm domestica: & onager siluestris quàm domesticus. Similiter etiam virgines solitariæ pulchriores esse solent quàm affabiles Nam familiaritas, & affabilitas viam ad luxuriam præparat.

Sanctorum virtutes vnguentis olentibus liquoribusque & præcipuè vino comparari, eorum exemplis cõfirmatur.

Capi. LXXXII.

Virtutes Sanctorum vnguentis assimilantur. Sicut enim vnguenta redolere latius nesciunt, nisi commota, & sicut aromata odorem suũ non, nisi cũ incenduntur, expandunt: ita sancti viri omne, quod virtutes redolent, in tribulationibus innotescunt, sicut Greg. dicit.

Grego.

Item virtutes assimilantur liquoribus, scilicet vino, oleo, & melli. Omne enim vinum in mèdio sui vasis melius est, & oleum in superficie, sed mel est melius in fundo. Et ideo (vt dicunt experti viri) cũ fit vini transuasatio, quod est in supremo, vel in fundo; tunc bibatur: medium autem reseruetur. Hinc est, quod quidã pro loco propinant amicis suis triplex vinum de vno vase, dando eis de supremo medio, & infimo. Sicut ergo inter liquores aliquis diligit locum supremum, aliquis medium, aliquis infimum: sic etiam inter virtutes supremum quærit charitas; infimum petit humilitas, medium autẽ tenet quęlibet virtus moralis, de qua Philosophus dicit, quòd virtus est habitus electiuus in medietate consistens.

Ari.

Præsens ac futura vita ratione mutabilitatis, & tabernaculo ac veteris Testamenti templo figurari breuiter exprimitur.

Cap. LXXXIII.

Vitæ præsentis ac futuræ status figuratus est in tabernaculo, & templo veteris testamenti. Nam per tabernaculũ quod erat mutabile, figurabatur status mutabilis præsentis vitæ. Per templum vero, quod erat fixum & constans, figurabatur stabilitas vitæ futurę, quę est omnino inuariabilis. Et propter hoc in ædificatione templi dicitur, quòd non est auditus sonitus mallei, vel securis; ad significandum, quòd omnis perturbationis tumultus longe est a statu futuro. Aliqui tamẽ dicunt, quod per tabernaculum figurabatur status veteris legis. Per templum aũt a Salomone cõstructum, status legis nouæ. Vnde ad constructionem tabernaculi soli Iudæi sunt operati. Ad ædificationem vero templi operati sunt etiam Gẽtiles, scilicet Tyrij, & Sydonii.

Tribus mirificis telæ similitudinibus hominis vitæ status, miseria & breuitas prouidè terminatur. Cap. LXXXIIII.

Vita hominis corporalis assimilat̃ telæ propter tria.

Primò ratione contexionis: quia sicut tela contexitur filis, ita vita hominis diebus perficitur. Sed quo augmentum percipit, eo ad incisionem tendit. Nam cum tempora percepta prætereunt, futura deplican-

plicantur, & de vniuerso vitæ spatio tanto fiunt pauciora quæ volunt, quo multa sunt quæ transierunt. Iob: Dies mei velocius transierunt quàm a texente tela succiditur.

Iob. 7.

Secundo ratione innexionis. Tela quippe infra supraque ligata duobus lignis innectitur, vt texatur. Sed quo inferius texta inuoluitur, eo superius texenda deplicatur: vt vnde se ad augmentum multiplicat, inde fit minimum, quod restat. Sic nimirum vitæ nostræ tempora & transacta quasi inferius voluimus, & ventura quasi superiora deplicamus: quia quo plus sunt præterita, eo minus esse incipiunt futura.

Tertio ratione succisionis Tela enim breui tempore texitur, & ideo cito succiditur Sic homo breui viuens tempore, cito moritur. Isa Præcisa est velut a texēte vita mea. Vnde Greg. dicit, quod tela tarditatem prouectus, vita autē præsens moram defectus non habet. In illa namque cum laborantis manus figitur, aduētus termini elongatur. In ista vero, quia tempore desinens indesinenter consumimus, ad finem nostri itineris etiam quiescendo peruenimus, & per cursum nostri transitus etiam dormientes imus. Electi ergo, quia præsentis vitæ momenta decurrere sub festinatione conspiciunt, nequaquam in hoc mobilitatis itinere cordis intentionem figunt, sicut dicit Gregorius.

Isa. 38.

Vitam tum corporalem, tum spiritualem hominis propter pugnæ necessitatem, contra diaboli malignitatem, propriam infirmitatem, ac uitiorum nascentiū prolixitatem debere pugnarce nec non stuppæ tribus rationibus comparari, exemplis demonstratur apertis.

Cap. LXXXV.

Vita humana spiritualis assimilaт militiæ.

Primo propter pugnæ necessitatem: quādiu enim in hac vita præsenti homo tenetur, pugnare necesse est eum.

Iob. 7.

Primo propter diaboli malignitatem Vnde. Iob, secundùm vnam literam dicitur. Tentatio est vita hominis super terram Grego. Quid tentationis nomine, nisi pugna contra malignos spiritus exprimitur? Ergo vita hominis tentatio est, qa dum contra malignorum spirituum insidias vigilat, in bellorum procinctu proculdubio desudat.

Grego.

Secundo habet pugnare contra ꝓpriā infirmitatem. Sponte quippe a statu conditionis lapsus, corruptionis suæ putredini subditus, dum sibi ex seipso molestias gignit, in quadā pugna varietatis existit. Vnde nunc, & si ad summa appetenda & etiam consequenda se erigit mutabilitatis lubricæ impulsu protinus ad semetipsum cadit: vult in contemplatione stare, sed non valet cogitationis egressum figere; nititur sed infirmitatis suæ lapsibus eneruatur. Qui nimirum mutabilitatis suę onera, quia volens expetijt, nolens portat. Quietus homo carnem possidere potuit, si bene ab auctore conditus possideri voluisset. Cumque se erigere contra conditorem studuit, in semetipso protinus carnis contumelias inuenit. Sed quia cum culpa simul ab origine etiam pœna propagatur, inserto infirmitatis vitio nascimur, & quasi cum hoste deducimur, quem cum labore superemus. Ipsa ergo hominis vita pugna est. cui ex semetipsa nascitur: vnde perimatur.

Tertio habet pugnare cōtra vitiorum nascentium perplexitatem: quia scilicet, pœnitentis anima semper in pugna est quod & si semper ex virtute succidat, qđ ex infirmitate generat, semper tamen ex infirmitate generat, qđ ex uirtute succidat Nam & si iam ab iniquitatis perpetratione compescitur, in ipsis tamen bonis operibus modo malorum memoria, modo seductionis caligine tentationis suæ interpretatione fuscatur. Alius namque a luxuria iam carnem refrenat, sed tamen adhuc luxuriæ fantasmata tolerat. quia qui volens fecit, horum etiam inuitus meminit: & pœnam sustinet, quod voluptatem putauit. Quia vero ad demūctam culpam retrahi metuit, ventrem mirè rigore abstinentiæ constringit, vultusque ex abstinentia pallescit Cumq; pallor in facie aspicitur, veneranda ab hominibus vita laudatur, moxque inanis gloria abstinentis animam cum verbis fauoris concutit, quam concussa mens dum subjcere non valet, eum, per quem

veneratur tergere a facie pallorem quæ-
sit, sicque fit, vt infirmitatis nexibus li-
gata, aut pallorem abstinentiæ fugiens
iterum per alimenta subdi luxuriæ me
tuat: aut impulsum luxuriæ per abstinen
tiam superans, pallorem suum inani glo
riæ militare pertimescat. Alius lapsum su
perbiæ superans, toto iam desiderio sta-
tum humilitatis apprehendit. Cumque
superbientes quosdam vsque ad oppres-
siones innocentium erumpere conspicit
postponere aliquantulum cogitur, quod
decreuit, vim rectitudinis exerit, & pra-
uis non mansuetudine, sed auctoritate
contradicit. Vnde plerunque fit, vt aut per
humilitatis studium rectitudinis zelum
deserat, aut zelo rectitudinis turbet hu-
militatis studium, quod tenebat. Cum-
que seruari simul, & zeli auctoritas, & pro-
posita humilitas non possit, sibimetipsi
homo ex perturbatione incognitus red-
ditur. ita, vt vehemẽter ambigat, ne apud
seductum animum, aut superbia se au-
ctoritatẽ zeli insinuet, aut torpor pauidus
humilitatem fingat. Alius quanta sit fal-
laciæ culpa, & fidei virtus considerans,
arcem veritatis eligens, decernit, vt ex o-
re iam falsus sermo non prodeat, seseq;
funditus a mendacij transgressione dis-
iungat. Sed fit plerumque, vt dum verum
dicitur, vita proximi grauetur. Cumque
ingerere alteri læsionem metuit ad hoc,
quod dudum presserat, fallaciæ vitium,
quasi ex studio pietatis redit, sicque fit
vt si malitia mentem non teneat, in eo
tamen veritatis iudicium vmbra menda
cij obscuret. Vnde & sæpe, quia percon-
ctatus quisque conticere non valet, aut
falsum dicens suam mẽtem trucidat, aut
verum loquens proximi vitã grauat. Alius
amore conditoris excitatus, a terrenis co
gitationibus mentem curat assidua ora-
tione suspendere, atque hanc in secreta
quietis intimę securitate collocare. Sed
in ipso suæ orationis ascensu, dum eleua
re animum ab infimis nititur, infirmorũ
phantasmatibus reuerberatur, atque ad
intuendum lucem mentis oculus tendi-
tur, sed ex corporeo visu surgentibus ter-
renorum imaginibus obscuratur. Vnde
fit plerumque, ut intendentis animus ip
sa sua infirmitate fatigatus, aut orationẽ
deserens desidia torpeat, aut si diu in o-
ratione permanserit, apud eius oculos
obortarum imaginum caligo densescat.
Propter quæ omnia rectè dicitur, quod
militia siue tentatio est vita hominis su-
per terram.

Secũdò vita hominis assimilatur militiæ
propter armaturę contrarietatẽ. Quia. s.
mens humana ipsis suis spiritualibus ar-
mis quibus se defendere nititur, impu-
gnatur. Vnde fit, vt si eis careat, pigrescẽ-
do superetur. Et rursus si & illa sumat,
eisdem ipsis vulneretur, nam ecce iste ab
eruditione diuinæ legis alienus ignoran
tia sua deprimitur, ne quid obtinendæ sa
lutis operetur. Ille diuinæ legis scientia
præditus, dum sibi præ alijs gaudet intel
lectum suppetere, quia priuato gaudio
exultat, percepti intellectus in se mune-
ra dissipat, & inde in iudicio cæteris dete
rior exhibetur, vnde cæteris ad tempus
clarior ostenditur. Hunc quia virtutum
dona non subleuant etiam vitam sim-
plicem rectitudinis declinat, & velut ex-
traneum se a cœlesti munere deputans,
quasi eo securius praua agit, quo super-
ni doni sublimia munera non percipit. Il
lum vero prophetiæ spiritus replens ad
præscientiam subleuat, eiq; ventura qua
si iam præsentia ostendit. Sed dum sæpe
& in multis super semetipsum tollitur,
vt futura veraciter contempletur, mens
in sui confidentiam deducta, eum qui ha
beri non semper potest, semper sibi ades
se prophetiæ spiritum æstimat, cumque
omne, quod senserit prophetiam putat.
Et quia sibi hanc, & cum non habet re-
tribuit, & inquantum haberi potuit amit
tit. Sicque fit, vt inde post aliorum meri-
rita tristis redeat, vnde ęstimationem om
nium lætus præibat. Militia ergo, siue tẽ-
tatio est vita hominis super terram, quæ
aut aliena a virtutibus ad cęleste præmiũ
fugere non valet, aut ditata donis spiri-
tualibus aliquando deterius ex occasio-
ne virtutum ruit.

Tertiò vita humana etiam corporea
assimilatur militiæ propter deficiẽtiæ ve-
locitatem. Nam per militiæ transitum ad
finem quotidie tenditur, cumque per or
dinem militiæ locus crescit, tota militia
simul homini deficit. Militia ergo est vita
hominis super terram. Quia dum vnus-
quisque ad vitę prouectum per tempo-
rum augmentum tendit, augendo vitam
viuere desinit. Dies quippe expectantur,
vt veniant, sed cum ad augmentum vitæ
veniunt iam ab augmento vitæ subtrahũ
tur. Quia & itinerantis gressus dum in ul
teriora proficit, quod restat iter decrescit.

Vita

Vita ergo nostra militia est, quæ quanto ad augmenta ducitur, eo, vt non sit, finitur.

Item vita nostra assimilatur stuppæ. Ecclesiasti. Prophanæ stuppæ collectio sinagoga prætereuntium. Primo propter vsum. Fiunt enim ex stuppa fila grossa, inæqualia, debilia, & nodis plena. Talia autem sunt opera peccatorum, scilicet grossa propter defectum prudentiæ, inæqualia propter defectum iustitiæ, debilia propter defectum constantiæ, siue fortitudinis, & nodosa, idest nexibus voluptatum plena, propter defectum temperantiæ. Eccl.4.

Secūdò propter siccum. Est enim stuppa multum sicca, & ideo citò arripit flammam, & cito vertitur in fauillã. Sic mens peccatoris cum sit sicca ab humore gratiæ, cito inflammatur a tentatione, & peccati delectatione: sed citò deficit delectatio operis, quæ tandem vertitur in fauillam, idest in cruciatum ignis.

Tertio propter fumu: quia fumus stuppæ dum extinguitur, amarus, & tenebrosus inuenitur, oculis nociuus, & naribus fœtidus. Fumus ergo stuppę, est delectatio culpę, quę extinguitur cum opus peccati finitur, & tunc relinquit in conscientia amaritudinem, in anima tenebrositatem, oculis intuētium nocet per malam ædificationem, & naribus per infamiæ fœtorem.

Virtutes in anima veluti in terra semina fore inserendæ, vitiaque semper fomitem in nobis relinquere naturalibus similitudinibus clarum efficitur.

Cap. LXXXV.

Vitia sunt prius extirpanda, & pòst īserendæ virtutes. Nam si camporū sentes arator vomeris scissione nō eruit, terra accepta semina in segetem nō producit. Et si putredinem medicus vulneneris, vel vlceris apertione non eijcit, nequaquā in loco putredinis sanacaro cōualescit.

Item vitia etiam per pœnitentiam, vel emendationem purgata aliquam post se notam, vel virtutum debilitatem, seu ad peccandum pronitatem relinquunt, sicut etiam post sanationem vulneris remanet cicatrix. Simon, ergo ille quem dominus a lepra mundauit, etiam post emundationem semper vocabatur Simō leprosus. & sicut qui vulneratur in pede etiam post sanationem vulneris claudicat. Sic etiam post vitiorum cōsuetorum correctionem remanet pronitas quædā & debilitas.

Vnitas spiritualis, quæ triplici corporali vnitati assimilatur, quantum bonis tum corporalibus tum spiritualibus prosit, pluribus edoceturexemplis.

Cap. LXXXVII.

Vnitas spiritualis assimilatur vnitati rerum corporalium. Est enim in rebus corporalibus triplex vnitas, scilicet artificialis, naturalis, & socialis. Artificialis quidem est ex partium integritate, sicut est vna domus constans ex multis partibus, quarum nulla per se domus dicitur, omnes vero insimul vnitæ constituunt domum vnam. Vnde Boetius. Vnum est indiuisum in se, ab alijs autem diuisum. Et talis res quàm diu est, vna est vnde si diuidatur non est. Sicut patet in cultello, qui vnus est ex manubrio, & ferro. Vnde si ferrum a manubrio separetur iam non est cultellus, sed duo frusta. Hæc vnitas spiritualiter debet esse in homine, respectu sui quo ad mentis integritatem. Cordis enim diuisio signum est mortis. Oseas. Diuisum est cor eorum, propterea interierunt. Vnde anima quæ diuidit affectiones suas circa multa, est sicut candela quæ tot parietibus adhęsit, quòd auulsa cera sua uix suum ligmen remansit in ea. Vnde de anima sancta dicitur Cant. 6. Vna est colūba mea. Boet. Ose.11. Cant.6

Secunda est vnitas naturalis, sicut animæ, & corporis in vna persona, & plurium consanguineorum in vna parentela: & talis unitas competit humilitas

1. Cor. 6. tas competit homini respectu Dei. 1. Corin. Qui adhæret Deo, scilicet per fidem, & charitatem, vnus spiritus est cum eo. Et nota, quod in homine caro vnita spiritui, suscipit ab eo multa bona, scilicet vitam, motum, sensum, & huiusmodi. Et similiter pauper homo consanguinitate coniunctus diuiti, suscipit ab eo multa dona. vnde multum appetit pauper nobilis matrimonium mulieris diuitis propter bonorum communicationem. Ergo multo magis appetenda est vnitas charitatis cum Deo, qui est summum bonum, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. Vnde anima ex charitatis coniunctione assequitur communionem multorum, & magnorum bonorum Sapien. Sciens quoniam mecum communicabit de bonis. & Sapien. Venerunt mihi omnia bona, &c. Sap. 8. Sap 7.

Tertia est vnitas socialis, sicut multorum mercatorum in vna societate. Sic debet homo in charitate vniri, & sociari proximo ad lucrum vitæ æternæ, ita vt possit dici: Ecce quam bonum, & quàm iocundum habitare fratres in vnum. Hanc ergo vnitatem facit vinculum charitatis ad proximum, sine qua mutua pax, aut spiritualis gratia non conseruatur, sed effunditur, & euacuatur. sicut vinũ de dolio sine vinculo. Et nota, quod hæc vnita & vinculum charitatis multorum cõgregatorum in vnum, valet ad multa. Primo quidem ad laborãdum. Nam sicut homo debilis fortiori sociatus portat, seu trahit quod per se solus trahere, vel portare nõ posset; sic est vnus homo alteri in charitate vnitus. Eph. Supportantes inuicem in charitate. Ps. 131. Eph. 4.

Item valet ad inflammandum. Ligna enim pariter congregata maiorem ignẽ faciunt Ecclesiastic. Vnus quomodo calefiet? Eccl. 4.

Item valet ad impetrandum, quia multi rogantes faciliter exaudiũtur, sicut Abbas faciliter audit conuentum, quando simul aliquid petunt. Et similiter, quando omnes ciues alicuius regni aliquid petunt a Rege, non de facili negat eis. Et vnus denarius minus bonus recipitur aliquando cum multis bonis, qui per se refutaretur. Sic preces vnius admittũtur ratiõe alterius. 1. Petri: Omnes vnanimes in oratione estote. 1. Pet. 3

Item valet ad pugnandum. Nam quotiens filij Israel congregati fuerunt, victores extiterunt, dispersi verò victi sunt. Pugna enim vnanimiter aggressa victoriam parit, sicut cauda equi diuidendo pilum a pilo faciliter potest rumpi, sed nõ simul accepta. Ecclesiast. Si quispiam prçualuerit vni, duo resistũt ei Dicitur, quod Saladinus, cum moreretur, vocauit filios suos, & iussit, vt singuli afferrent virgas, quas diuisas de facili fregerũt: sed simul iunctas frangere non potuerunt. Et dixit eis: Sic filij, si sitis vnum inter vos, & vnanimes ñ poteritis vinci, nec frãgi: sed si diuisi, & separati, vincemini. Eccl. 4.

Item valet ad supportandum. Leuis enim est sarcina quantumcunque debili, quando iuuatur a pluribus. sicut patet in ceruis, quando transeunt aquas, quorum vnus sustentat caput alterius, & mẽbra etiam corporis inuicem se supportant. Roma. Vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Itẽ ad securandum. Miles enim non est securus extra exercitum, nec obsessus extra castrum. Sic nec fidelis extra congregationem bonorum. Ro. 12.

Item valet ad congaudẽdum. Nullius enim rei sine socio iocunda est possessio. Apis enim plurium florum humorem in vnum congregat, ut mellificet. Vnde in vita æterna verè erit perfecta vnitas, & perfecta iocunditas. Nã ibi erit vna vox lætantium vnus ardor cordium, amor perfectus, & vnus omnium spiritus, Iohann. Vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ioã. 17.

Dei gratiam in corde alicuius persistere, quatuor clarissimis signis nos posse cognoscere, exemplis. & auctoritatibus erudimur.

Cap. LXXXVIII.

VNctio spiritualis gratiæ quatuor signis ostenditur, cum est interius in corde.

Primum est, si mandata Dei seruat. Ligna enim, & ligmen oleo vncta, ignis facilius accedit, & vrit. Io. Vnctionem quã accepistis, maneat in vobis, quæ s. ad obseruanda Dei mandata cor implet, & inflammat. 1. Io. 2

Secundum est, si vinculũ diaboli, idest pec-

peccatum totaliter euadit. Pugil enim bene vnctus non diu a socio tenetur. Eccle
3.Ic.11. siast. Qui vngis Reges ad pœnitentiam. Tertiũ est, si lucide de rebus iudicat. Res enim vncta lucidior est. Sic anima gratia vncta, clarè ac lucidè, & verè iudicat de mundanis. Ioã. Vos vnctionem habetis a Sancto. Vbi glosa, non est necesse, vt doceamini, sed vnctio docet vos, quę s. tenẽda sunt, & quæ non.

Quartum est si onera tribulationum, & infirmitatum, & pœnitentiæ, & huiusmodi patienter, & sine murmure portat. Quadriga enim si est bene vncta currit,
Ecc. 38 sine stridore. Eccle. In his curans mitigabit dolorem. Vnguentarius faciet pigmẽta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. Sed nota, quod vnctum locũ inuadunt muscæ, & inquinant. Sic demones illos quos viderint habere gratiam, nitũtur inquinare prauis cogitationibus. Ec-
Eccl. 10 cle. Muscæ morientes i immundæ cogitationes, perdũt suauitatem vnguenti, i. bonorum operum meritum, vel deuotionẽ orationis.

Astutos subtilitatemq; ingenij habentes, propriæ voluntati inniti tribus confirmatur exemplis.

Cap. LXXXIX.

VOluntati propriç maxime consueuerunt inniti homines astuti, & religiosi, vel prælati. Nam pellis quanto est subtilior, tanto est difficilior ad excoriãdum. Sic, qui plus habẽt de subtilitate ingenij, vel religionis, difficilius exuuntur ꝓpria voluntate.

Item caput animalis difficilius excoriatur, quàm alia membra. Per caput vbi magis vigent sensus corporis, quàm in alijs membris, significantur prçlati, & illi, qui plus videntur habere discretionis. Tales difficilius excoriantur a propria voluntate quàm simplices, eo ꝙ in multa sapientia multa sit indignatio.

Item anguilla pellem lubricam habet, & vix teneri potest ad excoriandum. Sic multi ita lubrici, & mobiles sunt, ꝙ pelle propriç voluntatis expoliari nõ possunt, semper ratiões ad excusandum, vel contradicendum habentes. Hæ sunt pelles contradictionis quibus comminatur Dominus dicens, Turbabũtur pelles ter- Abac.3
ræ Madian, s. in præsenti seculo; vel in futuro iudicio.

Vsurarij, qui dum aliena retinent, a Diabolo detinentur, animalibus a carnificibus emptis comparantur.

Cap. XC.

VSurarius quamdiu detinet alienum bonum, ipse a diabolo detinet. Vas enim plenum aqua in fundo firmius tenetur: & hoc non esset, nisi aquam in se teneret: & tam diu tenebitur, quamdiu aquam continebit. Sic qui tenet alienum tenetur ipse a diabolo.

Item vsurarius, quod per vsuras extorquet super seipsum accipit, idest super animam suam: & dum pignus accipit a ꝓximo, animam suã impignerat diabolo. Vnde quicquid de vsurario lucro expendit, super seipsum expendit. Et ideo similis est animalibus emptis a lanijs quæ ad occidendum impinguantur: pro quibus quicquid lanius expendit super ea expendit. Hiere. Congrega eos tanquã gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis, idest separa eos tanquam ea, quæ solent immolari.

Christum, qui hic iure optimo statere comparatur, in his singulis, quæ in tabernaculo Moysi, & in Arca continebantur; necnon in duplici Altari figuratum esse, varijs similitudinibus confirmatur.

Cap. XCI.

CHristus assimilatur stateræ, Quia (vt Grego. dicit) ad pensandum vitæ nostræ meritum venit, ac secum iustitiã simul, & misericordiam detulit: sed misericordiæ lance proponderans culpas nostras parcendo leuauit. In manu etenim patris quasi statera miri libraminis fact⁹, hinc in se calamitatem nõstram, & illinc peccata suspendit. Sed grauis ponderis calamitatem moriendo innotuit, & apud

misericordiam suam Deus leue esse peccatum relaxando monstrauit, qui hoc primum gratiæ contulit, quia pœnã nostrã nobis cognoscibilem fecit. Nam quanta pœna nostris deberetur peccatis, ex pœnis, & morte apparuit ipsius Redemptoris.

Item Christus figuratus est in lege veteri per illa, quæ continebantur in tabernaculo Moysi. Ipse enim figurabatur per ea, quæ erant in tabernaculo interiori, p propitiatorium, quia ipse est propitiatio
1. Io. 2. pro peccatis nostris, vt dicit. 1. Io. Et conuenienter hoc propitiatorium a Cherubin portabatur: quia de seipso scriptum
Psal. 69 est, Adorent eum omnes Angeli eius. Qui sedes super Cherubin, &c. Ipse etiã figurabatur per arcam: quia sicut arca erat constructa de lignis Sethim, ita corpus Christi de membris purissimis cõstabat. Erat autem deaurata: quia Christus fuit plenus sapientia, & charitate, quæ auro signantur. Intra arcam autem vrna aurea erat, idest anima habẽs manna, idest omnem plenitudinem deitatis. Erat etiã in arca virga, idest potestas sacerdotalis, quia ipse factus est sacerdos in æternũ. Erant etiam ibi tabulæ testamenti ad designandum, quòd ipse Christus est legislator.

Item Christus figurabatur per ea, quæ erant in tabernaculo exteriori, s. per candelabrum: quia ipse dixit; Ego sum lux
Ioan. 8 mundi. Et per septem lucernas septẽ dona Spiritussancti notantur, quæ fuerunt in eo. Ipse etiam figurabatur per mẽsam: quia ipse est spiritualis cibus secundum
illud Io. Ego sum panis viuus. Duodecim Ioan. 6
autem panes figurabant duodecim Apostolos, vel doctrinam eorum. Vel per candelabrum, & mensam, potest significari doctrina, & fides ecclesiæ, quæ illuminat & spiritualiter reficit.

Ipse etiam Christus figurabatur per duplex altare, idest holocaustorum, & thimiamatis, quia per ipsum oportet nos offerre omnia virtutum opera siue illa quibus affligimur, quæ offerebantur in altari holocaustorum, siue illa, quæ maiori mentis perfectione. s. spiritualia perfectorum desideria Deo offererunt in Christo quasi in altari thimiamatis, secũdum
illud Heb. Per ipsum ergo offeramus ho- Heb. 13
stias laudis semp Deo. Et nota, ꝙ Exo. 13. Exo. 20
Dominus mãdauit, quòd fieret altare de terra, vel saltem de lapidibus non sectis. Et iterum quòd etiam non facerent altare excelsum, ad quod oporteret ascendere per gradus; ad designandum, quòd in Christo domino nostro, qui est verum altare, debemus confiteri veram carnis naturam quantum ad humanitatem, quod est altare de terra, vel lapide facere: quantũ ad deitatem debemus in eo confiteri patris æqualitatem, quod est non ascendere per gradus ad altare. Ipse enim Christus non minor patre est, aut Spiritusancto, sed coæternus, & coæqualiter vtriq; viuens, & regnas Deus in secula seculorum. Amen.

Explicit Liber Nonus.

PROLO-

PROLOGVS LIBRI DECIMI, in quo ſuccinctè de reſiduis humanis operibus, quæ ad vitæ neceſſitatem rationabili de cauſa præter legis humanæ decretum homines operantur, ac dœmonibus, & conſuetudinibus quàmplurimis, quæ ex rationabilibus cauſis inter homines obſeruantur, exempla, & ſimilitudines ad moralē inſtructionem inflectere proponitur.

Ecc. 38 COr ſuū dabit in conſumationem operū. Eccleſiaſt. Quia oē agēs agit ꝓpter finem: generaliter opari⁹ omne cœptū appetit opus perficere, maximeq́;, quod laboribus plurimis longisq́; proſecutum eſt ſtudjis fine deſiderat debito fœliciter cōſummare. Poſtq̄ igitur in præcedentibus libris exempla de rationis operibus, quæ homines, aut lege iubente, aut arte dirigente producunt, quàmplurima ſunt inducta, ad reliquorum conſummationem operū humanorum, de quibus exempla promiſimus, libet cor, & ſtylum conuertere, & de reſiduis humanis operibus, quæ ad vitæ neceſſitatem, vel commodum rationabiliter præter legis humanæ decretū, vel pręter artis habitum homines opant, ac de moribus, & cōſuetudinibus varijs, & quæ ex rationabilibus cauſis inter homines obſeruantur, & interdū ēt de fortuitis caſibus in hoc vltimo noſtri opis libro exempla, vel ſimilitudines ponere, ac ea, vt de alijs fecimus, ad moralem inſtructionem inflectere. Cum his inſuper inducentur exempla de moribus, & actibus fidelium Iſraelitici populi, de & quibuſdam particularibus actibus inſigniū perſonarum, quæ in illo fidelium populo celebres extiterūt. De moribus quoq;, & actibus clericorum miniſtrantium, & populi Chriſtiani, & de his rurſum, quæ ad fœmineum ſexum, vel puerilem ætatem pertinent, ac de his, quæ ad defectū ſpectāt tam corporalis, q̄ ſpiritualis vitæ; nec non, & quæ ad damnum, vel tædiū plerunq; inter homines fiunt, nonnullæ ſimilitudines introducentur. Dabit itaq; huius operis auctor in hoc libello cor ſuum iuxta verbum propoſitum in conſummandis exemplis operū humanorū, vt videlicet huiuſmodi opm ſimilitudinibus coſummatis labor ſuſcepti operis totaliter terminetur. Cæterùm ne ordine diſpari a prioribus poſteriora degenerēt, ſecundū modum obſeruatū ſuperius diuerſorum capitulorum materias volo ſub alphabeti literis, & ordine diſponere.

Peccati turpitudine abiectos à mundo, Chriſtū vel plurimum ſuſcipere, ſerui Amalechitæ exemplo, quem David inuenit, Ducemq́ ſui itineris conſtituit, aſſeritur, idque Diui Gregorii ſententia myſticè interpretatur. Cap. I.

ABiectos a mundo Chriſtus plerunq; ſuſcipit, ſicut nōnunquā vna ciuitas ſuſcipit, & honorat expulſos ab alia. Et ſicut etiam vnus homo miſericors fa-

mulum suscipit pauperem, & infirmum ab alio crudeli domino derelictum, sicut legitur de quodam Aegyptio puero i via
1. Reg. 30
lassescente, quem Amalechita ægrotum in itinere deseruit, Dauid vero inuenit, ci bo refecit, ducem sui itineris fecit, Ama lechitam persequitur, epulantem reperit, & extinguit. Quid enim est, sicut Greg. dicit, ꝙ Ægyptius ab Amalechita puer in itinere lassatur, nisi quòd amator præsen tis sæculi peccati sui nigredine operatus, sæpe ab eodem seculo infirmus despectusq; relinquitur, vt cum eo nequaquã currere valeat, sed fractus aduersitate tor pescat. Sed hunc Dauid inuenit: quia Re demptor noster veraciter manu fortis nõ nunquam quem fractum a mundi gloria reperit in suo amore conuertit, cibo pascit, quia verbi scientia reficit: ducem itineris eligit, quia suum etiam prædicatorẽ facit. Et qui Amalechitam sequi non va luit, dux Dauid efficitur: quia is qu ẽ indi gnum mundus deseruit non solum conuersus in sua mẽte dominum recipit, sed etiã prædicando hucusq; ad aliena corda pducit. Quo videlicet duce Dauid Amalechitam conuiuantem inuenit, & extinguit: quia ipsis Christum prædicantibus mundi lætitiam destruit; quos mundus comites habere despexit.

Cum Deus omnium sit largitor bonorum, si ea interdum alicui auferat etiam innocenti, cum nunquam iniustum fore iudicandum clarissimo humano exemplo confirmatur.

Cap. II.

OBlatio, & priuatio temporalium alicui etiam innocenti facta diuino iudicio, nõ ostendit Deum esse iniustum, cum ipse ea dederit, & omnia sua sint. Cuius exemplum est, quia nec aliquãdo iniustus est creditor, qui dum præfixo requirendi tempore non constringit, quan do vult, exigit, quod fœneratur. Ita dum Deus aufert, quæ dedit nõ aufert nostra,
Iob. 1.
sed recipit sua. Vnde dicitur: Iob, Dominus dedit, dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est. sit nomẽ domi
Sen. ad Marc.
ni benedictum. Senc. Non est, quod nos suscipiamus tanquam inter nostra posita. mutuata accipimus, vsufructusq; noster est. Cum ipse arbiter sui muneris imperat, nos oportet in promptu habere, ꝙ in incertum diem data sunt, & appellatos sine querela reddere, pessimi debitoris est creditorem facere iniustum.

Vitia adulatorum quàmplurima tanquam Diaboli instru[m]enta ad homines alliciendos varijs similitudinibus patefiunt.

Cap. III.

ADulatores similes sunt proditoribus: quia s. osculo oris tradunt hominẽ hostibus suis. vt Iudas Christum, & Ioab 2. Reg.
Amasam. 20
Item ipsi sunt lactatrices diaboli, lactãtes peccatores, & in peccatis dormire facientes cantando eis Placebo, cantilenã Diaboli. Prou. Fili mi si te lactauerint pec Prou 1
catores, ne acquiescas eis.
Item ipsi sunt diaboli ioculatores non permittentes suos in aliquo contristari. Ose. 7.
Osee. In malitia sua lætificauerũt Regẽ, & in mendacijs sui Principes
Item sunt diaboli incantatores, quia faciunt hominibus credere, quòd sint id, quod non sunt: & vbi nihil sunt, aliquid esse ostendunt.
Item sunt diaboli aucupes Prouer. Qui Pro. 20.
blandis blesisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus suis.

Suipsius ac Mundi amor inordinatus, qui causa perditionis existit, Amicusq; qui tantũ propria vtilitate proximum amore prosequitur quam sit improbandus, tribus similitudinibus edocetur.

Cap IIII.

AMor suijpsius inordinatus quo aliqs nimis sibi parcit, est ei causa perditionis. Sicut qui nimis diu seruat frumentum suum, perdit illud, quia corrumpit, Sed si seminat, reseruat. Vnde glosa sup Ioã. 12.
illud. Nisi granũ frumenti, &c dicit: Insipiens, quod tu seminas nõ viuificat, nisi Ioã. 12.
prius moriatur Io. Qui amat animã suam perdet eam. Augu Si male amaueris, odi sti: si bene oderis, tunc amasti.
Item amicus, qui amat proximum cau sa vtilitatis tãtùm, adhæret quidem ei in prosperitate, sed ipsum in aduersitate relinquit. Homo enim arborem, diligenter seruat,

seruat, & frequenter visitat, quamdiu in ea fructus fuerit: sed ablatis fructibus sine custodia relinquit. Sicut patet in vineis, & hortis, qui tempore fructuũ clauduntur, & custodiuntur, sed amotis fructibus exponuntur. Isa. Relinquetur filia Sion sicut vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, s. cũ non sunt fructus. Isa.1.

Item amator mundi similis est homini, qui inebriatur ex aliqua re amara, qui scilicet propter ebrietatem non sentit et amaritudinem. Vnde Threñ. Inebriauit me absynthio. Ebrius quippe (sicut dicit Grego.) quod patitur, nescit. Absynthio ergo est ebrius. qui pro amore præsentis seculi a sensu rationis est alienus, qui dũ quicquid pro mundo sustinet, leue reputat, laboris amaritudinem quam tolerat ignorat, quia nimirum delectabiliter ad omnia ducitur in quibus pœnaliter fatigatur. At contra vir iustus ad mundi pericula pro mundo toleranda esse debilis studet, finem suum conspicit vitã pñtem quàm sit transitoriã attendit, & pro ea labores perpeti exterius renuit, cuius intrinsecus delectationem vincit. Thr.3.

Auarus, qui obructo in aquis assimilari videtur, quanta anima iactura mentiendo iurando multaq; illicita perpetrando, aliena lucretur explanatur.

Cap. V.

Auari cum magno damno animę suę lucrantur illicita. Cæcis enim in ludo stultorum paruus porcus ad lacerandum traditur, & cum cæcus credit scindere porcum, scindit manum socij, & ille suam, & reportat modicum frustum, sed magno stipendio vulneris illud emit. Sic cupidi modicum lucrum temporale acquirunt mentiendo, iurando, & alia illicita dicendo, vel faciendo, sed magna vulnera peccatorum, quæ non attendũt, contrahunt. Et hoc est, quia cæci sunt. Excæcauit enim eos malitia eorum.

Sap.1. Item auarus est similis ei, qui est submersus in aquis, qui quicquid manu renet, ita fortiter tenet, quod non vult dimittere, sed secum submergi. Si auarus diuitias etiam malè acquisitas per quas etiam totam familiam secum submergit.

Item si caput hominis sit extra aquam, & totum corpus sit in aqua, non submergitur. Sic si homo sit in diuitijs multis, & cor nõ sit ibi, non nocet: sed si cor sit ibi, perit. Thre. Inundauerunt aquæ super caput meum, & dixi, Perij. Thr.3.

Vnum os, duasq; aures homini a natura datas esse, vt plus audiat quàm loquatur: quidq; dum audit, attendere debeat, quove modo verbum Dei percipiatur, vt proficiat, auctoritatibus multisq; exẽplis terminatur.

Cap. VI.

Audire debet homo libentius, quàm loqui. Natura enim vnicuique dedit vnum os, & duas aures, vt velociores simus ad audiendum quàm ad loquẽdum. Iac. Sit omnis homo velox ad audiendũ, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Iac.1.

Item aures habet homo erectas, idest tendentes ad cœlestia & Dei verba, non pendentes ad terram, vt animalia. Sed multi contra legem plus habent aures ad terrena pendentes quàm ad cœlestia erectas. 2. Thi. Erit enim tempus cum sanã doctrinam non sustinebunt, sed a veritate quidem auditum auertent. 2 Thi.

Item auditor deberet attendere nõ ad dicentem, sed ad id, quod dicitur. Stultus enim est ille, qui vult emere frumentum, vel vinum, & plus attendit ad saccũ, vel ad dolium, vnde exit, quàm ad ipsum frumentum, vel vinum. Sic est ille, qui attendit in sermone non quod dicitur, sed a quo dicitur, cum tamen Dominus dicat: Sermonem quem audistis, nõ est meus. I.Io.14 Sene. Non remoueat dicentis auctoritas, nec quis dicat, sed quid intẽdas. Luc. Qui vos audit, me audit. Sene. Luc.10

Item audiunt quidam verba doctrinæ non vt faciant, sed vt sciant loqui: qui similes sunt lingentibus, qui gustant plura vina, non vt emant, sed vt possint dicere alijs illud bonum illud melius. Sic isti audiunt non vt faciant, sed vt loquantur & detrahant.

Item similes sunt militibus, & clericis euntibus ad nundinas, non vt emant, aut vendant, sed vt inde loquantur. psalmus: Firmauerunt sibi sermonem nequam, s. vt referrent, sed bonum relinquerunt. Psal.63

Ez.33. Ezech. Audiunt sermones tuos, & non faciunt eos,&c.

Item auditor obliuiosus similis est cribro,quod si ponatur in aquam,statim impletur,sed cum extrahitur,nihil remanet. Sic multi cum sermonem audiunt aqua compũctionis, & deuotionis pleni sunt: sed cum recesserint,vacui remanent, & auditorum memoriam non habent. Ec-
Ecc.21. clesiast. Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit.

Item sicut nihil prodest cibus, qui statim sumptus emittitur: & prolis cõceptio quam statim mors sequitur; vel imprimere figuras in aquã,cum eas non retineat, vel capere auem quæ statim emittit. Sic non prodest audire verbum Dei,& proij-
Agei.1. cere illud. Aggei. Qui congregauit mercedes,misit eas in sacculum pertusum.

Item audire debet homo verba Dei cũ reuerentia,& auiditate. Nam cũ magna reuerentia, & desiderio iret infirmus ad reliquias Sanctorum per quas crederet sanari. Tales autẽ reliquię sunt verba Dei,
Sap.16. quæ expellunt omnem languorem. Sap. Neq; herba,neque malagma sanauit eos domine:sed sermo tuus, q sanat omnia. Et quia verbum Dei maioris efficaciæ est quàm aliquæ reliquię Sanctorũ, mirabile est quomodo aliquis infirmus remanet vbi a sermone curaretur. Solent etiã homines ad reliquias Sanctorum aliqd offerre: sed ad istas reliquias nihil petit, nisi intentio,& operatio.

Item si aliquis haberet lapidem preciosum,qui præualeret omni auro, & argento,& omnem infirmitatem curaret, non proijceret illum, sed diligenter custodiret. Sic nec homo debet proijcere verbũ Dei,sed diligenter illud custodiret: quia præualet omni auro,& argento sicut dici-
Ps. 118. tur in psal. Bonum mihi lex oris tui super millia auri,& argenti. Glosa. Plus diligit charitas Dei legem, quàm cupiditas millia auri,& argenti.

Peculiares Iudæorum solemnitates, ipsarũq; modus celebrandi ac institutionis causæ rectissime recensentur, in quibus præcipua a Deo nobis per Christum collata beneficia rationabiliter figurantur. Cap. VII.

Beneficia per Christum nobis exhibita figurata fuerunt in illis festiuitatibus quas Iudæi consueuerant celebrare. Nam in veteri lege erant septẽm solennitates temporales,vel speciales,& vna cõtinua,vt potest colligi Nu. 28. Erat enim Nume. 28 quasi festum continuum, quod quotidie mane,& vespere immolabatur agnus, ad repræsentandum perpetuitatem diuinæ beatitudinis. Aliæ autem erant festiuitates speciales, Inter quas prima erat sabbatum in qualibet septimana in memoriã creationis vniuersalis. Secunda erat Neomenia in quolibet mense in innouatione Lunæ,ad commemorandum opus diuinæ gubernationis, quia inferiora præcipue variantur secundum motum lunæ. Aliæ vero quinque fiebant tantũ semel in anno, scilicet phase primo mense,ad commemorandum beneficium liberationis de Aegypto. Et festum pentecostes quinquagesima die ad recolendum beneficium legis datæ. Alia tria celebrãtur mense septimo, qui quasi totus erat solẽnis sicut dies vn⁹. In prima enim die mensis septimi erat festum tubarũ, in memoriam liberationis Isaac,quando Abrahã inuenit arietem hærentem cornibus,quẽ repræsentabant per cornua quibus buccinabant. Sed decima die celebrabant festum expiationis,ad rememorandum beneficium propitiationis Dei super adoratione vituli ad preces Moysi. Post hoc autem celebrabant festum scenophegiæ, i. tabernaculorum septem diebus, ad commemorandum beneficium protectionis, & deductionis per desertum vbi in tabernaculis habitauerunt. Vnde in hoc festo debebant habere fructum arboris pulcherrimæ, s. buxum, & lignum densarum frondium. i. myrtum, quę sunt odorifera, & spatulas palmarum,& salices de torrẽte,quæ diu retinent suũ virorem, & hæc inueniuntur in terra promissionis, ad significandum, quòd per terram aridã deserti eos duxerat Deus ad terram deliciosam. Octaua aũt die celebrabant festum cætus atque collectæ, in quo colligebantur a populo ea, quæ necessaria erant ad expensas cultus diuini. Et figurabat adunatio populi,& pax præstita in terra promissionis.

Figuraliter autem per iuge sacrificium significabatur perpetuitas Christi,qui est Heb. agnus Dei. Heb. Iesus Christus heri,& hodie ipse,& in secula. Per sabbatum autem spiritualis requies nobis data per Christum. Per Neomeniam autem, quæ est incẽsio lunæ noua, significabatur illumina

tio

tio primitiuæ ecclesię per Christũ eo prędicante, & miracula faciente. Per festum autem pentecostes descensus Spiritussancti in Apostolos. Per festum expiationis emundatio a peccatis populi Christiani. Per festum tabernaculorum peregrinatio eorum in hoc mundo, in quo ambulant, in uirtutibus proficiendo. Per festũ aũt cętus, & collectæ congregatio fideliũ in regno cęlorum. Et illud festum dicebatur sanctissimum. Et hæc tria festa erant continua adinuicem, quia oportet expiatos a uitiis proficere in uirtute quousq; perueniant ad Dei uisionem. Vnde dicit
Isa.83. in Psal. Ibunt de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus Deorum in Syon.

Bonum semper ex mali admixtione corrumpi, praui sacrificii Pilati exemplo aliisq; rationibus suadetur.
Cap. VIII.

Luc.13. BOnum corrumpitur ex admixtione mali. Sicut legit. Luc.13. quòd Pilatus miscuit sanguinem cũ sacrificio Galileorũ: quod fit, quando id, qđ secundum spiritũ diligi debet, secundũ carnẽ diligitur: ut in Beguinagio ubi sub prætextu dilectionis spiritualis, quæ est quasi sacrificium Deo, latet sanguis carnalis affectionis: & de pallio religionis operitur latrinis uitiorum: & de Christo fit ostium lupanario, cum propter Deum dilectio si-
Gal. 2. mulatur. Gal. Sic stulti estis, ut cum spiritu cęperitis, nunc carne consummamini.

Caro quæ semper spiritui aduersatur, & ueluti ignis sua concupiscentia, quàm sæpissimè inflammatur. quo tempore, ac quemadmodum sit domanda, & extinguenda diuersimode edocetur.
Cap. IX.

CAro domanda est in iuuentute, & in seruitutẽ spiritus redigenda. Stultus enim esset, qui non domaret equum suũ usq; dum senex esset. Sic qui nõ domat carnem suam in adolescentia, sed nutrit eam se delicatè, ita quòd nõ potest eam postea tenere, sed proiicit eum in lutum
Pro.29. peccati. Prou. Qui delicatè a pueritia nutrit seruum suum. i. corpus suum, postea illum sentiet contumacem.

Item ignis concupiscentiæ extinguendus est dum paruus est: quia tunc de facili potest exungui Fatuus reputaretur ille, qui expectaret ignem amouere à domo sua, donec esset magnus, & ferè tota domus combusta. Sic qui in adolescentia non restringit carnem suam. Ber. Absconbdis ignem in sinum iam ueste defluente, exusto iam latere adhuc consulendũ est, an extinguas illum? Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, & uestimenta illius non ardeant? Bern.

Item caro quantumcunq; luxuriosa, potest uinci abstinentia. Nõ est enĩ adeo forte castrum, quòd non potest capi, si uictualia subtrahãt, nec adeo magn[us] ignis qui per subtractionem lignorum non extinguatur. Prou. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis. i. luxuria ex defectu delitiarum. Pr. 26.

Item caro est sicut mulier, q̃ blandiendo attrahit homines ad peccandũ. Prou. dicitur de muliere, quæ multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit iuuenem, statim secutus est eam, quasi bos ductus ad uictimam. Prou.7.

Itẽ est sicut latronissa, quæ peregrinis obuians in sylua, vel ambiguo uiæ promittit se ductura eos adrectã uiã, vel ad bonũ hospitiũ; & postea ducit eos ad malũ, & ponit eos ad manus latronũ. Iõ dicit. Eccl. Post concupiscentias tuas non eas &c. Ecc.18.

Quemadmodum Leuitæ in ueteri lege corporaliter mundabantur, & sacrabantur, eo pacto Ecclesiæ Christi ministros spiritualiter debere mundari et lauari, eorumq; perfectionem ac dignitatem in capitis tonsura ostendi admonemur.

Cap. X.

CLericorum perfectio, & dignitas ostẽditur ex tonsura, & rasura capitis eorum. Fit enim eis tonsura, & rasura ĩ modũ coronæ: quia corona est in signum regni, & perfectionis cũ sit circularis. Illi autem qui diuinis ministeriis applicant, adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in uirtutibus esse censentur. Competit ẽt eis rõne subtractionis capillorum, &

ex parte superiori per rasuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur, & ex parte inferiori per tonsuram ne eorum sensus temporalibus obuoluantur.

Item clerici, & ministri ecclesiæ Christi debent se lauare, & sanctificare spiritualiter, sicut ministri, & Leuitæ in ueteri lege faciebant corporaliter. Nam qũ intrabant tabernaculum, lauabant sacerdotes man⁹, & pedes. Radebant sacerdotes omnes pilos carnis suæ, aspergebant et aqua lustrationis.

Item consecrabantur: quæ scilicet consecratio fiebat isto modo. Nam pontifices, & sacerdotes primò postquam abluti erant induebantur quibusdam uestimentis specialibus. Specialiter autem põtifex oleo unctionis in capite ungebat. Leuitę uerò non habebant aliam consecrationem, quàm quòd offerebantur Domino a filiis Israel per manus põtificis, qui orabat pro eis. Minorum uero sacerdotum singulę manus consecrabantur, & de sanguine animalis immolati tingebatur extremum auriculæ dextræ ipsorũ, & pollices pedis, aut manus dextræ. Aspergebantur etiam ipsi, & uestimenta ipsorum sanguine animalis immolati. Offerebantur etiam in consecratione ipsorum huiusmodi sacrificia, uitulus pro peccato, aries in holocausto, aries etiam cõsecrationis, canistra panum. Imponebantur autem super manus eorum adipes arietis, & torta panis unius, & armus dexter. Leuitæ uero applicabantur ad ministeria, per hoc, quod intromittebantur in tabernaculum fęderis, quasi ad ministrandum circa uasa Sanctuarij. Similiter ergo clerici, qui sunt consecrandi ad spiritualem ministerium Christi, sunt primò purificandi per mysterium baptismi, idest lachrymarum in fidè passionis Christi, quæ est expiatiuum, & purgatiuum sacrificium: & debent radere pilos carnis, idest omnes prauas cogitationes. Debent etiam ornari uestibus uirtutum, & consecrari oleo Spiritussancti, & aspersione sanguinis Christi, & ita debent esse intenti ad exequenda spiritualia ministeria.

Malas cogitationes veluti latrunculos, & internuntios, domum diabolo aperire, & parere demonstratur.

Cap. XI.

Cogitationes malæ præparant locum Diabolo. Nam quando aliquis magn⁹ dominus uult hospicium habere in aliqua domo, præmittit nuncium ad præparandum sibi hospitium: & ubi recipitur ibi descendit. Sic diabolus præmittit malas cogitationes, ut ei pręparet hospitiũ, & ubi recipiũtur, ibi declinat dicens, Qui uos recipit, me recipit: & qui uos spernit, me spernit.

Item parui latrunculi per paruum foramen domus intrantes, aperiunt domum magnis latronibus. Sic uanæ & inutiles cogitationes per sui frequentiam aperiũt domum conscientiæ magnis peccatis per consensum mentis, & captiuam ducunt animam spoliatam gratuitis sicut dicitur. 4. Regũ: Latrunculi Syriæ captiuam duxerunt de terra Israel puellam. 4. Reg. 5.

Quando peccator peccata confiteri, & quid ante confessionem agere debeat, ut mereri ueniam posset, aperitur.

Cap. XII.

Confiteri debet homo ante mortem. Latro enim sentiens uenire iudicem ad domum suam, furtum eijcit de domo antequam iudex ueniat. Sic peccatum est per confessionem eijciendum de domo animæ ante mortem. Eccl. Precurre prior in domum tuam, &c. Et in eodem, Confiteberis uiuens, uiuus & sanus confitebe ris. Ecc. 31.

Item confessionem præcedere debet peccatorum præmeditatio. Nam dispensator domus, uel uillicus expensas coram domino suo computatur⁹, prius per lapillos cõputat antequam domino suo appareat, & diem, & causam. Sic & tu peccatorum tuorum computationem facias, antequam domino tuo in confessione appareas.

Item orator, uel aduocatus antequam coram iudice ueniat, rationes suas, uel allega-

allegationes ordinat,& affirmat. Sic;& tu ad forum confessionis præmeditatus accedas. Eccl. Ante iudicium para iusti tiam tibi. Ecc.18.

Lachrymarum compunctio ex desiderio supernæ patriæ prouemens, quam diabolus sedulò impedire conatur, lotioni quæ cum niue agitur, comparatur: quod pluribus niuis effectibus declaratur.

Cap. XIII.

COmpunctio,quæ prouenit ex desiderio supernæ patriç, assimilatur lotioni,quæ fit cum niue.Nam nix, quæ manus multum mundat, & abluit, desuper procedit,& in terram descendit. Sic lachrymarum compunctione manus sordidæ.i. opera fęda uitiorum mundantur. Vnde
Iob. 9. Iob. Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserint uelut mundissimę manus meę. Cum enim per compunctionis fletum lauatur anima,manus,idest opera efficiũtur fulgida,& munda.

Item illa compunctio benè animã abluit quæ desuper procedit. Nam (sicut
Grego. dicit Greg.) sunt plerique,qui per orationum lamenta se cruciant, sed tamẽ cum totis lamentorum laboribus ad sola terrena desideria exudant: compunguntur in fletibus, uel precibus: sed felicitatis transitoriæ gaudia exquirunt. Hos itaq; niuis aqua non abluit, quia eorum fletus ab imis uenit. Qui uero idcirco plorant, quoniam superna præmia desiderant, aqua niuis hos diluit,quia cęlestis compũctio infundit. Nam cum perennem patriam per lamenta appetunt,eiusq; accensi desideriis plangunt, a summis,accipiunt unde mundẽtur.

Item nix inferius ad terram descẽdit, in quo designatur compunctionum hu-
Grego. militas. Vnde Greg. Aquæ niuis sunt lamenta humilitatis. Sunt enim nonnulli, qui lamenta habent,sed humilitatem nõ habent, qui afflicti plangunt: sed tamen in ipsis fletibus contra proximorum uitam superbiunt, uel contra ordinationẽ conditoris eriguntur. Hi nimirum aquas habent,sed aquam niuis non habent, & ideo mundi esse nequeunt,quia humilitatis fletibus minimè lauantur. Psal. Niue Psa.67.
dealbabuntur in Selmon. Selmon enim interpretatur sensus. Et nix ergo in Selmon.est in sensu mentis humilitas compunctionis,qua scilicet dealbantur, qui uitiorum nigredine fuerant obfuscati.

Item compunctionis feruorem diabolus impedire conatur,immittendo aliquã affectionem,& occupationem terrenam. Sicut homo quando uinum siue mustum multum bullit, & feruet,ita quod timet ne forte dolium rumpatur,tunc immittit intus caseum terrestrem: & tunc recipit uapor,& feruor in poris casei,& cessat periculũ,& ebullitio remisso feruore. Quid est enim uinum seu mustum bulliens,ni Psa.59.
si compunctio feruens de quo. Psal. ait. Potasti nos uino compunctionis? Cui nimirum diabolus feruorem tollit cum caseum terrestrem immittit. Quia dum cõpunctam mentem ad terrenam affectionem, uel occupationem trahit,feruẽtem spiritum citius frigefacit.

Item compunctionis lachrymæ diabolum cum exercitu suo submergunt. Vnde Exo.4. Pharao cum exercitu suo Ex. 14.
submersus est in mari. Psalmus. Con- Psa.73.
tribulasti capita draconum in aquis.

Humilibus ac tribulatis, non autem peccatoribus, carnis, uel mundi oblectamenta quærentibus,diuinas consolationes condonari nonnullis naturalibus exemplis asseritur.

Cap. XIIII.

COnsolationes diuinę humilibus dantur,non superbis.Nam mater dat lac filio quando paruus est: sed quando magnus est,subtrahit ei sic Deus humiles cõsolatur,non superbos.Psal.Si non humili Ps. 130.
ter sentiebam,sed exaltaui animam meã, sicut ablactatus est super matrem, suam ita retributio in anima mea.Iudith. Expe Iud. 8.
ctemus humiles cõsolationẽ eius.1. Cor. 2.Co.7.
Qui consolatur humiles, consolatus est nos.Psal.Hæc me consolata est in humi Ps.118.
litare mea.

Item consolationes spirituales nõ dantur peccatoribus quærentibus consola tiones

tiones, mundi, uel carnis. Nam mater non lactat filium cum comedit alia cibaria. Bernar. Delicata est diuina cōsolatio, non conceditur admittentibus alienam. Ideo filiis Israel non est datum manna, donec defecit farina, quam tulerant de Ægypto. Item clamatores uini, uel tabernarii non dant gustare de uino suo porcis, uel canibus, uel leprosis. Sic etiā Deus non dat de consolatione sua luxuriosis, gulosis, detractoribus, & aliis peccatoribus. Et sicut dicit Aug. impius dulcedinē Dei non sentit, quia de febre iniquitatis palatum cordis amisit.

Bern.

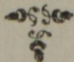
Item consolationes cœlestis dulcedinis dantur Sanctis in mundo isto quasi ad præliandum, ut magis ad plenitudinē gratiæ ferueseat desiderium. Nam uini uēditores aliquantulum dant gustare uolentibus emere, vt suauitate uini prægustata ad emendum alliciantur. Aug. Gustaui te, & esurio: tetigisti me, & exarsi in pacē uel concupiscentiam tuam. similiter aucupator parum prælibat accipitrem suū, ut ardentius uolet ad prædam. Et ille, qui uult uendere blandum suum, parū portat ad forum, & dicit mercatoribus de tali satis uendam uobis. habeo enim atria mea plena. Sic Deus amicis suis ī uita ista dat parū de dulcedine sua, ut eos alliciat ad eam. Psal. Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Et ideo Apostolis aliquantulum de gloria sua ostendit in trās figuratione.

Aug.

Ps. 20.

Item consolationes diuinæ dantur tribulatis, & amaricatis. Dicit enim Boet. quod in palatio Iouis erant duo dolia uini, vnū de optimo uino aliud de amarissimo: & quicunq; uolebat bibere de bono, oportebat, quod prius bibere, de amaro. Sic, qui uult bibere de uino diuinæ consolationis, oportet quod prius bibat de uino amaritudinis, quàm de uino cōsolationis, Gregorius: Si mens appetit, quod demulcet prius gustet, quod dolet.

Boe. de conso.

Viri contemplatiui, qui dormientibus assimilantur, quid dum contemplantur, efficiant, quibusdam somnij proprietatibus ostenditur.

Cap. XV.

Contemplatiui uiri dormientibus assimilantur: quia (sicut dicit Greg) frequenter homines dum in lecto quiescūt, somniorum uisione turbantur. Quasi n. somnia, uel uisiones sunt imaginationes ultimi districtiq; examinis, quod iā utiq; per timorem cernimus, sed tamen, & ueraciter non uidemus. Beati itaq; uiri ad cordis semper secreta redeunt, cum ab hoc mundo, uel ultra uotum prospera, uel ultra uires aduersa patiuntur: atq; a terrenis laboribus fessi quasi stratum, uel lectum cubile mentis petunt. Sed dum quibusdam imaginibus cogitationum, quàm sint subtilia iudicia diuina, conspiciunt, quasi intra status sui requiem somnii uisione turbantur. Contemplantur enim quàm districtus iudex ueniat, qui dum ui, immensę magnitudinis cordium secreta illuminat, omnes ante oculos culpas reuocat, pensant quanta illa sit uerecundia in conspectu tunc totius humani generis Angelorum omnium, Archangelorumq; confundi, perpendunt quis post confusionem cruciatus maneat, cū & reatus animam immortaliter morientem, & indeficientem carnem gehenna consumat. Cum itaq; tam pauida imaginatione mens quatitur, quid aliud nisi triste somnium uidetur? Vnde Iob. Si dixero, Consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, & per uisiones horrore concuties.

Grego.

Iob. 7.

Quo pacto continentia sit seruanda, carniūq; pericula uitanda, exemplis naturalibus commonetur.

Cap. XVI.

Continentiam seruare uolens, & a gulæ delectationibus nō abstinēs, simi is est ei, qui domū suā illęsam custodire disponit, & tamē ignē, & lingua propriis

manibus

manibus apponit. Nam cibi,& potus calidi, sunt concupiscentiæ,& ignis luxuriæ
Ecc.28. vehementer inflammatiui. Ecclesiast. Secundum ligna siluę sic ignis ardescit. Vnde talis si de luxuria tentatur, nō inuitus sed voluntarius vritur. Debet etiam qui vult esse continens, mulierum vitare consortia; alioquin similis est ei qui suorum hostium insultus formidat, & tamen sicut fatuus eorum loca, vel consortia non vitat. Talis ergo si tentatur ab eis quasi ipse sei ipsum occidit. Et talis est continens qui mulierum consortijs sedulo se immiscet. Ecclesiast. Qui amat periculum, in il
Ecc.11. lo peribit.

Cor nostrum in Deo tantùm esse collocandum illique sicut thalamus sponso fore aperiendū vt suam percipere queat legem, auctoritatibus ac claris similitudinibus suadetur.

Cap. XVII.

Cor suum non debet aliquis alicui rei apponere, nisi primò bene videat vbi apponat. Lusor. n. scacū a scacario subleuatum diu tenet in manu,& cum magna deliberatione prouider, vt in tali loco assideat, ne ab aduersario capiat. Sic debet homo facere de corde suo cauendo ne in loco turpi,& periculoso, & aduersario discooperto illud ponat, sed in Deo qui est securitatis locus,& custos inuiolabilis.

Item cor aperiendū est Deo, sicut scho
Iob.34. la aperietur magistro ad audiendum. Iob: Adaperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina. Sed multi claudunt ei aures cordis, vt non audiāt more aspidis surdæ,& obturantis aures suas, ne audiat vocem incantantis.

2. Mac. 1. Item aperiendum est, sicut fenestra lumini ad videndū. 2 Macha. Adaperiat dominus cor vestrum in lege sua. Sed multi claudunt, vt quietius dormiant. Iob: Ipsi fuerunt rebelles lumini, & tales similes sunt noctuis,& illi cœco qui fugerat beatum Martinum, vt non illuminaretur.

Item aperiendū est, sicut thalamus spō
Apo. 3. so ad respiciendum. Apo. Ego sto ad hostium,& pulso. pulsat enim Deus manu beneficiorum, vel virga flagellorum. Sollet enim dici, ꝙ qui pulsat magno strepitu, nō venit manu vacua, sed aliquid porta: & ideo hilariter recipitur. Quanto ergo magis sponso aperiēdum est, qui cum magna multitudine donorum venit vtraque manu plena, scilicet sinistra temporalibus,& dextra spiritualibus? Canti. Sur Cant. 5
rexi, vt aperirem dilecto meo.

Crucis Christi virtus, & contra Diabolum eius potestas quanta sit nonnullis veteris testamenti figuris demonstratur. Cap. XVIII.

Crux Christi est sicut virga Moysi, quā Pharao. i. diabolus multipliciter flagellatur. Crux est tropheū aduersus diabolum, vt non appropinquet vastator.

Item qua magorum serpētes. i. demonum tentationes deuorantur.

Item est, sicut lignum Moysi ostensum quo aquæ amaræ i. tribulationum, & aduersitatum amaritudines dulcorātur. Eccle. Nonne a ligno indulcorata est aqua? Eccl. 19

Item est sicut virga Assueri, qua ad Regis aulam. i. ad Dei gloriam iter præparatur. Hester. Nullus transibat ad Regem, ni Hest. 4.
si virga deosculata.

Quanta virtute mentis aditus sit muniendus, ne quando in eam insidiantes penetrent hostes, Isboseth exēplo erudimur. Cap. XIX.

Custodia sui mala & debilis, est causa mortis,& perditionis animæ: sicut ille qui haberet inimicos feroces, & capitales eum quærentes, si ostium domus in qua quiesceret, aut apertum dimitteret, aut ibi debilem custodem poneret, facili-
ter occideretur, sicut patet. 2. Regū. Exem 2. Reg.
plo Isboseth, qui ad custodiam domus ñ 4.
ostiarium posuit: vnde venientes filij Remon Berochitæ, Rechab,& Banaa, ingressi sunt domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suū meridie,& ostiaria domus purgans triticū obdormiuit. Ingressi sunt autem domum latenter assumentes spicas tritici, & percusserut eum in inguine. sicut enim dicit Gregorius, ostiaria triticum purgat, cum mētis custodia discernendo virtutes a vitijs separat: q̄ si dormiat in morte ꝓprij dñi insidiatores admittit: qa cū discretionis solicitu

do

do cessauerit ad interficiendum animam
malignis spiritibus iter pādit; qui ingres-
si spicam tollunt, qui mox bonarum co
gitationum germina auferunt atque in
inguine feriunt, quia virtutem cordis de
lectatione carnis occidunt. In inguine
quippe ferire est vitam mentis carnis de
lectatione perforare. Nequaquam autem
Isboseth iste hac morte succūberet, si nē
ad ingressum domus mulierem. i. ad mē-
tis aditum mollem custodiā deputasset.
Fortis namque virilisque sensus præpo
ni cordis foribus debet, quem nec negli-
gentiæ somnus opprimat, nec ignorātiæ
error fallat. Vnde bene Isboseth appella
tus est, quia a custodia fœminæ hostili-
bus gladijs traditur. Isboseth quippe vir
confusionis dicitur. Vir autem cōfusio-
nis est, qui forti mētis custodia munitus
nō est. Quia dum virtutes se habere ęsti-
mat subintrātia vitia nescientem necāt.
Tota itaque virtute muniendus est adi-
tus mentis ne, quando eam insidiantes
hostes penetrent foramine neglectæ co-
gitationis.

Quisquis præsentis vitæ delectationibus pascitur vuam acerbam comedere uidetur: quoniam interni eius sensus hic facillimè alligari demonstratur.

Capitu XX.

DElectationes præsentis vitę quærēs,
assimilatur ei qui commedit vuam
acerbam. Illi enim qui commedit pri-
mo vuam acerbam, obstupescunt dentes
ita, quod non potest postea alios melio-
res cibos conterere. Et sic illi qui sumit
præsentis uitæ delectationes mentis, sen
sus ligantur, vt non possit capere delitias
Hier.31 spirituales. Hiere. Omnis qui comederit
vuam acerbam, obstupescent dētes eius.
Grego. Grego. Vua acerba, est fructus ante tem-
pus. Quisquis enim præsentis vitæ dele-
ctationibus satiari desiderat, quasi fruct⁹
ante tempus comedere festinat. Qui
igitur vuam acerbam commedit dentes
eius obstupescūt, quia qui præsentis mū
di delectationibus pascitur interni eius
sensus ligantur, vt iam spiritualia incide
re. i. intelligere nequeāt: quia vnde in ex-
terioribus delectati sunt, inde in intimis
obstupescunt: & cum de peccato anima
pascitur, panem iustitiæ edere non valet:
quoniā ligati dentes, idest sensus ex pec
cati consuetudine, iustum, quod intus sa
pit, comedere nequaquam possunt.

Diabolus qui mulieri muscas capere volenti, ac latroni comparatur, & quo pacto hominem per peccati consensum capiat, declaratur.

Capit. XXI.

DIabolus similis est mulieri volenti
capere muscas, quæ linit ollam suā
intrinsecus cum lacte, & tunc muscę in-
trant, & cum multitudo intrauerit inclu
dit eas, & succendit. Sic diabolus delecta
tionem peccati offert, & hominem capit
per cōsensum peccati, & captum ligat p
consuetudinem, deinde in ignem infer-
ni trahit. Ideo in principio tētationis cla 4. Reg.
mandum esset, sicut dicitur: Mors in olla 4.
mors in olla, scilicet corporis, & animæ
in delectatione venenosa.
Item diabolus est sicut latro, qui pmit
tit conductum viatoribus, & postea iugu
lat, diuertere faciens a via recta. Sicut pa
tet exemplo iuuenis qui volebat ire ad
amasiam, & inuenit pontem ruptum su
per magnam aquam, & astitit diabolus
ei super magnum equum, & fecit eum
ascendere post se, promittens ei condu-
ctum bonū: & statim insiliēs in aquam,
præcipitauit eum, & suffocauit.

Diuitiarū paupertatisq; varij effectus, & exitus exprimuntur: idque similitudinibus ac sacræ scripturæ auctoritatibus explanatur.

Capit. XXII.

DIuitiæ sunt causa timoris, & perse-
cutionis, & paupertas est causa se-
curitatis. Nā si arbor nō haberet fructus,
non inueniretur qui proijceret lapidem
super eam, vel ramum traheret. Cum au
tem abundat fructibus, vix trāsit aliquis
qui non proijciat super eam lapidem,
vel ramum frāgat. Sic qui diuitias habet,
insidias latronum, & oppressiones Prin-
cipum, & exactiones violētorum officia-
lium nō euadet, a quibus pauperes sunt
immu-

Abac.2 immunes. Abacuc. Væ ei qui multiplicat non sua vsquequo, & aggrauat contra se densum lucum, &c.

Item diuites qui habere volunt abundantiam mundi, habebunt pęnuriam inferni Consuetũ est enim, quod qui abundanter pransus est, vel conuiuauit, vt parum supersit ei, quod cęnet. Diuites ergo mali in hoc mundo conuiuant abundanter, & ideo iustum est, vt parum supersit: quod patet in diuite epulone. Multum enim splendide in mane huius vitæ comedit, & ideo merito in vespere huius vitæ, i. in fine parum cęnauit: quia ad cœnam suam guttam aquæ habere non potuit. Sed econuerso sancti pauperes in mane huius vitæ comedunt parum, idest paruam, vel nullam huius mundi delectationem habent; & ideo iustum est, vt in vespera huius vitæ habeant magnam cœnam.

Mentem quæ per elationem quasi in tyrannidem erumpit, tẽtatione adueniente superbiæ fastum deponere tyrãni exẽplo ostẽditur.

Capit. XXIII.

Elatio eijcitur a mente adueniente tentatione, sicut tyrannus eijcit de ciuitate adueniente fortiori hoste. Mens enim cũ in elationem se erigit, quasi in tyrannidem erumpit. habet autem tyrannidis suæ satellites, fauentes sibimet cogitationes suas, sed cum super tyrannum hostis irruit, fauor mox satellitum cessat. Intrante namque aduersario satellites fugiunt, eumque territi declinant, quem in pace positũ calida persuasione laudabãt, subductis vero satellitibus hostis solus remanet. Quia recedentibus elatis cogitationibus perturbatus animus se solummodo in tentatione videt. Et iccirco pia Conditoris dispensatione agitur, vt de se confidens anima tentatione pulsetur, quæ infirmata quid sit inueniat, & præsumptionis fastum deponat, vt dicit Gregorius.

Triplici ratione Dei electi seruis in hac vita existentibus comparantur quod auctoritate vnica, pluribusque rationibus edocetur.

Cap. XXIIII.

Electi Dei assimilantur seruis, dum sunt in vita præsenti, triplici ratione, scilicet subiectionis, affectionis, & passionis. Et hæc triplex ratio tangit. Iob. 7. Sicut seruus desiderat vmbram, sic & ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. In eo enim, quod dicit Seruus tangit subiectionem. Sunt enĩ electi Dei seruituti corruptionis subiecti, quousque ad libertatem perueniant gloriæ filiorum Dei. Vñ, sicut dicit Gre. electus quisque quousque infirmitatis corruptionem cõstringitur, sub dominantis corruptionis iugo quasi sub æstus anxietate retinetur. Qui nimirum cùm corruptione exutus fuerit, tunc sibimetipsi libere tranquillus innotescit. Vnde dicitur, quod ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Ac si aperte diceret, pęna corruptionis nunc aggrauat, sed tunc incorruptionis gloria exaltat. Et quantum ad præsentis necessitatis pondera nunc in filijs Dei de libertate nihil ostenditur, tãtum ad subsequentis libertatis gloriam tunc in famulis de seruitute nihil apparebit. Creatura ergo seruitute corruptionis exuta, & dignitate libertatis accepta, in filiorum Dei gloriã vertitur, quia vnita Deo per spiritum quasi hoc ipsum, quod creatura est, transisse ac subegisse declaratur.

(Iob. 7. — Grego. — Ro. 12.)

Secundò tangitur ratio affectionis, siue desiderij, quia desiderat vmbram. Nã electus Dei quousque iugum miseræ corruptionis portat, sub angustia tentationum æstuat, & ideo vmbram, idest refrigerium quietis desiderat. Vnde Gregor. Vmbram desiderare est post tentationis æstum sudoremque operis æterni refrigerij quietem quærere. Hanc namq; vmbram seruus ille desiderabat, qui dicebat Sitiuit anima mea ad Deum viuum, &c.

(Grego. — Psa. 41.)

Tertio tangitur ratio passionis, cum additur, Sic ego habui mẽses vacuus, & noctes laboriosas enumeraui mihi. Nã ser-

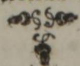
uus

nus multa incommoda patitur, siue in victus defectu, siue in laboris excessu. Sic electi (prout dicit Greg.) quamuis rerum conditori deseruiant, sæpe tamen eos rerum inopia coāgustat, per amorem Deo inhærent, & tamen subsidio vitæ præsentis egent. Qui ergo per actiones suas præsentia non quærunt, a mundi compēdijs vacuos menses ducunt, noctes quoq; laboriosas tolerant, quia aduersitatum tenebras non solùm vsque ad inopiam, sed sæpe vsque ad corporis cruciatum portāt. Despectum nanque egestatemque perpeti, laboriosum mentibus bonis non est. Sed cum vsque ad afflictionem carnis aduersitas vertit, labor proculdubio ex dolore sentitur. Vel forte, ideo Dei seruus menses vacuos habere dicitur, quia laborem iam sustinet, sed præmium nondum tenet, hoc tolerat, illud expectat. Noctes vero laboriosas enumerat, quia aduersitates sibi præsentis temporis sæpe in virtutibus exercendo coaceruat. Nam si proficere in mente nunc appetit, minus fortasse aspera quæ mundi sunt sentit.

Quid agere debeant Christiani, ne benefacere stulte vllo tempore erubescant, duobus sua detur exemplis. Capit. XXV.

ERubescentes benefacere, debent facere, sicut fit equis vmbraticis. Equi enim vmbratici sonitu tintinabili, vel folij, vel vmbra arborum terrentur, & non audent transire. Sed armigeri, qui eos equitant, faciunt eos transire frequēter per loca quæ formidant. Sic & illi facere debēt vt ea quæ magis formidant, frequentius faciant.

Item tales sunt, sicut pueri qui timent latratum catulorum qui adhuc mordere nesciunt. Sed mater pueri eum secutat, catulum capiēdo, & ad puerum adducendo. Et sic talibus illa opera q̄ stulte erubescunt, vel timēt, præcipuè sunt imponenda.

Sacra Missæ mysteria, quæ ad nouem principia reducuntur, eucharistiæ præstantiam rectissimè indicantia hic quàm scitissimè explanantur.

Capit. XXVI.

EVcharistiæ sacramentum quantæ sit dignitatis, quātamque idoneitatem gratiæ in se habeat, repræsentat sacerdos in his, quæ dicit, siue facit in Missa, q̄ sunt nouem. Nam primò præmittitur præparatio quædam continens quatuor partes.

Prima enim pars eius est laus diuina in introitu Missæ.

Secunda vero pars continet cōmemorationem præsentis miseriæ, inuocando Dei misericordiam, ter dicendo kirieleison: prima vice pro persona patris, secunda filij, tertia Spiritussancti. Et hoc cōtra triplicem miseriam, ignorantiæ, culpæ & pœnæ.

Tertia pars commemorat cœlestem gloriam, ad quam ibimus post præsentē miseriam in gloria in excelsis: quod in festis dicitur, in quibus prædicta gloria recolitur. Intermittitur autem in officijs luctuosis, quæ ad commemorationem præsentis miseriæ spectant.

Quarta verò pars continet orationes quas sacerdos pro populo facit, vt digni tanto mysterio habeantur.

Secundo vero loco præmittitur instructio fidelis populi: quia hoc sacramētum est signum, vel sacramētum fidei. Et hoc dispositiuè fit per doctrinam Prophetarū & Apostolorum, quæ in ecclesia legitur, scilicet a Subdiaconibus, vel Diaconibus prædicata. Sed quia Christo credimus tā quàm veritati diuinæ, lecto euāgelio symbolum fidei cantatur. Cantatur autem in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo, vt in festis Christi, Beatæ Mariæ, & Apostolorum qui hanc fidē fundauerūt.

Tertio populo præparato, & instructo, consequenter accedit ad celebrationem mysterij, quod quidem offertur, vt sacrificium, & consecratur, & sumitur, vt sacramentum. Vnde primo peragitur oblatio, secundò consecratio materiæ, tertio pceptio eiusdem. Circa primum duo agūtur, s. laus populi in cantu offertorij & oratio sacerdotis petentis, vt oblatio populi sit

Deo

Deo accepta. Deinde in consecratione q̃ supernaturali virtute agitur, primò excitatur populus ad deuotionē in p̄fatione. vnde monetur sursum habere corda, & ideo post præfationem populus laudant deitatem Christi cum angelis dicens: Sãctus sanctus, sanctus. Et humanitatem cũ pueris dicens, Benedictus qui &c. Trina autem crucis signatio, quæ fit super illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata: signat Christi traditionē, quæ facta est a Iuda, & Iudęis, & gētibus.

Secunda est Christi vēditio quæ facta est sacerdotib⁹ scribis, & Phariseis, & hæc signatur per aliam crucis signationē sup illa verba, Benedictam, ascriptam, ratam: ad ostendendum præcium venditionis triginta denarijs. Adduntur aũt duæ cruces suuper illa verba, Vt nobis corpus, & sanguis, &c. ad designandum personam Iudæ venditoris, & Christi venditi.

Tertiò autem duo fuerunt in cęna, scilicet panis, & vinum præfiguratiua passionis Christi. Ad quod signandum fiunt duæ cruces, vna in consecratione corporis, alia in consecratione sanguinis.

Quartò fuit ipsa passio Christi. vnde ad repręsentandum quinque plagas, fit quãtò quintuplex crucis significatio super illa verba, Hostiam puram, &c.

Quintò repręsentatur extensio corporis, & effusio sanguinis, & fructus passionis, per trinam crucis signationem, quæ fit super illis verbis, Corpus, & sanguinē sumpserimus, &c.

Sextò representatur triplex oratio, quã fecit in cruce, unam pro persecutoribus cum dixit, Pater ignosce, &c.

Secundam pro liberatione a morte, cũ dixit, Deus deus meus.

Tertia pertinet ad adeptionem gloriæ, cum dixit, In manus tuus comendo spiritum meum. Et ad hoc repręsentandum fit trina crucis signatio super illa verba Sanctificas, viuificas, & benedicis.

Septimo repręsentantur horę tres quibus Christus pependit in cruce, scilicet a sexta vsque ad nonam. Et ad hoc repræsentandum fit iterum trina crucis signatio, super illa verba, Præstas nobis, per ipsum, &c.

Octauò repræsentatur separatio animę a corpore per duas cruces extra calicem factas.

Nonò repræsentatur resurrectio tertia die facta per tres cruces, quę fiunt ad illa verba Pax domini, &c. Nota etiam, ꝙ extensio brachiorum quam facit sacerdos, ostendit extensionem brachiorũ Christi ĩ crucem. Q̃d autem manus interdũ iũgit, & inclinat suppliciter, & humiliter orans designat humilitatē, & obedientiã Christi pro qua passus est Quòd autem digitos tenet vnitos post consecrationem, fit hoc, vt si aliqua particula adhæsisset, non dispergatur. Nota etiã, ꝙ sacerdos se quinquies vertit ad populum, ad designandũ, ꝙ Christus in die resurrectionis quinqes apparuit. Episcopus autem qui repręsentat personam Christi, dicit: Pax vobis primo ad populũ, sicut Dominus dixit post resurrectionē Apostolis. Nota, ꝙ fractio hostię designat primò ipsam diuisionem corporis Christi quę facta est ĩ passione: secundò distinctionem corporis mystici secundum diuersos status: tertio distributionem gratiarum procedentium a passione Christi. Nota etiã, ꝙ pars hostię in calicem missa, designat ipsum Christum, & beatissimam Virginē, & si qui alij resurrexerunt cum eo. pars commesta ambulantem adhuc super terram: pars reseruata vsque in finem Missę, corpus Christi in sepulcris. Hoc autem hodie non seruatur, scilicet reseruando partem vsque in finē Missę. Tamen signatio partium manet. Vnde versus. Hostia diuiditur in partes: tincta beatos: Plene sumpta notat viuos, seruata sepultos.

Quantum sit mulierum consortium, earumque familiare colloquium à viris continentibus fugiendum, quibusdam suadetur similitudinibus. Cap. XXVII.

FAmiliaritas multa virorum cum mulieribus periculosa est. Quia sicut papilio iuxta candelam tãtum volitat, quòd tandem se comburit: Sic homo iuxta mulierem sedendo, & colloquendo vñ Hier. dicit: Ostium tuum mulierum pedes nunquam intrent. Sed si videris mulierem bene conuersantem, mente dilige non corporali frequentia, quia non securum fęno, & stuppę esse iuxta ignem. Ber. Cum muliere semper esse, & eam non cognoscere maius est quàm mortuum suscitare & si quod minus est, nõ potes; quomodo quod magis est, credam. Terra bona est ĩ se, & aqua bona, & munda: tamē si simul apponantur, faciunt lutum, & se inuicem polluunt. Sic est de homine, & muliere.

Fides

Fides, quæ lumen oculusque animæ dexter vocitatur, quo actu a Diabolo auferatur hoi, per mercatoris corui, & latronis similitudinem clarum redditur.

Capi. XXVIII.

FIdem præ omnibus alijs conatr̃ diabolus homini auferre, quia est lumẽ animæ: sicut latro qui intrat domum, lumen extinguit, & fenestras claudit ne videatur. Et sicut mercator deceptor tenebras quærit, vt decipiat. Io. Qui mala agit odit lucem. Hæc est etiam oculus dexter quem Naas Ammonites qui interpretatur serpens, idest diabolus petebat eruere viris Iabes Galaad. Est enim diabolus, sicut coruus, qui primò eruit oculum cadaueris. Nec mirum, quia hostis est inuisibilis, & sine fide no videtur. Dicitur in vitis patrum, quod quando operiunt̃ oculi animalis, circuit ad molendinum. Sic diabolus si operuerit oculos mẽtis, idest fidem humiliat ad omne peccatum. Iudicũ. 16. Samson eruerunt oculos, & molere fecerunt. Ideo dicit Sen. Qui fidem ꝑdit, nihil proficit.

Ioan. 5

1 Re 11

Iud. 16 Sen.

Tribulationes, & flagella quantum boni in malis operentur vnico virgarum exemplo ostenditur Cap. XXX.

FLagella tribulationum assimilantur virgis scoparum. Quia sicut virgulis scoparum nodosis, & duris pueri castigãtur, atque de earum fasciculis domorum habitacula a sordibus purgantur: Sic ex tribulationum flagellis insipientes peccantes expiantur, & meliorati ex eis ad Deum per pœnitentiam redeunt, vitam suam in melius commutantes. Flagellũ enim tunc diluit culpam, cum mutauerit vitam. Nam cuius non mutat mores, nõ expiat actiones.

His qui mundo tantum sunt corde, Deum suam infundere gratiam atque elargiri, clarè aperitur. Cap. XXX.

GRatia Dei non infunditur, nisi cordi disposito. Nullus. n. sapiens in vase ĩmundo, vel pleno, vel confracto præciosum liquorem infundit. Sic nec deus cordi humano per luxuriam inquinato, vel vento superbiæ pleno, vel discordiam fracto, vel ad terrena incuruato gratiam suam infundit. Et ideo dicit Apostolus. Sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione, & honore. si enim vasa in quibus reliquię Sanctorum ponuntur mundè, & honorabiliter seruantur, quãto magis vas cordis, in quo tam præciosę reliquiæ, gratiæ scilicet & corporis Christi ponuntur? Idcirco dicitur. Prou. Omni custodia serua cor tuum, &c.

1. Thi. 4

Pro. 4

Mentis humilitas sterquilinio comparatur idque Diui Gregorij clara interpretatione hic cognoscitur. Capit. XXXI.

Iob. 7.

HVmilitas mentis assimilatur illi sterquilinio in quo legitur Iob sedisse. Vnde Greg. ibi dicit, ꝙ in sterquilinio sedere, est vilia de se quempiam, & abiecta sentire.

Item dicit, ꝙ in sterquilinio sedere, est mẽtis oculos ad ea, quæ illicite gessimus pœnitendo reducere. Cũ enim ante nos peccatorum stercora cernimus, omne quod in animo de elatione surgit, inclinamus.

Item in sterquilinio sedet qui infirmitatem suam solicitè respicit, & sese de bonis q̃ per gratiam perceperit; nõ extollit.

Quopacto incipientes in via Dei sint instituendi naturali exemplo declaratur. Cap. XXXII.

INcipientibus, & adhuc in spiritu debilibus debent imponi leuiora. Cuius exemplum est, quia homines primæ ætatis non frugibus, aut carnibus, & solidis cibis, sed cibis leuioribus, scilicet olerib⁹ & pomis nutriebantur. Vnde olus ab alẽdo est dictum ẜm Isid. quia oleribus ante diluuium homines alebantur, sicut animalia herbis, Et ideo in olere leuis institutio accipitur, quæ infirmioribus tradi debet. Vnde Ro. Qui infirmus est, olus manducet,

Isid. li. 17.

Ro. 14.

Cum

Cum humanus animus illa in qua conditus fuerat, iuſtitiæ ſoliditate non figatur, varium ſemper mutabilemq; eſſe, infirmi grauiter laboranti exemplo monſtratur. Cap. XXXIII.

INconſtans, & mutabilis homo ſimilis eſt infirmo in graui, & afflictiua infirmitate conſtituto, qui nocte adueniente optat, ꝙ cito tranſeat, & dies ad ſurgendũ fiat: & rurſus in die afflictus veſperam, & noctem expectat, ſperans, ſ. ex varietate temporis minui vim doloris. in nocte. n. quæ eſt dormiendi tempus, accipitur torpor ocij, per diem vero, qui eſt tẽpus operis exercitatio actionis intelligitur. Similiter in veſpere, quia ſomno congruit, rurſus ocij deſidia ſignificatur. Inconſtans ergo animus in nocte diem quærit, qa in quiete exiſtens exercitium actionis appetit: & rurſus in die veſperam expectat, qa in exercitio poſitus ocium quietis exoptat. Iob. 7. Vnde dicitur Iob: Si dormiero, dicã Quãdo ſurgam? & rurſum expectabo ve- Auguſ. ſperam. Humanus. n. animus, (vt Aug. dicit,) quia illa in qua fuit conditus iuſtitiæ ſoliditate non fingitur, alternantis ſemꝑ deſiderij motu variatur, vt quietus actionem deſideret, & occupatus ad ociũ anhelet. Vnde ſi dormiero. ſ. ꝑ quietis ociũ, quando ſurgam, ſ. ad actionis exercitiũ? Et rurſus in exercitio poſitus expectabo veſperam, ideſt quietis deſidiam. Poſſet tamen hoc exemplum beati Iob & aliter intelligi, vt ſ. per dormire accipiamus ſta- Prou. 6. tum peccatoris. Pro. Vſquequo piger dormis? Greg. Dormire nanq; eſt in peccatis iacere, ſed per ſurgere accipiamus pœni- Eph. 5. tere, per ꝙ ſcilicet ad lumen iuſtitiæ tranſitur. Eph. Exurge, qui dormis: exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Sed ꝑ veſperam propter tenebras aduerſitas, vel tentatio ſignat. Dicit ergo ſi dormiero. ſ. in peccati ſomno, dicam ſ. compunctos interius, quando ſurgam ſ. vt ꝑ pœnitentiam lumen iuſtitiæ videam? Et rurſus in lumine iuſtitię poſitus, & ſuperbię tentatione pulſatus, expectabo veſperã, i. aduerſitate, quæ. ſ. mentẽ humiliter, & Grego. liberet a peſte ſuperbiæ, vnde Grego. dicit circa virtutum proſpera mente eleuata adiutrix aduerſitas deſideratur, vt profecto animus cum virtutum ſuarum gaudio plus q̃ debet attollitur, per cõtrarietatem præſentis vitæ edito mærore ſolidet. Vnde & nequaq̃ formidabo veſperã dr̃, ſed Expectabo, Expectamus etenim proſpera, & formidamus aduerſa. Vir igit iuſtus veſperam expectat, quia cum exteri habet tribulationem in us ipſa ei ſit aduerſitas proſpera. Vel dicit expectabo veſperam i. tentationem. Expectabo, ſ. non optando, ſed incurrendo, quia quãto violentius a peccati ſomno ad iuſtitiæ lumẽ exurgitur, tanto antiqui hoſtis tentatio vehementior, & obſcurior ſequit. Et hinc eſt, ꝙ Gen. cum ordo temporis creatiõis rerum narratur, primo mane, & poſt veſperum nominatur: quia primo dicit factum eſt mane, & poſtea dixit, Factũ eſt veſpere, vbi. ſ. dicit Greg. ꝙ creator oĩum Gen. 1. humanæ culpæ præſcius tunc expreſſit in tempore, quod nunc verſatur in mente. Mane quippe ad veſperam ducitur: quia nimirum lumen rectitudinis vmbra ſequitur tentationis. Sed quia electorũ lux tentatione non extinguitur nequaq̃ nox ſed veſpera facta perhibetur. Quia nimirum ſæpe tentatio in corde electorum lumen iuſtitiæ abſcondit, ſed nõ interimit, quaſi ad pallorem trepidationis pertrahit, ſed funditus non extinguit. Electi ergo poſt ſomnum ſurrectionem appetũt, poſt ſurrectionem veſperam præſtolãtur, quia de peccati tenebris ad iuſtitiæ lume euigilant, & in ipſo iuſtitiæ lumine poſiti ſemper ſe contra illecebras tentationum parant, quas nimirum nõ timent, ſed expectant, quia vtilitatis ſuæ rectitudini etiam tentamenta proficere non ignorant.

Incontinentes ſeu in propoſito benefaciendi non perſeuerantes, qui recte inuolutis comparantur, facillimè in ſolita incurrunt delicta cuius rei cauſa hic breuiter pateſiunt.
Cap. XXXIIII.

INcontinentes, & illi, qui non ſe tenẽt in eo, quod eſt ſecundum rationẽ rectam deliberatum, ſcilicet propter paſſionem ſuperueniẽtem, vt ſic accipiatur incontinens non tantùm circa luxuriam, ſed large pro omni eo, qui recedit a ratione recta propter tentationem. Tales inquam aſſimilantur eis, qui inuolutis itineribus pergunt. Vnda (vt Grego. dicit.) Grego. Omne quod inuoluitur in ſeipſo replicatur. Et ſunt nonnulli, qui ſeducentibus vitijs obuiare quaſi tota intentione deliberant, ſed irruente tentationis articulo in propoſito non perdurant. Alius nanque

prauo vsu superbiæ inflatus cum magna esse præmia humilitatis considerat aduersus semetipsum se erigit exhibere se in quibuslibet cõtumelijs humilem promittit. Sed cum repente hunc vnius iniuria verbi pulsauerit, ad consuetam protinus elationem reddit, sicq; ad tumorem reducitur, vt nequaquam, quia bonum humilitatis concupierat, recordetur. Alius quoq; per auaritiam æstuans, augendis facultatibus anhælat. Is cum præterire omnia velociter conspicit, vagantem per concupiscentias mentem figit, decernit iam nihil appetere, & adepta tantummodo sub magni moderaminis fræno possidere. Sed cum repente fuerint oculis oblata, q̃ placeant in ambitionem protinus mens anhælat, semetipsam non capit; adipiscendi hæc occasionem quærit, & oblita cõtinẽtiæ quam secum pepigerat cogitationum se stimulis per desideria acquisitiõis inquietat. Alius luxuriæ tabe polluitur, & longa iam consuetudine captus tenetur. Quanta autem sit castitatis munditia cõspicit, & carne vinci turpe deprehendit. Restringere ergo voluptatum fluxa deliberat: & reluctari consuetudini se totis viribus parat, sed vel obiecta oculis spẽ, vel ad memoriam reducta cum subita tẽtatione concutitur, protinus a pristina p̃paratione dissipatur. Et qui contra hanc clypeum deliberationis erexerat, delectationis iaculo confossus iacet, sicq; eum luxuria eneruem superat, ac si nulla contra eam intentionis arma præparasset. Alius iræ flammis accenditur, eiusq; stimulis ad inferendas proximis contumelias effrenatur. Cum vero nulla furoris occasio animum pulsat, quanta sit mansuetudinis virtus, quantaque patientiæ altitudo considerat, seq; etiam contra cõtumelias patienter parat. Sed cum parua quælibet cõmotionis occasio nascitur, repente ad voces, & contumelias medullitus inflãmatur, ita, vt non solùm ad memoriam patientia promissa non redeat, sed & semet ipsam mens, & ea, quæ loquitur conuitia non agnoscat. Cumque furori plenè satisfecerit, quasi post exercitiũ in tranquillitatem redit, & tunc se ad silẽtij claustra recolligit, linguæ non patientia, sed procacitatis suæ satisfactio frænum ponit, vix igitur sero post conuitia illata se cohibet. Quia & à cursu sæpe spumantes equos non præsidentis dextra, sed campi terminus coercet. De omnibus ergo huiusmodi talib⁹ dicit Iob. 6. Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum. Quia recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta mala semper replicantur, & quasi extra se extensi, ad semetipsos per circuitum redeunt. Et bona quidem cupiunt, sed a malis nunquam recedũt. Esse quippe humiles, sed tamen sine despectu: esse contenti proprijs, sed sine necessitate: esse casti, sed non sine recreatione corporis: esse patientes, sed sine cõtumelijs volunt, prout Greg. dicit. Iob. 6.

Infernalis pœnæ meditatio quantum ad Mundi carnisq́, contemptum nos inducat, nutricis exẽplo filium a dulcedine lactis remouentis, confirmatur. Cap. XXXV.

INfernalis pœnæ meditatio valet ad cõtẽptum mundi. Nam sicut in vitis patrum dixit quidam senex: Nutrix quando vult ablactare puerum, & a dulcedine lactis amouere, ponit aliquod amarum in mammilla, quod sentiens puer retrahitur a mamilla. Sic & tu amaritudinem inferni delectationibus mũdi opponas, & retraheris ab eis Iob. Nunquid gustare potest aliquis, quod gustatum affert mortem? quanto ergo magis si afferat homini mortem æternam? Consumit etiam infernalis ignis meditatus in homine carnalem affectum. Sicut enim baculus, qui versatur in igne consumitur in eo cortex, ita necesse est, vt consumatur in eo carnositas, qui sæpe de inferno meditatur.

Hypocritæ, qui quidem non causa Deo, sed Mundo moremgerendi operantur: hoc in loco non incongrue falsis nuncijs eda cibusq́, assimilantur. Cap. XXXVI.

HYpocritæ assimilantur falsis nuncijs qui portant arma regis picta in pixide, sed intus non habent literas, vel sigillum eius. Tales sunt hypocritæ, qui nõ operantur intentione placendi Deo, sed mundo. Et ideo opera eorum, & ipsi condemnabuntur, vt falsi testes in iudicio, quando libri conscientiarum aperti erũt, & dicetur eis, Nescio vos.

Item

Item hypocritæ, qui de suis operibus, & laboribus in præsenti vita remunerari cupiunt, similes sunt illis, qui fructus suos maturari non sinunt, sed ante maturationem colligunt. Et gulosis, qui non sinunt cibos suos diligenter præparari; & illis, qui segetes suas in herba colligunt, qui nihil habent tunc in autūno. Sic qui non expectant remunerationem suam a Deo, sed volunt hic remunerari p vanam laudem, vel corporis sanitatē, vel temporalem prosperitatem, non remunerabuntur in iudicio futuro. Matth. Amen amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Iac. Ecce agricola expectat preciosum fructum terræ, patienter ferēs donec accipiat temporaneum, & serotinum. Patientes ergo estote fratres vsq; ad aduentum Domini.

Matt. 6.
Iac. 5.

Iracundi lignis aridis assimilantur, quorum hic quatuor species ex Diui Gregorij sententia numerantur. Cap. XXXVII.

IRacundi sunt similes illis materijs, in quibus homo ignem accēdit. Nam sicut dicit Greg. quidam iracundorū sunt accensis calamis similes, qui dum vocib⁹ perstrepunt, quasi quosdam accensionis suæ sonitus reddunt, citius quidem flammam faciunt, sed protinus ad fauillā frigescunt. Alij autem lignis grauioribus durioribusque non dispares accensionem tardè suscipiunt, sed tamen accensi semel difficilius extinguuntur: & quia tardius in asperitate se concitant, furoris sui diutius ignem seruant. Alij autē quod est nequius, & citius iracundiæ flammas excipiunt, & tardius deponunt. Nonnulli vero has, & tarde suscipiunt, & citius amittunt. In quibus nimirū quatuor modis liquido lector agnoscit, quia & ad trāquillitatis bonum vltimus plusquàm primus appropinquat, & in malo secūdum tertius superat.

Diuinum iudicium quomodo agatur humani flatus pulcherrima similitudine declaratur. Cap. XXXVIII.

IVdicium diuinum assimilatur flatui humano. Quia (sicut dicit Grego.) nos cū flamus, aerem ab exterioribus introrsus trahimus, & introrsus tractum hunc exterius reddimus. Quasi igitur flare in vindictæ retributione videtur, qui ab exterioribus causis introrsus iudicij consiliū concipit, & ab intimo consilio extrorsus sententiā amittit, quasi enim flante Deo ab exterioribus aliquid introrsus trahit, quando foras mala nostra conspicit, & intus iudicium disponit. Et rursum quasi flante Deo ab interioribus spiritus extrorsus emittitur, quando ab interiori cōceptu consilij exterius iudicium damnationis infertur.

In die iudicij extremi quàm strictè homines reddituri sint Deo rationem, nonnullis claris aperitur exemplis. Cap. XXXIX.

IVdicij dies cùm venerit, reddent homines de omnibus rationem. Nam sicut in fine hebdomadæ solent pueri recitare lectiones totius septimanæ, & qui nescit reddere verberatur, & qui scit euadit; & operarij solent recipere mercedes p operibus suis; & deficientibus nundinis vadunt mercatores ad solutionem: Sic etiā in fine mundi oportebit reddere rōnem de omnibus, & recipere mercedem iudicatam. Eccl. Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum sit, siue malum. Ecc. 12

Item in iudicio omnium hominū opera patebunt. Vnde sicut creditor probat debitum suum per literas patentes, quas habet a debitore: Sic diabolus probabit in iudicio se actorem eorum coram summo Iudice per opera mala, quæ fecerunt, quæ tunc omnibus apparebunt. Apoca. Iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris. Apo. 20

Qui aliorum vitia iudicare intendit, qualis esse debeat, auctoritatibus breuiter demonstratur, Cap. XL.

IVdicans aliorum vitia, debet ipse immunis esse a vitijs. Et corrigens aliorū delicta, debet ipse mundus esse a delicijs & præcipuè ab aspectu, & affectu terrenorum. Quia (sicut dicit Grego.) nequaquam pure in membro maculam considerat oculus, quem puluis grauat: & superiectas sordes tergere non valent manus, quæ lutum tenent. Et hinc est, quod Deus in iudicio adulteræ Iudæis dixit. Io. Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat. Grego. Ioan. 8

Lingua iure flagello comparatur: idque quomodo existat, Diui Gregorij verbis desinitur.
Cap. XLI.

Iob 5 LIngua contumeliosa assimilatur flagello, secundum illud Iob: A flagello linguæ absconderis, vbi Greg. dicit ꝙ flagellum linguæ est exprobratio illatæ contumeliæ. Flagello enim linguæ bonos feriunt, qui eorum opera irridendo persequũtur. Sæpe enim lingua à bono opere dum vituperat reuocat, & quasi flagellũ se erigit, quia dorsum timidæ mentis cędit. Sancta autẽ anima a flagello linguæ absconditur: quia dum in hoc mundo honorem laudis non quærit, nec contumelias detractionis sentit.

Quemadmodum sit loquendum ne sermo reprehensione sit dignus neque in ipso error committatur recte edocetur. Cap. XLII.

LOqui irreprehensibiliter volẽs, debet ipse prius examinare, qđ dicit. Nã sicut per dissidente arbiter medius constituitur, qui vtriusque partis meritis discussis eos ad rectitudine æquitatis reducat. Ita qui in dictis suis reprobari metuit, ipse prius examinando, quod dicit inter cor, & linguam, quasi æquus quidã districtusq; arbiter sedeat subtiliter, pensans si recta verba cor offerat; quæ vtiliter suscipiens ad auditorum iudicium lingua perducat, sicut Grego. dicit.

Quid diabolus agat, vt in nobis ignem luxuriæ inflammet quinque ignis similitudinibus facillime indicatur. Cap. XLIII.

LVxuriæ ignis accenditur per exẽplũ maledictarum vetularum. Nam quãdo aliquis ignem non potest incendere in viridibus lignis, accipit lignum siccũ, vt facilius succendatur Sic facit diabolus quando non potest in iuuenibus accendere ignem luxurię, accipit vetulam siccam, & per eam facit, quod per se facere non potest. Vnde diabolus decepit primam mulierem per serpentem habẽtem vultum virgineum similem sibi.

Item accenditur ignis iste per ornatũ. Sicut etiam raptores, & prædones quando volunt vnam villam comburere, ponunt ignem in vna domo, & per illã aliæ succenduntur. Sic diabolus ignem luxuriæ ponit in vna ioculatrice; quæ ornata discurrens per contratã, omnes in se aspicientes comburit. Hæ sunt vulpeculæ Samsonis habentes ignem in caudis.

Item accenditur ignis iste ex appositione combustibilium. s. lignorum, vel olei, vel picis. Sic ignis luxuriæ ex appositione ciborum, & potuum. Luxuriosis n. bon⁹ morsellus, aut scyphus vini est quoddam incentiuum luxuriæ. Non ergo videtur habere bonam voluntatem extinguendĩ illum ignem, qui bonos morsellos, & fortia vina frequentat: sicut non videreẽ habere bonam voluntatem extinguẽdi domum succensam, qui oleum, & ligna in ignem proijceret. Venter enim, & genitalia vicina sunt. Hiero. Vẽter mero æstuãs facile despumat in libidinem.

Item accenditur ignis iste familiaritatibus mulierum, & colloquijs. Eccl. Colloquium illius quasi ignis exardescit. Mu- Eccl. 9.
rilegus albam pellem iuxta ignem comburit, & papillo iuxta candelam velitans comburit se. Sic homo iuxta mulierem sedens. Nulla securitas est fœno, vel stuppe iuxta ignem esse: sic homini iuxta mulierem. Hiere. Omnis caro fœnum. Hier. 9.

Item accenditur hic ignis flatu oris. i. suggestione diaboli. Iob. Halitus eius Iob. 41.
prunas ardere facit.

Cur Pharisæorum mandata legis in fronte, in manibus ac in angulis palliorum ferre mos esset, idq; quid nobis insinuet aperitur.
Cap XLIIII.

MAndata Dei debent haberi in meditatione, & operatione cum recta intentione. Mos enim Pharisæorũ erat portare mandata legis scriptę in membranis in fronte quasi coronam, vt ante oculos mouerentur, & ętiam ligatas ad manus in angulis etiam palliorum ipsi & etiam communiter Iudæi iacinctinas fimbrias inserebant. Sic. n. præceptũ fuerat Deute. Deute.
scilicet, ꝙ ligarent præcepta Dei quasi signum in manu sua, & ꝙ scriberent in limine ostiorum, & ꝙ per Angelos palliorum facerent fimbrias, in quibus ponerent iacinctinas vittas in memoriã mandatorum Dei, vt habetur Nu. 15. quod s. mandatum pharisæi ad litteram intelligebant, & seruabant sed intentio Dei mandantis fuit, vt ligarentur in manu, idest

in

in operatiõe, & essent ante oculos in meditatione. In iacinctinis autem vittis, quæ pallijs inferebantur, signatur cœlestis intentio, quæ omnibus operibus nostris debet adiungi.

Vitæ humanæ miseria quanta sit in quibusq; consistat, & quomodo etiam ipsamet salus ægritudo iudicanda sit; Diui Gregorij testimonio confirmatur.

Cap. XLV.

MIseria, & grauedo humanæ vitæ ostẽditur a defectibus corporis, & ex varijs medicamẽtis. Nam præter hoc, quod corpus diuersis infirmitatibus, & febrib⁹, & doloribus frequenter affligitur, etiã ipsa hęc nostri corporis, quæ salus vocatur, ægritudo est, vt dicit Greg. Nam ocio tabescit, opere deficit, inedia deficiens, cibo reficitur, vt subsistat, refectione lassescet, abstinentia releuatur, vt vigeat, aqua perfunditur, ne arescat; linteis tergitur ne ipsa nimis perfusione liquefiat, labore vegetatur, ne quiete torpeat, quiete refouetur, ne laboris exercitatione succumbat, fatigata vigilijs somno reparatur, oppressa somno vigilijs excutitur, ne sua peius qere lassei, vestib⁹ tegitur, ne frigoris aduersitate penetretur, quæ si æstus sit calore deficiẽs, auratum flatu refouet. Cũq; inde molestias inuenit, vnde vitare molestias quærit, malè sauciata, (vt ita dixeri) de ipso suo medicamine languescit. Remotis ergo febribus, cessan ibus dolori bus, ipsa nostra salus ægritudo est, cui curandi necessitas nunquàm deest. Quot n. solatia ad viuendi vsum quærimus, quasi tot nostræ ægritudini medicamentis obuiamus. Sed ipsum quoq; medicamen in vulnus vertitur, quia exquisito remedio paulo diutius inhærentes ex eo grauι⁹ deficimus, quòd proni ad refectionem paramus. Sic nimirum debuit præsumptio corripi, sic superbia elidi: quia enim elatũ semel sumpsimus spiritum, ecce defluẽs quotidie portamus lutum.

Mortem necessariam esse, iuuenesq; prius quàm senes sæpissimè inuadere, eamq; sanctos appetere, similitudinibus et auctoritatibus terminatur. *Cap.* XLVI.

MOrs citius aliquando inuadit iuuenes quàm senes, immo fortè plures moriũtur iuuenes q̃ antiqui. Sicut de animalibus accidit, ꝙ plures occidũtur agni quàm pecudes, & ita cito frangitur vas nouum sicut antiquum. Et similiter scinditur citi⁹ arbor iuuenis, quàm antiqua. Isa. Subito dum non speratur, veniet cõtritio illius. Isa. 30

Item mors timenda est propter necessitatem. Quicũq; enim in carne viuit, oportet, ꝙ moriatur. Terra enim cum homine transit ad hominem, & sic caro cum mortalitate. Eccle. Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis. Qui videt domum proximi sui ardere, nõ debet multum de sua confidere. Ecclesiast. Memor esto iudicij mei: sic enim erit & tuum, mihi heri, tibi hodie. Eccl. 8 Ecc. 38

Item viri sancti quanto plus appropinquant morti, tanto feruentiores fiunt: sicut quærentes thesaurum eo ardentius fodiunt, quo iuxta quæsitum aurum magis appropinquando pertingunt. Et corpus naturali meatu tanto mouetur velocius quanto plus ad suæ quietis terminũ appropinquat.

Qui uere mundo mortui sunt, eis pariter mundũ mortuum esse, mortificantesq; seipsos spiritualiter fodientibus thesaurum assimilari, ac veram sapientiam in inuisibilibus consistere rationabiliter affirmatur. *Cap.* XLVII.

MOrtuus est homo mundo, & mundus ei, quando nec mundus curat de ipso, nec ipse de mundo. si. n. in vno loco sit mortuus, & viuens, & si mortuus viuum non videt, viuus tamẽ mortuum videt: si vero mortui sunt vtrique, alter alterum nequaquam videt. Ita qui iam mũdum non amat, sed tamen ab illo, vel nolens amatur, & si ipse velut mortuus mũdum non videt, hunc tamen mundus adhuc mortuus non videt: si vero, nec ipse in amore mundum retinet, nec rursus in amore mundi retinetur, vicissim sibi vtrique extincti sunt: quia dum alter alteriũ non appetit, quasi mortuus mortuũ nõ attendit. Et talis erat Paulus, qui dicebat. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Gal. 6.

Item qui est mortuus mundo, oditur & a mundo. Nam sicut mortua corpora mare a se expellit, viua vero sibi retinet, sic

ſic mundus detinet ſuos amatores tanquam ſibi viuentes, & eijcit contemptores tanquàm ſibi defunctos. Io. Si de mũdo fuiſſetis, mundus, quod ſuum erat diligeret: nunc vero, quia de mundo nõ eſtis propterea odit vos mundus.

Ioã. 15.

Item mortificãtes ſpiritualiter ſe ipſos aſſimilantur fodientibus theſaurum, De quibus dicitur: Quaſi effodientes theſaurum gaudentq; vehementer cum inuenerint ſepulchrum. Mũdo enim (ſicut dicit Greg.) per inuiſibilem ſapientiam morimur. Quæ theſauro aſſimilatur. Prouer. Si quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis eam. Sapientia quippe in rerum ſuperficie non iacet, quia in inuiſibilibus latet: & tunc mortificationem noſtram ſapientiam contingentes apprehendimus, ſi relictis viſibilibus in inuiſibilibus abſcondamur, ſi ſic hanc effodientes quærimus, vt ratione omne, quod terrenum mens cogitat, a ſemetipſa manu ſanctæ diſcretionis eijciat, theſaurum virtutũ, qui latebat ſe agnoſcat. Facile enim in ſe theſaurum inuenit, qui eam, quæ ſe male preſſerat, molem a ſe terrenæ cogitationis repellit. Quia autẽ quæſitam mortem ſicut theſaurum dicit, recte ſubiungit, Gaudẽtq; vehemẽter cũ inuenerint ſepulchrum. Sicut enim ſepulchrum locus eſt, quo abſcõditur mortuꝰ; ita diuina contemplatio quoddam ſepulchrum eſt, quo abſcõditur anima. Quaſi enim huic adhuc mundo viuimus cum mente in eũm foras vagamur. Sed mortui in ſepulchro abſcondimur, cum mortificati exterius in ſecreto internæ contemplationis cœlamur. Sancti igitur viri ab importunitate deſideriorum temporaliũ, a tumultu inutilium curarum, a clamore perſtrepentium perturbationum ſemetipſos ſacri verbi gladio mortificare non deſinunt, atque intus ante Dei faciem in occulto mentis ſe abſcondunt. Col. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Qui ergo mortem quærit, gaudet dum ſepulchrum inuenit: quia qui mortificare ſe appetit valde ad inuentam requiem contemplationis hilareſcit, vt exutus mundo lateat, & a cunctis exteriorum rerum perturbationibus intra ſinum ſe intimi amoris abſcõdat. Sciendum etiam ꝙ antiqui mortuos cũ diuitijs ſepeliebant. Et ideo qui theſaurũ quærit, gaudet cum ſepulchrum inuenerit: quia ſapientiam perquirentes cũm ſacræ ſcripturæ paginas voluimus, cum exẽpla præcedentium Sanctorum perſcrutamur, quaſi ex ſepulchro gaudium ſumimus, quia mentis diuitias apud mortuos inuenimus: quia qui huic mũdo perfecte extincti ſunt, in occulto cum diuitijs requieſcunt. ſepulchro ergo diues efficitur, qui per exempla iuſtorum contemplationis virtute ſubleuatur.

Iob. 3.
Prou. 2.
Col. 3.

Sequens mundum, qui aliud permittit aliudq́; ſoluit, fatuo ac puero papilionem ſequenti comparatur: quod auctoritatibus affirmatur. Cap. XLVIII.

MVndum ſequens aſſimilatur fatuo, qui ſummo mane ſurgebat, vt ſeqretur vmbram, quæ ſemper eum fugiebat, & nunquam eam apprehendebat. Eccle. Quaſi qui apprænhendit vmbram, & perſequitur ventum: ſic qui attendit ad viſa mẽdacia, ideſt res temporales, quæ aliud promittunt, & aliud ſoluunt; ſicut mendacia aliud ſonant, & aliud continent. Item mundum ſequens aſſimilatur puero, qui ſequitur papilionem, quem nõ capit, ſed ab eo fugit, vel ipſum dimittit. Eccleſ. Si ſecutus fueris, non apprehẽdes.

Ecc. 34.
Ecc. 11.

Iudicibus munera omnia cordis, oris, & operis, veluti venenum fore vitanda, Diui Pauli ſimilitudine ſuadetur. Cap. XLIX.

MVnera debent manus iudicis renuere, ſicut renuunt ſerpentem tangere, vel venenoſum vermem ſuper ſe tenere. Si enim vermis venenoſus ſuper manum aſcenderet, protinus ipſum excuteret, ne eum venenaret. vnde dicitur, quod Paulus viperam, quæ manum ſuam inuaſit, & ad ipſam pendebat, in ignem excuſſit. Tunc enim vipera, vel venenoſus vermis manum iudicis inuadit, vt vitã eius veneno extinguat, quando aliquis eũ muneribus tentat, vt cupiditatis veneno iuſtitiam corrumpat. Sed probus iudex eã in ignem excutit: quia hanc cum quodã quaſi furore, & indignatione repellit. Vnde dicitur. Beatus qui excutit manus ab oĩ ſcilicet munere. Quia triplex eſt munus, cuius acceptio, vel expectatio corrũpit non ſolum manus iudicantis, ſed &
interdum cuiuſcunque bona operantis.

Act. 28.
Iſa. 33.

Vnde

Grego. Vnde Grego. Tres sunt acceptiones munerum, ad quæ ex fraude festinatur, Munus namq; ex corde, est uana gratia per cogitationem. Munus ab ore, est uana gloria per fauorem. Munus ex manu, est præmium per dationem. Sed iustus quisq; ab omni munere manus excutit: quia in eo, quod recte agit, nec ab humano cor de uanam gratiam, nec ab ore laudẽ, nec à manu dationem accipere quærit. Solus igitur in Dei operatione fraudem non facit, qui cum ad studia bonæ actionis inuigilat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad laudis uerba, nec ad humani iudicii gratiam anhelat.

Ei, qui obedientiæ operibus est assuetus, omnia onera esse facilia Deoq; obtemperanti cuncta pariter obsequi, exemplis demonstratur. Cap. L.

OBedienti Deo, obediũt omnia, & creator, & creatura. Quod patet exemplo Iosue, quando mandauit Soli, quod staret, & stetit. Vñ Iosue. 10. Non fuit postea Iof. 10. tam longa dies obediente Domino uoci hominis. Grego. Si obedientes fuerimus præceptis diuinis, obediet Dominus orationibus nostris.

Item assuefactio ad opera obedientiæ facit ea uideri facilia. Equus enim assuefactus circumuolutionibus, de facili ad uoluntatem sessoris flecti potest. Pro. Equ9 Pro. 25. paratur ad diem belli, Dominus autem salutem tribuet. Equus iste religiosus est, cui frenum obedientiæ imponitur: quia paratus est per assuefactionem ad obediendum, ut ad dexteram, uel sinistram Ps. 118. uertatur. Psal. Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua.

Opus bonum à nobis omnibus Deus, ueluti à qualibet pomarii arbore Hærus fructum requirit bonum, idq; quemadmodum sit perficiendum, duplici veteris testam enti figura clarissimè insinuatur: & fauens bonum ac à malis se minimè custodiens, cui comparetur, explanatur. LI.

OPus bonum debet offerri Deo purè; & completè. Sicut iubebatur offerri hostia in lege. Nam in lege iudicis præceptum erat, ut subtracta pelle hostiæ artus in frusta conciderent. Pellem namq; hostiæ (sicut Grego. dicit) subtrahimus cũ à mentis nostræ oculis superficiem uirtutis amouemus: cuius artus in frusta concidimus, cum distinguentes subtiliter ei9 intima, membratimq; cogitamus. Item Leui. Præceptum est, ut cauda hostiæ in Leu. 3. altari offerretur, ut uidelicet omne bonum, quod incipimus, etiam perseueranti fine compleamus.

Item operantes bona propter difficultatem, assimilantur ascendentibus: mala uero propter facilitatem, descendentib9. Nam (sicut dicit Grego.) omnis ascẽsus in labore est, descẽsus in uoluptate. Quia per nixum gressus ad superiora tenditur, per remissionem uero ad inferiora declinatur. Ad montis enim uirticem ipsum saxũ subuehere magni laboris est, ipsumq; a summis ad ima dimittere laboris non est. Sine mora uidelicet proruit, qui magnis conatibus ad summa peruenit; longo studio seges seritur, Soli atq; imbri diu committitur, sed tamen una, & subita scintilla consumitur. Paulatim ædificia ad alta proficiunt, sed repentinis casibus terram petunt. Robusta arbor in aere per tarda iucrementa se erigit, sed quicquid diu ad alta protulit, semel & simul cadit. Sicq; fit, ut iusti ad summa per tarda incrementa proficiant, sed iniqui ad uitiorum ima sine ullo obstaculo ac difficultate descendant.

Item opus bonum requirit Deus ab homine sicut homo de qualibet arbore, quę est in orto suo uult habere bonum fructum. ad hoc enim plantauit. & si nõ portat fructum bonum, scindit, & comburit. Sic Deus de quolibet homine, quẽ posuit in mundo, fructũ bonorũ operũ requirit. Alioquin scindetur, & in ignem ęternum mittet. Matth. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignẽ mittetur. Mat. 3.

Item materia mollis cito dissoluitur, sic opus molliũ, & tepidorũ citò deficit. Pro. Pro. 18. Qui mollis, & dissolutus est ĩ opere suo, frater est sua opera dissipantis.

Item bona opera faciens, & à malis se non custodiens, similis est fatuo, qui mittit aquam in cisternam perforatam, uel unum ponens in uegetẽ fractũ, frumentũ in saccum pertusum. Quia quantum ex una parte poneret, tantum ex alia exiret. Ita talis quicquid lucrat ex operibus bonis, consequenter perdit ex malis. Agg. Et Agg. 1. qui merçedes çõgregauit, misit eas in saculum

culum pertusum. De pertuso enim saccu lo, sicut dicit Greg. aliunde exit, qđ aliũ de mittitur. Quia indiscretæ mentes mer cedem, quam ex bono acquirunt, non aspiciunt qũo ex malo opere perdunt. Alius namq; castitatẽ corporis seruat, seq; uigilanter circumspicit, ne quid foris reprehensibilis admittat, suis contentus est aliena non diripit: sed tamen odium fortasse in corde contra proximum seruat,
i. Io. 3. cum scriptum sit: Qui odit fratrem suum, homicida est. Considerat enim, quòd sit mundus foris in ope, & non perpendit, quòd sit crudelis in mente. Alius iam aliena non diripit, iam corpus ab immunditia custodit, iam mente pura proximum diligit, & malorum præteritorum cõscius lamentando se in precibus afficit: sed finita prece: læta de quibus in hoc mundo gaudeat, exquirit, temporalibus gaudiis negligenter animum dimittit, nec curat ne in eo lachrymarum mensuram immoderata gaudia sequantur. Fitq; ut bonum nimis ridendo pergat, quod plangendo lucratus est.

Quãtopere Mulieribus corporis ornatus sit uitandus, cuiusq; rei signum sit, & quibus tales comparentur, exemplis non obscuris demonstratur. Cap. LII.

ORnatus corporis est signum meretricii, & luxuriæ, Faciunt enim de tẽplo Dei papilionem meretricis. Quia sicut papilio signũ ẽ scorti, sic ornatus exterior.
Pro. 7. Prou. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata.

Item solet equorum uenditoris equis suis imponere ramum, vel stramen super capita eorum, uel in caudis in signum, quod uolunt eos uẽdere. Ita mulieres imponunt ornamenta capitibus suis in signum, quòd corpora eorũ uenalia sunt. Si quis alicuius nobilis equo imponeret signum uenditionis, & per uillam circũduceret eum quasi uenalem, multum offenderetur. Sic offenditur Deus de spõsa sua. i. de uirgine, & maritus de uxore
Pro. 6. sua offendi deberet. Pro. Zelus, & feruor uiri non parcet &c.

Item mulieres se ornantes sunt incendiariæ diaboli, templa Dei comburentes, ferentes ignem in caudis, ut uulpes Sam
Psa. 73. sonis. Psal. Incenderunt igni sanctuariũ tuum.

Item mirabile esset si mulier ueniret ad Missam in morte mariti sui, uel patris ornata floribus. Sic est de illis, quę ueniunt ad Missam ornatę, cum omnis Missa celebretur in memoriam Christi crucifixi, cui corona spinea imposita est, & tu imponi tibi coronam de floribus, & rosis. Sap. Coronemus nos rosis &c. Sap. 2.

Hominem ociosum veluti signum ante Diaboli sagittam esse locumq; ocio Diabolo parere affirmatur. Cap. LIII.

OCiosius homo locum facit diabolo, sed in homine occupato non habet Diabolꝰ locũ sicut res pfectè occupata ñ est capax alterius. Vnde Hier. dicit: Semper aliquid boni facito, ut diabolus inue- Hiero.
niat te occupatum.

Item homo ociosus est sicut signum ad sagittam, quod undiq; a sagittariis. i. demonibꝰ sagittatur sagittis tentationũ. Thr. Tetendit arcum suum, & posuit me Thr. 3.
quasi signum ad sagittam. Sed occupatio est uelut clypeus contra sagittas diaboli. Eccl. Super scutum potẽtis. i. uiriliter operantis, & super lanceam aduersus inimi- Ec. 29.
cum tuum pugnabit.

Passionis Christi meditatio quantum nos ad ipsius timorem inflammet, quoue modo cordis magnam afferat compunctionem prauasq; expellat cogitationes, edocetur. Cap. LIIII.

PAssio Christi inflammat corda frigida ad amorem. Non enim est lignũ sic frigidum, uel aquosum, quod si homo miserit in clibannm, uel fornacem ardentẽ, non succendatur. Similiter etiam nec cor est aliquod ita tepidum, quòd si ponaẽ in fornace amoris diuini, intuendo quantũ exarsit in passione, quin accendatur ad amandum ipsum. Psa. Carbones succensi sunt ab eo Ber. Super omnia te reddit mi- Psal. 17.
hi amabilẽ bone Iesu calix passionis quẽ bibisti, opus redẽptionis. Hic. n. amorem nostrum facilè sibi uendicat totum.

Item passionis Christi memoria generat compunctionem, quę expellit omnes prauas cogitationes. Vnde Angelus Raphael dixit filio Thobiæ de pisce, quem ceperat: Particulam illius pone super carbones, & fumus illiꝰ fugabit dęmonem. Hic enim piscis est Christus, qui exenteraẽ, qñ interiora passionis eius cõsiderantur, & qũo deitas latuit. Sed fel reseruaẽ, qñ amaritudo illius memoriæ commendatur.

datur. Cor reseruatur, quã charitas eius consideratur. Particula super carbones ponitur; quando de illa dilectione cogitatur, & inde fumus compunctionis generatur. qui fugat omne genus dęmoniorum. Quia omnis strepitus prauę cogitationis obmutescit.

Dei patientia peccatorem diu ad pœnitentiam expectantis quantum sit tandem formidanda mulieris parturiantis similitudine suadetur. Cap. LV.

PAtientia Dei assimilatur grauidę mulieri, quæ scilicet conceptum, quem diu portauit, postea cum magno dolore eiicit. Sic Deus diu quidem peccatorem tolerat per patientiam, & expectat ad pęnitentiã, sed diu expectatum, & non emẽdatum quãq; subito percutit, & cum magno uindictæ feruore quasi, cum magno dolore proijcit quem diu tolerauit. unde dicitur Isa. Tacui, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. Non est ergo Dei patientia contemnẽda ex dilatione, sed amplius formidanda. Quia sicut dicit Valer. Maxim. Lento gradu ad uindictam diuina procedit ira, tarditatemq; iudicij grauitate pensat.

Isa. 42.

Val. in li. 1.

Quis meritò patiens homo debeat nuncupari paucis naturalibus exemplis approbatur. Cap. LVI.

PAtientia hominis quanta sit, non nisi in tribulatione cognoscit. Nam sicut aliquis habens quartanas, uel tertianas ñ dicitur curatus esse, si in diebus in quib' non est accessio, non febricitet: Similiter nullus debet dici patiens pro eo, quòd ipse nõ turbatur cum nulla fit ei molestia: sed si instante tribulatione, uel miseria patiens esset, tunc diceretur patiens, sicut ille, qui in tempore accessionis nõ febricitat, diceretur esse curatus, & sanus a febre.

Item si nullus esset uentus arbor, quæ tunc non moueretur, non diceretur propter hoc immobilis. Similiter lignum, qđ non ardet igne adsente nõ diceretur propter hoc incombustibile. Et sic de aliis. Sic homo sine tribulatione non debet dici patiens, Gregorius. Qualis quisq; apud se lateat illata contumelia probat. Sap. Per tormenta interrogemus eum; & probemus patientiam illius.

Grego.

Sap. 2.

Peccatum quantopere fugiendum sit, quantumq́; graue & ponderosum existat, & quomodo ante Solem sedenti cæco, defunctoq́; sepeliendo cõparetur, eorum met exemplis pluribusq́; ostenditur auctoritatibus. Cap. LVII.

PEccato homo non solum non debet consentire, sed neq; in eius delectatione uel animo detineri. Sicut malum, & uenenosum cibum homo non solum nõ uult comedere, sed nec etiam gustare. Differunt enim gustare, & commedere, sicut delectari, & consentire. Nam gustare est sine glutitione super lingua tenere, sicut quando gustatur cibus si benè sit salitus, sed comedere est cum intus cibus ĩ corpore trahitur. Sic qui intentione nõ uult cõsentire, sed tamen Immoratur in delectatione cogitationis, iste & si non comedit, tamen gustat: sed ille comedit, qui peccato consentit. Col. Neq; tetigeritis per cogitationem; neq, contrectaueritis per consensum, uel operationem. Et nota, quòd multiplicata gustatio comestioni, uel haustui æquipollet sicut patet in his, qui uina probant. Sic frequens delectatio plerumq; inducit consensum. Si ergo mortem animæ, quam facit cõsensus times, time tale gustare, quod disponit ad mortem. Col. 2.

Item peccatum creaturas, quæ in se bonę erant, fecit homini noxias. Nam uenenum est mors homini, & tamen est uita serpenti. Sic ergo Deus res à se bene conditas nobis in flagellum format, ut ea ipsa: & per dolorem quo feriunt delinquentibus mala sint, & per naturam, qua existunt bona, sicut dicit Greg.

Item peccatorum onus multũ grauat animam. Psal. Sicut onus graue grauatæ sunt sup me scilicet iniquitates meæ. sed miser homo nõ sentit modo onus illud, sed sentiet postea; sicut ille, q portat, vel trahit onus in aqua non sentit bene pondus, donec exeat de aqua. Sic onus peccati in aquis delitiarum non sentitur bene sed quando exierit de aqua. i. peccato, vel mũdo in morte sentietur. ideo hic deponenda essent peccata tanquam onera grauissima in infernum trahentia Ille. n. qui habet magnum onus super collum suum non cessat currendo ire, ut ueniat ad locũ ubi debet deponere: sic debet homo festinare confessionẽ, & ibi onus peccati pro Psa. 37.

iicere

12. ijcere. Vnde Heb. Deponentes omne onꝰ,
& circunstans nos peccatum.
Item ille, qui debet portare aliqđ onꝰ,
tentat prius quãtũ põderet, & quãtũ por-
tabit, & stipendiũ considerat. Sic hõ qñ
uult peccare, & onus peccati sibi assume-
re, debet considerare onus peccati prius,
quod tantũ ponderat, ꝙ decedẽtes cum
eo in puncto ad inferna descendũt. Tan-
tũ.n. põderat, ꝙ neq; firmamentũ ipsum
Luc. 10. hora una potuit sustinere. Luc. Videbam
sathanã sicut fulgur de cęlo cadentẽ. Et
quamdiu portabit: quia forte sine fine,
qđ nescit, qui assumit, & ꝙ nõ poterit de-
Psa. 38. ponere. Psal. Laborabit in æternũ, & ui-
uet adhuc in finẽ. Et stipẽdiũ peccati, qđ
Ro. 6. est mors æterna. Rom. Finis eorũ mors
est. Et ibidem dr̃: Stipẽdia enim peccati,
mors.
Itẽ peccator assimilat̃ cęco sedenti ad
Solẽ. Nã cęcus cũ in Sole cõsistit, ipse ra-
dijs Solis perfundit̃, sed tñ lumẽ non ui-
det, quo illustratur. Sic peccator cũ pec-
cat, licèt peccati delectatione, & ardore
cęcatus ipse nõ uideat Deũ neq; atten-
dat ad ip̃m, Deus tñ cui oĩa patent, bene
conspicit illum. Vnde de peccatoribus cę
Psa. 57. catis dicitur in Psal. Super cecidit ignis. i.
ardor peccati, & non uiderunt Solem.
Item peccator assimilat̃ defuncto sepe
liẽdo. Nã defunctus ad tumulũ aliquãdo
cũ magna honoris põpa defert̃, sed post-
modum in terra sepultus in putredinẽ, &
cinerẽ uertit̃. In põpa igit̃ honoris ad tu-
mulũ. i. exterminiũ mortis breui trãsitu
Psa. 36. deferuntur superbi sicut de quodã Psal.
dicit: Vidi impium superexaltatũ, & ele-
uatũ sicut cedros Libani, & trãsiui, & ec
ce ñ erat. sed in carnis putredinẽ fœtidã
conuertuntur luxuriosi. Vnde possunt lu
Iob. 7. xuriosi dicere illud Iob, Induta est caro
mea putredine. sed in puluerem terræ re-
diguntur auari, qui dum sagaci solicitudi
ne terrenis actionibus subduntur, quasi
Iob. 7. subtili terræ puluere asperguntur, Iob.
Sordibus pulueris cutis mea aruit. Cutis
enim, quæ puluere respergitur, & quæ are
scendo atteritur, mẽtes auarorum signat,
quæ tunc puluere resperguntur quando
terrenis affectibus replentur, sed ideo are
scunt, quia à cęlestibus desideriis uacuæ
quasi subtracta pinguedine inanescunt,
Psa. 62. quo contra Psal. petijt dicens: Sicut adi-
pe, & pinguedine repleatur anima mea.
Adeps quippe pinguedinis animam re-
plet, cum hanc contra præsentium de-
sideriorum æstum supernæ spei infu-
sio refouet. Cutis ergo arescens ɔ̃hitur cũ
cor rebus exterioribus deditum atque ex
dispensatione illarum in actoris sui amo
re non tenditur, sed in semetipso, (vt ita
dixerim) rugosa cogitatione replicatur.
Itẽ sicut stultus esset electus in ep̃m si
añ cõfirmationem aliquid cõmitteret, vñ
ep̃atũ pderet. Sic qui pc̃m mortale com-
mittit, vñ vitã æternã amittit. Eph. Elegit Eph. 1
nos añ mũdi constõnẽ, vt essemus sancti
& immaculati in ɔ̃spectu eius ĩ charitate.

Inferni tormenta singulis damnatis nequaquam
æqualia esse Solis similitudine ostenditur.
Cap. LVIII.

POena gehẽnæ, licèt sit in dãnatis om
nibus ab eodẽ igne, non tñ eodẽ, vel
pari mõ oẽs cruciat Cuius exemplum ap
paret in hominibus, qui stãt ad æstum So
lis. Quia licèt aliqui ab eodem Sole cale-
fiant, non tamen pari mõ æstuant, qa iu-
xta qualitatem corporis sentit̃ pondus ca
loris. Quod ergo respectu Solis facit di-
spar valetudo corporum, hoc facit respe-
ctu gehẽnæ disparitas meritorum. Vnde
in eodẽ igne est diuersitas cruciatum, ſm
diuersitates & gradus meritorum.

Pœnitens qño vt verè pœniteat, parturienti mu
lieri debeat comparari, & postea suamet opera
studiose discernere, vitiorumq; vetustatem de
struere, & nouitate virtutum sese decorare cor
plis demonstratur, cuius pœnitentiam non esse
differendam, sed continuò, perseueranter, modo
rateq; peragendam fore asseritur. Cap. LIX.

POenitens debet esse parturiẽti similis.
Mulier. n. cũ delectatione cõcipit, sed
cũ dolore vehementissimo parturit: quia
non est ita minimum mẽbrum in partu-
riente. qđ non doleat. Ita nullũ debet es-
se membrũ in corpore, quod pœnitentiã
non faciat. Quia cum oĩa mẽbra fuerint
instr̃a vitiorũ, debent similiter esse instr̃a
pñiæ. Sic fuit Magdalena q̃ tot ex se exhĩ
buit holocausta, quot habuerat oblecta-
menta. Ro. Sicut exhibuistis membra ve- Rom. 6
stra seruire immunditiæ, & iniquitati ad
iniquitatem, ita nunc exhibete ea seruire
iustitiæ in sanctificationem.
Item pœnitens, vel tentatus debet stu
diose opera sua discernere, & corrigere.
Cuius exemplum est, quia mos antiquo-
rum fuit in dolore vestimenta scindere.
Vesti-

Vestimenta enim, sicut Greg. dicit, scindimus, cũ discernendo nr̃a opera ꝑtractamus. Si enim apud Deũ nostra opera nos quasi vestimenta non tegeret, nequaquã voce angelica diceretur: Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius. Turpitudo enim tunc nostra cernitur, cũ vita nostra ante iustorum oculos reprehensibilis monstratur. Tamquam enim subsequentis operis tegmine velamur, q̃ñ culpa tentati ad lamenta accendimur atque ipsis lamentis excitati ad perspiciendum lumen iustitiæ subtilius oculos mentis aperimus. Quasi in dolore vestimenta scindimus, quando ex fletu discretione crescente cuncta quę agimus districtius irata manu iudicamus.

Item sicut dicit Gregorius, Pœnitentiũ corda sterquilinio assimilantur: quia dum mala sua flendo considerant, quasi ante se stercora sese abijciendo coaceruant.

Item pęnitens debet destruere vetustatem vitiorum, vt habeat nouitatem virtutum. Pueri enim vestes veteres laniant, vt nouas recipiant. Et armiger destruit malum equum, vt habeat meliorem. Et homo dissipat domum veterẽ, vt faciat pulchriorem. Similiter debet homo per pœnitentiam destruere veterem hominem, vt induat nouum. 2. Corin. Scimus quoniam si terrestris domus nostra dissoluatur, domum non manufactam habemus, &c. 2. Cor. 5.

Item differens pœnitentia vsque ad senectutem, similis illi est, qui haberet quatuor asinos, & debiliori eorum totum ipsorum quatuor onus imponeret: quia talis profecto impius, & stult⁹ reputaretur. Sic est ille qui totũ onus pœnitentiæ suæ vult in senectute sua portare, quando iã non potest laborare. Vnde Malach. Maledictus dolosus, q habet in grege suo masculum, & votum faciens imolat Domino debile. Mal. 1.

Item pœnitentia accelerata, & in ætate iuuenili incepta præseruat a putredine carnalium desideriorum. Nam sicut carnes custodiũtur ex salis appositione, aliàs putrescerent, & scaturirent vermes quin sal cito apponeret: Sic caro hominis vermes peccati, & prauæ delectationis scaturit, nisi in ætate iuuenili domet, & in seruitutem spiritus redigatur.

Item omne onus alleuiatur ex consideratione mercedis. Nam portio lignorum vel bladi maius onus libenter assumit in humeris suis, vt maiorem mercedem habeat. Sic debet facere pœnitens maiora, scilicet onera laborum, & ieiuniorum sibi assumere, vt magis remuneretur. Vnusquisque enim mercedem accipiet secundum laborem suum.

Item qui indiscretè per pœnitentiam se affligit, similis est illi qui vermem vult excutere de arbore, & excutit florem, vel fructum cum verme. Et lotrici quæ pannos lacerat lauãdo super lapidem, & percutiendo. Et monacho qui tantum equitauit, quod oportuit equum remanere in crastino in stabulo.

Item ille qui aufert vitam alicui, qui victurus esset per annum, homicida iudicatur. Quãto magis ille qui nimijs ieiunijs, & afflictionibus efficit, vt decem annis citius moriatur quam esset moriturus? Ber. Non habet callidus hostis efficacius machinamentum ad tollendum de corde charitatem, quod si efficere possit, vt in ea incautè, & sine discretione ambuletur. Ber.

Item tardius pœnitentiam faciens, similis est ei qui debitum incurrit ad vsuram: qui quanto plus differt soluere mutuum, tãto plus crescit debitum super eũ, & tanto plus oportet eum dare tempore solutionis. Sic quanto diutius fuerit aliqs in peccatis, tanto plus soluet in pęna. Rom. Secundum duritiam tuam, & im pœnitens cor &c. Verè enim magna est vsura, quando pro vno peccato soluitur pœna infinita, i. pro vna delectatione peccati pœna æterna. Rom. 2

Item pñia est appetenda, & si non ꝑꝑ pęnam quam infligit, saltem ꝑꝑ gratiam quam acquirit. Solet enim homo aliquis nobilis vetulam mulierẽ ducere, & ignobilem in vxorem, non propter se, sed propter diuitias magnas quas habet, & propter magnam hæreditatem quam possidet. Sic & tu pęnitentiam assume tibi in vxorem, & si non propter se, quia tibi videtur grauis & turpis, tamen propter thesaurum gratiæ, & virtutum quem secum defert, & hæreditatem æternam, quam ꝓmittit. Sap. Hanc amaui, & exquisiui a iuuentute mea, & quæsiui illam sponsam mihi assumere, & amator factus sum formę illius. Et ibidem. Sciens quoniam communicabit de bonis suis. Et Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Sap. 8. Sap. 7.

Viri perfecti, vt in Dei amore feruentiores reddantur, superuacaneas cogitationes exēplo Nazareorū à mente reijcere admonētur. Cap LX

PErfecti viri student resecare superfluas cogitationes, vt scilicet in diuino amore fiant feruentiores. Cuius exemplū quidem ostēditur in Nazareis, qui in veteri lege capillos eorum quos in deuotione nutrierant, expleta deuotione radere, & in ignem ponere iubebantur. Quid est enim, vt Grego dicit, ꝙ Nazarei capillos nutriant, nisi ꝙ per vitam magnæ continentiæ præsumptionū cogitationes crescunt? Et quid est deuotione completa capillos radere, nisi ꝙ tunc ad perfectionis summam contingimus, cum sic exteriora vitia vincimus, vt etiam cogitationes superfluas a mēte resecemus? Quas nimirum sacrificij igne concremare, est flammis amoris diuini incendere, vt totaliter mēs in amore Dei ardeat, & cogitationes superfluas cōcremans, quasi Nazarei capillos deuotionis perfectione consumat.

Ad finem vsque in bonum instanter esse perseuerandum, hostiæ sacrificij, pauonisque exemplo hic admonemur, vt Dei gratiam impetrare queamus. Capit. LXI.

PErseuerantia necessaria est in opere bono, sicut cauda animalis in sacrificio. Vñ cauda hostiæ iubetur offerri in sa-
Leui. 3. crificio. Leui 3. Indecēs est enim animal sine cauda. i. opus inceptum sine fine; vel complemento. Vnde dr̄, ꝙ pauo auis, q̄ amisit caudam, non audet apparere præ verecundia. Sic sine cauda perseuerantiæ non audebit aliquis coram Deo in iudicio apparere.

Item perseuerantia impetrat gratiam. Nā si hō tantum perseueraret in oratione quantum pauper ad ostium diuitijs pro eleemosyna, citius impetraret spiritualem eleemosynam quàm ille corporalem. Vn
Act. 2. de Apostoli perseuerātes in oratione, Spiritum sanctum acceperunt.

Pigri hominis naturam plurium Dominorū castrorum, agroque neglecto assimilari declaratur. Capitu LXII.

PIger hō similis est castro plurīū dñorum, inter quos ille q̄ remissus est totū amittit. alius. n. paulatim aufert ei ius suū. Sic si spiritus remissus fuerit caro, q̄ aduersus spiritū concupiscit, quotidie aliquid cōtra ipsum acquirit. Pro. Manus for- Pro. 12
tium dominabitur, quę autem remissa est tributis seruiet.

Item piger homo similis est agro neglecto qui herbas inutiles profert, si in pace dimissus, nec fossus, nec purgatus sæpe fuerit, & bonis seminibus seminatus. Sic homo vitiorum spinas, & tribulos generat, nisi vtilibus occupetur laboribus.

Prædicatores bona docentes eaque ipsimet non agentes cæcis ac claudis comparari affirmatur. Cap. LXIII

PRædicatores qui dicunt, & nō faciūt, similes sunt cæcis, & claudis, qui sedē in introitu ciuitatis mendicantes qui trāseuntibus viam ostendunt, sed nūquam
in ea pedem ponunt, Contra illud Ia. Sic Iaco. 2
loquimini, & sic facite.

Item sicut esset deridendus quæ argento vas fictile ornare vellet, decorare lutū, vt sordidare argentū: Sic irrisione dignus
est, qui cum malus sit, bona dicit. Prouer. Pro. 26.
Quomodo si argento solido ornare velis uas fictile, sic tumētia labia cum pessimo corde sociata.

Quantum laborandum sit, vt diuina merita augeamus seminantis ditantisque exemplo instruimur. LXIIII.

PRoficere dēt homo continuè in operibus suis bonis. Nam volenti ditari non sufficit sibi non perdere, nisi annuatim crescat in aliquo. Similiter desiderās ditari in bonis spūalibus, dēt annuatim; & quotidie bona sua ampliare, vt dr̄. Am
buletis, vt abundetis magis. 1. The. 4
Item nullus vellet semen suū terræ cōmittere, nisi crederet illud multiplicatum colligere. Ergo sicut laboraret homo ad multiplicandum semina, sic debet labo-
rare ad multiplicandum merita, quod est Eph.
secundum Deum proficere Apostolus. In omni opere bono fructificantes, & crescētes in scientia Dei.

In peccatis hac in vita prosperantes, qui insania ac freneticis similes iudicantur ferè per amena prata pulchraque itinera ad interitum duci edocetur Cap. LXV.

PRosperantes in peccatis sires sunt illis qui per pulchra itinera ad suspendium

dium pertrahũtur, vel qui per amęna prata ad carcerem damnationis ducunt. vñ Grego. de peccatore prosperitatibus mũdi florente dicit: Honoratur in via, in peruentione damnabitur, & quasi per amœna prata ad carcerem peruenit qui per p̄sentis vitæ prospera ad interitum tendit.

Item prosperitas peccatorum exultantium in peccatis, similis est insanis, quia tales, vt dicit Greg. non prosperitate eriguntur, sed insania quam subeunt, vñ affligi debuerunt, & exinde miseri in exultatione defluunt, vñ altius flendi sunt.

Item peccatores tales sunt freneticis similes qui insaniam virtutem putãt: quia ex morbo esse nesciunt hoc, ꝙ amplius sani possunt, Et quasi creuisse viribus se æstimant, dum ad vitæ terminum per augmenta doloris appropinquant, quia rationis sensum non habentes flent, & ridẽt, & tanto magna æstimatione se dilatant quanto in sensibiles malum, quod patiũtur ignorant.

Rationis vis quanta sit & qua uia semper animi cogitationes habeat regulare, vnico ancillarum Dominæ exemplo ostenditur. Cap. LXV.

RAtio debet regere cogitationes sicut domina regit ancillas, & familiam. Nam videmus (sicut dicit Greg.) ꝙ absente domina familia deordinatur, quia ancillarum linguæ perstrepunt, silentia deserunt, deputati operis officia negligunt, totum ordinem sibimet confundunt. At vbi repente domina venerit mox perstrepentes linguæ reticent officia vniuscuiusque operis repetunt, sicque ad opus proprium ac si non recesserint reuertuntur. Similiter si ad momentũ rõ discedat quasi absente domina cogitationũ se clamor velut garrula ancillarũ turba multiplicat. Vt autem ratio ad mentem redierit mox se confusio tumultuosa compescit, & quasi ancillæ se ad iniunctũ opus tacite reprimunt, dum cogitationes protinus causis se proprijs ad vtilitatem subdunt.

Religiosorum vita qualis esse debeat, mortuorum similitudinibus quibusdam facile terminatur. Cap. LXVII.

REligiosus debet esse mortuus mũdo. i. ad modum mortui se habere. Nam mortuus in sepulchro absconditur, & sic
religiosus debet abscondi in claustro, &
non discurrẽdo vagari. Col. Mortui enim Coll 4.
estis, & vita vestra abscondita est cum
Christo in Deo.

Item anima mortui a carne separatur.
Et sic religiosus debet a carnali amore se
parari. Eccl. Quasi adeps separatus a car- Eccl 47
ne In adipe enim signatur deuotio spiritualium, quæ debet esse in religioso separata ab amore carnalium.

Item caro mortui a vermibus cõsumitur, scilicet in sepulchro. Quia religiosus
per pœnitentiã debet consumere corpus
suum in hoc mundo mente autem debet
esse in cęlo. Iob: Elegit suspendium ani- Iob. 7.
ma mea, i. desiderium æternorum: & mortem ossa mea i. mortificationem carnaliũ desideriorum.

Item mortuus non sentit si pungatur,
vel deijciat, vel eleuetur, Et sic vere mor-
tuus mundo 1 Reg. Sicut angelus dñi do 1. Reg. 19
minus meus, nec benedictione, nec maledictione mouetur.

Item mortuus omnia temporalia relinquit: Et sic religiosus omnem proprieta-
tem debet resignare, & omnia corã Deo,
& fratribus repręsentare, & nihil sibi arro
gare. 1. Cor. Quid habes, quod non acce- 1. Cor. 4
pisti? Bernardus. Monacho habenti proprium, negabit Deus suum proprium, scilicet cœlum.

Sacerdotum veterie legis corporales perfectiones exterioresque ipsius immunitas negatiue recensentur, quibus Christi sacerdotum clara similitudine spiritualia ornamenta aperiuntur. Cap. LXIII.

SAcerdotes Christi, & clerici immunes debent esse ab illis maculis spiritualiter, a qbus clericos, seu sacerdotes Iudæorum oportebat esse immunes corporaliter. Prohibetur. n. esse cæcus, i. ne sit ignorans: claudus, i. instabilis, & ad diuersa inclinans. Et ne sit paruo, vel grãdi, vel curto naso. i. ne habeat defectu discretionis ne plus, vel minus; aut aliqua praua exerceat. Per nasum enim signatur discretio, quia est discretiuus odorum.

Itẽ ne sit fracto pede, vel manu, i. ne amittat virtutem operandi bene, vel procedendi de virtute in virtutem.

Itẽ repudiat si hẽat gibbũ añ, vel retro ꝑ quẽ signat supfluus amor terrænorum.

Item si lippus. i. si per carnalẽ affectum eius ingeniũ obscuratur. Contingit enim lip-

lippitudo ex fluxu humoris. Repudiatur etiam si habeat albuginem ĩ oculo, idest præsumptionem candoris iustitiæ in sua cogitatione.

Item si habeat iugem scabiem, i. petulantiam carnis. Et si sit habens impetiginem, quæ sine dolore corpus occupat, & membra corporis fędat; per quã auaritia designatur. Et etiam si sit herniosus, vel ponderosus, ꝗ s. gestet pondus turpitudinis in corde, licet non exerceat opere.

Mercenarijs sancti viri quatuor rationibus nec non illis qui corporaliter suspenduntur comparãtur, eosque in alia uita ab omni corporis atque perturbatione tandem a Deo fore liberandos demonstratur. Cap. LXIX.

SAncti viri assimilantur mercenarijs. Primo ratione temporis, quia tempus pñs cito finiri exoptant, vt scilicet ad vitæ præmia perueniant. Sicut mercenarj p̄stolantur finem diei, vt labor cesset, & re-
Iob. 7. cipiãt pręmium operis sui. Iob. Sicut dies
Grego. mercenarii di[e]s eius. Vbi dicit. Gre. Dies suos mercenarius euolui citius exoptat, vt ad laboris sui præmium sine tarditate perueniat. Dies itaque hominis a vera & æterna sapientia rectè diebus mercenarij comparantur, quia præsentem vitam exilium non patriam, militiam non palmam deputat: & eo longius a præmio se conspicit, quo tardius ad finem venit.

Secundo ratione laboris. Nam, sicut dicit Grego. Mercenarius in alienis laboribus exsudat, sed tamen sibi præmium ꝓprium præparat. Omnes ergo qui spe cœlestium prædití exercitatione vitæ p̄sentis atterimur in alieno laboramus: Nam sæpe & reprobis seruire cogimur, mundo quæ mũdi sunt reddere coartamur, & alieno quidem labore fatigamur, sed tamen præmia nostra percipimus: & per hoc peruenimus ad propria, quòd purè ministramus aliena.

Tertio ratione operis. Nam, sicut dicit Grego. Mercenarius solicitè curat inspicere ne vnquam dies vacu⁹ labatur ab opere, & expectatus finis temporum inanis veniat ad remunerationem. In laboris namque studio conspicit quid ꝑcipere in tempore remunerationis possit. Nam cum opus crescit, præmij fiducia proficit Cum vero opus torpuerit, spes a remuneratione lassescit. vnde & electus quisque vitam suam, quasi mercenarij diem pensans, tanto fidentius ipse tendit ad præmium, quanto nunc robustius perdurat ad laboris incrementum, qui sit decursus præsentis temporis pensat, dies cum operibus numerat: ne à labore uacua trãseant uitæ momenta formidat: aduersis gaudet, passione reficitur, mœrore refouetur, quia sequentis uitæ præmiis tanto se largius remunerari conspicit, quanto præamore illius quotidianis se mortibus uerius impendit.

Quarto ratione mercedis. Quia consideratio mercedis, homini mercenario leuiat pondus laboris. Et similiter Sanctis Viris consideratio premij minuit laborẽ exercitij. Vnde Grego. dicit: Mercenarius cum facienda opera conspicit, mentẽ protinus ex longinquitate, & pondere laboris adiicit. Cum uero lassescẽtem animũ ad considerandum operis pręmium reuocat, uigorem mox animi ad exercitium laboris reformat, & quod graue perpendit ex opere, leue æstimat ex remuneratione. Sic electi quiq; cùm mundi huius aduersa patiuntur cùm honestatis cõtumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant esse grauia quibus exercentur pensant. Sed cum mentis oculum ad æternæ patriæ considerationem tendunt, ex comparatione præmii, quàm sit leue, quod patiuntur inueniunt: quòd enim ualde esse importabile ex dolore ostenditur consideratione prouida ex remuneratione leuiatur.

Item Sancti Viri assimilantur illis, qui corporaliter suspenduntur: Quia sicut ille, qui suspenditur corpore ad alta sustollitur, ut ibi moriatur: Sic quoq; Viri Sãcti ad alta per contemplationem se subleuant, ut affectibus terrenis intereant: unde Iob. Elegit suspendium anima mea, Iob. 7.
& mortem ossa mea. Grego. Sancti Viri certissimè sciunt, quia habere in hac uita requiem nequaquam possunt: Et idcirco suspendium eligunt, quia nimirum desideria terrena delerentes, ad alta animum tollunt; suspensi autem mortem suis ossibus inferunt: quia amore supernę patriæ in uirtutum studiis accincti, hoc quòd fortes prius in mundo fuerant, uinculo humilitatis insequuntur.

Item Sancti post hanc uitam liberantẽ ab omni pœnalitate, & molestia, quam patiuntur in hac uita. Nam licèt cardui, & urticæ granis in campo socientur, tamen cum ponuntur in horreo, societas illa separatur.

paratur. Et sic affectiones, & tribulatiões
quibus modo Sancti comuncti sunt in
campo Mundi omnes separabũtur ab ip-
Apo. 21 sis, cum reponentur in horreo cęli. Apoc.
Absterget Deus omnem lachrymam ab
oculis eorum, &c.

Mysticam sacræ scripturæ intelligentiam assidua eius lectione haberi, unica hominis ignoti cognitionis similitudine breuiter ostenditur. Cap. LXX.

SCripturę sacræ intelligẽtia mystica as-
sidua eius lectione aperitur. Cuius exẽ
plum est (secundum Greg.) Sicut ignoto-
rum hominum facies cernimus, & corda
nescimus, sed si familiari eis locutione
coniungimur, vsu colloquii eorum, & cõ
gitationes indagamus. Ita cum in sacro
eloquio sola historia aspicitur, nihil aliud
quam facies videtur. Sed si huic assiduo
vsu communicamus, intimam mentem
ex collocutionis familiaritate penetra-
mus. Dum enim alia ex alijs colligimus,
facile in eius verbis cognoscimus aliud
esse, quod intimant, aliud, quod sonant.
Tanto autem quisq; notitia illius extra-
neus redditur, quanto in sola eius superfi
cie ligatur.

Silentij vtilitas quanta sit, linguæque refrenatio quantum prosit, duobus naturalibus indicatur exemplis. Cap. LXXI.

SIlentium feruorem deuotionis seruat.
Solet enim obstrui vas in quo est vi-
num, vt vinum fortius fiat, vel sit. & potꝰ
coopertus colorem suum, & munditiam
conseruat. Sic qui vult deuotionem cor-
dis, & munditiam conseruare, debet os
Psa. 38. clausum tenere. Psa. Concaluit cor meum
intra me, &c.
Item silẽtium seruare est os, vnde exit
ignis, & flamma omnia comburens, ob-
struere. Iac. Lingua ignis est, &c. Ecce quã
Iaco. 3. tus ignis quàm magnam syluam incen-
dit, idest virtutem bonorum operum cõ-
sumit.

Simoniacus Leoni ac Latroni comparatur: cuius peruersitas ex istorum similitudinibus indicatur. Cap. LXXII.

SImoniacus assimilatur Leoni, quia
procurat, quòd ecclesia quę est spon-
sa Christi, aliunde grauida sit quàm de
suo viro quæ de solo Spiritusſancto cõci-
pere debet: sed simoniacus facit, quod
concipit de spiritu maligno, & sic ea facit
nutrire filios adulterinos, & filios ꝓprios
exhæredat a patrimonio Christi, consti-
tuens hæredes filios diaboli. Ecclesiastic. Eccl. 23
Omnis mulier relinquens virum suum
peccabit, & statuens hæreditatem ex alie
no matrimonio.
Item Simoniacus assimilatur latroni.
Facit enim Simonia homines esse latro-
nes, & sacrilegos, quia scilicet sacra sunt
ea circa, quæ latrocinium exercẽt. Absur-
dum est enim dicere eum qui furatur, vel
capit calicem alicuius ecclesiæ sacrilegiũ,
vel furem esse, & non eum qui furatur tã Ioan. 10
ecclesiam quàm quæ ad eam pertinent.
Io. Qui non intrat per ostium in ouile o-
uium, sed ascendit aliunde, ille fur, est
& latro.

Quamplurimis perspicuisque exemplis sacræ scriptur æ testimonijs quantopere malorum societas, qui cũ bonis viris nunquã uersantur, ne eorum malitia patefiat, sit fugienda enucleatur. Cap. LXXIII.

SOcietatem bonorum fugiunt ma-
li, ne eorum malitia appareat. Sicut
mulier turpis non libẽter sedet iuxta pul
chram, ne turpitudo illius magis appa-
reat: quia opposita iuxta se posita ma-
gis elucescunt. Sic mali non sociantur bo Ioan. 3.
nis libenter, ne malitia sua eorum boni
tate magis euidens fiat. Ioan. Omnis quĩ
male agit, odit lucem, & non venit
ad lucem, vt non arguantur opera
eius.
Item societas mala trahit ad peccatum
sicut accidit de spinis, quòd vna trahit Pro. 1.
aliam. Prou. Fili mi, si te lactauerint pec
catores, ne acquiescas eis, &c. Et idcirco,
sicut non est tutum ægroto esse in aere
corrupto, quia ex hoc cito recidiuum
pateretur, sic non est tutum bonis esse in
consortio peccatorum, ex hoc enim ad
peccatum inducuntur. Prouerb. Ami- Pro. 13.
cus stultorum efficietur similis. Vn-
de, sicut non est secura ouis iuxta lu-
pum, nec stuppa iuxta ignem, nec
fagimem iuxta catum: Sic nec iu-
stus iuxta peccatorem, nec mulier iu-

xta

1. Cor. xta peccatorem. Co. Corrumpunt mores
bonos colloquia mula.

Item ſocietas mala eſt vitanda. Nam q
non vult eſſe leproſus, debet vitare con-
ſortium leproſorum. Sana poma ſociata
putridis citius corrumpũtur, & ſani cum
Iſa. 17 infirmis citius infirmantur. Pſ. Cum per-
Prou. 4. uerſo peruerteris. Prouer. Non delecteris
in ſemitis impiorum, nec tibi placeat ma-
lorum via.

Item ſocietas mala non eſt toleranda
propter vtilitatem temporalem. Nã ſi qs
eſſet in domo ſuccenſa, vbi non eſſet, niſi
vna feneſtra, per quam non poſſet exire
indutus, & oneratus, potius omnia ſua di
mitteret antequã non exiret. Sic quilibet
diſpendium ſuorum, & ſuæ carnis quan-
tu[illegible] que potius deberet ſuſtinere quàm
in conſortio malorum remanere in peri-
Gen. 39 culo ſuo. Vñ Gen. Ioſeph relicto pallio in
manu fęminę fugit. Et homo de periculo
maris libenter nudus euadit.

Item ſocius malus abijciendus eſt, ſi-
cut dens putrid⁹ de ore deijcitur, ne alios
corrumpat, & ouis morbida de grege alia
rum, & leproſus de conſortio hominum.
Et pomum putridum de aceruo aliorum.
1. Cor 5 1. Cor. Modicum fermentum totam maſ
ſam corrumpit.

Quàm benigne bonis temporalibus viris præſertim ſpiritualibus prouideat Deus, tum exemplis tum auctoritatibus oſtenatur.
Cap. LXXIIII.

SOllicitudo temporalium eſt viro ſpiri
tuali contemnenda. Nam qui ad fon-
tem vadit non eſt ſollicitus quid bibat.
Quid ergo times ſtulte? ꝓuidẽtia Dei ma
ior eſt fonte. Cogita, quod ſeruus dẽt eſſe
ſollicitus quomodo bene ſeruiat domino
ſuo, & domini eſt ꝓuidere miniſtro ſuo.
Vnde dicitur: Omnem ſollicitudinem ve
1. Pet. 5. ſtram proijcientes in eum, quoniam ipſi
cura eſt de vobis. Matt. Nolite ſolliciti eſ
Matt. 6. ſe dicentes, qd manducabimus, &c. Chry
Chry. ſo. Eſcam corporis ſi ſollicitus non fue-
ris, habebis: iuſtitiam vero ſi ſollicitus nõ
fueris non habebis. Quis eſt pater qui nõ
prouideat filijs ſuis, cum viderit eos ege-
re? Matt. Scit pater veſter, quia his omni-
Matt. 6. bus indigetis.

Quo pacto ſpes tuta fiat, & adiutor, & quantum ſit ſemper in Deo ſperandum terminatur. Capi. LXXV.

SPes iuuatur ex bonis operibus, ſecur⁹
n dẽt eſſe de re, qui habet bonum pi-
gnus apud ſe. Securi itaque ſunt de regno
futuro, qui habẽt bona opera, quæ quaſi
pignora ſunt regni cęleſtis. Grego. Cum
opus ꝑficit, regni cęleſtis fiducia creſcit.

Item ſpes iuuatur ex tribulationibus.
Certus enim poteſt eſſe de re venali qui
precium apud ſe habet. Sic debet eſſe cer
tus de regno æterno qui multas tribula-
tiones ſuſtinuit. quibus regnum cœlorũ
emit. Acto. 14. Per multas tribulationes Act. 14
oportet nos intrare in Regnum Dei.

Item ſperandum eſt in Deo, quia ſperã
tes in ſe, ſuſtinet ne cadant. Naturaliter
n. qui debilis eſt, et timet cadere, alicui rei
adhæret, vt patet ĩ puero, vel infirmo. Sic
naturalis rõ dictat animæ cognoſcẽri de-
bilitatem ſuam, quod fortiori ſe inniti de
beat, ſcilicet Deo. Quia de facili tranſit
malum paſſum, qui habet bonam appo-
diationem, ſcilicet Deũ, qui bene poteſt
eum extra malum paſſum eijcere. Verita-
tis enim eſt præſtare fulcimentum innitẽ
ti ſibi, ſed vanitatis eſt negare. Vnde cum
Dominus veritas ſit, innitenti ſibi non ſe
ſubtrahit, ſicut ſolent facere mali pedis
ſeq eis qui appodiant ſe ſibi, quia ſubtra-
hunt ſe, vt cadant. Iſa. Speret in nomine
domini, & inueniatur ſuper Deum ſuum. Iſa. 1.

Valde monſtruoſum eſſe de Dei gratia ſuperbire, difficulterque ſuperbos humore gratiæ carentes a propria voluntate deflecti definitur.

Cap. LXXVI.

SVperbire de gratia a Deo data, mon-
ſtruoſum eſt. Nam ſicut mõſtruoſum
eſſet, quod ex muliere naſceretur bufon:
ſic monſtruoſum eſt, quod aliquis ex gra
tia Dei, ſibi data a Deo efficiatur ſuperb⁹
Et talis etiam de vita moritur, de ſanitate
ægrotat, de medicamẽto interficitur. Gre. Grego.
Qui de virtutibus ſe extollit, non de gla-
dio, ſed medicamento ſe interficit.

Item ſuperbi difficulter a propria volũ-
tate

tate, quia carent humore gratiæ. Virgula enim quanto plus habet de humore, tanto citius flectitur. Sic qui plus habet de gratia, citius obedit. sed lignum aridũ cito frangitur, dum flecti creditur: sic superbi qui sine humore gratiæ sunt, flecti non possunt. Eccle. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut thaurus, ne forte elidatur per stultitiam virtus tua, & commedat folia tua, & fructus tuos perdat, & relinqueris velut lignum aridum in deserto. i. sine merito.

Eccl 6.

Diaboli tentatio in quo potissimum fiat peccato, illiq; obsequi quantum obsit, ac quos præcipue Deus in hoc mundo tentari tribulariq; patiatur: quomodove tentationibus resistendum sit, examussim explanatur. Cap. LXXVII.

TEntat diabolus hominem de illa re, qua magis consueuit decipere; sciens ꝙ membrum citius frangitur, vbi prius fractum fuerit, quàm alibi. Et citius incẽditur lignum, quod aliquãdo fuit ĩ igne, quàm si nunq; fuisset. Et citius cadit homo in infirmitatem quam aliquando habuit, quàm in aliam. Sic homo facilè in clinatur ad peccatum, quod aliqñ fecit.

Item tentationis delectatio corrumpit sinceritatem animæ, etiam sine consensu operis, sicut mulier non dicitur casta, q̃ libenter audit verba corruptoris, dato etiã, ꝙ ei in opere non consentiat; & quæ appetit diligi, etiam si corrumpi non appetat. Aug. Non solum appetere, sed appeti velle, criminosum est. Sic non est reputãda casta anima, quæ tentationes diaboli recipit, & in eis delectatur, quamuis peccatum facere non velit.

Aug. in Reg.

Item tentat diabolus, & impugnat maxime illos, qui ipsum deserunt, & ad Deũ se conuertunt, vt Pharao filios Israel fugientes persecutus est. Glosa. Qui ab illecebris mundi abstinere, & in Christo piè vult viuere, persecutionem patitur. Dum enim diuino seruitio constringi exoptat, bellum diaboli contra se excitat, sicut rex sibi subditos non impugnat, sed aduersarios.

Item tentationibus, & suggestionibus non resistẽtes, nõ possunt coniungi Deo. Vnde assimilantur illis mulieribus, cum quibus in veteri lege non poterat sacerdos matrimonium contrahere. Nam Leuit. 21. Præceptũ est sacerdoti, vt uirginẽ tantùm duceret in vxorẽ: sed viduam, & repudiatam, sordidam, & meretricẽ non acciperet. Per viduam enim intelligitur anima, cuius mortuus est carnalis vsus, sed non affectus, quam sola necessitas retrahit a malo, non charitas. Et talis potest dici vidua de vno marito, quæ lambit vbi mordere non potest, idest delectationes preteritas quas habere non potest, cu pit: sicut canis lingit hastile, & scutellam post cibum. Thim. Vidua ĩ delicijs viuẽs, mortua est. Glo. morte peccati, vel morte animæ. Talis enim vidua, quando contingit ei aliquid, quod tædet, semper recogitat maritum mortuum, quamuis pessim⁹ fuerit: & talis est anima, cui quando contingit aliquid aduersi semper suspirat ad ea, quæ dimisit, vt filij Israel ad ollas carnium in Aegypto. Per repudiatam significantur illi quos negocia mundana repudiant, & ad illa se ingerunt non vocati, & a mundo contemnuntur, & opprimũtur, & tamen mundum non contemnunt. Sicut meretrix ad leccatorem suum accedit, licet ab eo frequenter verberetur, & cum eo multas molestias sustineat. Aug. Ecce turbat te mundus, & amatur, quid si tranquillus esset? quomodo inhæreres formoso, qui sic amplecteris fœdum? Tales etiam similes sunt leccatoribus, q in curijs Principum bonis nutriti morsellis, licet fastidientur, & licentientur, tamẽ expulsi per vnum hostium, redeunt per aliud. Sic quidam ita sunt allecti illecebris, & delectationibus mundi, quod licet aduersitatibus, & molestijs impugnẽtur ab eo, tamen non recedunt. Per sordidam intelligitur anima, quæ immundis affectionibus maculatur. Si vis ergo desponsari Christo, auferas tibi vestimenta sordida, vt omni tempore vestimenta tua idest opera sint candida. Rom. Abijciam⁹ opera tenebrarum, &c. Per meretricẽ autem, quæ cuilibet patet libidini, intelligitur anima, quæ cuilibet cedit tentationi. Hiere. In omni via prosternebaris meretrix. Nulla ergo talis anima est Deo coniungi apta.

1. Thi. 5

Leu. 21

Augu.

Ro. 13.

Hier. 2.

Item tentari, & tribulari Deus hominẽ permittit, etiam postquàm ei magna dona contulit. Vnde Salomon (sicut dicit Grego.) diuinitus sapientiam accepit, & statim post meretricum mulierum quæstione pulsatus fuit. Quod igitur Salomõ mox post tantam reuelationem certamẽ turpium mulierum pertulit, designauit, ꝙ mentem nostram sæpe concessis virtuti-

bus respect⁹ intimæ largitatis illuminat: sed hanc protinus etiam lubricæ cogitationes turbant, vt quæ subleuata immenso munere exultat, etiam tentatione pulsata, quid sit inueniat. Sic Helias diuina gratia præditus, sermone cœlos aperuit: & tamen probatus subito infirmus per deserta fugiens, vnam mulierem expauit. Sic & Paulus ad tertium cœlum ducitur paradisi penetrans secreta considerat; & tamen ad semetipsum rediens contra carnis bellum laborat, legem aliam in membris sustinet, cuius impugnatione in se fatigari spiritus legem dolet.

Item tentat diabolus primo blandiendo, quasi procando, sicut leccator primò salutat mulieram procando, sed postquã fuerit ab eo corrupta semel, sequitur eum non rogata, nec habet audaciam postea aliquid ei denegare: sed plerunq; contra cor suum obedit ei in omnibus. Sic anima diabolo semel exposita per cõsensum peccati non habet amplius audaciam ei

Hier. 2. resistendi, sed dicit illud Hiere. Adamaui alienos, post eos ambulabo.

Item tentatio mala est statim a principio repellenda, sicut ignis antequàm crescat, extinguendus; est& infirmitas anteq̃

Grego. radicetur, sanari potest. Greg. Si tentationi in corde nascenti festine non resistitur, eadem mora qua nutritur roboratur.

Iac. 3. Iaco. Resistite diabolo, & fugiet a vobis. Esto ergo sicut Dangerosus epulator, qui cibos immundos, seu non bene paratos vertit, vel reijcit in faciem apponentis. Sic cum indignatione tentationes reijciés quasi scutella sua diabolum in fronte p̃cutit. Item qui pannos suos comburi sensit, ignem amouet. Et miser homo se sensit comburi igne concupiscentiæ malæ, & luxuriæ, & pedem mentis non retrahit.

Item tentatio mala vincitur oratione. Exod. Cum leuaret Moyses manus, & ora-

Exo. 17 ret, vincebat Israel. Iudith. Memores esto

Iudith. 4 te serui Dei, Moysi, qui Amalech non in ferro pugnando, sed precibus sanctis orã do eiecit. Plus enim valet vnus Sanctus orando, quàm multi peccatores præliando. Item tentationes repelluntur per confessionem. Latrones enim fugiũt eos accusantes. Sic demones fugiunt peccata

Hiere. reuelantes, & confitentes. Hiere. Reuelata traditione cõfusus fugiet inimicus Ecclesiastici. Qui reuelat arcana amici, fi-

Ecc. 27 dem perdit.

Item vincitur tentatio carnis spiritualiter per fugam, sicut extinguitur ignis per separationem lignorum. 1. Corin. Fugite 1. Cor. 6
fornicationem.

Peccatorum caussa hominis vitam abbreuiari serui unico exemplo, duabusq́ sacræ scripturæ auctoritatibus approbatur. Cap. LXXVIII.

TEmpus abbreuiatur homini propter peccatum. Nam si aliquis haberet seruum, vel filium, cui dedisset pecuniam ad negociandum, & totam cõsumeret filius prodigus, vel etiam de pecunia sua ipsum impugnaret non plus ei daret, sed potius residuum ei auferret. Sic facit Deus plerunq; peccatori de tempore, quod dedit ei ad pœnitentiam, & ille abutitur eo in superbiam, & Deum impugnat. Proue. Pro. 10.
Timor Domini apponit dies, & anni impiorum breuiabuntur. Sicut medietas mẽbri abscinditur ne totum corrumpat. psal Psa. 54.
mus: Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos.

Hominis ad benefaciendum tepiditas quantum Deo displiceat, & quot animæ damna afferat breuibus ostenditur uerbis exempluq; perspicuis. Cap. LXXIX.

TEpiditas iram Domini prouocat, sicut aqua tepida prouocat vomitum. Apoca. Quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo. Tepidus a Deo euomitur cum in deterius labi permittitur, vel cum impœnitens moritur. Apo. 3

Item tepiditas fiduciam tentandi Diabolo præstat. De multis enim tentat tepidum, de quibus non auderet tentare feruentem. Oleæ enim feruenti muscæ non insident.

Item tepiditas reddit hominem impotentem, & contractum: vt patet in illis, qui cum fortes sint corpore, tamen possunt vix partem pœnitentiæ facere, quam facit vna vetula totam. Quod accidit ur ex tepiditate eorum, quia paruum habent desiderium. Bernardus: Forsitan non possumus, quia non multum volumus.

Verus

Verus timor hic Animæ ostiarius iure nuncupatur, qui quidem a seruili timore facile seiungitur, & quantum Dei timor nobis prosit, aperitur.
Cap. LXXX.

Timor est sicut ostiarius animæ. Nobiles enim ĩ egressibus habēt ostiarios cum baculo turbam arcentes, ne cōprimant eos, & personas suppositas, ne super collum suum se ingerant, expellunt. Sic anima iusti, quando exit ad loquendum, vel videndum, timorem habet pro ostiario, cuius baculus est totus infernus ad expellendum turbas malarum cogitationum, ne ab eis comprimatur Iesus, idest salus animæ per consensum. Vnde Turbæ te comprimunt, dictum est ei. Et ideo non est exeundum sine ostiario. Sed timor seruilis non est ostiarius viuus, sed pictus: quia manet in timore seruili peccandi voluntas, & sequeretur opus, si putaretur impunitas, vt dicit Augu. August. Est ergo timor seruilis, vel mundanus sic vere sicut ostiarius pictus in portis diuitum, qui eleuata claua videtur percutere ingredientes, & ingressum prohibere: quod non facit. Sic timor, qui sine charitate est, videtur peccatum expellere, sed non expellit. Item timor bonus præparat cor hominis Deo. Quando enim aliquis magnus vult hospitari in aliqua domo, præmittit nuncium, qui domum mundet, & præparet. Sic Deus facit immittendo timorem. Ecclesiastic. Eccl. 2. Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, scilicet ad recipiendum eum, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Item timor mundanus quo quis magis eligit malum animæ quàm corporis, facit eum similem rustico, qui eundo ad forum portat sotulares suos in collo suo magis eligens lædere pedes suos quã sotulares.

Tribulationum, quæ & flagellis ac aquis optimo iure assimilantur, maximus ostenditur fructus: & cur Deus in hoc mundo nos torqueat: quantumq́; fugientes tribulationes sint improbandi, pluribus exemplis atque sacræ scripturæ testimonijs declaratur. Cap. LXXXI.

Tribulatio separat hominem ab amore mundi, & peccati. est enim velut absynthium, quo viri spirituales a temporali consolatione separantur, sicut pueri aliqua amaritudine a lacte matris separantur. Electis enim suis Deus iter asperum facit, ne dum delectantur in via, obliuiscantur eorum, quæ sunt in patria. Sed sicut pulmētum adhęret ollæ, in qua decoquitur, nisi sæpe moueatur: sic cor hominis adhæret mundo, nisi tribulationibus pulsetur. Augu. Ecce turbat me mundus, & amatur: quid si tranquillus esset? quomodo inhæreres formoso, qui sic amplecteris fœdum? Augu.

Item tribulationes similes sunt flagellis, seu virgis scoparum nodosis, & duris quibus pueri castigantur, & earundem etiam fasciculis, domorum habitacula a sordibus, & immundiciis expurgantur: similiter etiam ex tribulationum flagellis castigantur insipienter peccantes, & purgantur, qui humiliati ex eis ad Deum per pœnitentiam redeunt, vitam suam in melius commutantes. Flagellum enim (sicut Gregorius dicit) Grego. Diluit culpam, cum mutat vitam. Nam cuius non mutat mores, non expiat actiones.

Item tribulari permittit Deus hominem, vt liberet eum a pœna, & vt proficiat in disciplina. Sicut pueri quãto plus verberantur, tanto magis addiscunt, & melius faciunt commodum suum, quàm si dimitterentur voluntati suæ. Isa. Misereamur impio, & non discet facere iustitiam. Isa. 26.

Item tribulationem fugiens in mundo isto, magis tribulabitur in alio. Nam scelestus, qui non vult, vel non potest soluere, de sua taberna spoliatur, vel verberatur ad valorem. Sic peccator, qui non vult modo facere pœnitentiam, & soluere, quod debet; verberatur in præsenti infirmitate, vel alia tribulatione, vel soluet in centuplum in inferno, vel purgatorio. Vnde Isido. Nequaquam delinquenti parcit, quoniam peccatorem, Isido.

aut flagello temporali ad purgationem fe
rit, aut iudicio æterno puniendum relin-
quit, aut ipse in se homo pœnitendo pu-
nit, quod malè admisit.
Item tribulatio temporalis ad liberta-
tem æternæ gloriæ perducit. Sicut homo
diu tenet bestiam, quam emit ligatam in
domo sua, donec fuerit domestica, & tūc
dimittit eam liberè ire per domum. Sic li
gat Deus nos tribulationibus modo, &
infirmitatibus in pręsenti, sed post dimit
tit nos liberè ire in domo sua cœlesti, cū
creatura liberabitur à seruitute corruptio
Ro.8. nis in libertatem gloriæ filiorum Dei.
Item tribulatio à peccato retrahit, &
ignem concupiscentiæ extinguit. Est.n.
succursus homini missus à Deo, Si enim
domus alicuius esset igne succensa, si qs
ei aquam ad extinguendum illum ignē
afferret, obsequium, & subsidium reputa
ret, & non nocumentum. Tribulatio.n.
aqua est quæ domum conscientiæ igne
concupiscentię succensam extinguit.
Eccl.3. Eccles. Ignem ardentem extinguit a-
qua.
Item si quis ab hostibus suis duceret
super equum uelocem, ubi esset occiden
dus, gratum haberet, si quis equum illum
occideret, uel necaret, ut sic ab hostibus
liberaret. Quantum ergo gratum debet
esse ei, qui corpus suum, a quo ad mortē
ducitur, infirmitate, vel tribulatione ali-
qua debilitat, ut scilicet a dęmonibus, &
Grego. à pęna liberetur? Grego. Durum non ęsti
mes, quòd pateris dum ab æternis crucia
tibus in tua passione liberaris.
Item ad uitam rectam errātes reducit.
Quādo.n. aliquis porcum suum, uel ouē
ducit ad pascua, uel ad forum, & nō uult
sequi; ligat eum fune, uel uirga percutit,
& sic inuitum ducit. Sic Deus ligat nos
infirmitatibus, & aliis defectibus, quia
aliter nolumus eum sequi, nisi ligati. Ose.
Ose.11. In funiculis Adam traham eos in uincu
lis charitatis.
Item tribulationes fugientes, & gloriā
Christi adipisci cupiētes, similes sunt his,
qui sociant se mercatoribus in lucro tan
tùm, & non in damno. sic tales uolunt es
se comites Christi in consolatione non
2.Co.1. autem in passione, cum tamen dicat Apo
stolus. Sicut socii passionum estis, sic eri-
tis, & socii consolationis.

Verbo Dei carentes spiritualiter grauiterq; fame
scere naturali similitudine, & auctoritate mon
stratur. Cap. LXXXII.

VErbi Dei carentia assimilatur famī.
Vnde Grego. Sicut fames carnis, est
subtractum subsidium corporis; ita fa-
mes mentis, est silentium diuinæ locutio
nis. Vnde rectè per prophetam dicitur:
Emittam famem in terra, non famem pa
nis neq; sitim aquæ, sed audiendi uerbū
Domini. Sicut ergo pauperes festināt ad Amos.
portam diuitis, ut habeant refectionem 8.
corporalem unius diei, & multum infir-
mus est, uel debilis, qui illuc non prope-
rat: sic ad refectionem animæ multo ma
gis debemus currere. Iac. Sit aūt omnis ho Iac.2.
mo uelox ad audiendum.

Vitam æternam, quæ in Dei consistit uisione, nos
ab omni malo liberare, & omni bono replere,
iureq; hæreditario fidelibus conuenire, quàm
plurimis sacra scripturæ exemplis redditur per
spicuum. Cap. LXXXIII.

VIta æterna erit in uisione Dei, quæ li
berabit ab omni malo. Nam si uisio
serpentis ænei liberabat ab omni morsu
serpentino, quanto magis Dei uisio libe-
rabit ab omni nociuo?
Item replebit omni bono. Nam si uisio
Heliæ in curru igneo subleuati impleuit
omnem petitionem Helisei, & uotū: mul
to magis diuina uisio, & fruitio implebit
omni bono desiderium cordis humani.
Et si mannæ degustatio in deserto dabat
omnis saporis suauitatem: multo magis
Dei fruitio in cœlo dabit omnis delecta-
tionis uoluptatem. Psal. Torrente uolup- Psa.35.
tatis tuæ potabis eos.
Item uita æterna debetur nobis iure
hæreditario. Vnde sicut turpe est, quando
terra aliqua uenditur, quod ab eis, qui
sunt de cognatione uendentis non ema
tur; sic cum nos homines simus fratres
Christi, hęreditatem regni cęlestis, quam
uenditioni nobis exponit, emere debe-
mus. Iud. Eme agrum meum, qui est in Iud.32.
Anach: tibi enim competit iure hæredita
tis. Item Deus ostendit multum ualere
gloriam uitæ æternę, quando eam tam
durè uendit amicis quos nullo modo de-
ciperet.

ciperet. Petrus enim emit eam martyrio
crucis: Paulus amputatione capitis, & sic
de alijs. Et ipse filius Dei emit eã amicis
suis effusione sanguinis. Magna ergo insa
nia uidetur esse illius, qui credit ad meli-
forum habere rem uenalem, quàm filius
aut seruus, uel quam ipse paterfamilias.
Sic qui paradisum ad melius forum vult
habere, quàm sancti Viri, aut ipse Chri-
Lu. 24. stus. Lu. Nonne Christum oportuit pati?
Grego. &c. Gre. Quis Sanctorum sine tribulatio
ne coronatus est? facta præcedentium
recolamus, & non erunt grauia, quæ to-
leramus.

Quot modis uocet nos Deus, quo ue modo ad cœlestes nuptias intrare compellat, præclarissimè enucleatur. Cap. LXXXIIII.

VOcat Deus hominem multipliciter.
solet enim inter homines fieri uoca-
tio scilicet per litteras, per nutum, per uo
cem, & per nuncios. Litteræ igitur Domi
ni offeruntur tibi per prædicatores, quas
lr̃as Dei sui audit, uel legit, qui audit uer-
bum Dei: si autem seruus alicuius magni
Domini cum literis Domini sui ueniret,
Lu. 10. & apportaret bonum nuncium, cum de-
uotione, & honore susciperetur: sic & pręç
dicator debet recipi. Luc. qui uos recipit,
me recipit. sed multi literas Domini sui
non recipiunt, nec audire uolunt nec ad
citationes eius ueniunt, licèt omnia te-
Prou. 1. neant ab eo, sed ad citationes mundi, &
diaboli. s. ad quos non tenentur, cito ua-
dunt. Prouer. Vocaui scilicet per literas p̃
dicatorum, & renuistis.
Item sicut gallina uocat pullos suos ꝓ
pter miluum, qui ad ipsam currunt, & ab
scondit eos sub ala. Sed miserrimus pul-
lus aliquando est intentus circa spicam
unam, & non uenit, & capitur a miluo.
Sic miser homo intentus nimis rebus tẽ-
Hier. 8. poralibus non uult ad Deum uenire qñ
uocatur a Deo: & ideo rapitur a diabo-
lo, Hiere Appræhenderunt mendacium,
& noluerunt reuerti. Mirabile est, quod
canis uocatus a Domino statim uenit, &
currit ad eum. Et factura ad creatorem, fi
lius ad patrem, beatificandus ad beatifi-
catorem, infirmus & ægrotus ad medicũ,
& sanatorem, egenus, & pauper ad dita-
torem, & locupletatorem, seruus ad Do-
minum ire contemnit. Ideo conqueritur
Dominus. Iob. Seruum meum uocaui, & Iob. 19
non respondit mihi: ore proprio depręca
bar illum. Glo. ore prędicatorum. Si rex
uocasset pluries seruum suum, & contẽ
neret uenire, multum indignaret. Et quõ
non irasceetur Rex cœli, qui toties uocat
hominem, & uenire non uult? Isa. Om Isa. 65.
nes in cęde corruetis pro eo, quod uoca-
ui, & non respondistis mihi.
Secundo uocat nos nutu manus, uel si
gnis creaturarum, quæ nobis innuunt,
ut ad Deum ueniamus. Malus est mona-
chus, qui non intelligit signum Abbatis
sui. Prou. Extendi manum meam, & non Prou. 1.
fuit, qui aspiceret. Extendit enim Deus
manum suam beneficia largiendo, innuẽ
do per hoc, ut ad eum ueniamus, sicut
uocatur accipiter, uel canis, cibum osten
dendo. Sed nota, quod accipiter saturat*
non redit ad Domini nutum, sed fameli-
cus: Et ita non diuites ad Deũ, sed pau-
peres famelici ueniunt. Et ideo addit, Nõ
fuit, qui aspiceret. stultus reputaretur ille,
qui signum, quod ponitur ad uinum i. cir
culum, uellet cum uino portare, sic qui
ista uisibilia, quę sunt signa regni, cęlestis.
uult habere cum regno, uel pro regno
Aug. Væ illis, qui diligunt nutus tuos pro Augus.
te.
Item uolunt habere oua, & obulũ unũ
& nummum pro regno. Hiero. Impossibi Hiero.
le est, ut quis fruatur bonis præsentibus,
& futuris, ut hic uentrem, & illic men ẽ
impleat, ut de diuitijs ad diuitias, de deli
tijs ad delitias transeat, ut in cœlo & in
terra gloriosus appareat.
Tertio uocat uoce, idest inspiratione.
Isa. Aures tuæ audient uerbum post ter Isa. 30.
gum monentis, Psalmus. Audiam, quid Psa. 84.
loquatur in me Dominus Deus, qui stat
ad ostium cordis, & pulsat. Sed multi ei
non aperiunt: quod est magna rusticitas
non aperire Domino suo. Et ideo se-
quitur: Despexistis omne consilium Isa. 84.
meum. Audires consilium amici tui de
rebus tuis seruandis: & de salute animæ
tuæ consilium Dei non audis.
Item uocat per nuncios, idest per
flagella, quæ deferunt nobis signa sa-
lutis. Sapientia. Ad correctionem in Sap. 16.
breui turbati sunt, signum habentes sa-
lutis. Libenter recipit homo nuncios
ab amico suo sibi transmissos. Sic
debemus amplecti tribulationes à fi-
deli amico nobis transmissas. Prouer- Prou. 3.
bio. Quem diligit Dominus corripit, &
quasi

quasi pater in filio complacet sibi, Glosa
Tanto minus de flagello quo castigamur
murmurare debemus, quãto in eo pater-
næ dilectiõis munus accipimus. Isti ergo
nuncij deferunt nobis arras salutis, Heb.
Flagellat omnem filium quẽ recipit. Istis
Heb. 12 nuncijs debemus respondere per contri-
tionem, cõfessionem, & satisfactionem,
non turpiter eijcere, nec sine honore re
2. Reg. mittere, sicut dicitur de nũcijs Dauid ad
10 Amon missis. Isti nuncij compellunt nos
intrare ad nuptias æternas. Vnde dicitur:
Compelle intrare. Glo. Qui tribulationi-
Luc. 15 bus tracti ad amorem Dei redeunt, com-
pelluntur intrare. Et nota quomodo soli
citus est de nobis. Quãdo aliquis inuitat
aliquem ad prandium, vellet fortè, quod
non veniret: sed deus non ita, immo vim
infert, vt secũ maneamus, & inuitat nos,
vsque ad vestium laniationem, vel lacera
tionem, & trahit per subtractionem tem
poralium, & infirmitates, quod est vestes
laniare. Osea In funiculis Adam traham
Os. 11. eos, in vinculis charitatis. quia multos se-
ducit prosperitas, quos aduersitas reducit.
Hoc patet in Paulo, quem cęcitas humilia
uit: & in filio prodigo, quem fames reuo-
2. Para. cauit: & in Manasse, quem aduersitas con
36 uertit.

Hominis voluntas ad bonam operãdum variata, cui comparetur, exemplis pulcherrimis demonstratur. Cap. LXXXV.

VOluntatem bonam quidam nũquã
habẽt. Et isti sunt, sicut mulieres ste
riles, quæ nunquam concipiunt. Quidam
vero bonum propositum concipiunt, sed
nõ ad opus perducũt. Et hij similes sunt
mulieribus, quæ concipiunt, & non pari-
unt, sed partus in vtero suffocatur. Et qd
prodest prolem concipere, quæ statim e-
mittitur, vel moritur: vel auem capere, &
Ose. 9. statim dimittere? Osea. Effraim quasi auis
Isa. 33. auolauit. Isa. Concipietis ardorem, & pa-
rietis stipulam. Stultus esset ille, cui Rex
Franciæ vellet dare ciuitatem, vel castrũ,
si differret per mensem, vel per annum
accipere. Posset enim Rex volũtatem suã
vel cõsilium mutare sed magis fatuus est
ille, cui Rex cœli vult Regnum æternum
vel gratiam suam dare, quando differt ac
cipere, ne forte accipiat alius, & ipse vt in
Mat. 21 dignus repellatur. Mat Auferetur a vobis
Regnum Dei, & dabitur gẽti facienti fru
ctus eius.

Item tales similes sunt sacerdoti qui ꝓ
ponebat ire Romã: & dicebat, quod non
poterat in æstate propter calorem ire; nec
in hyeme propter frigus, & malas vias,
nec in vere propter cultum agrorum, &
vinearum; nec in autumno propter mes-
sem, & vindemias. Aug. Ligatus eram nõ Aug.
ferro alieno, sed mea ferrea volũtate. Vel
le meum tenebat inimicus, & inde fece-
rat mihi catenam, & constrinxerat me.
Quidam vero bonum concipiunt, sed nõ
perficiunt, qui similes sunt mulieribus, q̃
pariunt, & non nutriunt. Isa. Facti sunt si Isa. 37
cut herba tectorum, qui exaruit antequã
maturesceret? Quid prodest ignem accen
dere qui statim extinguit, nec lignis, aut
flatu nutritur. Debet enim feruor volun-
tatis bonæ nutriri, sicut ignis nutritur li-
gnis. Prouer. Cum defecerint ligna, extin Pro. 26.
guetur ignis.

Tria præcipua, verba scilicet, herbas, & lapides nobis Christus elargitus est, & quid significent declaratur. Cap. LXXXVI.

CHristus nobis tradidit tria multũ vir
tuosa, quæ similia sunt illis tribus, in
quibus dicitur communiter esse magna
virtus, scilicet verbis, lapidibus, & herbis.
Quæ tria quidam expertus est semel, dũ
ꝓpter mala verba quæ dicebat socio suo
socius ipsum impegit in fossatum, vbi pũ
ctus est ab vrtica, & lapis de muro in ca-
put suũ cadens ipsum vsque ad effusio-
nem sanguinis vulnerauit, & tunc reco-
gnoscens errorem suum, a socio petijt ve
niam dicens, ꝙ nunc didicerat verum es-
se, quod virtus erat in verbis quæ ipsum
impegerãt, & in herbis quæ ipsum pupu-
gerant, & in lapidibus qui ipsum cruenta
uerant. Nos igitur a Christo domino ha-
bemus verba doctrinæ, lapides, idest exẽ
pla solida iustitiæ, & herbas, l medicami-
na, siue sacramenta gratiæ. Et his herbis
anima non solum sanatur, sed etiam pa-
scitur, & vegetatur. Sicut patet præicpuè
de Eucharistia. Eze. Requiscent in herbis Eze. 34
virentibus.

Zelus spiritualis qualis sit, & quomodo fraterna correptio sit agẽda, vnico exemplo exprimitur. Cap. LXXXVII.

ZElo bono corripiens asperius quàm
debeat, assimilatur ei qui lignũ cędẽ-
do

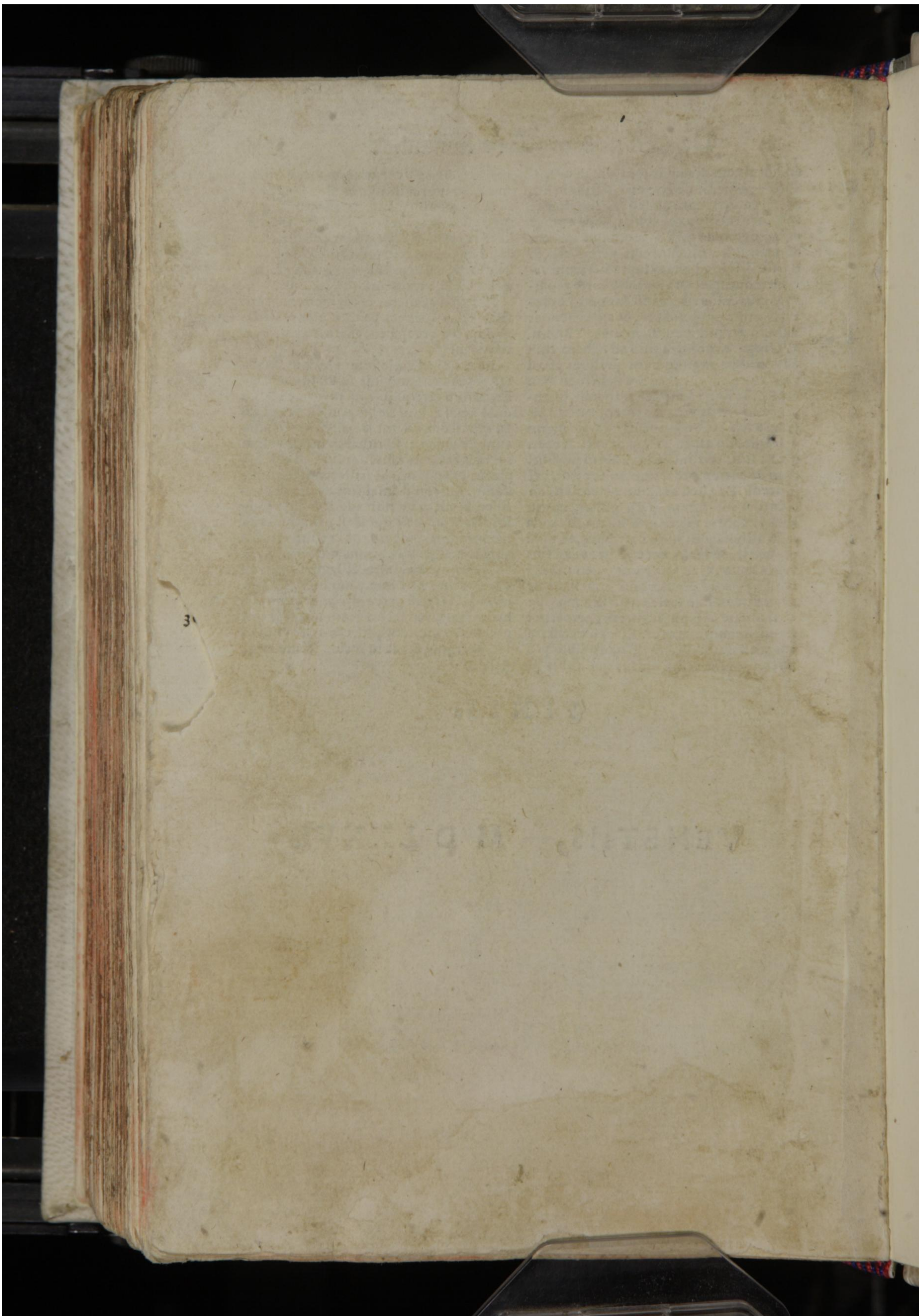
Deu. 19 do hominem præter intentionem percutit, & occidit. Et de hoc etiã dicitur Deut. Si quis abierit cum amico suo simpliciter in syluam ad ligna cędenda, & lignum se curis fugerit de manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit, & occiderit: hic ad vnam supradictarum vrbium confugiet, & viuet. Ne forte proximus eius cuius effusus est sanguis, doloris stimulo persequatur, & apprehendat eum, & percutiat animam eius. Tunc. n. Grego. vt Grego. exponit, homo ad syluam cum amico abit, quando cum quolibet proximo suo conuertitur ad sua delicta intuenda. Et tũc ligna simpliciter incidit, quando deliquentis vitia pia intentione corrigendo resecat. Sed tunc lignum de manu exit, quando asperius quàm debeat corrigit. Et tunc ferrum de manubrio prosilit, cum de correptore sermo durior exit, vel procedit. Et quasi amicum percutiens occidit, qui auditorem suum prolata contumelia a spiritu dilectionis interficit: quia dum aliquis plus iusto corripitur, ad odiũ prouocat. Sed talis necesse est, vt ad tres vrbes fugiat, vt in vna earum defensus viuat. Quia si ad pœnitentiæ lamenta conuersus in vnitate sacramenti sub fide, spe & charitate absconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur. Et ideo occisi fratris, idest durius correpti, & ad odium prouocati proximus. i. Christus qui nobis ꝓximus factus est per naturæ consortium, eum non occidit. i. pro huius correptionis excessu non æternaliter punit. Magnę ergo virtutis est zelus spiritualis, qui sci licet veniam recipit. Vnde Greg. dicit, ꝙ Grego. apud misericordem iudicem nequaquam sine venia culpa relinquitur, cum per feruorem zeli, ex eius amore peccatur.

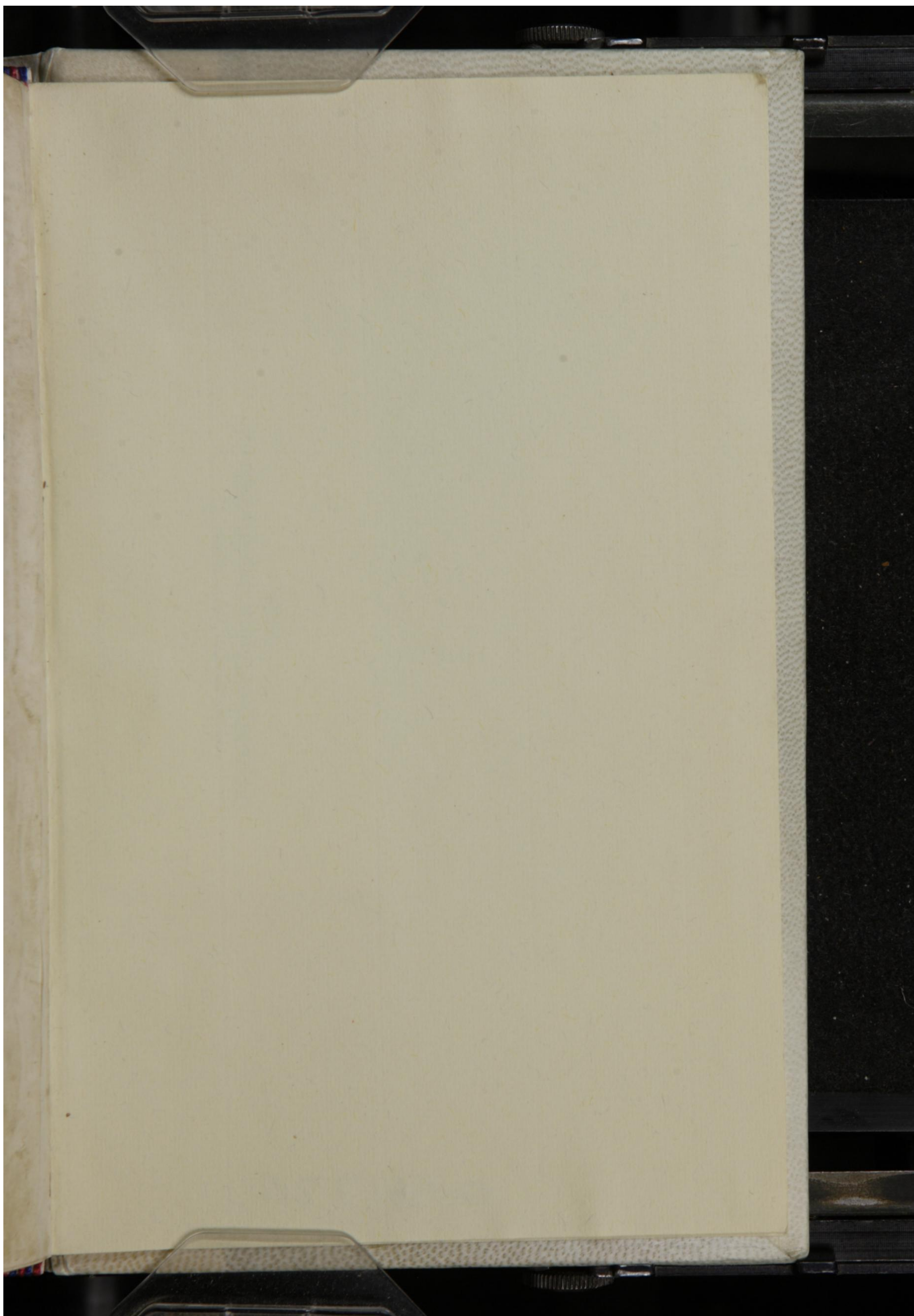
Item qui gratiam, & dignitatem acquirit. Mach. 1. Phinees pater noster zelando 1. Mac. 2. zelum Dei, accepit testamentum sacerdotij æterni.

Item qui ad cœlestem gloriam finaliter perducit. Quod fuit figuratum in Helia, de quo dicitur in eodem, quòd Helias dum zelat zelum Dei, raptus est in cęlum. In quo scilicet datur intelligi, quòd quicunque tenuerit spiritualis amoris zelum incunctanter admittendi sunt ad cęlestis gloriæ præmium, vbi scilicet, vt Augu. testatur. quicquid amabitur aderit, nec desiderabitur, quod non aderit. Nam omne ibi erit bonum: & quod est omnino beatissimum, ita semper stare certum erit. Ibi vacabimus, & videbimus, videbimus, & amabimus, amabimus, & laudabimus eũ qui erit finis sine fine. Nam quis alius noster est finis, nisi peruenire ad regnum, cuius nullus est finis? Ad quod nos regnum perducere dignetur, qui trinus, & vnus viuit, & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

FINIS.

VENETIIS, M D LXXVI.

KONSERVIERT DURCH
ÖSTERREICHISCHE FLORENZHILFE
WIEN